

ST. IGNATIUS COLLEGE

Chicago

262.01 Bon

No. 874.9 13v

ST. IGNATIUS
HIGH SCHOOL LIBRARY
1076 W. ROOSEVELT ROAD

H
262
B₈
v.13

8749

The Faculty Library
St. Ignatius High School
Chicago, Illinois

131 245

[illegible]

Digitized by the Internet Archive
in 2013

SUMMA AUREA

DE LAUDIBUS

BEATISSIMÆ VIRGINIS Mariæ,

DEI GENITRICIS SINE LABE CONCEPTÆ.

ST. IGNATIUS
HIGH SCHOOL LIBRARY
1076 W. ROOSEVELT ROAD

SUMMA AUREA

DE LAUDIBUS

BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ,

DEI GENITRICIS SINE LABE CONCEPTÆ,

OMNIA QUÆ DE GLORIOSISSIMA VIRGINE MARIA DEIPARA SCRIPTA PRÆCLARIORA REPERIUNTUR IN
SACRIS BIBLIIS, OPERIBUS SANCTORUM PATRUM, DECRETIS CONCILIORUM, CONSTITUTIONIBUS
ROMANORUM PONTIFICUM ET LIBRIS CELEBERRIMORUM DOCTORUM, HISTORICA
METHODO ET ORDINE TEMPORUM DIGESTA, COMPLECTENS;

NECNON

MONUMENTA HAGIOGRAPHICA, LITURGICA, THEOLOGICA, ASCETICA, ENCOMIASTICA, PARÆNETICA, ETC.,
QUIBUS ADSTRUITUR, ILLUSTRATUR, VINDICATUR DOGMA CATHOLICUM DE PRÆROGATIVIS,
VIRTUTIBUS, CULTU, INTERCESSIONE ET LAUDIBUS SANCTISSIMÆ VIRGINIS DEIPARÆ.

HOC OPUS VERE AUREUM

CUNCTIS B. MARIÆ PIIS CULTORIBUS, DIVINI VERBI PRÆCONIIBUS, ANIMARUM PASTORIBUS,
THEOLOGIS, SACRÆ SCRIPTURÆ INTERPRETIBUS, CATECHISTIS, ETC., ETC.,
PERUTILE, IMO NECESSARIUM,

DEDICAVIT

EMINENTISSIMO S. R. E. CARDINALI F.-N. MORLOT,

PARISIENSI ARCHIEPISCOPO,

COLLEGIT, DISTINCTE ET ORDINATE DISPOSUIT, RECENSUIT, DISSERTATIONIBUS
AC NOTIS LOCUPLETAVIT, ATQUE IN V PARTES DISTRIBUIT

JOANNES JACOBUS BOURASSÉ,

CANONICUS ECCLESIAE METROPOLITANÆ TURONENSIS.

*Hocce opus, quod sub titulo : LIBER MARIÆ ET FILIORUM EJUS annuntiaverat,
nunc propriis sumptibus edidit J.-P. MIGNE,*

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS DECIMUS TERTIUS ET ULTIMUS,

COMPLECTENS INDICES GENERALES, CUM OPUSCULIS QUIBUSDAM MARIANIS QUÆ IN SUPERIORIBUS TOMIS DESIDERABANTUR,

VERNEUNT 13 VOLUMINA 87 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE. PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISINA.

1866

ELENCHUS

OPERUM QUÆ IN HOCCE VOLUMINE XIII SUMMÆ AUREÆ CONTINENTUR.

D. J.-J. Bourassé Præfatio.

col. 9

Elogia gloriosissimæ Virginis Deiparæ Mariæ ad ejusdem Litānias Lauretanās, quæ adornandis e S. Scriptura, doctrina scholastica et morali, concionibus, formandisque meditationibus, stylo Italico conscripsit R. P. Joannes Paulus Berlendus, ordinis S. Augustini theologus, et concionator Bergomas; in Latīnum transtulit, et passim auxit R. P. D. Wolfgangus Weisshaupt, ordinis sancti Benedicti.

11

Apostoli Mariani seu de singulari SS. Apostolorum in Mariam Deiparam Virgīnem pietate liber unus, ex SS. Patrum aliorumque orthodoxorum monumentis depromptus a P. Hippolyto Marraccio, Lucensi, e congregatione Clericorum Regularium Matris Dei.

551

Expositio nova litteralis cantici *Magnificat* pro mysterio Immaculatæ Conceptionis B. Virginis Mariæ, in qua ex toto rigore litteræ, ac verborum grammaticali sensu, vi, ordine ac connexionē, seclis auctoritatibus, allegoriis atque mysticis interpretationibus, sincero, claro atque succincto stylo intelligitur, explicatur demonstraturque sacratissimam Deiparam locutam fuisse in eo de sua immunitate, ac modo magnificæ præservationis a peccato originali; auctore R. P. F. Petro de Alva et Astorga, Carbajalensi, Ordinis Minorum Lectore jubilato, supremæ Inquisitionis qualificate, etc.

669

Baptistæ Mantuani Parthenice.

831

Anagrammata centum pro immaculata B. Virginis Conceptione, in hæc Angelicæ Salutationis verba: *Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum.*

885

INDICES GENERALES AMPLISSIMI.

889

PRÆFATIUNCULA

Summæ aureæ de laudibus B. V. Mariæ duodecim absolutis ac in lucem editis voluminibus, novum et ultimum typis mandamus tomum hujus amplissimæ Collectionis, *Indices* locupletissimos continentem. Votis autem multorum obtemperare cupientes, quædam Mariana opera præcedentibus subjungere opportunum duximus. Inter tot præclaros de B. Virgine tractatus, quos propter materialium uberiolem copiam prætermittere necesse fuit, aliquos tantum seligere nunc operosus labor et anxius. Acceptas vero præ manibus habentes, quæ a plurimis expressæ venerunt, postulationes, designatos de majoris numeri lectorum assensu, sequentes libros pervulgamus :

1° *Elogia gloriosissimæ Virginis Deiparæ Mariæ ad Litanias ejusdem Lauretanas*, auctore P. Joanne Paulo Berlando, ord. S. Augustini. Elogia certe illa Mariana suavem erga beatissimam Virginem redolent pietatem. Copiosam præbunt Mariophilis materiam pro publicis mensis Mariani exercitiis. Berlandi opus jam commendavimus (*Summæ Aureæ* tom. I, pag. viii). Hocce iterum opus expedit ad lucem revocare, cunctisque utilitates multiplicis generis large et copiose suppeditabit

2° *Apostoli Mariani, seu de singulari sanctorum apostolorum in Mariam Deiparam Virginem pietate*, auctore Hippolyto Marraccio. Libellus ille quidem, Romæ impressus an. 1643, hodie apud bibliopolas rarissimus; exemplar diu quæsitum tandem Roma transmissum accepimus. Utrum Marraccii opus *De apostolis Marianis* cum cæteris ejusdem auctoris libellis in sectione v partis IV *Summæ aureæ* luce nova donaremus multum hæsitavimus; denique rejiciendum putavimus, utpote documentis non satis authenticis conflatum. Nunc autem e diversis Galliæ provinciis pluries moniti, viros doctos ut libellus typis tradatur in votis habere, jam amplius non contradicimus. Prodeat ergo hæc *De apostolis Marianis* haud ponderosus tractatulus.

3° *Expositio nova litteralis cantici MAGNIFICAT pro mysterio immaculatæ Conceptionis Virginis Mariæ*, auctore R. P. Petro de Alva et Astorga. Editionem repetimus quæ typis Lovaniensibus prodiit anno 1666. Inter doctissimos et piissimos Marianos scriptores præcipuum sane locum obtinet P. de Alva, ordinis Minorum regularis observantiæ, dum vixit, insigne decus. Quamvis non pauca ediderit de beatissima Virgine opera, nullum tamen in prioribus *Summæ Aureæ* voluminibus exstat. Quisquis hanc Expositionem sedulo legere curaverit, præstans ingenium et eruditam pietatem Petri de Alva non poterit quin in pretio magno habeat et auctorem de cultu Mariano bene meritum fateatur.

4° *Baptistæ Mantuani*, ordinis Carmelitarum, *Parthenice*.

Has novas pagellas dignanter accipiat beatissima Virgo Maria, offerentique semper benigne patrocinetur.

Turonibus scribebam die 27 mensis Februarii 1864.

J.-J. BOURASSÉ.

ELOGIA

GLORIOSISSIMÆ VIRGINIS DEIPARÆ MARIÆ

AD EJUSDEM

LITANIAS LAURETANAS

QUÆ ADORNANDIS E S. SCRIPTURA, DOCTRINA SCHOLASTICA ET MORALI, CONCIONIBUS,
FORMANDISQUE MEDITATIONIBUS, STYLO ITALICO CONSCRIPSIT

R. P. JOANNES PAULUS BERLENDUS,

ORDINIS S. AUGUSTINI, THEOLOGUS, ET CONCIONATOR BERGOMAS.

In Latinum transtulit, et passim auxit

R. P. D. WOLFGANGUS WEISSHAUPT

Ordinis sancti Benedicti.

AD LECTOREM.

QUAM SIT RATIONI CONVENIENS, ET MYSTERIIS UTILITATEQUE PLENUM, VIRGINEM GLORIOSAM
SUPPLICATIONE LITANIARUM INVOCARI.

Fidele fuit, et omni acceptione dignum consilium, quo solatus est Eliphaz Themanites virorum patientissimum, factum dolorum scopum; horrorem amicorum; liberis orbatum; substantia dejectum; a dæmone exagitatum; ad jaciendas in Deum diras a conjuge impulsus; non vestibus deumtaxat, sed propria etiam pelle exutum, fœtidisque ulceribus adeo sulcatum, ut excutere ejusvis spectantis oculis lacrymas potuisset: hæc ei data juxta mentem Doctoris Angelici monitione, ut ad consequendam facilius Majestatis divinæ gratiam, humiliaretur sub omnipotenti Dei manu, et ad sanctorum cœlitum quempiam se converteret, ejus interventu precibusque bonus ille Deus fieret ei rursus propitius, clemens, dulcis ac pius: *Voca, ait, si est, qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere. (Job v, 4.)* Fidele, inquam, atque salubre consilium. Enimvero, quid ad mitigandum irati principis animum, ac promerendas ejus gratias atque favores, reperiri queat potentius, quam ut consecuturus id quispiam per idoneum necessitati suæ advocatum, de persona sibi provideat meritis apud principem pollente, eidem grata acceptaque, ad opem miseris ferendam intenta atque prona, benevola, atque miti? Tales Deo sunt sancti. Ipsi præstant coram eo meritis; siquidem illius amore, quæ erant ab eo præcepta servarent, et grandia propter eum passi sunt. Ipsi sunt, quos habet, omnium gratissimi: nempe ab ipso in bono confirmati permittuntur divina illius frui essentia, vultuque totius beatitu-

dinis abysso; indeque et dicuntur et vere sunt beati. Ipsi desiderio desiderant, æstuantque justos nos videre, et sanctos; idque tum ut fructus in nobis Dominicæ Passionis effulgeat, tum etiam ut completum aliquando electorum numerum, diemque illum extremum conspiciant, quo corpora eorum feliciter reviviscant ac veluti ex parte appetibilis præter Divinam essentiam, quæ ipsorum est merces tota, ac magnanimis, ardentius nihil exoptant, ita ex parte appetentium, reunitis sibi corporibus suis, tunc demum gloriosis, totum suum desiderium satiatum exhaustumque gaudeant. Ipsi benigni sunt atque pii: illum nimirum æmulantur, qui omnes homines vult salvos fieri, eorumque neminem perire; qua ratione orabat Jeremias pro populo Hebræorum, et universa sancta civitate illa. (II Mach. xv, 44.)

Et certe ad finem istum repræsentat Deus intellectualibus sanctorum oculis in limpidissimo essentiae suæ speculo quasvis viatorum orationes ad ipsos destinatas: ita enim testantur sancti Hieronymus (*Contra Vigilant.*) atque Gregorius (lib. xii *Moral.*, cap. 13), quorum iste, « Quid enim de his, inquit, quæ scienda sunt, nesciunt, qui scientem omnia vident? » scitque, ut per revelationem habeant integerrimam illarum cognitionem, uti censuere sanctus Gregorius Nazianzenus, in *Oratione de obitu sororis suæ Gorgoniæ*, et sanctus Augustinus in libro *De cura pro mortuis habenda*.

Caterum tanto est doctrina isthæc verior atque solidior, quanto magis ei cum divina convenit

ordinatione. *Ego exaudiam cœlos, et cœli exaudient terram, effatur ipsemet apud Oseam (c. ii, v. 21) Deus. Quinam vero cœli isti? Num ii forsân, qui mundum ambiunt, et elementa circumscribunt? Minime vero: quando hi tanquam inanimes loqui neque norunt neque possunt, et si loqui aliquando dicantur, muta est eorum sermocinatio, non secus ac litterarum in libris, statuarum in palatiis, pyramidum in plateis, picturarum in templis, organorum in concentibus musicis. Igitur, qui cœli isti? non alii certe, quam angeli et sancti, de quibus Propheta, Cœli, ait, enarrant gloriam Dei. (Psal. xvm, 1.) Excelsi sunt cœli, excelsissimi sancti, in empyreo locati. Puri sunt cœli; purissimi sancti, nulla culpæ macula deturpati. Luminosi sunt cœli; luminosissimi sancti, lumini gloriæ immersi. Stellis inter puncti sunt cœli; ornati virtutibus sancti. Ad mundi conservationem creati sunt cœli; ad hominum salutem destinati sancti. Ita vere cœli sunt sancti. Et terra, quæ illa? Ista forsitan, quam pedibus terimus, vomere secamus, plantis excolimus, aquis rigamus, sementibus fecundam reddimus? Nequæ ista sane; scilicet linguæ est nescia, nec orandi artem unquam addidit. Quænam illa ergo? Homines viatores, quibus acclamat Jeremias: Terra, audi sermonem Domini. (Jerem. xxi, 29.) Infima elementorum est terra; infimi intelligentium homines. Spinæ tribulosque germinat terra; proni ad malum sunt sensus hominum. Lacus serpentum ac venenatorum est terra; vitiorum sentina homines. Animantium pedibus proteritur terra; hominibus insultant dæmones. Ni aquis rigetur, sterilis est terra; gratia si desit, boni nihil agunt homines. Cum tempore floribus vestitur terra; paulatim virtutes acquirunt homines. E terræ visceribus erumpunt venti; e cordibus hominum exundant gemitus. Fertilis est terra, si sentiat aratrum; frugi sunt homines, dura si patiantur. Igitur ut cœli sunt sancti, sic et terra sunt homines. Isti porro orationes fundunt, mittuntque ad sanctos; sancti pro hominibus supplicant Deo; Deus exaudit sanctos, sanctique rursum exaudiunt homines; cœlos itaque exaudit Deus, et vere cœli exaudiunt terram. Merito proinde sanctissima synodus Tridentina definivit, Bonum atque utile esse suppliciter sanctos invocare, et ob beneficia impetranda a Deo per Filium ejus Jesum Christum Dominum nostrum, qui solus noster Redemptor et Salvator est, ad eorum orationes, opem, auxiliumque confugere. (Conc. Trid. sess. 20.) Merito igitur, et ad rationem concinne monitus est princeps patientium Jobus, ut ad demerendum optimum Deum, sanctorum cuipiam se, causamque suam impensis commendaret: *Voca, si est, qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere.**

Istud mecum ipse cum pertractassem, vidissemque esse me, Jobi instar, miserum, infelicem, infiniti obnoxium calamitatibus, sævo dæmonum assultu oppressum, variis impiorum hominum il-

lecebris ad faciendum perperam inductum, incestum a mundo, ad injurias Creatoris mei, quarum, heu! multas commisi, stimulum a carne! videbar mihi plenum justæ in me indignationis videre Deum, sedebamque mœrore fessus atque dolore. Dum vero dubius hærerem, quid faciendum mihi in statu conditioneque tam ancipiti foret, dulci ad animum meum susurro vox illa penetravit: *Voca, si est, qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere.* Qua percepta cum disputare, et inquirere porro cœpissem, quam possem oratione signum prodere humiliandi me sub potenti Dei manu simulque res meas sanctorum cuipiam deferendi, qui partes coram eo meas sustineret, suoque interventu gratiæ illius me restitueret, fors fortunatissima objecit mihi Litanias in honorem Virginis cœlorum Reginæ cantari solitas, in quibus cum reperissem quidquid affectabat animus meus, totus exsultavi jubilo, statuique mox illas quotidie cum attentione decurrere, et, quod dici solet, geminato choro, voce, inquam, et mente decantare, et nihilominus suspiria quandoque, pausasque affectuum immiscere; quos ubi præ cordis gaudio continere satis nequivi, ad manus evaporarunt, et evulgare præsentis discursus, fervidaque soliloquia coegerunt; imperfecta illa quidem, nec digna æstimatu, auctorem si spectes: cæterum valoris gustusque eximii, ob materiæ quam tractant, et rimantur, præstantiam; talia sunt nimirum, ac tanta, ut anima divinorum studiosa repertura sit in illis cœu lauto epulo cibum, quo pascat affectus suos; locuplete arario nummos, quibus cœlum licitetur; thesauro regio gemmas, quibus mentem exornet; docto libro conceptus, quibus spiritum erudiat; armario bene instructo enses, ac tela, quibus debellare ac triumphare hostes queat; nativa domo Patrem, Matremque, a quibus amorem solatiumque percipiat; tribunali denique advocatum fecundissimum, qui causam suam agat; et Judicem benignissimum qui optatam sibi gratiam largiatur.

OPERIS DIVISIO.

Hic orandi modus est et supplicandi, eamque ob rem Litaniarum est titulus, qui supplicationem Latinis significat. Talis vero fuit Litaniarum occasio: Ea tempestate, qua Gregorius primus, maximus et sanctissimus e divi Benedicti familia Pontifex, Ecclesiam gubernabat, atrox Romæ pestis grassabatur, sumpto ex Tiberis inundatione exordio, quam auxerant venenata ex aquis prodeuntia, et funestam cumprimis fecerat draco aerem flata inficiens. Qui tangebantur veneno, sternutatione et oscedine vitam amittebant: salutaris inde mos ortus, bene precandi sternutantibus, et cruce se signandi dum, quis oscitetur. Levando tam ingenti et miserando malo optimum Pontifex publicam supplicationem per urbem indixit, ducto secum universo populo ad dicatas Deo ecclesias, votisque per divos ad con-

efficiendam Dei Majestatem effusis. Ritus iste postea in universam Ecclesiam permanavit, diebus præcipue Dominicæ Ascensioni præviis, et obtinuit inde *Litaniarum* nomen; quarum hodieque frequens est usus, quotiescunque bella, annonæ caritæ, aliaque publica et graviora mala ingruerint, ita probantibus, quin imperantibus quoque, ad is summis pontificibus.

Nostre, quas tractamus, per Virginem præcipue Deiparam, mundi Dominam, cœlique Reginam, ad Majestatis divine thronum elewantur, in quibus ipsa hæc Majestas suprema omnium Domina, et prima gratiarum largitrix; una item, ac trina; nostri causa ad humanationis mysterium inclinata, misericors et pia agnoscitur, adoratur; et capropter ab ipso limine Græca voce *Kyrie, eleison: Domine, miserere*, imploratur, continuo Christi summæque Trinitatis mysterio. Vertit post hæc animus sese ad Virginem angelorum, sanctorumque Reginam, & meritis potentem apud Filium, quem ipsa concepit, genuit, nutrit, cui servit, quem ad crucem usque et mortem est prosecuta; quæ illi præ aliis omnibus est accepta, favoribus ab ipso gratisque ultra omnes ornata, ad dextram illius in cœlis collocata; desiderio salutis nostræ ardentissima, scilicet voluntati ejusdem, tanta in salutem asserendis nobis passi, et demum in cruce morte ignominiosissima extincti, perfectissime unita; tota benigna et mitis, utpote in misericordiæ Matrem ab ipso nobis misericordiæ fonte donata. Dicimus ei proinde: *Sanc̃ta Maria, ora pro nobis*; eamque compluribus et variis symbolis, metaphoris, similitudinibus, titulis, elogiis, cœu totidem fragrantibus flosculis, aut scintillantibus gemmulis, decoramus, exornamus, coronamus. Meminimus denique admirandæ virtutis Passionis Dominicæ, cui per Agnum immaculatum Christum in terra, purgatorio, cœlis effusæ ingeminamus: *Agnus Dei, etc.*

Et hæc sunt puncta, quibus Litanias definimus, quas Discursibus seu sermonibus, et Soliloquiis nostris explicatum imus, et in partes sex distribuimus; in quarum

Prima, agitur de divinitate Salvatoris nostri Dei, de Orationis virtute, de Trinitate sanctissima;

Secunda, de potentissima Virginis Intercessione, ejusque glorioso Nomine;

Tertia, de celeberrimo Matris et Genitricis Dei elogio;

Quarta, de regis intemeratæ Virginitatis titulis;

Quinta, de symbolicis ejusdem insignibus;

Sexta denique, de admiranda Passionis Dominicæ virtute.

Prima erit excelsa et sublimis; secunda suavis et dulcis; tertia privilegiis exulta; quarta virtutibus florens; quinta solatiis abundans; sexta denum, misericordia affluens. Quanquam vero sex partes habeant hæc Litanie, omnes tamen Elogiorum Virginis gloriosissime titulo sunt comprehense,

quod beneficia prorsus omnia hisce contenta, aut in eam unam sint congesta, aut per illam ad nos derivata. Enimvero per ipsam utuntur in nos clementia 7 sua divine personæ; per ipsam merito Passionis suæ evacuat se nobis Filius illius; per ipsam qui digni sunt, cœlesti gloria potiuntur; et ex hisce effectibus cœu vivis arborum radicibus tam pulchri dulcesque elogiorum istorum fructus, et nunc symbolorum, nunc regionum titelorum inscriptiones, aliaque in his Litanis tam devote pronuntiata exerescent. Addo, Virginis gloriosæ nomine has Litanias venire, tametsi et Trinitatis sanctissimæ, et Christi Domini potior sit in earum capite simul et calce memoria; nec tamen id incassum, aut inconsulto; nam haud aliter hoc accidit, ac augusto cuipiam templo, in quo etsi plures videas diversorum sanctorum atque sanctarum statuas; illud tamen sub unius illius sancti aut divæ titulo appellari comperies, cujus honori particulatim erectum noveris. Ita sane, ut in Litanis invocentur divine, et Christi, personæ, Virginis tamen nomine audiunt, quod huic peculiariter honorandæ sint collatæ.

Verum illas præcipue Virginis Deiparentis Litanias declaro, quæ in sacra Lauretana æde dici canique solent, motus ad id Clementis octavi, maximi nuper pontificis, imperio, qui 15 Septembris anni 1601, vetuit ne quis injussu, aut absque venia seu sua, seu sacre Rituum congregationis auderet alias deinceps Litanias Virgini publice recitare sive cantare, præter ordinarias Breviariis, Missalibus, Pontificalibus et Ritualibus insertas, et in sanctissima Lauretana domo diebus Sabbatinis celebratas. In his igitur memet distinebo, et velut ingeniosa apis ad ortum auroræ volatu suo hortos camposque pererrat, ac firmato supra flosculorum aliquem pede alas contrahit, mox demisso in florem, laborioso osculo succum voluptuose delibat; demumque satura ac dulci spolio onusta, alvearium repetit, favum compingit, eumque lecto adimpli melle: ita ego dignatus a Virgine, mystica illa Aurora, expandam alas intellectus mei, penetrabo campos doctorum floribus meliorum sententiarum uberes; in ipsis firmabo pedem conceptuum meorum, contraham alas discursuum, genium laboris immittam, mergamque in illis, libabo, & et exsugam suaviorem ex iis succum, et non nisi satur, abunde tamen instructus elegantioribus doctrinis et conceptibus, revertar ad Litanias istas, dulce videlicet apiarium, ubi e collectis lectissimis spoliis favos construam singularium ad quamlibet supplicationem discursuum, quas ocludam denique suavissimo devotissimorum soliloquiorum de clementia divina, de Virginis honore et cultu, de amore in nos Jesu, de gloria paradisi, melle; utque tandem aliquando manum operi admoveam, evolo et elevo me mente mea in cœlos, delibans succum atque liquorem eminentissimi in paradiso floris et dulcoris Virginei: tu *Dignare me laudare te, Virgo sacrata.*

Kyrie, eleison, Christe, eleison.

Kyrie, eleison.

Christe, audi nos, Christe, exaudi nos.

Pater de cœlis, Deus, Miserere nobis.

Fili redemptor mundi, Deus, Miserere nobis.

Spiritus sancte, Deus, Miserere nobis.

Sancta Trinitas, unus Deus, Miserere nobis.

Sancta Maria, Ora pro nobis.

Sancta Dei Genitrix, Ora pro nobis.

9 Sancta Virgo virginum, Ora pro nobis.

Mater Christi, Ora pro nobis.

Mater divinæ gratiæ, Ora pro nobis.

Mater purissima, Ora pro nobis.

Mater castissima, Ora pro nobis.

Mater inviolata, Ora pro nobis.

Mater intemerata, Ora pro nobis.

Mater amabilis, Ora pro nobis.

Mater admirabilis, Ora pro nobis.

Mater Creatoris, Ora pro nobis.

Mater Salvatoris, Ora pro nobis.

Virgo prudentissima, Ora pro nobis.

Virgo veneranda, Ora pro nobis.

Virgo prædicanda, Ora pro nobis.

Virgo potens, Ora pro nobis.

Virgo clemens, Ora pro nobis.

Virgo fidelis, Ora pro nobis.

Speculum justitiæ, Ora pro nobis.

Sedes sapientiæ, Ora pro nobis.

Causa nostræ letitiæ, Ora pro nobis.

Vas spirituale, Ora pro nobis.

Vas honorabile, Ora pro nobis.

Vas insigne devotionis, Ora pro nobis.

Rosa mystica, Ora pro nobis.

Turris Davidica, Ora pro nobis.

Turris eburnea, Ora pro nobis.

Domus aurea, Ora pro nobis.

Fœderis Arca, Ora pro nobis.

Januæ cœli, Ora pro nobis.

Stella matutina, Ora pro nobis.

Salus infirmorum, Ora pro nobis.

Refugium peccatorum, Ora pro nobis.

Consolatrix afflictorum, Ora pro nobis.

Auxilium Christianorum, Ora pro nobis.

Regina angelorum, Ora pro nobis.

Regina patriarcharum, Ora pro nobis.

Regina prophetarum, Ora pro nobis.

Regina apostolorum, Ora pro nobis.

Regina martyrum, Ora pro nobis.

Regina confessorum, Ora pro nobis.

Regina virginum, Ora pro nobis.

Regina sanctorum omnium, Ora pro nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce nobis, Domine.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos, Domine.

10 Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, misere nobis.

Christe, audi nos.

Christe, exaudi nos.

Ÿ. Ora pro nobis, sancta Dei Genitrix,

ŷ. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS.

Gratiam tuam, quæsumus, Domine, mentibus nostris infunde, ut qui angelo nuntiante Christi Fili tui Incarnationem cognovimus, per Passionem ejus et Crucem ad Resurrectionis gloriam perducamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Sub tuum præsidium confugimus, sancta Dei Genitrix; nostras deprecationes ne despicias in necessitatibus nostris, sed a periculis cunctis libera nos semper, Virgo gloriosa et benedicta. Domina nostra, Mediatrix nostra, Advocata nostra, tuo Filio nos reconcilia, tuo Filio nos commenda, tuo Filio nos repræsenta.

PARS PRIMA.

DE DIVINITATE SALVATORIS NOSTRI DEI; DE ORATIONIS VIRTUTE; DE TRINITATE SANCTISSIMA.

11 KYRIE, ELEISON.

Cur inchoentur Litanie voce KYRIE ELEISON, et cur lingua Græca.

Deus omnipotens cum dator sit gratiæ, et primarius omnis boni distributor, apud quem ut Judicem, rerumque omnium Imperatorem Virgo gloriosissima ceterique sancti mediatores sunt, ac reorum, pupillorum, et quarumvis miserabilium personarum advocati: recte omnino fideles Christiani oraturi Virginem, cœli Reginam, ut interfoventricis pro se officio fungi ad hanc Dei Majestatem

dignetur, ostendendæ ergo isti inter primarium gratiarum largitorem, ac ipsam, seu nostram ad illum mediatricem, differentiam, in ipso mox supplicationum suarum limine Deo honorem exhibent, ac reverentiam, cumque adorant, pietatem illius implorantes ac misericordiam: *Kyrie eleison.* Hac enimvero docti sumus a serenissimo rege Davide, qui, *Levari oculos meos, aiebat, in montes, unde venit auxilium mihi.* (*Psal. cxx, 1.*) Montes hic loci sanctos intellexerunt, sancti ipsi Augustinus (*super Isa., c. xx*) et Gregorius (*Moral. lib. xxi, cap. 1*).

ad quas velut intercessores ac mediatores nostros, perflugium sumamus, ea quidem lege, ut omnem gratiam donaque a Deo principaliter ad nos deferre meminerimus, consequenti Davidis hemistichio moniti : *Auxilium meum a Domino* (Psal. cxx, 2), quod hunc in modum declarat Augustinus : « Non presumunt de montibus, quia montes non a se lucent, sed ab illo lucent, de quo dictum est : *Erat Lumen verum, quod illuminavit omnem hominem venientem in hunc mundum.* » Et alibi : « De cujus plenitudine acceperint montes, ab illo est tibi auxilium, non a montibus. »

Eleganter hoc innuitur, cum litanie voce *Kyrie eleison* inchoantur, qua tria precipue comprehenduntur. Primum est magnitudo et Majestas divina, coli et adorari unice digna, idque voce hac *Kyrie*, quæ Latine est, *Domine*, seu ut Joanni Corastanio placet, *Proprius*, et *Authenticus*; ad excludenda quævis idola, et spurios 12 Deos, aliasque quascunque personas nomini huic ob dignitatis aut ministerii sui præstantiam communicantes : quod haud obscure insinnavit Propheta, cum post verba, *Auxilium meum a Domino*, ostensurus a quali numine opem speraret et gratiam, docturusque cum verum esse, et proprium, atque authenticum Deum, subnexuit : *Qui fecit cælum et terram*. Alterum est, miseria nostra, quæ tangitur voce *eleison*, *miserere*. Tertium denique auctoritas potentiaque gratias elargientis; nempe sancti cum, veluti diximus, mediatores duntaxat et patroni sint, voce *eleison* minime conveniuntur, sed ut agant pro nobis, exorantur : *Orate pro nobis*; et recte, quandoquidem Deus princeps est, cujus est solius impertiri gratias; sancti familiares sunt principis, quorum est perorare, et vades agere.

Ordinur litanias per *Kyrie eleison*, quod eximie sit vox ista, quam mutuatus erat a Græcis Sylvester summus pontifex, virtutis. Cum olim usus ea fuisset Basilii, subito patuerunt ocellusæ Papiensis ecclesiæ fores. Divus Geminianus eandem alte ingeminans, quinque adeo coronata capita in fugam avertit. Sunt eapropter, qui eam de divina potentia interpretentur, veluti diceremus : *Potentia divina, miserere nobis*; quo respectum ad communem illam Ecclesiæ supplicationem ostendamus : *Deus, qui omnipotentiam tuam parcendo maxime, et miserando manifestas*, eamque ob rem divinam flagitari clementiam ab omnipotentia auspicamur.

Græca lingua utimur, tum ut litanias hasce plenas esse sapientia doceamus, tum ut ipsam sapientiam veluti delicatam teneramque rosam e Græcia seu amœno quondam horto ad nos perlata contestemur, apostolico nixi proloquio : *Judæi signa petunt, et Græci sapientiam querunt* (I Cor. i, 22). Jam denique, quia primi gentium Græci fuerant, qui fidem incarnationis divinæ acceptarent, quod notavit Godescaleus in Sermonibus suis (serm. 42). Hinc primæ septem Christianæ Ecclesiæ, quæ totam adeo Christi Ecclesiam designa-

runt, in Asia, Græcia appellata, fundatæ exstiterunt; suasque Paulus Epistolas omnes (prima, ultimaque exceptis), Græcis 13 litteris conscripsit; quod ipsum in exarandis apostolicis Actibus, Apocalypsi, et Evangelii contigit. Sane ipse iste Paulus ejusque collega Barnabas, sonoræ ille Evangelii tubæ, primi illi Christi ad nos nuntii, illi sapientissimi novæ legis magistri, doctores gentium sublimissimi, a Græcis ad nos Latinos ut fontes et origines doctrinæ ac salutis nostræ transierunt, Christoque recens natos velut amantissimæ nutrices dulci institutionum suarum lacte inundarunt, ipso ita testante Paulo : *Tanquam parvulis in Christo, lac votis potum dedi.* (I Cor. iii, 2.) Ut igitur devoti Christiani debitam sapientiæ reverentiam exhibeant, palamque faciant, per fidem ineffabilis mysterii incarnationis Dominicæ Virginem se gloriosam, Advocatam, Mediatricem, atque Patronam coram Deo agnoscere, ipsum vero Deum summum rerum omnium Dominum habere, a quo omne bonum nostrum, sicut a sole radius, linea a centro, rivus a fonte, et flumen e mari prodeunt atque dependent, cum alpha sit ipse et omega, principium atque finis omnium omnino rerum, a Græco incipiunt supplicationem, et dicunt *Kyrie eleison*.

SOLLEQUIUM.

Si miseriam meam, Dominator Domine, mecum ipse perpendo, magnam, cum pulvis sim et cinis; majorem, ob damna mihi peccato protoparentis illata; maximam, ob propria mea facinora: non possum non amarissime et corde moestissimo lacrymari, ac dicere: Heu! quis sum ego, qui ita præfracte offendo Majestatem Dei, prævaricor legem illius sanctam; ocludo aures divinis ipsius instinctibus; induro cor meum sancto illius amori; et vivo tanquam nec de minima quidem factorum meorum ratione danda ulli tenerer Domino; totus incurius, obliviosus acceptorum; pravus in cogitationibus, imprudens in sententiis, frigidus in meditationibus, impius denique in omnibus meis actionibus! Inde, Deus cordis mei, commonefactus errorum meorum renuntio affectibus vilissimæ hujus mundi cloacæ, et sentio tandem in consideratione magnitudinis tuæ accendi cor meum igne amoris tui, cujus cum 14 flammam continere non possum, ut erumpat denum, et dato externo interioris meæ compunctionis indicio magnitudinem tuam pro Deo suo agnoscat, necesse est, et dicat : *Kyrie eleison, Domine, miserere.*

Dedisti, o universorum Deus, signum magnitudinis tuæ, et miseriæ nostræ, cum formato de limo terræ Adamo patri nostro dixisti in pœnam delicti sui: Ut de limo eductus sis, non in limum ideo, sed in pulverem reverteris (Gen. iii, 19): notanter, Domine, quia magna est pulverem inter et limum, eî isthæc speciatim diversitas, quod lutum, limusve pulvis sit aqua permistus, absque aqua sit pulvis. Tu igitur, Domine, cum creavisses primum genitorem nostrum, fecisti eum cum aqua justitie ori-

ginalis, qua felicissimus erat: sed ubi peccavit infelix, privasti illum aqua primæviæ gratiæ tuæ, monstrando auctoritatem et dominium tuum, et reliquisti illum pulverem aridam, siccum, absque humore gratuito justificante, privatum omni consolatione, coopertum omni miseria, obnoxium omni infortunio; mutasti illi sæculum illud aureum in statum miserum; vitam immortalem, in aramposam; universale dominium in duram servitutem; solatia in planetum amarum. Unde ego etiam, utpote filius tam infortunati patris, sentio, heu! miserias, experior calamitates, et patior dolores; excurrunt in me passiones, non secus ac rivuli quidam acerbitalis ex fonte amaritudinis; cumque aliud non habeam scutum excipiendis tot miserarum jaculis, quam dulcem misericordiam tuam, demississime agnosco et invoco te Deum meum, ac dico, *Kyrie eleison, Domine, miserere.*

Quandiu, o Deus meus, in gratia tua eram, omnes me creaturæ reverebantur, et honorabant veluti domesticum Regiæ tuæ, florentem amicitia tua; angeli tui benevoli mihi erant; cæli benignos in me influxus emittebant; temperata erant elementa; nihil offendeabant animalia; mors procul aberat; nullæ erant inimiciæ; ignorantia nulla; ignota omnis infirmitas; catenis illigatus infernalis hostis: ast ubi, heu, miserum me! gratia tua per peccatum exutus sum, lacte sunt illico contra me, tanquam caducum tuum **15** proscriptumque vasallum, rebelles universæ creaturæ, contrarii exemplo angeli tui sancti, compuncta et inimica elementa, minaces cæli, exasperata animalia, infirmitas frequens, ignorantia connaturalis, mors necessaria, crudelis infernalis hostis. Unde in tam miserando constitutus statu, in offensa et aversione tua, quid aliud agere necesse habeo, quam ut ejulem, et orem, ut recipias me in numerum servorum tuorum, sisque mihi denuo propitius et clemens: *Kyrie, eleison, Domine, miserere.*

Hactenus, o metuende Deus, Jonæ instar distinui me sub comanti hederæ fugacium voluptatum, obscura nempe ac densa umbra, lascivens in deliciis, delicias in solatiis, solations in sensualitatibus, *latatus lætitia magna super hederam* (Jon. iv. 6): sed nunc, o Deus meus, posteaquam tua mihi gratia concessa est, ut aperiā oculos et cognoscā miseras vitæ hujus, quæ nihil est aliud quam labyrinthus errorum, fons tædiosarum cogitationum, pelagus dolorum, flumen lacrymarum, torrens suspiriorum, lacus gemituum, oceanus calamitatum, mellitum venenum, ludicrum amarum, mons ruinarum, arca fallaciarum, officina laborum, decoctio cerebrorum, bundinæ acerbitalum, terra calculosa, phrenesis optata, scena præstigiæ, risus sardonius: dum, inquam, gratia tua agnosco isthæc, tædet me, o vita mea, vitæ hujus; cumque affixum videam ad radicem cujusvis mundanæ voluptatis vermiculum, qui corrumpat et erodat eam, præopto mori cum propheta, quam

vivere diutius, et clamo cum illo: *Melius est mihi mori, quam vivere.* (Jon. iv. 8.) Etenim, Domine, nisi concedas mihi remedium gratiæ tuæ, ibo decurrentis more fluvii cum spumosis concupiscentiæ, infirmitatis, cæcitatibus, et malitiæ fluctibus, in præceps sempiterni supplicii: siquidem intellectum habeo tenebris, voluntatem vitiiis, potentiam irascibilem ad faciendum bene imbecillitatibus, concupiscibilem ad faciendum male, ardoribus æstuantem, secontem. Ah! amabilissime Domine, compatere fragilitati meæ, succurre amore tuo infinito necessitati meæ: *Kyrie, eleison, Domine, miserere.*

O Deus angelorum, cognosco, **16** cognosco miseriam meam; quandoquidem ubicunque me intueor, monstri instar terrifico sum aspectu. Cor meum plenum est rancore, os maledictione, manus perversa operatione. Indurui ad instinctus bonorum angelorum, legem vanitatis sum amplexatus, tuam prævaricatus; ut Judicem te non timui; ut summum bonum non amavi; inferni flammæ non me terruerunt; paradisi gaudia non delinierunt: unde elongatus a te, ob gravia peccata mea servus factus sum quoad vitam, cæcus ad bonum, promptus ad malum, instabilis in desideriis, dolens in corpore, improbus in omni proposito. Heu! quanta miseria! tanta certe, o Deus meus, ut nec simili, nec majori afficere me possit infernus ipse; quippe torquere, et torrere me potest, reum facere non potest, ubi et peccatum reum me facit, et inferno dignum, quia partus est perversæ voluntatis meæ adeo mordax, ut, cum nascatur intra me, destruat, consumat et erodat me. His tamen omnibus est deterius, quod extricare e tanto malo me nequeam, Deus meus, absque gratuito ac singulari auxilio tuo. Præveni, ah! præveni me gratia tua, o lux mundi; dignare me amore tuo, o clybane charitatis; ignosce mihi, Pater amorosissime; miserere mei, o Deus miserationum: *Kyrie eleison, Domine, miserere.*

Tu solus imperio tuo me prorsus liberare potes a miseria mea: tu enim solus es verus Deus; possunt alii expedire me e multis angustiis, et multa præbere solatia; sed quemadmodum ipsi non habent omne bonum, ita dare id mihi minime possunt; dicitur proinde quod tua proprie sit misericordia: *Deus, cui proprium misereri semper et parcere*; non eo quidem sensu ac sententia, quod homines et sancti misericordes esse nequeant, sed quia tu solus auferre a me omnem miseriam, et largiri mihi omnem felicitatem potes. Congrua est igitur vox ista, *Kyrie*, ad supplicandum tibi. Si enim vertitur *proprius*, et *authenticus Dominus*, tu sane solus proprius es Dominus, authenticus Dominus, cujus mera cæteri apographa sunt. Ex te existit communicata aliis dominatio, et dominium; tu solus Dominus es per essentiam, prototypum **17** omnis dominationis et domini, veluti et solus verus Deus es; ideoque ad te misericordiæ ~~luctum~~ accorro, eamque implo-ro, et ut proprio

rectum modo colloquar, dico, *Kyrie, eleison, Domine, miserere.*

Non ita proprium est cœlo moveri et volutari, soli illuminare, igni destruere, mari æstuarè, terræ solidari, quam proprium tibi, Deus meus, est misereri. Enimvero tempus fuit quo cœlum substitit, imperante Josue; tempus, quo sol radios contraxit, moriente Deo; tempus, quo ignis innocuus fuit ternario juvenili; tempus, quo mare obdormit pedibus apostolicis; tempus, quo terra stabilis non mansit Coreis et Abironibus. Tua vero, Deus, misericordia ut mobilis est semper, ita immota, firma, stabilis semper, nunquam deficiens, obscura nunquam, et ideo *Kyrie, eleison, Domine, miserere.*

Misericordia tua influxus bonitatis est ad subveniendum miseris; at quantum miser ego sim, dixi tibi, et tu vides, Deus meus. Permite igitur cadere super me influxum bonitatis tuæ, succurre necessitati meæ. Non peto ut in malis rebus indulgeas mihi; non flagito gradus, honores, dignitates, sanitatem, divitias, aut indifferentia alia ad malum atque bonum; quia tu jam prænovisti quid expediat saluti meæ: sed imploro, quæ possit in bonum duntaxat prodesse mihi, pietatem, et clementiam tuam: *Kyrie eleison, Domine, miserere.* Hanc autem peto, non quod meruerim eam, Deus meus; quia peccator sum, et ideo indignus qui exaudiar, sed confidens de bonitate tua infinita et immensa; nec affecto illam ex justitiæ debito, quod meritis immititur, quæ nulla in me sunt, indeque oratio mea, utpote peccatoris, minime est meritoria, sed spero in bonitate tua, ut saltem sit impetratoria, innixa gratiæ tuæ: *Kyrie, eleison, Domine, miserere.*

Scio, Deus meus, quod summus sis omnium dispensator, a quo omnia dependent; sed scio etiam, quod disponas effectus tuos debito et convenienti ordine, cujus est providentia tua, ut oremus ad te, et actum religionis exerceamus, quem demonstro ego; adoro te, et supplico tibi, *Kyrie, eleison, Domine, miserere.*

18 Merito hoc equidem; si enim quodlibet cognoscitur per excellentiam suam, quis unquam eminentior fuit te, qui es Deus vivus et verus, principium et finis omnis boni nostri, a quo dependet substantia, vita, et quæcunque alia habemus, nostra, fons, mare, oceanus omnis felicitatis nostræ? Levavit quondam oculos suos Isaias, et vidit angelos paradisi ardentes amoris ignibus, qui alternatis vocibus acclamabant tibi Deo sancto, exercituum Deo, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum* (Isa. vi, 3); et erant ii quidem stabili in gratia tua; cur non ego igitur, qui mille involutus sum miseriis et peregrinus super terram, quanta maxima qua possim reverentia recognoscam te, Deus, mundi, meum et universalem omnium Dominum, ut adorem te, et supplex fiam tibi? Non oro te, ut manifestem tibi misérias meas, necessitates meas, et representem tibi ali-

nescias; quia omnia tibi aperta sunt, et manifesta lucidissimæ luci tuæ, inique intellectui fenestrata sunt omnium corda, unde et occultissimas nostri cogitationes: sed recurro ad te, ad demonstrandam dignitatem tuam, et obligationem meam, et ad contestandum te Deum meum, sperans dignus fieri gratia et adjutorio tuo, ut filius a benigno Patre, subditus amantissimo principe, pœnitens summo sacerdote. Seniores illi apocalyptici cum stetissent in conspectu tuo, mittebant in terram coronas, et sceptrâ suâ, flexoque genu ac prostrati laudabant, magnificabant, et adorabant te; cur ergo miser ego, et infelix, non humiliem me coram Majestate tua, ut adorem eam? Fide et humilitate opus est in religionis virtute, fide propter nos, humilitate propter te; fide, ad credendum quod possis juvare nos; humilitate, ad cognoscendum necessitatem nostram; cum utraque hæc virtute, veluti alis duabus, confugio ad te, o Deus æterne! fide, agnosco te supremum Dominum, et summum omnium monarcham, speroque a te auxilium et opem, *Kyrie, Domine; humilitate fateor necessitatem meam, miseriam meam; eleison, miserere.*

19 Non ambulo ut exens, o Deus gloriæ, sed ductum sequor David servi tui, qui ærumnis oppressus et delictis, cum oculos mentis in te elevasset, et lacrymis largiter obortis atque defluentibus, dolore gravi cruciatus et compunctus credidisset in Majestatem tuam, humiliter confessus miseriam suam, oravit, et supplicavit tibi: *Miserere mei, Deus*, quod idem ipsum est ac *Kyrie, eleison.* Tu vero mox dixisti, cum hominem sanctum, et secundum cor tuum. Ecce itaque, o magne Deus, doctus a tanto magistro et ipse ego cum fidè et humilitate clamo: *Kyrie, eleison, Domine, miserere.*

Ut adoreris (S. Thom. 2-2, quæst. 71, art. 3), naturalis est legis, quia principium es creationis et dominii, teneturque homo aliquantum vitæ suæ tempus impendere divinis rebus morali præcepto; ut autem honoreris et colaris hoc vel illo particulari tempore, divinæ partim, partim humanæ est legis, contra quam nulla induci potest contraria consuetudo; et ideo, Domine mi, sæpius recurrendo ad te voce, semper autem corde, jaro et protestor, cupere me solvere debitum reverentiæ tributum, si non effectu externo, interno saltem affectu; et si forte negligens fuero in actibus externa spectantibus, vivus tamen semper erit habitus interiora curans, dummodo dignum me facias misericordia tua, quam efflagito humillime lacrymans, et identidem congenians *Kyrie, eleison, Domine, miserere.*

CHRISTE, ELEISON.

Recte in Litanis Christus invocatur, idque eo ipso modo, quo invocatur Deus.

Agitur de divinitate Christi, et ut Salvator noster sit. — Posteaquam invocavimus Deum absolute Dominum, Kyrie eleison, invocamus eum nunc etiam Christi nomine, quo contestemur atque

fateamur, ipsum illum, qui **20** est Deus, factum etiam hominem esse, ut velut homo satisfaciat pro homine, veluti Deus satisfactionem offerat infinitam. Jungitur capropter Christi nomini *eleison, miserere*; cum enim proprium Dei sit misericordia uti, et misericordem esse, Christum utique Deum confitemur, cum id ab eo poscimus, quod poscimus a Deo, et eo modo poscimus, quo quidpiam a Deo poscimus. Hoc ita futurum prædixit eidem suo Filio Pater æternus, cum ad Isaiam profatus est: *Hæc dicit Dominus, Transibunt ad te, et te adorabunt, teque deprecabuntur, tantum in te est Deus, et non est Deus absque te, vere tu es Deus absconditus, Deus Israel Salvator.* (Isa. xlv, 14, 15.) Quatuor hic propheta commemorat. In primis eum qui apostrophetur ac Deum, personam esse quæ Deus sit, et loquatur alteri personæ, quæ sit et ipsa Deus: Pater, inquam, æternus æterno Filio suo: *Hæc dicit Dominus*; alterum, quod transitori essent ad Christum populi, eumque culturi et adoraturi: *Transibunt ad te, et adorabunt te, teque deprecabuntur.* Tertium, quod transitus ad Christum istius causa sit vera in illo Deitas: *Tantum in te est Deus*, idque non per illapsum duntaxat communem, quo regit, gubernat, et cognoscit omnia, hæc enim ratione inest omnibus omnino rebus; non per illapsum gratuitum, nam ea ratione est in justis quoque et sanctis; non etiam per illapsum gloriæ dativum, taliter siquidem est in beatis item in patria: sed per unionem hypostaticam, siquidem in humanitate est persona divina, ut exponunt sancti Epiphanius (*Contra hæres.*, cap. 57) et Cyrillus (*in Joan.*, lib. 1, c. 15), quod alteri nemini est concessum; sive quia Pater est in Filio, ut scribit sanctus Ambrosius (*De fide*, lib. 1, cap. 2), consentaneæ verbis ipsiusmet Domini Christi, Joannis xiv capite: *Non credis quia ego in Patre, et Pater in me est? Verba quæ ego loquor, a me ipso non loquor; Pater autem in me manens, ipse facit opera.* Subjungit proinde vates divinus: *Et non est Deus absque te*; cum enim eadem sit Pater, et Filius, et Spiritus sanctus essentia, nec Pater est Deus absque Filio, et Spiritu sancto, nec Filius est Deus absque cæteris personis; hæcque est sancti Gregorii Nazianzeni sententia; cui ad demonstrandam, assumptam humanitatem, e divi Hieronymi mente propheta adnectit: *Vere tu es Deus 21 absconditus.* Quartum est denique, quod commemoret Pater Deus finem, cujus gratia populi Filio Deo sese sint commendaturi; quia nempe est *Deus Israel Salvator*; quod ipsum est nomen Jesu, siquidem aliud non est Jesus quam Salvator, docente Josephum angelo: *Vocabis nomen ejus Jesum, ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum.* (Matth., 1, 21.) Venit scilicet Reconciliator, Mediator, salutis æternæ sator, distributor; cui et Apostolus est assensus: *Erat Deus*, inquit, *in Christo mundum reconcilians sibi.* (II Cor. v, 19.) Hoc edocti fideles Christiani a Patre æternitatis, et sonora sancti

Spiritus tuba, acceptant in litanis ac supplicationibus istis Virgineis Christum verum Deum pro salute nostra hominem indutum; factaque assidua ineffabilis hujus mysterii memoria, ipsi ut Salvatore suo supplicant pro impetranda misericordia et dicunt: *Christe, eleison, miserere.*

Diversimode invocantur Dominus Christus, et sancti. — Addamus hisce, orari ad Christum Jesum, et eo ipso quo oratur ad Deum, orari modo; neque id ad demonstrandum duntaxat Jesum esse Deum, sed ad docendum insuper ipsum esse eum per quem adimpleantur gratiæ a Patre obtinendæ, quando ipsemet est effatus: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* (Joan. xvi, 23.) *In nomine ejus, in potentia, et virtute ejus*, exponunt doctores sacri, quemadmodum et veteres orare consueverunt: *Deus in nomine tuo salvum me fac* (Psal. lxxi, 3). Ne vero hæretici, Ecclesiæ inimici, Zoili, et Aristarchi, imo simulæ diaboli, et angeli tenebrarum, ansam contra lucem veritatis catholicæ arripiant cavillandi, negandique intercessionem Virginis Deiparæ et sanctorum, objectando, quod solent: Si gratiæ concedantur nobis per Christum, nihil attinere, tanto cum studio ad sanctos cursitare, ducta videlicet impia occasione ab illis apostoli virginis verbis: *Hæc scribo vobis, ut non peccetis; sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum, et ipse est propitiatio pro peccatis nostris*, etc. (I Joan. ii, 1, 2.) Dicere non intermittam, dissimili nos Christum et Virginem gloriosam, cæterosque divos modo invocare; nempe dum Christum invocamus, id ea agimus sententia, ut per ipsum quam petimus, **22** gratia impleatur; Virgini cæterisque sanctis cum supplicamus, non eo id facimus ut per ipsos impleri petitionem nostram putemus, sed ut desiderata a nobis gratia ipsorum nobis interventu obtingat; terminantur idcirco quælibet orationes ecclesiasticæ ad divos etiam destinatæ, *Per Jesum Christum Dominum nostrum*. Currimus igitur ad Jesum, velut unicum ac singularem redemptionis nostræ Mediatorem, nec ut intercessorem duntaxat; ad sanctos porro uti intercessores solum, nec redemptores; ut enim in Christo sacerdotii muneri junctum sit intercessionis officium, non est tamen in sanctis intercessionis muneri junctum quoque redemptionis sacerdotium. Christo supplicamus, seu mediatori et advocato, virtute propria intercedenti, cujus sit oratio justitiæ innixa; sanctis orationes deferimus, ut mediatoribus et advocatis per Christum intervenientibus, quorum inhæreant preces non justitiæ, at gratiæ, et misericordiæ. Christo acclamamus velut mediatori absque medio, qui Paulo attestante, *Salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis* (Hebr. vii, 25): ad sanctos genimus velut mediatres per medium; Christo scilicet mediante ad Patrem æternum pertingunt. Et hanc omnino

doctrinam insinuare voluit gentium docteur, cum unicum Ecclesiæ fundamentum appellasset Jesum : *Fundamentum aliud nemo ponere potest, præter id, quod positum est, quod est Christus*, scripserat Corinthiis suis (I Cor. iii, 11); quanquam Joannes apostolus alia insuper fundamenta apostolos ponit : *Vidi civitatem, inquit, novam Jerusalem, et murus civitatis habens fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina duodecim apostolorum Agni* (Apoc. xvi, 14). Unde mirum videri possit solum esse fundamentum Christum, si totidem quoque fundamenta sint apostoli. At enimvero desinet admiratio, si attendatur, Christum fundamentum esse redemptionis; apostolos intercessionis : Christum unicum fundamentum implendarum gratiarum; apostolos impetrandarum : Christum fundamentum nullo alio interveniente medio; apostolos fundamenta mediantia : Christum solum fundamentum, quod justitiæ superstruat intercessionem suam; apostolos fundamenta gratiæ et 23 clementiæ innixa : Christum unum fundamentum, quod propria sit virtute consolans; apostolos fundamenta, quæ indigis solatia Christi victite mereantur : Christum solum princeps ac præcipuum fundamentum, e quo fidei mysteria dogmataque promaneant; apostolos fundamenta, quæ fidem hanc, ejusque abditæ erulgant; qua de causa denique idem gentium magister Christum fundamentum ipsorummet horum fundamentorum nominavit : *Vos estis, inquit, cives sanctorum et domestici Dei, superedificati supra fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu*. (Ephes. ii, 20.) Atque hinc est, quod priusquam Virgini gloriose supplices accedamus, Christo cumprimis, vero Deo, primario redemptionis nostræ mediatori ingemamus, *Christe, eleison*.

SOLILQUIUM.

Ad te, o amabilissime Salvator, quoniam Deo ita volente atque imperante accurrere debet universa fidelium multitudo ad agnoscendum te, Deum verum, increatum, et humanatum, mundique totius Salvatorem unicum : ego quoque impulsus debito affectu, atque necessitate mea, procumbo coram bonitate tua, teque adoro uti Deum meum, et contendo a te Salvatore meo vehementissime, *Christe, eleison, miserere mei*. Ut accurram ad te, stringit, trahitque me fides mea; nisi enim te agnoscerem ut verum Deum meum, injustissimus omnino forem, quia et Scripturæ et opera tua clamant auribus meis, quod tu Deus sis Majestatis infinitæ; et ego in sacro baptismatis fonte memetipso devinxi ad id fideliter credendum; fuique propterea in album fidelium tuorum ascriptus, et tua idcirco gratia jam tum quidem præventus. Patres sancti ad Patrem tuum æternum conversi gratias illi egerunt, quod iram mitigasset, qua ardebat justa in mundum. Is porro per Davidem

monuit ipsos, ut ad te etiam perfugerent, tuæque agerent Majestati gratias. Nam, quo loco Psalmus ait : *Apprehendite disciplinam*, vertit Hebræa phrasis : *Osculamini filium* (Psal. ii, 12). Egit eo casu, o Deus meus Christo, Pater tuus æternus, quod facere solet rex urbi cuiuspiam suæ iratus, qui precibus filii conciliatus, restitutæ 24 immeritis gratiæ grates ipse non acceptat, sed filium civibus facere acceptum volens, ut illi velut interventori gratiæ exhibeantur, imperat : ita sane Pater tuus æternus fecit. Iratus is fuit mundo in maligno posito; signa edidit indignationis suæ, nunc diluvii undis, orbem subigentibus; nunc igneis pluviis pentapoles exurentibus; nunc aliis prodigiis furoris sui argumentis; verum præviso, quantum tu operaturus esses, Deus meus, posuit calorem suum amore tui, nec amplius *Ultionum Deum* nominari se passus est, sed *Deum misericordiarum, et totius consolationis* (Psal. xciii, 1; II Cor., i, 3); jussitque propterea, ut posteaquam gratias ipsi exhibuissemus, etiam eas tibi dilectissimo Filio suo redderemus : *Osculamini Filium*. Inde, o Jesu mi, cum nuperime ad Deum conversus citra personarum respectum elevassem mentem meam, atque dixissem : *Kyrie, eleison*; nunc, veluti a divina æterni tui Patris voce admonitus : *Osculare Filium*, agnosce eum, teque commenda ipsi, exosculor sanctissimos pedes tuos, et dico tibi, *Christe, eleison, miserere mei*.

Deum te esse, declaravit Pater tuus verbis illis, *Filius meus es tu, ego hodie*, id est, in æternitate, aiunt doctores sacri, *genui te* (Psal. ii, 7), ad demonstrandum, illum te esse Filium, qui ab intellectu paterno æternum sit genitus. Talis igitur ut agnoscerere, dici nobis per prophetam voluit : *Hic est Deus noster*; utque ostenderet illum ipsum te esse, qui carnem assumpsit, adjecit : *Et in terris visus est, et cum hominibus conversatus est* (Baruch. iii, 36). Hinc et Isaias tibi accinuit, fore te *Deum fortem, Patrem futuri sæculi, Principem pacis nunquam finituræ* (Isa. ix, 6); qui sane tituli verificari de te haud unquam possent, si Deus non esses; finit enim pax hominum; nec est mortalium aliquis pater futuri sæculi; maxime quoniam ubi nos dicimus, legimusque hanc futuri sæculi paternitatem, Hebræus ponit *æternitatis Patrem*, qui esse omnino nequit quispiam, qui non sit æternus; et demum verus, ac solus Deus. Vocat te eam ob rem Joannes *Verbum æternam caro factum*. Suavissima etiam sponsa tua cum fixis attentiusque intuita esset humanitatem tuam, variegata illi distinctaque videbatur superis coloribus, et pervidebat in ea nihilominus radios 25 divinitatis tuæ; quare subicere mysteria non valens, hoc te compellavit alloquio : *Venter tuus eburneus, distinctus sapphyris* (Cant. v, 14); scilicet, humanitas tua instar est ventris pleni, e quo homines omnes regnum Dei obtenturi sunt renascendi; eburnea per candorem, cum impeccabilis sis, et incorruptibilis naturæ; attamen et sapphyris, gemmis, inquam, cæruleis

distincta, quia verus et cœlorum Dominus, verus utique Deus. Neque tu absconsum hoc esse ipse voluisti, cum toti mundo edixisti: *Ego qui loquebar, ecce adsum* (Isa. LII, 6); addidisti etiam ad gaudium nos invitans: *Lauda et letare, filia Sion, quia ego venio, et habitabo in medio tui* (Zach. III, 10); et tantum explicans mysterium dixisti Hebræis: *Antequam Abraham fieret, ego sum* (Joan. VIII, 58); divinitus haud dubie, quando humanitus ante progenitorem tuum esse non potuisti; ea autem ipsa sententia, *Unum te cum Patre tuo esse veraciter asseruisti* (Joan. X, 30); quod apertis ad Jordanem cœlis Pater tuus æternus toti adeo mundo esse voluit manifestum, emissa desuper magnifica voce: *Hic est Filius meus dilectus, ipsum audite*. Cur igitur te non adorem? eumque te tot tantisque sceleribus meis toties, tamque indigne offenderim, et occultis insuper alloquiis tuis adeo rigide obfirmaverim cor meum, cur non implorem misericordiam tuam? facio il, Jesu mi, Deus meus, facio, et clamo: *Christe, eleison, Miserere mei*.

Certum me divinitatis tuæ reddit evangelicus Isaias, venturum te asserens in persona jam non mediatoris, sed salvatoris: *Deus ipse veniet, et salvabit nos* (Isa. XXV, 9). Sciensque identidem, suis mortales sensibus quam maxime duci, sensibiliba dat et presentia tua, et occulte in ea tuæ divinitatis signa, adnectens: *Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum patebunt, et saliet sicut cervus claudus, et absolute erunt linguæ mutorum* (Ibid.). Quæ sane tu omnia argumenta demonstrasti in Palæstina, in civitate sancta Jerusalem, in pagis, in oppidis; illuminando cæcos a natiuitate, aperiendo aures surdorum, erigendo, sanandoque quadragenarios prope paralyticos, solvendo stupentia linguarum vincula, vitam largiendo fœtentibus jam emortuis. Inde si Protopheta subtilissimam quondam lineam Rhodi in 26 pariete ductam videns, extemporaneum sumpsit argumentum, Apellem Rhodi fuisse, *quando in neminem alium tam absolutum opus cadere posset*; cur videns ego talia ac tanta a te opera esse confecta, quæ a nemine alio, præterquam homine Deo fieri virtute propria possunt: cur, inquam, non fatear verum vivumque te Deum esse? Certe et Nicodemus his te indicis Deum agnovit, ac libere professus est: *Magister, scimus quia a Deo venisti; nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum illo* (Joan. III, 2). Scio equidem, mi Jesu, etiam alios stupenda edidisse miracula, cæcos illustrasse, mortuos ad vitam reduxisse, aliaque permira perpetrasse; quin et teipsum spopondisse: *Qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet* (Joan. XIV, 12): verum ego non opera duntaxat intueor, sed attendo modum etiam factorum; non folia tantum, sed radicem etiam considero: nempe servi tui et amici tui grandia fecerunt; at non suo, sed tuo ea nomina designant; inique facturi aliqui te

invocabant, ad te orabant, opereque confecte gloria ad te pertinebat, pertingebat, haud secus, ac servo quopiam æquali cum domino vestitu, aut meliori etiam incedente, gloria omnis non in servo consisteret, sed in dominum redundaret, cæterum tu propria tua virtute non orans, sed magnifice imperans demones eiecisti, tempestates composuisti, linguas absolvesti, febres eliminasti, animas ex ipsis etiam inferis reduxisti: *Adolescens, tibi dico, surge* (Luc. VII, 14); *Lazare, veni foras* (Joan. XI, 43). Quid igitur tantis circumventus prodigiis facere aliud possum, quam profiteri et adorare te verum Deum, ac dicere: *Profecto fuit in mundo Deus; in neminem enim alium opus tam absolutum cadit*. Idcirco ecce me, invoco et adoro te Deum meum, et redico, *Christe, eleison, miserere mei*.

Si aspicio te peregrinum in mundo, contemptum ab hominibus, crucifixum a sceleratis, regem illusionum, spinis coronatum, in infami ligno emortuum, videri possis, non tantum non Deus, sed adeo iniquus etiam homo fuisse; sed enim si vocem tuam audio, quæ paradisum aperis; si eclipsim considero, quæ aer nigrescit; si cœlos aspicio, qui oculos claudunt; si monumenta 27 adeo, quæ late dehiscunt; si mortuos video, qui in civitatem pergunt; si Longinum cerno, qui recens cernit: non possum, quin exclamem cum cœturione et contester: *Vere Filius Dei erat iste* (Matth. XXVII, 54). Etiam, etiam, mi Jesu, Deus es, Verbum es incarnatum; sed non manifeste cognitum, quia velut abbreviatum Verbum es, quod intelligi legive non potest, nisi puncto aut circumflexo desuper accentu distinctum: *Verbum brevium faciet Dominus super terram*, aiebat Apostolus tuus (Rom. IX, 28); itaque Pater tuus æternus voluerit licet, ut ligareris, percutereris, flagellareris, vilipendereris, seditioso homini posthabereris, acutissimis spinis compungereris, felle potareris, ferireris, morereris; verbo breviareris: mutari tamen titulum crucis tuæ *Jesus Nazaremus rex Judæorum* nullo modo est passus, instantibus quamvis inimicis tuis, et frequentibus, idque deperantibus; sed *Quod scripsi, scripsi*, respondebat obgaudentibus, nescius voluntatis Patris tui Pilatus ille parricida tuus; nimirum titulus iste punctum illud, illeque accentus erat, quo tu, o Verbum divinum, in cruce brevium cognoscereris, consentanee propriæ promissioni tuæ: *Cum exaltaveritis Filium hominis, cognoscetis, quia ego ipse sum* (Joan. VIII, 28). Exinde et cælum te cognovit, cum lucem suam abscondit, et petra, cum viscera diraperunt, et templi velum, cum in partes ruptum est, et sepulchra, cum sponte patuerunt, et mortui, cum e profundo prodierunt, et infernus, cum tuo imperio diffractus est, et limbus, cum Patres reddidit, et purgatorium, cum aut orbatum penitus fuit, aut solatis abundavit, et peccatum, cum per te evanuit, et mors, cum morte tua triumphata jacuit, et ii qui fuerunt antea, cum spem suam adimple-

tam viderent, et qui tunc erant, cum aspicerent mira, ac prodigia tua, et homines in terra, cum frui eis liceret dulcissimo mortis tuæ fructu, et angeli denique, cum vacuas per te sedes suas occupatas gratularentur. Tu, o Jesu mi, es Sapientia aeterna, sub candida stulti Herodis veste abscondita: *Loquimur sapientiam Dei, quæ est abscondita* (I Cor. ii, 7). Tu Thesaurus es ille absconditus in agro humanitatis et carnis nostræ: *Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro* (Matth. xiii, 44). Tu fortis 28 ille Deus es, absconditus super cornibus crucis: *Ibi abscondita est fortitudo ejus* (Habac. iii, 4). Cecinit proinde tibi David nonum Psalmum suum *pro occultis filii*: verumtamen mihi absconditus minime eris, qui et lumine Scripturarum, et fidei, et miraculorum clare illustratus in carne tua adoro te Deum meum; cujus est mihi Passio solatium, spinæ gloria, cruenta vestis charitatis indumentum, mors ignominiosa aeterna vita, et tota salus mea; tu certe fecisti omnia, ut mysterium redemptionis meæ, et salutis meæ, neque in medio interromperetur, neque in fine; iretque in cōfusionem et nihilum hostis infernalis; ad ejus ergo dedecus atque ruborem cognosco te, et Deum, et Salvatorem meum, et dico: *Christe, eleison, miserere mei*.

Ad quem vero præter te confugerem tutior? Job ille patientissimus, affectus plagis a capite ad calcem usque, molliendo aliquantisper dolori, sedebat in sterquilino, et testa radebat saniem (Job. ii, 8); ego, ego, Domine mi, sum ulcerosus Job iste, ob nimia peccata mea, quæ fœtore suo offendiculo sunt toti universo; tu vero es *Lapis*, in fornace sancti amoris coctus (*Petra autem erat Christus* [I Cor. x, 4]), a quo exspecto omnem consolationem meam: ad te igitur recurro, in te pono omnem affectionem meam, a te spero misericordiam mihi necessariam; adjuva me, Deus meus, propitius esto mihi, Christus meus; ignosce mihi. Pater meus: *Christe, eleison, miserere mei*.

Hæc est, dulcissime Domine mi, supra omnes sanctos excellentia tua, quod ut orent illi, intercedant, et agant pro nobis; non sunt tamen lapis ille qui saniem ipse radat, asseratque lenimentum nobis; tu, Domine, es lapis ille, tu putorem, tabemque auferis, tu lenis ulcera, tu misericordia nos aspergis, tu virtute tua propria peccata nobis et culpas condonas. Orarunt quidem apostoli pro mœsta et febricitante Petri soerui; at tu, Domine, fuisti, qui uno imperativo verbo ejecisti febrim, et desideratam agræ sanitatem impertivisti.

Poterat olim potens omnium Deus liberare dilectam sibi populum ab infami illo et fastuoso Golia sine armis, omnique alio alterius 29 ejuspiam interventu; at voluit tamen ut in arenam descenderet pastorculus ille David, male tectus, ac præter lapides fundamque, cætera inermis; hic enimvero facto primiva ab hoste exiguo, celerique resultu, mox fervida in eum et ardenti impressione,

uno tantam molem lapide dejecit, confecit. Consecutæ sunt factum effusæ in Deum laudes, præconia in Davidem, debellatio in hostem, admiratio in lapideum. Ita certe optimus Deus ordine suo optimo, tametsi culpas remittere, et consolationes elargiri desideratissimus solus ipse et unicus, nemineque prorsus alio collaborante posset, Dominus nimirum absolutissimus, integerrimus, vult nihilominus, et amat, ut sancti ceu novelli Davides in palæstram pro nobis contra Goliath, peccatum aio, et infernalem hostem, descendant; cumque primitus subduxerint se mundo, facto postmodum in tantum adversarium audenti insultu, te, Domine mi Jesu, mysticum lapidem in fundam orationum suarum immittant, ductaque fortunato peccatum omne prosternant, et ejus nobis remissionem plenariam concilient. Ita fecere quondam discipuli tui pro Chananæa orantes: *Dimitte eam, quia clamat*. (Matth. xv, 23.) Tu, aiebant, *Dimitte*; tu scilicet es petra, et lapis qui procul medio hostem prosternat; tu ille qui culpas nostras et miseras dejiciat. Inde consequuntur laudes in te, velut datorem gratiarum: inde gloriosi evadunt sancti, quod precibus eorum inclinantur aures tuæ: inde elucet meritum tuum infinitum et immensum, quod sicut in rigore justitiæ satisfecisti Patri tuo aeterno pro peccatis totius mundi, ita unicus sis Mediator totius redemptionis nostræ. Inde cum et ego in arena sim mundi hujus e regione superbissimi Golie infernalis, confugio ad Mariam, aliosque sanctos tuos velut mysticos Davides; spero tamen victoriam a te, lapis vive, Salvator meus, a te exspecto vitam animæ meæ, fons vite, *Christe, eleison, Domine, miserere mei*.

30 CHRISTE, AUDI NOS.

Juncta sit oratio desiderio salutis.

Cum apparet coram divina Majestate Christianus preces ad eam effusus, tribus precipue rebus orationem suam adornare necesse habet, religione, desiderio, fide. Religione Deum cognoscere oportet, cui supplicat et vota defert; desiderio ardere, rejecta omni culpa, sumptoque charitatis habitu, ut saluti intendere penitus possit; fide demum sperare, consecuturum se orationis suæ fructum.

Istum religionis, desiderii, et fidei ordinem complexus est David elegantissime, cum oravit: *Dirigatur, Domine, oratio mea sicut incensum in conspectu tuo; elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum*. (Psal. cxi, 2.) Religione opus est ad orationem, qua honoretur, colatur, et cognoscatur Deus: ad eum ergo destinat preces suas: *Dirigatur, Domine, oratio mea in conspectu tuo*; protestatur siquidem qui orat, Dei se ope indigere, supplicat idcirco illi, velut omnis sui boni auctori. Hinc Beda Venerabilis (*Super Matth. xiv*), illa Matthæi verba exponens: *Jesus dimissa turba ascendit in montem*: « Non omnis, inquit, orans ascendit in montem, sed solam, qui bene orat; ille autem se-

lum bene orat, qui Deum querit orando. » Ardenti ad orationem salutis desiderio opus est, cum incenso igitur David eam componit; hinc et Glossa docet, in figuram fervidi hujusce desiderii ablatum esse antiquitus incensum, suavem videlicet Domini odorem; et in Exodo ipse iste Dominus præceperat: *Offeres totum arietem in incensum super altare, oblatio est Domino, odor suavissimus victimæ Domini.* (Levit. xix, 21.) Fides denique ad orationem requiritur, quo efficax petitionum nostrarum fructus consequatur; subnectit ergo regius orator: *Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum*: quemadmodum enim Moyses duræ manus in cælum extulit, exoravit, et Amalecum subegit; sacrificium item vespertinum gratissimum Deo, ac jucundissimum fuit, ad quod, incognito docente, gratia subsecuta erat: **31** ita obtenturum id se sperat a bonitate divina, quod juste petit, qui orat. Cum igitur fideles Christiani in limine supplicationum suarum, ac litaniarum præsentium religionis actum expresserint dicendo, *Christe, eleison*, quo cum Christum Deum suum, ac Salvatorem agnoscunt, adorant; nunc etiam ardens salutis suæ desiderium contestantur orantes; *Christe, exaudi nos*; paulo post viva sua fide ad speratum etiam fructum transituri, et manibus in cælum elatis gratiam impetraturi, atque dicturi, *Christe, exaudi nos*.

SOLILOQUIUM.

Non ita ardens est, o Christe Deus meus, desiderium sitibundæ alicujus cervæ ad limpidum clarumque fontem, cum acutis a venatore perfocta est telis; quam æstuo ego ad dulcissimum gratiæ tuæ fontem, ut exsatiem me aquis misericordiæ tuæ: sentio scilicet me confixum acutissimis amoris tui jaculis; quibus penitissime sauciatus non utique satis habeo adoravisse te nuper, cum Deum meum, et clamasse *Christe, eleison*, sed nunc deprehendo insuper prorsum flammescens, et ignitam esse desiderium meum; audi me, obsecro, *Christe, audi me*.

Sacrificabant primis temporibus veteres illi sacerdotes extra templum; cum vero haud fuisset aptum sacrificium istud ad consequendam, quam anhelabant, gratiam, laverunt manus pedesque, et ingressi primam templi portam ad thymiamatis altare, cremabant incensum, et virtutem devotione sua sacrificio dabant, illudque consummabant. Jesu mi, ego super altare holocausti obtuli tibi cor meum et animam meam, sistendo me conspectui tuo, dicendoque *Christe, eleison*; ut vero virtutem nunc addam, pretiumque isti sacrificio meo, lavo manus meas, dum veniam peto pravis operationibus meis; pedes ablavo, dum tuam malis meis affectibus misericordiam implo-ro: et ingrediens templum animæ meæ per primam voluntatis portam super altari thymiamatis cordis mei inflammo, et eremo incensum desiderii mei. Ah! effluat inde

tibi gratus odor illius, sit ille suavis delicatissimi: naribus tuis, sine **32** eum pertingere ad conspectum tuum. *Christe, audi me*:

Scio, Domine mi, indignum me esse, qui audiar a Majestate tua, aut respiciar a pietissimis oculis tuis: quia et hi justos duntaxat intuentur, et aures tuæ illorum tantum precibus se inclinant, ut tuus olim Propheta cecinit: *Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum*. Ego vero injustissimus sum, et peccatis plenus; unde et ira tua potius, quam auditu, respectuque dignus, velut idem Vates tuus adjunxit: *Vultus Domini super facientes mala.* (Psal. xxxiii, 16, 17.) Vultus, ait, non facies amoris, et gratiarum pelagus, in quod desiderant angeli prospicere (I Petr. i, 12), vultus, inquam, indignationis tuæ argumentum: *Ut perdat de terra memoriam eorum* (Psal. xxxiii, 17); qua de causa dicere mihi superesset: *De vultu tuo judicium mihi prodibit.* (Psal. xvi, 2.) Nihilominus, o Jesu mi dulcissime, non diffido de misericordia tua, mihi que ipsi certus ac firmus spem adeo, quod si oculos bonitatis tuæ non sis conversurus super me propter merita mea, facturus id tamen sis propter pietatem tuam, si non respecturus ut operarium promeritum, qui mercedem exigit, quam ego minime merui, præbiturus tamen mihi sis aures tuas ut homini animitus se offerenti ad laborandum in vinea tua. Non peto, Domine, ut respicias me cum gemam pretiosam, aut opus aliquod multi magnique valoris, sed ut creaturam, in qua omnipotenti et artificiosa manu tua monstrare possis excellentiam tuam; non ut perfectum aliquid, sed perfectum fieri quod possit; et quemadmodum acceptasti apostolos tuos, non quod apostoli jam fuerint, sed quia fieri tales per te potuerint, ita et ego quoque obsecro ut audias me, non quia justus sim, sed quia si tibi placeat, justificare me possis. Non quero, Domine, ut audias me velut belli ducem triumphantem, qui veniat dignum accepturus premium, sed ut Majestatis reum poenitentem, quæ procidat tibi, misericordiam obtenturus, *Christe, audi me*.

Si compaream miser coram tribunali justitiæ tuæ, actum est de me, perii; quia soli ii qui justus sunt, cum gaudio revertuntur ab illo, et ego secundum præsentem justitiam jam condemnatus sum in eo; verumtamen appello ab ipso ad **33** tribunal misericordiæ tuæ: illud propellit me, istud invitat; illud obturat os meum, istud aperit cor meum: in illo audio: *Vultus Domini super facientes mala*, in isto: *Si impius egerit poenitentiam, omnium iniquitatum ejus non recordabor* (Ezech. xviii, 22); in illo: *Oculi Domini super justos*; in hoc: *Revertere, Sion mihi, ut intueamur te.* (Jerem. iii, 12.) In illo victoris instar insurgunt contra me male facta mea, injustæ cogitationes, et voluntas perversa; in hoc advocatos pro me agunt lacrymæ, suspiria, gemitus. Ah! Deus meus, si vox mea prevalere non potest in amantissimo corde tuo,

valeant lacrymæ quæ profluunt ex corde meo, argumenta doloris mei : *Auribus percipe lacrymas meas.* (Psal. xxxviii, 13.)

Hæu ! quid dico ? magis visu cognoscuntur lacrymæ, quam auditu ; quomodo peto igitur, ut auribus percipias lacrymas meas ? Verumtamen, Domine mi, quoniam oratio cordis contriti et humiliati benignissime percipitur, prompteq; *exauditur* a Majestate tua clementissima, ad auditum eam transtulit propheta tuus. O Deus optime maxime, ecce me coram tribunali misericordie tue cum fletu, et planctu, et lacrymis, et oratione ! diffunditur cor meum præ dolore ; liquatum est tandem aliquando ; lacrymæ proluunt faciem meam, et decurrunt in sinum meum ; singultus explicant et produnt affectus meos. Non exaudis quidem, Domine, peccatorem obstinatum, qui fomentum querit stultitibus suis, nec vitam mutare in melius cogitat, sed in tetro vitiorum diversorio lætabundus exsultat, ineptit et ridet. Attamen, Domine, cor acceptas contritum, quod amore tuo flagrat, et mundo, nefariisque operibus dorsum obvertit ; ego, Domine mi, saltem obstinato non sum animo, sed compuncto atque dolenti, cujus nuntie lacrymæ meæ ex oculis prosilientes, et e corde scaturientes ; audi, Domine, marmur eorum : *Auribus percipe lacrymas meas, et sociam illis vocem supplicationis meæ, quam obsecro, Domine, gratam acceptamque habe : Christe, audi me.*

Non audet principi refractarius coram apparere, nec petere gratiam ; quod si vero placeat lesio, gratuito ad se invitare rebellem, eique non benignum **34** dantaxat auditum, sed beneficia insuper et gratias polliceri, non currit iste, sed volat ad illum ; et corde præ dolore diffracto ob offensam præteritam, contractoque præ amore impensis obsequendi illi, lacrymas inter pœnitentie, lætitiæque natat, inter gaudia vero amare ejulans ad pedes vocantis accedit, et modo commissorum veniam implorat, modo firmam in posterum fidem jurat ; modo fletu totam perfundit faciem, modo verba ad supplicationem intendit, mediusque dolorem inter et amorem pœnitutinis argumenta continuat, uni recuperandæ principis gratiæ attentus. O Christe, Deus meus, ego, ego ille sum refractarius Majestati tue, non quidem fidei defectu, cui asserende vel ipsa mihi jucunda mors foret, sed violatæ contemptæque legis tue, tuæ charitatis, et dilectionis vitio. Reus sum, convictus sum, exclamat contra me conscientia mea vivi adinstar testis ; non audeo apparere in conspectu tuo ; sed quia tu vocas me, ut veniam ad te, gratia tua præveniens me, et jubes insuper, et animas me, *Petite et accipietis*, confidentissime procumbo coram te, et cupientissimus esse tibi deinceps servus ad omnia dejectus, ejulans, et flens, et pleno compunctionis spiritu ad pedes tuos prolapsus flagito, et exposco gratiam tuam, *Christe, audi me.*

Nisi venirem ad te, induratum utique et contin-

macem me ostenderem, qui permittere contemnerem ut penetraref ad cor meum vox tua, quæ vellicas animam meam, muto quidem et secreto sonitu, potenti tamen, dulci, et grato ; quia tu ipse dixisti : *Qui audit, dicat : Venio.* (Apoc. xxii, 17.) Ego igitur, qui maxima cum voluptate interius percepi inspirationem tuam, exterius autem vocem tuam, quibus sæpius perculesti cor meum ad consentiendum gratioso invitavi tuo ; ego, inquam, ut testatum denique faciam, gratam mihi fuisse hanc vocem tuam, venio ad te maritimi instar delphini nautarum sibilo affecti, dandoque signum velocitatis ac promptitudinis meæ, et summæ, quam spero per meum ad te occursum utilitatis, dico : *Christe, audi me.*

35 Ista supplicatio brevis, clamor meus iste, non est vox simplex a me efformata, quia absque te emitte eam non possem, sed echo est vocis tuæ, anima mea antrum est, caverna est, quæ reddit vocem istam. Tu non cessas clamando mihi : *Audi, et bene tibi erit.* (Jerem. xxviii, 20.) Ego igitur respondeo, et dico, Audio. Solus belluarum est draco, qui cor obdurat gratæ pantheræ voci, nec suavem ejus sectatur odorem ; at plusquam venenosus ego draco forem, si audire contemnerem vocem tuam, nec sequeretur suavissimum gratiæ tuæ, quæ me invitat, odorem. Ah ! ne respicias, Domine, nefaria opera mea, quæ perpeperi, quia indignum me faciunt omnium bonorum ; opera sunt tenebrarum, opera peccatoris, opera mortis : sed attende ad cor meum pœnitens et contritum ; non aures aperi ad clamorem peccatorum meorum, quæ mille linguis clamant vindictam contra me ; sed aperi eas voci doloris mei, et lacrymarum mearum, quæ affectuose clamitant misericordiam, *Christe, audi me.*

Ego, Domine mi amabilissime, coram te sum sicut Jacob coram Isaac patre suo, qui manus operas habebat hirsutis hispidisque pellibus, vocem tamen propriam, lenem ; unde et dixit bonus pater : *Vox quidem, vox Jacob est, sed manus, manus sunt Esau.* (Gen. xxvii, 22.) Ita prorsus, Domine, si aspicias opera mea, sunt ea manus injusti Esau ; sed si audias vocem meam, vox ea est Jacob fidelis servi ; quia nihil est in mundo quod amem plus quam te, dummodo dignum me facias amore tuo et gratia tua ; si enim desunt mihi opera quæ placeant tibi, vivit tamen ardens des deserviam, quod placet te, eoque invoco te : *Christe, audi me.*

O clementissime Salvator, cum sperasset olim propheta tuus gratiam tuam, flagitando illam his usus est verbis : *Verba mea auribus percipe, Domine, intellige clamorem meum* (Psal. v, 2) ; contentus nimirum haud fuerat orasse te, ut dignareris audire vocem ejus, sed instabat etiam, ut placeret tibi intentum esse clamori illius, quatenus ostenderet, junctum esse orationi suæ affectum etiam cordis sui ; verba enim ut oris sunt, ita clamor

est cordis ; atque ad impetrandam gratiam tuam optimum **36** est medium voci sociare desiderium , mutuisque jungere complexibus linguam et affectum, os simul et animum. Orant te nonnulli ore suo, sed altum silet cor eorum ; verum isthæc oratio accepta non est tibi, quæstus es enim de Hebræis simulatoribus : *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me* (Matth. xv, 8) : certe fœtentia mortuorum sepulera sunt oratores hujusmodi, inscripta litteris aureis, ceu magnarum principum, intus tamen arida fœvent ossa ; ast non ita propheta tuus ; sed is dulcem facit os inter et animum concentum, velut musicam ex altero hinc inde choro consonantem ; ait nempe : *Verba mea auribus percipe, Domine*. Audi, inquam, Domine, preces oris mei, sed attende etiam eorum vicissim resonantem in templo animæ meæ : *Et intellige clamorem meum* ; diceret veluti : primum quod loquitur, cor est, interpret cordis affectusque est lingua, philosophico etiam dicto congrue : « Voces notæ sunt eorum, quæ in anima sunt. » (Arist.) Igitur, o Salvator gloriosissime, et corde simul et ore oro te audiri a te vocem meam, *Christe, audi me*.

CHRISTE, EXAUDI NOS.

Ut impetratoria sit oratio, fidem annexam habeat.

Præter effectum spiritualis solatii, quod inter orandum ipsa apportat oratio (dum anima devota in conspectu Sponsi sui æterni posita, loquitur illi, indeque puncturas quasdam arcanas in corde suo persentiscit, tanquam amantissimus Deus appareret illud intraturus illuc ; videturque sibi audire se vocem quampiam prædulcem, quæ solatio affundat transfixum, apertumque cor suum ; unde per amorem transgressa in ipsum ut vivat in eo, sentit paulatim delicere sese, et veluti proprio privatam spiritu in teneras liquari lacrymas atque suspiria ; verum subito rursus vigore perfusa gaudet, jubilat, plaudit, **37** et sacro quodam, ac minime noto affectu definit exultat, et solatiatur arcane, utpote rediviva alia vita, quæ facit ut vivat Deo, et dicat cum vivente illo : *Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus* (Galat. ii, 20) : habet ea etiam duplicatam virtutem intuitu effectus illius quem sperat ; virtutem, inquam, merendi, et virtutem impetrandi.

Illam meriti habet, quatenus e charitate promanat, cujus proprium est objectum, bonum infinitum, impetrandi virtutem gratia accipit Dei, ad quem oramus. Charitatem salutis desiderium comitatur, fundaturque in religionis virtute. Cum igitur religiosos nos exhibuerimus dicendo : *Christe eleison*, Christum Deum agnoscentes, ab eoque misericordiam postulantes, fecerimus præterea palam ardens salutis desiderium, addendo : *Christe, audi nos* : transimus merito ad impetrationis effectum, speratum, et expectatum a Dei gratia, et clamamus : *Christe, exaudi nos*. Ita nempe ad instar hominis agimus, qui posteaquam in-

dignationem principis sui incurrit, primum offensarum veniam deprecatur ; mox redeundi ad servitium illius desiderium agerit, ac denique factus audentior, porrigit ei postulationis sue chartam, nihil amplius diffusus, principis bonitate voti sui competentem se futurum ; haud aliter nos Christiani, postquam toties ac tantum offendimus Christum Deum ac Dominum nostrum, obverso illi per peccata nostra dorso nostro ; cum primum rursus advertimus impietatem nostram, erratorum penitentes, ante omnia misericordiam imploramus : *Christe eleison, miserere, Domine* ; mox desiderium iterum serviendi illi ostendimus : *Christe, audi nos* ; denique vero confisi super bonitate illius, speramus salutis effectum, et dicimus, *Christe, exaudi nos*. Et hæc quidem omnia recte ; quemadmodum enim meriti efficacia a charitate procedit, ita efficacia impetrationis fidei attribuitur, quæ notitiam dat nobis omnipotentiae divinæ, ac misericordiae illius, a quibus, qui orat, impetrat id pro quo orat. (S. Thom. 2-2, q. 83, art. 15, ad 3.) Unde credentes voci ipsiusmet Christi, *Petite, et accipietis ; quærite, et invenietis* (Joan. xvi, 24), dicimus : *Christe, exaudi nos* ; non habentes, unde dubitemus de effectu, ait **38** Augustinus : « Non enim nos hortaretur ut peteremus, nisi dare vellet. » (*De verb. Dom.*) Et Chrysostomus : « Nunquam oranti beneficia denegat, qui ut orantes non deficiant, sua pietate instigat. » (Hom. 10, cap. 23.)

Exprimere hoc voluit David, cum dixit : *Desiderium pauperum exaudivit Dominus* (Psal. x, 17) : quæ verba exponens Doctor Angelicus (2-2, q. 83, art. 1, ad 8) ait duobus modis, sive duabus de causis audiri a Deo desideria nostra : altero, quia desiderium nostrum causa est petendi, cum petitio interpret sit desiderii ; altero, ut ostendatur velocitas qua nos Deus exaudit ; siquidem dum adhuc in desiderio est oratio, adeo bonus promptusque est Deus ad benefaciendum nobis, ut contestim nos exaudiat. Notavit hoc etiam incognitus, super illis Psalmi verbis : *Aures ejus in preces eorum*, ubi observat dictum esse a Propheta in *preces*, non ad *preces*, ad significandum nequid finitæ etiam justi oratione exauditum eum esse ; quod quidem optimus Deus ipse etiam contestatus est apud Isaiam se facturum : *Eritque antequam clament, ego exaudiam eos* (Isa. lxxv, 24) ; diceret veluti : Adeo sum pronus ad conferendas elargiendasque gratias meas, ut sæpe sæpius precarios non expectem, sed præveniam. Possumus igitur fidenter orare ad eum, sperandoque gratiam petere, atque dicere, *Christe, exaudi nos*.

SOLILOQUIUM.

Jacebat fugitivus et inobsequens Jonas, Deus meus, in vasto balenæ ventre, mediis in vorticibus impetuosæ maris, proximus corporæ morti ob locum in quo versabatur, in ipsa animæ morte, ob contumaciæ peccatum, quo tenebatur ; dumque

positum se extra omne humanum auxilium cer-
neret, nec promittere sibi suæque necessitati le-
vamen ullum auderet, ac posset; facti perperam,
atque erroris sui pertusos, ad te recurrit, seque
ad te convertit: quem tu, Domine, mox exaudi-
visti, et liberasti a tanto corporis periculo, et ab-
solvisti a tanta animæ illius culpa, ut merito pro
corporeæ mortis liberatione oraverit ad te: *Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, et exaudivit me; pro culpæ vero ablatione: De ventre inferi clamavi, et exaudisti vocem meam. (Jonæ, II, 3.)*
Ecce, o Jesu mi, ego sum immorigerus, et fugiti-
vus Jonas ille; **33** siquidem inobedientia mea
transgressus tuam sanctam legem tuam, perque
peccatum elongavi me, et fugi a Majestate tua; vi-
deo proinde vallatum me mille periculis, clausus
veluti tenerer ventre immanis balenæ, quodque
urget me amplius, absorptus, tentusque voragine
ipsius inferni; peccato, inquam, simili inferno.
Enimvero, Domine mi, si profundus est infernus,
peccatum profunditate sua ipsum attingit nihilum;
si plenus est tenebris infernus, peccatum omni di-
vina luce est orbum; si infernus plenus est damo-
niis, peccato assistunt diaboli; si damnatos infer-
nus ad ventris modum attinet et coquit, peccatum
contorquet eos quos ligat ira Dei; et ex istis an-
gustiis, ex isto ventre, ex isto inferno, ex balena
ista ad te, o Domine, recurro, a te auxilium spero,
ah! ne derelinquas me, Domine: *Christe, exaudi me*; a te opem exspecto, Jesu mi, *de tribulatione mea*, ut liberer me, si ita placeat tibi, de tantis
mundi hujus calamitatibus et arumnis; que vere
sunt tribulationes meæ, quas merui tamen, natas
e peccatis meis, et nihilominus, o Domine mi, dum
inclamo auxilium, et propitiâ manum tuam, nihil
exprimo separatim ad gustum palatumque meum,
sed committo omnia voluntati tuæ, et dico tan-
tum, *Exaudi me*.

Ego sum infirmus, Domine, tu medicus es; ve-
rum quemadmodum infirmus complura avel per-
niciosa sibi, nec exauditer tamen a medico ad vo-
tum et desiderium suum, sed juxta utilitatem et
commodum suum: ita ego, Domine mi, si affe-
tarem peteremque res mundanas, honores, digni-
tates, solatia, possent forte damno esse mihi. Oro
igitur te nude, exaudias me secundum utilitatem
meam, et non juxta desiderium meum; et idcirco,
Christe, exaudi me. Clamo ex ventre inferi, ut libe-
res me de peccato, et tot tantisque sceleribus
meis. Liberasti Jonam; etiam me libera, Domine.
Non possum esse in pejori, quam peccati statu;
ista me imago inferni terret, consumit. Incendit
iam et absumpsit infernus iste bene facta mea, e
viviis faciendo mortua; incendit et absumpsit effi-
caciâ meriti, cum abstulit a me radicem gratiæ;
incendit **40** et absumpsit vitam ipsam meam, pri-
vando me gratiosa vita tua, ac dignum æternis
reddendo suppliciis; id unum solatio est mihi,
quod ut in vero inferno nulla supersit spes, ullius

veniæ, in imagine tamen istius inferni liceat spe-
rare mihi salutem meam quam diu licuerit spirare
mihi. Ex illo inferno nullus damnatorum se ex-
torquet; ex isto liberasti Jonam ejectum in litus.
In illo alligati manent, qui obduraerunt, æter-
num; ex isto liberi exeunt pœnitentes. In illo im-
perat justitiæ rigor; in hoc superat misericordia.
In illo voces gemituum non exaudiuntur; in isto
bonitate tua acceptantur supplicationes, eorum, qui
descentes peccata sua orant ad te. Ecce, o Domine
mi, ex isto inferno imploro benignam manum
tuam; adjuva me, Deus meus, exaudi me, o Chri-
ste mi: *Christe, exaudi me*.

Ardentissime desiderabat Sponsa sacrorum Car-
minum osculum gratiæ tuæ, aeremque amorosus
placibus implebat, et abrepta amoris impetu,
cum nequiret continere intra se ardorem desiderii
sui, palam exclamabat: *Osculetur me osculo oris sui. (Cant. I, I.)* Verum ubi vix finit cessavitque
explicare votum, ignemque suum, gratiam obti-
nuit, exaudita fuit a te, præsentem te stitisti illi,
videri a se permisisti te; unde et dixit ad te: *Meliora sunt ubera tua vino. Tua ait, non sua*, quia
subito affectam solatio se sensit, desiderium suum
exhaustum, precesque exauditas vidit. Quenam
est hæc sponsa tua, Deus meus, nisi anima fidelis
creata a te, pretioso sanguine redempta per te?
Hæc longe est a te, cum inquinata est peccato;
tunc autem inclamat piissimum osculum tuum,
cum flagitat veniam peccati sui; dum et tu, Do-
mine, præsentem ei te exhibes per gratiam tuam,
cum donas illi peccata ejus. Ecce, o Jesu mi, ani-
ma mea sponsa est tuâ, indigna licet et immerita,
talís tamen facta per fidem in baptismatis unda.
Hæc nimium quantum offendit te, et opere, et co-
gitatione, sed animadverso demum errore suo
clamare non desinit: *Osculetur me osculo oris sui*.
Ah! dignam me faciat Deus meus osculo gratiæ
suæ, et remissione culparum mearum. Inde igitur
toto cordis annisu et contentione repeto **41** precem
meam, *Christe, exaudi me*.

Impossibile est, Christe gloriosissime, exaudiri
me, nisi dederis mihi osculum oris tui. Si enim
non nisi ere quis vocatur ab alio, ego qui ex in-
justo justus fieri debeo, a te vocari opus habeo;
ferrum sum, Domine, quod magneti se minime
jungit, nisi attractum virtute istius: quemadmodum
et stípula succino se non copulat, occulta hujus
vi non præventa; plaustrum non movetur, nisi
tractu equorum viribus; spelunca echonem non
exprimit, voce in eam prius non immissa; quan-
quam verum est etiam, Domine, promptum me
fore ad audiendum vocem tuam: *Vocabis me, et ego respondebo tibi. (Job, xiii, 22.)* Quod si per
osculum oris uniantur halitus, et spiritus vitales,
uniectur tibi per gratiam tuam, cœn osculum tuum,
anima mea spiritu amoris tui vitalissimi. Hæc,
Sponse celestis, est gratia quam anhele, isti sunt

favores quos, o Rex altissime, a te spero : *Christe, exaudi me.*

Dignatus igitur demum a te, aperio fenestellam cordis mei ad recipiendam lucem gratiæ tuæ; quam nisi tu dederis mihi, nunquam illuminabitur anima mea, et cor meum, sed manebunt illa tenebris semper obducta. Extende, o Sol divine, aureos amoris tui radios; infunde mihi, lux mundi, splendorem gratiæ tuæ, ut non remaneam per peccatum in obscuro inferni, quod omni exuat me consolatione, faciatque infeliciorum cæco Tobia: *Christe, exaudi me.*

Quanta sit mea, qua ferveo ad te, *Christe* mi, fiducia, exprimere lingua haud possum, sed habeo me infanti instar panniculis obvoluti, et fasciis constricti, qui loqui nescius cum sit, dulcibus nutricem nictibus advertit, iisque sagittando illam, et ore, et nutibus, et corpusculi sui motibus, et repetitis risibus, qua potest indicia exprimit fiduciæ suæ, et argumenta edit omni eloquentia facundiora, ab illa suæ se sperare vitæ subsidia; unde ipsa emollita adstringit eum, deosculatur, dissuaviatur, sinum diffibulat, ubera expromit, et tenere adlaetat. Talis ego sum, Domine, et quilibet necum Christianus fidelis: *Oculi omnium in 42 te sperant, Domine (Psal. CXLIV, 15);* fixis hæreo oculis ad te, totus intentus tibi; singula hæc verba mea argumenta sunt animi mei, nictus motusque cordis mei; dicere, loqui cuperem, at exprimere nihil valeo; unicum hoc verbum edicere novi: *Christe, exaudi me.* Ah! Jesu mi, tenere nutricis more effibula sinum amoris tui, præbe mihi ubera misericordiæ tuæ, da mihi lac dulcissimæ gratiæ tuæ, non juxta desiderium meum, sed secundum voluntatem tuam in tempore opportuno: *Christe, exaudi me.*

PATER DE COELIS DEUS,

MISERERE NOBIS.

Bene in litiis invocantur Trinitatis personæ, et agitur in primis de altissima Patris persona.

Plores sunt causæ, cur in litiis invocentur Trinitatis personæ in una essentia. Una est, quod cum nos miseri peccare possimus per impotentiam, per ignorantiam, per malitiam, condonentur nobis errata nostra, si supplices accedamus Patri, cujus est potentia, Filio, cujus est sapientia, et Spiritui sancto, cujus est bonitas. Altera est, quod opera Deitatis ad extra communia sint effectivè omnibus tribus personis, et ut theologi aiunt, indivisa: quare ad ea omnia concurrunt simul omnes indivise; gratia igitur, quam quærimus a Deo per litanias, sive ea liberatio sit ex angustiis, et ærumnis, sive peccatorum remissio, sive augmentum virtutis, sive aliud quid ejusmodi necessarium nobis, aut proficuum, opus est ad extra, inæque ut ab omnibus tribus Divinitatis personis emanet, necesse est; omnes igitur speciatim invo-

camus. Adde, opinionem fuisse impii Sabellii, non esse tres personas in divinis realiter distinctas, sed totam Trinitatem unam personam solam, quæ juxta varios effectus dicta sit nunc Pater, modo Filius 43 modo Spiritus sanctus, tanquam causa memoratorum effectuum: Pater nempe, ob amorem, quo nos diligit, Divinitas; Filius ex humanitate assumpta; Spiritus sanctus, quod nos faciat sanctos. At enimvero falsissima est, et hæretica opinio ista, quia distinctæ sunt omnino in unitate essentiæ tres Divinitatis personæ. Hinc quanto gravior est veritas ista Christiana, tanto frequentiora præbuit nobis Deus in Scripturis suis ejus veritatis argumenta, atque figuras, tantoque crebrius sancta Mater nostra Ecclesia memorat mysterium istud.

Creatio, qua fecit Deus hominem ad imaginem suam, pictura fuit, quæ Trinitatem sanctissimam adumbravit; quando fide illuminatis inde argumentari licet, quod sicut tres sunt in nobis potentia, memoria, intellectus, et voluntas, ita tres sint in divinis personæ, Pater, Filius et Spiritus sanctus; quemadmodum item tres illæ potentia una sola sunt anima, ita tres istæ divinæ personæ una sola sint essentia.

Triplex illud Dei nomen, quod e superis audiit armentarius Moyses: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob,* effigies fuit sacrosanctæ hujus Triadis.

Tria continebantur arca illa Israelitica: virga, lex, marmo; in unitate porro divinæ essentiæ virga hieroglyphicum est potentia Patris; lex symbolum sapientiæ Filii; manna indicium bonitatis Spiritus sancti.

Trisagium illud Seraphinorum, *Sanctus, Sanctus, Sanctus,* terminatum in uno solo Deo, *Cominus Deus exercituum,* quam clare exprimit mysterium istud!

Aiunt Lyranus et Galatinus, Jacobum patriarcham cum visionem illam scale cælum contingentis habuisset, cervical trium sibi saxorum struxisse, experfactum porro non nisi unum lapidemprehendisse; ejusque rei argumentum e sacra pagina sumunt, quæ legitur, *tulisse eum de lapidibus, qui jacebant, et supponentem capiti suo dormivisse in eodem loco, posteaquam vero evigilarit, tulisse eum lapidem. (Gen. xxviii, 16-22.)*

Figuris hisce verba etiam Joannis apostoli respondent: *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, et Spiritus 44 sanctus; et hi tres unum sunt. (I Joan. v, 8.)* Ila item Paulina: *In ipso, et per ipsum, et cum ipso: Ipsi honor et gloria. (Rom. xi, 36.)* In ipso; hic Pater est; per ipsum, Filius; cum ipso, Spiritus sanctus. *Ipsi in singulari honor et gloria, unitas est essentia.* Quare et Christus apostolos ad mundum convertendum missurus, *Euntes, ait, baptizate eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (Matth. xxviii, 19).* In nomine, non nominibus, ob unita-

tem essentiali; *Patris et Filii, et Spiritus sancti*, ob Trinitatem in personis. Hinc et Psalmi finiuntur solenni illo hemistichio: *Gloria Patri et Filio, et Spiritui sancto*; et Ecclesia tota pleno concinit choro: *Hæc est fides catholica, ut unum Deum in Trinitate, et Trinitatem in unitate veneremur, neque confundentes personas, neque substantiam separantes*; et ad confusionem Sabellii, pro demonstranda vera, nec imaginaria duntaxat, et ad multiplicationem effectuum conficta personarum distinctione, cantat Athanasii Symbolum: *Alia est enim persona Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti*. Hoc itaque Trinitatis in personis, et in substantia unitatis mysterium fideles in litanis etiam contemplantur volentes, distinctis vicibus, atque vocibus et Patrem, et Filium, et sanctum Spiritum implorant, et omnes postea tres personas in una essentia invocant, et adorant.

Et in primis quidem ad Patrem accurrunt dicuntque: *Pater de cælis Deus, miserere nobis*; quod ipse principium sit originis cæterarum personarum. Naturam vero hujus personæ hisce explicat Athanasius: « Pater a nullo est factus, nec creatus, nec genitus. » *Non factus*, quia duo præsupponit factio: agens superius, quod faciat; et materiam subjectam, in qua, vel ex qua agens illud faciat, quod facit. Pater porro æternus, ut agens superius se non habet, ita nec ex materia est compositus; cum ipse sit primum, purissimum, et simplicissimum agens. *Non creatus*; de nihilo enim fit creatio, et æternitatem tollit, quod et ipsa agens superius, ac prius præsupponat; Pater vero superiorem, aut priorem se non habeat, sitque ipse vere æternus. *Non genitus*: siquidem generatus origine non est primus; Pater vero prima est persona. Docent proinde sacri theologi, quinque esse in divinis notiones, quibus ipsæ 43 hæc divinæ personæ innosceant; sunt eæ innascibiles, paternitas, filiatio, communis spiratio, ac spiratio passiva. Harum quatuor sunt relationes duntaxat, cum innascibilitas formaliter non sit relatio, et ex iis tres sunt solummodo proprietates personales, quæ divinas constituunt personas, paternitas, filiatio, et spiratio passiva. Et quanquam innascibilitas sit Patris, non dicitur tamen ea de causa constitutiva proprietas, quia non est Pater correlativus ad Filium per esse innascibile, sed quoniam est generans. Dum Athanasius igitur Patrem explicat per proprietatem personalem constitutivam, propriamque notionem, Patrem cum generantem, et innascibilem nominat: *Non factus, nec creatus, nec genitus*. Ad hanc itaque personam in primis recurrentes oramus, et dicimus: *Pater de cælis Deus, miserere nobis*.

SOLILOQUIUM.

Bene multi, iique omnes dignissimi sunt tituli, Pater æterne, quibus usi sunt olim devoti Majestati tuæ, ad impetrandas a te gratias et beneficia: nullus est tamen majoris affectus, potentiorve titulo

Patris. Moyses invocando te hac te allocutus est rhetorica: *Dominator, Domine Deus, misericors, et clemens, et multæ misericordiæ, et verax*. (Exod. xxxiv, 6.) Juditha sapiens editura memorandum illud facinus, obtruncandi arrogantem paganum, et liberandi ab injusta oppressione Dei populum, invocavit te *Deum cælorum, creatorem aquarum, et Deum totius creaturæ*. (Judith. ix, 17.) Jeremias clamavit ad te: *Fortissime, magne, et potens Domine exercituum*. (Jerem. xxxi, 18.) Ego vero cupiens obtinere a te misericordiam erratorum meorum, victoriam infernalis inimici, et e crudelissimis illius manibus liberationem, uti meliori rhetorica nescio, quam ut dicam ad te: *Pater de cælis Deus, miserere mei*.

Possent reliquæ etiam personæ tecum non incongrue Pater appellari ob prædestinationem qua elegerunt nos, ob creationem qua e a hilo eduxerunt nos, ob providentiam qua gubernant nos, ob fidem infusionem qua dignatæ sunt nos, ob regenerationem qua sanctificarunt nos, ob adoptionem qua cohæredes suos fecerunt nos: cæterum notionaliter 46 tu solus Pater es, quia tu solus ab æterno generas Filium, et producis Verbum simile, imo æquale, et consubstantiale tibi; per istud igitur proprium tibi nomen invocando te, spero misericordiam tuam: *Pater de cælis Deus, miserere mei*.

Graviter te offenderat Hierosolymorum civitas, facta sentina vitiorum, quæ ad modum perfrectæ meretricis ruebat liberrime in flagitia: tu vero ut ad pœnitudinem revocares eam, privasti eam pluvia de cælo, ac rore, obnoxiam faciens mille miseriis; cumque abusa fuisset cælesti manna tuo, virga castigare eam voluisti, usus etiam secanti ferro, cum perditum fuisset in illa oleum. Videns denique nihilosecius obstinatam sese ostendere ipsam, signum dedisti, et innuisti illi, ut animum saltem induceret ad appellandum te Patrem suum, et formatorem perditæ virginitalis suæ, eoque demum respectu rediret ad cor suum: *Saltem voca me*, intimabas illi per prophetam tuum, *voca me: Pater meus, dux virginitatis meæ es tu*. (Jerem., iii, 4.) O Deus meus, quis misero me gravius, et inverecundius peccavit contra te, qui sciens, et cognoscens ubique et in omnibus locis præsentem te esse mihi, peccavi nihilominus; quod utique haud fecissem unquam, si tantillum in me fuisset ruboris, et verecundiæ? Et quod malum non feci ego? cui non pessimo exemp'o fui? Aspectus meus fuit lascivus; verba, otiosa; cogitationes, vanæ; affectus, immoderati; opera, nefanda; quodque pejus me habet, non, et nihil me hactenus correxi, cassumque fuit oleum consolationis, et ferrum tribulationis; nauseavi manna cælestium inspirationum, aversatus sum virgam persecutionum; verbo, omnia neglexi, contempsî: sed nunc, o Deus meus, cum videor mihi audire in corde meo amantissimam invitationem tuam: *Saltem voca me, Pater meus es tu*, factus intelligens pessimæ conversationis meæ,

cum fiducia veniæ appello te Patrem misericordiae: *Pater de cælis Deus, miserere mei.*

Filius ille prodigus posteaquam accepit portionem substantiæ suæ, et procul paterna domo optimam dierum suorum partem pessime absumpsit, lasciviens, helluansque **47** citra omnem respectum sive Dei, sive hominum; absque ullo etiam timore seu divinæ justitiæ, seu inferni, delicias, et luxurians inter feminas, denique vero advertens vidensque desertum se ab omnibus, fame prope extinctum, et animalium immunderum socium, pœnitentiam concepit tam infamis vitæ suæ, secumque deliberans quo artificio, quoque medio denum ad paternas iterum ædes adrepere, quibus modis cor amantissimi genitoris expugnare, ejusque ad ignoscendum commovere viscera posset, conclusit tandem, medium omnino potentissimum artemque accommodatissimam fore, si reversus ad pientissimum patrem, dolens ejulansque, et toto suo corde pœnitens Patrem eum compellaret: *Surgam, ait, et ibo ad patrem meum, et ad emolliendum cor illius Patrem eum appellabo, et dicam: Pater, peccavi in cælum, et coram te, offendi et te, et Deum meum, jam non sum dignus vocari filius tuus. (Luc., xv, 18-19.)* Verum, o pater amantissime, vineat malitiam meam amor tuus, delicta mea p̄tas tua, accepta me iterum in numerum saltem mercenariorum tuorum. Ah! quot quantique comedunt in domo tua, qui filii sunt minime; illis me, illis aggrega; si pro filio amplius agnoscere non placet, servum saltem admitte, pater, o mi pater! Prævalidum verbum! vix senex venerabilis patrem inelamari se audiverat: *Pater, peccavi, cum e vestigio adeo se emollium persensit, adeo totis est commotus visceribus, ut sustinere nequiverit, quin brachia injiceret pœnitentis collo, quin amplecteretur flentem, arctequē astringeret, quin condonaret omnia, quia præ gaudio illacrymaret inter oscula.*

O Deus æterne, ego, ego sum prodigus iste filius, qui accepta portione liberi arbitrii pessime sum usus; recessi a te, et elongavi me; abivi a te, et ivi ad diabolum, a gratia ad peccatum. Tu es Alpha et Omega, principium et finis esse mei, quo bene quondam debuisset fuisse mihi; principium, quoniam creasti me; finis, quia glorificaturus eras me. Sed indignum me feci gratia tuæ, quia non amavi te velut creatorem meum; unde, vitam meam consumpsi in voluptatibus, deliciis, otio; **48** totus affixus sensibus, parum aut nihil spiritui; et ideo video me in tanta positum miseria, ut nullo jure cælum appellare possim mansionem meam, sed exsulem merito et errem in misero isthoc mundo, nec beatorum audeam consortium aspirare, per peccatum bestiis assimilatus; ob superbiam, ut leo fastuosus; ob luxuriam, ut equus indomitus; ob iracundiam, ut draco venenatus; ob invidiam, ut ursus frendens; ob crudelitatem, ut struthio ferus; ob pertinaciam, ut aspis obdu-

ratus; ob fraudulentiam, ut vulpes malitiosus; ob ambitionem, ut aquila elatus; ob cupiditatem, ut lupus rapax; ob asperitatem, ut pardus sanguinolentus; ob infelicitatem, nudus totus, spoliatus nimirum veste gratiæ tuæ; et in his omnibus solum hoc superest mihi remedium reparandis tantis deformitatibus, et calamitatibus meis, ut deplangam errores meos, projectusque ad pedes tuos Patrem appellem te, et dicam tibi: *Pater, peccavi.* Ecce me, o Pater æterne, prostratum ad pedes tuos, imploro pietatem, et misericordiam tuam, *Pater de cælis Deus, miserere mei.* Non sum dignus vocari filius tuus naturalis, quia talis, solum est Verbum tuum; non dignus vocari filius tuus per gratiam, quia peccator sum, privatus illa; nec dignus vocari filius tuus ad gloriam, quia justis duntaxat communicas eam: sed, o Pater gloriosissime, ubi deficiunt merita mea, ibi prævaleat bonitas tua. Eia, Pater amantissime, recipe me pro minimo servo tuo, qui ipsis etiam bonus es bestiis; succurre mihi, qui per peccatum factus sum similis illarum: illis cum gratia est nihil, nec sciunt invocare misericordiam, nec enim peccatis obnoxie sunt; ego vero factus a te capax gratiæ et gloriæ, ipsa ad peccatum natura compositus, ingemisco misericordiam tuam: *Pater de cælis Deus, miserere mei,* sine cadere super collum meum brachium tuum, iterum admitte me ad te, et astringe me tibi ex amore tuo, *Miserere mei.*

O Pater cœlestis, dum ab æterno intelligis te ipsum, generas Verbum, respice, ah! respice nunc in tempore bonitatem tuam, et fac me per gratiam tuam novum filium. Tu **49** vivens viventem produxisti Filium; nunc, o fons vitæ, iterum fac vivum me mortuum, elheu! filium. Tu generasti Filium æqualem, et consubstantialem tibi; nunc reforma me filium per peccatum totaliter factum informem, ut facias me si non æqualem tibi, quod factum est impossibile, similem saltem bonitate, et perfectione.

O Pater altissime, fuisti in statu innocentiae, cujus et creator eras, et largitor, vocatus Deus: *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, et erant valde bona, ait sacer textus (Gen. 1, 31);* nimirum gratia tua dederat esse, et bene esse angelis, homini, cœlis, et universis creaturis. In statu postea naturæ Dominus vocabaris, quia fecerat se homo ex filio, quod fuerat, servum per peccatum, in quod consenserat: *Dixit Dominus ad Cain: Ubi est Abel frater tuus? (Gen. iv, 9.)* In statu vero legis, velitationum et bellorum Dominus appellatus es: *Dominus quasi vir pugnator, Omnipotens nomen ejus (Exod. xv, 3);* homo nempe assurgens in superbiam, factusque idolorum assecla frontem exporrexerat contra te. In statu deinde, temporeque prophetarum, quia in pejus semper proruebant mortales, Deus terribilis, et ultionum audiebas: *Dominus excelsus, terribilis; Rex magnus super omnem terram. (Psal. xlvii, 3.)* At enimvero in

gratie statu, cum Filium tuum unigenitum misisses ad vestiendum se carne nostra, et moriendum pro nobis, noluisti amplius asperis durisque appellari nominibus, sed dulci Patris nomine invocari, et audire: *Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis.* (II Cor. i. 3.) Et in hoc statu multis ego gratis a te accumulatus dum exaudiri a te obsecro, non aliud, præter Patris misericordiarum nomen usurpo, et clamo ad te, *Pater de cælis Deus, miserere mei.*

Invalidissimus sum, o Deus meus, ad bonum, fragilis equidem, et ad malum concitatus a carne simul et diabolo, inimicos patior in medio mei, qui pugnant contra spiritum meum, et ob naturam meam corruptam ac depravatam pronus sum vehementer ad malum; verum per gratiam tuam sanctam, si volo, superare possum et carnem, et diabolum, et evadere victor e prælio: sed heu! ex mera malitia mea factus sum impotens, et infirmus; devictus sum; **50** caro suppressit spiritum meum; infernalis inimicus victoriam tulit in tentationibus per consensum meum, peccatum servum me se it, et mancipium; ligatum ferro est cor, lingua, et manus meæ, indeque friget cor istud in amore tuo; negligens est lingua in confessionibus, et laude tua; pigra manus in sanctis actionibus, et cognosco equidem hanc infelicitatem, et grandem miseriam meam; opus igitur habens ingenti auxilio ad liberandum me de manibus inimici, et dirumpenda vincula illius, ad te recurro, o Pater omnipotens; libera me de servitute Satânica, ut vivam semper servus tuus; accende et inflamma cor meum, ut ardeat in sancto amore tuo; aperi os meum, ut semper laudem te; abrumpe ferrum manuum mearum, ut laborent assidue in sancto servitio tuo: *Pater de cælis Deus, miserere mei.*

Promisisti populo tuo Hebræo terram felicissimam, et fecundissimam, duo si faceret: alterum, ut Patrem te nuncuparet; alterum, ut amore indefesso sectaretur vestigia tua: unde loquens tecum ipse dixisti: *Quomodo ponam te in filios, et tribuam tibi terram desiderabilem, hæreditatem præclaram exercituum gentium?* (Jerem., iii, 19.) Diceret veluti: Qua arte, mediove utar ad numerandum te in filiis meis, dandamque tibi præcupidam, omniumque prorsus gentium lectissimam terram? et respondens, modum viamque indigitans: *Patrem vocabis me, et post me ingredi non cessabis.* (Ibid.) O Deus gloriose, ardeo et consumo desiderio videndi me in numero filiorum tuorum, ut perveniam ad terram jucundissimam, et felicissimam paradisi. Longi idcirco videntur mihi dies, et misera prorsus vita mea; quare doctus a te dicere, et compellare te Patrem; cælum et terram invoco victurum me, ac moriturum auxiliante gratia tua, in sancto amore tuo; secuturum etiam vestigia tua per observantiam sanctæ legis tuæ; nec moriturum duntaxat in isto, sed pro isto etiam sancto

amore tuo; ecce itaque voco te Patrem, et dico: *Pater de cælis Deus, miserere mei.*

Indigni quidem sumus, o Deus cæli, qui nomine isto Patris compellemus te: at respondet pro nobis sancta Mater Ecclesia, **51** quod præceptis salutaribus moniti, et divina institutione formati audeamus dicere: *Pater noster, qui es in cælis;* et ego igitur hæc institutione, *Patrem vocabis me,* audeo dicere ad te: *Pater de cælis Deus, miserere mei.*

FILI REDEMPTOR MUNDI, DEUS,

MISERERE NOBIS.

De persona Filii æterni, hominis gratia, hominis facti.

Pater æternus, quemadmodum intelligendo se ipsum intellectu operativo, se facit beatum, ita cognoscendo se intellectu productivo generat Verbum; quod cum accidens esse omnino non possit, substantia est illi similis, æqualis, et coæterna; diciturque productio isthæc proprie generatio, et Verbum ita productum, Filius. Ita enim cognominat eum ipse, qui genuit illum, æternus Pater: *Filius meus es tu, ego hodie* (in æternitate, cum nullum sit in Deo præteritum, et futurum) *genui te.* (Psal. ii, 7.) Itemque: *Ex utero* (de me ipso, de substantia mea, ait Augustinus) *ante Luciferum* (ante tempora) *genui te.* (Psal. cix, 3.) Certe cum Lucifer stella sit matutina, quæ præ cunctis aliis sideribus diem nuntiet; stellæ vero positæ, ut sint in signa, et tempora, et annos (Gen. i, 14), tempus adsignificent; ipsum porro Verbum generatum sit ante Luciferum, ante primam cætarum stellarum tempus designantium, omnino oportet ante tempora, ab æterno nempe, esse generatum. Quod si insuper, velut ait Angelicus doctor (1 part., q. 27, art. 2), « Generatio est processio, seu origo viventis a principio vivente, conjuncto secundum similitudinem in natura specifica, » quis non videt, talem esse productionem Verbi? Primo siquidem in generatione generatum originem habet a generante; unde flos arenæ auriferæ non est filius talis arenæ, quia originem non ducit ab arena: Verbum autem originem habet a Patre, **52** quia productum est ab ipso. Secundo: In generatione generans et generatum viventia sint oportet; unde ignis unus non est filius alterius ignis, quia neque proluens, neque productus est vivens: in productione vero Verbi tam producens, quam productus exactissime sunt ipsa adeo vita. Tertio: In generatione generatum produci debet per modum similitudinis; unde pileus non est filius capitis, quia non est similis illius; quin neque Spiritus sanctus dici filius potest, quod productus sit per viam voluntatis; in qua similitudo non consistit, sed inclinatio ad rem, seu in re, quam quis vult: Verbum autem productum est per modum similitudinis, per viam scilicet intellectus, in quo consistit similitudo. Quarto denique: In generatione convenire necesse est generatum cum generante

ineadem natura specifica; unde aurum non est filius terræ, quia hæc et aurum non sunt speciei ejusdem: Verbum vero ejusdem est substantiæ cum Patre, tota siquidem communicatur illi essentia: *Ego et Pater unum sumus* (Joan. x, 30), diciturque eam ob rem vere Filius genitus.

Testatus est istud ipse Filius, sapientia divina, per os Sapientis elocutus: *Ego ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam* (Eccli. xxiv, 5); quibus in verbis tria observo in generatione Verbi: modum, consubstantialitatem, æternitatem. *Ego ex ore Altissimi prodivi*: ecce modum, quo Sapientia æterna, divinus iste Filius, ut Verbum, generatur: nimirum si verbum non nisi ex ore nascitur, ad demonstrandum qua ratione Verbum divinum a Paterno intellectu generetur, similitudinem oris assumit: *Ego ex ore Altissimi prodivi. Primogenita*: hæc est consubstantialitas, et connaturalitas, quia generatum accipit naturam generantis. *Ante omnem creaturam*: æternitas est ista; ut recte divus Athanasius genitum dicat Filium: «Filius non factus, nec creatus, sed genitus.» *Non factus, nec creatus*: easdem ob rationes, quas attulimus, cum de Patre æterno supra disseruimus; sed genitus, ob præsentēs rationes.

Iste porro divinus, imo Deus Filius cum miseram hominis naturam per gravem Adami lapsum perditam, factamque servam peccati, et 53 mancipium diaboli, ire etiam ruereque homines propria ipsorum malitia de malo semper in deterius vidisset, tactus amore cordis intrinsecus (ut homo ab ipsa eadem, a qua formatus fuerat sapientia, reformaretur) de cælo in terram venit, carnemque nostram mortalem e purissimis Mariæ sanguinibus assumpsit, recuperaturus, et redempturus quod perierat. Ita sicut Filius erat ab æterno ex Patre, factus est Filius in plenitudine temporum ex Matre; cumque fieri nequiret redemptionis citra expensas sanguinis: *Sine sanguinis enim effusione non fit remissio* (Hebr. ix, 22), sustinuit Jerusalem mundi metropolim adire, et super crucis mensam tantum expromere sanguinis, ut ipsa nostri amore vita illi steterit. Quamobrem monitos nos cupit apostolorum vertex, *redemptos nos non corruptibilibus auro et argento, sed pretioso sanguine Agni immaculati*. (I Petr. i, 19.) Paulus etiam Corinthiis acclamabat, *factum eum esse nobis Redemptionem, et sanctificationem*. (I Cor. i, 30.) Merito proinde indigni nos æternum istum Filium agnoscentes Redemptorem, supplicii eum voce convenimus: *Fili, Redemptor mundi*. Quia vero sanguis omnium omnino nec in minimo sufficiens fuisset ad complendam satisfactionem istam, quando puri homines eum finiti, offensæ injuriæque infinitæ reddere æquale non possunt, manusque impura ac luctuosa detergere faciem et emundare nequit; necessaria ad id fuerat persona dignitatis, valorisque infiniti, innocens et pura: Deus, inquam: cum nulla sit alia in cælo et in terra infinita, et ex seipsa in-

nocens ac pura persona, ut meritissime supplicationi: *Fili, Redemptor mundi*, adnectamus, *Deus*.

Cæterum ut certum sit, Christi Domini nostri Passionem, cæterasque ejus actiones inter nos factas in ratione entis (si metaphysice nobis in materia ista loqui licet) finitas esse; sunt tamen ex ob dignitatem et eminentiam personæ moraliter infinitæ. Isti igitur æterno Filio humanato, Deo homini, Redemptori nostro supplicamus, et toto corde acclamamus: *Fili, Redemptor mundi, Deus, miserere nobis*.

SOLILOQUIUM.

Cum fuisset Israel populus tuus electus, o Deus meus, 54 ob gravia sua facinora mille calamitatibus oppressus, tuque in majus illius infortunium permisissus ire præcipitem et effrenem in qualibet aleo vitia; visus es denique metuere, ne integre illius oblitus ruere in infernum volens volentem etiam sineres: quare is arcana tua gratia ad pœnitentiam inductus advertere denique cepit malum, dampnumque suum, et ad mitigandam iram atque indignationem tuam supplicationem magis idoneam adornare, aut affectum potentiorum cogitando assequi, non potuit, quam ut memorem te faceret acceptorum quondam a te ingentium beneficiorum, vocandique te Patrem ac Redemptorem suum; et quoniam indignum se æstimabat gratia tua, per merita servorum tuorum, et electarum tribuum tibi supplicabat dicens: *Ubi est zelus tuus, et fortitudo tua, et multitudo viscerum tuorum, et miserationum tuarum? super me continuerunt se. Tu, Domine, Pater noster et Redemptor noster* (Isa. lxiii, 15, 16); tu in deserto manna pavisti nos; tu ex Ægypto liberasti nos; ab ipso mundi exordio, Deus pietatis et misericordiæ eximie es celebratus; exhibe igitur denum miserationes tuas, pone indignationem, ostende nobis amorem tuum, et siquidem facere id nolis nostri gratia, tanquam peccatorum, facias id, Domine, gratia servorum tuorum, et tribuum electarum. Ecce, o Jesu mi, maximus ego peccator nimium quantum offendi te, et quoniam tandiu perseveravi in peccatis meis, indignationem tuam adversum me argumentor inde: sed modo recognosco miseriam meam, spero autem misericordiam tuam, et ad facilius impetrandam eam, utor Israelitarum artificio; ob oculos tibi pono beneficia ingentia, favores eximios, gratias singulares, quibus cumula- lasti me; amorem exhibitum mihi in incarnatione tua, cum factus es homo mortalis propter me: *Ubi est zelus tuus?* Labores, molestias, itinera, jejunia, opprobria pro me tolerata commemoro: *Ubi est fortitudo tua?* misericordiam infinitam exhibitam mihi in Passione, in qua et ipsam posuisti vitam pro me, repeto: *Ubi multitudo viscerum tuorum, et miserationum tuarum?* Tanta per- tulisti pro me: ne igitur modo derelinquas me;

te enim appello Patrem, te **55** invoco Redemptorem; Patrem amantissimum, Redemptorem pietissimum. *Tu Pater noster* : creasti enim me; tu *Redemptor noster* : de manibus enim infernalis inimici, et de peccato liberavisti me; a *sæculo nomen tuum* : non fuit ullus hactenus, qui confusus in misericordia tua fuerit confusus unquam, non exaruerunt fontes et maria bonitatis tuæ : propitiare itaque infelici peccatori mihi; et si facere id nolis propter me, qui sane indignus sum, facias id propter misericordiam tuam infinitam : *Fili Redemptor mundi, Deus, miserere mei.*

Pauperculus ille, qui quotidianis aliorum vivit subsidiis, in majori sua necessitate ad illas recurrit personas quæ solita ad eum pietate utantur, ab illis opem orat, ab illis misericordiam sperat. Ego, ego, Domine, pauperculus sum, plenus miserationum, in diem vivo, nihil omnino habeo, meum quod sit; omnia mea tua sunt, mendicare me oportet omnia a creaturis dispensatoribus tuis; panem a terra, vinum a vite, vestimenta a pecoribus, fructus ab arboribus, imo ipsum etiam spiritum ab aere; quodque pejus est, perversa mea voluntate, et propria malitia mea factus sum servus peccati, captivus inferni, exsul paradisi, nudus gratia tua, heu infelicitatem meam! Tu autem mortuus in cruce copiose redemisti me de tantis tantisque malis : *Redemisti*, inquam, *nos in sanguine tuo*; relicto nobis opulentissimo meritorum thesauro, quibus uti posset penitens pro salute sua, velat infirmus medicina, et lytro captivus, dummodo in his omnibus Salvatorem et Redemptorem suum te agnosceret: inde recurro, et venio ad te, ut efficacia fiant in me merita tua : *Fili Redemptor mundi, Deus, miserere mei.* Enimvero quis præter te poterat liberare me de tantis malis, o Redemptor mi? tu enim solus aperire nobis cælum poteras, et claudere infernum; occidere mortem, et dare vitam; evertere regnum peccati, et concedere gratiam; tollere legis jugum grave, et inducere Evangelium dulce, et suave.

Præcepisti Israelitis, ut si quis paupertate compulsus venderet possessionem suam, propinquus ejus, si ita vellet, **56** numerato, quo possessione illa venierat, pretio, vindicare eam sibi ac redimere posset; quod quidem ad jus duo omnino requirebantur : propinquitas, ad consequendam prætensionem illam, et fortunæ ad enumerandum pretium. Pater noster Adamus vendidit possessionem cœli, eaque ineptia posteritatem suam omni successionis jure exuit, oppignorata etiam sua ac descendentium suorum anima in manus diaboli, factaque illa mortis insuper vectigali; supererat, nihilominus retractus, ac vindictiarum regula. Sed quisnam, o Jesu, præter te solvende, ac perficiendæ illi fuit? Qui redimerent, Deus, angeli, et homo erant. Dives erat Deus : *Gloria, et divitiæ in*

domo ejus (Psal. cxi, 5); at non erat propinquus : Creator enim erat, homo creatura; infinitus ille, hic finitus; ille æternus, hic temporaneus; simplicissimus spiritus ille, hic terrenus, et corporeus; ille immortalis, hic morti obnoxius : erat Deus Dominus quidem rerumque omnium potens, ut possessionem istam ita stolidè divenditam et distractam potentia sua absoluta vindicare, eamque nobis postliminio restituere, fræno infernum coercere, mortem enecare, peccati regnum disturbare, gratiam, gloriamque dilargiri potuisset; at non fuisset hoc redemisse, cum ad vindicandam redimendamque rem venditam æquivalens emptori pretium enūmerari oporteat. Angeli nec divites erant, nec propinqui. Non sane divites satis, quia injuria Deo infinito illata infinita pariter fuerat; finiti ipsi. Non propinqui etiam, quod spiritus sint ipsi, corpus homo; ipsi intelligentes absque discursu, cum discursu homo; ipsi in loco definitive, cum sic sint in uno loco, ut non sint in alio, non circumscriptive tamen, quia non occupant locum; homo localis definitive pariter, et circumscriptive; angeli creati in cœlis, homo in terra; illi libere volentes bonum, impotes velle malum; hic potens eheu! velle, quod sit malum; illi confirmati in bono, hic ad malum semper projectus; illi in termino, hic in via. Itaque minime propinqui. Homo homini demum propinquus erat, quia posterius omnes Adami; sed erant pauperes omnes. **57** Duo spectabat satisfactio, injuriam et damnum; hoc totius erat humani generis; injuria fuit infinita; finiti homines, quibus iacumbebat satisfactio; at valuit tantumdem unus, quantum valuerat humana natura universa, ut dicere quilibet cum Davide potuisset : *Pauper sum ego, et in laboribus a juventute mea.* (Psal. lxxxvii, 16.) *Pauper*, quia pretium satisfactionis nullus habebat; *in laboribus*, quia in Adam omnes peccaverunt (Rom. v, 12); a *juventute*, quod inde a conceptu ortuque suo omnes peccato subjecti sint, atque miseris. Quid igitur? Debueratne semper anima nostra oppignorata manere, et carere fiducia potiundi cœli? Minime vero ita, dixisti, o Domine; ideoque succensus viva amoris flamma hominem induisti, ut propinquus fieres noster : hinc ut Deus, opulentus es; ut homo, propinquus. Quare redemptio ut hominis juridica erit, pretium, ut Dei, erit æquipollens, et superans; ita enim dixit quondam Anselmus tuus (lib. *Cur Deus homo*) : « Conveniebat ut esset, qui redimere nos debebat, Deus et homo : homo quidem, ut hominum propinquus esset, et pati posset; Deus autem, ut sanctissimæ humanitatis operibus infinitum daret valorem. » Verum quia redemptio pretium et expensas sanguinis ambiebat, quando *sine sanguinis effusione* (quod jam attulimus antea) *non fit remissio*, carnem sumpsisti mortalem ac passibilem, et in fœdido Calvariae tumulo dignatus es mori morte tam acerba, et ignominiosa, ut ad commotionem induxeris angelos, cœlos, homines,

saxa, et ipsos quoque mortuos: his e monumentis prodeuntibus, saxis fatiscentibus et hiantibus, hominibus pectora sua percutientibus, cœlis luges suas obnubentibus et eclipsantibus, angelis tandem pacis amare lacrymantibus. Hinc, Domine mi, moriendo exstinxisti mortem, in fugam abegisti dæmonia, delevesti chirographum peccati, tuæque triumphali resurrectione arrham dedisti nobis alterius et gloriose vitæ. Tanta igitur cum feceris pro me, o Jesu mi, vere Salvator meus, ac Redemptor es: porrigo idcirco tibi supplicem libellum meum, et dico: *Fili, Redemptor mundi, Deus, miserere mei.*

O mi Redemptor, non creasti me ut deseras, sed ut serves me; non ut in peccati caractere dimittas, sed ut imagine **58** gratiæ tuæ exornes me; non ut vivam ignorans, sed ut supremam veritatem intelligam te; non ut inimicitia sint inter me et te, sed ut vinculo amoris uniret tibi; non ut a facie tua projicias me, sed ut fruerer, et possiderem te; non ut in inferno relinquas miserum, sed ut in cœlis facias gloriosum: quod dixit quondam Augustinus ille: « Fecisti hominem ad imaginem, et similitudinem tuam, ut summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, possidendo vita æterna et felici frueretur. » Iste nempe est finis, ad quem creasti, et formasti me insignitum imagine tua. Sed, o mi Jesu, per peccata deturbata est anima mea, evanuit omnis pulchritudo illius, præmium ejus annihilatum est, intellectus meus tenebris est offusus; voluntas neglecto te summo bono ad amandum mundum immundum dejecit se: unde factus tibi adversarius et inimicus indignus sum equidem qui admittar in cœlum, et fruar dulcissimo vultu tuo, ac nisi adjuvet me misericordia tua magna, o mi Redemptor, civis ero inferni, socius ero diaboli, æternus mortis immortalis cibus. O Jesu amabilissime, non permitte, ut opus manuum tuarum non pertingat ad finem, ad quem destinasti illud sapientia tua infinita, reduce me in viam rectam ac bonam, nec ad culpas et reatus meos, sed ad amorem tuum attende, qui ut salvum me faceres tanti, tantique constitit tibi: *Fili, Redemptor mundi, Deus, miserere mei.*

Et certe quid non fecisti, quid non facis assidue, ut misericordiam ostendas? Si consolationes mihi immittis, sunt ex voces dulcissimæ, quæ suaviter me inducant ad cognoscendum te benefactorem meum: amantissimæ matris instar, quæ ostenso filio suo pmo blande eum attrahit ad se. Si visitas me adversitatibus, mollia sunt ex verbera, quibus in viam rectam reducas me, ut pastor errantem solet oviculam. Si infernum, si supplicia mihi miniteris, argumenta sunt data mihi per te ut non ferias me, ceu facit venator ille, qui amicum ne feriat, signum clamando edit prius, quam telum emittat. Si e cœlo descendens humilitas te, homo factus propter me, facis id, ut de terra in cœlum exales **59** me; quemadmodum sol iste dum

radios emittit in terram, vapores educit in cœlum. Si pro tortoribus oras in cruce, oras pariter pro me, qui feci tibi crucem, ut facit advocatus, qui patrocinatur reo. Si paradysum promittis latroni, promittis eum et mihi, qui cum patre meo Adamo manus extendi ad pomum; velut princeps promittens suo vasallo juncturum se eum suo famulitio. Si sanguinem effundis moriendo in cruce, agis id dandæ mihi vitæ, velut nobilis pelicanus, qui restaurandæ emortuis pullis vitæ strenua crudelitate sanguinem effundit e pectore; utque, verbo, certiozem, atque securiorem facias me amoris tui, anatomiam subis totius tui, facisque diffindi tibi pectus, et durissimo ferro secari cor tuum, emitendo inde universum pretium redemptionis meæ. Hem! quid facere amplius poteras, o Salvator mi, asserendo, et vindicando mihi, quam ut denique etiam animam tuam poneretis pro me? Verum, o dulcissime Salvator, neque hic metam posuisti amoris tuo; videras nimirum, multoties nos post tanta etiam amoris insignia peccaturos, propriaque sponte in miseriam, damnationemque pristinam relapsuros. Tantæ stultitiæ et improbitati aliud addidisti inexhaustæ bonitatis tuæ prodigium; nova enim inventione reliquisti pretium redemptionis nostræ in sacramentis tuis quibus uteremur in quibusvis contra te inimiciis, et dispendiis nostris; id quod neque intelligere, neque postulare, neque assequi cogitatione hominum ullus aut ausus fuisset, aut unquam potuisset. Boni id patris erat, qui non contentus solvisse debita filii sui, nummos etiam deponit sublevandæ futuræ ejus necessitati.

Hinc, o Jesu mi, sæpe nobis commendant sacræ tuæ litteræ excessus istos amoris tui. Isaias acclamat nobis: *In dilectione sua redemit nos.* (Isa. LXIII, 9.) Matthæus adjungit: *Animam suam dedit in redemptionem.* (Matth. xx, 28.) Paulus scripsit: *Ipsæ dedit semetipsum, redemptionem pro nobis.* (I Tim. ii, 6.) David cecinit: *Domine, adjutor meus, et Redemptor meus.* (Psal. xvii, 5.) Adjutor, inquit, et Redemptor. Adjutor, quia Deum te agnovit, alii consentaneæ loco: *Adjutor meus, Deus meus.* (Psal. xxvii, 7.) Redemptor, quia tempore congruo morturus eras pro illo, et redempturus **60** eum; Adjutor, quia ne cadamus, adjuvas nos; Redemptor, quia si ceciderimus, vires ad resurgendum addis nobis; Adjutor, qui nos fugere errores facis; Redemptor, qui virtute passionis tuæ participes nos reddis amoris tui; Adjutor, quod coram tribunali divinæ justitiæ assistas nobis; Redemptor, quod pro debitis contractis respondeas pro nobis. Adjutor et Redemptor, quia soli tibi hi duo tituli conveniunt; angelos enim adjutores, et defensores nostros ut appellare possimus, non sunt ii tamen redemptores nostri: tu vero, o clementissime Fili, adjutor es, et Redemptor noster, Filius cum sis æterni Patris, verus Deus homo factus. Quamobrem n erito fideles tui cum sanctis tuis Ambrosio et Augustino ad im-

plorandum adiutorium tuum ostensum sibi in copiosa Redemptione tua, vocibus elatis, alternantibusque chor's accinunt, supplicanteque tibi: *Te ergo quæsumus, tuis famulis subveni, quos pretioso sanguine redemisti. Ego, ego etiam, mi Jesu, te agnosco, te invoco, te adoro, Deus meus, Redemptor meus; Fili, Redemptor mundi, Deus, miserere mei.*

SPIRITUS SANCTE DEUS,

MISERERE NOBIS.

De Spiritu sancto, et miris illius effectibus.

Amabilis ille virgo, dilectus Deo Joannes, cum relegatus in Pathmon, totusque intentus superis visionibus, dignus esset habitus, qui divinam intueretur Majestatem, descripsit eam similem jaspidi, et sardonichi: *Et ecce, inquit, sedes posita erat in cælo, et supra sedem sedens, et qui sedebat, similis erat aspectui jaspidis et sardinis. (Apoc. iv, 3.)* Dubium nullum est, eum qui sedem, supremi Domini symbolum, tenet, Deum esse; iste porro similis est jaspidi, et sardonichi, siquidem, ut Plinius voluit et ipsa quoque experientia docet, quilibet istorum lapidum tricolor est, haud secus ac trinus in personis Deus, una duntaxat in substantia. **61** Hinc posteaquam in litanis istis elegantes Patris, Filiique colores admirati sumus, ut et sancti Spiritus colorem intueamur, ac demiremur decet. Itaque *Spiritus sancte Deus, miserere nobis.*

Sunt Pater amantissimus, et Filius amabilissimus duorum luminum, sive oculorum instar, qui positi sibi invicem ex adverso, illi iste, et iste illi (more nostro in divinis loqui si liceat), intensissime, clarissime, suavissimeque vicissim sese aspectant, seque mutuo dulci hac contemplatione ineffabiliter oblectant, ejaculando veluti ardentissimos hinc inde amoris infiniti radios, Pater in Filium, in Patrem Filius; et conveniendo in una spirativa virtute, spirant Spiritum sanctum, tertiam in Trinitate personam, et ex his amantibus duobus erumpit voluntatis opera viva isthæ flamma, quæ amor est tota.

Tradit mysterii hujus ideam quamdam Nazianzenus Theologus in Adamo, Eva, et Abele (S. GRÆC. Naz. *Orat. de Theol.*), utpote eadem junctis natura, diverso licet modo. Adamus originem ab homine habuit nullam; Eva ab Adamo, ab utroque Abel. Ita, ait sanctus doctor, Pater, Filius, et Spiritus sanctus eandem habent naturam, diversimode attamen. Pater eam habet a seipso, Filius opera intellectus a Patre; voluntatis opera a Patre et Filio Spiritus sanctus.

Refert, quem antea diximus, virgo Joannes, vidisse se in cælis mirandum quemdam fluvium: *Ostendit mihi, inquit, fluvium splendidum, tanquam crystallum, procedentem de sede Dei, et Agni. (Apoc. xxi, 1.)* Spiritus sanctus est limpidissimus, et purissimus fluvius iste, Christo edocente, atque affirmante: *Qui credit in me, flumina fluent de ventre ejus: hoc autem dixit de Spiritu, quem ac-*

cepturi erant. (Joan. vii, 38, 39.) Dei nomine Pater venit, Agni Filius, splendidi, clarique fluvii Spiritus sanctus, a Patre Filioque procedens. Sane quemadmodum sol iste speculo se immergens exprimit in eo faciem suam, rursumque ex sole et speculo venusto quodam impulsu radius exsurgit; ita Pater, Sol ille æternus, intelligendo divinam suam essentiam producit Verbum simile sibi, uterque vero gratioso suavique impulsu spirant Spiritum sanctum. Definuit id Ecclesia sancta, sanciens in concilio Nicæno: *Credo in Spiritum sanctum Dominum, et vivificantem, 62 qui ex Patre, Filioque procedit.* Ita et Athanasius docuit: *Spiritus sanctus a Patre et Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.* Non factus, nec creatus, quia non est creatura; nec genitus, quia non Filius, utpote non productus per modum similis, sed procedens, a Patre nempe Filioque spiratus.

Singulæ tres personæ Spiritus sancti ab incorporeitate vocari possunt, si substantive sumatur vox ista *Spiritus*, et adjective sanctus; singulæ siquidem sanctæ, immateriales, purissimæ et simplicissimæ sunt; et isto sensu regius ille Propheta Patrem Spiritum principalem dixit: *Spiritu principali confirma me*, quod prima sit origine persona; Spiritum rectum Filium: *Spiritum rectum innova in visceribus meis*, quod deformatum Passione sua reformet hominem; tertiam vero personam Spiritum sanctum: *Et Spiritum sanctum tuum ne auferas a me*, quod sanctificet ea quæ reformat Filius; quanquam si nomen istud, *Spiritus sanctus*, a spiratione passiva derivetur, sumaturque pro una voce duntaxat, proprie tertia Divinitatis persona hoc nomine appellatur, cum sit ipsa sola per actum voluntatis spirata. Hinc et magnus Augustinus ait, oportere id, quod rerum duarum nexus est et vinculum, tali nuncupari nomine, quod utrique connexorum respondeat; veluti si ex hirco, et cerva tertium aliquod progigneretur animal, convenienter hirco-cervus dicendum foret. Igitur Pater Spiritus est, et sanctus, Filius item Spiritus, et sanctus; et ab utroque procedit tertia isthæ persona, seu vinculum, dulcissimusque nexus utriusque; concinne igitur et condigne appellatur *Spiritus sanctus*. Adde, tali eum nomine etiam inde celebrari, quod effectus sit illius, ac proprium velut officium sanctificatio nostra. Nos ergo injustissimi cum simus ob peccata, malitiasque nostras, quibus summum maximumque bonum adeo proterve offendimus, recte omnino ad tertiam istam personam, cui appropriantur amor et bonitas, conversi oramus, ut accendat cor nostrum igne charitatis suæ, dimittatque ac deleat impietates nostras immensa bonitate sua misertus nostri, dicimusque ac supplicamus: *Spiritus sancte, Deus, miserere nobis.*

63 SOLILOQUIUM.

Deplangere vellem, o Spiritus divine, peccata mea, veniamque petere tanta cum contritione, tantaque

cum lacrymarum abundantia, ut nullius id hominis edicere lingua posset; sed quoniam a meipso tantum perfectionis non habeo, a te istud imploro, qui infundere mihi potes et vires ad orandum, et dolorem ad plangendum, nec id quidem ex meritis meis, sed mera gratia tua: *Spiritus sancte, Deus, miserere mei.* Docuit id me Paulus, qui scripsit quondam: *Nam quid oremus sicut oportet, nescimus; ipse autem Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* (Rom. viii, 26.) Mentem nostram, ait tuus iste Apostolus, adeo habemus obtenebratam, ut ignoremus, quid petere consentaneum indigentiae nostrae in oratione debeamus, tu vero, divinitus Spiritus, ille es, qui partes nostras gemitibus agit dici impossibilibus.

Verum quomodo, o coelestis Spiritus, scribit sonora isthæc tuba orare et gemere te pro nobis, cum nulla sit in te humani, et alterabilis affectus passio, nec orare, aut ingemiscere tuum sit, qui nullum habes te superiorem ad quem ores, sisque ipse ejusdem cum Patre et Filio essentialis, ac supereminentialis divinæ? O divine Spiritus, adverto equidem, et satis agnosco, nolle dicere tam sublimem Apostolum similes te humanis operationes exercere, sed monere velle, eum te esse Spiritum, qui doceat me orare, qui affectum moveat mihi, ut possim plangere. Certe vulgarissimum nobis est, ut dicamus, segne esse frigus, quod segnes nos torpidosque faciat, pallidam esse mortem, quod pallescere nos cogat: eum ergo ad modum dixit optime Apostolus tuus, postulare te, et gemere pro nobis, quia vires nobis præbes, virtutemque tum postulandi, tum etiam gemendi. Et hunc, o Spiritus desideratissime, affectum motumque impræsentiarum desiderio ardentissimo postulo a Majestate tua, flexoque coram te genu ingemisco; illumina mentem meam tenebris ignorantiae obvolutam; doce me modum orandi coram te; intelligentem me fac illius, quod pro salute mea petam a te; fac oculos meos integrum lacrymarum flumen, **64** quod sufficiat sedare iram tuam, et emundare cor, et animam meam mille peccatis sorditam; da mihi virtutem totum hunc aerem implendi gemitibus, qui moveant ad commiserandum quemcumque aspicientem; sintque testimonium mihi, ardentis desiderii serviendi tibi, et poenitendi super erroribus meis: *Spiritus sancte, Deus, miserere mei.*

Et sane quis melius te, o Spiritus divine, hos potest effectus vere stupendos elicere? Cor meum instar massæ nivæ frigidum est, gelidumque; ut colliquescat, calore opus habet et ardore; Spiritus meus inveteratus est in vitiis, ut renovetur necesse est; affectus meus mundo immersus est totus, ut eleveur in cælum oportet; anima mea spinis et tribulis est plena, opus illi mundatione est. Omnia hæc ignis faciet, qui et glaciem dissolvit, et Phœnicem recreat, et flammulas in regionem sapientiam evibrat, et spinas exurit. Tu, o Spiritus

divine, coelestis es ignis: eia igitur consume spinas erratum meorum, extolle ad divina affectum meum, restaura spiritum meum gratia tua sancta; fac incalcescat cor meum amore tuo sancto, ut totum convertatur in planctum, et diffluat lacrymis compunctionis: *Spiritus sancte, Deus, miserere mei.*

Propinavit hominibus Pater æternus velut officiosa nutrix, aut mater aliqua amantissima, filium suum unigenitum tanquam mammillam plenam misericordiae lacte; hi suxerunt inde doctrinam et miracula; post vero amentium parvulorum instar (qui ubi materno ulcore aliti sunt, mammillam impunt, et unguiculis laceratam eruentant), suadentem, præbentemque tam bona Dominum non manibus tantummodo involarunt, desulcaverunt, sed flagellis etiam considerunt, et spinis perfoderunt, ad mortem expostularunt, et toto sanguine spoliaverunt. Verum quemadmodum nutrix, materve taliter ab infantulo habita, obirata an pia nescio, lacteum fontem occultat, clauditque, et onus antea amatam dulcis inimica e sinu protrudit: ita coelestis Pater ob Filium suum ita acerbè habitum iratus certe, illum sustulit e mundo, et in cælis abscondit; et nihilominus haud secus ac mater, quæ videns sentiensque **65** vagientem, plangentem, singultientem filiolum, fletus multitudine ad amorem rursus incensa, occurrit velox, flentemque astringit, pectori apprimat, lacrymulas abstergit, dissuaviatur, et alteram depromit mammillam, deliciique sui lacteolis avidior ipsa immittit, et exsugit ad parvuli usque satietatem libens sustinet: ita coelestis Pater cum languidum, fractumque animo vidisset mundum, audivisset planctus, hausisset suspiria, et ad erigendum perditum amore rursus incaluisse, alteram, novamque mundo deprompsit mammillam, charitate, ac dulcore prorsus infinitis turgidam: te videlicet, Spiritus divinissime, misit, qui personaliter es Amor, ut delinires, videlicet, indignum, pasceres immeritum, lactares in mammillam priorem improbum, et ambrosia tua ad satietatem usque perfunderes. Hinc est, quod in necessitatibus nostris ad te accurramus, o Spiritus sanctissime; et ecce! ego sum amens ille infantulus, qui suxi lac, et nectar ex mammilla Filii; sed ingratus, heu! millies eruentavi ipsum cogitatione, verbo, et opere; indignus sum, qui oculos levem ad ipsum, qui gustem misericordiam illius; imo commerui sane utpote crudelis in benefactorem meum, qui exturber e corde ipsius, cui claudat sinum dulcedinis et pietatis suæ: verumtamen, quia misertus Pater misericordiarum status mei miserabilis et projecti, ardensque amore, te præbuit nobis, alteram mammillam, quæ et ipsa lacte benignitatis et elementis affluit, venio ad te sucturus juxta indigentiam meam: *Spiritus sancte, Deus, miserere mei.*

Dum formato olim sphærico hoc mundo tenebræ fuissent super faciem abyssi, non es aspernatus volare super illos aquas; imo stitisti te super iis

ad instar sollicitæ gallinæ ova foventis, et vivos satagentis pullos educere; unde exstitit postea formata lux isthæc, ornatum cælum, exculta tellus, mundusque totus affaberrime fabricatus. O Spiritus sancte, ego sum vilis illa, et infima terra; ego abyssus profundissima. Nam tenebræ erant super illam abyssum; et scatet hodieque reptilibus, quorum non est numerus; frigida est, horrida, procellis tumida, sterilis; **66** belluarum natatiliū, non hominum patiens, foetida, aquis vasta, et immanis. Omnia hæc sum ego. In tenebris jaceo ignorantie, insectis culparum plena est anima mea; friget in amore divino; horridam effecit dæmonum frequentia, vento elationis et iracundiæ intumuit, infecunda est bonorum operum; deludum infernalium spirituum, putida sordidaque peccatis, et dæmonum aquis perperam factorum oppressa, circumfusa. Ne asperneris, o Spiritus divine, quiescere super aquas istas, fac recalescant sancto amore tuo, nec permitte majori fuisse in gratia aquas abyssi primæ præ aquis abyssi animæ meæ; sed concede, obsecro, ut sicut ad præsentiam tuam ibi consecuta lux est, cum universo ornatu cœli et terræ, sic in aquis animæ meæ gratia tua oriatur cognitio mea cum nitore et elegantia virtutum omnium. Non merentur, fateor, aquæ lacrymarum mearum tam ingens bonum; sed quodnam fuit meritum in aquis abyssi? super illis ferebaris ex amore, super has appare et quiesce ex charitate: *Spiritus sancte, Deus, miserere mei.*

Erat senex venerabilis Noe in arca vastis diluvii undis, ferisque fluctuum voluminibus horrendum jactatus, mediasque inter umbras ac pavores nullo fuit majori affectus solatio, quam cum puram vidit, candidamque columbam virenti sibi oliva, pacis indicæ, optatissimum conserenati rursus cœli, Deique conciliati nuntium afferre. O Spiritus divine, ego in Ecclesia sum sancta, veluti in arca benedicta, si non ut Noe justus, filius saltem mystici Noe Jesu; video coram me decumanos et pavendos iræ æterni Patris fluctus, ejus reum me feci delictis meis; cerno frementes in me æternorum suppliciorum procellas, jam jamque me in voraginem suam absorpturas; unicam habeo spem atque fiduciam, te, o columba optatissima, dignaturum me præsentia tua, et facturum insuper, ut videat te anima mea cum oliva gratiæ charitatis, et amoris tui in ore tuo; tunc enim et ego solatium capiam remissæ indignationis divinæ, et obtentæ reconciliationis novæ, pacis hinc, et hinc restitutæ, pacis utique felici, felicitatis tranquillæ, **67** tranquillitatis serenæ, serenitatis gloriosæ, gloriæ cœlestis. Felle caret columba; pone igitur justam indignationem tuam adversum me, o cœlestis columba. Garritum gementis turturis amat columba; tu gemitus meos, et suspiria attende. Ad foramina petreæ advolat columba, et in hiatus habitat diruti palatii: tu ad animam meam advola, duram quidem petram, sed modo compunctione disruptam;

palatium olim habitationis divinæ, sed nunc mea ipsius culpa ruinas oppressum, desolatum. Oculos columba ex alto in terram deflectit, aliquem sibi cibum extra cœnum lutumque repertura; tu e cœlo me terram infelicem aspice, et eductam e luto animam meam cibum tibi tuam apta. Pascit columba pullos suos, quibus vitam dedit et substantiam; tu me etiam pascere, cui et vitam, et substantiam meam, et quidquid in me est, dedisti mihi. Extra columbare columba sit oportet, dum ocellus est ad illud aditus; revertitur, cum recluditur accessus. Ah! quam est diu, extra te cor meum fuisse, quia aditum ad illud ocluseram tibi; sed quoniam id expando nunc amoris tuo, revertere, et fac illud nidulum tuum. Duos producere amat columba pullos, duos tu amoris effectus habes, alterum in divinitatis personas, in me creaturam tuam indignam alterum. Fumum odit columba, et aquas amat; tu exosam superbiam habes, et amas lacrymas, audis etiam arcana suspiriorum meorum murmura: *Spiritus sancte, Deus, miserere mei.*

Factus sum per peccatum meum cœli exsul; naviculæ instar in medio tumidi maris mundi hujus procellosi ita agitatus adversis flatibus, ut in assiduo verser periculo eundi in ipsa Tartari profunda; hæreo inter mille scopulos, jam jamque misere submergendus, ni aura mutetur; egurgitant ex inferis immanes tentationum procellæ: horridus aquilo gelidus friget lethalium culparum flatibus, infernalibus incursor undique piratis; diffractus est rectæ rationis temo; rupta sanctarum cogitationum carbasa; malus constantiæ eversa; legis tabulæ comminutæ; conquassati bonarum operationum remi; procul **68** hinc virtutum nautæ; caro spiritus socia jugum excussit; commeatus omnis gratiæ per culpam absorptus est; conventionales ad normam Evangelii navigandi contemptæ, jacent; ad Magnetem amoris superi non attendit cor meum; Cynosura cognitionis propriæ evanuit; orationis arma ferruginata sunt; extinctus est charitatis ignis: verbo, in tali miser statu vivo, ut pejorare reperiri possit, merito sane addubitem; id unum vires mihi animumque addit, quod anchoram spei meæ in te conjecerim, o divine Spiritus; a quo attentissime præstolor ventum vehementem ab austro erumpentem, quo plena facias vela affectuum meorum, meque ad felicem salutis portum impellas. Ecce, o sanctissime Spiritus, aura divinissima, ecce auxilium inclamo, et opem spero; spira, cœlestis vente, spira flatu tuo, tuaque gratia desideriorum meorum vela ingravida, ut navicula animæ meæ superatis mundi hujus fastuosis fluctibus feliciter ad portum paradisi appellat; totum tibi me committo: *Spiritus sancte, Deus, miserere nobis.*

O sanctissime Spiritus, facta fuit anima mea in baptismatis fonte vernans, et amœnus hortulus, aquis gratiarum irriguus; candidis puritatis liliis, rubicundis charitatis rosis spectabilis; plena ipsa donorum cœlestium fructibus, et in tantum fe-

cunda, ut nacta rationis usum potuisset calore splendoris tui evadere dilecta, et Amasia tua, tota elegans et venusta virtutibus suis; sed heu! miseram illam, quia voluntas perversa ostium aperuit frigido peccati Aquiloni; facta est ipsa algida, rigidaque tota in amore tuo; exaruit gratiæ humidum; fremens iste Aquilo inventam in me fomitis, et concupiscentiæ scintillam succendit, atque ita vividam effecit, ut flamma ejus depasta sit, vasta-veritque in me, quidquid formosi, et eximii possidebat anima mea; unde ex justo, qui factus fueram in baptismatis flumine, factus injustissimus; desidero tamen et contendo justificari rursus; oroque et gemo, ut reparetur hortulus iste animæ meæ, et desinat tandem rigidus culparum Aquilo, veniat autem humidus, calidusque Auster. Tu, o Spiritus ignitissime, Auster es omnis boni parens: **69** ideoque conversus ad te, relicto peccati aquilone, tuum inclamo illapsum, et opto: *Veni, Auster, et perfla hortum meum.* (*Cant. iv, 16.*) Diffugiat Aquilo, quia exosum mihi peccatum est; veniat Auster, quia in Deum exardesco; pereat Aquilo, qui algidum facit in amore; veniat Auster, qui cor inflamat suavi ardore. Apage, Aquilo, qui sterilem facis in Dei, et proximi dilectione; veni, Auster, qui humido tuo fertilem reddis in omni operatione. Facesse, Aquilo, qui induras animas; veni, Auster, qui colliquescere corda facis: *Surge, Aquila; veni, Auster.* Fugam opto rigidi Aquilonis, quia culpæ remissione opus est in justificatione; appulsum desidero calentis Austri, quia justitiam acquisiturum gratiæ oportet infusionem habere. Aquilonem simul et Austrum ingemino, quia ad animæ reparationem nulla est temporis in liberatione a culpa, et exornatione per gratiam prioritas; quanquam haud ignoro, o divine Spiritus, ex tui parte priorem esse secundum naturæ ordinem infusionem gratiæ, culpæ remissione; quemadmodum ex parte solis prior est ex natura introductio luminis, quam tenebrarum expulsio; attamen, et istud scio, ex parte animæ justitia decorandæ priorem esse ex rei natura remissionem, fugamque peccati gratiæ infusionem; veluti et ex parte aeris prior est depulsio tenebrarum quam luminis expansio; respectu ergo animæ meæ Aquiloni primum renuntio: *Surge, Aquilo, tuamque gratiam quia impense exopto, Austrum postea inclamo: Veni, Auster; et fateor, o Spiritus sanctissime, contestorque, nec adeo invocaturum me unquam præsentiam tuam, nisi præveniar bonitatis tua, et ideo: Veni, Auster; sed et illud testatum facio; nec efficacem futuram justificationem meam, nisi peccati poenitudinem præmittam, ac propterea surge, Aquilo. Ad justificationem meam convenire simul oportet amorem tuum, et voluntatem meam; socii sunt igitur Aquilonis recessus, et Austri appulsus; ille ex parte mea, iste ex tua parte; uterque donum tuum pro salute mea. Surge, Aquilo; veni, Auster; sed quia totus cardo ex te pendet, Perfla hortum meum: emitte, inquam, **70** su-*

vem auram amoris tui supra hortulum animæ meæ, quæ utique ad illapsum tuum reflorescet jucundissime, fietque in ea ver gratiæ amœnissimum, spirantibus undique fragrantissimis recte factorum odoribus; *fluent, fluent, aromata*, illa certe aromata præsentis tuæ argumenta, quæ connumerat Apostolus scribens: *Charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.* (*Galat. v, 22.*) Gratus hinc existet hortulus animæ meæ, si humido gratiæ, et calido amoris tui dignatus eum fueris; tunc in charitate tua ego ardens, in affectu jucundus, cum proximo pacificus, patiens in adversis, in commiseratione benignus, in operibus bonus, firmus in assultibus, in religione fidelis, in moribus modestus, continens in desideriis, et castus ero in cogitationibus. Hæc autem omnia ad justificationem pertinent, quæ fieri absque divino amore, qui tu ipse et solus es, nequit; tibi que igitur illa attribuitur, indeque merito ego clamo ad te: *Spiritus sancte, Deus, miserere mei.*

Fuit mundus ad instar typi, aut præli cujusdam corrupti, ac depravati; ejus errores erant, peccata, facinora, flagitia; aberant puncta quibus clauderetur vita nefaria; deerant accentus suspiriorum; desiderabantur virgulæ custoditioris vitæ; perperam erant incisæ boni exempli litteræ; expalluerat atramentum solidi et constantis super offensis luctus; spuriæ erant numeri ob transgressionem præceptorum Dei; denigrata papyrus culparum feciditate; hiantes syllabæ in perseverantia boni; breviter, totus mundus in maligno positus erat; correctore peritissimo opus habebat. Rediit e mundo isto adeo depravato amantissimus Redemptor meus in cælum; teque inde, o Spiritus altissime, sapientissimum correctorem demisit; nempe ipsemet de te prædixit: *Cum venerit ille, arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio.* (*Joan. xvi, 8.*) Quinam vero unquam typus præ me vitiosior fuit, o Deus meus, o divinissime corrector? Corrige me igitur, « corrige de peccato, quod commisi; argue de justitia, quam omisi; emenda me de judicio, quod irrisi. » Reforma **71** totam vitam meam, o Spiritus cælestis, ut purus, et innocens servare possim in via justitiæ legem tuam, ductuque sancti amoris tui et timoris vivere æque ac mori: *Spiritus sancte, Deus, miserere mei.*

SANCTA TRINITAS UNUS DEUS, MISERERE NOBIS.

De Unitate divinæ essentiæ in Personarum Trinitate.

Sedebat in Mambrea valle ad tabernaculi ostium magnus olim Abrahamus, dum ardentissimos vibraret sol meridianus radios, cum ecce tres subito conspicatus viros, qui gravi honestaque fulgebant facie, in pedes assurrexit, rectoque cursu factus illis obvius quam affectuosissime eos deveneratus, ut unum solum adoravit: *Apparuerunt ei tres viri stantes, ait textus Scripturæ, et adoravit in terra ei*

dixit : Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum. (Gen. xviii, 2.) Quænam fuerint tres istæ personæ, et cur eas tantus homo ut unam duntaxat adoravit, diversimode censuere doctores. Lirani voluit, tres eas angelos fuisse, quos Hebræi Michaellem, Gabrielem, Raphaëlem dixerint : Michaellem, qui Saræ conceptum, e quo erbis Redemptor proditurus esset, cunctiatum venerit ; facereque eo nomen, *Quis ut Deus?* Gabrielem ad evertendas pentapoles fuisse destinatum, consentaneæ nomini : *Fortitudo Dei* ; Raphaëlem medium patriarchæ triduo ante circumciso, et ducem Lotho e flammis Sodomiticis educendo additum, nomini illius similiter apposite, quod sonet *Medicina Dei*. Hos porro Abrahamum adorasse ut unum duntaxat, tum quia unum tantum Dei fuerit nomine locutus ; tum quod reliquos duos interiverit, steteritque medius Michaël ; unde Abrahamus et ex loci prerogativa, et ex negotii, quod tractaturus aderat, dignitate, soli illi **72** fuisse singuliter locutum, *Domine mi*.

Verum communis aliorum est sententia, præter litteram mysterium e iam latuisse sub aspectu isto, fuisseque idonee expressas Divinitatis personas, Patrem, Filium, ac Spiritum sanctum ; has a sancto patriarcha adoratas fuisse ut unum solum, essentialiæ unius gratia. Opinioni huic multum sane commodat Hebræa lectio, quæ habet : *Domini mei, si inveni gratiam in oculis tuis* : ubi sermo *Domini mei* pluralitatem aperte testatam facit ; *si inveni gratiam in oculis tuis*, simplicem admittit unitatem. Id nos etiam facimus, cum in Litanis tres distinctas inter se personas Patris, Filii, ac Spiritus sancti obvias habemus ; assurgimus nempe, projectique in faciem tres in primis contestamur : *Pater de cælis Deus, Fili Redemptor mundi Deus, Spiritus sancte Deus*. At postea unum solum Deum agnoscimus, veneramur, adoramus : *Sancta Trinitas, unus Deus, miserere nobis*.

O sancta, sancta, sancta Trinitas ! Trinitas in proprietate, Unitas in Majestate. Trinitas relationis, Unitas absolutæ naturæ. Trinitas sufficientiæ, Unitas substantiæ. Trinitas distincta, Unitas conjuncta. Trinitas indivisa, Unitas incomposita. Tria unum, unum tria. Tria supposita, una essentia. Tres distincti absque separatione unius ab altero ; tres conjuncti sine confusione unius cum altero. Indivisi in operibus ad extra, concordēs voluntate, pares omnipotentia, æquales eminentia.

Non cognoscitur unitas in Trinitate naturæ creatæ lumine ; honoratur itaque rectius profundo quodam silentio quam alto de ea multoque eloquio : enimvero ubi cecinit regius Hymnographus : *Te docet hymnus, Deus, in Sion* (Psal. lxi, 2), legit ex Hebræo Hieronymus (lib. xvii) : *Tibi silentium laus in Sion*. Hinc Ægyptii, quod Pierius refert, demonstraturi ineffabilem ob excellentiam suam, et infantiam nostram Deum nobis esse, ciconiam efformabant, quæ sola volucres inter linguam non

habet. Merito perinde magnus dixit Gregorius : « Quomodo valebit lingua dicere, quod non sufficit mens nostra sentire ? » Merito et maximus Augustinus : « Quid sit Deus, in corde hominis non ascendit ; quid ergo quæris, ut ascendat in linguam, quod in cor hominis **73** non ascendit ? » Merito quoque Martinus et ipse etiam magnus in editione fidei suæ : « Mens humana intelligere non potest, nec oratoria lingua narrare, nec diffusi sermonis tota bibliothecarum volumina. » Merito item theologorum universitas protestatur, nihil esse proportionis ad sublimitatem Majestatis supremæ intellectui nostro ; indeque hunc necesse habere majus quam naturæ lumen, fidei nimirum in terris, et gloriæ in cælis. Et hisce duobus luminibus tam excelsum ac sublime explicatur mysterium.

Sunt eapropter, qui expriment illud illis Trismegisti verbis : « Monas genuit Monadem, et in se suum reflexit ardorem : » monas Pater genuit monadem Filium, et in se suum reflexit ardorem Spiritum sanctum. Alii ad declarandum illud, Platonis (lib. vi, *De Republ.*) usi sunt verbis : « Hunc vocate filium beneplacito, quem ipsum bonum genuit sibi similem. » Item : « Est Rex universum gubernans, post hunc regem est totus in secundo, et post illum in tertio. » (Epist. ad Dionys.) Alii ex Aristotelis doctrina perfectionem aiunt in ternario consistere. Sacri porro doctores variis illud intellectui nostro similitudinibus adumbrant.

Eusebius (*De symbolo fidei*, lib. v) trium facularum hieroglyphicum adducit, quæ si accensæ uniantur inter se, unam, non tres flammæ efficiunt ; manent tamen illæ tres adeo faces.

Sancti Cyprianus (in *Symb. Apost.*) et Anselmus (epist. de *Incarnat. Verb.*) aquam exhibent, quæ emanans ex fonte derivatur in fluvium, et excurrit in stagnum ; hæc nempe assiduo suo fluxu una est aqua, locorum diversitate, fontis, fluminis, lacus diversitate distincta.

D. Augustinus Ario hæresiarchæ solis similitudinem obtrudit, qui unus ut sit, est tamen in eo motus, lux, et calor, tria nimirum totaliter inter se in hoc uno diversa : « Videmus, » ait Pater sanctus, « solem cælo currentem, fulgentem, calentem : divide ergo, si potes, Ariane, solem, et hinc demum divide Trinitatem. »

Miraculo etiam firmavit Deus tantum mysterium in Nicæna synodo ; obgannienti enim hæretico, « Quare tibi videtur, aiebat Nicolaus episcopus, in Creatore difficile, quod in creatura reperitur ? » Arreptoque in manus obvio latere : « Ecce, inquit, laterem unum ; invenies in illo tria distincta : ignem, aquam, terram. » Statimque cum ingenti assidentium stupore emicuit **74** ex latere ignis, profluxit aqua, et in manu remansit terra. Breviter, mysterium fidei est mysterium istud : « Ut unum enim Deum in Trinitate, et Trinitatem in unitate veneremur, » oportet. Cum itaque adoraverimus hactenus Unitatem in Trinitate, nunc

Trinitatem in Unitate adoremus : *Sancta Trinitas unus Deus, miserere nobis.*

SOLILOQUUM.

In arcano illo, et sacro consistorio tuo, o Deus meus, quo producere protoparentem meum decrevistis, trinum et unum te demonstrasti : *Faciamus*, aiebas, *hominem ad imaginem, et similitudinem nostram.* (Gen. 1, 26.) Si una tantummodo persona fuisses, *Faciam* dixisses ; sed quia trinus in personis eras, *Faciamus* dixisti. Similiter si unam duntaxat hypostasim habuisses, *Ad imaginem meam* dicere debuisses ; sed quia tres es, *nostram* protulisti. Si plurium absolutarum naturarum, aut essentialium esses, *ad imagines nostras* dicere oportuisset ; sed quia unius solum es nature et essentialis, *ad imaginem et similitudinem* singulariter edixisti.

Si ex principis effigie conjectare possum quamnam sit figura ipsius principis, et hunc majoris semper facio imagine sua atque descriptione, quomodo fidei illustratus lumine hominem, imaginem, et effigiem tuam contemplari potero, quin assequar naturam tuam, statum tuum, et non convincar unum Trinumque te esse? Video hominem, æternum quoad animam *a parte post*, et argumentor : Ergo et Deum meum, qui creavit animam, absolute æternum esse necessum est. Cognosco animam hominis spiritum esse, discorro igitur : Ergo et creator animæ purissimus est, ac simplicissimus. Anima tota est in suo toto, et tota in qualibet totius parte ; ergo Deus totus est in toto mundo, totus quoque in qualibet mundi parte. Potest anima intellectu activo facere intelligibilia quæcunque ; ergo et Deus potest facere quidquid non importat contradictionem. Potest anima intellectu possibili fieri quæcunque ; ergo et Deus continet eminenter, et virtualiter quascunque perfectiones. Animam sensibiliter videre non possum ; ergo **75** Deus invisibilis est sensibus nostris. Cognoscitur anima per reflexum suarum operationum ; ergo creature scake sunt, quæ intellectum deducunt ad cognitionem Dei. Dominatur anima toti corpori ; ergo Deus imperat omni creaturæ. Facit anima ut exstruat homo domos, arces, urbes, regna ; ergo creavit Deus omnem prorsus hunc mundum. Super hæc autem omnia factus est homo cum ternario numero : in numero, pondere, et mensura ; cum modo, ornamento, ordine ; cum essentia, virtute, operatione : ergo ternarius iste numerus eminenter in Deo sit oportet. In homine est fecunda memoria, ergo in Deo Pater est producens ; in homine est intelligentia producta, ergo in Deo Verbum est generatum ; in homine per memoriam et intelligentiam opera voluntatis producit amor, ergo a Patre et Filio spiratur Spiritus sanctus. Denique in homine tres istæ potentis, memoria, intellectus, voluntas, una sunt solum anima ; ergo tres personæ, Pater, Verbum, Spiritus sanctus, unus tantum Deus. Quare cum videam, o Deus

meus, ita præclare depictam in homine imaginem tuam, et reperiam in ea adeo elegantes idoneasque Trinitatis in unitate, et unitatis in Trinitate lineas, quomodo, homo cum sim, si meipsum contempler, non exclamem, et contester : Etiam, o Deus meus, trinus es tu, et unus ; in me est liber iste, in quo descripta est altissima hæc theologia ; in me est statua tua, quæ præsentem sistat te : soli infideles, et ignorantes sunt, qui tam sublime arcanum non vident, et tam illustrem nesciunt effigiem ; soli ingrati sunt, qui in tela animæ suæ non laudant, non magnificant, non reverentur, et adorant te, o Trinitas sanctissima.

Hinc animadverto, quam ingens sit error meus, si mundo, si diabolo, si carnî serviam ; tantus nempe est, ut si cum diligentia perpendam eum, videatur mihi, mille mihi linguis conclamandum esse, esse me rebellem tuum, nefarium, infamem. Et id merito quidem, o Deus meus ; si enim infamis, nefarius, rebellis est miles **76** iste, qui cum tessera principis stat sub vexillis adversariis, entalis non sum ego, qui cum imagine tua milito sub inimicis tuis? Minime, minime, Domine mi ; horreo tantum dedecus, et idcirco contemptis omnibus inimicis tuis juro ad insignia tua ; et si quandoque transfuga fui a te, supplico nunc tibi per viscera misericordiæ tuæ, ut id condones mihi, meque recipias corde magno, et animo volenti redeuntem ad te : *Sancta Trinitas, unus Deus, miserere mei.*

Audio vocem tuam, Deus amantissime, dulcem nimis, insonantem animæ meæ : *Pone me ut signaculum super cor tuum* (Cant. viii, 6) ; veluti diceret : O anima desolata, quid erras quærendo in mundo et fœdis illius voluptatibus latitiam, felicitatem, bonum tuum? Non vides aliud quidpiam extra me solatio tibi esse non posse? Unum est cor tuum, sed triangulum illud, quod nequeat implere totus hic mundus in spheram compactus ; me igitur objectum amoris tui amplectere, qui ut unus sum in essentia, ita trinus in personis, idoneus implere omne cor tuum, et abditissimos illius angulos atque recessus affectuum ac desideriorum ; pone me igitur, *pone super cor tuum, ad cor tuum, in cor tuum* ; et invenies omne bonum ac solatium tuum. O Deus paradisi, aperio, aperio denique aures meas dulcissimæ, ac divinæ voci tuæ, proutque offero me non solum ad obsequiandum istud cor meum affectu tuo sancto ; sed et osacro insuper, petoque impensissime per misericordiam tuam, ut complaceat tibi habitare in me, vivanque lætus nimis, ac nimis felix in te : *Sancta Trinitas, unus Deus, miserere mei.*

Eccur non supplex fierem tibi, et invocarem te? Si imago ceræ impressa loqui, orare, amare posset, aliud utique intensius nihil amaret, aliud majori affectu nihil interpellaret, præter sigillum, quod efformavit eam, quando solum illud ut talis imago

esset, effecit, solum illud lineas illius, et cavitates implere potest. In anima mea imago tua est, et possum loqui ego, orare, amare; cur igitur non amem te super omnia, qui creasti me, et solus potens es implere desideria mea? **77** Cur non auxilium postulem a te, pietatem, et misericordiam? *Sancta Trinitas, unus Deus, miserere mei.*

Docet me fides tua, ideo me creatum esse a te, ut gloria tua coram me, nisi ad id indignum ipse faciam me; et quia corona hæc æquale est omnium trium personarum donum cum concursu simul puritatis meæ, idcirco tertium vocas me: *Veni de Libano, soror mea sponsa, veni de Libano, veni, coronaberis. (Cant. iv, 8.)* Veniam igitur libens a Libano isto, candore, inquam, ad te, si tu sis, qui illo dones me; eamque ob rem, o personæ divinissimæ, efflagito illam, et totis præcordiis exposco. Tu, Pater æternæ, vocas me: *Veni de Libano*, candidum te fac, et excute peccati maculam; et ego oro ad te: Da mihi candorem istum: *Pater de cælis Deus, miserere mei.* Tu, Fili, appellas me, *Veni de Libano*, et ego nihil contrarius vocationi tuæ supplico tibi pro extinctione delictorum meorum: *Fili Redemptor mundi, Deus, miserere mei.* Tu quoque, o sancte Spiritus, invitas me, *Veni de Libano*, et ego amore languco æternum unîndi me tibi. Inde ardentè desidero amorem tuum: *Spiritus sancte Deus, miserere mei.* Vos singulæ tres Deitatis personæ coronam mihi promittitis immarcessibilis gloriæ, *Veni coronaberis*, egoque a singulis vestrum, velut uno et unico ejus largitore, efflagito illam per misericordiam vestram: *Sancta Trinitas, unus Deus, miserere mei.*

Ascenderat magnus ille Moyses verticem Sinai montis accepturus tuam a te legem, sedebatque exalceatus, ac solus, cum subito atque aspexit te in illustri splendidaque nube alloquentem se hominem mortalem, vidit etiam pronum promptumque te esse ad condonandas populo illi tandiu refractario tibi toties iteratis offensas tuas, celare amplius non potuit amorem suum, nec linguam tenere, quin hæc te laudando, illo vero te amplectendo evulgaret te Deum unum ac trinum, misericordem, benignum, patientem, justum ac pium: *Dominator, inquit, Domine Deus, misericors et patiens, et multæ miserationis et verax (Exod. xxxiv, 6): Dominator*, ad Patrem; *Domine*, ad Filium; *Deus*, ad Spiritum sanctum. *Misericors, clemens, patiens, verax*, singulariter **78** ad unitatem essentia. Ecce, o amabilissime Domine, exalceatus ego, et mundi exutus affectibus, solus absque meritis montem ascendi contemplationis legem accepturus amoris tui, ut sciam amare et te, et proximum meum, utque moriar denique in amore tuo, dumque aspicio te in præclara fidei tuæ nube, hunc persentisco amorem ita exardescere in corde meo, ut soluta in laudes tuas lingua mea contineri nequeat, quin Mosaicis te elogiis deprædicet unum ac trinum Deum misericordem, clementem, pa-

tientem, benignum, justum, pium: *Dominator, Domine Deus, misericors, clemens, patiens, multæ miserationis, et verax.*

O Pater, *Dominator* universi, qui omnipotentia tua, speciali tuo attributo, absque labore regis et gubernas omnia; *Domine* Fili, qui sapientia titulo tuo legem nobis donas; *Deus* Spiritus sancte, qui amore epitheto tuo divinum ostendis cultum: vos ego pridem adoravi tribus personis distinctos, nunc vero in genua, ac faciem demissus unum agnosco, colo, adoro Deum, eaque propter non vos appello Deos misericordes, clementes, patientes, benignos, pios, etc., sed singulariter, quia unus estis et unicus Deus, dico: *Misericors, clemens, patiens, multæ miserationis, et verax. Misericors*, quia compateris miseriis meis; *clemens*, quia remittis mihi meas in te commissas offensas; *patiens*, quia emendationem meam sustines; *multæ miserationis*, quia affectus pietatis tuæ ostendis mihi; *verax*, quia justitiam misericordiæ misces, nec fallis in promissionibus tuis. Quare totus confusus de effectibus hisce tuis solatio plenîs, devotissime imploro illos: *Sancta Trinitas, unus Deus, miserere mei.*

Considerans olim, Deus meus, David tuus pœnitens gravissimos hominum errores, diris et execrationibus mille dignos; cognoscens etiam, non eorum se meritum esse, ut veniam contendere auderet, contractis manibus, humerisque misericordiam inclamavit, dixitque, *Deus misereatur nostri (Psal. lxxvi, 2).* Declarans porro, a quonam benedictio nostra exspectanda foret, et quisnam de injustis **79** justos, pœnitentes ex peccatoribus facere posset, te ait illum esse, Deus meus, unum in essentia, trinum in personis; ideoque, *Benedicat nos Deus*, cecinit, *Deus noster, benedicat nos Deus, et metuant eum omnes fines terræ. (Psal. lxxvi, 8.)* *Benedicat nos Deus*: iste est Pater; *Deus noster*, hic est Filii personæ, ideo *noster*, quia a sumpsit carnem nostram. *Benedicat nos Deus*, Spiritus sanctus est iste. *Et metuant eum*, in singulari; hæc est unitas divinæ essentia. Ecce, o Deus gloriose, doctus ego a tanto vate tuo agnosco gravissimos errores meos, vidensque indignum me amore tuo, contracto in me animo, ac multo pudore suffusus, cupidus tamen repetendæ gratiæ tuæ, et remissionis ingentium iniquitatum mearum, dicere aliud non valeo, præterquam ut miserearis mei, tamque ut mihi amantissimam benedictionem largiaris, quam quia hactenus a qualibet Divinitatis persona distincte efflagitavi orando: *Pater, de cælis Deus, miserere mei; Fili, Redemptor mundi, Deus, miserere mei; Spiritus sancte, Deus, miserere mei*; nunc amans, timens, et adorans te unum Deum solum, eam reverentissime postulo ab unitate tua: *Sancta Trinitas, unus Deus, miserere mei.*

Simili usus est artificio idem Propheta tuus, cum positus in tenebroso veluti lacu sub pondere legis antiquæ clamavit ad te, ut educes eum ab ærumnis suis, et oculo pietatis respectans illum

attenderes ad pœnitundinẽ ipsius, et adjuvares ipsum. Oravit itaque ad te : *Complaceat tibi, Domine, ut eruas me. Domine, ad adjuvandum me respice* (Psal. xxxix, 14) : non placeat dixit, quod uni convenit personæ, sed *complaceat* ; quod est *simul placeat*, ut Trinitatem personarum significaret ; quemadmodum et Pater æternus postea e superis intonuit : *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* (Matth. iii, 17.) Verum addidit orator tuus tibi, *Domine*, in singulari, ut unitatem essentiaẽ tuæ denotaret. Ego, o tremende Deus, in lacu sum miseriæ, et in lato corporis atque animæ : corporis, ob calamitates innumeras, quibus obnoxius s'im oportet, oppressus fame, siti, infirmitate, frigore, calore, morte ; animæ, ob tot peccata cordis, oris, operis : sed nunc tandem gratia tua sentio præ dolore colliquescere cor meum, doleo de offensis contra te perpetratis **80**, et deplango eas amarissime ; utque veniam impetrem delictorum meorum, non uni duntaxat, sed singulis tribus personis factus sum, et sic etiamnum supplex ; non oravi ad Patrem exclusis Filio, ac Spiritu sancto, sed unam invocando personam, meum affectumque ad singulas trium personarum extuli ; nec enim dixi tibi Deo meo : *Placeat*, sed ut *complacentiam* totius mererer Trinitatis, *complaceat* dixi ; quid enim aliud, Deus cordis mei, sunt preces illæ, *Pater de cœlis Deus ; Fili Redemptor mundi, Deus ; Spiritus sancte, Deus, miserere mei*, quam *Complaceat vobis*, personæ divinae, ut propitiemini mihi, et liberetis me ab iniquitatibus meis ? Et quoniam adoro te, Deus meus, unum Deum, dico : *Tibi, Domine ; tibi* singulariter, uni in essentia, majestate, auctoritate ! Ah Deus une, et trine ; trine, et une *ad adjuvandum me respice* ; vidẽ oculis pietatis tuæ cor meum contritum, animum meum compunctum, et adjuva me ; fac ut radii charitatis tuæ ignitæ penetrent animam meam frigidam et congelatam, quatenus gratia tua excitata, tota exardescat in amore tuo, et renovetur ut aquila juvenus illius. Non despero, Trinitas sacrosancta, de misericordia tua, sed certo polliceor mihi, quod sicut sol iste visibilis vapores e terra in altum de lucit, aerem illustrat, suamque undis imaginem inamittit, ita tu, Trinitas gloriosissima, elevare affectum meum possis ac velis e luto facis mundanæ ; illuminare etiam intellectum meum, et in aquis lacrymarum mearum imprimere vultum gratiæ tuæ, cuius indignus cum sim, peto illam per misericordiam tuam : *Santa Trinitas, unus Deus, miserere mei.*

Premebatur, o Deus misericordiarum, David serenissimus atroci pestilentia, cum ex inani fastu numerari jussisset populum suum, nec juxta legem in Exodo contentam quidquam præbuisset stipendii militari præsidio ; inde abreptis jam septuaginta millibus, cum graviolem adhuc multam formidasset, dolens admodum de offensa majestate tua, et flens largiter, deprecatus est te, et supplicavit tibi, ut tantum illi errorem condo-

nares, ut a tanta cum calamitate absolveres, ut dulciter **81** ipsum solareris : tu vero pientissimas præbaisti aures arcano lacrymarum ipsius murmuri, rupisti filum contagiosæ luis, et jucundo pectus exulceratum solatio delinivisti ; unde is gratum se exhibiturus tantæ bonitati tuæ, parumque æstimans secreto duntaxat jubilo tantum celebrare beneficium, ad erudiendum totum adeo mundum, quibus foret mediis demerendus paternus animus tuus, cantavit palam omnibus, te Deum unum ac Trinum tanti fuisse boni fontem, atque datorem : *Exaudivit, aiebat, Dominus vocem fletus mei ; exaudivit Dominus deprecationem meam ; Dominus orationem meam suscepit.* (Psal. vi, 9, 10.) Tertium, Deum nominat, quia Trinus es in personis Deus, et ab uno exauditum se declamat, quia unus es in essentia. O Deus æterne, ego arrogantior Davide, oppressus lue peccatorum meorum immanem feci virtutum stragem, et nunc justo crucior timore, majus adhuc imminere mihi supplicium, futurumque, ut ira tua meritissima deturbet me in voraces inferorum flammæ, ubi ad ampliorem meam verecundiam vivam miser, ejectus a facio tua dulci, et exutas spe omni videndi vultum tuum gloriosum, fruendique essentia tua dulciori super mel et favum et pretiosiori super aurum et topazion. Quare oculis amaras lacrymas fundentibus, transfixoque præ dolore corde meo, et mente vitæ emendandæ firmatissima sisto me tibi, Trinitas excelsissima, Deus une et trine, et oro coram te : *Domine, exaudi vocem fletus mei ; Domine, exaudi deprecationem meam ; Domine, suscipe orationem meam.* Tres estis personæ, Pater, Filius, Spiritus sanctus, et ideoque ternum ingemino auxilium ; imo ut orationi meæ mysterium combinem, in tres choris divido cordiales preces meas. Primus lacrymarum est, cuius auctor et phonascus sit cor contritum, et humilatum : *Domine, exaudi vocem fletus mei* ; alter deprecationis, cuius præcentor desiderium est votumque remissionis culparum : *Domine, exaudi deprecationem meam* ; tertius oratio, quam inchoat affectus, studiumque consequendæ gratiæ : *Domine, suscipe orationem meam.* Ii chori tametsi tres sint numero, una tamen est omnium eorum musica, **82** quemadmodum et tu unus es, unicusque Deus ; et sicuti tu trinus es in personis in unitate essentiaẽ, ita tres isti chori supplicationis meæ in una uniuntur misericordia tua : *Santa Trinitas, unus Deus, miserere mei.*

Quamquam vero, o Deus gloriöse, recte invocem, et adorem te Deum trinum, Patrem, Filium, et Spiritum sanctum, tamen nisi venerarẽ te etiam Deum unum et solum, injustissimus forem, ac paradiso indignus, nec in cœlo comparere possem fruiturus essentia tua, glorioso bestorum objecto. Fides unitatis essentiaẽ tuæ porta est secretioris tabernaculi tui, ubi tu, Domine mi, habitas, nec videbit te quispiam, nisi ingressus per ostium istud. Certe quid prodesset intraturo ad regem, si transi-

visset primam, secundam, et tertiam salutis portam, remaneret tamen extra conclave regum? Et quid commodaret mihi, si transiens per primam fidei portam confiterer Patrem, irem per secundam, et Filium agnoscerem; tertiam penetrarem, et Spiritum sanctum adorarem, si deinceps extra fidei unitatis Essentiæ portam, ubi singulæ tres personæ æternum habitant, seseque identificant, deses residerem? Advertit necessitatem portæ istius Propheta tuus, et eam ob rem rursus oravit ad te: *Aperite mihi portas justitiæ, hæc porta Domini, justi intrabunt in eam.* (Psal. cxvii, 19, 20.) *Aperite, ait, mihi portas, in ampliori numero, ut tres Divinitatis personas innueret; hæc porro porta Domini, in arcto numero, unitatem essentiæ recludit. Justi intrabunt in eam.* Injustissimus, iniquissimus, infidelis, qui unitatem Essentiæ negligit: *Hæc est enim fides catholica, ut unum Deum in Trinitate, et Trinitatem in unitate veneremur.* Ego, o Domine, dudum transivi tres illas portas clamando, et obsecrando, *Pater de cælis Deus, Fili Redemptor mundi Deus, Spiritus sancte Deus, etc.*; nunc denique ingredior in secretum tabernaculum tuum: ubi identifice singularum in divinis personarum gloriosa est mansio; hic enimvero corde puro, et affectu sincero honoro, laudo, veneror, adoro te Deum unum et trinum, trinum et unum, simplicissimum, incircumscriptum, absque discrepantia perfectum, sine quantitate **83** immensum, citra qualitatem bonum, absque tempore sempiternum, sine mortalitate viventem, fortem sine infirmitate, verum sine fallacia, sine situ ubique præsentem, creantem omnia ex nihilo, absque labore omnia gubernantem, in magnitudine infinitum, in virtute omnium potentem, summum in bonitate, in sapientia inæstimabilem, in consiliis terribilem, justum in judiciis, in cogitationibus arcanum, veracem in verbis, sanctum in operibus, copiosum in misericordia, patientem ad impios, piæ erga pœnitentes: *Sancta Trinitas, unus Deus, miserere mei.*

O Trinitas sanctissima, tu terribilis es etiam, ideoque adumbrata per ultricem illam manum, quæ mortis sententiam, vitam nefandam, et eversionem regni superbi illius, et obsceni Baltassaris in pariete descripsit, impressis marmori verbis: *Mane, Thecel, Phares*; quibus ille perterrefactus expalluit in vultu, obriguit in fronte, deliquium passus est in corde, et contremuit totis corporis effeminati articulis, rejecta momento omni præsentanea sua luxuria atque luxu. Enimvero si hic una dentatæ manus, et tres fuere scriptorij digiti, una est in te essentia, cum tribus personis. Si manus illa verba scripsit, *Mane, Thecel, Phares*, idem et tu, Deus meus, scribis. *Mane*, quod exposuit sapiens ille Daniel (c. v): *Numeravit Deus regnum tuum, et complevit illud*, tu scribis, quia sapientia tua urbes, provincias, regna, universum totum tu ordinas, cognoscens ultimum adeo durationis eorum punctum; expectas etiam peccatorem, ut in tempore

emendet se. Scribis *Thecel*, quod est, *Appensus es in statera, et inventus es minus habens*, quia juste puniendo consideras demerita nostra. *Phares*, quod exponitur, *Divisum est regnum tuum a te*, etc., scribis, quia sicut bonitate tua gratias tuas dispensas, ita posteaquam multo tempore ingratum sustinui, denique supplicio afficis impium. Unde pœnam expetiurus a superbis illis turris Babylo-nicæ architectis, præclarum edidisti unitatis, ac trinitatis tuæ argumentum, cum dixisti: *Venite, descendamus, et confundamus linguam eorum.* — *Venite*, aiebas, quia trinus es in personis; non te dicere voluisti, quia **84** nec angelis, nec aliæ creaturæ loquebaris: *descendamus* addidisti, quia sermo tibi fuit cum personis æqualis status; nec imperasti *descendite*, quia non ibat imperium tuum ad ministros tuos: *confundamus linguam eorum* adjunxisti, quia propria agebas auctoritate, neq. e *confundite* jussisti, quia executurus voluntatem tuam non eras inferior Majestate tua; ita ex pluralibus verbis distinctio videtur personarum in substantia tua, ex honoris æqualitate, unitas tuæ essentiæ, cujus gratia, etiam chronologus tuus Moyses totam seriem singulari numero determinavit: *Ita divisit eos Dominus ex illo loco in universas terras, et cessaverunt ædificare.* (Gen. xi, 7, 8.)

A te, o Trinitas indivisa, donum expectatur patientiæ, atque in bono perseverantiæ, et ideoque inductus a diabolo sanctissimus ille Jobus ad maledicendum tibi, dixit coram te: *Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium* (Job. xxvii, 4); addensque causam hujus firmitatis suæ, te indicavit, Trinitas gloriosissima, et apposuit: *Vivit Deus, qui abstulit iudicium meum, et Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam, et Spiritus Dei in naribus meis.* (Ibid. 2, 3.) Hæc enim tria verba afferens, Dominus, Omnipotens, et Spiritus Dei, tuam in unitate et essentia trinitatem manifeste enuntiavit.

A te, o Trinitas gloriosa, etiam essentialis paradisi gloria expectatur, quia tu sola unicum et summum bonum es; idque eum in modum, ut sicut una personarum tuarum absque altera summum bonum est minime, ita frui una sola sine altera nemo omnino possit; præsignata igitur es in vite illa lætitiæ symbolo, quæ visa pincernæ Pharaonis fuit, tres emittens propagines: *Videbam coram me vitem*, inquebat, *in qua erant tres propagines.* (Gen. xl, 12.) Una vitis, una est essentia tua; tres propagines, tres sunt in essentia personæ.

Tanta es denique, summam si loquar, ut ineffabilis sis, et incomprehensibilis, ut merito sanctificatus tuus posteaquam tertium exclamavit A.A.A., Triadem in te personarum attendens, addensque in singulari *Domine Deus*, Monadem tuam in essentia tua contestans, denique attexuerit, *nescioloqui*, immensa tua majestate oppressus. (Jer. i, 6.)

85 Verum nulla est aut figura, aut symbolum, quod perfecte exprimere te possit; superatur nimirum a splendore tuo omnis omnino fulgor, nullumque est tui respectu pretium æquale tibi: quod miraculo etiam testatum esse voluisti, quando sacris olim operante Vasalcensi episcopo, tres e cœlis fulgidissimas emisisti guttulas, quæ mox inter se unitæ in lucidissimam coalescere Gemmulam. Eam ut episcopus cruci aliis etiam gemmis exornatæ inseruit, illæ confestim omnes e loculis suis exilivere, uni cœlesti huic unioni loco simul et veneratione relictis, impares quippe splendori illius, et pretio. Hæc nimirum gemma e tribus tam claris guttulis in unum compacta te commonstravit, Trinitas altissima, quæ et una es in essentia, et trina in personis, tanti fulgoris atque luminis, ut nemini omnino sis comprehensibilis.

Non hebetat tamen tantus splendor tuus fidelium oculos, contemplantur siquidem te fidei tuæ lumine. Sane quemadmodum pulchra olim Rebecca obviam facta sponso suo Isaaco, *tollens cito pallium suum operuit se* (Gen. xiv, 65), ita contemplaturum te oportet ut faciem intellectus sui obnubet velo fidei tuæ. Et rei hujus aliud dedisti mirandum, quando, quod refert Eusebius, baptizaturus quon-

dam Ariano quopiam, ac varianti immutabilem formam, nec exprimenti te, Trinitas indivisa, baptismatis unda subito disparuit, exaruit. Felices illos, ac beatos, qui quod credit Ecclesia sancta, quodque Sponsus illius Christus docet, credere satagunt! sic scilicet a te, o Trinitas altissima, exaltabuntur in cœlis. Id hand dubie demonstratum voluisti, quando ostensurus tu, Deus meus unice, Moysi amico tuo gloriam tuam, dixisti illi: *Ecce est locus apud me, et stabis supra petram, et cum transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ* (Exod. xxxiii, 22). Locus iste Ecclesiam tuam designat: *Petra autem est Christus*. Ille porro supra Petram stat, qui Christo credit. Tu quoque, Trinitas beatissima, fidelibus tuis gloriam communicatura illos in foramine Petræ recondis, quando præter essentialem gloriam, qua eos beatos facis, etiam accidentalem illis præbes in vulneribus Christi, vivæ utique **86** Petræ. Ego igitur innixus petræ isti divinæ, sub velo ac pallio fidei tuæ metuens te, et nihilominus bona omnia exspectans, supplico tibi pro misericordia tua infinita in terris, ad consequendam gloriam tuam immortalem in cœlis: *Sancta Trinitas, unus Deus, miserere mei*. Amen.

PARS SECUNDA.

DE POTENTISSIMA VIRGINIS DEIPARÆ INTERCESSIONE, EJUSQUE GLORIOSO NOMINE.

Præfatio.

Cum infelices quondam Hebræi ab æstuante, ac fremente Amane oppressi, gemitus inter atque suspiria nihil exspectarent aliud, quam ut proprio terram sanguine intepidarent, et furiis immanissimi hostis vitam litarent; potentissimum reppererunt malo remedium. Sumpto scilicet ad Estherem sapientissimam perfugio supplicarunt reginæ, ut ad præventum maleficiis regem introire, eumque ad suaviora consilia reductum pro indemnitate gemebundi et insontis populi interpellare negravaretur. Pro voto res cecidit. Enimvero heroina isthæc fervidas gentis afflictæ preces admisit; regem convenit, oravit, permovit, totumque quod postulaverat, obtinuit; imo tanta fuit ipsius apud regiam majestatem gratia, ut oraturam pluribus imperator præverterit, suoque delicio isti alteram etiam imperii partem sponte obtulerit. *Quid vis, aiebat, Esther regina? Quæ est petitio tua? Etiam si dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi.* (Esther, v, 3, 6.) Felices Hebræos; potentem heroinam; generosum regem! Ast feliciores **87** Christianos; potentiorum Dei Nympham; Optimum Deum nostrum! Certe multo nos Christiani Hebræis illis beatores sumus. Etenim si mille oppressi ærumnis, si calamitatibus,

si extremis quibusvis malis obvoluti toti, si omni exuti solatio, omni destituti auxilio, ad Virginem accurrimus cœli Reginam, angelorum Heram, Universi totius Dominam, si ut miserorum Patronam compellamus, invocamus, acclamamus; præbet Clementissima aures suas precibus nostris, et cum misericordiæ Mater orat, flagitat, supplicat pro nobis, totumque exorat a suprema illa Majestate, quod optimum sit, aptissimumque saluti nostræ. Recte proinde honori illius sacræ iterantur Litanie, tantis cum præconiis, symbolis, titulis, majestatem, modum, virtutem potentissimæ ipsius interventionis celebrantibus. Recte etiam « Beatam eam dicunt (ait Andreas Hierosolymitanus) omnes generationes, quam reges honorant, principes venerantur, et divites populi observant. » Nimirum data est ipsa nobis a Deo Advocata, ac defensio nostra. In omni statu, conditione, tempore, occasione, ipsa piensissime orat pro nobis: eam amantissime, pronissime, libentissime Filius optimus maximus Deus deprecantem admittit, veluti declaratum imus.

Maria hominis Advocata.

Peccavit pater noster Adamus, eoque peccante spoliata est misera hominis natura elegantissima

justitiæ originalis veste, qua fuerat ornata prerogativa admodum conspicua, subjecta præterea armis mille, mille calamitatibus: quantoque increvere amplius peccata, tanto invalere etiam magis magisque dura, et adversa nostra. Citabatur infelix Parens ad sistendum se divini justitiæ subselliis dandamque admissi criminis rationem. Is porro ad solam Judicis æterni vocem obrigit, seseque clam sub sicum abdidit. Quid egit Pater æternus, hominum æque, ac angelorum curator providissimus, illi ne perirent, istorum vacuæ sedes ut postliminio instaurarentur, et qui noxa se abstrinxerat primus Parens, ad cor rediret, nec in salutis 88 suæ desperationem prorueret? Viscera sua Filium unigenitum misit, qui exuviis mortalitatis nostræ indutus fieret omnium nostrum Mediator, pacificator, Redemptor, advocatus. Hic porro in tribunali crucis nostrum egit negotium, satis pro nobis dando, faciendo; ipsamque suam vitam nostræ prodigendo salutis. Scripserat publicum ejus rei instrumentum, monumentum in manibus suis, pedibus ac divino latere; ubi chartam Virginem egerat ejus caro; atramentum sanguis; calamus lancea et clavi; scriptorem fictor; dictatorem Pater æternus; testes cœli, sidera, tenebræ, mortui, petreæ, creaturæ universæ; procuratorem denique Joannes, totius humanitatis nomine assistens contractui, et factam acceptans donationem, certa cum arrha atque pigore perpetuæ nostræ salvationis, libertatis, in integrum reductionis, defensionis, tutelæ, auxilii, patrocinii. Dixit eapropter insigniter: *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum; et ipse est propitiatus pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* (I Joan. ii, 1.) Cæterum ut perdita posset mortalitas expeditius Dei gratiam adipisci, et in adversitatibus ampliori frui solatio; optimus maximus ille Pater æternus Advocatam etiam ad ipsum suum Filium (qui homo ut sit, item tamén Deus mansit) nobis constituit, eaque est Virgo gloriosissima, Dei-Hominis Parens, Patris æterni Primogenita, Spiritus sancti Nympha, Dei forma, totius Trinitatis Triclinium, Gratiarum Abyssus, Miraculorum Officina, cœleste Prodigium, Sponsarium immortalitatis, sæculorum omnium Negotium, munditiarum Promptuarium, sanctitatis Collegium, ferrea potentis auxilii Feralis, Apex gaudii nostri, Jus dirimens lites, Bonum universi generis humani, Panegyris salutis reconciliationis; verbo, omnibus omnia. Hæc pro homine orat ad Filium; Filius orat ad Patrem; Pater exaudit Filium; Filius annuit Matri, nosque ad tantam Virginem, cœlestium, terrestrium, inferorum Reginam, misericordiæ, pietatis, clementiæ, bonitatis, dulcedinis, et amabilitatis totius Pelagus, clamamus, gemimus: *Eia ergo, Advocata 89 nostra, sancta Maria, ora pro nobis!*

Et certe præcludere Deum voluisse huic Virginis muneri sua illa Adami citatione, cœlestis ille para-

nymphus declaravit, cum divino jussu eandem istam Virginem salutaturus unum hoc protulit ac primum verbum: *Ave*. Fundatur enimvero citatio isthæ in angeli salutatione, et educta est hæc angeli salutatio ex illa Adami ad Dei tribunal evocatione; scilicet primam quamque citationis illius litteram si a quavis ipsius voce se creverimus, angeli salutationem perspicue colligemus. Ista erat citationis summa, *Adam, ubi es?* (*Genes. iii, 9.*) Ista salutationis angelicæ inceptio: *Ave*. Divellantur itaque capitales a preemptoria illa vocatione litteræ, et emergit ex *Adam A*, ex *ubi V*, ex *es E*, *A V E*: ordinentur hæ litteræ in syllabas, et sub oculis habebimus *Ave*, initialem illam jucundissimæ, saluberrimæ, sæculis omnibus religiosissimæ Salutationis voculam. Nunc porro advertere placeat, Deum nostrum, Patrem utique misericordiarum, et totius consolationis, cum protoparentem nostrum in crimen infelix prolapsus ad comparendum; causamque suam dicendum accersivisset, nec alia fuisset ad id verborum, aut sententiarum forma usus, quam brevi illi trilogica: *Adam, ubi es?* eminens illi dixisse *Ave*, indeque instantancæ provocationis suæ rigorem longinqua salutationis virginis præensione attemperasse; dicere veluti voluisset, minime desperandum esse vocato; quando gratiam, qua lapsu suo et se et posteros suos spoliasset, per Virginis ab angelo salutandæ, et ad Dei humanationem eligendæ, intercessione recuperaturus, ejusque patrocinio ceu speciatim concessæ sibi Advocatæ, fruturus esset.

Præclare igitur angelus hanc denique Virginem facto salutaturus *Ave* prius protulit, quam dixisset salutandæ: *Invenisti gratiam*; tanquam Dei nutu recens adesse jussisset Adamum, et oclamasset ei, *Adam, ubi es?* A *Adam*, U *ubi*, E *es*. Siste te coram amabili juvencula ista, supplicem illi te exhibe; ipsa rursus invenit gratiam, quam tu lapsu tuo et tibi et tuis perdidisti, factaque est ipsa Advocata tua, Patrona tua, Interpres tua, Excusatio tua, *Umbraculum 90* tuum diei ab æstu, et in securitatem, et absconsionem a turbine, et a pluvia. (*Isa. iv, 6.*) Dixit hinc merito ad Virginem istam lactifluus illius Bernardus: « Invenisti gratiam, quam quærebas, et quam ante te nemo invenire potuit; » et sanctus Joannes Chrysostomus: « Mors per Adam, vita per Christum; Evam serpens seduxit, Maria Gabrieli consensit; sed seductio Evæ attulit mortem, consensus Mariæ sæculo Salvatorem. Restauratur per Mariam, quod perierat per Evam; per Christum redimitur, quod per Evam fuerat captivatum; redditur per Mariam vita, quæ per Evam fuerat interempta. »

At nemo mihi hic objiciat velim, interdictum per leges esse mulieri advocare (*ff. de postul. l. ii*): reponerem equidem, licere utique per canones patrocinari mulieri, si causa sit pupilli, aut alterius personæ miseratione dignæ. Quis autem aut orphanus, aut pupillus, aut quam maxima etiam misera-

tione dignus magis peccatore omni gratia exuto, cum nequeat sane major excogitari calamitas ea, quam trahit secum, et qua onerat infandum peccatum? Certe apocalypticus ille angelus cum oculos suos ad hominem peccato involutum deflexisset, dolenter compellavit eum: *Nescis, quia miser et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus es.* (Apoc. iii, 17.)

Insuper legibus est cautum (1 ne quisquam, ff. *Advocatus*, § *Plerumque*; et §. *Observare*, ff. *De offic. pro cons.*), ut pupillis, aliisque miserabilibus personis de idoneo advocato provideat iudex: quem autem potuisset æternus ille Iudex humanæ miserie aptiorem præ Virgine gloriosa advocatum designare; si præsertim Græcis advocatum idem sit quod paracletus; paracletus idem quod Solator, nec sit post Deum quispiam, qui majori possit et miseris omnibus, et peccatori cuicunque solatio esse, quam Virgo isthæc: *Commune omnium Reconciliatorium, in qua est omnis gratia vitæ et virtutis* (Eccli. xxiv, 25); quæque descripta est in petra illa, ad quam amandavit olim Deus sitibundos populos, jussitque: *Loquimini ad petram, et illa dabit aquas?* (Num. xx, 8.)

Advocatum clienti benevolum esse oportet; ardet in homines amore Maria: *Fulcite, aïens, me floribus, stipate me malis, quia amore langueo* (Cant. ii, 5); declarata rubo illo ardenti, nec assumpto. Sapiens debet advocatus esse; sapientissima est Virgo, præsignata luce illa prima quam fecit Deus: *Proposui pro luce habere illam* (Sap. vii, 10); *Et dixit Deus, Fiat lux, et facta est lux.* (Gen. i, 5.) Non sit infamis **91** advocatus, honoratus; sit honore maxima, et prima est Virgo: *Guttur ejus sicut vinum optimum, dignum dilecto ad potandum* (Cant. vii, 9); propitiatorio illo adumbrata, e quo oracula sua emittebat Deus: *Facies propitiatorium de auro mundissimo; ibi loquar ad te.* (Exod. xxix, 42.) Non sit fidelium communionem emotus advocatus, nec iudici invidus; a Deo electa ipso est Virgo: *Elegit eam Deus, et prælegit eam* (Psal. cxxxii, 15); secreto Benjaminii Andronitide præmonstrata: *Benjamin amantissimus Domini habitabit confidenter, Tota die quasi in thalamo morabitur.* (Deut. xxxiii, 12.) Advocatus animum clienti addat; tota fiducia devotos suos Virgo hæc firmat: *Qui diligit illam, diligit Deum, et qui intuetur illam, permanebit confidens* (Eccli. iv, 15); per Estheram significata, quæ tota populi sui spes fuit, ac fiducia: *Ne putes, quod animam tuam tantum liberes, quia in domo regis es pro cunctis Judæis.* (Esther, iv, 13.) Promptus, facilisque recipiat adventantes ad se advocatus; austerus ne sit, nec terreat afflictos. Pronissima est Virgo accedentibus quibuscunque, quin ut accurrant, invitat: *Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, et a generationibus meis adimplemini* (Eccli. xxiv, 26); prænotata humanissima illa virgine Rebecca, quæ et Eliezeri, et brutis ejus potum obtulerat: *Bibe, domine mi, quin et camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant* (Gen.

xxiv, 18). Medius iudicem inter et reum sit advocatus; media est inter Deum et hominem Virgo; platano idcirco forsitan æquiparata: *Quasi platanus exaltata sum juxta aquas* (Eccli. xxiv, 19); quod platanus folia nutriat clypeo, aut scuto similia, quo ictus vulneraque a se miles avertit, et defensionem accipit: Maria hominis scutum et clypeus irati Dei tela excipit, et a sontibus sollicitè amovet: recte juxta aquas posita, quia *aquæ multæ populi multi*, ut toti clareat mundo, totius populi Christiani scutum atque defensionem, mediumque inter Deum et hominem clypeum esse Mariam.

Et hinc moriturus in cruce Dominus noster Virginem istam a parte aquilonari astantem sibi habebat, significans ea re, non nisi mediante Virgine isthac pietatem se suam frigidis, rigidisque peccatoribus per horridum aquilonem adumbratis impensurum: qua etiam de causa non solum dextram suam manum ad partem illam extendit, verum etiam moribundum suum caput inclinavit; **92** tanquam diceret universis: O peccatores afflicti et dolentes, ad intercessionem dilectissimæ Matris meæ non extendam duntaxat manum meam in defensionem vestram, sed spinosum etiam ac devulneratum caput meum demittam quibusvis precibus atque suspiriis vestris: *Nec recedatis a me, nisi benedixero vobis.* (Gen. xxxii, 26.) Amplius etiam atque certius ut gratiam istam beneficiumque homini imprimeret, Virgini isti sub cruce sua præsentem Joannem totius humani generis actorem in filium adoptavit, consignavit: *Mulier, ecce filius tuus*, ipsam vero Virginem Joanni matrem nominavit, legavit, *Ecce mater tua* (Joan. xix, 26, 27): quo et Virgo hæc deamatrix esset, atque defensatrix omnium omnino hominum; homines porro omnino omnes honore eam materno venerarentur, suumque ad illam ceu unicam, veram atque tenerrimam matrem perflugium haberent.

Communis omnium Patrona Maria, et semper.

« Sileat misericordiam tuam, loquitur Virgini lacteus illius Bernardus, qui te in necessitatibus suis invocatam meminit sibi defuisse. » Equis enim est, qui Virgini isti commendavit sese, nec fuerit adjutus ab ea, cui blanda et comis non fuerit? Tres sunt hominum status: justorum, peccatorum, pœnitentium; et omnibus hisce piam, amabilem, facilem se exhibet, recte propterea a sancto Spiritu assimilata auroræ, lunæ, soli: *Quæ est ista*, ait, *quæ progreditur, quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?* (Cant. vi, 9). Sol diem illustrat, et hic amorem innuit, quo Maria ad justos ardet, die significatos. Luna per noctem effulget, et Virginis protectionem adumbrat in peccatores derivatam, qui in tenebris sedent, et extra lucem cespitant. Media est inter diem et noctem aurora, et radios explicat tenebris in lucem permeantibus; Virginis hæc succursus exprimit, quem pœnitentibus præbet, de statu culpæ ad gratiæ statum, de iniquitate ad justificationis lumen

transeuntibus : ita prolixius enodante omnia Innocentio tertio Pont. Max. secundo de Virginis hujus Assumptione sermone.

Nallum est tempus in quo non probent homines, quantæ sit utilitatis Mariæ protectio in **93** vita, morte, post mortem ; cantat igitur Ecclesia : *Maria, Mater gratiæ, Mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, et mortis hora suscipe* ; quibus aperte Virginis subsidia in quovis prædictorum statuum firmanantur. In vita homines aut justisunt, aut peccatores : si justi, augmento gratiæ opus habent, et conservatione ; utrumque eis obtinet Maria *Mater gratiæ* ; si peccatores, indulgentia, ac misericordia indigent ; eam impetrat illis Maria, *Mater misericordiæ*. In mortis puncto sollicitantur homines, et vexantur a salutis inimico periclitante omnia, ut in desperationem adducat moribundum : Virgo gloriosa, bellatrix illa est, quæ retundat insultantem tunc Satanam ; soletur vero ac tuteatur devotos suos, supplicantes sibi : *Tu nos ab hoste protege*. Decedentem vero animam, et corporea mole solutam (si in gratiæ sit puncto), non diripiendam hosti permittit, sed choris stipatam virginis in salutis locum deportari, ducique imperat ; dicitur illi proinde, *Hora mortis suscipe*. « Omnibus, inquit Bernardus, misericordiæ sinum aperit, ut de plenitudine illius accipiant universi. »

Describit Daniel arborem proceritate sua cælum contingentem, foliis elegantissimam, uberrimam fructibus, quibus alebantur accedentes universi ; ejus et rami quasvis obtegebant bestias, et grata volucribus cæli viridaria præbebant. Venustior longe hac arbore Virgo est arbor, arbor, inquam, e Jessæo stipite enata ; robusta, et nec temporis diuturnitate, nec injuriarum violentia enervata ; alta, quæ cælum utique non attingit solum, sed superat etiam, sublimitate sua ad Deitatis usque solum porrecta ; tot elegans foliis, quot verbis admiranda ; fructu benedicto ventris sui toti mundo, et mille sæculis saluberrima ; ramis onusta, in quibus et contemplativi, cæu alites, dulciter subsaltent ; et sub quibus brutæ etiam peccatorum bestię suavi tegantur umbra, quod non illorum duntaxat, sed horum etiam a Deo constituta sit Patrona atque Advocata, *salus*, scilicet, *universorum*, et ut sanctus Germanus declamavit (*Orat. de Præsent. Deiparæ*) : « Domina nostra sola, quæ nobis est sola ex Deo solatium, sola æstus in nobis existentis divinus ros, tenebrosæ animæ nostræ splendidissima lampas, debilitatis nostræ potentia, nuditatis nostræ **94** vestimentum, nostræ mendicitatis divitiæ, insanabilem vulnorum nostrorum medicina, lacrymarum nostrarum ablatio, gemituum nostrorum cessatio, calamitatum nostrarum restauratio, vinculorum nostrorum solutio, aula denique universalis propitiationis, » concludit Anselmus noster (*Atlog. cælest.* 27).

O igitur Virgo gloriosa, angelorum Regina, Mater orphanorum, Tutrix pupillorum, Advocata reo-

rum, Ductrix errantium, afflictorum Solatium, Indulgentia peccatorum, Gloria sanctorum, concede, ah! concede mihi, et nunc, et in puncto, et post punctum mortis meæ sperare in te, et in dulci protectione tua ; siquidem candide, pure, et sancte exardescens in te, et inflammatus amore tuo sincerissimo atque castissimo interdum aviculæ instar subsilio alis contemplationis meæ in venustissimis ramis amabilitatis tuæ ; interdum vero veluti silvestris damula sub umbra tua suaviter acquiescens ingemisco devota et mente, et lingua, *Sancta Maria, ora pro me*.

Ut intercedat Maria.

Modum intercessionis virginis, quem servat misericordiæ Mater ad exorandas nobis a Deitatis throno gratias, mellissus rimatus est Bernardus, et conclusit : « Securus habet accessum homo ad Deum, ubi mediatorem causæ suæ Filium habet ante Patrem, et ante Filium, Matrem. Christus nudato latere Patri ostendit latus, et vulnera ; Maria Christo pectus et ubera, nec potest esse ullo modo repulsa, ubi concurrunt, et perorant omni lingua disertius hæc clementiæ monimenta, et charitatis insignia. » Expendite mecum verba isthæc et (si corde sensibili, et ratione, præditi adhuc estis) committere non poteritis, quin tenere ad tam amabilem Virginem accendami : « Securus accessum habet homo ad Deum. » Ne animum despondeat in quibusvis suis calamitatibus, sive exteriores illæ sint, sive (quod est longe nocentius) interiores, nec de Dei pietate dissidat, sed culpis licet onustus sit et contextus, animo ad illum fidenti accurrat ; nimirum geminum habet causæ suæ advocatum, eumque utrumque potentissimum. Stat Filius ante Patrem aperto latere, et manuum, pedumque cicatricibus, et exclamat : Ignosce, ignosce, Pater amantissime ; nam ut indulgeres, hæc suscepi vulnera, **95** cruci affixus, et in ea mortuus. Mater stat ante Filium, et recluso materno sinu pectus ostendit et ubera, orans et ipsa, Dona, condona, Fili, qui ut servares noxios, hæc dignatus es tractare, et amplecti ubera. Loquitur ad Patrem per vulnera Filius ; ad Filium orat Mater per ubera. Supplex amoris libellus in Filio manus sunt illius, pedes ac latus ; supplex Matris libellus candida et materna ubera. Scriptus Filii liber est minio sanguinis ; scriptus Matris libellus nectare lactis. Litteræ libelli Filii vivæ sunt cicatrices ; litteræ virginei libri stillæ amoris. Qua demum ratione fieri possit ut non obtineatur, exuberet gratia, ubi gemini mediatores adeo potentes argumentis tanti amoris, et insignibus tante charitatis orant, perorant quovis eloquente disertius, studiosius, valentius ? Certe si Antipater ille, cujus ecclesiastica meminit Historia, imperatorem ira frendentem momento mitigavit, cum ei ruptis vestibus vulnera servando illi accepta objecit, quis nostrum quibitabit, Paternam a Filio iram superatum, sopi-

tumque iri, si nudum ei latus et vindicando illius honori confossum exhibeat.

Si Aaron sacerdos medius vivos inter ac mortuos incensando id potuit; non possit amplius Christus Sacerdos maximus? Si Thecutis illa pedibus Davidis provoluta vitam exoravit ad mortem condemnato; non possit Virgo potentissima vitam exorare peccatori, et ipsi mortis reo? « Non potest, non potest esse ullo modo repulsa, ubi concurrunt, et perorant omni lingua disertius tanta clementiæ monumenta, et charitatis insignia. »

Potentia intercessionis Mariæ.

Et ecce vim interventionis Virginis! voluptatem percipit quam maximam Filius illius, si gratis obnuere postulantem possit. Ei proinde ex propheta accinere licet: *Delectabitur infans ab ubere; super foramine aspidis, et in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet* (Isa. xi, 8). Christus nempe iste est infantulus, ejus suprema est voluptas maternum pectus, simplex sibi ac deprecabundum: quare si Virgo benignissima uberum suorum rhetoricam amanti explicet infantulo, mox melleus puerulus, **96** suas mittit ambrosias manicas ad dispartendas peccatori gratias, pro quo postulaverat Virgo, quique fuit prius foramen aspidis infernalis, caverna dæmonum, delubrum vitiorum.

Dicat id Theophilus ille archidiaconus, qui recitantibus Honorio, Antonino, et Damiano nostro, per calumniam accusatus, et gradu suo dejectus, actusque phrenesi ac desperatione, fidem ejuravit, dæmonique propria se manu, atque sanguine devinxit (Honor., *Serm. de Assumpt.*; S. Anton. iv part. *Sum.*, tit. 15; S. Petr. Dam. *serm. 1, De Nativitate Virg.*). Ille erroris pœnitens cum ad Virginem sese convertisset, et haud amplius quadraginta diebus fletibus ad ejus imaginem profusis clementiam illius, opemque implorasset, peccantium suspiriis, lacrymisque intentam adeo permovit, ut facta illi conspicua non solum hisce verbis eum demulserit: *Ego diligentes me diligo, et qui mane vigilant ad me inveniunt me* (Prov. viii, 17); sed Deo etiam reconciliavit, e dæmonis potestate asserto nefandum chi-rographum retulerit, superis, mundoque acceptissimum, inferis formidandum reddiderit; tanta insuper sanctimonia pollentem fecerit, ut cum moriturus sacram sumpsisset synaxin, tota facie solis instar effulserit. (Niceph., *Hist. eccl. l. xiv, c. 18.*)

Profecto nullus unquam fuit, qui Virgini huic mundi medicinæ supplicarit unquam, quem non juverit. « Salvatrix isthæc perditorum, et sanctæ liberalitatis abyssus. » (S. Bonav. *Stim. divin. amor.*) Exclamat inde Bernardus illius: « Ille solus a laude Mariæ taceat, qui eam semel invocata in suis necessitatibus, ejus auxilium senserit defuisse. »

Antiqui Ægyptii plures licet coluerint deos, unam tamen omnibus unicamque dederunt matrem,

eamque ut redimitam auro sic et catena aurea e cælo suspensam, atque media in aeris regione constitutam, cujus pedibus terra adhereret, et aqua. Fictio ista fuit prudentum illorum, quæ ipsa est nobis veritas. Virgo gloriosissima Mater est veri Dei, Mater etiam justorum omnium, qui et ipsi sunt *dii et filii Excelsi omnes*. (Psal. lxxxi, 6.) Haec auro vere redimitur, quia « Regina est ac Domina cunctis sublimior. » (S. Ephrem. *De laud. Virg.*) Ipsa catena aurea e cælo sustentata, quia electione divina major omnibus; ipsa beatis suis pedibus terram simul et aquam elevat, quia justos in sublime rapit, et peccatores, illis gratiam augmentando, istis conciliando; ipsa in media aeris regione collocata, quia media inter Deum **97** et homines; nempe ut « vellus est medium inter rorem et aream, mulier inter solem et lunam, ita ipsa media inter Deum et Ecclesiam, » cui dicitur bene, et optime: *Advocata nostra*.

Hinc est eum vero, quod in mystico Ecclesiæ corpore collo assimiletur: *Collum tuum sicut turris David*, ait ad eam divinus Sponsus (Cant. iv, 4). Collum nempe eminentior corporis pars est, capiti subjecta. Virgo Domina, « omnibus creaturis sublimior, et solo inferior Deo. (S. Epiph.) » Collum capiti membra connectit, Virgo amoris vinculo Deo homines unit. Per collum caput vivos membris humores submittit; « Per Mariam Deus totius nos voluit boni plenitudinem habere. » O Virgo potentissima! quam denique gratiam nobis non exoras; quenam non impetras beneficia!

Hæc in infirmitatibus nostris sanat nos; vocat igitur eam Anselmus noster, *salutis Matrem*. (De *Excell. Virg.*, cap. 21.) Hæc peccatori gratiæ vitam redintegrat, *Vitam igitur viventium* eam salutat Cretensis Andreas. (Orat. 2, de *Assumpt.*) In periculis hæc defendit nos, « Anchora ergo est stabilis iis, qui tempestate jactantur, » apud Buteonem. (In *Florileg.*) Hæc rerum est confidentia; vocat eam inde magnus Augustinus, *Spem unicam peccatorum*. (Serm. 2, de *Annuunt.*) Hæc in Paradisum adducit devotos suos; appellat proinde eam Fulgentius, *cæli Fenestram, et gloriæ Scalum*. (Serm. de *Laud. Virg.*) Hæc, breviter, Esther est nostra, nostrum perflugium, consolatio nostra, tota secundum Deum spes nostra, bonum nostrum, thesaurus noster, divitiæ, deliciæ nostræ, mel nostrum, nectar, et ambrosia nostra.

Postquam Marcius ille Coriolanus urbe Romana fœde pulsus, et Volscis Romanorum hostibus junctus patriam suam exercitu cinxit, injuriam sanguine ulturus, urbemque, si diis placuisset, funditus eversurus, terror ubique ingens exstitit, hominem bellicosum, industrium, furiisque ardentem trepidantibus universis. Senatus timores inter atque tumultus ad mitiora efferatum hominis animum consilia pertrahere studuit, consulari ad eum legatione missa. At ille rejecit adventantes, indignos, alienos, Romanos esse, quos amicos haberet,

qui se ho-tem decrevisse; ensem suum portas aperturum, quas cives sibi oclussissent: castris excederent, ni **98** ut exploratores tractari mallet. Re minus prospere ab his perfecta Patres majori et honoratori missione hominem pertentandum censuere. Igitur pontifices, augures, et quicumque honorem munusve sacrum publico sumptu gererent, sacro indutos amictu ad eum dimisere, qui nihilo amplius effecere ceteris, sed ipsi etiam non habito sacrorum respectu cum minis, dirisque sunt rejecti. Ultimū erat in matre consilium. Hæc igitur suasu Valeriæ matronarum principis et senatus cumprimis auctoritate, Volumnia Marci conjuge, liberisque secum sumptis ad castra filii inimica perrexit, maternam nihilominus obreverentiam accepta humanissime, et loqui permissa; ibi cum vix verba hæc proferret: « Marci fili, ego te oro, ne bellum inferas patriæ; obisto mater tuæ violentiæ. Aut igitur me priorem resistentem tibi matrem tua manu furibundus obrunca, et tunc in patriam belligera; aut si sæcul perhorrescis, cede, et ultro, fili, dona hanc matri gratiam: » prosiiliens e sella Marcius, matremque complexus, post multas lacrymas exclamavit: « Vicisti, mater, iram meam; patriam merito licet mihi invisam, dono precibus tuis. » Simul reduxit exercitum, Romamque metu tantum non exanimatam periculo solvit. Tantæ sunt ad filium matris preces!

O quoties mitti in se fulmina merentur homines, quod Deum fœdissime exturbent e cordibus suis! quoties ut bella, ut famem, ut luem, ut annonæ penuriam, ut morbos, ærumnas, mala innumera, integros velut exercitus immitat, nolentem cogunt! Et in malis hisce auxilia, opem, perfugia in amicis quæruunt, sed incassum; nam aut impares sunt malo, aut illi levando inviti. Sacerdotes accurrunt, et sacra omnia pertentant; at interdum nec hos etiam Deus audit, mali acerbitate adactus. At ubi Mater ad aureum illud Deitatis tribunal accedit, ubi hæc perorat, ubi isthæc supplicat, salva illico sunt omnia. Hæc enimvero mitigat indignatum, hæc gratias impetrat, et dona; hæc liberat terrore perculsos, hæc reconciliat sedentem super Cherubim, et intuentem abyssos. Unde optimus noster Deus alter veluti Coriolanus in Matris amplexus effusus: « Vicisti, ait, Mater, **99** justam indignationem meam; homines istos, merito quamvis mihi invisos, dono precibus tuis. » Simul mala quæcunque arcet ab oppressis; iram amore commutat, et mortis perpetuæ metum, in spem æternæ gloriæ convertit. O Interventrix potentissima! O quam recte, quam sane fideles quique Virginem istam *præbenedictam, conbenedictam, et postbenedictam* non alio, quam dulci matris nomine, et quod sola sui prolatione viscera commoveat, et corda consauciet, condecorant:

Monstra te esse Matrem,
Sumat per te preces,

Qui pro nobis natus
Tulit esse tuus!

Nemo sit igitur omnium, qui devotionem non induat altissimæ hujus Reginæ; nemo, qui non dicat: *Hanc amavi, et exquisivi a juventute mea, et amator factus sum formæ illius.* (Sap. viii, 2.) Pendant ei frequens reverentiæ, amoris, officii, rosarii, jejunii, eleemosynarum, peregrinationum, aliorumque operum sacratorum tributum, et qui fuerunt, et qui sunt, et qui erunt. Libros evolvat quisque, magnitudinem, pietatem, amorem, dulcedinem, facilitatem ejus pertractantes, et mutuas *Dilectissimæ hujus dilectarum* (Rupert., lib. iv, in Cant.) flammæ excitantes. Clamet interea cuilibet omnino melleus, lacteusque Bernardus: « Si criminum immanitate turbatus, conscientie fœditate confusus, judicii horrore perterritus balthro incipias absorberi tristitiæ, et desperationis abyssu, cogita Mariam; in periculis, in angustiis, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam invoca; non recedat ab ore, non recedat a corde, et ut impetres orationis ejus suffragium, non deseras conversationis exemplum. »

SOLILOQUIUM.

Virgo sacratissima, ego unus sum infeliciū illorum qui a fremebundo Amane infernali oppressi difficile norunt resistere potentiæ illius; callidus nimium est in me tentando, nimium fraudulentus in opprimendo, solers nimium in alliciendo; quodque est præcipuum, indignus sum eheu! per peccata mea, qui compaream coram Altissimo: unum hoc habeo remediū, ut confugiam ad te, o Esther sapientissima, Filia Patris æterni, Mater æterni Filii, Amica Spiritus sancti! Tu potentissima, tu dilectissima, tu privilegiatissima, ah! dignare me **100** intercessione tua, aperi aures humili ac devotæ orationi meæ, *Sancta Maria, ora pro me.*

Indignissimus sum equidem amore tuo ardentissimo; sed ubi desunt merita, succurrat, o Amatrix mortalium, pietas et clementia tua. Et quia non sol tantum es justis, sed luna item peccatoribus, et aurora poenitentibus, sine, o Domina, sine me videre lumen tuum splendidissimum in densa peccatorum meorum caligine, nec absconde mihi radios protectionis tuæ. Ecce poenitens ego amare plango iniquitates meas, et corde compuncto contritoque transitum facere desidero a nocte tenebrosa peccatorum ad lucem divinæ gratiæ, affectuque mundi hujus immundi relicto vivere intentus spiritui: esto igitur aurora mihi hac hora, ut reconcilier Deo meo sine mora.

Heu me infelicem! cor meum, et anima mea nidus fuere et latibulum venenati serpentis inferni, excephere in se mille vitia; tu, o Mater miserorum, aperi pectus tuum unigenito Filio tuo, et signa exhibe illi pietatis tuæ, ut extendat ille manum dexteram suam, et dispenset in me gratias suas, qui fui *foramen aspidis, et caverna reguli.*

Ita est, fateor, o Mater gloriosa, ego fui, qui Filium tuum, Salvatorem meum, in mortem tradidi: pessimæ cogitationes meæ spialis eum coronarunt; aspectus mei lascivi velaverunt oculos ejus; voracitas mea felle amaricavit os illius; vanitas mea denudavit lumbos ipsius virgineos; livor et rancor meus diffudit sacrum latus illius; tactus mei nefarii clavis terebrarunt manus ipsius; affectus mei perversissimi confixerunt pedes ejus; vita mea iniquissima mortem illi intulit acerbissimam: verbo, peccata mea egerunt in crucem. Verum tantus est amor hujus Filii tui, Dei mei, ut ad preces tuas complacere illi recipere in gratiam suam quemcunque appetentem pietatem et clementiam ipsius, eumque in finem servavit vulnera sua, charitatis excessivæ monimenta, teque, o Mater eunctorum viventium, respexit in cruce, et Joannem omnium nostrum nomine commendavit. O Virgo! « gazophylacium thesauri, quo sumus de cruento prædonis servitio comparati (Petr. Damian. serm. 2, *De Nat. Virg.*). » fac ut oculos **101** figat ipse Filius tuus in dulce gremium tuum, ut respiciat ubera tua *super mel et favum dulcia*, pectusque tuum *decorum et amabile super omnem amorem mulierum*; dic illi, Mater dolentium, Ignosce, ignosce, o Fili, peccatori isti, et securus ero salutis meæ, quam opto et desidero totis animæ meæ viribus.

Attollo ego Benoni oculos ad crucem Domini mei, et video inclinari caput illius sanctum ad partem aquilonis; et quoddam pondus, vel quæ catena id trahat eo, non ita video, nisi tu sis illa, o Virgo cordium Magnes, quæ animum mihi addis, ut licet frigidior rigidiorque sim horrido aquilone, confidam tamen, usurum in me Deum meum pietate sua, suumque ad me caput inclinaturum, si tu intercessione tua præpotenti ad partem meam attrahas illum. *O conciliatrix unica veniæ et gratiæ optatissima* (Blos. in *Prec.*), age causam meam, qui pupillus sum solitarius, et miser, et hominem non habeo, qui pro necessitate mea scribat supplicem mihi libellum ad Filium tuum, Deum meum; tu, o *Advocata nostra piissima* (S. Bonav.), accipe pro charta cor meum contritum, pro atramento lacrymas meas, pro punctis suspiria, pro periodis affectus meos, pro subscriptione amorem meum, quo consecro me tibi, nunc et semper in auxilium meum invocans te in prosperis, ut non extollar; in adversis, ne deprimar; in vita, ut non peream; in morte, ab inimico ne superer; post mortem, ut vivam in gloria. Cum loqui amplius non potero, loquantur isthæc soliloquia mea, quæ tu honori eructo, et saluti meæ æternæ profero. Si nequivero ea voce recitare, pateror replicaturum ea me omni hora corde, et anima mea: *Dignare me laudare te, Virgo sacrata.*

Etenim o « Ornamentum summum pulchritudinis omnium pulchrorum (Greg. *De obitu Virg.*), » ego pauper, et inops attractus majestate, amore,

magnitudine tua, cupio isthæc soliloquia mea, quæ sertum capiti tuo serenissimo faciant, laudibus, encomiis, titulis, excellentiis tuis, veluti Flora aliqua variis, decentissimisque flosculis corollam, aut summus quispiam artifex aureum diadema radiantibus gemmis, concinnare, exornare, venustare. I hæc porro erunt gemmæ, uniones, flosculi mei. Maria sancta, Dei Genitrix, Virginitas **102** Virgo, Christi et Divinæ gratiæ Mater purissima, castissima, inviolata, intemerata, amabilis, et admirabilis. Mater Creatoris et Salvatoris; Virgo prudentissima, veneranda, prædicanda, potens, fidelis, clemens. Maria, speculum justitiæ, sedes sapientiæ, causa nostræ latitudinis. Maria, vas spirituale, honorabile, devotione insigne. Maria, rosa mystica, turris Davidica, eburnea, domus aurea, fœderis arca, cæli jenua, stella lucifera. Maria, infirmorum salus, refugium peccatorum, consolatrix afflictorum, et Christianorum auxilium. Maria, Regina angelorum, patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, confessorum, virginum, omniumque sanctorum. O Virgo, *Fax inextincta, et lumen probatissimum*, illustra, obsecro, mentem meam, ut sint ista mea eliquia, vera, plana, facilia, certa. Manum meam tu move, ut pura sit scriptio mea, fiatque elegans pietate et eloquentia; affectum moderare et tempera, ut, pro virili, ac possibili, similis evadam puritati tuæ. Tibi, Virgo melle dulcior, dico librum, stylum, laborem, et operam meam; tu ora pro me dilectissimum Filium tuum, ut in devotione tua conservet me, in tua moriar protectione, et in mansionem felicem paradisi recipiar. *Sancta Maria, ora pro me.*

SANCTA MARIA,

ORA PRO NOBIS.

Invocatio Dominiæ nostræ Mariæ aptissimum præmittitur epithetum: Sancta.

Orantes quondam sapientissimam Juditham Chabri, et Charmi sæ erdotes, obsessæ, pressæque urbi suæ libertatem a Deo expeteret, hanc legationis, petitionisque suæ solam attulere summam, quod sancta esset, ac Deum timens: *Nunc ergo; aiebant, ora pro nobis, 103 quoniam mulier sancta es, et timens Deum.* (Judith. viii, 29.) Potentissima sane ratio, ut sacri doctores volunt, quando Deus gratias donaque sua a se postulata clargiri licet solus ipse, nulloque alio adminiculante possit, ea tamen persæpe non nisi sanctorum, et amicorum suorum interventu soleat impertiri, idque tum majestatis, et præcellentiæ suæ majoris gratia; tum suppledis orantium, dignitate advocantium, defectibus; tum etiam ipsorummet sanctorum patrocinantium honori augendo, non secus ac princeps aliquis fidelium suorum quempiam elaturus indulget petenti aliquid, quod cætera minime foret permissurus. Exemplum nobis Scriptura offert, quæ clare recitat, noluisse Deum favere Abimelecho regi, nec uxori illius, ancillæve

fecunditatem addere, Abrahamo prius non interveniente, et postulante: *Orante autem Abraham, ait, sanavit Deus Abimelech, et uxorem ejus, et ancillas, et pepererunt.* (Gen. xx, 17.) Noluit eadem ratione conceptam contra Eliphazum Themanitem et socios ejus indignationem prius remittere, quam suam pro eis orationem effudisset patientiæ exemplar Jobus: *Job autem servus meus, inquit, orabit pro vobis, et faciem ejus suscipiam, ut non imputetur vobis stultitia.* (Job, xlii, 8.)

Hinc est, quod fideles Christiani misericordiam illam ambientes, quam a principio litaniarum religiose flagitarunt a Trinitate sanctissima, cum indignos tanti beneficii se norint tum ex natura sua, tum statu suo et conditione attritissimis, ad Virginem accurrant, *Gratiarum Pincernam* (Richard. a S. Laur. lib. xii), ut oret, obsecret, intercedat, et postulet pro se, concinne ad evocationem mellei Bernardi: « Amplectamur Mariæ vestigia, fratres mei, et devotissima supplicatione beatis illius pedibus provolvamur; teneamus eam, nec dimittamus, donec benedixerit nobis: potens est enim. » Utque demonstrent, ac palam faciant, in illa, cum persona Majestati supremæ amicissima, et longe omnium præcellentissima, se firmasse spem suam, invocando eam, Sanctæ titulo honorant, aiuntque: *Sancta Maria, ora pro nobis; dicere veluti: Ora pro nobis, quoniam sancta es.*

Et sane convenit titulus isti Virgini *Sanctæ sanctis sanctiori*, ait Ægidius (*de Salutatione angelica*), quod tres habeat nomen istud *Sanctus* explanationes *sanctitatis thesauro* mire congruas. Prima est, quod idem sit sanctus, ac *hagios, sine terra*. Altera, quod æquipolleat *mundo, puro*. Tertia, quod sanctus sit *firmus*. Hæc, inquam, Sanctæ sanctorum excellenter sunt propria. Sancta est enim inprimis, et *sine terra*, terrenis istis scilicet semper excelsior, et ab omnibus terræ affectibus longe remotissima; dicere quæ meritissimo omnium potuit in terris etiam degens: *Mea conversatio in cælis est.* (Philipp. iii, 20.) Profecto si præmium, quo dotata est a Divinitate in cælis, respondet meritis illius viventis in terris; istud porro præmium tantæ est sublimitatis in superis, ut altius sit universis angelorum choris, cantante Ecclesia sancta et adgratulante: *Exaltata est sancta Dei Genitrix super choros angelorum*; sequi necesse est illatione optima, eam dum viatrix adhuc fuit in terris, præ omnibus omnino mortalibus a terrenis fuisse impedimentis remotissimam, et eam ob rem rectissime *sanctam, sine terra*.

Deinceps et *munda* fuit, quia purissima, et integerrima, a peccati cujuscunque macula, veluti discursibus subinde pluribus elucidabimus, ut jure optimo epinicion illi fixerit Sponsus illius: *Tota nictela es, amica mea, et macula non est in te.* (Cant. iv, 7.)

Firma denique, quia adeo in bono stabilis, ut ne vacillarit unquam quocunque in bono; videli-

cet: *Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus* (Psal. xlv, 5); sive, ut Ægidius interpretatus est: *Firmavit, et stabilivit in sanctitate*. Gloriarı perinde potuit: *In Sion firmata sum*, adumbrata per sanctam Hierosolymorum urbem, de qua Joel (iii, 17) pronuntiarat: *Erit Hierusalem sancta*.

Ista pendens maximus Taurinensis antistes, eleganter Psalmographi verbi: *Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me* (Psal. lxxii, 24), ad Mariam traduxit gratia plenam et gratitudine, atque iis accepta habere illam Filio suo omnia beneficia, omnes in ipsam congestas gratias; tanquam diceret: O Fili amantissime, tantus in me tuus est amor, ut nullus sit hominis status, in quo a te præ omnibus omnino mortalibus cultam me lateri non debeam. In innocentie statu: *Tenuisti manum dexteram meam*, 105 ne ad sinistram deflecterem culpæ. In statu justitiæ: *In voluntate tua deduxisti me*, tribuendo mihi, ut juxta beneplacitum tuum irem de virtute in virtutem. In statu Patriæ: *Cum gloria suscepisti me, beatam me faciens super omnes generationes.* (Luc. i, 48.) Ita tenuisti me in puritate, deduxisti me in sanctitate, suscepisti me in felicitate.

Quare si sanctum est hoc *Sacrarium virtutum* (S. Anselm. *Alloc. cæl. 22*), sancti vero Dei sunt amici, et Deus dona elargitur amicis suis, recte omnino dicimus sanctorum Primiceriam invocantes: *Sancta Maria, ora pro nobis.*

SOLLOQUIUM.

Epitheta, Virgo gloriosissima, adjuncta sunt nominis alienjus, vel ad declarandam illius qualitatem, quemadmodum cygnum appellamus candidum; vel ad discernendum unum ab altero, ut cum dicimus gloriam cœlestem ad differentiam gloriæ mundanæ; vel ad ornamentum cujuspiam rei, ut cum frontem dicimus serenam, genas nuncupamus purpureas. Cæterum omnibus hisce modis salutare te sanctam liceret, Virgo sacrosancta: partim quia Regina es omnium qui sunt sancti; partim quia hoc titulo sejungeris a quibusvis Mariis, quæ non sunt sanctæ; partim quia esse sanctum decus est et ornamentum nominis tui sancti, quod est super nomina cæterorum omnium, qui sunt sancti: sed modo te invoco sanctam, quia talis, qualis es sancta acceptissima et gratissima es Deo et Redemptori meo, ad impetrandam misericordiam illam, qua sum ego indignus ob peccata quibus perdiidi sanctitatem, et dico: *Sancta Maria, ora pro me.*

Figit oculos suos, o *Lucernarium auro exornatum* (S. Theod. Stud. *ode 5, Conc. pro sacr. Imag.*), in sanctitatem tuam Sponsus cælestis, et vocat te *Fontem hortorum* (Cant. iv, 15), et mox ad celeritatem suam, qua beneficia tibi annuit, et aures suis tuis precibus inclinat, potentiam item intercessionis tuæ demonstrandam, puteum te appellat, in

quem limpidæ atque viventes aquæ dulci quodam impetu, ac murmure deferantur : *Puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.* (*Ibid.*) Sed in primis, *Fons hortorum* : fontes pascendis oculis, et decori hortorum facti, non nisi artificiosa ac docta exstruuntur manu : tu ipsa divina **106** manu ornamento ac nitore militantis et triumphantis Ecclesiæ es facta; fontes hortorum statuis sunt undique spectabiles : tu raris et illustrissimis virtutibus exornata; fontes hortorum jucundo aspectu, nunc sursum aquas ejiciunt, nunc deorsum exonerant : tu modo in cælum sustollis affectus tuos, modo profundissima humilitate deprimis te; fontes hortorum arte admiranda nunc suaves aviculorum cantus, nunc horribiles edunt tympanorum ac tubarum sonos : tu harmoniam stupendam facis oratione, et intercessionem tuam; fontes hortorum terram irrigant, atque fecundant : tu pietate tua corda nostra irroras, et virtutum fertiles reddis; fontes hortorum non elegantes solum oculis, sed aqua etiam ocula exuberantes esse oportet : tu non ex floribus duntaxat operationibus præcipua es, sed arcanis etiam divinæ gratiæ incrementis locupletissima, quod ipsum quemque omnino hominem in sanctitatis gradu constituit; unde sancta si sis, Fons hortorum es; et si hortorum Fons es, sancta es etiam, o sancta Maria!

Sed quia, velut singularissima Dei amica, Puteus es insuper aquarum viventium et Libano cælesti in animos devotorum tuorum cum impetu, lapsusque suavissimo decurrentium; ora pro me, obsecro, devotissimo servulo tuo, et exora mihi guttulam aliquam ambrosiæ illius aquæ, quæ terram instaurat, campos fecundat, emortuas resuscitat plantulas, mundumque totum amabilem verum efficit, ut et anima mea renovetur tota, effloreat cor meum actibus sanctis et virtutibus; reviviscant plantule interiorum affectuum meorum, otio et cessatione boni emortuæ; fiamque totus qui, et quantus sum, oculis Filii tui, Dei mei, gratia, et meritis tuis veram amabilissimum rosis charitatis, liliis candoris ac puritatis, violis abjectionis, narcissis devotionis, hyacinthis contemplationis, ligustris tolerantie, amarantho perseverantiæ, totoque virtutum omnium collegio, ceu teneris quibusvis flosculis fragrans. *Ora pro me.*

Consecutione optima, o Mater Altissimi Dei, sperare gratiam intercessionis tuæ potest, qui sanctam te agnoscit. **107** Ipse equidem Deus id me edocturus cum columbam te appellasset : *Veni, columba mea*, quo candorem tuum inhaebat; et immaculatam præterea nominasset, *Immaculata mea*, prærogativa sanctis propria, amicam insuper te dixit : *Amica mea* (*Cant. ii, 10*); veluti voluisset efferre : O Maria, tu pura es, et candida affectu columba; tu absque sordibus et macula, et hanc ob puritatem, macularumque absentiam gratissima es mihi amica. Verum ab amico, quidnam sperari non possit? Si tu, o Abyssus immensarum

Dei perfectionum (*S. Chrysost. in Hort. anim.*), si Dei es amica, erit is utique benevolus tibi, totusque beneficus, facilis, jucundus, pius; si amica es illi, gratias certe ab eo petere licebit tibi familiarissime; si amica illius es, inclinabit se is voluntati tuæ, neque adversus erit unquam interventioni tuæ, quando istæ sunt amicitiae leges, ut quidquid citra decori jacturam alter ab altero amicorum contendit, refragari alteri haudquaquam liceat. Eia ergo Columba purissima, Virgo immaculatissima, Dei amicorum Palmaria, ora, intercede, postula pro me : *Sancta Maria, ora pro me*

Vult quidem Majestas divina impertiri gratias suas mortalibus, quia *benignus, et misericors es* (*Joel, ii, 15*), hominemque creavit, non damnaturus eum, sed beatum facturum; non ejectionis a facie sua, sed vultu gloriæ suæ dignaturus; non ad atrociam inferni supplicia destinaturus, sed divina sua essentia æternum frui permissurus. Unde et aures suas precibus nullius ocludit, oculos a necessitatibus nullius avertit; cor suum amor nullius indurat, nullius invitatus est ad poenitentiam : *Mortem non vult peccatoris, sed ut convertatur et vivat.* (*Ezech. xviii, 25*.) Isthæc tamen omnia largiri placet ei non nisi medio tuo, tuam intercessionem, et precibus tuis, o Virgo *Mediatrice ad Mediatorem* (*S. Bern. in Sign. mag.*), ceu ipsamet gloriaris et contestaris : *Introduxit me Rex in cellam vinariam*, paradisum illum cælestem, ubi præter gaudium, jubileum, cantum, musicam vino adumbrata, aliud est nihil; et *ordinavit in me charitatem* (*Cant. ii, 4*) : at quoniam istud modo? quomodo, inquam, o Virgo, « *Vitis florens, et intacta* (*S. Hesych., orat. 2, de Deipar.*) » *ordinavit in te Deus mutuos charitatis affectus, et effectus, nisi ut amares illum, amares nos; ut acceptares suspiria ac desideria nostra, eaque offerres ipsi; ut impetrares ab illo gratias, et eas afferres nobis.* Hoc igitur ordinatum charitatis officium exsequere ad me, ora pro me misero, ad Deum meum ac tuum : *Sancta Maria, ora pro me.*

Obsessa erat Bethulæ civitas ingenti et numerosissimo rabidi Holophernis exercitu, dumque nihil intentatum relinqueret crudelis homo, quo cogeret aretatos, aqueductum ad austrum reperit, quo suam obsessi necessitatem tolerabant : eum igitur incidi ferox jussit, haud multum amplius, cives tardaturos ratus, si eo fuissent vitæ adminiculo dejecti. O angelorum Regina, Ecclesia nostra mystica est Bethulia, quæ *domus dolens, et domus parturiens* in nostra est lingua; quia dolent in Ecclesia fideles per poenitentiam, et parturiunt in confessione. Hanc assiduis Holophernes Tartareus structuris premit, et forti parat violentia expugnare : tu, o Virgo, « *Anchora spei nostræ* (*S. Bonav.*) » aqueductus es ab austro paradisi aquas nubes gratiæ et consolationum advectans, ipsa nempe confessa : *Ego quæ aqueductus exivi de paradiso* (*Eccli. xxiv, 41*). At non desinit ferox ille aditui, tam dulci nos subsidio deturbare; et potitur certe haud raro intento suo,

non per te, o Virgo, sed per nos miseros, cum negligimus devotionem tuam, nec æstimamus piam manum tuam. Ecce, o Virgo gloriosissima, ego unus civium sum mysticæ illius Bethulix, miser ille, at dolens de offensis in Filium tuum coniectis, et parturiens acerbe, quia fateor iniquitates meas : sed si tu, o Aqueductus, « per quem descendit vena cœlestis, stillicidia gratiæ arentibus cordibus infundens (Richard. a S. Laurent., lib. 9), » ebullire mihi aquas divinæ misericordiæ desieris, obsessus vallatusque ero, nec habeo quo servem cor meum et animam meam; crudeles patior Holophernis illius insultus, sentio tentationes acerbissimas, video exercitum mille occasionum coram, et contra me, quæ ad enormia me pertrahunt peccata, aliud residui habeo nihil, quam ut cum afflictissimis urbis illius civibus in terram abjiciam me, cinere me operiam pœnitentiæ, et confusus in te Dei mei Matre, dicam ad te veluti novam, ac meliorem Juditham, *Ora pro me, quoniam Mulier, Mater, Virgo sancta es : Sancta Maria, ora pro me.*

SANCTA MARIA,

ORA PRO NOBIS.

Cur in Litanis Virginem gloriosissimam, Dei Matrem, nomine Mariæ invocemus, quod tacuit tamen archangelus eam salutans.

109 Admirationem litanias istas dicturo movere posset, cur in eis Virgo æterna MARIE nomine invocetur, quod præterit angelus paronymphus, cœlestis nuntius, cum divinam illi e superis salutationem attulit; neque cassum foret hæsitacionis fundamentum, si verum omnino esset, quod heterodoxi e malignandi orthodoxos pruritu assidue obgarriunt, addere aliquid, aut demere sacris Litteris esse inconcessum. Afferunt huic suæ criminationi ea Deuteronomii (c. xii), et Apocalypses (c. xii) loca : *Non addetis verbis his quidquam, nec minuetis; — Si quis apposuerit ad hæc, opponet ei Deus has plagas, quæ sunt in libro isto.* Quæsito igitur isti a parte hæreticorum inani, et cavilloso, a devotorem parte facili et mysterioso respondere paucis volo.

Duo sunt Virginis serenissimæ nomina celebriora et sacratiora, aiunt cardinalis Ægidius, et archiepiscopus Antoninus (*Super salut. Ang.*, part. iv, t. i. 51, c. 14) : alterum, quo ostendimus excellentissimam illius dignitatem; alterum, quo eam ad sublevandam indigentiam nostram inclinamus. Priore illorum meminimus quæ ad magnificandam illam contulit in ipsam Altissimus; posteriore indefinitæ illius ad nos facultatis eam commonemus. Per primum vasi similis est, quod gratiæ aquas e cœlis receptat; per secundum situlæ, quæ acceptas e superis aquas in nos effundit. Primum eam Lunam facit, splendorem a Sole mutuantem; secundum Solem, mundum universum illustrantem. Primum est, *Gratia plena*, secundum, *Maria*. Illo salutavit eam archangelus, isto nos compellamus; recte, et præclare ambo.

Consuetum est Deo statum personæ alienjus ampliaturo, et ad excellentiam majorem **110** elevaturo, ut nomen illi commutet, eaque immutatione conditionem quoque ipsius auctam esse significet; ita nempe ut Abrahamum patrem plurimarum gentium futurum probaret, ex Abramo Abrahamum esse jussit, facto ex Patre excelso, patre multitudinis : *Non ultra vocabitur nomen tuum Abram, ait, sed Abraham appellaberis, quia patrem multarum gentium constitui te.* (*Gen. xvii, 5.*) Ita et Petrum caput Ecclesiæ suæ constituere volens, Simonis nomen in Petri commutavit : *Simon Joannis, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.* (*Joan. i, 42.*) Hinc archangelus ad Virginem consalutandam missus, ut ostenderet ad summam eam dignitatem evectam sublataque esse, siluit *Mariæ* nomen, et novo eam stylo *Gratia plena* compellavit; consentaneæ regis aulis atque palatiis, ubi imperatores regesque nunquam proprio, sed dignitatis nomine adorantur. Fuitque tunc adimpletum Isaie vaticinium : *Vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit.* (*Isa. lxxii, 2.*) Certe nomen istud adeo est Virgini proprium, ut *susceptive* (si more scholastico loqui liceat) acceptum neque Deo omnium auctori, neque creaturæ alicui cuicunque convenire possit, cum Deus aliam extra se gratiam recipere nequeat, et nulla sit, præter hanc Virginem *Gratiarum gratiam* creatura, quæ ipsius instar, et ut ipsa est, plena sit gratia; præterquam quod archangelus Virginem affaturus officium expleverit minoris, et inferioris Virgine; ipsa vero Virgo secundum naturam, juxta quam Mariæ nomen habet, angelo superior non sit, sed secundum gratiam; caste igitur ac sapienter nomen inferioris suppressit, et ut Virginem gratia se superiorem esse deveneratus, sic et majoris illam nomine est allocutus. Non perdidit tamen eam ob rem Virgo Mariæ nomen, quemadmodum et Jacob suum non ideo amisit, quod fuerit Israelis titulo vel a Deo, vel ab angelo auctus; sed utrumque servavit, et *Mariæ*, et *Gratia plena*, cum nihil inde falsi, aut Scripturæ contrarii adjectum esse sit manifestum, quod solum textibus superioribus est interdictum.

Cæterum proprio Mariæ nomine nos eam in litanis appellamus reverentiæ, cultusque affectu; commodi item **111** nostri, et præcellentiæ, quam in illa suspicimus gratia; utque ad succurrendum nobis, ac defensionem impendendam demereamur illam. Palam est omnibus, nobiliorem dignioremque eam nobis esse modis prope infinitis, idque non secundum gratiam duntaxat, sed naturam etiam : quippe de stirpe regia est ipsa, ex patriarchis, et prophetis oriunda; et talem, majorem scilicet nobis, veneraturi non solum gratuito, sed proprio quoque nomine convenimus, tanquam diceremus singuli : O Dei Mater præcellensissima, quia natura es angelis inferior, superior autem illis gratia, salutans te angelorum summus præterito proprio, seu humaniori, nomine, majori et sublimiori

gratiæ nomine compellavit; nos vero qui te et gratia nobis, et naturæ conditione superiorem eo modo agnoscimus, quo tuus de te Damascenus Encomiastes scripsit: « Matris Dei, et servorum Dei infinitum est discrimen: » quippe libentes, alacres « Dominam nostram dignissimam, Dominam nostram sanctissimam, Dominam nostram charissimam (S. Chrysost. in *Liturg.*; S. Bonav.) te amplectimur; utroque te nomine, et Mariæ proprio, et gratia plenæ gratuito veneramur, exornamus, observamus, honestamus; ac præterea quoniam qui inferiori se titulo submittit, ipsa sua subjectione argumentum edit, sublimiori magis se deferre, protestantes semper te nos ut Dei Matrem, et gratia plenam adoratuos, nunc proprio nomine Mariam imploramus, et invocamus: *Sancta Maria, ora pro nobis.*

Impressit Deus hominum mentibus reverentiam celeberrimi hujus nominis prius etiam, quam Verbum illud divinum humana induisset, nostrisque sese spoliis vestivisset; nimirum rogatus ab Antonio consule Romano Haccados Hebræorum gravissimus doctor, posteaquam nascituri Dei-Hominis Matrem mundi Dominam, ac doctorum Magistram futuram dixit, respondit, et conclusit denique, eandem quoque Mariæ nomine insigniendam: quod et Erythræa Sibylla præcinit,

Et brevis egressus Mariæ de Virginis alvo,
Egressa est nova Lux.

Parta Argonautæ memorabili victoria templum excitarunt, rogaruntque Apollinem, **112** cuinam illud consecratum vellet; respondit e tripode, Mariæ sacrandum; estque pluribus postea sæculis id effectum Zenone imperante, qui impura inde idola submovit, idque virgineo Dei Matris nomini sacrum fecit. Alius quidam paganorum, ut Surius in Vita sancti Procopii (mense Julio) memorat, quoniam afflatus spiritu, Deus novit, hæc postrema verba sua scripsit: « Tria ego cupio, Deum unum regnantem apud superos; ejus verbum ab interitu alienum conceptum in simplici Virgine, qui tanquam ignitus arcus percurrens mundi medium, omnes capiens, adducet eos domum Patri de hujus erit hæc ædes, Maria autem erit nomen ejus. » Quod si igitur rabbini, Sibyllæ aliique gentiles Matrem futuri Dei Hominis Mariam appellarunt, tantumque nomen sacrum ac sanctum habuerunt, nos eodem non invocemus eam? *O Sancta Maria, ora pro me.*

Adde, proprium hic nostrum versari commodum; si mille simus calamitatibus pressi, mille afflicti angustiis, et ærumnis, ad hanc Virginem molestiarum levamen (S. Joann. Damasc. orat. 2, *De dorm. Deip.*) accurrimus, preces, illius, opem, solatia inclamantes; hos porro opis, et solatii effectus sacerrium Mariæ nomen apportat, siquidem dulce et terribile est nomen ejus, solaturque nos dulcedine sua, et tuetur pavoris suo. Adeo enim vero terribile est blandum istud nomen, ait Ægidius cardinalis,

ut quemadmodum Jesu nomen tremendum dæmonia fugat, et adversitates comprimit, velut ipse testatur: *In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit* (Marc. xvi, 17): ita post nomen illud salutare ad istud Mariæ potentissimum eliminantur adversa, nec firmæ consistere possunt infernales valvæ, contremiscentes assidue ad divinum illud oraculum: *Ipsa conteret caput tuum* (Gen. iii, 15). Ululant nimirum et fugam capessunt insonante validissimo intemeratæ hujus Amazonis nomine, quæ *terribilis est illis, sicut castrorum acies ordinata*. (Cant. vi, 3, 9.)

Dulce nihilominus est nomen istud; indeque solatio ac lenimento est afflicti ac turbidis rebus; ipsum salutare est fidelibus, gloria pudicitæ, ornamentum virginitatis, virtus hospitalitatis, collegium sanctitatis: « Nomen est quod citra utilitatem proferri nequeat, **113** sine dulcedine cogitari non possit, nec ingredi memoriæ portas, quin recreet. (B. Alcuin. *Hom. de Virg. Nativ.*) Cantat igitur Virgini, cujus est nomen istud, Ecclesia: *O clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria!* et adnectit devotissimus Bernardus: « Sicut nomen Jesus est mel in ore, melos in aure, júbilus in corde, sic et nomen Mariæ. »

Nec solus hic Virginis pullus nomini isti Ambrosio litavit; alii quoque Ecclesiæ doctores symbolas suas contulerunt. « Tuum, Dei Genitrix, nomen, ait sanctus martyr Methodius, divinis benedictionibus et gratis omni ex parte est refertum. (*Orat. in Hypapant.*) Sanctus Germanus Byzantinus patriarcha: « Sanctum tuum nomen, o Virgo, quod in ore servorum tuorum versatur assidue, in omni tempore, loco, et modo, vitæ, lætitiæ, auxilii non solum est signum, sed ea etiam conciliat. » (*Orat. de Zona Deipar.*) Venerabilis noster, et sanctissimus Ecclesiæ doctor Beda: « Exinanivit se Dei Mater, formam ancillæ accipiens, propter quod et Deus exaltavit illam, et dedit illi nomen, quod est super omne nomen, post nomen Filii ejus. » (Tom. VII, in *festo Annunt.*) Sanctissimus item noster Anselmus: « Velocior est nonnunquam salus memorato nomine Mariæ, quam invocato nomine Domini Jesu » (*De excel. Virg. c. 6.*) Sanctus Bernardus Senensis: « Hoc est nomen, quod dat cæcis visum, surdis auditum, claudis gressum, sermonem mutis. » (Tom. II, serm. 49.) Doctor Seraphicus: « O nomen Mariæ suavissimum, nomen jucundissimum, nomen dulcissimum! O amor mei, nomen Matris Dei! » (*Stimul. amor. c. 16.*) Petrus abbas noster Cluniacensis: « Turris fortissima nomen Domini, ad ipsam currit peccator, et salvabitur. » (Serm. 3, de *Annunt.*) Fronto item noster Affligniensis antistes: « Post illud singulare dilecti Filii nomen, quod est super omne nomen, aliud nomen cælum aut terra non sustinet, unde tantum gratiæ, tantum spei, tantum suavitatis, tantum consolationis piæ mentes concipiant; quotiescunque enim dulcissimum illud nomen Mariæ oratores illius audiunt,

toties ex pio auditu et suavitate nominis hujus nescio quid inenarrabilis jucunditatis intus trahunt. » (Lib. vi, *De gratia*.) Quibus conformiter rursum Bernardinus, nisi sublimius etiam : « O nomen gloriosæ Virginis suavissimum, nomenque jucundissimum ! Per te, o Maria, franguntur vincula, solvantur debita, vincuntur vitia, solidantur confracta, recuperantur perdita, renovantur vetera, roborantur infirma, promoventur incepta, perficiuntur infecta ; purgatur cor, mens refulget, animus inflammatur, liquescit pectus, dulcescit gustus, decoratur aspectus. » (*De nomine Mariæ*, serm. 4.) Denique Albertus ille Magnus cum Idiota sapientisimo : « Non est in ullo alio nomine post nomen superbenedicti **114** Filii tui, o Virgo, tam potens adjutorium ; nec est aliud nomen sub cœlo datum hominibus post dulce nomen Jesu, ex quo tanta salus et dulcedo hominibus refundatur ; quia super omnia sanctorum nomina reficit lassos, sanat languidos, illuminat cæcos, penetrat duos, recreat fessos, ungit agonistas, et jugum diaboli excutit. Tantæ virtutis et excellentiæ est tuum sanctissimum nomen, quod ad invocationem ipsius cælum ridet, terra letatur, angeli congaudent, dæmones contremiscunt, et infernus conturbatur. » (*De laud. Virg.*) Merito, merito sane jure sanctus ille anachoreta Honorius hæc verba circumferebat in ore suo : « Nomen Mariæ plenum omni dulcedine, et divina suavitate, dignum æterna memoria, omni ore simul et corde celebrandum. » Merito etiam beatus ille noster Theobaldus apud Menardum : « Nomen dulce Virginis gloriosæ, nomen venerabile, nomen benedictum, nomen ineffabile, et amabile in æternum. » Verbo : « Memoria Mariæ in compositione odoris facta, opus cœlestis pigmentarii in omni ore quasi mel indolcorabitur, et ut musica in convivio vini ; redolens quasi flos rosarum in diebus vernis, et quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ, et quasi thus redolens in diebus æstatis. » (*Eccli.*, XLIX, L.) O nomen suavissimum !

Certe nec littera tam dulci, tam sancto Virginis dulcissimæ nomine continetur, quæ mysterio vacet, nullum est illius significatum, quod non commode nobis. Illuminata est Virgo isthæc : « Fax inextincta, Deitatis Radius, » et illuminans : Mare amarum, et Stella maris ; Domina, et Domini Genitrix, quæ omnia venerando ejus nomine comprehenduntur, nosque deinceps explanabimus ; qualitates, significata, effectus, affectus bono, commodo, et solatio nostro tam prompte famulantes, ut meritissimo jure tacente id ob dignitatem tantæ Virginis archangelo, nos humillimi, et abjectissimi, totis cordium nostrorum medullis, totis affectuum præcordiis proferamus, decantemus, imploremus, ingeminemus : *Sancta Maria, ora pro nobis.*

SOLILOQUIUM.

« Adeo celebre est, o Dei mei Mater amantissima, nomen tuum sanctum et admirandum, ut resultet

in cœlo, penetret abyssum, perterreat dæmones, spem afferat purgantibus, gaudio sit beatis, respondeat oraculis, accendat **115** pronuntiatum, recreet cogitatum, moveat declaratum, exornet celebratum, inflammet iteratum. O nomen virtuosissimum, nomen suavissimum ! quo ego delinitus honorem, reverentiam, devotionem ei paro, et ex animæ meæ ardoribus dico : *Sancta Maria, ora pro me.*

Verissima est regula illa : Elegans nomen et celebre est, cum verificari potest secundum omnes sui partes : celeberrimum igitur et elegantissimum est nomen tuum, o Maria, quod secundum omnes suas litteras verificatur, virtutemque continet singularem, et prærogativas amoris excessivi. Mysteriis plena sunt in illo omnia. Sunt elementa ipsius totidem gemmæ persanandis infirmitatibus nostris ; sunt epilogus factorum bene et præclare a quinque famosissimis veteris Instrumenti heroinis ; sunt effectus quini charitatis admirandæ, qua nos foves peccatores indignos.

M. *Margarita* es pretiosa, cujus est ejicere humores superfluos, astringere sanguinem, et pectus roborare ; quia tu Virgo *Medicina mundi* (S. Bonavent.) expellis cogitationes nocivas, affectus amantium te colligis, eosque quovis in periculo firmas, et in bono stabilis. Altera et nova es *Michol*, quæ fuit olim in tantum adamata Davidi heroum maximo, ut negarit, acceptare amicitiam Abneris Saulinæ partis principis, non reducta prius rapta sibi dilectissima Michole. Tu nempe adeo fueras dilecta Deo Opt. Max., ut is carnem nostram assumere, et cum humana generatione inire amicitiam prius haud voluerit, quam tuus fuerit consensus per archangelum ad eum perlatus. Tu *Mediatrix* nostra es inter nos ac Deum nostrum, illi nos reconciliando, pro nobis patrocinando, gratiasque ipsius exorando nobis. Unde Bernardus tuus et mihi, et cuique nostrum loquitur de te : « Quia tu dignus non eras, cui daretur Filius, datus est Mariæ, ut per eam accipias quicquid habes. »

A. *Adamus* es præstantissimus, qui conciliare amorem solet, quod tu amore tuo adeo inescasti Dei Filium, ut illum ab æterno illo Paterni sinus in gremium tuum attraxeris accubitu. *Abigail* es sapientissima, quæ donis munusculisque, quin abjectione tempestita, **116** et lectissimis verbis Davidis iram obruit, vitamque inurbano homini servavit ; tu scilicet Virgo prudentissima, ditissima virtutum tuarum serie, humilitate selectissima, verbisque uti paucis, ita mellitissimis justam Omnipotentis indignationem mitigasti, et vitam homini in Deum summe injurio conservasti. *Adjutrix* ideo es nostra, eas nobis gratias obtinendo, quarum est indigna conversatio nostra. Dicebat proinde magnus Augustinus tibi : « Domina nostra, Auxiliatrix nostra, tuo Filio nos reconcilia, tuo Nato nos recommenda, tuo Filio nos repræsentata ; fac, Benedicta, per gratiam quam invenisti,

per misericordiam quam peperisti, ut sicut te mediante Filius tuus dignatus est fieri particeps infirmitatis nostræ, sic quoque te intercedente participes nos faciat gloriæ et beatitudinis sue.»

R. Splendidissimus es *Rubinus*, qui exhilarat et solatur corda mœrentia. Tu siquidem animas mœrere tabidas, et languentia corda mirum erigis, pulsisque angustiis lætitia facis ac gaudio subsultare. *Rachël* es formosissima, quæ Josephum enixa est *Ægypti*, te mundi universi Servatorem. *Restauratrix*, et *Reparatrix* es nostra, toto per te humano genere per primos nostros genitores depravato ad meliora, ad optima reducto; quod dixit luculenter Bernardus: « Maria totius orbis reparationem et liberationem obtinuit, salutemque hominum impetravit. »

I. Purissimus es *Jaspis*, qui securum hominem, intrepidum et cordatum facit. Nam secerissimi sunt fide'es a te protecti; te juvante infernales furias intrepidi adoriuntur, dicuntque corde liberimo: *Non timebo mala, quoniam tu mecum es.* (*Psal.* xxi, 4.) Castissima es *Judith*, quæ virtute mascula factuosum Holophernis caput dissecuit, indeque populum universum exitio, maloque omnium postremo exemit: tu nempe Virginitate tua, labisque originariæ indemnitate, ceu gladio ancipiti caput infernalis Holophernis demessuisti, populoque, imo orbi universo causa internæ, æternæ lætitiæ exististi. *Illuminatrix* es nostra, Solis æterni proprium jubar, quod omnem aliam eminet lucem, quoque orbis tantum refulsit, quantum nulla satis lingua describit (*Men. Græc.* 1 Febr.): « dicere quod recte omnino possis: *Illuminabo omnes sperantes in Domino.* (*Eccli.* xxiv, 45.)

117 A. Desiderabilis es *Alectorius*, qui et fortunatum facit, et honoratum possidentem: tu vero, Virgo ornatissima, et paradisu nobis tuo aperis interventu, et ipsam interminabilem vitam facis perviam: quibus et fortuna major, et dignitas eminentior non potest exoptari: *Qui elucidant me, inquis, vitam æternam habebunt.* (*Ibid.* 31.) *Abisag* es Sunamitis, filiarum Israel venustissima, et Davidis servitio sola ipsa præ cæteris omnibus digna, idonea. Tu nimirum una unica præ universis creaturis oculis Altissimi speciosa, ancilla fuisti maximi, summi Dei; gloriata es idcirco: *In habitatione sancta coram ipso ministravi.* (*Ibid.* 44.) Tu *Advocata* es nostra, quæ nostra agas negotia adstans tremendo illi majestatis supremæ tribunali, et defendas miseros atque miserabiles; clamant illi igitur ad aures pietatis tuæ: *Eia ergo, Advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte.*

Quare cum tantis mysteriis fecundum planumque sit gloriosum, celeberrimum, præcellentissimum, eminentissimum, sacerrimum nomen tuum « *Torrens bonitatis divinæ* (S. Theophan. in *Men.*, 17 Januar.), dici jure merito debet, æra-

rium illud esse copiosissimum quorumvis indigentium, armarium instructissimum præliantium, granarium refertissimum famescientium; pharmacopœiam paratissimam decumbentium « qua (ait sanctus ille Theophanes) apud Dominum pro singulari ad clementiam nobis exhibendam illecebra usurpare possimus. »

« O Maria Virgo casta simul ac benedicta, et supra quam exprimi queat, gloriosa, tu Margarita es pretiosissima: ah! ejice ex me superfluos arrogantiae et elationis humores; siste sanguinem peccatorum meorum; conforta et stabili cor meum in bono, ut nunquam offendant amplius Deum suum. Tu Adamas es nobilissimus; redece me, obsecro, in gratiam Dei mei, utque foveatur semper, nec emarcescat unquam mutui inter nos amor, effice. Tu splendidissimus es Rubinus; solare, et exhilara, quæso, afflictum et mœrentissimum cor meum, quod doloribus arctatur et angustiis ob offensum dilectissimum Filium tuum, Deum meum amabilissimum. Virtuosissimus es Jaspis; erige spiritum meum, eumque excita et corrobora, ut 118 ire animose in hostem, ei que resistere ardentem possit. Alectorius es etiam optatissimus; fac igitur, obsecro animitus, ut mediante te ad divinæ adoptionis honorem pertingere, fortunæque potiunde beatitudinis æternæ frui queam: « Omnis lapis pretiosus, o Virgo, amabile cunctorum mortalium deus, est operimentum tuum. » Sub ipsam igitur recipe me protectione tua, e visceribus enim cordis mei oro ad te: *Sancta Maria, ora pro me.*

O Maria, « femina mirabiliter singularis, et singulariter mirabilis (S. Ansel. *Alloc. col.* 27), » tu altera et nova es Michol; sisie te, obsecro, coram amantissimo Filio tuo, et mitiga cum mihi, ut nova sit inter me et ipsum ac perpetua amicitia ob gratiam tui. Tu Abigail es disertissima; ah! impetra mihi prædulci eloquio tuo vitam a Deo meo, contra quem, heu! stulte nimis et arroganter deliqui. Tu Rachel es speciosissima; fac, amabo te, quæ Salvatorem peperisti, ut salvus siam in altitudine dici. Tu castissima es Judith; obtrunca, ore, caput infernalis inimici, qui mortem quaerit animæ meæ. Pulcherrima es Abisag; ministra igitur cor meum Deo suo, fac ut dormiat anima mea in sinu illius, et non jam ipsa calefaciat eum, sed caleseat potius igne illius: *Sancta Maria, ora pro me.*

Tu, o Virgo « Humani generis primas, Domini nulli unquam reprehensioni obnoxia (S. Sabbas), » Mediatrix es, Adjutrix es, Reparatrix, Illuminatrix, Advocata es nobis. Te igitur mediatricem interpone Deum inter, et me, ante cujus ego faciem apparere non sustineo; tu, ut adjutrix, supple meritis tuis imperfectum meum, quod viderunt o uli tui; ut reparatrix, redece, restaura, et renova ut aquilæ juventutem animæ meæ; ut illuminatrix, edue intellectum e caverna tenebrarum suarum, et videat lucem crucifixi tui Jesu; ut advocata, tuere me, defende me coram tribunali Filii tui, « acce-

dens ad illud pro me non A. cilla, sed Domina, non rogans, sed imperans (S. Petr. Dam.): » ita enim exposcunt acerbissima peccata mea, quæ cogunt me inclamare misericordiam tuam: *Sancta Maria, ora pro me.* Enimvero si attendere voluerit Deus meus opera, et adinventiones meas, scio quia ut leo rugiet contra me; quia opera sunt peccatoris, stultissimi; non est virtus in me, quæ **119** ad pietatem possit invitare illum: opportune ideo cum facturus, si ingeminem, o *mentium humanarum Dulcedo*, nomen tuum dulcissimum, virtuosissimum, efficacissimum; non est enim succinum tantarum virium ad copulandas sibi stipulas, nec magnes ad ferrum sibi uniendum, quantæ virtutis est nomen tuum potentissimum ad trahendos ad se animos nostros, Deique nostri impluendam nobis misericordiam suam. Itaque, o Virgo *Fons clementie et pietatis* (Liturg. Æthiop.), *Sancta Maria, ora pro me.*

Filiæ gentilitatis accepta Fili tui cognitione adeo exarserunt in illum, ut super omnes mundi thesauros æstimarint, et deamaverint ipsum; tanti in eum amoris sui rationem afferentes, balsamum fragrantissimum esse dulce nomen illius: *Oleum effusum nomen tuum; ideo adolescentulæ dilexerunt te.* (Cant. 1, 2.) Hinc allectæ suavitatis odore non exheruerunt tyrannorum insultus, carnificum minas, stridentium catenarum tractus, carcerum umbras atque squallores, rotarum aculeos, uncorum feritates, laminarum scintillas, picis ardores, ipsamque crudam et crudelem mortem. At ecce, O Virgo «Oblectamentum terrigenarum (S. Ephr.), » ista ipsa de causa incensus ego captusque nominis tui mellitissimi fragrantia, amo te post Filium tuum Deum meum super omnia: «Balsamum est enim nomen tuum, mundum universum inæstimabili redolentia adimplens.» (Hugo de S. Victor. serm. 47.) *Oleum est effusum.* Pingue est oleum, gratiarum pinguedinem subministrat amatoribus tuis nomen tuum; suave est oleum, suavissimum benignitate nomen tuum; penetrat oleum, nomen tuum animæ viscera pervadit; emollit oleum, nomen tuum corda eliquat; purum est oleum, sanctitate limpidissimum nomen tuum; pascit et nutrit oleum, nomen tuum saginat amantes animas; lumen conservat oleum, fidem tuetur nomen tuum; oleum infirmitates sanat, nomen tuum peccata expurgat; debilia membra oleum corroborat, nomen tuum imbecilles confirmat: ignem in lapidibus suffocat oleum, accendit in ligno; nomen tuum mundi amorem dispungit in anima, celestium inflamat: oleum a rubigine ferrum præservat, a cogitationibus pravis homines nomen tuum; ipsumque non parvo includitur vasculo, **120** non uni adhæret loco: diffusum est illud in cælo et in terra, nec est qui se abscondat a virtute et odore illius: *Oleum effusum nomen tuum.*

Sedebat ad mensam Dominus meus: dumque ius reviret Martha, profundit in pedes magistri sui

nardum spiratam Magdalena, qua fuit non solum persona illius dignissime culta, et honestata, sed domus etiam universa odoris suavitate oppleta. Verum suam servet sibi Magdalena nardum, spargat alibi odores, et balsama sua, ubi tuum, «Virgo excellenter gratiosa (S. Sabbas), » nomen spirat. Enimvero si illa est Maria ardens, tu es Maria liquescens; si illa attulit alabastrum, tu purum purissimum affers aurum; si illa stillabat nardum, tu pluis, et diluvias balsamum; si illa odore aspersit domum, tu thymiamate et aromatibus suffumigas totum universum; si ibi ardebant animæ duæ Martha et Magdalena, ad tui nominis suaveolentiam languent et scintillant humana simul et angelica natura. *Beatam te dicunt omnes generationes.*

Spirat, o Virgo, «Areola sanctorum aromatum a cœlesti pigmentario consita (Ecbert. in *Orat. ad Virg.*), » spirat nomen tuum odorem suum in cælo, terra, purgatorio, inferno. In inferis demones consternat, in purgatorio animas refrigerat, in mundo fideles exultat, in cælo gloriam beatis accumulat: *Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te.* Ecce o Virgo, «incomparabili dignitatis fastigio pollens (S. Joan. Damasc.), » ecce ego dulcedine amabilissimi nominis tui attractus te veneror, colo, adoro; ecce ab amore tuo æternum me non separo: fremat mundus, tentet diabolus, insurgant tyranni, minentur carnifices, irruant adversa, caro blandiatur, molliant illecebræ, fortuna rideat, præsentia invitent, imminetia terreant; non deficiet, non tepescet, non decrescet, non evanescet meus in te amor; non intermittam, non dimittam, non amittam devotionem ad te meam; ducem sequar, comitem habebō in vita mea, in morte mea odorem dulcissimi nominis tui. O Maria, o Virgo, o «Summa Christianorum antistes (S. Joan. Damasc.), » servabo nomen istud semper in corde, semper in auribus, semper in manibus; semper in fronte mea; id enim in corde est gaudium, in ore júbilus, in **121** aure melos, in manibus virtus, in fronte gloria. Ungam me oleo isto, ut sicut luctator elapsurus manibus adversarii sui oleo membra oblinat, ita ego delibutus dulci Balsamo nominis tui cum diabolo congressurus eludam astus et fallacias illius. Tu o Virgo «Numinis procreatrix (*Menwa Græc.* od. 6), » accepta me, et admittē in servum tuum, devotum tuum, clientem, ac pupillum tuum, et ora pro me Dominum meum Filium tuum, ista ut me gratia faciat dignum, *Sancta Maria, ora pro me.*

SANCTA MARIA,

ORA PRO NOBIS.

Varie Nominis Mariæ explanationes.

Etsi dependeant nominum impositiones a libera hominum voluntate, usus tamen obtinuit, et postulat ratio, ut cum proprietatibus rei nominatæ semper illis conveniat. Ita sensit Angelicus doctor

(in p., q. 37, art. 2), ejusque rei in promptu causa est, quod nomen adinstar sit inscriptionis litteris præfixæ, tantamque habeat cum re sua, quam indigitat, conjunctionem, ut sicut humano corpori facies leonina inidonea foret, et indecora, quia dissimillimæ sunt homo et leo naturæ, ita minime etiam sit congruum nomen rei subjectæ non attemperatum; siquidem nominis significatum ipsa est definitio rei nominatæ, ut dixit Peripateticorum princeps. Hinc doctor Aurifluus super illis sancti Pauli verbis (hom. 15, ad Rom. xvi) : *Salutat vos Aquila, et Priscilla*, nomina et cognomina in sacris Litteris diligenter esse consideranda dicit, ea adjuncta ratione, quod in puris etiam nominibus magni quandoque thesauri, rerumque variæ cognitionis lateant. Hebræos certe ait Eusebius (lib. 11, *De præpar. Evang.*, cap. 5) litterarum in nominibus vel combinatione, vel revolutione, vel transmutatione, vel interpunctione, vel origine multa sapienter disputasse, indeque et legistas non parum operæ in nomina **122** etymologia indaganda ponere, e qua non raro argumenta non inidonea depromantur.

Ipsæ adeo sanctus Hieronymus verba moritur; Davidis Salomoni dicta : *Habes quoque Semei filium Gora, filii Jemini de Bahurim, qui maledixit tibi maledictione pessima* (III Reg. 11, 8), hæc, inquam, verba perpendens, acerbiter imprecationis ex solis litteris dictionis illius *pessima* educit, et gravissimam probat injuriam calumniamque Davidi fuisse a Semeio injectam. Hæc, ait, vox *pessima* litteras in Hebræa lingua continet, quarum importat quælibet permagnam in regem ignominiam. Littera *Nun* adulterum significat, quæ voluit tacite Davidem sugillare Semeus, Betsabææ raptorem; *Mem*, Moabitam : qui olebant pessime Israelitis; *Resch*, homicidam, quo urebatur a Semeio crimine David, Uriæ parricida; *Zaddi*, leprosum, dignum veluti omnium nominum ejectione; *Thau* denique, abominatum, quæ sunt omnia vere maledictio *pessima*, et uno veluti pugno Davidis facinora, meritaque verberantia.

Magnus Augustinus, et ante illum Cyprianus martyr, post utrumque vero venerabilis noster Beda ex quatuor nominis protoparentis nostri litteris, earumque significatione, et etymo sumptum esse volunt e terra singulas mundi partes spectante, per A orientem, per D occidentem, per alterum A septentrionem, et per M meridiem interpretantes, quod multis ante sæculis etiam Sibyllarum una expressisse videtur :

Nimirum Deus effinxit tetragrammaton Adam

..... qui nomine complet

Ortuumque, occasumque, Austrum, Boreamque rigentem.

Magna igitur accurate attendendum, ut nomina naturæ, atque proprietati rei nominatæ convenient, quod etiam Angelicus doctor (loc. cit.) observatum advertit in nominibus non generum solum atque specierum, sed particularibus

etiam, atque singularibus hominum. Adamus profecto Dei instinctu rerum omnium naturis convenientissima indidit nomina : *Omne quod vocavit Adam, ipsum est nomen ejus*, aiunt Litteræ sacre (Gen. 11, 19), et accidit sæpe sæpius, ut si in particulari quis nominandus veniat, aut respectus **123** habeatur ad tempus, et quia talis aut talis sancti die nascitur, nomine illi us insigniatur; aut ad majores : quæ voluit ratione Elisabeth filium suum Zachariam appellari, vetuit Joannem dici, quod *nemo vocaretur hoc nomine in cognatione sua* (Luc. 1, 61); aut ad eventus futuros : quo fuit modo ab Adamo nuncupata uxor sua Eva; quod *mater futura esset cunctorum mortalium* (Gen. 11, 20); ab Abrahamo natus ei filius Isaac, quod risisset Sara; ab Isaaco Jacob, qui supplantaturus erat gemellum suum; et, si ad paganos quoque transire liceat, Tantalus Platone interprete id nomen tulit, quo l hominum infelicitissimus; Hector, quod patriam defensurus; Priamus, quod incommoda superaturus esset. Et neque solis hominibus istud est moris in nominibus imponendis, quin ipse adeo Deus Optimus Maximus dona attendit, quibus est hominem cumulaturus, quem suo dignatus fuerit oraculo denominare, veluti in Abrahamo et Petro, isto Christianorum, illo Hebræorum principe jam supra observavimus.

Firmum hinc argumentum ducamus oportet, summam esse Virgini nostræ, cui laudandæ inops est omnis lingua, etiamque animus mundo excelsior in laude ejus vertiginem sentit (S. Joan. Damasc.), esse, aio, Virgini nostræ, quæ nomen suum e cælis, ab angelo, ab ipso supremo Numine accepit, Anselmo nostro (*De Concept. Virg.* c. 2), Bernardo (super *Missus est*) et Ambrosio (*De Nativ. Virg.*) contestantibus, cum nomine suo symmetriam, et exinde, cum præter alias interpretationes a potioribus Ecclesiæ Patribus Illuminata, Illuminans, Stella maris, Domina, Amarum mare nominatur, explanatur; dicere pariter necessum erit, luminis eam receptatricem, dispensatricem esse; eam dominari, maris amaritudines eam complecti; recipere illam lumen discipulæ; communicare magistræ, fulgere dignitate, dominari auctoritate, esse Amarum Mare pietate; audire Illuminatam in Filii incarnatione, Illuminantem in nativitate, Stellam in progressu, Dominam in consensu; Mare Amarum in excessu; Illuminatam sanctitate, Illuminantem doctrina, Stellam exemplo, Dominam patrocínio, Mare dē amaricato mundo. Hise porro titulis eam invocabimus, et exordium ducentes a primo, **124** oramus : *Sancta Maria, ora pro me.*

SOLILOQUIUM.

I. — Maria est illuminata.

Si statum, o Virgo mundi cadentis Erectrix (S. Joseph. Græc.), o infelicitissimum humani generis considero, tenebris culparum circumfusum, et

densa obvolutum ignorantiae nube; tuum postea perpendo ab omni cuiusvis labis aut macule confinibus longissime distantem, teque mille superiorum favoribus, ac virtutum radiis coruscantem; non possum non exclamare, totique mundo contestari, ab alio te sole, quam patre nostro Adamo, tuum te splendorem esse mutuatum; atque alio, quam naturali lumine illustratam. Tuus equidem nitor e vultu tuo gratiosissimo effulguans cœlestis utique est splendor, monstratque vere te esse juxta nominis tui interpretationem *illuminatam*, donis, gratiis, muneribusque mundo utrique stupendis decoratam, magnificatam.

Non sunt, o *Virgo*, *Numinis excelsissima Sedes*, naturales tuæ eminentiæ, quæ in militante Ecclesia te faciunt præ omnibus illustrem, atque serenissimam; nec hereditario eas jure a majoribus tuis accepisti: benigna e cœlis manus illas in te omnes profudit. Affert ejus rei cœlestis Sponsus indubiam fidem, dum inter fulgides cœli planetas Lunam te esse affirmat, *Pulchra ut luna* (*Cant.* vi, 9): hæc nempe splendorem, lucemque a sole accipit, et ab hoc dicitur recte illuminata; tu vero mystica, et melior luna a cœlesti Sole lumen atque fulgorem præcellentiarum tuarum hausisti; ille illuminans est, tu illuminata; illi splendor est naturalis, tibi gratuitus.

Deus lux est illuminans duntaxat, at nunquam, aut nusquam illuminata; quippe quarumcunque tenebrarum, sive quæ fuerint, sive sint, sive esse possint, immunissimus: *Illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum* (*Joan.* i, 9.) Sancti porro omnes et angeli, puri, beati, et gloriosi ut sint, illuminati sunt tamen; fuerunt siquidem vel a tenebris purgati, vel ab iis præservati. Possunt ea propter alterutro horum modorum verba eis Paulina deferri: *Erat is aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino* (*Ephes.* v, 8); quanquam et hoc verum est, ut licet illuminati **125** sint omnes, sit tamen alter altero major lumine, splendore, ac luce præstantior: *Stella enim differt a stella in claritate*, scripsit idem ille magnus gentium doctor (I *Cor.* xv, 41): cæterum tu *Virgo*, *Lux illustrissima* (*S. Ephr.*), quia plus splendoris luminisque præ omnibus reliquis et sanctis et angelis capis, tibi que abundantia majori a Numine lucem habitante inaccessibilem fulgor est communicatus (lux enim es, quæ lucem illam supremam, inaccessam proxime, ac nullo medio sequitur), per antonomasiam diceris *Illuminata*.

O quot in te radios vibravit Sol ille divinus; quam circumscripsit integre, quam penetravit, quam pervasit intime! Cum extruxisset Salomon sapientissimus templum illud suum celeberrimum, auro gemmisque ornatissimum, et verum orbis miraculum, id attendit quam maxime, ut efficeret illud luminosum, clarissimum; curavit igitur fenestras amplissimas, apertas interius; et lampades jugiter ardentes, candelabrum etiam perpetuo

illustre; nec mirum; Deo ædificaverat. Tu o *Virgo*, quæ lucem divinam progenerasti, qua sol est ipse posterior (*S. Steph. Sab.*) ; tu es templum celeberrimum, divina ædificatum manu, gemmis gratiarum et auro charitatis elegantissimum, ipsi consecratum supremo Deo. Hinc quia Salomonico illo tanto es nobilior, quanto est veritas umbra: ac figuræ superior, illustrissimam te fecit omnipotens manus, nec obliquo in te resplenduit lumine, aut certo graduum, veluti fenestrarum, numero radios tuos definivit, quod evenit templo illi angustiori; sed pleno in te illapsus est die, plena luce, pleno jubare; gratia scilicet plenam te reddidit, puritatem tibi plenam contulit, minima te cuiusvis, etiam capitalis, et originariæ labis opacitate plenissime liberam, indeque pellucidam undequaque, ac totam esse voluit.

Efformat in tela pictor varias hominum figuras, veluti nocte quadam obscura obambulantes, quarum aliæ latent in opaco, aliæ præ atro vix conspiciuntur, aliæ ad crepusculum veluti emergunt nonnihil; addit postea radios quosdam solares e nube condensa effulguantes, iisque unum aliquem hominem mirum quantum **126** illustrem, clarum, spectabilem facit. Formavit Deus in nocte obscura culpæ ab Adamo in mundum ceu chartam telamve geographicam inducta, multas omnino figuras, et tot adeo, quot erant, et sunt homines. Fuerant et sunt nonnullæ, et profecto potior earum pars atro et opaco penitus obvolutæ; illæ sane, quæ conceptæ natæque sunt in peccato, quales, heu miseri, sumus nos omnes! aliæ in tenebris partim, partim in crepusculo versabantur aut diluculo; veluti Jeremias ille, et Verbi vox Joannes. concepti quidem in tenebris, nati tamen in luce; sed tu o *Virgo*, quæ *Fons Lucis* homines illuminantis (*Greg. Neocæs.*, serm. 4 *De Annunt.*), fueris licet in tela ista, peccati nocte obducta (quia tanquam Adami postera debitum etiam obscuritatis contraxeras), fuisti tamen ab immenso illo, incircumscripito, æterno, nullique alteri puræ creaturæ accesso, teque ab omni minima quoque opacitate atque caligine præservante lumine adeo perfecte irradiata, illucidata, serenata, ut unico, et sola in tota isthac tela entitas, exsplendescas *Illuminata*. Inde vero, quia ubi radix non est, non sunt etiam germina, cum præservata fueris a primæva obscuritate, non potuere etiam pertingere ad te tenebræ actualis aut venialis culpæ. Ea igitur lucis integerrimæ receptaculum, impetra mihi radium divini splendoris, qui e tenebris iniquitatum mearum educat me, et conducat in admirabile lumen suum, ex illo tuum: *Sancta Maria, ora pro me*.

Erat in Salomonis templo lux multatam lampadam; in te, o *Lumen probatissimum* (*S. Ephr.*), coruscant lumina absque numero. Fuit lumen in te cognitionis tam naturalium, quam moralium, quod provehit admodum ad perfectam Scripturarum intelligentiam, ad apicem theologicarum veritatum, ad persuadenda fidei arcana, ad consummatam

rerum quarumvis prudentiam; fuisti inde, o « Benedicta, et ab omnibus maculis munda (S. Steph. Sabait.), » Virgo sapientissima, moratissima, prudentissima. Fuit in te lumen prophetiæ, unde jussisti nuptialibus Cane ministris quæ imperator eis foret Filius tuus illico conficerent, præscia ad primas tuas preces primum illum miraculum editurum. Fuit lumen in te Scripturarum, cujus delectatissimos flores ceu apicula studiosissima sedule delibasti. Fuit lumen in te divinarum revelationum et angelicarum apparitionum, quibus fuisti delibuta, visitata assidue. Ille, o *Virgo pronitatis amans* (S. Joseph. Græc.), Gabrielis archangeli vultu lucidissimo ad te properantis, teque de modo humanandi Verbi, et imminensis maternitatis tuæ caste edocentis accessus, num lux fuit e cœlis delapsa, super omnes omnino homines illuminandæ tibi? Ita profecto. Sic enim id accepit Regius propheta, qui prænoscebat mysteriorum istud sacramentum, illudque toti proclamaturus mundo, non alio, quam lucis, aut claræ diei usus est symbolo, et cecinit: *Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam.* (Psal. xviii, 3.) Dies archangelus, luce supera inductus, tibi *Diei noctis nesciæ* (S. Bonav.), eructavit *Verbum* cum dixit: *Ecce concipies, et paries Filium* (Luc. i, 34). Et tunc obviæ sibi sunt factæ, et in mutuos ivere complexus lux cum luce, cum die dies; lux puritatis tuæ, cum luce puritatis angelicæ; dies emissus a sole, cum die emicante ab aurora: contrariæ e diametro illi matris Evæ cum serpente infernali fuliginoso dialogo, quo tristis *nox nocti atram indicabat scientiam*, et in mutuos cespitarunt occursus angelus tenebrarum, cum matre culparum, non tractantes alia, quam negotia umbrarum, veluti de contemptu mandatorum, de esu vetitorum, de capitali in Deum rebellionem, quanquam interea indicabat teter angelus matri cæcutienti scientiam, *Eritis* (si Dei jussa negligatis, si enim dura vobis præcepisse, verum tacuisse, vosque manibus terribilissimis fascinasse credatis), *eritis*, aiebat, *sicut dii, scientes bonum et malum* (Gen. iii, 5). Verum ad pullatum istud colloquium luce se gratiæ cum tota posteritate mater caliginosa spoliavit; dum tu ex adverso, o « Nævo nulli subjecta (S. Sabbas), » cum angelo loquens, sancto ac divino fuisti lumine illustrata, et tunc e vestigio *Maria illuminata*, inquam, appellata, quo prius ab angelo nomine minime es compellata: *Ne timeas, Maria, invenisti gratiam apud Deum. Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi* (Luc. i, 30, 35), facietque te Mariam *Illuminatam*.

Fecit ex divino mandato 126 venerandus senex Noëmus arcam ante diluvium, qua inundantibus postea ultricibus aquis conservaretur humanam genus, et universæ animantium species; fuitque illa bitumine oblita, ne fatisceret, et haustis paulatim aquis subsideret; denique parva quadam fenestella desuper illuminata. O Maria-Virgo sere-

nissima, tu es mystica Arca manu divina fabricata; illa servandis erat viventibus constructa, tu universo humano generi salvando ædificata; illa bitumine contacta, tu charitate undique inflammata; illa a submersione libera, tu a peccato omni præservata; illa illustrata desuper, tu a radio *Solis intelligibilis radius* (Buteo. in *Hymn.*), ipsa quoque *Deitatis* irradiata (S. Bern. super *Salve Reg.*): in illa fenestella fuit crystallina, per quam lux erat ingressa; in te pellucida fides *argumentum rerum non apparentium* (Hebr., xi, 1), per quam lucem admisisti cœlestis nuntii, aurem inclinasti angelicæ voci, et gremium aperuisti Verbo sese in te incarnaturo: unde divinitus illuminata nec incredula fuisti de eventu, nec dubia de modo, nec elata promisso, sed ingressa humilitatis abyssum adeo evasisti luminosa in vultu, ut eo paulo post perstrieta tua cognata: *Beata*, exclamaveris, *quæ credidisti, quoniam perficientur in te, quæ dicta sunt tibi a Domino* (Luc. i, 45); tanquam dicere voluisset: Quando supponitur soli concavum speculum, esca autem adjungitur speculo, ignis enascitur, et exsilit flamma: ita tu Virgo, Numinis sponsa, cum contraxeris te in humilitatis tuæ concavum, æstuque suo divinus ille Sol te adusserit, cui tu rursus escam consensus tui adjecisti, exarsit in te flamma divinitatis, et accensa est in te: « o Templum veri Salomonis, templum cœlo majus, templum ipsius Deitatis (Blos. in *Prec.*; Hesych. orat. 2, de *Deip.*; Chrysolog. serm. 144), » lampas amoris immensi, quæ illuminat te luce inextincta, jugi, perenni, æterna luce.

Unde si in Salomonis templo positum fuit candelabrum; in ventrem tuum virgineum, « Templum vere Deo dignum, castitatis aromatibus odoratum (S. Basil. Seleuc. *Orat. de Annunt.*), » lux venit mundi, Verbum æternum, quo beati sunt in cœlis angeli, et solatii in terris perfunduntur homines. O quanto tunc fuisti splendore illustrata, quanta (si nox ipsa concubia sicut dies illuminata fuit, cum lucem istam in mundum edidisti), quanta te oportuit claritudine 129 fuisse circumscriptam, quando *Descendit de cœlis, et incarnatus est*. Si ille, qui venit in te, et prodivit ex te, totum serenat, irradiat, et infulгурat paradisum, quia *Lucerna ejus est Agnus*, quomodo dicere non debemus, eandem hanc lucernam, candelabrum istud gloriosum illuminasse corpus tuum, et animam tuam? Omnino, omnino, o Dei Mater, tam ingentem accepisti lucem; imo quia in tali, quali tibi, numero, pondere, et mensura (ita dici si liceat, et conveniat), nulli fuit unquam alteri creaturæ concessa, singulariter; excellenter, eminenter reliquis omnibus es *Maria, illuminata*.

Et nec tamen, o « irrigate radiis solaribus throne (S. Sabbas), » hic desiit lux tua, sed super omnia luminina cognitionis simplicis illuminata fuisti mysteriorum redemptionis nostræ experientia, qua didici ti certissimo, concepisse te Filium citra huma-

nam operam, eundemque te peperisse absque damno virginitatis tuæ. Salvatorem aspiciebas, e cujus oculis radii scintillabant gloriæ, et gloriam contulerunt tibi honoris præclarissimi. Videbas mira miranda, in quibus fulgura emicuerunt infinite potentæ; doctrinam ejus audiebas, in qua ineffabilis sapientiæ lux enitebat; gustabas etiam benignos misericordiæ illius effectus, in quibus bonitatis supremæ fulgor exsistebat: utque nihil otanino desideraretur ad omnivarium splendorem tuum, lumine gloriæ supremum numen illustravit intellectum tuum, et animam tuam et hic in terris, et ibi in cœlis, commorantis adhuc in terris, dum fueras viatrix *per modum transeuntis*; quod credere absque hæsitazione, et errore possum, siquidem Angelico Doctore attestante (1 p., q. 12, art. 11; et 2-2, q. 75, act. 5), eodem usi sunt favore Moyses, atque Paulus: ille quod primus fuerit Hebræorum, iste gentium primus doctor; uterque quia divinæ Majestati acceptissimi. Cur igitur tibi Hebræorum et gentium Ductrix atque Magistra idem esse concessum non affirmem? Quis enim Matri gratiam negarit in servos collatam! Quis, inquam, addubitet hanc te gratiam non assecutam, cui angelorum vertex stipulatur: *Invenisti gratiam apud Dominum*, cum eandem nactus sit Moyses sola illa precatione: *Si inveni 130 gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam?* (Exod. xxxiii, 28.) Enimvero si et Adamus lumen illud gloriæ in sôpore vidit, cum de latere illius Eva prodivit, quis non astruet, potiori te ratione illo collustratam fuisse, cum Verbum Deus carnem ex te sumpsit, teque totam vivum et cœlum cœlo latius effecit!

Nunc vero, o « Regina ac Domina cunctis sublimior (S. Ephrem.), » dum in empyreo ad dexteram assistens Filii tui circumdata varietate, *per modum permanentis* frueris uberrime suavissimeque personarum in essentia Trinitate, et Trinitatis in essentia unitate, cognoscendo omnes divinæ Majestatis incircumscriptas, incomprehensas, eminentissimas perfectiones, quis poterit aut declarare verbis, aut assequi ingenio, aut consequi calamo magnitudinem luminis tui, gloriæ tuæ, claritudinis tuæ, quibus elevatus, roboratus, illuminatus est intellectus tuus, tua mens, anima tua? Sane si lumen istud in gloria meritis respondet in via, tuque meritis et angelos excedis et homines, majes illud intentiusque esse oportet lumine omnium simul angelorum, ac beatorum in felici illa patria; ut merito meritissimo sis *Maria, illuminata*.

Sed quoniam, o Virgo « apud Deum unice gratiosa (Men. Gr., 11 April.), » nimium istud lumen tuum oculos hebetat intellectus mei, non secus ac flammæ solis rota infirmam noctuæ aciem obtundit; ora pro me Filium tuum, ut gratiam mihi concedat fruendi luce tua prædulci in terris, suæque suavissima olim in cœlis: *Sancta Maria, ora pro me*.

II. — *Maria est Illuminans, et Illuminatrix.*

Non fuit satis, o « Virgo Dei magnificentia (S. Bern.), » sponso tuo cœlesti, ut diceret, *Pulchram te esse ut lunam*, sed voluit etiam titulo te majoris planetæ exornare, et appellare *Electam ut sol*, ita demonstraturus, te, sicut es luna recipiendo ab ipso ceu mystico sole, tuum lumen, ita sol in etiam esse, id postea effundendo in homines. Dicunt **131** eapropter Isidorus, Bernardus, Bonaventura, aliique nomen tuum *Maria* explanantes, *Illuminantem* id sonare, atque *Illuminatricem*. Inde est, quod ignea illa columna sis adumbrata, quæ electum Dei populum ad regionem conduxit sæpe prius ac dudum promissam: quando devotes tuos, « Lecti nuptialis inscia Virgo (S. Joseph. Græc.), » ad cœlestem adducis patriam, dicisque omnibus tibi attentis: *Illuminabo omnes sperantes in Domino (Eccli. xxiv, 45)*; cui et Ecclesia accinit: *Cunctas illustrat Ecclesias*, quod lucem afferas triumphanti simul et militanti Ecclesiæ.

Ad istam porro interpretationem oculos fortasse intenderat cœlestis tuus Sponsus, cum velut ingeniosus pictor descripsit te cum lampadibus igneis atque flammantibus in manu: *Lampades ejus, lampades ignis, atque flammarum*, aiebat (Cant. viii, 6); scilicet sancti et electi Dei universi lumina sunt, et lampades Ecclesias hanc visibilem illustrantes. Vocat ea de causa Dominus illos nunc lucem mundi: *Vos estis lux mundi (Matth. v, 14)*, nunc aliorum beneficio ardentes lucernas: *Nemo accendit lucernam, et ponit eam in abscondito, neque sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt (Luc. xi, 35)*; nunc etiam lumina majora toti mundo lucentia: *Fiant luminaria in firmamento, ut illuminent terram (Genes. i, 14)*: tu vero, illustrissima Virgo, cum sanctorum omnium sis sancta, et prima electorum Dei, luminosissima es omnium *Illuminans, et illuminatrix*, meritoque tibi ardentes, flammantes, coruscantes, serenissimæ debentur lampades, non luce solum fulgidæ atque micantes, sed quod oleum misericordiæ tuæ mortalibus ministras, jugi etiam pietatis liquore alitæ. Hinc tuus iste clarissimus fulgor splendor est ignis; quod non secus ac ignis socios habeat calorem atque ardorem, ita lux tua eminentissima præter calorem ardorem etiam habeat ardentissimæ charitatis. Certe animalia illa Ezechieli visa *aspectum habebant non lampadum solum, sed carbonum etiam igne ardentium (Ezech. i, 13)*; et celebraturus amicum suum Joannem Dominus, vocat eum lucernam non ardentem duntaxat, sed lucentem insuper: *Erat lucerna ardens, et lucens (Joan. v, 35)*; quibus super verbis Bernardus: « Ardere, et non lucere parum est; lucere, et non ardere, vanum est: ardere vero et lucere perfectum est. » Ille ardet, **132** at non lucet, qui amorem habet, sed proximo non succurrit; et hoc parum est. Lucet ille, sed non ardet, qui manum porrigit, sed non diligit; et hoc vanum est. Ardet

ille, et lucet, qui et amat, et juvat; et hoc perfecte Christianum est. Tu vero, Virgo, *Fax inextincta*, quia es omnium omnino perfectorum apex, ardebas atque lucebas, lucas atque ardes, ardebis atque lucebis; nimirum tota es in salute nostra, tota in tuo ad nos amore, ut bene de te dixerit lactea tua fistula Bernardus: « Omnibus omnia facta es; omnibus enim misericordiae tuæ sinum aperis, ut de plenitudine tua accipiant universi, captivus redemptionem, tristis consolationem, peccator veniam, justus gratiam, angelus lætitiā. »

Etiam in templo illo splendebat semper ante tabernaculum lucerna, et ignis ardebat; symbolum nempe, quod in te templo sancto et impolluto perpetuus esset nexus futurus lucis, et ardoris, lucernæ, et ignis, operis, et charitatis.

Mirabantur veteres, quod referunt Augustinus (lib. xxi *De civit. Dei*), et Isidorus (lib. xvi *Etym.*), candelabrum olim exstitisse in deæ Veneris templo, gemma Abestonia illustre, quæ in spinæ forma ardebat, lucebatque assidue: verum damnato illo, contemptoque infami delubro, te admiror ego, o « Virgo lucerna luce totum mundum illustrante præfulgens (S. Joan. Damasc.), » te miror Matrem castissimi amoris, quod cor tuum, « Gaudium amœnissimum Trinitatis (S. Bern.), » ardeat semper et luceat; dixerim imo, o Dei Mater excelsissima, lumen tuum, tuam lucem, lampadem tuam totam esse igneam, quia fuit gemma illa Abestonia, Jesus tuus, ac meus, *ignis ille consumens* totis novem mensibus in ventre tuo; cumque pepereris illam cæco mundo, in obscuro et tenebris posito, quis te non *Illuminantem* salutet, atque *Illuminatricem*? Quin dicas: « O semper et ubique inculpatissima Numinis Mater, » te « fecisse in cœlis, ut oriretur lumen indeficiens (S. Joan. Damasc.), » cum nova sis Aurora, quæ ex aureis Orientis divinæ gratiæ portis procedens, lucem affers paradisi in mundum, quæ illum totum facit festivum atque exultantem; ille enim Angelus est Filius tuus, qui cœlo delapsus cum potestate, totum splendore orbem perstrinxit, terramque universam fecit illustrem; quod descripsit Joannes in arcanis 133 suis: *Vidi, inquit, angelum descendantem de cœlo habentem potestatem magnam, et terra illuminata est a gloria ejus.* (Apoc. xviii, 1.) Unde cum fulgidissimum hunc angelum, Filium tuum, mundo huic Salvatorem edidisti, fuit in signum lucis a te allatæ in mundum nox illa intempesta diei instar illuminata, gratulante sibi novam lucem universo humano genere, quod jacuerat eousque in densa culparum nocte: Nox, aiebat propheta Regius, *sicut dies illuminabitur* (Psal. cxxxviii, 12). Bene igitur meritoque audis lampas ignis, o Virgo lucis æternæ Filia, rectissimeque nomen habes *Mariæ Illuminantis, et Illuminatricis*.

Verum est lux tua non ignea solum, sed flammea quoque. Lux, o Virgo « divina, et peramabilis lampas (S. J. Damasc.), » lux, inquam, vera Fil us

tuus est, cujus tu ministram te esse fatebaris, cum templum illius te futura ab angelo didicisses: *Ecce*, dicebas, *Ancilla Domini*; demisse nimirum, ac vere; flamma siquidem ignis est ancilla. Unde quemadmodum flamma mediante ignis succenditur, ita per inflammatam intercessionem ac preces tuas ignis in nobis divini ardoris enascitur. Quare gelidus ego ac frigidus recurro ad te, Virgo, « Fax omnium fidelium (S. Method.), » et ardentem supplico tibi, ut flammea Mediatrix rigentero inter me, et lucem Filium tuum, flammam ingeras cordi meo, et suscite in illo ignem sanctæ Dei gratiæ; idque facias ita succensum atque ignitum, ut aliud in eo nihil sentiat, nihil reperiat, præter flammam amoris Dei super omnia: *Sancta Maria, ora pro me*.

Cæterum lux tua, et lumen tuum, o Virgo « miserationis abyso homines circumfluens (Eccles. Græc.), » lux est non unius flammæ tantum, sed plurium flammarum, cum plures sint modi, quibus homines illuminas, et Ecclesiam illustras. Verba tua, doctrina tua, mores tui, exempla tua, vita tua, scintillæ sunt, faces sunt, ignis sunt, flammæ sunt. Doctrina tua, quam clare illustrat intellectum nostrum! Celebrent pagani sapientiæ deam Minervam, velut è Jovis cerebro prognatam: te ego deveneror, o Virgo « Liber intaminate, in quo conscriptum est Verbum incircumscriptum (S. Theophanes). » quæ ex ore Altissimi prodixisti, omnemque es sapientiam edocta ab ipso summo Deo. Extollant Hebræi 134 Debboram Israelis illius magistram, ego te extollam, o Virgo, « magistrorum Magistram (S. Rupert. lib. 1, in *Cant.*), » Ecclesiæ Doctricem. Quid, o Virgo « Mater illuminationum (S. Bonav.), » illa tam sedula observatio atque custodia verborum, operum, morum, exemplorum Filii tui; viva illa memoriæ tuæ omnia isthæc imprimendi sollicitudo, quam descripsit Amanuensis tuus: *Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo* (Luc. ii, 51); quid, inquam, tanta hæc attentio significabat; nisi idcirco te fuisse tam industria dictorum, factorumque Filii tui thesaurariam, ut inter rogatos olim Neochristianis super iis omnibus doceres sigillatim, ubertim, affatim; illosque mysteriis istis tempore opportuno, non secus instrueres atque provideres, quam fecerat dudum sapientissimus Ægypti prorex Josephus, qui servatas ubertatis tempore messes ingruente postmodum penuria dispensabat largissime.

O quam patuit istud manifeste regresso ad superos Filio tuo! Videbaris quidem illo vivente contraxisse radios doctrinæ tuæ, eosque sacro silentii velo obduxisse; cessisse etiam illi magisterii honorem, ceu luna facit sole præsentem: at ubi iste ipse Sol Filius tuus a summo cœlo egressus, occursum repetiit usque ad summum ejus, tunc enim veropropiam fecisti splendoris tui, tunc explicasti radices tuos, tunc flammam evaporasti doctrinæ tuæ, tunc lumen sparsisti servatorum in thesau-

ro cordis tui mysteriorum Filii tui. Tu, ait Anselmus noster (*De excell. Virg.* c. 7), « Evāgelistas illuminasti; » tu, scribit Rupertus item noster (*in Act.* xxv), « Magistra fuisti apostolorum, » et assistens primaria primæ illius apostolicæ in Hierosolymis synodi. Imo tu vox, tu organum, tu oraculum fuisti Spiritus sancti, qua perfecta fuit illorum Ecclesiæ columnum intelligentia, ac roborata ad salutem consequendam necessaria atque novella fides. Tacendo nempe *hortus* fuisti *conclusus*, et *fons signatus* (*Cant.* vi, 12); sed tua postea loquentis, docentisque verba *emissiones* erant aperti *paradisi*; fuitque adeo grata atque jucunda lux doctrinæ tuæ, ut viderentur *favus distillans labia tua* (*Ibid.*, 11). Et hæc fuerunt lampades tuæ, lampades ignis atque flammarum; hæc te fecere Mariam *Illuminatricem*, et *Illuminantem*.

135 Sed doctrinæ lucem boni exempli lumine combinari oportet: quod habuisti, Virgo lucidissima, in tam excellenti eminentiæ gradu, ut cantare soleat Ecclesia de te: *Cujus vita gloriosa lucem dedit sæculo*; lux adeo illustris, ut sit lumen in te concludium *flammarum*. Miratur in te splendorem istum majestatis Dominus, et posteaquam dilaudavit labia tua, ac linguam tuam, favo distillantia illa, hanc lacte et melle manantem, quæ indicant ambo doctrinam tuam, celebrat, extollit, magnificat odorem vestimentorum tuorum, symbolum operum tuorum; dicitque mero illa thure diffuere: *Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris* (*Ibid.*). Veluti diceret aperte: Odor operum tuorum, tuumque exemplum, o Sponsa mea, instar fumigantis incensi suavis mihi est et jucundus. Ardet thus in igne; flammea sunt opera tua in charitate. Thure Deus adoratur, opera tua sacra sunt Altissimo. Thuris odore dæmonia fugantur; virtutum tuarum fragrantia vitia eliminantur. Thure incenso Aaron iram Dei cohibuit et extinxit; tu, o Virgo, « Reductrix contrariorum ad idem (Buteo, in *Hymn.*), » odore vestimentorum tuorum, tuis, inquam, operibus, intercessione tua, tuo interventu ipsum placas, et serenas Deum, culparum ab eo pœnarumque indulgentiam promeritis exorando.

Nunc igitur, o Mater, « orphanorum Mammilla (S. Bonav.), » loqui ad te possum: *Vox tua dulcis, et facies tua decora* (*Cant.* ii, 44). Nimirum sunt aliqui, qui vocem ut habeant dulcem, faciem tamen habent indecoram; iique sunt, qui bene et optime cum doceant, vivunt tamen turpiter. Sunt alii facie decora satis, voce tamen injucunda; ii nempe, qui mores habent elegantes, doctrinam aut exiguam, aut nullam. Alii nec vocem habent dulcem, nec faciem decoram, illi videlicet, qui nec vivunt moderate, nec valent doctrina. Alii denique et pulchra sunt facie, et suavi voce, qui vivunt scilicet sancte, et docent recte. Tu, o Virgo « nævo nulli subjecta, » vocem habes dulcem, quia cælesti excellis doctrina, facieque es decora,

quia opera tua sanctitatis erant prodigia, et veluti lux clarissima noctem obscurissimam illuminantia. Cum tenebræ elationis atque **136** superbiæ offundunt me, aperit mihi lucem humilitas tua, meumque mihi errorem detegit; si caliginosus concupiscentiæ fumus obfuset me, purissima castitas tua lucem mihi accendit, et candorem affert; si in ignorantia fuligine hæret intellectus meus, illustrat me sapientia tua excellentissima. Es igitur merito, Maria, *Illuminans*, et *Illuminatrix*.

Verum quantum denique accipit a te lucem triumphans Ecclesia, quando splendidissima illa, ac lucidissima Jesu caro, quæ claritudinem beatis inæstimabilem affundit, tua est caro: tuque insuper « Filia decora super omnes filias utriusque Jerusalem (*Blos. in Prec.*), » mentibus illis felicissimis lumen gloriæ accidentaliter augmentas in tantum, ut dicere fuerit ausus Bernardus tuus mellifluus (serm. 1, *De Assumptione*): « Mariæ præsentia totus illustratur orbis; adeo ut et ipsa jam cælestis patria clarius rutillet virginæ lampadis illustrata fulgore. »

Ergo, O « nitidum ac pretiosum sanctitatis Cimetium (*Eccles. Græc.*), » si tantum accendis militanti Ecclesiæ splendorem lampadibus tuis misericordia, igne tuo charitate, et flammis tuis doctrina et exemplo illustrissimis; si in triumphante adauges radios atque fulgorem immensæ illius, et incomprehensibilis gloriæ, atque lucis: cur non Maria sis, *Illuminans* sis, *Illuminatrix*? Ah! Virgo « myriadibus gaudiorum circumfluens, » quæ assensu tuo in incarnatione Filii tui Patrem æternum induxisti, ut emitteret esinū suo in gremium tuum lucem inaccessibilem Filium suum ac tuum; ora pro me, intercede, et labora, ut ipse mihi concedat etiam lumen gratiæ in præsentī, et gloriæ in futuro. *Sancta Maria, ora pro me.*

III. — Maria est Stella maris.

Cum densas inter nubes, et illuces spissasque tenebras nautilus sapiens attollet anchoras, velisque explicatis vastas Oceani undas brevi sulcat ligno, subita porro ingruit tempestas, et ventorum furis **137** agitata mare fluctuum, montes egurgitat, minanturque procellæ patulo velut rictu sorbere navim; quarit anxius nauta madentibus oculis, manibusque tremulis optatum sidus, et versus ad superos explorat turbatum aerem, si qua diffusus parte lucidam exhibeat stellam; cæterum si fors obijciat expeditam lucem, qua non subito cumulat letitia, quam exultat oppido, quo non sidus fulgidum salutat gaudio? Ecce, o Virgo, « Spes desperatorum, et afflictorum omnium letitia (S. Sabbas), » infelix ego nauta navim cupio animæ meæ appellere ad paradisi portum; jam anchoram spei meæ eduxi e mundo, explicui vela desideriorum vento voluntatis divinæ, commeatum intuli Sacramentorum, tormentis munivi orationum, remis incumbi operationum: sed heu! miserum et afflictum, sub densa hæreo ignorantia

nube, tenebras inter innumerarum culparum, in vastissimo mundi istius Oceano. O mare mundus! Mare, in quo sæviunt cogitatum venti, tribulationum procellæ, fluctus arrogantiae, vitiorum monstra, infernales piratæ, persecutionum amarities. Mare, in quo Scyllæ sunt tentationum, Charybdes flagitiorum, Syrtis passionum, scopuli concupiscentiarum; mare, quod collidunt tempestates, junctisque viribus adeo tumidum faciunt, atque turbidum infernales furiae, ut videantur uno prorsus hiatu sorbere fidos Filii tui, o « Spes utriusque mundi (S. Germ. hymn. 4 *De Virg.*), » servulus. Illic extremo versor in periculo, quamquam istud ampliat cor meum, quod dum stillantibus oculis optatum circumspicio sidus, quo tutum per tam frequentes mortis umbras atque imagines iter emittar, affulgeat mihi e cœlis lux tua serenissima, o « Splendor sideris innocidui (Buteo in *Hymn.*), » Stella maris hujus illustrissima, lucidissima; ita enimvero mox ut nomen tuum præcelsissimum inaudiunt, et rimantur sacri doctores Hieronymus (*De nom. Hebræor.*) atque Bêda (*In^{c.} 1 Lucæ*), et ipsa quoque Ecclesia, aiunt, Mariam idem esse ac *Stellam maris*. Quamobrem lætus ingenti gaudio, procumbo in faciem meam, teque saluto ex intimis præcordiorum medullis, o clarum, o dulce, o fortunatissimum sidus, et ad radios tuos spero, optatum me ad litus paradisi appulsum. Tu, o *Stella* **138** *maris, succurre cadenti, surgere qui curat famulo*: profecto enim ego sum eadens ille, qui iturus proxime est in abyssi præcipitium, nisi tu, o *Stella vitæ* (S. Hesych. orat. 2, *De Deipar.*), succurras pereunti, qui video meliora, deteriora sequor. Ne abscondas, oro, mihi lucem tuam, memor, o « Ilustre luminis inexhausti palatium, » Stellam, et maris stellam te esse, cœloque affixam, non ob sublimitatem tantum, ac eminentiam tuam, sed meam etiam, ac totius hujus turbulenti Oceani necessitatem: *Sancta Maria, ora pro me*.

Cum mundum istum fabricata fuisset potens omnium Dei manus, cœlum efformavit stellis, sideribusque aptissime distinctum et ingemmatum, easque inter faces unam posuit qualitatibus effectisque cæteris omnibus superiorem; stellam, inquam, maris, navigantium Cynosuram: haud secus accidit in Ecclesiæ formatione; hanc fecit cœlum novum stellis novis, sanctis, aio, quorumvis ordinum, statuumque prælustrem, quibus tamen omnibus virtute, effectisque potentiorē addidit te, Virgo, « Stellam in medio nebulae, quæ summo splendore coruscans orbem subditum splendidioribus radiis incoloras » (S. Petr. Dam. *Serm. de Assumpt.*).

Cœlum dicunt oracula Scripturarum extensum, stellatum, clausum, apertum, altum, humile, præparatum, novum, mensuratum, igneum, æneum, tenebrosum, securum, solidum, roscidum, intelligens, loquens, audiens, benedicens, destruens, confitens, pluens, tremens, tonans, dormiens. Ex-

tensum: *Extendens cœlum sicut pellem* (Psal. ciii, 2). Stellatum: *Species cœli gloria stellarum* (Eccli. lxiii, 4). Clausum: *Si clauso cœlo pluvia non fluxerit* (II Paral. vi, 26). Apertum: *Cœli aperti sunt super eum* (Matth. iii, 16). Sublime: *Altitudinem cœli quis dimensus est?* (Eccli. i, 2.) Humile: *Inclinavit cœlos, et descendit* (Psal. xvii, 10). Præparatum: *Quando præparabat cœlos aderam* (Prov. viii, 27). Novum: *Vidi cœlum novum, et terram novam* (Apoc. xxi, 1). Mensuratum: *Mensus est pugillo aquas, et cœlos palmo conclusit* (Isa. lx, 12). Ignitum: *Cœli ardore solventur* (II Petr. iii, 10). Æneum: *Cœlum quod super te est, æneum sit* (Deut. xxviii, 25). Tenebrosum: *Induens cœlum tenebris* (Isa. l, 3). Secutum: *Respice de cœlo firmissimo habitaculo tuo* (II Paral. vi, 21). Solidum: *Cœli solidissimi, quasi ære fusi sunt* (Job, xxxvii, 18). Roscidum: *Cœli dabunt rorem suum* (Zachar. viii, 12). Loquens: *Cœli enarrant gloriam Dei* (Psal. xviii, 1). Intelligens: *Fecit cœlos in intellectu* (Psal. cxxxv, 5). Audiens: *Audite, cœli, quæ loquor* (Deut. xxxii, 1). Benedicens: *Benedicite, cœli, **139** Domino* (Dan. iii, 63). Desinens: *Cœli sicut fumus liquescentes* (Isa. li, 6). Confitens: *Confitebuntur cœli mirabilia tua, Domine* (Psal. lxxxviii, 6). Tremens: *Columnæ cœli contremiscunt* (Job, xxvi, 11). Pluens: *Aperiet Dominus thesaurum suum, optimum cœlum, et dabit pluviam* (I Reg. xii, 17). Tonans: *Dominum formidabunt adversarii ejus, et super ipsos in cœlis tonabit* (I Reg. ii, 10). Dormiens denique: *Concentum cœli quis dormire faciet?* (Job, xxxviii, 57). Et hæc simul omnes metaphora, atque prolepses, exprimiunt aptissime ea quæ in Ecclesia accidunt Christi, novo illo cœlo, paradisu assidue aspiranti.

Illa enim diffusa est charitate, stellata virtutibus, clausa majestate, aperta benignitate, nova puritate, sublimis sanctitate, humilis dilectione, præparata comitate, mensurata maturitate, ignita fervore, ænea sonoritate, obscura persecutione, secuta veritate, solida firmitate, roscida predicatione, intelligens revelatione, loquens divina laude, Audiens jussorum executione, benedicens gratiarum actione, diffuens pietate, confitens fide, pluens devotione, tremens timore, tonans correctione, dormiens denique mentali sopore. O cœlum, vere cœlum! cœlum ejus stellæ ac sidera sunt sancti.

Claræ sunt stellæ, clarissimi sunt puritate sancti; scintillant stellæ, scintillant charitate sancti; cœlum exornant stellæ, Ecclesiam sanctitate decorant sancti; illuminant stellæ, precibus suis illustant sancti: quos inter tu, Virgo, « Sancta sanctis sanctior (Andr. Cret. orat. 2 *De Assumpt.*), » emicæ clarissima, candidissima, serenissima; ultra allatas nempe stellarum constitutiones, si cæ situ altissimæ sunt, « tu sola Deo excepto cunctis superior existis (S. Epiph.); » si stellæ a stabilitate nomen mutuarunt, tu « Firmamentum es omnibus fir-

mamentis firmitus (S. Bern., serm. 3, in *Salve*); si stellæ lucem effundunt absque diminutione sui, tu « Mater es matrum, Virgo virginum, Stella stellarum, luminis Porta (*Alterc. Synag. et Eccles. S. Joseph. Græc.*), » lumen dispensans nullo lucis tuæ defectu; si stellæ datæ sunt, ut *sint in signa, et tempora*, tu, « Splendor ævi fulgentissime et illustrissime (S. Ephrem), » tu, inquam, Virgo, data es signum plenitudinis temporum, quo misit Deus Filium suum in mundum, legemque exinanivit gratia. Imo, o Virgo, « Porta Solis ex alto progressi (S. Joseph. Græc.), » quia prærogativas præ sanctis omnibus habes rarissimas, et virtutes operaris in hominibus admirandas, *Maria es, Stella es Maris.*

140 Duo sunt mundi poli, quorum alter occultus est nobis, diciturque meridionalis, alter manifestus, ac patens oculis, et dicitur aquilonaris; immotus uterque et stabilis, quorum innixus firmitati mundus suos legit et agit circulos. Meridionali vicina est stella, Polaris alio vocata nomine, *Stella maris*. Tuus, o Virgo, Filius uterque est polus, scilicet principium et finis, alpha et omega. Ipse in meridie divinitatis suæ occultus est nobis; patet oculis nostris in aquilone humanitatis. Ad meridionalem polum clamat amans anima: *Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie (Cant. 1, 6).* Aquiloni accinit Jobus: *Ab aquilone aurum venit (Job. xxxvii, 22);* lytrum illud redemptionis nostræ, quo empti sumus pretio magno, sanguine quasi agni immaculati Christi, et incontaminati (*1 Petr. 1, 19*). Tu vero, o « Virgo sidus inclytum, illustrans omne sæculum, per quod dies, et tempora assumunt vitæ lumina (S. Odilo, *De Nativit. Virg.*), » tu illa es Creatura, quæ reliquarum omnium Christo Deo vicinissima præbitis ei purissimis sanguinibus tuis, brachiis astrinxisti illum, uberibus lactasti, fasciis involvisti, osculis delinivisti, amplexibus nexuisti, postea et aliis servitiis cumulasti, docenti adhæcisti, cruci affixo astitisti; nunc in cœlis dextræ illius et throno assidere proxima jussa fuisti; vere, o vere *Polaris stella, vere Maria, vere Stella maris.*

Incorrupta est stella maris, et lucis genitrix; tu intaminata Virgo, « e qua stella fulgidissima, Christus lux mundi exstitit. » (S. Ephrem.) Altior cæteris est stella maris, tu supereminens universis. Maxima in te est stella maris, minima prope aspectibus nostris; summa et maxima tu ut sis, parva voluisti apparere oculis nostris. Inocidia est maris stella; nulli tu unquam navi alicujus occasui subjecta: trahit stella maris ferrum ad magnetem; trahis tu peccatores ad Christum. Obversa est aquiloni maris stella; inferno tu adversa. Dux demum nautarum est stella maris; tu ductrix es animarum, mare hujus mundi amarum sulcantium. Ad te igitur respiciunt universi; sancti, ut vacuas cœlorum sedes adimpleant; flammis purgantibus detenti, ut e suppliciis eva-

dant; vates ævo nostro superiores, ut prophetae fideles inveniantur; nobiscum viventes, ut a calamitatibus **141** absolvantur; nobis posteriores, ut salutem assequantur. Hos tu, o « Astrum non occidens, magnum Moem inducens mundo (Buteo, in *Hymn.*), » omnes in me misero et infortunato effectus operare; perfringe cor meum ferreum ad amorem Filii tui, et dirige naviculam animæ meæ ad portum paradisi.

Hæsitabant infidelitatis maris Orientis reges, Caspar, Melchior, et Balthasar, sed complacuit bonitati Domino educere illos ex erroribus suis, eosque facere credentium principes. Misit eapropter insolens illis lumen, stellamque destinavit totum adeo mundum collustrantem. Hæc regum dux fuit, et comes, donec Salvatori invento auribus, myrrhæque pependerunt tributum. O Virgo, « Sidus solem illuminans, stella Solem procreans, cujus ductu ad patriam transfretamus (Petr. Dam. *Alterc. Synag. et Eccles.*), » te dicunt doctores plurimi in regia illa stella fuisse effigiatam, in illa tuam apparuisse faciem, medium illius te insedis dulci puerulo onustam, ea re admonentes, te esse Stellam illam quæ illustrat animos nostros, quæ nos e tenebris educit ignorantiarum, quæ ad Deum nos adducit aurum dilectionis, thus devotionis, myrrham poenitudinis allaturos. O Maria, « sola ex omni parte laudabilis (S. Joseph Græc.), » dudum jam versor ego in infidelitatis Oceano; etsi enim credo quidquid credit Ecclesia mater, et mihi videor etiam pro fide ista vitam positurus; tamen, quia operibus non attestor, et consequor fidem istam, jaceo et fluctuo in vitiorum profundo, et ex eo emergere cupio, o Virgo « divinæ bonitatis suppetitrix (Buteo, in *Hymn.*), » Percurre igitur ad te, et supplico tibi enixissime ne abscondas lucem tuam a me, ne interdicas mihi gratia tua; qui enim sequitur te non ambulat in tenebris, non errat, non deviat, non perit; qui tibi supplex accedit, ejus tu spem non confundis; qui cogitat te, illum tu amplecteris, et solaris; qui spem ponit in te, timores non sentit; qui ducem te habet, propitia te pervenit, et portum attingit: dignare me itaque bonitate, et luce tua; ecce enim sequor te, supplico tibi, cogito te, ducem eligo te: *Sancta Maria, ora pro me.*

142 IV. — *Maria est Domina, et Dominans.*

Quamquam, o Virgo « Miraculum super omnes miraculorum fines elevatum (S. Joseph Græc.), » humilem te appellasti ancillam, cum in Dei Matrem electæ cœlestis nuntium attulit paranympus arcum, tamen est verum, et toti decantatum mundo, Dominam te esse, et imperatricem totius universi; ita enim et angeli te honorant, et adorant homines. Etiam sapiens illa Abigail famulam se vocitabat et ancillam Davidis, jam licet illius conjugio initiata; et Esther eo pariter vocabulo seipsam denominarat, regio quamvis Medorum,

Persarumque diademate fulgida : tu itaque Virgo, undique purissima Numinis Sponsa (Eccl. Græc.), ancillam Domini te appelles licet, Domina es nihilominus servorum, atque quarumvis creaturarum illius : quo te pridem nomine consalutarunt devotissimi tui Hieronymus, Chrysologus, Eucherius, Anselmus, et Damascenus (1), uno astruentes spirito, nomen tuum illustrissimum Syris idem esse, quod *Domina*, ac *Dominans*; firmatque interpretationem Ecclesia accinens tibi : *O gloriosa Domina, excelsa super sidera.*

Priusquam mundo nascereris, dominium tuum proclamavit universi Dominus; enimvero ubi de dominatu Filii tui vaticinatus est Isaïas : *Multiplabitur ejus imperium* (Isa. ix, 7), adnotavit Galatinus, contineri bina hæc vocabula : *Maria Domina*. Voluit nimirum veritatis Spiritus exprimere te, quæ futura Dei Mater eras, ea pariter maternitate dominandi jus in omnem prorsus creaturam esse obtenturam : « Gratia enim, » ait tuus, vere Amanuensis, Damascenus (l. c.), « gratia (hoc enim sonat Annæ vocabulum) Dominam parit, id enim Mariæ nomine significatur; nam revera Domina facta est omnium creaturarum, cum conditoris omnium effecta est Mater. »

Hujus tui imperii, atque dominationis, etiam Eva olim umbra fuisse creditur; quia et ipsam aiunt tacito suppressoque nomine Dominam esse a reum **143** omnium factore appellatam, antequam creatam; siquidem eo tempore, quo is dixerat : *Faciamus hominem ad imaginem, et similitudinem nostram, et præsit piscibus maris, et volatilibus cæli et bestiis, universæque terræ, omnique reptili, quod movetur in terra* (Gen. i, 26) (viden' dominatum?), necdum fuerat Mater illa dolorum e latere Adami educta. Et certe haud est difficile tam e Scriptura hac eruere, quam e loco, quo fuit Mater ista hominum creata. E Scriptura, quod dominium absolutum liberumque primo Geneseos capite promulgetur, Evæ formatio, in secundo. E loco, quod dominatus fuerit designatus, Adamo in campo Damasceno existente, Eva postmodum in paradiso fabricata. Quare posteaquam explicuit mundi creationem textus sacer, descripsitque Domini codicillos homini in creaturam prope omnem a Deo rerum Conditoro permittendi; tum primum diserte attexit, Adamum esse in paradysum tractum : *Tulit, inquit, Dominus Deus hominem, et posuit eum in paradiso voluptatis* (Gen. ii, 15), et hoc in loco Eva fuerat formata.

Cæterum non est locus, in quem non porrigat se imperium tuum; non est personarum status, cui non domineris, o « Angelorum et hominum Decus (S. Jos. Gr.)! » Si enim Evæ simul et Adamo tributum fuit dominium in pisces maris, volucres cæli, et animantia terræ : *Dominamini piscibus maris, et volatilibus cæli, et universis animantibus, quæ moven-*

tur super terram; tu, « o Salus omnium, quotquot assiduè tibi vocibus gratulantur, ac plaudunt (id.), » tu, Eva innocentior, cum meliori Adamo Filio tuo principatum habes in dæmonia, seu pisces maris; in angelos, velut alites cæli; in homines, ut terræ animantes.

Adumbrant pisces maris, dæmonia inferni; tu enim pisces in amaritie sunt Oceani, ita dæmones in acerbitate supplicii; voraces sunt pisces, animarum avidissimi dæmones, illo delineati pisce, qui innocuum invaserat Tobiam. Illos ingurgitant pisces, quos faucibus apprehendunt; illos rictu suo hauriunt dæmones, qui injurii Deo vivunt incurii sibi, similes immani illi belluæ, quæ vivum deglutivit Jonam. Piscis pisci est lupus; dæmoni est in dæmones odium. Pisces erant obnoxii dominio Evæ; **144** dæmones subjecti tuæ, o Virgo, potestati. Tu, o gloriosissima, « quæ redimendis mortalibus vitam peperisti (Mænea, 4 Janvar.); » tu es illa cui ex æterno decreto, oraculoque perimendi sunt hi Tartarei pisces, agendi in fugam spiritus infernales; hoc enim est opus, hic labor tuus, quando hisce piscibus minitatus est de te Maximus Deus : *Ipsa conteret caput tuum* (Gen. iii, 15). Hinc ad præsentiam tuam contremiscunt, fugamque ad solum nominis tui sonitum capessunt, haud secus ac Penelope illa :

Nomine in Hectoreo pallida semper eras.

Dagonis idolum cultum olim Palæstinis in terram corruit arca Dei præsentem, corruit, in frusta abiit, collisum est. Diabolus hoc idolum est, sceleratorum Deus; et nec inidonee; quando et Dagon ille capite piscino fuit, ut piscis est diabolus; tu vero, o Virgo, « Arca es viva et animata (S. Method in Hypap.), » in qua erat quieturus olim Maximus Deus : ad tuam igitur præsentiam corruunt idola isthæc, hi Dagones piscini, infernales larvæ; corruunt, in partes diffugiunt, colliduntur, conteruntur; tu siquidem es *Maria*, tu *Domina* es, et *Dominans*, tuum est imperare fœtidis istis et venenatis piscibus. O Mater Altissimi, « Arca Spiritu deaurata, quæ excepit totius sanctificationis thesaurum (Buteo in Hym.; S. Chrysipp., Orat. de Deip.), » deturba, et ad terram allide infernale idolum, quod pavendum nimis observatur oculis meis; adjuva me, et præsto mihi esto, dum pisces atri Phlegethontis hiantibus in me faucibus involant, ut miserum me deglutiant : *O Maria Domina magna, bona Domina, Domina rerum, Sancta sanctorum, Regina cælorum, sancta*, inquam, *Maria, ora pro me* (S. Anselm. Alloc. 26; S. Bernard. in Salve).

In volucres etiam cæli accepit imperium Eva, tu in angelos habes, Maria; nam hi sunt cæli alites. Tres autem potiores volucrum sunt qualitates, visus acies, motus velocitas, et situs altitudo; in

(1) SS. Hier. De nomin. Hebr.; Chrysol. serm. 146; Eucher. lib. ii; Anselm. De excell. Virg. c. 7; Damasc. De fide.

altis quippe habitant, celerrime volant, et eminus vident. His etiam angeli qualitatibus pollent; nam intellectum habent adeo elevatum, ut ipsas rerum penetrent causas, et Deum earundem principium cognoscant; motu sunt ita veloci atque pernici, ut instantaneum eum dicat subtilis Scotus (*Sent.* II, dist. 2, q. 11). Est situs eorum tantæ sublimitatis in contemplando, tantæ in affectibus celsitudinis, ut Deum, quo fruuntur in empyreo, ament **145** irremisere, et intueantur clarissime, visi eapropter Joanni apostolo volucrum instar volantes per medium cæli (*Apoc.* XIV, 6). Hisce tu imperas, o Virgo, *Domina nostra sanctissima, immaculata* (SS. Jac. et Marc. in *Liturg.*), cui idcirco cantat Ecclesia Filii tui Sponsa: *Ave, Domina angelorum*: quibus naturæ donis inferior sis, quamvis superior tamen existis gratiæ muneribus, Mater es enim Dei, indeque *Domina* universi.

Comitabantur Estherem dominam suam duæ simul ancillæ, quarum alteri innitebatur præ deliciis, altera defluentia in humum vestimenta sustentabat. Tu, o Virgo mystica, es Esther, duæque famulæ illæ angelica sunt et humana natura. Illi tu inniteris præ deliciis gratiarum, tuamque sustentat illa volentissima teneritudinem. Hæc vestimenta tua, tuas, inquam, virtutes; exempla, dona ac munera colligit, utraque amplitudini ac majestati tuæ cum voluptate obnoxia, quia « Regina et Domina es utraque sublimior. » (S. Ephrem.)

Fuit denu Evæ dominatus in terræ etiam animantia; tibi potestas est, « Domina potentissima, sapientissima, opulentissima, indeficientissima » (S. Bonav. *Specul.*), « in omnes omnino homines et creaturas. Probaturus olim Græcorum aliquis, filio suo unice sibi dilecto omnes parere imperii sui urbes, hoc fuit usus argumento: paret filio meo conjux mea, pareo ego conjugi meæ; mihi parent urbes meæ, omnes igitur domini mei urbes nutui parent filii mei. Etiam ego tali ad te, o Virgo, « gloria luti nostri » (S. Hesych., *Orat. de Deip.*) « argumento utor. Paruit tibi Filius tuus rerum Dominus, Filio tuo ut pareant creaturæ prorsus omnes oportet; tibi igitur subjecta est omnis omnino creatura, igitur et tota etiam hominum universitas: Maria es igitur, Domina es, et Dominatrix. »

Nec est ullus adeo titulus, aut jus, o « Domina nostra sola » (S. German. *De Præsent. Virg.*), « quibus acquiritur dominium, quo tu non gaudeas eminenti gradu, o Virgo. Electione ad dominium pervenitur, ut in Ecclesiarum prælatis contingit; tu electa es ab æterno Verbi Mater, quapropter et accinuit tibi divinus Psaltes: *Elegit Dominus Sion, elegit eam in habitationem sibi* (*Psal.* CXXXI, 15). Elegit nempe te maximus Deus novem mensium habitaculum, gratiarum perenne domicilium, gloriæ fulgentissimum thalamum. Successione etiam tenetur principatus, **146** Unde est illud, ut si

quid acquiritur filii necdum emancipati, id non sibi aquirant, sed patri. Tuus itaque Filius, quem tua nunquam emancipasti sollicitudine, cura, amore, cum passione sua mundum acquisiverit universum, dominiumque adierit totius creaturæ (quæ quidem omnia ipsius exstant potentia), sitque illi *data omnis potestas in cælo et in terra* (*Matth.* XXVIII, 18): ea tibi omnia acquisivit, jureque materno successisti in hæc omnia illius bona, adeo ut si Dominus ille sit omnium omnino rerum, earundem et tu sis Domina; si Rex ille, tu Regina; si ille sit Imperator, tu sis Imperatrix omnium. Pretio item dominium obtinetur. At cum Christus Dominus meus Filius tuus genus humanum universum redemit, haud usus est ad id alia, quam propria tua moneta, carne nimirum, et sanguine tuo, e tuis omnino purissimis sanguinibus assumpto, tuæque libera, prompta, ac devotissima voluntate illi communicata: *Redempti enim sumus non corruptibilibus auro, vel argento, sed pretioso sanguine* (*I Petr.*, I, 18). Certa proinde ratione debetur tibi, quidquid pretiosissimo isto lytrò fuit acquisitum, præterquam quod si ille Dominus audiat, cui necesse non sit aliena ope juvari; quemadmodum de Deo rerum omnium Domino David cecinit: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges* (*Psal.* XV, 2): vere Domina tu sis, cum rerumstrarum nulla tenearis necessitate, bono omni plenissima, affluentissima, quippe « gratiarum Dei » non solum Thesauraria, sed adeo « Thesaurus ipse omnis sanctitatis sanctissimus; » Thesaurus « vitæ immarcessibilis; » Thesaurus « amoris Dei; » Thesaurus « totius bonitatis; » Thesaurus « misericordiæ incomparabilis, salutis Thesaurus; » Thesaurus « sacratus gloriæ; Arca vere regia, Arca pretiosissima, quæ excepit totius sanctitatis, bonitatis, et plenitudinis thesaurum (1); quæ dicere merito potes, *In utraque Jerusalem potestas mea* (*Eccli.* XXIV, 15).

Ut porro nullus est aut hominum, aut angelorum status, ad quem tuum non extendas imperium, ita dicere fui orsus, nullum esse locum, quo tua non pervaserit dominatio, superi, medioximi, infimi; cælum, terra, purgatorium, tartarus tuum adorant sceptrum, suas tibi deferunt coronas; jure ut dicas: *Cyrum cæli circuivi sola, profundum abyssi* **147** *penetravi, et in fluctibus maris ambulavi, et in omni terra steti, et in omni populo, et in omni gente primatum habui* (*Eccli.* XXIV, 10). Cælum ergo tuis obsequitur jussibus; quod tu Regina obambulas, utque pro nobis solliciti sint, sanctorum quemque invitas: « Te enim, ait Anselmus tuus (*de Orat.*), tacente nullus orabit, nullus adjuvabit, te autem orante, omnes juvabunt, orabunt. » *Profundum abyssi penetrasti*, quia frementes licet, atque tremantes, tuo tamen imperio obnoxias habes tartareas legiones, spectra hominum saluti inimica,

(1) Andr. Cret., or. 2, *De Assumpt.*, idem, *De Salut. Angel.*; Method., *De Hypop.*; Theosterict.

in Canon.; Mænea, 21 nov.; Gregor. Neocæsar., or. 1, *De Annunt.*

calcaneo tuo insidiantia, pede tuo intaminatissimo contrita. *In fluctibus maris ambulasti*, purgatorios illos ignes, fluctuum instar sese volutantes, nec perpetuum tamen inundantes, sed sensim subsidentes, desinentes intacta pertranseundo, et luentes animas ad gloriæ portum educendo. *In omni terra stetisti, et in omni populo, et omni gente*, quia non est homo in mundo, sive bonus odor tibi sit, sive mastyx tuus, qui tuis non utatur beneficiis, tuo non subiaceat nutui, vel spontaneus, vel invitus. Etenim « Sicut omnium es Regina, ita cura est tibi de omnibus, ut non sit, qui se abscondat a calore tuo, dilectione tua, tua potentia. »

Dominaris igitur in cœlo, o Domina misericordiæ, « Regina potentiam habens inexpugnabilem (Guil. Paris. in *Rhet. divin.*; S. Andr. Cret., or. 2, *De Assumpt.*); » dominaris, inquam, in cœlo maiestate tua; dominaris in inferno potentia tua; dominaris in purgatorio clementia tua; dominaris in terra pietate et sollicitudine tua; dominaris iniquis, ad meliora inducens illos; dominaris justis, in bono conservans eos; dominaris tepidis, ad calorem inflammans ipsos; dominaris vivis, mortem arcens illis; dominaris mortuis, ad vitam revocans eos; dominaris omnibus sive quæ supra, sive quæ intra, sive quæ extra, sive quæ circa, sive quæ infra nos sunt: *Beatam te dicunt omnes generationes, quia fecit tibi magna qui potens est* (Luc. 1, 48, 49). « Magna in terris, ait devotissimus tuus, ac sapientia plenus Idiota (*De Virg.*, part. xiii, cap. *Contempl.* 7), « exaltans te super homines; magna in cœlis, elevans te super angelos; magna in infernis, subjiciens tibi universas potestates. Tuum imperium attingit a mari usque ad mare, quod etiam ex dono Filii tui benedicti attinget a fine usque ad finem fortiter, et cum eo disponet omnia subviter. »

Bene ergo et optime acclamant nobis angeli nostri, si in tuo deficiamus servitio, 148 tuumque negligamus, Virgo, quo tenemur tibi, devotionis pensum atque tributum, quod intimavit olim Agar fugitivæ angelus: *Revertere ad dominam tuam, et humilare sub manu ipsius* (Gen. xvi, 9). Revertere, revertere, misella anima, ad Dominam tuam tam potentem, tam bonam; instaure pristinum fervorem tuum; memento officii ac muneris tui, quo dudum astricta es tantæ potestati, tantæ bonitati; neglectus tui veniam ora, culpam deprecare, et sæpius ingemisce: O mundi Regina præcellentissima! si intepescere hactenus permisi in me amorem tuum, meamque in te observantiam; si debitam subtraxi tibi reverentiam meam; si frigus contraxi in amore tuo, pœnitet me intime cessationis meæ: indulgeri obsecro stultitiæ meæ; ecce, « Domina misericordiæ, mœoris obliteratio (Guil. Paris. loc. cit.; Damasc., or. 2, *De Assumpt.*), » ut Agar, anima mea revertitur ad te; humilio, subjicio, recens offero, voveo me potenti manui tuæ. Quæso, o Virgo « veni Vena (Richard.

de S. Laurent. in *Cant.*), » ut si ut principis est magna et ingentia donare, tu quæ principatum omnem excedis, adinstar Assueri dona sua pro magnificentia regia profundentis, hodie indigno mihi grande istud misericordiæ tuæ donum imperiariis, ut ores pro me Filium tuum, quatenus omnia mihi condonet, tuaque gratia, gratiam mihi suam abundantius restituat; tibi autem serviam post illum ferventissime, constantissime: *Sancta Maria, ora pro me.*

V. — Maria est Mare amarum.

Dum attentus, o Virgo, quæ « redimendis mortalibus vitam peperisti (*Men.* 4 Januar.), » mecum ipse considero innumeras illas gratias, quibus ornavit te Altissimus; dona item, quæ tui causa effusissime in nos profundit, miranda insuper, quæ tuo interveniente merito operatur quotidie; viscera dehinc tua aspicio pietate plenissima, videoque te stantem juxta crucem, in qua pallida extenduntur Unigeniti tui 149 membra, ubi integros lacrymarum fontes emanâs ex oculis tuis innocentissimis; et inter hæc omnia lætabundus partim, partim gemebundus indago, qua possim metaphora exprimere diversissimos hosce status tuos, cum Jeremia proclamans: *Cui assimilabo te, Virgo filia Sion*; non occurrit aptior mihi imago, neque ulla congruentior similitudo, quam ut eodem vate Mare te amarum appellem, dicamque: *Magna est velut mare contritio tua* (Thren. ii, 13), quando et Chrysologus, et Bonaventura, et alii doctores eximii nomen tuum venerandum interpretantes, id aiunt *Mare amarum* esse.

Creaverat Deus totam istam mundialem machinam, cœlos continentem et elementa, tam eleganti miroque ordine, ut lucidi illi orbes includerent ignem, ignis ambiret aerem, aer circumdaret aquam, aqua denique sepiret terram; terra vero habitari ut posset, aquarum vastitatem certis astrinxit locis, earumque congeriem mare appellavit: *Congregentur aquæ, aiebat, in locum unum, et appareat arida. et congregationes aquarum appellavit maria* (Gen. 1, 9, 10). Ast ubi idem ipse Deus tam concinne productum peccato mox fœle contaminatum resanare veluit mundum, novam fecit aquarum congregationem, non eam turbidam quidem, et permistionibus, ut prima illa fuit, obnoxiam; sed gratis, donis, virtutibus limpidissimam, claram, pellucidam; eaque fuit dignissima tua persona, Virgo serenissima, appellata ut illa *Maria*; sic tu *Maria*. Perfecta illa priorum aquarum congregatione, terra hominibus domicilium fuit, hac tua Virgo virtutum gratiarumque congerie ipse homo factus est habitatio Deo. Per illam terra apparuit arida et siccæ; per hanc tu florida es et secunda. Illa vehiculum fuit Spiritus Domini; tu Sponsa, tu Nympha, tu sacrarium es Spiritus sancti.

Et vere, o « Mater supra naturam, Virgo secun-

dum n. teram (S. Sabbas), » qua potuisset unquam aptiori imagine describi affluentia gratiarum tuarum, immensitas amoris tui, et efficacia virtutis tuæ, præ maris encenio? *Omnia flumina intrant in mare* (Eccle. 1, 7), in te tota gratiarum diluvia, vocat igitur te *gratiarum Abyssum* Damasceus tuus (orat. 2, *De Assumpt.*), *gratia plenam* Archangelus, *Superplenam* Bernardus.

150 Tria sunt adeo gratiarum flumina : gratiæ gratis datæ primum ; gratum facientis, secundum ; privilegiorum, tertium. Tribuit primum Deus utilitati alterius, et resultat etiam in commodum habentis, si rite utatur illo. Donat alterum merito possidentis, facitque id hominem justum, pium, sanctum, Deo charum. Largitur tertium bono tam accipientis, quam proximi id non habentis, facitque personam æque Deo spectabilem, atque hominibus. Omnia hæc flumina intraverunt in te, o « Mare habens gemmam Christum (S. Epiphani., *De laud. Deip.*), » indeque dicis : *In me omnis gratia viæ, et veritatis, in me omnis spes vitæ et virtutis.* (Eccli. xxiv, 25.)

Ingens est flumen *Gratiæ gratis datæ* ; id enim hominem facit modo sapientem, modo fortem, modo linguis variis loquentem, modo rite interpretantem, modo futura prænuntiantem, modo hanc, modo aliam virtutem operantem, ut describit prolixè Apostolus : *Alii, ait, datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alii fides, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii operatio virtutum, alii gratia sanctorum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum, dividens singulis* (Spiritus sanctus) *prout vult* (I Cor. xii, 8-11) ; » et hoc flumen magna in te abundantia influxit, o Virgo. *Templum Virginitatis* (Theoph.), Hieronymo de te attestante : « Cæteris gratia da ut per partes, Mariæ tota se infudit gratiarum plenitudo. » Non est angelis gratia in cælo, non hominibus in terra, quæ non intret in te, o Mare gratiosissimum. In te enim influxit amor ardentissimus Seraphinorum, sapientia profundissima Cherubinorum, stabilitas firmissima Thronorum, auctoritas admiranda Principatum, imperium amplissimum Dominationum, eminentissima facultas Potestatum, stupendissima prodigia Virtutum, celsissima dignitas Archangelorum, protectio vigilantissima Angelorum ; fides altissima patriarcharum, cognitio lucidissima prophetarum, doctrina sublimissima apostolorum, constantia invictissima martyrum, tolerantia perfectissima confessorum, puritas integerrima virginum ; fecunditas fortunatissima conjugatorum ; sanctimonia, virtutes, dona omnium omnino qui fuere unquam, sunt, erunt, aut esse poterunt recte, præclareque operantium.

151 Sed quoniam flumen istud, gratiarum, inquam, gratis datarum, minus est cæteris, quod per capalem effluat nunc mundum, nunc etiam sordidum, quia malis æque commune est, atque bonis (nam et Saul fuit inter prophetas Davidis hostis,

et Caiphas Domini parricida), crescit in te, o *castitatis consummatissimæ Virgo*, aquarum abundantia *gratiæ gratum facientis* ingressu, qua fuisti utique purissima, sanctissima, Deo Opt. Max. præ omnibus creaturis acceptissima, donis sancti Spiritus, supra quam dici possit affluentissima, qui proinde ipsemet celebravit te, dixitque : *Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra es?* (Cant. iv, 1.) Nec exaruit in te unquam flumen istud, sed veluti primo conceptionis tuæ momento concessum est tibi, ita crevit, auctumque est novo semper gratiarum affluxu, factumque est *in fluvium maximum, et in aquas plurimas* (Esther. xi, 10), vastas, maximas, cæteris omnibus sanctis beatisque impermeabiles *redundavit*.

Rigabatur terrestris paradisos flumine, quod et loco, unde scaturiebat, et alveis, in quos se exonerabat, et virtute, qua pollebat, erat admirandum ; quippe erumpebat e deliciarum loco, manabat, divisus per ipsam paradisium alveis, terramque faciebat prima mox humectatione mire fertilem : *Fluvius egrediebatur, ait Scriptura, de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde dividitur in quatuor capita.* (Gen. ii, 10). Gratia gratum faciens est flumen istud, quæ in cælis deliciarum loco prognata, te Virgo « *Paradise mystice, illaborate germinans* (Cosm. Hierosol. *De S. Cruce*), » permeavit uberrime, fecitque adeo fertilem, ut sola protuleris fructum, angelis æque in cælo, ac mortalibus in terra suavissimum, desideratissimum. Hoc porro gratiæ flumen et ipsum quatuor in te, Virgo *Fons signate* (Cant. iv, 12), capita sinusque reperit ; siquidem bonum voluisti fervide, voluitum operata es strenue, in operato peræverasti assidue, indeque pertigisti ad coronam æternæ gloriæ.

Ne vero ullum esset gratiæ flumen, quod in te, « o sacrosancta Virgo, omni gratia plena (S. Sabbas), » non exundaret copiosissime, fluereque in te, mare profundissimum ; fecit Deus ut caderent etiam in te limpidissimæ privilegiorum aquæ, illæque tanta cum effluentia, ut nec **152** primam similem visa sis nec habere sequentem.

Scribit Joannes vidisse *se-fluvium aquæ vivæ, splendidum tanquam crystallum, procedentem de sede Dei, et Agni, in medio plateæ, ex utraque parte fluvii lignum vitæ afferens fructus duodecim* (Apoc. xxi, 1, 2). Privilegiorum tuorum, o Virgo, « *Paradise, ex quo flos immortalitatis germinavit* (S. Sabbas), » est flumen istud. *Flumen aquæ vivæ*, quia ad vitam mundo redintegrandam concessa tibi a Deo sunt privilegia tua. *Flumen splendidum tanquam crystallus*, quia fidei est flumen. *Flumen procedens de sede Dei et Agni*, quia a Patre simul, et Filio emanarunt in te prærogativæ tuæ. Flumen, quod *per medium decurrit plateam*, quia in te exundat, « *Virgo, Civitas animata, de qua gloriosa dicta sunt.* » (Gregor. Nicomed., *De Præsent. Virg.*). Ex utraque hujus fluminis parte *lignum est vitæ*, quia in te, et

Matre, et Virgine omnipotentia effulget et amor Christi Filii tui, nunc Dei, nunc hominis; nunc Dei hominis junctum; qui verum ac mysticum vite lignum duodecim omnino fructus melle nectareque dulciores progignit ex te. *Potestatis* fructum, quod gratia filius efficere potuisti ea quæ toti fuerunt mundo factu impossibilia, Deus, videlicet, homo ut fieret; femina ut Mater esset et Virgo. Virgo simul et Mater absque homine ut fecunda conciperet. *Excellentiæ* fructum, quod Deum habeas Filium, præter te, et Patrem æternum nemini alteri in cælis æque ac terris communem. *Consummationis* atque *perfectiōnis* fructum, quod summam mundo perfectionem attuleris; desiderabatur nempe feminae generatio absque viro; cum generatio jam fuisset viri sine femina, et feminae simul cum viro communis esset generatio; elevaveris insuper universum humanum genus, eam in celsitudinem, ut evahi altius ne possit quidem, cum unita sit humana natura æterno Dei Verbo, secundæ divinitatis supereminentissimæ personæ. *Compensationis* fructum; nimirum si e luto fecit hominem Deus, tu Dei Filio sanguinem tuum, tuamque carnem dedisti, ut fieret homo; si homini impressit Deus pulchritudinem imaginis suæ, tu Christum mundi Salvatorem genuisti ad similitudinem tuam; si jovit hominem Deus in fame, siti, frigore, æstu, laboribus, eadem tu confers officia. **153** *sedulitate* contentissima; si pellibus hominem vestivit Deus, tu strinxisti fasciis ipsum Deum: si homini cibum dedit Deus paradisi fructus, tu Deum lactasti ubere de cælo pleno. *Præservationis* fructum, quia pepercit Deus Adamo peccatori ob gratiam tui, ut futuræ ex illo Matris Altissimi, quando ipse in te fuit, aut futurus erat secundum corpoream substantiam, ipsius vero in lumbis jam tum tu fueras ut protoparentis filia, qua pariter de causa Noemum salvavit quoque Deus ab aquarum diluvio; Abrahamum de Chaldæorum incendio; Isaacum a paterno gladio; Jacobum a fraterno odio; Hebræorum gentem ab Ægyptiorum excidio; Moysen in scirpo, et carrecto; Davidem in Goliæ duello, et a Saulis dæmonio; adolescentium triadem in flammis medio: totum denique humanum genus a profunda abyssu. *Dispensationis* fructum, siquidem ab eo temporis puncto, quo Verbum concepisti æternum in utero tuo, facultatem accepisti et auctoritatem communicandi quasvis adeo gratias et beneficia, nihil tibi negante, nihil omitteute Filio tuo. *Servitutis* fructum, quod tibi Dei Matri obstricta sit universa creatura. *Pulchritudinis* fructum, quia, « pulchritudo es pulcherrima, pulchritudinis pulchrorum omnium summum ornamentum. » (S. Gregor. Nicomed. *Orat. de oblat.*) *Incomprehensibilitatis* fructum, quod præter divinum intellectum gratias tibi a Deo in Verbi conceptione collatas, nullus alius potest intellectus consequi. *Dominii* fructum, quia hæreditario jure, et successionis titulo Hera es, et Regina totius universi.

Nobilitatis fructum; quæ si in virtutibus sit sita, quod plurimi volunt doctorum, quis te nobilior, qua nemo est, aut potest esse, virtutibus ornatio? Quod si vero velit quispiam a majorum claritudine nobilitatis fontes derivare, quis rursum te illustrior, quæ a progenitoribus descendis omnium qui fuerunt unquam, clarissimis, senatoribus, ducibus, regibus, sacerdotibus, pontificibus? *Meritum* denique fructum, quod consensu illo tuo in Verbi incarnationem, quo mundo succurristi perditio, plus meruisti una, quam mereri possit totis possibilitatis suæ viribus tota creaturarum universitas.

154 Et fuerunt hi duodecim ligni vite fructus, isti fluminis aquæ vivæ duodeni rivuli, seu pleni potius alvei, his senæ istæ prærogativæ tuæ, o Virgo « Deo gravida (S. Theophan.), » descriptæ in duodecim illis sideribus, quæ heroinæ illius Apocalypticæ, sole amictæ, et lunæ inambulantis coronam ambivere. Hoc ut geminam illam fecerunt, *Signum magnum in cælo* (Apoc. xii, 1), ita flumina isthæc duodecim mare te effecerunt maximum in universo mundo.

Verum, o Virgo, tam ingentes sunt gratiæ tuæ sive in quantitate, ut eas solus possit potens omnia Deus dinumerare, cujus potest solius arithmetica guttulas Oceani ad numerum exigere. Sed quoniam tanta in gratiarum donorumque tuorum abundantia ad nullam assurgis arrogantiam, imo humilem semper famulam, ancillamque Dei te prodis, ampliore nobis causam præbes, appellandi te Pelagus profundum. Quemadmodum enim mare aquarum quarumcunque affluxu littus suum non erumpit, nec in terras unquam exstagnat, sed suos servat limites; et flumina licet e visceribus suis eructet, illa tamen per occultas et subterraneas venas, velut per canales quosdam emittit: ita, tu, o Virgo intemerata, et Dei Mater intaminata, etiam ista es causa immensum Marè; continens enim te intra terminos profundæ humilitatis, per beneficentiæ canales, nec tamen arcanos, sed manifestos omnibus, effundis in fideles quosque gratias; atque beneficiæ prorsus immensa innumera.

Prædixit Ezechiel exituras e templo aquas, quæ ingressuræ forent mare Mortuum, suaque in id influxu aquas illas amarissimas indolcoraturæ, et salutare effecturæ: *Aquæ, ait, istæ, quæ egrediuntur, intrabunt mare, et exibunt, et sanabuntur, et vivent omnia, ad quæ venerit torrens.* (Ezech. xlvii, 8). Tu, o « in omni sanctitate perfectissima Numinis Sponsa (S. Joseph. Gr.), » es celebre illud templum, in quod gratiarum aquæ e cælis influunt, et in nos effluunt peccatores Mortuo mari assimilés, tanta sui dulcedine ac suavitate, ut qui fueramus vitiorum vorago, stagnum fœtoris, atque turpitudinum mephitis, imo mare vere mortuum, siamus illarum tuarum gratiarum ad nos alluvione amœnus, ac salutaris torrens. **155** Quotnam, « o Virgo, universo generi humano causa salutis facta (S. Iren. lib. i, *contr. Valent.*), » diaboli effectui mancipia, ei-

que per pactum astricti, affluxu gratiæ tuæ emancipati, Deique sunt devoti? Quotiam a te infirmi sanitati restituti? Quot in mari a submersione servati? Ego, o Virgo, « Pelagus gaudii inexhaustum (S. Damas. orat. 2 *De Assumpt.*), » mare sum mortuum, vita nempe secretiori destitutus; mortuæ sunt item aquæ operum meorum, quippe meatu gratiæ carentes; amaræ totæ, quod charitatibus sint dulcedine nocuæ. Dignare me, obsecro, aquarum tuarum accursu, ut reviviscant in me omnia, fiantque intercessione et gratia tua omnia mea opera Deo meo grata, tibi vero accepta et honorifica; et mihi denique ad vitam æternam proficua, salutaria, meritoria.

Præter tamen omnia isthæc adhuc mare es, o Virgo, « Fons inexhaustæ aquæ viventis (Buteo, in *Hymn.*): » siquidem te mediante operatus est Deus, et operatur etiamnum, quæcunque egit olim in mari, et per mare. Submersit durum ac fastuosum Ægypti regem in maris undis; exstinxit per te peccatum, ejusque suasorem dæmonem comminuit; sedit juxta mare Christus; quievit in gremio tuo, qui factus est ex te Christus. Ambulavit quoque supra mari Christus, e cælis ad nos per te pertransiit, qui fuit et noster erit æternum Christus. Jactantes in Galiliæ mari retia Petrus et Andreas scholam adierunt Christi; qui in te desideria sua projicit, amicus fit Christi. Tu illud es mare, de quo cecinit David: *Tu confirmasti in virtute tua mare (Psal. LXXIII, 15)*, quia suprema te Deus firmavit gratia. *Posuit olim in mari Deus viam suam (Psal. LXXXVIII, 26)*, posuit idem in Filium suum, qui est *Via, Veritas, Vita (Joan. XIV, 6)*. Tu Mare es illud, de quo dixerat Juditha: *Deus cæli Mare aperuit (Judith. V, 12)*, quia tuam mundo clementiam a mari usque ad mare publicam fecit. « O Mare spatiosum misericordiarum, Mare admirabile gratiarum (S. Bern. S. Chrysost.), » mare abundantissimum, mare prodigiosum, immensitate donorum tuorum influe in animam meam; amoris tui profluvio exunda in me; prodigiis excellentiarum tuarum iniquitates meas absorbe, et fac me dignum, stabileque abyssi tuæ littus, ut assiduus gratiarum, et dulcedinis tuæ æstibus, fluctibusque verberatus obruar denique a te, o Mare! o Maria!

156 Dulcori tuo sum hætenus immoratus, o suavitatis Oceane impermeabilis, sed nunc amaroris etiam tui meminisse juvat; es enimvero mare etiam amarum, Maria, quia virtutibus tuis, et exemplo tuo adeo amarum efficis devotis tuis mundum istum cum universis deliciis suis, ut odio sint ipsis omnes voluptates et oblectamenta illius.

Amarum es Mare; tuarum enim gratiarum affluxu, non secus ac marinarum aquarum salsago solet, devotorum tuorum acuis gustum, eosque ad nova semper desideria, affectus, virtutumque incrementa accendis.

Amarum es Mare, quod ex te Sol ille divinus

existat, qui omnes hujus mundi ærumnas sapidas facit, et dulci acrimonia condit.

Amarum es Mare, quod hominum in Majestatem divinam exacerbationes tota cordis tui amaritie deplanxeris, doleatque tibi assidue experti doloris tam fœde negligi ob momentaneum ac fugax bonum, bonum stabile, infinitum.

Verum fecit te amarum Mare præ cæteris omnibus acerbissimus Passionis Filii tui Oceanus. Eheu! Mater amoris, Mare amaroris, quisnam vel penna, vel lingua, vel mente etiam atque anima sua assequi possit magnitudinem amaritudinis tuæ, qua sauciatus fuit cor tuum, patiente, pendente, moriente Filio tuo? Incedebant pari passu Passio Filii tui, et compassio cordis tui; pari etiam via Passio et Compassio in Filio tuo, compassio et passio in corde tuo. Patiebatur in se Filius tuus tormenta gravissima, pœnas acerbissimas; compatiebatur tibi tenerrime, aspiciens præ dolore tantum non rumpi præcordia tua, et viscera tua: tu patiebaris ipsa in te ipsa, quia angustiabatur in te anima tua; compatiebaris Filio tuo, quia videbas sanguine illius pretiosissimo inebriari parricidas ipsius. Hem quam potes merito tua facere verba viduæ illius: *Ne vocetis me Noemi, seu pulchram, sed vocate me, Maria, id est amaram, quia amaritudine valde replevit me Omnipotens (Ruth., I, 20)*. Qua etenim non debuit amaritie contrahi cor tuum, cum vidit delictum suum, Filium tuum pallidum, squalidum, moerentem, sudore sanguineo rubentem, semianimem, **157** a Juda vaneuntem, a veteratoribus emptum, ab apostolis desertum, a vertice illorum negatum, a lictoribus constrictum, ad tribumalia abreptum, manu sacrilega percussum, stultorum habitu derisum, peniculis velatum, sputis impetitum, flagellis dirissime mastigiatum, spinis perfossum, latroni posthabitu, ad necem amandatum, patibulo proprio oppressum, ferro terebratum, ligno suffixum, sceleratorum medium, populisibulum, militiæ ludibrium, senatus risum, pontificatus odium, mundi quisquilias, mortis escam? Heu! heu! amaritudinem cordis tui, auctam consideratione meritorum ad homines tanti et tam boni Filii tui, et tantæ ac tam diræ hominum ad eum ingratitude: qui doctrinam compensabant blasphemis, orationes calumniis, honorem ignominis, beneficentias verberibus, gratias vituperiis, odio amorem, miracula infidelitate, libertatem vinculis, teneritudinem sputis, gaudium suppliciis, triumphum contemptibus, silentium insultibus, innocentiam perjuris, tolerantiam audacis, sanctitatem petulantis, majestatem eriminibus!

Heu! heu! quam acerba fuit amaritudo cordi tuo, et oculis tuis videre Filium tuum dignum Salomonis ferculo onustum incedere ferali ligno; assuetum vernantibus paradisi deliciis, ad mortem adigi in mediis calvariis; florido sponsæ lectulo natum, cruce ignominiosa in aere elatum; ministrari a primis honoratorum meritum; grassatores inter

pendere et emori medium! O Mater mare dolorum, quam funestus fuit auribus sonitus, quam sævum tonitru cordi tuo vox illa canina: *Tolle, tolle, crucifige* (Joan. xix, 15); quam luctuosi illi in clavos evibrati malleorum ictus; quam rigidæ, quæ stringebant tam dulcem Filium tuum catenæ; quam fera crux, cui adnexus hærebat; quam dira lancea, quæ non tam illius, quam tuum fodiebat pectus? O quanta tua fuit amaritudo, dum medullam spiritus tui Filium tuum cerneris non habentem, ubi moribundum reclinaret caput suum, non obtinentem, quo restingeret sitim suam, dum videres scaturientem toto illius corpore sumptum ex te sanguinem, nec **158** vel auderes colligere defluentem, vel haurire rursum in te adhuc calentem, dum aspiceres animam a corpore illo Spiritus divini industria in te compacto sese avellentem, nec juvare, aut recreare ullo materno obsequio posses e vita abeuntem? Iste, iste fuit gladius ille dudum tibi a Simeone illo præ sagitus, animam tuam tunc equidem pertransiturus, sed modo non uno duntaxat, sed tot adeo punctis vulneribusque transgressus, quot vituperia, blasphemiae, opprobria, dieteria, scommata, irrisiones, sputa, verbera, ictus, vibices, livores, vulnera, flagra, virgæ, spinæ, clavi, cruces, aliaque fuere omnia, quæ potuissent mortem affer-

re singula; et traxerunt ad luctum ipsa etiam insensata, sole obscurato, luna defectum passa, velo templi discisso; petris rupibusque disruptis, tumulis fatiscentibus, toto mundo pulla veste obnupto; vere, vere inde, o *Maria, Mare es amarum.*

Verumtamen, quia et mare es, de quo Filii tui vates præcinnit: *Transferentur montes in cor maris* (Psal. xlv, 3), dicturus, devotus tuus, qui ob altitudinem contemplationum suarum, velut *montes* futuri essent *in circuitu tuo*, amoris viribus sese insinuatuos dulcissimo cordi tuo, ego denique servorum tuorum omnium postremissimus immittito cordi tuo animam meam, et omne desiderium meum: « O Mater, quæ singulari erga homines amore afficeris (S. Theophan.), » ut mare immensum participem me fac gratia tua, ut amarum mare impetra mihi a Filio tuo contritionis amaritudinem, ut ita concepto sancto et immortalis adversus peccata odio, vivam adjutus æterna tua gratia fidelis et bonus Filii tui securus, et pertingam denique e mari isto mundi pleno reptilibus, quorum non est numerus, ad mare illud superum ambiens Divinitatis thronum, in quo liquefiat anima mea, et vivat ob gratiam tui, sitque mihi bene propter te in æternum. *Sancta Maria, ora pro me.*

PARS TERTIA.

DE CELEBRI MATRIS ET GENITRICIS DEI TITULO.

SANCTA DEI GENITRIX,

ORA PRO NOBIS.

159 Cum respondeat charitati gratiæ donum, veluti magnus ille Venetiarum patriarcha (S. Laurent. Justin.) docuit (siquidem « magna operatur amor, ubi est; quod si operari renuit, amor non erit, » magno attestante Gregorio), voluit majorem Deus Virgini gratiam conferre, præ omnibus omnino angelis, quod super omnes angelorum ordines deamavit eam. Hæc porro gratia alia non potuit esse unquam, quam ut fieret Virgo isthæc « nuptialis tori in medio thalami expers (S. Theophan.) » Mater ipsius Dei, summi Dei, veri, et unius unici Dei. Certe titulus iste, prout rationi maxime est consentaneus, ita omnibus aliis cogitari quocunque modo potentibus, est supremus, celsissimus, eminentissimus, dignissimus; seminarium est nempe cuius intellectui, unde depromere illi liceat quascunque Virgine hanc præcellentissimam, ut Opt. Max. Dei Matrem deprædicandi, exornandi, dilaudandi, extollendi, et supra quaslibet res creatas elevandi, materias: gaza est e qua haurire cuilibet concessum sit, quidquid gratiæ, quidquid donorum, quidquid solatii, spei, commodi, utile

sibi sit judicaturus; fossa est unde extrahere quicunque possit nitidissimum excellentiarum quarumcunque aurum, unde fontes erumpant infinitæ quodammodo immensitatis.

Libeat, si placet, hæc de re Ecclesiæ columnina adire, audire. Ducat vero agmen vetustus anonymus, a bono Neaterico allegatus. « Considerandum nobis est Mariam perfectissimam fuisse Dei imaginem, ab ipso summa arte, ac singulari providentia depictam; unde cum de ea audis, quod Dei Mater sit, debes inde reliqua colligere, sicut ex ungue leonem, summa enim proportionem universa in ea posuit cœlestis Artifex, et omnia reliqua dona huic dignitati commensuranda erunt. Atque adeo universas Mariæ laudes unico verbo colligit mulier de turba dicens (Luc. xi, 27): *Beatus venter, qui te portavit, et ubera, quæ suxisti.* » (Novar. in Umbr. Virg., excurs. 187.)

160 Hisce addit Doctor Angelicus (1 p., q 2^a, a. 6 ad 4): « Humanitas Christi, ex eo quod est unita Deo; et beatitudo creata, ex hoc quod est fruitio Dei, et B. Virgo, ex hoc quod est Mater Dei, habent quandam dignitatem infinitam, ex bono infinito, quod est Deus, et ex hac parte non potest aliquid fieri melius eis. » Catenam nectamus. Jan-

git enim istis Senensis Divus (Serm. 52) : « Tanta est laus, quam Virgini tribuimus, cum dicimus, *Mater Dei*, quod nec in personis creatis, ut angelis, et hominibus, nec in personis increatis, reperitur hæc incogitabilis dignitas, scilicet, quod habeat filium Dei Filium, nisi in una persona divina, quæ est Patris, et una persona humana, quæ est Matris. »

Sanctus Villanovanus (apud Paccuicell., exercit. 19, *Ad salut. Ang.* num. 11) : « O miram Puellam, sui Creatoris Matrem ! o stupendam dignitatem, ut femina habeat cum Deo Patre communem Filium, cui dicat Pater : *Filius meus es tu*, et sit puella Mater ejus, cujus Deus Pater ! Filius ad dexteram Patris sedet, Mater ad dexteram Filii, mutuoque communem Filium beatis oculis medium conspiciunt. Ait Pater Filio : *Ex utero anteluciferum genui te*; ait eidem Mater : *Ex utero Virgo genui te*. Stupet de sua gloria, neque suam valet ipsa comprehendere celsitudinem. Eo enim ipso, quod Mater Creatoris effecta est, omnium creaturarum jure optimo Domina, Reginaque constituta est. »

Magnus predicator Albertus (apud S. Anton. iv part. tit. 15, cap. 20) : « Non potest intelligi major gratia participari creaturæ, quam esse Matrem Dei. » Suffragatur Minorum doctor maximus (S. Bonav. in *Spec.* cap. 8) : « Ipsa est, qua majorem Deus facere non posset; majorem mundum posset facere Deus, majus cælum, et majorem Matrem quam Matrem Dei non posset facere Deus. » Rursumque : « Virgine, inquit, quoad conceptionem prolis, et quia fuit Mater Dei, nobilius cogitari nihil potest; sic tantam habuit bonitatis dignitatem, quod nulla mulier (adde: nulla omnino creatura alia) amplius capere potuit. »

Sanctus Hugo Carthusiensis : « Satis a femineo sexu Deus diligere promeruit, cum nasci de femina dignatus est, cum viro concessum non sit ut sit pater Dei, hoc tamen præstitum est feminae, ut sit Dei Parens. » Verum neque 161 angelos apprehendit Deus, ut etiam summus illorum dicere ausit et possit Filio Dei, Deo de Deo, lumini de lumine, Deo vero de Deo vero : *Filius meus es tu*, quod dicit una unica femina. Adnectit proinde sapienter Senensis Divus (serm. 61, *De Virg.*, cap. 12) : « Quod Deus generaret Deum, nulla requirebatur in eo dispositio, cum ei ex natura conveniret, ut per vim naturæ intellectus produceret Verbum per omnia sibi æquale; imo impossibile est quod non generet Deum, propter suam fecunditatem : sed quod femina conciperet, et pareret Deum, est et fuit miraculum miraculorum; oportuit enim, ut sic dicam, feminam elevari ad quamdam quasi æqualitatem divinam, per quamdam infinitatem perfectionum, et gratiarum, quam creatura nunquam experta est. Nec minus excelsæ Purpuratus noster Damianus (Serm. *de Nativ. Virg.*) : « Quid grandius Virgine Maria, quæ magnitudinem summæ divinitatis intra sui ventris conclusit arcanum; attende Seraphim, et in illius superioris naturæ supervola dignitatem, et videbis, quidquid majus est, minus esse Virgine, solumque

opificem opus illud supergredi. » Causam tantæ affectus eminentiæ ? Addit eminentissimus sanctus (*ibid.*) : « Cum Deus in aliis rebus sit tribus modis. . . in Virgine fuit quarto speciali modo, scilicet per identitatem, quia idem est, quod ipsa. » Moxque tanta oppressus sublimitate exclamat : « Hic taceat, et contremiscat omnis creatura, et vix audeat aspicere tantæ dignitatis immensitatem. »

Audiat etiam Anselmus noster Angliæ primas : « Intendat mens humana et contempletur, videat et admiretur : unum Filium sibi consubstantialem Deus Pater genuit; hunc sibi tam unicum, et in omnibus omnino æqualem, non passus est remanere solummodo suum, sed eundem ipsum voluit in rei veritate esse B. Mariæ unicum et naturalem Filium; nec ita ut duo essent, unus videlicet Filius Dei, et alius Filius Virginis, sed unus idem ipse, qui Filius Dei, in una persona esset Filius Virginis; et qui Filius Virginis unus et idem ipse esset in una persona Filius Dei. Quis hæc audiens non obstupescat, et quod Deus tale quid velle potuerit, non ultra omne, quod dici potest, admirabile ducat? » Merito idem paulo ante dixerat : « Hoc solum de Maria Virgine prædicare, quod Dei Mater est, excedit omnem altitudinem, quæ post Deum dici, vel cogitari potest. »

Lacteo isti Virginis encomiastæ non abludit Melleus Eucharistes : « A sæculo non est auditum, ut aliqua simul mater esset et virgo; quod si et cujus Mater 162 attendas, quo te tua super ejus mirabili celsitudine ducet admiratio? Nonne ad hoc, ut te videas nec satis posse mirari? Nonne tuo, imo veritatis judicio, illa quæ Deum habuit Filium, super omnes etiam choros exaltabitur angelorum? An non Deum et Dominum angelorum Maria suum audacter nuncupat Filium, dicens : *Fili, quid fecisti nobis sic?* Quis hoc audeat angelorum? Sufficit eis, et pro magno habent, quod cum sint spiritus, ex conditione, et gratia facti sint, et vocati angeli, testante David : *Qui facit, aiebat, angelos suos spiritus*. Maria vero matrem se agnoscens, majestatem illam, cui illi cum reverentia serviunt, cum fiducia suum nuncupat Filium, nec dedignatur ab ea nuncupari Deus, quod esse (ex ea) dignatus est. » (S. Bern. hom. super *Missus est.*)

Symphoniæ isti etiam magnus accinit Augustinus (Serm. *de Assumpt.*) : « Hujus, inquit, dignitatis, et gratiæ effectum nec cor concipere, nec lingua valet exprimere. » Andreas item Hierosolymitanus (serm. 2 *De Annunt.*) : « Mulier quæ cælorum superaverat naturam puritate, Virgo ipsorum Seraphim ipsam vincit naturam miraculo Dei generationis : prima natura, proxime accedens ad Deum opificem omnium generationum. » Et sanctus Damascenus (Orat. 1, *De Nativ. Deipar.*) : « Tota Deo propinqua; ipsa namque Cherubinos superans, ac supra Seraphinos evecta proxima Deo exsistit, ut loci, ita summæ hujus maternitatis prærogativa. Enimvero, ait rursum Bernardus (Serm. *de verb.*

Apocal.) : « Ipsa quantum sine personali unione creaturæ conditio patitur, luci illi inaccessibili videtur immersa. »

Quare hanc Dei maternitatis gratiam, dignitatem, præcellentiam alii quoque sancti Deo soli faciunt inferiorem; omnibus aliis, quæ Deus non sunt, immensum superiorem : « Omnis creatura alia, ait Richardus Laurentinus (lib. 1 *De laudib. Virg.* cap. 4), aliquid habet vacuitatis, quia majorem gratiam recipere potuit : ipsa autem Virgo Deo plena sic usquequaque gratia fuit plena, quia majorem gratiam habere non potuit, nisi ipsa divinitati uniretur, hoc est, nisi ipsa esset Deus. »

Redit et Magnus Albertus, ac scribit (*Marial.* c. 230) : « Filius infinitat Matris bonitatem. Omnis enim arbor ex fructu suo cognoscitur. Unde si bonitas fructus bonificat arborem, infinita Bonitas in fructu infinitam, quantum ad hoc, ostendit in arbore bonitatem. » Non incongrue solemnè Joannis Damasceni (orat. 1, *De dormit. Deipar.*) sanctissimi viri effato : « Matris Dei, et servorum Dei infinitum est discrimen. »

Quid igitur miri, si et Eucherius dixit (*De nativ. Virg.*) : « Quæritis, qualis Mater ? quærite prius qualis Filius ; » et tunc, si comprehendere Filium potuistis, Matrem considerate, **163** Matrem cogitate ; si porro Filii aut Majestas aut natura neque vestra, neque alterius cujuscunque potest creaturæ indagine penetrari, Matris quoque excellentiam, atque celsitatem accessu pervestigari non posse fateamini ; nam « solo Deo excepto, ipsa cunctis superior existit, » dudum præmonuerat Christianus Nestor Epiphanius (*Orat. De laud. Virg.*) ; et intulerat aptissime sanctus Bernardinus (serm. 61, *De Virg.* cap. 12) : « Sicut divinæ perfectiones omni intellectui incomprehensibiles sunt ; sic perfectiones gratiarum, quas Virgo suscepit conceptione Filii Dei, soli intellectui divino, et Christo, et sibi comprehensibiles exstiterunt. » Imo nec ipsi erant, aut erunt etiam Virgini comprehensu possibiles, si credimus theologorum vertici Augustino, hæc ut brevia, ita emphatica verba peroranti (in *Magnificat*) : « Audacter pronuntio, quod nec ipsa plene explicare poterit, quod potuit capere. » Miraris ? Respondet celsissimus noster Anselmus (*Orat. ad B. Virg.*) : « Omnis natura est a Deo orta, et omnis natura Dei ex Virgine. »

Cæterum explicatius paulo vim sententiæ istius depingit Richardus de Sancto Laurentio, et ait (lib. v, *De laudib. Virg.*) : « Tota pulchra dicitur Maria principaliter ex Filii generatione ; sicut enim ferrum ab igne extractum non solum lignitum, imo totum est ignis ; et sicut aer illustratus a sole, qui dum inflamat aerem, suum ei imprimit colorem, inducitque calorem, totus sol efficitur ; et velut aquæ gutta dolio optimi vini infusa tota transit in odorem, in saporem, et in colorem vini ; et sicut vitram candidam et purum illustratum a sole, transit in colorem et splendorem solis ; et sicut lana candida et pura tincta in sanguine muricis et con-

chylii, tota coloratur secundum qualitatem tincturæ : sic anima Mariæ Spiritu sancto repleta, et maxime luce illa cœlesti, id est Filio Dei in eam descendente, non solum luminosa est jam effecta, sed tota est Deificata ; et sicut Dei Filius carnem assumens ex ea in ea conformatus est usquequaque : sic quando de ejus substantia Filius carnem induit, ipsa beata Virgo quiddam divinum, nobis ineffabile, ex Dei omnipotentia mutuavit. » Vides eam Deificatam, et divinum quiddam mutuatam, aut velut haud pridem etiam attulimus ex Damiano nostro, cum Deo in Dei conceptione identificatam ? Augustinum etiam habere, non absimilia dudum effatum (hom. 4, *De Assumpt.*) : « Gratia unitas, quæ a Christo in Christum credentibus servatur, si Mariæ, etiam minus sapientium æstimatione non tollitur, quanto magis cum gratiæ unitate ipsa specialitas naturæ unum **164** efficit Matrem et Filium ? » Grandia verba, hæc posteriora comprimis, specialitas naturæ unitate unum efficit Matrem et Filium.

Etiam Guerricus Cisterciensis (serm. 3, *De Assumpt.*) unum aliquid in Virgine Dei Matre, et Deo Virginis Filio deprehendit : « Perge, perorat ad Virginem, perge segura in Filii tui bonis ; fiducia-liter age tanquam Regina, Mater Regis, et Sponsa ; requiem quærchas, sed amplioris gloriæ est, quod tibi debetur regnum et potestas ; indivisum tecum cupit habere imperium, cui tecum in carne una, et uno spiritu indivisum fuit unitatis mysterium. »

O quam dextre meritoque sanctus ille episcopus Proculus est concionatus (apud S. Joan. Damasc. *Epist. de Trisagio*) : « Nihil in mundo cum Dei Genitrice comparandum est ; res omnes, o homo, cogitatione peragra ac perspice, an quidquam sit, quod sanctam Dei Genitricem æquet, aut superet. Terram undique lustra, mare circumspice, aerem investiga, homines animo perserutare, virtutes omnes ab oculorum sensu remotas cogitatione complectere, ac vide, an in omnibus rebus conditis sit ejusmodi miraculum. » — « Hæc, ait idem coram universa Ephesina synodo, spiritualis secundi Adam Paradisus ; hæc unitorum inter se officina ; hæc salutaris reconciliationis Panegyris ; hæc Thalamus, in quo Verbum humanam sibi naturam copulavit ; hæc animatus naturæ Rubus, quem divini partus ignis non combussit ; hæc levis illa Nubes, quæ super Cherubim sedentem utero suo gestavit ; hæc Vellus mundissimum ; cœlesti Pluvia madens, ex quo pastor ovem induit ; » unde porro tanta, et tam mira in una unica muliere, femina, puella ? Pergit OEcumenicus Ecclesiastes : « Hæc Ancilla, et Mater ; Virgo, et cœlum ; hæc sola Pons est, per quem Deus ad hominem descendit ; hæc admiranda illius œconomiae tela, ex qua, et in qua ineffabili quodam modo admirabilis illius unionis tunica confecta est, cujus textor existit Spiritus sanctus ; nectrix virtus ex alto obumbrans ; Lana vetusta ac villosa, pellis Adami ; trama, impolluta Virginis caro ; radius textorius, immissa

gestantis gratia; Artifex, verbum per auditum illapsum. Quis vidit, quis audivit talia? » Hæc sanctus iste, et illuminatissimus Pater, cui haud dissimiliter sanctus Epiphanius :

« O Virgo sanctissima, quæ exercitus angelorum in stuporem dedoxisti; stupendum est enim miraculum in cœlis, Mulier amicta sole; stupendum miraculum in cœlis, Mulier gestans lucem in ulnis; stupendum miraculum in cœlis, alter thronus cherubicus; stupendum miraculum in cœlis, Mulieris Filius, qui et ipsius, et sæculorum sit Pater; stupendum miraculum in cœlis, Thalamus Virginis, Sponsam habens Deum. »

Consonat sanctus Hesychius (serm. 2 *De S. Deipar.*) : « Mater lucis, Stella vitæ, Dei Thronus, Templum cælo majus, Cathedra cherubica; Arca vitæ, ipsa Noe arca latior, longior, illustrior; universum habens Trinitatis complementum; quandoquidem et Spiritus sanctus obveniebat in eam, et hospitabatur, et Pater obumbrabat, et Filius utero gestatus inhabitabat. Vides quanta, et qualis est Deipara? »

Accinit Origenes etiam (part. II, hom. 1 *in Divers.*) : « Mater immaculata, 165 Mater incorrupta, Mater intacta. *Mater ejus*; *cujus ejus*? Mater Dei unigeniti, Domini et Regis omnium, Plasmatoris, et Creatoris cunctorum; illius, qui in excelsis sine matre, et in terris est sine Patre; ipsius, qui in cœlis secundum Deitatem in sinu est Patris, et in terris secundum corporis susceptionem in sinu est Matris. O magnæ admirationis gratia! o inenarrabilis suavitas! o ineffabile magnumque Sacramentum! Hujus Unigeniti Dei dicitur hæc Mater Virgo Maria, digna digni, immaculata sancti, una unius, unica uniei. »

« O igitur honor feminae, acclamat Venetiarum patriarcha (S. Laurent. Justin. in serm. *de Purif. Virg.*), o excellentia Mariæ, cujus meritorum celsitudine et gratiarum opulentia stupet cælum, natura miratur, et sancta beatorum spirituum venerantur agmina! Non enim capit polus, non concludit orbis, neque attingit creatura, quod Maria suscepit mente, concepit in corpore, gestavit in utero, nutritiv lacte, portavit brachiis, fovit in gremio, et est amplexata in Filio. » Scilicet tanta est ejus hoc in munere celsitudo, « ut in eo, declamat Richardus Sancti Laurentii (lib. III, *De laudib. Virg.*), non communicet ei homo, non angelus, non aliqua alia creatura, sed sola cum Deo Patre dicere possit, *Filius meus es tu*; sola etiam Christo : *Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea*; Christus etiam soli ipsi : *Pelle et carnibus vestisti me, ossibus et nervis compegisti me.* » Quamobrem « quid amplius honoris, testatur etiam Cellens's Petrus (*De panibus*, cap. 21), assignare ei possumus, quam, ut quod verum est, fateamur; Genitricem eam Dei esse, et hominis? Infra hoc dicitur, quidquid in ejus commendatione affertur. Si cœli Reginam, si angelorum Dominam, vel quodlibet aliud excellentissimum tam ab summo corde, quam ore exquisitum prætu-

leris, non assurgat ad hunc indicibilem honorem, quo creditur, et prædicatur Dei Genitrix. »

Sed quid multis? si tanta est, ut est verissime, ista Virginis cujus laus est in Evangelio, et per omnes Ecclesias, non terrestres solum, sed illam altiore etiam in cœlis triumphantem, illiusque præsentia et magnitudine, absque incomprehensa dignitate exultantem ac jubilantem altitudo, ut nihil eam creati dimetiri, aut etiam cogitando duntaxat assequi possit; quid immoramur multis? Coronidem afferat doctorum, Patrumque omnium tam præcellentium sententiis Hispaniarum ut sanctitate atque doctrina, ita in Virginem etiam Deiparentem studio et amore primas, Ildefonsus Matris æque Admirabilis et Benedictæ, ac Patris Benedicti admirabilis optimus Filius. Hic posteaquam multa, ea que prorsus admiranda non uno tantum tractatu ad Virginis eminentissimæ laudem, adeo concinne perscripsit, ut mirum sit, non magis illa a nostri temporis declamatoribus celebrari, 166 ac frequentari, hæc inter alia sententiæ nostræ accommoda verba profundit : « Sed ut Virginitatis hujus Dominæ meæ gloriam auctiori triumpho, excellentiori præconio, fideli conatu, sincerrimo voto amabilique appetitu cum cœlestibus jubilem virtutibus, perituris præferam hostibus, amantibus reportem fratribus, cognituris prædicem ignaris, delectantibus commendem cognitus; adhuc nosse desidero, scire volo, sapere cupio, certificari exopto, instrui exoro, doceri quæro quid hoc est, quod dicitur : *Generationem ejus quis enarrabit*? Si de nativitate Divinitatis ejus hoc dicitur, quod utique verum est, quia propter illam, sed non solum propterea dicitur, ecce ista nativitas Deitatis hoc tantum est, quod de Deo natus est Deus; de lumine Deo, lumen Deus; de ore Dei, Verbum Deus; de corde Dei sapientia Deus, de substantia Dei, Virtus Deus : et hæc omnia unus Deus. Item si de nativitate humanitatis ejus hoc dictum est, quod certe verum est, quia et propter hoc dictum est, quæ est generatio Filii hujus, quæ tam admiranter inenarrabilis prædicatur, nisi conceptio incorrupta, nisi Virginitas pariens, nisi partus Virgineus, nisi virginitas materna, nisi nativitas virginalis? Et hæc omnia Virginis fetæ, incorruptæ Matris, Puerperæ integræ, inviolatæ Genitricis, illæsæ Generantis, in qua sic diversitas concordavit, sic accidentia cohaeserunt, sic multimoda copulata sunt, sic concurrentia innodata, ut duabus quidem inusitatis rebus, æterna tamen lege discretis, et admirabili unitate connexis, in hac sola Virgine una persona fieret. Hæc tantumdem vere generatio inenarrabilis solius hujus tantummodo unicæ prolis. » (*De Virginit. sanctæ Mariæ*, cap. 11.)

Et paulo post rursum : « In hac autem Virgine sic istius Filii Dei inenarrabilis generatio copulavit utraque, ut Virginem se habeat Mater, Matrem se habeat Virgo; ut Virginem habeat proles, ut Virginem demiretur puerperam conjux. Integritas

quoque conceptioni adhæreat; pudor conceptionem sepiat; virginitas conceptum claudat. Sicque virginitatem natiuitas non scindat, sic pudorem egressio non deturpet, sic generatio integritatem non adimat, sic veritas partus veritatem virgineam non exstinguat. Tam mirabiliter ergo concordantibus in una persona simul et tempore diversitatibus rerum, ut hæc eadem sit Mater quæ et Virgo, ipsa Virgo quæ et Mater, nunquam Mater, nisi quando et Virgo, et postquam Mater, nobilior et Virgo, acta est hæc sola inenarrabilis generatio, quam ideo esse admirabilem existimo, quia non illic rationem aliquam, per quam id ipsum factum est, quæ revelari nequeat, latere persentio; sed id tantum esse, quia factum est, quod signum est, quod mirum est, quod inauditum est, quod inusitatum est. » (*Ibid.*)

Post plura denique mirum quantum sublimia concludit denique: « Ita in utraque natura unum generans Filium, ut idem sit Filius Dei, qui Filius hominis, nec alter sit Filius hominis, quam qui sit Filius Dei; inde generatio hæc omni miraculo mirabilior, omni opere potentior, omni signo augustior; quia cuncta ita transcendit, cunctis ita præpollet, excellentiam cunctorum ita exsuperat, ut isti, Deo adjuvante, naturæ etiam **167** angeli serviant, ministrent huic angeli, adorent, eamque in unitate personæ Filii Dei infinitis temporibus, et indefessis vocibus sine fine collaudent. »

Hæc Pater iste illustrissimus, a Virgine celsissima cœlesti merito veste, stolaque donatus.

Verum enimvero si e tot Ecclesiæ doctorum elegantibus adeo, lectisque floribus colligere serviam denique licet, quid superest nobis, quam ut vere divinum aliquid, infinitum, incomprehensum in maternitate ista « supereminente omni, quod post hominem Deum creatum est (S. Anselm. cap. 4, *De excell. Virg.*), » aspiciamus, admiremur, de veneremur, contestemur? Tanta certe est hæc Virginis istius dignitas, ut ad eam, qua licet, intelligendam, fide non secus ac in præcipuis Christiani nostri ritus mysteriis sit opus; nam cum fines Divinitatis operatione sua attingat, ut sublimiter dixit Angelicus Doctor (2-2, q. 103, art. 4, ad 2); quamnam illi eam ob rem gratiam deberi existimabimus? Numquid divinam prope, supra et extra omnem humanam atque cœlestem creaturam; gratiam, inquam, ex immensitate excellentiæ istius alterius longe ordinis, quam gratia sit omnium omnino angelorum atque hominum; gratiam quæ non sit participatio tantum divinæ naturæ, qualis est cæterorum omnium, et creata gratia; sed gratiam (caste loquor, et sapientibus) quæ gratia sit per essentiam, et ipse sanctissimus Dei illi communicatus Spiritus; vel ut proprie loquar ac citra extollentiam, gratiam, quæ licet cæterarum instar gratiarum gratia sit creata, divinæque participatio naturæ, gratia tamen sit adeo super omnes reliquorum omnium tam angelorum quam hominum gratias sese erigens, illorumque omnium

gratiis in tantum præeminens, ut quod sit creata, non increata, quodque sit participatio divinæ naturæ, non sit ipsa divina illi communicata natura; quod, inquam, talis sit et non altior gratia, fide opus sit ad discernendum illud; siquidem tanta est hæc ejus gratia, ut si ratione humana agendum foret, increata gratia, non creata, et ipsemet Dei crederetur, diceretur Spiritus.

Certe Collyridiani hæretici dignitatem istam Virginis, ejusque a divina maternitate promanantem gratiam secundum hominem, et non **168** ex fide metientes, in eam impingere stoliditatem, quam vocat sanctus Epiphanius (lib. III, hæres. 79), ut veram eam Deam, ac secundum in cœlis Numen adorarint, statisque anni diebus singulari sacrificio coluerint. Nec id adeo mirum; quando ipse fatetur rerum divinarum investigator altissimus Areopagita, se simile quidpiam, vel majus etiam tentaturum, et conspecta adhuc in terris hæc luminosissima Dei Matre, thuribula et thymiamata inclamaturum fuisse, nisi aliud eum Pauli apostoli instituta docuissent: « Ductus fui, scribit ipsemet magistro suo Paulo, ad Deiformem præsentiam altissimæ Virginis, et tantus me immensus divinus splendor circumfulsit exterius, et plenius radiavit interius, quod testor, qui aderat in Virgine, Deum, si tua divina concepta mente me non docuissent, hanc ego verum Deum credidissem, quoniam nulla videri major posset gloria beatorum quam felicitas illa. » Omnia grandia, omnia ingentia, captum humanum omnia excedentia, omnia sola fide dimetienda, pensanda, tractanda. Quid enim sunt illa: « Deiformis præsentia altissimæ Virginis? » Et illa: « Immensus divinus splendor circumfulsit me? » Illa denique: « Nulla videri posset major gloria beatorum, » quam facies illa virginea, ille Deiparentis vultus? Enim vero si præterire cætera voluerimus, quid est essentialis beatorum gloria in cœlis aliud, quam Dei visio, quam visus ipse summus optimus maximus Deus? Deum igitur, testatur Deitatis iste pervestigator, Virginem hanc agniturum, ejusque se vultu atque facie in cœlis etiam satiaturum fuisse, nisi a propriæ suæ rationis sensus ad fidei nostræ adyta Pauli magistri sui monita stitissent, et unum solum Deum in superis æque ac inferis fateri compulissent. Cæterum inde fortasse in tanto Theomysta extiterint cogitatus isti, quod facto ex maternitate Dei ad conjunctionem cum Filio-Deo gradu, Matrem inter ac Filium non tam unionem animadverterit quam identitatem; quam item post eum haud obscure persensit magnus quoque rerum divinarum degustator Augustinus, cum scripsit (*Serm. de Assumpt. Virg.*): « Caro Christi quamvis gloria Resurrectionis fuerit glorificata, eadem tamen mansit, quæ suscepta est de Maria. » Hinc enim, uti ætate nostra viris nonnullis, iisdemque doctrina excellentibus **169** planum fit, ita multo adhuc magis certum fortasse fuit theologiæ columinibus illis, particulam illam

carnis et sanguinis in Mariæ utero a Verbo Deo assumptam, illique hypostatice unitam, nunquam fuisse deinceps omnino dimissam, aut continua coloris nativi actione dissolutam, sed eandem omnino fuisse conservatam Verbo unitam. Quod si ita est, clarum quoque est, carnem Christi eandem esse cum Virginis carne; esse item in Virgine Deum, non sicut in cæteris justis atque sanctis duntaxat, sed per quamdam identitatem etiam, ceu theologi loqui consueverunt; id quod jam supra etiam sanctissimus noster cardinalis Damiaus verbis satis luculentis expresserat, quibus ista insuper adnexuit: « Habitat in angelis Deus, sed non cum angelis; quia cum illis non est ejusdem essentiae: habitat Deus in Virgine, habitat cum illa, cum qua unius naturæ habet identitatem.... Tali modo Deus Virginem induit, et est indutus in Virgine. » (Serm. 1, *De Nativit. Virg.*) Paria affert Bernardus, Virginis hujus lacti innutritus. Posteaquam enim plures exposuit modos, quibus Deus est in creaturis, addit denique: « Sed cum ita sit cum omnibus sanctis, specialiter tamen cum Maria, cum qua utique tanta ei consensio fuit, ut illius non solum voluntatem, sed etiam carnem sibi conjungeret, ac sic de sua, Virginisque substantia unum Christum efficeret, vel potius unus Christus fieret, qui etsi nec totus de Deo, nec totus de Virgine, totus tamen Dei, et totus Virginis esset; nec duo Filii, sed unus utriusque Filius. » (Serm. 3, super *Missus est.*) Ista certe quævis sublimia sapientem abripere eo possent, ut thura et collyridas cogitaret, nisi fidei sacrosancta arcana sectaretur.

Id saltem gratulari nobis concessum astitit, exhaustam esse divina ista maternitate acerbam illam, atque luctuosissimam Trinitatis adorandæ ironiam: *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est.* (*Gen. iii. 22.*) Tametsi enim Virgo ornatissima ista sua celsitudine suæque cum Verbo in se humanato identitate Dea non sit effecta: tamen cum sit quædam illius portio, caro videlicet et sanguis unita hypostatice Verbo Deo; et, veluti placet aliquibus, unionem istam humanitatis cum Verbo attigerit per veram atque physicam efficientiam; correctus certe est divinus ille sarcasmus: *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est*: Virgine 170 Deipara: ente per maternitatis suæ incomprehensam gratiam ad consensum Trinitatis elevata, factaque non uno quidem, aut una ex Divinitatis personis, sed, veluti exprobratoria illa verba tonabant, *quasi una* ex illis.

Illic est, quod quemadmodum tota supereminentissima Trinitas par illud infelicitum progenitorum nostrorum non derisit solum, verum etiam e loco deambulationis suæ post meridiem, suæ, inquam, cum illis familiaritatis atque amicitiae dimisit; hanc e diverso Virginem studio perquam sedulo colere, et ambire (si more humano loqui in divinis liceat) visa fuerit. Quanquam enim non nemo sit sanctorum Patrum, qui incarnationis opus soli assi-

gnet Spiritui sancto, veluti magnus ille Albertus, cum dicit: « Dicimus quod hæc conceptio (Filii Dei in utero Virginis) est opus Trinitatis appropriabile tantum Spiritui sancto (*Marial. c. 238*); » qui item id Patri duntaxat æterno concedat, veluti vetustus ille, et sanctitatis præcipuæ scriptor Chrysippus: « Ipse Pater, inquit, sibi ipsi desponsabit, Spiritus sanctus coëfficiet ea quæ ad desponsationem pertinent, et Filius ipsum Templi tui decorem assumet (*Orat. de laudib. Virg.*); » Rupertus ita noster, sanctus ipse etiam, et ab ipsa Virgine eductus: « Pater est, qui Virginem imprægnat; Filius qui natura induitur humana; Spiritus sanctus, cujus operatione concipit Virgo (*lib. v. in Genes. cap. 37*); » rursumque: « Virginem Mariam non vir terrenus, sed Pater cœlestis de Spiritu sancto gravidam fecit (*lib. i. in Cant.*): » in hanc, aio, sententiam quanquam hi, et alii etiam forte doctores eant; communis est tamen aliorum doctrina atque opinio, a tota fuisse hoc ingens incarnationis opus divinissima Trinitate perfectum, sancto id Fulgentio hisce omnino verbis enuntiante: « Solus quidem Pater genuit, sed non solus fecit: in Filio enim unigenito solius æterna generatio Patris, et in eodem Filio facta una totius est operatio Trinitatis. » (*Cont. serm. Fastid. cap. 8.*) Qua rursus ex sententia sequitur, Virginis hujus sublimissimæ amicitiam atque amorem a tota adeo præcellissima Trinitate, ejusque qualibet divinissima persona fuisse affectatum veluti, exambitum, suoque velut proprio delicio pia quadam concertatione, et æmula contentione expetitum. Audiatur divini hujus collegii paronymus: *Spiritus sanctus*, ait, *superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi*; quæ in verba ita 171 commentatur sanctus Andreas Hierosolymitanus antistes: « Vide qualiter Trinitatis manifestetur mysterium; Spiritum enim sanctum dicens, non alium quam Paracletum dicit; per virtutem vero Altissimi aperte Filium innuit; nam voce hac Altissimi Patris infertur persona. Clarius Paulinus Aquileiensis contra Elixandum: « *Spiritus sanctus superveniet in te*: habes Spiritus sancti tertiam personam. *Et virtus Altissimi obumbrabit tibi*; in virtute namque Altissimi, Filii persona demonstratur; in Altissimi nomine Patris persona accipienda est.....cum tota Trinitas in utero operata sit Virginis. « Optime omnino. Tota Trinitas sanctissima, illiusque quælibet persona suum sibi sumpsit officium in obumbranda, et secundanda Virgine; quo porro studio, quoque affectu? Adest purpuratus noster sanctus et effatur: « A Deo electam et præelectam totam eam rapturus erat sibi Spiritus sanctus. » (*S. Petrus Damian., Serm. de Annunt.*) Dixisset veluti: Quam Pater a se fecundandam elegerat, quam in Matrem suam Filius præelegerat, hanc Spiritus sanctus festinus præripuit ac supervenit, tanquam uni sibi nympham habiturus; quibus similia omnino sanctus Epiphanius (*De laud. B. Mariæ*) pluribus ante illum seculis scripserat:

Eam, ait, « Pater dilexit, Filius inhabitavit, Spiritus sanctus concupivit. »

Cæterum quod vere reclinatorium istud virginium, tam Pater quam Filius, tam iste quam Pater; tam et Pater et Filius quam Spiritus sanctus, tam Spiritus sanctus quam Pater et Filius singulariter deamarit; atque adeo quælibet SS. Trinitatis persona agere mariti ac sponsi vices expetiverit, primum est ostendere. De Patre ait cælestis pronubus: *Virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Pater ergo æternus, quem modo vidimus Altissimi nomine hic loci venire, vices mariti agebat, sponsamque Virginem sibi juncturus flammæ loco virtute sua obumbrabat ac veluti velabat. Quod explicavit eleganter Carthusianus doctor: « *Virtus Altissimi*, inquit, hoc est omnipotens Deus Pater, *obumbrabit tibi* (tractat hæc angeli verba), id est, suam potestatem immensam tuæ capacitati contemperabit, ut ejus influentiam ferre queas; itaque non secundum plenitudinem suæ claritatis immensam tibi irradiabit, sed velut umbram suæ resplendentiae causabit in te; faciendo in te immediate per se, quod in aliis efficit per viri causalitatem, seu formativam virtutem. » 172 Magnifica verba, quibus paria, si non sublimiora expromit Lausanensis Amadeus, dum ait: « Facta igitur Virgo extra se, suique oblita præ gaudio, adhæsit corde lætissimo Patri spirituum, et conglutinata Deo, in illum tota efferebatur, in cujus amoris immensitatem tota refundebatur. » (Hom. 2 *De laud. Virg.*) Superi! quid verborum? Accedat rursus cardineus noster Damianus et acclamet: hic taceat, et contremisecat omnis creatura, et vix audeat purissimi istius Nymphæi arcana delibare.

De Patre ista dicta sunt; at quid de Filio? Eloquatur id castissima illius amasia, Agnes illa Romana, quæ mel et lac ex ore ejus suscepit; ejus genæ illius sanguine rubescebant; quæ amicta ab illo fuit vernantibus, atque coruscantibus gemmis. Hæc appellaverat olim Virginem gloriosam audiente id, et in tabulas adnotante sancta Brigitta: « Tu Mater, et Virgo, et Uxor es Christi, nam pulcherrimæ nuptiæ factæ sunt in te, hora illa, cum Deus homini in te conjunctus est, et per te unitatem carnis sibi copulavit. » (*Revel.* lib. vi, cap. 6.) Vere uxor Filii Dei, siquidem in assumptione carnis ac sanguinis ex Virgine conjunctio reperiebatur spirituum in ordine ad unitatem carnis; unio item utriusque, carnis scilicet Christi et Mariæ; mutua denique traditio, et acceptatio; verum ergo matrimonium Christum inter et Mariam in momento incarnationis fuit; cui castum cecinit Epithalamium Augustinus, ubi dixit: « Audiat omnis ætas quod nunquam audit. Virgo partu suo nupsit; virginitatem, dum pareret, duplicavit; Filium quem genuit, adoravit. » (Serm. 22, *De Natali Domini*) Virgo, inquit, in partu suo nupsit, tanquam diceret: Ipse Filius, quem peperit Virgo, ipsius factus est Sponsus; quod dixerat clarius paulo ante isthæc

tam admiranda, et insueta alias verba: « Mater, inquit, sponsa; et ipse, quem peperit, Christus, quem sanctus Spiritus copulavit, fecit gravidam ipse, qui erat nasciturus ex Virgine. » Clara, sed veneranda, adoranda verba; quæ etiam assectari visus est Parisiensis Cancellarius, dum in Decachordi sui tractatu hisce verbis cytharam pulsavit: « Nubebat Deiformis Spiritus Mariæ Deo suo, Domino et Agno, qui erat tanquam Sponsus procedens de thalamo suo. »

Ad Spiritum sanctum vertimur, de quo sanctissimus noster archiepiscopus Anglicanus (S. Ansel. *De excell. Virg.* c. 4): « Ipse Spiritus Dei, ipse amor omnipotentis Patris et Filii, ipse, per 173 quem et in quo amatur omne, quod bene amatur; ipse, inquam, corporaliter, ut bene dicam, venit in eam, singularique gratia præ omnibus, quæ creata sunt, sive in cælo, sive in terra, requievit in illa, et Reginam et Imperatricem cæli et terræ fecit Sponsam suam. » Sententia sancti est: singulari jure Deiparam Virginem Spiritus sancti Sponsam esse effectam, quia ultra incomparabilem gratiam, qua totam quantam induit, et superinduit; ipsam etiam specialissime obumbravit, contextit, ac viri in ea vices substituens ex purissimo ipsius sanguine et substantia Christo carnem et substantiam subministravit; estque propterea illius sponsus non communi tantum vocabulo, quo omnium perfectarum animarum sponsus dicitur; sed speciali insuper ratione, quod præter singularissimam suam cum spiritu illius unionem, etiam junxerit se carni ipsius fecundans eam, gravidamque divino fructu efficiens, ut loquitur sanctissimus præsul: *Corporaliter venit in eam*, quod et lumen Ecclesiæ Augustinus confirmat, ubi ait (Serm. 18, *de Temp.*): « Quid est, quod Dominus solus intrat, et egreditur per eam; nisi quod Spiritus sanctus imprægnavit eam? » Et astipulatur sanctissimus noster Illephonsus pluribus locis; nam de Virgine Assumpta scripsit: « Rubo incombusto manente virginitatem B. Mariæ conservatam credimus corde, confitemur ore; quoniam Spiritus S. qui Deus ignis consumens est, totam inflammavit, et incanduit, ita ut Mater fieret Christi et templum Divinitatis. » (Serm. 1, *De Assumpt.*) Rursus: « Totus Deus in ea fuit, ac per hoc quem cæli et terra non capiunt, totum concepit Virgo de Spiritu sancto, et peperit pro salute mundi Deum et hominem. » (Serm. 2, *De eadem.*) Iterumque: « Quod si tunc ad partum Virginis talia cantarunt angeli, credimus, dilectissimi, quod hodie dignas concelebrant exsequias, et suscipiunt cum gloria Matrem sui Creatoris gaudentes, quam Spiritus sanctus adimplevit, quam sapientia Patris Filius Dei possedit. » (*Ibid.*) Luculentius breviusque hoc modo: « Hæc concepit Virgo non ex viro, sed de Spiritu sancto. » (Serm. 6) Uberius aliquanto alio loco: « A prophetis Dei prædicta, a philosophis sanctis præfata, ab archangelo salutata, a Spiritu sancto fecunda-

ta, atque ab eodem obumbrata seminis viri ignara,
prole Filii fecunda, Virgo innupta, ex Filio leta,
fide concipiens, gaudio pariens, Virgo ante partum,
Virgo in partu, Virgo post partum.) Denique et hos
ex Prudentio versus adducit, et eleganter illustrat:

Intactam thalami virtus divina Puellam
Sincero afflatu per viscera casta maritat.
 Innuba Virgo
Nubit Spiritui, vitium nec sentit amoris,
Pubertas signata manet.

174 Unde et Ecclesia demum ipsa gratulabunde canit :

Beata celi Nuntio,
Fecunda sancto Spiritu.

Et flexis ad Majestatem divinam per totum Christianorum orbem genibus, mane simul vespereque mysterii istius memor contestatur : *Angelus Domini nuntiavit Mariæ, et concepit de Spiritu sancto.*

Ita planum est tandem, totam suavissimam Tri-
nitatem in amorem hujus Virginis conspirasse,
et quamlibet illius personam nexum illius, atque
secretiorem, et actiorem unitatem expetivisse,
quod accidere paradoxum vix poterit cuiquam, si
dudum id Davidem prænuñtiasse meminerit, et
clare satis Virginem de æterni Patris persona præ-
monuisse : *Concupiscet Rex decorem tuum. (Psal.*
XLIV, 12.) Si audiat in Canticis blandientem Filii
personam : *Vulnerasti cor meum, soror mea,*
Sponsa, vulnerasti cor meum. (Cant. IV, 9.) Si et
pronuntiantem generose ipsum sanctum Spiritum
attendat, *Hanc amavi. et quesivi sponsam*
michi eam assumere, et amator factus sum formæ il-
lius (Sap. VIII, 2): quas quidem sententias ad
Virgineam derivari multi omnino sacrarum Littera-
rum commentatores docent, ut communes toti
summæ Deitati, ita cuilibet illius personæ accom-
modas.

« O vere magna, exclamat Bernardus (Serm. *Signum magnum*), familiaritas, et mira omnino vicinitas Dei, » et illibatae hujus mulieris; magna inquam, et adeo excelsa, ut penetrata ultra quam dici possit Divinitatis abyssonem, veram propriamque nuptiis suis, suaque maternitate virginea isthaec femina cum summo maximo Deo contraxerit affinitatem, atque consanguinitatem, dotisque ab eo nomine acceperit, « non caelum solum cum paradiso, » ut aiebat Epiphanius (*De laud. Virg.*); nec « pulchritudinem, puritatem, sapientiam, et omnium virtutum incrementum » tantummodo, ut sapiens Idiota dixit (*De contempl. Virg.*, vi, 2); neque « fidem, spem, et charitatem » duntaxat, ut Cancellarius Parisiensis observavit (*Sup. Magnif. alphab.*, 83): sed ipsas etiam divinarum personarum proprietates, atque perfectiones.

Affinitatem Virginis clare **175** satis demonstrat Angelicus Doctor (2-2, q. 105, a. 4), ubi de cultu illius agit, additque purpuratus illius commentator veram esse Virginem Deiparentem cum Christo Filio ut homine consanguineam, ut Deo affinem, quod propria sua actione fines Divinitatis attingat, eaque

de causa vere proxima sit, ut Deo, ita Dei. Enimvero quemadmodum sponsa viro cuiquam nupta affinitatem contrahit cum parentibus, et quibuscumque proximis viri sui propinquis; vir item cum quibusvis n. præ suæ proximis, atque parentibus: ita Virgo Deipara ob unionem hypostaticam humanitatis ad Verbum a Trinitate suprema in se peractam, novam et inauditam affinitatem contraxit cum qualibet Divinitatis persona, ipsi Verbo in essentia Divinitatis ita proxima, ut una sint personæ singulæ cum tota et unica Divinitate substantia; novam, aio, et inauditam, et adeo arctam strictamque contraxit affinitatem, ut nulla reperiri possit, aut cogitari arctior in humanis affinitas. Numquid enim vera est, et naturalis cum Patre Deo comparentalis, quæ eundem habet, et unum unicum cum eo naturalem Filium? Memoria repete magnifica illa divi nostri Anselmi verba: « Unum sibi Filium consubstantialem Deus Pater genuit; hunc sibi tam unicum, et in omnibus omnino æqualem non passus est remanere solummodo suum, sed eundem ipsum voluit in rei veritate esse B. Mariæ unicum, et naturalem Filium, » etc. Quid? quod et nurus illius sit, si sponsus ejus est Filius ipsius, quod eum fuisse magnus Augustinus docuit? Theophanem attende, ita ad Virginem eloquentem: « Tibi Ave omnis creatura clamat, o Dei Nympha. » (*Hymn. de Annunt.*) Nunc Virginem sanctus hic Pater dicere voluit, cum Nympham dixit; quando et Græca versio I Regum iv, ubi textus sacer ait: *Nurus ejus uxor Phinees*, pro nuru nympham ponit, et sanctus noster Aldelmus Schireburnensis antistes fidenter scripsit: « B. Maria, Virgo perpetua, Hortus conclusus, Fons signatus, Virgula radicis, Gemmula floris, Nurus Patris, Genitrix et Germana Filii, simulque Sponsa, et felix Vernacula. » (*De laud. Virginis*, cap. 22.) Plures propinquitatis arctissimæ tituli: quibus sanctus iste Pater stylo satis novo Virginem compellat ut Filii Dei Matrem, Sororem, Sponsam, ita Patris etiam æterni Nunc. Intercedit **176** igitur illam inter ac Deum omnis adeo affinitas, quin consanguinitas etiam, quæ concipi ullo modo potest; quippe (liceat rememorare) Mater est Filii, Sponsa Spiritus sancti, Nurus Patris æterni.

Sed parapherna etiam accedamus, eaque non nisi strictim perpendamus. Nolo attingere quæ extra Deum sunt, sed cum Virgo Deo nupta Deum ipsum attigerit, quæ divinis propria sunt personis significabo duntaxat. Dixi paulo superius, dotis nomine accepisse illustrissimam, et vere celsissimam Virginem istam ipsas adeo personarum divinarum proprietates, atque perfectiones. Id enimvero est verum; certam habet quælibet personarum istarum notionem, quæ omnes mediante Dei maternitate in hanc Virginem emanasse, et confluisse videantur.

Propria Patris æterni notio est, esse Dei Filii Patrem; hanc porro paternitatem, quo fieri potuit, supremo adeo modo contulit in Virginem. Proba-

vit id Anselmus noster (*De laud. Virg.*, c. 3) alata nuperrime sententia: « Unicum Filium sibi consubstantialē Deum progenit; hunc sibi tam unicum, et in omnibus omnino æqualem, non passus est manere solummodo suum, sed eundem ipsum voluit in rei veritate esse B. Mariæ Virginis unicum, et naturalem Filium. » Grandis dignatio! Eminentiam Pater summus sibi soli propriam, soli sibi reservatam, et nec Filio, nec Spiritui sancto, quibus attributa omnia et perfectiones omnes plena manu communicavit, concessam soli huic Virgini distribuit, eamque fecit naturalem ac veram unici, ac solius Filii sui Matrem. Quæ extra se sunt bona, cœli, sidera, elementa, mista, ea omnia in mundum contulit; quæ intra se, qualis est Divinitas, sapientia, bonitas, et aliæ quæcunque perfectiones innumeræ, infinitæ, eas generationis virtute Filio dedit; Filius porro et Pater Spiritui sancto. At Paternitatis relationem cum una, et sola Virgine Deiparente est partitus. Inde et Virgo hæc, « Illustre illud et incorruptum SS. Trinitatis conceptaculum (*Men. Græc.*, 25 Januar.), » omnipotentiam æterni Patris contraxit; inde et Senensis doctor (serm. 61) egregie est profatus: « Plus potest facere B. Virgo de Deo quam Deus de seipso; quædam enim contraria et contradictoria inter Deum et Virginem erant, quæ, dum 177 accessit Deus ad Virginem, concordata sunt. Puta primo, impossibile erat Deum non generare, impossibile erat Virginem generare; secundo, impossibile erat Deum generare, nisi Deum: impossibile erat, Virginem generare Deum; tertio, impossibile erat, Virginem sine persona generare, impossibile erat Deum cum alia persona generare. Accessit Deus ad Virginem, et necesse fuit Virginem generare, et non alium quam Deum, et non de alio quam de Deo. » Vere omnipotentiam quamdam Virgo isthæc a Patre æterno accepit, perspectam etiam mellifluo olim doctore; qui *Fiat* virgineum conferens, cum divino illo, et rerum creatarum productore, *Fiat*, hæc adeo verba eructavit: « In sempiterno Dei verbo facti sumus, et ecce morimur; in tuo (Virgo) brevi responso sumus reficiendi, ut ad vitam revocemur. (Serm. 49, super *Missus*).

Ista a Patre promanarunt; cæterum ut Dei Filius *Splendor est gloriæ, et figura substantiæ Patris* (*Hebr.* 1, 3); ita Patrum Ecclesiæ primati Augustino (serm. 35, *De sanctis*), hæc Virgo « forma est Dei. » Ut Verbum divinum ab intellectu Patris ortum ab omni et incomprehensibili æternitate habuit; ita et Virgo hæc, « Divinitatis splendoribus adornata (S. Joan Damasc.) : » *Ab æterno, inquit, ordinata sum.* Ut divinum Verbum Idea est et Exemplar operum Dei: *Omnia enim per illud facta sunt, et sine illo factum est nihil* (*Joan.* 1, 3); et quidquid per illud factum est, est factum in illo *ut in principio*: ita absque Maria (ait noster cardinalis Damianus) reffectum est nihil, et quidquid sive factum est, sive reffectum, illius

intuitu est et factum atque reffectum. Ut Verbum divinum unice est imago Patris: ita de Virgine hac scripsit magnus ille Dionysius (*De div. nomin.* l. iv): « Est significativa, expressa, et evidens Dei bonitatis imago. » Quare qui Virginem istam arte cognoverit, Deum velut in expressissima imagine cognosceret, omniaque illius attributa, ac perfectiones, omnipotentiam, sapientiam, bonitatem, clementiam, justitiam, omniumque omnino eminentiarum ipsius proprietates apprehenderet; ut bene proinde Hesychius (*De laud. Deip.* § 2) eam « Deitatis signo, atque caractere sigillatam » pronuntiavit. Plura huc facerent, nisi aliorum properandum foret.

Spiritum sanctum ejusque proprietates caracteristicas etiam imbibisse velut hanc Virginem quis ambigat? quando, ut sanctus noster Anselmus dixit (*De excell. Virg.* c. 11), « Is corporaliter venit in 178 Mariam: » ista sunt viri sublimissimi verba: « Ipse Spiritus Dei, ipse a non omnipotentis Patris et Filii; per quem et in quo omne amatur quod bene amatur; ipse, inquam, corporaliter, ut bene dicam, venit in eam, singulæque gratiæ præ omnibus quæ creata sunt, sive in cælo, sive in terra, in ipsa requievit. » Audis, Spiritum amorem Patris ac Filii corporaliter venisse in hanc Virginem? quomodo id accipies? Non ea utique ratione, quod divinissimus hic Spiritus aut corpus assuapserit de Virgine, aut unitus fuerit Virgini, quod dicere nefas foret; sed quia sanctissimus Spiritus usus fuerit virgineo corpore veluti organo et instrumento proprio ad quaslibet Virginis actiones, motus, affectus, cogitationes, verba, sensationes, etc., adeo ut per oculos Virginis aspexerit, per aures audiverit, per linguam verba formarit, cæteraque omnia quæ facere Virgo videbatur, per eam ipse effecerit; aut certe quemadmodum magnus Ecclesiæ doctor Paulus de Christo Domino protulit: *In eo habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter* (*Coloss.*, ii, 9); vel ea ratione, quod divinitas vere ac realiter in Christo exstiterit, non umbratice ac per similitudinem, tanquam in Tabernaculo, aut Propitiatorio, sed vere ac proprie, sicut in Patre, ac Spiritu sancto; vel, ut Augustinus ac Theodoretus voluere, quia divinitas unita fuit humanitati Christi; eodem prorsus modo, ait sublimis Anselmus, Spiritus sanctus corporaliter venit in Virginem, quia reipsa et vere, non in umbris et figuris ut olim in veteri lege, in eam advenit, archangelo teste: *Spiritus sanctus superveniet in te.* Quamobrem profunde admodum sanctus noster Ildephonsus (*Serm. de Assumpt.*) Virginem dixit « Extensionem Spiritus sancti; » non ea tantum de causa, quod ad omnes illius actiones ac motus se extenderit divinus iste Spiritus, veluti nunc primum diximus; sed ideo etiam (quod novum est Virginis laudatissimæ cum sancto Spiritu communicationis argumentum) quia supremus iste

Spiritus infinitam suam Virgini isti se communicandi sitim sedavit, terminavit, finivit; dum per immensam illi us capacitatem lumen istud rapidissimum effusum ac protensum est. Sicut ergo Pater in Filium veluti extenditur, Pater et Filius in Spiritum sanctum, **179** ita etiam sanctus iste Spiritus in Mariam extenditur quasi, et dilatatur, estque Virgo spiritualissima sancti Spiritus requies, sitis sedatio, sui que affectus expletio (quod etiam nuper dixit sanctus noster Anselmus, cum scribere ausus fuit, Spiritum sanctum in ipsa requievisse), dum in eam immensos donorum suorum latices plenissimo alveo effudit.

Quod si et iste dulcis ac æternus Spiritus nexus est ac vinculum Patrem inter et Filium (quæ propriissima ipsius est nota), quam vere et amabilissima Virgo æmulatur eum, dum nexus est, et vinculum Deum inter et homines; sine qua pax nulla consisteret, nulla conciliatio. Sane talem agnovere ipsam quamplurimum sanctorum Patrum. Ea enim « Mediatrix est Dei et hominum, » sancto Ephrem Syro (*De laud. Virg.*); « Sequestra Dei item, et hominum, ut inimicitiarum parietes intergerini convellerentur, et cælestia, terrenaque in unum coirent, » sancto Basilio Seleuciensi (*Orat.* 39); « Salus mundi visibilis, » Joanni Geometræ (*Hymn.* 3 *De Virg.*); « Reconciliatorium commune, » sancto Andrea Cretensi (*Orat.* 2 *De Assumpt.*); « Media inter humana et divina, » Richardo a S. Victore (*Cap.* 39, *in Cant.*); « Conciliatrix efficacissima totius orbis terrarum, » rursus sancto Ephremo (*De laud. Virg.*); « Consilium ineffabile, et quod plane cognosci non potest, ejus, quæ est ante principium, curationis hominum, » iterum Andrea Cretensi (*Orat.* 2, *De Assumpt.*); « Beneplacitum Dei erga mortales, et causa unionis omnium cum Deo, » Butteoni in Hymnis (*Hymn. Græc.*); « Bonum generis humani, » Sidenio Apollinari (*In Christ. patient.*); « Cessatio gemituum nostrorum, » sancto Germano Constantino-politano (*Orat. De present. Virg.*); « Fornax inextinguibilis ignis divini, ex qua perbenignus Conditor ferventissimæ charitatis flammæ est ejaculatus in nos, ceu radios solis, » sancto Methodio (*Orat. in Hypap.*); breviter: « Mediatrix cæli et terræ, quæ unionem naturaliter peregit, » sancto Epiphonio (*Orat. de laudib. Virg.*). Hinc est, quod non pauci etiam sanctorum Patrum « Pratum istud totius fragrantia sancti Spiritus » cum Iride composuere, de qua Genesios ix, v. 13. est scriptum: *Arcum meum ponam in nubibus cæli, et erit signum fœderis inter me, et inter terram.* Merito id quidem, quando « Sacrarium istud Spiritus sancti » non minus signum, imo arrha est initi divini cum hominibus fœderis, atque fuerit olim, sitque hodie arcus in nubibus cæli; imo arcus ille æreus ex copacem cum hominibus representat, quia cælestem hanc Iridem adumbrat. Ergo, ait quidam:

Salve, versicolor cælum, Iridis instar amicum.

Cum superis pæcem, latitumque ferens,

180 Hæc sunt « Antenuptialia, » ait Magnus Epiphanius (*Serm. De laud. Mariæ*), quibus Virginem « ditissimam clavem thesauros sanctissimæ Trinitatis tenentem (S. Bonav. *Specul.* cap. 3) » decoravit Altissimus, cum primum Dei summi, æterni, incomprehensibilis Mater effecta est, ut taceantur ea, quæ extra Deum sunt, a Deo tamen sunt, gratiarum omnium charismata, et plenum in creaturas omnes, sive quæ in cælo sunt, sive quæ in terra, aut subtus terram, dominium, potestas, imperium, auctoritas, majestas, eminentia. Sed videamus denique, sitne vere hæc Virgo Dei Mater.

Esse illam propriam, ac veram Dei Genitricem, rursus strenue asserunt doctores sacri; ratio id persuadet, Ecclesia profitetur, solique sunt cum Judæis hæretici, qui tantæ veritati obganniunt.

Patres audiamus, quorum antesignanus Ignatius martyr sanctissimus, et apostolorum discipulus, hæc ad Trallianos scribit: « Vere genuit Maria corpus, habens in se Deum habitantem, et revera natus est Deus Verbum ex Virgine. » Accinit Hippolytus ipse etiam martyr clarissimus: « Dic mihi, inquit (*Serm. de Helcan. et Anna*), o beata Maria, quid erat quod erat in tuo utero conceptum, et quid erat quod a te in virginali matrice gestabatur? Sermo erat Dei primogenitus, a cælis ad te descendens, et homo primogenitus in utero formatus, ut primogenitus Sermo Dei homini primogenito conjunctus videretur. » Et magnus Mediolanensium antistes (*De Incarnat. sacram.* cap. 6) ait: « Virtus venit in Virginem, sed natum est corpus ex Virgine, et ideo cælestis quidem descensio, sed humana conceptio est. » Doctus ab Ambrosio Augustinus hæc habet (*serm.* 84 *De divers.*): « O felix Maria, et omni laude dignissima! O Virgo Dei Genitrix gloriosa! O sublimis puerpera, cujus visceribus auctor cæli, terræque committitur! O felicia oscula lactentis labiis impressa! cum inter crebra indicia lactentis infantæ, utpote verus ex te Filius Matri alluderet, cum verus ex Patre Dominus imperaret. » Rursumque (*serm.* 10, *De Nativit. Christi*): « Talis eligitur Virgo de toto scilicet mundo, quæ tantum haberet meritum, ut Dei Filium in semetipsam susciperet, et post partum omnimodo Virgo permaneret. » Ad hæc sedulus Augustini imitator Fulgentius (*De fide ad Petr.* c. 3): « Firmissime teneas, et nullatenus dubites, unam ex Trinitate personam, nempe Dei Filium, qui de natura Dei Patris solus natus est, et unius ejusdemque essentia cum Patre est, ipsum in plenitudine temporis secundum susceptionem formæ servilis voluntarie in Virgine conceptum, et de Virgine natum, Verbum carnem factum, ipsum quoque esse, qui essentialiter natus est de Patre, et essentialiter conceptus est natusque de Virgine, **181** ipsumque unum esse, et unius naturæ cum Virgine. » Prior hæc Epiphanius: « Sancta Maria, Virgo Deipara, beata tu inter mulieres, quæ genuisti eum qui olim in paradiso formavit Adam ex luto: quæ Verbum ex te incarnatum peperisti: Deipara existis, quæ sola

solius Dei Filium genuisti. » Joannes Damascenus, Virginis ut amantissimus, sic Virgini amatissimus (Orat. 1, *De Nativit. Virg.*): « Sane res omnes conditas dignitate excelluisti, ex te enim sola summus ille Opifex portam assumpsit, hoc est, massæ nostræ primitias: caro ipsius ex carne tua, et sanguis ex sanguine tuo, et lac ex mammillis tuis suxit Deus, ac labia tua labiis Dei unita sunt. » Sanctus Petrus Chrysologus (serm. 243): « Vere benedicta, quæ fuit major cælo, fortior terra, orbe latior; nam Deum, quem mundus non capit, sola cepit, portavit cum qui portat orbem, genuit Genitorem suum, nutriit omnium viventium Nutritorem. »

Ejusmodi sententiis plenus est omnium Patrum chorus, cui præcinuere archangelus, Dei nuntius, et sacer evangelistarum consessus. Ad ipsam Virginem maternitati Dei jam candidatam procubuit in terram archangelus: *Concipies, inquit, in utero, et paries Filium*, non utique imaginarium, aut phantasmate vestitum: *quod enim (adnectit) nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. Ex Virgine, ait divinus interpret, natum iri Dei Filium, non de, aut per Virginem tantum; quod et Apostolus e cæli intimis ad terram regressus proclamavit: Misit Deus Filium suum in mundum, factum ex muliere (Galat. iv, 4). Verum ad Josephum etiam archangelus: Accipe, ait, Puerum et Matrem ejus (Matth. ii, 15), ejus phrasi sæpe postmodum usi sunt sacri Evangeliorum conditores. Cum esset desponsata Mater ejus (Jesu) Maria Joseph. Invenere Puerum cum Maria Matre ejus. Accepit Puerum, et Matrem ejus. Veniunt Mater ejus, et fratres. Dixit ad Mariam Matrem ejus. Erat Mater Jesu ibi. Dicit Mater ejus ministris. Stabat juxta crucem Jesu Mater ejus. Et hæc omnia sua ipsius auctoritate firmat quod natum est ex ea Verbum caro factum, identidem se nominans Filium hominis, commendans, ait magnus Augustinus (lib. ii, *De cons. Evang.* c. 1), « commendans nobis, quid misericorditer dignatus sit esse pro nobis. »*

Sed ut Patres veritatem istam ab angelo in terras allatam totoque Evangelio firmatam merito amplexi sunt, ita ratio etiam illam persuadet. Enimvero manifestum est id quod « castitatis consummatissimæ Virgo (S. Theophanes) » concepit ac peperit, terminum esse resultantem per ipsam incarnationem; at quoniam 182 concepit ac peperit humanam Christi naturam, non creata aliqua, sed Verbi divini subsistentia terminatam, non petuit non concepisse personam Filii Dei, ipsum Deum vivum, ac verum, quantus quantus est. « Tu (inquit citatus modo sanctus Theophanes) omni facundia plenius comprehendisti in utero tuo gloriam Patris; unaque splendorem illius ante sæcula genitum, et denique illud sine principio Verbum, quod exstitisse in principio novimus, quodque factum est tua primogenita proles. » Sane in incomprehenso isthoc incarnationis mysterio sollemnis est doctorum sensus: In ordine

exsecutionis prius naturam animam carnemque Christi unitas fuisse Verbo, quam fuerint unitæ inter se: « Assumptio partium (ait Doctor Angelicus (in p., q. 6, art. 5) est prior via operationis intellectus, non tempore. Nusquam Virgo genuit hominem, quin simul hominem Deum gigneret. » Recte omnino: nam si prius natura caro Christi unita fuisset animæ quam Verbum fuisset unitum eisdem, adeoque humanitati conjunctum, utique tota actio Virginis concipientis atque parientis præintelligeretur terminata ad humanitatem prius ordine naturæ quam fuisset assumpta a Verbo humanitas; unde profecto non posset dici vera Mater Dei, quia tota ipsius actio in illo priori naturæ reperiretur terminata antequam Verbum fuisset unitum humanitati. Utuntur hoc loquendi schemate eximii Ecclesiæ Patres. Sanctus Joannes Damascenus (lib. iii, *De fide orth.* cap. 2.): « Simul ut caro exstitit, simul quoque Dei Verbi caro exstitit. » Sanctus Gregorius (*Epist. ad Quirin.*): « Non prius in utero Virginis caro concepta est, et postmodum Divinitas venit in carnem. » Sanctus Ignatius (*Epist. ad Trall.*): « Vere genuit Maria corpus habens in se Deum habitantem. » Sanctus Augustinus (*Contr. serm. Ariaror.*): « Unus Christus est, et Dei Filius semper natura, et hominis Filius, non ut prius creatus post assumeretur, sed ut ipsa assumptione crearetur. »

Firmum est igitur, Virginem Christi Matrem veram esse Dei Matrem; non Matrem ejus qui est Deus, aut qui postea factus sit Deus, quod grunnire ausus fuit Arius, cui hæc respondet Librensis doctor (*Contra Hæres.* 21): « Virgo verissime est Theotocos, id est Dei Genitrix, sed non eo modo, quo impia quedam hæresis suspicatur, quæ asserit eam Dei Matrem sola appellatione dicendam, quæ scilicet pepererit hominem qui postea factus est Deus; sicut dicimus presbyteri aut episcopi matrem, non jam presbyterum, 183 aut episcopum pariendo, sed eum generando hominem qui postea presbyter, vel episcopus factus est: non ita, inquam, sancta Maria Theotocos, id est, Deipara; sed ideo potius, quoniam jam in ejus sacrato utero sacrosanctum illud mysterium perpetratum est, quod propter singularem quandam atque unicam personæ unitatem sicut Verbum in carne caro, ita homo in Deo Deus est. »

Causa ergo cur Maria Dei veri vera Mater et sit, et dicatur, est quod Deum cum genuerit, Divinitas unita sit humanitati nostræ in unitate unius duntaxat suppositi; illudque cum subsistat non subsistentia creata, sed divina humanati Verbi, fit ut Mater, quæ suppositum istud tali (divina, inquam) subsistentia terminatum genuit, nisi Mater vera veri Dei esse non possit. Definitum porro hoc est variis orbis Christiani conciliis (ut de Ecclesia denique aliquid adjungamus) Ephesino, Chalcedonensi, Lateranensi sub Martino id nominis primo, cap. 5. Quorsum respexit forsitan sanctus Ambro-

sus (*De inst. Jur.* c. 5), cum interpretatus Virginis nomen ait *Mariam* idem esse, ac « Deus ex genere meo; » diceret veluti, « Deus ex generatione mea. » Rutilius quoque episcopus (lib. II, super *Magnific.* c. 22) hoc nomen dicit sonare: « Imitatrix Dei; » ea forte de causa, quod, quemadmodum Deus Pater genuit Deum, ita Virgo illum imitata sit sua quoque generatione, eundem, quem ille genuerat ab omni retro æternitate, pariendo ipsa æternum etiam ab æternitate; genitum a Patre absque detrimento Patris, natum ex se citra damnum aut dispendium maternæ suæ virginitatis.

Et hinc demum est, cur Virgo isthæc ornatissima tot sit venustata virtutibus, tot decorata charismatis, tot exulta dotibus, gratiis: nempe quemadmodum palatium, quod excipere regum quempiam aut imperatorum oporteat, adornatur, comiturque festivissime, nec apparet aliud in illo, quam statuæ elegantissimæ, aulæ pretiosissimæ, fenestræ lucidissimæ, picturæ vitalissimæ, gemmæ splendidissimæ; flores fragrantissimi; nec auditur aliud præter sonos, cantus, harmonias mellitissimas; spirant odores omnia jucundissimos: ita theologi aiunt *Palatium* istud *animatum* (S. Greg. *Neocæs.* serm. 3, *De Annunt.*) (quippe futurum rerum omnium existentium atque possibilium Opificis Regisque habitaculum; 184. Mater, inquam, Dei) fuisse donorum virtutumque omnium ornamentis exculum atque instructum, ut merito sanctiss. noster Anselmus intonuerit: « Hoc solum de Maria prædicare, quod Dei Mater est, excedit omnem altitudinem (liceat adnectere ornatum, decorem, cultum, splendorem, ambrosiam) quæ post Deum dici vel cogitari potest. » Certe etiam Angelicus Doctor asseruit (1. p., q. 25, art. 6.), Deum per absolutam quoque suam potentiam nobiliorem, excellentiorem, ornatorem non posse Matrem facere, quam fecerit, faciendo Matrem Filii sui, Dei Matrem; nimirum, exinde quod Dei Mater est, contrahit, habetque dignitatem Filii sui, infiniti, boni, bonitatem infinitam superiorem longe (infinite ait Damascenus doctor, alias memoratus) omnibus omnino angelorum ordinibus. Scilicet tolerabant spiritus isti mundissimi adorari se ab hominibus priusquam Virgo fieret Dei Mater, vestiretque innocens Ovis Dei Agnum vellere nostro, quod factum legimus viro desideriorum (*Dan.* x); at posteaquam Maria Deum sinu excepit, Deusque hominem assumpsit, vetant id fieri, et oclamant adoratio: *Vide ne feceris* (*Apoc.* xix, 10). Immensa omnino dignitas, quæ ad nos pariter Maternitatis istius consanguineos derivatur; quando ex sublimissimo isto *Dei Genitricis* titulo omnes adeo gratias, dona, atque munera sperare audemus, atque debemus; indeque merito voces, corda, atque totos nostros spiritus intendimus, et conclamamus: *Sancta Dei Genitrix, ora pro nobis.*
SOLILOQUIUM.

Maximo habetur in pretiò, o Mater sacratissima, sius ille et vena terræ, unde aurum educitur;

arbor, ex qua fructus decerpitur; fons e quo dulcis aqua hauritur; sol, a quo lumen mutuamus; et libere quidem his utimur omnibus, quod cum in finem, ut iis fruermur, sint condita: « Omnia enim fecit Deus propter hominem. » Enimvero non facta est ideo auri, argentine vena, ut tenax esset thesauri sui, sed ut iis ditaret, levaretque pauperiem nostram; non est producta arbor, ut fructus ostentaret duntaxat, sed eos esui nostro propinaret; non sunt pleni 185 aquis fontes, ut vacuum tantum impleant, sed ut sitim anhelorum exstinguant; nec splendet idcirco sol ut ornamento sit cælis, sed ut motu, ardore, radiis inferiora omnia illustret, vegetet, vivida faciat. O quanto in pretio, Virgo et Mater optima maxima, ut et ego et mundus universus te habeamus oportet; quæ diuissima es vena, unde cæleste aurum educitur; arbor saluberrima, e qua vitæ fructus decerpitur; fons limpidissimus, e quo gratiarum pelagus promanat; sol ardentissimus, qui calorem nobis, lucemque interminam subministrat! O quanta cum fiducia accedere ad te possum, meque totum devovere tibi, spem habens ditatum a te me iri auro charitatis; pastum gratiæ fructu; refrigeratum a sensuum ardoribus unda beneficentiæ tuæ; illustratum luce intellectus, et mentis meæ; cum idcirco ad tantam evecta sis gratiarum celsitudinem, ut pro salute et indemnitate nostra Mater Dei facta sis.

Multa contulit in Davidem Deus beneficia, quæ homini obliuio reficit et rexit! Nathan propheta; sceptri inprimis et coronæ meminit: *Ego unxi te in regem super Israel*; postea assertam libertatem adnectit: *Erui te de manu Saul*, hominis tuam præ propria anima sitientis. Monet deinde traditi palatii, conjugii regiarum matronarum, subjecti totius populi: *Et dedi tibi domum domini tui, et uxorcs domini tui, dedique tibi domum Israel et Juda*; et spondet denique ad demonstrandum ampliorem adhuc affectum, altiora hisce omnibus: *Et si parva sunt ista, adjiciam tibi majora.* (II Reg. xii, 7, 8.) Et quæ illa demum? Quidnam est, excelsius quod sit sceptris, coronis, securitate vitæ, libertate, palatiis, nuptiis regiis, tantique populi subjectione, fide, vectigalibus, tributis? Quidnam altius isti Davidi promittit Deus? Istud, istud, o Virgo serenissima, est, quod tu Dei Mater e stirpe illius nascitura fores; tu e sanguine ipsius ebullitura; Dei, inquam, vera, unica Mater; tu Verbum æternum stemmati illius insertura: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam*, audiverat in spiritu suo (*Psal.* cxxxi, 11); istud enimvero talis est, ac tanta gratia, ut nullam ad eam habeant proportionem sceptræ, diademata, regna, vectigalia, tributa, regię voluptates, ipsa libertas, ipsa vita.

186 Præsensit procul hanc dignitatem tuam patientiæ decus Hussites, cum dixit: *Habet argentum venarum suarum principia, et auro locus est, in quo conflatur* (*Job.* xxviii, 1). Tu nempe argentum es, o Virgo candidissima, quando quemadmodum ar-

gentum inter metalla omnia secundum est ab auro, ita tu post Jesum totum aureum inter sanctos omnino omnes prima es ab ipso. Tu principia habes venarum tuarum, progenitores tuos reges, patriarchas, prophetas, sacerdotes, e quibus egressa es, ac progenita. Aurum Verbum est æternum, Deus ipse, cujus locus est purissimus, ac Virgineus uterus tuus, in quo Spiritus sancti opera conflata est Verbi cum carne connexio, divinitatis cum humanitate conjunctio, vere vena auri non in terra solum, sed in cœlis etiam optimi. Visum est nobis hoc aurum, cum id mundo edidisti; videtur nunc in cœlo, ubi locatum est ad dexteram Patris. Hinc porro, o Virgo gloriosa, animum sumo atque fiduciam supplicandi tibi; tametsi enim princeps, cum auri vena reperitur, inventi ipse possessionem arripit, aurumque repertum thesauris suis infert, potest tamen fundi dominus ob inventionis commodum murus aliquod, donumve petere, nec id debet princeps gravatim concedere: ita omnino, o Mater intemeratissima! quanquam cœlestis Pater aurum in te conflatum sibi vendicarit, suisque thesauris intulerit: *Sedet ad dexteram Patris*, tamen integrum est tibi gratias eam ob rem (nempe quod Dei Mater es) ac dona quæcunque cœlestia petere, quæ nunquam negabit tibi e vena tua, tuis sanguinibus aucta humanato Filio Patris Majestas: illis vero cum tu minime indigeas, quippe locata ipsa etiam in tanta gloria atque divitiis, quantarum capax amplitudo tua, oro te, eas mihi concede, et peccatori miserrimo largire, qui supplicat tibi ut exores ei misericordiam et remissionem culparum suarum: *Sancta Dei Genitrix, ora pro me.*

Meminisse dignare, o Dei Mater, propter nos complacuisse Majestati divinæ ornare te tantis virtutibus, decorare tantis gratis atque donis, elevare ad tam præcelsum divinæ Maternitatis titulum, Ecclesia id attestante, atque concinente:

Qui pro nobis natus
Fuit esse tuus;

187 non eo quidem sensu, ac sententia, quod indigni nos peccatis nostris tantum honorem celsitudinemque commeriti simus (qui potius ea de causa æternum cum dæmonibus incendium merueramus, indeque particulam *pro* non meritorie, sed finaliter intelligimus), sed quod divinæ bonitati pro infinita sua ad nos miseratione, et excessivo sane amore placuerit, inter alios salvandi modos hunc eligere potissimum, ut tu Deum gigneret, eumque castissimis tuis visceribus complectereris, qui omni nos peccatorum sarcina liberaret.

Tibi, o Virgo gloriosa, verba occinere possumus, quæ Scriptura de Noetica olim arca protulerat: *Multiplicatæ sunt aquæ, et elevaverunt arcam in sublime a terra. (Gen. vii, 17.)* Tu namque mystica es Arca ab omnipotenti Dei manu salvandis hominibus constructa, et ob nimietatem aquarum, peccatorum, inquam, immanitatem atque vastitatem, elevata in sublime, exaltata per Dei Materni-

tatem super omne quod non est Deus; magno tuo Alberto (*Super Missus est*, cap. 18) asseverante, « Majorem gratiam non posse intelligi puræ creaturæ communicari, quam esse Matrem Dei. » Unde « si propter me, et mei similes peccatores (attexit magnus item noster Anselmus, *Encomiastes tuus [De excell. Virg. c. 1]* facta est Dei Mater, quomodo aquarum altitudo, immanitas peccatorum meorum cogere poterit desperare veniam eorum, cum tam ineffabile bonum sit factum ex te, et curationem ipsorum? Subveni ergo mihi, o Domina piissima! Cogita, quæso, et recogita apud te, quia non ad damnandum sed ad salvandum peccatores Conditor noster ex te factus est homo. Cur igitur non juvabis me, quando propter nos in tantam celsitudinem es elevata, ut te Dominam habeat et veneretur omnis pariter creatura? » Supplico igitur tibi, celsissima, et *Sancta Dei Genitrix, ora pro me.*

Quando, o Mater summi Dei, mecum ipse commoro gravissimas, quibus homo Deum Filium tuum impetivit, offensas; immodicos, quibus supremam ejus præterivit majestatem, neglectus; assiduas tantasque ad illius mandata protervias, ut ipsum merito jure tantæ bonitatis perpetuum, et capitalem effecerint inimicum, omni ipsius gratia ex toto indignum; attendo postmodum tantum in corde tam **188** enormiter offensi, tam sæpe contempti, tam pertinaciter abjecti tui Filii amorem, et tantam ad tam nefandam creaturam dilectionem, ut ipsius gratia, et ad revocandam, reparandamque illam eminentissimo te Genitricis, ac unicæ Matris suæ titulo adornarit: fateri mihi omnino necessum est, omnes nos Jonathas esse, qui mellis gustu mortem nobis accersiverimus; siquidem ex rerum mundanarum labiali dulcedine ansam sumpsimus mille peccatorum, quæ et temporaneam nobis mortem, et æternam attulerunt. Verum enimvero Filius tuus mortifero isti melli mel aliud vitale oppositurus, alter factus est, novusque ac verus Samson, qui mel vere vitam afferens e demortui leonis faucibus extraxit; nempe e lumbis ferocis illius, et in Deum impetnosi Adami te eduxit Genitricem suam vere melleam, sibi ambrosiam, servandis, recuperandisque peccatoribus totam dulcem, ac piam. Quare si mellis favus ab apiculis suaviter susurrantibus e rore formatur, quem cœlo purpurascente industria animalcula e tenellis exsugunt flosculis, tu, o Virgo mellea, facta es Dei Mater a personarum divinarum examine, cum albescente gratiæ lege Pater omnipotentia, sapientia Filius, et dulci susurro Spiritus sanctus omnem in te angelorum sanctorumque dulcedinem contulerunt. Unde tota mellea cum sis, quid præter dulcedinem sperare a te possim, cur acclamare tibi non ausim, *Sancta Maria, ora pro me?*

Viator inter æstivos ardores radiis solaribus expositus, fractisque nimio calore membris, aliud haud desiderat, quam claram aliquam et jucundam nubem, quæ solis lumen non adimat quidem, sed

ardores temperet, dulcique umbra torrentes radios castiget. Id cum evenerit, mirum est, quantum inde voluptatis capiat, quam celeriter sinum recludat, quam avide refrigerantem auram excipiat, quam ingeminet sæpe : Bene veneris, zephyre dulcis, umbra suavis, optatissima aura; ita me affla, ita perdura, ita domum me comitare. Cantat proinde, et viam pergit jucundus, alacer, festivus; quin domum etiam reversus nubem dilaudat, ac ventum. O Virgo gloriosissima! ego viator **189** et peregrinus sum in hoc mundo, non habeo permanentem hic civitatem, ideoque citatis spero passibus pertingere ad felicissimam paradisi mansionem, idque mediante Dei auxilio, ac tuo præsidio. At ecce miserum me! in mediis sum ardoribus; uror, torreo, premer; hinc fomes peccati succendit animam meam, adurit corpus; inde mysticus Sol Deus meus suæ in me Justitiæ radios evibrat; timeo, timeo ob peccata mea non solum vires, sed ipsam adeo vitam perdere; fractus sum, captusque non membris meis tantum, sed jacet etiam, et vix movetur anima mea; actum est de ea, si radiis divinæ justitiæ me opposuero, cum et propter opera mea, et cogitationes pessimas dignus sim inferno! Ah utinam, utinam dulcis aliqua, et clara nubes appareat, quæ torridum istum Solem suavi umbra obvelet, tollat formidabiles illius radios, non adimat misericordiæ lucem, mitiget ardores, desideratum præbeat, servandæque animæ necessarium refrigerium! O Mater, Mater sanctissima! tu es optatissima illa nubes; nubes, de qua ipse olim præagivit Deus : *Solem Nube tegam* (*Ezech. xxxii, 7*); nubes, de qua Joannes Hierosolymitanus : *Nubecula parva, dulcis et pura*; Hieronymus, virginittis vindex (*De inst. monac. cap. 52*) : « Nubes dici nunquam in tenebris, semper in luce; » Blossius, noster, et tuus amabilis (*in Psal. lxxxvii*) : « Nubes candida, ardorem æstus, et vindictæ ignem cessare faciens; » tu, inquam, Nubes es, Dei Mater, Sol est Verbum, Filius tuus. Hunc tu Solem obvelasti, cum is homo factus carnem ex te sumpsit, teque suam, Dei Matrem effecit. O quantum inde refrigerii accepit afflictissima cordium nostrorum arctitudo! Tu Nubes es, quæ ut obdlexeris humanitate Divinitatem, hujus tamen lucem minime obfuscas, sed elucet in te mille argumenti splendor divini suppositi. Nubes es, quæ temperas radios divini furoris. Nubes, quæ miseros viatores amœna et plena solatii umbra refrigeras. Nubes, quæ immortuas languidis fractisque corporibus animas potenti intercessione virtutibus, ceu viribus restauras. Nubes, quæ enervibus et immotis ad cœlestia animis saluberrimam insusurras auram. Te igitur, sanctissima Mater, Nubes desideratissima, pleno sinu excipio; **190** te toto meo corde capio; tibi omnes animæ meæ recessus expando; te totam quantam in mea viscera absorbeo; ades dum umbra protectionis tuæ, mitiga æstum irati Filii; comitare me dulci tuo susurro ad pa-

triam, nec cessa aspirare mihi, obumbrare mihi, secundo flatu insistere mihi, donec tua, imo Filii tui gratia, felici itinere ad cœlestis paradisi mansiones pertingam, ibique cantem et extollam unbram tuam, tuum refrigerium irremissa gratiarum laude, dum interea constitutus adhuc in itinere gemo, et supplico, *Sancta Dei Genitrix, ora pro me.*

O Mater hominis, et Dei! Mater Judicis, et rei! Mater Regis, et exsulis! Mater Domini, et peccatoris! ostende tuam ad utrumque relationem atque affectum: monstra te esse Matrem, illius exorando gratiam; monstra te Matrem meam, audiendo preces meas; illius te monstravisti Matrem, cum dixisti : *Fili, quid fecisti nobis sic?* (*Luc. ii, 48.*) Meam te modo Matrem ostende, supplicando ei : *Dimitte illi. O sancta Dei Genitrix, ora pro me.*

SANCTA VIRGO VIRGINUM,

ORA PRO NOBIS.

Fuit Maria virgo corpore, mente, voto.

Adeo excellens est virginittis encomium, ut personam ea insignitam Deo efficiat amatam, parem angelis, præmio singulari dignam, et inter humanæ conditionis status honore omnibus præminentem. Virgines candida sunt amœni Ecclesiæ Horti lilia; eamque ob rem quemadmodum lilium, dum integrum permanet, et illibatum, spectabile est et pulchritudine, gratum et suavi odore; perdit elegantiam cum læditur, odoremque cum premitur: ita omnino dum in puritate persistit virgo, venustum est Deo; angelis, et hominibus **191** spectaculum, spiratque odorem optimæ ac præcellentis omnia famæ; at si corrumpitur et temeratur, honore simul omni, ac decore exuitur. Virgines animæ in pretio sunt Deo, estque amabilis illi cum iis communio; de quo gloriatur equidem castissima Sponsa. *Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.* (*Cant. vi, 2.*) Ecce istud? quomodo inter lilia pascitur Deus? Dat pulchritudine lilium oculis quidem pastum; dat pastum odore naribus; at non etiam pastum manibus præbet; quo igitur modo cœlestis Amasius inter lilia pascitur, dum amantes non oculis solum, ac naribus, sed cæteris quoque sensibus pasci anhelant? Dicere soliti sumus, eo quemque pasci, quo delectatur; nec attendimus, quonam sensu pascatur, exteriore, vel interiori; satis nobis est, insinuisse hac phrasi, delectari quempiam tali, aut tali re. Ita musicus organis pascitur, ac fidibus; pictor colore, et effigibus; sapiens litteris, et commendationibus: hoc ipso (ait Sponsa) modo Deus in virginibus intaminatis illis liliis pascitur; delectatur nempe illarum castimonia, integritate, puritate, nitore, sanctitate, quando virgines, scribit Ecclesiæ lumen Augustinus (*De doctr. Christ.*), « Flos sunt ecclesiastici germinis, decus et ornamentum gratiæ spiritualis; læta indeles laudis et honoris; opus integrum,

atque incorruptum; imago Dei; illustrior portio gregis Christi. »

Scribit de virginibus virgo ipse Joannes, e cœlis sibi ostensum fuisse virgines assiduas esse Agni cœlestis comites et nec passu ab eo unquam divelli: *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, hi sequuntur Agnum quocunque ierit* (Apoc. xiv. 4). Causam porro istius tam indissolubilis adhærentiæ adjungit virginitatem: *Sequuntur*, inquit, *Agnum quocunque ierit; virgines enim sunt*. Cæterum difficultatem hic movet eminentissimus Hugo: Et cur, ait, Agnum virgines sequuntur, non seduli doctrinæ evangelicæ satores, præcones? Num solum virgo Christus fuit, non fuit etiam martyr, non fuit cœlestis doctrinæ conditor, atque sator? Fuit equidem, respondet eximius doctor; at martyrium, ait, et prædicationis munus non generalia sunt argumenta generalis innocentiae; tale porro 192 talis innocentiae signum, atque index est virginitas; siquidem affine est veritati, eum qui Dei intuitu et amore seipsum, latentesque in se lubricitatis illecebras subegerit, depresserit; multo facilius positum extra se mundum, et ea quæ sunt mundi, despecturum, contempturum; indeque scripsisse merito Joannem, atque notabiliter, virgines Agnum consequi, non Christum; non ea quidem de causa, quod Christus Agnus non sit, aut Agnus non sit Christus, sed quod Agnus celebratis ima sit omnibus innocentiae figura.

Hisce nos adjungamus: non voluisse negare Joannem, quin alii quoque, et quilibet sancti in cœlis Deo adhaereant, et Agnum sequantur, cujus utique faciem indesinenter aspiciunt, cujusque præsentiæ nunquam non immorantur; cæterum ideo cum dixisse virgines Agnum speciatim sequi, ut ostenderet ejusmodi animas, quæ florem innocentiae ac puritatis intemeratum servant, particularem mereri supremi Regis affectum, esseque illas ipsi junctissimas, gratissimas, et ab omni ipsius tractatu indivulsas; haud secus, ac fieri in aulis principum mundi consuevit, in quibus ubi unum alterumve videmus principi assidue præsentem assistere, eumque quocunque is iturus sit, sectari; dicere solemus: hunc, illumve principis esse intimum, cor esse, et dimidium principis; ita sane veri purique virgines, quia intimi, et portio prope sunt Dei, *sequuntur Agnum quocunque ierit; virgines enim sunt*.

Certe si conditio est amoris, ut simile amet sibi simile, quis puritate Deo simile, quis puritate Deo similior est virginibus? Talis est castarum virginum puritas, ut angelorum cum puritate conferatur; quippe de angelis, ut de virginibus, de istis, ut de angelis dicitur: *Non nubent, neque nubentur* (Math. xxii). Cum cœlestibus igitur spiritibus certant puritate virgines. Quid! quod majoris aestimat hominum virginitatem præ virginitate angelorum Chrysologus? (Serm. 3. *De annunt.*). « Virginitas, ait, hoc obtinet viribus, quod habet angelus

ex natura; at majus est angelicam gloriam acquirere, quam habere. » Virgo est angelus; quid miri? Spiritus est, carnem non portat: Virgo est et homo; hoc mirare; carne enim amictus cum sit, puritate 193 tamen angelica nitet. Hinc philosophatus super virginitatis excellentia Bernardus dixit feliciorum præ se esse, angelum, non fortiorum; se enim in carne constantem esse, et invictum; angelum sine carne felicem ac beatum. Quis miretur integram in montium jugis manere nivem? Nulla sunt ibi temerantium vestigia: at in urbibus, in plateis, in compitis, ubi tot sunt discurrantium myriades, eam perdurare intactam, hoc demum admiratione est dignum. Habent angeli, servantque in altissimis cœlorum montibus virginitatem; sed id quis admiretur? nulla sunt ibi occasionum, tentationum, illecebrarum vestigia; hoc admiremur oportet; servari illibatam, intemeratam, intactam in plateis, turbis, tumultibus, carnis proclivitatibus, illiciis, mille in cursibus et occasionibus hominum infirmorum, ac debiliū virginitatem.

Regum sapientissimus Salomon templum suum omnibus sæculis celebratum constructurus, duas ex ære columnas ingentis ponderis, molisque in atrio posuit, quibus bases subiect mole pariter immani. Videbatur impositurus operi ingentem omnino machinam; posuit denique aliud nihil, præter aurata lilia. *Et statuit duas columnas in porticu templi, et super capita columnarum opus in modum lilii*, ait sacer textus (III Reg. vii, 21), quibus præmiserat: *Finxit duas columnas areas; decem et octo cubitorum altitudinis columnam unam, et linea duodecim cubitorum ambiebat columnam utramque*. (Ibid. 15.) Magnum omnino opus liliis sustinendis. Qua istud prudentia, quo fine? Mysterium fuit; nempe ad conservandum, tutandumque castitatis liliū magna opus est mole, firma basi, duro et inviolabili ære; maxime dum adhuc hæret in porticu, dum castitas in atrio versatur; dum vivitur, inquam, mortali adhuc vitæ, quæ atrium est, et porticus immortalis vitæ. Virginitas templo inclusa, cœlo inserta, secunda est; nulla opus habet columna, nullo sustentaculo; felicior proinde angelorum est virginitas, fortior hominum; illa munimento non indiget; hæc vigili, assidueque custodia servari debet: « Virginitas, si non custodiatur, amittitur, » docuit Augustinus (*De doctrina Christ.*). Ruit liliū istud, nisi fulciatur duro opere, jugi munimine; et ruit irreparabili 194 cum damno, quando amissa semel, recuperatur nunquam, vitri ad instar fragilis, quod fractum in partes, nunquam reficietur. *Cecidit*, deplorat Amos propheta, *cecidit, et non adjiciet ut resurgat Virgo Israel*. (Amos v, 1.) Quare si servetur illibata, si in cœlum inferatur virginitas, speciali donatur præmio, et in fortitudinis pretium aureola decoratur. Jusserat Dominus Moysi, ut mensam faceret in tabernaculo, Hebræo illo sanctuario, illique

coronam imponeret, coronam porro alio minori serio exornaret. *Facies*, inquit, *mensam de lignis Sethim..... et inaurabis eam auro purissimo, faciesque illi labium aureum,.... et ipsi labio coronam intrerasilem..... et super illam alteram coronam aureolam.* (Exod. xxv, 1 seqq.) Omnia hæc in figura. Mensa hæc aurea in templo virginitas est in paradiso; hæc aurea cum cæteris sanctis corona præmiatur, quibuscum gloria essentiali fruitur; at præter coronam istam, sanctis omnibus communem, alia ornatur corona aureola, particulari nempe gloria, quæ potita est virtute, ac fortitudine sua, jugi, vigilique custodia, tentationumque et illecebrarum victoria.

Breviter, virginitas voto præcipue roborata omnes hominum conditiones antecellit, parem non habet. Gemma est in annulo; sol est in firmamento, aurum præ quovis alio metallo; cuius ipsius ponderatio non est digna continentis animæ (Eccli. xxvi, 20); quanquam ea quæ in corpore solum est, et non est etiam in anima, vana est, inanis est, cassa est, stolidi est, et fatuorum virginum, quæ lampades portabant absque oleo; corpus habebant virgo, virginem non habebant animam, eaque de causa rejectæ, mœstum illud ac fatale audiebant: *Nescio vos* (Matth. xxv, 12).

Virgo Deipara, hæc enimvero fuit virgo; virginum fuit omnium antesignana; corpore virgo, virgo anima, virgo mente, virgo spiritu, ante partum virgo, in partu, et post partum virgo, virgo antonomastice virgo. *Ecce*, ait Regius propheta, *Virgo concipiet, et pariet Filium* (Isa. vii, 14). Virginem etiam proclamavit Evangelium: *Missus est Gabriel angelus ad Mariam Virginem* (Luc. i, 27). Virginem Sibyllæ cecinerunt:

Cerno Dei Matrem, qui se demisit ab alto,
Ultima felices referent cum tempore soles;
Hebræa quem Virgo feret, de stirpe decora,
Virginis in corpus voluit demittere cælo.
Ipse Deus prolem, cum nuntiet angelus Almæ
Matri, quæ miseros contracta a sorde lavaret.

195 Talis est denique Virginis istius supra cæteras omnes sive cœlestes, sive corporeas virginis eminentia, ut rectissime audiat *Virgo virginum*; non secus ac rosa *Flos florum*; Filius ejus Deus, *Rex regum*, supremus summæ Trinitatis principatus, *Dominus dominantium*. Hanc proinde virginum Virginem justum est ut omnes supplici voce invocemus: *Sancta Virgo virginum, ora pro nobis.*

SOLILOQUIUM.

Dum geminaret olim afflictissima Jerusalem inter planctus acerbissimos suspiria sua, suamque deploraret servitutem uberrimis lacrymis, misit Deus misericordiarum vatem, qui nuntiaret mœstæ futurum, ut eximatur omni ærumna oppressus tam dire populus, templumque illud augustum a prædonibus nefarie defœdatur adeo reflorescat, ut ingressura in id sit omnis majestas Libani, omniumque arborum odorificarum suaveolentia. *Gloria Libani ad te veniet*, dixerat propheta, *abies, et buxus,*

et pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis tuæ. (Isa. lx, 13).

Virgo gloriosissima! Ecclesia nostra mystica est Jerusalem, mœsta et afflicta, quod videat nos, filios suos, peccatis obrutos duriori multo, quam fuerit Hebræa illa servitus, imperio jugoque premi. Dum igitur ardentes ex oculis lacrymas profundimus, aeremque istum calidis replemus suspiriis, id tamen optatissimæ accipimus consolationis, quod tibi, o Templum magnificum divinæ gloriæ, Templum vere Deo dignum, castitatis aromatibus odoratum (S. Andr. Cret. in *Salut. Angel.*; S. Basil. Seleuc. *Orat. de Annunt.*); tibi, sanctificationis loco, tota Libani obtingat majestas atque ventustas, *Gloria Libani ad te veniet*, candor omnis, omnis albicans virginitatis nitor in te congeratur, quando Libanus aliud sonare non dicitur, quam *candidus*, quod, inquam, vere Libanus exsistas, vere virginum omnium Virgo. Tu siquidem Regina, tu Dux, tu Coryphæa es virginum, quando ad ornamentum decusque tuum ambitioso ad te occursum congregantur et abies, et buxus, et **196** pinus: spectatissimæ nempe et præ quibusvis aliis lignis æstimandæ arbores: puræ, aio, et ejusvis ordinis castæ, sanctæque mentes, quæ odores lectissimos suæ ad excellentiam ac celsitudinem tuam subjectionis tributa ac vectigalia comportent.

Conferunt ad ornamentum tuum cæteræ puritatis tuæ sectatrices animæ *Abietem*, quod hæc alta sit, tu excelsa; illa recta, tu ad nullam omnino vitiositatem flexuosa; quod illa tribus præcipue qualitatibus eminet, tibi Virgo perfectissima propriis: cito exardescit abies, cum igni approximatur; gummosum medicumque liquorem eviscerat, viret in hieme, suasque servat frondes, dum cætera investita sunt arbuta. Omnia hæc in te spectamus, Virgo absolutissima. Ecquis enim nostrum ignorat, quod cum primum ignis ille Moysi quondam in rubo visus, divinitas, inquam, Filii Dei, per scintillam angelicam in tuo Nazaretho tuis approximare visceribus concupivit, cœlesti mox calore exarseris, e præstito citra moram omnem avidissimo tuo assensu, igne illo divino momentanee ambita, imprægnata sis? Quis nostrum non gratulatur sibi; Spiritus sancti opera coagmentatum in te, et ex purissimis sanguinibus tuis compactum styracem profluxisse nobis; cum edidisti, et ex intimis visceribus tuis prodidisti Filium tuum, adeo nostris languoribus medicum, ut prædixerit merito archangelus: *Ipse salvum faciet populum a peccatis eorum?* (Matth. i, 21). Tu, o Virgo, vires frondesque perpetuo, nulla te hiems devescit, tua te fecunditas minime devenustat. Perdunt frondes floresque cæteræ virginæ, si concipiant, si pariant; at tu virgo permanes, tu florem servas, tu frondes explicas; tu virescis amplius, cum imprægnaris, dum parturis, dum lactas. Tu Virgo es et Mater; tu fecunda et illibata, ardes et non consumeris, integra es et peperisti, lilia portas et

myrthum; hæc enimvero tua solius sunt privilegia, hæc tua immunitas est, hæc prerogativa ceu mystici templi, loci sanctificationis, cui soli datum est inter virgines abietem esse, conspecta flamma exardescere, medico liquore fluere, in media hieme sollicitudinum maternarum virescere, **197** florere, frondes distendere, vere *Virgo virginum*.

At nec istud quidem satis est: afferunt tibi, « o in-taminatissima *Dei Genetrix* (S. Theophan.), » virgines *Buxum* præter abietem; neque id vane. Nam si ut abies, ita buxus etiam suum semper virorem servat; ac præterea musica ex eo instrumenta concinantur, quibus sua solent amantes carmina modulari: tu viridis semper in Dei amore perstitisti, tuamque omnimode ac (veluti jamjam commemoratum est) omni tempore virginitatem conservasti. Verum cum alios quoque præter te sanctos virgines vidisti, Elias, Eliseos, Jeremias numerasti, ingenio es usa, novamque et ante te invisam mundo, inauditamque efformasti fistulam, qua tuum ad Deum amorem concineres, eique ceu Sponso tuo cœlesti virginitatem tuam prima omnium consecrasses. Unde concepto e penitissimo corde Spiritu, labiisque tuis cœlica voce contemperatis, cantasti solemne professionis carmen, quod suavissimis voti religiosi notis cantorum primiceria absolvisti. Hinc de tua virginitate Bernardus tuus dicere habuit: « Virgo carne, Virgo mente, Virgo professione, » veluti significasset esse virgines carne, sed non mente; esse et virgines carne simul ac mente, non tamen esse ligatas ad id ut sint manente virgines mente et carne: te vero virginem ita esse carne simul ac mente, ut talis sis insuper voto libero ac professione; inde reliquas cedere tibi buxum, quod arboris fructum, ut Deo obtulerint, servarint tamen sibi arborem ejusque radicem, propriam voluntatem; te interim radicem cum arbore, arborem cum fructu, virginitatem cum voto liberrime plenissimeque afferente, et ex consilio gratissimum tibi æque, ac Deo præceptum faciente.

Hoc tu, Virgo, votum atque professionem tuam tunc primum orbi manifestum fecisti, cum paranymphe cœlesti insolita tibi nova de maternitate, de concipiendo, pariendo, lactando, suaviando Infantulo affrenti, mirabanda, et concepti tui voti, editæque professionis tenacissima respondisti, nil tibi cum viris esse: *Quomodo*, aiebas, de his mecum tractas, *quoniam virum non* **198** *cognosco!* Si absque viro fieri hæc possunt, edisserere modum, quo possint fieri; tu meum de maternitate agis, ego de virginitate tecum conféro. Contingere potest, ut si me a Josepho meo contingi sinam, fieri mater possim; at quoniam voto me obstrinxi servandæ integritatis ac puritatis meæ, aperi modum quo placeat Deo meo, ut virgo permaneam, et mater fiam. *Quomodo fiet istud?* qua via sunt obviaturæ vicissim, et in amplexus ituræ fecunditas,

atque integritas? O Buxæ vernantissima! Fistula mille symphoniis suavior! O *Virgo virginum*!

Magni fiebat olim, o Mater divinissima! matrimonialis conditio, erantque spectatissimæ in lege antiqua feminae, quæ multos numerarent filios; non erat laudata sterilitas, sordebat Hebræis virginitas; indeque delicatula illa Jephtheis, ubi paterna manu cadere Deo victima debuisset, inducias tempusque poposcit, quo deploraret non vitam suam innocuam, cædemque immeritam; quo faceret testatum mundo, pereundum sibi, quod prima civium suorum triumphum patri adgratulatura procurrisset in publicum, quod filiam se demonstrasset, quod amplexus paternos expetivisset, quod sanguis sanguinem dissuviatus esset: non talia illi curæ fuerunt: ea de causa menses sibi postulavit, ut plangeret virginitatem suam, fletibus lacryvisque dilueret virorum absentiam, ejularet intactam se interire, mammas non gerere, cunas non agitare, pultes non coquere, et quæ sunt alia id genus deliria: *Pater mi*, aiebat, *si aperuit os tuum ad Dominum, fac mihi, quodcumque pollicitus es. Hoc solum mihi præsta, quod deprecor; dimittit me, ut duobus mensibus circumeam montes, et plangam virginitatem meam cum sodalibus meis.* (Judic. xi, 36, 37.) Hoc in pretio ante te virginitas fuit. Verum, ubi intellectum est mundo, virgineum te Deo carmen cecinisse, tuamque te ipsi integritatem voto obtulisse, et professione concepta obfirmasse; celebrata est virginitas, habita est permagni, multoque est studio ac labore quæsita, cupita. Ejus porro cum tu prima fueris omnium Magistra, recte tibi accinimus, *Virgo virginum*, contestantes libere atque libenter; quod si Ecclesia cœlum sit, et virgines **199** stella, phosphorum te esse; si pratum vernans Ecclesia, et flores virgines, primulam esse te ac ligustrum; si pomarium Ecclesia, arbusta virgines, te esse amygdalum, primam omnium in purpuram efflorescentem. Fuit, o Virgo serenissima, virginitas tua præmaturus ille ficus, cujus tenebatur fame ac desiderio Altissimus: *Præcoquas ficus*, auditur apud prophetam, *desideravit anima mea.* (Mich. vii, 1.) Fuisti ideoque, o Virgo, Deo accepta; et quia professione ipsi devincta, religiosa atque sacra; quia prima et virginum et professorum, vere omnium *Virgo virginum*.

Sed Pinum etiam ducunt ad te virgines, quæ adducuntur post te (Psal. xlii); quando Deus tuus, ac meus, tali firmavit privilegio virginitatem tuam, ut eam arcana quadam vi traduxerit in aliena etiam corda; nimirum venustissima, lectissimaque ut sis omnium prorsus feminarum, quæ exstiterunt unquam, aut existunt; a nullo tamen mortalium sequiori amore concupisci unquam potuisti; nec erit ullus etiam deinceps hominum, qui sedo in te queat amore ferri; insueta hactenus prerogativa, in pinu tamen Libani eleganter efformata. Refert Isidorus, hoc esse pinus ornamentum, quod nemini no-

ceat umbra sua, juvet autem non parum eos quos tegit umbra. Hoc tam admirando honore cum gaudeas, Virgo, salutaris aquissime *Virgo virginum*. Virgo fuit Catharina, virgo corpore, virgo mente; sed fuit tamen adamata nefarie a Maxentio. Virgo et Margarita fuit, nec minus *virgo sancta, et corpore et spiritu*, quod jussit Apostolus (*I Cor. vii, 34*); sed eam periit Olibrius. Virgo item innocentissima Agnes Romana, sed nihilo secius expetita a procaci juvene. Virgines erant aliæ quamplurimæ, spiritu tantum viventes, et pereuntia omnia, omnia illecebrosa, ac voluptuosa pertæse; sed insidias tamen, et grandia pericula expertæ. At enimvero tu, o Virgo « pulchra et florida, tota puritatis nitore circumfulgens, » quanquam in venustatis ac pulchritudinis fastigio eminebas, tamen salutarem omnibus pinus umbram præbuiisti; offendisti neminem; nullum experta es, aut vidisti unquam, qui vitioso te oculo spectavisset, aut offensus tua forma abiisset retro, multo minus adrepisset prope; **200** spirasti scilicet semper, et spiras hodieque radios, ardores, nitores, odores castitatis; retudisti aspectu solo (passivo etiam) effrenes motus; verbis, moribus, actis intuentium animos ad honesta, et decora pertraxisti; non secus ac sol aliquis, qui illustrat, non tenebras effundit; fons, qui temperat æstum, non auget; cor, quod vitam animat, non exstinguit. Hæc erant effecta splendoris illius tui, qui promicabat e vultu tuo, quique latenti quadam energia flectebat ad meliora semper te contuentes. Quidni igitur sis mihi, sis aliis, sis omnibus, sis mille mundis, *Virgo virginum*?

Sed quoniam gloria Libani denique data est tibi, et accesserunt ad te « Templum pudoris, honestatis, puritatis (S. Ambr. *De instit. virg. c. 5*), » abies, buxus, et pinus, abies cum virginea fecunditate, buxus cum votiva professione, pinus cum indemnâ opacitate: venio denum ego quoque ad te, et gratulabundus, totoque corde exsultans super eminentissima, exemplarissima, et penetrantissima puritate, ac virginitate tua, in genua, ac faciem meam procumbo, ac supplico tibi: *O Virgo virginum*, virginitas tua gemma est virtutum, amica angelorum, lampas ecclesiarum, lumen animarum. Illa reprimuntur, quæ sunt obscena; dispelluntur, quæ suadent dæmonia; contemnuntur, quæ sunt pereuntia; superantur illecebrosa pericula; o iterum *virginum Virgo*, per cæteras tuas sectatrices varia elargitur Deus munera; corpus tamen, quod aggravat animam, non raro spectantia; hanc ego a te Virgine omnium virginum unam efflagito gratiam: *Sancta Virgo virginum, ora pro me.*

MATER CHRISTI,

ORA PRO NOBIS.

Maria vera est Mater Christi Jesu.

Prædixerat evangelicus propheta Isaias, futuram olim Virginem Dei Matrem, cumque mysterium istud elegantius caperet metaphora describere, ver-

nantem mortalibus virgam proposuit, dixitque: *Egredietur Virga de radice* **201** *Jesse, et flos de radice ejus ascendet.* (Isa. xi, 1.) Communis est sanctorum Patrum sententia, virgam hanc esse Mariam Virginem, similem miraculosæ illi virgæ, quæ et folia, et flores, et fructus denique expressit in manibus magni sacerdotis Aaron. Virga isthæc, ait Ambrosius (lib. ii. *De Spirit. sancto*), ex radice Jessæ prodiit, quia originem e Davide duxit, Jessis filio. Flos e virga ortus Christus est. Virginis partus. Unus duntaxat e virga flosculus erupit, unicus est Christus duntaxat, Mariæ Filius. Flos ille, et virgam ornavit, ita in nullo læsit; Christus Mariam infinite decoravit, nec ei tamen integritatis damnum attulit. Flos est ejusdem cum virga naturæ; Christus ejusdem cum Matre carnis, et substantiæ. Virga Mater est floris, Maria Mater Christi Hominis-Dei. Flos Patrem in cælo habet solem, Christus cœlestem Patrem a principio absque principio.

Et sane merito Maria Christi dicitur Mater, quando et substantiam illi carnis suæ dedit in utero suo, loco generationi proprio; et necessaria nutritionis alimenta suo de sanguine subministravit. Neque interest, modum conceptionis Christi fuisse supernaturalem; quia citra adminiculum hominis, Spiritus sancti virtute perfecta est, momentanee formato per eum præter ac supra omnem naturæ ordinem sacrosancto illo corpusculo: unde Virgo ab Eutichiano papa et magro Dionysio supernaturalis ac miraculosa Christi Mater dicitur; nempe nihilominus absolute naturalis illius est Mater, quia sanguis et caro, quibus Verbum homo factum est, assensus item Virginis ad conceptionem Verbi naturales fuere. Pulchre id explicavit angelus, cum dixit: *Concipies in utero.* Ac postea: *Spiritus sanctus superveniet in te.* — *Concipies in utero*, naturalis est conceptio: *Spiritus sanctus superveniet in te*, supernaturalis.

Hanc naturalem, ac supernaturalem conceptionem ipse etiam Virginis et Dei Filius descripsit, cum florem se campi appellavit: *Ego flos campi* (*Cant. ii, 1*). Dignum observatu: campi flos est Christus, non horti; coluntur humana industria, labore, manibus horti, rigantur, fodiuntur; non est flos ejusmodi terræ Christus; nihil in ejus conceptionem cultus alieni accessit; **202** nulla intervenit humana opera, nullum viri consortium. Campi flos est Christus; e cœlis influxum accipiunt campi, inde omnis eorum fecunditas. Talis Maria campus est; e cœlis habuit, quod Dei Mater facta sit; nihil terrenæ opis eam fœdavit; Altissimi virtus obumbravit, Matremque effecit; et quoniam sanguinem ipsa, carnem, atque alimentum proli subministravit, naturalis Christi Mater fuit, dum fuit supernaturalis, quod prolem sancti Spiritus virtute concepit.

Utamque hanc maternitatem archangelus etiam Josephum docuit: *Noli, ait, timere accipere Mariam*

conjugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. (Matth. 1, 20.) In ea natum, naturalitas est; de Spiritu sancto, supernaturalitas. Talem porro Matrem agnovere Simeon senex: Dixit ad Mariam Matrem ejus (Luc. 11, 34); Elisabeth cognata illius: Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? (Luc. 1, 43.) Et commune etiam vulgus: Ecce Mater tua, et fratres tui foris stant, quærentes te (Matth. 12, 47); cum primis autem sancti Ecclesiæ Patres, quod supra titulo Genitricis Dei vidimus: sed clarius cæteris Matthæus evangelista, qui scripsit: De qua natus est Jesus, qui vocatur Christus. (Matth. 1, 16.) De qua, non de quibus; non de Josepho, et Maria, sed Maria sola, ut supernaturalem doceret conceptionem. Natus, ut astrueret naturalem.

Porro, si quærat aliquis, an quia Spiritus sanctus sanctissimum Christi corpusculum formavit in virgineo Matris utero, pater dici illius queat; ceu Maria ipsius et dicitur et est Mater, quod sanguinis materiam formationi ministravit; abnuunt doctores sacri, dicuntque, ad hoc ut quis pater alterius fiat, opus esse ut generando filium communicet partem substantiæ suæ ei quod, aut quem generat, qua substantiæ communicatione filius natura similis patri nascatur; cum itaque Spiritus sanctus in generatione corporis Christi suam formato a se corpusculo substantiam non communicarit, indeque formatum ita Christi corpus simile non sit Spiritui sancto, non posse Spiritum sanctum dici patrem Christi: id quod Angelicus Doctor hisce omnino verbis declaravit: « Dicendum, quod Christus conceptus est de Maria Virgine materiam ministrante in similitudinem speciei, et ideo dicitur Filius ejus; Christus autem, secundum 203 quod homo, conceptus est de Spiritu sancto sicut de activo principio, non tamen secundum similitudinem speciei, sicut homo nascitur de patre suo, et ideo Christus non dicitur Filius Spiritus sancti. » Hoc rursum angelus asseruit, cum verbis suis: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi, adjunxit: Ideo, quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Dei, ait, id est Patris æterni, non sancti Spiritus Filius. Ergo, quia corpori Christi materiam Maria ministravit in similitudinem speciei, Mater est Christi; rite proinde universa fidelium collectio ei supplicat: *Mater Christi, ora pro nobis, etc.*

SOLILOQUIUM.

Posteaquam, o inviolatissima Dei Genitrix (S. Joseph. Confess.), o Eva mater nostra facile nimis colore, et odore vetiti pomi allecta serpenti credidit, manusque vitio gutturis dedit, habita est despicatui feminea conditio in tantum, ut difficile putarit sapientissimus Salomon reperiri fortem posse, quæ non flecteretur quolibet, et duceretur pro libitu: *Mulierem fortem, inquit, quis inveniet? (Prov. xxxi, 10.)* Quamquam non etiam thesin in-

possibilem posuit, quod illustratus cœlitus tuam spiritu personam prænovit, quam vidit fore nobilissimam, tantarumque virium, ut ejusmet serpentis caput, cujus sibilo Evæ fuisset impositum, frustatim comminutura et obtritura esses: juncta tantæ fortitudinis ratione, ab ultimis finibus pretium tuum futurum.

Variae sunt, o angelorum et hominum Decus (S. Joseph. Confess.), o finium istorum dilucidationes. Ego si coram te aperire cor meum audeo, videor mihi non desipere, si dixero, Pretium tuum tuamque omnem eminentiam isthinc promanare, quod Dei et hominis Mater sis; ultimos hosce fines esse, Deitatem atque humanitatem. Proh! quam sunt procul ab invicem fines isti, quos tu, Virgo capacissima, unico tuo assensu in utero tuo junxisti! Alter finium istorum homo est; siquidem ipsius gratia facta sunt omnia: « Omnia fecit propter hominem (Magist. sent.); » ipseque Dei operum est finis et cessatio. Alter finis est Deus, ad quem et homines, et angeli, et creaturæ omnes, aut in ordine ipsius naturæ, aut gratiæ, aut gloriæ, aut alio quovis modo respectum habent, et relationem; quia ipse est a quo dependent, 204 terminantur; et ad quem suo modo tendunt omnia; ipse alpha, et omega, principium est et finis omnium. Ab his, inquam, finibus, o Virgo infiniti Mater, pretium tuum; Christi enim Mater cum sis, qui et Deus est et homo; ex his duobus extremis una in te subsistentia, atque in uno supposito modo ineffabili junctis, est omnium tibi privilegiorum tuorum, atque excellentiarum scaturigo; unde letanter et jucunde accinimus tibi: *Mater Christi, ora pro nobis.*

Sublime hoc mysterium tuæ Dei et hominis maternitatis Joannes ostendit, cum leonem tribus Judæ radicem Davidis dixit: *Vicit Leo de tribu Juda, radix David,* ait quinto *Apocalypseos.* Enimvero leo iste Jesus tuus est; leo certe ob fortitudinem, ob magnanimitatem, ob principatum in cætera prævixit omnia; at quomodo et Davidis præterea radix, cum David potius radix Christi tui et mei esse videatur; quando de Davidis stemmate atque radice prodiit, et rex iste in capite illius genealogiæ primus est; et tu insuper, Virgo regia, e Davidis sanguine existis? Uniantur in te, o *Seraphica fibula,* et te mediante convenient mysteria isthæc. Nam Christus et leo radix est Davidis, et David radix etiam leonis est, et Christi. Christus Davidis est radix, quia et Deus; David radix est Christi, quia Christus et homo. A leone ut Deo pendet David; a Davide leo pendet, ut homo; atque iste Deus Homo est Christus, cujus tu Mater es, Virgo; Mater, inquam, Dei et hominis Christi, ut videat omnis homo in te una uniri extremos fines istos hominis et Dei, utque accedet tibi omnis item homo, qui est Dei: *Mater Christi, ora pro me.*

Iratu erat Pater æternus humano generi ob grave nimis protoparentis nostri peccatum; neque remitt-

tere illud citra satisfactionem volebat; satis porro facere in rigore justitiæ nec homo poterat, nec angelus; quippe infinita fuerat offensa, utpote contra Deum ens bonumque infinitum designata; ubi angeli simul hominesque omnes finitæ duntaxat conditionis sunt atque potentiæ. Malo isti resarciendo quid Dei invenit omnipotentia? Voluit Verbum fieri hominem, ut satisfaceret pro **205** homine tanquam homo, essetque illius satisfactio infinita ut Dei. Cæterum ad hoc, ut Deus fieret homo, debuit assumi caro hominis ab aliquo, quod esset homo; et fuit caro ista de te sumpta, o Virgo, quia ex tuo purissimo sanguine Verbum caro factum est, et homo; præcinnente id dudum Propheta regio: *Veritas de terra orta est, et justitia de cælo prospexit.* (Psal. LXXXIV, 12). Nam, o Virgo divinissima, tu es terra illa; veritas illa Christus est Jesus: *Via, Veritas, et Vita* (Joan. XIV, 6); de te igitur veritas orta est, natus est Christus. Quemadmodum autem terra absque copula masculini status suum progignit fructum, ita tu, Virgo ilibatissima, Christum benedictum concepisti, postea et genuisti nullo interveniente carnali usu; indeque titulum *Matris Christi* merito tibi comparasti. Quia vero tunc Verbum æternum debitorem pro nobis, vademque se fecit, nullo quamvis ad id debito obstrictum, tuque, o Virgo, ad extinguendum immane debitum nostrum concurristi carne tua, sanguine tuo, tuoque magnificentiissimo consensu, fiducialiter commendo me tibi, oroque, ut intercedas pro me; utque impetres mihi misericordiam, remissionem peccatorum et criminum meorum. Dic, o Mater sanctissima, Patri æterno, quod pro me etiam dederis Filio tuo carnem tuam, et sanguinem tuum, quatenus eum spargeret ad diluenda debita mea. Dic ei, Virgo pientissima, factum esse Filium tuum ex te hominem, cum esset Deus, ut salvaret hominem. Dic, istum ipsum Filium tuum fundendo sanguinem suum ex te assumptum, satisfaciendo et omnia bona nobis abunde promerendo, securitatem spemque nobis fecisse obtinendæ per tuam intercessionem misericordiæ. Dic ei factam te esse Matrem Filii ipsius, æterni nempe Filii pro salute miserorum Adæ filiorum: *Mater Christi, ora pro me.*

Ad hunc finem elegit te Deus in Matrem suam, ut misericordiam facias, et pia sis. Nulla nobis merita erant, quæ eum de cælis in terram attraherent; quæve tanto te honore dignam facerent; sed ipse excessivo impulsus amore, ut ne propter unius peccatum mundum interire permitteret universum; ut ne privaretur homo fine illo cui et ad quem erat conditus; ut ne fastuosum **206** sineret hominis inimicum triumphantis more ingredi: ipse, inquam, infinito impulsus amore complacuit sibi eligere te in Matrem suam, ut veluti terra, o quam benedicta! non tribulos germinares, ac spinas, sed fructum omnino sanctum ac salutarem. Ita dixerat olim citharædus tuus (Psal. LXXXIV, 13):

Dominus dabit benignitatem; hæc vis est amoris divini: et terra nostra, tu videlicet, Virgo, dabit fructum suum, Christum Jesum. Unde si tu vitæ fructum mundo protulisti, Mater es istius fructus; et cum fructus iste Christus sit, Mater es Christi, inque talem quoniam electa es benignitate Dei, intercede pro me apud Deum, et Dominum meum, quem invenies totum benignum, ac bonum: *Mater Christi, ora pro me.*

Significata est et indicata hæc tua dignitas, Virgo prædignissima, isteque Filii tui amor humanæ in dignitati, atque naturæ; siquidem placuit Altissimo et per figuras, et vaticinia, et voces angelicas, et per internas etiam inspirationes loqui ad cor hominis, et præmonere ipsum de sacrosancto incarnationis mysterio; unde non desuit humanum genus ejus fiducialiter meminisse, illudque oculis suis habere præfixum, nec de factis sibi promissionibus aut dubitabat unquam, aut de tanto Dei in se amore hæsitabat, sed gaudio inæstimabili perfusum id expectando congeminebat: *Vox dilecti mei. Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles* (Cant. II, 8); promisit mihi dilectus meus suavi sua ac dulci voce venire e cælis ad terras, homo ut fiat. Fallere non potest; credo verbis illius, voci ipsius. Fidei mysterium est incarnatio, et *Fides est ex auditu* (Rom. X, 17). Non patitur tepescere in se charitatis ardorem; indeque e sublimi cælo Majestatis suæ ad salvandum me, et ex faucibus horrendæ mortis liberandum adproperans, præcelsos chororum angelicorum montes transilit; non angelicam assumit naturam, sed ad humiliora se demittit, et fit homo: *Nusquam enim apprehendit angelos, sed semen Abraham* (Hebr. II, 16), *minutus paulo minus ab angelis* (Psal. VIII, 7), quando minor est utique humana præ angelica natura. At nec angelos solum, homo cum fieri vellet, transilit, sed apricos etiam patriarcharum et prophetarum colles, et venit ad quiescendum in te, o Collis omnium **207** pulcherrime, et fecundissime gratiarum omnium atque virtutum; imo mons altissime supremæ tuæ ipsius dignitatis: *Mons, aio, Domini ille, mons altus* ob divinam electionem, *mons pinguis* ob gratiarum affluentiam, *mons coagulatus* ob virtutum in te congeriem, *mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo* (Psal. LXXVII, 17); idque non tribus duntaxat modis illis generalibus *per essentiam, præsentiam, ac potentiam*; non per gratiam justificantem, tantummodo; sed in quo beneplacet Deo habitare ut naturali Filio, qui factus sit in utero tuo Deus Homo, unitis sibi purissimis sanguinibus tuis, et sanctissima carne tua; factaque idcirco te vera Matre Christi, e qua transilit ad nos per sanctissimam nativitatem suam.

Hoc præsensit Habacuc etiam, cum scripsit: *Deus ab austro venit, et Sanctus de monte Pharan.* (Habac. III, 5.) Auster nempe lucidissimus est, umbrosus est Pharan. Filius tuus, Virgo, ut Deus ab austro venit, a Patre æterno, Patre lumine,

Patre puræ et increatæ lucis; ut homo vero a te venit, Virgo florentissima, ceu de monte Pharan umbroso, Spiritus sancti umbra obumbrato. Cum porro eadem illa persona, illud ipsum suppositum, quod genitum est ex Patre, natum sit etiam ex te Virgine, Mater es Dei; cumque Deus hic sit Christus, Mater etiam es Christi.

Et sane quidnam mater aliqua facere cuiuspiam dilectissimo filio suo potest, quod tu, o Virgo, non feceris identidem Christo tuo? Non est effectus, non est affectus, quem exhibere mater ulla ulli filio suo possit, quem tu Christo non exhibueris cum excessu amoris. Vestire eum carne tua, recipere illum in uterum tuum, portare eum brachiis et sinu lacte tuo nutrire ipsum, assistere illi cruci affixo, curare sepulcrum ac tumulum illius, evulgare potentiam ac divinitatem ipsius, anne materni amoris argumenta non sunt? Quidnam e diverso facere filius ullus ulli suæ matri possit, quod non fecerit tibi Christus tuus? Dum vixit, obedientissimum tibi se præbuit, omni te honore prosecutus; cum moreretur, suavem tui memoriam habuit, lectissimo te committens discipulo; ubi ex inferis rediit, primo omnium tui memor gloriosus tibi astitit; in cœlos rediens supremam **208** tibi sedem apparavit, ad quam etiam ingenti cum iubilo te evexit, et nunc item, cum stans a dextra illius in gloria triumphas, sanctissimam tui existimationem habet, dona sua et gratias ob interventum tuum amplissime dispertiens. Nihil est beneficii, nihil favoris, quod precibus tuis concessum non veniat, quod impetrare tibi non liceat. Tu Luna es, mater Roris; tu Ros es, mater Floris; tu Flos es Benedicti fructus ventris tui, qui et Flos est campi Ecclesiæ, et Ros e superis descendens.

Mirantur natalium rerum studiosi saphirum, quod e sinu suo ac gremio carbunculum generet semper splendidum, et ipsas etiam noctium tenebras illustrantem; ego te admiror, Mater admirabilis, quæ in sacratissimo utero tuo Christum genuisti cœlestem, carbunculum splendore gratiæ suæ ac lumine doctrinæ Ecclesiam illuminantem, et tenebras ignorantiarum, ac fatuitatum nostrarum dispellentem.

O Mater gloriosissima, dignatus est Filius tuus appellare nos fratres suos: *Dic*, aiens Magdalenæ, *ad fratres meos* (Joan. xx, 17): quapropter et tu amplectere nos, ut filios tuos; uno ambo amores, tuos ad nos, et Filii tui amor, ad nos passu graduque veniant. Ipse delictorum meorum remissionem in crucis tribunali exoravit mihi; eandem et tu mihi impetrare, ah! velis in tribunali gloriæ tuæ. Ipse, o quanta pro me passus est! tu, misero compatiaris mihi. Ipse oravit etiam pro crucifixoribus suis; tu ora pro me devoto servulo tuo: *Mater Christi, ora pro me.*

MATER DIVINÆ GRATIÆ,

ORA PRO NOBIS.

Recte Maria Mater divinæ gratiæ dicitur.

Erat Romanis illis veteribus lapis extra Capenam portam, Manales, tanto in pretio atque estimatione, ut nihil dubitarent, ex uno illo soli agrique sui fertilitatem pendere, quoties id poposcisset necessitas. **209** Inde cum areret terra, essetque exsueca cum civium damno, lapidem festiva cum pompa convehabant in urbem, moxque cadebat pluvia e cœlis uberrima, quæ et arva reddebat fecunda, et cives levabat penuria, eaque de causa lapidem nominavere Manalem, quod ejus beneficio aquæ e cœlis manarent. Ita quidem Pierius Valerianus narrat xlix suorum *Hieroglyphicorum* libro. At facessat superstitiosus hic lapis præ lapide mystico Maria. Enimvero si verum sit impetrasse paganos virtute illius labentem aquam quæ superstitioni cæcorum solos compluebat agros, et terræ fertilitatem floresque donabat, verum est omnino, impetrari a fidelibus Christianis mediante Maria aquas saluberrimas gratiarum e cœlo majestatis divinæ, quæ mortuam atque exsuccam peccatorum terram recens inundent, eamque ornent floribus amœnissimis virtutum, et vestiant gloriæ immarcescibilis novis ac jucundissimis fructibus. Invitat igitur ipsa amœnissima Virgo mortales ad percipienda ejusmodi a se beneficia, eisque adblanditur: *Transite ad me, omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis adimplemini* (Eccli. xxiv, 26). Hæ generationes Virginis communicationes gratiarum sunt, et virtutum, quarum ipsa Dei beneficio fecunda Mater est; quare ut mortalium cuivis significet, secuturum esse invitationi promissum effectum, adnectit vocationi suæ, et dicit: *In me gratia omnis vitæ et veritatis, in me omnis spes vitæ et virtutis* (Ibid. 25); siquidem gratia, eaque sive creata, sive increata, filia dici Mariæ potest, illaque illius Mater.

Quod si gratia increata Jesus sit Christus, fons gratiarum omnium, quis dubitat Mariam illius esse Matrem? Si vero creata sit gratia, quis ignorat, a Deo illam mediante hac Virgine concedi? Sic enim ipsa etiam fatetur: *Ego quasi fluvius Diorix, et sicut aquæductus exivi de paradiso, et dixi: Rigabo hortum plantationum, et inebriabo partus mei fructum* (Ibid. 41, 42). Demonstrat Virgo fecundissima verbis istis vim gratiæ quam largitur, modum quo impertitur, originem ex qua eam haurit, et pronitatem qua nobis succurrit. *Ego quasi fluvius Diorix*, vim gratiæ notat, quam nobis Maria impetrat; quandoquidem Diorix ab Hugone cardinale et Hebræis **210** *Medicamentum generationis* transponitur, et gratia quam nobis Virgo per Filium suum suoque interventu apportat, genus humanum vulnere protoparentum saucium resonat. Hunc autem ipsa effectum non veluti efficiens principale producit, sed ut intermedia, quando secius omnino, quam Deus

Maria gratiam communicat. A Deo gratiæ promanant ut a capite, ut e collo a Maria; a Deo ceu fonte, a Maria ut e canali: dicit proinde: *Et quasi aquæductus exivi de paradiso*. Quibus simul verbis gratiarum e cælo venientium originem indigitat, eamque affectu nobis promptissimo dilargitur, atque ubertim; non intra se eam continens, sed ut aquæductus foras ad beneficium nostrum profundens. *Rigabo hortum plantationum mearum, et inebriabo partus mei fructum*. Diceret veluti: Quoniam complacuit æterno Deo, ut in suam me Matrem eligeret, eamque mihi gratiam fecit, ut me mediante fideles donis suis faceret, suæque gratia dignos, et illius participes: cupio et ego benefica ipsis et munifica esse, eaque de causa hortum militantis Ecclesiæ tot satum arbusculis, quot sunt fidelium capita, rigabo et perfundam; neque parca ero tenaxque beneficiorum, sed tanta cum donorum abundantia iis præsto ero, ut ebrios illos factura sim summæ spiritualis lætitiæ.

Prædixerat id olim sapientissimus Salomon: *Medicina omnium in festinatione nebulæ* (Eccli. XLIII, 24). Nubecula isthæc, sive nebula, Maria est, quæ divinum contextit Solem. Nubes illa gravida, et gravis aquarum, terram perpluit; Maria aquarum divinæ gratiæ plena, medicamentum est infelicium Adæ filiorum e terra prognatorum. Aqua quam nobis aspergunt nubes, originem accipit e mari; aqua gratiarum, qua nos inundat Maria, ortum habet e paterno Dei sinu, Oceano impermeabili et inexhausto. Veloci volat motu nubes, vento agitata; velocissima est in miseriis nostris Maria, adeoque festina, ut gratias nobis depluere factum sit ei connaturale, utque derivare in nos clementiam, pietatem, atque benignam nobis esse, partus sit ardentissimi sui amoris. Eapropter videns sentiensque Ecclesia sancta innumerabiles illius gratiæ effectus a Deo nobis **211** ea interveniente concessos, et quibus fruimur in terra mortales, merito illam Matrem divinæ gratiæ appellat, oratque: *Mater divinæ gratiæ, ora pro nobis*. Quare et meritissimum est, ut multo majori cum pompa, et solemniori multo apparatu in urbem animæ nostræ Mariam invehamus, quam lapidem suum Manalem Romam induxerint profani illi veteres, quando lapis iste virgineus e superis nobis aquas emanat limpidas, claras, dulces, sanctas, et salutare, atque ideo acclamamus ei: *Mater divinæ gratiæ, ora pro nobis*.

SOLILOQUIUM.

Felicem existimarunt fabularum fabri Herculem, quod is fuerit, qui fuisset dignus amore famosæ, an infamæ Amalthææ; illa nempe effundendo fatale illud cornu suum, præbebat homini quidquid ambivisset: famentem fovebat, tristem solabatur, indignatum serenabat, egentem ditabat. Verum, ah! quantum feliciores nos sumus, o Virgo, e liberalitatis abyssus (S. Bonav.), qui quoties tuæ nos potentissimæ protectionis dignos facis atque parti-

cipes; quoties suavissimum illud amoris tui sanctissimi cornucopiæ in nos effundis, omni desideratissimarum, etiam cælestium ac divinarum gratiarum diluvio inundamur. Ex te veluti electissimo cornu increata nobis gratia, Verbum, inquam, æternum affluxit, quod vitæ reddidit mortale genus per peccatum interemptum, quod aluit nos carne sua pretiosissima, quod divites nos fecit sanctissimarum virtutum et sacramentorum longe sacerrimorum. Ex te pluunt cogitationes, desideriaque virtutum; tu sanas infirmos, lapsos tu erigis, imbecilles confortas; tu mæstos solaris, errabundos deducis, oppressos defendis, indignatos serenas, steriles fecundas, naufragos colligis, et pauperes cælestibus ditas thesauris. Quapropter docta a sancto Spiritu Ecclesia acclamat tibi: *Mater divina gratia*.

Tu pretiosum illud cornu es, oleo lectissimo plenum, quo a magno Dei sacerdote Samuele unctus fuit David Isai filius, quod gratiæ oleo a Filio tuo mystico Samuele in te effuso, inunguntur electi Dei, veri Davides.

Voluit quondam ingeniosus **212** aliquis homo depingere heroem liberalem ac generosum, descripsitque cornua duo maturis fructibus, et aureis spicis plena, cum epigraphe: *Virtuti ubique*. At tu, Virgo, cornu illud es, in quo modo admirabili positus est fructus vitæ ab æterno maturus; cornu es, inquam, quod exhibuit aureas carnis Salvatoris nostri aristas, spicasque, e quibus existit nobis panis vitæ vitalissimus, ut optimo jure accini tibi possint prophetica illa verba: *Pullulabit cornu domui Israel* (Ezech. XXIX, 21); dici item symbolum illud, *Virtuti ubique*, cum promptissimum sit Deus ac Dominus noster per intercessionem tuam gratus esse devotis tuis, te, o Virgo, inclamantibus in omni loco, in omni tempore, et quavis occasione.

Quoties olim voluit Deus, supremus omnium Dominus, effundere iram et indignationem suam in peccatores sibi adversos, homines creavit feros, barbaros, crudeles, quorum uteretur ministerio ceu flagro quopiam atque romphæa, veluti fuere Antiochi, Holophernes, Nabuchodonesores, Pharaones: at cum publicum esse amorem suum ac benevolentiam voluit, homines fecit destinavitque mansuetos, benignos, mites, ceu Moyses, Davides, Isaacos. Jam, o Virgo Bona, o bona (S. Fulgent. Serm. de Epiph.), voluit Deus bonus, vere bonus Verbi incarnatione monstrare mundo amorem summum utique ac supremum; secutus itaque stylum modumque suum pristinum te suam elegit cooperatricem, utque responderet operi amoris immensi, charitatis infinitæ, et gratiæ vere divinæ persona ad id electa, te fecit totam benignam, piam ac suavem divinæ gratiæ Matrem. Est porro gratia liberalissimum Dei donum; ejus summa est et compendium dedisse Patrem æternum unicum suum ac dilectissimum Filium. Ea inde etiam dicitur, quod gratis detur, merito ita dicta,

quando datus nobis Jesus est nullis nostris meritis, sed sola Dei optimi immensa bonitate.

Agnovit mysteria isthæc, et excellentiam simul doni nobis collati, amoremque cujus impulsu collatum fuerat, qualiter item tu doni istius Mater effecta sis, Paulus apostolus, cum de adventu Messie scripsit : *Factus est ex semine David secundum carnem* (Rom. 1, 3). Verbum, inquit, **213** caro factum est : hoc donum ditissimum est paradisi ; factum est ex semine David, non Abrahami semine, factæ licet priores sint Abrahamo promissiones, idque eum in finem eaque de causa, ut fieret palam, datum nobis Verbum esse non virtute meritorum nostrorum, non pro mercede aliqua, sed ex mera merissima gratia. Enimvero si dictum fuisset *ex semine Abrahæ*, suspicari et opinari potuisset mundistultitia, ob justitiam, liberalitatem, obediendi studium, charitatem Abrahami, ceu meritorum mercedem datum nobis Verbum esse, quoniam obsequentissimus Deo, justissimus, beneficentissimus, charitate ardentissimus fuit Abrahamus ; verum satius fuit dicere *ex semine David*, quo elucesceret magis, gratuitum, et amorosum Incarnationem donum fuisse : David nimirum peccator erat, vanus erat, adulter erat, uxoris alienæ raptor erat, innocui parricida errat. Unde cum nulla Davidi merita essent, apertum omnibus esse potuit, debuitque amorosum prorsus atque gratuitum fuisse Dei ad nos adventum, a nimia ad nos ebaritate, et gratia Dei infinita profectum. Ita nempe apostolicam istam doctrinam commentatus est magnus Augustinus, illud ipsiusmet Davidis (Psal. LV) explanans : *Pro nihilo salvos facies eos* : « Nullis, inquit, eorum meritis præcedentibus salvos eos facies. » Et certe, quæ nobis merita esse potuissent, quorum gratia Dei æterni Filius venire ad nos aut compulsus fuisset, aut impulsus ? Erat offensus a nobis immaniter, erat illius nobis contempta lex, posthabitus fluxis rebus honor ipsius : unde inferos potius et cessatura nunquam incendia merebamur, argumento sane clarissimo, gratiam esse super gratiam, quod dignatus fuerit homo ex te fieri, Virgo gratiosissima. Quare si natus est ex Patre sapientia increata, natus est ex te gratia divina : merito igitur invocamus te, *Mater divinæ gratiæ*.

Tu, o Virgo celeberrima, celebre illud et famosum es Diversorium, de quo sapientissimus Salomon ait : *Thesaurus desiderabilis, et oleum in habitaculo Justi* (Prov. xxi, 20). Uterus siquidem tuus castissimus habitaculum est Justi iustorum, in quo latuit ac repertus est thesaurus vere desiderabilis Verbi æterni, et **214** oleum cœleste divinæ gratiæ. Simul sunt in carne tua thesaurus et oleum. quando non fuit meriti nostri, ut thesaurus Divinitatis immergeret se, et uniret humanitatis luto, sed oleum fuit divinæ gratiæ ; præterquam quod, o Mater gloriosa, ad efficaciam salutis nostræ haud satis est præsto esse thesaurum Filii tui, sed opus est insuper consensu liberi nostri arbitrii, quo

eum agnoscamus esse thesaurum nostrum, Salvatorem nostrum, quo amplectamur eum, ceu Redemptorem nostrum, quo serviamus ei debita servitute. At quomodo hæc faciemus absque divina gratia ? Eant, eant igitur uno itinere thesaurus et oleum, Salvator et Gratia.

Nos, o Virgo fecundissima, arida sumus terra, quæ ut ferax fiat, fructusque quos debemus producat, et ad maturitatem progignat, duplici habet pluvia opus : matutina altera, cujus defluxu germinet ; altera vespertina, quæ prognata mane ad maturum excrescere faciat. Habemus, o Virgo, duplici gratia opus, ut Deo simus amata terra : *præveniente*, cujus beneficio bonæ in nobis cogitationes et desideria nascantur ; *justificante*, quæ Deo nostro gratos nos efficiat, virtutemque operandi quam optime afferat. Hæ simul ambæ gratiæ, si duæ sint, a tuo nobis Filio concessæ veniunt, ceu Oseas olim et dudum prædixerat : *Veniet quasi imber nobis temporaneus et serotinus* (Osee, vi, 3). *Veniet quasi imber* : ecce Verbi gratiam ; *temporaneus* : ecce gratiam primam, quæ crescere in nobis viridantia facit germina cogitationum de vita in melius commutanda, de mundo relinquendo, de sequendo Christum, de carne mortificanda, de fovendo Spiritu, de attenuandis temporalibus commodis, de accumulandis rerum cœlestium thesauris, de extirpandis vitiis, et virtutibus augendis ; *serotinus* : ecce justificantem gratiam, qua præsentem in bono persistimus, veluti Paulus quoque ad Philippenses adnotavit : *Deus est, qui operatur in nobis et velle, et perficere* (Philipp. ii, 15) ; et prævidit in figura Hebræorum primicerius Moyses, cum populo electo dixit : *Dabit Dominus pluviam terræ vestræ temporaneam, et serotinam, ut colligatis frumentum, vinum et oleum* (Deut. xi, 14). Ita ex præsentia Salvatoris nostri, et ex gratia quam **215** concedit nobis tota pendet nostræ salutis summa, quandoquidem, *In hilaritate vultus regis vita, et clementia ejus quasi imber* (Prov. xvi, 16).

Gratiarum istarum, o Mater sanctissima, tu jus habes, tu eas impetrare nobis et dispertiri potes ; hoc enim singularissimo dono dignam te facere complacuit Filio tuo. Et certe argumentum ejus mundus accepit, dum visitasti Elisabetham cognatam tuam. Enimvero jubilavit ad præsentiam tuam infantulus Joannes, exultavit, salitque in materno utero, et repleta est Spiritu sancto Elisabeth, ut audivit et ista, et ille dulcissimam salutationem tuam. Nempe si ad spiraculum halitus tui, ad elationem vocis tuæ, ad eloquium tuum dulce homines Spiritu sancto replentur, Mater es utique divinæ gratiæ. Ast Mater, o Mater gloriosissima, ut opus habeant homines universi divina gratia, ego certe præ omnibus aliis illa indigeo. Agnosco quidem Filium tuum pro Salvatore, pro Redemptore meo, pro donō pretiosissimo paradisi, quod salutis meæ gratia e cœlis in terram venit ; at deficit in me hujus meæ salutis efficacia, quod mente dura sim,

e: perverso corde. Tu porro conditorium est thesauri optimi, et olei suavissimi; thesaurum aperuisti mihi, cum meum mihi Christum peperisti; nunc oleo quoque gratiæ tuæ me dignare. Nihil est in me meriti, quo dignus sim felici remissione; sed tu ora pro me, Virgo, tuoque Filio dicito pro me, etiam toti humano generi nihil meriti fuisset, quo ille in terras attraheretur e cœlis, sed emollitum ad id esse oleo amoris sui, suæ clementiæ, suæ gratiæ. Non misericordiam pro mercede flagito, imploro gratiam; non peto, ut remissio criminum meorum thesaurus sit e venis animæ meæ exhaustus: supplico, ut e thesauro Filii tui impetres mihi oleum gratiæ ipsius, quo emolliatur durissimum cor meum. O Mater sanctissima! ego terra sum arida, et sicca; mens mea tribulos producit et spinas pessimarum cogitationum; instabilis nimirum est, et incuria bonorum operum; opus habet matutina pluvia, quæ fecundam eam, matremque faciat piorum ac sanctorum germinum. Sed quid aio, o Mater gratiarum! Non cessat Filius tuus pluire super me pluviam prævenientis **216** hujus gratiæ, nunc inspirationibus internis, nunc externis monitionibus; nunc ærumnis, nunc solatiis, nunc his, nunc aliis modis: ast ego salutis meæ parum sollicitus aures occludo voci ipsius; inspirationibus non obtempero, exandresco in tribulationibus, in consolationibus effero, ad externas monitiones obsurdesco; opus habeo, ut cadente in me sancta ista pluvia veniat etiam super me serotinus imber, qui maturescere faciat bonarum cogitationum fructus, meque in statum salutis reducat. O quoties deplangere cœpi errata mea! sed heu! quam velociter aruerunt lacrymæ meæ, vertique faciem meam ad risum stultitiæ mundi! quoties eremos cogitavi, ac solitudines; quoties flagella mihi, carnisque attritiones, et cilicia proposui; quoties animo herbas duntaxat, sensuumque meorum supplicia concepi; quoties statui fungi me et nihili adeo existimare! sed quam cito, quam misere evanuerunt omnes istæ tam sanctæ, tam bonæ imagines, dum frequentior modo, quam unquam alias sum in mundi næniis, mollius vestior, cutem nutrio, sensibus præda sum, tumeo, insolesco.

Sed nunc, nunc, o Virgo mellitissima, dum scribo istud soliloquium meum, sentio pluire super me gratiam Filii tui, sentio dolore configi cor meum, ob tanta, quibus offendi dulcissimum Redemptorem meum, crimina mea; sentio amore sancto, incallescere animam meam: unde et inflammatus amor medullitus, et tactus dolore cordis intrinsecus, effundo copiosas lacrymas, veniamque imploro flagitiorum meorum, et misericordiam flagito. Placeat, et complaceat tibi, o Mater « Salvatrix perditorum (S. Bonav., in *Psalt.*), » tantam mihi gratiam impetrare, ut in bonis possim propositis persistere; et quemadmodum hac de te scribendi occasione, Deus meus Filius tuus ista me compunctione est

dignatus, ita tua merces intercessione vivere in ipsa, et desinere. Nunquam taliter commotum erat cor meum, ac modo concussum est, o Virgo « præbenedicta, conbenedicta, et postbenedicta (Idiot. *De contempl. Virg.*); » et hanc meam tam dulcem, tam salutarem motionem tibi refero acceptam; videorque mihi ver novum gerere in sinu meo, **217** quod undique et undique parturiens, viridantes cogitationum salubrium herbulas, virtutumque Christianarum flores extuberare ubertim velit. Utinam, o utinam abruptam denique finiamque nefandam meam vitam, et veluti contester coram te, vivere semper, devotum tuum, clientem tuum; ita obfirmem etiam assidue in concepto tua interventione bono! Hæc mihi omnia fidenter spondeo, o « cunctarum benedictionum origo (S. Bern., super *Salve*), » si gratiam mihi impetres Filii tui. Fac, o « Refugium gregis tui (S. Bonav. *De laud Virg.*), » ut sicut ad eloquium vocis tuæ Spiritu sancto repleta est Elisabeth cognata tua, ita modo intercessione tua concedatur mihi dulcis misericordia Dei: *Mater divinæ gratiæ, ora pro me.*

Si considerem attentius damna nobis per protomatrem nostram illata, lapsus, in quos dejecti sumus, pœnas quibus obnoxii vivimus, inimicitias quas ad Deum contraximus, exsilium quo damnati gemimus, inferni supplicia quæ commuerimus, non possum non amare flere. Video enim vero undique vibratam in me divinæ justitiæ romphæam; audio in horas detonantem contra me mortis horrendæ sententiam; pœnas præsentio ipsa morte acerbiores. Hinc anxius, attonitusque hæc sæpius mecum ipse verba commurmuro: O Eva! o mater mea! nec mater solum, sed fons intoxicate, radix mortis, origo miseriarum mearum, seminarium calamitatum, et omnium malorum meorum! At felicem me nihilosecius, qui dum iræ, mortisque filius aerem ardentibus quatio suspiriis, te videor obviam mihi habere, Virgo *Solatio cordis nostri*! plenam gratiarum, facie serena, lætoque vultu, ac voce dulci solantem me, solatoque aientem: Accipe, o mihi devote, lenimentum doloris tui, clementiam invenies in gratia mea, quando in me omnis est gratia (*Eccli.* xxiv, 25), per quam fletum tibi risu, solatio mœstitiam, amore iracundiam, mortem vita, gloria pœnas, paradiso infernum permutare licebit. Hinc spirituali superabundans gaudio cor meum sentio lætitiis immori, salutisque meæ avidissimus ad tuos me, Virgo, pedes prosterno, toto tibi affectu acclamans: *Mater divinæ gratiæ, ora pro me.*

O Virgo amabilissima, succedit **218** mater in hæreditatem filii, Filius tuus Pater est gratiæ, tu igitur ipsiusmet gratiæ Mater es. Nihil est novi apud te, gratiosam esse, et gratias dispertiri; adeo id tibi factum est connaturale, ut gratia conceptus esse tuus, et partus videatur. O amantissima Mater, si tanti fuere valoris preces tuæ, tuæque suspiria in terris,

ut tanto cum stupore educere meruerint Dei Filium e coelis, obsecro, ut cum imperes modo potentior, amantior, clementior atque benignior in superis, impetres mihi gratiam Filii tui, Dei mei; faciasque ut pœniteat me intime errorum meorum; vivam virtuosus, moriar gratus, et triumphem tecum gloriosus in æternum : *Mater divinæ gratiæ, ora pro me.*

MATER PURISSIMA,

ORA PRO NOBIS.

Fuit Maria absque macula originali, et actuali.

Spectat et demiratur dilectus paradisi supremam Virginis puritatem, inque ea delicias suaveolenti illam lilio componit e cruentis spinarum aculeis pregnato, gratissima cum metaphora aliens : *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* (Cant. II, 2.) Ita nempe per lilium venustatem, per spinas immunem ab omni labe puritatem depingit. Lilium certe æstimatur a forma sua, ab odore, a virtute, a colore, quibus omnibus qualitatum speciebus liliis omnibus præstat Maria. Lilium album est forma, cæterisque præit sublimitate floribus; undique vestitur, ornaturque foliis ad terram repandis, colore intrinsecus aureo coruscum. Virgo Deipara quod Mater sit Dei omnem superat altitudine et eminentia majestatem, non rosarum solum militantis Ecclesiæ (hominum, inquam, justorum, et gratia sanctificante fulgentium), verum etiam elegantiorum quorumcunque florum Ecclesiæ triumphantis, sanctorum nempe et angelorum omnino omnium. Ipsa vestita est amplissimo gratiæ **219** paludamento, ornata singularum atque singularium virtutum foliis. terram versus inclinata aut humilitate profundissima, aut ad miseros mortales pietate promptissima, auro insuper intrinsecus fulgens charitatis ardentissimæ. Suavissimum est et gratissimum odore lilium; at quæ aut fragrantia, aut odorum suavitas cum suaveolentia Virginis æquari valeat? quæ undique et undique gratiam, beneficentiam, benignitatem, dulcedinem, virtutes, exempla spirat? recte ea de causa contestante ejus nomine Sapiente : *Sicut cinnamomum et balsamum aromatizans odorem dedi.* Iterumque : *Sicut myrrha electa dedi suavitatem odoris.* (Eccli. xxiv, 20.) Eximie est virtutis lilium; nimirum medicinalis est herba, et veluti Dioscorides ac Plinius volunt, absolvit a lepra, ac vertigine; debiles confortat nervos, ulcera sanat, et serpentum medetur ictibus : verum unde haustum est medicamentum liberandæ humanæ genti a noxia peccati lepra, a superbæ et tumoris vertigine, ad sananda reatus æterni vulnera, ad debiles in via virtutis consolidandos, ad corrigendos serpentis infernalis morsus, nisi ex Maria? De lili color quid referam? Tribus spectabile est coloribus. Viret thyrus, flavet calix, folia candicant, et bulbus. Spei symbolum dudum apud Ægyptios viridis color fuit, indeque et Alexander Pius, Romanorum imperator,

nummis suis deam impressit, lilium manu dextra versantem, addita epigraphe : *Spes publica* : et Titus Claudius lilio item pro symbolo usus litteras addidit : *Spes augusta.* Quin et Mantuanus vates spem a se de Marcello conceptam lilio descripsit cum cecinit :

..... Si qua fata aspera rumpas,
Tu Marcellus eris, manibus date lilia plenis.

Maria certe illa est ipsa, in quam orbis universi spes collimat : non secus atque naucerus anchoram, cliens advocatum, filius matrem omnium habeat votorum suorum metam, ingeminamus proinde pietati illius : *Vita, dulcedo, et spes nostra, salve.* Aureus est lili calix in plura se stamina diffundens; aurea fuere viscera Virgini, cum Verbum æternum, aurum sane purissimum, in plura gratiæ, misericordiæ, **220** et inexhaustæ suæ ad mortales bonitatis stamina diffusum, complexa sunt.

Allicat denique in foliis et bulbo lilium, suæque nivem candore sequitur; hoc enimvero Symbolum est, quod explicatum imus, quod Virginis integerrimæ et pudicitiam et incomparabilem omnino puritatem exprimit. Persæ profecto urbem regni imperatoriam, omnium nempe cultissimam atque elegantissimam, *Susam*, id est *Lilium*, appellabant; et Hieronymus puritatis contra Jovinianum assertor sanctus lili candore virginum nitorem depinxit. Verum quis purior Virgine Deipara, in qua (debita cum modestia, et concessa a summis Ecclesiæ Patribus, sacroque Tridentino concilio libertate loquimur, partis adversæ opinionem haud impugnando) neque actualis, nec originalis labes fuit? Sane si candidum est lilium non in foliis tantum, sed radice etiam; purissima fuit Virgo nostra, non in natiuitate duntaxat, et vita, sed in radice quoque conceptionis intaminatissimæ. Hoc, hoc privilegium est Christi, et Mariæ; Christi naturaliter, Mariæ singulariter, quanquam et admodum differenter, quando diversi sunt quammaxime hominum nascentium gradus.

Concipiuntur alii, et nascuntur in peccato, veluti communis nascendi lex est; concipiuntur alii, at non nascuntur etiam in peccato, quales fuere Jeremias, et Baptista Joannes; alii neque concipiuntur in peccato, neque nascuntur in eo, illius tamen contrahendi habent debitum, et hæc fuit Virgo nostra, quæ ceu vera Adami filia fuerat utique obligata ad tolerandam patris prævaricatoris ærumnam; at neque incurrit illam, neque contraxit unquam, quippe modo singulari, ac beneficio prorsus impartitario libera, immunis, intacta, non nata solum, sed concepta etiam, indeque redempta unice. Cæterum Christus Dominus in peccato neque fuit conceptus, neque ut conciperetur in eo, aut nasceretur obligari potuit; Deus nimirum erat, naturaliter purissimus, impeccabilis. Ita sanctorum puritas aut in maternis visceribus sanctificationis est, aut in vita justificationis, Virginis intemeratæ, præservationis; Christi **221** Dei,

naturæ : puritates magnæ et eximiæ omnes, alia tamen celsior alia. Puritas ingens hominis in vita justificati, et in Dei amicitiam asserti; at major illius puritas, qui fuerit sanctificatus in utero, posteaquam fuit conceptus in peccato : verum utraque hac sublimior, altiorque illa qua fuit Virgo nostra ab omni tali nævo ipso mox conceptionis exordio præservata. Puri sunt igitur sancti in vita justificati; puriores ante ortum sanctificati; *purissima* Virgo a capite conceptus sui præmunita, gradu superlativo a Christi eminentia minime suppresso, quando naturalis est in Christo puritas, gratuita in Virgine; illa lux est solis, quæ Virgini affundit puritatem, hæc lunæ lumen a sole mutuum; illa aqua e mari effluens, hæc vas in quod exundat aqua; illa altissimus paradisi mons, qui aquis diluvii operiri nequit; hæc Arca Noetica, quæ ut submergi cum aliis navigiis potuisset, divino tamen beneficio, manuque præservata fuit.

Inde est, quod Patribus ita interpretantibus de se ipsa Virgo dicit : *Nigra sum, sed formosa* (Cant. i, 4) : *nigra*, ob debitum contrahendi peccati; *formosa*, ob peccatum non contractum : *formosa*, quia pulchrior creaturis omnibus; *nigra*, quia non tam pulchra quam Filius Deus; ideoque *decoloravit me sol*, non quod ullam in ea Filius maculam reliquerit, sed quia pulchritudo et puritas solis Dei excedat ac superet puritatem lunæ Virginis. Si spectare solam Virginis puritatem velis, videbis eam pulchram, nitidamque totam, clamabisque : *Formosa*; quod si vero modum attendere placuerit, quo facta est pulchra, testaberis : *Nigra*. Est enim pulchritudo ejus non naturalis, sed privilegiata.

Atque hinc est, quod Sponsus prærogativam istam aperturus satis non habeat hanc suam Nympham lilio comparasse, sed attaxat insuper, *sicut liliū* eam esse *inter spinas*, quo magis nitorem illius extollat, cæterisque omnibus creaturis faciat superiorem. Opposita enim juxta se posita magis elucescunt, aiunt philosophi, magisque claret solaris splendor in lunæ præsentia, et fit elatior colorum varietas in tela nigra.

Verumenimvero ecce tibi privilegium præservatæ ab originaria 222 labe Virginis : quemadmodum enim liliū est inter spinas, nec habet et spinas; ita Maria est inter filias Adam, nec habet tamen spinas filiarum Adam. Tres sunt acutissimæ filiarum Adam spinæ : putor originalis, et mortalis, venialisque fœtor; quarum aut omnino omnes, aut aliquæ saltem illarum confligare, hodieque compungunt filias Adam, descendentes protopeccatoris. Maria porro ut media sit in cespite tot tantarumque Adæ prolium, quod vera sit et ipsa Adami filia, contenta utique in pacto, ac voluntate Adami; non sentit tamen ullam spinarum Adam, non læditur ullo ullius peccati vulnere. Nimirum : *Deus in medio ejus, non commovebitur, adjuvabit eam mane*

diluculo (Psal. XLV, 6), seu, ut alia notat versio, *adjuvabit eam ab aurora matutina*. Deus in medio Mariæ, non igitur persensit peccati mortalis ictum, cum nequeat adesse Deus gratia sua, ubi præsens sit mortifera noxa, quia peccata nostra dividerunt inter nos et Deum, et *longe est a peccatoribus salus* (Psal. cxviii, 155).

Non commovebitur : nec motum facit aliquem Deus in Maria; non signum edit alicujus ab ea discessus; unde nec et spinam venialis habet peccati : nam licet ob veniale peccatum non discedat ab anima Deus, displicet id ei tamen, quod ad mortiferam noxam gradum paret, et amoris igniculum haud parum imminuat; dat igitur signum, non bene haberi se a tali anima, non tractari pro debito, haud secus ac nobilis quispiam invitatus ab alio in domum, dum non honorifice satis, ac pro gradu suo accipitur, non proripit quidem se ex invitantis ædibus, at superciliorum attractu, frontisque aratura significat luculenter motam sibi bilem. Nihil porro ejusmodi est in Maria. Nullo se prodit signo Deus, esse in illa, quod displiceat sibi. *Non commovebitur*; nullus est in ipso adversus Virginem motus; nullum proinde etiam in Virgine veniale piaculum. Quare unanimi simul omnes theologi sententia scribunt, expertem esse Virginem mortiferæ et venialis spinæ. Enimvero, ait vertex theologorum (S. Thom. iii part., q. 27, art. 4), si in Virgine unum duntaxat fuisset veniale peccatum, non ea nituisset puritate, quæ decebat Matrem Dei; quod si de veniali sit verum, 223 de mortali multo id verius habebimus, ita etiam definiente sacra Tridentina synodo sess. 6, can. 25.

Et sane quomodo fuerit in Maria mortalis ac venialis spina, si originali etiam caruit; siquidem : *Adjuvabit eam Deus mane diluculo, ab aurora matutina*? Juvat Deus sanctos aliquos ad solis occubitum, quod bono latroni accidit, cui salus in ipsis extremis contigit. Alios ad vesperum juvat, ut Magdalenam in peccatis inveteratam; alios ad meridiem, ut martyres sanctos in supremo persecutionis æstu et calore stabiles; alios ad tertiam diei horam, velut apostolos, quibus Spiritus fuere primitiæ; alios diluculo, ut Jeremiam, et Joannem Baptistam in utero sanctificatos : at Virginem benedictam juvit Deus non diluculo tantummodo, sed *mane diluculo, ab aurora matutina*, valde mane, bono mane, summo mane; eam scilicet prævenit benedictionibus suis, ut in ipso etiam conceptus sui ortu ab originaria fieret immunis labe. Dicit eam ob rem Augustinus, libro *De nat. et grat.* cap. 36 : « De Maria propter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agitur, volo habere questionem. » Et sanctus Ambrosius, serm. *De Gabaonitis* : « Maria est Virga, in qua nec nodus originalis, nec cortex actualis culpæ fuit? » Divus item noster Anselmus, lib. *De exord. mundanæ salut.* et lib. *De Concept. Virg.*, cap. 18 : « Si quid originalis peccati in propagatione Matris Dei existi-

tit, illud propagantium, non propagatæ fuit. » Sanctus præterea Bonaventura in serm. *Tempus loquendi*: « Caro Virginis ex Adam sumpta maculas Adæ non admisit. » Lacte denique isto enutritus est totus noster benedictus Sancti Benedicti ordo, facem huic sanctissimæ doctrinæ præferentibus, et toti mundo accendentibus sancto Ildephonso, et præfato divo Anselmo, archiepiscopis nostris, Hispaniæ et Angliæ primatibus, quos sectatus postea fuit subtilis Scotus cum tota sua eruditissima schola; et hoc etiam melle ego quoque tanto libentius, suaviusque deliciar, quanto apparet luculentius, niti doctrinam istam rationibus præstantissimis; quanquam loquor semper devoto cum respectu reverentiaque ad decreta pontificia, quibus et linguam, et calamus, et cor, ac voluntatem inclino. Cæterum respondet quoque **224** sententia isthæc potentiæ Patris, sapientiæ Filii, bonitati Spiritus sancti, et eminenti Virginis celsitudini, ceu modo in soliloquio visuri sumus. Unde cum absque omni peccato sit Virgo hæc dignissima, et candida instar lili; sola præservata ab originali lue, sola likum inter spinas; sola sit etiam oportet non pura solum, sed purissima; ut merito illi acclament fideles populi: *Mater purissima, ora pro nobis.*

SOLILOQUIUM.

Tanta, ac talis est, o Virgo, « prima omnium electorum, in puritate majori, ac maxima post Deum constituta (S. Ambr., lib. II, *De Virg.*); » tanta, inquam, ac talis est puritas tua, ut cum lucidissimi Sponsi cœlestis oculi nullam omnino in te peccati maculam deprehendissent, satis non habuerit divinus iste Sponsus ab exteriori te venustate dulci epithalamio commendare, dicereque oculis tibi columbarum esse; capillos capitis tui sicut greges caprarum ascendentium de monte Galaad; dentes candidos, ceu attonsas, lotasque agnas; sicut vitta coccinea, labia; ut fragmen mali punici, ita genas; mel et lac sub lingua prædulce eloquium; adinstar turris Davidicæ collum; ubera lacte vino delicatissimo meliori turgentia, et odorem aromatibus omnibus præcelsiorem spirantia, et quæ alia ex adytis amoris attexuit: sed perspecto insuper interiori nitore atque elegantia tua, pleno novoque oraculo mundam te totam, ac nulla prorsus tui parte conteratam pronuntiavit, atque cecinerit: *Tota puchra es, amica mea, et macula non est in te.* (Cant. IV, 1-7.)

Pictores etiam celeberrimi, cum opus olim toto ingenii sui nisu elaborarunt, ausi tamen nunquam fuere *perfecto* uti; sed manu a tabula amota ascripsere: Appelles faciebat; faciebat Protogenes; *imperfecto* contenti. Te, Virgo « sæculorum negotium (S. Bern.), » pictor absolvit divinus numeris omnibus absolutissimam, nulloque vel minimo etiam nævo laborantem: nil igitur in te *imperferti*, *perfectum* omne et perfectissimum quidquid in te

est: *Tota pulchra es, et macula non est in te.* Et quid id miri, quando *Vas es mirabile, opus Excelsi* (Eccli. XLIII, 2)? Deus autem excelsissimus ut est et perfectissimus ipse, ita agere nisi perfectissime omnino non potest. **225** Quid miri, inquam, imo quid et dubii te perfectam esse, et perfectissimam, quando divino tuo Artifici et Pictori nihil deesse potuit, quo te « Magnificentiam suam (Richard. S. Victor. lib. IV) » opus faceret pulcherrimum, mundissimum, scelerisque ac nævi cujuscunque integerrimum? Duobus opus est artifice perfecti quidpiam facturo, potentia ac voluntate (quid enim boni fiat, si sit, quod facere cum velit, non possit; aut cum possit, non velit?). Divina porro majestas te, Virgo, opus suum confectura, potentiam suam voluntati modo perfectissimo connexit, indeque sine omni macula mundam totamque pulchram effecit.

Verum est quidem, o Virgo, « Opus, quod solus Opifex supergreditur (S. Petr. Damian.), » universale esse et impermutabile Dei artificis tui decretum; ut quisquis propagine ab Adam primo parente naturali descendit, originariam ab eo labem contrahat, et nascentur omnes Apostolo teste, *natura filii iræ* (Ephes. II, 3). Attamen perinde est verum eum qui perfidiam primi hominis in posteris tam gravi etiam animadversione punivit, eamque legem posuit, hæc insuper potestate pollere, ut si quem velit lege ista absolvere et liberare, prorsum possit; quod si possit (non posse, quis ausit cogitare?), id eum tibi, Virgo, contulisse quis negarit? « Deus (quærit sanctus noster Anselmus (*De concept. Virg.* c. 4.) qui castaneæ confert, ut inter spinas, et a spinis remota concipiatur, alatur, formetur, non potuit hoc facere Matri suæ? Plane potuit, et voluit; quod si voluit, et fecit. »

Et certe non incongruum rei hujus argumentum in sacris Litteris reperimus. Estherem illam, pulchritudinis et in populum suum fidei ac patrocinii miraculum, umbram tuam, Virgo clarissima, fuisse, palam est omnibus. Docent id doctores tui Albertus Magnus in Bibliis tuis, Bonaventura in Speculo tuo, Richardus a Sancto Laurentio in Laudibus tuis; Bernardus in Exaltatione tua; et id merito quidem.

Esther namque Latino nomine *Abcondita* dicta, te Virginem « diligentius super omnem amandam (S. Bonav. in *Litan.*) » convenienter admodum designat, cui tantum erat secreti studium, ut scripserit de te Magnus Ambrosius (lib. I, in *Lucam*): « Sola in penetralibus, quam nemo virorum videret, solus angelus reperiret; sola sine comite, sola sine teste.... sera **226** in domo, festina in publico. » *Abcondita* certe non cæteris tantum hominibus, sed ipsi etiam cordis tui dimidio, Josepho; cui patratum in te divinæ humanationis mysterium altissimo pressisti silentio, quantumvis vir justus et bonus: « Videndo te gravidam, in conturbationem

incidit maximam. » (S. Chrys. hom. 8 in *Matth.*)

De Esthere ait Scriptura : *Erat formosa valde et incredibili pulchritudine, omnium oculis gratiosa et amabilis videbatur.* (*Esther.* II, 15.) De te Gregorius Nicomediensis (*Orat. de Oblat.*) : « Pulchritudo pulcherrima pulchritudinis, pulchrorum omnium summum ornamentum. » Et sanctus noster, quintuus, Tuiciensis abbas : « O pulchritudo admirabilis, quam admiratur, et collaudat auctor ipse pulchritudinis! » (S. Rupert. lib. III, in *Cant.*)

De Esthere rursum sacer Textus : *Adamavit eam rex plusquam omnes mulieres* (*Ibid.* 17); de te, Virgo, non nemo devotorum tuorum : « Tanti illa apud supremum Numen pretii fuit, ut ei soli ad maternitatem Divinitatis evehendæ, vestiri humanitate decreverit (*Theol. Marian.* II p., p. 32), » ductus nimirum auctoritate sancti nostri Ildephonsi (*De Virginit. Mar.* cap. 12), qui genuflexus ad celsitudinem tuam : « Procido, ait, ante te, solum opus Incarnationis Dei. »

Iterum de Esthere sacra Pagina : *Habuit gratiam et misericordiam coram eo* (Assuero) (*Ibid.*); ad te Virginem benedictam, « angelorum præstantissimus, eorumque antesignanus Gabriel : *Invenisti gratiam apud Dominum.* » (S. Ambr. *De vid.*)

De Esthere denuo sacer Codex : *Posuit Assuerus diadema regni super caput ejus* (*ibid.*); de te discipulus ille, quem diligebat Jesus : *In capite ejus corona stellarum duodecim.* (*Apoc.* XII, 1.)

Oratura pro populo suo Esther, *Assumpsit duas famulas, super unam earum innixa, quasi præ deliciis et teneritudine corpus ferre non sustinens; altera dominam sequente, et defluentia in humum vestimenta sublevante* (*Esther*, xv, 5-7); quibus super verbis Bonaventura (*Specul.* cap. 3) : « Per dominam Esther reginam intellige Mariam, cujus famulæ duæ sunt, angelica et humana creatura. Anima nempe humana Dominam suam sequitur in mundo, colligens vestimenta Domine, virtutes scilicet, et exempla Mariæ. Intelligentia vero angelica est famula, super quam Domina sua Maria innititur, in cælo, tanquam familiarissima se illis sociando, tanquam delicatissima in ipsis deliciando, et tanquam potentissima illis imperando. »

Breviter : Sicut Esther ad regnum illud Persicum arcano Dei nutu evecta erat, ut in summæ necessitatis, ac supremi periculi 227 tempore genti suæ præsidio salutique esset : ita de te, o Virgo, Ecclesia sancta secrete orat : « Idcirco de præsentis sæculo a Deo fuisti ad regnum cæleste translata, ut pro peccatis nostris apud eundem fiducialiter intercedas, et tanquam Judicis Mater, et Mater misericordiæ suppliciter, et efficaciter salutis nostræ negotia pertraheres. » (Ex S. Bern., serm. 1 *De Assumpt.*)

Ita cum in cæteris omnibus vera sis Esther, unum est adhuc in quo te Regina isthæ clarissime adumbravit, tuamque a communi originalis inoui-

namenti immunitatem, puritatem tuam prorsus intaminatam suavissime prælibavit; nimirum potentissimus ille Assuerus jure Persico, quod, ut ait Daniel, prævaricari non licebat, auctoritate suprema sanciverat, ut quisquis interius basilicæ suæ atrium sponte sua et injussus intraret, morte certissima plecteretur. Contigerat autem, ut supplicatura pro populo suo Esther multoties memorata, cultu mundoque muliebri præfulgens, ac roseo vultum colore perfusa, geminisque quas dicebamus famulabus comitata, regiam intraret, Assuero id minime præsentiente, et alia omnia cogitante. Dum porro staret ex adverso trepida oratrix, faciemque levasset Assuerus, et ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, percita aspectu truci regina in terram corruit, et in pallorem colore mutato lassum super ancillam reclinavit caput, mortem sibi certissimam pertimescens. Eo animadverso rex etiam ipse concussus, mutatusque subito in alium throno exsiliivit, et sustentans ulnis exanimem, totusque obblandiens, hæc semimortuæ verba ingeminavit : *Quid habes, Esther? noli metuere, non morieris; non enim pro te, sed pro omnibus lex ista constituta est.* (*Esther*, IV et XV.) Egregius pro mundissima integritate, ac indemnitate tua textus. Enimvero Assuerus Latino nomine princeps, et caput appellatur, estque juxta complurium doctorum sententiam, typus ac forma optimi nostri ac maximi Dei, qui ex fide nostra caput est quorumcunque principum, Rex regum, ac Dominus dominantium. Hic, ut ante jam memini, legem tulit, et more plusquam Persico sancivit, ut si Adam caput et princeps hominum peccaret, delicto suo omnes omnino ex eo descendentes obstringeret. Decreta 228 positæque lege peccavit infelix, suæque prævaricatione totam posteritatem turpi ac lethali vulnere confecit. Deus autem noster non tam errorum conditionis humanæ, quam miserationis suæ incomprehensæ memor, exitio isto præviso, alterum (si ita ad captum nostrum loqui liceat) decretum adjunxit, hominis in tantam miseriam prolapsi naturam assumendi, eaque assumptione æternæ morti obnoxium ad vitam revocandi; quem proinde in finem Virginem, eamque te ipsam, Virgo, « Thesauri abscondi ante sæcula mysterii (S. Andr. Cret. orat. 2, *De Assumpt.*), » in Matrem suam, tantique operis ac molis adjutricem præfinivit. Te vero cum ad hanc dignitatem elegisset, vidit debito te subeundæ communis maculæ obligandam, indeque animam suam consternatæ adinstar Estheris roseo colore privandam, ac probroso deliquio opprimendam fore. Tanto prævertendo decori, simul ostendendæ supremæ suæ tum potentiae, tum bonitati, sortis sordisque universalissimæ te fecit exlegem, et privilegio unicæ immunitatis ornavit.

Certe videor mihi divinum Assuerum in throno gloriæ suæ residentem, et serenissimis oculis ad te conversis dulciter eloquentem : O Maria, ratum quidem fixumque est ut omnes ex Adamo modo

naturæ usitato descendentes, pœna supplicioque originali plectantur, et maculam contrahant a parente maculoso profluentem : sed quoniam delendæ huic labi naturam dignabor assumere, legi huic maloque obnoxiam, teque ex universa omnino creatura solam elegi, quæ huic perficiendo mysterio sanguinem mihi tuum commodas, meque tu Filium, ac te ego Matrem habeam : eximo te liberoque lege hac in genus humanum universum prolata ; neque patior ut communis te sententia constringat, sed cæteri quidem omnes ne unico eorumdem præterito legi subjaceant, tu sola ab eadem libera, immunis, expers soluta esto : *Non morieris ; non enim pro te, sed pro omnibus lex ista constituta est.*

Vere elegans puritatis tuæ, « Meridies de Spiritu sancto splendens (Hon. Aug. *Sig. sanct. Mar.*, c. 1), » ac immunitatis textus, cui ipsi quoque apostoli, fidei nostræ satores præter Ecclesiæ Patres acciunt. Sanctus Andreas (Abdias, in *Gestis S. Andr.*, lib. iv) e cruce sua desideratissima : 229 « Sicut primus Adam, ait, formatus fuit ex terra, antequam esset maledicta, ita secundus formatus est ex terra Virginea nunquam maledicta. » S. Jacobus Major (apud Copecium, discurs. 1 *De Concep. Virg.*) : « Illa Virgo, illa Maria, illa Sancta præservata fuit a peccato originali in primo instanti suæ conceptionis, et libera ab omni culpa ; et qui ita non senserit, non consequetur salutem æternam, » Sanctus Thomas apostolus : « O Maria, quam felix es, et fortunata, quæ initio, et ante sæcula, et in initio viarum Dei ab ipso electa fuisti, et Adæ peccato præviso non fuisti cum omnibus aliis condemnata, sed voluit Deus, ut merita Filii tui tibi super omnes prodesse. Teque pro minimo momento noluit inimicam, sed semper pro charissima amica. »

Haud absimilia docuere cæteri quoque apostolorum, ceu describit in *Apocalypsi* de te sua (rapt. 8) Amadæus Lausanensis antistes. Sanctus porro Cyprianus Carthaginensis martyr (*Orat. de Christi Nativ.*) : « Innoxiam, inquit, affligi non decuit ; nec sustinebat justitia, ut Vas illud electionis communibus lassaretur injuriis, quoniam plurimum a cæteris differens, natura communicabat, non culpa. » Sanctus Fulgentius Ruspensis (*De laud. Virg.*) : « Cum angelus dixit Ave, salutationem illi cœlestem exhibuit ; cum dixit : *Gratia plena*, ostendit ex integro iram exclusam primæ sententiæ. » Hesychius Hierosolymitanus (*Orat. 2, De S. Deipara*) : « Ecce Virginem præclaram, naturæ nostræ ornamentum, quæ audaciam serpentis absceidit. » Sanctus Joannes Damascenus (*De Dormit. Deip.*, orat. 2) : « O Deo digna Filia, primigeniæ matris correctio, paradisus, in quo condemnanti abrogata, ad quem serpens aditum non habuit. » Expressius paulo sanctus noster Anselmus (*De Concept. Virg.*), ut Angliæ primas, sic in vindicanda ac vendicanda hac tua puritate inter primos : « Ubi præveniens est benedictio, locum habere non potest originalis contagio. Nunquam igitur in Virgine fuit labe

originis ; alioqui sincerior erit formatio Adæ, qui de terra terrenus est, quam secundæ, qui de cœlo cœlestis est. » Simili stylo animaue sanctus item noster Ildephonsus, Hispaniarum primas (hom. 2, *De Purif. Virg.*) : « Constat illam ab omni peccato originali fuisse immunem, per quam non solum maledictio matris Evæ soluta est, verum etiam et benedictio omnibus condonatur. » Magnificentius adhuc sanctus quoque noster cardinalis Damianus (*Theatr. Excellent. Deip.*) : « Germinat ergo Virga Jesse, de tortuosa generis humani radice, et de patriarcharum arbore in altitudinem et rectitudinem erumpens, omnem ignorat nodositatem, filiorum tenebras. *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te ; tota pulchra, quia tota Deificata, et macula non est in te, quia Spiritus sanctus* 230 *supervenit in te ; sola Mater, et Filia Creatoris, nec descendit, nec cecidit ; caro enim ejus ex Adam assumpta, maculas Adæ non admisit.* » Colophonem omnibus hisce tu imponas ipsa, Virgo præcellentissima, ad tuam Brigittam effata (lib. vi) : « Veritas est, quod ego concepta fui sine peccato originali. » Veritas certe, quam pronus in terram agnosco, exosculor, adoro.

Cum Moysen intueor, Virgo « Liliū candidissimum fulgentissimæ Trinitatis (Blos. in *Prec.*), » legis tabulas ad montis radicem in frusta disjicientem, facti tibi datique privilegii mox sentio memoriam : tabula scilicet legis illius, qua nascendum et oriundum est homini in originaria sorde, ad radicem ortus conceptusque tui, o Mons mystice, Mons sancte, disjecta atque disrupta est ; concepta es absque fœdante cæteros omnes primigenia labe.

Superbus ille ac fastuosus Sennacherib plures subegerat regni Judaici urbes, animoque versabat ipsam jam Hierosolymam. Ezechias, pius et religiosus princeps, cum imparem tanti hostis viribus se cerneret, spem omnem in divini Numinis bonitatem convertit ; quod benignum æque atque omnium potens Isaïam ad anxium regem ablegavit, eique significari jussit : *Hæc dicit Dominus de rege Assyriorum : Non ingreditur urbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio ; per viam, qua venit, revertetur, et civitatem hanc non ingreditur, dicit Dominus ; protegamque urbem hanc propter me, et propter David servum meum* (Isa. xxxvii, 33-35). Velut diceret suprema Majestas : Perge, Isaïa, quære Hierosolymorum regem, et ut animum erigat, metumque exuat, jube. Quanquam enim hostem habeat Assyriorum monarcham, potentem illum orbis fere universi tremorem, nihil tamen ut inde timeat, volo ; quando bonus rex novit illum præ mea omnipotentia viliorē esse folio a vento direpto, nocte in solis facie, locusta coram gigantis mole. Hinc Hierosolymam non ingreditur, vel unum contra hanc urbem telum non ejiciet, scutis militaribus non occupabit, aggeres adversus illam non exstruet, sed cum ignominia ac probro

infamem referet pedem, fideque repetita Hierosolymam non intrabit, siquidem pro meo ipsius honore, respectuque Davidis **231** fidelis mei civitatem istam tuebor, salvam tenebo.

Formosa ista Hierosolymorum urbs, Latine *Visio pacis* reddita, te exprimit, « Civitas animata, de qua dicta sunt gloriosa (Greg. Nicomed. *Orat. de Præsent.*), » qua de sapientissimus Hugo cardinalis (*In Psal. cvi*) scripsit : « Ista terque, quaterque beata Virgo dicenda est Jerusalem, quæ vidit Filium suum pacem super Israel. » Vidit certe non per speculum et in ænigmate duntaxat, sed clare etiam, et intuitive : « Quia ipsa est, ait sanctus noster cardinalis Damianus (serm. 1, *de Nativ. Virg.*), quæ in contemplativæ dignitatis supervecta dulcedinem, in ipsius Dei substantiam lucidiores infixit obtutus. » Et sanctus etiam Bernardus (*Serm. de Verb. Apoc.*) : « Jure Maria sole perhibetur amicta, quæ profundissimam divinæ Sapientiæ, ultra quam credi potest, penetravit abyssum ; ut quantum sine personali unionē creaturæ conditio patitur, luci illi inaccessibili videatur immersa. » Ergo pacis Visio, ergo Jerusalem es, Virgo, *Civitas Domini virtutum* ; vere Jerusalem benedicta, Jerusalem sancta, Jerusalem munitissima, inexpugnabilis ; cujus fundamenta in montibus sanctis ; Murus virginitas illibata ; portæ, os, oculique serenissimi ; turres, prudentia, et circumspectio ; cives, innumerabilis virtutum meritorumque populus ; rex, perspicacissima ratio ; castellum, cor, solis divinis æstibus pervium ; Jerusalem certe, de qua merito ac prolixè dici queat, quod de superna illa ac cœlesti Jerusalem Joannes apostolus olim scripserat (*Apoc. xxi, 48* seqq.) : *Ipsa vero civitas aurum mundum, simile vitro pellucido*, nullaque prorsus macula, obscura ; Jerusalem adeo illustris, adeo luminosa, ut nullo alio præter Deum alterius solis fulgore indigeat, quando ipsa *Dei claritas illuminavit*, et ut sanctus noster Ildephonsus dixit, « gnavit, » eam, et lucerna ejus est Agnus. Jerusalem, in quam nihil introivit coinquinatum, malo alieno sordens ; nihil abominationem propria electione faciens ; nihil mendacium pro veritate apprehendens : sancta, inquam, tota, tota aurea, tota pellucida, tota fulgida, ignea tota, nulla sui parte, nullo unquam tempore contaminata ; nunquam abominabilis, fucata nunquam.

Sennacherib e diverso, qui *Rubus destructionis* vertitur, clare nobis satorem superbiæ, apostatam angelum designat, qui personatis suis suadelis partim, partim impressionibus **232** atque impulsibus velut totidem acutissimis spinis incautas destruere animas quærit, et in ardentem perditionis æternæ rubum pertrahere. Hic ab ipso statim mundi exordio vires suas experturus paradysum penetravit, arborisque excommunicatæ foliis, veluti rubo contactus, aures primum, mox oculos, manusque, os denique et palatum, quin mentem etiam animumque primorum parentum oratione acutissi-

ma confodit ; indeque omnium posterorum animas, ceu totidem ornatissimas Judæ civitates occupavit, destruxit, evertit. Dejectis tot præclaris urbibus Hierosolymam adhuc vidit integram, quam vires virusque suum enervaturam pertimuit, illo percussus elicto : *Ipsa conteret caput tuum*. Atamen superbus, stolidusque hanc etiam urbem destruere, et spina originalis culpæ non secus ac cæteras Adamiposteras, te, Virgo innocentissima, compungere pertentavit. Temere et incassum ; siquidem divina Majestas audaciam et arrogantiam inimici prævertit, teque lectissimam Hierosolymam, urbem nimirum ornatissimam, clarissimam, nunquam caliginosam, solari radio puriorem, illustriorem, ipsa Dei claritate et lucerna Agni ignescentem, et ignitam Virginem ab impugnatione, occupatione, eversione et destructione servavit immunem, liberavit, vindicavit. Non ingreditur destructor iste, aiebat Majestas illa, urbem hanc virgineam ; non mittet in eam sagittam, aut spinam originalis plagæ ; non occupabit clypeus venialis culpæ ; non circumdabit vallum lethiferæ noxæ ; cum probro et ignominia retundetur : scilicet urbs ista, Jerusalem ista, Virgo ista *conteret caput ipsius, et conquassabit illud in terra multorum*, imo cæterorum omnium.

Causa porro defensionis, et immunitatis istius est, quod divina potentia bonitasque sua ipsius interesse existimarit, puram, intemeratam, mundam esse, et fuisse perpetuo te Virginem præclarissimam, e qua olim carnem nostram, sanguinemque mutuaturus ipse foret ; aiebat idcirco : *Protegam urbem hanc propter me*. Equidem, ut loquitur sanctissimus noster archipræsul Anselmus (*De concept. Virg. cap. 48*), « Decebat ut illius Hominis (Dei-Hominis) **233** conceptio de Matre purissima fieret. Nempe decens erat, ut ea puritate, qua major sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteret, cui Deus Pater (o verba, o mysteria!), cui Deus Pater unicum Filium suum, quem de corde suo æqualem sibi genitum, tanquam seipsum diligebat, ita dare disponebat, ut naturaliter esset unus ideinque Dei Patris et Virginis Filius ; et quam ipse Filius substantialiter sibi facere Matrem eligebat, et de qua Spiritus sanctus volebat, et operaturus erat, ut conciperetur, et nasceretur ille, de quo ipse procedebat. » Ponderose sententiæ, quas stylo non multum immutato tantus antistes repetiit, illa verba Dominicæ orationis pertractans : *Sanctificetur nomen tuum* : « Decebat, ait, ut illa puritate illa ea Virgo niteret, quam Deus Pater Matrem Filio suo præpararat ; et quam Filius, qui est speculum sine macula, sibi delegerat in Matrem, etc. : hoc enim nomine in ipsa sanctificato fecit illi magna qui potens est. » At sublimius fortasse Tuitiensis abbas (lib. v. in cap. xxxvii *Gen.*) : « Paterest, qui Virginem imprægnat ; Filius qui natura induit humana ; Spiritus sanctus, cujus operatione concipit Virgo. » Cui non dissimiliter sanctus Epiphanius : « Eam

Pater dilexit, Filius inhabitavit, Spiritus sanctus concupivit (*De laud. Mariæ*). »

Quamobrem, Virgo sublimissima, quoniam conceptu, partuque tuo ipsam divinitatis abyssum adeo profunde, atque penetrasti, ut ceu dictum est supra titulo, *Sancta Dei Genitrix*, contracta quam arctissima cum adorandis personis affinitate, quin et propria strictaque consanguinitate, vera et naturalis effecta sis Patris æterni comparentalis; et ut sanctus noster Adelhelmus (*De laud. Virg.* cap. 22) docere ausus fuit, « Virgo nurus æterni Patris; » vera et naturalis Filii Dei Mater et Genitrix; vera et unica Sancti Spiritus Nympha, et Sponsa (Deus bone, quantæ, quam admirandæ et præcellentes omnem creatam altitudinem eminentiæ!) : quis cogitare, quis suspicari, quis affirmare ausit, minimo te impuritatis alicujus, aut qualiscunque labeculæ nævo unquam fuisse aspersam? Quis dicere attentarit, Patrem æternum comparentalem et veram affinem; Dei Filium propriam ac naturalem Matrem; Spiritum sanctum Sponsam vel olim etiam maculosam, et originali sorde fœdatam, indeque extreme sibi inimicam assumere, eligere, respondere voluisse? *Quæ societas luci ad tene bras?* (*II Cor.* vi, 14.) « Virginem una cum corpore animam, ait magnus 234 ille Damascenus, servavit hæc Virgo, ut eam decebat, quæ Deum sinu suo exceptura erat; sanctus enim ipse cum sit, in sanctis requiescit; sanctum ergo, et admirabile, summoque Deo dignum Tabernaculum exstitit. » Hunc, Virgo, « Officina naturarum inter se unitarum (Proclus, *Orat. de Nat. Virg.*), » oportuit esse exodum oraculi illius: *Protegam urbem hanc propter me*: propter enim propinquitatem, quam eras a summo Numine acceptura; propter se ipsum Deus, quem sanguinis tui mutatione attractura eras, servavit te ita liberam, ita immunem, ac procul ab omni labis, sordisque originarie fumo. Verum hoc etiam hic loci attexo, o Virgo, « Oriens solis intelligibilis (Greg. Neocæs. *orat.* 4, *de Annunt.*): » Duo sunt modi redemptionis nostræ, alter, quo restituitur, qui cecidit; alter, quo servatur quis, ne corruat, qui, cur caderet, habebat; uterque amoris ingentis, eximii; at major, posterior iste, et amplioris benevolentiae atque honoris. Primo illo modo salvatus est mundus; altero, tu, o Virgo a lapsu servata. Honor est ingens vindici, liberasse sibi obnoxium a servitutis iugo, quod David etiam divinus vates Deo obtulit, cum supplicavit: *Propter gloriam nominis tui libera nos* (*Psal.* lxxviii, 9). At major multo est gloria Filii, qui Matrem servaverit, sponsi, qui delicias suas asseruerit, priusquam rapta fuerit. Potens igitur cum Deus fuerit ab originis culpa liberam te servare, antequam eam contraheres rationi videbatur congruissimum, id pro gloria sua ab eo factum esse tecum. Imminebat tibi infernalis larva ceu rabidus canis; et leo, aut draco patulo in te rictu; quod descripsit in *Apocalypsi* sua Joannes (cap. xii); sed

freno illum coercent; et secuturæ olim Passonis suæ aspectu procul a te abegit Filius tuus: bonus certe mathematicus, qui figuras artis suæ docturus, eas manu depingit prius, quam voce explanet: nimirum optimus tuus ille Filius legem olim laturus: *Honora patrem tuum, et matrem tuam* (*Exod.* xx, 12), *cœpit prius facere, quam docere* (*Act.* i, 1). Teque prius immunitate tanta honoravit, decoravit, quam ut omnes matribus suis honorem facerent, præscripsit.

Quæsit olim ex Amane Assuerus, quidnam rex honoraturus quempiam facere posset honorando; respondit ille, quatuor omnino prærogativis talem esse decorandum; in primis, vestibus regis amicum: **235** *Homo quem rex honorare cupit, debet indui vestibus regis*; deinde regio quoque circumvehendum equo: *Et imponi super equum, qui de sella regis est*; postea corona regia donandum: *Et accipere regium diadema super caput suum*; denique a primatè regni per urbis compita et plateas ducendum, curandumque, ut omnes acclament honorato: *Et primus de principibus teneat equum ejus, et per plateam civitatis incedens clamet, et dicat: Sic honorabitur, quemcunque honorare voluerit rex* (*Esther*, vi, 7-9). Iste est honor, quo ornavit te, Virgo ornatissima, æternus Deus. Ipse amicitia te cultu regio; paludamento te induit puritatis et innoceutiæ; ceu tuo nomine cecinit evangelicus vates: *Exsultabit anima mea in Domino, quia induit me vestimentis salutis, et indumento justitiæ circumdedit me* (*Isa.* lxi, 10). Es enimvero pallio regiae puritatis amicta, quando pro hemistichio vulgato: *Induit me vestimento salutis*, Hieronymus ex Hebræo legit: « Induit me vestimento Jesu); » quibus adeo decoramentis Aquila Evangelii adjungit, *Amictam te apparuisse sole*; et tu accinis ipsa: *Exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo*.

Quo autem major semper honor tibi accresceret, voluit Deus, ut in regium etiam equum locareris; nam et luculente de te dixit: *Equitavi mei in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea*. (*Cant.* i, 8.) Hic autem Græcus habet: *Equo meo*; et Hebræus: *Equæ meæ*, quam intepretatur Rupertus noster (cap. 6. in *Apoc.*) sanctissimam Verbi divini humanitatem ex te, o Virgo, assumptam. Tu ergo, o Virgo, *Vas purissimum*, sola inter Pharaonis currus, sola inter Adami posteros originali nexu obligatos illa fuisti, quæ accepisti id ex privilegio ac dono, quod habuit Verbum æternum ex proprio; fuisti igitur et corona regia decorata ac redimita; et legibus imperialibus consentaneæ, Principis omnium omnino supremi immunitatis particeps; scilicet indulto imperatoris permissum est, « ut sicut princeps legibus subditus non est, ita et Augustæ, subdita ut sit, princeps tamen eadem privilegia concedat, quæ habet ipse. » Virgo filia Sion millies beata, obnoxia licet fueris legi originalis nævi: hunc tamen contraxisti minime. Nam Princeps Deus lege hæc solutissimus, ut purissimus est ipse, ita te

quoque Virginem Augustam puram et intaminatam
236 prorsus esse voluit, jussit.

Coronidem honoris Aman posuit principem magnatum, laudes præconiaque honorati publice declamantem : apicem congesti in te decoris ipse ponit optimus maximus Deus, qui ducens, ornansque equum puritatis tuæ, clarissima declamat tuba laudem exemptissimæ innocentiae tuæ : *Inimicitias*, ait serpenti ortui tuo occasum machinanti, *ponam inter te et mulierem, et inter semen tuum, et semen illius; tu insidiaberis calcaneo ejus, et ipsa conteret caput tuum* (Gen. iii, 15). Habent, o Virgo, aliqui inimicitiam cum diabolo, at non inimicitias; habent, inquam, inimicitiam adversus actuale peccatum, non habent etiam inimicitiam adversus originale; quippe, aut concepti, aut nati in illo; non habent igitur inimicitias : at tu, o « Virgo perillustrissima (S. Meth. *Serm. de Hypapant.*), » non unam habes inimicitiam cum diabolo, sed omnes, et adversus omnia peccatorum genera; actualia, originaria, lethifera, venialia; absolute igitur cum infernali serpente, et semper, et perpetuo es inimica; gerisque cum illa omnes, et æternas inimicitias, ita declamante, celebrante, contestante supremo totius universi Principe, ut pateat toti adeo mundo omnium te macularum immunem esse, purissimam esse, esse intaminatissimam.

Et sane dum prædicatur de te, Virgo, contrituram te serpentinum caput, quid declamatur aliud, quid auditur de te, quam liberam te esse ab originali toxico, quando nullum est aliud serpentis caput, præter hanc originalem luem? Hæc ubi non sit, nequeunt omnino adesse alia peccata; ubi adsint peccata alia, originariam noxam ceu caput, principiumque præcessisse necesse est; radix enim illa cætorum est omnium peccatorum. Quare cum pronuntiat de te, o Virgo, maximus Deus comminaturam te hoc caput, apertissimo de te testimonio ceu tuba sonorissima edicit, absque originali te labe nascituram, mundam, mundissimam te futuram. Ast alii quoque Ecclesiæ Hebrææ proceres hoc tuum præconium ebuccinant; nam id præsensit, tuoque nomine mortalium genti universæ divulgavit sapientissimus hominum : *Dominus*, aiebat ex te, *possedit me in initio viarum suarum* (Prov. viii, 22); **237** dixisset veluti : Ita fui semper integra, et tota Dei, ut ipsum etiam mei initium vindicari a nemine alio præter Deum possit. Unde, o Virgo, « Trinitatis Thesaure (Origen.), » si Dei semper fuisti, diaboli esse nunquam potuisti. Circa animas reliquorum omnium, et quorumcunque sanctorum, in *petitorio* versabatur Deus, quia suæ erant, easque prætendendi et postulandi jus habebat; non fuit tamen in *possessorio* semper, quando pro ratione temporis, quo vel actuali, vel originali peccato tenebantur, a diabolo possidebantur; ad te autem, « Primitiæ communionis et conjunctionis omnium Genitoris Dei cum suo figmento (S. Andr. Grel. *orat. 2, De Assumpt.*), » ad te, inquam, veluti

unicissime suam non erat in *petitorio* duntaxat, sed ab ipso viarum suarum initio quietum ac suave agebat *possessorium*.

Profecto quidquid divinarum viarum nomine veniat, tu, o Virgo « summæ Trinitatis Reques (S. Bonav. *Specul.*), » ab earum initio possessa a Deo, indeque sordis originariæ libera pronuntianda eris. Enimvero si viæ Domini sunt æterna generatio Filii, et spiratio Spiritus sancti, illa per modum intellectus, hæc voluntatis, fuisti, o Virgo, ab ipsa illa æternitate generationis hujus, ac spirationis, velut ipso viarum istarum initio a Deo præcognita, electa, dilecta, possessa.

Si e divi Hieronymi sententia (*in Mich. c. iv*) viæ Domini angeli sunt, præ omnibus illis ab omni æternitate fuisti, quod modo commemoratum est, a Deo præmata, et in illorum initio ceu Domina eorumdem ac Princeps collocata. Duabus angelis perfectionibus gaudent, altera positiva, in excellentia gratiæ, altera privativa in negatione defectus cujuscunque consistente : angeli nempe boni, ut gratia sunt ornati, sic nulla unquam fuerunt macula conspurcati. Quod si tu, o Virgo illibatissima, « Flos de spinis spina carens (Adam. de S. Victor. *in Prosa*) » fuisti, peccato originali vel ad momentum constricta, poni in initio viarum istarum, angelorum aio, nullo jure ac merito potes; siquidem, ut per advenientem illico gratiam purificata censereris, attamen non solum purior angelis non esse, quod te vocat frater Domini (S. Jac.) in Liturgiis suis, sed iisdem ne æqualis quidem in puritate ac munditia; quippe carens altera eorumdem, et privativa **238** perfectione. Unde minimus etiam viarum istarum, et postremus hierarchiæ infimæ angelus in supremo illo mundi fatiscantis die purior te *omnibus modis irreprehensa, honorabilior quam Cherubim, gloriosior quam Seraphim* (ceu rursus de te in Liturgia canit primus Hierosolymorum antistes), apparet, quam tu, o Virgo puritatis Summa, sanctorum universis.

Quod si rursus viæ Domini tot, tantique, et universi prorsus sunt sancti; quod placuit sancto nostro Tuitiensi Ruperto, lib. i *in Thren. cap. 16* : quomodo tu, o Virgo, eorumdem primiceriam ages; quomodo sanctorum eorum duces *sancta sanctis sanctior*, si cum illis originali nube connecta jacuisti? Si justificata fuisti duntaxat, justificati fuerunt a Deo sancti omnino omnes; non fuisti igitur major et sanctior illis; de te tamen cum scripserit sanctus tuus Damascenus doctor : « Servorum Dei, et Matris Dei insitum est discrimen; » si fuisti sanctificata tantummodo, socios et æquales habebis Jeremias, et Baptistas. Igitur ut in capite, in initio sis omnium omnino sanctorum, quorum es universorum Regina, et quam sanctus Ambrosius vocat « primam electorum omnium (lib. ii *De Virg.*), » præservatam te oportet esse a geniali fœtore, in puritate majori, et maxima post Deum constitutam, totamque a Deo possessam.

Certe id ita esse, ex ipsis Filii tui verbis olim in laudem paranympsi sui Joannis prolatis clare satis liquescit. Dixerat iste de illo : *Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista* (Matth. xi, 11). Nimirum veluti suæ tuæque præ Joanne excellentiæ demptum nihil isto præconio voluit, ita suam tuamque puritatem præ Joannis aliorumque omnium sanctorum puritate altioris longe ordinis esse demonstravit; nempe usus verbo *surrexit*, cæteros omnes præter se et te olim jacuisse, cadere se non potuisse, a casu te præservatam esse, Joannem inter collapsos esse primum et maximum indicavit.

Denique vero si viæ Domini sunt misericordiæ et justitiæ, seu ut cecinit David, *universæ viæ Domini misericordia et veritas* (Psal. xxiv, 10); misericordia prior, posterior justitiæ; misericordia ab initio viarum, ad earumdem finem justitiæ; hand fuisti ab initio viarum istarum, si justitiæ prævertente misericordiam concepta 239 fuisti cæterorum mortalium more, et non præservata per priorem misericordiæ viam a posteriori justitiæ via. Fuisti, fuisti igitur, o « Terra Virgo, melior prima terra virgine (Theodot. Ancyr. hom. 2, *De Nativ. Dom.*); » fuisti, inquam, prima omnium viarum Domini, indeque pura, purissima semper, maculata, obfusa, temerata, collapsa nunquam.

Verum David etiam proavus tuus hanc tibi laudem accinit, suæque dulci cithara audiente orbe universo acclamat: *Dominus custodiat introitum tuum, et exitum tuum* (Psal. cxx, 8); duæ fuerunt, o Virgo, leges a Deo sancitæ, posteaquam Adamus primam fuit legem transgressus; earum altera vitæ nostræ primordia tangit, estque lex originariæ luis; altera finem afficit, eumque morte inevitabili plectit, facitque ut sicut sumus ex pulvere compacti, sic in pulverem rursus evanescamus. Tu, o Virgo, utramque hanc legem evasisti felix, Deo tuo custodiante introitum tuum, teque a geniali lue præservante, simulque exitum tuum ita muniente, ut noluerit videre te corruptionem, aut in vermes cineresque marcescere.

Et hæc quidem hactenus; cæterum o Virgo, « Mamilla parvulorum (S. Bonav.)! » voluit etiam Deus noster hac te gratia beare ob bonum nostrum, eaque de causa Isaïæ dixit, tuiturum se Hierosolymam a furioso Assyrio pressam in Davidis gratiam: *Protegam urbem hanc... propter David servum meum*. Vere apparuit benignitas, et humanitas Salvatoris nostri Dei, totiusque summæ et adorandæ Trinitatis, quod ipsa solum non solum divinam Christi humanitatem perpetuo esse innocentem, sed tuam etiam personam, scilicet humanæ mortalitatis portionem, ut augendo honori suo divino, tuæque ipsius excellentiæ demonstrandæ, sic etiam fundandæ et ampliandæ utilitati nostri esse perpetuo quoque puram, illibatam, omnisque prorsus labis, ac luis expertem; equidem, ut feditates nostræ, sordes, injustitiæ, et panni nostri men-

struati tanta, tam prodigiosa, tam eminenti, tam cæteris omnibus puris hominibus inconcessa tua puritate contegerentur, a fece communis massæ liberam solutamque te fecit Omnipotens.

De Spiritus sancti in te superventione philosophatus est nuper Richardus tuus a Sancto Laurentio (*De laudib. Virg.*): « In Maria velut in horto 240 condense invenitur umbra propitiationis; ad hoc enim obumbravit eam virtus Altissimi in conceptione Filii, ut ipsa precibus suis, meritis, et exemplis obumbraret peccatoribus. » Ipsum istud dicere nobis concessum esto de nupiam maculata Conceptione tua. Ad hoc servavit te supplicii communis exsortem Altissimus, ut puritate, munditia, innocentiaque tua admiranda, velut exemplari vitæ morumque nostrorum obumbrares nobis peccatoribus. O felix umbra, suavis abscondio, dulcis protectio! *Protegam urbem hanc propter David*, etc. O quot, quantique nostrum ex ore hujus ipsius Davidis fateri cum lacrymis et possumus, et debemus, gloriosa, pura, immaculata Virgo: *Abscondit me in tabernaculo suo, in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui* (Psal. xvi, 5). O quoties Virgo, « Protectrix fideliter in te sperantium (S. Theod. Stud. ode 2), » me aliosque perditos prope, et mortis æternæ proximos mortales innocentia tua, tuæque puritate non secus ac humanissima illa, et ingeniosa Bahuritis trepidos illos Achimaam et Jonatham, certam præsentemque mortem fugientes abscondisti in puteo vestibuli tui (*II Reg. xvii, 18*), profundo gratiarum tuarum, *expenso super nos velamine* puritatis, munditiæ, et tantæ innocentiae tuæ! O quam secunda indemnitate sub velo tantæ integritatis hactenus latuimus, quotquot tua fuimus sollicitudine digni. Ecce in puteo isto liberalitatis inexhaustæ, sub velamine illibationis tantæ Rahab, et Babylon, alienigenæ, et Tyrus, et populus Æthiopum; illi, inquam, omnes qui tuam post maxima etiam errata deponunt umbram, lucemque intactæ tuæ puritatis venerantur, profitentur, adorant, tuentur.

Verum, o Mater superdignissima, suas etiam partes Filius tuus in te pura servanda habuit; equidem observat Sententiarum Magister (lib. ii, dist. 21), noluisse Deum permittere, ut sisteret se diabolus protoparentibus nostris in columbæ forma, quando Spiritus sanctus olim in illa compariturus erat; nempe fuisset indignum, ut eam spiritus nequitiae formam hominibus exosam, execrandamque faceret, qua fuerat usus Spiritus bonitatis, una adorandarum SS. Trinitatis personarum. At stante isto, quomodo persuadebor, permisisse Deum, ut tu, o Virgo, « Adjutorium 241 Altissimi (Hug. in Psal. xc), » fieres obnoxia diabolo, e qua formam hominis sumpturum erat æternum Verbum? Non erat Spiritus sanctus assumpturus carnem columbæ, sed in ejus duntaxat specie appariturus, et tanti tamen æstimavit illam, ut ea abuti diabolus permittere nequiquam voluerit. Verbum vero

æternum cum ex te, Virgo, « Indumentum impolutum ejus, qui luce ut vestimento circumfunditur (S. Meth. *Orat. de Hyppapant.*), » carnis tuæ, sanguisque portionem esset assumpturum personæ suæ indissolubili hypostasis unione sociandam, et deinceps amplius nunquam deserendam, quomodo permissurum fuisset, ut diabolo fieres vel modicum subdita; quomodo non facturum ut esses semper intactissima, mundissima, purissima?

Tantus fuit Germanorum veterum ad sponsas, matresque suas amor, ut eo ardente vastum superarint Romanorum exercitum. Nam recitante Cornelio Tacito, cum ii adversus istos dimicassent, jamjamque devicti, vertere terga, manusque dare tantum non ausi essent, matres eorum ac sponsæ castra secutæ fremebunda illis voce acclamarunt: Heus! macti animo viri, filii imperterriti, pugnate, sternite, cadite; aut nos sponsas matresque vestras hosti dabitis, aut patiemini eas, e quarum exiistis visceribus, quarum vos estis viscera, talium litari furori, libidini? Nunc enimvero est tempus vestra exserendi roborâ, vestri in nos amoris, ac pietatis probandæ; vibrare romphæas, hastas concutite, impetum restaurate, vires animumque acuite, sanguinem sanguinis vestri sitibundum ad talos usque fundite. Ita arrecti animis furiarum instar in adversas acies irruere, et cæco velut impetu acti, omnia stravere, fuisque hostibus laudem simul ac victoriam sibi peperere. Quare Virgo « complexio ejus, qui cætera complectitur (S. Meth.), » mirum non est, si Deus omnipotens, qui in suam te Matrem Sponsamque delegit, hostis te manibus permittere nunquam voluit, sed fudit illum, æternumque confudit, te servando a tam læda originis lue immunem, sanctam, impollutam, incontaminatam.

Tu Arca es testamenti, præ qua rapide Jordanis undæ stupuerunt, immotæque steterunt; tua enim anima in corpus, Virgo, ingrediente, aquæ primogeniæ 242 luis divisæ sunt, et immotæ obstupuerunt, te intacta, et ne minimum quidem mactata. Tu mystica es Salamandra, quæ et vivit in flammis, et flammis non amburitur. Es scilicet in lumbis Adami, at ignibus illius non adureris. Video, agnosco, protestor denique puram, purissimam te esse, o Virgo, at video teneoque et miseriam meam, siquidem impurum, immundumque totum me circumspicio. Heu me! Tu candidum es Lilium, ego horridis plenus spinis; tu caput cunctis feri et inferi serpentis, ego in ejus me fauces induo; in te nequit diabolus telum ullius jacere peccati, me confecit lethiferis ictibus, quodque dolet mihi præcipue, hoc est proditorem me fuisse propriæ meæ ipsius animæ. Quanquam enim hostis pulsavit ad fores cordis mei, illudque vallavit tentationibus suis, ingredi tamen atque id occupare nullatenus potuit, qui a tuo Filio, Deo meo, defensum tutumque fuit; ast ego infelix ipse mihi par-

ricida portam aperui voluntatis meæ, assensum placitumque præbui tentationibus illius, et ipse ingressus est me, occupavit me, possedit me; quare deformatus sum, fœdatusque totis sordibus peccatorum meorum. Quenam, oro, macula, o Virgo immaculata! non deturpavit animam meam? Conceptus sum, et natus in originali lue, culpis innumerabilium venialium mortaliumque criminum sum temeratus; sæpe me lavo calentibus lacrymis, at mox in lutum, cœnumque pristinum relabor; nec tamen, o Virgo, « Indulgentiæ portus (S. Bonav. in *Psal.*) » salutis meæ animum despondeo, memor idcirco purissimam te Matrem Filii tui esse factam, quod iste assumptione purissimæ carnis tuæ sanguine suo sacratissimo purgare mundareque voluerit maculas ac sordes omnium erratorum nostrorum: *Dilexit enim nos, et lavit in sanguine suo (Apoc. 1, 5).* O Mater supercœlestis, quemadmodum assensum dedisti cœlesti nuntio ad mutuandam tuam carnem, sanguinemque Redemptori meo balneum mihi mundando facturo, ita supplico tibi, ora pro me, ut ab universis sordibus meis expurgari, tibi que ac Filio tuo, Deo meo, offerri a sanctis angelis mundus purusque merear. *Mater purissima, ora pro nobis.*

MATER CASTISSIMA,

ORA PRO NOBIS.

Castitas Mariæ nec impugnata fuit, nec expugnata, sed privilegiata; fuitque in illa extinctus concupiscentiæ fomes, etc.

243 Celebrat Plinius (lib. xxxvi, cap. 7) eboris speciem e terra ex lapidibus ortam, id virtutis admirandæ ac raræ habentem, quod defunctorum corpora illi inclusa servet incorrupta, et ne minimum quidem sinat computrescere, talique aiunt lapide conceptum fuisse Darium, potentissimum Persarum regem. Verane sint ista, an commentitia, parum interest nostra; id porro verissimum esse contingit, quod ebur nobilissimum castitatis, illud cumprimis, quod frigido profundoque humilitatis saxo contegitur, corpus simul animamque incorrupta servet; ut non solum luxu, libidineque non computrescant, et infamibus marcescant vitiis, sed suavi etiam, ac cœlesti quopiam odore fragrent. Certe castitas suum triumphat hostem, concupiscentiam frenat, animum, spiritumque vegetat, divis est gloria. Ipsa ornamentum est vitæ, custos gratiæ, arrha gloriæ; illa decus est corporis, thesaurus animæ, nexus insolubilis sanctorum motuum. Sacrificium est Deo gratissimum, templum majestatis illius augustissimum, sacrarium cogitationum puerillarum. O castitas, exclamat sanctus Ephrem Syrus doctor (serm. *De cast.*, lib. *de Virg.*): « Mater dilectionis, angelicæ vitæ ratio! O castitas, quæ mundo es corde, ac dulci gutture, hilarique aspectu. O castitas! quæ homines angelis similes facis! O castitas donum Dei, benignitatis, disciplinæ, cogitationis atque scientiæ plena!

O castitas, portus tranquillus, in summa pace ac securitate constitutus! O castitas cœlestis prudentia, et sancta prædicatio! O castitas, quæ cor possidentis te lætificas, et animæ ad cœlestia alas adjungis! O castitas, quæ spiritale gaudium paris, et mœrorem auferis! O castitas, quæ malum odio habes, et bono adhæres! O castitas, **244** quæ passiones minuis, et animum perturbationibus liberas! O castitas, quæ justos illuminas, et diabolo tenebras offundis, celerique cursu ad bravium supernæ vocationis in Christo contendis! O castitas, quæ pigritiam depellis, et patientiam affers! O castitas, pulchra possessio, quæ a feris non vastatur, et ab igne non comburitur! O castitas curus spiritualis, possessorem suum in sublime evehens! O castitas, quæ in mansuetorum et humilium animis habitas, hominesque divinos efficis! O castitas, quæ rosæ instar in medio animæ, et corporis flores, universamque domum odoris flagrantia replet! O castitas, præcursor, atque cohabitator Spiritus sancti! O castitas, quæ Deum placeas, et apud quoscunque homines gratiam invenis! O castitas, adjungit sanctus Athanasius (*De Virg.*), « Opulentia indeficiens, corona immarcescibilis, templum Dei, domicilium Spiritus sancti, Margarita speciosa vulgo inconspicua, gaudium prophetarum, gloria apostolorum, angelorum vita. » Castitas, eloquitur Cyprianus martyr (*De sing. cleric.*), « Numen invictum esse sanctimoniam, et expugnatio fortis infamiam, fortitudinis firmitas; probitatis præsidium, et improbitatis excidium; animæ victoria, et corporis præda; ubertas gloriarum, et sterilitas criminum; pronuba sanctitatis, et repudium turpitudinis; sinceritatis indicium, et abolitio scandalorum; exercitium continentiam, et evacuatio tota luxuriæ; pax secura virtutum, et debellatio inquieta bellorum; puritatis culmen, et libidinis carcer; honestatis portus, et ignominiam naufragalis locus; virginitatis mater, et hostis immunditiæ; lorica pudoris, et spoliū probrositatis; claritatis fastigium, et dedecoris præcipitium; voluntas bonorum operum, et afflictio vitiorum; refrigerium pudicitiam, et pœna petulantiam; acquisitio triumphorum, et facinorum detrimentum; requies salutis et perditionis exsilium; vita spiritus, et carnis interitus; status qualitatis angelicæ, funus humanæ substantiæ. » Quid, quod sanctus quoque Gregorius Nazianzenus (*De laud. S. Basil.*) scripserit? « Eximia res est cœlibatus, atque angelorum naturæ singularis ordine debet censi. Vereor enim dicere, Christi, qui cum propter nos procreatos procreandus esset, ex Virgine procreatur, » etc. Magnus porro Augustinus (*Serm. de temp.*) addit: « Gloriosum et insignem inter cæteras virtutes castitas et munditia locum tenet, quia ipsa sola est, quæ mundas hominum mentes præstat videre Deum. Unde ipsa Veritas ait: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* (Matth. v, 8). Ac si e contrario diceret: Illi vero miseri sunt, quorum corda sunt carnali

concupiscentia polluta, quia æternas merentur in pœnas. Castitas **245** enim angelica vita est; castitas cum humilitate, Spiritus sancti meretur habitationem, quam expellit immunditia libidinum. » At vide, quid et Lactantius (lib. vi, cap. 23) asserat: « Continentiam genus, quasi fastigium est, omniumque consummatio virtutum: ad quam si quis eniti atque eluctari potuerit, hunc servum Dominus, hunc discipulum Magister agnoscet; hic terram triumphabit, hic erit consimilis Deo, qui virtutem Dei cepit. » Accedat Patribus istis Mellifluus doctor (epist. 42): « Quid castitate decorius, quæ mundum de immundo conceptum semine, de hoste domesticum, angelum denique de homine facit. Differunt quidem inter se homo pudicus, et angelus, sed felicitate, non virtute. Illius castitas felicior, hujus fortior esse agnoscitur. Sola est castitas, quæ in hoc mortalitatis et loco, et tempore statum quemdam immortalis gloriæ representat. Sola inter nuptiarum solemniam morem beatæ illius vindicat regionis, in qua neque nubunt, neque nubentur, præbens quodammodo terris cœlestis jam illius conversationis experientiam. Vas interim fragile quod portamus, in quo et crebro periclitamur, tenet castitas, ut monet Apostolus, in sanctificationem et instar odoriferi balsami, quo condita cadavera incorrupta servantur, sensus ipsa et actus continet et constringit ne dissolvantur otis, ne corrumpantur desideriis, ne carnis voluptatibus computrescant: quemadmodum legitur (*Joel. 1, 17*) de quibusdam, quia *comoutruerunt iumenta in stercore suo*. Hoc itaque pulchritudinis ornamentum, digne dixerim sacerdotium honorare, quod dilectum Deo et hominibus faciat sacerdotem, cujus quippe memoria non in carnis successione, sed in spiritali benedictione sit. reddatque similem in gloria sanctorum, in hac licet regione dissimilitudinis adhuc constitutum. » Coronidem ponat Venetiarum patriarcha: « Virtus continentiam, ait, adeo sublimis est, quod hominem quodammodo similem reddit naturæ angelicæ. Supergreditur namque continentia humanæ naturæ conditionem, per quam homines utcumque angelis assimilantur. Major tamen in aliquo est victoris continentium quam angelorum; angeli enim sine carne vivunt, continentes autem in carne triumphant. Est continens Jesu Christi domus amabilis, et pulcherrima. Pulchritudinem enim quis majorem potest æstimare decore pudici, qui amatur a rege, probatur a Iudice, dedicatur Domino, consecratur Deo. Hæc virtus homini honorem suum custodit.... Est denique continentia ornamentum nobilium, exaltatio humilium, nobilitas ignobilium, pulchritudo vilium, solamen merentium, augmentum omnis pulchritudinis, decus omnis regionis, **246** minoratio criminum, multiplicatio meritorum, Creatoris omnium Dei amica, soror angelorum, victoria libidinum, schola virtutum, et possessio omnium donorum; quam qui possidebit,

habebit pacem in conscientia, lumen in mente, hilaritatem in facie, gaudium in anima, securitatem in morte, et partem in æternitate. »

Virtus isthæc carni non subjecta est, nec ulli illius legi, sed ex voluntate nascitur; docet inde Angelicus Doctor (2-2, q. 151, a. 1) hinc denominari castitatem, quod per rationem castigetur concupiscentiæ fremitus, quæ infantuli instar, philosopho auctore (*Ethic.* III), cohibenda est, atque frenanda, ne annis succrescentibus lasciviat, et in vitia diffusetur.

Nunc igitur virtus adeo nobilis, excelsaque fuit in Virgine nostra *Virginissima* (S. Brigit. *Revel.* III, o. at. 4), in Dei Matre superdignissima privilegiata gradu superlativissimo, indeque Ecclesia sancta, posteaquam Virginem eam celebravit, et purissimam Matrem, nunc demum supplicat illi, ceu Matri castissimæ, ut quemadmodum Virgo isthæc eminentissima mortalium, et immortalium puritate resplenduit libera ab omni peccato, sic modo per castitatem eniteat in ipsa extinctus omnis interior exteriorque conflictus, suppressus fomes, carnisque fremitus mere obtritrus; accinit illi igitur: *Mater castissima, ora pro nobis.*

Dignissima isthæc castitatis virtus duplici potest modo considerari, altero proprio, metaphorico altero; quorum adornat uterque teneros hujus Virginis crines. Castitas proprie sumpta virtus est particularis, pro singulari sua materia concupiscentiam habens rerum delectabilium in sensualitatis tactusque deliciis versantium; unde a Chrysostomo describitur: « Castitas est virtus motus omnes restringens illicitos. » A divo vero Augustino: « Castitas est virtus impetum carnis sub iugo rationis refrenans. » Fuit autem, et est concessa hæc virtus a Majestate divina Virgini gloriosissimæ in tanta plenitudine, ut fuerit illa aut sensuali affectu ullo, aut alio quocunque modo non solum non expugnata unquam, sed ne impugnata quidem, quin imo diviniissime privilegiata.

Ponderat Richardus de S. Victore (*De Emmanuel*, lib. II, part. I, c. 29) verba Davidis, Psal. XLV (v. 9): *Venite et videte opera Domini quæ 247 posuit prodigia super terram, auferens bella usque ad finem terræ*; et ait, festivum ea invitatorium esse, quo universa cieatur a tanto vate creatura, ad considerandam singularissimam atque prodigiosam Virginis gratiam; qua facta sit a Deo tam superlative casta, ut non solum indecori nihil unquam aut cogitarit aut designarit, sed nec fomitem quidem, motumve minimum contra rationem, aut in corpore aut in anima persenserit. Dicere voluit doctor virginialis: hominem ob peccatum protoparentis regio originalis justitiæ, et innocentiae amictu spoliatum vivere subjectum fomiti, qui sit aliud nihil, quam concupiscentia carnalis orta ex peccato; hominemque inclinans ad peccatum, unde et a gentium magistro hoc sit peccati nomine adusta: *Quod habitat*, ait, *in me peccatum.* (Rom. VII, 17.) Ve-

rum est quidem, eam reapse, atque formaliter peccatum non esse; et verum est item, eam hoc peccati nomine notari, quod effectus sit peccati nostri parentis, quodque ad peccatum inclinet. Hinc et Magnus Augustinus scribit (lib. I, *De nupt. et concup.* cap. 27): « Concupiscentia sic vocatur peccatum, quia facta est ex peccato, cum jam in regeneratis non sit ipsa peccatum. » Sane linguam, quæ verbum efformat, locutionem, et manum quæ scribit, scripturam dicimus, ut non inidonee concupiscentia, si superet, peccatumque faciat, peccati nomine circumferatur: quemadmodum et dicere solemus frigus esse pigrum, quod faciat nos pigros. Cæterum et peccati fomes concupiscentia dicitur, quod sicuti fomes facile ignitur, ita concupiscentia, nisi circumspecte, cauteque fiant omnia, peccatum facillime concipiat. Ipsa a Sententiarum Magistro « Lex membrorum, languor naturæ, lex carnis, et tyrannus » dicitur (*Sent.* II, dist. 80); de ea gentium Doctor scripsit: *Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem.* (Galat. V, 17.)

Hæc velut pruriens Eva spiritum instigat, ne divinæ obtemperet majestati, sed suam captet ex sensuum objectis voluptatem. Hæc velut callidus Esau amplectitur, stringit, suaviatur Jacobum; plorat super collum ejus, instat illi, urget eum, ut uno secum itinere gradiatur, ejusdem secum animi, morumque sit; amplectitur, inquam, spiritum deliciis velut brachiis et lacertis, 248 stringit arcanis desideriis, suaviatur adulationibus, et modis omnibus sui eum juris facere attentat. Hæc velut perduellis Absalon contra innocuum Davidem insurgit, spiritumque prensationibus, lenociniis, larvis, stratagematis circumvenire, et supremo illius dominio exuere satagit. Hæc velut tumultuosus Abimelech ad captandum Sichimitarum regnum, licentiosam dat sensibus libertatem vivendi ad gustum; unde nunc pollicetur, nunc donat, nunc accipit, nunc postulat, nunc odit, nunc amat; nihili æstimans injuriam facere amico, suo dummodo inserviat fini. In theatris est compta, læta in ludis, gravis in templo, importuna in publico, impudens in secreto, et lasciviens tota jocatur, sperat, ambit, servit, involat, fallit, facereque non horret, quod videri, scribere ab aliis nolle, nihil non tentat, quod imperare omnibus cupiat. Hæc velut versutus Ismael, qui ludendo ridendoque Isaacum ducere ad idola pertentabat, spiritum technis naniisque suis a Deo abductum litare pereuntibus, fœdisque Numinibus (proh Numina sordidarum voluptatum!) ut docet, sic allicit. Hæc velut ingens, et immodici ponderis saxum spiritum premit, ut ad ima deprinat tartara: *Corpus*, ait Sapiens, *quod corrumpitur, aggravat animam.* (Sap. VIII, 15). Hæc velut crudelis et domesticus hostis secum veneres, amores, voluptates ducit; nemora, prata, flumina, maria obambulat, omnia aucupans deliciarum deliria, homines vocat, feminas, senes, juvenes; sexum omnem,

omnem ætatem, omnem conditionem perreptat; spiritui, rationi, animæ ut æternum incommodeat. Hæc vernis est Jonæ, quæ nascitur et moritur cum hardera, oritur et occidit cum homine. Hæc, verbo uno, tanta atrocitate tantoque impetu ad iram, ad odium, ad ebrietatem, ad crapulam, ad libidines, ad alia vitia impellit, ut nisi divina Bonitas spiritum sævo, attamen blando onere pressum præsentissima sua gratia roboraret, is sæpissime, et identidem in immania scelera diffunderet. Querebatur ea de causa electissimus Paulus : *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* at respondens sibi ipse se solabatur : *Gratia Dei per Jesum Christum.* (Rom. vii, 24, 25.) Eodem modo regius Propheta : **249** *Adhæsit, inquit, pavimento anima mea, vivifica me secundum verbum tuum*, ubi legit Hebræus : *Adhæsit pulveri anima mea* (Psal. cxviii, 25). Certe enim pulvis iste caro est, quæ fomiti et concupiscentiæ juncta perpetuum habet cum spiritu bellum; quare cum ad eam superandam necessarium sit divinum subsidium, recte defectus olim Propheta acclamavit : *Vivifica me secundum verbum tuum.* Summarum summa. Adeo communis est Megæra isthæc, ut non sit homo super terram, quem non appetat.

At enimvero nunc ad prodigia adverte, ad quæ te Hebræorum Apollo invitat, canitque : *Venite et videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram.* (Psal. xlv, 9.) Et quænam prodigia sunt ista, quæ portentia, quæ admiranda, quæ nova a Deo facta? Hæc nimirum : quod sustulit Deus omne bellum, acies, pugnæ, cædes omnes ad ultimos usque terræ fines atque limites, pacemque fecit invictissimam, tranquillissimam, felicissimam. Quæ porro terra hæc alia, tam fortunata, tam felix, præter Virginem ter et millies gloriosam, quam dixit Carthusiensium parens (in Psal. ci), « Terram incorruptam, cui benedixit Dominus; » Guerrius Igniacensis (Serm. de Annunt.) : « Terram benedictam, quæ nec tacta, nec fossa, nec seminata, de solo rore cœligerminavit Salvatore et Panem angelorum; » Andreas Cretensis, rosa Cretensium (Orat. de Assumpt.) : « Terram vere desiderabilem; » Græcorum Ecclesia in Hymnis (apud Puteonem) : « Terram promissionis lacte et melle fluentem, quæ germinavit proventum miserationum; » noster denique Hispaniarum primas (S. Ildephons. De Virg. S. Maria, cap. 3) : « Terram, de qua veritas oritur, quæ dedit fructum suum : » quod prædixerat dudum coronatus Vates, psalmo lxxxiv. Verum quodnam bellum illud, quod e terra isthæc sustulit Deus? Fomitis, id est et concupiscentiæ conflictus, item carnis cum spiritu. Et illud quomodo usque ad extremos hujus incultissime cultæ, cultissimeque incultæ terræ profligatum, nisi quod Deus optimus maximus impedit in illa non solum actum fomitis secundum, effectus, inquam, concu-

piscentiæ; sed ipsum etiam fomitem taliter in ea exstinxit, ut nullum unquam spiritus illius carnis in se insultum tolerarit, nullum senserit impetum et impressionem. At hæc est Christi solius et Virginis prærogativa, manente in cæteris omnibus hominibus fomite ut vivo, ita et **250** actuali. Quare dicitur merito jure Virgo hæc velut antea purissima, sic modo etiam castissima, isthic non minus, quam illic superlative; quoniam si concupiscentia impugnare alios potuit, et expugnare, alios impugnare quidem, at non expugnare etiam; non potuit tamen hanc Virginem vel impugnare unquam vel expugnare.

Impugnare et debellare libidinosos illos potuit, qui pellecti a carne succubere deliciis, facti voluptatum ac fœditatum mancipia. Tales fuere Gomorrhæ, ac Sodomorum cives, nefanda illa ac probrosa capita; talis et bellicosus David, victima balneantis femina; talis et sapientiæ prodigium Salomon, ita perstrictus a cœlesti oratore : *Inclinasti femora tua mulieribus, potestatem habuisti in corpore tuo, dedisti maculam in gloria tua, et profanasti semen tuum*, etc. (Eccli. xlvii, 21, 22.) Et adversum istos detonat Jeremias : *Equi amatores et emissarii facti sunt, unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat* (Jerem. v, 8).

Alios porro infestat concupiscentia, at non superat quoque; impressionem facit, sed non deficit; aciem instruit, telumque mittit, sed non ferit: enimvero retunditur, sauciatur ipsa, perit. O Pater gloriosissime, Benedicte, « Passionibus vacue, et insuperabilis Pater; doctor gentium, et legislator universalis... columna orthodoxiæ, monachorum archangele, et organum Spiritus sancti; omnes sanctos, quotquot ab initio sæculi fuerunt, veraciter imitate; nemini post primos apostolos secunde; charitatis notarie; omnium justorum spiritu plene, moribus decorate angelicis (1), » quibus te furiis impetivit concupiscentia, quibus lacessivit caloribus? Arctabaris gelido specu, sanctisque et supercœlestibus intentus commentationibus tanto subitane impetu petebaris, ut arderent membra omnia, vi memorativa obscenæ imaginibus undequaque turpata non quidem, ast turbata certe. Quid ageres? cederesne oppugnanti, daresque manus Bellonæ tam sordidæ? Minime vero, quia spiritu concitato, accitisque animi viribus nudum et in horridos sentes mordacesque urticas abjicis, ardoribusque ardores, et vulneribus vulnera retundis; hoste nova hac bellandi methodo gloriose confecto, et æternum postea proscripto. Secutus vestigia tua Bernardus **251** fuit; ille, inquam, Bernardus, Virginis gloriosæ delictum; ille pueruli Jesu collectaneus; ille uberum ex cœlis plenorum frequens delibator; ille doctor, scriptorque melleus, orator ille ab ore Virgineo resalutatus. Is enim, cum et ipse acrius semel ab hoste isto premeretur,

(1) Cf. S. Zachar. pap., c. 2; S. Stephan. pap. III; S. Petrus Damian.; Goffredus Vindocinens.;

S. Maurus, de S. Benedict.; S. Faustus, de eodem; S. Gregor., lib. II Dialogorum.

in gelidum sese stagnum hiberno tempore immer-
sit, tædasque et flammæ concupiscentiæ rigenti
frigore exstinxit. Memorabile est, quod de juvene
quodam Christiano magnus et sanctus scribit
Hieronymus. Victor iste a Decio tyranno hominis
castimoniam experturo in vincula abreptus, vesti-
busque omnibus ad pellem exutus in viridarium
ductus est, pomiferarum arborum ramusculis
commurmurans, ac juxta blande jurgantes rivulos,
interque luxuriantes flosculos in culcitram abjectus
violarum rosarumque foliis turgentem. Ibi ostro
sericoque ad spondas obligato puella adrepsit, ut
auro gemmisque fulgurans, et merum trahens
opobalsamum, ita nutibus, oculis, manibus, ore,
vultu, toto denique corpore venerem spirans. Hæc
in jacentis vinctique osculamox ruere, dissuaviari,
stringere brachiis, aliisque modis invito lenocinari,
ac procari tam potenter cœpit, ut cum sœvire
præter animum artus nervosque omnes innocuus
juvenis persensisset, nec aut erumpendi, aut ulci-
scendi se modum omnino ullum adverteret, morsu
prorsus generoso linguam detruncavit, fluentemque
sanguine in lascivientis faciem expuerit. Ita dolore
oppressus calor et plexa est pudore concupiscentia.
Meminerunt etiam Patrum Minorum *Fasti* (lib. II,
c. 49) admirandæ ejusmodi pugnæ. Erat in Sequan-
is juvencula, ut ore venustissima, sic Virgini
gloriosæ multo devotissima. Eam deperibat perditus
quidam juvenis, et semel iterumque tantum
non opprimebat. Verum illa propositi sui tenax
tanta vi pudicitiae prædonem amovit, ut is agita-
tus æstro caput repellenti præciderit. Præmium
tulit constantia. Nam resectum ab humeris caput
angelus reliquo corpori aptissime rursus ad-
nexit, manente solo aureo cicatricis ad collum cir-
culo. At Deus bone! quibus petivit, incessit, fatis-
gavit, obruit insulibus castissimum Josephum
salax, **252** et frontis, orisque perfrecti femina, Puti-
pharis Ægyptii succuba? Actum tamen egit, Josepho
fidem Deo, heroque suo, sibi castimoniam et inte-
gritatem servante.

Ista nimirum sanctorum est gloria, impugnari
a sordibus, nec vinci; appeti bello, nec debellari;
in mediis coronari tumultibus, pati fluctus, et ad
portum appellere. Verum ampliora videas in Ma-
ria. Hæc enim non solum expugnari nunquam
potuit, sed nec oppugnari etiam; nullo tangi vitio,
æstu nullo, nulla concupiscentia: *Sustulit* quippe
in ea bellum omne *Deus usque ad fines terræ*.

Quærere si libeat, quando, et quomodo is tanta
pace ac prodigio Virginem beavit respondet Ri-
chardus Sancti Victoris (*De Emman*, cap. 37) fo-
mitem esse ab ea ablatum, dum alteram e Divini-
tate personam nostra in se carne vestivit, et
obambrañtem habuit Altissimi virtutem, Spiritu
sancto omnem in illa concupiscentiam extinguen-
te, et fomitem prorsus eliminante. Et hoc est,
quod Angelicus Doctor (III p., q. 27, a. 5) duas ait
in Maria sanctificationes considerari: unam in

materno utero, alteram in Christi conceptu. In
prima, inquit, ligatum esse fomitem, non exstin-
ctum, ut iste liberationis effectus in Christo prius
appareret quam in aliis: quemadmodum is primus
etiam fuit, qui carnis consequeretur immortalita-
tem. In secunda porro sanctificatione concedit ex-
stinctum in Virgine fomitem, ac prorsus ablatum,
ut adeo nihil illius deinceps in tam casta Virgine
remaneret.

Hæc tantorum virorum sententia bona ut sit,
arridet tamen amplius recentiorum doctrina, in eo
concorditer sese tenens: in prima etiam sanctifi-
catione Virginem esse fomitem prorsus liberatam,
istumque in ea funditus convulsum; in secunda
vero auctum primæ illius sanctificationis fructum,
et ad statum perfectionis elatum: scilicet ornata
fuit ornatissima Virgo ab ipso mox principio suo
gratia illa, omnibusque illis virtutibus *per se, et*
per accidens, si loqui cum scholis velimus, infusus
et perfectis, quibus connexum est divinum illud
auxilium, quod sufficere poterat ad delendum, et
eliminandum ab ea fomitem. Et hæc certe senten-
tia Virginis dignitati **253** multo videtur aptissima,
ceu plures docent Scriptores in III *Sententiarum*.

Neque formidandum est quidquam, adimi hinc
aliquid dignitati Christi Servatoris; fuit nimirum
in Christo perfectio hæc singularis modo multo
sublimiori, quam in Virgine. Christus nempe ex
se habuit, et ex natura sua omnem tam corporis
sui, quam animæ sanctitatem; Virgo quod habuit,
per Christum habuit, et a Christo: ille ut Deus et
homo perfectum habuit in voluntate sua humana
omnium actionum suarum, et quorumvis objecto-
rum eam excitare potentium dominium, et velut
actualiter beatus considerabat, noveratque omnia,
quare et per intrinsecam providentiam virtutemque
prævertere ac prævenire poterat omnia; Virgo porro
pro *statu viæ* et viatrix adhuc tantæ non fuit capax
perfectionis.

Ad hæc quemadmodum nec minimum quidpiam
decedit sanctitati animæ Christi, quod priusquam
illa fuerit, sint animæ nonnullæ sanctificatæ in
gradu etiam excellenti per merita ipsius animæ
Christi: ita nihil prorsus officit puritati et sancti-
tati carnis Domini Christi, quod ante formationem
suam caro Matris Christi perfecte sanctificata fuerit
usque ad fomitis etiam extinctionem; quin extollit
potius largitas ista providentiam, amorem, effica-
ciamque meritorum Christi.

Alias autem ut nemo omnino hominum carnis
sue immortalitatem ante immortalitatem carnis
Christi homini a morte resurgentis consecutus sit,
non est tamen id ad extinctionem fomitis proten-
dendum; siquidem immortalitas perfectio est gloriæ
ad terminum finemque spectans, ad quam pertin-
gere ante Christum sive in anima sive in corpore
nulli concessum est; illa autem fomitis deletio
perfectio est viatoribus etiam communicabilis.
Ablatum igitur omne a terra sanctissimæ Virginis

bellum, concupiscentia omnis; extinctus, proscriptusque fomes, manente per divinam gratiam virtutemque Virgine castissima.

Quærit ex Hussæo principe maximus Deus : *Nunquid micantes stellas Pleiadas conjungere valebis, et gyrum Arcturi poteris dissipare?* (Job, xxxvii, 31.) E septem stellis formatus **254** est arcturus, quarum prima septentrionalis, semper est in circulo, et motu, ut nunc tres hujus sideris stellæ appareant superiores, quatuor inferiores; nunc e diverso quatuor superiores, tres autem illæ inferiores. Quærit igitur Deus, quis astringere stellâs has possit, quis obfirmare clavo, ne flectantur in gyrum? certumque est neminem id præter ipsummet posse. Arcturus iste homo est, cujus septem stellæ, tres sunt animæ potentiæ, et quatuor corporis elementa; e quibus potentiæ exteriores et corporeæ consurgunt. Septem hæ stellæ in perpetuo talique motu sunt, ut sæpe superiores animæ potentiæ inferiores sint, jaceantque subjectæ corporeis potentiis; raro corporeæ istæ potentiæ locum suum teneant, manentque animæ potentiis ac dominio famulantes; dumque arcturus iste in gyro est, dum homo est in via, quis firmabit stellas istas, quis potentias corporeas clavo obturabit, ne in animam insurgant, ne loca superiora occupent, ne sensus rationem transcendat? Sola, sola certe Dei omnipotentia, quæ in mystico Mariæ cœlo ita firmavit omnia, ut nunquam sensus in ea bellum cum ratione habuerit; nunquam caro Spiritu fuerit superior; nullus in illa inversus rectitudinis ordo; extinctus sublatuque omnis fomes, manente ipsius castitate; nec impugnata quidem, sed modo singularissimo privilegiata.

Nam si tres sunt castitatis gradus: virginalis, vidualis, et matrimonialis; in quorum quolibet sanctum perfectumque fieri liceat, manifestum tamen est, matrimoniali, ac viduali castimoniam non esse sociam semper virginæ puritatem, quando duo status illi ut plurimum honestatem observant matrimonialem. Verum Maria et virgo fuit, et maritata, et vidua, et junxit semper statui omni illibata, floridam, vernantemque pudicitiam: quia prima ipsa fuit omnium adeo hominum, ceu nuper vidimus, quæ formatum ediderit, cœloque nuncupavit virginitatis votum.

Id adjungamus (inde privilegiatam quis ambigat illius castitatem?) talem fuisse Mariæ castimoniam, ut duos admirandos habuerit effectus. Unus eorum est, quod concupiscentiam alienam validissime **255** repressit; alter, quod intuentes ad verecundiam suavissime induxit. Ita magnus Ambrosius (*De instit. Virg.* cap. 7): « Virgini, inquit, datum est, ut præsentia sua integritatis insigne aliis conferret. » Et Parisiensis Cancellarius (*Serm. de Concept.*): « Physionomia Virginis movebat insipientes ad omnem castitatem, et luxuriosas exstinguebat mortificabatque cogitationes. » Eam ob rem et cedro assimilatur, et myrrha: *Quasi Cedrus exaltata*

sum in Libano, ait nomine illius Ecclesiastes divinus; rursumque: *Quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris* (Eccl. xxiv, 17, 20): nempe sicut ea virtute est cedrus, ut serpentes pellat, suoque odore animum augeat; illa energia est myrrha, ut vermes dispungat, et corruptioni obsistat: ita Virginis venustas gratiosa licet omnium fuerit oculis, ex intuentium tamen animis omnem procul abigebat libidinem; eosque a quovis sensuum pruritu, ceu integritatis hoste, et corruptionis principio abducebat longissime. Gloriatur ea de causa Sponsus illius Homo-Deus, inter, et apud cæteras, et canit de illa: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias* (Cant. ii, 2). Certe virgines aliæ, quamvis castissimæ, et prorsus integerrimæ, veluti Agnes aliqua, Lucia, Catharina, Febronia aliqua, formis suis ceu spinis contuentium animos lancinabant; multique specie illarum capti turpissima ad eas coquebant flagitia, virginibus licet insontibus, et nullam arcanorum facinorum partem habentibus: verum Maria lilium fuit nemini cernentium nocivum; nullus fuit ejus aspectu sauciatus; nunquam ulli occasio ullius fuit sequioris incendii. Quare licet aliæ fuerint virgines, quæ alios nunquam affectu motuque concupiscentiæ desiderariint, fuere tamen ipsæ desideratæ ab aliis; quod accidit nunquam in Virgine nostra castissima, sive active loquamur, seu passive. Castissima est igitur castitate participari, et quæ proprie pressequatur castitas.

Quod si ad castitatem advertere velimus, quæ metaphorice est castitas, rursum castissimam habebimus Virginem nostram. Dicitur porro castitas ista, quod sicut in corporum conjunctione delectatio consistit venerea, circa quam moderandam premendamve versatur castitas, cui contrarium est luxuriæ vitium: ita in certa aliqua spirituali mentis **256** cum rebus externis conjunctione consistit certa aliqua delectatio, cui sese opponat certa alia quæpiam spiritualis integritas, comprimens delectationem illam internam, sive mentis animique cum rebus mundanis, aut alias quovis modo illicitis, aut non consentaneis, conjunctionem, quam nuncupant fornicationem spiritus. Nam si mens hominis in conjunctione delectetur spirituali ad rem, cui oportet conjungi, Deum, inquam, et abhorreat e diverso copulari rebus aliis debito divini ordinis contrariis, castitas dicitur spiritualis conformiter apostolico dicto: *Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo* (II Cor. xi, 2). Quod si vero eadem mens hominis delectabiliter sese conjungat aliis extra debitum divini ordinis rebus, fornicatio erit spiritualis; ita declamante, talemque mentem hisce verbis percellente Jeremia: *Tu autem fornicata es cum amatoribus multis.* (Jerem. iii, 1.) Cæterum hoc modo sumendo castitatem, virtus est ea generalis, siquidem nulla est virtutum, quæ non cohibeat hominis mentem, ne delectabiliter ad illicita diffuat, atque in iis voluptuetur, et lasciviat. Tenet autem se castitas ista

cumprimis in charitate, cæterisque theologicis virtutibus, per quas humana mens Deo intime conjungitur. Ait idcirco magnus Augustinus (*De mendacio*) : « Castitas animi, est ordinatus illius motus, non subdendæ majora minoribus. » Castitatem istam Virgo gloriosa habuit eminenti in gradu. Nam in fide fuit superior omnibus, immota in spe, ardentissima in charitate, referendo sua omnia ordine regulatissimo in Deum. Unde si castitas est recte uti licitis, veluti Glossa dicit, ille vero licitis recte utitur, qui monito se Apostoli adtemperat : *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite* (1 Cor. x, 31) : oportet omnino castissimam fuisse Mariam, quæ actiones suas omnino omnes in Deum purissime dirigebat, referebat. Quare si Magister docet (*Sent.*, l. II, dist. 1) : « Uti est id, quod in usum venerit, referre ad id, quo fruendum est ; scilicet ad Deum, qui solus est fruendus, » venit nobis semper castissima Maria.

At novam habet gradus superlativi in Maria castitatis rationem. Sunt, qui referant actiones nonnullas in Deum, sed non omnes ; omnes Maria. **257** Sunt, qui omnes referant, sed habitualiter duntaxat, non actualiter semper ; difficile est enim homini sensibus astricto, et vas luteum portanti omnia actualiter semper ad Deum dirigere, ut magnus probat Albertus, et solemnizat sapientiæ portentum : *Non est homo, qui non peccet* (III Reg. viii, 46) ; qui verro peccat, quomodo actualiter Deum attendit (venialiter licet delinquat), pro eo saltem temporis puncto, quo peccat ? Virgo vero divinissima omnes suas actiones, et semper in Deum actualiter referebat ; quando nec semel, nec venialiter quidem peccando a Deo se avertit. Quia igitur usa est quam optime rebus licitis, fructum habuit castitatis hujus in gradu superlativo, *Mater castissima*.

Dicere si cui placeret, non obesse perfectioni et sanctitati fomitis et concupiscentiæ motus, quin adjumento potius castitati esse, dum meriti porrigant occasiones, indeque haud videri auferendum hoc igniarium a Virgine, quo illustrior evadat nitentque eminentissima illius puritas et castitas : at tali respondendum venit, excludere perfectam sanctitatem omnem omnino quacunque ex parte contrarium divinæ legi motum ; eaque de causa Christum quoque hanc assumpsisse perfectionem, cujus participationem Matri suæ communicaret ; quæ ad augmentum gratiæ suæ tali minime indiguit adjumento dicam, an impedimento. Certe occasio isthæc perficiendæ sanctitatis incipientium est, non Virginis, quæ inceperat ubi cæteri perfectissimorum post acerba et diutissima bella consummarunt.

Donat princeps conjugii suæ gemmam, cui similem aliam aulico offert primas in equestri decursu nacturo. Ut sua principis conjux gemma gaudeat, nihil ad illam attinet catadromum ingredi, et lanceas vibrare ; cæterorum hoc opus, hic labor est.

Heroïna gemmam singulari principis dono tenet, alios pro illa decertare necesse est. Cælorum Princeps cælesti Reginæ gradum donat perfectionis sanctitatis suæ, non igitur opus habet ut lanceas rumpat motuum concupiscentiæ cæterorum sanctorum hæc Rhodus est, hos oportet per sensuum motuum anfractus ad perfectionem, sanctitatemque eniti.

258 Ornavit ambivitque cælestis Sponsus lectulum suum sexaginta robustissimis virorum, arma paratissima manibus versantium, quod ceu portentum demonstrat Ecclesia : *En lectulum*, aïens, *Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel* (*Cant.* iii, 7). Maria hic lectulus est, ait Gregorius Nicomediensis (*Orat. de oblat. Deipar. in templo*), cui accedunt purpuratus noster Petrus Damiani (*Serm. de Annunt.*), et Philippus abbas (*In Cant.* lib. iv, c. 5), *Reclinatorium eam aureum nominantes*, « in quo solo Deus post tumultus angelorum et hominum reclinavit, et requiem invenit. » Quid igitur miri, si tanto eam munere dignatus est Deus, si adeo perfectam illam, atque motuum omnium adeo insensibilem, atque immunem fecit ? Nam si sexagesimus numerus redemptionem in feminis significat (triginta enim didrachmis, quæ drachmas sexaginta faciunt, jubetur in lege mulier sese liberam facere) : custoditur defenditurque Maria a sexaginta fortissimis Israelitarum ; quippe præservatur a maculis, non purgatur, cum sit modo singularissimo redempta. Certe mysteriosus est sexagesimus numerus ; inter alia enim consideratu dignissima divinorum etiam præceptorum observantiam adumbrat ; scilicet senaria decemplexis numeri (qui Decalogum refert) multiplicatione constituitur. Volunt porro Hebræi isto senarii denariiue complexu copiam contineri universarum virtutum, et rerum adeo omnium perfectionem ; cui sententiæ Augustinus accedit, Ecclesiæ lumen illustrissimum (*Lib. lxxxiii Quæst.*, cap. 55) : denario, inquit, connotari plenitudinem totius scientiæ ac sapientiæ ; senario virtutem rerum omnium, indeque sexagenario numero universitatem comprehendere, et perfectionem omnium rerum ; quæ cum ita sint, cumque ambiatur Maria a sexaginta fortissimis, oportet omnem ab illa possideri tene-rique perfectionem. Si porro numerus iste virtutem etiam spiritus designat, ambiturque Virgo nostra sexaginta fortissimis *Israelis*, qui *Videns Deum* Latinis est, et angelos faciem Patris qui in cælis est semper intuentes significat ; coronatur, servatur Maria et a virtutibus omnino omnibus, et ab angelis et ab ipsomet supremo, maximo omnium Deo ; quid miraris igitur, quid ambigis, eam esse castissimam ? **259** Ad ipsam idcirco currimus, et admirantes adorantesque castitatem illius nec impugnatam nec expugnatam, sed modo sublimissimo privilegiatam comprecamur, ut donum nobis adeo necessarium a Deo exoret, et dicimus : *Mater castissima, ora pro nobis*.

SOLILOQUIUM.

Cum emortua hieme sudo serenoque cœlo ad suos rivuli fontes recurrunt, undisque crispantibus pensuri vectigal Oceano se immergunt; cum miris variisq; flosculis versicolor se tellus adornat; cum læta vitis in gemmas pampinosque effrondet; cum ridere prata, et agere folliculos arbusta incipiunt, prodit e cavernulis suis castissimus turtur, sedensque ad spondam limpidi fontis, rauculo suo garritu homines æque ac animantes in apricum proritat, zephyros favoniosque novi veris hausturos. Audit agnitam sibi, agnatamque vocem columba, statimque jungitur se vocanti. O Maria Mater Dei dulcissima, et dignissima! jam hiems transit erratorum nostrorum, dissoluto per mortem sanguinemque Filii tui omni frigore nostro; recessit nubilum mentium nostrarum, cœlumque nobis serenum illuxit, Patre misericordiarum nobis reconciliato, et postliminio placato; currunt lacrymarum calentes, gemmantesque undæ in sinum Salvatoris nostri, Oceanum gratiarum immensum; arbusta sensuum, affectuumque nostrorum variegati flosculi in odorem se suavitatis effundunt; florent vineæ animarum nostrarum, ridentque intima cordium nostrorum, lætum ver agimus omnes, natura nostra divino munere prorsum immutata, restaurata. Tu pudicissima es turtur. Enimvero non se jungit cadaveribus turtur: tu nunquam affectum tuum fœdis turpibusque rebus agglutinasti. Non pascitur de quovis vermiculo turtur, sed cererem amat: tu terræ nunquam adreptasti, cœlestibus intenta. Nidum in securo et comodo ponit turtur: tu dum fuisti in via, contemplationem nidum habuisti; nunc in cœlo securum, et suavem sortiris locum. Pinguescit æstate turtur cæteris animantibus calore emaciatis: tu calente prosperitatis tempore spiritus magnitudinem deliciando non minuisti, **260** sed ampliasti modestia. Plumas hieme turtur perdit, indeque cavernas et antra querit: tu in acerba Passionis Filii tui bruma plumas amisti solationum, cavernis vulnerum illius immersa. Gemit turtur mortem sociæ suæ: tu illacrymasti uberrime necem unici tui. Pudicissimus est turtur: tu castissima omnium. Alteri non se jungit turtur, demortua prima compari: tu Josepho e vivis ablato alium non solum nescivisti, sed in omni etiam statu intactissima mansisti; quare et virginalem, et maritalem, et vidualem castimoniam servasti illibatissimam; in gradu superlativo invocaris: *Mater castissima*.

Advola nunc, obsecro, teque super rivulos loca fletum ac ploratum meorum: qui promanantes ex imo contriti cordis mei stillant ubertim ex oculis meis ob offensum tam dire Filium tuum. Canta ibi, et fac audiri vocem tuam; ora, supplica, postula dulcissimis tuis gemitibus pro me misero peccatore, qui certus sum auditum iri suavissimam tuam vocem non ab hominibus solum et angelis, sed ab ipso etiam summo Deo, a Patre gratiarum,

Filio misericordiarum, Spiritu divitiarum; placitum eam in tantum summæ et adorandæ Trinitati, ut tuæ se sociatura sit voluntati, responsura gemitibus tuis. Canta, « Turtur mundissima (Hesych., orat. 2, *De Deip.*), » et dicito: O divinissimæ Trinitatis personæ, parcite, indulgete devoto huic servulo meo, peccatori licet; ignoscite, condonate. Respondebunt ipsæ: Parcimus, remittimus, veniam damus. O Mater misericordissima, pascit etiam noctu turtur pipiones suos: tu in tenebris culparum et miseriarum mearum, obsecro, ne me desere, pascere et sagina me potentissimo interventu tuo; *Mater castissima, ora pro me*.

Hanc mihi, « o Spes utriusque mundi (Joan. Geomet. hymn. 4), » fiduciam intercessionis tuæ instillat Amator animæ meæ, cum avidus salutis meæ suaviter ingeminat auribus meis: *Jam hiems transit, imber abiit, et recessit; flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit; vox turturis audita est in terra nostra: surge, amica mea, speciosa mea, et veni (Cant. II, 11-13)*. Quinam vero hæc sponsus est, qui vocat? quænam amica, quæ vocatur? quæ turtur illa, quæ cantat? quæ vox illius, ut audiatur? quomodo **261** auditur in terra sponsi? Mysteria sunt isthæc salutis meæ. Sponsus, Deus est optimus, benignissimus, gratiarum suarum in nos largitor, effusor; amica, anima, cui parat Deus omnem indulgentiam, amicitiam, fidemque omnem; causam tantæ beneficentiæ afferens, quod audita sit in cœlo, *terra viventium*, vox turturis; tua, inquam, Virgo mundissima, quæ non est alia quam castitas tua, cœu volunt Ecclesiæ lucernæ Ambrosius, Hieronymus, Augustinus; qua peroras, et declamas, coram aureo illo tribunali ita valde ac potenter, ut fixum ratumque sit in cœlo terra Sponsi tui, concessum iri quibusvis devotis tuis, quidquid oratura sis pro illis. Dicere mihi videtur optimus Deus meus: O anima a me creata, supplica Mariæ mysticæ turturi, ut oret pro te: et certa esto exaudiendam te, meamque per illam tibi gratiam adfuturam; haud secus, ac diceret quispiam amico suo: Vis potiri desiderio tuo? hoc utere medio, et tenebis intentum tuum. Ait igitur Sponsus iste cordi meo: *Veni*; jungere mihi, peccator, errores corrige, insta precibus tuis Turturi meæ, ut gemat pro te, et actum est, quod ut fieret, voluisti: *Vox turturis audita est*. Non multo opus clamore est; audiatur solum vocula illius, et expeditus es, extincta sunt quævis crimina tua. *Jam hiems transit, restituta tibi est gratia mea; Flores apparuerunt, salva sunt omnia. Hæc dum audio, Virgo benignissima, plenus fiducia, tibiadvolver, et tota spiritus mei contentione tibi dico: Mater castissima, ora pro me*.

Adeo deamat, o Virgo amabilissima, cœlorum Rex castitatem tuam, ut satis non habeat eam auribus nuntiare, vocem tuam turturis vocem appellando, sed oculis etiam notam descriptamque capit, genas tuas turturis rursus genis componendo: *Pulchræ sunt, ait, genæ tuæ, sicut turturis (Cant. II, 9)*.

Diceret veluti : O Maria, non est fenestratum cor tuum mortalium oculis, tuæque præcellentiae mysteria sunt fidei ; quare si sit qui argumentum castitatis tuæ desideret, actus effectusque in te exteriores observet, hi nimirum per omnia castissimam te celebrabunt ; nam si honestas, modestia et rubor genarum exteriora et verisimilia **262** sunt castitatis, ut animi pudici indicia, iis tu signis nites ; modestissima enim, honestissima, purpuræque et cocco tincta es tota : *Pulchræ sunt genæ tuæ, sicut turturis.*

Et jam denique, o « Decus illibatae virginitatis (Proclus, *Orat. de Nat. Dom.*), » mysterium capio, cur Scriptura sacra, cum de turturibus et columbis loquitur a te in templum illatis, cum veluti purificanda sacerdoti te stitisti, cur, inquam, nullam faciat ætatis turturum mentionem, memorata tamen columbarum ætate : *Par turturum*, ait, *aut duos pullos columbarum* (*Luc. II, 24*) : tuam nimirum hoc loco castitatem spectabat. Nam si unum duntaxat turturum attulisti, clarum est castitati. symbolum ; si duos obtulisti turtures, fecisti id, quia et tu casta eras, et Filius quem offerebas, castus ; aut quia tu eras casta, et corpore, et spiritu, pronuntiato apostolico consentaneæ : *Virgo cogitat quæ Dei sunt, ut sit sancta corpore et spiritu* (*II Cor. VII, 34*). Si porro nulla sit ætatis turturum mentio, inde est, quod tota sua vita casti sint turtures : si denique memoratur columbarum ætas, *pullos columbarum*, fit id consultissime omnino ; enimvero ut primum adolescit columba, congressibiles vacat, currumque Veneris ducit : ut pateret igitur cum ætate columbarum a te in templo oblatarum castitas, qua carent alites istæ, cum maturerint, attulisti non anniculas, non provectas, sed pipiones etiamnum, columbulos puros, castos, immaritatos, *pullos columbarum*.

At necdum desinunt turturis, tuæque castitatis insignia ; sed veluti sine felle turtur est, ita tu quoque absque omni concupiscentiæ amore. Nasceitur sine felle turtur : dispungitur in primo tuo ortu fomes, nascerisque inviolabilis castitatis Virgo, Virgo castitatis tantæ, ut audias « Virgo intemerata, et in æternum benedicta, specialis, et incomparabilis Virgo ; Virgo virginum, nec primam similem, visa, nec habere sequentem (S. Ansel. *Alloc. 28* ; Rupert., lib. I, in *Cant.*) ; » verbo, *castissima*.

Durum nobis est sensum inter et rationem, ac perpetuum bellum, concupiscentia nos identidem infestante, rixasque ac jurgia continua cum spiritu agitante. Unde quiritari cum Apostolo necesse habemus : *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati* (*Rom. VII, 23*). **263** Verum talis est tua castitas, o Virgo, « Palatium animatum Regis angelorum (Greg. Nicom. *orat. 3, De Annunt.*) », ut non reliquerit Filius tuus in te legem, et pugnam carnis cum spiritu. In et contra me insurgunt

armati sensus, indeque vigilem semper esse me oportet ad propriam defensionem meam, haud secus, ac esse debet vinearum custos ; hinc spiritus meus querimonias nectit, voluntas angitur, ratio tristatur. *Filii matris meæ pugnaverunt contra me* (*Cant. I, 5*). Exteriores sensus, potentiæque appetitivæ, quæ vitalitatis suæ originem habent ex anima mea, dimicant, bellumque trahunt adversum me ; quare miser (dominus cum fuisset in innocentia statu) servus effectus agere mei ipsius custodem, et excubare super memetipsum cogor, honestum ut conservem, rationabile ne transiliam. *Posuerunt me custodem in vineis* (*ibid.*) : tu vero, o Virgo, « Vas purum, purius, purissimum (S. Bonav. in *Spec.*), » opus non habes ullis tui ipsius excubiis ; sensus quippe tui, tuæque appetitivæ potentiæ non belligerant, non tumultuantur in te ; extinctus est in te fomes, profligatus omnis exercitus, *Mater es castissima*.

Hebræi omnes olim Pharaoni tributa pendebant ; Ægyptus tota quintam afferebat fructuum partem sanguinario tyranno, sola sacerdotalis terra tanti erat oneris libera ; cæteri gemebant, sacerdotes immunitate fruebantur. Nos, o Virgo, « Vestis sine macula ejus, qui lumen induit sicut vestimentum (S. Meth. in *Hypapant.*) ; » nos, totaque Ægyptus, mundus universus, fomitis est tributarius ; tyranno isui obnoxii sumus omnino omnes : tu sola terra illa benedicta, e cujus purissimis sanguinibus Sacerdos magnus efformatus est, pensionis istius libera es, sola immunitate frueris, sola es *Mater castissima*.

Vexillum suum super te caro non explicat, lanceam in te non vibrat, non laxat rotam, cuniculos non parat, proditioes non machinatur, venena non miscet ; obsequens, morigera est spiritui tuo ; quieta est, tranquilla est, immota est, nempe quem admodum Abraham, cum e domo eiecit Agarem ancillam, cum illa simul et filium exturbavit ; ita Deus, cum te ab originali nævo præservavit, fomitem quoque a te abegit.

264 Imo, o Virgo « pulchra, ut nix candida (S. Bonav. in *Salve*), » adeo est privilegiata castitas tua, ut si quis dignus inveniatur intueri vultum tuum, robur accipiat a specie tua, tuoque decore in spiritu suo, ut integrum servet castitatem suam. O castitas eminentissima, desideratissima, utilissima ! Fuerunt castæ virgines aliæ, suamque servarunt integritatem fortissime parta etiam in duris conflictibus victoria ; attamen in tantum privilegiatæ non fuerunt, quin haurire alii ex aspectu illarum occasionem grandium flagitiorum potuerint : unde patientiæ princeps agnito ruinæ periculo, si curiosus futurus fuisset virginum æstimator, oculos suos convenit, pactusque est cum illis, ut licet fenestrarum instar venustatem virginis alicujus in mentem transfusuri essent, materiamque solvendæ puritatis præbituri, ipse tamen imaginum istarum non esset observator, sed exturbaret illico ex animi sui sede idola hujusmodi : *Pepigi*, inquit, *fœdus*

cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine (Job, xxxi, 1). Certe Herodotus, Plutarchus, alique pagani etiam scriptores dicere soliti erant : *Morbum oculorum esse virginem*, quod frequenter oculi e forma virginis animi sumant ægritudines, mortes. Hortatur ideoque divinus orator : *Virginem ne aspicias, ne forte scandalizeris in decore illius* (Eccli. ix, 5). Id Magnus etiam Alexander perspexit, de quo Plutarchus memorat, « cum alias fuerit humanissimus, adversus pulchritudinem formæ duntaxat superbe se gessisse ; » hoc asserens ejus rei argumentum, « nullas eum in vita vidisse feminas, et quas vidisset magis præteritis, quam non visas : » scilicet advertit heroum princeps, ruiturum se, si fuisset futurus venustatis arbitrator. Contempsit eam ob rem raram triumphatarum uxoris, ac filiæ Darii pulchritudinem : « non committendum sibi, dicens, ut cum viros vicisset, vinceretur a feminis : » id quod Antiochus quoque Asiæ imperator usitavit oblata Panthea formæ insolentis virgine. Et certe experimento docti sumus, confœdassee mulierum formas maximorum virorum gloriam ; ceu Salomonis, aliorumque ruinæ moment, de quibus Ecclesiasticus dixit : *Dederunt maculam in gloria sua* (Eccli. xlvii, 22). At nihil ejusmodi in te est, « Decus et gloria omnium mulierum (S. Greg. epist. 22) ; » non infecit, fœdavit (que quemquam **265** nitidissima forma tua, nullius perstrinxit, ignivique oculos ; depuravit eos, castitate accendit, suavi contuentium animos illecebra ad omnem puritatem atque munditiem perduxit : *pulchra* nempe eras, quod modo diximus, e Bonaventura tuo, *ut nix candida*.

Tres habet nix proprietates, tibi propriissimas : albicat inter alba omnia supreme, frigida est ipsa, et quidquid attingit frigescere facit. Tu, o Virgo, « nova et intemerata (S. Anselm. *Alloc.*) » puritate candidissima es omnium, friget ipsa, scilicet totius impuri coloris et concupiscentiæ libera, fomitibus totius expers ; id autem et quam maxime eminet in te, quod quisquis jungitur tibi, immundi nihil sentiat, nihil patiat ; quin frigescit ad voluptuaria, et magnum etiam castitatis profectum colligit ; revera *Mater es castissima*.

Ast ego miser et infelix oppressus a meismet sensibus, infestatus a carne, inflammatus concupiscentia, ad te recurro, « Immaculatum puritatis et integritatis simulacrum (Greg. Neoces. orat. 2, de Annunt.) ; » ad te venio, Nivea Virgo, congelaturus ardores meos, illamque carnalem concupiscentiam, legem illam legi mentis contrariam, quam ex utero matris mecum circumfero, gratia tua correcturus, temperaturus. Placet mihi in primis castitas, quoniam ornamentum est hominis, honor est sacerdotum, decus servorum Dei, bona ad cœlos via ; eaque de causa, ut rei mihi gratissimæ, votum illius edidi Deo meo : verum, heu me infelicem ! hostes habeo internos et externos, qui impugnant assidue spiritum meum, ideoque te imploro in

auxilium meum. Tenebantur olim Cybelis deæ sacerdotes continere sese sacra illius diabolica facturi, eamque ob rem, aut emasculabantur, aut ingenti clamore deæ suæ castimoniam implorabant ; et grandi cum errore ; quando evirati illius corymbantes motibus prorsus obscenis Megalesia sua obliant : verum nos, nos sacerdotes veri et purissimi Dei, nos castos mundosque esse oportet : ad te igitur puritatis et castitatis exemplar accurrimus, meritoque imploramus castis gemitibus veram, ac post Deum summam castimoniam tuam, *Mater castissima, ora pro nobis*.

De cætero, o Virgo, « medicina **266** insanabilium vulnorum nostrorum (S. Germ., *Orat. de Præsent. Virg.*), » quo majus adest alicubi periculum, eo majori opus est auxilio, ac suppetiis. Quod porro majus sit periculum homini carne circumscripto, quam superatum esse carnis insidiis, victumque lenociniis ? Docuit id Deus optimus, cum liberaturus Lot, filiasque illius ab infami Sodomorum incendio, non hominem ipsis, ceu Hebræorum populo ex Ægypto ducendo, sed angelos misit, qui et invitarent periclitantes, et manu etiam prehenso extraherent : clarissimo omnibus argumento, sat esse aliis in periculis homines voce, nutu, communibus, usitatisque mediis liberos fieri : cæterum si de liberando quopiam e libidinis cœno, e carnis spurcitiis agatur, fortiori, et angelico adeo brachio ductuque opus esse. Tu, o Virgo angelorum hera, etiam angelis es potentior : tibi matri castissimæ Joannes commendatus est, castus, ter et millies castæ ; tu ipsi commendata virgini Virgo, ut palam fieret omnibus, castorum te umbraculum esse ; utque is qui tutam cuperet castitatem suam, suum ad te recursum sumeret : id quod facio ego, qui ardens virtutis istius commodo, totusque spe firma plenus tibi acclamo : *Mater castissima, ora pro me*.

Adversa est in tantum Filio tuo libido et impudentia, ut diluvii tempore ulturus aquis communes sordes, satis non habuerit homines fœditatum architectos submergere, sed voluerit etiam alilia quævis extinguere, delere : *Et consumpta est omnis caro*, ait textus sacer, *quæ movebatur super terram* (Gen. vii, 21). Id quam de causa ? Quia peccarant etiam animantia ? Minime vero ; sed quia animantium carnes incentiva sunt luxuriæ, et turpitudinum. Haud sunt communi isto supplicio enecti pisces ; extinctæ animantes omnes : *Omnis caro, quæ movebatur super terram* ; argumento, charam esse Deo castitatem, exosam libidinem ; quando piscium carnes nihil veneri serviunt, quin ægritudines potius afferunt restinctivas mollitudinum : dum volatilium, alitumque condimenta propudiosa isti deæ blandum sternant iter. Ulciscenti, plectentique divinæ manui ego me subducere sollicitus, projicere post tergum peccata mea cupio, **267** gratiamque ambiens optimi Dei mei castitatem amo, obsecro, Virgo « conciliatrix interea

venia, et gratiæ optatissima (Blos. in *Precibus*); robur mihi impetra a Filio tuo carnem vincendi cum omnibus concupiscentiis ejus : *Mater castissima, ora pro me.*

Canit Ovidius (*Fastor.* l. iv) Claudiam Romanam navem aliquando littori adeo fortiter inapatam, ut nulla omnino vi loco dinoveri potuerit, cum ad contestandum pudorem suum deos invocasset innocentiae suae conscios, mox alligatam cingulo suo, facillimo ductu Romanam attraxisse. Quod si inanum etiam deorum testimonio probatur, juvaturque castitas, quanto illam magis per te spero : « Complementum puritatis, et virtutis (Eucher. presb., in *Bibl. Patr.*) ! » tu Claudia mea sis ; ego navicula sum luto et sordibus, heu quantum, quam tenaciter immersa ! Liga me cingulo castitatis munditiæque tuæ ; trahe me mundum aliquando castumque ad optatissimum littus æternæ gloriæ : *Mater castissima, ora pro me.*

MATER INVIOATA,

ORA PRO NOBIS.

Manens virgo Maria Jesum concepit.

Assidua in laudando Virginis gloriose partu Dei Ecclesia, verbis oratrici evangelicæ paulisper duntaxat inflexis, cantat in liturgia : *Beata viscera Mariæ Virginis, quæ portaverunt æterni Patris Filium !* Eadem hæc viscera laudaturus etiam cœlestis Sponsus, eleganti prorsus metaphora describit, *Venter tuus*, inquit, o Mater et Nympha, *sicut acervus tritici, vallatus liliis* (*Cant.* vii, 2). Innuere nimirum voluit, visceribus suis concepisce Virginem, id quod conceperat, Jesum fuisse, et posteaquam conceperat, virginem tamen mansisse, eamque intactam, illibatam, inviolatam. Viscera ait concipientia impervium fuisse frumenti monticulum : *Venter tuus sicut acervus tritici* ; at omnia mansisse munda, impolluta, putori, naevoque omni inaccessa : *Vallatus liliis.*

Josephus ille castitatis miraculum, 263 ille Ægypti prorex, pater ille patriæ, dum famas terram tenuit, læsus quamvis atrocissime a fratribus, saccos tamen illorum frumento ad oras usque oplevit, superante vindictam germano amore. At ecce tibi mysticum Josephum, Deum, inquam, æternum, curatorem nutritumque totius universi. Ille acerbissime licet a nobis et capitaliter offensus, eo omnino tempore, quo laborabat universa mortalitas gratiæ divinæ annona extreme, quo etiam neque cœlum, nec terra, nec alii, aio, homines, nec angeli tanta nos levare penuria poterant, non attentis nostris tantis, tantisque indiguitatibus, atque contemptus titulis, ardentissimo actus amore saccum implevit necessitati nostræ tam ingenti, tam lethiferæ, lectissimo sane frumento. Eum vero quem saccum putabimus alium, præter intemerata Virginis viscera ? Enimvero quemadmodum providi Hebræorum duces proximam formidantes Holopern's oppressionem, Con-

gregaverunt frumenta in præparationem pugnae (*Judith.* iv, 4) : ita supremus omnium Dominus, prænosens exitalia, quibus petendi eramus omnes cum mundo, carne, et diabolo bella, congregavit fovendis nutriendisque nobis tenerrimum frumentum, idque in castissima abdidit Virginis viscera, ipso sane temporis momento, quo obumbrante illam Altissimi virtute e purissimis ipsius sanguinibus formatum est Salvatoris nostri pientissimi corpusculum ; lectum utique et collectum ex adoleis hujus ipsius corpusculi, animæ ac divinitatis hypostatice unitorum granellis triticum : *Venter illius, sicut acervus tritici.*

Seminatur ab Agricola frumentum ; mittitur in terram a Patre cœlesti Verbum, quod testatur ipsum : *Pater meus agricola est* (*Joan.* xv, 1). Priusquam villicus frumentum seminet, evellit dumeta, duras conquassat glebas, humumque frigida rigat : jactus in virginem Virginis terram Verbum æternum cœlestis Agricola, evulsit spinas non jam peccati, quod nullum habuit Virgo, sed debiti naturalis, ejus in conceptu contrahendi ; a quo dignanter præservavit illam ; comminuit, attrivique duriorum glebam, et radices etiam noxias dispunxit ; fomitem nempe in ea exstinxit, 263 sublata concupiscentia, quæ asperæ ad instar glebæ vim resistendi bono ; instar vero noxiæ radice inclinationem pronitatemque ad malum affert in ania os ; gratia denique uberrima maxima, singularissima fecit irriguam atque secundam, Istud triticum verbum, frumentum illud est, de quo Joannes scripsit : *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet ; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert* (*Joan.* xii, 24). Mortuum est nimirum in terra carnis nostræ supra lignum crucis, fructumque fecit non jam centesimum, aut millesimum, sed infinitum. Istud electum est frumentum, quo pascuntur in Ecclesia, mystica promissionis terra, fideles populi in divinissimo Eucharistiæ sacramento : *Ūbavit eos ex adipe frumenti.* (*Psal.* lxxxv, 17.) Istud frumentum est, quod electos gloria satiabit in patria : *Quod bonum ejus, et quid pulchrum ei, nisi frumentum electorum ?* (*Zachar.* ix, 17.) Istud, istud viscera Virginis implevit : *Venter illius, sicut acervus tritici.* At ut animadverti possit, nihil esse humanæ operæ in Christi conceptione, nec sensisse Virginem ullam concupiscentiæ scintillam divinum hoc concipiendo frumentum, addit hemistichio isti Spiritus sanctus, ambiri castissima illius viscera merissimis liliis : *Vallatus liliis*, notis toti mundo puritatis symbolis ; veluti dicere voluisset : Viscera cœlestis Nymphæ instar agri sunt frumento lectissimo consiti ; at sepem habent non spinæ concupiscentiarum, sed lilia candidissima Virginitatis inviolatæ, ut cantet merito Ecclesia formula : *Mater inviolata, ora pro nobis.*

Cæterum obmutescant hic hæretici Ebionitæ, et Cerinthus, quibus (ceu recitant Clemens, lib. vi,

Constit. 6, et Thomas Angelicus, in p., q. 28, art. 1) animus fuit temere garriendi, Christum purum fuisse hominem, ex sexu utroque conceptum. Audiant isti Scripturas, figuras attendant, rationes considerent, videbuntque ut absque hominis interuentu conceperit Virgo. Exponit magnus Augustinus felicem de adventu Domini promissionem Davidi factam, *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam* (Psal. cxxxii, 11); et ait: *ventrem esse nominatum a Spiritu sancto, non femora*; quo patesceret, a femina concipiendum Verbum, non a viro.

270 Meditatur Lugdunensis martyr (lib. iv, c. 78) in maledictionem divinam serpenti intimatam: *Inimicitias ponam inter te, et mulierem, inter seminum tuum, et semen mulieris*, etc. (Gen. iii, 15): et observat nullam hic esse viri mentionem, quia nullam viri partem in Christi conceptione habiturus erat.

Considerant Origenes, Basilius ille magnus, ac Beda noster Venerabilis legem a Deo Levitici xii (v. 2) sancitam: *Mulier, quæ suscepto semine*, etc., et indagant, cur suscepti fiat seminis mentio? At respondent eo id dictum, ut tacite advertatur futuram mulierem, quæ foret paritura semine non suscepto. Hæc nostra Virgo fuit *Inviolata*.

Tractat rursum Origenes (hom. 17 in Gen.) illud Isaïæ (c. lxi): *Ascendet sicut virgultum coram eo, et sicut radix de terra sitiens*, et docet, explicare utramque similitudinem Christi conceptionem. Nam veluti virgultum, aut ramusculus ex arbore prosilit absque seminis arborei interuentu: ita Christus ex Virgine prodiiit citra hominis alicujus attactum. Deinde *Terra sitiens* recte appellantur Virginis viscera; utpote nullo humano semine permeata, veluti tutor virginitatis Hieronymus notat, seu, ut Aquila legit: *Terra invia*, id est, a nemine hominum pressa.

Iterum perpendens Hieronymus illud Isaïæ etiam (c. xix, v. 1): *Ascendet Dominus super nubem levem*, Levis, ait, nubes est Maria, nullo semine prægravata.

Verum cum Jeremias Dei humanationem describere voluit, cur, aiunt Cyprianus (Serm. de Nativ.), Augustinus (serm. 9 de temp.), et S. Bernardus (hom. 2, super *Missus est*), cur usus est creationis voce: *Novum creavit Dominus super terram: Femina circumdabit virum*? (Jerem. xxxi, 22.) Rationem afferunt, solum Deum auctorem esse conceptionis Christi, eamque rem *novam* esse; quippe in aliis conceptionibus præter Deum alia quoque instrumenta esse, in ista Dei-Hominis solum Deum.

Sed quid lapis ille Danielis agit, ex alto montis fastigio citra manum hominis solutus, nisi, inquit Augustinus (tract. 9 in Joan.), et Irenæus, (lib. iii, cap. 28), Christum lapidem mysticum e sublimissimo Mariæ monte ad nos absque humana opera descendentem?

Eleganter philosophatur de Adamo Ambrosius (serm. 37): «Adam, id est, de terra Virginea natus

est; Christus de Matre Virgine **271** procreatus: illius maternum solum nondum scissum fuerat; istius maternum secretum nunquam est concupiscentia violatum: Adam Dei manibus plasmatur e limo; Christus Dei Spiritu formatur in utero.»

Lactantius (lib. iv, c. 42) voluit figuram Christi magnum illum sacerdotem Melchisedech fuisse, absque patre, et absque matre, ut Paulus ad Hebræos scripsit: quippe Deus Christus nullam matrem, homo Christus nullum patrem habuit.

Magnus Augustinus ait fuisse quoque representatum Christum scripta Dei solius digito lege; pæneque illo admirando, ejus in solitudine producti semen nullus aratorum disseverat in terram.

Melleus vero Bernardus cum pluribus aliis Patribus, super *Missus est*, tenuit: expressum fuisse Christum Gedeonis vellere, quod rore cælesti solum immaduerat, arente reliqua terra. Unde et David cecinerat: *Descendet sicut pluvia in vellus* (Ps. lxxi, 7).

Verbo, ex inviolata Virgine Christum prodixit tota confirmat Ecclesia; concilia Ephesinum, et Chalcedonense definiunt, et ipsa adeo Samia Sibylla, pagana licet, agnoscit canitque:

Nunc poterunt clarum vivorum tangere Regem,
Humano quem Virgo sinu inviolata fovebit.

Et certe, ut ita, nec aliter fieret, multis conveniebat titulis. Decuerat id Patris cælestis dignitatem, qui Verbum ad nos mandarat: scilicet naturalis erat Christus verusque Dei Filius, non fuerat igitur consentaneum, alium eum præter Deum Patrem habere, ne dignitas paternitatis divinæ alteri cuipiam communicaretur.

Decuerat id quoque proprietatem ipsius ad nos mandati Christi, qui Dei est Verbum: Verbum nempe concipitur citra corruptionem cordis, cordis imo corruptio impedit perfectum verbi conceptum: quare cum assumpta fuerit caro a Dei Verbo, conveniebat omnino ut conciperetur caro isthæc a Dei Verbo absque corruptione Mariæ.

Rursum decuerat istud dignitatem humanitatis etiam Christi, in qua locum habere non debebat peccatum, per quam fuerat auferendum mundi peccatum, voci illi magni Joannis conformiter: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi* (Joan. i, 29). Quin nec fieri etiam **272** poterat juxta mentem Angelici Doctoris (ut p., q. 28, a. 1), ut natura per concubitum corrupta caro nasceretur originariæ luis, peccatique libera.

Decuerat denique istud finem Incarnationis divinæ, qui fuit, ut homines fierent Dei filii, *non ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo*, id est, *Dei virtute*. (Joan. i, 13.) Quo de gloriosus Augustinus elevate scripsit (*De sanct. Virg.*): «Oportebat caput nostrum insigni miraculo secundum corpus nasci de Virgine, ut significaret membra sua de virgine Ecclesia secundum spiritum nascitura.»

Neque opponat quisquam vocari Josephum patrem Domini a Scriptura sacra: *Erant pater ejus et Mater mirantes super his, quæ dicebantur...* Pater

tuus, et ego dolentes quærebamus te (*Luc. ii, 33, 48*). Enimvero occurret tali Venerabilis noster Beda, dicetque vocari Josephum patrem Salvatoris, non quod vere pater Domini fuerit, sed quod cum vulgus talem existimarit, ad tuendam Virginis famam; seu (veluti eminentissimus Cajetanus loquitur) quod talis fuerit non *generatione*, sed *putative*, et officio, veluti et Lucas annotavit, *filius, ut putabatur, Joseph (Luc. iii, 23)*.

Si porro instare alius quispiam curiosius vellet, Matthæum Christi generationem ex Abrahamo et Davide descendente recitaturum, indeque probaturum, illum secundum carnem geminorum istorum procerum filium esse; generationes omnes pertexere ad Josephum usque, quem cum attigisset, pronuntiare denique: *Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus (Matth. i, 16)*; quæ certe assertio nulla videretur fore, si ex Josepho proflueret Christus. Verum hisce respondet magnus Hieronymus, duabus de causis in Christi genesi Josephum commemorari. Prima, quod usitatum non sit Scripturæ mulierum genealogias disquirere; altera, quod ex eadem tribu Maria ac Josephus promanarint: quare satis habuisse commentariensem divinum ostendere Josephum ex Abrahamo et Davide descendisse; inde enim palam omnibus futurum noverat Mariam quoque ex magnis illis sanctis existisse, quando tenebatur Josephus divina lege, ut e sua nuberet, non aliena tribu. Ita sonant oracula legis: *Omnes viri ducent uxores de tribu, et cognatione sua, et cunctæ femine de eadem tribu maritos accipient, ut hæreditas 273 permaneat in familiis, nec sibi misceantur tribus, sed ita maneant, ut a Domino separatæ sunt. (Num. xxxvi, 7-10.)*

Posset tamen amplius inferre aliquis: Non observatum semper legem fuisse, siquidem Saul protorrex Hebræus, qui tribus Benjamiticæ fuerat, Micholem suam Davidi Judaicæ tribus nuptum dederat; et Judicum liber prolixè recitat, Benjamitas, funestæ, at meritæ cædi superstites, aliarum sibi tribuum mulieres rapuisse. Verum et ista nihil evincunt; lex enim divina de feminis paternam hæreditatem adituris exaudienda est, non iis quæ hæreditatem non erant capturæ; illis nempe illicitum erat alienis commisceri tribubus, ne miscerentur pariter et hæreditates; posterioribus istis licebat per tribus vagari, quod nullam inde hæreditatem, familiamque turbarent. Ita leviticæ mulieres promiscue nubebant, quæ nullam a patribus levitis hæreditatem ceptabant: quippe ipsi adeo earum patres nihil propriæ ditionis possidebant. Ita filia quoque Saulis recte Davidi nupserat: bene aliarum tribuum femine Benjamitas adibant; quoniam harum nulla paterna hæreditate gavisura fuerat: at Virgo gloriosissima, unica patris sui Joachimi filia, eaque de causa paterna hæres, sua tenebatur in tribu nubere, ne ad alienam tribum suæ tribus hæreditas pergeret. Hinc satis fuit utique demonstrasse Josephum Davidicæ fuisse tri-

bus, nec opus erat separatam texere Virginis genealogiam: inde enim clarum erat futurum, ipsam quoque Virginem ex ea tribu descendere. Hæc igitur de causa illatus est in Christi genesi Josephus, non illa, quod verus fuerit Domini pater.

Et quis novit, an non suum huc oculum flexerit Matthæus, cum enumeratis per ordinem omnibus generationis gradibus per solemnem illam epigraphen, *Genuit, genuit, genuit*, etc.; denique cum ad Josephum est perventum, istum imposuit colophonem: *Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus?* testaturus certe, ut vir fuerit Josephus Mariæ, huius tamen partum ex illa sola, non ex Josepho prodiisse; fuisse quidem plena cælesti frumento Mariæ viscera, mansisse tamen illa semper vallata candidis et illibatis intactæ virginitatis liliis: *Acerus tritici, vallatus liliis. 274* Merito proinde Ecclesia sancta, posteaquam tantæ Virginis laudes cumulavit, purissimam, castissimamque Matrem celebrando, sertum, corollamque textit e liliis integritati illius, eique acclamat: *Mater inviolata, ora pro nobis.*

SOLILOQUIUM.

Qui attendit, o Virgo intemerata, celsitudinem atque majestatem dignitatis tuæ, *Mater Dei*; considerat quoque integerrimam virginitatem tuam, in quantum Mater es, et Virgo, *Virgo secunda, Mater inviolata*, necesse habet profari cum Isaia: *Gloria Libani data est ei, et decor Carmeli (Isa. xxxv, 2)*. Diversis pollent, ac miris virtutibus hi montes. Frigidissimus est Libanus, frigidissimus Carmelus. Hæc nempe in te sunt, *Virgo virginissima (S. Brigit., Revel. orat. 4)*. Gloria Libani data est tibi; frigidissima es enim, quia ardoris concupiscentiæ expers, libera fomitibus, decorem possides Carmeli, quia fecundissima es Mater. Irrigatur et imprægnatur cælesti rore Carmelus: tu fecundaris non humano semine, sed e cælis, opera Spiritus sancti. Docet ideo te inusitatum, novum, atque miraculosum conceptionis tuæ modum cælestis Paranympheus, atque: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi (Luc. i, 35)*. Veluti diceret: O Maria! Votum edidisti virginitatis tuæ; in ancipiti igitur versaris, quomodo fieri Mater possis, voti indemnitate, tuæque pudicitia servata, nec dubia de Dei omnipotentia modum inquiris novitatis istius. Virgo, « florētissime virginitatis Paradise (S. Basil. Seleuc. orat. 39), » iste erit modus: *Spiritus sanctus superveniet in te, et quemadmodum pone lucem et corpus nascitur umbra, ita incorporeum Divinitatis lumen assumet ex te corpus, et faciet umbram. Umbram, qualis erat, cum obumbrato novis mirisque nubi- bus monte Sina, arcana tunc e cælis delapsa solis Deo ac Moysi fuere perspecta: ista quoque, o Virgo! ratione modus, quo dignitas tua concipiet æternum Dei Verbum, taliter erit obumbratione Altissimi contactus, ut soli tibi ac Deo futurus sit*

clarus; lux erit tibi conceptus tuus, reliquis erit omnibus umbra; umbra aliis adeo condensa, ut super tua, quam audio ex te, percontatione: *Quomodo fiet istud?* lassurus olim sit perspicacissimus **275** Hieronymus: « Scio, quod Verbum caro factum est; sed quomodo factum est, nescio. At, ne mireris, quod ego nescio; omnis mecum creatura id ignorat. » Umbra, o Virgo, mox futura « magnificus Dei æterni Thronus (Cyrill. Hier.), » in ejus luce citra hebetationem ullam vel animi, vel corporis tui illum comprehendens inaccessibilem splendorem, quo fulget irradiatque præsens Dei verbum; umbra, in ejus æstu conceptura carnalem haud senties ardorem, qui adurat te, qui corruptat; sed spiritualissimis permeaberis deliciis; mens tua, tua anima, cor tuum, ipsum adeo corpus sincerissimis perluetur suavitatibus. Quin adeo, o Virgo, jamjam futura « Cubiculum Incarnationis Verbi (Greg. Neocæs. orat. *De Annunt.*), » si obumbrare in Scripturis defensionem, protectionemque significat, quod voluit quondam Psalmista cantans: *Obumbrasti super caput meum in die belli (Psal. cxxxix, 8)*; itemque: *Scapulis suis obrumbabit tibi (Psal. xc, 4)*; et veluti etiam Isaias dixit: *In umbra sapientiæ, et in umbra argenti protexit me (Isa. xlix, 2)*; *Virtus Altissimi obumbrabit tibi*; Spiritus sanctus te defendet; proteget ea ratione virginitatem tuam, ut et Virgo sis permansura, et vera, ac genuina Mater futura. Et quanquam, Virgo « virginitatis æternitas (S. Ildephons. cap. 10, *de Virg. Mar.*), » factu istud impossibile videatur menti humanæ sensibus illigatæ, id tamen facillimum est prorsus omnipotenti Dei manui, quæ uti ex nihilo educere mundum potuit universum, ita tuo poterit se Deus sanguini hypostatice unire, eritque hac ratione solutus nodus, exhaustaque difficultas, quomodo Virgo futura sis secunda, et *Mater inviolata*.

O titulum, vere creata omnia præcellentem! qui quantus sit, docuit evangelicus vates, cum expositurus improbissimo Judæorum regi Achazo Dei Altissimi gloriam, non usus est argumento alio, quam tua inviolata maternitate: *Ecce, inquit, Virgo concipiet, et pariet Filium (Isa. vii, 14)*, quasi diceret: Si res, si portenta, si prodigia, si mira insolentia, et nunquam visa, aut audita a Deo cupis: *Pete tibi signum a Domino*; omnium est potens; non exhaurent, quin nec attingent desideria tua potentiam illius. Quod si tua ipsius cogitata promere nolis, ne celebretur Deus, ne convertatur hæc videns idololatra populus tuus: ego tibi prodigium dabo nec auditum haecenus, nec audiendum amplius: **276** obstupesce, et audi; virgo erit, quæ concipiat filiolum; quæ pariat, quæ maneat soluto partu integerrima virgo. Hoc mirum, si vidisti unquam, cætera dilauda mira. Verum quidem est, o Virgo, « cœleste Prodigium (S. Ignat. Mart. *ad S. Joan.*), » non addidisse hoc loco prophetam virginem illam concepturam, quæ tu futura eras, « Virgo per partum virginior (Amand. Lausan., hom. 4); »

non addidisse, inquam, virginem illam concepturam enixo partu virginem permansuram; at hinc manifesta res est, id eum et intelligere, et intelligi voluisse; quod nec mirum, nec prodigium fuisset, si ea, quæ fuerat virgo, concepisset, partuque edito, virgo velut ante conceptum erat, non permansisset. At enimvero concipere, et virginem permanere, hoc prodigium, hoc mirorum mirum est. Voluit igitur propheta tantus ut regi isti, sic toti mundo demonstrare, te Virginem et concepturam, et Virginem parituram, ut merito tibi decantet Ecclesia: *Mater inviolata*; idque eo amplius, quod ubi nos verba illa, *Virgo concipiet*, in Vulgatis legimus, transponant alii: *Ecce Virgo prægnans, et feta*; Hebræus quoque loco *Virginis Halma* cum aspiratione ponat, quod Virginem dicit *absconditam et intactam*. Et vere, vere, « Virgo prophetarum veritas (S. Bonav. in *Hymn.*), » tu illa custodita, illa abscondita, illa intacta et inviolata fueras, quod miraculo Deus testatum voluit. Etenim scribit Tertullianus, contra Marcionem, et refert Hegesypus libro *de Supplemento Evang.* illa tria verba: *Responsum accepit Simeon*, pertractans, rabbinum Salomonem Isaiam prophetam e cathedra prælegendem, et verba etiam hæc tria præsentem sancto, et probatissimo senem isto versantem: *Ecce Halma concipiet*, delevisse, et expunxisse aspirationem *H*, quo emergeret, *javenculam* concepturam, non *virginem intactam*; at vixdum id ab eo factum, cum mox divinitus aspiratio *H* sit restituta; idque iterum, ac tertio, invito etiam Judæo apella: ad istam novitatem attentum optimum ac probatissimum senem Simeonem *responsum accepisse a Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi videret Christum Domini*. Ita nempe integritatem tuam obsignari, servarique decuit, Virgo, « virginitatis sigillum (Alan. in *1 Cant.*), » ut nos etiam supplicaremus tibi, *Mater inviolata*.

277 Est, qui mirum in modum ormonellam commendat, Arabem aviculam, quæ suos hac ratione pullos producat: guttulam spargit sanguinis, et ex hac radiis solaribus percussa prodit avicula matri similis. Verumtamen ista facessant coram te, cœli Regina, e cujus purissimo sanguine conceptus, formatusque Christus est radiis sancti Spiritus; miro sane tam grandi, tam sancto, ut totam trahat creaturam ad laudes, ac venerationem tuam.

Dicant, et content, si placet, fabularum architecti poetæ Vulcanum suum, a Junone natum, nullo patre; celebrent et Minervam, e Jovis cerebro nulla matre prosilientem: cassa nam isthæc, et commentitia: te, Virgo, « excellentius super omnes magnificanda (Bonav. in *Litan.*), » nos admiramur, nos cantamus, cui Filius natus est absque matre in cœlis, sine patre in terris.

Nascitur e terra vermis ceu matre, sole in cœlo adjuvante, ceu patre: cur non igitur dicendum nobis veniat, habere te Christum nostrum Matrem

in terra, cui Patrem habet divinum Solem in cœlo? Ipse dixit olim de seipso: *Ego sum vermis, et non homo* (Psal. xxi, 7); non ea ratione non homo, quod non fuerit homo; sine quo perditus fuisset homo, nisi factus ipse esset verus homo: sed quod duo voluerit commendare nobis, factus pro nobis dignantissime homo: unum, quod tametsi absolutissimus erat homo, tamen per contemptum, despicatumque, quem toleravit pro nobis amantissime, vermis videretur, non homo; alterum, quod licet, quoad corpoream substantiam, ut sæpe jam repetivimus, verus erat homo; nihilo tamen secius vermis haberi potuerit quoad ortum, habens ad instar vermiculi te Matrem in terra, dum Patrem haberet in cœlo.

Fuerunt permittente Deo ipsi adeo dæmones præcones inviolatæ simul, ac secundæ virginittatis tuæ, dum fabricantibus olim Romanis augustum illud suum Pacis templum, rogantibusque oraculum, quousque duraturum foret, respondere: *Quousque Virgo pareret*. Hoc rati proceres Romani futurum nunquam, templo inscribere: *Templum pacis æternum*. Verum te Virgine tuum, nostrumque Deum pariente, **278** corruit fabrica (si credere iis licet, qui ita scripsere) doctique vere te Virginem peperisse, ipsosque adeo infernales genios secundæ tuæ virginittati, et integerrimæ fecunditati extortum, atque tortuosum testinonium dixisse.

Tibi, o Virgo « eminentissima mortalium, et immortalium (Petr. Canis.), » dicere præ omnibus licet ad Filium tuum: *Omnia poma nova, et vetera, Dilecte mi, servavi tibi* (Cant. vii, 13). Vetera poma fecunditas sunt; illa, aio, fecunditas in tantum æstimata a veteri lege, ut fierent magni secundæ mulieres, spernerentur infecundæ. Nova poma virginittas sunt, illa nempe virginittas in nova lege adeo celebrata, ut veluti « principalis virtus, nubes, aera, angelos, sideraque transgrediens, per te, » o Virgo novi voti, « Verbum Dei in ipso sinu Patris toto hauserit pectore (S. Ambr. lib. 1, *de Virg.*). » Ita tu « o Virgo femina, quam conceptio virginem facit, quam partus virginem servat (S. Ildeph. *Serm. de Maria Virg.*, cap. 10), » nova et vetera poma servasti Filio tuo, fecunditatem veterem novæ jungens Virginittati, eamque prima omnium voto obfirmans, ut rite, ut bene et veteres tibi acclament, et recentiores, et nati natorum, et qui nascuntur ab illis: *Mater inviolata*.

Miraculum certe miraculorum, Virgo es et Mater. Mater facta, permanens Virgo, quid admirabilius? Nulla mulierum, dum virgo est, mater est; nulla fit mater, et virgo manet: ntrumque tu possides; virgo manens Mater es; non prohibet virginittas tua Matrem fieri, nihil sauciant maternata viscera virginittatis secretum. Vere « Vas admirabile, opus Excelsi (S. Epiphan.); » quod solus supergrediens opifex, Filius tuus, dicit e Davide Patri suo: *Tu es, qui extraxisti me de ventre, spes mea ab ube-*

ribus matris meæ (Psal. xxi, 10). Hoc fere modo fatus: Pater mi Deus, aliqua tu facis ex te solo, veluti creationem mundi; alia mediante natura, cui vinum ex vite, herbam e terra: at conceptio mea, meusque partus opus est omnipotentiae tuæ. Ut nascatur ex femina homo, naturæ opus est, a te Deo ipsa mediante natura perfectum; ut nascatur ex virgine femina homo, non naturæ, sed absolutæ tuæ potentiae est opus; ego porro natus sum ex materno utero nullo concurrente homine, non interveniente naturali influxu; prodivi supernaturaliter, nullus adfuit naturalis pater, Spiritus sancti opus est conceptus **279** meus, partusque; servavit Mater mea signaculum virginittatis suæ; potens omnium manus tua *extraxit me de ventre Matris meæ*.

Istud nempe, o Virgo, « Officina miraculorum (Damasce. orat. *De Nat. Virg.*), » prodigiorum supremum est; sublimius multo mortuorum suscitatione. Nam mortuos Eliæ et Elisæ ad vitam revocarunt; mulierum præter te nulla virgo peperit, nec pariet deinceps quoque *in æternum et ultra*. Quamobrem si Scriptura sacra, si figuræ, si dæmones, si ipse tuus Filius, Deus meus, Matrem te inviolatam agnoscunt, ego etiam Majestati tuæ supplex invoco te, *Mater inviolata, ora pro me*.

Sol terræ viscera penetrans, nec ea tamen minimum lædens aurum generat, absque auri semine; Filius tuus, Virgo aurea tota, omnipotenti divinitate sua tua penetravit viscera, nulla virginittati tuæ læsione illata, aurumque produxit fulgidis simum humanitatis suæ, nullo auri humani semine admisto. Possum idcirco, Deifera Virgo, gratulabundus testari, videri te mihi *ornatam murenulis aureis, vermiculatis argento* (Cant. i, 10), decoratam auro virginittatis, venustam argento fecunditatis, suavique encausto, atque innocua utriusque mistura distinctam.

Jam nunc, « o Splendor ævi illustrissime atque fulgentissime (S. Ephrem, *De laud. Virg.*), » dicere mihi licet, cœlum te serenum esse, quod et mutatur lumen et radios suos terræ impertit; nec damnum tamen sentit, aut diminutionem, sive recipiendo lucem, sive effundendo radios: tu enim lumen recepisti divinum [dicere debui, concepisti], idque rursus mundo effudisti, nullo interveniente aut detrimento, aut defectu virginittatis tuæ, o *Mater inviolata!*

Jam nunc rursus dicere mihi integrum est, apiculam te esse dulciter bombilantem, quæ pasta cœlesti rore citra congressum mella constipat. Tu equidem, mellitissima Virgo, Verbum, cœlestem rorem, tuis visceribus inclusisti, nullo pravio carnali congressu, totique mundo fudisti Filium tuum omni melle et ambrosia dulciorem. O gratiam et excellentiam tanta dignatam prærogativa, quæ nulli fuerit unquam creaturæ permissa! O vere unicam, et unam virginittatis simul, ac maternitatis, **280** Phœnicem! Gratulor medullitus raritati tuæ;

adgaudeo toto meo pectore exsuperantiæ tuæ. Sed si Filius tuus, Deus meus, suam in te locavit bonitatem et potentiam, ut meum, totiusque mundi se faceret Salvatorem, tu quoque « Opulentia mendicitatis nostræ (S. Germ. de *Præsent. Mariæ*), » tuam ad me indigentissimum, quantumvis indignissimum, pietatem atque clementiam deprome, ora-que Redemptorem meum, Filium tuum, ut dignetur cibare me ceu frumentum; ornare et venustare, ceu flosculus; indulcorare ceu mel et favus; illuminare ceu sol aureus; excitare a morte ceu vita: equidem vivo gratia famelicus, ob peccata mea macidus, amarus ob præterita, in umbra mortis ob ignorantiam, mortuus inno ob innumera mea flagitia: *Mater inviolata, ora pro me.*

MATER INTEMERATA,

ORA PRO NOBIS.

Maria virgo fuit, ante partum, in partu, post partum.

Prænuñtiavit Deus Ezechiel (cap. XLIV) famosæ intemeratæ maternitatis Mariæ encomium; cum non sine admirando mysterio illam spectabili sanctuarii Portæ similem dixit; quæ Orientem versus posita nulli foret hominum recludenda, nulli per eam transeundum, soli pervia summo Deo, clausa Principi: *Et convertit me ad viam Portæ sanctuarii exterioris, ait divinus vates, quæ respiciebat ad Orientem; et dixit Dominus ad me: Porta hæc clausa erit, et non aperiatur, et vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa Principi.* At quomodo sanctuarii Porta sit Maria? Quomodo orientalis? quomodo clausa, quomodo recludenda nunquam? quomodo impervia cæteris? quomodo soli penetrata Deo, nec aperta? Et si Princeps Deus est, quomodo et ipsi oclusa? Omnia ista sacramenta sunt, **281** innuunt aliquid, nec id exiguum; disquirenda, perpendenda sunt.

Mundus iste famosissimum templum est, in quo adoratur Deus: per isthæc nempe visibilia consurgimus ad ea quæ intellectu comprehenduntur, ducimurque per ea ad cognitionem illius qui omnia eduxit e nihilo, cujus prosternimur bonitati, cujus adoramus majestatem, cujus exspectamus gloriam. Atrium hujus templi lex fuit antiqua, bruta duntaxat sacrificia capiens; sanctuarium templi, nostra est Ecclesia, cui interiora patent divinorum secretorum. Porta hujus sanctuarii Maria est, per quam ingressus est Dominus templi, maximus Deus, accinente fidelium choro: *Tu Regis alti Janua, et Porta lucis fulgida.* Orientalis Porta, quod Dominus per eam ingressus audiat apud Zachariam: *Ecce Vir: Oriens nomen ejus.* (Zach. VI, 12.) Sive quod sicut ab oriente lumen ad nos descendit, ita per Mariam illum acceperimus homines, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Porta clausa, ob illibatam intactamque virginitatem; Porta nemini alteri pervia, nemini aperienda, quod conceptura erat citra carnalem congressum; Porta

soli aperta Deo, quod is inusitato prorsus modo, opera virtuteque Spiritus sancti sit conceptus, formato ex purissimis illius sanguinibus divino corpore; Porta ipsi etiam Principi clausa, tum quod neque in conceptu, neque in partu, neque a partu perdere debuerat virginitatem suam, tum ut tot tantæque hujus Portæ prærogativæ augescerent majestatem cœlestis Principis. Scribit proinde Ambrosius (lib. VI, de *Virg.*): « Quæ est hæc Porta, nisi Maria? Ideo clausa, quia Virgo. Porta igitur Maria, per quam Christus in mundum intravit, quando virginalis susus est partus, et genitalia virginitatis claustra non solvit, mansit intemeratum septum pudoris, et inviolata duravere signacula, cum exiret ex virgine. » Nec dissimiliter Augustinus (serm. 2, de *Nativit.*): « Porta clausa est, id est, signaculum pudoris, immaculata carnis integritas, non enim est violata partu, quæ magis est sanctificata conceptu. »

Hæc illa est Porta, ad quam matrimonium celebratum est Booz et Ruthæ, Dei cum homine. Hæc Porta est, ad quam lætum accepit nuntium David salvi exercitus sui, cæsique perduellis filii, hominis salvati, **282** confossi peccati. Hæc Porta est, ad quam accedens Dominus noster filium suscitavit morientis viduæ, ad vitam revocavit animas mortalitatis nostræ. Hæc Porta est, per quam perorante Virgine, qui salvandi sunt, cœlos ascendunt: *Hæc Porta Domini, justi intrabunt per eam.* (Psal. CXVII, 20.) Hæc, uno verbo, porta est semel, iterum, tertio clausa, quia ante partum, in partu, post partum virgo.

1. — Maria, virgo ante partum.

Vir non transibit per eam. O Virginitas illibata! Non obtrudat Helvidius aliquis intellecta perperam Matthæi verba: *Cum esset desponsata Mater Jesu, Maria, Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto.* (Matth. I, 18.) Enimvero particula *antequam* urget minime, convenisse Josephum et Mariam carnaliter, sed indicat duntaxat eos non convenisse; voluntque verba illa, *antequam convenirent*, innuere *absque conjunctione inventam esse Mariam in utero habentem*; veluti si diceremus exiisse quempiam ex ecclesia, antequam audierit Missam; non dicere idcirco volumus eum Missam audisse posteaquam exiverat, sed significare tantummodo eum Missam non audivisse. Elegans istius veritatis argumentum alia confert Scriptura. Primo Regum tertio de Helio affirmat: *Helio jacebat in lecto suo, et oculi ejus caligaverant, nec poterat videre lucernam Domini, antequam exstingeretur.* Quid hic expectas, Helvidi? Helium lucernam Domini vidisse, posteaquam exstincta fuit aut ipsa, aut ipse? Id certe verba volunt Scripturæ, tuo modo accepta. Ecce alio opus esse sensu a tuo. Quemadmodum autem hoc loco absurde dicitur, visam esse ab Helio Domini lucernam, posteaquam fuit exstincta; ita prorsus est nefandum dicere,

congressos esse Mariam et Josephum, posteaquam Virgo Spiritus sancti umbra ac virute formatum edidit conceptum; nefandius multo, et ipsi orco abominandum somnare, statim post ratas nuptias Josephum se maritum præstitisse. Igitur, quemadmodum loco superiore docere Scriptura voluit, Helium etiam accensam Domini lucernam ad mortem usque non vidisse: ita hic etiam locus aliter audiendus non est, quam Josephum toto castissimi sui matrimonii tempore **283** Virginem nunquam contigisse; Matthæum vero phrasi sua hoc absolute, ac solum intendisse, esse a Josepho Virgilem licentia pene maritali animadversam, absque sua conjunctione in utero habentem; idque eum omnino in modum, quo utitur contra hæreticos Hieronymus: « Homines isti, isti Scripturarum depravatores, ait, poenitentiam non faciunt, antequam moriantur. » Qua emphasi dicere non intendit hæreticos post mortem primum poenitentiam amplexuros: *In inferno enim quis confitebitur Deo* (Psal. vi, 6)? sed illud tacet, quod est certum, illudque dicit, quod est dubium. Ita Matthæus quoque cum certum tenuerit, non esse Virginem a Josepho post editum Salvatorem contactam, siquidem nullum alium præter Christum Virgo filium habuit, tacet illud, nec de eo tanquam de certo dubium movet; interea tamen probare, docereque cupiens, etiam ante conceptum, ante partum Salvatoris Mariam a Josepho libatam non fuisse, non Josephi, sed Spiritus sancti opus esse, quod claudabant intemerata Virginis viscera, dicit, totique mundo testatum facit: *Inventa est in utero habens, antequam convenirent non ex Josepho, sed de Spiritu sancto.*

Ita ferme particula *antequam* a sanicribus atque prudentioribus accipi solet: dum verbum *convenirent*, etiam alio, quam usurpent hæretici; sensu, acceptant, docentque *convenire* hic loci idem esse, atque *cohabitare*, non congrredi, vel copulari; voluisse proinde evangelistam dicere, innotuisse Josepho gravidam esse Virginem, antequam in suam eam domum traderet, antequam ad cohabitandum ambo convenirent, eum prope in modum, quo Apostolus dixit: *Cum convenitis, unusquisque vestrum Psalmum habet* (I Cor. xiv, 26). Et hæc certe sententia angelicæ adhæret monitioni: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam*, qua jubetur anxius ob jam gravidam sponsam suam Josephus *accipere*, id est *ducere* Virginem in domum suam, ei cohabitare, inservire, obsequiis suis præsto illi esse; id quod inde claret, quod bonus iste Josephus Virginem jam habuerit sponsam; jam pacta cum ea matrimonii absolverit, jam igitur conjugem habuerit, sed necdum in suam domum conduxerit.

284 Fidem toti huic mysterio addit cœlestis Sponsus: *Fons*, inquit, *signatus*, *Soror mea*, *Sponsa* (Cant. iv, 12). In fonte videlicet aquæ sunt, nulla etiam humana manu inductæ; in Maria Christus est, aqua saluberrima omnem satians sitien-

tem, at nullo immissus in eam mortali semine: fons signatus ut sit, potentiam tamen Deus habet implendi illius; Maria virgo ut fuerit, potuit tamen viscera illius implere Deus, opera sancti Spiritus.

II. — Maria, virgo in partu.

Christus Dominus in terris visus, et cum hominibus conversatus, quatuor corporis gloriosi dotes *per modum transeuntis* mortalium oculis exhibuit, nec sine admirandis effectibus: agilitatem, cum incescit super aquas; claritatem in transfiguratione, cum facie solis instar resplenduit; impassibilitatem, dum fuit in Eucharistia ultimæ cœnæ, et primæ Missæ; subtilitatem denique cum exiit in hunc mundum clauso virginali utero, Matre nec dolorem aliquem, nec laborem in pariendo sentiente. Eam ob rem satis non habuit divinus vates dixisse: *Ecce Virgo concipiet*, sed addidit quoque, *et pariet Filium.*

Hinc est, quod integrum sit dicere Virgini gloriøsæ: *Ego quasi Libanus non incisus odorem evaporavi.* (Eccli. xxiv, 21.) Tanquam diceret: Ego candida, nivea, pura tota (hoc enim Libanus significat), non incisa, sine læsione claustrî virginei, *odorem evaporavi*, partum edidi omni odore suaviorem. Et bene *evaporavit*, bene *odorem*; quando utrumque hoc integritatem Virginis luculenter astruit. Enimvero quid est *evaporare*, aliud quam expirationes emittere absque emittentis damno, ceu in terra videmus, et aere? Et quomodo erumpit ex pomo, unguento, balsamo, rosa, lilio odor, nisi citra lillii, rosæ, balsami detrimentum? Ita prorsus exiit e Virgine divinitatis balsamum; ita evaporavit intemerata Mater æstum, halitumque divini cordis e visceribus suis, nihil passa damni, nihil decessus integritatis suæ: *Sicut Libanus non incisus evaporavit odorem.*

Acceperunt lumen huius intemeratæ maternitatis nonnulli etiam gentilium recitantibus divis Antonino, et Thoma Aquinate, quorum **285** ille scribit repertum fuisse ante Domini in terras adventum clauso tumulto lapidem demortui cuiusdam capiti suppositum, ista cum inscriptione: *Christus nascetur de Virgine Maria, et credo in evan.* O sol, iterum me videbis Constantini et Irenes temporibus. Factumque est ita; nam imperante Constantino Irenes filio tumultus iste fortuito apertus et mortuum illum prodidit, et insculptam lapidi fatidicam scripturam.

Patuit Hebræis quoque mysterium istud, quamvis id aut fraudulenter dissimulantibus, aut callide supprimentibus, et obstinate pernegantibus. Narrat videlicet Petrus de Lesuandaria (iv part. q. 16), rabbinum quempiam Theodosium, imperatore Justiniano, virginitatem maternitatemque Virginis nostræ hac ratione astruxisse; solium nimirum dicere, usitatum fuisse antiquæ legi viginti duos sacerdotes, juxta totidem alphabeti Hebræici litteras ad templi Salomonici ministerium destinare, eorumque no-

mina, cognomina, parentes certo cuipiam libro insigere; unus eorum, si decessisset, alium ab eis suffectum simili, et hac omnino methodo, atque inscriptione: *Kalendis Septemb. decessit Isaac Benjamin, Abrahæ, Saræque filius; subrogatus est in locum ejus Samuel Ezechiel, Salomonis, ac Bethsabeæ filius.* Accidisse porro, ut Christo Domino regnum Dei per Galilæam præconizante mortuus fuerit unus sacerdotum illorum alphabeticorum, atque in locum illius ipse hic Dominus noster, hisce encomiis libro illi, et Catalogo doctorum inscriptus: *Die tali, talis sacerdos decessit, filius talis, et talis, in ejus locum omnibus suffragiis subrogatus est sacerdos Jesus, Filius Dei vivi et Mariæ Virginis.* Librum porro istum destructo illo famoso templo cura principis sacerdotum asservatum esse, et servari etiamnum Tiberiade, non omnibus periunde Hebræis notum, sed primoribus illorum duntaxat. Hæc narrasse apellam illum cum aliis adhuc circumstantiis, certe parum verosimilibus, et minus adhuc demissioni, taciturnitati, ac honestati tantæ Virginis honorificis, quæ visa mihi sunt in transpositione tacenda, atque prætereunda, quamvis auctor libri hujus etiam Judaicæ hujus relationis testem afferat Bartholomæum Cassaneum, **286** in *Catal. glor. mund.* part. iv, tom. VI, velitque ex Josepho Hebræo in Historia destructionis Hierosolymitanæ, Christum Dominum inter alios illos cæcos, invidosque sacerdotes sacrificasse in templo: et conspirare isthæc cum Evangelio Lucæ (cap. iv), ubi dicatur Christus intrasse synagogam, oblatoque libro illud Isaïæ prælegisse, *Spiritus Domini super me, evangelizare pauperibus misit me, quod permissum ipsi a curiosis, et quodvis dubium religioni ducentibus illis sacerdotibus non fuisset, nisi ex illorum numero sacerdos ipse quoque fuisset.* Quin et imploratum illud eorumdem sacerdotum, post Christi Domini funestam, atque salutare mundo flagitioso mortem a nefario præside mandatum: *Jube custodiri sepulcrum usque in tertium diem, ne forte veniant discipuli ejus, et furentur eum, et dicant plebi: Surrexit a mortuis; et erit novissimus error pejor priore (Matth. xxvii, 63, 64);* hoc ipsum, inquam, tam anxie extortum nefandi judicis mandatum existimat auctor, eo collimasse, voluisseque timidos sacerdotes significare, si persuadeatur plebi Christum hunc a mortuis surrexisse, majus id fore absurdum, erratumque illo, quo fuisset hic mortuus a se in Catalogum alphabeticorum sacerdotum immissus. Ita ingeniosus auctor, qui istud quoque intemeratæ virginitatis Domine nostræ adnectit argumentum. Zachariam, ait, magni Joannis parentem hanc veritatem sanguine suo firmasse; nam Origenem, verba illa Christi Domini tractantem: *Ut veniat super nos omnis sanguis justus, qui effusus est a sanguine Abel, usque ad sanguinem Zachariæ (Matth. xxiii, 35),* docere, fuisse Hebræis in templo illo suo locum separatam, in quo solis lieuerit orare et stare virginibus, viduis conjugibusque ab

eo perpetuum, ac prorsum proscriptis; cæterum ivisse semel Virginem nostram pro more suo in templum, locumque illum virginum occupasse; id animadvertentes sacerdotes, quibus notum erat, natum esse adeunti Filium, repulisse intrantem; Zachariam porro defendisse Virginem, annisumque esse ut ingredi permitteretur, quando ipsa vera esset, et intacta Virgo edito licet Filio; at obstisse cæteros modumque naturæ oclamantes obruncasse resistantem *inter templum 287 et altare;* atque ita etiam sentire magnum Basilium, hom. 25. Certane sint ista, lector arbitrabitur, dum uni occurrimus dubio.

Eximii sunt Ecclesiæ Patres, qui scribant, apertum esse a Christo Matris uterum. Ita D. Epiphanius (hæres. 78): «Hic est, inquit, qui vere aperuit uterum Matris;» non abluens admodum a verbis legis: *Omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur (Exod. xiii; Luc. ii, 23).* Istud cur ita? Ut vere credantur reclusa esse virginitatis claustra? Minime vero. Nimirum ilibatissimum, integerrimum, illacissimum semper fuit in Virgine nostra pudoris signaculum. At duabus id de causis est a Patribus quibusdam assertum. In primis ut pateat tantæ Virginis fecunditas: siquidem ut in Scriptura *vulvam claudere* sterilitatem feminæ adsignificat; ita *aperire vulvam* fecunditatem importat. Deinde non dicere sancti volunt vere apertum fuisse Virginis uterum, sed effectum exprimere egressus divinæ Proles ex utero; qui est idem in Virgine, qui cæteris est in matribus, aperto earumdem utero; nimirum ita vere prodiit inviolato virginitatis signo e Virgine Deus-Homo, uti prodeunt ex aliis matribus proles aliæ dirupto earumdem utero. Et iste loquendi modus a Scriptura non est sane alienus. Matthæi cap. iii dicitur: *Ecce aperti sunt cæli, et vidit Spiritum descendantem, sicut columbam:* cælos vere hoc loco apertos esse minime necessarium est, quo penetrare posset supremus divinitatis Spiritus; sed aperti esse referuntur, quod iste sanctissimus Spiritus ita expedite se ostendit, ac si vere dirupti descensuro cæli loco cessissent. Ita et magnus quoque protomartyr Stephanus *vidit cælos apertos (Act. vii, 55),* non quod continuum suum cæli ruperint, sed quod in cælis Christum ita clare aspexerit, veluti vere reductæ fuissent cælorum cortinæ. Infert ad ista virginitatis patronus Hieronymus (*Contra Pelag.*, lib. ii): «Solutus Christus clausas portas vulvæ virginalis aperuit, quæ tamen clausæ jugiter permanserunt.» Manet igitur Virgo nostra *Mater intemerata*, cui etiam in Symbolo contestamur: *Conceptus est Jesus noster de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.*

III. — Maria, virgo post partum.

Quia et partu edito Virgo nostra permansit virgo, dixit **288** accommode divinus vates: *Erit clausa Principi, ut ne pateret amplius virginalis hæc Porta cuiquam alteri, egresso per illam Principe. Solemnis*

id miraculo demonstravit Ægydius Francisci Minorum maximi filius Dubitatio cuiusdam Prædicatorum alumno, quod refert Surius in Vita sancti istius viri. Ille firmando in tam certâ veritate theologo arrepto baculo terram percussit : *Virgo*, inquit, *ante partum*; eoque dicto nitidissimum ex humo lilium prosiit; repetivit ictum Ægydius, et, *Virgo*, dixit, *in partu*, rursumque aliud repente lilium exstitit; tertio terram quatens : *Virgo*, aiebat, *post partum*, moxque tertium lilium momento prorupit; clare sane et inusitato tam almæ integritatis testimonio; cui asserendo magnus Epiphanius scripsit : « Quis unquam, aut quo sæculo ausus est proferre Mariæ nomen, et interrogatus non statim intulit, Virginis vocem? Ex ipsis enim nominibus etiam virtutis signa elucunt. »

At audio oblatrantem Helvidium dixisse Evangelium : *Non cognoscebat eam, donec peperit Filium* (Matth. 1, 25); sequi igitur, soluto partu cognitam a Josepho Virginem. Blasphemiam! cui magnus occurrat Basilus, de humana Christi generatione ita philosophatus (hom. 25) : « Maria dispensatione divina matrimonio juncta fuit Josepho, ut iste custos esset famæ, et virginitatis illius; non ut hæc filios procrearet. » Certe dum evangelista vocatur *donec*, nullo modo innuere cogitat, cognitam esse post editum partum sanctissimam Virginem; sed in eo est solum, ut creaturæ universæ faciat testatum, nihil fuisse commercii sensualis Josepho cum Virgine ante enixum partum; ostenderetque nihil intervenisse humanæ operæ in Incarnatione Filii Dei; quo loco non illico propterea liceat subnectere, partu absoluto inchoasse, durasseque commercium; sicut nec inferri planum sit, sessurum duntaxat Dominum Domini Davidis ad dexteram æterni Patris, *donec* iste ponat inimicos istius Domini scabellum pedum illius; non fuisse reversum a Noëmo ex arca dimissum corvum, *donec siccarentur aquæ*; quibus exsiccatis, tum demum regressus sit in arcam corvus. Ista quis ita credat? Voluit docere Scriptura fuisse corvum, si unquam reverti in arcam voluisset, tunc maxime **289** reversurum, dum aquæ terram operuerant; aquis enim absorptis quid opus fuerat reverti? At quoniam non rediit durantibus aquis, expectandum Noëmo nunquam fuit, eum regressurum siccatis mersisque aquis. Quare dum negat Scriptura, reversam esse in arcam voluerem istam aquis etiam tumebantibus, affirmat nullo modo, eam revolasse sublati et extincti aquis; quia tacite firmat omnino illam, dum non rediit, eum redire fuisse opportunum, nequaquam esse reversam, dum reverti nihil attinuerat amplius. Quod de reditu in arcam corvi, hoc Scriptura de commercio tradit Josephi; qui *non cognoscebat desponsatam sibi Virginem, donec peperit Jesum*, id est, dum non cognoverat eam eo tempore, quo id factum esse mundus arbitrari potuerat, videns gravidam virginem, multo minus id fecerat, posteaquam Jesum Virgo

pepererat. Accidit proinde Josepho, quod contigisse regiæ Micholi eadem recitat Scriptura sacra : *Michol filiæ Saul*, inquit, *non est natus filius usque in diem mortis suæ* (II Reg. vi, 25); ubi rursus, quemadmodum negat durante vita filium e Michole natum, ita minime importat, post mortem primum matrem factam esse Micholem.

Cæterum si Josephus castissimus non cognovit Virginem suam ante partum, fidem præbens archangeli verbis, credensque solidissimè Virginem honestissimam plenam esse et gravidam e Spiritu sancto, atque eam ob rem reverenter æque ac libenter a tanta sese Matre, sua licet sponsa, continens, quis credat, quis dicere ausit eum matrimoniali in sponsam jure usum, posteaquam probata effectum ipso vidit angeli oracula; posteaquam editum vidit infantulum, nemini mortalium similem, Divinitatem ipso vultu prodentem, nive candidiorem, rosa teneriorem, ambrosia dulciorem, sole splendidiorem, cælis optatiorem; posteaquam angelorum vidit myriades puello e superis accurrentes, eunus accimentes, pacem e cælis hominibus apportantes; gloriam excelsissimam consonantes; posteaquam et stellam novissimam vidit, quæ principes Eos ingentibus thesauris opulentos ad panniculos vagientis procubuos fecit; posteaquam **290** Simeonem, senem annosum, probatum, coronatum in amplexibus, in osculis Pueruli lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis Israel e sua conjugè prognatum esse, contestari, dulcique carmine illacrymari et vidit, et audivit; posteaquam alia ingentia prodigia circa et natum e sua Virgine Filiolum, et ipsam suam suavissimam, castissimamque Conjugem vidit? Quis, inquam, post hæc omnia somnare ausit, hominem castissimum sensualia meditatam, nedum aggressum? Porta hæc, ista Virgo debuerat esse *clausa Principi*.

Verum demus, Josephum Virginem sponsam *non cognovisse, donec peperit Filium*. At latet hic mysterium; nimirum quandiu divina Virgo Verbum Patris suis clauderat visceribus, tantis in vultu radiabat fulgoribus; tam venusta, tam serena, tam superangelica, tam prope divina fuit facie; tot nitidissimos ejaculabatur splendores, ac veluti fulgura, ut bonus eam Josephus intueri nequaquam potuerit, *cognoscere* ex aspectu prorsus nequiverit, *donec peperit Filium*, donec Divinitatis fulgetram umbra sancti Spiritus conceptam cæco effudit mundo. Angelici Thomæ hæc mens est, et doctrina, ita scribentis (in part., q. 28, art. 5) : « Quidam hoc : *Non cognoscebat eam, donec peperit Filium*, referunt ad notitiam visus. Sicut enim Moysis cum Deo colloquentis glorificata est facies, ut non possent in eum intendere filii Israel, sic Maria claritate virtutis Altissimi obumbrata, cognosci non poterat a Josepho, donec pareret; post partum autem a Josepho agnita fuit specie faciei, non tactu libidinis. » Hactenus Angelicus magister, qui in

Commentariis ad Evangelium Matthæi addit, satis probabilem esse istam opinionem; rursum usus Moyses exemplo, et profatus : « Si Moyses ex consortio Verbi hoc habuit; multo magis beata Virgo, quæ portavit Deum in utero, habuit tantam claritatem in facie, quod Joseph non cognoscebat eam. »

A iam adnectit etiam sanctus Epiphanius sententiam, atque evangelistam scribentem, *non esse cognitam a Josepho Virginem, donec peperit*, exaudiendum de dignitate Virginis, non de cognitione personæ; videlicet capere optimus homo (et merito) non poterat, fieri qui posset, ut creatura simplex, mulier præsertim, elevari ad **291** veram, et naturalem Dei maternitatem, ad attinentiam et conjunctionem supremæ Trinitatis posset, donec humanatum vidit suis oculis Deum, donec amplexus est ulnis divinum Mulieris partum, donec fateri libenter coactus est : Hæc mea Nympha, vera est Dei Mater. Paucula hæc sunt sancti Patris verba : « Non noverat (non cognoverat, donec Virgo peperit) quod tali gloria honorandus esset aliquis in terra, maxime mulier. »

At aliud hæretica fax dubium, an absurdum, obgannit : dicere evangelistam, Mariam prægnantem in stabulo Bethlemitico peperisse Filium suum *primogenitum*; clarum igitur esse, alios ab ea liberos esse genitos, quorum intuitu Christus sit primus. Contentiose, et pervaciiter, non ex vero. Non vult evangelista dicere, alios e Virgine post Christum liberos natos, sed nullos ante Christum; valetque hoc loco *Primogeniti* vocula *Unigeniti* significatum; siquidem fieri nequit, alium esse ante illum genitum, qui sit unigenitus. Et hoc nihil novi esse in Scriptura, manifestum est. Exod. iv Deus vocat populum suum primogenitum; cum unicus Deo fuerit, a quo agnitus cultusque sit. Eodem libro, cap. xii, describitur, percussos esse totius Ægypti primogenitos, quos inter quis neget, complures fuisse unigenitos? Rursus hoc ipso libro, cap. xiii, imperat Deus offerri et sacrari sibi primogenita; quis dicat, exclusa hic esse unigenita? Quid, quod et gentium Magister ipsum huius Virginis Filium *Primogenitum Dei* nominet (Hebr. i, 6) ! nunquid inferre inde licebit, alium esse in ipsa Divinitatis substantia præter Verbum Patri æterno Filium? Primogenitum evangelista Virginis partum vocat, quod antequam editus sit ex Matre, natus jam fuerit Dei Filius ab æterno ex Patre; unde non dixit, *Virgo peperit Filium primogenitum suum*, sed prius dixit *Filium suum*, ac postea *Primogenitum*, significare cupiens, Christum, etsi Filius sit Virginis, esse tamen Deum quoque, a Patre ante parturitionem Virginis genitum, ut Apostolus dicere merito habuerit : *Ipsæ est primogenitus omnis creaturæ* (Coloss. i, 15); rursumque : *Primogenitus in multis fratribus* (Rom. viii, 29).

At Scriptura Christi fratrum **292** meminit : *Dixerunt fratres ejus ad Jesum, etc.* (Joan. vii, 5) :

SUMMA AUREA DE B. V. MARIA. XIII.

quo sensu putabimus? Quod Mariæ fuerint soboles? quis Scripturæ locus id asserit? Fratres Christi alio dicuntur ex fonte; nempe triplex in Scriptura est fraternitas : *naturæ, affectus, cognationis*. *Naturæ*, ut in Abel et Cain, Jacobo et Esau; *affectus*, veluti Christus appellare dignatus est apostolos suos : *Ite, dicite fratribus meis* (Matth. xxviii, 10); *cognationis*, uti in Lotho et Abrahamo, qui patruelles ut fuerint, fratres tamen se consalutarunt : *Ne quæso sit iurgium inter me et te, fratres enim sumus* (Gen. xiii, 8); et tales fuere Christi fratres, agnati puta, et cognati illius, non uterini. Mansit igitur Virgo nostra, virgo ante partum, virgo in partu, virgo post partum; visceribus illius mundis nulloque unquam humano semine temeratis, editoque Filio, ut unigenito Patris, sic et unigenito Matris.

Et sane, quæ fuisset aut oblitio, aut ingratitude prudentissimæ Virginis, virginum omnium antesignæ, si post habitam in se Spiritus sancti operationem, post conservatam sibi divinitus a Deo Filio integritatem, contaminandam dedisset virginitatem suam; viscera sua, reclinatorium aureum, thronum eburneum, floridum lectulum optimi maximi Dei, nidum fecisset putidi homuncionis? Absit, absit hoc a Dei forma, a Nympha Dei, a promptuario sapientiæ, a scientia scientiarum sanctorum, a sigillo virginitalis, a sponsario immortalitatis! Bene, bene *Justus* ab ipso Evangelio declamatur continentissimus Joseph, qui contingere noluerit Sacrarium Spiritus sancti, « Concham quæ cœlitus conceperit ingentis pretii unionem, Christum (S. Joan. Damasc. orat. 1, *De nat. Virg.*). » Bene compositus, præpositusque sit a Doctore melleo, castissimo veteris legis Josepho, tactum heræ suæ abhorrenti; bene et optime ipsa quoque Virgo a sanctis Patribus audiatur : *Dux, Magistra, et Virgo virginum, Virgo primitiva, Virgo æterna, Virgo virginissima, Virgo incomparabilissima, Virgo singularissima, Virgo virum dedignata, Virgo angelis cœlorum purior, Virgo Deo digna*. Bene quoque et merito sancta illi accinat Ecclesia, et posteaquam celebravit eam, *Matrem purissimam, Matrem castissimam, Matrem inviolatam*, concinat ipsi gratulabunda ac gemebunda, **293** *Mater intemerata, ora pro nobis*.

SOLILOQUIUM.

Ringitur Judæus, fremdet hæreticus, o Virgo « Tonitruum, consternans inimicos (Hymn. Græc.), » te audiens Deum concepisse, ac peperisse absque hominis commercio, servata virginitate, inaudita fecunditate, Matrem intemeratam, Virginem puerperam. Ast ego postremus clientulorum ac servorum tuorum totis tibi visceribus meis istam aggratulor eminentiam; efferensque rerum omnium potentiam Dei mei, totis te præcordiis meis talem celeberrime et adoro; meorum mihi per te erratorum veniam spondens, si tenero corde invocem te : *Mater intemerata, ora pro me*.

Prodeat olim arida primi et summi sacerdotis Aaronis virga stupente mundo, quod non habebat antea; quando nec radicata in terra, nec inoculata stipiti, nec fecundata semine, nec succo animata flores edidit, ac maturos fructus, omni naturæ cursui contrarios. Et nilum videatur mihi, te virginum Virginem præter omnem naturæ stylum, manentem intemeratam, illasam, integerrimam, Matrem fieri secundam, ac sanctissimi Spiritus vi ac virtute æternum producere Filium? Dicat mihi incredulus Apella, quo qualive modo virga arida et sicca viruerit, fronderit, floruerit, in fructus exuberarit; et ego planum faciam illi, quomodo tu, «Mater Dei, digna digni, pulchra formosi, munda incorrupti, excelsa Altissimi, » conceperis virgo, et pepereris (Hug. de S. Victor. *De Assumpt.*). » Nequibit ille explicare conceptum virgæ absque recursum ad Dei rerum omnium potentiam; et ego mox cum eadem Dei immensa et incircumscripita potentia tuum explicabo partum, o Virgo. Veniat ille ad Ecclesiam nostram, et ordinem capiet tanti tamque admirandi mysterii. Non habuit tempus germinandi virga, tu tempus habuisti pariendi; protulit virga uno die quod non habuerat prius, tu novem exactis mensibus fructum edidisti primum et novissimum; virga cum miraculo, tu cum prodigiorum maximo.

Adumbravit mirum istud intemerate maternitatis encomium amans tui cœlestis Sponsus, cum te semel iterumque **294** hortum conclusum dixit: *Hortus conclusus es, Soror mea, Sponsa, hortus conclusus* (Cant. iv, 12). Hortus certe hortorum omnium amœnissimus, Hortus conclusus ante partum, Hortus conclusus post partum; Hortus alius longe præ Alcinoi Phæacis horto, ejus cadentibus primis pomis mox enata alia onerant ramos; tu equidem gratiarum adeo es munifica, adeo liberalis, ut erogata una, mox pares dispertere aliam, tuos etiam devotos ad accipiendum amplissime invitans: *Veniat dilectus meus, ais, in hortum suum, et comedat fructum pomorum suorum* (Cant. v, 1). Hortus alius præ fabulosis Hesperiarum hortis, quorum fangebantur arbores auro turgere; tu enim optimo flais paradisi auro: *Emissiones tuæ paradisi*. Alius longe hortus præ voluptuoso Adonidis horto, quippe odoriferis plenus ramosculis: *Cypri cum nardo; nardus et crocus, fistula et cinnamomum, cum universis lignis Libani, myrrha et aloë cum primis omnium unguentis* (Cant. iv, 13, 14) in te fragrant. Alius quoque hortus præ hortis Epicuri, in quibus suas aperuit profanus scholas; suam videlicet Sapientia Dei in te posuit exedram, e qua virtutum aperuit Christianarum arcana, ut mox philosophetur divine, quisquis tua frequentat limina; nempe tuis rursum tyronibus acclamas: *Transite ad me omnes, qui concupiscitis me; in me omnis gratia viæ et veritatis; in me omnis spes vitæ et virtutis* (Eccli.

xiv, 16). Hortus præterea alius præ Exquilinis Mæcenatis hortis, quos auræ atque voluptati captandæ frequentavit Octavianus Augustus. Tantæ enim tu es amœnitatis hortus, ut aribulet in te ad auram post meridiem supremus omnium Dominus, dicasque ex vero: *Descendit Dilectus meus in hortum suum, ad areolam aromatum, ut pascat in hortis, et lilia colligat* (Cant. vi, 1). Tu Hortus ille es, de quo Isaias vaticinabatur: *Eris quasi Hortus irriguus, cujus non deficient aquæ* (Isa. lviii, 11). Ille tu es Hortus, quem lautissimo omnium convivio instruxit Assurnus: *Et jussit præparari convivium in vestibulo Horti* (Esther i, 5). Tu te siquidem, Virgo amplissima, apparatus est cœca illa magna Agni eucharistici, quem, cum manducaverit omnis fidelium populus, tota Christiana panegyris, Agnus qui igne sancti Spiritus in te tostus est, integer perseverat, et vivus. Tu ille deliciarum es Hortus, de quo concionatus Ezechiel, **295** *Terra inculta, ait, facta est, ut hortus voluptatis* (Ezech. xxxvi, 35). Tu scilicet, Virgo intactissima, a nemine quamvis hominum consita, delictum tamen superi, medique orbis protulisti felix, suaveolens, integra. Quid aio?

Non es Hortus duntaxat, sed animatus totius suavitatis Paradisus. Fuit olim terrestris ille paradisus ipsa divina manu plantatus; tu modo singulari, et numero: «Opus es digitorum Dei.» (S. Bonav. in *Psalt.*) Fuit formatus paradisus ille tertio mundi nascentis die; tu non primo naturæ, nec secundo legis, sed tertio gratiæ die producta. Ille paradisus altior terra, cœlo fuit inferior; tu excelsior cæteris, «Solo existis inferior Deo (S. Epiph.).» Non fuit paradisus ille aquis diluvii oppressus; te cataclysmus originariæ tuis non alluit. Paradisi illius excubitor fuit angelus, te myriades ac legiones ambiverunt cœlestium spirituum. In paradisum illum positus est homo recens creatus, in te introductum Verbum ab æterno generatum. In paradiso illo lignum fuit vitæ, in te ipsa æterna vita. E paradiso illo flumen exit divisum in quatuor capita, terrarum universam irrigantia: ex te Deus Homo prodiit, qui in sapientialibus paginis: *Ego, inquit, quasi fluvius Dioryx exivi de Paradiso* (Eccli. xxiv, 41); quatuor Evangelii sui fluentis totam rigans impluensque Ecclesiam.

At parva sunt ista, «o Fons universo orbi medicinam afferens (S. Damascen. orat. 1, *De nativ. Virg.*),» major es paradiso, major illo meliorum voluptatum loco. Videlicet, si in paradiso illo ex latere Adami formata mulier est, carne in costæ locum ad monumentum ruinæ ac debilitatis nostræ suffecta; e tuis visceribus, o «Mulier mulierum optima (S. Cyrill. Hieros. orat. 1, *De Virg.*),» formatus est cœlestis homo, restitutor noster ac firmamentum. Ex illo paradiso pulsus est cum ignominia primus Adam; positus in te secundus decentissime. In illo paradiso fructum edidere planta juxta genus suum; tu tuum produxisti fructum su-

per genus tuum, Deum concipiendo et cum flore pariendo. In paradiso illo fructus exerevit, qui et videntes et omnes eorum posteros lethali toxico contexit; ex te fructus prodit toti mortalitati salutaris. In illo paradiso pomum non produxit arborem; tu vero Deum pariendo arborem edidisti, ipsa illius pomum. Fuit paradisus 296 ille pervius serpenti in postero matris Evæ; ast tu, o novelle Paradise, Paradise illaborate germinans, Paradise florentissime, Paradise immortalitatis! in frauditus serpentis evertendis, dissipandis, annihilandis, clausa fuisti semper cuivis tetro spiritui, imo cuicunque famo munditiei tuæ adversario. Mater enim ut sis, virgo es tamen; virgo ut permanseris, maternitatis tamen honore effulges; invocamus te igitur, *Mater intemerata, ora pro nobis*.

Jam nunc effari cum magno illo Moyse possum: *Vadam et videbo visionem hanc magnam* (Exod. iii, 5). Viderat rubum ardentem, nec deficientem, nihil a flamma ambustionis patientem. At quis rubus iste? quomodo ardet? quomodo perstat innocue in flammis? quomodo nihil persentiscit diminutionis? quomodo in cineres non emoritur? Mystera, sunt isthæc, sacramenta sunt, prodigia sunt. Tu, o Virgo mirabilissima, Rubus es iste. Intensa sunt venenatis rubi folia; tu inferno draconum inimicissima. Intactes est humanis manibus ob spinas rubus; tu nulli libata creatura. At quemadmodum spinæ illæ a flammis allambitæ, nec depastæ tamen sunt; ita tu Filium quidem tuum, ignem illum Paterni sinus peperisti, sed nihil passa læsionis in candore, nihil diminutionis in integritate tua. Arsit, igneus fuit rubus, et viridis permansit; tota tu ignita Deo, ignea fuisti, divinum ignem terris intulisti, nec esse virgo desivisti.

Ingens fuit miraculum illud, quod Elisai tempore exhibuit Deus: *Facite, aiebat, alveum torrentis hujus fossas, et fossas. Hæc enim dicit Dominus, Non videbitis ventum, neque pluviam: et alveus iste replebitur aquis, et bibetis vos, et familia vestra, et jumenta vestra* (IV Reg. iii, 16). Alveus iste, «Virgo fons fontis vivi (S. Petr. Dam. serm. 5, *De Nativ.*), » plenus aquarum miraculo exundantium tu es, quæ in humanatione Verbi Deo plena sine vento carnalis concupiscentiæ, sine imbre humani seminis, aquas fudisti salutaris gratiæ, unde biberunt et familie tuæ, justorum animæ, et jumenta peccatorum.

Lynigaturus evangelicus vates Isaias metaphoricis festivioribus Messie adventum, duabus usus est præ omnibus aliis, splendoris et lampadis: *Propter Sion non tacebo, inquit, et 297 propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor Justus ejus, et Salvator ejus ut lampas accendatur* (Isa. lxi, 1, 2). Virgo Sionis Filia, quis iste Sionis Justus? Is certe de quo Jeremias: *Hoc est, ait, nomen, quod vocabunt eum: Dominus Justus noster* (Jerem. xxiii, 6). Sed quomodo is splendor

est, nisi quia illuminare debebat omnem hominem venientem in hunc mundum (Joan. i, 9), illisque illustribus fieri, qui in tenebris sedebant, et in umbra mortis (Luc. i, 79)? Splendor certe serenissimus, qui adinstar solaris splendoris e sole citra corruptionem solaris corporis egressi, aerisque medium sine divisione ac damno aeris penetrantis, et per orbem universum sese diffundentis, ex te prodit nulla tui particula corrupta, nulla in te divisione relicta, illæsa tua integritate, et mundo nihilominus universo clarificato, salvato. Commode porro Hebræus hoc loco pro splendore fulmen ponit, *Donec egrediatur*, inquit, *sicut fulmen Justus meus*; nam quemadmodum fulmen vaginam implet ipsa ne minimum læsa (quando proprium est ipsi nihil illi læsionis inferre, a quo nihil patiatur repugnantia), ita divina illa fulgetra tua pervasit viscera, nullo virginitatis tuæ damno, nulla data læsione; enimvero nihil te intraturus reperit obsistentiæ, prona eras ingressuro: *Ecce, aiebas, ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*.

Usus eam in rem propheta fuit altera quoque lampadis similitudine: *Donec Salvator, ut lampas accendatur*. Nam veluti lampas appposito sibi igne flammam concipit, igne diminutionis nihil sustinente; ita Deus Filius tuus, ceu lampas fulgida, tuo se sanguine, tuæque carne vestivit nullo sui ipsius defectu, nullo tuo damno, nullo virginitatis tuæ maleficio.

Quare celebrans hanc tuam secundam virginitatem cœlestis Sponsus hæc intulit verba: *Juncturæ femorum tuorum sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis* (Cant. vii, 4). Veluit nempe alloquio isto tuam intelligi integritatem, quæ monilis instar collo juncti clausa sit, undique libulata sit. Legit proinde Hebræus juncturam loco, orbem et circulum, qui nisi clausi, tales esse non possunt. Sunt itaque juncturæ tuæ monile clausum; de quo magnus Ambrosius scripsit appensum olim tale cimetium collo triumphantis fuisse, ut et juncturas tuorum femorum 298 adverteremus esse unitas; esse nulli hominum temeratas læsasque, et te omnem tuæ virginitatis aperturam triumphasse. Id porro cum non nature, sed Dei fuerit opus, recte additur: *Quæ fabricata sunt manu artificis*; cœlestis nimirum Artifex te hoc fecundæ virginitatis dono beavit, ut femora generationis organa in te unita cernantur, sintque nihilosecius fecunda, clausa hodiæ ut gemmatum monile, Deo pervia, ut illibatissimæ Matris.

Etiā, o «Corona virginitatis (S. Cyrill. Alex.), » atque etiam veritatem istam et voce, et sanguine, et vita tuebor. Surgant in me Tartara, frendant hæretici; cum Isaiā tamen, *Non tacebo, nec quiescam*, intemeratam te voce alti sine celebrabo. Quanta, quanta cum voluptate, «Lilium immaculatum, rosam inaccessibilem generans (S. Epiph. *De laud. Virg.*), » linguam meam libabo honori tuo,

ut ea cordis animique mei interprete toti mundo eructem internum affectum meum; atque adeo vicario veluti choro, vocis et intentionis, ardoris et clamoris dilaudem atque devenerer te! Id quidem afflicta me, o Mater dulcedinis, quod quanto tu es purior, tanto sim ego immundior, peccator tuo refractarius Filio, pravaricator legis illius, indignus laudare te, tuæque e puritate meum deprehendens imperfectum et lutum. Tu servata virginitate tua tuum concepisti Filium uti sub corde, ita in corde; ego pessimis meis cogitationibus puritatem temèro uti cordis, ita et corporis. Tu Hortus es amœnus, at clausus et impervius; ego lustrum, desertumque omnibus inferni bestiis patulum. Tu deliciarum es Paradisus; ego miseriarum abyssus. In te divinus æstuat ignis, nec te amburit; in me concupiscentiæ furit ardor, meque consumit. In te splendor cœlestis effulget, et lampadem accendit divinam; in me tenebræ squalent, et fugit amor. O Mater miserorum! supplica tuo pro me Filio, ut miraculum instauret in me stilantis aquæ. Ora, ut virga gratiæ suæ meum percutiat pectus, fluantque undæ copiosissimæ piarum lacrymarum, quæ diluant imperfectum meum. Ecce cavas animæ fossas, ecce paratos cordis mei alveos, impleat eos Dominus meus aquis amarissimis doloris et contritionis. 239 Ilas ego meomet Marte elicere non queo; Dei opus est manu attaquæ, qui Matrem te fecit, et Virginem servavit. Impetra tu mihi gratiam istam, hunc tu mihi favorem obtine, ut quemadmodum tuus sum eroque perpetuum servus, ita tuo etiam sim munere æternum mundus ac purus. *Mater intemerata, ora pro me.*

MATER AMABILIS,

ORA PRO NOBIS.

Mariæ ob reverentiam Christi, propriam ob bonitatem et pulchritudinem amari digna est.

Dignissimus, quo creata omnia præcellit Virgo gloriosissima, ad Deum nexus: vivi bonitatis illius solidissimæ radii: angelici eminentissimæ ipsius pulchritudinis splendor: certa atque eximia ejus ad nos dilectionis munera, quibus et sumus usi olim, et utimur hodie, et uti speramus deinceps: instrumenta sunt, et argumenta clarissima, quæ illam Matrem deprædicant atque decantent, vere amabilem; auræ sunt catenæ, quibus ad diligendam eam, o quam suaviter! attrahimur; syllogismi sunt, quibus demonstrative convincimur ad peramandam ipsam.

Bethsabæ venustissima Israelis femina filium Davidi præ cæteris amatum Salomonem nuncupavit; sed cum suis tractatum manibus Nathan, ac dispectum attentius animadvertit Deo cordi esse, *Amabilem eum Domino appellavit, eo quod diligeret eum Dominus (II Reg. xii, 25).* Virgo gloriosissima variis eximisque hætenus celebrata est tibi ulis: Genitricis Dei, Virginis virginum, Matris Christi, Matris divini gratiæ, Purissimæ, Castissimæ, Inviolatæ, et Intemeratæ; at videns Ecclesia sancta, et admirans

in ea dona non naturalia, sed a supremo illi Numine nostri gratia ex amore excessivo collata, acclamat ipsi: *Mater amabilis*, eo quod diligat eam Dominus.

Et sane quis ausit ambigere, 300 plus Mariam cæteris omnibus creaturis Deo esse dilectam? Enimvero si Philosopho doctore « similitudo causa est amoris; » si Angelico theologo aiente: « Illi Deo sunt magis dilecti, qui plus habent de gratia; » si juxta Scripturæ sacræ characterem: *Neminem diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat (Sap. vii, 28)*; si *incorruptio et munditia* [ob quam Joannes vocabatur discipulus quem diligebat Jesus (Joan. xxi, 7)] *facit esse proximum Deo (Sap. vi, 20)*; si *mitas*, quæ fecit Moysen *dilectum Deo et hominibus (Eccli. xlv, 1)*, amatur a Deo; si *beneficium*, si *liberalem*, si *hilarem datorem diligit Deus (II Cor. ix, 7)*; si *demissio*, si *abjectio sui*, si *spontanea parvitas delictum est Dei*, qui et parvulos est amplexatus, et Benjamin fratrum suorum minimo titulum addidit: *Amantissimus Domini (Deut. xxxiii, 12)*; si *charitas est Deus, et qui in charitate manet, manet in Deo (I Joan. iv, 16)*: quo nodo non omnium dilectorum Deo dilectissimum sit Virgo una, unica, perfecta, electa? (Philipp. Abb. in *Cant. lib. vi.*) Quis equidem præ illa Deo similior bonitate, sapientia, scientia, pietate, ad miseros elementia, potentia, cæterisque perfectionibus Majestati divinæ propriis? Quis gratia amplior, major, altior, quæ appellatur Damasceno (orat. 3 *De Deip.*) « Mons qui collem omnem et montem, id est angelorum et hominum sublimitatem, » non maternitatis duntaxat eminentia, sed gratiæ etiam altitudine « exsuperat (in I Reg. cap. i); » sancto vero Gregorio nostro, « Mons, qui meritum verticem super omnes angelorum choros, usque ad solium Deitatis erexit, cujus etiam altitudo super omnes sanctos refulsit? » quis, inquam, gratia locupletior, cumulatior præ hac Virgine, de qua concionatum Os aureum (*De nativ. Virg.*): « Quid illa, ait, majus aut illustrius ullo unquam tempore inventum est, seu aliquando inveniri poterit? Quidnam illa sanctius? » Gratiam, sanctitatemque connexas esse, quis est qui nesciat? « Quidnam illa sanctius? Non prophete, non apostoli, non patriarchæ, non martyres, non angeli, non Throni, non Dominationes, non Cherubim, non Seraphim, non denique aliud quidpiam inter res creatas, visibiles aut invisibiles, majus aut excellentius inveniri potest. » Pathetice quoque purpuratus et sanctus noster Damianus (*De Assumpt. Virg.*): « Virgo inter animas sanctorum et angelorum supereminens choros, merita singulorum et omnium titulos antecedit. »

De sapientia quid tenebimus, de qua mellifluus Doctor (Serm. de verb. Apost.): Virgo hæc sapientissima « profundissimam divini sapientiæ, 301 ultra quam credi valeat, penetravit abyssum, ut quantum sine personali unione creature conditio patitur, luci illi inaccessibili videatur immersa. » Munditiæ Virginis appropriare quis ausit: « Quæ enim vel

angelica puritas virginitati illi audeat comparari, quæ digna fuit Spiritus sancti sacrarium fieri, et habitaculum Filii Dei? » (S. Bern. serm. 4 de *Assumpt.*) Mansuetudinem illius quis dimeticitur, quæ ut « Virgo fuit singularis, ita quoque inter, quin super, omnes mitis; quando nihil est in ea austerum, nihil asperum, nihil terribile; tota suavis est, tota benigna, tota pietatis et gratiæ, mansuetudinis et misericordiæ plenissima? » (*Ibid.*) Proh liberalitatem Virginis istius vere supremam! « Hæc omnibus omnia facta est, sapientibus et insipientibus copiosissima charitate debitorum se fecit; omnibus misericordiæ sinum aperit, ut de plenitudine ejus accipiant universi; captivus redemptionem, æger curationem, peccator veniam, justus gratiam, angelus lætitiæ, Dei Filius carnis substantiam, tota denique Trinitas gloriam. » (Id. *De verb. Apost.*) Demissionem illius quis capiet, quam describit Richardus a Sancto Laurentio (lib. iv *De laud. Virg.*): « Beata Virgo in tantum humilitate plena fuit, quod quanto magis a Deo, ab angelis et ab hominibus extollebatur, tanto magis a se ipsa dejiciebatur. Nam cum in humani generis tota universitate singulariter ad hoc eligeretur, ut fieret angelorum Domina, cælorum Regina, hominum Advocata, mundi Imperatrix, Creatoris Mater et Nutrix, tamen in tantum se deposuit et dejecit, ut se nihil aliud diceret, quam Dei Ancillam. » Divus quoque Bonaventura (*Specul. lect. 7*): « Quid terra humilior, quid utilior, quam et sub pedibus habemus omnes, et de qua nihilominus vitam fovemus? Unde enim victum et amictum, panem et vinum, lanam et linum et vitæ hujus necessaria habemus, nisi de terra? Quid ergo humilior, quid utilior terra? At similiter quid humilior, quid utilior Maria? Ipsa denique humilitate sua omnium est infima, plenitudine sua omnium utilissima. » Rursumque: « Si omnis humilis est quædam Dei vallis, juxta illud Isaïæ: *Omnis vallis exaltabitur*; quanto magis vallis fuit Maria, quæ tanta fuit humilitate profunda? Quid mirum, si ipsa fuit Vallis vallis, quæ fuit humillima humiliorum? » Panceis, at optime etiam Melleus Doctor (Serm. super *Signum magnum*): « Cum Maria, quanto major erat, humiliaret se non modo de omnibus, sed etiam præ omnibus, merito facta est novissima prima, quæ, prima cum esset omnium, omnium sese novissimam faciebat. » Altissime item Senensis concinator (serm. *De Concept.* art. 1, c. 5): « Gratia sanctificationis, quæ Virginem omni virtute replevit, sic **302** a principio mentem ejus in abyso humilitatis fundavit, quod sicut nulla post Filium Dei creatura tantum ascendit in gratiæ dignitatem, sic nec tantum descendit in abyssum humilitatis profundæ; nec insuper alicui puræ creaturæ in hoc sæculo datum est tantum degustare nihilum creaturæ, nec tantum se humiliare et annihilare sub volito Majestatis divinæ, sicut ipsi Virgini benedicte. »

Virtutum Reginam charitatem quantam putabi-

mus in hac sanctorum Regina? Scripsit de ea Paulæ et Eustochio Hieronymus: « Puto quod quidquid cordis est, quidquid mentis, quidquid virtutis humanæ (an non etiam angelicæ?), si totum adhibeas, non sufficiat ut cogitare valeas quanto indesinenter Virgo isthæc cremabatur ardore pii amoris; quantis movebatur repleta Spiritu sancto cælestium secretorum incitamentis; quia, etsi diligeret Deum ex toto corde, et ex tota anima, et ex tota virtute, novis tamen quotidie inflammabatur affectibus; tanto siquidem validius, quanto divinius illustrabatur intus visitationibus, quam totam repleverat Spiritus sancti gratia, quam totam incanduerat divinus amor; ita ut in ea nihil esset mundanus quod violaret affectus, sed ardor continuus, et ebrietas perflus amoris. » Divus Amadeus, Lauzanensis antistes (hom. 6, *De B. Virg.*): « Divinis, Virgo, ignita colloquiis, tota effecta es velut ignis, teque holocaustum Deo suavissimum obtulisti. O Phoenix aromatizans gratius cinnamomo et balsamo, et nardo suavius Regem in aspectu tuo delectans! Phoenix congregans omnes species, et igne circumfusa superessentiali, ut cælum cælorum, et cæli potestates angelicas mirifico repleas suavitatis incenso! Hoc incensum suavissimum est, hoc thymiana bene compositum procedit de thuribulo cordis Mariæ, et universa suaviter olentia excedit. » Novus sanctus Villanovanus (Cone. 2, *De Nat. Virg.*): « O cor virgineum amoris igne succensum! o sacra viscera, velut elibanus candentia, velut Seraphim ardentia! O sacrum pectus, quo ardore intus inflammaris! o tenerimum corpus, quomodo tanto calore non disrumperis! Quis tuos, o Virgo, cordis ardores, mentis excessus digno sufficiat explanare eloquio, aut comprehendere cogitatu? » Celsissime sanctus noster Hildephonsus (Serm. 1, *De Assumpt.*): « Hanc velut ignis ferrum, Spiritus sanctus totam decoxit, incanduit et ignivit, ita ut in ea Spiritus sancti flamma tantum videatur, nec sentiatur aliud, nisi tantum ignis amoris Dei. » Et denuo Senensis Encomiastes (*De exalt. Virg. in glor.* art. 2, cap. 1): « Tanta fuit dilectio qua Virgo beata etiam in vita præsentis dilexit Deum, quod omnes amores præsentis vitæ, præteriti, præsentis atque futuri, **303** respectu hujus, sunt quasi luna sub pedibus ejus. » Claudat chorum, Virginis commentariensis Anselmus noster (*De excell. Virg.* c. 4): « Superat ergo omnes omnino omnium rerum creatorum amores et dulcedines, magnitudo amoris istius Virginis in Filium suum, et dulcedinis immensitas, qua exultabat et liquefiebat anima ejus in Dominum Deum suum. »

Ista cum ita sese habeant; cum nulla sit omnino creaturarum omnium, sive in cælo, sive in terra, quæ similior sit quibusvis in perfectionibus supremæ Majestati divinæ; quæ majori eniteat gratia, altiori sit sapientia, teneriori sit munditia, dulciori sit clementia, promptiori sit beneficentia, profundiori sit demissione, ardentiori sit charitate præ-

Virgine ita : imo cum ista Virgo præ omnibus omnino creaturis, invisibilibus æque ac visibilibus, corporalibus et intellectualibus, supernis, infernis, absolutissime, simplicissime, singularissime similissima sit altissimo Numini, cum apertissime, luculentissime, evidentissime prima, summa, suprema sit in gratiæ statu : sapientissima sit, purissima sit, mitissima sit, munificentissima sit, humillima sit, amantissima sit omnium prorsus hominum et angelorum ; non sigillatim tantummodo, sed collective etiam, et in universum acceptorum : fieri quæ possit, ut non dilectissima, amicissima, penitissima sit Deo præ omnibus et quibusvis prorsum creaturis ?

Exemplo veritatem solemnissimam celebrabimus. Suum olim populum Deus ad sanctionum suarum observantiam firmaturus : *Si audieritis, ait, vocem meam, et custodieritis pactum meum, eritis mihi peculium de cunctis populis, mea est enim omnis terra (Exod. xix, 5).* Delicatis verba hæc propinant alii. Chaldaus vertit : *Eritis coram me dilecti præ omnibus* ; Pagninus : *Eritis thesaurus dilectus præ omnibus populis* ; Septuaginta scripserunt : *Eritis mihi populus peculiaris* ; Lyranus denique legit : *Eritis mihi amabilitas*. Res mira ! Toti erant Dei, cœu sunt hodieque eruntque in æternum et ultra, totius terræ thesauri, cœlum totum cum nobilissimis illis, splendidissimis, subtilissimis immaterialium intelligentiarum choris ; tota rerum universitas, cum omni mole ac plenitudine sua : cur ergo Israelæm terræ pugillam suum peculium, **304** præ omnibus dilectum, peculiarem, amabilitatem ipsam denominat ? Quid præ omnibus cæteris tantæ Majestatis thesauris insigne popellus iste ostendat ? Videor mihi respondentem audire Dominum, cujus est terræ et plenitudo ejus, adeo cordi sibi esse populum illum, qui late a se legis studiosus sit ; qui initorum cum sua Majestate pactorum memor tentorque sit, ut eum præ toto cætero mundo, præ omni quod movetur in terra, peculium suum, suam gazam, præ reliquis omnibus charis dilectum habeat, ut sua sit ipsa amabilitas. Hoc equidem amoris divini ad Virginem istam immensitatem adumbrat ; hoc dilectionis ad eam divine præ omnibus creatis eminentiam extollit. Nam si adeo dilectus Deo debuerat esse ter felix populus, qui vocem ejus auditurus, qui ipsius monitis atque præceptis pariturus erat : quænam debuit illa esse, cœu a tanta Majestate amore deamari Virgo, quæ non præcepta solum ac monita illius servaverat intemeratissime ; quæ non solum omnem implebat justitiam, non solum in omni sua vita, in omni vite suæ momento tota mente sua meditabatur justificationes illius castissimas, sed omnem quoque exhauriebat divine voluntatis nutum, et perpetuas assiduabat supererogationum victimas ; quænam, pio, debuit esse Deo Virgo isthæc ? Numquid præ omnibus totius mortalitatis reliquæ pretiis, præ omnibus supernarum etiam intelligentiarum thesauris, præ totius omnino creatæ universitatis divitiis ; num-

quid singularissimum illius peculium, dilecta eorum cœu præ omnibus, ipsa ipsius præ omnibus creaturarum mentiam amabilitatibus amabilitas ? Amabilitas certe, quæ totum, quantus est et esse potest ad ullam omnino creaturam divine immensitatis amor, exhibet.

Quærit magnus Ecclesiæ doctor Basilius (*De Virgini.*), cur Salvator noster, ille optimus maximus Deus-Homo in nostra apparens mortalitate, « cum in omnibus cæteris legi pristinæ paruerit : » (nam et circumcisionem admisit ; et templo cœu primitiæ materni uteri inferri, et turturibus aut columbis se redimi sustinuit ; et ad celebrandum Pascha aliasque festivitates obeundas Hierosolymis se stitit : verbo, legem **305** universam usque ad ultimum iota apicemque servavit) : « solus nuptias repudiavit ? » Ut seipse virginittatis celsissimæ exemplar daret ? At id in conjugio quoque servata Virginis integritate assecutus fuisset. Cur non nupsit igitur ? Num novam aliquam Virginem divitiis mortales omnes antecurrentem, sole, luna, sideribus splendidiorem ; odore, fragrantia omne balsamum exsuperantem ; omnibus gratiis et amoenitatibus comem ; forma, potentia, puritate ipsis angelis superiorem creare potuisset, sibi que sancto et intemerato matrimonii nexu unire ? Id eum, si visum ita fuisset, potuisse, quis ambigat ? At cur id neglexit ? cur *solas nuptias repudiavit* ? Meminisse oportet, nuptialem esse legem, ut conjugatus homo *dimittat patrem et matrem, et adhæreat uxori suæ* ; ut, licet nulla sit inter utrumque mutue sensualitatis usura, fiat tamen amoris dilectionisque partitio ; et cedat altera illius, eaque pars minor matri, altera majorque conjugi, sitque eam ob rem non tam amor ipse, quam vinculus matrimonio, ut Apostolos pronuntiavit, *Divisus (I Cor. vii, 35).* Id ne inter Dei Virginesque nostræ Filium, et ipsam Virginem, inter Deum, inquam, et hæc « *D. i. Nympham (Theophan. De Annunt.)*, » contingeret ; ne fieret Dei ad hæc « dilectarum dilectissimam (Rupert. l. iii, in *Cant.*) » amoris dilectionisque partitio, ut esset Virgo hæc tota ac sola divini cordis amabilitas ; ut emanaret in Matrem istam solam totus et indivisus supremæ Majestatis amor, *repudiavit solas* tantus tantæ Virginis Matrisque Filius *nuptias*. Vindicavit itaque sibi soli una hæc Dei columba, una formosa, una perfecta, una electa totum illum illius amorem, qui potest esse ad creaturam maximus.

Nec immerito, quando amor, veluti mutus est atque reciprocus, ita vincit se amando non patitur ; sed ut amator ipse ardentissime, ita vicissim ardentissime amat ; nempe quoniam Virgo divina non solum non otiabatur in amando, sed amabat Deum, quod nuperrime ex Patribus Ecclesiæ didicimus, quomodo nulla alia creatura, neque in cœlo, neque in terra, amabatur vicissim a Deo super omnes creaturas in cœlo et in terra. Certe amari se a Virgine præ omnibus cæteris creaturis, et super **306** omnia omnino creata, ipse fatetur Deus, cum, juxta celebratorum Patrum sententiam, accepit un-

amoris vulnus prodit ipse quoque, phrasi repetita congeminaans : *Vulnerasti cor meum, Soror mea, Sponsa, vulnerasti cor meum* (*Cant.* iv, 9); sen, ut significantius expressere Septuaginta : *Excordasti me; Vatabilis : Abstulisti cor mihi; Arabicus : Inflammasti cor meum*; D. Ambrosius : *Cepisti cor meum* : merissimæ passivi amoris emphases, quas connectit aplissime D. Gregorius Nyssenus : « Cor meum, » pro Deo loquens, « Virgo, eripuisti mihi, et in tuo corde conclusisti et captivasti. » Causam optamus vulneris hujus, hujus raptus, captivationis, vinculorum, flammarum, excordationis, eviscerationis istius? Ea est : Virgo fervidis-ima sic tota in Deum se erigebat, attollebat, effundebat, colliquabat, ut præter eum alia fastidians omnia, nihil aliud appeteret omnium; indeque cor ejus feriret, sauciaret, transfigeret altius omni alia creatura amante ac feriente.

Istum suum in Deum præter et super omnia cætera, quæ Deus non essent, amorem, Virgo etiam pandit, dum non secus atque ipsa sua cantat vulnera, ipsa suos ad Deum ardores æstusque exibrat atque peroptat : *Osculetur me osculo oris sui* (*Cant.* i, 4). Abundans fortasse oratio. Quid enim attinet deosculatoni osculum, osculo os adnectere? Num sat erat petere, *Osculetur me* is cujus ardeo amore, in quem æstus mei collinant? quid addere opus est *osculum*, quid *oris osculum*? Osculatus si fuisset is cujus expetebatur osculum, non fuisset utique absque osculo, absque ore osculatus. At nihil abundat prorsus in hoc suspirio. Virgo erat nostra, quæ os, quæ osculum, quæ exosculatorem optabat; Deus in quem ita ferebatur, cui purissimos suos deprimebat ardore. Hunc, hunc ipsa solum affectabat, mediam nullam æstimabat creaturam; alia, cæu aliena non admittebat oscula; ora nolebat prophetarum, per quæ sua Deus oscula hactenus dispensaverat. Origenis ista mens est, ita hoc Virginis votum elucidantis : « Quousque Sponsus meus (e sententia desiderantis loquitur) mittit oscula per Moysen, mittit oscula per prophetas? Ipsius ego cupio ora contingere; ipse veniat, ipse descendat, ipse osculum animæ meæ imprimat. » Aptius lacte et melle manans 307 Bernardus (Serm. 2, in *Cantic.*) : « Quo mihi hæc ora seminiverbia prophetarum? Ipse potius speciosus præ filiis hominum, ipse me osculetur osculo oris sui. Non audio jam Moysen, impeditoris siquidem linguae factus est mihi; Isaia; labia immunda sunt; Jeremias nescit loqui, quia puer est; et propheta omnes-lingues sunt; ipse, quem loquuntur, ipse loquatur mihi; ipse me osculetur osculo oris sui. Visiones et omnia non recipio; figuras et anigmata nolo; ipsas quoque angelicas fastidio species; quippe et ipsas longe superat Deus meus.... Non ergo alium sive angelum sive hominem, sed ipsum peto osculari me osculo oris sui. » Ita nihil osculorum, nihil suaviorum, nihil dalecedinum ex omni universo aspirabat Virgo, nihil admittebat; erigebat se super omne quod

creatum est, solumque suis caloribus Deum petebat, feriebat. Hinc merito amabatur ipsa quoque a Deo super omnia quæ emergerant ex nihilo; super omnia non solum omnium amantium hominum corda, sed angelorum quoque omnium millia; eratque illi vere præ omnibus *Amabilis*.

Verum alium item primæ hujus amabilitatis fontem habemus. Pronuntiatum est doctorum : « Non amatur, nisi bonum (S. Aug. *De Trinit.* lib. viii); siquidem ita comparatus est amor, ut certam quampiam connatam sibi habeat sympathiam, et complacentiam ad rem amatam, magnique æstimat, ac bonum, quidquid connaturale sibi est, ac proportionatum, ait Doctor Angelicus (in part., q. 27, art. 4) consentance doctrinæ Platonis et Aristotelis, ethnicorum quidem, at ethicorum principum. Hinc prophetarum serenissimus ad laudandum nos amandumque Deum inducturus, alia non utitur, quam bonitatis emphasi, atque : *Laudate Dominum, quoniam bonus* (*Psal.* cxxxiv, 3); *Confitemini Domino, quoniam bonus* (*Psal.* cxvii, 4). At in creaturis, quis melior Virgine nostra, quam salutat Chrysippus (*Orat. De Deip.*), « Radicem bonorum omnium; » Damascenus (*orat.* 1, *De Assumpt.*), « Officinam immenso-rum bonorum, omnem captum superantium? » Edixit quidem Dominus noster, Neminem bonum, nisi solum Deum (*Luc.* xviii, 19); verum id minime evacuat bonitatem Virginis; quando bonus est Deus naturaliter ac per essentiam, bona Virgo participative : bonus Deus ex se, bona Virgo per Deum : bonus Deus, quia bonus fecit omnes creaturas; bona Virgo, quia facta creatura bona a Deo : bonus Deus, quia comprehendit 308 omne bonum; bona Virgo, quia proxima summo bono : bonus Deus, quia mare est unde flumina profluunt omnium bonorum; bona Virgo, quia maximum, quæ e Deo manant, fluminum : bonus Deus, quia bonus absque nobis; bona Virgo, quia in Deo bona, cantans cum proavo suo : *Mihi adhærere Deo, bonum est* (*Psal.* lxxii, 28). Tanquam diceret : Inde ego bona sum, quod Deo me adjungo, quod unio me Deo. Et ecce junctam Deo fide, siquidem nuntio illius angelo credidit, quod creatum omnem excedit intellectum; junctam habe spe, cujus erat tota in cælis, beatitudinis suæ loco, conversatio; junctam mirare charitate, cujus arsit super omnes amantes incendiis; imo junctam Deo vide modo prorsus singulari, dum facta Dei Mater in identitatem cum eo transit unius ejusdemque nature, ex se assumptæ ac Deo unitæ; quando Augustino doctore, « Una est eademque Christi et Mariæ caro : » de quo purpuratus noster sanctusque Damiani (serm. *De Nat. Virg.*) : « Deus inest uni creature, id est, Mariæ Virgini identitate; quia idem est, quod illa; ubi taceat, et contremisceat omnis creatura, et vix audeat aspicere tantæ dignitatis et dignationis immensitatem. » — Ille, ait similiter divus noster Anselmus (*De excell. Virg.*, c. 3), erigat se intentio mentis humane; intendat et contempletur, videat et ad-

miretur, Unum Filium sibi consubstantialem, coæternum, omnipotentem, ex sua natura sine initio Deus Pater genuit, ... et hunc sibi tam unicum, quam dilectissimum, et in omnibus omnino æqualem, non passus est remanere solummodo suum, sed eundem ipsum voluit in rei veritate B. Mariæ esse unicum, et dilectissimum, ac naturalem Filium; nec ita, ut duo essent, unus videlicet Filius Dei, et alius filius sanctæ Mariæ; sed unus idemque qui Filius Dei, in una persona esset Filius sanctæ Mariæ Virginis, et qui Filius sanctæ Mariæ, unus et idem ipse esset in una persona Filius Dei. » Melleus quoque Bernardus (serm. super *Missus est*): « Cum Deus, inquit, sit cum omnibus sanctis, specialiter tamen cum Maria, cum qua utique tanta ei consensio fuit, ut illius non solum voluntatem, sed etiam carnem sibi conjungeret, ac sic de sua Virginisque substantia unum Christum efficeret, vel potius unus Christus fieret, qui etsi nec totus de Deo, nec totus de Virgine, totus tamen Dei, et totus Virginis esset, nec duo filii, sed unus duorum Filius. » Quid igitur Deo junctius, quid intimius Virgine, quid penitius præ omni reliqua creatura? Summo autem et optimo Bono **309** cum adeo unita sit, quis cæteris omnibus meliorem neget? Et si juxta bonitatis gradum, amoris sit gradus mensurandus, quis præ omnibus prorsus creatoris hanc Virginem, hanc identificatam cum Deo Matrem *Amabilem* non exclamet?

Ast aliam rursus supremæ istius amabilitatis radicem adeamus. Aristoteli Peripateticorum principi adagium fuit, « Pulchritudine, quavis epistola, magis commendari homines; » quod si verum sit, quis commendatior, quis amabilior Virgine nostra, ad quam orat sanctus noster Anselmus: « O Domina pulchra ad intuendum, amabilis ad contemplandum! » quæ sancto Gregorio Nazianzeno « inter pulcherrimas est prima; » sancto Joanni Damasceno: « Ornamentum generis humani, et universæ creaturæ decus; » Gregorio N. comediensi: « Pulchritudo pulcherrima pulchritudinis, et pulchrorum omnium summum ornamentum; » cui acclamat divus noster Tuitiensis: « O pulchritudo admirabilis, quam admiratur et collaudat pulcherrimus Auctor ipse pulchritudinis! » Miracula pulchritudinis Scriptura ipsa commemorat Saram Abrahami, Rebeccam Isaac, Rachelem Jacobi, Juditham Manassis, Estherem Artaxerxis, seu sponsas, seu conjuges, seu imperatrices; jungit his Diem, Cassiam, Cornustibium Hassæi principis; Bethsabæam, Davidis; Susannam Heleæ delicias, eisque æterna ponit venustatis absolutissimæ elogia. Sara, ait, erat *pulchra nimis*; Rebecca, *decora nimis*; Rachel, *venusto aspectu nimis*; Juditha *eleganti aspectu nimis*; Esther *pulchra nimis, et decora facie*; Dies, Cassia, Cornustibium *speciosæ præ mulieribus in universa terra*; Bethsabæa, *pulchra valde*; Susanna, *pulchra nimis*; at Pandora elegantiarum omnium Virgo nostra fuit, de qua Parisiensis Cancellarius peroravit

(Tract. 3, super *Magnific.*): « Pulchritudo Mariæ tam incredibili formositate refulgens inventa est, ut concupisceret ipse cælorum Rex speciem ejus; et de sublimi solio Deitatis descenderet ad infima mortalitatis nostræ, accipiens servi formam. Quanta etenim qualisque pulchritudo putanda est totius, quando in uno oculorum ejus dicit speciosus præ filiis hominum se corde vulneratum, et quod minus videtur, in uno crine colli illius? Denique primum nomen, quo legitur Maria per Sponsum in Canticis nominata, fuit: *O pulcherrima mulierum.* » Cedant igitur sacratæ illæ Nymphæ, « Statuæ isti a Deo **310** sculptæ, Radio huic Deitatis, isti Auroræ solius Solis claritati inferiori? » Stellæ erant illæ ad solis conspectum, argentum ad auri præsentiam, umbræ, caligines ad fulgorem lucis: super omnes igitur omnino commendatur amabilior Maria.

Consideret, cui libet, qualis sit Virginis corporea, qualis animæ facies; quæ exterior, quæ intima colorum Reginæ venustas; dona in ea naturæ attendat, dona gratiæ; peream, ni maximo cum stupore in verba cœlestis erumpat Sponsi: *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te.* Jam audivimus olim, neque potentiam, neque scientiam, neque voluntatem faciendi absolutam numeris omnibus pulchritudinem artificii istius miraculorum miraculi abfuisse; Deus quippe erat, qui formarat eam; cui sicut aderat agendi suprema potentia, sic et tota illi erat agendi voluntas, et veluti voluntas ita faciendi tota fuerat, sic erat et scientia infinita: *Elegit eam Deus, et præelegit eam.* Hanc igitur sibi Virginem proposuit scopum consummatissimæ picturæ suæ, suæque sculpturæ ultimam velut metam; dum mundum creavit, dum ornavit, stellisque depinxit cælum; dum lucem plena manu profudit; dum floribus, coloribus, odoribus telluris telam aspersit; in quam denique destinaverat istud divini sui ingenii artificium emittere; eum prope in modum (divinis humana licet si jungere rebus) quo Zeuxis omnium ferme Græcarum virginum nitores in unam Helenæ faciem contulit; quo David, filiusque illius Salomon in unam famosi illius templi fabricam tot auri, argenti ærisque talentorum millia ex omni Israele collegit; quo Deus ipse gemmarum auri que florem construendo uni suo sanctuario ex universo populi sui cœtu congeri imperavit.

Quanta purissimi illius corporis sit elegantia, e forma incomparabili Filii illius concijatur; quanto « natura est vis insita rebus similia ex similibus procreans, » ceu docuit physicorum princeps Aristoteles, qua stante sententia filius semper similis patri matrique nascitur, nisi vim aliquam natura patiat. At cum formosior nemo unquam fuerit Filio istius Virginis, quippe *Specioso forma præ filiis hominum*; cumque natura **311** in ejus conceptu non solum nullum passa sit impedimentum, sed a sancto Spiritu, agente perfectissimo, adjuncta ultra modum, debuit nasci similis Matri Filius; debuit proinde Mater, cum elegantius Filio nihil unquam fuerit,

esse pulcherrima omnium ; id quod intendisse videatur Nicephorus, qui compendio laudaturus symmetriam, ac decorem Filii, « Persimilis denique, ait, per omnia fuit divinæ et immaculatæ suæ Genitrici (*Hist. cap. ult.*). »

Quod si nascatur ex perfecto-optimoque qualitatum primarum temperamento venustas, quis pulchrior Virgine, quæ mistam habuit corporis adeo perfectam compositionem, ut nullum unquam morbum senserit Galatino teste ? Cui accedit illustrissimus Cajetanus (lib. vii, cap. 10, *De Spons. Virg.*), et ipsa sexta synodus, Act. ii.

Si forma e debita corporis statura, decora membrorum proportionem, et decenti colorum mistura exurgat, Maria quis pulchrior, quæ dotibus hisce naturæ adeo præcellerat, ut fuerit vere cunctis *amabilis* ? « Erat, inquit ex Epiphanio Nicephorus (lib. ii, cap. 23), statura medioeri ; quamvis sint, qui eam aliquantulum mediocrem excessisse dicant ; decenti libertate dicendi adversus homines usa est, sine risu, sine perturbatione, et sine iracundia maxime ; colore fuit triticum referente, capillo flavo, oculis acribus, subflavas et tanquam oleæ colore pupillas in eis habens ; supercilia ei erant inflexa, et decenter nigra ; nasus longior, labia florida, et verborum suavitate plena ; facies non rotunda et acuta, sed aliquanto longior, manus simul et digiti longiores..... et ut paucis dicam, in rebus ejus omnibus multa divinitus inerat gratia. »

Tanta est igitur Virginis istius venustas, ut eam describat cælestis Sponsus non absque ingenua velat propriæ suæ admirationis confessione, non sine stupore et congeminatione : *Ecce tu pulchra es*, ait, *amica mea* ; *ecce tu pulchra es*. Rursumque : *Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra es !* Mira verba, et tantæ pulchritudinis admirationem ut sapientia, ita et in audientibus excitantia : tum ob oratoris eminentiam, qui Deus est ; tum ob particulam *ecce*, mirandi quidpiam in Scriptura contestantem ; tum etiam ob voculam *quam*, excessum demonstrantem ; tum denique ob geminationem pulchritudinis, *pulchra es, pulchra es*. Facit Virginitas pulchritudo, ut **312** habeat se Deus illius instar, qui in picturam quampiam, aliamve rem, communem atque usitatam formam excedentem incidens, hæreat primum, altumque sileat ; postmodum vero elegantia victus exclamet et ingeminet : *Elegantiam, elegantiam !* Certe enim contuens divina Majestas incomparabilem Mariæ formam, eamque volens mundo notam, clamat et congeminat : *Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra es !* Semel nempe, iterumque pulchra, quia et Deo pulchra, et hominibus ; semel iterumque pulchra, quia et in triumphante Ecclesia pulchra, et militante ; semel iterumque pulchra, quia et pulchra ex gratia gratis data, et ex gratia gratum faciente ; semel iterumque pulchra, quia pulchra et virtutibus theologicis et moralibus ; semel iterumque pulchra et

lumine naturæ, et fidei lumine ; semel iterumque pulchra et ob virginitatem et ob maternitatem ; semel iterumque pulchra, quia pulchra pulchritudine nec impugnata, nec expugnata ; semel iterumque pulchra, quia pulchra et corpore et anima ; corpore pulchra ob justam partium symmetriam, colorumque nitorem ; anima pulchra ob virtutes et gratiam, quibus eminuerat. Quod si alterutra harum pulchritudinum spectabilis est seipsa, quid erunt unite ambæ in uno supposito ? Una sane ornabit alteram, eritque cur dicatur utrique :

Gratior est pulchro rutilans e corpore virtus.

Corporis pulchritudo pictura est aquea muro aspersa, pulchritudo animæ pictura oleata sindoni impressa ; illa pulchritudo corporis velum est artificio oppansum ; hæc animæ pulchritudo ipsum, quod latebat, artificium. Atque hoc dicere voluit cælestis Sponsus, cum post adgeminatam Sponsæ pulchritudinem, *Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra es !* prædicatamque exteriorem illius enitentem ex oculis pulchritudinem : *Oculi tui columbarum* ; de secretiori ejusdem pulchritudine adiecit : *Absque ea, quod intrinsecus latet* ; nempe sententia illius fuit : quanquam adeo præcellens sit oculorum, cæterarumque Virginis partium nitor atque elegantia, ut omnium omnino oculorum contuitum mereatur ac stuporem ; **313** esse tamen illam velum duntaxat et cortinam melioris animæ pulchritudinis ; hanc, hanc enimvero solidam esse totius decoris summam, hanc picturam esse illa cortina obductam, *que intrinsecus*, seu ut Hebræus legit, *intra velum latet*.

Cæterum de latenti ista pulchritudine cujusque etiam animæ scripsit magnus noster Gregorius, eam, cum ad divinum prototypum confecta sit, etiam « in puris suis naturalibus, » tantæ esse sublimitatis et eminentiæ, ut si arbitrari illam oculis nostris concessum foret, eam ceu Deam mox proni adoraremus. Consulto proinde illam nobis esse obnoptam, ne dementati illecebris illius stultescere cum apostaticis angelis auderemus. At animæ pulchritudinem ex gratia profluentem Chrysostomus ait (hom. 21, *Ad popul.*), ita esse nitidam claramque, ut nequeant solares radii tantum mundo splendorem lucemque aspergere, quanta fulgeat anima gratia perfusa. Vidit id olim Senensis virgo ; quæ cupida talem intueri animam, cum post longas orationes accedere templum cœlitus jussa, et contemplandis Servatoris nostri suppliciiis affixa, subito præsentem habuisset personam majestatis suprahumanæ, sole ipso pleno meridie micantiorum, procubuit illico Deum esse rata, eoque mox in adorationem se effusura. At id facere prohibita, cum rogavisset quænam tandem ea lux esset, audit : Ille ego Grassator sum, pro cujus tu salute tuas nuper preces et gemitus Deo obtulisti, qui ipso hoc momento flammis purgatorii solutus ad cœli delicias pergo, faturus illorum e numero

beatorum, qui *solecrist unum de minimis Dei præceptis*; hisque dictis cælum adivit: *O quam pulchra es, amica mea, intra velum!*

Hinc metiamur licet, quænam sit pulcherrima omnium Virginis pulchritudo: quæ fuit et naturæ donis, et gratia plena, ac superplena, præstititque immensum omni post Deum pulchritudine, Damasceno doctore maximam ponente: « Matris Dei et servorum Dei infinitum est discrimen. » O quam vere, quam vere *pulchra es intra velum!* Ita pulchra, ita decora, ita venusta ac superspeciosa, ut omnium oculatæ ora perorantium, omnes elingues faciat linguas, legatque merito **314** Græcus, *Quam pulchra es, amica mea, pulchritudine tua stuporem inducens atque silentium*; ubi Hebræus binam ponit pulchritudinem: *Pulchra es, pulchra es*. Divinum illum hieroscribam ex Areopago audite, qui cum faciem Virginis istius modestissimam semel contueri dignus fuisset, ipsi gentium magistro Paulo jurat, thura et ignem se acclamaturum fuisse, nisi unum esse duntaxat Deum ejus ore accepisset. Ista ejus sunt apud Uberrimum et Ferreolum de Maria Augusta verba: « Testor, qui aderat in Virgine, Deum, si tua divina doctrina non me docuisset, hanc verum Deum credidissem, quoniam nulla videri posset major gloria beatorum, quam felicitas illa, quam infelix nunc, tunc vero felicissimus degustavi (*De Vita*, lib. v, c. 6). » O elegantiarum elegantium!

Sed quia tanta est Græco istius Virginis formositas, ut *stuporem*, ceu modo audivimus, *inducat atque silentium*, ego quoque ad taciturnitatem me componam, et ad Ægyptiorum normam, crocodilus ero. Hi nimirum, Pierio Valeriano auctore, Deum ineffabilem esse declaraturi, istud efformabant animal hianti ore, quod ait Plinius lingua carere, atque ita mutum esse. Ero, inquam, crocodilus, et ad silentium adrepam, posita Apellis epigraphe: « Hic locus Helene; hic locus pulchritudinis Deiparæ, » quæ non solas tetius Græciæ, totius terræ, sed totius etiam creatæ universitatis pulchritudines antecellit, solamque postulat efformandæ suæ effigiei divini Apellis manum, omni creatæ manui inimitabilem; unde audiat merito præ omnibus pulchritudinibus: *Mater amabilis*.

At unum nihilosecius verbulam a hæcetero cegit ipse amabilis istius et Virginis et Matris ad nos homunciones amor. Amat enimvero nos amore adeo ardenti et excelso, ut excedat omnia a amantium tam hominum, quam angelorum amores. Docuit hierarchicus antistes Dionysius, esse amorem ardoremque angelorum ordinis superioris respectu amoris angelorum ordinis inferioris, veluti circumferentiam ad centrum; idque ea fortasse de causa, quod recipiat amor perfectionem gradumque suum a Dei propinquitate et cognitione. Cum porro angeli superioris ordinis majorem habeant cognitionis **315** divinæ præ angelis inferioris ordinis aptitudinem atque capacitatem, sint etiam Deo præ

illis propinquiores, sit ut magis etiam ardentiusque Deum ament angelis inferioris gradus. Quæ de angelis, eadem certa sunt de cæteris quoque mentibus beatis, eaque non solum in amore Deum complectente, sed nos etiam terræ verniculis contingente. At quis piorum dubitat celsiorem esse Virginem omnibus angelorum beatorumque ordinibus? quis ambigit eam eorum, quin hierarchiam facere separatam? eam proinde angelis omnibus, beatisque, uti superiorem, sic Deo propinquiores? Si porro major ad Deum propinquitas majorem facit Dei cognitionem, hæc majorem etiam uti cum primis ad Deum, sic ad proximum aut inferiorem deinceps parit dilectionem, quis non advertere sapiens debeat, magis homines a Virgine amari, quam amentur ab omnibus simul angelis atque beatis? Quis non fateri necesse habeat, esse amorem Virginis respectu amoris angelicæ beatorumque reipublicæ veluti circumferentiam ad centrum? Unde et gloriam merito habeat: *Cyrum cæli circumivi sola* (*Eccli.* xxiv, 8). Sed

Quid aio circumferentiam illius angelos esse complexam, ac beatos, si certum sit eam tantæ fuisse capacitatis, ut ipsum quoque illum « gremio suo contulerit, quem cæli capere non poterant? » Novius sane « requievisse in tabernaculo ipsius, qui creavit eam (*Ibid.* 12); » quod non quidem eo modo accipimus, veluti major esset ejus ad nos præ Deo amor; quod avertat ipse a nobis Deus opinari, quando notum est nobis, Deo eam non solum non superiorem, sed neque æqualem esse posse; sed quod majorem illi quam omnibus simul angelis beatisque ad nos amorem indiderit Deus, illamque hoc sit munere dignatus ut ipsa, et non angelus quispiam aut beatus, vellus esset Gedeonis, in quod solum ros deplueret divinæ gratiæ nobis communicandus; aquæ luctus esset paradisi, qui donorum celestium nobis diluvia effunderet; petra esset, quæ stupentibus populis gelidam protruderet humentandis nostris ariditatibus, sitique affectuum ac votorum nostrorum levande.

Finiamus. Gradus modusque **316** amoris atque amabilitatis est nullus, qui non emineat superlative in Maria. Amabiles sunt depressi, sua, inquam, ipsorum sponte dejecti nihili; eaque de causa Esther, quam interpretantur *Absconditam*, typus humilium fuit, qui latebras quarunt et abscondita; at dicitur de Esthere: *Fuit gratiosa et amabilis super omnes* (*Esther* ii, 15): Maria omni Esthere fuit humilior; nam, *Respexit*, ait, *humilitatem ancillæ suæ* (*Luc.* i, 48). Amabilis igitur præ omni Esthere. Amabiles simplices, quando de Jonatha, qui lingua nostra *Columbam* sonat, Scriptura effert, *Amabilis super amorem mulierum* (*II Reg.* i, 26): Maria simplicissima, cui acclamarat cælum, *Surge, propera, Columba mea* (*Cant.* ii, 16); igitur et amabilissima. Amabiles sapientes. N. m. sapiens, scripsit ipse Sapiens, *seipsum amabilem facit* (*Eccli.* xx, 13): Maria nemo sapientior, quæ sedes fuit

æternæ Sapientiæ. Est igitur Maria et ex nexu, quem ad Deum habet, et ex bonitate sua, suaque pulchritudine, et ex beneficiis quæ et fecit nobis, et facit, et est factura assidue, omni amabilitate amabilis, dignissimaque cui ceu filii acclamemus omnes, *Mater amabilis, ora pro nobis.*

SOLILOQUIUM.

Qui non amat te, *Virgo dilectissima dilectarum* (Rupert. lib. iii, in *Cant.*), aut non novit te, aut si te novit, parum habet reverentiæ ad Filium tuum, parum sollicitus est salutis suæ. Enimvero quis agnoscat te Matrem Salvatoris, adamatam super omnia, bonitate affluentem, ornatam pulchritudine, qui non rapiatur illico nitore tuo, ametque te cum amante te Deo, amante Filio tuo? Quis meminerit beneficiorum grandiam a te acceptorum, gratosque tibi futurus, tuo non confestim amore diffuset? Quis cogitet credatque Dispensatricem te esse cœlestium donorum, et non e vestigio effectibus affectibusque mille tuum sibi amorem amore suo demereri studeat? Ego certe fide illuminatus sancto, fixis ad hos titulos cordis mei oculis, te laudo, te extollo, te oro, te obsecro, *Mater amabilis, ora pro me.*

Verum est, o Mater omnium laude dignissima, non movetur voluntas nostra ad amandum quippiam, nisi cognitum prius et apprehensum, ut bonum; cæca enim cum sit, ductu intellectus a quo illuminetur, opus habet; **317** quod si vero objectum illi intellectum superans amandum sit, a fidei lumine illustrari oportet, quo adjuta, si objectum ut pulchrum bonumque apprehendat, si amore dignum, voluptate ad id libera se convertit, deliciatur in illo eique tantopere inhiat, ut non sit molestia, quam consequendo bono illi non superet. Fecit id cœlestis Sponsus Dilectam suam amore dignam intelligens. Ejus enim mox affectu languebat, nocte etiam concubia contemptis ingelantibus guttis ad fores illius advocabat, orabat, supplicabat, verbis illi exquisitis blandiebatur, inelamabat: *Aperi mihi, Soror mea, Sponsa, Amica mea, Columba mea, Immaculata mea; quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium* (*Cant.*, v, 2).

O Maria, cœlestis Sponsa, candida Columba, Virgo immaculata! docuerunt me divine Litteræ, sancti prophætæ, illustres Sibyllæ, fides sancta et viva, quantis emineas perfectionibus, quam sis Deo præ omnibus una, super omnes salutis nostræ in Matrem electa, omnibus benigna, omnibus pia; non potest igitur voluntas mea tantis luminibus adjuta toto suo affectu non ferri in te, ni velit fugere bonum suum, avertere se ab objecto suo, ingenta esse Deo suo. Ecce, o Virgo celeberrima in omnibus et per omnia; » ecce me præ foribus clementiæ tuæ; ecce me venerabunda voce tuam invocantem auxilium; tibi oro, et ad te, *Aperi mihi*, aperi ostiolum immanse gratiæ tuæ; admitte me per illud quanquam tam ingenui gratia indignum,

Aperi mihi, *Soror mea*, ejusdem ex Adamo sanguinis. Aperi mihi, *Sponsa spiritus mei*, tibi vinculo amoris purissimi astricti; *Columba mea* sine felle, præterita non discutens merita, imperfectum meum non considerans. Aperi mihi, *Immaculata mea*, pura, tota, tota digna, in quam projiciam omnem fiduciam meam. Aperi, quia mundi amorem medullitus ejuro, et cor meum soli recludo divino amor. Unde *caput meum plenum est cœlesti rore*, plenum cor meum penitissimo dolore; et *cincinnati cogitationum ac desideriorum meorum pleni guttis noctium*, pleni lacrymis peccatorum meorum in obscuro patratorum. Hisce veniam spero erratorum meorum; hisce dimicare cupio, et **318** debellare universa delicta mea; guttæ i tæ noctium, lacrymæ istæ scelorum meorum filia, arma mihi erunt contra omnia admissa mea; memini equidem Davidem quoque contra Saulem sese defensurum, Goliathi ense, ut apto ad conflictum subsidio, usum. Ea etiam ratione Goliathi armis, lacrymis inquam e peccato natis, Saulem perimam infernalem. Verum ut ipsæ hæ lacrymæ gratæ acceptæque cadant Deo meo, offerri illas per personam ipsi amabilem curabo, quando indignum me illius amore coram superis et inferis fateor. Quæ porro alia dignior ipsi, amabiliorque præter te, « Fornax inextinguibilis ignis divini, ex qua perhenigens Conditor ferventissimæ charitatis flammæ ejaculatur in nos (S. Method. in *Hypapant.*)? » Quæ charior ipsi, quæ gratior? Nemo certe creaturarum omnium; eamque ob rem placeat tibi, « Virgo secunda, secunda, miseriæ omnis expultrix (Fulbert. serm. 2, *De Nativ. Virg.*); » placeat tibi offerre lacrymas meas Filio tuo, et orare attente pro salute mea, *Mater amabilis.*

Commiscescantur poetæ, principem illorum in Parnassum quondam elapsu, tantum hausisse de Castallo fonte, ut præ exuberantia lassus, nimioque pressus onere pronus corruerit, sacro liquore largiter hinc inde e pectore illius diffuente; id conspiciat alios poeseos candidatos, mox inde pro suo quemque voto liquorem illum in vasa collegisse, indeque in celebres evasisse poetas: at cum uberius cæteris omnibus hausisset Virgilius Maro, solum illum omnibus reliquis factum esse superiorem. Fabule sunt isthæc. Veritas est, effudisse cœlestem Patrem liquorem prorsus divinum, Verbum æternum — *plenum gratiæ et veritatis, de cujus plenitudine omnes largissime, uberrime acceperunt* (Joan. i, 14, 16): apostoli doctrinam Evangelii, martyres fortitudinem, doctores sapientiam, confessores vigilantiam, virgines castimoniam, pastores constantiam, sacerdotes a noxis liberandi potentiam, alii alia charismata, omnes suam quisque gratiam. At tu, Virgo colendissima, Virgo virginitas plus cæteris omnino omnibus hausisti; sanctis omnibus largiorem accepisti e liquore illo divino portione; » gratia replesti vasculum cordis tui omnibus uberiori, quia omnibus creatoris propius te

319 admovisti ad effusum illum e cœlis, e pectore divino liquorem, Mater es enim Verbi illius; illo te replevit Spiritus sanctus, cum obumbravit tibi, cum viscera tua castissima urnam fecit auream ipsius. Scribit proinde de te divinus Dionysius (*De præcon. Virg.* l. 1, art. 8): « Palam est Christum sine mensura omnis gratiæ plenitudinem obtinuisse; at huic plenitudini gratiæque infinitæ Mariæ vehementer appropinquavit. » Unde si sancti reliqui vasa sunt gratiæ, tu flumen es plenissimum: *Flumen Dei repletum aquis* (*Psal.* lxxiv, 10). Nihil est splendoris, nihil pulchritudinis, nihil bonitatis, nihil gratiæ, nihil amabilitatis in omni pura creatura, quod non sit tibi præcelsenter donatum, infusumque a Filio tuo. Unde videntes filiæ Sion, animæ aio fidelium, adeo honorari colique a Deo tuo, ipsæ quoque conformantes se illi, debent te colere, debent æstimare, debent amare te. Reginam enim a Principe dilectam, quis non adoret? Si in tremendo illo iudicii die ipsæ adeo inanimes creaturæ signa dabunt conformationis suæ cum Deo vindicante, creaturæ rationales quomodo otia buntur in conformando se cum Deo te amante? Peritorum iudicio se permittant scientiarum artiumque rudiores; et ad gemmarum currit plebeius unionem habens, nec valorem illius callens: cur igitur nos homunculi dignitatis tuæ, o *Gratiæ Porta*, nescii, nec intellectum habentes, qui tuum possit valorem, tuas amabiles penetrare et cognoscere perfectiones; cur non permittamus nos Deo, cur ejus nos iudicio non attemperemus, cui perspecti sunt penitissime inestimabiles supremi tui pretii gradus? Illo igitur te super omnia æstimante, extollente, adamante, nos quoque amamus, extollimus, et post ipsum super omnia æstimamus te; et oramus insuper, Deum ut facias propitium culpis nostris. Ego cum primis peccatorum maximus, cum apparere non ausim in conspectu Filii tui, procumbo ad pedes tuos, et gemo, *Mater amabilis, ora pro me.*

Ingratus forem nimium; o clemens Clementia supremæ Bonitatis (S. Bonav. in *Psalt.*)! nimiumque crudelis mihi ipsi, si non amarem te, nisi ne commendarem tibi, meamque fiduciam firmarem in te. Enimvero quis suum non amat benefactorem? Non est animal **320** super terram, nec volucris in cœlo, aut piscis in aquæ elemento, qui gratitudinis signa non edant accepto beneficio. Verum quænam creaturarum majoribus præ te cumulavit me beneficiis, per quam natura mea deificata, et in tantum elevata est, ut per unionem, qua nostra divinæ juncta est naturæ, Deus dicatur homo, et homo dicatur Deus? beneficio nempe tam ingenti, tam excellenti, ut dixerit Augustinus (*De Trinit.* lib. iii, cap. 19): « In rebus per tempus ortis, illa summa et excellentissima gratia est, quod homo in unitate personæ conjunctus est Deo; » et Doctor Melchior (*De rer. propriet.*): « Idecirco Dei Filius ex clementia homo factus est, ut homo fieret Deus, qua clementia major reperiri non potest. » Nec id

mirum, quando Philosopho affirmante species inferior conjuncta superiori denominationem sortitur superioris; rivulus nempe in flumen elapsus, fluminis; flumen in mare excurrentis, maris; rustica Amaryllis regi nupta reginæ acquirit nomen. Natura certe humana te mediante Virgine hypostatice conjuncta Verbo, privilegio gaudet Divinitatis, diciturque per communicationem idiomatum Homo-Deus, et Deus-Homo. Sublimitas hæc est, et dignitas infinita, ob quam natura nostra amare te tenetur infinite, ut respondeat debito gratitudinis, qualigatur. Quia vero nulla est creatura, quæ actualiter infinite diligere te possit, debet tamen omnis adeo homo desiderare ita diligere te; eaque propter voluntate indefessa amare te omnibus diebus vitæ suæ, idque in gradu sibi ex omnibus suis viribus possibili. Istud, o Virgo, est debitum meum, quod nisi impleam, ingrator ero ad te omni Thesæo ab Ariadne e labyrintho educto; qui tuo sim adiutorio e cæco peccatorum meorum Mæandro in æternam libertatem, et tam divinam sublimitatem assertus.

Possum, o Virgo, mirari gratias a te mihi prodeuntes, et ex tua ad me clementia promanantes; at numerare eas non possum. Limpidissimus enim et clarissimus Fons es, e quo novæ identidem aquæ scaturiunt, neque scaturire unquam desinent; es namque plenissima semper, indeliens, inexhausta, arescens nunquam. Ego si id tacuero, dicent illud tot sanati infirmi, tot liberati **321** calamitosi, tot illuminati cæci, tot muti linguæ officio restituti, surdi ad aures reducti, mortui ab inferis revocati; clamabit id totus mundus, tuis hætenus beneficiis suffultus, sustentatus, servatus. Tu nova es Jahel, quæ caput Sisaræ infernalis ad terram affixisti; formosa Juditha, quæ gulam peccati confregisti; prudentissima Abigail, quæ fremebundum Davidem, Numen justissime nobis iratum, dulcorasti; benefica Bahuritis, quæ destinatus ad mortem mortales oppanso precum tuarum velamento in puteo dulcedinis tuæ celasti; sollicita Rebecca, quæ divinam nobis benedictionem arte ingeniosa comparasti; amabilis Rachel, quæ hydriam beneficentiæ tuæ Eliezeri et camelis, justis et injustis, effudisti; magnanima Esther, quæ sententiam mortis in homines edictam, forma tua, tuæque apud divinum Assueram gratia correxisti; ut merito jure omnes amoris, amicitiae, charitatis, gratitudinis, magnificentiae, extollentiæ, laudationis, gratiarum actionis, concentus, jubili, affectus in te unam post Deum confluant, te celebrent, te dilaudent, te cantent Matrem amabilem: O *Mater amabilis, ora pro me.*

Quin dicam, o Virgo gestans Lucem splendidissimam in ulnis (S. Epiph. serm. 1 *De Virg.*), intermittere non possum: *Omne animal diligere sibi simile* (*Eccli.* xiii, 19). Quemadmodum ipsæ adeo tigrides, ursi, leones, aliaque crudeliores bestiae na ura edoctæ feritate ad sibi similes abstinant, mutuoque vicissim amore utuntur; nec in inicitias

in vicem nutriunt, nisi a consecutione sui boni impediatur una per aliam; veluti et artifices inter homines odia calumniasque struunt sibi, cum unus alteri lucrum prævertit: tu, o Virgo altissima! similis es nobis humana conditione; tu bonum nostrum non solum non impedis nobis, sed id modis prorsus omnibus promotes; amas nos igitur, et nisi nos quoque amemus te, cum sis vere amabilis, leonibus, pardis, ursis, trigidibus crudeliores sumus, homines non sumus; qui tui similes simus, digni penitus non sumus. Nec impedire nos a tuo amore habet excellentia donorum tuorum, in quibus similes tibi esse haud possumus; ut quod ab originaria lue servata es, quod Dei **322** Mater es, quod Mater et Virgo es, et alia id genus. Nam diligit cantor pictorem, amat pictor doctorem, favet cytharædus philosopho, tametsi nullus horum alterius sit aut scientiæ aut artis gnarus; amant tamen se mutuo, quod similitudinem proportionalitatis habeant mutuam, quod qualitatem quilibet illorum habeat arti suæ convenientem. Ita, o Virgo charitate ignescens, quantumvis gratuitarum tuarum perfectionum nihil sit nobis, est tamen inter te ac devotum tuum proportionis similitudo; scilicet gaudet tuus devotus talibus te donis insignitam, adeo præcellenter a Deo sublimatam; non secus ac ipsi etiam angeli tibi in cælos elevata gratulabundi accinuere: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super Dilectum suum* (Cant. viii, 5)? Hi nempe quanquam gratias atque dona in te viderunt, nec sibi nec hominibus communia, moti tamen proportionis similitudine applauserunt tibi, collæti sunt, gratulati sunt: gaudebant, et collaudabant Dominum. Id et iustis accidit et devotis tuis; ut mirum non sit si interdum, imo si assidue desiderent faciem vultumque tuum; quemadmodum devotissimus ille tuus clericus, qui ut tuæ faciei aspectu frui vel semel mereretur, alterum oculorum suorum obtulit, votique damnatus, damnavit utrumque; effectus nimirum amoris, unio est, affectu saltem, ac desiderio, cum Dionysius dixit (*De div. nom. lib. iv*): « Amor est unitiva virtus. »

Hinc devoti tui tam te fortiter apprehendunt, ut in cordibus suis semper habeant te, suas in te delicias ponentes, et in te velut in seipsis viventes: inessionis enim (si dicere ita liceat) mater est amor, gentium Apostolo aiente: *Habeo vos in corde* (Philipp. i, 7).

Hinc insuper tot tui amantes rapiuntur extra se, cum extasin amor pariat; hinc præterea tot tui studiosi adeo vehementer tuum æmulantur ac zelant honorem, ut citra stomachum audire aut videre nihil possint tuæ contrarium excellentiæ; hinc denique amoris tuo tot suscipiuntur peregrinationes, dispensantur eleemosynæ, eriguntur altaria, struuntur templa, efformantur imagines, Luca tuo faciem præferente, qui tua delineanda **323** effigie satiari nunquam potuit, partesque mundi complures facie tua illustravit; quam optime et con-

sultissime omnia isthæc, « cum boni, quæcunque agant, propter amorem agant (S. Dionys. *loc. cit.*); » eumque tu Mater sis vere amabilissima.

O felices ac fortunatos devotos tuos, teque pertinentem amantes! eis enim tuo ades amore et hic in mundo, et alias in cælo. Testem invoco nobilem illam adolescentulam, septem tibi annis modo singulari devotam; quam cum videres assiduus gemitibus supplicantem ut tuum illi Filiolum ea forma ostenderes, qua illum dulcissima nativitatis nocte edidisti, spectabilem te illi insolenti lumine angelisque coronatam dedisti, et insinuato gremio ipsius, brachiisque Filiole tuo: Accipe, aiebas, delictum tuum; amplectere, dissuaviare, apprime tibi illud; fruire illo, ut libet. Ruit in thesaurum suum totis medullis suis filiola; dumque variis ignitisque dialogis verba miscuit: Amas me, divinus Pusio quesivit, filia? Etiam amo te, respondit nymphula. Et ille: Quantum amas me? Hæc: Plus quam corpus meum. Rursus ille: Quantum plus corpore tuo? Ista: Plus etiam corde meo. Denuo ille: Quantum præ coreulo tuo? Hæc: Nescio, inquit, suavium meum; ipsum id eloquatur cor meum. Eoque dicto mex ruptum est in partes cor illius flammæ, anima in cælos elapsa, superstiteque in diffractis cordis particulis aurata epigraphe: « Amo te, mi Jesu, plus quam me. »

Ingratissimus ergo Deo, tibi, parumque benignus sibi est, qui non amat te, gloriosissima Virgo; et ego, o « Gaudium commune mundi (S. Germ. *Orat. de Virg. Nat.*), » sisto me tibi, ardens intime amore tuo; fac me dignum ut videam Filium tuum Redemptorem meum, si non in hac lacrymarum valle, quod ambire non præsumo, saltem in supera terra viventium. O Mater amabilis, ora pro me.

324 MATER ADMIRABILIS,

ORA PRO NOBIS.

Maria admirabilis est Ecclesiæ militanti et triumphanti, hominibus et angelis.

Nobile sane artificium fuit Testamenti pristini arca; quæ et structa erat amplissimo sumptu, et mysteria continuerat magni omnino ponderis. Architectus fuerat ipse adeo summus Deus; adornabatur e nobilissimo regionis ligno, auro operiebatur purissimo, Ecclesiam prænotabat novi fœderis, sacramentorum ac munerum tam ingentium matrem. Ast mirabilius omnibus illis fuit propitiatorium, arcæ conditorium. Præterquam enim quod ex auro puro confectum fuerit, voluit insuper Deus ut ex utroque illius latere Cherubinus statueretur, cum actu admirationis uterque alterum aspectans, versaque ad ipsum propitiatorium facie: *Facies, ait ad Moysen Deus, propitiatorium de auro mundissimo; duos quoque Cherubim aureos ex utraque parte oraculi. Cherubinus sit in latere uno, et alter in altero. Utrumque latus propitiatorii tegant, expandentes alas, et operientes oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus in propitiatorium, quo ope-*

vienda est arca (Exod. xxv, 17-20). Ingens mysterium! Verisimile non est sculptos esse Cherubim illos admirativos ob solam materialem propitiatorii illius majestatem; sed credendum præterea, mysterium latere sub admiratione illa, seu solem sub nube, animam in corpore. Et en sacramentum. Portendit arca illa Ecclesiam a supremo Artifice, Salvatore nostro fabricatam, quæ commensurata e nobilissimis crucis lignis, contexta auro purissimo profusi sanguinis, delolata mariyam supplicis, custodita a summo r. i. divinæ Pontifice contineat justitiæ virgam, indulgentiarum manna, sanctionum tabulas. Hujus Propitiatorium gloriosa est Virgo, quæ sua arcam hanc, Ecclesiam aio, protectione includit, **325** fideles illius donis vestit, eosque auro mundissimo suæ pietatis ambit. Cherubini, qui aspectent eam, duæ sunt naturæ, angelica et humana, Ecclesia militans et triumphans. Hæ cum admiratione contuentur illam. Admirabilis est nempe, et stupore implet angelos et homines in cælo, in terra, in utraque Ecclesia; quarum militans assidue orat: *Mater admirabilis, ora pro nobis.*

Vere admirabilis militanti Ecclesiæ, de qua angeli testantur triumphantis: *Ascendit de deserto, sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ, et thuris, et universi pulveris pigmentarii* (Cant. iii, 16). Desertum hic mundus est. In deserto bestię sunt et latrones; in mundo feri et pessimi homines. In deserto retia venatores tendunt, et bruis insidiantur; in mundo dæmones animas aucupantur. In deserto rerum ad victum pertinentium penuria est; in mundo supernarum consolationum annona. In deserto humundis animantes vescuntur; in mundo voluptuosi cæno pascuntur. In deserto feris est corporis cura; in mundo nulla sceleratis animæ sollicitudo. In deserto ad hominis vocem diffugiunt bruta; in mundo aures ocludunt Deo projecta corda. Pericula sunt in deserto; mundus positus totus est in maligno. Hoc jam in deserto considerata Maria utriusque, *ascendit* maxima intuentium, ejus, inquam, progressum cogitantium, admirati one. In eo enim non perit cum aliis, sed salva est; non a bono recedit, sed procedit ad optimum e bono; non pedem e cæli via revocat, sed promovet; affectum super terram non firmat, sed eum in superna attollit. Et quemadmodum myrrhæ, aut aliud quoddam aroma vivis injectum carbonibus, e fumo, fragrantia, odore, recta in aerem linea mirandam est, ita Maria, *Sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, et thuris, et universi pulveris pigmentarii*, admirabilis. Fumus est enim myrrhæ, quod sicut iste e myrrha accensa prosilit nullam trahens fetorem, nulli mistus pulori: ita concepta sit Virgo, nulla afflata origmaria mephyti. Fumus thuris est, quoniam admixta incensi Aaronici divinam in nos placat indignationem. Fumus est pulveris pigmentarii, quia odorem spargit supernarum gratiarum atque virtutum. **326** Fu-

mus est ascendens, quippe adeo sublime se attollens, ut per eam natura humana hypostatice unita sit divinæ. Fumus est aromaticus, causatus non e terra exhalante, sed ardore Deo lætitiæ afferente. Fumus est myrrhæ, et thuris, et universi pulveris aromatici, quod in ea omnes sint aliorum omnium gratiæ, ut mirum non sit, videntes eam angelos e deserto hujus mundi ascendentem et superantem donis suis creaturas omnes, tantisque odoribus altitudinum atque præcellentiarum suarum respersam admirari, nobisque admirabilem proponere, atque acclamare: Venite, videte, attēdite, et miramini, mortales, hanc Virginem, « Pelagus gaudii inexhaustum (S. Damasc. orat. 2, *De Assumpti.*), » quæ *ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, et thuris, et universi pulveris pigmentarii.*

Ista quidem ad militantem cœtum chorus triumphantis; at videamus quoque quid admirationis in hoc « Cantico Cherubinorum ac Seraphinorum (S. Ephrem. *De Laud. Virg.*), » in hac « angelorum hymnodia, in hoc cœlesti prodigio (S. Ignat. Mart. epist. 1, ad S. Joann.), » inventiat ipsa triumphans panegyris. Ascendenti de deserto mundi « animata et regia ista Dei Civitas (S. Sabas), » et cœlorum sublimia penetranti occurrerunt angelicæ chiliades, oculos ad hoc sacrosanctum Propitiatorium firmantes, cantuque illud sollemnissimo celebrantes, his mirabundis ad eam vocibus collatis: *Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, inmixta super Dilectum suum* (Cant. vii, b)? Norant sapientissimi spiritus, eam esse Mariam, esse Dei sui Matrem; verum ad demonstrandam eam mirabilem, tali utuntur phrasi; dicentem veluti: Videte, et comprehendite, an admirabilis sit hæc Virgo, quæ *ascendit de deserto*, supra leges, supra ordinem mundi elevata, in quo femine matres simul esse et virgines nequeunt, dum hæc de contempta antiquitus deserti uteri sterilitate evolat fecunda, et *affluit* nihilominus illibata virginitatis deliciis. « Quidni enim, ait Mellifluous scriptor, delicias dixerim virginitatis decus, cum munere fecunditatis? » *Inmixta*, inquam præterea, *super Dilectum suum*, tanquam innuere vellent, fontem gratiarum illi singularium, qui Deus est, Virgini adeo beneficus.

Ita miranter Mariam angeli, ita suam in Propitiatorium **327** istud attoniti velut faciem convertunt, ut recessive illi magnus acclamat Epiphanius (*De laud. Mar.*): « O Virgo sanctissima, quæ exercentis angelorum in stuporem doxisti: stupendum est enim in cœlis miraculum, Mulier amicta Sole; stupendum miraculum in cœlis, Mulier portans lucem in ulnis; stupendum miraculum in cœlis, alter Thronus cherubicus. » Et hæc angelica substantia primus est istius Propitiatorii cherubinus; alter porro humanæ conditionis accidit mirabundus ad pedes illius, et cantat ejusdem vertici: *Mater admirabilis, ora pro nobis.*

Miranter hanc « Recreationem humanæ gentis

(S. Sabas, in *Men.*) patriarchæ, prophetæ, Ecclesiæ doctores. Magnus ille patriarcha Isaac, cum data Jacobo suo suprema benedictione lulum se persensisset: *Expavit stupore vehementi et ultra quam credi potest admirans ait: Quis igitur ille est qui dudum captam venationem attulit mihi, et comedi ex omnibus, priusquam tu venires? nec retractavit tamen editum a se verbum, quoniam illud firmans insuper: Benedixi, ait, ei, eritque benedictus* (Gen. xxvii, 35). Duo isthuc quaerunt doctores: unum, cur animadverso errore non mutavit sententiam sanctissimus senex; alterum, cur stuporem inciderit creditu difficilem: *Ultra quam credi potest.* Nugantur rabbini Isaacum cogito errore ad revocationem pronum, jamjamque processurum, vidisse in spiritu apertas sibi Tartareas fauces, ideoque expavisse, et territum tam ingenti malō pedem retrahere non ausum, confirmasse benedictionem datam. Lyranus scribit Isaacum in extasin raptum cognovisse, benedictionem Jacobo imperitam latam fuisse divinum, cui mox se attemperavit perfectissime, datamque benedictionem fecisse ratam.

At dicere quid vetat firmatam a viro sanctissimo benedictionem fuisse, quod divino fuerit radio illustratus; totam istam historiam ineffabilem Verbi cum carne humana conjunctionem adumbrasse; in qua verus ille diaboli supplantator Dei Filius a Rebecca Maria pellicula humanitatis opertus, *factusque in similitudinem hominum, et habitu inventus ut homo*, omnes omnino mereretur benedictiones, dominiumque acciperet nationum omnium, cui *curvaretur omne genu cœlestium, 328 terrestrium, infernorum* (Philipp. ii, 7, 10). Id mysterium cum sit adeo admirandum, ut omnes in eo mergantur humanæ vires, merito *expavit ipsa ita decorata humana natura stupore vehementi*, suoque isti stupori contestando mansit *ultra quam credi potest, at credi debet, admirans.*

Istam adeamus. Hic recitat in suo volumine se Dei jussu olim Achazio Hebræo idololatæ signum aliquod mirandum et prodigiosum præbiturum, dixisse profano: *Pete tibi signum a Domino Deo tuo, sive in profundum inferni, sive in excelsum supra* (Isa. vii, 11). Illo obtemperare negante, quod timeret roitura idola sua, Deumque solum cultum adoratumque iri, si ad petitionem suam signum quodpiam populo inspectante ederet, admisisse ipsum istum Deum etiam invito ipso daturum signum, idque tale, quod non natura solum, sed ipsi etiam superi et inferi pertimescerent, et trementes atque stupentes adorarent; fore id, ut *Virgo conciperet et pareret Filium* (Ibid. 14.) Evenere suo tempore omnia. Virgo nostra Filium concepit, Filium Virgo peperit, natura ad utrumque contremiscente, viresque suas extinctas et expunctas mirante. Celebrat ea de causa mater Ecclesia incarnationis mysterium admirationis phrasibus, et cantat: *O admirabile commercium! Crea-*

tor generis humani, animatum corpus sumens, de Virgine nasci dignatus est, et procedens homo sine semine largitus est nobis suam Deitatem. Vestitur Verbum carne nostra; Jacobi hæc benedictio est, *Isaaci stupor. Concipit Virgo, et parit, Isaia prodigium est. Nascitur Verbum-Homo sine semine, suamque nobis Deus divinitatem largitur, res est quæ Mariam facit admirabilem.*

Et vere admirabilem, cui accinat Damascenus sanctus: «Miraculum omnium miraculorum maxime novum (Orat. 1, *De Nativ. Mar.*); » et merito: siquidem ab admiratione dicitur miraculum, et Maria admirationem nobis præbet, quod Virgo est et Mater, ac Dei Mater. Miraculum arcanum sit oportet; Mariæ excellentia archivio Divinitatis oclusa est; nec nota nobis, nisi a Deo revelata. Ita arcanum esse miraculum opus est, ut causa illius lateat omnes, pateat nemini; non sit electi instar, aut magnetis, qui paleas et ferrum trahunt, rudibus causam 329 nescientibus, non omnibus autem doctis eam ignorantibus. Maria vires causasque naturales superat. Nec enim fuit aut erit aliquando femina filium gignens absque semine, Filium ipsumque Deum. Fieri demum miraculum debet non lege viæque communi; opus esse Dei debet præter ac super ordinem usitatum, productum: non justificationis instar, quæ ut omnes naturæ vires excedat, ordinaria tamen lege fit. At miraculum Maria est, quæ sola virgo peperit, sola sine exemplo placuit celsissima Christo. Miraculum ingens, et naturam superans ac gratiam, Mater vere admirabilis, Ephremo vocata « præstantissimum orbis Miraculum; » magno Ignatio, « Prodigium cœlestis, et sacratissimum Spectaculum; » Epiphanio, « Miraculum magnum in cœlis; » Chrysostomo, « Miraculum stupendum mundi. »

Ast rursus ait allatus nuperrime Damascenus doctor, « Abyssum esse miraculorum » Virginem nostram; hæc, opinor, de causa, quod condita in illa atque instantata sint pleraque vetustiora miracula. Paucula pertranseamus.

Decantatum est omnibus, arcam illam Noeticam procellas inter fluctuumque vortices atque charyides miraculo servatam, ac demum tempestatibus miraculo item subactis super altissimos Armeniæ montes quiescentem, Virginis nostræ admirabilis præludium fuisse: quæ universo mortalium genere communi labis originariæ cataclysmo absorpto sola emersit immunis, et verticem meritorum super omnes angelorum ac sanctorum montes ad ipsum Deitatis solium evexit.

Moriendum fuerat Moysi infantulo, et cum cæteris Hebræorum pueris intereundum; at sortem elegantiamque filii mater commiserata fuscillam adornavit, e scirpis ac juncis palustribus contextam, cui vagientem passionem cum lacrymis innexuit, et rapido Nili fluvio (quis non crederet interitum?) commisit. Fluitabat per vastos Nili gurgites novellus, et illigatus remigiis; et miraculo demum

in manus regie virginis allabebatur; nimirum scirpus eum servarat, et in aulam advexerat. Brevis hic est, at instituto nostro idoneus Ambrosius (in cap. vi *Apoc.*): « Per fscellam scirpeam, ait, beata Virgo Maria **330** designata est, Moyses Christum figurabat. » Sed quid cum scirpo Virginis nostræ? cur eam non lectulum Christi eburneum, cur non reclinatorium aureum dicimus? Nodo caret scirpus; macula caret Virgo. In scirpo si nodum invenire nequeas, in Virgine labem multo minus reperies. Hæc tam pura Virgo Christo per vorticos Passionis suæ fluctus mundum redempturo, naviculam viscerum suorum præbuit, nostramque illius divinitati humanitatem miraculo insolenti connexit, qua is denique in cælestem regiam evasit.

Ibat Israeliticus populus per vastas illas desertarum regionum solitudines, erraturus passim per invia et avia, ni ducem habuisset columnam aeream, grandi miraculo ignis instar de nocte colucentem, solares æstus interdiu candidæ adinstar nubis mitigantem. « Columna vivifica » est Virgo nostra Andree Cretensi (Orat. 2, *De Assumpt.*), « non carnalem per lucem deducens Israel, qui fugatur, sed spiritalem, qui deducitur ad inerrantem cognitionis lucem, divinis illuminans facibus. » Buteoni: « Columna flammea est deducens ad supernam vitam; ignea his qui sunt in tenebris, viam, quæ Christus est, demonstrans. »

Miraculum cæleste illud Manna fuisse, ipsa istius doni nomenclatura docet; cum labente e superis dulcedine illa conclamavit populus, *Manhu!* Virginem vero nostram suavi isto prodigio adumbratam voluit Maximus Taurinensis (Serm. de *Ramis Palm.*): « Manna, inquit, de qua gignitur vermis, Christus, splendida et suavis est Virgo; quæ velut cœlitus veniens cunctis Ecclesiarum populis cibum suaviorem melle defluxit. »

De admiranda rubi visione quid dicemus? qua Ecclesia ipsa interprete: *Rubum quem viderat Moyses incombustum, conservatam agnoscimus laudabilem Matris admirandæ virginitatem*; quaque « Merito admiratur Moyses sanctus, ait Mellifluus Doctor, et desiderat intueri attentius, solve tamen jubetur calceamenta de pedibus, et involucra ponere carnalium cogitationum. »

Dicturus de virga Aaronis sanctus noster Ildephonsus (serm. 6, *De Assumpt.*) quærit, « quid præsignabat virga illa Aaron, quæ, in tabernaculo Domini posita, tertia die inventa est germinasse; jamque dilatatis foliis eruperant flores, qui turgentibus gemmis in amygdalas deformati sunt. » Et **331** respondet ipse: « Virga illa sacra est Virgo Maria. » Nec immerito quidem, ait Amadeus Lausanensis (hom. 1, *De laudib. Mar.*): « Virga enim Virgo dicitur, utpote gratiosa, et recta, subtilis, et porrecta: gratiosa per verecundiam et formositatem; recta per iudicium et æquitatem; subtilis per contemplationis ingenium; porrecta per

vite meritum. Sed super hæc omnia florida de Spiritu sancto, sicut virga Aaron floruit ex miraculo. Illa fructum protulit amygdalinum; ista et optimum protulit Amygdalum, habentem nucleum et testam: nucleum, ut reficiat; testam, ut contegat; nucleum in divinitate, testam in humanitate. Vis nosse nucleum? *In principio erat Verbum*. Testam nosse desideras? *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis.* »

Stupendam illam nubeculam, quam levandæ trienniali annonæ vidit olim Elias e pelage prodeuntem: *Ecce nubecula parva, inquit sacer textus, quasi vestigium hominis ascendebat de mari (II Reg. xviii, 44)*; istam, aio, nubeculam voluit Joannes Hierosolymitanus antistes Matrem esse admirabilem, cum dixit: « Deus sub figurata visione revelavit tunc Eliæ, quod quædam infantula nasceretur, scilicet beata Maria, per illam nubeculam significata. » Optime omnino; siquidem quemadmodum nubes aqua gravidatur necessitati ac solatio humano depluenda, ita Virgo Deo fit plena, cui humana acclamavit egestas atque solitudo: *Rorate, cæli, desuper, et nubes pluant Justum (Isa. xlv, 8)*. Nubecula e mari levata, quia cæterarum nubium instar salsas Oceani aquas attrahentium, easque in dulcedinem prius colliquantium, quam desuper effluentium, exacerbatur peccatis Deum visceribus suis hausit, totumque nobis indulcoravit prius quam feliciter enixa est; ut gratulari cum Davide possimus: *Suavis Dominus universis (Psal. xcix, 5)*; *Gustate, et videte quam dulcis est Dominus (Psal. xxxiii, 9)*; quin adgeminare utrique cum dulci Bernardo (serm. 2, *De Nativ. Dom.*): « Dulcis Dominus, dulcis Domina: quia ille Dominus meus, misericordia mea; hæc Domina mea, misericordiæ Porta. »

Vidit magnus Isaïas (c. vi, v. 1), *solum excelsum et elevatum*; Ezechiel (c. i, v. 23), *super firmamentum similitudinem throni, quasi aspectus lapidis sapphiri*; Joannes (*Apoc. iv, 3*), *iridem in circuitu sedis, similem visioni smaragdinae, et procedentia de throno fulgura, et voces, et tonitrua*: magna utique omnia, miranda, stupenda, Virginem tamen singula attinentia. Hæc enim « Solum est, ait sanctus Damascenus (orat. 1, *De Assumpt.*), **332** altum et elevatum, cui astiterunt angeli, Dominum, et Effectorem insidentem videntes. » Hæc « Thronus cherubicus est, cruciformis, et cælestis, » apud Epiphanium (Orat. *De laud. Deipur.*), atque inde, quasi aspectus lapidis sapphiri. » Hæc Joanni Geometræ (Hymn. 2, *De B. Virg.*): « Thronus est summus, superans thronos. » Hæc rursus Epiphanio illa est, « quæ fulgur de cælo lucidissimum deduxit; quæ tonitruum Spiritus sancti in seipsa reconditum cum impetu demisit; fulgetra illustrans animas, et tonitruum consternans inimicos. »

Mirum mirandum accidit in horologio Achazii, profani illius Hebræi, quod in gratiam Ezechiae regis sacratissimi retrogressum est decem adeo

lineis, claro et evidenti argumento, Verbum divinum, Solem illum inerrabilem, dimissis pone novem angelorum choris lineam humanitatis nostræ decimam occupasse, tantumque miraculum in Virgine, totius mundi Horologio, complesse.

Quid plura? « Vellus est Gedeonis, vellus mundissimum, e quo paster ovem induit, Agnus factus, qui tollit peccata mundi; Vellus imperceptibilis roris; Vellus virgineum, cui cœlestis imber placido se fudit illapsu, et tota Divinitatis unda bibulo se nostræ carnis celavit tegmine, donec per patibulum crucis expressum, terris omnibus in pluviam se salutis effunderet (1). » Mons est ille Danielis, « ex quo citra ullam manuum operam, corporeo modo exscindi voluit Lapis angularis Christus, una persona distinctas naturas copulans, divinitatem nimirum et humanitatem; homines et angelos, gentiles et carnalem Israel, in unum spiritualem Israel (S. Joan. Damasc., orat. 3, de Nativ. Virg.). »

Verbo, « Omnia Virginis istius, effatur Germanus patriarcha (orat. 2, De zona Deipar.), sunt admirabilia, omnia supra naturam, omnia ingentia, et aliorum vires excedentia. » — « Miracula sunt omnia in Virgine, super omnes miraculorum fines elevata, » perorat sanctus Josephus, confessor Græcus; ut adeo « quæcunque in Scripturis, commentatur etiam Hugo (serm. 46), quæcunque in creaturis sunt amabilia, quæcunque suavia, quæcunque dulcia, quæcunque pulchra, quæcunque redolentia, quæcunque jucunda, quæcunque pretiosa, quæcunque laudabilia, quæcunque admiranda, quæcunque prodigiosa, quæcunque sublimia, hæc sint in Maria, hæc per Mariam, hæc Maria. »

Quid igitur demum miri, si ob tantam, tam excelsum Virginis istius admirabilitatem, mirentur ipsam et angeli in cælo, et homines in terra; Ecclesia tota triumphans, tota Ecclesia militans; si illius devoti **333** toto corde, tota vocis contentione, toto virium suarum annis eidem acclament, *Mater admirabilis, ora pro nobis.*

SOLILOQUIUM.

Considerat, o Virgo immaculata, sapiens Ecclesiasticus cœlestem arcum; dumque eum videt admiratione dignum, tum ob excellentiam efficientis causæ, tum ob splendorem, ac diversitatem elegantium colorum, tum ob formæ apparentiæque venustatem, tum ob effectus denique, ad quos illo usus est Altissimus, invitat ad spectaculum ejus omnes omnino oculos, animosque contentium ad tam mirandi ornatus auctorem collaudandum incendit, atque: *Vide arcum, et benedic eum, qui fecit illum. Valde speciosus est in splendore suo. Ciravit cælum in circuitu gloriæ suæ. Manus Excelsi aperuerunt illum (Eccli. xliii, 12, 13). Arcus iste, hæc Iris tu es, Virgo splendidissima: gignitur*

arcus e solis radiis: « Tu radius es Deitatis, radius Solis intelligibilis (*Hymn. Græc.*). » Sol parit iridem radios adverberando concavæ, et roscidæ nubi; te Deus formavit terminando in te, nubes altissima ob contemplationem, concava ob humilitatem, roscida ob pietatem, radios diviniæ suæ gratiæ. Amœnissima est iris colorum varietate, atque nitore, non secus ac lymphula in crystallino vase a sole percussa, tremulum lumen ad parietem rejectans; tu formosissima es virtutum omnium in te una, ceu vase purissimo collectarum, et Solis inaccessi facibus mire collucentium diversitate. Coloribus rubeo, cæruleo, et viridi vernat iris; in te flammescit ad Deum ardor, ad homines dulcor, in te ipsa viror. Arcuata est iris, cornibus ad terram versis, nullo astricta nervo, nullo onerata telo, cœli decor; tu utramque tuam manum arcus instar ad homines terræ vermiculos pro tendis, absque arcitudinis nervo; quia amplissima, absque telo, quia minarum, et læsionis experta, dulcissima, gloria es mundi, decus paradisi. Missa fuit terræ a Deo iris pacis signum, quippe: « Manus Excelsi aperuerunt eam, ut esset in signum fœderis inter ipsum, et inter terram (S. Ephrem., De laud. Virg.). » Tu « Pax ipsa, Gaudium, Consolatio, et Salus es mundi, Beneplacitum nempe Dei erga mortales (*Hymn. Græc.*). »

Adeo fuit iris miranda Sapienti, ut eam intuitus attentius **334** horresceret etiam: *Pulchritudinem candoris ejus, inquit, admirabitur oculus, et super imbrem ejus expavesceat cor (Eccli. xliii, 20): tantus est decor tuus, Virgo ornatissima, ut qui penitus studet illi, paveat, et contremiscat, neque audeat intueri Majestatis tuæ dignitatem.*

Verum, o Mater admirabilis, si me ad omnipotentiam Factoris tui converto, qui te edidit adeo mirandam; cesso mirari te, oppressus infinitate potentiæ illius, atque sapientiæ, cum *nilhil sit mirabile in conspectu ipsius (Eccli. xxxix, 25).* At si rursum intendo vires meas solis tuis magnitudinibus, titulis, operationibus, quas video insolitas mundo, non visas mundo, captum, mentemque omnem excedentes mundi, mira, miranda es undequaque inter omnia, super omnia.

Mira est pisces inter balena, inter volucres struthio, inter animantes elephas, inter homines gigas, quia insolentis ad cætera molis; mirum inter metallum aurum, liquores balsamum, gemmas sapphirus, quia præcellentis præ reliquis virtutis: sed quis secundum Deum majus te, melius te, rarius te vidit aliquis aliquid unquam, « Officina miraculorum, cui nec primam similem visa est, nec habere secundam » ulla ætas, ulla conditio, ulla qualitas (S. J. Damasc. orat. 1, De Nativ.)? Scilicet insolita es in prædestinatione, quando de te singularissime dicitur: *Elegit eam Deus, et præelegit eam.* Sola in Conceptione, quia sola sine originaria lue. Sola

(1) Proclus Orat. de Nat. Domini; S. Method. De Hipap.; S. Petr. Chrys. serm. 143.

cui dicitur : *Tota pulchra es, et macula non est in te*. Sola in gratiarum amplitudine, celsitate, numero; quia sola *Gratia plena*. Sola in suprema dignitate, sola nempe Dei Mater, sola in qua requievit, qui creavit te. Sola in virtutum periodo, quod in te sola *omnis gratia vitæ et veritatis*. Sola Mater et Virgo, secunda et illibata; Nympha et Parens; privilegiis adeo raris, excelsis, sublimibus, ut magnitudine et perfectione omnem superent creatum intellectum, quamlibet perspicacem, illustratum, elevatum.

Tribus continentur ordinibus opera tui, meique Dei prodigiosa, o Virgo, *Sæculorum negotium* (S. Bernard., serm. 2, *De Pent.*). Eorum aliqua in gradu sunt positivo, vocanturque opera *contra naturam*, qualia sunt, momento sistere ventos, tumidum æquare pelagus, febrientes citra pharmacam restituere integritati; quæ ut **335** natura etiam successive perfici queant, fieri tamen in puncto nequeunt, ac sinè adminiculis: tunc vero Filius ea momento brevius absolvit; cum longas febres, furentes ventos, spumosos mare uno imperativo compescuit. Alia gradus sunt comparativi, et dicuntur *præter naturam*, veluti sunt cæcos illustrare, mortuos excitare; quæ facere natura haud potest, quippe impotens dandi a privatione ad habitum regressus; indequæ carens virtute revocandi marcidæ defunctorum corpora ad novam alteramque vitam, mortuamve nova luce pupillam imbuendi: fecit vero hæc item Filius tuus, cæcum natum luce aspergendo, viduæ Naiminæ unicum, quadriduagium Lazarum, principis Jairi filiolum vita nova donando. Sunt alia gradus denuo superlativi, et appellantur *supra naturam*, eaque sunt mere et unice divina, exsissima, suprema. Talis est glorificatio beatorum corporum, incarnatio Verbi, maternitas Dei, quæ quoniam in te resplendent, o Virgo, *Mater es admirabilis*.

Tactus Spiritus divini Psalter cytharam cordis sui reddendis Deo gratias, cantusque sono fideles ad continendum moturus, te proponit, o Canticum Cherubinorum, ac Seraphinorum, te Hymnodia angelorum (S. Ephrem. *De laud. Virg.*), te, inquam, proponit ut mirissimam, ut rarissimam, ut rem omnino novam: *Cantate*, ait, *Domino canticum novum, quia mirabilia fecit* (Psal. xcvi, 1); moxque ut ita cantare incipit, socium audit magnum Jeremiam, quenam hæc sit cantici novitas, aut quantæ novitatis canticum, edisserentem: *Novum*, inquit, *faciet Dominus super terram, Mulier circumdabit Virum* (Jerem. xxxi, 22). Itanovitas ista, Musaïsta rara, imo nova, inaudita, tu es, Virgo prima et novissima, quæ purissimis tuis visceribus virum Deum clausura eras; cui et melleus tuus Bernardus accinit (Serm. *de Pentecost.*): « Quis vel satis miretur in conceptu, partuque virginali! Nova et mira profecto respicit, qui requirit. Nam ibi agnoscitur longitudo brevis, latitudo angusta, altitudo subdita, profunditas plena, lux non luens; Verbum infans, aqua

siliens, panis esuriens; potentiam regi, sapientiam instrui, virtutem sustentari, tristitiam letari, pavere fiduciam; salutem pati, fortitudinem infirmari, vitam mori; tristitia letificans, pavor confortans, passio salvans, infirmitas **336** roborans, mors vivificans. » Quid mirabilius, amabo, in cælo et in terra? Hæc, o Virgo, « Declaratio occultorum, et profundorum divinæ incomprehensibilitatis (Andr. Cret. *Orat. de Assumpt.*), » omnia in te existerent, quando *Verbum in te caro factum*; quando Deus in te, et ex te Homo, Immortalis mortalis, Æternus temporalis est factus, te simul virgine permanente, et Matre existente. Merito igitur, et in Ecclesia triumphante, et militante audis, *Mater admirabilis*.

Ad iridis ortum pluvia nascitur: tu posteaquam mundo apparuisti, Verbum nobis æternum depluisti; imbreem nempe illum, de quo Oseas vaticinatus fuerat: *Veniet quasi imber temporaneus et serotinus* (Osee, vi, 3). Erat hic imber placidus quidem, qui serenum nobis ver aperiret, qui *renovaret faciem terræ*, qui suis nos gratis totus inundaret; unde eo delabente angeli applausere: *Annuntio vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Salvator* (Luc. ii, 10, 11); at terrificus tamen dæmonibus fuit; quorum erat eversurus imperium, dejecturus idola, cultum disturbaturus: terrificus truculento Herodi fuit, qui aura pluvie hujus percepta Erynoidis instar infrendit, guttulasque ejus primas, innocentes, aio, infantulos æstu infernali absorbit. Sed quid dico partum tuum Herodi fuisse et dæmonibus horrificum, quando is formidini debet esse cuivis hominum? Enimvero si suavis, si jucundus accidit gratis tanto beneficio mentibus, durus erit terribilisque in curiis: bonis optata erit pluvia, flagitiosis sæva tempestas; augentur enim donorum rationes, cum dona crescunt; quantoque accipit homo majora a Deo beneficia, tanto fit major illius ad istum obligatio; cumque negligit et istud suum debitum, et illud non suum Dei beneficium, ingratitudinis contrahit scelus, et ingentis supplicii reatum. Quare, o Virgo, « Dulcedo credentium animarum (Giselbort. in *Alterc.* cap. 7), » trepidat cor meum, quod cum acceperim ex te pluviam Redemptoris mei, talia et tanta pro me passi, ut me illi devinctum penitus, totumque qui, et quantus sum, fateri coram cælo, et terra debeam; sin tamen e diverso ingrattissimus ipsi, atque infidissimus: inde, quid est aliud expectandum mihi, rationem a Judice si poscar, nisi pœnæ, nisi supplicia, nisi tormenta æternitatis!

337 Verum animam instauro, viresque resumo, si ad aspectum tuum, o splendidissima, ac suavissima Iris, in genua procumbo, meumque in sinum tuum dulcissimum, spiritum effundo. Habet hoc etiam Iris cœlestis admirandum, ut non raro in vicinis nubi-
bus aliam splendore suo pariat iridem, fiatque mater novi luminis, novi arcus: tu, o Virgo, cum Iris sis omnium luminosissima, ego per peccata mea lurida

et ob-cura nubes; tu, inquam, si orare pro me dignata fueris divinum Solem, suæ ut in me gratiæ radios emitat, novum pietate illius tuæque intercessionem arcum me efficies; altera et nova juxta te iris apparebo. Evibra in me rubeum charitatis tuæ, et fac ut ardeat cor meum. Cærum dulcedinis tuæ effunde in me, et emolli fundum animæ meæ, ut mitis sim, et humilis corde. Impetire mihi virorem puritatis tuæ, et occide in me carnis stimulum spiritui adversantem. Et quoniam ad iridis præsentiam pluvia sequitur, quæ terram rigat, et fructibus ornat, impetra mihi a superno illo ac divino Sole, ut fluant velut imber ex oculis meis calentes lacrymæ, pœnitentiæ filiæ, quæ renouent animam meam, et virtutibus faciant fertilem, et ornatam: O Mater admirabilis, ora pro me.

Sed quomodo grata erunt opera mea Deo meo, cujus sim donis, gratisque tam vehementer ingratus? Tu, o Mater ipsius Dei mei, Advocata es nostra, Oratrix admiranda, a veteri Juditha adumbrata, cujus eloquentiam stupentes Holophernis aulici commurmurabant: *Non est talis mulier super terram in us, ectu, et in sensu verborum* (Judith, xi, 19). Te igitur obsecro, vadem meam pone te coram Filio tuo; siste me illi injustissimum quidem, gratiæ ipsius indignissimum, at pœnitentem tamen atque dolentem; ora, supplica illi, ut participem me faciat gratiæ suæ, amoris sui; certus sum equidem te perorante secuturum admirandum istum effectum, ut pacem inveniam, amicitiamque Dei mei; quando rursus mirandus est iste etiam iridis effectus, ut pacis sit Deum inter ac hominem argumentum: O Mater admirabilis, ora pro me.

Non est idoneus quilibet orator obtinende mihi gratiæ tantæ; tum quia non est **338** destinatus quilibet ad tantum munus, tum quia deturpant aliquando dicentis labia errata præterita: tu vero « maledictionis Interemptrix, benedictionis Conciliatrix (S. Germ. in *Psal.* xliv), » huic singulariter sacrata muneri, ut in gratiam mirabiliter reponas inimica capita, Deoque offeras deploratos at plorantes peccatores: siquidem contrarii Deo nihil inest labiis tuis, quin *Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum*, tua rhetorica, tuum orandi genus, dulce. Eia igitur « Organum lætitiæ, per quod delicti nostri condemnatio expiata est, ac veri gaudii plena compensatio facta (Andr. Cret. *Orat. in Salut. Angel.*), » rubicundis charitatis tuæ labiis, dulci tuo eloquio, amabili, mirabilique coccino pietatis tuæ placa, reconcilia me Deo meo, Salvatore meo. O Virgo, o Regina admirabilis, quæ majestate tua, tua magnitudine opprimis mentem meam, ne dedignare, obsecro, abjectionem meam, sed audi me, qui pura fide clamo ad te; juva miseriae meas, tuoque adjutorio nitere, ut illic pertinere demum merear, quo non pertingunt merita mea; illum, aio, ubi coronata immarcescibili gloria audis ab universo mundo, Mater admirabilis, ora pro nobis.

MATER CREATORIS,

ORA PRO NOBIS.

Ut Creatoris sit Mater Maria.

Paradoxum difficilior, nec majus, digniusque elo-gium isto cogitari poterit ullum, Mariam *Matrem* esse *Creatoris*. Verum si æternus est Creator, creatura Maria, quomodo hæc Mater esse poterit Creatoris? Si id quod temporaneum est, genuit id quod est æternum, quid sacramenti, quid mysterii est? Si Auctor totius ab eo pendet cujus est Auctor, quid dignitatis? Si creatura titulo gaudet Matris Creatoris, quid in Deum juris habebit Maria? Paradoxum, mysterium, dignitas, quæ meditatum inus, quorum fiducia clamamus: *Mater Creatoris, ora pro nobis.*

339 Præcinit problema istud vates coronatus, cum dixit: *Nunquid Sion dicit: Homo, et Homo natus est in ea, et fundavit eam Altissimus?* (*Psal.* lxxxvi, 5.) Enigma hoc est: enimvero si Christus natus est ex Maria, Sione mystica, quomodo fundavit eam? Si fundavit illam, quomodo ex ea natus est? Prior sit oportet qui fundat re a se fundata; qui nascitur in loco, locum præsupponit. Quis igitur rerum ita diversarum nexus? Incognitus responde, hominem a Davide præcentum Christum esse, Sionem esse Mariam: Christum Deum esse et Hominem: Deum fundasse Mariam cum creavit eam, creatamque dici fundatam, quod fundatio cujusque rei robur sit illius: porro fortem adeo creatam esse Mariam, ut nullo potuerit peccato convelli; cæterum hominem Christum natum esse ex Maria.

Totum negotium Mariæ loco absolvit Sapiens profatus: *Qui creavit me, requievit in Tabernaculo meo* (*Eccli.* xxiv, 12). Dixisset veluti: Si is qui fecit me, quietem sumpsit apud me, natus est etiam ex me: Mater igitur sum Creatoris. Exclamavit in-circo idonee magnus Augustinus (serm. 10): « O felix obedientia, o insignis gratia, quæ dum fidem humiliter dedit, cæli in se Opificem incorporavit! »

At facile mysterium deprehendetur, si geminum Scripturæ textum componere liceat: Veteris unum, alterum Novi Codicis: unum creationis, alterum Incarnationis. De Creatione David scripsit: *Verbo Domini cæli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* (*Psal.* xxxii, 6.) Hoc Verbum, quod non elementa solum, sed ipsi adeo cæli existunt, aliud est nullum præter Deum. Nam quemadmodum tria in nobis sunt verba, scriptum in charta, prolatum a lingua, arcanum servatumque in anima, quorum hoc proprie est Verbum, quippe reliquorum principium; ita tria quoque Dei, ad cujus imaginem est homo, sunt verba: scriptum in sacris Litteris, prolatum e pulpito a sacris doctoribus, manens in seipso, de quo postremo David superius scripserat: *Verbo Domini cæli firmati sunt.* At hoc ipsum arcanum manens in Deo Verbum, ait Joannes *carne factum*; factum hominis, factum Virginis Filium; per quod tamen *facta sunt omnia*:

quo ostendat creans esse Verbum, quod **340** sit secundum hominem creatum ipsum : indeque emanet, Mariam Verbi hujus creantis Matrem, Matrem esse Creatoris.

Sed quid? Verbum istud, per quod factum est totum magisterium istud, aliud non est, præter æternam Dei Sapientiam, de quo rursus David cantare habuit : *Omnia in sapientia fecisti, impleta est terra possessione tua.* (Psal. ciii, 24.) Ubi incognitus : « Sicut per Filium suum, ait, qui Sapientia Patris dicitur, omnia creavit, ita illa Sapientia recreavit omnia ; » creationi redemptionem eleganter jungens ; quando terræ adimpletio redemptionem aptissime refert, si per terram Ecclesiam, per possessionem fideles intelligere velimus. Addit idcirco Deo notus incognitus : « Quid est autem, *impleta est terra possessione tua*, nisi quia omnia, quæ in sapientia fecit, in sapientia redemit? ideo Ecclesia impleta est fidelibus. » Quis vero est, qui nesciat, Redemptoris Matrem esse Mariam : *Mater* est igitur *Creatoris*.

Et certe hic loci Creatoris nomine Filii persona nobis venit. Quanquam enim opera *ad extra* indivisa sunt (nam ea quæ *ad intra* sunt, aliam habent rationem, suntque propria suis quæque personis, ceu claret nobis in generatione Filii, et processione Spiritus sancti operibus extra Divinitatem factis indivisim semper prodeuntibus), creatio tamen, ceu absolutissimæ sapientiæ opus propria est Filio, Patris Sapientiæ. Quid enim factum est, quid creatum absque Sapientia, quæ *Omniū est Artifex, in qua omnia facta sunt, per quam facta sunt omnia*? Filii igitur cum Patris sit Sapientia, creatio recte dicitur, cujus Mater est Maria.

Et hinc atque ex isto titulo non solum altissima nobis Virginis magnitudo patet, quando mirabilius nihil est quam Matrem esse illius qui cælos fabricatus est et terram, cum visceribus gestavisse, qui totam istam visibilem simul atque invisam machinam momento produxit, ceu admiratus fuit magnus Basilus : « Miraculum, aiens, vidit creatura, quod ante nunquam est visum : nempe prolem quæ suæ Matris est Parens, et Infantem, qui ætate Genitricem longe antecibat : » sed nova nobis insuper argumenta præbentur, quibus freti, ut laudare Virginem nostram magnificentissime, sic eidem commendare nos liberrime ausimus. Nam eam Virginem esse, ceu **341** illam jam mox nominavimus, puram esse, castam, inviolatam, intemeratam : esse, tituli sunt, qui magnam eam et laudibus summis dignam faciant : Matrem illam Dei esse, res est quæ super omnes eam creaturas extollat. At cum ipsam Creatoris Matrem salutamus, januum nobis ipsis plenissimæ fiduciæ recludimus, nostro beneficio eam talem esse : siquidem ipsa mediante omnia nobis salutaria polliceri a Deo, sperare omnia, optare omnia possumus : cooperatrix est enim totius nostræ salutis, « fidejussio divinæ reconciliationis (Andr. Cret. serm. 2, *De Assumpt.*). »

Ut læta sunt isthæc, ita et clara. Nam si Christus Deus Creator est noster, pendemus ab ipso : at ubi dependentiæ nexus, ibi et benevolentiae, ibi et providentiæ ; ubi providentiæ, ibi et amoris : quis enim agens quodpiam vidit, quod non amaret ea quæ pendeabant ab ipso? Amando autem id, quomodo cessavit a benefaciendo ipsi, quomodo ad perfectionem illud non adduxit? Quare, si a Deo pendeamus Creatore nostro, amat nos ; dumque nos amat, facit nobis bene, facit optime ; id quod ipsissimum est Davidis consequens : *Omnia in sapientia fecisti, impleta est terra possessione tua ; in sapientia fecisti, in sapientia redemisti.* Jam porro, ex mediis, quibus nos Deus Creator ad salutem obtinendam fecit bene, et optime, prope omnium supremum est « Virgo accersitio humanæ salutis (Comm. Gr.), » in cujus manibus reposita est salus nostra, Bernardo teste, ut merito dicamus illi, *Mater Creatoris*, veluti testatum cuperemus, magnum habere Matrem ad obtinendas a Filio gratias imperium ; unicam eam esse, quæ offensum ad homines Deum mitigare, dulcemque efficere possit ; nimirum Matrem illam esse ejus qui creat gratias ; facile igitur ipsam exorare gratias, pro iis nempe, qui per creationem pendeant ab ipso, ad quem peroret quibus idcirco libentius sit beneficus. Neque dubitandum, quin id possit, cum sit Creator omnium, quæ velit. Potuit scilicet ex nihilo mundum facere, cur igitur novam creare gratiam nequeat, qua et salvet nos, faciatque optime? An forte negabit quidpiam Matri suæ, quæ sua ipsius providentia electa est, dictaque *Protectrix* nostra, scripta *Advocata* nostra, enuntiata **342** *Mediatrix* nostra? Hæc videlicet causa est, cur, posteaquam Virginem istam publicis liturgiis invocavimus *Matrem divinæ gratiæ, Dei Genitricem, Matrem Christi*, conceptam absque macula, *Matrem purissimam*, castam mente et corpore, *Matrem castissimam, inviolatam, intemeratam*, indeque *amabilem* super omnia, *admirabilem* præ omnibus, quæ omnia dignitatem tangunt æterni Verbi nobilitatemque Virginis ; hæc, inquam, causa est cur tali modo titulo utamur, quo ipsam cooperatricem reformatiæ substantiæ nostræ declarem, ac salutis reparatricem : quod dudum de ea declamavit Iræneus martyr (*Contr. Valent.* lib. 1, cap. 25) : « Maria, inquit, sibi et universo generi humano causa salutis facta est. » Et sanctus Germanus Byzantii patriarcha (*De zona Deipar.*) : « Nullus est, qui salvus fiat, nisi per te, Virgo sanctissima. Nemo est, qui liberetur a malis, nisi per te, o purissima. Nemo est, cui donum concedatur, nisi per te, o castissima. Nemo est, cui misereatur gratia, nisi per te, o honestissima. » Dicimus igitur illi recte, *Mater Creatoris, ora pro nobis.*

SOLILOQUIUM.

Invoco te, o Virgo piissima, Mater gratiæ et misericordiæ, titulo Matris gloriose Creatoris mei. non

tam ut tuam solum excellentiam contester, quam ut meam insuper ad te fiduciam accendam, qua nitor ad sanctam intercessionem tuam, et arcanum solatium illud, quod sperat a te infelix anima mea ad tam miserandum statum per peccatum, naturæ inimicum, gratiæ adversum, et gloriæ contrarium, projecta, ut præter ipsummet Creatorem meum solari eam nemo alius queat, nemo sanæ felicitati restituere. Ploro igitur in hac vita, et timeo vehementer, objectum me iri ad æternum planetum in altera vita, privatumque gloria paradisi.

Celebraturus olim famosus quidam orator Philippum Macedonem, sexcentis aliis eloquentiæ coloribus præteritis, isto fuit contentus elogio: « Hoc unum dixisse sufficiat, filium te habuisse, Alexandrum. » O cœli Regina, hæc tua laus est, et dignitas, quod Mater sis Creatoris, a quo et reges, et imperatores, et res universæ profluunt, et pendent. Laus, aio, et dignitas adeo grandis, adeo sublimis, ut nulli unquam fuerit vel angelo, vel homini **343** concessa. Ast ego titulum istum mihi vindico, Virgo divina; mihi eum servo, et commodo, ad reparationem animæ meæ.

Dedit mihi Deus immensa bonitate sua esse naturæ et esse justitiæ: illud, dum creavit me et e nihili fundo eduxit animam meam; istud, cum in sacerrimo baptismi fonte ab originali absolvit me, suaque me grātia composuit. Primo illo fecit me, quod non eram; altero isto perfecit in me, quod eram. Primo inter cæteros homines statuit me; altero inter filios adoptionis numeravit me. Primo subjectum apparavit in me, in quod potentissima manu sua formæ inducerentur gratiæ et gloriæ; altero ornavit animam meam auro justificationis, minio charitatis, et cæculo supernæ lucis. Primo fecit me creaturam suam; altero, ut essem in Christo nova creatura, novum figmentum (I Cor. v, 7). Debueram eapropter tantis acceptis donis agnoscere istum Creatorem meum, istum Auctorem vitæ meæ: verum, proh dolor! ingratus, parumque amans et studiosus salutis meæ, perversa voluntate mea nimium quantum offendi illum: indeque cum ingenti damno meo esse meum utrumque labefactatum, afflictum est; moestus, dolens sum, miser, et infelix sum.

Hæc est perniciēs melioris esse justitiæ in me per peccatum inflicta, quod me arietantem veluti in omnipotentiam Dei, quæ ex nihilo creavit me, ad meum nihilum ipsa hæc omni potentia rejecerit me. Possum eamobrem plorare cum Davide: *Ad nihilum redactus sum, et nescivi* (Psal. lxxii, 28); nihilum, inquam, gratiæ: *Si enim linguis hominum loquar et angelorum, charitatem autem non habeam, nihil sum* (I Cor. xiii, 1); nihilum meritum, quod cum quis totam legem implevit, *offendat autem in uno, factus sit omnium reus* (Jac. ii, 10); nihilum æternæ vitæ: *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur* (Ezech. xviii, 4); nihilum cœlestis gloriæ: *Nihil coinquinatum intrabit in regnum*

cœlorum (Apoc. xxi, 27); nihilum denique excellentiarum gratuitarum: *Si quis fuerit consummatus inter filios hominum, et absuerit ab illo sapientia, in nihilum computabitur* (Sap. ix, 6). Eheu! miseriarum miseriarum!

Naturam quidem in me peccatum non destruxit, cum neque angelus, neque homo facere possit ut non sit id quod reapse est. At damna **344** tamen sentio, quibus oneravit eam, quam nequit annihilare; obnoxiam nempe fecit ærumnis, suppliciis, flammis infernalibus, spoliavitque dulci visione beatifica in cœlis. Hinc verba Davidis sapientissima percurrens: *Quoniam, quæ perfecisti, destruxerunt* (Psal. x, 4), dico: Id quod benignissime perfecit Deus in anima mea, evertit funditus peccato consentiens scelestissima voluntas mea, sola relicta naturæ substantia, effecitque ut *pro mensura delicti sit futurus etiam plagarum modus*.

Istud cum advertam denique, o Mater Creatoris mei, Gloria sanctorum, Mel et Favus beatorum, cuius misericordia clara luce resplendet in cœlo, in terra, in abyso: ut tua interveniente pietate salventur miseri qui salvari mera nequeunt justitia: cum sentiam, inquam, quid, quantumque mali peccatum fecerit animæ meæ, ac toti substantiæ meæ, supplico tibi ex intimo cordis mei, ora pro me Deum meum, ut misericordia utatur mecum indigno servo suo, suaque manu potentissima te interveniente ita recreet hanc ipsam miseram animam meam, sicut ex nihilo nuper creavit eam.

Deploro primum illud damnum, quo affecit me foedissimum inferni monstrum, perimendo in me gladio voluntatis meæ omnes perfectiones animæ meæ, et ad nihilum esse gratuiti deturbando me: et quoniam cognosco, et scio, ex nihilo creationem fieri, nihilque in me meriti esse, clamo cum Davide: *Cor mundum crea in me, Deus* (Psal. l, 12); desiderans impensissime ita reformari et renovari in me animam meam, ut mutetur tota in statum alium, et ex injusta fiat justissima. Sed quoniam ingrata est in conspectu auribusque Filii tui vox hincula peccatoris, precor te Matrem Creatoris mei purissimam, et innocentissimam, tantam ut mihi gratiam impetres, quæ fieri nisi a Creatore non potest, teque perorante fiet plane, ac planissime, recreata anima mea peccato suo in terminis creationis laesa.

Timeo etiam pœnas, quas mihi adornavit ipsa mea iniquitas, atque peccandi libertas; pœnas, inquam, in inferno citra finem duraturas; timeo, quod earum mihi signum Moyses dedit, cum mundi hujus creationem ita exorsus **345** est: *Creavit Deus cælum et terram, Elohim usus vocabulo, ubi Deus dixit, quod judicium significat, ac vindicem*. Inde enim colligere mihi est, creatum esse cælum, terram, totumque universum istud homini ea de causa, ut creaturæ omnes organa sint ipsi ad contuendam Majestatem illius; scale sint, quibus enitatur in paradisum; emble-

mata sint, per quæ evadat ad superos. At si abutatur illis, iisque cen instrumentis offendant, et impugnet suum, atque illarum factorem, futurum eum e Creatore vindicem, ac severum omnino iudicem, qui hasce creaturas beneficio hominis factas armaturus sit ad eadem impugnantis, iisque ingratum et ad audendum projectum perempturus: *Armabit Deus*, minatur Sapiens, *creaturam in ultionem, et pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos.* (Sap. v, 21.) Non secus ac tot tantique milites, qui principe quiescente immoti sunt etiam iosi; at stomachante illo frendent, strepitant, ardent. Hinc statuta demum mecum ipso deliberata sententia mutandæ in melius vitæ meæ, tum amore Dei mei, in quem adeo injurius fui; cum etiam timore pœnarum, quas consternatus exspecto; suppono tibi alteri et novæ Abigaili, ut isti insensato et stulto Naballo, qui sum ego, mitem placidumque facias Deum meum. Heu, infelix ego! feræ instar silvestris nihil attendendo ad lapsus meos finemque ac quem urgebat me peccatum, transgressus sum leges Dei mei, et victima cecidi sensuum meorum. At nunc amare plangens portabo animam meam in manibus meis ad custodiendum et servandum eam; infixam penitissimæ habebō memoriæ meæ legem Dei mei, et horrendam illam ipsius sententiam ac supplicia in peccatores detonanda. Nam si hostes regis illius, de quo Laertius meminit in Vita Diogenis, jugulaturi incautum, pedem retulerunt, sententiamque mutarunt, cum portæ palatii inscriptum viderunt: *Respice finem*, mihi quid faciendum est, horrendum scelestorum finem, acerbiter impendentium pœnarum, damna, quibus turgēt peccatum meditantī. Num pedem non referam, num peccatum non deseram, num ad frugem me non convertam?

346 Non me creavit Deus, ut in inferno puniat me, quatenus peregrinum est ipsi castigare, et supplicis uti: *Sicut in valle, quæ est in Gabaon, irascetur Dominus: ut faciat opus suum, alienum opus ejus: ut operetur opus suum, peregrinum est opus ejus* (Isa. xxviii, 21); verba sunt Isaie ænigmatica et paradoxa, nisi ea complanaret maceratum Hieronymi pectus: « Alienum est, alienis, opus punitionis, quia non est opus Domini perdere, quos creavit, peregrinumque opus est, ut puniat, qui Salvator est. » Opus igitur Dei est castigare, quia venit ab ipso. Ipse castigat, ipse plectit. Sed non est proprium illius opus, cui proprium est, *misereri semper et parcere*. Si castiget, nos ei virgam præbemus, nos flagellum nobis flectimus, ipse benignus est, misericors est, suavis est et mitis. Quare facillimum tibi erit, o Virgo, *Spes delinquentium* (Laur. Just. *De Nativ. Virg.*), impetrare mihi veniam erratorum meorum, cum accedes precatura ad Deum Creatorem meum, ut gladium ponat indignationis suæ, datum illi a me misero in manus ipsius, sistendo me illi ut creaturam illius, ut opus manuum ejus: *Mater Creatoris, ora pro me.*

Com creavit Deus mundum, sanctificavit (si dicere liceat) omnes creaturas, solem, lunam, stellas, lucem, creata universim omnia, dixitque earum cuique: *Vidit, quod esset bonum*; at cum hominem formavit, ac vitæ spiraculo imbuivit, non eum sanctificavit, non bonum dixit; id cur ita? Vidit præsciens, functuras cæteras res creatas, et elementa officiis suis, non minuturas, aut perdituras perfectiones suas: cæterum deserturum hominem, ac amissurum originalem justitiam, aliasque tanto numero, pondere, et mensura acceptas gratias: eaque de causa quemadmodum nunc etiam in album sanctorum non ascribitur homo, non peccandi terminum necdum assecutus, ita noluit sanctum bonumve pronuntiare hominem mox jam creatum Deus, quem lapsurum vidit: quanquam et hoc verum est, fuisse jam tum sanctificatas cæteras creaturas, quod terminum bonitatis suæ jam erant consecutæ, quodque ad majorem altioreve perfectionem non fuerant amplius progressuræ. Verum aliud erat post creationem attollendus homo. Debebat adhuc per te, o Virgo **347** altissima, ad eminentem Matris Dei gradum conscendere, ejusque in tuis castissimis visceribus natura Deo hypostatice uniri; atque inde medio tuo in cælum penetrare, vultu Divinitatis æternum fruiturus. Dixerat id Augustinus, cum peroravit: « Fecit Deus hominem, ut summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, possidendo vita æterna, et felici frueretur. » Atque hæc etiam causa fuerat, cur tam mature non sanctificaretur homo.

Cæterum tu, o Virgo, « cadentis mundi eretrix (S. Joseph. Conf. Græc.), » mox creata gradus habuisti perfectionis tuæ; ego utraque perfectione gratiæ et gloriæ careo, quas alius præter Deum elargiri mihi nemo potest; nam *gratiam, et gloriam dabit Dominus* (Psal. lxxxiii, 12). Tu igitur veluti electa perfectionis humanæ cooperatrix ora Creatorem meum, ut ad terminum creationis conducat me: *Mater Creatoris, ora pro me.*

Posteaquam Gilimer, Vandalorum rex, plurimis per Africam victoriis elatus, a formidabili Justiniani imperatoris exercitu victus denique, solioque dejectus est, in eremum quamdam fuga elapsus, atque inter abjectos homines latenter abditus, tria dari sibi flagitavit: panem, spongiam, cytharam. Panem, quo vitam sustentaret; spongiam, qua lacrymas tergeret; cytharam, qua mœrorem leniret; omnia hæc, quod regnum amplissimum perdidisset. Ast ego, qui celsissimum cœlorum regnum, eheu! quoties! amisi peccatis meis, quid agam; quid postulabo? Ecce, o Virgo, « Sustentatio pauperum, expiamentum macularum mearum (S. Theoph.) »; ecce me latentem in divina eremo tua, personas inter altas quidem virtutibus, sed propria sua, atque spontanea demissione abjectas; ecce me fruentem hic quotidie pane illo supersubstantiali ac divino; ecce detergentem quotidie in sacrario illo tuo spongia contritionis lacrymas doloris mei;

tu cytharam insuper tuam dulcissimam mihi dona; sonet vox tua in auribus Creatoris mei, *Mater Creatoris*; ora, et perora, ut sicut is ex nihilo eduxit me, et in suam ideo Matrem elegit te, ut per peccatum rursus ad nihilum redactum reformaret me, ita perfectum denique faciat me, sanctificet me, et ad terminum æternæ salutis in cœlo collocet me: *Mater Creatoris, ora pro me.*

MATER SALVATORIS,

ORA PRO NOBIS.

* Vere Salvatoris Mater est Maria.

348 Duo sunt inter omnia Dei omnipotentis opera præcipua: creatio mundi, cum e nihilo eduxit omnia, eaque pro suo quæque gradu perfectione absolutissima complevit; redemptio, qua ob perditum humanum genus, tactus amore cordis intrinsecus carnem induit, et dura plurimum annorum peregrinatione suscepta, vitam denique asserendo in libertatem, novamque salutem homini super ignominiosum crucis lignum posuit. Ob primum illud Tetragrammaton nomine adoratur; ob posterius istud merito Salvator mundi extollitur. Nomen illud quadrilitterum omnibus Divinitatis personis competit: hoc Filio, Patris Sapientiæ proprium, effectus est totius adorandæ Trinitatis, terminatum tamen in Verbo. Primum illud ei ab æterno fuit; secundum tunc accessit, cum hominem redempturus, hominem assumpsit. Primo vocabatur in Veteri, postremo in Novo Testamento: quod adnotavit Jansenius, septimo *Concordiæ evangelicæ* capite. Hinc, posteaquam Virginem gloriosam invocavimus *Matrem Creatoris*; nunc recte *Salvatoris Matrem* salutamus. Asseruerat eam Matris Creatoris encomium Dei Matrem, quando creare Deo proprium est: Matris Salvatoris elogium eam Matrem Christi, tantum desiderati Messiae acclamat. Titulus Matris Creatoris, nobilitatem personæ incarnatæ ostendit: decus Matris Salvatoris misericordiam aperit, ostensam in ministerio, ad quod venit Verbum hominem redempturum. Appellando Virginem Creatoris Matrem, pendentiam contestamur, quæ ad Deum nobis est; salutando illam Salvatoris Matrem, de præsidio nobis gratulamur, quod nostrum omnium ipsa sumpsit ad nos. O titulum, de quo gloria est **349** Filio, honor Matri, gaudium prophetis, terror demonibus, solatium poenitentibus!

Et sane gloriosum esse Dei Filio Salvatoris titulum, quis ambigat? Recitat Athenæus (lib. xiii), Phrinem fuisse Thebarum civem, quæ nocentis ab Alexandro dirutis, et solo æquatis, spoponderit muros postliminio excitare, novoque ambitu circumducere suis sumptibus, hac sola conditione, ut insculperetur lapidi: *Alexander Magnus hæc mœnia diruit, Phrine reparavit*. Laudi nimirum majori duxit gloriæ appetens femina restaurare dejecta, quam erecta dejicere. Gloriæ est igitur Dei Filio Salvatorem esse, inde enim quod Salvator est, reparavit dejectum a diabolo humanum genus, et patiendore-

stituit rem quam vitiaverat agendo mæfessanus homo.

Et fortasse ad honorem istum alludit Ecclesia, cum in angelico hymno acciuit isti Domino nostro: *Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam*. Scilicet magna est Jesu gloria salvasse hominem, redemisse perditos, absolvisse damnatos. Atque ea de causa ab exordio cantici illius pax, et gloria sponsantur: jungitur gloriæ celsitudini pacis dulcedo: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus*; nam cum pacem Dei Filius hominem inter ac Deum sanguine suo statuerit, *Pacificans per sanguinem crucis, sive quæ in cœlis, sive quæ in terra sunt* (Coloss. i, 20), gloriam sibi peperit, meruitque ut caneretur victori, *Gloria in excelsis*. Sane quemadmodum principi cuiquam populum aliquem e barbara servitute liberanti, eaque propter gloriose triumphantis acclamaret jure merito asserta in libertatem multitudo, Gratias habemus immortales gloriæ tuæ, tuo triumpho, vindex celsissime; acceptam damus isti tuo splendori, ac majestati libertatem nostram: ita volens Ecclesia sancto honore pariter, et gratis donare Salvatorem suum, ob partam sibi ab eodem libertatem, ob copiosam illius ad se redemptionem, ob eversum ab illo diaboli imperium, corollam ei gloriæ simul, ac gratiæ necit, atque: *Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam*.

Commodant proposito isti quam maxime verba herois Josue ad Achamum prolata. Ibant Hebræorum populi expugnatum Jerichuntem inimicam urbem cum imperio **350** severissimo, ne quis pugnantium minimum quidpiam illius urbis contingeret, aut sui juris faceret. Incidit in auri massam, ceu Hugo cardinalis notat, Achamus, ejusque allectus fulgore clam sublectam cautissime abdidit. At latere Deum non potuit sacrilegium; nempe furto eo offensus deprehendi ausorem sorte voluit, qua ille detectus hisce fuit ab imperatore verbis compellatus: *Fili mi, da gloriam Deo, et confitere* (Josue vii, 19.) Fassus est delictum Achamus, et criminis pœnam lapides tulit. Mira nihilominus ducis Josue oratio. Quid gloriæ Deo confessione furis accedat? Cur non dixit potius: Tibi Deus gloriam dabit, non tu Deo, si scelus fatearis? Sed dixit sapienter admodum heros, scilicet, ubi reus candide, et ex corde accusat delictum suum, indulget illi Deus, et culpam condonat; donando porro quod peccatum fuerat, manifestat gloriam suam, et veluti Apostolus dixit: *Ostendit divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ* (Rom. ix, 23). Et hæc est gloria illa quam contestamur Deo, cum dicimus, cum Virginem gloriosam salutamus, *Mater Salvatoris*. O nomen vere gloriosum! Nomen, titulusque Mariæ Filio non idoneus duntaxat, sed proprius omnino, quando solus ipse fuit et est mundi Salvator. Neque interest fuisse aliquos in veteri lege, qui salutem populo pepererint, asserendo nunc hos nunc illos ab hostibus, atque oppressoribus; defendendo, atque tutando in periculis; auxiliando in arumnis et fractis eventibus:

enimvero salutem mundo perfectam ; atque absolutam minime attulerunt. Neque refert etiam tali nonnullos fuisse nomine compellatos, veluti de nuper memorato Josue, de Siraco, de Josedeco, de Bethsamite illo, in cujus agro quietem cepit arca Dei, Scriptura meminit. Nam neque isti toti fuerunt mundo salutiferi, neque communem omnibus salutem condiderunt, sed umbra duntaxat veri nostri, et munificentissimi Salvatoris fuerunt ; unde nec perfectum etiam Jesu nomen, sed imperfectum tulerunt ; nomen, inquam, non quod Salvatorem referret, sed quod testatum faceret Deum salvaturum. Hinc si Josue ille magnanimus Hebræos in terram pacti, et sponsonis induxit, Jesus noster electos **351** prorsus omnes cælo invexit. Si Siracides ille sapientia enituit, et librum ethicæ miraculum compilavit, Jesus noster, ipsa Dei Sapientia, Evangelium regni sui animabus fidelium impressit. Si Josedecus templum illud Hierosolymitanum instauravit, Jesus noster sacrosanctam Ecclesiam fundavit. Si demum in agro Bethsamitæ illius Dei arca constitit, in Jesu nostro eum omni sua plenitudine Dei Spiritus quievit. Verbo, appellati sunt, ait Jansenius, alii *Salvatores*, quod salutem aliquam temporalem, atque terrenam attulerint : Virginis vero Filius ille Salvator est, qui mundum universum a peccatis, pœnisque peccatorum consecraret, æterno ac divino beneficio absolvit.

Imo proprium Virginis Filio Salvatoris nomen est, ipso etiam personarum divinarum respectu. Tametsi enim salus mundo a tota divinissima Trinitate effective, cœu scholastici loquuntur, advenerit ; incarnato tamen Verbo propria semper manet ; quod id eam hac sua incarnatione, ac morte terminavit ; dicere proinde illud Isaïæ solum potest : *Ego sum, ego sum, et non est absque me Salvator* (Isa. XLIII, 11). Et certe charum gratumque sibi, imo proprium etiam hunc titulum esse, annexa prioribus hæc illius verba explanant : *Me fecisti servire in peccatis tuis* ; quibus mox iterum adjungit : *Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me* (Ibid. 24, 25) ; tanquam diceret nobis, et commendatum arctissime cuperet : Ecce quo ad te, o homo, amore ardeo ; cum impotens esset ad eluenda peccata tua, teque salvandum lex vetus, veni ego in propria mea persona in carnem tuam, *formamque servi* e Matre mea accepi, in qua *servire*, pati, mori *me fecisti peccatis tuis* ; cur igitur tuus ego Salvator non sim ; hoc mihi nomen cur non vindicem ?

Docent theologi appellandum, atque agnoscendum esse Dominum nostrum Salvatorem, non ut Deum tantum, sed ut hominem etiam ; idque non ministerialiter solum, sed potestative omnino, et propria ex auctoritate ; testante id Apostolo, atque asseverante : *Qui portal omnia verbo virtutis suæ, per semetipsum purgationem peccatorum faciens.* (Hebr. 1, 3). Merito idcirco eum dicere : *Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me ;*

misericors sum enim. Iste mihi **352** debetur titulus ut Deo : *Ego sum, ego sum enim Dominus, et non est absque me Salvator.* Debetur mihi titulus iste ut Homini, ut Virginis Filio, *quem fecisti, homo, servire, morique peccatis tuis* ; atque ideo, *Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas* : hoc mihi memoriale in æternum ; hoc titulo Matri meæ dicite, *Mater Salvatoris.*

Hoc agnovit nomen angelus ille paranympheus, Verbi Incarnationem ad Virginem deferens : *Concipies, ait Dei Nymphæ, et paries Filium, et vocabis nomen ejus Jesum ; ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum.* (Luc. 1, 31 ; Matth. 1, 21.) Talem e cœlis nuntiarunt Dominum nostrum totæ angelorum myriades : *Natus est vobis hodie Salvator* (Luc., II, 11). Talem pronuntiavit ex ulvis probatus, coronatus Simeon : *Viderunt oculi mei salutare tuum* (Ibid., 30). Talem promulgavit maximus inter natos mulierum : *Videbit omnis caro salutare Dei* (Luc. III, 6). Talem decantavit ipsa ejus dignissima Mater : *Exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo* (Luc. 1, 47) ; altissimo sibi honori ducens, suis se visceribus illum includere, qui *sublaturus esset peccata totius mundi* : brevi testata compendio, decus sibi maximum esse, quod *Dei sit Genetrix* ; gloriæ sibi esse, quod *Mater sit Christi* ; ejus videlicet, quem esset agniture orbis universus unctum Regem, unctum Sacerdotem maximum ; laudi supremæ esse, quod *Mater sit divinæ Gratiæ*, Mater Filii, pleni gratiarum, excellentiæ immortalis ; quod eum paritura foret, a quo res creatæ universæ pendeant, *Mater sit Creatoris* : verum altioris longe ordinis, atque eminentiæ esse, quod *Mater sit Salvatoris* ; istum quippe titulum cætera complecti omnia quæ magna, quæ prima, quæ summa acceperat a Deo. Nam quod facta esset *Dei Genetrix*, id inde evenisse, quod e cœlis missum fuisset Dei Verbum ad debellandas infernales furias ; cui proinde acclamatum fuisset : *Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime* (Psal. XLIV, 4). Si *Christi Mater* esset, eo id esse, quod Filius suus cœu maximus Sacerdos victima ipse in cruce futurus, regum maximus suis cœlestem regiam donaturus esset ; si Filius suus *divina Gratiæ* esset, palam esse salutem hominis propriis meritis comparari non posse ; si *Mater* esset *Creatoris*, ejus se Matrem esse, qui recrearet perditum quod creaverat dum fuit nihilum : **353** respicere porro actiones istas omnes, apparatus tantum rerum præclariorum a Verbo æterno gerendarum. Sed dum *Mater sit Salvatoris*, qui oriundo moriendoque mundum salvaturus esset universum, indeque triumphum sibi æternum pariturus, id nimirum non laudi, non honori, non excellentiæ, non eminentiæ duntaxat, sed altissimæ voluptati, et gaudio sibi esse ; id totum suum animum, mentemque pervadere, atque ideo *exsultare spiritum suum in Deo salutari suo* ; inde enim videre se Filium suum non bellantem solum ducem,

sed imperatorem lætissime triumphantem, non victimam tantum crucis, sed splendidum manubiis consummati sacrificii.

Sed audio improbari Hebræis obœcatis Matris Salvatoris titulum, negantibus Mariam Dei Matrem esse, Christique nomen Salvatorem dicere. Faciunt veteratores *Jesu* nomen trilitterum, nec admittunt tetragrammaton *Jehova* esse; non igitur Salvatorem esse posse, cum nisi Deus, salvare homines nemo omnino possit: nugatorie haud minus, quam improbe, quando *Isaias* dudum vaticinatus est, dictum iri Messiam *Emmanuel*, quod est, *Nobiscum Deus*. Plane ipsi adeo dæmones inficias ire non sunt ausi, Mariam Salvatoris Matrem esse. Nam cum nato ex Virgine nostra dulcissimo isto Salvatore oraculum ex Apolline suo Octavianus Augustus operiretur, responsi nihil inde tulit. Causam silentii cum rogasset, hos accepit versus:

Me puer Hebræus divos Deus ipse gubernans
Cedere sede jubet, tristemque redire sub Orcum.
Aris ergo dehinc tacitis abscedito nostris.

Recitat ista Nicephorus, lib. i *Histor.* cap. 7. At ruere templum Pacis æternum; erumpere olei fontem ad tabernas Tiberinas; apparere tres soles, et mox coire in unum; novam prodire stellam, ducemque fieri astronomorum; adesse ex Oriente reges cum auri aromatumque thesauris, quid sunt aliud, quam argumenta clarissima, natum esse mundi Salvatorem, Mariam *Matrem* esse *Salvatoris*?

Hoc lætantur titulo prophætæ, præeunte Danielis promo, et canente: *Ego autem in Domino 334 gaudebo, et exultabo in Deo Jesu meo (Habac., iii, 18)*. Iste mœrentis et meliora optantis mundi spes est, et lenimen, *Isaia* importune opportune, omnium ore gemente atque vovente: *Propter Sion non tacebo, et propter Hierusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor Justus ejus, et Salvator ejus ut lampas accendatur (Isa. lxii, 1)*. Lampas ista Salvator est, ad cujus ortum *nox sicut dies illuminabatur (Psal. cxxxviii, 12)*, de cujus non luce solum, sed altissimis etiam gratis hausturus erat gaudiorum aquas mundus universus. Hinc affectu mirabili fideles Mariam solatii istius Matrem, ut Salvatoris, ac juvenitatis suæ parentem invocant dicendo, *Mater Salvatoris, ora pro nobis*.

SOLILORIUM.

Job ille patientissimus, o Virgo Mater Salvatoris mei, in fastigio miseriæ rebus omnibus, et propria insuper pelle exutus, neglectus ab amicis, et a dæmone horrendum afflictus, unicum hoc dolorum suorum levamen optabat, ut permetteretur a Deo haurire salivam suam: *Usquequo non parcis mihi, aiebat, nec dimittis me, ut glutiam salivam meam? (Job. vii, 19)*. Quandiū durabunt acerbitates istæ? quando eximar demum ab his ærumnis? Quando erit illa dies, qua placeat tibi indulgere mihi, ut sorbere propriam meam salivam possim? Job iste dives prius, pauper postea: prius sanus, postea ulcerosus: primum amor omnium, postea horror, figura fuit humanæ nature

ditæ primum originali justitia, peccato postea omni honorum copia exutæ, integerrimæ prius, postea multis repletæ miseriis, primum honoratæ creaturis omnibus, postea omnibus exosæ, ut ipsa etiam in eam elementa depugnent, mortemque illi parvulus quoque araneus paret. Saliva porro Verbum æternum signat, quod erat solaturum hominem, et genus mortalium sanaturum; donaturum item peccata, quibus in tantam miseriam ipsum hoc genus miserum erat collapsum. Ut autem fierent isthæ, ut acciperet hoc solatium, hanc sanitatem, et peccatorum abolitionem natura hæc humana, glutienda illi fuerat saliva illa. Glutivit, hausitque eam, cum tu, Virgo, et Gloria luti nostri, quæ Adamum pudore, Evam comminatione liberavit (S. Hesych.), cum tu, inquam, Mater facta es Salvatoris, 355 cum Deus læsam istam naturam in tuis castis visceribus unione sibi inseparabili assumpsit. In capite primum saliva est, in os deinde defluit, et in viscera denique cadit. Verbum saliva in capite fuit ab æterno Dei Patris, in veteri postea lege in os defluxit prophetarum; at optatum tamen mundo solatium necdum complevit, quod suspiria docent tot gementium: *Obsecro, Domine, mitte, quem misurus es (Exod. iv, 13)*. *Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam, et salutare tuum da nobis (Psal. lxxxiv, 8)*. *Rorate, cœli, desuper, et nubes pluant justum, aperiatur terra, et germinet Salvatorem (Isa. xlv, 8)*. *Utinam disrumperes cœlos, et descenderes (Psal. cxliii, 5)*, etc. Oportuit igitur ut in viscera quoque caderet saliva ista, ut glutiretur etiam. Tunc vero hausta fuit, tunc deglutita, tunc in viscera demissa, cum *Verbum caro factum est*, cum *domus pudici pectoris tui templum repente fuit Dei*.

Quare si magnus ille patiens adhaustum, glutitionemque salivæ suæ omnium ærumnarum finem, modumque speravit; potest homo justam sibi salutis suæ spem concipere, te videns factum Salvatoris sui Matrem; divinam videns salivam in castissima tua viscera delapsam. Certe salutarem fore homini hanc Deitatis salivam tuis illibatis visceribus exceptam, dudum præsensit atræ mortis candidatus David; cum demissa ex ore illius saliva eum a præsentissima nece asseruit, vitamque illi pro voto servavit. Clariori id argumento evangelicus cæcus est expertus, cum saliva Filii tui innatas sibi tenebras abstergi vidit, nobisque testatum fecit, sive originarias, sive ascititias quorumvis peccatorum tenebras pulsum ejectionemque iri, ubi decocta in te Divinitatis saliva quamlibet cæcipientem animam contigerit. Animavit hæc saliva sua umbratili servatum Davidem, audentemque fecit, ut clamaret: *Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo, multum est enim (Psal. xxiv, 11)*. Animosa oratio, quæ videatur gratulari sibi de peccato, ejusque Deum approbatorem statuere: causam nempe remissionis ponit, multitudinem erratorum. Verum alia longe orantis sententia est, qui phrasi ista Deum peccatorum donatorem Salvatoris titulo

decorare velit; tanquam diceret: Fateor, o Deus meus, graviter deliqui: non est sortis ordinariæ **456** peccatum meum; crimen est, quo non te solum, non meipsum duntaxat, sed te, me, proximum offendi: *Multum est enim.* Non fui injurius uni inimico, et hosti meo, sed amicorum fidissimo; vita exui militum meorum optimum: *Multum est enim.* Hæc ut sint, amabilis Deus meus, veniam tamen non despero, imo tu propitiaberis peccato meo ea ipsa de causa quod multum sit; hinc enim, si illud mihi condonaveris, major tibi bonitatis tuæ laus accedet; major erit gloria tua, clarior, et illustrior benignitas tua. At hoc ego spero propter *Nomen sanctum tuum*, nomen, inquam, Salvatoris, quia non est *Salvator absque te, tu deles iniquitates meas*, tu mei causa dulcis saliva in cor Virginis descendisti; hæc videlicet est gloria et gloriatio tua, ut eos salves qui multa deliquerunt contra te, qui magna passionis mortisque tuæ, copiosæ illius salvationis, atque redemptionis tuæ causa fuere.

Ista dum ego quoque, o Virgo, peccatorum absolutio (S. Anselm. *Alloq. cæl.* 24), animitus spero, aliam audio texentem querimoniam patientiæ principem: *Cur, orat Deo, arbitraris me inimicum tuum, et contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, et stipulam siccam persequeris?* (Job, xiii, 25.) Quid hoc negotii, quid laboris Deo, rerum omnium potenti, et citra laborem quidquid voluerit operanti? Video hic, o Mater Salvatoris mei, mirum Dei mei artificium. Salvos nos cupit, seque nostrum nobis ostendere Salvatorem desiderat; isti assequendo ærumnas nobis immittit, agit nos ceu rapta vento folia, ceu exsufflata aridasque stipulas disjectat; ita nos gratiæ suæ format, his nobis mediis salutem parat, ita nostrum se nobis Salvatorem exhibet.

Vult olim, o pœnitentium Mater! divina Majestas destruere ac diruere Sionis muros; ad hos vero evertendos Jeremias ait, usam fuisse mensoris funiculo: *Cogitavit, inquit, Dominus dissipare murum filiæ Sion, tetendit funiculum suum.* (Thren. ii, 8). Sed quis deum architectus funiculo utitur fabricam eversurus? Ædificaturi funiculos parant, et amusses, signumque instaurationis regula est, non ruinæ. Et funiculos tamen Deus tendit, cum quid dissipare cogitat, soloque affigere; videlicet hoc est ejus artificium, ut id **357** quod sensibus ruina paret, ædificium sit; ut ærumnæ, calamitates, quas adversas nobis judicamus, utiles sint nobis; ut tribulationes, quæ premunt, vexant, exterrunt nos, magno sint nobis emolumento, merito. Dissipat nempe Deus ut ædificet, punit ut indulgeat, atterit corpus ut erigat spiritum, in hoc urit et secat mundo, ut in æternum pareat. Ita chymicam suos docet, ut ex ferro, plumbo, stanno, aurum faciant; certe ferreæ, stannæ, plumbeæ, duræ, graves sunt adversitates, ruinam nobis, et extrema minantur; at si rite eas acceptamus, aurum nobis, et integros, æternos thesauros apparent. « Non nocent, ait Angeli-

eus Doctor, sed prosunt; » chymicæ sunt: *Tristitia vestra*, spondet ipse, qui nos affligit Deus, *convertetur in gaudium* (Joan. xvi, 20). Cupit Salvator meus, ut fastidiamus mundum, ut aversemur, ut aspernemur eum; Matrem agit, filiolum a lacte arcituram, quæ ubera linit absynthio, lactisque dulcedinem herbæ amarore tegit. Ita Deus quoque a sæculi, et pereuntium rerum nos umbris et lactatione abducturus, eas nobis exacerbant, ut dum postea nauseamus eas, salutem nobis afferant, et superum aptent ambrosiæ.

Exemplo nobis fuere gemina Ecclesiæ lumina, et columina Petrus, et Paulus. Iste Corinthiis suis scripsit: *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ* (II Cor. xii, 7). Ille « ambulabat super aquas ut veniret ad Jesum; at videns ventum validum timuit, clamavitque cum cœpisset mergi; quo edito clamore, extendit Jesus manum, et attraxit periturum ad se. » Commode interpretantur calamitatem utriusque sancti doctores Vincentius, et Maximus. Iste Pauli verba hæc notat periphrasi, ut dixerit: Ne magnitudo revelationum, ne gratiæ visionum, atque cœlestium apparitionum periculo sit mihi, ne extra viam beatitudinis tollant me; ne a recto cœli tramite me abducant: hoc eas Deus antidoto amaricavit, ut carnis stimulo illas temperaret, isteque in regia me via contineret: nisi id fecisset, quis novit an justo ad eum itinere perexissem? Maximus (hom. 4, de S. Petr.), Petri fortunam sic nobis interpretatur: « Igitur, fratres, sanctus Petrus, dum fluctuat, dum mergitur, dum periclitatur, sic pervenit ad Dominum, ostendens nobis, **358** quod non nisi per pericula, » per adversa et contraria « pervenitur ad Christum, » quod afflictiones, ærumnæ, tribulationes salutem nobis pariunt, hæc nobis mundum amaricant, et sapere cœlis docent; hæc ubi didicerimus, sapientem agnosceamus Salvatorem Dominum nostrum, ubique, o Virgo gloriosissima, grandi cum affectu acclamabimus, *Mater Salvatoris, ora pro nobis.*

At quid? si expropter nos Deus noster in miseriis, ærumnis, infortuniis versari voluit, ut ad te, o Virgo, « Causa salutis universo humani generis, » (S. Iren. lib. iii, c. 33), oculos tolleremus, ad te nostras erigeremus animas, per te nostram optantes, flentes, orantes salutem: indeque vere Salvatoris Matrem agnoscentes: sane sapientissimus rerum omnium Conditor ipso statim mundi exordio noctem effecit: *Dixit autem Deus, ait Moyses: Fiant luminaria in firmamento cœli, et dividant diem, et noctem* (Gen. i, 14). Quid ita? cur noctem fecit? cur non diem nobis, lucemque perpetuavit? quam læta oculis lux est, quam jucunda homini dies? quam tristis, quam longa ægrotis nox; quam ab omni humana actione otiosa? Ad vesperum noctis probrorum demorabitur fletus, et ad matutinum diei nuntium lætitia (Psal. xxix, 6). Cur noctem igitur fecit? Perspectum est e divinis Litteris noctem adversitatis typum esse, prosperitatis diem.

Ad illa eaim Prophetæ regii verba: *In noctibus extollite manus vestras in sancta* (Psal. cxxxiii, 2), sic fatur magnus Augustinus: « Facile est benedicere in diebus, in rebus prosperis: in noctibus benedicendum est. Quando benedixit Job? quando tristis nox erat. » In nocte igitur, in ærumnis, in adversis versari nos voluit Deus; quid ita? Ut in calamitatibus extolleremus manus nostras ad te Sanctam sanctorum, atque ita per te benediceremus Dominum; Filium tuum hac ratione Salvatorem nostrum, te Matrem Salvatoris agnosceremus.

Hæc est, Virgo miseriarum levamen, miseria nostra, ut nisi pressuris atteramur, nisi flagellis dixeremur, superna non attendamus, *pro nihilo habeamus cœli terram desiderabilem* (Zachar. vii, 14); verbo, salutis nostræ toti incurii simus, Filium tuum Salvatorem nostrum non cogitemus, tibi Salvatoris Matri parum devoti simus:

Raræ fument nobis felicibus aræ.

359 Rara sit nobis ad te oratio, aut si fortasse fuerit, nihil ferbeat, tepeat, dormitet, stertamus in utramque aurem, superum, æternorum prorsus immemores. At cum adversa ingruunt, cum aliorum linguæ in nostram se injuriam armant, cum lacessimur, cum laceramur, cum premimur, cum noctem afflictionum incidimus: tunc enimvero oculos attollimus, tunc veterum excutimus, tunc nobis supernorum esse cura incipit, tunc Deum nostrum Salvatorem exoptamus, tunc demum salutem nostram per te, « Conciliatrix efficacissima orbis terrarum (S. Ephrem. *De laud. Virg.*), » quærimus, tunc omnino, tunc oramus, *Mater Salvatoris, ora pro nobis.*

Hac igitur de causa optimus maximus Deus adversa nobis immittit, ut ad eum per te, *Salus universorum*, redeamus, istaque via te Matrem Salvatoris nostri sentiamus: « Ab ingruente enim calamitate, perorat sanctus Germanus (*Serm. de Dorm. Deip.*), quærentes te, o Domina, liberamur; cumque Deus gaudia nobis reducit, tu ea concilias, postquam in omnibus tibi curæ sumus, et nobiscum te agere certo credimus. Quemadmodum enim siliiculosus ad fontem properat; sic omnis anima fidelis ad te accurrit, tuo ut auxilio impleatur. Ac rursus ut hujus auræ participatio vitalem hominibus odorem inspirat, ita et Christiani omnis orthodoxi ad te respiratio, Divinitatis quoque ipsum participem facit. Neque enim tantum cœli haustu animæ nostræ respirant, quantum nominis tui protectione firmamur, adeo ut in Christo, et in te impleatur quod scriptum est: Spiratio narium nostrarum tu es; in tegmine tuo umbra fruemur. »

Tues, o Virgo, « Conservatio mundi (*Hymn. Gr.*), » turris illa David, *quæ edificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium* (Cant. iv, 4); hæc enim ita versat sanctus Villanovanus (*serm. 1, De Assumpt.*): « Vere turris David, turris et propugnaculum Ecclesiæ, peccatorum unicum

refugium, ut ad ipsam confugiant omnes rei, omnes mœsti, omnes afflicti, » et ea ducente, docente, pertingant ad salutem. « O homo, in quacunque tribulatione ad Mariam fuge; sive peccatis afflicti, sive persecutionibus attritus, sive tentationibus turbatus, hanc turrim petito, ad Mariam confugito. Mille enim clypei pendeat ex ea, contra omnem æstum tribulantis, et ad omnem faciem persequentis... Ibi est enim omnis armatura fortium; fides apostolorum, fortitudo martyrum, puritas virginum, sapientia doctorum, paupertas anachoretarum, devotio confessorum; ibi denique omnium sanctorum **360** virtus agglomerata, » ut nullam habeat excusationem perditionis suæ, quisquis proprio interiens vitio hanc neglexerit adire turrim, te contempserit invocare salutiferam, suam noluerit per te operari salutem, tuam fletibus mercari gratiam, qua æternam denique nundinetur gloriam.

Non est regnum tuum regnorum simile, quibus bruti incubant Mezentii. Alianus (*Variar. lib. xiv, c. 22*) meminit Thryzum fuisse, qui meritis contra se conjurationes præstructurus, omnes omnino alterius cum altero sermones, sive publicos, sive occultos sub capitis pœna vetuerit; verborum loco, cum subditi nutibus, vultusque ac superciliorum inflexu motus suos indicassent, hos etiam simili supplicio damnasce; cumque demum lacrymis ac singultibus barbariem improbassent, advolasse rabidum pœcus in complorantem multitudinem, cruenta cæde ulturum fletus: at oppressum ab iratis civibus merita ipsummet nece interiisse. Sæva crudelitas, quæ acerbiorum quoque meruisset interitum. At nihil ejusmodi est in regno tuo, « Diversorium, ac Refugium peccatorum (S. Ephrem. *De laud. Virg.*). » Amoris, pietatis, commiserationis diadema, ac sceptrum geris; amas cœtus nostros, suspiria, gemitus, fletus nostros; quin et ardes et quæris eos; gaudens vehementer, cum nos tristes cernis, non quia tristes sumus, sed quia mœsti sumus ad pœnitentiam, qua disponimus nos ad Dei nostri, ac Filii tui amicitiam atque gratiam, ad salutem sæculis omnibus permansuram: qua de mœstitia, fletu, atque pœnitidine sanctus martyr Cyprianus (*Serm. de Cena Dom.*) percensuit: « In hujus præsentia Domini (liceat mihi adnectere: In hujus præsentia Domine), non supervacue mendicant lacrymæ veniam, nec unquam patitur cordis contriti holocaustum repulsam. Quoties te, o homo, in conspectu Domini (in conspectu Domine misericordie) video suspirantem, Spiritum sanctum non dubito spirantem; cum intueor flentem, sentio ignescentem: » ut adeo salus sit in oculis tuis, in lacrymis tuis, in mœstitudine tua. Dicere intendit gloriosus doctor: Si effundere eas in sinum tam amabilis Virginis volueris, si eam Salvatoris tui Matrem hoc pacto fassus fueris, ipsoque potius animo, quam ore clamaveris: *Mater Salvatoris, ora pro me.*

261 Eia ergo Virgo, « Consolatio infirmorum,

Redemptio captivorum, Liberatio damnatorum, Salus universorum (Giselb. in *Altère*. cap. 19; — per quam, ait melleus tuus Bernardus (serm. 4, *De Assumpt.*), cœlum repletum, infernus evacuatus est, instauratæ ruinæ cœlestis Jerusalem, expectantibus miseris vita perdata data; — per quam, inquit Gregorius Nicomediensis (*Orat. de Oblat. Deip.*), generis nostri colonia ad propriam rediit mansionem, per quam recessit romphæa versatilis, et quæ erant clausæ deliciarum portæ, fuerunt apertæ; — per quam, dicit Cyrillus (*Hom. cont. Nestor.*), Unigenitus Dei Filius vera illa lux effulsit sedentibus in tenebris, et umbra mortis; — quæ sic Deum, ait Chrysologus (serm. 146), in sui pectoris capit, recipit, oblectat hospitio, ut pacem terris, cœlis gloriam, salutem perditis, vitam mortuis, terrenis cum cœlestibus parentelam, pro ipsa domus exigat pensione: — Virgo humani generis Reparatrix, paradisi Reseratrix, postero-

rum Vivificatrix, Fenestra cœli, salutis Exordium, mundi Salvatrix, dic, obsecro, quod Mater Salvatoris mei sis, ut bene sit mihi propter te, et vivat anima mea, ob gratiam tui. Tu es enim Genitrix vitæ meæ, et Altrix Reparatoris carnis meæ; tu es Lactatrix Salvatoris animæ meæ, Initium et Finis totius salutis meæ. Venio igitur ad te, Mare refugii, et omnibus molis, animarum Salus, procido coram te, solum opus Incarnationis Dei mei: humilior coram te, sola inventa Mater Domini mei: rogo te, sola inventa ancilla Filii tui, ut obtineas deleri facta peccati mei, ut jubeas mundari me ab iniquitatibus operis mei, ut facias me diligere gloriam virtutis tuæ, ut reveles mihi multitudinem dulcedinis Filii tui, concedas etiam mihi adharere Deo et tibi, servire Filio tuo et tibi, famulari Domino et tibi: illi sicut Factori et Salvatori meo, tibi sicut Genitrici Factoris mei (†), et Matri Salvatoris mei! O Mater Salvatoris, ora pro me.

(†) Sic SS. Augustinus, J. Damascenus, Bernardus, Fulgentius, P. Damianus, Dionysius Castus., Bonaventura.

PARS QUARTA.

DE REGIS ILLIBATÆ VIRGINITATIS MARIE TITULIS.

LECTORI.

Desponsurus sapientissimus patriarcha Abrahamus unigenito suo Isaaco mulierem, ipso quoque momento statuit, virginem illam radiantibus decorare gemmis, et vestibus ornare nobilissimis. Dedit itaque Eliezeri famulorum fidissimo monilia, inares, argentea, aureaque vasa, et vestes delicatissimas, quas offerret, atque donaret nupturæ. Legatus divino motu eductus Rebeccam Battuelitem, virginem omnino lectissimam atque venustissimam, illam esse quæ foret jungenda domino suo, positus in terram genibus adoravit Numen, educationeque e risco mundum puellæ decenter appendit, datis etiam in gratiam ipsius agnatorum turbæ muneribus: *Protulit*, ait sacer textus, *vir in aures aureas, appendentes siclos duos, et armillas totidem, pondo siclorum decem, et procidens adoravit Dominum; prolatisque vasis argenteis et aureis, et vestibus, dedit ea Rebeccæ pro munere; fratribus quoque ejus dona obtulit* (*Gen. xxiv, 22-26*). Generosum patriarcham, virginem fortunatam, dona magnifica! Audit Abrahamus Latine, *Pater excelsus*, et umbra est æterni Patris; Patris vere excelsi, quia iste supremus est Dominus universi. Hic ipso illo æternitatis momento, quo decreverat Mariam Virginem, novellam illam Rebeccam ex gratiarum plenitudine vere *saginatam*, Matrem dare Unigenito suo, unico illi Isaaco, qui mundum *risu*, letitiaque completurus erat, statuit quoque exornare illam gemmis præclarissimis, et vestibus donare elegantissimis. At quamam illæ?

Gemma Virgini altissimæ clarior a Deo appensa est nulla, præter Verbum æternum, præter maternitatem altissimam **363** Filii Dei, Fili, quo nequit esse major, sive in terris, sive in cœlis, quando nobilitus quidpiam habere non potest mater, quam liberos generosos, bonos, fortes; quod dixerat olim gloriabundæ femine prudens Cornelia Romana, et dudum præ illa illustraverat Isaias, partum Ecclesiæ Christianæ dilatans: *Leva in circuitu oculos tuos, et vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Vico ego, dicit Dominus, quia omnibus his, velut ornamento vestieris, et circumdabis eos tibi, quasi sponsa* (*Isa. xlix, 18*). Dicere propheta voluit: Tempus erit, o Ecclesia, quo gentiles divinæ se fidei dabunt, teque suam Matrem agnoscent: tu porro ceu charissimos eos liberos acceptabis, iisque gloriaberis altum, ac sancte superbies, veluti matrona lapillis fulgidissimis exulta, ceu nymphea sumptuose amicta, et tota ingemmata, aliis omnibus deabus venustior, comptior. Ornat manus annulis sponsa, tu filios tuos manibus quoque prensabis; brachia armillis onerat, tu liberos tuos brachiis item fovebis; illa collum monilibus ambit, tu renatos tuos ad collum quoque pendentes habebis; illa flores manumillis innectit, tu ad ubera tua chara pignora apprimes; illa corollis crines discriminat, tu curis et cogitationibus caput tuum excoles, qui bene moratos, probas, sanctasque Deo proles offeras: hæc enim, ut cæterarum matrum, sic tua etiam ornamenta sunt.

Se: l quid aio, matrum decus esse filios, quando sua ipse Deus ornamenta liberos habet, eosque ceu annulos digitis circumfert? Sane et Jeremias testatur Deum, cum Jechoniam Joachimi filium sua privare gratia voluisset, manuali illum annulo comparasse, atque minatum esse: *Si fuerit Jechonias filius Joachim regis Juda annulus in manu dextera mea, inde evellam eum* (Jerem. xii, 24). Cæterum fecit cœlestis Pater Mariam unicam Matrem unici æterni Verbi, Filii nempe ipsi Patri dilectissimi: *Hic est Filius meus dilectus* (Matth. iii, 15), Filii, speciali forma præ filiis hominum (Psal. xlv, 3), Filii in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ Dei (Coloss. ii, 3); Filii pleni gratiæ: fuit igitur ipsa ornata splendidissime, amplissime, eminentissime.

Ornamentum istud commemoravit cœlestis Sponsus, cum celebrata admiranda virginitate maternitati juncta, Sponsam **364** turturi æquavit: *Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis* (Cant. i, 9), addiditque adeo perornasse se collum illius unionibus, margaritis, gemmis, ut unum id monile appareat; non videantur amplius præ nitidissimo collo gemmæ illæ, ac margaritæ, sed sit ipsum collum una gemma, totum unio, totum margarita: *Collum tuum, sicut monilia* (Ibid.). At quænam tam fulgentes hujus Virginis uniones, et gemmæ aliæ, præter amabilissimum illius Filium, Verbum æternum, Christum Deum, brachiolis suis e collo illius pendentem, id amplexibus suis stringentem, ambientem, dissuavantem? Non ita radiabat purus adamas, aut ardens pyropus e collo charitis ejuspiam, quantum fulgurabat Mariæ collum a niveis Filioli sui amplexibus. Non potuit ea propter satiari Virgo fortunatissima laudibus, titulisque divinx istius Gemmæ, sed repetitis phrasibus congeminauit identidem: *Ecce tu pulcher es, Dilecte mi, et decorus; Dilectus meus candidus, et rubicundus, electus ex milibus; et totus desiderabilis* (Cant. i, 15; v, 10, 16).

Ornamentum istud, istamque Gemmam, æterni Patris nomine primus exposuit paranympus cœlestis, verus ille Eliezer Gabriel, paradisi nuntius, qui salutæ primum, ac decenter adoratæ Virgini, ceu lectissimæ inter ac super cæteras omnes, aperto velut cœlestium gazarum scrinio, hoc protulit Filioli cimelium, ac dixit: *Concipies, ac paries Filium*. Primum item hoc ornamentum est, quod tenet attonitos in sacris Liturgiis fideles, cum adorato prius Eliezeris instar supremo Numine: *Kyrie eleison, etc., Sancta Trinitas, unus Deus*, mox Virgini isti meritum deponunt ornamentum, adiungue: *O Sancta Maria; ut Virgo sis virginum, sancta es tamen Dei Genitrix, Mater Christi, divinaque Gratia, Purissima, Castissima, Inviolata, Intemerata, Amabilis, Admirabilis, Creatoris, et Salvatoris*. Atque hoc ornamentum in secunda ac tertia hactenus partibus oratione nostra, imperfecte licet, et balbutiendo (nam ad numeros abso-

lute, quæ id lingua creata valeat?) descriptum ivimus, aut si neque istud assequi potuimus, com-mostrare saltem cupivimus.

Verum non misit Abrahamus unam gemmam, vestemve solam R beccæ, alia addidit insuper donaria: cœlestis **365** porro, et æternus Pater præter Filioli ornamentum, Virginem quoque insignivit aliis, aliisque virtutum celsissimarum unionibus, non secus atque Aaronem ad pontificatum Hebræorum elatum vestivit item amplissime, et gemmis illustravit lectissimis. Atque hoc debitum fuerat Matris Dei titulo, hoc nostra desiderabat utilitas.

Utitur regina in aulis regis majoribus præ cæteris gratiis; primi illam favores spectant, præcipui honores, flos thesaurorum. In Ecclesia Deus Rex est regum, Dominus dominantium (Apoc. xix, 16); sancti et beati spiritus aulici sunt. Ut in regia officia rex dispensat, et muniarum gradus; alium a sanctioribus consiliis, alium a thesauris, aulæ alium, alium militiæ, alium alii cui-piam destinando: ita in Ecclesia Deus dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, quosdam vero evangelistas, alios autem pastores, et doctores (Ephes. iv, 11): rex ad stabilendum optime regnum suum; Deus in adificationem corporis Christi (Ibid. 12). Angeli legati sunt, salutis negotia cum iis pertractantes, ad quos diriguntur: *Omnes sunt administratorii spiritus*, ait Apostolus, *in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis* (Hebr. i, 14). Prophetæ ab arcantioribus sunt consiliis: *Incerta et occulta manifestasti mihi* (Psal. l, 8). Apostoli nuntii sunt, cum facultate legati de latere: *Pro Christo legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos* (II Cor. v, 20). Doctores ephebi sunt, faces, atque lucernas præferentes: *Lucerna pedibus meis verbum tuum* (Psal. cxviii, 105). Milites porro iuvieti martyres, albicante pro sparsa generoso sanguine chlamyde donati. Hi enim sunt sancti, qui pro testamento Dei sua corpora tradiderunt, et in sanguine Agni laverunt stolas suas (Apoc. vii, 14). Confessores aulæ sunt præfecti, qui re domi forisque præclare gesta, illud audiunt encomii: *Euge serve bone et fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, intra in gaudium Domini tui* (Matth. xxv, 23). Virgines denique honoratum, castumque generum sunt, suos Deo amores accinentes:

Quocunque pergis, Virgines
Sequuntur, atque laudibus
Post te canentes, cursitant,
Hymnosque dulces personant.

Summa: Sancti, angelique omnes ministri sunt; sola Maria Regina est, hæc Deo solo proxima, sola omnium tenet principatum, sola **366** Imperatrix, sola Domina, sola Altissimi Altissima, Dei maternitate sola donata, ea nempe dignitate, qua sub Deo major nequit intelligi; dignitate, cui convenientes dedit virtutes; ideoque præ tota cœlesti curia eam gemmis, et unionibus omnium lectissi-

nis, munere omnium maximo, gratia omnium suprema, favore omnium rarissimo, eminentissimo, super omnes omnino sanctos et angelos insignivit, exultit, beavit.

Verba illa Isaïæ (c. ii, v. 2) : *Erit præparatus Mons domus Domini in vertice montium*, pertractans magnus Ecclesiæ doctor Gregorius, ait, Montem istum Mariam esse, altum et excelsum nimis ob dignitatem ad quam electa est; ob dignitatem ejus, a quo electa est: præparatum in vertice montium, quod gratis donisque divinis superior sit omnibus angelis et sanctis, a sacris doctoribus montium nomine appellatis.

Scribit Angelicus Doctor (in part., q. 27, art. 5) constare in omni rerum genere, quod quanto propius aliquid accedat ad primum principium, tanto plus accipiat de effectibus illius principii; quanto vicinius quis igni approximet, aut soli, tanto calefiat magis, magisque illuminetur, cum caloris principium ignis sit, sol luminis: quanto igitur propius quis divinæ jungitur Majestati, tanto plures majoresque accipit gratiæ, sanctitatis, virtutumque altissimarum gradus: ut recte dixerit divinus Dionysius, plus bonitatis divinæ participare angelos, hominibusque multo digniores esse, quod viciniores Deo sint, quam homines. Christus Dominus gratiæ principium est, sanctitatis origo, fons honorum, radix virtutum; a quo cætera dependent omnia auctoritative quantum ad Divinitatem, instrumentatim, quantum ad humanitatem si loqui ex schola velimus. Dicit de illo proinde Joannes: *Gratia et veritas per Jesum Christum facta est* (Joan. i, 17). Atqui fuit Virgo beatissima vicinissima omnium Christo, dignissima exinde omnium, quia Dei Mater, ut acceperit merito gratiarum abundantiam, virtutumque omnium præ omnibus adeo cæteris creaturis; idque tanta in plenitudine, ut ejus nomine Sapiens effatus fuerit: *In me omnis spes vitæ, et virtutis* (Eccli. xxiv, 25). *Omnis*, inquit, sive acquisita, **367** sive infusa. *Omnis*, sive moralis, sive spiritualis. *Omnis*, sive theologica, sive cardinalis.

Et tantum quidem gratiarum excessum Virgini contulit divina Bonitas beneficio nostro, ut sicut in principum ædibus vasa aurea argenteaque miro opere elaborata, fercula item lautissima mensis inferuntur, illa ut admirentur convivæ, hæc ut saginent accubentes: sic Virginem prodigiis admirandam fecit, imitandam virtutibus; admirandam, ait, Matrem-Virginem, secundam, intactam, inviolatam parentem, illibatam Genitricem; at imitandam hac, illa, omni virtute.

Delineavit id eleganter montis similitudo nuper allata; quando montem Hebræi *Harar* vocant, qui *pregnantem* etiam lingua illorum sonat. Et sane pregnantem non incongrue montem dicunt, sive formam figuramque spectemus, quæ gravide æquatur feminæ; sive attendamus multa nasci gi-

gnique a montibus, quæ et homini adjumento sint, et jumentis. Enimvero *producit Deus in montibus fenum, et herbam servituti hominum.* (Psal. cxlvi, 8.) E montibus fontes defluunt, qui et terram rigant, et potant animantes: e Maria Christus nobis existit, aqua illa viva rigandis animabus sanctis, et brutis peccatoribus gratiarum fluxu perlucendis. E montibus aurum educimus, et salem; per Mariam auream speramus Jerusalem, si sapida Deo opera offeramus. E montibus mox jam serenissimos vates dixit fenum jumenta, herbam homines colligere, illud alimento illis, hæc medicinæ istis: a Maria discimus virtutes, quæ et corrigant insensatos, et firment, servantque bono sanctos et justos, eosque accendant etiam ad percontanda semper perfectiora, ad æmulanda identidem charismata tam perfectæ dignæque Virginis, charismata meliora: puerorum instar, qui litterarum intenti exemplo elegantiores semper describunt characteres. Utilitati igitur nostræ Abrahamus ille cælestis eam tantis perornavit virtutibus.

Fecit hoc attonitum Spiritus sancti citharæcedum, qui cecinit propterea admirandus: *Astitit Regina a dextris tuis, in vestitu deaurato, 368 circumdata varietate* (Psal. xlv, 10.) *Astitit*, quia de justitia Maria nunquam cecidit; *Regina*, quia universi Domina; *a dextris*, quia nunquam in læva ullius culpæ; *in vestitu*, quia gratiæ amictu nunquam spoliata; *deaurato*, quia nullis ficorum foliis, sed charitatis purpura contexta; *circumdata varietate*, quia virtutum diversitate, imo universalitate ut fidei in aure, amoris monili, vasis clementiæ, vestibus suppremi decoris, et majestatis ab illo divino Abrahamo donata; indeque in litanis *Virgo prudentissima, Virgo veneranda, Virgo prædicanda, Virgo potens, Virgo clemens, Virgo fidelis* invocata: titulis nempe regis illibata ipsius virginitalis, encomiis gratia plenius, epithetis virtutum fecundissimis, de quibus erit nobis imposterum sermo. Et quoniam Eliezer ille dona fecit Rebecæ gratia etiam amicis illius atque affinibus, sperabimus Mariæ amore nobis item a Deo gratias atque dona cælica accretura. Quamobrem ut suas pro nobis preces interponat, orabimus, illicque titulum ponemus:

VIRGO PRUDENTISSIMA,

ORA PRO NOBIS.

Vere prudentissima fuit Maria. — Prudentia hic descripta.

Ut plurima sint altissimæ Virginis prudentiæ symbola, emblemata, figuræ, hieroglyphica, aptissimus tamen omnium est propositio nostro mons ille uberrimus Olivarum. Hic a terra cælum versus assurgit, Maria tota hæsit in cælestibus; ut ejus nomine eleganter dixerit sanctus noster Venerabilis (Beda, in cap. i Luc.): « Terrena non curo, prosperitas non emollit me, adversitas non frangit; sed sola illius

memoria delectat, a quo salus speratur æterna. » Hinc si jubilet animus illius, in Deum attollit delictum suum : *Et exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo.* Hinc deamat ipsum præ omnibus : **369** *Tenui eum, nec dimittam.* (Cant. iii, 4.) Hinc in illum omnes suos intendit amores : *Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus* (Cant. vii, 10); heliotropii instar, quod solem magnetem suum sequitur, non solum cum amicum, clarumque dispanit lumen, sed cum tristi etiam occulitur nube, apostolicum illud versans; firmansque : *Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus* (Galat. ii, 30). Diceret veluti : Ego affectus meos dico, sacroque Deo, reddendis illi assiduus, æternisque gratis; totum id, quod sum, valeo, vivo, sentio, intelligo contemplandæ immensæ illius celsitudini, servandisque illius legibus impendo, ita requirente id prudentia, quæ objectum suum attendit causam altissimam, quæ Deus est.

In illo Olivarum monte Christus Dominus notam fecit humanitatem suam orando, et sanguinem sudando; in Maria hominem induit, qui et oraret, et sudaret. In illo tentus, ligatusque est, et ad mortem abreptus; in Maria vectigalis ipsiusmet mortis factus. Olivarum mons, mons est ille, cui Propheta accinuit : *Mons Dei, mons pinguis, mons in quo beneplacitum est Deo habitare.* (Psal. lxxvii, 16.) At superat omnia, quod mons iste Olivarum mons fuerit trium luminum : siquidem matutino tempore primus omnium aureos prodeuntis solis radios excipiebat; vespere, noctuque lucernis formosi illius templi fulgurabat; fomentum denique luminis oleum uberrime subministrabat. Et ecce tergeminum in Maria prudentiæ exemplum.

Dominus erat in monte illo lumen : in Maria prudentia fuit superlativi gradus, lumini similis; atque inde, qui dominantur aliorum, prudentes esse oportet, et lucernarum similes, quæ sine lumine esse non possunt. Ita enim et Dominus de illis loquitur : *Nemo accendit lucernam, et ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut ingredientibus lumen videant.* (Luc. xi, 33.) Lumen dux est viatorum : quod sensere bono suo Hebræi nocturno tempore ad columnæ lucem se moventes; et Sabæi reges ad stellæ lumen Christo adducti. Tale prudentia lumen est, quæ regit actiones humanas, easque ad honestum perfectumque finem perducit. Describitur eapropter variis a doctioribus epithetis. Aristoteles ait : « Prudentia est recta ratio agibilium. » Archita **370** apud Stobæum (*De doctr. mor.* lib. vi) : « Quemadmodum, inquit, exercitus ducit imperator, gubernator navigia, mundum Deus, animam mens, sic ipsam felicitatem præsentis vitæ temperat regitque prudentia. » Arnobius porro apud Plutarchum eam ducem nuncupat, et regulam imperii, ut « Sicut is non debet cytharam sumere, qui canendi sit imperitus, ita nec acceptare imperium debeat, qui non sit prudentia præditus. » Marcus Tullius (*Rhetor.* lib. ii) : « Pru-

dentia virtus est, ait, de rationali parte manans ad ea quæ ad felicitatem tendunt, idonee constituenda. » Macrobius : « Prudentia virtus est, dirigens ad rationis normam universa, quæ cogitat, quæ agit, ac nihil præter rectum et landabile facit. » Rursumque Peripateticorum princeps (*Rhetor.* lib. i) : « Prudentia est mentis virtus, qua de bonis ac malis, quæ ad felicitatem pertinent, bene possumus consulere. » Solemus eamobrem annosos homines audire libenter, quod ætate, rerumque longiore usu prudentes esse factos merito existimemus, dicimusque « eum auscultandum, cui quatuor sint aures. » Denique Augustinus scientiarum magister (*De morib. Eccles.*) : « Prudentia, inquit, amor est, bene discernens ea quibus adjuvetur ad tendendum in Deum, ab his quibus impediri potest. » Omnia isthæc eo collimant, ut videamus, prudentiam lumen esse nostrum, quo duci nos oporteat.

Lumen tenebras pellit; vitia, erroresque prudentia, ut iterum Aristoteles (*Ethic.* vi, c. 12) dixerit : « Impossibile esse, prudentem non esse bonum; » et Doctor Angelicus concluderit (2-2, q. 47, a. 15), veram perfectamque prudentiam in vitiosis esse non posse. Et quoniam sententiæ huic Salvator noster esse contrarius videri possit, cum dixit : *Filii hujus sæculi prudentiores sunt filiis lucis in generatione sua* (Luc. xvi, 8), ait Angelus theologorum, triplicem esse prudentiam; quarum una falsa, et spuria dicatur, sitque similitudinaria duntaxat, siquidem is vere prudens sit, qui res a se gerendas in bonum rectumque finem dirigat; unde si sit aliquis, qui ad pravam finem mediis utatur accommodis, falsam habebit prudentiam; eaque de causa fur ingeniosus prudens dicetur, quod apta invenerit furandi media. Et hæc adulterina illa prudentia est, quam *carnis mortem* Apostolus dixit (*Rom.* viii, 6), quod caro finem suum ultimum in delectationibus aucupans, vias mediæque ad eas consequendas apta arripiat, et finire cum morte dulcia, **371** et amara omnia existimans, de vita meliore nihil credat; spuria, et cassa vere prudentia, in hominibus etiam vitiosissimis, et iis maxime ac prope unice sita.

Alia est prudentia, vera quidem, at imperfecta : vera, quia finem attendit bonum, et mediis utitur ad eum congruis; imperfecta tamen ex duplici capite, tum quod finem non præfigat communem, et universalem humanæ vitæ, sed particularem aliquem in singulari negotio; qualis est nauta, qui ob arrepta idonea navigationis media, bonus dicitur, ac prudens nauta : tum ob defectum principalis prudentiæ actus, qui est exsecutio, veluti si quis recte discurrat, judicetque circa media ad vitam bonam, totamque pertinentia, cesset autem in iis exsecutioni mandandis. Et hæc prudentia communis malis est ac bonis, illa præsertim quæ imperfecta est ex fine particulari.

Tertia vera est, et perfecta prudentia, quæ et

finem habet vitæ totius bonum, et cogitat recte, ac iudicat sapienter, et facit agiturque efficaciter; et hæc iustorum est tantum. Filii igitur sæculi prudentiores filiis lucis dicuntur, non quod vere prudentes sint, sed quod mediis convenientibus utantur ad finem sibi præfixum, dum filii lucis non pauci negligunt media a Deo acquirendæ beatitudini præscripta, cessantque ea exsequi, nec agunt quæ æterno assequendo bono norant sibi imperata, filiis interea sæculi ad finem suum consectandum omnia complentibus, absolventibusque media. Ita prudentem vocavit Dominus villicum iniquitatis, stultos Jeremias illos qui otientur in bono: *Stultus populus meus me non cognovit, filii insipientes sunt, et vecordes; sapientes sunt, ut faciant mala, bene autem facere nescierunt* (Jerem. iv, 22). In solis igitur bonis vera prudentia est, beneque dixit sanctus Thomas, in vitiosis veram prudentiam esse non posse: quare vitia, malitiamque pellit vera prudentia, ceu tenebras lumen.

Lumen porro, pigros etiam, ac somnolentos ad opera evocat, prudentia torporem excutit, et ad agendum semper impellit. Sceptro proinde eam Aristoteles (*Ethic.* lib. ii, c. 10) donat, atque proprium ei præcipere, esse. Enimvero constanter operatur prudens, fugit otia, 372 non torpet. Intenti eapropter theologi ad hanc lucis emphasis, dicunt cum suo principe, « Prudentia virtus est, qua consiliamur, judicamus, atque præcipimus. » (S. Thom. 2-2, q. 47, art. 51.) Ea vero, quæ ita discussimus, et ad finem apta iudicavimus, imperante prudentia effectui damus: enimvero quid juvet hominem cognoscere, et media habere adeundæ curiæ, aulae regiæ, quando iis ob bonum suum uti nolit? Et Christiano quid addat, nosse præcepta legesque paradiso potiundo, si cesset eos practica complere prudentia? Hæc fuit luce David experfactus, cum dixit: *Intellectus bonus omnibus facientibus eum* (Psal. cx, 10): ejus videlicet sententia fuit, illum perfectæ sapientiæ, ac prudentiæ esse, qui juxta proprium suum statum operatur, nec illorum e numero est, quibus satis sit noscere statum suum, at ei convenienter non agunt. Certe religiosi, prælati, iudices, maritati sunt, quibus nota sua cuique sit obligatio, at exsequi illud negligunt, quod suo conveniat statui, ipsis adeo paganis hæc in re consultioribus, e quibus Bias dixit: « Considera, et dehinc aggredere; » itemque: « Aggredere tardus agenda, aggressus age constanter. » Octavianus præterea Augustus delphinum motu velocissimum anchoræ illigavit, epigraphe addito, *Festina lente*: anchora gravitatem in deliberando, delphino velocitatem in agendo perficiendoque deliberata docturus.

Cæterum clarissima ista prudentiæ luce illustrissima fuit Maria; indeque si dux est peregrinantium lax, et actionum humanarum regula prudentia, ipsa prudentissimam se præbuit in disponendis agibilibus suis. Norat, absque gratia Dei placere

Deo creaturam non posse; ei igitur conquirendæ tanta studuit industria, ut audire ab angelo meruerit, *Invenisti gratiam apud Deum*. Non se extulit luciferi instar honore affecta, sciens lapsi vicinum, qui eniti cupiat in altum. Non mentem finxit in humanis astibus, notitiisque; memor idiotam effectum esse protoparentem nostrum, cum fieri protosophus voluit; procul etiam præsentiens quondam ab electionis Vase dictum iri: *Noli altum sapere, sed time.* (Rom. xi, 20.) Non liberos ambivit, ut Rachel, sciens ex bonis etiam matribus, malos existere posse filios. Nullam quærsivit extrinsecam 373 formam, vanarum ad instar mulierum, revolvens identidem Sapientis effatum, *Fallax gratia, et vana est pulchritudo; mulier timens Deum, ipsa laudabitur.* (Prov. xxxi, 30.) Illuminata igitur solida prudentia didicit omnino, malis æque ac bonis communia esse mundana bona, et ab illis possideri potius quam istis, viasque esse quæ ducant ad interitum; quare suam illis mentem non immersit, sed omnes suas absolutissimas actiones honori, placitoque Dei solius confecit, ad eum omnes illas perfectissime direxit, ordinavit, distribuit, toto suo spiritu cantans et exultans, *Magnificat anima mea Dominum.*

Quod si lumen, item tenebras, vitia culpasque prudentia dispellit, quis non videat prudentissimam fuisse Mariam? Ista nimirum errare sustinuit nunquam, nec falli etiam potuit, Deo videlicet in tantum semper unita, ut ne minimum quid præter illius voluntatem voluerit, plena insuper tanta gratia, intellectuque adeo illuminato, ut discernere sciverit multo clarissime malum inter ac bonum, tenebras inter ac lucem, vitia inter ac virtutes, Dei spiritum inter ac spiritum nequitiarum, cognitionem habuit limpidissimam idoneorum consequendi ultimi finis, qui Deus est, mediorum. Ipsa serpentinam prudentiam columbinæ puritati connexuit, ipsa malum fugit, bonum sectata, ipsa uno verbo totum Davidis canonem absolvit, a Deo petentis, quis futurus esset tabernaculi sui hospes, ac civis. Enimvero ipsa ingressa est sine macula, o quam pure ac nitide! Ipsa operata est justitiam, quam per omnem justitiam integre! Ipsa in corde suo veritatem est locuta, quam inoffense ac solide! Ipsa dolum non egit in lingua sua, quam innocenter et candide! Ipsa proximo malum non fecit, quam amanter ac demisse! Albicans, et purissima Columba, paradiso præ omnibus digna.

Sequitur inde quod sicut lumen somnolentos excitat, et prudentia pigros ad operandum bene extimulat; ita prudentissima rursum fuerit Maria, legis nimirum divinæ observantissima. Dixit ea de causa Ambrosius (*De Virg.* lib. ii): « Nullum solita fuit lædere; omnibus bene velle, majoribus natu assurgere, aequalibus non invidere, jactantiam fugere, rationem sequi, amare virtutem. » De illa 374 quoque verum est, *Manus illius tornatiles esse, et aureas, hyacinthis plenas* (Cant. v, 14).

Ipsa formosissima fuit Rebecca, quæ in auribus aureis, armillis brachia ornavit; fidei, inquam, donum, legisque observantiam habuit. Legationi angelicæ assensum dare, virginitatem voto firmare, maternitatem Verbi tam sollicitè celare, innocentis mariti angustias tam forti silentio tolerare, Divinitatis thesaurum in angulo speluncæ deponere, aperto sinu rerum Factori casta ubera depromere, rabiei Herodianæ Filiolum tam caute subducere, tam ei indefesse servire, Ægyptum cum eo, Judæam, Galileam, aliasque regiones penetrare, cruci illius tam constanter adherere, tam decore, ut nulla appareat inconcinna actio, quid sunt aliud, quam supremæ prudentiæ actus? Ea quisquis fuerit attentius intuitus, necesse est ut fateatur vigilantissimam fuisse, et studiosissimam operatricem, Virginem. Non fuit ipsa e fatuarum numero, quæ lampadem gestarit absque oleo, sed cum ipsam mundi lucem in limpidissima gremii sui crystallo foverit, prudentum Regina est virginum, omnium ipsa prudentissima. Summa, non fuit prudentiæ pars quam non habuerit illa in gradu omnium supremo, ut bene a principio dictum fuerit, eam Montem esse Olivarum: montem trium luminum, montem trium prudentiæ partium, montem prudentum omnium celsissimum.

Tres habet prudentia partes: memoriam, intelligentiam, providentiam; et hæc suæ in gradu summo in Maria.

Repetamus iterum, trium luminum montem dictum esse Olivarum montem, **375** necessumque esse ut terno illustretur lumine prudens. Primum eorum sit rerum præteritarum memoria, adumbratum serotino oliveti lumine, quoderat lucernarum Templi. Alterum intelligentiæ præsentium rerum, quæ sint nimirum sensibus obnoxia, et materia atque origo intellectualis cognitionis, oleo lucernarum expressum, quod materies est, ac fomentum luminis. Tertium denique providentiæ futurorum est, cujus erat typus matutinum oliveti lumen; sol, inquam, principium diei. Tria hæc lumina ipsissimæ sunt prudentiæ partes, quando veri prudentis est meminisse præteritorum, præsentium esse rectorem, et futurorum providum. Ita Romanus sapiens: « Si prudens, ait, est animus tuus, tribus temporibus dispensetur: præsentia ordina, futura provide, præterita recordare. » Pingebant eam ob rem veteres Prudentiam trivitiā, ut docerent prudentis faciem tribus hisce temporibus intentam observantque esse, præterito, præsentī, futuro. « Prudentia, inquit ex Cicerone magnus Augustinus (serm. 4, Ad frat. de Erem.), docet quomodo præsentia ordines, quomodo præteritorum recorderis, quomodo futura provideas. » Et Marcellus apud Annibalem: « Non illud est tantum sapere, quod ante pedes nunc est intueri; sed quæ futura sunt providere, sumptis in exemplum præteritis. »

Ista sub consideratione obscurum illud angelici problema Esdræ propositum clarescit: *Pondera mihi, inquit, pondus ignis, mensura mihi flatum venti, revoca mihi diem, quæ præterit* (IV Esdr. iv, 5). Ista nempe prudens facit. Enimvero diem revocat præteritum, cum vitæ antea actæ casuumque pristinorum meminit, veluti sacri sanctique illi reges, David et Ezechias, consuevere, quorum ille, *Peccatum, ait, meum contra me est semper* (Psal. l, 5); hic: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ* (Isa. xxxviii, 15). Prudens ventum dimittit, vitæ hujus nostræ brevitatem fugacitatemque commemorans: nam *Ventus est vita mea*, plangit, gemitque patientiæ princeps (Job, vii, 7). Ignem item ponderat prudens, attentissimus, quorsum vergat amor suus, mysticus ignis, de quo Augustinus scripserat: « Amor meus, pondus meum, illo feror, quocunque feror. » Ita symbolicis illis Ezechielis (cf. i, v. 18) animalibus similis prudens est, quæ plena erant oculis ante et **376** retro; siquidem Argi instar omni se aptat tempori, tempus sibi aptat omne, præteritum, præsens, futurum. « Virum frugi, dicebat Socrates, præteritorum oportet meminisse, agere præsentia, et futura exuere. » At de Hebræis stipitibus Deus queritur: *Gens absque consilio est, et sine prudentia; utinam saperent, et intelligerent, ac novissima providerent* (Deut. xxxii, 28, 29). *Saperent, inquit, præterita, intelligerent præsentia, providerent novissima, seu futura.* Imprudens pueri similis est, hortum intrantis, qui papavera carpit et ambubejas, neglectis violis, amarantho, liliis; apis prudens est, succos futuro mellis, hoc brumali edulio colligens. Brutum sapit, qui prudens non sit, nihil elapsorum, nihil futurorum cogitans, solis attentus præsentibus.

Terno isto lumine Virgo illustrissima radiabat oppido; his pensabat, trutinabat, meditabatur omnia sagacius quovis alio; eratque ea de causa non prudens solum inter prudentes quoscunque cæteros, sed omnino ac vere *Virgo prudentissima.*

Maria, Virgo prudentissima, memoriam habuit præteritorum, primam prudentiæ partem.

Tria celebrantur in sacris Litteris animalia prudentia: serpens, gallus, formica. De serpente Dominus ait: *Estote prudentes sicut serpentes* (Matth., x, 16). De gallo patiens: *Quis dedit gallo intelligentiam* (Job xxxviii, 36)? De formica Sapiens: *Vade ad formicam, o piger* (Prov. vi, 6). Et hæc partium prudentiæ hieroglyphica sunt: memoriæ præteritorum serpens; intelligentiæ præsentium gallus; providentiæ futurorum formica; ceteri videbimus deinceps.

De serpente in primis quanta dicunt scribuntque Patres! Stridonensis doctor, « Totum, inquit, corpus incisioni exponit, caput ut servet. » Prudens quoque Christianus fortunas, honorem, ipsam adeo vitam Christi amori litat, perditque libens omnia,

ut Christum lucifaciat; enses nempe, rotas, sagittas, ipsam, qua terribilius nihil est, mortem præ Deo, pro Deo spernit. Monet proinde Augustinus (in *Psal. LVII*): « Offer omnia membra tua percutienti, dummodo caput serves integrum, id est Christum. »

Serpens, aiunt Chrysostomus, **377** Theophylactus et Euthymius, veterascere se animadvertens, petrarum angustias penetrat, pelleque pristina destructa novam veluti ætatem induit: prudens assuetis dudum vitis se purgaturus, arcta pœnitentiæ septa petit, cuteque pravaram consuetudinum destructa, *Exspoliatur veterem hominem cum actibus suis, induens novum, eum qui renovatur in agnitionem, secundum imaginem ejus qui creavit illum* (*Coloss. III, 9, 10*).

Serpens, inquit Beda Venerabilis, aure una terræ immersa obturat alteram, ut non exaudiat vocem incantantium (*Psal. LVII, 6*): prudens tentationibus carnalibusque diabolicis superandis, arcelandisque sequioribus flagitiosorum murmuribus, alteram aurium alloquitur sanctorum aspergit, alteram terræ pulverique, meditationi, inquam, terram pulveremque se esse, atque in cineres luctumque desitutum, immergit.

Serpens, divo Ambrosio auctore, venenum non servat semper, sed spuit interdum; prudens, ut labatur, erroribus non insuescit, sed evomit facta perperam, et per confessionem exspuit. Serpens, sancto Epiphanio notante, tunc præsertim veneno se exonerat, cum sitibundus fontes et aquas bibiturus adreptat; prudens militiam exiit, cum divina tractaturus ad aram properat. Serpens, Jansenio et Titelmanao asserentibus, non viribus, sed astutia se defendit; prudens adversa sapientia magis quam armis superare gaudet, Archidamo teste, qui debellatis Arcadibus de fortitudine laudatus: « Præstabat, respondit, illos prudentia, quam viribus superassemus. » Serpens acutissimo est visu; prudens sagacissimo intellectu, at illaudabili, si ad prava se detorqueat, ceu notatum carptumque ab Horatio est in Aristarcho quopiam:

Cur in amicorum vitis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius?

Serpens denique loco aliorum se movens caput rotat, oculosque reflectit, tergum defensurus: prudens anteaqua considerat, et ad præterita semper est attentus; cujus rationem doctores afferunt, quod prudentia circa contingentia agibilia versetur, quæ regulari dirigique decet, secundum ea quæ accidunt ut plurimum. Ista longa comparatur **378** experientia, hæc vero memoria plurium rerum colligitur. Monet eam ob rem in *Deuteronomio* (c. xxxii, v. 7) Dominus: *Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas*. Et Sapiens: *Memento, quæ ante fuerunt* (*Eccli. xli, 5*). Seneca quoque: « Qui nihil de præterito cogitat, vitam amisit. » Istud nempe serotinum olivæ lumen est, quia sole ad occasum lapsa, dieque in noctem versa, actionibus,

inquam, nostris emensis, memoria Dei donum prudentis mentem illustrat, quæ Ciceroni est aliud nihil, quam « iterata assumptio alicujus apprehensi sensu vel intellectu. »

Hæc de causa tanto in pretio sunt historiæ, pyramides, statuae, picturæ; hæc enim prudentis memoriam acuat, his docetur quid amplecti debeat, quid abhorrere, quos vitare errores, quam operari bene: scilicet alienæ fatuitates frena prudentis sunt; facta præclare, agendi virtuose calcaria. Ista prudentiæ pars in animæ regno actuaria est, res præteritas factis inscribens; Josephus est, frumentum vetus futuræ servans fami. Si pictor est prudens, memoria famula est quæ aptissima illi prototypa et ideas ministret; si belli dux prudens, memoria veterum ingeniosa illi stratagemata commemorat; si judex prudens, memoria legum liber est; si religiosus est prudens, memoria status illi sui regulas explicat, et quid demum non agit, non commodat memoria?

Deum nobis præsentem sistit: *Memento Creatoris tui* (*Eccli. xii, 1*). Pristina eluit delicta: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ* (*Isa. xxxviii, 15*). Divinæ justitiæ intuitu peccata frenat: *Domini Dei magni et terribilis mementote* (*II Esdr. iv, 14*). In prosperis, ne attollamur satagit: *Memento paupertatis in die abundantiae, et in die bonorum ne immemor sis malorum* (*Eccli. xviii, 25*). Dominicæ nobis Passionis acerbiteratem imprimit: *Recogitate eum, qui talem in corpore suo sustinuit contradictionem* (*Hebr. xii, 3*). Amorem in divinissima Eucharistia contentum viva actione perorat: *Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis* (*Luc. xxii, 19*). Deum denique gloriæ olim nostræ summam nobis proponit: *Memor fui Dei, et delectatus sum* (*Psal. lxxvi, 4*).

Facessant porro a reipublicæ clavo, qui prudentes non sint, qui memoria careant, qui Messalæ Corvini, qui Gregorii Trapezuntii, qui Bambæ Gothi **379** sint; non est horum imperia tractare. Jussit Hebræis Deus *Leviticæ* cap. xi, ne qua ederent animalia, quæ injectum cibum rursusque e ventriculo in os reductum non ruminarent iterum, ac dentibus comminuerent, ceu oviculæ et alia id genus animalia faciunt. Docere nempe voluit ineptos esse ad gubernacula imprudentes, qui memorie defectu præterita non ruminarent, non sumerent e præcis temporibus casibusque agendorum formam. Certe dentes prudentiæ symbolum esse, passim apud doctores sacros reperias; cumque citra omnium omnino dubium hæc virtute cæteris præpolleat omnibus Virgo nostra prudentissima, voluit hanc ejus eminentiam Spiritus sanctus mundo testatam esse, cum dixit: *Dentes tui, sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro* (*Cant. iy, 2*). Et dentes ait, et ovium dentes, quo et prudentiam Virginis exprimeret, et certam claramque prudentiam: quando ista oviculæ instat, quæ cibum per os in ventriculum demissum, inde ad os postliminio reductum

masticat, ad memoriam revocabat assidue Filii facta theandricæ præclara, gratias in se congestas, oracula sibi dicta, aliæque communi ac publicæ salutis acta : *Maria autem, ait divinum Evangelium, conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo (Luc. II, 19).*

Sane argumentum horum clarissimum est mysteriosum et suavissimum illius canticum, quo ad perpetuam rei memoriam pleraque tam sibi, quam humanæ conditioni facta a Deo benefacta explicat et depangit. *Magnificat, inquit, anima mea Dominum; diceret veluti: Istud meum carmen pyramis est summæ Deitatis beneficiis in me et humanam gentem accumulatis inscripta. Ejus artifex ego sum humilis et abjecta virgo, scalpello utor lingua mea, malleo, mea gratitudine, brachio malleum movente, animi mei prudentia. Clara pilæ istius facinora alia sunt a Cæsaris, Pompeii aliorumque bellatorum gestis. Non hic tyranni alicujus terrore suo orbem exanimantis facies riget, sed amabilis Salvatoris vultus effulget, universum júbilo mundum perfundens, ut scribat bene Augustinus (serm. 18, *De sanct.*) : « Eva luxit, ista exsultavit; Eva planctum, Maria **380** gaudium in ventre portavit. » Præsignata elegantissime per Saram, quæ prolem peperit *Risum*. Adnectit igitur Virgo jucundissima : *Et exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo.**

Visum est bene optimo Deo gratiam habere Virginis abjectionem, nec ea se deprimente Assueri instar intumuit, qui neminem injussum ferre ante oculos sustinuit, sed comitate miranda demittentem se exilem tenuemque Virginem sibi astrinxit. Ilanc igitur magnificentiam inscribi columnæ oportuit : *Respexit humilitatem Ancillæ suæ.*

Placuit Deo, toti celebrem fieri Virginem istam humanæ colonie. Imprimatur : *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.*

Voluit eam concipere Filium suum novo, et prius postea inaudito modo, flore nimirum virginitatis illibato, maternitate divina. Incidatur : *Fecit mihi magna qui potens est, et sanctum nomen ejus.*

Fructu æternum benedicto castissimi illius gremii salutem operari dignatus est totius mundi, acerbo mali fructu morte æterna damnati. Sculptur : *Et misericordia ejus a progenie in progenies, timentibus eum.*

Domuit ipso isto hujus Virginis fructu dæmonum potentiam, qui obtruso persuasque homini peccato, ejus facti tyranni divinitatem rerum creaturarum pessimi usurparunt, convulsoque Dei optimi maximi cultu, deos ipsi se venditarunt. Monumentum fiat : *Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos.*

Depressa Filius illius Pharisæica arrogantia ac timore, apostolicam celebravit demissionem. Mæmosynon esto : *Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles.*

Idem pane doctrinæ, et sacratissimi corporis sui

Ecclesiam, sponsam suam, alturus erat. Affigatur : *Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes.*

Sua in carne præsentia æternum Verbum pristinam absolvit legem, factasque antiquitus promissiones. Celebretur : *Suscepit Israel puerum suum, sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini ejus.*

Ita gesta præclarissime a Salvatore nostro memoriæ Virginis sunt inscripta, sic ruminat mysteria nostra ovicula; ita illustratur Mons noster oleatus, sic reflectit caput suum **381** serpens noster prudentissimus.

At aliorum insuper meminerat pridem factorum, lapsus nempe refractarii Luciferi, vacuatarum paradisi mansionum, miseriorum ruinæque per peccatum factæ, et adventu in carnem Dei reficiendæ; promissorum item omnium patriarchis atque prophetis retro omnibus olim datorum : quæ simul omnia stillatorio memoriæ suæ inclusa, per ardentis meditationes in suaves eliquabat consolationum guttas, atque medicinas.

Tanto fuit porro prudentior Virgo isthæc, quanto puriori nitebat mentis oculo, affectu, inquam, quem præter dentes in ovicula ista particulatim quoque dilaudavit divinus Spiritus, lotionis usus metaphora : *Quæ ascenderunt, aïens, de lavaero.* Ita videlicet Virgo nulla obfuscaverat memoriam injuriarum acceptarum fuligine, immemor nempe injuriæ civium suorum (*Levit. XIX, 18*). Cæsar erat, oblivione aliorum in se dicta aut facta perperam obvolvens; Photion erat, nihil sinistri adversum se perpetrati persentiens; Mater erat, an Discipula illius, qui hausto integro sannarum, scommatum, ludibriorum, indignitatum, verberum, clavorum, crucis, mortis fœdissimæ oceano, omnium velut oblitus, ad devotos tantas ignominias miseranter tractantes versus, rogabat, *Quæ? (Luc. XXIV, 19.)* Certe merito de illa divinus Ignatius divino quoque Joanni Theologo scripsit : « In persecutionibus hæc Virgo est hilaris, in penuriis et indigentis non querula, injuriantibus grata, et molesta re letatur (*In Epist. ad Joann. Evang.*). » Cum igitur istam habuerit prudentiæ partem in gradu omnino altissimo, merito audit ab utroque mundo, *Virgo prudentissima.*

Maria, Virgo prudentissima, intelligentiam habuit rerum præsentium, alteram prudentiæ partem.

Præter rerum præteritarum memoriam, cognitionem quoque et intelligentiam præsentium habeat prudens oportet, ut apta destinato fini media apprehendat, et prudentium instar animalium, quæ nocivas a prolicuis, salubres a perniciosis herbis seligere ab ipsa adeo natura docentur, ipse quoque a malo bonum, **382** a noxio utile secernere queat. Secunda hæc prudentiæ facies est, oleo sæpius memorati montis expressa; quod non secus ac oleum luminis materia est, intelligentia isthæc, atque cognitio, origo ac fomentum sit cognitionis intellectivæ; quando, juxta Peripateticam scholam,

« Omnis doctrina ex præexistente fit cognitione, nihilque est in intellectu, quod non fuerit prius in sensu. »

Hanc in gallo volucre admiratus est Job, ubi dixit : *Quis dedit gallo intelligentiam?* Et merito ; nimirum pollet intelligentia gallus. Nam densas noctis tenebras a clara solis luce discernit ; quo spissiores tenebræ sunt, eo cucurrit altius ; sole interdiu obnupto, pluvias præagit. Talem esse prudentis intelligentiam et cognitionem opus est. Distinguere inter tenebras ac lucem, malum inter ac bonum, debet. Quo gravius est malum, majoraque consequendi finis impedimentum, eo amplius illi adnitendum, ad depromendam non-trandamque notitiam suam. Considerare mala atque impedimenta habet ; non ea solum quæ sunt, sed illa item, quæ esse possunt. Et isthæc scientia, ait Sapiens, *Ornamentum est aureum prudenti, et quasi brachiale in brachio dextro* (Eccli. xxi, 24). Aureum, ob excellentiam ; monile, quod ad actum deducat cognitionem ; in brachio, et non in digito, quod nullis prudens laboribus parcat ; in dextro brachio, quod omnia sua opera ad finem rectum honestumque dirigat.

Certe prudenti scientiam et cognitionem inter malum bonumque distinguendi necessariam esse, ut magnus P. Augustinus, sic et ante illum sapientes ethnici agnovere. Prudentia est, ait Ecclesiæ doctor (*De lib. arb.*, lib. i), « appetendarum fugiendarumque rerum scientia. » Romanus vero orator (Cic. lib. ii *Rhet.*), « Prudentia est rerum bonarum ac malarum scientia. » Jure merito, quando mundus, tumidum mare, plenus est abstrusis additisque scopulis, ubi venti sæviunt, procellæque adversitatem, ruinam interitumque minantur animarum cymbis. Mundus propudiosa est Jezebele, quæ vultum stibio depicta, crinibusque in orbem depexis, ad fenestras nictat, magnanimum Jehu ad scelus illectura. Mundus nefanda est Apocalypseo lupa, quæ in vase aureo toxicum porrigit. **383** Mundus versutus piscator est, esca hamum, animæ telum, obtegens. Mundus carnem secum, illecebrasque, ceu novas Sirenes ciet, ut cantu delictisque obsopitos incautos improvidosque in Syrtem Scyllamque adigat. Tot igitur larvis cum tectus incedat tenebrio, magna prudens cognitio opus habet vitandis periculis malisque, et bono honestoque amplectendo.

Vitia esse memorat Isidorus, quæ primo limine virtutes pareant, justique pallio amicta ; ut intelligentem sane scientemque esse prudentem deceat ac necesse sit. « Plerumque vitia, ait magnus noster Gregorius, colore virtutum tincta, tanto sunt nequiora, quanto esse vitia nesciuntur ; quia hostis nostri malitia tota se arte palliat, ut plerumque ante deceptæ mentis oculos culpas esse virtutes fingat, ut inde exspectet quis præmia, unde æterna dignus est invenire tormenta. »

Veniunt hac ratione personati hæreticorum greges, qui animas plebeiorum in fraudem inducturi,

instar Balaam mel loquuntur et favum ; at necant denique, et in Tartara ducunt. Ille magnificabat palam Dei populum, multisque verborum phaleris dilaudabat : *Quam pulchra sunt tabernacula tua, Jacob...*, ut valles nemorosæ, ut hori irrigui, ut tentoria, quæ fixit Deus (Num. xxiv, 5, 6). At clanculum vaferrimum dedit consilium, pellices Moabitidas supponendi Israelitis maribus, quo patris infandis flagitiis deplueret merita in facinorosos Dei vindicta. Hi Christi merita itentidem extollentes, copiosamque illius redemptionem rudibus recapitulantes, oblique in operum sanctorum incuriam, neglectumque, et plenam demum carnis libertatem pellicunt ; planam nimirum et laxam æternitati viam sternerentes, animasque incautas ad certum interitum Orco destinantes.

Ita simulatores quique larvam sumunt, et veluti Pharaonis necromantæ divina Moysis portenta carminibus suis æmulantes, intuentis oculos fascinant ; justorum ipsi quoque virtuose facta mentuntur, sanctos se venditantes, cum sentinæ sint sycophantiarum. Vulpes sunt, pellem portantes boni pretii, carnem nullius. Simones sunt Cyrenæi, crucem portantes post Jesum, non pro Jesu. Sichimitæ Hemores sunt, ait Richardus **384** Sancti Victoris (*De xii patriarch. c. 33*), dolorosi Apellæ ; non virtutis, sed substantiæ possessionumque Jacobi et filiorum ejus, amore.

Ita honorum prensatores, et celsitatum aucupes, suaviter gubernant ; utque fiant æqualibus minoribusque grati, an gratiosi ? non corrigunt errata, non puniunt delinquentes, sed liberas laxant cuique habenas, et communem indulgent virendi pro genio licentiam ; novi Abimelechi, genuini Absalones, recentes Catilinæ, qui lucrandis regnis imperiisque plaustra offerebant promissorum, manus prementes adventantium, animosque captantes adorantium.

Ita adulterata procedunt veste assentatores ; fucati, callidi, vafri, vertumni, Protei ; curculiones aristæ affixi, nec ab ea cessantes, donec fuerint illam depasti ; veri osores perpetui, qui echonis instar loquuntur cum garriente, rident cum cachinante, cantant cum plaudente, plorant cum lacrymante, fremunt cum frendente ; verbo, totos se illi fingunt, cui claudicant.

Ipsæ denique dæmon, quantis obvolutus spiris ac teguminibus nostram molitur perniciem ! At instar Gabaonitarum civium miseriam mentitur et miserationem ; Jeroboami agit uxorem, propriam personam aliena velantem, et in ipsum lucis angelum se transfigurat. Luit fraudem illius Eva omnium mater, et audaciam sensit ipse noster optimus Servator, nescio cujus larvæ in eremo fatigatus accessu.

Quare cum tantis scateat periculis mundus, opus est oculatissimum esse prudentem, multoque affusum lumine ; opus est ingenti illum ac tali cognitione esse, qua a malo bonum citra errorem inter-nosecat, idque eo etiam certius atque securius, quo

sunt majora finis optimi bene assequendi impedimenta. Monet eam ob rem Salvator noster : *Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces* (Matth. vii, 15).

Clarissimum habuit hunc prudentiæ oculum magnus Alexander, cum Aristobulus historiaster librum illi celebrando multis mendaciis confertum naviganti obtulit legitque. Enimvero audita heros adulatione, librum e mentientis manibus arreptum in Hydaspem **385** fluvium abjecit : « Tu, aiens, dignior eras, qui mergereris. » Hoc utinam lumine animoque multi Christianorum forent, ad quos modo memoratum Servatoris nostri oraculum pertinet.

At isti comparandæ intelligentiæ, actionibusque ordinate regulandis optimus Deus suas nobis leges præfixit, quibus ceu perspicillīs uteremur, cum quid rite recteque facturi essemus ; quod a se observatum scripsit vir secundum cor Dei Psalmo suo cxviii (v. 6) : *Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis*. Hæc, ait, mihi crystallus fuit, cum dispicere cognoscereque volui quid mihi foret et quomodo agendum. Ita et Hebræus legislator populo suo jussit : *Erunt hæc verba, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, eruntque et movebuntur ante oculos tuos* (Deut. vi, 5) ; quanquam difficultatem habent hæc ipsa quæ jubentur verba. Cur enim ante oculos ea versari moverique imperantur ? Ad aures verba pertinent, non ad oculos ; quid igitur verbis cum oculis ? Mysterium hoc est. Voluerat Moyses ut viveret populus suus sancte ; at sancte cum absque prudentia vivi nequeat, optavit insuper ut intelligentia ne careret ; ad hanc intelligentiam norat necessariam esse datæ legis notitiam, quæ cogitata, quæ dicta, quæ facta rite recteque ordinat ; jussit igitur, ut homines sui ad agendum bene speculo uterentur legis ; oculos, inquam, suos ad legem flecterent, atque quid bonum, quid malum, quid fugiendum prensandumve foret ex ea perdiscerent, ac demum ordinate agerent, viverent.

Hæc sane crystallus, ista ad legis verba oculorum reflexio prudentissimum effecit Davidem, cum a socero suo ad mortem tam dire, tam dure impulsus noluit capitalem hostem urgere ad mortem ; satius existimans parcere quam perdere, facere amicum quam delere inimicum, *Super inimicos meos, ad Deum orans, prudentem me fecisti mandato tuo* (Psal. cxviii, 98).

Intelligentiæ adminiculo cognoscit prudens, optimum desiderati finis medium esse, fugam occasionum, quæ possint impedire finem. Quare si supera, si cœlestia appetat, mundum vanosque homines aversatur fortissime, Davidis æmulus, qui optabat : *Quis dabit mihi 386 pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam !* (Psal. liv, 7.) Columbæ, ait, non aquilæ, non cygni, non vulturis, non pavonis. Enimvero docturus erat, quo deberet esse judicio

prudens, media ad asequendum illum optimum finem lecturus. Non decet superbum elatumque esse prudentem ; sed cum humilibus æque et simplicibus atque cum magnis agere ; quare non aptæ sunt illi aquilæ alæ : non debet prudens fictus fucatusque, et, ut ait divinus Psalter, duplici corde esse, aliudque loqui et sentire aliud, sed incedere candidè, animoque recto esse ; eaque propter cygni alis se non vestire, qui plumas alit niveas, dum carnem habet ravidam. Non est prudentis inhumanum sævumque esse, non fortunarum famæque alienæ laceratorem, sed benignum et comem omnibus ; indeque oderit accipitris alas. Ne perimat seipsum prudens honorum, titulorum, dignitatum ampullis, ne luciferi turgeat statu ; sed modeste habeat se ad subditos suos, atque adeo pavonis alas ne assumat. Non mergulus fiat prudens, non anatis amet alas ; voluptatum, oblectationum, affanniarum undis ne se merset : columbæ, columbæ affectet alas ; hæc pura est, hæc amat caste, hæc ad aquarum spondas vulturis observat impetum : *Oculi ejus, prudentis, sicut columbæ, quæ resident juxta fluentia plenissima* (Cant. v, 12) ; nam purus sit, sit amabilis, et amans, procul sit rebus mundanis ; exploret, investiget oportet unde mala emergant, qui vitet ea ; quænam honesta sint, quæ decora.

Hoc oculo, intelligentia ista prudens, ait divinus Bernardus, anteverit omnes actiones suas, præliabaturque, *an liceat, an deceat, an expediat*. Quanquam enim clarum est in Christiana philosophia nihil decere quod non liceat, nec expedire quidquam, quod non deceat, non illico tamen omnia quæ licent, decent etiam et expediunt : « Prudentis proprium est, ait oratorum princeps (Quæst. Tuscul.), nihil quod pœnitere possit, facere ; nihil invitum, sed splendide, constanter, graviter, honeste. » Non ita risibilitas hominem, aut equum hinnibilitas, si cum scholis loqui fas sit, aut alia quævis proprietas suum demonstrat subjectum, ac istæ Tullii conditiones prudentem exprimunt. Nihil igitur faciat pœnitendum ; **387** agat promptè, libere, coactus licet aliunde ; nam « invitus, ait magnus Augustinus, bene non facit. » Lætus sit in agendo, quod est splendidum esse, firmiter et immote, citra levitatem ac serio ; honeste et secundum ordinem, præmeditate, pensiculatim agat, ne quid ei inexpectatum accidat ; videlicet, « Nihil ita exspectat, adjungit denique Tullius, quod quasi certum sit sibi futurum. » Istæ denique conditiones prudentem faciunt acceptum, spectabilemque omnibus. Porro

Secundum omnia hæcenus memorata Virgo nostra vere est *Virgo prudentissima*. Longas texere probationes, nihil attinet. Meminisse duntaxat juvet, quam qualemque se exhibuerit, cum niveus e cœlo nuntius Nazarethum ad eam delatus est. Clara suavissimaque voce salutem ei impertiebatur angelus : *Ave, gratia plena ; illa turbata est in sermone isto, et mox altissimæ se considerationi dabat, qua-*

lis esset ista salutatio. Salutem mandantis dime-
tens, celsitudinem, expavit insuper, et confirmata
rursus ab ephebo : *Ne timeas, Maria*, totamque
rem penitus edocta, omnium sæculorum negotium
brevis dilucidæque oratione ac sententia absolvit :
*Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum
tuum.* Ista si trutinare placeat, queratur licet, Quæ-
nam fuit isthæc turbatio ? unde tam profunda au-
dita salutis disquisitio ? quis et cur timor iste ?
quamobrem adeo tardum responsum ; et tam fer-
vens denique ad tam arduam rem consensio ? una
est ad singula æque ac omnia sententia : erat *Virgo
prudentissima*. Nemo miretur, turbari solidissimum
Virginis pectus, omnibus superius virtutibus ; ti-
mere etiam heroinam ipsis formidatam Acherontis
viribus. Non turbatur angeli aspectu ; ad verba cœ-
lestis nuntii castæ moventur cogitationes, cogita-
turque, *qualis sit ista salutatio.* Nempe laudes
mundo inauditas timebat, pensabatque, et metuebat
honores ab angelo depromptos ; perspectrum habens
intime, suspectas prudenti nimias laudes habendas,
quæ facile soleant tumorem parere ; eoque semel
concepto cadere omnem virtutum struem. Justissi-
mus igitur erat Virginis prudentissimæ timor.

Certe barbarus ille bardusque Herodes, qui trun-
cari capite **388** magnum Jacobum, Petrumque
rapi ad carceres et vincula jussit ; non legitur illico
vindicta cœlesti plexus ; at cum in solio fulgenti
laudes immeritas nimiasque admisit, *Dei voces, et
non hominis* (Act. xii, 22), e vestigio ab angelo vin-
dice percussus, vermibusque corrosus est. Quis igitur
reget, cur auditis supremis laudibus Virgo tim-
uerit ? Timere prudentia fecit.

Et si cogitavit postmodum qualis esset angeli
salutatio, quæ verba illius, quæ promissa, fecit pru-
dentissime ; quando ista præcipua est prudentis ha-
bitudo, ut hominis instar nocte domum pervaden-
tis, manibusque tutam sibi ad parietes notas viam
explorantis, indaget prius omnia, quam faciat. Ita
et Virgo nostra circumspectissima discere prius a
salutante angelo voluit totam proximæ Incarnatio-
nis divinæ seriem modumque, quam ad electionem
propositi sententiamque descenderet. Illo porro
particulatim intellecto, assensum suum, humanæ
salutis instauratorem, omnibus prudentiæ regulis
vestivit ; nimirum præcogitavit sagacissime ne quid
inchoaret pœnitendum ; libere egit, prompteque
ædem ad assentiendum se inclinavit ; fuit constan-
tissima in data nuntio divino fide ; serium dedit et
grave responsum ; nec nisi cum honestate splen-
didissima. O Virginem vere prudentissimam !

Cæterum, si actus quoque prudentiæ est, præ-
visa declinare pericula ; cessare ab occasionibus
finem bonum impredientibus ; subducere se temere
adversantium livori : videas Virginem nostram
asello vectam dulce Filioli pondus in Ægyptum de-
portantem, fugaque provida Herodianæ rabiei ce-
dentem ; videas, aio, et contesteris, clarius hic
etiam scintillare prudentiam ejus, quam ipsa serena

nocte sidera emicent. At audias insuper, quam fe-
stiva istud metaphora cœlestis describat Sponsus :
*Nasus tuus, inquit, sicut turris Libani, quæ respicit
contra Damascum* (Cant. vii, 4). Itane vero, ais,
Virginis istæ laudi accedant ? Quam maxime imo.
Scilicet prudentis est, intelligentia sua ac judicio
eminus etiam odorari imminetia pericula ; quam
adumbrat proprietatem optime nasus, odoris etiam
longinqui **389** sagax. Ad instar turris Libani, quæ
Damascum spectat, præterea Virginis prudentia est ;
nimirum quia Damascus Israelitico regno ut vici-
nissima, sic et inimicissima, propinqua erat, tur-
rim adversus eam in Libano Salomon excitavit, e
qua procul omnes Syrorum insidiæ spectarentur,
visæque arcerentur actutum. Ista facit prudens ;
hæc et fecit Virgo nostra Filiolo suo servando, cæ-
terisque omnibus amovendis quavis occasione pe-
riculis ; usa præsertim providentia, tertia prudenti-
æ parte, in secunda non secus ac prima, *Virgo
prudentissima*.

*Maria, Virgo prudentissima, providentiam habuit
futurarum rerum, tertiam prudentiæ partem.*

Ut præteritorum memoria præsentiumque co-
gnitio, ita quoque futurorum prævisio quam maxi-
me necessaria prudenti est, res suas ad finem
aptum commodumque ordinaturo : *Utinam sapa-
rent, et intelligerent, ac novissima providerent*,
optavit Hebræis suis Moyses (Deut. xxxii, 29) ;
et bene, quando de ista sui parte nomen suum
mutuata est prudentia, quasi *procul videtia* ; vox
etiam existit *providentia*, ut adnotavit in Ety-
mologicis suis Isidorus (lib. vi).

Matutino ; oliveti lumine ista fuit expressa
prudentiæ pars ; siquidem ut sol mane oriens
consequentem totam aspicit diem, ita prudens
mentem suam ad futura advertit. Hinc Sapiens
imprudentem meliora docturus, ad formicarum
eum academiam amandat, aitque : *Vade ad formi-
cam, piger, et considera vias ejus, et discite sapien-
tiam* (Prov. vi, 6). Optime quidem. Nempe adeo
bene regulas prudentiæ observat animalculum
istud, estque futuri in tantum studiosum, ut quis-
quis actiones illius servat, prudentissimus fiat cer-
to, sitque providentissimus. Estne qui vivere
communitati velit, suumque citra discrimen
amorem dispensare ? Eat ad formicam, quæ lectum
industria sua victum in commune affert, et com-
munitati laborat. Lucro quis inhiat, discendi
cupidus, quale id esse oporteat ? Ad formicam
pergat, quæ furfure abjecto, granum comportat.
Fumos aliquis iuavis gloriæ timet, **390** et
aggregare nihilosecius plura sibi præmia exoptat ?
Videat annonam suam abdentem in cavernulas
formicam, ne ventorum injuriis pateat et diffe-
ratur. Angitur quis de opportuno operum merito-
rum tempore ? Formicam accedat, cujus est
emplior in plenilunio, quam alias labor. Estne
sollicitus quispiam de amoris mutui significatio-

nibus? Formicam petat, quæ sola fortasse inter brutas animantes defunctos suos tumulo infert. Cœtat quis certa salutis via ingredi? Exemplum habet in formica, quæ non nisi regia incedit via. Vulne aliquis, ut absolvam, in primis prudens esse, futurique providus? Ad formicam concedat, quæ solertia ingenti futuræ parat hiemi per æstatem frumentum, idque ne exolescat, arrodit. Ista demum decantata sæpius tertia prudentiæ pars est, futurorum provisio. « Non quod ante oculos est, sufficit intueri, » cantat prudentissimus Boetius, rerum exitus prudentia metitur. Præsenti attendit stultus, nulla finis intentione; prudens e diverso ex futuris præsentia moderatur. Non ejicit fortuito telum sagittarius; metam habet, quam petat. Non fabricam molitur architectus, ni ideam prius ædificii sibi struxerit. Non impetum navis sequitur nauclerus, sed proram in portum agit. Ita prudens fini semper studet, eumque actionum suarum cynosuram habet; memor effati communissimi, quod ultimum est in executione primum esse in intentione.

Pythagoræ fuit dictum: « Duorum esse temporum rationem habendam, diluculi et crepusculi. In illo prospicienda, quæ geras; in isto dispicienda, quæ gesseris. » Mergulus, inquit Isidorus, tempestatem motumque maris præsentens, clangore vehementi litus petit; quod advertens nauclerus proximo se parat æstui, et naufragium prævertit. Nam « minus feriunt jacula, quæ prævidentur. »

Hoc usus est matutino prudentiæ lumine Abrahamus Glum Deo mactaturus. *Tolle filium tuum, jubeat illi Deus, et offer illum ibi.* Ille valit, secumque unicum ducit senectutis suæ posterum, Deo obtemperaturus absolutissime. Ad id, quando se accinxit? Sacer textus ait: *De nocte surgens stravit asinum, ducens secum duos juvenes, et Isaac filium suum.* Ubi **391** ad montem a Deo imperatum perventum est: *Expectate hic cum asino,* ait juvenibus; *ego autem et puer illuc properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos* (Gen. xxii, 2-5). Duo hic mireris: cur iverit ad tam grande sacrificium nocte? cur noluerit servos secum montem conscendere, tantoque interesse facinori? Una est utriusque ratio. Prudentissimus erat patriarcha, et ut talis futura prævidebat. Nocte ivit, ut ageretur catastrophe ista clam lectissima sua Sara, quam prænoverat servando filio omnem moturam lapidem, maternisque angoribus ac studiis obicem mandato Dei posituram haud dubie, si propositi foret conscia. Eandem ob rem juvenes quoque abesse spectaculo voluit; ne ducti miseratione tam sibi dilecti heri sui vim immolaturæ pararent, hostiamque mactantis manibus potenter eriperent. Ea futurorum curam in re tam ardua, tam difficili.

At videamus etiam Virginis nostræ providentiam. Cum futuram in ædícula sua Verbi divini Incar-

nationem cogitaret, cœlestisque nuntius mediis hærentem ardoribus salutatione divina affaretur, ac Matrem istius æterni Verbi compellaret; consensit illico tam grandi œconomix, cum modum illius ordinemque alloquio didicit angelico. Fuit eam ob rem commendata a sancto Spiritu oviculæ non solum lotæ, ut supra commemoratum est, cum dici audivimus: *Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro;* sed nunc jungit etiam, similem eam isto assensu factam oviculæ duplici fetu secundæ, *omnes gemellis fetibus.* Quid miri? Fructum Virginis spectabat divinissimus Spiritus, tempore ab ea futuro gignendum, qui cum unitam Divinitati humanitatem habiturus foret, metaphoram gemelli fetus haud incommode patiebatur. At norat Virgo prudentissima futurum Incarnationis divinæ mysterium limpidissime; norat id, inquam, quantum ad substantiam; norat Verbum, secundam superadorandæ Trinitatis personam, carnem assumpturam; norat humanam naturam divinæ per unionem hypostaticam jungendam; idque norat omne quam perfectissime ab ipso sui ipsius principio, quanquam non noverat adhuc, se illam esse, **392** in qua tantum foret absolvendum sacramentum: illam se esse, quæ duas hasce naturas in uno supposito conceptura ac paritura esset. Mente igitur ferventissima; vaticinia pervolvebat, ad tantam actionem pertinentia, et cœu Virgo prudentissima partum istum admirandum animo præveniebat, hoc Dei Verbum « prius concipiens mente, quam ventre, » ait magnus Augustinus. Enimvero sacra de Christo nascituro, seu ut homine, seu ut Deo oracula tractans, utriusque fovebat in mente sua naturæ conceptum; erantque conceptus isti duarum harum naturarum fructus castissimi ventris animi, ac mentis ipsius; distincti a se invicem, in uno tamen jungendi supposito. Et quanquam æterna est Divinitas, temporanea humanitas, possunt nihilominus *gemelli* nuncupari, quod simul semelque fuerint conceptæ in mente Virginis, uniendæ quondam in uno conceptionis corporeæ momento, in uno supposito; in quo conceptus isti rerum infinite distantium per communicationem idiomatum instar gemelli adeo sunt compaginati et æqualizati, ut dicere verissime liceat, Deum esse conceptum, conceptum hominem esse. Has duas partes Maria cogitabat; ad hanc duarum naturarum in uno supposito unionem mentem Maria intendebat, velut ad finem salutem mundo allaturum. At quid erant denum purissimi sanguines, caroque sanctissima, ex qua divinissimum Christi Domini corpusculum efformatum fuit? Frumentum fuere, a Virgine providissima veluti a prudentissima formica comportatum necessitatibus rigidissimæ hiemis futuræ Passionis; grana fuere a prudentissimo Josepho penurix et sterilitati tam angelicæ, quam humanæ infirmitatis parata; quando satisfacere divinæ justitiæ

nemo neque hominum, neque angelorum in rigore potuit. Hujus nos grani atque frumenti effectus tenemus, dum ex corpore Salvatoris nostri e Virgine assumpto pascimur in Eucharistia; et in sanguinibus e Virgine item assumptis omnem suum furorem restinxit æternus Pater. Hucusque sensa animi Virginis nostræ penetravere; erat igitur omni dubio procul *Virgo prudentissima*.

393 Et sane, præsagium illius, quod ob demissionem suam beata foret dicenda ab omnibus generationibus, num lumen prudentiæ non fuit? Partum iniuncto celare, ne impediretur redemptio mundi, num effectus prudentiæ non fuit? Lactare, nutrire, vestire Infantulum lustris sex peractis in crucem agendum, mortemque turpissimam subiturum, at ea angelorum ruinas instauraturum, num lumine prudentiæ caruit? Fugam in Ægyptum adire, filiolumque rabiei Herodianæ subducere; Scribarum Phariseorumque calumniis, livoribus, insidiis, artibus postea totum permitendum; num providentiæ lumen non habuit? Sanguinem, corpus Eucharistiæ per totum Christianum orbem tantis caloribus adorandæ, tot gemmis, tanto auri pondere, tam suaveolentibus flosculis comendæ, tot odoribus suffiendæ, tot honorandæ obsequiis, plausibus, festis præbere, pro quantum est prudentiæ lumen!

Claudatur. Quia prudentiam monstravit in negotio omnium maximo, et momenti omnium maximi, cui obstitere publicato Acherontis vires, obganniverunt Hebræi; impediendo, supprimendo que nervos intendit omnis cæca gentilitas; audit meritissime ab Ecclesia universa, supplicii et grata, *Virgo prudentissima*. Prudentissima certe, quia prudens non solum naturali, aut morali, spiritualive prudentia, sed omnibus. Prudentissima, quia in omnibus suis actionibus assistentem habuit Spiritus sancti operationem. Prudentissima, quia donum tenuit consilii, correspondens prudentiæ; ducens dirigensque hominem quibusvis in rebus, in quibus desit, deficiatque propriæ rationis imbecillitas. Clamet igitur ei omnis Christianorum chorus: *Virgo prudentissima, ora pro nobis*.

SOLILOQUIUM.

Prudentis est, Virgo gloriosissima, ignorantes docere; quod Sapiens dixit: *In corde prudentis requiescit sapientia, et indoctos quoque erudiet* (Prov. xiv, 33). Ego porro in mundo densas inter ignorantie tenebras, et pericula mille, naucleri instar in alto mari, aut militis sanguinosa in pugna positus, a te doceri desidero, a te lucem actionum **394** mearum spero, *Virgo prudentissima*. Vocem tuam non audio: in celo es enim. At hæc erit eruditio tua, si gratiam impetres mihi a Filio tuo, Domino meo, ut memoriam mihi donet delictorum meorum; intelligentiam præbeat boni eligendi ac mali fugiendi; gratiamque largiatur ejus providentiæ, qua evadere possim inferni sup-

plia, et potiri æterna gloria. Complaceat tibi, o *Promptuarium providentiæ Dei*! orare ipsum Deum meum, ut vires mihi addat imitandi exempli tui, actionumque tuarum pro omni possibilitate mea; quando plus omnino poterunt opera tua in corde meo, in anima mea, quam linguæ omnes omnium oratorum.

Heu miserum me! qui more filiorum Agar distendi affectum meum in næniis hujus mundi, in deliciis et stultitiis terræ hujus; ut dici de me debeat, quod de imprudentibus illis Baruch (c. iii, v. 23) scripsit: *Filii Agar exquisierunt prudentiam quæ de terra est*. Nam vere prudentiam habui terrenam, animale, diabolicam; quippe verum debitumque finem mihi nunquam præstitui. Non cogitavi solatia gaudiaque futura esse vitæ; sed quemadmodum Agar *Solemne Vigiliæ* nuncupatur, ita delicias ego et oblectamenta sectatus sum in ista, in præsentī, in fugaci vita, quæ vigilia ac profestum esse deberet alterius vitæ. Imprudens ego subigere debueram meipsum jejuniis, asperitatibus, aliisque ejusmodi actionibus, quæ ad vigiliis ac profesta pertinent, iis ad solemnitatem paradisi me aptaturus. Sed miser ordine præpostero vigiliam festum feci; eamque ob rem poenas mihi alterius vitæ præmetuo, dum prudentes, dum justi servata vigilia festum in æternitate agent. Verum non despondeo animum meum; sed veluti devotus et cliens tuus tua interventione adjutus, cor meum, mentem, affectus, effectusque meos juxta exemplum tuum, ad unam supremam causam, et finem meum, Deum meum intendam. Meminisse debueram imprudentissimus tantorum a Deo meo factorum mihi beneficiorum suorum, dum ex nihilo creavit me, imagine vultusque suo signavit me; totius mundi herum constituit fecitque me; carnem meam **395** mille subjectam miseriis assumpsit pro me; super ignominiosa cruce, morte acerbissima redemit me. Ast ego ingratus abjecta horum omnium memoria tantos neglexi favores, ac veluti fuissent somnia isthæc omnia, præterire, evanescere, exarescere permisi omnia; immemor etiam tam ingentium gratiarum; ac veluti silvestris et bruta bestia, quæ pomum ex arbore caducum vorat, oculis nunquam in arborem, unde ceciderat, sublati, edo, bibo, vestior ex liberali optimi Dei mei manu, mente nunquam sursum ad Deum eorum largitorem elevata.

Intonat auribus meis Sapiens: *Memento Creatoris tui* (Eccl. xii, 1); qui ut ex nihilo eduxit te, ita in nihilum quoque deterere potest te: sed ego, potentiæ Dei mei oblitus, absque omni timore ut pecus vivo. Clamat mihi Apostolus, ut quanta pro me passus sit optimus iste Deus meus, pervolvam in me: *Recogita*, inquit, *eum, qui talem in corpore suo sustinuit contradictionem* (Hebr. xii, 3): et ego pessimis meis cogitationibus novam illi e spinis coronam necto, vanitatibus meis veste eum spolio,

odiis latus confodio, vitaque criminosa, quantum in me est, novam illi mortem infero. Pejor autem omnibus me habet; quod, dum ipse ad resipiscen-
 tiam me vocat: *Memor esto unde excideris, et age pœnitentiam* (Apoc. ii, 5), ego drem in erroribus atque stultitiis meis, non plangam commissæ meæ, veniam misericordiamque non petam tantorum lapsuum et offensarum mearum. Oclamat etiam mihi Ecclesia sancta, *cinerem me esse, et in cinerem reversurum*, hac ut reminiscencia deprimam elationem meam; et ego, nihil ad istam miseriam attentus, arroganter vivere pergo, honores efflicim prensando, et veluti mortis expertissimus essem, sensuum prædæ animam prodendo. O Mater potentissima, *Tutela, Murus, Firmamentum sacrum, Refugium omnium* (Hymn. Græc.), Filium tuum ora pro me, ut complacet illi, indulgentia sce-
 lerum meorum dignari me; quatenus ad exemplum tuum canticum amoris audiat ex me, et magnificet eum anima mea juxta te, exultando illi cum spir-
 ritu tuo cor meum in Deo salutari suo, cui placuit absque **396** merito meo creare, et pretio tam magno redimere me. Ora, *Virgo prudentissima, ora pro me.*

Sed quid conferret mihi præteritorum memoria, non sociata bonitati vitæ præsentis, intelligentiæ quoque prudenter dirigendi cogitationes et actiones meas in Deum meum? Enimvero quomodo, o Virgo, «*Lucernarium auro exornatum, quod Lumen intellectuale mundo peperit* (S. Theod. Stud. Pro SS. Imag.), » quomodo in mundo hoc fal-
 lacissimo discernere potero veritatem a mendacio, angelum tenebrarum ab angelo lucis, non adjutus clara gratiæ luce Dei mei! Hanc tu mihi a Filio tuo impetra. Istæ divinx legis intelligentia in arcanis æque ac manifestis animæ nostræ pericu-
 lis tutos nos servat; ista in certamine cum diabolo, mundo, et carne, victores nos constitui, et lauro dignos: *Scuto circumdabit te veritas ejus, psallit Vatum corona, non timebis a timore nocturno. A sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu et demonio meridiano* (Psal. xc, 5, 6). Videlicet legis intelligentia scutum est defensionis nostræ, quod, quemadmodum scutum tuendo capiti humerisque largius est superiori in-
 arte, acutius in inferiori, minus onerando militi, ita legis veritas ampla sit admodum Deum versus ac cœlum; stricta ad ea quæ sunt mundi. Isto se Christianus scuto tuetur a *timore nocturno*, contra insultus arcanos: adversus personatam adulatorum, sycophantarum, hæreticorum pestem; tuetur se a *sagitta volante in die* adversus apertas ac manifestas ins-
 tantium phalanges. Quin ingruant Stygis larvæ, et impressionem in prudentem Christianum ten-
 tent; voluptatem, honorum, auri argentique jaculis in eum sæviant; vincet, debellabit prudens insidias struent, dolum moliantur, vulpinentur, tecti adrepant veteratores, non timebit prudens a *negotio perambulante in tenebris*. Surgant furix

hostiles, totisque viribus apertas instruant in Dei servum acies; nam legis observantia defendit a *dæmonio meridiano*.

Hinc agnosco miser ego, fuisse et esse me im-
 prudentissimum, o prudentissima Virgo; etsi enim legem habeam Dei mei, qua uti pro commodo meo possim; etsi intelligere per hanc Dei legem verita-
 tem **397** queam, et æstus declinam mundi, dæ-
 monis, carnis; nihilo tamen minus adversus oc-
 cultas tentationes non me munio. Acceptis per im-
 pressionem apertas vulneribus non medeor, sed abjectis adeo divinorum præceptorum armis her-
 bam porrigo, et e toxicato errorum meorum po-
 culo bibere me nectar et ambrosiam somnio. Crescit autem imprudentia mea, quod tametsi cognoscam id quod malum est, videamque erro-
 res quos designo, jacula esse non e tenebris et caligine, sed media luce a dæmone mihi in missa, his miser obviis eam; fugiam, declinam minime; imo plagas mihi inflictas, vitam jucundissimam ducam. Heu me miserum! quam fui hactenus sa-
 lutis meæ incurius! Sed quoniam, o Virgo pru-
 dentissima, media in explanatione prudentiæ tuæ meam denique stultissimam imprudentiam depre-
 hendo, animumque sumo mutandæ vitæ meæ, et corrigendorum morum meorum, sanctæque Dei legis observandæ, juvante sanctissima pietate tua, succurre mihi protectione tua, tua me dignare in-
 tercessione apud dulcissimum Filium tuum; *Virgo prudentissima, ora pro me.*

Optimum ait Plinius medium esse vitandis arcan-
 disque leonum ac pantherarum insultibus galli adipem; alique scribebant naturæ vestigatores im-
 primi istam abdomini huic virtutem ex alecto-
 rio lapide in ventriculo galli maxime albicantis nato. Ast cedat animalis hujus defensiva virtus vi tuæ virtutisque, prudentissima Virgo, quam spero a te contra inferni leones, et peccati pan-
 theras; quoniam certius multo præ vigili gallo distinguis tempora, horasque tenebrarum ac lucis meæ, Mater dignissima alectorii divini, lapidis il-
 lius angularis, super quem ædificantur omnes la-
 pides vivi, candida tota, albicans et pura. Relit Plinius, notatque axungiam serpentis mortui anti-
 dotum esse adversus venenum serpentis vivi. Tu, o Virgo, mysticus es prudentiæ serpens, mortuus mundo, quia tota infixæ Deo. Vivus, venena contra me expuens serpens, infernalis est draco, mille mihi scelerum flagitiorumque pestibus adversus; a tua ego perunctione vitam salutemque spero, *ora pro me.*

398 Aspice, Virgo benignissima, imprudentiam meam, et vide quantum indigeam pietate tua. Pru-
 dentis est noxias fugere et abominari cogitationes; sed his ego locum sedemque dedi, assensum insu-
 per præbens. Audie eapropter querimoniam Dei mei: *Usquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ?* (Jerem. iv, 14.) Moram accusat bonus Deus, non invasionem. Nimirum nostrum non est, non ten-

tari, non pati incursum malarum cogitationum; has impedire, ne accedant, ultra vires est nostras; quemadmodum potestatis nostræ non est, volantes impedire aviculas, ne pervolent hortos nostros. Hoc arguit divina æquitas, quod alii, quod ego comprimis nidum fecerim pravis cogitationibus in corde meo; quod non sum abominatus eas; quod gratum habuerim accessum earum; quod ambabus illas manibus prensarim, dum martis mei libertatisque fuisset, odisse illas, exturbare aut omnino non acceptasse eos.

Prudentis est linguam in turbulentiis tenere primisque motibus; quod David fecerat, de se testatus: *Turbatus sum et non sum locutus* (*Psal. lxxvi, 5*), cum dixisset prius, oculos, id est, inimicos ad damnum perniciemque suam vigiles et insomnes, ceu glossa indigitat et alia exponit lectio, toto fuisse studio in se attentos. Ast, ait, quanquam assiduus eorum molestiis petebar, et amarus non raro motus in me patiebar, *non sum locutus*; tacui, silui, patiens fui, prudenter os et linguam tenni: verum ego imprudentissimus in adversitatibus meis nimium fui linguosus, verbosus, querulusque nimium, blasphemus in Deum, minax ad homines, durus, impatiens et asper.

Prudentis est, parce loqui, et meditare. Nam Sapiens docet: *Qui moderatur labia sua prudentissimus est* (*Prov. x, 19*). Et Syracides: *Labia imprudentum stulta narrabunt; verba autem prudentum statera ponderabuntur* (*Eccle. xxi, 28*). Orat igitur prudentissimus David, *poni a Deo custodiam ori suo, et ostium circumstantiæ labiis suis* (*Psal. cxl, 3*). Non murum, qui recludi nequeat, petit; cum non semper taciturnum esse prudentem oporteat; dixeritque merito Theophrastes contubernali ad omnia, et perpetuum veluti muto: « Si stultus es, rem facies sapientem, si loquaris nunquam; **399** stultam, si sapiens es. » Extrema nempe in vitia libenter desinunt; et ut exosa est loquacitas, ita immaturum silentium tædiosum. Portam igitur ori suo David flagitat, quæ neque aperta est semper, neque semper clausa; sed aut patet, aut clausa est pro necessitatis aut opportunitatis modo; ut loqui norit aut silere, pro temporis rerumque aliarum contingentium ratione; illi sacro oraculo convenienter: *Tempus tacendi, et tempus loquendi* (*Eccle. iii, 7*). Certe ut apte et suo tempore loqui addiceret Patrum illorum antiquorum non postremus Agatho, scribit de eo divus Hieronymus, silentio illum multos omnino annos assuevisse, sumpto etiam in os lapillo, qui eum taciturnitatis admonebat. Cantat obtemperantiam isti paganus Vates:

Virtutem primam esse puto, compescere linguam;
Proximus ille Deo est, qui ratione silet.

Silentium prima est mulieris lectio: *Mulier discat in silentio* (*I Tim. ii, 11*). Silentium animam servat: *Qui custodit os suum, custodit animam suam* (*Prov. xiii, 3*). Plura commodat silentium alia,

quæ longum sit commemorare, dum *In multiloquio non defuturum sit peccatum* (*Prov. x, 19*). Sed hæc in parte deliqui ego quamplurimum, imprudentissimus ac miserrimus. Tacui, cum loquendum fuisset, locutus, cum fuisset tacendum. Loqui debueram enumerando peccata mea, exomologesin faciens, instruendo virtuti proximo meo, alienis corrigendis erroribus, Deum meum laudando, gratiisque illi agendis; at tacui in sanctis operibus istis, portamque oclusi linguæ meæ, pleno aperto ostio vanissimis sermonibus, jactantiis, obtreactionibus, cavillationibus, conviciis, puncturis, clamoribus, et heu! diris ac blasphemis. O quam possum accommode usurpare mihi Davidicum illud: *Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, dum clamarem tota die* (*Psal. xxxi, 3*); siquidem clarum est in me paradoxum istud taciturnitatis in clamore, clamoris in taciturnitate; videlicet clamavi tota die, dum silui die tota, tacens simul et loquens, loquens simul et tacens. *Tacui scelera mea, indeque inveteraverunt ossa mea, virtutes sustentacula animæ meæ; dum clamarem tota die vane deblaterans, elimbriansque actiones meas. Tacui mihi proficua, dum clamarem **400** pernicioosa. Tacui, exemplum bonum proximis non præbendo; dum clamarem, moribus meis pravis, ad pessimas actiones inducendo. Tacui, non monstrando vulnera animæ meæ cœlesti Medico, celandoque perversas operationes et cogitationes meas; unde in fœtidum obduraui carcinoma spontanea plaga mea, neque sum curatus ab illa; dum interea clamarem stulte ac temerarie paululum illud, quod feci pro raritate bonum.*

Non ita tu assuevisi, *Virgo prudentissima*, sed tacuisti sapienter, opportune, et tempori suo; locuta nihilominus Filio, angelis, hominibus, ut gloriari, si velis, citra vanitatem possis: *Dominus dedit mihi linguam disciplinæ, ut sciam quomodo oporteat me loqui* (*Isa. l, 4*). Cupidus igitur sequendorum vestigiorum tuorum, hæc tibi modo supplicationem porrigo, ut istam commode debiteque tacendi ac loquendi perfectionem mihi impetres. Tacui hætenus non flagitando gratiam istam; at nunc demum loquor, et clamo, *Virgo prudentissima, ora pro me.*

Prudentis denique est actiones suas omnes, externas, internas in Deum intendere, futuris solerter prælibatis, ut agat tandem efficaciter, constanter. Ita Moyses terram illam promissionis tot celebratam a Deo titulis, intrare prius noluit, quam omnilate regione explorata. Cum visendum se Gedeoni pugnatura angelus dedisset, voluit ille intelligere, amicusne an hostis hic esset, victoriæ an cædis nuntius, triumphus an internecionis vates. *Noster es an adversariorum?* inquit (*Josue, v, 15*); auditoque principem eum exercitus cœlestis esse, a Deo missum ut doceret interrogantem; non temerandum sanguine quem pedibus premeret locum, templum eam quondam in eo statuendum Deo, caleceos proinde solveret, et veneretur terram; hoc, in-

quam, percepto, in faciem ruit Gedeon, ac dato terræ osculo, servatisque pro ordi imperatis victoria est potius. Hoc omnino modo perpendere prudens, quæ sint agenda, debet; casibusque omnibus sedulo trutinatis secernere media, et prævidere sagaciter, quid intentam sequi actionem possit; demumque operari strenue. Id tu fecisti, Virgo prudentissima, **401** cum salutante te angelo, cogitasti, interrogasti, consensisti. Ego vero miser in his omnibus omnium sum imprudentissimus, bardus, et datus in consiliis, in electione, in providentia, in executione. Ad meditationem nihil me accommodo, ad pejora semper declino, ad gloriam mihi apparatam, ad supplicia intentata nihil attendo, in agendo negligentissimus. Sequor sensus meos, et non prævideo ruinas meas. Formicam video futuri studiosam, cujus ego totus sum Epicurus. O miserum me, o imprudentem! O Virgo gloriosa, totius prudentiæ Pallas et Minerva! tua intercessione juvenitiam meam. Providet filiis suis mater benignissime; ego devotione et affectu filius tuus sum, tantum ne abhorreas me, o piarum prudentumque piissima ac prudentissima!

Armatus, iratusque David properabat eversurus domum Naballi; sed distentus occursum orationeque Abigailis posuit motum ignesque, et vitam donavit reo, nam erat Abigail *mulier prudentissima* (I Reg. xxv, 3). Usa quoque prudentia est Rebecca, benedictionem paternam Jacobo, cuticulæ mollioris filiole comparatura, obnuptis solerter collo ac manibus. Quin et Thecuitis illa sermone ad prudentiam composito proscriptum e paternis ædibus Absalonem nota absolvit. Ego, *Virgo prudentissima*, stultissimus sum Naballus, qui iram et arma non Davidis alicujus, sed Filii tui, Dei mei, concitavi in me; occurre plexuro, tuaque prudentia impetum tenè. Ego mollis, sensualisque totus, eaque de causa benedictione cœlesti indignus: tu Rebecca prudentissima, aperi in me tenebrarum opera, et divinam mihi gratiam ambi; ego impius sum et incestus Absalon, qui cœlum turbavi et terram, proscriptus merito et interdictus cœlo terraque: tu sagacissima Thecuitis oratione suavi et compta offensum Dei mei animum serena, et condemnationis notam amolire. Domum faciemque Patris mei aperi mihi, ut soluto acerbissimo meo exsilio ad jucundas paratis mansiones admittar. *Virgo prudentissima, ora pro me.*

VIRGO VENERANDA,

ORA PRO NOBIS.

Digna est Maria honore, reverentia, cultu.

402 Ad lunæ recentis ortum tria faciunt elephantum admiranda, natura ita movente, Deoque rerum omnium moderatore hæc eis proprietates arcane imprimite. Flumen quodpiam amœnum limpidumque ingrediuntur, atque ejus se undis abluunt. Oculos cœlo attollunt, eosque in amico planeta obfirmant. Demum candido dentium suorum chore flores

herbasque demetunt, et in cœlum jactant. Ita Plerius Valerianus memorat (*Hieroglyph. l. n*). Devotis isthæ Christianis æmulanda sunt, Virginem Deiparam, *pulchram ut luna*, honoraturis, reverentis, culturis. Hæc enim vero luna est « plena, nunquam minuta, aut deficiens, aut suo lumine privata, » ait Anastasius (*Hexamer. l. iv*). Luna, quæ a divino Sole lumen mutuatur; Luna, quæ roscidas pietatis ac misericordiæ guttas Ecclesiæ instillat; Luna, quæ pœnitentium animos in opaca culparum nocte illustrat; Luna, quæ se novo sidere sereno novæ legis cœlo infundit, unde totus item innovatur mundus. Elephas lunam adoraturus primo omnium in flumine se lavat: et ecce primam illius conditionem, qui virgineam velit adorare Lunam, ut gratus sit adorantis cultus, ut sit fructuosus adoranti; lavet eluatque se in solidæ devotionis, pœnitudinis, acerbitalis internæ, dulcium lacrymarum fluvio; doleat de perperam factis.

Jussit Hebrais Deus, ut cum similitam offerre velint, eam oleo semper ac thure aspergerent; ca duntaxat excepta similia, quam pro peccato litarent: *Non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est* (Levit. v, 11). Inquit hic Origenes, cur in cæteris, præter peccatum, sacrificiis, oleum adhibeatur et thus; in iis quæ pro peccato sint, arceatur thus et oleum. Et respondet, merito saniei atque factori peccati abesse suavem thuris odorem et olei jucunditatem, **403** ut intelligat Christianus Mariam adoraturus, dulcem Virgini similitam cultum suum non futurum; nihil thuris, oleive in sua ad Virginem religione fragraturum, quandiu ipse peccatis scateat, nisi aquis prius et lacrymis sese abluat.

Non destinavit ad illa sua antiquiora sacrificia Deus, vel aquilam voluerum reginam; vel pavonem attilium principem, vel lusciniam dulces aurium præstigias, sed gemebundum turtorem atque columbam: ut norint ii qui se Deo, Virgini, aut alii cuiquam cœlitum supplices sistere, ac devotos, ætantesque velint, necessum sibi esse ut gemebundi ætiant, pœnitentes, dolentes; peccata sua prius eluant, et fletibus opprimant. Salutares sunt piæ lacrymæ, de quibus Nazianzenus doctor (orat. 3) extulit: « Lacrymæ peccati sunt diluvium, mundi piamentum, iter ad Deum. » Et bene; per has enim, ut olim per diluvium scelera submerguntur, ut aquis sordes evehuntur, ita lacrymis animarum purulentia detergentur; tutusque omnino ad Deum, Virginem, sanctos, accessus est ploranti.

Veniat igitur, lotusque cum elephanto oculos suos ad Virginem Lunam attollat, inque eam obtutum adorationis firmet, dignam secundum Deum omni religioso cultu, mactandam omni obsequio, venerationeque, et adeo honorandam, ut qui sentiret aliter, ad hæreticos descenderet. Enimvero si doceat nos fides nostra colendos esse sanctos, quis negare ausurus sit colendam magis sanctorum omnium Reginam? Certe septima synodus, et sacro-

sanctum Tridenti concilium (sess. 25, *De vener. SS.*), primo sanctorum colendorum loco Virginem ponunt, sanctorum principem.

Necdum erat creata Virgo, cum fuit ab angelis adorata. Nam cognoverunt cœlestes isti spiritus in ipso mox creationis suæ principio Christum Jesum; cognoverunt, et crediderunt; viderunt etiam in ipso suæ beatitudinis exordio Christum in Verbo, tum quia respondet fidei visio, tum quia intererat admodum status illorum, nosse Caput suum et Regem. Hinc verosimile evadit cognitam quoque angelis Virginem fuisse, vel conceptu communi credendo, sumpturum ex Virgine aliqua **404** carnem Dei Verbum, vel conceptu etiam proprio et singulari, videndo hanc Virginem in Verbo. Quare cum visio angelorum beatifica perfectissima sit et limpidissima, vero quam simillimum est, eam fuisse ita terminatam ad sacrosanctum Incarnationis mysterium, ut clare etiam aspexerint, Mariam Nazarenam Dei Verbi Matrem futuram, idque hinc etiam solidius, quod isthæc cognitio multum omnino faceret ad statum illorum, referretque scire quænam Virgo perpetua et unica sua futura esset Domina ac Regina.

Et quamvis contrarium videantur ipsi cœlestes decere genii, cum in Canticis rogant: *Quæ est ista, quæ ascendit quasi aurora consurgens*, etc. (*Cant.* vi, 9), ceu animadvertunt divi Bernardus (hom. 1 super *Missus est*) et Justinianus (serm. 4, *De Annunt.*), dubitantium, aientes, nec noscentium hæc verba esse: sacri tamen doctores hodie unitim dicunt hæc emisisse verba angelos, non personæ Virginis, sed plurium ejus annexorum imperitos. Firmant sententiam suam angelica etiam D. Thomæ doctrina (in p., q. 30, a. 2 ad 3), qui ex hierarchici Dionysii et Maximi auctoritatibus affert hæc usos quæstione angelos cognoscentes Incarnationis substantiam, sed ignorantes modum ac rationes illius, quæ comprehendere nequeunt. Verum, quia paret nihilominus, interrogationis formam: *Quæ est ista?* personam potius quam adjectiva illius spectare, adjungere liceat, hanc angelorum de persona etiam Virginis quæstionem non dubitantium esse, sed admirantium illius celsitudinem, eminentiam, comparandam cum nulla re creata puritatem: quo in hominum quoque mentibus similem accenderent admirationis, æstimationis, reverentiæ ac religionis erga tantam Virginem calorem atque incendium.

Et isthinc inferre demum juvat, quod quemadmodum Christus, sive ut per fidem creditus, sive ut Verbum cognitus, adoratus est ab angelis in ipso mox creationis illorum principio, ita et Maria ab iisdem culta honorataque fuerit, cum fuit illis ostensa futura Dei Mater, et Hera Dominaque rerum creatarum omnium. Merito proinde magnus ille Damascenus philosophatur (*Orat.* 1, *De Nativit.* et 2, *De Dormit. Virg.*): « Decere Dei Matrem, **405** ea quæ Filii sunt possidere, et adorari ab

omnibus. » Quin adeo, quemadmodum præcepta angelis semel iterumque fuit Christi adoratio, et tum, cum ostensa eis fuit futura ipsius incarnatio, et tum, cum fuit carne realiter indutus, quod explicant non pauci sanctorum Patrum, attenti ad voculam *iterum* Pauli evangelizantis: *Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit. Et adorent eum omnes angeli ejus* (*Hebr.* 1, 6): ita persuasum esse nobis haud incongrue potest, repetitum angelis fuisse colendæ honorandæque Virginis mandatum, ut adorarent eam non solum in principio creationis suæ credendo illam, et in Deo Verbo cognoscendo ipsam, verum etiam cum fuit nata mundo, venerabunde salutando, Dei Matrem annuntiando, et mille aliis modis atque argumentis absolutissime percolendo illam.

Angelos Patres antiqui et divini vates exceperere. Nam et isti tantam Heroidem devenerati sunt, longe antequam videretur mundo, in laudes illius amplissimas ac vaticinia præclarissima effusi. Nempe quemadmodum urbs aliqua aut tota etiam provincia adventum regis sui nunquam etiam sibi visi præstolans, statuas, pilas, arcus honori illius efformat; emblemata, versus, hieroglyphica commentatur, picturis, floribus, ramis parietes ac planteas condecorat: ita Patres illi vetustiores prophetæque sacri Christum mundi Redemptorem. ac Mariam orbis Dominam expectantes, figuras adornarunt ita ingeniosas, tantoque numero, ut dixerit doctorum vertex, *Omnia in figuris contingebant illis* (*I Cor.* x, 11). Effatus est eapropter mellifluus Doctor: « Longe ante Patribus cœlitus est repromissa (de Maria loquitur) mysticis præfigurata miraculis, oraculis annuntiata propheticiis. » Quin cum legisset Virginem istam a D. Hieronymo (*in Mich.* c. vi) *Vaticinium prophetarum*; ab Andrea Cretensi (*orat.* 2 de *Assumpt.*) *Summam divinarum oraculorum* inscribi, adnectere is est ausus (serm. 2, *De Pentec.*), eam *Negotium esse omnium sæculorum*.

Ægyptiæ mulieres, censente scholastica historia, cultu antiquissimo virginem honorarunt, infantulum ad ubera lactantem; rogatæque a rege illarum Ptolomæo, cur id agerent, responderunt hoc se custodire traditione vetustissima, quod **406** edoctæ essent matres suæ multo ante tempore, vatem quemdam Jeremiam edixisse, fore ut pareret et lactaret virgo aliqua, Ægyptum aditura. Hæc videlicet est Maria: de qua quid non Sibyllæ extulere? quid non pagani etiam? quid non ipsi adeo infernales Cyclopes? Quod et jam diximus alibi, et dicemus.

Quod si adeo fuit in honoribus Virgo etiam necdum nata, cujus fuit credita venustus necdum visa, cujus erat promissa majestas necdum exhibita, cujus erant cogitatæ virtutes necdum actuatæ, cujus fuerat desideratum imperium nec adhuc compertum, cujus fuit in stupore maternitas necdum impleta: quibus eam venerationibus, studiis, cultibus amplecti deceat, posteaquam eventibus fides

est firmata, posteaquam Filiolum est enixa, posteaquam in terris visa est et cum hominibus conversata : posteaquam innumeris, maximis favoribus, donis, gratis mortales cumulavit; posteaquam illustrissimis exemplis mundo luxit universo, posteaquam miraculis prodigiisque infinitis Ecclesiam exornavit totam ?

Agitet mecum, quisquis demum fuerit, rationes ob quas sit veneranda, modum quo honoranda, argumenta quibus devincienda; et fidens intrepidusque aio, in genua mecum prelabetur, oculisque in altum sublatis vocem suam Ecclesiae junget, orabitque, *Virgo veneranda, ora pro me.*

Optima rem quampiam honorandi ratio est, contactus Christi Servatoris nostri, aut fuisse organum instrumentumve redemptionis nostrae; qua de causa crucem adoramus, clavos, lanceam, aliaque id genus monumenta. Debuerat eam ob rem honorari colique Virgo quammaxime; quippe Salvatorem tulit in visceribus, brachiis strinxit, gremio fovit, lacte aluit, tota illi vita inservivit, ad crucem usque adhæsit, salutem nostram cooperata proxime, intime. At non est in usu ratio isthæc in ordine ad Virginem, neque eam frequentant fideles; non ea quidem de causa quod falsitatem contineat, aut errorem intrinsecum (siquidem norunt prudentes adorationis differentias), sed alias ob causas, quas dabimus rudioribus postea.

407 Certior Virginem honorandi ratio virtus est, siquidem : « Honor, Aristotele doctore (*Ethic.* l. iii), præmium est virtutis, » quem ait, « exhibitionem reverentiæ esse, in virtutis signum. » Id veteres olim Romani attenderint, qui Virtutem atque Honorem ceu deos coluere, structo utrique percelebri templo, eo tamen situ ut penetrari ad Honoris templum non potuerit, non transito prius Virtutis fano; quo voluerunt docere haud dubie, quemadmodum honore dignus non est qui virtuti non studeat, ita virtuosum ad honoris templum merito conscendere. Hinc sacri etiam theologi adorationis rationem in eo statuunt, ut « reverentiæ alieni rei exhibitio sit propter ejus excellentiam (S. Thom. 2-2, q. 84, art. 1); » et concludunt denique honorandos esse sanctos ob virtutes exercitas, et ob sanctitatem adorandos, quod templa sint Dei, gratiæ justificantis vasa et tabernacula Spiritus sancti. Ista cum ita se habeant, quis neget honorandam, colendam, adorandam Virginem esse, de qua scribere habuit Venetiarum patriarcha (*De cast. conub.* cap. 9) : « Quidquid honoris, quidquid dignitatis, quidquid meriti, quidquid gratiæ, quidquid est gloriæ, totum est in Maria. » Et melleus Bernardus (serm. 4 sup. *Salve*) : « Nihil est virtutis, quod ex te non resplendeat, et quidquid singuli habuerunt sancti, tu sola possedisti. » Richardus quoque Sancti Laurentii (*De Concept. Virg.* art. 3, c. 4) : « Universas et singulas virtutes, et gratiarum dono habuit in superlativo Maria, cum alii sancti singuli singulas ipsa omnes sanctos veteris

et novi Testamenti supergressa est, non in quibusdam, sed in singulis virtutibus. Unde dicit : *Omnia poma nova et vetera servavi tibi* (*Cant.* vii, 15), id est, omnia privilegia sanctorum novi et veteris Testamenti in me conjecta sunt et commassata. » Neo-Sanctus demum Villanovanus (Conc. 3, *De Nat. Virg.*) : « Sicut in creatione mundi in homine collecta est omnis creatura, sic in reformatione mundi collecta omnis Ecclesiæ et sanctorum perfectio in Maria; » et dicat jure optimo illud Ecclesiasticus (c. xxiv, v. 16) : *In plenitudine sanctorum detentio mea.*

Ampliora videamus. Optima venerandæ colendæque Virginis, et intrinseca atque propria illi, et distincta a dignitate gratiæ ratio est, dignitas maternitatis Dei. Tantæ hæc est sublimitatis et præcellentiæ insigne, ut nequeat altius erigere se ulla creatæ virtutis celsitas : « O quam incomparabilis et indicibilis est excellentia tua! » exclamat Carthusianus extaticus (in c. ii *Cant.*). **408** « O Virgo, quam propinquissima et familiarissima facta es Deo! Certe in quantum Mater es veri Dei, es dignitatis quodammodo infinitæ; et quanta fuit et est eminentia tuæ dignitatis, tanta est et bonitatis, tanta quoque et felicitatis! » Non minus fervide divus noster Damianus (serm. 1, *De Nat. Virg.*) : « Quid grandius Virgine Maria, quæ magnitudinem summæ Divinitatis intra sui ventris conclusit arcanum? Attende Seraphim, et in illius superioris naturæ supervola dignitatem; et videbis, quidquid majus est, minus Virgine est, solumque opificem opus istud supergredi. » Pari ardore Petrus Cellensis (*De panib.* cap. 21) : « Quid amplius Virgini assignare possumus divini muneris et honoris, quam ut quod verum est, fateamur, Genitricem eam esse Dei et hominis? Infra hoc dicitur, quidquid ei offertur. Si cœli Reginam, si angelorum Dominam, vel quodlibet aliud excellentissimum, tam ab humano corde quam ore excogitatum, protuleris, non assurgat ad hunc superindicebilem honorem, quo creditur et prædicatur Dei Genitrix. » — « Tanta est laus, ait etiam Senensis sanctus (iv *De Annunt.* art. 3, cap. 2), quam Virgini Altissimæ tribuimus, cum dicimus, *Dei Mater*; quod nec in personis creatis angelorum vel hominum, nec in increatis reperitur hæc inco-gitabilis dignitas, quod habeat scilicet Dei Filium, nisi in una persona divina, quæ est Patris, et in una persona humana, quæ est Matris. » — « In hujus enim prærogativa dignitatis, adjungit Richardus Laurentius (*De laud. Virg.* lib. iii), nulla ei communicat creatura; sed sola cum Deo Patre dicere potest Dei Filio : *Filius meus es tu*, sola inter creatas et increatas personas de Deo-Homine efferre : *Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea*; cui etiam soli Dei Filius Deus dicit : *Pelle et carnibus vestisti me*; ossibus et nervis compegesti me. » Flammanter denique sanctus Damascenus (Orat. 1, *De Nativ. Virg.*) : « Sane res omnes conditas dignitate, Virgo, antecellaisti. Ex te

enim sola summus ille Opifex partem assumpsit, hoc est, massæ nostræ primitias. Caro ipsius ex carne tua, et sanguis ex sanguine tuo; ac lac ex mammillis tuis suxit Deus, suntque Dei labia unita labiis tuis. O miracula mentis captum atque orationis facultatem excedentia! » Non possum non adnectere sancti Villanovani philosophationem (conc. 3, de *Nativ.*): « Quid amplius queris? ait, quid ultra requiris in Virgine? Sufficiat tibi, quod Dei Mater est. Quanam, obsecro, pulchritudo, quanam virtus, quæ perfectio, quæ gratia, quæ gloria Matri Dei non congruit? Solve cogitationibus habenas, dilata intellectui simbrias, et describe apud te in animo virginem quamdam purissimam, prudentissimam, pulcherrimam, devotissimam, 409 humillimam, mitissimam; omni gratia plenam, omni sanctitate pollentem, omnibus virtutibus ornatam, omnibus charismatibus decoratam; quantum potes, tantum aude, et auge, quantum vales, tantum adde, » et adijce: « Major est » tamen omnibus istis « ista Virgo, excellentior est hæc Virgo, superior est Virgo ista, » ista Dei Mater, ista Mater Filii æterni Patris. « Hoc nomen Matris Dei, est nomen super omne nomen puræ creaturæ, in quo cum ea nulla participat creatura. » Quid plura? Ea est hæc maternitatis Dei dignitas, ut per eam facta sit Virgo, ait eminentissimus Cajetanus, consanguinea Christi, et vera affinis summi et æterni Dei. Dignitas est, inquit doctorum Angelus (1 p., q. 25, a. 6 ad ult.), quæ habeat de infinito, ob infinitatem Filii; cujus etiam respectu « in genere Matris de infinita et absoluta sua potentia » meliorem majoremve facere nequeat ipse Deus. Tante igitur cum sit eminentiæ super omne quod non est Deus; quis ambigat eam venerandam, colendam, adorandam? quando præsertim ex ista dignitate alia exsurgit illius exsuperantia, quæ faciat eam spectabilem reverendamque toti mundo, imo creaturarum massæ universæ. Ea est dominium illius in res omnes creatas; nam « vere rerum omnium conditarum Domina effecta est, » philosophatur optime sanctus Damascenus (*De fide orth.* l. iv, c. 15), « cum Creatoris Mater exstitit; » et Tuitiensis noster abbas (lib. vi, in *Cant.* iv): « Veni, coronaberis, et ita coronaberis, ut in cælis Regina sanctorum, et in terris Regina sis regnorum, » Athanasius quoque sanctissimus (*Serm. de S. Virg.*): « Quia ipse, quem genuit Virgo, Rex est et Dominus; Mater quæ eum genuit, et Regina, et Domina censetur. » — « Domina, ut ratiocinatur Seraphicus doctor (*Specul.* cap. 3), cælestium, terrestrium et infernorum; Domina angelorum, Domina hominum, Domina dæmonum; Domina utriusque in cælo, Domina in mundo, Domina in inferno. . . . O quantum gaudendum est nobis miseris hominibus, quod angeli Domini in Domina habent ex hominibus. Verissimè enim angelorum Domina est Maria; unde Augustinus ipsam alloquens ait: Si cælum vocem te, altior es; si Matrem gentium dicam, præcedis;

si Dominam angelorum nominam, per omnia esse comprobaris. Sed ut angelorum Domina, sic et hominum in mundo, cui dicatur, *Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad Dominam nostram, donec misereatur nostri.* In manibus enim Dominae 410 hujus semper esse debent oculi omnium nostrum, ut per manus ejus aliquid boni accipiamus, et per manus ejus, quidquid boni agimus, Deo offeramus. Dæmonum quoque in inferno Domina est, potenter eis dominans, ut de ipsa dicatur, *Virgam virtutis tuæ.* Hæc est enim virga virtutis contra inimicos infernales, quibus magna virtute dominatur; et ideo Domina tam magna (vide cultum) merito a nobis amatur, merito a nobis laudatur, merito a nobis exoratur. »

Ergo cum Domina sit omnium, quis cultu eam privet; quis non veneretur, honoret? quando subditus quilibet debet hæc omnia domino suo, inferior quivis superiori, *O Virgo veneranda.*

Cæterum modus, quo Virgo suprema colenda atque adoranda venit, dignitatem sequitur; ut quemadmodum, quo est aliquis dignior celsiorque, majori quoque celebrandus honore sit et cultu: ita Virgo hæc, cum eminentissima summaque sit creaturarum omnium, post Deum rerum conditorem adoranda colendaque sit merito super omne quod non est Deus. Haud incongrue veritas ista e principio Psalmi LXXXVI derivatur, quo intonat Spiritu Dei plenus Isacides: *Fundamenta ejus in montibus sanctis.* Nam cum Virginem indigitasset vocula ejus mysteriosus vates, voluissetque symbolo excelsæ ornatæque civitatis illam intelligi, quam fundavisset ipse Altissimus, minorem quidem Deo fecit, a quo fuisset fundata, et in tantam educta celsitudinem atque elegantiam; majorem tamen angelis sanctisque omnino omnibus, qui montium a Patribus Ecclesiæ metaphora intellecti, fundamenta, id est, pars ima forent illustrissimæ hujus civitatis. Evadit isthinc, minore quidem quam divino, majore tamen quam aut angelico, aut humano cultu Virginem esse perorandam. Et hinc solemnibus illa theologorum adorationis differentia enascitur, quæ eam latriæ, hyperdulæ ac dulæ formis absolvunt. « Latria, ait Aquinas Angelus (2-2, q. 105, art. 3), servitium est, quæ soli exhibetur Deo, propter dominium, quod super omnem creaturam exercet. » Et ista adoratione absolute adoranda minime est Virgo; cum ea ita propria sit ac unica Deo, ut nequeat ulla ratione detorqueri ad aliud quidpiam quod non sit Deus. Damnant proinde 411 a merito divissimi Epiphanius (*Hæres.* 7), et Damascenus (*Hæres.* 6) Collyridianos, qui imprudenti affectu Mariam adorarunt deam. Et quanquam nos Virginem istam inelamamus *Spem nostram, Vitam, divinæ gratiæ Matrem, Causam lætitiæ nostræ, cæli Januam,* et quidquid id genus aliud est, quo eam honoramus: eo tamen latriæ cultum minime intendimus, quando ad ipsas ejusmodi voces nihil astricci, ad significata duntaxat affectum nostrum porrigimus;

consilii quam optime, alio longe modo, quam sit Virgo, Deum spem esse nostram, vitam, lætitiā, cœli ostium, et sic deinceps; hoc enim omne Deus nobis est absolute, Virgo gratuito et conjunctim.

Quod si dicere cupiam liberet, esse cooperatam salutis nostræ Virginem, ut magni de ea scribunt Ecclesiæ doctores; esse illam *Adjutorium Altissimi*, quod ipsam vocat Hugo cardinalis (in *Psal.* xc); portasse eam Deum Verbum in visceribus suis, suum illi dedisse sanguinem, lac præbuisse, brachiis complexam esse, et mille aliis modis penitus multo astrinxisse, quam fuerit idem Verbum in Virgine et ex Virgine humanatum a cruce, clavis, lancea, corona, cæterisque id genus instrumentis contactum; indeque adorandam pressius, et eo latriæ cultu, quo memorata hæc redemptionis nostræ insignia hanc ob rationem venerationi fidelium permittuntur, adoratione, inquam, non ab intrinseco resultante, sed accidentaria ac transitiva: ista si liberent alicui, nihil committeret erroris, neque actionem designaret cultui religioso contrariam, siquidem contactus incarnati Verbi ratio movet speculativos ad permittendam ejusmodi relativam adorationem: quæ nullius quidem apud intelligentes periculi est, quippe differentiarum adorationis gnaros, scientesque talem suam Virginis adorationem ista sua restrictione terminatam ac vestitam, non adorationem esse, Virgini absolute, et ob excellentiam illius intrinsecam, sed secundario duntaxat competentem.

Hæc ut ita sint, monent tamen sacri theologi non esse usui publico et communi permittenda, duas ob rationes, quarum altera est puræ **412** adorationis in rudibus ac nescientibus periculum, dum facile excellentiam divinam Virgini absolute et intransitive tribuere, eamque citra restrictionem aliquam venerari ac adorare possent, quippe alias prope adorabilem; id quod abest a divina cruce, lancea, clavis, corona, a quibus si præscideris eam, quam ad Redemptorem nostrum habent, relationem ac nexum, nihil habent præterea intrinseci, quod adorari in eis possit. Altera est major Virginis honor atque respectus; quando majus est illi honorari ob intrinsecam et propriam illius excellentiam, quam ob extrinsecam duntaxat contactus aut representationis relationem: nempe transitiva illa adoratio potius, propriæque Christi Dei est, non Virginis, aut instrumentorum inanimorum, felici illius tactu sacratorum. At honor cultusque, qui Virgini seclusa contingentia illius ratione, ob propriam tribuitur excellentiam, ut proprius quoque est illi, ita et unicuique, ac propterea major item et spectatur.

Bulæ adoratio *Servitus est erga dominos propter excellentiam participatam*, honor reverentiaque, quam exhibent subditi majoribus ob prærogativam in eis agnitam aut ex dignitate officii, aut gradu gratiæ gloriæque. Hæc adorantur fere sancti eorumque exuvie, et angeli item, ut similitudine aliqua

Deum repræsentent: eo enim eventu latria transitiva coluntur, quod fecit Abrahamus, cum tres illi apparuere, illeque unum adoravit. Maria angelorum sanctorumque Regina, quia his est omnibus superior altiorque, et excellit præterea omnino, ut gratia, ita et gloria, majori altiorque est cultu adoranda præ omnibus illis; estque cultus iste hyperdulæ, medius latriam inter et duliam, superior ista, inferior illa: « Servitus, quæ debetur Virgini, ob excellentiam gratiæ et gloriæ, et ob affinitatem quam habet ad Deum. » (S. Thom., in p., q. 25, art. 6; et in *Sent.* q. 3, art. 3.)

Hinc si primo modo sineque adoretur Virgo, ob excellentiam aïo gratiæ et gloriæ, est hæc ejus adoratio essentialiter, ut scholæ loquuntur, ejusdem cum sanctorum adoratione speciei, et dependet iisdem a principiis, siquidem excellentia, in qua fundat se **413** ista adoratio, eodem cum sanctis modo Virginem facit perfectam; at quoniam dignitas ista gratiæ et gloriæ in suo simpliciter genere, nec habito ad hunc vel illum sanctum respectu, excellentior est in Virgine quam aut in quolibet aut in omnibus sanctis, adoratur cultu in eadem specie multo altiori atque perfectiori quam cæteri sancti. Et hanc adorationem cultumque sacri theologi explicant hyperdulæ termino, qui idem est ac dulia excellentior et excelsior. Cæterum si adoretur Virgo secundo dignitatis modo, quod Dei Mater sit atque affinis, adhuc est adoratio ista hyperdulæ, sed alterius ab illa priore speciei; quod altius longe habeat fundamentum unionis hypostaticæ. Nascitur illa ex virtute gradibusque duliæ, e qua promanat etiam sanctorum adoratio: hæc ex ipso religionis habitu exurgit, e quo prodit adoratio Dei et Christi. Et quoniam ad istam Dei Matris præcellentiam concurrunt sanctitas gratiæ, seu competens et connaturalis ad tantam dignitatem dispositio, inde sanctitas et perfectio Virginis, in quantum relationem habet et ordinatur ad Dei maternitatem, eminentiori celsiorique colitur præ sanctitate ac perfectione cæterorum omnium sanctorum adoratione ac modo.

Isto porro hyperdulæ cultu plus æstimat Virginem Mariæ cliens, quam cæteros omnes sanctos; tantumque præfert Virginis honorem sanctorum honori, ut si cessare ab eorum alterutro necessum haberet, salutatis sanctis, ad hanc sanctorum Reginam sponte se converteret. Hoc item hyperdulæ honore Virginis excellentiam testatur actibus quibusdam exquisitoribus, qui ad cæteros non pertineant sanctos, velut et titulis encomiisque ad eam utitur, quibus alios non liceat compellere aut invocare sanctos. Christus sane ipse Dominus noster super cæteros sanctorum honorandam designavit, cum fuit et *subditus illi* in terris, et in cœlis solam eam super omnes angelorum sanctorumque ordines elevatam ad suam collocavit jussitque considerare dexteram.

At redit noster c'e'phas, qui cum satis non

habeat undis se fluvialibus pelli, clarisque ac puris luminibus lunam salutare, **414** isti denum sideri penitus intimusque adorando, herbas dentibus, nitidoque ebore deserat, et versus amicum planetam in aera jactat. Id et Virgini devoti agunt, intimo videlicet affectu moti, cordium suorum cassis ad eam ardores argumentis etiam exterioribus produnt, et mille omnino modis honorant, venerantur, adorant. Sunt, qui paranymphei celestis exemplum æmulantes, charæ eam salutent, nec absque præmio. De magno illo Anglicæ angelo, quem Henricus nomine secundus, at rabie primus obtruncari in ecclesia imperavit, litteræ memorant eum, cum puer adhuc Parisiis ad studia adverteret, et die quodam inter contubernales conventum esse audiret, ut quisquis elegantius ab amasia sua munusculum dono acceptum ostenderet, omnium eorum primus et Cæsar esset, illico ad ecclesiam convolasse, flexoque coram Virginis pervenusta imagine genu, angelica verba toties, tantoque calore ac motu iterasse, ut et ipsa denique virginea statua in dulcia verba soluta suaves oranti gratias non dixerit solum, sed retulerit etiam, dato in manus miri operis panno, quem aiebat sacris quondam operaturo admensum esse; eum in finem servaret illum, spretisque cæterorum sordibus, candori ipse operam navaret, et casta sequeretur. Hoc ubi cœleste munus ostendit cæteris Thomas, optimus omnium salutatus, ipse ad sanctiora versus, eaque demum cœlesti bysso ad primum sacrificiorum suorum usus est: quam hodieque Cantuariæ asseruari dicunt eo honore atque reverentia, ut uti illa nemo alius ausit.

Alii ingenio suo manuque scriptis, inquam, dignissimam Virginem perornant. O quam congrue, quam sibi commode! Dicit id Hispaniarum ex Ordine D. Benedicti primas Hildefonsus, qui, edito *De perpetua virginitate Mariæ* libro, eos cœli, eos Virginis gratissimæ tulit favores, ut justas colliquescat in lacrymas, qui id aut legerit, aut audiverit. Enimvero orante ante tumultum magnæ martyris Leocadiæ sanctissimo antistite, præsentibus Hispaniarum rege, inquit Mariana, clero populoque, accidit ut e sepulchrali lapide quo tegebatur, et **415** quem vix triginta robustissimi homines loco movere potuissent, sponte sublato, tumulo egressa Leocadia virgo pulcherrima, manum Hildefonsi tangeret, eique diceret: *Per te vivit Domina mea Maria. O gratiam inauditam! at accipe majorem. Ipsa post hæc ad virum sanctissimum sanctorum Regina descendit, vestemque attulit candoris operisque incomparabilis: Hoc, inquit, de manu mea munusculum accipe, quod tibi de thesauro Filii mei attuli, cultæ in te virginitatis, in me defensæ præmii.* Talia sunt, aut erunt olim elucidantium Virginem stipendia.

Alii sacrificium uni solique Deo debitum ejus memoriæ litant. Emolumento et isti maximo. Cæsarius enumerat, fuisse Cantuariæ olim sacer-

dotem litterarum adeo paucarum, ut cum præter liturgiam Virgini inscriptam, nullum præterea aliud dicere sacrum novisset, ea de causa D. Thomæ, cujus paulo ante meminimus delatus, abstinere ab ara jussus fuerit. Questus Virgini cum lacrymis disputationem sacerdos optimus, responsum ab ea tulit magno sibi lumine apparente, adiret episcopum, eumque de laxando, e suo imperio, interdicto compellaret, signo addito, ni vellet sanctus fidem dicentis monitioni habere, sciret eam id imperasse, quæ nupero sabbato adjutrix illi in reficiendo cilicio assedisset. Vix hæc audiit sanctissimus antistes, cum statim sacerdotem simplicem et rectum in celebrando non pergere solum, sed soli etiam Virginis liturgiæ intendere deinceps jussit.

Alii illi honorandæ statas ipsi ab Ecclesia sollemnitates magno fervore obeunt. Meritissimo. Nam si incesto Herodi natalem celebrare convivii, musica, choreis, aliisque luxibus vel licuit vel placuit; cur non deceat recurrentia quotannis Virginis sollemnitas devotionibus, religione, virtutibus ornare! Fecere id fidei nostræ satores apostoli, quos ait magnus Athanasius, sanctus Leo item Magnus, et Toletanum concilium XII, cap. 4, Annuntiationis festum primitus sancivisse. Fecere summi Ecclesiæ Patres, Liberius Nivis, Urbanus hoc nomine sextus Visitationis, alii Nativitatis, Purificationis, Præsentationis, **416** et jucundissimæ Assumptionis festa decernendo; fecit e Sancti Benedicti familia notissimus Angliæ primicerius Anselmus, in aulam late Conceptionis primordia suis primum, postea, per suos toti Britannæ, e Britannia demum Ecclesiæ universæ magno fidelium fructu, nutu summorum pontificum, ac demum approbatione etiam aperiendo. Observavit D. Antoninus (p. IV, tit. 15, c. 24, parag. 3), tot esse in orthodoxa Ecclesia Virginis, quod ipsius omnino Dei optimi maximi festivos dies. Virginis Conceptionem, Nativitatem, Præsentationem, Annuntiationem, Visitationem, Purificationem, Assumptionem, Nives. Dei: Trinitatis SS., Pentecostes, Nativitatis, Circumcisionis, Epiphaniæ; Resurrectionis, Ascensionis, et Eucharistiæ diviniſsimæ: non quod gloriosam hanc Virginem Deo faciamus æqualem, sed quantum homini fas est, similem.

Sunt etiam qui sabbato eam honorent, eumque diem devotione præcipua sacrum habeant. Rectissime, quando ipsa sola est, in qua *requievit Deus ab universo opere quod fecerat, et ab omni illo quod patrarat; requies* nimirum sanctissimæ Trinitatis divo Bonaventuræ in *Speculo*. Occasionem religionis istius accipe: Byzantii olim imago Deiparentis fuit, tota septimana velo obduta, sub vespere tamen feriæ 6 occulta Angeli opera cuius in crepusculum usque sequentis diei conspicua, eamque ob rem urbi universæ singulis illis diebus mirum in modum venerabilis. Colunt eam hæc die nonnulli hanc ob rationem, quod Christo Salvatore

nostro pro nobis in cruce extincto, et dispersis fuga apostolis latentibusque, ipsa sola toto Sabbati die in fide steterit, et Ecclesiæ personam sola ipsa et unica sustinuerit. Alii, quod quemadmodum Sabbatum sextam inter feriam ac Dominicam diem medium est, et sexta feria vitam hanc ærumnosam et crucibus plenam, Dominica alteram, et beatam, ac nunquam finituram vitam portendit; ita Virgo hæc media sit nos inter calanitosos, et omnibus plenos miseriis, ac Deum, totius felicitatis atque iucunditatis fontem: per illam igitur a sexta vitæ feria ad Dominicam lætitiæ diem nobis **417** trans-eundum, siquidem « nullus est, qui salvus fiat, nisi per hanc, » ait sanctus Germanus patriarcha. Longum foret gratias recensere Sabbato a Virgine datas acceptasque. Qui mira avet, speculum Exemplorum titulo horæ canonicæ exemplo tertio consulat. Qui jejuniis eam diem colant, sunt innumeri, et magno suo bono. Cæsarius scripsit, fuisse a quodam Cisterciensi religioso instructum eximium quemdam latronem ut, si vitam bene sancteque claudere vellet, Virginem Sabbato jejuniis coleret, precibus junctis, ipsa ut morituri curam susciperet; dum is interea Sabbatis etiam Virgini honorandæ latrocinii abstineret. Omnia recepit latro servavitque, donec Sabbato item a satellitibus correptus omni invadendum cæde sibi temperavit, Sabbati condietique memor, dum armis, si libuisset, asserere se in libertatem facile potuisset. Tridentum deductus, capitis damnatus est, jamque feriendus multis animum lacrymis coram sacerdote expiavit, caputque præbuit ictui, et cecidit. Nocte consequenti viderunt urbis excubiæ, locum quo fuerat cadaver tumulatum, multo illustrari lumine, et a matronis quinque nitidissimis, quarum una cæteris formosior solem superabat, adiri; quatuor earum calaver humo extractum in humeros sustulere, stragulo contextum elegantissimo, manuque altera circum deferentes, ad urbis mœnia portare, quinta, quam æquum est gloriosam Virginem suspicari, funus prosequente. Ubi ad portam devenerunt, depositis exuviis mandarunt excubiis, episcopo ut nuntiarent, funus in sacra æde curaret. Iste die altera mandata sequebatur, tota urbe ad miraculum affusa, et propriis oculis advertente, ita apte resectum caput reliquo conluisse tabo, ut ne vestigium quidem accepti ictus appareret; stragulum item ex ostro confectum tanta fuit arte depictum, ut manus nulla mortalis æmulari eam potuerit. Quis laudes, quis encomia, quis exclamantium voces, quis lacrymas satis cogitet, quas fudit ad tantum prodigium religiosæ civitas! Sabbatini cultus hoc fuit præmium.

Parum est tantæ Virgini, tantæ Pandoræ genua curvare, **418** flexuque pio obnoxium illi animum testari. At tunc etiam pietatem muneratur amplissime dulcis Virgo. Scala cœli recitat, monachum in Majori Britannia fuisse, quoties audivisset mellem Mariæ nomen, flectere genua devotissime solium. Invenit isti religioni bonus Virginis servus,

SUMMA AUREA DE B. V. MARIA. XIII.

et necesse habuit, corpore jam fatiscente, alieno adminiculo quaquaversum cuperet, moveri; accepit duos abs sub abbate adolescentes, qui curarent decrepitum. Illis semel diutius emanentibus voluit pro more colere Virginem; at cum virium defectu juvenumque absentia id nequiret, in suaves solutus lacrymas, et ad Virginem animum adveniens: Vides, ait, serenissima Mater, non posse me tuum implere servitium, quod gestit equidem tota animæ meæ medulla; tu me adjuva. Vix verba ejusmodi protulerat, cum Virgo illustrissima venustissimis sociata virginibus ei assistit, et dilanata blandissime suæ devotionis assuetudine, tantas illi vires addidit, ut pristinum suum institutum deinceps omni cæterorum adjutorio rejecto ad usque felicem obitum lætissimus produxerit. Quis ambigat, eum modo in superis illam venerari, qui tam fervide, exiguo licet servitutis penso, tam sedulus illam honoravit in terris?

Alii dum venerandum Mariæ nomen audierunt, terræ osculum dedere, eo quidem fructu, ut omnium horum odores se persentiscere testati sint, quoties id iterassent.

Alii assurrexerunt alius, et Heroïnæ cœlorum templa aut altaria statuerunt. Cassaneus et Navarus aptissimus auctor scripsere, Carnutenses, Atheniensium instar, qui aram crexerunt *Ignoto Deo*, Christo necdum in terris nato templum subterraneum struxisse *Virgini paritura*, quod postea Carolus imperator Calvus magnifice refecerit, et demum Fulbertus e Sancti Benedicti domo vir sanctissimus atque disertissimus, et uberum Virginis alumnus, immodicis sumptibus instauravit, et toti Galliæ venerabile reliquerit.

Virgini adhuc viventi Jacobus, inter apostolos Major, templum in Hispania ad Iherum posuit, hanc longe ab Augusta Cæsarea, ut Pianeda **419** prodidit, Callisto papa tertio assertioni robur addente. Divus etiam Petrus, apostolorum vertex, officium suum fecit, erecto Virgini in Syria templo. Carmelus quoque mox illa ad cœlos elevata novo edificio canduit, de quo Baptista Mantuanus cecinit:

Propterea montana viri spelæa colentes,
Audit illius tato, sublime seculum
Apricis posuere jugis primum, atque quotannis
Sacra instaurantes, hymnos et thura ferebant.

Verbo dicam, tota sanctissimorum apostolorum concio Virgini fuit devota; ejus Nazarethanum domum ipsi sacris suis manibus sanctorum Primiceriæ sanctificaverunt. Totus illi venerabundus est orbis, cum non sit denique urbs aliqua aut pagus, quæ non splendida illi templa aut altaria sacrent; quæ donis non cumulentur ingentibus, quæ assiduo non atterantur occursu; quibus non vota appendantur ac anathemata. Inde et merentur non raro pia colentium incendia, ut ipsa visendam se edificatum offerat, fundum designet, sacrationi assistat, beneficia visentibus stupenda dispertiat, fidem augeat, spem firmet, divinæ excitet dilectionis flammam,

erratorum enormium flagitiosis notitiam aperiat, ad castæ atque sinceræ poenitudinis ardorem inducat, animum confessoris addat, confessos totis arcanarum dilucidum diluvis perfundat, morituros juvet, vita denique functos paradiso letantes inferat. Nimirum certa sunt isthæc honorantium, colentium, amantium, adorantium charisteria, ac Virginis manupretia, quibus novæ ad ipsam impensius ardentiusque colendam identidem faces incenduntur, ut sint innumeri, qui diversis piisque precibus, qui oratiunculis, *O Intemerata, o Domina mea sancta Maria! Ave, maris Stella, Salve, Regina*; qui litanis, qui officio, qui humi cubationibus, sessionibus, prostrationibus, qui sermonibus, qui concionibus, qui obeundis xenodochiis, qui vigiliis, qui injuriarum et calumniarum patientiis, qui lectionibus sacris, qui animi moderandis affectibus, qui eleemosynis, qui flagellis, qui ciliciis, qui abstinentiis, qui silentio, **420** qui scapulari, qui rosario, qui mancipatu, qui imaginibus, qui picturis, qui typis, qui aliis mille suavisque et raris modis tantum venerentur omni dignam veneratione cultuque Virginem.

Functum se credit Peripateticorum princeps officio suo cum, enumeratis, quas honore reverentiaque dignas existimabat, personis, gradus mox addidit, quibus colendæ forent, dixitque: «Partes honoris sunt sacrificia, monumenta, et versibus, et sine versibus, præmia, loci, processiones, sepulcra, statuae, ritus publici, adorationes, conspectus, invitationes, munera, quæ apud singulas gentes pretiosa sunt.» At majora multo, plura, et sensus sagacioris argumenta ornandæ colendæque Virginis reperiunt devotæ illi animæ; quæ plurimis in ejus laudem editis voluminibus passim liceat pervidere. Sat esto nobis, isthæc esse indigitata; dum ego contestor sanctissime graviterque, dignissimam meritissimamque esse altissimam Virginem, tum gratiæ virtutumque, tum gloriæ eminentiæque, tum Dei maternitatis, tum et dominii supremi in res omnes creatas titulo; cui post Deum omnes offerantur honores, reverentiæ, cultus, adorationes, grates. Certe pulvis ego et cinis, in faciem provolutus, voce altissima coram majestate illius secundum Deum celsissima inclamo, manu etiam mea æternitati scribo, *Virgo veneranda, ora pro me.*

SOLILOQUIUM.

Si attentius, o Virgo cœli Domina, mecum ipse lunæ proprietates considero, videoque eam noctis esse ornamentum, roris matutini matrem, maris dominam, humorum animalium ministram, temporis mensuram, aeris moderatricem; ad eos vero deinceps mirandos prorsum effectus me convertito, quos tua in animabus devotis gratia operatur, lemma accepto Ecclesiæ sanctæ, tibi que accino, *Pulchra, ut luna* (*Cant. vi, 9*). Tu enim nitidissimum noctis ornamentum in densissimis calamitatum

tenebris claro nos benignissimi tui auxilii splendore illustras; tu Roris divinissimi Mater cum nobis stillas, cui ingeminavit pia antiquitas: *Rorate, cœli, desuper*; tu feri maris domina securos nos infidas mundi procellas sulcare doces; tu, sanctorum humorum **421** ministra, animas nostras castis perfundis arcanarum inspirationum influxibus; tu temporis mensura alternis gaudii morositæque recursibus vitam nostram distinguis; tu solis æmula, lucem pietatis tuæ ad ipsos penitissimos purgatorii angulos porrigis; tu aeris temperatrix, a peste nos nubiumque incommodis defensas. Quid plura? cum orbem implevit luna, hominem ostentat lignis spinisque onustum; cum te obumbravit virtus Altissimi, hominem tulisti spinis denique et cruce oneratum. Luna, velut diximus, ab elephanto adoratur, tu a Christiano populo. Ut se lavat in flumine elephas te adoraturus, ita devotus tuus tuam culturus majestatem lacrymis sese abluat, doctus nimirum a Sponso tuo a quo audit: *Tempus putationis advenit* (*Cant. ii, 12*). At video, Domina mea sancta Maria, Lyrao auctore, voce *zamir* uti Hebræorum textum in hemystichio isto, quæ et tempus adsignificat, quo lacrymatur vitis, et carmen, quo quis pro merito decantatur. Mirum! quomodo enim una vocula et planctus clauditur et cantus? gaudium, et mœror? Mysterium est. Videlicet lacrymam jucunditas sequitur et volaptas. Poenitenti non plangendum est solum, sed orandum insuper; Deum laudaturus et sanctos, illisque hymnos oblaturus et cantum, mentem prius labe paret vitiorum, cum non sit speciosa laus in ore peccatoris (*Eccli. xv, 9*). Istud cum ita sit, Virgo præcelsissima, venio et ego ad te in *zamir*; desidero totis viribus laudare te et cantare tibi: at gemitum jungo cantui, et doleo offensam te a me post Filium tuum; canto tibi e cordis mei fibris: *Virgo veneranda*; plango et gemo: *Ora pro me.*

Et cur non gemerem, o Ponderatrix suspiriorum! coram tua apparens celsitudine, et peccatorum meorum per te veniam flagitans! vitis cum pampinatur, gemmulas stillat lacrymarum; ego autem me esse agnosco, divina satam manu. Cum pangitur vitis, infrondea est et inflovida; fuit anima mea, ut primum creata fuit, *inanis et vacua*; at baptismi aquis mox florida tota et frondea, quæ cœlesti adjuta rore purpureas debuerat amoris divini uvæ fundere: at algida peccati **422** pruina horret et otiaur; visis, quam ad crucis statumen obligatam esse oportuerat, quo furias infernalium ventorum eluderet; at orba sterilisque coliculos solum edidit pessimaram cogitationum et actionum infandarum pampinos. Nunc, nunc calculam inclamo interventionis tuæ, cum *tempus putationis advenit*, cum denique hora est mutandorum in melius morum meorum. Tua, o Virgo, ope renovationem spero animæ meæ; et videor mihi jam secturam persentiscere cordis mei, dum dolorem adverto animæ meæ, dum in

partes scinditur spiritus meus contribulatus; ut congruum sit lacrymari me instar vitis a luxurie putatæ, ut madeant oculi mei et cor meum : *O Virgo veneranda, ora pro me.*

Sed quoniam jungit Sponsus tuus vocula *amir* gemebundæ et lacrymanti, canticum quoque honoris et gaudii; adoro te humillime cum elephante aquis abluto, et lætundus tuam saluto pietatem, et canto tibi : *Virgo veneranda.* Necdum apparueras mundo, et jam te adorarunt cœlestes spiritus fide credendo te, et in Verbo cognoscendo, o Virgo lucidissima; necdum generaverat te pater tuus, necdum in lucem ediderat sanctissima mater tua Anna, et cantarunt magnitudinem tuam patriarchæ et prophetæ; aliis tibi positus statuis præ Colastis illis Rhodiis, præ Jovibus Olympicis, præ Adriani molibus, præ Atlantis fabulis; symbolis nempe, emblematis, oraculis, vaticiniis, omnibus, figuris testamenti legisque pristinae. Cur igitur non ego quoque tot æmuler gloriosos Patres, sublimes purosque spiritus, et cantem tibi : *Virgo veneranda?*

Tu illa unica es Domina, quæ excellentia virtutum, sublimitate gratiarum, honorum vertice omnes excedis creaturas, sive humanas, sive angelicas; ut tuus dicit Camerarius, D. Benedicti filius, Filii tui servus, Petrus cardinalis Damianus : « Attende Seraphim, et in illis superioris naturæ supervola dignitatem, et videbis, quidquid majus est, minus esse Virgine, solumque opificem opus istud supergredi (Serm. 1, de *Nativ. Virg.*). » Colligant lumen suum omne oculatissimi Seraphini, o Virgo, anatomem tui faciant, suas numerent aliorumque omnium angelorum ac beatorum virtutes, 423 merita, gratias, splendores, prærogativas, et conclamabunt sponte ac libere, omne id, quod aliis est maximum, in te et tibi esse minimum. Tui comparatione quilibet excellentia major inclinabit se tibi, atque demittet, quia sola Dei celsitudo superior est te. Tibi igitur homines in faciem ruant, angeli procumbant, genua archangeli flectant, omnesque supremi spiritus palmam concedant : humilientur tibi cœli incolæ, incurventur ante te apostoli, reverentur martyres, virgines te adorent, tota quin imo militantis ac triumphantis Ecclesiæ concio accidat; tu enim et meritis, et dignitate, et gradu omnes superas sanctos, nemoque Deo excepto altior est te; merito es igitur *Virgo veneranda.*

Mire suspiciebatur Betsabea a Salomone filio adorata, regiaque magnificentia proprio sublimata throno; adeo ut eventum sacris commendare habuerit litteris ipse Spiritus sanctus : *Surrexit, ait, rex in occursum ejus, adoravitque eam, et sedit super thronum suum, positusque est thronus matri regis, quæ sedit ad dexteram ejus (III Reg. 2, 19).* Ludus et umbra. Nam si filium Betsabea habuit Salomonem, tu Filium habes Dei Verbum, Deum. Homo est Salomon, nihil Dei, Filius tuus Homo-

Deus. Rex Salomon; Filius tuus Rex regum, et Dominus dominantium. Salomon obvis Betsabeam eam adoravit; tibi submittit se ipse altissimus Deus, « ad cujus, inquit Augustinus, benignitatem pertinet, Matris servare honorem, qui legem honorandorum etiam parentum non solvere venerat, sed adimplere (*De Assumpt.*). » Si Salomon Betsabeam locavit ad dexteram suam, momentaneum id fuit, et in terris : Filius tuus ad suam te dexteram evexit, sessuram æternum, et in cœlis. Quare si populus ille Judaicus Betsabeam cœu æstimatam a rege honoravit, coluit, et tantum non adoravit : quis tuam spectans altitudinem, o « Ornamentum cœlestis hierarchiæ (S. Ephrem., *De Laud. Virg.*), » non heram te agnoscat plenam gratiarum? quis sua non tibi genua luncet? quis in faciem non se provolvat? quis non adoret te et dicat, *Virgo veneranda!*

Addo, o sanctissima Virgo, quod quanto sanctus aliquis ad eminentiorem attollitur gloriæ gradum sitque Christo 424. Servatori nostro propinquior, tanto sit dignior utique honoris ac reverentiæ celsioris gradibus : tu, o Virgo gloriosissima, super omnes elata es cœlorum circulos, assessum Deo proximum sortita, chorumque faciens proprium ac peculiarem, qui pulchritudinae, splendore, gloria choros superat omnes omnium angelorum ac beatorum; merito igitur super omnes honoraris paradisi cives, esque vere et supreme *Virgo veneranda.*

Digna insuper omni veneratione et cultu, quia suas per te Deus nobis gratias ac dona submittit. Honorarat Betsabeam Adonias regius princeps, quod per eam gratiam sperarat ducendæ Sunamitis, paternæ olim nymphe. Et ratione utebatur, non adducturum in verecundiam matrem suam regem, neque aliquid illi negatum; ita enim oraturæ loquebatur : *Precor ut dicas Salomoni regi, ut det mihi Abisag Sunamitidem uxorem, neque enim negare tibi quidquam potest (III Reg. 11, 17).* Ista si valet ratio, o quantum, « Virgo prima laudabilis, angelorum hominumque laudes merito recipiens, » quantum habemus miseri homunciones debitum te honorandi, colendi et invocandi : per quam omnia ad nos descendunt donorum quorumcunque diluvium, cui vere nihil negat oranti vere bonus noster Deus. Perorat igitur ad te purpuratus e collegio Sancti Benedicti Damianus (Serm. 1 *De Nat. Virg.*) : « Nihil tibi impossibile, o Virgo, cui possibile est desperatos in spem salutis revocare. Quomodo enim illa potestas tuæ potentia poterit obviare, quæ de carne tua carnis suscepit originem? Accedis ante illud aureum reconciliationis altare non tam rogans quam imperans, Domina, non Ancilla. » Ora ergo pro me etiam, *Virgo veneranda.*

Verum est, nihil obtinuit Adonias Betsabeæ precibus fretus : at non hinc certe, quod noluerit filius deferre matri, quod non fuerit mater acceptissima filio, quod non habuerint preces illius pondus, fuerintque ut gravitate, ita gratia plenæ; sed quod affectavit Adonias rem majestati regæ cou-

trariam, paci publicæ inimicam, et statui supremo supreme laticem : *Quare postulas Abisag Sunamitidem ?* respondet prudentissimus rex : *postula ei et regnum.* Tu vero, o Virgo, nihil postulas Dei majestatem lædens, nihil offendens **425** Filium tuum; prudentissima es, sedes es sapientiæ, non peccas orando, divinæ attemperas omnia legi. Te oro, ut gratiam impetres mihi non improbatam Filio tuo, sed jucundam, gloriosam; misericordiam obsecro et errorum veniam : *Virgo veneranda, ora pro me.*

Mediatricem te imploro, non patriæ cultu, Deo soli ob infinitam illius majestatem magnitudinemque debito (cui tu ipsa quoque venerabunda accidis), adoro; non gratiæ creatricem invoco, sed Advocatam atque Oratricem, et donorum omnium potentissimam Conciliatricem. Quare Virginem te venerandam compellans, dignam fateor honore quam maximo; at, ut ores pro me, si adnectam, gradum explico amoris mei. Nimirum si postulo orationem tuam, amo te ut primam Dei et post Deum creaturam; in qua radii resplendent bonitatis et pulchritudinis divinæ: si venerandam te appellem, adoro te ut angelorum ac sanctorum omnium Dominam atque Reginam. Rursum, si venerandam te prædico, non adoro te simplici illa dulia, cæteris etiam sanctis communi, sed superiore illa hyperdulia tibi soli propria. Si conferam, ut ores pro me, non facio quidem te Deo æqualem, sed proximam veneror Dei majestati. Isti deinde comparata, in honoris statu *Pulchra es ut luna*, quæ lumen suum a sole mutuatur: cæteris collata sanctis, *Electa es ut sol.* Videlicet, ut tres supra se planetas sol habet, tres infra se aspiciat, ita tu virtute, sanctitate, honore, dignitate neminem habes superiorem præter tres superadorandæ Trinitatis personas, infra te totas omnesque tres angelorum ac beatorum hierarchias; proinde cum eminenti honoris gradu omnes præcedas creaturas, tibi accino, *Virgo veneranda*; cum porro inferior sis Trinitate altissima, obsecro, *Ora pro me.*

Istum te honorandi et adorandi concentum conservarunt etiam cœlestes illi genii nato ex te Dei Filio, cum meditatur Bonaventura Angelicus : « Venerunt, ait, in illa nocte felici, quæ clarior luce fuerat, quando tu, Virgo, dulcem illum Filium tuum peperisti, angeli de cœlo, et omnes **426** turmatim adorabant ipsum, in visibili forte carnis humanæ forma, ut se conformarent Deo suo ita humanato. Postea per ordinem te etiam adorabant, Mater benedicta, flectentes genua, et cantantes Filio tuo et tibi laudes altissimas, suavissima paradisi harmonia. »

Videor mihi, o Mater gloriosa, hac ista etiam hora videre Filium tuum Salvatorem meum vili jacentem præsepio, at gloria radiantem, et vivas e melleo vultu majestatis supremæ scintillas evibrantem, a te, ab angelis, a pastoribus cultu patriæ purissimo adorari, et totis animorum viribus, atque medullis super creata omnia, ut Deum verum, sum-

um, optimum et unicum, honorari et extolli; eaque propter et ego procido in genua faciemque meam, illumque adoro altissime, profundissime. At video insuper cœlestem aulam deferre tibi quoque humili reverentia hyperduliæ cultum; indeque cum ipsis ego item simili te veneratione atque demissione complector. Videor mihi audire communientium voces : Servule tantæ Matris, ab ista dependet Virgine Salvator tuus, ut homo; illam igitur adora, Dei Genitricem. Ab hoc dependet Salvatore Virgo, ut Deo; eam proinde dilige sub Deo, et dic : *Virgo veneranda.*

Superest, o Virgo, « Dulcor pietatis (S. Bonav.), » ut signis etiam exterioribus explicem interioris affectus ignes, et elephantum instar tibi splendenti lunæ herbas floresque absolutæ venerationis aspergam. O virgo, « credentium animarum Dulcedo (Richard. a S. Laur. lib. iv), » in te meam semper firmabo fiduciam; te fide vivacissima Virginem simul Deique Matrem semper contestabor; te diligam corde ferventissimo : istoque argumento, ut non possim struere ecclesias, aras ponere, ostro, serico, argento, auro, gemmis tuas vestire imagines; honorabo te tamen studio constanti, ad nomen tuum magnificum humeros demittendo, caput aperiendo, genua curvando et in faciem quoque proruendo; venerabor te calentibus suspiriis, salutationibus devotis, jejuniis castis, flagellis asperis, silentio firmo, lectionibus attentis; tibi coronas precarias nectam, tua frequentabo rosaria, officia legam, festa celebrabo. **427** Elucidabo te, populis tuas explicando laudes, magnitudinem tuam tuis evulgando clientibus; et quanquam pictoris instar aut sculptoris tuam nequeam penicillo aut ferro effigiem, ingentia tua et præclarissima facinora describere, calamo tamen (si ita digneris annuere et acceptare) chartis imprimam ea quæ vel lingua satis effari ob infinitam, qua fulges Dei Mater, dignitatem non potest. Ne averteris, obsecro, « Virgo clemens pœnitentibus, pia proficientibus, dulcis diligentibus (S. Bonav. super *Salve*), » humile istud reverentiæ meæ pensum; sed sicut encomiastæ tuo Damasceno truncatam foroque appensam reddidisti dexteram, ita memoriam meam illustra, intellectum acue, affectum accende, mentem eleva, conceptus instilla, manum instrue pangendis fundendisque altissimis tuis laudibus. Accepta, o Virgo excellentiæ infinitæ, exiguum istud tributum tuæ majestati persolutum; et ubi humilis deficit rudisque stylus meus, tu accensam flammeamque in te voluntatem specta, qua serveo coram te, laudandi te planissime, et scribendi de te celsissime : *Virgo veneranda, ora pro me.*

VIRGO PRÆDICANDA,

ORA PRO NOBIS.

Digna est Maria excelsis et gloriosis Dei, angelorum, hominum laudibus.

Posteaquam cœlestis Sponsus particulatim satis suam descripsit celebravitque Nympham, gynæce-

illam Hierosolymorum spectandam, stitit; et hæ com-
 ptulæ, lustratæ pro more suo curiose, delictum pro-
 nuntiarunt dotibus ornatum amplissimis, et coro-
 nis, amoribusque dignum penitissimis: *Viderunt eam*
filie Sion, ait textus sacer, *et beatissimam prædica-*
verunt eam, et reginæ et concubinæ laudaverunt
eam (Cant. vi, 8). Honor præcelsus, et dignitas ad-
 miranda; 428 ubi cernitur Sponsus magnificus,
 Sponsa deamata, favores memoria sæculorum
 digni, fama omni hominum celebrata sta-
 tuti. Maria hic cœlesti depingitur minio, Sponsa
 Patris æterni, Mater Filii Dei, unica Spiritus
 sancti; mille, imo innumeris ornata gratiis,
 quam demirantur in cœlis angeli, in terris homi-
 nes, laudantque, et extollunt, et prædicant, et,
 auditis hæcenus prægrandibus illius titulis, nunc
 accinunt illi: *Virgo prædicanda*. Merito: *Fecit illi*
magna, qui potens est (Luc. i, 49).

Editorus aliquando Deus actionem præ aliis
 mirandam, dixit, *daturum se prodigia in cælo sur-*
sum, et in terra deorsum (Isa. li, 6). Signa dede-
 rat interdum in cælo solo, ut cum solem stitit
 Josue oranti, reduxit Ezechie ploranti; in aere
 solo, cum arcum suum posuit in nubibus Noemo
 diluviato; in aqua sola, cum eam vertit in sangui-
 nem; in igne solo, cum pueros in fornace serva-
 vit intactos; in terra sola, cum Moysi rubus ap-
 paruit ardens, at incombustus; in saxis solis, cum
 dulces ex illis populo suo excussit aquas; in infe-
 ris solis, cum Sauli spiritum divinationis emisit:
 at nullum dedit unquam signum, quod cælum si-
 mul affecisset et terram. Hoc videlicet Mariæ ser-
 vatum erat, in qua et mira sunt cœli *desursum*,
 et prodigia terre *deorsum*. In *cælo sursum*, altissi-
 mam intellige Divinitatem; in *terra deorsum*, Virgi-
 nis attende demissionem, cui regius applaudit avus:
Benedixisti, Domine, terram tuam (Psal. lxxxiv,
 2). Unita sunt prodigia *desursum* cum prodigio
deorsum, cum junxit divinitati humanitatem Altis-
 simus in visceribus Virginis profundissimæ; cum
 coaluere excelsissima divinitas *desursum* et ima
 humanitas *deorsum*. Cecinit *deorsum* illi humilis
 Virgo, *Respexit humilitatem ancillæ suæ*; *desur-*
sum, Fecit illi magna qui potens est. Secuta est
 amborum prodigiorum nexum laus publica, laus
 pervulgata: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent*
omnes generationes; indeque prodiit, *Virgo prædi-*
canda.

Terræ deorsum, demissionem in Virgine ista
 prædicanda nosse juvat. Attendatur, suas eam
 laudes non sibi tribuere; non a se profectas, non
 propriis pacis viribus gestisque venditare; nihil
 arrogare naturæ 429 potentæ, sumere sibi
 nihil; sed Deo accepta referre omnia: *Fecit*,
 inquit, *mihi magna qui potens est*.

Finxere non inconcinne gentiles adamasse quem-
 libet deastrorum suorum arborem aliquam, quæ
 in præcipuis cuique deliciis fuisset; quercum Jo-

vem, laurum Apollinem, myrtum Venerem, juni-
 perum Junonem, alias alios. Id admirata vehe-
 menter Minerva causam petivit, ecurr arbores
 deperirent parum frugiferas, pomiferas cur non
 legissent. Responsum tulit, consulto id accidisse,
 ne insolescerent arbusta, pomis frugibusque suis,
 non diis honorem referentia. Deo nostro hoc est
 proprium; ut quepatesceret mundo mens ejus, ad
 ingentia facinora humiles despicabilesque promovit
 homines. Orbi ad Evangelium perducendo non
 heroes misit, non Alexandros aut Cæsares, non Sci-
 piones aut Annibales, non Cræsos, Antonios, Crassos,
 non Tullios aut Demosthenes, sed Iros et Codros;
 aut, si idiomate Christiano loqui placeat, rudes,
 pauperculos piscatores, quibus in aurem dixit: *Non*
vos me elegistis, sed ego elegi vos de mundo (Joan. xv,
 16), ne intumescerent fortasse, neve gloria Deum
 privarent, eaque se ipsi convestirent. Sterilis fuit
 arbor Saulus, postea Paulus, cujus umbra Ste-
 phano fuit lethifera. Sterilis Magdalena, que taxi
 instar totas venenavit Hierosolymas. Steriles pinus
 Matthæus et Zachæus, fortunas alienas piceis tra-
 hentes manibus. Has tamen amavit traxitque Di-
 vinitas, et in prædestinatorum fronte locavit, ne
 propriis quidquam meritis, sed totum divinæ ac-
 cresceret bonitati, dicerentque ad frugem adductæ:
Non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed se-
cundum misericordiam suam salvos nos fecit (Tit.
 iii, 5). Ista quisquis sententia incedit, hic enim-
 vero honore est dignus. Virgo porro nostra soli
 magnificando Deo nata, cum sonora puraque voce
 ex animo cantet: *Fecit mihi magna qui potens est*;
 cur non sit *Virgo veneranda*?

Demissionem illius vidimus prodigium *deorsum*;
 nunc et altitudinem ejus amemus, prodigium in
 ipsa Divinitatis *desursum*. Prædestinatos inter
 Christus Dominus, de quo Apostolus scripsit, *Qui*
prædestinatus est Filius Dei in virtute (Rom. i, 4)
 principem 430 tenet locum; nam *de eo in capite*
libri scriptum est (Hebr. x, 7): huic porro proxima
 est Virgo; siquidem ut Filius Dei est Filius, ita
 ipsa Mater est Dei; prima a Christo in prædesti-
 natorum albo mundo hoc morte Filii Dei reparato,
 ut prima fuit rationalium creaturarum ab Adamo
 Eva, mundo isto primitus creato. Dicit illi eam ob
 rem Senensis divus: « Tu ante omnem creaturam
 in mente Dei prædestinata fuisti, ut Deum ipsum
 hominem procreares. » Sponsus item ipsius: *Una*
est columba mea; et Ecclesia sancta: *Elegit eam*
Deus, et prælegit eam. Vere igitur, *Virgo vene-*
randa.

Cæterum ad istam Dei maternitatis aut destina-
 tionem, aut prædestinationis absolutam inter ac
 super creaturas omnes prærogativam, gratiis do-
 nisque aptavit Virginem perfectissime Altissimus e
 cælo *desursum*. Mens est Angelici Doctoris (in p., q.
 27, art. 4), Deum, si quos eligit ad aliquid, ita
 preparare et disponere eos, ut ad id ad quod eli-
 guntur, inveniantur idonei. Recte; sapiens enim

destinatum quidpiam ad aliquem finem ordinat id ad regulas dicti finis. Inde missurus Jeremiam Deus ad vaticinandum Hebreis suis, apostolos Christus ad emendandum Evangelio mundum, illi animum fortitudinemque addidit : *Ne timeas a facie eorum, quia ego tecum sum* (Jerem. 1, 8), *hos induit virtute ex alto* (Luc. xxiv, 49). Virgo vero nostra, cum lecta destinataque ante omnem aliam creaturam fuerit ad supremam omnium divinæ wateritatis celsitudinem, credenda merito est omni fuisse idonea, atque competenti a Deo puritate aptitudinemque ad tantam dignitatem evecta atque dotata. Hinc enim immunitatem hausit culpæ non mortalis solum aut venialis, sed originariæ quoque, citharædo divino privilegium evulgante : *Benedixisti, Domine, terram tuam, avertisti captivitatem Jacob* (Psal. lxxxiv, 2). Virginem, Deus, benedictam, terram illam fortunatam, « quæ de rore cæli germinabit Salvatorem, et panem angelorum vitæ æternæ, alimoniam mortalibus ministrabit, » tanta prævenisti benedictione, ut nihil senserit communis illius captivitatis, quam tota incurrit humani generis massa, hæreditariæ a primo peccatoris labis funiculo astricta. *Avertisti* ab ea scditatem istam, qua fuerat ex ordinaria conceptione 431 temeranda, ni præservasses Prædilectam; *avertisti* hostem, qui stricto in illam ruebat ferro; *avertisti* licetorem, ne in carcerem abriperet Matrem; *avertisti* lupum, ne laniaret Oviculam; *avertisti*, inquam, a tam pura Virgine fuliginosas Acheruntis manus, ne jactabundus clamaret Orcus : *Prævalui adversus eam*.

Plutarchus recitat, Scythas olim a Dario bello petitos, ex ædibus suis prosilivisse, hisque desertis coronam in medio urbium fecisse, quoque propius immineret furor, eo se arcetis collegisse. Certiorem ejus rei Darium, misisse, qui peterent, *Quorsum denique fugituri essent*, respondisse obsessos : *Ad patrum usque sepulcra* : ad hæc, aiebant, si perventum fueris, viros nos habebis; domos, suppellectilem, cætera tibi rapito; at majorum nostrorum reliquias sanguine, vita defendemus. Mira in Barbaris mortuorum parentum cura atque pietas, quæ si tanta in bardis et gentis humanæ truncis fuit, ut vitam profundere quam admittere paternorum ossium temerationem valuerint, non religiosius censebimus æternum Dei Verbum ad Matrem suam; non habebimus certum furias ab eo infernales, labem maculamque purissimæ ac dilectissimæ aspersuras vi abactas? *Avertit captivitatem*, dejecit infernalem Darium, Matrem servavit intactam, intemeratam.

Insuper et donis ipsam ornavit omnium desiderabilium virtutum. Quæsitv olim David rex potentissimus : *Quis poterit prævalere ut ædificet Deo dignam domum?* (II Paral. ii, 6.) Tacuit omnis

creatura : sola est Dei *Sapientia*, quæ *ædificavit ipsa sibi domum*, Virginem istam ter benedictam, ejus castissima subivit viscera; posito divini hujus ædificii altissimo humilitatis fundamento, erectis firmissimis virtutum cardinalium parietibus; effuso in illud purissimo charitatis auro; appensis prasinis croceisque fidei ac spei auleis; additis sublimibus donorum Sancti Spiritus columnis, gemisque in id omnium gratiarum dispersis; ut evaserit denique palatium admirabile, opus Excelsi.

Quid? quod Virgo isthæc a Deo electa est « Redemptrix nostra post nostrum Redemptorem (S. Chrys., *Hortul. animæ*), imo « Coadjunctrix Christi in Passione et redemptione 432 humani generis; Adjutorium Altissimi; Conjunctrix olim disjunctorum; Egressus divinus servatorum; Expletio dispensationis Conditoris, Reparatrix sæculi; Restauratio ac Resurrectio Adami; Salus mundi visibilis omniumque hominum; Causa et suppediatrix vitæ (1); » et quidquid aliud id genus edidere Patres sancti, quibus eam faciunt sociam œconomiae redemptionis nostræ? Certe de ipsa quoque ipse adeo Spiritus divinus memoravit, illam esse cum *Deo cuncta componentem* (Prov. viii, 30). Nempe priusquam hanc Virginem accesserat Verbum, priusquam ex ea carnem acceperat, habebant omnia. Iratus erat Deus, vacuæ angelorum sedes, tyrannus daemon, scissa divina lex, enecta hominis anima. At cum Deus Dei Filius hominem ex electissima Virgine ista induit, momento relecta, compositaque sunt omnia; placatus Deus, restituta paulatim angelorum ruinæ, imperium demonis eversum; revocata animarum vita, sacratæ sanctæque leges optimæ; quibus simul efficiendis juncta est Virginis manus, non quod ea opus habuerit virtutis immensæ potentia Dei, sed quod ita fuerit supremo Numini dilecta Virgo ornatisima, quod placuerit bonitati altissimæ hanc admittere ad tanti molem operis sociam; cui devote admodum et vere melleus supplicavit Bernardus : « Merito, o Domina, respicient in te oculi universæ creaturæ, in qua et ex qua benignissima manus Dei, quidquid creaverat, recreavit, » rursusque composuit; nova obtrito diabolo Jabel, nova restitutis hominibus Esther, nova Verbo redimenti Eva, ejus « nomen Deus ita magnificavit, ut non recedat laus ejus de ore hominum; » sed motæ tantis cæli *desursum* prodigiis *beatam dicant omnes generationes*.

Ingemuit magnus ille mundo, non Deo Alexander, non habuisse se Ulyssis instar laudum suarum buccinatorem Homerum; gemunt similia profani homines inanis gloriæ vento distenti, et ringuntur, Puellam humilem in omnium versari linguis, per omnium volare hominum ora, omnium

(1) Richar. S. Laur. lib. ii, p. 104; Hug. Car. in Ps. xc; S. Gerun. De præsent. Virg.; Hymn. Græc.; Comm. Græc.; Laur Justin. De Nat. Virg.;

S. Ephr., De Laud. Virg.; Joan. Geomet., hymn. iii, 4; Theoster., De S. Niceta; Andr. Cret., orat. 2; De Assumpt.

celebrari nationum, quin generationum adeo fama et amoribus; Arcam esse, ad cujus præsentiam fulgura erumpant scintillantium laudum, voces audiantur applaudentium, **433** velut aquarum multarum; dulces accinant citharædorum citharizantium citharæ; surgant filii ejus, non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati (Joan. 1, 13), et beatissimam prædicent; audiat ipsa sola, Deo, angelis, hominibus, cælo, terra consonantibus, *Virgo prædicanda*. O certe, ut Dei, sic omnium quoque creaturarum panegyris, vere prodigium in cælo sursum, et in terra deorsum; sane beata dicta a generationibus omnibus.

Hæc quanam sint, fortasse nonnemo sit, audire qui desideret. Quatuor earum sacra prodidit Scriptura, Divinam, angelicam, humanam et eam quæ est Christi Domini. Omnes istæ pleno Virginem ore cordeque dilaudant, omnes beatam dicunt, omnes saluant prædicandam.

Prima divina, de qua fatus est Isaias: *Generationem ejus quis enarrabit* (Isa. LIII, 8)? Quid non litavit Virginis encomiis! Librum quis evolvat sanctorum amorum, et stupeat colorès, tropos, metaphoras, quibus adumbrat, illustrat quin imo Virginem summa Divinitas? A capite ad calcem usque deaurat. Carmelum dicit caput, regis purpuram capitis comas, columbarum oculos duo frontis sidera, fragmen mali punici roseas genas, favum stillantem coccinea labra; niveos berillos collum eburneum; dulces botros ubera casta; manus myrrheas ex auro tornatas, pedes nitidos in principis sandaliis; vocem dulcem, faciem decoram, thura, odores, balsama spirantem; et ne redeamus ad quondam dicta, prolixius totam pulchram, amicam, et macula omni carentem, sive animam spectes, sive corporis nitores.

Altera angelica, quam cælorum nomine Augustinus (*De Gen. ad lit. l. 1*) intellexit ad Moysis verba: *Istæ sunt generationes cæli* (Gen. II, 4): non semel sed frequentissime, non uno, sed quamplurimis temporibus, Virginis hujus magnitudinem deprædicarunt. *Laudabant eam ceu astra matutina*, in ipso mox suæ creationis principio, et *jubilabant ei novi ac primi filii Dei* (Job xxxviii, 7). Paranympsi fuerunt illius ad parentes sanctissimos Joachimum et Annam, « quorum flexus precibus Deus, ait sanctus Germanus, misit angelum, qui prænuntiaret filie conceptionem. » Natam oratione exceperunt **434** misteriosa; nunc rubicundæ eam conferentes auroræ, quæ noctem pellit, et diem ducit; nunc luncæ similes surgenti, quæ lumen a sole trahit; nunc item flammeo componentes soli, qui ignibus aureis toti lucet mundo. Illa nimirum caligini legis finem, gratiæ erat datura principium. Illa radiis fulsura erat solis, quem erat castissimo clausura sinu. Illa totam erat incendiis sanctitatis clarificatura Ecclesiam. Deum concepturæ legationem ipsi attulere, nova-

que salutatam reverentia gratia plenam, et feminis omnino omnibus superiorem dixere. Illi divino auctam Filio pastoribus suavi musica, regibus nova stella commonstrarunt. Moritura mundo, cælo orienturæ ipsi astitere, palmam ipsi attulere, funus odoribus, cantu, radiis ipsi curavere; cælos penetranti obviam ipsi proruerunt; dulces Epinicion triumphanti ipsi applausere: *Quæ est ista quæ ascendit de deserto sicut virgula sumi ex aromatibus myrrhæ, et thuris et universi pulveris pigmentarii?* (Eccli. xlii, 1.) Ejus e cælis laudes in terras ipsi retulere, Gregorio audiente: *Regina cæli, lætare, Alleluia*; ut merito demum magnus illi Athanasius acclamavit: « Beatam te prædicant omnes angelorum et terrestrium hierarchiæ, et hierarchicas manus attollentes benedicunt tibi, quæ et in cælis benediceris, et in terris beata prædicaris. »

Tertia est generatio humana, de qua Moyses scripsit: *Hic est liber generationis Adam*. Et existat quot facere Mariæ præcones? Fuere pagani, quos inter fatidicæ Sibyllæ mira edixerunt. Vis Matrem Dei, Virginem? dicit tibi Europæa:

Virginis æternum veniet de corpore Verbum.

Castam aves Persicam? audi:

Ille Deus casta nascetur Virgine Magnus.

Pulchram? Somnia canit:

... castam pro Matre puellam

Deliget, hæc alias forma præcesserit omnes.

Virginem præbentem ubera? Triburtina exclamat:

O nimium felix, cælo dignissima Mater,

Quæ tantam sacro lactaverit ubere prolem!

Redemptionis nostræ Adjutricem? Phrygia explicat:

Ipsa Deum vidi summum, punire volentem
Mundi homines stupidos, et pectora cæca, rebelles;
Et quia sic nostram complerunt crimina pellem,
Virginis in gremium voluit demittere cælo
Ipse Deus prolem, quam nuntiet angelus aliam
Matri, quæ miseros contracta sorde levaret.

Haud absimilia cæteræ quoque enuntiarunt, quæ feret longum particulatim adducere.

Paganos bruta Turcarum ingenia æmulantur, quorum hæc habet Alcoranum verba: « Nullus de filiis Adam nascitur, quem non tangat **435** Satan, et ideo plorat vociferans ex ejus tactu, præter Mariam et Filium ejus. » Turcas Hebræi sequuntur, e quibus magister sanctus rabbinus Haccados (Galat. *De arcan. cath. verit.* cap. 4): « Sicut abacus, inquit, armarium est, quod principes efficiunt, ut auri, et argenti vascula in eo recondant, suamque gloriam et opes cunctis ostendant: ita regis Messie Mater erit armarium, quod Deus ipse construxit, ut Messias in ea sedeat, ad majestatis suæ gloriam mortalibus omnibus monstrandam. »

Cæterum fidei orthodoxæ sectatores, devoti, pii sanctique homines ad quartam veniunt generationem Christo Domino parente satam. Enimvero suos ille Passione ad paradysum, unde exsulabamus,

reduxit, ut futurum Hebræis Ægypti peregrinis Deus olim prænuntiavit: *Scito*, inquit Abrahamo, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua; generatione autem quarta revertetur huc (Gen. xv, 13). Hac fuit laudata Virgo magnifice, quanquam parvus videri possit in extollenda illa ipse generationis caput Dominus, cætera multus in dilaudandis centurione, Magdalena, Chananæa, Joanne paranympo suo, aliis. Verum id excellentiæ Virginis adeo detraxit nihil, ut addiderit etiam quamplurimum. Scilicet rationes erant cur id fecerit. Eæ sunt isthæ. Modestissimus erat Dominus noster, neque humanas aestimabat aut venabatur laudes. At erat in suum transiturum honorem, quidquid fuerat magnificum de Matre dicturus. Id ne contingeret, utque similis nobis modestiæ exemplum poneret, abstinuit laudatione. Deinde in eo erat, ut notam mundo faceret Deitatem suam, quo habito facile erat veritatis studioso in cognitionem assurgere mirandæ conceptionis suæ, e qua emersura fuerat illico Matris celsitudo atque eminentia. Præterea opus non est verbis, ubi præsto sunt opera. Matrem igitur 436 sanctissimam cum honoraret actu et observantia, non attinebat multis eam Verbis exornare. Denique quidquid sacra recitat historia de magni sanctique nominis heroibus ac heroinis, Virginis erat encomium; quomodo excelsis quorumvis virtutibus recte magnificamus sanctorum omnium Reginam; quam ornat innocentia Abelis, religio Enossi, justitia Noemi, fides Abrahami, obsequentia Isaaci, tolerantia Jacobi, honestas Josephi, mititas zelusque Moysis, amor fervorque Davidis; Ruthæ diligentia, venustas Rachelis, prudentia Rebecca, fortitudo Jabeelis, comitas Abigailis, majestas Estheris, victoria Judithæ, castitas Susanne, sanctitas Petri, exstases Pauli, fulgor Stephani; virtus Michaelis, devotio Gabrielis, pietas Raphaelis, sedulitas angelorum, scientia archangelorum, dominium Principatum, potestas Virtutum, Dominationum auctoritas, quies Thronorum, Cherubinorum lumen, ardor incendiumque Seraphinorum: et tandem quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque justa, quæcunque sancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ: si qua virtus, si qua laus disciplinæ (Philipp. iv, 8). hæc Virginis sunt omnia, hæc omnia sunt in Virgine; cujus enodandis mysteriis omnia sudant doctorum atque devotorum ingenia, laborant manus, fluunt calami, teruntur typi.

Proh! qualia illi prædicantæ (frende, hæresis, freme dentibus et tabesce), qualia scripsere? Audi collaudantium chorum, et rumpere. Vah! rabida alphabeti Virginei mastix!

Andræ Cretensi, Hierosolymitano patriarchæ (Orat. 2, De Assumpt.) « Scopus est, qui fuit excogi-

tatus ante sæcula; Reconciliatorium commune; Pars, quæ indissolubiliter, et non per divisionem Deo univit hominem; Imago divini Archetypi, recte descripta; Finis testamentorum, quæ nobis fecit Deus; Consilium ineffabile, et quod plane cognosci non potest, ejus quæ est ante principium, curationis hominum; Tinctura purpuræ Verbi, quæ intelligentia percipitur, nec nominari potest; Urna aurea, ferens eum, qui dulce manna reddit; Thalamus, in quo Verbum carnem sibi humanam desponsavit; Præconium verissimum inæstimabili Dei oraculorum; Paradisus vividæ salutis nostræ ligni, quæ ipsum horti Eden colonum, Christura Dominum, intra se habet; qui ineffabili quadam potentia fluminis instar 437 viviparum uterum ejus egressus, orbis faciem irrigavit; Organum letitiæ, per quod delicti nostri condemnatio expiata est, ac veri gaudii plena compensatio facta; Fermentum sanctorum Dei, quo tota humani generis massa conspersa est, et ex uno Christi corpore cen panis sanctus, in unum coit incredibilis concretio; Arca nova gloriæ, in qua delapsus Dei Spiritus quievit. »

Magno P. Augustino (1): « Auctrix meriti, ut Eva peccati; Femina super feminas benedicta, quæ virum omnino non novit, et virum suo utero circumdedit; Scala cœlestis, per quam Deus descendit in terras; Forma Dei; Trinitatis tabernaculum. »

Ambrosio sanctissimo (2): « Vellus, de quo omnes vestiti; Templum pudoris et honestatis; Porta orientis, quæ introduxit portarum clausarum Regem; Olla spei nostræ; Regis æterni Aula, » etc.

Anselmo devotissimo (Alloq. cœlest.): « Absolutio peccatorum; universalis propitiationis Aula; Causa reconciliationis generalis; Femina mirabiliter singularis, et singulariter mirabilis, per quam elementa renovantur, inferna remediuntur, homines salvantur, angeli redintegrantur; Femina plena et superplena gratia, de cujus plenitudinis exundantia, respersa revirescit omnis creatura; Templum vitæ et salutis universorum; Virgo nova et intemerata, facinus antiquæ virginis expians; Virtutum omnium sacrarium. »

D. Basilio, Seleuciæ antistiti (Orat. de Annunt.): « Templum vere Deo dignum, castitatis aromaticis odoratum, quod magnus inhabitavit Pontifex; Sequestra Dei et hominum, ut inimicitarum parietes intergerini conveirentur, et cœlestia terrenaque in unum coirent; Paradisus virginitatis florentissimus, in quo lignum vitæ satum produxit fructus omnibus salutare, et ex quo evangeliorum fons in quatuor ora sectus, miserationum flumina credentibus diduxit. »

Melleo Bernardo (Serm. de Nat. Virg., et alibi passim): « Aquæductus, qui plenitudinem fontis

(1) Serm. 17, de Nativ. Dom.; serm. 18 et 53, De sanct.; De fide ad Petr.

(2) Serm. 13, De instit. Virg., cap. 4 et 8; Epist. 79.

ipsius de corde Patris excipiens, nobis edidit illum, prout capere poteramus, per quem descendit vena illa cœlestis, stillicidia gratiæ ardentibus cordibus infundens; Firmamentum omnibus firmamenti firmius; Femina singulariter veneranda, super omnes feminas admirabilis, parentum Reparatrix, posterorum Vivificatrix, Inventrix gratiæ, Genitrix vitæ, Mater salutis; Negotium omnium sæculorum; Planta cœlestis, pretiosior cunctis, sanctior universis; Primiceria virginitatis; Restauratrix sæculorum. »

Seraphico Bonaventuræ (*De laud. B. V. et alibi*): « Urna aurea, continens Manna cœleste; Botrum ferens dulcis vitis, per quam pulsa mandi sitis; Deitatis Triclinium; Requies SS. Trinitatis; Paradisus deliciarum, totiusque amœnitatis et immortalitatis. Medicina mundi; Imperatrix clementiæ; vitæ Datrix; Finis iræ **438** Dei; pacifera Columba; Arcus fœderis divini et nobiscum reconciliationis; piissima nostra Advocata. »

Chrysippo antiquissimo (*Orat. de Deipar.*): « Arca vere regia, Arca pretiosissima, quæ excepit totius sanctificationis thesaurum; vitæ Armarium; Mons unde lapis angularis abscissus est sine manibus; Platum totius fragrantia Spiritus sancti; Specimen gemmæ omne pretium excedentis; Thronus vere regius; Thronus gloriosus; Thronus sanctus; Virga Jesse semper virens, quæ generi humano vitam pro fructu attulit. »

Cyrillo, Alexandrino patriarchæ (*Hom. in Nestor.*): « Templum indissolubile; Sceptrum rectæ doctrinæ; Ornamentum generis humani, et universæ creaturæ Decus; Locus ejus, qui loco capi non potest; inextinguibilis Lampas; Corona virginitatis. »

Commemorationibus Græcanicis (21 Novemb., 8 Sept.): « Accersitio humanæ salutis; Altrix vitæ nostræ; Expletio dispensationis Conditoris; Proœmium bonæ voluntatis Dei; Tabernaculum supercœleste; purissimum Servatoris Templum; The-saurus sacratus gloriæ Dei, » etc.

Damaseno Joanni (*Orat. 1. de Nat. Virg., et alibi*): « Thronus Cherubinis sublimior; Templum Dei sanctum, quod ille pacis princeps Salomon spiritualiter construxit et habitavit, non auro et inanimis lapidibus ornatum, verum auri loco spiritu fulgens, pro lapidibus autem pretiosis margaritam ingentis pretii Christum habens; Terra inenarrabilis cœlestis Panis; Simulacrum divinum ac vivum; Solium regium, cui astiterunt angeli, Dominum et Electorem insidentem videntes; Rosa ex spinis orta, divina fragrantia perfundens omnia; Pelagus gratiarum; Planta virginitatis feracissima; Officina immensorum bonorum, omnem captum superantium; miraculorum Abyssus; Liber novus, in quo inenarrabili modo Deus Verbum citra omnem manus operam inscriptus est; Mons, qui collem omnem et montem, id est angelorum et hominum sublimitatem exsuperat; ex quo citra ullam ma-

nium operam corporeo modo excindi voluit lapis angularis Christus, una persona distinctas naturas copulans, divinitatem nimirum et humanitatem, homines et angelos, gentiles et carnalem Israel, in unum spirituales; Fornax Babylonica, in qua visus quartus, similis Filio Dei; Femina seminarum crimen dissolvens; Concha, quæ cœlitus ex Divinitatis fulgetra in utero concepit, ac peperit Christum, ingentis pretii unionem; Cœlum vivum, cœlis ipsis latius; Agna, ex qua Pastor ovem induit, veteris mortalitatis tunicis laceratis; gratiæ Abyssus. »

439 Sancto Ephrem Syro: « Charta divinis-sima; Clavis aurea regni cœlestis; Concha marina veri unionis, ex cœlesti fulgore et purpureo latice procreati; Diversorium atque Refugium peccatorum; Fons gratiæ et totius consolationis; Lætitia humani generis; Miraculum præstantissimum universi orbis terrarum; Oblectame tuu terrogenarum omnium; Oratio pulchra hymnographorum; Pax, gaudium, consolatio et salus mundi; Portus tranquillissimus, et a fluctibus procellisque agitatorum Liberatrix desideratissima; Regina ac Domina cunctis sublimior; Resecamentum portarum cœlestis paradisi; Scala ascensusque omnium; Splendor ævi illustrissimus et fulgentissimus; Spes unica Patrum; Gloria prophetarum; Præconium apostolorum; Honor martyrum; Lætitia et Corona omnium sanctorum ac virginum, ob immensum fulgorem atque splendorem inaccessa. »

Divo Epiphanio (*De laud. Deip.*): « Ovis immaculata, quæ peperit Agnum Christum; Purpura regia, quæ cœli terræque Regem vestivit; gloriæ Radix; Seraphin incomprehensæ visionis; Sponsa Trinitatis; Templum et Thronus Divinitatis, qui coruscantem in cœlo et terra Solem habet; The-saurus dispensationis plane arcanus; Thronus Cherubicus, cruciformis, cœlestis; Vitis veritatis fertilissima, minime vindemiata; Nubes columnæ similis, Deum habens, ductrix per desertum; Mensa fidei intellectualis, panem vitæ mundo suppedians; Monile paradisi inexplicabile, in cœlis mirandum spectaculum; Mediatrix cœli et terræ, quæ unionem naturaliter peregit; Liber incomprehensus, qui Verbum Patris mundo legendum exhibuit; Lili-um immaculatum, rosam immarcescibilem generans; Læna sancta, cui secundus partus non obtigit, nec proles altera; Lampas gestans lucem inextinguibilem, sole splendidiorem; Esca spiri-talis humi, qui est Divinitas; Corona regia, pretiosissimum habens lapidem, gemmis meliorem Christum; Cœlum splendidum, cœlis incomprehen-sum continens Deum; Causa vitæ, et Eva mortis; Clibanus intellectualis, ignem et panem vitæ habens; Candelabrum, quod ab altissimo Throno accepit ter lucidum ignem; Ager minime cultus, qui Verbum veluti granum suscipiens, etiam manipulum germinavit. »

Erberto abbati (*Deprecat. ad Virg.*): « Areola

aromatum sanctorum, a cœlesti consita pigmentario, virtutum omnium speciosis floribus delectabiliter vernans; Lampas lucendissima, ejus splendore inventa est drachma perditâ, etc; Aurora solis prævia, et Dies noctis nescia. »

Sancto Fulgentio (*De Laud. Virg.*): « Fenestra cœli, 440 per quam Deus verum fudit sæculis lumen. » Florilegio Butteonis: « Domina, Dei Genitrix, validum oppugnationum auxilium, stabilis Anchora tempestate jactatorum, præsidium vexatorum, exhortatio laborantium, spes desolatorum, consolatio lugentium. » Fulberto abbati (*Serm. 2, De Nat. Virg.*): « Vas virgineum, divinis charismatibus et margaritis mirabiliter ornatum, in quo qualitas Dei mista homini compaginaretur corporaliter; Virgo secunda, miseriæ omnis femineæ expultrix. »

Georgio Nicomediensi (*Orat. de Oblat.*): « Charta purissima, in qua Verbum sine scriptis impressum, scidit fraudis chirographum; Domus Dei gloriosa, a Deo sibi ædificata, instructa columnis septem; Lectulus Salomonis, quem sexaginta fortes ambiunt; Liber obsignatus, datus viro nescienti litteras; Tabernaculum Domini, quod nostrum, quod ceciderat, erexit tabernaculum. »

Sancto Germano, Byzantii patriarchæ (*Orat. de Present. Deip.*): « Collectrix male consonantium, olim disjunctorum conjunctrix; Diadema pulchritudinis; Domina nostra sola; sola nobis ex Deo Solatium, sola æstus in nobis existentis divinus Ros; cordis nostri exardescentis Gutta divinitus fluens; tenebrosæ nostræ animæ splendidissima Lampas; dubitationis nostræ Directio; debilitatis nostræ Potentia; nuditatis nostræ Vestimentum; nostræ mendicitatis Divitiæ; insanabilium vulnorum nostrorum Medicina; lacrymarum nostrarum Ablutio; gemituum nostrorum Cessatio; calamitatum nostrarum Restauratio; dolorum nostrorum Relevatio; vinculorum nostrorum Solutio; Spes salutis nostræ; Donum Dei maxime novum; Firmamentum in terram demissorum; Patrocinium, Lætitia, Oblectatio omnium; Perfectio divinarum ordinationum; Pretium pretiorum; Præmium præmiorum; Exaltatio exaltationum; Sigillum novi et veteris Testamenti; Supplementum clarissimum totius prophetiæ, » etc.

Gregorio Thaumaturgo (*Orat. 2, De Annunt.*, orat. 3, et alibi): « Vas atque receptaculum supercœlestis lætitiæ, et mysteriorum omnium; Thalamus purus Nativitatis Dei secundum carnem; Templum Dei animatum; Spousa immaculata, simul et Mater viduati orbis; immaculatum puritatis et integritatis Simulacrum; Receptaculum capacissimum naturæ incomprehensibilis; Palatium animatum Regis angelorum; Paradisus immortalitatis semper virens; Oriens solis intelligibilis; Indumentum lucis, et virtutis Domicilium; Fons lucis omnem hominem illuminantis; Flos vitæ immaculatus; Domicilium æquivalens cœli et terræ; Cubiculum incarnationis Verbi; Pulchritudo pulcherrima pul-

chritudinis, et pulchrorum omnium summum Ornamentum. »

Hesychio venerandæ antiquitatis Patri (*Orat. 2, de Deipar.*): « Cathedra non inferior cathedra Cherubica; Fodina, unde lapis prodit, totam tegens terram, a nullo incisus; Gloria luti nostri, quæ Adamum pudore, Evam conminatione liberavit; Hortus conclusus, falce corruptionis ac vindemiæ intactus; Lucerna oris expers, a seipsa ardens; Nubes pluvias incorruptas continens; Ornamentum præclarum naturæ nostræ; Planta incorruptionis; immortalitatis Paradisus; Stella vitæ; Templum cœlo majus; Vitis 441 uvarum ferax, intacta, et semper florens. »

Hildephonso, Virginis vindici, delictio (*De virginitate Mariæ*, c. 10; *Serm. 3, de Assumpt.*): « Vas sanctificationis; Terra de qua veritas oritur, quæ dedit fructum suum; Templum singulariter unicum Factoris sui, Spiritus sancti sacrarium; Forma omnium Ecclesiarum; Æternitas virginitatis; Femina, quam conceptio fecit Virginem, partus Virginem servavit. »

Honorio Augusto lunensi (*In Sigillo Mariæ*): « Meridies de Spiritu sancto splendens, in qua Christus æstus declinavit libidinosorum; Reclinatorium aureum, in quo solus Deus post tumultum angelorum et hominum reclinavit ac requiem invenit; Sacellum Spiritus sancti; Tabernaculum Dei, in quo veniens requievit, et de quo, ut sponsus de thalamo processit. »

Uberrime et suavissime Hymnodicæ Græcorum: « Olfactus bonæ redolentiæ Christi; Os disertissimum apostolorum; Palatium solius Dei; animatus Paradisus; Lignum vitæ Dominum habens; Patrona mundi pura et inculpata; Pelvis emundans conscientiam; Protectio latissima, mundi nebula; Promptuarium providentiæ Dei; Profundum incogitabile; Altitudo inenarrabilis; Portus navigantium ad vitam; Pons homines a terra deducens ad cœlum; Pomum odoriferum, pariens odorem regis; Placatio justî Judicis; Janua sancti mysterii; Incensum acceptabile deprecationibus; Fiducia mortalium erga Deum; Firmamentum dogmatum Christi; Flos immortalitatis; Gratiarum multiflavum Flumen; Fulgetra illustrans animas; Templum sanctificationis in gloria; Terra promissionis lacte et melle fluitans, quæque germinavit miserationis proventus; Thalamus puræ desponsationis; vitæ inconsumptibilis Thesaurus; Tonitruum consternans inimicos; immobilis Ecclesiæ turris; Tutela, Murus, Firmamentum sacrum; Refugium omnium; multorum delinquentium Absolutio; Ager inaratus, spicam divinam generans; Aqua Genitrix Agni Dei, qui tollit peccata mundi; Apertura januarum paradisi; Arca spiritu deaurata; Astrum non occidens, magnum Solem inducens mundo; Beneficium Dei erga mortales; Radius solis intelligibilis; Sapientiæ Dei Receptaculum; Reductrix contrariorum ad idem prophetarum resonantia; Or-

namentum apostolorum; Relevatio Adam, solutio maledictionis; Currus Verbi igneus; Concha, quæ divinam purpuram Regi virtutum suo sanguine coloravit; Conciliatio omnium erga Deum; Mundi Conservatio; Certantium Coronaria; Cochlea purissima divinæ Margaritæ; Cathedra Regis, portans omnia portantem; Causa unionis omnium cum Deo; Calathus fereus Manna, dulcedinem præbens sensibus piorum; Lampas splendida, his qui sunt in tenebris conspicua, immortaliter accensa lumine, ad cognitionem divinam omnes deducens, splendore mentem irradians; Dux continentie fidelium; Diluvium lucidum, Christum advehens solem; Domicilium ejus, qui est super Seraphim; Diarium unicum creaturæ Domini; Dilectio omne superans desiderium; Sidus solem illuminans; Servatrix omnium fidelium; Egressus divinus servatorum; Adam Erectio, Dei Sponsa, inferni Mortalitas; Habitaculum luminis, quo 442 lumen conspeximus; virginitatis et puerperii Nexus; Mystis arcani consilii; Mensa animata, continens panem vitæ; Mare demergens intelligibilem Pharaonem, sanctissimum ejus vehiculum, qui est super Cherubim; Torrens bonitatis divinæ; Mcebra divinæ clementiæ; pura sanctitatis Domus, angelorum puritatem transezens, etc.

Joanni Geometræ (*Hym. de B. Virg.*): « Apex gaudii nostri, dedecoris Metæ; occultum Consilium sapientis Dei; Currus Eliæ rapidis virtutem quadrigis concitus; Exemplar vividum virtutum; Fornax irrorata simul et accensa; Gratia gratiarum; Jus dirimens lites; Mare divulsum, et iterum confluens ad mergendum mysticum Pharaonem; ægritudinum nostrarum Medicamen; Mons insecabilis, virtutibus densus et umbrosus; Nata sui Nati, Patris sui Genitrix; Nutrix nutritoris omnium; Petra melle, id est, Verbo fluens; Polus mille oculis præditus, orbiatus globis et septenis zonis spirituum; lætitiæ Proma; Rheda aurea solis mystici; Salus mundi visibilis; Scala per quam descendit Deus, sed ascendit homo, a terra quidem incipiens, sed ad cælum pertingens; viatorum Socia, Portus naufragantium, errantium Lumen; Spes utriusque mundi; Dei Sponsa, pronuba sui Nati; Terra semper sui similis, divinis referta alimentis, et Manna proferens, arationis expers et sationis; Potentissimi Thalamos; Urna continens Deum. »

Divinissimo martyri Ignatio (epist. 1, ad S. Joan.): « Prodigium cœlestis, et sacratissimum spectaculum, in quo humanæ naturæ natura sanctitatis angelicæ sociatur. » Irenæo ætatis præcæ oraculo (lib. 11, c. 33): « Causa salutis universo humano generi. » Innocentio pontifici (serm. 2, de Assumpt.): « Luna nostra in nocte, Aurora in diluculo, Sol in die. » Joanni Hierosolymitano (*De instit. monach.* cap. 32): « Nabucula parva, quasi vestigium hominis, dulcis et pura, de mari salissimo et inquinatissimo. » Jacobo Domini Patri (*Liturg.*): « Deipara semper

beata, omnibus modis irreprehensa, honorabilior quam Cherubim, gloriosior quam Seraphim. »

Venetiarum patriarchæ (Laurent. Just. Sermon. de Nativ. Virg.): « Arca Testamenti verissima, quæ auro vestita mundissimo, virtutum gemmis ornata, ex imputribilibus lignis spiritualiter facta, Testamenti tabulas, frondentem virgam, et suavissimum in se manna continuit; mundi Interventrix, virtutum Magistra; sæculi Reparatrix; Speculum sanctitatis pelucidum. »

Methodio sacratissimo (Orat. de Hyppar.): « Altare animatum Panis vitæ; viva Arca, ac velut Propitiatorium in terra; Circumscriptio ejus, qui circumscribi non potest; Cisterna Bethleemica; vitæ Refocillatrix, a Davide desiderata, 443 ex qua immortalitatis poculum cunctis emanavit; Complexio ejus, qui cæterâ complectitur; Forceps carbunculi purgatorii; Indumentum impollutum ejus qui luce, ut vestimento, circumfunditur; Margarita regni pretiosissima; Propitiatorium, ex quo Deus hominibus humana forma innotuit; Sinus exiguus immensi illius sinus, omnia in se concludentis; Thesaurus amoris Dei Patris; Vellus imperceptibilis roris; festi nostri Principium, medium et finis. »

Nicephoro patriarchæ (lib. 1, c. 7): « Fructus e cœlo datus; Triumphatrix in proscenio mortis; in vitæ amissione gloriosa et palmæ cœlestis Primas. »

Origeni Adamantio (Homil. 1, in divers.): « Christianorum Mater, Mater immaculata, Mater incorrupta, Mater intacta. » Odiloni sancto (*Hym. de Nat. Virg.*): « Maris Stella, et Sidus inclytum, illustrans omne sæculum, per quod dies et tempora assumunt vitæ lumina. »

Purpurato Damiani Petro (Serm. 1 et 3 De Nativ. Virg., et Serm. de Assumpt.): « Terra repromissionis, quæ longe ante paritura Salvatorem mundi, a prophetis multifariam est promissa, quæ vere lac et mel manavit, dum Deum et hominem intemerata virginitate profudit. Stella matutina in medio nebula, quæ in cœli carne summo splendore coruscaus, orbem subditum splendidioribus radiis inccolat, nempe Stella Solem procreans; Sacrarium plenitudinis totius Divinitatis; Opus, quod solus Opifex supergreditur; Aurora, de qua nascitur Sol justitiæ, solis claritati succumbens; Oriens orientis, Parens parentis, Fons fontis vivi, Origo sui principii. » Chrysologo Petro (Serm. 143): « Virgo major cœlo, fortior terra, orbe latior, quæ Deum, quem mundus non capit, sola cepit; virgineum Vellus, cui cœlestis imber placido se fudit illapsu, et tota Divinitatis unda libulo se nostræ carnis calavit tegmine, donec per patibulum crucis expressum, terris omnibus in salutis pluviam se effunderet. » Blesensi Petro (Serm. 1): « Virga sustentationis Deo fesso; Piscina probatica, in quam descendit magni consilii Angelus. » Cluniacensi Petro (Serm. de Assumpt.): « Genitrix nos gignentis, Parens nostri Parentis. » Philippo abbati (lib. 11, in Cant.):

« Campus, quem manus mystica non aravit, non extulit tumor noxius, sed diffusa humilitas complanavit; Cælum mirabile, proferens solum Solem; Columba una, perfecta, electa. »

Sancto Proclo Cyziceno antistiti (*Orat. de Nat. Dom.*): « Decus illibatæ virginitatis; Nubes levis, quæ gestavit sedentem super Cherubim; Officina unitarum inter se naturarum; illibatæ virginitatis Ornamentum; Panegyris salutaris reconciliationis; spiritalis Paradisus secundi Adami; Rubus naturæ animatus, quem divini ignis partus non combussit; Tela admirandæ ~~444~~ œconomiae, in qua tunica admirabilis illius unionis confecta est, cujus textor Spiritus sanctus, nectrix virtus ex alto obumbrans; Lana, vetusta Adami pellis, trama impolluta Virginis caro; radius textorius, immensa gestantis gratia; artifex Verbum per auditum illapsum; Vellus mundissimum cœlesti pluvia madens, e quo Pastor ovem induit. »

Richardo a Sancto Laurentio: « Ager plenus, cui benedixit Dominus; Apothea Christi medici; Collum Ecclesiae nectens cum membris caput; Filia Regis, filia Sion, filia Juda; Flumen Dei repletum aquis gratiæ; Fax operum ardoris Dei; Locus sanctificationis transcendens Seraphim; Luna plena, nunquam minuta, aut deficiens, aut suo lumine privata; gratiarum Pincerna; Os Ecclesiae; Signifera virginitatis, » etc.

Tutiensi Ruperto Virgini dilectissimo (*in Cant.*): « Virgo virginum, nec primam similem visa, nec habere sequentem; Sacrarum Scripturarum sanctarum; magna Prophetissa; Mons montium; Virgo virginum; Sancta sanctorum; magistrorum Magistra; Fœvus Christi mellis; Columba impolluta; unica Dei Sedes; Dilectissima dilectarum. »

Sergio Hierapolitano (*De Nat. Virg.*): « Decus singulare et ornamentum virginitatis; Templum sanctum, receptaculum Divinitatis; Organum virginale. » Sophronio patriarchæ (*De Assumpt.*): « Fons signatus totius sigillo Trinitatis, ex quo vitæ Fons manat, in cujus lumine videbimus lumen; Hortus deliciarum, in quo consita sunt universa genera, et odora virtutum, » etc.

Theodoro Studitæ (*Ode 8, v. 2*): « Portus Christianorum securus; Lucernarium auro exornatum, quod lumen intellectuale mundo peperit, et tenebrosam nebulam dissipavit. » Theostericto sancto (*In Can. Conciliator.*): « Janna pœnitentiæ; Intercessio sedula; Murus inexpugnabilis; Fons misericordiæ; Refugium mundi, et omnibus modis animarum Salus, ac in anxietatibus Munimentum, et fidelium Robor omni laude dignissimum; denique Salus omnium hominum. » Theophani denique item sancto ac devotissimo (*Hymn. de Annunt.*): « Revocatio Adæ; Evæ redemptio; Sponsarium immortalitatis, et Sanctuarium manifestum; uni a et dilectissima Dei Nympha. »

Multæ isthæ si cui videantur, paucissima sunt; si magna, exigua; si alta, sunt adhuc humilia tantæ

Virginis merito; plura et ampliora qui desiderat, Hildephonsos, Anselmos, Bernardos, Rupertos, Damianos, Virginis e divi Benedicti domo camera-rios et secretarios; Bonaventuras, e sancti Francisci, e divi Dominici ~~445~~ schola Albertos adeat, maria lauriet encomiorum, laudum, titulorum, hisque delibatis ridebit hereticos obgannientes atque blasphemantes; suam porro mentem vocemque sanctæ unit Ecclesiae, et toto cordis nisu atque contentione clamabit, *Virgo veneranda, ora pro me.*

SOLILOQUIUM.

Invidum agit et crudelem, o « Virgo reverenda angelis, desiderata gentibus, patriarchis, prophetisque præcognita, electa ex omnibus, omnibus prælata (S. Bern., epist. 174); » agit invidum ac brutum, qui, audiens honestorum famam, ringitur et dolet; atque laudantibus aliis mutit ipse ac mutescit; sapit, qui merenti laudes offert.

Charites illæ Hebrææ rusticelli Davidis victoriam choro fidibusque ornare, novum commentatæ Epinicion: *Percussit Saul mille, et David decem millia (I Reg. xviii, 7)*; id doluit Sauli tam potenter, ut cum libertatis assertorem colere præmiis debuisset, acerbo sit persecutus odio, et totis regni viribus ad necem consecutus. Rumpebatur, cum esset gloriosus in ore titulorum Jessepor. Carmina laudesque Cynthiarum ac Phyllidum urbicarum, mucrones erant invidentis animo; lenimentum Zypharorum peritida atque proditio. Illis obganniebat: *Dederunt David decem millia, et mihi mille dederunt; quid ei superest, nisi solum regnum? (Ibid. 8)*. Hos exornabat: *Benedicti vos a Domino, qui doluistis vicem meam (I Reg. xxii, 21)*. Dolor erat iste ex laudibus et honore Davidis, qui lancinabant pungebantque lividi pectus: quo arsero similiter in Filium tuum, Virgo celeberrima, Hierosolymorum primores theologi atque jurisconsulti, Pharisei, aio, et Scribæ, *videntes signa quæ faciebat, indeque livore crepantes consultabant atque commurmurabant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Si relinquimus eum sic, omnes credent in eum (Joân. xi, 43)*. Cæca invidia non ita consuevere cordati homines, quibus in usu est voluptatem capere cum laudatur virtus, cum in honore sunt boni, cum æstimantur merita, gaudentes nempe cum gaudenibus.

Hinc, qui in venis venenum non alit, qui arcano livore non arroditur, qui sua cute hereticum non tegit, te extollit, te laudat, te celebrat, omni laude dignissima Virgo, totis exsultat præcordiis, si meritis te videt titulis exornari. Et cur secus? quæ ~~446~~ Regina es cœli, Imperatrix mundi, Domina angelorum, Hera mortalium; Virgo ac Mater Dei, Mater creaturarum omnium perfectissima.

Sane, unicum istud elogium, quod Virgo es, omnium meretur absolutissimas laudes. Decretum Romanis erat, nullum mœnibus suis mortuum inferre; at cum vestalis aliqua decessisset, solve-

hant legem virginitati honorandæ. Divo Cypriano « Virginitas illustrior est gregis Christi portio; » Nazianzeno antistiti « Pars inclyta Christi; » Joanni apostolo, mascula virtus, masculino enim pronomine ab ipso effertur: *Hi sunt, qui sequuntur Agnum, virgines enim sunt* (Apoc. xiv, 4). Tu, o virginum Virgo, Primiceria es, et signifera virginitatis, quod audivimus nuperrime, vestalibus omnibus major; tu non illustris, sed illustrissima gregis Christi Portio; inclyta, et serenissima, tantæ virtutis roborisque Virgo, ut nulla in te habeat hyperbole locum, vere supereminens omnibus evectio; atque hinc meritissime, *Virgo veneranda*.

Magnus coram Deo, magnatumque cœlestis aulæ princeps ab archangelo celebratus est Joannes Baptista, quod vino siceraque usurus non esset; cur ita? Num magni omnes in cœli palatio abstemii? Non sane semper; magnum angelus Joannem dixit, quod servandæ virginitati suæ a vino, in quo posuit luxuriam Apostolus, sibi caveret. Quæ igitur in te magnitudo sit, o Virgo, quæ virginum es virginissima et sacrandæ augendæque virginitati, non vino solum, sed omni quoque terreno obsonio in templo abstinuisti, eamque ob rem tanta coram Deo, ut angelis ad te missis promissis uteris, vere maxima.

Comere ornareque Rebeccam Bathuelidem Etiezer satis non potuit, cum domum redux sponso nympham describere voluit: Duxi, inquit, tibi lectissimam Thaumantidem, quæ puella est decora nimis, virgoque pulcherrima, et incognita viro. Verum quanto tu præ omni Aurora, Iride, Thaumantia, Rebecca venustior, eaque propter laudatione omni dignior es, Virgo ornamentorum decus, quæ virginem, ut Rebecca, exuisti nunquam, Virgo ut ante, ita et post 447 partum, mater ut Rebecca, sed Virgo Mater, et æternum incognita viro: *Virgo prædicanda!*

Accrescit tibi gloriosa fama, quod, Virgo cum sis, Mater etiam sis, stetque simul tecum fecunditas atque integritas; quod nihil habeat in te sterilium lamentum, plena sit tibi fecundarum gloria, nil tibi plangendum cum Jephthide, gestiendum plenis præcordiis cum Sara, cui risum fecerat Deus. Ista videlicet causarum prima est, cur prædicanda sis mundo, Dei, inquam, maternitas, cujus excellentia, maiestate atque dignitate hominibus superemines, et angelis omnibus, atque ita illis prædicanda omnibus.

Prælaturus Paulus apostolus Filium tuum angelis, utitur rhetorici coloris argumento, eum Patris æterni Filium esse, angelos esse servos, nuncupasse æternum Patrem Filium suum, Filium, angelos ministros, unde quo celsius est præ ministri nomine Filii nomen, tanto esse celsiorem præ angelis Filium: *Tanto melior angelis effectus, ait, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit;*

cui enim dixit aliquando angelorum, Filius meus es tu? (Hebr. 1, 4, 5.) Hoc te ego quoque argumento, Virgo celsissima, angelis maiorem atque prædicandam censeo; nomen enim tibi Matris Dei convenit, non competit angelis; tibi dicere Verbum potes, Mater mea es tu, non potest angelis dicere; dicere tu Verbo potes, Filius meus es tu, non id possunt angeli dicere. Quanto igitur dignius est Matris præ ministrorum nomine, tanto tu dignior es angelis, tanto excelsior, tanto magis *Virgo prædicanda*.

Quid amplius? Primi regiarum domuum honorantur primi; tu in cœlorum adytis primogenita es ante omnem creaturam (Eccli. xxiv, 5). Extollitur Noemi arca, quod decreta fuerit viventium seminarium, tu ab æterno ordinata es organum redemptionis humanæ; celebratur Salomonis aedes, quod auro fulguravit et gemmis, tu « splendida sicut fulgur Templum es singulariter unicum Factoris tui, quod coruscantem habet in cœlo, et terra solem (1). » Jeremias laudatur ac Joannes Baptista, quod sanctificati in utero; tu ne libata quidem fuisti ab originaria labe, qua fuerant illi primitus 448 fœdati: es capropter meritissime *Virgo prædicanda*.

Et quoniam de tantis tuis eminentiis nulla tibi cornua sumpsisti, imo quo fuit amplior in te ac munificentior Dei manus, tanto te demisisti amplius: nomen quoque depressione tua excelsius tibi, ac tam sublime comparasti, ut beatam te dicant omnes generationes, nemoque sit mentis integræ, qui non accinat tibi, *Virgo prædicanda*. Aliis in virginibus prædicanda ut sit et amanda integritas, monenda tamen est, ait magnus Augustinus, ne infletur. Hæc nihil ad te attinet monitio; nam speculum es demissionis sanctæ, cujus allectus nitore ac odore Deus, cum esset in accubitu suo, in tuum descendit sinum, nostramque ex te induit mortalitatem. Enimvero cum esses parvula, placuisti Altissimo, et quia ob dilectam illi exiguitatem placuisti ei, de tuis visceribus genuisti Deum et hominem.

Nullum est vitiorum, quod aspernetur amplius fortiusque Deus, quam elatio, quæ mundi dedit ruinæ principium. Nulla prope inter virtutes nobilior, quam humilitas, quæ basis est cæterarum virtutum. Colligere alias præter humilitatem virtutes, pulverem est in ventum portare, doctus Dei Spiritu profatur Gregorius; ædificare est absque fundamento, Eugenio papæ sanctus perscribit Bernardus. Quare nunquam fuit in mundo humilis, qui magnus non fuerit Deo, quem non sit secuta denique sublimitas ac merces. *Humiliavit se Filius tuus usque ad mortem; propter quod exaltavit illum Deus, et dedit illi nomen quod est super omne nomen* (Ph lipp. ii, 8, 9). Dixit eam ob rem de eo David: *De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput* (Psal. cix, 7). Depressit se evau-

gelicus centurio : Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum; et mox auditur: Non inveni tantam fidem in Israel (Matth. viii, 8, 10.) Noverat Deus, dicturum Paulum : Non sum dignus vocari Apostolus (I Cor. xv, 9), dixit igitur de eo Ananias: Vas electionis est mihi iste (Act. ix, 15). Demisit se Joannes de Christo concionatus: Non sum dignus ut soleam corrigiam calceamentorum ejus (Joan. i, 27); non sunt dignæ manus meæ, quæ pedes contingant tanti Domini mei: Has tu, Joannes, ait Deus, attolle super verticem meum, et aquas affunde capiti meo. Dejecit se Petrus ad Dominum exclamans: Exi **449** a me, Domine, quia homo peccator sum (Luc. v, 8). Elevavit eum Deus, ac populi sui principem fecit: Tibi dabo claves regni cælorum (Matth. xvi, 19). *Pasce oves meas* (Joan. xxi, 17). Tu porro, Virgo excelsissima, cum animi demissionem colueris, atque servaris præ omnibus omnino creaturis, ancillam te professa, cum jam candidata fuisses altissimi Dei Mater, supremam merito assecuta es celsitatem: ut multo justius, quam exultantem et lippientem Liam ex Zelpha ancilla secundam, beatam te dicant non mulieres solum, sed omnes omnino orbis totius generationes, cæli omnes omnino ordines, Virgo super omnes prædicanda.

Beatam nempe te pronuntiant Divinitatis altissimæ personæ, quarum es ex Verbi maternitate consanguinea; beatam angeli, quorum es Regina; beatam homines, quorum es Deus atque Asylum; beatam gentiles, quorum peperisti Lumen: beatam Christiani, quorum Spes es atque Dulcedo. O Virgo prædicanda, ex honore tuæ delato celsitudini commoveri sentio cor meum gaudio simul ac mœrore. Gestio, videns magnitudinem tuam; doleo, cernens miseriam meam. Gaudeo, cum te ex demissione tua erectam super omnes angelos aspicio; singulio, dum me ex elatione mea inferni barathro dignum agnosco; lator, cum creaturas omnes tuis intentas laudibus audio; tremo, cum inter omnes laudes tuas me languentem cessantemque considero. At, Virgo amabilissima, id demum est mihi solatio, ad pereuntium salutem ordinatam esse sublimitatem atque demissionem tuam, videlicet Deus factus est homo, ut servaretur homo; hoc tibi concessio divino munere, ut quisquis submisit tuæ supplicaret humilitati, tua non periret altitudine. Respice ergo, Virgo, mœrentium dulcissima Dulcedo, eam qua ad te accedo submissionem meam, tuamque per humilitatem, eleva me de profundo meo, ac tuo gemebundum Filio in superna offer Hierosolyma, veluti in hac infera eum obtulisti prima æterno Patri, quatenus Majestati illius plene conciliatus, prædicem te non in hoc mundo duntaxat misero ac infelici, sed æternum quoque in empyrea s de, o Virgo prædicanda.

VIRGO POTENS,

ORA PRO NOBIS.

Potentissima est Maria, tenendo furori divino, compescendo dæmoni, gratisque a suprema Majestate exorandis.

450 Probande Virginis ineffabili potentia sat esset, dicere per eam effecisse Deum, quod fieri nunquam posse create videbatur rationi. Visum est impossibile aliud præter Deum generare Deum, siquidem quicquid in Deo est, est Deus, nec aliud præter Deum esse potest, quando Deus actus est simplicissimus atque purissimus. Visum impossibile, feminam aliud parere præter hominem, quando omnis caro ad simile sibi conjungetur, et omnis homo simili sibi sociabitur (Eccli. xiii, 20). Visum impossibile Deum cum alia generare personam, quando et Spiritus sanctus, qui a Patre Filioque procedit, non dicitur generatus; sed mutuo voluntatis amore productus. Visum impossibile virginem gignere, nec desinere virginem esse. At isthæc omnia impossibilia sustulit e medio Virgo nostra, vere Virgo potens. Ipsa Virgo genuit, et permansit virgo, ipsa sine viro genuit: c Virgo, nec absque viro, Mater, at absque viro. Ipsa cum Deo genuit, Spiritus sanctus superesset in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ipsa, femina cum fuerit, Deum genuit: Descendit de cælis, et homo factus est. Invisibilem, impassibilem, immortalem, æternum, ipsa temporalem, passibilem, visibilemque genuit: Nam in terris visus est, et cum hominibus conversatus est (Baruch iii, 38), passus, mortuus, et sepultus. Imo cum nequeat Deus terminare unquam generationem suam, quod Verbum generet assidue, gignitur etiam in æternum, et ultra; ipsa terminum generationi posuit, gignendo semel in desiderata temporis plenitudine Verbum caro factum, quod nunquam generabit **451** amplius in omnem æternitatem. O inexplicabilem Virginis potentiam!

Hæc ut ita sint, attendo nihilsecius maximam illius potentiam, dum iram tenet indignantis Dei; dum potentiam coercet frementis Orci; dum gratias impetrat Oratrix mundi. Deum tenere, quanta potestas! Stygem compescere, quantum robur! Gratias exorare, quanta facultas!

Atequam e Virgine nasceretur Deus, formidabilis erat et terribilis: Deus zelotes, exercituum Deus, ultionum Dominus; Agamemnon erat, qui scuto leonem circumferens, epigraphen addidit: *Hominum terror*. — Consumam eos, quasi leo, minatur ipse Osee verbis (c. xiii).

Chusai Davidis amicus parricidam Absalonem a sententia opprimendi ex improvise patris abducturus, gravi usus est metaphora efferatæ ursæ, cui fuerint subrepti catuli. Ne adoriaris, ait, o princeps, patrem tuum: Tu nosti illum, et eos, qui cum ipso sunt, viros esse fortissimos, et amaro animo, veluti si ursâ raptis catulis in saltu sævial (I Reg. xvii, 8).

Cave periculo te tuosque committas; laniabit rabidæ instar ursæ universum exercitum tuum. Valuit oratio, ursæque frendentis tropus audacem hominem a parricidio absterruit. At eadem Deus descriptione suam ad homines furorem significavit, antequam Virginis clauderetur gremio: *Occurram eis*, inquit rursus per Oseam (c. xiii, v. 8), *quasi ursæ raptis calulis, et dirumpam interiora jecoris eorum*. Ardens indignatio! quam probavere protoparentes nostri, sola deambulantis voce percepta exterriti, et ad latibula umbrasque dilapsi, qua solum apprehensa exclamarunt Hebræi: *Loquere tu nobis, Moyses, et audiemus; non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur* (Exod. xx, 19). Quanta illius acerbitas, mundum universum cataclysmo opprimentis; quanta totam Ægyptum, sanguine, grandine, pruina, muscis, ranis, tenebris, mortibus depopulantis, et denique vorticibus marinis absorbentis! Quanta Pentapolim sulphure et fulminibus exurentis; Choræos, Datanos, Abirones subitis terræ hiatibus ad oceanum demergentis; Heliodoros verberibus mastigantis; verbo, *Iniquitatem patrum in filios usque in tertiam et quartam generationem visitantis!* (Exod. xx, 5)

Verum ecce potentiam Virginis 452; cum ipsa flammantem Deum suis vestivit atque tinxit sanguinibus, mox eum fecit suavissimum, flexilem, dulcem, melleum. Ferox et indomitus monoceros, cum vel in aprico rure vagis exsultat passibus, aut in opacis saltibus virentes detondet herbas, forte fortuna e rustico mapali puram audiens castamque Amaryllidem cantantem, et silvestri musa aerem permulcentem, suavi affectus motusque sono firmat pedes, auresque arrigit primum, post rapido cursu in cantantis involat sinum, caputque casto reclinans gremio, vinctulis se donat et manibus. Haud aliter egit Deus Verbum: *Dilectus quemadmodum filius unicornium* (Psal. xxviii, 6). Ferozem se ostenderat olim, formidabilem, terrificum; nunc sub opacis latebat figuris; nunc abstrusis gaudebat sacrificiis, nunc obscuris se absconderat vaticiniis, nunc cæremoniis coli lætabatur umbrosis. Si quando per spatiosas excurreret cæli areas, arescebant præ timore homines: at cum in exiguo Nazareti mapali dulcem audiit Virginis purissimæ cantum: *Ecce Ancilla Domini*, posuit, si dicere liceat, feritatem; factusque mitis atque benignus, altissimum Divinitatis cornu in sinum castissimæ Virginis demisit, gremioque clausus mundissimo, capsi se ac ligari manibus nitidissimis sustinuit. Ejusne caput reclinatum cupis ad pectus intacæ Virginis, captumque floridis visceribus? *Inventa est in utero habens de Spiritu sancto* (Math. i, 18). Minem vis, atque lenem, mansuetumque? *Apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei* (Tit. iii, 4). Ligatum desideras?

Membra pannis involuta,
Virgo Mater alligat,
Et manus, pedesque et crura
Stricta cingit fascia.

Patientem imperii aves? *Erat subditus illis*. Mirare nunc, et fateri: *Virgo potens*.

At quid existimas portendere, in præsepi nasci Deum Verbum; in palea, in medio duorum animalium, asini ac bovis? Metamorphosis est irati in mitem, clementemque, Dei. Erat is olim, quod modo vidimus, leo ferox: *Iste rugiet, quis non timebit* (Amos, iii, 8)? quis non asinus aut bos totis contremiscet artibus? Virginis accumbat gremio hic leo; mansuescet, mittet ferociam, placidum induet, medius erit non jam tremantium, sed miserantium animalium. 453 Ignis erat Deus, quod dixerat de eo Moyses emphatice; iste paleas assumit momento: in Virginis ulnas descendat hic ignis; defervesceat, temperabit flammam, in paleis jacebit innocuus, nova metamorphosi positum irarum ardorem mundo contestabitur. Sonent igitur angelorum citaræ, et accinant: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus*. Erumpant Romanæ tabernæ in dulce oleum, et contempto fluore aquæ mandam quondam diluvianti, in pinguium effluant Palladis liquorem, clementiæ symbolum. Efflorescant Eugaddinæ vires in odorem balsamum, mitibusque stillis doceant mundum; Deum illum, qui flammantes olim vibravit ac sanguinolentes gladios, e Virgine natum, ut inflictae dulci miseratione plagas delinat. Illi igitur ita benigno, adeo facili promptoque accurrant omnes, et posito timore condignas ferant grates, salutis propriæ tam ingenti usuri mansuetudine. Virgini porro supplices quoque accedant, quæ gremio suo, quæ suis visceribus, quæ sanguine suo ac lacte justum mansuecit leonem; istum restinxit ignem, istum, si ausinus eloqui, cecuravit monocerotem, illique carent *Virgo, potens*.

Tantæ vero si potentiæ ad Deum fuit, quantæ sit oportet in oceanum potestatis? Verum est, scripsit patiens, tam foisse formidandæ olim potentiæ dæmonem in huius anam gentem, *ut non fuerit potestas super terram, quæ compararetur ei* (Job xli, 24); et ipse de illo effatus est Deus, eum *fortem fuisse armatum, qui custodiret atrium suum* (Luc. xi, 21). Unde hæc illi protervia? Bernardus sanctissimus, Jonam pertractans prophetam, scribit Deum, posteaquam angelicos creavit spiritus, mox revelasse illis, ab æterno sibi esse decretum humanam assumere naturam, eamque Verbi personæ hypostatice unire; futurum idcirco, ut isthæc Deitatis persona homo simul esset et Deus; fieretque superior omnibus omnino angelis, eamque ob rem colenda ipsis et adoranda in uno illius supposito. Hanc ait doctor sanctus revelationem varios in angelorum concione motus excitasse; alios nubium instar a sole matutino irradiatarum expalluisse, excanduisse nonnullos, non paucos in umbras caliginasse, cæteros auream induisse faciem. Expalluisse 454 eos qui hoc expavere decretum; incanduisse, qui hominem præferri sibi stomachati sunt: fuliginem contraxisse refractarios; aureo splenduisse vulu,

qui grata promptaque mente Dei s: subdidere sententiae. Lucifer omnium antesignanus, ex accepta sublimitate tumidus, humanæque celsitatis impatiens, manus arcui injectit et telis; sumptoque spiritu tribus omnino maximis personis bellum intulit Deo, angelo, homini. Ignivomam nervo sagittam imposuit, verbisque impiis filitiam, *Ascendam, similis ero Altissimo* (Isa. xiv, 14), in Deum excussit. Proh sacrilegum parricidam! Inde ad Michaelē versus, etiam angelum petivit. Ille fastuoso obvisum vi diffregit. Videlicet *factum est prælium magnum in cælo: Michael et angeli ejus præliabantur cum dracone, et draco pugnabat, et angeli ejus* (Apoc. xii, 7). Item, ad audendum perfrictum! Demum larvam indutus alienam, paradisum penetravit, et hominem justitia originali ornatisimum, ac totius sublunaris creaturæ dominum adorsus est. Vah! cædis interitusque avidum! In prima acie cecidit perfidus, Deo victore audacem e cælis exturbante, et fulguris instar in abyssum supinante. Altera pugna quanquam Michaelē non dejecit, tertiam tamen aliorum partem caudæ implicuit, et ad Tartara secum demersit. Tertio prælio victor exavit, debellato dejectoque hominum capite; cuius victoria totam vitia vitæ gentis humanæ massam, spoliataque primæva justitia atque innocentia tam duro premebat dominatu, ut nullus esset ex toto triumphatæ mortalitatis universo, qui assereret victos, et in pristinum reduceret honorem. Ferrox idcirco elatoque incedebat cornu, nec ullam respectabat humanam potentiam, sed incubabat miseræ, et dira arcebat tyrannide.

At ecce potentiam Virginis nostræ, adhuc a Deo electæ, ut tumidum conquassaret dominantis indomite caput. Dixerat de illa mox debellato homine Deus: *Inimicitias ponam inter te et mulierem; ipsa conteret caput tuum* (Gen. iii, 15). Fecit id vixdum concepta Dei beneficio Virgo, dum et ipsa morsum originariæ culpæ evasit, et Deum postea Filium edidit, qui oppressoris caput in pulverem latumque 455 comminueret. Quanquam enim propria virtute istum non fecerit triumphum Virgo, petram tamen illam (quam Apostolus Christum esse descripsit) e suis visceribus progeniit, quæ in caput insolentis ceu lapis a Davide in spuri Philisthæi testam vibratus, stravit, potentiaque exiit temerarium usurpatorem.

Ferocem quoque ac ostentatorem egit Abimelech jugulatus Jorababli filiis, ac sumpto sibi Sichimorum imperio; cum turrin obsidens adhuc inimicam saxo caput percussus interiit. Rem brevibus Scriptura expedit: *Et ecce, una mulier, inquit, fragmen molæ desuper jaciens, illisit capiti Abimelech, et confregit cerebrum ejus.* (Judic. ix, 55). Dæmon est Abimelech iste, qui totam jugulavit Adam posteritatem, et acerbum in eos rapuit impetum. At Virgo nostra potentissima ex alta gratiæ divinæ turri petram Christum in caput ferocientis effudit, et tumque fastuosi cerebrum commi-

nuit. Jabelis etiam clavo Sisaræ caput terebravit; Judith præterea Holofernis promontorium ense dejecit; figurate, umbraticeque utrinque, cum Maria id clare exercuisset in diabolo, vere *Virgo potens*.

Jungamus, potentem quoque Virginem esse in impetrandis a supremo Numine gratiis, quando nihil unquam perfectum voluit, quod non fuerit confectum denique. Tribus valet quispiam apud terrenum regem titulis, sanguine, quo jungatur illi; gratia, qua polleat penes ipsum; beneficiis in eum collatis. His potentissima est apud sæculorum Regem gradibus Virgo nostra. Sanguine, quia Mater illius; merito eam ob rem illo Salomonis umbratilis promisso felix: *Pete, Mater mea, neque enim fas est, ut avertam faciem tuam* (III Reg. ii, 20). Gratia, quam angelo probante, *invenit apud Deum* præ et pro cunctis mortalibus tanto numero, pondere et mensura, ut audiat ab eo quotidie, et in momenta, quæ audiit semel ab amatore suo Assuero gratiose Esther: *Quæ est petitio tua? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, dabitur tibi.* (Esther, v, 5.) Meritis denique in ipsum Deum; quippe operibus misericordiæ optimo Deo acceptis, gratiisque in ipsummet Deum absque intermedio respectu ab ea collatis, quando hospitio eum recepit 456 viscerum suorum, lacte illum proprio potavit, humanitatem ipsius propriis suis sanguinibus vestivit; in cruce desolatum strenue invisit; sepulturæ enortui prima interfuit, aliæque sexcenta et mille benefacta in eum contulit; unde ab omnibus merito fidelibus invocatur: *Virgo potentissima, ora pro nobis.*

SOLILOQUIUM.

Sol, o Virgo splendor avi illustrissime et fulgentissime (S. Ephrem., *de Laud. Virg.*), magna fax diei, noctis interitus et hostis, temporum moderator, planetarum princeps, signo Leonis inclusus, i a se feram atque severum exhibet, ut ardentibus radiis aerem incendat, animantium inflammet sanguinem, arbusta exedat et terram torreat: at ubi Virginis intrat domum, mitigatur ac mansuescit, fructus maturat arborum, aerem inteporat, suavi animantes aura recreat, terramque moderato aspergit calore, placidus mitisque omnibus. Ita tous omnino Filius est, o Virgo, Sol ille melior ac mysticus, de quo Malachias olim est vaticinatus: *Vobis timentibus Deum orietur Sol justitiæ* (Malach. iv, 2). Sol, de quo Ambrosius scripsit, radios ab eo gratiæ communicari cuicumque perviciaciæ obicem non ponenti; Sol, quem ait Venerabilis Beda, independentis esse luminis, ipsum nimirum lucis principium; Sol, qui ima cordium arcana penetrat, inquit Alexandrinus Clemens; Sol purissimus, simplicissimus, et per essentiam omnis bonitatis effector, Dionysio Areopagitæ; Sol pulchritudinem atque fulgorem omnis creaturæ infinitum exsuperans, Nazianzi Theologo; Sol qui prius quam car-

nem assumpsisset, in antro velut leonis ferociens ardentibus indignationis jaculis confecit miseros mortales, eosque plexuit rigide et absolute, omni exutos, multatosque solatio; nempe illo adumbratus sole, de quo meminit Scriptura, quod *cum incauisset, liquefaciebat manna* (Exod. xvi, 21); videlicet cum iram induit offensus, cum incaluit contempti ardor, omnem dispunxit voluptuantium molliem, omnem deliciantium sensualitatem, omnem salatiantium libidinem. Hinc Moyses ruinam, interitumque Sodomæ, ac finitimarum urbium descripturus, terræ etiam scelere **457** illorum civium incestatæ languorem, atque glabretum memoraturus, hoc usus est solis attorrentis tropo: *Afflixit, inquit, Dominus sulphure, et solis ardore comburens, ita ut ultra non seratur, nec virens quidpiam germinet, in exemplum subversionis Sodomæ, et Gomorrhæ, Adamæ, et Sebaim, quas subvertit Dominus in furore suo* (Deut. xxix, 23). Ast ubi Sol iste te Virginem castissimam ingressus est, alium illico se ostendit, dulcem, benignum, mitemque se præbuit, et si dicere fas esset, in alterum, ac meliorem mutatus est. Id futurum clare præsignavit Isaias, cum dixit: Posteaquam Deus noster casta subiverit intactæ Virginis viscera, nostraque se mortalitate vestiverit, *Non esurient, nec sitient miseri mortales amplius, et non percutiet eos æstus, et sol, quia miserator eorum reget eos, et ad fontes aquarum potabit eos* (Isa. xlix, 10.) Ingens metamorphosis! at tuo, Virgo, consensu nutuque, tua facta potentia: nam qui Deus sol fuit ardens, et torrefaciens, ex te et per te fons factus est ætænis atque perfrigerans; qui segetes adussit, et exsuccavit, in panem mutatus est, omnem exsatiantem faniem; qui vindictas depluit ac supplicia, miserator est factus, atque misericors: quare cum tantæ sis in dulcorando irato Deo meo potentia, ego porro multis cum denuo offenderim flagitiis meis, ut timeam merito extensam illius in cædem mortemque meam, manum, ad tuam istam potentiam adrepo, et corde trepido quamvis, ac pavido, tuæ tamen interventionis potentissimæ avido, clamo: *Virgo potens, ora pro me.*

Victorem se ominatus ratusque est Zorobabel, cum suavi inter se contentione colludentibus Darii ephelis, quid rerum omnium foret fortissimum, atque alio regis deprædicante vires, alio vini potentiam, ipse altius assurrexit, et rege, vinoque potentior dixit mulierem, muliere veritatem. (III Esdr. iv.) Verum quid offerret hodie rationis, si te inspectaret potentissimam Virginem, ipsius Magistræ ac Heræ veritatis? Num tu illum, qui *Via, Veritas et Vita* est, fasciis non ligasti, brachiis non strinxisti, amplexibus non tenuisti, ne in vapulares plagosam extenderet manum? Quid diceret, si veritatem hanc altissimam, vincentemque **458** omnia tua cerneret carne indutam lassissimam sedere artubus, et reclinari ad puteum, pavere, et tædere in horto, toto exsudare corpore sanguinem, ligari, rapique a mastigiis, flagris spinisque fœde lacerari, in cru-

cem inter scelestissimos medium agi, doloribus demum acerbissimis emori? Num exclamaret, potentior veritate Mulier? num provolutus in genua, ac faciem, non centuplicaret tibi: *Virgo potens!*

Domina mea, insurgit adversum me infernalis hostis, et venenatis susurris clam sibilat animæ meæ, pravis eam affectibus atque phantasiis infestans; at novi, *Spes et Patrona, Refugiumque Christianorum*, nihil eum effecturum, ni volens assentiam insultanti. Quanquam enim sua is fortitudine me superat, tua tamen potentia, præsidioque, quo me beavit superadoranda Deitas, superior sam illi: nempe tu es unica Mulier illa, quæ ejus contrivit comminuitque caput; tu illa es Heroïna, quæ petra Christo ex te prognata Abimelechum exstinxit; tu Jahelis, quæ Sisaræ tempora terebravit; tu Juditha, quæ Holophernem truncavit. Quare nemo est tentatorum, qui ad tuam currat potentiam, et certam, securamque non inveniat assistentiam; es enim vero *Virgo potens.*

Taurum ait Geminianus, ut ferociat ira percitus, ut fulminet oculis, quasset cornua, scalpuriat ungulis, terreat mugitu, mansuescere tamen illico, omnemque mittere ferociam, si serio et fidei contexto collum induatur. Dæmon est Taurus iste, Isaias prodente: *Descendent, inquit, unicornes cum eis et tauri cum potentibus* (Isa. xxxiv, 7). Hic in tuos, Virgo, clientes fremit; cornutus, ungulatus, fulmineus est; furit, mugit, frendet; deturbare, proculcare tentat omnia. Tua illum, Virgo, potentia domat, fidei nimirum adumbrata, de quibus meminit Isidorus, adeo esse eos fortitudinis ministros, ut veteres etiam luctatores viribus augmentandis iis soliti fuerint vesci. Ista fremebundum coerceat, ista frangit nociturum, et capto exiit robore. Quare mirum non est, si miscellus ego proteiviente in me Tauro isto, umbram petam fidei potentia tuæ, eique me commendem attentius, plorando, et orando, *Virgo potens, ora pro me.*

459 Et sane, quis novit, an forsitan protoparentes nostri fraude infernalis istius Tauri, in serpentem personati, acti in culpam, ficumque foliis atque umbris sese tuentes ostendere tacito non voluerint per tuam, o *Virgo spes delinquentium* (Laurent. Justin. *De Nat. Virg.*), potentiam, dulcemque misericordiam, utramque fidorum succo expressam, veniam ab offenso Numine se consecuturos? Id saltem est certum, peccatorem quantumvis enormem, cum ad tuam accurrit maternitatem, divina potiri ignoscantia: quia potens es, quasi libet etiam a Deo nobis gratias conciliare. Tuo id nomine extulit Sapiens, cum dixit: *Fasciculus myrrhæ Dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur* (Cant. i, 12). Videlicet amara fuit olim Filius tuus delinquentibus myrrha, habenas justæ laxavit iræ; angelos, dæmones, cælum, aerem, terram, elementa omnia armavit in reos: at cum primum inter ubera tua sancte, casteque deliciari cœpit, omnem posuit *amarorem*, verboque abbreviato vertit in *amorem*, ut

gratuletur tibi, sibi que merito mortalium cœtus omnis, atque acclamet, *Virgo potens, ora pro nobis*; cujus et ego particula atque pulvisculus exiguus tua fretus potentia, preces meas gemitusque adjungo, et oro, ut fastum liges, frenesque audaciam Tauri illius, *nequando rapiat etiam ut leo animam meam*, utque per tuam potentiam tui fruatur Filii indulgentia: *Virgo potens, ora pro me.*

VIRGO CLEMENS,

ORA PRO NOBIS.

Ut digna est Maria Clementie encomio, illi gratissimo: ita multis se modis Clementem ostendit.

Prudentes illæ virginis a Christo Redemptore celebratæ, tanti encomii sibi titulum compararunt, quod præter lampades oleum quoque gestaverunt in vasis suis. Virginem nostram prudentissimam esse haud dudum est quod vidimus. Lampadem igitur habeat, et oleum **460** oportet. Id porro quod sit oleum, quæ lampas, diversæ sunt sacrorum doctorum sententiæ.

Augustinus (serm. 25) voluit, lampadem esse recte, beneque facta, illi Salvatoris nostri monito conformiter: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona* (Matth. v, 16); oleum charitatem: illos proinde lampadem cum oleo gestare, qui operentur ex charitate.

Magnus noster Gregorius docuit lampadem bonæ esse opera, oleum intentionem rectam, eumque lampadem cum oleo portare, qui agat recte cum intentione Deo placendi, non hominibus.

Hieronymus scripsit lampadem esse fidem, oleum, opera meritoria, atque hinc illum lampadem gerere cum oleo, qui fidem in baptismo susceptam bonis ornet, jungatque operibus. Hisce simul omnibus modis prudentem omnium sive virginum sive animarum principatum tenuit Maria Virgo. Hæc enim vero fidem iunxit operibus, opera fidei; hæc quidquid egit, egit ex charitate; hæc charitati rectissimam sociavit intentionem, intentioni rectæ altissimam charitatem.

At accommode magis nostro accedit propositio aureus Chrysostomus. Hic lampadem ait, « virginis esse donum, munditiæ sanctitatis; oleum vero benignitatem, eleemosynam, impensum indigentibus auxilium. » Recte omnino. Posteaquam enim celebrata est Virgo nostra prudentissimæ titulo, offerunt fideles manui illius virginis lampadem illustrissimam, oleumque benignitatis suavissimæ. *Virgo*, hæc est lampas; *clemens*, hoc oleum. Titulum elogiumque celsissimum! Encomium illi gratissimum, nobis saluberrimum, jucundissimum!

Et certe titulum istum genuinum esse Virgini nostræ, quis ambigat? Fecit hominem Deus inter cætera animantia mitissimum, atque humanissimum; non eum spinis armavit herinacii, non acutis canum dentibus, non tauri cornubus, non unguibus leonis, non serpentis veneno; amabilem eum

fecit, inermem, comem, piæque, ut hominis etymo mereatur expungi, qui asper, qui durus, qui crudelis et dirus sit.

Sane gentilitas Lycaonem Arcadam regem ob feritatem in lupum esse transmutatum commenta est. Sacra vero pagina Nabuchodonosorem crudelitatis **461** monstrum bestiis associatum, *ejusque cor ab humano commutatum, et cor illi feræ datum esse testata* (Dan. iv, 13). Ferum quoque ac brutum appellavit Ismaelem, hominem, *cujus manus fuere contra omnes*, tanquam non conveniat homini insidiosum, sævum, efferum esse.

Cæterum inter homines, suavitatis atque ténueritudinis primas sibi femine vindicant, quarum est pectus, animusque natura ad pietatem ac molitudinem comparatus; eamque ob rem ipse adeo optimus noster Deus suam ad nos dulcedinem depicturus mulieris se coloribus adumbrarat: *Nunquid, aiebat, potest mulier oblivisci infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Etsi illa oblita fuerit, ego non obliviscar. Si quo modo mater blandiatur filio suo, ita ego consolabor vos* (Isa. xlix, 15, 16). Exempla adsunt ejusmodi in feminis pietatis. Jussert barbarus Ægypti rex, ne auferentur numero Hebræi, omnes strangulari ab obstetricibus patriis masculos Hebræorum infantes; at hæc contempto sanguinario edicto misericordia sunt usæ in innocentulos, *nec fecerunt juxta præceptum regis, sed servaverunt mares* (Exod. i, 17), propriæ vitæ periculo vitam alienam licitatæ. Fame eorundem Hebræorum rempublicam tenente suum Deus Eliam, cum plurimi essent inter egenos Cræsi, et Crassi, ad pauperulam destinavit viduam, ligna quæritantem, iisque excitato foco pastum sibi, ac filio suo supremum paraturam, et inedia deinceps interituram cum aliis. Venit ille, prandiolum jussit; hæc omnia abjecta mora coxit, deditque libentissime. Cur vero vatem suum Deus ad magnates non misit, ad incubos illos segetum, ac siliginum; cur ad feminam, et pauperem? Illorum vidit duritiam; pietatem, promptitudinemque istius, hoc etiam exemplo virorum parcitati superiorem, quod cum idemmet Deus Habacucum Judæum in Babyloniam amandasset, prandium suum Danieli in lacu leonum præ fame fatiscienti delatum, is non iverit non solum, sed ire ne deberet, longitudinem etiam itineris locorumque nescientiam sit causatus; et ut deportarit denique in tritum suam, fecerit id non sponte sua, sed capillis ad id ab angelo attractus; cum e diverso libens illa ac volens Sareptana adeo fuerit in Eliam benevola, ut uno illius verbulo percepto, primo **462** pararit petenti, quod sibi filioque meditata fuerat ultimum. Ista bonarum mulierum est comitas pietasque, quas inter Virgo nostra eminet semper altissime, ut dignitate, ac sanctimonia, ita pietate etiam ac benevolentia, ut rectissime dicatur illi, *Virgo clemens*.

At non feminea duntaxat, regia etiam virtus clementia est, quod Neronem monuit impium sapiens

Seneca, dato ad eum de isthoc argumento, libro. Solon recitat, non fuisse solitos Taprobanos Indos regem agnoscere, qui improlis non fuisset, clementiamque annis plurimis non probasset; ea id ratione fortassis, quod compertum iis fuisset, sæpe fieri hominem prolium occasione injustum, rapacem, sævum, et clementiæ omnis exsortem. Si puniendum sit principi, invitus plectat, sponte sua sit clemens. Cerebrum reipublicæ se norit esse; hoc ut in humano corpore ferme præcipuum est, ita summus universitatis est princeps. Sensus communis sedes est cerebrum; bonum commune curat, amatque princeps. Duabus vestitur membranis cerebrum, matre pia, et dura matre; duabus pollet virtutibus princeps, clementia ac justitia; propior cerebro est pia mater, ulterior mater dura; propior cordi principis clementiam esse oportet, posteriorem justitiam. Scribit nunc memoratus Romanus sapiens, Jovem, siquando fulmina torquere velit, deorum agere concilium; solum esse, cum serenum facit: ita tardum ad supplicia principem esse debere, remque consulto agere; primum, facilemque ad beneficia, nec longa his consilia necere, nempe memorem semper: « Si dii placabiles, et æqui non statim delicta peccantium fulminibus persequuntur, æquum esse hominem hominibus præpositum miti animo exercere imperium. » Et hæc quidem honesti ac virtutis amore, quod si utile quoque attendere velint, certum esse, *Misericordiam et veritatem custodire regem, et roborari clementia thronum illius* (Prov. xx, 28), rigorem ac duritiam evertere regna, nam *clementia præparabit vitam, sectatio malorum, mortem* (Prov. xi, 19); boni, clementesque principes amantur, vita sæpe ac regno exuuntur acerbi.

Virginem nostram Reginam esse, 463 quis nescit, cui scribit Andreas Cretensis (Orat. 2, *De Assumpt.*): « Regina omnis humanæ naturæ, » sanctus Ephrem Syrus (*De laud. Virg.*), « Regina supernorum civium, et Domina angelorum, » cantent ipsi cælestes Spiritus, *Regina cæli*? Quare proprium est illius regium hoc ornamentum, propria et agnata illi clementia, quod Spiritu sancto edocta Ecclesia ipsa etiam solemne facit, dum in cantico suo mox ubi salutavit, *Reginam*, appellat *misericordiae Matrem*, et tergemina amabilis hujus encomii anacephalæosi suas ocludit preces, *O clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria*. Clemens, vere clemens, iterumque *Clemens Virgo*!

Tum maxime quoque ea de causa, quod similem eam esse deceat Filio suo: quo quid clementius, quid dulcius, quid mitius in cælo, et in terra? Num immensa ipsius mansuetudo, benignitas, bonitas eum non in has partes nostras miserimas e cælis demisit, pro nobis in crucem egit, supplicandum in cruce pro suis lictoribus, pro universis peccatoribus fecit? Num Apostolum non audis, mox ut nostra se mortalitate induit, orbi universo clamantem, *Apparuit benignitas, et humanitas Salvatoris nostri Dei*? (Tit. iii, 4.) Num pertractare

negligis inventarium patrimonii ab hoc optimo nostro Deo inopiæ ac necessitati nostræ relictum, quod idem percenset Apostolus Romanis suis, ut per Romanos nobis, in quo meras legis bonitates, benignitates, clementias, miserationes, pietates, amores? *An divitiis bonitatis Dei*, scribit, *et patientiæ, et longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* (Rom. ii, 4.)

Solatia spectat magnus Isaias mundo obvenientia ex accessu ad nos Dei, eumque amœno componit rori, qui diurnos mitigat lenitque ardores; et pluvix, quæ suavi lapsu aridam imprægnat terram: *Rorate*, inquit, *cæli, desuper, et nubes pluant Justum* (Isa. xlv, 8). Finem istius ad nos Dei descensus, modumque regius Vates dum versat, ait perfectum eum esse in corde, ac centro terræ; quo pateret omnibus, adeo esse optimum nostrum Deum, omnium omnino mortalium Salvatorem, ut sicut a centro quopiam lineæ ducuntur ad totam circumferentiam sphericam, ita participes reddere meritorum, passionis, mortis se 464 possint, salutemque assequi omnes omnino homines, centrum copiosissimæ hujus redemptionis ambientes: *Operatus est salutem in medio terræ* (Psal. lxxiii, 12).

Vultum Dilecti sui, hujus, Redemptoris nostri studiose observavit Sponsa, torvusne esset an blandus; vox aspera, an suavis; ductaque periculi hujus haud brevi mora effatur demum, o Sponse, *Vox tua dulcis, et facies tua decora* (Cant. ii, 14). Argumenta sunt hæc omnia totius in Mariæ Filio clementiæ, cui si Mater quoque similis esse cupit (ut est maxima inter utrumque conventio), non esse clemens, pia atque benigna prorsus nequivit; hæc item de causa, quod experientia monstrante,

Quo semel est imbuta recens servabit odorem Testa diu.

Cum igitur Virgo præcelsissima totos novem menses hanc portarit divinam clementiam visceribus suis, mente, toto vitæ suæ spatio; quomodo non istum clementiæ, bonitatis, pietatisque odorem attraxit? quomodo non omnia ipsius comitatem, ac mititatem spirant? « Quid mirum, » exclamat melles Bernardus (serm. 1 *Dom. I post Epiphan.*), alio quoque simili usus, « si pietatem exhibent viscera pietatis? Nonne qui pomum manu sua tenuerit dimidia die, reliqua diei parte pomi odorem servabit? Quantum igitur viscera illa virtus pietatis affecit, in quibus novem mensibus requievit? Nam et ante mentem replevit, quam ventrem; et cum processisset ex utero, ab animo non recessit. » Clementem, una summa, Mariam esse et palam est, et verum est; hunc enim in finem a Deo nobis data est, ut ejus nos clementia juvet, tegat, tueatur. Num recordamur eam a Sapiente, *Olivæ speciosæ in campis* (Eccli. xxiv, 19) compositam? Hæc servat semper viridantem comam; Maria æternam virginitatem. Amara ducit folia olivæ, mare amarum fuit Filio patiente Maria; flectitur facile olivæ, inclinatur petentium suspiriis precibusque libentissi-

sime Maria; olei mater est oliva, ejus Filii Maria, cujus nomen est *Oleum effusum*; *Speciosa* est oliva, *Pulcherrima mulierum*, et creaturarum Maria; *speciosa stirpe*, Filii, *speciosa flore cogitatum*, *speciosa fronde verborum*, *speciosa fructu operum*, *speciosa medulla omnium gratiarum*; *speciosa in campis*, non velut *Populus in silvis*, horridis nempe locis, ac stabulatui bestiarum perviis, **465** quia immaculata semper, et pura; non velut *abies in montibus altis*, quia humillima; non in hortis aut sepibus, aut muris, spinisve obarmatis, quia obvia omnibus justis æque ac impiis, his æque ac illis, *omnibus omnia facta*; *omnium miserans affectus*, *omnibus clementissimam se præbens*. Et vide quomodo Salvatore noster benignissimus adulterium lapsæ illius femine condonaturus, ex Olivarum monte ad templum descendat, ut advertas eum nobis gratias suas largiturum ex hac voluisse oliva, ex Virgine ista pientissima ad nos descendere.

Et dubitabis gratum hunc illi titulum esse? Decantatum est, Illam, cum aliquando a delicio suo mox nominato Bernardo, ad devotissimam illam precationem *Salve Regina*, in ejus dulcedinem abrepto, eamque ob rem ternis genuum inflexionibus euidam ipsius imagini prociduo, his fuisset decorata ambrosiis compellationibus : *O clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria!* Filiolum suum dextræ imaginis insidentem sinistro insinuassee brachio, manuque dextera niveum aperuisse sinum, et virgineum e prompta cœlesti mammilla lac salutantis labiis aspersisse. Ista quidem Canisius, Eisengrenius, alii ita commemoravere; Alanus, Antisiodorensis præsul, scripsit Virginem a Bernardo solemnibus illis verbis : *Monstra te esse Matrem*, salutatam an invocatum reposuisse : *Talem me esse monstro*, simulque e candidissimo pectore, divinum orantis ori lac infudisse. Hoc, iludve, an utrumque verum sit, argumentum sane est, pientissimam esse Virginem, istumque illi titulum multo esse gratissimum : *Virgo clemens!*

At quanta est, inquires, Virginis hujus benignissimæ clementia? Charitatem istius metire, et totam habebis tantæ pietatis latitudinem. *Charitas*, inquit Apostolus, *patiens est, benigna est* (I Cor. xiii, 4) : quanta igitur Virginis charitas est, tanta illius benignitas, et clementia est. Hujus porro charitatis mensuram Apostolus nobis affert, dum ostensurus Patris æterni ad nos amorem, hæc intonat altissima verba : *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*; eum in finem, ut *omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam* (Joan. iii, 16). **466** « O mira Dei circa nos pietatis dignatio, o inæstimabilis dilectio charitatis, ut servum redimeret, unigenitum, æternum tradidit Filium! » Idem fecit et Maria : *Sic dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*; daret, aio, nobis æternum perituris, ni dedisset, ni incarnaturo se Deo consensum præstitisset, ni ad supplicia illum, ad crucem, ad mortem nobis

aluisset. O mira etiam Virginis circa nos pietatis effusio, o inæstimabilis dilectio charitatis! Quamquam enim illa ex offerentis persona tanta esse non potuit, quanta æterni Patris dilectio fuit, cum femina et creatura sit Virgo, æternus, immensus, infinitæ dignitatis Pater divinus, tamen idem est prorsus utriusque donum, unigenitus Patris, unigenitus Matris, idem ex Maria genitus Deus-Homo, qui ex Patre genitus invisibilis Deus. Tanta igitur Virginis cum sit charitas, quanta est ejus clementia et benignitas, si benigna est sancta charitas? o *Virgo clemens!*

Parum ab isthac apostolica amussi abest mel-leus Bernardus, qui clementiam dulcissimæ Virginis ex dulci metitur illius misericordia : « Quis, inquit (serm. 4, *De Assumpt.*), misericordiæ tuæ, o Virgo benedicta, longitudinem, latitudinem, sublimitatem, et profundum queat investigare? Nam longitudo ejus usque in diem novissimum invocantibus eam subvenit universis; latitudo ejus replet orbem terrarum, ut ejus misericordia plena sit omnis terra : sic et sublimitas ejus civitatis supernæ invenit restaurationem, et profundum ejus sedentibus in tenebris, et in umbra mortis obtinuit redemptionem. » O vere *Virgo clemens!*

Claudere porro clementiæ effectibus si rem velimus, quis Maria invenitur clementior? Nam si clementia animi virtus est, qua quis *misericorditer in proximum agit*, et hæc tribus modis si prodere se amat, facili ac libenti injuriarum condonatione, mali alieni fida commiseratione, et larga indigentiae ac necessitatis sublevatione, quis mortalium Mariam clementia superabit? Enimvero hæc illa est Virgo, quæ Scribis Hebræorum, ac Phariseis (ita divo Joanni divus item Ignatius scripsit) innocentem ejus Filium lingua petulantissima proscindentibus, opprimentibus, honore, fortunis, vita deturbantibus, *tacuit, siluit, patiens fuit*, ne verbulo quidem animi motum **467** significante, emisso; sed melle, ac lacte sub lingua identidem custodito. Quod si *voces notæ sunt eorum quæ sunt in anima*, et lingua animi est tuba, os item arcanorum affectuum canalis, dicere necessum habemus, taciturnam et æquam in tantis acerbis diluviis Virginem nihil aluisse in pectore odii, nihil agitas vindictæ, nihil servasse injuriarum; non potuisse tam multas tantarum amaritudinum aquas extinguere et obruere Virginis charitatem, et charitatis ad tam nefandos etiam verpos dulcorem.

Hæc illa Virgo est commiserationis aurea sedes, cui cordi sunt omnium omnino miseriarum; illa hæc est cui seraphicus Bonaventura supplicavit (*Stimul. amor.* p. iii, c. 19) : « Certe, Domina, cum te aspicio, nihil nisi misericordiam cerno. Nam pro miseris Mater Dei facta es; misericordiam insuper genuisti, et demum tibi miserendi est officium commissum. Undique sollicita de miseris, undique misericordia vallis, solum misereri videris appetere. Multum sollicita es miseros in filios adop-

tare, Mater misericordiæ.) Elevate etiam Richardus Sancti Laurentii (*De laud. Virg.* l. iv): Maria naturaliter clemens, et misericors est, et ejus pietas semper suscipit incrementum; unde et ei specialissime convenit illud Job (c. xxxi, v. 18): *Ab infantia crevit mecum misratio, et de utero matris n.e.e. egressa est mecum.* Ipsa etiam, quantum in se est, miseretur omnium, quia omnia potest, et dissimulat peccata hominum propter poenitentiam. » Rursumque: « Merito Mariæ misericordia cursui hinnulorum comparatur; per mundum enim currit, mundum irrigat, et infundit, hinnulorum velocitati comparatur, quia velociter occurrit ejus pietas, quam invocetur, et causas miserorum anticipat: »

Ante preces etiam, necdum obsecrata favorem Donat, et ad miseros maternas explicat ulnas. (Mant., l. i. *Parthen.*)

Idonei tantæ miserationis testes produnt Evangelici sponsi, qui vino nuptiali parce infuso necdum omne versarunt merum, cum præsentis Virginis et nec rogatæ, nec de imminente necessitate edoctæ matura prorsus adfuit providentia. Videlicet « Non distulit usque ad extremam necessitatem » munificentiam suam, ait angelicus Doctor, « et prævenire voluit totalem vini defectum, ne appareret confusio: » tanta est ad egentes Virginis clementissimæ cura. « Compassa est, inquit etiam **468** Bernardus, verecundiæ sponsi et sponsæ, atque penuriæ et indigentiae convalescentium piissima atque dulcissima Virgo; et si illorum corporali inopiæ condolebat, et succurrebat etiam non rogata, quanto magis spirituali nostræ indigentiae compatiatur, auxiliumque præbebit, si fuerit fideliter invocata! » Num fons istæ misericordiæ ultro non emittet crystallum suam! Num deerit necessitati nostræ misericors, cujus « adeo pietate replentur ubera, ut alicujus tacta notitia miseriæ, lac fundant misericordiæ, nec possit Virgo benignissima miseria scire, et non subvenire. Sicut enim ubicunque fuerit corpus, ibi congregantur et aquilæ, ita ubicunque fuerit miseria, ejus currit et succurrit misericordia. » (Richard. de S. Victor, cap. 23, in *Cant.*)

Hæc denique est illa Virgo, quæ, ut affectu adest cuivis ærumnæ atque miseriæ, sic ipsa quoque manu, ipso opere celerrimas affert clementissima suppetias. Posteaquam ab angelo edocta fuit, optato Elisabetham fructu potitam; tanto mox ardore juvandi tum infantuli, tum honorandæ etiam cognatæ suæ igne incaluit, ut secreto licet parietino fuerit assuetissima, publicum tamen non horuerit, itineris durissimi molestias haud verita fuerit, sed gradu citissimo montium ardua petiverit, officio functura famulæ, quæ jam Domina erat totius creaturæ. Enimvero haud impellente dubio iter adornavit, quod voluit olim Theophylactus, eamobrem desertus a cæteris divis Patribus, quando Ambrosio docente: « Non incredula de oraculo, nec quasi incerta de nuntio, nec quasi du-

bitans de exemplo, sed quasi læta pro voto, religiosa pro officio, festina præ gaudio, in montana perrexit. » Hæc erat ejus alta adeuntis ratio: « Intravit Virgo Zachariæ domum, ait item mellifluus Pater, non ut verbum angeli mulieris atrectatione probaret, sed ut mulieri pro vectæ Virgo juvencula ministerium impenderet. » — « Pietas trahebat eam, addit quoque Hugo cardinalis, quando concepto Salvatore abiit in montana cum festinatione, ut serviret Elisabeth in partu ejus. » O Virgo verissime clemens, Virgo hæc exornata virtute, et ut homo, et ut femina, et ut Regina, et ut similis Filio suo, et ut designata denique Curatrix ac Tutela nostra. Ad eam igitur advolent, quotquot ejus hanc dulcem experiri clementiam optant; supplicent ei, orent ipsam assidue, habituri illam semper piissimam, **469** semper benignissimam, semper optimam; titulo eam decorent clementiæ, ut illi gratissimo sic argumentis donatarum injuriarum, ærumnarum, malorumque compassionis, et suppetiarum in quibusvis calamitatibus præsentium probatissimo. Dicant omnes, et sæpius concinant: *Virgo clemens, ora pro nobis.*

SOLILOQUIUM.

Clementia, o Virgo generis humani oonum, adeo est admiranda, et illustris virtus, ut gloriam addat principibus, regibus, imperatoribus; Deo similes faciat homines, solatio amicos, spe inimicos augeat, et mortalium animos non secus rapiat, atque vapores sol attenuat, succinum paleas, ferrum magnes triumphat. Hinc clementissima cum sis, admiranda es Regina, Filio tuo Deo similis, justorum solatium, spes agentium perperam, tibi que accidunt fideles omnes in adversis suis, sensu sententiaque communi testatum facientes, quod tu sis mortalibus tuam implorantibus bonitatem, *Virgo clemens.*

Hoc verum inter regem atque tyrannum interest, quod hic suam agat rem, proprii studiosus commodi, spreta civium utilitate; crudelis, arrogans, durus ad suos: ille civium commodet bono, suavis, comis, benignus suis. Potentia uterque pollet, at torquet eam tyrannus, rex etiam celat; terrore nimium ille omnia perficit, hic amore. Illo tyrannus infensorum sibi animos premit, hoc amicorum amores rex alit. Sensit proinde non inidonee Sailustius, « Non exercitus, neque thesauros regni præsidia esse, sed amicos, qui neque armis cogi, neque auro parari queant, sed officio, atque fide. » Vere etiam Severus imperator, nimia in suos lenitatis insimulatus pronuntiavit, « Sic, studiis atque officiis diuturnis atque securius reddi imperium. » Tu, Virgo excellentissima, totius universi Regina es, inde et *Virgo potens* es; at quia nihil in te tyrannidis est, nihil tui ipsius commodi, terroris nihil; veram te omnes Reginam, amore, comitate, boni alieni studio ferventem testato firmare cupientes, præter potentiæ culmen, etiam **470** cle-

mentis tibi coronam offerunt, aiuntque : *Virgo clemens, ora pro nobis.*

Mirantur rerum naturalium Argi apum regem, tum, quod cæterarum instar aculeo non lædat, tum quod aureo totus sit colore, tum quod dulcius reliquis mel conficiat : te ego, « Dulcedo credentium animarum (Giselbert, in *Alterc.*), » amplius suaviusque admiror, quod nihil in te sit aculeatum ad nos immerentes utique pietatis tuæ, quod aurea, tota quanta es, charitate fulgeas; quod merum merissimum mel, atque ambrosiam in nos effluas : o *Virgo clemens!*

Dixit de te olim avus tuus regius : *Benedixisti, Domine, terram tuam (Psal. lxxxiv, 2)*, et bene. Nam nihil spinarum ante hominis peccatum terræ fuit; aut si fuit, nil fuit læsionis in spinis : posteaquam vero ab homine peccatum est, maledixit terræ Deus, et fuisse maledictionis fetus, spinæ ac tribuli. Et hoc equidem juxta litteram; at voluit Deus hoc terræ infortunio significare præterea, homines ab Jeremia terræ vocabulo compellatos : *Terra, terra, audi verbum Domini (Jerem. xii, 29)*, si peccatum non incidissent, absque spinis et aculeis futuros fuisse; nihil fuisse duritiæ, crudelitatis, læsionis seu activæ, seu passivæ contracturos, fuisse mites, suaves, totos melleos futuros; peccatum porro hac eos maledictione percussisse, ut spinosi, aculeati, hispidi evaserint : quam tu, Virgo serenissima, maledictionem evasisti, tota benedicta, tota mitis et suavis, absque spinis, absque tribulis, absque aculeis, absque læsione et puncto. Heu ! quot rigent spinis homines, quam se lancinant mutuo lingua, manu, ferro ! O quam tu blanda es, quam floribus, herbisque vernas, e quibus et medicinas miseri, et mella boni exsugunt; studiosa es enim salutis omnium, omnibus misericordiæ sinum aperis, o *Virgo clemens!*

Equitatu quondam *suo similem* te dixit Filius tuus Deus (*Cant. i, 8*), humanitati ceu generoso insidens equo, divinus nempe eques, et auratus. Et certe multis de causis, imprimis enim puritate eum proxime assequeris; quanquam enim æqualis ei hac puritate esse non potes : natura siquidem ille purissimus est, tu gratia illius : tamen ut ipse necessario est absque macula, ita tu quoque **471** ipsius dono macula cares. Quare dixit accommode Habacuc : *Sol et luna steterunt in habitaculo suo (Habac. iii, 10)*. Solis habitaculum tuus erat venter, tuum matris tuæ uterus. Stetistis uterque in habitaculis vestris, neuter in suo cecidit, neuter generationis labem persensit. Sol Deus per naturam, tu Luna per gratiam. Similem rursum Deo Filio tuo passio te fecit : nimirum si patiens ille, ceu Sol obscuratus est morte sua, tu Luna dolore penitissimo eclipsin passa et deliquium, ut dixerit bene Ezechiel : *Sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum (Ezech. xxxii, 7)*. Similis Filio es demissione tua, et abiectione : ille nempe humiliavit se ipsum usque ad mortem; capropter exaltatus

etiam super vitam : tu ubi ancillam te Domini fassa es, eam quoque gloriam adivisti, ut beatam te dicant omnes generationes. Similis demum pietate es Filio, benignitate, clementia. Videlicet ut ille, si peccaverimus advocatus est noster apud Patrem justus (*I Joan. ii, 1*) ; ita te Advocatam etiam inclamavit sancta Ecclesia. Ut ille bonus totus omnes ad se invitat permulcendos : *Venite ad me, omnes qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos (Matth. xi, 28)* : ita tu item benigna tota annuis omnibus ut trans-eant ad te, qui concupiscunt te (*Eccli. xxiv, 26*). Ut saturitatem ille famentibus, atque sitientibus gratiam suam spondet : *Si quis sitit, veniat ad me, et bibat, et flumina fluent de ventre ejus aquæ vivæ (Joan. vii, 38)* : ita idemmet tua pollicetur suavitas : *A generationibus meis adimplemini (Jerem. xxxi, 14)*. Ut ille apertas in cruce manus, et brachia habet donis suis cuivis dispertiendis : ita tu manus tuas aperis inopi, et palmas tuas extendis ad pauperes (*Prov. xxxi, 20*) ; ut ille amore diffuens propriis lictoribus veniam orat : *Pater, ignosce illis (Luc. xxiii, 34)* : ita tua perditissimos homunciones oratio adjuvat, ut exclamet rectissime Bernardus (*in Apoc. xii*) : « Quid ad Mariam accedere trepidet humana fragilitas? nihil in ea austerum, nihil terribile, tota suavis est, omnibus offerens lac et lanam. »

Suo te *equitatu* in curribus Pharaonis assimilavit Filius tuus; quod sicut currus isti ipsis adeo divinæ bonitatis hostibus variis modis, portandorum scilicet onerum, annonæ convehendæ, hominum deducendorum commodabant : ita tua quoque clementia Filio tuo se societ ipsius Majestatis supremæ hostibus juvandis, et quaqua volunt, pervhendis. O Jesu, o Maria ! o Mater, o Fili ! **472** O Fili gratiarum largitor ! o Mater lacrymarum liberatio ! Ego, ego sum Pharaonis currus, diaboli nidus, peccatis onustus, Dei inimicus : vos, qui comparare vos curulibus equis aspernati non estis, ducite, ducite, obsecro bigam animæ et corporis mei et luto peccati, in amœna paradisi; excutite pulverem flagitiorum meorum et rotis cogitationum, affectuumque meorum : tu, o Jesu, condona mihi impetus meos, tu, isti consequendo, ora pro me, *Virgo clemens!*

Atrocissime fuit offensus æternus Pater primi hominis flagitio; fecit tamen, ut et hunc, et posteros impudenti libertate in quævis enormia proruentes, et sceleribus scelera cumulantes, tracturum ad se in vinculis charitatis, et in funiculis Adam (*Osee, xi, 4*) amore Neonýmphæ suæ, ceu forti resticula ad peccatum inducti polliceretur. Fecit, Filium suum ex amore in carnem misit : amore in crucem extulit, iste ex amore sanguinem, vitam sacramenta dedit : tu igitur, *Adjutorium Altissimi, Coadjutrix Redemptionis humani generis, socia Filii*, his etiam ad me vinculis utere, et funiculis trahe me ad te, et per te ad Deum meum : *Virgo clemens, ora pro me.*

Benadadus, Syriæ rex, Samariam expugnaturus ab Achabo Israelis rege in quem graviter injurius fuerat, fœde cæsus, castrisque exutus, eas in angustias compactus est, ut latibulo sese occultans vincula mortemque in momenta expectaret. Tum propiores amici hoc ei consilio præsto fuerunt; legatos ut ad Israelis regem mitteret, qui saccis ad lumbos præcincti, funeque ad collum injecto vitam precarentur, ac pacem; mites esse ejus gentis reges, et facile ad indulgendum mobiles; forte ratione ista fatum mutatum iri. E sententia res cecidit; ut scenam istam Achabus aspexit, et e le gatorum ore paucula isthæc verba audivit: *Servus tuus Benadad dicit: Vivat, oro te, anima mea; mox præteritorum, conceptique furoris victor oblitus: Si adhuc, ait, vivit Benadad, frater meus est; et deleta e vestigio omni injuria misit, qui adducerent victum, præsentemque sustulit in currum suum, donatis insuper illi quamplurimis urbibus (II Reg. xv, 18 seqq.). Ingens prorsus clementia. 473* Ego, o Virgo benignissima, nefandus sum Benadadus, qui bellum cælo, Deo, tibi movere ausus, fui injurius ubique; ast audiens, probansque te, Filiumque tuum ad miserandum indulgendumque reges esse pronissimos, pœnitundinis sacco obvolutus, et confessio nis candidæ fune obstrictus, vestris accido pedibus, animoque mœrenti, et perfosso ingemisco: *Vivat, oro vos, anima mea; vos respondete, obsecro: Vive, eliens noster esto.*

Tu, o Virgo, « insanabilium vulnerum nostro rum Medicina, lacrymarum nostrarum ablatio, gemituum nostrorum cessatio, calamitatum nostrarum restauratio, dolorum nostrorum relevatio, vinculorum nostrorum solutio, spes salutis nostræ (S. Germ., *De Præsent. Deip.*): » tu meminisse digneris Moysis parvuli navicula viminea per undosos vortices errantis, et mortem in momenta sorbentis, ni mota ad pietatem regia virgo subduxisset periculo, et altum inter ephebos filium sibi adoptasset: omni tu alia muliere pietior vides me Moysen non sanctum illum, magnumque, sed vagientem, et per secentes culparum undas Stygi, et orco adnatantem. Eia, manum porrige pereunt, regia Virgo! His me vorticibus nœandrisque exime, tuæque nutritum cura aulæ cœlesti para, dum ego, dicere non ausim filius tuus, at saltem servulus atque mancipium, toto tibi corde ingemino: *Virgo clemens, ora pro me.*

VIRGO FIDELIS,

ORA PRO NOBIS.

Fidelis est Maria, credens revelata, servans promissa, candidæ aspectus, ac munere a Deo commissio studiose fungens.

Non ita illunem atramque noctem lucidæ fulgentesque stellæ illustant; non ita blandi suavesque flosculi amœnum ver ac prata odoribus mulcent; **474** non ita aureæ, et acu pictæ, Phrygiatæ limbricæ vestem regiam exornant; non

ita molliculam quamdam Cynthiam auro argentoque intextæ gemmæ venustant; neque colores peregrini ingeniosa Apellis alienius manu in rudem byssum educti oculos animosque intuentium percellant, quam hæc agit omnia Christiana, ac civica fidelitas; hæc in hominum, illa in Dei oculis atque cordibus. Tanta certe est illius dignitas, ut eam considerans divinus Sapiens, inventu pronuntiavit omnino difficilem: *Multi homines, inquit, misericordes vocantur, virum autem fidelem, quis inveniet? (Prov. xx, 6).* Merito sane: enimvero cum ille fidelis esse censendus sit, qui credat sibi dictis, qui stet promissis suis, qui agat candide atque sincere, qui suo studiose fungatur officio, quotusquisque est, qui his effulgeat omnibus? Quotnam eorum sunt, qui credant quæ credenda jubet Ecclesia sancta, iisque asserendis sanguinem offerant et vitam; sunt tamen negligentes verborum suorum, vertumni, Prothei, incurii munerum suorum! *Hic queritur inter dispensatores, ait Apostolus, ut fidelis quis inveniat (I Cor. iv, 2).* Quotnam alii, qui in hac, qui in illa fidelitatis ratione deficiant? Virgo nostra omnibus eminet fidelitatis modis, eamque ob rem cum salutata fuit a fidelibus *clemens*, audit etiam jure absoluto, *Virgo fidelis*.

Is porro catholicis vere fidelis est, qui id credit quod sancta credit Ecclesia. Antiquis fidelis erat, qui revelatis fidem dabat. Celebrantur igitur legis veteris fideles, Enochus, Noemus, Jacob, Josephus, Moyses, Abrahamus, alii. Nimirum, si docente Apostolo, *Fides substantia*, aut interpretante magno Dionysio, « *fundamentum* » est *rerum sperandarum, argumentum non apparentium*, quis fideles negabit divos illos, quorum erant fundatæ spes in rebus nihil apparentibus? qui fidem divinis adhibentes oraculis, atque revelationibus, mira patrabant et illustrissima? Enochus sane doctore Paulo, *Fide placuit Deo et translatus est*. Noemus Deo jubenti credens arcam fabricatus est, gentis humanæ seminarium. Jacob arcanis Divinitatis instinctibus motus bene et filiis, et nepotibus precatus est. Fidem **475** Deo Josephus habuit, redituros populares suos in Chanaanitidem, eaque fultus, ossa olim sua eo revehenda imperavit. Abrahamus, si quis alius, a gentium magistro laudatur, *contra spem in spem credidisse*, hoc illi addito elogio, *In promissione Dei non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide, aans gloriam Deo, et sciens plenissime, quia quæcunque promissit Deus, potens est et facere*. Verbo: quidquid a priscis illis sanctisque viris, atque feminis præclare gestum est, huic se fundamento applicuit: *Per fidem*, pergit electissimus magister, *vicerunt regna, operati sunt justitiam: adepti sunt repromissiones, obtulerunt ora leonum, exstinxerunt impetum ignis, effugaverunt aciem gladii, distenti sunt, secti sunt, in occasione gladii mortui sunt; omnes fidei testimonio probati inventi sunt (Hebr. xi, 1 seqq.).*

Idem legis novæ heroibus accidit; nam isti quoque spem justitiamque suam iis affixere artieulis.

quæ sancta complexa fides universis credendos dedit. Fuerunt eapropter fideles apostoli, qui suam in Domini promissis fidem fundantes sua spreverunt omnia, et suadenti adhæserunt. Fuerunt fideles tantæ invictissimorum martyrum myriades, qui verbis item divinis nixi, fidem suam mundo, cœlo, Deo sanguine firmarunt. Virgines illustrissimas, atque delicatissimas quid memorem? quæ sola divinarum pollicitationum certitudine fretæ, propriæ teneritudinis illecebras, vitæ blandientis molitudines, furentium etiam procorum virës infracto animo triumpharunt, castasque Deo promittenti, atque suadenti animas fuderunt. Scilicet ista est legi novæ fides, cujus encomiastes Paulus, *Impossibile ait esse, Deo absque illa placere, per quam salventur credentes* (Hebr. xi, 6); quam desideravit in Thoma Dominus, *Noli esse incredulus, sed fidelis* (Joan. xi, 27); laudavit in tribuno: *Non inveni tantam fidem in Israel* (Matth. vii, 10); extoluit in Chananæa, *O mulier, magna est fides tua* (Matth. xv, 28).

Effigiem Deum fidelium ejusmodi adumbravit, et Joanni suo exhibuit, cum ei mare vitreum ignibus perniustum ostendit, super quod steterant victores blasphemæ illius bestię, habebantque sonoras citharas, quibus canticum Moysis personabant, cantantes canticum Agni, atque jubilantes: *Magna et mirabilia sunt opera tua, 476 Domine, Deus omnipotens* (Apoc. xv, 3). Nam mare istud terram ambiens fides est apostolico labore totum complexa mundum, quando in omnem terram exivit sonus eorum (Rom. x, 18), vitreum est hoc mare, quia transparet fides rerum sperandarum fundamentum; ignibus est mistum, quod flammis charitatis ardentem oporteat fidem esse: *Si enim habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum* (I Cor. xiii, 3). Stabant super mare hoc victores bestię; illi videlicet, qui dixere sacro fonte abluendi, Abrenuntio Satanae, fideles; illi super mare illud imaginarii stantes citharas manu tractabant: fideles confitentur etiam Deo in citharis (Psalm. xxxii, 2). Sacri illi Apollines canticum insonabant Moysis, et Agni Dei; fideles utrumque consonant Testamentum, vetus et novum, illud ceu figuram, hoc ut figuratum; istud cantu duro, istud molliori; istud notis obscuris et atris, istud claris et planis. Ibi cantabatur: *Magna et mirabilia sunt opera tua, Domine, Deus omnipotens; justæ et veræ sunt viæ tuæ, Rex sæculorum*. Isthic concinuntur miranda increati, et incarnati Dei, siquidem fides Deum attendit ut et Creatorem et Redemptorem. Creatorem fideles canunt unum in essentia, trinum in Personis: *Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, et Spiritus sanctus, et hi tres unum sunt* (I Joan. v, 7). Redemptorem laudant Christum Dominum, unum in persona, trinum in substantiis, anima, corpore, Deitate, dicuntque: *Descendit de cœlis, et Homo factus est*. Celebrant citharis suis fideles mirabilia tum Creatoris. tum Redemptoris: *Opera quæ tu facis, nemo*

potest facere nisi fuerit Deus cum eo (Joan. ix, 35). Elevant vias illius, vias æternæ vitæ, atque beatitudinis: *Notas nobis fecisti vias vitæ* (Psal. xv, 44). Regem eum decantant et sæculorum immortalem, ac invisibilem (I Tim. i, 17); et, *regem Regem, ac Dominum dominantium* (Apoc. xix, 16). Bella omnino effigies, et ut accommoda, ita fidelibus perquam honorifica!

Hæc argumento nobis est *fidelem* prorsus fuisse *Virginem* nostram; quippe nulla est linea, umbra, forma, punctulum, aut aliud quidpiam in fideli quocunque, quod non resplendeat eminentissime in Maria. Ipsa super mare vitreum stetit, dum nunquam antea aut visæ, aut lectæ, aut 477 auditæ, aut cogitatæ etiam cœlesti legationi credidit, opera Sancti Spiritus visceribus suis, ac virgineo flore illibatis, Filiolum se concepturam atque parituram, cui sanctissimum Jesu nomen futurum esset; quique Magnus et Altissimi Filius appellandus foret; dato illi Davidico regno, et Jacobæo imperio, nulla æternitate finiundo: novæ et meritissimæ beatitudinis fastigio eam ob rem a sanctissima vate Elisabetha decorata: *Beata, quæ credidisti*. Ipsa fidem suam charitatis ignibus supra quam dici possit, accendit; quando nulla fuit unquam creatura, sive humana, sive angelica, quæ tanta contentione Deum arserit, ut Virgo isthæc, cujus sunt in Epithalamio verba: *Adjuro vos, filiæ Jerusalem, si inveneritis Dilectum meum, ut nuntiatis ei, quia amore langueo* (Cant. v, 8). Ipsa malam triumphavit bestiam, contrito illius capite. Ipsa citharam tractavit, tetenditque Deo multo dulcissimam, cum intonuit desiderio desideratum illud: *Ecce ancilla Domini*. Mira mirabilia Dei sæculorum Regis, Omnipotentis, decantavit, cum voce mellitissima nova, et cœlestis Sapho cecinit, *Magnificat anima mea Dominum; et exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia fecit mihi magna, qui potens est, et sanctum nomen ejus*. Deus bone! quanta, et qualis fides! O Virgo vere fidelis!

Virgo fide dotata *habituali* prius etiam quam nata, quam linguæ post nativitatem usum adepta; prius complexa corde, quam explicata ore. Fide illustris *implicita*, prius quam sacros Moysis et prophetarum decurreret libros. Fide donata *explicita*, quippe fidei totius ad apostolos quoque et evangelistas magistra. Fide ornata *viva*, operibus præclarissimis atque sanctissimis exulta: *Quæsit enim lanam et linum*. Fide radians formatissima, scilicet *ordinata in ea charitate*; fide demum sublimis *stabilis*, neque ullo temporis puncto vacillanti; imo ipso ædæ Filio emoriente, dum cæteri mortalium hallucinabantur omnes, immota, nempe « fugientibus viris, » inquit Ambrosius (*De instit. Virg.* c. 6), « Virgo hæc juxta crucem stabat intrepida. » Merito *Virgo fidelis*.

478 Non est ullus omnino mortalium a fide laudatus unquam, qui fidem Virginis æquare potuerit, aut assequi. Alta fuit Gedeonis fides, Deo credentis parva manu vegrandem Madianitarum

exercitum se fusurum; at vadimonium ejus postulare ausus fuit vellus aere sereno complutum: credidit angelo Virgo infinite difficiliora peroranti, nec satisfactionem somniavit. Alta Moysis fides, tanta patrantis prodigia, atque portenta, verum dubitatione aspersa, cum populo aquas extorquenti obiratus regressit: *Num de petra hac vobis aquam potero ejicere* (Num. xx, 19): nihil dubitavit Virgo vivam Deitatis aquam e visceribus suis prodituram. Alta Abrahami fides credentis centenario sibi e nonagenaria uxore filium pariendum; altior, cum natam, atque pubescentem jam prolem mactare jussus, ferrum in arreptæ vincetæque sobolis unicæ, e qua posteritas sibi a Deo jurata fuerat, jugulum strinxit, peremptam sperans a jurante ad vitam iri reductum: altior multo Virginis fides, credentis, et Matrem se futuram, et Virginem permansuram. Exempla Abrahamus fidei suæ habuit, cum seram Adamo centum et triginta annos jam habenti prolem natam esse non ignoravit; cum Noemum jam annos adeo quingentos natum suscepisse filios novit: nullum habuit partus sui exemplum Virgo, cum fuerit nemo Mater-Virgo. Fuit promissa Abrahamo proles, at mediante carnis commercio; fuit nuntiata Virgini proles, at secluso viri consortio. Credidit Abrahamus se geniturum, at hominem merum se habiturum nihil dubitavit: credidit Virgo se parituram, at Deum-Hominem se enixuram nec ipsa dubitavit. Credidit Abrahamus mactatam a se prolem revocari a Deo ad vitam posse; credidit Virgo prolem suam, et mortalem simul, ac immortalem fore. Major igitur prorsus Abrahami, Moysis, Gedeonis, aliorumque quorumvis fide Virginis fides, altior, sublimior, sanctior, castior: quando « infinitum est, » ait lectissimus Virgini lectissimæ Damascenus, « Matris Dei, et servorum Dei discrimen. »

Quid obgannis, Luthere impurissime? majorem esse **479** centurionis evangelici præ fide Mariæ fidei, cui dixerit Dominus: *Non invenis tantam fidem in Israel?* (Matth. viii, 10.) Impie ais non minus, quam erasse, et ridicule. Visne enimvero collatam hanc tribuni fidem cum fide omnium prorsus Christo, et in Christum credentium? Delirum caput! hoc si velis, dicere habebis altiore fuisse pagani istius fidem fide Simeonis, justii illius, probati, coronati, Spiritu sancto pleni senis; altiore Josephi fide, quem appellat *justum* ipsum divinum Evangelium; altiore Joannis paranymphe fide, ipso ex utero in utero agnoscentis Deum, eique exsultantis, et tanta de illo Hierosolymorum genti, tam excelsa, tam magnifica, tam divina prodentis; altiore regum Sabæorum fide, tantostudio, tanto itinere, tantis impensis, tam incenso animo vixdum natum perquirentium, repertum tanto calore, tanta demissione, tanta teneritudine, tantis lacrymis adorantium, dissuaviantium, auro odoribusque venerantium, verumque Deum, et hominem contestantium; altiore ipsorum quoque apostolorum fide, fidei totius columinæ, satorum, vindicum, magi-

strorum, doctorum; quos ipse sermo divinus describit totidem esse non supernæ duntaxat atque cælestis illius urbis, sed, si magno Augustino credimus, hujus etiam militantis nostræ Ecclesiæ fundamenta, de quibus aureo quoque calamo Chrysostomus (in Psal. lxxxvi) scripsit, « Sapientiores esse philosophis, eloquentiores oratoribus; patriarcharum orthodoxam esse sententiam, tegumentum regum, murum Christianorum, quovis justo spiritu præstantiores, intermediam habentes Dei Matrem. » Quanta hominis malignantis stultitia, et debitum Virgini honorem invidentis protervia! Agnosce, scurra barde, esse istam fidei centurionis cum fide aliorum collationem non genericam ad omnes in Christum credentes extensam, sed contractam ad eos quibus postremo vitæ triennio bonus Jesus regnum Dei annuntiavit; quibusdam id acceptantibus, pluribus respicientibus, haud paucis negligentibus; quos inter omnes tribuni istius fides enituit. Alias autem facile est intellectu, tanto esse Virginis fidem fide centurionis altiore, quanto superant **480** arculam montes, maria fluvios, cameli muscas, pygmæos gigantes: siquidem credidit bonus miles, posse quidem sanari servulum suum solo Christi imperio, nec esse necessariam ægro tanti medici præsentiam; at fuit ad fidem istam curatione leprosi paulo ante depurati inductus, audito, Christum solis illis verbis: *Volo, mundare* (Luc. v, 13), tam insolens edidisse beneficium. Non habuit Virgo nostra præcurrentem suæ fidei famam; nec enim auditum est aliquando, a Deo fuisse fecundatam Virginem aliquam, concepisse feminam absque viro, mulierem edidisse ipsummet Deum. Quid igitur? Num majorem Virginis fidem fateberis centurionis fide? Ringere, et frende; adeo est excelsior omni, non tribuni istius solius, sed omnium prorsus hominum, ac sanctorum nostri æque ac prisci illius fœderis, præteritorum, præsentium, futurorum fide fides fidelis nostræ Virginis, ut diversis eam metaphoris Patres sancti voluerint esse testatam. Augustinus eam appellat omnium *Credentium Matrem*; Athanasius *hæresum Interemptricem*, martyr Ignatius, *Christianæ religionis Magistram*; Cyrillus, *Sceptrum orthodoxæ fidei*: O igitur *Virginem vere fidelissimam!*

Verum attollit adhuc sævis emissus latebris coluber perfidiæ caput, et serpentinis evomit venena pectoribus, dum ait dubio maculatam esse Virginis fidem, cum angelo incarnationem divinam proponenti non credidisset actutum, sed ambiguam de audita oratione quæsisisset incredula: *Quomodo fiet istud?* O blasphemandi conviciandique libidinem! Si ad sanctorum Patrum elucidationes nasum adverterent improbi, deprehenderent utique, non de substantia quidpiam inquisivisse illuminatissimam Virginem, sed de modo duntaxat quo ea perficienda forent quæ fuerant enuntiata ab angelo; quemadmodum Angelico Doctore teste, incredulitatis nemo incusat Nicodemum, ad Christi verba: *Nisi quis renatus fuerit denuo*, rogantem, Quo-

modo possunt hæc fieri? Ita enim Ambrosius hanc enodat Virginis prudentissimæ sciscitationem: « Non dubitavit de re revelata, sed illam pro certo supponens, modum quæsit, quo perficienda erat: » id 481 quod luce ipsa clarius mox illatum quæstioni demonstrat angeli responsum: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Quare fuit adeo nihil imperfecti dubiique in ista tam sapientis et oculatissimæ Virginis rogatione, ut cum sancto Senensi Bernardino censeat tota scholasticorum concio, meritam fuisse a Virgine per actionem illam ipsam omnino Dei Verbi humanationem, si non de condigno, minimum certe de congruo; ut posteaquam totus ei mundus eam ipsam ob rem gratiæbundus acclamarit: Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas (Prov. xxxi, 29); adnectat insuper supplicibundus: Virgo fidelis, ora pro nobis.

Altera fidelitatis ratio est promissorum firmitas, et constantia dictorum. Præpollet ista sanctitudine Deus, de quo Regius citharista cecinit: *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis (Psal. cxliv, 13)*; ita interpretante incognito: « Deus in suis promissis fidelis est et verax, quia promissa ejus et verba implentur, et non transeunt in vanum. » His servandis promissis suis instrumentum condidit litterarum sacrarum, quibus particulatim omnes mortalibus factas dignatissime stipulationes digessit, suis quasque temporibus complendas. Nam quidnam spopondit unquam, quærit Augustinus, cui non steterit? Filium promisit in terras, in carnem, ad necem mittendum: *Deus ipse veniet, et salvabit nos (Isa. xxxv, 4)*; *Venit autem plenitudo temporis qua misit (Galat. iv, 4)* quem promisit; illeque traditus est gentibus ad illudendum, ad flagellandum et crucifigendum (*Luc. xviii, 32*). Spiritum sanctum promisit: *Si abiero, mittam vobis eum (Joan. xvi, 7)*; et cum complerentur dies Pentecostes, factus est repente de cælo sonus, seditque supra singulos in cœnaculo congregatorum Spiritus ille sanctus (*Act. ii, 4, 2*). Quod in futurum promisit: *Cum accepero tempus, justitias judicabo (Psal. lxiv, 3)*, id servavit illi tempori, quo videbunt anxii mortales *Filium hominis in nubibus venientem cum potestate magna et majestate (Luc. xxi, 27)*. Ita fidelis utique noster veracissimus, fidelis, inquam, est in verbis suis.

Ista quisquis verborum sanctitate caruerit, fidelis audire non merebitur, vanus, improbus, perfidus erit: *Exinanita est apud eum fides, ait maximus Paulus, abolita est promissio (Rom. iv, 14)*; Dionysius erit alter, qui musico suavesonanti promissum pridie 482 auri talentum postulanti verba dedit, et hoc lusum sarcasmo repulit: « Heri dum canebas, tantisper a te oblectatus, te quoque injecta spe vicissim oblectare volui; congruum igitur recepisti pretium, hilarans idem, et mox redhilaratus. »

Talis minime fuit Virgo nostra. Fidelis fuit, sancta verborum suorum, et immota servatrix,

firmissima, veracissima. Certe posteaquam prima ipsa omnium mortalium altissimum Deo servandæ virginitatis votum nuncupavit, adeo fuit ejus retinendi, atque illibate perfecteque custodiendi certa atque solida, ut cum ab ipso etiam cælo, sola ipsa ex omnibus omnino totius orbis nymphulis Dei ipsius Mater deposceretur, tantæ eminentiæ consensum præbere prius omnino non voluerit, quam intellexerit citra datæ Deo fidei dispendium tantam fore dispensationem perficiendam. Eo enim pertinuit prudentissima illa percontatio: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Quam adumbraverat dudum Sponsæ cœlestis casta quiritatio: Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? (Cant. v, 3.)* Votum edidi servandi virginei floris, dedi nuntium fecunditati, tunicam maternitatis exui, quomodo citra damnum propositi mei resumam eam? Lavi animum meum a maritalibus officiis, quomodo iis rursus temerabo affectus meos? Proh! quanta ad Deum Virginis fidelitas.

Eam affectas etiam ad nos mortales? Ut ipsa omnibus se nobis promptissimam exhibuit, spoponditque: *Transite ad me omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis adimplemini (Eccli. xxiv, 26)*: sic hominem ostende mihi, « Qui invocatam eam in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse. Hæc est enim, quæ totius mundi reparationem obtinuit, salutem omnium impetravit. Copstat enim pro universo genere humano fuisse sollicitam, cui dictum est, *Juvenisti gratiam (S. Bern., serm. 4, de Assumpt.)*. » — « Omnibus, quod alias commemoratum est, omnia facta est, sapientibus et insipientibus copiosissima charitate debtricem se fecit; omnibus misericordiæ sinum aperit, ut de plenitudine ejus accipiant universi: captivus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, justus gratiam, angelus lætitiæ, denique tota Trinitas gloriam (*Id. serm. sup. Signum magn.*). » Num hoc est etiam mortalibus fidelem esse?

Verum tertia est fidelitatis 483 affectio, ut candide quis, et ingenue agat. Claret in primis isthæc in afflictis proximi rebus, quemadmodum monet Sapiens: *Fidem posside cum amico tuo in paupertate (in tempore tribulationis, exponunt interpretes) illius (Eccli. xxii, 28)*. Talis fuit Pyladis quondam ad Orestem fides. Hic ubi spoliata Palladis convictus damnatusque fuit, magnanimum habuit vitæ suæ assertorem Pyladem. Nam audita iste judicis in Orestem sententia, subsellia accessit, se aïens Orestem et sacrilegum illum esse, qui manus divæ intulisset, se vita cecidisse, indemnem esse eum qui vere erat Orestes. Non sustinuit Orestes pati innocentiam Pyladis, suæque se sponte judicis sistens: Quin ego, inquit, Orestes sum, ego Lavernio ille; alter iste, qui se Orestem venditat, innocuus est Pylades, amor in me illius Orestem mentitur; hoc meum caput ensi obnoxium est. Egregia utriusque ad utrumque fides et firma ami-

ciit; a qua procul absunt, qui tempore sereno latus ambiunt, nubilo dormiunt; torrentibus similes, qui tempore pluvio, quo abundant aquæ, ipsi etiam alveos implent, et in litus despumant; æstivo, quo torret Sirius, et hiant agri, cessant; et arenis se contegunt. Hac est phrasi ad amicos suos usus Hussæus patiens: *Fratres mei*, inquit, *præterierunt me sicut torrens, qui raptim transit in convallibus* (Job vi, 15); a quo haud multum abludivit Hebræus sapiens: *Est amicus, aïens, socius mensæ, et non permanebit in tempore tribulationis* (Eccli. vi, 8).

Nihil vagæ ejusmodi, et infidæ amicitie in Maria est, quin ubi major est calamitas, indigentia major, majus malum, ac præsentius; amplior est etiam, propiorque fides illius, atque sinceritas: *Speciosa nempe est misericordia ejus in tempore tribulationis, sicut nubes pluvie in tempore siccitatis* (Eccli. xxxv, 26). Duplex est nubes hujusmodi beneficium: alterum, quod sole incalescente mitiget ignitos radios; alterum, quod arentem terram miti compluat humore, languentesque plantulas novo imbuat spiritu atque vigore. Idem est benignissimæ Virginis ad nos officium, scilicet ubi videt: Nubes ista pluvias incorruptas continens (Hesych. orat. 2, *De Deip.*) mortales miseros arescere, omnique opis alienæ mediis in adversitatibus adminiculo exutos, velut emortuos **484** jacere, tegit eos in primis umbra præsentie suæ, ac temperat meritos indignationis divinæ æstus, tum etiam lenissimam effundit miserationis suæ pluviam, qua rediivi ad secretiorem vitam, novo animentur spiritu, novis crescant incrementis. Nihil attinet prolixis ista argumentis firmare: qui ærūmnis se pressum, peccatis onustum, commeriti æterni supplicii reum noverit; qui suam in spiritualibus inertiam, ariditatem in divinis, stuporem ad cœlestia compertum habuerit; qui Virgini isti in quibusvis, in extremis suis calamitatibus unquam supplicavit: nœ is amplissimus ipse testis erit, et tectum se dulci illius præsentia, et a feriente divina manu tutum, et ad novum certumque in Dei via vigorem esse restitutum.

Alias apparet rursum candor iste, et fides in secreto custodiendo: *Qui fidelis est*, ait Sapiens, *celat amici commissum* (Prov. xi, 13). Neque amicus, neque fidelis est, qui secretum violat; ut ut purget se, melior tamen haud est crystallo, quæ prodit oculis, quidquid ei infuderis. Sunt certe homines, qui indagandis alienis arcanis in omnes se partes versant, simulant, jurant amicitiam; ubi te explorarint, obolo te vendent; agent nempe Ismaelitam illum, quem Jeremias memorat demortuo Godolia Maspham tetendisse, veluti dolentem vicem civium illorum, ac simulantem, bonam illos in libertatem se conducturum; at ubi aperti homines fidei illius se permisere, in mortem miseri a vafro abducti sunt. Talis est complurium hodieque ritus, quos describit singulariter Sapiens, aitque: *Oculis suis*

lacrymatur, et cum invenerit tempus, non satiabitur sanguine (Eccli. xii, 16).

Deum immortalem! quantum abest a simulatione, a similitate, a duplicitate, a proditione ejusmodi Virgo nostra, secreti supra mortales omnes tenacissima? Tuitiensis abbas observavit in illud cœlestis Sponsi: *Adjuro vos, filiæ Jerusalem, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam meam, donec ipsa velit* (Cant. ii, 7), somnum istum, præter silentii secretum aliud nihil fuisse in Virgine; quæ altissimum illud divinæ Incarnationis in se absolutum sacramentum haud aliter presserit **485** silentio, quam si somnum dormivisset altissimum. Et sane cum post menses aliquot ab accepta angeli salutatione, perfectoque arcano illo mysterio apparere paulatim cœpisset, prolem gerere castissimam Virginem, vidit enimvero nova hæc Dei-Mater, sponsum suum Josephum turbari inde, angi, æstuari, cruciari, mille torqueri cogitationibus, atque adeo eo flecti, ut divortium, ut clandestinum agitare cœperit abitum. Diligebat certe eum, quem noverat e cœlo sibi destinatum integritatis suæ custodem et testem; at quantuscunque suus in eum amor affectusque fuerit, secretum tamen illi nec in punctulo aperire sustinuit, malens dubitari de fide sua homini, quam Deo data, patiensque omnium potius, si quæ in castissimo suo sponso fuisset sinistrarum opinionum, quam lædere tantum cœli secretum vel in minimo attentans. Ista Virginis ad Deum fides fuit in secreto sibi commisso, quam etiam memoravit Evangelium: *Maria, aïens, conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo* (Luc. ii, 19). Mortalibus quam fida fuit; quam celavit abscondita, et occulta eorum! Quam est hodieque celatrix devotorum suorum, quamquam non raro multis turgentium flagitiis; hæc licet non eo fine tegat ut approbet, sed ut invicta fide sua pervivacium denique corda emolliat, et ad frugem impellat. Rem miram mirandam prodidit Cæsarius. In monasterio quondam, inquit, virginum sacrarum Beatrix debebat venusta specie, moribusque probatissimis, et Virgini Deiparæ inter primas devota, quippe solita tantam suam Dominam precibus ritibusque secretis colere studiosissime. Proba conversatio eam sacræ suppellectilis curatricem fecit, quo fuit in munere uti oppido sedula, ita Virgini gloriosæ multe, quam fuerit prius attenta. Non tulit istum bonæ virginis profectum cæcodæmon, eique evertendæ maleferiatum quemdam clericum in formam innocentis turpi igne succendit, qui securam hactenus modestiam effreni petulantia tentare cœpit. Rejecit improbum virgo; sed cum in blandiendo nefarius procus haud cessaret, dæmon **486** quoque insontis phantasiam sanguinemque clam incenderet; cessit denique tantis importunitatibus misella, arreptisque thesauri clavibus arcam Virginis Patrone accessit; et, En, ait, Domina

mea clementissima, quam potui hactenus sanctissime servivi tibi; nil fuit mihi præ tuo amore potius, quousque comptulus iste verba mihi fecit. Nunc vides venas meas novo, nec assueto olim igne ardere, cui ferendo cum amplius omnino esse nequeam, ecce tibi claves tuas; illarum, meique, oro, curam habe. Amasium sequor; vale. Hisce non absque larga lacrymarum profusione dictis claves aræ imposuit, factaque ultima Dominae suæ reverentia, clam ad clericum diffugit. Illic acceptam habuit aliquandiu bene; at saturatus quæsitis fœditatibus vitiatam, ejulantemque domo rursus eiecit. Quid ageret misera? Unde victitaret, habebat nihil; ut rediret ad monasterium, vetabat pudor, fors etiam dignæ castigationis metus. Quare consilii inops publico se quæstui dedit, tenuitque iis in sordibus quindecim annos. Fuit, ut vulgari habitu ad monasterium demum suum adreperet, cumque fuisset ausa ferire fores: Nostine, aiebat atriensi, Beatricem, hujus ascerterii olim thesaurariam? Novi peroptime, respondebat isthæc, Domina est proba admodum, et a teneris annis hanc usque in diem religiosissima; cæteris omnibus sanctitatis forma, suo perfungens munere quam optime, quam mundissime. Perculsa responso, nec eo tamen penetrato parabat abitum. At misericordiæ Regina suam olim devotam miserata, nota illi effigie obviat, et: Heus, inquit, Beatrix, ego sum Mater tua Maria, quam tu quondam coluisti tam impense, tuu sedulo. Ego te e monasterio dilapsa, vultum tuum, formamque, ac vestes indui; ego claves aræ meæ a te impositas sumpsi, sumque tuo adeo studiose officio perfuncta, ut nemo mortalium præter te, ac stupratorem tuum norit, transfogam te esse, atque sacrilegam. Nunc igitur recipe claves meas; revertere ad locum tuum, seriam age pœnitentiam, et obscenitates tuas tantas casta confessione dilue. His Beatrix auditis tota in lacrymas **487** soluta regressa est ad monasterium, tantoque Patronæ suæ beneficio palam enuntiato, altissimæ se pœnitentiæ dedit, vitam deinceps vivens, ut quondam probatissimam, ac mortem consecuta felicissimam. O stupendam tantæ clementiæ fidem! o adytum penitissimum ad projectos etiam homines Virginem!

Ast alia rursus via candor fidelitatis se aperit; nimirum, qui in agendo sincerus est, est gratus etiam facienti bene; colit, veneratur merentem præclare, nec id citra firmitudinem; constans est in honorando Mæcenate: *Esto fidelis*, inquit angelus Joanni, *usque ad mortem* (*Apoc.* II, 10). Solinus recitat de Lysimachi cane, eum cum emortuum herum pro gentis more rogo injectum cerneret, ipsum quoque flammis insiliisse, natura bestiam fidem atque fidelitatem docente. Non id advertunt homines semper, quorum est reperire quam multos, filios adeo atque clientes, qui ausint impij esse, et ingrati parentibus, atque patronis.

Absalones numeres, et Achitopheles, scelestos in David; Josephos desideres in dominos fidos, et Æneas pios in Anchises. Dicis hodie: *Generatio perversa est, et infideles filii* (*Deut.* XXXII, 20). Paulo credas detonanti: *Qui suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior* (*I Tim.* VI, 8).

Abest a tam fœda peste Virgo ultra omnes homines; quæ receptis tam propriis, et sibi solis, quam memori mente tractatis in omne humanum genus collatis a Deo beneficiis, silentium suum solvit, et perfusis cœlesti gratia labiis suum illud tam nectareum, tam mellium, ac melleum carmen protonavit, quo totam ad mortales bonitatis divinæ œconomiam complexa est. « Tu Virgo sacrata », loquitur illi Parisiensis Cancellarius (tract. I in *Magnif.*), « non ingrata beneficiis Dei, more priscorum novum edidisti canticum; » mox ubi Dei Mater, et tibi, et orbi perditio facta, laudes tuas ex ore vaticinantis cognatæ, saltuque clausi adhuc infantuli exaudivisti, nihil tibi, Deo omnia ferens accepta. Quare et veterum ferme exordia adhibuisti; quali usa fuit prior illa Maria, Moysis soror, in medio juvenicularum tympanistriarum; quali et David, cujus regali ex progenie exorta refulgas; quali tres etiam ephebi **488** in medio fornacis ardentis; quali ceteri quoque, qui acceptis a manu divina muneribus, tantæ se volvere bonitati gratos significare. Ii omnes, ut a divino Numine extollendo duxerunt exordium: *Cantemus Domino gloriose; Incipite Domino in tympanis; Magnus Dominus, et laudabilis nimis; Exsultavit cor meum in Domino; Benedicite, omnia opera, Domini Domino*: ita Virgo etiam nostra totum doctura mundum, gratitudinis affectu ad pangendum Deo carmen se moveri, ipso mox in limine in ejus se immediatas laudes effundit, et *Magnificat animus ejus Dominum*; decem quoque versibus hanc suam cœlestem musicam absolvit, quo novo veluti, et ingenioso decachordo præcipuas divinæ celsitudinis perfectiones, magnificentiæ, omnipotentiae, sapientiæ, bonitatis, justitiæ, sublimitatis, miserationis, sanctitatis, divitiarum, fidelitatis decantat. « Quid appropriatius, pergit Parisiensis doctor, quidve divinius poterimus accipere, » Deo dicturi grates, atque laudes, « quam Psalterium Mariæ decachordum, habens decem versus, quasi cherdulas sonorosissimas, conformiter ad illud universale Decachordum, totius rationalis creaturæ, quod connectitur ex novem ordinibus angelorum, quasi novem fidibus argutis, juncta ex hominibus decima, quam in primis parentibus per peccatum raptam, summus noster citharista reparavit, ut concordaret psalterium jucundum cum cithara? » Itaque tota sua resonantis istius cantici anima gratiarum fuit actio profundissima, qua et ipsa pro se Virgo suum Deo pendit tributum, et nos decenti illius usu vectigales voluit esse perpetuos divinæ bonitatis.

Divus Antonius de hac Virgine refert (part. iv, tit. 3, cap. 12, § 1) adeo fuisse illam agendis Deo gratias assuetam, ut cum forte fores quispiam domunculæ ipsius pulsavisset, *Deo gratias* responderet; ne vel paucula illa mora respondendi, a laude cessaret Dei; nihil dulcius, nihil fructuosius, nihil hoc dignius esse arbitrata. Et habuit certe imitatores hac in virtute nobilissimos, utrumque Ecclesiæ lumen illustrissimum, Augustinum, ac Benedictum; quorum iste exercitii hujus a Virgine Domina sua primum culti tenax sanctissimæ suæ regule insertum voluit, ut quoties aliquis fores pulsaret, *Deo gratias* **489** responderet. Ille ad Aurelium scripsit (epist. 47): « Quid melius et animo geramus, et ore promamus, et calamo exprimamus, quam *Deo gratias*? Hoc nec dici brevius, nec audiri latius, nec intelligi grandius, nec agi fructuosius potest. »

Quarta demum fidelitatis vis est, ut ingenue quis, et integre suo fungatur munere, nulla ejus perficiendi parte deficiat. Ita tribunus, rei domesticæ administer, Ecclesiæ præses fidelis nuncupabitur, si numeros impleat conditionis suæ; cui dici denique possit: *Fidelis servus, et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam* (*Off. B. Virg.*). Hac honoravit nota Raphaelem archangelum bonus ille Tobias, quem existimabat hominem. Quiritanti enim, et diuturniorem opinione sua filii absentiam accusanti uxori, *Tace, ait, et noli turbari, sanus est filius noster: satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum* (*Tob. x, 6*). Aderit officio suo, curam habebit filii; ut eum recepit salvum, sic eum reducet incolumem.

Quærent doctores sacri, cur Dominus noster Ecclesiarum pastores fidelium dispensatorum nomine insigniverit: *Quis putas, inquit, est dispensator fidelis, et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam* (*Matth. xxiv, 45*)? et respondent, eo id factum, ut norint antistites, non dominos se esse qui faciant qualibet pro suo genio, sed ministros, quos aditam deceat, imo oporteat, provinciam ad jubentis imperium, atque mensuram tenere. Principum igitur infidelium stigmate notavit Isaias præfectos illos, qui suis attenti commodis negligebant jubentis ordines: *Principes tui infideles, socii furum, diligunt retributiones*, cum deberent diligere justitiam et judicare terram (*Isa. i, 23*).

Ut aliis fidelitatis radiis effulsit super omnes Virgo, sic numeros implevit omnes accepti sui muneris. Id duplex omnino fuit, maternitatis ad Deum, curæ et auxilii ad homines. De illo audivit ab angelo: *Concipies, et paries Deum*; de hoc audit hodieque ab Ecclesia: *Eia Advocata nostra!* Gessit utrumque amplissime. Nimirum non fuit ulla mater unquam, aut erit, quæ cura, sedulitate, ac affectu simili complexa sit filium, quali suum prosecuta est Virgo. Non fuit advocatus, tutorve ullus unquam, qui benevolentia ac studio ad Virginem

pari miserales tractarit personas. **490** Utrumque hoc officium descripsimus dudum, cum maternitatis munia, et amorem in titulo *Mater Christi*, Advocatæ dilectionem, et diligentiam primo secundæ partis discursu explicavimus.

His proinde omnibus ad amussim adductis, claret sole clarius, vere fidelem esse Virginem Mariam, ac recte prorsus, atque fideliter fideles supplicare illi, *Virgo fidelis, ora pro nobis*.

SOLILOQUIUM.

Non est fidelitatis gradus, o Virgo sacratissima, qui clarius scintillantibus sereno cælo stellis in te non reluceat. Tu fidelis Deo fuisti, fidem præbendo altissimis illis mysteriis, quibus te imbuunt cælestis paranympus. Fidelis quoque tibi, hominibus, cælo, terræ. Non fuit unquam mortales inter tantæ ac tam absolutæ fidei homo, ut tu fuisti, o Virgo incomprehensum Prodigium (S. Sabas). Est aliis *fides ex auditu* (*Rom. x, 17*): tua super iis rebus mysteriisque fides est, quæ nunquam pulsaverunt auditum. *Quis enim unquam audivit tale* (*Isa. lxvi, 8*), ut femina pareret Deum; fieret femina mater, nec desineret esse virgo? Id futurum tibi nuntiavit angelus, et credidisti ei. Dixit Filius tuus, si quis habiturus foret fidem, sicut granum sinapis, essetque dicturus monti, *Transi hinc illuc, transitorium montem, nec impossibile credenti futurum quidpiam* (*Luc. xvii, 6*). In te completa sunt isthæc. Transferendus erat altissimus Divinitatis Mons e cælis in castissimum sinum tuum; sic enim ratum, sancitumque fuerat ab æterno. Fides ad id requirebatur ingens, celsissima, profundissima, nunquam alias exercita. Tu « Illustrissimum summi omnium Regis palatium (S. Joan. Damasc.), » eam in te suscitasti, consummasti, cum perorante Divinitatis ephebo: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obrumbrabit tibi*, animo paratissimo respondisti: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*. Vix emicuit ex te fides ista, cum e vestigio Mons ille, *Descendit de cælis, et Verbum caro factum est*: inde translatus in momento, unde nunquam discesserat: venit in te *saliens in Seraphinorum montibus, transiliens angelorum colles*. O fides velox! fides potentissima! fides prius audita nunquam! fides, quam salus secuta est æterna damnatæ pridem mortalis massæ, **491** quæ tali restituta modo, clamat tibi titulis meritissimis: *Virgo fidelis, ora pro nobis*: cum sentiat maxime tuam circa se fidelitatem tam firmam, tam ardentem, tam assiduam, atque durantem, ut mirum haud foret, si præ teneritudinis vehementia rumperentur in memorantium corda. Est tuum ad homines munus, miserorum ades solatio, atque saluti; eo tu fungeris adeo studiose atque amanter, ut sit qui scripserit de te, exploratum esse omnium et singulorum hominum majorem ac sollicitam magis curam te gerere quam angeli eorum qui ipsorum fidei specialiter addicti sint. Firmat hoc Ger-

manus Byzantinus patriarcha (*De zona Deipar.*) : « Quis, inquit, post tuum Filium ita humani generis curam gerit, sicut tu? quis ita nos defendit in nostris afflictionibus? quis tam cito præveniens nos ab irruentibus liberat tentationibus? quis in supplicationibus adeo pugnat pro peccatoribus? Nullus enim est, qui salvus fiat, o Sanctissima, nisi per te: nemo est, qui liberetur a malis, nisi per te, o Purissima; nemo est, cujus misereatur gratia, nisi per te, o Honestissima. » Ad te quoque perorat Guilielmus Parisiensis (*Rhet. divin.*) : « An inaniter vocat te omnis Ecclesia sanctorum Advocatam suam, et miserorum refugium? Absit a Matre Dei, quæ fontem pietatis toti mundo peperit, ut cuiquam miserorum subventionem unquam denegat. » Ad te proclamat Eutychianus (in Vita S. Theophil.) : « Quis unquam, o Beata, fideliter omnipotentem tuam rogavit opem, et fuit derelictus? revera nullus unquam. » O quot olim chiliades mortalium congregabuntur ad te; quot adducentur, quot afferentur felices animæ post te; quæ salutem, solatia, auxilia, lac, mella, ambrosias, ipsam adeo beatitudinem acceperunt per te, perituræ certo, et in omnem æternitatem, ni posuissent spem suam in te; ni tu posuisses eas juxta te, ni fuissent adjunctæ a te? O sim ego ingratus, et tibi, Virgo fidelissima, infidissimus, ac postremus omnium unus ex istis. Fac, o Virgo, quæ etiam indignissimos amoris tui *amas amore invincibili*; fac, ut pœniteat cor meum, ut cognoscat ardorem tuum, lucem tuam, tenebras suas, easque deploret, et fruatur invictissima fide tua; ut serviat tibi die ac nocte; ac præ te, propter te, prope te contemnat omnia illa quæ sunt contra te; sitque fidele tibi, stet suis ad **492** te renovatis toties propositis, atque contestationibus: nec vacillet, atque claudicet amplius in utramque partem; tuum agat servitium strenue, perseveranter.

O Virgo mellitissima, tanta est fidelitas tua, tanta tua majestas, ac magnificentia, ut nihil permittas fieri honori atque obsequio tuo, quod non compenses illico et in hac vita, et quis ambigat de altera vita? Veniat Bernardus aliquis, flectat genu tibi, salutet te : *Salve, Regina*, mox accipiet a te responsum : *Salve, Bernarde*. Dicat tibi Adamus aliquis Victorinus :

Salve, Mater pietatis,
Et totius Trinitatis
Nobile Triclinium,

salutem vicissim a te audiet, et gratias. Figat Hermannus quispiam Josephus tui amore, ac reverentia osculum terræ, mox attestabitur, atque dicet : « Ecce quoties ad nomen sacræ Virginis humi me abjicio, odor omnium florum, et aromatum tanta suavitatis copia e terra confluit in nares meas, ut semper illic hæerere vellem, si liceret (*Surius, 7 April.*). » Assuescat Marsilius aliquis Coloniensis devote frequentare dulcissimum nomen tuum, sentiet actutum in mel et favum verti salivam oris sui. Litet Bonitus aliquis Arvernensis æterno Patri sacrificium in honorem tuum, candida illum e vestigio veste donabis. Agat, ut absolvamus verbo, alius aliquis, et quivis hominum quidpiam gratum tibi, exiguum licet, et nullum pene, plenis id illi manibus atque sinu exsolves. Ego, o Virgo divinissima, tuis deinceps honoribus, atque beneplacito totus quoque inserviam; ego, quod neglexi hactenus, recenti studio instaurabo; alios item in te accendam, neque patiar, ut non ameris, non colaris, non æstimeris ab aliis, illius boni abbatis æmulus, cujus meminit Vincentius: eum, dum mari ventis, et procellis ingruentibus, frementibusque tantum non naufragus ab aliis advertisset hos illosve sanctos in auxilium advocari; quid agerent clamasse, cur cæteros invocarent sanctos duntaxat, cur non ad Virginem cæteris omnibus potentior se converterent. Quanquam enim facerent non indigne sanctos istos, illosque inclamando, facturos tamen dignius, **493** si sanctorum Reginam compellarent, hanc et cæteris esse valentior, et promptior, atque magis omnibus aliis fidelem. Hæc ego etiam sectabor, tibi quoque imposterum, ut tu mihi fidelissima fuisti, satagam fidelis esse, corde, ore, manu; et nunc totum contestor mundum, ut devotus accidat fidelitati tuæ, nosque cordibus inflammatis dicamus tibi omnes : *Sub tuum præsidium confugimus, sancta Dei Genitrix! nostras deprecationes ne despicias in necessitatibus nostris, sed a periculis cunctis libera nos semper, Virgo gloriosa*; « veluti fidelissima Columba inter summum Noe, et mundum spirituali diluvio submersum (*S. Bonav. Spec. c. 8.*). » O Virgo fidelis, ora pro nobis.

PARS QUINTA.

DE SYMBOLICIS GLORIOSÆ VIRGINIS MARIE PRÆDICATIS.

LECTORI.

Non est a recta ratione alienum, ut posteaquam culta est, ac laudata in Litaniis gloriosa Virgo variis virtutum heroicarum, atque regiarum titulis,

nunc metaphoricis etiam et symbolicis augeatur, orneturque encomiis. Nimirum aureo symbolorum, atque metaphorarum velo magna omnino teguntur

mysteria, rerumque iis expressarum passiones nobilissimæ, e quibus ingens accedit studiosis earum profectus.

Symbolis atque hieroglyphicis præteritorum servatur memoria; quod Pierio Valeriano referente Ægyptii contenderunt, dum cataclysmo soluto in orbem demigraturi duas excitarunt columnas, molis decumanæ, e lateribus alteram, alteram e saxis; hanc undis inexpugnabilem, illam flammis; ambas porro variis animantium formis exsculptas, suarum posteris disciplinarum monumenta.

Symbolis difficilia capta, intellectui facilia redduntur, ut dum per sensus humana mens suæ haurit doctrinæ argumenta, paræniis metaphorisque facilem comparet rerum notitiam. Ita familiare erat Syris, inquit divus Hieronymus (in *Matth. xviii*), ad 494 omnem sermonem suum jungere parabolas, ut quod per simplex præceptum teneri ab auditoribus non poterat, per similitudinem exemplaque teheretur.

Per symbola mens item ad excelsam surgit rerum sublimium perspicentiam; nam quemadmodum, ait sacer Chrysologus (serm. 116), languet in lapide, et ferro ignis, dum feriantur ambo; scintillat iste, cum duo illa mutuo junguntur impetu: ita lumen intellectus accipit, seseque ad altissimarum rerum intuitum levat, cum ad symbola, atque similitudines obscuriora se verba allidunt.

Symbolis, ut expediamus, ab infideli fidem colens, ab impio pietatis alumnus, a desidioso impiger secernuntur. Videlicet industrius est iste in pervestigando metaphoræ sensu; sedulus pietatis cultor in iis sibi adhibendis, quæ usu talium similitudinum didicerit; strenuus fidei sectator in imprimendis sibi parabolarum argumentis, dum somniantes pertranseunt omnia, fidei neglector, pietatis Endymion, et virtutis aspernator. Usitatum eam ob rem sacris valibus fuit, frequentes afferre metaphoras, quarum fuit amantissimus Jessæus juvenis, altitharam suam, suaque depangens carmina, et citum sonans: *Aperiam in parabolis os meum; eructabo abscondita a conditione mundi* (*Psal. lxxvii, 2*). Divinus imo Dionysius (*De cælest. hier. c. 4*) dicere est ausus, « Impossibile esse, aliter in nobis lucere divinum radium, nisi varietate sacrorum velaminum anagogice circumvelatum. »

Hinc ad perpetuam rei memoriam Virgini celsissimæ in Litanii columnæ eriguntur, symbolis, hieroglyphicis, similibus, metaphoris ornatissimæ. Sistuntur illæ facilitandis altissimis magnitudinis, ac magnificentiæ illius mysteriis: acueudæ devotorum teneritudini, excitando studiosorum ad ampliandos illius honores intellectui, sejungendis ab infidis fidelibus, et prorogandæ ad mortales omnes, ut amantes, ita invitos etiam et obgannientes eminentiæ ipsius.

Nec uno depingitur Virgo isthæc sæculorum *Negotium* symbolo duntaxat; pluribus describitur, quod tanta sit, et tam excelsa altitudo, sublimitas,

majestas, ac magnitudo 495 illius, ut cum satis hoc illove modo extolli nequeat, variis diversisque similibus, tropis, metaphoris eam adumbrari necessum sit; haud secus atque nobis terræ vermiculis cum optimo maximo nostro Deo usuvenit. Iste comprehendi ab intellectu nostro cum nequeat omnino, nemo creaturarum rerum dicere cum possit: *Quis sit Deus, aut quid Deus*, similibus captui nostro admensuratis tantam, ac tam immensam exsculpimus Majestatem, eamque modo flammæum dicamus solem: *Orietur timentibus Deum Sol justitiæ* (*Malach. iv, 2*); modo scintillans, aureumque sidus: *Orietur stella ex Jacob* (*Num. xxiv, 17*); modo rutilum, edacemque ignem: *Deus ignis consumens est* (*Deut. iv, 24*); modo frementem, horrificumque leonem: *Leo rugiet, quis non timebit* (*Amos, iii, 8*)? modo ferum cruentumque castrensem: *Egrediatur tanquam vir præliator* (*Zach. xiv, 3*); modo tenerum blandumque Agnum: *Vidi supra montem Sion Agnum stantem* (*Apoc. v, 6*); modo aliud quidpiam hebetudini nostræ pro variis tantæ Divinitatis effectis attemperatum; cæterum nunquam citra rationem, quando eum solem nuncupamus quod Pater sit lucis; stellam, quod ad salutis nos portum appellat; ignem, quod suæ nos dilectionis flamma incendat; leonem, quod facta perperam ulciscatur; armatum, quod propugnet insontes; Agnum, quod blandiatur amantibus.

Hoc prope modo perorat Senensis divus (serm. 2, *De nom. Virg.*): « Sicut Deum ipsum non uno tantum nomine nominamus, sed multis, ut sic ejus incomprehensibilitatem enuntiemus; sic et gloriosam Virginem multis nominibus, titulis, symbolis designamus, ut sic ad sublimitatem ejus cognoscendam aliquantulum pertingamus: » quanquam plenam, meritam, totam illius aut magnitudinem, aut laudem assequi creata nulla dignitas possit. Virgo hæc, testatur magnus Damascenus (orat. 2, *De Nativ. Virg.*), « omnium encomiorum legem excedit; nec si omnes in toto orbe dispersæ linguæ in unum coeant, ejus laudes oratione consequi possent. » Accinit magnus Augustinus (serm. 3, *De sanct.*): « Quid nos tantilli, quid actione pusilli, quid in Virginis laudibus efferemus? cum etiamsi omnium nostrum membra verterentur in linguas, laudare sufficeret nullus. » Rursumque modo memoratus Senensis sanctus (serm. 2): « Nemo pertingere ad laudem gloriosæ Virginis potest, quæ omnium hominum et voces excellit, et superat intellectum. » Accedit 496 purpuratus noster Damianus (serm. 2, *De Nativ.*): « Nullus humanus sermo in laude Mariæ invenitur idoneus, de qua Mediator Dei et hominum dignoscitur incarnatus; impar est illi omne humanæ linguæ præconium, quæ de intermeratæ carnis suæ visceribus cibum nobis protulit animarum. » Altius assurgit mellifluus Pater: « Quænam lingua poterit, etiamsi angelica sit, dignis extollere laudibus Virginem Matrem, Matrem autem non cujuscunque, sed Dei? »

Quare cum explicatu, in eo captu Virginis celsitas sit impossibilis, sunt qui eam librum illum esse existiment, quem describit Isaias litteras scienti oclusum, nescienti illegibilem : *Erit vobis, ait, visio, sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, et dicent : Lege istum, respondebit, Non possum, signatus est enim ; et dabitur liber nescienti litteras, dicentque ei, Lege ; et respondebit, Nescio litteras (Isa. xxix, 11, 12).* Legat, qui voverit, aut sciverit in libro hoc, *Verbum abbreviatum, Verbum activum, et passivum, optativum veteri conjunctivum novæ legi ; infinitum cælo et inferno.*

Recte deum Andreas Cretensis protulit (*Orat. de Dormit. Deip.*) : « Virginem Dei tantum est laudare pro dignitate ; qui, quas ipse novit, rationibus in ea fecit miracula. » Iterumque Senensis orator (*serm. 51, cap. 1*) : « Tanta fuit perfectio Ma-

riæ, ut soli Deo Cognoscenda reservetur. » Variis idcirco umbris, coloribus, effigiebus, similibus celebratur, ut cum explicari pro dignitate nequeat, paræmiis ejusmodi magnificentia ipsius, qua licet, nobis elucescat. Tractabimus igitur eam hac parte ceu illustre nitidumque *Speculum* ; et cum *Sedes* sit *Sapientiæ*, nostræque *Lætiæ causa*, merito *Vasi* reverendissimo comparabimus ; et posteaquam eam *Rosam* demirati fuerimus, *Turrim* adibimus et *Domum auream*, ac *fæderis Arcam* ; denique cælum petituri, per hanc ingrediemur *Januam*, eamque post *Agnum solem*, *Stellam* habebimus æternam in superis ; semper interea protestati, « de illa qui omnia illustra, et gloriosa dixerit, nunquam eum a veritatis scopo aberraturum, attamen dignitatis magnitudinem nulla unquam oratione exæquaturum (S. Basil. Seleuc. *Orat. de Annunt.*). »

SPECULUM JUSTITIÆ,

ORA PRO NOBIS.

Maria immaculatum est Justitiæ Divinæ Speculum, refulgens ex Verbi incarnatione, radiosque Amoris divini in nos reverberans.

497 Acute non minus, quam eleganter fecit Amasius ille, qui elaturus Lycoriæ suæ formam uti fulgidam, ita fulgurantem, speculum posuit a sole illustratum, radiisque vicissim suos percellens intuentes, epigraphi adjecta, *Receptum exhibet.* Vanum de turpi caruncula enuntiatum : verum in purissima Virgine, « pellucido sanctitatis speculo (Laurent. Justin. *De Nativ. Virg.*), » quam Sol ille divinus, Verbum illud æternum toto suo lumine, totis ingressum radiis, fecit illustrissimam : non ipsi duntaxat Soli, sed cum istum suavissime enixa esset Solem, *Receptum exhibuit* toti mundo, sparsis in mortalium genus universum amplissimis gratiarum, munerumque cœlestium fulgoribus. Quare huic applaudentes dicto Virginis clientes, supplicant serenissimæ : *Speculum Justitiæ, ora pro nobis.* *Speculum*, en receptaculum divini Solis ; *Justitiæ*, en Solem ipsum ; *ora pro nobis*, en radiorum recursum.

Speculum esse Mariam facile videbit, qui fuerit eam devote intuitus. Speculum crystallus est pone applambata. Talis est Maria : Crystallus est, *cujus est pulchra generatio cum claritate*, implumbata ductili, cineracea humilitate ; quam describit Hugo Victorinus clarissime : « O Virginitas, et humilitas, aiens, quomodo in unum convenistis ? Quid fecistis ? Sic sublimastis humilem, sic fecundastis Virginem, ut Virgo Dei pariat Filium Deum, et humilis habeat sponsum Deum. »

Mundum, purum est speculum ; diximus sæpe numero, et reteximus iterum, mundissima, purissima est Virgo : *Candor est lucis æternæ* (liceat enim casto sensu talia de Virgine profari) *et speculum sine macula* (*Sap. vii, 26*) : sequitur nempe lucem puritas, **498** *cujus est duplex origo.* Enim-

vero purum est quidpiam, cum se determinat a suo contrario ; quoque abest amplius ab illo, eo est purius. Hac ratione album est, quod caret nigro ; quoque eo caret amplius, eo est et albus. Ita lucidum est, quod tenebras fugit ; quoque distat ab illis amplius, tanto est et lucidius. Rursus est aliquid purum, cum prope est illi, quod est absolute purum ; quoque est illi vicinius, eo est et purius. Ita lucidum quidpiam quo propinquius est illi, quod est lucidissimum, ceu soli inter corporea, Deo inter immaterialia, eo est et lucidius ; et si propinquissimum, lucidissimum. Utroque hoc modo purior omni speculo, quin omni re creata omnino est Virgo nostra lucidissima.

Ipsa in primis longissime omnium post Filium suum a peccato, quod est ipsa ipsissima impuritas atque immunditia, abfuit ; pura non ab omni solum actuali quocunque peccato, sed ipso etiam originis nævo : quam sibi puritatem gratolatur ipsa serenissima Virgo, cum e Sapientis ore profatur : *Nondum erant abyssi, et ego jam concepta eram* (*Prov. viii, 24*). Abyssus, inquit Archidianus, *absque candore* intelli gi potest, si Græcam sequamur syntaxin, quæ hanc vocem ex præpositione *a, sine, et byssus, candida sindon*, contextit ; nobisque fuliginosum peccatum explicat, quod *absque candore* est divinæ gratiæ, animæque *faciem super carbones denigrat* (*Thren. iv, 8*). Fuit autem concepta Virgo nostra in mente divina, antequam existerent peccatorum abyssi ; illæ, inquam, gratiæ, puritatisque carentiæ ; pura igitur totius nævi, omnium hominum, quin rerum creaturarum quarumcunque maxime procul ab impuro ; verbo, *Speculum sine macula.* Hanc si etymologiam sequamur, argumento juré-consultorum usa videri possit Virgo. Illi, si clientem impactæ criminationis facere liberum volunt, absentem a delicti loco fuisse, non fuisse tempore illo, quo sit patratum injectum crimen, eo in loco, probant. Ita Virgo quoque purissima innocentiam suam, atque ab omni impu-

ritate integritatem assertura, necdum fuisse peccatum, aut sordem ullam exstitisse fatur, cum ipsa præsignata atque decreta fuit : *Nondum erant abyssi, et ego jam concepta eram*. Abfuit igitur **499** longissime omnium ab impuro, et vere *Speculum sine macula*.

Fuit deinde purissima rursus, quia præ omnibus Deo infinite puro, omnisque puritatis pelago, vicinissima, eamque ob rem a Spiritu sancto hisce omnino verbis salutata : *Surge, propera, amica mea, formosa mea*, quam legunt salutationem Septuaginta : *Propera, proxima mea, formosa mea*. Vere *proxima*, inquit Angelicus Doctor, siquidem in omni rerum genere, quo quid propius accedit ad principium suum, eo participat amplius de ipso principio; quod observavit in angelis Atheniensis sanctus, qui quo propiores divinæ sunt substantiæ, eo plus accipiunt bonitatis illius infinitæ (*De cæstest. Hierarch. cap. 4*). Christus porro Dominus, cum ut Deus absolute, ut homo instrumentaliter principium gratiæ sit, secundum illud Joannis : *Gratia et veritas per Jesum Christum facta est* (*Joan. 1, 17*), istique omnium proxima cum sit Virgo non tam ob identitatem carnis ex ipsa assumptæ, quam gratiæ amplitudinem ab ipso acceptæ, quis *proximam* illi negabit, quis non dicet eam Deo vicinissimam, quis non denique omnium penitus purissimam?

Proxima est Deo, ait Doctoris Angelici doctor Albertus, quod quemadmodum Verbum dicitur esse *apud Deum*, Patrem, inquam, quia eandem cum ipso naturam habet, ita dici rectissime possit Virginem esse *apud Christum* ex identitate naturæ humanæ in utroque, secundum quam idem est Christus cum sua dulcissima Matre, sicut idem est secundum Divinitatem cum suo æterno Patre. Audit proinde Virgo gloriosa ob istam cum Deo totius puritatis fonte proximam propinquitatem, nec non penitissimam ab omni impuro remotionem dignissime, *Speculum sine macula*.

Speculum qui intuetur, suam illi effigiem formamque imprimi. In Virginem obtutum fixit æternus Pater divinæ prædestinationis, temporeque præstituto Verbum in eam misit carnem assumpturum, imaginem nempe suam, ceu Corinthiis Apostolus scripsit : *Illuminatio Evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei* (*II Cor. iv, 4*); Colossensibus item : *Est imago Dei invisibilis* (*Coloss. i, 15*).

500 Istud quam eleganter David extulit : *Veritas de terra orta est*, inquit, *et justitia de cælo prospexit* (*Psal. lxxiv, 12*). Dicit Incognitus conjunctionem et causalem hic esse, idemque importare, ac dixisset divinus vates : « Quia de cælo prospexit justitia, orta est de terra veritas. » Accinit Genebrardus, « Prius, aïens, justitia de cælo prospexit, quam veritas de terra, sive a nobis oriretur, et in nobis effloresceret. » Omnia hæc eo collimant : cum justitia, Pater nimirum cælestis,

e theologorum usu in abstracto justitia appellatus, eoque nomine a divinis Augustino et Irenæo agnitus, e cælis in tersissimum Virginis speculum prospexisset, formavit in eo divini sui Spiritus opera imaginem suam carne vestitam, estque ita veritas de terra orta, et natus ex Maria mystica terra Jesus cordis paterni fructus.

Verum, cur Mariam credimus justitiæ Speculum? Certe tametsi isthoc meritissime nomine gaudeat, quod justa semper fuerit, nec parem habeat, aut habuerit unquam, vel habitura sit in justitia ullam creaturam; quemadmodum Jobum dicimus patientiæ speculum, Magdalenam pœnitentiæ, ob singularem hujus in conversione ardorem, illius vix imitandam rerum adversarum tolerantiam; quod Virgo item aliud præter rerum justarum exempla non spiret, sitque virtutum omnium specimen absolutissimum, ut hortatus sit rectissime Ambrosius (*lib. ii De virg.*) : « Sit nobis tanquam in imagine descripta virginitas, vitæque Mariæ, e qua velut e speculo refulget species castitatis, et forma virtutis; » sanctus item Hieronymus (*De Assumpt. Virg.*) : « Christi Virginem Matrem elegit, ut ipsa omnibus exemplum esset castitatis; » Speculum tamen justitiæ illam nominamus, quod intuentem in eam æterno Patre figuratum sit in ejus ventre Verbum caro, et requieverit in ipsa, qui creavit illam (*Sap. vii, 1*).

Latet neminem, Joannem sex mensium infantulum maternis adhuc visceribus clausum exultasse, et plausisse, dum Virgo Deo plena Elisabetham adiit, amplexa est, salutavit. Id cur accidissemus? Notum est, infantulos speculum aliquod nactos, in quo imaginem videant alterius ejuspiam infantuli, gestire, ridere, applaudere, mille hilarari modis, totisque artibus suam effigiato populo **501** voluptatem prodere. Virgo nostra speculum erat nitidissimum, Patris æterni imagine, Verbo recens humanato, Deo populo fulgidum; quem ut aspexit neointantum ipse quoque infantulus Joannes, exsiliit, plausit, tripudiavit, toto lætitiâ suâ corpusculi saltu testatus : *Exsultavit infans in utero* (*Luc. i, 41*).

A sole penetratur speculum, nec damnum aliquod patitur. Sol est sollemnis Christus Virginis Filius, qui suo in carnem adventu viscera penetravit castæ Parentis, virgineo pudore nihil læso : qua super re divus Augustinus (*De Nat. Dom.*) philosophatur : « Solis radius speculum penetrat, et soliditatem illius insensibili subtilitate pertransit, et talis videtur intrinsecus, qualis est extrinsecus, ita quod nec cum ingreditur, nec cum egreditur illud dissipat, quia in ingressu et egressu ejus speculum integrum perseverat. Speculum ergo non rumpit radius solis, et integritatem Virginis ingressus vitiauit Divinitatis? Non utique. »

Si speculum gigas aliquis molis decumanæ inspicat, totum se videt, minus licet gigante sit speculum; in Maria totus quantus cernitur ipse

Deus, infinite quamvis major illa : accinit igitur ei vates evangelicus : *Exsulta, et lauda, habitatio Sion, quia magnus in medio tui sanctus Israel* (Isa. xii, 6).

Non est in pretio speculum, quod ebeno clausum, quod auro, argentove, aut margaritis sit perornatum, sed quod vultum exhibeat intuentis, ridentem, si hic rideat, plorantem, si lacrymetur, pallidum, si pallescat, rubicundum, si rubeat, lætum, si gaudeat, tristem, si doleat. Virgo gloriosa spectatissima est quidem Virginitatis ebeno, puritatis argento, dilectionis auro, gratiarum virtutumque unionibus; at valet maxime speculi energia, quod vivam exhibeat Patris æterni imaginem, Deum vivum ac verum: hæc est ejus dignitas, quod suis Verbum visceribus complexa sit, quod Dei sit Mater. Iste nimirum titulus fons est et principium, imo oceanus atque abyssus cessantium nunquam encomiorum illius.

Reverberat speculum solares radios: excepit sinu suo non radios tantum, sed totum omnino Solem divina Virgo; eum effundit rursus toti mundo, quippe *de qua natus est* 502 *Jesus, qui vocatur Christus*, ut recte de illa exaudiat dictum :

Receptum exhibet.

Et recte, quid sunt aliud tot, tantaque in mortales beneficia atque miracula, præter assiduus divinorum radiorum refluxus? Nimirum si cæcos illustrat, si mortuos suscitât, si ægros sanat, si in periculis tuetur, si alios in homines favores effundit, non id propria sua virtute efficit, sed acceptis a Deo viribus; eamque ob rem cum illam *Speculum justitiæ* salutamus, non supplicationem Divinitati tribui solitam adnectimus, *miserere nobis*, sed *ora pro nobis*, ut radios nobis illius fillos demereamur, quibus ex inhabitante fulget Divinitate.

Sunt denique tria speculorum genera: concava, convexa, ac plana. Quibus omnibus simillima est Virgo. Concava ejus sunt naturæ, ut radiis solaribus exposita colligant depresso suo sinu ardentis illius sideris flammulas, indeque ejectas in combustibilem materiam ignem accendant. Tale fuit Maria speculum, cava humilitate altissima: unde exposita divino Soli, ignem in se excepit flammæ Divinitatis, quando Deus *ignis consumens est*, ardensque sanctis illius ardoribus, omnes suas actiones fecit igneas, flammeas, æternas, nullo quidem fumo nigricantes, quando nec ignis e speculo excitatus e fumo consurgit. Convexi speculi vis est, ut grandes ingentesque figuras parvas exhibeat, atque contractas. Nanum facit gigantem, regulum regnam aquilam, colliculos Thessaliæ montes. Vis nempe repræsentativa in summitate speculi confluit, inani relicta humiliori circumferentia. Pumilli sunt ad Virginis speculum homines, angelique omnes, nec id mirum, cum et ipse ad o Deus

qui *cælum, terramque implet* (Jerem. xxiii, 24), istud ingressus speculum, Parvulus natus sit nobis? Plana demum specula res, ut accipiant, ita reddunt: operantur mira atque rara in Virgine etiam effulgentia, ceu mox dicemus, ut recto omnino meritoque illi acclamemus, *Speculum justitiæ, ora pro nobis*.

SOLILOQUIUM.

Creaturæ omnes, o Virgo creaturarum optima, crystallus sunt, Deum nobis præsentem sistens, nunc impresso 503 velut vestigio, ceu fit in rebus inanims fabricatis in numero, pondere, et mensura, factisque certo et convenientissimo modo, decore, ordine; nunc indita quoque imagine, ceu in angelis claret, et hominibus, in quorum unitate substantiæ tergemine fulgent memoriæ, intellectus, et voluntatis potentiæ, non secus ac in Deo tres regnant in una essentia personæ. Dicit eam ob rem Trismegistus (*Pæmand. lib. iii*): « Tota mundi conspiratio, et rerum pulcherrimus ordo contemplandi Deum suggerit materiam, est enim natura velut liber Divinitate plenus, et speculum divinatorum. » Speculum sane, in quo aperta cernunt fideles celsissimæ Majestatis attributa, potentiæ in creando, sapientiæ in moderando, providentiæ in gubernando, bonitatis in ditando, amoris in ornando, etc. Speculum, in quo *invisibilia Dei, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur* (Rom. i, 20).

Hæc ut ita sint, tu tamen « Ornamentum toties naturæ (Hesych. orat. 2, *De Deip.*) » singulari pro: sus modo *Speculum est Justitiæ*, quando creaturis cæteris virtute, effectuque suo Deum nobis indigitantibus duntaxat, tu sola illa es crystallus, cui suam divina justitia formam impressit, Pater cœlestis figuram indidit, Verbumque æternum totam quantum sese expandit, ac in et ex te manifestum atque præsens mundo dedit. Hinc proxima es Divinitati; inde et absque macula, quia Deo ita propinqua, immensa; imo intimus, immersusque tibi Deus. O speculum purissimum, mundissimum, rarissimum, solum! Quæ poterit lingua illas explicare virtutes, effectusque mirandos, quos tu effundis beneficio animarum nostrarum, solatio spirituum nostrorum, honori Dei nostri?

Celebratur Pindaro speculum, quod officium hymni faciat, et orationis tersissimæ. Enimvero quemadmodum orationes et hymni præclara heroum facta depangunt, ita specula facies vigoremque intuentium depingunt. At quis istum præ te effectum luculentius exhibet, Virgo nitidissima? Non est oratorum ullus; non est propheta, aut sanctus, aut angelus etiam aliquis, qui ita dignis eloquentiæ coloribus, tantisque numeris decantare opera Altissimi, nostræque redémptionis arcana depromere possit, ut tu illa exhibes. Sit 504 qui dicat ornatissime Verbum in te hominem induisse; at ipsum nobis Verbum sistere præsens haud poterit ullus;

tu, ut illud concepisti, ita id oculis etiam nostris coram statuis. Potuere divini vates, et Patres illi priscei suis nobis oraculis Salvatorem polliceri, potuere eum variis adumbrare hieroglyphicis, at donare eum non potuere; tu illum Virgo nobis offers; illi effigiem, tu personam affers. Potuere angeli quoque nuntiare nobis eum e visceribus tuis carnem mutaturum; potuere festis etiam vocibus ex te nato applaudere: at nihil potuere nascituro addere; tu et tuo illum gremio excepisti, et mundo edidisti, et nato, quidquid hominis habuit visibilis, mutata es, natumque fecisti omnibus mortalibus communem atque proprium: vere *in Sion*, sive ut divus Thomas interpretatur, *in speculum firmata*, imo isto speculi munere longe superior, excelsior.

Inventum est speculum, ait Romanus sapiens, juvando hominis visivo sensui, ne cum ob luminis amplitudinem maximam mundialis theatri lucem, solem, inquam, contemplari non posset, ejus saltem in orbiculum contracti aspectu non privaretur, sed frueretur illius forma in speculo, atque crystallo, quem nequivisset intueri errantem, curruque igneos agitantem in cœlo. Verum in quo licuit mortalibus speculo clarius spectare divinum Solem jucundissime visibilem, cætera ob insitam divinitatem, *Lucem habitantem inaccessibilem* (I Tim. vi, 16), præterquam in te, Speculum purissimum? Qui oculos fixisset in illam mortalis, vita erat casurus: *Non videbit me homo, et vivet* (Exod. xxxiii, 20): ut porro illius posset aspectu in terris etiam jucundari humanus iste oculus, te formavit, Virgo lucidissima, illustrissimum clarissimumque speculum, impressa sinui tuo candidissimo propria, et intrinseca sui figura, carne ex te visibili amicta. Nam per te *in terris visus est, et cum hominibus conversatus est* (Baruch. iii, 38), *populusque, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam* (Isa. ix, 2).

Speculum dictante Socrate, quod Apuleius refert, ad virtutem accendit, et enervat vitia. Nimirum qui id fuerit intuitus formosus, ita secum, si sapiat, philosophabitur: si corpori isti pulchro animam 505 junxero deformem, vitiis deturbatam, hunc meum obscurabo splendorem; domui igitur ornate hospitem dabo serenum. Quod si Æsopus quispiam ad speculum accurrat, suamque spectet oris deformitatem, Vah! aiet, monstrositatem tuam! corrige has vultus tui inconcinuitates eleganti anima. Ita voluit sapiens iste philosophus, ornari tirones suos quotidie ad speculi nitorem, ut dum venustos se cernerent, augerent decoris moribus oris splendorem; si fuissent tetro vultu, formosis actibus obnuberent corporis hiatus. Te, Virgo serenissima, quotusquisque est qui aspiciat, et non exardescat illico in virtutes tuas, horreat sordes et pestes suas? In te si oculos tumidus quispiam defigat, tuamque attendat altissimam depressionem, stupebit, et mœrebit elationem suam. Si tuam lacrimo aliquis egestatem consideret, erubescet tena-

citatem suam, suum ad plura, ac plura semper ardorem. Si petulcus leno ad tuam se sistat limpidsimam puritatem, hem, quam detestabitur foetores et carcinomata sua! Non erit flagitiosorum, sceleratorum, atque errorum ullus, qui si tuam spectet sanctitatem celissimam, suam non e vestigio cognoscat atque deploret stoliditatem, audaciam, improbitatem; cumque elegantem viderit virtutum tuarum pompam, ad omnem mox sese accingat sanctitatem vitæque melioris harmoniam.

Speculo docebat Avicenna deserte loqui; voluerat videlicet, ut qui distortis esset labiis, ad speculi effigiem disceret naturæ peccatum compositis emendare sententiis. At unde meliorem hauriemus rhetoricam, nisi ex te, Virgo « nulli subjecta nævo, cui labia sunt, sicut vitta coccinea, cujus est eloquium dulce, sub cujus lingua mel est et favus, in cujus labra tota diffusa est gratia (S. Sabas)! »

Ad specula Moyses intraturis ad sacrificia sacerdotibus imperavit maculas explorare; illustri exemplo, ut nostri quoque sacerdotes tuam sacrificaturi Filium ad tuæ discerent munditiæ nitorem dilutis prius maculis tanto se muneri apparare.

Speculo venatores tigridi ob directos catulos frementi objecto vitam sibi tuerunt. Nempe dum ad propriam suam 506 effigiem vitro efformatam suos arbitratur se fetus reperisse, cursum sistit, et raptori effugii spatium relinquit. Nos, o Mater mellitissima, quoties isto utimur astu, et prologo? Cum nostras per flagitia nostra animas Deo rapimus, justo in nos ille motu insurgit, mille nos meritisimis insectatur suppliciis. At nos ad te, Virgo « perditorum Salvatrix (S. Bonav.), » versi, te speculum candidissimum persequenti objectamus; te, inquam, non effigie duntaxat, sed ipsa substantiali insequentis nos Dei imagine fulgentem; qua ille agnita quiescit, motum iramque ponit, et spatium nobis penitendi, omnemque pœnam prorsus evadendi placidissimus permittit. Hæc est nimirum causa, cur te *Speculum justitiæ* inelamemus, ut ponat nempe justitiam suam Deus, cum te aspicit propriæ suæ formæ speculum.

Mater amabilissima, speculum omnium recipit species atque figuras: grandium, parvulorum, nobilium, sordidorum, valentium, affectuorum: meam, obsecro, tu totius universi Speculum, meam quoque præter, ac juxta magnos, excelsos, valentissimos sanctos parvuli, sordidi, morbidique in te formam excipe; claude illam candidissimo sinu tuo, imprime eam purissimo cordi tuo; expone ipsam Soli divinissimo, fac illius me fulgidissimi radii totum pervadant ac penetrent, ut, meis solutus tenebris, omnibusque prorsus elutus maculis, in purissimum refluam summæ Divinitatis Speculum, eique immersus cantem tibi in æternum, *Speculum justitiæ*.

SEDES SAPIENTIÆ.

ORA PRO NOBIS.

Maria sedes est sapientiæ, quod absolverit in ipsa sapientia divina Incarnationem sanctissimam.

Justi omnes sedes vocari possunt Dei, ait divinus Augustinus, illa tractans Davidica verba : *Sederunt sedes in judicio* (Psal. cxxi, 5.) **507** At paradoxa videtur regia isthæc sententia. Quid enim sedes sedeant ; cur non jubet Hebræus imperator sedere tribus suas, ceu noster optimus Salvator promisit : *Vos qui secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim?* (Matth. xix, 28.). Respondet Hipponensis doctor, merito a Davide dictum, *sessuras sedes*, quando sedium istarum nomine non res aliquæ inanimes, sed sancti et justī exaudiantur, quibus obventura sit in finali judicio potestatis judiciariæ sessio. Id ex eo certum esse, quod ipse testetur Deus, *cælum esse sedem suam* (Isa. lxxvi, 1), cumque justī illi sint cæli, qui *enarrant gloriam Dei* (Psal. xlviii, 1), non posse justos non esse sedes Dei : sessuras idcirco rectissime sedes in judicio, cum præsertim Sapiens etiam pronuntiavit, *Animam justī sedem esse sapientiæ* (Sap. i, 4).

Cuncta hæc aptissime ; quanquam enim est maximus Deus

Exter, præsentem, simul hic et ubique potenter, est tamen in justis modo multo adhuc suaviori per gratiam suam, quemadmodum Salvator noster enuntiavit : *Manete in me, et ego in vobis* (Joan. xv, 4). Divus quoque Joannes : *Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo* (I Joan. iv, 16). Cæterum hoc etiam ut sit, est optimus iste Deus in Virgine gloriosa altiori adhuc et digniori præ cunctis omnino sanctis ac justis modo. In illa nempe, et ex illa una et sola vestivit se Sapiencia æterna, Verbum increatum, carne sua mundissima, seque univit hypostatice conditioni humanæ, hoc inde Virgini relicto antonomastico elogio, *Sedes sapientiæ*.

Quare hæc est Sedes illa, de qua velut ab æterno apparatus cecinit Jessæus vates : *Parata sedes tua ex tunc, a sæculo* (Psal. xcii, 2), *Sedes sancta, super quam sedet Deus* (Psal. xlvii, 9). Ut si, *Dominus in cælo Sedes ejus* (Psal. x, 5), Maria sit Cælum illud, altum excelsumque ob dignitatem, purum ob sanctitatem, stellis pellucidum ob virtutes, stabile ob perseverantiam, incorruptum ob virginitatem, liberum a peregrinis impressionibus ob gratiam consummatam, motum ab intelligentia ob conformitatem suarum cum divina voluntate cogitationum. Si Deus in excelso sedet throno, velut Isaias declamat : *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, et elevatum* (Isa. vi, 1), Maria est Thronus iste, excelsus ob maternitatem, elevatus ob tantam dignitatem. Si Deus *super Cherubim sedet*, Maria *Thronus est* **508** *cherubicus*, imo *Thronus summus, superans thronos*. Alias porro singulari ex ratione *Sedes Sapientiæ* salutatur hæc Virgo, quod etsi admiranda Deitatis Incarnatio opus sit totius Trinitatis sanctissimæ, quando Pater misit Filium,

Filius fuit conceptus per Spiritum sanctum, Verbum fuit ipsum humanatum ; fuit tamen solus Filius, qui unita sibi hypostatice humana natura absolvit tantum, tamque incomprehensum Incarnationis sacramentum, quo mediante sedit personaliter in Virgine ista.

Ut cithara apte pulsetur, aut testudo, tria sunt necessaria : ars, manus, fides. Hæc ut omnia concurrant simul, sola tamen fidium est harmonia, sonique suavitas. Ista ad Incarnationis mysterium adducit Augustinus (*Dom. III Adv.*), atque : « Ars dirigit, manus tangit, chorda sonat, operatio in tribus constat. Sed sicut pertinet ad solam chordam soni redditio, sic pertinet ad solum Christum carnis humanæ susceptio. » Unde et soli illi dicitur : *Verbum caro factum est*. Istud porro Verbum, quod increata et æterna est Sapientia, sedit in Maria : cur hæc igitur Virgo *Sedes* non sit *Sapientiæ* ?

Eleganter de Sponso suo cœlesti perorat cœlestis Vesta, *Caput ejus aurum esse optimum* (Cant. v, 11), dum Joannes posterior ille paranympheus de sanctis cœlestibus affert (*Apoc. iv, 4*), eos *coronas duntaxat aureas in capitibus* gestare. Mira utrinque diversitas : Rex aureo fulget capite, aulici aureis solum diadematis. Cur ita ? Magnus noster Gregorius auro sapientiam intelligi existimat : aureum itaque Christi Dei caput est totum, quia ipse Sapientia essentialis, et e suo proprio est ; aureis tantum coronis senatus cœlestis, non ipsis capitibus aureis, quia sapientes ut sint, non e suo tales, sed e Christi Dei dono sunt, quicunque ad sessionem senatus empyrei pertingunt. Talis cum sit divina Sapientia, quæ sola e divinis personis in purissimo Virginis gremio sacratissimam absolvit Incarnationem, recte fecit Virginem istam appellari *Sedem Sapientiæ*.

Sapientiæ, ait Angelicus Doctor (iii p., q. 3, a. 8), quia abstraxit se adeo infelix homo inordinato sapientiæ desiderio, illi credens diabolico furo : *Eritis sicut* **509** *dii, scientes bonum, et malum* (*Gen. iii, 5*) : inde cum sexcenta incurrisset animæ non secus, ac corporis damna, Sapientiam attinebat increatam, mala hæc dignatissima sarcire Incarnatione, qua simul sapienti ratione corrigeretur tum hominis fatuitas, tum hostis veteratoris calliditas.

Veteres ait Orosius solitos in militaribus ludis scuta sua loco duellis destinato affigere, cumque gladiatorum quispian explorasset affixa, atque illorum aliquod lanceæ suæ cuspidem petivisset, prosilivisse scuti herum, et cum dispunctore manus conseruisse. Propria sunt Patri æterno potentiæ, sapientiæ Filio, et bonitatis Spiritui sancto scuta, affixa palam paradiso, loco duelli hominis cum diabolo sancito. Ea inspicere uterque gladiatorum, et confixere sapientiæ scutum, dæmon linguæ, homo pravi consensus cuspidem : *Eritis sicut dii, scientes bonum et malum*. Lacessita ad certamen sapientia, mox e cœlis in Virginis uterum prosilivit, armisque humanitatis nostræ arreptis ad Calvariæ palestram properavit, signa contulit, et bellatorem Stygium ad herbas dejecit, hominis stultitia in veri summi-

que boni scientiam feliciter traducta. Ita incidit in foveam diabolus, quam fecerat (Psal. vii, 16) homini; nempe ne augetur a Deo honoribus homo, quibus fuerat nequam spiritus exutus, illo eum vulnerare petivit, quo occubuit ipse. Suasit homini, similis ut tentaret fieri Deo; nihil dubitans hac incautum esca periturum, ut hoc ipso fastu periit ipse. Et factum est ita. Illectus tam pingui buccella homo, ausus est temerare sibi præcepta, et manus, dentesque scientiæ mali bonique ligno immittere, quo facto, periit, occubuit. At miserata lapsi misgriam divina bonitas perpetuo diaboli rubori voluit hominem omnino fieri sicut Deum, scireque bonum et malum; nam carnem hominis induit divina Sapientia, propriæque suæ personæ utramque connexuit naturam, atque effecit per idiomatum communicationem, ut quod dicitur de Deo homine, dicatur quoque de homine Deo, ut adeo quod Christus novit Deus, sciât etiam Christus **510** homo; cumque sciât Christus Deus bonum et malum, sciât idem Christus homo; quamvis ista cum differentia, ut velut Deus quæ scit, scientia sciât increata; velut homo quæ scit, creata norit scientia; ut Deus comprehendat omnia sibi et creaturis possibilia, ut homo res apprehendat possibiles, non comprehendat ipsum Deum; Deus, res norit præteritas, præsentis, futuras, ac factu possibiles, quamvis nunquam faciendas; homo, res norit factas, quæ fiunt, et faciendas. Verum igitur evasit, invito ac ringente diabolo proprium ipsius scomma: *Eritis sicut dii, scientes bonum et malum*. Et hæc omnia cum facta sint per Sapientiam divinam in Virginis gremio sedentem, quis non laudes declamet isti Sapiientiæ, quis Virginem non acclamet *Sedem Sapientiæ*?

At Patrum etiam sententias audiamus. Purpuratus Damianus Virginis sinum Divinitatis esse solium scribit: « Fecit thronum, inquit, Mariæ intemeratæ uterum, in quo sedit illa Majestas. Hanc sessionem Filii et probavit et cognovit Pater, ipso dicente (Psal. cxxxviii, 2): *Tu cognovisti sessionem meam, et Thronus tuus in sæculum sæculi*. »

Alter purpuratus Hugo illa tractans Davidis verba (Psal. xxxii, 14): *De præparato habitaculo suo respexit super omnem terram*, seu, ut Hieronymus vertit, *De fortissimo solio suo prospexit*; hoc ait habitaculum a Deo in sedem Verbi apparatus, Virginem esse nostram.

Divus Athanasius locum describens quem sua incarnatus Deus nativitate sacravit: « Parva illa domus, inquit, Ecclesiæ figuram continebat; præsepe vero altaris, Jesus Pontificis formam in se gerebat; thronus autem Dei per Virginem figurabatur. »

Epiphanius ad hanc Virginem versus: « Thronus es, exclamat, Divinitatis, quæ coruscantem in cælo, et in terra solem habes Christum. »

Magnus Augustinus: « Sola, dicit, Virgo meruit Deum et hominem paritura suscipere, facta Thronus Dei, et Aula Regis æterni, secundum quod su-

mus docti per sanctos patriarchas, prophetas, et apostolos. »

Quid multis? Ipse monstravit, fecitque Thronum Virginem nostram summus Deus, cum Ezechieli (c. i, v. 26) exhibuit, *Super firmamentum similitudinem Throni, et super similitudinem throni similitudinem quasi aspectus hominis desuper*; quando **511** Thronus iste Maria est, fundata firmataque altissima fide, et insessa Verbo æterno in similitudinem hominum facto, et habitu invento ut homo (Philipp. ii, 7).

Et certe elegans rei hujus typus in regum fastis est, qui Salomonem referunt, a Deo in filium electum ut sederet in throno regni (I Paral. xxviii, 5). Enimvero si ibi Deus Salomonem eligit, hic Pater æternus Filium mittit. Ibi si præ omnibus probatur Salomon; hic sola Sapientia æterna absolvit incarnationem. Si ponitur ibi iste ipse Salomon in regni throno; sedet hic Verbum in Virginis gremio, illo videlicet throno, quem jamjam descriptum imus. Si ibi populus applausit, suamque regi fidem probavit: *Sedit Salomon super solium Domini, et cunctis placuit, et paruit illi omnis Israël* (I Paral. xxix, 25); hic acclamant fideles omnes, et virgineo Throno adgestiunt, *Sedem eam Sapientiæ extollentes*, suæque devotioni ac fidei probandæ identidem adgeminantes, *Ora pro nobis*.

SOLILOQUIUM.

Si, o Virgo sanctissima, sedem illam regiam, soliumque contemplor, quo Salomonem beavit summa illa Divinitatis Majestas, videor mihi velut ornatissima pictura descriptum mihi Verbum videre in castissimo tuo sinu, vestitum purissimo tuo sanguine, honoratumque et adoratum a tota angelica simul et orthodoxa mundi totius curia. Et sane, quid fuit ornamenti in sede illa, quod in te non resplendeat, *Sedes unica Domini*? quid in Salomone dignitatis, aut potestatis, quod non superet in Filio tuo, Deo meo, sedenti in suavissimo gremio tuo? Fuit fabrefactum solium illud ab ipso Salomone, seditque in eo ipse qui fecit illud: tu ab ipso facta es singularis Deo, et qui creavit te, requievit in te. Fuit ex ebore solium illud, interius exteriusque, candidissimo, e putido licet ore elephantis extracto: tu ex Adamo descendisti noxa originaria deturpato, at omnis interius exteriusque labe immunis. Fuit e lignis Libani solidissimis solium: tu e virtutibus firmissimis. Fuit ex auro mundissimo solium: tu charitate absolutissima. Tenuere duæ manus thronum illum: complectuntur affectum tuum utilis ad omnia pietas, et desiderabilis præ omnibus puritas. Grande fuit solium illud: tu **512** quem cæli capere non poterant, tuo gremio contulisti. Nitebatur solium illud columnis argenteis: tu columnarum Ecclesiæ es basis. Ambivere thronum illum leones quatuordecim: te decorant hinc virtutes theologicæ, cum cardinalibus, illinc septem cœlestia Dei Spiritus dona. In illo sex ibatur ad sedem gradibus: ad te

fideles conscendunt reverentia, devotione, salutatione, gratificatione, obsequio, adoratione. Rotundum erat in summitate solium illud : in te consummatio est omnis virtutis. O Thronum grandem, excelsum, gloriosum ! Sedere nemini in throno illo præter Salomonem permissum erat : in te sedit omnino nemo, nec sedere licuit, præter æternam Sapientiam, Verbum increatum, humanatum.

At facessat omnino toties decantatus hætenus Salomonis thronus : nempe quis nesciat sessorem istum hominis fuisse prolem ; eum qui sedit in te, Deum verum de Deo vero, Patre æterno genitum : illum sapientem, hunc sapientiam ipsam ; pacificum illum, istum *Principem pacis*, qui regnarit in te, ceu regnavit in illo solio suo Salomon ille. Rex quidem rerum creaturarum omnium est Deus, non regnat perinde in animabus omnibus, sedit is duntaxat qui pareant jussis illius, ejusque se legi attemperare satagant. Est videlicet aliud regem esse, aliud regnare. Ut rex sit quispiam, jus et dominium regni habeat oportet ; ut regnet, pacifica opus est regni possessione. Ut rex sit, potentiam habeat ; ut regnet subditorum obsequentiam. Regis nomen arma asserunt ; munus et officium regis, amor. Qui invitis igitur et frementibus, aut leges detrectantibus imperat, perfecte non regnat. Non ergo tuus etiam Filius totius quamvis universi Dominus, in ejus legem perfidis imperat totis numeris, quia temerant nefarii, et contemnunt jubentis imperia. Hæc hanc ob rem dicere Jessæus vates. Tempus erit, quo regnabit Deus (*Psal. xlvj, 9*). Sat mire. Nunquid enim Sapientia illa quæ, Virgo, sedit in te, non Deus est ; immo Deus Rex non est ; nunquid non regnat Deus, non regnat Sapientia illa, non regnat tuus, Virgo ac Virga regia, filius ? Est Deus certe, regnat certe, at non **513** semper. Quamquam enim habuit semper absolutissimum in omnia dominium, quamquam suam in mundum semper misericordiam diluviavit, fuere tamen semper mortales, qui ausi fuerint insurgere in imperantem, lacerare et pessumdare leges illius, meritumque perfringere obsequentiam atque reverentiam. Quare Olim, ait vates, tempus erit, quo regnabit absolutissime, illud scilicet, quo Deus *sedebit super Sedem sanctam suam* ; quo tuam, Virgo, *Reclinatorium aureum*, sedendo implebit sinum, illudque in te ineffabile terminabit incarnationis negotium. Tunc videlicet pleno in te regnabit jure, quia tu pleno illi te facies obnoxiam affectu, dictura Dilecto tuo, ad te fore conversionem ejus, cum perorabis paucissimis : *Ecce ancilla Domini*.

Alia egit plura Salomon in illo suo solio, quibus regem se et regnantem ostendit ; quæ peregit in te, Virgo Dei requies, Filius tuus multo nobilissime. Templum erexit augustissimum, dixit tria parabolæ millia, et disputavit a cedro Libani, usque ad hyssopum parietis, incertum inter jurgantes lenas parvulum certæ restituit matri, celeberrima sua sapientia Sabæam reginam e terræ finibus ad

se accivit, Bethsabææ matri omnem omnino gratiam obtulit : tuus porro Filius Ecclesiâ ædificavit, domum nempe templo illo toto orbe ampliore, firmiorem ; aperuit in parabolis os suum, fecitque ac disputavit tanta, ut ipse mundus capere non posset, qui forent desuper scribendi, libros ; certas mortis æternæ proles certæ reddidit æternæque salutis, totam ex orbe toto sibi junxit gentilitatem, tibi lectissimæ suæ Matri totam æfert regni, ac potentæ suæ latitudinem. Vere igitur in te regnat, vere in te ut solio suo sedet ; bene proinde, et alii et omnes, et cum omnibus ego clamo ad te : *Sedes Sapientiæ, ora pro me*.

O Mater felicissima, « Tu Thronus es ille felix, » perorat purpuratus Sancti Benedicti Damianus, « in quo sedit dominator hominus, in quo, et per quem non solum omnes, sed omnia renovantur. » Hoc si ita habet, ecce me inveteratum peccatorem desidero innovari penitus, et e scelerato fieri bonus, fieri sanctus ; ad te **514** recurro, o Throne felicissime, tua me bonitate juva, ut inter omnes et omnia, novos ac nova, fiam novus ego quoque, nova fiat anima mea. O Virgo, *lapsorum Erectio*, tu Thronus ille suavissimus es misericordiæ, qui ab æterno Patre præparatus est Agno immaculato, veritati, Verboque divino, ad quem accurrentes perditissimi peccatores gratiam possunt audentque sperare, qua pellendos se norunt in tribunali justitiæ : nimirum *præparabitur in misericordia Solium Agno dominatori terræ, et sedebit super illud in veritate* (*Isa. xvi, 5*). Ad te igitur et ego accurro spe plenus consequendæ per te misericordiæ tantorum meorum, quæ admissi volens, criminum. Miserum me, si ad tribunal abripiar justitiæ, perii, neque enim fieri aliter de peccatis meis potest. At felicem nihilo secius, si tua dignata me fueris pietate ac misericordia. Enimvero thronus es misericordiæ et gratiæ, ad quem adrepo *cum fiducia, ut misericordiam consequar, et gratiam inveniam in auxilio opportuno*. (*Hebr. iv, 46*.) *Sedes Sapientiæ, ora pro me*.

CAUSA NOSTRÆ LÆTITIÆ,

ORA PRO NOBIS.

Maria, in Dei Matrem electa, cooperatrix est salutis nostræ; causa igitur est lætitiæ mortali naturæ.

Maximum omnium, quod habuit unquam mundus, gaudium, fuit incarnatio Verbi Dei. Cætera, quæ fuere gaudia, pietas fuerunt. Extoluit id patientiæ princeps, cum dixit : *Hæc est lætitia viæ ejus, ut rursum de terra alii germinetur, donec impleatur risu os tuum, et labia tua jubilo* (*Job. vii, 19-21*). Hoc est, dicere voluit, hominum de viis, et actionibus dulcissimi Salvatoris theandricis gaudium, ut renovetur et revirescat orbis, novæque pullulent generationes, nascatur melior, quam sæculis vetustioribus proles ; hæc si fiant, erit utique gaudium, sed necdum plenum, necdum **515** solidum ; tale erit, purum, merumque erit, si os risu, et labia jubilo diffluant. Miras lo-

quendi modus. Quandonam et os, et labia risu diducuntur, ac patula erunt? *Mysterium subest.* Erant olim Dei servis gaudia quædam, ac iucunditates, ob quas risit mortalium gens aliqua, sed meo duntaxat splene; non risit pleno sinu, quia non tota mortalitas. Edissero parabolam. Peperit ultima sua ætate Sara filium, magno tantoque inde accepto gaudio, ut exclamarit, *Risum fecit mihi Dominus* (*Gen. xxi, 6*); risit ergo, et filium quoque a risu cognominavit, at non risit effuse, quia non pertinuit ad omnem mortalium cætum ea iucunditas. Ita et Anna illa prisca, cum Samuelem enixa est, et Elisabeth quoque evangelicæ, Domini Baptistæ suscepto risere; at nec istæ pleno ore ac labiis, quia in tantorum virorum nativitate multi quidem, sed non omnes iucunditate sunt homines perfusi. Tunc porro tota omnino mortalitas plenis omnino labiis in risum effusa est, cum natum vidit salutis suæ auctorem et assertorem Jesum; nempe pertinuit ad omnes ortus illius, fuitque utilis ac iucundus omnibus. Risere tunc prisci illi Patres et divini vates, risere Sibyllæ, risere angelicæ turmæ, quæ et mortalibus risum e superis attulere, utque gauderent pleno sinu, iussero: *Evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis Salvator mundi* (*Luc. ii, 10*). Hæc nimirum divinaverit patientiæ exemplar, cum dixit tempus affore, quo impleatur *os risu, et labia júbilo*; fuitque gaudii istius ac risus causa Virgo gloriosissima, cui accinimus: *Causa nostræ lætitiæ, ora pro nobis.*

Verum intelligere attinet, quo fuerit modo hæc iucundissima Virgo nostræ lætitiæ causa. Id certum est, causam efficientem principalem hujus gaudii eam non fuisse, quemadmodum nec talis est causa Incarnationis divini; quod unio carnis et animæ humanæ facta ad personam Verbi actio esse creaturæ alicujus prorsum nequeat; non secus ac fieri nequit, ut obnoxia sit virtuti creatæ divina omnipotentia. Solus Deus proxima est et immediata incarnationis altissimæ causa; quod dixit semel iterumque **516** angelus: *Spiritus sanctus superveniet in te, et Virtus Altissimi obumbrabit tibi; Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.*

Causa porro hujus lætitiæ universalis, Incarnationis, aio, divini Verbi, tribus fuit modis, « Virgo, Gaudium commune mundi (*S. Germ. De Nativ. Dom.*). » Primum, per divinam ad tantum munus electionem; quando non fuit mundi ætas qua non detineret gratia sua bonus Deus per virum aliquem feminamque mortales afflictos, donec ad integram demum descenderet ipse, actotam totius orbis iucunditatem, Virgine sibi ad tantum opus assumpta. Vidit prima ætas protoparentes nostros, causas quidem mœstitiæ nostræ, at lætitiæ rursum, cum poenitentibus locum esse gratiæ primi poenitentes monstraverunt. Habuit ætas secunda Noemum cum conjuge sua, de quo Lamech parens: *Iste consolabitur nos ab operibus, et laboribus manuum nostrarum in terra, cui maledixit*

Dominus (*Gen. v, 29*). Tertia tulit ætas Abrahamum, ac Saram, risu beatos. Moysen quarta cum Maria sorore, quorum viros ille e servitutis tristitia, hæc feminas eduxit. Quinta Davidem, et Abigaillem, hanc fremebundo Davide mansueto, illum lætissimis divini pietatis ad ærumnos oraculis illustrem. Sexta demum cum illuxisset, adfuit desideratus cunctis gentibus totius consolationis Deus, qui sanguine e Maria mutato, atque adeo Virgine etiam adnitente, plena mœrorem humanum manu deterisit, dispulit. Recte igitur Virgo etiam salutatur *Causa nostræ lætitiæ*; cujus

Secundo est causa, quod meruit de congruo esse Mater Dei, et executionem decretæ ab æterno incarnationis; videlicet stante divina ordinatione de humanando in castissimis illius visceribus Verbo, ipsa dignissimis ad id suscipiendum actionibus se aptavit. Nempe ita disposuit in æterna prædestinatione incarnationis executionem Deus, ut voluerit ita esse idoneizatam ad suscipiendum Verbum Virginem, ut per hanc mereretur aptitudinem de congruo saltem Virgo fieri, esseque Mater Dei. Atque hic est Ecclesiæ, **517** et Patrum sanctissimorum sensus, dum illa canit: *Quem meruisti portare, resurrexit, sicut dixit*; ex his autem Ambrosius (*De Virg. lib. ii*) scribit: « Quæ digna fuit, ex qua Filius Dei nasceretur. » Venantius Fortunatus (*De ætern. gaud.*): « Quæ meruit Dominum progenerare suum. » Divus Augustinus (*De Nat. et Grat. c. 30*): « Concipere Deum meruit, et parere. » Magnus Gregorius (*in I Reg. cap. 4*): « Meritorum verticem usque ad solium Divinitatis erexit. » Sanctus Hieronymus (*epist. 22*): « Propone tibi Mariam, quæ tantæ exstitit puritatis, ut Mater Domini esse mereretur. » Illis accinunt præter complures alios Petrus Damianus, priorque Petrus Chrysologus, solemnibus omnino verbis. Neque hoc porro citra rationem, quando meritum de congruo in legibus fundatur amicitia, secundum quas congruum est amicum petentem justa exaudiri ab amico. Amicior porro hominum quis fuerit, aut esse possit Deo præ Virgine, gratia, sanctitate, munditia, charitate super omnes non homines solum, sed angelos quoque eminentissima? Si ergo mens Patrum est, meruisse sanctos aliquos de congruo accelerationem incarnationis divini: quod se facturum ipse annuit Deus, « Propter miseriam inopum » tollendam, ait cardinalis Hugo, « et gemitum pauperum; » *Nunc exurgam, dicit Dominus* (*Psal. xi, 6*): si, inquam, hoc meruere sancti, quis negabit altiori infuite prope gradu meruisse Virginem, ut mitteret Deus Filium suum in mundum, ipsa ut fieret Dei Mater? Nimirum ut erat altior ipsa charitate sanctitateque omnibus sanctis, ita ardentius quoque multo præ omnibus æstuebat incarnationem istam, ingenuans, et suspirans identidem: Quando erit, o Deus, ut Virgo concipiat, et pariat Filium, et vocetur Nomen ejus Nobiscum Deus? cur tanta nos dilatione affligis? Quid amplius audimus: *Expecta, reexpecta, mo-*

dicum ibi, modicum ibi? (Isa. xxviii, 10.) Heu! quam non habet modum modicum istud! O quantum spes ista, quæ differtur, affligit animam nostram? Veni, Domine, veni, et noli tardare, veni et libera nos. Vultum tuum, Domine, requirimus, ostende nobis faciem tuam dulcissimam. **518** Ah! ubi est Virgo quæ te sinu suo exceptura est? videam illam, sin illi ancillarum ultima. Hisce aliisque id genus ignitis gemitibus amplius semper, ampliusque incallescens meruit utique Incarnationem Dei, meruit ejus in se maternitatem; meruit ut una ex omnibus ipsa Verbi fieret Mater. Quocirca dicere habuit Anselmus sanctissimus (*De laud. Virg.* c. 8): « Sanctissima puritas, et purissima sanctitas pectoris ejus, omnis creaturæ puritatem et sanctitatem transcendens incomparabili sublimitate hoc promeruit, ut Reparatrix perditæ orbis plenissime fieret. »

Cæterum observari hic juvabit, fuisse Virginem ad concipiendum Deum, enimque in se incarnandum, atque per hanc incarnationem orbem reparandum perfectissime aptatam, partim per prævenientem gratiam, partim ex propriis suis actionibus atque meritis. Scilicet condigna ad maternitatem Dei dispositio plura exigit gratiarum dona. Fuit ea propter in Virgine gratia in primis habitualis, et excellentissima sanctitas, quibus fuit a primo conceptus sui instanti præventa cum immensis prope donis et habitibus infusis; et isthæ gratia, ac sanctitas isthæ data fuit illi absolute gratuito. Deinde prærogativæ sunt aliquæ, atque immunitates, ut innocentiae perpetuæ, extinctionis fomitis, et similes, quas accepit Virgo gratuito quidem, at in vitæ suæ decursu servavit eas, eisque est cooperata suo quoque marte. Adhæc augmenta sunt gratiarum virtutumque, quibus increvit ad conceptionem illi usque, per quæ aptavit se semper magis magisque, adepta incrementum istud magna ex parte meritis suis de condigno. Denique ad plenam perfectamque idoneitatem ac dispositionem Dei maternitatis cooperata est quibusdam insignibus suis actibus, atque in singulari præstito illo suo ad incarnationem divinam assensu, quem elicuit liberima sua voluntate, excitata, et adjuta divina gratia. Hanc dispositionem ultimam etsi non meruit, meruit tamen ista ultima dispositione et assensu suo plus quam omnes angeli et homines omnibus suis actionibus, motibus, et cogitationibus, ait sanctus Senensis, quia tunc, et non alias *Verbum caro* **519** *factum est*; tunc neque alias impletum est mortalitatis totius *os risu, et labia júbilo*, ut dicamus merito Virgini, *Causa nostræ lætitiæ*. Quippe

Tertius iste est hujus lætitiæ modus, quod per Virginem istam divina omnipotentia absolvit Incarnationem divinam, totumque redemptionis nostræ negotium. Innuit conditionem istam Ecclesia sancta, dum verbis clarioribus cantat, *Evæ nomen*, peccatumque per Virginem esse inversum: *Sumens*

illud Ave, Gabrielis ore, mutans Evæ nomen. Tacite nempe docet, reparatricem esse ejus status Mariam, quem afflixit evertitque Eva; idque non mutatione nominis duntaxat, sed cladis etiam ab hac Eva illatæ; cui favent sententiæ Ecclesiæ Patres.

« Per feminam, ait magnus Augustinus (*De Symb. ad catech.* lib. v, cap. 4), mors, per feminam vita; per Evam interitus, per Mariam salus: illa corrupta secuta est seductorem; hæc integra peperit Salvatorem: illa poculum a serpente propinatum libenter accepit, et viro tradidit, ex quo simul mereretur occidi; hæc gratia cœlesti desuper infusa vitam protulit, per quam caro posset resuscitari. »

Et aurea Chrysostomi (*Hom. de interdic. Adam*) lingua: « Mors per Adam, vita per Christum; Evam serpens seduxit, Maria Gabrieli consensit; sed seductio Evæ attulit mortem, consensus Mariæ peperit sæculo Salvatorem: restauratur per Mariam, quod per Evam perierat: per Christum redimitur, quod per Evam fuerat captivatum: per Gabrielem promittitur, quod per diabolum fuerat desperatum. Denique peccatum aboletur per Christum, quod per Adam fuerat contractum; redditur per Mariam vita, quæ per Evam fuerat interempta. »

Dolet et Bernardus de Eva, lætatur in Maria (*De laud. Virg.*): « Crudelis nimis Eva, per quam serpens antiquus pestiferum etiam ipsi viro virus infudit, sed fidelis Maria, quæ salutis antidotum et viris et mulieribus propinavit. Illa ministra fuit seductionis, hæc propitiationis; illa suggessit prævaricationem, hæc attulit redemptionem. »

At clarius multo Irenæus martyr (lib. iii, c. 33) nostram Mariæ lætitiā fert acceptam: « Sicut Eva inobediens facta et sibi, et universo generi humano causa facta est mortis, sic Maria habens prædestinatum virum, tamen Virgo obediens, et sibi et universo generi humano causa facta est salutis. »

Verum est ideoque, divina electione, merito, et salutari **520** effectu Mariam esse dignam, cui dicamus, *Causa nostræ lætitiæ*, si præsertim advertamus denique potentissimis suavissimisque illius precibus, atque interventu a quovis nos dolore eximi absolvique, quoties calentes ad ipsam lacrymas suspiriaque fundimus mœsti ac desolati; quando licet unicus solatii lætitiæque dispensator est Deus, totum ille tamen nos habere voluit per illam, quam voluit esse *Causam nostræ lætitiæ*.

SOLILOQUIUM.

Ingentis sane lætitiæ causa fuit, o « Virgo lætabunda, lætitia nostra indesinens (S. Bonav. in *Psalt.*, S. Method. in *Hypapant.*), » sapientissima Juditha, cum populo Israelis gemente, atque complorante, masculam in Holophernem exeruit virtutem, tumidumque semibovis caput ictu generoso demessuit. Accinuit igitur ei erectus iterum ad gaudia populus universus, *Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri, quia fecisti viriliter, ideo*

eris benedicta in æternum (Judith. xv, 11). At cedat heroina isthæc tibi, Virgo invictissima; cesset Israeliticus júbilus excitato per te gaudio, o Virgo « Gaudium universi (S. Germ. in Psal. xlv). » Nam si electa a Deo Juditha fuit Holopherni enecando, electa tu quoque a Deo es capiti serpentis Stygii conterendo; si jejuniis illa et orationibus ad facinus se virile aptavit, tu tuis etiam actionibus Dei tibi Maternitatem promernisti; si illa populo illi peculiari gaudium conciliavit, tu lætitiā attulisti universo mundo. Quare si Judithæ fuit applausum, *Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri*, tibi ovantes acclamant fidelium chiliades: *Causa nostræ lætitiæ, ora pro nobis.*

Gaudium capit, qui sui sit voti compos, eique gratias persolvit, a quo gratiam hausit. Desideravit humana gens Verbi incarnationem et Messię adventum, indeque geminavit: *Mitte, Domine, quem missurus es (Exod. iv, 15); Rorate, cæli, desuper, et nubes pluant Justum; aperiatur terra, et germinet Salvatorem (Isa. xlv, 8).* Hoc se flagrare voto monstravit, quæ dixit: *Osculetur me osculo oris sui (Cant. i, 1)*: nam ferens osculum, ait melleus tuus Bernardus, Verbum est; accipiens illud, humana est conditio; os cui imprimitur osculum, assumpta caro; osculum ex his omnibus emanans, dulcis tuus, ac meus Jesus, in ejus persona connexæ **521** sunt ambæ, humana atque divina, naturæ. Hoc etiam desiderio rex æstuabat, qui sonante cithara cantabat: *Defecit in salutare tuum anima mea, et in Verbum tuum supersperavi (Psal. cxviii, 81).* Isti adimplendo voto tu electa es, Dei Mater electissima, per te fuit absolutum desiderium istud. Fuit, cum promitteret Deus, *Sponsabo te mihi in sempiternum (Osee ii, 19).* At in visceribus tuis æteli promisso, cum *Verbum caro factum est*; ut non indigeamus amplius futuro *Sponsabo*, sed de præsentī gaudeamus, et factum teneamus: *Venerunt nuptiæ Agni (Apoc. xix, 7).* In te porro, « Officina unitarum inter se naturarum (Proclus, Orat. de Nativ. Deiparæ), » cum isthæc sint denique perfecta, *Causa es nostræ lætitiæ.*

Jucundissimum familiæ est, si nobiliori et ampliori filia jungatur inferioris gradus, quemadmodum tota exsultavit Bathuelis domus, cum Isaaco nupta fuit Rebecca, hæredi nempe celeberrimi magnatis Abrahami. In Filii tui incarnatione nupsit humana indignitas divinæ celsitudinī, cum Verbum nusquam apprehendit angelos, sed semen Abraham (Hebr. ii, 16), exinaniens semetipsum, et formam servi accipiens (Philipp. ii, 7). Inde et super angelos est evecta conditio humana; et tuo, o Virgo, beneficio, tuo assensu ad tantam elata conjunctionem, ut lætetur merito, et diffuset gaudio, atque acclamet tibi, *Causa nostræ lætitiæ.*

Quod si vero voluptatis causa dici potest, qui alterius medetur miseriis, quis eum præ te titulum meretur, « Apex gaudii nostri (Joan. Geometr.), »

quæ damna per Evam miseræ mortalitati injecta tuo persanasti medio? Dicam, o Virgo serenissima, cum Ruperto tuo, Evam fuisse mihi hostem, viperam Adamo, sibi ignominiam. Enimvero hostis fuit superbia tumens arcana; vipera fuit, venenum bibens spuensque serpentis; fuit ignominia sibi, concepta mox post peccatum lasciviendi prurigine. Tibi vero, « Filia Sion millies beata (Blos.), » Spiritus sanctus accinit: *Amica*, ob animi demissionem, *Columba*, ob innocentie nitorem. *Formosa*, ob castitatis fulgorem. Nihil in te reperit tumidum Deus, *Amica*; nihil aut veneni, aut fellis, *Columba*; nihil e carne voluptuosum, *Formosa*: quare et nobis amica es, « Felix, felicior, felicissima, cunctis beatis beatior beatissima (S. Iren. Advers. hæres. lib. i), nobis quoque Columba, nobis Formosa formosissima. **522** Latebras captavit Eva, posteaquam verba cum serpente miscuit: tu pompam fecisti altissimæ demissionis, cum sermo tibi cum angelo fuit. Eva pomum decoxit, et mortem voravit, *Quacunque die ex eo comederis, morte morieris (Gen. ii, 17)*: tu Verbum in tua illexisti viscera, et vitam edidisti: cum dolore Eva peperit, emissio paradisi tuus partus fuit: Eva massam gentis nostræ percussit, tu sanasti eam: fuit per Evam a Deo avulsus homo, per te Deus unitus est homini. Eva cælum mortalibus oclusit, tu illis « Janua salutis es, Janua gratiæ, Janua paradisi. » Quis ergo non applaudat tibi, *Causa nostræ lætitiæ?*

Verum, o me infelicem! Per te Filius tuus, verum est, gaudium mihi attulit, voluit lætum me æternum esse; ast ego per errata mea in miseriam ac mœrorem me dejeci. Tu, verum est, vitam dedisti mundo; ast ego mortem mihi ipse conscivi. Tu serpentis caput contrivisti, ego in illius fauces ipse me indui. Miser igitur sum, tristis sum, infelicissimum caput sum. Nec ideo tamen animum meum despondeo, o « Solatium cordis nostri, » quod errantibus quoque causa lætitiæ sis, veniam eis obtinendo. Clamavit olim lapsus in flagitium coronatus vates: *Redde mihi lætitiā salutaris tui (Psal. l, 14)*: idem ego quoque oclamo tibi, « Diversorium peccatorum: » perdidī lætitiā undis baptismalibus mihi affusam, video iratum in me Numen, accensas mihi inferorum flammās, armatas in me cacodæmonum furias; patior rodentem me atque torquentem conscientie vermem; tu *Causa lætitiæ nostræ, redde mihi lætitiā*, non illam pereuntem, sed firmam Filii tui *Salutaris* et *Salvatoris mei. Causa nostræ lætitiæ, ora pro me.*

VAS SPIRITUALE,

ORA PRO NOBIS.

Destinata est Maria Mater Verbi, quod salis instar in novum Elisæi vas immisi, dulcoravit aquas Jerichuntis, dispulit mortem, ac fecundavit Ecclesiam.

523 Quanquam non bona solum, sed optima fuit Jerichuntis urbs, veluti dixere olim de ea vicini

populi: *Ecce habitatio civitatis optima est*; fuere tamen in ea aquæ pessimæ, et terra sterilis. Quare motus pietate Elisæus sanctissimus *Accepit vas novum, et egressus ad fontem aquarum misit in eum sal*. Secuta sunt actionem beneficam tria mox prodigia. Sanatæ sunt illico aquæ: *Hæc dicit Dominus, Sanavi aquas has* (dispuncti halantes e fœtore morbi, mortisque), *et non erit ultra in eis mors* (reddita terræ ubertas, atque fertilitas), *neque erit sterilitas* (IV Reg. II, 19-21). Res admiranda! Vix salem aquis palustribus Elisæus permiscuit, cum protrudere cœperunt gramina campi, flores herbasque horti, fructus et poma arbores, et assurgere ad nubes cedri atque cypressi. Mira hinc Jericho, mirum vas illud, sal mirus, mira ex omnibus hisce nata beneficia. Jericho mundus est, quod hic ceu luna mutetur, et nunquam in eodem statu, ut mensis, permaneat: erat *habitatio Jerichuntis optima*, nec est aptior hominis præ mundo mansio, quem murorum loco cœli ambiunt, pro fontibus maria ornant, cui pro domibus regna, pro dominis principes, pro aulicis populi adsunt; ubi assiduæ sunt novarum rerum vicissitudinumque scenæ, temporum intermediis permixtæ; ubi dulce canunt aviculæ, natant pisciculi, campos feræ pererrant; ubi suis sensus deliciis mulcentur, symphoniis concentibusque aures, formis coloribusque oculi, odoribus fragrantisque nares, ambrosia saporibusque palatum, tepido mollique tactus lenitur; ubi diei aureus sol, nocti lumen argentea ministrat luna; ubi vices calidum frigidumque, pluvium serenumque mutant; variæ ubi audiuntur lingue, vestes videntur diversissimæ; ubi moribus vivitur distinctissimis, legibus paretur dissimillimis. Hem Jericho! hem mundus! *Habitatio civitatis hujus optima est*. At isto laborat malo miserrime: *Aquæ ejus pessimæ sunt, et terra sterilis*. Fonsaquarum mundi hujus, hujus Jerichuntis Adamus est, qui suo in vitium lapsu totam ex se scaturiginem promanantem acerbavit, omnes ex se aquas prodeuntes mare Mortuum fecit, *aquas nimirum pessimas*, 524 quando mutata fuit subito in mortem vita, in odium amor, in languorem sanitas, in egestatem divitiæ, in vitiis squalorem virtutum flores, mista fuit amaritudine jucunditas, voluptas omnis in planetum versa. *Aquæ pessimæ*, quod in tyrannos sæpenumero evadant principes, tumultuatur gens subdita, vertumini, perfidi sint homines, venena, gladios, cædes apparent, proditioes, fraudes, dolos texant. *Et terra sterilis*; quod *Non sit veritas, non misericordia, non scientia Dei in ea*, quod *maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit* (Osec. IV, 1, 2); quod *Non sit, qui faciat bonum, non sit usque ad unum* (Psal. XIII, 1). *Aquæ pessimæ*, quod nascimur natura filii iræ. *Terra sterilis*, quod sumus aridi in amando, infructuosi in operando, præter spinas, tribulos, lappas, lotia, peccatorum, vix germinantes aliud; ut, nisi benignam quampiam expectare possimus manum, aliud nobis li-

ceat somnare atque metuere nihil, præter acerbissimas inferni amaritudines.

Verum ecce opitulantem manum, ecce divinam pietatem, atque miserationem. Optimus noster Deus, verus ille Elisæus, *Deus*, inquam, *salvans*, quod sonat Elisæi nomen, Vas elegit novum, eique immisit Salem, quo dulcoravit aquas, pepulit mortem, secundavit animas. Vas est Maria, Sal est Jesus, qui suo in carnem adventu dulcedinem attulit pessimis Jerichuntis mundanæ aquis, mortemque ex Adamo profluentem sustulit, atque omnem vitæ sequioris sterilitatem abstersit. Videamus hæc singula.

Vas est Maria, cui dicimus, *Vas spirituale, Vas honorabile*. Vas profundum, quia humillima; Vas amplissimum, eum continens quem cœli cœlorum capere non possunt: *Vas sanctificationis* sancto Hdephonso (*De Virg. Mar.* cap. 10). *Vas electum, Vas honoris, Vas cœlestis gratiæ, Vas ab æterno prævisum, Vas excisum manu Sapientiæ*, Adamo de Sancto Victore (*Prosa de Assumpt.*); *Vas et Templum vitæ et salutis universorum*, Anselmo sanctissimo (*Alloq. cœlest.* 27); *Vas Dei præclarum et electum* sancto Ephremo (*De laud. Virg.*); *Vas pretiosum et excellentissimum*, sancto Epiphanio (Hæres. 78); *Vas atque Receptaculum supercœlestis lætitiæ, et mysteriorum omnium*, D. Gregorio Neocæsariensi (orat. 2, *De Annunt.*); *Vas virgineum divinis charismatibus, et margaritis ineffabiliter* 525 *tornatum, in quo qualitas Dei mista homini compaginaretur corporaliter*, Fulberto Carnotensi (serm. 2, *De Nativ. Virg.*); *Vas purum, purius, purissimum*, Seraphico Bonaventuræ (*Specul.*); *Vas admirabile, opus Excelsi*, ipsi adeo sapienti Ecclesiastico (c. XLIII), aut verius, loquenti per eum Spiritui sanctissimo, quod quamvis *rerum omnino omnium artifex* est Deus, ista tamen Virgo Vas opusque est singulare, singularissimum Dei, in ea plura magisque miranda operantis, quam sit operatus alias in qualicumque alia creatura. Ita prædestinavit eam singulariter in Matrem Verbi: prædestinavit, aio, ut esset inter prædestinatos ipsa quoque singularis, et ut prædestinatorum sol Christus, sic eorumdem luna Maria. Rex Christus, Regina Maria; Aurum Christus, Argentum Maria; Liliū Christus, Rosa Maria. Mel Christus, Favus Maria, ut optime perorat de ea divus Bernardinus (serm. 51, *De Virg.* cap. 4): « Tu ante omnem creaturam in mente Dei prædestinata fuisti. Hæc nempe est, quam præparavit Dominus Filio Domini sui, vere Opus Dei, Opus Excelsi, » quin unicū, liceat cum divo Alberto (*Bibl. Marian.* in Joan. n. 11) loqui, « Unum Opus, Opus admirationis tam angelorum quam hominum, » ut possit de ea dicere Deus: « Unum opus feci, Mariam, quæ una et singularis est; et omnes admiramini ejus naturam, ejus gratiam, ejus gloriam. » Vas igitur plane novum Elisæi est Virgo: siquidem nulla fuit unquam aut erit res creata, quæ fuerit ad

tantæ celsitudinis gradum erecta, aut tanta puritate, atque perfectione decorata.

At cur audit *Vas spirituale*? quod solo forsitan spiritu suo Deum conceperit? Cave sentias, quando *inventæ est* vere, non in animo solo, sed *utero etiam habens de Spiritu sancto*. Cæterum *Vas spirituale* est, quod

In primis potiores in ea partes Spiritus agat, quemadmodum Apostolus dixit *seminari corpus animale, surrecturum corpus spirituale* (I Cor. xv, 44). Non quod olim non sit surrecturum etiam corpus agile, subtile, clarum, impassibile, sed quod potior in corpore glorioso futurus sit præ ipso corpore Spiritus. Ita *Vas spirituale* est Maria, quia prædominatur in ea cæteris omnibus spiritus.

Deinde spirituale *Vas* est, quia vasis corporalibus in Scriptura adumbrata; et illa si umbræ sunt, et tropi, res est et signatum Maria.

526 Adhæc non fuit conceptus illius corporeus, sed ab ipso Dei Spiritu perfectus.

Tantæ denique ob Dei maternitatem puritatis est, ut nihil in ea videatur quasi corporeum, spirituata sint in illa omnia: « Angelicam in terra adeptæ est puritatem, » loquitur Richardus a Sancto Victore (*De Emmanuele*, lib. II, c. 26); « et Dei similitudinem, » qui spiritus est utique.

In istud porro tam spirituale *Vas* Elisæus cœlestis, Pater æternus, Salem misit, Filium Verbum, sapientiæ Salem, Sapientiam suam ipsam, quæ Salis merito nomine intelligitur. Sal est ciborum condimentum, Verbum in *Vas* virgineum demissum omnium actionum humanarum saccharum. Sal sapor est esculentorum omnium, Verbum humanatum medulla vaticiniorum legis antiquæ omnium. Sal carnem extuberantem rodit, et sanguinis abundantiam mordet, Verbum caro mortificationem suadet, et peccati fugam. Sal putredinem pellit, salvat per poenitentiam Deus Homo iumenta quæ *computruerunt in stercore suo* (Joel I, 17).

Sal denique ab Elisæo in vas conjectus tria fecit divina vi miracula: quæ instauravit omnia excelsus multo incarnatus Deus. Sanavit, et dulcoravit fetentes et mortiferas aquas, mellea fecit acerba omnia factus in Virgine caro Deus. Horrebat pauperiem rerum avara mortalitas; at ubi pauperem vidit Deum, aspernata est illico omnia: fundamenta mox jecit sacrorum cœtum, qui, rejectis temporariorum omnibus, gaudent et gloriantur in egestate. Amara fuerat mundo ad illecebras et voluptates projecto castitas: verum ubi divinus Sal missus in Virginis vasculum e cœlis eam detulit, amplexi sunt illam non juvenum duntaxat chori, sed tenerimarum quoque virginum mille parthenones. Quid fuit, aut esse possit molliculis præ adversitatibus, ærumnis, calamitatibus, vexationibus durius atque molestius? Cum visus est in Vase spirituali Sal divinus, ita sunt iadulcorata hæc omnia, ut irruerent totæ martyrum chiliades in medias cedes mortisque, irentque gaudentes, quod digni habiti

sunt pro nomine Jesu contumeliam pati (Act., v, 41).

Sal rursus ab Elisæo in vas missus mortem dispulit: *Non erit ultra in eis mors*. Verbum in **527** Virgine caro factum animarum mortem penitus exstinxit, ipsum etiam mortuum corpus olim vitæ redditurum. Nec abludit quod, ut condiat sal, colliquescere opus habeat: nam Deus Christus etiam *exinanivit semetipsum*, et in aquam sanguinemque crucifixus diffluit, ut morte sua cœlo condiret homines, eosque faceret *escas Patri suo, quibus libenter vescitur* (Gen., xxvii, 9).

Sterilitatem denique sal Elisæi sanavit, *Neque erit sterilitas*: divina incarnatio, ille Salis divini in *Vas* virgineum adventus mundum omnem virtutibus gratiisque ditavit, ut fluxu atque refluxu sanctissimorum sacramentorum felici, amplissima sit cœlo seges, crescant frumento electorum in dies superna horrea.

At sit qui dicat mihi non secundam, sed viduam, orbamque facere terram sparsum in campos, in urbes salem. Eo in sententiam, si ab alio quam Elisæo seratur sal, si non in vas demittatur: at veniat Elisæus, mittat in vas aquæ, et spargat, prodigia faciet ac portenta. Priusquam Sal noster divinus a cœlesti Elisæo in Virginem demissus fuit, acerbus fuit, vastavit terram, *prohibitæ sunt pluvie de cœlo*: missus in spiritualissimum Virginis *Vas*, irroravit, fecundavit omnia. *Quomodo cum illo non omnia nobis donavit* (Rom. viii, 32), qui eum misit nobis, supremus ille Elisæus? Et cum isthæ e Vase isto virgineo, spirituali hoc Vase promanent ista, sitque præterea *Vas Virgo*, e quo gratias nobis omnes cœlum depluit, quis non dicat, quis non totis clamet præcordiis: *Vas spirituale, ora pro nobis*.

SOLILOQUIUM.

Expectabat, o Mater sanctissima, inter amaras lacrymas fervidaque suspiria interitum suum Israel, suamque Hierosolyma ruinam, eum optimus ille Deus, qui tempore illo loqui hominibus dignabatur, Jeremiæ (c. xviii, v. 2 seqq.) jussit, *descenderet in domum figuli, et sua ibi verba audiret*. Fuit obsequiosus vates, rerumque futurarum curiosus, vidit factum ab opifice vasculum, quod quia non placuerat facienti, rupit illico, et in massam compressit. Mox vero alia in manus argilla sumpta aliud efformavit vas, idque tali perfecit arte, ut magnam ex ea hauserit voluptatem: **528** *Fecitque vas illud alterum, sicut placuerat in oculis ejus ut faceret*. Tum dixit prophætæ Deus: *Nunquid sicut figulus iste non potero vobis facere, domus Israel?* Quid lacrymis opus est, popule meus; ut ex luto elegantem format figulus urnam, ita vas ego quoque faciam, quod placeat oculis meis? Hoc percepto propheta oraculo, et dolorem posuit ipse, et fletum populus.

Diruptum illud vasculum natura est humana, formata a Plaste supremo, *de limo terræ*, et insignita imagine Divinitatis elegantissima; vas om-

nino splendidum originali iustitia, at reatum compressumque indignissime Adami culpa, dolente rupturam tota misera posteritate, et ex ore Davidis gemente: *Facta sum tanquam vas perditum* (Psal. xxx, 13), vas abjectum, vas dirutum, vas inglorium, vas contumeliosum. Tenuit ea infelicitas annorum millia, donec miseratus conditionem Deus te formavit, Virgo felicissima, ex ipso illo Adami luto; Vas novum, Vas juxta cor suum, Vas quod placuerat oculis ejus, qui fecit, ut faceret, Vas spectatissimum, Vas reformando alteri illi rupto compressoque vasi aptissimum, Vas omni originario etiam nævo liberum, exsolutumque, Vas quod placuit Altissimo. Nos alii vasa sumus, quæ oculis, prohi dolor! stygiis placent, vacua salis illius qui sapiat, et sapientem faciat: nam *cor fatui*, inquit Sapiens, *quasi vas confractum, omnem sapientiam non tenebit* (Eccli. xxi, 17). Tu vero Vas es quod superis placet oculis, Vas gratia plenum, et ipsa sapientia Divina. Innuebat vas illud alterum a figulo illo, rejecto priori, decentius detornatum Hierosolymorum instaurationem; tu, Virgo absolutissima, humanæ gentis reparationem. Signum divini ad lugentem populum illum amoris vas illud propheticum fuit, tu Mediatrix et conciliatrix salutis nostræ. In te incarnandum venit Dei Verbum; in te liquor effusus est gratiæ cœlestis, plenarie tibi; effluenter et superfluenter nobis. In te consitus est paradisi flosculus, lilium convallium; in te nostra excrevit vita. Salutamus igitur te, *Vas spirituale*.

Ego quoque, Mater sanctissima, vas sum, sed hen! corporale, non spirituale, sensuale, animale, 529 quia sensibus parco; vas sum immundum, cui dicat Oseas: *Devoratus est Israel, factus est in nationibus quasi vas immundum* (Osee viii, 8). Pulcherrimum id, quod habui, quod accepi in baptismali fonte, gratiam aio justificantem, perdidi delinquendo, evanuerunt in me ornamenta, quæ conspicabilem Deo faciunt animam, vas sum abominationis et ignominie: tu vero, o « Splendor illustrissime et fulgentissime (S. Ephrem), » Virgo, Vas es spirituale, quæ dominium Spiritui cessisti tota spirituata, tota virtutum spiritualissimarum odore perfusa; Vas rubigine originaria ablata purissimum, cui titulum Sapiens scripsit: *Aufer de argento rubiginem, et egredietur vas purissimum* (Prov. xxv, 4). Dico autem tibi, o Virgo, *Altitudo inenarrabilis*, Vas te insuper spirituale esse, quod te mediante sanet spiritualiter Medicus cœlestis, ulcera mortemque spirituum nostrorum, quod gratiam nobis largiatur, quæ vita est spiritus nostri, semenque illius gloriæ quam aspiramus inter supernos illos beatosque spiritus: quare procumbo coram te, et ex toto spiritu, usque ultimum meum spiritum, saluto te: *Vas spirituale, ora pro me*.

VAS HONORABILE,

ORA PRO NOBIS.

Condignas habuit Virgo Maria ad Dei maternitatem dispositiones: digne igitur salutatur Vas honoris.

Celebri vasis honore digni titulo et prædestinatos, et justos, et beatos Scriptura colit. De omnibus scripsit Apostolus; de primis ad Romanos: *An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere, aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* (Rom. ix, 21). De secundis ad Thessalonicenses cives: *Sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione et honore* (I Thess. iv, 4). De ultimis Timotheo: *Si quis 530 emundaverit se a peccato, erit vas in honorem sanctificatum* (II Tim. ii, 21). Prædestinati honoris vasa sunt, quod placeat Deo, talia illos facere vasa: justis, quod collaborent gratiæ in se Dei; beatis, quod gratia mediante ad statum pertingant bonorum aggregatione perfectum. Primi vasa sunt talia in mente divina *ab æterno*, secundi, dum in fide et charitate vivunt, tertii, cum Sabbatum in cœlis agunt. Primi vasa misericordiæ, dum *non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei* (Rom. ix, 16). Gratiarum secundi, dum *satagunt per opera bona certam facere vocationem suam* (I Petr. i, 10). Gloriæ tertii, domum habitantes, in qua gloria est, et divitiæ. Primis honor debetur, quod albo sinu divino inscripti; secundi, quod fulgentibus virtutum armis in stadio decertent; tertii, quod parta victoria feliciter in cœlis triumphant.

Omnibus istis rationibus par est Virginem gloriosam Vas honoris appellari. Ipsa enimvero post Christum Filium prædestinatorum *Primogenita est*. Ipsa Regina est sanctorum omnium. Ipsa triumphans assumpta est in cœlum, assessum Deo proximum sortita; intelligentias supergressa angelorum, et divitias virginum, confessorum, martyrum, apostolorum, prophetarum, et patriarcharum. quippe primitiva virginum, Speculum confessorum, Rosa martyrum, Registrum apostolorum, Oraculum prophetarum, Filia patriarcharum, Regina angelorum (S. Bonav. *Specul.* lect. 2). « Nolumus relexere ea, quæ supra, titulo *Virgo veneranda*, attulimus. Vas tamen honoris digne eam compellamus, quod dignos habuerit ad Dei maternitatem, tum gratiæ, tum meritum gradus, quibus evecta ad tantam, et proximam a Deo dignitatem iustissimos accipit honoris titulos, et audit ab universa fidelium Ecclesia: *Vas honorabile, ora pro nobis*.

Isthæ videtur mihi magni Epiphani (hom. 78), doctrina esse, dum insultat hæreticis: « Audent impetere impollutam Virginem, quæ digna facta est fieri habitaculum Filii Dei, et electa ex multis millibus, quæ vas et habitaculum dignum esset. » Accinit mellifluus Doctor: « Nec in terris locus dignior est uteri Virginalis templo, in quo Filium Dei Maria suscepit, nec in cœlis regali solio, in quo Mariam Filius ejus sublimavit. » Et divus Ambrosius (lib. ii, *De virg.*): « Quid in singulis

moror? quæ digna fuit, ex qua Filius Dei nascetur. » **531** Rursumque Bernardus (serm. 4, *De Assumpt.*): « Quæ vel angelica dignitas Virginitati illi audeat comparari, quæ digna fuit Spiritus sancti sacrarium fieri, et habitaculum Filii Dei? » Clauduit Ecclesia sancta: *Quæ sola*, inquit, *digna fuit portare Regem cælorum et Dominum*. Convenienter admodum, quando decuit omnino, fuisse a divina Providentia personam ad tam excelsam dignitatem maternitatis divinæ designatam aptis tanto gradui qualitatibus donisque insignitam. Quid vetatigitur, Virginem istam vase illo describi, quod ait divinus Syracides, esse *Vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso*? (*Eccli. I, 10.*) Nimirum si juxta theologorum sententiam, quatuor fuere necessaria Virgini ad consequendam digne Dei maternitatem, electio divina, eminens prædestinationis gradus, puritas altissima, et gratiarum plenitudo, capit, funditque hæc omnia Vas illud auri solidum, ornatumque omni lapide pretioso. Nam

Decuit in primis, eligi a Deo Matrem Dei, cum nulla fuerit earum virium creatura, ut talem potuerit mereri electionem; at ecce, expressum istud in vase isto. Si Deus enim Vas fecit Divinitatis Mariam, formam quoque addidit implendæ illius: quo porro impleri eam voluit, nisi Verbo Divino, ut *inveniretur in utero habens de Spiritu sancto*?

Decuit iterum, primum esse Matris Dei post Filium Deum inter prædestinatos locum; et hanc adumbravit eminentiam Vas illud non aureum, sed *quasi aurum*, cum sit non Deus Maria, quod est Filius illius, sed proxima auro, velut aurum, proxima Filio Deo. Cum creavit Deus protoparentem nostrum, de limo illum fecit, eaque de materia, qua cæteros omnes; ita Virgo quoque compacta est, Adami nempe filia. At quoniam in suam a Deo Matrem candidata fuit, gratiam quoque ab eo excellentissimam accepit, non *aurum* facta ut Deus auro puro significatus, sed *quasi*, ostendendæ Deum inter ac ipsam differentię, quod est hactenus memoratum non semel.

Rursum decuit, purissimam esse Dei Matrem, et in gratiæ donis firmatam. Eam significavit *soliditas* vasis; quippe Virgo fuit ut pulchra, et amica tota, ac sine macula, ita **532** semper quoque absque macula, amica semper, semper pulchra.

Decuit tandem ornari Dei Matrem omnibus gratiis atque virtutibus, quas eleganter exhibuit Vas illud *ornatum omni lapide pretioso*: quibus consideratis omnibus, quis est qui Virginem tantam non esse Vas honorandum asserat; quis est qui non efferat: *Vas honorabile, ora pro nobis*?

SOLILOQUIUM.

Non erat futurum rationi consentaneum, o Virgo gloriosa, ut cum prima esses prædestinatum a Filio, Regina sanctorum omnium, erecta

super omnes angelorum coetus, Mater ipsius Altissimi, Maximi Dei; non esses etiam donis atque virtutibus superior omnibus angelis, atque hominibus. Quare adumbravit te Vas illud *auri solidum, ornatum omni lapide pretioso*, cujus modo e Syracide meminimus; quo licet encomio alii quoque sancti decorentur, fruuntur tamen illo gradu excellentiæ multo inferiori ad decus tuum, tuum honorem. *Tuum* nempe *operimentum* excellentius atque verius multo præ angelo illo apostatico *est omnis lapis pretiosus: sardius, topazius, et jaspis, chrysolithus, et onyx et beryllus, sapphirus et carbunculus, et smaragdus, aurum opus decoris tui* (*Ezech. xxviii. 13*).

Sardius in te rubei, ac velut terre coloris lucet, quod rubeas charitate, ad terram usque demissa tua ipsius dejectione. Præstigiis sardius et mantie adversatur; tu dæmonis fascinationes, fraudesque elidis. Ad sardii præsentiam suas onyx malignitates litium, rixarum, tremorum comprimit; te assistente omnes nostræ dolorum, deliquorum, delictorum miseriæ concidunt. Sardius calore suo sanguinem inflammat, tu igne divino mentes nostras incendis. O Sardie potentissime!

Pompam in te topazius facit, mœstitiæ enector, tu corda compressissima dilatas, *afflictorum Solatrix*. Intuentes topazius exhilarat, te *causam* adoramus *lætitie nostræ*. Topazius tantæ quandoque molis reperitur, ut statuum ex eo quatuor cubitorum fabricatus sit Ptolomæus Philadelphus; tu tanta es in dignitate magnitudinis, ut e purissimis tuis sanguinibus formam sumpserit sæculi Redemptor quatuor sine mensura mensurarum, carnis, sanguinis, **533** animæ, Divinitatis. Speculi imitatur nitorem topazius, tu sanctitatis es absolutissima effigies. Omnium vicinarum gemmarum splendorem mutuatur topazius, tu omnium cæterorum sanctorum virtutibus effulges, o Topazie nitidissime!

Jaspis in te fulgurat, Virgo ferventissima; nam si gemma hæc viridis coloris phantasmata pellit, internum ardorem refrigerat, febres mitigat, hydropem sanat, fluxum sanguinis astringit, sudorem reprimat, visum acuit, cumprimis autem eruditissimo Berchorio docente inter pericula tutum facit; tu Virgo, *universæ creature Decus* (S. Damascen. orat. 1 *De Assumpt.*), spes nostra es, semper virens; impura tu phantasmata triumphas, concupiscentias nostras tu restinguis, febres tu sanas libidinum, hydropem extenuas ambitionum, fluxum tu sistis sensualitatum, sudorem tu arctas vanarum delectationum, visum acuis rerum agendarum, aut fugiendarum, tu potissime illos securitate donas, qui perseverantem tibi exhibent famulatum, ceu infinita docent in tuos devotos beneficia, mira, portenta, o Jaspis fulgidissime!

Non deest tibi chrysolithi pretium, gemmæ, qua enituit olim rationale pontificium, positæ quoque in fundamentis superioris Jerusalem; te nempe summus noster Sacerdos Jesus ornamentum sumpsit

humanitatis suæ, tu lapidi Sion angulari Filio tuo proxima es in Ecclesia sanctorum. Lucet auri instar chrysolithus; ut ignis scintillat, caput tuum aurum optimum, oculi tui flamma ignis. Auro in clausus lapis iste, lavoque junctus lateri melancholias dispungit, intellectum confortat, et ut Isidorus scribit, dæmones perterret; te, qui suo cordi illigaverit, et in sinistris eventibus imploravit, expultricem mœstitiarum sentiet, intellectu tua sapientia roborato, et dæmone malorum suasore actutum longeque abacto, o auree Chrysolithe!

Onyx duntaxat tuo videtur difficilis esse ornamento, quod plures habeat qualitates nocuas, dum nihil est in te adversum, nihil homini vel minimum perniciosum. Verum si et iste lapis vesti fuit Aaronis additus, cur eum tibi non liceat adnectere, quæ proprio 534 tuo sanguine indumentum Verbo dedisti mystico Aaroni? Verum est, timorem, terrorem, fremitumque onyx parit, sed has tu vires in Orcum exerces, dum interea onychis instar candentis candes ipsa quoque tota, candida corde amanti, candida cogitationibus castis, candida operibus puris, candida affectibus niveis, o Onyx saluberrima!

At adest, *Vas sanctificationis*, decori tuo beryllus gemma pallida subvirescens, et quo pallidior majorque, eo pariter venustior atque spectabilior. Te, quis unquam pallidior fuit, Virgo tenerrima, cruci astante, et acerba Filii tui supplicia emortuo cultu spectante, tantumque dolente, ut apparueris sola prope, ac tota.

....Funesti corporis Umbra?

Et tamen quis unquam spei fideique virorem tam servavit integre, tam constanter et illibate, ac tu, Virgo, Petra solidissima? Adurit beryllus soli oblatus tenentis manum, lapsus est in te ipse divinus Sol, cum illi cor tuum affectumque explicuisti. Mitem facit beryllus hominem atque constantem; tibi quis esse mititate atque fortitudine similis queat, æqualis ne dicam? conjugalem beryllus amorem, ut fovet, ita honestat; quam candidus te inter ac Josephum tuum beryllus enituit! Roborat denique beryllus, et oculos serenat; tu omnia erigis debilia, et lumina Ecclesie apostolos, doctores, rerum sacrarum vestigatores illustras, acuis, incendis, o Berylle serenissime!

Sapphirum qui te dixerit, parum fecerit; ut enim lapis iste colore suo cœlum æmuletur, cum sudum nudumque est, tu tamen cœlum es ipsa quæ cœlestia amasti duntaxat, sprevisi terrestria, sine nube nebulisque semper pura, serena, pellucida. Gemmarum gemma sapphirus est, tu Sancta sanctorum, creaturarum

Nec primam similem visa es, nec habere sequentem.

Stellulam scintillantem claudit sapphirus, arcane virtutis indicem; tu castis visceribus novem adeo mensibus, memori, vigilique mente tota tua vita

divinam tulisti faculam, cujus fulgoribus toti mundo patuit arcana tua virtus, 535 tuaque insuperabilis potentia. Missos non raro pulvisculos aureos sapphirus ostentat, tu omnium perfectionum arenas servas. Et quid aio? Sapphirus energiam conciliandi habet, tu Reductrix contrariorum ad idem, jus es dirimens lites, et conciliatio omnium erga Deum. Sapphirus occultum pravumque comprimit ardorem, tu prunas extinguis lethalium calorum. Sapphirus membrorum artus consolidat; tu devotorum tuorum animos firmas. Sapphirus turbato cordi serenitatem reducit æstusque nimios attemperat, tu mœstis omnibus consolationem affundis, et qui ruunt miseros, molli abstergis manu. O Sapphire lectissime! quin et

Carbuncule ardentissime! quæ instar gemmæ illius mediis in noctibus collucentis, flammæ lucemque ardorem tuorum nulla sivist ærumnarum atque pœnarum Filii tui patientis caligine obfascari; quæ veluti carbunculus cæterarum in se gemmarum virtutes attinet, ita tu? omnium beatorum in te gratias, atque cœlestia dona collecta numeras; nam « In te, » ait sanctus Villanovanus (Conc. 39, *De Nativ. Virg.*), « est patientia Job, mansuetudo Moysis, fides Abraham, castitas Joseph, humilitas David, sapientia Salomonis, zelus Eliæ; in te puritas virginum, fortitudo martyrum, devotio confessorum, scientia doctorum, contemptus mundi anachoretarum; in te omnia dona Spiritus, et omnis gratia data quam ponit Apostolus. »

Sed agmen smaragdus claudat, si claudi possunt, aut numerari, aut æstimari tua in te mira, miranda; tanti viroris est lapis iste, ut non solum nullum viride aliud ejus possit viriditatem obfascare, sed ut circumstantem quoque aerem viridi convestiat luce: tua, Virgo virginissima, puritas atque integritas tantæ fuit perfectionis ac nitoris, ut non solum nulla creaturarum puritatum comparari ei valeat, sed ut tuo intuentes quoque virore ad puritatem incendas, omnibus munditiæ lucem aspergas. Imagines Smaragdus ut recipit, sic reddit, scribitque eam ob rem Isidorus, solitum fuisse Neronem vulnera depugnantium in smaragdo spectare: tuum, Virgo serenissima, exemplum suam cuivis imaginem ostendit, dum et malus ad te compositus nævorum suorum 536 deprehendit fœditatem, et bonus ideam suarum actionum. Si denique Dioscoride teste, smaragdus divitias auget, morbum caducum pellit, et disertum facit: tu, Virgo celsissima, gratias nobis accumulas; superbiam monstrum, caducum illud malum dispungis; et patenti ad aureum illud Divinitatis tribunal facundia causas nostras peroras, culpas excusando, veniam gloriamque conciliando. Es eapropter Vas honorabile, Vas aureum veluti ornatum omni lapide pretioso. Quare ob supremos honores tuos, veneror te, adoro te, et per singularissimas perfectiones tuas te obsecro, participem me fac

virtutem tuam, implendo mihi amorem tuum, tuo me lumine vestiendo, omniumque tuarum virtutum thesaurō ditando, ac tuam interea benignitatem ubertim mihi largiendo. *Vas honorabile, ora pro me.*

VAS INSIGNE DEVOTIONIS,

ORA PRO NOBIS.

Devotissima fuit Virgo Maria, in qua perfecta est verbi Incarnatio, electo mannae vasculo in arca asservato, adumbrata.

Tria fuerunt in celebri illa Hebræorum arca asservata, digna veneratione solemnissima; virga Aaronis, Moysis lex, et manna cœli. Ea commemorantur ordine in pagina Deuteronomii antiqua, et Pauli ad Hebræos scribentis nova. Imperatum ita a supremo Numine fuit, servandæ divinorum, tam ingentium beneficiorum memoriæ; simul innuendæ gratiæ; in Christianorum Ecclesia mystica arca repertum iri Virgam, potentiæ æterni Patris symbolum; tabulas, sapientiæ Filii indices, et Manna dulcedinis, divini Spiritus typum, quæ ut clauderentur singula arca illa sacra et una, ita præludebant etiam unitatem esse substantiæ divinæ in personarum 537 singularitate. Verum addere his liceat, non raros esse Ecclesiæ Patres, qui istam Hebræorum arcam divam Virginem significasse sentiant. Id qua ratione, in consequentibus aperiemus, dum modo advertere juvat, tria esse in Virgine gloriosa mira. Primum divinam electionem ac prædestinationem, Aaronis virga effigiatam: quippe sola illa inter cæteras omnes efflorescente, sicut sola Virgo inter omnes reliquas mulierum centurias flori Divinitatis concipiendo pariendoque fuit electa, destinata. Alterum erant debitæ et convenientes tanto gradui dispositiones, pulchre adumbratæ tabulis legalibus Dei digito, qui est Spiritus sanctus, scriptis, cujus et umbra et opera fuit Dei maternitas absoluta. Tertium, ipsum Incarnationis opus vase illo quo Manna clausum fuit, designatum. Nam quis alius Manna sit, præter Christum, dulcedinis fontem; quæ alia Vas, præter Virginem Deo plenam? Recte igitur fideles ipsam pro electione, *Vas Spirituale*, pro condignis ad suscipiendum Dei Filium dispositionibus, *Vas honorabile*, et pro consummata Incarnationis æconomia, *Vas insigne devotionis* salutant.

Sed tria rursum de mannae vasculo sacer adnotavit codex (*Exod. xvi*). Primum, quod fuerit unum: *Dixit enim Moyses ad Aaron, Sume tibi vas unum.* Una pariter est Maria, quæ fuerit assumpta ad capiendum servandumque Manna divinum, una Columba, una Perfecta, una Electa genituræ Dei. Extolit hanc singularitatem sancta illa, quæ dicitur Marcella, dum tacitis aliis innumeris Virginis lectissimæ donis, quibus ceu rarissimis effulgurabat gemmis, ventrem duntaxat, atque mammillas virgineas dilaudavit, et altum exclamavit: *Beatus venter qui*

te portavit, et ubera quæ suxisti (*Luc. xi, 27*)! Noluit manus, noluit verecundos oculos, noluit mellem linguam, noluit alias corporis modestissimi partes suis venerari encomiis, tametsi angelica laude dignas: sola commendavit viscera, sola ubera, maternas Virginis partes, quibus solam quoque præ cæteris et meritis, et gratis maternitatem esse mirandam, spectandam, extollendam monitum voluit: *Beatus venter 538 qui te portavit, et ubera quæ suxisti!*

Alteram de illo vase Scriptura meminit, positum in id manna: *Mitte ibi man.* Certe et in Maria manna missum fuit, cum Verbum Deus seipsum in eam depluit, estque *inventa in utero habens de Spiritu sancto.* Cur enim, ut vas Mariæ sinus, ita non manna Verbum Deus! Fuit Hebraicum illud man e cœlis demissum, dum sonarent projecti populi *murmurationes* in auribus Dei, quibus *murmurati erant contra Dominum*; missum e superis Verbum fuit, dum mundus totus in maligno positus *adoravit lapidem, ignorans Creatorem.* Fuit manna prius promissum, quam demissum: *Ecce pluam vobis manna de cælo*; fuit et Verbum longe antea oraculis designatum, quam mortalitati donatum: *Juravit Dominus David veritatem, et non frustrabitur eam, De fructu ventris tui ponam super sedem tuam* (*Psal. cxxxi, 11*). Merito populos stupore manna defixit: *Man hu? quid est hoc?* Verbi Incarnatio omnium mentes attonitas effecit: *O admirabile commercium, Creator generis humani animatum corpus sumens de Virgine nasci dignatus est.* Manna roris instar destillavit: *Mane quoque ros jacuit per circuitum Æstrorum*; Verbo Deo sacra antiquitas acclamavit: *Rorate, cœli, desuper, et nubes pluant Justum* (*Isa. xlv, 8*). Candidissimum fuit manna: *Erat quasi semen coriandri album*; Verbum Sponsæ: *Dilectus meus candidus* (*Cant. v, 10*). Gustum mellis manna habuit: *Gustusque ejus quasi similæ cum melle*; de Verbo Cytharædus accinuit: *Gustate, quam suavis est Dominus* (*Psal. xxxiii, 9*). Diffluxit ad solem manna: *Cumque incalvisset sol, liquebat*; Verbum radiis divinæ justitiæ expositum maduit totum: *Factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram* (*Luc. xxii, 44*). Cibus fuit Hebræorum manna: *Colligat unusquisque ex eo, quantum sufficit ad vescendum*; de se ait humanatum Verbum: *Accipite, et comedite, hoc est corpus meum* (*Matth. xxvi, 26*). Panis nomine manna nominatum fuit: *Mane saturabimini panibus*; rursum se Verbum homo hoc appellat nomine: *Ego sum Panis vivus* (*Joan. vi, 41*). O vere manna Verbum!

Tertium denique vasis illius est, quod repositum in arca fuerit devotioni servandæ, quin si exstincta olim per oblivionem fuisset, instaurandæ, et postliminō velut renovandæ: *Repone illud coram Domino ad 539 servandum in generationes vestras.* Virgo gloriosissima, quia Vas fuit, Deum, cœleste illud atque divinum manna, et in persona et alias per

gratiæ communionem asservans, meritissime devotionis est incendiarium. Recte igitur audit : *Vas insigne devotionis.*

Et sane tota videtur illius vita istam spectavisse periodum. Inde enim cum a sterili matre devotissimis precibus a Deo peteretur, voto dedicata est Numini necdum nata, non secus ac Samuel ille a priori Anna similibus exoratus devotionibus, atque votis. Cum ab archangelo futura Incarnationis paranymphe ploranti orantique matri sponderetur, pronuntiata est futura Dei peculiarissima famulatrix, cœli atriensis. Vixdum ubera declinaverat materna, cum trimula adhuc ad sacram ædem non tam a parentibus est delata, quam advolavit ipsa, tota futura Dei intima, lumini se immersura Divinitatis totam, servitura servitutum Numini planissimam, plenissimam. Num igitur *Vas* erat *devotionis*?

In templo quid egerit, quibus sacravit tempus devotionis partitignibus, si audire lubeat, divum adi Hieronymum, qui hæc scribit Heliodoro suo : « A mane usque ad tertiam orationibus insistebat; a tertia usque ad nonam operi manuum intendebat; a nona vero adhuc orationem suam incipiebat, a qua non recedebat, quousque illi angelus appareret, de ejus manu escam accipere solebat, et sic semper melius in Dei amore proficiebat. » *O Vas insigne devotionis!*

Ipsa, si loqui summarie velimus, iis distinxit vitam suam actionum alternationibus, ut cum modo attendisset intuitivæ, mox verterit se ad activam, tulerique punctum omne, utili semper permiscens dulce, et laborans nihilosecius cœlo semper, Deo, quantumvis et proximo, semper atque unice: Lia fecunda, Rachel formosa; Martha sollicita, Maria fervens; uni immersa unius necessarii optima; parti; Mulier Apocalyptica, binis aquilæ alis supervolans patriarchas, apostolos, omnes omnino divos; *gyrum cœli suo volatu circueiens sola*, lustrans omnia non visui duntaxat obnoxia, sed intellectui quoque, quanquam et altissima atque suprema; ipsum adeo divinam omnipotentiam, interminam **540** sapientiam, bonitatem immensam, amoris excessum, justitiam metuendam, misericordiam omnia superexaltantem; ipsam essentia unitatem, ipsam Trinitatis differentiam, ipsam Verbi generationem inenarrabilem, ipsam Spiritus sancti processionem imperviam; ne dicam ordines beatarum illarum mentium hierarchicos, munia, celebritates.

Neque scrupulum admittas velim, cum audis Virginem istam sua cœlum devotione *solum* circuisse, et velut emensam esse; quando et Paulus gloriatur raptum se in paradysum fuisse, et arcana homini ineffabilia percepisse; Stephanus quoque sanctissimus cœlos viderit apertos, et beatam ad dextram virtutis Dei humanitatem Christi; et Isaias ille antiquior Dominum sedentem super solium excelsum, et elevatum in domo majestatis plena. Nostra enim vero Virgo omnes antevertit

sanctos, ut perfectione cujuslibet virtutis, ita devotionis etiam tanta eminentia, ut quemadmodum sole interdiu micante nulla apparet stellarum claritas, solusque videtur ipse radiare et splendescere; ita dispareant quasi cæteræ sanctorum illustrationes, cum pervenitur ad exstases Virginis, ad illam lucis inaccessibilis penetrationem, gustum, apprehensionem; sitque ipsa *sola* veluti, quæ visu aspectuque prorsus singulari omnem circueverit Divinitatis incomprehensum ambitum: nam et illa fuit *sola* quæ eum, *quem cœli capere non poterant, suo contulit gremio.*

Quod cum ita sit, cumque eum suo clausum sinu gestarit, in quem omnium omnino cordium devotiones collinant, quin ipsa quoque totam vitæ suæ seriem contexuit, quis eam *Vas insigne devotionis* non salutarit, cum præsertim clientum suorum devotionibus apprime saveat, et stellæ instar polaris juvet eos, ac veluti solaris lampas ad plures pluresque semper devotiones incendat. *O Vas insigne devotionis, ora pro nobis.*

SOLILOQUIUM.

Quanquam fuit, Virgo sacratissima, vas illud, e quo bibere solebat, et augurari patriarcha Josephus maximo olim in pretio; majori **541** te tamen æstimatione, atque devotione censeri oportet, quæ aureum fueris vasculum, e quo divinus ille noster Josephus non solum lac hausit ambrosium, sed suis quoque fidelibus, quæ auguratus est bona, manu donavit largissima. Tu *Aurum* illud Salomonis es, *ornatum multitudine gemmarum, vas pretiosum* (Prov. xx, 15). Tu Vas illud es Moysis, *operculo clausum sancti Spiritus, Vas mundissimum* (Num. xix, 15). Tu rarsum Vas es, omni carens rubigine, *Vas purissimum* (Prov. xxv, 4). Vas te vidimus modo, quod dixit Amadæus tuus Lausanensis: « Urnam auream, continentem manna cœleste. » Divus Ephrem: « Urnam pulcherrimam, cœli manna gestantem. » — « Urnam continentem Deum, » Joannes Geometra.

Volens thaumaturgus Gregorius tuam demonstrare excellentiam, Virgo, hoc utitur argumento: Immensa est Dei potentia, *portantis omnia verbo virtutis suæ*; ergo ingens quoque Virginis præcellentia, quæ portarit portantem omnia. Hoc si et mihi liceat uti philosophandi modo, dicam, Virgo præcellissima: Objectum est Deus devotionis altissimæ, creans, donans, servans quibusvis devotorum mentibus devotiones suavissimas; Vas igitur devotionis es, eum portans qui consummator est omnis devotionis.

Difficile visum est multis, quæ dicat ratione amabilis Joannes Christum Dominum *solum* unicum *frumenti granum*, tua vero viscera Spiritus sanctus, *acervum tritici*. At respondet Honorius solum et unicum esse Filium tuum granum; quia unus et solus ipse est Christus; tuam vero sinum

integrum esse tritici acervum, quod plurimos eo claudas devotos, *Vas vere insigne devotionis.*

Eccur non tale devotionis vas, si ipsa plena es omni suprema devotione? Tu illa es, *quæ ascendit de deserto sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris* (Cant. III, 6), tum quia e deserto produisti matris infecundæ, acquisita amaro fletuum ac lacrymarum aromate, fervido oblenta orationis thure; tum quia ipsa tu aromatibus vitæ sanctissimæ, myrrhæ jejuniorum passionumque asperimarum, thure contemplationum, atque in Dei abyssum elevationum, supergressa es omnes cæteras creaturas mentesque **542** devotas, devotissimas. Specimina hujus tantæ tuæ elevationis, et in Deum intensionis, atque intentionis fuere, avidissimus in infanti etiamnum ætatula ad templum ascensus, tua in templo Virginitatis tuæ adoratissimæ professio, tua ibidem a matutino tempore ad tertiam usque orationis productio, tua ad nonam usque a tertia in exstasibus amabilis mora, angelicum ad te in apparandis ferendisque cibis ministerium: hæc minime omnia quid sunt aliud, nisi devotionis eminentissimæ signa sole clariora? Non tantum superat cælum terram, aurum ferrum, argentum plumbum, cedrus hyssopum, elephas formicam, natura artem, quantum tu, Virgo elevatissima, omnes excedis devotione tua devotissimas mentes. Potes igitur merito gloriari: *Quasi cedrus exaltata sum in Libano* (Eccli. xxiv, 17). Nam quemadmodum cedrus Libani lignum est putredinis nescium, et altitudine cætera exsuperans ligna, ita tu eminentissime semper pura fuisti, munda semper, nulla unquam arrosa marcedine. Non enim te potuit inflammare pruritus, accendere furor, deturbare gula, inflare superbia, attenuare invidia, obcæcare sordities, premere timor, dissolvere jucunditas, turbare adversitas, inficere voluptas, aut ulla tibi dominari passio inversa. Quin veluti lignum imputribile fuisti in injuriis mansueta, in offensis blanda, in ærumnis taciturna, in tristibus læta, in calamitatibus immota, in periculis firma, in honoribus demissa, in victu sobria, in vestitu parca, in loquendo circumspecta, in conversando jucunda, in reprehendendo lo dulcis, in exhortando amabilis; benigna, pia, suavis omnibus. O devotionis amplissima fluentia!

Virgo, Vas devotionis, en devotissimam te contester, aspice me hodie, Vas divinum, Vas in quo quievit Deus meus, cui e devotione flectitur omne genu, Virgo devotis tuis devotissima; en ego quoque tuus sum exiguus devotulus; offero tibi cor contritum quasi cinis, gere curam mei finis, qui finem nesciat tuæ devotionis, fructuque potiatur æterno, tuæ ad devotos tuos dulcedinis et affectionis: *Vas insigne devotionis, ora pro me.*

ROSA MYSTICA,

ORA PRO NOBIS.

Accommodum est Rosa sanctæ et immaculatæ Virginis Mariæ vitæ symbolum.

543 Amoenissimus est Ecclesia Dei hortus

SUMMA AUREA DE B. V. MARIA. XIII.

fonte divinæ gratiæ irriguus, Dei voluptas, pontificis cura, virtutibus consitus, fide tutus, elegantiae totius nexus. Ita enim Dei Spiritus hanc vocat Ecclesiam: *Hortum conclusum* (Cant. iv, 12). Videas hic exilia arbusta, demissos humilitate homines, proceras arbores, mentes in contemplationem rerum altissimarum exsurgentes, cedros virginum incorruptibiles, cypressos doctorum altissimas, palmas in adversis rectissimas: *Quasi cedrus, quasi cypressus, quasi palma*. Cernas etiam sectas e fruticibus naviculas, turres, armatos, gallos, cervos, aquilas, columbas, pelicanos. Hæc scilicet Ecclesia sancta in sanctis suis nunc se *Naviculam* ostendit *institoris, de longe portantem panem*; nunc præcellens turrim, *unde pendent mille clypei, omnis armatura fortium*, mox armatorum fortissimos, qui norint *pugnare cum antiquo serpente*, inde vigilem gallum, ad opera cientem: *Operamini dum lucem habetis* (Joan. xii, 35); quin et cervum gratiæ gloriæque undas quærantem, *Deumque ceu fontem aquarum desiderantem*; capreas etiam alit, quæ hinnulo Deo acclament: *Fuge, dilecte mi, et assimulare capream*; aquilas, quæ tulerint *medullam cedri*; pelicanos demum *in solitudine*, ipsa una *Columba*, una perfecta, una electa. O hortum deliciarum! cui non desint etiam rutilantes flosculi, non desit florum regina rosa: ita enim hanc salutat Anacreon:

Si floribus vellet
Jupiter imponere regnum,
Excellit rosa flori
Et veri rosa curæ,
Et gratæ superis rosæ.

Sancti sunt in isto Ecclesiæ horto ridentes flosculi; eorum Rosa, Regina illorum Maria est; Rosa vernans, Rosa halans. Hinc volens Sapiens mysteriosum vitæ ejus hieroglyphicum **544** comminisci, rosam extulit, non item quamlibet, sed Jerichuntinam: *Quasi plantatio rosæ in Jericho* (Eccli. xxiv, 18). Alludunt inventioni isti fideles boni, et Virginem Rosam appellant, *Rosa*, aientes, *mystica*, *ora pro nobis*. Et certe vix metaphora aliqua aut symbolum reperiat aptius describende ad vivum Virginis puritati, innocentiae, privilegiis, heroicarum virtutum fragrantie, gratiisque ac donis, quibus affundat sibi devotos, præ tenera et vernanti Rosa.

In primis enim, quid monitum cupit Sapiens aliud, cum dicit eam Rosam esse recens plantatam, quam ut exornet puritatem illius atque innocentiam? Patres Basilii et Augustinus docuere fuisse sine spinis rosas ante hominis lapsum, et hos inditos flori innocuo aculeos in peccati poenam, ut versaretur assidue ante peccantis oculos error impius, et cessaret delinquere lapsus, quem pungerent infestæ patrali criminis spinæ. Hæc habes divi Augustini verba (lib. 1, in Gen., Cont. Manich., c. 13): « Per peccatum hominis terra maledicta est, ut spinas sentiret, quæ sine sensu est; sed ut peccati humani crimen semper hominibus ante

oculos poneret, quo admonerentur, ut aliquando averterentur a peccatis, et ad Dei præcepta converterentur. » Maria Rosa fuit primævula, recens plantata; nihil in ea spinarum accrevit; fuit nempe sine originario sente, sine peccati aculeo exorta, tenera, blandula, investis, innocua tota; Rosa fuit Jerichuntina, dicam miraculosa. Rem paucis accipe. Dum moraretur Jerichunte Elisæus (IV Reg. II, 1 seqq.), et ab incolis audivisset, *Civitas optima est, sed aquæ pessimæ sunt, et terra sterilis*, motus pietate sanctus, sparso in aquas et per terram sale, illas effecit dulces; hanc adeo secundam atque amœnam, ut mox eruperint ridentis herbulæ, vernantes plantulæ, odori flosculi. Enituit inter omnes rosa momento exorta, quæ et purpura sua, et majestate, et odore sic anteibat recentia hæc terræ munera, ut omnem suam vim atque ingenium in eam congestisse solam propheta visus fuerit. Quare certatim illam incolæ terræ et accolæ in suos diripere hortos ac domos, non tam venustatis, quam miraculi admiratores. Christus Dominus melior Elisæus totum **545** invenit, viditque mundum sterilem, spinis sentibusque ingentium flagitiorum horridum atque rigentem; quare motus pietate cordis intrinsecus, non salem, sed sanguinem sparsit, fecitque mox terram omnem adeo fertilem atque fecundam, ut dum repente exstiterunt tot sancti, tot apostoli, tot martyres, tot virgines, aliæque mentes religiosæ ac justæ, visus fuerit orbis momento in paradisum esse mutatus: at eminebat inter ac super omnes Rosa Maria, quam adeo exornavit purpura sanguinis istius, ut in eam totam solamque confluxisse præcipuos divini hujus Elisæi affectus atque valores fateamur et gratulemur omnes lubentissime. Nimirum spirant in ea una et sola cæterorum sanctorum omnium omnes gratiæ, prærogativæ, decentiæ, privilegia; ut sit ipsa omnium reliquorum una, unica Rosa, dicas Regina, et expetant fragrantiam illius, vim, virtutem, energiam ejus omnes terræ incolæ, accolæ, plaudentes, geminantes, *Rosa mystica, ora pro nobis*.

Verum videamus Rosæ hujus majestatem et excellentiam. Genealogiam illius attende ab Adamo ad Joachimum usque et Annam sanctissimos pertinentem; et terram videbis plenam aquis pessimis, spinosam, sterilem. Stipes Adamus totam vitiavit propaginem; socia Eva cum lacte filiis mortem propinavit; natorum primus fratris parricida fuit; Chamus in patrem nefarius; Sara angelis incredula, Rebæcca partiaria, Rachel idolorum raptrix, Thamaris incesta, Rahab quæstuarina, Ruth pagana, Betsabæa adultera, Salomon idololatra, scelestissimus Achab, vanus Ezechias; alii alia fuere, terra sterilis, aquæ pessimæ. Isto ex stipite per ramos istos nostra Rosa descendit; debuerat spinas e tam hirsuto caudice imbibere; at servavit eam Deus, cœlestis Pater sale eam Filii sui respersit, Dei Matrem pronuntiavit, eamque ob rem spinas ab illa coercuit, primævam, sine spina ori-

ginaria, Jerichuntinam miraculosam Rosam fecit. *Quasi plantatio rosæ in Jericho*.

Nascitur hæc Jerichuntis rosa, ait Salinicius (*Descript. Terræ Sanctæ*, cap. 9), juxta fontem Elisæi, et istud præterea miraculi habet, quod nocte **546** Nativitatis Dominicæ, exsucca et arida ut sit, expandat se, revirescat et floreat; nocte illa denata, ipsa quoque emoriatur rursus. Prognosticum hæc partus Mariani est, a propheta explicatum, dum scripsit: *Porta hæc, hæc Rosa, clausa erit, et non aperiatur; vir non transibit per illam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam* (Ezech. XLIV, 4); eo transeunte florida et fecunda erit; egresso, claudetur iterum.

Spectatur colore rosa, odore, virtute. Colore venusta est, odore suavis, salubris virtute. Puritate Mariæ quid pulchrius? Virtutum illius heroicarum odore quid gratius? Virginis medicina quid salubrius? Nempe ut rosa pede Veneris pressa candorem perdidit, sic e diverso Rosa Maria dispungi ex albo puritatis suæ nec minimum solum est passa.

Finxere poetæ fuisse rosam primitus candentem; verum cum Venus incauta pedem ad spinas illius cruentasset, sanguine promanante tinxisse candorem, et rubentem fecisse: voluere forsanc commento hoc edocere, perdere candorem virgines quæ Veneris terantur pede. At nihil habet cum puritatis veneno Venere Rosa nostra; nunquam est procaci pede pressa. Richardus (lib. II, *De Emmanuele*, cap. 28) de ea scripsit: « In cæteris sanctis magnificum fuit, quod a vitiis non sunt expugnati; in Virgine autem quod nec impugnata, » nec levi pede pulsata fuit. *Mater est pulchræ dilectionis*. Rubeant rosæ aliæ, verecundentur pede Veneris se attactas: hæc albicat et candet; amat et ipsa quidem, sed Deum amat, amat cœlestia; homines si amat, bene amat, amat sancte, amat caste; nihil tolerat quod adversum sit pulchræ dilectioni, candoris Amica et Tutrix.

Sed præstat odore etiam, fragrat celebri fama, fragrat exempli suavitatibus; scilicet per Sapientem effert: *Quasi balsamum non mistum odor meus* (Eccli. XXIV, 24). Hoc habet virtutis purum, nec mistum liquoribus aliis balsamum, scribit Plinius (lib. XII, cap. 15), quod lac astringat, nec vestibus maculam appingat. Tale est balsamum Maria: lac voluptatum, et illecebrarum dulcedines comprimit, tantæque est sanctitatis, tantæ in agendo, loquendo, intuendo, convivendo innocentiae, ut nuspam labem aspergat, nullum **547** vel minimum exempli alicujus levioris putorem exhalet. Cedat illi elogium suum Juditha celebris: *Erat hæc in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valde, nec erat, qui loqueretur de illa verbum malum* (Judith. VIII, 8). Advertit Richardus: « Virgo tota lucida fuit opere, nihil tenebrosum habens vel sinistrum, sed totum lucidum et perfectum, ut aliorum aspectibus pateret, et exemplo luceret, induta

vestitu deaurato virtutum, et circumdata varietate meritorum. »

Verum ne abeam a rosæ odore ; rosa habitu suo pellit, quin eneat scarabæum : hæreses Maria suo exstinguit odore, pestes illas in stercore nidificantes. Illa est Aristoteli odoratissima rosa, cujus est medium centrumque asperum et rigidum. Qui centrum suum mollitiem habent, fœtorem exhalant : nihil cum ejusmodi molliudine Rosæ nostræ ; fortibus assuevit et duris ; ipsa *Mulier, Virago, ac Virgo fortis, cujus pretium procul, et de ultimis naturæ gratiæque finibus*, ut clament ipsi teneræ sanctæque Sionis filiæ : *Trahe nos post te, in odorem curremus unguentorum tuorum (Cant. i, 5).*

Denique medicinalis est rosa ; tineis resistit, et a putredine tuetur : ut fluxerit Homerus, fuisse Hectoris cadaver a Venere oleo rosæ perunctum canibus volucrisque arcendis, quorum rabiei miserum exposuit furor fremebundæ Thetidis. O quantum rosæ similis est Maria ! quot quantosque hæc Virgo a corruptione, a tineis servavit ! Quot essent hominum corrupti nefandis erroribus, quot roderentur animarum millia a conscientiæ vermibus, ni tuita eas fuisset odoratissima isthæc Rosa ! O Rosa gratiosa ! Rosa cor confortat, fluxum cohibet intestinorum, depurat oculos, et capitis dolores mitigat. Maria charitatis dulcedine animas roborat, cujus est ad ipsas fortis ut mors delectio (*Cant. viii, 6*). Ipsa divinitimoris acedine fluxum sistit flagitiorum de corde exeuntium ; nam *in timore Domini declinat omnis homo a malo (Prov. xv, 27)*. Ipsa oculos illustrat interiores : *Declaratio enim sermonum illius illuminat, et intellectum dat parvulis (Psal. cxviii, 430)*. Ipsa capitis medetur doloribus, nocuas pellens cogitationes, quæ olim fletum cierent et stridorem dentium. Mater est propterea pulchræ dilectionis, et timoris, et agnitionis, **548** et sanctæ spei (*Eccli. xxiv, 24 seqq.*). *Pulchræ dilectionis Mater*, quod corda roboraret sancte amantium ; *timoris Mater*, quod hoc freno spumas fluxumque attrahat actionum malarum ; *Mater agnitionis*, quod oculos depurer animæ ; *Mater sanctæ spei*, quod præmii futuri intuitu phantasias e mente dispellat, quæ capiti æternos olim dolores offunderent.

Sed nec istud prætereundum est, claudi quinque foliis rosas, thecula velut et arcula : Maria quinque ambitur virtutibus cæterarum velut custodibus ; humilitate altissima, castitate illibatissima, pietate dulcissima, misericordia amplissima, amore ardentissimo. Trita manibus ac pista rosa, acriorem fundit odorem ; majorem Virgo adversitatibus pressa perfectionem edidit. Medicas rosa aquas destillat, gratiarum oceanos Maria. Rosæ, ait Theophrastus, illæ nobiliores sunt, quæ minus habent foliorum ; optimæ quæ quinque duntaxat : quinque tantum foliorum Rosa Maria est, nempe si folia verborum figuræ sint, quinque solum vi-

cibus loquentem audies in Eevangelis ; angelo semel, semel Elisabethæ, rursus semel nuptiarum famulis et bis denique Filio charissimo. In rosam ros cadit vitreus ; unde circumvolant eam susurrantes apiculæ, et dulcia ex illa mella delibant : in Mariam tota se effundit Divinitatis ambrosia ; unde ambiunt eam devotæ animæ, solertes nimirum et avidæ apiculæ, sugentes mella ipsius, et dulci susurro occinentes, *Rosa mystica, ora pro nobis.*

SOLI LOQU UM.

In frondenti ac florido Ecclesiæ horto, o Virgo floridissima, sancti sunt flosculi, tu illorum omnium Rosa, Regina, decus ac pompa es. In rosa, quæ ex spinis enascitur, nihil est spinarum ; et tu post Filium tuum sola es illa, quæ prodiit absque spina. Pulchri fuere flosculi Joannes, Jeremias, et si quis alius est, illorum similis, quia nitidi, puri e matribus prodire ; sed rosæ quomodo mereantur audire, cum spina originaria concepti ? Tu e conspice genita es spinoso, majoribus iræ filiis, et propriis quoque navis non raro sædatis, et absque spina, absque labe, absque **549** punctura : Rosa es nempe Jerichuntina, miraculosa, primæva, *plantata super rivos aquarum, juxta fluentia Divinitatis plenissima* Deo ; pura, nitida, perspicua, roscida tota devotis tuis ; aquis videlicet (nam *aque multæ, populi multi*) medica, salubris, fluida, diluvians tota. Tu candida es et rubicunda Rosa ; candida puritate, rubens charitate. Vidit te eapropter Joannes tuus *Sole amictam (Apoc. xii, 1)*, puro utpote planeta. Tuus, Virgo, est candor, quæ Mater fieri debebas Candoris lucis æternæ ; purpura dilectionis tua est, quæ designata eras hominum Patrona. Ah ! Virgo serenissima, ut oculi in te divini probarunt candorem tuum, Matremque te fecerunt purissimam, ita tuam mihi purpuram exhibe, profunde in me charitatem tuam, qui venerabundus tibi supplico, *Rosa mystica, ora pro me.*

Fragrantiam sentio odoris tui, admiror vitam tuam innocentissimam, cerno sanctissima tua exempla, et currens post odorem unguentorum tuorum spero per te salutem meam. Scarabæum necat rosa, hominibus grata ; vita tua odoratissima lethalis est diabolo, et semini illius hæreticis ; mihi porro cæterisque devotis tuis, hem ! quam grata, quam amabilis, quam jucunda ! Oh ! merear illam cum pœnitenti ac madenti Petro sequi saltim, a longe ! Perfundant alii moscho, balsamo, liquoribus, unguentis, pulveribus se, vestes, capillos ; profument atria, domos suas ; natent in oleis et aromatibus ; ego tuos solos mihi odores expeto, tua balsama, tuam gratiam, tuos, tuos unius post Deum sacros amores. *Rosa mystica, ora pro me.*

Si cessaris juvare me, o Virgo, Spes certa miserorum, mater orphanorum, levamen oppressorum,

medicamen infirmorum, omnibus omnia (*Prosa de Concept. Chr.*), si me juvare cessaveris, timeo vehementer salutem meam. Tinea peccatorum arrodet et consumet me; fluent intima mea sanie peccatorum; oculi mei ad cœlestia cœcipient, lethargo pressi; dolebit caput meum ad observantiam mandatorum Dei. Ah! Rosa vernans, Rosa mystica, effectus in me exsere medicantis rosæ; serva me a corruptione peccati, robor cor meum charitate tua; fluxum contine malorum meorum timore **550** tuo, Dei timore; oculos mihi serena liquore dulcedinis tuæ, et caput sana spe tuæ, spe divinæ miserationis et clementiæ. *Rosa mystica, ora pro me.*

TURRIS DAVIDICA,

ORA PRO NOBIS.

Fortitudinis virtus, turri Davidis adumbrata, in Virgine Maria heroica est et perfecta.

Fuit a sapientissimo Salomone celebris et gloriosus Davidicæ turris titulus Virgini inscriptus, cum de Ecclesia sancta edixit: *Collum tuum sicut turris David, quæ ædificata est cum propugnaculis; mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium* (*Cant. iv, 4*). Mysticum corpus Ecclesia est, ejus sit caput Christus, oculi prælati, aures confessorii, lingua ecclesiastæ, brachia principes, venter pauperes, pedes operarii, cor Spiritus sanctus, collum Virgo gloriosissima.

Collum caput corpori necit; Virgo sanctissima humanitatem Divinitati, Deo genus mortalium junxit. Medium est caput inter et corpus collum; media est Deum inter et homines Maria. Collum supremam a capite corporis partem tenet; Maria omnibus superior, solo est inferior Deo. E collo verba prodeunt, e Maria æternum habemus Verbum. Per collum in corpus cibi, medicinæ, aliæque sanitatem spectantia descendunt; per Mariam accipimus quicquid nobis boni optimus largitur Deus. Per collum homo attritum emittit aerem et haurit novum; per Mariam erratorum petit veniam et accipit gratiam. O collum mortalitati propitium, ac necessarium. Cæterum mysticum istud collum vi fortitudinis suæ in multis simile turri est Davidis: *Sicut turris David; invocant igitur illam devoti: Turris Davidica, ora pro nobis.*

Et in primis extructa fuit turris isthæc hac ratione: Jeshuæ **551** arrogans famosam tenebat Hierosolimam; eum vi inde exturbavit eiecique David; utque nec iste, nec alius populi illius electi hostis istam rursus appeteret urbem, fortissimam atque altissimam in media Sionis arce turrin excitavit, quam armis instruxit validissimis, frenum futuram ac terribilem cuius insultanti. Eam, quamvis plures aliæ in Sione turres fuerint, suam voluit præcise appellari David, quod multa fuisset arte atque magnificentia, ingenti cura sumptuque erecta. Videtur hæc voluisse attingere divinus actuarius, cum scripsit: *Habitavit autem David in arce Sion, et vocavit eam*

civitatem David, et ædificavit per gyrum a Mello, et intrinsecus (*II Reg. v, 9*). Huic itaque turri simile ait Sapiens collum esse Ecclesiæ: *Collum tuum sicut turris David, quæ ædificata est cum propugnaculis; mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium*. Dicere voluit Virginem nostram sanctissimam Turrin esse propriam divino Davidi, ædificatam cura singularissima, magnificentia eminentissima, armatam validissime, mille ornatam clypeis, et cum primis fortium receptaculum, ipsam nempe fortissimam, et fortitudine inexpugnabilem heroica, perfectissima, cui dicere liceat: *Mea est fortitudo, et cui acclamarit Sapiens: Mulierem fortem quis inveniet* (*Prov. xxxi, 10*)? gratulatus porro sit sanctus Venerabilis, « Ne Salomon hoc quæsisse putetur desperando, subdit prophetando: *Procul et de ultimis finibus pretium ejus*; hoc est, non minimum, non mediocre, non denique de terra, nec etiam de cœlo terris proximo est pretium mulieris hujus, sed a summo cœlo egressio ejus. » Deus nempe illius pretium, istius est Turris, et hujus fortitudinis architectus; propriæ Dei Civitas hæc est, ædificata, munita, roborata, vallata per gyrum, et intrinsecus. At vide fortitudinem Turris hujus:

Altissima fuit Davidis turris, tantæque sublimitatis, ut cerni minus omnino potuerit. Tantæ fuit celsitudinis Mariæ fortitudo, ut facta ediderit, quæ nullius unquam mentem pervasere, stupescant intuentes minus: *Accinxit videlicet fortitudine lumbos suos, et roboravit brachium suum* (*Prov. xxxi, 17*); auro castitatis renes astrinxit, brachiumque suum fecit aheneum, invictum; tunc enimvero **552** cum prima omnium, hortante nemine, nullo animata exemplo votum Deo suæ integritatis, pudoris sui, suæ verecundiæ nuncupavit, et non superis solum, sed orbi universo specimen edidit prodigiosissimum magnanimitatis, celsitudinis et roboris sui; nihil scilicet morata applausus et gratulationes femineas, si Mater fieret; nihil turbata, si sterilitatis intuitu e cœtu arceretur cæterarum matrum, si maledicto appeteretur, si divinæ violatrix legis proclamaretur, ejus imperium esset: *Non erit sterilis apud te utriusque sexus* (*Deut. vii, 14*); aspernata licios conjugii amores, mariti officia, liberorum greges, hæredum solatia. En fortitudinem celsissimam, et clana eminens, *Fortitudo et decor indumentum ejus.*

Sed plura accipe altissimæ hujus fortitudinis argumenta. Ipsa vi ac virtute demissionis et integritatis suæ, cum aptissimis vinculis, Verbum illud æternum ex æterno Patris sui accubitu suum attraxit in sinum; e suprema cœli supremi regione, in imas terræ hujus, siquæ corpuseculi mundissimi partes: factum, cui insudavit frustra tota illa sancta patrum atque matronarum legis tum naturalis, cum scriptæ antiquitas, quæ calentibus lacrymis et ardentissimis gemitibus cœlos pulsabat identidem: *Mitte, Domine, quem missurus*

es (Exod. iv, 15); *Inclina cœlos tuos et descende* (Psal. xvii, 10); *Utinam disrumperes cœlos* (Isa. lxiiv, 1); *Rorate, cœli, desuper, et nubes pluant Justum* (Isa. xlv, 8). Incassum : non valeret tot vires, non potuere tot voces excitare tanquam dormientem Dominum, movere istum Potentem, tanquam crapulatum a vino (Psal. lxxvii, 65) divinitatis suæ; ut fortasse questus eam ob rem fuerit patientiæ princeps cœlos esse solidissimos, quasi ære fusos (Job xxxvii, 18). Venit Virgo nostra, funiculos texuit humilitatis atque puritatis; hos iniecit suave quiescenti Numini. Istud respexit illico humilitatem ancillæ suæ, vulneratumque uno puritatis crine, descendit de cœlis, et caro factum est. O fortitudo! o

Beata Mater munere,
Cujus supernus Artifex
Mundum pugilo continens
Ventris sub arca clausus est!

Ipsa merita acquisivit sanctorum adeo omnium lapsorum saeculorum, ævi nostri, futuræ posteritatis; atque hæc tanto cum augmento, ut gradum illorum majorem post Filiam **553-563** nec habuerit unquam, nec habitura sit ulla creatura. Quæ sunt gratiæ cæteris omnibus diviæ, huic sunt uni unitæ. *Multæ animæ congregaverunt divitias, hæc supergressa est universas* (Prov. xxxi, 29). Sunt sancti alii Virgini nostræ comparati arena minuta ad aurum; stellæ minores ad solem, cuniculi parvi ad elephantem; dici de ea potest : *Egestatem operata est manus remissa, manus autem fortis divitias parat* (Prov. x, 4). Magna nos egestate pauperavit manus Evæ; divitias immensas contulit robusta Virginis manus, cujus detentio sit in plenitudine sanctorum (Eccli. xxiv, 16). Nam vere, ait Bernardus, « in plenitudine sanctorum detentio Mariæ est, cui non defuit fides patriarcharum, nec spes prophetarum, nec zelus apostolorum, nec constantia martyrum, nec sobrietas confessorum, nec munditia virginum, nec puritas angelorum. »

Ipsa pretium invenit totius mundi, Salvatorem nostrum, qui sanguine suo sacrosancto totam libertati mortalitatem asseruit, ab Adamo pomi minutiis Orco venditam. Monuit expropter emptos atque redemptos Ecclesiæ pastor Petrus, *non esse illos corruptilibus auro vel argento redemptos de vana conversatione, sed pretioso sanguine quasi Agni immaculati* (I Petr. i, 18). Aureum istud pretium Judæi capellæ imposuere, ceu dixit per Davidem aurens ipse Redemptor noster : *Ignem examinasti sicut examinatur argentum* (Psal. lxxv, 10) et aurum; fuitque repertum adeo purum, ut testari habuerit Pilatus, *Nullam in eo invenio causam* (Joan. xix, 4); et repetat ipse per Davidem, *Et non est inventa in me iniquitas* (Psal. xvi, 3). Fuit numeratum pretium istud ad publicam Calvarie mensam, repertumque debiti summam longe exce-

dens, rursum pronuntiante Davide, *Diminuerunt omnia ossa mea, quæ sicut cremum aruerunt* (Psal. xxi, 18; ci, 4). Truinalum quoque est in cruce, statera corporis facta, et denuo inventum, et nihil habens ad tanta supplicia meriti : nimirum *appensus est bonus Jesus in statera, et inventus est minus habens* (Dan. v, 27) tantis ærumnis ac passionibus dignum, eratque calamitas quam patiebatur in hac statera, quasi arena maris gravior (Job vi, 3), quam peccata omnium nostrum quæ appendebantur, ob excessum pretii et patientis dignitatem atque largitatem. Istud ergo tam ingens et immensum pretium sola invenit Virgo nostra, cum hominem **564** Deo junxit in visceribus suis, *Mulier illa fortis, cujus pretium est de ultimis finibus*, de ima humanitate ad supremam Divinitatem, finibus adeo ab invicem distantibus, ut remotiores ne cogitando quidem possint apprehendi.

Ipsa denique fortitudinem ostendit invictissimam, et nulli assequendam alteri creaturæ : cum videns pretium illud redemptionis nostræ infinite excessivum *repelli* a Synagoga, perfidissima mœcha, astringi ad columnam, flagris discindi, spinis ferroque perforari, in crucem agi, sannis ludibriisque proscindi, verbo, ad mortem urgeri, æquo immotoque animo tulit animam, gladium animam pertranseuntem, mœsto quamvis, tacito tamen et ne minimum dejecto exceptit corde, erecta, infracta, inconcussa semper, nullo edito unquam vel levissimo actionis alicujus inconcinnae argumento. Quid fortius, quid magis unquam magnanimum, heroicum?

Fuit torris illa Davidica, ut altissima, sic et rectissima, in nullam propendens partem, in aera ad amussim surgens. Fuit Maria, ut celsissima fortitudine, sic rectissima item intentione. Multi sunt alii altæ turres, grandia faciunt, at non sunt recti semper, aut errant videlicet prima sua intentione, aut superveniente ambitione. Ita divus Bernardus (serm. 34, in Cant.) dixit : « Quanti humiliantur, et humiles non sunt! Alii cum rancore humiliantur, alii patienter, alique libenter. » Primi mali sunt, secundi absque culpa, tertii boni. Sunt, ait sanctus, aliqui, qui humiliantur distorto animo, in commodum suum, aliud tractantes mente, interius dolo pleni, vestimentis ovium tegentes lupum; non sunt recti isti, curvi sunt. Alii humiles sunt, quod Deus illos exerceat; patiuntur tamen, et cum Propheta gemunt : *Bonum, quia humiliasti me* (Psal. cxviii, 71); non quiritantur, non agunt perperam; turres sunt isti Davidicæ, quod saltem sub potenti Dei manu non inclinentur in partes. Qui porro humiles propria sua sponte sunt, ut Deo placeant, ut nihil sui querant, in Deum recta colliment, hi sic nimirum Davidicæ sunt turres in altum citra obliquitatem surgentes. Primi nihil sunt, distorti sunt; secundi turres sunt Davidis, at non altæ satis; **565** tertii altissime turres et rectæ. Verum quod hic dicimus de

humilitate, id tenendum de omni alia virtute. Virgo nostra rectissima fuit per omnes actiones suas, nunquam in partem quamlibet inflexa, semper in Deum elevatissima, indeque *Turris Davidica* præ omnibus spectatissima.

Rotundam quoque aiunt Davidis turrim fuisse; figuram porro rotundam, atque circularem, perfectam, et hanc perseverantiæ symbolum esse. Et ecce Virginem nostram perfectissimam, perseverantissimam. In duobus perseverantiæ ratio consistit: ut voluntas sit inflexibilis, actio incessabilis. Habuit duo isthæc Virgo constantissima. Fuit illius voluntas firmissimo regulata proposito Deo adhærendi; quam probavit angelo adeo conceptum etiam divinum nuntianti, haud sustinens tantam quoque in se peristasin absolvi cum damno sacratæ suæ Deo integritatis: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Cæterum non cessavit etiam in actione ista, Mater nimirum facta, nec desinens esse Virgo. Similis est ex ista ratione perseverantia illius solis motui, qui ut a summitate cœli suum ineceptat cursum, ita regulatissimo pede ad eandem rursus summitatem percurrit, fatigatus nunquam, subsistens nunquam, nunquam deerrans. Talis fuit Maria. Deo juravit, et statuit vivere; hinc deflexit nunquam, nunquam otiosa, lassata, aut luctata nunquam; perpetuo versans in motu, et ut a summo cœlo electio ejus, ita usque ad summum assidue occursum illius (*Psal. xviii, 7*).

Rursus adificata est turris David cum propugnaculis, seu, ut Septuaginta legunt, *ad documenta, ad disciplinas*. Fuit Virgo nostra non fortis, non magnanima, non firma et constans tantum; fuit vivum quoque et rarissimum virtutum omnium Christianorum exemplum; ut non sit orator aliquis, aut lingua eloquens, quæ tanta doceat facundia, et emphasi mores sacrationes, quanta sanctissimos Mariæ vita. Hæc nimirum viva est Ægypti Pyramis, in qua oculis præclarissima legas facinora; hæc Decalogus novissimus, e quo omnia depremas Dei mandata, adde et beneplacita clarissime; hæc speculum nitidissimum, in quo vultus videas omnium **566** omnino virtutum.

Demum e turri Davidis *clypei pendebant et quælibet fortium armatura*. Fama est usitatum antiquis fuisse turres scutis aliisque armorum fulgoribus exornare, tum magnificentiae ergo, tum quia soliti fuerint principum vicini elegantium scutorum ad turres appensione suam testari amicitiam et promptum in quibuslibet adversis subsidium. Hinc in Regum fastis legimus: *Tulit David scuta quæ habebant servi Adarezer, et detulit ea in Jerusalem (II Reg. viii, 7)*. Rursumque: *Fecit rex Salomon ducenta scuta de auro purissimo, et trecentas peltas ex auro probato, posuitque ea in domo saltus Libani (III Reg. x, 16)*. Hæc habuit scuta peltasque omnes Virgo nostra fortissima, dum invictæ fuit quibusvis in adversis tolerantiae, invincibilis ipsa etiam Alberto Magno doctore,

omnesque superans sistentia sanctorum numeros. Hinc si constans patientia aliud nihil est quam voluntatis firmitas atque stabilitas nupiam vacillans, quis non videat, scutatam armatamque esse totam Virginem nostram, atque divinam Palladem, quando patientissima atque adamantina fuit toto, quod sacrabat vitæ suæ tempore, pergere in mediis nivibus brumisque ad Filiolum pariendum; furorem perfidi regis Ægyptiaca fuga redimere, e Nili desertis rursus Judæam petere; amissum triduanæ queritare mœstitia; cernere eum pontificum senatusque oïum; cruci appensum spectare, et mortuum demum tractare, nec deficere; aut vacillare quid est aliud quam mille clypeis et omni fortium armatura ferreum, insuperabilem esse?

Et ut in nullo alio exsplendesceret Virginis firmitas, ignescit certe et effluamat in Filii Passionem, dum hallucinantibus apostolis, illa, inquam, populi sanctioris medulla, stetit ipsa, nec vacillavit minimum. Unus e duodecemviris illis fœdo illum pretio vendidit; dictator cum perjuriis negavit; cæteri relicto eo omnes fugerunt. Dicere poterit tristi illo nubiloque tempore bonus Jesus: *Pellis meæ consumptis carnibus adhæsit os 567 meum, et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos (Job xix, 20)*. Os, ait Glossa, Christus erat Dominus; dentes apostoli mundo olim Dei verbum masticaturi; mollior caro, bonæ devotæque mulieres, Dominum in Passione secutæ; pellis Virgo nostra, ossi Christo identidem ac individue adherescens. Circa dentes apostolos sola derelicta sunt labia, sola de Christo pridie passo verba, *loquebantur de his omnibus, quæ acciderant (Luc. xxiv, 44)*. Mollis illa caro, piæ feminae unguenta mortuo parantes et ipsæ odoribus suis docuerunt, ita credere se illum devixisse, ut non sit resumpturus corpus, quando id pertinere contra mareorem cogitabant. Sola Virgo invictissima, pellis illa virginea, cæteris omnibus quadam infidelitate consumptis adhæsit Ossi Domino; sola mansit immobilis in fide, inseparabilis, insuperabilis amore, *dilecta illi*, ut fuit et ipse dilectus ei. Sola igitur et ipsa fuit *Turris Davidica*, ornata amice fortitudinis constantiaque scuto, cui acclament merito fideles animæ, *Turris Davidica, ora pro nobis*.

SOLILOQUIUM.

Ex rationibus, Virgo colendissima, cur fuerit turris Davidica templo illi famosissimo in Sionis elivo proxime erecta, istæ fuerunt primariæ; ut ituri de longinquo ad templum illud, istam eminens cernentes turrim, signum haberent ad quod iter intenderent, essentque Hierosolymorum cives tuti a Jebusæi hostis insultibus. Ita turris illa magistra erat, dux erat, erat mediatrix et tutrix. Sacrosanctum Temp'um Deus meus est, in cujus incomprehensibili ambitu stant electi, cujus splendor est gloria; imagines, tres Divinitatis

personæ; portæ, amor et puritas. In hoc beati in patria habitant per fruitionem, fideles in via per contemplationem. Verum infelix ego nimis ab eo sum longe ob peccata mea, quæ *diviserunt inter me et Deum* (Isa. LIX, 2); unde vago hinc inde mente errando, et affectu discurrendo **568** per spatiosos hujus mundi campos; vivit tamen desiderium in me redeundi ad tectum illud augustissimum, indeque deploro sæpenumero culpas meas, veniam oro erratorum meorum; at in medio pœnitudinis meæ ardore insultat mihi infernalis Jebusæus, et totis vallat tentationum manipulis, expugnat me, victum me video et vinctum. Sed cum te intueor, Virgo Davidica Turris, altissimam magnanimitate, rectam intentione, rotundam perfectione, scutis ornatam tolerantie, armis munitam heroicis, isti in cœlesti Sione templo vicinissimam, meos reflecto ad id oculos, gressusque intendo et affectus meos ad illud: tu Virgo benignissima, effice ut ne ipsum amittam unquam ex oculis meis, sed assiduo deinceps illi pede accurram; ingruant interdum tenebræ, spe tamen non cadam, perventurum me quondam ad dulcissimum Deum meum, dum tu non elabaris ex oculis meis. Non errat industrius nauta alto vectus oceano densas inter opacæ noctis tenebras, et spumantes freti furentis umbras, dum lumen e pharo videt, litoris index: nec ego in fremebundo hujus mundi pelago de mea salute diffidam, dum tuum, *Davidica Turris*, charitatis tuæ mihi ignem commonstres, portus patriæque meæ magnetem.

Fuit de tuo Filio dictum: *Turris fortitudinis nomen Domini; ad ipsam currit justus, et exaltabitur* (Prov. XVIII, 10); de te vero idem liceat sentire mihi, liceat effari. Turris fortitudinis Filius tuus est, quia Deus est; tu fortitudinis Turris, quia proxima Deo. Ille fortitudinis Turris, quia salutem donat; tu similis Turris, quæ salutem impetras. Ad illum currit justus, et exaltatur; ad te currit miser, et elevatur. Fremat Jebusæus Satanicus, jacula in me torqueat invidiæ suæ, tela vibret furoris et potentiæ suæ; actum agat: ad te curram fortitudinis Turrim, tuis me tegam clypeis, quorum mille pendent ex te, tutus protectione tua, tutissimus fortitudine tua. Enimvero cur tantus ex te pendeat: clypeorum numerus, quam ut totus norit mundus, pro quovis reorum statu atque conditione promptam tibi succurrendi, tuendi, vindicandi rationem esse; neminem esse quantumvis **569** sceleratorum atque desperatorum, tuam duntaxat ad fortitudinem ac pietatem si accurrat, qui suum apud te scutum, locum atque defensionem non reperiat, neminem te aspernari, omnes te clementer, amanter tegere. Ah! Virgo clementissima, liceat sentis istis millenis unum quoque appendere scutum cordis mei, monumentum perpetuum ad me dilectionis tuæ, tuæque in periculis meis mille protectionis. Sit istud scutum index meæ ad te duraturæ deinceps immortalis amicitiae, cui probandæ fundam pro te,

pro honore tuo, pro Filio tuo, Deo meo, sanguinem meum, vitam meam, animam meam, sitque hæc ultima spiritus mei ultimi exspiratio: *Turris Davidica, ora pro nobis.*

TURRIS EBURNEA,

ORA PRO NOBIS.

De profundissima Virginis Mariæ humilitate, turri eburnea adumbrata.

Non contentus cœlestis Sponsus celebratam a se esse Virginem gloriosam, colli nomine turri Davidicæ celsissimæ, rectæ, rotundæ, munitissimæ ac robustissimæ, ceu modo vidimus, comparatam; nunc etiam eburneæ turri componit, *Collum tuum*, ad Ecclesiam loquens, *sicut turris eburnea* (Cant. VII, 4). Nec inconciane. Nam si illa turris fortitudinem Virginis infractissimam expressit, hæc turris altissimam ejus demissionem exhibet, Ruperto Tuitiensi auctore, cujus est sententia, ut ebur, ita Virginem esse pulcherrimam; duobus virginitatis atque fecunditatis a Deo uberibus, maternitate, inquam, integritati juncta ideo decoratam, quod præcipua ejus humilitas eam fecerit tam diversis et nulli aliæ creaturæ concessis honoribus dignam. Hinc et fideles hanc ejus demissionis **570** virtutem in ea admirantes, illi acclamant: *Turris eburnea, ora pro nobis.*

Collum esse Virginem haud dudum est quod vidimus; humilitatem nunc illius ex ebre attendamus.

Fuit eburnea illa turris a Salomone erecta, non ea quidem alta nimis, at ex materiæ raritate æstimata quam maxime, et sæpe habitata regi. Et en Virginem nostram; ecce turritam, ecce eburneam! Turris est robore; si enim tuti in turribus sunt homines, quis tutior? Ubi tutior quis esse queat, quam in humilitatis arce? Eburnea est turris; quanquam enim dejectus inusque appareat humilis, nec sit mole aut spiritu altus, ingens est tamen et eminens pretio, ebur est, thesaurus valet. Audi ipsummet Salvatorem nostrum: *Quicumque humiliaverit se... hic major est in regno cœlorum* (Matth. XVIII, 4); rursumque: *Qui se humiliat, exaltabitur* (Matth. XXIII, 12); Sapientem etiam: *Humilem spiritu suscipiet gloria* (Prov. XXIX, 23). Ilabes his locis dejectionem; habes pretium eboris, in cœlis majoritatem, exaltationem, gloriam; nec eam futuro duntaxat asservatam, de præsentis gaudet humilitas: *Hic major est in regno cœlorum.*

Major? aies; num non maximi in cœlis Seraphini? Imo: at imaginemur nobis oportet, Deum, qui in altis habitat, ut mundum istum sensibilem circularem fecit et sphericum, ita cum se creaturis rationis capacibus et spiritu viventibus communicavit, mundumque creavit novum, spiritualem, eum voluisse circularem quoque, a se Deo incipientem, et in se Deam rursus desinentem. Jam porro duo sunt in circulo altissimi termini, principium et finis; dum in illo, quo incipit puncto, in eo cessat

iterum, indeque linea illa quæ circulum claudit, alta dici potest et ima; ima, quod per orbem descendat ad primum punctum: altissima, quod redeat ad idem punctum. Quod in isto sit circulo sensibili, in circulo etiam accedit spirituali. Angeli principium sunt lineæ, Deo natura proximi; hi tamen ut ad eundem Deum gratia consummata redirent, inflexa ad Christi humanitatem cum demissione adorandam mente, pulcherrimum fecere circulum. Haud aliter humiles faciunt animæ, demittunt se, seque nihili æstimant, et hanc **571** per demissionem fiunt supremi atque altissimi; nimirum uniunt se per gratiam illi ipsi puncto, illi ipsi, aio, Deo, cui uniti atque proximi sunt majorum maximi. Hinc sicut in sensibili circulo oculis probamus, lineam quo magis, remotiusque a suo diducitur principio, eo fieri propiorem puncto, ita quo quis se humiliat magis et Deo inferiorem remotioremque æstimat, eo sit ipsi propior atque viciniior, major etiam per consequens et celsior. Cæterum quis nesciat, demissione Virginem nostram fuisse profundissimam? Audi Senensem divum (*Serm. de Concept. B. Virg.* art. 1, cap. 3): « Gratia sanctificationis, quæ eam omni virtute replevit, sic a principio mentem ejus in abyso humilitatis fundavit, quod sicut nulla post Filium Dei creatura tantum ascendit in gratiæ dignitatem, sic nec tantum descendit in abyssum humilitatis profundæ. Nec insuper alicui puræ creaturæ in hoc sæculo datum est, tantum degustare nihilum ipsius creaturæ, nec tantum se annihilare et humiliare sub voluto Majestatis divinæ, sicut ipsi Virgini benedictæ. » Nunc si Virgo isthæc Turris fuit adeo profunda, quis non dicat continuo, Ebur fuisse altissimi pretii? Quis miretur beatam illam dici ab omnibus generationibus, si Deus illius respexit humilitatem? Quid magni Elisabetha dixit, cum videns e demissione invisentem se ac salutantem Virginem, exclamavit: *Benedicta tu in mulieribus...* Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? Profundum vidit Turris hujus, et mox Ebur dignitatis altissimæ adjecit, divinam maternitatem, benedictionum apicem. Angelus quoque paranympheus acceptis Turris istius demississimis verbis: *Ecce ancilla Domini; fiat mihi secundum verbum tuum, discessit ab ea* non tam seriem legationis suæ cœlis relaturus, quam indignum se præsentia æstimans tam inauditæ hactenus ipsis etiam superis, in adulescentula tam gratiosa defectionis, ait Eusebius Emissenus.

Mirantur plurimi virginitatem, et candorem Turris hujus, nec indigne; at major est multo in ea demissio atque dejectio. « Etsi enim, ait Bernardus, placuit Deo virginitas ejus, concepit tamen Deum humilitas illius. » Addit quin imo: « Magna virginitas, sed major humilitas; sine humilitate, audeo dicere, nec virginitas Mariæ plenuisset. » Certe **572** virgo fuit apostata angelus cum sectariis suis; virgines fuere fatuæ illæ Evangelii nymphe:

nec tamen aut hos, aut illas virginitas est tuita, quin ruerint illi fulguris instar e cœlo, fuerint istæ probrose rejectæ a cœlesti sponsalicio, solo laborantes utrinque humilitatis proposito. Nulla est perfecta aut Deo sapida virtus, quæ comitem non habeat humilitatem; nec requiescit super alium quempiam Spiritus illius, nisi super humilem; resistit quippe superbis, dum humilibus largitur gratiam; quare cum requiescere voluerit in Virgine Deus, opus erat humilem illam esse, demissam, profundam.

Altissima porro hanc ejus defectionem ebur depingit. Purum et candidum est ebur, candet et puritate Mariæ humilitas; quamquam potest etiam alicubi humilitas esse, quæ candida non sit, quando reperire homines liceat, qui *nequiter se humilient, dum interiora illorum plena sint dolo* (*Eccli. xix, 23*). Certe hypocritæ, et commodorum aucupes ridentem, modestam, et ad officia quævis facilem ostendunt frontem, at ovium lana lupum tegunt, cum tantæ sit humilitas gloriæ, ut ipsa illius pennis se vestiat superbia. Humilitas nostræ Virginis pura fuit, sincera et sancta. Erat *omnis illius gloria ab intus* (*Psalm. xlii, 14*). Dicit proinde de illa Sponsus illius, non sinum tantum illius esse *eburneum*, sed eundem quoque *sapphiris caruleis distinctum*, ut appareat humilitatem ejus tam esse puram, quam est sereni cœli florens hyacinthus.

Frigidum est ebur, extinctus in Maria urens animos fomes, Augustino effante: « *Spiritus sanctus superveniet in te*, ut nec æstus patiaris libidinis, et Mater sis Creatoris. » Sed non est in proposito eboris algore vestita omnis humilitas; sunt qui demittant se coacti, ignem, flammam, bilem, vindictam sinu gestantes; quibus in aurem Sapiens dicit: *In humilitate tua patientiam habe, quoniam in igne probatur aurum et argentum; homines vero receptibiles in camino humilitationis* (*Eccli. ii, 4, 5*). Fuit Mariæ humilitas absque impatientiæ ardore, quippe quo humiliabatur magis, eo sibi gratulabatur amplius. Duæ sunt divo Bernardo humilitatis species: una, quæ ex naturæ oritur peccatis, exiguitate, deformitate, **573** aliis. Hæc si patienter et cum eboris frigido toleretur, bona est, secus si feratur indigne, ad supremum tamen perfectionis assurgit nunquam, quod ex necessitate sit; altera est affectionis humilitas, fundata in virtutis culmine. Hæc in persona turris instar sublimi, grada, dignitate, honoribus spectabili ebur tamen est; calorem odit superbiæ, dejecte de se, nihil altum sentit, qualis fuit Pauli perorantis: *Ego sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus* (*I Cor. xv, 9*). Ista fuit Mariæ humilitas, quæ celsissima quamvis sanguine, vita, moribus, dignitate, gratia, humilem tamen se habuit ancillam, depressit se semper et demisit altissime.

Firmum et stabile Ebur est, constantissima Virgo nostra. Humiles sunt multi, sed nec perseverant semper. Nempe duæ rursus doctoribus humi-

lium sunt classes. Altera 'practicorum, theoricorum altera. Isti multa de humilitate rimantur, ratiocinantur, scribunt, docent, faciunt nihil. Illi quæ de hac virtute norunt, factis commonstrant. Verum scilicet humilem talem esse oportet facinore, qualis est subtili speculatione; alias, si norit et nihil faciat, Nabuchodonosorem agit, qui visa in somnis elegante illa statua, cujus fuit aureum caput, pectus et femora argentea, venter æreus, ferrea crura, fictiles pedes, diffracta lapillo tota moles, expergefactus e somno totius oblitus est et exstasis et visæ tragœdiæ. Theoricus nimirum humilis multa novit de humilitate præclara, suadet eam amplectendam, tenendam, aurum, argentum, æs, et ferrum de illa loquitur; ait eam aheneam, argenteam, auream esse; sed cum lapillus aliquis calamitatis ejusdam ingruerit, cum vel parumper læsus fuerit, ruit, et totius oblitus excellentiæ deprædicatæ, fremit, furit, diras jacit. Talis non fuit Mariæ humilitas; ut fuit theoria, sic et practica fuit; novit clarissime quam sit illa cæteras inter virtutes illustris, quam placita supremo Numini, quam necessaria animæ Deum aspiranti; et quod novit tanta præ aliis claritate factis demonstravit præ omnibus constanti singularitate. *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, Filia Principis!* accinit illi cœlestis Sponsus (*Cant. vii, 1*); quo monet, **574** pulchras esse operationes illius gressibus significatas, pulchras cognitiones de humilitate calceamentis expressa, pulchriores affectus ex utraque conceptos; quippe calceamentis istis adeo bene communitos, ut nulla fuerint jactantiæ, tumoris vanæque gloriæ spina pertusi, nullo mundanæ sordis pulvisculo aspersi. En candidum frigidumque in Virgine ebur: quod

Fit denique vetustate rubeum, ut videas fuisse Virginis demissionem charitate quoque ignitam, rubentem. Ita sane humilem se angelo exhibuit, cum Ancillam se dixit; at mox charitatis ardorem evibravit, cum fieri sibi secundum verbum illius assensit. Ita et Elisabethæ demissionis persolvit officia, sed charitatis non minus, dum *mansit cum illa mensibus tribus*. Dicit ipsa: *Ordinavit in me Deus charitatem* (*Cant. ii, 4*); nos dicamus: *Aquæ multæ non potuerunt hanc extinguere* (*Cant. viii, 7*).

Si demum Aponius meminit nullum esse ebori carne adhuc vestito splendorem, æstimari cum nulum est; palam est, non ita cognosci bene humilitatem in hac vita, apparere gloriosam in altera; non ita clare in anima corpori adhuc injecta, clarissime in separata: majorem humilitatem oportet fuisse omnibus, quæ est in gloria superior, celsior, eminentior omnibus.

Rectissime ergo Virgo gloriosissima *Turris* audit *eburnea*, divino Salomoni habitata. Nam quotiescunque (ut hoc etiam addamus) hujus meminisse habitationis, sacerrimæ, inquam, incarnationis juvat, eboris majestas occurrat: *Fecit rex Salomon thronum de ebore grandem* (*III Reg. x, 18*). *Fecit*

Salomon solium eburneum (*II Paral. ix, 17*). *Myrrha, et gutta, et cassia a vestimentis tuis, a domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiae regum in honore tuo* (*Psal. xlv, 9*). Recte etiam devotæ Virgini animæ horum memores omnium, ebore honorant Virginem, eique turrim struunt humilitatis altissimam, candore purissimam, stabilitate firmissimam, rubore ignitissimam, canuntque et demissionis illius, et candoris, et firmitatis, et ignis flammarumque avidissimæ: *Turris eburnea, ora pro nobis*.

SOLILOQUIUM.

575 Multis, altissima Virgo, videbitur difficile, tuam a me humilitatem apte depingi, si turri eam eburneæ componam; turris enimvero alta cum sit, vix commode humilitatem adumbrabit, quæ imis gaudet. Humilis præterea cum nihil de se sentiat gloriosi, quomodo ebori comparabitur, quod magni æstimatur et in pretio est? Concinne nihilominus ad tuam demissionem, Virgo humilium celsitudo, etebur et turrim offerimus, quando tuus dixit Bernardus (*hom. 4, in Missus*): « Non magnum est esse humilem in abiectione; magna prorsus et rara virtus, humilitas honorata. » Ut abiciat se ad boni patris pedes adolescens indigus, porcorum siliquis ad satiætem non pastus, haud magna res est; ut David aliquis diademate fulgens, et sceptro clarus, *ludat et vilior fiat, plus quam factus est, sitque humilis in oculis suis* (*II Reg. vi, 22*), id demum mirum est. Quare ad demonstrandam honoratissimam humilitatem tuam opus est turribus et ebore; nam si *Turris es*, haud es in miseriarum profundo; *Ebur es tamen*, quia alta cum sis, alti tamen de te ipsa nihil sapis. *Turris es Salomonis*, ad tuam hoc sublimitatem spectat. *Ebur es*, ad demissionem tuam pertinet.

In campum prodeunt celsitudo tua tuaque humilitas, *Virgo humilitum coronaria*, et pompam veluti duarum faciunt acierum. Tantæ est excellentiæ sublimitas tua, ut nulli videatur alii palmam debere, tam habet solidum demissio tua fundamentum, ut citra cujusvis alterius injuriam victoriam sibi vindicet ac triumphum. Ait dignitas tua primam te prædestinatorum, gratia plenam, angelis superiorem, ipsius Dei Matrem, turrim supremi illius Salomonis, indeque celsissimam, gloria esse. Respondet humilitas, tantas tibi eminentias e demissione accrevisse; Deo te illas referre acceptas, nihil tibi videri e tuo esse, non esse tibi honores curæ alicui. Hinc, hinc tantam te evasisse, quod tuus a te Bernardus didicerit, qui scripsit: « Quæ est hæc tam sublimis humilitas, quæ cedere non novit honoribus, inolescere gloria nescit? Mater Dei eligitur, et ancillam se nominat! »

Dux sunt humilitatis formæ, Virgo formosissima; dejecta una, e vilitate nostrarum imperfectionum orta, sublimis altera, quæ omnem docet negligere ac spernere honorem. **576** Tua, Virgo, humilitas e subli-

mi est, quæ etsi ob privilegiorum apices ad omnem te majestatem invitat, turrinque facit præ omnibus celsam, ad ancillæ tamen depressionem te accomodat : « In profunda se Virgo dejecit, ait de te Simon de Cassia, quæ invitabatur ad alta ; et a dominatu ad ancillatum animum convertit et corpus. » Qui tuam solum altitudinem spectare velit, dicet illam te Michææ turrim esse nebulosam, pauperum, humilium, pacisque amantium tutricem : *Et turris gregis, inquit, nebulosa ad te venit, et venit potestas prima, regnum Filie Jerusalem* (Mich. iv, 8). Dicet Thebæam illam turrim te esse, ad quam accedens Abimelech fragmine mola a femina dejecto collisus interit ; dicet Turrim illam propheticam te esse, quam *ædificavit Ecclesiæ Dilectus in medio vineæ* (Isa. v, 2). Verum, qui tuam quoque demissionem celebrare velit, Turrim te eburneam dicet, puritate candidam, algore tolerantie invictam, constantia firmam, charitate rubeam, adversitatibus cæmentatam ; quippe simulata aut ficta tua humilitas non fuit, non fuit ea dura atque coacta ; fuit liberrima, spontanea, valida, accepta. Sciebas *inter medium montium pertransire aquas* (Psal. cxi, 10). Demittebas igitur te, ut in te gratiarum vallem descenderet *Desiderium collium æternorum*. Sciebas celsæ fabricæ profundum parari fundamentum ; cum itaque sacrosanctum Salvatoris nostri templum in te esset excitandum, fundamentum jecisti humilitatis altissimum. Magna fuit Abigailis dejectio, cum postulata Davidis sponsa adoravit prona in terram, et dixit : *Ecce famula tua sit in ancillam* (I Reg. xxv, 41). At nulla est ad tuam demissionem ejus depressio, quando tu a Seraphinorum fulgore pronuntiata Dei Mater, infra omnes te abjecisti creaturas, contenta ancilla esse unius solius Dei. O Virgo serenissima, carne incorrupta, prole fecunda, mente pura, virtute perfecta, corde inflammata, charitate ignita, tota in Deum conversa, gratia plena, meritis suprema, Dei Mater, Tabernaculum Spiritus sancti, Templum pulchritudinis, mundi Advocata, cœli Regina ! O rara Femina, Honor et Decus omnium mulierum, Prodigium universi, Miraculum naturæ, eum claudens visceribus quem cœli capere **577** non possunt ! Ad te hodie ut eburneam Turrim accurro ; ut Turris enim tueri me potes, ut Ebur, e demissione etiam dignabere. Impetra mihi, obsecro, puram solidamque a Filio tuo demissionem, ut requiescat super me in præsentem per gratiam, in quo olim me quieturum te adjuvante spero per gloriam : *Turris eburnea, ora pro nobis.*

DOMUS AUREA,

ORA PRO NOBIS.

De charitate Mariæ Virginis, qua omnes superavit creaturas.

Quaquam fuit celeberrima Salomonis domus variis modis titulisque Mariæ umbra, nolo tamen in præsentiarum aliis ejus aptitudinibus inhxere,

præter finem, ad quem tanto dispendio fuit appa-
rata, et ornatum, quo tanto studio atque splendore fuit absoluta. Finis fuit iste : *Ædificavit Salomon domum Domino* ; sumptus pretiumque : *domum quoque ante oraculum operuit auro purissimo ; nihilque erat in templo, quod auro non tegetetur* (III Reg. vi, 22). Finis gloriosus, splendor amplissimus. Virginis nostræ sunt hæc duo propria, quando ad hunc fuit a Deo finem creata, ut domus fieret et habitaculum Verbi, magni nostri Dei, hujus gratia charitate altissima undique et undique inaurata ; ut merito dicant illi fideles : *Domus aurea, ora pro nobis.*

Cœlum et terram licet impleat Deus noster, habuit tamen semper loca aliqua potiora, in quibus tum beneficia, tum prodigia sua demonstravit, et monstrare fundereque pergat identidem, domus nomine semper appellata coli vult oratione et sacrificiis ; ecclesiam iis aptat, et *Domum orationis* vocat (Matth. xxi, 13). Arcæ suæ, qua virgam floridam, manna ac decalogum claudat, facturam designat, templum imperat, et id domum nuncupat : *Cogitavi ædificare domum, in qua requiesceret* **578** *arca Domini* (I Paral. xxviii, 2). Misericordiam ad Jerusalem cogitat, domum sibi ad id excitari gaudet : *Revertar ad Jerusalem in misericordia, et domus mea ædificabitur in ea* (Zachar. i, 16). Gloriam vult paradisi ostendere : lætatus est David in his quæ sibi dicta erant, *in domum Domini* ivit (Psal. cxxi, 1). Denique ipsemet in hunc venturus mundum, mundam elegit domum pudici pectoris figuratam aurea Salomonis domo.

Nempe hæc Virgo domus est illa, de qua scripsit sacer Paræmiastes : *Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem* (Prov. ix, 1) ; domus est, quam spectans attentius Sabarum regina, *non habebat ultra spiritum* (III Reg. x, 5), scilicet de incomprehensibili participat Mariæ altitudo, respectum nexumque habens cum Filio Verbo, cum infinita illa et incomprehensa essentia.

Et en vinculum : fuit exstructa Salomonis domus Deo adorando ; fuit data mundo Maria Deo concipiendo. Fuit vestita domus illa auro purissimo ; fuit Maria ignita tota tanto dilectionis purissimæ fulgore, ut scripserit de ea Paulæ suæ et Eustochio Hieronymus : « Puto, quod quidquid cordis est, quidquid mentis, quidquid virtutis humanæ, si totum adhiheas, non sufficiat ut cogitare valeas, quanto indesinenter cremabatur ardore pii amoris, quantis movebatur repleta Spiritu sancto cœlestium secretorum incitamentis ; quia etsi diligebat ex toto corde, et ex tota anima, et ex tota virtute, novis tamen quotidie inflammabatur desideriorum affectibus : tanto siquidem validius, quanto divinius illustrabatur intus visitationibus, quam totam repleverat Spiritus sancti gratia, quam totam incanduerat divinus amor, ita ut in ea nihil esset mundanus quod violaret affectus, sed ardor continuus et ebrietas profusi amoris. » Addit noster An-

selinus (*De excell. Virg. c. 4*): « Superat omnes omnium rerum creaturarum amores et dulcedines magnitudo amoris istius Virginis, et dulcedinis immensitas, qua exultabat et liquefiebat anima ejus in Dominum Deum suum. » Et Senensis divus (*De exalt. Virg., art. 2, cap. 1*): « Tanta fuit dilectio, qua beata Virgo etiam in vita præsentis dilexit Deum, quod omnes amores præsentis vitæ, præteriti, præsentis atque futuri respectu hujus sunt quasi luna sub pedibus ejus. » Elevate quoque Hispaniarum primas, divus noster Ildephonsus (serm. 1, *De Assumpt.*): « Hanc velut ignis ferrum Spiritus sanctus totam decoxit, incanduit et ignivit, ita ut in ea Spiritus sancti flamma videatur, nec sentiat aliud, nisi tantum ignis amoris Dei. » O aurum vere purissimum, **579** domum auro vere opertam cælantique undique! Nam aurum charitatem exprimere, planum est; nimirum firmum atque stabile cum sit, igne non minuitur; charitas immota adversitatibus non decrescit, percussus illud malleo in partibus non dissilit, aut strepere tinnit; hæc ærumnis quassata non fatiscit, aut asperum edit impatientiæ sonum; tacita in plagis, in carceribus, in tribulationibus, persecutionibus, in multa patientia. Ductile est aurum, et quod tractet artifex ad libitum; *Charitas patiens est, benigna est, non cogitat malum, non amulatur, non agit perperam, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet* (*I Cor. xiii, 4-7*); isto auro, charitate ista enituit Maria, *Vestita auro fulvo nimis* (*III Reg. x, 18*), et merito, scribit rursum Anselmus noster (*De excell. Virg., c. 5*): si enim ad adventum divitis parietes ornantur, aulæ appenduntur, flores sparguntur, etc., cur Verbo Virginem ingressuro domus cordis illius tota non deauretur? Cur ipsa tota non sit aurum optimum? Illam Sponsi cœlestis cautionem, *Ne suscitetis, neque vigilare faciat dilectam* (*Cant. iii, 5*), Septuaginta vertunt: *Ne suscitetis dilectionem et amorem*; quo pateat audientibus, non esse Virginem nostram amoris auro vestitam tantum, sed ipsum omnino amorem, ipsam charitatem, dilectionem ipsam, non eo quidem sensu, quo de Deo fatemur, *Deus charitas est* (*I Joan. iv, 8*), sed quod charitatis energia, vehementia et magnitudine tota sit in increatam charitatem absorpta, tota quasi charitas, tota velut ipse in Deo Deus, quando et quomodo Augustinus (*in Epist. Joan., tract. 2*) dixit: « Deum diligis? Deus eris. »

Duo sunt charitatis præcepta, Dei et proximi, quibus præcelluit utrisque Virgo nostra. Jussit Deus in lege pristina offerri sibi *par turturum, aut duos pullos columbarum* (*Levit. v, 7*), geminam, inquam, charitatem, hisce significatam alitibus. Obtulit ambas Virgo, Dei semper amantissima, et proximi. Vide an amarit Deum. Amor finem habet gratitudinem; scribiteam ob rem magnus Augustinus, Deum posteaquam hominem in innocentie statu adeo extulerat atque beaverat, ut fecerit eum alterum velut in terris ac Vice-Deum, præceptum illi dedisse non comedendi de uno solum pa-

radisi ligno, « non ut illi laqueum **580** injiceret, sed ut pleno perfrueretur gaudio. » Quid ita? Quid Adamo gaudii hoc poterat imperium præbere? Respondet doctor eximius: Maximam, quam patiat ingenua mens, molestiam hanc esse, si nequeat gratam se exhibere ei, a quo beneficium acceperit, mutuumque aliquo suo officio affectum testari. Ut igitur modum ostendendæ ad Deum gratitudinis suæ Adamus haberet, posuisse optimum Numen non comedendi de certa arbore præceptum, ac veluti dixisse Adamo: Ne hanc patiaris ægritudinem, Adame, quod te gratum beneficiis meis demonstrare nequeas, occasionem tibi significandi tui ad me affectus boni offeram. Hoc volo unum; arboris istius fructus ne attingas; hoc si feceris, in tuæ ad me gratitudinis argumentum sumam; hac ero tua ad me liberalitate contentus. Ita præceptum Adamo dedit, « non ut laqueum injiceret, sed ut pleno perfrueretur gaudio. » Sed cui, amabo, ampliores contulit favores Deus præ Virgine nostra? siquidem amavit eam sanctis omnibus amplius, angelis omnibus potius, puris omnibus creaturis impensius, Matrem eam faciens Filii illius sui, qui e suo sibi pectore ab omni retro æternitate fuerat genitus, privilegio nempe adeo sublimi, ut dixerit Bernardus: « Quæ jam poterit lingua, etiamsi angelica sit, dignis extollere laudibus Virginem Matrem, Matrem autem non cujuscunque, sed Dei? » Tenebatur idcirco Virgo celsissima amare Deum omnibus creaturis amplius, omnibus angelis sublimius, omnibus hominibus penitius, eamque ob rem ne ingratiitudinis labem contraheret, amavit eum super omnia omnino: *Domus vere aurea* tota, et repetens identidem, *Ego Dilecto meo, et ad me conversio ejus* (*Cant. vii, 10*); *Dilectus meus mihi, et ego illi* (*Cant. ii, 16*); *Vulnerata charitate ego sum* (*Cant. v, 7*), languens amore, et filias Jerusalem de hoc suo in Dilectum languore adjurans.

Certe si Deus amandus est *ex toto corde, ex tota anima, ex omnibus viribus, et tota mente* (*Dent. vi, 5*), hanc implevit amoris seriem Virgo absolutissime: nimirum amavit eum toto suo corde, intellectu, inquam, omnia sua cogitata in Deum effundens; amavit tota anima, voluntate tota, nihil volens unquam Deo adversum; amavit mente tota, plena gratissimaque memoria, **581** accepta ab illo beneficia, toleratos salvandis hominibus cruciatus, totam innocentissimæ illius vitæ periodum assidue reversans, et ceu myrrhæ fasciculum inter ubera sua defigens; amavit totis quoque viribus, fortitudine aio invictissima, ad crucem usque et mortem inconcussa, dum alii clientum aut negarunt ipsum, aut abreptum in vincula, et ad subsellia raptatum vili fuga deseruerunt. Amor vere aureus ad Deum, ab Ecclesia etiam celebratus, quæ festa Virginis amantissimæ alia non solet scriptura, quam penitioris et sanctioris amoris, Cantico canticorum descripti, colere, *O Domus aurea!*

Verum qui Deum amat, audivi non obliviscitur

proximi, scilicet, *Mandatum habemus, ut qui diligit Deum, diligit et proximum suum* (I Joan. iv, 21). Ut porro Virgo nostra *Domus* sit undique aurea, eam necesse est dicere proximos dilexisse arctissime; imò quemadmodum Deum dilexit altissime, sic et proximos amavisse penitissime. Hæc est autem vera amoris regula, ut ii diligantur in primis, qui capaces beatitudinis sunt directe; illi deinceps, quibus accedit beatitudo per redundantiam. Deus capax beatitudinis est directissime, ipsa nempe beatitudo, ipsiusque beatitudinis objectum, amandus idcirco super omnia et præ omnibus; directe capaces beatitudinis sunt animæ nostræ, quia gloriam illis Deus directe communicat; indirecte corpora, quod per redundantiam eis beatitudo accrescat; quare præ corporibus animæ sunt diligendæ. Ita Virgo nostra auro vestita, Deum, quod diximus, amavit uti super omnia, ita et præ omnibus; animas porro nostras præ corpore. Nam cum de salute ageretur nostra, et commodo solatioque castissimi corporis sui, prætulit isti salutem animarum nostrarum, passa libentissime, etiam dolente corde suo amantissimum circumcidi, et duci, agique in crucem Filium; illum videlicet Filium qui datus fuerat, ut sibi, ita nobis, datus ut a Patre, ita ab ipsa quoque ut Matre, tali amore utrinque, ut maiorem hac charitatem habeat nemo.

Quod si expungat amor *meum* ac *tuum*, frigidum illud verbum, quis amantior ad homines Maria, quæ unicum **582** suum ac Dei Filium vixdum natum toti obtulit exhibuitque mundo, in aperto pervioque cuivis prætereunti, adeunti pariens specu? Si amati beneficio amans rem etiam primarum deliciarum litat, ecce Virginem deliciarum suarum Ambrosiam, Filium suum Patri æterno pro hominibus sacramentum: si miserationis affectu amantis animum ad amatum amor ligat; videas Virginem sponсорum verecundia in nuptiis servientem, vinumque a Filio sua sponte ac motu proprio exorantem: si castus justusque amor proximum amat, ut amat seipsum, Virginem vide homines amantem, quemadmodum studebat ipsa amari a Deo se amante; ipsa ut sibi gratiam in præsentem, et in futuro gloriam, sic eadem a bono Deo optabat orabatque hominibus beneficia. Si amor inimicos quoque complectitur, num proximum amat Virgo nostra, quæ ut sceleratos Deo exosos divinæ lucraretur clementiæ, et suam dedit et Filii vitam, unam dare non contenta? illam valoris infiniti, suam pretii humano ingenio incomprehensibilis, crucifixam illam in Passione, suam compassionem. O amorem vere aureum, inexplicabilem, cui dicat omnis devota mortalitas: *Domus aurea, ora pro nobis!*

SOLILOQUIUM.

Curavit, ignea Virgo, Salomon sapientissimus, ut famosa sua quam Deo struxerat, domus, auro ornaretur undique. Ipse porro Deus, cui fuerat illa erecta domus, cor sibi devotum, ceu domum suam, ipsum quoque charitatis auro deliniri postulat. Inde

est, cur geminet toties: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, mente, viribus tuis, et proximum sicut teipsum*. Hinc et in veteri lege thymiana sibi super altari incendi imperavit, misturam nempe ex odoribus variis temperatam, quam ad alium, præterquam honoris cultusque sui usum subimpendi suæ mortis supplicio vetuit. Thymiana istud, cor nostrum est, variis aromatibus, diversis virtutibus, variis earum gradibus compositum. Hoc vult Deus incendi sibi amoris ignibus, nec alii quam sibi ignitum istud sacrificium commodari permitti. Divitiarum, nummorum, aliarum rerum partem **583** recte pauperibus, recte aliam Deo, tibi reliquam recte disperties, amorem ipse vult solus; indeque si proximum, si te ipse, si alia præter te ames, vult suo id respectu suoque intuitu fieri. Hinc duo advertas oportet: alterum ut Deo litetur homo; alterum ut niteat, ut fulgeat charitate. Et hæc sunt duo illa, quæ videas in magnifica Salomonis domo, dedicata nempe Deo, et auro vestita optimo. Tu, Virgo, et universis honoribus major (S. Joan. Damasc.), et cum electa a Deo singulariter sis maternitati divinæ, Deo sacrasti cor tuum, animam, mentem; et tota fuisti amore ignea, tota idcirco aurea, tota unius Dei domus, cui dicimus: *Domus aurea, ora pro nobis*.

Et certe quem non exhibuisti Deo amorem, Virgo, et Pulchritudinem, quam Deus dilexit (*Men. Gr.*)? Cupit Deus, *cor sibi præberi* (Prov. xxiii, 26); tu illi totam te dedisti: *Ecce, aïens, ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*. Vult cœlestis Sponsus amari solus: *Una est amica mea; una*, non quod amet Deus præter unam nullam, sed quod amet amata a Deo præter Deum nihil: tu voto totam te Deo exhausisti unicam. Amari cupit Deus super alios omnes, ceu dixit Petro, *Amas me plus his?* (Joan. xxi, 15.) Te amavisse Deum hoc modo, vidimus nuper. In amoris argumentum jusserat Deus mactari paterna Abrahami manu unicum pignus; tu quid non fecisti, Virgo, Filium tuum et vixdum natum, et vivere in cruce jamjam desitutum offerendo? O amorem ardentissimum, aurum perfectissimum! Inde est, quod e labiis tuis præter amorem nihil effluat aliud; si Dei describas pulchritudinem, amoris uteris minio: *Dilectus meus candidus et rubicundus* (Cant. v, 10); *Quam pulcher es, Dilecte mi!* (Cant. i, 15.) Si eum absentem anhelas, amorem balas: *Adjuro vos, filiæ Jerusalem, si inveneritis Dilectum meum, ut nuntietis ei, quia amore langueo* (Cant. ii, 5). Si cor tibi diffluit, amati verbis liquescit: *Anima mea liquefacta est, ut Dilectus locutus est* (Cant. v, 6). O *Domus aurea!*

At proximum quoque amat, qui Deum amat, et tu Virgo, *forma ignea splendida*, hoc etiam fulsisti auro. Non eras nempe araneæ instar, quæ sibi laborat, sua sibi viscera profilat; apicula eras, quæ alis campos oberrat, flosculos exsugit, favos struit, et mel delibat. Ita tu, Virgo, amoris Regina **584** non tuo soli beneficio studuisti, tuas tu

actiones nobis, mel Filii tui nobis eviscerasti. Virgo peramabilis et divina, en et ego proximus tuus sum, me quoque tuo dignare amore, o dignissima, dignatissima. Immeritus sum equidem tanti muneris tantæque gratiæ; et charitatis est, Virgo aurea, miserorum esse misericordem, quin ad ipsos quoque pertinet inimicos amor. Ubi peremit innocentem germanum Cainus, et terram innocui sanguinis bibulam et parricidam subiecit maledicto Deus, ceu interpretatur magnus Chrysostomus (hom. 23, super *Epist. ad Rom.*): « Maledictus es tu, qui occidisti fratrem tuum, et maledicta terra, quæ haviit ad suscipiendum sanguinem fratris tui: » verum non fuit ea, juxta doctoris hujus sententiam, tam seva maledictio, quin fuerit etiam suavis ad iram ponendam persuasio; veluti dixisset Deus: Sat erratum est, Caine, in vivum, desine fervere in extinctum. Amor ad mortuos pertinet, non furor. Cessa fremere, indue amorem. O Virgo præflorida, si is est in proximum amor, ut ad emortuos quoque se porrigat, ecce me vitæ sanctiori gratiæque mortuum, non tua, o Virgo, supermississima manu, sed propriæ meo libitu ac scelere. Miserere exanimi, auro tuæ me charitatis attinge, Deum ora pro me; *Domus aurea, ora pro me.*

FOEDERIS ARCA,

ORA PRO NOBIS.

De miris Dei ad hominem per Virginem Mariam mysticam Arcam beneficiis.

Quamquam potuisset olim Deus ullo alio medio loqui Moysi servo suo, sequæ exhibere propitium atque beneficium populo suo; voluit nihilosecius uti sacra illa arca, et e propitiatorio sua edere oracula, et gratias largiri. Quare si et quisquis beneficium aliquod ambiebat, ad arcam occurrebat, factisque ad eam votis potiebatur petitis; atque ita dum arcam venerabatur **585**, auferebat impetratum. Videas Exodum, capite xxiv, ejus legi consentaneæ Saul reprobis cum Deo acturus sacerdoti dixit: *Applica arcam Dei (I Reg. xiv, 18).*

Iste ipse clementissimus Deus gratias suas ac dona hodieque dispensaturus ad Mariam nos ablegat, meliorem illam, et « sanctam, atque indissolubilem Arcam (S. Chrysost. serm. 6, *De Ascens.*), » ejusque medio pium se nobis, benignum atque beneficium exhibet, vota accipit, munera reddit. Is nempe, ait Ephremus Syrus (*De laud. Virg.*), « Precibus nostris misericorditer annuens, respondet, et per illam tanquam per advocatricem orationes nostras exaudit. » Inde fideles desiderati quidpiam ab eo accepturi, ad hanc sese vertunt, et ceu Mediatri clamant: *Fœderis Arca, ora pro nobis.*

Et sane arcæ elogium ad Virginem pertinere, et materia e qua constabat arca veterior, et ornamenta quibus erat conspicua, et locus in quem fuerat constituta, demonstrant, multoque clarius beneficia, dona, favores, quos a Deo populus ille per arcam obtinuerat, ostendunt.

Prima omnium sacrosanctæ illius Hebrææ supel-

lectilis arca fuit, venerabili Beda doctore (lib. 1, *De tabernac.* cap. 4); prima omnium merarum creaturarum Maria est. Ex lignis Sethim imputribilibus fuit arca; nihil contraxit marcoris virgineum corpus, etiam anima ad superos emissa; quin et nullam quoque peccati cariem sensit, divo Bonaventura effante (in, dist. 3, part. 1, art. 1, q. 1): « Congruebat, Advocata generis humani ut nullum haberet peccatum; congruebat ut Virgo ita vince-ret diabolum, ut nec ei succumberet ad modicum; congruum etiam fuit, ut sic esset immaculata mente, sicut intemerata carne. » Fuit arca auro purissimo contexta intus ac foris; effulsit Virgo Dei amore ac proximi in mente et actione; ita perorante angelico Doctore: « Quia in corde beatæ Virginis amor Spiritus sancti singulariter ardebat, ideo in carne mirabilia faciebat in tantum, quod de ea nasceretur Deus et Homo. » Duo erant ad arcam Cherubini aurei et ipsi, passisque alis mutuo se contuentes assidui erant apud Virginem angeli, ignei toti, nec præ Virginis fulgore sibi vicarie, sed altissima reverentia ipsi identidem Virgini intenti. « O sanctissima Filia, applaudit magnus Damascenus (*Orat. de Nativ. Virg.*), quæ materni uberis lacte alita ab angelis **586** undique cingeris! » Portata fuit arca ad famosissimam illam Salomonis basilicam, et in Sanctis sanctorum condita; elevata est sancta Dei Genitrix super choros angelorum, et proxime impenetrabili SS. Trinitatis adyto locata. Verbo: « An non est Arca Testamenti verissima, Maria, exclamat Venetus patriarcha (*De Nat. Virg.*), divinis manibus fabricata, auro vestita mundissimo, atque imputribilibus lignis spiritualiter facta; tabulas, frondentem virgam, et suavissimum in se manna continens? » An non arca, de qua Hesychius scripsit: « Si tu, Christe, es Gemma, Virgo est Arca? » Arca certe, canunt Græci, « Spiritu deaurata, Arca viva et animata, velut Propitiatorium in terra, Arca vere regia, Arca pretiosissima, quæ exceptit totius sanctificationis Thesaurum. » (S. Meth. de *Hypapant.* S. Chrysipp. *Orat. de Deip.*)

Et merito hæc omnia; siquidem universa illa mira atque miranda, quæ operatus est olim Deus per arcam illam veterem, agit hodieque modo illustriori atque potentiori multo per Virginem sanctiorem Arcam.

Servivit arca illa servandis Aaronis virgæ, legis divinæ tabulis, cœlestique manna; continuavit Virgo, clausitque Deum Verbum, Brachium Patris æterni, rerum omnium Potentis, indeque totius Virgam potentia; Verbum, librum divinæ ipsius sapientia, ipsum legis illius pristina Conditorum; Verbum, suavissimum divinæ clarum bonitatis Manna, cui cecinit mellifluus Claravallanus: « Jesus mel in ore, melos in aure, júbilus in corde. »

Auxilio fuit arca premente hostium furore et impetu; eamque ob rem cum elevaretur, suoque moveretur loco, orabat Moyses: *Surge, Domine, et dissipentur inimici tui, et fugiant, qui oderunt*

te, a facie tua (Num. x, 35). Dum ad superos elevaretur Virgo nostra, imminuta est et dissipata dæmonis potentia, ait iterum Bernardus; et ipsa per Syracidem testatur victrix, *Superborum et sublimium colla propria virtute calcavi* (Eccli. xxiv, 41.) Nos porro fatemur omnes spem esse volumineque omnium nostrum Virginem, quotiescunque gravissima cernitur urgere tentatio, et tribulatio vehemens imminere; tunc nempe invocamus Custodem nostram, Ductricem nostram, Adjutricem nostram in opportunitatibus, in tribulatione, et sentimus adjutorium, atque malorum accipimus quorumcumque levamentum.

587 Dubiis quoque rebus præsto fuit arca illa, a qua oracula petebantur, si qua urgebat rerum ambiguitas; quare, quod nuper memoratum est, Saul ille reprobis sacrum inter saxumque hærens, jussit sacerdoti: *Applica mihi arcam*: et certe, quid agerent consultius tutiusque Christiani principes, si hæc uterentur in incertis negotiis consultrice? quantis bearentur bonis, quibus affluerent commodis? quibus crescerent victoriis? quam sua firmarent imperia? quam pace fruerentur stabili et jucunda? Id tentent quoque pressæ arcanis tentamentis animæ; sentiant mox pelli conceptos mœrores, disparere caligines, illucescere mentis regionem, cordisque sui fibras ampliari, et spiritus extendi spatia.

Rebus porro afflictis attritisque suppetias præbebat arca, et salutem soubibus. Moriendum fuerat Abiathari sacerdoti in Salomonem rebeli; sed, *Vir quidem mortis es, aiebat rex; hodie vero non interficiam te, quia portasti arcam Domini* (III Reg. ii, 26.) Oh! quomodo, quam certo atque securo defendit nos Virgo, cui sanctus acclamat Sabbas: « O spes desperatorum, omnium afflictorum Lætitia, inique oppressorum Patrona, Sustentatio pauperum, exsultantium Consolatio, in fluctibus laborantium Portus, imbecillium Robur, laboris æstu confectorum Umbraculum, Auxilium Baculusque cæcorum, Dei altissimi Mater! » Cui et Ecclesia Græca in Menæis devotissime supplicat: « Salve, qua nihil unquam magis peregrinum inter mortales auditum. Salve, sacrosanctum paradisi Lignum, ab ipso Deo plantatum. Salve, Exstirpatrix diabolorum. Salve, o Gladiæ utrinque acute, hostis nostri caput abscindens. Simul per tuum partum nobis maxime hospitem nos in exilio hospitantes ad cœlestem patriam revoca. » Rursumque: « Te, intemerata, velut Portum, Murum, Propugnaculum, Tegumentum, ac denique velut introitum nostrum ad regnum cœleste omni clientum confusione et repulsa carentem agnoscimus; te tanquam Pontem ad cœlum ferentem qui magna facilitate transitur, laude magnifica et perillustri colimus. » Cui denuo eadem Ecclesia adgemit: « O Maria, quæ es irreprehensum, et omni captu nitidius Numinis Vehiculum, me a peccatorum multitudine in angustias ultimas redactum, ad laxiora pœnitentiæ spatia promoves. Tu, o late patens Numinis Sedes, et omni cœlorum amplitu-

dine major, cor meum a motibus pravis attenuatum, ac per **588** tentationum insultus inter artissimas quasi fauces conclusum, dilatando amplificas; simul calamitates varias exoriri quotidie solitas afflatu benignitatis tuæ tanquam Favonius quidam emollis. » Ad quam novo se fervore sanctus Josephus poeta vertit: « Ex te Creator noster effulsit, perque radiantem olim rerum divinarum scientiam, ab hominibus noctem ignorantie pepulit. Nos proinde actos jam in præceps, ac desperationis ultimæ chaos sepultos protraxisti, Domina, deque supinæ ignaviæ barathris elevasti sursum, quo te, in omne genus misericordiæ promptam, ceu spem unicam famulorum tuorum laudemus. » — « Nam (ait sanctus Sabbas) sub tuam protectionem confugiendo repellimus universas insultantium nobis adversariorum procellas; in te imo, Domina, etiam alterius sæculi pace fruemur, et eadem te freti, illam alterius vitæ divinitatem nanciscemur. » Rectissime sane divus Amandus Suso eam affatus est: « O quam innumeri peccatis dediti jam Deum deseruerant, omnemque cœlestis patriæ cœtum Deumque ipsum abjurarant, ac negarant, ac in desperationis voraginem sese præcipites dederant, atque a Deo misere separati erant, qui tamen tibi immitentes, atque ad te confugientes a te benignissime servati sunt, donec te intercedente apud Deum in gratiam restituerentur. » O quot hæc probavere flagitiosorum chiliades; quot sunt Arcæ hujus virginæ beneficio servati Theophili ac Beatrices; quot evasere et hodieque evadunt, ac deinceps evadent etiam peccatorum seu primi, seu ultimi aternitatis rogos hujus contacti Arcæ potentis umbra!

Benedictiones etiam conciliarat arca: quod domui Obededommi usuvenisse, magno admirationis sensu expressit David. A Maria quid in nos exundare credimus? Sanctum consulamus Cyrillum (*Hom. contr. Nestor.*), qui hisce divam verbis compellat: « Per te Trinitas sanctificatur; per te Crux pretiosa celebratur et adoratur in toto orbe terrarum; per te exsultat cœlum, lætantur angeli et archangeli, fugantur dæmones, et homo ipse ad cœlum revocatur; per te omnis creatura idolorum errore detenta conversa est ad agnitionem veritatis, et fideles homines ad sanctum baptismum pervenerunt, atque in toto terrarum orbe constructæ sunt ecclesiæ. » Divum etiam Epiphanium audiamus (*De laud. Virg.*): « Per te, o sancta Virgo, medius obstructionis paries inimicitias dissolvit; per te pax cœlestis donata est mundo; per te homines facti sunt angeli; per te homines **589** appellati sunt servi, amici, et filii Dei; per te homines meruerunt esse conservi angelorum, et cum eis familiariter conversari; per te mors conculcatur, et spoliatur infernus; per te ceciderunt idola, et excitata est notitia cœlestis; per te cognovimus unigenitum Filium Dei, quem sanctissima Virgo peperisti Dominum nostrum Jesum Christum. » At claudentem omnia brevi oratione Ber-

dum (*Serm. de Nativ. Virg.*) habet: « Quanto devotionis affectu a nobis eam voluit honorari, qui totius boni plenitudinem posuit in Maria, ut proinde si quid spei in nobis est, si quid gratiæ, si quid salutis, ab ea noverimus redundare.... Totis ergo medullis cordium, totis præcordiorum affectibus, et votis omnibus Mariam veneremur, quia sic est voluntas ejus, qui totum nos habere voluit per Mariam. » Plura quis desideret?

Terræ affixit Dagonis simulacrum arca; dæmonis arrogantem evertit Maria, *super aspidem ambulans et basiliscum, et conculcans leonem ac draconem* (*Psal. xc, 13*). Muri ceciderunt Jerichuntini, cum ad tubarum clangorem circulum fecit arca; ruit quidquid cælo inimicum est, cum ad orationis fanum gloriosum facit ambitum Maria. Ubi *apertum est templum Dei in cælis visaque est arca Testamenti in templo, facta sunt fulgura, et voces, et tonitrua* (*Apoc. viii, 5*): ubi in cælo militantis Ecclesiæ apertum est templum divini Evangelii, visaque est Arca animata Dei viventis, audita sunt continuo micantia laudum fulgura, et voces de tanta Virgine magnificæ, et in hæreticos, Virginis mastigas, tonitrua atque fulmina Epiphaniarum, Augustinorum, Hieronymorum, Ildephonsorum, aliorum flammea, ardentia: « Ad illam nempe, ait mellea apis Bernardus (*Serm. 2, De Pentec.*), sicut ad medium, sicut ad Arcam Dei, sicut ad rerum Causam, sicut ad Negotium omnium sæculorum, respexere » mox *universi* theologorum vertices, ecclesiastarum sudores, saniorum scriptorum acies; in genua, in vultus procubuerunt ipsæ imperatoriæ majestates, quibus erat sanctissimum cum Davide plaudere huic Arcæ, totisque viribus esse festivas, devotas.

Occlusas templi illius Salomonici portas aperturi sacerdotes Hebræi, arcam elevabant, et hoc salutabant cantu: *Surge, Domine, in requiem tuam, tu, et arca sanctificationis tuæ, propter David servum tuum* (*Psal. cxxxi, 8*); moxque patere fores toto stupente populo. Nos cæli atria si **590** erratis nostris ocludimus nobis, ea mox rursus aperta stupemus, cum Arcæ virginæ supplices corda nostra ad cælos sustollimus, nostrique melioris Davidis merita in nos infinita invocamus.

Locum denique stationis migranti populo illi metata est arca illa; nostram in cælis mansionem nobis locumque distinguit demum Virgo nostra, ut proinde, cum tanta in nos Arcæ istius interventu motuque operetur altissimum Numen, merito mentes nostras atque voces uniamus omnes, et tota animarum contentione comprecemur: *Fæderis Arca, ora pro nobis.*

SOLILOQUIUM.

Si tanta animi alacritate, o Virgo, « Genitrix immensi gaudii, et Auctoris lætitiæ (*Andr. Hier. in Salut. Ang.*) », concurrerunt trīginta hominum milia, tantusque concursor celebriorum numerus, qui in septem potuerit choros distingui; si ipse

serenissimus reipublicæ Hebrææ imperator David musico applausit instrumento, cum fuit arca illa ex humili et obscura domo in augustum illud templum sedemque deportanda: dignissimum omnino est, totos omnesque nos ad tuum, o Virgo, decus confluere, teque Arcam mysticam et diviniorem, cujus fuit umbra vetus illa, omni nostro nisu, vocibus, affectu, laudibus celebrare. Certe hac ego de causa ardenti animo, et venerabundo corde Mediatricem te, Deum inter et me implorans, adgemo tibi, *Fæderis Arca, ora pro me.*

Duas ex arca illa sua volucres emiserat Noemus, diluvii periodum exploraturus, corvum nigricantem, et albicantem columbam. Non est regressus corvus, nullum retulit serenitatis reductæ indicem, tabidis insedit pastibus; nimirum Evam matrem designaverat, si divo Bonaventuræ credimus, quæ ut intemperie sua vivas hominum animas cadavera fecit, ita restitutæ salutis nullum nobis argumentum reliquit: at virentem oleam columba retulit, amicitia divinum inter Noemum nosque mortales reparatæ signum, teque præmonstravit, Virgo, *Conciliationem omnium erga Deum.*

Dicitur ab *arcanis servandis* arca; tuis in visceribus, o Virgo, arcana servata sunt et secreta, **591** quibus majora totum non habuit universum. Deus nempe incomprehensum illud *Quod est*, in te abbreviatum punctum veluti est factum; creatura, creans omnia; totius apex domini *exinanivit semetipsum forma servi ex te accepta* (*Philipp. ii, 7*). Arca rursus Isidoro ab *arcendo* nuncupatur, quod ab iis, quæ claudit, arceat oculos; tu tuas adeo virtutes atque eminentias habuisti occultas, ut oportuerit Dionysios esse illos qui voluerint eminus quoque habere perspectas. De lignis Sethim impubilibus arca exstitit; et tua languorem integritas nesciit et sanctitas. Hinc meum ego imperfectum deprehendo, qui et aquis voluptatum mergor, et adversitatum ignibus aduror. Tuæ, o Virgo, lucidissima, perfectiones speculum sunt, quæ meos, heu quantos! detegunt nævos ac labes, eamque ob rem in lacrymas eo, « lacrymarum Virgo liberatio. » Tu Arca es ornatissima auro puritatis intrinsecus, exempli absolutissimi deoris: ego cænum lutumque intus, pravus mihi, aliisque foris. Tibi assistant Cherubini, versisque ad te vultibus tuam intuentur stupentque sanctimoniam: mihi adest genius cælo mihi datus, meamque deplorat improbitatem. In te virga servatur florida, decidit ex me viror omnis timoris divini et amoris. In te tabule sunt legis, has ego sædavi actibus meis. In te Manna est dulcissimum, absinthium in me, et colocynthis. Hinc nihil in me reperio, quod probet, quod amet Filius tuus. Verum, o Virgo « bona, et non solum bona, sed optima super cunctas dominas et matres (*S. Chrysos. in Hor. An.*) », arcam te mihi monstra, benefica esto criminoso isti. Clamabat Moyses arcam elevando: *Surge, Domine, et dissipentur inimici tui.* Idem ad te, o Arca

gloriæ spiritualis, ego acclamo; fuga ex me peccata, hostes Filii tui, tuos, meos hostes. Vitam Abiatharo servavit portata arca; animam tu mihi meam serva, quam uti mysticam arcam feram in corde ad mortem usque meam. Mille commerui maledicta atque supplicia flagitiis meis; at tu, o Mater matrum, Virgo virginum, Stella stellarum (*Alterc. Synag. et Eccl.*), offer te Deo meo in tutelam meam, ut ad præsentiam ac reverentiam tuam benedicat mihi, ceu benedixit domui Obededom arcæ illius **592** hospiti. Heu! fuit hactenus cor meum Dagonis delubrum, tu idolum potentia tua diffinge, et e penetralibus cordis mei ejecta, potentissima Virgo, cadent in conspectu tuo Jerichuntis mœnia; tentationes, aio, quibus obvallor, planusque mihi patebit tuo nutu atque favore in paradisum ingressus. Videor attamen mihi ipse non sat dedisse honori tuo, quin fateor insuper, quam plurimum me descivisse a servitio tuo; timeo ergo, supplicii et morte, ceu temerario Ozæ accidisse memini, in me animadversum iri; rursus tamen in veniæ spem erigor, si tuam merear pietatem, quam ingemino. Arcæ longitudinem latitudinemque descriptam novi, de profunditate illius legi, audi vi nihil; id signum est, citra mensuram esse bonitatem, et clementiam tuam, eamque esse tantam, ut non sit quispiam tam profundæ nequitiae, qui tuam non ausit sperare misericordiam. Expavescerem, si mensuram profunditatis tuæ nossem, *infixus in limo profundi*, imo, *ad nihilum redactus*; sed cum absque mensura sit hæc tua dulcis bonitas et dulcedo optima, æque ad profundum, ad abyssum usque miseriæ meæ penetrabit suavitas et benignitas tua. O Virgo, angelorum Regina, recolo identidem, et itero Arcam te esse, Dei in te Propitiatorium splendere; te igitur honoro, Deum in te adoro; tibi loquor, et loquor Deo. Indulgebit mihi Deus, illi si tu loquaris: loquere ergo, o Domina, loquere ei, ut audiat servus tuus, qui clamat tibi e visceribus suis: *Fœderis arca, ora pro me.*

JANUA CŒLI,

ORA PRO NOBIS.

Mediante Maria Virgine patet homini ad cælum aditus; licet cum angelis, licet cum Deo commercium.

Nimium videatur fortasse oculo sensuali gloriosum istud Virginis elogium, quodque diminuat de juribus Christi Domini, qui dixerit, *Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur* (*Joan. x, 9*). At fumum carnalis **593** sapientiæ si quis absterserit, certicemque litteræ detraxerit, plana sanaque esse omnia mox videbit. Janua cœli primaria Christus est; ipse videlicet dato pro nobis sanguine suo, satis etiam Patri suo æterno pro debitis nostris dedit. Significatum hoc divus Joannes ivit, ubi de vulnere emortui lateris scripsit: *Unus militum lancea latus ejus aperuit* (*Joan. xix, 34*); *apertionis* potius, quam *percussionis* phrasi usus, ut duo nobis (ceu alibi jam dictum memini-

mus) esse testata cuperet: alterum, jam ab amore confectum fuisse vulnus illud, et lanceam aperuisse duntaxat cor illud melleum amoris spiculo dudum saucium, non ipsam vulnus illi primam intulisse, priorem fuisse amorem, qui vulnus impresserit; alterum, Portam paradisi Christum fuisse, quando januæ et fores sunt, quæ aperiuntur. Porta et Janua cœli Maria quoque est, secundaria nimirum, ut primaria Christus. Hic immediata est porta, medians Maria, per illam quippe aperitur nobis ea quæ est Christus. Ita Virginem istam etiam Matrem gratiæ, Matrem misericordiæ, Salutem, Gaudium, Spem nostram salutamus, encomiis titulisque Christo propriis, non ut eam Filio Deo æqualem faciamus, sed modis istis ac phrasibus aptissimis, illam lectissimum medium, et potentissimum, ad consequenda bona ista instrumentum atque organum esse contestemur. Et hanc nobis veritatem dudum præsignavit Ezechiel vates, dum scripsit: *Duo ostia erant in templo* (*Ezech. xli, 23*): duæ, crede, Januæ in cœlo, Christus una, Maria altera. Primaria Christus, secundaria Maria; cœlos siquidem nobis mœruit Christus, impetrat Maria; ut igitur se dicat Christus *Ostium*, sic nos ad Mariam gemimus; *Janua cœli, ora pro nobis.*

O Januam altam vere eminentia, profundam animi demissione, latam capacitate, lineam pauperie, saxeam firmitudine, ferream securitate, charitate patulam, clausam virginitate! Sed hæc innuisse sat esto.

Virginem Ecclesia regiam vocat Januam, fulgidam lucis Portam, cœli felicem. Regia certe Porta est, quod, quemadmodum regi aut imperatori devictæ urbis dominium recepturo **594** per novam aditus portam apparatur, eaque victore ingresso, mox rursus obstruitur; ita Virgo hæc soli fuerit pervia cœlorum Principi, clausa deinceps æternum, antea patens nemini, postea nulli. Lucis est Porta, quod mox ut audivit citra puritatis dispendium Matrem se Numinis futuram, *pes a'um ostii sui aperuerit Dilecto* (*Cant. v, 6*), suamque se in abyssum demittens ancillam se præbuerit Domino Verbo, quod plena in eam luce non gratiæ solum, sed etiam personæ ingressa totam fecit lucidam, fulgidam totam. Felix cœli est Porta, ait magnus Albertus (*Mariæ lib. Apoc.*), « quia sicut porta exportat et importat, sic et per ipsam exivit, quidquid unquam gratiæ creatum vel increatum in mundum venit, per ipsam item intravit, quidquid boni ad cœlos ascendit, ut possit quilibet dicere de ipsa: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa* (*Sap. vii, 11*). » Ita per Virginem hanc veluti per communem Portam hæc etiam ad nos exportata est gratia, ut exierint nosque convenerint e cœlis angeli, exierit quoque ipse angelorum Dominus, datis nobis amplissimis codicillis redeundi vicissim in cœlos, et mutua cundi veniendique potestate, mutuo nos ad Portam istam occursum salutandi, amplectendi, staviandi; quod omne dudum sua nobis

temeritate averterat primus parens. Quis non felicem se videat ad Portam istam, quomodo non sit felix ipsa nobiscum hæc Porta, ad quam istud miseræ mortalitati commercium obtigit?

Dum frueretur magnus ille patriarcha Jacobus curarum mentis humanæ lenimento somno, vidit cœlos apertos, et scalam e terra ad cœli summa pertinentem, angelosque per eam hinc inde commeantes, et raptus exstasi post somnum: *Vere, ait, hæc est domus Dei, et porta cœli* (Gen. xxviii, 17). Mira visio, et apissimum proposito nostro vaticinium: nempe Virgo nostra hæc Scala est, Virgo hæc Domus est, Virgo hæc Porta est: Domus, quod Deum inquilinum aluit; Scala, quod etsi in terra fuit corpore, mente tamen ipsa cœli penetravit adyta; Porta, per quam patuere fores Omnipotentis Olympi, Deo ad nos angelisque descendentibus, nobisque vicissim ascensum dudum ignea, et versatili romphæa interdictum gratulantibus ac magna **595** adituentibus voluptate, ut multi, ut sæpe, ut feliciter isto nos salutemus occursum, et Virgini concinamus alacres: *Paradisi portæ per te nobis apertæ sunt, quæ gloriosa cum angelis triumphas.*

Quid agimus? Janua cœli est Virgo, quod mediante ipsa cælum nobis decrevit Deus. Observavit Magnus noster Gregorius, morale antiquis fuisse prudentes quospiam homines ad urbium portas demandare, causas eorum ac litigia, qui ingressuri erant, definituros, ne quis forte pedem inferret civitati, qui publicam rixis suis pacem quietemque temeraret. Meminere præclari hujus instituti Litteræ sacræ haud uno loco, et scriptum præcipue Amos propheta reliquit: *Constituite judicem in porta* (Amos, v, 15). Cælum urbs est, et sedes tranquillissima; perpetua ibi et illibata vivitur pace; nihil intrat in illud litigiosi, aut tumultuum amanti; pacem ferant oportet qui sint ingressuri. Istum in finem æterna Dei Sapientia, cujus est suaviter disponere omnia, Portam fecit urbis istius Virginem nostram, quam miseri mortales ingressuri nulla ferrent secum litigia, nullas cum Deo divisque inimicitias; eas si haberent, ad Portam istam defluirent primum, ponerent jurgia, pacem ab offenso Numine flagitarent, et acclamarent Portæ: *Janua cœli, ora pro nobis.*

SOLILOQUIUM.

Hærebat, Virgo regia, ad regias Assueri fores Mardochæus princeps tanto cum Amani principis alterius livore, ut hic vappam se davumque duceret, dum ille frequentaret atria. Quare stomachatus ad amicos: *Cum omnia habeam, ait, nihil habere me puto, quandiu video Mardochæum Judæum sedentem ante fores regis* (Esther, v, 9), in crucem appellam agam. Bruta fulmina. Mardochæum imperator altius extulit, et secundum a se regie regnique totius esse jussit. Tu, o Virgo sublimissima, Palatium es Regis angelorum (Andr. Cret. orat. 2,

De Assumpt.); » tu Porta, tu Janua cœli. Non sedent coram te devoti tui; in genua, in vultus suos procumbunt, teque Dei sui Matrem, suumque ad superos Pontem, « Scalam ascensumque meum (S. Ephrem), » colunt, venerantur tenerrime: videt id et stridet infernalis Aman, omnemque **596** movet lapidem, ut vivos glutiat clientes tuos, ut faciat aversos a te, a tuis obsequiis ut exturbet. E pelvi fulgurat. Amplectitur charos tuos Filius tuus, gratis eos donisque amplioribus cumulât, et magnos facit in regno cœlorum. Quare hanc ego quoque gratiam exambiens, novus Mardochæus ad te cœli Portam me abjicio et repetitis oro suspiriis, a meritis me suppliciis fac liberum, Amanem preme, meque effice magnum tuum, magnum Filii tui servum, magnum in cœlestibus atriis Dei laudatorem; *Janua cœli, ora pro me.*

Jacuit ad fores fastuosi epulonis pauper, et ulcerosus Lazarus, micæ orans cadentes. Nemo illi dabat. In inferno crudelitatem dives luit. Meliora ego a te, Virgo ditissima, spero; ad fores tuas, ad te cœli Januam, vides, jaceo; Lazarus ut sim, ulceribus ut fœteam; non micæ, totum panem ut postulem; non parca es, benigna es, largissima es; toto effundis gremio dona tua, tergis blanda manu carcinomata, mundas precibus tuis animas facis, eisque totas depromis paradisi delicias: quare et ego supplico: *Janua cœli, ora pro me.*

Fuere ad Sponsi portam virgines amicæ, adesse nuptiarum gaudiis optantes; at fuerunt rejectæ plures, quod improvidæ vacuas oleo lampades gestarent. Ad tuam ego, Virgo, ad te Portam occurro, tibi, tibi supplico, ad nuptias me cœlestes admitte. Ecce lampadem fidei ardentem affero, oleumque porto contriti et contribulati cordis; Domina, Domina, aperi mihi, *Janua cœli, ora pro me.*

Pulsabat ad portam apostolici collegii vertex illorum Petrus, idque sentiens innocentula domus, ingens familiæ gaudium excitavit, et Petrum denique introduxit. Ego cum errante semel Petro errans heul! sæpenumero, ad portam paradisi pulso, ingressum multis ambiens, oransque lacrymis. Tu, innocentissima Virgo, nuntia Deo meo quia sto ad ostium et pulso; memento gaudium esse cœlesti familiæ super uno peccatore pœnitentiam agente, et fores denique pande: obluantur equidem atri dæmones, et isto me ingressu prohibere satagunt; at *non confundetur, qui loquetur* **597** *inimicis suis in Porta* (Psal. cxxvi, 5), in tua, Virgô, præsentia, atque præsidio. *Janua cœli, ora pro me.*

Nathinæi, quorum erat apud Hebræos non ultima auctoritas, habitavere in loco Hierosolymorum Ophel ad portam aquarum orientem versus, portam, inquam, ad quam congregabat se populus. Tu, o Virgo, « Fons gratiæ et totius consolationis (S. Ephrem. *De laud. Virg.*), » aquarum es. Porta; tu illa es, quæ tota pietatis maria in miseros, in egentes, in perditos effundis, quæ multum Deo populum ad Orientem adducis; quæ

per Sapientem profaris, et contestaris : *Non con-
teram egenum in porta* (Prov. xxii, 22). Ut igitur
Porta sit cœli Filius tuus, qui divino rigori æquali-
tatem obtulit, qui paternam a nobis iram dimo-
vit, qui sanguinis sui pretio omne criminosa
mortalitatis debitum exstinxit, qui juste sancte-
que dixit : *Ego sum ostium, per me si quis intro-
ierit, salvabitur* (Joan. i, 9) : tamen tu quoque
cœli es Porta, per te etiam paradisi nobis re-
clusus est, per te et gratia affluit humanæ genti
et gloria ; per te Filius tuus nobis visus est,
et nobiscum in terris conversatus est ; per te an-
gelorum instauratum consortium ; per te ascensus
noster ad superos, ad Deum paratus. Quare et
ego pauperulus omnia hæc a te expectans, per
te efflagitans, ad te itero et congemino : *Janua
cœli, ora pro me.*

STELLA MATUTINA,

ORA PRO NOBIS.

*De benignis effectibus affectibusque Mariæ Virgi-
nis ad hominem.*

Figura et umbra clarissima, tum ex nomine,
cum ex proprietate atque virtute, gloriosæ Virgi-
nis, stella est matutina. Ipsa videlicet est, cui
dicere liceat : *Ego sum genus, et radix David, stella
splendida et matutina* (Apoc. xii, 16). Ipsa est,
cui nos quoque dicamus : *Quasi stella matutina
in medio nebulae* (Eccli. i, 6). Hoc igitur titulo eam
devoti colunt, hoc celebrant elogio, **598** hoc in-
vocant encomio : *Stella matutina, ora pro nobis.*

Stellam esse Virginem, dudum prolixius dixi-
mus, cum nomen tantæ Nymphe interpretati
sumus. Id certum est, quod si stella substantia
solida, forma lucida, figura sphaerica, superficie
plana, natura pura, situ alta, motu velox, quantitate
ingens, parvula aspectu, efficax virtute est : Ma-
ria solida sit perseverantia, lucida honestate,
veritate sphaerica, plana simplicitate, contempla-
tione altissima, velox obsequio, meritis gran-
dissima, demissione parvula, agendo virtuosissi-
ma. « Stella, ait enlleus scriptor (S. Bern. Hom. 5,
super *Missus est*), quia sicut sine corruptione
sidus emittit radium, sic sine læsione sui par-
turiit Filium ; nec sideri radius suam minuit cla-
ritatem, nec Virgini Filius suam virginitatem. »
« Stella, inquit purpuratus noster Damianus (Serm.
de *Assumpt.*), quæ in cœli cardine summo splen-
dore coruscans, orbem subditum splendidioribus
radiis incolorat. » — « Stella fulgentissima pulcherri-
morum radiorum, » addit divus Andreas Cretensis
(Orat. De B. Virg.).

Quatuor insignitur nominibus stella Virginis
nostræ index : Veneris, Hesperii, Luciferi, Side-
ris matutini : Veneris, inquam, non quod dea sit
sinistri amoris, sed quod eos quibus dominatur
ad amorem suaviter inducat, non impellat ; Hesperii,
quod vesperum quoque vehat ; Luciferi, quod
majorem cæteris stellis lucem ferat ; matutini

sideris, quod diem nobis accendat. Omnia hæc
Virginis nostræ officia sunt. Ipsa Mater est pul-
chræ dilectionis, clientum suorum corda sanctis-
simo inflammans ardore ; ipsa Hesperus est,
vespero morientium, et proximum iudicium ex-
pavescentium suavissime illucescens, Mater ti-
moris illius supremi ; ipsa Lucifer est, quæ fon-
ctos vita, et in tremendo illo iudicio absolutos
sollicitudine sua in illam inducit et infert lucem,
qua immersi in Deum agnoscunt eum sicuti est ;
Mater certe agnitionis ; et sanctæ nihilominus spiri
(Eccli. xxiv, 24), dum stellæ matutinæ instar
mentes, nec sancto etiamnum ardore flammantes,
nec imminens sibi iudicium metuentes, minus
quoque absolutionis nota donatos, sed in verno
criminum sese volutantes ad frugem emollit,
veniaque divinæ spe ad lumen rationis revocat,
diemque in eis vitæ lucidioris accendit.

599 Cogitet, qui velit, stellæ illius matutinæ
effectus, et videat effigiem eam nostræ Virginis
esse. Eva certe vespertinum sidus erat, væ nobis
spirans, ut culpæ, ita et pœnæ : sit, igitur stella,
cujus nomen divus Joannes *Absynthium* dixit (Apoc.
viii, 11). Patres, et prophetae priscioris ævi
nocturnæ fuerent stellæ, cæcas hominum mentes
obscuris duntaxat figurarum, vaticiniorum, ora-
culorum ænigmatis attingentes, stellæ nimirum,
quæ dederunt lumen in custodiis suis (Baruch, iii,
34). At Virgo nostra lucidissima, illa stellarum
Stella, contra væ Evæ, fuit a-væ, sine væ, sine
absynthio, sine amarore, dulcis amore ; semper
fulgida, nunquam obscura, ænigmatica nunquam ;
figurata vaticiniis, oraculis designata. Sidus illud
matutinum calorem vehit, amoris ignes Maria ;
Martis coeret malignitates id sidus, dæmonis
furias Maria ; istud rorem affert, suaves lacry-
mas Maria ; istud ægros ex hilarat mentes, ani-
mæ delicias imprimit Maria ; Stella adversus
Venerem pura, contra Martem pacifera, clementia
Saturno contraria, comitate Jovi amica. Sidus
illud, scribit Venerabilis doctor, duabus zodiacum
partibus excedit, femineum benevolum sidus est,
soli semper proximum : duabus excedit eminenti-
is naturam ipsam celsissima Virgo, maternitatis
et virginitatis, uno temporis puncto in longam
æternitatem junctis ; benevola, suavis, facilis est
tota ; soli Deo sola in terris, in cœlis proxima.
Domum habet suam illud sidus in Libra, et Tauro,
si Ptolomæo fides est : justissima est, et fortissima
Maria ; regnat in Piscibus illa Stella, frigido nempe,
mæstoque signo ; Mariæ regnum, quod postea dice-
mus, ad miseros pertinet, ad rigidos, ad projectos.
Nebulonum denique sidus illud terror est, ægro-
tantium lenimen, viatorum voluptas, cantum at-
que hilaritatem proripiens : terror dæmonum Maria
est, infirmorum Salus, ad superos contendentium
Dux et Comes, ad jubulum homines delinens
et angelos ; nova et melior Maria Moisetica, quæ
ad cantum liberos præiverat Hebræos ; nova et

melior Sabæa stella, quæ animas Deum quærentes, non ad stabula, sed ad superas arces, urbem illam totam auream, gemmeam, fulgidam **600** adducat; cui proinde tam bene, tam præclare, tam ubertim, tam assidue de omnibus merenti dicatur ab omnibus: *Stella matutina, ora pro nobis.*

SOLILQUIUM.

Dormit hieme tota, Virgo oculatissima, mus alpinus in caverna sua, nec aut aerem haurit novum, aut soli se credit; at cum Sirius cælo exoritur, somnum discutiit, et prorepens in aerem hianti rictu salutat sidus, visumque longa torpedine hebetem ad radios amicæ stellæ recreat. Ego, o Virgo unice formosa, qui peccatis meis, heu! quantum indormivi, clausis ad omnes meas miseras, ad supplicia imminuentia, ad vigilantem in me divinam indignationem oculis, exorientem te fidelissimam Stellam persentio, aperio demum oculos animi mei, eosque in te defigo, te adoro. Conforta, obsecro, languentia tam infelicitè lumina luce amoris tui, et splendore protectionis tuæ illustra; fac eos vigiles in servitio Filii tui, ut fixe intueri valeant inflammata divini Solis rotam: *Stella matutina, ora pro me.*

Tu, o Virgo, *illustrior facibus Solis*, ea es, qua stellatius est nihil, si *Stella a stando* dicitur; siquidem cæteris hominum omnibus aut vacillantibus, aut fugitivis, aut prorsum jacentibus, tu stetisti sola, fidem, firmitatemque Ecclesiæ tu sustinuisti, tenuisti sola; si stella *sidus* est, quod *consideratione* dignum, ut placuit Isidoro, tu illa es unica, in qua aut considerent perfectiones et gratias, omnes, aut exempla virtutum sibi necessariarum omnium; si stellæ aggregatio lucis sunt orbium suorum, ea quidem ratione, ut quo est confluxus ejusmodi lucis major in orbe aliquo, eo sit et major quoque stella, et clarior; tu agger et cumulus es sapientiæ, sapientitatis, et gratiæ ea celsitudine, ut sicut post Filium tuum hisce radiis illustrior est nemo, ita quoque post eundem luce, splendore, pulchritudine creaturarum rerum te celsius, venustiusque sit nihil. Lucidæ sunt stellæ non in partibus duntaxat exterioribus, et foris, sed intus item et in substantia; tu pura es, et absque macula non oculis solum humanis, sed ipsi quoque perspicacitati divinæ. Stellæ lucem effundunt citra læsionem: **601** genuisti nihil passa indecori; stellæ sunt factæ cælorum ornamentum, *ut sint in signum, et in tempora, et dies, et annos* (*Gen. 1, 14*): tu gloria es Israel; tu honorificentia populi Dei, signum hominibus pietatis divinæ, in dies, et menses, et annos, et omnem æternitatem; infunde igitur in me hodie, « o luminis Domicilium, » et tuam in me bonitatem effunde, « o pulchra, o florida, o tota puritatis nitore circumfulgens, » quam stellam saluto millies, et Stellam matutinam.

Vix umbræ cadunt de montibus altis, noctemque mundo offundunt, cum stella isthæc in stationem emergit, et tædiferi instar pueri facem humeræ

genti prægestat, ne quid per tenebras incommodi, malive incurrat; tu, o « Lux, qua sol quoque ipse posterior est (S. Steph.), » ea es in mortales sollicitudine, ut dum in mediis miseri umbris fluctuant, tuis eos radiis circumvestias, servesque sollicita, ne in Tartareis impingant tenebras. Benignus est, et amicus amoris planeta hæc stella; tu amore ardes tota: *Lampades tuæ, lampades ignis atque flammæ* (*Cant. viii, 6*); ignis hominibus, flammæ Deo. Nuntia diei est stella matutina, tu gratiæ Aurora, et « Lampas splendida his qui sunt in tenebris conspicua, immortalis accensa lumine, ad cognitionem divinam omnes deducens, splendore mentem irradians (*Hymn. Gr.*). » Multis enimvero gemma es ateria, e cuius medio stellula scintillat; nempe es illa, e cuius visceribus *Lumen de lumine* fulgurat, et quemadmodum majori cæteris sideribus luce stella matutina ardescit: ita tu quoque majori sanctis omnibus in nos calore effervescis: esto igitur mihi, o « luminis apud nos exorti Productrix, » stella talis, et *ora pro me*, fac me dignum atque participem lucis tuæ, flammam in me excita sacri amoris. In lustra sua se abduunt lupi, cum matutinum occurrit sidus, in Stygem abigis tu dæmones nobis nocituros. Cantant aviculæ luci matutinæ; tu vocem meam, cor meum in tuas, in Dei laudes exacue. Oculos somnolenti fricant, cum surgit illud sidus; tu ad operandum recte me impelle. Medicum læti expectant ægroti, dum radios stellæ aspiciunt matutinæ; veniet, veniet Oriens ex alto, cum tua tu luce ad me inviseris. Eia ergo, exorere, exorere, Stella matutina, qua lucente vigilant pectora supina, eo me influxu **602** dignare, ut absoluto Christianæ servitutis penso, tuæ virtutis merito ex illo sim numero, cui fuerit a Filio tuo dictum: *Qui vicerit, et custodierit opera mea usque in finem, dabo illi stellam matutinam* (*Apoc. ii, 28*).

SALUS INFIRMORUM, REFUGIUM PECCATORUM, CONSOLATRIX AFFLICTORUM, AUXILIUM CHRISTIANORUM,

ORA PRO NOBIS.

De generali Virginis gloriosæ ad justos et peccatores patrocinio, in vita, morte, purgatorio igne.

Expressurus Mellifluus Pater (*De verb. Apoc.*) commune Virginis amantissimæ ad omnes omnino homines, cujusvis ii status atque conditionis, boni malive sint, patrocinium, ad mundi hujus splendentem oculum, solem, aio, se vertit, aitque, « Uti is super bonos æque ac malos indifferenter oritur, sic Virginem istam melleam præterita non discutere merita, sed omnibus se exorabilem, omnibus clementissimam præbere, omnium denique necessitatibus amplissimo misereri affectu. » Haud dissimilia assert Seraphicus Doctor (*Specul. Virg. c. 8*), cum miserationem hujus ad mortales Virginis adhuc in terra degentis Lnnam, eam vero, qua nunc affluit in cælo, Solem appellat; et hanc illi tanto præstare inquit sublimius, quanto lunam

fulgore atque ardore sol antecellit fortius. Rationem hujus istam observat, quod quo est in superis Divinitatis abysson propior, eo clarius perspectæ illi sint necessitates nostræ; esse igitur illum ex priori pronitate *Pulchram ceu luna*, ex posteriori *Eclatam ut sol*, et claudit sententiam suam: « Quis est, super quem sol non luceat? quis est super quem Mariæ misericordia non resplendeat? » Ruthæ videlicet felicitis felicissimum est prototypum, quæ priorem misericordiam posteriore superavit (Ruth, III, 10). In quatuor præcipue calamitatibus auxilio **603** eget miseria nostra: corporis, et huic adest Virgo *Salus infirmorum*; animæ, isti est *Refugium peccatorum*; exsili, suppliciique post vitam, ab his eximit *Consolatrix afflictorum*; suppetiarum ad operandum bene in vita, has plena manu offert *Auxilium Christianorum*. « De plenitudine ejus, rursum loquitur os melleum (S. Bern. super *Sign. magn.*), accipiunt universi, captivus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, justus gratiam. » Quare non est hominum status, qui non in genua atque faciem procumbat; qui non multo affectu lacrymisque ad Virginem gemat: *Sub tuum præsidium confugimus, sancta Dei Genitrix.*

SALUS INFIRMORUM,

Succurrit Maria Virgo in corporis calamitatibus.

Infirmi-tatis nomen divis Patribus Augustino et Hilario peccatorem significat; Davidi regi ærumnosum atque afflictum: *Infirmabuntur*, inquit, *et peribunt a facie tua* (Psal. IX, 4); rursumque: *In Domino speravi, non infirmabor* (Psal. XXV, 1); sæpe etiam corporis mala, atque adversa, quemadmodum sacer evangelista dixit: *Omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant eos ad Jesum; ipse autem singulis manus imponens sanabat eos* (Luc. IV, 40). Omnibus hisce malis præsto est Maria. Et sane si de corporeis adversitatibus meminisse placeat, quales sunt morbi, dolores, cæcitates, vulnera, et id genus alia, prohi! quanto laborantium numero suppetiata est Maria? Non attinet evolvere libros; templa adeantur, et votiva oculis legantur anathemata. Deus est quidem, qui sanat, quando *ipse est Salus nostra* (Mich. VI, 9); at Maria est, quæ sanantem movet ad faciendum bene. Potuisset optimus noster Servator cæcum momento videntem esse jubere. Nolu it; oculos ejus luto aspersit, et litum ad natatoriam Siloe amandavit, hac docens unctione, atque missione, jucundum sibi esse, si ad Siloen Virginem, illam gratiarum porticum, piscinam illam miserationum, **604** illam curationum natatoriam in necessitatibus nostris accurramus.

Memorant sacri Prædicatorii ænnales Reginaldum, magnæ pietatis virum, ægrotasse, vimque morbi tantam fuisse, ut dicere illud mæsti Davidis potuisset: *Uno tantum gradu ego morsque dividimur* (I Reg. XX, 5); decumbenti sese Virgo gloriosa

cum divis Catharina atque Cæcilia præsentem dedit, et ingenti luce illustris, venisse se dixit, roganti quidquid liberet, concessuram. Hærenti stupentique, quid ageret, suggessit sociarum altera, nihil peteret ipse, totumque maximæ Virginis permitteret placito. Id cum fecisset magno animi sensu Reginaldus, oleum ab altera virginum acceptum major cœlorum Regina allivit ægrotato, moxque eo liquore tactum integræ restituit valetudini. Ille e lecto illico prorumpens, sospitatrici, donec in cœlos rediret, aqueas ex oculis, igneas e corde grates dedit.

Hinc sententiam I Reg. II descriptam, *Infirmi accincti sunt robore*, quam alii doctorum ad gentiles, Jesum Christum in sacro baptismo indutos, indeque ad emetiendam Christianam perfectionem roboratos explanant; alii ad sacros nostræ religionis antistes apostolos, infirmos ante Domini Passionem, ferreos post illam; alii ad eos qui dicant Deo: *Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum* (Psal. VI, 3): hanc, inquam, sententiam ego hæud inconsulto ad Virginem, « illorum omnium salutem, quotquot assiduè ei vocibus gratulantur ac plaudunt (S. Joseph. Confess.), » retulero, quando robore optatissimo accingit infirmos omni etiam salutis spe exutos, ad se vero « clementiæ divinæ illecebram, et doloris remedium (S. Theophan.) » conversos. Et quanquam non e vestigio semper omnes optata suis in valetudinibus referunt, quemadmodum et optimus noster Deus non ad *voluntatem* semper nostram, sed *utilitatem* pronus est, non idcirco Virgo nostra *Salus infirmorum* non est; sed cum boni nostri studio-issima sit, melius sæpe nobis prece sua conciliat, quam nos flagitemus precibus, dum aut arcanis delinit solatiis, aut aperta donat tolerantia, multo præ corporis valetudine salubriori. Quare ut quidpiam a Deo rogaturi, quod bene nobis, aut male vertere possit, qualia **605** sunt divitiæ, sanitas, e periculis liberationes, hæredum turba, et his similia, ea rogamus serie, ut aut simplici dicamus oratione: *Domine, ecce quem amas infirmatur* (Joan. XI, 3); *Domine, filia mea male a dæmonio vexatur* (Matth. XV, 22); *Domine, puer meus jacet in domo paralyticus* (Matth. VIII, 6), etc., aut gratissimæ illius permittamus voluntati: *Domine, si vis, potes me mundare* (Ibid. 2): ita supplicaturos pro valetudinis virumque regressu Virgini, oportet aut indefinito agere affectu, aut ejus ad nos infinito feræ affectui sincerum permittere votum. Certe ut Deus *adjutor* est in *opportunitatibus* (Psal. IX, 10), ita Virgo quoque ubi precumstrarum obtentum opportunum nobis ad salutem viderit, infirmorum se plenissimam salutem præbebit: dignatissima videlicet Testa est, quæ nostram, ceu Jobi, saniem radat; medicum Fel est, quod oculorum aciem, ut Tobix, serenet; Balsamum est et Myrrha, quæ et a corruptione servet, et liantia claudat vulnera.

Quod si porro infirmorum nomine ærumnolos afflictosque intelligere placeat, qua mente Regius

Vates cecinit : *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt* (Psal. xv, 4), *Salus infirmorum* est Maria, cui divus Joannes Damascenus scripsit (in *Menæis*) : « Salve, o Domina decies millenis honorum vocabulis digna; salve, Fons benedictionis, Profligatrix inferni, Exitium mortis, dolorum omnium Finis, ipsum gaudii Solum natale, Stabilimentum præfimum salutis humanæ. »

Vexabatur ad necem innocuus a Saule effero David. Hic elapsurus periculum speluncam penetravit, cæcum alias asyllum. Saul feram odoratus in cavernam ipse quoque adproperavit, lyncis instar lustravit omnia, nec vidit tamen proximum sibi Davidem. Nempe Deo auctore araneus latibulum innocentis subito labore ita prætexuerat, ut iavium fecerit vestiganti trementem, et servavit a præsentissima nece tantum non mortuum. Locum scilicet illum Psalmi : *Clamabo ad Deum altissimum, qui benefecit mihi* (Psal. lvi, 3), ita Genebrardus vertit : *Ad Deum, qui præcepit aranæ ut conficeret in ore speluncæ telam ad defensionem meam*. Ingens beneficium; at majus illud, quod in Maria homines habemus. Certe si ærumnis oppressi, et hostium quorumvis agitati injuriis ad Deum **606** accurrimus, et *clamamus ad Altissimum*, præsentī miseros dignatione tegit, sub industria aranæ tutos, Mariæ visceribus securos. Est enimvero tuitio Virginis istius tela impigerimæ aranæ. Venit reticulum istud niveum ex animalculo venenoso, at non est ipsum quoque venenosum; venit ex infecto Adami filo Maria, at non est ipsa item infecta: pura est, sancta est, ab omni libera est originali veneno; medica est aranæ Tela; sistit sanguinem e vulneribus fluentem; siccatur pellitque putredinem, et acceptæ plagæ tumorem sedat atque sanat: premit Maria noxios humores, animarum putredines radit, et obligat fœtentia illarum vulnera; vere *Ærumnarum Domina et spiritalis Chirurgia* (Hymn. Gr.). Videas inde, legasque tot passim votivas tabulas, testes virginæ telæ, occultationis Marianæ, dum scintillantes in eadem oculis sua elusit Virgo hebetatione. Num *Salus* est igitur *infirmorum*?

Imo illorum insuper infirmorum, qui ut velint agere fortiter natura incitante se, vident tamen opplorantque debiles, illorum miseri e numero, quorum *promptus est quidem spiritus, caro nihilo secius infirma* (Matth. xxvi, 41), *qui sentiunt aliam legem in membris suis, repugnantem legi mentis suæ, et captivantem eos in lege peccati* (Rom. vii, 23). Heret lex ista in facilitate ad malum, difficultate ad bonum. Quis nesciat autem boni auctorem Mariam esse, mali remoram? Rogat de illa nos cœlestis Sponsus, *Quid videbitis in Sunamite*? Respondet ipse, *Choros castrorum*. (Cant. vii, 4.) Mira chori et aciei nexio. Personat suavi harmonia chorus, strepit et tonat armis exercitus. Accommode instituto. Si faciles sumus ad malum miseri, et leviusecula ad id aura propellimur, cantat no-

bis Maria, et suavi voce ad bonum allectat; si ad bonum movemur ægre, illudque aversamur prope, arma convertit in trabentes ad mala illecebras, easque vi magna dispellit a nobis, *terribilis ut castrorum acies* (Cant. vi, 3) quibusvis salutis nostræ obstaculis. Clamet igitur quilibet boni appetens, timidus mali : *Miserere mei, Domina, quoniam infirmus sum* (Psal. vi, 3); audi, juva, serva me, *Salus infirmorum*.

Superest una adhuc et maxima omnium infirmitas, peccati, cuius est o quam dulcis a Deo ad Deum salus Maria! Ipsa est nempe

REFUGIUM PECCATORUM.

Horum Patrona est Maria.

607 Principum mos est, saltus sacrare et lustra, in quibus interdicta venatoribus agitatione intæ vagentur silvestres feræ. Exsultant illic indemnes lepores, arbusculas præmordent immunes capræ, cursu cum cervis damulæ certant nullis canum latratibus actæ; inscripsit nempe luco et loco principis auctoritas, *Noli me tangere*. Locus animabus privilegiatissimus Maria est, cui ipse scripsit divina majestas : *Non nocebunt, et non occident in universo monte sancto meo*; seu, ut Septuaginta legunt, *Non malefacient neque poterunt perdere illum in universo monte sancto meo* (Isa. xi, 9). Tuti videlicet atque securi sunt, indemnes sunt, salvi sunt, quicunque ejus se tuitioni committunt. Cœlorum Princeps illam « Unicam, et certam fecit fidelium Tutelam, abundantis miserationis Exemplum, viscerum ad clementiam propendentium sine termino Pelagus, ac benignitatis Thesaurum, omni mensura carentem (S. Joseph. Conf.). » Inde fugientibus ad eam vitiosus etiam, et mole criminum pressis « non male facient » venatores stygii, « neque poterunt perdere ullum, » tela licet ignea vibrent; Virgo hæc *Refugium est peccatorum*. Cervis, ait divinus vates, cum agitantur, *montes excelsos*; ericiis, cum aere turbato nubes murmurant, et sæviunt fulmina, *petram refugium esse* (Psal. ciii, 18): apto ad Virginem oraculo, quando peccatores a demonibus ad Orcum impulsī, Deique super se ira tonante pavidī, hoc in virgineo monte, « Monte Dei, Monte pingui, » hac in « Petra melle, id est verbo; fluenti (Joan. Geom.), » asyllum, tutelam, securitatem et quietem inveniunt. O refugium, civitatibus illis pristinis *suavis, tutius, potentius!* Mons, Petra, Asylum etiam Theophilis propria manu, ac sanguine Acheronti transcriptis, etiam Ægyptiacis Mariis longa annorum serie ad sordes lasciviasque inveteratis, occallatis.

Cum maxime in tales, velut unicas ac tetras pestes, iratus videtur Deus, eum nova et melior hæc Esther mitigat, atque ad miserendum permovet, ubi ad hanc miseri Virginem **608** confugiunt. Ait eam ob rem ipsa de se ipsa : *Ego murus, et ubera mea sicut turris, ex qua facta sum coram eo, quasi pacem repiciens* (Cant. viii, 10); veluti

suadere peccatori voluisset: Quid angeris animo, infelix, cur fracto es corde? tua te flagitia jactant, veniam diffidis? ad me erigere peccatorum adytum. Ecce pectus meum, fortissimum in tuam defensionem murum; en ubera turris instar ad profugium tuum. Muri similitudinem Virgo idonee adhibet, *Ego murus*, cum variis locis Scriptura memorat, Deum hac metaphora usum, ubi defensionem cujuspiani voluisset esse significatam: *Ego ero eis murus ignis in circuitu* (Zachar. ii, 5), spondet Hierosolymis postliminio erigendis. Et de Salvatore nostro optimo Isaias vaticinatus erat: *Salvator ponetur Murus, et antemurale* (Isa. xvi, 1). Murus igitur Virgo quoque benedicta est et ad protegendum, Murus inexpugnabilis, circumcingens eos qui ad eam confugiunt. Murus super quem tota Trinitas ædificavit propugnacula argentea, ut precibus suis benesonantibus inimicum repellat, quod signatur in argento cæteris metallis dulcibus sonanti (Guilielm. in Cant. vii. Hailgrin.). Turris sunt ubera illius, excelsa ad propugnandum, lactea ad conservandum, tenera ad amandum, blanda ad alliciendum. Audi melleum Bernardum (*De laud. Virg.*): « Homo habet Mediatorem causæ suæ Filium ante Patrem, Matrem ante Filium; Christus ostendit Patri latus et vulnera, Maria Christo pectus et ubera; nec potest ullo modo esse repulsa, ubi concurrunt, et orant omni lingua disertius hæc clementiæ monumenta, et charitatis insignia. » — « Certe Domina, Dei parens, » orat etiam Constantinopolitanus patriarcha (S. Germ. *De oblat. Deip.*), « certe meum refugium, vita, et defensio, arma et gloriatio, spes et robur meum ... habes, sat scio, cum tua voluntate concurrentem potentiam, ut quæ sis Mater Altissimi; et propterea audeo; ne ergo priver mea expectatione, o Domina intemerata. »

Omnia isthæc merito. Nam a bono Deo hunc in finem data miseris est Virgo, ut ipsa media sit ipsum inter et nos; ipsa ut nos in illius reducat gratiam, cum fuerimus ausi divorum temnere Divum. Ipsa igitur solatio nostro adnectit, *Coram eo quasi pacem se reperisse*. Quasi, ait, non quod vere pacem nobis non conciliarit, quam *Paciferam* salutavit columbam Seraphinus Minorum, *Pacem, gaudium, consolationem, et salutem mundi*, divus Ephrem; 609 sed ea ratione, ac sensu quasi, quo de Verbi gloria scripsit Joannes: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre*. Quasi, ut gradus atque conditionem nosceremus reductæ nobis per istam, et per Filium pacis. Filius sane *Pacificavit nos per sanguinem crucis, ipse fecit utraque unum* (Coloss. i, 20; Ephes. ii, 14). Ipse emit nobis, ipse meruit pacem; Virgo impetravit. Filius pacis conditiones implevit; Virgo oravit, Filius dedit, Virgo accepit. *Quasi* tamen reperit, quia post Filium pacis hujus negotio Virgine fuit nemo propior, illius præ ista studiosior nemo. Recte ea propter longo etiam intervallo a pace ista erran-

tes acclamant isti mortales inter ac Deum nexui: *Refugium peccatorum, ora pro nobis*.

CONSOLATRIX AFFLICTORUM.

Animarum purgantium Solatium est Maria.

Meinimus paucis afflictorum corpore, cum *Salutem* salutavimus *infirmorum*, anima laborantes consideravimus, dum *Refugium* invocavimus *peccatorum*: nunc denique dum ad *Consolatricem* accedimus *afflictorum*, animas visitabimus igneo carcere detentas, vere afflictas, vere humiliatas in loco afflictionis (Psal. xliii, 20), dolentes nimium et e damno, et e sensu. Grave est et grande oppido sensus supplicium, major isto longissime damni punitio est. Nimirum cum anima corpore soluta nihil desideret fortius quam in illum revolare immensum Deitatis ignem, e quo ipsa erupit centrea scintilla, pati pœnam non potest duriolem, quam contra insitum a natura ardorem illa prohiberi Divinitatis abyssso, ad quam unice inclinat et formata est. Recte proin doctorum primas Augustinus dixit: « Alienari a regno Dei, carere multitudine dulcedinis Dei, tam grandis pœna est, ut nulla 610 ei possint tormenta, quæ novimus, comparari. » Gravius Doctor Aureus (Hom. 24, in Math.): « Intolerabilis quidem res est gehenna, quis nesciat? et supplicium illud horribile; tamen si mille aliquis ponat gehennas, nihil tale quid dicturus est, quale est, oblatæ illius gloriæ honore expelli, et a facie Divinitatis exsulare. Heu afflictionem omnibus acerbibatibus oppressam, istaque sola differentia in purgantibus animabus damnatarum intuitu distantem, quod istæ immortalia luant ambo isthæc supplicia; trahant ad tempus duntaxat has pœnas animæ, quibus est expiandi necessitas; durum exsilium, et horribilis præter ejectionem fundum animæ disercians pœna; acres flammæ, omnibus hujus vitæ acerbitatibus superiores; de quibus iterum Augustinus: « Hic ignis, ait, etsi æternus non sit, miro tamen modo gravis est. » Incendium, de quo ut David cecinerit: *Transivimus per ignem et aquam, et induxisti nos in refrigerium* (Psal. lxxv, 12); ut scripserit gentium Doctor: *Si cujus opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem* (I Cor. iii, 15); et pronuntiaret etiam ipse ignis istius censor, Dominus noster, exiturum quidem inde, qui in eum projectus fuerit, posteaquam reddiderit omnia usque ad novissimum quadrantem (Matth. v, 26); incendium tamen vehemens adeo atque ingens, ut illos exprimat miserandos ejulatus: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos, amici mei, quia manus Domini tetigit me* (Job, xix, 21). *Afflictus* fuerat Jonas *afflictione magna* (Jon. iv, 1), cum diurna sua hedera a sole percussa ardentes radios persensit, quibus nulla potuit amplius umbra mederi. Quæ sit igitur animarum afflictio, cum uredini divini rigoris obnoxia nulla dolores suos umbra mitigare, nulla e pœnis arte eluctari, nullis ex igne ad lucem viis elabi possunt! Impotentes sui

misellæ sunt, alienis indigent suppetiis; quanquam enim *spes illarum immortalitate plena est* (Sap. III, 4), tamen eniti ad eam nequeunt, nisi aut triumphantis Ecclesiæ interventu, aut suffragiis militantis juventur; claro Scripturæ exemplo, quæ probat (I Mach. x), missum in Ecclesias argentum, offerendis salutis defunctorum sacrificiis.

Virgo præcipue nostra solatium est miserarum; enimvero ad has etiam se porrigit cura, sollicitudo, et affectio Mariæ; **611** videlicet « beneficiis ejus plenus est mundus, superant cœlestia, penetrant et inferna (S. Bonav. in Psalt.). — « Ad illam, » repetere liceat, quod jam alias ex melleo doctore deprompsimus (Serm. 2, *De Pentecost.*), « velut ad negotium sæculorum respiciunt, et qui in cœlo habitant, et qui in inferno; et qui nos præcesserunt, et nos qui sumus, et qui sequuntur, et nati natorum, et qui nascentur ab illis; illi qui in cœlo, ut resarciuntur, et qui in inferno, ut eripiantur. » Apte omnia. Nam ut clareret ad animas etiam Virginis amor, eam « sæculorum Negotium » Mel doctorum appellavit, non ea duntaxat ex causa, quod ad eam exornandam et coronandam omnia negotiata sint, et sudarint sæcula; sed quod insuper nullum sit sæculum, sive durans nobis, sive elapsum defunctis, quo non ipsa etiam negotietur, agat, oret, urgeat, instet veluti pro vivis, ita quoque pro vita fœctis, et in purgatorio igne attentis, idque ea cura ac studio, velut proprius arderet Ucalegon, propria veluti res foret, ac negotium.

Et habet in sacris Litteris hæc Virginis pietas auctoramentum. Eo loco, quo scripsit Jeremias propheta: *Numquid deficiet de petra agri nix Libani, aut evelli possunt aquæ erumpentes frigidæ, et defluentes* (Jerem. XVIII, 14)? verterunt Septuaginta: *Numquid deficient de petra ubera?* legit Theodoretus: *Mammæ stillantes.* Referunt ad Virginem omnia, qui explanant hæc loca doctores. Ipsa quippe Petra est, ad quam oculos animumque flexit antiquitas comprecata: *Emitte Agnum, Domine, Dominatorem terræ, de Petra deserti ad montem Filiae Sion* (Isa. XVI, 1). Ipsa Libanus candidissimus: *Mons in vertice montium, exaltatus super colles* (Isa. II, 2); Petra uberum, et stillantium mammarum, Libanus nivium ex altissimo cœlorum erumpentium, et in imam usque pœnalis illius carceris sentinam, ad ultimam usque cruciatarum mentium defluentium, neque deficientium unquam, sed donec e suppliciis eximantur omnes, frigidam aspergentium, et mellitissimum lac nulla digitali parcitate, quam imploravit incassum evangelicus epulo, sed pleno, promptoque sinu effundentium. Ipsamet certe Virgo, « dulcedinis Scaturigo, » divæ Brigittæ dixit: « Ego sum Mater Dei, et mater omnium qui sunt in purgatorio, quia omnes pœnæ quæ debentur animabus purgandis, per preces meas qualibet hora aliquo modo mitigantur. »

Apostolicam illam sententiam: **612** *In nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium et*

infernorum (Philipp. II, 10), etiam Virgini aptat Parisiensis Cancellarius, cum perorans de gloriosa ejusdem Assumptione effatur: « Non est incredibile, Christum fuisse ibi (in elevatione, et ascensu Virginis) cujus currus erat decem millibus multiplex per angelos, ducens secum ex purgatorio captivitatem, ob honorem coronationis ipsius, quæ Regina est misericordiæ, et Domina gratiæ, sub cujus imperio sunt omnia jura regnorum, ut in suo nomine flectatur omne genu cœlestium, terrestrium et infernorum. » Ut Virgini sacratissimæ superi flectant genua, cœu Reginæ suæ; mortales, et terricolæ in faciem quoque coram illa, ut « Miseratrice, et unica sub pallium illius confugientium clientulorum Patrona, » prouant, bene est. Illud porro quid est, ut inferi quoque sua illi genna curvent? Est, quod animæ inferorum atriis clausæ ipsam norint misericordiæ Reginam, et gratiæ Dominam, cujus imperio ipsæ etiam subjectæ ejus devenerantur ter sanctum nomen, suntque supplices utrique justorum Ecclesiæ, regnanti, aio, ac militanti, sæpe ut hanc gratiæ Dominam, hanc misericordiæ Reginam appellent pro se, orent, inclament illam atque ad interpellandum permoveant. Id dum exsequuntur aut beati, aut mortales, pronæ cadunt patientes animæ, plorantes, tabescentes, gratiam expectantes, moxque sentiunt suavissemper, ac ad suavissem secum agi, donec beneficio Virginis evadant denique totæ tetrum illum carcerem, et in libertatem asserantur filiorum Dei. Id fere facit ipsa testatum Brigittæ filiæ, dum infit: « Audi quantum Filius meus meum nomen honoravit; nomen meum dum audiunt, qui in purgatorio sunt, gaudent, quemadmodum æger jacens in lecto, cum audit vocem solatii. »

Inde multas legere est historias miserationum in has animas Virginis, cui bene aptetur illud Exodi: *Vidi afflictionem populi mei, et descendi*, ope atque interventu meo, *ut liberarem illum* (Exod. III, 7).

Est illi jucundissimum, satisfactiones suas amplissimas, ditissimo Ecclesiæ thesauro inclusas, hisce donari afflictis. Illa videlicet, « ut pura, ut florida, ut tota puritatis nitore circumfulgens, sola excellenter gratiosa apud Deum, intaminatissima, in omni sanctitate perfectissima (S. Joseph. Conf., S. Sabbas), » tota æternum **613** innocens, suis ipsa satisfactionibus memoratis haud indiget; est illi igitur summæ voluptati eas hisce aptari exsulis, mœstis, addoloratis mentibus.

Vicem gratiamque fidei Bercellæ redditurus David ad regiam invitavit hominem, suavissime ampleque sponondit habitum iri basilice et gloriose. Grates egit regi grandævus senex, et, *Non indigeo*, inquit, *hac vicissitudine; est autem servus tuus Chamaam, ipse vadat tecum, domine mi rex, et huic loco mei fac quidquid tibi bonum videtur* (II Reg. XIX, 36). Paria affirmare de Virgine nobis licet: non indiget ipsa vicissitudine satisfactoria, « undique intaminata, et ab omni nœvo intacta; » quanquam enim actionibus suis perfectissimis merita sibi cumulavit

semper, gloriamque comparavit altissimam; tamen qua erant illæ actiones satisfactione, nihil ipsi erant necessariae eluendis maculis, quibus caruit absolutissime, *Columba una, perfecta, electa, pura, impolluta*. Animas igitur luentes Deo offert: His, ait, optimum, pietissimum Numen, *fac quiddid tibi bonum videtur*, has evoca ad regiam tuam, has tormentis absolutas socias adhibe mensæ tuæ. Verum est quidem, et justum, ut *secundum mensuram delicti, debeat esse et plagarum modus* (*Deut. xxv, 2*), beatque qui erravit: at nihilominus, *miseri cordiarum Deus, Deus totius consolationis* (*II Cor. i, 3*), si satisfactionem imperas, vide crucem, vide mortem Filii mei eluendo cujusvis errati debito susceptam; vide tot chiliadum in cælis sanctarum, quarum ego quoque portio sum, congestas supererogationes; has oro donari misellis istis, his opto misericordiam obvenire, dum fervet iustitia. *Fac eis quiddid bonum tibi videtur*, quiddid suspirant ipsæ, et quod supplicat pro iis Filia, Mater, ac Sponsa tua. O vere *Consolatrix afflictorum!*

614 AUXILIUM CHRISTIANORUM.

Favet Christianis Maria, ut lapsi in gratiam redeant Dei; regressi consent in bono, constantes gloriam apprehendant.

Assiduus sævisque gens Christiana impugnationibus a dæmone boni totius hoste fatigatur, urgeturque in culpam, fremente atque tabescente continuo, esse corda quæ Deum ament, quæ fidum illi servitium serviant. Holophernem agit, qui populum pressit Judithæ obsequentem, adversum, seque parantem in Assyrios. At pervincit tamen haud raro, ut tepeant primum aliqui, frigeant deinceps in amando, cadant denique, et magnum adeant amitendæ demum gloriæ periculum. Hisce præsto est Maria malis; tuetur oppugnatos, si cadant aliqui, ut resurgant animas, ut in gratiam cum Deo redeant satagit, juvat agentes bene, et manu tandem benignissima tentos superis insinuat, vere *Auxilium Christianorum*.

Tumultuabantur in Moysen ducem suum seditionis Israelis tribus, eoque devenerant furoris ac rabiei ut lapides clamarent, vi jamjam in insontem grassaturæ. Ille ad tectum fœderis profugit, tutorem Deum expertus illico. Nam *gloria Domini apparuit super tectum fœderis* (*Num. xiv, 10*), intuentibus Majestatem turbatoribus, nubemque fulgurantem, ac fulmina spargentem metuentibus, eamobrem fremitum suum experiri audentibus. Hujus meminit gratiæ David, cum ex ore Moysis ac persona cecinit: *Factus est mihi Dominus in refugium, et Deus meus in adjutorium spei meæ* (*Psal. xciii, 22*); ita enim interpretatur incognitus. Nostræ hæc serviunt scenæ. Moyses Latino nomine *Attractum de sub aquis* significat, et populum Christianum idonee exprimit, e salutari baptismatis unda extractum, et ad immortalem vitam servatum. In hunc insurgunt Tartaræ vires, nec clamant duntaxat,

sed movent **615** omnes lapides, ut hanc sibi invisam gentem gratia Dei exturbent, utque vita animæ exutam, ad æterna secum supplicia propellant. Quid agendum oppressæ? Ad tectum fugiat fœderis, ad Virginem se nostram recipiat. Hæc « Nubes tonitruiformis, fulgur in utero gestans (*S. Epiph. Orat. de laud. Virg.*), fulmina in hostes dabit, hæc terribit frementes larvas; hæc populum servabit, in suam tutelam admissum; hæc *Refugium* erit, hæc *Adjutorium spei* ipsius. Ita congrue sanctus ad eam Sabbas oravit: « Sub tuam protectionem fugiendo repellimus universas insultantium nobis adversariorum procellas; in te imo, Domina, etiam alterius sæculi perfruar pace, et eadem te fretus, illam alterius vitæ nanciscar Divinitatem. Nam Sol, o Veneranda, ex utero nobis tuo effulgens, radiis vi divina pollentibus, omnem diabolorum colluviem, turpitudine tenebrarum deformem, ad fugam capessendam adigit. » Scite etiam sanctus Joannes Damascenus: « Contra hostes gravi nos bello prementes in aciem quæso descende, ferociter quippe tuam hæreditatem invadunt, o intamantissima omnium Domina, audacissimos spiritus manu tua pessunda, ut agnoscant potentiam tuam. Denique omnes omnino adversarios nostros solo nutu tuo ad nihilum redige. »

Quod si cadat aliquando e cœtu isto quispiam, adest mox superfluens amore Virgo, lapsumque ni velit ipse jacere obstinatus, ope sua attollit, et in Filii sui reducit gratiam; ista quidem e voluntario lapsu dignum gratia, at Virginis meritis illa dignatum. Audi divum Chrysostomum (*Serm. De laud. Virg.*): « Ideo Mater Dei præelecta es ab æterno, ut quem Deus non potest salvare per suam merissimam iustitiam, tu per tuam salves pietatem ac misericordiam. » Solemnis est eam ob rem devotissimi nostri Anselmi sententia (*De excell. Virg.*, c. 6): « Velocior est nonnunquam salus invocato nomine Mariæ, quam memorato nomine Domini Jesu. » Non quod promptior potentiorve Deo sit Virgo, sed quod cum Deus justus sit æque ac misericors, Virgo benigna, pia, ac mitis tota, sæpenumero impediunt vocantis crimina mistam iustitia misericordiam, moveantque clamantis voces puram, meram Virginis mititatem atque clementiam pro misero orantem suisque ipsius meritis, ut valeant potentis preces, commereant. Suetet igitur doctor sanctus: « Fugiat reus justi Dei, ad piam Matrem misericordis Dei; refugiatque rursum reus offensæ Matris ad pium **616** Filium benignæ Matris. » O Bonum generis humani Virginem, ex Dei adversariis amicos, e mortis æternæ reis, vitæ facientem æternæ candidatos! Sane *Auxilium Christianorum*.

Stat hic putas Virginis benignitas? Minime vero. Ad gloriam consequendam, quæ decernente Domino, *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata* (*Matth. xix, 17*), nequit sine factis præclare adiri, juvat impigerrime, curatque ut opera fiant bene,

et bona, et quamplurima. Ex Plinio divus Ambrosius memorat, apiculis dulci melle onustis, ubi cellulas suas e campo repetunt, cæteras fieri obvias, easque lato et suavi susurro velut gratulabundas ad favos reducere. Apis argumentosa Christianus est, mel faciat multum, bonumque oportet; grandis est Ecclesia hortus, floribus cultus amœnissimis. Igitur sedula apis nunc albicantes adeat puritatis flosculos, nunc cæruleos spei, nunc mortificationis pallidos, nunc fidei virentes, nunc croceos amoris. His pervenitur mellibus ad salutem. Ubi onusta bene ad alveare demum superi orbis volatum intenderit, gaudio ac voluptate ingenti obvias habebit Elisii sanctioris apiculas, atque ipsam adeo nectaream illarum Reginam, quæ dulci applausu ad favum eam Divinitatis insinuant et impervio mellis divini oceano immergant. Ista fortassis ardentium animarum, et ambrosiæ superæ avidarum apicularum est ratio, cur adgemant Virgini: *Sancta Maria, succurre miseris; sentiant omnes tuum juramen, tuo Filio nos repræsentat; ora pro nobis, nunc, et in hora mortis nostræ*. Norunt sollicitæ, esse occursum Virginis talem haud aliter in rem suam, ac est viatori nocte concubia iter perfecturo optatus, commodusque, adde, et necessarius lunæ, aut lucis alterius, splendor. Errabunt ab alveari illo apes plurimæ, ni comitem habeant Virginem, ipsa nisi volatum juvet: nisi *provocet ad volandum, et super eas volitet, expandat alas suas, et assumat atque portet in humeris suis* (Deut. xxxii, 11).

Fuit, ut cerneret in somno optimus divi Francisci filius Leo divinum adornari iudicium, poni sedes, tubisque angelicis totam ad subsellia cieri mortalitatem. Geminas etiam scalas aspexit, ipsum sessuri Iudicis tribunal attingentes. **617** Earum erat una rubea, candida altera. Ad rubram comparuit demum iratus, offensusque Iudex, cujus terribæ flammati vultu plures, quæ ascensum tentabant animæ, ad ima sunt relapsæ. Doluit sortem infelicium fervidus Francisci animus, gentique ascensuræ auctor fuit, ad candidam advolarent scalam, cui patrona Virgo insideret. Eo cum accurrerent omnes, nutu opeque Virginis summa graduum omnes etiam tenere, accepta ejusdem blanda benevolæque manu, qua fuerunt inserti cœlis lætissime. Atriensem eapropter paradisi Hugo Victorinus dixit: « Ista est, aiens, quæ nos in cœleste palatium introducit. » Et certe merito, quod vidimus superioribus passim titulis, quod audivimus sæpe, quod legimus frequenter, quod speramus ardentem, quod geminus indesinenter, quod vovemus, optamus, oramus ferventer. Dicimus illi, *Aperi, Libane, portas tuas* (Zachar. xi, 1). *Aperi, Virgo candidissima, imbecillibus potentia divinae fores, ut possimus omnia tela nequissimi ignea extinguere* (Ephes. vi, 16). *Aperi ignorantibus sapientiæ postes, ut sciamus reprobare malum, et eligere bonum* (Isa. vii, 16). *Aperi criminosis indulgentiæ limina, ut sus-*

cipiamur in spiritu humilitatis, et in animo contrito (Dan. iii, 39). *Aperi captivis animabus miserationis ostia, ut ingressæ per ea confiteantur Domino* (Psal. cxvii, 19). *Aperi Christianis omnibus amoris cardines, et tuere oppugnatos, lapsos erige, Deoque concilia, juva agentes bene, et demum tua manu ductuque paradiso inserte, o Auxilium Christianorum.*

SOLILOQUIUM.

Dubium non est, o Virgo, « Unicum animæ meæ solatium et illud plane divinum (S. Sabbas), » viatorem in vasta solitudine tenebris oppressum, rictibusque obnoxium famentium ferarum, sui insuper principis inclementia fatiscentem, totis reviviscere artibus, cum inopinato eventu arcem quampiam, domumve attingit, qua se tutum ab omnibus hisce periculis servet. Ego, o Virgo « Genitrix viæ ducentis ad vitam (Joan. Dam.), » viator infelix horridum circumvago mundi hujus desertum, nocte pressus densissima culparum mearum, feris agitatus furiisque Stygiis, et justa insuper optimi mei Dei indignatione anxius. *Odit ille omnes qui operantur* **618** *iniquitatem* (Psal. x, 6), quam geminavi miser, heu! quoties, et quantum! Verum ad cor redeo totusque exsulto; jubilat animus, et gestit spiritus, dum te attendo « eminenti prodigiorum tuorum fulgore ad omnium utilitatem exsplendescentem, dolorum, et asperitatumstrarum fuliginem dissipantem, atque amplissimam lucem hilaritatis æternæ omnibus expandentem (Eccles. Græc.), » dum memoro lætus, Turrim, Domum, Arcem te securissimam e se, cujus possim munimine umbrisque, tristem relaxare animum, ærumnis reperire modum, hostium ridere insulbus, moti in me Numinis elabi ictibus, et cœli restaurare gratias. Nec vane: *Salus es enim infirmorum, Refugium peccatorum, Consolatrix afflictorum, Auxilium Christianorum.*

Lenimen quærebat dolorum suorum patientiæ princeps, cum ad amicos exclamavit, *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos, amici mei, quia manus Domini tetigit me* (Job xix, 21). Egit id merito, quod mutui sit amoris officium *alterius portare onera* (Galat. vi, 2), ipsa etiam brutas animantes ad id natura movente. Damnatus est voti calamitosus princeps; enimvero accurrerunt propinqui, visaque hominis innocentis miseria in calentes erupere lacrymas, verbisque usi ad eum prolixis, munera etiam indigenti pararunt. O Mater, « Domini sceptrum super res omnes admiratione dignissimum (S. Joseph, in Men.)! » novum me Jobum fateor, ipso hoc misero miseriorem, dum anima ego laboro, ceu laboraverat ille corpore saucio.

Ubi diluvium illud ingensterris inundavit, non fuit majus hominibus atque jumentis refugium arca a Noë erecta, quæ quos recepit, reddidit integros. Id sane majus est diluvium diluvium, quo ob mortalium flagitia e superis ira detonat, cadit furor,

egurgitant vindictæ, supplicia, pœnæ. Tu ibi Arca es, « o inæstimabilis gloriæ Firmamentum (S. Sabas), » Arca sancta, et indissolubilis, miseræ totius Tectum atque Perfugium. Bitumine compacta fuit Arca, tu charitate; illa fenestram habuit crystallinam, tu fidem clarissimam; illi diversa fuere cœnacula, tibi varii virtutum ordines; aquis illa supernatabat, nec mergebatur, tu aquis superior es originariæ luis, nec iis es aspersa; ista facta erat seminarium mundi, tu reparatio es universi; ista servavit ut homines, **619** sic et animantes, tu et justos diligis, et tegis peccatores: quare et ego istorum non minus inlamo te, *Refugium peccatorum, ora pro me.*

Criminum et majestatis rei, ubi ad supplicia perquiruntur, ad ecclesias fugiunt, et templa. Quis me magis reus divinx Majestatis, qui malum malo auxi, et addidi iniquitatem nequitix! Supplicia timeo, ipsa me mea fatigant et agunt ad mortem crimina; tu « Templum sanctificationis » es, o Virgo (*Hymn. Græc.*); Templum, cui sanctus inscripsit Spiritus: *Dominus in Templo sancto suo* (*Psa. x. 5*); Templum, in quo ardet fidei lucerna, flammæ charitatis fulgor, thymiana est supremæ contemplationis, reliquæ sunt virtutum omnium; Templum, cui angeli serviunt; ejus altare cor est, sacrificium anima: ad te igitur curro, te apprehendo, tibi gemo: *Refugium peccatorum, ora pro me.*

Fateor pleno corde, dignus non sum gratia Filii tui. Quare si me Judex videat, meaque numeret delicta atque stultitias, pœnis in me advertet, non gratis: tu vero, o Virgo, « verarum mundi Hilari-tatum origo (*Eccl. Gr.*) » si orare pro me tu fueris dignata, salutem assequar, liber ero *ob gratiam tui*; tua nempe Deus numerabit merita, illis nihil negabit optimus; illius tu Mater es, dabit precibus tuis quod non esset daturus absque illis. Animat igitur nos Bernardus tuus (*Serm. De Nativ.*): « Queramus gratiam, et per Mariam queramus. quia quod querit, invenit, nec frustrari potest, quæ exaudiatur pro sua reverentia. » Vult peccatori ignoscere amantissimus Filius tuus, sed tui amore vult pius esse; ut judex ensem vibrat, ut bonus ad preces tuas gratias fundit: *Absconde fugientes, ait tibi, et vagos ne prodas* (*Isa. xvi. 5*). Patrem agit, qui offensus a filio, virgas minatur dextra, læva matrem ostendit: ita terret me quidem justa illius adversum me commotio, erigit rursus hæc ejus ad te oratio: *Absconde, absconde, Mater, fugientem et vagum.* Ego nempe, ego fugitivus ille sum, qui procul a Deo meo recessi; ego vagabundus ille, qui in conceptis sanctioribus desideriis nunquam persisto. Ad te igitur animum meum reduco, tu absconde venientem, *Refugium peccatorum.*

Tanta est, o Virgo, « angustiarum **620** Laxamentum (*Eccl. Gr.*) » pietas tua, ut ipsas etiam pervadat piantes flammæ, ipsas juvet luentes animas, ipsis sit ipsa *Consolatrix afflictorum.* Istud tu bonitatis

tantæ pallium tuum super me quoque expande, e fugitivo propinquum tuum, opera mea perface, *Auxilium Christianorum*, et da perseverantem in Filii tui famulatu constantiam, ut moriens tuo merear adjutorio intrare in gaudium Filii tui, Domini mei, teque laudare in æternum, Domina deorum in Sign.

REGINA ANGELORUM, PATRIARCHARUM, PROPHETARUM, APOSTOLORUM, MARTYRUM, VIRGINUM, CONFESSORUM, SANCTORUM OMNIUM,

ORA PRO NOBIS.

Regina est Maria.

David serenissimus, phonascus Spiritus sancti, Filii librarius, et Patris æterni cytharædus, cum numine divino plenus, Virginem semel in spiritu aspexisset, hæc de illa cantilenam edidit: *Astitit Regina a dextris, in vestitu deaurato, circumdata varietate* (*Psal. XLIV. 10*). Quatuor hoc brevi carmine Virginis complexus est eminentias: nominis, loci, ornatus, famulitii. Nomen prodit regium, locum illustrem, ornatum amplissimum, famulatum grandi numero. Ad nomen spectat, *Astitit Regina*; locum, *a dextris Dei*; ornatum, *in vestitu deaurato*; servitium, *circumdata varietate*. Ex nomine tota eam adorat creaturarum universitas, locus ipsis celsior est angelis, ornatu omnium penitus virtutum, famulitium spectatissimum, cui obsequantur cœlis angeli, e terris Patrum Patres oraculorum **621** interpretes, fidei satores, mortis victores, Ecclesiarum lumina, pudoris nymphæa, tota concio beata. Merito *Regina angelorum, patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, confessorum, virginum, sanctorum omnium.*

Certe Regiam eam salutant ut fideles, ita et divi Patres, atque ipsa etiam evincit ratio. Solemne est Ecclesiæ, fidelium matri, serenissimo Virginem Reginæ titulo ornare: *Ave, ait, Regina cœlorum; Regina cœli, lætare; Salve, Regina.* Inde et Regiam oculis ostendit, corona capiti, sceptro manibus imposito. Agnoscit religiosissima, Virginem grande id signum esse, quod scintillantibus stellis ad caput cingit Aquila Joannes, cui luna sub calcibus sit; ostento, omne id quod sole Deo inferius est, Mariæ subesse dominatui. Hæc Virgo illa est Regina, cui dicere sana mente liceat, *Venite, sacrificemus Reginæ cœli* (*Jerem. XLIV. 17*). Regina est, quam describit Nehemias: *Regina sedebat juxta regem* (*II Esdr. II. 6*). Regina est, cui præstruxit Isaias: *Egrediatur Virga de radice Jesse* (*Isa. XI. 1*). Lucem Matthæus dedit: *Liber generationis Jesu Christi Filii David* (*Matth. I. 1*); illo regnum Mariæ per Jessæum prænuntiante, isto per Christum Filium e Davidis regia ad Matrem derivante.

Sed Patres etiam audiamus. « Quandoquidem ipse Rex est, » ait magnus Athanasius (*Serm. de Deip.*), qui e radice Jesse Filius David, « natus est de Virgine, capropter et Mater, quæ eum genuit,

et Regina, et Domina, et Deipara proprie et vere censetur; licebitque nobis ita congruenter dicere, dum ad ipsam, et ad eum qui ex ea genitus est, carniferum Filium respicimus: Nunc adest *Regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate*; eo quod secundum sexum femininum Regina, et Domina, et Mater Dei appellari debeat.

Sanctus Gregorius Nazianzenus (*Trag. de Christ. pat.*): « Nulli æquanda Mater et Virgo, supra omnes decora Virgines, vincens omnes cœlitum ordines, Regina, Domina, Bonum generis humani. »

Sanctus Ephrem Syrus (*De Laud. Deip.*): « Intermerata Deipara, Regina omnium, sublimior cœlicolis, honoratior Cherubim, sanctior Seraphim, et nulla comparatione cæteris omnibus superis exercitiis gloriosior. »

Sanctus Joannes Damascenus (*Men. Græc.*): « Tu tanquam Regina Regi ex utero tuo effulgenti a dextris adjuncta es; tu super omnes rerum creaturarum **622** divitias verissimo dominatu potiris. »

« Ipsa est, » ait item sanctus Andreas Cretensis (*Orat. 2, De Assumpt.*), « Regina omnis humanæ naturæ. » — « Ipsa, » addit sanctus noster Gregorius VII (lib. viii, epist. 22), « Regina summa cœli, super omnes choros angelorum exaltata, salus et nobilitas omnium electorum, caput et vita omnium bonorum. »

Divus item noster Rupertus (*In Cant. iv*): « Hæc in cœlis Regina sanctorum, et in terris Regina regnorum est, quandoquidem est Mater Regis coronati, quem constituit Dominus super opera manuum suarum, ac proinde Regina constituta, totum jure Filii possidet regnum. »

Liceat igitur tantæ Heroïnæ dicere: *Gyrum cœli circūvi sola* (*Eccli. xxiv, 8*), ut cœli clareat Regina, de qua magnus scribit Hieronymus: « Mittitur Gabriel angelus, et egreditur de Rege ad Reginam, de Imperatore ad Imperatricem, de civibus cœli ad Dominam palatii. Ingreditur ad Virginem Regi præelectam, et eo forte alacrius, ut cum angeli prius regem haberent, habituri essent et Reginam, etc. » Hoc enimvero est cœli gyrum circūvi, totum cœli regnum suo claudere imperio.

Adnectat Virgo summis infima: *Profundum inferni penetravi*. Medioxima extremis jungat: *In omni populo, et gente proximum tenui* (*Eccli. xxiv, 8, 9*). Clamemus nos tantæ superum, inorum, mediorum Reginæ: *Servi tui sumus, quæcunque jussis faciemus* (*IV Reg. x, 5*). Fateamur, causas esse, cur regia fulgeat Virgo illustrissima dignitate.

Mater in primis est nati Regis: *Ubi est, qui natus est Rex Judæorum*? quærebant olim Orientis reges (*Matth. ii, 2*). Non est aliorum regum hæc conditio: miseri nascuntur, non reges; solus nascitur Rex, qui regum Rex est, et Dominus dominantium (*Apoc. xix, 16*). Regina est igitur Mater, quæ na-

tum edidit Regem, quemadmodum vere Deipara est, quæ Deum genuit, et quod genuit Deum. Natura igitur Regina est Virgo: est et Divino jure.

Filius Virginis Christus. Jure isto Rex est et Monarcha totius universi; quare et Mater illius hoc etiam modo Regina, cui noster applausit Damianus (*Serm. De Nativ.*): « Fecit in te magna qui potens est, et data est tibi omnis potestas in cœlo, et in terra. » *Regnum Filii, regnum est omnium sæculorum* (*Psal. cxliv, 15*). Tale est et Virginis regnum, omnium est creatorum. « Tot creaturæ, ait sanctus Senensis (c. 26, art. 1, cap. 6), serviunt gloriosæ Virgini Mariæ, quot serviunt (non Filio soli, sed) toti Trinitati; omnes nempe creaturæ, quæcunque gradum teneant in creatis, sive spirituales ut angeli, sive rationales ut homines, sive corporales **623** ut cœli et elementa, sive damnati, sive beati, quæ omnia sunt imperio divino subjugata, gloriose Virgini sunt subjecta. » Omnia hæc ex divino jure promanantia; cui

Jus etiam gentis humanæ suffragatur. Aditur terrestre regnum variis modis. Hæreditate: hæres legitima regni Hebraici est Maria, orta ex progenie David, cujus solum e Virginis sanguine tenuit Altissimi Filius. Bello: ad expoliandos a Christo Principatus et Potestates, palamque triumphandos spiritus nequam, arma victori dedit Virgo, carnem nostram. Donatione: ut a primo conceptus sui momento Christus Dominus *constitutus fuit Rex omnium gentium, Rex super Sion montem sanctum* (*Psal. ii, 6*), et divo Ambrosio annotante, perfecturus Redemptionis nostræ munus alia legavit omnia præter regnum: pacem discipulis, effigiem Veronicæ, indulgentiam lictoribus, paradisum latroni, vestes militibus, Matrem Joanni, animam Patri, corpus Josepho: monarchiam tamen reliquit nemini, non angelo, non homini, non Creaturæ alii; Matri nimirum servavit soli, donavit Matri, ceu dixit optime divus Hippolytus (*Orat. De sanctif. 22, quæst. 44*): « Qui dixit: *Honora patrem et matrem*, ut decretum a se promulgatum servaret, omnem etiam gratiam Matri et honorem impertivit. » Prudentia: hæc videlicet proprie regia est virtus, si angelico adhæremus Thomæ; quando prudentis est, dirigere agenda ad justum debitumque finem, regere, jubere, imperare. Prudentissima omnium fuit Maria, quod vidimus dudum, et moderator hodieque cum Filio totum omnino universum; quævis tam militantis, quam triumphantis Ecclesiæ negotia ejus pertranseunt manus, illius absolvuntur notu. Hortatur eam obrem melleus Bernardus (*Serm. De Nativ.*): « Alius intuemini, fratres, quanto devotionis affectu eam a nobis vult honorari, qui totius boni plenitudinem posuit in Maria; ut proinde si quid in nobis spei, si quid gratiæ, si quid salutis, totum ab ea noverimus redundare. » Celsior sane non est titulus post Dei maternitatem, qui propius inæstima-

bilem Virginis nostræ eminentiam, divinæque in illam munificentie thesauros attingat, præter istum regie amplitudinis fulgorem, quo est proxima Deo, altior rebus creatis omnibus, et tantum non Dea. Videlicet,

MARIA SEU REGINA,

Super omnes sanctos, et angelos exaltata, sedet ad dextram Filii.

624 Situs etiam et locus altissimæ Virginis nostræ ultra sanctos et angelos omnes, celsitudinem docent; ipsa siquidem *Astitit a dextris Dei* (*Psal. XLIV, 10*). Et morale est certe magnificis et augustis mentibus, dexteras reginis cedere. Fecerit id amabilis Domini Salomon Betsabæ parenti suæ, nec id fecerit amabilis Dominus sui ipsius Dei Genitrici? Ille nempe in superis proximus est divinæ dexteræ, qui proximo pollet beatitudinis gradu; hoc ille gradu præstat, qui meritis antecellit: maxima præ sanctis et angelicis substantiis omnibus, meritis est Maria; illius est igitur proximus a Deo in superis locus statusque.

Et ista demum est causa cur Virgo Regina audiat angelorum, patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, confessorum, virginum, quod gratis meritisque excedat omnes.

Puri sunt angeli, purissima Virgo. Angeli fortes sunt, *qui faciunt semper voluntatem Dei* (*Psal. cii, 21*); fortissima, invictissima tota vitæ suæ periodo Maria. Ardent in Deum amore angeli; ignea est ad Deum et homines Virgo. Intelligentiæ sunt angeli; sapientissima Virgo. Ad diversa Deus munia angelis utitur, qui in ministerium missi sunt, *propter eos qui hæreditatem capiunt salutis* (*Hebr. i, 14*); ad præcipuum omnium, quod operatus est unquam, aut sit operaturus officium Deus, assumpta est Virgo, Mater vera, ut pareret Deum. Non est parens, Dei servus est angelus. Ancilla est Dei, et Mater Virgo. Non servi est Filii Dei, Rex ut sit Matris Dei; Matris est Filii Dei, Regina ut sit servi Dei. Servi itaque cum sint omnes angeli Filii Dei, cumque Mater sit Virgo Dei, cui serviunt angeli, Regina est utique angelorum.

Pari omnino ratione Regina est patriarcharum, prophetarum, et cæterorum quorumvis **625** sanctorum, quod major fuerit omnibus illis, officio, gradu, sanctitate, meritis.

Fuere Christo sancti alii partium corporis instar; prophetæ oculi erant, de quibus Salomon in suo carmine cecinit: *Oculi ejus sicut columbæ desuper rivos aquarum* (*Cant. v, 12*). Bene; eminus vident oculi; futura Vates, Hebræis vulgo videntes dicti, quæ vident, ad aquas vident, et ænigmatice, clare sibi, obscure aliis. *Comæ capitis elatæ, palmarum, nigra* (*Ibid. 11*), apostoli; quia Christo capiti proximi adhæresere; *palmarum* instar *elatæ*, quod in cœlis conversatio illorum; *nigra*, quod persecutionum tenebris primi involuti. *Genæ sicut areolæ aromatum, consitæ a pigmentariis* (*Ibid. 13*),

sacri doctores, doctrinam parvulis masticantes, verbumque divinum humanis mentibus seu areolis inserentes. *Labia distillantia myrrham primam*, (*Ibid.*), prædicatores, pœnitudinis amarorem in audientium pectora irrorantes.

Omnibus hisce officiis defuncta est absolutissime Virgo, eamobrem non una duntaxat ex parte dilaudata a Sponso, sed deprædicata e cunctis, non una solum metaphora, sed pluribus. Tua, ait, patriarcharum laus est et prophetarum; quare *Oculi tui columbarum* (*Cant. i, 14*). Decus apostolorum est tuum; nam *Comæ capitis tui sicut purpura regum* (*Cant. vii, 5*). Tuus est doctorum fulgor, *Genæ enim tuæ, sicut turturis* (*Cant. i, 9*). Abest a te prædicatorum amarities, est porro tibi ambrosius dulcor, quod *Mel et lac sub lingua tua* (*Cant. iv, 11*).

Cæteri sanctorum, patriarchæ, prophetæ, verbi divini in hominum mentibus conditores, purpurati, laureati, candidati, Deo servire variis studiis. Alii activa maxime vita: *Manus tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis* (*Cant. v, 14*): *manus*, quia operabantur; *tornatiles*, quia veloces; *aureæ*, quod charitate moti; *hyacinthis plenæ*, quod intentione sancta cœlo immersi. Alii contemplativa se vita exercuere; Ecclesiæ *Venter eburneus, sapphiris distinctus* (*Ibid.*): *Venter*, quia gratia Dei nunquam vacui; *eburnei*, quod fortes et incorrupti, *sapphiris distincti*, cœlestibus nempe assidue intenti, rebusque divinis suaviter affixi. Alii viam adivere utramque, activæ munia contemplativæ, et hujus e diverso activæ jucunda utilique mistione confundentes. **626** Hi maxime fuere prisce illi Patres, et Ecclesiæ nostræ antistites, quorum est illud: *Crura illius columnæ marmoreæ, fundatæ super bases aureas* (*ibid. 16*). Isti nempe Ecclesiæ corpus ut crura portant; *columnæ illius marmoreæ*, firmæ, stabiles, inconcussæ, nec nisi ad lucrum motæ; *basibus tamen aureis innixæ*, quod aurea in Deum charitate semper flammantes, terræque lutum calle impolluto terentes.

Omnibus hisce viis Maria supergressa est universos, activissima assidue, contemplativa, et in divinam abyssum ultra quam credi possit immersa, adhærens utrique tranquillissime, nectens alteri alteram sapientissime; de quibus omnibus pridem esse a nobis dictum meminimus. Ista, qui attenderit, exclamet cum divo Chrysostomo: « Quid majus Virgine, aut illustrius ullo unquam tempore inventum est, seu aliquando inveniri potest? Hæc sola cœlum ac terram amplitudine superavit. Quidnam illa sanctius? Non prophetæ, non apostoli, non martyres, non patriarchæ, non Angeli, non Throni, non Dominationes, non Cherubim, non Seraphim; non denique aliud quidpiam inter creatas res visibiles aut invisibiles majus aut excellentius inveniri potest. » Dicat cum divo Seraphico (S. Bonav., *Spec.*, lect. 6): « Ducta in cubiculum quietis æternæ Maria gratiam veri Regis habet super omnes mulieres, id est super omnes

Intelligentias angelicas, et super omnes beatas animas, ut sit in Maria gratia super gratiam omnium beatorum. Nam revera in capite ejus Rex regum diadema regni posuit; diadema certe tam impretabile, diadema tam delectabile, diadema tam mirabile, quod hoc omni linguae inenarrabile, omni genio inscrutabile, et solumque id superest unum, ut cælum fateatur et terra, dexteram illius esse Filii Dei, summi Dei, esseque illam *Reginam angelorum, Reginam sanctorum omnium.*

Regius Virginis Mariæ ornatus.

Quemadmodum loco, sic et ornatu atque apparatu Regina apparet. Virginis divinisimæ ornatus ex auro est. *In vestitu* nimirum *deaurato* dexteræ assistit Dei. Metallorum rex aurum est, virtutum regina charitas, qua vestita, compta, fulgidaque tota est Maria, hoc etiam argumento Regina. Virtus ista vestis est illa, sine qua nullus est ad regias **627** paradisi nuptias accessus; polymita est innocentis Josephi, paterni amoris meritum insigne; Benjamin amictus est, ceteris amplius amati. Duplex est fortis mulieris indumentum, quod timere non sinat algidæ nivis frigora: purpura est regia instrata filiabus Jerusalem, stola vere aurea. Pluribus et filis vestis pertexitur, pluribus et virtutibus aurea existit charitas, quæ *patiens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet* (I Cor. xiii, 4-7). Duas habet partes vestis, superariam et interulam; duo charitas officia, Dei super omnia amandi, et proximi intime diligendi. Vestis totum amict corpus: *Universa delicta operit charitas* (Prov. x, 22). Ornatur veste, qui ea induitur; splendescit anima, quam ambit charitas. Calorem vestis induto servat; flammam sinu gerit, cui cordi est charitas. Regiam igitur virtutem quis inficietur? Mariam quam oportet esse splendidam, cui fuit præ charis omnibus altissima amplissimaque charitas, cui dixit sapientissimus Idiota (*De contempl. Virg.* c. 3): «Species ignis consistit in ardore et splendore, quemadmodum nunc primum diximus, ex veste quoque calorem esse ac fulgorem. «In te autem, beatissima Virgo Maria, fuit ignis et vestis charitatis ardens et splendens ante Deum, et nos protegens miseros peccatores. Et sicut tu Regina nominaris; sic charitas illa tua, Regina quoque appellatur, videlicet, «Inundatio gaudii, vis amoris, torrens voluptatis totam te operuit, totam obtinuit, penitusque inebriavit, et sensit quod oculus non vidit, et auris non audivit, et in cor hominis non ascendit.» (Rupert. lib. xiv, in *Cant.*)

Thronum vis hujus Virginis regium? En *Thronus ejus in columna nubis* (Eccli. xxiv, 7), stabilis, celsissimus, nulli obnoxius eversioni. Enimvero tantæ in bono firmitatis cor fuit Virginis, sedes et solum Dei, ut nulla potuerit labecula sincerum mentis adulterare affectum. Inde quemadmodum

cælum inalterabile est, et corrumpi aut peregrina quapiam impressione vitari nequit, ita ne minimam quidem impressionem molestam contrariamque sensit intaminatissima Virgo. Altissimus proinde, *in columna nubis*, est thronus illius, quatenus nunquam, firmus æternum, *sicut dies cæli*. Non est **628** aliorum instar soliorum, quæ ut fulgurant hodie, ita crastino flammant; Medorum hodie et Persarum, cras Macedonum.

Fuit olim Ilium ingens, et gloria Dardanidum; Nunc seges est, ubi Troja fuit.

Quæ sit Virginis corona, ais? Gemmæ sunt meritum virtutumque adamantes omnium beatorum mentium thesauris ampliores, omni fulgore illustriores, radiis Divinitatis scintillantes, omnemque hebetantes creatum aspectum. Corona est, Joanni visa, e stellis contexta, corona est *de Libano, de capite Amanæ, de vertice Sanir et Hermon* (Cant. iv, 8): corona, aio, de nivea puritate Libani, Corona de inconcussa Amanæ fide ac veritate, Corona de assiduis Saniri vigiliis, Corona Hermonii ex sacra Deo ac dicata æternum integerrima virginitate; totum enim hoc, Laureto nostro eruditissimo Libanus est, Amanæ, Sanir, et Hermon est; verbo et summa, Corona est *expressa signo sanctitatis, gloriæ et honoris, opeque fortitudinis* (Eccli. xlv, 14).

Sceptrum porro potentiae est in daemones, elementiae ad mortales. Illud virga ferrea, aurea isthoc. Illam Jeremias vidit vigilantem, hanc Esther examinis sensit propitiæ. Illa Virgo virtutis est, dominans in medio inimicorum infernalium, hæc virga Jonathæ, melli immersa et nectari. Illa tremenda, et lethalis orco, ista dulcis et exoptata mortalibus. Illa comminutum contritumque caput serpentis, hæc superis conciliata misera humanitas.

Sandalia nitor lunæ exornavit, ut sint pulchri Deo gressus Filiae Principis in calceamentis humanitate splendidibus. Cinctura ei suppar quæ vidit Joannes præcinctum Filium hominis ad mammillas zona aurea; murenlæ ex auro argentoque vermiculatæ; monilia, et torques amplioris longe potentiae atque majestatis, quam fuerint aureæ Josephi atque Mardochei bullæ indices. Isti nempe terræ portiunculas, Virgo nostra universum omnino mundum, resque creatas omnes sui accepit domini famulas.

Quod si varietatem virtutum his placeat ornamentis describere, non fuit splendidius unquam Virginis nostræ cinctura cingulum; quæ Virgo virginum *Virginissima ac Primitiva* tanta enituit integritate atque innocentia, ut **629** nulla etiam angelica puritas ei audeat comparari; et fuere murenlæ illius actione et contemplatione ita vermiculatæ, ut cum quiesceret etiam corpus, vigilaret animus, in somnis quoque aut lecta repetens, aut somno interrupta continuans, aut disposita gerens, aut gerenda prænuntians. (S. Ambr., lib. ii *De virg*) Fuit monile mutui a sponso Deo et ad Deum spon-

sum amoris tam arctum strictumque, ut hæserit cor cordi insolubili nexu; gemina, non duæ catenæ. Alia quid memorem ornamenta? « Non deficit Virgini, ait Idiota scientissimus (*De contempl. Virg.*, c. 5), puritas angelorum, fides patriarcharum, scientia prophetarum, zelus apostolorum, patientia martyrum, sobrietas confessorum, innocentia virginum. » « Nihil est virtutis, adnectit Nectareus Bernardus (*Serm. 4, in Salve*), quod ex ea non resplendeat, et quidquid singuli habuerunt sancti, possedit ipsa sola. » — « Omnia sunt in ea admiranda, » loquitur Byzantinus patriarcha (*S. Germ. Serm. 2, De Zon. Deipar.*), « omnia ingentia, omnia supra naturam, et aliorum vires excedentia. Vas (et ipsa) auri solidum, ornatum omni lapide pretioso; Regina (certe) sanctorum (est) omnium. »

Regia Mariæ Aula.

Hujus obambulant Regiæ atria angelicæ hierarchiæ, et ordines beatorum universi. Filii regnum est regnum Virginis; divini imago domini dominatio Virginis. Uno incedunt passu Rex Deus, Regina Virgo; Sol Deus Luna Virgo. Deo cælum sedes est; est gloriosa Domina, excelsa super sidera. Deo terra scabellum pedum est; Mariæ luna sub pedibus. Amictus lumine Deus sicut vestimento; Maria mulier amicta sole. Servos Deus angelos habet, qui facit eos spiritus, et ministros suos flammam ignis; isti sunt Virgini administratorii spiritus. Seniores Deo apostoli sunt: *Sedebitis super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israel* (*Matth. xix, 28*). A Commentariis evangelistæ: *Quod vides, scribe* (*Apoc. i, 11*); quiritæ, martyres: *Estote fortes in bello, et pugnate cum antiquo serpente*; aulici, confessores: *Volo, ut ubi ego sum, et vos sitis* (*Joan. xvii, 24*); epheli, innocentuli: *Cum mulieribus non inquinati, sequentes Agnum quocunque ierit* (*Apoc. xiv, 4*); gynæceum sacræ virgines: nam, *Pascit inter lilia, septus choreis virginum* (*Cant. ii, 16*). Tota hæc beata gens aulam facit Virginis, his utitur mundi Domina palatinis, recte excelso et glorioso illo Apocalypseo throno adumbrata, coram quo procubere paradisi magnates, projectis **630** ad pedes illius coronis sceptrisque aureis, ut ostenderent, nihil esse potestatis secundum Deum, sive in cælis, sive in terris, quod Virgini isti primas non cedat, non se inflectat illi, non serviat. Quis igitur non iteret sapius: *Regina angelorum, patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, confessorum, virginum, sanctorum omnium; Regina, iterumque Regina, Sanctuarium*, cui ornando sua ferant dona creaturæ omnes, quas inter ego pulvisculus accumbo, et toto cordis affectu adgeminò: *Regina sanctorum omnium, ora pro me.*

SOLILOQUIUM.

Non est, « o in omne tempus persancte casta, universi Regina (*Ecl. Cr.*), » iste Regiæ titulus, gloriæ

duntaxat, honoris, magnificentiæ et majestatis encomium; est etiam pietatis, amoris, tutelæ, gratiæque nomenclatura: ego igitur celsitudini tuæ, augustæ tuæ gloriæ, et serenitati inclino me profundissime; honoro, adoro te hemisphærii utriusque, cœlestis atque terrestis, angelorum ac hominum Dominatricem; et ut venerandi illi Apocalyptici senatores ad Agni thronum suas venerabundi coronas ac sceptra deposuere: ita, animatum Agni divini solium tuis ego pedibus mentem, spiritum, affectum, et cordis mei vibras advolvo; tuam insuper pietatem, amorem, et gratiam imploro, affectus mihi effectusque Regiæ indigno æque ac indigo clementissima expande. Tibi, si cui alii, Regiæ propria est appellatio; studia ergo talis Heroinæ, ut tuis liceat sperare clientulis, sine.

Regiæ est principi conciliare reos; ad hanc suspirant, qui in novam regis gratiam sint ituri. Favit exemplum Mardocheo, qui gentem suam Hebræam in. Assueri inclementiam dejectam, pristinae regis gratiæ insinuaturs regiæ pulsavit fores, quæ scenam absolvit felicissime. Nimirum penetrare regium ingressa, fronte, oculis, genis tanto peroravit motu, ut e solio prosiliens imperator præverterit orationem dicturæ, et inter amplexus congeminavit: *Quid petis, Esther regina, quæ est petitio tua?* Aude, edissere, postula. Brevem pertextit orationem Regina: *Da mihi animam meam, 631 pro qua rogo, et populum meum, pro quo obsecro* (*Esther, vii, 1-5*), eaque latam mortis sententiam momento evertit, omni Hebræa massa in regis gratiam illico reducit. Hac in me quoque gratia, novella Esther, dignare; miser sum ille, qui mille commernit inferni mortes; nimia sunt meæ in divinam majestatem offensæ: decretoriam, o clementiæ Regina, sententiam præverte; dic, obsecro, perora roseo tuo vultu, oculis tuis nitentibus, serenissima fronte tua, dic ad ferendum coacto a me Numini: *Da mihi animam, pro qua rogo, et servulum pro quo obsecro*, et in gratiam me recollige Filii tui, Dei mei; *Regina angelorum, ora pro me.*

Regiæ est clementem, propitiam, mitem, a ferendas suppetias pronam ac promptam esse, manum miseris benignam, munificam tendere, oraculo illi consentanee: *Erunt regiæ nutritiæ tuæ* (*Isa. xlix, 25*). Tu, o Virgo, « totius orbis terrarum Thesauræ grandis (*Eccles. Græc.*), » misericordissima, piissima, ad opem miseris præbendam ignea es tota; Regina es, nec in sacris Litteris Imperatrix audis (tametsi « Imperatricem angelorum et hominum universalem » rectissime te appellet Goffredus noster Vindocinensis [*Serm. 8*], quemadmodum nulla est etiam Codicum divinorum pagina quæ Deum omnium Dominum hoc augusto salutet nomine, quod rigoris aliquid teneat, et majestas imperatoria terreat accedentes: quare cum suave læteris Regiæ nomine, esto benigna mihi, mitis esto, ac munifica misero. Minutia mihi permittit

defluentes e mensa misericordiæ tuæ, sperare ausim clementiam ac dulcedinem tuam, *Regina, ora pro me.*

Præ cunctis regi amata est regina; sedent eminus magnates, regina regi assidet, illi hi etiam capita aperiunt, et curvunt genua. Tu, o virgo, *cunctarum virginum maxima*, dexteræ etiam diviniæ assides sola, superior angelicis adeo primatibus, Deo licet intimis, illique amatissimis, nunc Amica ipsi, nunc Columba, nunc Sponsa: *Amica mea*, loquitur tibi, *Columba mea*, *Sponsa mea*, titulis reginæ propriis. Nam quæ sit sponsa regis, nisi regina etiam ipsa, quæ columba, quæ unica, quæ amica illi nisi regina? Tu igitur, Dei Nympha, Columba, Amica amicissima, unicissima Dei, **632** tu, ordinatissima illius Cithara, tu suavissimum illius Organum, dulcissimæ ipsius voluntati attemperatissimum, intercede, obsecro, pro me: *Fac me audire vocem tuam* (*Cant. viii, 13*), tange chordam desiderii tui, chordam voluntatis tuæ salvandi me, preme manubria epitoniorum interventionis tuæ, et fistulas imple votorum tuorum, plena voce exhalans: Parce, Domine, parce servulo tuo, et solum fac filium ancillæ tuæ, constitutæ a te super Sion montem sanctum tuum. *O Regina, ora pro me.*

Intelligens nefandus Aman fremere in se principem suum, latumque imminere scelesto capiti suo, perfugium ad reginam tentavit, et *surrexit ut rogaret eam pro anima sua* (*Esther, vii, 7*). Incassum, cheu! Videns efferatus rex consternatum hominem in lectum reginæ prorueret, injuriam suam interpretatus casum, ad crucem abegit semianimem, regina ad catastrophem silente, et pro mortis victima ne verbulo hiscente. Ego, o Virgo, « maledictionis Dissipatrix (*Men.*) », novus Aman certus sum iræ Regis sæculorum immortalis ob immensa delicta mea, totis contremisco artibus ob numerum

innumerum iniquitatum mearum, virgam furoris Dei vigilantem ollamque mihi succensam video: ad te nihilominus, « Recreationem generis nostri (*S. Sabb.*) », gemens confugio, umbram apprehendo regii tui thalami: tu tantum ne sileas pro me, o facundissima Verbi Mater, sed *roga, roga pro anima mea*; loquere pro me Regi, ne projiciat me a facie sua, cum mæstitia et pœnitundine proruentem ad cortinas tuas, tuaque amplectentem vestigia, nec ea dimissurum amplius, nisi merear per te benedici a Filio tuo, Deo meo.

Vocor ab Jeremia sacrificatum Reginæ cœli, quæ tu es. Ecce, « O Spes desperatorum, et afflicti generis nostri Refocillatio (*Id.*) », ego sacrifico, et dico tibi totum cor meum, tibi me inflecto, te veneror, et adoro, tu vita mea es, vere *Mater viventium* (*Gen. iii, 26*); tu illa es, quæ blando aspectu in risum lacrymas solvis, in rosas aculeos, in gaudia fletum, in paradisum inferos. Unica tu Spes mea es in vita hac ærumnosa et miseriarum plena, te adnitente tenos mihi evadam laqueos, te perducente ad portum appellam **633** salutis, per te mare mundi istius pertransibo magnum, et spatiosum manibus, ubi reptilia, quorum non est numerus, et adibo regionem viventium, lacte et melle manantem, ubi tu, « o super omnem castitatis perfectionem erecta, lætaris, ut quæ ipsammet Lætitiam in utero tuo portasti; lætaris, o integritatis Flos purpurascens, et dulce fragrans! lætaris, o rubicunda et cocco tincta virginitalis Rosa, o suave spirans Olfactorium Numinis! lætaris, per quam lætatur cœlum, et terra; lætaris, quæ subcœlestia cum cœlestibus copulas (*S. Joan. Damasc. in Men.*); » lætaris, regnas, triumphas cum Filio tuo, Patre, et Spiritu sancto in æternum, et ultra. *Regina sanctorum omnium, ora pro me.*

PARS SEXTA.

MIRA VIS PASSIONIS AGNI DEI.

AGNUS DEI, QUI TOLLIS PECCATA MUNDI.

Recte Agnus dicitur Christus Dominus, qui passione sua peccatum exstinxit, pœnas sustulit, cœlos aperuit.

Exemplurus optimus Deus a cæde percutientis angeli electum populum, simul eum ex Ægypto liberaturus, ut terra bearet promissa, agnum sibi litari jussit masculum, anniculum, immaculatum, ejusque cruore ædes illorum tingi, quos ista voluit ratione indemnes esse ac liberos. In figura contingebant ista; haud enimvero dubium est umbras fuisse futurorum præterita, et præluisse Agno nostro divino preiscum illum et Hebraicum agnum.

Fuit ut ætate Roberti Guiscardi Apuliæ regis pannosus quidam rusticus vomere **634** terram verteret, et inter arandum marmoream incideret statuam, circulo ferreo caput redimitam, cui hæc erat impressa epigraphe: *Kalendis Maii oriente sole caput aureum habebo.* OEdipum ænigmati Robertus quæsit, et hominem denique auctorem habuit, ad Kalendas Maias adverteret, quo loci orientis mane solis umbra desineret, eoque terram foderet, thesaurum reperturus. Paruit Robertus; ligone terram fatigavit, urceumque offendit aureis nummis ad labium usque oppletum. Fortunata regi historia! felix nobis mysterium! nempe qui agni sanguine

suo populum Hebræum a cæde angelica tutantis vim voluerit, virtutemque experiri, extremam advertat umbram oportet, cum Maio vernante sol radios explicat; attendat, inquam, divinum illum Solem florido gratiæ Maio in carne exorientem, et ad extremam vite lineam vergentem, tandemque reverendissimum caput ad terram declinantem; et thesauros reperiet super aurum omne ac topazion pretiosos: quod explicavit apostolorum vertex Petrus, ubi scripsit: *Non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine quasi Agni immaculati* (I Petr. I, 18). Certe Agnus iste Christus est Dominus, de quo extulit magnus Joannes: *Ecce Agnus Dei*; cui et nos supplicamus: *Parce nobis, Domine*.

Et sane Agnum esse Dominum, quis non intelligat? Agnus Clemente Alexandrino doctore, filiolos adumbrat, quos sæpe audimus agnellos dici; omnium prolium, atque charorum pignorum gemma est Dominus, unicus ut Patri, sic et Matri.

Agnus Augustino sanctissimo, a Græca voce Pius est; piissimus Dominus, qui Agni lanionem suum suaviter ferentis instar tortores admisit tolerantissime.

Piamen legi antiquæ agnus fuit; novæ Hostia Dominus est absolutissima.

Pura animans est agnus; *Immaculatus et incontaminatus Dominus* (I Petr. I, 19). Ductus ad victimam agnus silet; tractus sua quoque voluntate ad crucem Dominus non aperuit os suum (Isa. LIII, 7). Non e suo delicto ad cædem agnus ducitur; usui, esuique aliorum ducitur: *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatoribus* 635 *peccatum fecit Deus, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso* (II Cor. V, 21). Sanguis agni maculas eluit: *Lavit nos Dominus a peccatis nostris in sanguine suo* (Apoc. I, 5).

Agnus Isidoro (Etymol., lib. XII), ab agnoscendo dicitur, quod suam præ omnibus aliis animantibus matrem agnoscat, ejusque percepta voce mille inter socios balantem reperiat; Matris suæ divinissimæ vocem Dominus audit novitque libentissimus, ejusque se votis aptat pronissimus. Audit vocem illius Puerulus: *Erat subditus illis* (Luc. II, 51); audit conviva, aqua ad Canas Galilæas in vinum mutata; audit crucifixus, Joanne in curatorem dato: audit in cælo, ad ejus preces, atque interventum dona mortalibus, gratiasque dilargiens. Quare posteaquam supplices Virgini fuimus, multisque eam titulis convenimus, oraret pro nobis, nunc etiam Filio illius accidimus, cui est proprium errata remittere, et ei dicimus veluti: Agne Domine, vocem Matris tuæ audi: orat illa et gemit pro nobis, tu vocem ejus agnosce, et accipe, quas fundit, preces, enumera, quibus indigemus, ad vota ipsius gratias.

Docet rursum Isidorus, ejus esse coloris agnum, cujus sint sub lingua matris venæ; ut si albæ sint venæ istæ, candidus quoque agnus sit, niger, si atræ venæ fuerint. Sententiam probat Aristoteles.

Dominus noster totus dulcis et suavis est; enimvero mel et lac sub lingua Matris, melleum fecere lacteumque divinæ Oviæque Agnum, cui dicimus idcirco: *Parce nobis, Domine*. Societatem agnus amat, et cætu suo gaudet: *Stetit in medio discipulorum suorum Dominus*.

Cæterum Agnus iste Dominus, *Dei est Agnus*, si Theophylactum audiamus, sive quod Deus acceperit mortem Christi pro nostra salute, sive quod Deus tradiderit illum pro nobis ad mortem; quem admodum dicere solemus: Sacrificium hoc illius est, id est, ille sacrificium hoc obtulit. Sic ergo Christus dicitur Agnus Dei, eo quod Deus Pater charitate sua erga nos illum dederit ad mortem; sive etiam, quod divo Chrysostomo placet (hom. 20 in Joan.), ut ad Agni nomen memoria repetamus, Dominum nostrum illum esse Agnum, qui coram tondente se obmutuerit (Isa. LIII, 7) amore nostri; utque meminissimus identidem, finem intentumque priscae legis in sacrificio anniculi illius Agni evangelici 636 ministravisse principium in libera Agni nostri Divini Passione. Igitur hæc est umbra Agni nostri, cujus intuita caput Sponsa exclamavit jubilans: *Caput illius aurum optimum* (Cant. V, 11).

Nunc porro terram ad umbram aurei istius capitis fodiamus, ingentem reperturi thesaurum. Numne lucra sint indesinentia, inexhausta, æterna, omni auro et lapide pretioso potiora, quæ nobis sanguine parata et acquisita sunt aurei nostri ac divinissimi Agni? Tria Hebræi e sanguine agni sui compendia acceperunt: primum, quod cædem evaserunt maculantis angeli; nos sanguine Agni nostri immortalem effugimus mortem: alterum, quod Ægyptum egressi servitutem exuerunt durissimam, liberi deinceps et sui; nos Agni nostri sanguine jugum excussimus, peccati, inferni, liberi Deo, *qua libertate Christus nos liberavit* (Galat. IV, 51): tertium, quod illi ad terram pervenerint promissam, felicem, fertilem; nos fiduciam habemus in introitum sanctorum in sanguine Christi (Hebr. X, 19).

Iste nempe thesaurus est, tria isthæc divina magnalia aurum sunt, et gemmæ, quas demonstrat nobis aurea Agni hujus divinissimi umbra, cui eam obrem tertium inclamamus *Agnus Dei*; veluti diceremus: Cædis necisque angelicæ liberos fecit Hebræos cæsus agnus; tu, Agne divine, acerbiorum morte omni iram magni consilii Angeli deflectis a nobis: *Agnus Dei qui tollis peccata mundi*; *Parce nobis, Domine*. Fremuit Pharaonis et Ægypti injuriis subduxit agnus ille insontes Hebræos; reos nos ab inferorum et atri dæmonis furiis absolvit Agnus noster: ergo *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi*; exaudi nos, Domine. In terram melleam adduxit ille agnus Israëlitas homines; nos in Paradisum Agnus noster: *Qui ergo tollis peccata mundi, miserere nobis*. Thesauros majores quis inveniat, quis somniet, quis appetere aut ausit aut queat? Thesauros, aio, de quibus affirmet Rabaanus, De

divinis nominibus, iis esse ditatam totam mystici Christi corporis compagem; mentes et in cœlis beatas, et in terris puras, et in lustralibus flammis depurandas.

Sed modum quoque, quo Agnus iste peccata tollit, et **637** mundi quidem peccata, astruamus. Peccata a nobis abstergit, quod suo ab iis sanguine nos expurgat: *Dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo*, ait Dilectus Domini (Apoc. i, 5); propria nempe causa remissionis erratorum nostrorum Christi est Passio, idque tribus omnino modis. Iudicio imprimis, et illicio amoris; clare; amore suo absolvit nos a peccatis nostris: *Commendat enim* vero, Apostolo componente, *Deus charitatem suam in nobis, quoniam, cum adhuc inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est* (Rom. v. 8, 9). Et certe impressa quoque nobis a Deo charitas exstinguit crimina, ipso omnium perperam factorum Iudice misericorditer pronuntiante: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum* (Luc. vii, 47). Est deinde Passio Agni nostri remissionis peccatorum nostrorum per modum emptionis, aut si planius loqui placeat, redemptionis causa; videlicet, cum Dominus iste Agnus caput nostrum sit, emit nos, aut rursus emit liberosque fecit Passione sua amore suscepta, a cunctis omnino iniquitatibus, et ad se offensis nostris, dato pro nobis sanguinis sui devotissimo pretio; haud secus ac si liber fieret homo quispiam opere aliquo suo meritorio manibus confecto ab errato quopiam pedibus commisso; scilicet Ecclesia mysticum, et unum atque integrum cum Christo corpus est, ut recte, si caput corporis istius agat sancte, sanctitatem accipiant capitis hujus integrantia membra. Per modum efficientiæ denique Domini Passio remissionis peccatorum causa est, quatenus Divinitatis instrumentum est Agni caro passa pro nobis et sponte cæsa, cujus item et acta, et tolerata divina expellunt virtute crimina, ceu docet largius Angelicus Doctor (in part. q. 49, art. 1), et ipse significat divinus Agnus: *Ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me* (Isa. xliii, 25).

Huic porro liberationi faciendæ conditiones agni conveniebant admodum. Decebat oppido liberatorem istum agni instar purum esse, et innocuum; decebat Agnum hunc, Dei Agnum esse, et esse nihilominus Hominem-Agnum: illud, ut par esset ad satisfaciendum; hoc, ut satisfactorius pro homine, esset ipse quoque homo. Tria videlicet isthæc ad liberandum in justitiæ **638** rigore hominem concurrant necesse est: ut homo sit liberator, quatenus teneatur ut homo, moriatur ut homo, ait magnus Augustinus; ut homo innocuus, « integer vitæ, scelerisque purus, » seu, ut Apostolus scribit, *innocens sit et impollutus* (Hebr. vii, 26) iste Liberator; manus enim lustralis qui visum lavet, et quomodo non habeat ipse Liberator alio liberatore opus, si insons et nævorum immunis non sit? Ut denique Deus sit Liberator hic, infinitam digne abstersurus maculam. Hisce emittit partibus Agnus

noster. Homo erat: *In similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo* (Philipp. ii, 7). Erat extra noxam; isto propterea Agni nomine a divo Baptista appellatus, ut disceret suspiciosus orbis, quod etsi ad baptismum inclinarit sese hic Agnus, id tamen non eluendo peccato proprio, sed alieno susceptum fuerit ab eo, *Qui tollit peccata mundi, ut nobis esset Pontifex* (quod jamjam memoratum est) *sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus*. Erat Deus demum iste Agnus, quod probavere edita ab eo mira, atque prodigia, conductus latroni paradisus, excitata virtute propria enecta tormentis caro atque alia id genus innumera atque stupenda. Certe fuerint licet Agni istius operationes in genere entis finitæ, fuere nihilominus ratione suppositi agentis infinitissimæ.

Verum non debet idcirco somnari homo, ita esse passione Agnina exstincta deletaque peccata omnia, ut nihil sit amplius facto opus cœlis potiundis, siquidem Passionem istam applicet sibi oportet, qui donari sua sibi peccata et remitti cupiat; applicet, aio, fide, eaque haud mortua atque informi, sed viva, et sancta, actiosa, stabilique dilectione animata; quod jussit pressitque Paulus, ut dixit: *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem, in sanguine ejus* (Rom. iii, 25).

Docent eapropter theologi, esse Passionem Agni exstinctivam peccati causaliter; decretam nempe, absolutamque obliterandis quibusvis erratis, quæ fuerint, quæ sint, quæ deinceps fiant; eo ferme modo, quo misceat pharmacum medicus morbo auferendo seu præsentī, seu olim nascituro: quemadmodum autem infirmo opus sit, ut hauriat pharmacum, si pellere a se **639** malum velit; ita necessum quoque homini esse, ut purgativam peccati cujuscunque Passionem Dominicam sua hauriat fide, sua in se terat dilectione, neque existimet, facienti nihil credentique leviter profuturam. *Venite ad me*, ait, qui patitur Dominus, *qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos* (Matth. xi, 28); diceret veluti: Qui levamen, qui sanitatem, qui animi serenitatem quæritis, nudo duntaxat optativo nihil vos effecturos scitote, conjunctivum adde; movete vos, accedite, fide, amore jungimini mihi: *Vis sanus fieri? Non expete tantum, viribus utere: Tolle grabatum, ambula, ne peccaveris amplius* (Joan. v, 6-14). *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata* (Matth. xix, 17). Sudarium tibi in monumento meo reliqui, monumentum tibi, sudandum esse, salutem, peccatorum oblivionem a Deo quærenti.

Dixit in hanc rem argute Isaias: *Consummatio abbreviata inundabit justitiam* (Isa. x, 22): scilicet consummationem istam Agni nostri Passionem intelligi voluit: quæ et instaurata, et consummata sunt omnia, quæ in cœlis, et quæ in terra sunt (Ephes. i, 10), deleta, expunctoque peccatorum nostrorum omnium chirographo. Sed ut abbreviata sit consummatio ista, hæc Passio Domini superfluentis

et mille purgandis orbibus amplior? Ut mundet justitiam? Si abbreviata est, quomodo inundat? Si inundat, quomodo sit abbreviata? Dum alveum tenet fluvius, haud inundat; si restagnat, rumpit lectum, lateque se effundit. Mysterium est. Agni nostri Passio adeo ex se abundat, tantæque est virtutis et exsuperantiæ, ut inundet myriades orbium, quia *copiosa est apud eum redemptio* (Psal. cxxix, 7): at effectum si species, *abbreviata est*, non Patientis, sed eam negligentis, ac spernentis hominis vitio. Enimvero verum est semper: *Agnus Dei, qui tollit peccata mundi.*

Peccata, aio, an peccatum? Patres Ecclesiæ Irenæus, Theophylactus, Cyprianus, et Augustinus legunt, *Peccatum mundi*; Prosper, et rursus Cyprianus, *Peccata*. Haud sinistre utrumque. Et peccata tollit Agnus noster, et peccatum. Peccata, quia et actualis sordes, et originalis contagia dispungit, et alias verissimum est, neque concipi aliquid, neque fieri aut designari peccatum posse, quin id delere ~~640~~ tollere valeat. Fiant plura, et plura semper, innumera fiant, fiant, si possint fieri, infinita: *Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi*. Nihilosecius, *Ecce Agnus etiam qui tollit peccatum mundi*. Quid ita? Num unum solum? Unum, tribus de causis. In primis quod abolendo præsertim originali venit, radici nempe et fonti cæterorum omnium; deinde solemne est sacris Litteris unitate uti pluralitatis instar: *Ecce*, minatur Dominus, *inducam locustam in fines tuos* (Exod. x, 4); rursusque Textus sacer: *Venit musca gravissima in domum Pharaonis* (Exod. viii, 24). Unam quis venisse aut muscam, aut locustam damandæ toti barbaræ Ægypto credat? Innumerae fuere, uno tamen numero comprehensæ, ut hinc dimetiri quilibet possit, non unum duntaxat peccatum ab Agno nostro tolli, dum singulari utitur vel Scriptura, vel Patres, sed istius unitatis voce includi, quidquid erroris est, atque delicti. Denique placuit unitate uti, ut beneficium discerneret homo. Duo fuerunt in Deum peccata concepta: angeli unum, hominis alterum. Non ambo hæc tollit Agnus noster; passus est hominis eluendo delicto, non angeli: *Tollit* igitur *peccatum* hominis, *mundi* voce designati, non genii illius in cœlis tumultuantis.

Et certe hoc mundi nomine hominem venire, nihil est novi: *Mundus eum* (Agnem Dominum) *non cognovit*, ait Dilectus Domini (Joan. i, 10); et ipse jubet Dominus *prædicari omni creaturæ* (Marc. xvi, 15), cum soli aperitur homini Evangelium, « qui habet, » monente magno nostro Gregorio (hom. 29, in *Evang.*), « commune esse cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum angelis. » Omnis igitur creatura, mundus est, et universi complexio homo, et solum illius peccatum sustulit Agnus noster; non exstinxit etiam, ceu diximus, alterum ruentis, lapsique dæmonis peccatum: quippe *nusquam apprehendit angelos, sed semen Abahæ* (Hebr. ii, 16).

Scitissime hanc expressit veritatem Joannes, cum ex raptu restitutus sensibus scripsit, *occisum esse Agnum ob origine mundi* (Apoc. xiii, 8). Ut sint enim doctores, qui hanc explicent sententiam de prævisione occisionis istius, quasi dicere Joannes voluisset, ab ipso mox orbis initio prævisam Agni Passionem ~~641~~ fuisse; sint alii etiam, qui ad figuras referant hanc occisionem, doceantque omnia retro sacrificia ad ipsum usque mundi natalitium Agni nostri passuri typos, atque prælusiones exstitisse: recte tamen ego dixerim *occisum esse Agnum nostrum ab origine mundi*, Adamo, inquam, origine, et capite totius massæ humanæ, mundi nomine, jam primum intellectæ, quod prima fuerit, et originaria Passionis mortisque Agni divinißimi causa; ut sane, ni lapsus esset, ni occisionis telum vibrasset homo iste, iste Adamus, mortalem passibilemque carnem Verbum non induisset, non Agni morituri formam accepisset; aut si non etiam peccante Adamo, gloriæ Dei ampliandæ carnem acceptasset tamen, saltem occisionem in se non admisisset. En igitur occisum ab origine mundi, a seminario hominis Agnum; en solius istius mundi peccatum tollentem, en ad projectam mortalitatem beneficium, atque amorem, et totis clama viribus: *Agnus Dei, qui tollis, et peccata mundi, et peccatum, parce nobis, Domine.*

Interea si foret imperitorum quispiam, cui dubium esset, cur et præsentī utantur tempore litanie, cum aiunt Agnum nostrum *peccata tollere*; et cur Agni, non Jesu nomine, qui a nostris nos peccatis absolvat, noscere eum oporteret recte commemorari tempus quodcunque præsens solvendis peccatis nostris, quando non eo solum spatio, quo patiens in cruce pendit Agnus, dissoluta sunt peccata, sed solvuntur item, atque solventur, quandiu suam tenebunt sacramenta, vim suam e sanguine Agni istius habentia, durationem.

Hoc porro Agni, qui pœnas etiam peccatis commeritas a mundo avertit, *et languores nostros vere tulit, ac dolores ipse portavit* (Isa. liii, 4); hoc, inquam, Agni nomen præ Jesu celsissimo nomine hoc loco ideirco placuit, quod patiens noster, moriensque Dominus, suaque exstinguens morte peccata, Agno illo paschali præcipue adumbratus, a Joanne vero totius œconomiae Dominicæ enuntiatore hoc item Agni nomine mundo peccatorum solutionem accepturo demonstratus fuerit, adgementibus præscæ legis religiosis Patribus: ~~642~~ *Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ* (Isa. xvi, 1). Decore igitur post Virginem prolixius invocatum, ad ejus vertimur amantissimam Prolem, eamque fatemur optime a veteri lege hoc nomine designatam, a vaticiniis divinis prænuntiatam, digite demum a Joanne ostensam. Quare et gratias illi meritis collaturi, et Passionem ipsius acerbissimam decentius culturi proruimus in facies, et tertium congemina mus: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, Parce nobis, Domine; Exaudi nos, Miserere nobis.*

SOLILOQUUM.

Prævidit, o Agne divinissime, miros Passionis tuæ effectus, affectusque ad immeritos peccatores tuæ dilectionis ardentissimos serenissimus David, eamque ob rem fixis in te oculis atque animo suaviter locutus est tibi: *Remisisti, Domine, iniquitatem plebis tuæ, operuisti omnia peccata eorum* (Psal. LXXXIV, 5). Memorat Majestati tuæ, jam esse condonata, tectaue plebis dilectæ crimina, quamquam necdum carne te nostra indueras, necdum delicta nostra tua morte suppresseras; fidem ostendit suam, stabilem illam et firmam, qua illa, quæ tu olim facturus eras, ut jam facta apprehenderat; tuam quoque æternam electionem palam facit, qua pietissime decreveras, nostram te carnem assumptorum, passurum, atque moriturum, si unquam se homo peccati reum fecisset. Iniquitatis meminit, et peccatorum nostrorum, quod et culpam a nobis abstulit tua Passio, et poenam. At nihil faciunt isto inferius fideles tui, *Agnus* te compellantes, *qui tollat peccata mundi*; siquidem ut sint aliqui, qui et culpam remittant, et poenam, tu tamen modo prorsus singulari, tibiue soli proprio utrumque nobis beneficium impendis dignissime, dignantissime.

Nam culpam quod atinet, sunt qui remittant peccata impetrando nobis precibus suis, atque ministerio errorum nostrorum veniam; istoque modo justus quispiam alteri commodat interdum in peccatis dispungendis, dum suis ad tuam Majestatem sospiriis juvat lapsum; nempe tu dixisti ipsus, *Quidquid orantes petieritis, credite quia accipietis* (Matth. XI, 24). Sacerdotum tuorum cumprimis **643** istud est officium, de quibus tuus profatus est Apostolus: *Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis* (Hebr. V, 1). Sunt alii, qui hæc dimittant, disponendo miserum ad fugam, odium, atque detestationem perperam factorum; aut agendo aliquid quo consequatur justificatio, i. si licet justificationem haud impendant. Hi nempe eo modo dicunt peccata ejcisse, quo quis aperta ad solem fenestra domum illustrasse existimabitur. Certe ut hic ædes minime clariores fecit, sed soli intraturo obstaculum duntaxat removit; ita illi qui studio suo, aut incitata e suggestu oratione oneratum peccatis animum ad meliora induxerunt, non ipsi peccata dispulerunt, sed optima sua actione aptarunt audientem ad consequendam divinitus gratiam et remissionem. Sunt rursum, qui propria sua auctoritate remittant scelera, a sordibus mundando animam, gratiamque illi infundendo, et a spiritus morte ad vitam reducendo. Divinæ in sanctissima Trinitate personæ sunt, quæ id faciant: hæc nimirum sua virtute et maculas dispungunt, et Spiritus vitam refundunt, et ornant gratiis revirentem animam.

Omnibus hisce viis, Agne illibatissime, sustulisti atque divisisti peccata. Tu ut homo supplex fuisti

Patri tuo æterno pro universis omnino delictis: tu magnus ille Sacerdos es, qui victimam dedisti teipsum impetrandæ erratorum nostrorum veniæ; tu et doctrina tua, et suavissimo exemplo, et sexcentis aliis modis, aut vocando suaviter ad conversionem, aut monendo graviter de suppliciis, aut firmando comiter de paradiso, ad meliora, ad sancta aptasti, disposuisti quosvis infelices, et animi nævis onustos. Tu secunda altissimæ Trinitatis persona, Deus verus ac summus, propria tua virtute atque auctoritate et justificasti impios, et mortuas vitæ animas reddidisti. Hæc ut sint, sustulisti tamen peccata nostra modo adhuc alio, et prorsus singulari, tibiue proprio, satis videlicet et dando et faciendo in omni *justitiæ rigore, reddendo æquivalens a te minime debitum*; quo tollere, atque dimittere peccata modo nec potuit Deus, **644** nec angelus, nec homo. Non Deus, tum quod ipse non tenebatur ad faciendum satis, tum quod ad illum tendebat satisfactio; tum denique quia sanguine fieri oportebat satisfactionem istam, sine quo, Apostolo teste, *nulla est remissio* (Hebr. IX, 22). Sanguis autem Deo nullus est. Non potuit igitur Deus hoc satisfacere modo. Sed neque id angelus hac ipsa ultima de ratione poterat, qui præterea et finitarum duntaxat virium erat, et dandæ faciendæve satisfactioni minime obnoxius. Omnium minime aptus fuerat homo, ipse quamvis totius satisfactionis debitor, finitus nempe, et maculis a capite ad calcem sordidus. Tu solus, Agne candidissime, Anselmo nostro judice (*Cur Deus Homo*, c. 21), is eras, qui modo tam admirando omnem dedisti satisfactionem et illi cui debebatur, et pro illo qui debuerat; homo videlicet, et Deus eras: homo, delendis criminibus nostris tuam æterno Patri tuo vitam litabas; Deus, sanguinis tui pretio peccatorum enormitatem, atque malitiam infinite superabas. Non tenebaris ad satisfactionem ullam; profusa charitate amabas fieri homo, vadem te hominis dare, et pro impotenti facere satis, patiens tanta, ac tanta, moriens imo peccatori homini, tuaque diluens morte nævos, errores, reatus, offensas: *Venisti enim, Fili hominis Virginis, salvare quod perierat, et dare animam tuam redemptionem pro multis* (Matth. XVIII, 11-xx, 28). *Agnus* es ideoque purus, immaculatus, pius atque mitis, *qui tollit peccata mundi*.

Hisce tu delendis sacratissima condidisti sacramenta, gratiæ tuæ collativa, quod potuere minime pristina illa legis prisæ sacramenta. Hisce item auferendis tuum et apostolis sanctis Spiritum dedisti, et nostros sacerdotes iis tua potestate condonandis idoneos ministros effecisti: *Accipite, aiebas, et his et illis, Spiritum sanctum; quorum remisistis peccata, remittuntur illis, et quorum retinueritis, retenta sunt* (Joan. XX, 22, 23). O Agnum mansuetissimum!

Hinc si peccata mea lepræ instar sunt, quæ me Paradiso extorrem faciunt, ut urbibus leprosi arcentur, tu Sacerdos es, qui demortuæ tuæ in cruce

humanitatis, ceu eneecti olim passeruli sanguine mundas, et resanas me. Si lethale venenum sunt, quæ vita spiritus me exuerunt, tu Pelicanus es, qui **645** propria et amabili sponte tuum tibi pro me pectus fodicasti, et sanguine ex aperto latere sparso ad immortalem me vitam reduxisti. Si tam ingentis summæ debita sunt, ut iis extinguendis per fieri æternum nequirem : tu tantæ benignitatis es Creditor, ut extremæ tenuitatis opera mea (puro ad te amore dummodo sint vestita), ceu plenam admittas solutionem. Si vulnera sunt animæ meæ : tu humanissimus es Samaritanus, qui miserationis oleo vinoque charitatis delinis et sanas ea. Si spissæ et obscuræ tenebræ sunt, quæ lucem in me gratiæ tuæ expellunt ; tu clara et serena Lux es, quæ illuminat me. Si ignis et flammæ sunt, quæ virtutes depascunt arentemque faciunt animam, tu limpidissimus Fons es aquæ vivæ, qui restinguit incendia, premit ardores, spiritum rigat, recreat animam. Si denique ad ærumnosum, et perditum Filius illius prodigi ac licentiosi statum me abiecerunt, tu amantissimus Pater es, qui audiens me ejulantem : *Pater, peccavi, jam non sum dignus vocari filius tuus* (Luc. xv, 18), brachia miserationis tuæ protendis ad indignitatem meam, stola me dignaris gratiæ tuæ, meque postliminio in tuum filium receptas.

O Jesu mi! bene est admodum pauperibus, si urbem habitent *Monte pietatis* illustrem, ad quem suum habeant in necessitatibus suis perfugium, sumantque grata miseriæ suæ subsidia. Ego, o mi Jesu! pauperculus sum ille, cui dicatur : *Nescis, quia miser et miserabilis es, pauper, cæcus, et nudus* (Apoc. iii, 17). Sanctissimæ Trinitatis superadorandæ personæ, quarum tu secunda es, e patrimonio tuo, quod est *misereri semper, et parcere, montem* constituerunt *pietatis* ad Calvariam, ubi mensam posuere, crucem, depactis articulis, hostibus quoque ad hanc nummariam aditum fore; nam et pro iis tuas Patri tuo lacrymas precesque obtulisti, qui in crucem impii te egerunt. Firmata est ærarii summa, paradiso latronibus adeo condicto; nummi fuere rubentes sanguinis tui divini guttæ; Arca tuæ cessit fidei, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, et scientiæ Dei (Coloss. ii, 5); apud quem item *miseriordia et copiosa est redemptio* (Psal. cix, 7). Ut porro facilius esset cuivis, et perpetuus ad istum montem, cambiumque accessus, **646** Petro, ejusque successoribus tuas commisisti vices, ordinis æque ac juris, imo regni cælorum clavibus iisdem consignatis, et cæteris quoque lectis a te apostolis, quin sacerdotibus adeo in eorumdem adiutorium conscriptis, quibus dixeras : *Accipite Spiritum sanctum : quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt*. Degre- scit nunquam *Mons* iste *Pietas* tua, si nummi, gaza isthæc, ad mundi interitum usque patebit omnibus, ut quisquis unquam viventium recurrit ad te, misericordiam pietatemque sit haustus

inexhaustam : *Agnus* es enim, *qui tollis peccata mundi*.

Nec peccata solum, quod retexere juvat, sed pœnas item illis debitas tollis, si incognito credimus id Davidicum tractanti : *Operuisti omnia peccata eorum* (Psal. lxxxiv, 3). Nempe solet nonnunquam Scriptura sacra peccati nomine pro pœna isti debita uti, quod jam notavimus semel, cum e divi Pauli litteris legimus : *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatoribus peccatum fecit Deus* (II Cor. v, 21). Hoc perfectum est a te duobus modis, o Agne mansuetissime; duabus, inquam, formis a peccati nos pœna exemisti. Una, quod acerbissima illa supplicia, quibus in nos animadvertendum fuerat, tu luisti in cruce : *tu nostros languores vere tulisti, tu dolores nostros ipse portasti* (Isa. liii, 4). Tanto nempe in nos amore arstisti, ut cum esses purissimus atque innocentissimus, eamque ob rem ab omni supplicio, pœna, dolore, molestia longe liberrimus, voluisti tamen non tuam, sed *nostram*, non imaginarie, et nimice, sed *vere*, sed solide, sed integre pro nobis, nostraque vice, ac loco tormenta explere. Æstuabas, o Agne dulcissime, in cruce, et pendebas omni nudus solatio; domus tua putidum erat Golgotha; lectus, crucis durities; pulvinus, spinæ; cibus, fel et myrrha, concentus, blasphemia; siti macerabaris, nec erat vasculum tibi e quo curares malum; cernebat Mater tua amantissima cruciatus tuos, nec erat levandis illis; tolerabas omnia magna voluntate, ut miser nos omni absolveres dolorum tolerantia. Hisce contestandis caput habebas inclinatum ad osculandum, brachia extensa ad amplexandum, manus apertas ad donandum, pedes **647** confixos ad expectandum, latus apertum ad diligendum, corpus totum expositum ad nos liberandum, et pœna, atque vindicta, morteque omni, æterna quoque et immortalis, vindicandum. Primus iste motus.

Alter est, quod moriendo pro nobis ipsum delevisi peccatum, in quo fundabantur pœnæ isti offensæ propriæ atque debitæ; scilicet everso pœnarum fundamento, ipsæ quoque ruebant peccato adhærentes pœnæ. Id dicere Propheta tuus voluit, cum cecinit : *Operuisti omnia peccata eorum*. Non cernitur, quod opertum est; non tu aspicias amplius peccata nostra, si de iis ob te doleamus : *Beati* videlicet, *quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata* (Psal. xxxi, 1); non enim intueris illa ut pœna æternitatis plectas; remissa sunt, non sunt ita obnupta duntaxat, ac forent linteo involuta; ita sunt sublata, ut non impentur iterum pœnis suppliciisque depectenda.

Verum est quidem, omnium Optime, eos solum hisce frui Passionis tuæ miris effectibus, qui eam applicent sibi fide viva, charitate activa, et usu sacramentorum tuorum religioso; qua de causa æternum miseriæ manebunt damnatorum animæ, neque sentient unquam tolli per te peccata sua, quod nec vivam habeant ad te fidem, neque amo-

rem ullum, neque usum sacramentorum tuorum minimum.

Verum est, eum qui gaudere tuæ beneficio Passionis velit, necessum habere configurari tibi per baptismum tuum, quo consepulti tibi in mortem, ita accipimus plenam erratorum omnium condonationem, ut si post plurima peccata homo isto tuo abluatur baptisinate, nullam accipiat satisfactoriam pœnitentiam, totus utique tuo sanguine ablatus ut a culpa, sic et a pœna.

Verum est, in tantum sortiri tuam in nobis satisfactionem effectus suos, quantum incorporemur tibi ut membra tua capiti suo; unde quemadmodum tu et animam habuisti gratia plenam, et corpus passibile, atque mortale, per Passionem autem transivisti ad immortalitatis gloriam: ita nos membra tua opus habemus in primis gratia adoptionis tuæ in anima nostra, qua 648 ascribamur sorti immortalis gloriæ tuæ; corpus postea nostrum passibile et mortale conformemus Passioni mortique tuæ, patiundo ipsi quoque et moriendo ad formam tuam, istoque modo *Filii* tui simus, et flamus *hæredes*: *hæredes quidem Dei, cohæredes autem tibi, si tamen compatimur, ut et conglorificemur* (Rom. viii, 17). Te igitur merito tuo accensus amore Agnum dico immaculatam, mundi reparatorem, culpam eversorem, pœnarum donatorem: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi*.

Pressi aliquando fatui gentiles tristi quapiam ærumna hominem exspectarunt, qui duram miseratus sortem sua se sponte morti litaret, populi futurus piamen. Eum ubi nacti sunt, basilice indutum per urbem circumvectarunt, et proruentes singuli e domibus suis oneratum omnibus diris in montem abegerunt, dantesque præcipientem conclamarunt: *Esto piaculum nostrum, esto victima nostra, finem in te capiant mala nostra*, ingentes utique tam miseri piatoris debitores. Nihil ad te, mi Jesu, superstitiones et stoliditates istæ; alium tu modum reperisti salvandæ miseræ mortalitati nostræ. Cum plenus esset peccatis, et ad illa consequentibus malis, exitiisque mundus, ipsius etiam Tartari debitor, tu sponte tuæ liberrima de cœlis advenisti *in similitudinem hominum factus* (Philipp. ii, 7); tu omnium in te piacula recepisti, cum *supra dorsum tuum universi fabricassent peccatores* (Psal. cxxviii, 5); in te, contra te, super te conclamarunt omnes: *Esto piaculum nostrum, victima esto nostra, finem in te accipiant noxæ, et labes nostræ*; eas ad liberandum nos, Domine Deus virtutum; *relaxa facinora plebis tuæ*: et tu libentissimus montem conscendisti crucis, et crucem montis, ipse te præcipitans in fauces mortis, mactansque victimam æterno tuo Patri. Amantissime mi Domine, ecce onustus ego peccatis et criminibus prorumpo e domo perversæ voluntatis meæ, meaque in te projicio delicta ingentia, et identidem clamo: *Esto piaculum meum*: dimitte mihi scelera mea: *parce mihi, Domine: esto victima mea*: pœnas re-

mitte mihi; *exaudi me, Domine: in te finem accipiant mala mea*, veniant mihi bona tua, gloria tua, hæreditas tua, facies tua, *Miserere mei*.

O Redemptor mi amabilissime, sustulisti Noemi ætate 649 peccata mundi, at modo valde terribili; leonem te ferocissimum ostendisti diluvio e cœli catæactis et terræ fibris in mundum universum effuso, iisque solis, quos arca clauserat bituminata, superstitionibus: at in cruce delevisti, diluisti peccata modo infinite bono, non jam leo amplius, sed Agnus paratissimus, piissimus. Ibi aquas fudisti, hic sanguinem; diluvium illic, diluvium isthic. Ibi aquæ merseant, suffocarunt homines; hic vitam hominibus sanguis dedit, mortem solis, et omnibus peccatis. Item, quantum passus es, Agne sanctissime, ut salvares me, ecce id clamant insignia Passionis tuæ, flagella, funes, spinæ, corona, clavi, lancea, crux perforata; heu! quam me exhibui tanto amoris ingratum! Ut ab æternis absolveres me incendiis et pœnis, tua mihi reliquisti sacramenta in Ecclesia tua, legem dedisti sanctam et perfectissimam, cujus observantia evaderem supplicia, adirem gaudia: ast infelix ego parum bene usus sum hactenus mediis salutis meæ, quin tantos labores tuos caput ingrattissimum compensavi tantis incuriis et negligentis meis; spinas coronæ tuæ pravissimis cogitationibus; lacrymas oculorum tuorum nictibus procacissimis; nuditatem tuam vanissima vanitate; fel tuum amarissimum ciborum cupidis; amantissimum cor tuum hians et apertum improbis odiis; manus tuas ferro confixas tactibus impertinentissimis; mortem tuam ignominiosissimam vita mea pessima, et perfidissima. Heu me tantarum gratiarum omnium maxime immemorem! Hoccine se conformare est innocentie tuæ? Itane tuam ad me aptavi Passionem, Agne innocentissime? Eheu! indignissimus sum amore tuo, dignissimus inferno, meritissimus immortalium flammarum.

Veruntamen, o Deus pietatis et gratiæ! ut adeo miser et miserandus sim, cognosco nihilominus, venisse te moriturum pro nefandis peccatoribus, quorum non vis mortem, sed ut magis convertantur, et vivant (Ezech. xxxiii, 11); eaque propter ecce me peccatorem omnino; at ecce me conversum ad te, qui dolens et mœsus ex oculis, et corde meo amaras profundo lacrymas, et salutem a te flagito, pietatem 650 quæro ac misericordiam. Veniam largire, Jesu mi, largire veniam, Salvator mi; largire, largire veniam, Redemptor mi. *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce mihi, Domine. Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi me, Domine. Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere mei.*

PARCE NOBIS, DOMINE.

Non debet de Dei misericordia diffidere peccator; veniam oret, et benignum eum habebit, ac pius.

Ingeniosum fuit juvenis commentum, qui captus procacis cujusdam Cinthiæ blanditiis naufragium

adii fortunarum, et animi ; at facti pœnitens contempsit lenam, menteque in melius reducta bombycem pinxit e folliculo suo evolantem, inscriptione adnexa : *Et feci, et fregi*. Docere prudens voleit, se vermiculi istius adinstar, qui suum sibi carcerem ipse conglobat primum, tum ad volatum maturus rumpit, et liber avolat, incauto stolidoque amore dura sibi catenasse vincula ; sed tactum dolore cordis intrinsecus, ea rupisse demum pristinaque se libertati dedisse. Commode omnino ad peccatorem meliora denique sapientem. Hic transitoria ista, atque in momentum caduca sequiori primum testimans amansque affectu, tetrum sibi carcerem peccati struit, miserumque se facit sui appetitus servum, omni animi ac sensus interioris libertate abjecta. Id cum sua faciat sponte, suo arbitratu ac voluntate, cum suam ex se perditionem patiat, dicere ipse potest : *Feci*. Verum si gratia Dei aspirante redeat denique ad seipsum et pristinam debeat, deleatque pœnitentiæ studio servitum ; si corde humiliato atque contrito novam adeat boni Dei gratiam atque amicitiam, rumpit vincula, redditusque spiritus libertati, aque triumphare potest : *Fregi*. Periculum fecit utriusque David, questus ipse prius de seipso : *Non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum, — miser factus sum, et curvatus* **651** *sum usque in finem (Psal. xxxvii, 4, 7)*. At ubi ad Deum versus clamavit pœnitens : *Iniquitatem meam cognosco, amplius lava me, Deus (Psal. l, 4, 5)*, rupta sensit illico vincula sua, sortemque miseram mutatam in melius. Quare cantavit lætus, et ovavit : *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium ; laqueus contritus est, et nos liberati sumus (Psal. cxm, 7)*. Perinde accidit Christianis suo motu in peccata dilapsis ; videlicet dolentes recurrunt ad Deum, et ingementes misericordiam clamant : *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce nobis, Domine* ; errorum nobis struximus carceres, libertatem ingemiscimus : *Agne divinissime, Parce nobis*.

Fructuosa hæc est sanis mentibus invocatio, luctuosa pravitate hæretica turgentibus, accepta Deo, resipiscenibus jucunda. Novatus hæresiarcha, divo recitante Augustino (*Quæst. Vet. et Nov. Test. q. 102*), ad desperationem impellit lapsos, cum post primam remissionem negat repetentibus peccata veniam. Vas electionis invertit, dum Pauli verba diviniorem theologiam sapientia ad suum detorquet caput. Ita profatus erat cœlestium arcanorum inspector : *Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœlestis, et participes facti sunt Spiritus sancti ; gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, et prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam (Hebr. vi, 4-6)*. Hic strepitat rabula, Audin ? *Impossibile !* Verum obmutescat impudens, rejectus, damnatusque a Cornelio Papa (*Epist. ad Fabian.*), oppressus a Cypriano martyre (*De lapsis*), mendi,

mendacique convictus ab Ambrosio (*De repar. laps.*) ; magnum audiat Augustinum ita philosophantem : Si impossibilis est peccati remissio, quomodo in gratiam Patris rediit prodigus procul a Deo aversus ? quomodo sanatus viator acceptis lethali-bus plagis ? quomodo vagabunda per devia et avia ovicula imposita Pastoris humeris, et reportata ad gregem ? quomodo mutatus in apostolum Matthæus usurarius, in angelum lasciva Magdalis ? Quomodo accepit paradysum latro ? quomodo post tantas gratias, lumina, exstases lapsus fœdissime David divinum audit oraculum : *Dominus transtulit peccatum tuum ? (II Reg. ii, 13.)* Noveris, noveris, infuriate, agere hic Paulum non de pœnitentia, sed de Baptismo, quem licet renovare nunquam. Hæc enimvero **652** Augustini mens est, cui accedit Angelicus Thomas, qui hæc ipsa tractans Paulina verba, observat apertissime Hebræis ea fuisse transcripta, qui cum nullam soleant facere lotionis, purificationis, et baptismi sui differentiam, sumantque pro uno confuse omnia, voluisse Apostolum nostræ purificationis seu pœnitentiæ ac baptismi discrimen docere nescios, eaque propter significasse ignorantibus : *impossibile esse eos qui semel illuminati, semel baptizati sunt ac rursus prolapsi, rursus renovari per baptismum ad pœnitentiam*. Iterentur lotiones, baptismata, stigmata Hebræica : iterari nequit sacrum baptismi Christiani, divinæ hujus lotionis ac purificationis christiana.

Commodum intervenit aureus orator Chrysostomus, aliud aliens esse renovari *per baptismum ad pœnitentiam*, aliud removeri *per pœnitentiam* ; impossibile esse primum, possibilissimum secundum. Accepisti baptismum, et peccasti rursus ? ut deleatur peccatum, non licet tibi repetere baptismum ; pœnitentiam, alteram post naufragium tabulam, arripe, et lavaberis, purgaberis. Certe mentis hujus divinum Paulum fuisse, plura sunt, quæ evincant. Accepto baptismo, gustato dono cœlesti, participato Spiritu sancto, Corinthius quispiam fornicationem, imo incestum ausus est, ducta uxore patris sui. Quid ad tantum nefas Paulus ? intonuit, fulminavit, a communione fidelium removit quidem temerarium, at non damnavit, voluit spiritum miseri salvum esse in die Domini. Accepto baptismo sanctoque Spiritu fascinati Galatæ transferri se passi sunt e gratia Christi in aliud Evangelium ; ideoque igitur a gratia restituente exclusi ? Num Romanis non suadet cœlestis hæc lingua induere novum hominem ? Quid hæc, quid alia sexcenta sunt aliud, præterquam argumenta clarissima, sensisse Paulum impossibilem esse quidem reditum ad gratiam per novum baptismum accepto jam semel baptismi dono, at obvium apertumque omnibus per pœnitentiæ remedium. Non est abbreviata Dei manus, qui spondet redeuntibus : *Revertere ad me, et ego suscipiam te (Jerem. iii, 7)*. Bene igitur fideles etiam **653** post mille lapsus supplicant : *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce nobis, Domine*.

Nimirum jucundum Deo est cor videre pœnitens, et audire gementis ac veniam implorantis vocem : *Deus, vitam meam* (cantaverat divinus Psalter) *annuntiavi tibi, posuisti lacrymas meas in conspectu tuo* (Psal. lv, 8, 9). Mira res; si nuda et aperta Dei oculis sunt omnia, quid agit illuminatissimus vates, pœnitentis suaeque annuntiantis peccata, et veniam supplicantis lacrymas illius oculis obiectando? *Posuisti lacrymas meas in conspectu tuo*. An forte Deus ipse tanti æstimat resipiscantis fletum, ut propriis eum oculis arbitrari velit? Ita sane. Videlicet adeo sunt ipsi suaves corrigentis se, et ad gratiæ thronum redeuntis gemitus, atque ploratus, ut quemadmodum nos, quod habemus charum ex oculis vix dimitimus; ita legat Deus, suisque propriis aspectibus numeret veluti detestantis errata sua suspiria, et cadentes guttas. Sanctes Pagninus hoc veritatis loco : *Posuisti lacrymas meas in libro tuo*. Et hoc mirum est. Neque enim solent magni principes nisi facta præclare in fastos conferre, munera scilicet repensuri iis qui egregium quidpiam aut servandæ principis sui vitæ, aut honori illius ampliando designarint. Id factum Mardochæo cernimus, cum evolverentur Assuero audiente regni commentaria. Magnam igitur oportet vim esse lacrymarum pœnitentium, ingens illarum coram Majestate suprema pretium, quas meminit vatum secretissimus, in æternitatis annales ascribi, gratiam utique accepturas, et iustis divini bonitatis munerationibus ditandas.

Sane quam recipimus ad tam arduos fletus errorum remissionem, eam optimus noster Deus gloriam suam appellat : *Dabo, inquit, in Sion salutem, et in Jerusalem gloriam meam* (Isa. xlv, 15). Idem est Sionem esse et Jerusalem, eadem est Dei ad utramque promissio. Dum ergo salutem uni, gloriam alteri spondet, clare vult intelligi gloriam suam esse, si salutem, si indulgentiam, si gratiam largiatur. Notavit phrasin Apostolus quoque Romanis suis scribens : *Omnes peccaverunt, et egent gloria Dei* (Rom. iii, 23). Enimvero quo egent alio miseri **654** peccatores amplius, quam remissione scelerum, et noxarum relaxatione? Quocirca gloria est Dei parcere, donare, remittere, peccata condonare; rectissime eapropter clamant ad Deum fideles : *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; parce nobis, Domine*; et clamant sibi, utiliter quoque, quando ad fletus, suspiria, et clamores suos exiunt Dei inimicitiam, ejusque dulcem adeunt amicitiam; sexcentas, immortales imo calamitates prævertunt, serenitate gaudent animi, et dormiunt securi sub fœu sua ac vite. Gravem incidit Dei offensam David, adulterium ausus, et homicidium; veniam inelamavit : *Peccavi! clamorem mox est gratia consecuta: Dominus transtulit peccatum tuum*. Væ erranti, nec petenti misericordiam! Eat qui talis est, ad supplicia, ad tormenta, in malam crucem, ad æternitatis rogos; nam ut gloriæ sibi ducit bonus

Deus noster, misereri nobis et parcere, ita offendi se docet, cum peccatur et venia contemnitur.

Agnus mitis ut sit et innocuus, temporis tamen progressu cornua sumit, aries fit, et impetit lædentem. Haud secus divini noster Agnus, piissimus quamquam et mansuetissimus totus ad eos qui post lapsus suos dolent de erroribus, eorumque gratuitam implorant veniam, aries est durissimus in contemptores gratiæ, quamvis non illico semper, tamen olim Judex adfuturus, qua temporis periodo suum in pervicaces furorē edet, cornibusque justitiæ irrefragibilis ad æternas excutiet flammæ. Quid ita? Vatem apocalypticum audi : *Agnus, qui in medio throni est, reget eos* (Apoc. vii, 17). Tempus erit, quo judicium sedeat, quo Agnus iste thronum ascendat, quo pro suo cuique merito aut supplicia decernat, aut præmia. Eheu Thronum illum! *Thronus ejus*, ait alius divinorum vatum, *flammæ ignis, rotæ ejus ignis accensus, fluvius igneus, rapidusque egrediebatur a facie ejus* (Dan. vii, 10). Ignea omnia Agno thronum conscensuro, ut doceant iram fremitumque judicaturi. Ipse Thronus ignis, rotæ ignis, sententia ex ore judicantis eruptura, ignea, flammea, gratiæ osores ad æternos ardores convolutura. *Aries, nec est rex qui resistat ei* (Prov. xxx, 30).

O igitur bene gratiam modo **655** mitis adhuc et mansueti ambimus; recte nostrorum criminum, dum tempus est miserendi, donationem ingemiscimus; oramus optime, ut sicut nobis e peccatis nostris educendis passus est ac mortuus, ita pietate sua invincibili omnia nostra a nobis tollat peccata; liceatque nobis Agnum intueri Judicem, cujus gratia pascua cum illo paradisi virentia adeamus, supplicantes interea : *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce nobis, Domine*.

SOLILOQUIUM.

Saluberrimum fuit consilium, quo sapiens et castissima Juditha Chabrio, Charmioque Hebræis sacerdotibus Bethuliam barbariei Assyriæ tradituris, ni infra paucorum dierum spatium meliora sequerentur; quo, inquam, suaserat tremebundis ne divinam desperarent opem, de commissis perperam dolerent potius, et illorum flagitarent veniam, benignum fore in pœnitentes Numen : *Quia patiens Dominus est*, aiebat, *in hoc ipso pœniteamus, et indulgentiam ejus fuis lacrymis postulemus; non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur* (Judith, viii, 14, 15). Commodat, Agne benignissime, istud consilium peccatori mihi quam optime. Sum ego vallatus hostibus infensissimis, potentissimis; fremit in me Tartarus, tela jacit mundus, laqueos cuniculosque struit caro, spem tamen non pono, totis præcordiis attingo illas; non illis terminum d'enque statuo; pareo heroïnæ integerrimæ monitis, et corde compunctus, dolensque totus ar-

dentes tibi lacrymas fundo, veniam quærens, ac gratiam: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce mihi, Domine.*

Haud mihi sunt gravia patientis verba: *Verebar opera mea, sciens quod non parceres delinquenti (Job, ix, 28).* Nempe non vult iis crudelem te et implacabilem Deum homo sapientissimus sugillare; Deum, qui duræ sis, ac tardæ miserationis, qui facias despondere pœnitentium animos: sed Deum te vult justum dicere, qui, ut punias flagitia, pius tamen sis in criminosos, ubi ad te cum pœnitentia redierint; qui firmo sis adversus delinquentes animo, dum pervicaces adhæserint **656** criminibus; non ita, si emendati suum te Deum, bonumque agnoverint; tunc enimvero non sunt criminosi amplius: pœnitentes sunt, quibus pietatem misericordiamque pronissimus impendas. Principem imitaris, qui urbem sibi rebellem pro meritis plexurus, ignem ferrumque minatur pervicacibus, parci supplicibus, et gratiam deprecantibus. *Triumphator es in Israel (I Reg. xv, 29), non utique parcens obstinatis, at optimus inclinatis.* Hunc in modum *verebatur* patiens Hussæus *opera sua*, ingenti videlicet timore premebatur, asperere a te habitum se iri, si in peccatis persisteret, tuæ nihilominus gratiæ confusus, cum e lapsibus ad te se converteret. Scio, aiebat secum, potentissimum te, exiguum, et inermem me urbiculum esse; scio non te *parcere delinquenti*, ratum tibi esse, victorem fieri voluntatis meæ; ubi viceris, ubi triumphaveris me, usurum te rursus pietate in me: *Parce igitur mihi, parce peccatis meis*, propitiare victo, et herbam, quin et cor suum, et animam porrigenti.

Ego, o Agne dulcissime, urbecula sum, rebellis dominatui tuo criminibus meis; rejeci heu! sæpissime caduceatorem tuum, angelum meum; sprevi, ac temeravi leges tuas sanctissimas; contempsi monita tua, ac minas tuas; flocci, imo nihili feci gratias a te mihi oblatas; certus inde firmusque sum non futurum ut *parcas* mihi identidem *delinquenti*, et in tui neglectu persistenti; at si ad pedes tuos accidero, si Dominum te rursus agnovero; si mundum, dæmonem, sensus, qui mille me stratagematis subegerunt, ejuravero, clementiam mihi, veniamque spondeo. Ecce, Jesu mi, hos ego tyrannos damno denique.

Exesto, cacadæmon, nefarium caput, gratia me Spiritus exuere sitiens, ut in immortales induas ærumnas. Procul, o munde; nihil tibi in animam meam domini, cui æternæ sunt cum Deo meo inimicitiae. Facesse, caro, animæ serva, haud domina. Tibi, o Deus meus, jus civitatis animæ meæ, cordis mei, voluntatis meæ lætus offero, tibi, tuæque gratiæ, si dignus fuero, vivam, tibi moriar. Si hæcenus, eheu! labarum contra te extuli arrogantiae meæ, si hastam, si ense vibravi in te pravæ actionum, atque sermonum **657** gravium; si rotam laxavi cogitationum nequam; si prona, su-

pinaque jacio omnia, do manus, et manus postulo: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce mihi, Domine.* Quod si multam adhuc exigis erratorum meorum, en dolorem cordis mei, en spiritus pœnitentiam; ista ni sufficiat, tuo in me arbitrato utere, dum gratia duntaxat in me animadvertas: *Parce mihi, Domine.*

Scio, nil te daturum elatis, dum futuri sint arrogantes: Romanorum instar, qui suis inscribere vexillis:

Parcere subjectis, et debellare superbos,

tuis quoque signis inaurasti: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam (Jac. iv, 6).* Fulmen es videlicet, excelsas quaterre turres montesque solitum, præterire valles. Ecce, o mi Deus, non ego tibi adversus stare, meamque in te frontem exporrigere cupio, ad tuos me pedes abjicio, et veniam oro: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce mihi, Domine.*

Scio, o mi Jesu, nec illis futurum ut parcas, qui ad judicium usque suam produxere proterviam, quiritantes inaniter nihil sibi gratiæ amplius superesse, cum maturius debuissent adesse rebus suis. Est scilicet dies ille vindictæ dies, quo *zelus, et furor viri non parcat* amplius (*Prov. vi, 34*). Ego, o Salvator optime, tempestive venio ad te; venio, mi Jesu, opportune, dum spiro adhuc, dum mereri, dum mœrere liceat. Nunc, nunc pulso viscera pietatis ac misericordiæ tuæ: *Parce mihi, Domine.*

Scio rursus, mi Domine, simulatoribus quoque nihil cum tua venia fore, qui ferunt te in labiis suis, corde inimicantur tecum; adorant te capite, proterunt pedibus, plangunt oculis, affectu te rident. Dixisti illis: *Non parcam ei, et verbis potentibus, et ad deprecandum compositis (Job, xli, 3).* Verum non est talis pœnitudo mea, vera est, certa est; non sunt personatæ lacrymæ meæ, non est scenica abjectio mea, indices sunt illæ mentis meæ, interpretes sunt doloris mei: quare ne despicias, obsecro, cor contritum et humiliatum; et si necdum ad omnem pertingit numerum luctus meus, tu exsequere imperfectum meum: *Parce mihi, Domine.*

Proprium est Deo, *misereri semper, et parcere*: Deus meus tu es; signum ede mihi proprietatis **658** tuæ. *Parce mihi, Domine.* Proprium est agno, a peccatis absolvere; Agnus tu es in cruce mortuus eluendis sanguine tuos sordibus nostris, quo balneum fudisti saluberrimum animabus nostris: *Agnus igitur Dei, qui tollis peccata mundi; parce mihi, Domine.*

Vocant me ex parte tua prophetæ tui et apostoli tui ad petendam culparum mearum veniam, totamque mihi spondent remissionem. Quin ipse tu amanter acclamasti mihi: *Revertere ad me, et ego suscipiam te (Jerem. iii, 4).* Si fuerint peccata vestra ut coccinum, velut nix dealbabuntur (*Isa. i, 18*). *Impius, si egerit pœnitentiam, vita vive*

(Ezech. xvm, 9). *Agite pœnitentiam, et appropinquabit regnum cœlorum* (Matth. iii, 4). Omnia hæc ex te, cui accinit Ecclesia Mater mea, Sponsa tua : *Credo remissionem peccatorum*. Cur igitur tam vivis ac raris accitus invitatoriis gratiam mihi non promittam, cur non accurram ad te, pronusque gemam, *Parce mihi, Domine*.

Magnanimi est, et nobile vindictæ genus est, ignoscere, ait paganus sapiens (Senec. iv *De virt.*) ; sat est excelso animo, ulcisci potuisse. Tu maximus, celsissimus es omnium, *Rex es regum, et Dominus dominantium* (Apoc. xix, 16) ; integerrimum tibi est, vindictam ex me sumere ; at per tuam te magnitudinem oro, ignosce : *Parce mihi, Domine*.

Animantium rex leo ea est generositate, ut si ad pedes suos pronom teneat animaleculum, parcat dejecto, nec laniet depressum. Tu Leo es, Agne, de tribu Juda, tuam mihi prostrato ad te excelsitatem exhibe, *Parce mihi, Domine* ; dona veniam ingratia ac despectui hostium tuorum, ceu vates tuus enuntiaret : *Parce, Domine, parce populo tuo ; et ne des hereditatem tuam in opprobrium, ut dominantur ei nationes* (Joel, ii, 17). O Jesu mi, in odorem curro pietatis tuæ, qui sprexisti nunquam pauperculum ullum, aversatus neminem peccatorum ; nihil despicias latronem pœnitentem, Magdalenam lacrymantem, Chananæam supplicantem, adulteram resipiscentem, Matthæum fœnus agitantem, Publicanum confitentem, Petrum pejerantem, Paulum sævientem. Eia nec me modo pellas ad te clamantem : *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce mihi, Domine*.

AGNUS DEI, QUI TOLLIS PECCATA MUNDI,

EXAUDI NOS, DOMINE.

Passione Christi Domini, Agni immaculati, præter alia ingentia bona homo conciliatus est Deo.

659 Quanquam efferum horridumque animal est leopardus, tunc præsertim, cum ab agitata, quam sequitur, præda depellitur, omnem tamen illico rabiem ponit, ubi agnum offendit cæsum atque cruentum. Pater æternus leopardi instar justa ferbuerat ira, posteaquam Adami lapsu homine privatus est, amantissima præda. Eam certe indignationem suam variis ostendit eventibus. Diluvia effudit, flammæ in Pentapoles eiecit, tenebris Ægyptum oppressit, totis trienniis cœlos abeneos, terram ferream fecit ; et plura id genus mala in homines defulminavit : at ubi Filium suum Agnum in cruce cruentum enectumque aspexit, posuit iram, in gratiam nobiscum reversus, cui *sumus reconciliati per mortem Filii ejus* (Rom. v, 10). Nec sane solam illius amicitiam hac Filii sui morte recepimus, sed voluit insuper Pater optimus, propitiationis ei tribunal poni, ut quisquis ad id delinquentium accurreret, Filio præside certam teneret suam Patris a delicto quocunque absolutionem : *Quem proposuit Deus, ab Apostolus, propi-*

tiatorem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum in sustentatione Dei (Rom. iii, 25). *Deus*, inquit, Patrem intelligi volens æternum, qui proposuit, ac tribunalis misericordiæ prætorem Filium dedit, omnibus illum hominibus hæud aliter exhibens, ac serpentem illum æneum Hebræis, cujus respectu, aspectuque viverent non secus peccantium quicumque, atque vixerunt inspectores serpentis Hebræi ; dedit *Propitiatorem*, pium, elementemque offerens sese cuicumque, ut esset nemo qui fidentissime ad **660** se non occurreret, memorque pristini illius propitiatorii, mandato suo arcæ legem, virgamque asservanti, impositi, non animum desponderet, virgamque metueret, si legem temeravisset, sed oculis in propitiatorium sublatis gestiret, et gratiam cogitaret ; videlicet *ad ostensionem justitiæ*, plene, et ad ultimum rigoris unguem satis et dedit, et fecit prætor iste, hic sponsor optimus, *in sustentatione Dei* ; Patrem idcirco Propitiator attinens, ne iratus justissime in supplicia erumpat meritissima, *in sanguine ipsius*, sed aspectu innocui gratissimique cruoris contineat plexuram manum, porrigat muneraturam. Quare fruens adhuc luce peccator si a Patre damnum se videat, eamque ob rem istud accedat gratiæ tribunal, mox eum sibi rursus habebit propitium, cum lapsus reatusque suos ad Filii deposuerit subsellia. Ista nempe est ratio, cur fideles ad Christum accedentes, eum inprimis Agnum saluent : *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi*, ac postea primum preces suas exaudiri obsecrent : *exaudi nos, Domine. Agnum ingeminando, conciliatorem dicunt ; iudicii prætorem, exaudiri supplicando.*

Cum cessante diluvio ivissent et decrevissent aquæ, et montibus paulatim capita attollentibus terra se visendam iterum dedisset, erexit Noëus altare Deo, et sacrificium obtulit oves, et aves. Fuit ea hostia altissimo Numini in tantum grata, ut memorarit actuarius sacer : *Odoratus est Dominus odorem suavitatis, et ait ad Noë : Nequaquam ultra maledicam terræ propter hominem, nec ultra percutiam omnem animam viventem, sicut feci* (Gen. viii, 21). Ingens hujus sacrificii virtus, ut ad illius odorem juret prope Deus, tanto se rigore in terras nunquam amplius iturum. Quæ potuit in morte avium oviumque vis fuisse, ut ejus intuitu placatus fuerit Celsissimus Deus hominibus, et qui fuerant, et qui erant, et qui futuri expectabantur ? Num bestiarum cruore divina puritas, et non justitia potius, ac bonitate mitigatur ? Ita certe ; nam et Abrahamo prolis innumerum numerum pollicitus non hircum æstimavit gladio cæsum, sed animum cædentis etiam filio non parcuturum. Hic nimirum vertebatur **661** cæsarum a Noëno avium, oviumque virtus, quod umbra fuere Agnelli Jesu in crucis ara olim immolandi, cujus merito et odore Pater æternus placandus foret

damnatae mortalitati. Id voluit Angelicus Doctor, cum scripsit (in part., q. 49, a. 4), Christi morte Deum placatum esse, «in quantum mors ista sacrificium est Deo acceptissimum, ejus proprie effectus sit, ut per ipsum placetur Deus.» Non secus ac injuriam remittit personae grandis accepto grato quopiam ab offendente obsequio.

Eo hæc tendunt diserte, conciliatos Deo nos esse per mortem Filii sui. Et profecto, si iratus humanæ genti Pater æternus ob peccata fuit, ceu dixit divinus Sapiens : *Odio sunt Deo impius et impietas ejus* (Sap. xiv, 9), et parens Sapientis : *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem* (Psal. v, 7); si porro etiam Christus Dominus sui ipsius ad crucem sacrificio hæc abstulit peccata, quis non videt, Deo nos per ipsum conciliatos, quando qui causam aufert, tollit quoque effectum? Cur non dicamus merito, *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi?* Cur non fateamur item, pacem esse secutam Deum inter ac nos, Passione morteque illius?

Fervebat mare, ligno Jonam portante sulcatum, æstuabat, spumabat, fremebat, fluctus decumanos volebant venti, aquis modo sublime intumescen- tibus, modo in ima desidentibus; silere tamen mox omnia, ubi in undas ejectus fuit fugitivus convector, ceciderunt venti, totumque conticuit pelagus. Maris instar ferebatur æternus Pater, peccatis concitatus humanæ indignitatis; at cum in Passionis oceanum se demersit Jonas Jesus, desiit illico conceptus Paterni pectoris impetus, integra consecuta est motuum impressorum tranquillitas, non sibilant amplius minarum procelle, quievit Pater optimus, subacta est stygia abyssus, disjecta peccati monstra, ipsa mors morte est extincta.

Fortunata nimium hæc Agni divinissima Passio, fortunati amplius miseri mortales, per eam divinæ gratiæ amicitiaeque restituti. At quomodo, inquis, suavissimum Patris æterni pectus justa in refractariam hominum gentem indignatione fervens crudeli Filii sui, tam dilecti, tam unici laniena, ac exde potuit leniri? 662 Videatur potius tam acerba Filii tractatione motum tam pium pectus in vehementiores adhuc æstus, quam ad compositum suavemque animum, ad serenitatem, ad pacem. Quis enim pater in amplexus eat hostium, filium enecantium? Quis fusum aspiciat filii sanguinem, nec suum sibi sentiat ebullire sanguinem? Non sunt vana ista: verum alius est æterno Patri animus; alius est Dei Filii sanguis. Duo in eventu isto observemus oportet, mactantium, cædentium scelus, et ardorem, amoremque patientis Jesu; æqua lance utrumque appendendum est atque judicandum, utrum præponderet alteri. Atrox certe, ac tanta fuit ægentium in crucem optimum nostrum Agnum feritas, ut totum omnino turbavit, miscueritque mundum; scilicet atratus est sol, scissæ sunt petrae, hiarunt monumenta, contremuit tellus, ruptum est templi velum, amare flerunt angeli pacis, obstupere cæli, et portæ ejus desolatae sunt ve-

hementer. At enimvero major fuit infinito præ omni verberonum immanitate Agni Patientis dilectio, excessit immensum verberonum odium Christi amantissimi charitas. Videor mihi versum videre ad appellam Synagogam Dominum, et isthæc in eam verba detonantem: Age quantum tibi libet in me, cruda bestia; saturare carnibus meis, famescens lupa; triumphare si liceat tibi de exuviis meis; exple, exple libidinem tuam, fremere, indæmoniata tigris, et si nequit restinguere æstum tuum sanguis meus, non designabis tamen, nec audere quidquam poteris, quin amplius, ampliusque sitiât semper amor, et ardor meus. Certe nihil est id, quod in eum congescit stygia flagrationum ferocitas, ejus respectu, quod dictavit in illum æstuantissimum igneusque amor. Hic, hic solus est durus ille pœnarum exactor; hic ille insaturatus est æruseator, qui se contentum nunquam vidit, donec profluentem denique ex fissis mortui pectore aquam sanguinemque hauit. Recte igitur ubi vulgata canit lingua *Fortis est ut mors dilectio* (Cant. viii, 6), alia succinit musa, *Fortior est morte dilectio*; nam si e Calvariae intervallo mortem cum toto ignominiarum, suppliciorum, pœnarumque exercitu ponas, 663 triumphabit omnia Patientis Agni dilectio. Specimen rei ambis? Non potuit totis suis viribus assequi truculenta mors, quin ipsis iis, qui mortem afferebant insonti, veniam oraret dulcis, amabilisque patientis animus. Quare cum nequiverit tandem ferale, et inexpiabile Judæorum odium æquare, nedum superare flammeum Agni amorem, mirum non est, amicitiae potius, et conciliationis ad hominem Dei causam fuisse passionem Dei Filii tam acerbam, quam offensæ amplioris.

Et quid voluisse æternum Patrem credemus, cum illis est usus Isaïæ verbis: *Ponam in pondere judicium, et justitiam in mensura?* (Isa. xxvii, 17.) Quodnam hoc est judicium, quod ponderatione; quæ justitia, quæ metiendo opus habeat? Voluit Pater Altissimus et ponderare in Filii passione et metiri; metiri, aio, satisfactionem patientis, et appendere offensam passionis causam. Ista cum fuerit infinita, quippe in Deum infinitum admissa, oportuit satisfactionem ejus deletoriam pariter esse infinitam. Hanc appendit Pater excelsissimus, et quoniam satisfactorem ex infinito supposito vidit infinitum, satisfactionem quoque invenit moraliter infinitam. Quare reperta hac infinitate, infinitatem etiam condonavit perpetratae offensæ: *Agnus est igitur Dei* Præs noster, *qui tollit peccata mundi*. Voluit nihilominus appendere etiam Pater maximus Judæorum odium, quo clareret, an Passione Filii accendi ad majorem potius indignationem, an condonanda nobis errata, pacemque redintegrandam deberet. Crucis usus est trutina, reperitque, pondere majorem esse Agni præ malignantium Judæorum odio amorem. Nimirum odium gravitate sua ad mortem depressit bonum Dominum, amor e diverso homines extulit in cœlorum fastigia:

exodii pondere passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus et sepultus est Dominus : amoris virtute reconciliati sumus Deo per mortem ipsius (Rom. v, 10).

Dicat hic porro ingeniosus aliquis, Principium Passionis Domini dilectionem Dei fuisse : *Sic enim Deus dilexit mundum ut Filium suum Unigenitum daret* (Joan. iii, 16) ; reconciliationem porro novum dicere amorem. Quod si ita est, quomodo per Passionem 664 Agni reconciliati Deo sumus, si Deus ex immenso suo ad nos amore Filium in mortem misit ? Si jam ante missionem Filii Deo amati fuimus, si item Dei amor principium Passionis est, qua ratione effectus est illius ?

Doctorem Angelicum audiamus (in part., q. 48, art. 4, ad 2) : Christus Dominus, ait, Passione sua Deo nos reconciliavit, non quod meruerit Passione sua, ut nos inchoaret primum amare Deus, cum ipse inchoavit pati pro nobis, siquidem in charitate perpetua dilexit nos (Jerem. xxxi, 3) Deus ; sed quod meruerit, ut inchoaret æternus ille amor sortiri effectum in nobis per Passionem suam, sublata per eandem impediti perpetui hujus amoris causa, peccato, inquam ; præstitaque pro delictis nostris condigna, et integerrima satisfactione. Declaretur. Amat princeps subditos suos ; hi laudant amantis Majestatem, perduntque amicitiam ; justitiæ legibus principem indignari par est ; actus nihilominus amore filium mittit pacem cum sentibus tractaturum. Hic studio suo molitur satisfactionem, tollit e medio difficilia, et exulceratos mitigat animos, pacemque conciliat ; iste filius industria hac sua primum principis amorem non meruit, ipso istius amore ad protervos ablegatus ; at meruit tamen, ut pristinus principis amor suum fuerit ad subditos effectum sortitus, disiectis mediis impedimentis, et data læso debita satisfactione. Hunc omnino in modum optimus noster Salvator non meruit quidem Passione sua primum ad nos Patris sui amorem, meruit tamen, ut pertingeret in nobis ad effectum suum dulcis ille amor, quo prius caruimus miseri, quam pateretur pro nobis suavissimus Dominus. Et hoc illud ipsum est, quod iteramus in Litanis : *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi* ; tanquam diceremus : O Jesu, tu ille divinus es Agnus, qui peccata abstulisti, impedimenta videlicet, quibus obstructus fuerat divino illo et æterno ad nos amori aditus ; per ea nempe Dei induimus inimicitiam, tuque sumus Passione reconciliati illi. Recordamur propterea, placando irato Deo fuisse mactatum olim hircum populi peccatis onustum. Istud nimirum offermentum Christus erat, in quo posuit Deus iniquitates 665 omnium nostrum (Levit. xxvi, 22) ; isteque vicima oblatus in cruce Dei nos amicitiae restituit.

Varia hanc reconciliationem secuta sunt effecta. Per hanc in primis mediante suavissima, acerbissimaque Passione, culpæ accepimus veniam. Virga fuit Moisetica Dominus noster in serpentem versa, qua devoratae fuere omnes adversæ magorum viperæ ; insurrexere in Dominum universæ homi-

num noxæ, absumptæ tamen decoctæque per Passionem illius cunctæ.

Rursum data nobis est per istam reconciliationem poenarum remissio. Mercatorem egit noster Dominus ad Patrem suum. Homines isti lucro dediti volunt codices suos, suæque transferunt in creditores debita. Evolutis rationum libris vidit ingentia nostra ad Patrem Deum Filius debita ; cambium cum ipso fecit, nostra ipse in se debita suscepit, sua pro nobis Patri credita obtulit ; nam vere dolores nostros ipse tulit, et languores nostros ipse portavit (Isa. lxi, 14). Meminerimus oraculi illius a Nathane propheta ad Davidem editi : *Dominus transulit peccatum tuum* (II Reg. xii, 13). Non abstulit simpliciter peccatum æternus Pater, a Davide illud in Filium coniecit ; subnectit ideo : *Verumtamen filius, qui natus est tibi, morte morietur*. Pater quippe altissimus donando nobis culpas, nosque secum reconcilians, transulit quidem peccatum nostrum, at poenas tamen nobis, nostrisque lapsibus debitas transire in Filium jussit, mortemque pro nobis ipse luit.

Deinde ista ex reconciliatione hoc habemus etiam, ut inimicam evaserimus cacadæmonis potentiam, non ea quidem ratione, ut expertes deinceps tentationum vivamus, sed quod veneranda Agni Passione particularissima acceperimus vincendi media. Vectigalis erat Orco per peccatum suum homo ante Domini Passionem, ut meruerit juste, ejus permitti potentiae, cujus suasionibus liberas dederat superatus manus, illius relinqui dominatui, cujus consilio rebellis Deum fuit ausus offendere ; viderat præterea infernus bonas sibi adversus hominem rationes esse, contendebat ideo ardentius, salutem dejecti ut impediret. Verum ubi mortem adivit pro misero ergastulio Dominus, hisce nos modis e dæmonis 666 unguibus asseruit, Passione sua reatum nobis indulgentiam meruit, Dei nos amor restituit, cruce victorem domuit, morte potentissima sacramentorum media contra assultus improbos dedit, quibus armati impetum retunderemus aggressoris, mortemque arceremus immortalem. Dixit eam ob rem victor Dominus : *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras* (Joan. xii, 31). Quin ii etiam, qui ante Passionem istam in dæmonem ivere, ejusque restitère viribus, fide Passionis id effecere, adfuturi olim Messiae meritis innixi (S. Thom. part. iii, q. 49, art. 2.)

Præterea ex reconciliatione ista occasionem congerendi thesauri, parandique amplissimi aerarii sumpsit æternus Filius, data pontificibus maximis facultate extrahendi inde quas vellent indulgentias, easque largiendi vivis ac demortuis ; illis virute clavium, istis per suffragii modum. Admisit etiam ad gazam hanc abundantes divorum satisfactiones, quibus fuit jucundum Dei amore aut pati grandia, aut plura facere debito.

Secuta est iterum conciliationem istam Patrum e Limbo, et luentium animarum e purgatorii loco

gratuita liberatio, quando divina fuit promissio : *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, et inspiciam omnes dormientes, et illuminabo omnes sperantes in Domino* (Eccli. xxiv, 45). Fuit nempe inferno catapotium Dominus : ea vis est medicinæ hujus, ut cum vacuando stomacho sumitur ab ægroto, hic ejiciat id omne quod nihil habet cum stomacho proportionis. Ita Dominus noster acerba fuit inferno pilula; quippe eum ingressus Patribus sanctis vidit nihil cum loco illo conventionis esse : quare egerere coegit turgidum, quod distinuerat hactenus sibi haud proportionatum, indeque et divi illi isthinc elapsi, et quamplurimi etiam flammis piacularibus astricti e pœnis sunt exempti, cæteris propinquæ liberationis fiducia animatis. Dixit eapropter mordenti infernum Domino Zacharias : *Tu vero in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua* (Zachar. ix, 11).

Quod accidit ex ista conciliatione inferno, sensit id quoque, tulitque invita mors atra. Morsum acheronti dedit Dominus ; mortem intulit morti, **667** ut simus ex morte mortui (si ita loqui ausimus), divinæ vitæ victuri æternum omnes qui fuimus quondam mortui ex morte mortis. Nam si *Christus resurrexit, et nos resurgemus*. (I Cor. xv, 20).

Ortum insuper suum ex hac reconciliatione sumpserunt mundi totius ad Deum verum conversio, perfidiæ Judaicæ probrum, ruina et exsufflatio idolorum. Conversioni prælusit Isaias : *Tunc videbis, et afflues, quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi; filii tui de longe venient, et filiæ tuæ de latere surgent* (Isa. lx, 5). Ringitur circumcisa futilitas, coram Agno nostro procidere Æthiopes, et inimicos terram lingere (Psal. lxxi, 9). Idolorum exodum cecinit Zacharias : *Erit in die illa, dicit Dominus, et disperdam nomina idolorum de terra, et non memorabuntur ultra; pseudoprophetas, et spiritus immundos auferam de terra* (Zach. xiii, 2). Hinc desiit ebriis Bacchus, Ceres gulosis, lascivis Venus. Non habet cælum amplius Deum Jovem, Martem bellum, Oceanum Neptunum, ignis Vulcanum, orcus Plutonem, Lucinam partus, nuptiæ Hymenæum, Parcas vita; evanuerunt hæ nœniæ, Deus colitur unus, et solus.

Istam tandem reconciliationem excepit concessa nobis æternæ gloriæ spes, et apertus plenissime paradisus, qua de re sequenti agemus discursu. Et hi sunt passionis divinæ effectus, quibus attentis optime Jesum optimum Agnum salutamus, qui tollit et peccata mundi, et peccatorum pœnas.

At istud aliquando tenendum est, eum qui tanta voluerit assequi bona, ab ipso oportere Agno tam solida expectare beneficia, opus ei esse, totum in Agni voluntatem, modumque ire; ipsi nempe positum est tribunal, ipsius est judicium, dum *Pater non judicet quemquam, sed omne judicium dederit Filio* (Joan. v, 22); ipsi data est omnis potestas in

cælo et in terra (Matth. xxviii, 18); jungitur itcirco obsecrationi : *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, supplicatio: Exaudi nos, Domine*. Patres Cyrillus, et Chrysostomus, illud Domini tractantes : *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis* (Joan. xvi, 25), docuerunt non ea solum esse petenda nobis, quæ ad nostram salutem pertineant, sed gratias ab æterno Patre impetraturis opus quoque esse, ut per ipsum ad optimum Patrem Christum accedamus. **668** Saluberrime eam ob causam istum apprehendit modum Ecclesia, ut quasvis suas ad Deum preces *Per Christum Dominum nostrum* terminaret.

Magno illo Jacobo sancte extincto, pertinuerunt filii vehementer imperium Josephi tam dire olim a se habiti, et ad necem primum destinati, post in manus barbaras perfide venditi; verum animo paulatim collecto veniam rogarunt dejectissimi, et impetrarunt. Josephus iste, ut alias, sic nunc etiam umbra est Domini nostri, tantum tantumque peccatis nostris offensi, quibus eum non vendidimus solum, sed feraliter etiam in crucem egimus. At clementissimam rursus veniam cehsequemur, si cum germanis Josephi fervide eam quæramus, et quatuor ab ipsis condiscamus. Edixerunt in primis, patris defuncti mentem fuisse, ut hanc remitteret noxam : *Pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obsecro, ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, et peccati, atque malitiæ, quam exercuerunt in te* (Gen. l, 16, 17). Nobis ad Dominum nostrum referendum est Patris æterni sententiam esse, ut optimus Filius pietate ad nos utatur, et gratia : *sic enim eum dilexisse mundum, ut ipsum daret Filium suum unigenitum, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam* (Joan. iii, 16). Patris illius demortui preces Josepho offerentes fratres, suam quoque humilem addiderunt orationem : *Nos quoque oramus, ut servo Dei, patri tuo dimittas iniquitatem hanc. Servis legit Sixtina, pro servo*. Ita nos quoque nostros oportet gemitus jungere Patris æterni ad Filium voluntati. Fratres illi in terram se abjecerunt *proni adorantes*: cur genua nos, et animas nostras non sternamus Domino nostro? Illis pœnitudo animi ad os erupit, fassis, servos se esse læsi, et violati : *Et dixerunt, Servi tui sumus* (Gen. l, 18). Nos parabolam non simus ejus, cui in vultum demissi e corde condicimus : *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos, Domine*. Ad ista quemadmodum continere se nequivit Josephus, quin tene resceret omnino totus, moxque placidissimus omnem rejiceret offensam, et suam insuper fidem astringeret, curam illorum sibi fore, suavissime eos se habiturum, **669** ac omni solatio complexurum : *Nolite timere, aiebat, ego pascam vos et parvulos vestros, consolatusque est eos blande, ac leniter est locutus* (ibid.) : ita Agnus noster mellitissimus toto nos excipiet corde, blande habens, ac leniter prorsum, sua nos gratia dignatus impresentiarum,

pascuisque misturus æternitatis: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos, Domine.*

SOLILOQUIUM.

Commentans, tractansque eminus serenissimus vates justitiæ rigorem, quo debueras, purissime Agne, plena ad Patrem tuum æternum satisfactione peccata nostra diluere; nostram præterea cum ipso Patre tuo per tuam mortem reconciliationem attendens, justitiæ dixit ad ortum tuum mundo nascituram, et pacem amplissimam: *Orietur in diebus Domini justitia, et abundantia pacis* (Psal. LXXI, 3). Hactenus, ait, aversum hominibus vidimus Deum, quod nemo fuit hucusque qui faceret irato satis in justitiæ rigore, neminem habuit offensus Pater æternus, qui debitam offerret condignamque et plenam compensationem; sed ubi tu nasceris, Agne mundissime, orietur tecum justitia, æquatæ videbuntur rationes, et inde pax existet amplissima. Etiam, Domine, etiam; nata tecum justitia est mundo, non ideo duntaxat, quia tantæ es innocentia, atque justitiæ, ut ipsa sis justitia, atque innocentia; non ideo tantum quod evangelicam tecum legem attulisti, quæ omnem claudit justitiam; sed quia ad extremos usque justitiæ terminos Patri tuo fecisti satis, totumque justum fecisti humanum genus. Debuerat rigorem suum prodere adversus peccatores homines Pater supremus; sed quoniam tu, cui nota erant fulmina in te itura, totus amore ardens in tuos recepisti humeros peccata nostra, totam in te effudit indignationem, meritamque a nobis mortis sententiam in te coniecit. Tu sponzionem Patri tuo pro mortalibus dedisti; verum cum contracto æri solvendo non esset debitor homo, tibi tota incubuit solutio, qui Deus es, et homo; tibi igitur moriendum fuit, dandumque Patri tuo creditori, quantum fuisti, quantum habuisti. Dulcis nihilominus rigor, qui tantam **670** nobis adduxit dulcedinem; suavis indignatio, quæ abundantem mundo pacem attulit: te enim morte tua peccata nostra destruyente reconciliati sumus Deo, quod fuit pacem a Deo afferre nobis; pacem non pacem solum, sed velut Propheta cecinit: *Orietur justitia, et abundantia pacis*. Pax, inquam, ex morte tua *abundans* ad nos est derivata, quod fuerit non satisfactoria tantum, sed meritoria insuper; *abundans*, protensa non ad præsentem duntaxat, sed præteritos quoque et futuros. Nimirum et salvati et salvandi quicumque tantum accepere, et accipient bonum ex sacrificio, quod tu fecisti in cruce. *Abundans*; pacificasti enim Deo non eos solos qui vivunt vitam, sed illos præterea, qui decesserunt e vita in gratiæ statu. Senserunt ea de causa mortis tuæ emphasim homines et in limbo, et in lustralibus flammis, et trahentes incolatum mundi. *Abundans*, quia duratura donec auferatur luna (Ibid.), donec sit perseveratura Ecclesia, cujus tu, Agne, æterna es lucerna (Apoc. XXI, 23), ut hic militantis, ita illic perpetuum trium-

phantis: quare et pax ista constabit in æternum, et ultra. *Abundans*; quando tu, qui justus es, es passus, nos qui rei fuimus, sumus præmiati. *Abundans*: capitalibus nobis hilaria personant, dum morigero tibi virgæ expediebantur, et fasces. Tibi Isacco mors jubebatur, Israelibus nobis aura permittitur: tu Jacobus ruri exsulabas, nos Esau i paternis domi utimur, fruimur bonis: tu Abelus e crucis moriebaris baculo, nos Caini factum a nobis silemus. Te majorem et natu et statu læva, nos minores dextra decussat manus. Tu patiebaris absque culpa, nos gaudemus absque merito. *Abundans*. Tu Agnus es sacrificio oblati, nos per istud sacrificium, per mortem tuam sumus reconciliati Deo (Rom. v, 10).

Pacificationem istam Deum inter et nos secuturam festive celebrarunt angelicæ mentes; cum tu in stabulo nascereris, Agne, nuntiaverunt exercitus illarum gloriam Altissimi in cælo, et pacem hominum in terra: *Facta est*, ait Lucas, *cum angelo multitudo cælestis militiæ laudantium et dicentium: Gloria in Altissimis Deo, et in terra pax hominibus* (Luc. II, 13, 14). Tria isthic observanda audimus. Primum, pacem **671** a te esse mundo allatam, quam tu operatus es, et perfecisti in cruce, cum dicit Apostolus tuus: *Pacificans per sanguinem crucis sive quæ in cælis, sive quæ in terris* (Coloss. I, 20). Exstinxisti nempe peccata, quæ nos amore exuerunt divino, et plenam integramque Patri tuo satisfactionem exhibuisti.

Alterum est, pacem a te istam ingenti cum Dei gloria esse constitutam. Quiritabatur adversus Deum cacodæmon, ultra meritum in se animadversum esse, cum e cælo exturbatus fuit. Usus cum primis Deum fuisse armis impropiis, omnipotentia excita, qua supersederi debuisset; deinde totam fuisse educiam cælestem aciem, cum in partem tertiam, tertiam alteram duntaxat pugnare oportuisset: denique in domo propria, quæ fuerit cælum, se fuisse oppressum. Istas tu compescuisti expostulationes, Agne divinissime, ortu obituque tuo, et justitiæ terminis semiverbi guerras desjecisti, magno æquitatis jure cum perfidioso decertans. Nam inermis, et in similitudinem hominum factus, habituque inventus ut homo (Philipp. II, 7), in arenam descendisti; armis utebaris non aliis quam carnis nostræ passibilis et mortalis; quos dedisti ictus, patiundo et moriendo dedisti; sanguinem in horto sudasti, et hoc sudore nostras a nobis socordias depulisti; repetitis vocibus Patrem, ut calicem a te transferret, orasti, istaque ratione nostras tecum rationes commutasti, nostra tu supplicia tulisti, tua nos merita abstulimus; Judæ perfidia in manus impiorum traditus osculum accepisti lusorium, nobis reddidisti propitium; catenis fuisti vinctus, et resibus, a laqueis nos solvisti criminum; spreus damnatusque es e subselliis nefariorum, nos absolvisti a sententia suppliciorum; ut furtum a nobis amolireris protensa ad

potum manu commissum, duro voluisti manus tuas ferro configi ; ut pravas nostras cogitationes corrigeres, spinis caput tuum terebrari sustinuisti ; ut nostram deprimeres elationem, tuam inclinasti venerandam cervicem ; gulam nostram ut extingueres, fel et myrrham gustasti ; vanitates nostras ut lueres, nudus verecundiam es passus ; ut ad odium sui carnem nostram impelleres, sex millia accepisti ictuum, **672** et plagarum ; voluisti, verbo, perditam redimere vitam nobis, et mori acerbissime libentissimus amasti. O Redemptor optime, quid istud armorum est, quibus es in tuum concertorem usus ? quomodo negari nefandus poterit, impertinentia tibi contra se arma fuisse ?

Placuit etiam tibi, ampliandæ Dei gloriæ, in palæstram solum contra tam immanem hostium colluviem prodire. Gloria si fuit pastoreulo Davidi, quod abjectis casside, lorica, balteo regio, nudus prope, et pera solum, baculo, fundaque instructus in Goliath, turgidum illum Cycloperem, adversus ivit, eumque uno lapidis ictu dejecit, truncavit, triumphavit : quanta tua est, o Jesu maxime ! gloria, decusque, qui nudus omnino, et victus etiam campum intrasti non contra unum duntaxat Goliath, unum tantum stygis lavernionem, sed totas adeo, omnesque Acheruntis furias, sola vulnerum tuorum pera, solo crucis baculo, sola humanitatis funda ad congressum comparatus, hisque solis armis tantam fudisti, protrivisti, triumphasti frementium hostium phalangem ? Certe ad majorem tot adversantium ignominiam torcular calcasti solus (*Isa. lxxiii, 5*), nemine tecum in aciem admissio, quin Petro etiam ense vibranti, ut conderet strictum, præcepisti, angelorum legiones tibi, si voluisses, in præsidium adfuturas haud accepisti, ipso etiam Patris tui æterni auxilio cesso : *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me ?* (*Matth. xxvii, 46*.)

Descripsit hunc tuum tanto cum hoste congressum, atque triumphum Leo pontifex hisce verbis : « In isto conflictu pro nobis inito, magno ac mirabili æquitatis jure certatum est, dum Omnipotens Deus cum sævissimo hoste non in sua Majestate, sed in nostra congregitur humilitate, obiciens ei eandem formam, eandemque naturam, mortalitatem quidem nostræ participem, sed peccati totius expertem (*Serm. 4, De Nat.*). » Gloria igitur est mors tua in Altissimis Deo, cum præsertim ausus in te immerentem manus protendere stolidus hostis, juste a te illo etiam exutus, quod acquisierat, possederatque haud injuste.

Tertium est demum, quod angeli fuerunt qui pacem cælum inter ac nos pactam annuntiarunt : *Facta est cum angelo* (repetere juvat) *multitudo militiæ cælestis, 673* *laudantium Deum, et dicentium : Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus.* Sed mirum non videatur immerito, cur hic loci chronologus sacer exercitus et militiæ utatur vocibus, choros sileat ? Num aptius dixisset *factam esse cum angelo multitudinem, numerumque ingentem*

cælestis chori, musicæ Elysæ ? Hos nempe cantus sonique suaves attingunt potius quam ferreas fulminantesque acies. Verum commode prorsus militiam dixit, gaudium tacturus, jubilumque ad pacem a te, o Agne suavissime, hominibus tua morte allatam, secuturum ; fuit enimvero pax ista ab ipsis adeo superis spiritibus in cælis celebrata, magnificata.

Qui urbem quampiam ingressus non cives solum, sed præsidiarios quoque milites offenderet per vias, et plateas musica pulsantes organa, dulci fidium sono aërem verberantes, suavisque cantilenis auditum permulcentes, quid cogitare aliud posset, quam unionem, quam pacem, quam harmoniam animorum, quam publicam urbis illius quietem, statumque plena securitate floridum, quando ipsi Mavortii viri armorum, ensium, hastarum, scutorum loco fides tractarent, et cantibus indulgerent ? Hunc in modum docturus evangelista pacis a te cum Deo, hominibusque sanctæ bonum, ipsam adeo cælestem militiam dixit in cantus, laudesque præ ejus gaudio esse solutam, ut claret denum ea quæ fuit Dei ad homines tuo beneficio conciliatio firmata, securam, integram, stabilem, auream, immortalem, perpetuam esse. Hæc fuit mortis tuæ in cruce energia, ad quam deletis extinctisque peccatis nostris deprædicandam recte identidem repetimus : *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, etc.*

Verum ad mortuos quoque pertinuit exantlata per mortem tuam conciliatio ; quippe principis instar pacem civibus resituentis, limbi, locique lustralis carceres effregisti, omnesque ex illo, ex isto innumeros seu captivos, seu gemitibus incolæ lætus eduxisti, et non libertati solum, sed jucundæ etiam beatitudini reddidisti, immisenisti. Hydrium te animalculum exhibuisti, Solino Trocheidon dictum, quod enecturum infensum sibi crocodilum luto se immergit, **674** post inhiantes bestię fauces illabitur, viscera penetrat, et ventrem demum perrodit, totumque extrahit amphibii sanguinem. Tu mortis perimendæ, Patrumque illorum liberandorum cupidus luto te induisti humanitatis nostræ, sponteque tua fauces insaturatæ illius belluæ ingressus ad infernum usque penetrasti. Illa uno te morsu ceu ferus crocodilus sorbere sperabat, ast uno in puncto confecisti illam. *Mors eras mortis, ruptoque illius ventre morsus eras inferni* (*Osee, xiii, 14*). Inde et sanguinem extraxisti peroroso, dum sanctos eduxisti Patres, tantumque animarum illarum numerum, data nobis etiam salutis nostræ certissima arrha : *Agnus es idcirco, qui tollis peccata mundi.*

Ego porro, si vim velim experiri Passionis tuæ in anima mea, ad te converti, istique tuæ Passionis fide, dilectione, usuque sacramentorum tuorum sancto conformari, opus habeo, tuam item misericordiæ prætoris opem implorare, quam flagito animus : *Exaudi me, Domine.* Verum est omnino

Domine mi, placatum a te cruce affixo Deum, tuique amore condonata mihi errata esse, ut tamen servarem leges tuas, te amarem, ac proximum meum. Sed violavi, heu! tabulas tuas, acerbè te offendi, proximo parum amicus fui, sum eapropter indignus gratia cœlestis Regis, debeantur imò justissima mihi æternitatis supplicia, nisi respuero. Jam nunc, Domine, ad frugem revertor, veniamque obsecro, *Exaudi me, Domine*. Si ad solam meam attenderem malitiam, proximus a desperatione essem. Quid enimvero atrocius sit hominem luteum in Deum insurgere immortalem, creaturam vilissimam mortali in Creatorem offensa currere? Ast oculis in miserationes tuas defixis memini, conciliasse te aliquando in cruce miseris pietissimum Patrem tuum, esseque potestatem tibi donandorum criminum meorum, quotiescunque placuerit tibi; quare animum sumo et indulgentiam mihi spondeo. Fac, Domine mi, remittantur delicta mea, extinguantur immortales pœnæ, dæmonem devincam, potiar vero fructu divinissimæ Passionis tuæ, eoque fruam æternum in deliciis paratæ nobis conciliationis ac pacis tuæ: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi me, Domine*.

AGNUS DEI, QUI TOLLIS PECCATA MUNDI,

MISERERE NOBIS.

Passione sua, et morte Christus Jesus, Agnus immaculatus, paradysum nobis aperuit; recte igitur cœli ab eo gloriam contendimus.

675 Voluit olim maximus Deus, ut porta templi sui illustrissimi Orientem spectans sex hebdomadæ diebus maneret clausa, pateret porro Sabbati, et Kalendarum temporibus: *Hæc dicit Dominus: Porta, quæ respicit ad Orientem, erit clausa sex diebus, in quibus opus fit, die autem Sabbati aperietur; sed et in die Kalendarum aperietur (Ezech. XLVI, 1, 2)*. Templum paradisi typus est; porta templi cœli portam designat, quæ sola mysticum spectat gloriæ Orientem, dum porta inferni ad Occidentem vergit, Meridiem purgatorii porta. Ista Orientis porta sex occlusa diebus fuit, sex aîo mundi ætatibus, quarum prima Adami ad Noemum fuit, secunda a Noemo ad Abrahamum, ab Abrahamo ad Moysen tertia, quarta a Moyse ad Davidem, a Davide ad Babylonicum exsilium quinta, ab hoc demum sexta ad Christum usque; verum sacratissimo Passionis die, quæ fuit verum quietis Sabbatum, patuit denique gloriosa illa Orientis porta, per quam habemus Christiani fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi (Hebr. x, 19). Clausa insuper hæc porta est viventibus etiamnum mortalibus, diebus scilicet, in quibus opus fit; patebit porro confestim a morte depuratis mentibus, nulloque sordentibus amplius reatus nævo: porta est enim Domini, et justi intrabunt per eam (Psal. cxvii, 20); quæ idcirco suaves agent desitutæ nunquam lætitiæ Kalendas. Hujus igitur Sabbati memores fideles, quo reclusum est

ipsis per Domini Passionem obseratum tam diu cœlum, *Agnus* dicunt patientem Dominum, qui tollat peccata mundi, avidique post mortem Kalendarum illarum, adnectunt *Miserere nobis*.

676 Præter cætera, quæ homini peccatum damna dedit, illud fuit capitalium unum, quod cœlo privavit miserum, ad quod divina ipsum bonitas destinaverat. Quare nequit maculatus aliquis ad felices illas mentium beatarum sedes pertingere, quod *via*, quæ ducit illuc, *via sancta vocetur, nec transeat per eam pollutus (Isa. xxxv, 8)*. Docturus istud maximus noster Deus ejectione ex paradiso voluptatis Adamo, Cherubinum cum flammanti gladio ad portam loci, custodiamque posuit, clare adsignificans, divinæ justitiæ romphæam nemini peccatori, aut labis alienius macula asperso aditum ad cœleste illud Tempe permissuram.

Eccur æstimamus ab Abrahamo suavissimam suam Saram extra Hebronis mœnia in spelunca duplici conditam fuisse, quo loci postea ipse etiam Abrahamus, cum Isaaco, atque Jacobo Hebrææ gentis proceribus humati fuisse? Sunt, qui arbitrentur, commemorandæ paternæ miseriæ id ab illis factitatum esse; videlicet ut Adamus e paradiso proscriptus etiam extra locum illum tumultatus fuerit, ita ipsos quoque exsulis illius posteros extra urbem condi voluisse. Alii alia divinant; nobis placeat veram hominis urbem cœlum esse, extra quam, dum in corpore sumus, peregrinamur a Domino (II Cor. v, 6). Clausa fuit ante urbs ista, quam moreretur Dominus; ibant igitur prædestinatæ in eam animæ ad limbum, sinumque Abrahæ, donec adesset tempus quo mors divina aperiret clausam; eamque ob rem voluisse humari providens illos sanctos non intra urbis mœnia, sed extra urbem.

Nec interest ante jam memoratam Domini mortem Eliam in cœlum abreptum esse, idemque cœlum viventi adhuc, neque mortuo etiamnum Domino ad Jordanis undas patuisse; videlicet haud est in empyreum ablatus Elias, sed æthereum duntaxat cœlum, aut terreum paradysum, quod divo Aquinati placet (III part., q. 49, art. 5, ad 2), cum Enocho Antichristum præstolatorus; Domino vero ad Jordanem nihil attinuit cœlum recludi, quod apertum fuit illi semper, sed eo id factum memorat Evangelista, ut crederent baptizandi, certum sibi in cœlos fore ingressum, ubi accepturi essent sanctum Domini baptismum, Christi gloriosa morte sacratum.

677 Cæterum mortui demum in cruce Domini Passione liberati a peccato sumus non communi duntaxat totius mortalitatis humanæ, sive quoad culpam, sive quoad pœnam, sed a propriis item hominis cujusque delictis, dum uniat se quivis passo Domino fide viva, dilectione sancta, usu sacramentorum pio. Et hæc demum ratione Orientalis paradisi porta aperta est nobis; ejus argumento clarissimo ipso Passionis die audivit latro: *Hodie mecum eris in paradiso (Luc. xxiii, 43)*; ipso omnino die ferreæ limbi portæ diffractæ sunt, liberique prodierunt

Patres sancti, Zacharia prædicante : *Eduxit vinculos de lacu, in quo non erat aqua (Zach. ix, 11).*

Planum cuivis est, quanta Majestate, imperioque Dominus emensa Passione mortuus Tartareas aggressus sit portas, quam valide, quam et fortiter pulsarit oclusas, tonueritque : *Attollite portas, principes, vestras, et elevamini, portæ æternales, et introibit Rex gloriæ (Psal. xliii, 7).* Certe *Rex gloriæ*, qui in acie victor evaserit, et hostem gloriose dejecerit; *Rex gloriæ*, qui victoria sua cælum recluserit, gloria coronaturus intrantes; *Rex gloriæ*, qui omnia disturbarit impedimenta, quibus vetitus fuit homo apparatus sibi comprehendere gloriam.

Inchoatorum officium suum magnus Joannes, isto fuit usus exordio : *Pœnitentiam agite, appropinquavit regnum cælorum (Matth. iii, 2).* Nihil ejusmodi audiverat lex vetus; plurimos habuere tempora anteriora ecclesiastes, nemo illorum regni cælorum e pulpito meminit; primus id Joannes nuntiavit, et recte; remota nimis a Domini Passione, quæ cælum aperuit, fuit ætas pristina, proximus illi Joannes fores ferme pulsavit oclusas, et concionibus suis dixit, appropinquare cælorum regnum.

Effectus est iste amoris gratiæque particularis a Deo humanæ genti exhibitæ. Ut enim meruerit angelis cælorum regnum optimus Dominus, id illis tamen, propriè si loquamur, haud aperuit, quippe nullo ipsis peccato oclusum; at obstructum per peccatum homini fuit, qui lapsu suo ipse sibi fores tam beatas obseraverat. Illi igitur Passione mortuæque sua Dominus regnum aperuit cælorum; inde et dicimus atque repetimus illi : *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.*

678 Quanquam vero certum est apertum homini a patiente Domino cælum esse, monuit nihilominus vates divinus optime, portam illam Orientalem clausam esse diebus, in quibus opus fit, significaturus, non patere fores illas Elysias operantibus etiamnum, in via adhuc incedentibus, statum adhuc merendi tolerantibus, mortalem istam vitam adhuc trahentibus *per permanentis modum*, ut loquantur scholæ, sed si eveniat id quibusdam Dei sancioribus amicis, *per modum duntaxat trans-euntis* hanc illis gratiam obtingere; cen post Virginem altissimam id concessum fuisse mens est doctiorum quorundam, Adamo in *sopore*, Moysi in monte, Paulo in raptu, apostolis in Thabore, Stephano in martyrio, et recensente satisque firmante Ecclesiæ doctore, magno Gregorio (*Dialog. l. ii, c. 35*), « omnium iustorum Spiritu pleno, » archiparenti Benedicto « sub uno Solis radio. »

Neque certantium præmium gloria cælestis est; neque vero datur alicui præmium certamine non perfecto. Certamus, dum hac fruimur aura, auditque propterea ecclesia nostra *Militans*; quæ *terribilis est, ut castrorum acies ordinata (Cant. vi, 3).* Animat nos quoque Dux noster, dum in acie stamus : *Estote fortes in bello, bonum certamen*

certantes, cursum consummantes, fidem servantes, repositam habituri coronam justitiæ (II Tim. iv, 7). Vineæ est hæc nostra inferior Ecclesia juxta Domini nostri sententiam, vinitores nos vineæ istius; at quomodo fructu liceat gaudere vitium, ni multo labore fodiantur, pangantur, pampinentur prius? Beniamini sumus olim futuri, *dexteræ, et consolationis Filii (Gen. xxxv, 18)*; at tales ut fiamus, Benoni prius, *doloris Filii (Ibid.)*, ut simus oportet : *Nascitur utpote homo ad laborem, in sudore vultus sui pane suo vescens, donec revertatur in terram, de qua sumptus est (Job, v, 7).* Vitam hanc ærumnosam, mortalem, ubi finierit, purus nitidusque si ad paradisi fores appulerit, patulas inveniet, *intrabit in gaudium Domini sui (Matth. xxv, 21)*, æterna acturus festa, Kalendas celebraturus inocciduas, in gloriæ lumine faciem visurus Dei, illorum e fortunatissimo numero futurus, qui *revelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformantur, a claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu (I Cor. iii, 18).* Hæc videlicet, hæc justorum est requies, hæc Sabbatum, ad quod vates **679** coronatus aspiraverat perquirens (*Psal. liv, 7*) : *Quis dabit mihi pennas columbæ, et volabo, et requiescam?*

Donat hanc nobis gloriam, istam quietem, ac Sabbatum Deus per Passionem mortemque Filii sui, cui apostolico more configuratos demum esse nos oportet; instamus proinde contentissime, *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Beatos illos ait Dilectus Domini, qui ad cœnam Agni vocati sunt (Apoc. xix, 9)*; cœnam cæli gloriam, cœnam Sabbatum, cœnam requiem, cœnam cœnæ instar postremum Dei ad homines bellarium. Hanc inelamant mellifluam, nectaream, ambrosiam, meritis nostris omnibus majorem cœnam, requiem, gloriam devoti, aiuntque : *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.*

SOLILOQUIUM.

Mira, miranda, si qua alia, lex illa vetus fuit Hebræis posita, o Redemptor amabilissime; ne posset homicida patrios invisere lares, sed cogeretur exulare proscriptus in quapiam refugii urbe, donec fatis concederet summus pontifex oleo sacro perunctus. Hominis patria cælum est, ad quod fuisset elatus felix; ni peccasset Adamus infelix. Verum peccavit miser, intulitque mortem miserrimus tam sibi, quam posteris omnibus : *Omnes enim in Adam peccaverunt, et in ipso omnes moriuntur (Rom. iii, 23).* Inde extorris paradiso omnibus mox obnoxius fuit proscriptorum ærumnis. Vocatur ad tribunal proscriptus; Adamo in aures fulminatum est : *Ubi es?* Latebras proscriptus quærit, et prætextus comminiscitur; in mulierem lapsum suum Adamus ex arborum umbris demurmuravit : *Mulier quam disti mihi sociam, dedit mihi.* Tremiit ad folia proscriptus; fassus est Adamus : *Vocem tuam audivi, et timui.* Patrio interdicitur solo proscriptus : *Ejecit Adamum de paradiso voluptatis Deus.* Complices

citantur in proscriptum, in Adamum producta est Eva : *Quare hoc fecisti? Aqua et igni interdicitur proscriptus; Adamo maledicta fuit terra in operesuo.* Misere vivit proscriptus, in sudore vultus panem elaboravit Adamus. Excubiæ in proscriptum aguntur, et pyræ instruuntur, in Adamum Cherubinus flammæ versavit gladium. In proscriptum mortis **680** detonatur sententia; audivit Adamus, *Pulvis es, et in pulverem reverteris.* (Cf. Gen. ii, 9 seqq.) Exiit omni principis gratia proscriptus, omnibus spoliatur honoribus; odium incurrit Dei Adamus, gratia dejectus originali, immortalitate, felicitate, in creaturas dominio, certo in cœlos jure. Nequit proscriptus suam repetere urbem, antequam obiret temporis illius pontifex, sed, *Erit profugus*, ait textus sacer, *usque ad mortem pontificis* (Num. xxxv, 28); fuit cum tota sua posteritate depulsus beatitudine essentiali, cœlique deliciis Adamus, donec moreretur pro nobis, o Agne, Pontifex maxime, uncte Spiritu sancto. Et quanquam boni multi in gratia decesserint, priusquam tu animam dares in cruce, non potuerunt tamen cœlos attingere, non eis licuit patriam suam urbem accedere; in refugii urbibus, limbo videlicet, aut purgatorio etiam operiri oportuit, donec tuum in cruce sacrificium, Sacerdos magne, morte perficeres. Posteaquam autem vitam posuisti spontaneus, *reversus est homicida in terram suam*; patuit misero et extorri Adamo, posterisque cœlum, scilicet ut tu *assistens Pontifex futurorum bonorum per proprium sanguinem introivisti in sancta*, sic æternam nobis quoque redemptionem, apertum in cœlos aditum invenisti (Hebr. ix, 12). Quare ut est lacrymis digna mors tua innocentissima, ita meritoria est etiam nobis gaudii bonique æterni. Ista est demum ratio, cui vœdices tibi simus, Agne intaminatissime! ut pius sis nobis, *agmine-nus sæpius : Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.* Fiduciam nempe sentimus in nobis, te, veluti morte tua cœlos aperuisti nobis, et proscriptiōis poena exsolvisti exsules, ita miseratione tua paradisi etiam gloriam largiturum nobis.

Istud fuit maximum Hebræorum delictum, quod Pontificem te summum agnoscere noluerint, et veluti personatus duntaxat Sacerdos fuisses, mille te ignominiarum modis ludificarint. Hinc in Caiphæ domo amictu te induerunt, divino tuo vultu nefarie obnupto; in Herodis ædibus ceu morionem alba iluserunt; fure ut cingulo ad columnam illigarunt; in horto manipulum, et stolam injecerunt, impactis in manus, collumque tuum restibus; *casulam* proprio tuo **681** sanguine virgatam flagellis, funibus, ferro texuerunt; in prætorio mitram tibi spineam imposuerunt; pedum cassam tibi arundinem præbuerunt, *chirothecas* et *sandalia* manuum, pedumque tuorum clavis ferreis, ceu acubus pinxerunt; altare crucem statuerunt; lateri sacrificantis latrones diaconum et subdiaconum sociarunt; cantu blasphemiarum et satyrarum aures oppleverunt; vinum fel et myrrham dederunt; ampullam amaricatam

SUMMA AUREA DE B. V. MARIA. XIII.

spongiam obtulerunt; *thus* foetentium cadaverum incensarunt; te vero totam victimam et holocaustum sacrilège mactarunt. Ita te Sacerdotem summum verpi Judæi habuerunt. Aliter, o aliter te, sacerdotum pontificumque maxime, nos fideles amplectimur. Nihil est nobis jucundius, quam fide plena contestari : *Spiritum Domini esse super te, eo quod unxerit te* (Isa. lxi, 1). Sarcimus sacerdotes probra ab apellis in te congesta, dum sacrificaturi ad amictum dicimus : *Impone, Domine, capiti meo galeam salutis ad expugnandos diabolicos incursus.* Memores quippe peniculi oculis tuis obducti in hostem nos armamus, pleraque per oculos tentamenta audentem : *Dealba me, Domine*, ad vestem lineam oramus, *et munda cor meum, ut in sanguine Agni dealbatus gaudiis perfrui merear sempiternis*; puritatis nempe candidatos paradisi admonet candor, quam efflagitamus amplius cingulo nos præcingentes : *Præcinge me, Domine, cingulo puritatis, et exstingue in lumbis meis humorem libidinis.* Continentiam tot tuis ad columnam vibicibus, vulneribus, sanguinis defluxibus edocti, manipulum sinistro inserentes brachio precamur : *Merear, Domine, portare manipulum fletus et doloris, ut cum exultatione recipiam mercedem laboris*; funibus, quibus tuæ devinctæ fuerint manus, nostros colligantes sudores, tui olim præmii meritorios. Funis collo tuo injecti meminimus, cum ad stolam supplicamus : *Redde mihi, Domine, stolam immortalitatis, quam perdidisti in prævaricatione primi parentis*; detextam nobis olim mortis immunitatem Passionis tuæ cannabi retexendam sperantes. *Casulam* sumpturi duabus partibus constantem *jugi Domini* suavis, amoris Dei, et *oneris illius levis*, dilectionis proximi recordamur. Pontifices memoriæ manuum pedumque **682** tuorum ferro confixorum *chirothecas* sumunt *amosynarum*, et prædicationis *sandalia*, regale sacerdotum *coronæ* tuæ indice ornant; *arundinem* Judæorum vacuum *arbitra* per te in populos suos jurisdictione, *baculoque* potestas acceptæ argumento compensant, peccata auctoritate tuâ relaxantes, aut statui meliori reservantes. Ad *crucem* tu pergebas, ad altare sacerdotes concedunt. Isthic et corpus tuum sacratissimum, et sanguinem offerunt divinissimum; quod et tu fecisti ipse omnium primus; verum te nobis, et summum, atque maximum sacerdotum Principem exhibens, tuaque morte sacratissima totam perficiens, absolvens, exhaustiens Redemptionis tuæ theandricæ œconomiam, sacerdotii tui majestatem, restitutionis nostræ sententiam, gloriæ divinæ æquitatem, atque clementiam. Claudio itaque totam istam periodum hac exodo, et iterō, vere te maximum esse Sacerdotem, cujus acerba dulcique morte sit enervata hominis e cœlo ejectio, et redintegratus illi ad patriam suam desideratissimam regressus, cœlorum portis amplissime patentibus.

O quam id venuste Joannes extulit, cum memoravit, fuisse militem, qui tuum jam defuncti *latus*

lancea aperuit; consultissime disserens, non esse ab illo hoc latus sanctissimum aut vulneratum, aut percussum, sive perfossum, sed phrasi acutissima, *apertum*. Nimirum hoc tuum vulnus, Agne candidissime, non primus infixit Longinus, amor tuus jam illud exaraverat prior, alter fuit Longinus, qui jam impressam ab amore plagam sua cuspidē detexit duntaxat et descripsit. Num id tu ipse docere tacens voluisti, cum semel iterumque vulneratum te esse Sponsæ tuæ significasti? *Vulnerasti cor meum (Cant. iv, 9)*; veluti dixisses: Geminum accepi uno loco vulnus; amoris unum, militis alterum; nec militis illud posterius admissem, ni prius dedisset amor. Una hæc est sententiæ divi Joannis ratio; altera nos propius attingit: *Apertum, non percussum* tuum latus est, Agne nitidissime, ut inde certos nos haberes, *apertum*, non pulsatum duntaxat nobis tua morte cælum **683** esse, et optime omnino, quando tu, qui *apertus* nobis fuisti, *ostium es, per quod si quis introierit salvabitur (Joan. x, 9)*. Allusit rei penitissime gloriosus protomartyr Stephanus, qui medios inter saxorum crepitantium imbres cælos vidit apertos, et gloriam Dei (Act. vii, 55). Par enim vero est credere, te, Domine amantissime, athletæ tuo cor additurum ad tolerandum fortiter martyrium, propria tua illi vulnera monstrasse, ac lateris divini hiatus præcipue ostendisse, quo animares maxime juvenem gloriosum ad acceptanda jucunde advolantia vulnera. Id ubi aspexit invictissimus certator, nihil moratus defluentem undique sanguinem læto clamavit vultu: *Ecce video Jesum stantem, suumque mihi latus promentem*, eia igitur cælos habeo apertos; ubi patet vulnus Domini mei, patent mihi auræ cælorum portæ, jam gloriam cerno paradisi, nulla obsistunt amplius repagula, ac seræ; moriamur! Benedicite *Deus*. Ego quoque, o Agne tenerrime, tua morte cælos nobis esse reclusos, gratiam aditum illorum nihilo ignoro. *Deus* patere nemini, in faciem proruo, tuamque contendo misericordiam: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere mei*.

Ad illud nobile Hebræorum templum aiunt rabini clausas mansisse forēs, cum arcam illi inferre mystæ voluissent; verum cum Psalmum illum: *Memento, Domine David (Psal. cxxxi, 1)*, concinere inchoassent, illumque attigissent versum, *propter David servum tuum non avertas faciem Christi tui*, sua sponte se reclusisse portas, intrasseque lætos cum populo universo sacerdotes. Templum, quod jam memoratum est, paradisi fuit umbra, Virginis gloriose arca; hanc ferunt non humeris, sed animis, qui sunt devoti Heroinæ. Tulerunt eam patriarchæ, prophetæ, totusque priscorum sanctorum chorus; at inferre in *Sancta sanctorum*, in cæli adita nequiverunt, portis adhuc obstructis et firmiter ocllasis. Ubi vero ad tuam, *Christe, faciem* perventum est, ubi te vidit cælestis Pater patientem atque mo-

rientem, *non avertit* suam faciem, sed portas illico aperuit largissime, ut et ipsa sit ingressa Arca gloriosissime, et omnis post eam Patrum, vatum, mystarum, populique **684-686** triumphans concio, æternam deinceps actura, visura, auditora, celebratura festivitatem.

O Redemptor, et Jesu mi amabilissime, ego item indignissimus hæcenus sum comitatus Arcam Divinitatis tuæ, gloriosissimam Virginem, dulcissimam tuam Parentem; celebravi illam tenui discursuum, ac soliloquiorum meorum musica; ad portam perveni denique templi tui; ingressa est id Arca nova gloriæ, in qua tuus Spiritus quievit, et in ipsis posita Sanctis sanctorum, in plenitudine sanctorum (Andr. Hierosol. in *Salut. Angel.*). Ego infelix foris emanco, clausæ mihi sunt portæ ob delicta mea: eia veluti fores illæ Salomonice ad solam Davidicæ mansuetudinis memoriam resiliunt confestim; ita obsecro ex tua mansuetudine, tua miseratione, tua clementia portas mihi cælorum aperi ob Passionem tuam mellitissimam, *super aurum et topazion pretiosam*. Illæ patuerunt fores ad verba: *Propter David servum tuum non avertas faciem Christi tui*; mihi cæli aperiantur portæ oranti et gementi: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere mei*.

Miserere, aio, o Salvator dulcissime, *miserere mei*, quia indignus utique sum regno tuo, nec audeo poscere quidpiam merito meo. Tu *Agnus* ille es, Joanni visus (Apoc. xiv, 1-5) *supra montem Sion*, in vertice beatitatis, ubi præter festa ac jubilos, præter nectar et ambrosiam, præter sonos ac musicam aliud est nihil. Tibi Agno gloriosissimo non assistant alii, tali non fruuntur gaudentque jucunditate præter eos qui *habent nomen tuum, Patrisque tui scriptum in frontibus suis*. Ah! fulgeat nomen istud, cuiusque Patris in fronte mea, in corde, ut falsi in igneo tuo utroque Ignatio! Si forte fecidavi illud, fidelis tamen tuus sum, mori fidei tuæ, amoris ino tuo milites paratus. Tibi præsentis sunt, qui citharas tractant et jucundum plectro suo melos pangunt: *Audiui vocem citharædorum, citharizantium in citharis suis*; ego suave sonantis difectionis testudinem in frusta sæpius diffregi. Tibi applaudunt puri, casti, immaculati, *cum mulieribus non coinquinati*; vix, eheu! verum sit, nullo penitus modo sordidatam esse munditiam meam. Tecum in monte illo agunt veridici, in quorum ore non est inventum mendacium; heu! datam tibi fidem **687** sefellit stultus sæpiissime. Propinqui tibi sunt dejecti, morigeri, virtutum tuarum æmuli, *sequentes, quocunque tu ivisti*; ego cristas gero, incurius exempli tui. Tecum sunt denique, *qui sine macula sunt ante thronum tuum*; ego sordibus immersus hæreo ad fauces usque. Quomodo sim igitur dignus regno tuo, quomodo hiscere ausim, tuum me esse? Fateor, et gemo, ac ploro, nihil mihi ad paradisum juris esse; ad gratiam ergo me verto, miserationemque totis animi fibris contendo. *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere mei*.

ORA PRO NOBIS, SANCTA DEI GENITRIX,

UT DIGNI EFFICIAMUR PROMISSIONIBUS CHRISTI.

Desiderium ardentissimum, quo feruntur gloriosæ Virginis devoti ad consequendam, potentissima istius ope, gratiam atque gloriam.

Venerandus est versus post Virginis gloriosissimæ litanias cantari solitus pluribus arcanis, tum ex affectu supplicantium, cum ex ipso, quod offertur, postulato. Orantium summa est, fieri dignos Christi Domini promissis; hæc gratiam attingunt et gloriam.

Qua fuit ætate Romanæ Ecclesiæ pontifex magnus, sanctusque noster Gregorius, sævissima urbem pestis tenuit, quæ stragem populi miserandam fecit. Ei alleviandæ Pater sanctissimus publicas iussit supplicationes, utque majorem adderet afflictis animum, iconem Virginis gloriosæ circumferri voluit pro complorantibus intercessuræ. Imaginem mox angeli circumvolantem humana specie, qui vocibus claris suavissimisque concinuerunt: *Regina cæli*. Ubi cessavit dulcis illa harmonia, adjunxit multis cum lacrymis devotissimus Pontifex, *Ora pro nobis Deum*; statimque desuit lethifera lues, angelis amicitiæ restitutæque serenitatis symbolo pedum vestigia in saxo relinquentibus, hodieque Romæ in Ara cæli venerando. Æmuli tantæ tam sancti pontificis religionis fideles, avidique eliminandæ ex animabus suis peccatorum luis, posteaquam supplicarunt *Agnò Dei, ut parcat, ut exaudiat, ut misereatur*, ad aliam rursus Virginem convertuntur, et iterato *Dei Genitricis* supremo illius ornatissimoque titulo gemebundi orant: *Ora pro nobis, sancta Dei Genitrix, ut digni efficiamur promissionibus Christi.*

Istarum sunt promissionum ex Dei gratia quamplurimæ; tres porro obtinent principatum. Prima est culparum nostrarum abolitio. Eam prædixit magnus Ezechiel, *Convertimini, aïens, et agite poenitentiam ab omni iniquitatibus vestris, et non erit vobis in ruinam iniquitas* (Ezech. xvm, 30). Auctoritate quippe sacerdotes auxilii illarum sua Majestate donandarum: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis* (Joan. xx, 22, 23). Altera est gratiæ impertitio, nostrique spiritus definitio: *Venite ad me omnes (audite) promittentem?* qui laboratis et onerati estis, et ego vos reficiam (Matth. xi, 28). Gratiam ambis? Dicit tibi diligens Dominum: *Sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam* (I Petr. i, 13); simulque reminiscere, non aliam esse quam gratiæ legem, Evangelii tempus. Nam *Lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est* (Joan. i, 17). Tertia est demum gloriæ cælestis sponsio, de qua Vas electonis, *Oculus, inquit, non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus his, qui diligunt eum* (I Cor. ii, 9). Harum studiosi promissionum, Virgini accedimus, ut oret pro nobis.

Modi, quibus fiamus istarum promissionum di-

gni, sunt duo. Alter est, ut orationem Virginis impetremus ad obtinendam a Deo virtutem, animumque servandorum consequendis illius promissis mediocorum, nec resistendi gratiæ nos ad ista media apprehendenda excitanti. Hoc omnino sensu Paulus Hebræis suasit, ut tolerantia insudarent, suamque divinæ mentem attemperarent, quatenus promissis cuperent potiri divinis: *Patientia vobis necessaria est, ut facientes voluntatem Dei reportetis promissionem* (Hebr. x, 36). Nimirum promptissimus ut sit optimus noster Deus servandæ suæ fidei, vult tamen nihilosecius a nostra quoque parte media apprehendi promissis suis assequendis jussa. Ista fuit Davidis sententia, *Tuus sum ego, aïentis, saluum me fac, quoniam justificationes tuas exquisivi* (Psal. cxviii, 36); qua super philosophatur doctus theologorum Augustinus: Quid ais, maxime vatium, *Dei te esse*, qui dixeras prius *Domini esse terram et plenitudinem ejus?* (Psal. xlii, 1.) Si Dei sumus omnia, quid factas Dei te, veluti solum, esse? Cur eam ob rem salutem pretendis: *Tuus sum ego, saluum me fac?* Respondet ex mente orantis orator: « Tuus sum ego, quia justificationes tuas exquisivi, non voluntates meas, quibus fui meus, sed justificationes tuas, ut essem jam tuus. » Dicere uterque voluit, omnia esse Dei, quod ab ipso perdecant omnia; at posse homines esse sive Dei, sive sui. Sui, suosque illos esse, suam si sequantur, non Dei voluntatem, Dei legibus si non obtemperent, illique se aptent: Dei porro eos esse, Dei legi voluntati que si studeant. Davidem salutem poposcisse, quod non suis suorumque sensuum, sed Dei fuisset; illius nimirum voluntati legique attentos. Nos igitur dum ad Virginem gemimus: *Ora pro nobis, sancta Dei Genitrix, ut digni efficiamur promissionibus Christi*, id flagitamus, ut a Deo gratiam nobis exoret servandarum legum suarum, qua fiamus observantia digni promissorum Christi; scilicet hæc ad consequenda divina promissa dignitas, gratia est, qua feramur nos ad legem, non feramus ad nos legem. Ista nempe nostri ad divinam legem aptatio promissa commeretur Christi. *Beatus* ea propter vir, canit iterum corona vatium, *cujus in lege non sua, sed Domini voluntas* (Psal. i, 1, 2) studiumque. Servit proposito isti Plutarchi adagium: *Ad amussim lapidem, non ad lapidem amussim*. Ad leges vitam, non ad genium tuum leges distorqueas oportet. Hæ amussis sint actionum tuarum, hæ polus et magnes arbitrorum tuorum; Davidis instar, qui *Legem Dei habebat in medio cordis sui* (Psal. xxxix, 9). Ita oramus ad Virginem recte, *ut digni efficiamur promissionibus Christi.*

Hanc si voluntatis nostræ ad divinas leges æquitatem nacti fuerimus, alter in nobis modus existet potiendarum Christi promissionum, et est ut culpæ dimittantur nobis, Deique gratia doneatur cælis. Promissimus ad gratias Sponsor noster est, iis si dignos nos faciamus: *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, et Sanctus in omnibus operibus suis*

(*Psal. cXLIV, 13*). *Cælum et terra transibunt, verba autem illius non præteribunt* (*Matth. xxiv, 35*). « Deus est, non mentietur, aiebat Plato; si mentietur, non est Deus. »

Exemplum nobis Scriptura dedit. Fuit, ut ex Deo Ezechie Hierosolymorum regi nuntiaret Isaias (*IV Reg. xx; Isa. xxxviii*), disponderet domui suæ, migrandum esse actutum. Fatum rex audiens ad parietem se vertit, *flevitque fletu magno*. Potentiam lacrymarum! Vix cœperat ploratum suum rex mœstus, cum revocavit sententiam suam Deus, jussitque gravi nuntio, redire in palatium, diceretque lacrymanti: *Audiri orationem tuam, et vidi lacrymas tuas; non morieris. Lacrymam, ait alia lectio hic loci, non lacrymas*. Et mirum est, rege effusissime plorante unam solam a Deo lacrymam cerui: *Vidi lacrymam tuam; quid hic causæ?* Duo observant doctores: alterum, tam esse jucundas gratasque Deo pœnitentis lacrymas, ut longus uberrimusque ploratus una veluti guttula sint amanti, unica duntaxat lacrymula; nempe quemadmodum plena aquarum situla vix facit haustulum sitibundo, toto licet gutture bibat: ita sunt bonæ lacrymæ tanto apud Deum pretio ut, quamvis integrum flui sinum compluat pœnitentis oculus, una videatur tantum sitienti pœnitudinem Deo lacrymula: *Vidi lacrymam tuam*. Alterum rursum, tam esse etiam pronum ad effundendas in nos gratias suas Deum, ut ad primam quoque lacrymam nostram diluvia in nos mittat munerum suorum; scilicet ubi vel primam vidit Ezechie plorantis stillulam, tactus miseratione reduxit sententiam, et non mortem tantum ad tria lustra repressit, sed ingentes insuper hostium victorias aliaque addidit plurima a rege neque cogitatione concepta; cujus id fuit unicum, docente divo Hieronymo (*in Isa. xxxviii*), desiderium, ne damnationis in imminente post mortem judicio sententia plecteretur.

691 Istum in modum quanquam digni nos mortis æternæ, si dolenti animo ad Virginem superi palatii, regis quæ cœlestis parietem convertamur; si nostras in amantissimum illius gremium lacrymas comploremus, si devoto interventum ipsius corde flagitemus, non meritam solum mortem avertet a nobis Altissimus, sed totos item in nos gratiarum minime somniatarum oceanos inundabit. Oremus itaque, oremus ad celsissimam cœli Reginam: *Ora pro nobis, sancta Dei Genitrix, ut digni efficiamur promissionibus Christi*.

SOLILOQUIUM.

Tantum non moritur præ desiderio, o Mater castorum desideriorum, infantulus, si accepto ab amantissimo patre promisso aut vestis alienius nitidioris, aut splendentium crepundiorum, duci in dies trahique munusculum videt. Quare offensum metuens paternum animum, ad matris convolat amplexus, oratque amantem, patris animum ut serenet, et ad promenda velocius promissa dulciora permoveat.

O quot quantaque accepimus homines a Deo a prophetis, a Filio tuo amantissimo, o Virgo, « unicum animæ Solatium (S. Sab.)! » quæ accepimus promissa donandarum culparum nostrarum, largiendarum ingentium gratiarum, dandi ipsius adeo paradisi, ipsius beatitudinis, æternæ, immortalis felicitatis! Ast ego infelix et miserrimus istorum omnium munerum ex delictis meis indignissimus in causa fui, cur tanta nequiverit optimus Deus in me depromere munera. Ad te igitur venio, o Mater, « humani generis delictum divinitus datum (S. Joan. Damasc.), » tibi quæ supplex fio. Move, permove Deum meum, Filium tuum, suum ad me advertat animum, serenet vultum, factaque dispenses promissa; condonet culpas meas, gratias suas impluat mihi, cœlis ascribat et beatorum deliciis. *Ora pro me, sancta Dei Genitrix, ut dignus efficiar promissionibus Christi*.

Nihil dubito equidem, o dulcedinis Scaturigo, staturum promissis suis Filium tuum, quando *iota unum, aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant* (*Matth. v, 18*). Non ambigo quin sit pronissimus ad elargiendas gratias, cum pius et misericors sit totus, cujus dedit mihi certissimam **692** per Litteras suas sacras fidem. Jusserat Josuæ imperatori, Jerichuntem everteret, illique subruendæ sacerdotibus mandaret, ut sumptis jubilæi tubis circumirent septies devotæ d'is urbis mœnia, septima die futurum, ut ruant muri. Ille adverto, o Virgo, *Præsidium animarum nostrarum*, non jussisse Deum meum ut tubas sacerdotes bellicas arriperent, ad quarum clangores cædes neceque fervebant, sed jubilæas, gratiarum indices et remissionis nuntias: certo ad me argumento, ad miserendum, parcendum, donandum totum esse vigilem optimum meum Deum, *divitem*, imo amplissimum *in misericordia*. Verum iste est timor meus, suavissimis illius promissis idcirco me esse indignum, quod legem illius vitavi, et mille me peccatis omni illius gratia volens exui. Tu porro, « omnium omnino mortalium Conservatio atque Tutela (S. Joseph Græc.), » precibus tuis effice ut ad cor iterum redeam, ut pœniteat me penitissime errorum meorum, ut meam rursus ad Dei voluntatem inflectam, ut sancta dehinc et sceleris pura sint opera mea, ut sanctas habeam divinas sanctissimasque illius leges; hac videlicet ratione meam potero sperare salutem, promissa audebo expectare divina.

Stipulatus fuit Deus Davidis posteris regiam sedem, totamque gratiam suam, addito fidei suæ juramento integritatis: *Juravit Dominus David veritatem, et non frustrabitur eum: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam*. Verum promissis conditionem adjecit: *Si custodierint filii tui testamentum meum, et testimonia hæc, quæ docebo eos* (*Psal. cxxxi, 11, 12*). Non spondidit, non pollicitus est nude; si coronas, si sceptras, si regias vellent seri Davidis nepotes, leges suas tabulasque servarent,

voluit. Corona isthæc juramento firmata cœlestis est gloria. Nos Davidis descendentes et posteri sumus, nobis juratam stipulatus est Deus cœlestem gloriam. Verum enimvero si hanc ambimus sedem, si cœlum vovemus, favemus nobis, leges illius atque mandata curæ habeamus opus est: *si custodierint filii tui testamentum meum; isthæc observantia potiundorum mater est promissorum. Et hanc a te contendo: « O Virgo universis honoribus major (S. Joan. Dam.), » ora pro me.*

693 Sentiens Elisæus vatem, patremque suum Eliam hinc migraturum, oravit abiturientem, ut *duplex illius in se spiritus fieret (IV Reg. II, 9): admirando voto. Quem enim duplicatum spiritum Elias habuit; si unus fuit illius spiritus, quid duos Elisæus postulat? Glossa explicat spiritum ab Elisæo ex Elia postulatam fuisse, intelligendi et faciendi; hunc esse duplicem in Dei via spiritum, ituro ad cœlos necessarium; cassum esse scire et negligere; ad orcum pertinere scientes, et non facientes. Quare hæc est mea ad te, « Virgo omnium amœnitatum Origo (Joan. Damasc.), » deprecatio, dum postulo, ut « cores pro me, fiamque dignus per te promissionibus Christi; » hæc mea est deprecatio, ut duplicem mihi obtineas spiritum, mentem, quæ intelligat divinam legem, et animum, qui intellecta perficiat, ut jungam charitatem fidei; ut Deum intuear intellectu, et arcute complectar affectu.*

O millies me felicem, hæc si per te impetravero! tunc equidem securus cœlorum fuero. Promisit Balthasar, Babylonix rex, sapientissimo Danieli (*Dan. v, 1 seqq.*) purpuram, torquem, et regix suæ principatum, si legere impressam adverso parieti scripturam, lectamque interpretari ex vero nosset: *Si vales, aiebat, scripturam legere, et interpretationem ejus indicare mihi, purpura vestieris, et torquem auream circa collum tuum habebis, et tertius in regno meo princeps eris. Legit Daniel absolute ænigma: Mane, Thecel, Phares, addiditque explanationem integerrimam, qua monuerat regem, corruisse regnum ejus, datumque Medis et Persis; vitam quin imo illius in terminis esse, occubiturum ea nocte. Hæc ut fuerint regi acerbissima, datam tamen noluit infringere fidem, sed invito etiam vati, et iteranti identidem: Munera tua sint tibi, et dona tua alteri da, purpuram jussit et torquem aptari, et procere declarari regni: Tunc jubente rege, memorat textus sacer, indutus est Daniel purpura, et circumdata est collo ejus torques aurea, et prædicatum est de eo, quod potestatem haberet tertius in regno. Hæc Balthasar irato etiam in se celo; quod rex fuisset, quod creditisset turpe regi esse fidem fallere. « O Virgo intaminatissima, quæ singulari erga homines miseratione afficeris (Theoph.), » o quam possum ego tutius spondere mihi purpuram **694** remissionis peccatorum meorum ut coccinum rubentium, aureum gratiæ et reconciliationis divinæ monile, re-*

gni superi et cœlestis principatum, si legem noverim legere Dei mei, si lectam voluero actione bona interpretari; si pactum servavero exsequendorum illius mandatorum; te cum primis Patrona accedente, oranteque, tantis ut me dignum honoribus faciat, non meum attentus ad imperfectum, sed ad tua pronus bonusque merita: *Ora pro me, sancta Dei Genitrix, ut dignus efficiar promissionibus Christi.*

OREMUS.

Gratiam tuam, quæsumus, Domine, mentibus nostris infunde, ut qui angelo nuntiante Christi Filii tui Incarnationem cognovimus, per passionem ejus et crucem ad Resurrectionis gloriam perducamur. Per eundem Christum Dominum nostrum.

Invitat fideles Virgini devotus affectu ardentissimo, ad supplicandum cœlesti Patri, ut concedere nobis corporis et animæ gloriam dignetur, meritis Passionis Christi, dilectissimi sui Filii.

Recitat Solinus, celeberrimus scriptor (*De mirab. mundi*), lacum esse Alexi regioni, fonte irriguum, qui novas identidem et uberrimas profundat aquas, nec tamen assiduo suo effluxu imprægnat lacum, aut exundantem stagnantemque faciat, sed æqua semper ora servet tranquillam: si aqua indigeant incolæ hortis ruribusque irrigandis, musica sumere instrumenta, iisque lacum obambulantes carmina quædam concinnare, et ad fidium sonos **695** dulces commiscere voces, moxque excitum ad festa, cantusque stagnum in agros camposque effundi, et totam floribus atque herbis terram uberare. Res utique mira, si vera.

Fons boni totius pelagusque gratiarum altissimus Pater est æternus, cui canit plaudique David: *Apud te est fons vitæ (Psal. xxxv, 10);* cui et suspiravit: *Sititit anima mea ad Deum fontem virum (Psal. xli, 3).* Gignit ab æterno fons iste fontem alium, et effundit se fons uterque in fluvium igneum rapidumque, quod vidit vir desideriorum Daniel, nec tamen in essentia naturaque sua exundat unquam vitreum istud crystallinumque mare, quod vocat Apocalypticus vates, sed æterna manet in se æqualitate immotum. Quod si vero optamus homunculi, ut extra se effundat se divinus iste Oceanus in agros camposque animorum nostrorum, musicis largitatem illius organis vocibusque cieamus oportet. Et ecce suavesonantia instrumenta fidei nostræ ad profundissima illius mysteria, ad humanationem profusi a fonte fontis, ad Passionem mortemque ipsius libentissimam, spontaneam, cantus habemus orationes, vota suspiria, gemitus, lacrymas, quibus virgineas hæc Litánias decurrimus, et quam maxime ad earumdem finem comprecamur aquam, o Virgo, aquam desertis et aridis animabus nostris; *oramus, ut per te gratiam suam mentibus nostris infundat fons limpidissimus celsissimæ Divinitatis: musica pulsamus organa, fideique nostræ fides jungimus*

mysteriorum, ut qui angelo nuntiante Christi æterni ab æterno fonte fontis Incarnationem cognovimus, per passionem ejus et crucem ad resurrectionis gloriam perducamur; ea sumus fiducia, ut uberes speremus aquas per eundem Christum Dominum nostrum.

Tria ad orationem necessaria optat angelicus Doctor (2-2, q. 83, a. 17) : Precantis ad Deum accessum, petitionem, et media orationis fini idonea. Ternarium istum complemus ea, quæ Virginis Litanias consequitur, oratione. Affectu in primis nostro Deo jungimur, efferendo, *Oremus*. Nam voce ista non solum propius ad Deitatis præsentiam se sistit orans, sed cæteros quoque ad flagitandas Majestatis supremæ gratias, illasque ab eadem ceu 696 prima bonorum omnium largitricæ sperandas, invitat.

Ducta Sponsi sui casto amore Sponsa sacrum Sionis gynæceum ad intuentes illius dotes conclamat : *Egredimini, ait, filiæ Sion, et videte regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua (Cant. iii, 11)*. Amabat amantissima Nympha amari ab amantibus omnibus animabus decorem, gratiam, nitorem amantissimi sui Sponsi, seque æstimabat clarissimam, maximam, beatam, si omnes in illum arderent, ferrentur castæ sanctæque mentes. Istum in modum has recitantes Litanias ducunt maximi, et totis ardent cordibus, ut ab universis mortalium animis ametur, æstimetur, fiatque plurimi maximus Deus, ut solus ille omnium agnoscatur donorum, munerum, gratiarum amplissimus largitor. Plena igitur ad omnes voce contendunt, *Oremus*. O devotæ Virgini altissimæ mentes, cum Deum habeamus tantæ benignitatis, atque clementiæ, ut salvandis nobis proprium suum dederit Unigenitum, penes quem potentissima est Virgo omnium nostrum Patrona, proximemus Patri celsissimo gratiarum Oceano, supplicemur, precemur, flagitemus, ut sua nos faciat gratia dignos, pulsemus organa, fidesque fidei nostræ, cantemus illi : *Oremus, gratiam tuam mentibus nostris infunde*.

Altera orationis conditio est petitio. Ea quam per Litanias istas deferimus, nitidissimisque Virginis manibus committimus, est, ut ad resurrectionis gloriam perducamur. Est porro hæc resurrectionis gloria, ut resurgere mereamur corpore et anima gloriosi : ut corpus gaudeat impassibilitatis, claritatis, agilitatis ac subtilitatis dotibus, sit felix, vidensque Deum, et illo fruens anima. Aliud est autem resurgere, aliud ad gloriam resurgere. Surrecturi sunt denuo omnes, boni sint, sive mali, non sunt autem omnes ad gloriam surrecturi. Surge unusquisque eo, quo se quilibet modo Christo resurgentium capiti conformarat. In vita naturali atque mortali, quilibet est hominum Christo, mortalium Principi, æqualis; quare sicut resurrexit Christes post mortem ad immortalem iterum vitam, ita resurget quoque mortalium quilibet ad novam 697 quandam neque occiduam amplius vitam. Verum sancti et justi, qui non mortali so-

lum spiritu Christo fuere similes, sed studuerunt item æmuli illius virtutibus, sanctitate morumque innocentia esse, seque divinis ipsius actionibus atque perfectionibus, quoad licuit, attemperare, resurgent cum illo non ad novam solum eamque nunquam temerandam amplius vitam, sed ad internam etiam beatamque gloriam. Inde immortui vitis atque peccatis resurgent, credimus : sed ad supplicia, non ad gloriam resurgent; gloriæ resurgent, qui Christo Duci suo rectitudinis sanctimonixque studio, quantum licuit, similes fuere et conformes. Dixit in hanc sententiam David : *Non resurgent impii in judicio, neque peccatores in concilio justorum (Psal. i, 5)*. Resurgent non in judicio accepturi gloriam, sed ad iudicium, deturbandi ad pœnam; surgent non in concilio justorum, visuri divinam faciem, sed in concilio malorum æternam victuri necem, et hæc est mors secunda, ait amabilis Domino Joannes (Apoc. xx, 14).

Hæc ipsissima est paraphrasis oraculi divini : *Omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei*. Ita resurgent omnino omnes. Nam procedent (ecce vivos) qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ; qui vero mala, in resurrectionem iudicii (Joan. v, 28, 29). Ecce et ad gloriam resurrectionem bonorum, et ad iudicium suppliciumque resurrectionem malorum. Non attingent igitur omnes ut aliam vitam, ita quoque beatam gloriam.

Tenebantur Pharaonis vinealis pincerna et pistor. Iis exempti sunt uterque; sed ad gratiam pincerna vitamque, ad crucem pistor et necem. Ita resurgent homines quidem omnes, mali æque, ac boni : sed ibunt illi immortalem victuri mortem ad Orcum, hi æternam ducturi vitam in paradysum. Quod declaravit quoque Apostolus : *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur (I Cor. xv, 51)*. Boni tantum, Glossa interprete, ad gloriæ immutabilitatem resurgent. Hanc nos gloriam bonorum atque sanctorum precibus nostris quaerimus, dum quaesumus ut ad resurrectionis gloriam perducamur.

Tertia demum orationis pars media sunt ad impetrandum destinata, modus causaque ut et quamobrem oremus. 698 Omnia ista comprehendimus junctim, cum et Incarnationem Domini, et Passionem Crucemque memoramus. Hæc sunt nempe motiva tum ad orandum nostra, tum ad impetrandum a Deo, Dei, ista ex causa, quod oramus, exorare contendimus. At quo modo! Stagnationem miri illius lacus instrumentis et musica fuisse commotam audivimus; citharas, plectra sumamus necesse est, si e Divinitatis abyssu derivare in arentia corda nostra gratiarum fluentia volumus, et ad resurrectionis gloriam pertingere. O Citharam Christum, ejus sint ligna, crucis querna, cæclata ad chordas parerga, vulnus lateri inculptum, ferrei pro ligneis clavi, tensæ fides, brachia cruraque; citharam, cujus sit pars suprema spinis præsecta, minio ornata sanguinis; citharam,

lanceæ plectro percussam; citharam, quæ lætos modo, mox tristes ediderit, suaves attamen sonos; citharam, cujus musas et cælum deamaverit et terra. Hanc nostram nos citharam facimus, eaque divinas obambulamus ædes, et canimus festivi, *ut per Passionem istius citharæ et crucem ad resurrectionis gloriam perducamur.*

Nexus certe Passionis istius est, et gloriæ. Voluit itura brevi in frusta hæc cithara, capiti suo epigraphum imponi, *Jesus Nazarenus.* Cur ita? quid cum floribus, quod Nazarenus sonat, cum capite spinis hirsuto? Mysterium est; docere moriturum voluisse Dominum, rectam ad flores viam spinas; unicam planamque ad resurrectionis gloriam, passionem esse; per hæc idcirco nos Passionis instrumenta, ac citharam Virgini applaudimus, *ut per Crucem et Passionem Filii ad resurrectionis gloriam perducamur, effectum habituri certum per Christum Dominum nostrum; quippe quodcumque petierimus Patrem in nomine ejus, dabit nobis.*

SOLILOQUIUM.

Præcipuum atrocium Jobi pelle æque ac substantia exuti, tabeque fluentis, et toti foetentis mundo dolorum hoc fuit lenimentum, quod fuit ærtus, diem adfuturum, qui foret in lætitiâ luctus, in solatia mœrores, odia in amores, Stygis furias in paradisi gaudia, in immortalitatem acerbam mortem conversurus: 699 quo foret uno verbulo resurrecturus anima et corpore gloriosus, habiturus corpus illethabile, Phœbo clarius, Æolo velocius, aura subtilius, fruiturus dulcissimo Divinitatis vultu, et æterna potiturus animæ corporisque beatitate: Scio, aiebat, *quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum, et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum meum (Job xix, 23-27).* Et quoniam summa hæc est voluptatum omnium jucunditas, animo præsertim mœsto pressoque, hominem voluit, qui docendæ monendæque desuper seræ posteritati tantam in fastos referret veritatem: *Quis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei; quis mihi det, ut exarentur in libro, quin ut durarent tutius, stylo ferreo et plumbi lamina, vel celente sculptantur in silice? (Ibid. 23, 24.)*

Istud, istud quoque, o rerum omnium Sator et Domine, spes mea est, meumque solatium; me, miser ut sim et infortunatus, corpore pressus lethali, pelle spoliatus gratiæ, fluensque pure mille vitiorum, mundi catharma cœlique: nihilosecius ubi resipiero, meque ad te rursus convertero; ubi veniam erratorum a te obtinero, moriar licet, et occidam; me, inquam, resurrecturum iterum, factumque gloriæ tuæ participem corporis ita ut animæ beatitatem nacturum; clarum, agilem, subtilem, invariabilem futurum, tuo inhæsurum vultui, beatifico illi objecto, completissimæque satiæ pelago; verbo, gloria resurrectionis usurum, quam

supplico a te demississime: *Gratiam tuam, quæso, Domine, menti meæ infunde, ut ad resurrectionis gloriam perducar.*

At quemadmodum illustrissimus patiens, avidus transferendæ in posteros certitudinis suæ fastos, inclamavit, stylosque ferreos et plumbeas lamâs, marmora imo et silices: sic ego item acutendis ad faustam fortunatamque mortalibus omnibus resurrectionem, voco invitoque penitissime omnes, clament ei potiundæ mecum, *Oremus.*

Non dixit tantum patientissimus princeps, in novissimo die de terra se surrecturum, sed meminit insuper Deum se visurum, quo gloriosam sibi resurrectionem divinavit. Hanc, o Deus optime, ego quoque a te gratiam exposco; non oro resurrectionem 700 solum quam adibunt etiam in peccatis mortui, sed post eam suppliciiis superfuturi, gloriam, gloriam resurrectionis obsecro. Omnibus dabis mortalibus immortalitatem, quia omnes Filio tuo communicant in naturæ mortalis similitudine; non dabis attamen omnibus resurrectionis gloriam, quia non fuit omnibus studium attemperandi se Filio tuo in sanctis actionibus. Mihi, o mihi, Pater optime, ante mortem meam vires roburque adde, aptandi me prorsum Filio tuo maximo in gratia: *Menti meæ gratiam infunde, ut liceat conformem fieri post mortem in resurrectionis gloria.* Non hanc posco gratiam ex justitia atque merito meo; eam largire mihi, clementissime, tui Filii amore, mortis illius, passionis, crucisque gratia, qua super sacrificium se tibi, hostiamque dedit peccatoribus conciliandis tibi, tuæ sedandæ indignationi justæ; et æternæ beatæque vitæ miseris commendandæ, *per passionem ejus et crucem.*

Cum Patrum veterum princeps Abrahamus obtulisset gloriæ tuæ super altari Isaacum filium, fuit id tibi sacrificium coeptum duntaxat licet, nec perfectum, in tantum acceptum, ut benedictione illum catenus inaudita honoraris: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes (Gen. xxii, 18).* Et tamen hoc in figura contingebat illi; tota videlicet hæc scena sacrificio præluserat Filii tui, seipsum tibi in crucis ara oblaturi: sacrificii, aio, infinite præ illo potiori: nam si Abrahamus illic sacerdos fuit, fuit hic Deus sacerdos. Ibi homunculus neci parabatur, hic Deus-Homo patiebatur. Ibi inchoabatur duntaxat sacrificium; hic eo devenum est, ut alta fuerit voce evulgatum: *Consummatum est (Joan. xix, 28).* In illo nullum fuit dedecus sacrificio, hic ignominia, probrisque natabant omnia. Illic sacrificantis obedientia profuit filio; isthic offerentis se dilectio exstinxit Filium. Ibi Abrahami gratia æternas posteris benedictiones spopondisti; hic amore, o amore passionis, crucis, mortisque Filii tui, Pater gloriosissime, eam mihi impertire gratiam, *ut in morte mundi ad resurrectionis gloriam perducar.*

Quoniam fixerunt olim oculos in serpentem æneum ad stipitem elevatum Hebræi, integros eos restituiti

a toxicatis **701** igneorum serpentum morsibus; ego veneno serpentis inferi confectus sum totus, mortificatus in primis toxico ex Adamo in me delapso, post multis etiam virulentis ipse in me ipsum ictibus abusus: mysticus est serpens Filius tuus; at æneus, quoniam absque veneno; stipiti implexus, quia in crucem suffixus. In illum meos defigo oculos, eum viva intueor fide, ardenti amplector amore, toto astringo corde. *En in crucem, in mortem, in passionem Filii tui intendo totus, sana me igitur a morsibus delictorum meorum, menti meæ gratiam tuam infunde.* Fac, Pater æternæ et optime, ut quemadmodum mortem evaserunt Hebræi serpentis aspectu, ita intuitu ego suavissimi Filii tui, ejusque arcano et candido amore, *per crucem et mortem illius ad resurrectionis gloriam perducatur.*

Moysæ, altissime Pater, in monte orante et lenta brachia in crucis modum ad cælos explicante, victoriam Israelitis in Amalecitas dedisti. O misericordiarum Pater, Moysæ meliori Filio tuo, in Calvaria sua quoque ad crucem brachia tendente, nec ea ab Aarone quopiam et Hurro, sed immitibus clavis sustineri tolerante, victoriam mihi in hostes meos permittite, nec ab iis subigi me sine: *Gratiam tuam menti meæ infunde.* Si in fœtenti tumultu sub meis me cineribus reliqueris, atra me mors triumphabit; ut non triumpher, ad vitam mihi immortalem aditum jube, verum si post mortem ad vitam postliminio me reduxeris, nec dotes mihi gloriosi corporis, animæque beatitatem concesseris, dæmon me triumphabit, quo cum vivendum mihi foret immortalis morte; ab isto quoque et duriori adhuc hoste ne triumpher, respice Pater, *respice in faciem Christi tui; innexas cruci patientis manus intueri, plenamque mihi demum dæmonis quoque victoriam largire, Gratiam tuam, quæso, menti meæ infunde, ut per passionem et crucem Filii tui ad resurrectionis gloriam perducatur.*

AMEN.

Vocula isthac confirmant Virgini gloriosæ devoti, quidquid de ea dixerunt gloriosi, desiderio desiderantes exaudiri oratis.

702 Vox hæc Hebræa, *Amen*, nunquam in Latiniim traducta, plenum est mysteriorum ingentium ararium, æstimata plurimi a Patribus legis priscæ, usitata a Servatore nostro Jesu ad exordium novæ, et frequentata assidue a fidelibus Ecclesiæ suæ sanctæ. Verum duo sunt præcipua, quæ comprehendit maxime. Alterum dictorum est veritas, desiderium ardens, ut eveniatres optata; alterum, juxta primum *Amen* vertitur, *Vere*; juxta secundum *Amen* est idem ac *Fiat*. Utroque utitur significato Ecclesia, cum suas terminans orationes, iisque per merita Domini sui Jesu, precesque sanctorum gratias exposcens a Deo, coronidem addit, *Amen*.

Exemplum prioris sensus Numerorum nobis liber recitat, dum antiquatam Christianis zelotypiæ legem

enumerat. Jubebatur Hebræis, ut si rupti conjugalis fœderis in uxorem maritus suspicionem concepisset, et ad sacerdotem pergeret, feminamque coram adductam criminis injecti arcesseret: iste ut mulieri potum offerret amarissimum, diris validissimis exacerbatum. Si innocua torique vitiatu insons fuisset femina, nihil incommodabat fatale poculum; intumuerat confestim uterus, suppuraverant femora, disperibat horrende infamis succuba, quæ criminis fuisset rea. Verum **703** antequam cyathum miscuisset sacerdos experiundæ feminæ, has in eam detonabat diras: *Si non dormivit vir alienus tecum, et si non es polluta deserto mariti toro, non te nocent aquæ istæ amarissimæ, in quas maledicta congesti.* Si autem declinasti a viro tuo, atque polluta es, et concubuisti cum altero viro, his maledictionibus subjacebis: *Det te Dominus in maledictionem, putrescere faciat femur tuum, et tumens uterus tuus disrumpatur.* Hisce respondebat mulier: *Amen, Amen* (Num. v. 19-22).

Alterum præter alia plurima exemplum etiam Evangelii series offert; cum Nicodemo clanculario Christi cultori clare dixisset Dominus: *Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei* (Joan. iii, 3). Existimas, vir bone, sat esse noctu veritatem quærere, meque mundi agnoscere Salvatorem; necdum ista sufficiunt. *Amen, Amen, vere, vere* opus est insuper baptismum adire, fidemque divinitatis acceptam palam contestari.

Ad sensum posteriorem Deuteronomium (c. xxvii) prolixè recenset, Hebræam gentem publica concione a magno duce Moysæ ad constantem æternumque supremi et unici Numinis fidem firmatam, multis denique diris et execrationibus desertores devovisse, et quoties extulisset servidus orator maledictum quodpiam in defectores, exclamasse populum: *Amen, fiat*. Joannes etiam in raptibus suis audit, ut maledicta intulerit fidei contemptoribus Moyses in terris, sic angelos sanctosque benedictiones decantasse Agno divino in cælis: *Benedictio et claritas, et sapientia, et honor, et potestas, et gratiarum actio, et quæ sunt aliæ similes laudes sedenti super thronum, et Agno: respondumque esse: Amen, fiat* (Apoc. vii, 12).

Mira hinc eliciunt caballistæ. Aiunt, si quis unire et connectere rite magna Dei nomina, *Jehova et Adonai* nosset, mira miranda effecturum esse. Videri porro uniri hæc sacrosancta nomina hac voce *Amen*. Enimvero eosdem esse nominum illorum et voculæ istius numeros. Nam Jehovæ ineffabili nomine has claudi litteras: *Jod, He, Vau, He*; Adonai nomine litteras *Aleph, Daleth, Nun, Jod* contineri. **704** Numerales esse has omnes apud Hebræos litteras, junctimque numerum comprehendere *nonaginta unius*. *Jod* in Jehovæ nomine decem efficere, *He* quinque; *Vau* sex; *He* rursum quinque, quæ faciant unita, viginti sex. *Aleph* in Adonai nomine unum dicere; *Daleth* quatuor; *Nun* quinquaginta; *Jod* decem; istas Adonai

litteras simul valere sexaginta quinque. Hæc sexaginta quinque, si viginti sex addantur superioribus, ascendere ad memoratum nonaginta unius numerum. Caterum eisdem omnino numeris vocem *Amen* constare, quæ teneat litteras *Aleph, Mem, Nun. Aleph* unum esse, *Mem* quadraginta, quinquaginta *Nun*; ita ex voce *Amen* nonaginta unum non secus existere, ac ex utroque benedicto Dei nomine *Jehova* et *Adonai*. Quare si mira ex numeraria istorum sacratissimorum nominum, ceu principiorum fontiumque totius boni, combinatione sequantur; recte etiam ex voce *Amen* optata ac desiderata quælibet eventura sperari posse. Utcunque ista sint, bene tamen et optime Virgini gloriosæ devoti miserationes impetraturi divinas, veniam accepturi erratorum, gratiam percepturi in terris et gloriam adepturi in cœlis, hoc obsignant annulo quidquid scripsere, dixere, flevere, contendere in Litanis, dicuntque *Amen*.

SOLILOQUIUM.

Bardus forem Davusque, o sacrosanctissima Virgo, si vel cogitare fuissem ausus, aut temere quonque arrogare mihi, rudibus hisce discursibus tuas plene eminentias complecti, laudes tuas decenti decurrere stylo. Decantata est toti sinceræ Christianitati parœmia, nullam esse creatam linguam, genium, ingeniumque nullum, quod tuis digne honoribus gratiisque litare possit: « Etiam cœlestis intellectus, ait magnus Theophanes (*In Menais*), ad incomprehensum dignitatis tuæ mysterium pari subtilitate penetrandum hebetem se sentit. » Et amanuensis tuus e Damasco Joannes (*Ibid.*): « Ad te pro dignitate laudandam omnis inops est lingua, etiamque animus excelsior mundo in tua laude vertiginem sentit, o summa Christianorum Antistes. » — « Te, ait quoque sanctissimus Cretensium primas (*De dormit. Deip.*), te pro dignitate laudare, Dei est tantum, qui quas ipse novit, rationibus, in te fecit miracula. » Vetuit graviter magnus Alexander, **705** ne quis alius suam daturus effigiem penicillum sumeret præter Apellem; quis igitur ego fuissem temerarius, si tuam me imaginem pro majestate efformaturum, aut tuo aliquid gradu dignum elocuturum somniavissem, multo et mille parasangis illo inferior, qui dixerat quondam, *A, a, a, nescio loqui, quia puer*, imo miser, et infelix peccator *ego sum* ? (*Jerem.* 1, 6.) Meum est, silentio altissimo, depurato pectore, serena mente credere de te, quod sancta de te tenet Ecclesia.

Spectans olim hominum mitissimus Moyses ardentem, nec depastum igne rubum, volensque propior considerare qui id accideret, educere jussus est soleas, sanctitatem devenerans loci: *Solve calceamentum de pedibus tuis; locus enim, in quo stas, terra sancta est* (*Exod.* 3, 5). Rubum, quem viderat Moyses (cantat ad hoc prodigium Ecclesia), incombustum, conservatam agnovimus tuam laudabilem virginitatem, Dei Genitrix. Qui voluerit igitur

ea quæ operatus est in te, de te, et ex te divinus ignis mysteria cognoscere, rimari qui voluerit, quomodo Virgo cum sis, et Mater sis; Mater cum sis, Dei quomodo Mater sis; Dei cum sis Mater, quomodo et femina sis; femina cum sis, nemini feminarum instar malum cur adusseris; Adami postera cum sis, navi originarii cur immunis sis; e pulvere cum sis, in pulverem non iveris; in cinerem etsi non iveris, Seraphinis cur superior sis; partu demum tuo, ipsam Divinitatis abyssum quomodo penetraveris, præter sexcenta alia omni captui creato superiora: hæc, inquam, vestigare qui voluerit, eum non caput duntaxat inlectere, curvare genua, sed exalceatum se in terram quoque dejicere oporteat. Verum quid ista calceamentorum restrictio huc faciat? Legi antiquæ mos erat, ut si quis noluisse defuncti fratris uxorem despondere sibi, calceamentum solveret, eaque ratione juri suo eam ducendi uxorem cederet. Juris ergo cessio calcei erat abjectio. Hominis intellectiva vis rationes habet quasdam naturales, quibus id apprehendat, quod fuerit illi a sensibus objectum. At ubi sciscitari voluerit, quomodo ardeat in te, « Virgo, Fons integritatis (*S. Joan. Dam.*), » rubus nec deardeat; quomodo carnem in et ex **706** te sumpserit incomprehensa Majestas; quomodo sint in te derivata omnia quæ hanc præcesserunt, aspexerunt, consecuta sunt Dei-Humanationem prodigia: *Involucra ponat naturalium rationum, solvat calceamenta, cedat juri suo*. Hæc ego, o Virgo tremendum *Miraculum*, mortualia exuo e pedibus meis indumenta, dum tuas pertractans excellentias, non illis inhæreo, quas sensus mihi meus, et intellectus hen! nimium obscurus objectat argutias, sed pura solidaque fide in Deum effusus ea amplector, quæ de te, Mater, mihi mea Ecclesia instillat; dico proinde, *Amen, Amen*, et firmo mea quoque devotissima sententia, quidquid senserunt, scripserunt, dixerunt de te lucida sanctissimorum Patrum ingenia. *Etiā, Amen*.

Nihil, spero, sapit temeritatis, o Virgo, *Flos ex natura humana delecte*, quod tuas abjectissimus pertentare ausus sum laudes; suasit imperavi que mihi id meus ad te adultus mecum a cunabulis castissimus amor atque devotio. Nequivit, verum est, quisquam alius præter Apellem arte sua efformare Alexandrum; at non fuit ulli vetitum, dicere Alexandrum fuisse magnum, ingentia esse ab illo gesta; licuit munificentiam ab illo sperare et præmia. Ita verum, verissimum est, multo adhuc amplius, neminem præter Deum esse, qui infinitam tuam expromere queat dignitatem, solum esse illum, qui debitis tibi numeris tuos possit splendores et exsuperantias celebrare, solum illum coloribus te aptis justisque describere; at non est etiam illicitum, o Virgo « late patens, Numinis sedes, et omni cœlorum amplitudine major (*Eccl. Gr.*), » non est illicitum devotis tuis efferre magnificentiam, celsitatem, majestatem tuam, gratias a

te querere, et munera sperare atque præmia. Hæc enimvero una, unica fuit discursuum meorum atque soliloquiorum sententia, qui effusus in faciem meam tuæ sacro post Deum singularitati, « o Altitudo Maria, ad cujus supremum fastigium cogitationes hominum ascendere nequeunt, Profunditas, cujus subtilem recessum ne angelica quidem acies penetrat, Innovatio creaturæ, Templum illustrissime sanctifica um (Joan. Damasc.), » sacro tibi laborem istum meum, cœn pridem sacravi tibi cor meum et animam 707 n eam. O Virgo, « auro comante fulgentissima (S. Sab.), » ne aspernare cœn generosa et magnanima tenuissimum istud reverentiæ et subjectionis meæ tributum, quod condio altissima cordis mei depressione et lacrymis ex in o animi fundo profluentibus. Indignus, ah ! nimium

indignus sum tuo ad me aspectu, atque amore; verum tu Mater es misericordiæ. Misericordiam, misericordiam, o miserationis, pietatis, dulcoris Abyssi ! O Genitrix vitæ animæ et corporis mei, his juro chartulis meis, vivere et mori me velle devotum tuum. Si in supremo vitæ meæ spiritu cessante lingua tuam nequirem implorare dulcissimam pietatem et præsentiam, hæc inclament eam calentes suspiriis, et madentes lacrymis litterulæ meæ, quas tibi, « O cunctarum Virginum maxima, signorum omnium plenissima Coronis (Eccl. Gr.), » judicio sanctæ Matris Ecclesiæ subjectas, ex hac miserationum valle destino in regnum felicissimum eminentissimæ, et primæ, ultimæque post Deum, duraturæ in æternum et ultra, gloriæ tuæ. Sancta Maria, ora pro me, nunc et in hora mortis meæ. Amen.

INDEX

RERUM PRÆCIPUARUM ELOGIIS B. VIRGINIS MARIE CONTENTARUM.

Revocatur Lector ad numeros crassiores textui insertos.

A

Aaron Deum placavit, pag. 95.
Abietis tres proprietates, 196.
Abimelech a femina peremptus diaboli figura, 455.
Abraham cognovit Trinitatis mysterium, 71. Cur nomen illius mutatum, 110, 125. Prudentissimus in sacrificando, 590.
Abyssus peccatoris figura, 65.
Adamus post peccatum citatus, 87. Ejus citatio prælusio Salutationis angelicæ, 88. Vidit Essentiam Dei in sopore, 150. Similis proscripto, 679.
Ad mirabile, quid sit, 534.
Adoratio latræ quomodo cruci conveniat, 414.
Hyperdulæ, et Dulciæ, quid sit, 412, 415.
Adversitates chymica sunt, 557. Virgini nos optant, 538.
Adulatores vermes sunt, et echo, 584.
Advocati qualitates, 90, 91. Quomodo sint feminæ, *ibid.* Quomodo Maria, *ibid.*
Affectus hominis pedibus adumbrati, 51.
Agnus Christi figura, 634. Israeliticus tres habuit effectus, 656. Ab origine mundi occisus, 640.
Alexander feminas horruit, 264. Repressit adulatores, 584.
Altaria holocaustorum, et thymiamatis, 15.
Amen duo significat, 702.
Amicus celat arcana, 484.
Amor Christi ad hominem, 54. Diversimode ostensus, 58. Est pactus cognitionis, 516. Pyladis ad Orestem, 458. Effectus, et principium Passionis, 665. Major odio Judæorum, 662. Aperuit nobis paradisum, 685.
Angeli descripti, 56, 57. Istorum et hominum differentia, *ibid.* Non poterant redimere hominem, *ibid.* Abrahamo apparuerunt, et qui ? 71. Aviculæ sunt, 144. Invitant ad invocandam Virginem, 148. Adorarunt Virginem antequam fuerit nata, 405. Cur Virginem salutans prius dixerit Ave, quam invenisti gratiam, 89. Virginis nomen cur tacerit, eam salutans, 109. Soliloquium illius cum Virgine, 127.
Anima fidelis Christi sponsa, 40. Ejus pulchri-

tudo, 515. Est Navis, 67. Hortus, 68. Bethulia, 108. Purgans duas habet poenas, 609.
Animalia trium ordinum prudentiæ symbola, 576.
Cor in diluvio exstincta, et non pisces, 266.
Apis oratori similis, 7. Regem habet absque aculeo, 470.
Apostoli nutrices, 15. Similes servo bene vestito, 26. Miracula faciebant plura Christo, *ibid.* Tubæ Spiritus sancti, 15. Ecclesiæ fundamenta, 22. Orant pro socio Petri, et Chananæ, 28.
Arca Noemi Ecclesiæ figura, 66. Virginis figura, 128.
Arcus cœlestis, sive Iris. Figura Virginis, 553.
Aries combustus devoti figura, 50.
Artificium filii prodigi in placando patre, 47.
Attributa Personarum divinarum, 42.
Ave salutationis Angelicæ constat ex citatione Adami, 89.

B.

Balthasar rex datam fidem servat, 693.
Basilio episcopo *Kyrie eleison* inclamante, portæ Papienses apertæ, 12.
Beati Deum cytharis laudant, 476.
Beneficiorum memores merentur alia, 54.
Bombyx poenitentis typus, 650.
Buxus amoris symbolum, 197.

C.

Cælum loquitur, 5. Sanctis simile, *ibid.* Ecclesiæ figura, 158.
Canalis sine pluvia fluvius Mariæ typus, 296.
Caro spiritum impugnat, 262.
Castigare non est proprium Deo, 546.
Castitas ebur, 245. Abies, 196. Buxus, 197. Pinus, 199. Quid sit, 247. Unde nominetur, 246. Propria et metaphorica, *ibid.* et 255. Tres habet gradus, 254. Virginis privilegiata, 256, 264. Amanda sacerdotibus, 265. A diabolo astimata, 267. Signa illius exteriora, 261. Ejus enconia, 245.
Cerebrum prælati figura, 426.
Charitas efficaciam dat merito, 57. Vestis est Mariæ, 626.

Christianus Deo in baptismo desponsatus, 40.

Christus Dominus verus Deus, 19, 20. Quatuor de ipso Isaias vaticinatus, *ibid.* Ejusdem cum Patre essentia, *ibid.* Jesus nominatus, 21. Alter, quam sancti, invocatur, *ibid.* Prophetarum et apostolorum fundamentum, 22. E cœlis Deus declaratus, 23. Deus et homo, 24. Ebori similis, 25. Quomodo agnosendus, *ibid.* Divinitas et humanitas in cruce agnita, 27. Verbum abbreviatum, *ibid.* Thesaurus absconditus, *ibid.* Fortitudo illius et sapientia, *ibid.* Petra mystica consolationis nostræ, 28. Lapis Davidis, 29. Medicus gratiarum, 59. Solus Redemptor in rigore justitiæ, 53. Variis modis salvat, 58. Cur incarnatus, et mortuus, 56. Citra meritum nostrum noster est, 212. Triticum est, 268. Corporis gloriosi dotes etiamnum mortalis adhuc ostendit, 284. Cur fuerit, et manserit innoxius, 304. Descriptus variis similitudinibus, 58. Mammilla lacte plena, 64. Vulnere illius gloriæ cœlestis augmentum, 85. Advocatus noster, 88. Salutis nostræ codicillus, *ibid.* Oleum, 119. Paradisum illuminat, 129. Angelus splendidus, 152. Lux, 153. Polus uterque, 140. Veritas de terra orta, 205. Amplissimum Patris donum, 212. Frumentum, 268. Sine semine conceptus, 269. Conceptionis ejus figuræ, 270. Quomodo Josephi filius, 272. Cur ejus generatio per Josephum describitur ab Evangelista, *ibid.* Vernis instar Patrem habet in cœlis, Matrem in terris, 277. Quomodo Virginis aperuerit uterum, 287. Splendori in Nativitate similis, 296. Fulmen, et lampas, *ibid.* Quatuor hominibus adumbratus, 350. Etiam ut Homo salvator est, 351. Ejus conceptio naturalis, et supernaturalis, 201. Gemma ad collum Virginis, 365. Sol mysticus, 41, 456. Sal, 526. Clementissimus, 463. Matri similis, 471. In Matre effecit, quod Salomon in throno, 511. Semper fuit Rex, sed non regnavit semper, 513. Cythara, 508. Agnus, 634. Vocem audit Virginis, 635. Ejus Passionis effectus, 636. Quomodo tollat peccata mundi, *ibid.* Causa remissionis peccatorum tripliciter, 657. Salvavit mundum sufficienter omnibus, non omnibus efficaciter, 639. Moriendo culpas sustulit et pœnas, 642. Solus in rigore satisfecit, 643. Liberavit nos dupliciter, 646. Volens adiit crucem, 648. Præses tribunalis misericordiæ, 659. Ovis sacrificio designatus, 660. Morte sua placavit Deum, 661. Major illius amor, quam Judæorum odium, 662. Judex causarum nostrarum, 667. Peccatoris pœnas tulit, 670. Juste demonem debellavit, 671. Solus in illum ivit, 672. Angelis cœlum meruit, non aperuit, 677. Quamquam alias paradisum reclusit, *ibid.* Rex gloriæ, *ibid.* Amore prius, quam lancea vulneratus, 682. Paradisi porta, 683.

Ciconia absque lingua ineffabilitatis symbolum, 72.

Clementia et ejus effectus, 466. Est gloria principis, 469. Titulus regius, 462. Mariæ titulus, 463. In Virgine ceu Vase est, 464. Tanta in Virgine, quanta charitas, 465.

Collum Virginis figura, 97.

Color Rosæ candidus et rubiendus, 546.

Columbæ cur in sacrificio oblata, 403.

Conditiones necessarie ad fructum Passionis Domine, 647.

Concupiscentia, quomodo dicatur peccatum, 247. Ejus effectus et nomina, *ibid.* Cur similis, *ibid.*

Confessio peccatorum, Dei gloria, 350.

Cognitio præcedit amorem, 316.

Consolationes mundi, hædera Jonæ, 15.

Contemptus Christo a Judæis facti, 680.

Contritio necessaria ad vultum religiosum, 402.

Conversio peccatoris Echo respondens Deo, 55.

Consensum requirit peccatoris, 56. Ad eam invitatus, *ibid.*

Coriolanus matris precibus victus, 97.

Correctio fraterna cum charitate fiat, 152.

Creationis nostræ finis, 58. Bona illius ad nos, 541.

Creaturæ speculum ad Deum, 503. Ultrices, 343.

Crudelitas e peccato orta, 470.

Crux sedes humanitatis et divinitatis Christi, 26. Ejus titulum cur non mutavit Pilatus, *ibid.* In ea fortitudo Christi, 28. Trinita peccatorum, et satisfactionis pro peccatis, 662.

D

David a Deo defensum araneæ tela, 605. Legis ductu injurias condonavit, 385. Dux pœnitentium, 19. Modum docet, quo Deus et sancti fœvent hominibus, 11. Punitus a Deo, 80. Sanctiss. agnovit Trinitatem, 78. Tribus choris a Deo veniam rogat, 81. Goliath superat, 29. Christi figura, 672.

Delphinus sequitur sibi nautæ, 54.

Declaratio sententiæ: *Antequam convenirent*, 282. *Virtus altissimi obumbrabit tibi*, 274. *Erit novissimus error peior priore*, 286. *Non cognoscebat eam donec peperit*, 288.

Dentes prudentiæ symbolum, 379.

Desertum figura mundi, 526.

Devotio Sabbati Virgini grata, 416.

Deus, quis sit, 82. Unitas essentia Ictus, *ibid.* Ejus ad hominem amor, 206. Opera ipsius triplicia, 334. Signa ut ediderit, 428. Olim formidandus, 451. Amanter recipit pœnitentes, 38. Quid ab eo orandum, 17. Ab excellentia sua cognoscendus, 18. Adoratur patriæ cultu, 425. Solus ipse hominem plene solatur, 76. Animæ sigillum est, *ibid.* Ab angelis, et hominibus adoratus, 18. Primarius gratiarum largitor, 11. Ejus Majestas ex voce *Kyrie*, *ibid.* Gratias propria auctoritate donat, 12. Ipsi dicitur *Eleison*, sanctis *Orate*, *ibid.* Princeps, *ibid.* Nutrix, 64. Celsitudo illius ex hominis luto, 14. Solus a miseriis omnibus liberat, 16. Fons est gratiæ, 17. Cur illi proprium misereri, *ibid.* Suaviter vocat, 41, 69. Prævenit peccatorem, 54. Vox ejus naucleri sibilus, *ibid.* Suam homini imaginem impressit, 74. Pronus ad exaudiendum, 38. Cur desiderium audire dicitur, *ibid.* Ejus ad hominem et angelos differentia, 56. Diversimode nos salvat, 58. Trinus, et unus, 60, 72. Diversimode invocatur, 45. Pater pluribus modis, *ibid.* Diversis temporibus diversimode invocatus, 49. Mutatis statibus nomina mutat, 110. Ponit et voluit Virginem facere pulchram, 225. Cur animalia diluvio peremerit, et non pisces, 266. Naturæ et gratiæ esse hominibus dedit, 343. Cur homine creato, non dixerit: *Vidit quod esset bonum*, 346. Duo illius opera primaria, 348. Cur tribulationes permittat, 357. Non potest majorem Virgine matrem facere, 184. Fecit per Virginem, quod videbatur factum impossibile, 450. Per Virginem suavis et mitis, 452. Trahit ad se spectatores funiculis charitatis, 472. Fidelis in promissis, 481. Culpas remittit justificative, 645. Montem erexit Pietatis, 645. Gloria sibi duci parcere, 653. Lacrymas scribit pœnitentis, *ibid.* Non parit pervicacibus, superbis, 635. Remissionem promittit peccatorum, 658. Servat promissa ad benefaciendum promptus, 690. Vult orari pro gratis, 695. Regnum promittit, si legem servemus, 692.

Diabolus hominem sollicitat ad peccandum, 1. Crudelis in hominem, 14. Victus a justis, 29. Tenebris similis, 127. Ejus cum Eva dialogus, *ibid.* Similis uxori Jeroboam, 584. Tauro similis, 458. Domitus a Virgine, 453. A Christo juste devictus, 671. Piscis maris, 144.

Differentia Deum inter ac Virginem in communicandis homini gratis, 211. Bonitatem inter Dei et Virginis, 307. Puritatem inter Dei ac Virginis, 220. Sapientiæ Christi et aliorum, 508. Christi ut Dei, et ut hominis, 569. Inter protectionem Christi, et Mariæ, 468. Portæ ad Christum, et ad Virginem, 595.

Diluvium Passionis typus, 649.
Dominium ut acquiratur, 145.
Domus Salomonis Mariæ figura, 578.
Draco obstinati symbolum, 55.

E

Ebionitæ, et Cerinthus rejecti, 269.
Ecclesia adumbrata area Norica, 66. Loco item, qua ostensa fuit Masi Dei gloria, 85. Mystica Bethulia, 108. Cælo similis, 158. In ea fideles in confessione parturiunt, 108. Aula regia, 365. Hortus, 543. Corpus mysticum, 550.
Effectus amoris, 322. Memoriam, 378. Stellæ matutinæ, 140. Passionis Dominicæ, 636.
Epitheta cur addantur nominibus, 105. Epithetum Matris Salvatoris gratum Virgini, 349.
Esau figura reprobi, 55.
Essentiæ divinæ speculum orationes viatorum beatis repræsentat, 2. Una in tribus personis, 72, 82. Objectum beatificum *ibid.*
Esther Virginis figura, 86, 225.
Eva, ex voculis, *Adam ubi es*, 89. Nocti similis, 127. Typus domini Mariæ, 145. Ejus cum diabolo dialogus, 127.
Exemplum bonum, Lucerna ardens, 151. Odor vestimentorum sponsæ, 155. Virginis Virgini devotæ, 323.
Exercitus angelorum cur nuntiavit pacem, 672.
Extinctio fomitis in Virgine, 252. Nihil derogat sanctitati Christi, 253.

F

Facies Dei amoris symbolum, 32.
Favores Virginis ad homines, 320.
Feminae sunt mites, 461.
Fides necessaria cognoscendo Deo, 85. Item ad Religionis actus, 18. Donum Dei, 82. Docet finem creationis humanæ, 77. Figurata recessu Moysi in petram, 85. Pallio Rebeckæ adumbrata, *ibid.* Committatur orationem, 30. Eam facit impetratoriam, 56. Juncta sit charitati, 57. Fides Virginis adumbrata fenestra arce, 128. Quid sit, 365. Magna centurionis, major Virginis, 479. Celebrata a doctoribus, 480. Necessaria ad Incarnationis cognitionem, 705.
Fidelis Rebeckæ similis, 85. Moysi item, *ibid.* Mari vitreo, 476. Quatuor modis aliquis fidelis est, 474. Fides antiqui, et novi, 475.
Fidelitas excellentissima, 474.
Figura peccatoris penitens, 47. Promptitudinis Dei in exaudiendo, 692. Conceptionis Christi, 511. 272. Spiritus sancti, 61. Mariæ Virginis, 321. SS. Trinitatis, 60.
Filius Dei ab æterno genitus, 51. Quomodo, *ibid.* Quomodo sit Redemptor, 53. Redemptionis nomen illi gratum, 54. Ejus ad nos bonitas, 58. Amor ejus ad nos, 59. Filiatio naturalis diversa ab adoptione, 49. Filii ornamenta matrum, 363. Sæculi prudentiores filii lucis, 571. Filius prodigus convertitur, 46.
Flumen inundans figura Passionis Dominicæ, 639.
Fomes in Virgine extinctus, 249. Quando, 252. Nihil derogat sanctitati Christi, *ibid.* Motus ejus in Virgine nihil necessarius, 257.
Fornica prudentiæ magistra, 589.
Fratres triplicis modi, 292.
Fructus Spiritus sancti, 70.
Frumentum uteri Virginei, 268.
Fundamenta laudis Virgineæ humilitas, et maternitas, 248.

G

Galus prudentiæ symbolum, 382.
Genealogia Christi cur per Josephum descripta, 272. Ejus, et Mariæ, 186. Mariæ probat immunitatem ab originoli, 545.

Generatio divina quid sit, 51. Conditiones generationis, *ibid.* Tria in generatione Filii Dei, 52. Quatuor generationes Virginem laudant, 435.

Gentiles Ecclesiæ filii, 363. Agnoverunt Virginem, 284. In ærumnis publicis litabant hominem, 648.

Gloria Moysi communicata, 129. Obtinetur post hanc vitam, 678. Cæna est, et Sabbatum, 679.

Græci primi receperunt Incarnationis fidem, 12. Gratia a Deo petenda, 32. Tres ejus gradus, 150. Illius, et naturæ dona, 343. Præveniens necessaria, 34. 41. 69. Osculum est, 41. Unit Deo, *ibid.* Justificans a Spiritu sancto est, 70. Perit per peccatum, 68. In ordine naturæ prior est remissione culpe in justificatione, 69. Gratis data, quæ, 150. Gratum faciens similis fluvio paradisi, 151. Triplex in Maria, 150. Absque illa caro non vincitur, 249. Impetratur per Virginem, 455. A Patre amore Filii concessa, 674. Ejus felicitas, 14.

Gubernatione absteineat, qui non pollet memoria, 378.

H

Hebræi contemptores Christi, 156, 680. Recurrerunt ad Estherem, 86. Habuerunt lumen Maternitatis Dei, 285. Honorarunt Virginem nedum natam, 435. Nupserunt ex eadem tribu, 272.

Hædera Jonæ mundi figura, 15.

Hæretici negant intercessionem sanctorum, 24. Similes Balaamo, 383.

Hierusalem Deum offendit, castigatur, convertitur, 46.

Homo terræ similis, 3. Cur tertium vocatus a Deo, *Veni de Libano*, 77. Similis Jobo, 3. Ejus miseria, 12. Prodiit ex pulvere, 14. Felix ante peccatum, post miser, *ibid.* Ad divina se vertat, 19. Ad Deum recurrat, 23. Dupliciter satisfaciatur Deo, 56. Ejus ad Deum et angelos differentia, *ibid.* Horto similis, 68. Animal est, 145. Vitis, 421. Benadadus, 472. Formatus ad Dei imaginem, 74. Cor habet triangulum, 76. Cera sigillata est, *ibid.* Opus habet gratia, 214. Expugnatus a concupiscentia, 250. Arcturus est, 254. Carnis vitium difficile fugit, 266. Animal mansuetum, 466. Absque memoria imprudens, 378. Scientia ut Deo similis, 510. Parvus mundus, 640. Nunquam desperet, 653. Quomodo Dei, vel suus, 689. Legi se aptet, *ibid.*

Homicida exsulabat usque ad mortem Pontificis, 679.

Honor quot partes habeat, 420. Virginis ex tribus, 406.

Humilis parvus simul et magnus, 570. Similis lineæ circulari, 571. Inconstans, statua Nabuchodonosoris, 573. Practicus et speculativus, *ibid.*

Humilitas ad actum religionis necessaria, 18. Laudata et præmiata a Deo, 448. Virginis angelo miranda, 571. Duplex est, 573. Virginis charitate vestita, 574. Honorata, 575. Dignitati illius juncta, 576. Ab Abigaile expressa, *ibid.*

Hypocritæ ore orant, non corde, 56. Magi Pharaonis, Vulpes, Cyrenæi, Sichimitæ, 383. Deo invis, 657.

I

Idola falsi dii, 667. Idolum Dagon faciem piscis habebat, 144.

Ignis symbolum Spiritus sancti, 64.

Imprudentia Hebræorum, 156.

Incarnatio terminata a Verbo, 129. Terrifica ingrata, 336. Saliva, 354. Gaudium mundi, 513. Osculum, 520. Rosa Jericho, 545. Fide cognoscitur, 705.

Infernus peccati figura, 39. Differentia utriusque, 40.

Ingratitudo peccatoris, 64. Ejus item ad Deum injuriæ, 100.

Intelligentia prudentiæ pars, 381. Necessaria, 382.

Intercessio sanctorum probata concilio Tridentino, 2. 3. Virginis Deo grata, 260.

Interpretatio nominis Mariæ, 121. Illuminata, 121. Illuminans, 250. Stella maris, 156. Domina dominans, 142. Mare amarum, 148.

Invidi male habent dum laudantur boni, 445.

Invocatio Virginis, 117.

Ira Dei in vultu, 32. Significata manu Balthasaris, 85.

J

Jacob pœnitentis figura, 35. Mysteriorum manus obdixit, *ibid.*

Jaspis tricolor SS. Trinitatis typus, 60.

Jesu nomen ab angelo prædictum, 21. Verus Deus Jesus, 20.

Joannes Baptista lucerna ardens, et lucens, 151. Cur ita vocatus, 125. Figura in obscura pictura, 126. Cur exsultavit in utero, 509.

Job hominis figura, 1, 28. Cur testa saniem raserit, *ibid.* Salvam glutens, 554. Cum oculis pascens, 264.

Jonas hominis typus, 15. Figura pœnitentis, 30.

Joseph quomodo Christi pater, 272. Cur Mariæ sponsus, 288.

Justificatio a Spiritu sancto est, 62. Austro significata, 69.

K

Kyrie cur in principio Litaniarum, 11. Cur in lingua Græca, 12, Tria significat *Kyrie eleison*, 11. Efficacia, et sapientia hujus vocis, 12.

L

Labia Virginis ostium, 358.

Laerymæ partus, est mors peccati, 517. Tres habent titulos, 81. Scribuntur a Deo, 635. Audiuntur, 53. Noctium guttæ, 518. Earum vis, 405.

Lampas, et oleum Virginum quid significant, 460.

Lectus Salomonis virginis typus, 558.

Lex vetus pondus, 79. Lex hominem prudentem facit, 585. Similis perspicillo, *ibid.*

Lilium puritatis Mariæ hieroglyphicum, 218. Virginitatis symbolum, 269.

Litanie Virginis utilissimæ, 4. A S. Gregorio jussæ, 5. Multis rebus similes, *ibid.* Sertum Virginis, 6. Flores apicularum, 7. Actus sunt religionis, 17. Cur terminentur precula *Agnus Dei*, et non dicatur *Jesu Christe*, *ibid.*

Lites decidebantur in portis, 595.

Litteræ nominis Mariæ quinque, 115.

Lucifer matutinus, primus stellarum, 51. Luciferi superbia et casus, 454.

Lumen gloriæ mortalibus communicatum, 129.

M

Magnificat summa Redemptionis nostræ, 379.

Magi a stella ducti, 141.

Mammillæ Virginis furoris defensiones, 608.

Manna Christi figura, 558.

Manus actionis symbolum, 51. Jacobi p. losæ, 55.

Maria Virgo, sanctorum Regina, 5, 87, 620. Meritis plena, 6. Avida boni nostri, *ibid.* Benigna, pia, *ibid.* Aurora nostra, 7. Paradisi flosculus, 8. Mediatrix nostra, 11. Ejus sanguinibus Verbum Homo, 52. Advocata hominis, 87, 90. Nova Esther, 86. 255. Diversimode figurata, 90. 91. Virga et Platanus, *ibid.* Sol, Luna, Aurora, 92. Arbor Danielis, 93. Collum, 97, 550. Veturia Romana, 98. Juditha, 103. Significata illustribus Scripturæ feminis, quinque gemmis, *ibid.* Templum Salomonis, 125. Dies, 127. Arca, et fenestella Noemi, 127. Speculum concavum, *ibid.* Columna ignis et lampas,

151. Porta paradisi, 126. Aranea, 606. Flammea, 153. Sidus, 157. Argentum, et aurum, 186. Mel, 188. Aura et Nubecula, 189. Campus, 202. Mons, 206. Terra, 249. 279. Adest statibus omnibus, et omni tempore, 92. Dei Mater, 96. Duo ejus nomina, 109. Illustrissima, 124. Lumine superior omnibus, 126. Lux ipsa, nox Eva, 127. E Filio suo luminoso, 129. Militantem illustrat Ecclesiam, 151. Lucet et ardet, *ibid.* Triumphantem illustrat Ecclesiam, 156. Attingit proprietates divinas, 175. Ab ultimis finibus pretium illius, 205. Gratiam ut largiatur, 210. Perfecta tota, 224. Ut sit nigra, 527. Debitricem se facit omnium, 152. In ipsa lapis abessoniis, *ibid.* Adfruit concilio Hierosolymitano, 154. Exemplis illustravit, 155. Labia ejus mellea, *ibid.* Lux flammæ est, 155. Domina demonum piscibus figuratorum, 144. Domina angelorum aviculis figuratorum, *ibid.* Ab angelis, et hominibus culta, 145. Omnibus titulis Domina, *ibid.* Omni dominatur loco, 146. Mare amarum, 148. Gratiarum, *ibid.* Gratias gratis datas, et gratum facientes habuit, 150. Privilegiorum mare, *ibid.* Pelagus, 14. In ea fecit Deus, quæ in mari, 155. Privilegia habet hominum, et angelorum, 151. Duodecim præsertim, 152. Conservabat Christi verba, 154. Potentissima intercessione, 1. Sub cruce ad Aquilonem stetit, 91. Joanni commendata, 92. Per eam parit Christus, *ibid.* Protectrix justorum, et peccatorum *ibid.* In vita, morte, post mortem, 93. Modo singularissimo intercedit, 94. Efficacissima intercessione, 95. Mater est universalis, 96. Diversis a doctoribus titulis celebrata, 97. Perfectissime sancta, 103. Procul est terrenis affectibus, 104. Purissima, firmissima, sanctificatum Tabernaculum, *ibid.* Fons hortorum, 105. Puteus viventium, *ibid.* Dei amica, 106. Per eam gratias habemus, 107. Aquæ ductus paradisi, 108. A peccato præservata, 125. Diversa habuit lumina, 126. Revelationum dona clara, Fidei, Verbi, 127, 128. Mysteriorum Dei, Gloriæ in via et in Patria, 127. Meritis suprema omnibus, *ibid.* Ut sol illuminat, 150. Nomen ejus diversimode expositum 124. Ejus ad Deum gratitudo, 105. Comparatio illius cum fonte, *ibid.* Dialogus ejus cum angelo, 127. Cur nomine Maria invocetur, 111. Magna a Deo, pro beneficio hominis, 185. Cur dicatur *Mater Dei*, 207, 183. Mater Dei, gratia super gratiam, 185. Nobis est Mater Dei, 187. Unita divini Solis, 189. Templum Dei e lignis odoriferis, 195. Virgo virginum, quia prima professa, quia privilegiatissima 199. Mater Jesu, 200. Similis sapphiro, 208. Mater increata et creata Gratia, 209. Cornu copiæ gratiarum, 211. Propitiatorium, 324. Lilium inter spinas 221. Absque omni peccato, 222. Etiam originali, *ibid.* Differt a puritate Christi, 221. Pulcherrima, 224. A peccato præservata ad respectum diaboli, 230. Mystica Hierusalem a Deo defensa, 231. Honor Dei a peccato libera, 232. Propter eam Deus quatuor fecit, 235. Conceptio illius a Deo celebrata et sanctis, 236. Immunis ab originali utilitati nostræ, 239. Castissima, 247. Fomes in illa extinctus, 252. Quia Mater est Dei, 250. Castitatis præmatrux in Juvena, 251. Prodigiosa illius castitas, 252. Quando liberata a fomite, *ibid.* Castitate sua occidit libidinem, excitat ad castitatem, 255. Habuit castitatem metaphoricam, 256. Turtur, 259. Cur turtures obtulit et columbas, 262. Grata Deo intercessione sua, 260. Terra sacerdotialis, 263. Nix, 265. Coelum, 279. Venter illius vallatus lilis, 267. Saccus fratrum Joseph, 268. Libanus et Carmelus, 274. Apis, 279. Fons signatus, 284. Inviolata, et cur 270, 271. Prodigium, 275. Miraculum, 276, 328, 329. Ormonella, 277. A Zacharia defensa, 286. Post partum Virgo, 287. Virga Aaronis, 295. Hortus bis clausus, 294. Paradisus deliciarum, Dignior paradiso terrestri, 295. Rubus Moysis, 296. Porta Ezechielis, 280. Gentilibus agnita, 284. Ab Isaia prædicta, 275. Miraculo manifestata, 276. A diabolo

prænuñtiata, 277. Ab Hebræis recepta, 285. Ut conveniret cum sponso Josepho, 285. Amabilis, 299. Præ omnibus Deo dilecta, 500. Deo similima, *ibid.* Ipsi unitissima, 508. Prima creaturarum, 507. Ut nos amet, 514. Sancta sanctorum, 521. Ex similitudine amanda, *ibid.* Fumus aromaticus, 525. Amabilis, quia chara Deo, 525. Amabilis, quia bona, 507. Mira, 554. Partus ejus juvenudus, et terrificus, 556. Bis pulchra, 212. Ob pulchritudinem Deo amata, 211. Plus omnibus de liquore gratiæ habet, 518. Unita Deo plus omnibus, *ibid.* Amanda ad conformitatem Dei, 519. Ingratus qui eam non amat, 520. Per eam humana conditio Deificata est, *ibid.* Innumera ejus ab hominem beneficia, *ibid.* Pluribus descripta symbolis 521. Admirabilis in Ecclesia militante, et triumphante, 524, 526. Novum Miraculum, 528. Miraculorum abyssus, 529. Iris, 553. Luna, 420. Turris Libani, 588. Sion mystica, 559. Virtutes illius et gratiæ, 553. Res insolita, nec cognita, 554. Intercessione mira, 557. Cooperatrix salutis nostræ, 541. Magna, quia Mater Creatoris, 542. Mater Salvatoris agnita, 552. Prudentissima, 568, 595. Mons Olivarum, *ibid.* Ad Deum suas actiones levavit, 572. Absque peccato, 575. Legis observantissima, *ibid.* Prudentiæ partes superlative habuit, 576. Habuit memoriam præteritorum, *ibid.* Intelligentiam item presentium, 581. Ac providentiam futurorum, 588. Injuriarum haud memor, 581. Fuit cum gemellis foetibus, 591. Dorum in ea nihil, 560. Ejus ornamentum Filius, 565. Gratiis præcipua, 565. Nobis gratiis abundans, 567. Mystrium Redemptionis intellexit, 591. A Deo servata, 451. Coredemptrix mundi, *ibid.* Verbum concepit mente et ventre, 592. A serpente, et leone infernali defendit, 597. Digna honore, et cultu, 402. De fide est eam esse honorandam, 405. Culta a sanctis Patribus, 405. Ut adoranda, 4-6, 411, 412, 414. Urum adoranda crucis instar, 411 Variis modis, et rebus honoratur, 414. A peccatis purgetur eam laudaturus, 421. Adorata antequam creata, 422. Adoranda ob virtutes et gratias, *ibid.* Ut Dei Mater, et Domina mundi adoranda, 425. Ob gloriæ etiam celsitatem, 424. Celebranda a Deo, angelis, hominibus, 453. Sponsa Canticorum est, 427. A Christo Domino cur non laudata, 455. Colenda quod Virgo, Pulchra, Humilis, 446. Mira ex ipsa, 450. Prodigium cœli et terre, 427. Arca mystica, 452. Superior angelis, 447. Ut et ad quos Potens, 451. Potens quod Deum fecit matrem, 452. Diabolum domuit, 455. Gravius impetrat, 455. Mitigavit furorem divinum, 458. Clementissima ut Deo similis, 465. Vas clementiæ Fili, 464. Oliva campi, *ibid.* Quam gratus illi clementiæ titulus, 465. Tanta ipsius clementiæ, quanta charitas, *ibid.* Altissima ejus misericordia, 466. Clementissima injurias remittendo, *ibid.* Compatiendo, succurrendo, 468. Non dubitantis illius fides, 480. Fidelis dietis et factis, 481. Sincera, 485. Secreti custos, 484. Benorum memor, 487. Fidelissima quatuor modis, 477. Fide superat omnes, 578. Celebrata a doctoribus, 489. Juvat necessitatis tempore, 485. Constans in amore, *ibid.* Fidelis in officio Advocati, 589. Fide sua Verbum montem transtulit, 490. Cur symbolis prædicata, 494. Liber inexplicabilis, 496. Speculum, 497. Originali peccato libera, 498. Christo proxima, 499. In ipsa Mater suam impressit imaginem, *ibid.* Cur Justitiæ Speculum, 509. Cur Sapientiæ Sedes, 508. Ita eam P. tres dominant, 510. Salomonis, et misericordiæ Thronus, 511. Ut Causa nostræ lætitiæ, 515. Assentendo Incarnationi plus meruit, quam sancti omnes, 517. Per eam desiderium hominum completum, 519. Deo cognata, 521. Evæ contraria, 522. Vas Virgo spirituale quomodo, 524, 525. Vas honoris trinus de causis, 530. Digna Dei Mater, *ibid.* Gemmæ Virginis, 552. Ut arca Manne, 557. Devotiones illius, 559. Vasculis variis adumbrata, 541. Rosa,

545. Rosa Jerichuntis, 544. Rosa odorifera, 546. Ut Turris David, 550. Fortis, 551. Fortior omnibus sanctis, 552. Intentione rectissima, 564. Constantissima, 565. Exemplar nostrum, *ibid.* Invicta, 566. Ebur, 572. Utrunque habuit charitatem, 579. Homines ut amaret, 581. Instaurata in illa veteris aræ mira, 586. Ut cœli Porta, 595. Ut Stella cœli, 597. In corporalibus malis adest, 603. Et in ærumnis, 605. Peccatorum Patrona, 607. Murus, 608. Ut juvenet purgantes animos, 609. Studium illine ad Christianos, 614. Ad gloriam juvat, 616. Locus regni ipsius, 624. Regius ejus ornatus, 625. Aula illius, 629. Maria Magdalena juxta pedes Domini, 120.

Mare Deo servivit multis modis, 155. Passionis figura, 661.

Mater, titulus suavis, 99. Quantus, 159, 408. Maternitas Virginis prædicta, 275, 277. Matruum cinclia liberi, 563. Matres potentes apud filios, 98. Memoria prudentiæ pars, 576. Necessaria, 578. Effectus ejus miri, *ibid.* Ove figurata, 581.

Messias miraculis cognitus, 25. Mundo expectatus, 206.

Miracula Christi, 25.

Miseria hominis ostensa voce Eleison, 12. Magna est, 15. Pulvis, 14. Jonæ hadera, 15.

Misericordia Dei quid, 17. Dei proprietas et quomodo, 16. Nunquam deficit, 17.

Mons Olivarum prudentiæ symbolum, 569. Est mons trium luminum, *ibid.*

Moyse levando manus victor, 50. Novit Trinitatis mysterium, 77. Vidit gloriam Dei, 83. Rhetorica illius ad Deum, 45.

Mundus abyssus, 65. Desertum, 524. Typus incorrectus, 70. Hadera Jonæ, 15. Mare, 157. Templum, 281. Fallax, 382. Concursus Passione Domini, 667.

N

Nascente Domino patuerunt Scripturæ veteres, 654.

Nix Virginis symbolum, 265.

Noe figura peccatoris, 66.

Nomen Salvatoris Christo proprium, 550. Illi charum, 551. Hebræis exosum, 555.

Nomen Virginis quare tacitum ab angelo salutante, 109. Duo illius nomina, *ibid.* Gratiæ plena proprium ipsius nomen, 110. A Gentilibus prædictum, 111. Dulce, et terrificum, 112. Mysteriosum, et celebre, 114. Oleum, 119. Quinque illius litteræ mysteriosæ, 115. Diabolum fugat, 120. Ex nominibus mysteria 121. Ex nomine pessimi maledictiones, 122. Ex nomine Adam creatio illius, *ibid.* Mutatis nominibus status mutatur, 110.

Notiones in divinis quinque, 44. Ex his solis relationes exsurgunt, *ibid.*

Novatus poenitentiam negat, 651.

Nox Natalis Domini clara, 155.

O

Obstinatus draconi similis, 55.

Occasionum fuga, 585.

Oliva clementiæ Virginis symbolum, 464.

Opus bonum thus, 155. Perfectio Christiani, 152. Opus creationis cur Filio approprietur, 540. Mira opera in Incarnatione, 555. Ad extra, communia Trinitati, 540. Opera Christi finita, et infinita, 658. Necessaria ad salutem, 659.

Orationes viatorum cognoscuntur a sanctis, 2. Tria habent, 30. Interdum meritorie, alias impetratorie, 57. Cur oretur, 17. Spiritus sanctus virtutem dat orandi, 65. Orans in Deum transformatur, 57. Fides ad orationem necessaria, 56. Gratiæ milititor oratio, 17. Actus religionis est, *ibid.* Quomodo fiat, 18. Humilitati jungatur, *ibid.* Funta Davidis, 29. Contritioni nectatur, 50. Affectui quoque interno, 55. Cur terminetur, Per Jesum Christum, 22. Obstinati irrita est, 54.

Os virtutis typus, 599.
Osculum Dei, peccatorum venia est, 40. Osculum oris cur ambiverit Virgo, 506.
Ovis memoriæ typus, 581.

P

Passio Domini finita, et infinita, 55, 658. Ejus effectus, 57. Cur passus Dominus, *ibid.* Salus est mundi sufficienter omnibus, non perinde efficaciter, 658. Flumen exundans, 659. Sacrificium oviculae, 660. Remittit culpas et poenas, 665. A morte, et diabolo liberat, *ibid.* Idola destruxit, 667. Per illam pax ad homines, 670.

Pater coelestis placatus, 23. Ejus natura a S. Athanasio descripta, 44. Se intelligendo Filium generat, 51. Nutrix est, 64. Ejus nomen multipliciter accipitur, 45. Efferimus illud ab Ecclesia docti, 51. Cur primus in Litanis, 44. Notionaliter est Pater, 45. Hoc nomen illi suave, 46. Deus, Dominus, territorialis, et demum Pater, 49.

Patres Sancti a Christo liberati, 656.

Patriarchæ cur extra urbes sepulti, 676.

Paulus vidit gloriam Dei, 129.

Peccator Noe est in arca, 67. Ejus inopia, 55. Navicula in mari, 66. Ferrum, palca et plaustrum, 41. Hortus incultus, 68. Typus incorrectus, 70. Caverna absque Echone, 41. Bestia, 48. Deo rebellis, 75. Miser, 4. Ut flumen ad infernum currit, 15. Appellat a justitia ad misericordiam, 52. Protectus a Virgine, 92. Specus serpentis, 95. Doleat perditum cœlorum regnum, 547. Tacendo loquitur, et loquendo tacet, 599.

Peccatum hominem facit monstrosum, 16, 48. Spina est, 222. Pejor inferno, 16, 39. Bestia, 48. Damna illius, 14, 345. Aquiloni simile, 67. Naturam non destruit, 545. Causa crudelitatis, 470. Diversimode descriptum, 644. Partus voluntatis, 650. Cœlum occludit, 676.

Penelope nomen Herculis extinxit, 144.

Perhumiles eliguntur a Deo ad alta, 429.

Perseverantia necessaria, 50.

Personæ divinæ recte invocantur, 42. Omnes tres possunt dici spiritus sancti, 62. Ad extra concurrunt, 42. Summum, Solum bonum, 82. Non possumus frui una absque altera, *ibid.*

Piscis damonis figura, 145. Ejus qualitas, *ibid.*

Planetus donum Spiritus sancti, 65.

Pœnitens cervi instar fontem desiderat gratiæ, 51. Tribus choris clamat Deo, 81. Tria facit obtinenda veniæ, 57. Prompte exauditur a Deo, 58. Respondet voluntati divinæ, 41. Auroræ similis, 92. Parturit in confessione, 108. Gratiam deplorat perditam, 544. Divino se Domino permittat, 656. Infirmitas similis, 39. Infantulo item in cunis, 41. Ferro palæ, plastro, *ibid.* Manus Jacobi pilosæ, 55. Jonas, 58. Filius prodigus, 46. Delphinus, 54.

Pomum Virginitatis, et Maternitatis symbolum, 278.

Porta templi paradisi figura, 28. Cœli per Passionem aperta, 675.

Prelatus cerebro similis, 462.

Prædestinatio, 429.

Princeps tardus sit ad puniendum, 463.

Propitiatorum figura Virginis, 524.

Prosperitas cæca, 558.

Providentia a formica docta, 589. Unde illius nomen, *ibid.*

Prudentia quid, et quotuplex, 570. Lumen est, et regula humanarum actionum, 569. Mentem ad Deum dirigit, 568. Perfectam non habet peccator, 571. Ties habet effectus, et facies, 574. Oliveto similis, 568. Descripta tribus animantibus, 576. Dentibus adumbrata, 579. Virginis eximia, 568, 576.

Prudens non potest malus esse, 571. Revocat lapsum diem, metitur ignem, et ventum ponderat,

575. Serpente adumbratus, 576. Sit intelligens, 581. Columba, 586. Tribus considerationibus operari debet, *ibid.* Finem attendat, 590. Ad Deum se levat, 594. Vanas ejiciat cogitationes, 598. Linguam frenet, *ibid.* Loquatur parum, 599. Cogitet multum, *ibid.*

R

Recognitio excellentiam objectum habet, 18.

Reconciliatio nostra cum Deo ab angelis celebrata, 670. Facta cum Dei gloria, 627.

Religio fide et humilitate vestiatur, 18.

Remissio peccatorum per sacramenta, 55. A Christo, et Deo est, *ibid.* Quomodo per justos, *ibid.*

Rhetorica Moysis, Judithæ, Hieremiæ, 45.

Resurrectio omnium ad vitam, non omnium ad gloriam, 700.

Rex clemens etiam inimicis gratus, 472. Ut differat a tyranno, 469.

Roma Coriolano per matrem conciliata, 97.

Rubus Moysis Virginis typus, 296.

S

Sabellius Trinitatem negavit, 42.

Sacerdotes et magnates dii sunt, 12. Castitatem ament, 265.

Sacramenta cur a Christo instituta, 59. Peccata remittunt, 646.

Sacrificium Isaaci figura Christi, 709.

Saliva Verbi figura, 554.

Salvatores alii præter Dominum, quomodo lo, 350.

Salutatio Ave, ex verbis *Adam ubi es*, 89.

Gratia plena, Virgini propria, 110.

Sancti Deo grati, vident orationes nostras in Deo, 2. Mediatores nostri, 11. Di, et domini, 12. Davidi similes, 28. Eorum oratio fundi Davidis, 29. Adjutores sunt, non Salvatore, 60. Cœli, 5. Eorum ad Christum differentia, 21. Illis dicitur *Orate*, Christo *Miserere*, 12. Illuminati, 125. Lumina, lampades, lucernæ ardentes, 151. Stelle, 159. Divinæ gratiæ participes, 518. Ministri Dei, 565. Ut adorentur, 425.

Serpens prudentis symbolum, 576. Æneus Christi figura, 700.

Signum pietatis Dei, 453.

Sol Virginem ingrediens mitescit, 456.

Spiritus sanctus Jaspis, et Sardonix, 60. Ut spiretur, 61. Varie descriptus, *ibid.* Flumen crystalli, *ibid.* Unde illi nomen spiritus, 62. Effectus illius in nobis, 64. Nexus Patris et Filii, 62. Justificator, *ibid.* Quomodo genat, 65. Mamilla, 65. Lux, 66. Columba, 67. Ventus, 68. Auster, *ibid.* Typorum corrector, 70. Nomen proprium tertiæ Personæ, 62. Non potest dici Pater Christi, 202.

Spiritus Eliæ duplex, 695.

Status virginitatis excellentissimus, 194.

Stella Magorum Virginis effigie illustris, 141. Stellæ sanctorum Symbole, 159.

T

Templum Argonautarum Virgini dicatum, 111. Salomonis, Virginis idæa, 128. Tempia a Deo æstimata, 400.

Thecitis condemnati servatrix, 95.

Theophilus a Virgine servatus, 96.

Terra hominis typus, 5.

Tribunal justitiæ, et misericordiæ, 32.

Trinitas (SS) adumbrata, 45, 60, 71, 77. Jacobo revelata, 45. Propriis nominibus descripta, 72. Miraculis demonstrata, 75. In hominis creatione patet, 74. Tremenda, silentio adoranda, 72. Ejus similitudines, 75, 77. Ineffabilis, 84. Deus cordis, 76. Coronat nos, 77. Dominator, Dominus, Deus,

78. Sol, 80. Tota ipsa operata est maternitatem in Maria, 179. Fide agnoscitur, 85. Vitis pinceræ Pharaonis, 84. Manus Balthazaris, 85. Linguarum confusione clara, 84. Triplex Alpha Jeremiæ, *ibid.* Porta palatii regii, 82. Musica trium chororum, 81. Cur invocetur in Litanis Virginis, 45.

Torris Libani Virgo, 388.

Turtur Virginis Symbolum, 259. Cur oblatus absque mentione ætatis, 262.

V

Verbum divinum Filius generatus, 51. Ejus productio, Generatio, *ibid.* Cur incarnatum, 53. Creator universi, 259. Saliva, 554. Unicornis, 452. Ejus ad nos vindictæ, 56. Gemma est, 363.

Viator Benjaminus, 678.

Vitæ Domini plures, et quales, 257.

Virgines Deo chari, 191. Aulci Dei, *ibid.* Cum o'eo et lampadibus, 460.

Virginitas hominum major angelorum, 192. A Deo præmiata, 194. Authenticata Virginis voto, 197. Liliom, 190. Agnum sequitur, 191. Quanta ejus puritas, 192. Quid sit, 194. Lampas, 460. Mariæ Libanus, et Carmelus, 274. Cum maternitate ornamentum Virginis, 279. A Zacharia defensa, 286. Miraculo confirmata, 527. Laude digna, 446. Ab angelis celebrata, *ibid.*

Vita præsens, 15.

Visio beatifica tota merces, 2.

Vocat o Divina prævenit peccatorem, 52. Magnes, et Succinum, 41. Sibilus Nacleri, 54.

Voluntas ad bonum prona, 517.

Vulnera Christi, petra Moysis, 85. Gloriam augment, 86. Signa miserationis, 84.

APOSTOLI MARIANI

SEU

DE SINGULARI SS. APOSTOLORUM IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE

LIBER UNUS

EX SS. PATRUM ALIORUMQUE ORTHODOXORUM MONUMENTIS DEPROMPTUS

A P. HIPPOLYTO MARRACCIO

Lucensi, e Congregatione Clericorum Regularium

MATRIS DEI.

—

Tibi, Virgo, virginum amplissimæ, apostolorum Reginæ ¹ inclytæ,

Stupori ² maximo,

Gubernatrici ³ sapientissimæ,

Lucubrationem hanc

Re sane modicam, affectu grandem

Voveo, dedico, consecro.

Tibi

Jure optimo debetur,

Quæ Mater ⁴ ipsorum duleissima,

Doctrix, Magistraque sapientissima,

Illuminatrix ⁵ præfulgentissima,

Et registrum ⁶, et honor ⁷, et laus jucundissima ⁸

Exstitisti.

Accidunt in obsequium tuum

Discipuli ⁹ tui,

Virtutum ¹⁰ tuarum imitatores et testes,

Clientes tui eximii,

Candidi sincerique alumni tui,

¹ Ecclesia in Litanis. ² B. Petrus Dam. serm. 1 *De Nat. Virg.* ³ Bernard. Bust. ser. 2. *De Assumpt.* ⁴ Dionys. Cart. *De laud. Virg.* art. ult., et lib. II, *de Præc. ejusd.* art. 24. ⁵ Trith. *De Mirac. B. M. V.* in *Urticeto*, cap. 6. ⁶ Bonav. *Specul. B. Virg.* cap. 2. ⁷ Lud. Blos. *Endeleg.* 2, *ad D. Virg.* ⁸ Bonav. in *Salve Regina.* ⁹ Th. a Villanov. Conc. 2, *De Assumpt.* ¹⁰ Amedeus Lausan. hom. 8, *De laud. Virg.*

Præcones laudatoresque præclari,
 Propugnatores strenui,
 Servi fidelissimi,
 Amatores ferventissimi,
 Amici ¹¹ intimi,
 Benjamini unici,

Fili ¹² maxime desiderabiles, apostoli.

A qua dictamen ¹³, regulam sanumque ¹⁴ consilium hausere,

In qua ¹⁵ perinde ac in purissimo speculo Dominum omnipotentem conspexere.

Per ¹⁶ quam, velut per nobilem gloriæ aquæductum felicissimam beatitatem deportavere.

Accido et ad genua tua famulantium minimus Hippolytus tuus,

Exoptans, rogans, flagitans,

Ut quidquid huic muneri, tibi sacro,

Ex mea impotentia deest,

Et apostolorum tuorum prece et officio,

Et clementia, indulgentiaque tua

Expleatur.

¹¹ Rupert. in c. 11 Matth. ¹² Damasc. orat. 2, De Assumpt. ¹³ Bart. Pisanus lib. 11, De laudib. B. Virg. fruct. 6. ¹⁴ Birgitta, orat. 1 Revel. ¹⁵ Carth. lib. 11 De laud. B. V., art. 26. ¹⁶ Alb. Mag. serm. 1, In festo Omn. Sanct.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Libellum hunc, mole exiguum, argumento magnum, idcirco in lucem proferre, ac publicæ notitiæ exponere placuit, amice Lector, ut SS. Apostolorum ac beatissimorum Ecclesiæ principum exemplo, erga magnum orbis Miraculum, cælorum Prodigium, angelorum Spectaculum, vivum viventis Dei Tabernaculum, Mariam Deiparam Virginem, religionis ac reverentiæ cultus in fidelium cordibus augeatur. Quid in eo voluerim, quid præstiterim, ex ipsa operis lectione cognosces. Apostolos Marianos ostendi, de singulari eorum in Mariam Deiparam Virginem pietate egi; atque utinam pro rei dignitate ac majestate! Sed terræ cœlique Regina, suavissima Jesu Mater, quæ mihi hanc mentem injectit, quæque me, benignitatis suæ favore, ad opus promovit, affectum forsitan spectabit, munusque hoc meum, exile licet et incomptum, pro suæ benevolentie dulcissima humanitate, suscipere non dedignabitur. Ne cui autem injuriosus apparerem, si apostolos dignitate pares, ordine impares pro libito efficerem, cum primi omnes esse non possent, illos eo prorsus ordine disposui, quo ab Ecclesia in Litanis percensentur. Quæ vero de ipsis exaravi, ex iis quæ viri sanctitate ac eruditione ac pietate illustres, multis sparsim voluminibus de hoc argumento vulgaverunt, non absque labore ac diligentia me collegisse profiteor; nihilque afferre libuit, quod aliorum patrocinio tueri non possem: (Exponit enim censuræ sententiam suam (ex magni Ennodii Ticinensis judicio, Epist. 1. III, cp. 26) quisquis, quod elegit, non tueretur.) Amadei Revelationes in hoc opere productas, cum peculiaris sint personæ, nec ab Ecclesia receptæ atque ejusdem calculo comprobatæ existant, neminem ad credendum coarctare affirmo: nec easdem proprie dictas revelationes, Deique oracula, sed pias potius meditationes esse pronuntio. Quis autem fuerit Amadeus, alias Amator, vel Joannes Menesius, Didaci Silvæ, ducis Portalegrii frater, nobili comitum Villæ regiæ familia satus, Franciscani Ordinis alumnus, summo Pont. Xylo IV a sacris conscientie secretis, ac purpuratorum Patrum senatui venerabilis; patet ex Gaspare Varerio Lusitano in Chorographia Lusitanæ scripta pag. 245; Marco Vlisipponensi episcopo Portuensi, part. III Chron. Franciscanæ lib. VI, cap. 50; S. Peregrino, in Biblioth. Hispana, tom. III, clas. 2; Ant. Vasconcello in Descript. Lusitan. pag. 525, ut alios brevitas causa omittam. Fruere, si placet, et si quid laude ac commendatione dignum in hoc opere reperies, divinæ sacra gloriæ, non meæ. Vale.

CAPUT PRIMUM.

DE SINGULARI SANCTORUM APOSTOLORUM IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE, GENERATIM.

1 Antequam de singulari sanctorum apostolorum in Mariam Deiparam Virginem pietate sigillatim agere aggrediar, aliqua, quæ in hoc genere apo-

stolis omnibus communia censentur, præmittere operæ pretium existimaui, ne eadem in eorum unoquoque repetendo, fastidium in legentium animis generetur. Et quidem sanctorum apostolorum in gloriosam Deiparam pietatem singularem non cessant Patres suis scriptis celebrare, atque

ad imitandum posteris exemplum, in suorum operum monumentis commendare. « Mariam, inquit Hieronymus, sive Sophronius, in sermone de Assumptione, 2 omnes venerati sunt apostoli, eique dilectionis affectu famulati. » Sic ille. Cui totidem fere verbis subscribit magnus Ecclesiae Toletanae præsul Ildephonsus, in sermone 6, quem de beatissimæ Virginis Assumptione elucubravimus. Amadeus quoque, episcopus Lausannensis, in homilia 7, *De laudibus Virginis*, de Maria, adhuc in humanis agente locutus, dixit : « Inde angelicis frequentabatur officiis ; hinc humano famulatu venerabatur. Assistebat ei paranympus Gabriel cum angelis, cui Joannes gaudens, sibi virgini Matrem Virginem in cruce commendatam, cum apostolis ministrabat : illi Reginam, isti videre Dominam lætabantur ; et utrique pro devotionis affectu obsequebantur. » Sic ille.

Recte propterea sancti apostoli, in duodecim Salomonici throni leunculis, a Spiritu sancto in divinis Litteris adumbrati. Quid enim, ex magni Antonii Paduani sententia, duodecim leunculi, hinc et inde in throno Salomonis, nisi duodecim apostolos Mariam venerantes, et ei obsequentes significant ? Favet sui temporis auctor præcipuus, Richardus a S. Laurentio, lib. x, *De laud. Virginis*, dum Mariam cum Salomonis throno componens, inter 3 cætera fatur : « Duodecim leunculi, id est, duodecim apostoli (diminutivum notat humilitatem) stabant ante thronum. Cum stare obsequentis sit et ministrantis, significat, quod ipsi obsequentes erant beatæ Virgini in omnibus. Quod in gradibus stabant et scabellis, significat quod, licet essent sanctissimi, tamen non attingebant tantam sanctitatem : qui bene dicuntur leunculi, propter fortitudinem patientiæ, et rugitum prædicationis in deserto mundi ; filii illius magni Leonis de tribu Juda, qui ipsos genuit in Passione. Quod stabant in ascensionibus throni, significat, quod mundi erant et humiles, et ipsam, licet a longe, in virtutibus imitantes. » Hactenus Richardus. Nullus autem, ut opinor, sanctorum apostolorum in Deiparam Virginem dilectionem eximiam, ac cum eadem familiaritatem sanctam, conversationemque dulcissimam pro dignitate explicabit. Unde inquit in suo Amoris dramate, Deiparam alloquens, mortalium sapientissimus Salomon rex : *Ideo adolescentulæ dilexerunt te* (Cant. 1, 2). In quæ verba, vir sane perpetua immortalique gloria dignus, Philippus abbas Bonæ Spei, lib. 1 in *Canticum canticorum*, cap. 12 : « Apostoli non immerito adolescentulæ 4 nominantur, quæ in hoc dramate comitari sponsam Virginem prædicantur : quas reddit adolescentulas non dierum paucitas, non ætatis, sed fides ferventior, amor impatiens, indultæ gratiæ novitatis. » Pergit : « Nulli Virginem familiarius sunt secuti, vel ea mediante Sponsi notitiam plenius assecuti, quam apostoli, qui ante et post Christi Passionem, cum ea diutius conversati, ab ipsa frequentius audie-

runt Verbi mysterium incarnati. Ipsa vero cum apostolis tanto tempore conversata, quis penset, quo affectu eosdem fuerit amplexata, qua eos cura studuerit, quæ prius et perfectius noverat, edocere ; et mirandum tam conceptus, quam partus sui ordinem frequentius et inculcatius recensere ? Quæ enim in se alto et ineffabili consilio completa pervidebat, non assistentibus sibi, non hujusmodi adolescentulis invadebat ; sed in eorum auribus gaudebat illorum frequenter reminisci, volens eos pariter indultæ sibi gratiæ participium adipisci. »

Consonat Ildephonsus, sermone 5, *De Assumptione B. Mariæ*, in hæc verba scribens : « Apostolorum conventui semper nobili contubernio semper adhærebat Virgo, cum illis semper habitabat, cum illis de humanis 5 Christi actibus, ut verius ac specialius cognoscebat, verius ac specialius conferebat, ut ab ea discerent qualiter arcanum tanti mysterii, et ipsi crederent, lucidius aliis enarrarent ; et cum opportunum fuerit, sine omni ambiguitate scriptis mundo relinquerent. » Illic Rupertus abbas, in cap. 11 Matthæi, recte apostolos Deiparæ Virginis amicos (utpote, quos ipsa nihil de sibi cognitis arcanis cœlestibus celaverit) nuncupavit. Rupertus ipse loquatur : « *Tempus tacendi*, ait Salomon (*Eccle. iii, 7*), et *tempus loquendi* : discretionem hujusmodi Virgo sapiens et prudens non ignoravit. Quandiu Filius hominis manere decuit minoratus paulo minus ab angelis, fere tandiu fuit beatæ Virgini tempus tacendi, et tandiu in silentio fuit, velut hortus conclusus : ubi autem gloria et honore coronatus est Filius hominis resurgendo, et in cœlum, ubi sedet ad dexteram Patris ; ex tunc eidem beatæ Virgini fuit tempus loquendi, et hoc amicis, id est, sanctis apostolis ; et talia loquendi, qualia prius portare non potuissent : quod sciens ipse Filius hominis, dixerat quodam loco : *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo* (Joan. xvi, 12). Ubi venit Spiritus veritatis, primus quidem et princeps, ipse illos omnem veritatem 6 docuit ; sed ipsa beata Virgo testimonium suæ vocis adhibuit, et taliter locuta est omnibus fidelibus, ut proinde recte dicat dilectus ejus Deus : *Favus distillans labia tua ; mel et lac sub lingua tua* (Cant. iv, 11). »

Ex quo patet, cur Dominus Jesus, in regnum suæ gloriæ rediturus, dulcissimam Matrem suam in miseriis hujus mundi reliquerit, et non eam statim secum regnaturam assumpserit. Hoc enim præsertim ob apostolos fecit, nimirum, ne ii materno solatio atque eruditione privarentur. Ista dilatio (dicit inter alios beatus Amadeus episcopus Lausannensis) discipulorum Christi non minima consolatio fuit ; ista dilatio Matri nihil minuit, et mundo contulit remedia salutis. Voluit enim Dominus Jesus ut ipso ad Patrem reverte-
tente, apostoli materno solatio et eruditione fruerentur ; qui quidem licet docti essent a Spiritu, ab illa tamen potuerunt edoceri, quæ mundo justitiæ Solem edidit, et Fontem sapientiæ ex Prato

virgineo, intemerato nobis alveo produxit. » Legendus est Anselmus, in lib. *De excellentia Virginis*, cap. 7; Pelbartus, in *Stellario*, lib. x, part. v, art. 1; Antoninus, iv part. tit. 13, cap. 43; Birgitta, in *Sermone angelico*, cap. 19, et præsertim B. Thomas a Villanova, 7 archiepiscopus Valentinus, in concione 3, *De Assumptione B. Virginis*, cujus aureis verbis lectorem fraudari non patiar : « Mariæ propter singularem et excellentem eruditionem, cœlestis Magister ad Patrem unde venerat rediurus, scholam et cathedram suam reliquit ; non quidem ut oves suas regeret, sicut Petrus, sed ut discipulos suos cœlesti sapientia, quam ab initio didicerat, erudiret ; quoniam et propter ingenii vivacitatem, et diuturnioris scholæ assiduitatem, cæteris omnibus discipulis sapientior et doctior habebatur. Quam condidit scholam duodecim annis, ut fertur, rexit ac tenuit, apostolorum omnium, et discipulorum Christi, Ecclesiarumque magistra ; unde et cunctas hæreses solam interemisse in Ecclesia Dei, merito decantatur. » Sic Villanova.

Tam divinæ magistræ consiliis, definitionem concilii Hierosolymitani, de veteri lege abroganda, ab apostolis factam affirmant viri doctrina ac pietate singulares (1) ; nec immerito quidem. Cum enim concilium illud coram Ecclesia habitum sit, cujus portio præclara erat B. Maria, quis neget apostolos ejus consiliis usos fuisse ad id, quod volebant definiendum : « Horum 8 discernendorum, inquit Rupertus (in *Cant.* lib. i), utique magistratæ esse oportebat, o B. Maria et Magistra magistrorum, id est, apostolorum ; juxta illud : *Fons hortorum ; Puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano* (*Cant.* iv, 15) » An quia Spiritus sanctus illos docuit, ideoque tuæ vocis magisterio non illis opus fuit ? imo vox tua, vox illius fuit Spiritus sancti ; quidquid supplementi opus erat iisdem mortalibus, vel testimonii ad confirmandos singulorum sensus, quos acceperant ab eodem Spiritu dividente singulis, prout vult, ex religioso ore tuo perceperunt, instructo ad loquendum, bene composito ad tacendum, prout tempus erat opportunum. An quia, sicut in Actibus apostolorum legitur (c. xv) : *Facta seditione propter cæremonias Judaicas, convenerunt apostoli, et seniores videre de hoc verbo*, nullam tui mentionem Scriptura facit, ideoque putandum est quod conventus ille te omiserit, sanctum de tuo pectore, de tuo ore spiritum non consuluerit ! Imo et illic et in cæteris agendis, tu princeps omnem solvisti quæstionem ; ita tamen ut non clamares, neque contenderes, neque audiretur vox tua foris, quia tu sola es, Virgo, quæ universam hæreticam pravitatem interemisti. » Sic ille.

9 Quid quod Melancthon ipse palam pronuntiat, Mariam fuisse, quæ post Ascensionem Domini suis consiliis rexit apostolos, et primum illum

credentium cœtum ? Hoc autem si verum est, inquit Canisius (lib. i *De Deipar.* cap. 1), ut sane videtur consentaneum, non tam interfuit, quam præfuit privatæ et publicis conventibus, in quibus tempore illo difficillimo maximis de fide negotiis apostoli alique seniores subinde consultarunt atque definierunt. Nemoque, vel modico rationis lumine illustratus, inficiabitur, B. Virgini primas in omnibus ab apostolis esse tributas, ad eamque omnes solitos convenire ; vel ut eam consulerent, vel ut illi sua referrent, vel ut aliqua ex ea discerent. « Ad Virginem Dei Genitricem, inquit Amadeus, apostoli sæpe sæpius veniebant, et ab ea de ignotis et dubiis docebantur ; in dubiis certi reddebantur, in certis firmiores et solidiores. » Sic ille.

Hierosolymis autem degentes apostoli, in precibus cum illa unanimiter perseverabant, et in fractione panis, communemque cum ipsa vitam debebant, ut satis aperte colligitur ex Actorum cap. ii et iv.

« Post admirabilem Dominicæ Ascensionis gloriam (verba sunt Gregorii Turonensis *De glor. martyr.* l. ii, c. 4), 10 quæ contrito diabolicæ malignitatis capite, mentes fidelium ad complenda cœlestia animavit, sancti apostoli Domini et Salvatoris nostri cum B. Maria Matre ejus in una congregati domo, omnia ponebant in medio ; neque quisquam suum aliquid esse dicebat, sed unusquisque cuncta possidebat in charitate, sicut sacer apostolicæ Actionis narrat stylus (Act. iv, 32). » Nec Hieronymi idem confirmantis verba omittam in sermone, quem *de Assumptione beatissimæ Virginis* conscripsisse dicitur, exarata : « Ad exemplum humanæ vitæ conversatio Virginis post Ascensionem Christi generaliter cum apostolis fuit, quousque dispergerentur, sicut Lucas meminit, dicens, quod regressi quidem a monte Oliveti Hierosolymam venerunt, et ascenderunt in cœnaculum, ubi manebant Petrus et Matthæus, Jacobus Alphæi, et Simon Zelotes, et Judas Jacobi : *Hi omnes*, inquit, *erant perseverantes unanimiter in oratione cum Maria matre Jesu* (Act. i, 14). Ecce, Jesu ascendente, cum quibus Virgo vacat in schola virtutum, et meditatur in lege mandatorum Dei ; ut et ipsa sit forma disciplinæ Christi ; conversatur autem cum testibus sanctæ Resurrectionis, et ipsa testis ; conversatur cum senatoribus cœli, intra curiam paradisi, sub 11 Spiritus sancti disciplina, et magisterio tetius divinæ Majestatis. Invenitur prima beata Maria, inter primas summi Regis cohortes, quorum vita jam non erat de terris in quibus Christus præliabatur, sed de cœlis. Hinc ascendisse leguntur in cœnaculum, in quo Pascha dignissime celebrabatur : ibi quippe manebant cum Maria Matre Jesu unanimiter aspirati in charitate, perseve-

(1) Vid. Christ. a Cast. in *Hist. Deip.* cap. 19; Incof. in *Epist. ad Messan.* not. 44 ; Canis. lib. v, *De Deipar.* cap. 1.

rantes in oratione, donec induerentur virtute ex alto.) Sic Hieronymus; cui Ildephonsus sermone 5 et 6 *De Assumptione*; Beda, in cap. ix Joannis; Metaphrastes in oratione *De vita et dormitione Deiparæ*; Bernardus, sermone in *Signum magnum*; Arnoldus, tractatu *De laudibus Mariæ*, aliique pietate et doctrina insignes scriptores albo calculo suffragantur.

Certum autem apud omnes haberi debet, apostolos post Christi resurrectionem ad Jesu Matrem hilares non semel accurrisse, et ea quæ audierant et viderant retulisse, Filii gloriam gratulantes; nisi valde inurbanos et inhumanos esse velimus in eam quam summo honore observabant; quorum ipsa fides, a Filio factam sibi denuntians manifestationem, confirmabat; et verbis consolatoriis tristitiam, si qua 12 supererat, e mentibus eorum graviter repellebat, ut loquitur Christophorus Castrius in *Historia Deiparæ* cap. 47. Cum autem Christus octavo Resurrectionis die apostolis apparuit, seque ipsis visendum ac contingendum præbuit, ipsi cum sanctissima Deipara in cœnaculo conclusi manebant, cum qua etiam properarunt in Galilæam; ubi ex ejusdem Redemptoris præscripto, ejus conspectu erant liberius fruituri. « Nunquid, inquit Rupertus libro II, *De divinis officiis*, cap. 25, vel tunc, quando undecim discipuli abierant in Galilæam in montem, sicut constituit illis Jesus; tunc beatam, de qua loquimur, Mariam, præterierant, et absque illa videntes eum adoraverunt? » Cum eadem adfuerunt Christi Ascensioni in monte Oliveti, atque inde Hierosolymam regressi cum eadem manserunt in cœnaculo, expectantes adventum Spiritus sancti, « quo per tantæ Matris suspiria et orationes, ut Ubertinus loquitur (1), cœlitus afflari atque impleri meruerunt. »

Lege, si libet, Bartholomæum Pisanum *De laudibus Virginis*, lib. v, fructu 4, fuscè lateque ostendentem quod superna petente Domino Jesu, magistra veritatis hic in mundo dimissa sit B. Maria, ut apostolorum 13 mentes ad sancti Spiritus perceptionem debite diserneret. « Et quidem, inquit vir, cum doctus, tum doctorum elogiis celebratus Joannes Baptista Novatus Mediolanensis (*De eminentia Deip.* c. 49, q. 41), quod B. Virginis preces gratiam apostolis obtinuerint, per quam ad digne recipiendum Spiritum sanctum se disponent, nemini dubium esse debet. Hoc enim postulabat ardentissima Virginis ipsius in illos charitas, exigebat hoc Ecclesiæ necessitas, hoc requirebat honor Spiritui sancto debitus. Quibus etiam rationibus suadet, quod eadem Virgo ipsos apostolos hortata sit ad petendum Spiritus sancti adventum fervida et perseveranti oratione, illis in memoriam revocans divinas promissiones media oratione impleri solitas, et spiritum bonum

dari de cœlo, illum petentibus, mirumque in modum unanimem precantium concordiam conferre, ut postulata quæcunque a Deo obtineantur. Verisimile quoque videtur, quod Virgo admirabiles Spiritus sancti virtutes (utpote quas optime non solum speculativa, sed et experimentalis scientia noverat) recensuerit, ut ad ejusdem Spiritus sancti adventum ardentius desiderandum, et fervidioribus poscendum suspiriis apostolos excitaret. Quantum vero hujusmodi narratio potuerit illes ad hoc 14 exstimulare, ex eo facile intelligi potest, quod (*Cantic.* v, 17) cœlestis Sponsa statim atque pulchritudinem Dilecti sui descripsit, illius quærendi desiderium audientium animis iniecit; unde statim dixerunt: *Quo abiit Dilectus tuus, o pulcherrima mulier? quo declinavit Dilectus tuus, et quæremus eum tecum?* »

« Denum beatam Virginem virtutum, quæ summo opere in ipsa elucebant, efficaci exemplo apostolos ad varios virtutum actus eliciendos maxime provocasse, atque hoc etiam modo ad Spiritum sanctum digne recipiendum ivisse, non est quod in discrimen adducatur. » Sic Novatus, colligens eminenter admodum a Virgine adjutos fuisse apostolos, cum non solum in eos descenderit Spiritus sanctus, sed omnes prorsus repleverit: *Et repleti sunt omnes Spiritu sancto*, ait sacer textus (*Act.* II, 4).

Post acceptum vero Spiritum sanctum, per diversas regiones ad Christum prædicandum dispersos apostolos, nomini quoque Deiparæ Virginis, cultui ac laudibus præcipue studuisse, nemo sane sanæ mentis negare audebit, cum certius hoc sit quam ut ulla egeat probatione. Audiatur sanctus Cyrillus episcopus Alexandrinus hom. 6, in *Nestorium*, ubi Deiparam his verbis 15 compellat: « Te prophetæ prænuntiaverunt; te apostoli summis laudibus celebrarunt. » Aures quoque dentur sapientissimo Idiotæ, in lib. *Contempl. B. Virginis* cap. 5, sic Dei Matrem alloquenti: « In prædicatione apostolorum in omnem terram exivit sonus tui sanctissimi nominis, et manifestum toti mundo factum est. » Hinc Philippus, Bonæ Spei abbas, longe dignissimus, lib. VI, in *Cantic.*, ad illa verba, cap. IX: *Viderunt eam filie Sion, et beatissimam prædicaverunt, reginæ et concubinæ laudaverunt eam*, per filias Sion apostolos interpretatus, scripsit: « Apostoli Christum natum de Virgine intellectu lynceo pervidentes, idemque beneficium non Judæis, non gentibus invidentes, non solum Filium, sed et Matrem beatissimam astruxerunt cujusmodi visione et ipsi suo modo beatitudinem meruerunt. » Albertus vero cognomento Magnus in *Biblia Mariæ* super Numerorum librum, cap. XXI, per puteum, quem foderunt principes, aquarum viventium Puteum Mariam Deiparam Virginem conjectatus, hæc sempi-

(1) Ubertin. a Casali relatus a Cart. lib. IV *De laud. Virg.*, art. 16.

ternis monumentis prodidit : « Maria Puteus, quem foderunt principes Numer. xxi, id est, Prophetæ per nuntiationem, patriarchæ per exhibitionem, apostoli per ostensionem. » **16** Merito proinde incomparabilis Virgo ac Dei Genitrix sacrosancta a sancto Ephrem Syro in sermone de ejus laudibus, « Apostolorum præconium, » et a Seraphico doctore Bonaventura in Hymno super canticum : *Salve Regina*, « jucundissima apostolorum Laus » appellata fuit.

Ubi autem ex apostolorum prædicatione ipsa Deipara per ora fidelium pervagari cœpit, tam ingens eam visendi exortum est desiderium, ut vel in illa Christum veluti præsentem intuerentur, ut teste Ignatio, in epist. 4 et 2, ad sanctum Joannem Evangelistam, Hierosolymam undique multi adire procuraverint, multique et eam viam fuerint ingressi, et pro voto confecerint. In his unus fuit sapientissimus Dionysius ex Arcopagi senatoribus, ut plenius infra in Paulo dicemus ; qui mox ut accepit adhuc in vivis degere Hierosolymis eam, quæ summum Christi numen huic mundo ediderat, Pauli magistri opera ad Joannem profectus est, atque eo duce Mariam invisit, ejus confestim aspectu tanta est suavitate perfusus, tantæ admiratione correptus ex ea quam in Virgine plusquam mortalem præsensit, dignitate, ut nisi a magistro Paulo (nam sic ad eum ipse scripsit) **17** fuisset de veritate informatus, Deam procul dubio existimasset, et pro Dea habitam adorasset.

Sicut autem commune fuit omnibus apostolis cum nomine Christi Mariæ quoque vocabulum orbi infundere, ita non minus consuetum tantæ Matris imagines secum in Evangelii prædicatione deferre, cum ad propriam devotionem fovendam, tum ad explenda desideria multorum, qui longe dissiti, multisque impedimentis dissipati admirandam illam angelis faciem coram intueri et venerari non poterant. « Cum enim, inquit Canisius, multorum incensus esset animus, ut Domini ac Dei sui in cœlo regnantis Matrem coram viderent, et videntes jure suspicerent atque revererentur, nec omnes tamen undique ad eam proficisci, suoque desiderio satisfacere possent, prudens ac pium consilium inventum est, ut Mariæ vultum saltem in tabella depictum exciperent, hocque perenne monumentum, tum præsentibus, tum absentes ad suum solatium retinerent, aliique aliis invicem communicarent. » Hæc ille lib. v *De Maria Deipara Virgine*, cap. 22, et ibid., cap. 51, asserens, Mariæ cultum et invocationem in Missæ sacrificio ab apostolis celebratam. **18** « Cur enim, infert, apostoli Deiparæ dignitatem non agnoscerent, simulque principes Christianos docerent, ut summum Deum in ejus Matre, omnium præstantissima creatura, glorificarent, utque et ipsi in tremendis illis mysteriis peculiarem ejus, quæ maxime gratiosa et gloriosa est, memoriam celebrarent ? » Ita Canisius.

Sic autem divini apostoli viventem adhuc Virginem venerabantur, ut in ejus honorem non solum templa erigerent, aras sacrarent, ut infra in Petro patebit, sed Salutationis angelicæ præconium haud semel devotissime pronuntiarent. « Revelavit enim aliquoties gloriosa veritatis amica Virgo Maria (inquit clarissimi nominis auctor B. Alanus Rupensis in *Apologia pro Rosario B. Virginis*, cap. 15), quod angelica Salutatio in maxima semper fuerit reverentia, idque vel in cunabulis Ecclesiæ Christianæ. » Hoc ita docebat. « Apostoli dominicæ Annuntiationis virtutem accepto Spiritu sancto multo præclarius quibuscunque posteris pernoverunt, simul, et agnoverunt se per ipsam primitias Spiritus accepisse ; quippe fonti veritatis propinquiores ac luminis. Addo : cognoverunt etiam, quod divorum diva Deipara in Testamento novo causa rerum sacrarum fuerit secunda, Filius prima. Ex quibus **19** clarissime perspexerunt, nihil sese donorum gratiæ habere, nisi Virgine Maria mediante. Addebatque Maria : Apostoli utebantur hac oratione, scilicet, utraque Dominica et Angelica Salutatione, hæc, inquam, vel ipsa adhuc vivente. Verum sic ut eam referrent ad Mariam sub esse gratiæ, et future gloriæ, ac divinæ Providentiæ, prout ab æterno B. Maria in Deo ideam sui habuit existentem, quæ ratio est mundi reparati. » Sic Alanus.

Putant sapientes viri, Assumptionis beatissimæ Virginis festivitatem ab apostolis initium sumpsisse, quod non est improbabile, quoad celebritatem et cultum ac annuam memoriam Dormitionis Virginis in ecclesiasticis officiis et conventibus, ut inquit Suarez, tom. I, *De relig.*, lib. II, c. 8, n. 14. Hinc Damianus Goes, eques Lusitanus, in lib. *De fide, religione et moribus Æthiopum*, quem sacra facultas theologia Lovaniensis approbavit, scribit ex informatione et relatione legati ipsorum, et episcopi in Æthiopia, cui nomen Zagazabo (quod *gratia patris* interpretatur), eos ex apostolorum institutione accepisse, ut præter novem dies festos in Christi memoriam celebrandos, diem mortis et Assumptionis **20** Mariæ Virginis omni honore celebrarent. Consentit Petrus Galesinius, vir in Historiis ecclesiasticis præclare versatus, in notationibus sui Martyrologii ita scribens : « Hæc porro diei festi celebritas (loquitur de Assumptione beatæ Virginis Mariæ) ab apostolis instituta putatur, ut facile e Latinis et Græcis concionibus cognosci potest. » Item Joannes Bonifacius in *Historia virginali*, lib. II, c. 5, ubi agit de præcipuis feriis in honorem Deiparæ Virginis institutis.

Docet probabiliter Augustinus Wichmans in suo *Sabbatismo Mariano*, cap. 2, Sabbatum jam inde ab apostolorum temporibus beate Virgini consecratum fuisse. Idemque de officiis precum horariorum existimat Colvenerius, in suo *Kalendario sanctissimæ Virginis*, tom. I, pag. 52, videlicet, ex tunc compositum esse. Porro Wichmans in hunc modum scribit : « Ut in re obscura senten-

tiam meam clare proferam, dico, ab ipsis Ecclesiae incunabulis et apostolorum etiam temporibus institutum Sabbathum in honorem B. Mariae: qua in opinione, a causa principali, ob quam illud institutum existimo, confirmor. Estque en, dolor acerbissimus, et verum martyrium, quibus afflicta fuit sanctissima Deipara in illo **21** tristi Sabbato sepulti sui Filii. Et sicut sacri illius ritus, et observantiae ecclesiasticae, quos universa tenet Ecclesia, quando de prima illorum origine non liquet, communiter ex sententia D. Augustini, et doctrina theologorum, ad apostolorum tempora solent referri, et ipsi eorum auctores haberi, ita etiam de hoc sacro ritu hebdomadarii Sabbati sentiendum arbitror. Opinionem interim hanc meam Romanae Ecclesiae, aliorumque melius opinantium iudicio, libens submitto. » Haec ille.

Hoc certum, stabile, atque apud omnes ratum (1), apostolos, cum primariis recentis Ecclesiae viris, Mariae morienti adfuisse, eique defunctae dignum funus, honorificasque exequias celebrasse: qua de re testimonium Dionysii Areopagitae profertur, et luculentum illud quidem, atque a multis, ut Damasceno, Metaphraste, Nicephoro, Glyca, Michaele Syngelo, Maximo abbate, aliisque pluribus Graecis tum repetitum, tum explicatum, ut nihil interim de Latinis scriptoribus dicam in eundem sensum conspirantibus: « Quandoquidem (Dionysii, *De divinis nom.*, cap. 5, ad Timotheum, Ephesium episcopum, scribentis verba apponam) apud ipsos quoque nostros a Deo afflatus sacrorum principes, **22** quando nos quoque, ut ipse nosti, et multi ex nostris sacris fratribus ad videndum corpus, quod vitae principium dedit, et Deum suscepit, convenerant (aderat autem Dei quoque frater Jacobus, et Petrus, qui erat theologorum suprema et antiquissima summitas), visumque est, ut post illud spectaculum omnes sacrorum principes hymnum canerent, et laudarent, prout poterat unusquisque, infinitam bonitatem divinarum virium. » Sic ille. Quae verba de sancto corpore beatae Virginis, non de sepulcro Christi, Joannisye domo, ubi Christus coenaverat, intelligenda esse, ratio ipsa oratioque convincit; et est communis concorsque sententia sanctorum Patrum atque Ecclesiae doctorum, qui hoc divi Dionysii gravissimum testimonium perpendentes, Dei providentiam admirantur, apostolos undique congregatos, ad suae Matris obitum illustrandum, funus faciendum, et exequias honestandas. Et licet nonnulli cum Francisco Turriano, lib. II, *Adversus Magdeburgenses*, pro defensione canonum apostolicorum, contendant, escluso miraculo, fieri potuisse, ut apostoli Hierosolymis convenirent, ac praesentem Mariae mortem cernerent, suaque praesentia funus illius cohonestarent. Antiquorum **23** tamen et gravissimorum sententia est, illum apostolorum adventum mira-

culosum omnino fuisse, cum momento temporis per aera rapti fuerint, ut morienti Virgini adessent. Nam praeter Simeonem Metaphrastem, Michaelem Syngelum, Nicephorum Callistum, aliosque id affirmantes, luculenter id tradit D. Damascenus in oratione *De Obdormitione Virginis*, ubi afert historiam Euthymicam, quae citat Juvenalis Hierosolymitani episcopi confessionem coram Marciano Caesare factam, in hunc modum: « In sancta quidem et divinitus inspirata Scriptura de decessu sanctae Deiparae Mariae nihil traditur; ex antiqua autem et verissima accepimus traditione, quod tempore gloriosae ejus Dormitionis, universi quidem sancti apostoli, qui orbem terrae ad salutem gentium obibant, momento temporis in sublime sublati, convenerunt Hierosolymis. » Haec Juvenalis coram imperatore Marciano.

Quae apostolorum subita translatio, et per aerem transvectio tali sane miraculo ascribi potest, quale divina Scriptura, tum prophetae Habacuc Dan. XII, tum Philippo discipulo Act. VIII, discrete largitur; nam uterque per angelum ex hominum conspectu in sublime subvectus, per aerem citissime, **24** et longo quidem viarum spatio confecto, pro notu ejusdem angeli transportabatur, « Lumen illud Hierosolymorum apostoli » (inquit sanctus Germanus archiepiscopus Constantinopolitanus, in sermone *De Obdormitione Virginis Deiparae*), accesserunt ad te, o Deipara, sicut et Habacuc propheta e partibus Osrhoenae unius horae spatio per nubes raptus, et angelica dextera in Babylonem Persicam ad lacum Danielis translatus fuit. — « Verum enimvero, inquit Canisius (*loc. cit.*), sive per miraculum, sive sine miraculo, ad Mariae mortem apostoli convenerint, divinae dispensationis hoc opus utique proprium fuit, in quo Christus suam erga Matrem curam et dilectionem insigniter declaravit, cum per lectissimos discipulos, et quasi adventus sui praenuntios, illam in extremo vitae spatio amanter invisit, officiose salutavit, fideliter consolatus est. Maria vero eosdem Filii sui praecipuos vicarios et legatos agnoscentes, et ob evangelici muneris, quo fungebantur, majestatem honorans; non potuit eos reliquis creditibus non chariores habere, ac peculiariter venerari; praesertim quod summis de rebus saepe alias cum illis ipsis reverenter conferre soleret. Illi vero nihil ambigo quin summopere desiderarent talem **25** Matrem ac magistram, adeoque primariam illius Ecclesiae columnam diu vivere superstitem, cujus praesentiam, sapientiam, atque sanctitatem, sibi, ac aliis valde frugiferam et salutarem esse persaepe sensissent. » Haec Canisius.

Refert vero Pelbartus in *Stellario corone B. Virginis*, lib. X, part. Y, art. 1, quod quando apostoli per nubes sublati, a locis, in quibus praedicabant, ad Virginem, in dormitione ejus, convenerunt, demum introgressi beatam Virginem reverenter morte et sepulture. B. Virginis, hom. 3; Bonif. Hist. Virgin. cap. 19.

(1) Vid. Canis. lib. V, *De Deip.*, cap. 5; Christoph. a Castr. in *Histor. Deiparae*, c. 20; Carthagen., *De*

salutantes, adoraverunt dicentes : « Ave, Dei Mater, gratia plena ; Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus ; et benedictus fructus ventris tui. » At ipsa : « Ave, discipuli Unigeniti Filii mei. »

« Porro cum mater delectetur in filiis, inquit Pisanus (*De Laud. Virg.*, lib. v, fruct. 7), procul dubio et Virgo in apostolis, quos ut filios diligebat. » Quare ad instar veræ matris, ante suum ex hoc mundo ad Patrem discessum, voluit eos videre, ut suam benedictionem eis daret, eorum præsentia lætificaretur, quæ per eos suis gesserat Filius audiret, et coram ipsis somnum suæ Dormitionis, Dei magnalia effantibus, acciperet. Considerandum vero est, quanto Maria beata gaudio gestivit, **26** videndo apostolos promptuaria Spiritus sancti, cum quibus die Pentecostes novo modo fuerat recreata, ipsosque juxta dictum Filii, sal terræ esse, lucem mundi, et lucernam supra candelabrum positam, omni amore et dilectione dignissimos. Sane post dulcia vitæ colloquia, cum sanctis apostolis beata Virgo suæ Dormitionis tempus per mortem imminere exposuisset, vehementer ob id ipsi indoluere : non Mariæ quidem gratia, quæ tot hujus vitæ malis exempta longinquum explebat desiderium, atque ad vitam longe præstantiorem, quæ et sola vita dicenda est, vocante Domino proficisceretur ; sed propter Ecclesiam, cui certe acerbum quasi vulnus erat, talis matris et doctricis, imo et rectricis præsentia, consiliis, opera et auctoritate orbari atque destitui : quæque ut semper hactenus, ita in posterum etiam, si Deo ita visum fuisset, tam pretioso thesauro, tum jucundissime, tum utilissime uti fruique desiderasset.

Putat autem Damascenus (orat. 2 de *Assumpt.*) apostolos simul cum universo Ecclesiæ agmine B. Virginem morti proximam his verbis fuisse allocutus : « Mane nobiscum, quæ es nostra consolatio, quæ es nobis unicum in terra **27** solatium ; ne nos relinquant orphanos, quæ es Mater misericordiæ, venientes in periculum habeamus te laborum requiem, et sudorum refrigerationem. Tibi enim et manere volenti potestas in promptu est, et abire constituti, nemo est, qui impedimentum afferat. Si abis, o Dei Area, una quoque nobis, qui populus tuus ob Filium tuum vocati sumus, abire liceat ; tu sola nobis in terra consolatio relicta es ; et te vivente simul vivere, et moriente simul mori beatum est. Quid autem moriente dicimus ? Tibi enim mors quoque ipsa vita est, ac vita præstantior, atque hanc vitam incomparabiliter antecellens ; nobis autem, quæ tandem vita esse queat, tua consuetudine orbatis ? » Sic apostoli, ingenti interim ex eorum oculis lacrymarum imbre profluente. Addiderunt ex Pontano (*De Virg. Matr.*, lib. II) :

Hæu ! quis casus atrocior,
Quod damnum exitiosius,
Quæ jactura nocentior,
Quæ ciades lacrymosior
Ullis contigit annis !

O grex mystice, quæ tibi
Hæc dies mala contulit ;
Quæ tantam tenebris suis
Lucem occumbere compulit ?
O nati sine matre !

28 Ah ! ah ! flebilis orbitas,
Matrem perdere tam piam ;
Paupertas miserabilis,
Quo nil divitius magis
Thesauro spoliari !

Tu doctrix sapiens eras,
Tu rectrix vigilans eras,
Tecum noster honos abit,
Tecum delicia occidunt,
Tecum gaudia nostra.

Hæu vita ! hæu decus ! ergone
Sic nos deseris orphanos ?
Natus lumen erat tuus
Nobis, tute sed alterum.
Ah ! amissimos ambo !

Quorum ut dolorem fletumque abstergeret pia Mater, inter alia consolationis verba, quæ in decessu charrissimis dici solent, hæc ab auctoribus fide dignis protulisse narratur :

Metaphr. in Orat. *De vita et obitu S. Virginis* : « Vos valet, filii ; meum autem hinc discessum ne luctu, sed lætitia potius prosequimini, quandoquidem vobis est persuasum nos transire ad gaudium. »

Amadæus, in suis *Revelat.*, rapt. 8 : « Ad Genitorem Genitrix pergo, a vobis, filioli mei, hodie discedo. Corpore nunc vos dimitto, et animo non derelinquo. Panem sanctum pariter frangamus, carnem Filii **29** mei simul comedamus. » Accepto autem corpore et sanguine Domini ab omnibus, iterum dixit : « Ecce cibum vitæ accepistis, non esuriētis, neque sitiētis, quousque me sepelietis, et in cælum ascendere me videbitis : in domo mea alios cibos non habetis, nec videtis. » Et omnes erant communionē illa confortati, et corroborati, ac si delicatissima quæque cibaria sumpsissent : neque alio cibo illis diebus usi sunt ; sufficiebat enim illis esca illa, et ille panis vivus. » Dixit ergo Maria : « Constantes estote, firmi et fortes, quia multas persecutiones pro nomine Jesu oportet vos pati, ut tandem corpore soluti, gloria paradisi potiāmini. Filius meus a vobis discedens, seipsum vobis usque ad consummationem sæculi in hoc sacramento reliquit, quod nulli alii corpori congruit ; ipse enim Filius meus est panis et cibus, vinum, et potus animarum. Notum vobis facio, filioli mei, quod gratia Dei et Domini mei Jesu Christi, etiam ego ero vobiscum usque ad consummationem sæculi non quidem in sacramento, quia id non licet, sed in imaginibus pictis et sculptis, et tunc sciētis, quod ego sum præsens illi imagini, quando ibi fieri miracula videbitis. » Deinde dixit : « Præceptum Domini et mandatum est unicum, scilicet, ut **30** diligatis invicem propter ipsum, et omnem dilectionem vestram referatis in ipsum Deum. Meum corpus in medio vallis Josaphat sepe- lite, ubi est lapis, et sepulcrum lapideum novum, in quo nullus adhuc positus est, neque inde recedatis, quousque anima iterum uniatur corpori meo. Benedicat vobis omnibus Deus Pater, benedicat.

vos Deus Filius, et benedicat vos Deus Spiritus sanctus. Valete omnes, et Mariam in vos clementissimam, et nunquam vos aut genus vestrum oblivioni tradituram pro certo cognoscetis. »

« Cum autem (ut Damascenus loquitur *loc. cit.*) ad excessum e vita propterantem, ejusque cupiditate flagrantem Dei Genitricem conspexissent apostoli, tum denique ad ea quæ ad exitum pertinent, sese converterunt; floridamque ei ac multiplicem sanctorum hymnorum corollam texuerunt, Dei potentiam, sapientiam, bonitatem in ipsa laudantes, divina nimirum gratia perfusi, atque os suum spiritui commodantes, extraque carnem abrepti, ac cum excedente Dei Matre simul excedere cupientes, voluntatisque vigore, quoad ejus fieri poterat, ante mortem excedentes. » Porro apostolorum quemlibet Theotocon Virginem in ejus Dormitione, ante animæ egressum, **31** luculento sermone celebrasse atque in eadem infinitam Dei bonitatem pro sua virili laudibus extulisse, præter alios doctissimos viros, testis est vir collectissimi animi, Amadeus Franciscanus, in libro prænotato *Apocalypsis Nova*, in Regia bibliotheca Sancti Laurentii Escorialis, atque alibi asservato, ubi etiam quæ tunc temporis in tantæ Matris laudem unusquisque apostolorum dixit, ex revelatione sancti Gabrielis (ut pie credi potest) copiose describit, ut infra in singulis referemus. Deipara jam moriente, atque animam effrante, ut ex Cosma narrat Pelbartus (*Stell. lib. x, p. v, art. 10*), dixerunt apostoli :

Ave, Regina cælorum,
Ave, Domina angelorum,
Salve Radix, salve Porta,
Ex qua mundo Lux est orta.

Gaude, Virgo gloriosa,
Super omnes speciosa,
Vale, o valde decora,
Et pro nobis Christum exora.

Felicissimam deinde animam de corpore egressam tanti esse candoris conspexerunt, ut nulla mortalium lingua posset effari. Unde cum lacrymis cœperunt exclamare dicentes : « Virgo prudentissima, quo **32** progredieris valde rutilans, esto memor nostri, o Domina. »

Ubi spiritum Deo tradidit sanctissima Deipara, hoc primum Christi apostoli, ut Bernardinus Butensis (*Marial., tract. de Assumpt. Virg.*) enarrat, amoris et reverentiæ officium virgineo illi corpori et singulari splendore et pulchritudine coruscanti, ac suavissimum odorem emittenti (ut refert sanctus Meliton, *De Transitu Virginis*) exhibuere, ut illud genia flectentes religioso cultu venerarentur, amplecterentur et oscularentur. Hoc ipsum in hæc verba tradit sanctus Joannes Damascenus (*Orat. de dormit. Virg.*) : « Qui aderant, metu, et desiderio, et lacrymis exultationis, divinisimum, et sanctissimum circumsistentes tabernaculum complectebantur, osculabantur, omnibus membris os admovebant, ex contactu repleti sanctificatione et benedictione. » Simeonis Metaphrastis similis est

narratio in oratione *De vita et dormitione Virginis* : « Cum, inquit, in orbem sanctum Virginis corpus circumdedissent apostolorum chorus, et quidquid erat electum ex viris et mulieribus omnia membra reverenter amplexabantur, non solum suum ostendentes desiderium, sed vel ex tactu credentes percipere utilitatem. » Ac tandem Nicephorus, lib. II, **33** cap. 25, ait : « Apostoli autem, et qui præterea ibi aderant viri egregii, lectulum corona circumdantes, reverenter illam exosculabantur. » Accensæ deinde ab apostolis lampades, sparsi flores, fusa unguenta, hymni compositi et cantati in tantæ Matris commendationem : qui quidem hymni, licet nostram effugiant comprehensionem, quantum tamen assequi potuit Andreas Cretensis (in *orat. 2, De dormit. B. Virg.*), fuerunt hujusmodi : « Hæc est Finis testamentorum, quæ fecit Deus; hæc est Declaratio occultorum, et profundorum divinæ incomprehensibilitatis; hæc est Scopus, qui excogitatus fuit ante sæcula; hæc est Summa divinorum oraculorum; hæc est ineffabile, et quod plane cognosci non potest, ejus, quæ est ante principium, curationis hominum Consilium. Primitiæ communionis, et conjunctionis omnium Genitoris Dei cum suo figmento; hæc est divinarum reconciliationum quæ pignore dato sit, Fidejussio, eximia Pulchritudo, a Deo sculpta Statua, recte descripta divini archetypi Imago; totius contemplationis et ascensus Sustentaculum, sanctissimi Verbi omnium creatoris Tabernaculum. Qui Deum suscepit, sapientiæ, quæ non potest exinaniri, Crater. Vitæ, cui nihil potest auferri, Penarium. Fons, qui **34** non potest exhauriri, divinarum illuminationum; Potentia, quæ nequit labefactari, quatenus nequaquam vincebatur ab animi perturbationibus, ut quæ erat puritate omnibus superior : per hanc fuere nobis data pignora salutis. Hæc peperit eum qui mortem sustulit per obedientiam, sola præter naturam fuit electa ad naturam renovandam, sola serviit opifici universæ naturæ. Propositum est hoc commune reconciliatorium, omnes Deo reconciliemini. Ecce Fons immortalitatis, qui non potest exinaniri; venite, qui morte affecti estis, haurite. Ecce vitæ fluvii perennes, adeste omnes, efficiamini immortales. O filia Adam, et Mater Dei; o Mater sine viro, et Virgo, quæ Filium parisi; o Opus ejus, qui in te factus est temporaliter, et non excessit a sua æternitate. De te resonarunt omnes Spiritus sancti interpretes; Moyses primus, cum vidisset rubum, te prædixit : *Transiens videbo visionem hanc magnam* (*Exod. in, 3*); de te Dei patër David Christum rogavit, dicens : *Exsurge, Domine, tu, et Arca sanctificationis tuæ* (*Psal. cxxxi, 8*); de te idem tuum præfigurans egressum, prædixit : *Vultui tuo supplices erunt divites populi. Ecce enim, inquit, omnis gloria Filiae Regis intrinsecus, in fimbriis aureis circumamicta varietate* (*Psal. xlv, 13, 14*) : **35** te Canticorum sanctus liber prædescribens, mystice

præsignificavit : *Quæ est hæc, quæ ascendit ex solitudine, tanquam rami sumi, suffita myrrha, et thure, et omnibus pulveribus pigmentariis ? (Cant. III. 6.)* De te rursus idem prius scripsit liber : *Ecce, dicens, lectus Salomonis, columnas ejus fecit argenteas, et reclinatorium ejus aureum, ascensus ejus purpura est, intra ipsum constratus charitate ex filiabus Jerusalem (Ibid. 9, 10) ; et rursus : Egredimini, filie Sion, et videte regem Salomonem in corona, qua coronavit eum mater ejus in die desponsationis suæ, in die lætitiæ cordis sui (Ibid. 11) : Videte eam, filie Sion, et beatam eam prædicate, reginæ et pellices, laudate eam (Cant. VI. 8), quoniam odor vestimentorum ejus est supra omnia aromata (Cant. IV. 10).* Te prævidens divino Spiritu afflatus exclamavit Isaias : *Ecce Virgo in utero concipiet, et erit radix Jesse, et flos de radice ascendet (Isa. XI. 1) : de te magnus prædixit Ezechiel : Ecce Porta, dicens, in oriente, et erit Porta clausa, et nemo ingreditur per eam, et Dominus Deus solus ipse ingreditur et egreditur : et erit porta clausa (Ezech. XLIV. 2) ; te quoque prophetans vir ille desideriorum (Dan. II. 45), magnum vocavit Montem, et Lapidem sine manibus viri ex te sumptum, non excisum ; ablatum, non divisum assumptione **36** nostræ humanitatis. Tu es res illa magna venerandæ œconomiae, quam cupiunt inspicere angeli ; tu es divinæ demissionis pulchrum Habitatulum ; Terra, quæ es vere desiderabilis ; Rex enim desideravit gloriam tuæ pulchritudinis, et amavit divitias tuæ virginitatis, et in te habitavit, et inter nos fixit tabernacula, et per te Deo et Patri nos reconciliavit. Tu es Thesaurus abscondi ante sæcula mysterii ; tu es Liber vere vivus ejus, qui in te tacite fuit inscriptus Verbi paterni vivifico thalamo Spiritus ; tu sola vere es novi Testamenti Volumen a Deo scriptum, quod Deus ante fecit cum hominibus ; tu es ille decies mille millibus multiplicatus Dei Carrus, quæ milia locupletum adduxisti ad eum carne tectum ; tu es Mons Sion, mons coagulatus, mons pinguis, in quo beneplacuit Deo habitare, ex quo in carnem concretus, quæ sicut nos est intelligenter animata, is fuit coagulatus, qui est superessentialis. O divinum Templum, et homo terrestris ; o Columna mortua, et vivifica Columna, non carnalem per lucem deductis Israel, qui fugatur, sed spiritalem, qui deducitur ad inerrantem lucem cognitionis divinis illuminans facibus ; o Nubes tota lucida, et Mons umbrosus, non adumbrans ingratum populum **37** Judæorum, sed electum Domini populum, gentem sanctam, maternis tuis lædis illustrans ; o quovis auro purior, et quavis sensili, et immateriali natura ; o Terra virginalis, ex qua secundus, et vetere antiquior processit Adam. Quodnam sepulcrum te teget ? quænam te terra accipiet, qui cœli et cœlorum naturam superasti sanctitate ? Tu vere es, quæ es revera pulehra, et macula non est in te. Parum quid tibi quoque accinat divinissimus Salomon : *Formosa ut Jerusalem,**

et odor vestimentorum tuorum tanquam odor Libani (Cant. IV. 11). Tu es nova Theca unguenti, quod minime exinanitur ; tu es olei unctionis exsultatio ; tu es aromatum, quæ intelligentia apprehenduntur, Suffitus ; tu es Flos incorruptionis ; Terra, quæ fers aromata ; Lucerna luminosa, quæ a Deo es contexta purpura ; Indumentum regale, amictus a Deo variatus ; aurea specie Diplois, verbi purpuræ, quæ intelligentia percipitur, quæ non potest nominari tinctura ; manu non factum regni Diadema ; Thronus excelsus ; Porta sublata supra cœlos cœlorum ; Regina omnis humanæ naturæ, quæ habes non comparabilem cum aliis appellationem, quæ, excepto Deo solo, es omnibus altior. Quænam te manus ad sepulcrum component ? **38** quibusnam ulnis portabimus eam quæ eum portavit, qui minime potest contineri ? quasnam sepulcrales preces in te fundemus ? quibusnam te deducemus canticis ? quibusnam autem labris tuum laudabimus decessum ? qua voce, quibus verbis magnalia tua ornate enuntiabimus ? Quamobrem pro omnibus tales tibi voces offerimus : Beata es in mulieribus, et benedicta in generationibus ; benedicta in cœlis, et glorificata in terra. Te enim grate omnino lingua glorificat, Matrem vitæ prædicans. Impletum est quidquid est creatum tua gloria. Sanctificatum est universum unguento boni odoris tui ; per te deleta est peccati occasio ; transmutata est in lætitiæ primæ parentis execratio ; omnes propter te nobiscum canunt : Gloria in cœlo, pax in terra ; te nequaquam potest habere sepulcrum, corpus enim Dominicum non delentea quæ intereunt ; adversus te non valebunt inferi, animam enim regiam non attingunt ea quæ serviunt cum aliis. Abi ergo, abi in pace, migra ex iis quæ sunt in natura creata, mansionibus ; placa Dominum pro communi figmento : nam quandiu quidem versabar in terra, te habuit parva terræ portio ; ex quo autem translata es a terra, te universus mundus continet commune Propitiatorium. **39** Supra Enoch magnificare ; supra Eliam in altum extollere, in lætitia, in gaudio ineffabili, in æterna luce, ubi est vere vivere, regnum totum lucidum, perpetua angelorum chorea ; prætereā frui pulchritudine Filii tui ; exple te deliciis, quæ non possunt exinaniri, et beatitudine, in quam non cadit senectus, illic ubi est torrens æternarum deliciarum, ubi sunt prata incorruptionis, fontes vitæ æternæ, fluentia lucis, quæ ex Deo scaturit, fluentia semper viventis lucis effusionis ; illic est finis eorum quæ sunt sperata, et quæ nunc sperantur ; propalatio eorum quæ occulta fuerunt, et tunc solum conspiciuntur, comprehensio omnium bonorum, ultimus finis, ultra quem nihil est omnino ; illic Pater adoratur, et Filius glorificatur, et Spiritus sanctus laudatur ; unica natura unius, quæ in Trinitate est Divinitatis. » Hæc et quæ sunt hujusmodi arbitratur Andreas Cretensis, apostolos divino Spiritu afflatus tunc et dixisse et hymnis celebrasse, et quæ etiam sunt his superiora.

Postmodum cereis ardentibus praelatis, et unguentis floribusque iterum sparsis, angelis coelitus feretrum vel praeuntibus, vel stipantibus, vel etiam consequentibus, apostoli hymnos rursus et carmina **40** concinentes, intellectualem illam atque spiritualem Arcam ex monte Sion in vallem Josaphat, in praedio, quod vocatur Getsemanes, ubi Dei Genitrix sepeliri se mandaverat, apostolicis manibus et humeris retulerunt, longe splendidiore et venerabiliore facta deductione, quam propter translationem veteris illius Arcae testamenti Domini, ut sacra narrant Eloquia. Ubi autem ad Getsemane pervenerunt, amplexibus, osculis, encomiis, hymnis sacris, genuum inflexionibus, et lacrymis renovatis sacratissimum corpus, quod vitam portavit, in sepulcro omni cum reverentia deposuerunt. Ibique cum per tres dies honoris gratia in divinis laudibus perstitissent, continua coelestium hymnodia mirifice recreati sunt, donec tertia post die, cum ex eis unus (Thomas scilicet) tardius venisset ad exsequias, divino ita providente consilio, ut nota fieret corporis translatio admirabilis, quo dolor eis adimeretur propter absentiam, et cujus desiderio satisfaceret, jussum est, sepulcrum aperiri, quo aperto, nequaquam thesaurus in eo reconditus inventus est, sed sepulcralia sola linteamina recte composita; quae amplexi et exosculati, inexplicabili **41** odore et gratia repleti egredientes, sepulcrum quidem ad pristinum modum conformarunt, id tantum pro certo habentes, per angelorum manus beatissima anima vivificatum ad coelestia tabernacula a Filio fuisse corpus translatum, ubi super divinorum spirituum choros aeterna potiretur felicitate. Ita Juvenalis patriarcha Hierosolymitanus, apud *Euthymiacam historiam*, lib. III, c. 40; Damascenus, *Oratione de Dormitione Deiparae*; Nicephorus, lib. II *Historiae ecclesiasticae*, cap. 23, alique communiter. At si Amadeo fidem adhibeamus, ipse in suis *Revelationibus*, raptu 8, ex sancto Gabriele archangelo se didicisse commemorat, Deiparae animam non diu post ad sepulcrum reversam, apostolis ibidem commemorantibus, sole fulgentiorem in maxima majestate apparuisse, eosdemque longo spatio allocutam. Dominum deinde Jesum cum omni militia coelestis exercitus de superna sede advenisse, apostolos salvere jussisse, animamque Matris felicissimam corpori iterum conjungi praecipisse, surrexisse vere Mariam, et totam gloriosam et fulgidam, stola claritatis atque immortalitatis vestitam, de monumento prodiisse, apostolis videntibus, et praecordis **42** laetitia gestientibus; iisdem praeterea comitantibus ex valle Josaphat progressam, cum Filio per aera ad montem Olivarum, atque inde omnibus suspicientibus, in coelum ante faciem Filii sui assumptam, atque in gloria majestatis collocatam; tandem regressos Hierosolymam apostolos, gratias

agentes de omnibus, quae audierant et viderant, annuntiasse magnalia Dei in omnes gentes.

Nec diu post B. Virginem in caelo receptam, ejusdem B. Virginis fuit ad apostolos illustris apparitio; nam ut ex Græcorum *Horologio*, et Jacobo Gretsero scribit Laurentius Landtmeter, in opere *De veteri clerico monacho*, lib. II, cap. 46: « Post Christi Resurrectionem ac Spiritus sancti descensum, apostoli, antequam in fines orbis terrae dividerentur, vivebant communiter. Hi si quando post orationem cibum capiebant, in relicto loco vacuo, quem Christo destinabant (unde et pulvinaria sternerant), fragmentum panis supponebant, et mensa finita, certas in honorem Christi preces pronuntiantes, exaltabant. Faciebatque hoc quilibet illorum, ubicunque tandem degeret usque ad Dormitionem Deiparae. Factum est autem in ejusdem Dormitione, ut apostoli, **43** cum justis Virgini Matri persolutis, ciboque sumpto, panem Christo sepositum ex more exaltarent, quae mortua fuerat, viventis instar, nebulis, et lucidissimis angelorum choris circumdata, in sublimi appareret: Ave, inquit, ego vobiscum sum omnibus diebus; hoc solatium et gaudium verbis Filii ejus impertiens. Apostoli autem miraculo obstupesci, loco ejus, Domine Jesu Christe (initium est consuetae precatationis), exclamarunt: Panagia, sanctissima Deipara, adjuva nos.

Iterum vero ad divini verbi praedicationem in orbem divisos, cum Filio tantam quoque Matrem praedicasse quis animi pendeat? eum quoties Deum carnem assumpsisse ac natum fuisse demonstrare vellent, toties Virginem ejus Matrem fuisse, simul necessario demonstrare cogerentur? Mirum sane in modum Deiparam Virginem in terra viventes coluerunt apostoli, nuncque etiam in caelo degentes colunt, sacrumque ei, ut Ildephonsus loquitur (serm. 7, *De Assumpt.*), obsequium reddunt. — « Te, inquit Deiparam alloquens Joannes Mauburnus (*Rosar. de gloria Virg.*, memb. 6), te gloriosus glorioso obsequio colit apostolorum chorus. » Seraaphicus quoque Pater Bonaventura in suo *Psalterio*: « Te gloriosus apostolorum **44** chorus sui Creatoris Matrem collaudat. » Apostolicumque secundans genium, sic ibidem serit: « Glorificate eam, chori apostolorum; laudate eam, cœtus apostolorum, » etc.

In hymno etiam Massalis Tornacens., ut habetur apud *Parnassum Marianum*, sic canitur:

Salve, decus angelorum,
Et cunclorum electorum,
Dei Mater nobilis.
Te collaudat angelorum
Chorus, et apostolorum
Caterva Dominica.

Hanc adeo laudant, ut eorum *Laus*, adeo honorant, ut eorum *Honor*, adeo extollunt, ut eorum *Praeconium* a viris doctrina, atque ingenio praestantissimis appelletur (1). « Hanc Matrem amant, Do-

(1) J. Mauburn., loco cit.; Blossius, *Endelogia*, 22, ad B. Virg.; Bonav., *Psalter. B. Virg.*; Petrus Dam., serm. 1, *De Nativ. Virg.*

minam reverentur, Reginam non sine magno stupore demirantur. Hujus vel in ipso judicio præcones erunt, eique gloriam afferent et honorem, quia ejus doctrina irradiati, et Spiritu sapientiæ illapso cœlitus confirmati, veri Solis splendoribus Ecclesiam repleverunt, » ut loquitur magnus Lausannensis Ecclesiæ præsul Amadæus (hom. 3, *De laud. Virg.*).

Jam vero de sanctorum apostolorum in gloriosam Deiparam pietate singulatim agere aggrediamur. Ac primum ab omnium principe Petro exordium sumamus.

CAPUT II.

DE SINGULARI S. PETRI APOSTOLI IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE.

45 Beatissimus apostolorum princeps Petrus, Jesu Christi Sacerdotis æterni vicarius, et Christianorum Pontifex summus, cum eximiam sanctissimæ Dei Genitricis dignitatem atque præstantiam, purissimam quoque vitam et sanctam actionem, necnon admirabilem et prædicabilem conversationem, ut Ildephonsus loquitur (serm. 5 *De Assumpt.*), probe cognitam atque perspectam haberet, magno et singulari quodam pietatis cultusque affectu, in eam honorandam propendebat. In tantæ autem amore Matris non poterat non vehementer accendi; cum se ejus precibus, velut piis manibus, e profunda trinx negationis fovea, erutum recordabatur. Hinc Jacobus Bidermannus, in *Heroum epist.*, lib. III, epist. 2, divum Petrum e spelunca, in qua se amarissime defiebat, ad beatam Virginem scribentem, ejusque patrocinium apud **46** Filium offensum implorantem his verbis inducit :

Accipe, Virgo, mei Genitrix dilecta Magistri,
Mittitur e latebris, quæ tibi charta meis.
Illam oculo dignare pio, licet impius auctor
Miserit, auctoris nil habet illa sui.
Quid velis expectas, quidque oret epistola? ferre
Quam prope sola mihi tu potes, orat opem.
Mater es, affer opem; læsi tua pignora, læsi,
Auxilio matris tam grave crimen eget.
Culpa fuit lacrymis si digna perennibus ulla,
Dilueret totis quam neque Nilus aquis.
Illa fuit, fuit illa mea? (nihil abnuo) lingua,
Ille fuit lingue culpa pudenda mea.
Hæc lacrymæ, hæc poscit aquas, satis esse nec Istri,
Nec salis immensæ Thetyos unda potes,
Non potes esse satis, scio, non potes, indiget omni,
Quæque fuit, quæque est, quæque erit, auctor aqua.
Qualis, ait, tua culpa fuit? pudor impedit illam,
Prodere; sed pudeat prodere, culpa fuit.
Interea pia Mater opem, quam flagito, præsta,
Et veniam a Nato, quam rogo, posce tuo.
Hoc precibus dabit ille tuis, neque vota Parentis
Irrita abire suæ Filius ulla sinet.

Unde sanctus Gregorius Nazianzenus in tragœdia *De Christo patiente* Deiparam Petri lacrymis precibusque exoratum, sic pro ejusdem peccati venia Jesu Christo Filio locutam **47** tradit :

O Nate cære, o Nate mi, o Verbum Dei,
Peccare cum sit inusitum homini, ignoscito.
Quod Petrus in te admisit, admissum id met
Turba irruentis et frementis turbidum.

Cui statim Filius :

Jubeo nihil te hic anxiam, o Virgo Parens;
Condono Petro quidquid est lapsus, tua

Vel unius gratia, nam et ante etiam tibi
Es me obsequentem experta semper Filium

Angebatur in corde Petri virgineus amor, dum alia singularia Dei beneficia considerabat, a Virginis in se benevolentia derivata; non enim ignorabat, tam benigna Matre precibus instante, cum cætera Ecclesia, se e carcere et vinculis mirabiliter liberatum, cum Jacobo Joannis fratre occiso, ab Herode comprehensus, et quatuor quaternionibus militum custodiæ traditus, post Paschæ celebritatem populo erat ad mortem producendus, ut apostolorum gesta commemorant. Sicut autem Deipara non modico dolore affecta est, cum Petrum a Judæis custodiæ traditum percepit, sic summa per-fusa est voluptate, cum, disruptis catenarum laqueis, cum omnino liberum, ad se redeuntem conspexit. Quod si fomentum amoris similitudo est, quonam **48** pacto mutui in Virgine et Petro non regnaret amor? quos cum in aliis, tum vero in ipso baptismo Deus optimus maximus similes effecerat : « Christus enim, » ut in cap. III Joannis tradit Euthymius, « non nisi Petrum et Virginem Mariam Matrem baptizavit. » Ob ardentissimam autem devotionem, quam erga piissimam Virginem gerebat Petrus, ejus in sacris mysteriis memoriam recolens *Genitricem Domini et Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi, et Deiparam Dominam nostram immaculatam et gloriosam*, nuncupabat, ut patet ex ejus Liturgiæ, quam studio, et ex interpretatione Guilielmi Lyndani, episcopi Gandavensis editam, ac tom I *Bibliothecæ magnæ veterum Patrum* attextam habes. Quapropter vir pius, doctus atque eruditus in paucis Melchior Incophier Austriacus in sua conjectatione Epistolæ beatæ Virginis Mariæ ad Messanen-ses, capite 2, de eodem sancto Petro ac ejus liturgiæ locutus, scripsit : « Quid hic commemorem Petrum apostolorum coryphæum, qui divinitus injecta mente, quemadmodum in carne Dei viventis Filium excelsa quadam constantia pronuntiavit, ita Virginis Matris augustum nomen, arrepto Salutationis Angelicæ **49** præconio, quod nihil eo sanctius efferre posset, non ipse sacravit modo, sed liturgiæ sacramentis inauguratum, universo orbi Christiano, præcipuo quodam sanctitatis cultu, proposuit adorandum? Idque credas velim, non carne et sanguine revelante, sed Spiritu Patris æterni, quem aliquando cœlo effudit, suggerente, quod nempe Virginis adorande partus, salutis existit exordium, cujus in cruce peractæ memorandum, in hac sacra functione, recolitur mysterium. Unde etiam de cætero (quemadmodum pius ait Anonymus *De actione Missarum* apud Lyndanum), in hac venerabili commemoratione sanctorum prima ponitur Virgo, per quam et ille et nos meruimus Auctorem vitæ suscipere. Non nescio subdubitare quosdam, an hæc salutatio, magnis alioquin feta sacramentis, e Petri Liturgia rite saperet : ac plane aliis visum fuisse, privata quorundam pietate, quemadmodum alia non paucæ, fuisse canonici inmissam, cum et alieno

loco posita esset, et cum præcedentibus apte minus cohæreret. Mihi tamen, indistricto meliora sapientis animo, fidem facit conjectura majorem, eandem, Jacobi Liturgiæ primum, deinde et Marci seorsim insertam, utriusque sanctitatem commendare; nec orationis contextu minus, quam significatione mysterii **50** perapposite insidere, quando et in Jacobi Liturgia, inter ministrorum deprecationem, et ejusdem Deiparæ commemorationem, velut spiramentum quoddam evangelicæ gratiæ, intercedat: *Ave Maria, gratia plena; Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui, quæ Salvatorem peperisti animarum nostrarum*; ut quemadmodum ista quondam oratio, flexit in reparandæ salutis sententiam, ita deinceps ad augendam, in mortalium animis, Dei gratiam, blando quidem sed forti conciliatu permoveat. Ea propter, et si non pauca, per consequentes ætates, pietate pontificum ad eam accessere liturgiam; eam tamen salutationem, et repetitam nuntii cœlestis, dicam, et Ecclesiæ totius appreciationem, ab ipsomet Petro meditate fuisse interjectam, alienum a re non puto. Quin vero et Jacobum, exemplo principis apostolorum, et Marcum, magistri imitatione suis quoque liturgiis eam intulisse, idque pridem antequam ipse Romanam sedem fundare incepisset. Enimvero cum, ut Lyndanus ait (*Adnot. in Liturg. Petri*), anno nimirum decimo Petrus a Christi Passione, atque resurrectione, et in cœlum ascensione, Romam tandem venerit, vero non est simile, ipsum totum decennium, aut non fecisse **51** officium Pontificis, aut Judaico usum ritu; nam Deo ingratum vixisse toto illo decennio, citra omne sacrificium, extremæ foret impietatis, de eo vel suspicari. Sic iste. Unde tandem concludit, alibi quam Romæ hanc, ut ait, Missam compositam, pluribusque pro ejusdem germanitate stabilienda velatur. » Hactenus Incofer. Sed neque his cancellis Petri in Virginem conclusa est. Antiochiæ enim degens, plurimas sive a Luca, sive ab aliis factas Deiparæ Virginis imagines procuravit, ut eas ad gentes secum exportaret, teste eodem Incofer loco supra citato, cap. 57.

Dum in Syriæ partibus moraretur, honori Deiparæ, adhuc in terris agentis, sacellum erexit, a Jacobo Vitriaco cardinali, qui obiit in Syria anno 1244, his verbis memoratum (*Hist. Orient. cap. 44*): « Anteradensis civitas (sic dicta, quasi ante Aradum sita, vulgari autem appellatione hodie dicitur Tortosa), in qua B. Petrus Phœnicem circumiens, cum a partibus Hierosolymitanis transiret in Antiochiam, in honorem beatissimæ Virginis Mariæ radicem fundavit Ecclesiam, in qua etiam divina celebravit mysteria, quæ usque hodie in magno habetur honore, et multorum populorum accessu frequentatur; eo quod **52** beatissima Virgo in illa, sibi ab infantia primitivæ Ecclesiæ consecrata, multa operatur miracula, et infirmis illuc venientibus grata confert subsidia sanitatum. Dicitur autem a multis, quod inter omnes beatissimæ Mariæ

Ecclesias ista fuerit prima; non solum autem a Christianis, sed etiam a Saracenis in magna habetur reverentia. » Hæc Vitriacus. Ejusdem sacelli a beato Petro in honorem Dei Genitricis positi, Raphael Volaterranus, lib. II *Geographiæ in Syria*, cum agit de Tripolitana regione in Phœnicia, meminit, scribens: « Antaradum, civitas ante Aradum sita, hodie Tortosa dicitur, in qua sacellum diavæ Genitricis primus omnium exstruxit princeps apostolorum ex ære Christianorum collato, in quo primum sacrificasse dicitur. » Sic ille.

Idem, tanquam apostolorum caput, cæteris cooperantibus, virginalem domum, seu cubiculum, in quo Deipara genita et educata; et in quo Verbum caro factum est, et templum consecravit, et in templi formam redegit. Ad civitatem quoque Calaritanam appellens, templum ibidem in honorem B. Mariæ Virginis ædificavit, sub nomine Sanctæ Mariæ de Portu, in eoque multos hominum saluari aqua tinxit, **53** ac divina mysteria celebravit, teste Dionysio Bonifacio in *Triumpho sanctorum Regni Sardinia*, lib. I, cap. 5. Nec Lybieum præteribo templum, quod in ejusdem sanctæ Dei Genitricis honorem, una cum aliis apostolis, non sine miraculo, dedicavit. De quo in *Mariæ* manuscripto pergamenaceo bibliothecæ Norbertinæ Tungerloensis, ut refert Augustinus Wichmans, lib. I *Brabantie Marianæ*, cap. 3, hoc scriptum reperitur: « In Lybia civitate, quæ proxima est civitati, quæ vocatur Diospolis, est imago quædam sanctæ Dei Genitricis semper Virginis Mariæ, quæ non est facta manu hominum, sed quasi pieta super marmor, in figura, quasi viva in corpore sit; vestimenta autem ejus quasi purpura sunt: quæ imago est in ecclesia, quam sancti apostoli emerunt pretio a Judæis, qua utebatur Synagoga, et in honorem sanctæ Dei Genitricis dedicaverunt, quæ modo est domus episcopi. Invidentes autem Judæi, quod sancti apostoli de synagoga, eandem domum Dei fecissent, et Christum in ea prædicarent, venerunt ad Cæsarem, qui tunc illo tempore præerat, volentes reddere pretium apostolis, et recipere illam domum, ut ædificarent synagogam. Vocatis autem apostolis ad Cæsarem, venerunt **54** ante illum, et interrogavit eos, propter quam causam hoc fecissent. Post interrogationem vero dixerunt apostoli: Nos hene fecimus, ædificantes domum, quam emimus, in honorem Salvatoris nostri Jesu Christi. Tunc prædictus Cæsar præcepit Judæis et apostolis, ut sigillarent utrique hanc domum, et observarent dies quadraginta, ut Deus manifestaret, cuius esse deberet. Ascendentes autem apostoli in montem Sion, ubi B. Virgo adhuc vivens in carne morabatur, rogaverunt eam, dicentes: Tu, beata Virgo Maria, obsecra Dei Filium, Dominum nostrum Jesum Christum, quem secundum carnem tu mater genuisti, ut secundum suam misericordiam, domum hanc, quam primam omnium in tuo nomine dedicare curavimus, ad prædicandum verbum ipsius nobis

concedere dignetur. Respondens igitur beata Virgo Maria B. Petro ait: Ite, et nolite turbari, quia ego vobiscum sum in ipsa Ecclesia in adiutorium. Transactis autem quadraginta diebus, venerant apostoli ad prædictam ecclesiam et Judæi, et invenerunt velut reliquerant, ipsam domum signatam; statim cœpit B. Petrus apostolus domum hanc scopis mundare. Tunc unus ex Judæis, aspiciens in parietem, vidit imaginem in occidente **55** positam, respicientem ad orientem; diu autem attentus conspiciens ipse Judæus dixit: Vere mulier est in hac domo. Hæc verba alii Judæi audientes, et ipsam imaginem respicientes dixerunt: Vere hæc est ipsa Maria. Tunc beatus Petrus apostolus seorsum respiciens, vidit ipsam imaginem et dixit: Vere hæc est ipsa Maria et Dei Genitrix; quod audientes Judæi, turbati sunt, et præ timore inde abierunt, dicentes: Jam quia Maria est in hac domo, nequaquam intrare debemus. Postea vero Julianus, qui persecutor Ecclesiarum fuit, inter cætera mala, quæ faciebat, præcepit Judæis, ut venientes, tollerent ipsam imaginem, et expellerent de ipso marmore, atque offerre sibi studerent; illique abeuntes, voluerunt ipsam figuram de ipso marmore separare; sed videntes faciem ipsius imaginis, præ timore reliquerunt eam, et dimissa usque in hodiernum diem ibi perseverat. » Hactenus præcatus ms. codex.

Cum autem apostolorum princeps Petrus Mariæ adhuc viventi ædes sacras aliquando excitavit, neminem fuisse apostolorum Incofer existimat (*Epist. ad Messan.*, cap. 20), qui ejusdem exemplo, in sua quisque provincia, pro Virginis honore, idem præstare non satergit.

56 Beatissimæ Virginis obitu instante, non sine præsentatione divinitus injecta convocatus, adfuit etiam admirando spectaculo D. Petrus, qui post Deiparam omni affectu ac reverentia, coram aliis apostolis virisque apostolicis salutata, ejusdem Deiparæ laudes (ut ex revelatione sancti Gabrielis archangeli in sua *Apocalypsi* refert Amadæus, rapt. 8.) enarrare cœpit in hunc modum: « Scio, fratres mei dilectissimi, notum esse omnibus vobis, quantæ dignitatis sit hæc, quam coram vobis cernitis virgo, in qua etsi omnes sint collectæ virtutes omniaque collecta dona, fervor tamen divini honoris, et zelus divinæ venerationis in ea super omnia effulsit: quia etsi vere Deo nihil majus sit vel esse possit, homines tamen (etiam sancti) quadam familiaritate Dei assueti, ipsum tanquam amicum quemdam et familiarem existimant, et non tanti eum faciunt, quanti ipse est. Sed hæc, quamvis semper gratiam Dei habuerit, Deumque ipsum viderit, et ab eo super omnes exaltata fuerit, semper tamen quadam ineffabili humilitate, se quotidie minorem existimans, et Deum, quo magis ei in dies appropinquabat, a se remotiorem existimabat: remotiorem dico, quia semper ipsum digniorem judicabat. Hæc est illa, quæ dum eligeretur in

Matrem Dei, dixit: **Ecce 57** *Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Hæc est illa, quæ jam electa in Matrem Dei, statim Filio dicebat: *Respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ.* Quo ergo magis crescebat, eo se minorem censebat, et quo minor erat in oculis suis, eo major coram Deo efficiebatur. Recte id egit, quia omne bonum sibi collatum, donum Dei fuit; et nihil habebat, quod non acceperit. Omnia in ea sunt laude digna; sed omnia vobis fratribus meis, me peritioribus, non sunt recensenda. Cætera igitur omnia relinquens, hoc solum dicam eo quod magister noster, Christus Jesus, dixit: *Qui se humiliaverit, exaltabitur*; et, *Qui plus se humiliaverit, major erit in regno cælorum.* Quia ergo Domina nostra Dei Genitrice nemo humilior fuit, justum est, ut in regno cælorum nemo sit major atque sublimior ea. Nos igitur, fratres charissimi, humilitatem Reginæ nostræ, Virginis Mariæ imitemur, et quoad possumus, vestigia ejus sequamur; ut ille, qui eam super omnes sublimavit, nos quoque tantæ gloriæ ac sublimitatis participes efficiat, qui cum Patre suo et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

« Postmodum, ut eodem sancto archangelo revelante, prosequitur jam satus Amadæus, **58** alios apostolos, ut ipsi quoque, in Dei Matris commendationem aliquod dicerent, accessit Petrus, omnesque, secundum gratiam a Deo sibi collatam, brevi eloquio tantam Matrem laudibus celebravit. Antequam vero Paulum vocaret ad dicendum, ei, coram Dei Genitrice, locum inter apostolos assignandum curavit, » ut plenius in Paulo, paulo infra, referemus: « Laudibus apostolorum expletis, Petrus a Virginæ jussus sanctissimum Eucharistiæ sacramentum consecrare, ut eo omnes una reficerentur, accepit ipse panem, et benedixit; et cum particulam unam accepisset, et Mariæ dare vellet, illa, voce aliquantulum elevata, in fervore spiritus dixit: *Ecce video Filium meum*; ecce intueor Deum meum. Deinde dixit Petro, quem et Patrem, honoris gratia, appellabat: Particulam istam repone, communionem omnibus his prius dabis; ego vero ultima sumam, ut viaticum integrum mecum deferam. Accepto itaque corpore et sanguine Domini ab omnibus, Maria iterum dixit Petro: Tu, Petre, cum omnibus his, Christum per passiones multas sequeris; et hoc est, quod Filius meus Dominus Jesus tibi dixit, quando dixit: *Sequere me*, scilicet, per mortem et passionem, etc. Vale, Petre, pastor etiam meus, **59** quia et ego Christi Domini ovicula sum. Saluteque singulis impertita, Da mihi, inquit, Petre, pastor ovium Christi, particulam repositam, ubi manet, et stat situs, totus Filius meus dilectus. Tunc Petrus suscipiens particulam illam, obtulit eam, maximo cum tremore et reverentia, sanctissimo ori ejus; et ipsa devotissime sacrum viaticum suscepit, eoque suscepto, movit anima ejus e corpore egressa est. »

Cum divinum Mariæ corpus (quemadmodum ex Melitone (tract. *De Transl. V. M. in Bibl. vet. Patrum*), Damasceno (orat. *De Dormit. Deip.*), Metaphraste (Orat. *De vit. et obit. Deipar.*), Nicephoro (Hist. eccles. l. II, c. 22), aliisque non paucis habemus) magna cum gloria ad sepulchrum apostolorum humeris portaretur, accidit, ut insanus quidam, de genere sacerdotum, furore atque ira percitus, diceret: « Ecce tabernaculum illius, qui nos turbavit, et omne genus nostrum; qualem gloriam nunc accipit! » accedensque, evertere feretrum et corpus ad terram dejicere tentaret; sed statim secuta vindicta divinitus est; nam manus ejus a cubitis aruerunt, lectuloque adhæserunt, ita ut elevantibus apostolis feretrum, pars ejus penderet, et pars ad feretri lectulum adhæreret. Cumque miser ille vehementi supplicio torqueretur, ad Petrum conversus, **60** dixit: « Deprecor te, dilecte Deo Petre, ne me despicias in tanta necessitate, quia tormentis magnis crucior valde. » Tunc respondens Petrus, ait: « Non est meum auxiliari tibi; si autem credideris toto corde in Dominum Jesum Christum, quem in suo utero sanctissimo hæc, cui calumniatus es, Virgo portavit, et post partum Virgo permansit, clementia Domini, et larga ejus pietas, quæ salvat indignos, dabit tibi salutem. » Ad hæc ille respondit: « Omnia credo, quæ dicis, tantum precor, miserere, ne moriar. » Tunc Petrus fecit stare lectulum, et ait illi: « Si credideris toto corde in Dominum Jesum Christum, solvantur a feretro manus tuæ; » et cum dixisset, « Credo, » statim solutæ sunt manus ejus a feretro, et cœpit stare pedibus suis; sed erant brachia ejus arida, et non discessit ab eo supplicium. Tunc Petrus ait illi: « Accede ad hoc corpus, et osculare lectulum, et loquere, et dic: *Credo in Deum et in Dei Filium, quem ista portavit, Jesum Christum, et credo omnia quæcunque locutus est mihi Petrus apostolus.* Et accedens osculatus est lectulum, et statim omnis dolor abscessit ab eo, et sanatæ sunt manus ejus; et cœpit laudare et benedicere Deum largiter, et **61** de libris Moysis testimonium reddere laudibus Christi, ita ut etiam ipsi apostoli mirarentur, et fierent præ gaudio.

Corpore B. Virginis tumulato, Petrum de ejusdem B. Virginis pietate, quam ega se et alios ipsam ostendisse perspexerat, sermonem habuisse tradit Pisanus lib. v *De laudibus Virginis*, fructu 8.

Nec verba dulcissima omittam, quæ Amadeo jam supra memorato, imo archangelo Gabriele auctore, Mariæ, jam toti gloriosæ ac fulgidæ, post felicissimam animam corpori unitam, ac Filii ad eam adventum, pro omnibus mortalibus locutus est Petrus, dicens:

Oleum effusum est a Jesu nomen tuum; ideo adolescentulæ te dilexerunt.

Introduces ecce, o Rex, Mariam in cellaria tua, et exsultabit et lætabitur in te.

Invenit, quem diligebat anima ejus; tenet neque unquam dimittet.

Introduxit enim eam in domum Matris, et in cubiculum Genitricis suæ.

Inspicite regem Christum, in diademate suo, quo coronavit eum Mater sua.

Fulciamus eam floribus, stipemus malis, quia amore Filii languet.

Trahe nos quoque, o Maria, post te; 62 curremus in odorem unguentorum tuorum.

Sic ille.

Refert etiam Cosmas cognomento Vestitor, apud Pelbartum in *Stellariorum coronæ Virginis*, lib. x, part. v, art. 1, sanctum Petrum Deiparam Virginem, in cœlum abeuntem, his dictis compellasse: *Gaude, cœlestium thalammorum Sponsa, tetrarchici luminis Candelabrum, per quam est æterna claritas manifestata.*

Porro nostri sæculi eximium decus Lælius Guiccionius, in sua *Ara maxima Vaticana*, de sancti Petri apostoli erga Deiparam Virginem pietate studiiisque locutus, heroico carmine sic cecinit:

Sancte Pater, Gailæe senex, fortissime ovilis
Custos Romulei, salve, tibi contigit uni
Christi implere vices primum, mox Virginis ore
Christiparæ alloquioque frui, cœlestia facta,
Et genus, et studia, et mores tibi nosse licebat.
Salve, magne senex, lateri tu fidus inhæres,
Dum sonitu aspiras, cœlum discedit, et intra
Conclave interius jaculatur flammæ dona.
Et desiderio tabentia corda fidei
Solatur, duplicique æstu compensat amorem
Æstiferum charosque ignito vertice signat.
Præterea diu digressus meditatur supremos
Tanta oculis Regiâ viam designat Olympo
63 Undenos inter proceres (nam Didymus absens
Non explet numerum) famulantem et mira canentum
Inter pennigerum cœtus, suspiria cordis
Virginæ, atque ignes, et verba novissima condis
Lustralesque adhibens in membra haud indiga lymphas
Lymphas contactu puro, purissima post hæc
Dona sacras: fortunatum neque deseris unquam
Cervical;positoque genu, lacrymisque profusis,
Dum terris superest, animatum sidus adoras
Undantis pelagi, tua quod ratas inclyta sulcat,
Et nitidam cœli portam veneraris, ubi ipse
Claviger es quondam lectus, sanctumque cubile
Contingens fletu prædulci; et multa precatu
Pro sociis, pro desertis munimine terris,
Hanc ipsam imploras, solidum munimen ab alto,
Expectata diu quo tandem regia Virgo
Successit; mox orba sacro cum pignore busta
Sunt lustranda; tuis patuit scrutabile marmor
Auspicii, quando hæc jam tum, tua summa potestas,
(Tanta fuit terris, quanto est nunc major ab astris?)
Pandere thesauros, reserare et pignora cœli.

A tanto magistro pietatem erga Virginem didicerunt ejus discipuli Marcus, Maternus, Martianus, Evodius, Savinianus, Potentianus, Georgius, Fronto, Trophimus, Prodocimus, Paulinus, ut alios brevitatibus studio præteream. Quot enim, et quanta in sacra sua liturgia (quæ a cardinali **64** Sirleto edita, atque e Græco sermone in Latinum conversa, exstat cum alibi, tum tom. I *Bibliothecæ magnæ veterum Patrum*) de B. Virgine laudum ornamenta congerit Marcus evangelista! Vocat Plenam gratia; Benedictam in mulieribus, quia peperit

Salvatorem animarum nostrarum; Sanctissimam, Intemeratam, Illibatam, Immaculatam, Dominam nostram benedictam, Genitricem Dei, et semper Virginem. Tribuitur ab aliquibus sancto Marco Æthiopum Liturgia, quæ sanctæ Mariæ sæpius meminit, ejusdemque laudes luculentissime celebrat (1). In ea etenim hæc interseruntur verba: *Salve, Virgo Maria Dei Genitrix; tu es Thuribulum aureum, quæ carbonem ignitum portasti. Lætare, Domina, quia salutem sanctam deprecamur. O Virgo in omni tempore Mater Dei et Christi, effer sursum et in altum orationem nostram apud electos Filii tui, ut remittantur peccata. Lætare, Domina, quia peperisti nobis lumen verum, Jesum Christum Dominum nostrum; ora pro nobis apud eum ut misereatur animæ nostræ; ora pro nobis in conspectu throni Filii tui Jesu Christi. Lætare, immaculata, vere Regina. Lætare, gloria nostrorum parentum, quia peperisti nobis Emmanuel.* O vere Mediatrix 65 ante Deum nostrum Jesum Christum, te supplices exoramus, ut memor sis nostri; ora pro nobis, ut deleantur iniquitates nostræ. Item: *Servi tui hodie ministrantes sacerdos et diaconus, et omnes ministri, populus, et ego pauper servus tuus et peccator, absolvamur per os Trinitatis sanctæ, Patris, Filii et Spiritus sancti, et B. Mariæ cæli secundi.* Item: *Recordare, Domine Jesu Christe, in regno cælorum, omnium illorum, qui a nobis petierunt, ut recordaremur eorum; o Domine, libera populum tuum, et benedic hæreditati, ac nutri eum, et exalta usque in sæculum; custodi eos in recta fide, et in gloria omni tempore; et fac, ut serveant ineffabili et inexcogitabili charitate, per preces et intercessionem, quam pro nobis facit Domina nostra, sancta et immaculata Virgo Maria.* Item: *Hoc est corpus, et hic est sanguis, Domini, ac Servatoris nostri Jesu Christi, quod et quem assumpsit ex Domina nostra, sancta et immaculata Virgine Maria.* Denique: *Gloria sit Domino, qui dedit nobis corpus suum sanctum, et pretiosum sanguinem suum; gloria sit divæ Mariæ, quæ est gloria nostra, et quæ parturiit nobis sacrificium.*

66 Tribuitur eidem ordo baptismi secundum usum Æthiopum, qui Virginem Genitricem Dei Mariam, plenam gratia atque in omnibus sanctam appellat, ejusdemque intercessione Domino supplicat, dicens: *Custodi, Domine, populum tuum in rectitudine fidei, tempore vitæ suæ; et sit in charitate, quæ superat omnem pacem, intercessione plenæ gratiæ Virginis Genitricis Dei Mariæ, quæ in omnibus est sancta.*

Contentundum nonnulli, sanctum Marcum e lingua patria, hoc est, Galilæa, Syriacæ transtulisse non modo Evangelium suum, sed etiam cæteros omnes Novi Testamenti libros; ibique omnia Virginis festa, si unam Nativitatem adimas, sub variis sectionibus ac titulis adnotasse. De qua re optime omnino

P. Ferdinandus Quirinus de Salazar, in tract. *De Concept. B. Virg.*, cap. 35, § 1, et Petrus de Oyeda in sua *Informatione ecclesiastica pro Conceptione immaculatæ Virginis Mariæ*, cap. 2.

Sed sanctissimæ Virginis amatorem fervidum ac laudatorem eximium se magis aperte declaravit Marcus, in oratione illa, quam, post apostolos, in ejusdem Virginis Dormitione habuit, in hæc verba: « Recessuræ a nobis corporali præsentia Matri Dei et ad æthereum thalamum accessuræ, 67 omnes nos commendemus. Laudatissimam ipsam Virginem omnes ample laudastis omnesque procul dubio a laude defecistis: si namque omnia grana arenæ maris, omnia folia herbarum, omnes guttæ maris, omnes stellæ cæli, omnia lilia, rosæ et alii flores, omnia animalia, artus et partes eorum, omnes angelorum exercitus, et quæcunque alia excogitari possunt, in linguas converterentur, et mille annis loquerentur, quanta et qualis sit hæc Virgo, quam laudamus, nunquam exprimere possent. Laudavimus non quantum debuimus, quia id impossibile est, sed quantum potuimus. Tu quoque nos Filio tuo, o piissima Dei Genitrix, et si non quantum potes, saltem plus quam meremur, commendabis, ut una tecum, tempore suo, gaudia æterna possidere valeamus; præstante illud, tuis obsecrationibus, Patre, Filio et Spiritu sancto unico Deo, cui sit honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen. » Sic ille; quem propterea Dei Mater, a nobis corporali præsentia recedens, atque ad æthereum thalamum accedens, hac salutatione honoratum dimisit: « Vale, Marce, pastoris nostri discipule charissime, et Evangelii tui verba longe lateque diffunde, » ut ex revelatione Gabrielis in sua *Apocalypsi* refert Amadæus.

68 Quid vero sanctus Maternus? Hic, postquam a morte mirabiliter ad vitam esset excitatus, in Germaniam missus, Tungrenses, Colonienses, Trevirenses aliosque finitimos populos ad Christi fidem perduxit (2). Nasteriæ vero (quæ hodie in diocesi Namurcensi Benedictinorum abbatia est) ecclesiam consecravit, ut scribit Riccardus de Wassenburg, archidiaconus Virdunensis, lib. in *Antiquitatum*, hisce verbis: « Erat autem Nasteriensis ecclesia, a priscis temporibus, a sancto Materno Petri apostoli discipulo consecrata. » Cujus vero in honorem? Certe non alterius, quam sanctissimæ Deiparæ; cujus ex magistri sui institutione fuit cultor eximius. Sic nos docet, ex historia ecclesiastica Belgii Guillelmi Gazæi, Heribertus Roswedi, in sua *Historia Belgica*, ad annum 656. In urbe autem Tungrensi, tunc frequentissima, ubi diligenti admodum superstitione habebatur collectum quidquid usquam fuerat vanis erroribus institutum, confutato dæmonum cultu, et sacrilegiorum impietate destructa, templum B. Mariæ, semper Virgini,

(1) Vide Salazar, in tract. *De Concept. B. V.*, c. 42, sæcul. 1.

(2) Spinell. in *Thron. Deiparæ*, c. 29; Aug. Wich. *Brabant. Marian.* 1. 1, c. 4.

Dei Genitrici exstruxit et consecravit, ut ab omni nationum genere coleretur, quæ in eadem urbe erant undequaque congregatæ. Atque **69** ut res illa difficillima, de exstirpanda nimirum idololatria, et vexillo crucis Christi apud gentiles erigendo, quæ ipsis videbatur stultitia, optatum posset consequi effectum; probe sciens quæque ardua processura feliciter, quibus B. Mariæ Virginis faveret gratia, et aspiraret auxilium, ejus cultui et precibus putavit innitendum, quæ apud Ægyptios Filium suum complexa, idololatriæ extremam ruinam intulisset. « Damnatur cultura Jovis, ait Ægidius, Junonisque et Veneris. Exstruitur templum beatæ Mariæ perpetuæ Virginis, emundantur delubra demonum; ecclesiæ sanctorum dedicantur usque ad numerum septuaginta duarum congregationum. » Habet igitur Belgium, in quo non modicum potest gloriari, et gloriando sibi gratulari, quod nimirum sub ipsi Ecclesiæ nascentis incunabilis, antequam pleræque aliæ provinciæ vix quidquam de B. Virgine intellexerant, primam infra Alpes, sive Cisalpinam primam Mariano titulo insignitam ecclesiam habere meruerit. Auctorem, qui id ipsum doceat, proferam Thomam Bozium, Romanæ congregationis Oratorii a sancto Philippo Nerio institutæ, presbyterum, qui lib. ix *De signis Ecclesiæ*, cap. 9, ita ad rem nostram **70** scribit: « Sed apud Tungros, volunt præci Annales, a Materno Petri discipulo ecclesiam de nomine Virginis conditam, quam primam dicunt infra Alpes ecclesiam fuisse. » Quibus verbis hæc sua subjicit Loerius (*Mar. Aug.*): « Quid audio? non B. Virginis modo, sed absolute primam. Ergo nulla alia quolibet titulo exstabat, quando ista primo comparuit, iis porro apicibus ut facta cathedralis, Virginis titulum circumferret. Ut ut sit, magna sane Belgarum commendatio est, primas Cisalpes Mariano nomini meruisse consecratam habere ecclesiam. » Quod id ipsum confirmant, præter citatos a Bozio, Annales Ecclesiæ, tum Coloniensis, tum Trevirensis, Joannes Carthagenæ, lib. xviii, hom. 7, et Petrus Canisius, lib. v, cap. 23, dum ait: « Sanctus Maternus etiam apud Tungros Deiparæ Virginis ædem, eamque infra Alpes, ut volunt, primam consecravit: sic enim veteres Ecclesiarum narrant Annales. »

Neque ea tantum in hoc tractu a Belgis tunc per sanctum Maternum Mariano nomini ædificata et consecrata fuit ecclesia, sed et in oppido Hagen-si, ad Mosæ et Huy confluentem, medio fere itinere inter Leodium et Namurcum, aliam in ejusdem honorem construxit; de qua ita Ægidius monachus **71** Aureæ Vallis: « Sed et per suos episcopatus plurimas fundavit ecclesias, inter quas eminet ecclesia B. Mariæ Hoyensis, ut testatur Theoduinus Lodiensis episcopus, qui in ea requiescit. Verba Theoduii ita habent: Ego Theoduinus, Dei gratia Leodiensis episcopus, notum esse volo, tam præsentibus, quam futuris, qualiter post libertatem Hoyensis Ecclesiæ, quam Maternus, beatæ memo-

riæ episcopus, consecrando primitiavit, » etc. Sunt ea desumpta ex diplomate, quo idem in prædicta ecclesia quindecim canonicos instituit, anno 1066, quando et eandem basilicam Marianam a fundamentis usque ad laquearia a se reedificatam et perfectam, præsentem Lietberto, Cameracensi episcopo, consecravit.

Dionanti insuper, in eadem ditione, haud procul ab Huio, et ad Mosam quoque vetusta plane invenitur Mariana basilica, quam itidem a B. Materno consecratam, suspicio est; sed suspicio tantum, nam hactenus certum testimonium non invenitur. Sed habemus firmiorem historicum sermonem de alia Mariana basilica, quam idem pontifex sanctus Maternus in Belgio Deiparæ dedicavit. Est illa Walverliæ, de qua Auctarium ad Joannis Molani natales **72** sanctorum Belgii, auctore Arnoldo Rayssio, canonico Sancti Petri Duaci. Ille igitur ad diem 28 Maii ex antiquis quæ cum instructione eidem communicavit Joannes a Chokier, ecclesiæ Walverliensis præpositus, hæc subsequenter commemorat: « Walcuriæ commemoratio Deiparæ et Virginis miraculosa, quæ cum processione solemniter festive celebratur. » Subjungit deinde: « Est autem Walcuria, sive Valencurtium, urbs perantiqua ad septimum a Namurco lapidem, sita ad ripam Auricæ rivuli, inter Mosam et Sabin, ejus prima basilica a beato Materno sancti Petri discipulo duxit initium, qui ad fidem converso Arbo horum locorum tyranno, ecclesiam B. Mariæ dedicavit, in eaque sacram Virginis statuam, suis ut creditur manibus, delineatam collocavit, miraculis variisque prodigiis et curationibus famosissimam, et peregrinorum concursu ab olim etiam frequentissimam: ex quo potissimum divinitus manifestari placuit, locum hunc singulariter pro Deiparæ cultu et patrocinio electum. Cum enim miraculorum gloria jam longe lateque celebraretur, evenit fortuito igne templum absumi. Iconem autem dictam, præeunte columba, cunctis qui aderant plane videntibus, angelorum in sublime transportari ministerio, **73** proculque in suburbano quodam orto ab iisdem sisti. Unde cum nulla arte deferri posset, Theodoricus loci regulus, voto concepto, monasterium se in loco hortuli exstructurum, divina permissione imaginem Walcuriam retulit, ad ejus adventum tanta brevi confluit hominum frequentia et peregrinorum liberalitas, ut templum nulli totius Namurcesii facile cessurum sit exstructum. In quo etiam ultra collegium novem canonicorum, cum præposito sub annum Domini 1020, ab Eduino loci dynasta fundatum, viginti sacellani aut amplius a diversis nobilibus sunt instituti. In quorum beneficiorum gratam memoriam, adhuc quotannis, ipsa feria quarta quatuor temporum Pentecostes, dicta imago maximo peregrinorum concursu honoratur, communique urbis lætitia ac solemniter omni processione defertur. » Hactenus Auctarium præcitatum.

Constans et firma traditio est (1) ecclesiam Marianam in Gallobrabantia supra Geldoniam, Namurcum versus sitam, vulgo *Nostre-Dame d'Autre Eglise*, quasi dixeris, *Diva Virgo alterius Ecclesiae*, quod cognomen etiam pago in quo sita est, adhæsit, vernacule *Autre Eglise*, a D. Materno Tungrensi episcopo, et Belgarum primo apostolo, **74** in honorem sanctissimæ Deiparæ fuisse consecratam, prout etiam antiquæ ejus ecclesiæ tabulæ atque inscriptiones clare significant. Inter cætera, bina hæc disticha leguntur :

Creditor hoc templum-Materni tempore structum,
Non magis antiquum Belgica terra tenet.
Hic locus est (sic nos docuit non falsa vetustas)
In quo post Tungros altera sacra viget.

Itaque quod præter illam Marianam Tungrensem, nulla alia in iis partibus esset ecclesia, dicta fuit hæc, altera sive secunda ecclesia. Quibus confirmandis ipsa structura suffragatur, quæ summam præsefert vetustatem, et longævæ ætatis non obscura vestigia.

De sancto autem Martino quid loquar? Hujus singularem erga sacratissimam Dei Parentem devotionem R. P. Octavius Cajetanus, Societatis Jesu fausta proles, vir omni heroicarum virtutum genere conspicuus, in libro quem, *Origines illustrum ædium sanctissimæ Matris, et Virginis Mariæ in insula Sicilia*, prænotavit, ex Græcis actis ipsius sancti Martiani prosecutus est his verbis: « Quo tempore sanctus Petrus apostolus Antiochiæ versabatur, cum ubique terrarum, ac præcipue apud Græcos populos **75** quam celeberrimæ Syracusæ essent, satis agnosceret, multo maximo eas ornameto, ac longe præstantissima sanctæ fidei gloria colonestare decrevit. Itaque anno 40 Martianum eo misit episcopum, qui non minorem inter apostoli discipulos, ob doctrinæ ac sanctitatis specimen, tenebat locum. Hic, quippe qui summa erat erga Virginem pietate præditus, illius imaginem secum tulit, cujus specie et pulchritudine, cum divinum in se amorem fovebat, tum etiam populorum animos illustrabat, et ad Christum alliciebat. Illa tanquam cœlesti fulmine idolorum statuas abjicere; illa velut firmissimo clypeo abs Stygiis monstris sese defendere; illa tanquam ancipiti gladio ex energumenis horrendas larvas depellere; illa tanquam cœlesti medicina, cæcis visum, loquelam mutis, auditum surdis, claudis et paralyticis integras vires impertiri, leprosos mundare, ægros morbis liberare consueverat; adeo ut jure optimo hæc imago, ingens miraculum, seu miraculorum mirificum instrumentum appellari possit. Eam collocavit in antris, Pelopia quondam nuncupatis: nunc vero ab æde superestructa divi Joannis apostoli dictis, ad inferiorem partem Acradinæ; nec enim sinebat tyrannorum sævitias, templa ædificari, perinde ut fidelium **76** Syracusanorum animi per-

optabant. Eodem in loco D. Marcius morabatur, ibi docebat, ibi baptisterium habebat, et sacris operabatur, veluti sub tutela et patrocinio sanctæ Dei Genitricis. » Sic ille.

Sanctus vero Evodius, non solum Petri discipulus, sed ipsius in Antiochena cathedra successor, vir ob assiduam rerum divinarum contemplationem divinus appellatus, nonne ob Deiparæ amorem, perpetuam virginitatem coluit, unde virgo beatissimus ab omnibus acclamatur? Nonne in silva seu solitudine montis Heroi, seu in montanis Nigris, non longe ab Antiochena civitate, monasterium Deiparæ Virgini dicatum a fundamentis erexit, atque Carmelitis, eximiis ejusdem Deiparæ cultoribus, libentissime donavit? Quamdā epistolam scripsit, cui titulus *Lumen*; ex qua Nicephorus, lib. 11 *Histor.*, cap. 3, hujusmodi recitat fragmentum: « Trimula cum esset (loquitur Evodius de beata Virgine) in templum præsentata, ibi in Sanctis sanctorum traduxit annos undecim. Deinde vero sacerdotum manibus Joseph ad custodiam est tradita, apud quem cum menses peregisset quatuor, ab angelo lætum illud accepit nuntium; peperit autem illius mundi Lumen, annum **77** agens 15 die vicesima quinta mensis Decembris. Deinceps annos peregit triginta tres, quos etiam æternum, et ante sæculare Verbum, et Filius ejus, in terris exegit. Post crucis autem supplicium illud, in domo Joannis annos implevit undecim, » etc. In eadem epistola dicebat Evodius, « A Christo ex mulieribus solam Virginem Matrem suam fuisse baptizatam. »

De sanctis Saviniano et Potentiano hæc nobis suggerit *Martyrologium Gallicanum* sub die 31 Decembris: « Sanctus Savinianus beati Petri apostoli discipulus, ab eodem sancto Petro una cum sancto Potentiano ad prædicandum Jesu Christi Evangelium in Galliam missus, dum ad metropolim urbium civitatem Senonensem, contendere constituunt, Vastiniensem agrum ingressi, paulisper subsistunt, eo in loco, qui Ferrariæ celebris cænobii nomine postea inclauit; dies enim Natalis Domini imminabat. Cui debito cultu transigendo, dum intendunt vigiliis, jejuniis et orationibus defixi, ipsa nocte, qua ortum Solis justitiæ in sanctis meditationibus præstolabantur, repentino affulgente in tenebris lumine, ipsa hora qua Christus natus est, idem Dominus in præsepio positus, circumstante Matre sanctissima et B. Joseph apparuit ea prorsus forma, **78** et situ, ac statu, quo cum natus in Bethlehem exsistebat. Angelica item melodia personuit, eandem laudes, quas tunc occinebant superni illi spiritus, replicans. Quo cœlesti viso et auditu ipsi animati, magni illius pietatis sacramenti nuntii a tam fausto auspicio divinum opus aggressi sunt; totoque ore et pectore effusi in præconia Deitatis, incolasque, ad agnitionem divinæ majestatis et misericordiæ vocaverunt, et induxerunt. Primæ cœlestium negotia-

(1) Vid Aug. Wich., loc. cit., lib. 11.

torum stationis fortunatus hic successus fuit, in cuius perpetuum monumentum, ædiculam in honorem sancti Salvatoris nati, et beatissimæ Genitricis ejus, ibidem extruxerunt, cui Bethlehem nomen suavissimum et augustissimum, quo hactenus nobilis illic, quæ succrevit moles, inscripta nitet, indidere. Hinc digressi ad civitatem Senonensem, magni cum fausti progressus fiducia accedunt, ibique animabus prope infinitis, ad Christi fidem et cultum conversis, ecclesiam Sanctæ Dei Genitricis venerando nomini ac patrocinio dedicatam extruxerunt. Hinc Carnotum advolantes divini splendoris geruli, cum lustrarent totius civitatis aras, ut in sua *Parthenica* scribit Rouillardus (cap 4, apud Gouon. in *Chronie. Deipar.* ad annum Christi 45), invenerunt aram, in qua scriptum erat, *Virgini Paritura*. Unde notandum, 79 quod Druides in Gallia apud Carnotum, et vicinas civitates, erant homines peritissimi et insignes qui centum et eo amplius annos ante B. Virginis nativitatem, ei consecrarunt imaginem et aram, quæ adhuc hodie existant, titulum ponentes, *Virgini Paritura*. Mirum est, quod etiam diu ante Deiparæ Virginis nativitatem ad ipsius imaginem miracula multa ferent; nam et filius reguli Montleheriaci in aquis præfocatus, oblationibus et precibus ante ipsam imaginem rediit ad vitam. Liberalitate reguli Montleheriaci ad illum locum, animatus Priscus, Carnotensium et Druidensium rex, carens liberis, totius regni et dominationis suæ Virginem parituram fecit hæredem. Ex quo tempore ille principatus devolutus est ad alios sapientes Druidas. Cum autem prædicti sancti, Savinianus et Potentianus, venissent Carnotum, prædicarentque Christum Filium Dei esse natum ex Maria Virgine, quam illi ignorantes colebant: insuperque adderent, visitatam fuisse a regibus Orientis, et muneribus affectam; magno gaudio affecti, sine magno labore omnes ad Christi fidem conversi sunt. Et ne quis eos antecelleret in tantæ Domine veneratione, ipsi solemnes legatos ad B. Deiparam Virginem miserunt, quæ tunc morabatur Hierosolymis, 80 cui cum narrarunt qualiter dudum ante quam nasceretur, concives ei imaginem et aram erexerant, et Priscus eam hæredem patriæ constituisset, eam suppliciter rogaverunt, Druidarum et totius populi nomine, quatenus principatum, et hæreditatem, licet tantæ majestati indignam, dignaretur acceptare. Virgo autem gloriosa legatos sereno vultu accipiens, eis gratias egit, et lubenti animo donum acceptavit, promisitque, totius patriæ et civium perpetuum fore protectricem. His lætis nuntiis acceptis, legati redeuntes ad propria, civibus narraverunt omnia; qui ineffabili gaudio repleti multo amplius in B. Virginis amore et obsequio profecerunt.

Veniamus ad sanctum Georgium, de quo sic auctor *Chronici sanctissimæ Deiparæ* ad annum Christi 60, ex Odone Gisseo, in *Historia B. Virginis Aniciensis*: « Sanctus Petrus apostolus, inquit, anno

Domini 46 multos ex discipulis suis misit in Gallias, ad prædicandum Christi Evangelium. Inter cæteros autem sanctum Georgium misit Anicium. Hic autem Georgius, primus Aniciensis in Velavia episcopus, magno cum labore, civitatis prædictæ populum ad Christi fidem convertit. Cum autem beatissimæ 81 Virginis Mariæ Dei Genitricis præconia auditoribus suis sæpissime referret, erga B. Virginem populi amor et devotio paulatim crescere cœpit. Quare destructo per eum Apollinis simulacro, quod in vertice rupis Poliniacæ adorabatur, ecclesiam in honorem Deiparæ Virginis construxit; tunc magis ac magis cœpit populus affici ad B. Virginem. Inter cæteros autem, honesta quædam et devota matrona cujusdam loci, cui nomen erat Villa, juxta fluvium Bornæ, cum quatuor dudum laborasset, jamque esset morti proxima, apparuit ei B. Virgo, dicens: Surge e lecto, charissima filia, in quo tot menses insomnes duxisti, et citius quam poteris, te ad montem et rupem Anicii confer: ibi enim te ab omni infirmitate tua liberabo. Non aures surdas ægrota mulier ad hanc continuit vocem; nam summo mane deferri a suis domesticis curans ad assignatum locum, largum et quadratum lapidem ibi adnotavit altaris instar, et in eo quiescens obdormivit. Interim denuo invisit eam Virgo, talibusque verbis est eam affata, nimirum: Iste est locus, inquit, quem tibi constitueram, in quo evigilans pristinae sanitati restitueris, in signum tibi et posteritati electionis istius loci a me factæ, ut ibi deinceps me in ævum 82 mortales colant, mihi que in posterum famulentur. Ad hæc verba ægra mulier sanata et excitata, ad sanctum Georgium accurrit, eique omnia, quæ evenierant, enarravit. Tunc beatus Georgius absque mora locum miraculosum visitat, hac Dei famula aliisque ecclesiasticis comitatus. Qui cum ad hunc montis verticem ascendissent, adverterunt in extrema Cornelie rupis parte locum, ubi hodie visitur basilica Deiparæ, nive albicantem, licet undecima Julii dies esset, ferventibus tunc caniculæ æstibus. Ad clariorem autem hujus miraculi notitiam, concito gressu accurrit cervus; qui in nivem insilievit dimetitus est longitudinem et latitudinem, spatiumque ædificii, statimque disparuit. Quod prodigiosum factum, attenta mentis acie, sanctus Georgius considerans, jubet a cervo factum circuitum sepe ex virgultis cingi, partim ne pollueretur, partim ut hoc onus, quod a se tunc minime suscipi poterat, successoribus suis alia commodiori tempestate faciendum servaretur. Interim prædicti miraculi fama ad aures sancti Martialis, ejusdem sancti Petri discipuli atque Aquitanorum apostoli, pervenit, qui ad prædictum Anicii montem venire non distulit, atque in eodem loco versus miraculosam rupem, ad honorem Deiparæ, 83 erexit altare, atque ad perpetuam suæ peregrinationis memoriam, huic loco calceum Deiparæ donavit, qui adhuc hodie ibidem religiose servatur.

Nihil de sancto Frontone Petragoricensium apostolo dicam (Ex *Menologio Carmelit.*), qui beatissimæ Virginis Mariæ templo, ab Agabo in Carmeli vertice fundato, extremam imposuit manum; qui ad Petragoricenses concives episcopus destinatus, monasterium in honorem B. Virginis in suburbiis ejusdem civitatis primum extruxit. Qui cum a Quirino præfecto infideli acriter divexaretur, eremum petiit, ut, impedimentis sublatis, Deo Deiparæque Virgini tutius inserviret.

Nihil de sancto Trophimo Asiatico (Ex *Martyrolog. Gallic.* die 24 Dec.), primo Arelatensis urbis antistite, qui Arelate, in palatio amplo, quod sibi locum aliquem divino cultui destinandum postulanti, ejusdem civitatis præfectus, jam ad Christi fidem conversus, ultro concesserat, ædem in honorem sanctæ Dei Genitricis, cujus eximius erat cultor, ædificavit; quique aliam juxta paludes struxit ædiculam, quam eidem Christiferæ Virgini consecravit, adjacentem cœmeterio, fidelium sepulturæ dedicato.

Nihil de sancto Prosdocimo, Paduanæ civitatis **84** proepiscopo (ex Sylvan. Razzio, *De mulier. sanct. illustrib.* t. VI, sub die 7 Nov.), qui oratorium in eadem civitate ab Epiro Paduano excitatum in honorem B. Mariæ semper Virginis consecravit.

Nihil denique de sancto Paulino Antiocheno, primo Lucensium præsule (ex Cæsare Fraciotto, in *Historia Lucana*), qui templum Lucæ in honorem sanctæ Dei Genitricis erexit, suæ erga tantam Virginem in corde conceptæ devotionis monumentum; sed a discipulis ad magistrum revertens, ipsum ut in vita, ita etiam post mortem ardentissimum Deiparæ Virginis cultorem, ac ejus gloriæ promovendæ cupidissimum contemplantor. Quis enim, nisi ipse, Carthusianis Patribus, varie a dæmone, circa novum vitæ propositum divexatis, horarias B. Virginis preces, tanquam malorum remedium efficax proposuit? Cum enim primi illi Patres Carthusiani, quorundam malignorum hominum linguis fraudulentis deterriti, qui novitatis eos insimulantes, aiebant, alios in mortis discrimen sese conjicere, effectum sane est ab illis, ut optimi Patres prorsus dubitarent, quidnam agendum ipsis esset, cum propter susceptæ vitæ austeritatem, tum propter deserti horrorem et vastitatem, in qua illorum nequam hominum moti sermonibus, **85** in vitæ periculum se venturos etiam ipsi jam formidabant. Quare hac de re perplexi cum essent, et num illud vitæ genus prosecqui deberent, inter se deliberarent, adfuit mox apostolorum princeps Petrus, qui blande eos consolatus, hæc verba protulit: Perplexi estis, utrum hanc eremum incolere an deserere debeatis: at ego vobis annuntio, Dei Genitricem perpetuo suo patrocinio in hoc deserto vobis affuturam, si in ejus honorem horarias preces quotidie legere velitis. His dictis, continuo ille disparuit; et fratres incredibili affecti gaudio, illam sacrosan-

ctam Virginem patronam totius Carthusiani instituti sibi delegerunt; et mirifice confortati, in arrepto vitæ proposito perstiterunt; dictumque horarum B. Virginis pensum se quotidie persoluturos, unanimiter concluderunt (1).

Quoties autem suis devotis salutem a Deo, Deipara mediante, impetravit! « Quidam religiosus, inquit Joannes Herolt (*Prompt. exemplorum de Beata Virgine*, exempl. 58), qui in monasterio Sancti Petri male vixerat, sine confessione et sacra communione defunctus est; cujus anima a dæmonibus ducebatur ad infernalium claustra. Quod cernens sanctus Petrus (cujus erat monachus), ad Dominum Jesum Christum accedens, pro anima fratris **86** deprecabatur. Cui Dominus, Ignoras, inquit, quod propheta, me inspirante, dixit, *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo?* etc. Qui *ingreditur sine macula, et operatur justitiam* (*Psal.* xiv, 1). Quomodo hic potest salvus fieri, cum neque sine macula ingressus est, nec, ut debuit, justitiam operatus est? Hoc audiens Petrus, venit ad B. Virginem Mariam, ut ipsa intercederet pro anima illa. Et cum surrexisset sancta Dei Genitrix ante Filium suum cum sanctis virginibus, dixit ei Filius: Quid me poscis, dulcissima Mater mea, cum meis charissimis sororibus? Cui cum sancta Maria respondisset, quod pro anima fratris defuncti rogaret, Christus ait illi: Quia tibi placet, indulgentiam consequatur; concedo propter preces tuas, ut anima fratris ad corpus revertatur, ut acta de malis pœnitentia, demum æterna requie perfruatur. Hoc cum sancta Maria Virgo sancto Petro innotuisset, festim sanctus Petrus magna clave, quam tenebat, dæmones fugavit, et animam fratris de potestate eorum eripuit, et duobus angelis commendavit, ut ipsam animam ad corpus reducerent. At ille frater de morte resurgens, quæ sibi contigerant, vel quæ viderat, enarravit. »

Extatice quondam rapta beata Brigitta, ut ipsa refert suarum *Revelationum* lib. vi, **87** c. 93, « Mulierem in fune sedentem, cujus alterum pedem sustentabat vir speciosus, alium vero virgo quædam pulchritudinis miræ, conspexit; tunc vero beata Maria angelorum Regina ei apparens, dixit: Hæc domina tibi nota, multis sollicitudinibus involuta carnis et mundi, mirabiliter, ne eaderet, servata est: ipsa quoque multoties habuit voluntatem peccandi, sed nec locum, nec tempus; et hoc fecit oratio Petri apostoli et Filii mei, quem ista mulier dilexit, quandoque habuit tempus et locum, sed non voluntatem, et hoc fecit charitas mea, quæ sum Mater Dei, et ideo quia jam appropinquat tempus ejus, consulit sanctus Petrus, ut aliquam austeritatem assumat in habitu, deponendo vestimenta meliora, quia ipse summus apostolus etiam nuditatem et carcerem pertulit, et esuriem, quamvis potens in cœlis erat et in terris. Ego vero Magnum 1095. — Aug. Wic. in *Brabant. Mariana*, lib. iii, c. 77.

(1) Vide Franc. a Puteo, in *Vita S. Brunonis*, apud Surium, die 6 Octobris. — *Chronicon Deipar.* ad au-

ter Dei, quæ nullam horam sine tribulatione transivi in terris, consulo, ut ipsa non erubescat esse humilis, et obedire amicis Dei. Posthæc autem statim apparuit beatus Petrus apostolus dicens Brigittæ: Tu nova sponsa Domini et Dei nostri, vade, et quære ab illa muliere quam ego dilexi et custodivi, si forte esse velit ex toto mea filia; et illa requisita consentiente, et dicente, Volo **88** toto corde, respondit beatus Petrus: Ego providebo ei sicut filiæ meæ Petronillæ, et recipiam eam in custodiam meam. Et statim domina illa, his auditis, vitam suam mutavit, et non longe post, toto vitæ suæ tempore, infirmari cœpit, donec purgata, cum maxima devotione tradidit spiritum.

Eadem Brigitta (*Revel. lib. III, cap. 27*), cum alias cœlestem Reginam sibi apparentem spexisset, de beatissimo apostolorum principe sic loquentem percepit: « Petrus sic calidus et fervens erat ad proferendum verba Dei, quod si potuisset mori pro unoquoque homine, libenter fecisset; atamen timidus erat, ne a conspectibus illorum quos verbo consolationis et prædicationis fovebat, raperetur; quia salutem eorum plus desiderabat, quam vitam propriam et honorem. Tempore placito Petrus venit Romam cum humilitate, et alios elevavit in positivum gradum, alios in comparativum, alios in superlativum; id est, quosdam fecit bonos, quosdam meliores, et alios optimos. Illi enim, qui fidem receperint veram, qui in conjugio et alia dispositione laudabili steterunt, isti fuerunt in positivo gradu; qui vero sua dimiserunt propter charitatem divinam, qui aliis exempla bona vivendi ostenderunt verbis, exemplis et operibus, **89** nec non et qui nihil Christo præposuerunt, isti fuerunt in comparativo gradu. Qui vero carnem suam dederunt pro amore Dei, isti fuerunt in gradu superlativo. » Sic Deipara.

Quæ et iterum dilectæ sibi famulæ se conspiciendam præbens, his eam verbis affata est (*ibid.*, lib. IV, cap. 18): « Esto humilis, et ego ero tibi misericors; Petrus erit tibi mitis, et dicet: O filia, aperi os, et cibabo te cibo dulcedinis. Verumtamen, filia, istud potes etiam spiritualiter intelligere; nam in Petro notatur fides sanctæ Ecclesiæ; sicut enim Petrus stabilis permansit usque in finem, sic et fides sanctæ Ecclesiæ sine fine stabilis permanebit. Ergo Petrus, id est fides sancta, dicit: Aperi os, et habebis cibum optimum; id est, aperi intellectum animæ tuæ, et in sancta Ecclesia invenies cibum dulcissimum, id est, ipsum corpus Dominicum in sacramento altaris, novam quoque legem et veterem, explanationem doctorum, patientiam martyrum, humilitatem confessorum, virginum castimoniam, omniumque virtutum fundamentum. Itaque, fidem sanctam quære in Ecclesia sancti Petri; quæsitamque memoriter retine et operibus consumma. » Hactenus cœlorum Regina, quæ et mortalibus se **90** visendam præ-

bens, haud semel Patrum suum in comitatu assumpsit, ut sanctorum gesta legentibus perspicuum fiet.

Vide, si libet, opus nostrum de fundatoribus Marianis, in sancto Joanne Gualberto, et sancta Francisca Romana. Neque hoc solum, sed in sacris suis imaginibus eundem Petrum socium habere voluit; ut in imagine sanctæ Mariæ in Porticu de urbe angelorum manibus e cœlo delata liquet, in qua sanctorum principum apostolorum capita hinc et inde super columnarum ornamentum capitellis, in angulis apparent; quæ quavis ad ornatum posita videantur, non tamen sine mysterio posita videri debent, nimirum, ut quanti hos apostolos Dei Mater faceret, orbi innotesceret, quos et in ipsis imaginibus secum vellet; et ut cunctis pateret, hos ipsos prædicatores et testes sui nominis exstitisse, dum Filii nomen gentibus revelarent. Quemadmodum observat Josephus Matraria noster, in Historia quam Latine de hac ipsa imagine elucubravimus, ac Ferdinando Austriaco, serenissimo Hispaniarum infanti, S. R. E. cardinali, tituli Sanctæ Mariæ in Porticu, dedicavit.

CAPUT III.

DE SINGULARI S. PAULI APOSTOLI IN MARIAM
DEIPARAM VIRGINEM PIETATE.

91 Sanctus Paulus apostolus et doctor gentium, inflammato admodum studio erga sanctissimam Dei Matrem rapiebatur: quidni vero raperetur, cum suam ad Deum conversionem ejusdem sanctissimæ Matris precibus et meritis contigisse non ignoraret? Se colligit Thomas Massutius, lib. II *Vitæ sancti Pauli*, cap. 2, in hæc verba scribens: « Illud multi testantur, qui loca Terræ Sanctæ circa Hierosolymam descripserunt, et confirmatur ab inde rediuntibus peregrinis, exstare adhuc lapidem, non procul a porta Ephraim, quæ porta Sancti Stephani postea est appellata, supra quem beatissima Virgo, et cum illa sanctus evangelista Joannes, tandiu pro Stephano deprecarentur, quando inter ictus lapidum, quos a longe prospiciebant, immaculatum Deo spiritum martyr Christi reddidisset. Quod si Stephanus, in tali positus angustia, ita pro se **92** oravit, ut lapidantium minime oblivisceretur, quominus pro illis oraret, quis poterit dubitare sic Deiparam et sanctum Joannem evangelistam adrasse pro sancto Stephano, ut Saulum, aliosque adversarios Deo commendare, illisque placare iram Numinis prætermiserint? Quare si orationibus sancti Stephani Paulum debere se agnoscit Ecclesia, et orationibus sanctissimæ Virginis dicere possumus, debere quodammodo ipsum Stephanum, cur non dicamus et Paulum? Cum enim Virgo beatissima sub cruce Mater omnium electorum in persona sancti Joannis a Christo fuerit constituta, quid mirum, si inter summos dolores, quos propter necem sancti Stephani, et peccata lapidantium, tunc patiebatur, Paulum quasi

Benjamin, hoc est, *filium dexteræ Christi*, oratione sua peperit, quem tamen ipsa Benoni, hoc est, *filium doloris mei*, potuerit appellare? Nam et de tribu Benjamin, et apostolorum minimum, et tanquam abortivum se fuisse testatur Paulus, qualis fuit Benjamin inter duodecim patriarchas. » Sic Massutius. Legendi sunt Joannes Lorinus, et Cornelius a Lapide in cap. vii. Actuum apostolicorum, nec non Rutilius Benzoni, episcopus Lauretanus, in Expositione psalmi LXXXVI, quorum postremus 93 ait, traditionem esse, quod Deipara non solum rogaverit pro sancto Stephano, quando ejus lapidatio duravit, sed etiam pro sancto Paulo, tum Saulo, qui vestimenta lapidantium Stephanum custodiebat.

« Ut Virgo beatissima accepit, Paulum factum Christi discipulum, et vas electionis, ad eum misit Lucam, inquit in sua *Apocalypsi* (rapt. 8) B. Amadaeus. « Qui Paulus antequam in Arabiam ivisset, voluit Dei Genitricem videre; quam cum vidisset, et sapientissime Filii sui mysteria prepalantem audiret, et Veteris Testamenti, omniumque dubiorum nodos dissolvere videret, prostratus in terra, Christum Dominum et Matrem ejus adoravit, dixitque: Usque nunc a die conversionis meæ Christum Filium Dei credidi; nunc vero ex divinitate Matris Deitatem Filii clare cognovi. Benedictus sit Dominus meus Jesus Christus, qui me minas sibi spirantem illuminavit, et ad se cor meum aversum attraxit. Benedicta sis et tu, Mater Domini Dei mei et Regis omnium, quia in te omnes thesauros sapientiæ et scientiæ Domini Dei mei reconditos video. Instructus ergo ab ea de omnibus scientiis, abiit in Arabiam, divini amoris flamma totus ardens, et totus succensus incendebat omnes, et plures fructus ipse solus laboribus suis 94 Ecclesiæ attulit, quam quicunque alius apostolorum, et hoc est, quod de se ait: *Plus omnibus laboravi* (I Cor. iv, 10); non quidem plus omnibus simul collectis, sed plus quocunque aliorum seorsum sumpto. Et dum convertisset Dionysium, philosophum egregium, et ei (bene credenti) ea secreta quæ audierat a Matre Christi Domini reserasset, ille statim permotus desiderio eam videndi, licentia a Paulo obtenta, tandem ad ipsam pervenit; et illico ut vidit faciem ejus, immutatum atque exaltatum est cor ejus, et gaudio atque exultatione plenus, in hæc verba prorupit: Vere Dei Genitrix es, o Maria, quia divinitate plena es tota; si enim te videre, tantum bonum est, tam jucunda res, quid erit videre ipsum Deum, bonum omnis boni? Et prostratus in terra, dixit: Deum trinum et unum, quem Paulus me docuit, in te, o Virgo purissima, adoro, et te tanquam Dei Genitricem colo. Tunc ait Maria: Antequam Paulus tibi prædicaret, vidi te, et audiui vocem tuam, quando dixisti, sole obtenebrato præter cursum naturæ: *Aut totius naturæ Conditor patitur, aut tota mundi machina destruitur*. Et altare a vobis

Deo ignoto constructum vidi, neque tamen corpore præsens fui. Et locuta est cum eo disertissime lingua Græca, ita ut stupore et admiratione nimia repleretur; 95 et post longam Trinitatis sanctissimæ, et Filii sui Incarnationis, et aliorum mysteriorum instructionem, remisit illum ad Paulum, perfectum in fide, perfectumque non solum in humana sapientia, cujus partem etiam ante conversionem habuerat, sed etiam in divina. » Sic Amadaeus.

Dionysius vero, antequam ad Paulum proficisceretur, sequentem ad eum scripsit epistolam, ut ex multis auctoribus, eam probantibus, commemorat Ferreolus Locrius, lib. v *Mariæ Augustæ*, cap. 6:

Servus et novissimus vinctus Dionysius, electissimo vasculo cœlico, Paulo præceptor et principi, salutem.

Confiteor coram te, princeps mi, ab hominibus non posse percipi, quam ego oculis, non tantum mentis, sed corporis, vidi, perspexi, atque propriis oculis intuitus sum, deiformem, atque supra omnes angelicos spiritus, sanctissimam Matrem Jesu Christi Domini nostri, quam mihi benignitas Dei, et clementia Salvatoris, et gloria majestatis deiformis Virginis Matris ejus, ostendere dignata est. Quoniam cum a Joanne, vertice Evangelii et prophetarum, qui in corpore habitans quasi sol fulget in cœlo, ductus fui ad 96 deiformem præsentiam altissimæ Virginis, tantus me immensus divinus splendor circumfulsit exterius, et plenius irradiavit interius, tanta etiam in me omnium odoramentorum superabundavit fragrantia, ut nec corpus infelix, nec spiritus, posset totius ac tantæ felicitatis insignia sustinere. Defecit cor meum, defecit spiritus meus tantæ gloriæ majestate oppressus. Testor, qui aderat in Virgine, Deum, si tua doctrina non me docuisset, hanc verum Deum esse credidissem, quoniam nulla videri posset major gloria beatorum, quam felicitas illa, quam ego infelix nunc, tunc vero felicissimus, degustavi. Gratias ago summo atque optimo Deo, divinæque Virgini, et eminentissimo apostolo Joanni, et tibi Ecclesiæ vertici atque principi triumphanti, qui mihi talia clarissime et clementissime præstitisti. Vale.

Et quidem Paulo Evangelii lumen in orbem inferenti, animosque hominum prædicando vehementius ad pietatem Christianam inflammanti, inter cætera prædicationis mysteria, materies non postrema fuit, cœlestè illud prodigium, Virgo Christiphæra, Mater Dei, cujus inter mortales adhuc degentis auctoritas, quemadmodum non parum fidei, apostolicæ prædicationi 97 faciebat, ita supra humanam augustioris vitæ sublimitas, quamplurimos e longinquis etiam terrarum partibus ad spectandum propius alliciebat.

Tradit vir pius ac doctus, Alphonsus Villegas, tom. II, cap. 20, ex Mutio Justinopolitano, scriptore non indigno, lib. i *Historiæ sacræ*, cap. 13, quod Pauli apostoli Regi Calabrum prædicantis fama, exciti Messanenses, continuo miserunt, qui roga-

tum Evangelii gratia Messanam adducerent. Venit ille facile exoratus, quippe cui nihil erat antiquius, quam sedulo quærere, nedum arripere libenter oblatam disseminandi verbi occasionem, atque inter alia de Incarnationis mysterio verba faciens, crebra Mariæ Virginis Hierosolymis commorantis appellatione, eo proclives ad religionem permovitis animos, ut ardenti studio provinciam, tantæ Virginis adeundæ, lectis ex præcipuo gradu viris, demandarent; urbisque suæ ac civium tutelam singulari Patronæ demissa imploratione commendarent. Annuit Virgo, animo statim ad Messanenses inflexa, exaratisque sua manu lingua Hebræa litteris, suam in eos propensionem ac voluntatem benigne testatam fecit. Hæc fere Villegas, cui **98** Constantinus Lascatis in Prologo in Epistola B. Mariæ Virginis ad Messanenses, Martinus Navarrus, in suo libro *De oratione et horis canonicis*, cap. 21, num. 28, alique non infimæ notæ scriptores se subscribunt. « Decuit autem Messanenses, » subdit vir doctissimus atque eruditus in paucis, Melchior Incofer in hoc argumenti genere feliciter versatus, « audita principis apostoli prædicatione, legationem decernere, non utique ad apostolos, verum ad apostolorum Magistram ac directricem, idipsum, opinor, admonente Paulo, vel quod pridem apostoli secessissent in provincias, vel quod prædicatum a se Christum Deum in dignitate tantæ Virginis adumbraret, quo velut ex aspectu Matris didicissent; non solum quam præsidem cœlestium gratiarum in terris reliquisset, qui cœlis in assumpto corpore illatus, suæ carnis principium, suæ exemplar substantiæ, pignus dedisset; nisi etiam illud verissime dixeris, etiam Paulum prædicantem crebro Mariæ Virginis nomen usurpasse, quod dictorum fidem non alio magis miraculo fieri posse testatam nosset, quam si miraculorum maximum micantibus auribus intulisset, Virginem scilicet Christi, Dei hominis parentem adhuc inter mortales agentem, eandemque veritatis **99** evangelicæ sacrarium, præcipuum divini Spiritus oraculum, ex quo ipsi etiam apostoli de rebus fidei scisse consueverunt. » Sic Incofer, a quo et fere omnia, quæ mox de hac eadem re subijciam, ut cuique sua constet laus, ingenue me fateor accepisse.

Paulo aliter legimus in ms. vetustate pene corrosa, quod apud illustrem patricium D. Jacobum Leontinum asservabatur: « Cum beatus, inquit, Paulus apostolus esset in Calabria, Regii ferventer evangelizans, fuit a populo Messanensi mirabili devotione vocatus. Unde venit, et prædicavit prima die de Christi Salvatoris Passione; secunda vero de beatæ Mariæ virginitate, et incarnati Verbi mysterio. Quibus auditis, ipsa universitas Messanæ, ubi hæc Deifera Virgo resideret, instanter interrogavit. Cui beatus Paulus respondens, dixit, Hierosolymis morari, et adhuc vivere. Repleti itaque gaudio magno Messanenses, institue-

runt legatos, qui una cum ipso apostolo Hierosolymam tandem navigio se contulerunt: ubi facta prius oratione, beatam Virginem in Dominam suscepert, quæ sanctissimis manibus propriis Hebraicis litteris rescripsit in quodam chirographo. » Hæc in eo manuscripto.

100 Sed Joannes Baptista Bariolus, rector ecclesiæ ejusdam parœcialis diocesis Novariensis, in eo libro, quem deliciosum devoti Christiani *Hortum* an viridarium nuncupavit, copiose sane, si ullus alius, nec minus pie rem totam historica narratione nuperrime complexus est. Commorante nimirum Dei Matre Hierosolymis, in eâ Joannis domo, quam supremæ Cœnæ mysterio Salvator consecravit, plures ad eandem visendam undique, nec infimæ sortis hospites affluebant, qui apostolorum varia prædicatione permoti, cum inter alia Dei Salvatoris parentem adhuc in vivis in urbe Hierosolymorum agentem intellexissent, etsi longe positi, desiderio tamen videndi principii vitæ æternæ sancte impulsj, relictis sedibus, eo concesserunt. Hos inter adfuit et magnus ille Dionysius Areopagita, florentissimarum Athenarum in Græcia civis, persuasus et ipse virtute verbi, quando Athenæ Paulum, cœlesti prorsus eloquentia prædicantem ac disputantem stupuerunt. Illis itaque temporibus, cum diffluentes apostolos orbis terrarum exceperet, Paulum quoque contigit in Calabria incidisse; unde manante in Siciliam, primumque Messanam ejus prædicationis fama, misere continuo Messanenses, qui **101** rogatum adducerent, paratos Evangelio civium animos perhiberent. Venit ille procul mora; et inter alios sermones, cum de Incarnatione Filii Dei Virginis utero verba fecisset, præclaris non semel nominibus in admirandas Deiparæ laudes ita effusus est, ut eam mortalibus unicam in regnum salutis viam esse affirmaret; et adhuc in humanis, consolationi discipulorum, quos Filius post se reliquisset superesse. Id cum attentis animis accepissent Messanenses, utique cœlestis Spiritus impulsu, in eam sententiam iverunt, ut civitatis suæ tutelarem et in calamitatibus refugium adoptarent. Quam quidem gratiam quo facilius inirent, apostoli rogati consilio conciliatuque adnavarunt. Itaque conventu omnium, ac maxime primorum habito, lectis viris provinciam demandavere, qui Hierosolymam profecti, magnæque Matri Virgini demisse supplices, uno ex legatis vota universa civitatis, verbaque præeunte, protectionis gratiam ardenti desiderio flagitabant. At enim illa, suscepta auditaque legatione, incredibili primum perfusa mentem voluptate, quod apostolorum prædicatio tam cumulatis Evangelii successibus in orbe incederet, tum converso in superna **102** vultu, quo sacratissimæ Triadi gratulanti pectore gratiam haberet: denique augusto affabilis ore, placidisque ab ingenti humilitate verbis, legatis elocuta, postulatis assensit, civitatisque Messanensis protectio-

nem libentissime repromisit; neque solum, sed quo memoria sacramenti religionis et receptæ gratiæ existeret, exaratam sua manu Hebraice remeantibus epistolam dedit; quæ deinde in Græcum conversa, postea etiam Latinis data hodie multorum testimoniis sacro servatur exemplari. Hæc fere iste vulgari sermone, vulgatam pene secutus historiæ traditionem, nisi quod Pauli duntaxat consilio, non etiam ductu, Messanensium legatos Virginem adiisse discrevit: id nempe illi facilius in sententia visum, quod ad res et tempora magis esset accommodatum.

Atque utinam fuisset eo tempore, qui manantem ex ore Pauli de Maria Virgine orationem excepisset; dubio procul non minorem, quam ex aliis ejusdem scriptis utilitatem in Ecclesiam derivassemus: sed non potuit flumen illud eloquentiæ calamo coarctari; et alioqui si omnes Pauli signatæ exstarent conciones, omnium aliorum scripta pene unum volumen essent, **103** nec præter Pauli dicta, plura volendi ac relegendi mundo otium esset. Hinc factum, ut nisi quæ ipse, vel sua manu exaravit, vel conscribenda aliis concedidit, imo dictavit, quamplurima industriam audientium effugerint, tametsi ipse non pauca traditione ad posteros, quod etiam cæteri apostoli factitarunt, pervenire voluerit; nonnulla etiam inter prædicandum apte cadentia animis accipientium ultro inhæserint: id quod notavit Baronius in *Apparatu ad Annales*, ex Clemente Alexandrino lib. vi *Stromatum*; quæ tamen comparatione aliorum, adeo pauca sunt, ut vix a multis sciantur; nec mirum sit præscribi non potuisse, quæ memoria teneri non potuerunt. Quis enim præscribat omnia dicta factave illius, quando nec loca singula, quæ prædicando obivit, notarii sint assecuti, magni (ut cum Apolliphane loquar) mundi circuitoris.

At, dicet aliquis, Apostolum prædicationi in orbem destinatum, Christum duntaxat secum extulisse, ejusdemque nomine mysteria fidei gentibus indidisse: beatæ vero Virginis religionem saltem de publico more, extra institutum habuisse. Quis enim non maximopere admiretur, Paulum **104** in ea scriptionis abundantia, Christi ac Jesu, ac Jesu Christi nomen quadringenties et amplius usurpare; neque tamen in appellationem Virginis vel verbo affluxisse, nisi quod semel in Epistola ad Galatas, cap. iv, velut per transennam, vocabulo mulieris eam notasse, potius quam adnotasse putes: *Ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere*. Ut vel hinc pro instituto colligere liceat, alienum fuisse a more Pauli, nedum prædicando, de Virgine verba facere; sed vel insigniorem appellationem scribendo ei apponere, id quod obiter duntaxat, quasi aliud agenti inter labra excidisset. Quis ergo dixerit, diem apud Messanenses de vir-

ginitate Mariæ, dicendo extraxisse? Verum Paulus Christi Domini usque ad stigmata sectator, in eo quoque nuncupandi modo morem ejusdem exprimere voluit, quando is non alio Virginem titulo, magis specioso, insignivit, quam mulieris, interdum vix matris. Demus autem Paulam de Virgine prædicare minime consuevisse, quod in illis initiis pro Ecclesia fundanda magis e re esset, crucifixi causam, et resurgentis gloriam in orbem immittere, unde salus humani generis unice penderet: rogatus tamen is, **105** ac ut de Maria quoque instrueret admonitus, facere minime debuit, quin pro foro multisque dissereret, nisi Evangelium fidei in gentibus prædicator erubesceret, nisi Christum ex Virgine natum in corde suo sanctificare nollet, utpote minime paratus ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea quæ in ipso erat, spe ac fide.

Jam vero vocabulum *mulieris* beatæ Virgini a Paulo probro datum qui fingat, ne non solum angelo, qui Mariam benedictam inter mulieres adsalutavit, verum etiam multoque maxime Christo imponat, et cum Luthero (*in c. iv Epist. ad Galat.*), OEcolampadio (*in c. ii Joan.*), Melancthone (*in adnotat. circa Evang. Joan. cap. ii*), aliisque superioris præsertim sæculi hæreticis apprime consentiat; ac proinde etiam quod Joannes dixit: *Verbum caro factum est*, ad calumniam apponat. Cæterum, advertere debet ejusmodi, ex usu Scripturæ commune id sexus esse vocabulum, neque minus ad virginem quam ad nuptam, ac defloratam pertinere. Probat id Augustinus (*De fide, contra Manich.*, c. 22; et *De verbis Dom.*, serm. 63) ex Moysis testimonio (*Gen. iii*), et Hebraicæ linguæ proprietate. Probat etiam Origenes (*hom. 8, in Levit.*) ex vulgari usu loquendi: « Si recte, inquit, dicitur vir ille pro sola temporis ætate, qui nullius admisionem semine noverit, quomodo non eadem consequentia etiam virgo **106** quæ intemerata permansit, pro sola ætatis maturitate mulier nominetur? » In quem etiam sensum illud Christi in nuptiis Canæ ad Matrem: *Quid mihi et tibi est, mulier* (*Joan. ii, 4*), ita accommodat Gaudentius (*tract. 2, de lect. Evang.*), ut Mariam vocari velit mulierem, « veritate sexus, non detrimento integritatis, quoniam divino partu sic cœperit esse Mater, ut Virgo sacratione permaneret. » Quanquam fortasse dicere liceat, mulierem dictam, ne non vere mater quibusdam putaretur, cum non defuturi erant, qui Virginem non proprie peperisse dicturi essent, ipsamque cum Manichæis phantasma credituri; vel certe cum Valentinianis nihil ex ea corporis assumpsisse, sed cœlo delapsam, per eam velut laticem per fistulam transivisse (1). Sed enim cum bis duntaxat in Evangelio Maria Virgo *Mulier* a Christo dicatur; octies vero post partum, Mater Jesu ab aliis appelletur, ut etiam Metaphrastes (*orat. de Vita et Dormit. Deipar.*) annotavit, id

(1) S. August. *De hæres.* cap. 51, et lib. i *Contr. Julian.* Bernardin. Luxemburg. in *Catalog. hæret.*

singulari mysterio vacare credendum non est; et neco quidem sensu, si abundare licet, Mulierem primum vocavit Christus Matrem Virginem, quando ejus rogatu initium signorum fecit; iterumque, cum pendens in cruce, miraculis finem facturum erat, ut ostenderet miraculum maximum, **107** quod est salus humani generis, quam ipse in cruce peregit, ex ista muliere cœpisse, in eademque fuisse consummatum, quando, sicut Germanus (*Serm. de Zona Virg.*) patriarcha perorat: « Nullus est qui salvus fiat, vel cui misereatur gratia, nisi per ipsam, quæ est Redemptio captivorum, et omnium Salus, universi terrarum orbis Conciliatrix; per quam, cum qua, et in qua tantum Restauratio angelorum, et Redemptio hominum decernitur: ut sicut sine Deo nihil factum est, ita sine illa nihil sit reffectum, utpote quæ est vite Suppeditatrix, Vita viventium, Causa vitæ; denique (ut semel dicam) per quam omnia facta sunt; unde, et mundi Salus dicta est (1). » Quo proinde illa Christi divinitatis plena responsio, an interrogatio: *Quid mihi et tibi est, mulier*; haud forsitan peregrina explicatione hoc quodammodo sensu efferrî queat. Quid mihi et tibi in reparanda hominum salute non commune, o Mulier? quasi admirantis; vel ad voluntatem tantæ Matris sponte inclinantis, Dei hominis exprimat affectum: qui proinde facere jure non possit, quin ea petente, vel saltem indicante tardas horarum moras præcoci obsequio flecteret ad usum miraculi: quidni enim in carne existens, Matris conniveret **108** charitati, qui in cœlis regnans, ad vocem servi, diem extendit, solis cursu in medio cœli refrenato? Iterum vero jam peracturus in cruce operum extremum, quid aliud voluit suprema illa, velut contestantis voce: *Mulier, ecce filius tuus* (*Joan. xix, 27*), quam ut in figura ejus, quem diligebat, universum genus Matri in terris, ipso in cœlis acturo, commendaretur? Ut proinde quam rectissime sentire videantur, qui præcipuum Marianæ laudis, et privilegii esse volunt, nonquam a Filio, nisi vocabulo mulieris, appellatam; idque præstantius longe esse putent, quam si titulo Virginis (quippe quod apud Judæos eo tempore non expediebat) fuisset insignita (2). Quemadmodum enim Christus inter viros primatum tenet, ac viri nomen maxime promeretur: sic Maria inter mulieres omnes principatum vindicans, Mulieris nomine nuncupatur; quippe quæ sit perrara illa, imo et unica mulierum, quam Salomon ardenti in spiritu desiderio inquirebat, cum dixit: *Mulierem fortem quis invenit? procul et de ultimis finibus*, hoc est, ab abyssu sapientiæ divinæ pretium ejus (*Prov. xxxi, 10*). Fortem, scilicet, quæ quemadmodum secundus Adam primo; ita mulieri primæ a qua peccati **109** omnis initium, et quasi scaturigo malorum defluxit, opponeretur: neque solum, sed quæ, contrito capite serpentis, certum antidotum agris, adeoque perditis mortali-

bus esset, eademque foret gratiæ, et æternæ salutis principium. Ex qua proinde muliere, Paulus, summi post Deum honoris causa, dixit *factum esse Deum, factumque sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret*; cui denique, cum, ut dicebam, octies in Evangelio, Matris nomen imponatur, data est omnis virtutum plenitudo, per quam in octo beatitudinibus non solum simillima Filio esset, verum etiam quæ post Filium curam humani generis habitura, homines per eisdem gradus ad Jesum perduceret. Itaque Paulus solo vocabulo *mulieris*, ex qua factum esse Deum pronuntiavit, universa dispensatæ salutis mysteria, si plus quam acroamatice conclusit, universis tamen, unde latius effluentem in sæcula Deiparæ prædicationem haurirent, velut digito fontem intendit, maximas ipse virtutes aliquando prolixius explicandas artificiose designavit. Quid dicam? in edisserenda magna Dei Matre, quod hoc potissimum ad Evangelium refert, vel nervos omnes prædicationis attemperavit.

110 Sacram autem epistolam, quam Deipara manu sua Hebraico stylo ad Messanenses scripsit, quemadmodum supra commemoravimus, a Paulo apostolo primum Græce conversam referunt: inter complures, Mutius Justinopolitanus, lib. 1 *Historiæ sacræ*, cap. 13; et Christophorus de Castro in *Historia Deiporæ*, cap. 33, necnon pleraque mss. quæ ad manus jam supra relati ac laudati Melchioris Incofer Austriaci pervenerunt: ejus porro epistolæ exemplum a Constantino Lascari Constantinopolitano Latinitate donatum, hic ad verbum inserere libet:

Maria Virgo, Joachim Filia, humillima Dei Ancilla, Christi Jesu crucifixi Mater, ex tribu Juda, stirpe David, Messanensibus omnibus salutem, et Dei Patris omnipotentis benedictionem.

*Vos omnes fide magna legatos ac nuntios, per publicum documentum ad nos misisse constat. Filium nostrum Dei genitum, Deum et hominem esse fatemini, et in cœlum post suam resurrectionem ascendisse, Pauli apostoli electi prædicatione mediante, viam veritatis agnoscentes: ob quod, vos, et ipsam civitatem benedicimus, **111** cujus perpetuam protectionem nos esse volumus. Ex Hierosolymis, etc. — MARIA VIRGO.*

Et fuit sane consentaneum, qui dux et auctor fuerat institutæ legationis, eundem esse virginæ mentis interpretem, quo hoc sacro scriptorum suorum velut compendio, officium poneret apud Messanenses, qui multis epistolis universi orbis Ecclesias instruxerat.

Neque huic, de se ipsa loquenti, traditioni, ut aliquibus visum est, silentium officit Lucæ; quamplurima enim, quibus etiam præsens adluit, omisit Lucas, nec opus fuit ipsum omnia Pauli gesta historiæ suæ committere, ac memoriæ sistere posterorum; potuitque Paulus et Messanæ adesse, et Messanensibus Christum cum Maria Virgine annun-

Riccardus Vict. cap. 26, in *Cant.*

(2) Canisius, lib. iv *De Deip.* cap. 26.

(1) Cf. S. Ephrem, in *Orat. de Virg.*; Petr. Dam. *Serm. de Assumpt.*; Andr. Cret. *Serm. de Assumpt.*;

tiasset, et legatos Messanensium deducere, et deductos, si opus fuerit, reducere; et plura alia, sive uno, sive alio tempore apud eosdem actitare, etiamsi hæc omnia non scripserit Lucas: « Quia, » ut Suarii, viri per sæcula doctissimi, verbis in similitudine (tom. I, *De relig.* lib. II, cap. 6, n. 15), « id neque cum historia canonica, neque cum aliis dogmatibus receptis pugnat. »

112 Ne vero epistolam ad Messanenses datam, atque a Paulo, ut dicitur, Græce conversam, ab humilitate, modestia, ac moribus Virginis alienam, atque adeo ab aliquo confictam existimes, dicasque cum anonymo: Quorsum illa a Virgine usurpata, ex tribu Juda, stirpe David? quoniam pertinet commemoratio tribus et generis? quo regis stirpis? inania hæc, et regibus solita, Dei Mater transmississet. Quid illa: *Filium nostrum, Dei genitum, Deum et hominem fatemini*? Facessant hæc a modestia sanctæ Matris; procul ejus sanctitate et modestia prædicare se Virginem, appellare se Matrem Dei, quæ Ancillam Domini se dixerat; quæ, Dei Mater appellata, ac laudata a cognata Elisabeth, ad Deum Dei que laudes animum vertit. Haud ignorandum tibi est, mi lector, non modo decens fuisse, verum etiam admodum necessarium iis nominis, generis, ac dignitatis titulis datam formare epistolam, in quibus et cum summa demissione admirabilis elucet excellentia Deiparæ, et in sincera veritatis velut explicatione solidius existeret susceptæ religionis firmamentum. Neque enim aliud putandum est, esse eam Virginis cum inscriptione titulorum ad salutationem, quam ingeniosum **113** quoddam prædicationis Paulinæ compendium, cui verisimile est in ea concione, quam de Virgine apud Messanenses habuit, ut in superioribus retulimus, nihil fuisse antiquius, quam non solum de Mariæ prosapia, parentibus, ortu, vitæ progressu, virginitate; sed etiam de electione in Matrem Dei, tantaque supra mortalium honores dignitate, et id genus aliis perorare: quibus etiam illa Messanensium ex re ipsa nascens eliceretur interrogatio: Ubinam gentium Virgo illa Dei Mater degeret, filia nempe Joachim ex tribu Juda, de stirpe David, Ancilla Dei, Mater Crucifixi? necnon multo appositissima Virginis in epistola responsio, qua se illam, quam Paulus prædicaverat, non negaret, sed nec supercilioso quodam, ut videri poterat, fastu affirmaret, verum in illa subscriptione, velut in imagine quadam ipsa tacente petentibus exhiberet. Huc accedit illa etiam pernecessaria talis salutationis ratio, quod cum de Virgine variæ ferendæ erant sententiæ, quæ plurimos in errorem abducere poterant, optime consultum videbatur, ea Virginis explicatione, non tantum aliorum scriptis ac sermonibus, verum etiam ejusdem mente ac manu edenda, illis cum **114** maxime temporibus, quibus fama virginæ vultus, habitus, morumque nuntia majestatem humana majorem conciliabat, ne quemadmodum Dionysio, ita Messanensium legatis, divinitatis opinio-

nem de Virgine conceptam ingereret. Virginem se nominavit, ad continendam eorum procaciam, qui aliquando puritatem ejus temeratam fuisse impie dicturi erant; et præterea filiam Joachim, atque adeo ex humano semine progenitam manifestavit, quo omnem a se divinitatis opinionem, ab aliis vero periculum errandi longe dimoveret. Et ne supra homines ad generandum in carne Deum elevata, si se Matrem Jesu diceret, tanta excellentia sibi lenocinari putaretur, oportuit etiam inusitatæ gratiæ consciam prius humilitatis meminisse, adeoque humillimam Dei Ancillam familiari cordis orisque vocabulo sese confiteri: neque solum, sed cum dictura Matrem se esset, per omnia decuit Christi crucifixi recordari, non eo duntaxat, ut invisum illo tempore abjectumque nomen constantissima assertione, nec minus eximio humilitatis, quam fortitudinis exemplo tueretur; verum etiam ut quem resurgentem pridem jam in cælis regnare Messanenses **115** credidissent, pro se in cruce mortuum, velut expressa quadam specie, in oculis, animisque fixum ferrent. Denique, ut quæ jam ab evangelistis, Matthæo præsertim, et Luca, de Virginis origine divulgata erant, ab ejusdem quoque confessione vim haberent, conveniens plane fuit, ex tribu Juda, et stirpe David, natalis suæ seriem deductam enarrare, vel eo maxime quod jam divulgata familiæ professione, quando olim Augusti decreto in civitate Bethleem Davidica censita fuit, illis ipsis nominibus ubique inclaruisset. Jam illud, *Filium nostrum*, quis præter Virginis moderationem ac humilitatem dicat? An superbe jactare Christum Filium suum, se Matrem esse ejus, quem Deum prædicarent apostoli? at nomen Christi nedum apud Judæos adeo gloriosum illo tempore fuit habitum, ut multum ex ea gloriatione Virgini concederet; quin probrosum, legibus, et suppliciis flagellatum, ipsi quoque ejus nominis prædicatores omnium diris obnoxii, exosi et perosi. Apud gentes fortasse recens conversos (Messanenses dico) reris speciosum auræ populari expositum? at istis ea Virginis scriptio, necessaria fuit in religione institutio, ut illam prorsus ipsam **116** ex ea quoque confessione recolerent, quam non ita pridem Pauli prædicatione didicissent. Sed enim numerus multitudinis singulares anonymi aures offendit. Quid istud *Filium nostrum*? dicat vero mysterium, si ignorat scribens intentum; summa in ea formula elucescit humilitatis nota cum veritate conjuncta, quando quæ matrem se non negat in tempore, in Patrem, qui æternus est, voluntatem quoque et potestatem ex electa Virgine post sæcula generandi refundit, ut vere sit ille Filius Matris Virginis, cui illa carnem dedit, humanamque substantiam, vere sit et Filius æterni Patris, qui infuso in viscera Virginis Verbo, Spiritu sancto navante, mutuata ex purissimis sanguinibus substantiam naturæ Verbi in ejusdem persona copulavit; ut non immerito, re præsertim flagitante, Virgini dicendum fuerit ac scribendum, *Filium nostrum*,

Matris videlicet in tempore sine patre, Patris ab æterno sine matre, utriusque tamen unitim, ac divisim, sine verborum offendiculo genituram.

At Virginis ad Messanenenses Epistolam Græce conversam nunc missam facientes, ad ipsum Paulum revertamur; eique coram Dei Genitrice, ipsa annuente, imo applausente, **117** primum, post Petrum Christi vicarium, attributum locum consideremus.

Cum enim Virgo Deipara ex hoc mundo ad illum, quem ineffabili modo genuerat, migratura esset; ac apostoli omnes tunc superstites, qui illuc arcano quodam modo, et ratione admiranda, ex variis orbis partibus advenerant, divinum in ea peractum œconomiae Christi mysterium angelicis, planeque divinis concentibus, et laudum præconiis celebrarent, expletis sanctorum Petri, Joannis, Andreæ, Simonis, Thomæ, Philippi, Jacobi minoris, Matthæi, Bartholomæi, Thaddæi, et Mathiæ apostolorum laudibus, dixit idem Petrus, teste Amadæo (*Apoc. rapt. 8*): « Congregatis nobis coram Genitrice Domini nostri Jesu Christi, viri fratres charissimi, notum est jam nobis, qualiter, excluso ipso Juda a societate nostra, loco ipsius annumeravimus hunc, qui ultimo loco nunc locutus est, Mathiam; deinde, Spiritu sancto mandante, electi fuere in apostolatam Paulus hic existens, et Barnabas, qui valde utiles fuerunt fidei nostræ, et Ecclesiæ Dei. Et vere hic Paulus, Vas electionis a Christo Domino nominatus est. Hic sumus coram Regina, et Domina nostra; justum **118** et congruum existimo ut ei tribuatur locus inter nos, et dignus locus; nam ipse scientia et eloquentia dignus, et excelsus est, et gratia Dei est in illo, et abundans donum Spiritus sancti. Nunc ergo considerate quem locum inter nos mereatur, ut ille ei detur sententia communi omnium nostrum, ut sicut a Domino est electus, etiam a nobis non sit neglectus. Tunc Andreas apostolus ait: Dominus noster nos instruxit, dicens: *Qui major est inter vos, erit minister vester*, quia dignitas et præsentia nostra, ministerium est, et servitus. Nos undecim adhuc sumus: Jacobus enim Herodis gladio decollatus est, cujus anima hic est, ut videtis. Paulus igitur erit unus de duodecim, et mihi non videtur ut alicujus nostrum locum accipiat, sed illius qui ad patres nostros appositus est. Tribuatur ergo ei locus Jacobi fratris Joannis, ut sicut Dominus Petrum, Jacobum et Joannem intimiores habebat, ita post Petrum vicarium Christi Domini, Paulus et Joannes inter nos digniores existant, et priores sint in proponendo, respondendo, et decidendo. Hoc mihi videtur, si Reginæ nostræ non displicet, et ii fratres mei sint contenti. Virgo Maria Dei Mater commendavit Andreæ sententiam, quæ omnibus universaliter placuit. **119** Vocavit ergo Petrus (licentia a Matre Dei accepta) Paulum ad se, et eum cum Joanne juxta se sedere jussit: placuit namque unanimiter sententia omnibus, et judicium Andreæ apostoli. Barnabas vero adjunctus

est, ut esset post Mathiam decimus tertius apostolus. Lucas *post illum et Marcus, quorum laus est in Evangelio. Quo facto, dixit Petrus: Paule frater, apostole dignissime, tu quoque aliquid ad propositum pertinens, gratia Dei te docente, dices; deinde Barnabas, Lucas et Marcus dicent et ipsi, unusquisque secundum gratiam a Deo sibi collatam. Paulus itaque sic verba sua in medio fratrum proposuit dicens:

Sermo sancti Pauli apostoli in Transitu beatæ Mariæ Virginis.

« Nunquam ego, Genitrix Dei nostri incluta, et tu Petre, cui claves regni cœlorum spiritualiter datæ sunt, vosque apostoli dignissimi Domini nostri Jesu Christi, in hunc locum conscendissem, nisi verba Andreæ constantissimi apostoli, imo verba ipsius sapientiæ Christi Domini movissent, dicens: *Qui major est vestrum, erit minor et minister vester*; non enim inter nos debet esse sicut in curiis et domibus regum hujus sæculi. Majorem itaque me faciendo, minorem fecistis; **120** quia hæc majoritas, servitus est Jesu Christi. Enitar ergo tanto humilior esse in omnibus, quanto me majorem fecistis; quia hæc majoritas, ut dixi, servitus est Jesu Christi. Ille utique major est, qui Deo magis se humiliat; ille dignior est, qui indigniorem se putat; ille sanctior est, qui se injustiorem credit; cujus rei exemplum ecce coram nobis habemus in Virgine humillima, cujus humilitatem supra omnia alia respexit Deus: quamvis enim ipsa sit decora mente et corpore, et nulla virtus sibi deficiat, tamen Altissimus, qui in excelsis habitans humilia respicit in cœlo et in terra, humilitatem ejus respexisse dicitur, superbumque Luciferum de cœlis ad tartara detrussit, et Mariam humillimam super omnes choros angelorum sublimavit. De cujus ingenti gloria et innumerabili gaudio, in sempiternum duraturo, et de cœlestis curiæ dispositione, tanquam, qui raptus fui usque ad tertium cœlum, quædam coram vobis ego minimus apostolorum dicam. Cœli, ad quos nunc, o Maria, properas, ut oculis mentis meæ clare conspexi, septem sunt, quorum unumquodque unam lucem tantum gerit. Primum quidem Lunam, secundum Mercurium, tertium Venerem, quartum Solem, **121** quintum Martem,* sextum Jovem, septimum Saturnum. Deinde est octavum cœlum, in quo sunt omnes aliæ stellæ, quas videmus, et plurimæ sunt, quas videre non possumus; omnes tamen sunt in cœlo illo, in quo sunt etiam duodecim signa, scilicet, Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpio, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, et Pisces. Super illud est unum cœlum, in quo nulla stella est, sed ipsum motu diurno jugiter movetur, cujus motus unicuique est, et velocissimus, et miro modo secum ducit omnes cœlos inferiores: qui cœli etiam alio motu moventur, et motu continuo; nam, etsi velocissime moventur ab oriente

in occidentem; tamen mistum cum mirabili proportionemouentur tardius ab occidente in orientem; in quolibet enim minuto magna portio cœli inferioris ab oriente in occidentem fluit, et dum fluit illa magna portio, parua, et pene imperceptibilis portio ejusdem reuertitur, quam reversionem luna citissime consummat: Mercurius, Venus, atque Sol pene in tempore æquali. Cursus autem solis sub circulo zodiaci notus est omnibus, Mars in sex annis, Jupiter in tredecim, Saturnus in triginta: cœlum stellatum in centum annis gradu uno. Super omnes **122** istos cœlos mobiles est cœlum immobile, in quo tanquam in loco omnia mouentur. Locus autem ipse manet immobilis, unde omne aliud continens ut continentum continet, et prout ratione illius continet, immobiliter continet: unde omnes de loco tractantes, ipsum immobilem esse dixerunt, ut verum est: nam etsi immediate continens, ut aqua vel aer fluat, non tamen continens ultimum fluit ratione hujus firmitatis et immobilitatis. Locus dicitur immobilis, et res nunc existens in uno continente proximo, nunc in alio, non dicitur locum mutare, quia ad primum continens eundem secundum semper terminatur. Si illud cœlum non esset, nihil proprie locum haberet. Illud autem cœlum est mira arte confectum, ut non solum spiritalibus, sed etiam corporibus humanis sit habitaculum altissimum et gratissimum. Ibi prima post Deum erit anima Christi Filii tui, o Maria sanctissima, quæ ab ipsa Trinitate illuminatur et perficitur. Tu vero etiam ab illa illuminaberis et perficeris. Post te erit Michael, Gabriel, et ita ulterius. Juxta quod Dionysius meus hic existens jam litteris conscribere cœpit. Scio te, o Maria, nihil eorum quæ hodie loquor, fugere; loquor tamen, ut probes coram fratribus meis verba **123** mea. Merces tua, ut ipsa nosti, est magna nimis; omnem certe beatitudinem, et mercedem superat; tui sumus famuli, tui omnes; memor esto nostri, tu Regis nostri Mater, ut vota nostra persolventes, efficiamur digni repromissionibus Christi, cum quo ecce vivere et regnare feliciter pergis, qui cum Patre, et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen. »

Deipara vero morti proxima, post Petrum Christi Filii sui in terris vicarium salutatum, dixit: « Vale etiam tu, Paule, vas electionis, porta nomen Domini Jesu coram gentibus, et regibus, et filiis Israel. »

Refert sanctus Cosmas, cognomento Vestitor, apud Pelbartum in *Stellario*, lib. x, part. v, art. 1, quod cum beata Virgo morti proxima, inter apostolos videns sanctum Paulum, eum nominatim salutasset, ille, genu flexo, ait: « Ave, impetratio mei solaminis, licet enim Christum in carne non viderim; tamen, cum te video, ac si ipsum tuum Natum viderem, consolor in spiritu: usque modo Deum te genuisse gentibus prædicavi; amodo te ad ipsum translatam docebo. »

Virgineo corpore sepulturæ commisso, Paulum

de facundia et sapientia Dei Matris, aliis coram apostolis perorasse, testis **124** est Bartholomæus Pisanus, lib. v *De laudibus Virginis*, fractu 8.

Hujus Romæ hospitium ac habitatio, quæ Actorum, cap. xxviii, vocatur Conductum, tot eximiis ibi gestis clarissimum, ubi catena circumdatus propter Christi confessionem, mansit toto biennio cum custodiante se milite, omnibus ad se adventantibus prædicans regnum Dei, ubi plures scripsit Epistolas, ad Ephesios, ad Philippenses, secundam ad Timotheum, ad Philemonem, ad Hebræos, ubi Dei visitatione roboratus est: hoc, inquam, hospitium, in templum cui nomen Sancta Maria in via Lata, conversum est, quod est inter præcipuas cardinalium diaconias: in ejus summo altari imago Deiparæ, quæ annulum gestat in digito, a divo Luca depicta, religiose asservatur.

Sed et ipse Paulus cum Hispanicis regiones, evangelicæ lucis inferendæ causa peragraret, in Dertusensi urbe inanium idolorum templum, in veri Dei cultum convertit, illudque Dei Matris, atque angelorum Reginæ nomini consecravit; ut refert Franciscus Martorel. in *Historia cinguli beatæ Mariæ*, cap. 7.

125 At quid de hujus sancti apostoli Epistolis dicam? In iis certe, pro singulari in eam studio et amore, Mariæ oblivisci non potuit. Unde ad Galatas scribens, c. iv, ejusdem honorificam mentionem fecit in hæc verba: *Misit Deus Filium suum, factum ex muliere*; quibus verbis, præter ea quæ supra commemoravimus, ex mente sancti Cyrilli Hierosolymitani, cateches. 12, « ejus virginitatem astruxit. Non enim dixit, ex viro et muliere; sed, *ex muliere*, tantum, hoc est, ex Virgine. » Sed et Epistola I ad Cor. cap. iv, Mariam quodammodo Cœlum appellare visus est, cum primum hominem de terra terrenum, secundum autem, id est, Christum, de cœlo cœlestem affirmavit: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis*; ubi discrimen inter Adamum et Christum Dominum constituens, docet illius materiam fuisse terram, hujus autem cœlum: non quod Christus Dominus de cœlo proprio formatus sit, ut impie Valentinus nugabatur, cum revera habuerit corpus, non minus quam cæteri homines, e terrena mole concretum; sed quod formatus sit e purissima Virginis substantia, quæ cœlum sua puritate referebat. Sic exponit Rupertus, lib. 1, in cap. 1 *Matth.*, ubi locutus de **126** conjugio Mariæ et Josephi: « O conjugium, inquit, cœleste, non terrenum! » et statim: « Verissime, inquit, dixit Apostolus quia primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis; non quod iste Jesus Christus, qui ex Maria natus est, de cœlo cum carne venerit, et per Mariam, quasi per fistulam transierit, sicut quidam dixerunt hæretici, sed quod conjugium vitæ, tota fuerit cœlestis, quorum utique conversatio erat in cœlis. » Sic Rupertus.

Nec crediderim Apostolum, quando præfatæ Epi-

stolæ ad Corinthios, cap. xiv, mulieres in Ecclesia tacere jubet, Mariæ quoque silentium indicere voluisse; illas enim omnino sermone tangit, quæ necessitate fallentis naturæ, vel errare possunt, ut coerceantur, vel deviare, ut dirigantur. Cæterum mulierem illam, quæ, Mater capitis et Magistri Ecclesiæ facta, jus quoque obtinuit in membra et magistræ in discipulos, non solum extra institutum habet Paulus; verum etiam, tanquam eam, ex qua plurimum ipse cum cæteris didicit, et cum qua etiam aliquando procul dubio contulit Evangelium: tametsi non ab homine acceptum, supra mortales veneratur, ut Incoferiano (in *Epist. ad Messan.*) utar eloquio.

127 Neque illis verbis ad Romanos, cap. v, *Omnes in Adam peccaverunt*, eam, quam ab omni prorsus peccati labe purissimam cognoscebat, cum aliis Adæ filiis connumerare intendisse existimaverim; licet enim generaliter atque universaliter locutus sit Apostolus, nulla tamen est lex tam generalis, quæ non patiatur exceptionem; et universales propositiones, quæ in sacra pagina proponuntur, non semper universaliter undequaque exponendæ sunt (1). Sic Hieronymus, in *Epistola ad Damasum papam*, de filio prodigo exponens illud Lucæ xv (v. 31), *Fili, tu mecum es, et omnia mea tua sunt*, ait, « particulam illam universalem, *omnia*, non semper referendam esse ad totum sed ad majorem partem. » Quo etiam sensu Matth. iii, dicitur: *Exibant ad Joannem Hierosolyma, et omnis Judæa, et omnis regio circa Jordanem*; cum tamen credibile sit innumeros in sua remansisse domo, quin Joannem viserent. Hinc etiam Photius, Constantinopolitanus patriarcha, in Responsione ad Amphilo- chium adnotavit, « quod sæpe in Scripturis figura est universalis, sed non tamen sententia est universaliter accipienda. » Cui adhæret Fulgentius, *De Incarnatione et gratia Christi*, cap. 31, dicens: « Est **128** autem familiare divinis eloquiis, ut omnes nonnunquam dicant, nec tamen omne humanum genus in ipsis omnibus semper intelligi debere commoneantur. » Quam quoque regulam optime Cantipratensis, lib. iii *Hypotyposeon*, cap. 3, mirabiliter probat. Pari ergo modo Apostolus, licet omnes, nemine dempto, peccato originali infectos esse declaraverit; illam tamen haud necessario inclusit, quam speciali privilegio ab hoc misero peccati iugo exemptam, omnes fere catholici fatentur. Quamvis autem rex, princeps, aut monarcha stabili lege statueret, omnes utriusque sexus sui domini vectigal, stipendium, aut aliquam impositionem solvere teneri, quis tamen reginam, et augustam ea lege constringi existimaret! sed de hoc alias.

Porro Dei Mater de Paulo suo beatæ Birgittæ aliquando locuta (*Revel. lib. iv, c. 18*), dixit: *Ipse, id est Paulus, fuit servens contra impugnantes fidem sanctam, gaudens in tribulationibus, longani-*

mis in spe, patiens in infirmitatibus, compassivus cum dolentibus, humilis in virtutibus, hospitalis in pauperes, misericors ad peccantes, magister et doctor omnium, perseverans usque ad finem in Dei charitate: Sic illa.

129 Qui vero Paulum, cœlestis Reginæ, Matris et gubernatricis Verbi divini, ad mortales nuntium, ut eum sancta Francisca Romana appellat, cognoscere desiderat; ejusdem sanctæ Franciscae Vitam legere non contemnat. Ibi enim inter alia reperiet, quod piissima Dei Genitrix, ad avertenda flagella quæ peccatis exigentibus Romanæ urbi imminabant, convocato ad se Paulo apostolo, ei eventura dictavit, ipso Paulo scribente: inter quæ et processiones faciendas præcepit, et missas celebrandas; scilicet, sanctissimæ Trinitatis, Annuntiationis, Nativitatis, etc. Insuper reperiet quod Paulus, ex cœlestis Reginæ mandato, eidem multa secreta revelavit, Franciscam ad cœlestia perduxit, regulam sororibus observandam præscripsit, atque his eam aliquando verbis affatus est: « Anima tibi loquor ex parte cœlestis Reginæ; fac quod habeas animum virilem, sis magnanima in omnibus, et quod nulla res unquam sit, quæ te faciat esse debilem. Sis fidelis in corde tuo; gere humilitatem; amove a te amorem terrenum, imo te ipsam ab eo spolia, etc., » ut reliqua brevitas gratia relinquam. Vide, si placeat, opus nostrum *De fundatoribus Marianis*, in sancta Francisca Romana.

130 CAPUT IV.

DE SINGULARI SANCTI ANDRÆE APOSTOLI IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE.

Sanctus Andreas apostolus, Petri frater, Bethsaidæ, qui Galilææ vicus est, oriundus, a luce veritatis agnita, Mariam Jesu Matrem speciali affectu amplexus, ac assiduo veneratus est famulatu. Sæpe autem erga tantam Matrem singulare devotionis specimen ostendit, dum apostolico Symbolo (si Augustino sermone 115 *De tempore*, fidem præstamus) hunc ipse articulum attexuit: *Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine*. Quid illustrius? quid profundius? quid sublimius? Quasi dixerit, ut explicat Angelus del Pas: Qui Dei Filius propositus est, idem, non mutata divinitate, sed eadem retenta filiatione divina, et omnipotentia æquali cum Patre, humanam non abhorruit naturam, nec a se alienavit: quin imo conceptus inter- nuntio angelo, singulari natura humana assumpta **131** intra maternum uterum, longe tamen aliter, quam cæteri soleant, concipi: equidem est simul ejus corpus organisatum, formatum, animatum; et eodem instanti assumptum in hypostasis unitate, nullo expectato spatio temporis. Nam etsi in femina, tamen de Spiritu sancto, qui in instanti agere potest, et ad similem instantaneam operationem potest promovere opus, processit, non de

(1) Vid. Lezanam, in *Apolog. pro Conceptione*, cap. 28.

patre Joseph putativo, seu nutritio, nec de alio patre homine; namque inter homines homo factus, originem a matre aliam non novit. Ab hac enim jam suo augmento suscepto corpore, dierum ac mensium circulo natus est modo mirabili, loco, tempore, et hora præscriptis, non absque signorum stupore, et applausu multorum. Attamen sic natus ex matre, ut tametsi in multis a cæteris dissimilem nativitatem habuerit, hac in parte similem, quod velut cæteri, ex matre, veram et homogeneous carnem et naturam eduxerit: ejus autem Mater Maria, ante conceptum et post ortum Filii, virgo et intacta: *Natus ex Maria Virgine.* « O mirabiliter fecunda virginitas, exclamat Petrus Damianus, serm. 3, *De Nativitate Domini*, qua novo et inaudito miraculo **132** et Mater dici possit, et Virgo, » et, ut cecinit Alcimus Avitus, lib. vi, *De castitate*, ad Fuscina sororem, cap. 10 :

Virginis et Matris gemina gaudere corona.

Sed clarius affectum suum erga Deiparam testatum nobis fecit Andreas, oratione illa præ sole præclara, atque præ auro obrizo pretiosa, qua eidem Deiparæ paulo post extremum acturæ diem, supremos in terris honores debite impendit. Cujus orationis, Amadæo (*Apocalyp.*, cap. 8) ab angelo (ut pie creditur) revelatæ exemplar, in Marianorum cultorum gratiam, expedire visum est hoc loco describere. Sic autem habet :

Sermo sancti Andrewæ apostoli, de laudibus Virginis.

« Pulchra es, et valde decora, Genitrix Dei nostri, tuamque pulchritudinem sol, et luna, et cuncta sidera, imo et omnes Virtutes cælorum admirantur. Justum ergo et rationabile fuit, ut Mater Dei tanta puritate splenderet, tantaque pulchritudine fulgeret, ut sub Dei nostri pulchritudine nulla in terris vel in cælis major cogitari possit. Tu enim tota pulchra es, et macula nulla in te est; nihil in te sordidum, nihil tetrum; omnia splendent, omnia rutilant. Quia ergo Joannes **133** frater meus, et filius tuus, licet illi primogenito filio tuo longe impar, de maternitate tua, tanquam filius multa præclare attulit, et Petrus, novus omnium pastor, tanquam omnium nostrum humillimus, tuam humilitatem, quæ admodum in te Deo complacuit, extulit; ego germanus ipsius, qui decoris nomen gero, de tuo decore, de tua speciositate, de tua formositate et pulchritudine aliquid coram his majoribus fratribus meis dicere curabo. Maxime quia tu sola ita electa es, ut nunquam salus tua, beatitudo tua ac felicitas tua in dubio fuerint, etiam quando angelis mandata dabantur, cum conditione, ut, si ea servarent, beatitudinem detinerent. Quando totum genus humanum damnatum erat, totum perierat, totum hæreditate privatum fuerat; tu sola ab omni universali damnatione præservata fuisti. Electa enim eras in Dei Genitricem, et omnium Reginam: ita ut si homo non peccasset, tu inter omnes, post Filium tuum, prima

in regno Dei esses; peccante vero homine, jam remedium illud, ac si non peccaret, paratum erat. Labores, inquam, et dolores Jesu Christi Filii tui et Domini nostri tibi profuerunt. Sic enim decreto æterno firmatum erat, ut Passio ejus super omnes tibi **134** prodesset, quamvis nondum exhibita esset: quæ tamen valuit, quantum a Deo accepta fuit. Non enim ergo tu mortua in Adam fuisti, quamvis ratione propagationis morti obnoxia fuisti, quia sicut etiam alii, ex utroque parente es nata, ita et mortua fuisses; quamvis uterque illorum parentum tuorum sanctissimus esset. Unica columba, et sine felle, unica immaculata, recessisti a peccato quocunque; recedere a peccato tam longe nemo potuit. De te propheta locutus: *Egrediatur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet* (*Isa.* xi, 1). Tota gracilis, recta: tota recta, non curva, sine nodo, et sine cortice. O Maria Dei Genitrix! o Virgo perpetua, recte cecinisti: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes!* Laudabunt enim præconia tuæ puritatis, et tandem omnes agnoscent. Plerique de tua virginitate dubitabunt, et credent te alios filios, quam Dominum nostrum habuisse. Alii dubitabunt de tua maternitate, et credent te esse matrem unius solius hominis, et non prorsus Dei; et si Dei, non tamen veri Dei reputabunt Matrem, sed illum non distinguunt a suo Patre, sed credent eundem esse, qui et Filius est. Propter quod sæpius rogavi, ut talia fieri non sineret Altissimus, et dictum fuit **135** mihi: Sufficit tibi quod tibi datur; noli esse sapientior Deo. Sed scio quod exclusis de tua puritate, aliis opinionibus falsis adhærebunt. Ultimo quoque hæc falsitas a tota Ecclesia excludetur. De pulchritudine, et de maximo decore tuo, o Domina nostra, loqui volens, tetigi tantum principium pulchritudinis tuæ, quæ nihil aliud est quam donum Dei; et de tuo ingenti decore, et virtutum tuarum omnium splendore Thomas, Philippus, Jacobus, Matthæus, et ti astantes, altiori ingenio altiora dicent. Nos omnes peccatores sumus, et fuimus; tu vero peccatorum omnium redemptorem, o Virgo immaculata, concepisti, Virgo peperisti, et inviolata semper fuisti. Tibi, et Filio unico tuo Domino nostro, nos commendatos fore velis, ut quæ sine peccato semper fuisti, nos et posteros peccatores, tua charitate et dilectione complecti digneris, mihi que, si in dicendo prolixior fuerim, ignosce. Senes quippe quando incipiunt, abundantius loqui consueverunt. Ignosce ergo, Domina, ignosce, Regina; ignosce iterum, iterumque ignosce, Mater Dei nostri, Mater suavissima. » Sic Andreas.

Hæc vero oratione quid ad incomparabiles beatissimæ Virginis excellentias pernoscentas accommodatius? quid ad fidelium **136** in sacrosanctam Deiparam pietatem promovendam, ac provehendam aptius? quid denique auctore, ejusque in beatam Mariam obsequio, atque affectu dignius inveniri potest?

Merito proinde Deipara ex hac lacrymarum valle in cælum concessura, tam eximium præconem suum hujusmodi salutatione beavit: « Vale, Andreas: qui primo et ante omnes secutus es Christum, neque præmio eris posterior; » ejus etiam judicium de secundo Pauli inter apostolos loco, ut fuisse in Paulo diximus, approbavit.

Sed et tradito beatissimæ Virginis corpore sepulturæ, Andreas ejusdem beatissimæ Virginis in fide constantiam, oratione pulcherrima celebravit, ut refert Bartholomæus Pisanus, lib. v *De laudibus Virginis*, fructu 8. Morti vero proximus e crucis cathedra, quasi extremum legatum, suam fidelibus de immaculatæ Virginis perpetua puritate sententiam, his aureis plane verbis tradidit: « Sicut primus Adam ex terra immaculata formatus, ita et Christus ex Virgine immaculata, » ut habetur in ejus passione, ab Achaïæ presbyteris descripta; vel, ut inquit Abdias Babylonius, in Gestis ejusdem sancti Andree, lib. iv: « Sicut Adam **137** formatus ex terra, antequam esset maledicta; ita et secundus Adam ex terra virginea nunquam maledicta. » Quibus etiam sanctus Dominicus patriarcha, suum de sacramento corporis Christi libellum inauravit, ac plane apostolico ore, de immaculatæ ejusdem Virginis prærogativis, corollarium attexit.

138 CAPUT V.

DE SINGULARI S. JACOBI MAJORIS APOSTOLI IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE.

Sanctus Jacobus major, apostolus, Zebedæi filius, sancti Joannis apostoli germanus frater, natione Galilæus, qui Occidentalibus locis Evangelium prædicavit, et in occasu mundi, luce prædicationis effulsit: in sacratissimam Christi Parentem, si apostolorum alius, vario continuoque cultu propensus fuit. Hic (si Dextro credimus) ut in Hispaniis festum immaculatæ et illibatæ Conceptionis Dei Genitricis singulis annis celebraretur, sua prædicatione effecit: « A Jacobi enim prædicatione (ait Dexter in *Chronico* ad annum Domini 308) celebratur in Hispania festum immaculatæ et illibatæ Conceptionis Dei Genitricis Mariæ. » Quod Dextri testimonium, inquit Bivarius (*Comment. ad Chron. Dextri*), tam ingens scandalum quibusdam generavit, ut non solum falsum et commentitium astruxerint, verum **139** etiam toti *Chronico* notam eandem ascripserint, quasi ob hoc præcipue suppositum sit, quod immaculatæ Conceptionis mysterium commendaretur Dextri, gravissimi auctoris, testimonio. Cæterum, quamvis pro immaculatæ Deiparæ Conceptione, multæ, æque gravissimæ sanctorum Patrum extant sententiæ, illud tamen mihi dubio procul est, præsens testimonium nihil officere, neque prodesse alterius partis propugnatoribus; sed longe alio sensu, quam ipsi accipiant, a Dextro receptum fuisse, continereque tam certam veritatem, quod a nemine Catholicorum inficiari possit. Tantum abest ut aliena a Dextri sententia censeri debeant, et parum

sinceram vetustatem redolere credantur. Quid illud? nimirum sanctum Jacobum in Hispaniis instituisse immaculatæ Incarnationis Verbi Dei festum? Quis id neget Jacobum fecisse? rudis admodum ille est, qui nesciat, Dominicam Nativitatem, Passionem, Resurrectionem et Incarnationem pariter a sanctis apostolis celebratas, et celebrari edoctas, in universo Christiano orbe: ergo et Jacobus in Hispaniis, cum evangelicæ prædicationi insistebat, idem fecisse credendus est. Hoc igitur illibatæ et immaculatæ Conceptionis **140** Dei Genitricis Mariæ festum a Dextro nuncupatur, Conceptionis nomen, non in passiva, sed activa significatione usurpans; id est, pro ea conceptione, qua Deipara Virgo sine macula et labe Dei Filium in suis castissimis concepit visceribus, non pro ea qua a beata Anna concepta fuit. Nemo vero quis putet in alienum sensum nos verba prædicta contorquere, eo quod videat, nunc temporis, Conceptionis nomen, cum beatæ Virgini tribuitur, in passivum accipi sensum; olim siquidem in activum accipi solitum multa demonstrant argumenta; nam ut omittamus eo sensu acceptum a Domino, cum de peccati originalis pœna agit illis verbis: *Multiplicabo conceptus tuos* (*Gen. iii, 16*), vel ut alia translatio habet, *conceptiones tuas*; præcipuum sit, quod veteres ad notandum Conceptionis festum, non utebantur verbo, Conceptionis Deiparæ, sed potius Conceptionis beatæ Annæ. Sic Græci in *Menologio*, die 9 Decembris: *Conceptio*, aiunt, *munda beatæ Annæ, Dei et Domini nostri aviæ*, pro eo quod nos dicimus, *Conceptio sanctæ Dei Genitricis*. Eodem prorsus phrasi utuntur Syri, qui in *Kalendario* habent: *Conceptio Annæ justæ in Domina nostra Genitrice Dei, 141 die 9 Decembris*. Lego etiam sanctos Patres sæpissime Conceptionem Virginis, eam qua Deum ipsum concepit, nuncupare. Sic Bernardus, in sermone 4, in Vigilia Natalis Domini: « Attende, inquit, et conceptum invenis sine semine. Quid gloriosius, quam sancta et sincera conceptio, in qua nihil pudoris est, nihil sordis, nihil corruptionis? » Et Cyprianus, seu alius æqualis, de cardinalibus Christi operibus, *Serm. de Nativitate*: « O Virgo justa, et omni justitia plenissima, ejus Conceptionis singularis, » nimirum quia sine viri semine perfecta fuit; unde et subdit: « Spiritu sancto obumbrante, incendium originale extinctum est, id est, libidinosus pruritus; ideoque innoxiam affligi non deuit. » Bernardus iterum, hom. 4, super *Missus est*, conceptionem Baptistæ, vocat conceptionem Elisabeth; nec mirum, cum conceptio, actionis nomen sit proprius quam passionis. Hunc certe sensum reddunt verba illa Liturgiæ decimæ ex Græcis, quas Claudius Spenceus edidit: *Qui consecuti sumus gaudium in tuo conceptu, o plane Immaculata, salutamus te cum angelo, clamantes, Ave*; quæ tamen nonnulli immerito de passiva conceptione intelligi volunt, reluctantante ipso contextu, **142** qui de Annuntiatione angelica planus est. Neque alium reddere credo verba ejusdam orationis, quæ in Breviario sancti

Isidori reperitur : *Domine Jesu Christe, qui sic Virginem Matrem honorificasti, 'quousque Conceptionis ejus gratia, eam coram te suffragatricem incomparabilem invenimus, etc. Invenimus certe eam suffragatricem, dum Dei Verbum concepit, non vero dum concepta est. Insuper in idem recidit, si verum est, quod ex Paulo Orosio, Dextri coevo, referunt Mauritijs de Villaprobat, in Corona Mariana, serm. 16; et Bernardinus a Busto, serm. 8 De Conceptione, part. III, scripsisse, videlicet in quadam Epistola ad sanctam Eustochium, Hieronymi discipulam: « Coram Deo novi, et in veritate comperi, quod nulla mulier in partu periclitatur, super quam devote Mariæ gratia imploratur, et dies conceptionis ejus celebratur; quando nimirum sine pudore concepit, ut sine dolore pareret. »* Hæc enim erat Mariæ gratia, periclitantibus puerperis congrua, ab ea quæ- rere auxilium, quæ accepit in conceptione Filii gratiam, « ut esset sine gravamine grvida, et sine dolore puerpera, » ut Bernardus alicubi dixit. Hæc omnia Bivarius, vir doctissimus, atque insigniter **143** eruditus; ut ostenderet nihil aliud præfato testimonio voluisse Dextrum, quam Hispanos ab apostolo suo Jacobo festum Annuntiationis angelicæ recepisse: vel ut Jacobum, festi immaculatæ et illibatæ Conceptionis Dei Genitricis Mariæ, primum in Hispaniis institutorem declararet.

Hoc Conceptionis, seu Annuntiationis mysterium, præ aliis dulcius sapiebat Jacobo; atque ideo ejus festum, in Hispaniis, non solum instituit, sed et in ejus honorem primum templum Cæsaraugustæ erigi curavit, ut egregie M. Maximus cecinit, in hymno quem de ipsius templi erectione edidit, ubi inquit :

Ostendit illi se hilarem (Deipara Jacobo),
Suoque Natalitio
Conceptionis aures
Templo manent encomia.

Conceptionis hinc diem
Jacobus Hispanos docet,
Et prædicat cæteri (apostoli)
Ab omni labe liberam,

id est, Conceptionem sine semine factam. Quod vero de Conceptione activæ acceptæ loquatur Maximus, satis convincitur ex eo, quod asserit, eam conceptionem a Jacobo immunem a peccatis prædicari, quam cæteri **144** apostoli liberam ab omni labe prædicarunt; et hanc, nullus non videt, esse activam Virginis Conceptionem. Clarius adhuc ostenditur ex his, quæ subjunxit :

Hinc mos habet principum
Hunc celebrandi jugiter
Populis Iberis diem,
Qui durat usque hodie.

Cujus, rogo, Conceptionis festum ab initiis Ecclesiæ catholicæ usque ad auctoris tempora, et deinceps duravit, nisi activæ? Demum ad idem credendum manuducimur ex peculiari ac præcordiali devotione, quam Hispani olim habuerunt ad virginis Conceptionis mysterium, in cujus venerationem, communi et ecclesiastica festivitate 25 Mar-

tii non contenti, in decimo concilio Toletano instituta est iterata ipsius celebratio 18 Decembris, quod videlicet prior quadragesimali tempore acciderat. Tam alte igitur hujus mysterii devotio cordibus Hispanorum reposita, arguit, tum a magno illo suo præceptore acceptam, tum etiam et specialiter commendatam in columnæ Cæsaraugustanæ erectione.

De templo autem, quod divus Jacobus in honorem Mariæ Conceptionis Cæsaraugustæ **145** erigi curavit, sic Dexter in *Chronico*, ad annum Christi 57: « Jacobus sanctus apostolus, Zebedæi filius, peragratis urbibus Hispaniæ, multisque erectis ecclesiis, et episcopis creatis ex advenis, templum vel oratorium B. Virgini ex ejus jussu presentiaque super columnam Cæsaraugustæ erexit. » In quem locum eruditissimus Dextriani *Chronici* commentator Bivarius: Nihil, inquit, æque stabilium testimoniis gravissimorum auctorum, nihil tota Hispania sacratius ac venerabilius animis hominum insedit, atque historia foundationis angelicæ domus, Sanctæ Mariæ de Columna, Cæsaraugustanæ civitatis. Sane eam retulit beatus Caledonius, Bracarenensis episcopus, in Vita sancti Petri Ratistensis apud Hugonem Portugalensem episcopum, dum ait: « Quindecim mensibus vix fere elapsis, ejus magister Jacobus, ad Cæsaraugustam, ædiculam excitavit, in honorem Deiparæ Virginis. » Additque paulo post aliam erexisse Bracaræ in ejusdem Virginis memoriam. Eam quoque approbavit felix recordationis Calixtus III, in Bulla sua sub datum Romæ Kalendis Octobris anno 1456, ubi, inter alia, hæc habet: « Ecclesia prima inter cæteras sub vocabulo beatæ Mariæ, **146** in qua dicta beata Maria, antequam ad cælos assumeretur, beato Jacobo majori in columna apparuit; » et infra: « Inibi infinita miracula divina Providentia diutius fiunt. » Et rursus: « Christi fideles magna devotione ac veneratione imaginem ejusdem B. Mariæ, et ejus Filii, in quadam capella ejusdem ecclesiæ (quæ de mandato dictæ beatæ Mariæ, per dictum beatum Jacobum fabricata, et camera angelica Dei Genitricis de Pilar nuncupata existit) colunt et venerantur, et cum maxima devotione visitare non cessant. »

Longum vero esset, et operosum valde, omnium auctorum verba referre, qui eandem traditionem docuerunt; de numero siquidem eorum sunt, Gualbertus Fabricius Cisterciensis, in *Chronico* suo; Marinæus, lib. v, cap. *De sacris ædibus*; Vasæus annis 37 et 44; Beuterus, part. I *Chronol. Hispan.* cap. 25; Damianus a Goes in *Genealogia regum Hispaniæ*, tom. II *Hispaniæ illustratæ*; Stephanus Garybai, in *Compendio histor. Hispan.* lib. VII, cap. 3 et 4, et alii, quorum meminit Bivarius loco citato, ad quem destino lectorem.

Res vero ita contigit: Exiverat aliquando beatus Jacobus cum discipulis suis, cum prædicaret Cæsaraugustæ, juxta flumen **147** Iberum, nocte, ut melius eos exerceat, et occuparet in oratione. Ita-

que apparuit ei sacratissima Virgo Maria super columnam quamdam ex lapide, quæ ibi erat, in multo angelorum comitatu et societate, qui matutinas preces et horas suavissime modulabantur: quam cum vidisset beatus Jacobus apostolus, genibus flexis, cœpit preces suas ad eam supplex fundere, quæ dixit ei: « In hoc loco ædificabis ecclesiam, sub invocatione mea; scio enim hanc Hispaniæ regionem fore mihi devotissimam; et posthac ego eam sub patrocinium meum recipiam. » Postea autem recessit beata Virgo; et beatus Jacobus cœpit cum magna diligentia et sedulitate incumbere in opus ipsum, et intra ipsius templi ædificium, conclusit columnam illam ex jaspide, ex qua nomen sumpsit totum templum. Cum Hierosolymis maneret Jacobus, in eadem cum Virgine habitabat domo, quæ prima fuit, materque Ecclesiarum, cujus ipse erat episcopus, qui Virginis curam habebat, eamque custodiebat, ut existimat Castro in *Historia Deiparæ*, fol. 575

Fuisse Jacobum nostrum Deiparæ comitem, dum illa ad tempus Hierosolymis descendens, cum Joanne Ephesum contendebat, **148** testatur in Chronico præfatus Dexter ad annum Christi 41, dum ait: « Ut sui apostolatus aliquod præberet specimen, Joannes theologus, comitante beata Virgine, Ephesum proficiscitur, comite quoque beato Jacobo, qui et Ephesi ad tempus prædicat. »

Testatur et Heleca, episcopus Cæsaraugustanus, in suis Additionibus, scribens: « Memoria diesque festus ab ipsis in Hispaniam ingressu, sancti Jacobi Zebedæi filii, celebris habebatur, qui postquam Hispanias adiit, Ephesum comitatus est sanctissimam Virginem, una cum Joanne fratre ejus, non prius quam in Hispaniam veniret, sed reversus ab Hispania. » Quod vero Deipara Ephesum contenderit, habemus gravissimum testimonium Patrum magno concilii Ephesini, quorum auctoritati nemo sanæ mentis refragabitur. Hi enim in Epistola depositionis Nestorii, quæ reperitur in tom. II *Conciliorum*, cap. 27, sub hac inscriptione: *Sacra synodus religiosissimo clero, populoque Constantinopolitano S. D.*, ita inquiunt: *Nemo unquam Creatori suo obsistere ausus, divinam vindictam evasit. Quare et Nestorius impiæ hæreseos instaurator, in Ephesiorum civitate quam Joannes theologus, et sacra Deipara Virgo Maria quandoque 149 incoluerunt constitutus, a sanctorum Patrum et episcoporum cœtu, ultro seipsum abalienans, post trinam citationem, sacræ synodi sententia, divinoque sanctorum Patrum judicio condemnatus, omnique sacerdotali dignitate exutus.*

Quod vero ait Epiphanius, hæres. 88: « Et quidem cum Joannes in Asiam instituerit professionem, et nusquam dicit Scriptura, quod adduxerit secum beatam Virginem, sed simpliciter siluit, propter miraculi excellentiam: « non quidem negat, quod Ephesini concilii Patres asseruerunt, sed tantum asserit, propter excellentiam, id

silentio obvolutum a Scripturis, ne occasionem sumerent maligni introducendi mulieres. « Epheso Hierosolymam beata Virgine revertente, etiam revertitur B. Jacobus, » inquit Dexter, ad annum Christi 42, « qui prædicans acerrime Judæis (prius interfuit hoc anno consecrationi ædis sacræ Nazareth, in qua Virgo Deum concepit, præsentibus nonnullis apostolorum), successu capite ab Herode, recens Hierosolymam reversus, nobile martyrium 25 die Martii gloriose pertulit. Discipuli vero sancti Jacobi, Dei monitu, Virginisque consilio, corpus magistri, Joppe in navi deponentes, Iriam Flavianam Galliciæ civitatem **150** felici navigatione pervenerunt. »

Adfuit in spiritu beatissimæ Virginis ex hac mortali vita migrationi, ut refert Amadæus, in sua *Apocalypsi*, cap. 8, Virginem mortis proximam, sic Filio locutam tradens: « Fili mi charissime Jesu, cuperem ut adessent apostoli tui omnes, qui supersunt, et etiam anima Jacobi, fratris mei, nuper decollati ab Herode; ut videatur ab apostolis, præsertim a Joanne fratre suo. » Quod et a Filio obtinuit, ut ipsa aliis apostolis testata est, his verbis: « Ecce hic inter vos anima fratris mei Jacobi Zebedæi, quæ nihil locuta est; quia aliud est commercium illius, et aliud istud, non licet conversationem illam facere istam. »

Deipara vero in cœlum ascendente, hic idem Jacobus cum Joanne Baptista, Josepho Anna, Joachim, Simeone, Stephano primo martyre, atque aliis, dixit: « Ecce genus nostrum et caro nostra; ecce Regina et Domina nostra. Quæ scandis super æthera, in æternum regnatura. Ipsa est gloria nostra; ipsa magnificentia civitatis nostræ. Prosequamur eam laudibus; comitemur cantilenis dulcibus. Pulchræ sunt genæ illius sicut turturis; collum ejus, sicut monilia regis. Murenulas aureas faciemus ei, vermiculatas argento. Ecce tu pulchra es, Maria, et oculi tui columbarum. »

151 CAPUT VI.

DE SINGULARI SANCTI JOANNIS APOSTOLI IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE.

Inter omnes beatissimæ Virginis, ac Matris suavissimæ, cultores eximios, adoptivos filios, ac dilectissimos Benjaminos, nulli quidem existimari debet secundus, sed facile omnium princeps judicari, sanctus Joannes apostolus et evangelista.

« Sane, inquit sanctus Hieronymus (*Serm. de Assumpt.*), beatam Virginem etsi omnes venerati sunt discipuli, eique famulabantur affectu dilectionis, Joannes tamen, amplius ac specialius, usque in finem vitæ, qui sibi commissam accepit in suam, quasi matrem filius. Cui benignus Magister de cruce, *Mulier*, inquit, *ecce filius tuus*; ad discipulum autem, *Ecce Mater tua*, ut virgo Virgini cohereret, et deserviret officiosissime cura adoptionis. Non enim pudicissima virginitas alicui discipulorum rectius quam virgini commendatur.

152 ut esset adinvicem grata societas, et floridus aspectus, necnon et venustas conversandi vernans, alternatim pudicitiarum splendore decoratus. Sic ille. Cui consonat sanctus Ildephonsus, archiepiscopus Toletanus, serm. 6, *De Assumptione*, dum ait : « Licet omnes apostoli Mariam venerentur, eique officio dilectionis famularentur, plus tamen, et specialius cæteris, Joannes usque ad finem vitæ dilexit et coluit, quique sibi commissam Virginem accepit in suam, et sic ei quasi filius matri astitit, et obsecutus est, recordans illud, quod a benigno Magistro in cruce audierat : *Mulier, ecce filius tuus.* » In quæ postrema verba illustrissimus archiepiscopus Valentinus, beatus Thomas a Villanova (*Serm. de S. Joan. Apost.*) : « Pendebat, inquit, in cruce moriturus, et unde venerat rediturus Jesus, disposuit testamentum electis suis, Patri spiritum, Ecclesiæ corpus, peccatoribus sanguinem, latroni regnum, militibus vestes, Petro Ecclesiam, apostolis Paraclétum, electis charismata liberaliter distribuit ; aderat illi dilectus, quid sibi legaretur expectans. Quid tibi, o dilecte, legabo ? quid in ultimis dabo tibi ? *Ecce Mater tua.* Hæc omnium, quæ possideo, charissima et pretiosissima gemma, hanc tibi trado, hanc dono. Et ad Matrem **153** conversus, *Mulier*, ait, *ecce filius tuus* : et ex illa hora, accepit eam discipulus in suam, exultans et gaudens, quia talem sibi hæreditatem ejus Dominus reliquisset ; vere funes ceciderunt ei in præclaris, et hæc ejus hæreditas præclara est sibi. O magnum dilectionis indicium ! suo loco apud Matrem constituit eum, et pro se in filium Virgini reliquit eam. Huic gratiæ quid amplius addi potest ? Neque putemus vacua illa Salvatoris verba fuisse : neque enim defuerunt viri pii et docti, qui assererent, non sola æstimatione humana, filium reputari potius quam esse, quales lex et adoptio solet filios procreare : sed eum qui verbo suo cuncta creavit de nihilo, potuisse aiunt filium de non filio, quod si potuit, et fecit ; non enim dixit : Habeto illam in matrem, sed assertive : *Ecce mater tua.* Sit hæc pia opinio et religiosa ; ego illi meam non astringo fidem. Mater ergo illius est, non lege, non natura, sed gratia. Unde et merito, ex illa hora accepit eam discipulus in suam ; sciens quia vere sua est, quam Veritas suam dixit. Impressit in hoc verbo Dominus statim cordi virgineo amorem quemdam maternum in Joannem, fortiorem et ardentiorum, quam soleat matribus natura tribuere ; visceribus etiam apostoli reverentiam **154** filialem in Virginem inseruit, qualem nullus filius natura habet in matrem. Atque ita, sicut dicendo : *Hoc est corpus meum*, verum corpus suum fecit ex azymo : sic etiam dicendo : *Hic est filius tuus* ; amore filium fecit ex cognato, non tamen natura, sed gratia ; altiori tamen modo, quam lex et adoptio filios efficere queat. Jam ex hoc intelligere licebit, quante felicitatis et gloriæ

fuerit, tot annis post ascensionem Domini cum Virgine commorari, eam sicut filius alloqui, ejus decora præsentia et jucundo colloquio tam familiariter frui, ejus magisterio imbui, ejus exemplo et moribus instrui. O vere egregium discipulum, qui post Christum Dominum, talem promeruit habere præceptorem ! Quid ab ea non didicit ? quid non ab ea impetravit ? Omnia quæ a filio suo in familiaribus locutionibus ipsa audierat, in Joannem, sicut in filium, libentissime transfudit. Unde merito super omnes evangelistas, spiritu et intellectu volavit. Non mirum, inquit, Ambrosius, in lib. *De institutione virginis*, cap. 7, Joannem præ cæteris locutum mysteria divina, cui præsto erat Aula cœlestium sacramentorum. Nam si una hujus Virginis salutatio, Baptistam in utero tanta gratia perfudit, quid putas in **155** Evangelista tam diuturna conversatio fuit ? Si grande fuit, apud Elisabeth tribus mensibus Virginem commorari ; quantum erit, tot annis apud eandem Virginem in eadem domo versari ? Benedixit olim Deus Obededom, quia in domo sua arcam Domini receperat ; et Joanni quomodo putas benedixerit, qui Virginem Theotocon tot annis apud se habuit ? Hæc, ut existimo, omnium gratiarum maxima fuit, hoc maximum et præcipuum amoris indicium, quanquam et in aliis nihil omisit Christus, quod dilecto suo non donaret. » Hæc Villanova.

Hanc vero gratiam, amorisque indicium singulare, voluit idem Christus non solum evangelico præconio efferri, sanctorumque Patrum monumentis celebrari ; sed aris, templis, ac religiosis ordinibus, in tantæ rei memoriam in Christiano orbe erectis, atque institutis honorari. Nam, ut habet *Martyrologium Gallicanum* sub die 27 Decembris, Zacharias Senonensium metropolis, claræ virtutis et religionis antistes, insignem basilicam suam in diocesi, sub invocatione sancti Joannis apostoli et evangelistæ, Virginis Dei Matris adoptitiæ, custodis, et hæredis, dudum exstruxit, memorque Dominicæ pietatis, qui moriens Virginem **156** Matrem Joanni virgini, discipuloque prædilecto commendavit, virgines ibi sacras collocavit, quæ sub clientela ipsius Joannis, virginittis professoris, et custodis casti famulatus, Christo virginum Sponso obsequia jugiter persolverent. Eadem mente præditus, Robertus de Arbricello, alias de Arsbruscellis, ut dixi in *Fundatoribus Marianis*, cap. 10, ordinem Fontis Ebrardi, archimonomasteriumque in Pictaviensi agro fundavit. Etenim in honorem Deiparæ Virginis, et Joannis ministri ejus, præclarum hunc cœtum studuit consecrari, ratus virginalibus sub auspiciis, virgines utriusque sexus, castitatis vota congrue profiteri, cum femine in Maria, viri in Joanne, perfectæ puritatis habeant nitidissimum speculum, ejusdemque in iisdem præsidium singulare vicissim sortiantur. Respexit autem maxime vir pius ad Christi testamentum, qui Ma-

tris obsequiis, Joannem sibi dilectissimum, sui vice mancipavit : qua ex forma voluit auctor præfatus hujus ordinis, ut ascetæ masculi, præfectæ sacrarum virginum ipsius instituti subessent, virginibusque in omni pietatis officio famularentur ; at vicissim abbatissa, quæ locum sanctissimæ Deiparæ, eo in **157** ordine obtinet, eos, ut illa Joannem, materna dilectione exciperet, atque non ut servos haberet, sed ut filios suos charissimos omni pietatis affectu prosequeretur. Sed ad alia gradum faciamus.

Ut suum erga talem tantamque matrem, sibi a Dei Filio ac magistro dilectissimo commendatam, amorem, ac singularem reverentiam, reipsa declararet Joannes, in iis quæ ad victum et vestitum pertinebant, fidus ejus, quoad ipsa vixit, procurator fuit. Unde Philippus, abbas Bonæ Spei, lib. 1 in *Cant*, cap. 12 : « Unus, inquit, Joannes præ cæteris apostolis, ejusdem Virginis curam egit, et ex mandato Christi, in illius obsequium sedulo se redegit, eique ut matri filius obsequentem diligentiam impertivit, et in sua receptæ, provisoris ministerio deservivit. » Consentit Rupertus, lib. xiii, in *Joannem*, cap. xix, dicens : « Accepit Joannes Mariam in sua, non prædia, quæ nulla habebat, vel habiturus erat (quippe qui de illis unus erat qui, Dominum secuti, reliquerunt omnia) ; sed sic, in sua, dictum est, ut in illa quoque communione rerum, qua dividebatur singulis, prout cuique opus erat, ad hujus curam, quidquid illi esset necessarium, pertineret. » In eandem sententiam scribit **158** Beda in Evangelium Joannis, cap. xix : « In ea societate beatus Joannes perceperat centum, ubi nemo dicebat aliquid suum ; sed erant illis omnia communia : sic enim erant, quasi nihil habentes, et omnia possidentes, et distribuebatur unicuique, prout cuique opus erat. Unde intelligendum est, sic distributum huic discipulo quod opus erat, ut illic etiam beatæ Mariæ tanquam matris portio poneretur. » Quod vero Nicephorus meminit (*Hist. eccles.* lib. 1, c. 28 ; ii, c. 3), Mariam Joannis domo Hierosolymis habitasse, atque ad extremum usque diem, vitam illic suam peregissee, sic accipi potest ex Canisio (*De Deipar.* lib. v, cap. 1), ut quemadmodum Matthæus telonium, sic et Joannes hoc domicilium dimiserit ante apostolatam, et tamen usus domicilii Mariæ obveniret, quod Joannis, utpote prioris possessoris nomine, manserit insignitum.

« Absit autem, ut credamus, inquit Beda (*Retract. in Acta Apostolorum*, cap. 8), beatum Joannem apostolum, cui Dominus in cruce Matrem suam Virginem virgini commendavit, post unum annum recessisse, et eam reliquisse solam. Historiarum enim monumenta produnt, divinissimum hunc evangelistam, post Jesu in cælum ascensum, in ea quæ Hierosolymis ad montem Sion sita erat, **159** domo vixisse, usque ad illius ad Dominum migrationem. Si vero interdum abfuit, id per mo-

dicum tempus fuit ; et non nisi a Virgine habita facultate, quæ æque tulit, imo Joanni, ut id faceret, suasit. » Ilanc Ephesum secum duxit ab Ascensione Christi, cum facta est apostolorum divisio, ut testantur Patres concilii Ephesini, et inde Hierosolymam paulo post reduxit ; neque enim diu Ephesi in Asia commoratus est : imo cum beata Virgo Jacobo apostolo Cæsaraugustæ preces fundenti in columna apparuit, in spiritu quoque ipse venit, ut ex Dextri *Chronico* habetur, in quo etiam legitur quod « beata Virgo indivulso comite Joanne filio suo, frequentissime sacra loca Passionis et Resurrectionis Filii invisit. »

Ex verbis Dei Matris tantam consolationem habuit, quod nunquam verbum ex illa audivit, quin speciale gaudium perceperit. Unde devotissima Christi famula Mechtildis, cum in vigilia Assumptionis dulcissimæ Virginis Mariæ, in oratione posita, beatum Joannem evangelistam, contra beatam Virginem stantem vidisset, dixissetque ad eum : « Per illud munus quod Deo obtulisti, cum ejus Genitricis pio amore omnibus charis carere voluisti, rogo ut impetres **160** mihi omne charum pro Christi amore respuere, ut ipsum toto corde valeam diligere ; » beatus Joannes respondit : « Ego ex verbis Matris Domini mei tantam consolationem habebam, quod nunquam verbum ex illa audivi, quin speciale gaudium perciperem. » Idem Domini sui Genitricem in tanta reverentia atque honore habuit, quod in terris manens, faciem ejus nunquam inspicere ausus fuit. Quapropter eadem sancta Mechtildis, in festo sancti Joannis evangelistæ, in missa, inter Evangelium, vidit eundem discipulum, juxta altare stantem, et librum sacerdoti tenentem, ad omniaque verba Evangelii, veluti radios de ore ejus procedentes. Vidit etiam beatam Virginem Mariam, ex altera parte altaris stantem, et ex oculis sancti Joannis radium miri splendoris in faciem Virginis tendentem : quod dum illa miraretur, ait illi Joannes : « Dum essem in terris, Genitricem Domini mei in tanta reverentia et honore habui, quod faciem ejus nunquam inspicere ausus sum. »

Sacrosanctum corporis Christi sacrificium coram beata Virgine sæpissime obtulit, et tanquam proprius parochus, eidem sanctissimum Eucharistiæ sacramentum **161** ministravit ; ejus et actionum testis, et secretorum omnium conscius fuit. Unde Ildephonsus, serm. 5 *De Assumptione* : « Si quis, inquit, studio pietatis, vel piæ curiositatis affectu indagare voluerit, quid post Ascensionem Domini egerit, quam sancte et juste vixerit beatissima Virgo, cognitum id esse videtur Joanni, dilecto Domini discipulo, qui ab ipsa cruce eam suscepit in sua sollicitudine et cura. »

Dionysium Areopagitam ad Deiformem præsentiam tantæ Matris duxit, ut ipse Dionysius in *Epistola ad Paulum* præceptorem, his verbis testatur : « Cum a Joanne, vertice Evangelii et

Prophetarum, qui in corpore habitans, quasi sol fulget in cœlo, ductus fui ad Deiformem præsentiā altissimæ Virginis, tantus me immensus divinus splendor circumfulsit exterius, et plenius irradiavit interius, etc. Ignatium Antiochenum (in *Epist. ad Joan.*), sive suis litteris, sive sermone aliorum, audita ex ipso referentium, miro erga beatam Virginem amore inflammavit, ejusque viscera excitavit, et valde coegit desiderare aspectum tam cœlestis prodigii, et sacratissimi spectaculi.

De obitu suo certior reddita Deipara, tam lætum nuntium illico denuntiavit **162** Joanni, quo omnia ad decessum pararet necessaria. Joannes vero omnibus fidelibus Hierosolymam degentibus Mariæ obitum statim divulgans, ut omnes ejus, quæ vitæ Auctorem mundo ediderat, migrationi interessent, nihil omnino omisit ex iis quæ ad tanti excessus mysterium digne celebrandum necessaria forent.

Refert Simeon Metaphrastes (*Orat. de Vita et Dormit. Deipar.*), quod Virgo ad Joannem aspiciens virginem, cum pauca cum eo esset locuta, mandavit ut duabus, quæ ibi aderant virginibus, quibuscum jam diu vixerat familiariter, duas tunicas, quibus ad contegendum corpus per vitam usa fuerat, distribueret, ut distribuit.

Addit Laurentius Maselli, l. b. vi, cap. 21, beatam Virginem, paulo ante mortem, sacras reliquias quas apud se conservabat, ipsi Joanni reliquisse, ut fasciam Christi, sindonem sepulcri Domini, zonam item cujus meminit Germanus patriarcha, in Oratione de zona Virginis. Reliquit etiam velum, quod verecundissimo Virginis cultui, cum nupsit, deservivit, cujus meminit Gabriel Barius, lib. II *De antiquitate Calabriae*; Pectinem, quem deinde Trevirensibus ab Helena Constantini matre donatum **163** tradit Jacobus Meddendorpius lib. V *Academiæ*; anulum sponsalitiū beatæ Virginis, quo Senimurensis apud Mandubios in Burgundia prioratus nobilitatur, cujus meminit Genebrardus in *Chronographia*, lib. IV, ad annum 868; reliquit etiam coronam spineam, et velum, quo ipsa caput operiebat; insuper capillos, atque etiam lac uberum suorum.

Ex lib. IV, cap. 4, *Insinuationum divinæ pietatis* sanctæ Gertrudis habemus, quod eadem sancta Gertrudis in Vigilia Assumptionis gloriosæ Virginis Mariæ, dum devotioni mentem suam aptare studeret, vidit in spiritu ipsam beatissimam Virginem, tanquam in tranquillissimo quodam júbilo suavissimæ contemplationis, jam agonizare incipientem, quæ amabilissimi vultus sui serenitate, ac gestus amicitia, omni se gratia plenam demonstrabat. Vidit etiam beatum Joannem evangelistam, quasi ad caput Virginis Mariæ, orationi devotius incumbentem, a quo etiam Mater Domini videbatur quasi vaporem quemdam mirificum intrahere sibi. Cum vero in his sancta Gertrudis

plurimum delectaretur, mirari cœpit quid per hæc significaretur; unde edocta est a Domino, quod per hoc, **164** quod beata Virgo visa est, de corde Joannis vaporem trahere, significabatur, quod regalis Virgo specialem gloriam ex parte beati Joannis attulerit, pro singulis bonis quibus ipso providente, liberius potuit vacare in omni vita sua; et cum Gertrudis inquireret quem profectum beatus Joannes ex talibus haberet, respondit: « Quasi tot gradibus affectuum cor meum ipsi est dulciter acclinatum, quot obsequiis matris meæ virtutibus ipsius sollicitudinem sensi affuisse. »

Sed quo erga divinam Matrem calesceret igne, quove arderet fervore Joannes, in sermone illo declaravit, quem post Petrum Christi vicarium, apostolico coram senatu, in ejusdem transitu habuisse dicitur in hæc verba:

*Sermo sancti Joannis apostoli in Transitu
B. Virginis.*

« Ego, Patres et fratres mei charissimi, quid de tanta majestate dicere potero? qui sicut ætate, ita et scientia minor sum omnibus vobis. Ex quo tamen me cum Petro et Jacobo fratre meo decollato ejus anima hic nobiscum est (tunc eam omnes viderunt, quam alia vita jam viventem loqui lingua mortali non decet) Dominus ad fidei suæ splendorem elegit; et vos (in quibus nulla invidia nunc est, quia in gratia confirmati **165** estis, et de bono meo, tanquam de bono communi gaudetis) mihi hunc locum dedistis, a laudibus hujus Virginis non cessabo. Est omni laude dignissima, et quamvis in ea sint omnia laude digna, omnia splendida, omnia pulchra, omnia decora; id tamen pro nunc (cætera vobis relinquens) in ea commendabo, quod digna fuit esse Mater Dei, Genitrix Verbi divini appellari, et esse. Magnum valde esse puto, servum Dei vocari, quia qui vere Deo servit, regnat; sed plus est Dei amicum nuncupari, plus certe filium: sed hæc omnia nihil sunt respectu hujus, quod est, Matrem Dei appellari, et esse. Joseph quidem pater Dei appellatus, sed non fuit, nisi putative. Hæc vero, vera est Mater Dei, verum enim Deum concepit, verum Deum peperit; sed in ipsa conceptione Mater facta est Dei, quia non solum hominem purum, ut aliæ mætres, sed Deum carni humanæ unitum genuit, et primo concepit, quamvis ipsa conceptio sit generatio, formata carne illa, et omnibus membris distincta in eodem ietu oculi, et anima creata, et infusa fuit, et divinitas humanitati unita, id est, illi rei, quæ homo dicitur, quæ non solum est anima, vel corpus, sed ex eis est illa res alia. Tu, o Genitrix Dei nostri, hæc, quæ ad fratres **166** meos apostolos, discipulos, et has sanctas mulieres, quæ hic sunt, dico, melius nosti. Nosti, inquam, te Filio tuo unico, Domino et Salvatori nostro, totam, ut aliæ mætres, ministrasse materiam, de qua caro illa pretiosa formaretur, et omnem operationem habuisse, quam et aliæ mætres

habent in filios suos; et nosti quod te operante, et Spiritu sancto superveniente, antequam humanitas illa in se staret, et Verbo Dei, Filioque ejus ante sæcula a Patre genito assumpta fuit, ut non in seipsa, sed in ipso Verbo staret, et a Verbo sustentaretur. Idcirco vere Dei nostri Genitrix, et non alicujus puri hominis mater dici, nominari, et per totum mundum prædicari poteris. Multi mirabuntur quomodo Deus, qui semper est et ab æterno fuit, concipi potuit: et non considerabunt quomodo unus homo alterius filius dici possit, et unus homo ab alio genitus esse. Ratio admirationis est similis; nam homo per animam est homo, corpus aliquid facit ad esse hominis; sed anima dat principale esse; tamen quia anima illa a Deo creata in eodem instanti, vel in eodem ictu oculi, corpori infunditur, in quo corpus a parentibus plasmatur; ideo hominem totum, et non solum carnem genuisse parentes dicuntur. Sic et tu, o dignissima Dei nostri **167** Genitrix, Spiritu sancto tibi virtutem tribuente, tecum concurrente, et modum, ut secum talia agere posses, præstante, quia esse carneum, et esse humanum Deo tribuisti; vere Deum concepisti, vere genuisti, et peperisti, et educasti, quod nomen, et res nominis, valde te, o Domina et Regina nostra, significat. Dignare tu, o cœlorum et angelorum Regina et Domina, nos omnes, et qui nos in hac confessione sequuntur, adjuvare et salvare. Et me, quem in filium, voce de cruce delata, accepisti; et ego virtute verborum Christi Domini, fideliter te ex tunc in meam accepi Matrem, non derelinquas, sed me filium indignum, qui servus magis tuæ Majestatis debeo dici, habebas in omnibus adversitatibus commendatum; et ut omnes alios hic existentes, et qui sequuntur, pro filiis saltem adoptionis admittas, rogo, qui tuam credent corde, et ore confitebuntur majestatem. O Mater Dei, o Mater Dei, o Mater Dei, conticeo, sileo, dicere non audeo: O Mater mea; quia, etsi jam te accepi in meam, timeo tamen dicere meam: tunc enim meipsum facerem Domini Jesu Filii tui omnino veri Dei, fratremque ipsius Dei; mater tamen etiam mea es, peculiari modo, non tamen illo modo quo et Mater Filii Dei; **168** nec, illo modo quo es Mater omnium hominum, sed quodam medio modo. Sum enim filius tuus magis quam alii; sum longe minus quam ille, quem cuncti colimus, veneramus, et adoramus. » (Amad. Apoc. rapt. 8.) Hæc Joannes, cujus et Deiparæ morituræ extremum sermonem, talem fuisse autumat Jacobus Pontanus (*Florid. de Virgine Matre*, lib. II):

M. Fili Joannes, omnium charissime,
Quem de cruce olim traditum voluit mihi
Tuus Magister, Filius et idem meus,
Quo sim statu aspicias; dies suprema me
Hinc me, et artus relinquunt spiritum.

J. Maria Mater, Mater o dulcissima,
Quam de cruce olim traditam voluit mihi
Meus Magister, Filius et idem tuus,
Hæc te mortis equidem cerno vias,
Ob idque summis differor doloribus.

M. Quin imperas doloribus, homo nata sum
Mortalis ex mortalibus, tui hætenus
In carcere, at nunc evolo e custodia.
Vale memor mei. Vale, charum caput:

J. Pœnas luan, qui digna pœnis jactitant,
Peccantibus statuta mors tantummodo.
Sed sic Deo visum. Vale, o Mater mea,
Meique ne fueris apud Deum immemor.

169 Amadæus autem (Apoc., rapt. 8) angelo revelante didicit, Deiparam post impertitam Joanni benedictionem, his eum dulcissimis atque omnino aureis verbis affatam: « Vale, Joannes fili mi. annuntia divinitatem Christi, et prophetabis ante translationem, et postea. »

Nec Virgine e terris erepta, atque in cœlum recepta, filialis in eam Joannis amor intepuit, quin imo magis magisque incaluit, ac in novas quotidie majoresque flammæ erupit. Huic templa struxit, hæc scriptis celebravit, hujus nomen laudesque sua per orbem prædicatione extulit. Et quidem quod ædem, quin ædes Virgini Matri donarit non temere conjicit Lœcius, lib. IV *Mariæ Augustæ*, cap. 4, dum ita ratiocinatur: « Qui officio, obsequioque Domini pares, non etiam persistent Dominae? A Petro, a Jacobo templa habet; igitur et a Joanne, atque ut magis credam ex eo etiam adducor, quod testibus concilii Ephesini. ad clerum Constantinopolitanum Patribus, Virgo comitem se, Ephesum usque, apostolo dederit, uti ab eo posita templa, præsentia sua atque auctoritate consecraret. An matris oblitio *υπολήθη* seu adoptivum filium tunc cœpis? non voluit? non fecit? Quod si (teste Abdia in apostoli Vita) superstiti **170** adhuc, sibi basilicas inscribi non prohibuit, credendum non magis, id tituli et honoris Deiparæ voluisse? fecisse? voluit, fecit, vel adstipulante Canisio. » Sic ille.

Quod vero in sua Apocalypsi, beatissimam Virginem Dei Matrem, a se singulariter adamatam minime prætermiserit, sed multis eam symbolis indicaverit, sentit, inter alios, et probat Spinellus, in *Throno Deiparæ*, cap. 1: « Neque enim, inquit, verisimile videtur, a beato Joanne, qui tam multa cœlestis aulæ, tanquam præclara spectacula fuit diligenter prosecutus, solam Virginem fuisse præteritam, et eam Virginem, qua secundum Deum, nihil in cœlo, nihil in terra habetur illustrius, et in quam ipse virgo scriptor egregius singulari pietatis et observantiæ studio ferebatur. » Sic Spinellus, cui favet Albertus Magnus in *Biblia Mariæ*, dum ea quæ in Apocalypsi Joannis continentur, beatissimæ Deiparenti Mariæ pulchre et breviter adaptans, ait: « Beatissima Virgo Maria secundum Joannem in Apocalypsi, dicitur Sedes Filii Dei: Apoc. IV, v. 2, 5): *Vidi et ecce sedes*, scilicet Maria, *posita erat in cœlo*, id est, in Ecclesia. Hæc S des vocatur totius nobilitatis, quia solus Deus sedit in ea, unde *supra sedem 171 sedens*, id est, Deus, et homo. Item hæc sedes vocatur Sedes totius propitiationis; unde *Iris erat in circuitu sedis*, id est pax et propitiatio, quæ est in circuitu prote-

gens. Ipsa est Sedes comminationis; unde dicitur : *Et de Sede et Throno procedebant fulgura comminationis, et voces admonitionis, et tonitrua summæ placationis. Ipsa est Sedes totius pulchritudinis; unde et septem lampades ardentes ante Thronum*, id est, septem dona Spiritus sancti, quibus ipsa, præ cunctis mortalibus, illuminata fuit. Hæc est Thronus, de quo Apoc. vii (v. 9, 10) dicitur : *Vidi turbam magnam*, etc. Sequitur : *Stantem ante thronum Dei*, ut aspiciantur : *et clamabant voce magna*, in præsentem et in futuro maxime, dicentes : *Salus Deo nostro, qui sedet super thronum*. Item ipsa est Altare oblationis : Apoc. ix (v. 13) : *Audiivi vocem unam*, id est Mariam, de quatuor cornibus altaris aurei, super quod quidquid offertur, accipitur, *quod est ante oculos Dei*: quatuor cornua sunt hæc, misericordia, humilitas, benignitas, et largitas. Item, ipsa est Regina, duodecim prærogativis coronata, Apoc. xii (v. 1) : *Signum magnum apparuit in cælo*, id est in Ecclesia, *Mulier amicta sole*, id est, Maria Christo, quia induit Christum, qui eam illuminat; et **172** *luna sub pedibus ejus*, id est omnia terrena : *et in capite ejus corona stellarum duodecim*, id est duodecim prærogativarum, seu privilegiorum, quibus coronatur. » Hactenus Albertus.

Nec in suo Mariam Evangelio siluit, sed in eo multa de ipsa præclara conscripsit, ab aliis evangelistis prætermissa. Capite enim secundo egit de Maria in Canæ Galilææ nuptiis conversionem aquæ in vinum a Filio postulante; et cap. xix, de eadem pendenti in cruce Filio, constanti corde, ac virili prorsus animo adstante. Idem : « Quidquid est, quod Maria genuit, ut Hieronymi utar verbis (*Serm. de Assumpt.*), evangelizando, suo commendavit eloquio : *In principio, inquit, erat Verbum, et Verbum erat apud Deum: et Deus erat Verbum*. Hoc quippe Verbum, quod erat in principio, et apud Deum erat, ipsum genuit beata et gloriosa Virgo Maria, ex seipsa carnem factum. »

Refert Jacobus, archiepiscopus Genuensis, in libro *Annuarum festivitatum*, se incidisse in voluminem quoddam apocryphum, cui titulus, *De Transitu sanctæ Mariæ*, divo Joanni evangelistæ ascriptum, in quo scriptum erat, Mariam Virginem anno vicesimo quarto ab Ascensione Filii **173** sui, ex hac vita migrasse, et omnes apostolos, in momento temporis per aera raptos morienti adfuisse, atque cadaver publico funere, et solemnibus exsequiis elatum, lapideo monumento condidisse, eamque post diem tertium revixisse, et integro corpore, deducentibus angelis in cælum evolasse : Thomam vero, cum abfuisset, et rediens credere recusaret, zonam, qua corpus Virginis præcinctum erat, e sulcimi demissam accepisse, Resurrectionis, et corporæ in cælum Assumptionis, argumentum. Verum hujus operis inscriptionem auctoritatemque refellit Magnus Pater Augustinus, sermone *55 De sanctis*, et ex eo Sixtus Senensis lib. ii *Bi-*

bliothecæ, § *Sanctæ Mariæ Transitus*, ut in *Bibliotheca nostra Mariana* inuimus.

Porro, quod Mariæ nomen laudesque sua per orbem prædicatione extulerit Joannes, testatur inter alios, vir eruditione eximius Melchior Incofer, in *Conjectatione Epistolæ beatæ Virginis ad Messanenses*, cap. 2, ubi probans apostolos, invecta in provincias Christi prædicatione, nomini quoque Deiparæ Virginis, atque cultui studuisse, de eodem sic fatur : « De Joanne, quem Jesus diligebat, nemo dubitabit, si **174** cogitet, transfusa in eum a Filio Matris cura, illud etiam recepisce, ut quemadmodum testimonium de Filio, sic etiam perhiberet de Matre; et scimus quia verum est testimonium ejus, quippe vel dulcis illa appellatio, qua sægentis in nuptiis Canæ Virginis mentionem inducit : *Et erat Mater Jesu ibi*, amplam ei præbuit theologicæ perorationis materiam. Si præsertim similis aquilæ, in sublimiora solis aciem defigenti, quo pacto ex hac Matre Verbum caro factum est, explicaret : quod dubio procul fieri oportuit, non in Asiatica solum peregrinatione, sed ubicunque de Verbo incarnato, atque adeo semper e genio Joannis verba facere necesse esset; idque eo putes ardentius, quo præ ceteris, ut sermone *6 De Assumptione*, Ildephonsus ait, Mariam coleret, ac veneretur. » Hæc Incofer.

Nec silentio premam, quod in *Stellario Coronæ B. Virginis*, lib. iii, part. iii, art. 2, narrat auctor fide dignus, et a nota falsitatis alienus, Pelbartus Themeswar : « Legitur, inquit ille, in quibusdam revelationibus, et memini legisse me, idipsum excerptum ex libro *Revelationum S. Elizabeth*, videlicet, quod post Assumptionem B. Mariæ, sanctus Joannes apostolus, **175** cum esset anxius, ex devotionis fervore B. Mariam in gloria cælesti videre; raptus in spiritu vicequadam, vidit in spiritu Dominum Jesum cum gloriosa sua Matre. Audivit quoque quod ipsa B. Virgo loquebatur suo Filio Domino Jesu, de doloribus, quos Christus pertulit in cruce et de compassione quam ipsa Mater pro tunc sustinuit, et quomodo hic apostolus Joannes pro tunc adfuit. Petivit quoque beata Maria Filium, ut specialem gratiam donare dignaretur omnibus qui hujus memoriam agerent devote; et mox Dominus Jesus promisit talibus quatuor præcipua dona gratiarum. Primo quod qui beatam Mariam per dictos dolores invocaret, veram pœnitentiam de omnibus peccatis agere mereretur ante mortem. Secundo quod tales in adversis custodit, præcipue in morte. Tertio quod memoriam passionis imprimit mentibus eorum, et in cælo præmium præstat. Quarto quod talem concederet potestatem beatæ Mariæ, ut quidquid vellet, cum eo homine faceret, atque omnia optata sibi impetraret ad salutem. » Sic ille.

Obiit Joannes, eo prorsus, quo Dei Genitrix modo, id est, non morbo, non sensu doloris, non corporis cruciamento, **176** non horribili agita-

tione membrorum, sed quasi qui suavi ac dulci somno correptus mediis in laboribus obdormit : « Dei autem ineffabilis atque investigabilis gloria, ut inquit Nicephorus (lib. II, cap. 42), ea, quam ipse solus novit, hora illucescens, corpus ejus terrenum et corruptibile, in immortale et incorruptibile transmutavit, et in divinum paradysum itidem ut omnibus laudibus celebrandam Dei Genitricem, quæ per gratiam Mater ejus fuit, recepit. Decebat quippe et ipsum, qui matris loco, incorruptam semperque Virginem habuisset, et dilectus in primis mirifice Christo fuisset, fraterque adeo immortalitatis promptuarii exstitisset, paulatim quodam modo immortalitatis participem fieri. »

Nec mirari quispiam debet, si, pro cultu quem in terris positus, Dei Genitrici exhibuit, speciali gloria perfruat in cœlis : nam, ut inquit Pelbartus in *Stellario*, lib. XII, part. I, art. 3 : « B. Maria remunerat in cœlo sibi servientes speciali ornatu, et gloria, qua præ aliis discernuntur, quod sunt ejus servi, Sicut enim videmus in regia curia, quod servi reginæ certis notabilibus elenodiis deauratis procedunt, per quæ reginæ servi esse cognoscuntur, et speciali purpura vestiti ambulant : ita in Curia cœlesti, 177 servi Mariæ speciali gloria refulgent. » Unde beata virgo Gertrudis (*Insinuat. div. pietatis*, lib. IV, cap. 4), die quadam in Adventu Domini, vidit sanctum Joannem Evangelistam, habentem duo aurea lilia, unum dextro, et unum in sinistro humero, eratque in dextro mirabili sculptura scriptum : *Discipulus quem diligebat Jesus*. In sinistro vero : *Iste custos Virginis, ob insigne istorum privilegiorum specialium, quo ipse solus, præ cæteris apostolis, discipulus, quem diligebat Jesus, nominari et esse meruit : et quod ipse etiam Dominus candidum illud lilium, hoc est, Matrem suam virgineam, in cruce moriturus commendandum dignum censuit*. In festo vero ejusdem Apostoli, inter Matutinas, dum cantaretur : *Mulier, ecce filius tuus*, vidit de corde Dei mirificum quemdam splendorem, procedentem super beatum Joannem, qui omnium sanctorum intuitum, cum reverenda admiratione in ipsum provocabat. Visa est etiam beata Virgo, speciali alacritate blandiri ipsi, cum ipsa nominaretur Mater ipsius, unde etiam ipse præelectus discipulus, speciali blanditate dulcioris affectus ipsam resalutabat.

Quid vero tam pia Mater potest tam dulci filio denegare ? Refert Thomas Cantipratanus, 178 lib. II *Apum*, cap. 53, num. 12, quod quidam canonicus Cameracensis Ecclesiæ, qui se in religioso Cantipratensi cœnobio, ad ordinem transulit regularem, cum beatissimum apostolum et evangelistam Joannem, in vita ferventissime dilexisset, post mortem illius, cuidam concanonico ejus in visione visum est, apparitionem hujusmodi se videre : « Accessit idem apostolus ad gloriosam

Virginem Matrem Christi, rogans eam suppliciter, et sic dicens : Ecce anima amici nostri torquetur in pœnis, venias obsecro, et liberes eam ; quia etsi in vita perfecte non vixit, tamen vitam suam pro magna parte correxit. Nec mora, annuit Virgo virgini, et ad purgatorium descendentes, animam liberatam adducunt, et secum transferunt ad superna. »

Refert quoque sancta Birgitta, lib. IV suarum *Revelationum*, cap. 23, quod cum sanctus Joannes evangelista dixisset quondam Dei Matri : « Audi tu, Virgo et Mater unius Filii, non plurium, Mater unigeniti Filii Dei, Plasmatoris et Redemptoris omnium ; audi, inquam, sicut et audis, quantum iste (erat hic sacerdos iniquus, et hypocrita) delusus est a diabolo, quantum laborat, ut obtineat impossibile, quantum 179 informatus est, et quantis rebus a spiritu mendacii ; quantum etiam elongat se a Deo, in specie ovina, et corde leonino. Ego docui, quod tres sunt, qui testimonium dant in cœlo et in terra, Pater et Filius et Spiritus sanctus ; isti vero testimonium perhibet spiritus malignus, quod totus factus est simulatorie sanctus, quem Pater non fortificat potentia sua ; Filius non visitat sapientia sua ; Spiritus sanctus non inflamat charitate sua. Nec mirum ; aspirat enim ad potentiam, contra potentiam Patris ; vult esse sapiens, contra sapientiam Filii ; habet inflammationem, sed aliter, quam sicut inflamat Spiritus sanctus. Ideo roga Filium tuum, ut aut citius subtrahatur, ne perdantur plures ; aut humilietur celerius pro errato. » Respondit Mater : « Audi tu, virgo, sed tamen virilis, non feminea persona tu es, quem Deo placuit vocare cum levissima morte de mundo propinquius mihi. Ego enim quasi obdormivi in separatione animæ et corporis, et evigilavi in gaudio perpetuo ; nec mirum. Ego quippe præ cæteris amarius in morte Filii mei dolui, et ideo placuit Deo me de mundo cum morte levissima separare. Tu vero inter apostolos, vicinior mihi appropinquasti, 180 majoraque signa dilectionis expertus es præ aliis, et amior tibi passio Filii mei facta est, quam præ cæteris clarius aspexisti ; et quia præ cæteris fratribus tuis longius vixisti, quasi in ipsorum omnium martyrio, martyr fuisti ; ideo placuit Deo vocare te de mundo, morte levissima post me, quia Virgo virgini fui commendata : ideo fiet quod petisti, et non prolongabitur. » Sic Joanni suo suavissima Jesu Mater : cum quo et frequenter mortalibus apparuit, eoque theologo usa est, in sacræ fidei cum iisdem mortalibus magisterio. Id quod exemplo manifestum evadet. Cum sanctus Gregorius episcopus Neocæsariensis (4), qui doctrina et sanctitate illustris, propter signa atque miracula quæ cum multa Ecclesiarum gloria perpetravit, Thaumaturgus est appellatus, aliquando

(1) Vid. S. Gregor. Nyssen. in *Vita S. Greg. Thaum.*, et Joann. Bonif. in *Hist. Virg.*, cap. 4).

per totam noctem de ratione atque sermone fidei specularetur, variasque secum cogitationes ageret (erant enim et tunc aliqui, qui piam religionis doctrinam adulterarent per probabiles argumentationes, sæpe etiam intelligentibus, ac doctis, veritatem ambiguum reddentes), ei vigilanti, et sollicito noctem agenti, sacræ fidei Magistra Dei nostri Mater apparuit. Et quamvis **181** apparentis Deiparæ, muliebris et figura esset et facies, tamen multo excellentior, multoque augustior visa est, quam ut ejus aspectum ferre posset humana conditio; nam ex ore virgineo tantus splendor emicuit, ut luci illi luminique Gregorius impar esset, atque impos virium ad tantam majestatem in illa mortalitate contuendam. Aderat Evangelista Joannes suæ matris et Dominiæ comes, et assecla, qui Mariæ Reginae cœlestis admonitu, res arcanas atque reclusas, sacræ fidei vera dogmata, Trinitatisque mysteria Gregorio, novo episcopo, novoque doctore luculenter explanavit. Idque eo libentius, quo se Virgini fore putabat, magisterio illo gratiorem, ut minime mirum sit, qui tam felix in adolescentia fuisset, Dei Matrem vidisset, Joannem Evangelistam theologiæ interpretem et doctorem habuisset, eum, corroborata jam ætate, Thaumaturgum, id est, rerum maximarum et admirabilium effectorem evasisse. Quæ vero didicit a divo Joanne Gregorius, haud tacita in pectore tenuit, sed litteris librisque mandavit, doctrinæque acceptæ divinitus hæreditatem transmisit ad posteros; eo namque beatæ Virginis spectabat adventus, **182** quæ præsens per charissimum Christi discipulum, cui revelata sunt secreta cœlestia, Gregorium erudire voluit; deque Deo trino, et uno, rectam novo concionatori indicare sententiam, ut alios ipse, difficillimo Ecclesiæ tempore, posset instruere, et acceptam divinæ Palladis beneficio lucem Christianus Prometheus, hominibus in cæca errorum caliginæ demersis, amantissime dispertiret. Mysticæ autem illius doctrinæ, ac disciplinæ, quam Joannes Gregorio, Deipara monente, tradidit, verba hæc sunt: «Unus Deus, Pater Verbi viventis, sapientiæ subsistentis, et potentæ ac figuræ æternæ, perfectus perfecti genitor, Pater Filii unigeniti, unus Dominus, solus ex solo, Deus ex Deo, character et imago Deitatis, verbum efficax, sapientia constitutionis rerum universarum comprehensiva, et virtus atque potentia universæ creaturæ effectiva; Filius verus veri Patris, invisibilis ejus, qui est invisibilis, et incorruptibilis, corruptioni non obnoxii; et immortalis mortis plane nescii, et æternus æterni. Unus Spiritus sanctus ex Deo existentiam habens, quique per Filium apparuit, scilicet hominibus, imago Filii perfecti perfecta; vita, viventium causa; fons sanctus; sanctitas, sanctificationis suppetitor; in quo manifestatur **183** Deus Pater, qui est super omnia, et in om-

nibus, et Deus Filius qui per omnia, Trinitas perfecta, quæ gloria et æternitate, et regno non dividitur, neque abalienatur; non igitur creatum quid, aut servum in Trinitate est, neque adventitium: ut quod prius quidem non esset, posterius autem introductum sit. Non ergo defuit unquam Filius Patri, neque Filio Spiritus, sed immutabilis, et invariabilis eadem semper manet Trinitas.»

Cupit autem Joannes ab omnibus honorari eam quam ipse, dum vixit, impensissime amavit, et nunc quoque in cœlo degens, filiali prosequitur studio, et non secus de illius gloria et splendore, quam de matris cujusdam amantissimæ honore sollicitus est, ut cum sancto Edmundo, Cantuariensi episcopo, declaravit (1). Cum etenim in morem perpetuum induxisset Edmundus, precationem illam, quæ incipit, *O intemerata*, in Mariæ Virginis, sanctique Joannis evangelistæ memoriam, diebus singulis recitare, aliquando studiorum impetu abreptus, quotidianæ hujus precationis oblitus est. Nocte vero insequenti, divus Joannes se illi demonstravit, manumque jussit explicare, quam jam erat ferula percussurus, ut a ludimagistris **184** fieri solet, si quando discipuli imprudenter egerunt; mox tamen placatus, dextram traxit Apostolus, quam ad vulnus infligendum, quasi commotus extenderat, amiceque monuit, ne unquam Virgini Matri, sibi que acceptas illas preces omitteret. Certe inter omnes filios, quos Deipara Virgo spiritualiter Christo peperit, sicut nullus Joanne evangelista charior, utpote ab ipso Jesu, in pignus amoris sui in ligno pendente ei donatus; ita nullus illo obsequentior, et in famulando Virgini diligentior fuit. «Quare ut debite Virgini serviamus,» inquit, celeberrimi et magni nominis auctor, Joannes de Carthagena, hom. 3, *De cultu et devotione erga beatam Virginem*, «merito illum in vivum exemplar ad imitandum, nobis proponere deberemus. In eo tamen præsertim, ut absque ulla interposita mora, incunctanter incipiamus Virgini devote famulari. Sicut enim sanctus Joannes, ubi a Christo e cruce suspenso audivit: *Ecce Mater tua*, affectu filiali erga tantam parentem accensus, *ex illa hora accepit eam in sua* (Joan. xix, 27): ita et nos, filiali amore Virginem prosequentes, nulla interposita mora, Joannis exemplo admoniti, eam in propria cordis penetralia, singulari pietate, amore et devotione recipiamus.»

185 CAPUT VII.

DE SINGULARI SANCTI THOMÆ APOSTOLI IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE.

Thomas apostolus, qui et Didymus, natione Galilæus, quanta erga sanctissimam Dei Parentem pietate atque observantia vigerit, quamque alte de ejus præstantia ac dignitate senserit, aureus ille, inter cætera, testatur sermo, quem ipse de divina ejusdem sanctissimæ Deiparentis prædesti-

(1) Vid. Chrys. Henriq. in *Fasc. S. ord. Cisterc. De Mirand. Deip.*, exempl. 60.

— J. Bonif. lib. II *Hist. Virg.*, cap. 8. — Carthag.

natione, coram apostolis ad virginale funus congregatis, summa cum omnium audientium laude, perorasse narratur. Libet ejus exemplar, ex Amadeo (*Apoc.*, rapt. 8) expromptum, ad legentium utilitatem voluptatemque proponere.

Sermo sancti Thomæ apostoli, in Transitu beatæ Mariæ Virginis.

« *Abyssus abyssum invocat* (*Psal.* xli, 8). Petrus noster princeps, propter humilitatem exaltatus, de humilitate multa dixit; Joannes filius de maternitate; **186** Andreas virilis, Dei virtute, Mariam Reginam nostram, ab omni labe præservatam proclamavit; et decurrens, illius pulchritudinem summam post Deum ostendit: Simon vero juxta nominis sui interpretationem, de obedientia, et de cruce, atque morte, et compassione plura dixit. Ego quoque alludam nomini meo. Abyssum enim me vocatis, et ideo de abyssu divinæ prædestinationis, qua Genitricem suam Deus super omnes elegit, et prælegit, quædam afferam coram vobis. Mirantur homines, et adhuc mirabuntur, cur Deus ipsam Mariam potius elegit in Matrem, et ad tantam beatitudinem præordinavit, quam aliam quæcumque mulierem, aut creaturam; et non cogitant, quod si aliam filiam Adæ in Genitricem elegisset, eadem admiratio de illa quoque fuisset. Unam namque oportebat esse; unius munus illud erat perfectissimum; et anima, et corpore illam, et in naturalibus, atque accidentalibus optime dispositam esse decebat. Congruebat quoque, ut quemadmodum homo ille a Deo assumptus, plenus fuit, et est, et erit omnis gratiæ et virtutis, et esset super omnes creaturas; ita post ipsum Genitrix sua superaret omnes in gratia, et beatitudine. Donum **187** enim maternitatis consequitur donum beatitudinis. Et sicut Deus Pater, Deo Filio suo unico Domino nostro Jesu Christo, primo voluit beatitudinem, deinde merita; et hoc ratione assumptionis humanitatis: sic tali tantæque Virgini, primo voluit beatitudinem, deinde merita; de qua Virgine Verbum æternum voluit ab æterno in tali et pro tali tempore carnem assumere. Generatio autem Filii a Patre æterna est; qua scilicet Deus Filius exivit a Deo Patre ab æterno, et ab utroque est processio Spiritus sancti, quam tamen Filius a Patre accepit, et illa quoque processio est æterna, et ad æternum terminum. Æterna est etiam Dei cognitio omnium creaturarum in tribus personis, scilicet in Patre, Filio, et Spiritu sancto, similis cognitio existens ad omnes creaturas terminatur. Volitio præterea in tribus ipsis unica existens, in initio ad ipsos duos, scilicet ad Filium et Matrem, terminata est. Præcipue enim, et super omnes alios voluit Deus hominem illum, ejus humanitas copularet ut divinitati, dedicaturum, et ejus Matrem. In initio itaque viarum suarum Deus, antequam quidquam faceret a principio, imo et

antequam facere disponderet, quodam **188** modo loquendi (quia hæc omnia sunt æterna, tamen quemdam ordinem in se tenent) voluit humanitatem illam plenam gratia, plenamque beatitudine assumere, ita ut ipsam sic assumptam, simul et beatam faceret, et Genitrici suæ post ipsam gratiam præstare. O Maria, quam felix es et quam fortunata, quæ et initio, et ante sæcula, et in initio viarum Dei ab ipso electa fuisti, et Adæ peccato præviso, non fuisti cum omnibus aliis condemnata: sed voluit Deus, ut merita Filii tui, tibi super omnes prodesse, teque pro minimo momento, noluit inimicam, sed semper pro charissima amica. Alios autem omnes sanctos cum conditione beatos facere voluit, scilicet si mandata ejus servarent. Verum est tamen, quod et alios plures, antequam quidquam boni, vel mali agerent, elegit, vocavit, et sanctificavit; sed cur non omnes ita sanctificavit? Hic est altitudo, profunditas, et abyssus scientiæ et sapientiæ Dei. Aliquos enim in principio, et ab æterno prædestinavit, et omnino sanctificavit, ut nullo modo damnarentur; et aliquos reliquit in manu consilii sui, usque ad extremum vitæ diem, et quales eos ibi vidit, tales ab æterno et in æternum judicavit. Nullus tamen est ex filiis Adæ, **189** quem aliquando non habuerit pro inimico Deus, præter te, o Virgo Maria. Nullum punit, nisi peccatis præcedentibus; multos præmio æterno ipse dignos facit, nulli debitor est; punire etiam nullo crimine præcedente posset, sed nunquam, sine crimine proprio creaturæ, eam punit; neque propter peccatum Adæ solum, quemquam ullo supplicio, vel pœna in alia vita afficit, aut dolore, seu quavis tristitia plectit, sed solum beatitudine supernaturali privat: sic tamen, quod et si tales habent damnum, nunquam tamen tristantur de tali damno, sed sunt sua sorte contenti, ignorantes talem privationem eis accidisse, nec de illa dolentes (1). Magnus est Dominus Deus noster; et judicia, o Deus, abyssus multa. Te adjuvante, te patrocinium afferente, o Maria, plurimi salvabuntur; obstinati in malo, et in peccatis damnabuntur, quorum pœna ideo æterna est, quia et utilia, sempiterna sunt. De hac abyssu plurima dicere possem, quia vere abyssus abyssum, et difficultas difficultatem invocat. Sed satis est dixisse de præcipua, et prima super omnes alias creaturas electione Mariæ Dominiæ nostræ, et de bonitate Dei, quæ tantum, tamque magnum bonum contulit creaturæ suæ, sua mera **190** bonitate, benignitate, clementia, nihil inde sperans accipere, quia bonorum nostrorum non indiget. Est enim sibi in seipso, bonum sufficientissimum. Satis etiam est ostendisse, quod nulli injuriam facit; quia et nulli debitor est, et nullum affligit æternaliter, propter peccatum alterius, et unumquemque beatificare, quantum in se ipso est, non postponit: et

(1) Pro hac re, vide Mart. de Ros., Soc. Jesu, *De statu puerorum in Limbo*, l. ii, c. 20.

quod soli obstinati in peccatis damnantur. Sperandum est igitur in Deo, et omnia nostra ei committenda; quod tu, o Dei Genitrix Maria, nos facere docuisti. Nos igitur adjuvabis, tuoque Filio commendabis, ut et nos post te, in odorem unguentorum ipsius occurrere valeamus. — Sic apostolus Thomas, quem pientissima Dei Mater Virgo Maria ab hominibus demigrans (ut ex angelica revelatione didicit vir jam mihi saepe commendatus, beatus Amadeus) his verbis allocuta est: Vale, Thomas sancte, et prudens Didyme, et meum cinctorium, quod tibi ascendens porrigam, suscipe, et gentem utriusque Indiae in aqua et igne baptiza. Cum vero in anima, et corpore glorificata, coelesti proxima esset ascensui, Thomas non dubius tunc, sed fidelis, ad eam clamavit dicens: Tu ad felicia regna, o Mater Dei, progredieris; **191** relinque aliquid pro signo amoris tui fidelibus. Maria vero, Annulum meum, dixit, quo me desponsavit Joseph vir meus, cum omnibus vestimentis meis, et partem capillorum, ob devotionem fidelium reliqui Magdalenae. De lacte etiam, quo Deum nutrivit, et de sanguine Filii mei, quem pariter collegimus, et praeputium, id est, pelliculam circumcissam. Et tu Thoma, accipe cinctorium renum meorum. Ecce illud mecum ex industria detuli, ut tu, qui dubius vocabaris, fidem Domini, plus aliis credens, usque ad superiorem Indiam amplies, et augmentes. Et ascendente illo in montem Oliveti, Maria suis propriis manibus cingulum porrexit Thomae, et dimisit ei, pleno gaudio, et gratiarum actione. » Sic Amadeus.

Sunt tamen, qui asserant, Thomam beatæ Virginis funeri abfuisse, et post tres dies venisse, cumque corpus illud, quod Deum susceperat, ipse quoque adorare voluisset, loculum aperuerunt; sed intemeratum quidem, et omni ex parte laudandum corpus, nequaquam inyenire potuerunt. Audiamus inter alios Nicephorum, lib. ii *Historiæ ecclesiasticæ* cap. 23, ubi ex Juvenali patriarcha Hierosolymitano **192** rem hanc, in hæc verba describit: « Juvenalis, inquit, Hierosolymorum episcopus, magnus sane, divinoque afflatus numine vir, ex vetusta traditione, rem hanc sic gestam scriptis suis cum fide confirmat; dicit enim totum triduum, apostolos ad monumentum id, divinorum hymnorum carmina audientes perseverasse. Accidit autem rursus, ut Thomas ab eis abesset, videlicet ut nota, perspectaque divæ Genitricis fieret Assumptio, itidem ut antea Filii ejus, pro eo atque decebat, post diem tertium resurrectio; ingenti afflictebatur dolore, neque quieto animo esse poterat Thomas, quippe qui tanti boni non fuisset particeps. Sacer autem ille chorus, iniquum esse judicans, si ille quoque divinum Virginis Matris corpus non spectaret, atque complecteretur, aperiri monumentum jubet: quod quidem ubi ita est factum, desideratum illud corpus non comparuit; sepulcralia tantum lintea

rite composita loco suo manebant, itidem ut Filii quoque ejus, in sepulcro relictæ. Quæ et ipse, et qui cum eo aderant, cum veneratione exosculati, incredibilique voluptate, odorisque suavitate repleti, sepulcrum quidem ad pristinum conformant modum, miraculum autem ipsum, quasi per manus **193** subinde posteris traditum ad nos quoque transmiserunt. » Hactenus Nicephorus.

Sed in hac re, liberum cuique opinandi relinquens locum, Amadeo meam libentius astringam fidem. Refert vir doctus, et pietate, et doctrina clarissimus Bartholomæus Pisanus, lib. v *De laudibus Virginis*, fructu 8, quod tradito beatæ Virginis corpore sepulturæ, circa sepulcrum sancti apostoli, Christi mandato, stantes; quia laudibus divinis præoccupabantur, de ipsa gloriosa Dei genitrice Maria, ad populum, et ad seipsos, ipsi coelestes cicadæ inceperunt sermonem habere: ac quilibet pro posse (ut dicit Dionysius, qui interfuit) ipsam laudare et magnificare conati sunt. Cumque secundum varias virtutes, quas viderant, et imitatione hauserant a Maria, secundum hoc suum unusquisque sermones exordiretur, Thomas sanctissimæ Dei Genitricis fidem integram luculento sermone commendavit. Neque hoc tantum, sed ad Indos se conferens, ad eos cum augustissimo Mariæ nomine, ejus quoque sacrosanctam imaginem deportavit, ipsique illa accepta refertur, quæ Virginis humiliter sedentis, gremioque puerum foventis ostentat specimen, Indicæ genti a **194** idololatriam devolutæ, non magis antiquitate, quam vano ritu religiosa, ut *Annales Indici* testantur (1). Quis autem credat in tot templis, quæ gentilium superstitione dejecta, ad veri Dei cultum, in vastissimo Indicæ tractu ædificavit, sanctissimam Dei Genitricem Mariam, quam unice amabat, quamque in charioribus habebat deliciis, ex ejus ita memoria dilapsam, ut nullum ipsius nomini templum excitavit? Credat, qui volet. Ego etenim, ut fidem adhibeam, non adeo facile possum adduci, Thomam presertim apostolorum principis exemplo stimulante. Adde quod Cranganorem in India urbem appellens, insigne ibi in Deiparæ honorem jam erectum adinvenit templum, quod ad simile præstandum, ei non leve esse potuit excitamentum. Narrat enim Hieronymus Osorius, Algabriensis episcopus, lib. i, *De rebus gestis Emmanuelis regis Lusitanie*, Cranganorem in India regem, unum e tribus fuisse, qui post adoratum in carne Dei Filium, anno demum tertio reversus in regnum, ædem Virgini Matri pro dignitate sacravit, ac imaginem affabre pictam, quæ Virginis speciem ferret, Natum ulnis complexæ, in eadem collocavit, legemque tulit pietati **195** suæ parem, quoties in templo Mariæ nomen ab æditibus foret inclamatum, toties universi, qui præsentibus inaudivissent, humi sese plusquam cernui demit-

(1) Vide Incofer, in *Epist. B. Mariæ Virginis ad Messarienses*, cap. 37.

terent. Cujus pietatis non nemo cum parte regni hæres, ubi Calecutii urbis amplissima fundamenta jecisset, una quoque in medio Virgini templum excitavit, legemque semel pro adorando Mariæ nomine rogatam, suæ genti sacram esse jussit, quam majorum suorum traditione susceptam, et si alioquin incolæ pagani, religiosa huc usque memoria conservarunt. Sed Osorii verbis lectorem frustrari non patiar: « Cranger, inquit, in India urbs est perantiqua, quæ Calecutio distat austrum versus, circiter quinque et quadraginta passuum millibus, et a multis Christianis a sancto Thoma conversis incolitur. Cujus rex, olim Brachmanorum litteris imprimis eruditus, cum sorori germanæ vitium intulisset, illius flagitii conscientia graviter afflictus, et pœnas de se multorum dierum inedia, aliisque laboribus severe repetebat: nec tamen animi sollicitudine levabatur. Quare religionis causa iter suscepit in Persidem et Caramaniam, in qua antiquissima magorum disciplina florebat. Ex quibus duo, opibus, et sapientia **196** principes, Cranganoris per litteras noti, a stella præter naturæ ordinem orta, edocti Regem cœli in Judæa natum, ad eum adorandum se compararunt. Quibus idem rex Cranganoris sub nigro colore, qualem pictores in hoc mysterio exprimendo effingere solent, se tertium comitem adjunxit. Quare in posterum reliquis nominibus abjectis, nomen Cheriperimale (id eorum lingua sonat *unum ex tribus*) ex hac tam illustri societate, qua maxime gloria-batur, assumpsit. Christum itaque adorant, eique munera offerunt. Rex lætissimus tertio demum anno in patriam reversus, ædem extruxit, quam Mariæ nomine consecravit; in qua sanctissimæ Virginis imago cum Filio in ulnis collocata fuit; sanxitque ut quoties in templo, æditi hoc nomen inclamarent, toties se omnes qui adessent, in terram prosternerent. Postremo, ut se totum divinis rebus daret, et negotia reliquit, et regni opes distribuit iis quos sapientia et religione præstare cognoverat. Ex his unus fuit, qui Calecutii urbis fundamenta jecit, et templum extruxit, et in medio sacellum Virgini dedicavit, et exemplum patroni secutus, statuit ut ad Mariæ nomen omnes sese in terram projicerent; et licet incolæ sint pagani, hanc tamen **197** memoriam ab antiquis traditam, religione summa conservant. » Hæc Osorius, quæ in antiquissimis Christianorum Indorum monumentis contineri, ab hominibus Indiæ peritissimis se accepisse testatur.

198 CAPUT VIII.

DE SINGULARI SANCTI JACOBI MINORIS APOSTOLI
IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE.

Sanctus Jacobus Minor apostolus (1), frater Domini in Evangelio nuncupatus, non quia filius beatæ Virginis Mariæ ex Joseph, ut falso impius

putavit Helvidius; vel quia filius Joseph, de priore uxore, quemadmodum lib. II *Histor.*, cap. 4, male existimavit Eusebius: verissimum enim est, sanctum Joseph, ut ejus sanctissima Conjux, perpetuo virginem fuisse; sed quia Cleophæ, sancti Joseph, vel, ut alii volunt, sanctæ Annæ fratris filius fuit. Hinc etenim Maria Cleophæ, soror Matris Domini Joannis, cap. xix, nominatur, quia Cleophæ fratris Joseph uxor erat. Usitatum namque est, ut duorum fratrum conjuges, sorores nominentur. Quemadmodum autem Maria Cleophæ, quia uxor Cleophæ, fratris Joseph, soror Mariæ Matris Domini dicta est; **199** sic etiam Jacobus, quia filius sororis Matris Domini, ejusdem Domini frater est appellatus.

Hic igitur beatissimæ Virginis nepos, quantus ejusdem Virginis cultor, ac prædicator extiterit, testatur illa sacrificandi forma, vetustiore vocabulo Jacobi Liturgia nuncupata, non a Græcis solum theologis probata, verum etiam sextæ synodi generalis Patribus in Trullo, sub Justiniano agnita et laudata; in qua Deiparæ Virginis honorificam mentionem faciens, vocat eam, non solum pretiosorem, seu honoratiorem, quam Cherubim, verum etiam gloriosorem quam Seraphim; nec simpliciter illam benedictam, sed cum augmento superbenedictam appellat. Præterea populum cohortatur, ut una cum sacerdote, qui sacris operatur, non modo Deiparæ memoriam habeat, sed ejus etiam intercessionem respiciat, et quærat, sicut hæc verba demonstrant:

*Commemorantes sanctissimam, immaculatam, gloriosissimam Dominam nostram Matrem Dei, et semper Virginem Mariam, nos ipsos et inter nos, et omnem vitam nostram Christo Deo commendamus. Iterum: Commemorationem agamus sanctissimæ, immaculatæ, gloriosissimæ, benedictæ Domine nostræ **200** Matris Dei, et semper Virginis Mariæ, ut precibus atque intercessionibus ejus omnes misericordiam consequamur. Iterum: Ave, Maria, gratia plena; Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui, quia Salvatorem peperisti animarum nostrarum. Dignum est, ut te vere beatam dicamus Deiparam, semper beatam, et omnibus modis irreprehensam, et Matrem Dei nostri; honorabiliorem, quam Cherubim, et gloriosorem quam Seraphim, quæ sine corruptione Deum Verbum peperisti, te revera Deiparam magnificamus. Tibi, o plena gratiæ, universa creatura gratulatur, angelorum cœtus, et hominum genus, quæ es Templum sanctificatum, Paradisus spiritualis, virginum Gloria, ex qua Deus carnem assumpsit, et Puer factus est Deus noster, qui est ante sæcula. Tuum enim uterum, thronum fecit, et tuum ventrem, latiorum ac ampliorum cœlis ipsis reddidit. Tibi, o gratiæ plena, universa creatura gratulatur; gloria tibi. Sic beatus Jacobus. « Quam vero sunt ista dilucida (exclamat Canisius, lib. V *De Deipara*, cap. 31),*

(1) Vid. Bellarmin. lib. *De script. Eccles.*

præclara, fortia, nec aliunde quam ex apostolico spiritu deprompta, quæ et primo Ecclesiæ sæculo congruunt, et singularem nostræ Virginis **201** arguunt majestatem ! » (1) Sed neque hic stetit Jacobi nostri in Virginem sacrosanctam amor, studium, ac reverentia singularis. Eo namque die, quo sanctissima Dei Genitrix Virgo Maria de mundo migratura erat ad Christum, a sancto Petro apostolo, ac apostolorum principe, vocatus ad dicendum, et laudandum, prout poterat, infinitam divinarum virium in beata Virgine bonitatem, coram apostolis, atque ipsa Dei Genitrice, pulcherrimam habuit orationem, suæ erga tantam Matrem devotionis testem, obsidem pietatis, quam ex Amadeo depromptam hic inserere operæ pretium duxi, ut lectores ejus spirituali gustu reficiantur, pariter et fructu. Est autem hujusmodi (Amadeus in sua *Apoc.*, rapt. 8) :

Oratio sancti Jacobi Minoris, apostoli, habita in Transitu beatæ Virginis.

« Supplantari ab inimicis nostris, favore præditi Mariæ, Dei et Magistri nostri Genitricis, non poterimus. Ipsa enim contrivit caput venenosi serpentis, ipsa vicit mundum. Victoria ejus talis fuit, quod cunctas hæreses interemit. Hæc est enim Mons ille, de quo abscissus est Lapis sine manibus, qui implevit sua magnitudine totam terram, qui cito prædicabitur in toto orbe. Sed bestia insurget, **202** cujus vox implebit terram, et durabit quousque impleatur voluntas Altissimi, et iterum emerget, quasi submersa fides, et regnabit Agnus in toto orbe terrarum; quod fiet precibus, et assiduus intercessionibus hujus gloriosæ Virginis, quam prono vertice omnes veneramur. Ipsa enim supplantavit, et vicit diabolum; vicit Luciferum, et principem hujus sæculi ejecit foras; iterum atque continue ejicitur, et illo tempore perfecte ejicietur, qui parentes nostros ex paradiso voluptatis ejecit, ut qui tunc eos supplantavit, a filiis ipsorum supplantetur, et præcipue ab hac Filia sancta, et immaculata, et perfecta, atque omni bonitate, veritate, sanctitate, et sinceritate plena, in qua sunt reconditi omnes thesauri sapientiæ, et scientiæ Dei. Accidet Lucifer, ut sicut per arborem, Evam supplantavit, ita et ipse, per arborem, vel lignum crucis Mariæ, quod interiorus latebat, et lignum crucis Christi, quod exteriorus erat, supplantetur. Et qui Matrem superavit, supplantavit, et vicit; a filia ejus superabatur, supplantabitur, et vincetur. Multæ certe et aliæ filiæ congregaverunt sibi divitias, sed Maria supergressa est universas. Hæc est illa mulier fortis, de qua scriptum est : *Mulierem fortem quis* **203** *inveniet ? procul et de ultimis finibus pretium ejus* (Prov. xxxi, 10). O purissima omnium angelorum ! O constantissima omnium hominum !

Fac nos quoque veros supplantatores inimicorum nostrorum, veros victores, veros imperatores, ut vincamus diabolum, superemus mundum, et vincamus proprios contra rationem insurgentes appetitus. Ecce in continuo prælio sumus; hostes nos nunquam deserunt; inimici nostri inter nos sunt. Si prælium non esset, nec victoria haberetur. Bonum est prælium, quando illud consequitur victoria. Bonum est malum, quod in bono vincitur. Bonus est dolor, cui succedit gaudium, bona est infirmitas, quam perpetua sequitur sanitas : *Diligentibus autem Deum omnia cooperantur in bonum*, et omnibus tam bonis quam malis (*Rom.* viii, 28). Bonum oritur bonis; et sicut mundis, omnia sunt munda, ita et bonis omnia sunt bona. Exteriora quidem bona, in bonum corporis: bona corporis, in bonum animæ diriguntur, et illa in summam beatitudinem, et ipsum Deum. Certamen itaque et prælium, et assidua militiæ data est homini in vita ista; ut ex ea boni, velut aurum in fornace probentur; mali ut stipula, fenum, palea, et lignum comburantur. Et diligentes Deum, tanquam sol fulgeant, et tanquam **204** lapides pretiosi rutilent. Tu ergo Domina nostra, et Mater Dei, succurre, opem fer, præsidio esto. Esto nobis turris fortitudinis a facie inimici, ut ipsum inimicum supplantare, et procul a nobis pellere, ut Deo nostro cumulationibus meritis, adhærere possimus. Amen. »

Aliam præterea post Deiparæ corpus sepulturæ mandatum, insignem habuit orationem, qua ejusdem Deiparæ humilitatem admirandam, præclaris omnino laudibus cumulavit, ut habetur ex Pisano lib. v *De laudibus Virginis*, fructu 8; sed cum non exstet, eam hic apponere posse non datur. Huic Jacobo nonnulli adscribunt Proto-Evangelium, sive sermonem historicum de Conceptione, Nativitate, et rebus gestis Deiparæ, usque ad adventum Magorum; sed præter omnem rationem, inquit Leo Allatius super Eustathii *Hexameron*. Baronius enim in *Apparatu ad Annales ecclesiasticos*, Sixtus Senensis, et alii maximæ æstimationis viri, inter apocrypha rejiciunt, cum inter alia, absurdissimum illud contineat: Josephum et Mariam stupri et sacrilegii accusatos, ex decreto sacerdotum, simul adactos ad bibendum poculum redargutionis, quo Moyses explorari **205** jussit innocentiam femine de adulterio suspectæ: « Exstat nunc scriptura quædam (inquit Sixtus, lib. ii *Bibliothecæ sanctæ*, in Jacobo apostolo) ab hæreticis nostrorum temporum typis excusa, quæ *Proto-Evangelium Jacobi*, sive *Sermo historicus de Nativitate Deiparæ* inscribitur, continens historiam Nativitatis Mariæ, usque ad adventum Magorum; in quo, inter cæteras ambiguae fidei narrationes, illud etiam adjicitur absurdissimum, nempe Josephum et Mariam stupri et sacrilegii accusatos, ex decreto sacerdotum simul fuisse ada-

(1) *Liturgia sive divina Missa S. Jacobi exstat in Bibl. Patr., tom. I, edit. I.*

tos, ad bibendum poculum redargutionis, quo Moyses explorari jussit innocentiam feminæ de adulterio suspectæ. » Sic ille.

Opinor tamen cum Epiphanio Constantinopolitano, in libello *De vita Virginis*, et cum Vincentio Belyacensi, in *Speculo historiali*, lib. vi, cap. 66, scriptum hoc esse antiquissimum; et si non a Jacobo apostolo, certe ab Jacobo quodam Judæo, circa apostolorum tempora conscriptum; et cum multa contineat, testimoniis, dictisque sanctorum Patrum, et historicorum consentanea, non dubito ut in multis aliis accidit, ab hæreticis falsa quædam in eo fuisse inserta, astruendæ propriæ hærescos **206** gratia, veritatisque catholicæ destruendæ; ideoque ejus lectio nec omnibus permittenda; et quicumque legerint, attente illud percurrent, ne quæ hæretici absurda, et contra divinas Litteras clam doloseque disseminant, ipsi tanquam vera hauriant, et genuina. Vide si libet Leonem Allatum loco supra citato, et *Bibliothecam* nostram *Marianam*, in Jacobo apostolo, et Jacobo Judæo. Ad Philippum interim veniamus.

207 CAPUT IX.

DE SINGULARI SANCTI PHILIPPI APOSTOLI IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE.

Suam abunde erga sacratissimam Dei Matrem devotionem, amorem, studium, mundo inclarescere fecit Philippus; dum tantæ Matris obitu instante, ad aliquid de ejusdem laudibus in apostolico consensu perorandum, a Petro apostolorum principe invitatus, linguam in hæc verba laxavit (*vide Amadeum, Apoc., rapt. 8*):

Sermo sancti Philippi apostoli in Transitu beatæ Virginis.

« Equos, quibus sol iste corporeus inter corpora pretiosissimus vehitur, multos esse, Græci nomina fingentes tradunt. Et veritas ex multis eorum vanitatibus colligenda est; non enim sequimur inductas fabulas; sed veritatem, quantum possumus, amplectimur. Sol est Christus Dominus noster. Ecce hic Stellam, ex qua Sol prodiit. Videtis Mariam, et tamen etiam ipsa Sol est, non cessans **208** moveri, sed semper proficiens, nunquam deficiens; nec sibi, nec aliis amorem, in altari cordis sui tanquam ignem indeficientem jugiter portans. Sol est non solum ipsa Regina nostra, quæ nobis lumen attulit, sed omnis anima, supernam quærens beatitudinem, et Deum suum ex toto corde diligens, et proximum sicut seipsum. Sol habet equos, quibus vehitur, qui nihil aliud sunt, quam virtutes infusæ et acquisitæ; supernaturales primum, deinde et naturales et intellectuales. et quæ in appetitu sunt et consistent. Primus validissimus equus atque fortissimus est charitas, qua movemur in dilectionem Dei et proximi nostri. Charitas in ipso Deo, respicit solum Deum in se, et cuncta alia in ipsum refert; non cupit aliquid sibi, sed omnia cupit Deo; non præstolatur retribuionem, non munera, sed erga

summum bonum summe afficitur. Secundus equus est spes ipsa, qua Deum cupimus nobis, qua eum volumus, tanquam Deum nostrum. Tertius equus est fortior secundo, et debilior primo, et est fides, qua videmus ipsum Deum, quæ fides est substantia, et fundamentum hujus Ecclesiæ, cui præest Petrus, Christi Domini locum tenens; cui succedent perpetuo pastores et vicarii Christi, **209** non in hac civitate, sed in alia, quam suo martyrio Petrus consecrabit. Et ubi nunc homines regnant, ibi Agnus regnabit; deficerè videbitur, sed vires perpetuas assumet et conservabit. Multi alii sunt equi in mente hominum, inter quos est prudentia, quæ est virtutum mirabilium regula, ut justitiæ, fortitudinis et temperantiæ, sub quibus reliquæ virtutes collocantur; et unaquæque est hujusmodi, ut equus quidam currendi ad bravium cœlestis suscipiendum præbens vires. Horum equorum amator est vir bonus. Deo charus est, qui ipsis vehitur; cadere non potest, quadratæ figuræ manens innixus. Mundi hujus rectores, equos habent animalia bruta, et irrationabilia, in quibus confidunt. Nos his utamur equis, his vehamur, his conducamur, et perire nullatenus poterimus. Videte, fratres mei apostoli. Inspicite, discipuli Domini, considerate, o sanctæ mulieres charissimæ, Reginam nostram, quam potentissimam, quam fortissimam; omnes ei insunt virtutes perfectæ, et loco imperfectarum succedere virtutes perfectissimæ; non amplius sperat, sed tenet; non desiderat, sed amat; non expectat, sed habet; non credit, sed videt; et videndo tenet, et fruitur; fruendo gaudet, et **210** delectatur in Deo salutari suo, in quo et nos gaudebimus. Modicum tamen prius oportet contristari, sed hæc tristitia in summum vertetur gaudium, quando post tenebras deducemur in lucem inaccessibilem humanis viribus, receptibilem tamen (Deo volente) a nostris mentibus. Quod facile meritis Domine et Reginæ nostræ assequemur, ejus gratia etiam nomen effundetur in omnes gentes. Amen. » Sic Philippus, cui Deipara migratura: « Vale, Philippe, et flamma supernorum accensus, Seythis Christum prædica. » Nec alia de Philippo assequi potui. De Bartholomæo autem plura.

211 CAPUT X.

DE SINGULARI SANCTI BARTHOLOMÆI APOSTOLI IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE.

Candidum Bartholomæi pectus adeo virginalis pietas insedit, ut in Deipara Virgine patrona sua amanda, colenda, laudanda, ejusque elogiis encomiisque celebrandis, fere assiduus inveniretur. Hanc enim sibi firmam ratamque statuerat legem, ut Angelicæ Salutationis formam, quaque die centies, et centies nocte, cum totidem adgeniculationibus recitaret. Testem do fide dignum, et a nota falsitatis alienum, beatum Alanum Rupensem in *Apologia* (c. 8), quam pro Rosario beate Virginis concinnavit: « Angelicam, inquit, Salutationem confecit sancta Trinitas, archangelus Gabriel eam divæ

Virgini proposuit; auxit sancta Elisabeth, perfecit Ecclesia. Dominicam orationem Christus docuit discipulos, ac in eis toti Ecclesiae præscripsit. Inde, porro sanctus **212** Bartholomæus apostolus, quæ eam et die centies, et centies noctu frequentasse proditur, cum totidem adgeniculationibus, quo in numero quatuor insunt quinquagenæ: quarum tres sic oratæ Psalterium Christi Jesu constituunt, ex centum et quinquaginta Dominicis orationibus constans; sicut illud ex totidem Salutationibus angelicis dictis, Mariæ efficit Psalterium, id est, Rosarium; quartam vero quinquagenam adjecit apostolus, ob devotionis causam ipsi Deoque notam. » Sic ille. Rursumque in *Rosario beatæ Virginis*, part. II: « Usus porro Rosarii beatæ Virginis traditur in exemplo sancti Bartholomæi apostoli (ut narrat quidam sanctus doctor) cui solenne fuit et perpetuum, per quamque diem centies, totiesque per noctem, nixis humi genibus, Salutationem angelicam, et Orationem Dominicam Deo suppliciter orando offerre: quo in numero ter quinquagenario, psalterium Christi et Mariæ, ex illis centum quinquaginta oraculis usque repetitis constat; quartam vero quinquagenam sanctus Bartholomæus ex suapte devotione, ob causam ipsi Deoque perspectam, velut auctarium, adiciebat. »

Hic eo die, qui Deiparæ inter mortales agenti illuxit supremus, a beato Petro, **213** apostolorum capite, ad divinam bonitatem in eadem Deipara commendandam accersitus, hanc apostolico pectore fudit orationem, maximo auditorum omnium plausu exceptam (*vide Amad. loc. cit.*):

Oratio sancti Bartholomæi apostoli in Transitu B. Virginis.

« Filius suspendentis aquas vocor. Ego coram illis loquor, qui longe me melius ea quæ loquor, norunt. Ecce Dei Genitricem Deum assidue jam videntem, postquam commortua fuit, ante oculos nostros conspiciamus: quæ visa videt omnia, etiam nos ipsos, quos oculo præsentes cernit; non solum ipsa cognoscit quæ dicitur sum, verum etiam et mentem ipsam, cogitationem meam videt; antequam cogitarem, cogitaturum omnino, sicut cogito, me prævidit. Novit enim omnia præterita, omniaque futura; de præsentibus nihil dico, quia id manifestius est. Sed quæ sunt aquæ suspendæ? Hæ sunt, quæ super firmamentum sunt, non quæ sub cælo. Sed quis eas suspendit, nisi qui divisit aquas ab aquis Deus? Quis est iste Deus? Pater, Filius, et Spiritus sanctus, qui etiam Spiritus ferebatur super aquas; ex quibus factæ sunt hæ et illæ aquæ. Ipse quidem spiritua-liter ferebatur, quia divina voluntas una **214** in tribus ferebatur super aquas; volebat enim ex illis producere omnia corpora, præter primum corpus, quod cælum Empyreum vocatur; illud enim cælum simplex est, cætera vero composita; nam et ipsa elementa composita corpora sunt, quamvis simplicia respectu mistorum dicantur. Non sum

tamen ego eo modo filius suspendentis aquas; et conservantis aquas illas, sicut apud nos dicuntur filii natura. Hæ enim aquæ per quandam similitudinem dictæ sunt aquæ, sunt enim lucidæ, et fluidæ; non quia fluant, sed quia cum summa, et indicibili moveantur velocitate, et secum trahant inferiora corpora, sicut aqua currens trahit secum reliqua corpora in ipsa posita: non tamen cælum illud aqueum vi trahit alios cælos, sed angelus movens illud, movet simul omnes cælos inferiores, quos alii angeli singuli scilicet singulos circulos cælorum, in oppositum, vel alio motu movent. Habet illud cælum pleraque similia aquis, ideoque aqua vocatum est. Non ergo natura, sed gratia adoptionis filius dividit aquas ab aquis, vocatus sum; sed omnes nos, eo modo filios illius suspendentis aquas esse censes. Sed mihi uni nomen illud (quo indignum me puto, inter hic existentes) impositum est. Aquæ denique **215** multæ, populi multi sunt, quos suspensos tenet Deus, ne cadant. Si namque non conservaret ipse creaturas suas, deciderent subito, et in nihilum omnino revertentur, non in pulverem, vel in cinerem, sed nullo modo esse haberent, nihil omnino essent, sicut erant, antequam quidquam factum fuisset. Populi sunt aquæ, ob sui volubilitatem et frigiditatem; imo omnis creatura ex se frigida est, quod in animalibus est signum mortis et interitus. Ex se non habet esse, neque unquam illud haberet, nisi datum sibi esset desuper, et postquam illud habuerit, non posset stare, ruinam semper minaretur et casum, nisi Deus conservaret, et suspensam illam teneret; quod etiam ipsis angelis, et virtutibus cælestibus quotidie et assidue accideret. Quando Deus non conservat, res decidit, vel tota, vel secundum partem, prout non conservat Deus. Radius solis est omnis creatura. Aquæ etiam dicuntur tribulationes, et anxietates, juxta illud: *Torrentem pertransivit anima mea, forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem* (Psal. cxxiii, 5). Has Deus suspendit, quia tolerabiles reddit, quia dimittit, quia omnino tollit; nam et inimicorum suorum poenas, et damnatorum tormenta, quamvis **216** æterna sint, sua tamen misericordia suspendit, et levius quam merentur punit; et omnes quidem eripere posset, sed lex exstat sua. Decretum tamen suum, non ab aliquo ipsi superiore positum, ut post judicium, illi in supplicium æternum, justi vero eant in vitam æternam, quam Dominum nostrum, tuum (o Virgo Maria!) primogenitum, et unicum Filium, nobis quoque qui reliquimus omnia et secuti sumus ipsum, daturum speramus. Amen » Sic Bartholomæus, quem benignitatis fons Mariæ, supremum ei vale dicens, his verbis compellatum dimisit: « Vale, Bartholomæe, et præstolare tribulationum tuarum suspensionem, et mentis elevationem in Deo jugiter habeto. »

Porro Bartholomæus cum adventum Christi, juxta Matthæi Evangelium, gentibus instanter præ-

dicaret, nihil videtur habuisse antiquius quam Mariæ quoque nomen ac virtutum prærogativam, velut prædicationis suæ coronam intexere; nec duntaxat virginitatem in Matre, sed quod ipsa prima virginitatis antesignana esset, altius commendare. Ejus, quæso, orationem ad Polymium regem, de hoc ipso argumento habitam, aure non minus quam avida mente excipiamus: « Scire te volo **217** quia Filius Dei dignatus est, per uterum Virginis, nasci cum homine; ita ut homo in virginis vulva conceptus, secum intra ipsa secreta Virginis haberet Deum, qui fecit cælum et terram, mare, et omnia quæ in eis sunt. Hic simul cum homine natus partu Virginis cepit habere initium nascendi cum homine, cujus initium ante sæcula a Deo Patre est. Hæc autem Virgo, cum exsecraretur omnem virum, et ipsa servandæ virginitatis votum prima Deo omnipotenti vovit. Prima autem ideo dixi, quia ex quo homo factus est, ab initio sæculi nulla hoc votum obtulit. Hæc ergo prima inter feminas hoc constituit in corde suo, ut diceret: *Domine, offero tibi virginitatem meam*, cum a nullo homine nec verbo didicisset; neque exemplo, ad imitationem videlicet invitata, constituisset, ut virgo pro amore Dei specialiter permaneret. Huic subdito in suo cubiculo clausæ, splendens sicut sol, Gabriel angelus apparuit; quæ cum timore perculsa, hoc visu expavisset, ait ad illam angelus: *Noli timere, Maria, quia concipies...*, et illa timore deposito constanter ait: *Quomodo fiet hoc, quia virum non cognosco?* Cui angelus respondit: *Propter hoc Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit* **218** *tibi, ideoque quod ex te nascetur sanctum Filius Dei vocabitur.* » Hæc inter cætera Polymio regi Bartholomæus, ut libro viii *Historie apostolicæ* narrat apostolorum discipulus, Abdias. Non me latet, apud nonnullos vacillare fidem Abdiæ Babylonici, cujus ea de Virgine est historia, quod quemadmodum Bellarminus ait (*De script. eccl.*), vitæ apostolorum, quæ ejus nomine circumferuntur, fabulis similiores sunt, quam veræ narrationi. Verum cum apud multos pios atque doctos scriptores locum mereatur, seu unus ex discipulis Domini; et ut phrasi Petri Damiani (*Serm. de S. Andrea*) in simili utar, quam plura ex ejus historiis, in singularem auctoritatis arcem, suscepta sint; libenter etiam assentiri, ne multa in aliis quoque historiis cogar involvere. Recte vero Canisius (*De Deipar.* lib. II, cap. 14), hæc eadem de Virgine, ex illo referens, « Sit vero isthæc, inquit, cujuscunque vel apostoli, vel apostolici viri oratio, quæ si a nobis recipiatur, et legitime ponderetur (nam de toto Abdiæ opere nunc judicare necesse non est), quid, quæso, habet absurdi, quod apostolica vel doctrina vel historia indignum, ac merito reprehendendum censeatur? » Hæc ille. Huc vero spectare potest, inter notatos a Gelasio pontifice (dist. 15, cap. *Sancta Rom.*) libros, **219** Abdiam minime recenseri; quod

argumentum, licet ab auctoritate, ut dici solet, negativa ductum, ubi de doctrina ac moribus præcipitur, momentum habet.

Eadem vero de Bartholomæo renarrat Joachimus Perionius (*Vita S. Barth.*), ubi coram Polymio ceterioris Indiæ rege, de Filio Dei verba facientem inducit: « Dei Filium videlicet (utar ejusdem oratione) nasci voluisse ex Virgine, cujus initium ante orbem conditum a Deo Patre esset, quique naturæ omnibus, tam iis quæ cernuntur, quam iis quæ aciem oculorum effugerent, principium dedisset. Virginem autem eam, ex qua natus esset, omnem viri concubitus declinasse, ac repudiasse semper, primamque omnium Deo virginitatis votum nuncupasse. Et post multa de Virgine perorata, cum etiam ob profligatam a Filio Virginis diaboli tentatoris malitiam, Bartholomæus æquum fuisse dixisset, eum a Virginis Filio vinci, qui filium virginis ante vicisset: Hoc loco, inquit, Polymius apostolum rogat, cur primam Virginem vocasset eam, ex qua homo et Deus natus esset; ille cum gratias Deo primum egisset, quod regi mentem ad se audiendum dedisset, ita respondit: Primum hominem Adamum dictum esse, terramque ex **220** qua fetus compositusque fuisset, et matrem ejus et virginem fuisse, propter ea quod nec sanguine humano adhuc polluta contaminataque fuisset, nec ad cujusquam mortui sepulturam aperta. Itaque consentaneum fuisse id quod jam dixerat, ut qui filium virginis, id est terræ, vicisset, is a Virginis Filio vinceretur. Vicisse autem illum, quod arte et fraude egisset, ut Adamus contra Dei præceptum vinceretur, ob eamque causam expulsum eum esse ex paradiso, quo ei reditus postea non patuisset. Hunc autem Virginis Filium egisse, ut artem diaboli et experiretur, et vinceret, ut cælum victoria sua homini aperiret. » Hæc Perionius.

Plura etiam, subdit Incofer in suis *Theologicis*, quæ consequentes ætates excluserunt, de Maria Bartholomæum disservisse, nemo negaverit: si ex ante dictis, mirifice Matri Dei studuisse, ex eaque prædicationis apostolicæ seriem duxisse, cogitarit. Scripsisse vero de rebus divinis Bartholomæum haud pauca nobis addita, memorat Dionysius Areopagita, dum eum hac oratione laudat: « Sic divinus Bartholomæus ait, ut plurimam esse Theologiam et minimam, Evangeliumque et latum et magnum. » Nisi fortasse non tam scribentem **221** legisse, quam dicentem audisse putandus sit.

Neque hoc Bartholomæi in Virginem sacrosanctam amoris recentius argumentum subicebo, quod Franciscus Gonzaga Seraphici ordinis quondam minister generalis, postmodum vero episcopus Mantuanus (*De orig. famil. observ.*), aliique in suis operibus commemorant. Cum enim magna grassante peste per totam civitatem Conimbricensem, monasterium Sanctæ Clæræ inciperet adeo periclitari, ut moniales timore mortis con-

cussæ, de fuga ab eo loco inter se agerent, dum de modo magis decenti ad fugam capessendam deliberarent, ecce derepente ad ostium pulsat pauper, seu peregrinus quidam, eleemosynam petens; ad quem cum venissent quædam moniales, continuo ille interrogavit, ut quid adeo tristes et afflictæ essent? Illis autem respondentibus: Propter appropinquantem ad nos pestem, quæ nos hinc abire compellit, subjunxit ille: Credite mihi, non opus est; dabo vobis efficacissimum remedium ad illam omnino propulsandam. Accipite chartam istam, et antiphonam Deiparæ in ea scriptam, singulis diebus recitate; statimque ille non amplius comparuit. Dei **222** autem sponsæ (ut inquit vir in divinis et humanis scientiis apprime eruditus, ac historiæ amantissimus, frater Lucas Waddingus, tom. III *Annalium Minorum*, ad annum Christi 1517) ex quibusdam signis, quæ in mendico, seu peregrino conspiciebantur, judicarunt sanctum Christi apostolum Bartholomæum hoc eis benigne beneficium præstitisse; cœperuntque singulis diebus sæpe sæpius, tum alta voce canere antiphonam illam, tum submissa voce singulæ eandem repetere: quo præsentissimo antidoto, cœlitus, ut creditur, demisso, monasterium in mediis flammis grassantis pestis, ab ejus contagione omnino immune servatum fuit. Antiphonam vero, vel orationem Deiparæ, monialibus Conimbricensibus a divo Bartholomæo delatam, ab eodem, ut arbitrator, confectam, hoc loco apponere operæ pretium duxi, ut omnes salubri hac medicina, ingruente peste, perfruantur:

Stella cœli extirpavit,
Quæ lactavit Christum Dominum,
Mortem pestis, quam plantavit
Primus parens hominum.

Ipsa Stella nunc dignetur
223 Sidera compescere,
Quorum bella plebem cedunt
Diræ mortis ulcere.

O piissima Stella maris,
A peste succurre nobis.
Audi nos, Domina.

Nam Filius tuus nihil negans
Te honorat.
Salva nos, Jesu,
Pro quibus Virgo Mater orat.

ŷ. Ora pro nobis, sancta Dei Genitrix:
ŷ. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

ORATIO.

Deus misericordiæ, Deus pietatis, Deus indulgentiæ, qui misertus es super afflictionem populi tui, et dixisti angelo percutienti populum tuum: Contine manum tuam, ob amorem illius Stellæ gloriosæ, cujus ubera pretiosa, contra venena delictorum, quam dulciter sorxisti; præsta auxilium gratiæ tuæ, ut ab omni peste et improvisa morte secure liberemur, et a totius perditionis incursu misericorditer salvemur. Per te, Jesu Christe Rex gloriæ, qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

224 CAPUT XI.

DE SINGULARI SANCTI MATTHÆI APOSTOLI IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE.

Beatus apostolus et evangelista Matthæus, Capharnai cum ad telonium sederet, a Christo vocatus, ut suam in Deiparam exprimeret per externa

indicia devotionem, longam et plenissimam de eadem in suo Evangelio historiam concinnavit. Licet enim non scripserit, quomodo concepta, quomodo nata, quomodo nutrita, quibus moribus decorata, quibus virtutibus ornata, quid cum Filio in humanis egerit, quomodo cum illo conversata sit, quomodo post ejus Ascensionem cum apostolis vixerit, et alia memoratu digna, quæ cum summa devotione a fidelibus legerentur, a populis amplecterentur, quidquid tamen de ipsa dici, aut intelligi potest, totum his verbis conclusit: DE QUÀ NATUS EST JESUS. « Quid amplius quæris? quid ultra requiris in **225** Virgine? » inquit vir sanctitate et doctrina eximius beatus Thomas a Villanova (serm. 2 *De Nativ. Virg.*). « Sufficit tibi, quod Mater Dei est. Quænam, obsecro, pulchritudo, quænam virtus, quæ perfectio, quæ gratia, quæ gloria Matri Dei non congruit? Solve cogitationibus habenas; dilata intellectui simbrias, et describe apud te in animo virginem quamdam purissimam, prudentissimam, pulcherrimam, devotissimam, humillimam, mitissimam, omni gratia plenam, omni sanctitate pollentem, omnibus virtutibus ornatam, omnibus charismatibus decoratam, Deo gratissimam: quantum potes, tantum auge; quantum vales, tantum adde; major est ista Virgo, excellentior est hæc Virgo. Non eam Spiritus sanctus litteris descripsit, sed tibi eam animo depingendam reliquit, ut intelligas, nihili illi gratiæ, aut perfectionis, aut gloriæ, quam animus in pura creatura concipere possit, defuisse; imo re ipsa intellectum omnem superasse: ubi ergo totum erat, pars scribenda non fuit, ne putares, quod scriptum non fuerat, eidem forsitan defuisse. Quidquid igitur de Virgine scire, aut intelligere cupis, totum in hoc clauditur breviloquio: *De qua natus est Jesus*. Hæc longa et plenissima historia ejus est. » Sic ille concione 2, *De Nativitate* **226** Mariæ. Rursusque conc. 3, de eadem Nativitate: « Nolo, inquit, ut de cætero labores; ut mihi Virginem per singulas ejus virtutes describas, et virtutes ejus, gratias et excellentias sigillatim exaggeres, et magnifices: ad omnem ejus excellentiam et magnitudinem, unicum hoc thematis elogium sufficit: *De qua natus est Jesus*, qui vocatur Christus. Hoc breve eloquium, eam optime, quoad fieri potest, circumscribit; hoc ad omnem historiam sufficit. Noli immorari per singula, noli vexari; hoc solum plus quam si mille libros in ejusdem laudem componas, Virginem extollit, Virginem describit, objicit, magnificat et ostendit: *De qua natus est Jesus*. Quis Jesus? Filius Dei, splendor Patris, candor lucis æternæ, mundi decus, mundi gloria, mundi pulchritudo; in quem desiderant angeli prospicere, quem totus orbis nititur imitari. Non opus est longiore historia, hæc solum sufficit ad Virginem exaltandam et extollendam; unde et in Evangelio rarus de ea sermo, quia hoc satis erat ad omnem ejus commendationem. » Hactenus Villanova.

Sed neque hoc contentus, in eodem Evangelio scripsit Matthæus, de desponsatione beatæ Virginis cum sancto Joseph; **227** de beata Virgine Christum parturiente; de eadem tres Magos Filii adoratores excipiente; de eadem cum puerulo Jesu in Ægyptum fugiente, atque alia pietatis suæ in tantam Matrem, pulcherrima, atque in perpetuum duratura monumenta.

Idem scripsisse fertur Hebraica lingua librum apocryphum, de ortu, seu Nativitate beatissimæ Virginis Mariæ, a divo Hieronymo Latinæ linguæ postea traditum, Chromatii et Heliodori episcoporum suasionem, ut falso legitur in tom. IX Operum ejusdem sancti Hieronymi, epistola 56 et 57; de quo libro, sancti Fulberti, episcopi Carnotensis, in sermone 3 *De Nativitate Virginis* libet judicium audire: « Exstat, inquit, quædam non usitata relatio, quæ clarissimi interpretis Hieronymi prænotatur nomine, referens beatum Matthæum, post editum Evangelium, ortum Virginis, atque initia puerilia Jesu Christi, ita obscuris manu propria obsignasse litteris Hebraicis, ut nullis infidelium illud vellet patere superfluis et mordacibus rictibus. Quæ tunc a prælibato interprete fuerunt transportata, quibusdam obnixè petentibus, ad Latinæ linguæ notitiam, et quia hæc relatio inter sacræ Scripturæ canones non habetur **228** inserta; ideo unanimis Ecclesiæ conventus, in recitando, aperte nec omnino eligit, nec in non recipiendo rejicit; cum nonnulla reperiantur dicta vel facta, quæ in præfata serie impossibilia videantur, quæ tamen volentibus et amantibus legere, non denegat fidelium industria. » Sic Fulbertus. Consule, si placeat. *Bibliothecam* nostram *Marianam* lib. XI, in sancto Matthæo apostolo, nec non Dionysium Carthusianum, lib. I *De laudibus Virginis*, art. 8, asserentem præfatum librum a sapientibus viris et Patribus, inter apocrypha numeratum, quamvis in ipso aliqua contineantur vera.

Amplissima vero laudum et præconiorum talenta gazophylacio Mariano plena manu intulit Matthæus, oratione illa, rara, insigni, atque præclara, quam teste Amadeo (*Apoc.*, rapl. 8) ad apostolos virosque apostolicos, in Dei Genitricis obitu congregatos, prospere fortunateque habuit, in hæc verba:

Oratio sancti Matthæi apostoli de Deiparæ Virginis laudibus.

« Dono Christi Domini, o Regina angelorum et hominum, cum festinatione vocatus fui, cum publicanus essem, et negotiis atque curis hujus vite implicitus, donatoremque consilii **229** evangelicis secutus, qui me denique in apostolum elegit et evangelistam. Genti meæ mea lingua scripsi, et prædicavi; sed ipsi dura cervice, ut soliti sunt, renerunt me, et Evangelium sacrum (ut tu Domina nosti, et hi fratres mei majores non ignorant) contempserunt. Transivimus et iterum transibimus ad

gentes, annuntiantes immensa dona a Donatore omnium tibi, o Maria, collata. Evam legimus, et audivimus de costa Adæ plasmata, nobilissimam et delicatissimam, complexionisque optimæ fuisse, et ipsi viro, de quo sumpta erat, simillimam; sed te nobiliorem melioremque in cunctis membris, humoribus, et corporis partibus in utero felicissimæ Annæ incomparabiliter plasmavit, et in omnibus corpori Filii tui, quod per donum Spiritus sancti, te quoque adjuvante ut Matre optimum et perfectum plasmatum fuit, simillimam reddidit. Ipse est speciosus forma præ filiis hominum; tu similiter post ipsum, et valde parum distans ab ipso, pulcherrima mulierum es, et supra omnes pulchra, et decora. Congruum quippe erat, ut Mater gratiæ, veritatis, et misericordiæ, Genitrixque Dei, dignior complexionis esset, quam **230** mater carnalis omnium viventium. Justum certe fuit, ut illa dignior esset etiam in corpore omnibus aliis, ex cujus purissimo sanguine et humore plasmandum erat dignissimum corpus Redemptoris omnium. Annuntiabimus et animæ tuæ, o Maria, pulcherrimas virtutes. Nulla tibi scientia, nullaque cognitio deest. Tu nosti et æterna et temporalia, mortalia et immortalia, corporea et incorporea, quæ sunt extra nos, et quæ in nobis, quæ Deus, quæ natura, quæ intus, et quæ extra fabricavit. Nihil te latet, nihil te fugit, nihil a te abscondit Deus, quia seipsum tibi aperte ostendit. Et postquam commortua Christo fuisti, in carne adhuc mortali beatam vitam duxisti, sicut et ducis. Beata es, istam beatitudinem mors ista brevis tibi subripere non potuit. Resuscita cito, corpus gloriosum in sempiternum habebis. Omnes tibi insunt virtutes; quamvis non credas, nec speres, quia vides et possides. Nivei candoris es, o Maria immaculata, scirpus es sine nodo: pœnas carnis, ob peccatum primi parentis in posteritatem derivatas, pro parte etiam tu, tanquam carne corruptibili oblecta, sustulisti; pœnas vero animæ, quæ obsunt, et non prosunt, nec habuisti. **231** Ingenio, industria, virtute et bonitate semper viguisti, semper integra fuisti. Magna fuerunt dona tua, ingentia munera tua, quæ lingua humana exprimi non possunt, mente cogitari, vel apprehendi vix queunt. Neque mirum est; nam Spiritus sanctus, qui est æternum donum, te sanctificavit, præservavit, purgavit, illuminavit, et singularibus privilegiis decoravit. Ista dona non omnibus propalabuntur statim, non omnibus statim manifestabuntur, sed in variis temporibus, prout donator magni consilii ordinavit, nunc hæc, nunc illa revelabuntur. Multiplicabuntur solemnitates et festivitates tuæ, augebuntur festa tua, et celebrabitur martyrium tuum, et compassio tua, et dolores tui, et mors tua occulta, quando scilicet mortua fuisti simul cum Christo Domino. De quibus tunc mirabuntur sæcula illa, tanquam de ignotis, et quæ in opinione hominum fuere, usque ad tempora illa felicissima. Hæc autem omnia

Filius tuus Jesus Christus Dominus noster faciet intercessionibus tuis, quem ut pro nobis quoque, maxime pro me peccatore et publicano (o Advocata peccatorum) depreceris, cuncti hic astantes rogamus, et ego pro me supplex, et flexis genibus oro.

232 Amen. » Sic Matthaeus. Cui Deipara jamjam animam efflatura: « Vale, inquit, Matthæe, prius publicane, notus infamiae arte; nunc autem publice testis verbis et factis Filii mei, Dei vivi.

233 CAPUT XII.

DE SINGULARI SANCTI SIMONIS APOSTOLI IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE.

Præclarum se Deiparæ Virginis encomiasten declaravit Simon, suumque erga illam inflammatum amoris studium satis splendide demonstravit, dum apostolis magnæ Matri parentantibus, a Petro accitus, ut aliquid in commendationem tantæ Matri resonaret, hanc in orationem erupit:

*Oratio sancti Simonis apostoli de laudibus
B. Virginis.*

« Quamvis plurima jam sint dicta de laudibus Reginae cœli, nihil tamen tanta majestate satis dignum fuit. In ea namque omnia pulchra, omnia magna, omnia excelsa sunt. Quemadmodum enim Salvator noster Christus Dominus factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, et Deus per obedientiam illius exaltavit eum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen; **234** nam omnis lingua ei confitebitur, et data est ei omnis potestas in cœlo et in terra: ita certe, quia Genitrix ejus Maria, Domina nostra, et ipsa obediens fuit usque ad mortem, mortem autem crucis, quam in mente passa est, et cooperata est cruci Filii sui ad redemptionem humani generis; nam Simeonis vaticinium in ea fuit completum, quando dixit ei: *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Mortuo enim Filio commortua Mater fuit (intellige affectu et compassione), et quantum potuit, redemptioni nostræ auxiliata est, et martyrii gloriam est adepta, milite lancea latus Domini perforante. Reversa est autem ad vitam, ut iterum nobiscum existens, nobis totique Ecclesiæ prodesset, sicut certe et profuit, ut omnes novimus, omnesque experti fuimus. Quia ergo cum vehementi dolore mortua est, et Christum Dominum in doloribus associavit suis, nec nunc decet, ut ullo dolore afficiatur, sed cum gaudio, et lætitia maxima, anima ejus a corpore separetur, quia oportebat, ut legem pro omnibus statutam (a qua non fuit excepta, quia non oportebat eam eximi) servaret publice, et pro se, et pro nobis. Tunc enim pro martyrii gloria defuncta est; sed nunc restat debitum humanæ naturæ **235** solvendum; et ad tempus breve, corpus exanime remanebit, et propter obedientiam perfectam, quæ omnes virtutes complectitur, exaltabitur super omnes choros angelorum, et super omnes potestates, et virtutes; de qua re

et ipsi angeli gaudent, et gratias Deo agunt; quorum plurimi hic nobiscum sunt; præsertim magnus ille Gabriel, unus de septem, et secundus inter primos de septem. Nos itaque, fratres, obedientiæ jugo colla nostra submittamus, vestigia Domini Jesu, et Matris ejus, cum puritate cordis sectantes, ut post Reginam nostram, nos serviejus, illuc, quo ipsa properat, scandere valeamus. Quod facile erit, ipsa pro nobis interveniente, cui nos omnes, omneque genus humanum humiliter commendamus. Amen. » Ita Simon, ut habetur in *Apocalypsi* Amadei, raptu 8, in qua etiam hæc ad ipsum legitur Dei Genitricis jamjam morituræ salutatio: « Vale, Simon zelotes, quia Dei amore fervens, cum Thaddæo atque Jacobo fratribus tuis et meis, et Joseph justo, qui, etsi non sit apostolus nomine, est tamen merito. » Nec alia de Simonis in Virginem pietate, et de Virginis in ipsum dilectione innotuerunt.

236 CAPUT XIII.

DE SINGULARI SANCTI THADDAEI APOSTOLI IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE.

Thaddæus, qui et Judas, Deiparæ consanguineus, suum licet erga ipsam amoris studium pluribus argumentis, indiciisque demonstravit, de eo tamen fere omnino silere compellor, quia fere nihil de eo, vel posterorum memoriæ traditum, vel mansuris litteris consignatum deprehendo.

Exstat apud Amadeum (*loc. cit.*) de charitate beatissimæ Virginis, Thaddæi insignis oratio, ab ipso in apostolorum præsentia, dum justa eidem beatissimæ Virgini parententur, perorata; quam hic placet inserere.

*Oratio sancti Thaddæi apostoli in Transitu
B. Virginis.*

« Principium omnium creaturarum Christum Dominum (omnia enim per ipsum facta sunt, et nulla res facta sine ipso), apprehendi: tenui eum, nec dimittam. Confessus sum, **237** laudavi, glorificavi, cordeque apprehendi, quia voluntate, quæ cordis nomine accipitur, et amore prosecutus sum. Sicut enim a corde, tanquam a principio et fonte vitæ, progreditur vita ad reliquos cordis artus, ad alia membra, et ad alias partes: sic a voluntate, bonum et malum omnium aliarum potentiarum, quæ laude vel vituperio dignæ sunt, profluit. Prima laus, et primum vituperium est voluntas; aliarum autem potentiarum solum bonum, vel malum est, in quantum a bona, vel mala voluntate diriguntur. Ipsius voluntatis est fugere, vel prosequi; ipsius est nolle et velle; et nihil fugit, nisi quia aliquid diligit. Diligit autem aut propter aliud, aut non propter aliud, sed quia res talis ex sui natura est, vel ejus beneplacito propter se diligitur. Dilectio est plurimum bonum opus, et ipsa similiter est primum. Præsumptum opus respicere, et nolle, sicut non est primum opus, ita neque primum bonum, vel primum malum opus. Dilectio quoque propter

aliud, præsupponit dilectionem propter se; primum ergo bonum opus, est dilectio propter se, et primum malum opus est dilectio propter se. Si Deum diligimus propter seipsum, optima et perfectissima, ex sui natura, ista dilectio est; si autem aliud a Deo propter **238** seipsum (non autem in ipsum Deum referendo) diligitur; ita quod creatura sit finis, et Deus sit ad finem, in creatura sistendo, pessima operatio est. Pessima utique dilectio est, Deum ob aliud diligere in illo alio sistendo. Dico autem non sapientibus, et perfectius me omnia illa cognoscentibus, sed insipientibus loquor. Dico itaque in illo alio sistendo; nam si quis diligeret Deum propter retributionem, et tanquam bonum sui ipsius, id est, diligentis, neque tamen ibi figeret dilectionem, sed ulterius tenderet dilectionem suam in Deum, ita ut si nulla retributio foret, nullumque præmium sequeretur, adhuc diligeret ipsum, tanquam bonum immensum, dignum prima dignissima dilectione, talis dilectio Dei, tanquam boni proprii bona esset. Unde præter fidem sunt in nobis duæ aliæ virtutes a Deo nobis infusæ, scilicet spes, et charitas, qua diligimus eum in seipso, et propter seipsum. Charitas est donum hominibus concessum, et a Deo infusum, quo nullum dignius est; per hoc enim præcipue Deus, qui est charitas increata, et Spiritus sanctus, cui charitas præcipue attribuitur, habitat in cordibus nostris. Per hanc charitatem templum Dei sumus; per hanc Deo grati, et accepti reddimur, per **239** hanc opera nostra grata et accepta sunt Deo; quidquid suo instinctu fit, illud Deus præmio æterno iudicat dignum. Nulla actio nostra digna est vita æterna, nisi voluntaria fuerit, et ab ipsa charitate infusa eliciatur, et a Deo tanquam digna vita æterna acceptetur. Ipse vero Deus ab æterno decrevit, omnem actionem talem pro tanto se acceptaturum, pro quanto ipse acceptat. Tantum ipsa operatio valet, et tantum ipsi operanti confert præmium, quantum operationem ejus acceptavit, non plus, vel minus. Verum quidem est, quod altissimus Deus, majus nobis semper præmium confert, quam ipsa operatio nostra, a voluntate et gratia, sive charitate emanans, ex sui natura mereretur; sed non majus, quam ipse acceptaverit. Neque voluntas, neque charitas, vel gratia compellunt Deum opera nostra ad vitam æternam acceptare, sed mera sua clementia talia opera, eo modo (scilicet in charitate) facta, vel elici ita, semper sic et pro tanto acceptare disposuit, et sicut disposuit voluntarie, ita et ea voluntarie acceptat. Hæc virtus sola, nullum crimen secum compatitur: hæc, dum quis sanctificatur, dum justificatur, infunditur. Hæc quoties quis contra legem Dei voluntarie prævaricator, **240** auferatur. Quoties ad Deum reddit homo, illa sibi redditur; hæc facit, ut bona opera acceptentur. Hanc virtutem, supra alias, Regina nostra, et angelorum

Domina possidet. Hæc a Deo est, et Deus est. Ceteræ quidem virtutes a Deo sunt, non tamen Deus sunt: sed hæc a Deo est; et Deus est. Angelis, et hominibus conceditur: nulla alia virtus dignos nos facit præmio æterno. Et similiter hæc sola actiones nostras ex ipsa profluentes, operationes ex aliis virtutibus emanantes facit præmio æterno dignas. Hæc vero non ulla naturæ necessitate, sed benignissima Dei nostri pietate confertur. Hanc ut nobis adaugeat Deus, te rogamus, et obsecramus, cujus culmen post Filium tuum tu possides, o Maria, Domina mea et soror matris meæ. Tu enim ex Anna felicissima sterili; Simon, Jacobus, Joseph justus, et ego ex Maria Cleophae, fratris Anne felicissimæ sterilis orti sumus. Tu rogabis, tu impetrabis, ut omnes curramus post te, in odorem unguentorum tuorum. Amen.

241 CAPUT XIV.

DE SINGULARI SANCTI MATHIÆ APOSTOLI IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE (1).

Beatissimæ præsertim Dei Genitricis precibus in apostolum electus, ac in locum prævaricatoris Judæ suffectus sanctus Mathias ne grate quidem evasisset, nisi eam intimo amoris dilexisset sensu, ac præcipua quadam fuisset religione veneratus. Et quidem quo calesceret igne, quovo arderet fervore, in supremam cœli terræque Reginam, ipse noverat intus in pectore, et nos foris perspeximus in sermone illo, quam in tantæ Reginæ Transitu, de ejusdem donis, apostolico coram senatu, ab eo habitum scribit Amadeus (*loc. cit.*). A Petro et enim ad dicendum vocatus Mathias, mira hæc ex ejus ore profluxit oratio, ut eidem Amadeo beatissimus archangelus Gabriel revelavit:

242 Oratio sancti Mathiæ apostoli de donis beatissimæ Virginis.

« Donatus a Domino, dona ipsius in Genitrice Domini Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi laudare et commendare teneor. Sed ex una parte cogito ea quæ supra Petrus, Christi vicarius, et noster novus pastor de humilitate attulit. Joannes de maternitatis dignitate, aliique fratres mei de aliis innumeris ejus virtutibus; ut Andreas primo vocatus a Domino, et Simon cum Jacobo et Thaddæo fratribus Domini; ut Thomas, etsi non natiuitate, tamen similitudine germanus Salvatoris nostri, et Philippus ille omnium amator virtutum, Matthæus mihi nomine pene similis, officio major, et Bartholomæus animo et sanguine admirandus. Quid supra? Ego duodecim apostolorum ultimus, quia non fui a Domino in apostolatam electus, sed in loco ejus, qui cecidit ab apostolatu, et ejus episcopatum ego, vobis sortes ad Domini voluntatem mittentibus, accepi, dicere audebo? Verum quia Domini voluntate, et dono Domini assumptus fui in apostolatam, cujus officium etiam exercere

(1) Vide Christoph. a Castr. in *Hist. Deip.* c. 17.

cœpi, audebo et ego dona Genitricis Dei nostri, quam omnes veneramur, et Dominam et Reginam nostram, ore licet indigno **243** commendare et laudare. Laudes enim ejus honores Domini sunt; nihil namque habet, quod non acceperit; et profecto ita est, quia ex se nihil penitus habet. Eam itaque laudando, divina dona, divinas gratias, et divina mûnera a supremo Largitore sponte concessa magnificamus. Neque credo fas esse ullam creaturam extollere, si illa nihil boni ex se habet, sed in ipsa creatura, extollenda est Dei clementia. Magnificientia enim sunt munera Dei. Immodico vobis (scientibus enim divina mysteria loquor) nullus majori laude dignus videtur homine illo a divinitate assumpto, et post illum nullus majori commendatione dignus est hac ipsius Domini nostri Genitricis Maria. Ille enim absque ullis præcedentibus meritis, divinitati hypotitice unius, et beatitudine summa, qua major creari nequit, est affectus, ipso nihil agente, ipso nihil cooperante Deus factus est; et plenitudinem omnium gratiarum, omnium donorum, et omnium virtutum assecutus est; alii vero, ut angeli, sancti, et beati, etiam ipi cooperati sunt, probati sunt, tentati sunt, potuerunt transgredi, non erant confirmati, ut peccare nequirent. Virgo quoque nullis meritis præcedentibus: quibus tanquam operibus prævenientibus ab **244** ipso peccato præservata fuit, antequam ullus esset, et non solum antequam esset ipsa; verum etiam antequam esset cælum, et terra, et ipsa natura angelica, jam erat electa. Jam si alii caderent in uno primo parente, provisum fuit remedium alios relevandi. Ipsam vero omnino dono Dei, et remedio passionis Filii sui præservandam jam ordinatum fuit, ut dono Dei, et divina acceptatione passio prævisa plus sibi prodesset, quam aliis exhibita. Quibus meritis prævisis in peccato non fuit concepta, omni gratia, omnique scientia, et omni arte fuit repleta; nullum donum conveniens creaturæ fuit sibi denegatum. In ipsa us ergo laudibus potius videtur magnificari Deus, quam in aliorum laudibus; nam in ea solus Deus magnificatur; non enim in eo, quod recipimus, proprie laudamur, sed in eo quod agimus, et operamur. Enimvero non est dubitandum, Mariam Dominam nostram cooperatam non fuisse talibus donis, sicut alii suis donis cooperati fuere, sic, et Filius ejus ut homo: sed præventi fuerunt dono, et data fuerunt illis talia dona, sine ullis operibus, sine ulla petitione, sine ullis motibus, et desideris præcedentibus, ad quæ cooperati fuissent, si præventi non exstiterent; nam minori **245** condemnatione digni sunt, qui majora dona sine ulla cooperatione, sine ullò actu voluntatis prævio perceperant, dummodo si præventi non fuissent, cooperati fuissent. Voluit autem Deus aliquos ita extollere, ita exaltare, ita sublimare, ut nihil in eis prorsus nisi

gratia, nisi misericordia, nisi clementia Dei relaceret. Laudemus ergo, imo et magnificemus Dominum Deum nostrum, in omnibus viis, in omnibus actionibus, in omnibus donis, in omnibus muneribus suæ Genitrici datis, exhibitis, et sponte concessis, utque nostra in nobis dona conservet, augeatque ipsius meritis, et precibus, supplices deprecemur. Amen. » Sic Mathias. Cui præfata cœli terræque Regina, vitalia claudens lumina dixisse fertur: « Vale, Mathia, et donate Dei dona conserva. »

246 CAPUT XV.

DE SINGULARI SANCTI BARNABÆ APOSTOLI IN MARIAM DEIPARAM VIRGINEM PIETATE.

De sancti Barnabæ in Mariam Deiparam studio, amore, obsequiis, nihil mihi lectum, aut comperit, præter orationem illam quam ipse, Virgine e vita migrante, ad apostolicum cœtum habuit in hæc verba:

Oratio sancti Barnabæ apostoli de laudibus B. Virginis.

« *Consolationes tuæ, inquit Propheta (Psal. xciii, 19), lætificaverunt animam meam.* Barnabas sum filius consolationis, et nomen meum dulce est tibi, super omnes matres o altissima Maria, nomen Filii tui, quod est hoc, scilicet Filius: quod namque nomen est proprium Verbi Dei, et Filii tui, certe es mater illius qui ab æterno fuit Filius; et ille sempiternus Filius, tuus ex tempore cœpit esse Filius: quod nomen si (ut dicitur) aliquid in homine ponat, tunc perempta humanitate, perimitur et filiatio, **247** atque maternitas; et ita tempore mortis Christi maternitatem amisisti, et ea de re valde doluisti. Nunc quoque ad æterna gaudia tibi properanti, nihil mali, nihil sinistri accidere posse video, nisi hoc solum, quia morte interveniente, maternitatem tuam iterum amissura es, quod æn sit verum, difficile est cognitu, et novissimis diebus, ut audio, hoc declarabitur (1). Si statutum non fuisset, semel omnem hominem mortem subire, bonum esset ut te Deus de vita ista transferret ad vitam illam, ne nomen tantæ dignitatis in te exstingueretur ad tempus. Quid enim? etsi reipsa non eris Dei Mater, eris tamen in mente ipsius, et in nostra; et citissime resurgendo, re ipsa nomen illud recuperabis, et quod parumper interruptum, non interruptum, sed continuu censendum est. Consolare itaque, o Maria, in Filio tuo, consolare in maternitatis nemine; nam maximas consolationes citissime experieris. Deo enim unione perpetua copulaberis, Filii tui amplexibus indissolubilibus astringeris, omnibus bonis afflues, nihil tibi unquam deficiet, proxima solio sanctissimæ Trinitatis assistes, sessione propinquissima Deo trino et uni eris; illi nos commendatos facito. Abscedens, non abscedas a nobis

(1) Lege Suar. t. II, in III p., disp. 12, sect. 5, et Bapt. Nov. tom, De Eminent. Deiparæ, c. 18, q. 27 et 28.

in hac mortali **248** vita, et ut ad gaudia illa et nos pervenire valeamus, exora. Amen. » Hactenus Barnabas, ut habetur in *Apocalypsi* Amadei, raptu 8, ubi etiam legitur sanctum hunc apostolum a Deipara omnia Dei secreta edoctum. His jam exaratis, incidi in opus quoddam *Antiquitatum Mediolanensium*, a Joanne Antonio Castellioneo compositum; in quo, fasciculo 1, pag. 14 et 19, inveni sanctum Barnabam apostolum, antequam Mediolanum attingeret, in agro Ticinensi constitisse, ibique templum Jovis, rite prius expiatum, Magnæ Mariæ Matri simul et Virgini dedicasse; idemque postmodum in Mediolanensi urbē, ex aliquorum sententia, præstitisse.

249 CAPUT XVI.

DE SINGULARI SANCTI LUCÆ APOSTOLI IN CARERE
DEIPARAM VIRG. NEM PIETATE.

Neque ab apostolis sanctum Lucam evangelistam natione Syrum, patria Antiochenum, professione medicum et pictorem segregabo; cum et ipse apostolus, a Theodoro Lectore (*Collect. hist. Eccles.* lib. 1), Nicephoro Callisto (*Hist. Eccles.* l. vi, c. 16, et alibi), aliisque magnæ auctoritatis viris appelletur. Illic autem si quisquam alius, beatissimæ Virginis amore captivus, ejus adhuc viventis imaginem penicillo et coloribus affabre ad vivum delineavit, ut classis testatur Auctorum. In quibus Theodorus Lector, qui ante mille annos floruit, lib. 1 *Collectaneorum*; Carolus Sigonius, lib. 1 *De regno Italiæ*; Theodoricus de Apoldia, in *Vita sancti Dominici*, lib. II, cap. 5; Vincentius Belyacensis, in *Speculo*, lib. XXI, cap. 147; Canisius, lib. V *De Deipara*, cap. 22; Metaphrastes, in *Vita sancti Lucæ*; Nicephorus, in sua *Historia ecclesiast.*, atque alii **250** innumeri. Metaphrastes porro hisce verbis rem pangit: « Hoc autem inter cætera gratissimum est, quod ipse quoque typum assumptæ humanitatis Christi, ac signum ejus, quæ illum pepererat, et assumptam humanitatem dederat, primus hic cera, ac lineamenti tingens, ut ad hæc usque tempora in imagine honorarentur, tradidit; tanquam non satis esse existinans, nisi etiam per imaginem ac typum versaretur cum his quos desiderabat, quod ferventissimi amoris signum est: nec id solum, sed et fidelibus omnibus, Christique amatoribus, hæc quæ maxima erant, gratiose donavit. » Sic ille. Nicephorus vero lib. VI, cap. 16: « Cum etiam sanctorum apostolorum Petri et Pauli, ipsiusque adeo Christi, et quæ eum supra captum mirifice genuit, Virginis Matris colores adumbrantes imagines plurimas, ad hunc usque diem conservatas esse norimus: ac Lucas quidem apostolus, primus ipsas accurate opus id exorsus, manibus suis depinxit. » Et lib. II, cap. 43: « Lucas pictor egregius; fertur is quoque primus Christi, et quæ eum, ita ut Deum decebat, genuit, Matris effigiem pingendi arte adumbrasse. Unde in omnem deinde

habitabilem orbem tam venerandum et pretiosum opus est illatum. » **251** Et lib. XIV, cap. 2: « Templum quoque quod Ὀδῆγῶν, hoc est, *Via Ducum*, cognomine clarum est (opus Pulcherie est), in quo divinam illius imaginem, quam Lucas apostolus in tabula depictam reliquit, perinde atque thesaurum, quemadmodum Eudoxia Augusta, cum Hierosolyma profecta est, misit, servandum curavit. » Et lib. XV, cap. 14: « Tria quoque Pulcheria Dei Matris ex ipsis fundamentis templa erexit. Secundum templum viæ Ducum est, ubi Antiochia missam Verbi Matris imaginem dedicavit, quam D. apostolus Lucas suis ipse manibus depinxit, illa adhuc vivente, et tabulam ipsam vidente, gratiamque adeo illi formæ suæ immitto. Hæc imago primum in eo loco, qui Tribunal dicitur, fuit: ubi ea, quæ nunc quoque sunt miracula peracta sunt. » Hactenus Nicephorus. Aliqua hujusmodi miracula referunt Nicetas Choniates in *Annalibus*; et Nicephorus Gregoras. Non unam autem, sed plures unius generis icones, quæ Mariam exprimerent, sive ultro, sive rogatum, in aliorum gratiam, divinum pictorem cupide depinxisse, tradunt Canisius, lib. V *De Deipara*, cap. 22; Hermannus Schedelius in *Chronico de sæculis mundi*, ætate 6; Vincentius Belyacensis **252** in *Speculo* lib. XXV, cap. 147; Thomas Bozius, lib. IX *De signis Ecclesiæ*, cap. 8; Joannes Bonifacius, lib. II *Hist. Virginis*, cap. 10; Ferreolus Locrius, lib. V *Mariæ Augustæ*, cap. 3, et alii quamplurimi. De his una visitur Romæ in Sancta Maria Maggiore, quæ per urbem a sancto Gregorio circumlata, luem sævientem extinxit: in sancta Maria Araceli, in sancta Maria in Via Lata (atque hæc imago annulum gestat in digito), in sancta Maria ad Campum Martium, etc.

Neque vero sanctus Lucas habuit satis, Deiparæ Virginis plures imagines, ad æternam illius memoriam depingere: sed præterea voluit, ipsius pleraque mysteria suis sacrosantis scriptis, ad posteritatis notitiam commendare. Solus enim, uti Christi beatissimæque ejus Matris effigies penicillo, sic et res eorum gestas brevissime quidem sed elegantissime stylo depinxit. Solus, inquam, evangelistarum, Salutationem Angelicam, Virginisque cum Gabriele colloquium, visitationemque Elisabethæ descripsit, suavissimis Deiparæ Symeonisque Canticis adjunctis. Christi deinde Nativitatem, Circumcisionem ac Virginis immaculatæ Purificationem, et totam denique Christi infantiam pueritiamque **253** complectens, optimo cum rerum gestarum, tum temporum ordine, non fideliter minus, quam eleganter conscripsit: hisce de omnibus a Deipara Virgine, cui et a manu, et a secretis erat, luculenter edoctus. Unde Idiota libro *Contemplationis de Virgine Maria*, cap. 3: « O beatissima, inquit, Virgo Maria, Doctrinx fuisti doctorum, et Magistra apostolorum. Unde et beatus Lucas, cui inter cæteros evangelistas descri-

ptio Dominicæ Incarnationis attribuitur, Evangelij seriem a te, Virgine Maria, didicisse traditur. Sic ille. Præter hæc sanctus Lucas, sicut ipsemet testatus est B. Amadeo (ut legitur in *Apocalypsi* ejusdem B. Amadei, raptu 5), scripsit de Conceptione, atque Nativitate Virginis Mariæ Reginæ nostræ; de ejus Præsentatione in templo, de ejus Desponsatione, et de ejus Obitu et Assumptione; quæ omnia suo tempore revelanda esse affirmavit. Evangelium autem ab eo conscriptum de Assumptione Deiparæ Virginis in cælum a sancto Gabriele archangelo eidem B. Amadeo revelatum, mox apponere non grayabor.

Adfuit Hierosolymis sanctus Lucas, cum Dei sanctissima Mater corporali præsentia esset ab **254** hoc terreno orbe recessura, et ad æthereum thalamum accessura, eamque post apostolos, licentia a divo Petro accepta, his verbis commendavit :

Sermo sancti Lucæ Evangelistæ in Assumptione beatæ Virginis.

« Plurima jam ab his Patribus allata sunt in medium : mihi, cæteris prætermisiss, videtur tua Virginitas, o Mater Dei Maria, quod sit laude digna, atque dignissima, atque omni præconio celebranda ; tu namque sola ante partum, et post partum virgo fuisti. Virginitas heroica virtus est, quam donat Deus his quos animo spirituales esse decernit. In carne enim vivere, et carnis incitamenta non sentire, divinum est. Sensus habere et præter sensum vivere, angelicum est. Virginitas non est virtus vulgaris, sed singularis ; non popularis, sed specialis ; crescendum enim et semen afferendum, et populus Dei serviens augendus, et modo naturali, non supernaturali, ut non auferantur a causis creatis actiones earum. Non licet unicuique virginem esse ; nam digna res est, liberorum secundum Deum procreatio ; unde præcepta naturæ servanda sunt. In aliquibus tamen congruum fuit virginitatem reperiri, sed non fuit congruum hoc in omnibus. **255** Tu vero, o Mater Dei nostri, sola utrumque complexa es ; virginitatem scilicet et Maternitatem : et præceptum Dei de crescendo, et consilium virginitatis tu sola observasti. Excellens donum, sublimis corona, et alta virtus est virginitas, quæ potius datur ad decorem, quam ad necessitatem salutis. Nam conjugalis continentia in multis præferenda est virginitati aliquorum. Unde et Dominus ipse Christus te Matrem suam ex conjugio procreari voluit, in te sola potentia suæ magnitudinem ostendit, ut sine viro conciperes, et sine dolore pareres ; ut sicut fuerat vir ex nullo, mulier ex solo viro, alii omnes ex viro et muliere, ita ipse vir esset ex muliere sine viro. Bonum est ergo conjugium, digna res est liberorum naturalis procreatio, et admirabilior est Filii Dei ex Virgine conceptio. Sic oportebat, sic congruum erat, ut illa quæ omnibus angelis dominaretur,

nulli viro subiceretur, non dico desponsatione, sed carnali copulatione. Hoc tamen non decebat te Matrem Dei, Reginam angelorum, et a peccato originali liberam. In hoc enim dictum est Evæ in pœnam, scilicet : *Sub potestate viri eris, et dominabitur tui.* Quia ergo illo peccato caruisti per gratiam Dei, **256** justum erat, ut in viri potestatem non transmittereris ; quia subjectio illa vilis est, et apud homines opprobriosa ; nihil honoris, nihil venerationis, nihil dignitatis tibi Filius desse voluit, qui te perfectam undique creavit. Ad ipsum igitur nunc accedens, cum ipso ex tunc perpetuo mansura, nostri quoque miserere, nobis veniam impetrare digneris, ut et ipsi tuis precibus ad visionem Dei Trini, qui etiam Unus est, pervenire valeamus. Amen. »

Deipara vero, antequam ex hoc mundo transiret ad Filium suum unigenitum, post apostolos nominatim salutados, divum Lucam in hunc modum allocuta perhibetur : « Vale, Luca mi charissime, et secreta quæ tibi revelavi, conscripta aliis porrigere ; et reseranda futuro sæculo conserva, et ut cœpisti, in bono persevera. » Porro Evangelium secundum Lucam de Assumptione Deiparæ, ut paulo ante meminimus, tale est ex Amadeo in sua *Apocalypsi* :

Evangelium secundum Lucam de Assumptione Virginis Mariæ in cælum.

« Impleti sunt dies Mariæ, ut transiret ex hoc mundo ad Filium suum unigenitum, et missus est ad eam cum palma victoriae ante pheretrum deferenda Gabriel angelus ; quæ cum neque sibi ignota, neque ingrata audisset, **257** turbata nullo modo est. Desiderabat enim relinquere mundum, et semper esse cum unigenito Filio suo. Adfuit statim discipulus ille, quem diligebat Jesus, et cui de cruce dixerat : *Ecce mater tua.* Adfuit et Petrus cum omnibus apostolis, et potioribus discipulis. Erantque ibi Maria Magdalena, et Maria Jacobi, et mater filiorum Zebedæi. Aderant plures virgines, atque sanctæ mulieres. Unusquisque verba sua protulit, et in laudem Virginis Matris direxit ; et unicuique ipsorum humiliter respondit Maria, et omnibus pariter benedixit. In lectulum coram omnibus conscendit, et anima ejus cum ingenti gaudio a corpore discessit. Ad inferos et ad paradysum adveniens, quotquot amicos in pœnis illis viderat, eripuit ; corpus in vallem Josaphat delatum est, et sindone munda involutum, positum est in monumento novo, in quo nondum quisquam positus fuerat. Diluculo anima reversa est ad apostolos. Tunc Dominus Jesus cum omni militia cœlestis exercitus, in majestate venit, dixitque omnibus : *Pax vobis.* Gavisissimi sunt valde discipuli viso Domino desiderato. Felicem animam alloquitur, omnibusque discipulis benedixit. Animam corpori iterum conjungi præcipit. Surgit vere Maria, et **258** prodiit de monumento tota decoratissima. Progreditur cum Domino per aera ad mon-

tem Olivarum, comitantibus angelis, et animabus illis justis. Thomæ balneum dimittit, et omnibus suspicientibus, in cœlum ante faciem Filii sui assumitur, et sedet in gloria majestatis. Regressi sunt Hierosolymam apostoli cum discipulis et sanctis mulieribus, gratias agentes de omnibus, quæ audierant et viderant, annuntiantes magnalia Dei in omnes gentes. »

Hæc in *Apocalypsi* B. Amadei. Quæ quidem *Apocalypsis* manuscripta exstabat Matrili in bibliotheca Regia S. Laurentii Escorialis; ejusque exemplar authenticum inde in urbem sub Paulo V Pontifice Max. ad eminentissimum principem S. R. E. cardinalem Borgiam fideliter transmissum, mihi ab eximio Deiparæ Virginis cultore, ejusdemque ab omni labe puræ Conceptionis strenuissimo propugnatore D. Bernardo de Toro Hispalensi humanissime communicatum fuit.

Atque hæc pauca de singulari beatissimorum apostolorum in Mariam Deiparam Virginem pietate, ut tantorum principum exemplo, noster erga tantam Matrem pietatis affectus alatur, inflammetur, augeatur, ex 259 sanctorum Patrum, aliorumque orthodoxorum monumentis delibasse sufficiat. Grata forsân beatissimis iisdem apostolicis erit tenuitas nostra, acceptus labor, jucundus conatus. Excusabunt ipsi errores, indulgebunt infirmitati. Et ut maris Stellam, Cynosuram naufragorum, Lucem errantium, Fulcrum titubantium, Asylum peccatorum, Triclinium Trinitatis, Diversorium Spiritus sancti, Matrem Christi, Matrem Dei, unicum eorum Delicium, hic, et in cœlo, ubi felicissime regnat, in æternum laudare queam, suis meritis suffragiisque impetrabunt. *Laus Deo, ac Deiparæ Virgini Mariæ.*

INDEX RERUM MEMORABILIMUM

QUÆ IN OPERE DE MARIANIS APOSTOLIS CONTINENTUR.

Revocatur Lector ad numeros crassiores textui insertos.

A

Adventus apostolorum ad B. Virginem in ejus transitu an miraculosus, pag. 22, 23, 24.

Advocata peccatorum B. Virgo, 231.

Affectus Deiparæ erga apostolos, 4.

Altare oblationis B. Virgo, 171.

Amadeus (B.) Franciscanus laudatus in Præfat., et p. 51.

Amici Deiparæ apostoli, 5.

Amor S. Petri erga Deiparam, 47, 48.

Andræ (S.) apostoli erga Deiparam affectus, 130.

Ejus devotionis specimen erga eandem. *ibid.* Ejus

Sermo de laudibus B. Virginis affertur, 152-155.

Deiparæ Virginis eximius præco, 156 Salutat a

Deipara, *ibid.* Ejus judicium ab eadem Deipara

approbatum, *ibid.* et 115. Deiparæ constantiam ora-

tionem celebravit, 156. Ejus de perpetua Deiparæ pu-

ritate sententia, *ibid.*, 157.

Angelica Salutatio. Vid. *Salutatio Angelica.*

Annulus Deiparæ cui relictus, 191.

Antiphona *Ave, Regina cœlorum*, ab apostolis composita, 31. Antiphona in laudem B. Virginis a S. Bartholomæo e cœlo delata, 221-225.

Apocalypsis B. Amadei ubi exstet, 51, 258.

Apostoli in Deiparam singulariter pii, 1. Eorum pietas a SS. Patribus celebrata, 2, in omnibus Deiparæ obsequentes, 5. Familiares et contubernales Deiparæ, 4. A Deipara in multis instructi et eruditi, 5-9. Communi cum Deipara vitam duxerunt, 9-11. Quam urbani erga Deiparam, 11, 12. Deiparæ precibus Spiritu sancto repleti, 12-14. Deiparæ cultui et laudibus in sua prædicatione studuerunt, 14-16. Deiparæ imagines secum detulerunt, 17. Deiparæ memoriam in Missæ sacrificio celebraverunt, 17, 18. Deiparæ templa erexerunt, 18. Salutationem Angelicam recitarunt, 18, 19. Assumptionem Deiparæ festum instituerunt, 19, 20. Sabbatum in honorem Deiparæ consecrarunt, 20. Officium Deiparæ composuerunt, 20. Deiparæ morienti adfuerunt, et defunctæ funus celebraverunt, 21-25. Quibus

verbis Deiparam salutarint, 25-28. Salutati a Deipara, ac multis de rebus admoniti 28-30. Coronam laudum Deiparæ texuerunt, 30, 31. Deiparam morientem quibus verbis allocuti sint, 31. Deiparæ corpus venerantur, 32. Quos hymnos in Deiparæ laudem cecinerint, 33-39. Eorum officia Deiparæ corpori exhibita, 39-41. Deiparam in cœlum abeuntem conspiciunt, 41, 42. Eis Deipara post Assumptionem apparet, 42, 43. Deiparam in cœlo venerantur, 43, 44. Precones Deiparæ in judicio, 44.

Apparitiones Deiparæ mortalibus factæ, 42, 43, 81, 143, 144, 145, 146, 147, 159, 160, 163, 161, 174, 175, 181.

Arca intellectualis B. Virgo, 40.

Articulus symboli: *Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine*, a S. Andrea compositus, 130, 131.

Aspectus Deiparæ quam admirabilis, 16.

Assumptionis B. Virginis festum ab apostolis institutum, 19, 20.

Aula cœlestium sacramentorum B. Virgo, 254.

B

Barnabæ (S.) apostoli in Deiparam obsequia ignota, 146. Ejus Oratio de Deiparæ laudibus affertur, 246, 247, 248. Edoctus a Deipara, 248. Tempa Deiparæ dedicavit, *ibid.*

Bartholomæus (S.) apostolus in Deipara colenda assiduus, 211. Salutationem Angelicam centies die, et centies nocte recitabat, *ibid.* et 212. Divinam bonitatem in Deiparæ commendavit, 213. Ejus Oratio de Deiparæ laudibus affertur, 213-216. Quibus verbis a Deipara compellatus, 216. De Deiparæ virginitate coram Polymio rege peroravit, 216-220. De Deipara in suis operibus disseruit, 220. Antiphonam atque Orationem Deiparæ, monialibus Conimbicenses detulit ad pestem averterendam, 221-225.

Benjaminus Deiparæ S. Paulus. 92. Item S. Joannes, 151.

C

- Candelabrum luminis tetrarchici B. Virgo, 62.
 Carnotensium legatio ad B. Virginem, 79, 80.
 Carthusiani Patres ad Officium Deiparæ recitandum a D. Petro excitati, 84, 85. Deiparam Virginem in sui ordinis Patronam deligunt, *ibid*.
 Causa secunda rerum sacrarum B. Virgo, 18.
 Causa vitæ B. Virgo, 107.
 Cervus Deiparæ templum metitur, 82.
 Charitas B. Virginis laudata a S. Thaddæo, 240.
 Chorus apostolorum Deiparam laudans, 43, 44.
 Cinctorium B. Virginis S. Thomæ apostolo relictum, 190, 191.
 Colloquium B. Virginis et S. Joannis, 168.
 Columna primaria Ecclesiæ B. Virgo, 25.
 Comes indivulsus Deiparæ S. Joannes, 159. Comes peregrinationum Deiparæ S. Jacobus, 147, 148, 149.
 Commemoratio Deiparæ in sacrificio Missæ, 49, 50, 199, 200.
 Conceptio activa B. Virginis celebrata in Hispania a S. Jacobi prædicatione, 138-144.
 Conciliatrix universi terrarum orbis B. Virgo, 107.
 Concilium Hierosolymitanum Deiparæ, consiliis celebratum, 7-9.
 Conciones S. Pauli ad Messanenses de Deipara ac ejus virginitate, 98, 100, 102.
 Constantia B. Virginis sermone celebrata a S. Andrea, 136.
 Conversatio Deiparæ cum apostolis, 10, 11.
 Conversio S. Pauli Deiparæ precibus referenda, 91-93.
 Custos B. Virginis S. Joannes, 177.

D

- Desiderium videndi Deiparam in fidelibus primitivæ Ecclesiæ, 16, 17, 100.
 Dies Sabbati in honorem Deiparæ ab apostolis consecratus, 20, 21.
 Discipuli S. Petri Deiparæ Virginis devotissimi, 63-84.
 Doctrix apostolorum B. Virgo, 6, 7.
 Dolor apostolorum ex Mariæ obitu, 26-28.
 Domus B. Virginis ab apostolis in templum consecrata, 52, 149.
 Dona Deiparæ oratione celebrata a S. Matthia, 242-245.
 Dionysius (S.) Areopagita Deiparam videns, eam quibus verbis allocutus sit, 94, 95. Quid ei Deipara responderit, *ibid*. De Deipara scripsit ad S. Paulum, 95, 96.

E

- Edmundus (S.) Cantuariensis Deiparæ et S. Joannis apostoli devotissimus, 183, 184.
 Ecclesiæ in honorem Deiparæ Virginis erectæ vel consecratæ a S. Petro, 51-55. A S. Materno, 68-74. A S. Evodio, 76. A SS. Saviniano et Potentiano, 78, 79. A S. Georgio, 81, 82. A S. Frontone, 83. A S. Trophimo, 83. A S. Prodocimo, 84. A S. Paulino, 84. A S. Paulo apostolo, 124. A S. Jacobo Majore, 143-145. A S. Joanne, 169, 170. A S. Thoma, 194. A rege Cranganoris, 196. A rege Calcutii 196. A S. Barnaba, 248. A Puicheria Augusta, 251.
 Epistola B. Virginis ad Messanenses Græce conversa a S. Paulo defenditur, 110-116.
 Epistola S. Dionysii de Deiparæ præstantia ad S. Paulum, 95, 96.
 Epistola S. Petri apostoli ad B. Virginem, 46.
 Evangelium secundum Lucam de Assumptione B. Virginis, 256-258.
 Evodius (S.) ob Deiparæ amorem perpetuam virginitatem coluit, 76. Monasterium Deiparæ erexit, *ibid*. De Deipara scripsit, 76, 77.

- Exemplar cultorum Deiparæ S. Joannes, 184.
 Executor testamenti Deiparæ S. Joannes, 162, 163.

F

- Felicitas S. Joannis apostoli ex Virginis præsentia et conversatione, 154, 155.
 Festa B. Virginis variis sectionibus adnotata a S. Marco, 66. Multiplicanda, 231.
 Festum Assumptionis B. Virginis ab apostolis initium sumpsit, 19, 20.
 Festum Conceptionis B. Virginis celebratum in Hispania a S. Jacobi prædicatione, 138-144.
 Fides Deiparæ a S. Thoma apostolo laudata, 193.
 Filii B. Virginis apostoli, 25. Filius B. Virginis quemodo fuerit S. Joannes, 153, 154, 167, 168.
 Formula fidei a B. Virgine S. Gregorio Thaumaturgo tradita, 182, 183.
 Fronto (S.) D. Petri discipulus Deiparæ inchoato templo extremam imposuit manum, 85. Monasterium in honorem Deiparæ extruxit, *ibid*. Eremum petiit ut melius Deiparæ inserviret, *ibid*.

G

- Gaudium B. Virginis ex apostolorum conspectu, 25.
 Gaudium sancti Joannis ex verbis B. Virginis, 159, 160.
 Gemma pretiosissima a Christo S. Joanni donata B. Virgo, 152.
 Georgius (S.) D. Petri discipulus Deiparæ præconia sæpe suis auditoribus referebat, 81. Ad Deiparæ honorem Ecclesiæ construxit, 81-83.
 Gloria S. Joannis ex cultu Deiparæ, 176, 177.
 Gregorius (S.) Thaumaturgus B. Virginis apparitione dignatus, 180-182.

H

- Hæreditas S. Joannis apostoli B. Virgo, 153.
 Historia plenissima de Deipara a S. Matthæo conscripta, 224-226.
 Honor apostolorum B. Virgo, 44.
 Hospitium S. Pauli in templum B. Virginis conversum, 124.
 Humilitas B. Virginis laudata a S. Petro apostolo, 55, 57. Item a S. Jacobo Minore, 204.
 Hymni apostolorum in Transitu B. Virginis, 30-40.

I

- Ignatius (S.) Martyr, Deiparam videndi amore inflammatus, 161.
 Imagines Deiparæ secum detulerunt apostoli in Evangelii prædicatione, 17, 51, 193. A S. Luca depictæ, 249-252. Imago Deiparæ miraculosa in Libya, 53-55. Item Walcuria, 72; 73. Item Syracusis, 75, 76. Item Carnoti, 79.
 Invocatio Deiparæ in sacrificio Missæ tempore apostolorum, 17, 18, 193.

J

- Jacobus Major apostolus erga Deiparam continuo cultu propensus, 138. Festum Conceptionis Deiparæ in Hispaniis instituit, *ibid*. et 139-143. Deiparæ templum Cæsar Augustæ erexit, 143-147. Ei Deipara super columnam apparet, *ibid*. In eadem cum Deipara habitavit domo, 147. Deiparæ episcopus, *ibid*. Comes peregrinationum Deiparæ, 148, 149. Consecrationi domus Deiparæ interfuit, 149. Ejus corpus Deiparæ consilio in Galliciam portatum, *ibid*., 150. Deiparæ morienti in spiritu adfuit, 150. Deiparam in cælum ascendentem miris laudibus celebravit, *ibid*.
 Jacobus Minor (S.) apostolus Deiparæ Virginis nepos, 198, 199. Ejusdem cultor et prædicator insignis, 199. Quibus nominibus eam appellavit, et laudibus extulerit, 199, 200. Ad ejus memoriam, et

intercessionem populum hortabatur, 499, 200. In ejus Transitu pulcherrimam orationem habuit, 201-204. Ejusdem humilitatem præclaris laudibus cumulat, 204. Sermo historicus de Nativitate Deiparæ ei falso ascriptus, 204-206.

Joannes apostolus princeps cultorum Deiparæ, 151. Deiparam præ aliis apostolis venerabatur, *ibid.*, et 152. Ei Deipara a Christo commendata, 152. Commendatus ipse Deiparæ, 153. Ejus hæreditas Deipara, 153. Filius Deiparæ et quomodo, 153, 154. Discipulus Deiparæ, 154. Ex Deiparæ præsentia ac conversatione quantum profecerit, 154, 155. Custos et hæres Deiparæ, 155. Procurator, et provisor Deiparæ in iis quæ ad victum et vestitum pertinebant, 2, 157, 158, 164. In eadem cum Deipara domo habitavit, 158, 159. Comes Deiparæ in ejus itineribus et apparitionibus, 159. Ex verbis Deiparæ quantum consolationem habuerit, 159, 160. Ejus reverentia erga Deiparam, 160. Parochus Deiparæ, 160. Testis actionum Deiparæ, 161. Consciens secretorum Deiparæ, *ibid.* Dionisium Areopagitam ad Deiparam introducit, 95, 96, 161. Ignatium Antiochenum Deiparæ amore inflammat, 161. Deiparæ instantem obitum fidelibus divulgat, 162. Exsecutor testamenti Deiparæ, 162, 263. Ejus obsequia erga Deiparam, 163, 164. Ejus sermo in Transitu B. Virginis affertur, 164-168. Deiparam Matrem suam vocat, 165. Deiparæ filius magis quam alii, excepto Christo, 168. Ejus cum Deipara colloquium, 168. Benedictus et salutatus a Deipara, 169. Ejus amor erga Deiparam, 169. Deiparæ templa struxit, 169, 170. Deiparam celebravit in sua Apocalypsi, 170-172. Item in suo Evangelio, 172. An de Transitu Deiparæ aliquid scripserit, 172, 173. Mariæ nomen in sua prædicatione extulit, 173, 174. Deiparam in spiritu vidit, 175. Obiit ut Deipara, 175-179. Ejus specialis gloria in cælo, pro cultu Deiparæ exhibitio, 176, 177. Nihil ei a Deipara negatur, 178-180. Cum Deipara mortalibus apparet, 180. Theologus Deiparæ, 180, 181. Deiparam honorari cupit, 183, 184. Exemplar cultorum Deiparæ, 184.

Joseph (S.) B. Virginis sponsus perpetuo virgo, 198.

L

Lælius Giudiccionius laudatus, 62.

Laudes B. Virginis a S. Paulo celebratæ, 401.

Laus jucundissima apostolorum B. Virgo, 16, 44.

Legatio Carnotensium ad B. Virginem, 79, 80. Item Messanensium, 97-103.

Leuculi in throno Salomonis, apostoli Deiparæ obsequentes, 2, 3.

Lex de nominis Mariæ veneratione apud Indos, 195, 196.

Liber apocryphus *De ortu Deiparæ* S. Matthæo attributus, 227, 128. Liber *De Transitu B. Virginis* D. Joanni evangelistæ ascriptus, 172, 173.

Litteræ B. Virginis ad Messanenses, 97, 99, 102, 110, 111.

Locus post Petrum S. Paulo attributus a B. Virgine, 117, 118, 119.

Lucas (S.) apostolus a Deipara missus ad S. Paulum, 93. Deiparæ Virginis amore captivus, 249. Deiparæ imaginum egregius pictor, *ibid.*, et 250-252. Multa Deiparæ mysteria suis scriptis commendavit, 152, 253. Secretarius Deiparæ, 255. Multa scripsit de Deipara quæ non exstant, 253. Ejus sermo de Deiparæ virginitate, 254-256. Quibus verbis a Deipara salutatus, 256. Ejus Evangelium de Assumptione Deiparæ, 256-258.

Lucas Wadingus laudatus, 222.

Liturgia S. Jacobi Deiparæ laudibus respersa, 199, 200.

M

Magistra apostolorum B. Virgo, 6-8.

Marcus (S.) evangelista Deiparæ laudes luculen-

tissime celebravit in suis operibus, 64-66. Deiparæ festa variis sectionibus adnotavit, 66. Amator fervidus Deiparæ, 66. Ejus sermo de laudibus Virginis, 66, 67. Salutatur a Deipara in cælum abeunte, 67.

Maria Virgo, Domina apostolorum, 2. Figurata in throno Salomonis, 2, 3. Ejus conversatio cum apostolis, 4, 5. Hortus conclusus, 5. Cur a Filio in cælum ascendente relicta in terris, 6, 7. Ejus consilii celebratum concilium Hierosolymitanum, 7, 8. Portio præclara Ecclesiæ, 7. Magistra apostolorum, 8. Ejus vox apostolis erat vox Spiritus sancti, 8. Apostolos suis consiliis rexit, 9. Ad eam sæpe veniebant apostoli, 9. Communem vitam cum apostolis duxit, 10. Forma disciplinæ Christi, 10. Apostolorum fidem confirmavit, 11. Apostolorum corda ad Spiritus sancti receptionem disposuit, 12, 13. Laudibus celebrata ab apostolis, 14, 15. puteus aquarum viventium, 15. Præconium apostolorum, 16. Laus jucundissima apostolorum, 16. Eam videre optant fideles, 16. Ejus imagines in Evangelii prædicatione secum deferunt apostoli, 17. Ejus memoriam in Missa celebrant, 18. Ei templa erigunt, 18. Ei Salutationem angelicam persolvunt, 18, 19. Causa secunda rerum sacrarum, 18. Ejus Assumptionis festum ab apostolis celebratum, 19, 20. In ejus honorem Sabbatum ab apostolis consecratum, 20, 21. Ei morientibus adfuerunt apostoli, 21, 22, 23, 24. Primaria Ecclesiæ columna, 25. Quibus verbis ab apostolis salutata, 25. Apostolis benedixit, eosque de suo decessu mœstes consolatur, 25-30. Celebrata ab apostolis, 30-31. Ejus anima ineffabilis caudoris, 31. Ejus funus quomodo ab apostolis celebratum, 32, 33. In ejus laudem quinam hymni ab apostolis cantati, 33-41. Apostolis post Assumptionem apparet, 42, 43. Ab apostolis prædicata, et laudata, 43, 44. Ejus precibus peccati sui veniam obtinet S. Petrus, 45, 46. Ejus memoria a S. Petro in Missa celebrata, 48-50. Ei templa a D. Petro erecta, 51-54. Vide *Ecclesiæ*. Ejus domus in templum consecrata, 52. Ejus humilitas a S. Petro commendata, 56, 57. Communicata a S. Petro, 58, 59. Laudata a S. Marco, 64, 65, 66, 67. Ejus vita descripta a S. Evodio 76, 77. SS. Saviniano, et Potentiano apparet, 77, 78. Vide *Apparitiones B. Virginis*. Hæres a Prisco Carnotensi constituta, 79, 80. Carthusianorum patrona, 85. S. Petrum apostolum commendat, 86-89. Suis precibus D. Paulum convertit, 91, 92. Cum Paulo apostolo loquitur, 93. Item cum Dionysio Areopagita, 94. Ejus splendor et pulchritudo, 95, 96. Materies prædicationum S. Pauli, 96. Messanensium legatos excipit, 97-102. Cur mulieris nomine appellata a S. Paulo, 106-109. Ejus epistola ad Messanenses affertur et defenditur, 110, 116. S. Andrea sententiam commendat, t. 118, 119. Decora mente et corpore, 120. Ejus gloria, et gaudium, 120-123. Ejus sapientia a S. Paulo laudata, 123. Cæli nomine appellata, 125, 126. Ab omni labe purissima, 127, 128. S. Paulum commendat, 128. De ejus pulchritudine sermo S. Andrea, 132-135. Ejus perpetua puritas a S. Andrea asserta, 136, 137. Ejus Conceptio celebrata in Hispania tempore D. Jacobi, 138-144. D. Jacobo apparet, 145-147. Ephesum proficiscitur, 148, 149. Laudata a S. Jacobo, 150. Mater S. Joannis, non natura, sed gratia, 153, 154. Aula cœlestium sacramentorum, 154. Ejus testamentum, 162, 163. Mater Dei vere, 165, 166. Sedes totius propitiationis, 171. Altare oblationis, *ibid.* S. Joanni apparet, 175. Ejus servi speciali gloria discreti, 176, 177. S. Gregorio Thaumaturgo apparet, 180, 181. De ejus prædestinatione sermo S. Thomæ, 185-190. Ejus imago a S. Thoma ad Indos deportata, 192, 194. Ejus nomen quomodo ab Indis cultum, 195, 196. Quibus laudibus celebrata a S. Jacobo Minore, 199-204. Laudata a S. Philippo, 207, 208. Item a S. Bartholomæo, 213-215. Ejus virginitas perpetua a S. Bar-

tholomæo defensa, 216-220. Laudata a S. Matthæo, 228-231. Item a S. Simone, 235-235. Item a S. Matthia, 242-244. Item a S. Barnaba, 246-248. Ejus imagines a S. Luca depictæ, 249, 250. Ejus mysteria ab eodem conscripta, 252, 255. Ejus virginitas celebrata, 254-256. De ejus Assumptione Evangelium secundum Lucam, 256-258.

Martialis (S.) D. Petri discipulus in honorem Deiparæ altare erexit, 82, 85. Deiparæ calceum Ancienses donavit, 85.

Martianus (S.) D. Petri discipulus summa erga Deiparam pietate præditus, 74, 75. Deiparæ imagine multa miracula patravit, 75. Sub Deiparæ tutela vixit, 76.

Mater Domini vere B. Virgo, 165-167. Mater S. Joannis quomodo fugit B. Virgo, 154, 155.

Materies prædicationum D. Pauli B. Virgo, 96, 97. Maternus (S.) D. Petri discipulus, cultor eximius Deiparæ, 68. In ejus honorem Hasteriæ ecclesiam consecravat, *ibid.* Ejus precibus usus est in exstirpanda idololatria, 69. Ejusdem nomini multa templa edificavit, 69-74.

Matthæus (S.) apostolus plenissimam de Deipara historiam in suo Evangelio scripsit, 224-227. An scriperit librum De ortu Virginis, 227, 228. Ejus de Deiparæ laudibus oratio, 228-231. Salutatus a Deipara, 232.

Matthias (S.) apostolus Deiparæ precibus in apostolatum electus, 241. Quo exarserit amoris igne erga Deiparam, *ibid.* Ejus oratio de donis B. Virginis coram apostolis habita affertur, 242-245. Ei Deipara moriens vale dicit, 245.

Melchior Incofer laudatus, 48-175.

Messanensium legatio ad B. Virginem, 97-10.

Miracula ad imaginem B. Virginis, 79.

Monasterium in honorem B. Virginis a S. Frontone edificatum, 85.

Mors S. Joannis similis morti Dei Genitricis, 175-179.

N

Nepos B. Virginis S. Jacobus Minor, 198.

Nomen Mariæ Virginis ab apostolis prædicatum, 14-17. A D. Petro Missæ sacrificio insertum, 48, 49. A D. Paulo in sua prædicatione usurpatum, 98. Item a S. Joanne, 175. Item a S. Thoma, 595. Quante venerationis apud Indos, 496.

Nuntius B. Virginis S. Paulus, 129.

O

Obedientia Deiparæ a S. Simone apostolo laudata, 235-235.

Octavius Cajetanus laudatus, 74.

Officia apostolorum erga Deiparam, 52, 55.

Officium B. Virginis ab apostolis compositum, 20, 21. Officium B. Virginis a S. Petro Carthusianis Patribus propositum, 84, 85.

Oraculum præcipuum divini Spiritus B. Virgo, 99.

Orationes apostolorum in Transitu B. Virginis. Vide *Sermones apostolorum*.

P

Paradisus spiritualis B. Virgo, 200.

Parochus proprius Deiparæ S. Joannes, 160, 161.

Paulinus (S.) D. Petri discipulus, Lucæ in Etruria templum Deiparæ erexit, 84.

Paulus (S.) apostolus inflammato erga Deiparam studio rapiebatur, 91. Deiparæ precibus ad Deum conversus, *ibid.*, et 92. Benjaminus Deiparæ, 92. Deiparam visitat, 95. A Deipara instruitur, 95. Secreta a Deipara audita Dionysio Areopagita reserata, 55. Deiparam prædicat, 96, 115. Quid sua prædicatione apud Messanenses effecerit, 97, 103. Cur Deiparam mulieris nomine appellavit, 104-109. Deiparæ Epistolam ex Hebraico in Græcum sermonem convertit, 110. Dux et auctor legationis Messanensium ad B. Virginem, 111. Deipara annuente

ei post Petrum locus inter apostolos attributus, 11-119. Ejus sermo de Deiparæ laudibus affertur, 119-123. Salutatus a Deipara, 123. Quibus ipse verbis Deiparam salutavit, *ibid.* De Deiparæ sapientia perorat, *ibid.* Ejus hospitium in Deiparæ templum convertitur, 424. Deiparæ nomini templum consecravat, 124. In suis Epistolis honorificam Deiparæ mentionem facit, 125. Cum Deipara Evangelium contulit, 126. Laudatus a Deipara, 128. Deiparæ apud mortales nuntius, 120.

Petrus (S.) apostolus in Deiparæ cultum singulari pietate propensus, 45. Deiparæ precibus, e trinae negationis lovea ereptus, *ibid.* Ejus ad Deiparam epistola, *ibid.* Per Deiparam sui delicti remissionem impetrat, 46, 47. Per eandem a carcere et vinculis liberatus, 47. Similis Deiparæ in baptismo, 48. Ejus in Deiparam devotio, *ibid.* In sacris mysteriis Deiparæ memoriam fecit, *ibid.* Quibus nominibus Deiparam appellavit, *ibid.* Deiparæ nomen orbi proposuit adorandum, *ibid.* et 49. Angelicam Salutationem Missæ inseruit, 50. Ad idem faciendum alios permovit, *ibid.* Deiparæ imagines depingi curavit, easque ad gentes secum tulit, 51. In Syria Deiparæ sacellum erexit, 51, 52. Deiparæ domum in templum consecravat, *ibid.* In civitate Calaritana templum Deiparæ edificavit, *ibid.* In ejusdem honorem aliud in Libya dedicavit, 55-55. Exemplo suo alios apostolos ad aedes Deiparæ sacras excitandas excitavit, 55. Adest Deiparæ morienti, 56. Eam salutavit et laudat, *ibid.* In ea humilitatem præcipue commendat, 56. Alios apostolos ad eam laudandam invitavit, *ibid.* Deiparæ morituræ viaticum ministrat, 58. Deiparæ pastor, 58-59. Deiparæ corpus ad sepulcrum associat, 59. De Deiparæ pietate sermonem habet, 61. Deiparam in cœlum abeuntem alloquitur, 61, 62. Ejus studia erga Deiparam, 62, 65. Ejus discipuli Deiparæ devotissimi, 65-84. Cultor Deiparæ etiam post mortem, 84. Deiparæ horarias preces Carthusianis proponit, 84, 85. Suis devotis a Deipara gratias obtinet, 85, 86. Apostolus et filius Virginis appellatus, 87. Laudatus a Deipara, 87-89. Comitatur Deiparam mortales invisentem, 90. Ejus caput in imagine S. Mariæ in Porticu, *ibid.* Mariani nominis prædicator et testis, *ibid.*

Philippus Apostolus de Deiparæ laudibus in apostolico consensu perorat, 507. Ejus sermo de Deiparæ laudibus affertur, 207-210. Ei valedicit Deipara, 210.

Pictor B. Virginis S. Lucas, 149.

Pietas apostolorum erga Deiparam celebrata a SS. Patribus, 1-4 seqq. Pietas B. Virginis sermone celebrata a D. Petro, 61. Pietas S. Petri erga Deiparam, 62, 63.

Potentianus (S.) D. Petri discipulus B. Virg. sibi apparentem conspexit, 77. In ejus honorem ecclesias edificavit, 78, 79. Carnotenses excitavit ad legatos B. Virg. mittendos, 79, 80.

Præconium apostolorum B. Virgo, 16, 44.

Prædestinatio B. Virginis, 188-190.

Præsentia Deiparæ deformis, 161.

Preces Deiparæ S. Petros salutare, 46, 47.

Princeps cultorum Deiparæ S. Joannes apostolus, 151.

Priscus Carnotensium rex Deiparam regni sui fecit heredem, 79.

Procurator Deiparæ in iis quæ ad victum et vestitum pertinebant S. Joannes, 167-168.

Prodigium celeste B. Virgo, 161.

Prosdocius (S.) D. Petri discipulus Paduæ in honorem Deiparæ oratorium consecravat, 84.

Proto-Evangelium de Nativitate Deiparæ S. Jacobo ascriptum, 294, 205, 206.

Pulchritudo B. Virginis admiranda, 96-135.

Puritas perpetua B. Virg., 156, 157.

Puteus aquarum viventium B. Virgo, 15, 16.

R

Remedium contra pestem antiphona B. Virg., 221-223.

Reverentia S. Joannis erga B. Virginem, 160.
Rex Brachmanorum templum Mariæ nomini dedicavit, 193, 196. Item rex Caleentii, 196.

Robertus de Arbuscellis in Deipar. et S. Joannem maxime pius, 156, 157.

Rosarium B. Virginis a S. Bartholomæo recitatum, 212.

S

Sabbatum in honorem Deip. ab apostolis consecratum, 20, 21

Sacellum in honorem Deiparæ a D. Petro apostolo dedicatum, 51, 52. Vide in verbo *Ecclesia*.

Sacramentum Eucharistiæ B. Virg. a D. Petro ministratum, 58, 59. Item a S. Joanne, 160.

Sacrarium veritatis evangelicæ B. Virgo, 99.

Salutatio Angelica ab apostolis frequentata, 18, 19. Missæ sacrificio ab apostolis inserta, 48-50. A S. Bartholomæo centies die, et centies nocte recitata, 211, 212.

Salutationes B. Virginis ad apostolos simul, 24-28. Ad S. Petrum, 58, 59. Ad S. Marcum, 67. Ad S. Paulum, 123. Ad S. Andreæ, 136. Ad S. Joannem, 168, 169. Ad S. Thomam, 190, 191. Ad S. Philippum, 210. Ad S. Bartholomæum, 216. Ad S. Matthæum, 232. Ad S. Simonem, 235. Ad S. Mathiam, 245. Ad S. Lucam, 256.

Sapientia B. Virginis laudata a S. Paulo, 123.

Savinianus (S.) D. Petri discipulus, B. Virginem sibi apparentem conspexit, 77. Ecclesias Deiparæ nomini dedicavit, 78, 79. Carnotenses excitavit ad legatos B. Virginis mittendos, 79, 80. Scirpus sine nodo Virgo, 230.

Secretarius Deiparæ S. Joannes, 161. Item S. Lucas, 253.

Sedes totius propitiationis et pulchritudinis B. Virgo, 171.

Sententia S. Andreæ de omnimoda puritate B. Virg. 156, 157

Sermones apostolorum in Transitu B. Virginis, 51. Sermo S. Petri, 56-61. S. Marci, 66, 67. S. Pauli, 119-123. S. Andreæ, 132-134. S. Joannis, 164-168. S. Thomæ, 185-193. S. Jacobi Minoris, 201-204. S. Philippi, 207-210. S. Bartholomæi, 215-218. S. Matthæi, 228-230. S. Simonis, 233-234. S. Thaddæi, 236-240. S. Matthiæ, 242-245. S. Barnabæ, 246, 247. S. Lucæ, 254-256.

Servi B. Virg. speciali ornatu et gloria in cœlo discreti, 176.

Simon (S.) apostolus præclarus Deiparæ enco-

miastes, 233. Ejus oratio de laudibus Virg. afferatur, 233-235. Salutatur a Deipara, 235.

Sol nunquam deficiens B. Virgo, 207, 208.

Specimen devotionis S. Andreæ erga Deiparam, 120, 132, 133.

Spectaculum sacratissimum B. Virgo, 161.

Spiritus sanctus Deiparæ precibus apostolis datus, 12-14.

Sponsa cœlestium thalamorum B. Virgo, 62.

Statua B. Virginis miraculosa, 72, 73.

Suppeditatrix vitæ B. Virgo, 107.

T

Templa in honorem Deiparæ ab apostolis erecta, 18. Vid. *Ecclesiæ*.

Terra virginea nunquam maledicta B. Virgo, 136, 137.

Testamentum Deiparæ a S. Joanne executioni mandatum, 163.

Thaddæus (S.) apostolus consanguineus Deiparæ, 235. Ejus oratio in Transitu B. Virginis, 236-240.

Theologus Deiparæ S. Joannes, 180, 181.

Thomas (S.) apostolus quam alte de Deiparæ præstantia senserit, 183. Ejus de Deiparæ prædestinatione sermo, 185-190. Salutatur a Deipara, 290. Deiparam in cœlum ascendentem alloquitur, 190, 191. Deiparæ cingulo donatur, 291. An Deiparæ funeri interfuerit, 40, 191-193. De Deiparæ fide sermonem habuit, 193. Deiparæ nomen et imagines ad Indos deportavit, 193. Deiparæ templa in India excitavit, 194.

Thronus Salomonis B. Virgo, 2, 3.

Transitio de legatione. Messanensium ad B. Virginem, 111.

Trophimus (S.) in honorem Deiparæ. ecclesias consecravat, 83.

V

Verba apostolorum ad B. Virginem, 26, 61, 62. Item B. Virginis ad apostolos, 28-30, 67.

Virginitas Deiparæ a S. Bartholomæo prædicata, 216, 220. Item a S. Luca, 254, 255.

Visio S. Joannis de B. Virgine, 174, 175.

Vita communis Deiparæ cum apostolis, 9, 10.

Vita viventium B. Virgo, 107.

Votum virginitatis a Deipara emissum, 217-220.

Vox B. Virginis, vox Spiritus sancti, 8.

Z

Zacharias, Senonensium antistes, in Deiparam et S. Joannem qua pietate vigerit, 236, 237.

EXPOSITIO NOVA LITTERALIS

CANTICI

MAGNIFICAT

PRO MYSTERIO IMMACULATÆ CONCEPTIONIS B. VIRGINIS MARIE

IN QUA EX TOTO RIGORE LITTERÆ, AC VERBORUM GRAMMATICALI SENSU, VI, ORDINE AC CONNEXIONE,

SECLUSIS AUCTORITATIBUS, ALLEGORIS ATQUE MYSTICIS INTERPRETATIONIBUS :

SINCERO, CLARO ATQUE SUCCINCTO STYLO INTELLIGITUR, EXPLICATUR, DEMONSTRATURQUE

SACRATISSIMAM DEIPARAM LOCUTAM FUISSE IN EO DE SUA IMMUNITATE, AC MODO

MAGNIFICÆ PRÆSERVATIONIS A PECCATO ORIGINALI;

AUCTORE

R. P. F. PETRO DE ALVA ET ASTROGA,

Carbajalensi, Ordinis Minorum, Lectore jubilato, supremæ Inquisitionis qualificate, etc.

AD LECTOREM.

De sacris Ecclesiæ doctoribus, ac divinarum Scripturarum expositoribus dicebat æterna Veritas : *Omnis scribe doctus in regno cælorum, similis est patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera* (*Matth. xiii, 52*). In hoc cælorum regno Ecclesiæ militantis, seu *Novo* Testamento, nihil antiquius cantico *Magnificat*, cum ab ipsa Verbi divini ineffabili Incarnatione, a qua regnum hoc *novum* exordium sumpsit, illud quoque sacratissimum Epithalamium principium, atque originem suam traxit. Et quid recentius illo, cum quotidiana repetitione in toto Christiano orbe per singulas innovetur horas? Inter omnia Cantica veteris Legis hoc *novum* est et vocatur canticum; quia quando *vetus* expirabat Mosaica lex, in illo inchoavit Christifera gratiæ *nova* dies. Nam decantatum fuit a juvencula et *nova* Philomena Maria coram sua *veteri* cognata, ac vetula Elisabetha, quando hæc in *veteri* ac sterili utero *novam* Verbi humanati conceperat vocem, et illa *noviter* mater, et virgo effecta, *nova* virginitatis fecunditate Patris antiqui dierum, in splendoribus sanctorum ante luciferum genitum Filium, *nova* sine patre temporali ac humana conceperat generatione. Ex hoc ergo virginitatis florido, maternitatisque fecundissimo

agro, *vetus* ac *novus* thesaurus, quoad substantiam, ex antiquis Patribus, ac *veteribus* expositoribus depromptus; quoad rigorem vero litteræ, vim verborum, ac grammaticalem sensum *novum*, ut non dicam *novissimum*, prodiit in lucem. Quæ enim ipsi *veteres* explicant de *nova* Filii Incarnatione, seu Verbi conceptione, ego de antiqua Mariæ Conceptione, seu generatione Matris declarare intendo. Illi in *nova* Genitricis fecunditate, *veterem* invenerunt Verbi divini thesaurum: at ego in *veteri* ac sterili Annæ ventre *novam* præservationis Mariæ pretiosam invenire cupio margaritam; in antiquo naturæ humanæ lapsu, et *veteri* originalis culpæ infirmitate *novam* immunitatem, et ex illa sententia universali antiquitus prolata *novum* exemptionis genus, ac particulare: nec non de *veteri* illo contagio, ab Adamo per universa mundi sæcula a generatione in generationes propagatum virus, in *novo* sanctificationis antidoto præservationem prædico. Si vero hoc sit a Patrefamilias, qui ubi vult spirat, antiquitus aut *noviter* indicatum vel a docto scribe de thesauro vero, aut ficto, etc., tu, lector, legendo vide, videndo intellige, intelligendo judica, et judicando Vale.

EXPOSITIO PARAPHRASTICA

EXTRACTA EX MEDULLA LITTERALIS INTERPRETATIONIS
CANTICI *Magnificat*, PRO MYSTERIO IMMACULATÆ
CONCEPTIONIS VIRGINIS MARIE.

Exsurgens Maria post Angelicam Salutationem
ac Verbi divini Incarnationem, abiit in montana

Judææ cum festinatione, ut jam conceptum et animatum Præcursorem Domini liberaret ab originaria macula. Quod præsentiens ac timens Lucifer, quasi coluber in via, cerastes in semita, in toto itinere observavit vestigia ejus, et insidiatus est calcaneo illius. Igitur ingressa domum Zachariæ salutavit

Elisabetham; et factura est, ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exultavit infans Joannes in utero ejus et exsilivit gaudio magno tanquam solutus, et absolutus a vinculo ac servitute peccati originalis, sanctificatus et liber ab illa primæva culpa filiorum Adam qua tenebatur oppressus et captivus, ut miserabilis peccati servus ac mancipium. Cumque de hoc singulari beneficio filio suo præstito vetula, et sterilis mater hilaris, gaudens voce magna, et humilitate profunda resalutasset angelorum et hominum sacratissimam Reginam, et magnificas illi redderet gratias, appellando ipsam benedictam inter mulieres, beatam, atque Matrem Domini Dei sui: hoc senioris et cognatæ suæ exemplo, quasi excitata juvenula ac Immaculata cæli et terræ Domina, opportuna, oblata et congrua occasione, voluit similiter Deipara gratitudinem suam ostendere atque patefacere dona, et privilegia singularia, quæ ab omnipotenti Dei manu etiam ipsa quondam pæceperat, et sic stans, ut pie creditur, junctis manibus, oculis in cælum levatis, dixit,

Et ait Maria :

1. *Magnificat*, imo et exultat, gratificat pariter ac glorificat *anima* quæ hoc corpus informat, hanc carnem animat, spiritualis, et immortalis, et substantia, *mea* semper, et nunquam alterius juris, scilicet peccati; ex eo quod ipsam etiam penitus liberavit a communi contagio et infirmitate, ac immunem fecit a tyrannico dominio et dura servitute originalis maculæ: *Dominum* factorem, et creatorem suum, sub cujus solum dominio et potestate semper est, et fuit.

2. Nam sicut modo Joannes, sic et pariter quondam in gaudio ac lætitia magna *exultavit* non solum in utero matris meæ anima mea infusa, sed etiam *Spiritus creatus meus*, in ipsamet sua creatione ac productione exsilivit in gaudio et lætatus est in *Deo* ipso tanquam in singulari Salvatore, *salutari* liberatore, ac Redemptore meo particulari; quia sicut me, nullam alteram creaturam redemit.

3. *Quia* tunc quando *Spiritus* a Deo infundendus erat organisato corpori meo, *respexit* oculis suæ miserationis ac infinitæ pietatis, ut subveniret ac sublevaret illam *humilitatem*, dejectionem, vilitatem, opprobrium et miseriam naturæ humanæ quæ contrahenda, suppositanda et futura erat *Ancille*, et Matris suæ, ut illam præservaret a ruina et lapsu, atque mundaret ab hæreditaria macula. *Ecce enim* istud fuit, et est admirabile, stupendum, atque inauditum prodigium; et *ex hoc* sanctificationis meæ raro et inaudito modo, inusitato præservationis miraculo, *beatam*, sanctam, puram et immaculatam *me* in particulari, ac singulariter præcise *dicent* privata et publica voce *omnes*, nulla excepta in genere, nec in individuo præteritæ, præsentis ac futuræ generationis mundi.

4. *Quia* tunc animæ et spiritui meo *fecit*, quod nunquam alicui puræ creaturæ concessit, sed solum

mihi, ut absolute, simpliciter, et omnibus modis dicantur *magna* illa duo mysteria, præservationis animæ, et integritatis corporis, quæ in Conceptione passiva et activa mea operatus est Deus. *Qui* etiam ex his duobus privilegiis mihi concessis ostendit, et cognoscetur quam *potens* semper fuerit, et *est* excelsus Dominus noster; et pariter glorificabitur *sanctum* ac ineffabile nomen suum; quando et ubicunque prædicata fuerint hæc *ejus* mirabilia et magnifica opera.

5. *Et propterea misericordia*, pietas, gratia et benignitas *ejus*, quæ diffusa fuit in mea generatione benedicta, ac sanctificata a Deo, dilatabitur a *progenie* ista mea in alias fidelium *progenies*. Quia hoc quod principium sumpsit in Joanne Baptista, postea prosequetur in aqua baptismi, et Spiritu sancto. Siquidem ex Conceptione mea cœpit parare remedium contra peccatum originale *timentibus* et confitentibus *eum*: sicut ab Evæ progenie derivata fuit macula in alias mundi progenies.

6. Etenim ille supremus Artifex, qui *fecit* in prima mundi et rerum creatione *potentiam* magnam in *brachio*, et spiraculo suo, ut crearet primos homines Adamum et Evam, quos postea propter inobedientiam, et patratum primum peccatum elationis, ut rectus iudex *dispersit* de paradiso per totum terrarum orbem tanquam *superbos*, exsules a regno et patria sua; in qua dira sententia non fuit oblitus *misericordiæ*; nec projecit eos a facie sua totaliter nudos, sed vestitos corpore et anima. Siquidem pro veste corporis fecit perizomata; pro anima vero seu *mente* dedit illis quamdam pollicitationem, repromissionem, vel spem ad consolationem *cordis* et animi sui in illo exilio; scilicet, quod quædam Mulier in semine suo contritura esset caput serpentis, vel dæmonis, qui eos seduxit, et totum ipsorum semen maculavit.

7. Et ille qui ex eadem benignitate sua in semine meo, ac mea Conceptione *deposuit*, dejecit et prostravit *potentes* illos dæmonem, serpentem, et peccatum originis *de sede* illa iniquitatis, et malitiæ generationis humanæ, in qua fuerunt a principio mundi sævi dominatores filiorum Adam. Jam ipse misericors et compatiens eos *exaltavit*, educende dejectos ac derelictos in hoc exilio, et lærymarum valle *humiles*, et humiliatos homines a tyrannico illo imperio ac dura servitute, mediante sua et mea Immaculata Conceptione.

8. Propter quas *esurientes*, steriles et absque filiis Annam, Elisabetham et Mariam (nam et ego sterilis futura eram ratione virginitalis et voti) *implevit*, et fecundavit *bonis* liberis, ac privilegiatis filiis, scilicet, Domino absque originali peccato per naturam; Ancilla præservata per gratiam, et servo in utero sanctificato. *Et divites* fecundos, et opulentos filiorum procreatione in tota naturali ac veteri lege *dimisit* vacuos et *inanes* hujus privilegii singularis præservationis et sanctificationis filiorum; quia futurum erat solius legis gratiæ.

9. Atque hoc suum admirabile opus contra peccatum originale, quod in me incepit, et in se prosecutus est, nunc mirifice complevit Verbum divinum, humanatum, absque originali peccato conceptum. Siquidem *suscepit* hic coram nobis ex meis visceribus, ut verus *Israel* et luctator fortis, devicto angelo tenebrarum in singulari certamine; et eripuit *puerum* Joannem, in utero tuo existentem, ac fecit *suum* per sanctificationem. Quia antea peccati originalis servus ac culpæ mancipium erat. Et hoc operatus est *recordatus* illius magnæ *miseriordiæ* præservationis meæ, ac redemptionis *sua* specialis, factæ in generatione mea.

10. In quibus omnibus adimplevit *sicut* bonus et fidelis Dominus, quod *locutus* et pollicitus est pro reparatione ac redemptione naturæ humanæ *ad patres* illos primos, et naturales *nostros* Adamum et Evam; deinde *Abraham* unice et particulariter, quia fidelis credidit liberationem filii sui ab imminenti gladio, et promulgata mortis sententia; hanc sub jurejurando recepit repromissionem, et illam transtulit et dedit *semini*, quia ego eram in semine *ejus*. Siquidem illa magna et magnalia semel et iterum a Deo promissa in *sacula*, in illis, inquam, Adami et Abrahamæ sæculis, in *semine* meo signate fuerunt adimpleta ad litteram, dicente ipso Deo Serpenti: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius: ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo ejus* (Gen. III, 15). Et ad Abrahamum: *Per memetipsum juravi, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, et velut arenam, quæ est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, etc.* (Gen. xxii, 16-18.)

INTRODUCTIO

CANTICI *Magnificat*, PRO MYSTERIO IMMACULATÆ CONCEPTIONIS BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIE.

1. Prophetico spiritu excitatus, et ardentissimo desiderio accensus, clamabat olim regius ille vates, ac antiquus Christi et Mariæ progenitor David, quando deprecatoria voce dicebat: *Surge, Domine, in requiem tuam, tu, et Arca sanctificationis tuæ. Sacerdotes tui induantur justitiam; et sancti tui exsultent.* In quibus verbis ad litteram secundum omnium doctorum ac expositorum sententiam, loquebatur de Incarnatione Verbi divini, ac unigeniti Filii Dei humanitate assumpta ex semine David secundum carnem in sacratissimo Virginis Mariæ utero; quod et etiam expresse indicant sequentia verba: *Propter David servum tuum, non avertas faciem Christi tui. Juravit Dominus David veritatem, et non frustrabitur eam: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam, etc.* (Psal. cxxxi, 8-11.) Quasi ad litteram diceret: Qui de cœlo, et sinu Patris in terram delapsus es, *surge*; qui in utero et ventre femine seminatus es, *surge* a loco tuæ Conceptionis,

et Nazarethæ domo, *surge* velociter, et ascende in montana *Judeæ*, ut hinnulus saliens in montibus, transiliens colles, *Domine*; et omnium Dominator creaturarum *surge*, et exsurge, *Domine*, in tabernaculum, in reclinatorium, et in *requiem tuam*. *Surge tu*, ut Mater tua simul exurgat innixa super dilectum suum, *tu* elevando, et sublevando, ut Virgo tenera non gravetur itinere. *Tu* primo ex utero excitando, ut cum festinatione progrediatur Genitrix intemerata tua, et *Arca* illa sanctissima ac deifera elevetur in subline honoris, quæ ut *arca* Noemita elevata fuit, ut non obrueretur ab universali peccati diluvio; et *Arca* Testamenti, Sancta sanctorum deaurata intus et foris gratia, et justitia originali; sublevata in humeris sacerdotum, ut transiret *Jordanem*. *Arca* denique in qua reconditum, clausum et signatum est, et erit mysterium illud ab oculis hominum absconditum *sanctificationis tuæ*, sive præservationis *sua*; *sanctificationis* singularis fortitudinis *tuæ*, et admirabilis omnipotentia *tuæ* opus *sanctificationis* ante lapsum: ut aperta et reserata, hæc *sanctificationis* arca, et patefacto ejus *sanctificationis* præservativæ mysterio in domo sacerdotis veteris legis. *Sacerdotes tui* legis gratiæ induantur *justitiis* originalem, cognoscant, et prædicant, et *sancti tui* fideles, misericordes, devoti ac pii *exsultent* in divinis laudibus, ac festivis et quotidianis acclamationibus.

2. Hæc prophetia secundum litteræ rigorem adimpleta fuit, quando, statim post Incarnationem Verbi, et Dominicam Conceptionem exurgens, sive surgens Maria abiit in montana cum festinatione, et intravit domum Zachariæ sacerdotis, ut visitaret cognatam suam Elisabetham; nam tunc *Arca* illa clausa sanctificationis et præservationis aperta et reserata fuit coram tribus testibus, quando in sero seram reseravit, dicens: *Magnificat anima mea Dominum, et exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo*, etc. Sicut enim arca regii ararii, vel singularis, et publici thesauri, seu Scripturarum nobilitatis genealogiæ, vel juris alicujus magni principis tribus clauditur clavibus, quæ Hispanice, communiter dicitur: *Arca de tres llaves*, sic mysterium *sanctificationis*, et immaculatæ generationis Virginis Mariæ, et ejus absque originali peccato Conceptio aperta et reserata fuit tribus clavibus: quarum unam, quasi *genericam*, administravit Elisabeth; alteram, quasi *specificam*, sacer evangelista Lucas exhibuit; et tertiam, quasi *individuum*, ipsamet sacratissima Virgo apposuit, ut ex sequentibus patebit. Ut sic sacerdotes, quando in choro ad seram divinum persolvunt officium, et sancti ac fideles quando private recitant canticum *Magnificat*, induti ipsius justitiæ originalis recordatione, magnificent et exsultent in Deo, gratias agant, et glorificent Dominum pro hoc *sanctificationis* ac præservationis Immaculatæ Virginis aperto et reserato mysterio. Sed antequam nostrum undequaque arduum ac difficile incipiat propositum assumptum: prænotare

libet aliqua quasi placita communissima, sive generalissima principia juxta subjectam materiam; ut ex illis ad inferiora descendentes, clariori methodo, ordine ac stylo faciliori procedamus.

EDITIONES VARIE.

CANTICUM MAGNIFICAT SECUNDUM NOSTRAM VULGATAM
EDITIONEM OMNIBUS ALIIS PRÆFERENDAM.

Et ait Maria :

1. Magnificat anima mea Dominum.
2. Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.
3. Quia respexit humilitatem Ancillæ suæ : ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.
4. Quia fecit mihi magna, qui potens est : et sanctum nomen ejus.

5. Et misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum.

6. Fecit potentiam in brachio suo ; dispersit superbos mente cordis sui.

7. Deposuit potentes de sede ; et exaltavit humiles.

8. Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes.

9. Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ.

10. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini ejus in sæcula.

CANTICUM MAGNIFICAT SECUNDUM TEXTUM GRÆCUM IN
QUO SCRIPTUM FUIT A S. EVANGELISTA LUCA.

Et ait Maria :

1. Magnificat hæc anima mea Dominum.
2. Et exultavit spiritus meus in Deo Servatore meo.
3. Quia respexit super humilitatem Ancillæ suæ. Ecce enim ex hoc nunc beatam prædicabunt me generationes omnes.
4. Quia fecit mihi magna hic potens, et sanctum nomen ejus.

5. Et misericordia ejus in generationes generationum timentibus eum.

6. Fecit vim in brachio suo, dissipavit arrogantes cogitatione cordis eorum.

7. Detraxit dynastas a thronis, et exaltavit humiles.

8. Esurientes implevit bonis, et divites dimisit vacuos.

9. Suscepit Israel puerum suum, memoratus commiserationis.

10. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, et semini ejus in sæculum.

CANTICUM MAGNIFICAT, HEBRAICO IDIOMATE TRANSLATUM, IN QUO VERISIMILE EST V. MARIAM LOCUTAM FUISSE.

Et ait Mariam :

1. Magnificat anima mea Dominum.
2. Et exultavit spiritus meus in Deo Servatore meo.
3. Quia respexit ad humilitatem Ancillæ suæ : ecce etiam ex nunc beatam me dicent omnes generationes.

4. Quia fecit mihi magna, cujus potentia in eo : et sanctum nomen ejus.

5. Et misericordia ejus de familia in familias timentibus ipsum.

6. Fecit robur in brachio suo : dispersit superbos cogitatione cordis sui.

7. Descendere fecit potentes de solio, et exaltavit humiles.

8. Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes.

9. Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ.

10. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini ejus in sæcula.

CANTICUM MAGNIFICAT, SECUNDUM VERSIONEM SYRO-CHALDAICAM, QUÆ LINGUA VERNACULA, ERAT CHRISTO DEO AC VIRGINI MARIE.

Et ait Mariam :

1. Magnificat anima mea Dominum.
2. Et lætatur spiritus meus in Deo Servatore meo.
3. Quia respexit humilitatem Ancillæ suæ : ecce enim a nunc beatitudinem tribuent mihi generationes omnes.

4. Quia fecit mihi magna is qui potens est, et sanctum nomen ejus.

5. Et misericordia ejus in ætates et generationes, super eos qui timent ipsum.

6. Fecit victoriam brachio suo, et dispersit superbos in cogitatione cordis ipsorum.

7. Detraxit potentes e thronis, exaltavitque humiles.

8. Esurientes saturavit bonis, divitesque dimisit vacue.

9. Adjovit Israelelem servum suum, et recordatus est suæ gratiæ.

10. Sicut locutus est cum patribus nostris, cum Abrahamo, et cum semine ejus in æternum.

CANTICUM MAGNIFICAT SYRO-CHALDAICE SECUNDUM ALIAM
TRANSLATIONEM MAGIS USITATAM.

Et ait Maria :

1. Magnificat anima mea Dominum.
2. Et exultavit spiritus meus in Deo Servatore meo.
3. Quia respexit humilitatem Ancillæ suæ : ecce enim ex hoc tempore beatitudinem mihi tribuent omnes generationes.

4. Quia egit apud me magnifica ille, qui potens est : et sanctum nomen ejus.

5. Et misericordia ejus in ætates et generationes, super eos qui timent ipsum.

6. Fecit victoriam brachio suo, et dissipavit superbos mente cordis ipsorum.

7. Deturbavit potentes de cathedris, et exaltavit humiles.

8. Esurientes saturavit bonis, et divites dimisit inanes.

9. Adjovit Israel servum suum, et recordatus est misericordiæ suæ.

10. *Sicut locutus est cum patribus nostris, cum Abrahamo et cum semine ejus in sæculum.*

De aliis versionibus seu translationibus cantici
MAGNIFICAT.

1. Arabica, quæ exstat in novissima Biblia Regia.

2. Benedicti Ariasmontani, quæ communiter circumfertur in Biblia quatuor versionum.

3. Francisci Vatabli cum scholiis et adnotationibus.

4. Desiderii Erasmi Rotherodami in Operibus suis, et versionibus.

5. Rutilius Bensonius recollegit varias translationes, præcipue ex textu Græco.

6. Sanctes Pagninus, et Aloysius Novarinus super Lucam habent aliquas.

7. Joannes Sylveira adducit plures, ex præcipuis versionibus.

8. Alii expositores et interpretes varias afferunt pro diversitate textus Hebraici, Syriaci, et Græci.

9. Ex his lectionibus, tanquam ex primo præcipuo ac solidiori fundamento, desumendus est litteralis sensus.

10. Deinde ex dictis et scriptis SS. Patrum, atque expositorum, quod erit secundum fundamentum.

CANTICI MAGNIFICAT

INTERPRETES ET EXPOSITORES BREVITER RECENSENTUR.

3. Doctores antiqui atque auctores moderni, qui explanare necnon Commentariis illustrare curarunt mysteriosum canticum *Magnificat* ex professo et secundum litteralem sensum (de his enim interpretibus loquor, non de concionatoribus incidenter explicantibus allegorice, moraliter, anagogice, vel tropologice, seu in sensu accommodatio ejus verba, horum enim non est numerus), varii existerunt per diversa sæcula in Ecclesia Dei; ex quibus pro hac nostra conficienda litterali Expositione, ad manus nostras pervenerant, vidimus, atque legimus ex majori parte sequentes; quos ordine alphabetico dispositos damus.

A

4. Adam de Persenia, abbas Cisterciensis, Gallus, explanavit præcipuos versiculos cantici *Magnificat*, in quodam Fragmento ad finem suorum operum. Albertus Magnus, episcopus Ratisponensis, ord. Prædicatorum, in Postilla super Evangelium Lucæ. Alexander Alensis, ordinis Minorum, ut exstat tom. I nostræ *Bibliothecæ Virginalis*. Aloysius Novarinus, clericus regularis, super *Lucam*. Alphonsus ab Orozco, ordinis S. Augustini, in tractatu Latino super *Magnificat*; et in alio opusculo Hispanico *De septem verbis Domine*. Alphonsus Salmeron, Societatis Jesu, tom. I, tract. 11 et deinceps. Albinus Alcuinus scripsit secundum aliquos in canticum *Magnificat*; sed tale opusculum non exstat in-

ter ejus opera. Amator Arraez, ordinis Carmelitarum, dialog. 10, a cap. 42 usque 46. Ambrosius, Mediolanensis episcopus ac sanctissimus Ecclesiæ doctor, tom. III. Ambrosius Neapolitanus scripsit Conciones. Angelus Celestinus, ordinis Minorum, a lectione 33 et deinceps Italice. Angelus del Pas, ordinis Minorum, in Expositione Evangelii secundum Lucam, tom. I. Anonymus, in abbatia Florentiensi, in Belgio. Antonius de Aranda, ordinis Minorum, *De septem verbis Domine*, Hispanice. Apollinaris, Græcus auctor, interpretavit brevissime canticum *Magnificat* versibus heroicis, etc. Ariburius Pitseus, Anglus, super *Lucam*. Augustinus de Bisigniano, ordinis Minorum, edidit librum, seu *Lectiones spirituales*, Italice. Augustinus Superbus de Ferrara, in Decachordo Cantici Reginæ cœli, Italice. Augustinus Triumphus Anconitanus, ordinis Eremitarum, in tractatu speciali. Aurelius Augustinus, episcopus et beatissimus Ecclesiæ doctor, in tract. speciali, qui exstat ad finem tomi IX.

B

5. Baptista Valentinus, episcopus de Penna, cum recognitione Bonaventuræ a Pasero, ordinis Minor., Italice. Bartholomæus de Pisa, ord. Minorum, in *Mariali*, lib. II, fruct. 12. Beda Venerabilis, Anglo-Saxo, ter explicat hoc canticum, tom. V et VII. Benedictus Arias Montanus, in libro *Elucidationum quatuor Evangeliorum*, licet pauca adducat. Bernardinus de Bustis, ordinis Minorum, in *Mariali*, part. VI, serm. 2. Bernardinus Durantus, sacerdos Neapolitanus, in libro Italico *Decachordum Magnificum decem discursuum in Canticum Virginis*. Bonaventura a Balneoregio, doctor Ecclesiæ ac S. R. E. cardinalis, ordinis Minorum, in Expositione Lucæ, tom. II. Bonaventura Gonzaga, ordinis Minorum, *De septem verbis Domine*, Italice. Bruno, Herbipolensis episcopus, in canticum *Magnificat*, tom. II *Biblioth. VV. PP.*

C

6. Capoleo Guelfultius in suo *Rosario*, Italice. Catena Græca explanationum veterum sanctorum Patrum apud Theodoretum, tom. I, ad finem. Catena sexaginta quinque Græcorum Patrum in S. Lucam, a R. P. Balthasare Corderio, Societatis Jesu, edita. Cæsar Calderarius de Vicençâ, canonicus Lateranensis, in *Conceptibus spiritualibus*, Italice. Casparius Waserus, Tigurinus, auctor damnatus, sed opus permissum, ad finem Grammaticæ Syræ de analy-grammaticæ canticis sanctiss. Virginis Mariæ. Chrysostomus Sylvestranus scripsit Conciones super *Magnificat*, ut affirmat Fabianus Justinianus, quem invenire non potui. Chrysostomus a Visitatione, ord. Cisterc. in libro *De verbis Domine*. Christophorus Cornerius, inter Cantica selecta Novi ac Veteris Testamenti. Claudius Seisellius Sabaudius, episcopus Massiliensis, in tractat. De triplici statu viatoris, ex tribus Lucæ capitibus. Conradus a Saxo-

nia, ordinis Minorum, scripsit super *Magnificat*, sed tractatum istum invenire non potui in operibus ejus manuscriptis, quæ exstant in bibliotheca Scoriali. Cornelius Cornelii a Lapide, Societatis Jesu, in Evangelia. Cornelius Jansenius, episcopus, in sua *Concordia Evangelica*, part. 1, a cap. 4. Cornelius Jansenius modernior Leerdanensis, episcopus Iprensis, in sanctum Jesu Christi Evangelium secundum Lucam. Cornelius Mussus, episcopus Bisontinus, ordinis Minorum: Conciones exstant Italice, sed Latine apud Philippum Bosquierum, ordinis Minor. tomo I, ad finem.

D

7. Desiderius Erasmus Rotherodamus, auctor permissus in paraphrasi Evangelii secundum Lucam. Didacus de Baeza, Societatis Jesu, sed hujus auctoris omnia sunt moralia. Didacus Stella, ordinis Minorum, in sanctum Jesu Christi Evangelium secundum Lucam, tom. I. Dionysius Rickel, Carthusianus, in expositione Evangelii secundum Lucam, art. 4. Dominicus de Dominicis, episcopus Brixienensis, scripsit tract. super *Magnificat* quem invenire non potui.

E

8. Eckbertus Germanus, ordinis S. Benedicti, etiam scripsit super *Magnificat*, sed non vidi. Emmanuel Saa, Societatis Jesu, in annotationibus in Scripturam. Evangelista Marcellinus, ordinis Minorum, quem vidi Romæ antequam de hoc opere cogitarem. Eudoxius, philosophus Græcus, scripsit Catenam in canticum, et exstat in biblioth. Scoriali. Eusebius Emissenus, sive Gallicanus, ejus expositio exstat tom. V. *Biblioth. veterum Patrum*. Euthymius Zigabenus, auctor Græcus, in Evangelium Lucæ.

F

9. Faustinus Tassus, ordinis Minorum, in t. II per totum Italice. Franciscus Costerus, Societatis Jesu, sed sunt Meditationes. Franciscus Lucas Brugensis, in sacrosancta Jesu Christi Evangelia, tom. III. Franciscus de Mayronis, ordinis Minorum, in tract. singulari, tom. I, ad finem. Franciscus Toletus, Societatis Jesu, et S. R. E. cardinalis, in Evangelium Lucæ. Franciscus Vatablus, tom. II Translationum et in scholiis.

G

10. Georgius Wallius scripsit Enarrationes in Canticum *Magnificat*, ut refert Leon, ex Possevino. Glossa ordinaria, et interlinealis, tom. V. Guterius de Trejo, Placentinus, ord. Minor., in Evangelia, lib. 1, cap. 4.

H

11. Hector, presbyter Græcus, scripsit Catenam in canticum Virginis, et exstat ms. in biblioth. Regia Scoriali. Henricus, cardinalis, postea Portugallie rex, scripsit *Meditationes super canticum Magnificat*.

Henricus Kaltysan, ordinis Præd. et archiepiscopus, scripsit super *Magnificat*, sed non vidi. Hieronymus Gratianus Matris Dei, Carmelita, scripsit super *Magnificat*, sed spiritualia. Honorius III, summus Pontifex. Hugo de Sancto ord. Præd. ac S. R. E. cardinalis, tom. VI. Hugo de Sancto Charo ord. Præd. ac. S. R. E. cardinalis, tom. VI. Hugo de Sancto Victore, canonicus regularis, tom. I *Allegoriarum* late et erudite.

J

12. Jacobus Gordonius, Societatis Jesu, in Novum Testamentum, tom. III. Jacobus Jansonius, inter cantica ferialia exposuit *Magnificat*. Jacobus Hugues Insulensis, in Psalmos habet Paraphrasim cantici *Magnificat*. Jacobus Perez de Valencia, episcopus Christopolitanus, ordinis Sancti Augustini, late. Jacobus Tyrinus, Societatis Jesu, in Scripturam, tom. II. Jayme de Rebulosa, ordinis Prædicatorum, in *Conceptibus spiritualibus*, Hispanice. Joannes de Avila scripsit super *Magnificat* spiritualiter. Joannes Arboreus Laudanensis, in Evangelia. Joannes Baptista Novatus, tom. I *De eminentia Deiparæ*, cap. 8, late. Joannes de Carthagera, ordinis Minorum, lib. vi, per totum. Joannes Dominicus Florentinus, ordinis Prædicatorum, quem non vidi. Joannes Gagneus Parisinus, in scholiis in quatuor Evangelia. Joannes Gerson, cancellarius Parisiensis, tom. III, latissime. Joannes de la Haye, Societatis Jesu, in *Triumpho veritatis*, cap. 6. Joannes de la Haye, ord. Minor., in sua Glossa magna et maxima. Joannes Hofmeisterius, in Commentariis in Lucam. Joannes Major Haddingtonianus, in quatuor Evangelia. Joannes Maldonatus Sapharensis, Societatis Jesu, in Evangelia. Joannes Maria Tarsia, in *Monarchia B. Virginis*, lib. 1, cap. 52, Italice. Joannes Mariana, Societatis Jesu, in Scholiis, tom. II. Joannes Rebellus, Societatis Jesu, in Historia miraculorum Rosarii. Joannes Robertus Arduennensis, Societatis Jesu, qui solum adducit textum Græcum. Joannes de Soto, ordinis S. Augustini, exposuit *Magnificat* versu Hispanico. Joannes Stephanus Menochius, Societatis Jesu, in Expositione Scripturæ, tom. II. Joannes Suarez, episcopus Conimbricensis, in Lucam a tractat. 31 usque 40. Joannes Sylveira, ordinis Carmelitarum, in I tom. super Evangelia. Isidorus Clarus, episcopus Fulginatensis, tom. I. Judocus Clichtoveus Neoportuensis, in tractat. de Visitatione beatæ Mariæ.

L

13. Landolphus de Saxonia Carthusianus, in Vita Christi, cap. 6. Laurentius Massellus, lib. iv, *De beata Virgine*. Ludovicus de Ribera, *De Cantico B. Virginis*, Hispanice.

M

14. Marcus Viguierius, ordinis Minorum ac S. R. E. cardinalis, in *Decachordo*, chorda vii, cap. 141.

N

15. Nicolaus Gorram, ordinis Prædicat., in Evangelium Lucae. Nicolaus de Lira, ordinis Minorum, in Glossa ordinaria, tom. V, et tract. speciali. Nicolaus Monachus scripsit super *Magnificat*, citatur a Joanne Vitale in Defensorio de Conceptione. Nicolaus Zegerus, ordinis Minorum, in Epanorthotes, etc.

O

16. Origenes Adamantius scripsit Homilias duas, quæ exstant tom. I, et sunt 7 et 8.

P

17. Pelbartus Ossualdus a Temeswar, ordinis Minorum, in *Pomario*, seu *Mariali*, lib. II, cap. 3. Petrus de Abreu, ordinis Minorum, *De septem verbis Mariæ*. Petrus Canisius, Societ. Jesu, in Commentariis de Verbo Dei, lib. IV, cap. 7. Petrus Carbonel, ordinis Minorum, in Catena mss. in conventu Toletan. S. Joannis Regum. Petrus Lojerus scripsit super *Magnificat* secundum aliquos, quem invenire non potui. Petrus Rødolphus, Tosignianus episcopus, ordinis Minorum, Italice. Petrus de la Vega, ordinis S. Hieronymi, in *Mariali*.

R

18. Rabanus Maurus, abbas Fuldensis, episcopus Moguntinus, tom. III. Raymundus Capuanus, ordinis Prædicatorum, scripsit super *Magnificat*, sed non vidi. Richardus Pampolitanus in *Enarrationibus Canticorum ferialium*. Rutilius Benzoni, episcopus Lauretanus, edidit librum magnum super *Magnificat*.

S

19. Sebastianus Barradas, Societatis Jesu, tom. I, lib. VII, cap. 15. Sigifridus de Arena scripsit, ut referunt Justinianus et Leon. Simon de Cassia, ordinis Eremitarum, lib. II. Severus, Antiochenus episcopus, scripsit Catenam in Canticum, et exstat in biblioth. Scoriali mss. Sylvester de Saavedra, ordinis B. Mariæ Redemptionis Captivorum, sub hoc titulo: *Brevis ad Magnificat Commentarius ex voto*. Totum canticum *Magnificat* per singulos versiculos explanavit de mysterio Immaculatæ Conceptionis, non ad litteram, sed mystice et allegorice.

T

20. Theophilatus, archiepiscopus Bulgaricæ, in *Enarrationibus*. Theophilus, N. quem citant Clythoveus, et alii. Thomas de Aquino, ordinis Prædicatorum et Angelicus Ecclesiæ doctor, in Catena aurea. Thomas Beauxamis, ord. Carmelit., in sua Harmonia. Thomas Talamelensis, ordinis Eremitarum, libro integro. Thomas a Toletis, ord. Prædic., scripsit tractat. secundum aliquos. Thomas a Villanova, sanctus, archiepiscopus Valentinus, ord.

SUMMA AUREA DE B. V. MARIA. XIII.

Eremitarum, Conc. *De Visitatione*. Thomas de Vio Cajetanus, ord. Prædicatorum, et S. R. E. cardinalis, tom. IV. Titus, Bostrensis episcopus, in Evangel. secundum Lucam, tom. IV *Biblioth. veterum Patrum*.

V

21. Versiones omnes, ut supra fol. 10. Victor Antiochenus, auctor Græcus, ejus Catena exstat in biblioth. Regia Scoriali. Vincentius Reginus, Societatis Jesu, in explanatione Evangeliorum, tom. I, lib. I.

Z

22. Zacharias, Chrysopolitanus episcopus, in *Bibliotheca veterum PP.*, tom. XII.

23. Prædictos ergo doctores et expositores sacros ex majori parte semel atque iterum vidi, et qua potui matura attentione consideravi, et trutinavi pro hac nostra exacte conficienda litterali Expositione; necnon eadem diligentia recognovi omnes auctores grammaticos quos reperire potui, præcipue D. Isidorum Hispalensem in suis *Etymologiis*; Joannem de Janua in *Catholicon*, *Thesaurum linguae Latine*; Calepinum, et alios, quorum auctoritates absolute prætermitto ob varias causas, sed præcipue sunt: quia agglomeratione concatenatum interrumpendus esset necessario fluens stylus, et concatenatus ordo verborum. Item quia hæc Expositio non nititur dictis aliorum, sed rationibus ac verbis contentis in ipsomet Canticum, ex quibus rigorosum ac propriissimum sensum eruere conamur. Tandem unica et totalis causa est, ut brevitati consulamus; nam si solum citarem aliquos, forte dicerent me non vidisse quidquid in materia hæc, et re tam gravi opus erat. Si vero omnia adducerem, esset legentibus fastidiosam nauseam generare, atque non librum parvum ac manuelem, sed magnum et ingentem tomum conficere. Quare si in infradicendis aliquis exortus fuerit scrupulus, recurat curiosus lector ad doctores in supraposito Catalogo relatos, in quibus omnia hic dicta, vel expresse vel æquivalenter reperiet jam olim fuisse excogitata et scripta.

DE VERBIS CANTICI MAGNIFICAT

IN COMMUNI, ET IPSORUM DIGNITATE ET EXCELLENTIA.

24. Tertium solidum fundamentum desumendum est a connexionione, vi, ac verborum canticum significatione: sicut enim inter puras creaturas ex viro ac femina genitas, prima, excellentior, purior, major necnon sublimior in omnibus et per omnia fuerit sacratissima Virgo Maria; cui nullus vel supremus angelus existens, vel possibilis comparari potest, quia omnes et singulos infinito supergreditur intervallo sanctitate, dignitate, prærogativis, etc.: sic omnia ejusdem Deiparæ verba, et ex septem ab ipsa prolatis, canticum *Magnificat* specialiter ac singulariter excellentius celebratur, atque subli-

nus prædicatur. Etenim ad illud proferendum, sapientia æternaliter genita a Patre in præcordiis ejus, et gratia in labiis suis fuit diffusa secundum omnem suam plenitudinem tanquam in primo, præcipuo ac unico instrumento et organo totius sanctissimæ Trinitatis. Ex hac ergo personæ dignitate, ac immensa sapientia verba hæc desumere debent pondus et mensuram dignitatis suæ. Deinde, quia hic fuit primus psalmus, ac exordium totius legis gratiæ, pariterque ex occasione, circumstantiis, magnitudine, tempore et auditoribus evidenter probatur, canticum hoc cum aliis Scripturæ verbis prophetarum, vel patriarcharum oraculis, collatum, absque ullo termino et mensura singula superare, et in infinitum cuncta excellere; de quo multi ex supra relatis expositoribus plura dicunt.

25. Nec solum habere videtur hanc excellentiæ prærogativam per ordinem, et relationem ad verba prolata ab aliis puris creaturis, vel comparatum cum reliquis verbis ab ipsamet Virgine Maria prolatis, sed etiam cum illis Christi Domini in Evangelio relatis: quod probatur ex eo quod hæc protulit immaculata angelorum et hominum Regina, movente ejus labia, excitante ejus linguam Verbo divino, in ejusdem purissimis visceribus existente. Nullum enim aliud est in tota sacra Scriptura Novi Testamenti, quod proprie ac rigorose possit dici insitum Verbum Christi. Marianum, Filii maternum, vel Deificum virginale: hoc est, prolatum a Verbo æterno humanato per os et linguam Virginis Mariæ, sive pronuntiatum a Maria, movente per se immediate ipsius linguam, et labia Unigenitæ Dei æternæque Sapientia incarnata, nisi solum contenta in hoc cantico; alia etenim verba, vel prolata fuerunt a Matre præcise, vel a Filio tantum; sed hæc ab utroque dimanarunt simul et semel, ac per modum unius, quæ eximia ac singularissima prærogativa est.

26. Ex hoc infallibili principio, etiam necessaria illatione sequitur, canticum hoc non solum secundum se totum materialiter distributum per partes, versiculos, syllabas, litteras ac puncta, sapientia il a communi ac supernaturali fuisse respersa, ita ut in ipsis nec iota redundet, vel apex desit ad integram ac perfectissimam significationem; verum etiam formaliter, et quoad rem significatam particularissimo quodam ac singularissimo lumine fuerit Maria illustrata, ut simul et semel historico et prophetico quodam sublimi loqueretur spiritu. Unde, temerarium esset vel iniquum reputaretur, velle in eo novissimam syllabam præsumptuose alterare, vel immutare. Quando prophetice loquitur, utitur purissimis, exactissimis et undequaque perfectissimis velaminibus, ænigmatibus, symbolis ac metaphoris ad exprimendam suam, vel potius Spiritus sancti, aut Filii in utero existentis, intentionem. Quando vero historice, usa est verbis claris, apertis, et ad rem significandam apertissimis, ita ut non indigeamus recurrere ad tropos aut figuras pro le-

gitima, exacta rigorosaque, ac litterali intelligentia assequenda: et ut uno solo verbo singula comprehendamus, omnia hujus cantici verba intelligi debent antonomastice, seu analogice, id est, sumi pro primo, præcipuo, principaliori, et, ut dici solet, famosiori significato. Quod probatur, per singula brevissime discurrendo.

27. Nam *Magnificat*, est primus et major actus laudandi ac glorificandi Deum: *anima*, præcipua et excellentior hominis pars, ut de se patet. *Dominus*, nomen est gloriosius et præeminens omnipotentiae respectu creaturarum. *Exsultavit*, est maximum ac supremum lætitiæ signum, et hilaritatis demonstratio. *Spiritus*, est operatio, sive facultas illa supereminens animæ, vel ipsa anima in suo purissimo, et incontaminato esse. *Deus*, inter alia nomina essentie divinæ reputatur ab omnibus et accipitur pro sacratissimo ac supremo, de quo passim in Scriptura. *Salutaris*, est titulus emphaticus supergrediens Redemptorem et Salvatorem: sicut præservatio sublevationem et sanctificationem, de quo suo loco. *Respexit* est exactissimus atque excellentior modus videndi. *Humilitatem*, est prima et præcipua inter virtutes, vel major et profundior defectio, quæ excogitari potest. *Ancilla*, inter servos vel mancipia habet nescio quid emphaticum, et sublime in ratione servitutis. Adverbia *ecce enim* semper et ubique aliquid magnum indicant in Scriptura. *Beatum*, est primus titulus ac propriissimus, et antonomasticus Virginis Mariæ. *Generationes*, præterquam quod in homine principium, et initium essendi, hic sumitur pro primis ac præcipuis generationibus mundi. Vox illa, *magna*, sic neutraliter prolata, denotat, et includit omnia magnifica et magnalia possibilia. *Potens est*, Deo primum ac præcipuum adscribitur, et sic attribuitur Patri. *Sanctum*, antecellit omnia alia epitheta quæ de Deo vel homine prædicari possunt. *Misericordia*, est re et nomine super omnia opera Domini, quod non indiget demonstratione. *Progenies*, emphaticum est, quasi medulla et quinta essentia generationum. *Timentibus*, quia timor inter feminas est prima virtus, et quæ magis laudatur in Scriptura. *Brachium*, quando et ubicunque dicitur de Deo, denotat aliquod eximium et magnum opus ipsius. *Dispersit*, re significat quoddam exilium universale, commune et persistens; deinde est emphaticum. *Superbos*, est capitale vitium, et hic sumitur pro primis ac præcipuis superbis naturæ humanæ; sicut per *potentes* intelligendi sunt primi, ac præcipui potentes abusive, qui vero potenti Domino se opposuerunt. *Sede*, est altior ac sublimior locus. *Exsultavit*, est magnitudinis ultimus apex. *Humiles* vero, et alia sequentia nomina *esurientes*, atque *implevit*, et illud, *bonis*, sicut etiam *divites*, et verbum illud, *dimisit*, atque etiam *inanes*, de primis ac principalioribus significatis debent intelligi ac declarari, ut infra dicam. *Suscepit*, inter omnia verba primum obtinet locum significatione

ac latitudine. *Israel*, tunc erat primus ac præcipuus populus Dei. Vel sumitur antonomastice pro prima ac præcipua persona quæ tunc erat in mundo, sicut etiam *puerum* pro excellentiori et præcipuo infante naturæ humanæ. *Recordatus*, est memoriæ primus actus. *Patres*, est primus ac præcipuus titulus, et supponit etiam pro nostris primis parentibus. *Abraham*, fuit patriarcha patriarcharum, et antesignanus legis scriptæ. *Sæculum*, est prima temporis mensura, et celeberrimum nomen durationis in Scriptura.

De sensu litterali cantici MAGNIFICAT speculativo et practico in communi.

28. Post superius adnotata, consequenter de sensu litterali, incluso in verbis cantici *Magnificat*, necessario agendum est : pro quo ex omnibus et singulis sparsim dictis, passimque repetitis in Prolegomenis ac regulis de sensibus sacræ Scripturæ per diversos Ecclesiæ doctores et expositores neotericos, quæ nullus vel mediocriter doctus ignorat, hæc pauca speculativa, et practica pro litterali sensu, ac exacta expositione cantici *Magnificat* ad memoriam revocanda sunt. Primo, quod canticum hoc potest habere, vel de facto habet plures ac diversos sensus litterales ; sicut etiam habent alia prophetica oracula, quorum unus est præstantior primus, et præcipue intentus ab Spiritu sancto. Secundo, hic sensus litteralis est qui unice indagatur, inquiritur, et examinatur ab expositoribus suprarelatis ; nam talis est basis, ac fundamentum, sive centrum a quo cæteri sensus tanquam lineæ diffunduntur, vel regula unica a qua mystica regulantur. Tertio, quod sensus iste vel manifeste apparet in verborum cortice, sive superficie vocum si est historialis, vel in nucleo latet sub testa reconditus quasi sub velamine apparentes structuræ grammaticæ si est propheticus, vel ut dici solet symbolicus. Quarto, quod ille est præcipuus, et omnibus aliis anteponendus sensus litteralis, qui ex uno vel altero, aut ex utroque simul eruitur ex verbis contentis a principio usque ad finem, tanquam ex partibus integrantibus unum perfectissimum compositum ; ita ut ex toto contextu una integra, continua, ac perfecta oratio, vel prophetica enuntiatio limpide educatur. Quinto, quod ille erit, et dicetur primus ac præcipuus sensus litteralis, qui ex vi verborum grammaticalem sensum, aut terminorum genuinam significationem magis accedit, sive ab antecedentibus, et consequentibus minus recedat. Sexto, quod ad hæc omnia recte coaptanda, matura consideratione sunt perpendendæ omnes et singulæ circumstantiæ loci, temporis, personæ loquentis, auditorum, et occasionis oblatæ, etc. Spiritus enim Domini, qui semper cum pondere et mensura agit et operatur circa subjectam materiam eodem modo loquitur, et profert verba inter se coherentia et concatenata, ut nec in apice devient a præfixo scopo. Licet enim ali-

quando nobis videatur ex apparentibus verbis, quod ab uno extremo ad aliud omnino diversum absque connexionem, vel proposito transeat quasi extra chorum saltet, hoc non ex se, sed a nostra provenit ingenii parvitate, et intelligentiæ finito ac limitato lumine ad divina percipienda consilia. Septimo denique notandum est, quod illa, quæ reperiuntur in aliis canticis Veteris ac Novi Testamenti, præcipue ac excellentiori modo verificari debent in hoc cantico *Magnificat*, uti superans ex omni parte omnes Psalmos, Cantica et Hymnos a principio mundi decantatos, scilicet, quod fuerit compositum ob aliquod singulare, magnum vel inauditum beneficium, aut privilegium Virgini Mariæ a Deo concessum, et quod ad gratias pro illo referendas a primo verbo usque ad ultimum, totum directum sit canticum. Quod autem, vel quale fuerit hoc, in sequenti articulo examinabitur.

29. Et ex enumeratis speculativis principiis per se notis ac evidentibus, consequenter deducitur practicus modus interpretandi Canticum. Cum enim omnia ejus verba sint emphatica et antonomastica, sumi debent et explicari secundum totam suam et rigorosam significationem, individuam, sive per excellentiam ; non vero communem translativam seu metaphoricam, quasi Virgo Maria in hoc suo prophetico hymno voluerit occultare (propter condecensiam et honestatem) aliqua nomina propria, et non solum sub antonomasticis et emphaticis verbis (propriissimis tamen), illa nominare, culpam, dæmonem, peccatum originale, sterilitatem feminæ, conceptionem proles in utero, et alia his similia, quod in sacra Scriptura passim ac frequentissime invenitur.

30. Omissis ergo communioribus ac tritis exemplis prophetarum, hanc in medium adduco antonomasticam orationem : *Crucifixus dilecto discipulo Virginem commendavit ; Piscatorem in culmine apostolicæ sedis collocavit ; Publicanum, evangelistam suum fecit ; Persecutorem Ecclesiæ a Synagoga segregavit, et electionis vas constituit, ut portaret nomen suum coram gentibus*, etc. Nonne istius orationis sensus litteralis secundum totum rigorem verborum est sequens : Christus Dominus Joanni Mariam commendavit. Petrum constituit suum vicarium, et apostolorum principem. Matthæum suum fecit evangelistam, et Paulum ex fidelium persecutore constituit nominis sui prædicatorem. Hoc ergo modo, vel simili, dico et affirmo, mysterium Immaculatæ Conceptionis Virginis Mariæ contineri et claudi sub verbis cantici *Magnificat*. Vel aliud proponamus exemplum ex veteri ac prophetico Testamento : Verbi gratia, in hac integra oratione : *Femina circumdabit virum (Jerem. xxxi, 22) ; et : Dominus ingreditur Ægyptum super nubem levem (Isa. xix. 1) ; et : Ex Ægypto vocavi Filium meum (Osee xi, 1)*, etc., interrogo : nonne ex metaphora ac symbolis nubes,

virī et feminae hic litteralis sensus, et rigorosus ex verborum significatione deducitur: Virgo Maria concipiet Christum, qui post nativitatem suam fugiens ab Herode, in brachiis, vel sinu Matris suae ingreditur Aegyptum, ad cujus ingressum idola Aegypti corruent, et post aliquod tempus iterum redibit in terram Israel? Si ergo iste est sensus litteralis rigorosus, sive extracius ex vi verborum et litterae cortice; ita et contentus in cantico *Magnificat* est pro mysterio Immaculae Conceptionis Deiparae.

De qua Conceptione, an activa vel passiva, loquatur canticum MAGNIFICAT in communi?

51. In primis certissimum est, et ut indubitatum recipitur ab omnibus expositoribus supralatis, Virginem Mariam in hoc suo hymno, psalmo, vel cantico locutam fuisse ad litteram de Conceptione sua, vel Incarnatione Verbi, vel sanctificatione Joannis a peccato originali: quod demonstratur evidenter. Nam canticum hoc fuit quaedam exsultatio, et gratiarum actio de aliquo eximio et singulari beneficio Deiparae particulariter exhibito; solum autem tria ingentia beneficia praecesserant in lege gratiae. Primum, Mariae creatio, seu generatio, ut esset Mater Dei. Secundum, Verbi divini conceptio, seu incarnatio. Tertium, Joannis sanctificatio, et a culpa originali liberatio. Igitur vel de his omnibus simul et semel locuta fuit in hoc suo cantico, videlicet de seipsa, Christo et Joanne, per ordinem ad Conceptionem et peccatum originale; vel primo, et per se de uno et incidenter, sive reductive de aliis. Quod loquatur de seipsa, constat ex illis verbis: *Magnificat anima mea Dominum, et exsultavit spiritus meus in Deo Salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillae suae: ecce enim ex hoc beatam me dicent*, etc. Loquitur ergo de se ut concepta ab Anna, et producta in mundo, ut esset Mater Dei: vel loquitur de se ut concipiens Verbum, et ut actualis Mater: vel denique de seipsa ut sanctificans Joannem a peccato originali. Corroboratur haec ratio. Quia Maria non visitavit cognatam suam Elisabetham ut verbo angeli obediret, nihil enim ei praeceperat angelus; nec abiit in montana, ut experiretur sacramenta ab angelo nuntiata: quia nunquam fuit incredula de oraculo, incerta de nuntio, nec dubitavit de exemplo: nec abiit denique ut Elisabetham confirmaret in fide, vel propter aliam curiositatis causam, ut inique dixerunt aliqui haeretici; sed fuit solum ut Joannes sanctificaretur a culpa, et praeveneretur in benedictionibus dulcedinis. Propter hoc tantum festinavit in itinere, ingressa est domum Zachariae, et salutavit Elisabetham, etc. Igitur necessario inferendum, et affirmandum est, quod illa unica ratio viae et visitationis, fuit etiam unica totalis causa et occasio cantici; ex quo jam habemus quasi indubitatum principium, quod

occasio unica, et motivum totale, tanquam terminus a quo, fuit haec liberatio a peccato originali. Solum restat inquirere de causa finali, sive termino ad quem Maria haec sua verba direxerit.

52. Terminus iste ad quem, secundum omnes doctores, nullo excepto, fuit Conceptio Virginis Mariae. Sed cum in Deipara fuerit duplex Conceptio, passiva una, qua ipsa fuit concepta in utero matris suae Annae; altera activa, qua ipsa in suis purissimis visceribus concepit Verbum divinum, hic opus, hic labor: quia omnes expositores, nullo dempto, intelligunt, explicant, et dicunt, hic locutam fuisse de sua Conceptione activa, id est, de incarnatione Verbi, ita ut nullus fuerit ab exordio nascentis Ecclesiae, qui hucusque dixerit, vel saltem excogitaverit, hic Virginem locutam fuisse ad litteram de sua Conceptione passiva, qua concepta fuit in utero matris suae Annae; quod nostri assumpti, ac totius praesentis operis ac laboris unicus scopus, ac totalis finis est. Bene verum est, quod fere omnes hujus cantici interpretes, illi praecipue qui post exortam controversiam de Immaculata Virginis Conceptione scripserunt, sparsim et discrete modo in uno, modo in altero versiculo hanc tangunt passivam Conceptionem Virginis Mariae; sed hoc non ex littera, aut ex vi verborum, sed solum mystice, allegorice, in sensu accommodatio ex devotione, vel probando ex aliis principiis ab hoc Cantico extraneis, Virginem Mariam conceptam fuisse absque originali peccato: de quibus paratam habemus amplissimam catenam per singulos versiculos, forte ut in alio opusculo iucem videant. Nunc autem secundum ordinem doctrinae procedendo, prius mihi probandum est ex communissimis et generalissimis principiis, Virginem Mariam hic non loqui ad litteram de sua Conceptione activa, seu Verbi Incarnatione; deinde ex iisdem principiis probare intendam, quod locuta fuerit primo ac principaliter de sua Conceptione passiva, qua ipsa concepta fuit in utero matris suae Annae.

53. Primum ergo probo sic: Quia in hoc mysterioso cantico sunt verba, imo et orationes, quae in sensu litterali sive ex rigore litterae (sic enim semper loquimur) non possunt intelligi nec explicari de Incarnatione Verbi, seu activa Conceptione Virginis, de quibus fere evidenti demonstratione, inferius per singula discurrendo ostendam exempla. Deinde, quia nullus expositorum hucusque confecit, nec conficere potuit unam continuam, successivam et integram expositionem litteralem pro mysterio Incarnationis. Palam enim profitentur, et ingenue fatentur, quod a principio usque ad quintum versiculum inclusive loquitur canticum de beata Virgine Maria per ordinem et respectum ad Conceptionem Verbi: sed a sexto versiculo verba subsequenter nullam cum

ante edentibus habere connexionem, neque in ipsis agi de Verbi divini Incarnatione, hoc supponunt expositores. Igitur si non potest fieri una continua et completa expositio a primo usque ad ultimum verbum de Incarnatione Dominica: ergo non loquitur de illa canticum *Magnificat* juxta superius adnotata. Item, quia si canticum hoc esset gratiarum actio pro Verbi divini Incarnatione, illud decantasset Maria statim post ejusdem Verbi conceptionem, quando experientia, revelatione, scientia infusa, imo et beata secundum aliquos, sensit, cognovit et vidit Verbum divinum jam fuisse humanatum; et sic immediate post illa sua verba: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum* (Luc. 1, 38), tunc continuo dixisset, et alta voce intonasset: *Magnificat anima mea Dominum*, etc. Et non expectasset quinque vel quindecim dies ad Joannis sanctificationem a peccato originali. Et corroboratur hoc exemplis tam Veteris, quam Novi Testamenti. Nam submerso Pharaone statim cecinit Maria soror Moysis suum canticum. Perempto Sisara illico decantavit Debora. Quando sensit Anna se concepisse filium Samuelem, statim prorupit in laudes Dei. Liberato Ezechia ab infirmitate, illico gratias reddidit. Tres pueri liberati a fornace et igne, statim benedixerunt Dominum. Denique Zacharias et Simeon, in eodemmet puncto in quo receperunt beneficium, in eodem sua composuerunt cantica. Sicut enim nescit tarda motuina Spiritus sancti gratia; ita nec justi retardare debent suæ gratitudinis signa. Ergo canticum hoc non habet pro objecto Verbi divini incarnationem.

54. Tandem, hoc probo quodam generali, sed efficacissimo argumento. Quia Virgo Maria Incarnationis, seu conceptionis Christi mysterium ita ab omnibus occultavit hominibus, ut nulli unquam creaturæ humanæ illud propalaverit, aut insinua-verit, vel aliquod minimum ipsius signum præbue-rit, verbis vel actionibus: non sanctissimo, et amantissimo sponso suo Josepho, quia si et ipse agnovit, hoc fuit ab spiritu angelico revelante, ac dicente: *Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est* (Matth. 1, 20). Etenim a Maria sponsa sua nec minimum quidem verbum circa hanc materiam audire meruit. Neque hoc revelavit cognatæ suæ dilectissimæ Elisabethæ; quia, etsi hoc ipsa agnovit, non fuit a Maria, sed quia Spiritu sancto repleta prophetavit, imo cum Elisabetha dixisset: *Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* vel et, *Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi a Domino* (Luc. 1, 43, 45); quæ verba clare et aperte peractam Verbi divini Incarnationis œconomiam respiciebant; his nihil respondit Maria, et quasi non audivisset vel intellexisset, illa intacta prætermisit, et ad alia se contulit. Nec hoc revelavit Simeoni, sed ad omnia magnalia, quæ in tem-

plo de puero audivit, tacuit; deinde quando a pastoribus, regibus, et aliis vidit, et audivit aliqua, et multa, quæ ad eandem Incarnationis materiam pertinebant, et Filii divinitatem ostentabant, ipsa conservabat, et taliter occultabat, ut ea solum conferret in corde suo, id est, in abditis ac reconditis cordis penetralibus conferebat et sepeliebat, ut sic plus abscondita remanerent. Denique, ut uno verbo omnia dicam: in toto sacro Evangelio non invenitur Virginem Mariam dixisse aliquod, vel minimum verbum ex quo directe, vel indirecte auditores Incarnationem Verbi divini colligere, vel intelligere possent. Si ergo Virgo Maria tam sollicitè occultabat, et occultavit prædictum Incarnationis mysterium: quomodo concinnavit de eo totum canticum *Magnificat*?

55. Hæc ergo fuit potissima ratio, et causa a priori, quare in suo cantico usa fuerit Dei Genitrix tot ac tantis figurarum umbris et ænigmatibus. Quia cum loqui non posset de sua conceptione, ac præservatione a peccato originali quin tangeret, et ageret de conceptione Filii ac Incarnatione Verbi (erant enim necessario connexa, et illa fuit propter istam), ut hoc occultatum et celatum relinqueret sub obscuro et arcano velamine, et utrumque sub hieroglyphicis ac symbolicis significationibus brachii, superborum, divitum, humilium, esurientium, etc., absconditum et reclusum reliquit ut suo tempore manifestaretur.

56. Nunc solum restat probandum alteram propositi assumpti partem, scilicet Virginem Mariam locutam fuisse in hoc suo cantico de Conceptione passiva qua ipsa in utero matris suæ Annæ fuerat immaculate concepta, et a peccato originali præservata. Et primo, quia si in hoc cantico agit de conceptione, seu generatione, ut ex ipsa littera constat, et omnes antiqui, et moderni doctores fatentur, et hæc generatio, vel Conceptio non fuit Filii, ergo Matris: non Christi, ergo Mariæ: non activa, ergo passiva. Secundo ex inscriptione, vel titulo hujus psalmi, vel cantici. Nam juxta plurimorum expositorum sententiam vocatur, et dicitur: *Canticum triumphale beatæ Mariæ Virginis*. Si ergo fuit canticum triumphale, necessario supponenda erit aliqua victoria; non enim canitur triumphus nisi post victoriam. Si fuit victoria, ergo præcessit aliqua pugna: omnis denique pugna præsupponit inimicum et adversarium. Igitur canticum hoc compositum fuit a Virgine Maria propter inimici sui pugnam, victoriam, et triumphum. Cum ergo in Conceptione activa Verbi, nullus fuerit inimicus superatus a Deipara, et si aliquod fuit bellum et triumphus, potius esset Filii quam Matris, et sic melius diceretur triumphus Christi, quam Mariæ: in conceptione vero passiva Deiparæ fuerunt inimici potentes, dæmon, serpens, peccatum originale, et fuit inimicitia et pugna, juxta illud: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius* (Gen.

m, 15). Ergo illa victoria et triumphus celebratur in hoc cantico. Tertio, hoc ipsum probari potest ex circumstantiis temporis, et loci atque occasionis oblatae; etenim illud cecinit Maria statim post sanctificationem Joannis a peccato originali, et liberationem a macula. Iste enim fuerat finis unicus, et totalis adventus Virginis in montana Judææ, et hæc sola præcipua occasio quare magnificavit Dominum. Ergo canticum loquitur de sanctificatione Joannis a peccato originali, et de hac non nisi in penultimo versiculo: igitur in aliis agit de propria sanctificatione. Ultimo potest probari hoc ex communiter dictis ab expositoribus; affirmant enim hoc beatæ Mariæ canticum omnium Veteris Testamenti canticorum argumenta continere, atque singulari artificio omnia respicere et comprehendere, et quæ ibi historialiter, hic spiritualiter exprimi. Cum ergo illa expresse agant vel de liberatione a captivitate, ut canticum Mariæ sororis Aaron, vel de liberatione ab inimico communi, ut est Deborah, vel ab sterilitate, ut est Annæ matris Samuelis, vel ab infirmitate, ut Ezechiae, vel ab incendio et igne, ut est trium puerorum, vel de ereptione a Babylonica servitute, ut est canticum Habacuc, et sic de singulis; sequitur, quod si de his omnibus inimicis, seu periculis spiritualibus libera fuit Maria, et de hoc gratias reddidit Deo salutari, et Salvatori suo, quod hoc canticum respicit solum Conceptionem passivam, siquidem in illa fuit liberata a tyrannico dominio Pharaonis, captivitate, et infirmitate peccati originalis, ac in sterili utero matris suæ Annæ præservata ab incendio, et contagio communi. Ex quibus dico, et affirmo cum omnibus expositoribus, quod hic agit Maria de Conceptione non de activa Filii, sed de passiva sua, id est, de purissima, ac Immaculata Conceptione facta in utero matris suæ Annæ. Et hoc quod generalissime manet probatum in hac introductione, demonstrare incipio ex ipso sacro textu. Et primo generice ex verbis sanctæ Elisabeth.

Clavis prima generica ex verbis sanctæ Elisabethæ, pro expositione litterali cantici MAGNIFICAT.

37. Cum in sacratissimo Virginis Mariæ utero ad prolationem verborum: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*; completum in instanti, ac perfecte absolutum fuisset in unico indivisibili momento illud Incarnationis seu Conceptionis Christi supernaturale ac ineffabile sacramentum, et Verbi æterni cum humana natura desideratum a sæculis infinitum infinite divinum commercium, et illa totius misericordiæ jam Mater ex succincto colloquio didicisset angelico cognatam suam et sterilem Elisabetham, ac uxorem sacerdotis Zachariæ concepisse *filium in senectute sua*, post discessum Gabrielis a sua præsentia *exurgens*, ab illa, inquam, parte in qua locuta fuerat cum paranymphe, et Conceptionis locus exstiterat,

eodem die, ac forte eadem hora, relicta Nazarethica domo, abiit Maria in montana cum festinatione magna, maximaque cum diligentia, ut puerum jacentem, servum paralyticum, et hominem semivivum a peccato originali oppressum, omni ac promptissima succurreret celeritate; et post triduum ingressa in civitatem Juda, Hebron scilicet, vel Cariatharbe, sive, ut aliis placet, Jerusalem, intravit in domum Zachariæ, et cum vidisset cognatam suam Elisabetham, illico, statim, non solum quia junior et humilior, sed præcipue quia vehementi desiderio flagrabat relegandi voce sua sanctissima lupum ab agno, ac tetram et inimicam culpam a prole; ipsa primo salutavit Elisabeth, et factum est felicissimo eventu quod Deipara in voto ac desiderio habuit. Nam ut Elisabeth audivit salutationem Mariæ, sive ut alii dicunt, quando edita est vox salutationis ab ore Mariæ ad aures senioris et cognatæ: simul in illomet instanti ac puncto exsultavit infans, subsiliit fetus, ac exsultavit Joannes in utero matris suæ, jam ab infirmitate sua derelictus, a contagio ab Adamo propagato liber, et a plaga illa carnis humanæ sanus; exsultavit denique in jubilatione spiritus, ut a compedibus, carcere et captivitate originalis maculæ, quibus antea tenebatur, totaliter solutus et extractus. Tunc Elisabeth, repleta Spiritu sancto, a quo discebat peractum in utero suo admirabile sacramentum, reddens illi gratias pro beneficio accepto, exclamavit voce magna, dicens: *Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo. Et beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi a Domino. Ad hæc Elisabethæ verba continua et successiva narratione inquit sacer textus: *Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum*, etc. Ab his incipit canticum, et ab his etiam nostræ litteralis Expositionis exordium sumit prima et generica clavis.

38. Nulli dubium est, nec esse potest, siquidem ex ipso sacro contextu evidenter constat, Virginis Mariæ in hoc suo cantico dicta primo per se directe et immediate respicere, atque directa fuisse ad Elisabethæ verba, et singula singulis miro concentu et harmonia mutuo se respicere sicut interrogatio et responsio; etenim illorum causa, occasione et fine hæc prolata fuerunt a sacratissima Deipara: fuit enim mutuum ac familiare colloquium inter duas feminas sanctas et cognatas, vetulam unam, juvenulam alteram: sterilem illam, et Virginem fecundam istam, illam creatura gravidam, hanc creatorem enixam, utramque sapientissimam, prophetico dono et Spiritu sancto repletam. Hæc omnia per se nota sunt, solumque dissensio et varietas esse potest circa modum componendi et coaptandi prædicta verba inter se, ita ut interrogatio Elisabethæ, et Mariæ responsio (ut dici solet) inter se cohæreant. Multi multa, ac

varia dixerunt; sed illis prætermisiss, existimo quod ipsemet Spiritus sanctus, qui vetulae labia et linguam excitavit ad loquendum, et Virginis animam atque spiritum illustravit ad responsum: per Ecclesiam suam, quæ clavem habet claudendi et aperiendi Scripturas, nos decuit, ac patefecit modum quo prædicta verba aptanda et componenda sint, ad exactam illorum intelligentiam facilius percipiendam. Ipsa namque Ecclesia divisit Elisabethæ verba in quatuor orationes, seu versiculos distinctos. *Magnificat* vero, licet divisum, et partitum sit ab eadem Ecclesia in decem versiculos, hoc propter modulationem et ecclesiasticum fecit cantum; nam in se vere et realiter solum continet quatuor clausulas, sive orationes integras et perfectas, ut etiam fere omnes fatentur expositores. Istæ ergo quatuor orationes ex una parte, et quatuor ex alia, sese mutuo respiciunt suo ordine, ita ut prima primæ, secunda secundæ respondeant, et sic de reliquis, ut in hac divisione seu partitione, claritatis gratia posita, demonstro. Exclamavit igitur voce magna, et dixit:

ELISABETH: *Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui.*

MARIA: *Magnificat anima mea Dominum, et exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo.*

ELISABETH: *Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?*

MARIA: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ; ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes; quia fecit mihi magna, qui potens est, et sanctum nomen ejus, et misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum.*

ELISABETH: *Ecce enim, ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo.*

MARIA: *Fecit potentiam in brachio suo; dispersit superbos mente cordis sui; deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles; esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes; suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ.*

ELISABETH: *Et beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi a Domino.*

MARIA: *Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini ejus in sæcula.*

59. Hæc est prima, communis et materialis relatio verborum Elisabeth et Mariæ, inter se ita exacta, genuina et litteralis, quod si a suprapositis demas tantum nomina propria, scilicet, Elisabeth et Mariæ, inter se quasi unam indivisibilem et continuam orationem componere ac conflare videntur. Quibus etiam adde aliam particularem et individuum consonantiam in ipsismet verbis. Nam septem etiam singulariter, et quasi præcipua expressit Virgo in suo cantico, quæ Elisabeth in sua protulit prophetia. Verbi gratia: Elisabeth inceptit exclamare voce magna. Maria vero in principio dixit: *Magnificat*. Elisabeth, *Unde hoc mihi*; Maria, *Quia fecit mihi ex hoc*. Elisabeth, *Ecce enim*; Maria,

Ecce enim. Elisabeth, *Facta est vox*; Maria, *Fecit potentiam*. Elisabeth, *Salutationis tuæ*; Maria, *Salutari meo*. Elisabeth, *Mater Domini mei*. Maria, *Anima mea Dominum*. Elisabeth, *Exsultavit infans*; Maria, *Exsultavit spiritus meus*. Denique Elisabeth, *Beata quæ credidisti*; et Maria, *Beatam me dicent*. Igitur ex omni capite ac parte constare videtur, quod Maria locuta fuerit de eadem ipsa materia individua, singulari puncto, et ipso mysterio, vel mysteriis de quo, vel quibus, locuta fuerat cognata sua Elisabeth, et quod in ipsis duabus a principio ad finem fuit unus et unicus indivisibilis scopus, finis et objectum orationis. Hoc etiam dicunt, et tanquam indubitatum principium admittunt omnes sacri expositores; sed quod in exordio profitentur verbis, postea quasi factis negant. Nam videntes, et legentes in cantico Mariæ clausulas illas, *superbos, potentes, esurientes, divites, humiles*, etc., quarum nulla exstat in Elisabeth verbis mentio, seu vestigium, quod a ratione, evidentia, textu et veritate moti prius dixerant; postea, nescientes quid de his verbis dicant, recurrunt ad Luciferum, Pharaonem, Saul, Nabuchodonosorem, Amanum, Mardocheum, diluvium, mare Rubrum, Sodomam et Gomorrhæam, Ægypti plagas, Jordanem, etc., ut sic suas inceptas perficiant et compleant expositiones, ducti solum ex apparentia, et verborum sonitu ex cortice et testa, non ex nucleo et significatione. Videndum ergo nobis prius est, de quibus mysteriis locuta fuerit Elisabeth in illis a se prolatis quatuor orationibus, divisis ab ipsa Ecclesia, sive a Spiritu sancto per eam; ut ex his litteraliter explicatis secundum totum rigorem verborum, et grammaticalem sensum, exclusis auctoritatibus et allegoriis, nostri postea propositi cantici *Magnificat* aperiatur, rescretur, pateat, ac demonstretur plusquam probabiliter litteralis ac genuinus sensus.

40. In illis ergo quatuor clausulis, seu orationibus ab Elisabeth prophetissa, et Spiritu sancto repleta probatis, locuta fuit de primis ac præcipuis vitæ sacratissimæ Virginis Mariæ mysteriis ab instanti et puncto suæ Immaculatæ Conceptionis usque ad illud tempus visitationis et salutationis Elisabeth inclusive, et hæc mirifica dispositione composita, divino artificio collocata, atque supernaturali concentu, brevitate et significatione velut a Spiritu sancto dicta perfecta et completa. Nam in prima oratione, seu versiculo, clausit Elisabeth Virginis gloriam et excellentiam a primo puncto Immaculatæ Conceptionis Mariæ usque ad instans Conceptionis Verbi divini. In secunda oratione agit de Inarnatione Verbi et Mariæ maternitate. In tertia, de actis in ipsa visitatione et salutatione, scilicet sanctificatione Joannis et gaudio illius in utero. In quarta, et ultima loquitur de illis quæ in his relatis tribus mysteriis jam operatis restabant adimplenda et perficienda. Ad hoc igitur, vel ad hæc, et non ad aliud vel alia respondit

sacratissima Virgo Maria in suo cantico. Et quia Elisabeth, ut prophetissa, et ut Spiritu sancto repleta, locuta fuerat emphatice sub symbolis, et velamine antiquæ legis, quia ipsam representabat, ideo Maria sub eisdem verborum figuris obumbratum suum expressit conceptum in aliquibus; in aliis vero aperte et clare, 'si quidem ex clara lege gratiæ, quam representabat, respondebat obscuræ legi scriptæ. Et sic est necesse enucleare verba Elisabeth ex littera, et fracta testa medullam extrahere, ut germanus, integer et continuus postea litteralis sensus cantici *Magnificat* exprimat, ut sic principium cum fine, interrogatio cum responsione, ac denique sicut deducta conclusio ex præmissis, concordentur.

Prima Elisabethæ Oratio.

41. Verba Elisabethæ ex primo versiculo, et quæ, ut dixi, tractant de Immaculata Conceptione ipsius Virginis Mariæ, hæc sunt : *Et exclamavit voce magna, et dixit : Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui.* Particula illa repetita, et, quæ copulativa est, concatenat orationem istam cum salutatione Virginis, exultatione Joannis, et repletionem Spiritus sancti : et ut uno verbo dicam, relationem facit antecedentis orationis, scilicet : *Intravit in domum Zachariæ. Et salutavit Elisabeth.* Et factum est, ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exsultavit infans in utero ejus. Et repleta est Spiritu sancto Elisabeth. Et exclamavit voce magna, etc. Exclamatio igitur, et verba dicta ab Elisabeth primo respiciunt et connotant exultationem Joannis in utero, id est, ejus sanctificationem, et liberationem a peccato originali : propter hoc ergo exclamavit Elisabeth voce magna; et protulit verba sequentia, dicens :

42. *Et benedicta tu*, o Maria, quæ talem ac tantam virtutem habes contra peccatum originale. *Benedicta tu* fuisti, es, et eris, o Maria, pro omni tempore præterito, præsentis, et futuro. *Benedicta* corpore et anima, intus et extra. *Benedicta* et pulchra a planta pedis usque ad verticem capitis. *Benedicta* omni benedictione naturali et supernaturali a Deo, ab angelis et hominibus, in cælo et in terra, ex tota omnipotentis divinæ et gratiæ plenitudine. *Benedicta*, absolute et simpliciter. *Benedicta* in tuo esse, et omnibus operationibus tuis. Ideo dico : *Benedicta* indefinite, absque ulla temporis determinatione, status, conditionis vel materiæ : quia omni benedictione, et absque termino et numero repleta universaliter et particulariter, prout benedictio relative opponitur omni maledictioni, non solum existenti, sed etiam possibili. *Benedicta* fuisti, quia non solum non es comprehensa sub illa maledictione universali, nævo, infirmitate atque sententia communi peccati originalis, promulgata in primum parentem contra totum genus humanum, qua supplantavit et humiliavit omnes et singulos, viros et feminas, parvulos et magnos, patres et filios; sed *Benedicta* etiam specificè, quia in te

nec habuit nec habebit locum maledictio illa derivata a prima matre Eva in omnes feminas, scilicet : *Multiplicabo ærumnas tuas, et conceptus tuos; in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui* (Gen. iii, 16); propter quam maledictionem omnes feminæ sumus humiliatæ, atque sub viri potestate et dominio. Sed *Benedicta* tu, quia nihil horum habuisti, nec habebis. *Benedicta*, denique in individuo, quia non es comprehensa in maledictione legali sterilitatis, infecunditatis et corruptionis; quia Virgo *Benedicta* et secunda Virgo eris, sicut modo es. *Benedicta* denique quia ab omni maledictione aliena, et omni benedictione plena, et superplena fuisti ab ipsomet puncto et instanti tuæ Immaculatæ Conceptionis passivæ, et usque ad Conceptionem activam Verbi divini. Ideo angelus Gabriel, qui *fortitudo Dei* dicitur, et cognatus est virginitatis, te Virginem vocavit tunc, *Benedicta*, quia conceptus ille de cælo venit, et de Deo. Sed propter aliud Conceptionis tuæ mysterium paratum in femina vetula et sterili Anna cognata tua Elisabeth et sterili femina te benedixit, et ore pleno dicit : *Benedicta tu.*

43. Non determinavi benedictionem, determino vero subjectum, et dico *tu*, quia *tu* in individuo singulariter, particulariter, et signate fuisti, es, et eris *Benedicta*. Non loquor de fructu tuo, de quo infra, sed de te; quia *tu* personaliter, et ut distincta es ab omni alio; *tu*, *tu* reduplicative, et specificative sive sumatur a principio, sive a fine; *tu* ut concepta, *tu* ut concipiens semper et ubique; *tu* ut mater, *tu* ut filia, *tu* ut generans, *tu* ut genita ex quo fuisti, *tu* ex tunc benedicta, *tu* exististi ut nunc, quantum ad carentiam omnis maledictionis. Si enim fere omnes expositores unanimiter consentiunt et affirmant, ideo Elisabetham dixisse : *Benedictus fructus ventris tui*, quia aliæ sanctæ mulieres genuerant filios peccato originali inquinatos, quod in Mariæ utero locum non habuit : igitur si hic ab eadem Elisabetha vocatur Deipara præcise et absolute benedicta antequam fructus ejus vocetur benedictus, signum est quod tali decorata fuit titulo per ordinem ad immunitatem aliquam a peccato : non conceptionis activæ, quia hoc exprimitur et individuatur in clausula, *Benedictus fructus ventris tui* : ergo signate et præcise dicitur, *Benedicta tu*, propter aliam benedictionem habitam a Virgine in utero; hæc autem nulla alia potest esse nisi Conceptionis passivæ, in qua caruit omni maledictione : præsertim cum ipsimet doctores affirmant ibidem, fructum ejusdem esse naturæ et conditionis cum planta, seu arbore cuius est fructus : fructus hic dicitur benedictus in utero, Maria etiam benedicta, ergo in utero : quia illa conjunctio *et*, utrumque videtur copulare. Deinde fructus absolute dicitur benedictus, et arbor etiam absolute dicitur benedicta, fructus semper fuit benedictus, igitur et arbor semper fuit benedicta; alias assigna rationem in textu, quare

fructus a primo instanti fuit benedictus, arbor vero a secundo, vel a tertio. Si dicis, quod fructus erat Deus, non vero arbor, hoc est extra litteram, et chorum saltare. Ergo ex rigore litteræ nullam invenies differentiam, quia eodemmet modo dicitur et exprimitur *Benedicta tu*, et *Benedictus fructus ventris tui*. Ergo ex rigore litteræ debet sumi, intelligi ac declarari ille *Benedictus*, ut fuit fructus ventris; et illa *Benedicta* ut fuit ventris fructus.

44. Nec solum benedicta es tu in mulieribus, ut dixit angelus; sed *inter mulieres*, non solum in ablativo, sed etiam in accusativo, non solum in Conceptione verbi activa (quod denotatur propositione *in*), sed etiam propter Conceptionem tuam passivam, quod ostendo ex propositione *inter*, quæ segregationis, separationis, electionis, et extractionis est ab aliis: seu *inter omnes alias mulieres*; quia si natura fuisti ejusdem essentiae cum illis, *inter ipsas* es electa, et segregata a gratia; etenim nihil de ipsarum passionibus experta es *inter ipsas*. Nam *inter mulieres* fuisti benedicta, ut *inter te* et serpentem maledictum esset inimicitia perpetua, et *inter semen tuum* et Deum constitueretur pactum sempiternum. *Benedicta inter mulieres*, quia *inter* Evam et filias suas maledictas producta et creata fuisti, ut medium esses *inter* Deum et creaturas. Quia tunc, quando scilicet facta es creatura et mulier, *inter naturam* et gratiam, *inter creaturam* et Creatorem, et in primo illo creationis tempore, *inter initia*, in illo intervallo, seu intercapedine, interposita fuit Dei omnipotentia, et intervenit gratiæ privilegium ut esses benedicta, tota pulchra, tota sancta et immaculata *inter mulieres*, non solum præsentis et futuras, sed etiam præteritas, ut includatur etiam Eva, quæ in statu innocentiae vocata fuit mulier. Non dico *inter viros*, quia jam Dominus meus factus est vir, cum quo nulla est, nec esse potest comparatio, nec *inter feminas*, quia non ut femina benedicta fuisti, sed ut mulier; nihil enim fastidium vel fœdum habuisti; nec solum a decem annis benedicta fuisti, a quibus incipit secundum aliquos nomen feminae; non *inter feminas*, quia *inter illas*, tu sola antequam feta, quando scilicet facta, fuisti et benedicta. Denique, quia nihil φλόξ, id est ab igne concupiscentiæ, impudiciæ vel peccati habuisti, sed *inter mulieres* benedicta: non *inter uxores*, quia nihil de hoc termino, nec in voce, nec in re participasti; nec *inter matres*, quia non loquor in hoc versu de tua maternitate, sed de tua filiatione. Ideo dico *inter mulieres*, quod nomen indicativum est sexus et naturæ: non generationis activæ, corruptionis aut culpæ, nam Eva statim creata, et facta de latere Adami, nondum tacta a viro, vel contacta a peccati macula appellata fuit mulier, dicente Scriptura: *Et formavit eam in mulierem*, id est, Evam, quæ postea femina dicta fuit ex culpa et peccato originali quando humiliata, et sub viri potestate posita. Unde impropiissime loqueretur secundum rigorem Latini

sermonis, qui conceptam absque peccato originali vocasset feminam, sed mulierem. Ideo tu, o Maria, nunquam in toto sacro Evangelio vocata es, nec vocaberis femina; sed semper mulier, quia peccato illo minime fuisti inquinata. Reliquæ omnes in nostra formatione factæ sumus feminae, quia fœdæ: et ab hac generali regula solum excepta fuit prima Eva, et tu secunda. *Ave, benedicta in mulieribus, et inter mulieres*, quia incorrupta in Conceptione activa fuisti, nec in passiva Conceptione corrupta exstitisti. Signate dico in sacro Evangelio, ut non opponant illud Jeremiæ: *Femina circumdabit virum* (Jerem. xxxi, 22); nam hoc fuit in veteri lege. Et aliquæ versiones habent: *Et mulier circumdabit virum*: ac necesse fuit tunc sic loqui, ut mysterium celaretur diabolo. Sicut enim omnia nomina Latina desinentia in *er*, si crescunt in genitivo, in obliquis casibus corripunt penultimam syllabam, et ab hac regula generali excipitur solum hoc nomen *mulier*: sic tu a regula universalis generationis, et generalis corruptionis *inter omnes feminas* excepta et exempta fuisti, utpote *mulier benedicta inter omnes mulieres*. Mulierem te voco *inter mulieres*, non *inter feminas*, revocando ad memoriam illud, quod in principio mundi, et post peccatum originale dixit Deus ad serpentem: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius: ipsa conteret caput tuum* (Gen. iii, 15). Ut sic ipsemet Dominus, qui in me loquitur, signet ac declaret, quod tu es Mulier illa fortis et benedicta, quæ a sexu fragili et molli abstulit maledictionem, et serpentis caput contrivit; siquidem a principio sola fuisti benedicta tu *inter mulieres*, id est *inter Annam et Elisabetham*, quia illa te concepit benedictam in re, et ego Conceptionem tuam benedictam laudo in voce, ut sic verbis et factis sis, et dicaris benedicta tu *inter mulieres* omnibus modis.

45. Similiter etiam eodem modo, et quia tu benedicta fuisti *inter mulieres*; et fuit benedictus fructus eodem modo, et eadem ratione, et causa, et fuit, et est, et erit benedictus fructus. Nam si dictio illa, *et*, sumatur copulative, tu benedicta, et ille benedictus; et sicut tu benedicta in tua Conceptione, et ille benedictus fuit in sua Incarnatione; sed tu *inter mulieres* signate, at ille absolute et indefinite absque ullo termino modificativo, quia benedictus fuit *inter mulieres et viros*, et super omnes creaturas angelicas et humanas, creatas extra et intra uterum: quia ejus sanctificatio in utero nullum habet exemplar nec in viris, nec in mulieribus; sed tua, o Maria, habet prototypum *inter mulieres*, in Eva scilicet: ideo tu benedicta es *inter mulieres*, sed ille benedictus absque propositione et addito diminutive. Sed si particula illa, *et*, sumatur causaliter: tu benedicta, quia ille benedictus, dimanavit enim tua benedictio ab illius benedictione, quia tu fuisti propter illum, et non e contra, et sic benedictiones omnes quas ille habuit per naturam, tu possides per gratiam. Non vario

modum, non altero terminos, eandem servo propositionem, et proportionem in vocibus : tu *benedicta*, et ille *benedictus* ; et si ille *benedictus* fuit a primo puncto suæ Conceptionis, tu *benedicta* es, et immaculata a primo instanti tuæ generationis. Etenim quo se extendit, et quod significat *benedictus* in fructu secundum naturam humanam, et ut est fructus (non ut est Deus increatus) usque ibi *benedicta* tu fuisti secundum gratiam in ventre matris tuæ, et ut fuisti fructus mulieris, ideo *benedicta* inter mulieres. *Benedictus fructus*, non dico filius, fetus, puer vel infans; sed *fructus*, non solum ut sub cortice hujus symboli occultetur tuæ maternitatis arcanum sacramentum, sed etiam ut reseretur mysterium tuæ immaculatæ Conceptionis, quia *fructus*, vel a ferendo dicitur, vel a serendo, id est, illa res, quæ in fundo seritur, vel in proprio fundo fertur, ut proprius dominus eo fruatur, dicitur *fructus* : et cum modo in utero tuo feras eum qui a te sola satus est, ideo fructum voco, non filium. Nam filius ad matrem dicit relationem; *fructus* vero et ad fundum et ad semen seminatam, cum in semine et terra seritur spes, et in fructu fruitur dulcedo; et tu in tua Conceptione *benedictum* fuisti semen immaculatum seminatam a Joachimo, selectum inter omnes mulieres, re promissum ad patres nostros Adam et Abraham, et semini ejus. Et quia semen hoc fuit *benedictum* quando plantatum in agro matris tuæ Annæ ut *benedictum* produceret fructum, ideo tu *benedicta*, et *Benedictus fructus* ventris tui. Egressa enim es, o Virgo, sicut virga : et quia in justitia originali ac recta egressa es, ascendit flos velut *fructus benedictus* de radice, id est, de semine Jesse plantato a Joachimo in agro ac fundo Annæ, et sicut semen et radix illa fuit *benedicta* in semine et radice, sic *fructus* pariter et flos *benedictus* fuit.

46. Non dixit Elisabeth *uteri tui*, sicut dixerat angelus : *Concipies in utero, et paries* quidem *filium*, sed dixit : *Benedictus fructus ventris tui*, sicut etiam postea exclamavit mulier illa de turba : *Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti* (Luc. xi, 27). Magnum enim est discrimen inter uterum et ventrem, licet communiter pro eodem accipiantur a scriptoribus, præcipue poetis. Primo, distinguuntur ex etymologia, quia uterus dicitur ab *uter, utra, utrum*, quod proprie dicitur de duobus, id est, de filio et matre : quando enim est puerus, dicitur proprie matris ; quando vero venter, dicitur propriissime filii : quod singulariter nota pro infra dicendis. Venter vero dicitur a *ventus*, non quia vento repletur, ut perperam dixerunt aliqui ; sed quia sicut ventus est principium materiale vitæ, sic venter, quia per totum corpus vitæ alimenta transmittit. Et sic *benedicta* fuit Maria, quatenus principium materiale fuit vitæ, et fructus vitæ, id est, quatenus creata, et concepta fuit in utero matris suæ passive, quia formale principium fuit in Annuntiatione, et activa conce-

ptione. Secundo differunt, quia uterus est, et dicitur illud commune jam aptum, et dispositum receptaculum, seu sinus constitutus a natura, ubi femina recipit semen et concepit ; unde solum reperitur in mulieribus post annos pubertatis ; sit enim, et aptatur uterus decursu temporis, sicuti et ubera. Unde improprie loqueretur, qui diceret, mulierem conceptam vel recenter natam habere uterum ; non sic de ventre, qui latius patet, et est in viventibus ab instanti suæ conceptionis. Cum ergo Elisabeth loqueretur in hac prima sua oratione non de generatione formali et proxima Mariæ, de qua locutus fuerat angelus, sed de generatione radicali, id est, de radice et semine, prout in Maria, ex quo fructus erat generandus, ideo non dixit *benedictus fructus uteri tui*, sed *ventris tui*. Loquebatur enim de Maria simpliciter et absolute ut erat femina, mulier, vivens, nata, genita, ut semen denique seminatam in utero Annæ ; ideo dixit, *ventris tui*. Angelus vero loquebatur de proxima generatione, de conceptione actuali, de maternitate, etc., ideo dixit *in utero*, uno verbo. Elisabeth *benedixit* Mariam ut matrem materialiter, et angelus ut matrem formaliter : Elisabeth ex conceptione passiva, angelus ex conceptione activa ; ideo Elisabeth non dixit, *beata tu inter matres*, sed *inter mulieres*. Sed dices, quod nec angelus ipsam vocavit *benedictam* inter matres. Sed hujus objectionis faciis est solutio, quia tunc non erat vere mater : in visitatione vero jam erat vere et realis mater ; nam femina ex eo tempore mater vocatur ex quo fetus animatur in utero ; et sic Elisabeth postea vocavit matrem, dicens : *Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Ergo signum evidens est, quod Elisabeth in hac prima oratione non loquebatur de Maria ut de matre formaliter. Tertio differunt, quia uterus dicitur proprie feminæ seu matris ; venter vero fetus seu filii, ut supra notavi. Unde non proprie diceretur, filius incipit esse, vel conceptus est in utero suo, sed in ventre suo, sicut vice versa, nec femina dicere potest proprie, generavi filium in ventre meo, sed in utero meo. Rem amplius declaro : filius, et mater, ista ut generans, ille ut genitus habent proprium locum suæ generationis activæ et passivæ proportionaliter. Mater generat in utero suo, sed filius generatur in ventre suo : ut ergo ostenderet Elisabeth quod non loquebatur de fructu uteri Mariæ in quo concepit Christum ; de hoc enim in oratione sequenti agit, sed de fructu ventris, quo ipsa concepta fuit, ideo dixit : *Ventris tui*, non uteri tui. De hoc vide alia in oratione sequenti.

47. Denique, proba non contemnendis illationibus Elisabetham in hoc primo orationis suæ versiculo locutam fuisse de benedictione Virginis Mariæ, ac Christi Domini non absolute, et universaliter pro benedictione personarum ; sed de benedictione singulari ac particulari mysterii in ordine et per respectum ad conceptiones, seu generationes passivas matris Mariæ, et Filii Dei. De benedictione

fili evidens est assumptum; nam non dixit Elisabeth: Benedictus Dominus meus, vel benedictus filius tuus, sed signate et expressis verbis: *Benedictus fructus ventris tui*, id est, benedictus, qui est in utero tuo prout fructus ventris tui reduplicative, et formaliter quatenus genitus, conceptus et natus est in utero tuo. Tunc enim homo dicitur fructus ventris formaliter, et secundum omnem proprietatem, quando concipitur, generatur et animatur in utero. Et sub hac individualissima ratione conceptionis et generationis, benedixit Elisabetha Verbum divinum Christum Dominum in Mariæ utero conceptum et generatum, quod ita clare constat ex litterali verborum significatione, quod nullus expositorum hucusque negavit, nec ad quæstionem adducere potuit. Solum ergo est difficultas, an sub hac ipsa eadem ratione conceptionis et generationis benedixerit Elisabeth Mariam in illa clausula: *Benedicta tu inter mulieres*. Et probatur quod sic.

48. Primo, quia si intentio Elisabethæ, vel potius Spiritus sancti loquentis per os ejus, esset in illis verbis benedicere Mariam absolute, simpliciter et generaliter, non diceret primo: *Benedicta tu inter mulieres*, et postea, *Benedictus fructus ventris tui*; sed e contra, et transmutato verborum ordine, id est, *Benedictus fructus ventris tui*, ac deinde adderet: *Et benedicta tu inter mulieres*. Quia cum omnis Deiparæ benedictio exorta fuerit ex eo quod genuerit Dominum, et hæc causalis sit solum vera, formalissima et catholica: quia Christus benedictus fuit fructus ventris Mariæ, ideo Maria fuit benedicta inter mulieres; hoc modo, ordine ac verborum positione esset laudanda a cognata sua. Cum ergo prius benedixerit Elisabeth Mariam inter mulieres, quam fructum ventris sui, signum est quod non loquebatur de benedictione causali et necessaria, exorta a maternitate, sed de quadam benedictione antecedenti, quæ in Maria fuerat tempore prior, et poterat habere, vel esse in ipsa Deipara, vel non esse; hæc autem fuit sola ejus Conceptionis benedictio. Et confirmatur: quia eodem modo et sub eadem ratione benedixit Elisabeth filium et matrem, ac sub eodem verborum tenore; sed benedixit Verbum ut conceptum, ergo etiam benedixit matrem ut conceptam. Nec valet dicere, quod benedixit ipsam ut concipientem. Tum, quia illa copulationis nota, et, utrumque proportionaliter connectit, ac si diceret: *Benedicta tu inter mulieres*, quando et quo puncto ex muliere fuisti fructus ventris benedicti; et benedictus similiter est fructus ventris tui, tum quia alias quasi frivola et inanis esset illa reduplicatio benedictionis; nam ex eo solum et præcise quod Maria habuit Deum fructum benedictum et sanctum, ipsa non solum causative, sed etiam formaliter erat sancta, benedicta et deifica (nisi velis recurrere ad illud, quod de potentia absoluta poterat Deus nasci ex muliere maledicta et peccatrice, quod hic loquimur non habet). Igitur si de hac benedictione respec-

tiva, et necessario exorta a maternitate loqueretur Elisabeth, redundaret clausula: *Benedicta tu inter mulieres*. Ad hoc ergo evitandum dicendum est, clausulam illam non respicere Mariam ut Matrem Dei formaliter; nam sub hoc respectu omnes et singulas benedictiones habuit ex illis verbis: *Et benedictus fructus ventris tui*; imo et ex sequentibus: *Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Ideo enim, ut notant doctores, non vocavit Elisabeth Mariam Dominam suam expressis verbis, quia cum ipsam appellasset Matrem Domini sui, ipsa necessario, et consequentillatione erat Domina. Igitur illa benedictio expressa in clausula: *Benedicta tu inter mulieres*, fuit respectu uteri matris suæ Annæ in quo ipsa fuit formata, genita, et concepta, quæ benedictio cum Maternitate Dei poterat esse vel non esse, saltem dubitative in sententia aliorum. Ad removendam igitur omnem dubitationem, duplici benedictione benedixit Elisabeth duplicem Mariæ conceptionem, activam et passivam.

49. Secundo probo assumptum propositum; nam quatuor sunt generationes hominum (de quibus passim doctores, et ego infra). Prima fuit absque viro et femina, et talis fuit Adami. Secunda ex viro, sed absque femina, et talis fuit Evæ. Tertia ex femina et viro, et talis fuit secundæ Evæ, scilicet Virginis Mariæ. Quarta, ex sola femina, qualis fuit secundi Adami, scilicet Christi Domini. Ex his quatuor humanis generationibus, duæ primæ fuerunt benedictæ in paradiso a Deo, dicente Scriptura: *Masculum et feminam creavit eos, benedixitque illis Deus, et ait: Crescite, et multiplicamini, et replete terram*, etc. Hæc Dei benedictio solum in generationibus Adami et Evæ sortita est effectum suum, non vero in filiis; quia quando prolata fuit, primi parentes erant in statu innocentiae, justitia originali et gratia præditi; et cum cœpissent procreare et generare post peccatum, omnes filii et fructus eorum generati et nati sunt maledicti, ut Cain, Abel, Seth, etc. Alludens ergo, et respiciens ad has generationes, dixit Spiritus sanctus per os Elisabeth: *Benedicta tu, Maria, inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui*; quia si generatio hominis absque viro et femina fuit benedicta a Deo in Adamo, et generatio ex viro et absque femina fuit benedicta ab eodem in Eva, magnificemus Dominum nostrum, quia jam visitavit, et fecit redemptionem plebis suæ; et duas alteras generationes benedixit, et sanctificavit: siquidem generatio ex viro et femina jam fuit benedicta in te, o Maria, et sic sola tu es. *Benedicta inter mulieres*, quia inter omnes viros et mulieres mundi, tu sola meruisti complere hanc tertiam Dei benedictionem, et benedicta es etiam, quia generatio feminæ absque viro sortita est pariter in te suum effectum in benedicto fructu ventris tui; et ideo reduplico benedictiones, dicens: *Benedicta tu: tu, inquam, ex viro et femina genita inter mulieres; et benedictus fructus ventris*, quia solum ex te femina prodiit benedicta generatio absque

viro, qua virtute Spiritus sancti facta es Mater Domini mei. Ad hoc ergo respondit Maria in suo cantico, dicens: *Magnificat anima mea*, explicans et declarans quare ac quomodo a generatione Adam, sive progenie Adam et Evæ, illa benedictio Dei fluxit ex particulari misericordia in suam, et Filii sui progenies, de quo infra suo loco.

Secunda Elisabethæ Oratio.

50. Secunda oratio hæc fuit: *Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* In qua loquitur expresse de Dominica Conceptione, Verbi Incarnatione, ac sacratissimæ Virginis Mariæ maternitate actuali, ut ex ipsis verbis constat. Sed sicut in præcedenti clausula loquitur etiam in hac emphatice, et singularissimo loquendi modo, videlicet: *Et unde hoc mihi?* o Maria! admiratione et stupore plena dico. *Et unde* (nota illam conjunctionis particulam, *et*, cum antecedenti versiculo), *et unde* provenire potest, *et unde* ortum habuit hoc, quod mihi contingere video, hoc singulare, rarum, et inauditum, et præter mea merita acceptum donum, ut veniat Mater Domini mei ad me, *unde hoc mihi?* Perpende singularem coaptationem verborum, *Unde hoc mihi?* Non dico unde hoc nobis, quia non loquor de Joanne, sed præcise de me. *Ut veniat Mater Domini mei;* non dico Mater Domini nostri, quia non loquor de domo mea, sed præcise de me; ideo tertio dico singulariter *ad me*, non ad nos: *Unde hoc mihi?* Nam stupefacta hæreo, et admiratione plena obstupesco, quod illa, quæ fuit benedicta semper, mulier creata in gratia, veniat ad humilem feminam conceptam in peccato originali, et quæ in primo parente fuit maledicta: *Unde hoc mihi, ut Mater Domini veniat ad matrem servi, ut Mater, cujus fructus fuit benedictus in Conceptione sua, veniat ad matrem cujus fructus fuit maledictus in sua generatione?* *Unde hoc mihi, ut ad sterilem et vetulam veniat Mater Virgo, et juvenula?* Denique, *Unde hoc mihi, ut veniat ad me vilem, humilem, dejectam propter peccatum originale contractum ab Adamo, et maledictionem illam genericam totius generis humani maledictam, et propter specificam Evæ maledictionem corruptam, subjectam et humiliatam, ac denique propter maledictionem individuum ex lege in Israelitica gente, usque modo sterilem et infecundam, Mater Domini mei veniat ad me?* Mater libera, prorsus immunis ab omnibus his maledictionibus. Item nota, quod non dixit Elisabeth: *Unde hoc mihi, ut filius Domine meæ veniat ad me;* vel absolute, *Unde hoc mihi, ut Dominus meus cum Matre sua vel genitricæ vel in te, o Maria, veniat ad me?* sed totum videtur reducere ad Matrem. Unde patet, quod hic præcipue mysteria maternitatis tractentur.

51. Sed pro hac et antecedenti oratione observa quod Elisabeth non dixit hæc humilitatis verba: *Unde hoc mihi, etc.*, in principio visitationis, in exordio suæ orationis, antequam quidquam aliud

loqueretur, seu in primo versu; sed in medio id est in secunda oratione, cum hoc deberet profiteri ad ingressum Mariæ, et antequam ipsa Elisabeth aliquid aliud loqueretur verbum, cum justus in principio debeat se accusare et humiliari coram Domino. Sed existimo, quod hæc verba propter magnum et singulare mysterium fuerunt prolata et posita in principio secundæ orationis, ita ut æqualiter respiciant primam et secundam; quia sicut Elisabeth una, eademque indivisibili benedictione benedixit simul Mariam et Filium Christum, Matrem et fructum: sic eadem benedictione locuti sunt Elisabeth et Joannes. Et sicut vox Mariæ erat vox Christi in ea loquentis, sic et verba Elisabethæ erant simul sua et Joannis. Representabat enim duas personas, ita ut per unum os et linguam filius et mater loquerentur, de quo multa invenies apud omnes expositores. Primum ergo versiculum protulit Joannes, quia ipse prior gratiam sensit; secundum vero mater Elisabeth; ideo in primo versiculo, seu in prima oratione loquitur Joannes de Conceptione passiva Virginis Mariæ, in qua præservata fuit a peccato originali; in secunda loquitur Elisabeth de Conceptione ejusdem activæ qua Mater Dei effecta est. Prima oratio Joannis respicit Mariam feminam, mulierem et filiam, conceptam absque peccato originali. Secunda Elisabethæ respicit eandem Mariam Matrem, Genitricem Deiparam secundam et gravidam; et sic primum versiculum protulit Joannes; conceptus, generatus filius et infans a peccato originali liber: secundum dixit Elisabeth ut mater, genitrix fecunda, jamque gravida. Quasi diceret Joannes per os matris: Benedicta tu, o Mater Domini mei Maria, concepta absque peccato originali. *Et unde hoc mihi ut venires ad me peccato originali infectum, ut voce tua sanctificares animam meam et spiritum meum, et expelleres labem et culpam originariam.* Et unde hoc mihi, ut in me humiliato peccatore exerceres istum benedictum fructum ventris tui? Scio enim et vere agnosco, fateor et profiteor, quod iste est benedictus fructus ventris tui. Ex quo enim fuisti Filia immaculata, et a peccato originali immunis in ventre tuo materno, sola voce possis liberare hominem, et extrahere servum a peccati originalis iugo atque vinculo, et quod puer alias maledictus et impurus, tua præsentia et voce sit purus et benedictus, solum est et potest esse *fructus ventris tui.*

Tertia Elisabethæ Oratio.

52. Tertia oratio Elisabethæ est: *Ecce enim, ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo.* In qua expresse agitur de gaudio et exultatione Joannis propter adventum Domini, et suam sanctificationem et munditiam a peccato originali, ut omnes fatentur sanctæ Ecclesiæ doctores, uno vel altero excepto; ideo omni brevitate hanc tertiam orationem percurram. Et in primis illud, *Ecce enim, respicit*

quatuor adverbia, sive quatuor *ecce* supra posita. Primum est illud de Conceptione et Annuntiatione Joannis, *Et ecce eris tacens*. Secundum illud de annuntiatione et conceptione Verbi, *Ecce concipies in utero*, quæ fuit causa unica totalis, et adæquatus finis, quare missus fuerit angelus Gabriel, et Maria creata, ac dicta gratia plena, etc. Tertium illud, *Ecce Elisabeth cognata tua*, quæ fuit causa motiva et adæquata quare exsurgens Maria abierit in montana cum festinatione. Quartum fuit illud : *Ecce Ancilla Domini*, in quo *ecce* conceptum fuit Verbum divinum. Hoc ergo Elisabeth *ecce*, in quo sanctificatus fuit Joannes, vel respicit supradicta quatuor *ecce*, quæ omnia fuerunt de Annuntiatione et Conceptione, vel connotat *ecce* infra positum in cantico Virginis Mariæ, dicentis : *Ecce enim ex hoc beatam me dicent*, etc. Vel quod certius judico, relata omnia *ecce* connexionem et ordinem indissolubilem habent inter se, et sic singula loquuntur de Conceptione in utero, ut infra latius dicam.

53. Statim enim, *ut facta est vox*, in ipsomet instanti ac temporis momento, in quo *vox* illa melliflua aurium intima penetravit matris, spiritualis virtus in ipsa inclusa tetigit filium, qui et eodem temporis articulo infans et servus latentem in utero Virginis agnovit Regem ac Dominum suum, et a culpa originali sanctificatus et mundatus, hoc sibi collatum beneficium cœpit saltibus ac tripudiis celebrare. Observa, *ut facta est vox* : non dixit, ut sonuit, vel ut prolata, articulata vel pronuntiata, sed *ut facta*, quod magnam emphasim habet. Quia Virginis Mariæ *vox* in sanctificatione Joannis fuit simul significativa et operativa, velut sacramentum baptismi abluit, purificavit, tersit et exclusit ab eo peccati originalis maculam. Nec potest dici, quod sit modus communis et usitatus loquendi prophetarum, passim dicentium : *Et factum est verbum Domini*, etc., quia licet hoc sit verum de verbo, nunquam tamen invenies quod *facta* fuerit *vox* nisi hic. Deinde, quia prophetæ loquebantur passive; verbum enim ad illos erat factum, hic autem Maria fecit vocem, forte ut indicaret, quod Joannes factus est vox a Virgine Maria, sive officium vocis clamantis in deserto substitutum fuit a Maria in Joannem, quia ex quo Verbum caro factum est, vox Mariæ facta est vox Verbi. Nam Joannes fuit *vox*, sed cum addito diminutive in deserto, sed Maria absolute et simpliciter in cœlo et in terra; et cum Joannes factus esset vox a voce immaculata, contra peccatum originale cœpit ipse baptizare in aqua in deserto. Vel indicat, quod illam justitiæ et rigoris vocem, quam Adam timuit audire a Deo propter peccatum originale, jam factam et refractam, vel refectionem in misericordiæ Matre, Joannes ad suam sanctificationem placido vultu, letus et gaudens recepit. Sed his et aliis omissis, ad nostram litteralem expositionem redeamus.

54. Cum certissimum sit primam, præcipuam et totalem causam hujus visitationis ac mysterii operati

in Joanne et Elisabetha fuisse virtutem Verbi divini humanati, seu Christi Domini in Virginis utero existentis, qui statim post suam Incarnationem impulsu deifico excitavit Matrem ut iret ad montana, et aperuit os ejus ut saluaret cognatam, cujus latens virtus et occulta omnipotentia liberavit Joannem a peccato originali, ac denique omnia ibi facta vim et efficaciam traxerint a Salvatore : quare Elisabeth omnia hæc tacens de filio, totum negotium attribuit Matri ? Nam supra dixerat : *Et unde hoc mihi, ut Mater Domini mei veniat ad me ?* De adventu Matris miratur, adventum Mariæ celebrat, et de Filii adventu nihil, ut supranotavi; et iterum hic vox, *salutationis tuæ*, omnia attribuit salutationi Matris, cum cognosceret Spiritu sancto repleta, quod, licet vox esset Mariæ, tota virtus et salus erat a Verbo; sed hoc non obstante, omnia refert ad vocem Mariæ. Ad hanc difficultatem, quæ juxta litteram non parvi ponderis est, dico, quod hoc fecit ex duplici causa. Prima, ut occultaret mysterium Incarnationis sibi revelatum, volens illud solum insinuare quadam arcana voce et occulto velamine, vocando Mariam Matrem Domini sui; et hæc etiam causa fuit ut diceret, *Ut facta est vox salutationis tuæ*, et non, ut factum est verbum salutationis tuæ, ut non ex verbo vocali Verbum mentis æternum in utero Virginis clausum propalaret. Secunda, et præcipua, quia hic non agebat de Mariæ elogiis ac prærogativis, prout erat Mater Dei, sed prout fuit benedicta absolute et simpliciter, quæ ut bellatrix fortis contra peccatum originale, salutari et efficaci voce illud excluserat a Joanne; ac denique agebat de Maria muliere inter omnes mulieres segregata et electa, ut in semine suo contereret caput serpentis, juxta illud dictum : *Inimicitias ponam inter te, et mulierem, et seminum tuum, et semen illius*. Et cum vidisset et cognovisset quod ad salutationem vocis suæ hoc ad litteram erat adimpletum, scilicet filium suum liberatum, et originalis caput contritum, ideo ex hac patente inimicitia argumentum sumpsit, et dixit de Maria supra relata.

Quarta Elisabethæ Oratio.

55. Ultima oratio Elisabethæ est hæc : *Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi a Domino*. Syriaca lectio habet : *Et felix, quæ credidit, quia futurum est complementum earum rerum quæ dictæ sunt ei a Domino*. Alius sic vertit : *Et beata credens, quod erit perfectio effutis ei a Domino*. Loquuntur enim in tertia persona propter mysterium infra reserandum. Quantum ad significationem verborum Elisabethæ, omnes expositores, nemine dempto, existimant et affirmant locutam fuisse de illis quæ promiserat angelus Mariæ in annuntiatione de Verbo incarnato, dicens : *Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus*, etc.; hæc est unanimis omnium antiquorum doctorum sen-

tentia, cui expositioni cæteri consentiunt neoterici, necnon ego. Sed quia unusquisque in suo sensu abundat, dico, quod hic non loquitur Elisabeth de fide et credulitate Mariæ respectu angeli Gabrielis, sive de illis quæ ipsi dicta fuerunt in Incarnatione; sed etiam de aliis occultis mysteriis, quæ credidit Maria. Quod sic probo. Primo, quia Maria non solum fuit benedicta quia credidit angelo; nam antequam Gabriel aliquid diceret quod credi posset, dixit ei: *Ave, Maria, gratia plena; Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus*, etc. Ergo ejus beatitudo non processit a credulitate exhibita angelo. Secundo, quod si de hac loqueretur credulitate, dicere poterat: *Et beata, quæ credidisti* angelo vel nuntio; sed nihil tale dixit, sed absolute et universaliter, *credidisti*. Tertio, propter illa verba: *Quæ dicta sunt*: quæ autem angelus protulit, non fuerunt solum dicta, sed repromissa ut signa infallibilia. Est enim magnum discrimen inter dicere, loqui simpliciter, repromittere, vel polliceri assertive, ut late dicam in ultimo versu cantici, cui hæc verba correspondent. Quarto, quia hic clare exprimitur persona dicens, illo verbo, *a Domino*; signate enim exprimit *a Domino*, non ab angelo. Nec valet dicere, quod fuerunt *a Domino* mediante angelo, quia hoc est deviare a rigore litteræ. Deinde, quomodo potest hæc responsio verificari, cum dicat textus: *Missus est angelus Gabriel a Deo*, etc., sed hic non dicitur a Deo, sed *a Domino*. Nec satisfacies dicendo quod Dominus et Deus idem significant, quia infra in suo cantico distinguit Maria Deum et a Domino, dicens: *Magnificat anima mea Dominum. Et exsultavit Spiritus meus in Deo salutari*, etc. Quinto, quia quod dixit angelus, non fuerunt, *illa*, sed *illud*; quia sub una clausula continua et sub una oratione continentur. Sexto, quia aliæ lectiones loquuntur in tertia persona; angelus autem non fuit locutus nisi in secunda. Hæc et aliæ sunt rationes, quibus persuasus et victus, existimo aliquod in his verbis latere mysterium.

56. Ut verba ergo hæc propriam, genuinam et litteralem habeant intelligentiam, explicanda sunt sic, quod hæc quarta clausula, seu oratio, appellet et comprehendat tres clausulas antecedentes, quarum prima fuit: *Benedicta tu*, etc., in qua loquitur de Maria præcise, solum cum relatione remota ad maternitatem quatenus creatura, mulier humana, et semen seminatum in utero matris Annæ ex quo fructificandus erat fructus vitæ, et hic status comprehendit ipsius vitam a primo puncto suæ Immaculæ Conceptionis usque ad Annuntiationem: et pro hoc statu dictum fuit ei, vel de ea ad patres nostros: *Et ait Dominus Deus ad serpentem* (nota illud, ait, et, Dominus): *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius: ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo ejus* (Gen. iii, 15). Et illud ad Abraham: *Apparuit ei Dominus, et dixit ad eum* (nota iterum illud, Dominus, et dixit): *Statuam pactum meum inter me*

et te, et inter semen tuum post te in generationibus suis, fœdere sempiterno, ut sis Deus tuus, et seminis tui post te, etc. (Gen. xvii, 7). Maria enim ab instanti suæ Conceptionis fuit semen benedictum in Adamo et Abrahamo, ex quo fructus prodiiit benedictus, et fuit mulier benedicta, et electa inter mulieres ut contereret caput serpentis. Et hoc revelatum fuit Virgini, et credidit, et ideo de ipsa dictum est ab Elisabetha: *Beata, quæ credidisti*, vel, o felix quæ credidit. Et forte quantum ad hanc primam clausulam, fuerunt Virgini revelata initium, incrementum ac progressus mysterii, ac controversiæ Immaculæ Conceptionis in Ecclesia Dei futuræ a principio usque ad finem. Secunda oratio et clausula comprehendit statum Mariæ ab instanti conceptionis Verbi usque ad visitationem, non præcise ut mulier, sed sicut jam Mater Dei effecta, et Genitrix Domini, ut denotant illa verba: *Et unde hoc mihi*, etc., ut supradixi. Et quando fuit facta Mater Dei, dictum seu revelatum fuit ei non ab angelo, sed immediate a Domino existente in ejus utero quod ex sua præsentia sanctificandus erat Joannes, ac liberandus a peccato originali; et hoc credidit Maria. Et sic post Incarnationem Domini surgens statim, abiit in montana cum festinatione; et ob hoc etiam dixit Elisabeth: *Beata, quæ credidisti*, ac similiter fuerunt Mariæ revelata omnia mysteria vitæ Christi usque ad ejus admirabilem Ascensionem; et hoc significare videntur illa verba: *Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo*, id est æquiparabat, coaptabat et conferebat illa quæ videbat et audiebat a pastoribus, regibus ac sacerdotibus, cum illis quæ revelata sibi fuerant a Deo in ipso Incarnationis instanti. Tertia clausula comprehendit illud, quod contingit ab ingressu domus Zachariæ, et sanctificatione Joannis: *Ecce enim ex quo facta est vox*, etc. Et in illo instanti revelavit Dominus Virgini, quod sicut Joannes liberatus fuit a peccato originali mediante sua voce, facta ad aures Elisabethæ, ex verbis et aqua baptismi liberandi erant omnes fideles ab eadem originaria macula, ac fortasse fuerunt ei pariter revelata omnia sacramenta legis gratiæ, instituenda contra morbum generalem peccati, et hoc etiam credidit Deipara, et ob hoc etiam fuit beata. Propter hæc ergo tria mysteria Elisabeth absolute, simpliciter ac indefinite dixit: *Beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi*, vel *de te*, vel *ei a Domino*. Tertia ratio de Joannis sanctificatione, baptismi et sacramentorum institutione jam fuit perfecte completa et adimpleta. Secunda, de Verbi divini Incarnatione ac vitæ ejus mysteriis similiter est completa et perfecta. Prima de Immaculata Conceptione Virginis, in dies perficitur et completur; igitur de hoc mysterio erit complementum earum rerum quæ dictæ sunt ei a Domino, et ista tandem perficientur in Ecclesia.

57. Ex omnibus supradictis (meo judicio) apertum est primus pessulus arcæ, et clare constat

primo, quod Elisabeth nullum protulit verbum de misericordia Dei diffundenda ad et per generationes sæculi, nec de superbis angelis et hominibus, vel de reprobatione divitum, de ejectione potentum, et impletione esurientium et humilium in communi, sed solum locuta fuit de Conceptione, filiatione, et maternitate; sive in primo versu de conceptione et præservatione Virginis Mariæ, sive ejus filiatione; in secundo de Incarnatione Verbi, et Mariæ maternitate; in tertio, de Joannis sanctificatione a peccato originali. Igitur ad hæc tria respondit Deipara in hoc suo cantico; alias colloquium non haberet debitum ordinem, et aptam proportionem, nec propositio Elisabethæ cum Mariæ responsione cohereret: quare ex præmissa clavi legitime educitur conclusio, quod canticum *Magnificat* non loquitur de superbis, divitibus, potentibus ac humilibus in illo sensu et acceptione, in qua hucusque locuti sunt interpretes atque expositores.

Clavis secunda specifica pro explanatione litteralis sensus cantici MAGNIFICAT, ex verbis Evangelistæ.

58. ET AIT MARIA. — Sicut arcam veteris Testamenti, quæ Sancta sanctorum, vel arca sanctificationis vocabatur, duo Cherubim alis suis tegebant seu obumbrabant, quorum unus viri, alter feminae faciem seu figuram habebat: sic veram arcam sanctificationis Mariæ, id est, canticum *Magnificat* in quo tanquam in arca sanctificationis in utero Virginis Mariæ reconditum et clausum remansit mysterium, sanctæ Elisabethæ ac sancti Lucæ evangelistæ verba protegunt, obumbrant et reserant. Postquam ergo sacer textus, et Spiritus sanctus in eo sanctæ Elisabethæ verba supraposita reseravit, et antequam a Virgine Maria prolata in suo cantico *Magnificat* nobis proponat, S. Evangelista ex se hæc tria interponit verba, *Et ait Maria*. Quæ clausula secunda clavis est ad reserandam hanc sanctificationis arcam. Sicut enim clavis duos habet materiales actus, scilicet claudere et aperire, Ecclesiæque duas habet claves pendentes ab una potestate, scilicet, ligandi et solvendi, vel claudendi et aperiendi, ut sub eodem unoque judicio dignos recipiat, indignos excludat: sic in expositione hujus cantici verba quæ hucusque clausurant sanctificationis arcam, jam eam reserare incipiunt, ut facto recto judicio, dignus recipiatur sensus, et indignus excludatur.

59. ET. — Prima hæc particula *et*, licet aliquando sit causalis, seu rationalis, et significet *quia, tunc, præsertim, pro*, ut et alia his similia, fere semper et ubique secundum regulas totius grammaticæ conjunctionis ac copulationis nota est; siquidem ex proprio suaque significatione adnectit præcedentia, et illa connectit subsequentibus; ac cum illis integrum atque perfectum debet elicere seu componere sensum; sicque semper communiterque accipitur in aliis Scripturæ locis, de quibus passim infinita exstant exempla, et præcipue in principio libri

Josue. Et eodem modo sumitur hic: *Et ait*: consequenti scilicet conjungendo, atque copulando ea quæ dicere volebat cum supra dictis et actis. Acta ergo et relata ab evangelista a principio legis gratiæ, usque ad horam illam, et quæ continentur in sacro textu, omnia fuerant gratiæ, misericordia ac benignitas divina, effusa affluenter in Zachariam ac Elisabetham steriles, scilicet: apparitio et prænuntiatio facta ab angelo Gabriele de Joannis conceptione, ejusdem paranymphei missio, et Annuntiatio Dominicæ Incarnationis, neenon ejusdem Conceptionis executio in virginalibus ac purissimis sacratissimæ Mariæ visceribus, visitatio et benigna salutatio Elisabethæ, exsultatio prolis in ventre matris, filii sui sanctificatio atque a peccato originali mundatio, et utriusque Spiritus sancti repletio: hæc, inquam, fuerunt acta. Dicta vero, similiter omnia fuerunt sanctitates, gratiæ ac benedictiones. Nam de Joanne dixit angelus inter alia: *Et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium; Et vocabis nomen ejus Joannem; Et erit gaudium tibi, et exsultatio; Et multi in nativitate ejus gaudebunt: erit enim magnus coram Domino; Et vinum et siceram non bibet; Et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ.* De conceptione vero Christi dixit idemmet angelus ad Mariam: *Ave, gratia plena; Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Invenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in utero, et paries Filium, et vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur. Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua, etc. Ad Mariam autem dixit Elisabeth, quæ iterum repetere licet: *Et exclamavit voce magna, et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? Ecce enim, ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo. Et beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi a Domino.* Volens ergo Spiritus sanctus significare seu demonstrare, quod Maria cum dictis et actis antecedentibus, et ab illis sumpta occasione, sua componebat et concinabat verba uti ad eandem materiam pertinentia, et ad similia mysteria directa, utitur eodem copulativo adverbio, ac conjunctionis nota *et*, dicens: *Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum: et exsultavit Spiritus meus*, etc. Si ergo antecedentia dicta *et* acta, summam relata fuerunt de annuntiatione, generatione, conceptione, maternitate, filiatione, præservatione ac sanctificatione a peccato originali: igitur et subsequentia ita debent intelligi, et explicari.

60. Deinde omnes Ecclesiæ doctores, ac sancti Patres communiter passim dicunt, et affirmant, quod præsens initium legis gratiæ, correspondet principio legis naturæ; nam ibi factus est mundus in principio, et hic reparatus fuit in Verbo; quia

in principio erat Verbum, quondam a muliere incepit malum, nunc a muliere bonum inchoavit. In illa universali tragœdia de generis humani ruina, quatuor fuerunt in paradiso terrestri interlocutores, Deus, Adam, Eva et serpens; in hoc colloquio et montana Judææ quatuor fuerunt personæ, Verbum divinum, Maria, Joannes et Elisabeth; insuper sicut a voce Domini timuerunt Adam et Eva propter peccatum originale, sic a voce Mariæ exsultaverunt in gaudio Elisabeth et Joannes. Denique ibi dictum fuit: *Et ait Dominus Deus*, id est, ad serpentem. Et hic dicitur: *Et ait Maria*, id est, ad Elisabetham: ergo in utroque theatro de eadem materia agebatur, ibi de peccato originali transfundendo a primis parentibus Adamo et Eva per omnes generationes, et hic de peccati originalis contritione in generationibus secundi Adami et Evæ, et sanctificatione spiritalis filii Joannis regenerati. Huc tendebant Elisabethæ verba, dicentis: *Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Scio, et vere scio, quia Spiritu sancto revelante cognosco quod adventus et visitatio ista Matris Domini mei est ad me, sed non præcipue propter me, sed propter salutem et liberationem filii mei, ac ejus mundationem a culpa, contagio, atque infirmitate, contracta a peccato originali; et hoc dico et pronuntio voce magna, quia ut facta est vox tua in auribus meis, magna ac magnalia sensi in utero meo; et ex magna abundantia gratiæ filii os matris magna voce loquitur, quia magno ac magnifico gaudio exsultavit infans in utero meo propter suam a labe et culpa munditiam. *Et ait Maria*, id est, ad hanc clausulam præcipue, et ad hæc verba singulariter, et individua totum suum direxit canticum, ideo ipsa incepit dicens: *Magnificat anima mea Dominum. Et exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia fecit mihi magna qui potens est*, etc., ut infra latius dicetur.

61. AIT. — Ex hoc verbo magis declaratur assumptum et Virginis intentio in hoc suo cantico. Nam non scribitur in textu, respondit Maria, sed *ait*, utendo hoc simplici, absoluto et generali verbo absque ullo respectu ad personam, vel interrogata in illa clausula: *Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* etc. Quia non solum ad illa Elisabethæ verba sua dirigebat Maria, sed utitur universaliori verbo, quam isto, respondit, scilicet, *ait*. Quia occasione illius interrogationis Conceptionis Christi ac sanctificationis Joannis, aliud vel alia volebat Maria detegere, et propalare arcana mysteria, quæ ipsa sola cognoverat, et experta fuerat. Item, non est usus Spiritus sanctus hoc in loco verbo *dico*, ut usus fuit in omnibus aliis Virginis locutionibus et verbis, ut mox patebit, sed hoc verbo *ait*, dicens: *Et ait*. Quia, ut excellentiores affirmant grammatici, tunc, *ait*, utimur, cum invisæ nobis et audientibus narramus vel dicimus. Cum autem Virgo Maria in hoc suo cantico de invisio sibi ac audientibus peccato originali locutura esset, ideo ponitur hic, *ait*, et non, dixit. Audientes

enim, sive præsentibus ad hoc canticum, solum erant quatuor personæ: Maria et Elisabeth concipientes, Christus et Joannes concepti; Maria et Elisabeth recentes matres, Christus et Joannes recentes filii. Et huc tendebat totum assumptum, materia et scopus. Concipientibus autem et conceptis recentibus matribus ac filiis quid invisum est nisi peccatum originale? Propter quod concipientes factæ sunt doloribus et ærumnis miseræ, et concepti culpis ac poenis miserrimi? Et si hæc non te convincunt, ad memoriam revoca illud: *Et ait Dominus Deus ad serpentem: Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius*. Igitur, ut significaret Spiritus sanctus quod Deipara volebat loqui contra peccatum originale, sibi et audientibus invisum, usus est evangelista verbo præter morem *ait*, non vero, dixit, vel respondit.

62. Sed jam altiora investigare oportet. Non semel locuta est Virgo Maria, sed septies, et in hac occasione locuta est sicut in aliis. Quia semper Mater Dei, semper Spiritu sancto plena, et semper sapientissima. Videamus ergo quid et quomodo locuta fuerit in aliis occasionibus. Postquam paranympheus Gabriel proposuerat Virgini Mariæ illud mysteriorum mysterium Incarnationis, undique incomprehensibile, cujus modus ac dispositio nec in corde hominis ascenderat, nec ascendere poterat, et alia difficultatibus plena, quæ communia sunt, et in Evangelio legi possunt: quid ergo, interrogo, post tot mysteriorum obscuram et ineffabilem conglomerationem respondit, vel locuta fuit Virgo Maria? Audi ipsam: *Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Perpende quam pauca verba, quam ad rem prolata, quam mensurata et apta, ita ut nullus hominum, nec ipse Salomon in tota gloria sapientiæ suæ, imo nec angelorum ullus aptiora ac breviora ad intentum excogitare vel proferre posset. Proposuit iterum angelus alia ejusdem difficultatis, et forte majoris de superventione et obumbratione Spiritus sancti, de sanctitate futura Filii, de ejus magnitudine, de regno David ac domo Jacob, et quod regni ejus non esset finis, conceptione sterilis, Joannis denique generatione, ac tandem, de possibilitate Verbi Dei. Et quid tunc Deipara? Audi: *Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*. En succincte, et uno verbo clausit, qui liquid alius dicere poterat usque ad finem mundi. Quando amisit Filium, et post triduum invenit illum sedentem in medio doctorum, quid locuta est? Hæc: *Et dixit Mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes quærebamus te*. O pauca, et significativa, o melliflua et regulata verba! Tandem quando defecit vinum in nuptiis, et ipsa pietatis mater notavit defectum, quid dixit Filio? Hoc solum: *Dicit Mater ejus ad eum: Vinum non habent*. Possuntne esse breviora, et ad rem efficaciora? Et idem dico de subsequenti: *Dicit Mater ejus ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite*.

Si ergo semper Virgo Maria, quando locuta est, illa solum præcise proferebat, quæ necessaria erant ad rem præsentem pro hic et nunc, nunquam vel syllabam extra intentum et subjectam materiam protulit, estne credibile, quod quando cum altera sola femina, et intra cubiculum clausa, ipsa undecim vel tredecim annorum Dei Verbo innixa, Elisabeth octogenaria, prophetarum propheta gravis, quando tractabant ut fabrilis fabri de conceptione, puerperio, de uterino fetu, de parvuli exultatione, etc., Maria absque ullo motivo et occasione, quasi inopinate ageret de angelorum lamentabili ruina, de execrabili ac Luciferina superbia, de machinationibus elatorum, de tyrannorum a regalibus thronis dejectione, præsumptione arrogantium, divitum perditione, Pharaonis submersione in mari Rubro, gentium vel Judæorum reprobatione, Dei punitione et justitia vindicativa, ac denique de damnatorum judicio, terrore, pœna, cruciatu et igne æterno, ac aliis hujusmodi, de quibus communiter agunt expositores, ducti solum ex litteræ cortice, et vocabularum sonitu? Credibile minime videtur. Quod maxime notandum est quasi unicum et præcipuum fundamentum totius præsentis expositionis.

63. Nam si de angelorum ruina, ac Luciferi superbia tractare vellet, nonne melius et aptius hoc agendum erat cum angelo Gabriele, quam cum femina gravis? Si de præcipatione potentium, arrogantium ac tyrannorum, nonne utilius fecisset hoc ia publico quam in secreto? coram populo quam coram infante existente in utero? Ac denique, si de æquitate, justitia divina, ejusque inevitabili severitate et supplicio; hoc efficere poterat quando provectæ erat ætatis in Jerusalem juxta crucem, non quando virguncula tenera in deserto et montana, etc. Quare dico et affirmo, quod Virgo Maria, hic ait, loquitur prophetice, ut omnes uno ore faterentur, et sic prophetico more sub ænigmatibus hieroglyphicis, ac symbolis superbiorum, potentium, humilium, esurientium ac divitum, ait et loquitur de originali peccato, ac suæ Conceptionis et præservationis mysterio primo ac præcipue, et his annexis et connexis; secundario vero de Christi Incarnatione, et Joannis sanctificatione, sumpta occasione ex ejusdem Joannis gaudio et exultatione in matris Elisabethæ visceribus propter suam liberationem a peccato originali.

64. MARIA. — Ille primo ac præcipue notandus est evangelistæ, seu potius Spiritus sancti loquendi modus. Non enim dixit: Ait Mater Christi; vel, Ait Jesu Mater, cum antea ab ipsa Elisabetha fuerat vocata *Mater Domini*; et postea ab alio Evangelista, *Mater Jesu*: sed signate scripsit, et ait solum, *Maria*. Et ratio a priori esse videtur, quia alia ac diversa sunt privilegia Virginis quatenus *Maria*, a prærogativis ejusdem Virginis quatenus *Mater*, Deipara, vel Dei Genitrix. Nam privilegia Mariæ fuerunt quod esset sancta, gratia plena, benedicta, et ab omni prorsus peccato ac macula aliena. Præ-

rogativæ vero ut Mater Dei, fuerunt aliæ, scilicet, quod esset totius Trinitatis Thronus et complementum, Patris Filia, Verbi Mater, Spiritus sancti Sponsa, angelorum Regina, etc. Sicut etiam aliæ sunt festivitates Virginis prout *Maria*, et aliæ quæ celebrantur prout Deipara. Festivitates Mariæ sunt ejus Conceptio, Nativitas, Præsentatio, Assumptio; quatenus vero Dei Genitrix et Mater Dei sunt Annuntiatio, Partus, Expectatio ac Præsentatio Filii in templo, seu Purificatio: et idem dicendum est de titulis ac epithetis, de quibus alias. Ut ergo exprimeret evangelista, et Spiritus sanctus per eum, quod Virgo non loquebatur in hoc suo mirifico hymno primo ac præcipue de prærogativis ac mysteriis quatenus erat Mater Dei, et persona publica, sed in quantum erat *Maria* seu privata persona, ideo non dixit: Et ait Mater Jesu, vel Domini, sed, Ait *Maria*, quia totum quod in hoc cantico continetur, primo ac præcipue ad personam pertinebat, non ad dignitatem; ad Virginem quatenus *Maria*, non ad Virginem quatenus Deipara; pertinebant, dico, ad Mariam quatenus filia erat, non ad Mariam quatenus Mater est, et ad festivitatem præteritam, quatenus *Maria* fuerat in sua Conceptione passiva: et ideo semper loquitur de præterito, *exultavit, respexit, fecit mihi magna*, etc. In Incarnatione vero jam erat Mater, et sic primo et per se non loquebatur de hoc mysterio, bene tamen occasionaliter et incidenter. Quia si fuit creata, genita et concepta ut esset Mater Dei: quomodo poterat loqui de sua Conceptione ac filiatione, nisi etiam connotaret suam maternitatem et conceptionem activam?

65. Item, quia *Maria* non debebat loqui contra superbos, potentes, divites et peccatores, etc. Nam Virgo illa sacratissima a primo instanti ac puncto suæ Immaculate Conceptionis, utpote præelecta misericordiæ Mater, fuit filia benignitatis et gratiæ, non solum clemens, sed ipsamet clementia; non tantum pia, sed pietas ipsa; dulcis nobis et omnibus super omnia, Advocata generis humani, benignissima, angelorum Regina; et sic quantum dici vel excogitari potest circa hoc, clauditur in isto nomine *Maria*. Hoc erat ex se, et quasi intrinsece, ex eo quod mulier, quod femina, quod genita, filia Joachimi et Annæ; nam quatenus Dei Mater, et ex Incarnatione Verbi, uterinoque illo principio pietas, gratia, benignitas, misericordia, dulcedo, et sic de singulis excreverunt in ipsa in infinitum, sine termino et mensura. Hoc ergo supposito, non videtur credibile quod talis ac tanta Mater Dei, angelorum et hominum *Maria*, in sua tenera adolescentia, quando exhibat a secreto cubiculo et colloquio angelico, angelica nuntia facta gloriæ et pacis, Verbo Dei innixa, ac misericordiæ suæ divinæ præconissa, egressa per montanâ Judææ, ut inde diffundere inciperet congenitam sibi intrinsecus et extrinsecus benignitatem et dulcedinem magnis et parvulis, ac legem gratiæ et amoris justis ac peccatoribus, dum expectabatur, ut erat, prænuntia misericordiæ, ac

miserorum unica Advocata, præconissa efficeretur justitiæ, iræ, severitatis atque indignationis divinæ, et nulla occasione sibi oblata, extenso et evaginato gladio in hoc mundi theatro cœpisset comminari superbis, terere et conterere potentes, excludere a regno divites, Judæos arcere a gloria, ac denique contra omnes insurgere peccatores. Unde totum quod a *Maria* in hoc cantico dicitur, observata propria ac rigorosa verborum significatione, ordine ac inter se connexionem et occasione qua dicta fuerunt, principio, fine ac modo: omnia, inquam, sunt contra peccatum, non contra peccatores, ac primo ac præcipue contra primum ac præcipuum originale serpentem, et primam maculam.

65. Quod sic probo, ac declaro. Quia canticum præsens *Magnificat*, et fuit gratiarum actio pro mysteriis divinis in *Maria* operatis, et insinuat prophetica prædictio de futuris in ipsa, in catholica Ecclesia ac Christiano populo, tempore futuro adimplendis. Vel clarius, est gratiarum actio de beneficiis collatis a Deo, et acceptis a *Maria* præteritis, presentibus et futuris. Præterita fuerunt duo. Primum, ejus purissima ac Immaculata Conceptio passiva in ventre vetulæ et sterili Annæ. Secundum, Verbi divini in suo sacratissimo utero, Spiritu sancto superveniente et fovente, activa atque instantanea conceptio. Præsentia mysteria fuerunt similiter duo. Primum, instantanea et supernaturalis liberatio Joannis a vinculis et jugo peccati originalis, necnon ejus in utero exultatio propter suam sanctificationem a culpa. Secundum, fuit annosæ atque sterili Elisabethæ prægnantis ad salutationem Mariæ Spiritus sancti repletio, et resalutatio ejusdem Elisabethæ dicentis: *Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui*, etc. Ista quatuor mysteria fuerunt occasio omnimoda et totalis, quare Virgo illa *Maria*, sapiens et prudentissima, suum cecinit ac composuit hymnum magnificum, seu canticum *Magnificat*. Si ergo omnia antecedentia fuerunt conceptio, instans, præservatio, gratia, Spiritus sancti virtus, originale peccatum, sanctificatio, maternitas, filiatio, uteri fecunditas sterilis; igitur ad hæc, et non ad alia, sua dirigebat verba *Maria*. Nisi velles dicere, quod illa scientiæ ac intelligentiæ mater locuta fuerit extra subjectam et propositam materiam: quod absit!

67. Dices, ut dicunt omnes expositores, sancti et Ecclesie Patres uno ore et calamo totum hoc verum et evidens esse, sed locutam fuisse de conceptione activa, id est, de Incarnatione Verbi, non vero de propria sua, seu Immaculata Conceptione Mariæ. Igitur parva est nostra dissensio: quia ego affirmo, quod de utraque loquitur, sed primo ac præcipue de sua, quia plura sunt in hoc cantico, quæ conceptioni activæ minime convenire possunt, bene tamen passivæ. Et quod loquatur primario, per se, absolute ac principaliter, de hac passiva ac Immaculata Conceptione Virginis, non vero de activa, seu Verbi Incarnatione, supra late manet probatum ex

principiis generalibus et specificis, sed jam in individuo ex ipsomet cantico, et Verbis ab ipsa sacratissima Virgine Maria prolatis breviter, exclusis sanctorum atque doctorum intrusis auctoritatibus ac allegoriis hucusque ab expositoribus solum ex vi verborum ac grammaticali sensu, incipio explanare pro Immaculatæ Virginis Mariæ Conceptionis mysterio.

Clavis tertia et individua, ex verbis Virginis Mariæ, pro mysterio et nova expositione de Immaculata ejusdem Conceptione absque peccato originali.

68. In persona Mariæ loquebatur regius vates David, quando secundum litteralem, ac sacri textus varias lectiones, dicebat (*Psal. cxliii, 7-9*): *Emitte manum tuam, o Domine, de alto cœlo, et excelsa throno tuo, eripe me, erue animam meam, et libera me de aquis multis, ac diluvio universali peccati originalis, et de manu filiorum alienorum, demonis et serpentis, quorum os locutum est vanitatem, et mendacium, et dextera eorum contra me, dextera iniquitatis est et maculæ. Et si hoc, o Deus, concesseris mihi, canticum novum et cansionem novam cantabo tibi in Psalterio vespertino, ac decachordo (decem chordarum) psallam tibi, et gratias reddam pro tali beneficio. Quod in prædictis verbis loquitur Propheta ad litteram de cantico *Magnificat*, multi affirmant graves expositores: tum, quia hoc vocatur canticum per antonomasiam, et fuit novum et primum legis gratiæ, ac tandem quia in decachordo, id est decem habente chordas seu versiculos. Ergo argumentando a posteriori: si *Maria* cecinit canticum hoc novum a se promissum; igitur a priori recepit postulatum a Patre beneficium, et Deus in sua Conceptione emittens manum suæ omnipotentiae, eam eripuit et liberavit ab aquis originalis, mortalis et venialis peccati, et ab ore, et manu ac dextera iniquitatis quando eam voluit ictu maculæ inquinare. Et confirmatur proposita illatio. Quia in hoc cantico et hymno egit ipsa Domina, seu gratias reddidit Deo de sua a peccati originis immunitate, ac divina præservatione; ut jam ex tertia hac et ultima clavi, qua aperienda est arca clausa, et signata suæ sanctificationis, omnibus patefiet. Sed, o Deus, qui in sacratissima Conceptione Matris tuæ nova fecisti omnia, illumina manum meam, et calami clavem, ut de thesauro abscondito Marianæ sanctificationis proferam, et aperiam nova et vetera, id est in veteri cantico novam hanc expositionem ita recte componam, ut qui in ipsam purissimam et immaculatam Matrem tuam bene affecti sunt auditores, ut Joannes et Elisabeth, viri ac feminae, religiosi ac moniales, clerici ac sæculares, quando in publico chori decachordo, vel in psalterio privatæ orationis decantent, recitent, vel audiant canticum hoc *Magnificat*, nova intelligentia illustrati, nova mentis jubilatione accensi, novoque gustu spiritali excitati, tibi reddant novas gratias de hac magnifica præservatione Matris tuæ Mariæ a veteri*

peccato originali. Auditis ergo Joannis, seu Elisabethæ verbis, dixit Maria :

INCIPIIT EXPOSITIO.

VERS. I. — *Magnificat anima mea Dominum.*

MAGNIFICAT.

69. Hic incipiunt sacratissimæ Mariæ verba, et primus hujus magnifici cantici, seu hymni versiculus. Magnus, magnificus, ac magnifico, a quibus præsens *Magnificat*, tot ac tantas habet in grammatica significationes et etymologias, quantas in sacris Litteris acceptiones varias et diversas, ut supramodum videretur omnes ad determinatum velle reducere numerum, vel hic sigillatim eas ex professo expendere; præcipuæ vero et principales sunt sequentes.

70. *Magnus*, idem est quod sublimis, generosus, gloriosus, grandis et excelsus, qui aliquod magnum opus (vel magna) facit splendida, ardua ac difficilia. Omnia ista, sed in altiori ac superiori gradu significat *Magnificus*. Nam si magnus est qui in aliqua materia magna facit, ut dicatur magnificus, debet omnia sibi possibilia, et usque ad ultimum extremum facere. Si magnus est, qui aliquod pretiosum liberaliter donat: magnificus superaddit, illud donare singulari, raro, inusitato atque inaudito modo. Unde magnifico significat etiam magnum facere, magnum adorare, et magnum admirari, sublimare, protegere, defendere, extollere, exaltare, collaudare, id est, cum altero de aliquo non communi, sed raro ac singulari beneficio gratias reddere, seu opus alicujus magnum in secreto et occulto factum, publicum facere, et coram aliquibus prædicare. Item significat aggressionem præclaram, et spontaneam alicujus operis excellentissimi, et ejus consummatam executionem; et nunquam magnus, vel magnificus dicuntur in ordine ad se, sed semper ad alterum, et quod magnificatio et magnificare potest esse et verbis, et operibus. Hæc et alia similia, quæ passim invenies apud scriptores, significat *Magnus* et *Magnifico*.

71. Sumpta ergo occasione et motivo ex illis Elisabethæ verbis: *Et exclamavit voce magna, et dixit: Benedicta tu inier mulieres, et benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? Ecce enim, ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exsultavit infans in utero meo: dixit, et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum: et exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo*, etc. De eadem materia loquebantur, de exultatione scilicet pueri et animæ: sed puer exsultavit in utero Elisabethæ, et Mariæ anima in Deo salutari suo. De eodem beneficio gratias reddebant: sed Joannes et Elisabeth filio Domino, et Matri Domini; sed anima et spiritus Mariæ Domino Deo, ac salutari suo. Eadem voce et verbo occultum beneficium declarabant; sed Elisabethæ proles voce magna, at anima Mariæ voce magnifica. Ideo ait: *Magnificat anima mea Dominum; et exsultavit*, etc. Quia, licet de eodem beneficio ac-

cepto exsultabant, gratias vero reddebant diverso modo: quia liberatio a peccato originali quæ in Joanne fuit magna, in Maria fuerat magnifica.

72. Quasi diceret Maria: Si tu, o Elisabeth, exsultasti in gaudio magna voce, sed majori devotionis affectu benedixisti Deum, et Matrem Domini universorum hic et nunc, quando Filius tuus Joannes fuit sanctificatus in utero, et liberatus a peccato originali; ego benedico, et benedicam Dominum omni tempore anima et carne, spiritu et lingua, atque semper laus ejus debet esse, et erit in ore meo: quia me etiam sanctificavit in utero matris meæ a primo conceptionis et animationis puncto; non post sex menses et lapsum sicut Joannem, et sic magnificate Dominum mecum, o Elisabeth et Joannes, sicut anima mea *Magnificat*, et exsultemus pariter, gratias illi unanimiter reddentes, atque exaltemus nomen ejus sanctum, et benedictum in id ipsum. Etenim, de quo exsultavit filius tuus in utero, in id ipsum exsultavit spiritus meus: et quod in eo magna voce celebras in id ipsum, anima mea non solum magna sed magnifica *Magnificat*, confitendo ac laudando Dominum et Salvatorem suum. Quia inter omnes puras creaturas, Adæ filios vel Evæ filias, me solam in id ipsum elegit, prælegit ac sanctificavit, miro ac singulari modo præservavit quando in id ipsum et sub eadem ratione et causa exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo.

73. Omnes, ac singulæ humanæ creaturæ, et rationales tenentur, et debent, o Elisabeth, suum laudare ac magnificare Dominum ac Creatorem: et licet hoc verum sit ac certum pro omni tempore, ætate, loco et statu, primo ac præcipue hæc religionis virtus et gratitudinis obligatio exercenda ac præstanda ab hominibus erat ex utero matris, in illo instanti ac puncto, in quo de non esse et nibilo creatur anima, homo educitur extra causas et in rerum natura producitur; quia tunc Deus est ejus creator, et tunc homo incipit esse Dei creatura: ille est vere Dominus, et iste est vere servus. Sed, prohi dolor ac miseria! quia a primæva illa Adami et totius generis humani culpa omnes ejus filii ac posterii originali peccato infecti, lethali illa macula irretiti, prævaricati a rectitudine debita, et conversi in arcum pravum diaboli ac peccati, miserabiles et muta mancipia effecti, nec Creatorem laudare, nec Dominum suum, ut tenebantur, possunt magnificare, propter prædictum impedimentum originalis peccati. Unicus testis hujus infallibilis veritatis esse potest, o Elisabeth, filius tuus, quem clausum in utero portas, qui propriissime semel et iterum, ac semper infans est vocatus, si quidem fari nesciebat, et loqui non poterat: quia licet sit vox per officium et antonomasiam, et vox clamans adhuc in deserto, electa a Deo; mutus ac tacens jacebat peccato originali impeditus, ac statim eo ipso puncto et momento quo sonuit vox mea in auribus tuis, est ipse

solutus et absolutus a compedibus; et cum a vinculo culpæ atque originalis peccati impedimento sese liberum sensit, hilaris et gaudens exsultavit in gaudio in utero tuo, laudans et glorificans Creatorem suum, et Filium meum, latentem in his visceribus ancillæ suæ, solvens magna voce per os tuum, gratus de beneficio accepto, debitas gratias, dicens, *Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Hæc est miserabilis totius humanæ naturæ conditio, hæc hereditaria generationum ac propagationum miseria et filiorum omnium contractum a carne inevitabile contagium, ac insuperabile ab anima congenitum impedimentum. Sed de hoc, o Elisabeth, anima mea nec tacuit, nec taret, nec tacebit. Quia, ut tu dicis, et est verum, benedicta inter mulieres fui, sum et ero, et similiter fructus ventris mei: quia ipse solus per naturam, et ego per gratiam exempti et liberati fuimus ab hoc filiorum uterino damno, et hominum communi miseria. Ideo anima mea, reddens gratias pro se et pro Filio meo, laudat et *Magnificat* Deum, quia ipsa sola inter omnes puras creaturas ab hoc communi malo exempta singulariter et specialiter fuit, et in hoc a Domino magnificata. Ideo ipsa grata de beneficio accepto in occulto, semper et continuo, laudavit Dominum; sed nunc publice prædicat ac *Magnificat* Deum ac Creatorem suum.

74. Tu dixisti, o Elisabeth, quod *ex quo facta est vox salutationis meæ in auribus tuis, exsultavit infans in utero tuo*. Illa vox, o Elisabeth, non fuit proprie mea, sed Filii mei, qui, licet ipse sit infans, loqui potest, cum non sit originali peccato maculatus, et sic per labia ac linguam voce matris exhalavit, et protulit virtutem ut a peccato liberaret servum suum. Et si exclamasti voce magna, illa vox etiam non fuit proprie tua, sed filii tui Joannis, quia jam ab impedimento peccati originalis solutus fari potest, et vox Verbi clara et sonora, ac sic lingua et ore tuo exclamavit ab utero magna voce, ut magnificaret, et redderet gratias benefactoribus suis, mihi scilicet, et Filio meo suæ mundationis et liberationis a peccato originali. Simili modo et quasi ex hoc motu exemplo, et propter hoc dico tibi, quod anima mea, quæ intra me est, recordata de simili beneficio accepto, et grata de sua præservatione in utero ab eodem peccato originali, mediante lingua et ore non solum magna, sed magnifica voce glorificat, et exultat ac *Magnificat* benefactorem suum in essentiali unum, in personis trinum, Dominum, Deum et Salvatorem suum. Joannes magna voce exclamavit, et jure: quia Dominus ipsum liberando a peccato originali, magna fecit et magnum se ostendit. Sed ego non solum magna, sed magnifica voce debeo laudare ipsum, quia non solum ut magnus egit mecum in hac materia, sed ut magnificus; ideo *Magnificat anima mea Dominum*. Sicut enim magnificus excedit magnum, ita mea sanctificatio excellit Joannis sanctificationem, quia ipse post culpam est liberatus, sed anima mea ante culpam præservata; ideo ipse annuntiatus fuit ab angelo magnus, sed cum

determinato tempore, scilicet, quando esset coram Domino, quia absente Domino ipse erat servus peccati, et dæmonis mancipium: ego vero ab angelo, et a te nunc, o Elisabeth, sum prænuntiata benedicta inter mulieres absque temporis determinatione, quia non solum fui, sum et ero magna, sed magnifica semper coram Domino; non mancipium, sed semper ancilla coram Deo; non serva, sed semper servata et præservata coram Salvatore meo.

75. Ideo *Magnificat*: et ab hoc verbo incipit et exordium sumit anima mea, quia et Dominus ab illo cepit principium et exordium animæ meæ ipsam magnificando, et ipsum laudo et sublimo, quia ipse sub limo me esse ancillam suam nunquam permisit, magnum, generosum et excelsum se ostendendo, cum magnum, arduum ac difficile opus præservationis meæ altiori ac superiori modo quam in Joanne aggressus est. Etenim si cum illo fecit magna in eadem materia, et liberationis ratione a peccato originali: mecum magnolia fecit, quia illi dedit magnum quod voluit, mihi vero omnia quæ intali privilegio possibilia sunt, et quod cum humana creatura potuit facere, totum fecit, me protegendo ac defendendo antequam caderem. Ideo cum Joanne collaudo et magnifico, quia ex sua mera liberalitate aggressus est præclarum hoc, rarum, singulare atque inauditum beneficium, et tempore futuro ac prædefinito ad opiatum et desideratum finem perducet, perficiet et complebit. Ideo *Magnificat anima mea* de præsentis, non de præterito vel futuro: quia privilegium præstitum animæ meæ in generatione hac præsens erit semper a generatione in generationem, a progenie in progenies timentibus eum quousque perfectionem accipiat.

ANIMA.

76. Doctores et expositores, docentes et explicantes canticum hoc de conceptione activa, seu Verbi divini Incarnatione, esse intelligendum et declarandum, ab hac voce, *anima*, incipiunt difficultatibus laborare, cernentes ex una parte Incarnationem factam fuisse in Virgine primo ac præcipue in corpore, carne et sanguine; quia in hoc mysterio ista solum administravit. Ex alia vero videntes et legentes, quod Deipara, his quasi oblitis tantum recordatur animæ et spiritus, dicens: *Magnificat anima mea Dominum; et exsultavit spiritus meus*, ac per consequens quod gratiarum actio non videtur coherere cum objecto, et Incarnationis mysterio, ac potius dicendum esset: Caro mea magnificat Dominum, et exsultavit corpus, vel caro mea in Deo salutaris meo. Ut ab hac difficultate se expediant, ad varias animæ acceptiones recurrunt, dicentes, quod hic *anima* sumitur per synecdochen, id est, pro tota persona, composito individuo, seu supposito Mariæ. Alii explicare conantur de affectu interno et propensione animæ. Alii hoc reducunt ad facultatem et potentiam cognoscitivam seu intellectivam. Alii denique pro cognitione,

desiderio, con illo, arbitrio, mente seu proposito. Sed quis non videt totum hoc expresse et clare omni cœlo a rigore litteræ deviare? Quare dico, quod hic anima quod sonat significat, et quod significat sonat: et sic sumenda et intelligenda est pro illa parte hominis quæ informat et vivificat corpus, pro anima rationali, distincta a materia prima, quæ immediate creatur a Deo, et spiritualis ac immortalis est; ac denique pro illa parte quæ est actus corporis physici et organici, quia de hac expresse loquitur Maria, et sub hac ratione, quando scilicet fuit creata a Deo, et pro illo primo instanti in quo cœpit esse, et fuit actus corporis physici et organici, tunc enim recepit beneficium, ac privilegium de quo gratias Deo ac Creatori suo reddebat: et tunc fuit magnificata et præservata a culpa. Macula enim originalis licet contrahatur a carne, non tamen est in corpore et carne, sed in spiritu, et anima, ideo expressit et dixit cum proprietate, toto philosophico ac theologico rigore: *Magnificat anima mea Dominum; et exsultavit spiritus meus.*

77. Pro quorum exacta intelligentia, nota quod actuatio corporis physici et organici, sive animatio embryonis fit hoc modo; scilicet, in eodem instanti temporis assignantur quatuor naturæ instantia. Et in primo, creatura a Deo, illa rationalis intellectiva, ac spiritualis substantia; in secundo infunditur; in tertio informat, in quarto animat: quæ instantia, seu signa sic verificantur: Quod non creatur, non infunditur; quod non infunditur, non informat; quod non informat, non potest animare; ab hoc ultimo signo animationis illa immortalis ac spiritualis substantia dicitur anima. Et quia ille ultimus actus est continuus ac perfectus, ideo per totam vitam vocatur anima; nam in illis tribus primis signis non dicitur anima proprie, quia in illis non animat: sed tunc tantum dicitur spiritus. Illa prima tria signa quasi transeunt, et sola animatio permanet. Et sic Virgo Maria propriissime secundum principia philosophica ac theologica locuta est, dicens: *Magnificat de præsenti anima mea Dominum.* Quia actus ille informandi semper est præsens, et ex quo inceptit, ex tunc continuo et semper magnificat anima mea Dominum. Sed ex hoc non intelligas, quod magnifica et magnalia operata in Virgine fuerint solum de præsenti, id est in actu animationis; quia in illis primis tribus signis præteritis, quando non erat, ut ita dicam, anima, sed solum spiritus creatus infusus et informans, etiam *exsultavit spiritus ejus in Deo salutari suo.* Quia semper illa immortalis ac nobilissima rationalis substantia, quando cœpit esse actus corporis physici et organici, inceptit magnificare Dominum, et etiam quando erat spiritus a Deo productus, exsultavit in salutari suo salva et libera, de quo infra.

78. Ac si diceret MARIA: hæc anima, hæc rationalis pars, quæ in illo puncto et instanti quo creata fuit a Deo, et infusa corpori, cœpit esse actus

corporis physici et organici, et tunc præservata fuit a contagio carnis, et corporali morbo ab Adamo propagato: hæc eadem anima grata beneficio illo accepto, nunc magnificat Dominum. Joannes, quia sanctificatus fuit post contractionem culpæ, totus exsultavit in utero secundum animam, corpus et carnem; sed anima mea quando fuit creata et infusa, jam purgatam et purificatam invenit carnem, et de hac magnifica Dei præventionem eadem anima magnificat Dominum. Creando animam meam cœpit Deus et primum posuit fundamentum legis gratiæ: et in gratia, hoc modo videtur quod benigne prosequatur in conceptione Verbi, et Joannis generatione et sanctificatione; ideo anima mea magnificat Dominum, et gratias reddit pro hoc conceptionis continuato beneficio. Ex hoc constare potest, quod hymnus iste non est primo gratiarum actio pro Incarnationis mysterio, et Conceptione Verbi Dei in utero meo, in quo ipsi administravi carnem et sanguinem; nam tunc dicerem, ac vere et propriissime dicerem: Caro mea magnificavit, et magnificat Dominum, et magnum facit per receptionem, et continuum incrementum carnis et sanguinis in utero meo; sed mysterium hoc, de quo gratias reddere intendo, nihil habuit carnis, id est carnalis propagationis, nec sanguinis, videlicet, originariæ et infectæ naturæ humanæ; ideo caro et sanguis cum nullum habuerint in hoc mysterio locum, in laude tacent, et sola anima magnificat Dominum.

79. Duplex enim fuit conceptio in me: una passiva, activa altera. In prima, concepta fuit anima in utero matris mee. In secunda, conceptus fuit Deus in utero meo. Hæc fuit carnis, id est assumptio Verbi divini, et unio ad carnem, quæ ex se et ex natura sua, utpote Domini, magnifica fuit, et magnifica erit ab omnibus, et ego similiter sine lite, sine controversia, sine opinione, de qua jam locutus fuit angelus Gabriel, sed illa prima Conceptio mea passiva, quæ infusio fuit animæ mee in corpore meo, utpote ancillæ, an fuerit absque originalis infectione, agitudine, inquinamento, labe, etc., examinabitur, controvertetur et ventilabitur. Sed de hoc gratiæ primo privilegio anima mea, prima et in primo verbo publice prolato cum Adam filijs *Magnificat Dominum* in principio hujus cantici, et gratias agit Deo, quia raram et inauditam magnificentiam fecit cum ipsa, eam præservando in carne a carnis corruptione; et quia illud fuit primum procœmium et primitivum privilegium a gratia Domini receptum, ideo ipsamet anima primitias reddit gratiarum in publico, et laudat ac magnificat Dominum. Anima, inquam, mea magnificat, non spiritus, de quo infra, sed ipsa anima; quia a principio fuit anima, id est ab infamia et ignominia exempta. Dicitur enim anima mulier infamis, a qua anima, id est anima aliena et libera. Cum ergo inter omnes animas creatas, et puras creaturas nulla fuerit anima, id est, ab

ignominia, et infamia culpæ aliena et libera nisi *anima mea*, ideo ipsa magnificat Dominum ac liberatorem suum.

MEA.

80. Nullum est in hoc mirifico cantico vel minimum verbum, quod singularibus non redundet mysteriis pro Virgine Maria, et ejus Immaculata conceptione. Non enim casu, vel fortuito, seu propter orationis decorem aut venustatem appositum est illud pronomen possessivum *mea*. Nam licet omnes habeamus nostram propriam animam, nullus tamen filiorum Adæ ipsam potest vocare vere ac proprie suam, nisi Christus Dominus ac sanctissima ejus Mater Maria, quæ a peccato originali omnino immunes exstiterunt. Quia cæterorum animæ prius fuerunt dæmonis ac peccati quam suæ: sola Virgo Maria inter omnes creaturas potuit vocare, ac dicere vere et proprie *anima mea, et spiritus meus*: quia sola a dæmonis jurisdictione, et omnis peccati dominio ab instanti suæ Conceptionis fuit exempta et præservata. Alii sancti viri potuerunt dicere et appellare cor, et carnem suam, sed Virgo et spiritum et animam etiam ab instanti suæ conceptionis, quod alii dicere non potuerunt.

81. Et hoc confirmari potest ex eo quod nunquam Joannes in supra relato textu vocatur filius Elisabeth, sed semper infans, nec Elisabeth mater Joannis; quia dum proles erat sub originali culpa, non videbatur proprie Elisabeth filius, sed solum Adami et peccati. Nec Elisabeth poterat ipsum vocare filium suum jure civili, quia eum sub aliena jurisdictione et dominio esse cognoscebat. De Virgine autem Maria Spiritu sancto repleta, dixit: *Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* addito relativo *Mater*, et pronomine possessivo *mei*, quia filius et Dominus conceptus fuerat absque originali peccato, et ad hanc clausulam hoc direxit verbum, quasi diceret Maria: *Magnificat anima mea Dominum*. Et dico *mea*, quia anima semper fuit mea, neque ullum agnovit Dominum, nisi illum ejus mater sum. *Mea*, quia nunquam ulli rei creatæ subjecta fuit, nec vitiiis, nec concupiscentiis, nec rebus terrenis, nec peccato originali, actuali, vel veniali; quia omnibus modis *mea* fuit ex quo Dominus eam creando infudit, et infundendo creavit: et sic nullum excogitari potest instans in quo diaboli aut peccati potuerit esse. A primo enim momento suæ creationis, et ex quo cepit esse anima, et actus corporis physici et organici, plenum habuit dominium suorum actuum, actualium usum liberi arbitrii; et quia libera semper, ideo *mea*, nunquam distracta, semper in actu orandi et merendi, etiam quando dormiebat sicut si esset in paradiso, et statu innocentie, sine ulla intermissione interius exteriusque semper laudans et magnificans Dominum, quia semper *mea*; et quia ita *mea*, adhuc et semper magnificat.

82. Duplex est magnificandi modus, scilicet ver-

bis et operibus. Magnificatur Dominus verbis cum laudatur, extollitur, et encomiis magnificatur a suis servis, mancipiis, vel filiis. Hoc modo in magna voce magnificasti tu, vel filius tuus per te, o Elisabeth, Dominum nostrum. Sed est alius magnificandi modus excellentior et sublimior, et est, quando magnificatur aliquis a suo opere, v. gr. si construat aliquod ædificium magnum et pulcherrimum, vel aliquam domum, seu palatium excellentissima, sumptuosissima et perfectissima fabrica elaboratum; hæc licet non loquantur, magnificant Dominum suum. Et sic communiter dicitur, et vocatur magnifica fabrica, vel magnificum ædificium: quia muris, et lignis, structura, arte, lapidibus ac columnis magnificatur opifex, habitator, et dominus suus; quo etiam pacto *Cæli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiant firmamentum* (Psal. xlviii, 1.) Nullo dissentiente Ecclesiæ Patre, nec sacræ Scripturæ interprete hoc modo, o Elisabeth, *anima mea* magnificat Dominum opificem et habitatorem suum: quia *anima mea* fuit ædificium et fabrica magnifica, et omnibus numeris absoluta, creata et structa a fundamenti omni pulchritudine prædita. Non sic cæterorum hominum animæ, nec Joannis, cujus fundamentum fuit ruinosum; quare solum magnificant Dominum suum ab ore et voce, sive a porta et labiis, ac illis quæ patent atque extrinseca sunt, non vero ab intrinseco, et occulto fundamento, ab anima sua, a sua creatione, et generationis principio. Sed *anima mea* unica et sola inter puras creaturas magnificare potest, et sic magnificat Dominum. De hoc vide infra verbo sequenti.

DOMINUM.

83. Prius hic examinanda est origo, vis ac proprium significatum hujus vocis, *Dominum*, ut ex illa germanus, litteralis atque completus hujus versiculi eruatur genuinus sensus. *Dominus* ergo secundum Latinos dicitur a domo, qui domi præest, vel in domo imperat, vel est domus præpositus; sive etymologice dicitur, quasi dans minas, vel quasi dans munus, vel dans manus: quia omnia ista exercet paterfamilias in domo sua. Sed advertendum est quod hic in domo sua et dicitur herus et dominus. Sed herus dicitur quatenus servis, ac mancipiis imperat; dominus vero quatenus uxorem et filios gubernat. Ex Hebraico vero sermone dicunt aliqui, quod *Dominus* derivatur a forti, seu potenti, vel a jurejurando; sed secundum alios (et est probabilior sententia) derivatur a verbo *Adon*, quod est sustentare, seu fuleire, ac manu tenere, sicut basis sustentat columnam, et fundamentum totius domus; vel (ut ipsimet explicant) sicut Deus sustentat orbem ne funditus corruat et pereat, ac in exterminium vadat, et ut sustentavit tabernaculum suum, subiecit, et fulcivit ne caderet. Nec Deus et *Dominus* idem sunt, ut aliqui perperam dixerunt, et constat manifeste ex Genesi. Nam quousque crea-

tus fuit homo originali iustitia præditus, Deus nunquam dictus fuit *Dominus*, uti Patres et interpretes notant, et bene; quia ille supremus opifex, æternus, infinitus, et actus purissimus in se, et in se consideratus, absolute dicitur Deus: in ordine vero ad creationem hominis, vel redemptionem, relative dicitur *Dominus*, quia Domini est redemptio, salus, illuminatio, firmamentum, refugium, liberatio et adiutorium, ut a malis eruantur sue creaturæ, et sustententur in bonis tam naturæ quam gratiæ. His prænotatis,

84. Virgo Maria in hoc cantico, et primis verbis laudat, et magnificat *Dominum* ut auctorem, et *Dominum* naturæ et gratiæ, ejus magnificentiam explicando, extollendo et exaltando, quia quoddam naturale opus, et in ordine naturæ operatum, modo tamen supernaturali, et per gratiam in ipsa Deipara, et ejus anima perfecit: quod autem opus hoc, a Domino in Maria patratum, fuerit Conceptio, absolute omnes concedunt, nemine dempto. Solum est difficultas, an fuerit Conceptio activa, seu Incarnatio Verbi, vel fuerit generatio, et Conceptio passiva, ac Immaculatæ Virginis præservatio. Ego existimo, quod de hac secunda loquatur, quia non loquitur de mysterio carnis et sanguinis, sed spiritus et animæ, et in hac, qui erat Deus optimus, maximus, se etiam esse Creatorem, ac Redemptorem *Dominum*, nec non naturæ, et gratiæ opificem, ac *Dominum* propriissime ostendit. Quia Maria ab instanti suæ Conceptionis fabricata fuit ut domus magnifica in qua Dominus habitaturus, et magnificandus erat. Ut Dominus dedit manum Virgini ne caderet in limum peccati originalis et culpæ foveam. Ut Dominus dedit munus præservationis ab originali macula; respectu Mariæ fuit Dominus non Herus, quia nunquam fuit servus, seu mancipium, sed Sponsa et Altissimi Filia, ipsam manu forti, ac potenti brachio sustentavit, ac fulcivit, sicut basis sustentat columnam ut non rueret, seu periret in illo communi ac inevitabili damno generis humani; eamque sublimavit ac sanctificavit ut tabernaculum suum ne caderet et pollueretur. Quando ipsam creabat, singulari modo redemit, salvavit, liberavit et sustentavit quando naturam formabat in gratiæ bonis. Possuntne ista congruenter, et ita ad litteram verificari et coaptari Incarnationi, sicut de ejus Immaculata Conceptione passiva manent explicata?

85. Deinde, quod Virgo Maria in toto hoc sui cantici primo versiculo gratias reddat Deo de sua a peccati originalis præservatione, probò ex illo unico ac communi loquendi modo inter homines, præcipue Hispanos usitato, et ex occasione qua hæc dicta fuerunt. Occasio fuit liberatio Joannis a peccato originali. Cum ergo quis vidit pauperem leprosum, vel aliquem laborantem magna et habituali infirmitate, aut vehementi aliquo dolore, vel animi passionè: solet et fere semper dici: *Bendito sea el Señor, que no se que enfermedad es esta,*

ni la he tenido en mi vida. Et similiter, ad hæc patiens respondere solet: *Bien aventurado vos que non sabéis, ni avéis experimentado que mal es este.* Sic Deipara Virgo cum in Joanne peccati originalis tetram et horridam lepram vidisset, dicit ad cognatam suam Elisabetham: *Magnificat anima mea Dominum. Alabado, y glorificado, y ensalçado sea el Señor, que me librò, y salvò desta enfermedad del pecado original, que no se que mal es, ni le he experimentado en mi vida.*

86. Quasi diceret Maria: de hoc quod modo vidi in Joanne, *Magnificat anima mea Dominum*, quia nunquam sensi, neque habui, nec experta sum hanc originalis peccati lepram, et infirmitatem pessimam, de qua modo purgatus, et purificatus est Joannes. Quia a mea generatione et principio Creator meus ostendit se esse Dominum, si quidem sub suo imperio, ditone, sub sua potestate et jure semper habuit animam meam, et non sub dño originalis peccati imperio. *Dominum* dico, cujus relativum est Ancilla, Sponsa, Filia. Quia in introductione animæ meæ, seu corporis informatione in hanc domum suam carnis, in qua modo ipse habitabat, non est introducta culpa, ut fierem mancipium, et diaboli serva; sed ut Ancillam, Sponsam et Filiam illam servavit ut in edificio domus meæ, seu potius suæ semper ipse fieret Dominus, et semper imperaret: et sic *In generatione, genio, et genesi animæ meæ*, ut benevolus domi Dominus semper dominatur. Sicut lex naturæ, sive mundus cœpit a Deo in creatione cœli et productione terræ: sic Dominus in ege gratiæ Ecclesiam suam cœpit recreare in generatione corporis, et creatione animæ meæ. Animam meam creavit ut cœlum, et carnem ut terram, sed in illo principio creavit Deus cœlum et terram informes, et absque ornatu et venustate; sed in principio legis gratiæ creavit cum gratia Dominus, et ut Dominus domum suam ornatam, perfectam et omni gratia decoratam. Ideo anima mea magnificat *Dominum*.

VERS. II. — *Et exsultavit spiritus meus in Deo Salutari meo.*

ET EXSULTAVIT.

87. Jam hujus cantici mysteriosa obscuritas, circa Immaculatæ Conceptionis virginæ fulgentissimam gloriam ab hoc secundo versu radiare incipit: et in tertio, Deo dante ad plenam usque lucem clarescet. Antequam ad sensus declarationem deveniamus, naturam verborum, et quid in hac materia alii dixerint, prius expedit enucleare. Dicunt ergo expositores omnes, quod particula illa, *et*, est conjunctionis nota, quæ antecederet dicta connectit et conjungit sequentibus, hique idem sonare et quod *etiam*. Similiter dicunt, quod verbum *exsulto* latine significat valde extra, seu exterius saltare, seu exsilire, gaudere, gloriari, seu magnam habere letitiam, seu excellens gaudium; sed cum hac differentia, quod letitia gaudium est

mentis, exsultare autem et exsilire est membro-
rum; et sic exsultare secundum totum rigorem,
est quoddam gaudium et letitia animæ quæ jucun-
dis tripudiis, ac jubilationis signis corporalibus
explicatur; quia est de aliquo animæ et corporis
commodo, seu carnis et spiritus beneficio. Hæc
certa sunt et indubitata, ac ut talia admittimus.

88. Dicunt alii, verba versiculi istius desumpta
fuisse a Virgine ex illis cantici Annæ Samuelis ma-
tris: *Exsultavit cor meum in Domino, et exaltatum*
est cor meum, etc. (I Reg., II, 1). Vel ex illis Ha-
bacuc (c. III, v. 18): *Ego autem in Domino exsul-*
tabo, et lætabor in Deo Jesu meo. Vel denique ex
illis Isaïæ (c. LXI, v. 10): *Gaudens, gaudebo in*
Domino; et exsultabit anima mea in Deo meo. Et
hoc esse potuit, quia cum Virgo versatissima esset
in sacræ Scripturæ lectione, potuit mutuare, vel
allusionem facere ad prædicta. Sed hoc non con-
stat, nec est verisimile, quod prima Magistra et
Prophetissa legis gratiæ loquens de mysterio, ejus
nullum erat in Scripturis exemplum, uteretur pro-
phetarum oraculis; sed hæc dicta et excogitata
fuerunt pro hic et nunc, sumpta occasione ex illis
Elisabethæ verbis: *Ecce enim ut facta est vox salu-*
tationis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio
infans in utero meo. Sed ad hæc, et propter hæc
dixit Maria: *Et exsultavit spiritus meus in Deo sa-*
lutari meo. Quæ verba sic possunt construi: Non
mireris, o Elisabeth, quod filius tuus *exsultavit* in
gaudio ex inopinata et opportuna libertate a pec-
cati originalis vinculo, quia etiam tunc in eodem-
met instanti, in quo Joannes *exsultavit*, etiam *et*
exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia
tacta, seu modulata in Joanne sanctificationis
chorda, et liberatione a peccato originali, per sym-
pathiam, consonantiam et concordiam, spiritus meus
non potuit quiescere, sed etiam *exsultavit*, et extra
se salivit ad membra, ad os scilicet, labia et lin-
guam; et ideo corpit anima mea magnificare Do-
minum. Vel aptanda, atque componenda erunt sic:
Miraris, o Elisabeth, quod infans exsultaverit in
utero tuo, et ex magno gaudio extra se salierit cum
senserit se solutum ac liberum a peccati originalis
jugo; sed de hoc non debes mirari, quia quando
ego recepi simile beneficium, ac gratiam in utero
matris meæ, etiam *exsultavit spiritus meus in Deo*
salutari meo, videns et sentiens se extractum, præ-
servatum ac liberum ab illa communi peccati lege
et obligatione. Existimo, quod hic sit non solum
aptissimus, sed etiam unicus modus explicandi ad
litteram hujus versiculi verba. Neque ex hoc præ-
sumere debes, o lector, quod eadem ratione aut
modo *exsultavit* spiritus Mariæ ac Joannis, sive
quod habuerint eundem sanctificationis modum.
Quia Joannes *exsultavit* post peccati originalis
jugum et vinculum. Maria vero extra legem,
et obligationem ejusdem peccati *exsultavit*. Ideo
dicitur de Joanne, quod *exsultavit* infans; sed Ma-
riæ *exsultavit* spiritus. Ille *exsultavit* in utero, sed

hæc in salutari suo; quia Joannes sanctificatus,
Maria præservata fuit.

89. Hæc quasi incidenter dicta sunt. Jam ad
aliorum doctorum et expositorum placita progre-
diamur. Dicunt enim alii, et non infimæ notæ
(forte non invenientes viam quomodo vel qualiter
hæc de Incarnatione Verbi verificari possint, quasi
compendioso saltu illa exponentes), versiculum
istum nihil de novo continere vel importare, sed
eadem ipsa superiori versu proposita et dicta, di-
versis tamen terminis, scilicet pro magnifico, ex-
sulto, pro anima spiritus, pro Domino Deo, Virgi-
nem Mariam iterum repetere, declarare seu am-
pliare. Sed hæc excogitatio prorsus inepta est, et
sic omnino releganda, quia in hoc Cantico sapien-
tissimæ Domine nostræ Mariæ non solum litteræ
et syllabæ, sed etiam apices et puncta usque ad
ultimum iota gratiæ mysteriis ac sacramentis re-
duntant. Ideo alii aliam excogitarunt viam, dicen-
tes, quod in relatis verbis exprimitur ardentissi-
mus amoris actus Deiparæ in Deum, quo illum di-
lexit cum primum concepta fuit, et a culpa origi-
nali redempta et præservata. Rationem reddunt
dicentes, quod similibus phrasibus ac vocabulis si-
gnificant et exprimunt divinæ Litteræ illam felicem
sortem, quæ novi Testamenti fidelibus et obedien-
tibus hominibus obtigit ut sint filii Dei, liberi a
miseria illa gravissima servitutis peccati, et quod
Virgo sanctissima profitetur eam sibi sortem feli-
cissime obtigisse: idque non suis meritis, sed
benignitate solius Dei Salvatoris ipsius, qui in
utero matris suæ Annæ eam esse voluit ab omni
labe peccati semper immunem. Hæc et alia hujus-
modi, quæ dicunt doctores, aptissima essent pro
nostro assumpto et proposito, si ex littera et non
ex mystica, seu allegorica expositione fuissent de-
ducta. Quare litteralis sensus sic erit extrahendus
et componendus,

90. Quasi diceret Maria: Ingressa domum tuam,
o Elisabeth, te salutavi, et ad vocem salutationis
meæ *exsultavit* infans in utero tuo; quia virtute
Verbi divini existentis in utero meo, mediante
voce mea solutus fuit a vinculo et macula pec-
cati originalis. Hoc clarum est et verbis et factis.
Quia ille *exsultavit*, tu dixisti, et ego cognovi.
Quo modo ergo *exsultavit* Joannes viso suo Salva-
tore, ac liberatore a peccato, etiam *exsultavit spi-*
ritus meus in Deo salutari meo, quando immunita-
tem suam recepit ab eodem peccato originali. Quo-
modo clarius exprimere potero, quod *exsultavit* spi-
ritus meus propter suam præservationem, quando
eisdem verbis et addita conjunctionis nota, *et*, lo-
quor? Propter quid *exsultavit* infans tuus in utero
tuo, o Elisabeth? nonne quia a peccato originali
fuit mundatus a Salvatore suo? Si hoc verum est,
certum et indubitatum, quia non *exsultavit* solum
quia vidit Agnum, sed quia eum sensit tollentem
peccatum suum, et arcentem lupum. Sic ergo et
eodem modo, et propter eandem unicam causam

exsultavit spiritus meus in Deo salutari suo. Nulla sit, vel oriatur confusio, ex eo quod *Magnificat* loquatur de præsenti, et *exsultavit* de præterito : quia talis temporum differentia non fortuito, vel casu posita est, sed tanquam necessaria et essentialis pro mysterio, et cantici intelligentia. Quia nunc de præsenti : *Magnificat anima mea Dominum*, quia tempore illo præterito, *exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo*, et quia respexit humilitatem Ancillæ suæ, et quæ sequuntur, quæ omnia sunt de præterito. Vel sic explicanda sunt a priori ; quia quondam, in illo, inquam, tempore, in quo placuit Altissimo respicere humilitatem Ancillæ suæ, *exsultavit spiritus meus*, præservatus a culpa originali ; ideo nunc *Magnificat anima mea Dominum* ; et ideo nunc, et non alio tempore, quia tu nunc reserasti mihi liberationem filii tui magna voce, dicens : *Ecce enim ex quo facta est vox salutationis tuæ in auribus meis*, *EXSULTAVIT infans in utero meo*, etc. Ideo nunc ego magnifica etiam voce volo dicere, propalare ac revelare tibi, quomodo etiam spiritus meus *exsultavit*, et liberatus fuit ac servatus ab hoc communi inimico a Salvatore meo in utero matris meæ.

SPIRITUS MEUS.

91. Cum nomen *spiritus* communissimum ac frequentissimum sit apud Hebræos, Græcos et Latinos, et varias significationes habeat tam in sacris Litteris, quam profanis historiis, expositores absque termino se diffundunt, dicentes, quod hic *spiritus* significat et est idem quod anima. Alii, quod sumitur pro voluntate, quæ est subjectum gaudii, et potentia apta ad letitiam et exultationem ; et hinc varie discurrunt et loquuntur de dispositione, mente, flatu, halitu, spiraculo, virtute imaginativa, etc. Sed his omissis, dico, quod Virgo Maria loquitur hic de spiritu proprie ac rigorose, existente in homine prout ab anima distincto ; sed scire et cognoscere quis, vel qualis sit hominis *spiritus* non est tam facile. Quatuor autem invenio acceptiones, quæ propriissimæ videntur esse, et explicare naturam et quidditatem *spiritus*. Prima ac præcipua est illa supra insinuata versiculo antecedenti cum loqueremur de anima, scilicet, quod *spiritus* est illa indivisibilis, spiritualis, rationalis ac immortalis substantia prout creatur a Deo, infunditur embryoni et informat corpus, qui postea in quarto signo naturæ dicitur anima, id est, quando animat. *Spiritus* ergo Virginis Mariæ exsultavit in Deo salutari suo quando fuit creatus a Domino, infusus a Deo, et cœpit informare carnem illam sacratissimam, seu beatissimum corpusculum. Videns enim, et sentiens illum jam esse purum, nitidum, salvum ac immaculatum, et ab omni sorde ac labe alienum, exsultavit in salutari suo. Secunda acceptio est, quod *spiritus* sumitur pro illa parte superiori, quæ respicit et contemplatur æterna, et ad spiritualia ac divina erigitur, spirat et suspirat pro cœlestibus, atque recipit super-

naturalia dona gratiæ indebita naturæ prout natura est ; quia pars inferior prout animat et vivificat corporalia membra, facultates vitæ dirigit, gubernat, loquitur, ambulat et recipit naturalia beneficia, dicitur, et vocatur anima. Secundum hanc acceptionem propriissime Virgo Maria dixit : *Magnificat anima mea Dominum* lingua et voce ; et *spiritus meus* exsultavit, quia ille recepit munus illud supernaturale primum, præcipuum ac supremum, scilicet, gratiam, et auxilium divinum descendens a Salvatore suo ut a peccato originali præservaretur. Tertia est, quod dicamus spiritum, sicut vocamus spiritus vitales. Nam *spiritus*, prout est in corde, dicitur vitalis, prout est in jecore naturalis, prout est in capite animalis : et tota illa harmonia, consonantia et dispositio genitilis, quæ in embryone et fœtu compaginatur ut ultimo introducat anima, dicitur *spiritus* absque alio addito quasi per antonomasiam ; et sic quando ista taliter dissolvuntur, dicitur homo mortuus, sive quod emisit spiritum. Igitur secundum hanc acceptionem in propositis verbis suam Immaculatam Conceptionem ad litteram respiciebat Maria. Si enim quando in embryone disponebantur artus et arteriæ membranæ, compago et minutissima illa vincula prærequisita ad introductionem animæ exsultavit *spiritus* ejus in salutari suo ; quando anima fuit introducta, jam caro erat salva, sana et munda a lepra et infectione a parentibus contracta, a qua peccatum originale resultat aut pullulat. Quarta et ultima acceptio est, quod *spiritus* hic significat illud, quod exprimitur in libro Genesis : *Formavit igitur Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ*, sive spiritum vitæ, seu animam vitæ. Sicut enim tunc Adam recepit spiritum illum purum, ab omni macula alienum, gratia et originali justitia præditum, et *spiritus* ille exsultavit in Deo creatore suo : sic Maria in prima sua formatione recepit a Deo spiritum, sed non ut a Creatore tantum, sed etiam ut a Salvatore suo. Quia cum natura humana jam esset infecta et infirma, indigebat Salvatore et Servatore. Vide quæ de Adami formatione scripta sunt ; nam existimo quod per allusionem ad illa hæc dixerit Maria.

92. Illud similiter pronomen, *meus*, etiam emphasim habet. Quasi diceret Maria : *Spiritus meus*, proprius in mea persona, et in hoc individuo humanæ naturæ existens, hic *spiritus meus* exsultavit, ut non intelligas quod hic loquor de Incarnatione, seu Verbi divini Conceptione. Quia licet illud sit magnum ac magnificum beneficium ac privilegium ipauditum, non tamen fuit mihi absolute concessum, sed omnibus ; non est præcise *meus*, sed totius generis humani, et potius fuit carnis et sanguinis quam animæ et *spiritus*, et denique fuit Verbi mysterium potius, quam meum. Sed nunc magnificat anima mea Dominum de alio anteriori et antiquiori, etiam magno ac singulari animæ meæ et spiritui meo præcise concesso et præstito ; et ideo addo illud pronomen possessivum *meus*, quia sicut exsul-

tavit spiritus Joannis, et exsultavit spiritus meus, quia exsultatio ac liberatio a culpa et macula originali in utroque fuit eadem licet diverso modo.

93. Sed ex hac verborum in sanctificatione paritate ac æquiparantia nullus insulset in me, presumat, vel dicere audeat, quod mea immunitas a culpa fuerit sicut Joannis; nam ejus sanctificatio fuit sublevativa post culpæ contractionem, mea vero præservativa a culpa nondum contracta; quod ex meis verbis ad litteram patet. Primo, quia ipse exsultavit nunc, determinate, modo post sex menses a sua conceptione, ut refert textus: *Et factum est, ut audiret salutationem Mariæ Elisabeth, exsultavit infans.* Sed spiritus meus exsultavit indefinite nulla addita determinatione, id est, a primo illo instanti, a quo cœpit esse spiritus meus in Deo, et a Deo. Secundo, quia non exsultavit spiritus Joannis, sed puer infans, fœtus, id est, exsultavit totum concretum, id est anima, corpus, caro et spiritus in signum quod jam anima erat infecta in corpore, spiritus maculatus a carne quando exsultavit. Sed in me non sic, non ego, non Maria exsultavit, sed præcise spiritus, quia in illo priori naturæ et suæ creationis et infusionis jam erat caro purgata, et corpus sanctificatum, et ideo exsultavit spiritus meus. Tertio, quia Joannes exsultavit in utero, id est, in ipsomet carceris loco, in quo a peccato originali detentus et ligatus fuerat; sed spiritus meus non exsultavit in utero, aut ventre matris meæ, vel in corpore meo, sed exsultavit in Deo, in ipsamet creatione Dei. Quia quando recepit esse, tunc recepit a debito absolutionem, gratiam et privilegium, non quando jam erat in carne et carcere: et sic illa distinctio et differentia, quæ est vel esse potest in exsultationem in utero, seu exsultationem in Deo, ea fuit inter Joannis et meam sanctificationem. Quarto, quia exsultare, ex propria derivatione est exsulare, vel exsilire, vel exsul facere, id est in exsilium relegare. Deus igitur relegavit culpam a Joanne quando erat infans, homo, individuum et persona: sed a me culpa exsul facta, vel exsulata est ab spiritu meo, id est, antequam essem persona vel femina, antequam essem Maria. Et eo ordine quo scripta sunt verba illa nota: *Exsultavit spiritus meus.* Primo fuit exsulare culpam et infectionem a carne, deinde creatus fuit spiritus, ac tandem factus est meus, et sic in me nec fuit, nec potuit esse culpa. Quinto, quia secundum aliam etymologiam exsulare, est extra salire; Joannes exsultavit, sed non omnino extra; non solum quia intra carnem et uterum, sed quia fuit sanctus ac propheta inter legem veterem et novam, inter legem scriptam et gratiæ; et sanctificatio illi data, etiam in veteri lege fuit concessa Jeremiæ. Sed mea exsultatio non sic, quia fuit exsultatio spiritus, semper spiritalis exsultatio extra omnem legem communem, et solum mihi concessa in lege gratiæ. Sexto, spiritus meus exsultavit, quia semper fuit spiritus meus, et semper spirans et respirans, semper vitalis et vivens. Non sic in

Joanne, quia post sex menses a sua conceptione nunquam demonstravit in se vitam talem habere, quousque facta est vox mea in auribus matris suæ; tunc enim cœpit exsultare, ac demonstrare se vitam habere. Et vere, quia in illo puncto habuit gratiæ vitam, nam antea mortuus erat, vel semivivus relictus a peccato. Sed in me semper fuit spiritus spirans et respirans, et vitam habens in Deo. Septimo, quia sanctificatio Joannis facta est secundum leges carnis, id est, in tempore: sed mea facta est secundum regulam spiritus, id est, in instanti. Nam Joannis facta est ex quo vox salutationis meæ edita est a corde, ab ore et spiratione mea, quæ perveniens ad aures Elisabethæ, et ingressa per sensus communes pervenit virtus divina ad animam prolis, quæ omnia in tempore necessario sunt facta. Sed mea sanctificatio fuit instantanea, siquidem spiritus et in Deo spiritu purissimo; ac sic pura et omnino spiritalis. Octavo, et ultimo, quia exsultavit spiritus meus. Observa (nam notatione dignum est) quod nunquam Elisabeth vocavit Joannem filium vel infantem suum. Dicit enim: *Et exsultavit in gaudio infans in utero meo.* Uterum vocat suum, sed non infantem, cum vere et proprie posset vocare filium suum. Et ratio fuit, quia usque ad illud tempus Joannes non erat Elisabeth ex jure morali, vel dominio civili, sed peccati et culpæ; et sic ab illo instanti cœpit esse infans in gratia, sed spiritus, inquit Maria, semper fuit spiritus meus in Deo; id est, ex quo a Deo, et per Deum creatus fuit.

94. Ultima animæ, et spiritus acceptio, ac meo videri præcipua, totaliter hanc innodatam, et penitus indissolabilem difficultatem apud interpretes solvens et concludens est; quod anima significet illam rationalem partem qua vivimus, movemur et sumus, secundum omnia sua prædicata et attributa necessaria intellectus, voluntatis, facultates, portiones superiorem et inferiorem; spiritus vero ejusdem animæ actus secundus, cognitio et exercitium intelligentiæ et amoris, ac ut uno verbo, spiritus est plenus usus liberi arbitrii et rationis: ac si aquam mortuam in palude diceremus animam, aquam vero vivam scaturientem ex fonte vocaremus spiritum: et in hac acceptione puer ante usum rationis solum habet animam, sed non spiritum, quia non utitur libero arbitrio. Inquit ergo Maria: Anima mea magnificat Dominum, quia in ipsomet instanti, in quo creata et infusa fuit corpori meo, habuit spiritum, exsultavit et extrasalivit in Deo, et ad Deum Salvatorem meum; quia ipsum agnovit et amavit, exercendo actum perfectissimum liberi arbitrii, et dilectionis Dei super omnia. Etenim in primo instanti meæ Conceptionis non fuit anima mea sicut anima aliorum infantium vel puerorum mortua et absque spiritu quoad actum secundum et usum liberi arbitrii, sed spiritu vivo et ardenti exsultavit in Deo salutari meo, ipsum diligendo, et gratias reddendo ipsi pro singulari beneficio præservationis meæ. Quod autem hæc sit literalis et genuina interpre-

tatio, sic probe: Primo, quia hæc Mariæ verba: *Exsultavit spiritus meus*, respiciunt illa Elisabethæ: *Exsultavit infans in utero meo*, quod nullus interpretum hucusque negavit, sed omnes doctores affirmant, quod illa exsultatio Joannis in utero, vel fuit formalis acceleratio rationis, vel effectus illius; ideo enim exsultavit quia cognovit, sensit, vidit, adoravit, dilexit Dominum ac Creatorem suum, et gratias illi reddidit tanquam sanctificatori suo a peccato originali. Ergo et hoc ipsum significat Mariæ exsultatio. Secundo, quia sunt pene innumerabiles auctores affirmantes Virginem Mariam in primo instanti sue animationis plenum et perfectissimum habuisse usum liberi arbitrii, et actum dilectionis Dei super omnia. Et si quæras ab ipsis quo fundamento hoc dixerint, licet pia et devota varia proferant, nullum tamen adducunt literalem locum vel textum sacræ Scripturæ, nisi recurrant ad præsentem. Nec potest dici, quod hic loquatur Virgo Maria de exsultatione spiritus sui in Incarnatione Verbi: quia tunc cum haberet tredecim vel quatuordecim annos, et per consequens perfectissimum usum rationis, nihil mirum singulare vel admirabile diceret in istis verbis: *Exsultavit spiritus meus*. Sunt ergo intelligenda et explicanda de illo instanti, in quo creata fuit anima ejus, et infusa corpori organizato.

IN DEO.

95. Etiam hæc propositio, *in*, suum habet speciale ac singulare mysterium et mysteria pro nostra litterali expositione, et præservatione Domine nostræ a peccato originali. Licet enim præpositio *in* varias ac diversas habeat constructiones tam in accusandi quam in auferendi casu, præcipue tamen ad quinque reducitur species: quia vel est comitativa, possessiva, causativa, adversativa, vel potestativa. Tota hæc clausula, ut sæpe notavi: *Et exsultavit spiritus meus in deo salutari meo*, respicit illam Elisabethæ: *Exsultavit infans in utero meo*, ut videas quo naturali ac sapientissimo ordine, artificio aut dispositione hujus Cantici verba disposita et collocata fuerint, ac habeant rationem specificam convenientiæ, et rationem diversitatis et differentiæ. Conveniunt in hoc, quod uterque exsultavit, id est, a peccato originali fuerunt liberi; sed differunt in tempore, modo ac forma, sicut mox dictum est, et infra dicetur. Uterque exsultavit, sed filius Elisabeth *in utero* suo, spiritus vero Mariæ *in deo* Salutari suo. Sicut enim aliud est credere Deum, aliud est credere Deo, et aliud credere in Deum addita præpositione *in*: sic aliud est exsultare Deo, et aliud exsultare *in deo*. Exsultare Deo est, quod actus exsultationis proveniat effective a creatura, sed refundatur totus vel confratur transitive Deo, et sic exsultavit caro Mariæ in conceptione activa Verbi; quia active administravit materiam, quæ exsultavit Deo, id est, extra salivit a Maria ad unionem hypostaticam Verbi. Exsultare vero *in deo* est, quod exsultationis causa

vel materia, seu beneficium totum refundatur in creaturam; et sic factum fuit in Conceptione passiva Virginis, in qua spiritus Deiparæ a naturæ humanæ conditione extra salivit in Deo, intransitive scilicet, sicut piscis exsultat in aqua, et avis in aere.

96. Vel dico sic, quod Joannes exsultavit *in utero*, quia in sua generatione omnem inhærentiam, accidentia, seu proprietates habuit uteri, sive omnes quæ in utero originantur calamitates, et in ventre femine congregantur miseriæ, et ist illud: *In dolore paries*. Et illud: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea* (Psal. L, 6). Et illud: *Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est, Conceptus est homo* (Job, III, 3). Et illud: *Adducere eum tecum in iudicium*, etc. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine* (Job, XIV, 3, 4). Et illud: *Mulier, si suscepto semine pepererit masculum, triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis* (Levit. XII, 2). Et illud: *Ecce parturit iniquitatem, concepit dolorem, et peperit iniquitatem* (Job, XV, 35); et alia his similia quæ passim invenies in Scriptura. At Virgo Maria non sic fuit generata, quia in sua Conceptione spiritus ejus solum habuit in, quod cum Deo conjungitur vel conjungi potest, ut est illud: *In splendoribus sanctorum, ante luciferum genui te* (Psal. CIX, 3). Et illud: *In semine tuo benedicentur*, id est, a Deo, omnes gentes (Gen. XII, 3). Item: *In te eripiar a tentatione; et in deo meo transgrediar murum* (Psal. XVII, 30). Et illud: *Et elegit semen eorum post eos, eduxitque te præcedens in virtute sua* (Deut. IV, 37). Et illud: *Dominus enim erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum, ne capiaris* (Prov. III, 26). Ac denique illud: *In æternum præparabo semen ejus, et ponam in sæculum sæculi semen ejus* (Psal. LXXXVIII, 5), et alia hujusmodi innumerabilia, ex quibus patet, quæ et qualis differentia fuerit inter Joannis generationem et Mariæ Conceptionem, et quare non dixerit Maria: Exsultavit spiritus meus *in utero* matris meæ, sed: Exsultavit *in deo* Salutari meo.

97. Denique potuit esse, quod Virgo dixerit *in deo*, addita illa particula *in*, protestative et propheticæ. Nam hæc dictio *in* futura erat protestativa mysterii suæ Immaculatæ Conceptionis; quia quod fuerit mundissima et absque peccato originali, explicatur ac declaratur elogiis ac epithetis incipientibus ab hac dictione *in*. Verbi gratia, Integra, Integerrima, Intacta, Innocens, Intemerata, Inviolata, Impeccabilis, Incorrupta, Incontaminata, ac Innoxia: et sic fuit munda, quia non *in* mundo seu *in utero*, sed *in deo* exsultavit spiritus ejus.

98. Item, cum dicit *in deo*, non loquitur Virgo absolute et simpliciter, ut est æternus, infinitus, etc., de quo infinita dicunt doctores, utpote de Deo infinito; sed loquitur de *de*, ut fuit ejus Salvator et Servator (de quo infra). Præmissa ergo illa communissima acceptione Dei, inquit sacratissima Virgo Maria: Variæ et plures aliæ assignari pote-

runt rationes, quibus evidenter demonstraretur qualiter ac quomodo mea sanctificatio cum Joannis sanctificatione comparata, fuerit dignior, excellentior atque præstantior; tum ex dignitate personæ, tum ex temporis acceptione, modo, etc. Sed prima ac præcipua differentia sanctificationis sumenda est ex eo, quod sua fuit in homine, sed mea in Deo. Et si in Deo, quomodo vel qualiter potuit esse maculata? Tres personæ exsultaverunt in hoc Legis gratiæ principio ad currendum in gratiæ viam illam triam, inviam et inaquosam generationis humanæ, cujus initium et terminus a quo, est primum instans et punctum conceptionis; et istæ tres personæ hic præsentibus sunt, o Elisabeth, scilicet, Verbum divinum existens in utero meo, Joannes vox Verbi in utero tuo, ille Deus, et hic homo, et ego tertia ut media inter Deum et hominem, inter Verbum et vocem, ut mater Verbi et matertera vocis. Verbum *Exsultavit ut gigas*, magnus, infinitus, æternus. Exsultavit ut Deus propria virtute et congenita potentia, et sic immunis per essentiam ab originali macula. Joannes exsultavit in se, infans, ut puer parvulus ac creatura; sed quia exsultavit in se, cecidit in primo suo egressu: at nunc levatus et sublevatus a dextris et a sinistris a Domino et Matre Domini Jesu et Maria, reassumit viam et incipit iterum exsultare in gaudio, currere et feciliter curret. Sed ego media inter Jesum et Joannem, inter Deum et hominem, exsultavi parvula et puerula, sed ut futura Mater Dei, exsultavi creatura non ut Deus, sed in Deo, quia ab illo primo instanti meæ conceptionis cæpit cursus vitæ meæ; sed cum relatione speciali ad Deum, cum qua non potest esse, nec stare peccati relatio. Exsultavit spiritus meus ut Joannis in quantum pura creatura, sed non in se, sed in Deo, et ideo purus evasit, quia a Deo præventus, exsultavit propter Deum, in Deo. Quem supra anima mea vocavit *Dominum*, nunc spiritus meus appellat *Deum*, quia curam mei spiritus et animæ egit ut *Dominus* et ut *Deus* quatenus sum Maria, seu quatenus sum Deipara. Et sic quomodo potuit esse in peccato, qui semper fuit in Domino Deo Servatore meo?

99 Sive enim Deus dicatur a verbo *do*, *das*, sive a *diligo*, sive a *desum*, deest per contrarium, quia nullibi deest, sed omnibus adest, sive a *curro* vel *foveo*, vel *video*, de quo erunt variæ opiniones; omnes et singulas istas operationes complexit in me Deus, quando exsultavit, et conceptus est spiritus meus, in Deo, quia adfuit, dilexit, fovit, vidit per totum cursum et curriculum vitæ meæ, et omnia quæ dare potuit ut Deus, dedit spiritui meo. Sed nota, quod neque supra vocavi Dominum meum, nec hic voco Deum meum, sed absolute absque possessivo pronomine, ut cognoscatur, quod Dominus Deus dedit animæ et spiritui meo quicquid absolute et simpliciter potest Dominus Deus omnibus creaturis angelicis et humanis, cælestibus et terrestribus gratiæ et gloriæ in tempore præterito, præsentis ac futuro

donare ac dare, totum Dominus ac Deus tribuit et communicavit animæ meæ et spiritui meo. Item, non vocavi Dominum nec Deum meum; quia nomina ista sunt communia per creationem et gubernationem; est enim omnium Dominus, et creaturarum omnium Deus a principio ipsarum esse usque ad finem; et hic non intendo reddere gratias, de communibus privilegiis ac prærogativis meis: sed de illo unico speciali ac singulari præservationis meæ. Ideo licet tunc non vocaverim Dominum nec Deum meum, non sic quando loquor de Deo, ut est Redemptor et Salvator; nam tunc ore pleno dico et voco eum meum.

SALUTARI.

100. Pro firmiori ac solidiori fundamento hæc sunt prænotanda inconcussa principia. Primum, ubi nostra Vulgata habet, *Salutari meo*, Syriacus legit *Servatore*, alii, *Salvatore*, alii, *Vivificatore*. Nec desunt, qui constanter affirmant et dicant etiam posse legi *Jesu meo*. Omnia quoad substantiam idem significant. Alii aliter legunt, de quibus non est curandum; quia non exprimunt sensum litteræ. Secundum, quod Deus dicitur, a juvando, ratione suæ infinite potentiae, Redemptor vero vel Salvator vocatur juxta rigorem litteræ ratione beneficii ac misericordiæ, ab actu salvationis et redemptionis, non a supposito vel persona, nec a quadam communi salvatione, sed a redemptione magna, eximia, integra, perfecta atque omnibus numeris absoluta, a redemptione et salute non temporali, sed spirituali, a redemptione, inquam, culpæ et peccati, dimanante ab illa prima hominis prævaricatione et ruina. Tertium, quod Virgo Maria non dixit: *Exsultavit spiritus meus in Deo Jesu meo*, vel *Jesu Salvatore meo*, ut dixerat quondam Habacuc, vel *exsultavit in Christo meo*, licet jam Verbum incarnatum ac Salvatorem Jesum, salutisque fontem Christum in suo gestasset utero. Ex quibus principiis deducitur, quod Virgo hic non loquatur de mysterio Incarnationis, siquidem ab omni verbo quod ipsum indicare poterat, abstinuit; in Incarnatione enim dictus est Salvator personaliter, assumendo nomen et officium Salvatoris pro futuro tempore, sed nondum exercitium ab actu salvandi præsentis nec præteriti. A quo enim in ipsa Incarnatione salvavit et liberavit Virginem Mariam? Si dicunt, quod servavit integram a corruptione virginitalis, hæc non fuit proprie salvatio, imo neque improprie redemptio; quia illa conceptio fuit operatione Spiritus sancti. Si enim esset viri opere salva virginitate, tunc dici poterat salvatio et servatio, sed non redemptio nec vivificatio. Quare dicendum est, quod hic loquitur de mysterio, et gratia facta Virgini in quo Deus eam adjuvans vel præveniens, fuerit proprie Salvator, Servator, Redemptor et Vivificator beneficio singulari, ratione potentiae qua potuit et voluit ipsam juvando salvare a peccato et culpa a prima prævaricatione derivata; et Maria proprie salva, servata, vivificata ac redem-

pta : quæ omnes conditiones reperiuntur propriissime in passiva et Immaculata Conceptione Virginis, non autem in Incarnatione. Ergo de illa et non de ista loquitur.

101. Deinde nullus vel medioeriter doctus ignorat quot quantaque nomina et epitheta habuerit in veteri lege ille supremus ac purissimus actus æternus et infinitus, optimus maximusque; sed præcipua ac principaliora fuerunt illa tria, quæ hic sacratissima Virgo Maria, mirifico sapientiæ lumine illustrata enumerat, scilicet : *Deus* et *Dominus*, ac *Salvator*. Quando enim cœpit creare cælum et terram, et omnia illa materialia ac corpora; appellatur *Deus*, dicente Scriptura : *In principio creavit Deus cælum et terram*; et sic deinceps semper vocatus est *Deus*, quousque decrevit creare hominem, et cœpit agere de generationibus cæli et terræ, dicente eodem textu : *Istæ sunt generationes cæli et terræ, quando creata sunt, in die quo fecit Dominus Deus cælum et terram*; non enim pluerat *Dominus Deus super terram*. *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ*, etc. (*Gen. 11, 4-7*). Et sic vicissim ac promiscue vocatus est *Dominus Deus* usquequo facta est Abrahæ promissio de communi redemptione generis humani, et filii Israel essent in *Ægypto*, non quando erant captivi, sed imminente jam captivitate; et cum *Joseph* eductus esset de carcere, audita est primo vox *Salvatoris*, et cum *Jacob* benediceret filios suos, dixit : *Fiat coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retro. Salutare tuum expectabo, Domine* (*Gen. XLIX, 17, 18*). Deinde, quando propheta agebant de hac redemptione, vocabant et invocabant *Salvatore*m, *Servatore*m et *Salutare*. Hinc litteraliter colliges, quod *Deus* dicitur titulo creationis corporum, *Dominus* vero ob creationem hominum, generationum seu animarum, quæ mediane generatione infunduntur; *Salvator* vero et *Salutaris* dicitur ob redemptionem et salvationem animarum creaturarum ob culpam et peccatum a primis parentibus derivatum; ut *Deus* enim illas creavit et produxit, sicut *Dominus* gubernat et judicat, ut *Salvator* parcat et condonat. Cum *Virgo Maria* loqueretur de creatione animæ suæ ac de ipsius spiritus infusione in generatione, necnon de liberatione a peccato; ideo, in hoc suo cantico nominavit spiritum et animam suam *Dominum* ac *Deum Salvatorem* suum. Nam ut *Deus* formavit et produxit corpus ejus, ut *Dominus* animam creavit et infudit, et ut *Salvator* ipsam liberavit ac præservavit ab eminenti captivitate; et propter hoc anima, quæ creata fuit ac infusa, magnificat *Dominum*, et spiritus liberatus et præservatus exsultavit in *Deo Salutari* suo.

102. Ex hoc litterali sensu, alia etiam litteralis oritur expositio. Nam *Deus* ut *Dominus* creavit hominem et collocavit in paradiso; et post peccatum judicavit. Dicit enim Scriptura : *Formavit*

igitur Dominus Deus hominem de limo terræ. Plantaverat autem Dominus Deus paradisum. Tulit ergo Dominus Deus hominem. Dixit Dominus Deus. Edificavit Dominus Deus costam. Et cum audissent vocem Domini Dei. Vocavitque Dominus Deus Adam. Et dixit Dominus Deus a mulierem. Et ait Dominus Deus ad serpentem. Fecitque Dominus Deus Adæ et uxori ejus tunicas pelliceas. Et emisit eum Dominus Deus de paradiso (*Gen. 11, 111*). Nonne vides, quomodo semper *Deus* conjungitur cum *Domino* a creatione *Adami* usque ad ejectionem ejus e paradiso? Sed *Virgo Maria* non conjungit *Deum* cum *Domino*, sed cum *Salvatore*. *Exsultavit spiritus meus in Deo SALUTARI meo*; et quia exsultabat spiritus ejus de sua absolutione a sententia sive exilio, a peccato originali causato, et promulgato a *Judice Domino Deo*. Nam exsultare, suam etiam etymologiam deducere potest ab exulare, vel exsilire, vel exsulem facere. Quia qui tristis est et mœstus cum exsultat lætatur, extramittens vel exsulare faciens mœrorem atque tristitiam; et sic *Joannes* exsultavit in utero, quia extramissa fuit et exsulans originalis peccati mœstitia et mœror ab utero. At *Virgo Maria* non exsultavit in utero, sed in *Deo SALUTARI* suo, quando *Dominus Deus* protulit sententiam talis exsilii ut creator et severus *Judex*, exceptando spiritum illum *Mariæ*. Ideo tanquam non comprehensa in illa prima sententia, exsultavit in *Deo SALUTARI* suo; quia non expectavit ut esset in utero, per aliquam morulam, sicut in *Joanne*. Exsilium illud præcisum et perpetuum erat pro omnibus filiis *Adam* a *Domino Deo*, sed a *Deo Salvatore* factum voluntarium, et ad tempus per repromissionem factam *Abrahæ*, in circumcisione et præputio, in regeneratione per baptismum post nativitatem, vel in utero per sanctificationis gratiam ut in *Joanne Baptista* et *Jeremia*. Non sic in *Maria*, quia libera fuit in *Deo Salutari* suo. Quia qui fuit *Dominus Deus* omnibus, ipse fuit *Dominus Deus Salutaris*. Hinc est, quod in sanctificatione *Joannis* semper vocatur *Dominus*, nunquam *Deus*. Et quando serpens seduxit primos parentes, unde initium sumpsit peccatum originale; nunquam nominavit *diabolus* *Dominum*, sed *Deum*. *Cur præcepit vobis Deus? Præcepit nobis Deus. Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam moriemini, scit enim Deus*. *Virgo* autem *Maria* per respectum ad sanctificationem *Joannis* et ad peccatum originale, vocavit *Dominum Deum*, superaddens *Salutarem*; quia a *Deo* fuit sanctificata ut *Joannes*; sed a *Deo SALUTARI* et *Salvatore* omnino servata et salvata a peccato originis, in paradiso contracto.

103. Quasi diceret *Maria*: *Dominus Deus* omnium *Creator* in mea creatione ac regeneratione fuit *Salutaris*, *Servator*, *Salvator* et *Vivificator*, quia ipse me liberavit a sententia communi, et exilio promulgato contra filios *Adæ*, ipse me salvavit ab imminente periculo et captivitate, quan-

do diluvium peccati volebat intrare usque ad animam meam, et cerastes seu coluber in via voluit mordere unguam, seu calcaneum equi corporis ut anima caderet retrorsum, et fuit Servator. Qui me servavit et præservavit, in custodiam posuit et retinuit, ne peccatum originale me tangeret, et grassante morte et communi cæde filiorum Adam, me solam servavit immunem a generali illa naturæ humanæ strage et ruina. Salutaris etiam fuit, quia in communi contagio originariæ infectionis salutem mihi contulit præservativam, quando aliis sublevativam. Nam a sale dicitur salus, et a salute salutaris. Exultat igitur *Spiritus meus in Deo SALUTARI meo*, quia ut sal fuit, me præservans a corruptione et infectione in carnali generatione existente, et inde exorta est salus mea contra contagium, et communem infirmitatem, qua indesinenter et successive laborabat. Sicut enim salus corporalis in integritate consistit carnis et sanguinis puritate, ita spiritualis in integritate animæ, et spiritus puritate: hanc semper habui in *Deo SALUTARI meo*; quia anima mea nunquam fuit divisa ut esset jam Dæmonis, jam Dei, nec spiritus meus modo impurus, modo purus. Nota, o Elizabeth, quod sicut ex hoc SALUTARI exorta fuit mea salus originaria, ab illa originata est *Salutatio*, qua modo te salutavi, et qua expulsa fuit a Joanne filio tuo corruptio, infectio, contagium et infirmitas peccati originalis: quia ex hoc nomine SALUTARI, salutatio mea, et salus filii tui exorta est contra originalem maculam. Et si per meam salutationem salvatus fuit filius tuus, perpende quam salutem in hac materia a SALUTARI meo receperit spiritus meus. Percipe verborum ordinem, et in ipso reperies vim præservationis meæ. A SALUTARI meo exorta fuit mea salus; a salute mea originata fuit salutatio tui; a tui salutatione defluxit salus Joannis. Si ergo salutatio mea vel salutatio Salutaris mei mediante ore meo, et mediante aure tua tantam vim ac efficaciam habuit, quod statim exsulavit peccatum originale a Joanne, salus ipsa immediate a SALUTARI meo profluens et dimanans: quam salutem, et quanta celeritate et efficacia operaturns erat in spiritu et anima mea contra eandem originalem maculam?

104. Tria hæc nomina, *Salutaris, Salvator, Redemptor*, licet idem sint re et significatione, at non absque mysterio nunc unum, nunc aliud Deo nostro in sacris tribuitur Litteris. Unde existimo, quod hæc nomina, sive attributa, sic ordinanda et coaptanda sunt secundum prius et posterius, vel includens et inclusum. *Salutaris* dicitur, seu debet dici de Deo Christo, ac Domino nostro in radice et semine: id est, ab illo tempore quo semen salutis et caro Virginis Mariæ seminata fuit in utero Annæ. Ab ipso enim primo instanti caro illa fuit Virginis formaliter, sed *Salutaris* nostri Dei radicaliter et initiative; quia in prædicta radice et Mariano semine fructus

vite, flos Jesse et mundi salus inæcepit, sicut in Adami creatione Eva, et in luce producta primo die sol suum exordium sumpsit. Et sic facile intelliguntur et explicantur sancti Patres, dicentes, Salutem mundi inæcepisse in Maria, vel a Maria. Deinde dictus fuit *Salvator* quando in semine Virginis activo, per assumptionem carnis actualiter suppositavit humanam naturam factus homo. Ideo dixit angelus: *Et vocabis nomen ejus Jesum*, id est Salvatorem: *Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum* (Matth. 1, 21). Et alibi: *Natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus* (Luc. 2, 41). Tandem dictus est *Redemptor*, quando in actu exercito sanguinem fudit pro universali generis humani redemptione. Cum ergo Virgo Maria in hoc suo cantico loqueretur de prima acceptione, id est, de sua salute in semine et radice, ideo dixit SALUTARI, non autem Salvatore, vel Redemptore, et sic propriissime addidit *meo*; quia ut Salvator et Redemptor fuit omnium hominum, sed Salutaris in radice et semine; ita solum et unice beatissimæ Virginis Mariæ, ut ista sola singulariter dicere potuit *Salutari meo*; quia illa tantum fuit a peccato originali libera in radice, semine et Conceptione sua, ut infra verbo sequenti.

105. Nec obstat, quod in Veteri Testamento sæpe et in Novo aliquando vocetur Dominus noster *Salutaris*; quia in Veteri nullus patriarcharum, vel prophetarum, nec in Novo aliquis justorum vel sanctorum ausus est vocare Deum Salvatorem suum, nisi in Veteri David, et in Novo Virgo Maria. Et ratio est, quia David fuit radix, origo ac fontale principium generationis Mariæ, juxta illud: *Egredietur Virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet* (Isa. xi, 1). Et illud: *Liber generationis Jesu Christi, filii David*, etc. Et sic solus David spiritu prophetico illustratus vocavit Deum Salutare suum. Quia natura humana ex viro et femina genita erat in sola filia sua Maria redintegrandi; ad ejus conformationem, sola ipsa Deipara in Novo Testamento dixit, ac dicere potuit: *Exultavit spiritus meus in Deo SALUTARI meo*.

NEO.

106. Pronomen hoc possessivum, *meo*, ut docte advertunt aliqui expositores neoterici contra alios antiquiores, construitur et connectitur cum *Salutari*, non cum Virgine; nec enim denotat, quod Salvator vel Salutaris fuerit Mariæ ut est Filius Matris vel Sponsus Sponsæ; sed quod sacratissima Virgo speciali aliqua ratione a Salvatore suo singulariter electa, singularem aliquam gratiam acceperit, vel aliquod privilegium specialis electionis: sive illud fuerit servationis et præservationis a peccato originali, vel quod obtinuerit primum locum in universali redemptione, vel eam solum plus amaverit quam reliquos omnes sanctos, ac totum

residuum Ecclesiæ corpus, et omnes alias creaturas tam angelicas quam humanas; vel quia venit Christus ad ipsam solam redimendam plus quam ad omnes alios homines. Ex his igitur electionis singularibus rationibus appellat Maria Deum Salvatorem suum, non vero, quia erat suus per Incarnationem. Hæc dicunt expositores, quæ vera sunt et certa: quia hic non agit de beneficio accepto in carne et sanguine, sed in anima et spiritu recepto. Nam ut communiter dicunt et affirmant sancti, nemo potest vocare Deum proprie suum, nisi qui omnino justus est: et quod exultare in Deo nostro, est exultare in gratia Dei; et hoc ipsum videntur indicare illa Christi Domini verba, dicentis: *Quin imo beati qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud.*

107. Nota etiam, quod licet Dominus Deus eodem modo, ac propter eandem unicam causam ac rationem, creationis videlicet in gratia atque regenerationis in spiritu dicatur et sit Redemptor, Salutaris, Salvator ac Servator, quæ omnia sunt nomina beneficii; quia quæ his nominibus significantur, exercuit et opere complexit Dominus Deus Redemptor noster in redemptione, redintegratione, reparatione ac salute naturæ humanæ a peccato, in hoc Cantico non vocat eum Maria illo communi et usitato titulo redemptionis; sed speciali ac singulari Salutaris, Salvatoris vel Servatoris, addito nomine possessivo, *meo*. Et ratio est, quia ut Redemptor expectabatur ab omnibus tam in communi, quam in particulari, et redemptio universalis et generalis futura erat omnibus et singulis creaturis; ideo Maria, licet redempta, quia creatura, attamen quia inter omnes singulariter et specialiter fuit redempta speciali redemptionis genere, et extra communem redemptionis modum; ideo non vocat Redemptorem, ne existimarent homines, quod in liberatione a peccato originali fuerit sicut ceteri redempti, ac post casum sublevata a culpa, sed utitur speciali ac singulari titulo, scilicet, Salutaris, addito possessivo *meo*.

108. Quasi diceret Maria: Mea liberatio a culpa originali fuit redemptio; sed Salutaris, id est, ante infirmitatem, et hoc solum factum est inter puras creaturas cum spiritu *meo*. Fuit mea redemptio, sed Salvatoris, quia omnino salva a culpa, et hoc solum factum spiritui *meo*. Fuit denique redemptio, sed Servatoris, quia me servavit et præservavit a casu, ideo: *Exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo*. Hæc etiam causa est quare in toto hoc meo Cantico nunquam appello Dominum, vel Deum meum: vocavi animam meam, vocavi spiritum meum, sed Deum vel Dominum nunquam vocavi meum nisi semel tantum, id est, hic, quando voco eum Salvatorem vel Servatorem vel Salutare meum. Quia ut sic, id est, in conceptione ut sic, specialissime et singularissime factus est *meus*. Conceptio enim ut sic,

dividitur in me in Conceptionem activam et passivam. Quod in Conceptione activa sit *meus*, ex se patet, o Elisabeth, et tu cognovisti et dixisti revelante Spiritu sancto: *Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Quia ut *meus* exstat in utero meo. In corpore et in carne ipsum possideo, ipsum habeo et porto ut meum. Sed de Conceptione passiva, quod Spiritus sanctus tibi non revelavit, ego declaro, et explico hoc pronomine *meo*. Etenim ideo veni huc, ut perficiantur, et compleantur, ac declarentur ea quæ dicta et facta fuerunt in me, in omni causarum genere, ac demonstratione a priori, a posteriori et a causa efficiendi. A priori vero, quia ipse fuit Salutaris meus, ideo spiritus fuit *meus*, et anima mea: id est, semper fuerunt meæ potestatis ac juris, nunquam demonis, nunquam peccati. A posteriori, et a causa finali, quia ipse ab æterno decreverat, quod Jesus et Salvator esset *meus*, ideo fecit quod semper anima esset mea, et spiritus meus, quia meo pretio et sanguine emenda et redimenda erat, sed effusa a *Salutari meo*. Ideo, nec Deum, nec Dominum vocavi meum, sed Salvatorem ac Salutare a causa materiali; quia tunc in mea Conceptione, quando caro animata fuit a spiritu, fuit mea. Et quomodo quæ futura erat deifica caro poterat esse alterius, quam Matris Dei, quam mea? A causa formali, quia nunc informata Verbi divini, caro est ex mea. Et quomodo potuit esse aliquando caro dæmonis aut peccati, quæ nunc est in me caro Dei? Ideo non dixit: *Exsultavit spiritus meus in Salutari suo*, sed in *Salutari meo*, quia non solum fuit Salutaris spiritui, sed salutaris Mariæ, et totius Mariæ, id est, animæ et spiritus, corporis et carnis, quia omnia hæc in me salvavit, carnem a sensualitate et a languore ac rebellione; corpus a concupiscentia, foeditate et pronitate ad malum; animam a peccato, macula et labe, et spiritum a fomite, reatu et stimulo. Et sic in omnibus et per omnia, libera et salva fui a *Salutari meo*.

VERS. III. — *Quia respexit humilitatem Ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.*

QUIA RESPEXIT.

109. Tertius iste versiculus unica, sola ac totalis clavis est ad hujus *Magnificat* cantici proprium et genuinum sensum, ac veram intelligentiam litteralem aperiendam. Etenim Virgo Maria, illa casuali, quia, rationem a priori, et proximam causam reddit ob quam, propter quid, et de quo loquatur in antecedentibus et subsequentibus verbis. Construuntur enim sic: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: Magnificat anima mea Dominum: et exsultavit spiritus meus in Deo Salutari meo*; et ex hoc etiam, *Beatam me dicent omnes generationes*; quia hoc modo, *Fecit mihi magna qui potens est*, etc. Vel sic: ideo *Magnificat anima mea*, etc., Quia

respexit humilitatem Ancillæ suæ; etenim in hoc, *Fecit mihi magna qui potens est*, et propter hoc, *Beatam me dicent omnes generationes, et misericordia ejus a progenie in progenies*, etc. Hæc ita clare et expresse patent, et constant ex ipsa litteræ connexion et structura verborum inter se, quod nullis indigemus consequentiis ac conjecturis ut illa comprobemus. Nam in hoc omnes conveniunt expositores, solumque restat inquirere quid ex toto rigore litteræ significant hæc quinque verba: *Quia respexit humilitatem Ancillæ suæ*, quia hoc opus, hic labor est.

110. Varias habet significationes verbum hoc, *respicio*. Communes sunt sequentes: *Respexit*, id est, non despexit, non est aversatus. *Respexit*, id est visitavit, vel dignatus est admittere. *Respexit*, id est, compassus est, vel misertus; et hoc modo dicebat David: *Respice in me, et miserere mei* (Psal. xxiv, 16). Significat etiam gratiam infundere, et idem est quod placuit, vel salvavit, seu erexit, approbavit, acceptavit et alia his similia, licet aliqua possint dici et explicari de Maria in Incarnationis mysterio, ac illa, non despiciere, non aversari, compati et misereri, salvare et erigere, nec conveniunt mysterio incarnationis, nec cum illo adaptari possunt; et sic recurrendum erit ad aliud mysterium, ut prædicta literaliter verificari possint secundum omnem suam latitudinem, et significata.

111. Aliqui expositores sic litteraliter explicant vocem hanc *respexit*, quorum verba ad litteram transcribo. Respiere, ex phrasi Hebraica, si proprie loquendum sit, est reducere visum in id quod posterius relictum est: seu iterum et rursus aspicere, seu retro aspicere, et oculos convertere vel reflectere. Humana vero natura, postquam Adam ejectus est de paradiso, quasi post tergum Dei relictæ fuit, et a facie ejus projecta. Nunc autem Deus per beatæ Virginis humilitatem, usum et aspectum suum super eam reduxit, ac denuo illam aspexit oculis. Primo misericordiæ, secundo gratiæ, tertio beneplaciti, ac denique quarto, oculis perseverantiæ quoad prædestinatos. At ante omnes prædestinatos Deus Virginem respexit primo oculissummaræ misericordiæ; erat enim obnoxia ex natura sua (quoniam filia Adæ) peccato originali, faciemque suam ad eam convertit, eam præservando; deinde *respexit* illam intimius gratia sua illam implendo. Tertio, eam aspexit oculo gratissimi beneplaciti sui, id est, voluntatis, summo benevolentiae amore in eam propensæ, protegendo illam atque continua defensione tutando. Postremo, oculos suos in illam firmavit et immobiliter collocavit, imo per ejus suffragia in tota natura humana Deus oculos suos fixit, et immobiliter stabilivit, etc. Ex qua auctoritate constat quomodo de Immaculata Conceptione Virginis, sunt jam explicata secundum litteræ rigorem. Sed his non contentus, ultra progredior.

112. Aliud est *videre*, et aliud est *respicere*. Vidit Deus in principio mundi, et rerum origine, creaturas suas in particulari, et vidit in communi cuncta quæ fecerat, et vidit quod erant bona, et

valde bona; sed postquam prævaricati sunt primi parentes, et humana natura cecidit ab illo felicissimo statu justitiæ originalis, vidit in communi hominum conceptiones et principia, et erant mala, et videbat eorumdem origines et generationes in particulari, et vidit quod erant valde mala: sed Mariæ Conceptionis originem non vidit, sed *respexit*. Vidit omnia alia solo simplici intuitu, cognitione, potentia, providentia: hoc enim significat videre: videbat ea, sed non respiciebat ipsa: videbat, sed non providebat de remedio: videbat Deus ipsam a se esse aversam, sed non respiciebat ipsam humanam naturam lapsam oculis pietatis, affectu misericordiæ, compassionis et consecrationis beneficio. (Totum enim hoc significat respicere.) Sed cum venit plenitudo temporis, et ortus Virginis Mariæ instaret, ut ex ea prodiret et humanam assumeret naturam ipsius Dei Filius, oblitus Dominus Deus iræ et indignationis suæ antiquæ, *respexit* humilitatem naturæ humanæ, et naturam illam quam in Eva despexit, in Maria *respexit*, et illi magis quam aliis favit. *Respexit*, inquam, voluntate, amore, complacentia ac benignitate sua infinita ut a contagio, illo et malo communi atque particulari naturæ humanæ, eam liberaret, quam liberavit, salvavit et erexit.

113. Vel dico aliter, quod *respexit* proprie ac rigorose significat rem aspicere ex omni parte, quoad tempus, scilicet, providere hæc tria, præterita, præsentia et futura. Quoad locum etiam est aspicere tria, in terra, scilicet: quæ sunt retro, quæ subtus pedes, et anteriora, ut non labatur homo, vel cadat in itinere. Et consulto Virgo Maria verbum *respexit* reliquit impersonale; quia licet supra Dominum Deum Salutarem, sive Salvatorem nominaverit, hic quis *respexit* non dixit, ut sic significaret, quod tota Trinitas, Dominus Pater, Deus Spiritus sanctus, et Salvator Filius, seu Verbum vidit humilitatem, dejectionem et vilitatem naturæ humanæ, et quomodo ceciderat in principio. Vidit quomodo prostrata fuerat in medio, sed *respexit* ne præcipitaretur. In fine quoque ad suæ preservationis negotium *respexit* cura, attentione ac sollicitudine, ut non in illam humilem et profundam peccati originalis foveam laberetur in principio, medio, vel fine, natura illa humilis assumenda a sua Filia Sponsa et Matre. Pro anima *respexit* Pater, et *respexit* ut Pater, et de hoc anima magnificat Dominum. Pro spiritu *respexit* Spiritus sanctus; et hinc fuit Conceptio sancta: *Et spiritus exsultavit in Deo*. Pro carnis puritate, seu tota Maria, *respexit* Verbum, quia ex ea Verbum caro futurum erat, et in Deo magnificavit, et exsultavit in Salutari suo.

114. Quasi diceret Maria: O Elisabeth, tres sunt personæ in lege gratiæ ex gratia in utero sanctificatæ, et immunes privilegio speciali a peccato originali, et omnes hic sunt præsentis. Ego fui primo tempore, licet non sim prima dignitate; Filius meus est secunda tempore, qui in omnibus primus est

dignitate et præminencia. Tertia est filius tuus Joannes, tertius et tempore et dignitate. Ad meam respexit Pater æternus, et quia prima persona et quia attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter (Sap. viii, 1), respexit omnia in instanti : et in primo puncto facta est sanctificatio mea, quia respexit in me antequam peccatum originale posset aspicere, vel oculos aperire. Secunda fuit Filii mei ab Spiritu sancto; et quia ubi vult, et quando vult spirat, ac nescit tarda molimina, etiam in instanti operata fuit. Tertia est filii tui, o Elisabeth, a Verbo divino facta. Sed cum sit jam carne indutus et caro aggravet animam, licet surrexerim cum festinatione in montana Judææ, et ingressa domum tuam cum eadem festinatione te salutaverim ut perficeretur hæc conceptio: jam peccatum originale præoccupaverat locum, sed respexit Verbum, et sanatus est puer in illa hora; et sic sola hæc conceptio non fuit in instanti primo facta, et præservativa, sed sublevativa. Ideo, sub unico: *Ecce concipies in utero*, etc., quia in unico indivisibili instanti, conceptus et sanctus fuit. At filius tuus, quia in uno instanti fuit conceptus et præoccupatus a peccato originali, et in alio sanctificatus, sub duo *Ecce* refertur: *Ecce Elisabeth*; et: *Ecce ex quo facta est vox*. Sed conceptio mea, quia fuit ut conceptio Filii mei, non ut conceptio filii tui, sub uno etiam *ecce* comprehenditur: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent*. De quo infra.

HUMILITATEM.

415. Nullum est verbum in toto hoc Mariano Cantico, quod ita torqueat expositorum ingenia, sicut præsens *humilitatem*. Et merito, quia in se difficillimum est, et quia ab illo pendet omnis et totalis intelligentia totius Cantici. Est enim centrum a quo lineæ diffunduntur, et insuper latissimam significationem et varias acceptiones habet, neque facile est investigare in qua hic sumenda sit. Omnia tamen breviter proponam, ut veritas magis elucescat. Supposito ergo, quod omnes versiones, seu lectiones cum nostra Vulgata habent *humilitatem*, vel *in humilitatem*, vel *ad humilitatem*: ita secundum litteram debet intelligi et explicari; licet aliqui expositores, et non pauci, nescientes quomodo apte et congruenter possint hanc *humilitatem* componere et coaptare cum Virgine Maria, extorquentes litteram, legant pro *humilitatem*, abjectionem, dejectionem ac vilitatem, de quo infra. Pro acceptione vero humilitatis notare debes sequentia.

416. Primum, quod humanitas et humilitas eandem habent etymologiam et derivationem, scilicet ab *humo*, id est, terra acclivi et prona, seu inclinata et prostrata. Homo enim, a quo humanitas et humilitas, ante peccatum (quando factus fuit a Deo ad imaginem et similitudinem suam), habebat humanitatem et *humilitatem* per naturam, id est, quia ex humo et terra factus; sed post peccatum, quia qui humilis erat per naturam, voluit superbire se-

cundum naturam, et cum esset homo, fieri Deus et factus est humilis etiam per peccatum, per miseriam, dejectionem et vilitatem. Et sic humanitas, quæ solum naturaliter erat humilis, facta est moraliter humillima et abjectissima. Et in hac acceptione sumitur sæpe in Scriptura, *Humiliati sunt in iniquitatibus* (Psal. cv, 43). Et: *Vide humilitatem meam* (Psal. xxiv, 18), etc. Secundum, quod humilitas dicitur etiam illa virtus animi heroica, et quasi regina omnium virtutum, quæ opponitur elationi et superbix, quæ per antonomasiam dicitur *humilitas*, vel virtus humilitatis; in qua Virgo Maria excelluit, et supergressa est omnes puras creaturas in excellentissimo et supereminentissimo gradu. Tertium, quod humilitas sumitur frequenter in Scripturis pro abiectione, parvitate, exiguitate, attenuatione, imbecillitate, seu vilitate alienius personæ, destitutæ omnibus bonis fortunæ, sive despectæ, et contemptibilis conditionis; de quo etiam iliphanice dicere solentur: *Es hombre humilde, y de humilde y baxa condicion*. Quartum, quod humilitas aliquando sumitur pro afflictione, tribulatione et calamitate; de qua dictum est: *Vide humilitatem meam, et laborem meum* (Psal. xxiv, 18). Et illud: *In humilitate patientiam habe* (Eccli. ii, 4). Istæ quatuor sunt principales acceptiones humilitatis. Sed omnes expositores affirmant, quod Virgo Maria non loquatur de hac ultima. Et ratio est manifesta. Quia tunc omni gaudio, et lætitia naturali et supernaturali intus, et exterius erat illa sacratissima Domina repleta. Ideo doctores in duas classes dividuntur.

417. Aliqui, et primi dicunt et affirmant, quod Virgo locuta est in tertia acceptione. Quasi diceret: quia respexit *humilitatem*, id est, parvitatem et vilitatem, exiguitatem, atque indignitatem, nullius nominis, momenti, pretii et despectæ conditionis Ancille suæ. Sed hæc expositio acriter ab aliis impugnatur, et merito. Tum, quia hæretici abutentes hac expositione, dicunt Mariam se descripsisse abjectissimam, mulierem ignobilem, miseram, vilem, contemptibilem, infimi ordinis ac conditionis; quod execrabile est. Tum, quia quomodo potuit esse, vel dici vilis, quæ de regia erat stirpe? Quomodo despecta, cujus parentes fuerant divites et honoratissimi, et ipsa primogenita et unica filia? Quomodo pro parva, et exigua reputanda, quæ tot, ac tantas thesaurizavit virtutes et gratias, et inter honestissimas virgines fuerat educata, et a sacerdotibus summo in pretio habita, ita ut propter singularem ejus excellentiam non nisi consulto oraculo Josepho desponsata existerat? Quomodo denique indigna, quæ digna meruit esse Mater Dei? Cum ergo in omnibus, et per omnia fuerit præstantissima et admirabilis, quasi abhorrent aures hæc de sanctissima Domina nostra audire, vel excogitare.

418. Ideo alia pars, seu classis expositorum interpretatur hæc verba de secunda acceptione humilitatis. Quasi diceret: quia respexit in me illam

excellentem et heroicam virtutem, scilicet, *humilitatem*: ancillæ suæ: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent*, etc. Sed contra hanc expositionem magno impetu insurgunt, affirmantes, quod hæc nec dixit, nec dicere poterat Maria, imo, nec decebat talia de se excogitare; nam eo ipso jam non esset humilis. Etenim non est vere humilis, qui se humilem prodit et profert: quia esse humilem, et ostentare se humilem verbis, repugnant; nam vere humilis celare debet humilitatem non solum ore et lingua, sed corde et cogitatione: *Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est* (II Cor. x, 18), nec est actus humilitatis, ostentare *humilitatem*. Quare non est credibile, nec excogitabile, inquit, quod illa sacratissima et humillima Virgo sic *humilitatem* suam prodere, ac propalare vellet: nam quo quis dignior ac excellentior est in aliqua virtute, magis ac magis tenetur eam celare et occultare. His ergo duabus expositionibus relicis, quasi parum dignis, et quia non consonant antecedentibus, nec consequentibus,

119. Dico, et affirmo, quod hæc verba intelligenda et explicanda sunt in prima acceptione, id est, de illa humilitate et despectione, vilipendio ac miserabili statu in quo erat natura humana post peccatum primorum parentum; ut optime excogitavit neotericus scriptor, hic dicens: Humilitas, seu vilitas est, quippe necessitas ad peccandum nata ex Adami peccato. Hanc cum in Maria respexisset Deus, miro modo matrem præservavit futuram, etc.: quam sententiam verissimam iudico, consonam et magis litteralem existimo. Etenim Adam et Eva, ut infra latius dicam, volentes se exaltare, humiliati sunt, Nam *qui se exaltat, humiliabitur* (Matth. xxiii, 12); omnis enim superbia in tam imo jacet quam in altum se erigit, tantoque profundius labitur quanto excelsius elevatur. Qui enim per propriam superbiam extollitur, per Dei justitiam inclinatur, dejicitur et ad summam *humilitatem* reducit. Respiciendo igitur hanc *humilitatem* naturæ humanæ post peccatum Adami et Evæ contractam, inquit Maria: *Magnificat anima mea Dominum, Et exultavit spiritus meus in Deo Salutari meo*, quia me salvavit respiciendo *humilitatem*. Non meam, quia non dico meam; si enim de propria humilitatis virtute loqui vellem, facile esset dicere: *Quia respexit humilitatem* meam, sed dico *humilitatem Ancillæ suæ, vel humilitatem, vel ad humilitatem*. Illud enim in et ad emphasim habent, et declarant successivum motum quo illa humilitas propagata fuerat a primo parente ad filios, ab Adamo in posteros. Ideo dico *Ancillæ suæ*; quasi in tertia persona loquens, quia loquor de humilitate proveniente a tertia persona, scilicet a superbia et peccato Adami: *Quia respexit humilitatem* non naturalem, nam hæc inseparabilis est ab humanitate et homine; sed moralem, id est, miseriam, dejectionem et vilitatem a peccato et superbia Adami exortam, et qua filii ejus sunt servi et

nanciþia; ideo, ut illo termino servitutis, *ancillæ suæ*, cum ab hac inevitabili naturæ humanæ humilitate, Dominus Deus, ac Salvator salvavit, ac liberavit animam meam, et spiritum meum. Ideo, *Magnificat anima mea Dominum*, quia illa est humilitas spiritus et animæ; ideo anima mea, tunc magnificavit, et nunc magnificat Dominum, *Et exultavit spiritus meus in Deo Salutari meo*. Videns enim, quod Joannes exultavit quando liberatus, seu erectus est ab illa humilitate et dejectione, quando respexit eum Filius meus Jesus, ac Redemptor: sic et ego gratias ago Domino Deo, ac Salutari, quia ex quo fuit, vel vocatus est Deus, ac Dominus Salutaris, respexit *humilitatem Ancillæ suæ*.

120. Juxta hanc igitur opinionem, vel meo videri sententiam certissimam, dico, quod in propositis verbis: *Quia respexit humilitatem Ancillæ suæ*, non loquitur Virgo Maria de se ipsa, sed solum absolute, et simpliciter de natura humana, quæ ancilla et serva Dei fuit, et est titulo creationis ac conservationis; juxta illud Davidicum: *O Domine, quia ego servus tuus, et filius ancillæ tuæ* (Psal. cxlii, 12), id est naturæ humanæ, ideoque locuta fuit in tertia persona, quia agebat de alia entitate, sive de natura humana prout in primis parentibus, et nullo modo de se ipsa. Nam cum respicere propriissime, et secundum totum rigorem significet retro aspicere, seu aspicere rem, vel spatium præteriti temporis, ut communiter affirmant grammatici, et *Ancillæ suæ* denotet tertiam personam, sive distinctam a Virgine, verba hoc modo interpretanda et coaptanda sunt.

121. Anima mea nunc magnificat Dominum, quia quando spiritus meus infundendus erat carni, vel corpori organizato meo, factus est Deus Salutaris meus; et hoc significatum est, quia tunc Dominus respexit, id est retro aspexit ad illam *humilitatem* naturæ humanæ, dejectionem, et opprobrium Adami et Evæ filiorum infectionem, peccati originalis damna, sententiam a se contra reos prolatam, et omnia illa quæ in paradiso acta sunt. Et tunc, quando respexit illam *humilitatem* totius naturæ humanæ, ancillæ suæ recordatus fuit, etiam illius misericordiæ ibidem a se promissæ, scilicet: *Inimicitias ponam inter te et mulierem*, etc. Et cum recordatus fuisset hujus misericordiæ ancillæ suæ promissæ, illam executioni mandavit, et me creavit, ac formavit mulierem liberam ab illa, vel illis maledictionibus, ut in semine meo immaculato caput contererem serpentis, originale peccatum vincerem, et naturam humanam ancillam suam vindicarem. Et quia, hoc sic factum est: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*, ejusdem naturæ humanæ ancillæ suæ, et de hoc, et propter hoc anima mea, nunc magnificat Dominum, nunc, quando simile se obtulit exemplum. Nam respiciens Deus humilitatem, et opprobrium ancillæ suæ Elisabeth, surrexit et venit ut sanctificaret Joannem

filium praeclara ancilla suae, et sic ante nativitatem praevenit eum in benedictionibus dulcedinis. Hec quod contigit Joanni ante nativitatem, contigit mihi ante Conceptionem : ideo exsultavit infans, et ideo exsultavit spiritus meus. Infans exsultavit, quia in eo respexit non *humilitatem* in abstracto, sed *humiliationem* jam contractam in toto puero, seu individuo. Sed spiritus meus exsultavit, quia in illo respexit non *humiliationem* contractam, sed *humilitatem* in abstracto, antequam contraheretur talis humilitas naturae humanae in ancilla sua, ac matre sua. Et ideo loquor in tertia persona : *Quia respexit humilitatem ancillae suae*, ut praeleveret me Matrem suam : *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*, quia in hoc fecit in me, et *mihi magna qui potens est*, etc. Hunc existimo esse germanum et literalem sensum, quo omnes in hac materia evacuantur difficultates, existimate lucusque insuperabiles.

ANCILLAE SUE.

422. Non potest exacte intelligi, nec explicari, quae vel qualis fuerit humilitas Virginis Mariae, nisi ex adjuncto nomine *Ancillae suae*. Habet enim etymologias, ac derivationes diversas; nam componitur ab *an*, quod est *circum*, et *cilleo cilles*, quod est *movere*, quia ancilla circummovetur in domo ad servitium dominorum; vel componitur ab *ana*, quod est *sursum*, et *cilleo*, vel *sustinéo*, eo quod ancilla sit sustentaculum domini. Vel denique a dictione Graeca *ancon*, quod est *curvum*, quia ancilla continuo curvatur ad servitium. Est igitur ancilla, nomen morale et servitutis et humilitatis. Ad illam ergo communem interrogationem, quare Virgo non dixerit, quia respexit humilitatem Mariae, vel Matris suae, sed *Ancillae suae*? omnes expositores uno ore dicunt et respondent, quod fecit hoc ob eximiam ejus humilitatem. Ego vero dico, quod sic locuta est ob mysterium. Quia non agebat de humilitate personali Mariae, nec de materna incarnatione, sed de humilitate naturae humanae post peccatum, quae filios Adam constituebat servos, ancillas et mancipia ex conditione. Quia cum parentes nostri in paradiso despexerunt esse sub illo a quo fuerunt creati, et voluerunt perverse cum illo in majestate, gloria et natura esse consimiles, facti sunt sub diabolo, qui illos seduxit, et fecit servos ac mancipia miserabilia. Ideo Maria non dixit, quia *Respexit humilitatem* Mariae, Matris, ministre, famule, servae, mancipii, pedisseque, puellae, vernaculae, sed *Ancillae* : quia nullus alius excogitari potest titulus, vel nomen ita aptum ac proprium ad explicandam rem, et assumptum de quo agebat, seu tractabat, quam hoc *Ancillae suae*.

423. Primo, quia ipsa sola ex tota humili, et dejecta natura humana facta est Ancilla Domini ab imminente servitute diaboli liberata, qua omnes facti sumus mancipia. Secundo, quia, ut dicunt lexi-

cographi, apud Graecos non solum dicitur ancilla quae sub servitute est, sed etiam illa quae jam libertate donata est. Cum ergo senserit se Virgo a servitute peccati in Conceptione sua penitus vindictam, filium titulum elegit qui servae ante, et post liberationem tribuitur, quasi in aeternam memoriam gratitudinis in Deum, vel in signum victoriae ac tropei a demone obtenti, vel quasi privilegi suae praeservationis rescriptum, et monumentum in omnes generationes. Tertio, quia sicut communiter mancipia, quando a servitute diaboli, et peccati originalis potestate liberantur in baptismatis sacra ablutione cognomina sumere solent ab illis qui ipsos extrahunt a fonte; ita Virgo Maria a Domino sustentata et elevata et circumvallata ne tangere-tur a peccato originali, deinceps se vocavit Domini ancillam. Quarto, quia sicut Jesus vocatus est Christus, id est, unctus, et hac appellatione et cognomine utimur, quia ab instanti suae Conceptionis fuit a Spiritu sancto unctus : ita Virgo nomen aliud cognomen habuit ab instanti suae Conceptionis nisi *Ancillae Domini*, quia ab illo fuit servata et praeservata; serva enim et ancilla pro eodem usurpantur. Ultimo, quia sicut in Conceptione Verbi vocavit se ancillam, sic quando locuta est de sua Conceptione, usa est eodemmet termino. Quia sicut in illa Conceptione activa nulla interfuit vel minima peccati umbra, sic intelligamus contigisse in sua Conceptione passiva.

424. Et ne praesumas, quod haec gratis sunt dicta; confer illa verba : *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*, cum praesentibus, *Quia respexit humilitatem ANCILLAE SUE. Ecce enim ex hoc beatam me dicent*. Quasi diceret Maria : Sicut in conceptione activa Verbi tui Ancilla, similiter in mea Conceptione passiva : in illa Ancilla Domini expresse, in hac sua, id est sub velamine. Ex illo ecce Conceptionis activae, benedictam me dicunt homines et angeli; et ex hoc etiam : *Ecce, beatam me dicent omnes generationes* : quia ibi concepisti absque culpa et corruptione, hic generata sum absque macula et labe; ibi virtus Altissimi obumbravit integritatem corporis et carnis *Ancillae suae*, et eadem sua virtus in Conceptione passiva, respexit humilitatem animae, et spiritus ejusdem *Ancillae suae*. Ancilla fui, sed sua : *Eslava soy, pero suya*, secundum metrum Hispanicum,

Eslava soy, pero saya
Eso no lo dire yo :
Que saya soy me mando
No dixesse que era saya.

Non per ordinem ad tyrannum demonem et captivitatem sub originali peccato, ex quo omnes filii ac filiae Adami vocantur et sunt servi, et *ancillae*, sed per relationem ad Deum Salutarem et Salvatorem Dominum, mutatus enim fuit terminus in servitute mea. Unde clare potest colligi, quod de salvatione, salute ac de servitute et humilitate illa loquor in qua posita erat natura nostra humana, et

ad quam pervenerat per originale peccatum, et per quam facta est dejecta, vilis et contemptibilis in oculis Domini serva et mancipium dæmonis. Sed quando hæc natura humana sumenda, vel suppositanda erat a Maria, quando futura erat *Ancillæ* alterius, facta est *suæ*, quia tunc illam respexit Dominus oculis *suæ* benignitatis et misericordiæ, illam levando et præservando, seu purificando a dejectione contracta in Adamo. Ideo: *Exsultavit spiritus meus in Deo*, qui talem salutem præstitit humanitati *Ancillæ suæ*, et ex hoc etiam *beatam me dicent omnes generationes*.

125. Rem explico logicis, sed clarioribus verbis. In me est ratio specifica, et ratio individualis: hoc est natura humana ex progenitoribus descripta, et talis natura *Ancillæ* Mariæ; sum enim femina, filia et genita ex progenie Adami, et sum talis femina Maria, quæ futura eram Mater Dei; humilitatem illam humanam, vel humanitatem illam humilem, quam per tot generationum series viderat Deus ut malam, et aspiciebat ut valde malam, humilem, abjectam ac vilem: quando futura erat *Ancillæ* Mariæ respexit, et fecit *suæ* Matris: respexit, inquam, Dominus, et prævidit, ut illam præservaret a tali humilitate, dejectione et opprobrio, seu contumelia; et ideo, exsultavit spiritus meus in illo instanti, quo ipsam coepit informare et animare; quia vidit, et præsensit in ejus puritate et munditia, quod ipsam respexerat Dominus. Quando enim ex illa radice amarulenta, et ex illa arbore in humo, et humilitate sordida peccati originalis radicata, pullulaturus erat fructus vitæ *Ancillæ*: tunc respexit ut subveniret, respexit, et sublevavit vitam, animam et spiritum *suæ* Matris, et sic præservatum fuit esse, et principium *Ancillæ suæ*.

126. Homo in paradiso ante peccatum erat servus Domini ratione creationis; et quia intra propriam domum genitus, et justitia originali præditus erat vernaculus; peccavit ipse, ac totum genus humanum factum est mancipium dæmonis. Nam capiendo manu pomum, captus est homo a serpente, et inde captivus et mancipium. Hanc miseram servitutem, humilitatem, dejectionem et vililitatem, quæ erat in natura humana quando ego concipienda eram, respexit Dominus benignis oculis, et favore amplexus est singulari. Et quia respexit, et ex illo genere mancipium diaboli eduxit, et extraxit me feminam ut faceret Ancillam suam; et hoc modo respexit Deus humilitatem *Ancillæ*, non diaboli, absit! sed *suæ*. Cum ergo ancilla componatur ab *ana* et *cilleo*, quod est sursum elevare, vel sustentare, ideo me voco Ancillam, non servam, non Mariam, non Matrem; quia videndo Deus humilitatem et dejectionem naturæ humanæ, respexit meam substantiam in utero Annæ matris meæ, et ibi me elevavit et sustentavit sursum ut non caderet in illam foveam humilem et profundam naturæ humanæ; et sic, quæ futura eram mancipium, seu serva diaboli, si Deus non respexisset humilitatem

et humanitatem illam; quia respexit, facta sum Ancilla sua, id est ditionis et jurisdictionis Domini Dei Salvatoris, non diaboli prævaricatoris.

127. Deinde, si verum est, quod quidam peritus Syro-Chaldaicæ linguae grammaticus affirmat, scilicet, quod *respicere* proprie ac rigore in Syro idiomate significat *dealbare*, seu *candidum reddere*; metaphorice vero, idem esse respicere quod declarare, notum facere, detegere, seu perspicue demonstrare: tunc verba ista, *Respexit humilitatem Ancillæ suæ*, hunc efficient sensum: Deus in mundi principio creavit naturam humanam, pulchram, candidam atque omnino albam: quæ originali peccato fœda, nigra et maculata quasi pannus menstruatae reddita est: at ipsemet Dominus quando contrahenda et suppositanda erat a Virgine Maria, oculis *suæ* misericordiæ illam *respexit*, lavavit, dealbavit, atque candidissimam reddidit. Quasi communi Hispanismo diceremus: *No quiso Dios, que su Madre se vistiese, o pusiese cosa negra, o tunica suzia, y assi dio un ojo, y otro ojo, y muchos ojos a aquella humana naturaleza de que se avia de vestir Maria en el vientre de santa Ana*. Et sic clara, perspicua, limpida, tersa atque munda reddita est naturæ humanæ, olim immaculatæ innocentiae. Sive iterum Hispanice: *Saco à la naturaleza de la servidumbre en que estava, quitandole con el agua fuerte de su omnipotencia aquel hierro, ô macula, que tenia en la cara de esclava*. Unde Maria sapientissime, atque honestissime, nec non præclara energia, et emphasi vocavit humilitatem omnia illa, quæ in natura humana antecedunt generationem, seu conceptionem alicujus individui, quæ semper maculant, et necessario fœdant hominem, nisi omnipotentia divina antea respiciat, lavet, dealbet, et candidam reddat illam humilitatem naturæ humanæ, sicut fecit in sola Matre sua. Et forte hæc unica causa fuit, quare in Incarnatione Verbi non dixit Maria: Quia respexit Deus humilitatem *Ancillæ suæ*, *fiat mihi secundum verbum tuum*. Quia cum mysterium illud, sive Conceptio illa sacratissima non erat executioni mandanda via et ordine communi, nulla instabat humilitas naturæ humanæ, quam posset Deus respicere, lavare, mundare, vel candidam reddere. Secus vero fuit in Mariæ generatione et Conceptione; siquidem fuit genita ex viro et femina, concubitu, semine, concupiscentia, etc. Et ut hæc omnia humilia ac fœda Deus lavaret ac munderet, oculis *suæ* gratiæ *Respexit humilitatem Ancillæ suæ* naturæ humanæ.

ECCE ENIM EX HOC.

128. Quatuor præsentēs dictiones frequentissimæ sunt tam in sacra Scriptura, quam in ontri latinitate, et semper expressivæ alicujus magni mysterii: quarum constructio sic breviter declaratur. Ecce, adverbium est demonstrativum et indicativum, ostendens evidentiam alicujus rei miræ,

novæ, magnæ, insolitæ, magnificæ et admirabilis; et hæc est propriissima, rigorosa et communis ejus significatio. Item, *ecce*, hoc speciale habet, quod idem sonat, ac significat si legatur incipiendo a prima littera, sive ab ultima. Particula enim, est conjunctio causalis, et copulativa connectens hæc verba, et subsequentia cum præcedentibus, et idem exprimit quod *vere*, *etiam*, *certe*, *profecto*, et *absque dubio*. Propositio *ex*, multa ac varia denotat, præcipue vero terminum *a quo*; ut : *Ex* hoc puncto incipit res; *Ex* nihilo creavit Deus cælum; *Ex* nocte fit dies, et *Ex* pane corpus Christi. Item, denotat causam efficientem, vel materialem; ut : *Ex* matre nascitur filius; *Ex* materia educitur forma. Hæc omnia trita et certa sunt ex grammaticæ legibus.

129. Difficultas solum est in illo ablativo *hoc*. Quia omnes expositores communiter, nemine dempto, intelligunt et explicant illud, *ex hoc*, de tempore, id est, *ex nunc*, in posterum, deinceps, ex hoc tempore; ita ut quidam illorum gravis, et antiquissimus dicat hæc formalissima verba : *Ex* nunc opprobrium sterilitatis, quæ ex integritate virginitatis emanabat, evacuabitur; *ex* nunc maledictionis sententia auferetur; *ex* nunc omni generationi virginæ secunditatis fructus humano generi communicabitur; *ex* nunc intestinum bellum dæmoni indicitur; *ex* nunc mulier inimicitias in serpentem exercet; *ex* nunc semen mulieris serpentis semen dissipabit; *ex* nunc mulier caput Hophernis præcidet, etc. Quæ omnia verissima sunt et propriissime dicta, si illud *ex hoc*, non de tempore, sed de verbis, actisque in hoc cantico relatis, intelligantur. Nam de tempore, nescio quomodo hæc interpretatio subsistere possit, neque ex grammatica, neque ex verbis, neque ex eorum sensus connexionem et continuationem. Quia Virgo Maria non fuit beata ex tunc, sive ex illo tempore quo ista protulit et dixit; fuit enim gratia plena, benedicta et beata non solum ab ingressu domus Zachariæ, ubi Elisabeth ipsam beatam vocavit, dicens : *Et beata, quæ credidisti*, id est : Beata fuisti ab incarnatione Verbi, quia tunc credidisti angelo; sed etiam beata fuit ante Incarnationem : ideo Gabriel vocavit eam gratia plenam et benedictam. Fuit beata in sua Nativitate, et beata ex utero matris suæ, sive fuerit per præsertionem, sive per sanctificationem, ut in omnium sententia loquar; et sic ista dictio : *Ecce enim ex hoc*, nullomodo videtur connotare, vel respicere tempus præsens, sed verba antecedentia, et factum in ipsis verbis inclusum, sive prærogativam et privilegium Virginis clausum in illa dictione : *Quia respexit humilitatem Ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent*. Vel respicit illa verba, quæ dixit Gabriel Zachariæ, loquens de conceptione Joannis : *Erit enim magnus coram Domino, et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ* (Luc. 1, 15). Vel illud dictum de conceptione Filii sui : *Et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur*, etc. Quasi diceret : *Ex*

hoc quod conceptus est Joannes, et sanctificatus in utero, ex hoc quod conceptus est Filius meus immunis ab omni peccato, et sanctus. *Ecce enim* ex hoc, quod actum est contra peccatum originale in lege gratiæ : *Ex hoc beatam me dicent omnes generationes*; quia in hac materia, etiam respexit Deus humilitatem Ancillæ suæ.

130. Ad memoriam iterum revoca, quæ in exordio expositionis hujus cantici insinuare incepi, scilicet, quod hæc dictio *ecce*, clavis est totius ejusdem intelligentiæ. A principio legis gratiæ, sive ab exordio Evangelii Lucæ, sex reperiuntur *ecce*. Primum, datum est pro signo conceptionis Joannis, quando angelus Gabriel dixit Zachariæ : *Et ecce eris tacens, et non poteris loqui, usque in diem, quo hæc fiant* (Luc. 1, 20). Secundum, fuit dictum in Annuntiatione Conceptionis Verbi : *Ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis*, etc. Tertium, pro conceptione jam facta Joannis : *Ecce Elisabeth, cognata tua, et ipsa concepit filium*. Quartum, dictum est in ipsa Verbi conceptione, quando dixit Maria : *Ecce Ancilla Domini*. Quintum, fuit pro sanctificatione Joannis : *Ecce enim ut facta est vox tua*. Sextum et ultimum, præsens est : *Ecce enim ex hoc beatam me dicent*. Omnia prædicta *ecce* sunt inter se concatenata, atque connexa, ut ex contextu patet, et omnia tractant de Conceptione. Joannes in *ecce* fuit sanctificatus et magnus, Christus in *ecce*, et conceptione sua, fuit sanctus et magnus, Maria in hoc *ecce* fuit beata et magna. Igitur de sua sanctificatione ac Conceptione loquebatur. Si enim ex quo cœpit lex gratiæ semper adverbium *ecce* signat et significat annuntiationem generationis vel executionem conceptionis alicujus personæ signate et præcise : igitur, et hoc *ecce* Mariæ Conceptionem exprimit et denotat. Hanc consequentiam omnes expositores fatentur; sed dicunt, quod significat et indicat Conceptionem activam Virginis, id est, Verbi Incarnationem. Sed hoc meo judicio esse non potest. Primo ex supradictis, quia, ut visum est, loquitur de Conceptione passiva et immaculata Virginis. Secundo, quia pro conceptione Joannis posita sunt tria *ecce* : unum annuntiationis, alterum executionis, et ultimum sanctificationis; siquidem diversis temporibus fuit annuntiatus, conceptus et sanctificatus, et sic absoluta, perfecta atque completa mansit sanctificatio Joannis. Pro conceptione Verbi posita sunt duo *ecce*, Annuntiationis unum, et Conceptionis alterum, quia diversis instantibus facta fuerunt. Sed cum in eodem instanti secundo conceptus fuerit, sanctificatus et sanctus per essentiam; ideo in illo completa et perfecta mansit in illo *ecce*. Ergo hoc *ecce* Conceptionem beatam et magnam, passivam et immaculatam impedimentum Virginis Mariæ indicat et signat. Tertio, propter infra dicenda. Inquit enim : *Beatam me dicent; Fecit mihi*. Ex quibus pronominiibus, *me* et *mihi*, videtur Virgo loqui de sua individua persona, non quatenus Mater erat.

131. Ac si diceret Virgo Maria : Tu, Elisabeth, vocasti me beatam, quia credidi angelo : et bene dixisti. Sum etenim. Quia propter hoc fui, sum et ero beata; et propter hoc angeli et homines beatam me dicunt et dicent. Sed hoc erit propter conceptionem activam carnis et sanguinis mysterium. Sed assumpta occasione, ex his verbis, anima mea magnificat Dominum, et gratias reddit ipsi. Quod si ex sua Conceptione activa fui gratia plena, benedicta et beata, et etiam est : aliam causam invenio priorem, efficientem et materiale in anima et spiritu, scilicet meam Conceptionem passivam, ex qua etiam gratia plenam et beatam me dicent. Nam scire debes, quod etiam in utero matris meae exsultavit spiritus meus, quia respexit Deus humilitatem ancillæ suæ, sicut respexit conceptionem Domini et servi. Ex hoc enim certe et in rei veritate, etiam beatam me dicent omnes generationes. Vel sic : o Elisabeth, tua verba fuerunt ista : *Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo. Et, Beata, quæ credidisti.* Ad hæc respondeo et dico, quod eodem modo, et propter eandem causam exsultavit spiritus meus in utero matris meæ, et quod ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Sed non exsultavit ut filius tuus, qui solus est dictus magnus, quia sanctificatus : sed exsultavit spiritus meus taliter, quod ex hoc dicenda sum magna et beata; quia non solum sanctificata sum ut Joannes, sed præservata ut benedictus ac beatus Filius meus. Vel sic : *Ecce enim, ex quo Deus per ironiam dixit de primo parente nostro : Ecce Adam, quasi unus ex nobis factus est (Gen. iii, 22), natura illa, quæ contrahenda et individuanda erat per omnes generationes, a quocunque individuo, suppositanda fuit cum illo debito et obligatione et censu peccati originalis; et hæc est innata et congenita naturæ humanæ humilitas, et inevitabilis dejectio, quam expertus est filius tuus, ejus individuum humanitatem et humilitatem vidit Dominus in illo ecce, in illo puncto et primo instanti conceptionis ejus. Sed non respexit nisi in secundo Ecce, quando vox mea facta est in auribus tuis; ideo non est dictus magnus, nec beatus, nisi coram Domino. Sed in me omnia facta sunt in unico Ecce, quia respexit Deus humilitatem ancillæ suæ, et ex hoc indivisibili Dei respicere, beatam me dicent omnes generationes : quia ex hoc ECCE fecit mihi magna qui potens est.*

132. Denique, si volumus cum torrente doctorum intelligere et explicare illud ex hoc pro tempore, quasi diceret ex nunc, vel a nunc, ut versio Syro-Chaldaica (sic enim legunt fere omnes) : dicendum est, quod Virgo Maria locuta fuit secundum totum rigorem scholasticum, ita ut illud ex nunc supponat pro instanti temporis. Sic enim in scholis ad significandum instans aliquod, vel indivisibile temporis sive prioritatem aliquam, communiter dicitur : In illo nunc quo creatus fuit angelus,

in illo nunc generationis prolis, hoc nunc præsens, etc. Dixit igitur Virgo Maria : ECCE ENIM ex hoc nunc beatam me dicent omnes generationes; a nunc, id est ex instanti, puncto et momento, sive ex quodam indivisibili temporis beatam me dicent. At hoc nunc instans, vel momentum non potest esse illud instans, et nunc quo ista proferebat; quia jam antea fuerat ab Elisabetha vel Joanne vocata Benedicta et Beata, ac per consequens Joannes esset prius magnus, et beatus quam Maria; nam antea fuit ipse sanctificatus quam hæc protulisset Deipara. Ergo necessario hoc nunc referendum est ad tempus antecedens. Hoc ergo supposito tanquam evidens, recurramus ad tempora et instantia antecedentia, et videamus in quo illud ex nunc proprie verificari possit. Non ex illo nunc, et instanti Incarnationis Verbi divini; quia ante ipsam Incarnationem appellata fuit ab angelo Gabriele absolute benedicta, et gratia plena, etc.; nec potest esse instans Præsentationis vel Nativitatis ipsius, nam fuit beata, benedicta, sanctificata et gratia plena antea in omnium sententia. Igitur recurrendum est ad illud nunc, vel instans sanctificationis ejus post contractionem peccati originalis, vel ad illud nunc et instans præservationis ejus ante contractionem maculæ. Discursus hucusque legitimus et consentaneus videtur. Et licet difficile appareat assignare de quo ex his duobus instantibus loquatur, cum æqualiter illud, nunc, possit respicere et sanctificationis et præservationis instans et momentum; saltem ex his verbis etiam pro certo colligimus, Virginem Mariam in hoc cantico locutam fuisse de sua sanctificatione a peccato originali, sive sit in primo sive in secundo instanti, qui est primus ac potissimus scopus quem desideramus habere, et inquirimus.

133. Deinde probó, quod loquatur de primo nunc, sive instanti suæ præservationis. Primo, quia si de secundo nunc suæ sanctificationis loqueretur, non diceret, *Respexit humilitatem*; sed diceret, *Respexit humiliationem*, quia in illo instanti jam erat originale peccatum contractum. Cum ergo loquatur in abstracto et non in concreto, signum est quod loquitur de instanti ante humiliationem, id est, ante contractionem peccati. Secundo, quia non diceret, *Ancillæ suæ*, id est, Dei absolute et simpliciter. Nam contracto peccato originali, et illo maculata, non erat Ancilla Dei, sed diaboli vel peccati. Tercio, quia dixit: ECCE ENIM EX NUNC beatam me dicent omnes generationes. Ergo illud, nunc, connotat et respicit generationem suam. At sanctificatio nec potest dici prima generatio, nec secunda; quia generatio prima est conceptio prolis; secunda vero generatio, est nativitatis ex utero. Ergo illud nunc, supponens pro generatione, nullo modo respicit sanctificationem. Quarto, quia non diceret : *Beatam me dicent omnes generationes.* Quia nulla generatio est quæ beatam prædicet Mariam, quia sanctificata fuerit post contractio-

nem culpæ; sed quia præservata a culpa. Quinto, quia ad illa Elisabethæ verba, ECCE ENIM EX QUO FACTA EST VOX SALUTATIONIS TUE IN AURIBUS MEIS, exsultavit infans in utero meo, correspondent ac respiciunt hæc Mariæ: *Ecce enim ex hoc, vel ex nunc, Beatam me dicent omnes generationes.* Nota non solum proportionem verborum, sed etiam identitatem inter verba Elisabethæ: *Ecce enim ex quo, et Mariæ, ECCE ENIM EX NUNC;* et simul nota versionem Hebraicam, *Ecce etiam ex nunc.* Quasi diceret Maria: Non solum sum benedicta et beata ex hoc, quia voce mea sanctificavi Joannem, sed etiam ex nunc generationis meæ. At si Joannes fuit benedictus ex illo instanti suæ sanctificationis, quid igitur singulare superaddebat Dei Matris gloriæ aut gratiæ super sanctificationem Joannis, si de sanctificatione et non de præservatione loqueretur? Hinc oritur quinta ratio, et est efficacior. Quia Elisabeth determinavit expresso signo tempus et instans sanctificationis Joannis, dicens: ECCE ENIM EX QUO FACTA EST VOX SALUTATIONIS TUE, etc.; verba autem Mariæ non sunt determinativa temporis vel instantis, sed absoluta, vaga et indeterminata. Dixit enim: ECCE ENIM A NUNC, ex instanti, a puncto vel ex momento, beatam me dicent. Cum ergo loquatur sic absolute et indeterminate, debet illud *nunc*, instans, vel momentum sumi secundum totam suam latitudinem, id est pro tota vita Virginis Mariæ, sicut *nunc* et instans Dei dicitur tota ejus duratio; vel ut dicimus, momentum est vita hominis super terram, id est, totum tempus vitæ suæ animationis usque ad ultimum suæ mortis; aut sic absolute prolatum, illud *nunc* vel instans debet sumi analogice pro primo et famosiori significato, id est, pro primo instanti vitæ Mariæ. Quia a primo illo puncto cœpit Mater Dei, caro quæ futura erat Christi, Lex gratiæ, Ecclesia ac Redemptio nostra: *Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, etc.

BEATAM ME DICENT.

154. Hucusque semper sacratissima Virgo locuta fuerat de præterito, *exsultavit, respexit.* Sed jam Spiritu sancto excitante et spirante cœpit prophetice reserare futura: *Beatam me dicent.* Ex duplici capite fuit beata Virgo Maria: et propter Verbi Conceptionem, quia in suo sacratissimo utero clausit totius beatitudinis Auctorem, et quia ipsa concepta fuit ex gratia, quæ fons est formalis beatitudinis. Modo solum inquirimus de qua beatitudine loquatur Maria in propositis verbis: BEATAM ME DICENT omnes generationes, sive ut alii legunt: *Beatam me prædicabunt.* Nam si ex vi verborum, antecedentibus et consequentibus demonstratur quod locuta fuerit de beatitudine sibi præstanda propter suam Conceptionem passivam, dicta superius comprobata manebunt, et dicenda faciliora redduntur.

155. Varia ac diversa Ecclesiæ pietas ac fidelium devotio excogitavit epitheta, ac honorificos invenit titulos, quibus appellat ac laudat Deiparam Virginem Mariam juxta diversitatem privilegiorum sibi a Deo concessorum, ac diversa mysteria vitæ suæ. Etenim, quia assumpta corpore et anima ad æterna tabernacula, appellamus ipsam gloriosam, propter ejus intactam Virginitatem, illibatam, puram, purissimam dicimus, propter ejus Conceptionem immunem, sanctam, immaculatam, incontaminatam, etc. Sed quando Maria cecinit canticum, hæc solum duo epitheta habebat ex Scriptura, scilicet, *Benedicta* et *Beata*. Benedictam vocavit angelus ob mysterium Conceptionis Verbi divini, dicens: *Benedicta tu in mulieribus;* hunc titulum confirmavit etiam Elisabeth eisdem verbis: *Benedicta tu inter mulieres;* quia Spiritus sanctus revelaverat ipsi et Conceptionem Domini, et angeli verba. En Conceptionis activum et maternitatis protestativum encomium ex ore angelico et humano. Etiam vocata fuit *beata* postea ab ipsamet Elisabeth, dicente: *Beata, quæ credidisti,* et iste titulus respexit ejusdem Mariæ Conceptionem passivam. Sed, dices, unde, vel quomodo probatur hæc secunda pars? Nam de prima nulla est quæstio.

156. Dico, quod ex ipsa verbi etymologia, definitione ac significatione. *Beatam* enim a *beo* *beas* dicitur, id est bene aucta, bene acta vel bene aptata et bene composita. Ac si diceremus Hispanice, *bien amasada*. Et quis dubitare potest, quod istæ etymologiæ respiciant Conceptionem purissimam Mariæ, quia in utero matris suæ fuit bene acta, id est absque ullo malo; bene aptata a Deo et bene aucta, quia bene composita in suo principio ex carne pura et anima immaculata, ex corpore sancto et spiritu sanctissimo. Item ex definitione: *Beata* enim est, quæ habet quod vult, et non ea quæ non vult, et nihil mali vult, et nihil mali habet; sed definitio solum de virginea Conceptione verificari potest, ex qua omne malum fuit relegatum, et in qua nihil mali fuit. Item, ex significatione, quia sicut *benedicta* est bene dicta, sic *beata* est bene nata. Igitur nativitatem et primum esse Mariæ respicit titulus *Beata*, et verba ista: BEATAM ME DICENT omnes generationes. Ideo non dixit, Sanctam me dicent, vel gloriosam, sed *Beatam*. At instabis, quod hæc omnia possint etiam respicere et dici de Conceptione Verbi. Ad quod respondeo, quod minime. Nam, licet Jesus Christus Dominus universaliter vocetur, et appelletur eisdem nominibus et epithetis quibus et Virgo Maria, quia dicitur Sanctus, Purus et Immaculatus, Benedictus, etc.; at nunquam vocatus fuit, neque a Scriptura neque a sanctis Patribus, Beatus Jesus, neque Beatus Christus, quia voluit quod titulus iste solum per antonomasiam diceretur singulariter de Maria, ut communiter dicitur.

157. Sed jam gratis dato, quod Elisabeth vocaverit Mariam tam *Benedictam*, quam BEATAM PRO-

pter Incarnationem et conceptionem activam, in his verbis : *Beatam me dicent*, non loquitur Maria de illa beatitudine sibi præstita, de qua quasi habebat et titulum et pacificam possessionem, sed de alia beatitudine sibi præstanda futuris temporibus, non ab una persona, sed ab omnibus generationibus; prophetabat enim de futuro, non referebat de præterito : igitur non loquebatur nec de illa beatitudine nec de illo mysterio. Item, quia beatitudo ista erat ex illis quæ contigerant in Nazareth : *Beata, quæ credidisti*, sed hæc beatitudo erat ex hoc : *Eccce enim ex hoc BEATAM ME DICENT*; id est, ex hoc quod modo locuta sum, ex hoc quod modo contigit in liberatione filii tui a peccato originali; et ex hoc denique, quod Deus respexit in mea generatione, aliarum generationum humilitatem, vilitatem, opprobrium et dejectionem : *ex hoc BEATAM ME DICENT omnes generationes*. Item, nulli dubium esse potest ex supradictis et notatis, quod hæc verba, *Beatam me dicent*, respiciebant illud Elisabeth, *Beata, quæ credidisti*. Elisabeth locuta fuit de beatitudine activa : *Beata fuisti*, quia credidisti angelo; *Beata fuisti*, quia concepisti Verbum : in quibus omnibus Virgo Maria active egit. Maria locuta est de beatitudine passiva, *Beatam me dicent omnes generationes*, ME beatam vocabunt. Igitur sicut erant verba, respiciebant Conceptionis mysteria; Elisabethæ et angeli activam, Mariæ vero passivam.

138. Etiam hoc indicare videtur illud pronomen, *Beatam me dicent*. ME; quasi diceret Maria : De mea beatitudine loquor propria, singulari, individua, absoluta et non respectiva, per ordinem ad Filium meum; quia tu, o Elisabeth, dixeras : *Beata, quæ credidisti*; id est, Quia credidisti, es beata, et ego dico absolute quod *Beatam ME dicent*, non quia credidi, non quia concepi, de qua jam exstat tua prophetia; et hæc mea non est modalis seu extensiva prophetia tui placiti, sed simplex et absoluta, quæ incipit modo ex hoc de futuris temporibus, in quibus *Beatam ME dicent omnes generationes*. Neque existimet aliquis blasphemus, quod hæc proveniat ex arrogantia et propriæ laudis prædicatione, quia non laudo ME, non humilitatem meam, nec proprias virtutes et glorias, quia non ex operibus iustitiæ quæ ego fecerim *Beatam ME dicent omnes generationes* : absit, quod nec in verbis sit jactantiæ vel minima umbra; sed propter illud munus mihi collatum, propter illud privilegium mihi elargitum præservationis meæ a peccato originali, ubi ego nihil egi, quia fuit antequam scirem reprobare malum vel eligere bonum; nam totum fuit ex mera Dei liberalitate, misericordia et gratia, atque ex hoc *Beatam ME dicent omnes generationes*.

OMNES GENERATIONES.

139. Communiter hæc clausula sic intelligitur et explicatur a doctoribus : *Beatam me dicent OMNES GENERATIONES* : dicit omnes, id est non a singu-

lis individuis et omnibus hominibus, sed a singulis omnium hominum generibus, ita ut fiat distributio pro generibus singulorum. Verbum vero illud *generationes*, sic declarant omnes GENERATIONES, id est populi, gentes, nationes, ætates et sæcula. Sed quis non videt, quod ista gratis dicantur et absque fundamento? Gratis, quia si Virgo Maria sive Spiritus sanctus vellet, quod per *generationes* intelligerentur gentes, populi vel nationes, facilius diceret : *Et beatam me dicent OMNES gentes*, vel *OMNES populi*, vel *nationes*. Si enim Maria solum dixisset : *Et beatam me dicent OMNES*, nihil aliud exprimendo, tunc locum haberent istæ variæ expositiones vel interpretationes : sed cum ipsa expresserit suam mentem, intelligenda et explicanda sunt prophetica Mariæ verba de generationibus propriæ et rigorose sumptis. Sine fundamento vero, quia populi, gentes, nationes, ætates vel sæcula non sunt *generationes*; ex generatione fiunt personæ, ex personis populi, gentes et nationes : ætates vero et sæcula sunt tempora et dimensiones, in quibus fiunt *generationes*; deinde nec omnes populi, gentes vel nationes beatificarunt, vel beatificant sacratissimam Dominam nostram Mariam, sive fiat distributio pro generibus singulorum, sive pro singulis generum. His ergo expositionibus prætermissis, ut ex toto rigore litteræ loquamur,

140. Inquit Maria : Quia privilegium, de quo sermonem facio, est de mea generatione, quæ omnibus numeris fuit absoluta et perfecta, ideo *Beatam me dicent OMNES GENERATIONES*. Non invito nec voco nationes, id est natos, sed *generationes*, id est genitos et gignendos, quia beatitudo mea non habebit quæstionem in nativitate, sed in generatione, et quia generatio fuit absque peccato originali, ideo *omnes generationes* præsentis et futuræ usque ad finem sæculi beatam me dicent. Beatitudinem uteri mei sive gloriam Conceptionis Christi laudasti et beatificasti, tu, o Elisabeth, dicens : *Beata, quæ credidisti*; et beatificabit et laudabit mulier de turba, sive Marcella dicens : *Beatus venter qui te portavit*, quia cum sit mysterium uteri conceptionis et parturitionis muliebri sacramentum est, ideo laudatur et beatificatur ab his quæ uterum habent, et quibus proprium est concipere et parere; sed mysterium et privilegium meæ generationis passivæ, quia in ea nulla fuit degeneratio, consentaneum erit ut laudetur et beatificetur a generationibus. Femina sola parit, gignit vir, generat utrumque; ideo cum in Incarnatione Verbi nullus fuerit vir, feminae laudant et beatificant; sed cum in mea generatione ac conceptione fuerint Joachim et Anna mei progenitores, *Omnes generationes* beatam me dicent; quia omnis generatio est viri et feminae. Vel, *Omnes generationes*, cœli et terræ, angelorum et hominum, vel *generationes* divisæ in æternam et temporalem, divinam et humanam; ex generatione temporali me beatificavit Marcella, dicens de filio meo : *Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ*

suxisti : ex generatione aeterna et divina me beatificabit unigenita illa Persona, et unice genitum a Patre Verbum divinum, dicendo : *Quin imo beati qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud*. Et ne quis existimet quod hæc beatitudo fuerit solum personæ ; quia præcipue et principaliter fuit beatitudo mysterii mæ Immaculatæ Conceptionis, ideo Ecclesia, quæ clavem habet aperiendi ac reserandi proprium et genuinum sacræ Scripturæ sensum, Evangelium hoc cantabit in festivitate Conceptionis secundum usum Breviarii Fratrum Minorum. Ecce enim ex hoc complebitur mea prophetia, et beatam me dicent et prædicabunt *omnes generationes*. Item quia *omnes generationes* sacræ, quæ fuerunt in lege scripta, sive a promissione facta Abraham (de quibus in ultimo versu) referet Matthæus in principio sui Evangelii, dicens : *Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham* ; et hoc Evangelium etiam recitabitur in festo mæ Conceptionis secundum usum Romanæ Ecclesiæ ; et si etiam verificabitur quod *omnes generationes* beatam me dicent ac prædicabunt.

141. Generationes sæculorum componuntur vel claudunt triginta annos, vel triginta tres ; unde una ætas centum annorum claudit seu includit tres *generationes* et in qualibet generatione triginta trium annorum erit aliquis vel aliqui, qui specialiter meam beatificent generationem, et laudent Conceptionem. In hac prima angelus, tu, o Elisabeth et ego. In secunda Filius meus, et Marcella. In tertia Matthæus, Lucas et Jacobus in Hispania, in qua ejus discipuli Sicilius et Tysiphon, et sic deinceps per omnes generationes. Tandem, quia quatuor fuerunt, et sunt *generationes* in humana natura, prima Adami absque viro et femina. Secunda Evæ ex viro, sed absque femina. Tertia mea ex viro et femina. Quarta Christi ex femina, sed absque viro. Tres generationes Adami, Evæ et Christi, fuerunt absque peccato originali. Solum restabat quod humilitas, vilitas et dejectio naturæ humanæ, et generationis viri et feminae honorificaretur et sublimaretur in aliquo individuo, et ut respiceret eam Dominus oculis suæ misericordiæ ut esset a peccato originali immunis ; hanc humilitatem et dejectionem respexit Dominus in me, Ancilla sua, ex patre et matre genita, præservata attamen a peccato originali, et *Ecce enim ex hoc beatam me dicent OMNES GENERATIONES*, quia in me habuit generatio humana ex patre et matre, sicut in aliis generationibus exaltationem humilitatis suæ.

142. Tandem ultimo ac principaliter, beatam me dicent *omnes generationes* virorum et feminarum in individuo ; quia serpens antiquus omnium et singulorum in utero matrum ipsorum capita conterebat. Ego vero in generatione mea ipsius serpentis caput contrivi. Et si Judith, Debora, Jael laudatæ ac benedictæ vocatæ fuerunt a generationibus suæ ætatis, quia debellarunt inimicum particularem suæ gentis ; ego autem cum vicerim ac supplantaverim

universalem inimicum omnium generationum quæ fuerunt ab initio sæculi, et erunt usque ad finem, beatam me dicent *omnes generationes*, præteritæ, præsentis et futuræ : etsi non ore et verbo expresso, saltem re et obligatione ; nam si generationes loquerentur, beatam me dicent *omnes generationes*.

143. Suprapositæ expositiones magis videntur accedere ad litteræ rigorem, quam ab interpretibus assignatæ ; sed adhuc loquendo ex toto rigore sermonis remanet non contemnendus scrupulus ; nam, rem medullitus expendendo, fateor, et palam profiteor, quod nec illæ nec istæ omnimodam vim exhauriunt, aut totam expressivam et universalem latitudinem evacuant hujus vocis *omnes generationes*. Etenim qui *omnes* dicit, nullam excludit præsentem, præteritam vel futuram ; et *omnes* comprehendit quamvis sit infans unius diei, sive sit catholica matris sive ethnicae filius, masculus vel femina. Item, qui expresse et signate dicit *generationes*, non loquitur de hominibus adultis, populis vel nationibus, sed de filiis genitis in ipsamet generatione, quando actualiter generantur et in lucem prodeunt ex utero materno ; tunc enim ex rigore sermonis dicitur homogenitus, vel generatio hominis : quibus adde, quod generatio non fit in genere vel specie, sed in individuo ; videtur autem difficile, imo et impossibile, et ab omni veritate alienum, quod *omnes generationes* in individuo, et sub proposita rigorosa acceptione beatificent ac laudent Mariam, cum evidens sit nullum infantem in sua generatione hoc efficere, pro quo exstat continua et irrefragabilis experientia. Sed illa et illis non obstantibus, dico, quod Virginis Mariæ verba assertiva et prophetica vere et realiter adimpleta sunt, et continuo adimplentur in omnibus generationibus mundi in individuo. Et sic intelligi et explicari debent secundum totum litteræ rigorem, et ut sonat dictio hæc, *omnes generationes*.

144. Pro quorum exacta intelligentia notanda ac revocanda sunt ad memoriam duo principia : unum ex sacra Scriptura ; aliud vero ex scriptoribus et experientia. Scripturæ est illud, quod postquam Deus dixit serpenti : *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius*, etc., in quibus verbis expresse repromissum fuit semen, quod caput serpentis esset contritum, conversus Deus ad Evam dixit illi : *Multiplicabo ærumnas tuas et conceptus tuos, in dolore paries filios*, etc. In quibus verbis et sententia totus mutatus fuit ordo et modus generationis humanæ. Nam sententia illa simul fuit enuntiativa et effectiva ; quod exprimit verbum illud, *multiplicabo*. Etenim si Eva non peccasset, atque mansisset in justitia originali, vel hæc sententia non fuisset prolata ; nec mater pareret filios corrupta, et cum dolore, nec filii nascerentur inter ærumnas in peccatis geniti, plorantes et ululantes. Hinc factum est, inquit doctores (et est secundum principium ab experientia), quod a sententia illa et ordinatione Dei *omnes filii hominum*

in sua generatione ac nativitate exeunt ex matris visceribus alta voce plorando, clamantes et exprimentes litteram *A*, vel ejulantes et inter vagitus pronuntiantes *V*, vel gementes articulando litteram *E*, aliqui omnes tres litteras exprimendo, alii unam vel alteram, secundum quod aptius vel expeditius habent organum vocis a natura inditum. Expositores sacri communiter explicant has litteras seu parvulorum voces per ordinem et allusionem ad primos parentes Adamum et Evam, quorum nomina incipiunt ab *A* et *E*; sed de littera *V*, nullam faciunt mentionem, quia non inveniunt cui aptari possit, vel cui referenda sit. His suppositis, dico et affirmo.

145. Quod quando Deus optimus maximus, ut justus iudex, decrevit de paradiso disperdere superbos Adamum et Evam propter eorum inobedientiam, videns quod ipsorum generationes futurae erant maculae ac maledictae, doloribus et ærumnis plenae active et passive, quando protulit supra positam sententiam contra mulierem, et mutata fuit tota series generationis; ut se ostenderet etiam misericordiarum Patrem erga lapsum genus humanum, ne nube desperationis in tam duro exilio obrueretur, quandam gaudii scintillam, letitiae radium seu exultationis lumen, sub illa severitatis sententia, pœnis et doloribus partus absconditum seu velatum recondidit, ut ipsi ærumnas alacriter supportare possent. Nimirum disposuit, ordinavit seu indidit in ipsamet natura et potentia generativa illas tres litteras *A V E*, seu inseparabiliter recondidit in mente et corde ipsorum hos trenorum caractères *A V E*, et sic quando generantur homines seu infantes, et fari possunt, exeant à matris visceribus balbutiendo, et, ut possunt, conantur dicere et exprimere (magis vel minus clare) *A V E*, hoc est *Ave*, quod significat *gaude, salve*, vel *vale*, ut simul plorent damna suae generationis ab Adamo et Eva illata, et pariter implorent auxilium et vindictam contra serpentem et peccatum originale, omnium malorum initium et causam, quod ita ipsos maculavit et miseros fecit, ab *Ave*, hoc est, a muliere illa cui facta fuerat repromissio de conferendo capite serpentis in semine suo; a Matre, inquam, illa communi totius generis humani, et omnium filiorum Adam Advocata, Electa et segregata a mulieribus ut esset *Ave*, id est pax, salus, benedictio, beatitudo, et *Ave*, atque *A ve* exempta, et sine *Ve* maledictionis a culpa libera; *Ave*, gratia plena, benedicta in mulieribus; *Eva* secunda, et *Ave* prima implorata ab omnibus generationibus, quæ *A Ve* incipiunt vitam, et ab *Ave* spem suae reparationis. Et si vis scire quæ vel qualis sit *Ave*, audi angelum dicentem: *Ave, Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus*, etc. Signans hac nova, prima, inusitata et nunquam alteri in mundo data salutatione, quod nulla debebat esse in re ac nomine æquivocatio; sed omnes indubitanter scire et cognoscere Virginem Mariam esse *Ave*, et mulierem

repromissam a Deo desideratam, acclamata atque expectatam ab omnibus mundi generationibus, propter quam signatum fuit super nos lumen quoddam infusum et congenitum a Deo in ipsamet natura, ut omnes generationes, in primo verbo prolato ipsam laudemus et beatificemus, ut sic ex ore infantum et lactentium per omnes generationes, in individuo præsentis, præteritis et futuras: Christianorum, gentilium, paganorum et hæreticorum perficiat Deus laudem Conceptionis et generationis immaculatae Matris suae Mariæ, et ipsa vere, realiter ac propriissime secundum totum rigorem sermonis posset dicere, ut dixit: *Beata me dicent OMNES GENERATIONES*. Ideoque dixit *me*, particulariter et signate, *dicent*: quia licet infantes non loquantur, dicunt tamen ut possunt *A V E*, id est, *Ave, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus*, etc.

146. Hinc est, quod nulla femina periclitatur in partu invocando Immaculatam Virginis Mariæ Conceptionem, ut multi notarunt doctores. Cujus ratio literalis deducta ex præcedentibus est. Quia cum hoc mysterium sit inditum a Deo in ipsa natura pro ipsismet generationibus filiorum Adam, hinc beatissima *Ave* efficit suis precibus ac meritis, ut infantis generatio prodeat in lucem, ut illi debitas reddat gratias, ipsamque beatificet et benedicat, et solvat hoc Marianum tributum, inditum a Deo in natura ob maculam peccati originalis: quam devotionem, invocandi scilicet Mariam in partu, observant non solum feminae Christianorum, sed etiam Judæorum, Turcarum, Maurorum et Arabum, ut nulla sit generatio quæ se abscondat a calore ejus.

147. Hinc etiam est, quod angelus Gabriel in conceptione, generatione, seu Verbi divini Incarnatione incepit ab hoc nomine *Ave*, pronuntians servus et nuntius, id quod Dominus non erat dicturus, nec dicere poterat; quia ejus conceptio nec fuit nec esse poterat cum peccato originali; ut sic nulla esset generatio in natura humana, adhuc illa tota Deifica Verbi divini, quod ipsam non beatificaret ac laudaret. Etenim ex eo quod Verbum fuit genitum, comprehendebatur sub hac universali omnes generationes, et sic jure naturæ et generationis tenebatur Matrem beatificare, quare antecedenter beatificavit in nuntio suæ incarnationis; ut sic et mysterium adimpleret ut genitus, et suam a peccato originali tueretur immunitatem ut Deus. Hinc etiam sumi potest alia ratio, quare scilicet secunda persona ab æterno genita carnem sumpsit; non vero prima, nec tertia, quæ non erant genitæ; quia cum generatio aeterna comprehenderetur sub illa generalissima omnes generationes, genitus venit ut solveret tributum suæ Matri debitum ab omnibus generationibus. Et forte dixit angelus *Ave* propter generationem temporalem, et alia verba, *Benedicta tu in mulieribus*, propter generationem æternam. Et hoc indicasse sufficiat.

148. Hinc etiam est, quod Joannes, sese sanctificatum in utero matris sentiens, et quod ejus generatio jam erat completa et perfecta in gratia, per os matris (commodavit enim illi organum aptum et expeditum Elisabeth, ut debitum solveret Mariæ tributum) claris et expressis verbis dixit: *Benedicta tu inter mulieres: Beata, quæ credidisti*; quia Joannes jam erat solutus a vinculo illo peccati originalis quo detinentur ceteri infantes; et sic isti solum balbutiendo proferunt litteras, seu dictionem *Ave*. Non sic Joannes; cum jam esset liber a peccato originali, ideo clare ac distincte laudavit generationem et Conceptionem Mariæ, ut supra dixi. Hæc etiam occasio fuit totalis et unica quare hoc a sæculis reconditum arcanum mysterium hic, et non alibi propalaverit Virgo Maria: Videns enim et audiens, quod Joannes per os matris suæ Elisabethæ laudabat ipsam, dixit Deipara: Credo et spero, o Elisabeth, quod sicut Joannis generatio propter suam a peccato originali liberationem beatam me vocavit, ita omnes generationes, quia in mea caput originalis contrivi, ac omnes eorum generationes vindicavi; omnes generationes velint, nolint, plorando peccati originalis damna, beatam me dicent et prædicabunt.

149. Denique, ex hoc etiam literali sensu solvitir irrefragabiliter illa magna controversia exorta inter doctores, circa illam vocem *Ave*, an scilicet sit vox precantis vel gratulantis, imprecatio omnis boni, vel amotio omnis mali. Hoc est, an sit salutatio imprecativa, id est benedicta, vel beata, vel salva sis, aut eris; vel assertiva, id est, beata et salva es, vel fuisti; et sic conciliandi sunt: quod ante Virginis Mariæ Conceptionem et ortum, *Ave* erat verbum imprecativum; et sic clamabant omnes generationes præteritæ *Ave*, id est, beata sis, vel eris: at post ejus Conceptionem et ortum, est vox assertiva et gratulatoria, et dicunt omnes generationes *Ave*, id est, beata et salva fuisti, et es, o Maria, quia jam mysterium completum est, et serpentis caput contritum. Quare et ipsa dixit: *Ex hoc*, videlicet, tempore, ex nunc in præteritum, vel in posterum (ut legunt expositores), eo quod concepta fui absque peccato originali, et in meo semine contrivi caput serpentis, *Beatam me dicent omnes generationes*, assertive et gratulatorie, quia antea usque ad hoc tempus, beatam me dicebant tantum imprecative.

VERS. IV. — *Quia fecit mihi magna qui potens est: et sanctum nomen ejus.*

QUIA FECIT MIHI.

150. Causalis hæc *quia*, vel *quia fecit mihi*, potest referri ad verba antecedentis versiculi, ita ut sit sequela et illatio illorum, faciens hunc sensum: *Ecce: enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: Quia fecit mihi magna qui potens est*: et sic est oratio perfecta et completa, et conficiens integrum sensum. Vel causalis ista potest referri ad verba sequentia, sic: *Quia fecit mihi magna qui*

potens est, ideo et sanctum ac sanctificatum est nomen ejus. Et licet prima compositio et coaptatio sit communior inter doctores; secunda mihi videtur congruentior. Ratio est, nam consecutive in tertio, et in quarto versiculo sunt duæ causales. Prima, *QUIA respexit humilitatem ancillæ suæ*. Secunda hæc, *QUIA fecit mihi magna*, et cum nulla redundet, vel sit, vel esse possit superflua, singulæ ordine perfecto, ac mirifica dispositione diversos signant effectus, videlicet *Quia* Deus respexit humilitatem naturæ humanæ, in Conceptione Mariæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent: et *quia* ex illo respectu et præsertione naturæ humanæ, fecit mihi magna, ideo erit sanctum, ac sanctificatum ab omnibus nomen ejus.

151. Deinde nota, quod non dixit Maria quia creavit, quia produxit, vel quia operatus est, sed *quia fecit*. Facere enim ex sua propria ac rigorosa significatione duo importat, primum ex præsupposito subjecto, vel ex præcedenti materia aliquid agere, vel operari; secundum a fundamentis, seu a principio aliquid efficere ac conficere, et ad ultimam perfectionem deducere, et sic in hoc verbo respexit Maria ad illud, quod dixerat supra Elisabeth: *Beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea*. Item, ab hoc verbo, *facio*, componitur deifico et magnifico: et quia omnipotens *fecit* magna Mariæ; ideo Maria incepit suum Canticum magnificando ipsum; ut perpendas, qua singulari harmonia sese mutuo respiciunt hoc *fecit magna*, et illud *magnificat*, etiam quantum ad significatum. Si vero hujus verbi *facio* inspiciamus etymologiam. Proprie ille dicitur facere aliquid qui rei quam facit, faciem aliquam imponit; id est formam introducit: quare a faciendo, facies vocatur; unde solet dici, quod facies facta est, vultus vero sæpe mutatur. His ergo prænotatis, inquit Maria

152. Quia quando Deus, tanquam ex præcedenti materia naturæ humanæ infamia, opprobrio et ignominia originalis peccati humiliat et abjectæ, et quasi (quia animæ non educuntur de potentia materiæ) ex, vel in fundamento, et principio vili potentia sua creavit animam meam, illam infundendo carni, voluit, *fecit*, et mihi *fecit* magnum, rarum et inauditum, scilicet, quod facies mea illa ignominia et infamia communi non perfunderetur, sed illam magnificavit, et *fecit* perfectam in illo principio. Ideo anima mea hic in principio cœpit magnificare Dominum; *Et ex hoc beatam me dicent omnes generationes, et sanctum nomen ejus* celebrabitur, quia tunc sensit spiritus meus hoc quod Dominus *fecit*, scilicet, quod in infusione ac informatione illius materiæ primæ, quando imponenda erat facies Mariæ ex illa cœnosæ humanæ naturæ materia humili, vili, ac contagiosa, liberata fuit a cœno, præservata a contagio, præ gaudio, *Exultavit spiritus meus in salutari meo*. Et quia hoc *fecit mihi, fecit* non per me, aut in me, vel ex me; sed *quia fecit mihi* (quod magnam emphasim habet).

Quia non loquor hic de beneficiis, ac magnificentiis per me aliis exhibitis, vel ex me operatis: sed quæ *mihi* singulariter, et in dativo ipse omnipotens *mihi* dedit, ideo dico signate, *Quia fecit mihi magna*. Quia non facio nunc sermonem de illo magno mysterio Incarnationis, seu conceptionis activæ, quo Verbum factum est in utero meo, et *fecit* Dominus pro universali redemptione generis humani: sed de illo, quod *fecit mihi*, non de illo, de quo scriptum est: *Novum fecit Dominus super terram, femina circumdabit virum*; quia hoc novum et recens est pro toto humano genere exhibitum, et etiam angelicis hierarchiis; sed loquor de illo antiquo, quod *fecit mihi*, quando femina circumdedit feminam, quia de hoc recenti, ac novo, quod est in utero meo, benedictam me dicent, non solum gentes, populi, rationes, ætates, sæcula, viri ac feminae, et omnes mundi, ac humanæ generationes, sed etiam nunc benedicta vocata sum ab angelis et archangelis, imo a tota sanctissima Trinitate. Nam mysterium hoc per omnes casus est *meum*. Siquidem ego feci per concursum ex *mei* sanguinis materia, propter *me* ex speciali electione, et erit ex *me* in nativitate. Solum non est *mihi* præcise donatum, quia non datum *mihi* soli et singulariter, sed omnibus; ideo dicent omnes generationes: *Nobis natus, nobis datus, ex intacta Virgine*; est enim mysterium pro omnibus regibus et pastoribus, parvulis et magnis, senibus et pueris. E contra vero in mysterio meæ Conceptionis passivæ *fecit* Dominus *mihi*, non per me, vel ex me, ideo de hoc est totus ac præcipuus sermo.

155. Item, non dico facit, de præsentī, vel faciet, de futuro, sed *Quia fecit* de præterito. Nam mysterium Incarnationis est nunc quasi in fieri, est præsens. Quippe cum dicerem: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*, exurgens in eodem instanti, veni in montana cum festinatione, quia illud mysterium non erat solum *mihi*, sed tibi, o Elisabeth! et Joanni, et omnibus. Et hoc etiam dico de futura Nativitate Verbi, quare loquor de præterito, *Fecit mihi*; siquidem privilegium meæ præservationis, solum *mihi* *fecit* Dominus, *mihi* dedit, *mihi* contulit, ut ex hoc omnes generationes beatam me dicerent, *QUIA FECIT MIHI magna*, non communia et ordinaria, quæ regulariter cum omnibus creaturis fieri solent, vel factum est cum filio tuo eum sanctificando, sed *fecit* et perfecit ingentia et admirabilia, et admiratione dignissima, quæ captum hominum, ac angelicam cognitionem superant. Et quia non *fecit* taliter omni generationi, ideo beatam me dicent omnes generationes.

154. Hæc *magna*, quæ Potens fecit in Maria, ex communi omnium sanctorum Patrum ac expositorum interpretatione ea sunt, quæ in Verbi divini Incarnatione circa illam, et in illa antecedenter et consequenter Altissimus operatus est, inter quos sexaginta quinque et amplius doctores expressis similiter verbis affirmant, quod inter illa *magna*,

seu *magnalia* (ita enim ex Græco legunt multi) et *magnifica* quæ fecit Dominus Mariæ, primo loco ponendum, et assignandum est privilegium magnum illud, quod fuerit scilicet concepta absque peccato originali. Et sic *magna*, et *magnifica* operata sunt in Deipara, nimirum in natura, persona, gratia et gloria, Conceptione, Nativitate, Assumptione, etc. Sed cum isti loquantur magis ex devotionis affectu, quam ex vi litteræ, et rigore sermonis, ideo nunc nihil de illis curandum. Dixerat supra Elisabeth: *Beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi a Domino*. Ad illud ergo, *ea quæ perficientur*, respondit nunc Maria: Dixerat, o Elisabeth, quod fui beata, quia credidi ea quæ dicta sunt mihi; ego respondeo tibi, quod etiam vocabor beata ab omnibus generationibus: *Quia fecit mihi magna qui potens est*. Et quia hæc *magna* et *magnalia* perficientur, et Deus parat consummationem earum rerum, ut ad optatum finem deveniant, ideo *Magnificat anima mea Dominum*.

155. Quasi diceret Maria: Attende, et nota, o Elisabeth (quia omnia quæ dicta sunt in hoc cantico, et dicenda erunt, attributionem et connexionem habent cum hac clausula: *Quia fecit mihi magna*. Hæc enim est cor et centrum a quo dimanant linæ et intelligentia totius hymni). Deus omnipotentia sua me præservavit, ac liberam fecit in utero matris meæ a peccato originali: et hoc fuit quoddam magnum privilegium, propter quod exsultavit spiritus meus, sicut nunc exsultavit filius tuus propter liberationem ab eodem peccato; et hoc licet fuerit magnum, rarum et inauditum privilegium, fuerit unum ac unicum in singulari: ut ergo essent *magna* de plurali numero, consequenter præservavit me etiam a peccato mortali, et ut hæc *magna* perficerentur, ac dicerentur *magnalia* ac *magnifica*, me præservavit similiter a peccato veniali, et spero et credo, quod omnipotens, sanctus, ac misericors præservabit in futurum, quia ut tu Spiritu sancto repleta prophetasti voce *magna*, in me perficientur, et futurum erit complementum earum rerum. Hæc *magna*, et *magnalia* perficientur et complebuntur, quando ea *magna* determinationem accipiant ab Ecclesia. Et quia hæc video, prævideo, et cognosco eodem spiritu prophetico, ideo *magnificat anima mea Dominum*, et quia ea perficientur, et aliquando futurum erit complementum earum rerum, *exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo*. Licet enim fuerit magnum et *magna* omnimoda præservatio mea a peccato originali, mortali ac veniali, adhuc manebunt mysteria hæc sub humilitate dejecta, improbata, imo et exprobrata ab hæreticis inique, a Catholicis dubitative. Sed qui respexit de præterito, et in re humilitatem meam omnipotentia sua, respiciet providentia in futurum humilitatem horum mysteriorum quando diffiniantur ac determinentur ab Ecclesia, quippe *ex hoc beatam me dicent omnes generationes*, et quia respexit, ut faceret *magna* ac *magnifica* meæ præservationis mysteria, et quia reve-

lavit mihi quod futurum erit complementum earum rerum. Ideo reduplico causales, *quia* respexit humilitatem meam, et *quia* fecit mihi *magna*. Quia ex præservatione beatam me dicent plures, sed non omnes; at ex definitione præservationis, beatam me dicent omnes generationes. Illius prophetiæ quoad mortale et veniale, complementum jam viderunt generationes: solum restat, quod videant de originali. At cum sit magnum et maximum, dilatatum est, et dilatabitur a progenie in progeniestimentibuseum.

156. Quando angelus Gabriel loquebatur mecum de Conceptione Filii mei Jesu, dixit: *Ecce concipies in utero, et paries Filium, et vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur*, etc. Id est, ab ipso conceptionis puncto erit magnus, et absque originali peccato conceptus, utpote Filius Dei. Item, quando ipsemet angelus Gabriel prædixit Zachariæ conceptionem filii tui Joannis, inter alia dixit illi: *Erit enim magnus coram Domino*, vel, In conspectu Domini erit magnus; sed non absolute et simpliciter erit magnus, quia privilegio speciali sanctificatus est a peccato originali; at non a principio suæ conceptionis, sed coram Domino, et in conspectu Domini, id est nunc, quando est coram Filio meo, et coram Domino suo, exsultavit. Titulus ergo, et cognomen hoc Magnus, non est datum hucusque in lege gratiæ, nisi sanctificatis in utero, quia est signum indicativum vel præservationis, vel sanctificationis a peccato originali; sive correlativum necessarium per legitimam illationem. Est magnus, ergo absque originali peccato; est absque originali peccato, ergo magnus. Ex hoc, o Elisabeth! beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi *magna* qui potens est, et anima mea magnificat Dominum, quia hoc modo fecit mihi *magna*, id est, ab originali peccato liberam, sed non *magna* ut filius tuus cum addito, et secundum quid, quia sanctificatus in utero post culpæ contractionem; neque ut Filius meus, quia ipse sanctus est per essentiam; sanctificata fui ut Joannes, at in primo puncto conceptionis; præservata ut Jesus, sed non a me, seu mea virtute, sed ab Omnipotente et Creatore meo; ut ille sanctificata, sed præservative ut iste. Joannes factus magnus, et sanctificatus a Verbo sapientia veniente; Jesus fuit magnus, et sanctificatus ab Spiritu sancto amore superveniente, et ego *magna* fui a Patre potente, veniente et superveniente. Filius tuus magnus, quia inter natos mulierum non surrexit major, sed in hac trinitate *magna* infimus est, quia conceptus in peccato originali. Ego *magna*, nam inter genitos non surrexi, siquidem non cecidi. Sed Filius meus magnus, et maximus super omnes genitos et natos, quia Filius Dei, et sanctus per naturam. Ego *magna* per potentiam, quia fecit mihi *magna* qui potens est; filius tuus magnus per misericordiam, quia in eo magnificavit Dominus misericordiam suam: at Filius meus magnus et magnificus per essentiam.

157. Item, hoc ipsum probō ex rigorosa signifi-

catione hujus vocis *magna*, secundum jurisconsultos. Nam magnus in jure dicitur, qui est liber, et ab omni servitute alienus, sive nullam habet conditionem: et *magna* appellatur res illa, hæreditas, sive fundus, terra, vel domus quæ nullum habet censum, tributum, pactionem onerosam, vel quid simile quomodo ad alterius jus pertinens. Sub hac ergo significatione dixit Maria: *Quia fecit mihi magna qui potens est*. Id est, non solum fecit me magnam, videlicet liberam, et exemptam ab omni servitute et conditione; sed omnia quæ fuerunt in me fecit *magna* qui potens est, quia omnia fecit libera a servitute, aliena a pacto, conditione, exemptaque ab omni debito. Primo naturam quæ a parente Adamo contraxerat debitum culpæ, maculæ reatum in mea conceptione me penitus liberavit. Secundo, virginitatem meam a corruptione. Tertio, sponsalitium a subjectione. Quarto, conceptionem activam a delectatione carnali, etc. Hæc jam acta sunt; et similiter futura faciet *magna*. Nam partum liberavit a dolore, atque etiam corpus ab incineratione immunem servabit, etc., atque hoc firmiter credo et spero. Et certe propter hæc ultima dixit Elisabeth: *Et beata, quæ credidisti, quoniam perficientur in te ea quæ dicta sunt tibi a Domino*. Igitur si *magna* idem est et sonat quod libera, exempta, vel privilegiata, et omnia quæ fuerunt in Maria ex ejus ore exstiterunt absolute et simpliciter absque ulla exemptione *magna*; ergo omnia exempta, libera, privilegiata et ab omni debito, ac conditione penitus aliena a Conceptione usque ad Assumptionem, et a primo vitæ puncto usque ad ultimum vitæ terminum. Hinc dixit quidam: Magnus secundum suam rigorosam significationem denotat, ut ille de quo dicitur, sit mundus, liber, et nulli servituti subjectus, ut ex litteris humanis, atque divinis probari potest, etc. Et hanc suam propositionem late probat. Igitur ex omni capite vox hæc *magna* libertatem Virginis, ac immunitatem a peccato significat, ac denotat.

QUI POTENS EST.

158. *Magna*, et singulariter *magna* fecit in Maria qui singulariter *potens est*, atque maximus, et *singularis*, ut indicat textus Græcus. Sed cum ex ipsiis Mariæ verbis non constet, neque expresserit Virgo sacratissima, quæ vel qualia *magna* fuerint in se facta, unusquisque pro suo arbitrio ex infinitis privilegiis Marianis exprimit et declarat illa, quæ sibi magis placent, vage, indifferenter et absque respectu ullo ad litteram et textum; sed ex hoc adjuncto verbo: *Qui potens est*, poterant ipsi colligere, quæ, qualiave sint hæc *magna* concessa Mariæ. Deus enim fere semper in sacris Scripturis vocatur *omnipotens*; quia *omnipotens nomen ejus*, rarissime vero solum *potens*, et sic non caret mysterio, quod Maria in hoc suo celeberrimo hymno, non dixerit: *Quia fecit mihi magna qui omnipotens est*, cum propriissimum nomen Domini sit omni-

potens, sed solum dixit: *Qui potens est*. Causa vero patet. Nam voluit hæc sacratissima angelorum Regina, hoc sapientissimo magisterio docere ac explanare, quæ magna et magnalia erant ista de quibus loquebatur.

159. Duo fuerunt magna et magnifica ingentia, ac singularia mysteria facta, seu operata in Virgine Maria. Primum fuit ejus Conceptio passiva, in qua præservata fuit a peccato originali. Secundum, ejus conceptio activa, in qua concepit Verbum æternum, Dei Patris Filium. In Conceptione passiva solum se ostendit *potens* Deus; sufficiebat enim simplex potentia, quia omnia ibi agenda erant intra classem humanæ naturæ, erat enim conjungere terminos finitos inter animam et corpus; inter spiritum et carnem, gratiam et naturam; solum potentia erat necessaria ad modum, ad unionem, ad totam Mariæ formationem, siquidem erat pura creatura. At in conceptione activa necessaria fuit omnipotentia, quia erat conjunctio, connexio, et unio infinite distantium, scilicet Dei et hominis, creaturæ et Creatoris, et ex natura humana et divina unum efficere suppositum; et quod essentia illa incomprehensibilis, æterna et incircumscrip- ta, corporis et carnis, finitam et circumscriptam substantiam, sibi assumeret totius omnipotentia opus erat. Et ideo necesse fuit ut ipse Deus ostenderet non se solum potentem, sed etiam omnipotentem. Inquit ergo Maria: ut intelligatur et cognoscatur, quod non loquor in hoc Canticò de Conceptione activa Verbi, sed de Conceptione passiva mea, ideo dico, quod fecit mihi magna *qui potens est*, non vero *qui omnipotens est*. Proportionalis enim disparitas interest inter meam et Filii mei Conceptionem, quæ est diversitas inter potentem et Omnipotentem. Quia meæ Conceptionis privilegium fuit singulare solum mihi concessum ab illo *qui potens est*. Verbi vero divini Conceptionis mysterium fuit ab Omnipotente factum; quia omnibus et pro omnibus tam singulariter quam universaliter, atque æqualiter distribuitur in uno quam in infinitis, includens possibilem magnitudinem et multitudinem. Cum ergo sermo meus non sit de Verbi Conceptione, sed de mea, ideo dico quod fecit mihi magna *qui potens est* non vero *qui Omnipotens est*.

160. Item, tres sunt divinæ personæ in sacratissimo Trinitatis mysterio. Patri tribuitur potentia, Filio sapientia, et Spiritui sancto tribuitur sanctitas, quare communiter vocatur sanctus. Fecit ergo mihi magna *qui potens est*, videlicet Pater, et cui sanctum nomen ejus, id est, Spiritus sanctus. Pater, quia respexit ut filiam, et Spiritus, quia meæ filiationi contulit sanctitatem, et sic nihil hic exprimo sapientiæ, nihil loquor de Verbo Filio; quia hæc magna et magnalia fuerunt patrata in me in eodem instanti ac primo principio, quando facta sum filia ab initio, et prima persona Patris per gratiam et per sanctitatem Spiritus sancti a principio. Totam

enim dubitatio in hoc mysterio esse potest, an in prima origine fuerim sancta. ideo solum mentionem facio de prima origine ac ejus sanctitate in divina essentia, id est de Patre, et Spiritu sancto. Quia *qui potens est*, id est, Pater, me creavit, et Spiritus sanctus sanctificavit, quando incepi esse Filia, nam quando fui Mater pertinet ad Verbum, pertinetque ad aliud mysterium, de quo hic nihil, ut non præsumant, quod loquor de mysterio meæ maternitatis; quia sermo est de privilegio meæ filiationis, propter quod beatam me dicent omnes generationes. Nam propter illud Incarnationis Verbi, beatam, benedictam, sanctissimam me omnes prædicabunt. *Qui potens est*, non ut Deus, non Dominus, non immortalis, invisibilis, optimus, vel maximus, sed *qui potens est*; fecit mihi magna, me a peccato originali præservando, quia tota ratio facti in mea Conceptione est potentia facientis: ideo hoc fecit, *qui potens est*, et sanctum nomen ejus.

161. Vis denique scire quæ magna et magnalia operata sunt in me? Nota, et vide quid operari potest *potens* simul et sanctus. Si *potens*, ergo semper *potens*, in principio, fine, et in medio. Si sanctus, ergo sanctificator, expiator, purus, immunis a peccato et labe, sincerus et incontaminatus; hæc enim sunt prædicata, etymologie, seu derivationes potentia et sanctitatis, et hæc sunt magnalia et magna quæ fecit mihi *qui potens est*, et sanctum nomen ejus: quia me sanctificavit, expiavit, fecit puram, immaculatam, et ab omni labe prorsus liberam a principio vite mee, et in medio, quod et usque ad finem perducet. Fui ego, quando creata a potente, sancta, quando sanctificata, a sancto creata; prius nomeno potentiam, quia prius natura fui creata, et postea sanctificata, sed inter utrumque solum media, *est, et*, quia anima mea quando creata, fuit sancta, nullumque habuit medium; quia omnia simul fuerunt media illa conjunctione, *et*, quia a Deo fuerunt conjunctæ in me creatio, et sanctitas, ita ut pro illo instanti fuerit verum dicere, creata *est et* sancta, sancta *est et* creata. Deinde tota quæstio ac controversia meæ passivæ Conceptionis, atque immunitatis a peccato originali consistet in his duobus terminis, an Dominus Deus, ut Salvator, potuerit præservare animam et spiritum meum a servitute peccati. Et si potuit, an illud fecerit, ac sanctificaverit. Ad totam quæstionem respondeo expressis terminis quod *Potens est, fecit, et sanctificavit*.

ET SANCTUM NOMEN EJUS.

162. Iterum ad memoriam revoca illud, quod supra in principio hujus versiculi notavi, scilicet, quod illa causalis: *Quia fecit mihi magna*, connotat simul antecedentia et subsequencia verba, hoc modo constructa: *Quia fecit mihi magna qui potens est*, ideo beatam me dicent omnes generationes, quare ipsæ generationes etiam beatificabunt san-

etiam nomen ejus. Vel construenda sic : Mirabilia, quæ fecit Potens vel Omnipotens mihi, duplicem habebunt effectum, nam erunt causa ut omnes generationes beatam me dicant et prædicent, et simul efficient ut ab eisdem generationibus celebretur et laudetur *nomen sanctum ejus*; quod clarissime ipsamet verba exprimunt, *quia respexit humilitatem ancillæ suæ; ecce enim ex hoc beatam me dicent, et, Quia fecit mihi magna qui potens est; ecce enim ex hoc*, ET SANCTUM NOMEN EJUS, supple laudabitur ac beatificabitur.

163. Item nota, quod alia sunt magna et magnalia facta ipsi Virgini Mariæ, alia facta ex ipsa vel per ipsam. Facta ex ipsa Incarnatione Verbi, sacratissimus ejusdem Partus, Præsentatio Filii in templo; quia ex ipsa et per ipsam talia facta sunt mysteria, quæ sunt communia omnibus, non vero propria singulariter ipsius Virginis Mariæ. Alia sunt privilegia concessa ipsi, et mysteria vitæ ejus, quæ non sunt communia. Verbi gratia : Immaculata Conceptio, Nativitas admirabilis, Præsentatio in templo ac Assumptio gloriosa. Hæc patent, et sunt principia per se nota, in quibus nec levis potest esse difficultas. Dicit ergo Maria spiritu prophetico illustrata : *Beatam me dicent omnes generationes : quia fecit mihi magna qui potens est*. Et nota, quod loquor de illis magnis ac mirabilibus privilegiis, quæ Omnipotens fecit *mihi* in particulari, *mihi* ut privatæ personæ (non enim loquor de illis quæ facta sunt ex me, vel per me, quia hæc fuerunt communia omnibus, ut supra latius dixi), propter ista facta *mihi*, *beatam me dicent omnes generationes*; et quia hæc fecit *mihi* Omnipotens Deus, etiam glorificabitur et laudabitur *nomen sanctum ejus* ab eisdem generationibus, vel ab Ecclesia, vel a fidelibus, seu ab omnibus vage et indeterminate. Vide, et nota, ex quo mysterio operato in *me*, ex quo privilegio *mihi* facto vel particulari festivitate meæ Conceptionis, Nativitatis, Præsentationis vel Assumptionis futuris temporibus glorificabitur et laudabitur seu magis sanctificabitur *sanctum* Dei *nomen* a generationibus, ab Ecclesia, a fidelibus, denique ab omnibus; quia ex hoc tanquam ab effectu et a posteriori cognoscetur quæ et qualia fuerint illa magnalia, de quibus nunc loquor in hoc meo cantico, et quæ *mihi* fecit Omnipotens. Ex tali ac tam evidenti signo facillimum erit, o sacratissima Virgo Maria, colligere, dicere et affirmare, quod magnalia illa, de quibus loquebaris, et quæ relata sunt in hoc tuo cantico, erant mysteria tuæ Immaculatae Conceptionis, quia ex nullo alio ita laudatur et glorificatur nomen Dei ab omnibus, sicut ex tua præservatione a peccato originali. Quod sic evidenter patet :

164. Primo, quia solum mysterium et festivitas tuæ Immaculatae Conceptionis habet in Ecclesia Dei duo Officia divina, diversa et approbata a summis Ecclesiæ Pontificibus tam in Breviario, quam in Missali, scilicet Romano, et Fratrum Minorum;

quod nulla alia festivitas tibi dicata habet. Secundo de nulla alia festivitate particulari recitatur in Sabbatis officium novem lectionum non impeditis, nisi de tua Immaculata Conceptione. Tertio, sub titulo et patrocinio ejusdem Immaculatae Conceptionis fundati et erecti sunt duo ordines militares, unus in Gallia, alter vero in Italia, et alia celebris religio Monialium in Hispania et alibi, quod non legitur nec reperitur de alio tuæ vitæ mysterio. Quarto, quia pro defensione tuæ præservationis a peccato originali facta sunt vota seu juramenta fere quingenta, imperatorum, regum, Ecclesiarum, episcoporum, inquisitionum, religionum, confraternitatum, universitatum, populorum, communitatum (particularium vero personarum non est numerus), quando pro altero privilegio tuo nec unum solum reperies. Quinto, quia de hoc tuæ Conceptionis privilegio sunt scripti et impressi trecenti quinquaginta libri, tractatus seu opuscula integra, sermones in diversis linguis, typis mandati septingenti; auctores varii, qui in suis scriptis ac diversis operibus te exemplam fuisse a peccato originali scripserunt et profitentur sex mille, ut videre est in militia et monumentis. Possuntne hæc veraciter dici et referri de aliqua alia festivitate tua? Sexto, cum imagine Immaculatae Conceptionis sunt excusæ monete argenti et auri a Romanis Pontificibus, et aliis principibus, sexdecim, in quibus exarata est imago tuæ Conceptionis; medallia quibus indulgentiæ et gratiæ conceduntur a summis Pontificibus recollegit quidam tuus devotus filius cum esset Romæ inter magna et parva septuaginta, imagines stylo ferreo in ære et ligno incisas recollegit idem supra in sola urbe trecentas, quas habet in suis libris de imaginibus, quando de aliis tuæ vitæ misteriis solum invenit unam vel alteram. Septimo, pro mysterio tuæ Immaculatae Conceptionis recitatur Stellarium seu Rosarium parvum publice in aliquibus civitatibus Italiæ, et privatim ab omnibus. Octavo, in omnibus concionibus in principio et Jubilæis, Indulgentiis et magnis festivitibus sanctorum ad finem semper et communiter dicitur : Benedictum ac laudatum sit sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, et Immaculata Conceptio sacratissimæ Virginis Mariæ absque originali peccato. Nono, in communibus salutationibus fere semper dicunt Hispani, *Alabado sea Dios, y la pura Concepcion de Maria*: et hoc ipsum dicunt parvuli quando ingrediuntur scholas, vel domus suas. Decimo, nulla est festivitas tua, quæ tot habeat Octavas celebres, Sermones, Missas solemnes et alia in quibus laudatur et glorificatur ac benedicatur *sanctum nomen* Dei nostri. Undecimo, quia nulla est civitas vel populus catholicus in toto Christiano orbe qui non habeat vel Ecclesiam titularem, capellas, altaria, confraternitates et imagines tuam Immaculatam Conceptionem proclamantes ac representantes, ac simul nomen Dei laudantes. Quod ita generaliter non vide-

mus de aliis festivitibus. Duodecimo, quia de nulla tua festivitate sunt concessæ tot bullæ a summis Pontificibus, indulgentiæ ac privilegia, ut sic in ipsa fideles possint cum omni devotionis lucro laudare ac benedicere nomen Dei nostri, et cum istæ sint duodecim stellæ et duodecim linguæ, ac voces speciales et prærogativæ singulares, quæ tuæ Immaculatæ Conceptionis mysterium coronant, ornant et laudant ex quibus etiam laudatur *sanctum Dei nomen* consequenter, et esse debent duodecim testes, dicentes pariter et affirmantes, quod in hoc Cantico solum locuta est de arcano tuæ Immaculatæ Conceptionis mysterio passivo, non de activa Verbi divini Incarnatione, de qua hucusque omnes expositores interpretati sunt. Hoc autem clare et expresse notare poterant ex versu antecedenti, *Beatam me dicent omnes generationes*, et magis ex subsequenti, *Et misericordia ejus a progenie in progenies*. Verba enim ista quæ sunt in corde cantici, sicut et illud in ultimo versiculo: *Abraham et semini ejus*, etc., respiciunt generationes parentum, progeniem filii, et semen parentum.

VERS. V. — *Et misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum.*

ET MISERICORDIA EJUS.

165. Omnes Ecclesiæ Patres antiqui ac expositores moderni versiculum istum quintum unanimi consensu eodem modo declarant et explicant, videlicet, quod magna atque eximia Dei *misericordia* a primo mundi exordio effusa fuerit in omnes homines continua quadam serie ac successione perenni a progenie in progenies, quia *misericordia* Domini ab æterno et usque in æternum erit super timentes eum. Hæc verissima ac certissima sunt, de quibus nulla unquam fuit neque potest esse dubitatio inter catholicos, vel ratione præditas creaturas. Sed difficultas est an beata Virgo Maria locuta fuerit in præsentī Cantico de hac generica et universalissima misericordiæ divinæ propagatione, vel de illa specifica et minus universali (de qua loquitur, ut exponunt alii præsentia verba), scilicet, de ista *misericordia*, quæ cepit in Incarnatione et Virginis Mariæ utero, præstanda a Verbo divino Christo Domino per suam vitam ac mortem, ut totum genus humanum a damnatione perpetua exemptum ac liberatum a diaboli et peccati potestate, ac tyrannico imperio, ad beatitudinem tanquam ovem perditam propriis humeris asportatam revocaret ad cælum. Quæ misericordia continuabitur et propagabitur ab illa progenie seu generatione sacratissima in generationes et progenies futuras usque ad finem mundi. Hucusque omnes antiqui et moderni expositores.

166. Sed ego ulterius progredior, subdens, atque aliam tertiam proferens sententiam; scilicet: quod Virgo Maria non fuit locuta de illa misericordia generice, seu generalissime sumpta, nec de secunda specifica, sed de alia propriissima et individuali,

juxta subjectam materiam et assumptum propositum a Deipara in præcedentibus, nempe: Dei *misericordia*, qua Dominus in paradiso, ac in prima hominis creatione aspexit generationem, seu progeniem Adami ante peccatum originale, et post quinque mille annos, qui potens, sanctus ac misericors est, respexit progenies Mariæ, Christi ac Joannis. Sic enim prætermisissis filiis ac nepotibus, et pronepotibus, etc., effusa fuit *misericordia* ejus a progenie illa prima mundi, in progenies istas ultimas legis naturæ et scriptæ, sive primas legis gratiæ; sicque una et eadem est, quoad substantiam, illorum ac mea sententia, solumque differunt in modo, seu quoad individuationem. Quia Maria in hoc suo hymno semper loquitur de se, ac privilegiis sibi concessis, seu *misericordia* ipsi, seu in sua progenie vel generatione exhibita, secundum litteræ rigorem, non vero de illa, vel illis, quæ extra propositum et materiam a se inchoatam erat, quod patet et probō ex ipsa littera.

167. Primo, quia hucusque Virgo Maria locuta est de sua persona ac privilegiis, gratiis ac favoribus sibi concessis, quod nullus negabit, nec negare potest; ut constat ex illis verbis: *anima mea, spiritus meus, salutarī meo, beatam me d'cent*, quia fecit *mihi*. Quorsum ergo, vel ex qua causa, aut motivo mutato sermone et assumpto ageret de *misericordia* generaliter effusa in omnes homines? Secundo, ex ipsa littera etiam constat quod hic versiculus adnectitur et connectitur cum antecedentibus per illam particulam, *et*, quæ semper conjunctionis nota est. Et hic oritur tertia ratio, quia versiculus iste nullum integrum et completum facit sensum per se sumptum, nisi connectatur cum antecedentibus. Quarto, quia in versiculo sequenti agit Maria de sua præservatione a peccato. Igitur versiculus præsens remaneret vagus, indecisus et indeterminatus. Quinto, propter significationem illius verbi *misericordia*. Significat enim propriissime et in toto rigore compassionem alienæ miseriæ, seu subventionem et sublevationem alienius existentis in extrema necessitate, vel in urgenti periculo. Et non quomodocunque, sed cum hac speciali circumstantia, quod miserans debet esse conjunctus, consanguineus, familiaris, vel ad minus naturæ similitudine proximus misero; unde de irrationabilibus non habetur proprie *misericordia*, sed de hominibus, magis proprie de amicis, et notis, propriissime vero de cognatis et parentibus. Et hæc quomodo verificari possunt de illa generica acceptione misericordiæ? Sexto, ex significatione terminorum *a progenie in progenies*. Nam, licet aliqui legant *generationes generationum*, alii vero *secula sæculorum*, alii *familias*, lectio nostræ Vulgatæ semper est præferenda aliis translationibus. Progenies ergo idem est, quod procul genitus, id est generatio a longe veniens, seu procul existens. Unde filii, nepotes, et pronepotes non dicuntur progeniti, sed geniti, quia non eunt procul illæ generationes, sed prope. Quomodo

ergo verificabitur, quod *misericordia* Dei diffusa est per omnes generationes tam proximas quam remotas, quod textus exprimit *progenies*, id est solum remotas? Ultima ratio est, quia *misericordia*, ex versione Syro-Chaldaica, idem est quod *gratia*, ut dicam versiculo ix. At *gratia* prout est animæ habitus, non fuit diffusa a progenie in progenies, nec a generatione in generationes communiter et universaliter. Igitur loquitur de quadam speciali *misericordia* seu individua *gratia*, data alicui generationi, et inde diffusa in aliquas *progenies* particulares ac determinatas. Alias quamplures rationes possem adducere efficaces, præcipue ex illa clausula *timentibus eum*, sed positæ sufficiant ut clare cognoscatur quod expositiones illæ de *misericordia* generice vel specificè sumptæ non sunt ex litteræ rigore nec ex verborum connexionem ac significatione.

168. Vel hæc verba possunt intelligi et explicari, et non absque solido et magno fundamento, de *misericordia* illa quam ostendit Deus cum sterilibus feminis, dando illis fecunditatem, et de hac *misericordia*, cognati et vicini montanæ Judææ congratulabuntur Elisabethæ, dicentes: *Quia magnificavit Dominus misericordiam cum illa*, auferendo, scilicet, opprobrium sterilitatis ejus. Quasi diceret Maria: O Elisabeth, cum esses sterilis, facta es ex *misericordia* Domini secunda, et concepisti filium, qui ab angelo dictus est, et ab hominibus dicitur magnus, quia liberatus in utero a peccato originali, propter quod exsultavit in gaudio, etc. Et ego ex eadem *misericordia* ejus etiam ex virgine sterili facta sum mater secunda, et hic Filius meus erit magnus, quia Filius Altissimi vocabitur, ideoque sanctus fuit ab utero, etc. Hæc etiam *misericordia* ejus fuit facta cum sterili matre mea Anna, quia ab utero ejus fecit mihi magna qui potens est, ac in illo exsultavit spiritus meus sicut exsultavit tuus. Vide ergo quæ et qualis fuerit *misericordia* operata cum filio tuo quando exsultavit infans in gaudio, quia hæc eadem *misericordia* operata fuit in me quando spiritus meus in Deo exsultavit. Ideo non dico *misericordiæ* in plurali, licet Deus vocetur Pater misericordiarum. Vel locuta fuit Maria de *misericordia* antonomastice et analogice, id est de prima ac præcipua *misericordia* Dei, id est *gratia* habituali, diffusa non in matribus, sed in filiis; non in concipientibus, sed in conceptis. Quia una *misericordia*, et *gratia* (licet diverso modo) fuit in Conceptione Mariæ, Incarnatione Verbi et sanctificatione Joannis: una enim fuit *gratia* et *misericordia*, quia omnes sanctificati in utero, sed diverso modo, quia in Christo fuit per naturam, in Maria per gratiam, et in Joanne per *misericordiam*, id est, post contractionem miseriæ, ideo separat unam progeniem a progeniebus, quia in Christo fuit mera *gratia*, non *misericordia*, in Maria *gratia*, cum miseria jamjam imminenti, in Joanne *gratia* cum miseria contracta.

A PROGENIE IN PROGENIES.

169. Plena et exacta præsentis versiculi intelligentia pendet a declaratione hujus nominis *progenies*, cujus proprium significatum est, stirps, genus, seu generatio procul sumpta, vel ex tempore longinquo traducta per intermediarias generationes filiorum ac nepotum ad posterum. Est enim *progenies* fecunda illa pullulatio filiorum a progenitoribus tanquam a radice et trunco, prout geniti distant a primo patre, sicut fructus a radice. Unde Virgo Maria congruentissime ac sapientissime usa est termino illo a *progenie* in *progenies*, propter distantiam quam habebat sua generatio, Filii sui ac Joannis a radice et primo patre Adamo. Transierant enim sexaginta una vel sexaginta tres generationes. Unde omnes doctores, ac Patres, nemine dempto, intelligunt, ut supra notavi, per illud a *progenie*, Adami generationem, quæ fuit mundi prima, et a qua cæpit *misericordiæ* divinæ dilatatio: quibus in hac parte libentissime assentior, quia constat ex rigore litteræ. Sed cum illa prima Adami generatio seu *progenies* habuerit statum originalis justitiæ, rectitudinis ac statum prævaricationis et culpæ, necesse erit ut ex utroque verum et germanum eruamus sensum. De primo statu sic sunt intelligenda

170. Quasi diceret Maria: Nota, o Elisabeth, quem modo tibi dico; nam tibi resero futura, scilicet, quid dicent omnes generationes de mea beatitudine, quia fecit mihi magna qui potens est. Nam ipse sanctus ac misericors creavit naturam humanam cum illa originali justitia, quam per inobedientiam perdidit progenitor primus noster Adamus. Sed Deus propter suam eximiam pietatem, *misericordia* motus decrevit illam restituere non filiis nepotibus vel pronepotibus, etc., sed filiis procul genitis, id est transactis quampluribus generationibus, sed cum hoc sit mysterium et privilegium generationum, magna excitabitur controversia per generationes et generationes in Ecclesia Dei, quærens utrum, vel *misericordia* divina diffusa fuerit a *progenie* Adami in progeniem, in singulari, id est solum ad progeniem Verbi divini ac mundi Salvatoris ac Filii mei, vel a *progenie* in *progenies* de plurali; et ideo dico et affirmo, quod *misericordia* ejus fuit a *progenie* in *progenies*, non solum in progeniem filii, sed etiam in progeniem matris, et sic in *progenies*. Ideo loquor in plurali, a *progenie* in *progenies*; quia non una, sed duæ fuerunt, in quibus *misericordia* divina antonomastice, seu *gratia*, et originalis justitia transfusa fuit a *progenie* Adami in *progenies* Christi et Mariæ. Hic sumus, o Elisabeth, quatuor progeniti Adami: tu, Joannes, Ego et Jesus. Tu fuisti concepta, et nata in peccato originali, minime sanctificata in utero; Joannes conceptus fuit in peccato, sed ab eo sanctificatus nascetur absque illo, de quo etiam nulla erit dubitatio propter Scripturam; Filius meus conceptus fuit, et nascetur ab ipso originali prorsus immunis, quia sanctus per essentiam, et constabit ex fide:

at de mea *progenie* ac generatione dubitabitur an fuerim concepta in peccato originali, et in ipso nata, sicut tu; major erit quæstio, an fuerim concepta in peccato originali, et absque illo nata, ut Joannes: sed maxima erit controversia, utrum fuerim concepta, et nata sine peccato, sicut Filius meus. Ad has ergo quæstiones, dubitationes et controversias sedandas, respondeo modo, et dico, quod justitia originalis, et magna Dei misericordia ex suæ benignitatis beneficio diffusa fuit a *progenie* Adami in *progenies*, id est meam et Filii mei conceptiones, generationes, et *progenies*.

171. Si vero verbum illud a *progenies* sumendum sit in Adamo post casum, et originalis peccati maculam, sensus sic est coaptandus: ex his verbis: *Quia fecit mihi magna qui potens est, et sanctum nomen ejus, et misericordia ejus a progenie in progenies*, constat, quod tria sua excellentiora attributa ostendit Omnipotens quando fecit mihi magna. Nam potentia sua me creavit, produxit, ac fecit; sanctitate me præparavit, exornavit et sanctificavit, et misericordia sua me liberavit, eripuit, ac præservavit ab illo contagio, infirmitate et miseria, quæ ex naturæ debito et obligatione diffundebatur ab illa Adami *progenie in progenies* suorum filiorum quantumvis remotas ac distantes, et sic Deus fecit mihi magna ut potens, ut sanctus, et ut misericors. Ut potens me præservavit a peccato originali, iste enim fuit suæ potentiae effectus; ut sanctus me a peccato mortali immunem custodivit, in hoc enim consistit formalis ratio sanctitatis; et ut misericors me a peccato veniali liberam fecit, quia solum ex misericordia ejus speciali potest homo a venialibus eximi, licet sit sanctificatus in utero. Hæc sunt magna et magnalia quæ fecit mihi qui potens est, quæ a *progenie in progenies* determinationem accipient in Ecclesia; quia cum ipse Omnipotens, qui fecit mihi magna, sit misericors, et sanctus per essentiam, et ego futura eram per naturam ipsi conjuncta et consanguinea, familiaris et valde proxima, utpote Mater ipsius: quando imminabat periculum in mea generatione, et extrema necessitas instabat in mea Conceptione, ne miseria a *progenie* Adami derivata diffunderetur in *progenies* Matris et Filii, me eripuit, sublevavit ac liberavit misericordia sua, sanctitate vero Filium meum, dicente angelo: *Et quod nascetur ex te Sanctum vocabitur Filius Dei*. Sic ipse in sua Conceptione a sanctitate sanctus, quia naturalis Filius Dei, et ego a misericordia beata, quia Mater Dei.

172. Tandem hæc verba possunt intelligi et explicari sic. Cum Virgo Maria Spiritu sancto ac prophetico fuisset repleta ad cognoscenda præterita, præsentia et futura, videns quod ipsa in sua Conceptione, generatione et *progenie* fuerat exempta a peccato originali, et similiter Verbum humanatum Jesus in suo utero existens fuisset immunis per essentiam, et quod Joannes inclusus in ventre Elisabethæ exstitisset ab originali sanctificatus, beatus,

et exsultans in salutari suo, dixit: O Elisabeth! qui potens est fecit mihi magna, quia misericordia ejus incepit secundum tempus a *progenie* mea quod continuavit, et complevit postea in *progenies* Filii mei, et filii tui, et sic misericordia ejus est effusa a *progenie* mea in *progenies*; quia tres sumus liberati a miseria et calamitate naturæ humanæ, id est, una Mater, et duo filii. Unus sum Mater naturalis, alterius spiritualis; quia Deus recordatus misericordiae suæ factæ in me, suscepit puerum tuum, et sic a *progenie* mea in *progenies* filiorum dilatata est misericordia ejus, id est, gratia illius qui potens est.

TIMENTIBUS EUM.

173. Si ex nuper dictis solum probabiliter, ex hac particula *timentibus eum*, sive, ut legitur ex Hebræo et Syriaco, *super ipsos qui timent eum*, vel *super timentes se*, evidenter ac irrefragabiliter constat quod Virgo Maria non loquatur hic de misericordia Dei secundum illam genericam rationem benefaciendi, compatiendi, ac miserendi ab expositoribus assignatam; quia illa indiscriminatim per omnem carnem, et in omnibus, et in singulis generationibus a *progenie* tam in communi, quam in particulari, ac successive continuoque in omnes suas creaturas in individuo extenditur et diffunditur secundum magis et minus, atque præstatur non solum bonis, sed etiam malis, nec solum *timentibus eum*, sed etiam et præcipue diligentibus eum: Virgo Maria loquitur hic de quadam speciali, singulari, ac individua misericordia, quæ diffusa fuit ab una *progenie* in *progenies*, et non in omnes *progenies* absolute, sed in aliquas, scilicet, *timentibus eum*. Ex timore enim deducendam est, quæ sunt *progenies*, et ex *progeniebus* quæ vel qualis fuerit misericordia, de qua hic loquitur Maria.

174. Ex quatuor speciebus timoris, quæ communiter assignantur, perfectæ sunt initialis et filialis, quibus homo fugit a malo, et abhorret culpam, non propter pœnam, sed propter offensam Dei; quia cum semper vita hominis super terram a primo instanti suæ conceptionis sit militia, timet malitiam peccati, et semper est cum formidine, ac debet esse cum pavore, quia se vidit sensitque constitutum in imminente, inevitabili periculo, et necessitate cadendi, nisi Deus misericordia sua speciali extento brachio omnipotentiae suæ ipsum protegat, liberet, ac salvet. His suppositis, inquit Maria: ideo *progenies* illa prima Adami et Evæ cecidit in paradiso terrestri, quia non timuit præceptum illud ipsi impositum, et iatimatum a Deo: *Ex omni ligno paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas; in quacunque enim die comederis ex eo, morte morieris* (Gen. ii, 17). Non timuit Deum, nec præceptum, non timuit mortem, nec damnationem suam, neque suorum filiorum. Hinc tota ruina ipsorum, amissio illius, vel magnæ, atque eximie misericordiae justitiæ originalis non solum

pro se, sed pro omnibus suis generationibus ac progeniebus. Sed qui potens est, cum etiam sit sanctus ac misericors, decrevit, et dignatus fuit misericordiam illam particularem, quæ communiter vocatur justitia originalis, qua justii redderemur in origine, diffundere, ac transferre a progenie illa non timente, ad progenies alteras, et illam dare ac communicare *timentibus eum*. Non loquor in singulari timenti, sed *timentibus* in plurali, quia mihi, ac filio meo data, ac quasi restituta est. Sive *timentibus eum*, Annæ, Elisabethæ, et Mariæ matribus, ut sic damnum, quod a prima matre inceperat naturæ, a prima matre repararetur gratiæ. Ideo forte dixit mihi angelus : *Invenisti gratiam*, originalem, scilicet, quam perdiderunt Adam et Eva.

175. Nota mysteria, o Elisabeth! illa misericordia, justitia, seu gratia amissa fuit in principio legis naturæ, hic iterum invenitur in principio legis gratiæ; illic in viro principaliter, et in femina Eva est perdita, hic in viro præcipue et in femina Ave restituta; illic ablata a non *timentibus*, hic data *timentibus eum*. Illi non habuerunt timorem initialem, nec filialem, ideo filii iræ facti sunt in principio, in progenie sua; sed nos filialem et initialem, quia quando in initio facti sumus filii, nobis data est *timentibus eum*; non dico præcise *timentibus*, sed *timentibus eum*, id est Deum, non *timentibus* peccatum, non *timentibus* diabolum, quia diabolus, ac peccatum nihil poterant habere in Filio Dei, nec in Matre Dei, sed *timentibus eum*; quia ab illo timore Dei in Anna et Maria exorta est immunitas nostrarum progenierum, sive misericordia, gratia, et justitia originalis fluxit, et translata est a progenie non timente Adami et Evæ, in progenies præsentis, et præcui distantes atque intermeritas Jesu et Mariæ *timentibus eum*. Vel dico aliter :

176. Qui potens est et sanctum nomen ejus, et ex misericordia ejus qui in omnibus infinitus est, decrevit ac præordinavit honorare, honorificare et erigere progeniem Adami in ipsis humiliatam infamia, opprobrio et ignominia peccati originalis abjectam, dejectam et prostratam in progenie et progenies, id est, in tribus progeniebus, Joannis, Jesu et Mariæ, et sic potentia sua me præservavit, sanctitate immunis fuit Jesus, et misericordia sanctificavit Joannem : sed hæc cum distinctione a progenie in progenies, quia diverso, ac distincto modo fuit misericordia in progenie Joannis, quam in progeniebus Christi et Mariæ. Ideo distinguendo dico a progenie in progenies; nam Joannis sanctificatio non est computanda cum mea ac Filii mei progeniebus, sed distincte ac separate, quia Joannis progenies fuit propriæ ac propriissime per misericordiam liberata, quia fuit sublevatio miseri et lapsi. Filius meus propriæ ac propriissime, a sanctificatione immunis, cum sit sanctus per essentiam; ego vero propriæ, ac toto rigore præservata ab omnipotentia, quia in me tota ratio facti fuit potentia facientis; et sic etiam misericordia ejus fuit a progenie in

progenies *timentibus eum*. Nam timor Dei in quacunque acceptione, in nullo fuit ita propriæ sicut in Filio meo, et in me. Cum ergo hic dicat absolute, *timentibus eum*, debet sumi antonomastice pro præcipuis *timentibus eum*. Non dixit : Reverentibus, adorantibus et sequentibus eum, sed *timentibus eum*, quia sicut initium sapientiæ est timor Domini, sic etiam timor fuit initium justitiæ originalis.

VERS. VI. — *Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui.*

FECIT POTENTIAM.

177. Arbitrantur, et dicunt communiter expositores, quod ab isto sexto versiculo incipiat secunda pars cantici, sive secunda oratio. At existimo clausulam istam *FECIT POTENTIAM in brachio suo* pertinere etiam ad complementum orationis antecedentis; siquæ componendam, et construendam esse : Ut misericordia ejus esset a progenie in progenies *timentibus eum*, *FECIT POTENTIAM in brachio suo*. Vel potest conjungi cum sequentibus, sic : *FECIT Deus POTENTIAM in brachio suo*, et ideo *dispersit superbos, deposuit potentes, et exaltavit humiles, esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes*; quasi ex potentia brachii Dei hæc fuerint quinque secuta. Utraque concordantia est legitima, et facit integrum ac perfectum sensum grammaticalem; sed prima præferenda est, utpote perfectissime adæquans, et complens superius dicta.

178. *Fecit potentiam*. Ex Hebraica vi, et translatione Syriaca legitur, *Fecit victoriam*, alii vertunt, *exercuit potentiam*; alii, *fecit robur*, vel *vim*; alii denique, *paravit facere*, vel *inchoavit facere potentiam*. Ex quibus omnibus videtur evidenter constare ex littera, quod sacratissima Virgo Maria loquatur hic de quadam pugna, bello, ac victoria operata ab omnipotenti brachio Dei : quod etiam unanimiter cognoscunt, et fatentur omnes doctores. Sed in assignando, quæ vel qualis fuerit hæc pugna et victoria, hoc opus, hic labor, quia in varias se distrahunt sententias, quas brevitas causa solum ad duas classes reduco. Prima affirmat quod hic Virgo Maria loquatur de tempore præterito, et pugna ac victoria obtenta a Michaelæ archangelo contra Luciferum, ac ejus sequaces, vel eversione et incendio Sodomæ ac Gomorrhæ, vel de pugna contra Pharaonem, Madianitas, Amorrhæos, Philistæos, Syros, etc. Et sic discurrunt per totum Vetus Testamentum. Sed hæc certe non sibi coherent, et nimis ab alto petuntur; nam istæ non fuerunt una victoria, sed plures, quæ hymnis et canticis fuerunt suis temporibus celebratæ in veteri lege. At nunc incipiebat lex gratiæ, pacis et misericordiæ. Et quid hæc omnia cum justitia, sanguinolentis bellis, ac terribili severaque vindicta contra homines, vel angelos lamentabiliter patrata? Item, quia hic non fit sermo de victoria obtenta a Deo mediantibus causis secundis, nec bellicis instru-

mentis operata ; sed de pugna ac victoria spirituali, ubi Deus solus dimicavit potentia ac brachio suo, excluso omni angelico et humano concursu, nullo vibrato gladio, aut extenso arcu. Vel denique ex qua occasione, vel motivo tenera Virgo Deo plena, gratissima, eloquentissima, ac sapientissima in uno brevi ac succincto cantico a se concinnato, ut gratias redderet Deo pro beneficiis ac privilegiis immensis ab omnipotenti brachio Dei, et misericordia divina sibi collatis, quasi horum immemor sermonem verteret, ac dirigeret ad angelorum miserabilem ruinam, ad aquarum lamentabile diluvium, ad Pharaonis jam celebratam submersionem, ad Philistinorum, Amorrhæorum et Assyriorum stragem? Insuper addo, quod hoc verbum *fecit potentiam*, respicit illud suprarrelatum: *Quia fecit mihi magna*; sicut illud, *Deposuit potentes*, illud, *qui potens est*; ac illud, *Dispersit superbos*, et *exaltavit humiles*, allusionem facit ad illa versiculi tertii: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ*; ac illa denique ad finem cantici posita, *Recordatus misericordiæ suæ*, connotant illa, *Et misericordia ejus a progenie in progenies*. Quomodo ergo versiculus iste (et idem dico et affirmo de sequentibus, ne iterum acta agamus) loqui possit de materiis ita impertinentibus ad propositum assumptum a Virgine intentum in antecedentibus? Si enim omnia subsequencia verba sunt connexa et concatenata cum præcedentibus, illaque agunt, et loquuntur expresse de Maria, ut visum est et de se patet, nec ullus expositorum hucusque negavit, neque negare potest; igitur, subsequencia de eadem Domina nostra loquuntur, de ipsa explicari ac intelligi debent determinate, et in individuo.

179. Rationes istæ, et aliæ prætermisæ contra primam expositorum partem ita convincunt, ut alia doctorum pars (et sunt quinquaginta et amplius) uno ore affirmant, ac absolute et constanter dicant, quod hæc Virginis verba usque ad finem cantici non loquuntur de præterito tempore, sed futuro, id est de futuro statu Ecclesiæ. Quia cum hæc sit prophetia vera, realis et eximia, verba de præterito debent intelligi, et explicari de futuro; nam sunt dicta de præterito propter infallibilem certitudinem prophetiæ, ut saepe contingit fieri in Scriptura; et sic consentaneæ ad suam sententiam legunt pro *Fecit potentiam*, faciet potentiam, pro *dispersit potentes*, disperdet, et sic de singulis usque ad finem cantici. Hæc secunda sententia si non aperto Marte et ita evidenter deviare a rigore litteræ, magis consentanea et rationabilis videretur. At cum textus non semel, sed sæpe repetat *fecit* de præterito, *dispersit*, *deposuit*, *exaltavit*, *suscepit*, semper de præterito: quomodo possunt intelligi et explicari de tempore futuro, si litteræ standum sit? Et si similia antecedentia, scilicet, *exultavit*, *respexit*, *fecit* de præterito, ut sunt, explicantur, et intelliguntur ab omnibus; quare hæc præsentia transferranda sunt ad futurum, præsertim cum sint in unico

cantico verba concatenata, et connexa in una simplici, continua et uniformi oratione? Deinde: nulli assignant in Ecclesia illud tempus, quando Deus *fecit potentiam* in brachio suo, dispersit superbos, et deposuit potentes, nisi recurrant ad Anti-Christi tempora, et quod hæc Virginis prophetia nondum esset completa. Et sic incidunt in Scyllam conantes evitare Charybdim.

180. Quare, salva omnium pace, dico et affirmo, juxta totum rigorem litteræ, quod hic, et in sequentibus loquatur Virgo Maria de præterito, ut sonant verba *Fecit potentiam*, *dispersit*, *deposuit*, *exaltavit*, *implevit*, *dimisit*, *suscepit*, id est, de potentia ostensa a Deo in brachio suo in illo certamine singulari, et specialissima victoria obtenta a Domino immediate, per seipsum solum absque humano, vel angelico adjutorio, vel concursu, sine gladio et armorum vi, et militum copiis in principio legis gratiæ, quando concepta fuit in utero matris suæ Annæ sacratissima illa puella Virgo Maria; atque de potentia ibi facta deque victoria ibidem obtenta contra potentes, dæmonem, ac peccatum originale locutam fuisse Deiparam singulariter et præcise, et modum explicasse in his, et sequentibus verbis.

181. Quasi diceret Maria: O Elisabeth, dixeram supra quod *Fecit mihi magna qui potens est*, me præservando ab omni peccato. Et si vis scire modum quomodo *Fecit mihi magna*, in hac secunda oratione explico et declaro dicens: *FECIT POTENTIAM in brachio suo, dispersit superbos, deposuit potentes de sede, et exaltavit in me humiles*, et humiliatos in suis generationibus filios Adami, etc., ut infra explicabitur. Ideo *FECIT mihi magna qui potens est*, quia *FECIT potentiam in brachio suo*, et *deposuit potentes*. Illud *fecit*, respicit hoc *fecit*: *Fecit in me*, quia *Fecit in se*. Vel vice versa, *Fecit in se* quia *Fecit in me*; omnia enim quæ *fecit in mea Conceptione*, propter seipsum *fecit*, quia cum ego futura essem Mater ipsius, quod *fecit in me*, *fecit in se*, siquidem omnis matris gloria, aut ignominia in filium redundat. Paravit facere, inchoavit facere in me, et bene inchoavit, *fecit*, et perfecit, quod postea *fecit in brachio suo*; id est in filio suo inchoavit legem gratiæ, et illam inchoavit quando ego inchoata sum; quia tunc me præservavit, inchoavit etiam facere potentiam in brachio suo.

IN BRACHIO SUO.

182. Tot ac tantæ sunt brachii Dei acceptiones, et significationes in divina Scriptura, ut in sola expositione ac declaratione hujus verbi *brachio suo* posset aliquis conficere tractatum, imo magnum et integrum librum. Illud certum ac indubitatum est apud omnes, quod hic et in aliis locis semper brachium Dei metaphorice dicitur; nam Deus brachia non habet. Sola dubitatio esse potest, an hic per brachium intellexerit Maria Verbum divinum in suo utero incarnatum, vel vim illam,

seu efficax auxilium, vel robustam manutentionem, ac protectionem potentem, ac potentissimam, qua ipsam protexit, defensavit, ac tutatus est? Expositores omnes dicunt et affirmant primum: qui existimant, quod Virgo Maria loquatur in hoc cantico de Incarnatione Verbi, seu Conceptione activa illius. Dicunt enim, quod Verbum Christus Jesus est brachium Patris, in quantum per ipsum suam potentiam exercuit in miraculis faciendis, et in malis puniendis, et diaboli machinationibus superandis. Ideoque non dixit fecit misericordiam, sed *potentiam* IN BRACHIO SUO contra superbos Judæos et infideles. Hoc dicunt, et affirmant omnes expositores; sed ego existimo, quod hæc omnia vel sunt mystica, moralia, vel allegorica, et totaliter extra rigorem litteræ. Tum, quia sic non consonant aliæ versiones, dicentes *fecit vim*, et *fecit robur*, quæ non Filii personam, sed Dei virtutem validam videntur significare. Tum, quia non est facile intelligere, quomodo Deus fecerit potentiam in Filio suo quando solum erat in utero, nec quomodo suo brachio disperserit superbos, deposuerit potentes de sede, et cætera, quæ referuntur usque ad finem cantici; quia tunc Deus Filio suo nihil horum operatus fuerat, et taliter celatus et occultus jacebat, quod in terra sola Virgo Maria, et Elisabeth et Joannes ex Spiritus sancti revelatione mysterium cognoscebant. Si autem intelligatur, et explicetur in secunda acceptione, id est de auxilio efficaci præstito Virgini Mariæ in sua præservatione, ita apte et congruenter explicantur, ut ex sequentibus rationibus naturalibus, et litteralibus ex Scriptura constare cuique potest.

183. Primo, quia proprium instrumentum a natura inditum homini ad debellandos inimicos brachium est, hoc enim et arma exercentur, et hostes profligantur. Cum ergo in præservatione Virginis debellatus fuerit inimicus et hostis antiquus, et potens iniquitate, et nunquam victus a principio mundi: ideo Deus *fecit potentiam* IN BRACHIO SUO in virgine Conceptione. Secundo, quia brachium inditum est a natura ut reliqua corporis membra tueatur, ab injuriis protegat ac defendat caput, pectus, etc. Cum ergo Virgo sacratissima Maria futura fuisset Mater ipsius Dei, sicut corpus de corpore, et membrum de membro, ideo *fecit potentiam* IN BRACHIO SUO, ut ipsam defenderet ab injuria imminenti, culpæ originalis ictu, ac calamitate communi. Tercio, quia brachia in matribus primo ac præcipue et quasi unice deserviunt, ut parvuli a se geniti in illis portentur, ab illis foveantur, sustententur, ipsos nutrant, vestiant, ac denique, ut parvulorum gressus manu et brachio dirigant et deducant, ne ob teneritudinem labantur; sic Deus sacratissimam Virginem Mariam, cum esset parvula, id est genita in utero matris suæ, potente brachio suo ac singulari tutela manuduxit, gressus ejus direxit, ne præceps rueret in commune illud præcipitium generis humani, ac filiorum Adami, sicut

solet nutrix parvulum suum supposito brachio ac porrecta manu sustentare ac retinere ne cadat. Quarto, quia quando parentes suos volunt defendere filios ab extranea manu et incursu minantis, vel percutientis parvulum, sub sinistro brachio protegentes, dextro arcant inimici offensam, et ejus vim vi repellunt. Similiter Deus tyrannicum impetum, dæmonis ictum peccati originalis deviavit potenti brachio suo a puerula Maria. Quinto, quia extenso brachio vel porrecta manu fit fœdus, amicitia, pax, concordia, stipulatio et contestatio, de quibus plura exstant apud sacros et profanos auctores exempla. Ut ergo scirent homines, quod hæc omnia inchoabat et parabat Deus in ipso puncto ac momento, quando caro illa virginea concipiebatur, ex qua Dei Filius carnem assumpturus erat, et quia hæc omnia perfecturus erat in sua vita ac morte: ideo *fecit potentiam* IN BRACHIO SUO Deus in Mariana præservatione, Amica, Sponsa, quasi pro fide et arrhabone præservationis totius naturæ humanæ.

184. Hæc dicta sufficiant pro naturalibus. Ex Scriptura vero: Quia brachium Dei in sacra Scriptura primo ac præcipue significat aliquid mirabile et inusitatum opus, patrum in formatione hominis, ut est illud: *In BRACHIO suo formavit lutum* (Eccli. xxxviii, 53); vel in speciali redemptione, juxta illud: *Redemisti in BRACHIO tuo populum tuum* (Psal. lxxvi, 16); vel in singulari extractione a captivitate et servitute, juxta illud: *Qui educit Israel de medio eorum in manu potenti, et BRACHIO excelso* (Psal. cxxxv, 12); vel in aliqua inusitata inimicorum dejectione, juxta illud: *In BRACHIO virtutis tuæ dispersisti inimicos* (Psal. lxxxviii, 1!); vel aliquod auxilium inopinatum, seu protectionem, ut est illud: *Esto BRACHIO nostrum in mane* (Isa. xxxiii, 2); vel aliquam salutem vel salvationem admirabilem et exquisitam, ut est illud: *Salvavit sibi dextera ejus, et BRACHIO sanctum ejus* (Psal. xcvi, 1): quæ omnia experta est Maria in sua Conceptione, non autem Verbum divinum, quia cum esset sanctus per essentiam, non solum a malo, sed etiam a periculo mali erat immunis: igitur nulla alia phrasi, nec verbo breviori ac aptiori, magisque significativo poterat uti Virgo Maria, ut ostenderet quæ et qualia fuerint magnalia patrata in sua Conceptione ab illo, qui potens est, quam dicendo: *Fecit potentiam* IN BRACHIO SUO.

185. Ac si diceret Maria: Ut in me faceret misericordiam præservationis, fecit potentiam extraordinariam, non ordinariam, *in brachio suo*, id est in illa parte superiori, quæ est inter cubitum et humerum, et apud naturales vocatur adjutorium, quia in illo fecit supremum adjutorium Deus, ut me eriperet sua absoluta omnipotentia, non ordinaria, quæ est in parte inferiori. Ideo dixit quidam propheta: *Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium Domini, consurge sicut in diebus antiquis in generationibus sæculorum. In metu percussisti;*

superbum, vulnerasti draconem, etc. (Isa. LI, 9, 10). Consurgendum erat brachium Domini in generatione mea, et Filii mei. In mea percussit superbum originale; in conceptione Filii mei vulneravit, non exstinxit draconem. Et ut intelligas, quod hic loquor de mea, non de Filii mei conceptione, dixi supra: *Timentibus*, et infra: *Superbos*. Supra mentionem facio de *generationibus*, et infra de *sæculis*. Hoc denique brachium est Domini, de quo scriptum est, *BRACHIO suo congregabit agnos, id est Christum et Joannem, et in sinu suo levabit, fetus ipse portabit (Isa. XL, 11),* quia ipse levavit Annam, Mariam et Elisabetham.

DISPERSIT SUPERBOS.

186. In toto suo magnifico ac mysterioso cantico semper Virgo Maria locuta est more prophetico sub symbolis atque metaphoris; sed ab hoc sexto versiculo non mutato, sed altius elevato stylo, alia superinducit obscura ænigmata, et emphatica verba; ita ut expositores, quo se vertant, nesciant, et super extensum hoc velamen incipit hinc: *Dispersit superbos*. Lectio Syriaca habet, *dissipavit arrogantes*, et in littera nulla alia invenitur differentia vel diversitas, quia verbum illud *superbos*, eodem modo vertitur ab omnibus. Sed expositores aliqui pro suo captu legunt *despexit*, alii vero *contrivit*, quod est a rigore litteræ deviare. Nam *dispersit*, vel potest sumi a *dispergo*, quod in bonam et malam partem sumitur in Scripturis; vel a *disperdo*, quod semper sumitur in malam partem; et existimo, quod hic sumendum sit in prima acceptione: sed hoc parum interest.

187. Quantum vero ad expositionem et intelligentiam, aliqui sic exponunt: *Dispersit superbos*, id est angelos e cælo, quando propter eorum superbiam in principio mundi defecti sunt ad Tartara. Alii, *dispersit superbos*, id est, malos angelos a corporibus obsessis per Christi adventum. Sed has expositiones fere omnes rejiciunt alii, et merito, dicentes, quod angeli neque fuerunt dispersi, nec dissipati, sed potius defecti et reclusi in æterno carcere. Et si hoc salvari possit, quomodo de ipsis verificabitur sequens clausula, *mente cordis sui*, quia angeli nullo modo habent cor, nisi velis a littera ad metaphoram recurrere. Ideo alii hanc dispersionem intelligunt de superbo Pharaone et exercitu ejus. Alii de dispersione Judaici populi post necem Domini factam. Alii de hæreticis dispergendis ab Ecclesia. Alii de hominibus, sive peccantibus in communi superbiæ vitio affectis. Alii denique per *superbos* intelligunt omnes potentes, tyrannos, philosophos, et humanæ sapientiæ proceres, qui prædicatione Evangelii, et Christi cruce tanquam pulvis per aerem essent dispergendi et disperdendi. Hæ et aliæ hujusmodi sunt communes expositiones et interpretationes doctorum. Sed quis non judicabit, quod omnia ista sint aliena a materia, Virginis intentione ac proposito cantici? Et si

non contra litteram, sunt tamen totaliter extra ipsam. Deinde, quia hic loquitur de superbis, per excellentiam seu per antonomasiam, ideo vocat eos *superbos* præcise. Item, illi superbi fuerunt jugulati, occisi, suffocati, et ad nihilum redacti, ita ut nec memoria eorum remanserit. Sed de his *superbis* solum dicitur, quod fuerint *dispersi*, sicut *potentes* solum *depositi* de sede. Pro præcedentibus expositionibus aliæ sunt difficultates, quæ in ipsis auctoribus videri possunt. Pro nostra autem litterali expositione nota:

188. *Disperdere* in toto suo rigore, est *dispergere* vel *spargere* aliquid, sive in diversas partes effundere, seu ad diversa loca projicere; vel denique significat diuturnam et longam quamdam calamitatem, per quam homo seu populus aliquis paulatim et successive non uno ictu, sed multis ictibus et afflictionibus, quasi in frusta contritus, sectus atque divisus evanescit, perit et ad ultimum interitum vadit, ita ut funditus, et usque ad ultimam radicem (ut aiunt) devastetur ac dissipetur. Superbus vero proprie ac rigorose, prout distinguitur ab arroganti, ambitioso, elato ac tumido, dicitur ille qui vult videri quod non est, vel supra id quod est, sive ille qui elata mente appetit et insequitur excellentiam aliquam cum suo esse incompatibilem, vel sibi indebitam, quasi supra se ire volens, vel super multos emiuere, ac superiori loco apparere. Terminis ergo ita explicatis grammaticaliter, et secundum sua propriissima significata, dico quod hic loquitur Virgo Maria de præterito, non de futuro: *dispersit*, de hominibus, in quibus est cor, non de angelis, ac denique proprie ac rigorose de dispersis, non de extinctis, jugulatis seu suffocatis; loquitur, inquam, de Adamo et Eva, qui in paradiso postposito Dei præcepto, ac mortis timore, elata mente voluerunt superbientes fieri sicut dii, et supra id quod erant, appetentes excellentiam seu deitatem ipsis et naturæ suæ creatæ indebitam et incompatibilem. Quare facti sunt superbi per excellentiam et antonomasiam; quia et inter homines fuerunt superbi superbiorum, a quorum superbia initium habuit peccatum, et humilitas seu defectio et vilitas naturæ humanæ. Hos *superbos* *dispersit* Deus, eos ejiciendo de paradiso et patria illa felicissima ipsis assignata, et pro ipsis constructa, eos projiciendo per varia ac diversa loca orbis terrarum, tanquam in exilium relegatos, ac per consequens filios eorum *dispersit* vel sparsit per diversas generationes, et longam illam ac successivam calamitatem communem et universalem peccati originalis, ita ut ex repetitis ictibus in unoquoque filiorum ad interitum iret totum genus humanum. Quando ergo a radice illa superba et vitiosa in humilitate projecta ibat in interitum, tunc fecit Deus potentiam in brachio suo, ut exaltaret humiles omnes.

189. Quasi diceret Maria: Deus in principio mundi faciens potentiam in brachio suo, iracundus,

indignatus, et excitatus tanquam potens crapulatus a vino (Psal. LXXVII, 65), ejecit et projecit, et dispersit superbos Adamum et Evam a paradiso et loco voluptatis, nudos quidem corpore, sed non vacuos mente; quia illis fuit repromissa quædam insignis misericordia de exaltatione humilium: et cum hac repromissæ misericordiæ spe, reposita in mente cordis ipsorum, dispersit istos superbos, de qua jam recordatus est Dominus, ut infra dicetur.

MENTE CORDIS SUI.

190. Ex nuper dictis clausula hæc, *mente cordis sui*, sive ut habet translatio Syriaca, *mente cordis ipsorum*, sive, ut alii legunt ex Græco, *cogitatione cordis ipsorum*, faciliorem jam habet constructionem et intelligentiam, quæ alias magnam et vix insuperabilem habebat difficultatem, ut peritiores docent expositores. Quia mens et cor non sunt referenda ad Deum, sed ad superborum mentem et cor; nec solum loquendi modus, ut aliqui arbitrantur; nec loquitur de superbis temerariis et obstinatis Judæis, aut Scribis et Phariseis, ut alii existimant, nec de Pharaone vel Herode, quia omnia ista, et alia hujusmodi hucusque excogitata sunt extra intentum et subjectam materiam. Loquitur ergo de superbia Adami, scilicet, et Evæ: et non absque mysterio jam dicitur *cordis sui*, jam *ipsorum*, quia cum Adami et Evæ esset una caro, habebant etiam unum cor unamque mentem: quia in ipsis mens, cogitatio, desiderium et appetitus elationis et exaltationis unus fuit; ideo dicitur, *cordis sui*. Sed quatenus erant personæ diversæ, dicitur *cordis ipsorum*, quæ non possent verificari de aliis superbis, quia solum Adam et Eva fuerunt sparsi unius voluntatis et *cordis ambitiosi*.

191. Deinde *mens* omnes has significationes seu etymologias habet. Nam *mens* est illa pars animæ suprema, qua prævidimus futura, præcipue circa propriam reputationem et honorem. Unde amentes, dementes dicuntur, qui absque hac ratione et providentia agunt. Et vocatur *mens*, quia eminet in anima, vel debet eminere in homine. Vel secundum alios, *mens* dicitur illa pars seu facultas, qua meminimus alicujus rei. Vel *mens* denique dicitur a metiendo, quoniam ea quæ corde revolvimus et tractamus, mente mensurantur, et si illa superent capacitatem propriam, sive illa mensura excedit, et sit supra vel super proprium esse, vel meritum, dicitur superbus, quasi mensura superans. Hæc *mens* uterus est animæ, ubi generatur verbum, quod communiter dicitur verbum mentis seu cognitio; sed *mens*, cognitio et verbum custodiuntur et reservantur in corde, quod est pars corporis, quæ in homine primo formatur, estque custodia et archivius omnium rerum, cogitationum, affectionum, officina et fons, a quo etiam corde dicitur et derivatur *misericors* et *recordatus*, quod notare libet pro illis quæ infra dicentur.

192. His ergo ita adnotatis, inquit Maria: Adam

et Eva protoplasti nostri, ex desiderio et inordinato appetitu propositæ divinitatis, recesserunt a Dei præcepto, sed irrita et inanis facta est mens cordis sui, vel *cogitatio ipsorum*; quia non solum non sunt assecuti celsitudinem et gloriam illam ad quam superbe inhiabant, sed, dissipati et illusi ipsi, et tota sua posteritas, generatio et progenies humiliatæ sunt nimis, et fuit humilitas illa justa sui peccati pœna, ut ex superbis fierent humiles et despecti; et non solum ipsi, sed et filii eorum. Hanc humilitatem quando ad me declinanda erat, respexit Deus, propter quam beatam me dicent omnes generationes. Hos igitur superbos in stultitia ipsorum, quasi in flagranti delicto comprehensos, spoliatos, nudos, ad ima projectos et humiliatos, tanquam peregrinos, advenas et exsules ejecit Deus de paradiso, et dispersit per terrarum ambitum. Sed sicut non exierunt totaliter nudi corpore, sic nec spoliati in anima pro aliqua gratia: siquidem pro corpore fecit perizomata; pro anima vero dispersit illos cum *mente cordis sui*, vel *ipsorum*. Dispersit superbos, et in hoc fecit ut Justus iudex, sed illos dispersit *mente cordis sui*, et in hoc egit ut benignus Pater. Hæc autem mens *cordis sui* fuit solamen et refrigerium Adami et Evæ, ac filiorum ejus in suo duro exilio ac prolongata captivitate. Et si scire velis quæ vel qualis fuerit hæc *mens cordis sui*, id est, generis humani, vel cordis ipsorum Adami et Evæ et filiorum ejus, ad memoriam revoca verba illa prolata a Deo, quando ipsos volebat disperdere de paradiso, dicens ad serpentem: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius; ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo ejus* (Gen. III, 15). Hanc Dei repromissionem alte reposuerunt Adam et Eva in mente et cogitatione cordis, et ex hac cordis mente continua cogitatione recordabantur et expectabant a Deo hanc misericordiam ipsis promissam; quod scilicet semen mulieris et semen viri, id est Mariæ et Christi, quando in semine, id est, quando concipiendi erant, ipse, et ipsa debebant conterere caput serpentis, qui ipsos ad tantam miseriam ac calamitatem reduxerat: et non solum eos, sed et filios suos.

193. Nota iterum: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius*; id est, cum semine ex quo ipsa mulier formanda est; quia ipsa in semine, sive in Conceptione sua conteret caput tuum, et hoc dicto dispersit Deus superbos illos de paradiso; dispersit, sed *mente cordis sui*, vel cum *mente cordis ipsorum*, vel *cogitatione*, id est, cum hac spe, fiducia ac repromissione, quod quædam mulier ipsorum filia in semine, vel quædam mulier cum semine ipsius contritura erat caput serpentis. Hujus repromissionis tempus et complementum, et misericordiæ recordatio jam advenit, o Elisabeth. Ideo anima mea magnificat Dominum, et spiritus meus exsultavit in Deo salutari suo; et magnificat, quia suscepit Israel, id est, Deus puerum suum, genus humanum, recordatus

misericordiæ suæ promissæ in paradiso, quia a primo puncto meæ conceptionis incepit congregare superbos a se dispersos, et cœpit exaltare et exaltavit humiles, et incepit a tuo filio, qui humiliatus erat peccato originali; et jam ab eo liberatus, ita exaltata est ejus humilitas, ut jam magnus posset vocari eoram Domino. De hoc vide late versiculo penultimo.

VERS. VII. — *Deposuit potentes de sedo, et exaltavit humiles.*

DEPO-UIT POTENTES.

194. Circa litteræ versiones pauca notanda sunt; nam ubi nostra Vulgata habet, *Deposuit potentes*, Græca vertit, *Deposuit dynastas*. Aliqui legunt, *Deturbavit*. Alii *Ejecit*. Sed notare debes, quod deponere, non solum significet aliquem dejicere a loco suo, sedem seu dignitatem auferre, sed etiam illum deorsum projicere, in infimo loco constituere, ac deprimere, deturbare, præcipitare ac confundere. Quæ omnia fere eumdem sensum faciunt. Difficultas solum est circa *potentes* depositos, dejectos atque turbatos a sede. Omnes Patres ac expositores ad suas recurrunt interpretationes universales, dicentes esse reges, principes, tyrannos, impios et iniquos, qui opprimunt justos et innocentes; et descendentes ad particulares personas, assignant Pharaonem, Saulem, Nabuchodonosorem, Balthasarem, ac tandem Herodem. Alii dicunt esse Judæos, dejectos a regno et patria sua propter necem Domini. Alii denique per hos *potentes* depositos, intelligunt dæmones, qui ante adventum Christi in mundo regnabant.

195. Sed omnes istæ expositiones subsistere non possunt, quia Judæi ac dæmones dejiciendi ac deponendi erant de futuro. Textus autem loquitur de præterito, nec etiam verificari possunt de regibus ac potentibus assignatis; quia eorum historiæ tritæ, communissimæ ac notissimæ erant in toto Israel: Virgo autem Maria aliquid singulare et occultum mysterium suæ cognatæ Elisabethæ revelabat, sumpta occasione exultationis Joannis in utero, quasi dispersio superbiorum ac potentum dejectio ad hanc libertatem Joannis a peccato originali, vel suam pertineret. Item, quia illi reges (excepto Nabuchodonosore) fuerunt destructi et annihilati, hi vero *potentes* solum dicuntur *depositi*. Quibus addo aliam specialissimam hujus loci rationem ex ipsa littera desumptam, quam forsitan nullus expositorum lucusque notavit, et est hæc: quod non dicit textus, *Deposuit potentes* de sedibus, in plurali, sed de *sede* in singulari; nam hic loquebatur Virgo Maria de illis potentibus qui, licet essent plures, non habebant nisi unam individuum sedem; quod nullo modo verificari potest de angelis, nec de hominibus, quia illi in cælo habuerant diversas sedes, et hi in terra diversa regna ac solia, in Ægypto, Israele, Syria, Tyro, Samaria, Chaldaea, etc. Investigandi ergo sunt sal-

tem duo potentes, qui habuerunt unam atque individuum sedem, ad assequendam veram, legitimam ac consentaneam intelligentiam horum verborum. Item, quia hoc etiam denotat propria ac rigorosa significatio *sedis*, prout distinguitur a throno et solio; quia *sedes* est plurimum, thronus et solium unius. Ac denique: quod si Virgo Maria vocavit supra Deum potentem, *Et fecit mihi magna, qui potens est*, etc., signum evidens est, quod hic loquatur de potentibus ironice, seu abusive, vel jactative, non vero de principibus gentium, qui vere et realiter dominantur, et habent et habuerunt imperium, potestatem et potentiam.

196. Quare dico, quod per *potentes* in hoc loco intelligendi sunt dæmon et peccatum, et si velis etiam includere mortem, quia *potentes* facti sunt propter superbiam Adami et Evæ: prævaricatio autem primorum parentum origo fuit et causa potentiæ istorum. Nam antea nullam habebant potentiam, nec dici poterant *potentes*. Hi ergo *potentes* fuerunt dejecti ac deturbati de sede iniquitatis, quam pacifice possidebant, non vero occisi, perempti vel annihilati, sicut fuerunt alii *potentes*, sed solum depositi: quia adhuc remanent, et sunt in mundo, sed projecti, dejecti ac supplantati. Cum omni ergo proprietate verborum, et litteræ rigore, per *potentes* istos depositos debemus intelligere et explicare dæmonem, peccatum originale, et mortem.

197. Sed dices: Si Virgo Maria voluisset exprimere per *potentes* dæmonem, peccatum et mortem, nonne facilius diceret *deposuit dæmonem et peccatum*? Sed hæc obiectio pulchras ac facillimas habet solutiones. Unam congruentiæ, alteram similitudinis ac tertiam mysterii. Congruentiæ, quia non erat decens nec congruum, quod sacratissimum illud os Mariæ, et labia gratia plena ac immaculata lingua nominarent dæmonem vel peccatum, et præcipue quando agebat de sua præservatione ab omni culpa et macula; et ideo nominavit eos sub symbolo potentum, et hæc de congruentia. Similitudinis vero, quia etiam Filius suus loquens de dæmone ac peccato, appellavit fortem armatum et principem. Mysterii, quia Maria loquebatur more prophetico, metaphorice, parabolice ac sub velamine verborum, quod etiam observavit in sequenti versu, vocando feminas steriles esurientes, et secundas divites, ut mox dicam, sicut et antea locuta fuerat sub symbolo humilitatis de natura humana, infecta peccato originali; et sub hieroglyphico superbiorum de Adamo et Eva. Ex quibus concluditur, quod cum Virgo Maria esset opere et verbo sanctissima, purissima ac honestissima, consulto noluit nominare quæ directe vel indirecte aliquam secum afferunt indecentiam, ut sunt generatio, conceptio, fecunditas, propagatio, dæmon, peccatum, mors, etc.

198. Quasi diceret Maria: Antequam Adam et Eva superbirent in paradiso, solus Deus potens

erat in cœlo et in terra; sed postquam dæmon ac peccatum creaturam a Deo productam deprædati sunt, et sub suam ditionem, captivitatem, potestatem, ac dominium redegerunt, usurpato quasi tyrannice a Deo potentis titulo, potentiam affectabant, et *potentes* vocabantur, sedentes sub una sede iniquitatis. Potens erat dæmon in hominibus, potens peccatum originale in omnibus ejus generationibus, potens mors in omnium hominum ac genitorum vitas, et omnes habebant unam sedem iniquitatis in primo esse, vel primo instanti conceptionis creaturæ; quia ex quo homo concipitur, habet peccatum originale; ex quo generatur, mancipium efficitur diaboli, et ex illo principio est cum reatu ad mortem. Hos ergo *potentes* deposuit Deus vere potens, faciens potentiam in brachio suo de sede generationis. Nunc modo in exordio legis gratiæ, quando ego concepta fui, ipsos deorsum projecit; et infimo loco depressit, ut ego eos inciperem pede contere ac caput eorum calcare, quod perfecit et complexit Filius meus; ac sicut ipsi *potentes* erant in una sede malitiæ et iniquitatis, ego et Filius meus sedemus in una sede conceptionis, sanctitatis, justitiæ originalis, et innocentiae, juxta illud: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius: ipsa, vel ipse, conteret caput tuum.* Serpens fuit dæmon, semen serpentis originale peccatum, mulier Virgo Maria, semen illius Christus; illi fuerunt *potentes* dejecti, et isti humiles exaltati. Illi dejecti a sede iniquitatis generationis humanæ, et isti exaltati in eadem generatione, ac conceptione, in qua fuimus a peccato præservati: hæc enim fuit illorum dejectio ac depositio, et nostra exaltatio.

DE SEDE.

199. Præsentis verbi quatuor sunt versiones, seu translationes distinctæ, non tamen penitus diversæ; nam ubi nostra Vulgata habet: *De sede*, Syriacus textus vertit: *De cathedris*; alius legit: *De thronis*, alius denique transtulit: *De solis*: quæ omnia juxta rigorem litteræ verificari debent de præterito: hoc est, de illis potentibus, qui a principio sæculi fuerunt famosi, scilicet, dæmone, peccato, ac morte (nam alias difficile explicabitur locus iste, cum non sit facile invenire potentes, quod ab una eademque sede fuerint depositi ac deturbati), qui omnes in humanæ naturæ generatione unam habebant iniquitatis sedem, seu generationis humanæ thronum, vel conceptionis solium. Imo et voluerunt habere unam cathedram. Ex quibus etiam unus erat tanquam in cathedra, alter tanquam in throno, et alter tanquam in solio: quia diversa malitiæ munera exercebant in illa miserabili ac devastata Adami et filiorum ejus republica; præcipiebat dæmon, possidebat peccatum, et regnabat mors, quia mors regnavit ab Adam. Iste fuit triumviratus canis Cerberi, et funiculus triplex qui rumpi non peterat, seu grave jugum impositum filiis Adæ a

die nativitatis eorum in utero; sed a tempore Virginis Mariæ, et ab ejus Immaculata Conceptione, *Sedem auctum superbiorum destruxit Dominus, et quiescere fecit superbiam potentum* (Ezech. vii, 24); depositi sunt, deturbati, ejecti, depressi, ac præcipitati potentes isti dæmon, et peccatum: novissime vero destruetur mors, et deponetur de sede. Hæc dicta sunt pro mea continuata explicatione secundum rigorem litteræ, secundum quam ad tempus præteritum pertinent.

200. At etiam si volumus laxatis habenis currere cum torrente omnium expositorum, et dicere quod hic Virgo Maria, ut propheta prophetarum, prædixit ac prophetavit mysteria Ecclesiæ Dei futura, et quod tempus præteritum debet sumi pro futuro, tunc dicerem quod locuta est de futuro statu circa prædeterminationem mysterii suæ Immaculatae Conceptionis; quoniam dicta a superiori versiculo: *Fecit potentiam in brachio suo*, et dicenda usque ad finem cantici, aptissime ac propriissime conveniunt, et explicari possunt de illis quæ ab exordio controversiæ usque ad hæc tempora circa opinionem et sententiam de Immaculata Virginis Conceptione contigerunt et acta sunt. Et aliorum verborum explicatione relieta, solum hic breviter dico, quod *cathedra* est sedes pro doctoribus ac magistris, ex quibus quæstiones ac disputationes procedunt; *thronus* pertinet ad reges et principes, a quibus decreta et leges; *solium* vero ad episcopos et prælatos, a quibus synodi et canones. Potentes ergo disputationes, ac quæstiones contra Immaculatam Virginis Mariæ et purissimam Conceptionem prius fuerunt depositæ a *cathedris* theologorum a tempore Scoti ab omnibus doctoribus subtilibus, illuminatis, irrefragabilibus per libros, tractatus, et controversias: deinde depositæ fuerunt a *thronis* regum et imperatorum, Joannis, Martini, Caroli, Philippæ decretis, constitutionibus et statutis: tandem depositæ fuerunt a *solis* prælatorum et episcoporum per vota, juramenta, ac synodales constitutiones, scilicet, Toletanam, Hispalensem, Compostellanam, Lugdunensem, Granatensem, Mediolanensem, Parnormitanam, etc. Solumque modo restat, ut controversia hæc deponatur de *sede*, id est, a sede Petri; Romana enim cathedra, thronus, ac solium per antonomasiam *sedes* vocatur; ideo enim non existente summo Pontifice dicitur: *Sedes vacans*. Et si hæc sit prophetia Mariæ de futuro, ut affirmant omnes expositores, et agat de hac materia, ut in hac expositione probare intendo, quæstiones istæ ac controversiæ, infallibiliter et necessario deponentur totaliter de *sede*, et a sede.

201. Dixi totaliter, de *sede*, quia jam tanquam a *throno* eas deposuit summus Ecclesiæ pontifex Sixtus IV, in Extravagantibus *Grave nimis* et *Præ-excelsa*. Vide late ibi. Tanquam a *cathedra* Paulus V ad inferiorem locum dejecit, dicens, ut in posterum, donec articulus hujusmodi a sancta *sede* apostolica fuerit diffinitus, vel per Sanctitatem

nam, et *sedem* apostolicam fuerit aliter ordinatum, non audeant in publicis concionibus, lectionibus, conclusionibus, et aliis quibuscunque actibus publicis asserere, quod eadem beatissima Virgo Maria fuerit concepta cum peccato originali: contra facientes eadem Sanctitas sua voluit et declaravit subjacere debere, et subiecit censuris et poenis contentis in supra dictis constitutionibus, etc. Ac tandem a *solio* ecclesiastico eas deposuit felicitis recordationis Gregorius XV dicens: *Et in super eadem Sanctitas sua cum sancta Romana Ecclesia de beatissima et intemerata Virginis Mariæ Conceptione festum solemniter, et Officium celebret; omnibus et singulis personis ecclesiasticis, tam sæcularibus, quam cujusvis ordinis et instituti Regularibus, mandat et præcipit ut in sacrosancto Missæ sacrificio, ac divino Officio celebrandis, tam publice quam privatim, non alio quam Conceptionis nomine uti debeant. Contravenientes autem, etc.* Et si hæc non placent, dic Alexandrum VII, in sua ultima Decretali *Pastoralis officii, etc.*, deiecit *de sede, cathedra et throno* relatos potentes. Et quia Bulla hæc moderna et communis est, nolo transcribere verba in illa contenta.

ET EXALTAVIT HUMILES.

202. Affirmant omnes expositores hæc verba intelligenda et explicanda esse de hominibus in generali humilibus, abjectis, seu despectis, aut vilibus conditione, et æstimatione apud mundanos, quos Deus sæpe exaltat ad sedes superborum, et attollit ad regna, et opes potentum, adducentes exemplum de Saule, Davide et Mardocheo. Ego vero existimo quod loquitur de humilibus per excellentiam, videlicet Christo et Maria, sicut supra locuta fuerat de superbis ac potentibus per antonomasiam; quod et ipsamet verba indicare videntur. Nam et conjunctionis nota est, copulans antecedentia cum præsentis clausula per oppositionem correlativam. Nam vox *superbos*, supra posita, respicit hanc, *humiles*; et illud, *deposuit*, connotat hoc, *exaltavit*; et sic *superbi*, dispersi, dejecti, et *humiles* exaltati, debent esse sub eadem ratione et materia, quod meo iudicio nullo alio modo, secundum rigorem litteræ, de præterito potest verificari, nisi dicendo quod superbi dispersi fuerint Adam et Eva, potentes depositi, dæmon, et peccatum: *humiles* exaltati, Jesus et Maria sub eadem unica ratione et materia culpæ originalis, et præservationis ab ea.

205. Sensus ergo litteralis sic componendus est: Qui potenti brachio suo dispersit superbos per antonomasiam, scilicet Adamum et Evam, et deposuit potentes hyperbolice, dæmonem et peccatum, ac etiam idem ipse potenti brachio *exaltavit humiles* per excellentiam Jesum et Mariam; ille supplantavit dæmonem, ut secundus Adam de cælo cælestis, et ista triumphavit de peccato originali, ut secunda Eva gratia plena. Ideo dixit *exaltavit*,

sive ut alius legit, *erexit humiles* in plurali, non humilem in singulari; quia Vir et Femina, Jesus et Maria, fuerunt per contrapositionem ad duos superbos, virum et feminam, Adamum et Evam, de quibus triumpharunt duo potentes dæmon et peccatum. Quod vero Jesus et Maria fuerint *humiles* per antonomasiam, et excellentiam in principio legis gratiæ, sicut Adam et Eva superbi in principio legis naturæ, non indiget probatione, cum Filius dixerit de se: *Discite a me, quia mitis sum et humilis corde* (Matth. xi, 29), qui et *humiliavit semetipsum usque ad mortem* (Philipp. ii, 8), et Mater semel et iterum sese vocaverit *Ancillam Domini*. Et sic solum inquirendum restat, quomodo, vel quando ex vi litteræ fuerit exaltata Virgo Maria, an in principio sui esse, an in ultima vitæ periodo, quando exaltata est ad cælestia regna, ut canit Ecclesia.

204. Duplicem exaltationem habuit Christus Dominus: unam de præterito, et alteram de futuro. De futuro exaltatus fuit in cruce, et in ultimo vitæ termino, ut potentem deponeret, ac vinceret mortem, vel in Ascensione sua, ubi captivam duxit captivitatem; sed de his exaltationibus de futuro non loquitur textus, cum dicat de præterito, *Exaltavit humiles*. Alteram exaltationem habuit Christus de præterito, quando scilicet conceptus fuit in utero sacratissimæ Virginis Mariæ. Tunc enim, ut omnes Ecclesiæ Patres fatentur, adimpletum fuit illud: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et seminum tuum et semen illius; ipsa, vel ipse, conteret caput tuum*. Et illud: *In die quo coronavit eum Mater sua* (Cant. iii, 11). Aliam etiam duplicem exaltationem præteritam habuit Maria: primam in sua Immaculata Conceptione passiva, quando contrivit caput serpentis juxta prophetiam relatam; alteram vero in sua Conceptione activa, quando concepit Verbum divinum, exaltata fuit ipsa cælorum Regina super omnes homines et angelos; siquidem fuit effecta Mater Dei. Fateor, quod de hac exaltatione potest exponi, et explicari textus absque aliqua violentia, vel litteræ extorsione; sed quod non loquatur de hac exaltatione Incarnationis, seu conceptionis activæ, sed de passivæ, qua ipsa fuit coconcepta in utero matris suæ Annæ. Probo primo ex dictis in antecedentibus, ubi semper loquitur de sua Conceptione passiva, ut manet probatum. Secundo, quia si hic loquatur de exaltatione Verbi divini in utero suæ Matris (nullam enim aliam exaltationem habuerat Filius in terra, quando hæc verba cantici concinnata fuerunt), ergo si exaltatio humilis unius fuit in sua passiva Conceptione, exaltatio alterius erit in eadem passiva Conceptione: cum æqualiter, et iisdem verbis nobis proponat textus exaltationem utriusque, dicens, *Et exaltavit humiles*. Tertio, quia hæc dicta sunt per contrapositionem ad superbos Adamum et Evam, qui in gratia ac iustitia originali creati sunt a suo principio; sed facti superbi, dispersi, et usque ad

ima humiliati fuerunt, quia qui se exultat humiliatur; ergo si quis se humiliat, exaltabitur. Secundum eandem proportionem Jesus et Maria exaltati sunt in suo principio ad justitiam originalem. Et cum hoc verum sit de Christo, cur et non de humillima Maria? Quandoquidem textus dicat: *Exaltavit humiles*; et ipsa supra: *Quia respexit humilitatem Ancillæ suæ*.

205. Deinde, quia hæc verba possunt intelligi non de humilibus, sed de humiliatis per excellentiam, id est, de filiis Adam dejectis et humiliatis per peccatum originale; quia *humiles* eodem modo respicit et humiles active, et humiliatos passive, tunc facit hunc sensum: Dispersit superbos patres, sed exaltavit *humiles* filios, humiliatos per peccatum. Hæc autem exaltatio filiorum Adam facta est in lege gratiæ, deponendo potentes a sede, et hæc depositio a nullo congruentius, nec aptius poterat fieri quam a Maria in sua Conceptione passiva. Ratio est, quia Maria fuit genita a patre et matre in quibus Adami et Evæ humilitas descenderat, et fuit genita modo naturali; Verbum autem divinum non sic, quia non habuit patrem in terris, erat enim Filius Dei per essentiam, genitus, et conceptus virtute et operatione Spiritus sancti, ab alto cœlo trahens originem. Ergo si Deus decreverat exaltare filios Adæ et Evæ, deponendo superbos, demonem et peccatum originale, eos debet exaltare per prolem genitam a viro et femina, ac naturali modo, quomodo Adam et Eva genuerant filios suos, ut sic constaret quod Deus ad hanc exaltationem patranda fecerat potentiam in brachio suo. Ultimo, quia devotio fidelium hoc ipsum videtur indicare, quia semper in mysterio Conceptionis depingunt demonem, serpentem, seu peccatum originale dejectum, et prostratum sub pedibus Mariæ; quod non faciunt in Incarnatione Verbi. Ergo signum est, quod in Conceptione Mariæ deposuit Deus potentes de sede, et *exaltavit humiles* filios Adæ. Quasi diceret Maria: Propter hoc respexit Deus humilitatem ancillæ suæ, id est humilitatem contrahendam a mea individua natura humana, ut in me exaltaret *humiles* filios Adam, et ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Hæc est aptissima ac litteralis interpretatio. Vide pro corroboranda expositione hujus ultimæ clausulæ quæ dicimus infra, explicantur illud: *Recordatus misericordiæ suæ*.

VERS. VIII. — *Esurientes implevit bonis; et divites dimisit inanes.*

ESURIENTES IMPLEVIT BONIS.

206. Secundum aliquorum expositionem, *esurientes* hic significat Judæos, vel humiles justos, gentiles, vel apostolos, quos Deus *implevit bonis*. Sed major doctorum pars, forte sequentium Syriacam versionem, quæ habet: *Esurientes saturavit bonis*, hoc explicant et intelligunt de famelicis, imbecillibus, infirmis, indigentibus pane, seu infinitis

hominibus secundum mandi æstimationem, ac extrema inopia laborantibus. Sed quomodo vel quando hos esurientes Deus *implevit bonis*, ipsi non exprimunt, vel declarant. Aliqui recurrunt ad futuram parabolam de mendico Lazaro, quando textus loquitur de præterito; alii affirmant beatam Virginem Mariam hic enarrare quæ Deus facere possit ac soleat; non vero quod actum fuerit, quia non inveniunt quomodo et quibus exemplis supra positæ expositiones verificari possint: istæ et aliæ insuperabiles difficultates hæc nostra sola expositione de Conceptione passiva Mariæ vincuntur, et penitus videntur cessare.

207. Ideo existimo et dico, quod hic loquatur Virgo Maria de esurientibus, at non panem, aut victum, sed prolem, ac filios, id est, de sterilibus Anna, Elisabetha, et ipsamet Virgine: quia quatenus virgo, et quatenus voto virginitatis astricta, sterilis erat, vel debebat esse, nisi potenti brachio Dei impleta fuisset divino spiramine, sicut fuerat Anna mater sua, et Elisabeth, licet diverso modo; atque hac expositione evitantur omnia inconvenientia supra relata. Hæc mea expositio, et intelligentia probatur ex ipsa littera. Primo ex illo, *esurientes*, quia esuries, licet in Scriptura quamplures habeat acceptiones, proprie ac rigorose significat appetitum, seu desiderium inditum ab ipsa natura, et congenitum in homine ab utero matris suæ, sive ex quo habet esse. Hæc autem esuries, si sit in facultate nutritiva, dicitur fames et esuries cibi; si vero sit in facultate generativa, dicitur appetitus, et desiderium filiorum. Cum ergo esuries indifferens sit ad utrumque; cur non magis pro hac stabit significatione, cum prima sit totaliter extra materiam et propositum, intentum et assumptum hujus cantici? Item, quia hæc expositio consonat, et correspondet cum omnibus supra dictis; quia locuta fuerat de generationibus et progeniebus, et cum infra dicendis de semine Abraham; et colloquium erat cum sterili, ac de sterilius conceptione. Item, quia hic loquitur de esurientibus per antonomasiam, sicut locuta fuerat in præcedentibus de superbis, potentibus, ac humilibus; prima autem ac præcipua esuries in lege scripta erat filiorum desiderium, de quibus infinita exstant exempla, et præcipua in Joachimo et Anna, Zacharia et Elisabetha. Secundo probatur ex illo, *implevit*; nam impleo idem est quod intus plena, ut est mulier prægnans, et similiter dicitur de mulieribus concipientibus ac parturientibus, juxta illud quod infra refertur de Elisabetha: *Elisabeth autem impletum est tempus pariendi* (Luc. 1, 57). Et idem de eadem Virgine Maria dictum: *Impleti sunt dies ut pareret* (Luc. 11, 6). Atque etiam est phrasis communis; nam Hispani, ut significant termino casto ac pudico mulierem concepisse, dicunt: *Esta llena*, videlicet, *Est plena*; unde semper impleo de filiorum ortu dicitur in Scriptura, ut est illud: *Omniem domum illius implevit a generationibus, et receptacula æ*

a thesauris illius (Eccli. 1, 24). Ex quo patet quod bona et thesauri veteris legis erant generationes. Tercio probatur ex illo, *bonis*. Nam hæc vox ex originali Græco significat non bona quomodolibet, sed maxima ac summa, ut si Latine diceret, valde, vel supra omnem modum bona. Et licet bonum sit indifferens ad bona corporalia et fortunæ, præcipue significat animæ, bona moralia; quare bonus proprie ac rigore dicitur, cui non prævalet malum; hæc enim est definitio et essentia boni. Unde dicitur bonum ex integra causa, quia bonitas nullum defectum admittit. Et quomodo omnia ista verificari possent de pauperibus, egentibus, seu mendicantibus in communi sumptis? Bene autem, et propriissime de sterilibus Anna, Maria et Elisabetha, quæ fuerunt impletæ *bonis*, id est filiis, in quibus nullum erat malum vel defectus, quia Annæ filia fuit præservata, Mariæ Filius immunis, et Elisabethæ iufans liberatus a malo, et cum ipsis data sunt pariter matribus sterilibus omnia bona, quæ omnia non esse a sensu litterali aliena, sed vera, satis aperte probat sterilis Anna Samuelis mater in cantico suo dum se cognovit fecundam: *Repleti prius pro panibus se locaverunt, et famelici saturati sunt, donec sterilis peperit plurimos, et quæ multos habebat filios infirmata est* (1 Reg. 11, 5). Vide Chaldaicam et Regiam translationem, ex quibus totum hoc comprobatur. His ergo fundamentaliter suppositis,

208. Inquit Maria: Deus fecit potentiam in brachio suo, ut dejiceret potentes, dæmonem et peccatum, et exaltaret humiles, et sic *esurientes* prolem, ac liberos, *implevit bonis* Filii; et propriissime *bonis*, quia absque ullo malo vel defectu, nec naturali nec morali, quia hoc privilegium contra peccatum originale solum sterilibus est concessum. Anna mater mea fuit naturaliter sterilis, et ego filia sua bona, cui non prævaluit malum; ego, quia virgo et votum emiseram non cognoscendi virum, similiter fui naturaliter sterilis; et habui Filium bonum, quia ex integra causa, in quo nec malum nec defectus esse poterat. Tu etiam, o Elisabeth, sterilis dicebaris per antonomasiam, sed nunc labe Filium bonum. Propter hæc omnia anima mea magnificat Dominum; quia *esurientes* prolem *implevit bonis* filiis, maximis ac excellentioribus, ac vere et propriissime liberis a peccato originali, ac liberis a servili conditione.

ET DIVITES DIMISIT INANES.

209. Circa litteræ differentiam pauca notanda veniunt. Nam ubi nostra Vulgata habet *Dimisit inanes*, Syriacus legit *Dimisit inaniter*. Dives dicitur de bonis naturalibus, de bonis vero fortunæ, dicitur locuples, quasi oculis plenus; *dimittere* autem significat diversa, scilicet, parcere, indulgere, condonare et deferre: significat etiam relinquere, et quasi a se mittere, vel legatum remittere, vel auferre. *Inanes* vero significat idem quod vacuos,

et dicitur propriissime de sterilitate, quia sterilitas per se inanit alvum. Consequenter igitur ad præcedentia dico, quod hic non loquatur Maria de divitibus opulenti, et magnis hujus sæculi, id est de illis qui omnium rerum abundantia floruerunt, ut communiter dicunt et affirmant expositores: quia Abraham, Isaac, Jacob, David, Salomon, Ezechias, imo et Joachim pater Mariæ, et Zacharias pater Joannis *divites* fuerunt, et non illos *dimisit* Deus *inanes*, nec ejecit a se vacuos, vel a bonis, et spe vite æternæ defraudatos. Non ergo loquitur sacratissima Virgo de divitibus seu bonis fortunæ, sed de divitibus et bonis a natura inditis, id est de illis qui *divites* fuerunt suppellectili ac successione filiorum, quos Deus *dimisit inanes*, seu vacuos, quatenus a legato, et promissione facta ad patres Adamum, et Abrahamum (de quo infra versiculo sequenti) ipsos privavit, ac *dimisit inanes* et vacuos. Omnes enim avidè maximeque sollicitudine et affectu expectabant futurum Messiam, et Matrem Messiae ex progenie et generatione sua. Ex hac igitur spe, et propter hoc erat multiplicatio uxorum, ac multitudo concubinarum in regibus, et ipsæ feminae affectabant fecunditatem, ita ut sterilis pro maledicta reputaretur; sed has et hos *divites*, circa filiorum generationes *dimisit* Deus *inanes* ac vacuos, et *inaniter* laboraverunt pro successione filiorum. Quia Deus, faciens potentiam in brachio suo, elegit steriles, et esurientes, id est, qui precibus assiduis, orationibus ac jejuniis unicam tantum habuerunt prolem, ut Anna Mariam, Elisabeth Joannem, et Maria Jesum. Et prædictas steriles implevit bonis filiorum, Hunc existimo esse sensum germanum, et secundum omnem rigorem litteræ.

210. Quasi diceret Maria (connectendo hanc clausulam præcedentibus et sequentibus): Deus omnipotenti brachio suo omnia hæc magna et mirabilia fecit, scilicet, dispersit olim superbos Adamum ac Evam, et nunc potentes tyrannice elevatos et elatos, dæmonem ac peccatum, deponendo, atque exaltando humiles Christum et Mariam. Humiles dico, non humiliatos, quia non contraxerunt originale peccatum, et ex hac humilium exaltatione in conceptionibus ac generationibus ipsorum consequenter sive necessaria illatione *esurientes*, steriles, *implevit bonis* prolium ac liberorum, et *divites*, secundos uxorum multitudine ac filiorum generationibus ac progeniebus, *dimisit* et dereliquit *inanes*, id est absque hoc privilegio, videlicet, quod essent parentes Messiae, vel patres Matris ejus; et suscepit Israel Deus puerum suum Joannem ex sterili matre, quem a peccato originali liberavit, et me Matrem ex infecunda et sterili naturaliter Anna, et Filium meum Jesum, ex infecunda et sterili moraliter, scilicet ex Virgine intacta et incognita viro; et sic quod ipsis divitibus negavit, concessit virginitati et sterilitati: una moraliter infecunda, altera vero naturaliter. Promiserat enim Deus patribus nostris, Adamo scilicet et Evæ, quod mulier et semen illius contri-

tura erant caput serpentis, et quod in semine Abrahæ, id est in filio, benedicerentur omnes gentes, id est, in Israel multiplicabuntur filii, ac si essent divitiæ: sed *inanes* factæ sunt cogitationes eorum, quia esurientes steriles implevit bonis filiis, et *divites dimisit inanes*, et vacuos a promissionibus, ac legato facto patribus nostris Adamo et Evæ in primo sæculo legis naturalis, et patri nostro Abrahamo in principio legis scriptæ, et sic dico infra de plurali, *in sæcula*.

VERS. IX. — *Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ.*

SUSCEPIT ISRAEL.

211. Hæc tertia oratio, et totius cantici finalis clausula est secundum expositores, ad cuius expositionem quot capita, tot sententiæ; quia existimant, quod sit epilogus omnium divinorum beneficiorum ac mysteriorum, quæ in præcedentibus dicta fuere. Circa lectionum varietatem solum est differentia levis in translatione Syriaca; nam loco illius *suscepit*, ipsa legit *adjuvit*: verbum autem *suscipio* quamplures habet significationes, et, prætermittendo eas quæ ad præsentem locum exponendum non faciunt ad rem, significat *adjuvare* in necessitate constitutum, *reconciliare* ac sub sua tutela capere, *suscipere* aliquem extraneum, *erigere* prostratum, malisque obrutum *elevare*, quasi quis porrecta manu sustentetur, teneatur, vel extrahatur ex fovea; *acquirere*, ad se *attrahere*, auxilium *ferre*, vel in altum *levare*, *promereri*, seu mercedis loco aliquid *accipere*, *compensare*, seu pro compensatione acceptare, *comparare*, aut *emere*, *vincere* in bello, seu *vincere* in singulari certamine, et hoste prostrato liberum *reddere*, *vindicare*, *opitulari*, *auxiliari*, *opem ferre*, vel *succurrere*, *salvare* a periculo, *fulcire*; ac ultimo suscipere, est idem quod *apprehendere*, seu *adoptare* filium expositum et derelictum a parentibus. Istæ sunt præcipuæ ac principaliores præsentis verbi significationes, tam ex grammaticæ, quam ex variis Scripturæ locutionibus; et hæc de verbo *suscepit*. Dictio vero Hebraica, sive vox *Israel*, significat et interpretatur *prævalens*, seu *Dominus*, vel *rectus cum Deo*, aut *videns Deum*, et fuit nomen Jacob patriarchæ impositum a Deo et ab angelo, et post illam repetitam luctam ac contentionem habitam per totam noctem, usque ad auroræ adventum; a quo postea totus populus Judaicus *Israel*, et Israelitæ sunt vocati. Hucusque notissima, plana, clara et trita sunt.

212. Prima vero difficultas est, in qua significatione ex supra assignatis sumendum sit illud, *suscepit*. Secunda, in quo casu sit illa vox *Israel*, quia fere omnes affirmant quod *Israel* sit in accusativo casu, ita ut faciat hunc sensum: Deus *SUSCEPIT Israel* puerum suum, id est, *suscepit* Deus Israel, quando ipsemet Deus suscepit carnem et sanguinem in utero beatissimæ Virginis, quæ erat ex populo *Israel*; et per Israel suscep-

ptum, non solum intelligunt populum Hebræorum, sed etiam gentium et Christianorum; ut ita objectionem patentem et claram evitent, scilicet, quod Deus non solum *suscepit* populum Israeliticum, sed etiam gentilem. Imo potius *suscepit* istum quam illum, unde hæc expositio totaliter deviat a littera; ita ut potius dicenda sit moralis, mystica, seu allegorica, quam litteralis; quia Deum suscipere carnem ex Virgine Maria, quæ fuit ex populo Israelitico, non fuit suscipere Israel, sed potius econtra *Israel* suscepit Deum in sua carne, et sic *Israel* erit in nominativo. Deinde in illa susceptione, vel illo tempore quo hæc proferebat sacratissima Virgo Maria, quomodo *Israel* erat puer, mancipium vel servus Messie?

213. Propter hæc et alia reliqui expositores affirmant, quod hic *Israel* sit nominativi casus, et sic componunt textum: *Israel*, sive populus Israeliticus, *suscepit* puerum suum, id est Jesum sibi promissum in lege. Hæc interpretatio superficialiter visa, apparet aptissima juxta litteram, sed enucleata habet magnas difficultates. Prima, quia Christus nondum fuerat susceptus a populo Israelitico; imo nec post triginta tres annos suscepit, nec modo est susceptus. Secunda, gratis dato quod *Israel* suscepit Christum propter Virginem Mariam, apostolos et alios justos, hæc susceptio fuit post multos annos: hic autem loquitur de susceptione jam præterita, *suscepit*. Tertia, quia si suscepit *puerum*, non tamen *servum*, ut legit Syriacus, nam Christus non fuit, nec potest dici servus populi Israelitici. Quarta, quia hoc esset propalare mysterium Incarnationis, quod Virgo Maria omnino celavit, neque unquam alicui revelavit. Quia si Elisabeth illud cognovit, non fuit ab ore Mariæ, sed ab Spiritu sancto revelante; imo omnia quæ ad hanc materiam quomodolibet pertinebant, conservabat in corde suo. Quinta, quia si, ut ipsi expositores dicunt, ab his verbis *suscepit Israel*, usque ad finem cantici est recapitulatio, et epilogus eorum quæ hucusque dicta sunt in toto suo hymno, nullum verbum locuta est Virgo Maria de Israele. Sexta, et ultima, non possunt verificari de Christo suscepto significationes suprapositæ illius verbi *suscepit*.

214. Quare dico, quod *Israel* sit hic nominativo casu, ut sonat, sicut ex ipsa littera constat, sed non significat populum Israeliticum: sed personam, scilicet Verbum divinum humanatum, existens in utero Virginis, quod symbolice ac metaphorice fuit vocatum a sapientissima Matre, *Israel*, ob varias causas. Prima, quia voluit occultare nomen Jesus impositum ab angelo antequam conciperetur, nec licebat illud proferre, usque ad circumcisionem, quando secundum legem imponebantur nomina, et illum nunc nominare, esset revelare mysterium; quod ipsa sollicita cura occultabat, et semper occultavit. Secunda, quia nullum nomen aptius pro illo tempore, et occasione convenire poterat Verbo, quam *Israel*; tum ex significatione, quia erat vi-

dens Deum, prævalens, Dominans, et Princeps cum Deo, et rectus in iustitia originali, quæ de Jacob proprie dici non poterant, de Verbo vero incarnato propriissime. Tertia, ob mysterium, quia nomen *Israel* impositum fuerat Jacob, qui in utero supplantavit fratrem Esau (qui interpretatur *tinea*) et in fortitudine sua directus, cum angelo, et invault ad angelum. Ideo dictum est ei : *Nequaquam appellabitur Jacob nomen tuum, sed Israel, quia si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis?* (Gen. xxxii, 28.) Cum ergo audisset Virgo Maria, et cognovisset, ac Spiritu sancto relevante didicisset, quod Verbum divinum in utero existens supplantaverat peccatum originale pueri ac servi sui Joannis, existentis in utero Elisabethæ, ideo prophetice vocavit ipsum *Israel*. Quasi diceret Maria : Si contra peccatum originale fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis, prosperos et directos successus habebis, insuperabilis eris, o *Israel*, *Deum videns*, etc. ?

215. Sed si aliquis dicat, quod intelligere, seu vocare Verbum divinum per hoc nomen *Israel* sit allegoria, vel mysticus sensus, non autem litteralis; ad memoriam revocet quomodo et qualiter in sacris Litteris ac prophetis oraculis Messias futurus vocetur *Salutare*, *Emmanuel*, *Admirabilis*, *Fes ina prædare*, *Christus*, et alia sexcenta hujusmodi, quæ quidem nomina non erant mystica aut allegorica, sed litteralia ratione officii, prophetica ac significativa propriissime Verbi divini humani sub velamine, vel litterarum, vel mysterii, vel significationis; et sic vel potiori modo vocatur hic a sacratissima Matre *Israel*. Deinde, quia semper in hoc cantico loquitur Virgo Maria antonomastice, ut late dixi supra. Et supposito, quod non erat decens, nec congruebat propalare mysterium Incarnationis, nec manifestare nomen Jesus, excogitet humana mens quantumvis litterata, an aliquod aptius nomen inveniri possit ex occasione, significato, mysterio et origine, siquidem fuit etiam a Deo et angelo primo revelatum et inventum, imo secundum aliquos ab ipso Verbo divino. Aptissime ergo vocavit Virgo Maria Filium suum *Israel*.

PUERUM SUUM.

216. Sensus ergo verborum, conjungendo antecedentia verba cum istis, est : *Israel*, id est Jesus, existens in Virginis utero, suscepit *puerum suum* Joannem, vel, ut habet textus Syriacus, *servum suum*, quæ duæ appellationes simul sumptæ nec Christo, nec populo Israelitico convenire possunt; congruentissime vero et propriissime verificantur de Joanne, quia vere et realiter puer erat in se, et Christi servus in omnibus. Nam si puer dicitur a parvitate, erat parvus: si a puritate, erat purus, quia jam liber a peccato originali; et eodem modo, si a simplicitate et innocentia, erat simplex, innocens et absque malitia: si vero puer

derivetur a *pus*, *puris*, custodiam significans, ipse in custodia uteri matris suæ tenebatur, et eadem proprietate vocatur servus; quia si servus dicatur a jure belli et antiqua consuetudine, quod captivi in prælio servabantur, Joannes fuit captus et ereptus ab hoste peccati originalis. Si autem servus a servare vultum domini sui, vel illum respicere derivetur, Joannes fuit propriissime servus, quia, licet Dominus suus velatus esset virginali utero, et ipse intra cancellos materni alvi servavit et respexit vultum Domini sui, et eum videns exsultavit in gaudio.

217. Et si aliquis curiosius dixerit, quod hic non observemus proprietatem ac rigorem litteræ, sicut in præcedentibus, vel quod hæc verba non possint intelligi de Joanne; quia mater sua Elisabeth vocavit eum supra semel, et iterum infantem, quod videtur proprium et genuinum nomen illius ætatis seu status, quia puer proprie dicitur, qui in pueritia versatur, id est, a septimo anno ad decimum quartum: ad hoc respondemus, quod Virgo Maria vocaverit ipsum puerum cum omni proprietate, quia in eo instanti quo liberatus fuit a peccato originali, et agnovit Dominum suum, transivit ab infantia ad pueritiam, id est, habuit usum rationis, sicut habet puer a septimo usque ad decimum quartum annum. Ideo insequentibus semper vocatur ab Evangelista puer : *Factum est in die octavo venerunt circumcidere puerum*. Et illud : *Quis putas puer iste erit?* Et, *Tu, puer, Propheta Altissimi vocaberis. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu* (Luc. i et ii). Hæc sufficient pro grammaticali sensu. Quantum vero ad intentum ab Spiritu sancto, clarissime constat, quod hæc interpretatione continuetur canticum, ac materia in ipso tractata currenti ac pulcherrimo stylo.

218. In his ergo verbis dixit Maria : Fecit Deus potentiam in brachio suo circa superbos, potentes, humiles, esurientes, et divites (ut supra manet explicatum), et insuper in hoc, quod hic coram nobis factum est; quia suscepit Dominus *Israel* *puerum suum* Joannem, *Israel*, id est, Verbum incarnatum suscepit et adjuvit *puerum* in necessitate naturæ humanæ constitutum, erexit prostratum, malisque obrutum elevavit porrecta manu auxilii sui ut extraheretur ex fovea, acquisivit ovem perditam, ad se traxit filium de longinquo, in altum levavit dejectum, comparavit aut emit *servum suum*, vincens in bello ac singulari certamine, ab inimico communi generis humani liberum reddidit, opitulatus et auxiliatus est, opem tulit celeri cursu, ut expositum ab Adamo filium ipse susciperet et adoptaret, ut faceret *puerum suum*, ac filium suum, ipsumque exosum propter culpam reconciliavit, ita ut dicere possit : *Pater meus et mater mea dereliquerunt me in ore feonis peccati originalis : Dominus autem assumpsit vel suscepit me* (Psal. xxvi, 10). Nonne vides, quomodo hæc expositione absque illa extorsione litteræ vel violenta interpretatione verificentur fere omnes significationes verbi *suscepit*,

quæ hucusque minime conciliari poterant? Sed progredior ulterius, et concedamus, quod Israel significet hic populum Judaicum in nominativo : adhuc verificatur nostra de Joanne expositio hoc modo : *Suscepit Israel*, id est Hebræorum populus, *puerum suum Joannem* ; quia quem ipse pater levita ac sacerdos genuit impurum et diaboli mancipium, *suscepit PUERUM*, et *servum suum* ; fuit enim susceptus, quando sanctificatus, et ipse Israelitico populo deserviet postea in Jordane, etc.

RECORDATUS.

219. De hac Dei recordatione multa ac varia dicunt expositores. Ego breviter tantum referam quæ certissima et indubitata sunt. Ubi nos legimus *recordatus*, Græce habetur *ut recordaretur*. Recordatio vero propriè sumpta, nec invenitur, nec inveniri potest in Deo, quia nunquam obliviscitur ; semper enim et continuo, et ab æterno, suæ scientiæ et præsentiae oculis vidit omnia, prævidit, ac minutissima intuetur præsentia, præterita et futura. Sed Virgo metaphorice est locuta, et more humano, vel ad similitudinem ; quia nobiscum agit Deus tanquam si obliviscatur et recordetur. Quia sicut homo obliviscitur alicujus rei repromissæ, et *recordatus* ipsam executioni mandat : sic Deus obliviscitur, quando aliquos in terris infelices ac miseros vivere sinit per aliquod tempus, sed tandem recordatur, quando eorum infelicem et miserum statum incipit sublevare, erigere et benefacere, vel facit id quod nunquam antea fecit. Humana igitur natura lapsa propter peccatum originale, ac ejecta ex paradiso per longam infirmitatem et diuturnum exilium, mansit humiliata, dejecta, miserabilis, infelix sub dira illa peccati captivitate per quinque mille annos. Deus vero, sua misericordia permotus, verbis expressis, pacto ac sponsione irrevocabili promiserat antiquis Patribus libertatem prædictæ naturæ, et extractionem seu liberationem a tali calamitate et perpetua captivitate, non ex operibus nostris, sed ex sua mera misericordia, de qua nunc dicitur *recordatus*. Hæc certissima sunt, et indubitata. Quod modo restat inquirendum, est, quibus Patribus antiquis primo et præcipue hæc misericordia et liberatio repromissa fuerit, et quibus verbis (de hoc in versiculo sequenti), et quæ misericordia fuerit hæc de qua *recordatus* est Deus, vel in quo instanti ac puncto incepit Deus recordari suæ misericordiæ promissæ? Hæc difficultas hic expenditur.

220. Omnes doctores et expositores, nemine dempto, affirmant quod Deus *recordatus* sit misericordiæ suæ in Incarnatione Verbi seu conceptione Filii sui. Nam Deus, qui diei videbatur obliis generis humani, ex ira primi peccati, tandem sua pietate et misericordia victus *recordatus* est, vel ad modum recordantis se habuit et *misit Filium suum* promissum, *natum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege, et captivitate erant, redimeret* (Gal. iv, 5), et sic *recordatus* est misericordiæ suæ, ac repromis-

sionem factam Patribus adimplevit. Hæc catholica, firmissima et vera sunt in fide, de quibus nec est nec esse potest vel minima dubitatio. Quod inquiremus, est : an hæc deducamus ex rigore præsentis litteræ, et an hæc recordatio primo incepit, et exordium sumpserit in ipsa Conceptione Filii Dei, vel antea in ipsa, scilicet, Conceptione Matris ejus Mariæ?

221. Certissimum et indubitatum est, quod Deus *recordatus* fuerit misericordiæ suæ, ut liberaret genus humanum a peccato originali et calamitate illa introducta a primo parente Adamo, in Christo et meritis ejus. De quo, iterum dico, nulla potest esse controversia, sed de tempore et instanti in quo cœpit hæc Dei recordatio contra peccatum originale, an fuerit in generatione Filii vel generatione Matris, hoc solum examinatur. Et absolute dico et affirmo, quod, loquendo de ordine executionis, Deus *recordatus* est primo, seu incepit recordari misericordiæ suæ in Conceptione Mariæ, et ex hac recordatione motus, seu excitatus misit Filium suum. Et quod expositio constet, et deducatur plusquam probabiliter ex ipsa littera, probatur primo ad hominem. Quia expositorum aliqui non infimæ notæ magno cum fundamento affirmant præsentis Verbi constructionem non esse recte ordinatam, neque habere, ut jacet, congruam grammaticam ; quare sic secundum Latinitatis leges componenda esset : *Recordatus* misericordiæ suæ, *suscepit Israel puerum suum*, sicut locutus est ad Patres nostros ; quia non per Incarnationem Verbi divini *recordatus* est Deus misericordiæ suæ, sed econtra recordatio misericordiæ fuit causa et motiva ratio quare Israel suscepit puerum suum, id est Christum. Et sic construenda sunt grammaticaliter : Quia *recordatus* fuit Deus misericordiæ suæ, ideo populus Israel suscepit per Incarnationem puerum, sicut locutus est et promisit ad Patres nostros. Unde hæc est legitima grammatica. Igitur misericordiæ recordatio præcessit Incarnationem, sicut causa præcessit effectum, mater præcedit filium, Conceptio passiva Mariæ præcessit Conceptionem activam Verbi. Secundo, quia *recordatus*, est de præterito ; mysterium autem Incarnationis erat præsens, et nudius tertius operatum, cujus principii latitudo attingebat [a primo instanti Conceptionis usque ad Nativitatem. Unde quidam gravissimus interpres explicans canticum et Verbum *Magnificat*, dixit : Ego ex anima mea et spiritu meo, id est, ex toto corde, et ex tota voluntate Deum laudo, et de ejus salutatione, quam generi humano præparari nunc video, totis præcordiis exulto. Nunc enim video de me assumi, quod credo pro me debere offerri. Hæc ille. Ergo Incarnatio erat quasi in fieri, quando Maria suum decantabat hymnum *Magnificat*. Tercio, quia non dicitur quod Deus fuerit *recordatus* pacti aut promissionis suæ, sed *misericordiæ*. Pactum enim respiciebat Verbum incarnatum, et nullum est inconveniens, quod misericordia respiciat Mariam, eo maxime, quia Syro-Chaldaicus textus

translulit, *recordatus suæ gratiæ*. Gratia autem et misericordia propriissime fuerunt in Virginis Conceptione; non sic in Incarnatione Verbi, ubi nec fuit, nec potuisset miseria actualis, nec imminens, nec gratia sanctificationis, siquidem fuit sanctus per essentiam; in Mariæ vero Conceptione, et fuit miseria imminens et præservatio, et sic *misericordia et gratia*. Quarto, quia nullus potest recordari alicujus rei, nisi eam prius habuerit in mente vel memoria, quia recordari, est rem iterum cordi dare, vel quæ retro erant præterita, seu ad cor reducere. Ergo si in Incarnatione recordatus est misericordiæ suæ, necesse fuit quod prius fuerit in aliqua individua persona illa misericordia sub eodem genere conceptionis, quam Deus reduxit ad cor, ut recordaretur. Quia licet Deus ordine intentionis, et in genere causæ finalis prius intenderit Verbi Incarnationem quam Matris Conceptionem, tamen ordine executionis prius concipienda erat Mater quam Filius, quæ in eodem puncto ac instanti concepta fuit Mater Dei futura, vel cum ordine et relatione ad conceptionem activam Verbi; et cum relativa sint simul natura et cognitione, ordine intentionis habuit Deus in memoria sua, sive in misericordia sua conceptionem Verbi, et *recordatus est* Conceptionis Matris. In executione vero versa vice habuit in memoria Conceptionem Matris, et *recordatus est* conceptionis Verbi. Quod autem hic loquatur Maria de ordine executionis, ex eo patet, quia ipsa loquebatur de mysteriis jam executioni mandatis et existentibus, non vero de possibilibus, ut indicant ejus verba de præterito. Deinde, quia Zacharias pater Joannis in principio sui cantici fecit mentionem de redemptione facienda per Verbum, dicens in primo versu: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia fecit redemptionem plebis suæ*, et tamen nondum erat facta redemptio, quia loquebatur de intentione; Maria vero econtra in ultimo versu agit de ipsa redemptione, quia loquebatur in executione, ideo prius retulit omnia mysteria quæ acta fuerant in sua Conceptione, ut demonstratum est in præcedentibus, quia ex illa misericordia Matris *recordatus est* Deus facere misericordiam per exhibitionem Filii. Cum ergo hæc propositio vera sit in executione, quia concepta est Mater, conceptus est Filius; ideo Virgo Maria inquit: De illa misericordia facta, et operata in Conceptione mea, *recordatus* Deus fecit aliam misericordiam, scilicet, ut Israel conciperetur et susciperet puerum suum.

222. Adde, non ita congrue intelligi posse Deum oblitum ejus rei, quam semper præ oculis habuit, vel illius, cujus nunquam meminisse videbatur. Incarnatio Verbi ab omnibus prophetis dicta et prædicata, et in singulis pene Bibliæ paginis promissa, non erat in oblivione coram Deo, et ideo nec misericordia per Incarnationem exercenda: misericordia vero originalis justitiæ, quæ deperdita per peccatum in paradiso in Adamo et Eva fuerat, in generatione hominum, viri et femine, Christi

et Mariæ; sicque felicissimus status originalis gratiæ, qui pene oblivioni omnimodo traditus videbatur, imo nulla circa illum spes fulgebat in natura restituenda. Ergo si *recordatus est* Deus misericordiæ suæ, illius utique dicendus erit *recordatus*, cujus oblitus omnino videbatur, illiusque propriissime oblitus erat originalis justitiæ quæ Deum decebat conditorem, ac constituit in hoc versu misericordem. Misericordia igitur illa originalis gratiæ, Adamo et Evæ præstitæ, iterum venit in Dei mentem, ut eadem misericordia Virginem Matrem suam genitam ex viro et femina decoraret et exornaret. Hæc dicta sufficiant ex sententiis et fundamentis omnium expositorum, sive ex argumento ad hominem. Nam secundum nostrum intelligentiæ modum, minime nulloque modo loquitur hic Virgo Maria de Conceptione Verbi, quam semper et ubique occultavit: sed juxta subjectam materiam de Joannis sanctificatione in utero, sumpta occasione de sua præservatione, ut supra sæpe repetitum est, et infra latius patebit.

MISERICORDIÆ SUÆ.

223. Satis superque ex supra positis verbis, *suscepit puerum*, et *recordatus*, probatum reliquimus versiculum istum non loqui de Incarnatione Verbi, quæ sola et communis est omnium expositorum sententia. Nunc id ipsum probare possumus, efficacius ex præsentī misericordiæ suæ. Primo, quia misericordia hic amittitur appellative, et est attributum distinctum ab aliis Dei attributis justitiæ, infinitatis, etc. Et Incarnatio Verbi nec est nec potest dici hoc modo misericordia. Secundo, quia non dixit textus, *recordatus de* repromissione, de pacto, de fœdere misericordiæ; sed de misericordia ipsa intransitive. Nulla autem misericordia intransitive, seu miseri sublevatio fuit in Dominica Incarnatione, quia ubi Deus erat concipiendus, nulla misericordia proprie et rigorose, nec miseria improprie esse poterat, ut supra dicebam numero 221. Et corroboratur ex textu Syro-Chaldaico, dicente: *Recordatus suæ gratiæ*. In Conceptione ergo illius, qui erat Deus per naturam, nulla poterat esse proprie misericordia et gratia. Tertio, quia non dixit, *recordatus* mansuetudinis, benignitatis, pietatis, et alia his similia; sed signate misericordiæ suæ: in quo indicare videtur, quod loquatur de prædicato illo prout opponitur justitiæ. Nunquam autem in Veteri Testamento, nec in tota sacra Scriptura vocatur Incarnatio sub hoc titulo misericordiæ; licet appelletur exitus, introitus, descensus, inclinatio, adventus, missio, apprehensio, abbreviatio, exinanitio, conglutinatio, insisio, visitatio, recapitulatio, suscitatio, œconomia, etc. Quarto, quia Incarnationis mysterium non fuit proprie opus misericordiæ, sed justitiæ. Nam licet repromissio facta Patribus de ipso, fuerit misericordia gratiosa et liberalis, supposita promissione et pacto,

ex justitia Deus carnem assumpsit, ex justitia satisfecit, ex justitia mortuus est. Quid ultra? Omnis justitia pacis nostræ facta est super eum. Hic loquitur Virgo Maria de mera misericordia. Ideo dicit *sux*; quasi hæc misericordia processerit ab intimis Dei visceribus, et ex præcordiis divinis. Fuit, inquam, solius misericordiæ suæ munus, nullo justitiæ pacto vel repromissione interveniente, vel obligatione ex parte Dei. Quæ omnia si explicentur non de Incarnatione Filii, sed de Conceptione Mariæ, absque ulla violentia verificatur textus præsentis litteræ.

224. Denique, quia hæc misericordia respicit et connotat illam misericordiam supradictam et explicatam: *Et misericordia ejus a progenie in progenies*, vellem scire quomodo misericordia Incarnationis fuerit a progenie in progenies in veteri lege? Dices, quod repromissio fuerit facta Abraham, Isaac, Jacobo ac Davidi, etc. Igitur improprie dicitur hic recordatus *misericiordiæ suæ*, cum eam per omnes generationes et progenies Deus in promptu seu in memoria sua semper habuerit, et continuo fuerit illius recordatus. Quare aptius et melius explicabitur, dicendo: Quod Deus fecit semel quamdam misericordiam, seu gratiam naturæ humanæ, quæ fuit justitia originalis, atque hac deperdita a primis parentibus Adamo et Eva, repromisit iterum se illam redditurum, vel inveniendam fore a secundis Adamo et Eva in suis generationibus, seu progeniebus. Verbi gratia, ut fuit illud: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius; ipsa conteret caput tuum*. Hujus ergo misericordiæ, gratiæ vel repromissionis totaliter, seu, ut dicitur, penitus oblitus fuit Deus; quare expectabatur ab antiquis Patribus a progenie in progenies, a generatione in generationes, etc., ut Deus illius *misericiordiæ suæ*, recordaretur: sed non recordabatur, et totaliter oblitum se demonstrabat, quousque in progenie et generatione Mariæ recordatus fuit Deus *misericiordiæ suæ*, justitiæ originalis repromissæ. Vel dicito sic: Deus fecit quamdam misericordiam in progenie Mariæ in principio legis gratiæ, conferendo illi justitiam originalem, quæ fuit mera misericordiæ suæ spontanea elargitio absque pacto vel repromissione. Recordatus ergo hujus *misericiordiæ suæ* factæ in progenie et generatione Mariæ, fecit, seu diffudit eandem misericordiam in progenies, id est in illas duas progenies puerorum, Christi et Joannis, quorum primus fuit immunis a primo instanti suæ conceptionis per naturam, secundus vero a gratia sanctificatus. Ideo dicitur: *Suscepit Israel puerum suum, recordatus MISERICORDIÆ SUÆ*. Si igitur misericordiæ suæ recordatio fuerit circa sanctificationem Conceptionis, igitur et prima misericordiæ exhibitio vel elargitio in Maria fuit de Conceptionis ipsius sanctificatione præservativa.

225. Expositio ergo nostra secundum litteram totius versiculi talis est, quod illud, *suscepit Israel puerum suum*, significet et connotet actum in individuo, quo Verbum divinum in utero Matris suæ existens suscepit Joannem, illum extrahendo a via iniquitatis, et scditate culpæ originalis, ad decorem et pulchritudinem innocentiae, qui ex illa hora ac puncto factus est puer atque servus suus: quia antea dæmonis et peccati erat; unde sic fuit *recordatus misericordiæ suæ*, operata et factæ in Conceptione seu generatione Matris suæ Mariæ. Etenim Joannes sanctificatus fuit in utero ex meritis, prævisione, ex recordatione, inquam, præservationis Virginis Mariæ ab eodem originali. Ex hac sanctificatione sacratissima ac modestissima Deipara occasionem sumpsit propalandi, publicæque decantandi occultum mysterium suæ Immaculatæ Conceptionis. Hoc enim indicant illa verba: *Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo*; et sic Joannes, qui natus fuit *vox clamans in deserto* et declarans ortum, nativitatem et Incarnationem Verbi, dicens: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi* (Joan. 1, 29), conceptus voce magna et exultatione occasionem præbuit ut agnacula et ovis illa sanctissima Maria Mater Agni, magnifica voce manifestaret, quomodo exsultaverit spiritus ejus in Deo salutari suo, et diceret: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: quia fecit mihi magna*, ut sic suæ Conceptionis mysterium non maneret desertum, et a memoria hominum depositum. In hac acceptione construenda sunt verba versiculi hoc modo: Recordatus Dominus Deus salutaris *misericiordiæ suæ* operatæ circa Israeliticam Virginem in utero matris suæ suscepit in Israel, sive ex Israel, puerum suum Joannem, ut eum in utero matris suæ sanctificaret, et ex hac sanctificatione *misericiordiæ Dei* in Joanne recordatus spiritus Mariæ, sive rediens ad cor illud opus *misericiordiæ* in se factæ, gratias reddidit Deo de sua præservatione dicens: *Magnificat anima mea Dominum*, quia *et exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo*, etc.

226. Vel potest explicari sic: Videbatur enim Dominus Deus oblitus generis humani, ex illo primo peccato Adami; sed tandem pietate victus, recordatus est *misericiordiæ suæ*, id est *misericiordiæ suæ* illius promissæ Adæ; quando dixit non ei, sed serpenti (quia nullam voluit Deus facere repromissionem vel pactum de hoc cum Adamo, ut semper esset et diceretur opus *misericiordiæ suæ*): *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius*, etc. Quare ex hoc instanti cœpit diluvium peccati super omnem terram: sed in arca, id est, in mente cordis sui, vel ipsorum Adami et Eve, clausit Deus illam *misericiordiam suam*, scilicet: *Ipsa, vel, ipse conteret caput tuum*. Et sicut de di-

laviis aquarum dicit textus : *Recordatus autem Deus Noe, cunctorumque animantium, et omnium jumentorum quæ erant cum eo in arca, adduxit spiritum super terram, et imminutæ sunt aquæ*, etc. (*Gen. viii, 1.*) : sic recordatus est Deus misericordie suæ promissæ Adæ, ut Christus et Maria, Noe et Arca salvarentur a peccato originali. Ideo dixit angelus Mariæ : *Spiritus sanctus superveniet in te*, id est, iterum veniet. Nam Spiritus sanctus, qui prius venerat in Conceptione Virginis, iterum venit in Incarnatione seu conceptione Christi. Aquæ ergo diluvii peccati cœperunt minui in Joanne, quia sanctificatus fuit in utero, et sic cœpit baptizare in aqua ; sed penitus cessavit diluvium, et prohibitæ sunt aquæ peccati originalis in baptismo Christi, in quo cessavit lex antiqua, et cœpit tempus gratiæ ex Conceptione Mariæ et Christi.

VERS. X. — *Sicut locutus est ad patres nostros Abraham et semini ejus in sæcula.*

SICUT LOCUTUS EST.

227. Versiculus iste, licet ultimus in ordine, primus atque præcipuus est in difficultate, et qui magis expositorum ingenia torquet in toto hoc mirifico Cantico. Primo, ob grammaticæ constructionem, quæ videtur undique incongrua, quia dativus *semini* copulatur cum accusativo *Abraham*. Si autem dicant, ut dicere debent, quod hic *Abraham* est indeclinabile, et dativi casus, sicut, et *semini*, adhuc videtur abusus ; quia duodativi apponuntur huic determinationi ad *Patres*. Ideo alii conantur ostendere, quod etiam dictio ad *Patres* debeat intelligi et construi in dativo, et sic ipsa verba coaptant : *Sicut locutus est Patribus Abraham, et semini ejus*. Alii vice versa omnia component cum illo accusativo ad *Patres*, et ita legunt versiculum : *Sicut locutus est ad Patres nostros, Abraham, et semen ejus*, et sic totam transvertunt litteræ grammaticam.

228. Secundo, premuntur alia majori difficultate ; quia nesciunt quomodo hæc verba componi debeant inter se : nam textus videtur loqui de una individua et sola re, de qua Deus locutus fuit Patribus, vel ad Patres. Hic autem sunt tres res, vel clausule cum quibus adverbium illud *sicut*, copulativum ex natura sua, similitudinis vel propositionis nota, potest annexi et connecti, quia in antecedentibus sunt duæ istæ clausulæ, prima : *Suscepit Israel puerum suum* ; secunda : *Recordatus misericordie suæ* ; in sequentibus est tertia, videlicet : *Abraham, et semini ejus*. Hinc tres exortæ sunt diversæ opiniones. Prima sic construit verba : *Suscepit Israel puerum suum*, id est Christum, *sicut locutus est ad Patres nostros* ; secunda sic : *Recordatus est misericordie suæ*, promissæ de redemptione generis humani, *sicut locutus est ad Patres nostros*. Hæc expositio absque dubio magis accedit ad rigorem litteræ. Tertia sic conjungit clausulam : *Sicut locutus est*

ad *Patres nostros*, scilicet *Abraham, et semini ejus in sæcula*, sic perficiet et complebit ; quibus etiam adde quartam opinionem : quia plures, ut ab his difficultatibus se expediant, legunt, et apponunt ad totum versiculum parentheses, quasi cum nullo antecedenti vel consequenti connexionem habeat, et illa sit sententia extranea, qua ex medio remota adhuc integer sermo perdurabit. Quis non videt, quod totum hoc sit etiam a litteræ rigore penitus deviare ?

229. Tertia difficultas oritur ex constructione, et significatione illius verbi *locutus*, quia loquor est verbum simplex, quo significamus illa, quæ simpliciter sine aliqua sponione et obligatione, sed spontaneæ loquimur, vel dicimus. Si autem hic ageret de repromissione illa facta Patribus et adventu Filii sui ac Redemptoris nostri : non diceret simpliciter *Sicut locutus est*, sed *Sicut repromisit*, vel pollicitus est Patribus. Hinc quantum dubium esse potest circa verbum illud substantivum est. Nam si de hac repromissione facta Patribus loqueretur, dicere poterat, *Sicut locutus fuit ad Patres nostros*, non vero *Sicut locutus est*. Nam verbum *est*, non solum tempus antiquum, sed aliquid etiam denotat pro tempore præsentis. Aliæ quamplures sunt difficultates, quarum aliquæ infra examinandæ sunt, sed istæ et illæ nostra interpretatione evanescent, facillime conciliantur et pariter aufertur omnis violentus sensus.

230. Et sic dico primo, quod verba versiculi præsentis intelligenda sint et explicanda ut jacent et secundum totum litteræ rigorem, ita ut neque iota, nec apex transmutandus sit, nec necesse addere, aut diminuere, vel antepone, vel postponere. Quia adverbium *sicut* non connectitur cum una vel altera clausula antecedenti vel consequenti, sed copulatur cum toto antecedenti cantico, et cum assumpto principali in illo tractatu. Quia in verbo, *Recordatus misericordie suæ*, tota clauditur et concluditur materia cantici, et clausula hæc est nota vel signum, seu remissio aut comprobatio ex auctoritate Scripturæ, ut communiter citant Evangelistæ auctoritates Veteris Testamenti, dicentes : Hoc vel hoc fecit Christus Dominus, ut adimpleretur quod dictum est per prophetam : *Sicut locutus est per ossanctorum, qui a sæculo sunt, prophetarum ejus*. Quasi Maria, Scripturæ testimonio munita, firma, rata corroborataque esse voluit omnia superius dicta : atque his verbis signaret ac declararet, denique, ut digito ostenderet Virgo Maria in sacra Scriptura, et verba prolata a Deo ad Patres nostros primos, præcipuos et antonomastice esse aliquas auctoritates expresse significantes ac declarantes assumptum a se in toto hoc cantico decantatum. Si ergo illud quod Deus *locutus est ad Patres*, agit de Conceptione Virginis Mariæ passiva et immaculata, omnia superius dicta absque dubio et controversia de ipsa tractant. Quare versiculus iste prius erit examinandus pro clariore in-

telligentia nostræ litteralis expositionis, quod nunc feci ad evitandam confusionem.

251. Quasi diceret Maria: Hæc mea præservatio a peccato originali, de qua egi in toto meo hymno, et de qua gratias reddidi Deo Salutari meo, facta et relata est, et illam Deus perfecit, complevit et adimplevit, sicut LOCUTUS EST *ad Patres nostros* in veteri lege, in illo primo sæculo legis naturalis, et sicut ad Abraham patrem et patriarcham legis scriptæ: ideo *Respexit humilitatem ancillæ suæ, sicut LOCUTUS EST ad Patres nostros; quia fecit mihi magna, sicut LOCUTUS EST ad Patres nostros; ecce enim ex hoc beatum me dicent omnes generationes, sicut LOCUTUS EST ad Patres nostros, etc.* Et sic de singulis clausulis. Non quod de singulis mysteriis locutus fuerit Deus ad Patres nostros explicite, sed mystice, ut de unico contento in ipsis, scilicet, præservatione Virginis a peccato originali. Ideo dicit, *sicut locutus*, non, sicut repromisit, vel pollicitus est, sed *sicut locutus*, quia mea præservatio non fuit ex pacto, conventionem aut repromissione, sed ex mera Dei misericordia et liberalitate, et illam executioni mandavit, quando recordatus est illius misericordiæ, de qua locutus fuerat ad Patres nostros. Non dico *locutus* fuit, sed *locutus est*: quia hæc misericordia aliquid habet de præterito, et aliquid de præsentem, sive involvit utrumque, quia quod tunc *locutus* fuit, nunc operatus est, complevit et perfecit. Hæc generaliter dicta sint. Ad particularia vero descendentes examinabimus et videbimus in clausula sequenti, qui et quales sint Patres isti, quibus locutus fuerit Deus, et quid; quia ex hoc versu, ut dixi, plena et vera intelligentia totius cantici dependet.

AD PATRES NOSTROS.

252. Communis, imo et unica omnium expositorum interpretatio est intelligere atque explicare clausulam istam: *Ad Patres nostros*, sive, ut habet Syriaca lectio, *Cum Patribus nostris*: de patriarcha Abrahamo et filiis suis, Isaac, Jacobo, Davide, Isaia, etc., quibus facta est repromissio de Christo Messia, cuius fuit quandoque aperte et clare, quandoque vero obscure et ænigmaticè. Fateor hanc omnium doctorum expositionem esse non solum certam et veram, sed etiam de fide. Quia Incarnatio repromissa fuit ad Patres Abrahamum, Isaacum et Jacobum, etc. Sed simul affirmo ac dico, ex hac littera et textu hoc solum deduci allegorice et mystice, non vero litteraliter seu ex vi verborum; sive quod Virgo Maria non sit locuta de his Patribus, nec de hac repromissione secundum rigorem litteræ in his verbis, *ad Patres nostros*.

253. Primo, propter superius dicta in clausula antecedenti; quæ non est necesse iterum repetere. Secundo, quia licet vox *Pater*, latissimas ac varias habeat acceptiones, nam dicitur *pater* natura, similitudine, cura, doctrina, ætate, dignitate; quando

potest explicari in sua propria, rigorosa et prima significatione de patribus gignentibus et seminantibus, et qui initium generis sunt, et familiæ principium (ab his enim dicitur et derivatur *pater*); sic intelligenda et explicanda est: Abraham vero, Isaac et Jacob, licet Christi et Mariæ fuerint naturales, nos vero non vocamus eos Patres nostros proprie, sed mystice, allegorice, et legaliter ex circumcisione et præputio. Abraham enim fuit Pater multarum gentium propter nomen et fidem. Tertio, quia gratis dato, quod Abraham esset verus Pater, et pro tali reputaretur, hic fuit unus; alii non fuerunt Patres, sed filii semen Abraham, et clauduntur sub altera sequenti versiculi clausula: *et semini ejus*; hic autem dicitur de plurali, *ad Patres nostros*. Quarto, quia si hic *ad Patres nostros*, intelligamus Abrahamum, quando infra repetit ipsum, dicens: *Abraham et semini ejus*, esset notoria et inevitabilis repetitio, quia facit hunc sensum: *Sicut locutus est ad Patres nostros, Abrahamum, Isaacum, et Jacobum, et ad Abrahamum, et semini ejus Isaac et Jacobo*. Quid ineptius paterat excogitari? Nec valet dicere, quod hæc verba sint intelligenda distributive, componentia hunc sensum: *Sicut locutus est ad Patres nostros, scilicet, Abrahamum et semini ejus*: hoc, inquam, effugium non valet, quia esset pessima grammatica et debebat dicere: *Sicut locutus est ad Patres nostros, ad Abrahamum et seminem ejus*. Cum ergo Abraham sit in dativo casu, sicut et semini ejus, locum non habet distributiva constructio. Quare necessario illa clausula *ad Patres nostros*, ad alios Patres referenda erit. Quinto, quia dicit *Patres nostros*, addito isto pronomine in plurali, *nostros*. De quibus ergo relationem facit illud *nostros*? De patre Virginis Mariæ. De quo alio? De patre Joannis Baptistæ ac Elisabethæ, quia Christus nullum habuit Patrem in terris. Vel loquitur de omnium hominum patribus, tam Judæorum quam gentilium. At quomodo sic Abraham, Jacob et Isaac fuerunt gentilium *Patres*? Propter hæc, et alia inconvenientia, quæ brevitatis causa relinquo,

254. Dico et affirmo, quod hæc clausula, *ad Patres nostros*, loquatur de patribus naturalibus gignentibus, seu generantibus, et de primis secundum suam propriissimam significationem, et *nostros* universaliter, id est omnium hominum, tam gentilium quam Judæorum patribus; loquitur, inquam, de Adamo et Eva, qui fuerunt *patres* nostri naturales, et per antonomasiam *patres* Abraham et seminis ejus Isaaci et Jacobi, *patres* Christi et Mariæ, Joannis et Elisabethæ, ac denique *nostros* Christianorum, gentilium et Judæorum, et cunctorum hominum; sic evitantur omnes difficultates, et conservatur purus textus, ac fit clarus secundum grammaticam et intelligentiam. Nam Deus fecit misericordiam cum Virgine Maria in ejus præservatione a peccato originali, sicut locutus est cum serpente, non Adamo et Eva, sed cum ser-

pente ad ipsorum præsentia, qua præpositione ad utimur, quando sermo dirigitur ad circumstantes, et sic locutus est Deus non loquendo, vel reprimittendo Adamo, sed loquendo cum serpente simpliciter et absolute; at dirigendo verba ad *Patres nostros*, et quæ tunc locutus est ad illos, postea recordatus misericordiæ suæ concessit Abrahæ, et semini ejus in sæcula. Hæc interpretatio est genuina et litteralis. Hoc supposito, solum restat scire, ac declarare illa quæ locutus est Deus ad *Patres nostros* Adamum et Evam.

235. Postquam prævaricati fuerunt *patres nostri* Adam et Eva a rectitudine justitiæ originalis, Dei violantes præceptum, atque propter eorum superbiam a serpente seducti, introducta et consummata peccati originalis ruina, immediate et statim vocavit Dominus Deus Adam de medio paradisi, dicens: Adam, Adam, ubi es? tanquam si ad citatoriam præconis vocem convocaret reos ac delinquentes, ut auditis partibus, examinatis testibus, ultimam et definitivam voluisset supremum ac rectissimum Judex suam proferre ac promulgare sententiam. Comparuit igitur Adam, et examinatus de patrato a se delicto, prosequitur textus dicens:

I. Qui ait: *Vocem tuam audivi in paradiso: et timui, eo quod nudus essem, et abscondi me.*

II. Cui dixit: *Quis enim indicavit tibi, quod nudus esses, nisi quod ex ligno de quo præceperam tibi ne comederes, comedisti?*

III. Dixitque Adam: *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, et comedi.*

IV. Et dixit Dominus Deus ad mulierem: *Quare hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens decepit me, et comedi.*

V. Et ait Dominus Deus ad serpentem: *Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia, et bestias terræ; super pectus tuum gradieris, et terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ.*

VI. Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius: ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo ejus.

VII. Mulieri quoque dixit: *Multiplicabo arumnas tuas, et conceptus tuos: in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui.*

VIII. Adæ vero dixit: *Quia audisti vocem uxoris tuæ, et comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ.*

IX. *Spinæ et tribulos germinabit tibi, et comedes herbam terræ.*

X. *In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram de qua sumptus es: quia pulvis es, et in pulverem reverteris.*

236. Illis decem versiculis, ut exstant divisi, et enumerati in nostra Vulgata editione, totum continet judicium, et sententia promulgata tam contra *patres nostros* et filios suos, quam contra peccatum originale. Hi decem versiculi correspon-

dent decem versiculis contentis ac relatis in hoc cantico *Magnificat*, et propter contenta in his decem versiculis, dixit Maria in hoc ultimo versiculo suo: *Sicut locutus est ad patres nostros*, Adamum, scilicet, et Evam, in quibus, si modum quo sibi invicem respondent, aut allusionem, vel proportionem habent inter sese hic a radice, et primo versu demonstrare vellem, absque dubio aliud conficerem opusculum. Ideo solum, et breviter adaptare intendo illa quæ pertinent formaliter ad peccatum originale, et sacratissimæ Deiparæ ab eo præservationem, incipiendo a quarto versiculo: *Et dixit Dominus Deus ad mulierem: Quare hoc fecisti?* Quæ respondit: *Serpens decepit me*, sive, ut habet textus Hebræus: *Serpens errare me fecit*, cui correspondet ille quartus versiculus supra explicatus: *Quia fecit mihi magna qui potens est, et sanctum nomen ejus*. Nam Maria in hoc magnificat Dominum, quia cum ipsa fecit magna ille cujus sanctum est nomen; siquidem inter omnes puras creaturas, ipsam solam non decepit et seduxit, vel errare fecit serpens, cujus proprium nomen peccatum est, et iniquitas; et de hoc spiritus ejus exsultavit in Deo Salutari suo. Quintus versiculus: *Et ait Dominus Deus ad serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia, et bestias terræ*, etc. Nota illud, quia fecisti hoc, correspondens versui quinto, ubi Virgo dicit: *Et misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum*, id est, Maledictio illa, quæ ex peccato Adæ et Evæ non timentium, a progenie in progenies diffundebatur, in timentibus eum Jesu et Maria locum non habuit: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*. Sextus autem versiculus, et medius, ubi cor est, vis, et pondus totius præsentis versiculi, judicii ac sententiæ contra peccatum originale: *Inimicitias ponam inter te et mulierem*, etc., correspondet sexto hujus cantici versui, ubi tota vis, et pondus est sanctificationis, et præservationis Virginis, scilicet: *Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui*. Illic repro-miserat Deus magnam quamdam misericordiam futuram, dicendo: *Inimicitias ponam inter te et mulierem*, et quod in hac inimicitia et bello quædam mulier contritura erat caput illius serpentis, seu peccati originalis. Cum hac ergo misericordia repromissa, recondita, et infusa in memoria, intellectu, et mente cordis sui, seu ipsorum superborum Adami et Evæ, dispersit eos a paradiso, et sparsit per totum terrarum orbem. Hujus suæ misericordiæ oblitus fuit Deus ab illa progenie, vel generatione per omnes generationes, quousque recordatus in progenie Christi et Mariæ, qui concepti sunt absque peccato originali, illam misericordiam et gratiam, seu justitiam originalem, executioni iterum mandavit. Quod autem sic intelligendi sint prædicti versiculi verba, proborationibus desumptis ex sola littera, relictis au-

ctoritatibus de quibus exstant innumerabiles, atque in aliis libris meis sparsim longos conficio catalogos.

237. Primo, quia nullus hucusque negavit, nec negare potest, quod verba ista: *Inimicitias ponam*, fuerunt pœna indita serpenti, seu vindicta iusta sumpta de illo peccato originali propter fraudulentiam factam inter *patres nostros* Adamum et Evam. Ergo illæ inimicitiae cum muliere, et capitis contritio debuerunt esse sub eadem ratione peccati originalis; nam alias non esset pœna conformis delicto, si in peccato originali haberent amicitiam mulier et serpens; nec sententia esset ad rem, si in alia materia contritura esset caput serpentis. Nam in Dei iudicio, *per quæ quis peccat, per hæc et torquetur*. Delictum fuit conterere capita generis humani, et sic pœna futura erat, quod eodem modo a femina et viro, Christo et Maria secundis Adamo et Eva, capitibus generis humani, caput ejus conterendum esset. Secundo, quod illa maledictio serpentis fuerit prior quam maledictio seu sententia Adami et Evæ, ex qua sententia promulgata contra *patres nostros*, dimanavit humilitas, dejectio, ac damnatio filiorum, et necessitas incurrendi peccatum originale. Igitur, si ante hanc sententiam excepta fuit mulier, et semen illius, ergo assignanda erit necessario mulier una et illius semen, quod non fuerit comprehensa in illa sententia, sed ab illa exempta et præservata. Tertio, quia sententia prius fuit promulgata contra mulierem, deinde contra virum; nam Deus etiam in modo observare voluit suæ justitiæ rectitudinem. Etenim prius seducta fuit, et peccavit mulier, deinde vir in illo principio legis naturæ: igitur in hoc principio legis gratiæ prius debebat præservari mulier, deinde vir. Scimus ex fide quod Christus Dominus fuerit immunis a peccato: ergo ut salvemus rectitudinem divinæ justitiæ, debemus dicere ante ipsum fuisse præservatam aliquam mulierem: hæc vero nulla fuit, nec potuit esse nisi Maria. Istæ sunt rationes generales, de quibus non paucas possem adducere.

238. Sed ad particularia descendendo, ex illo verbo, *inimicitias*, sic quarto probò assumptum. Non dixit Deus, *Inimicitiam ponam*, sed *inimicitias*; quia mulier hæc non unam inimicitiam, sed plures habitura erat cum serpente, seu peccato originali, unam ex prole sua, ex semine suo, ex filio, quia conceptura erat eum absque peccato originali, hæc fuit una inimicitia. Ut ergo verificetur *inimicitias* in plurali, aliam inimicitiam habuit, scilicet, quia ipsa etiam concepta fuit absque peccato originali. Item, quia inimicitia in hoc distinguitur a rixa, contentione et bello, quia ista possunt esse inter eos qui aliquando fuerunt amici; at inimicitia, rigorose loquendo, negat omnem amicitiam. Item, inimicitiae sunt claræ et apertæ contentiones, scilicet pugnæ verbis et factis; ergo ex ipso rigore litteræ constat, quod illa mulier

nullam, vel minimam amicitiam habitura erat cum peccato originali, sive serpente. Attende, obsecro, an alia Virginis prærogativa, seu mysterium habeat *inimicitias*, et contentiones apertas et claras cum peccato originali, vel serpente, nisi hæc controversia, de sua præservatione ac immunitate? Sed dices, quod olim etiam fuerit rixa, et contentio cum Elvidio, et aliis hæreticis circa suam intactam et puram virginitatem. Ad hoc dici potest, quod illa non fuerit inimicitia cum peccato; quia potuit amittere virginitatem absque illo, et etiam non fuerit contentio cum primo serpente, sive peccato originali, de quo agitur hic; qualem enim inimicitiam habere potest virginitas cum peccato originali? Sed, dato quod illa fuerit una inimicitia, cum dicat textus *inimicitias* de plurali, necessario assignanda erit altera. At ego nullam aliam invenio, nisi ejus præservationis et immunitatis; nisi velles dicere, quod habuerit inimicitias cum peccato mortali et veniali solum, et istæ fuerunt inimicitiae. Sed hæc responsio frivola esset, quia dicit textus: *Inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius*, et inimicitia in semine est generationis et conceptionis, atque peccati originalis, ut mox dicam, non vero alia.

239. Quintam rationem desumo ex illo verbo, *ponam*. Nam inimicitiae istæ inter serpentem et mulierem, non sunt natæ, vel exortæ ex se, vel ex serpente aut muliere, sed ex Deo; ideo dicit inimicitias *ponam* ego Dominus. Sed unde, vel quomodo, o Domine, tu es inimiciarum auctor? *Ponam*, inquit, de futuro, non pono de præsentī, et *ponam* quando deponam te, et dæmonem a sede iniquitatis in progenie illa distante; et positæ fuerunt in re, quando Virgo fuit concepta; tunc posuit inimicitias, quia tunc deposuit potentes de sede, ut supra dixi. In hoc verbo de futuro posuit, et deposuit Deus misericordiam in corde, et mente Adami et Evæ, et hæc fuit misericordia, de qua oblitus fuit a progenie in progenies. Hoc, *ponam*, desiderabant patres ac filii videre positum in re, sed cum fuisset recordatus de ea gratia et misericordia, eam posuit in generatione Mariæ, ut sæpe dixi. Sexto, ex illis verbis, *inter te*, non cum muliere, absit! sed inter te et mulierem; quia non erit inimicitia, vel rixa brachii ad brachium, seu mutua lucta, sed inimicitia a longe; quia ego me *ponam* inter te et mulierem extentis brachiis justitiæ et misericordiæ, ut hoc illam protegam, illo te arceam et deviem, ac ipsa possit dicere: *Et misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo*, etc. *Inimicitias*, inquit, *ponam inter te*, id est, ex parte tua, non in muliere, quia inimicitia et malitia erit in te, non in muliere; nam ipsam non tanget malum, nec appropinquabit tabernaculo, id est utero suo; quia ipsam eripiam a lapsu, imo et a tentatione. Inter te et mulierem, non solum inter filios tuos, seu capita a te pullulantia, sed inter te singulariter; et quia inter te,

etiam inter filios et semen tuum. Septimo, et ultimo, ex illo verbo, *mulierem*. Mulierem dixit præcise, quo muliebri velo potuit esse occulta facies hujus veritatis usque ad Christi prædicationis initium, vel usque ad ejus mortem, sed non amplius, quia tunc declaratum et revelatum fuit illud ænigma; etenim in principio suæ prædicationis in nuptiis, primoque miraculo, et in cruce, quando ultimo dimicabat, præcipue contra peccatum originale, semper vocavit Matrem suam *mulierem*, quæ non fuit dedignatio, sed ineffabile mysterium, et a principio mundi absconditum sacramentum, reservare. Quasi diceret: Hæc est mulier illa de qua dictum est ad serpentem, seu originale peccatum: *Inimicitias ponam inter te et mulierem*; hæc est mulier, quæ contrivit caput serpentis, ideo vocæ semel, et iterum, ac semper *mulierem*, non Matrem, ut ex verbis meis cognoscatur in principio legis gratiæ, de qua locutus fuerim in principio legis naturæ in dictis verbis: *Inimicitias ponam inter te et mulierem*. Reliqua hujus antiquæ repromissionis verba, quæ Deus locutus est ad Patres nostros, pertinent ad clausulam seu vocem sequentem, ibi vide.

ABRAHAM.

240. Ex supra dictis constat vocem istam, *Abraham*, secundum multorum opinionem indeclinabilem esse in hac clausula, idemque valere, ac si diceret, Abrahæ, vel Abrahamo, quia illud, inquirunt, quod locutus est Dominus, sive repromissio data fuit Abrahamo, et semini ejus. Hoc probant ex illa particula *et*, quæ vim copulandi connectendique habet. Cum ergo *semini* sit in dativo casu, etiam *Abraham* in eodem debet esse. Item, quia sic constructio videtur legitima et plana, atque etiam poterant aliam morealem superaddere, quod dictio *Abraham* posita est a Virgine Maria indeclinabilis absque casu ob mysterium et emphasisim; quia loquebatur de semine, generatione, et Filia *Abraham*, quæ nec declinavit a justitia et rectitudine debita, nec in ea fuit ullus casus. Sed cum textus Syriacus legat, *Cum Abrahamo, et cum semine ejus*, videtur vox declinabilis esse. Sed quidquid sit de hoc, nunc ego eam intelligo et explico secundum totum literæ rigorem, id est, *Abraham*, quæ potest esse vel in nominativo, vel in accusativo casu. Si in nominativo, sic est construenda: Deus promisit ad patres nostros Adamum et Evam, quando locutus est cum serpente, quod quedam mulier in semine suo contritura esset ejusdem serpentis caput; hanc misericordiam, gratiam, seu mulierem, quæ in Adam fuit indifferens, ut descenderet per Cain, vel per Seth, ad populum gentilem, vel Hebræum, recepit *Abraham*. Hinc data est semini ejus, scilicet, Mariæ. Si in accusativo, sic est construenda: Illud quod Deus ad Patres nostros solum locutus fuerat simpliciter, postea

fuit repromissum sub jurejurando ad *Abraham*, et sub hac repromissione concessum fuit semini ejus, scilicet Mariæ. Hæc pro grammaticali sensu dicta sufficiant; nam quomodocunque legatur, seu construat vox ista, fere semper eundem faciet sensum, sive referatur ad *recordatus*, sive ad *locutus*.

241. Sed quæri hic communiter solet, quare ex omnibus Patribus solus *Abraham* nunc nominetur proprio nomine a Virgine Maria, non autem Adam et Eva? Et dico, quod non nominavit Adamum, quia ipse fuit pater, et auctor originalis peccati. *Abraham* vero pater erat circumcisionis, datæ in remedium peccati originalis. Cum ergo Virgo hic ageret de remedio suæ præservationis, non vero de contractione culpæ, ideo nominavit Abrahamum, non Adamum. Secundo, quia locuta est prophetice, ut audientes et recitantes in die suæ Immaculatæ Conceptionis Evangelium illud: *Libero generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham: Abraham genuit Isaac*, etc., intelligerent, et recognoscerent in illo signo *Abraham*, privilegium hoc datum semini ejus, scilicet Virgini. Tertio, propter illam rationem unicam, et totalem assignatam ab ipsa Scriptura, credidit *Abraham*, et reputatum est illi ad justitiam; credidit in spe, contra spem credidit, quod semen et filius ejus Isaac poterat vivere adhuc sub promulgata a Deo ad patrem inevitabili sententia mortis: et hoc ipsum credidit Maria, scilicet, quod semen ejus poterat vivere et salvari, licet in primo parente fuisset mori obnoxia. Respondit itaque etiam in his ultimis verbis ad illa ultima Elisabethæ: *Beata, quæ credidisti; quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi a Domino*; sive, ut habet translatio Syriaca, *Quia futurum est complementum earum rerum quæ dictæ sunt ei a Domino*, id est Virgini.

242. Pro quarum intelligentia, nota quod lex gratiæ incepit ab illo instanti ac momento, quod Virgo Maria fuit concepta in utero matris suæ Annæ; ab ortu enim illius auroræ, incepit dies gratiæ, et lux evangelici splendoris, ut quamplures expresse affirmant doctores, et ab illo etiam instanti inceperunt mirabiles omnipotentæ Dei operationes in Mariæ Conceptione, Nativitate, Præsentatione, educatione; Joannis annuntiatione et sanctificatione, Verbi divini Incarnatione, Visitatione, et aliis mysteriis gratiæ. Hæc omnia fuerunt divina virtute operata, sed secundum Elisabethæ verba, non omnia fuerant completa et perfecta; quia aliqua remanebant, quæ futuris temporibus erant complenda et adimplenda. At prædicta non possunt dici de Conceptione Verbi, quia in illa omnia fuerunt a principio perfecta et completa in unico instanti, siquidem ab illo primo momento Verbum caro factum est de fide, conceptus est de Spiritu sancto de fide, et sic de singulis quæ continentur in illo Annuntiationis evangelio. De Joanne etiam est certum, quod nihil remanserit imper-

fectum et incompletum in sua sanctificatione. Nam constat ex Scriptura, quod repletus Spiritu sancto exsultaverit infans in utero matris, et quod ut facta est vox salutationis Mariæ in auribus Elisabethæ, liber a peccati originalis vinculo sanctificatus exsultavit in gaudio. Igitur si in illa perficienda et complenda non fuerint Conceptionis Christi, nec sanctificationis Joannis; quorum ille exemptus fuit per naturam sine controversia, iste sanctificatus sine quæstione; ille ante lapsum immunis ex natura, iste post lapsum purgatus per gratiam; restat a sufficienti partium enumeratione, quod Elisabeth loquebatur de aliquo mysterio sibi occulto quod remanere deberet inter fidem et opinionem, inter præsertionem et sanctificationem, tanquam perfectum ac completum ex una parte, et incompletum et imperfectum ex alia. Et de hoc dixit Elisabeth ad Mariam: O tu beata et felix, quæ credidisti ut Abraham, quia futurum est in te complementum earum rerum quæ dictæ, hoc est, promissæ sunt tibi vel propter te a Domino. (Est enim communis et usitata locutio Scripturæ, et prophetarum, vocare promissa dicta. Ecce irrefragabile exemplum habemus hic: *Sicut locutus est ad patres nostros ABRAHAM, et semini ejus.*) Et quasi instando Elisabeth ait: Dic nobis, o Mater Domini mei, quæ dicta vel promissa sunt ista, vel qualia credidisti tunc, vel credis modo, quodve complementum erit earum rerum? Quibus nunc respondit Maria, dicens, quod locutus sit ad patres nostros Adamum et Evam, et repromiserit ad Abraham, et semini ejus, adimpletum est in semine meo; quia in semine meo factæ sunt inimicitiae cum serpente; in semine meo contrivi caput serpentis; et illud dictum ad Abraham: *Per memetipsum juravi, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem, et non perpercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum, sicut stellas cæli, et velut arexam quæ est in litore maris. Possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ* (Gen. xxii, 16, 17). Quia in semine meo prout seminatum fuit in utero Annæ, et nunc fructum protulit benedictum, ut tu dixisti, o Elisabeth, benedicentur omnes gentes. Credidi hoc, et credo, et futurum est complementum earum rerum, ut alii credant; et sic nominavi Abraham credentium patrem; quia mysterium meæ præsertionis in semine tandem credetur ab omnibus fidelibus et Abrahæ filiis, secundum repromissionem.

ET SEMINI EJUS.

243. Verbum hoc, *semini*, sigillum est, quo Virgo Maria suum clausit mysteriosum canticum. Hoc itaque reserato totum patens erit, et clare manifestabitur, quia ab illo omnis pendet intelligentia. Sed ut clarius procedamus, aliqua sunt fundamenta præmittenda, seu ad memoriam revocanda

certa et indubitata, et ab omnibus recepta. Primum sit quod illa particula, *et*, conjunctionis nota hic sit, sicut in præcedentibus, quod jam sæpe notavi. Secundum quod *semini* dicatur a *sero*, *seris*, ex grano quod in agro spargitur et seritur ad gignendum fructum: hinc translatus est ad semen animalium, quod spargitur ad gignendum fetum. Tertium, quod semen aliquando sumatur in Scriptura pro filiis jam genitis, aliquando pro ipso semine effuso in utero matris ante vel immediate ad sui animationem. Si sumatur in prima acceptione, propria est et legitima; si vero in secunda, scilicet, pro ipso semine ante veram et realem filiationem, sive animæ infusionem, rigorosa et propriissima est; sicut in plantis, si sumatur semen pro virgulto nato, propria est: at si accipiatur pro ipso semine jacto et safo in terra antequam pullulet, est propriissima acceptio, et secundum totum suum rigorem. Quartum, quod illa promissio Dei facta in paradiso ad patres nostros Adamum et Evam: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius*, fuit adimpleta in semine Abrahæ, id est, in ejus progenie et posteritate, seu filiis non immediatis. Quia non in Isaac, Jacob, Juda, etc., sed in progenie remota ab illa, Adami et Abrahæ descendenti, post multa sæcula in progenie, scilicet, Joachimi patris Mariæ, ac deinde in semine ejusdem sacratissimæ Virginis passive. Quia in sua generatione inclusive semen viri, seu virile semen cessavit penitus et totaliter; nam Christus Dominus, qui de Maria Virgine natus est in utero, non descendit ab Abraham secundum viri seu patris semen, sed solum ex semine materno et virginali. Quintum, quod hæc repromissio facta Abrahæ ac patriarchis veteris Testamenti, fere semper vocata aut dicta fuerit sub nomine seminis, ut est illud ad Adamum sæpe repetitum: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum, et semen illius: ipsa conteret caput tuum*. Et illud ad Abraham: *Et benedicentur in semine tuo omnes gentes*. Et illud: *Benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli*. Et ad Isaac: *Benedicentur in semine tuo cunctæ tribus terræ*. Et ad David: *Et semini ejus in sempiternum*. Et iterum: *Suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo*. Et ad Isaiam (c. i, v. 9): *Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen*, etc., aliaque hujusmodi innumerabilia. Sextum, quod Christus et Maria fuerint ex semine Abrahæ, quia Christus *semen Abrahæ apprehendit* (Hebr. ii, 16) ex Maria: sed cum hac differentia, quod Maria fuerit ex semine Abrahæ secundum paternum et maternum, Christus vero solum secundum maternum et femininum; hic autem loquitur de semine prout a patribus, et prout ab Abrahamo sumitur, quia dixit illi Deus signate in *semine tuo*. Septimum, quod sicut serpens seminauit delictum, seu culpam originalem quasi granum et semen in agro naturæ humanæ, quod cœpit germinare in

muliere, deinde in viro, ac denique in omnibus ejus filiis, sic salus seminata est, et exordium sumpsit a muliere Mariæ, deinde in viro, hoc est Christo, salus perfecta et consummata pullulavit. Hoc indicant verba : *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum, et semen illius*. Prius futura erat inimicitia inter mulierem et serpentem, deinde in semine mulieris.

244. His ergo principiis suppositis, hic non est controversia, nec potest esse, an hæc intelligantur de Christo Domino, quia omnes supra positæ remissiones et prophetiæ accipiuntur et intelliguntur proprie, propriissime et cum omni rigore, de ipsius in carne adventu, ac redemptione generis humani ab illa prima macula et culpa, patrata in paradiso, et peccatis ab illa pullulantibus. Quare quod nunc inquirimus est, an in hoc semine ita intelligatur Christus, quod penitus excludat matrem, vel matris semen, vel etiam illam includat non solum a tempore et instanti quo ipsa active administravit semen in suis purissimis visceribus ad Incarnationem Verbi, sed etiam includat semen illud matris ab illo puncto et instanti, quo ipsa passive fuit concepta in utero matris suæ Annæ. Quare dico, quasi pro conclusione unica totius cantici, juxta superius posita in hoc versiculo et antecedentibus, quod misericordia, benedictio, gratia et speciale privilegium, dictum vel promulgatum ad patres nostros Adamum et Evam ab ipso Deo, quando dixit Serpenti, sive peccato originali : *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius : ipsa conteret caput tuum*, quod postea repromissum et jurejurando concessum fuit, vel recepit Abraham, et particulariter ac singulariter datum fuit *semini ejus*, ut hic dixit Virgo Maria, debet intelligi et comprehendi semen Abrahæ, prout in Virgine Maria, non absolute, seu quomodocunque, sed specialiter et singulariter ab instanti et puncto suæ Immaculatæ Conceptionis passivæ in utero matris suæ Annæ, usque ad illud instans et punctum, quo administravit semen et materiam active in suis sacratissimis visceribus pro Incarnatione Verbi divini, vel usquequo hæc protulit verba in Visitatione, seu ex iisdem purissimis visceribus in Bethleem Judæ natus fuit Salvator mundi ; ita ut proposita verba, *et semini ejus*, intelligantur non pro filiis Abrahæ, sed solum pro unica filia Abrahæ Virgine Maria, genita de illo semine ac embryone ultimo disposito, coaptato et delineato spiritibus vitalibus, particularibus, ante introductionem spiritus totalis, sive animæ rationalis, et antequam peccatum originale introduceretur vel introduci posset. Quia semen illud fuit præventum et præoccupatum a benedictione, gratia et misericordia divina speciali privilegio sanctificationis, emundationis ac præservationis ab illa humilitate, dejectione, obligatione et reatu, quo tenebatur natura humana, ex eo quod esset secundum ordinem naturæ genita ab Adamo ac Eva primis parentibus,

et semine ab illis descendente, usque ad Joachim infectum peccato originali ; et in hoc semine jam puro et sanctificato in instanti infusionis animæ, contrivit Mariæ caput serpentis antiqui, seu peccati originalis, unde in Deipara Maria fuit completa ad litteram illa prophetia, placitum, seu repromissio de semine facta Adamo et Abrahamo, *et semini ejus*.

245. Quæ conclusio seu discursus sic probatur. Primo, quia in verbis ad serpentem et Adamum, ac in repromissione facta Abrahæ in præsentī clausula nominatim expressa et signata, exprimitur semen litteraliter non solum in nostra Vulgata, sed etiam secundum omnes versiones. Ergo sic debet sumi, intelligi et explicari ut sonat, cum non repugnet, neque ex parte sensus grammaticalis, nec ex litterali propriissimo, intento a Spiritu sancto, nec expositioni veræ et catholicæ secundum fidem et Ecclesiæ receptionem, ex facto vel ordinatione facientis, neque denique ex gestis vel mysterio, ut Deo dante, alibi latissime probabitur, quia non est hujus loci omnia hæc sigillatim percurrere. Secundo, quia sumendo hic semen in sua rigorosissima significatione, aptissime correspondet principium hujus cantici *Magnificat* cum suo medio. Nam in principio agit de anima, spiritu ac Salvatore, hic autem de semine et patribus. Certissimum autem est, quod hæc mutua relatione sese respiciant ; quia anima ad hoc creatur ut formet embryonem, et sit spiritus et vita seminis, et semen emittitur a patribus, utinamque disponitur ut anima infundatur, et spiritus introducatur. Ergo secundum totum rigorem debent sumi cum medio, quia ibidem agit de progeniebus, generationibus, gratia et misericordia in illis operata.

246. Tertio, quia dicit textus in singulari, *et semini*, non autem, *et seminibus*. Ergo non loquitur de filiis ac posteritate Abrahæ, sed de quodam semine in particulari. Dicunt, quod hoc verum est et evidens, sed loquitur de semine, quod est Christus. Ego etiam fateor, quod loquatur de Christo, sed similiter affirmo, quod hoc semen Christi cepit in eodem puncto ac instanti quo sacratissima Virgo fuit concepta, quia in illo momento fuit creata ut Mater Dei futura, cum relatione et ordine ad maternitatem ; et tunc fuit semen seminatum in agro sterilis Annæ, ex quo pullulavit fructus postea benedictus ab Elisabeth, Christus. Quemadmodum in eodem instanti quo creatus fuit Adam, in eo creata costa de qua formanda erat Eva, vere et propriissime fuit semen mulieris : sic proportionaliter hic, non sicut Abraham fuit semen Christi, quia ipse solum recepit repromissionem, quæ postea data fuit *semini*. Aliud namque est Christum fuisse in patribus, aliud fuisse in semine. Fuit in patribus, in Abrahamo, Isaaco et Jacobo, etc. Sed fuit in semine in illo instanti et puncto quo semen Joachimi et Annæ fuit animatum in Maria. Quarto, quia, licet Christus sit semen sanctum et benedictum, ut ipsimet exposito-

res et alias doctissimi affirmant; verbum hoc, *et semini ejus*, secundum rigorosam significationem non potest convenire Christo. Quia in Græco, et fere in omnibus versionibus est in dativo casu, *semini*. Sive ergo jungatur cum *recordatus misericordiæ suæ*, sive cum altera clausula, *sicut locutus est*, hæc non possunt verificari de Christo; quia, inquit, Christo nec data fuit misericordia, nec repromissa, quia ipse Redemptor et Salvator fuit datus et repromissus in lege. Ergo aliud assignandum est semen, cui talis gratiæ et misericordiæ privilegium fuerit datum et repromissum justitiæ originalis, ut ex tali semine nasceretur fructus benedictus. Hoc dicunt expositores, et quidem meo judicio est argumentum concludens ex littera. Ex quo sic igitur deduco: Clausula hæc, *et semini ejus*, non potest verificari de filiis Abrahæ, propter superius dicta, nec etiam de Christo secundum mentem horum expositorum. Ergo necessario intelligenda est de semine Mariæ a puncto et instanti Conceptionis suæ passivæ usque ad Conceptionem suam activam. Quo omnis aufertur hujus difficultatis intricatus nodus.

247. Quinto, quia loquitur textus de semine Abrahæ secundum naturalem propagationem ex viro et femina, et præcipue viri, cum dicat: *Ad patres nostros*, id est Adamum, Evam, et ad Abraham; hæc autem naturalis propagatio seminis ex viro et femina in Joachimo patre Virginis Mariæ finem habuit. Nam Christus Dominus non fuit ex virili semine, nec modo naturali genitus, ut docet fides: ergo hæc prærogativa, sive clausula præsens, *et semini ejus*, intelligenda et explicanda est de illo semine in individuo, in quo genita fuit Maria, ex patre vel patribus Joachimo et Anna, et concepta anima ejus secundum totum rigorem. Sexto, quia de illo semine Abrahæ loquitur hic Virgo Maria, de quo postea sanctus Matthæus dixit: *Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob*, et sic usque ad *virum Mariæ*. Nota modum loquendi, quia aliud est gignere, aliud semen. Primum dicit actionem, secundum terminum actionis, quasi illud omnium patriarcharum *genuit*, fuerit actio in patribus; semen vero Mariæ terminus unicus illius actionis. Ecclesia igitur Spiritu sancto illustrata Evangelium hoc canit in die Conceptionis et Nativitatis Virginis, non vero in die Conceptionis seu Nativitatis Christi; ergo signum est, quod Ecclesia intelligit hanc Abrahæ datam repromissionem, *et semini ejus*, de animato semine, et nato in Virgine in ejus Conceptione ac Nativitate, non vero de semine effuso ex ipsa, vel de ipsa præcise. Septimo, quia hæc vox, *semini ejus*, correspondet, ut supra dictum est, illis verbis: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius*. Sed ista loquuntur de Immaculata Conceptione passiva Virginis Mariæ, quia sic intelliguntur et explicantur fere ab omnibus doctoribus. Deinde, quia sic etiam deducitur ex littera. Nam inimicitie illæ futuræ

erant cum muliere et semine illius; illud autem relativum, *illius*, significat et exprimit illud quod hic, *et semini ejus*, id est, illud mulieris semen quodcumque illud fuerit, sive activum sive passivum, vel verius in utroque, sive in quolibet separatim, cum relatione tamen unius ad alterum, dum tamen verificetur, quod in semine illo contritum fuerit caput serpentis. Dices verum esse, quia semen mulieris significat et exprimit Christum, qui caput serpentis contrivit in semine, id est in sua Conceptione sive Verbi Incarnatione. Fateor, quod hæc sit communis expositio; sed nescio an componatur cum omnimodo rigore litteræ, quia ibi loquitur de semine virili, seu naturali ordine propagato ex Adamo et Eva, ex patre et matre, ut sic Adam et Eva in semine suo manerent de serpente vindicati; sed Christus non est conceptus virili semine, et sic non maneret Adam vindicatus secundum totum rigorem justitiæ. Deinde loquitur de semine, cujus calcaneo serpens insidiaturus erat; sed in Christo cum esset Deus, quid insidiari poterat serpens antiquus, peccatum vel dæmon?

248. Denique octava ratio, et quasi concludens, quia totum confirmatur supra positum assumptum, scilicet, quod verbum illud in principio mundi prolatum ad patres nostros, *et semen illius*, et illud dictum Abraham, *in semine tuo*, etc., aliaque hujusmodi verba Scripturæ, quæ ista concernunt, ac tandem illa et ista quæ hic dixit sacratissima Virgo, *et semini ejus*, respiciunt, connotant et comprehendunt semen decisum a patribus usque ad Joachimum, Virginis Mariæ patrem; inde ab illo puncto et instanti, in quo tale semen fuit ultimo dispositum et animatum in utero Annæ ex illo magnifico spiritu et excellentissima anima sacratissimæ Deiparæ, usque ad punctum et instans quo ex illo et ex illa exortus est fructus benedictus (qui caput serpentis erat contriturus, et in illo omnes gentes benedicendæ, quatenus sic, dicitur semen mulieris cum ordine ad virum; vel clarius, semen Mariæ cum relatione ad Christum, vel e contra), plusquam probabiliter deducitur secundum totum litteræ rigorem, talis est ex illo trito et nunquam satis explicato sacræ Scripturæ loco: *Egredietur Virga de radice Jesse, et Flos de radice ejus ascendet, et requiescet super eum Spiritus Domini (Isa. xi, 1, 2)*. In quo ad litteram intelligunt Ecclesiæ Patres per virgam, Virginem Mariam, per florem, Dominum nostrum Jesum Christum. In quibus duobus terminis nunquam fuit nec esse potest inter Catholicos minima controversia. Restant ergo solum alia duo, scilicet *Jesse* et *Radix*. Ergo ibi *Jesse* sumitur pro semine Jesse, Davidis patre, sive pro tota categoria continuata generationum ex antiquis patribus, sive in naturali lege a principio mundi prout ab Adam, sive in lege scripta ab Abraham per viam masculinam usque ad Joachimum, Virginis Mariæ patrem naturalem; vel denique pro tota Judæorum progenie et genera-

tunc. Sume, dico, o lector, illud *Jesse*, ut volueris, et transeamus ad illum quartum terminum, *de radice*; Virga, id est, Maria egressa est *de radice*. Quid significat hic radix secundum totum litteræ rigorem? Nonne semen et materiam illam ex qua genita vel egressa est Maria, et de illa radice et semine, de quo ascendit flos? Si aliter dicis, existimo quod ignores sanctorum Patrum unanimitatem expositionem. Si ergo radix ex qua egressa est Virga Maria sit semen Joachimi, quid sibi vult dicere secundum litteralem sensum, *Et flos de radice ejus ascendit*? Ergo radix hæc una fuit Virgæ et Floris, Mariæ et Christi. Et si una, ergo comprehendit semen illud ab illo puncto quo egressa est Virga de radice usque ad punctum in quo ascendit Flos de eadem radice? Unde, si diceretur, quod radix ista fuerit benedicta absolute et simpliciter, sancta et immaculata, maneret sub æquivoco an loqueremur de radice de qua est egressa Virga, vel de radice, de qua ascendit Flos. Minime: quia una est radix secundum textum, et omnem vim litteræ, ex qua egressa est Virga et ascendit Flos; et sic quidquid dicitur de illa radice, prout est principium egressionis Virgæ, dicitur etiam ut est principium ascensionis Floris, servatis servandis. Nam de una dicitur, quod est Virga et egressa, de altera vero quod est Flos et ascendit, quæ magnam emphasim habent ad denotandum Mariam egressam esse creaturam ex radice seminis, productam, pure genitam ex viro et femina: Florem autem Christum ascendisse ut Deum, et absque virili opere; Mariam fuisse Virgam in jussu ita originali, rectam per gratiam et misericordiam præservatam: Christum vero per naturam, a seminis et radicis peccato exemptum (quod pro nunc non est nostri instituti radicibus amplius declarare). Et quod dicitur absolute et simpliciter de illa radice ac semine, verificabitur sive ut est principium Virgæ, sive principium Floris; illud videlicet: *Inimicitias ponam inter te et mulierem et semen tuum et semen illius*. Hæc est unica causa litteralis atque irrefragabilis, quare communiter ex textu legunt Patres indifferenter: *Ipsa conteret caput tuum*, vel *Ipsæ conteret caput tuum*. Quia æqualiter illa verba respiciunt radicem et semen, prout in Virga Maria et Flore Christo. Qua expositione hæreticorum ora, meo judicio, non solum clauduntur, sed conteruntur. De hac etiam radice ac semine indivisim sumpto, etiam verificatur illud: *In semine tuo benedicentur omnes gentes*, et sic de omnibus auctoritatibus supra relatis in hoc libello. Leo sacratissima Virgo non dixit absolute et simpliciter *semini*, sed sapientissime addidit et expressit pronomen illud, *ejus*. Et in principio canticæ dixit: *Anima mea, spiritus meus, Salutari meo*, quia loquebatur de illo puncto ac instanti quo in carne et semine *ejus*, scilicet Abrahamæ, introducta fuerat anima sua, et spiritus ipsius præventus, et præservatus a Salutari suo; ut simul

intelligeremus ibi loqui de semine illo a Domino Deo in paradiso exemplo, et excluso ab ista communi sententia serpentis, peccati et maculæ; de quo semine postea ad Abrahamum, ad omnes patriarchas et prophetas in voce, in re vero de eodem ipso semine, vere et realiter descendente via masculina ab Adamo ad Abrahamum, ad Davidem, et tandem ad Joachimum patrem suum, sicut descendit a patre ad filios a generatione in generationes, et a progenie in progenies; et quod illa benignitas, benedictio, misericordia et gratia Dei, promittentis et loquentis quæ in sua radice passiva et semine, quo concepta fuerat, inceperunt initiative; in semine suo activo fuerunt complete perfectæ, altiorique modo executioni mandatæ; quia in passivo semine incepit Spiritus sancti adventus quasi transeuntis et laborantis, sed in activo semine floris Spiritus sanctus requievit ab omni opere quod patrarat a principio legis gratiæ. In prima Conceptione venit Spiritus, et in secunda supervenit, et sic fuit quasi una actio continuata sanctificatio illa seminis et radicis. Ideo etiam Elisabeth dixit: *Benedictus fructus ventris tui*. Non dixit, *uteri tui*; quia benedictionem fructus reduxit ad ventrem Annæ, ad radicem et semen prout fuerat radix Virgæ. Angelus vero e contra dixit: *Concipies in utero, et paries Filium*, quia loquebatur de radice et semine prout jam in Maria, seu de radice Floris; et sic discurrendo per singula superius dicta poteram, o lector, omnia sigillatim verificare, ac de verbo ad verbum ad hanc clausulam, *et semini ejus*, reducere. Hæc ergo docte perpende; nam si hic est sensus litteralis, eodem modo senties de tota hac nostra canticæ expositione. Etenim clausula hæc, *et semini ejus*, unica clavis est, attingens a fine usque ad finem fortiter, et disponens omnia suaviter; nam propter hanc incepit Virgo Maria, dicens: *Magnificat anima mea Dominum*, etc. Et propter illam primam conclusit, dicens: *Et semini ejus in sæcula*.

249. Quasi diceret Maria: O Elisabeth, reddens gratias pro liberatione filii tui a peccato originali, dixisti: *Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui*. Me prius vocasti benedictam, deinde fructum ventris mei. Et recte processisti; quia prius ego fui benedicta in semine et radice, et immunis ab eodem peccato originali, sicut prius Eva fuerat maledicta. Deinde benedictus fructus meus, quia *semen ejus*, id est, ex quo ille fructus proliit, semper exstitit benedictus et immaculatus a radice. Tu locuta es de benedictione fructus filii, prout a ventre, non ab utero: ego loquor de eodem semine matris meæ; non solum prout in fructu, sed prout etiam in Virga; quia sicut ille dicitur benedictus fructus per naturam, ego benedicta vocabor a semine et radice per gratiam, et benedicta ero inter mulieres, quia inimicitias posuit Deus inter me et serpentem, et inter semen meum et semen illius; etenim illa promissio facta ad præ-

tres nostros Adamum et Evam de muliere, et semine illius conterente serpentis seu originalis peccati caput, quæ postea repromissa fuit Abrahamæ et semini ejus, completa fuit in semine meo passivo et floris activo; et ideo signate dico *In semine ejus*, non in semine meo, ut non præbeam ansam existimandi quod loquar de mea generatione activa, de mea conceptione ex Annuntiatione angelica, de Filio meo existente in utero meo præcise; ideo non utor termino *meo*, sed emphatice dico *ejus*, id est, Abrahamæ, in generatione et semine passivo, quo ego fui concepta in utero matris meæ Annæ ex patre Joachimo, derivato, secundum patres et a parentibus præteritis, antiquis Adam et Abraham; ideo adjunxi verbum de præterito, *locutus*, et illud substantivum de præsentis, *est*, dicens: *Sicut locutus est ad patres nostros*, ut intelligatur, quod loquor de semine et radice a viris et patribus descendente ab Adamo ac Abrahamo usque ad Joachimum, ex semine paterno præterito transeunte a generatione in generationes, a progenie in progenies præteritas usque ad præsentem generationem et progeniem, quod de Filio meo verificari non potest, nec de semine præsentis, a sola femina ministrato. Propter eandem causam in principio hujus cantici dixi, *Anima mea*, et *Spiritus meus*, per relationem ad semen istud, et quod *Fecit mihi magna*, quod *beatum me dicent omnes generationes*, ut ex tot pronomini- bus ac determinationibus evidenter cognoscatur quod loquor de semine meo passivo ab anima mea, et spiritu meo supposito et informato, quod significat verbum illud prolatum de præterito in paradiso, et *semen illius*, id est, mulieris, quia in semine meo, ex illo puncto ac instanti in quo potuit verificari esse meum, ex illo puncto in semine illo contritum fuit caput serpentis ac peccati originalis. Item, propter eandem causam dictum fuit Abraham o signate, *in semine tuo*, non *in seminibus*, aut *in filiis tuis*, vel *in filio tuo*; quia non loquebatur Deus noster de Abrahami generationibus, seu filiis ac progeniebus, sed de quodam *semine* individuo ac particulari, quod proprie ac rigore esset semen effusum per *sæcula*, atque descendens ab Abrahamo per viam masculinam, in quo semine contendum erat caput serpentis, ac benedicendæ omnes generationes, quod ad litteram et secundum totum rigorem fuit completum in semine meo, descendente a patribus nostris Adamo et Abrahamo, et tandem effuso a patre meo Joachimo, in quo contrivi caput serpentis, et in illo benedicuntur omnes gentes. Nunc, o Elisabeth, incepti benedictio a filio tuo, ideo exsultavit in utero tuo, et ideo exsultavit spiritus meus in Deo Salutari meo; quia benedictio quæ incepti in semine meo diffunditur jam a generatione in generationes, et a progenie in progenies. Etiam exsultavit spiritus meus, et anima mea magnificat Dominum de præsentis; quia Beatam me dicent omnes generationes de misericordia et gratia operata in mysterio *animæ*, et *spiritus*, atque gene-

rationis, necnon *seminis*, in quo fuit Deus *Salutaris*, operato in me. Hæc autem nullo modo secundum totum rigorem litteræ, connexionem atque verborum vim possunt verificari nisi in Conceptione mea passiva.

IN SÆCULA.

250. Tot, tantasque difficultates habet hoc verbum, *in sæcula*, sicut quodlibet aliud hujus cantici; tum ob varias versiones (nam aliqui legunt *in ævum*, alii *in æternum*, alii *semper*, alii *amen*, alii *sempiternum*, et alii denique *in generationes*); tum, quia frequens et communissimum est in sacra Scriptura; ita ut ejus acceptiones et significationes non sit facile ad numerum reducere. Sed, omnibus illis prætermis- sis, certum et indubitatum est, quod sæculum dicitur a *sequendo*, quia unum tempus, sive una ætas vel generatio sequitur aliam, et significat aliquam durationem, vel durationis spatium longum, prolixum, sive continuum, vel discretum: sic sumitur aliquando in Scripturis pro duratione æterna a parte ante, et a parte post, et sic semper dicitur de Deo. Vel sumitur pro duratione æterna tantum a parte post, et sic dicitur de angelis et anima; quando vero *sæcula* sumuntur pro temporali duratione ac finita, et tunc denotat tempus indeterminatum, vel immensurabile, id est, sine termino; aliquando vero sumitur pro spatio centum annorum: sic communiter Latini accipiunt sæculum, et quæ propriissima et rigorosa significatio; vel pro spatio quinquaginta annorum: sic usurpatur apud Hebræos, et dicitur Jubilæus; vel sumitur pro ætate et vita uniuscujusque hominis, seu generatione triginta annorum: ex quibus acceptionibus proprie *sæcula*, dicuntur centum *sæcula*; vel centum jubilæi, vel centum ætates, vel centum generationes. Propositio vero *in* potest hic significare, vel *ad*, ita ut faciat relationem de tempore præterito vel futuro. Ex his principiis varia sunt placita doctorum circa explicationem et expositionem litteralem hujus vocis, *in sæcula*; sed, illis relictis, ad rem nostram

251. Dico breviter, quod si *in sæcula* hic sumendum sit a parte ante, facillimam habet constructionem; quia loquitur Virgo Maria de illis duobus sæculis Adami et Abrahami, sive ætatibus et generationibus, ex quibus in prima solum prolata fuit, in secunda vero repromissa sub pacto et sponsione. Quasi diceret Maria: In me et in semine meo, sive meæ generationis Conceptione, completa fuit illa insignis repromissio facta a Deo *in sæcula*, id est, in illis primis sæculis Adami et Abrahami legis naturæ et scriptæ. Si vero in *sæcula* sumendum sit a parte post, id est, de futuris temporibus, ingenue fateor me totaliter nescire quid sacratissima Virgo voverit dicere vel exprimere in hac voce, *in sæcula* nisi dicam quod hic locuta sit prophetice, scilicet, quod *in sæcula* futura declaranda ac celebranda esset per omnes ætates sua pura et Immaculata Conceptio, et ejus devotio continuum incrementum acceptura a sæculo *in sæcula*, id est, ab illo sæculo

in quo Virgo fuit concepta, et hoc suum concinnavit canticum, usque ad mundi finem. Vel sic, quod a principio mundi usque ad Christi ætatem et sæculum inclusive fluxerunt sexaginta et una generationes completæ, de quibus loquuntur varii doctores; a morte vero Christi usque ad annum millesimum trecentessimum quartum, quando floruit Joannes Duns Scotus, acerrimus hujus mysterii defensor et antesignanus, fluxerunt triginta novem generationes, ita ut ab illo sæculo primo, in quodixit Deus serpenti: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et seminum tuum et semen illius*, et primum radiavit signum, et lux Immaculatæ Conceptionis Mariæ, usque ad Scotum fluxerunt centum ætates sive *sæcula*, id est, unum sæculum sæculorum, et quia tunc cœpit controversia, et aperta inimicitia contra peccatum originale; ideo quasi remissive ac prophetice dixit Virgo Maria *in sæcula*, id est: Illa inimicitia vel inimicitia promulgata a Deo inter mulierem et peccatum originale in principio generationis hominum, *in sæcula*, hoc est, post centum ætates, in illo sæculorum sæculo Scoti incipient aperto Marte in lucem prodire, et in illo sæculo hæc omnia ad litterariam palestram, et in arenam descendent. Si autem Hebræorum more accipimus et vocamus sæculum jubileum, quinquaginta scilicet annorum, supputando a creatione Adami usque ad Nativitatem Christi Domini, fluxerant 3547 anni, ut multi dicunt doctores, de quo nos egimus in tabula speciali de hac re edita; a Christi Nativitate usque ad annum 1488, in quo opinio de Immaculata Conceptione clarissime resplenduit tempore Sixti IV summi Pontif., fluxerunt anni 5035, id est, jubila seu sæcula centum. Et forte propter hoc dixit et apposuit Virgo Maria illam clausulam, *In sæcula*.

Vel tandem supputando a diluvio aquarum, quod unica ac expressa figura fuit peccati originalis, usque ad Christum Dominum fluxerunt sexaginta sex *sæcula* sive jubila, id est anni 3500, et a Christo Domino usque ad præsentem annum millesimum sexcentessimum quinquagesimum sextum, quo hæc scribimus, fluxerunt 43 completi, decurrente quadragésimo quarto jubileo, ita ut in hoc præsentis jubileo incipiente ab anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo decurrat jam centesimus jubilaus, sive *sæcula* vel sæculum sæculorum: in quo, juvante qui vivit *in sæcula*, hæc nostra litteralis cantici *Magnificat* expositio prodit in lucem; et *in sæcula*, et ad *sæcula* futura, in qua plusquam probabiliter manet explicatum, ac declaratum ex ipsomet litteræ rigore, verborum vi, connexionē ac significatione, atque grammaticali sensu, antecedentibus et consequentibus, seclis auctoritatibus et allegoriis, continua nec interrupta interpretatione, sacratissimam Virginem Mariam in hoc suo celebri cantico explanasse modum, ac gratias reddidisse Deo Salutari, ac præservatori suo de propria ac Immaculata Conceptione atque immunitate a primæ culpæ labe et nævo. Et in hoc eodem corrente sæculo quo hæc secundo typis mandamus edita est constitutio illa celebris Alexandri VII, *Pastoralis officii*, etc., qua omnes nebulae exortæ circa celebrationem hujus mysterii fuerunt et erunt per *sæcula* futura totaliter sopitæ, ad illius gloriam et laudem, qui purissimam Matrem suam ac Dominam meam Mariam *in sæcula* prævenit, ac præservavit ab omni labe et macula peccati originalis, finem imponimus: cujus purissima et Immaculata Conceptio laudata et glorificata sit *in sæcula* sæculorum. Amen.

DE BEATA MARIA VIRGINE CARMINA

QUÆ ET PARTHENICE DICUNTUR,

AUCTORE FRATRE BAPTISTA MANTUANO *,

ORDINIS CARMELITARUM.

Fratris Baptistæ Mantuani Carmelitæ Theologi ad Ludovicum Fulcararium et Joannem Baptistam Refrigerium cives Bononienses Parthenice. Incipit feliciter.

Sancta Palæstinae repetens exordia Nymphæ,
Difficiles ortus et formidata profundo
Incrementa Jovi: mores hymenæaque festa

Virginis et sacri referam miracula partus;
Actaque et acceptos mundi melioris honores,
Sed neque Pierii fontis neque Phocidis undæ

* Joannes Baptista Hispaniolus (seu Spagnolus), patria Mantuanus, eoque notior nomine, Carmelitarum Prior generalis, diem obiit an. 1516, ætatis 68; poeta insignis; quorundam judicio patria Maronis haud indignus, et inter Mincii Cygnos numerandus, Ovidio quam Virgilio propior, licet ab utroque longo intervallo distans, venæ etsi non usquequaque puræ, uberrimæ tamen, miræque felicitatis et facilitatis in rebus expl. candidis.

Nunc vada sunt tentanda mihi: majore Camœna
 Et majoris opus nunc est ope minis: ergo
 Tu mihi, Diva, fave cœlum cui militat omne,
 Quam trepidant herebi sedes, cui terra fretumque
 Vota precesque ferunt. Nostro tu sola labori
 Sis præsens, operique tuo largita futuro
 Præsidium nostræ veniens illabere menti.
 Tu licet a nostro spatiis ingentibus orbe
 Disjungare, suos quantum polus elevat ignes,
 Non tamen humanos casus oblita, tuumque
 Nil pertæsa genus, vigili mortalia cura

Suscipis, et lacrymæ tangunt tua pectora nostræ.
 Tu placidum terris Sidus quod liberat omnes
 A pelagi fervore rates, quod luce benigna
 Saturni Martisque graves eliminat iras.
 Tu nobis elice, nobis Cynosura, per altum
 Te duce vela damus portus habitura secundos.
 Tu mare, tu ventos, tu sidera cuncta Deumque
 Concilias: tu tuta salus, tu pacis origo,
 Tu commune bonum: generis tu gloria nostri,
 Huc ades, et cœptos præsentī numine cursus
 Dirige, et infirmam rege per vada cœrula puppin.

LIBER PRIMUS.

Anna diu vanos secum ploraverat usus
 Connubii, sterilemque thorum tristemque hyme-
 [næum:
 Propterea duplicesque manus frontemque supinam
 Atollens, humili superos ita voce precata est:
 Numina quæ regitis cœlos, quæ volvitis astra,
 Vos penes est genus omne boni, vos omnia rerum
 Semina servatis: gremium telluris inane est
 Et sine fruge solum nisi sumat ab æthere vires;
 Sive per astrorum cursus radiosque calentes,
 Sive Dei solo qui temperat omnia nutu.
 Venimus ad canos frigescentemque senectam
 Et nostræ sine prole dies abiire juventæ.
 Longa infelicis thalami consortia fine
 Claudimus infausto: vir pluribus exsultat annis,
 Conspectus hominum fugiens: domus orba magistro
 Fluctuat, amisso ceu navis in æquore clavo.
 Currimus in fatum tacitisque recedimus annis,
 Mortuæque ætatis pars est jam maxima nostræ.
 Pallida præteriti spatium mors occupat ævi:
 Quod superest expectat hians: jam plena meorum
 [est

Terra cadaveribus, consanguineosque sepulcra
 Vix capiunt: soli steriles servamur in omne
 Delectus. Et certe brevis est felicior ævi
 Conditio. Primo Deus indulsisse parenti
 Creditur et fragili bene consuluisse senectæ,
 Cum vetuit primos iterum decerpere fructus
 Et fruges gustare quibus produceret annos.
 Nam quid longa dies homini nisi longa dolorum
 Colluvies? Longi patientia carceris ætas
 Longior. Est cursus vitæ labyrinthus. In ipsum
 Ex utero ingredimur, per limina mortis abimus.
 Jam capulo instamus, nec adest qui lumina claudat,
 Ossave componat tumulo tepidisque sepulcrum
 Fletibus irroret. Nobiscum it nota sub umbras
 Progenies, nec erit nostris qui marmora signet
 Nominibus. Deserta domus tabescit, et istas
 Longævi sudoris opes, quas legimus ambo
 Pluribus obsequiis, hæres ignotus habebit,
 Nobiscumque cadent nostri monumenta laboris.
 Cernite communes amborum, numina, curas,

Et servate genus: cernant se in stirpe parentes
 Et sua natorum videant in vultibus ora.
 Sint qui nos facie referant gestuque nepotes
 Progeniemque suam nostro de nomine dicant.
 Sint qui nos proavos numerent et stemmata longo
 Limite deducant: iterataque nomina ponant.
 Pignora longævæ concedite, numina, matri,
 Quæ celebres ad vestra ferant altaria cultus,
 Pinguibus et præscum donis imitentur Abelem.
 Sæpius a vobis hoc exorasse precando
 Antiquas est fama nurus, et supplice voto
 Collapsam genus atque domos servasse cadentes.
 Sic alacer Samson, sic et formosus Ioseph:
 Sic puer Isacus satus est, et filius Annæ,
 Qui primum liquido regem perdidit olivo.
 Talibus orabat sterilis, gemituque sonoro
 Crebra dabat longos inter suspiria planctus.
 Audiit Omnipotens, animumque in vota precesque
 Flexit, et infuso caluerunt viscera fetu.
 Cœpit et humanos paulatim sumere vultus
 Semen, et in nostram sensim transire figuram.
 Ut cum vere novo tepefacta rosaria multæ
 Vestit frondis honor, primum durescit in orbem
 Folliculus, barbæque comam producit acutæ:
 Mox inflare sinus tunicasque implere virentes
 Incipit, et concreta diu sub cortice proles
 Turget agens rimas tenues, et vertice summo
 Purpureas ostendit opes rubicundaque labra:
 Postremo cum pulchra suos aurora colores
 Explicat, et vitreum glomerant nova gramina rorem,
 Panditur omne decus, valvisque emissus apertis
 Flos hiat et læto arridet venientibus ore.
 Sic nova progenies utero congesta parentis
 Emersit, non tota simul, sed singula certo
 Discrevit formans opifex Deus ordine membro:
 Cor prius, ex illo quoniam descendit in artus
 Vitalis calor, a pleno ceu flumina fonte.
 Illic prima domus vitæ: postrema per illud
 Discedens terris animus vestigia ponit.
 Tum superum Pater illius procul ire caducas
 Jussit ab hospitio curas: habitacula dixit
 Spiritibus dulcemque mihi servate recessum.

Mox cerebri concreta domus, quæ plena pudicis
 Crevit imaginibus castoque imbuta pudore.
 Quæ roseum sine labe dedit, frontique decorem
 Sidereum, et latos formæ cœlestis honores,
 Ambrosiaque comas tinxit : mox libera pectus
 Protulit, in teretes humeri fluxere lacertos
 Ramosasque manus, quas hac pater imbuat arte
 Ut solos fierent habiles pietatis ad usus.
 Hæc sunt membra quibus divinæ mentis imago
 Cernitur humanis animis impressa, quibusque
 Omne opus æthereo dignum tentamus Olympo ;
 Inferiora magis pecudum servare videntur
 Naturam moresque feros. Tamen omnia semper
 Officiis habuit sanctis accommodata Virgo.
 Non tam multiplici divorum munere, non tot
 Deliciis, non tam grato Pandora decore
 Claruit Ascræi cantu celebrata poetæ.
 Sic ope cœlesti quamvis humana negabat
 Materni soboles inuit tentoria ventris
 Omne quod excellens opus, et sublime futurum
 Difficiles ortus habet incrementaque tarda.
 Sic junco nemus Alcide, sic tardior exit
 Populeis abies ramis, sic abiete pinus
 Segnior, et pino longe vivacior ilex,
 Et robusta larix igni impenetrabile lignum.
 Nam magis opprimitur partu natura potenti
 Plusque operæ impendit, grandi ceu pondere pres-
 plastra gemunt magis, et magno sub vomere

[taurus

Sndat et oblectans vires labor haurit onustas ;
 Sic opus in longum differt finique resistit.
 Ast ubi naturæ divum superaddita virtus
 Adjuvat, ut remis lembus fugit actus et aura,
 Sic levis ad metam prono patet orbita cursu.
 Sed quia longævam fecit discordia litem
 Assimilemque jugi loris, quæ Gordius olim
 Nexuit atque Jovis Phrygii suspendit ad aram
 Dædaleæque domus errori Pasiphaæo :
 Conceptusne sacer fuerit, vel sorde paterna
 Illitus antiqui referam certaminis orsum,
 Et sobolis nostræ infelix repetetur origo,
 Cum pater humentes redigens in corpora glebas
 Vitalem humanos auram spiraret in artus ;
 Ut nova progenies pugnam tuta iret in omnem
 Ultra animi claras dotes et corporis arma
 Justitiam cœleste decus superaddidit, unde
 Et fati rigidas leges et funera posse
 Vincere, et ambrosia vesci summoque potiri
 Ætheris hospitio superumque assuescere mensis ;
 Sed postquam veritas fruges et noxia mala,
 Vipereis decepta dolis, admovit ad ora,
 Mox Astræa domos hominum pertæsa redivi
 In regnum sublime Patris. Miratus Olympi
 Tam celerem redditum Dominus : Quare, inquit, ad

[arces

Sidereas, mi Nata, volas terramque relinquis ?
 Illa : Pater, fallax hominem delusit imago,
 Dixit, et a tectis egressa rebellibus adsum.
 Tum genitor, meditans resecare piacula tantæ

Frandis, ait : Careant posthæc custodibus istis,
 Blanda patrum segnes facit indulgentia natos.
 Justitia nudi discant sudare famemque
 Et diuturna pati jejunia, frigus, et imbres,
 Servitium ; et fati sortem experiantur amaram ;
 Vexati sapient ; jucunda et amabilis æstas
 Post brumam et janos steriles gelidosque Decembres
 Dulcior est ; quid sint tranquille commoda pacis
 Ferrea bella docent ; homini labor utile semper
 Calcar erit segni ; pigros rubigine sensus
 Otia corrodunt, sopitaque pectora torpor
 Noxius obliquat ; ferrum, si transit in usus,
 Assiduo splendore micat vultuque nitenti,
 Audet ad argenti decus aspirare superbum ;
 At si longa quies ierit, fuscatur et atram
 Vertitur in scabiem, celerique absumitur ævo.
 Inter multa hominum fata infelicia, damno
 Non erit hoc minimo : tristem sperata superbum
 Jam præsens, amissa facit fortuna dolentem.
 Hæc Pater, et mortem mox implacabile monstrum
 Hactenus obvinctam textis adamante catenis
 Carcere disclusit, caecoque emisit ab astro.
 Cui terris regna ampla dedit, pelagique per undas
 Atque per aereos tractus, rarosque per ignes
 Quos Ethebi germana sinu complectitur amplo,
 Et quædam Seythicis chalybum durata caminis
 Tela dedit, quædam Lernæo infecta veneno.
 Nec satis hæc ; aliud telum lethalius addit.
 Nam gladii rostrum, caudam Trigonis aquesi
 Qua quondam magno fatum intentavit Ulyssi
 Telegonus Circes usus fatalibus armis
 Præfixit jaculis Stygiaque exstinxit in unda,
 Mox jecur exemit monstro ; præcordia bile
 Cærulea infecti celeresque innexuit alas.
 Hæc fuga justitiæ nostris mala cuncta diebus
 Intulit ; hæc abiens nobis monumenta reliquit,
 Quæ patres ab avis et nati a patribus omnes
 In seriem mittunt per sæcula longa nepotum.
 Hoc vitium prima veniens ab origine sumpsit
 Fomitis et duri nomen crudele tyranni.
 Nam scelerum accendit flammæ et colla superbis
 Imperiis humana premit. Coeytidas undas
 Letheosque annes spargit Stygiumque venenum ;
 Hos superum facit immemores, curasque nocentes
 Ingerit : his animos audacibus incitat ausis,
 His Phlegethontæas iras inspirat olentem
 Cyprigenam, fraudum matrem, cui cuncta veneni
 Nota ministeria, et Phœbeæ carmina Circes
 Semper habet comitem ; primæ hæc discrimina
 [culpæ.

Propterea magnum dixere Promethea vates,
 Dum studet æthereis furari e nubibus ignem
 In nostras traxisse domos morbumque necemque.
 His igitur ne membra malis obnoxia sanetæ
 Parthenices essent, ista Pater obstitit arte :
 Ante tener sacra fetus quam viveret alvo
 Conceptus, ne prima novos exordia pullis
 Induerent maculis, mens ne sincera nitensque
 Communem imbiberet labem, ne pigra liquore

Pectora letheo fierent, quæ lactea magno
 Pabula et amplexus fuerant latura Tenanti,
 Semine confusas sordes et virus inustum
 Dissecuit, felici anima mox imbuunt artus
 Sunt tamen audentes contra sentire; nec illos
 Ineusamus, habent quo se tueantur, et olim
 Ista hominum communis erat sententia; verum
 Jam senio exsanguis frigus sua robora sensim
 Perdit, et amissa jam maiestate recedit
 Sponte sua, ceditque novo Latonia Phœbo.
 At quoniam sacræ legis de fontibus hausta
 Creditur, ex omni nondum est explosa theatro,
 Iudicio necdum sancti damnata senatus,
 Qui Vaticani Romana palatia saxi
 Et piscosa regunt sulcantem cæcula puppim;
 Sed prior ut nobis æquum sentire videtur
 Dignior est, et grata magis Nato atque Parenti;
 Nam legi assurgens Mariæ decus addit, opusque
 Materna dignum attribuit pietate Tonanti;
 Adde quod et multis feri adjumenta, fidemque
 Roborat infirmam; nam nec venisse sub alvum
 Sorde laborantem tali sublimia cœli
 Numina nonnulli ingenio præstante putarunt.
 Religio major, pietas animosior istam
 Consummata fides legumque peritia fecit.
 Altera, verborum textum et fastigia tantum
 Summa videns, abstrusa Dei mysteria nescit.
 Quod si siderei tanto splendoris honore
 Fulget, ut æterno qui temperat ordine mundum
 Gestarit gremio, lactaverit ubere, dulci
 Strinxerit amplexu, summoque vocarit Olympo;
 Quare illam in nostras opus est detrudere sordes
 Et turpi infestare luto, mortalibus æquas
 Cui Pater æthereas mentes subiecit et astra?
 Scrutandum potius, si quæ præconia jungas,
 Ejus adinventas per plurima sæcula laudes,
 Nulli adeo vivax animi solertia, nulli
 Tam felix aderit florentis gloria linguae
 Ut Mariæ possit laudes æquare loquendo.
 Quæ data sunt illi nunquam mortalibus ullis
 Antea concessit nec post concedet Olympus.
 Quamvis Creta Jovi corybantia cymbala pulset,
 Festaque thyrsifero celebravit Græcia patri.
 Quot miseros pelagi nautas subtraxit ab undis,
 Cum jam præcipites fluctus Aquilonis et Austri
 Viribus adversis cœlo æquarentur, et ipsa
 Transtra per effusi certissima fata tulissent!
 Quot trajecta gravi servavit pectora telo;
 Pectora, pæonias quæ non valere per artes
 Restitui: nec opis nostræ poscentia quidquam!
 Quotque etiam tetro squalentes carcere fractis
 Ocius objicibus manicisque resolvit ahenis!
 Quot famis exhaustos macie vix ægra trahentes
 Membra datis cœlo dapibus miserata reduxit,
 Robur in antiquum viresque refudit in artus!
 Nec minus ingenti vitiorum mole sepultos
 Infixosque luto et toto tellure jacentes
 Corpore divini lustravit Numinis aura.
 Propterea totum surgentia templa per orbem.

Illius immensam laudem regnique perennis
 Perpetuos fascēs et sine carentia jura,
 In nostrumque genus summum testantur amorem.
 Ipsa est adversis commune in rebus asyllum;
 Ante preces etiam nedum obsecrata favorem
 Donat, et ad miseros maternas explicat ulnas.
 Quid nivis æstivæ pluvias, quid mœnia dicam
 Littore Piceno impensis communibus orbis
 Condita, et Adriaco transvecta cubicula ponto?
 Quidve fluentinas ædes delubraque donis
 Aucta peregrinis referam, Siculisque sedentem
 Littoribus Drepani molem, qua maximus olim
 Cœlicolum et legis custos Albertus avitos
 Æquavit patres, patriamque accepit Olympo,
 Et custoditæ æternum pietatis honorem?
 Perpetuos igitur merito solvemus honores.
 Conceptusque die venient ad templa quotannis
 Orgia et æterno Mariæ primordia ritu
 Annuus ardentes cultus revocabit ad aras.
 Tum pius hibernum Chiron Titana premebat,
 Cui comes in lucem nitidis argenteus alis
 Ibat odor, Phœboque suos cedebat honores,
 Cum secunda sibi concepto semine Mater
 Divinum illabi cœpit sentire favorem.

Et jam signiferum novies lustraverat orbem
 Lucida maturos solvens Latonia partus;
 Convenere nurns circumfusæque jacenti
 Mite puerperium matri, dextroque rogaban
 Sidere vitales fetum prodire sub auras
 Lætior Eos proles Hyperionis ardens
 Alipales jungebat equos, postremaque sanctæ
 Erigones jam regna legens vicina coronæ,
 Sidera et Alcidem geminos qui interjaacet angues
 Ad superos nigro secum revocabat ab orco,
 Portitor Helleus nitido cum Gorgonis ore,
 Stellatæ dux noctis erat cum pistrice longo
 Eridanus tractu claris lucebat in astris;
 Cum nova progenies felicibus edita fati
 Phœbeam primum lucem, mortaliaque ora
 Vidit, et humanæ transmissio limine vitæ
 Decidit in patriam luctus regnumque laborum.
 Candida nascentem mox ut videre puellam
 Omnia jucundo fulserunt sidera cœlo;
 Arrisere poli, summoque auditus ab axe
 Conventus, proliques novæ Pæana canorum
 Argutumque melos divi cecinere. Paternas
 Velarunt anxia domos, pendebat in illis
 longa patrum series, primique parentis origo
 Et colabri delusa dolis stringebat eburna
 Poma manu virgo; gladio paranympheus, et igne
 Exsilio damnabat avos. Adolebat ad aras
 Pinguia sacra puer flamma stridente, supinos
 Tollebat vultus et numina sancta colebat;
 Annosique senes stabant cum prole; columnas
 Unam perpetui de marmore roboris, unam
 Fictilibus muris plastes formabat, aquarum
 Flammarumque minas contra quia noverat olim
 Ventura excidio terræ Neptunia regna,
 Vulcanique graves æstus, puerile secutus

Obsequium senior quernæ sub tegmine frondis,
 Deplorabat avum cæco quem fixerat arcu,
 Et faber incudem feriens, et foliibus actis
 Æra coquens, ferrum varios conflabat in usus :
 Sola mari in toto super alta cacumina puppis
 Nabat, et imbriferæ pascabant æquora nubes,
 Vitistorque pater miti delusus iaccho
 Monstrabat nudum pueris ridentibus inguen :
 Primus hic undosum sulcavit navibus æquor ;
 Quamvis prima ratis credatur Jasonis Argo,
 Primus hic effossa vitem supponere terra
 Cœpit, et apricis mites de collibus uvas
 Tollere, Diræo licet hæc sit gloria Baccho.
 Ardua terrigenæ volvebant saxa gigantes,
 Conati molem superis æquare superbam ;
 Lanigeras Abrahæ oves per littora pascens
 Sacra dabat saxoque gemens pudibunda secabat.
 Lætiior adducta Medi remeabat ab orbe
 Cum consorte puer, cœlique ex arce pluebat
 Sulfur, et ætheriis ardebant ignibus urbes ;
 Bisseni patres longa cum stirpe nepotum
 Pabulaque Ægypto servans præsagus Ioseph
 Frigida defuncti referebant ossa parentis ;
 Regna novis fugiens longe perterrita monstros
 Trans mare purpureum Nili ducebat ab oris
 Dux animo vultuque pius magno agmine longum
 Vulgus, et erecti dirimebant æquora fluctus.
 Ipse dabat sacros ritus, arcamque locabat
 Legiferam : lateque Arabum deserta peragrans
 Jusque ferens populo, sterili de marmore dulces
 Eliciebat aquas ; optatos arida fontes
 Absorbebat humus, fugiensque in gramina flumen
 Ibat, et obliquo lambebat saxa recursu ;
 Culmina Pantheos tollebant ardua montes,
 Thuriferisque jugis hærentia nubila supra,
 Igne Deus fumoque latens in vertice summo
 Scribebat legis duplici nova fœdera saxo,
 Invisam superis gentem semenque superbum
 Concava terribili tellus sordebat hiatu,
 Clamabatque ruens jam semisepultus Abiron,
 Impia sublimes vitulos statuamque bicornem
 Turba Deum mentita manus tollebat et ora ;
 Strenuus indigenas populos abigebat Iesus
 Parta suis æquo permensus limite regna,
 Inde senatorum turbam regesque togatos,
 Atque sacerdotum seriem, partosque triumphos,
 Bellaque et ætherio surgentia templa Tonanti ;
 Et docti Salomonis opes, Roboamque superbum
 Palladia textor filis intexerat arte ;
 Ezechie illustres morbos solemque reversum,
 Et Phaethonteos versis temonibus axes
 Ferre suos retro cursus iterumque reabi,
 Ostentabat opus longæva in sæcula ductum.
 Hinc Eleazarus divina volumina regi
 Tradebat Phario, senibus distincta magistris
 Tecta voluptates varias, diversaque Tempe,
 Multiplicesque avium plumas, et carmen habebant
 Captivam totiens gentem nunc ire tyrannis
 Servitum Assyriis, iuga nunc Ægyptia ferre,

Clausaque trans altos hominum tot millia montes.
 Et templi eversas Solymæque resurgere moles
 Pendula monstrabant picto velamina textu.
 Quinque triumphales currus et prælia fratrum
 Divisum populi regnum postrema tenebat
 Pars operis tanti, circum viventia semper
 Brachia tortilibus ramis fundebat Acanthus ;
 Prima coronarunt redolentibus atria sertis
 Graminibusque fores et limina summa virebant,
 Perque vias famulæ ramos sparsere comantes.
 Læta dies egit festos vicinia passim,
 Tota puellari resonarunt compita cantu.
 Ornabat roseo ridens cunabula vultu,
 Dulciaque attollens in matrem lumina Virgo
 Cum traheret dulces lactantia pectore succos ;
 Stringere complexus natam ferre oscula fronti
 Non erat ausa parens ; nec enim mortalis in illa
 Humânusve decor, sed erat cœlestis imago
 Æthereasque vigor flammæ et sidera vincens,
 Mira supercilii gravitas pondusque venustæ
 Frontis, et eximia fulgentes indole vultus
 Suspensas hominum mentes atque ora videntum
 Per longas immota moras retinere solebant.
 Non infesta fuit luctu, non ebria somno
 Sed vigilans risusque genas ornata modesto :
 Nunc matri arridebat ovans, nunc parvula tendens
 Brachia, vicino miscebat dulcia patri
 Murmura. Dixisses studio gestire loquendi.
 Temporis innocui nondum discesserat ætas,
 Plenaque jam docili formabat verba palato.
 Mos erat antiquis longum servatus in ævum,
 Æde puellares annos includere sacra,
 Ætatemque Deo teneram, primumque dicare
 Virgineæ florem vitæ, et generare pudoris
 Ingenui curam, sanctosque inducere mores.
 Mox ubi vestitum prima lanugine tempus
 Venerat, in thalamos ibant hymenæaque tecta,
 Conjunctæque viris proli indulgere solebant.
 Propterea legum memores et moris avari,
 Venturi Solymam trima cum prole parentes
 Deseruere solum, Galilæaque Nazareth arva.
 Floribus intextis et odore gramine cinxit
 Virginis ora parens ; stellatæ lumina frontis
 Hærebant cœlo, teneroque in pectore clausum
 Numen erat, niveo tunicæ talâris amictu
 Albebant humeri, quam circumtextus olivæ
 Laureus ambibat torques ad colla, per imas
 In strophium flexis palma ibat frondibus oras,
 Patris opus, molique sinus variaverat auro.
 Ventum erat ad magni templum sublime Tonantis,
 Duo ducunt ter quinque gradus de marmore vivo,
 Et jam porrectis curvabat prona lacertis
 Serva manus summum ad limen latura puellam,
 Cum mox virgineo conceptum pectore numen
 Adfuit : et retrahens promptæ sinuata ministræ
 Brachia, debilibus plantis animoque vigorem
 Addidit, et supra ætatem fiducia crevit.
 Protulit audaces sublata cyclade passus
 In sublime volans Virgo, turbamque relinquens ;

Sicut ubi multæ volitant ad littora puppes
 Ocius illa subit portum, quæ mole minori
 Labitur et melius velis et remige fertur.
 Vertice jam summo magni penes atria templi
 Stabat, ubi ascensu fessos solata parentes
 Risit, et æternum curvato poplite Numen
 Cum nurbus venerata piis in claustra recessit.
 Virginæ secreta domus flevire parentes
 Cognatæque nurus gemitumque dedere ministræ,
 Quando e conspectu vultus abitura nitentes
 Vertit, et induxit sublatam in tecta sacerdos.

Tres una comites habitant Eros, Elpora, Pistis :
 Sidereus fronti quibus est nitor, aurea primæ
 Vestis et ardenti pictum face pectus et igne;
 Ast aliam, cœli vultus imitata serenos,
 Læna tegit, quam corda manus in texta supinæ,
 Tollens sparsim variant : toga Pistios artus
 Candida et ardenti niveo splendore coruscans
 Nocturnæque fugans umbras caliginis ambit.
 Multa sinus et colla virens ornabat iaspis
 Quæ nigros abigit lemures vanumque timorem.
 Prima Patris summi stirps immortalis et ævum
 Non metuens, annis aliæ longaque senecta
 Interitum passuræ olim quoque cardine fixo
 Per sua cessabit vestigia currere mundus,
 Parthenices istæ venturæ ad limina nymphæ
 Quattuor egregias secum duxere sorores
 Pulchram Metrioten, Phrenandreamque Poveltem,
 Viribus atque gravi lites componere doctam
 Voce Dicaspoliam, memorique futura videntem
 Mente Prometheam summo genus æthere missum.
 Alta Panoniphæi subeuntes tecta Tonantis
 Ad Mariæ thalamos famulam misere Siopen,
 Quæ prægressa citos ut movit ad ostia passus,
 Clausaque per tennes vigilare cubacula rimas
 Vidit, heras nutu vocat, ingressumque ministrat.
 Jam nocturna quies operas manuumque labores
 Clauserat, et mollis per opaca cubilia somnus
 Miserat extinctis pallentes ignibus umbras.
 Ipsa diem tepidæ reparabat lumine testæ
 Primævamque patrum genesim, mundique recentis,
 Et nova monstrieræ repetens miracula virgæ,
 Noctis in occiduam prono jam vertice Calpen
 Insomnes taciti ducebat temporis horas.
 O cula post et prima datæ jam verba salutis,
 Amplexusque pios genus antiquamque suorum
 Progeniem et studiis quibus oblectentur et arte,
 Et varios mores diversaque nomina gentis
 Ut docuere suæ nostri vigilantius oris,
 Effigiem dixere alto sub pectore serva,
 Nam quædam hostiles nostris sub vultibus umbræ
 Humanas ambire solent et fallere mentes.
 Dumque ita multiplices dant accipiuntque loquelas,
 Clara per Eoos fluctus aurora rubeat
 Flammaque surgebat niveis argentea bigis
 Luciferi gelidos spargens in gramina rores,
 Et cupiens prolem dulcesque revivere nidos,
 Garrula sub lucem modulos iterabat hirundo.

Tum Pater omnipotens ita compellare cœvos

SUMMA AUREA DE B. V. MARIA. XIII.

Aggressus, Comites, regni quibus una potestas,
 Quos rerum par cura tenet, nam nomina rebus
 Plura tribus, tamen una subest essentia simplex,
 Numina, quæ æterno mecum regnatis Olympo,
 Et quibus unus honos, eademque potentia mecum,
 Principio informem grandi cum corpore massam
 Fecimus, et cœlum in latos sinuavimus orbes,
 Seitis ut a nobis animos et lumina vertens
 Inque suum conversa decus propriumque nitorem
 Contemplata gravi sub pallida Tartara casu
 Spirituum pars magna ruit, quam sulfuris ardor
 Sub nigris specubus tenet æternumque tenebit,
 Necdum Phœbus erat nec claro lucifer ore
 Ante diem surgens primo rutilabat ab ortu;
 Nondum mane rubens pulchros aurora colores
 Induerat, nec luna suos accenderat ignes,
 Cum modò facta cohors turpem meditata rapinam
 Imperium nestri sperare audebat Olympi.
 Propterea immensum scelus, indebilis error,
 Æternum durat, nec enim mutabilis illa est
 Naturæ sortita genus; quo lapsa recessit
 Fixa manet, quod mente semel complexa recepit
 Inconcussa tenet semper, nec amata relinquit.
 At neque nos illi vota ad meliora favemus.
 Tunc hominem, meministis enim, qui flectere sese
 Posset et a nobis animo verti atque reverti,
 Condidimus, magni quo damna rependere casus
 Fas foret, et vacui complere sedilia cœli.
 Et jam magna cohors hominum, quibus ætheris

[arcem

Annuimus, mœret longas pertæsa latebras,
 Exsiliisque rogat finem; sed debita primo
 Pœna vetat sceleri. Vocat hinc amor, inde re-

[clamant

Justitiæ leges; negat hæc, petit ille favorem:
 Judicium veros decet et clementia reges.
 Sed neque mortali poterit sata sanguine proles
 Justitiæ placare minas et solvere nodos:
 Adde quod a vanis terra est revocanda deorum
 Cultibus, atque Deo jam servitura triformi.
 Non opus humanis tractandum viribus istud,
 Hoc opus est tantum nostræ: qui condidit orbem
 Liberet, artificem qui fundamenta locavit
 Instaurare domum decet et sarcire ruinam.
 Nate, mei speculum vultus et mentis imago,
 Ars mea, Nate, precor, terras juvisse jacentes:
 Atque tuis onus hoc humeris, hanc suscipe curam
 Illa puellares inter pulcherrima turbas,
 Quæ nobis totiensque manus totiensque supinam
 Attollit frontem, et tota suspiria nocte
 Ingeminat, vigilans terrenis libera curis,
 Orta tibi est; illam non aspernabere matrem.
 Post ubi tempus erit lateri contermina nostro
 Fiet, et ingentes mundi tractabit habenas.
 Cernis ubi modico surgunt capitolia saxo
 Templâ Jovis falsi, mediam qua dividit urbem
 Tibris et Etruscos cum volvitur in æquora fontes.
 Illa tui sedes regni, cum pulsa deorum
 Turba tibi veteres aras et templâ relinquet,

Te Libyes Asiæque colent latissima regna :
Europe magis arva tamen, tibi Roma, Latinæ
Gentis apex, Phœbumque videns Hispana ca-
[dentem

Doris, et algentem regio quæ sustinet Arcton
Serviet, atque novo tellus lustrabitur imbre.

Tunc tua cum propriis jungent insignia reges,
Et crux aereas signabit purpura turres.

Me magis Assyriæ gentes, Indique, Arabesque
Atque Palæstinæ populi novere; sed olim

Forsitan et nostro lætabitur Africa nexu,
Templaque Spiritui ponet celeberrima sancto.

Talibus Omnipotens Nato mandata ferebat.
Nota salutiferæ placuit sententia Proli.

Nam quia mens eadem tribus est eademque vo-
[luntas,

Semper idem sentire omnes et amare necesse est.

Est locus Æmonix Macedumque propinquior
[arvis,

Orchomenum dixere, tenet modo Vandala pubes.

Illic perspicuo vitrei sub gurgite fontis,

Ut perhibent, olim dum Dorcea regna manebant,

Tres Charites habuere domos dulcemque recessum.

Hæ simul assumptis juga quæ Piplea colebant

Muemosynæ natis primos liquere penates,

Ornatæque comas hederis et virgine lauro

Assyrios petiere lares, Jordanis et amnem,

Qui missus Libano Cyprium festinat in æquor.

Ut venere vadis lavere nitentibus omnes

Quidquid labis erat venerandaque limina sanctæ.

Parthenices ingressa cohors ad mutua primum

Oscula, et ad dulces mox se vertere loquelas.

Et tandem dextrisque datis, et fœdere facto

Perpetuas illi se juravere sodales,

Et quocunque iret comites dixere futuras.

Jamque vigil primam Virgo præceperat artem

Atque coloratas voces linguæque nitorem,

Mensuræ numerique modos cœlique meatus,

Et quas luna vias et quas observat Apollo,

Et quos Mercurius trahat et Venus aurea gyros,

Et varias cœli vires et nomina norat :

Nam dum plebs Judæa Deo parebat Olympi,

Scivit iter, pueris etiam fuit agnitus æther

Assiduis veterum studiis. Oracula divum

Pervigilique legens cura, Mosemque piumque

Esaiam, mœstisque virum qui versibus urbem

Plorat, ab ingenio curas, a lumine somnos

Sedula pellebat; parvo sua vota sacello

Supplicibus palmis narrabat, et ore supino

Otia nulla die carpens, nulla otia nocte.

Cura cibi somnique brevis, quæ pasceret artus,

Pauperibus mensis genium fraudabat et ora;

Et castigato tolerans jejunia ventre,

Carmina discebat, sanctique poemata regis,

Qui tetricis olim fidibus cantabat ad aras,

Sacraque fatidico psallebat ad orgia cantu.

Quidquid habent sacræ divina volumina legis,

Quidquid inest Arabum libris lustrarat, et omnes

Graiorum annales Romanorumque triumphos.

Et quantum Latii fudissent arma cruoris

Punica, quot bellis rubuit navalibus æquor;

Qui Trojam petiere duces; quo milite Persas

Rex Macedum Parthosque truces superavit et
[Indos;

Monstra quot Alcides domuit, quo remige Cretam

Dædalus ad gelidas fugiens armaverit arctos,

Et quibus adjutus pennis equus aliger auras

Presserit, et dulcem plantis excusserit undam;

Hippolyti castos et Bellerophontis amores,

Illustres Helenæ raptus et Phyllidis ignes,

Biblidæque incestam curas et vulnera Thyshes,

Tarpeiaque dolos et gratam Phoreida Glauco,

Pomaque Cydippes Orithyiamque furenti

Sublatam Borea Clymenen et Belides ausas

Cæde maritales thalamos implere, piumque

Pectus Hypermestriæ, versasque in sæva virorum

Funera Lemniades, Hellen Cinyræque puellam,

Tres quoque Sirenes, et Amazonas, Oedipodæque

Fata domus norat; nymphasque heroides omnes

Quidquid in his tumidum, quidquid crudele pro-
[caxque,

Et quæcunque pios non attestantia mores

Offendit, damnabat, apes imitata legendo

Nunc lænam pingebat acu, nunc pensa trahebat

Serica; et immissis per licia pendula filis,

Vela sacerdotum sacros texebat in usus,

Terrenum nihil ore sonans inclusa latensque

Plena Deo pectus; toti gratissima cœlo,

Non robusta nimis teneras neque debilis artus

Incolumis morboque carens, non mole sepulti

Corporea sensus; crines, caput, ora, sinusque,

Brachia, colla, manus, postremaque membra le-
[garat

Solerti compage Deus; promptissima menti

Ingenioque acies, atque insuperabile robur

Nervosæque animo vires, semperque voluntas,

Justitiæ rectique memor, moderamine certo

Discordes animæ motus luxumque domabat :

Qualis purpureo radians carbunculus ore,

Obscuros inter lapides gemmasque minores,

Splendet arenoso qua tingitur India Gange;

Qualia silvestres inter pineta myricas,

Quæ tollunt sublime caput ramosque comantes,

Frondifer Æmonias ubi Pelion aspiciit urbes,

Vel qua Parrhasii surgunt juga summa Lycæi :

Parthenice mea talis erat : jam grandior ævo,

Jam socianda viro Lucinæque apta labori,

Virgineos inter cœtus comitesque puellas.

Festa dies aderat Solymi, qua divite mensa

Pinguia sub viridi celebrant convivia fronde;

Antiquæ memores vitæ, cum immitte superbi

Imperium regis patres fugere per altos

Incolumes fluctus Arabum deserta peragrans,

Sub dio populus mensam ponebat et umbras,

Fraudibus obductis texebat et arbore cæsa.

Posteritas igitur, casus imitata parentum,

Sub ramis cœnare solet cum septima luna

Imperat, et lampas claudit Phœbea coronam.

Tunc igitur Solymas arces charamque revisens
 Progeniem mater, sic est affata puellam :
 Nata, meo quondam suavissima pondera ventri,
 Dulce Patris summi donum, mea summa voluptas,
 Postquam parva lares nostros et limina nota
 Liquisti, nunquamne tuæ te cura parentes
 Ullane te patriæ movit pietatis imago ?
 Optastine sinus nostros intrare, senemque
 Cernere, quem longæva gravant jam membra pa-

[rentum,

Debilitat vires, sensus obtundit, amorem
 Diluit, et nobis affert obliviam tempus.
 Ipse pater, sacra postquam te clausimus æde,
 Quotidie menses digitis percurrit et annos,
 Hæc duo lustra putat duo sæcula, sustinet ægre,
 Tam longæ tormenta moræ : Jam vidimus, inquit,
 Æquævas Mariæ thalamos intrasse puellas.
 Aspice, quam firmo surgat jam stipite laurus
 Natali defixa die ; jam brachia paccis
 Vestit, et ingentem ramis jam porrigit umbram.
 Sic ait ; et caderet paucis in fata diebus
 Ni te forte suos parvum post tempus ituram
 Credat in amplexus. Dudum tibi multa paravit
 Xenia. Tu nostræ requies, tu sola senectæ
 Gloria ; tu fessæ producere tempora vitæ,
 Tu truncare potes ; nec opum nos amplius ardor
 Sollicitat, nec spes tangit resolubilis ævi.
 Sola places, curasque levas tu sola seniles.
 Sicut in occidui magnæ ad sideris astrum
 Vergit, et arctoo nunquam discedit ab axe :
 Sic solet in natos amor inclinare parentes.
 Hoc natura jugum peperit placidaque ligavit ;
 Compede non fertur superos Vulcanus in orbem
 Mole pari, non saxa ruunt ex ære tantis
 Viribus. Ipse suos sol deseret ante meatus,
 Et fluere alterno cessabunt æquora cursu,
 Quam te, nata, patris, quam te mea cura relinquit.
 Ut pario sculpti durant in marmore vultus,
 Nec metuunt pluvias, hiemes, Boreamque nivisum,
 Sic penetrans arcana animis præcordia nostris
 Hæret et in nobis semper tua vivit imago ;
 Sermonem tu luce paries, tu somnia nocte.

Ah ! quotiens dum cura mihi est clamare mini-

[stram,

In mea dulce tuum nomen sese ingerit ora !
 Ah ! quotiens festa redeunt ubi gaudia luce
 Lætæque per pingues resonant convivia mensas,
 Te memoro ! Votis omnes te ardentibus optant.
 Et quia solus abest tuus hic mea viscera vultus,
 Vilescit mihi quicquid adest. Non excitat aures
 Tibia, non tristem mulcent obsonia linguam,
 Ulla nec infirmos capiunt solatia sensus ;
 Jucundum sine te nihil est, et vivimus in te,
 Nostra nec in nobis vita est ; quæ sustinet artus
 Aura tuos nobis animam sensumque ministrat,
 Et vitæ sumus umbra tuæ ; pia cura parentum
 Incipiat quando amborum sic postulat ætas
 Jam senio curvata gravi te, nata, movere ;
 Hæc tua dilectæ tam longa absentia frontis

In quot me gemitus, in quot suspiria mittit ;
 Unica tu soboles, generis spes unica nostri :
 Dæbetur tibi tota domus, tibi serviet uni
 Et pecus, et cultæ felicia jugera ville ;
 Sic nostras partimur opes : pars optima templo,
 Altera sors inopi, servit pars tertia nobis
 Tu quoscunque voles illas mutabis in usus :
 Sic tamen et vita tecum quæ militet omni
 Cura Dei, qui nec falli nec fallere novit.
 Magna Deo cura est hominum qui numina curant.
 Ipse maritales post primi exordia mundi
 Instituit tædas, æternaque fœdera sancti
 Connubii, quo post veterum defuncta parentum
 Corpora sint qui sacra ferant, qui numina norint,
 Quique ad divinos gignant nova pigura cultus :
 Sic pietas æterna manet, renovataque proles
 Accipit a patribus doceat quod et ipsa nepotes.
 Duratura Deus quædam semperque futura
 Condedit. Hæc ex se gigni prolemque creare
 Nil opus est ; nec sol solem, nec sidera sidus
 Seminat : ast quædam fato subjecta necique
 Protulit ; hac sese generant, eademque manere
 Cum nequeant, in prole manent. Simulacra pa-

[rentum

Sunt nati ; penes hos opus est sit cura nepotum ;
 Sic proles ex prole fluit ceu lubricus annus
 Annus agit, mensis de mense renascitur, horam
 Hora refert abiens, et ab arbore pullulat arbor ;
 Sic Davida pater tulit, Ezechiasque Manassem ;
 Sic Esromus Aram genuit, Salmona Naasson,
 Et quia majores ætas tua venit ad annos,
 Nam tibi, ni fallor, bis septima volvitur æstas ;
 Propterea natosque viro nobisque nepotes,
 Cultoresque Deo debes ; satis æde morata es,
 Nata, redi ; nostræque libens succurre senectæ.
 Vocibus his Virgo in fletus prorupit, et ibant
 Per roseos vultus lacrymæ, quas chara legebat
 Admoto siccas oculos velamine mater
 Dedidit fletum et pressis singultibus orsa est :

Chara parens, tantum materni lumen amoris
 Quod lacrymis gemituque tumet, quod plenus

{acerbis

Significat curis et sollicitudine sermo,
 Quæ non corda domet vel ferrea, lumina quæ non
 Miserit in fletus, tepidoque impleverit imbri ;
 Hæc tua tanta, parens, pietas mea viscera dudum
 Stringit, et accensam movet ad suspiria mentem,
 Si sineret : quo inclinatur amor vestigia ferre,
 Nec tot opus lacrymis nec tot singultibus esset,
 Namque animus totis vota in tua viribus iret ;
 Nec fuit a teneris quidquam mihi dulcius annis
 Quam curam gerere et votis parere parentum ;
 Sed cœleste meum tulit in contraria pectus
 Numen, et impatiens studiis ingentibus ardor
 Sollicitat, cogorque novo parere furori ;
 In nova cœpta meos sensus imasque medullas
 Impulit æthereus genitor, magis ardua nobis
 Et melior tentanda via est. Deus ire per altum
 Suadet iter ; quod si est vobis aliena voluntas

Caraque non eadem, veniam divina sequenti
 Jussa date, et quo fert cælum convertite mentem ;
 Me mea virginitas impollutique pudoris
 Immortalis amor gratam fecere Tonanti ;
 Ille meo amplexu fruitur, semperque virentis
 Flore pudicitiae ; thalamum fortasse subire,
 Atque maritales potero conjungere tædas.
 Non poterit maculare meum Venus ulla cubile,
 Virgineumque decus ; custodiet ipse pudorem
 Qui dedit hæc mihi vota Pater, castique nitorem
 Corporis, et mentem nullum mihi polluet ævum.
 Hæc eadem sanctos movit sententia vates
 Et magnos habet auctores ; temeraria forsan
 Diceret, et proprie male consuluisse salutem,
 Ausa per ignotas calles si prima fuisset
 Vadere, et ambiguam solam me credere ventis,
 Rumpereque audaci nondum vada cognita gressu.
 Clara per hos magnus liquit vestigia calles
 Elias Eliadesque, viri gratissima cœlo
 Progenies, visura suo de semine divos.
 Sic stat et immotum tenet hæc sententia pectus.
 Tu, genitrix, patiare, oro, et solare parentem,
 Longævum curæ sese sciat esse Tonanti ;
 Ipse aderit, senoque graves solabitur annos.
 Sic Virgo ; et mater lacrymantem amplexa recessit.
 Hic Mariæ natale solum sedemque paternam,
 Et genus antiquum paucis memorate, puellæ
 Castalides ; etenim memori vos omnia mente
 Tempora, vos terræ tractus pelagique tenetis,
 Et vos parthenicæ comites famulaeque fuistis.
 Est Arabes inter Cadmaeque Sidonis arva
 Palmiferamque Pharon Libycis quæ jungitur oris,
 Et mare quod lato fecundam gurgite Cyprum
 Alluit ; Assyrii pars non ignobilis agri
 Terra ferat, belloque potens atque inclyta cultu
 Unus Judæa Dei ; clara oppida claras

Suscipit apricis positas in collibus urbes ;
 Ascalon hic, et Gaza potens æraria quondam
 Persidis antiquæ, magna sedet edita mole,
 Fulta supercilio præruptique aggere montis.
 Hic vetus Andromadæ vinculis insignis Ioppe,
 Antiqua prior illuvie, summo ardua colle
 Regia tecta Sion, et pulchram sustinet arcem
 Imperii caput, et Solymi moderamina regni.
 Illic solemnes aras Davidica proles
 Atque candenti posuit de marmore templa ;
 Illuc ex omni turbæ regione solebant
 Dona Deo et primæ frugis portare maniplis.
 Illic triticeæ Cereris domus inclyta Christo
 Conscia nascenti montanaque Nazareth ; ambæ
 Illustrem tenere locum : genus ista paternum,
 Altera maternum Mariæ dedit ; ista Tonantis
 Conceptu felix, ortu felicior illa.
 De patria satis hæc ; posthac de sanguine dicam.
 Ismeriæ soror Anna fuit ; regalis origo
 Et soboles magni veniens Davidis ab alto
 Sanguine, Zachariæ conjunx sata semine primo
 Tres triplici partu Marias, tribus Anna maritis
 Progeniit sanctum et summo genus æthere dignum ;
 Prima Deo sacros partus, dedit altera natos,
 Quattuor Alphæo, Judam, Simona, Jacobum,
 Et qui Justitiæ clarum cognomen habebat.
 Tertia de natis tibi quos Zebedæ duobus
 Edidit, ad Calpen unum transmisit, et unus,
 Si populi præstanda fides rumoribus ulla est,
 Vivus Amazoniis Ephesi sepelitur in agris.
 Sicque duos inter studuit concludere natos
 Regnantem Latio Christum Romæque tenentem
 Imperium : lævam tellus Asiatica, dextram
 Gens Hispana tenet, regnum inter utramque Lati-
 [num.]

LIBER SECUNDUS.

Anxia responso genitrix intacta ridebat,
 Multa movens animo ; nec enim sententia natæ
 Visa satis legi, priscisque accommoda patrum
 Ritibus. In vacuos etenim partuque carentes
 Expertesque toros sobolis superosque Deumque
 Irasci tunc fama fuit, dirumque minari
 Supplicium in steriles uteros ; multo ante maritum
 Non aliam ob causam passum convicia notat
 Submotumque procul templo, spectantibus ipsis
 Civibus et tristem casum miserantibus ultro.
 Namque vir ardentes votum positurus ad aras
 Ante habitam prolem, dum se in secreta tulisset
 Templi, sacerdotum strepitu discedere sacro
 Et adyto jussus fuerat, turpemque repulsam
 Passus, et hoc patriam fugiens ob dedecus urbem,
 Rus coluit, pluresque latens inglorius annos
 Duxerat in luctu tristem sine conjuge vitam :

Sicut ubi amisso thalami consorte per agros
 Sola volat turtur nitidis neque potat in undis ;
 Ne comitis prisci tristetur imagine visa,
 Nec viridi posthac fertur considerare trunco.
 Sed miseram divina senis clementia sortem
 Prospiciens, Annæque preces et dona gementis
 Misit Olympiaca celerem de sede ministrum,
 Qui dedit hæc mandata viro : Tua tecta revise,
 Consortem solare ægram mœstosque penates.
 Anna tibi lætos partus prolemque datura est
 Feminæam, magno sanctæ dabis omine natæ
 Fatidicum ductumque maris de sidere nomen,
 Et Mariam dices ; Annæ mandata minister
 Attulit hæc eadem. Mirantique insuper addit
 Hoc monitus. Limen notæ pete concita portæ
 Qua tibi rus itur, sacris hic mane peractis
 Obvius occurret conjux. Gressu illa citato

Venit ad urbanae quæ dicitur Aurea portæ
 Limen, et offendit redeuntem rure maritum.
 Illic suscepti hospitio communis amici
 Amplexu, longisque una sermonibus illam
 Consumpsere diem, et certi de prole futura
 Mane suos petiere lares; gavisa reversum
 Tota domus largo dominum suscepit honore.
 Hæc igitur mæsto volvens sub pectore mater
 Ægra fatigabat tacitis præcordia curis;
 Et gradiens tali secum sermone locuta est:
 O curæ! o vani pro posteritate labores!
 O dolor, o pietas infortunata parentum!
 O studium infelix! ubi res et tempus, et ipsa
 Viscera, et exhaustas in sollicitudine mentes
 Trivimus, ut canis caput aspersere dolores
 Linquimur; immemores demens incuria natos
 Separat a nobis; meritorum oblita propago
 Non æquat curas, et non respondet amori.
 Sed quid te frustra miseram coquis, Anna; quod

[ipsi

Fecimus, hoc patimur, patres ut amavimus, ips
 Sic nostrum nos semen amat, taxamur eodem
 Iudicio; sic fata ferunt, suspiria perdis;
 Iste modus rerum mundi productus ab ortu
 Transmeat ad gentem per sæcula nostra futuram;
 Singultire potes, turgentia lumina fletu
 Exhaustire licet, sed ferrea fata movere
 Non potes; ærei pallant sine carbasa venti
 Quod dederit fortuna libens amplectere litus.
 Forsitan utilius quæ tu tibi consulat aura.
 Conquestum Davida diu, pueroque jacenti
 Produci petiisse dies, avertere mortem
 Non valuisse ferunt; audit Deus omnia, præstat
 Optima, mortales audent orare quod optant;
 Opprime succensum studiis melioribus ignem;
 Nec sine supremas animi dolor occupet arces.
 Talibus ut fama est curis dementia quosdam
 Cepit, et in saltus atque in deserta ferarum
 Lustra tulit; pater Ajacem narrare solebat
 Iusanum mactasse pecus dum quæreret hostem,
 Et furias idem meminisse recitabat Orestis
 Quem comes ad Sythicæ vexit delubra Dianæ.
 Magna quidem credo quotiens pugnatur in agris,
 Adversæque volant acies in prælia surgit
 Tempestas; sed mens etiam cum nocte dieque
 Sollicitis agitur stimulis, in pectore magnos
 Extollunt strepitus, et grandi corda pavore
 Concutit, et recte tetrici dixere parentes
 Quattuor adversis miscentur, et æquora ventis
 Eo, Zephyro, Libyco gelidoque Aquilone:
 Sic totidem nostras ingenti turbine mentes
 Subverti furiis pectusque in prælia mitti;
 Spes levat arrectos, metus alto a vertice fluctus
 Dejicit; hinc animum pulsant furibunda voluptas,
 Inde dolor fluctus ceu fracti fluctibus altum
 Clamorem ingeminat; piceis abscondita nimbis,
 Nec radios fundit ratio nec vela gubernat.
 Felices quicumque istis a syrtibus altam
 Visuri pacem loca sunt in tuta recepti;

Nam neque mens ullam secus est habitura quietem,
 Nec lætos sensura dies nec dulcia sæcla,
 Propterea quid te miseram coquis, Anna, dolores?
 Et tristem dedisce metum; natura repugnat
 Moribus his, monstrare viæ compendia possunt
 Languentes gelidique senes; at scandere montem
 Sole sub ardenti viridis male sustinet ætas;
 De virtute loqui minimum, virtutibus uti
 Hoc Samsonis opus; tamen assuetudine longa
 Assiduique operis tractu formatur, et in se
 Virtutem natura trahit; præludia multa
 Egregias artes pariunt. In pace togaque
 Bella diu miles discit, mox obvii hosti
 Impiger, et firmum parat ad certamina pectus.
 Sæpius a placitis mens est arcenda diuque
 Servitio duranda gravi; nam prona sequaxque
 In pejora ruit nisi lora retraxerit usus:
 Ast ubi jam legis patiens assuetaque vinclis
 Sessori parere potest, quo jusserit ibit.
 Tunc ubi tempus erit casu cum tristis acerbo
 Sors aderit, fert æquales rationis habenas,
 Ante negat velut indomita cervice juvenus
 Aut velocis equi soboles animosa priusque
 Imposito scierit gressum glomerare magistro,
 Ars ubi possessam mentem complexa subegit
 Quo virtus, quo sancta vocant oracula, vertet;
 Nam neque tunc labor est duos tolerare labores.
 Quid si nata virum refugit, si nulla nepotum
 Posteritas, quid nostra juvant post fata nepotes?
 Justitiam coluisse sat est. Nullius egebis
 Subsidio defuncta pios si vixeris annos,
 Sæpius in natis sævum pater educat hostem,
 Cumque suo ignorans interfectore jocatur,
 Sæpe sibi lacrymas sperant; dum grandia matres
 Atque suæ pascunt ventura opprobria genti;
 Propterea vanos hominum nova fabula mores
 Exprimit; hoc pelagus Galilæa quod abluit arva
 Extimuisse ferunt: olim cum vidit in orbem
 Nubila convolvi, volitare per aera montes
 Credidit; at postquam largus de nubibus imber
 Depluit, unde prius damnum interitumque timebat,
 Incrementa tulit; fusa procul æquoris unda
 Fallitur in dubiis hominum solertia rebus;
 Corda nec eventus capiunt humana futuros,
 Id quoque nonnunquam mentes solatur amaras,
 Quod durare nihil patitur fortuna, vicesque
 Mobilis alternat, ventoque simillima proram
 Nunc premit a puppi placida modo murmurat aura,
 Forsan et hos luctus minus importuna sequentur
 Tempora, felices iterum Deus afferet annos.
 Talia volventi parvæ jam Nazareth arces
 Apparent; nigro rutilans surgebat ab ortu
 Vesper et ingenti Phœbum demiserat umbra
 Carmeli sublimis apex, in mœnia mater
 Nazareth, et fessis intrat sua limina plantis;
 Ut pater accepit charæ nova nuntia natæ
 In mœnore diu jacuit, curisque sepultus
 Impexi capitis canos squalere situmque
 Ducere, et a mento tristem conerescere barbam

Sustinuit, nec enim potuit cohibere querelas,
 Parcere nec lacrymis, nec dissimulare dolorem;
 Crebra diu mœstum traxit suspiria pectus,
 Et jacuit ceu truncus iners, et inutilis arbor
 Frondibus amissis sine terræ fertilis imbre.

Res tandem prolata palam pervenit ad ipsas
 Sacrorum et templi doctas antistitis aures,
 Quem penes arbitrium nodos aperire labentes
 Juris et obscuros legum dissolvere casus:
 Ipsius imperiis altam conscendit in arcem
 Concilium; venere senes ænigmata legum
 Rimari soliti et dubiis responsa parati
 Reddere; jamque ultro multum citroque locuti,
 Cum certi nihil afferrent, jamque humida noctis
 Tempora suaderent sacros dimittere patres,
 Quærendum quæ sit cœli sententia tandem
 Communi sanxere prece, et solemnia templo
 Sacra dari, et dubiis orari numina rebus,
 Atque ita sedato res et certamine visa
 Judice digna Deo, quando est non reddere magnum
 Vota nefas, violare piam res impia legem.
 Interea sumptis divorum nuntius alis
 Parthenicen adiens placidis ita vocibus inquit:
 Nympha, puellarum cœlo gratissima, salve,
 Cujus apud superos jampridem cognita virtus
 Floret, et in nostros crescit ventura penates.
 Ne trepida; tua vota Pater firmavit et auxit;
 Nulla tuum venus est unquam visura cubile,
 Virginitas æterna tibi concessa volente
 Consessu toto Superum, tibi gloria Vestæ,
 Et triviæ debetur honos; invicta sequentur
 Virginei tua signa chori; quos more Dianæ
 Nunc pede nunc jaculo exercebis et arcu.
 Ursula virgineæ dux et regina cohortis
 Hoc explebit opus, tandemque in sidera magnum
 Agmenaget, celebrem referens ex orbe triumphum,
 Tethyos Occiduae populi littusque Britannum,
 Et gelidi faciles pugnas gens accola Rheni,
 Dulciaque arrecta cernent spectacula vultu.
 Laus igitur te magna manet; rude vulgus et ipsos
 Jura sacerdotes non intellecta fatigant,
 Et Deus ingratas atra caligine mentes
 Tardat et in pœnam scelereum deludit inani
 Corda metu; ridet superi ceu grandior ævo
 Securusque animi juvenis, si pectora quando
 Infantum obscuræ trepidant formidine noctis,
 Ipse adero, nam veni hujus certaminis ergo;
 Lex ea quæ fieri matres et nubere cogit
 Lata est; cum pauper veniens ad templa senatus
 Parvaque plebs humiles sacrum ponebat ad aras.
 Postquam magna virum crevit fortuna, tribusque
 Vix duodena solo capitur; servare pudorem
 Et thalamum nescire fuit præstantius; ergo
 Eliadas errasse putant; jam sæcula postquam
 Expertes Veneris degunt bis quina propinquant,
 Ili populis exemplar erant, ne crederet ullus
 Esse nefas sincerum esse et dediscere tædas.
 Tu tamen es tradenda viro, qui frigidus annis
 Atque tui consors voti custosque pudoris,

Non invasor erit; tacita nos arte monemus
 Corda hominum; non tot lingunt se Protea quon-
 [dam

Immutasse modis, nec tot variasse figuras
 Quot formis animos hominum mutamus, aguntur
 Quo minime credunt, sed nos in sancta vocamus
 Officia, ast alii tradunt retinentque vocatos,
 Ut quando in levi stat ferrea lamina disco,
 Si dextra magneta loces, adamanta sinistra,
 Quo veniat nescit dubitatque utrinque vocata
 Cui faveat cujus magis hortamenta sequatur.
 Tu voti secura, omnem mihi desere curam
 Ibo et pervigili tractanda remetiar arte.
 Vix ea finierat, cum fracta nube solutum est
 Corpus, et in ventos assumpta recessit imago.
 Tempora velatæ tensis ad sidera palmis
 Convenere nurus, pueri trepideque puellæ;
 Rugosique senes tremulo pia murmura mento
 Volvere certabant superosque movere precando
 Canitie ostensa divis et vertice nudo;
 Et tremulis circum lucentes ignibus aras;
 Sancta sacerdotes, albaque in veste ministri,
 Carmina et insigni celebrabant orgia ritu.
 Tertia lux aderat postquam vulgata per omnem
 Concilii concordis erat sententia turbam.
 Jam labor orantes et diffidentia tardos
 Reddiderant; segni frigeabant pectora motu,
 Tum divina preces mens quæ non despicit æquas,
 Ad summum secreta dedit responsa choragum
 Sacrorum. Tenuis fugit levis ille per auras
 Ingressusque senis nocturna cubicula somnos
 Abstulit, et tali est aggressus voce parentem:
 Sumere Thracia virgas de fronde tribules
 Quemque suam, et ferri sumptas in templo jubeto
 Mane revertantur: cujus frondere cacumen
 Videris, illius domino conjunge puellam.
 Hæc ait et motis abiens evanuit alis.
 Mane senex, sol ante jubar quam tolleret undis,
 Convocat extemplo patres, missoque per urbis
 Compita perque domos populum præcone coegit.
 Confluxere omnes, campo plebs densa parenti
 Vix capitur, surdum spatiosa per atria murmur
 Confusumque sonat; pede pes, et pectore pectus,
 Virque viro premitur, ceu cum collecta theatro
 Stabat Roma graves simul auditura tragoedos.
 Conventu senior patrum stipante sacerdos
 Exiit et tandem populo divina silenti
 Jussa aperit didicitque tribum; jussitque solutos
 Connubio acciri; virgisque in templa relatis
 Vota precesque iterant. Magicis componere quidam
 Philtra veneficiis, Circeaque carmina et herbis
 Phasidibus volvere novas inducere frondes.
 Horum unus vetitas artes edoctus, ut alium
 Intempesta diem tacitis nox abstulit umbris,
 Solus in aeris turris fastigia secum
 Arma togasque ferens, sacravit manibus aram
 Sub dio, testis nemo nisi ventus et astra,
 Nocturnasque preces iterans, præscire volebat
 Parthenices ne sibi thalamum sperare liceret;

Ecce per aërios tractus magno agmine ab arcto
 Spiritus obscuris ad turrim adnavigat alis,
 Qualis ubi veniens ad fœda cadavera vultur
 Brachia præcipiti tractat plumosa volatu,
 Atque gradum sistens nigro sic incipit ore
 Fare : Quid infernas nocturnis cantibus aures
 Sollicitas? quæsita dari responsa vetantur,
 Ætheriæ prohibent animæ, numenque triforme
 Altius abstrusum latet hac in Virgine quiddam
 Quod dici scirique nefas, sententia nostros
 Circumfert anceps animos, sortisque futuræ
 Ambigui casus multaque ambage latentes :
 Sicut cum modo sol nubes, modo nubila solem
 Exsuperant, nunc lætatur, nunc moeret arator,
 Spemque metumque inter dubius. Ne discere tenta
 Quæ quoque doctorem fugiunt; communia quædam
 Fabimur, addentes quæ nec didicisse pigebit,
 Ne frustra videre deos in vota vocasse,
 Quando quidem te non minimo dignamur amore ;
 Nos inspectores scelerum sumus orbe futuri
 Ultiores alio; sævi sunt vincla dracones,
 Tartarus est carcer, sunt verbera, frigus et ignes ;
 Lux incerta diem spargit per nigra malignam
 Tecta, sonant late planctus, plebem ordine terno
 Dividimus : primo purgati crimine circo
 Pœnarum expertes degunt ; ea tecta vetustas
 Elysium vocat. Ilac vates et longa parentum
 Progenies demptis habitant statione duobus :
 Ili partus spectare novos dicuntur et arcem
 Ætheream sibi promittunt, finemque propinquum
 Exsilii mussant. Apud hos, de Virgine quadam
 Plurimus et multa tectus caligine sermo
 Vertitur. Hic nec adhuc faciem videre tremendam
 Regis Olympiaci. Sola hæc et maxima pœna est,
 Sedibus his quosdam venturo numina sæclo
 Sufficient ; hos a nobis nulla auferet ætas.
 Alter habet fontes animas, quibus igneus ardor
 Eximit infectum scelus et telluris odorem.
 Hæc nisi soletur pax expectata quiesque
 Vix tormenta ferant, tanto locus æstuat igne.
 Tertius infelix hominum genus orbis in amplo
 Carcere convolvit ; magis hæc discedit ab astris,
 Introrsumque fugit regio, penetralia nostri
 Principis hic ; altis animæ fornacibus ardent
 Spe viduæ, nullamque audent sperare quietem.
 Juppiter huc multas, multas huc mittit Apollo,
 Mercurius multas, nec non Saturnus et auctor
 Bellorum, Phœbe immuneras, et nata Diones.
 Pellitur huc quidquid cælum fastidit, et hircus
 Despiciunt superi obliquis, sors ultima rerum hic.
 Non vero quotiens animas magus evocat orco
 Illarum assumpta mentitur imagine vultus,
 Carminibus, foliis, avibus, fumoque ligati
 Dicimur, et circumductis in pulvere signis,
 Sed veluti plerisque aliis ita fallitur isto
 Mens hominum ; veniunt ultro nostraque salute
 Solliciti manes vobis ventura loquuntur.
 Dixit ; et alato discessit in aëra tergo.
 Percussum trepida juvenem formidine tortis

Pœnituit, secumque putans audita severos
 Carmeli Patres adiit ; tunc omnis eremi
 Cura fuit penes hos, et cælibis otia vitæ
 Moribus auxilium fractis habiturus : ut altam
 Se tulit in montis requiem, silvasque silentes
 Per secreta tulit gressum spelæa, virumque
 Vivendi cœleste genus miratus, amorem
 Imbibit immensum cœli, seque ipse perosus
 Incola Carmeli vixit ; tandemque voluto
 Tempore cum magno fidei mysteria Paulo
 Edidicit, Mariæ primus cum Patribus ædem
 Vertice Carmeli posuit, sociosque vocatos
 Ad Jordanis aquam lustralibus abluit undis,
 Cum Baptista novæ jaceret primordia gentis
 Hispidus hirsutæ villosa tegmine capræ ;
 Protographus Lucas Agabum vocat, omnia multa
 Ante videns animo fuit interpresque futuri,
 Namque catenarum nodos et ferrea Paulo
 Vincula prædixit, longosque per æquora cursus
 Vipereos morsus, simoniacosque volatus,
 Insidiasque suæ gentis, bellumque sub ipso
 Et celebrem palmam venturaque fata Nerone.
 Sed Deus elatus studium cui fallere mentes,
 Frigentem, et casto solitum servire pudori
 Eligit de plebe virum : cui cana senectus,
 Cui cava sulcantes crispabant tempora rugæ.
 Mane revertuntur scrutatque ordine virgas,
 Ut videre senis summum frondere cacumen,
 Illud Thraciæ de phylidis arbore tractum
 Vimen erat longæque nuces in fronde virebant.
 Invidit ceciditque animis fraudata juvenus :
 Ut quando in somnis aurum se credit avarus
 Invenisse, dolos meditans exsultat inani
 Lætitia, mox evigilans sua somnia mœstus
 Volvit, et in tristes abeunt nova gaudia curas.
 Ducitur in medium senior, plaususque sonoro
 Susceptus, jussuque gradu discumbere summo
 Obstupuit ; nec enim senio jam fractus Ioseph
 Ad tam insperatos animum tollebat honores ;
 Venerat edicto cupidus parere, relictam
 Mens vel ad incudem vel ad ærea signa vocabat,
 Et tanta hæc fieri de se spectacula nunquam
 Crediderat. Juvenes post tam manifesta repulsam
 Omnia perpassi demissis frontibus ibant,
 Et rerum ignaris tam florida Virginis ora
 Non bene conjungi gelidæ turpique senectæ
 Murmur erat. Tamen et virgæ nova signa virentis
 Mœsta per ancipites ducebat pectora curas.
 Discessere loco, virisque abire relictis.
 Interea matrum longa comitante caterva
 Adduxere nurus insignem in templa puellam,
 Cujus ad aspectum quanquam transcenderet ore
 Omne decus mortale, tamen supergressa libido
 Omnis et extincto semper venus igne quievit :
 Ac si ferventem gelidos in Dorida rores
 Pallidosque super calcem diffuderis imbres.
 Ardua quadruplici surgebant ordine templa,
 Porticuum communis erat pars extima cunctis
 Fœmineis etiam turbis, quas menstruus humor

Liquerat. Ingrediens igitur diffusa secundo est
Tota cohors circo ; miti sacra pronuba nuptæ
It comes. Accedit juncto vir auspice longum
Agmen agens ; mediam volitans hymnaus in ædem :
Jungite, clamavit, felici sidere dextras,
Sanctaque longævæ connectite fœdera vitæ.
Jamque pio conjuncta seni, celebrataque longa
Festa die, dictæ laudes et reddita summo
Vota Patri, lætique omnes in tecta reversi,
Lætior adventu natæ genereque sedebat
Canitie compta nitido velatus amictu
Inter utrumque parens ; manibusque utrinque te-

[nebat

Complexus generum dextra natamque sinistra,
Multaque connubio super atque recentibus actis
Commemorans toti grates solvebat Olympo ;
Interdumque jocans, et debilis immemor ævi
Jucundos movet ore sales risuque modesto
Solvitur ; et vires animo præbente ministris
Instat, et appositis sterni cœnacula mensis
Ornarique jubet thalamos, et limina multa
Fronde coronari, spargique per omnia flores
Atria purpureos ; hederis vestire columnas
Virgineasque fores, auro foliisque Minervæ
Cedrinas velare trabes, spargitque recentes
Sub pedibus violas, et hiantia lilia summo
Vertice quæ in tales mater nutriverat usus,
Serpellique comas ; semperque virentis in orbem
Fexebant nymphæ, filoque in sarta ligabant
Gramen odoriferum, casias excisæque cultris
Balsama marmoreis nardi fragrantis aristas,
Cinnamaque et crines suave spirantis amomi.
Teque, amaranthe, locant, te mollis amarace, et

[horti

Quidquid alunt cilices ; quidquid Panchaia, quid-

[quid

Idalii saltus redolet domus, omnia plausu
Lætitiæque sonant, hilaris labor omnia miscet.
Dum ita fervet opus sponsi Deus ora sôpore
Pressit, et irati sub imagine nuntius oris
Visus adesse seni vultu qui sancta severo
Hæc mandata dedit : Teneros tibi jungimus annos,
Non seram ut frustra in Venerem tua languida vir-

[tus

Ardeat, amplexus gremiumque in Virginis hujus
Ire cave, jussumque Dei ne sperne monentis.
Paruit et memori servavit somnia mente,
Atque cupidineos sensit non amplius ignes.
Jamque dapes et vina ferunt paterasque coronant,
Discumbunt hilares circum longo ordine mensas,
Et secunda animis celebrant convivia lætis.
Postquam pressa fames et pectora mitis Hiacchus
Lenivit curas abigens, frontisque severæ
Triste supercilium, cithara præludere eburna
Cœpit, et argutas aptare in carmine voces
Lydius. Hic tactis æquabat Ariona nervis
Orpheaque et clarum Dirceæ Amphionæ plectro,
Carmen erat summæ dorso fundata Sionis
Regia, qua quondam Solymi moderamina sceptri

Stirpis Jesseæ princeps exercuit, armis
Inclytus et pacis studiis præclarus ; ab illo
Virginis atque viri genus antiquamque trahebat
Progeniem, et mistæ numerabat stemmata gentis ;
Addebat Noes fluctus, puppimque natantem,
Innocuasque rubi flammæ, et limina nunquam
A foribus sejuncta suis, plebique patere
Nescia, et unius gressum admittentia regis
Celantemque deos flecto Labanida vultu
Velleraque et siccos magni Gedionis imbres,
Atque uti fiscellam placida gestaverat unda
Nilus et infantis miseratam fata puellam,
Et convulsa novas virgulta ferentia frondes ;
Adjungebat uti peregrinas æquore cedros,
Compositis ratibus, condenda ad templa vehebant
Sidonii, ut multo paries effulserit auro,
Miratumque gradus hominem, qui clara petebant
Sidera, et ingentem divini fœderis arcam,
Et quam fatidico populis Balahamus Eois
Carminæ prædixit flammam sidusque futurum.
Sed jam præcipiti Phœbus sub Tartara curru
Ibat, et occiduis Aries sua merserat undis
Vellera, et ardenti surgebat Scorpium ore.

Jamque soporiferæ tempus dare membra quieti
Suaserat ; at Virgo secreti sola cubilis
Clausa loco curis aperit cœlestibus alnum
Pectus, et in summum sensum levat æthera men-

[tem,

Unam ad se comitum vocat in penetralia tecti,
Præstantem egregio vultus animique decore,
Mnemosyne genitrix illi pater usus. Ab ipsa
Cœlesti genus arce trahit ; nam conditor orbis
Est avus. Hanc Grai Sophiam dixere priores ;
Nare sagax oculis penetrans cava Tartara, et altum
Æthera, nullius linguæ non ullius artis
Inscia, labe carens, vitiis infesta, pudore
Circumfusa genas, et jaspide pectus et auro
Splendida contexto, causas et nomina rerum
Per media ex inis gradibus ad summa Deumque
Et mundi metitur iter. Hac indice Virgo
Insomnis ducens taciturnæ tempora noctis
Contemplatur uti rerum longæva propago
Texta sit, unde prior mundi descendit origo
Et chaos et silvam informem, discretæque formis
Corpora paulatim varias induta figuras
Vi propria petiisse suis loca viribus apta.
Utque gravem liquido suspenderit ære terram
Omnipotens Opifex duplici cum prolis honore
Oceanumque suis complexum fluctibus orbem
Fuderit, æthereis incluserit ignibus auras,
Utque feris terras, mare piscibus, aera cessit
Alitibus variis, ornans animantibus orbem.
Ut vaga perlustret Phœbe duodena quotannis
Sidera fratrum fugiens iter, et modo tractus
Erret ad austrinos elicen, modo visat ad arcton
Ut procul a Phœbi Venus et Cyllenius igne
Ne volitent verso referant vestigia gressu,
Phœbus ut obliquo nunquam discedat ab orbe,
Atque viam retro gradicens observet eandem

Claraque nocturnis splendoribus imbuat astra,
 Et rubicunda feri quæ lex incendia Martis
 Volvat, et egregium jubar et Jovis ora benigni,
 Atque senem pigrum curvata falce minantem.
 Et super octavi radiantia sidera cœli
 Certa lege meant et scintillare videntur
 Altius extollens mentem curvamina novi
 Orbis, et æterno splendentem lumine mundum,
 Et tenues miratur aquas glacialis Olympi
 Ultimaque immensæ formata volumina molis :
 Lanigeri sublime decus, Taurumque nitentem,
 Et geminos Helenæ fratres, aversaque Cancrī
 Sidera quæ Æthiopes urunt Indosque, Arabesque,
 Atque Melorcheum stellata fronte Leonem,
 Et jubar Erigones, æquataque brachia Libræ,
 Virosamque Nepam videt Æmoniasque sagittas,
 Cornuque Ægoceri gelidis humentia nimbis
 Et liquidos urnam rores ventosque cientem,
 Atque Dioneos lucenti tergore Pisces ;
 Hinc dextra lavaque facies ardore coruscas
 Suscipit, et cœli claros examinat ignes :
 Pleiades septem, quarum minor una latere
 Dicitur, et pluvias Hyades, pavidamque Capellam,
 Post rapidum Leporem jugulas et Procyon ustum,
 Morbosamque Canem, et Corvum cratera tenentem :
 Inde coronatæ rutilans Minoidis astrum
 Et non longa situm post intervalla Sagittæ
 Sidus, et ætheriis errantem tractibus Hædum,
 Orpheamque Lynam et flammis lucentibus Aram
 Suscipiens, cœli æternos meditatur honores.
 Cursibus alternis mundum ferri atque referri
 Ex austro in boream, ex borea miratur in austrum,
 Et fieri ut gelidam tellus conjuncta sub arcton,
 Dum bibit æthereos admoto sole calores
 Mittis, et humanæ addatur idonea vitæ.
 Mens calefacta Deo sanctisque exercita curis,
 Atque laborando vires et robur adepta,
 Altius it, semperque magis terrena relinquit.
 Jam superis admista domos explorat et arcem
 Et solium sublime Patris quod plurima circum
 Turba leves animi volitant, decimoque sedenti
 Orbe Deo assistunt vigiles, et cuncta fideli
 Jussa ministerio peragunt, versantque rotatu
 Sidera perpetuo quidam, mortalia quidam
 Facta regunt, pressaque gravi sub mole tumentur
 Corporis humanas mentes, et regna gubernant.
 Omne per hos exercet opus Pater, ipse quieto
 Tranquillus sceptro sedet et complexitur orbem.
 Virginis hæc curæ ; seseque oblita virumque
 Miscetur divis, cœlique palatia lustrat,
 Atque thoro recubans summo spatiatur Olympo.

Interea Virgo thalami dum sola recessu
 Excubat occulto per longa silentia noctis
 Fatidici vatis, quem ferrea turba gementem
 In geminas secuit dentato robore partes,
 Codice versato primum locus ille legenti
 Obvius occurrit gravidam qui Virginis alvum
 Præcinit, et magni prolem mortale Tonantis
 Corpus et humanæ subituram incommoda sortis.

O felix nimium, dixit, quæcunque futura es.
 Et matres longe ante alias, dignissima Virgo !
 Quæ paritura Deum fruituraque cælibe lecto ;
 Magna senescenti renovas miracula mundo.
 Non ego communi patrum te labe volutam
 Crediderim talem cui dant oracula palmam.
 Tu vetus exstingues vitium scelerique reclusa
 Limina concludes ; tu protoplastis acerbam
 Ingluviem delebis agens nova sæcla novumque
 Fœdus, et humanum supra genus omne fereris
 Te tua ; te ventura omnis mirabitur ætas,
 Et tibi perpetuis ardebunt ignibus aræ.
 O mihi, si tantum non est audere superbum
 Conceptus liceatque tuos vultusque tueri !
 Dicite Carmeli, qui sancta silentia montis
 Incolitis, vates vatumque æterna propago,
 Quos imitans tædas sum dedignata jugales,
 Dicite quæ regio jubar hoc, quæ proferet ætas.
 Credimus e terris venturam an ab æthere summo
 Lapsuram, tali ne hominum debetur origo.
 Dumque ita cœlesti mentem suspensa calore
 In laudes ignara suas prorumpit, Olympo
 Labitur et veniens fulgentes explicat alas
 Nuntius, et celeri penetrat secreta volatu
 Limina. Ad ingressum subitæ perterrita lucis
 Extulit attonito titubantia lumina vultu,
 Et formam mirata viri tabescere castum
 Pectus et insidias metuens pallescere cœpit ;
 Alliger arguta reserans nova nuntia voce :
 Pone metus, inquit, superis gratissima Virgo ;
 Lætus ab ætherea venio tibi nuntius arce,
 Æterni jucunda ferens mandata Tonantis.
 Conceptura novos ullo sine semine fetus
 Et prolem paritura Dei Materque futura es
 Stirpis Olympiæ, tactus non passa viriles,
 Et Deus ipse tuam veniens labetur in alvum
 Gressibus occultis, tuaque intra viscera corpus
 Ipse sibi formans post novæ tempora Phœbes
 Exiet humanæ velatus imagine formæ.
 Arma ferens pacis venit, atque saluifer orbi,
 Propterea sanctam dabis attestata salutem
 Nomina, in immensum crescet, venturaque magno
 Sæcula consensu tēplis congesta superbis
 Dona ferent illi, rutilo qua surgit ab ortu
 Lucifer, hesperias et qua declinat in undas,
 Qua micat arcophylax, latum qua sustinet orbem
 Axis innociduus, resonans qua nascitur auster
 Imperio premet omne genus telluris, et unde
 Possessurus opes cœlique habiturus honorem
 Perpetuum et mundum æquatis rectorus habenis :
 Sed neque fulgentes auro radiante coronas,
 Nec Tyrios regum feret ornamenta colores,
 Non illi sublime domus dabit ardua culmen
 Marmora nec tollet subeuntibus alta columnis
 Viventi, non, Martis opus non aræ tela
 Tractabit, rigido non oppida milite cinge,
 Nec ruet aerias arces, non æquora grandi
 Classe premet, non hinnitus laudabit equo um,
 Nec quæ bella movent, horrenti classica cantu,

Ferrea nec mittet captus in vincula reges,
 Nec populo illustres ducet spectante triumphos ;
 Scilicet hæc homines curant. Nos alta tenentes,
 Qui regimus totum, damus hæc, non querimus or-
 [bem ;
 Non illi humana bellum est cum gente. Superbum
 Spirituum genus atque procax, atroxque, quod
 [lausu

Divinum ingenti jam vulgo usurpat honorem,
 Impetit. Huc belli vires ; huc dirigit omne
 Robur ; et hæc agitur non ferro pugna, sed astu.
 Quid fieri majus poterit quam trudere divos
 Sedibus antiquis et avito pellere regno ?
 Sed gravis humanas premit ignorantia mentes ;
 Nam quod promittunt venturo oracula Christo
 Imperium mortale putant, vatemque futurum
 Terrena tantum ducunt a stirpe, Deumque
 Esse negant. Hinc errorum descendit origo.
 His delusa dolis et eisdem ambagibus olim
 Perfida posteritas longum sperabit in ævum,
 Speratamque videns non apparere salutem
 Exsilique mores longi mirata nec audens
 Vera sequi nugis et spe pascetur inani.
 Felices annos, et quæ tua protulit ætas
 Aurea non Cæsar renovavit sæcula. Verum
 Tuque Puerque tuus, nam primi dulcia mundi
 Tempora converso cœperunt currere gressu.
 Læta quies oritur. Niveis pax aurea pennis
 Descensura leves humeris circumligat alas,
 Jamque mei nocuus ignes infestaque terris
 Sidera compescunt comites ; Oriona sævum
 Icarique Canis rabiem pedibusque rapinam
 Stringentem curvis Aquilam, teretemque Sagittam
 Cæteraque ingratos hominum meditata dolores
 Astra premunt, flammisque jubent regnare faven-
 [tes.

Nuntius hæc. Humilis firmato pectore Virgo :
 Imperio, dixit, magni parere Tonantis
 Cogimur, et miti curvans caput annuit ore.
 Candida virginitas, simplex prudentia, velox
 Et matura fides, humilisque modestia totos
 Lætitiæ implevit cœlos et sidera cantu.
 Tum divina gravem subitis conceptibus alvum
 Extulit, atque sinus soboles extendit onustos :
 Sicut in adductos penetrat cum lubrica folles
 Aura cavernosum surgens tumor exit in orbem,
 Mirata est crevisse uterum natura, suumque
 Esse negavit opus, trepidas ut Virginis aures
 Alliger afflavit cœlesti nuntius ore.
 Divulgata polo res est, mysteria norunt
 Ætherii cives ; Mariæ tunc æthere toto
 Nomen honoratum, cœli cantata theatris
 Virginitas fecunda fuit nondum agnita nigris
 Manibus, inferovæ Jovi, sub hypostasini unam
 Naturæ coiere duæ, quæ copula divos
 Gentis in immensum nostræ convertit amorem,
 Nec græve cœlitibus fuit ipsa relinquere summi
 Tecta Patris, nostraque dies cum Virgine longos
 Ducere, et occulti reserare negotia cœli.

Ipse puellari forma mentisque decore
 Lætior accito divum Pater agmine, sanctos
 Alloquitur cives, circumstantemque coronam
 Spirituum alloquio Patris exsultavit Olympus,
 Atque prius multa sublimem laude puellam
 Extulit illustres atavos et nomina clara
 Gentis Ieseæ referens delataque cœlo
 Sacra, piosque animos antiquæ stirpis, inanem
 Luciferi ostendit sedem. Contermina semper
 Regali fuit illa throno sceptroque Tonantis.
 Tum memorans veteres rixas primævæque bella :
 Cur non una omnes habeant habitacula divi
 Discretique locis habitent, quare altior illos
 Orbis habet, cur lunam alii, cur Cyprida quidam
 Mercuriumque colant, cur sic partitur Olympum
 Lex æterna docet, cur eant in sidera mentes
 Terrigenæ, quanam ratio persuaserit illis
 Deberi æthereos cœlestia tecta per orbem,
 Monstrat et hæc dictis, posuit sententia finem,
 Sicut luciferi locus hic sublimior inter
 Eminet æterni numerosa sedilia regni,
 Sic Virgo, quam parva domus angustia claudit,
 Et Mariam pressæ monstravit acumine virgæ
 Humanis animis longe est præstantior ; illi
 Non fati ratio, non cœli mobilis ardor
 Destinât hoc solium, sed lege coercita mentis
 Libertas et noster amor. Sic fatus. At omne
 Lætitiæ fremuit cœlum ; diffusa voluptas
 Cœlestes animos rapuit ; sonuere theatra
 Plausibus ; assensu superum vulgata per omnis
 Elysii campos ; magni est sententia Patris.
 Temporeque ex illo semper toto æthere Virgo est
 Angelicis prælata choris, et dignior omni
 Agmine spirituum rutilo : Cyllenia quantum
 Marte minor flamma est vel quantum Delia tristi
 Cedit avo tellusque Jovi Venus aurea Phœbo,
 Junctus erat soli trepide non immemor Helles
 Corniger, Orion non exsurgebat et Argo
 Polluerat, gelidam vergens auriga sub arcton
 Præcipiti curru nitido sub Apolline tectus
 Ibat, et occiderant Hiades Hædique parensque
 Tollere fulgentem medio nox humida cursu
 Ceperat Egoceron, primisque emissus ab undis
 Spectabat geminos erecta fronte cadentes.

Plena Deo Mater fetuque animosa latenti,
 Trans juga, trans altos saxosa cacumina montes
 Se tulit. Ad sera fecundam prole parentem
 Cognatamque nurum partus visura beatos
 Virgineoque sinu parvum strictura nepotem.
 Dumque viam carpit pedibus calcata pudicis
 Gestit immensum tellus, et dulcia longo
 Tempore servavit presso vestigia dorso,
 Tota venustatem regio mirata decusque
 Ætheriæ frontis fusumque per ora pudorem,
 Arrisit procul omnis ager, nemus omne virentes
 Exorto jam vere comas curvavit ; et ibat
 In flores tunc omne solum, flagrantia rura
 Purpureas passim violas, et candida passim
 Lilia fundebant, nitidis e frontibus undæ

Volvebant dulces cursu crepitante susurros.
 Assyrii colles assurrexere, Taboris
 Se juga flexerunt, Dominam speculatus ab alto
 Vertice Carmelus caput inclinavit apricum,
 Corniferas pinos et odoriferas cyparissos
 Blandior alternis flectebat nutibus aura,
 Aura laborantis tenui spiramine circum
 Colla sinusque volans et candida Virginis ora
 Terra suas monstrabat opes, et lucidus æther
 Nubibus expulsi vultu ridebat aperto.
 Crinibus auratis solitoque decentior acres
 Sol urgebat equos tersoque ardebat Olympo :
 Qualis erat prima genitor qua condidit illum
 Luce Deus, cum clara novis splendoribus astra
 Alta per insuetos ferrent vestigia gressus.
 Attulerat sextum gravidæ jam Delia mensem
 Et pleni languebat anus sub pondere ventris.
 Hæc erat Hismeræ clara sato sanguine magni
 Zachariæ conjux, cui nomen Helisabeth, annis
 Jam gravis. Hæc longo sterilem se flevrat ævo,
 Oranti tandem divum data munere proles
 Indice porrecto demonstratura Tonantem,
 Et latura sacro veniente flumine turbam.
 Ut consanguineas junxerunt oscula matres
 Mutua, et injecti strinxerunt colla lacerti,
 Grandior afflatu vicini Numinis infans
 Gestit, et subito Dominum confessus honore
 Maternam insolitis concussit motibus alvum.
 Tunc anus adventu charæ lætata puellæ
 Et succensa Deo dixit : Tunc illa propago
 Expectata diu nobis promissaque nostris
 Patribus, et sacro vaturn celeberrima cantu,
 Quam mea jam sero genuit matertera partu ;
 O decor ! o summo facies dignissima cœlo !
 Te tandem terris superi ostendere ; quid ultra
 Tristia primævæ flemus convivia matris ?
 O veterum spes longa Patrum ! spectabilis alnam
 Quæ reparas Aurora diem, quæ distulit ortus
 Nox tam longa tuos, quæ causa ignota sub umbris
 Hoc illustre jubar tenuit, nec protulit ante
 Lumen Olympiacum radios, o quanta sepultos
 Cura tui proavos tenuit ; panduntur ab alto
 Æthere felices anni, nova nascitur ætas,
 Sidera tu mundo reseras, tu Tartara claudis,
 Tu genus instauras hominum, profugamque paterno
 Solvis ab exilio gentem ; fortissima certe
 Debbora bellatrixque potens, animosa virago,
 Quæ ducis Assyrii caput atque fluentia tabo
 Colla secans, pavidos hostes dare terga coegit ;
 Ipsaque Persarum quondam gratissima regi,
 Quæ genus ulta suum summo dedit oscula sceptro,
 Clara fuit multoque nitens resplenduit ostro :
 Hæc summum meruere decus laudemque superbam.
 Tu tamen has omnes superas. Tu sæcula portans
 Aurea feminei tollis convicia sexus.
 Jam Deus antiquæ commissa piacula fraudis
 Ponat, et irasci terris jam desinet æther.
 Fortunata Parens, felix quæ viscere sancto
 Progenies, sanctaque Puer quiclauditur alvo !

Non erit hæc tua vana fides, nec muneris hujus
 Latorem frustra credendum est æthere missum,
 Ipse pater, qui cœpit opus, formabit ad unguem.
 Irrita nec tantæ fient exordia laudis.
 O me felicem tua quæ licet ora tueri !
 Sicque tuos olim liceat mihi cernere partus,
 Atque meo gustare sinu ! quam læta futura est,
 Quam jucunda dies ! cum nostra tuebimur ambæ
 Pignora versari simul, atque incedere junctis
 Gressibus, et læta fari et colludere fronte.
 Una ætas ambobus erit, par cura, par ævi
 Terminus, et vivent una duo pectora mente
 Quam bene mortali Superum clementia morbo
 Consuluit : vulnus virgo, medicamina Virgo
 Contulit ; illa necis, dedit hæc primordia vitæ.
 Illa tulit belli causas, hæc femina pacis ;
 Illa venenosæ Stygiis lactata megæræ,
 Uberibus gelido conceptum pectore virus
 Exspuit in natos, nigroque afflata colubro
 In genus omne suum spumam eructavit averni.
 Cujus odor postquam cœlos et tecta Tonantis
 Attingit, extemplo valvas offensa patentes
 Numina clauserunt, totusque excaudit æther :
 Ista salutari totam se proluit imbre
 Nectarei fontis, vitalia pocula dulces
 Ambrosiæ succos plenis crateribus hausit,
 Mellifluosque bibens latices : quos magnus ab hortis
 Helias Eois mittit, se in flumina vertit
 Lactea, quæ semper plenis currentia ripis
 Omne solum lustrant. Hæc ad spectacula versus
 Ipse Pater clausi limen reseravit Olympi.
 Unde igitur mihi tantus honos ; unde ista repente
 Gaudia prorumpunt, ut semine plena Tonantis
 Femina sacratos ferat ad mea limina gressus ?
 Hæc anus. At senior vocis cui clauserat ustum
 Imbecilla fides cano venerabilis ore
 Signa dabat, flexaque Dei cervice Parentem
 Hospitio suscepit ovans, oculisque manumque
 Æthera monstrabat prius, et mox hospitis alvum.
 Regia Parthenice divino afflata calore
 Jucundum cecinit carmen, non Lesbica tale
 Femina, facundi non Teia musa poetæ,
 Non satus Eumolpo, non ipse ! Æagrius Orpheus,
 Non sonuit Dirceæ Chelis, qua docta superbit
 Græcia, qua sese jactat Cadmæa propago.
 Id quanquam nostro minus est tractabile versu,
 Subjiciam tamen, et sensum non verba reponam :
 Magnifice Regem mea mens extollit Olympi,
 Et Deus exhilarat sancto mea viscera plausu.
 Vidit enim pectus supplex humilemque ministram,
 Ingentique meos vestivit numine sensus ;
 Propterea ventura canent me cuncta beatam
 Sæcula. Namque modis in me surgentia miris
 Omnipotens rerum miracula suscitât auctor,
 Ipsius æterno clementia flumina torrens
 In genus omne fluit. Sicut de Doridis alvo
 Perpetui volvunt plenis vada cursibus amnes,
 Explicuit forti vires, animumque lacerto,
 Atque suo elatas dispergens robore gentes

Eruit excelsos, humilesque in sceptrā vocavit :
 Esuriem saturans inopum, dimisit inanes
 Qui terræ rimantur opes. Divina videntis
 Suscepit miserans pueri genus, atque fidele
 Semen ut antiquis responsa parentibus olim
 Habraamo natisque dedit, prolique nepotum.

Luna ter umbrosū radiis impleverat orbem,
 Junctaque fraternos totiens amiserat ignes,
 Cum cœtu comitata gravi Davidica Virgo
 In patriam reduci flexit vestigia gressu.
 Humida littoreus jam brachia tollere Cancer
 Cœperat, et claros Procyon abscondere vultus,
 Et jam flava Ceres campis albebat apricis,
 Fronde coronatus matura per hordea messor
 Ibat, et in curvis spoliabat falcibus agros :
 Jam longo sudore madens gravibusque flagellis,
 Robustas armata manus, tritura per omnes
 Assyriæ campos, et dulcia rure coaspis
 Sternebat fragiles calamos paleasque volantes,
 Atque sub ardenti sonium dabat area Phœbo
 Pallida conceptum facies prodebat, et alvus
 Majori suspensa sinu, pectusque levatum
 Exili vox clausa sono manifesta latentis
 Signa dabant fetus ; nam nec celare tumorem
 Cura fuit ; nunquam fecundi pondera ventris
 Dissimulavit agens teneas ad pectora vittas .
 Sicut enim trepidare facit mens conscia culpæ,
 Sic animi simplex probitas, et cognita virtus,
 Efficit impavidum pectus ; fugit impius ultro
 Judiciumque pavet, frontem pius audet apertam
 Tollere, non regis vultum, non iudicis ora,
 Non rigidos lictorum enses formidat : ut acres
 Non metuit flammæ aurum, non verbera ferri
 Dura potens adamas, nec onustæ pondera palmæ.
 Arx est ipsa sibi virtus ; ipsa eruit arces,
 Ipsa feras hominemque domat ; non horret inermis
 Ire per hostiles cuneos inimicæque castra.
 Hoc externa docent, et nostræ plurima gentis
 Quæ facerent exempla fidem. Cur Scævola dextram
 Misit in ardentes prunas, et brachia flammis
 Exurenda dedit ? Pavor est tot millibus unus
 Quem propriis virtus gladiis armavit et hasta.
 Cur tranavit aquas Tiberinaque flumina virgo,
 Cui populus statuam posuit Romanus equestrem,
 Clœlia quo clypeo Tuscum, quibus ensibus hostem
 Vicit ? Ei lorica fuit catapultæque virtus,
 Fortior una viris ducibus, præstantior una.
 Cautior una fuit mulier, cui provida virtus
 Præstitit ingentes animos et ferrea corda,
 Cum ducis ausa fuit correpto guttura cultro
 Stringere, et in peram caput insertare tyranni.
 Regulus ad Libycas iterum freta navigat arces
 Impavidumque ultro caput ad tormenta reportat,
 Præterea Christi passos immania testes
 Funera, Laurentique ignes, Paulique catenas,
 Atque revertentem sua per vestigia Petrum.
 Aspice ridentem Siculi mandata tyranni
 Zenonem, et regis versos in vulnera cives.
 Sed quid rem minime dubiam fulcire probando

Prosequimur ? Nihil est virtute potentius. Ergo
 Parthenices moniti exemplis, quæ scimus Olympo
 Grata sequi studioque opus est servare tenaci.
 Quod superi laudant. Quid si mortalia linguis
 Ora venenatis carpant ? Sub iudice cœlo
 Vivendum ; demens quisquis mutabile vulgi
 Vivit ad arbitrium : nobis concordia divum
 Sola sat est. Si quando meos Deus arbiter actus
 Approbat, inductæ quid me contraria turbæ
 Flectit ab incepto vitæ sententia cursu ?
 Non erat hæc Semele Bacchi, non Ilia mater
 Romulæ gentis, nec magna Atlantias Hermis
 Maia parens, Danaeæ auri delusa nitore,
 Non erat Alcide genitrix, nec Aganore nata
 Filia nec Cæi, nec se mirata juveneam
 Inachis, illicitos falso quæ nomine partus
 Admissumque scelus titulo vestiret Olympi.
 Hæc erat Alma Parens verique insigne Tonantis
 Hospitium, Regis superum immortale sacellum ;
 Et quoniam divum tenuit consortia semper,
 Plus quam hominem superis fidens neglexit inane
 Judicium nugasque hominum : miracula ventris
 Esse Dei si norat opus, cur debuit ullis
 Occultare dolis ; ipso quas auspice cœlo
 Debuit insidias, hominum quæ bella vereri,
 Quas trepidare manus ? Igi ur secunra tumentem
 Ipsa sub ora viri sine fraudibus attulit alvum.
 Vir tamen occurrens ut Virginis ora reversæ
 Pallida conspexit, tumidumque exurgere ventrem.
 Saucius, ut nigro qui nescius obviat angui,
 Oblignit, gelidum tremuit sine sanguine pectus.
 Dissimulat tamen, et ficto tegit ore dolorem ;
 Quid faciat, quo se vertat, quid denique captet
 Consilii nescit : ceu quando ignota viator
 Compita defixæ incumbens exanimat hastæ,
 Ut jactata salo varios secat æquore cursus
 Navis, et arbitrio venti bacchatur et undæ ;
 Nunc surgente freto pressa salat ardua puppi,
 Nunc ruit in proram, fundoque illisa carina
 Dat gemitum, resonant borea insultante rudentes .
 Sic incerta viri secum luctatur, et œstro
 Mens agitata gravi curarum fluctuat æstu.
 Dumque ita conceutitur nigris nox humida bigis,
 Induxit somnos et inertia presserat altus
 Membra sopor, celeri cum nuntius æthere lapsu
 Venit, et has mira simulavit imagine voces :
 Sancte senex, quæ tanta tuam vesania mentem
 Impulit, ut tantum credas in Virgine crimen ?
 Pone leves animos, claudique sub illius alvo
 Disce Deum : sicut virides produxit Aronis
 Virga carens humore comas floremque coruscum,
 Sic ignara viri divinum regia Virgo
 Semen, et ætherios accepit viscere partus ;
 Cœleste est quod cernis opus ; inque ipse minister
 Et custos utriusque datus, nato atque parenti
 Sic maternus honor ; sanctæque illæsa manebit
 Fama pudicitæ, neu quis temerarius ausit
 In caput illius quidquam crudele minari.
 Adde quod a Stygiis nesciri manibus istos

Vult Deus ingressus. Occulto Tartara marte
 Venit, et ardentem debellaturus Avernum.
 His igitur curis liber, ne despice sanctum
 Virginis os, et dulce decus, moresque venustos.
 Incipe mentis inops placidi cognoscere cœli
 Munus, et hospitio magni lætare Tonantis.
 Hinc decus æternum referes, hoc munere nomen
 Immortale paras, partemque acquiris Olympi.
 Crede; fides est grata Deo, quia credidit ultro
 Seminis et nostri princeps Habraamus et auc or.
 Nil magis avertit cœlum a telluris amore
 Quam scelus ingratae mentis, quæ corde maligno
 Muneris auctorem nullo dignatur honore.
 Propterea Solymis fatum grave finibus instat;
 Nam neque Numinibus pro donis vota futuris
 Ulla dabunt, sed dira leves incuria turbas
 Et stupor obtusæ mentis, commenta dolosque
 Texere compellet, fraudemque movere nefandam;
 Tu cœlum superosque petes multo ante, beatam
 Virgineos inter cœtus tibi vidimus ædem.
 Infelix quicumque dies producit in illud
 Exitium patriæ, tantas cui cernere clades
 Fata dabunt, Phrygiæ celebrata incendia Trøjæ
 Atque Numantini strepitus, Libycæque ruinæ,
 Et pulchræ casus Ephyres, Thebanaque bella,
 Atque Syracusii planctus, et quidquid acerbi
 Hactenus ardenti Mauros exercuit ira,
 Excidiiis collatum istis (tam sæva futura est
 Tempestas), horrore caret et mite putatur.
 Romanas acies Solymam Deus armat in arcem,
 Ingentique parat genus hoc abolere tumultu.
 Ille ego, qui vetui quondam tibi Virginis hujus
 Concubitus, ista e cœlo nova nuntia porto.
 His abiit dictis; et jam lux prima rubentes
 Leucothææ thalamos lustrans, pallentia noctis
 Nubila siccabat, Venerisque emergerit astrum,
 Astrum quo gelidi veniunt in gramina rores,
 Quodque revertentem prædicens lumine Phœbum
 Porrigit exiles umbras, quæ gloria solum
 Et concessa tribus, Veneri, Phœbo atque sorori.
 Talibus admonitus discusso membra sopore
 Explicat, et largo senior convivia luxu
 Accelerans cogit cives, et gaudia totis
 Læta ciet turbis. Splendet domus; atria multa
 Fronde virent, agiles cursant per tecta ministri:
 Dumque aulae trahunt et versicoloria tectis
 Vela ligant, pueri, simplex et garrula turba,

Apparere procul pendentia brachia, tanquam
 A thorace cadant varios sine pectore vultus,
 Et quasi trunca virum mirantur corpora tolli.
 Ecce puellaris chorus; et venerabile matrum
 Agmen adest; vehiturque seni nova nupta marito.
 Non tuba, non citharæ deerant, cavæ tibia cantus
 Nunc Phrygios, nunc Mæonios, nunc Dorica versat
 Carmina, jucundo resonat vicinia plausu.
 Discumbunt; dapibusque fames ubi pulsa, ministri
 Reliquias et crusta legunt, crystallina tollunt,
 Myrrhinaque albentes maculas ubi purpura cingit,
 Vasa Corinthiacis crateribus æmula, mensas
 Sublatis spoliant mantilibus. Una decore
 Præcipuo fuit, occiduus quam miserat Atlas
 Littore de Libycæ Citrææ de semine silvæ.
 Hanc circumdederant variis emblemata signis,
 In quibus elato sternebat vulnere Samson
 Allophylos; malamque manu vibrabat onagri,
 Et latis raptos humeris cum cardine postes
 In montis rapido cursu juga summa ferebat.
 Missaque per segetes oleasque incendia late
 Nubem eructabant fumi cœloque volabant;
 Mellaque percussi stillantia ab ore leonis
 Pascebant heroa: liquor de dentibus ibat
 Plurimus, et sitibunda viri saliebat in ora.
 Et septemPLICIBUS solvebat brachia vinclis,
 Ore tonans oculis ardens vultuque tremendus;
 Atque oculis captus dextra lævaque columnas
 Ruperat, et fractis ruerat domus ardua tectis.
 Fulcra torennatibus suberant tornata recurvis,
 Artis opus Tyriæ. Prima hæc spectacula discus
 Obtulit. A salibus paulatim ad seria sermo
 Flectitur, et per facta patrum memoranda recurrit
 Sermo erat antiqui senis insperata voluptas,
 Et melior fortuna orbam cui lumine frontem
 Rettulit in lucem fellis medicamen aquosi.
 Tempore quo primæ surgebant mœnia Romæ
 Et Numa divinos ritus et sacra docebat.
 Ut duce comperto juvenis venisset in orbem,
 Cui nomen Medea dedit cum Phasidis agros
 Thessalaque Æsonidæ fugisset regna mariti.
 Utque vir octavus felici sorte puellam
 Duxit, et a Medo dives remeabat Araxe;
 Quæque recedenti natæ mandata parentes
 Tradiderant inter lacrymas, iterataque sæpe
 Oscula narrabant; et facto fine quierunt.

LIBER TERTIUS.

Jam mare jam tellus Italo perterrita Marte
 Caesaris imperium Romanaque jura ferebat.
 Pax erat; et domitum late placaverat orbem
 Tuta quies. Nusquam litui, non arma sonabant,
 Et sua bifrontem claudebant limina Janum.
 Nudus in herbisecam redigebat Martia falcem

Arma faber; segnes fodiebant ensibus agros.
 Jam Marius Cimbros Rhenique subegerat arva,
 Julius audaces Araris Rhodanique colonos,
 Amathium Paulus regem Græcosque loquaces
 Duxerat insigni Capitolia ad alta triumpho;
 Hesperiam, Mauros Mundas, Libyamque potentem

Scipiadae; Magnos Nilum, Syriamque, Arabesque,
Hyrcanosque sinus, et Pontica regna, fretumque
Quod Phryges et Cylicum disjungit ab Hellade

[campos

Vicerat. Evandri collem metuebat Olympus,
Et Tiberim magno pater Ennosigæus honore
Suscipiens, inter nymphas et numina ponti
Ducebat septum, celebrique in sede locabat;
Læta Ceres agris cultum referebat, et altum
Fumabant presso robusti vomere tauri.

Augustus, rerum dominus, regna, oppida, et ipsos
Indigenas redigi in scriptis mandarat, et ibant
Cæsareis omnes census nomenque daturi
Præsidibus. Veterem patriam Davidis Ioseph
Cum consorte gravi Bethlehemica regna petebat.
Jamque suburbanas ædes intrarat, et urbem
Turba frequens complebat; erant plena omnia

[multo

Hospite; et ingenti strepitu, pleneque sonabant
Confuso clamore domus. Promiscua vulgi
Congeries atra sub apertis nocte jacebant
Porticibus, nulloque tegi vagus advena tecto
Jam poterat: sicut populo cum maximis omni
Pollicitus veniam scelerum post quina sacerdos
Lustra vocat turbas Romana in templa fideles.
Propterea exesi montis sub rupe cavata
Ligna senex ramosa ferens ex arbore cæsa
Parvula congesto fixit præsepia fæpo.
Et circum jumenta locans asinumque bovemque
Fraxinea stravit saxosa cubilia fronde:

Fomiteque apposito circum de marmore flammæ
Excutit, et claris noctem fugat ignibus atram;
Binaque saxa viæ lapidoso ex aggere velleus,
Pronus humi duo scantha brevem convolvit in

[usum,

Admotaque uxore focis stridentia postquam
Ligna diu lacrymas nebulaque humente vapores
Ejecere graves, oculis et libera pulsus
Undique flamma micat fumis spelæa ligato
Claudit, et hibernum prohibet velamine frigus,
Mox inopem e dorso cœnam deportat aselli
Cantarus, et passæ Cereris cum frugibus uvæ
Carica juglandes, et cum cariotide mala,
Et siliquæ dulces, et parvi casens orbis,
Beliciæ ruris nocturnæ hæc pabula mense.
Ut dapibus sedata fames, de tempore partus
Colloquium subiit; nonum jam currere mensem.
Natalisque instare dies ut constitit, orant
Ante gravescentem ne sarcina deserat alvum
Quam patrium limen repetant notosque penates.
Propterea tardæ quantum valuerit senectæ
Invalidæ vires Mariæ curam exhibet omnem
Sollicita pietate senex. Jam languidus ignis
In cineres ibat, levibusque albere favillis
Cœperat, et blando nutabant lumina somno:
Vestibus explicitis agria cum conjuge fessus
Procumbit senior, tepidoque obductus amictu
Sertit, anhelanti sertit spelunca susurro.
Deciderant umbræ nemorum; sine crinibus omnis

Arbor erat, nidosque avium monstrabat inanes.
Stabat apex Lydi gelida nive candidus hæmi,
Taurus Hyperboreos alberti vertice flatus
Accipiens, hiemem Assyrias spargebat in urbes.
Manalon et Rhodopem Pholen, Erymanthon, et

[Ossam,

Idæas rupes, Apenninique cacumen
Exuerat frigus penetrans Aquilonis acuti,
Siccaque brumales urebant arva pruinae,
Astrictique citos undis glacialibus amnes
Perdiderant cursus, et clausæ vitrea nymphae
Tecta subintrabant, tepidis ubi Mulciber antris
Conditus hibernat. sic sanguine tinctus Enipeus
Ausonio, sic Thrax Pindo qui labitur Hebrus,
Populiferque Padus, Lacedæmoniusque Eurotas,
Et Tanais gelida celerem qui dividit undam
Hyrgis aqua, Scythicusque Hypanis, Xanthus, Si-

[moisique.

Vix Arabes horti, calidæ vix arva Syenes,
Vix ager Hesperidum, vix ipse virebat Hymettus
Halcyonis fætæ variis nova pignora pennis
Jam tolli audebant, primosque efferre volatus.
Attulerat medio nox alta silentia cursu,
Astraque per tenebras tremulis ardentia flammis
Lustrabant dubio frigentem lumine terram,
Occiderant ignes, et calligaverat antrum,
Cum subito Matris clausa Puer editus alvo
Expulit umbrosam cœlesti lumine noctem.
Advenere chori superum, promptique agilesque
Dulce ministerium Nato exhibuere Tonanti,
Et dulces cecinere modos. Tulit ora repente
Territus ac novitate senex, et strata cubili
Membra levans, Pueri numen recubantis adorat.
Jam levis est partu nullos experta dolores,
Sustulit infantem Virgo, pannisque volutum
In præsepe tulit, jumentorumque sub ora
Mitia, ubi tractis alternis anhelitus auris
Spirabat Pueri trepidos in membra calores.
Fortunata ambo atque omni prælata ferarum,
Et pecudum numero, seu sit quæ lactea Cyro
Ubra porrexit, seu sit quæ lucet in astris
Hirta Jovis genitrix, seu sit quæ pavit Iberum
Cerva ducem. Cædant Phrygii qui sancta leones
Plaustra Deum matris subeunt, Bacchique ministræ
Lynceæ, et rapidæ truculenta animalia tigres,
Et lupa quæ geminos aluit Mavortia fratres,
Quique trahunt Martis currus Phœbique jugales.
Vos sola e cunctis divini conscia partus,
Infantique Deo primum exhibuistis honorem,
Discite, primates orbis, qui sceptrâ tenetis,
Tegmine qui bifido frontem, qui sacra rubenti
Tempora velatis pileo, quibus ora superbo
Inflat honor fastu, miseram non temnere sortem.
Hic Puer obscuri cum primum limina mundi
Attigat, elatæ docuit deponere frontis
Alta supercilia, atque humilem vestire figuram.
Prima hæc in nostros objecta est machina mores,
Informemque ista reparavit imagine vitam.
Mitia sic jumenta inter mitissima proles

Virginis innocuæ jacet. Ad spectacula toto
Cœlicolum conversa cohors miratur Olympo.
Ima Caper cœli, Cancer suprema tenebat,
Et caput attollens sæcli regina vetusti
Erigone, junctosque videns descendere Pisces,
Prospexit teneros clementi lumine partus.
Sunt quoque qui summum traxisse per æthera

[caudam

Fronte sub ardenti mersa Phlegethonte draconem
Commemorent, genesimque velint fecisse sini-
[stram;

Sed pia virgineæ prolis clementia legit
Ipsa sibi genus id fati, non astra tulerunt;
Nam neque sublimi Dominum qui regnat Olympo
Credimus a cœlo in pœnam violenter adactum.
Tum quoque montanis lætum pastoribus agmen
Divorum apparens Regem clamavit Olympi
Quærite qui natus modico jacet abditus antro;
Ite citi: nec vos nox intempesta retardet;
Candida formosæ jam pendet ad ubera Matris,
Infantem fovet ipsa sinu, nova gaudia mundus
Accipit, et rerum melior contextitur ordo;
Descendit promissa salus, pia numina mundo
Servavere fidem, felicia sæcula currunt;
Et cum prole nova cœlo nova labitur ætas;
Pax nova terrigenis oritur, nova gloria cœlo.
Hæc divi. Gressus illi movere citatos,
Ingressique lares dulcem videre puellam
Pascemtem teneros lactenti pectore partus;
Nam jubar immensum cœlo deduxerat Infans,
Illustrique die noctis disjecerat umbram.
Mirati lucem insolitam summumque decorem
Virginis, osque viri sanctum capitisque verendi
Canitiem sacram, pulchræque simillima Matri
Pignora virgineum labris mulgentia pectus,
Poplitibus flexis miti sub imagine clausum
Numen adorarunt. Mox ad sua septa reversi
Miserunt celebrem vicina per oppida famam.
Non erat Oleniam fama hæc nutrire capellam
Cretæa sub rupe Jovem, neque tecta canistris
Pascere Cecropeas Vulcania furta sorores,
Sed faustos venisse dies, sperataque multum
Tempora quæ vates, quæ prædixere Sibyllæ;
Tempore, voce, luo variis, at sensibus isdem
Disparitas facit ista fidem. Nam Persica primum
Hæc cecinit; post hanc Libycæ telluris alumna,
Delphicaque; et Cumas veniens a Chalcide virgo,
Antiquumque trahens cognomen ab æquore rubro;
Et Samia, et regi quæ terna volumina prisco
Attulit, angusteque fretum, quam nominat Helles;
Et Phrygio nutrita solo; quæque ardua tecta
Tyburis et magnæ coluit juga proxima Romæ;
Hæc, cum divinos cultus et sacra pararent
Augusto cum plebe patres, cita Tyburis arcem
Liquit, et ingentes veniens ad Cæsaris aulas
Fulgentem nitido monstravit in æthere circum
Irideque inclusam parva cum prole parentem,
Atque manum tendens vultuque ad sidera verso:
Ille Puer Deus est, inquit; tu desine, Cæsar,

Velle coli, Pueroque aras et templa relinque.
Ille regit cœlos, atque immortalis Olympi
Possidet imperium, et fatalia temperat astra.
Ille facit pronam Tauri incandescere frontem,
Et Titanis equos ad aquatica brachia Cancrī
Flectit, et ardentem sub Virgine temperat æstum,
Atque suas servare vices vaga sidera jussit,
Chironem torpere gelu, Caprumque nivosis
Imbribus, et glacie strictos requiescere campos;
Messibus æstates, hiemem nive, purpureum ver
Floribus, autumnum pomis et frugibus implet:
Chasmataque et terræ motus, ventosque sonantes,
Imbriferasque facit nubes, fulmenque per ipsa
Nubila contorquens violentos excutit ignes;
Ille fretum levat, ille premit, vitæque necisque
Lora tenens superis leges imponit et Orco.
Tu sceptrum mortale geris, te Serica nondum
Regna, nec Eoæ noverunt littora terræ,
Nec Scythiæ glaciale fretum, neque conscia Nili
Principio tellus, nec inhospita rura Sienes.
Parva brevi te Roma sinu concludit, et audes
Te superis æquare, viamque ad sidera tentans
Tendis ad obscure pallentia flumina Lethes.
Pone, precor, Cæsar, fastus auguste superbos,
Teque, licet tractes vastæ telluris habenas,
Esse sub immenso positum reminiscere summi
Principis imperio, cui rerum æterna potestas.
Hæc ait; et patrios petiit sic fata penates.
Jam puero, juxta mores legemque paternam,
Nomen et indigenæ dederant insignia gentis,
Membraque pertulerant cultros recutita cruentes,
Cum novus Eoo criniti sideris ardor
Movit ab orbe Magos, qui vel quia forsitan astrum
Ante diem partus multo videre, vel ipsa
Quod jumenta magis cursu venere citato,
Immensum paucis iter exegere diebus;
Herodis monitu postquam monstrata Tonant's
Tecta subingressi Puer o tria dona dedere,
Ad Persas aliud per iter rediere colonos

Jamque quater decies croceos Titonia conjunx
Extulerat vultus, postquam Lucina beatos
Miserat in lucem cœlestia semina partus;
Cepheus occiderat, jam sol lustrabat aquari
Vicinas Aquilæ partes, verisque redibat
Tempēries, zephyros pulsus aquilonibus Atlas
Solvere tentabat, cœlique aperire decorem:
Regia post partum Virgo, quæ limina nunquam
Liquerat, et brevibus tectis abscondita, nondum
Venerat ad Solymas arces, altamque Sionem
Prævigil ante diem petiit cum Prole viroque,
Et cum pauperibus donis Salomonia templa.
Munus erat veteri gentis de more pudicæ
Turturis aut Paphiæ duos pignora parva columbæ.
Ista sacerdoti Solymæ paupercula matres
Munera pro natis deferre in templa solebant,
Luce quater decima; minor hæc tamen hostia major
Agnus erat; lex ipsa novi post tempora partus
Ante maritales thalamos intrare negabat.
Tum meritis longoque senex venerabilis ævo

Et claro Simeon vultu niveaque decorus
 Canitie, plus quam gravitas annique sinebant,
 Sollicito gressu celsam properabat in ædem :
 Sanctus enim, qui munda solet per pectora labi,
 Spiritus incessu celeri Simeona ferebat
 Ut voti fieret compos, Matrique futuros
 Eventus rerum caneret, sævosque dolores,
 Ne collata sibi forsán mysteria volvens
 Efflueret fastu pectus muliebri superbo.
 Hunc Deus assiduís orantem fletibus olim
 Audierat tandem et noctis responsa per umbram
 Tradiderat, non ante sui ventura sepulcri
 Funera, quam fracto Deus illucesceret orbi,
 Inciperentque novæ nova sæcula currere gentis.
 Hic igitur dulcem materno a pectore Natum
 Accipiens, lætis animis et fronte serena
 Dulce Deo carmen meritasque exsolvere grates
 Cœpit, et ex alto missam clamabat Olympo
 Progeniem, et priscae venisse piaculæ culpæ ;
 Et sic fatidicis solvit sua vocibus ora :
 Jam mea, sancte Pater, fueras velut ante locutus,
 Ultima pacifico concludis tempora fine ;
 Namque salutarem partum tua maxima dona
 Vidimus his oculis ; his sustentavimus ulnis,
 Immensam reseras lucem, populisque sub ora
 Mittis, ut omnigenas cœlesti lumine gentes
 Clarificet, crescatque tuæ nova gloria plebi.
 Tum matri conversus ait : Tua pectora, Virgo,
 Languor et ingenti dolor implacabilis ictu
 Stringet, agens altum mœsta in præcordia vulnus ;
 Tu Genitum flebis plus quam flevère sorores
 Heliades fratrem, plus quam vaga luxit Osirim
 Uxor, et Andromache parvum Astyanacta, Ceres

[que

Progeniem a nigro raptam Plutone sub umbras ;
 Heu ! miseram Hælyonem videor, tristemque vi-

[dere

Thesea per dios Ariadnam quærere campos,
 Tanda idem fletu lacrymis Ciseida vinces !
 Sed patere, et forti tolerans fer omnia mente ;
 Mercibus his emitur cœlum, talique petuntur
 Ætherii portus et vitæ littora vento.
 Ipse tibi vires Deus impluet, ipse cadentem
 Eriget, et tecum cassus comes ibit in omnis,
 Et tandem lacrymæ in risus, in dulcia mœror
 Gaudia transibit ; toto veneraberis orbe
 Terrarum, et summi Regina vocabere cœli.
 Ipse salutare socios ubi laverit olim
 Anne Puer, nostrumque ad se genus omne vocarit,
 Terrigenæ tibi sacra ferent ; tibi candida servat
 Saxa Paros, tibi thura legunt adolenda Sabæi ;
 Ipse tibi largos dudum Carmelus honores
 Cogitat, et natos felicibus educat antris,
 Qui tibi perpetuam niveo testentur amictu
 Mundiitium, montisque tuum cum nomine nomen
 Æterna compage ligent. Tu mundior auro,
 Tu nive candidior, Veneris tu clarior astro,
 Nec tua virginitas partu vitiata, nec ullis
 Iste tuus poterit maculis nigrescere candor,

Propterea nec ad hunc fueras obnoxia morem
 Legitimum, et juste poteras his parcere donis.
 Tempus erit, quo sera olim nostri memor ætas
 Hac sacrum solemne die tibi ponet ad aras,
 Luminaque ornata longo feret ordine pompæ :
 Tunc tuus aurata gradiens in veste sacerdos
 Carmina nostra canet, nubemque effundet odorem
 Templâ per, et gratum rapiet procul aura vaporem.
 Et quoniam vestris mea sunt vestigia plantis
 Obvia, posteritas hanc appellabit Hyphantem
 Voce diem Graia, crebrisque erit ignea tædis.
 Hæc senior vates. Eadem præsaga canebat
 Assidue, et repetens turbas vulgabat in omnes
 Anna : Deo quæ longa sui sacraverat ævi
 Tempora. Non illam noctes excedere templo,
 Non cogebat hiems, non ignea solibus æstas ;
 Cunctaque sub memori servabat pectore Virgo.

Hæc igitur famæ novitas, cœlique per altos
 Incedens tractus vultu nova flamma corusco,
 Invidiæ stimulis odii que ardente veneno
 Succendere animos regis mentemque superbam.
 Rex erat Herodes Solymis, de sanguine cretus
 Gentis Idumææ. Sceptrum Judæa propago
 Perdiderat, sævumque ferens invita tyrannum
 Amisos regni veteris plorabat honores.
 Ipse igitur Regis metuens hæc signa futuri,
 Protinus innocuo Bethlemica rura cruore
 Tinxit ; et effusa ingenti per tecta, per agros,
 Cæde domos lacrymis implevit, et æthera planctu,
 Mœrentes erebri campos insontibus umbris.
 Sed neque quod scelus infelix tentavit ademptum
 [est ;

Nam vigil ante levi dederat Pater ista ministro,
 Quæ ferret mandata seni, cui tradita dudum
 Cura novi partus fuerat teneræque Parentis :
 Subtrahe venturo Puerum, Matremque periclo,
 Et pete Niligenas ; cladem et sævissima iussa
 Rex parat infanti ; sparso jam rura natabunt
 Sanguine ; de matrum sinibus sua pignora miles
 Aufert ; allidens teneras ad marmora frontes,
 Atque in frusta secans parvos crudeliter artus
 Sæarget, et ingenti resonabant omnia luctu.
 Territus hoc monitu senio vicina petivit
 Regna Phari, et Libycis contermina Syrtibus arva,
 Hermopolimque domum tutam perduxit in urbem ;
 Mox Theben, quondam portis celeberrima centum
 Mœnia, pensilibus tectis templisque deorum
 Claruit, imperium cum rex Busiris habebat.
 Dehinc Memphitis agros, feriunt ubi sidera celsæ
 Pyramides, opus æterna memorabile fama.
 Hic tandem hospitio patrii susceptus amiei.
 Artifices versare manus, victumque labore
 Rimari, et dure studuit succurrere sorti.
 Utque erat ingenio præstans usque peritus
 Assiduo, et quoniam rebus solertia major
 Semper adest miseris, animumque exercet egestas,
 Virtutis non pauca suæ monumenta reliquit.
 Ipse Myron laudasset opus, laudasset et ipse
 Praxiteles, nec Phidiaco cessisset honori.

Seu ferrum, seu mallet ebur, seu sculpere cedrum
 Promptus erat; tabulis omnes inscripsit ahenis
 Arsacidas, Parthosque duces, et gentis Achivæ
 Cecropidas, et qui regni tenuere Latini
 Littora Murranos, post quos Trojana propago.
 Sylvius Albana stabat cum prole, sedensque
 Augustus cum patre alto sublimis in auro.
 Et Ptolemæorum seriem, Nilumque per agros
 Æthiopum Curius volventem flumina ripis
 Finxit, et excelsam nocturna lampade turrim
 Æquore lucentem Phario, sparsaque regentem
 Tempestate rates, et fessos turbine nautas.
 Hoc fabri senioris opus: nec vile recepit
 Hoc opere ex tanto pretium parvamve peculi
 Congeriem. His studiis vitam exsiliumque trahebat
 Lætius, et magno victum quærebat alumno.
 Tum Romæ parebat ager Memphiticus; olim
 Divitis Ægypti sceptrum Ptolemæa propago
 Gesserat; at regni princeps ac seminis auctor
 Unus Alexandri comitum fuit; ipse potentem
 Perdomuit Libyam, circumque jacentia regna
 Cýrenes, Arabumque procul læta arva subegit.
 Mox tantas Philadelphus opes patre digna propago
 Suscepit sophiæ specimen, clarusque Minervæ
 Cultor; et imperium tenuit cum fratre Cerauno
 Stirps extrema domus tantæ Dionysius ævo,
 Et virtute minor, nec nomine dignus avorum
 Omne suæ gentis decus obscuravit, et uno
 In scelere exstincta est longævæ gloria laudis.
 Hic fuit exstinctor Magni, qui Cæsaris arma
 Fortunaque graves fluctus pro civilis et pro
 Libertate tulit patria: cui numina, si non
 Et cœlos fortuna regit, post fata dedisse
 Atria crediderim Stygiis minus aspera campis.
 Tunc erat Hermopoli foliis pomoque salubri
 Utilis ægrotis arbor, quæ Virgine visa
 Pignore cum parvo summum flexisse cacumen
 Fertur, et occulti nomen sensisse Tonantis.
 Hæc erat a Medis arbor translata colonis
 Perpetuo frondens et Medica mala ferebat.
 Parthenices primo ingressu simulacra per omne
 Legimus Ægyptum subita cecidisse ruina
 Et collisa solo: jacuit resupinus Anubis,
 Cornibus auratis solio ruit Isis ab alto,
 Occidit extemplo luctu quæsitus Osiris:
 Sicut cum trepidi per cæca silentia fures
 Noctis eunt taciti, vigilantque ad furta, repente,
 Si densas abigat lux improvisa tenebras,
 Diffugiunt, lucemque timent, ceduntque diei.
 Autoniti vates illis responsa diebus
 Nulla dabant; stabatque oculos immotus haruspex;
 Sparsa sacerdotes timido legere deorum
 Frustra ministerio; cœpit tunc perdere vires
 Cæca superstitio verique exsurgere Patris
 Cultus, et occulto superum latrea favore.
 Quo studio Natum, qua sollicitudine Mater
 Sancta, quibus curis et qua curaverit arte,
 Non si mille mihi Boreas inflaverit ora,
 Milleque veloces surgat in carmina lingue,

Expressisse satis liceat. Tollebat in ulnas,
 Et figens oculis oculos præcordia flammis
 Dulcibus urebat; teneros amplexibus artus
 Stringebat lacrymans; roseæ dabat oscula fronti,
 Ubereque exerto dulcem invitabat ad escam,
 Expertem sermonis adhuc nec verba valentem
 Solvere progeniem, summoque ardebat amore.
 Cum primum dulces infans proferre loquelas
 Cœpit, et alternis vestigia figere plantis,
 Mater ei tunicas habiles ordita, novumque
 Vestis opus, niveo puerum velavit amictu,
 Suspiciensque polos, inquit: Date, Numina, vesti
 Incrementa meæ, pueri cum corpore semper
 Crescat, et ad sanctos ultro se accommodet artus.
 Non gladium tineamve ferat; non trita senectæ
 Cædat, et hæc nostri durent monumenta laboris.
 Sic ait, et tenui gaudentem cyclade Natum
 Spectabat defixa oculos, dextraque regebat
 Ambiguos gressus. In pignore provida semper
 Sollicitæ mens Matris erat; pia volvere verba
 Et superum laudare Patrem studiosa monebat;
 Atque manu victum quærens, sub paupere tecto
 Assiduam tractabat opus. Non mobilis illi
 Frons erat, aut subito pectus mutabile motu,
 Grata sed illius mentem vultumque decoro
 Pondere firmabat gravitas; non mœsta nec atrum
 Torva supercilium, nec aperto effusa cachinno,
 Sed clara et miti facies condita lepore;
 Non ridens, non tristis erat, sed mistus utroque
 Vultus. Humique oculos semper conversa nitentes,
 Offuscare decus vivamque abscondere formam
 Cura fuit. Semper vulgus, manifesta que semper
 Compita, congressus hominum vitavit et ora.
 Gaudia Natus erat, Natus solatia, Natus
 Curarum lenimen erat; Matri ista voluptas
 Sola fuit; terram membris habitabat, Olympum
 Mente. Nec a studiis potuisset talibus unquam
 Divelli; pietas inis immersa medullis
 Hæserat, et firmas virtus incocta sub alto
 Pectore radices, pulsa undique sorde, per omnes
 Spargebat late sinceri corporis artus:
 His super addiderat divinæ semina lucis
 Cœlestique Pater totam lustraverat igne.
 Non illam terrenus amor, non ulla caduei
 Cura boni, non spes vitæ, non tristis imago
 Horriferae mortis, nec honor, nec fama movebat:
 Ille fuit a prima servatus origine semper
 Vivendi modus ad gelidi nigra usque sepulcri
 Limina. Sicut enim assiduus quæ vapulat uodis
 Dura silex immota manet, nec murmura ponti,
 Nec metuit ventos tempestatesque sonoras,
 Quoque magis premitur, tanto fit levior æstu:
 Sic inconcussam firmato robore pectus
 Fortunæ quascunque minas, quoscunque labores
 Ærumnasque tulit. Patiens terit omnia virtus.
 Ægyptus pluviam nescit; sed læta quotannis
 Cum premit æquorei sol humida brachia Caucri,
 Arva rigat Nilus; verum his fecundior annis
 Exiit, et campos melioribus imbuat undis,

Largius et segetes illis et poma diebus
 Protulit omnis ager; præsentia Numina tellus
 Sensit; et illius radiis felicibus æther
 Intima majori complevit viscera partu.
 Jam fers Herodes fato sublatus, ad undam
 Raptus erat Stygiam æterna cruciandus Erinne,
 Et post primæ fugæ jam septima venerat æstas.
 Tempora, jamque pedes Puer exercebat et ora
 Rectius, et formæ dulci florebat honore,
 Cum divis iterum Galilæa moventibus arva
 Ocius Ægypti laribus petiere relictis.
 Nec Bethleem tetigere domos, nec rura Sionis
 Archelios, nam tunc Solyma regnabat in ora
 Natorum primi Herodis sævissimus. Illo
 Post lustrum expulso, dulci cum Pignore Mater
 Longævusque senex ad primi maxima veris
 O gia, cum typico faciunt solemniter agno
 Convenere. Puer subite sese abdidit umbra
 Nubis; ab aspectu Matris sublatus, in alta
 Templi sacerdotis inter legisque magistros
 Mirantem vario tenuit problemate turbam;
 Tres illum gemebunda dies, tres anxia noctes
 Agnatos natosque inter, per rura, per urbem,
 Cum tremulo consorte pares quæsit, et auras
 Questibus implevit, lacrymisque tepentibus ora
 Sæpius hæc iterans: Magni, mi Nate, Tonantis
 Progenies, si terram habitas, te ostende Parenti;
 An potes ardorem hunc afflicte spernere mentis;
 Si cælos, æterna Patris si regna petisti,
 Me quoque depositis in sidera collige membris,
 Vel vivam me tolle, precor; quo veneris æquum
 Me quoque, Nate, sequi; tuus est ex sanguine san-

[est
 [guis,
 Ex membris tua membra meis, ex corpore corpus;
 Quod totiens alimenta dedit tibi lactea pectus
 Ferre potes tantis curarum molibus angî?
 Tertia lux aderat, cum se quærentibus ultro
 Obtulit, et media sese monstravit in æde.
 Tunc illum formosa Parens amplexa: Quid, inquit,
 Nate, tot in lacrymas tanta in suspiria mittis
 Me miseram, tristemque virum? Tum lumina tol-

[lens
 In Matrem Genitus dulces se misit in ulnas.
 Et post ter senas hiemes, cum sidera Capri
 Linqueret Hydrophoro juveni vicinus Apollo,
 Cœligenam sobolem placido sermone precata est:
 Tethyos ut latices dulci mutaret hiaecho,
 Albaque purpureos assumeret unda colores,
 Oraretque novo convivia sancta liquore.
 Tum primum veteri Deus innotescere mundo
 Cœpit, et antiqui nebulas excludere sæcli.
 Propterea Stygio fervens Judæa furore
 Terribiles illi pœnas commentaque fraudis
 Strinxit inaudita; sub iniquo judice tandem
 Dæmnatum fixere cruci, quem pallida Mater
 Contemplata diu stetit, et suspiria ducens:
 Cum vellet clamare sonus non adfuit ori,
 Ploranti lacrymæ deerant; cum tangere corpus

lentat, et ad tristes extendere brachia plantas,
 Phydiceæ similis statuæ sine sensibus hæsit.
 Corda sopor gelidus clausit, cava lumina nubes
 Textit, et amisso ceciderunt robore membra.
 Ast ubi collapsam famulæ comitesque levarunt,
 Atque fatigatos sensum vigor imbuat artus,
 Converso ad Natum tales dedit ore querelas:
 O decus, o placidum divinæ frontis honorem,
 O faciem, o mitis clementia lumina vultus,
 O sine fraude manus, o nescia criminis ora!
 Ora mea totiens gremio inclinata, meaque
 Contrectata manu totiens, primisque sub annis
 Hoc misero nutrita sinu, gestata lacertis
 Membra meis totiens, summoque ex æthere miris
 Lapsa modis, quæ me facitis sine conjuge matrem!
 Non ego vos, et si Simeon crudelia fata
 Præcinoit, tanto credebam nata dolori,
 Nec paritura mihi tantum mœroris. Et ausus
 Est quisquam scelus hoc ingens! Non horruit ergo
 Mens humana nefas tantum! Quid criminis in te,
 Nate; quid et tante potuit quis fingere culpæ?
 Tantane Lethæos manes audacia movit;
 Tantane terrigenos homines dementia pressit?
 Hoc livoris opus; tantas amor improbus auri
 Parturit insidias; hæc sunt, dulcissima Proles,
 Quæ te meque necant; scelerei scelus arma mini-

[strat,

Justitiæque ratis duplici perit obruta vento.
 Flete, viri, sanctæque nurus; nulla audiit ætas
 Par facinus. Perit humana sub imagine mundi
 Conditor, ipse cavum cœli qui sustinet axem.
 Terra, quid auctorum sceleris vestigia portas?
 Auctorem cognosce tuum. Date signa doloris,
 Sidera. Dæmnatus Juvenis sub judice falso,
 Adjutore carens, inter furibunda relictus
 Agmina; solus, inops; plantas, caput, ora, ma-

[nusque

Saucius, et duro trajectus pectora ferro;
 Unica desertæ soboles, spes unica matri
 Heu! moritur. Virtuti honor hic; hæc præmia

[dantur

Moribus innocuis! Prohibe tua lumina, Titan,
 Abde caput nebulis; aer, precor, indue noctem.
 Omnia quæ cœli gremio capiuntur; et ipsi,
 Si Deus hic nobis, Mariam misere scite cœli,
 Et plorate mei mecum crudelia Nati
 Funera, lugubrem Domini cognoscite casum.
 Vah! populo, patribusque tuis; sanctissima quondam
 Nunc scelerum sentina Sion! Tua crimina quantis
 Te implicuere malis! Unum quot funera funus
 Parturiet! Lux una omnes pessum dedit annos!
 Nate Dei, qui fers humana piacula solus,
 Me affligi simul atque tuos sentire dolores
 Cogit amor, natura jubet. Mihi ferrea plantas
 Spicula; mortiferæ penetrant mea pectora sentes
 Condaque dilaniant; miseros vix sustinet artus
 Spiritus. Atque utinam tecum mihi, Nate, liceret
 Afflictos finire dies, et cadere vita!
 Omnia te nobis melius præsentem ferebam.

Sed postquam te livor edax et avara cupido
 Oppressere, nihil superest nisi triste et amarum.
 Nulla meis sine te solatia, nulla voluptas
 Rebus erit. Tecum pereunt mea gaudia ; tecum
 Omne meum solamen obit ; suspiria tantum
 Singultusque mihi sine te et lamenta supersunt.
 Ah ! quam dulce foret Matri, si viribus usus,
 Nate, tuis propriæ fugeres dispendia vitæ !
 At postquam pietas et inenarrabilis ardor
 Tanta pati tantoque premi te pondere cogunt,
 Esto mei saltem memor, et miserere tuorum,
 Quos moriens inter tam sævos deseris hostes :
 Postique tuos Matrem reditus, mi Nate, revise,
 Et ne adeo magni teneat te cura Parentis,
 Ut tibi desertæ subeant oblivia Matris ;
 Adventus sperare tuos concede Parenti,
 Atque tuos iterum vultus atque ora tueri.
 Hæc mihi spes lenimen erit, curasque levabit
 Ista fides. Oro ne post tua funera linquas
 Suspensam me, Nate, diu, sed te ocius ipsum
 Redde tuis ; hoc materno da munus amori.
 Spes est longa dolor, promissaque munera amanti
 Expectare diu labor est, et pondus iniquum.
 Hactenus et si me casus timor iste futuri
 Ambiguum premeret, tua quæ tamen ora licebat
 Cernere me vitæ nunquam tædebat, et omnem
 Tollebat tua sola salus mihi cognita curam.
 Vita mihi semper post hæc invisâ futura est.
 Nulla dies lacrymis unquam gemituque carebit ;
 Et vivam moriens, erit et vita ipsa sepulcrum ;
 Sola domo incerta lucem pertæsa latebo.
 Propterea prohibe istius me, Nate, teneri
 Exsilio vitæ ; finemque impone dolori,
 Atque dies præcide meos. Neu desere Matrem
 Hostiles inter turbas plebemque cruentam.
 Ad nostros ubi victor avos sub nocte latentes
 Veneris, oro meum jubeas salvere nepotem ;
 Illum ad me duc, Nate, precor ; tecumque resurgat.
 Interea ipsa tuos comites laborabor, et istos
 Ne nimium casus timeant studiosa rogabo.
 Talibus ægra Parens ad Natum vocibus usa est.
 Hæc lamenta solum movere tremoribus ; Alpes
 Expressere metum, collisæque saxa per auras
 Terrifico strepuere sono ; Titania lampas
 Occidit extemplo, medioque expalluit axe ;
 Astra simul solemque dies amisit ; Olympum,
 Æquora, tellurem, subita nox abstulit umbra.
 Ipse repentinos rerum natura tumultus
 Admirata caput circumvertebat ; et urbem
 Perlustrans, tantorum operum discernere causas
 Non valuit ; sacrosque levans in sidera vultus :
 Numina mutato, dixit, mea regna lacescent
 Ordine ; grande aliquid tantis elementa fatentur
 Montibus ; aut superos iterum discordia vexat,
 Aut opus immensum cœlo Deus evocat ; ingens
 Insolitumque aliquid certe hæc portenta loquuntur ;
 Signa dedit tellus, utinam bene vertat et astra.
 Hæc ait. Attonitæ cæca calligine gentes
 Mersa sub æternam timuerunt sæcula noctem.

Fletibus his aderat juvenis, qui sponte relicta
 Conjuge, dilecto voluit comes ire magistro.
 Hunc igitur cum jam traheret suspiria Christus
 Ultima, et urgeret supremus anhelitus ora
 Singultire videns flevit, paulumque levatis
 Luminibus : Comitum, dixit, charissime, salve,
 Quem neque blanditiis potuit mollire voluptas,
 Non terrere minæ, non inclinare labores ;
 Nunc habeo grates, referamque fideliter olim,
 Quod mea prætuleris viridi consortia vitæ.
 Solvo ; et in casu comes es mihi solus acerbo.
 Morte premor, dare postremis mandata loquelis
 Pauca sinor. Fuit hæc, licuit dum vivere, nobis,
 Sed posthac tibi Mater erit ; tibi namque relinquo
 Et curam et nomen nati. Servabis amorem
 In Matrem, sobrine, meum ; possessor et hæres
 Ipse meæ pietatis eris ; per saucia testor
 Brachia, per plantas, capitisque asperrima sarta,
 Huic miseræ fer opem viduæ. Mox fronte parumper
 In Mariam versata : Tua hæc sint pignora, dixit ;
 Hic, Mulier, tibi natus erit ; solabitur ægram
 Atque operam rebus dabit officiosus agendis.
 Vive. Nec adversos inter te desere casus ;
 Nec fugias mala, nec quæras, venientia ferto ;
 Sic fatus posuit faciem. De fronte loquentis
 Pallida confusus lacrymis cruor ibat in ora.
 Talibus admonuit Matrem sine nomine Matris,
 Ne materna pium laniaret viscera nomen.
 Suscepit juvenis grate, matremque amitamque ;
 Et satis officio fecit nati atque nepotis,
 Donec perfidiæ crescens audacia passim
 Castra Dei genus electum peregrina coegit
 Littora, et ignoti nova regna invisere mundi.
 Tunc omnes patriam et Solymos liquere penates,
 Morte vel exsilio pulsi. Robusta diserti
 Tum Stephani pietas inter volitantia saxa
 Enituit ; templi præceps Jacobus ab alto
 Culmine dejectus, fractis ad marmora membris,
 Testis et exemplum fidei immortale reluxit.
 Post longos tandem gemitus post funera Natum
 Prima resurgentem vidit ; nam conscius ipse
 Materni mœroris, avos ubi traxit ab Orco,
 Mane sub auroram ingenti cum luce Parentis
 Tecta subingrediens : Quid tot singultibus, inquit,
 Chara Parens, quid te fletu consumis acerbo ?
 En tua progenies adsum, mecumque Nepotis
 Umbra tui ; cognosce manus veteremque figuram,
 Oris et ista tuis mea membra simillima membris.
 Cur tantos nostro sparsisti in funere planctus ?
 Ipse tuas gravius voces animique dolorem
 Quam tormenta tuli. Sed jam aspera cuncta peregi.
 Nil superest mortale in me, nil triste relictum.
 Vicinus infernos gentemque subegimus atram.
 Pone metus curasque, parens, hilarique beatum
 Fronte diem celebra. Parvo post tempore mecum
 Immortalis eris, sceptrumque tenebris Olympi
 Sic fatus subito tenues discessit in auras.
 Hoc visu rediere animi, viresque resumpsit
 Parthenice amissas, per eburnea membra cucurrit

Purpureus color, et formæ revocavit honorem :
Sicut cum rapido nova gramina pertulit æstu
Phœbus et egregium calor abstulit oris honorem,
Si novus humenti labatur ab aere nimbus,
Et scatebris riget omne solum, vetus intrat in her-
[bas

Robur et agrorum redit instaurata venustas.
Narcissi caput extollunt, Peneia ridet
Laurus, et exsultant hilares per rura Napææ.
Ipsa aderat cum nube Deus circumdatus alba
Ivit in ætheream sociis mirantibus arcem ;
Et cum flammiferæ venit sub imagine linguae
Spiritus, ingenti resonans per tecta fragore.
Tum nova pacificæ fidei mandata ferentes,
Discipuli Solymis orbem invasere relictis.
Tempore namque illo vires atque arma Quiritum
Humanum vicere genus, et inermia Christi
Castra Deos, veteres ausus imitata gigantum.
In vidua deserta domo, rerum indiga virgo,
Conjuge defuncta natoque in regna recepto,
Ducebat tristi vitam mœrore jacentem.
Jam charas olim comites Martham atque sororem
Eurus ad occiduum tulerat sine remige litus.
Propterea amissi quærens solatia Nati,
Palladiæ collem dederant cui nomina silvæ,
Et loca quæ curare magis quondam ille solebat,
Assiduæ tanquam Prolem visura petebat.
Impatiens amor est, majoraque viribus audet,
Seque reperturum credit quæ ardentius optat.
Ister Cæsareas arces Tyriosque colonos,
Et vada Jordanis frontem Carmelus in auras
Tollit, et assiduus latices in vertice summo
Parturiens silvas salientibus irrigat undis,
Atque supercilio sensim demissus ab alto
Ultima Carpathium vestigia mittit in æquor,
Abluiturque fretis Paphiæ quibus insula dives
Cingitur, et Pharios videt alto a culmine fluctus
Mons patrum pietate sacer, lateque priorum
Inclutus hospitio vatam ; nam dicitur illinc
Discipulo, ambustam jaciens ex aere vestem,
Heiias ardenti cœlum petiisse volatu ;
Illinc perpetuis cœu missi e fontibus amnes,
Religio et sacri finxit reverentia cultus.
Quidquid habent alii montes pietatis ab isto
Ducitur ; hac una plures e vite racemi
Diffusi late terras atque æquora complent ;
Hinc Caribusiæcis æterna silentia claustris ;
Hinc varias Benedictus oves collegit ; ab isto
Canabe nodosa tunicas arcere fluentes
Lignipedes didicere viri, quique arva colebant
Invia, et assiduo terras ardore colentes,
Et quos Cyriacus de littore vexit Ibero
Hinc orti, sanctum et summo genus æthere dignum ;
Hic nostri venero patres ; habitacula montis
Culmen adhuc servat toto apparentis ponto.
Quæ nostri posuere atavi modo possidet hostes
Barbarus ; expulsæ solem petiere cadentem
Arctoasque domus, et gentis regna Latina
R. Illic antiqui generis, vatamque propago,

Quæ ferrugineos humeris circumdat amictus
Veste sub albenti, nec sumit ab arte colorem.
Huc igitur si quando quies vacuumque negotiis
Tempus erat, veniens curas lenibat, et ipsa
Majestate loci large oblectata redibat.
Propterea montana viri spelæa colentes,
Audito illius fato sublime sacellum
Apricis posuere jugis primi, atque quotannis
Sacra instaurantes hymnos et thura ferebant.
Namque ipsi sese, mox ut vulgata salutis
Fama fuit, Christi magnis junxere ministris
Fautores operis sancti sociosque laborum.
Propterea istorum longos servata per annos
Posteritas jungit Mariæ cum nomine montis
Nomina Carmeli, niveoque insignis amictu
Perpetuum servat præscæ pietatis honorem.
Ilos quoque Virginei penes est reverentia cultus,
Præcipua servata fide : velut Herculis olim
Sacra poticigenæ custodivere nepotes,
Hoc Deus, hoc magnæ Petri qui præsidet aule
Pastor et æternis orbem moderatur habenis.
Sæpius accitis Patribus sacroque senatu
Sanxit, et æra notis signata bifrontibus exstant.
Pastor in Antiochi celebres Ignatius agros
Venerat, et sacros Petri sortitus honores
Sancta per Assyrios pascibat ovilia campos :
Ista super mira nascentis origine Christi
Et teneri studiis ævi vitæque prioris
Moribus ad Matrem dedit, acceperique tabellas.
Iis adeo incaluit patriæ celestis amore,
Obvius ut fatis ultro progressus in ipsos
Se tulerit Trajani enses et in ore leonum.
Quin et defuncti scrutatus corda satellites,
Auratis inscripta notis invenit Iesu
Nomina. Sic gravibus dictis suasuque potenti
Intima discipuli penetrarat pectora Virgo,
Ac si quis Partho missurus spicula cornu
Cupidus ætate trahat impeilatque sagittam.
Jamque propinquabant cani, rugæque venustam
Crispabant faciem, formæque inimica senectus
Venerat ; at pulchros ætas ne frangeret artus
Lumina ne longo jam caligantia fleu
Induerent tenebras, fierentque obnoxia nocti,
Dicitur æternum Matris pro funere Natus
Talibus alloquiis interpellasse Parentem :
Magne Pater, qui me terræ ne regna perirent
Corpus et humanos jussisti assumere vultus,
Aspicias annoso Genitrix ut frigeat ævo,
Deformisque situ senii tabescat et annis
Curvetur gravibus ; spatium vitale peregit.
Jam satis ærumnas inopisque incommoda vitæ
Pertulit ; assiduo satis est attrita labore ;
Martis et eximie ratio virtutis habenda est.
Da sceptrum cœleste meæ promissaque Matri
Regna, Pater : longa que diem succedere nocti
Jam videat, muteque suos in gaudia luctus.
Et quia nec vitæ labem nec originis ullam
Novit, et antiquum retinet sincera pudorem,
Majestate tua dignum non arbitror istud

Tam sanctum tellure pati putrescere corpus.
 Sic ait; et placido postquam Pater annuit ore,
 In diversa leves præmisit regna ministros,
 Qui comites olim vitæ mortalis in unum
 Colligerent, Matrisque illos ad limina ferrent,
 Obsequium Dominae tumuloque extrema daturus
 Officia et celebri ducturos funera ritu.
 Ipse ferens textam Phœbi de lumine vestem
 Claraque bisseis matri diademata flammis,
 Nazareth ex alto petiit non solus Olympo:
 Nam Regem comitata suum cœlestia passim
 Agmina solemnes fecere per aera pompas,
 Et festam duxere diem veterisque novæque
 Legis, et ex omni volitabant ordine turmae.
 Ante alios David et murice clarus et auro
 Argutam plectro citharam pulsabat eburno,
 Et veteres ducebat avos; cupidusque videndi
 Virgineos obitus, celeri per inania lapsu
 Ibat, et æthereo mulcebat nubila cantu:
 Ceu cum fata gemens cygnus vicina canoro
 Guttur et extrema canit ad sua funera voce.
 Pone sequebantur vates; coma fusa per auras
 Nabat et in tenui ventus ludebat amictu.
 Parthenice angusto recubabat fessa cubili,
 Et lacrymans requiem orabat finemque laborum.
 Progenies igitur divorum astante corona
 Sedit, et agrotam sic est affata Parentem:
 Alma Parens, mecum diuturna pericula quondam
 Et sine me perpressa tribus mala plurima lustris,
 Credideras forsitan citius me nostra daturum
 Regna tibi, quia Mater eras. Humana volebat
 Hoc pietas, et amor preceps. Lex altera cœlo est.
 Nos etenim lento poenas et præmia semper
 Cogimus ire gradu, meritis ut præmia crescant,
 Et vitare gravem nedum seclertia possit
 Verum et segnities poenam: clementia summi
 Tanta Patris tali humanum genus arte gubernat.
 Hæc mora longa fuit pietas et gratia major;
 Semper enim tibi crevit honor, tua gloria semper
 Aucta magis. Jam prima sibi loca vindicat inter
 Spirituum sanctes cœtus in vertice mundi:
 Nam quo quisque magis sortem patienter acerbam
 Pertulerit vivens, tanto sublimius ibit
 Orbe alio, Patrique magis vicina tenebit
 Tecta meo. Felix igitur cui victa voluptas
 Terga dedit; longi quem non fregeret labores.
 Humanæ spatium vitæ componere fas est
 Hippodromo: celeres per quem rota fervida currus
 Volvit, et assiduo concretus pulvere sudor
 Membra virum tepido reddit deformia limo.
 Ambigui rerum eventus, suspiria longo
 Cum gemitu, lacrymis turgentia lumina; pallor
 Plumbeus, exsanguis tristes formidine vultus,
 Cura vigil, labor ossa domans, dolor anxius omnem
 Sollicitant hominum vitam, terraque marique
 Obijciunt sese passim. Prudentia frenis
 Talibus humanos ausus divina coercet,
 Tranquillamque negat pacem mortalibus ægris.
 Enervare solent securas otia mentes

Et vitis umbrare animas, ut pulvis æquoso
 Imbre coit, levibusque rapi jam nescit ab Eurus.
 Sic adversa premit sensus fortuna rebelles,
 Et cogit parere Deo, morbosque latentes
 Pellit et ardentes in pectore mitigat æstus.
 Ut sale consperso longos servantur in usus
 Viscera, nec lædi sanie nec tempore possunt:
 Sic duris animi rebus firmantur, et omnem
 Abijciunt pestis causam; sors aspera tutum
 Præbet iter: via sidereas hæc ducit in arces;
 Hæc rate ferventes pelagi superenatat undas
 Qui petit æterni portus et littora regni
 Vidisti qui me casus volvere neosque:
 Communi exsilio pulsus, variisque per orbem
 Suppliciiis acti, sorte exercentur iniqua:
 Et nunc extremis Gallorum finibus exsul
 Martha sororque latent: quas implacata malignis
 Gens odiis vento exposuit pelagoque minaci.
 Ipse dedi faciles cursus, Euroque secundo
 Per Rhodon et Crete fines, et Neriton altam,
 Scyllæumque fretum, Tyrrhena per æquora vectas
 Littore longinquo exposui: qua Gallicus altum
 Illabens Rhodanus Cirneas dividit undas.
 Hactenus hæc. Jam tempus adest, et inertia vitæ
 Pondera dejiciens cœlum supremaque mundi
 Regna petas, et promisso potiari Olympo.
 Hæc Genitus. Læto Genitrix hæc reddidit ore:
 Nate, diu expectate mihi multisque vocate,
 Suppliciiis tandem, exsilio finem atque labori
 Pone meo. Cur tantum, oro, mea gaudia differs?
 Sed tamen ante tuos isto quam e corpore migrem,
 Da videam fratres; Stygiosque hinc ejice manes.
 Ne mihi Tartarei vultus tristesve figuræ
 Horrorem incutiant mortis gelidumque timorem.
 Nec dum finierat, cum jam duodena per auras
 Læta cohors aderat. Criticum revocatus ab oris
 Ille erat; a Græcis alius trans Pelion, atque
 Teuthios Enboicæ fluctus, Minoiaque arva,
 Et mare Carpathium; sitientibus alter ab Indis;
 Alter ab Æthiopum siccis translatus arenis,
 Transque domum Arabum, Rubri trans littora
 [pontus];

Ille per Europæ populos a gente Latina
 Transierat, veniens Siculos, Pelopisque penates,
 Ithacæamque Rhodum, sparsasque per æquora ter-
 [ras].

Mox animos Erebi quot erant per tecta, per auras,
 In cæcum Deus ire chaos mandavit, et altis
 Immergi tenebris, atque intra Tartara claudi.
 Tum niveam mentem domibus dissolvit opacis,
 Et superinjecit tulerat quæ dona Parenti.
 At gelidum tepido jacuit sine sanguine corpus,
 Splenduit æthereo mens immortalis amictu:
 Cui superum mirata cohors aridet, et altis
 Gaudia semitillant animis, Dominamque salutant.
 Insonuere poli, longeque auditus ab alto
 Concensus mixtumque melos. Pars ocuis acta
 Clarius et cantu late resonabat acuto;
 Tarda ibat graviore sono; qui sidera volanti

Nunc gelidum versus Boream pigrumque Bootem,
 Nunc austros contra cœlique latentis ad axem
 Cursibus assiduus orbes, qui lucida parvo
 Circuitu versant in summis orbibus astra,
 Hi quoque concordii vocum discrimine carmen
 Immortale dabant; tellus, mare risit et aer.
 Ipsa sinu Matrem Proles complexa per altos
 Aeris ascendit tractus, juxtaque Paternum
 Ad lævam solium sublimi in sede locavit.
 Interea missi strato imposuere feretro
 Solliciti exanimum corpus, gremioque dederunt
 Vallis, ubi magnum mundi et generale futurum est

Judicium; et tali signarunt carmine marmor:
Parthenicæ Divum Dominæ Matrique Tonantis.
 Terga feræ Titan Nemeæ extrema tenebat
 Fulgentem cratera inter claramque coronam.
 Verum illud Nati imperio post tempore parvo
 Ablutum Jordanis aquis, terræque resecto
 Pondere, et ardenti vestitum luce, nihilque
 Jam mortale tenens, celeres in sidera divi
 Tollentes, iterum menti imposuere beatæ
 Ipsa tenens sceptrum, et nitido diademate fulgens,
 Cincta caput, terras amat, atque vocata favorem
 Impluit, et cœli lucentibus imperat astis.

FR. BAPTISTÆ MANTUANI CARMELITÆ
 AD BEATAM VIRGINEM VOTUM.

Ad tua confugio supplex altaria, Virgo,
 Et fero nocturnas in tua templa preces.
 Tu nostros etenim potis es depellere morbos,
 Ægraque de tepido membra levare thoro.
 Te Deus et terræ fecit cœlique potentem,
 Et tibi Coeytus cum Phlegethonte subest;
 Signa tenes regni, fulvum caput induit aurum,
 Virgineam decorat regia virga manum.
 Albicat intactum niveo velamine corpus,
 Et tenuem pingunt aurea mala tegam;
 Aurea non sterilem demonstrant mala puellam;
 Indicium candor virginittatis habet:
 Hæc duo significant, quamvis natura repugnet.
 Quod paris illæsa virginitate Deum.
 Lucida bissono tibi frons innectitur astro;
 Atque sedes alto glorificata throno,
 Sole micant humeri fugientibus undique flammis;
 Et niveos vestit candida luna pedes.
 Maxima spirituum legio tibi servit, et ultro
 Cœlestes volitant ad tua jussa chori.
 Tu nostros igitur potis es depellere morbos,
 Ægraque de tepido membra levare thoro;
 Cerne meos ergo gemitus, miserere dolorum.
 Non licet afflictas dissimulare preces.
 Luce gemens jaceo, resonant suspiria nocte,
 Totaque continuus tempora languor habet,
 Arida convellit fervens præcordia febris,
 Et Phlegethonte me coquit igne focus;
 Renibus Ætna subest, Boreas incendia flatu
 Suscitât, immensus devorat ossa calor;
 Arct et exusto tabescit lingua palato,
 Siccaque compressis faucibus ora tacent;
 Fellus hiat pulmo, tenuem vix attrahit auram,
 Raucaque languenti guttura voce sonant;
 Flagrat dira sitis, quam non exstingueret Hebrus,
 Cum gelido hibernas colligit amne nives.
 Solvitur in cineres exhausto sanguine corpus,

Et parat arsuro tabida membra rogo.
 Æger, solus, inops, aliena ignotus in urbe,
 Conqueror, et mecum tristitia fata gemo;
 Auxilium medicina negat, natura dolori
 Cedit, et amisso robore victa jacet.
 Non me Philliridæ possunt, non Phasidos herbæ
 Solvere, non Coi provida cura senis,
 Non mihi Circeum carmen, non Pæonis artes,
 Non pariet Delos, non Epidaurus opem.
 Qualis in æquoreo puppis quassata tumultu,
 Cum bibit admissum scissa carina fretum,
 Talis ego immensa morbi sub mole sepultus,
 Non procul extremum suspicor esse diem.
 In scopulum fracta si quis rate pulsus ab undis,
 Expectet nautæ prætereuntis opem,
 Vidit ubi lato nullam prodire salutem
 Æquore, sopit iners tristitia corda gelu:
 Sic mihi qui non sum medica sanabilis arte,
 Opprimit exanguis pectora mœsta pavor.
 Ad superos clamo supplex, et Numina planctu
 Sollicito. Divos in mea vota voco;
 Sed te præcipue, divorum maxima Virgo,
 Mitis in humanum quæ genus esse soles.
 In nos magna tui sunt experimenta favoris,
 Et pietas omni jam tua nota loco est;
 Erue me tantis igitur, Regina, periclis,
 Et læcæe sparsas collige navis opes.
 Mox, ut liber ero, Lauretia templa revisam,
 Et tibi de nostro carmine munus erit.
 Carmine persolvam grates et carmine laudes,
 Carmine divinum testificabor opus;
 Hæc mihi divitiæ, quamvis mihi paupere vena
 Castalio tenuis rivus ab amne fluat.
 Ter tibi lucentes sacrum ponentur ad aras,
 Junctaque cum dulci mystica liba mero;
 Et tua progenies duplici sub imagine sacrum
 Fiet; et hæc nostræ causa salutis erit.

CENTUM ANAGRAMMATA

PRC

IMMACULATA B. V. MARIE CONCEPTIONE

In hæc Angelicæ Salutationis verba : *Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum.*

Juxta exemplar editum Parisiis et Tolosæ, Lemoviciis et alibi, 1662.

LECTORI.

Hæc centum Anagrammata prorsus pura, pro Deipara Virgine sine originali peccato concepta, D. Joannes Baptista Agnensis, Cynæus, Calvensis, Eminentissimi Principis S. R. E. Cardinalis Julii Rospigliosii Aulicus, sola memoriæ vi (nam oculorum lumine fere orbatus, litteras in papyro exaratas inspicere non valet), eruit ex primis sex Salutationis Angelicæ verbis.

AVE MARIA, GRATIA PLENA, DOMINUS TECUM.

ANAGRAMMATA.

1. Pura unica ego sum, Mater alma Dei Nati.
2. Deipara inventa sum, ergo immaculata.
3. Pia, Munda, Justa, alma Creatorem genui
4. Ego aurum nitens, Immaculata Deipara.
5. Ego mitis, Pura, Immaculata, veneranda.
6. Margarita cœli sum Nivea, apte munda.
7. Sat Pura e malo Adami, increatum genui.
8. Una semper immaculata Virgo, Dei nata.
9. Deipara, auguste Immaculata nominer.
10. Arca pura nati Dei, eum tegam almo sinu.
11. Aula sum tota munda, ac Regina Empirici.
12. En Virgo, en Deipara sum, at Immaculata.
13. Procul anguis a me, una Mater Dei amati.
14. Ruat anguis amare : immane caput elido.
15. Tota sine macula Adam pure germinavi.
16. Pergam Inviolata, ac Munda Mater Jesu.
17. Vivam Deo integra, Immaculata Parens.
18. Pura, et digna Mater; summa Cœli Janua.
19. Digna Mater Jesu, et pura a macula omni.
20. Sola pure, ac mire Munda animata viget.
21. Una est Deipara Virgo ; en Immaculatam.
22. Una est Immaculata Virgo; en Deiparam.
23. Si pariat una Deum ; en ergo Immaculata.
24. En pura Dei amans, et immaculata Virgo.
25. Pure amata, et Munda e macula Originis.
26. Regina summe Diva, Pure Intacta a malo.
27. Dei summa imago, clara et Pura inventa.
28. En Virgo nata Diva, semper immaculata.
29. Alma Virgo, ante casum Adæ permunita.
30. En Virgo pariet Deum, sana, immaculata.
31. Nivea Mater Jesu, culpam ignorat Adam.
32. Ita Eva secunda malum ignorat primæ.
33. Virgo est, ac præmunita in Adæ malum.
34. Ista Virgo alme, pure, ac munde animata.
35. Tanta Virgo, mere immunis a culpa Adæ.
36. Deipara magna venit : morsu mali vacet.
37. Ea sane Tota pura, miraculum magni Dei.
38. Iram maculamve Adæ penitus ignorat.
39. Purior Angelis ; Deum, unice amata, amat.
40. Regina mire tuta e lapsu communi A læ.
41. En micat alme ignita, Pura domus aurea.
42. Virgo veneranda, ipsamet immaculata.
43. Ista Eva Regina, mundo alme Pura micat.
44. Mature nego in Deipara Justa maculam.
45. Lapsus ac reatum Adami Nivea ignoret.
46. Magna Deipara unice tuta e morsu mali.
47. Jure negamus maculam in tota Deipara.
48. Amici, en Pura genuit Adam Salvatorem.
49. Ergo sine macula avita ; nam Deum parit
50. O sane claram et puram Dei vivi gnatam !
51. O Divam pure genitam sine atra macula !
52. O Divam ingenti macula præservatam !
53. Age Munda, i Pura, Tota mire sine macula.
54. I, o Regina, Pura, munda, et immaculata es.
55. Age, Numen paris ; o Diva ter Immaculata.
56. Age Idea, sane clara, omnium Puritatum.
57. Tu jure Immaculata, o magna Dei Parens.
58. Tu magna servata a nece mali duri Pomii.
59. Tu regia pure Munda; anima amicta sole.
60. Pure Immaculata es ; nam Virgo Dei nata.
61. En, vades, o Pura, Mater Agni Immaculati.
62. En Munda Parens, et Immaculata Virgo.
63. Tu e summo data Pura a nece amari ligni.
64. Pura ante originem, Immaculata vades.
65. Tu ergo Immaculata ; nam Deipara venis.
66. Tu regia, Munda animata cœlum aperis.
67. Una paries Dei natum : ergo immaculata.
68. I, age Pura a sorde, et munita in maculam
69. I, Regum Patrona : en, Diva, Immaculata es.
70. Jam Munda es a culpa, Virgo Intemerata.

71. Una Deo Immaculata es, Mater puri Agni.	86. En vacas multa pomi, Regina Diva Mater.
72. Eia ergo Pura, Munda, Immaculata nites.	87. Mater Virgo pia, jam vale sancta Munda.
73. I, Virgo sane Munda, aperte Immaculata.	88. Eva Regina pura, summo Amanti Dilecta.
74. Eva te dignam juro sine macula partam.	89. O vera immaculata, Dei gnatam pariens !
75. Pura a macula, esto etiam mundi Regina.	90. O Jesu, en digna Mater, pura, Immaculata.
76. Tu Regina pia, summa, et Munda cœli ara.	91. O magna Immaculata, tu Parens veri Dei !
77. I, Virgo alme amata, Pura. Munda nitesce.	92. Adam et Evam in macula pure ignorasti.
78. Sane digna, meritove Pura, Immaculata.	93. I, alma, Intacta, Eva Virgo semper Munda.
79. Verum Dei Agnum, Intacta a malo, paries.	94. I ergo pura, i sane Munda, et Immaculata.
80. Age pure animata, mire cumulata donis.	95. Euge mali nescia, Pura, Munda, mira tota.
81. O Regina summe nitida, et Pura a macula !	96. Age Patrona mundi, jure Immaculata es.
82. Cœli mere gaudium, Pura amantis nta.	97. En tu Immaculata es ; nam Virgo Deipara.
83. Virgo plane Munda, Mater Jesu amati.	98. Eva secunda, pura Mater Agni immolati.
84. Eia Pura, Munda, tu magni electa Amoris.	99. Virgo a macula Adæ patenter immunis.
85. Virgo antea Immaculata, en paris Deum.	100. Te puram, sine macula genitam, adoravi.

Superiora Anagrammata fuerant Romæ vulgata ante editam Alexandri VII, die 8 Decembris 1661, Constitutionem. Ea vero edita statim adjectum fuit quod hic subjungitur centesimum primum.

SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO ALEXANDRO VII.

Ob Decretum pro Immaculata Conceptione B. Virginis ab ipso editum

ANAGRAMMA PURUM

Ex his Salutationis Angelicæ verbis : *Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum.*

AGNITA PURA MACULÆ A MONTIUM SIDERE.

Alludit ad Scutum Alexandri VII gentilitium quod refert sex in cumulum montes insigni Stella illustratos.

A. M. D. B. Q. V. M. G.

INDICES

IN

SUMMÆ AUREÆ

VOLUMINA XII*

AUCTORE

J.-M.-G. MISTRAL, SACERDOTE DIŒCESEOS AQUENSIS.

NOTA. — In subsequentibus Indicibus, numerus Arabicus cuique articulo prepositus, huic servat ordinem quem tenere debet in unica serie per totum decursum omnium Indicum: evoluta. Quod ad alios numeros textui singularis articuli ascriptos spectat, Lectorem admonemus, numerum primum, scilicet *Romanum majorem*, designare *tomum*; deinde *secundum numerum* quandoque *cifris Romanis minoribus* exprimi, et tunc deducere ad *paginam* Præfationis alicujus Opusculi in citato volumine contenti; plerumque autem *Arabicis cifris* tomī indicatī *columnam* signare.

I

INIMICI Mariæ

SIVE

Summæ Aureæ Index alphabeticus primus, complectens nomina Inimicorum Virginis Mariæ, quorum indicantur vel proferuntur testimonia, gesta, aut scripta, B. M. Virginis faventia vel non.

1. ADAMUS REISENER. — Negat beatam Mariam fuisse virginem in partu et post partum, VIII, 882. Responsio ad hunc, VIII, 885-898. (*Vide et vocem*: REISENER, in hocce præsentī Indice primo.)

2. EMILIUS. — Non interpretatur legitime voces: *Gratia plena*, quæ continentur in Salutatione Angelica, VIII, 1026. (*Vide et vocem*: GEORGIUS in hoc præsentī Indice primo.)

3. AGRICOLA. — Clamitat fortiter adversus Mariam eo quod evocaverit Christum prædicantem, volens eum videre, VII, 1241. (*Vide et in hoc præsentī Indice primo*, vocem: JOANNES.)

4. ALBIGENSES. — Isti hæretici execrantur sacras imagines Mariæ reputantes eas esse idola, VIII, 195, 196. — Ad hos responsio, VIII, 197.

5. ANABAPTISTÆ. — Isti, aut saltem aliquot ex illis dixerunt Mariam non permansisse virginem post partum, I, 741. — Nequissime inficiantur Mariam matrem Dei et nolunt confiteri eam esse tabernaculum Dei, VIII, 625. — Negant Mariam esse matrem Dei, dicentes Christum e caelo corpus coeleste secum attulisse, VIII, 1110.

6. ANTHEMIUS. — Iste Constantinopolitanus dicit Mariam non esse appellandam matrem Dei, sed matrem hominis, VIII, 1135.

7. ANTIDICOMARIÆ seu ANTIDICOMARIANI. — Negant perpetuam virginitatem Deiparæ, I, 807, 809. — Dicebant, post partum Jesu, Mariam cognitam fuisse a sancto Josepho, III, 791.

8. ANTONIUS CORVINUS. — Iste Lutheranus dicit Mariam amisisse fidem, VIII, 622. — Negat merita in Maria, VIII, 968. — Quoad Salutationem Angelicam, aliquid de rigore suo remittit et velut humanior factus, nobiscum Catholicis, hanc salutationem recitare non dedignatur et satis bene explicat voces: *Gratia plena*, VIII, 1049. (*Vide* CORVINUS in hoc præsentī Indice primo.)

9. APELLES. — Dicit Mariam non esse matrem Dei, VIII, 1112.

10. APOLLINARIS. — Dicebat carnem Christi de caelo allatam esse, et ideo negabat Mariam esse Dei genitricem, VII, 644; VIII, 1115. — Dicit Mariam, post partum Jesu filios ex Josepho habuisse, et ideo amisisse virginitatem, VII, 1080. — Negat Mariam esse virginem, VIII, 878. — Dicit Mariam, post natum Jesum, conjunctam fuisse copula cum sancto Josepho, X, 617.

11. APOLLINARISTÆ. — Aliquot Apollinaristæ negant perpetuam virginitatem Mariæ, I, 807, 809.

12. ARIANI. — Isti hæretici dicunt Mariæ Deiparæ, aliarum puerperarum instar, quæ lege tenebantur, opus fuisse purificationis sacrificio et ritu, VIII, 1275. — Refelluntur, VIII, 1275-1278.

13. ARTOPEUS. — Dicit Mariæ non opus fuisse ullo modo lege purificationis, sed ab illa per Moysen non sine divino nutu exceptam fuisse Mariam, VII, 1276.

14. AUXENTIUS. — Iste Arianus negat perpetuam virginitatem Mariæ Deiparæ, I, 809. — Dicit Mariam non fuisse virginem in partu, VIII, 882.

* Index tomo decimo tertio peculiaris seorsim attexitur infra.

15. BALIUS. — Dicit : Maria mortua est propter peccatum ex Adam contractum, VII, 846.

16. BALBUS. — (Vide in hoc primo Indice vocem : MICHAEL.)

17. BEZA. — Iste hæresiarcha quænam profert verba de virginitate Mariæ, I, 505. — Indecore de partu virginis locutus est, I, 742. — Irridet ponentes Mariam apostolorum principem, II, 961. — Non legitime explicat verba : *Gratia plena*, dicta ab angelo Mariæ, quæ quidem verba interpretatur iste : *gratis dilecta*, VII, 1009; VIII, 1026. — Negat Mariam fuisse virginem in partu, VIII, 883. — Negat votum virginitatis Mariæ, VIII, 952. — Dicit Mariam non debere coli cultu hyperdulæ, IX, 176.

18. BONOSUS. — Negat perpetuam virginitatem Mariæ, I, 810. — Dicebat Mariam plures habuisse filios, V, 721. — Responso ad hunc, V, 722.

19. BRENTIUS. — Joannes Brentius, hostis Romanæ Ecclesiæ, dicit Mariam aggressam fuisse visitationem ad experiendam veritatem verborum angeli Gabrielis. et ideo filium Mariæ infirmum fuisse reputat, III, 898. — Responso ad hunc, III, 898-900. — Quid laudabiliter dicit de Salutatione Angelica, IV, 211-212. — Quid laudabiliter dicit de Rosario, IV, 212. — Quid laudabiliter dicit de vocibus, *Gratia plena*, quibus angelus Mariam allocutus est, IV, 215. — Quid tamen isti Brentio displicet in hoc, *ibid.* — Dicit Mariam peccavisse in nuptiis Canæ Galilææ, ob suum affectum miraculi ambitiosum, VII, 1053. — Responso ad hunc, *ibid.* — Dicit impie per verba : *Fili, quid jecisti nobis* sic? Mariam conquestam esse quod Jesus non obdederit sibi, et dicit eam compellavisse filium cum perturbatione, VII, 1227. — Responso ad hunc, *ibid.* — Dicit per negligentiam suam Mariam amisisse Jesum, VII, 1250. — Responso ad hunc, *ibid.* — Dicit Mariam desperasse ob amissionem filii, VII, 1251. — Responso ad hunc, *ibid.* — Dicit Mariam fuisse ambitiosam ex verbis quæ protulit : *Vinum non habent*, dum esset in convivio nuptiarum Canæ Galilææ, VII, 1256. — Responso ad hunc, *ibid.* — Vocat inhonestam et incivilem evocationem, qua voluit Maria videre Jesum prædicantem, VII, 1241. — Dicit humani nihil a Maria fuisse alienum et contendit Mariam peccasse et alia horrenda dicit de B. Virgine, VIII, 619, 725, 1547. — Vocat Mariam abjectissimam, ludibrio omnium expositam, 666. — Dicit Mariam non fuisse immaculatam, et irridet festum Conceptionis Mariæ Virginis, VIII, 725. — Vocat Mariam immodestam, stultam, ambitiosam, immoderatam, oburgatam a Christo, VII, 759. — Dicit : Si Maria fuit perpetua virgo, debet hoc exprimi in littera aut sententia Scripturæ sacræ, VIII, 995. — Et putat posse demonstrari Scripturam Mariam fuisse virginem in conceptu, partu, et post partum, *ibid.* — Profert ex suo verba laudatoria pro Salutatione Angelica, VIII, 1025. — Illegitime interpretatur : *Gratia plena* quibus angelus Mariam allocutus est, VIII, 1028. — Item pro verbis : *Dominus tecum*, VIII, 1029. — Quomodo erret circa plenitudinem gratiæ in Maria, VII, 1055, et male explicat voces : *Ave Maria*, VIII, 1087. — Palam fatetur hæc gloria nihil excellentius dici, hæc beneficii maiestatem nil majus et sublimius cogitari, hoc dono nihil admirabilius esse posse, quod perpetua virgo, mater fiat..... et alia bona dicit in laudem Mariæ, VIII, 1105. — De verbis Mariæ ad angelum : *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* dicit : Hæc non sunt verba incredulitatis, sed sunt verba quæ proficiuntur ex admiratione fidei; non enim dubitat Maria de certitudine verbi Dei, sed dubitat de modo quo promissa implenda sint..... et alia miranda de hoc pronuntiat, VIII, 1199. — Dicit : Maria vocatur prophetissa ab Isaia, non tam hoc nomine quod composuerit carmen propheticum prius quam Christum pareret, quam quod, more prophetarum, impleta sit Spiritu sancto, VII, 1215. — Affirmat fidem Mariæ ex sua admiratione et contemplatione eorum quæ dicebantur de Jesu, VIII, 1214. — De Visitatione Mariæ sic loquitur : Maria visitavit cognatam suam Elisabeth, ut verbo angeli obediret, et sacramentum quod angelus annuntiaverat, reipsa experiretur, et rursus Elisabeth confirmat fidem Mariæ, VIII, 1224. — Insuper, de eadem visitatione verba facit Brentius de fide Mariæ, et quomodo dicit per hæc fidem Mariam esse beatam, VIII, 1228. — Habet verba laudatoria de cantico *Magnificat*, VIII, 1235. — Verba Mariæ dicentis in suo cantico : *Respexit humilitatem ancillæ suæ* explicat : Respexit abjectionem et miseriam meam cum essem veluti ancilla longæ omnino abjectissima et contemptissima, VIII, 1245. — Dicit : Quid, si vero parentes Jesu non solum desperabundis curis, verum etiam aliis malis offendiculis affecti sunt, VIII, 1301. — Quot errores et injuriæ in Mariam ex verbis Brentii, VIII, 1301, 1302. — Circa amissionem Jesu, producit parentes ejus sic lo-

quentes : Profecto videmus nos nihil aliud quam extremam internectionem et perpetuam damnationem manere, VIII, 1302. — Et iterum dicit : Maria amittens Jesum peccavit per damnamdam incuriam, VIII, 1307; et adhuc : Parentes Jesu nullam mediocritatem servant aut nimis incurii sunt, aut nimis solliciti, VIII, 1313. — Et adiecit : Deipara, in suo merore, aliquid improbe, diffidenter, impatienter, indignabunde designavit, VIII, 1314. — Et adhuc : Maria Jesum objurgat, et vicissim illum Jesum gravissime objurgat, imo et pene abnegat, VIII, 1327. — Quomodo Brentius loquitur de ignorantia Mariæ, occasione verborum dictorum a Jesu in sua amissione, VIII, 1331. — Responso ad hunc, VIII, 1332. — Dicit Brentius : Maria continetur in publico generis humani judicio..... et est peccatrix..... ambit honorem Messie et cupit esse quasi socia administrandi eus officii quod Christo divinitus mandatum erat, VIII, 1347. — De evocatione qua evocavit Maria Jesum prædicantem, sic Brentius. Maria in hoc inhonestam et incivilem et arrogans et superba..... (sed videnda sunt ejus verba) VIII, 1560, 1561. — Fatetur non modo Mariæ, sed et cognatorum factum sic excusari posse ut magis quadam simplicitate quam malitia Christum evocaverint, VIII, 1366. — Occasione passionis Christi sic dicit : Discipuli et mater Christi., videntes eum crucifixum, offendebantur in eo, adeoque apparebat tunc ipsorum quoque cogitationes vanas, et corda impia esse, VIII, 1415. — Quoad assumptionem Mariæ sic dicit : Potuit fieri quod sicut Enoch translatus est in corpore..... Ita et Maria cum corpore translata sit in celum..... IX, 70. — Quomodo male loquitur de verbis Christi ad Mariam directis, quæ sunt : *Quid mihi et tibi est, mulier* (quæ protulit Jesus inter nuptiarum convivium in Cana Galilææ, IX, 109. — Responso ad hunc, IX, 109-111. — Dicit Mariam a Catholicis adorari, qui ex hoc sunt idololatæ, *ibid.*, 162.

20. BUCERUS. — Bucerus Martinus, alumnus Lutheri, sectarius, dicit Mariam non permansisse virginem post partum, I, 741, 742; VIII, 882. — Responso ad hunc, VIII, 883-898. — Negat Mariam fecisse votum virginitatis, sed confunditur, VII, 1086, 1087. — Dicit Evangelistas esse præcones Christi, sed non Mariæ, VIII, 621. — Negat Mariam fuisse virginem in partu, VIII, 625, 882. — Respondetur ad hunc, VIII, 883-898. — Dicit : Pius animus de Maria vase tam sancto atque electo, ut Christum nobis pareret, non nisi sanctissima cogitavit, VIII, 656, 657. — Dicit Mariam fuisse virginem potius corpore quam mente, VIII, 878. — Et tamen admittit Mariam fuisse semper virginem, VIII, 997. — Non interpretatur legitime voces : *Gratia plena*, quæ reperiuntur in Salutatione Angelica, VIII, 1026. — Nec bene explicat verba : *Dominus tecum* ejusdem Salutationis, VIII, 1029. — Iste inimicus gloriæ Mariæ nolle Salutationem angelicam repeti toties a Catholicis, et accusat quod inde, sarta, coronæ, rosaria contextantur, quod est, juxta inimicos Mariæ, nefanda blasphemiam, apertissimum Satanæ inventum, et lucifericum commentum, et submurmuratio, Deo et electis odiosa, omnique studio devitanda, VIII, 1074, 1075. — Quoad verba Mariæ dicentis : *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?* Dicit in hoc Mariam esse omni vitio liberam, ejusque verba, ad propositum et sollicitudinem de conservanda virginitate accommodat, VIII, 1199. — Verba Mariæ in suo cantico *Magnificat*, quæ sunt : *Respexit humilitatem ancillæ suæ*, interpretatur : Respexit ad abjectionem, miseriam et contemptum ancillæ, VIII, 1245. — Responso ad hunc, VIII, 1248-1257. — Noleus Evangelium de Martha et sorore ejus Maria applicari Mariæ Deiparæ, sic exclamat : Bone Deus, quam misere torta hæc lectio est, ut Assumptioni diavæ Virginis Christi Matris responderet, IX, 91. — Responso ad hunc, IX, 91-105.

21. BULLINGERUS. — Dicit Mariam non passam esse, cum esset juxta crucem Jesu, VII, 1219. — Responso ad hunc, VII, 1250. — Negat Mariam fuisse lacrymas, tempore passionis, VII, 1252. — Dicit : Maria a Deo donata plurimis charismatibus, Deo gratissima et charissima, superior mulieribus est; (et alia laudantia Mariam verba profert), VIII, 637. — Putat demonstrari posse Scripturam sacra Mariam fuisse virginem in conceptu, in partu, et post partum, VIII, 995. — Et traditione Ecclesiæ ornat perpetuam virginitatem Mariæ, VIII, 997. — Non interpretatur legitime verba, *Gratia plena*, quæ sunt in Salutatione Angelica, VIII, 1026. — Aliquid tamen de rigore suo remittens, et velut humanior factus, nobiscum, *Ave Maria* dicere non dedignatur et sat bene explicat verba *Gratia plena*, VIII, 1049. — Dicit a Catholicis Mariam reputari deam, VIII, 1071. — Responso ad hunc, VIII, 1072. — Inimicus gloriæ Mariæ, nolle Salutationem Angelicam toties repeti a Catholicis, et accusat quod inde sarta, coronæ, rosaria contextantur, quod est juxta eum

refanda blasphemiam, apertissimum Satanae inventum, et lucifericum commentum, et submurmuratio Deo et electis odiosa, omnique studio devitanda, VIII, 1074-1075. — Circa verba Mariæ: *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?* dicit Mariam in hoc esse ab omni vitio liberam, ejusque verba ad propositum et sollicitudinem de conservanda virginitate accommodat, VIII, 1199. — Habet verba laudatoria pro cantico Mariæ dicto: *Magnificat*, VIII, 1235, 1236. — De amissione Jesu in Jerusalem, sic habet: Parentes pueri curam satis diligentem habentes nihil hic peccarunt per negligentiam; arbitrabantur puerum versari cum cognatis et in itinere notis, quorum in ea peregrinatione magna copia erat procul dubio... singularis parentum sedulitas et vigilantia... elucet, nullam non adhibentes diligentiam, VIII, 1312. — Dicit et: Expostulant parentes pro jure suo pro Filio, et non sine commotione rogant cur ipsos conjecerit in tantum mororem atque discrimen, VIII, 1325. — Quoad compassionem Mariæ, in summo illo dolore, Mariæ vividam fidem agnoscit animumque illi firmum tribuit... VIII, 1414. — Et tamen quomodo insanus loquatur contra compassionem Mariæ videre est, VIII, 1426. — Responsio ad hunc, *ibid.* — Dicit: Credimus Deiparae Virginis Mariæ purissimum thalamum et Spiritus sancti templum, hoc est, sacrosanctum corpus ejus deportatum esse in coelum, IX, 70. — Dicit non recurrendum esse ad Mariam, et vult probare suam assertionem ex verbis Christi ad Mariam dicentis: *Quid mihi et tibi est, mulier*, IX, 140. — Responsio ad hunc, IX, 110-111.

22. CALVINISTÆ. — Isti hæretici dicunt Mariam peperisse cum raptura corporis et cum dolore, I, 767. — Dicunt invocationem Mariæ esse præjudiciosam Christo, VIII, 194. — Exsecrantur sacras imagines sanctorum, et ideo Mariæ quas reputant esse idola, VIII, 193, 196. — Responsio ad istos, VIII, 197. — Abolenda esse dicunt festa B. M. Virginis, VIII, 225.

23. CALVINUS. — Calvinus Joannes, hæresiarcha, quomodo loquitur de virginitate Mariæ, I, 505. — Et quomodo loquitur de voto Mariæ quoad virginitatem, I, 311. — Negat Mariam fecisse illud votum, VIII, 932. — Est hostis perpetuæ virginitatis Mariæ, I, 807, 811. — Negat Mariam fuisse virginem in proposito et in animo (citantur ejus verba), VII, 1084, 1085. — Irridet quod dicitur de conservatione lactis Mariæ Virginis, II, 707. — Confutatur, *ibid.* — Quænam sit Calvini voluntas quoad preces Salutationis angelicæ, III, 1222. — Dispicit Calvino nostra hæc precatio ad Mariam, exemplo angeli, IV, 211. — Dicit a Catholicis Salutationem angelicam magico exorcismo in preculam verti (et alia horrenda dicit), VIII, 1061. — Responsio ad hunc, VIII, 1062. — Et irridet quod absentes salutemus Mariam per hæc precationem, et quod officium alienum usurpemus, contendit, VIII, 1063. — Confutatur, VIII, 1064-1067. — Dicit Mariam non beatam esse sed miseram et infelicem et fœdatam peccatis, imo et originali peccato subjectam fuisse, IV, 1106. — Confutatur, IV, 1108. — Et tamen, o mirum! fatetur nunquam peccavisse Mariam, VII, 1034. — Nihilominus non magnopere laborandum censet ut Mariam ab omni purgemus vitio, non solum originali, verum etiam actuali, quod ab hominis voluntate procedit, VIII, 619, 758. — Et vult Mariam fuisse peccatricem et originali peccato subjectam, VIII, 722. — Et specialiter dicit illam non fuisse immaculatam, et irridet festum Conceptionis Mariæ Virginis, VIII, 725. — Et dicit Deiparam non vitavisse omnia peccata, VIII, 758. — Dicit et Mariam habere peccata et ex verbis ejus: *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?* insinuat eam incredulitatis et curiositatis, VIII, 1199, 1200. — Verba Salutationis angelicæ: *Gratia plena*, interpretatur: Gratiam consecuta, VII, 1009; VIII, 1026. — Dicit Mariam fuisse ambitiosam, quod vult probare ex ejus verbis: *Vinum non habent* (quæ locuta est in Cana Galilææ ad nuptias), VII, 1256. — Et tamen quoad ambitionem suppositam Mariæ in hac occasione, sic habet: Chrysostomus Mariam muliebri affectu, sibi et filio, nescio quid favoris capiasse suspensur; sed hæc conjectura nihil rationis habet, VIII, 1365. — Vocat importunam, evocationem Christi prædicantis a Maria factam, VII, 1241. — Confutatur, VII, 1241, 1242. — Dicit Christum negasse Mariam esse beatam, VII, 1507, 1508. — Dicit Mariam orare pro nobis in cœlo, VIII, 180, 181. — Calvinus est laudator Mariæ, dicendo: Deus honorifice Mariam ornavit... VIII, 626. — Dicit Mariam ignobilem et nullius pretii coram mundo, et contemptam, VIII, 665, 666. — Dicit a nobis Mariam fieri deam, VIII, 1071. — Responsio ad hunc, VIII, 1072. — Dicit et nos Catholicos ornare Mariam spoliis Christi, et deam illam facere, et pro ea Deo eripere quod suum est, IX, 153. — Responsio ad hunc, IX, 153-155. — Dicit: Hodie celebrari nequit

allata nobis per Christum benedictio quin simul occurrat quam honorifice Mariam ornaverit Deus, qui unigeniti Filii sui matrem esse voluit, VIII, 1104, 1105. — Dicit: Felix Maria, quæ Dei; promissionem corde amplexa, sibi totique mundo salutem concepit et peperit, VIII, 1104, 1105. — Dicit: Maria visitavit Elisabetham ad suam confirmandam fidem aspectu miraculi ab angelo in medium propositi, VIII, 1221. — Habet verba laudatoria cantici *Magnificat*, VIII, 1253. — Negat titulos datos Mariæ a Catholicis; Nam, ait, Virgo sancta eos repudiat, VIII, 1241. — Negat recte dari Mariæ titulos qui sunt in antiphona *Salve Regina*, IX, 147. — Confutatur, IX, 148-161. — Irridet cultum hyperdulæ qui datur Mariæ, IX, 176. — Confutatur, IX, 181-186. — Quoad verba cantici *Magnificat*: *Respectit humilitatem ancillæ suæ*, dicit: Virgo hic se dixit ignobilem et contemptam ac nullius pretii coram mundo, VIII, 1245. — Quoad amissionem Jesu, sic habet: Joseph et Maria, se non pigritia vel neglectu securos fuisse ostendunt, VIII, 1312. — Et: Cum locuta fuit ad Filium, Maria non fecit ut suum in Filium imperium voverit ostentare quasi esset ambitiosa, VIII, 1325. — Quoad nuptias in Cana Galilææ, relative ad verba Mariæ, dicit: Conjectura hæc nihil rationis habet, quæ fingit Mariam muliebri affectu sibi et filio nescio quid favoris capiasse, hæc certe sciens et volens non peccavit, VIII, 1348. — Super verba: *Quid mihi et tibi est, mulier*, sic habet: Hæc voce... denuntiat ne homines nominis materni honorem superstitione in Maria evehendo, quæ Dei propria sunt, in ipsam transferant, IX, 111. — Responsio ad hunc, IX, 110, 111. — Occasione Mariæ volentis videre Jesum prædicantem, dicit: Non dubium est quin carpatur Mariæ importunitas, et certe præpostere eorum doctrinæ ejus abrupte tentabat, VIII, 1360. — Et adjicit: Quod Mariam ambitionis insinulant nihil habet coloris, quod summa ejus pietas et modestia spiritus testimonio commendatur, VIII, 1361, 1365. — Quomodo vult minuere laudes Mariæ quoad verba Evangelii: *Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti... custodiunt illud*, VIII, 1391-1394, 1397. — Responsio ad hunc, VIII, 1397-1408. — Adjicit: Mirus papatus stupor quod in Mariæ honorem cantillant hæc verba quibus tam diserte refellitur eorum superstio: in agendis vero gratis, mulierculæ vocem decerpunt; omissa correctione, IX, 654. — Responsio ad hunc, IX, 654, 655, 658. — Dicit: Libenter Mariam amplectimur magistratam, ejusque doctrinæ et præceptis obtemperamus, VIII, 1437.

24. CAROLOSTADIUS. — Exsecratur sacras imagines Mariæ, quas reputat esse idola, VIII, 193, 196. — Confutatur, VIII, 197.

25. CARPOCRAS. — Carpoeras sen Carpoerates censuit Jesum Christum filium fuisse Mariæ, sed ex Josepho, communicatione conceptum, dicens non de Virgine Maria et divino Spiritu natum, sed ex semine Josephi hominem natum, et sic negat Mariam esse virginem et matrem Dei, I, 417; VII, 1080; VIII, 856.

26. CASPARUS CRUCIGERUS. — De compassione Mariæ sic habet: Hic cogitemus de fide et fortitudine matris; longe superat robur humanum hæc fortitudo... quod mater non exstinguit dolore, VIII, 1414.

27. CASTALION. — Non interpretatur legitime voces: *Gratia plena* dicta Mariæ ab angelo, VIII, 1026.

28. CELSUS. — Dicebat Mariam nec fortunatam, nec regiam, adeoque suæ vix vicinæ notam et potius exosam fuisse, VIII, 667.

29. CENTURIATORES. — Dicunt Mariam fuisse virginem corpore potius quam mente, I, 505. — Quid dicunt de voto virginitatis Mariæ, *ibid.* — Dicit Mariam esse inferiorem aut parem ancilæ vilissimis, III, 592, 593. — Dicunt Mariam graviter peccasse amittendo Jesum in Jerusalem, et forte plus peccasse quam Evam, VII, 1052. — Responsio ad istos, *ibid.* — Et dicunt ob hanc amissionem, Mariam venisse in desperationem (et adhuc pro hoc responso), VII, 1032, 1035. — Dicunt et per negligentiam Mariæ amissionem hanc locum habuisse, VII, 1250. — Responsio ad hos, *ibid.* — Quid dixerunt ad confirmandam Mariæ gloriam, VIII, 623. — Dicunt parentes Mariæ esse incertos, VIII, 679, 680. — Responsio ad hos, VIII, 680. — Faciunt Mariam peccatricem et dicunt eam conceptam fuisse in peccato originali, VIII, 723, 725. — Quotuplici peccato vitiatam Mariam dicunt, VIII, 759. — Responsio ad hos, VIII, 740-750. — Negant quæ dicuntur de Mariæ pueritia, presentatione et educatione, VIII, 763. — Responsio ad hos, VIII, 764-772. — Impugnant festum Presentationis Mariæ, VIII, 772. — Responsio ad hos, VIII, 775-775. — Negant Mariam per suam castitatem meruisse matrem Dei fieri, VIII, 969. — Admittunt probari traditione perpetuam virginitatem Mariæ, VIII, 995. — Quomodo fœde dicunt Mariam esse

gratia plenam, VIII, 1057, 1058. — De omissione Jesu, dicunt: Solet hic quæri de peccato Mariæ ob omissionem filii Messiae, VIII, 1541. — Responsio ad hos, VIII, 1541, 1542. — Et omnino volunt hac occasione Mariam exposuisse cum puero Jesu, et commotum ostendisse animum, et nescio quid humani passam fuisse, VIII, 1542. — Dicunt: Maria nequaquam perfectissima fuit, sed habuit et ipsa quasdam imbecillitates, VIII, 1554. — Circa compassionem Mariæ, fatentur quod necesse sit excellentem in Maria fidem flagrasse cum staret spectatrix horrendi supplicii et tormentorum filii sui, VIII, 1544. (Confer titulum *Magdeburgenses*, in hoc præsentī Indice primo.)

50. CERINTHUS. — Iste hæreticus censuit Christum e Maria Josephi semine esse progenitum, et ideo negavit Mariam esse virginem, I, 417, 418; VIII, 856. — Dicit: Non concepit Maria Christum de Spiritu sancto, sed per copulam, VII, 1080. — Non vult admittere Mariam tabernaculum Dei, et blasphemias et spurcitias in eam conjecit, VIII, 624, 625.

51. CHEMNITUS. — Dicit Mariam non fuisse immaculatam in conceptione et irridet festum Conceptionis ejus, VIII, 725.

52. CHYTRÆUS. — Dicit non lædi christianam pietatem, etsi Maria, post Jesum natum, cognita sit a marito, VIII, 899.

53. CLAUDIUS. — Exsecratur sacras imagines Mariæ quas reputat esse idola, VIII, 195, 196. — Confutatur, VIII, 197.

54. CONRADUS. — Conradus Pellicanus negat votum virginittatis Mariæ, VIII, 955. (Vide et in hoc præsentī indice primo vocem: PELLICANUS.)

55. CONSTANTINUS COPRONYMUS. — Quam legem hic impius proclamavit contra Mariam, III, 1222. — Editum publice promulgavit in quo dicit: Ne Mariæ quidem intercessionem quisquam petat, neque enim juvare illa quemquam potest, VIII, 1072. — Exsecratur sacras imagines Mariæ quas vocat idola, VIII, 195, 196. — Confutatur, VIII, 197. — Dicit: Maria quoadque Christum gestavit in utero, honore digna fuit; eum porro ubi enixa est, nihil feminis aliis dignitate præstitit, VIII, 1136. — Negat Mariam esse matrem Dei, *ibid.* — Quomodo vere sit inimicus Mariæ, IX, 221, 222. — Confutatur, IX, 221-229.

56. CORVINUS aut CORVINUS MAJOR. — De verbis sanctæ Elisabeth ad Mariam: *Beata quæ credidisti*, sic dicit: Elisabeth... benedictam matrem Domini, et beatam pronuntiat... quia angelo crediderat..., hæc sententia, fidei justitia contra justitiam operum confirmatur, VIII, 1228. — Circa verba: *Respectit humilitatem ancillæ suæ*, quæ reperiuntur in cantico *Magnificat*, sic habet: Maria in hoc a Deo respicitur, quoniam pauper, contempta et spreta, nullus in mundo respectus fuerit, VIII, 1245, 1246. — Confutatur, VIII, 1248-1257. — Circa omissionem Jesu dicit Mariam non solum filio, sed etiam fide erga Deum privari dum hæc cura semper remordet: Deus trahitur tibi, et fortasse non vult ut tu amplius filio ejus nutriendi officium præstes, VIII, 1502. — Omnino vult Mariam, in hac omissione exposuisse cum puero Jesu et commotum ostendisse animum, et nescio quid humani passam esse, VIII, 1544. — Dicit: Deiparam virginem Mariam majore etiam honore dignati sumus, atque Christum ipsum, IX, 161, 162. — Confutatur, IX, 162-175, 191-194.

57. CULMANNUS. — Non interpretatur legitime voces: *Gratia plena* quæ reperiuntur in Salutatione Angelica, VIII, 1027. — Nec legitime explicat voces: *Ave, Maria*, VIII, 1087. — De verbo dicto Mariæ: *Beata quæ credidisti*, sic habet: per fidem beata est, non per ulla opera, et sola fides glorificanda est, ut hic vides, non ulum opus, VIII, 1228. — De verbis: *Fecit mihi magna qui potens est*, quæ reperiuntur in cantico *Magnificat*, sic: Istud potens dicitur contra liberum arbitrium, et contra vires humanas; ipse fecit mihi magna, non ego, non opera mea, VIII, 1259. — Et, super verba ejusdem cantici: *Respectit humilitatem ancillæ suæ*, sic habet: Humilitas Mariæ respicitur, quia illa in oculis carnalium fuerit dejecta et parvula, vilis et nihili, VIII, 1246. — Confutatur, VIII, 1248-1257. — Dicit Mariam lege purificationis non indignuisse, sed ab illa per Moysen, non sine divino nutu exceptam fuisse, VIII, 1276. — Super verba: *Fili, quid fecisti nobis sic?* dicit: Mater accusat filium, quæ quasi perturbata dicit: Non debebas hoc nobis facere, VIII, 1501. — Insinuat Mariam ignorantem et erroris, VIII, 1556, 1558. (Vide et in hoc indice primo titulum: LEONARDUS.)

58. D'EMEN. — Detestatur cultum imaginum Mariæ, II, 946.

59. DAVID. — David Georgius Hollandus negat Filium Dei corpus ex Virgine assumpsisse, et ideo negat Mariam esse matrem Dei, VIII, 1111.

40. DIMERITÆ. — Negant perpetuam virginittatem Mariæ, I, 807, 809.

41. DIOSCORUS. — Negat Mariam esse virginem, VIII, 878.

42. EBION seu HEBION. — Iste hæreticus Salvatorem nostrum hominem de Joseph natum carnaliter assimabat, I, 418. — Negat perpetuam virginittatem Mariæ, I, 807. — Et negat eam fuisse virginem, V, 561. — Et dicit Mariam non permansisse virginem in conceptione Christi, quem concepit non de Spiritu sancto sed ex Josepho, VII, 1080; VIII, 835, 836. — Non vult admittere quod Maria sit tabernaculum Dei, et blasphemias et spurcitias in Mariam evomit, VIII, 624, 625. — Negat Mariam esse matrem Dei, VIII, 1112.

43. EBIONITÆ. — Censabant Jesum Christum hominem solum ex viri cum Maria concubitu procreatum, I, 417, 559.

44. ERASMUS. — Erasmus Desiderius Roterdamus dicitur credidisse Mariam non permansisse virginem post partum, I, 742. — Irridet quod dicitur de conservatione lactis Mariæ Virginis, II, 707. — Responsio ad hunc, *ibid.* — Reprobatur usum Salutationis Angelicæ aut conciones, III, 657. — Irridet invocantes Mariam per antiphonam *Salve Regina*, et eam ut stellam maris implorantes, III, 659. — Sic orat Mariam virginem: Per omnium qui in te spes fixere suas, vota, obsecro, obtestorque, virgo interemerata, peccatoris hujus patrocinium apud filium suscipe, ejus iram quam meis flagitiis excitavi, deprecare, III, 661; IX, 136. — Dicit Mariam non adoravisse filium, statim postquam eum peperit; nam, ait, non constat tunc cognovisse illum esse Deum, VII, 1019. — Responsio ad hunc, *ibid.* — Admittit Mariam fuisse conceptam sine peccato originali, VIII, 129. — In multis inimicus Mariæ, bene loquitur de immaculata conceptione ejus (citatur verba ejus), VIII, 725, 726. — Illegitime explicat: *Ave, Maria*, VIII, 1087. — Sape lutherizans, dicit: Nusquam profecto legimus Christum vel a Matre, vel a Josepho fuisse adoratum pro Deo, cum esset infans, VIII, 1210. — Responsio ad hunc, VIII, 1211, 1212. — Importunitatem refert fratribus Pomili, non Mariæ, quoad Jesum prædicantem, VIII, 1565. — De compassionem Mariæ sic: Doluit Maria dolore filii, sed affectum humanum spiritus robore coercent... Sola Maria pectus inconcussur habens, tacet expectans voluntatem Altissimi, VIII, 1551. — Quomodo Erasmus sit inimicus Mariæ, IX, 122, 125, 125. — Negat titules Mariæ, IX, 125. — Responsio ad hunc, IV, 124, 127. — Quomodo inducit Christum indecore loquentem ad Mariam, IX, 124. — Sibi contradicit, et laudat Mariam titulis, vocans eam: deus unicum cordi, præsidium certissimum terra, dominam præpotentem, angustam cordi reginam, stellam pelagi nostri, lunam terræ nostræ, spem unicum nostrarum calamitatum (et alia præclara dicit de Maria), IX, 126, 127.

45. EUDOXIUS. — Negat perpetuam virginittatem Mariæ, I, 808.

46. EUNOMIUS. — Negat perpetuam virginittatem Mariæ, I, 808.

47. EUTYCHES. — Negat Mariam esse matrem Dei, VIII, 1165.

48. EUTYCHIANI. — Exsecrantur sacras imagines Mariæ, quas reputant esse idola, VIII, 195, 196. — Refelluntur, VIII, 197.

49. FELIX. — Negat Mariam fuisse virginem in partu, VIII, 882.

50. FRANCISCUS. — Franciscus Lambertus seu Lampertus, Lutheranus, negat votum virginittatis Mariæ, VIII, 955. — Nihil Mariæ merito concedit (citatur ejus verba), VIII, 969. — Non interpretatur legitime voces: *Gratia plena*, quas angelus locutus fuit ad Mariam, VIII, 1026. — Nec melius explicat verba: *Dominus tecum*, VIII, 1029. — Iste inimicus gloriæ Mariæ nollet Salutationem Angelicam repeli toties a catholicis, et accusat quod inde sorta, coronæ, rosaria contendantur, quod dicit esse nefandum blasphemiam, apertissimum Satanae inventum, Lucifericum comestum et submurmurationem Deo et electis odiosam, omnique studio devitandam, VIII, 1074, 1075. — Quomodo laudabiliter loquitur de cantico *Magnificat* et de Maria quoad hoc canticum, VIII, 1251, 1252. — Quoad verba Mariæ in hoc cantico: *Beati me dicunt omnes generationes*, sic habet: Vile quod sacra Dei Genitrix in hoc gaudet et exultat quod in Domino deatur beata, Deusque in illa prædicatur gloriosus, VIII, 1245. — Et quoad verba: *Respectit humilitatem ancillæ*

sua, quæ sunt in cantico *Magnificæ*, sic dicit : Ille Maria est in carnalium oculis dejecta et parvula, *ibid.* — Confutatur, VIII, 1248-1257. — Dicit Mariam lege purificationis nequaquam indignuisse, sed ab illa per Moysen, non sine divino nutu, exceptam fuisse, VIII, 1275. — Quoad amissionem Jesu in Jerusalem, bene sentit de verbis evangelistæ : *Et ipsi non intellexerunt*, VIII, 1343.

51. GALLASIUS. — Iste sacramentarius dicit : De Maria Virgine non potest dici idem quod de Christo, Deum esse; illa enim tantummodo homo fuit, VIII, 1149.

52. GENTILIS. — Negat Mariam fuisse virginem in partu, VIII, 882.

53. GENTILES. — Rejiciunt virginitatem Mariæ in partu, I, 758. (*Vide et titulum PAGANI in hoc primo Indice*.)

54. GEORGIUS ÆMILIUS. — Velut humanior factus, nobiscum *Ave, Maria* dicere non dignatur, et sat bene explicat voces : *Gratia plena*, VIII, 1049. — Verba angeli dicentis : *Ave, gratia plena*, velut ad excitandam Virginis attentionem et fidem detorquet, quasi studiosè caveat ne ad Mariæ dignitatem illa quæ possunt et debent legitime referri, referantur, VIII, 1091. — Circa verba Mariæ ad angelum : *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?* sic habet : Maria adhibuit humanæ rationis cogitationes et disputationes, et non credidit firmissime verbo Dei, VIII, 1194. — Quomodo bene loquatur de visitatione Mariæ ad Elisabetham, VIII, 1215. — Circa verba Mariæ : *Respectit humilitatem ancillæ suæ*, sic habet : Deus erexit Mariam ex squalore et stercore quod pauper et abjecta prius erat, VIII, 1243. — Confutatur, VIII, 1248-1257. — Circa amissionem Jesu in Jerusalem, adducit Mariam sic loquentem : O me infelicissimam, quæ antea felicissima videbar! satius fuerat nunquam matrem Domini fieri quam commissum Dominum Servatorem meam negligentia amittere, VIII, 1502. — Bene explicat in laudes Mariæ verba mulieris dicentis ad Jesum : *Beatus ventris qui te portavit et ubera quæ suxisti*, VIII, 1591. — Dicit : Non de Maria dictum est in Genesi, *Conteret caput tuum* (q. s. serpens), nam non legendum est : *Ipsa conteret*, sed : *Ipsæ conteret* (Genes., III, 15), IX, 112. (*Confer vocem Æmilii hujus præsentis indicis primi.*)

55. GEORGIUS. — Dicit quoad antiphonam *Salve regina* : Ut Maria spes nostra dicatur, quomodo eam in impio illo et insultatori cantico *Salve regina* salutant (Catholici) horret animus cogitare, nedum lingua loqui..., IX, 155. — Confutatur, IX, 148-161.

56. GEORGIUS FABRICIUS. — Circa caput tertium libri Geneseos, versu decimo quinto, dicit non legendum esse, *Ipsa conteret caput tuum*, sed : *Ipsæ conteret*... (Citantur ejus Georgii verba), IX, 112.

57. GEORGIUS MAJOR. — Iste Lutheranus dicit Mariam peccasse et tristem fuisse de peccato amissionis Jesu et pene desperavisse, VIII, 622. — Circa verba Mariæ ad angelum : *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?* dicit : Maria adhibuit humanæ rationis cogitationes et disputationes, et non credidit firmissime verbo Dei, VIII, 1194.

58. GERMINATOR. — Negat Mariam fuisse virginem in partu, VIII, 882.

59. GUILIELMUS. — Ant Guilielemus Rodinus, dicit Mariam non fuisse immaculatam in sua conceptione, VIII, 725. — Et quomodo verbis inhonorat Mariam quoad Salutationem Angelicam, VIII, 1090.

60. HEERBRANDUS. — Dicit : Quotidie Catholici sunt idololatæ Mariæ, IX, 162. — Confutatur, IX, 162-175; 191-194. (*Vide et in hoc primo indice vocem JACOBUS HEERBRANDUS.*)

61. HEIDEGGERUS. — Joannes Heideggerus, Zwinglianus, dicit Mariam non esse beatam, sed miseram et infelicem et fœdatam peccatis et originali, IV, 1107. — Confutatur, IV, 1108. — Quid dicit contra immaculatam conceptionem Mariæ et titulum quæ vocamus eam Dominam, IV, 1108. — Confutatur, IV, 1108-1115. — Et ejus instantiæ contra immaculatam hanc conceptionem specialiter confutatur, IV, 1115-1116.

62. HELVIDIANI. — Dicunt : Maria non est virgo, nam vocatur mulier, I, 496, 497. — Responsio ad hos, *ibid.* — Dicebant Mariam habuisse ex Josepho, post Jesum alios filios, I, 740. — Dicunt : Legali naturæ subjecta fuit Maria et sordibus coquinata fuit simul et non fuit virgo in partu, VIII, 1276. — Responsio ad istos, VIII, 1277.

63. HELVIDIUS. — Dicebat Mariam habuisse ex Josepho plures filios post natum Jesum, I, 740. — Et hoc ex eo quod Christus dicitur primogenitus, V, 412. — Error Helvidii circa pluralitatem filiorum Mariæ exponitur et confutatur, VI, 736, 757; VII, 1080, 1110; XI, 580, 581; V, 412-414, 1026-1028, 1211; VIII, 898-906.

— Negat perpetuam virginitatem Mariæ, I, 807, 810-812; VI, 1476; VII, 1080, 1110; VIII, 877. — Confutatur, VI, 1476-1478; VIII, 898-906. — Dicit Mariam peperisse filium communi lege naturæ, VI, 510. — Non vult admittere quod Maria dicatur tabernaculum Dei, et blasphemias spurcissimas evomit in Mariam, VIII, 624, 625. — Agnosceit Mariam esse virginem ante partum et in partu, sed non post partum; nam dicit Mariam post partum fuisse cognitam corruptamque, VIII, 898, 918. — Confutatur, VIII, 898-906. — Unde suam contra virginitatem Mariæ vult confirmare sententiam, VIII, 995, 996.

64. HEMINGIUS. — Hemingius (Hemmengius, Hemmingius), non interpretatur legitime voces : *Gratia plena*, Salutationis Angelicæ, VIII, 1026. — Habet verba laudatoria cantici *Magnificæ*, VIII, 1256, 1257. — Circa verba hujus cantici : *Respectit humilitatem ancillæ suæ*, dicit : Deus respectit, et gratuito favore complexus est ne humilem et vilem ancillam quæ jam spreta, vilis instar villum servorum vixi, VIII, 1245. — Circa amissionem Jesu in Jerusalem dicit : Maria contulit summam miseriam suam cum miseria Eve... Virgo existimavit se sua negligentia amisisse mundo promissum Salvatorem, VIII, 1515. — Circa verba Jesu in Cana Galilææ ad nuptias : *Quid mihi et tibi est, mulier?* dicit : Mariam præbris titulis quos nunc in usu habet Ecclesia superstitione ac impie saluti, IX, 111. (*Vide et in hoc primo indice vocem : NICOLAUS HEMINGIUS.*)

65. HENRICIANI. — Fatentur Mariam Virginem orare pro nobis in cælis, VIII, 180, 181.

66. HENRICUS. — Henricus Pilius negat votum virginitatis Mariæ, VIII, 953.

67. HESHUSIUS. — Dicit Mariam non fuisse immaculatam in conceptione et irridet festum Conceptionis B. M. V., VII, 725. — Dicit Mariam non debere coli cultu hyperdulci, IX, 176. — Confutatur, IX, 181-186. (*Vide et in hoc primo indice vocem THELMANNUS.*)

68. HIERONYMUS. — Hieronymus Weller facit Mariam peccatricem sicut alios, VIII, 725. (*Vide in hoc primo indice vocem WELLERUS.*)

69. HUMFREDUS. — Vide in hoc primo indice vocem LAURENTIUS.

70. IBAS. — Ibas Edessenus dicit Mariam non Dei, sed hominis matrem appellandam esse, VIII, 1135.

71. INGENIOSUS. — Negat Mariam fuisse virginem in partu, VIII, 882.

72. INIMICI MARIE. — ART. I : *Quod fecerunt* : Fecerunt librum cui titulus Gallicus : *Arts salutaires de Marie à ses dévots indiscrets*, I, ix. — Qui quidem liber confutatur, et optime, V, 137-214. — Minuunt dignitatem Matris Dei ex verbis Christi : *Quin omni beati qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud*, II, 161. — Detestantes Mariam, mutaverunt in antiphona incipiente : *Salve regina*, verba : *Mater misericordiae*, in verba : *Pater misericordiae*, III, 639. — Vel voluerunt dicendum esse : *Salve Jesu Christe, rex misericordiae, vita, dulcedo et spes nostra, ad te clamamus...* cū ergo mediator noster, illos tuos... o Jesu, o clemens, o pie, o dulcis Jesu; et dein totum canticum abjecerunt, III, 639. — Titulos Mariæ retinuit quos Maria Virgo habet ex Scriptura sacra, V, 159, 140. — Confutatur, *ibid.* — Nolunt eam esse advocatam et mediatricem, (et nos Catholici quidam istas insanias,) V, 169-175. — Nolunt eam esse salvatricem et coredemptricem, VI, 176. — Faciunt misericordiam Mariæ breviorē et severiorem quam revera est, V, 141-144. — Confutatur, *ibid.* — Circa beneficia Mariæ, suspectas habent historias quæ de his loquuntur, V, 140-147. — Confutatur, *ibid.* — Infirmitatem spem salutis positam in Maria peccatoribus, V, 150-152. — Confutatur, *ibid.* — Parvi faciunt pro peccatoribus usum Rosarii, Scapularis et congregationum in honorem Mariæ, V, 152-154. — Confutatur, *ibid.* — Contemnunt pietatem submisce colentium Mariam, V, 195, 196. — Abutuntur Scriptura sacra ad probandum non esse colendam Mariam Virginem, V, 156-158. — Confutatur, *ibid.* — Ambiguus suis verbis volunt damnare cultum Mariæ Virginis, V, 161-166. — Sed probamus (nos Catholici) infirmitatem et contradictionem rationum horum inimicorum cultus Mariæ, V, 175, 174. — Restrungunt in quantum possunt, cultum Mariæ Virginis qui, juxta illos, nimis est semper, V, 174-176, 182. — Quomodo illis responderetur, V, 183, 184. — Restrungunt honorem debitum Mariæ, VIII, 618, 619. — Male tractant sanctos Patres bene locutos de Maria, V, 179, 180. — Nolunt nos inhærere cultui Mariæ, V, 191-193. — Abutuntur Scriptura sacra ad tollendum Mariæ titulum Dominæ datum a nobis B. Virgini, V, 196, 197. — Restrungunt amorem debitum Mariæ, V, 190-195. — Et quid nos ad istos, *ibid.* — Volunt cultum Mariæ esse cultum dante sicut cultum sanctorum, V, 198, 199. — Confutatur,

ibi l. — Nolunt nimio pretio emi statuas B. M. Virginis, et quomodo errant in hoc, V, 199, 201. — Dare volunt fastidium de veneratione imaginum et statuarum in honorem Virginis, V, 204, 205. — Reprobant splendidos ornatus templorum in honorem Mariæ, abutendo textibus Patrum, V, 201, 205; et nos ad istos, *ibi* d.

ART. II: *Quod dixerunt*. Dixerunt Jesum Christum filium fuisse Mariæ, sed ex Josepho communi ratione conceptum, I, 417. — Calumniant eam ex narratione Evangelii circa nuptias in Cana Galilee, II, 147, 148. — Quomodo interpretantur verba Mariæ et Christi hac occasione, II, 149. — Confundunt ut vera explicatione horum verborum, II, 147 et seqq. — Dicunt Mariam non fecisse voluntatem Dei, in suo adventu (ut aiunt) inopportuno, dum Christus doceret turbas, II, 157. — Quid dicunt quoad Mariam absentem dum transfiguratio Christi fieret, II, 169. — Dicunt impios peccatores qui sunt pii in Mariam, V, 154, 155. — Confutatur, *ibi* l. — Male loquuntur de excellentia Mariæ, V, 177. — Confutatur, *ibi* d. — Quomodo nolunt eam comparari cum Deo, et quomodo illis responderetur, V, 181, 182. — Dicunt Mariam non esse reginam nec refugium peccatorum, V, 178. — Confutatur, *ibi* d. — Dicunt Mariam non esse Matrem misericordie, V, 181-187. — Dicunt eam non esse dominam nostram, V, 195-195. — Dicunt nos non debere appellari mancipia B. M. Virginis, *ibi* d. — Quomodo dire loquuntur de forma Mariæ Virginis, V, 203, 206. — Quomodo minus pie loquuntur de miraculis B. M. Virginis, *ibi* d. — Quomodo verbis male tractant quasdam de prerogativis Mariæ, V, 208, 209. — Quomodo confundunt eos, *ibi* d. — Dicunt: Jesus dicit: *Quæ est Mater mea?* Ergo rejicit Mariam, negligit, vel abnegat (sic hæretici et novatores), et nos ad istos, VIII, 1566-1572. — Loquuntur contra imagines B. V. Mariæ, II, 944.

73. JACOBUS ANDREAS. — Iste ubique ubique amat Mariam et vult probari a catholicis credentes omnes ad Mariam salutandum per *Ave Maria* impelli, VIII, 1069. — Confutatur, *ibi* d. — Loquens de Salutatione Angelica, dicit: De hoc salutandi et invocandi genere, nec Maria, nec Deus præcipit; igitur salutare et invocare virginem, vanum et criminis est, VIII, 1074.

74. JACOBUS HEERBRANDUS. — Dicit legendum de Christo (in Genesi m, 15), *Ipsæ contere caput tuum*, et non legendum: *Ipsa* (Maria) *contere caput tuum*, IX, 112. — Non admittit Mariam esse fontem misericordie et veniæ, IX, 156, 157. — Confutatur, *ibi* d. — Dicit canticum: *Salve regina* continere quotidianam idolatricam adorationem Mariæ, IX, 147. — Confutatur, IX, 148-161. (*Vide* et in hoc primo Indice: HEERBRANDUS.)

75. JACOBUS SCHENCKIUS. — Iste Lutheranus quantas infamias evomit in Mariam, VIII, 622. — Dicit Mariam desperasse et peccatricem personam fuisse in terra, VIII, 720.

76. JANUARIUS. — Negat Mariam fuisse virginem in partu, VIII, 882.

77. JOANNES AGRICOLA. — Iste Lutheri discipulus quid horridum dicit de Salutatione Angelica et ingressu angeli in cubiculum Mariæ, VIII, 1087, 1088. — Quomodo bene loquitur de fide Mariæ verbis angeli in annuntiatione, VIII, 1196. — Quoad verba: *Respexit humilitatem ancillæ suæ*, canticum *Magnificat*, dicit: Humilitatem, id est, vilitatem et parvitem, VIII, 1245. — Confutatur, VIII, 1248-1257. — Dicit Mariam lege purificationis nequaquam indignuisse, sed ab illa per Moysen, non sine divino nutu, exceptam fuisse, VIII, 1276. — Dicit: Durius quam aliquin decebat alloquitur Matrem expostulantem secum, Jesus, VIII, 1505. — Occasione Mariæ volentis videre Jesum prædicantem, dicit: Maria vocavit filium suum occasione gloriolæ, VIII, 1560. (*Vide* in hoc primo Indice: AGRICOLA.)

78. JOANNES BUGENHAGIUS POMERANUS. — Iste Lutheranus dicit: Fatemur per omnes generationes beatitudinem hujus mulieris de qua Deus: Semen mulieris conteret caput serpentis (et alia mirabilia iste dicit de Maria, VIII, 1105. (*Vide* et in hoc Indice primo, titulum: POMERANUS.)

79. JOANNES RIVIVS. — Iste Lutheranus dicit: verisimile videtur Mariam in cæcis una cum corpore assumptam esse in cælo, IX, 70.

80. JOANNES SPANGENBERGIUS. — Miranda verba laudum proferit pro Salutatione Angelica, VIII, 1021, 1022. (*Vide* in hoc præsentii Indice primo, SPANGENBERGIUS.)

81. JOVINIANISTÆ. — Negant Mariæ virginitatem, VIII, 831.

82. JOVINIANUS. — Iste hæreticus dicit: Maria pariendo non remansit Virgo, I, 738-740; III, 791; VIII, 877, 881. — Confutatur, I, 739, 740. — Punitur, I, 741. — Dicit Mariam fuisse virginem in conceptione Christi,

sed in partu amisisse virginitatem, VII, 1080. — Non vult admittere quod Maria sit tabernaculum Dei et blasphemias et spurcitas evomit in Mariam, VIII, 624, 625. — Dicit Mariam non remansisse virginem post partum, VIII, 829, 882.

83. JUDEI. — Dicunt Mariam matrem non esse virginem, I, 509. — Rejiciunt ergo virginitatem Mariæ in partu, I, 758. — Et dicunt: Maria non fuit virgo ante partum, VIII, 836. — Confutatur, VIII, 840-849. — Vocant Mariam carnificem, peccatricem publicani, voluptuosam, VIII, 838. — Judeus quidam vulnerat imaginem B. V. Mariæ, III, 907, 908. — Et punitur, III, 908. — Percutit Judæus imaginem B. V. Mariæ, III, 1589.

84. JULIANUS APOSTATA. — Negat Mariam esse genitricem Dei, VIII, 862. — Et negat illam esse virginem, *ibi* d.

85. JULIANUS PELAGIANUS. — Dicit Mariam non fuisse veram coniugem sancti Josephi, I, 545.

86. KIESLINGIUS. — Aliquo modo est inimicus cultus Mariæ, I, 1; IV, 208.

87. LAMBERTUS. — (*Vide* in hoc primo Indice vocem: FRANCISCUS.)

88. LASCIVS JOANNES. — Iste hæreticus quid dicit de canticis *Salve regina* et *Regina cæli*, inferendo injuriam in Mariam, III, 656, 657.

89. LAUNOYUS. — Quomodo sit inimicus Mariæ. (*Vide* Indicem octavum, titulo SCAPULÆ.)

90. LAURENTIUS HUMFREDUS. — Irridet cultum hyperdulæ quæ honoratur Maria, IX, 176. — Confutatur, IX, 181-186.

91. LEO ARMENUS. — Exsecratur sacras imagines quas reputat esse idola, VIII, 195, 196. — Confutatur, VIII, 197.

92. LEO ISAURICUS. — Reputat sacras imagines esse idola, easque exsecratur, VIII, 195, 196. — Confutatur, VIII, 197.

93. LEONARDUS CULMANNUS. — Super verba Mariæ dicentis: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* accusat Mariam infirmitatis, infidelitatis et oppositionis Deo, VIII, 1194. — Confutatur, VIII, 1195-1203. (*Vide* et in hoc primo Indice vocem: CULMANNUS.)

94. LEO IV. — Copronymi iste filius exsecratur sacras imagines, quas reputat esse idola, VIII, 195, 196. — Confutatur, VIII, 197.

95. LESSIUS. — Illegitime interpretatur verba: *Gratia plena* Salutationis Angelicæ, VIII, 1026.

96. LOLHARDUS. — Lolhardus Germanus aut aliquot ex ejus asseclis dixerunt Mariam non remansisse virginem post partum, I, 741; VII, 1080. — Quid dixerunt de Maria quoad conceptionem Christi, VII, 1080.

97. LORIUS. — Impie dicit Mariam et Josephum ignorasse salutarem Domini Christi missionem, et cogitasse tantum de temporali regno, VII, 1228. — Responsio ad hunc, VII, 1229.

98. LOSSIUS. — Iste discipulus Lutheri vocat ambitiosas, evocationem qua Maria vultu videre Jesum prædicantem, VII, 1241. — Dicit in Virgine Maria remansisse reliquias peccati, VIII, 619. — Vocat Mariam negligentem eo quod amiserit Jesum Christum, VIII, 621. — Nobiscum non designatur dicere *Ave Maria*, et sat bene explicat voces *Gratia plena* Salutationis Angelicæ, VIII, 1049. — In verba canticum *Magnificat*: *Respexit humilitatem ancillæ suæ*, sic habet: Respexit abjectionem, miseriam et contemptum ancillæ suæ, VIII, 1245. — Confutatur, VIII, 1248-1257. — Dicit: Maria amittens Jesum peccavit per damnandam incuriam, VIII, 1507. — Et adjungit: Maria aliquando amisit suum filium. Igitur hærent in sanctis quoque peccata, VIII, 1509. — Et tamen dicit: Atque ita quidem insciens ut nulla culpa fuerit, amisit, VIII, 1509. — Circa verba Mariæ requirentis Jesum, sic Mariam loquentem inducit: Cur contra obedientiam quam nobis debes mansisti Hierosolymis, ex qua re in dolore ingentem incidimus? VIII, 1524. — Quomodo loquitur de ignorantia Mariæ quoad verba dicta a Jesu amico, VIII, 1531. — Responsio ad hunc, VIII, 1532. — Occasione Mariæ volentis videre Jesum prædicantem dat peccatum ambitionis illi,.... quasi velit Maria clarior apud turbam haberi, et dicit in illa fuisse reliquias peccati, VIII, 1560.

99. LUCAS OSIANDER. — Impium et insultare vocat canticum: *Salve regina*, IX, 147. — Et circa verba hujus cantici dicit: Ut Maria spes nostra dicatur quomodo eam in impio illo et insultatori canticum *Salve regina* salutant, horret animus cogitare, nedum lingua loqui,.... IX, 155. — Confutatur, IX, 148-161.

100. LUCAS STERNBERGERUS negat Mariam fuisse virginem, dicens eam habuisse plures filios ex sancto Josepho, VIII, 625, 877, 899. — Confutatur, VIII, 898-906. (*Vide* et in hoc primo Indice vocem: STERNBERGER.)

401. LUDOVICUS. — Iste minister Batavus insane loquitur de Maria Virgine in partu, I, 742. — Et sibi contradicens, dicit Mariam fuisse virginem ante partum, in partu et post partum, VIII, 998.

402. LUTHERANI. — Dicunt Mariam orare pro nobis in cœlo, sed restringunt modum hujus orationis, VIII, 180, 181. — Dicunt invocationem Mariæ esse præjudiciosam Christo, VIII, 194. — Abolenda esse dicunt festa Mariæ, VIII, 225.

403. LUTHERUS. — Negat virginitatem perpetuam Mariæ, I, 811. — Et sibi contradicens dicit Mariam fuisse virginem ante partum, in partu, et post partum, VIII, 998. — In honorem Mariæ scripsit: Mariam unicam personam cunctis superioriorem esse et cui nemo par sit, quod cum patre cœlesti filium habet communem, III, 592. — Et tamen dicit Mariam æquatam aliis mulieribus ab angelo qui eam salutavit, VIII, 1057. — Quid iste infamis de Maria ausus est dicere, III, 592. — Detestans Mariam dicit impia esse cantica *Salve regina*, et *Regina cœli*, III, 639. — Dicit festum Assumptionis esse abolendum, III, 1127. — Et tamen dicit: Tertium præceptum docet dies festos celebrare, idcirco festa Apostolorum et B. Virginis observari debent, III, 1186. — Nihilominus ausus est dicere: pervelim hoc festum (Nativitatis Mariæ) omitti, cum nullo Scripturæ testimonio nittatur, III, 1186. — Ait: Assumptionis et Nativitatis Mariæ festa plane rejicimus, III, 1186; VIII, 225. — Docet et tabulis puerorum *Ave Maria* ejiciendum esse, III, 1222. — Dicit coacte torqueri Scripturam sacram in favorem Mariæ, quæ Scriptura competit soli Sapientiæ æternæ, VII, 779. — Vertit voces: *Gratia plena*, Salutationis Angelicæ per voces: *Ave, gratiosa*, VII, 1009. — Dicit centurionem de quo Evangelium loquitur habuisse majorem fidem fide Mariæ, VII, 1019. — Confutatur, *ibid.* — Dicit Mariam in fide nutasse et fuisse incredulam, VII, 1031. — Confutatur, VII, 1032. — Impie dicit Mariam ignorasse salutarem Christi missionem, VII, 1228. — Et dicit eam cogitavisse tantum de temporali regno (sed confutatur), VII, 1229. — Dicit negligentem Mariam amisisse filium, et confutatur, VII, 1230. — Et adjicit: Quis inter homines fuit major peccator quam hic est Mater Dei, *ibid.* — Confutatur, *ibid.* — Dicit: Mariam desperasse ob amissionem filii, VII, 1231. — Confutatur, *ibid.* — Dicit: Paulus, ut apparet, per contumeliam Matrem Filii Dei mulierem tantum appellat, VII, 163, 620, 1530. — Dicit quod sumus pares Mariæ, VIII, 163. — Et tamen Verba laudatoria protulit in Mariam, quæ citantur, VIII, 163. — Impetum facit contra templa et altaria in honorem sanctorum et ideo in honorem Mariæ extracta, VIII, 215. — Admittit Mariam fuisse conceptam sine peccato originali, VIII, 429. — Citantur in longum de hoc verba ejus, VIII, 723, 724. — Dicit: Dignum erat Mariam ab originali peccato præservari, de qua Christus sumptus erat carnem quæ omnia peccata superaret, VIII, 656. — Maria, ait, est summe plena Spiritu sancto et prophetissa maxima, nulli maledictioni obnoxia, a Deo præ cæteris benedicta (et alia dicit præclare laudantia Mariam), *ibid.* — Blasphemans dicit credentes in Christum esse tam sanctos quam Mariam, VIII, 619; — et nihil Mariam a nobis discrepare in multis, VIII, 620. — Damnat de impietate illos qui Mariam invocant, *ibid.* — Dicit Mariam errasse et ignorasse Christum, et nutasse in fide, *ibid.* — Et alia dicit contumeliosa Virgini, VIII, 621. — Quomodo comparat Mariam Evæ, VIII, 637. — Dicit Mariam inopem, abjectam, afflictam, desperatam, vilem, VIII, 666. — Dicit Mariam esse pauperulam, nullius existimationis, obscuram, VIII, 679, 680. — Confutatur, VIII, 680. — Et tamen Mariam peccati immunem dicit et plenam gratia, VIII, 725. — Negat verba sumpta e Proverbiorum libro (capite octavo), et lecta in Missa, applicanda esse Mariæ, VIII, 734. — Quoad festa Mariæ, sine dubio sibi contradicit; nam, sicut piger, vult et non vult; conter, III, 1127, 1186; VIII, 225, 757. — Dicit Mariæ virginitatem non magnificandam et illam secundandam esse ab omni vi et affectu meriti, VIII, 968. — Stat, per partes, pro Salutatione Angelica, VIII, 1024. — Sed illegitime interpretatur voces: *Gratia plena*, hujus salutationis, VIII, 1027. — Aliquid de rigore suo remittit, et velut humanior factus, nobiscum *Ave, gratia plena* dicere non deditur et sat bene explicat verba *gratia plena*, VIII, 1049, 1050. — Negat meritum Mariæ, VIII, 1057. — Confutatur, VIII, 1058. — Dicit: pro deprecatrice, eam (Mariam), libenter habebimus ut et alios sanctos, VIII, 1073. — Dicit Mariæ tam eximia et ingentia bona in eo quod Dei Mater facta est, cœlius contigisse ut illa cuiusvis hominis captum excedant (et alia miranda dicit in honorem Mariæ), VIII, 1105. — Dicit contra Nesto-

rium, Mariam Matrem Dei esse, VIII, 1136. — Dicit: Maria habuit in se incredulitatis sensum quemdam et insultum, alioquin non dixisset: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* quare et angelus eam fulcit, VIII, 1195. — Fidem Mariæ plane suspectam reddit, et dicit fidem centurionis firmiorem fuisse fide Mariæ, VIII, 1208, 1209. — Confutatur, VIII, 1209. — Dicit: Fieri potest ut matri suæ, dum se gestabat in utero, et dum peperit, magnam fidem donarit et postea nunquam vel raro tantum, imo etiam ut ejus fidem identidem passus sit nutare (Christus), uti ei usu venit quando triduo ipsum amiserit, *ibid.* — Responsio ad hunc, VIII, 1210. — Circa visitationem Mariæ sic habet: Maria non sua causa Elisabetham adiit, nec aliam ob causam quam ut prægnanti inserviret..., VIII, 1225. — Responsio ad hunc, VIII, 1225, 1226. — Habet verba laudatoria cantici *Magnificat*, VIII, 1255. — Occasione hujus cantici *Magnificat*, dixit: Nihil sumus, Deus omnia est... Hæc ode eo tantum tendit ut homo suam dejectam conditionem.... agnoscat, VIII, 1257. — De verbis: *Fecit mihi magna qui potens est*, adducit Mariam sic loquentem: Ipse solus fecit, ego nihil operata sum, VIII, 1259. — Et circa verba *Magnificat*: *Respectu humilitatem ancillæ suæ*, dicit: Ergo Maria fuit virgo inanis et vacua, nihil honorum et meritum habens et neque ex suis viribus præstare aliquid capax, *ibid.* — Verba: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*, iste legit: Ecce beatam me narrabunt filii filiorum, VIII, 1240. — Et adjungit: Quia Deus utilitatem meam inexistit, beata prædicabor, VIII, 1241. — Et quid maligne concludit contra Catholicos erga Mariam ex his verbis præcitatis, *Beatam me... generationes*, *ibid.* — Quomodo vult nos alloqui Mariam, minues venerationem illi debitam, VIII, 1242, 1243. — Quomodo infamam velit esse Mariam, VIII, 1246, 1247. — De amissione Jesu sic habet: Quid potuit cogitare Maria, nisi sua culpa amissum fuisse Filium Dei et Deo Patri visam indignam cui Filium semel commissum denuo relinqueret; melius fuisset non factam esse matrem, quam rapti ab eo improviso, et quis inter homines fuit major peccator quam hic est ipsa mater Dei, VIII, 1504. — Dicit et Mariam amittentem filium suum peccavisse per damnandam incuriam, VIII, 1507. — Vocat Mariam rudem, ignorantem et errori obnoxiam, VIII, 1532. — Super verba mulieris, de turba clamantis: *Beatus venter qui te portavit et ubera quæ suxisti* (et alia), dicit: Notandum quomodo Christus obvia rit stultæ et carnali devotioni mulierculæ exclamantis beatum ventrem qui ejusmodi filium gestasset, VIII, 1597, 1598. — Laudator Mariæ factus, sic habet: Nulla mulier tam sancta est, nec fuit, nec in posterum erit, quæ præter Mariam fructum ventris sui benedictum pariat, quando nulla citra voluptatem et peccatum concipit... Maria Virgo juxta corpus quidem sine gratia, juxta animam autem plena gratia concepta est, VIII, 1599, 1400; et magni gaudii et consolationis præcipue loco haberi vult (Lutherus), quod credat Christianus a quæ gloriatur Mariam veram suam matrem, Christum fratrem et Deum Patrem esse, VIII, 1457. — Dicit: Satis est si Mariam in cœlo vivere sciamus; quomodo autem vivat, nihil ad nos pertinet, IX, 86. — Responsio ad hunc, IX, 87, 88. — Quoad epistolam quæ legitur in Missa festi Assumptionis, sic habet: coacte et epistolam huc torserunt quæ divinæ sapientiæ tantum competit, ipsi scilicet Christo... Quod autem Mariæ Deiparæ hæc tribuitur, merum mendacium et in Deum blasphemia est, IX, 88. — Confutatur, IX, 88-91. — De verbo Vulgatæ: *Ipsa conteret caput tuum* (Gen. in 15), sic habet: Quis non miretur malignum consilium Satanæ qui... per ineptos interpretes verba: *Ipsa conteret...* transtulit ad Mariam Virginem, IX, 113. — Confutatur, IX, 113-121. — Dicit honorem datum Mariæ minuire honorem redditum Christo; dicit nos facere Mariam Deum et expectare plus favoris a Maria quam a Deo, IX, 151, 152. — Responsio ad hunc, IX, 152, 153. — Dicit: Encomia quæ Deiparæ dantur Mariæ per canticum: *Salve Regina*, sunt immodica et non ferenda, nam Maria non est vita nec dulcedo nec spes nostra, IX, 147. — Confutatur, IX, 148-161. — Dicit Mariam non debere coli cultu hyperdulæ, IX, 176. — Confutatur, IX, 181-186.

404. MACEDONIUS. — Negat Mariam esse virginem, VIII, 878.

405. MAGDEBURGENSES. — Dicunt impie per verba Mariæ dicentis: *Fili, quid fecisti nobis sic?* Mariam conquestam esse, quod Jesus non obediverit sibi, et dicunt eam compellasse filium cum conturbatione, VII, 1227. — Confutatur, *ibid.* (Vide et CENTURIATORES in hoc primo indice.)

406. MAHOMETANI. — Dicunt Mariam non posse

matrem Dei appellari nisi personam eandem vel Dei vel deæ loco constituamus atque veneremur, VIII, 1149. — Confutatur, VIII, 1155, 1156.

107. MAHOMETUS. — Quantum Mariam extollit, VIII, 1155. — Dicit: E viris multi perfecti fuerunt; nulla autem ex mulieribus unquam perfecta fuit nisi Maria mater Jesu, IX, 742.

108. MANES. — Iste Persa negat Mariam esse matrem Dei, VIII, 1112, 1125. — Confutatur, VIII, 1123, 1124.

109. MANICHÆI. — Exsecrantur sacras imagines Mariæ, quas vocant idola, VIII, 195, 196. — Confutatur, VIII, 197.

110. MANICHÆUS. — Non vult admittere quod Maria sit tabernaculum Dei, et blasphemias et spurcitas evomit in eam, VIII, 624, 625. (Vide et vocem sequentem.)

111. MANICHÆUS FAUSTUS. — Dicit genus Mariæ ad tribum Levi potius quam Juda referendum esse, VIII, 657, 658, 671. — Responsio ad hunc, VIII, 659, 660. (Vide et vocem præcedentem.)

112. MARBACHIUS. — Quomodo erret circa plenitudinem gratiæ in Maria, VIII, 1055. — Accusat Catholicos violare primum præceptum Decalogi ob Mariæ cultum, IX, 162. — Confutatur, IX, 162-175, 191-194. — Dicit: Maria in nullo fuit unquam ministerio Ecclesiæ, nec Scriptura meminit alicujus miraculi ab illa perpetrati..., IX, 258. (Vide et vocem sequentem.)

113. MARBACHIUS JOANNES. — Quomodo male sentit de cultu dato Mariæ a Catholicis, IX, 155. — Confutatur, IX, 153, 156. (Vide præcedentem.)

114. MARCIO. — Negat Mariam esse matrem Dei, VIII, 1112.

115. MARCIONITÆ. — Exsecrantur sacras imagines Mariæ, quas vocant idola, VIII, 195, 196. — Confutatur, VIII, 197.

116. MARTIALIS. — Negat Mariam fuisse virginem in partu, VIII, 882.

117. MATTHIAS. — Matthias Rodt, minister Lutheranus, suscepit, detestans Mariam, convellere virulentum scripto canticum *Salve regina*, IX, 147.

118. MELANCHTHON. — Non bene explicat verba: *Dominus tecum Salutationis Angelicæ*, VIII, 1029. — Dicit: Maria veram de Messia doctrinam in oblatione Unigeniti optime intellexit, VIII, 1214. — Super verba: *Respexit humilitatem ancillæ suæ*, sic habet: *Respexit ad abjectionem, miseriam et contemptum ancillæ suæ*, VIII, 1245. — Confutatur, VIII, 1248-1257. — Dicit Mariam lege puritatis nisi iniquam indignisse, sed ab ea per Moysen, non sine divino nutu exceptam fuisse, VIII, 1276. — Accusat Mariam de errore, VIII, 1538. — Dicit: Maria post resurrectionem Filii, annos aliquot superstes fuit, quoniam Claudii Cæsaris tempore ex hac vita discessit, quæ non solum Ecclesiæ primæ videntur initia sed suis etiam consiliis rexit Apostolos, VII, 1541. — De compassione Mariæ dicit: Dolor Mariæ stantis ad crucem... mistus fide et spe fuit, cum sciret mater filium esse Messiam et per eum deleri peccatum et mortem, justitiamque et vitam restituri; ideo sciebat certo resurrectionem esse, VIII, 1414. — Et de eadem dicit: Cogitate qualis lucta fidei fuerit in Maria; simul fuit magnus dolor et tamen mistus fide et spe..., VIII, 1450. — Dicit Mariam post ascensionem Filii, suis consiliis rexisse Apostolos, et primum illum credentium centum, IX, 27.

119. MENNO. — Affirmat non de substantia Mariæ Virginis esse Christum, et ideo illam matrem Dei esse negat, VIII, 1110.

120. MICHAEL BALBUS. — Detestatur sacras imagines Mariæ, quas reputat esse idola, VIII, 195, 196. — Confutatur, VIII, 197.

121. MOLINÆUS. — Negat Mariam permansisse virginem post partum, I, 741, 742; VIII, 882. — Confutatur, VIII, 885-898. — Negat Mariam fuisse virginem in partu, VIII, 882. — Et confutatur, VIII, 885-898.

122. MONTACUTIUS. — Iste alienus ab Ecclesia objectiones facit contra votum virginittatis Mariæ, et negat B. Mariam fecisse hoc votum, I, 324.

123. NESTORIUS. — Dicit Mariam non esse matrem Domini (confutatur), I, 658; III, 1096-1098, 1091; VI, 58, 59; VII, 46. — Errores Nestorii quinam fuerunt, VII, 692, 695. — Dicit Mariam non esse matrem Christi quatenus Deus est, VII, 1177. — Confutatur, *ibid.* — Non vult admittere quod Maria sit tabernaculum Dei, et blasphemias et spurcitas evomit in eam, VIII, 624, 625. — Dicit: Mariam Dei genitricem nemo vocare debet, VIII, 1155-1156. — Dicit: Deum ex ipsa Maria genitum non educti sumus, VIII, 1153. — Et alia citantur verba quibus negat Mariam esse Dei genitricem, VIII, 1153. — Confutatur, VIII, 1158-1147, 1155, 1156.

124. NICOLAUS HEMINGIUS. — Iste, de rigore suo aliquid remittens, nobiscum: *Ave Maria, gratia plena*, dicere non dedignatur, et sat bene explicat voces: *Gratia plena*, VIII, 1049. (Vide et in hoc primo Indice vocem HEMINGIUS.)

125. OECOLAMPADIUS JOANNES. — De Maria scripsit: Quod nunquam ipse aversabitur Mariam, nam aversio ab ea est indicium reprobate mentis, et loquitur de Mariæ superioritate, III, 592. — Dicit: Mariæ veneratio cultus idolorum est, VIII, 163. — Et tamen laudat eam, VIII, 165. — Et dicit: Nunquam de me audietur quasi averser Mariam, regina est... et alia laudatoria profert verba ad honorem Mariæ, VIII, 636. — Conscripsit librum De laudando in Maria Deo, ibique virtutes, dotes et prærogativas ejus fuse recenset, VIII, 1245. — Insinuat Mariam ambitione in nuptiis Canæ Galilææ, VIII, 1546. — Magno in pretio Virginem matrem habet, et eam præ sanctis reliquis amat, colit et veneratur (legenda sunt sane ejus verba), IX, 128-150. — Cultum idolorum cum Mariæ cultu confert ut majus nobis vulgi odium constet, IX, 162. — Confutatur, IX, 162-175, 191-194.

126. ORIGENES. — Male explicans gladium a Simeone prædictum Mariæ, dicit: Gladius infidelitatis te pertransibit, et ambiguitatis mucrone ferieris, et cogitationes tuæ te in diversa lacerabant, VIII, 1411.

127. OSIANDER. (Vide in hoc primo Indice: Lucas.)

128. PAGANI. — Dicunt Mariam matrem non esse virginem, I, 509. (Vide Gentiles in hoc primo Indice.)

129. PAULUS SAMOSATENUS. — Debaebatur contra puritatem Mariæ, X, 616.

130. PELAGIUS. — Pelagius quidam negat perpetuam virginittatem Mariæ, I, 810.

131. PELLICANUS. — Protestans iste hæreticus bene loquitur de Maria Virgine, I, 640. — Vocat superstitionem multoties dicere Mariæ: *Ave Maria*, IV, 211; VIII, 1074. — Et iste inimicus gloriæ Mariæ accusat Catholicos quod ex hac repetitione, sorta, coronæ, rosaria contextantur, quod est, juxta illum, nefanda blasphemia, apertissimum Satane inventum, et lucifericum commentum, VIII, 1074, 1075. — De verbis Mariæ dicentis: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* dicit: Mariam in hoc ab omni vitio esse liberam, ejusque verba ad propositum et sollicitudinem de conservanda virginittate accommodat, VIII, 1199. — Omnino vult Mariam, in amissione Filii, expostulasse cum puero Jesu, et commotum ostendisse animum, et nescio quid humani passum esse, VIII, 1524. — Quomodo loquitur de ignorantia Mariæ, VIII, 1552. — Circa nuptias in Cana Galilææ, dicit: Christi mater, muliebri quadam ac vana sollicitudine detinetur, cum suum compellans filium, vini defectum indicat, VIII, 1548. — De compassione Mariæ, sic dicit: Stabat juxta crucem magnanimitèr Spiritu sancto pectus ejus digne confirmante et consolante, VIII, 1414. (Vide et in hoc primo Indice vocem: CONRADUS.)

132. PETRUS MARTYR. — Martyr (sed non Christi) dictus, insignis adversarius Mariæ, et sectarius, dicit Mariam non permansisse virginem post partum, II, 741, 742, 810; VII, 882. — Confutatur, VIII, 898-905. — Dicit impium esse canticum *Salve Regina*, III, 639, 660. — Negat Mariam fecisse votum virginittatis (sed confunditur), VII, 1086, 1087; VIII, 955. — Negat Mariam fuisse virginem in partu, VIII, 625, 882. — Confutatur, 898-906. — Dicit Mariam esse exæquandam puellam reliquis puellis Judæis, VIII, 775. — Confutatur, VIII, 775-778. — Dicit Mariam fuisse virginem potius corpore quam mente, VIII, 878. — Dicit opinionem esse Mariam habuisse virginittatem perpetuam, VIII, 992.

133. PETRUS QUIDAM, Germanus, negat Mariam matrem Dei esse, dicens Christum nihil carnis ex ea sumpsisse, VII, 1116.

134. PETRUS VERMFLIUS. — Idem est ac Petrus martyr de quo præcedenter.

135. PHILIPPUS THIESEUS. — Dicit Mariæ fidem a fortitudine talem ac tantam fuisse, quæ robur humanum longe superavit, cum illa suppliciorum filii spectatrix adesset, et dolore tamen non exstingueretur, quoniam fide resurrectionis quam certo et brevi securum credebatur, suum sustentavit animum ac confirmavit, VIII, 1505. — Accusat Mariam de incuria ob amissionem Jesu, VIII, 1507; — et dicit: Maria agnoscat suam negligentiam cogitans sibi præcipue hujus filii custodiam demandatam, et se officii sui oblitam esse, VIII, 1508. — Dicit: Maria aliquando suum amisit filium, igitur hæret in sanctis quoque peccata, VIII, 1509. — Quoad nuptias in Cana Galilææ sic: severe Maria castigatur, et sua prærogativa

spoliatur, et non amplius habenda est benedicta inter mulieres, VIII, 1547.

136. PHOTINIANI. — Isti discipuli Photini censebant Jesum Christum hominem solum ex viri cum Maria concubitu procreatum fuisse, I, 417, 539.

137. PLATZIUS. — Circa versum 13 capitis 3 libri Geneseos ubi adest textus : *Ipsa conderet caput tuum*, dicit : Non dicendum est *ipsa* sed : *ipse*, IX, 335. — Responsio ad hunc, IX, 335, 336. — Dicit : Non dicendum est : *Maria mater gratiæ*, IX, 336. — Responsio ad hunc, IX, 336, 337. — Juxta istum plures tituli sunt negandi Mariæ, IX, 337. — Responsio ad hunc, IX, 337, 338. — Juxta ipsum Psalterium applicari Mariæ non debet, IX, 338. — Responsio ad hunc, 338-340. — Vetat recitari Salutationem Angelicam; et Maria non est invocanda, sicut iste opinatur, IX, 341. — Responsio ad hunc, IX, 341-344.

138. POMERANUS JOANNES. — Iste Lutheranus dicit Mariam peccavisse et fuisse tristem de peccato amissionis Jesu, et pene desperasse, VIII, 622. — Dicit nos facere Mariam deam, VIII, 1071. — Confutatur, VIII, 1072. (Vide in hoc primo Indice : JOANNES RUGENHAGIUS.)

139. PROTESTANTES. — Isti inimici Mariæ volunt credere illam obnoxiam fuisse peccato, I, 105. — Negant quod sint super terram reliquæ crinum B. Mariæ Virginis, II, 704, 705. — Refelluntur, II, 705. — Negant conservationem lactis Mariæ Virginis, II, 707. — Confutatur, II, 708. — Nolunt Mariam cohonestari titulis reginæ, dominæ et imperatricis, IV, 55. — Irrident nos amatores Mariæ et dicunt quod patrocinio Mariæ nimio plus confidamus, IV, 149, 150. — Et ob nostram fiduciam in Mariam, Christum et ejus merita et passionem nos despiciere dicunt, IV, 150. — Et nos quod ad hæc respondendum habemus, *ibid.* — Dicunt invocationem Mariæ non fuisse in usu ante concilium Ephesinum (meritone dicunt illud?), IV, 192-196. — Negant titulos Mariæ a nobis datos, et nolunt eam esse redemptricem, reconciliatricem generis humani, mediatricem, causam lætitiæ nostræ, reginam, dominam, imperatricem, patronam, advocatam, spem, refugium, IV, 285-298.

140. PROTINUS. — Negat Mariam fuisse virginem in partu, VII, 882.

141. REISENER. — Reisener Adamus dicit Mariam non permansisse virginem post partum, I, 741, 742. (Vide in hoc primo Indice ADAMUS REISENER.)

142. SAMOSATENI. — Isti discipuli Pauli Samosatani dicebant Jesum Christum hominem solum ex viri cum Maria concubitu procreatum esse, et ideo negabant Mariam esse virginem et matrem Dei, I, 417, 539.

143. SARCERIUS. — Iste Lutheranus infirmat testimonium angeli dicentis Mariam esse benedictam in mulieribus, et alia dicit adversus Mariam, VIII, 622. — Dicit Mariam non habuisse conceptionem immaculatam, VIII, 715-717. — Responsio ad hunc, VIII, 717-725. — Irridet festum conceptionis Mariæ, VIII, 725. — Dicit Mariam ignoram, cæcam, infirmam, dubitantem, tardam et incredulam, VIII, 759. — Et quid reputat Mariam iste insanus, *ibid.* — Illegitime interpretatur voces *Gratia plena*, VIII, 1026. — Summam hujus pulcherrimæ salutationis statuit in eo quod Maria sine suis meritis in tantam gratiam et ad tantum opus suscepta esse dicatur, VIII, 1094. — Super verba : *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?* insinuat Mariam infirmitatis, ignorantie, dubitationis et oppositionis verbis Dei, VIII, 1195, 1194. — Confutatur, VIII, 1195-1205. — De visitatione Mariæ sic : Vadit Maria ad Elisabetham ut eam salutaret, exhibitam sibi gratiam cum illa communicaret, ut illam ad credendum Deo provocaret, ut suo exemplo Elisabetham de exhibitâ illi misericordia certificaret ... tandem quo vel illi vel utæ inserviret et administraret, VIII, 1225. — Et circa verba : *Beata quæ credidisti*, dicit : non quæ meruit, VII, 1228. — De verbis : *Respexit humilitatem ancillæ suæ* dicit : Respexit ad abiectionem, miseriam et contemptum ancillæ suæ, VIII, 1245. — Confutatur, VIII, 1248-1257. — Dicit Mariam lege purificationis nequaquam indignuisse, sed ab illa per Moysen non sine divino nutu exceptam fuisse, VIII, 1276. — Dicit Jesum a Maria objurgari ob peccatum inobedientiæ contra parentem, VIII, 1324, 1351. — De amissione Jesu, circa verba : *Et ipsi non intellexerunt*, statuit in illa (Maria) exemplum ignorantie et cæcitat, VIII, 1345. — De Maria volente videre Jesum prædicantem, dicit quod Maria hoc voluerit ob affectum carnalem, VIII, 1360.

144. SARTERIUS. — Exclamat in evocationem qua Maria voluit Jesum videre prædicantem, VII, 1241.

145. SCHURIUS ANDREAS. — Iste Jan-enista (cum aliis Jansenianæ factionis assensit, et sine dubio cum protestantibus) mutat in oclio B. Mariæ, quæcumque sibi

placet mutare et omnino tollere, et hoc facit ad deprimentam gloriam et tolendos titulos B. Mariæ Virginis (cujus assertionis nostræ veritatem habes), IV, 307, 308. — Quibus mutationibus ab ipsis factis, tanquam si essent objectiones, respondemus, IV, 308, 309.

146. SELNECCERUS. — Dicit : Invocatio Mariæ quæ fit in ecclesia, idololatria est, et teter error, IX, 162. — Confutatur, IX, 162-175, 191-194.

147. SERVETUS. — Negat Mariam esse matrem Dei, dicens : Corpus Christi corpus deitatis, et carnem ejus divinam carnem celestem de substantia Dei genitam, VIII, 1110.

148. SPANGENBERGIUS. — Dicit impie per verba Mariæ : *Fili, quid fecisti nobis sic*, Mariam conquestam esse quod Jesus non obederit sibi, et dicit eam compellasse filium cum conturbatione, VII, 1227. — Confutatur, *ibid.* — Dicit Mariam et Josephum ignorasse salutarem Domini Christi missionem, et cogitasse tantum de regno temporali, VII, 1228. — Confutatur, VII, 1229. — Dicit Mariam desperavisse ob amissionem filii, VII, 1231. — Confutatur, *ibid.* — Super verba : *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?* insinuat Mariam infirmitatis et infidelitatis et oppositionis Deo, VIII, 1194. — Confutatur, VIII, 1195-1205. — Et adjungit tamen : hæc verba non sunt incredulitatis, sed præstantissimæ fidei; nihil dubitat de verbo Dei quod sit mater futura, et nihilominus virgo mansura, et non solum mater simpliciter, sed mater Dei; id illi præter opinionem auditur et admirabile videtur (et alia miranda de hoc dicit), VIII, 1199. — Dicit Mariam lege purificationis nequaquam indignuisse, sed ab illa per Moysen non sine divino nutu exceptam fuisse, VIII, 1276. — De amissione Jesu, adducit Mariam sic verba facientem : *Nôstra culpa scelus tantum admissum est quod æterno supplicio longe ultro vindicabit, et a nobis poenas meritas exiget*, VIII, 1502. — Et : *Me tuam esse matrem, te filium; novisti præceptum : Honora patrem tuum et matrem tuam*; cur igitur nobis sic fecisti? Qui tibi nullam nos ita nos contristandi præbimus occasionem, VIII, 1324. — Quomodo loquitur de ignorantia Mariæ quoad verba dicta a Jesu amisso, VIII, 1351. — Negat Mariam superiorem esse aliis in cælo, VIII, 1598. (Vide in hoc primo Indice JOANNES SPANGENBERGIUS.)

149. STERNBERGER LUCAS. — Negat virginitatem perpetuam Mariæ, I, 811. (Vide in hoc primo Indice LUCAS STERNBERGERUS.)

150. STEPHANUS DE MALESCOF. — Non vult quod *Ave Maria* dicamus, VIII, 1078. — Dicit : Maria imitatio morum et vitæ solæ honoranda est, VIII, 1080. — Confutatur, VIII, 1082-1086.

151. STRIGELIUS VICTORINUS. — Dicit : Nomen Mariæ significat misera, VII, 1060.

152. SUENCKFELDIUS. — Negat Mariam esse matrem Dei, dicens Christi carnem et sanguinem esse supernaturales, VIII, 1110.

153. SWINGLIUS. — De amissione Jesu dicit : Providentia Dei factum est ut puer Jesu maneret Hierosolymis, non pueri contumacia, nec parentum negligentia..., VIII, 1312. (Vide hic in erius ZWINGLIUS, ZWINGLIUS.)

154. TEUDIUS. — Negat perpetuam virginitatem Mariæ, I, 810.

155. THEODATUS coriarius Byzantius dicit Mariam non Dei sed hominis matrem appellandam esse, VIII, 1135.

156. THEODORUS MOPSUESTENUS. — Dicit Mariam non Dei sed hominis matrem appellandam esse, VIII, 1133.

157. THEODOTUS RYZANTIUS. — Negat perpetuam virginitatem Mariæ, I, 807.

158. THEOPHASTUS. — Detestantur sacras imagines Mariæ, quas vocant idola, VIII, 193, 196. — Responsio ad istos, VIII, 197.

159. THEOPHILUS. — Detestatur sacras imagines Mariæ, quas vocat idola, VIII, 193, 196. — Responsio ad hunc, VIII, 197.

160. TILMANNUS HESHIUS. — Dicit caput serpentis non fuisse conjunctum a Maria, IX, 112. (Vide in hoc primo Indice HESHIUS.)

161. URBANUS RHEGIUS. — Præbavit usum Salutationis angelicæ et dixit retinendum esse in Ecclesia; citantur ejus verba, VIII, 1024.

162. VALENTINUS. — Negat Mariam fuisse virginem perpetuam, I, 807. — Dicit Mariam esse nec matrem Christi quatenus Deus est, nec quatenus homo est, VII, 1177; VIII, 1112. — Responsio ad hunc, *ibid.* — Et negat Mariam matrem Dei quia dicit corpus Christi celestus allatum esse ex Patris substantia, VIII, 1110. — Non admittit quod Maria sit tabernaculum Dei, et blasphemias et spurcitas evomit in eam, VII, 1621, 1625. — Negat Mariam esse virginem, VIII, 878.

165. VIGILANTUS. — Dicit Mariam orare pro nobis in cælo, VIII, 180, 181.

164. VITUS THEODORUS. — Aliquid de rigore suo remittens, nobiscum *Ave Maria* dicere non dedignatur et *sat bene* explicat voces *gratia plena*, VIII, 1049.

165. WALDENSES. — Tolli volunt festa Mariæ, VIII, 225. — Admittunt Mariam virginem fuisse in partu et semper post partum usque ad mortem... (Citantur eorum verba), VIII, 997, 998.

166. WELLERUS. — Laudat canticum *Magnificat*, VIII, 1253, 1256. (*Vide* in hoc primo Indice HIERONYMUS.)

167. WICLEFISTÆ. — Detestantur sacras imagines Mariæ, reputantes eas esse idola, VIII, 195, 196. — Responsio ad hunc, VIII, 197. — Tolli volunt festa Mariæ, VII, 225.

168. WICLEFUS. — Dicit Mariam non fuisse veram conjugem sancti Josephi, I, 345. — Dicit Mariam orare pro nobis in cælo, VIII, 180, 181. (*Vide* et hic subsequenter : WICLEFUS LONDINUS.)

169. WICLEFUS LONDINUS. — Hujus aliqua discipula insana dixit Mariam non permansisse virginem post partum, I, 741. (*Vide* hic præcedenter : WICLEFUS.)

170. WIGANDUS. — Iste Lutheranus vult quod a Catholicis probetur credentes omnes, ad Mariam salutandam per Salutationem angelicam impelli, VIII, 1069. — Responsio ad hunc, *ibid.* — Dicit solum Gabrielem debuisse Virginem salutare, sed non nos debere eam salutare, VIII, 1070. — Responsio ad hunc, VIII, 1070, 1071. — Et dicit : Qui Mariam sic salutant, superstitionis sunt, nam faciunt Mariam Deam, VIII, 1071. — Accusat ergo Catholicos violare primum præceptum Decalogi ob Mariæ cultum, IX, 162.

171. WILHELMUS BIDENBACCHIUS. — Impium et insultare vocat canticum *Salve Regina*, IX, 147. — Confutatur, IX, 148-161. — Dicit : Ut Maria spes nostra dicatur, quomodo eam in impio illo et insultari canticum *Salve Regina* salutant herret animus cogitare, nedum lingua eloqui, IX, 155.

172. WOLFGANGUS MUSCULUS. — Iste heterodoxus quomodo bene loquitur de Maria quatenus *gratia plena*, VIII, 1038.

173. ZWINGLIUS. — De verbis : *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?* dicit : Rem ipsam credit Maria, de modo tantum interrogat, quod arguit ejus integritatem; nam hinc claret Virginem Mariam nulli unquam viro fuisse commistam, et fortum ex Spiritu sancto esse; Zacharias in re et modo dubitat, VIII, 1199. — Occasione *Magnificat*, dicit : Sacerdotes, monachos et omnes justitarius præsentis Mariæ canticum damnantur ac rejiciuntur..., VIII, 1257. — De Maria volente videre Jesum prædicantem, sic habet : Quod Chrysostomus affectum hic ambitionis aut vanæ gloriæ attribuit Mariæ, nihil opus fuit, VIII, 1565. — Super verba : *Quæ est mater mea*, sic loquitur : Hoc non loquitur Christus, matrem aversans aut dedignans... nam quomodo matrem suam contemneret, VIII, 1569. (Confer in hoc primo Indice : ZWINGLIUS et SWINGLIUS.)

174. ZWINGLIANI. — Exsecrantur sacras imagines Mariæ, quas vocant idola, VIII, 195, 196. — Responsio ad hos, VIII, 197.

175. ZWINGLIUS. — Putat posse demonstrari per Scripturam, Mariam fuisse virginem in conceptu, in partu et post partum, VIII, 995. (Confer in hoc primo Indice : SWINGLIUS et ZWINGLIUS.)

II

POPULI, LOCA MARIANA,

SIVE

Summæ auræ Index alphabeticus secundus, loca, populos, regiones provinciasque Mariæ cultu celebriores, expressa celebritatis causa, enumerans.

176. *Abredonia*, in Scotia, colitur imago B. Mariæ Virginis miraculosa de Monte, XII, 520.

177. *Abu'æ*, in Hispania, colitur imago B. M. V. miraculosa subterranea, XII, 428.

178. *Acrenæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. V. miraculosa Acrensis, XII, 151.

179. *Adanæ*, in Cileicia, colitur imago B. M. V. miraculosa Adanæ, XII, 557.

180. *Adjacium*, ibi in cathedrali ecclesia colitur sancta Maria de planctu; sancta Maria mater misericordiæ; sancta Maria de Rosario; sancta Maria spes navigantium, XII, 705, 704.

181. *Adanticorum Iluo*. In oppido isto conservatur glomus B. M. Virginis, II, 144.

182. *Ægyptus*, celebris est mora quam fecit ibi Maria, II, 699.

183. *Ærlæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. Mariæ Virginis miraculosa Erlana, XII, 548.

184. *Æthiopes* Abyssini eminent cultu B. M. V., III, 731, 732.

185. *Æthiopia* celebris est cultu frequenti Dei Genitricis, III, 657, 658.

186. *Affligemii*, colitur, in monasterio quod est in Germania inferiori imago B. M. V. miraculosa Affligemienensis, XII, 510.

187. *Agatæ* et *Agathæ*, in Gallia, colitur imago B. M. V. miraculosa de gradu, XII, 103. — Et sancta Maria de gratiis, XII, 704, 705.

188. *Agennæ*, in Gallia, colitur imago B. M. V. miraculosa Agennensis, XII, 515.

189. *Aginni*, in Gallia, colitur imago B. M. V. sancta Maria (*de Bomencontre*), XII, 705.

190. *Agneltzi*, in Gallia, colitur imago B. M. Virginis, XII, 705.

191. *Ain-Mariam*, vel aliis verbis : Fons Mariæ, est locus peregrinationis, quia ibi (in Palestina) fama fert Mariam Virginem hausisse aquam, XII, 705.

192. *Alacanti*, in Hispania, colitur imago B. M. V. miraculosa de gratia, XI, 1384.

193. *Albæ*, in Hispania, adest ordo virginum Theresenarum in honorem B. M. V. annuntiatae, III, 752.

194. *Albuqui*, in Germania superiori, colitur imago B. M. V. miraculosa Albaquensis, XII, 112.

195. *Albæ regali*, est capella sanctæ Mariæ de Alba-regali, XII, 705.

196. *Alberti*, in Gallia, colitur imago B. M. V. miraculosa dicta *N. D. de Brèbières*, XII, 705.

197. *Albervillari*, colitur imago B. M. de Virtutibus, XII, 705.

198. *Alcalæ*, in Hispania, colitur imago B. M. V. miraculosa de spino, XII, 597.

199. *Alcani*, in Sicilia, colitur imago B. M. V. miraculosa de Miraculis, XII, 254.

200. *Alcazar Segher*, in Africa, colitur imago B. M. V. de Conceptione, XII, 705.

201. *Aldeæ*, in Lusitania, colitur imago B. M. V. miraculosa de Succursu, XII, 426.

202. *Alenconi*, in Gallia, colitur imago B. M. V. de Gratia, XII, 705.

203. *Aleti*, in Gallia, imago N. D. d'Alet colitur, XII, 705.

204. *Aliagæ*, in Hispania, colitur imago B. M. V. miraculosa de Zarga, XII, 277.

205. *Allerstorffii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. V. miraculosa Allerstorffiana, XII, 666.

206. *Allouillæ*, in Gallia, colitur imago B. M. V. de Pace, XII, 705.

207. *Alsatia*. Celebris est Alsatia monasteriis in honorem B. M. Virginis, XI, 1030.

208. *Alsenbergæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. V. *Alsenbergensis*, XII, 315.
209. *Altachii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. V. *miraculosa de Augia*, XII, 373.
210. *Attenburgi* in Germania inferiori, colitur imago B. M. V. *miraculosa Eberstorfensis*, XI, 1146-1152.
211. *Astorffii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. V. *miraculosa de Ferro*, XII, 225.
212. *Atwilmsdorfii*, in Bohemia, colitur imago B. M. V. *miraculosa Atwilmsdorfensis*, XII, 169.
213. *Amantæ*, in Italia, colitur imago B. M. V. *miraculosa de Michaeli*, XI, 1516.
214. *Amatoris (Rupe)*, in Gallia, colitur imago B. M. V. *miraculosa de Rupe Amatoris*, XI, 1215.
215. *Ambiani*, in Gallia, imago colitur B. M. V. *miraculosa Foensis*, XII, 223.
216. *Ambronay*, in Gallia, clara est ob concursum populorum in præcipuis festivitibus B. Mariæ Virginis, XII, 703, 706.
217. *Amerinæ*, in Italia, colitur imago B. M. V. *miraculosa Annuntiata*, XII, 440.
218. *Amerungæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. V. *miraculosa Amerungana*, XII, 31.
219. *Anastasiopoli*, in Oriente, colitur imago B. M. V. *miraculosa de Oleo*, XII, 243.
220. *Andusaria*, in Hispania, colitur imago B. M. V. *miraculosa de Caboza*, XI, 1535-1537.
221. *Angelipoli*, in Mexico, colitur imago B. M. V. *miraculosa Angelipolitana*, XII, 689.
222. *Angelo* (in sancto), in Sicilia, colitur imago B. M. V. *miraculosa de Viridario*, XII, 285.
223. *Angolæ*, in India, colitur imago B. M. V. *miraculosa Angolitana*, XII, 171.
224. *Angra de Reys*, in America, habet sacellum de Conceptione B. M. Virginis, XII, 706.
225. *Anhoffii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. V. *miraculosa Anhoffensis*, XII, 379.
226. *Aniciensis* gloriantur habere guttulas lactis B. M. Virginis, II, 707.
227. *Anicii*, in Gallia, colitur imago B. M. V. *miraculosa de sanctis Capitis*, XII, 461. — Gloriantur ista civitas habere reliquias crinium B. M. V., XI, 706. — Celebris est ista civitas imagine B. M. V. *miraculosa Aniciensis*, XI, 1144, 1145. — Historia de hac statua exponitur, XI, 1145. — Anicii colitur et imago B. M. V. *miraculosa de Pace*, XII, 247.
228. *Antibis*, in Gallia, colitur imago B. M. V. sub titulo N. D. de la Garde, XII, 706.
229. *Antignati*, in Italia, colitur imago B. M. V. *miraculosa de Gratiis*, XII, 402.
230. *Antiquera*, in Hispania, colitur imago B. M. V. *miraculosa de Remediis*, XII, 491.
231. *Antuerpiæ* in Germania, colitur imago B. M. V. *miraculosa Wilibrordiana*, XII, 506. — Et imago B. M. V. *miraculosa Peregrinorum*, XII, 511. — Et imago B. M. V. *miraculosa Amicti sole*, XII, 315. — Et imago B. M. V. *miraculosa ad sanctum Michael*, XII, 535. — Antuerpia cliens est B. M. V. et celebrat encenia in honorem Mariæ, Dominica prima post Assumptionem, III, 1151, 1152.
232. *Anzingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. V. *miraculosa Anzingana*, XII, 621.
233. *Aquileiæ*, in Illyrico, ædificata est ecclesia Sanctæ Mariæ de Stella dicata, XII, 706.
234. *Aquisgranenses*, dicunt se possidere Zonam B. M. V., II, 757.
235. *Aquisgrani*, in Germania superiori, asservatur unum et duobus indutiis B. M. V., II, 755, 754; VIII, 212. — Aquisgranum gloriantur habere reliquias crinium B. M. V., II, 706, 753. — Et partem ejus togæ, II, 755. — Et partem zonæ, II, 711. — Et velum B. M. V., II, 725. — Celebris est consecratio templi in honorem B. M. V., III, 678, 679. — In hac civitate quædam sunt reliquie B. M. V., et quædam peregrinationes in ejus honorem, III, 1040, 1041. — Aquisgrani, dedicatio Basilicæ in honorem gloriosissimæ Dei Genitricis, anno 804, III, 1054. — Aquisgrani colitur imago B. M. V. *miraculosa Caroli Magni*, XII, 126.
236. *Aquis-Sextilis*, in Gallia, colitur imago B. M. V. *miraculosa de Sede*, XII, 688. — Et imago P. M. de Spe, — et imago virginis de Rosario, et B. Mariæ dolorosæ, XII, 706.
237. *Arauci*, in R. Cile, colitur imago B. M. *miraculosa de Araucana*, XI, 1112.
238. *Arachoni*, fit peregrinatio ad Sanctuarium N. D. (d'Arachon), XII, 706.
239. *Archidonæ*, in Italia, colitur imago B. M. *miraculosa de Gratiis*, XI, 1392-1394.
240. *Ardillieræ*, in Gallia, colitur imago *miraculosa B. M. Virginis*, XI, 1119, 1150.
241. *Aretina diocesi* (In), in Italia, facta est apparitio B. M. V. pro approbatione ordinis Montis Oliveti, III, 873.
242. *Aretini*, in Italia, colitur imago B. M. V. *miraculosa de Bagno*, XII, 547.
243. *Arezzi*, in Italia, colitur imago B. M. V. *miraculosa de Lacrymis*, XII, 547.
244. *Argentolii*, colitur tunica a B. M. V. texta; et adest peregrinatio ad ecclesiam Argentolii, XII, 706.
245. *Argentonii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. *miraculosa Argentoniana*, XII, 286.
246. *Argentorati*, in Germania superiori, colitur imago B. M. V. *miraculosa Argentoratensis*, XI, 1457.
247. *Arie*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. *miraculosa de Consolatione S. J. (Societatis Jesu)*, XII, 262. — Et imago B. M. *miraculosa Panaria*, XII, 263. — Et imago B. M. *miraculosa de Capella*, XII, 288.
248. *Aricini*, in Italia, colitur imago B. M. *miraculosa Aricina*, XI, 1542.
249. *Arimini*, in Italia, colitur imago B. M. *miraculosa de Gratiis*, XII, 549.
250. *Arubruki*, in Germania superiori, colitur imago B. M. *miraculosa Arubruki*, XII, 618.
251. *Arnedii*, in Hispania, colitur imago B. M. *miraculosa de Vico*, XII, 440.
252. *Aronæ*, in Italia, peregrinationes fiunt ad Sanctam Mariam Nascentem et ad Sanctam Mariam de Gratiis, XII, 706.
253. *Arvernensi* territorio (in), fit festività V. M. in basilica *miraculosa* exstructa ab imperatore Constantino, III, 1284. — Historia describitur de hoc, III, 1284, 1285.
254. *Arvernia* gloriatur habere unam planetam B. M. V., II, 768.
255. *Aspæ*, in Gallia, adest N. D. (de Sarrance), XII, 706.
256. *Aspicolle* (In) juxta Sicheum, in Brabantia, consecratio seu dedicatio sacelli B. M. V., anno 1604, III, 1900. — De loco et auctore narratio, *ibid.* — Miracula ad hoc spectantia, III, 1090, 1001. — In Aspicolle celebratur solemnitas Miraculorum B. M. V., III, 1594.
257. *Assisii*, in Italia, dicitur conservari velum B. M. V., II, 758. — Assisium gloria ut habere guttulas lactis B. M. V., II, 755, 707. — Assisii consecratio basilicæ S. M. Angelorum de Portiuncula dicte, III, 1078. — Notitia historica de hoc, III, 1078. — Quid nobis de hoc narrat lectiones officii, III, 1079. — Quinam de hoc scriperunt, III, 1078, 1080. — Assisii colitur imago B. M. *miraculosa de Angelis*, XI, 1554.
258. *Asiæ*, in Italia, colitur imago B. M. *miraculosa Astensis*, XI, 1524.
259. *Astorgæ*, in Hispania, colitur imago B. M. de Puybeno seu de Bono Monte, XII, 706.
260. *Athenis*, in Græcia, colitur imago B. M. *miraculosa Atheniensis*, XI, 1547.
261. *Atingi*, in Bavaria, colitur B. Maria de Ating, XII, 706.
262. *Atochæ*, in Hispania, colitur imago B. M. V. *miraculosa de Atocha*, XII, 706.
263. *Atrebatii*, in Gallia, dicitur esse aliquid zonæ B. M. V., II, 711. — Et velum B. M. V., II, 758-701. — Atrebatum celebre est festo N. D. Ardentium et memoria sancti cerei in remedium a B. V. Atrebatibus collati, III, 982. — Et propter hoc, est notitia de piaga Ardentium, III, 982-987, et de cereo isto e celo allato specialiter verba sunt, III, 985-987. — Atrebatii, apud Dominicanos, erectio sodalitatibus B. M. in sacello ejusdem Virginis per Eustadium, Atrebatensem episcopum, anno 1534, III, 997. — Et consecratio ecclesiæ cathedralis B. M. V., anno 1484, III, 1054. — Atrebatum gloriantur habere manuum et alias ex reliquiis B. M. V., et ideo festum ibi fit de his, III, 1589. — Et ibi celebratur festum Rosarii, III, 1590. — Atrebatii, solemnitas deportatio et relatio cerei B. V. ad ecclesiam cathedralem, III, 1591. — Et festum N. D. Pietatis, III, 1599. — Atrebatii, in novum feretrum argenteum transferuntur quædam reliquie B. M. V., III, 1256. — Atrebatii colitur imago B. M. *miraculosa de Nemore*, XII, 153, 706. — Et imago B. M. dicte N. D. Ardentium, XII, 706. — Atrebatii, dedicatio cathedralis ecclesiæ, B. M., III, 671. — Et quid per transennam dicitur de dedicatione templorum, III, 672.
264. *Aubimieræ*, in Gallia, colitur B. V. (de l'Aubinière), XII, 706.
265. *Audomaropoli*, fit festum miraculorum B. M. V., III, 1006, 1595.
266. *Audomarum*, in Gallia, gloriatur habere reliquias crinium B. M. V., II, 706, 753. — Et chirothecæ B. M., II, 763. — Audomari, colitur imago B. M. *mi-*

- raculosa de Miraculis, XII, 224. — Et imago B. M. miraculosa a Pace S. J., XII, 295.
267. *Aufkirchii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Aufkirchensis, XII, 369.
268. *Augustæ Austriacæ*, ecclesia cathedralis et metropolitana Sanctæ Mariæ dicata, XII, 706.
269. *Augustæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Refugio, XII, 55. — Et imago B. M. miraculosa Augustana, XII, 395. — Et imago B. M. miraculosa sancti Odalrici, XII, 576. — Et imago B. M. miraculosa Auxiliatrix, XII, 544.
270. *Augustæ Prætorie*, in regno Pedemontano, ecclesia cathedralis sub invocatione Sanctæ Mariæ, XII, 706.
271. *Aulicæ*, in Germania, colitur B. M. V. mode specialis, XII, 706.
272. *Austis*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Austriana, XII, 185.
273. *Austria*, celebris est monasteriis in honorem B. M. V., XI, 1028.
274. *Avellini*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Inconcrata, XI, 1559.
275. *Avenione*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Bonis, XII, 146. — Et imago B. M. miraculosa Vulnerata, XII, 246. — Et imago B. M. miraculosa de Miraculis, XII, 552. — Et imago B. M. miraculosa de Spe, XII, 556. — Et imago B. M. miraculosa de sanctis Capillis, XII, 457. — Avenione ecclesia metropolitana sub titulo Sanctæ Mariæ de Dompnis. — Et imagines S. M. de Lilio, de Miraculis, de bono Consilio, de Carmelo, de sanctis Capillis, Matris Misericordiæ, Refugii Peccatorum, XII, 706.
276. *Aversæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Casaluce, XI, 1452.
277. *Aresnæ*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Cuniculis, XII, 245.
278. *Aveli*, sunt capilli B. M. V., VIII, 212.
279. *Avilæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Solibus, XI, 1375. — Et imago B. M. miraculosa de Gratiis, XI, 1380. — Et imago B. M. miraculosa subterranea, XII, 69. — Et imago B. M. miraculosa de Vaccis, XII, 82. — Et imago B. M. miraculosa Meliorata, XII, 105.
280. *Avioti*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Aviotana, XI, 1252.
281. *Azambucæ*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa de Virtutibus, XII, 421.
282. *Baticæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Valle, XII, 271.
283. *Bagolini*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Bagolina, XII, 22.
284. *Bajocæ*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Bajocensis, XII, 509.
285. *Baleræ*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Consolatione, XII, 566.
286. *Balleroy*, in Gallia, colitur imaginem B. M. de Consolatione, XII, 707.
287. *Balnecarizæ*, in Calabria, fit veneratio partium togæ Mariæ, II, 785.
288. *Balvaneræ*, in Hispania, colitur imago B. M. de Balvanera, XII, 707, 175.
289. *Bambergæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Consolatione afflictorum, XI, 1263-1268. — Ista civitas consecrata fuit B. M. V.; quam attestatione hoc scimus, III, 959. — Aliæ consecrationes, III, 950.
290. *Barcinonæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Rosario, XII, 505, 504.
291. *Barrii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de febribus, XII, 122. — Et imago B. M. miraculosa de Consolatione, XII, 154.
292. *Barrusi*, in Gallia, imago B. M. miraculosa de Nazareth, XII, 696.
293. *Bartenæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Arca, XII, 275.
294. *Baselgæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Baselgana, XII, 17.
295. *Basileensis* civitas, celebris est liberatione pestis, auxiliante Maria, XII, 1144.
296. *Bassani*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Bassanensis, XI, 1195-1195.
297. *Bavaria*, celebris est monasteriis in honorem M. V., XI, 1029.
298. *Beausseti*, in Gallia, colitur N. D. de Beausset, XII, 707.
299. *Bechinæ*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Bechinensis, XII, 189.
300. *Belcaro*, in Italia, colitur B. M. de Rosario, XII, 707.
301. *Belgium*, celebre est templo, temore antiquissimo, in honorem B. M., X, 606, 607.
302. *Bellevue*, juxta Parisios, gaudet capella in honorem B. M. sub titulo N. D. Flammurarum, XII, 707.
303. *Bellinzonæ*, in Italia, colitur imago B. M. Dolorosæ, XII, 707.
304. *Belmonti*, in Letharingia, colitur imago B. M. miraculosa de Bellomonte, XII, 157.
305. *Beneventanæ*, in Italia, habet sanctuarium dedicatum M. V. sub titulo de Gratiis, XII, 707.
306. *Bergani*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Rosæ, XII, 407.
307. *Berne*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Bernensis, XII, 255.
308. *Bernriedæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Bernriedensis, XII, 27-29.
309. *Bessæ*, in Arvernia, colitur imago B. M. miraculosa Montis Vas-y-Veyre, XII, 707.
310. *Betharram*, celebris est peregrinatione ad B. M. dictam domum de Betharram, XII, 707.
311. *Bethleemi*, in Palestina, colitur imago B. M. Bethleemica, VII, 128. — Et imago B. M. miraculosa de Crypta, XII, 155. — Et imago sanctæ Mariæ in Bethleem, XII, 142. — Bethleem gloriatur nativitate Mariæ, I, 121-125; VII, 1642. — Celebris est iunere Mariæ paritura, I, 703. — Et partu virgineo Mariæ dant s. Christum, III, 1557. — Propter quid laudatur Bethleem, V, 782.
312. *Bethuniæ*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Succursu afflictorum S. J., XII, 222.
313. *Bethunii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Bethuniensis, XII, 129.
314. *Biarle Brloto*, in Polonia, peregrinatio fit ad imaginem B. M. quæ dicitur de Czenstochowa, XII, 707.
315. *Biellæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Oropa, XI, 98.
316. *Bielsæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Pineta, XII, 598.
317. *Bikishemii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Bikishemiensis, XI, 144.
318. *Bilbali*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Begonna, XI, 1441.
319. *Bibili*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Penna, XII, 475.
320. *Binderæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Binderensis, XII, 530.
321. *Bingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Lacte, XII, 297.
322. *Bithurgis*, dedicatio primi temp. Virginum Annuntiarum anno 1504, III, 999. Vide Boreæ.
323. *Bivonæ*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa de Oleo, XII, 158.
324. *Bizantini*, glorianur habere guttas lactis B. M. V., II, 707.
325. *Blancmesnili*, in Gallia, sanctuarium est ad honorem B. M. V., XII, 707.
326. *Boccalholeræ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Jesu, XI, 1462.
327. *Bochnæ*, in Polonia, colitur imago B. M. miraculosa Bochnensis, XII, 151.
328. *Boleslavie*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Boleslaviensis, XI, 1277.
329. *Bonastræ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Bonastra, XII, 257.
330. *Bononiæ*, in Italia, quotannis, deportatio imaginis B. M. ex monte Guardie, III, 1391, 1595. — Bononia, imago B. M. miraculosa de Monte Guardie, XI, 1560. — Et imago B. M. miraculosa de Baracano, XI, 1567. — Bononia celebris est dedicatione ecclesiæ B. M. V. in monte, III, 1096. — Ibi fit, 28 Augusti, translatio sacre imaginis B. M. V., III, 1444. — Bononiæ, colitur imago B. M. miraculosa de Boecadurio, XI, 1415. — Et imago B. M. miraculosa Angelorum, XII, 258. — Et imago B. M. miraculosa Domina, XII, 287. — Et imago B. M. miraculosa de Consolatione, XII, 290. — Et imago B. M. miraculosa de Columba, XII, 507. — Et imago B. M. miraculosa de Galliera, XII, 528. — Et imago B. M. miraculosa de beato Vincentio, XII, 530. — Et imago B. M. miraculosa de Plumbo, XII, 445. — Et imago B. M. miraculosa de Populo, XII, 490.
331. *Bononienses*, glorianur habere fasciolam B. M., II, 724.
332. *Boondalii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Boondaliensis, XII, 535.
333. *Bordoni*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Quercu, XII, 280.
334. *Boræ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa a Boriana, XII, 251.
335. *Borstellæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Borsteliensis, XII, 291.

356. *Borunium*, in Lithuania, colitur imago mirifica B. M., XII, 707.
357. *Boskovii*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Boskoviensis, XII, 115.
358. *Bouconvillei*, colitur B. M. de Nivibus, XII, 707.
359. *Bougæ*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa Bougana, XII, 582.
349. *Bourges*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Californiensis, XII, 286. Vide *Burgis*.
341. *Bra*, colitur imago B. M. de Floribus, in regno Pedemontano, XII, 707.
342. *Bracharæ*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa Bracharensis, XII, 550. — *Brachara* celebris est miraculo quo imago M. conservatur illæsa in flammis, XI, 1083.
345. *Brasilia* (in), alicubi colitur imago B. M. miraculosa Az. brasiana, XII, 560.
344. *Brazzæ*, in Dalmatia, imago colitur B. M. miraculosa de Brazza, XII, 157.
345. *Bredæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Bredana, XII, 568-570.
346. *Brialici*, veneratio fit partium togæ M., II, 753.
347. *Brigantii*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Delbezana, XII, 294.
348. *Britannia* (in) inferiori, solemnitas B. M. V. de Fulgeto (quod Galice est: *fo goi*), III, 1278. — Britannia celebris est monasteriis in honorem M. erectis, XI, 1056-1058.
349. *Brixizæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Consolatione, XI, 1412.
350. *Brochemii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Brochemiensis, XII, 567.
351. *Brose*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Luce, XII, 478.
352. *Brouburgi*, in Flandria, duo eximia miracula facta sunt, in direptione civitatis, in ecclesia Deiparæ Virginis, anno 1585, III, 1205. — Que quidem miracula describuntur, III, 1205, 1206, 1215-1215. — Brouburgi, commemoratio miraculorum B. M. V., que cæperunt anno 1585, III, 1215.
355. *Brouchburgæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Brouchburgana, XII, 250.
354. *Brugæ*, gloriantur habere aiquid e Zona Mariæ, II, 711. — Brugis dicitur asservari vittam M. V., II, 757, 758. — Brugæ habent in ecclesia cathedrali Sancti Donatiani, reliquias de B. M. V. — Et quenam sunt reliquie de quibus testum fit Brøgis, III, 1054. — Brugis, festum miraculorum B. M. V. de VII doloribus, III, 1285.
355. *Brugenses*, partem zonæ B. M. V. possidere gloriantur, II, 757.
356. *Bruxæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa sancti Luce, XII, 591. — Et imago B. M. Majoris miraculosa S. J., XII, 121.
357. *Bruswici*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Arbore, XII, 627.
358. *Brussellæ*, festum N. D. de Victoria, III, 993. — Narratio de ejus occasione, III, 995, 994. — Et fit ibi, Dominica in Albis, anniversaria solemnitas dedicationis miraculosæ ecclesiæ M. V. ad Sennam fluvium, III, 1587. Historia de hoc, *ibid.* — Quid dicitur de filo serico in manibus M. V. apparentis, III, 1588. — Et Brussellæ, processio fit B. M. de bono successu et sodalitati municipalis ejusdem sive de: *Ave Maria*, III, 1590. — Ratio institutionis hujus processionis, III, 1591. — Brussellæ, processio N. D. de Cantilatione aviun, III, 1595. — Et dedicatio majoris Xenodochei in honorem B. M. V. per Innocentium II. pontificem maximum, anno 1151, III, 1259. — Et translatio imaginis dulcissimæ M. V. Silvæduncensis, et ex sacra Caudenbergana aede in parochiam Sancti Gaugerici, anno 1650, III, 1545.
359. *Bruxellis*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de bono successu, XII, 519. — Et imago B. M. miraculosa in Sabulo, XII, 521. — Et imago B. M. miraculosa auxiliatrix, XII, 522. — Et imago B. M. miraculosa de Gratia, XII, 526. — Et imago B. M. miraculosa finis terræ, XII, 555. — Et imago B. M. miraculosa Abbingemiensis, XII, 519. — Et imago B. M. miraculosa de B-neo, XI, 587.
360. *Budæ*, in Lithuania, colitur imago B. M. miraculosa Budana, XI, 1558.
361. *Budæ*, in Hungaria, colitur imago B. M. miraculosa Budensis, XII, 555.
362. *Budwicii*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa de Rosa, XII, 107.
365. *Bullæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Compassione, XII, 53.
364. *Burburgi*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Burburgensis, XII, 538.
365. *Burgis*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa in Burgo Dei, XII, 696.
366. *Burguntia* (in) alicubi, colitur imago B. M. miraculosa de Gratiis, XII, 551.
367. *Buscoduci*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Buscoducensis, XI, 1116, 1167. — Et imago B. M. miraculosa dulcis Domina, XII, 475. — Et ibi, in monasterio Sanctæ Gertrudis, imago B. M., XII, 552. — Et imago B. M. miraculosa de Bechaus, XII, 585.
368. *Buscii*, in Lotharinga, colitur imago B. M. miraculosa Buriesis, XII, 298.
369. *Buzani*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Buzzano, XI, 1579.
370. *Byzantiæ*, veneratio Zonæ seu Cinguli M. V., II, 736.
371. *Byzantinus* locus, celebris oleo igneo imbre fecundato, significante, testimonio P. Poza, nativitate Virginis Mariæ, I, 256.
372. *Cablagi*, olim erat sanctuarium B. M. V. dicatum et a peregrinis frequentatum, XII, 707.
375. *Cadomi*, in Gallia, colitur imago B. M. sub titulo N. D. de la Délivrance, XII, 707.
374. *Cesaraugustæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Porullo, XI, 1432. — Et imago B. M. miraculosa de Pilaro, XI, 1445-1445. — Et imago B. M. miraculosa de Oleastro, XII, 599. — Et imago B. M. miraculosa de Cogulada, XII, 469. — Et imago B. M. miraculosa de Arbore, XII, 505.
375. *Cesareæ*, in Palestina, colitur imago B. M. miraculosa Cæsariensis, XII, 131.
376. *Cæstræ*, in Germania, colitur imago B. M. miraculosa Cæstrensis, XI, 1153, 1154.
377. *Cairi*, in Aegypto, colitur imago B. M. miraculosa de Cairo, XII, 140.
378. *Calatagudæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Prato, XII, 279.
379. *Calevorti*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa, Calevortiana, XII, 509.
380. *Caltenbrunnæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa ad fontem frigidum, XII, 15.
381. *Camari*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa de Jesu, XII, 415.
382. *Camariili*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Prato, XII, 278.
385. *Camberonæ*, celebratur festum dedicationis capellæ miraculosæ imaginis B. M., et ibidem fit processio, III, 955. — Camberonæ fit memoria B. M. V. ejus imago a Judæo percussa emisit sanguinem et ibidem sollemnis supplicatio in recordationem illius, III, 1589.
384. *Cameracensis* oppidi supplicatio sollemnis, B. M. V., III, 972.
385. *Cameracesii*, in comitatu Cameracesii, erectio facta est castelli Sanctæ Mariæ in Oppidum, III, 929.
386. *Cameraci*, fit consecratio, anno 900, ecclesiæ B. M. per Dodilonem Cameracensem et Atrebatensem episcopum, III, 1077. — Et ibidem depositio imaginis N. D. Cameracensis, que depositio describitur, III, 1098, 1099. — Epitaphium ad hoc attinens, III, 1099. — Cameraci, feria secunda post festum sanctissimæ sanctitatis fit processio civitatis et solemnitas de B. M. V., III, 1594. — Cameraci, colitur imago B. M. miraculosa de Gratia, XI, 1251. — Et imago B. M. miraculosa Sanctæ Maxellendis, XII, 701.
387. *Caminæ*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa de Insula, XI, 1581.
388. *Camogliæ*, colitur imago B. M. miraculosa del Boschetto, XII, 707.
389. *Campitiæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Avilano, XII, 405.
390. *Campiglii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Campiglio, XII, 11.
391. *Cana Galilææ* (in), facta est a Jesu conversio aquæ in vinum, ad preces Mariæ, II, 148.
392. *Canamore*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Victrix, XII, 507.
395. *Candelaria*, in R. Cile, celebris est imagine B. M. miraculosa de Candelaria, XI, 1440-1442. — Inventio hujus statue, XI, 1440, 1441. — Inscriptiones in statua hæc, XI, 1442.
394. *Canodii*, in Hungaria, colitur imago B. M. miraculosa Canodiensis, XII, 295.
395. *Cantabrigi*, in Anglia, colitur imago B. M. miraculosa Liberatrix, XII, 558.
396. *Cantazaræ*, colitur imago B. M. miraculosa de Gratiis, XII, 708.
397. *Cantonæ*, in Sinæ regno, colitur imago B. M. miraculosa Cantonensis, XII, 590.

398. *Cantuarienses*, gaudent po sessione unius planetæ B. M. V., II, 769.
399. *Capocavanæ*, in regno Peru, colitur imago B. M. miraculosa Capocavana, XII, 161-164.
400. *Caprolæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Caprolana, XII, 379.
401. *Caravaggi*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Caravaggianni, XI, 1203.
402. *Carbonæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Vulnerata, XI, 1165-1166.
403. *Carbonari*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Vita, XI, 1408.
404. *Carboniani*, in Italia, colitur imago B. M., miraculosa de Ursuleo, XI, 411.
405. *Caridad del cobre*, sanctuarium B. M. V. consecratum, XII, 708.
406. *Carmenæ*, in Hispania, imago B. M. miraculosa de Lacuna, XII, 155.
407. *Caritene*, in Græcia, colitur imago B. M. miraculosa, XII, 708.
408. *Carmonæ*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa Immaculatæ Conceptionis, XII, 486.
409. *Carnoti*, in Gallia, asservatur unum e duobus indusis M. V., II, 755, 754. — Carnoti, festum fit in memoriam liberatæ civitatis, per protectionem V. M. Et quotannis locum habet hoc festum, III, 841. — Ibidem, celebratur festivitas victoriæ Francorum contra Flaudros, anno 1504, obientæ per M. V., III, 1153, 1154. — Carnoti sunt capilli Mariæ, VIII, 212. — Carnoti, colitur imago B. M. miraculosa V. parituræ, XI, 1146-1149. — Et ibi dicitur de Droidibus, XI, 1146. — Unde venerit cultus V. Parituræ, XI, 1147.
410. *Carmutenses*, possident velum B. M. V., II, 725.
411. *Carqueræi*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Carquera, XII, 247.
412. *Carthaginæ*, sacellum B. M. Lauretanæ, XII, 708.
413. *Cascie*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Gratiis, XII, 429.
414. *Casonæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Casona, XII, 295.
415. *Cassiani*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa a Stella, XI, 1522. — Et imago B. M. miraculosa Gratiarum, XI, 1464. — Et imago B. M. miraculosa de Vinciguerra, XI, 1471.
416. *Cassone*, juxta Neapolim, miraculum valde stupendum, III, 1006.
417. *Castilione*, in Burgundia, colitur imago B. M. miraculosa Castilionensis, XII, 179.
418. *Castilione*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Nuce, XI, 1387.
419. *Castiliedræ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa Oliana, XII, 95.
420. *Catacii*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Catacensis, XII, 595.
421. *Catanzæ*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa ad Sanctam Agatham S. J., XII, 264. — Et imago B. M. miraculosa de Nova Luce, XII, 268. — Et imago B. M. miraculosa a Dalaeha, XII, 565.
422. *Caudabeci*, ecclesia parochialis est B. M. dicata, XII, 708.
423. *Cavadongæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Cavadonga, XII, 189.
424. *Ceicæ*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa Ceicana, XII, 559.
425. *Cellanæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Miraculis, XII, 479.
426. *Cellis*, peregrinatio ad S. Mariam de Cellis, XII, 708. — Colitur Cellis imago B. M. miraculosa Cellensis, XI, 1169-1172.
427. *Cenotini*, in Gallia, duæ ecclesie dicatæ sunt Mariæ, scilicet S. M. de Cultura et S. M. de Prato, XII, 708.
428. *Cercinæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Cercinensis, XII, 621.
429. *Cervis*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Cerviana, XI, 1586.
430. *Chamanti*, capella B. M. V. dedicata, XII, 708.
431. *Changuen*, in regno Sinesii, colitur imago B. M. miraculosa Changehevana, XII, 160.
432. *Chaudesaigues*, in Gallia, sanctuarium B. M. V. consecratum frequentatur, XII, 708.
433. *Chavæ*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa Chavana, XII, 429.
434. *Cherselerii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Cherselerensis, XII, 288.
435. *Chervixæ*, in Pannonia, sollemnis processio B. M. V. Chervixensis; miracula hujus imaginis; notitia historica de oppido Chervixæ, III, 1151. — Verba sunt de aliqua heroina celebri, III, 1151, 1152.
436. *Chiantrenses*, celebres sunt auxilio quod acceperunt a M. contra hostes, III, 155.
437. *Chiavari*, colitur sancta Maria dell' Orto, XII, 708.
438. *Chiozzæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Navicula, XI, 1597.
439. *Ciad*, in India, colitur imago B. M. miraculosa Cialensis, XII, 66.
440. *Cigulæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa Ciguelana, XII, 282.
441. *Cinalozæ*, in India, colitur imago B. M. miraculosa de Cinaloa, XII, 698.
442. *Cirene*, in Cypro, colitur imago B. M. miraculosa Cyrenensis, XII, 178.
443. *Cistercii*, in Gallia, festum descensionis B. M. V. in Cistercium, et miraculosa mutatio habitus de nigro in album colorem anno 1101, III, 1086.
444. *Civezani*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Civezanensis, XII, 60.
445. *Clariaci*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Clariacensis, XII, 115.
446. *Claroñti*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Porticu, XII, 347.
447. *Claroñti*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de Oxybus, XII, 545.
448. *Claramonti*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa a Portu, XII, 287.
449. *Clichy en l'Ainois*, colitur Maria Sancta de Angelis, XII, 708.
450. *Cluniaci*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Cluniacensis, XII, 255, 495.
451. *Clusæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Everhardo-Clusana, XI, 1268-1271.
452. *Codæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Codes, XII, 406.
453. *Coaviæ*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Coaviensis, XII, 106.
454. *Colmarie*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Edmariensis, XI, 1450.
455. *Colonia*, veneratio fit pepli V. M. astantis cruci, III, 890. — Coloniam advehitur imago B. M., et honorifice a clero excipitur, III, 1062, 1065. — Colonia celebrat processionem celeberrimam ob festum commendationis B. M., III, 1588. — Colonia celebris est monasteriis in honorem B. M. V., XI, 1026, 1027. — Colonia, colitur imago B. M. miraculosa de bona Fortuna, XI, 1384. — Et imago B. M. miraculosa de Pace, XI, 1437. — Et imago B. M. miraculosa ad S. Achatium, XI, 1462. — Et imago B. M. miraculosa ad Indulgentias, XI, 1465. — Et imago B. M. miraculosa ad Machabæos, XII, 210.
456. *Colomiolæ*, in Italia, peregrinatio ad S. Mariam de Stella, XII, 708.
457. *Compendii*, colebatur imago Mariæ titulo B. V. (de Bonne Nouvelle), XII, 708.
458. *Conadri*, imago B. M. miraculosa, XII, 708.
459. *Conceptione*, in regno Cile, colitur imago B. M. miraculosa de Nivibus, XII, 168.
460. *Condini*, in Germania superiori, colitur imago B. M. de Condino, XI, 1475.
461. *Confluentiæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Kellerspachensis, XII, 12.
462. *Congii*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Congo, XI, 1400.
463. *Conimbricæ*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa de Specu, XI, 1512.
464. *Consentiæ*, veneratio fit partium togæ Mariæ, II, 753.
465. *Constantiæ*, in Cypro, colitur imago B. M. miraculosa Constantiniana, XII, 577.
466. *Constantis*, est ecclesia catholica sub invocatione S. Mariæ, XII, 709.
467. *Constantinopoli*, asservatur vestis B. M. V., II, 724, 725. — Constantinopolis, celebris est fuso M. V., II, 765. — Et sudario et fasciis sepulchralibus, II, 765. — Ista civitas dedicata fuit B. M. V., III, 957, 958. — Et hic, per transennam, dicitur de legitimitate consecrationis civitatum Deo aut sanctis, III, 959-961. — Apud hanc urbem depositio venerande vestis B. M. V. in Blachernis; festum de hoc et historia de Veste, III, 1027-1050. — Constantinopoli, Dominica prima quadragesimæ, festum sacrarum imaginum restitutionis, qui festus dies institutus est anno 842, III, 1582-1584. — Testimonia præclara pro veneratione imaginum, III, 1582. — Constantinopolis festum celebrat S. M. V. hymni acathisti, III, 1585. — Qua occasione hoc, *ibid.* — Celebrat et festum B. M. V. de Hodegetria; origo festi et vene-

- ratio imaginum describuntur, III, 1392. — Constantinopoli in Chalco praeito, recolitur depositio Zonæ S. D. Genitricis Mariæ, et sit dedicatio templi ejusdem, III, 1153. — Hæc depositio narratur, III, 1153-1155. — Quid meditandum veniat quoad hoc festum, III, 1158, 1159. — Festum Pazinacurum, ad quid hoc, III, 1283. — Constantinopoli in Blachernis inventio et restitutio imaginis B. M. anno 1031, III, 1324. — Constantinopoli, colitur imago B. M. miraculosa in jaspide, XII, 137. — Et imago B. M. miraculosa Anastasia, XII, 149. — Et imago B. M. miraculosa Leonis imperatoris, XII, 235. — Et imago B. M. miraculosa in Calcopratris, XII, 237. — Et imago B. M. miraculosa Anatoliana, XII, 239. — Et imago B. M. miraculosa calcata, XII, 245. — Et imago B. M. miraculosa Hodegitria, XII, 258. — Et imago B. M. miraculosa Andronici imperatoris, XII, 541. — Et imago B. M. miraculosa Eremitana, XII, 572. — Et imago B. M. miraculosa de littera. — Et de cupressu, XII, 594. — Et imago B. M. miraculosa Mirtillana, XII, 593. — Et imago B. M. miraculosa in Blachernis, XII, 536.
468. *Corduba*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Villa Viciosa, XI, 1128-1131. — Inventio hujus imaginis, XI, 1128, 1129. — Cultus ejus deperditus et renovatus, XI, 1129. — Miraculum hac imagine patrum, XI, 1150. — Notitia de hac imagine, XI, 1151. — Celebris est Corduba imagine B. M. miraculosa de Fonte sancto, XI, 1137-1140. — Infelix quis sublevatus a virgine, XI, 1158, 1159. — Revelatur a Maria ipsa statua resecta solo, XI, 1159. — Miraculum ex hac imagine, XI, 1140. — Cordubæ, colitur imago B. M. miraculosa de remediis, XI, 1243-1244. — Et imago miraculosa Mariæ, XII, 1060.
469. *Corigiani*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Sclavonia, XI, 1591.
470. *Cortegada* (an) Hispania, colitur imago B. M. Miraculosa della Cortegada, XII, 298.
471. *Cortenacæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Clarifontis, XII, 554.
472. *Corythi*, colitur imago B. M. de Gratiis, XII, 709.
473. *Cosæ*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa Cosenis, XII, 404.
474. *Cosini*, imago benefica Mariæ de tribus montibus, XII, 709.
475. *Cotignaci*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Gratiis, XII, 694.
476. *Cracovia*, in Polonia, imago colitur B. M. miraculosa Borkoviensis, XI, 1255. — Et imago B. M. miraculosa Casimiriensis, XI, 1308. — Et imago B. M. miraculosa S. M. Major, XII, 155. — Et imago B. M. miraculosa in Arenis XII, 154. — Et imago B. M. miraculosa regia, XII, 544.
477. *Crea*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Creana, XI, 1445.
478. *Cresciaci*, victoria obtenta Anglorum adversus Francos, die Sabbati anno 1346, et tributa Virgini, III, 45:6, 1547.
479. *Croylandiæ* (in monasterio,) asservantur reliquæ erinium B. M. V., II, 706, 755.
480. *Cubas* (apud) in Hispania, anno 1449, facta est apparitio B. M. V., III, 825. — Et ibi colitur imago B. M. miraculosa de Cruce, XII, 88.
481. *Culmæ*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Culmensis, XI, 1228. — Et inventio mirabilis imaginis miraculose, V. Deiparæ Culmensis, XII, 1101, 1102. (Vide in hoc II, indice vocem: MONS CULMENSIS.)
482. *Culm* (In), colitur imago miraculosa B. M. in Culm, XII, 1146-1170, 1185-1185, 1190.
483. *Cumaulti*, præclara ecclesia B. M. dicata, XII, 709.
484. *Cypersæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Crypta, XII, 456.
485. *Curvanuce*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Curvanucensis, XII, 29.
486. *Cyzeni*, in Oriente, colitur imago B. M. miraculosa Cyzena, XII, 684.
487. *Cyzici*, in Hellesponto, colitur imago B. M. miraculosa Cyzicana, XI, 1546.
488. *Czeræ*, in Lithuania, colitur imago B. M. miraculosa Czereana, XI, 1236-1238.
489. *Czestokovia*, in Polonia, colitur imago B. M. miraculosa Czestokoviensis, XI, 1251-1255.
490. *Dadingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Dadingana, XII, 600.
491. *Dadisellæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Dadisellana, XI, 1397.
492. *Damasci*, in Oriente, colitur imago B. M. miraculosa incarnato, XII, 416.
493. *Damiatæ*, in Oriente, colitur imago B. M. miraculosa Damiatensis, XII, 557.
494. *Danubii*, (in insula) in Hungaria, colitur imago B. M. miraculosa de Insula, XII, 143.
495. *Darocæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Herrera, XII, 595.
496. *Darschusii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Darschusiana, XII, 576.
497. *Daumonti*, in Gallia, ecclesia sæculo XII ædificata Mariæ, XII, 709.
498. *Degglingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa, Ave Maria, XII, 661.
499. *Dekendorffii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. Miraculosa Dolorosa, XII, 650.
500. *Delfis*, in Hollandia, festum miraculorum confraternitatis VII Dolorum S. M. V., tit 1^a die Octobris, III, 1218.
501. *Delphensi* (in) Hollandiæ oppido, conservatio in Danis trium imaginum Mariæ, XII, 1088.
502. *Deodati*, in Lotharingia, colitur imago B. M. miraculosa ad Sanctum Deodatum, XII, 499.
503. *Derche*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Derchensis, XII, 212.
504. *Deserto* (in loco) colitur imago B. M. de deserto prope Millesimum in diocesi Mondovensi, XII, 709.
505. *Devanæ* (Aberdeen), in Scotia, colitur imago B. M. sub invocatione Sanctæ Mariæ de Ponte, XII, 709.
506. *Dexelii*, in Germania, colitur imago B. M. miraculosa Dexelensis, XII, 198.
507. *Diethemii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de Castro, XI, 1357. — Et imago B. M. miraculosa Schaffensis, XI, 1381. — Et imago B. M. miraculosa Diethemiensis, XII, 595, et imago B. M. miraculosa de Rosario, XII, 429.
508. *Diinami*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Virtutibus, XII, 422.
509. *Diinæ*, ecclesia cathedralis ædificata fuit sub nomine Sanctæ Mariæ, XII, 709.
510. *Divione*, ecclesia constructa fuit sub titulo Sanctæ Mariæ, XII, 709.
511. *Diviti*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Divitensis, XII, 242.
512. *Diximulæ*, in Flandria, dedicatio ecclesiæ in honorem S. Dei Genitricis M., III, 1062.
513. *Dolæ*, in Burgundia, festiva memoria miraculorum patrum in ecclesia nobilis monasterii Dolensis seu Burdigalensis, in honorem Mariæ conditi, III, 987, 988. — Et ibidem (Dolæ) colitur imago B. M. miraculosa Viridicata, XII, 562.
514. *Domfronti*, est ecclesia S. Virgini consecrata sub invocatione S. Mariæ subius aquam, XII, 709.
515. *Dordraci*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de Arbore, XII, 296.
516. *Dozburgi*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Dozburgensis, XII, 659.
517. *Drepani*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa de Luce, XII, 276.
518. *Duaci*, in Germania inferiori, coluntur reliquæ erinium B. M. V., I, 706. — Coluntur et guttæ lactis Mariæ, I, 755. — Venerantur fideles ibidem togam B. M. V., II, 755. — Asservantur Duaci velum B. M. V., II, 758. — Duaci, solemniter translatio imaginis B. M. Hollandicæ a templo S. Jacobi ad sacellum seminarii S. Salvatoris, anno 1652, III, 1017. — Descriptio et ratio translationis, III, 1017-1019; indulgentiæ ad rem attinentes, III, 1018, 1019. — Duaci, est imago miraculis clara quæ cepit miraculis clarescere anno 1552; III, 1057. — Historiam et miracula hujus imaginis habes, lector, III, 1057, 1058. — Duaci, peregrinatio spiritalis monialium Benedictinarum monasterii Pacis ad B. V. Lauretanam, III, 1159. — Quotannis fit et quomodo fit hæc peregrinatio, III, 1159. — Duaci, dedicatio altaris capellæ B. M. V. olim de cancellis, nunc a miraculis nomen habentis, III, 1210. — Dicitur a quo facta sit dedicatio, et conferuntur cum dedicationibus de quibus Scriptura sacra loquitur, III, 1210. — Duaci colitur imago B. M. miraculosa Cancellata, XI, 1254. — Et imago B. M. miraculosa gaudiosa, XII, 290. — Et imago B. M. miraculosa de Conceptione, XII, 528. — Et imago B. M. miraculosa Wazeriana XII, 490. — Et imago B. M. miraculosa illæsa, in flammis, XII, 1121.
519. *Duminiaci*, in Gallia, colebatur B. Virgo vulgo dicta de Blancheseuil, XII, 709.
520. *Duntelhusii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Duntelhusiana, XII, 605.
521. *Eboræ*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa de Dumio, XII, 534.

522. *Ecisa*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Valle, XI, 4421.
523. *Egernæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Tegernseana, XII, 675.
524. *Eggelsperga*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Eggelspergensis, XII, 610.
525. *Ehingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Ehingensis, XII, 54.
526. *Eigentadin*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Eigentadensis, XII, 51.
527. *Eisymont*, in Lithuania, colitur imago B. M. miraculosa Eisymontensis, XI, 1530.
528. *Eligiani* venerantur togam B. M. V. II, 755.
529. *Eliocrate*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Hortis, XII, 541.
530. *Eluaci*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Lauretana, XII, 668.
531. *Embricæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Embricensis, XII, 502.
532. *Emmaus*, locus iste celebris fortasse est visitatione Mariæ, I, 620, 622, 625.
533. *Enessæ*, in Hispania, colitur B. Maria de Mercede, XII, 709.
534. *Ephesi*, mors et sepultura Mariæ, II, 275. — Gloriatur Ephesus commoratione B. M. V. post ascensionem Christi, VIII, 11; IX, 20. — Et gloriatur iterum de morte et sepultura Mariæ, VIII, 142; IX, 20; III, 1463. — Celebris est Ephesus sua devotione in Mariam, XII, 897. — Erat Ephesi ecclesia sub titulo S. Mariæ; celebris Ephesus suo concilio, XII, 709.
535. *Eremiti*, in Anglia, colitur imago B. M. miraculosa Eremitica, XII, 191.
536. *Eremiti*, in Oriente, colitur imago B. M. miraculosa a S. Catharina, XII, 228.
537. *Ereno*, (in), in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa S. Mearadi, XI, 1174.
538. *Erordiae*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Cruce, XII, 241.
539. *Esquerinii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de Consolatione Societatis Jesu, XII, 135.
540. *Estageli*, in Gallia, eremus est sub titulo vulgo N. D. des Pemes, XII, 709.
541. *Esterquilii*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Oleastro, XII, 401.
542. *Etalii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Etaliensis, XII, 651.
543. *Eystadii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa, in cathedrali, XII, 261.
544. *Fabiani*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Valle Saxea, XII, 597.
545. *Farnolæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Junipero, XII, 362.
546. *Faventia*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Gratis, XI, 1288. — Et imago B. M. miraculosa de Igne, XI, 1425. — Et imago B. M. miraculosa ab Angelo, XII, 22.
547. *Feichtæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Feichtensis, XII, 595.
548. *Fellegaræ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Fellegara, XI, 1445.
549. *Fernicii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Fernicensis, XII, 26.
550. *Fesulis*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Saxo, XII, 549.
551. *Fine terræ* (in), in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Scapha, XI, 1340.
552. *Firmi*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa a Mari, XI, 1435.
553. *Florentiæ*, fundata ecclesia major B. M. ordinis Premonstratensis, III, 915.
554. *Florentiæ*, in Italia, una epistola Mariæ, II, 353, 355, 699, 764; III, 989, 990. — Florentia celebrat dedicationem B. M. Reparatæ, III, 887. — Florentiæ, colitur imago B. M. miraculosa Annuntiata, XI, 1451. — Et imago B. M. miraculosa Imprunetana, XI, 1470.
- 554 bis. *Floriaci*, basilica dicata M., III, 1270.
555. *Foce*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Foecensis, XII, 17.
556. *Fœchingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Fœchingensis, XI, 1514.
557. *Fogiæ*, sanctuarium in honorem Mariæ, XII, 709.
558. *Fontenay*, in Gallia, ecclesia B. M. V. dicata, XII, 709.
559. *Font-Romeu*, in Gallia, colitur imago B. M. sub tit. N. D. de Font-Romeu, XII, 709.
560. *Forca-Réal*, in Gallia, colitur imago B. M. sub titulo N. D. de Forca-Réal, XII, 710.
561. *Forno*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Forno, XI, 1405.
562. *Forojulii*, ecclesia cathedralis sub invocatione sanctæ Mariæ, XII, 710.
563. *Forolivi*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Societatis Jesu, XI, 1596.
564. *Foyæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Foyensis, XI, 1252.
565. *Foyi*, dedicatio sacelli et translatio imaginis B. M. in Quercu reperta; in sacellum eisdem erecunt anno 1618, III, 1514.
566. *Frauhoffi*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Frauhoffiensis, XI, 1497.
567. *Fresnedæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Gratia, XII, 276.
568. *Friburgi*, consecratio ecclesiæ colle gratiæ sanctæ Mariæ anno 1480, III, 1099. — Friburgi, colitur imago B. M. miraculosa Lauretana, XII, 450. — Et imago B. M. miraculosa Burglana, XII, 499.
569. *Frisiæ*, festum B. M. ex voto ob victoriam adversus Hollandos obtentam, III, 1212. — Carmina de hoc, III, 1212.
570. *Fuldæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Kikersensis, XI, 1442. — Et imago B. M. miraculosa in Monte, XI, 1456.
571. *Fulsi*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Fulsiensis, XII, 555.
572. *Gallia* (in), Festum N. D. de Victoria, origo et narratio rei, III, 991-995.
573. *Gallobrabantia* (in), templum temporis antiquissimi in honorem Mariæ, X, 608.
574. *Gandavi*, sodalitas Septem Doctorem B. M. V., III, 841. — Gandavi, colitur imago B. M. miraculosa de Lokere, XII, 270.
575. *Geldonia*, consecratio sacelli Deiparæ anno 1557, III, 1095. — Et ibidem colitur imago B. M. miraculosa Geldonensis, XII, 249. — Et imago B. M. miraculosa alterius ecclesiæ, XII, 555.
576. *Geldra*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Consolatrix, XII, 212.
577. *Generiti*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Haendelensis, XII, 364.
578. *Genestæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Populo, XII, 327.
579. *Genovefæ* (ad Sanctam), in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa S. Genovefæ, XII, 252.
580. *Genaz*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa in Vineis, XI, 1455. — Et imago B. M. miraculosa Incoronata, XI, 1440. — Et imago B. M. miraculosa Chiavariensis, XI, 1441. — Et imago B. M. miraculosa de Monte Bruno, XII, 424. — Et imago B. M. miraculosa de Immaculata conceptione XII, 426.
581. *Germania inferiori* (in), attribui colitur imago B. M. miraculosa de Stabulo, XII, 551. — Et imago B. M. miraculosa de Auxilio subitaneo, XII, 574. — Et imago B. M. miraculosa de Consolatione, XII, 412. — Et imago B. M. miraculosa de Sigillo, XII, 425. — Et imago B. M. miraculosa de sancta Lidivina, XII, 482. — Et imago B. M. miraculosa Walteriana, XII, 494. — Et imago B. M. miraculosa Vulnerata, XII, 504. — Et imago B. M. miraculosa de Jesu, XII, 529. — Et imago B. M. miraculosa de Sodore sanguineo, XII, 541. — Et imago B. M. miraculosa de Valle viridi, XII, 575. — Et imago B. M. miraculosa Protectrix, XII, 625. — Et imago B. M. miraculosa de Annulo, XII, 628. — Et imago B. M. miraculosa Coronata, XI, 650.
582. *Germania superiori* (in), in monasterio S. Georgii, colitur imago B. M. miraculosa ad Tiliam, XI, 1275-1275. — Et imago B. M. miraculosa Kirvaldensis, XII, 211. — Et imago B. M. miraculosa Conciliatrix, XII, 505.
583. *Germania Westphalia* (in), colitur imago B. M. miraculosa de Sanitate XII, 497.
584. *Germanum* (ad Sanctum), in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Valle viridi, XII, 697.
585. *Gethsemani* (in), sepultura Mariæ Virginis, II, 676, IX, 45.
586. *Gibelli*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Gibellina XII, 29.
587. *Gidlæ*, in Polonia, colitur imago B. M. miraculosa Gidlensis, XII, 199.
588. *Giennæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Capella, XII, 64.
589. *Giemi*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa Coronata, XII, 85.
590. *Gignaci*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Gratia, XII, 182.
591. *Glacii*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Ernesti episcopi Societatis Jesu, XI, 1279.

592. *Glogoviae*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa lauretana, XII, 186.
593. *Goa*, in India, colitur imago B. M. miraculosa de Gratia, XII, 110.
594. *Goriziae*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Castanaviza, XI, 1470.
595. *Gosini*, in Polonia, imago B. M. miraculosa, XII, 710.
596. *Grabulona*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Trium Regum, XII, 410.
597. *Græcia* (in) veneratio zonæ B. M. Virginis, XII, 1054.
598. *Græci*, gloriantur habere zonam B. M. V. et probant suam gloriandi rationem, II, 709-711.
599. *Græci*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Græcensis, XII, 40.
600. *Graiaci*, in Burgundia, colitur imago B. M. miraculosa Graiacensis, XII, 173.
601. *Granatæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Monte Sancto, XI, 1515. — Et imago B. M. miraculosa in templo cathedrali, XI, 1548. — Et imago B. M. miraculosa de Campo Triumphali, XI, 1418.
602. *Grandimonti*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Grandimontensis, XII, 255.
603. *Gratiampoli*, est ecclesia cathedralis dicata Virgini, XII, 710.
604. *Grati*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Stella, XII, 284.
605. *Gravelingæ*, solemnis introductio imaginis B. M. V. ex Quercu Foyensi, anno 1622, III, 1591.
606. *Grodne*, in Lithuania, imago est miraculosa ad flumen Niemen, XII, 710.
607. *Groningæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Jesse, XII, 427.
608. *Grüssant*, in Gallia, sanctuarium dicatum Mariæ, XII, 710.
609. *Grumi*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Montis Viridis, XII, 23.
610. *Guadagnoli*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa ad S. Benedictum, XII, 262. — Et imago B. M. miraculosa de Vulturello, XII, 555.
611. *Guadalupæ*, in Hispania, fit festum M. V. Guadalupensis, III, 858. — Origo hujus celebritatis, III, 858. — Imago M. Guadalupensis, III, 859. — Colitur ibidem imago B. M. miraculosa Guadalupana, XI, 1258-1260.
612. *Guimaravii*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa de Oliva, XII, 541.
613. *Guimampi*, ecclesia et sacellum in honorem Mariæ, XII, 710.
614. *Hagenovæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Mergelatenensis, S. J., XI, 1459. — Et imago B. M. miraculosa Gerstorffensis, XI, 1459.
615. *Hallensi* oppido (in), peregrinatio fit celebris in honorem Virginis; per Mariam liberatur Hallense oppidum ab aggressu Oliverii Tempeli anno 1580, III, 1041.
616. *Hallis*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de Busco, XII, 580.
617. *Hallis*, in Haunonia, Dominica prima Septembris fit supplicatio solennis B. M. V. Hallensis, III, 1166. — Origo hujus et quid speciale de imagine B. M. V. Hallensis, III, 1167.
618. *Hallu*, in Majorica insula, colitur imago B. M. miraculosa Lucae, XII, 193.
619. *Hamingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Augensis, XII, 607.
620. *Hantiōni*, miraculum stupendum a Maria vindice patrum, XII, 710.
621. *Havithorvi*, in Scotia, colitur imago B. M. miraculosa Alba, XII, 557.
622. *Hamonia* (in), dedicatio loci et horti in honorem B. Mariæ Virginis, III, 735.
623. *Hamuli*, in Germania inferiori, imago colitur B. M. miraculosa S. M. Minoris, XI, 1582.
624. *Hanswicæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Hanswicana, XII, 589.
625. *Hauræ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Bonæ Voluntatis, XI, 1516.
626. *Havræ de Gratia*, ecclesia præcipua dicata Mariæ ædificata est loco capellæ ubi colebatur Virgo, XII, 710.
627. *Hebron* (in), visitatio B. V. Mariæ, I, 619, 620, 625; II, 461, 462; III, 1458.
628. *Heilbrunnæ*, in Germania superiori Francœ, colitur imago B. M. miraculosa de Laticeto, XII, 353.
629. *Heilovæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Runxputensis, XII, 215.
630. *Heindorffii*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Heindorffensis, XI, 1404.
631. *Heisterbacii*, in Germania, colitur imago B. M. miraculosa Heisterbacensis, XII, 244.
632. *Helvetia* (in) die decima quarta Septembris dedicatio miraculosa per Jesum Christum D. N., capellæ B. M. V. qua cella S. Meginradi dicitur, anno 948; III, 1196. Historia de hoc, III, ex 1196 ad 1200.
633. *Henari*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Henar, XII, 95.
634. *Henevæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Pariete, XII, 284.
635. *Hennebergi*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Hennebergica, XII, 272.
636. *Herbipoli*, in Germania superiori colitur imago B. M. miraculosa Dettlbacensis, XI, 1260-1263. — Et imago B. M. miraculosa ad Pagum, XI, 1454.
637. *Herendalii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa in Arena, XII, 596. — Et imago B. M. miraculosa in Monte Viglum, XII, 615.
638. *Hergiswaldi*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Hergiswaldensis, XI, 39.
639. *Hervordii* (in) festum fit visionis gloriosæ semper Virginis Dei Genitricis Mariæ, III, 1004-1005.
640. *Heverlovæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Heverloana, XII, 324.
641. *Hierosolymæ*, in Palestina, nansio Mariæ, II, 615, 633. — Fuit Maria præsens in concilio Hierosolymæ, tempore apostolorum celebrato, II, 658-659. — Celebris est ista civitas Assumptione Mariæ, III, 1099. — Gloriatu nativitate Mariæ Virginis, III, 1482, IV, 1501. — Et habitatione B. M. post mortem filii sui, IX, 19, 20, 59. — Gloriatu et de morte Mariæ, IX, 39, et colitur imago B. M. miraculosa in Gethsemani, XII, 116. — Et imago B. M. miraculosa ad piscinam Probaticam, *ibid.*, 120. — Hierosolymæ presentata fuit Maria, XII, 121. — Ibi colitur imago B. M. miraculosa in monte Sion, XII, 123. — Et imago B. M. miraculosa de Spasmo, XII, 124. — Et imago B. M. miraculosa Apparitionis, XII, 126. — Et imago B. M. miraculosa Sanctæ Mariæ Ægyptiacæ, XII, 229. — *Vide etiam vocem JERUSALEM in hoc præsentis indice.*
642. *Hildeshemii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Hildeshemiensis, XII, 153.
643. *Hildevari*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de Voort, XII, 452.
644. *Himaræ*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa de Consolatione, XII, 256.
645. *Hippenheimii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Birolkingensis, XII, 550.
646. *Hispania* (in), imago B. M. qua Alphonsus VII rex, debellat Mauros et Saracenos, anno 1212, III, 1049-1050. — Et colitur imago B. M. miraculosa de Gratiis, XII, 545. — Et imago B. M. miraculosa de gloriosa Domina, XII, 699. (*Vide et in Indice octavo: ASSUNCTIO.*)
647. *Hispanis* (in), festum Annuntiationis B. M. V., seu expectatio partus M. V. vel N. D. de O, III, 1547.
648. *Hochbergæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Hochbergensis, XI, 1429.
649. *Hochenrechebergæ* et *Hochenrechebergii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Underckochensis, XI, 1585. — Et imago B. M. miraculosa Hochenrechebergiana, XII, 45.
650. *Hæglingæ*, in Germania superiori Bavarie, colitur imago B. M. miraculosa ad Pinum, XII, 214.
651. *Honfleuri*, colitur Maria sub titulo N. D. de Gratia, XII, 710.
652. *Hoyæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Hoyæ, XII, 520.
653. *Hoyæ*, feretrum B. M. novis denu cepit clarescere miraculis, III, 1001.
654. *Huebæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Huebana, XII, 632.
655. *Hugensi* oppido (in), tempus antiquissimi temporis in honorem B. M. Virginis, X, 607.
656. *Iaurini*, in Hungaria, imaginis beneficiæ Mariæ Virginis, XII, 710.
657. *Iguapæ*, in Brasilia, colitur imago B. M. a multis peregrinis, XII, 719.
658. *Illiturgis*, in Hispania, colitur imago B. M. sub diversis titulis, XII, 710.
659. *Imolæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Gratiis, XII, 400.
660. *Ingolstadtii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Mater admirabilis, XII, 272. — Et imago B. M. miraculosa de Victoria, XII, 529.

661. *Insulis* (Flandriæ oppido) capella exstructa fuit in Esquermes, titulo Annuntiationis, anno 1014, III, 888.
662. *Insulis*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Cancellata, XI, 1154, 1155. — Et imago B. M. miraculosa ab Assistentia, XI, 1318. — Et imago B. M. miraculosa Lauretana, XI, 1520. — Et imago B. M. miraculosa de Septem Doloribus, XI, 1521. — Et imago B. M. miraculosa a Benedictione, XI, 1522. — Et imago B. M. miraculosa a Misericordia, XII, 150.
663. *Insulis*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Domina Afflictorum, XI, 1350.
664. *Iraxani*, in Navarra, colitur imago B. M. miraculosa Iraxaniensis, XII, 161.
665. *Issy*, prope Lutetiam, sacellum B. M. Virginis dictum, XII, 710, 711.
666. *Italia* (in) in oppido Sancti Pauli, colitur imago B. M. miraculosa de Nuce, XII, 42. — In Italia, alicubi, colitur imago B. M. miraculosa in cemeterio Judæorum, XII, 581. — Et adhuc alicubi colitur imago B. M. miraculosa de Planctu, XII, 418. — Et imago B. M. miraculosa ad Portam, XI, 485. — Et imago B. M. miraculosa de Gaudio, XII, 516. — Et imago B. M. miraculosa de Salutatione Angelica, XII, 614. — Et imago B. M. miraculosa de Propaganda Fide, XII, 682. — Et imago B. M. miraculosa de Perseverantia, XII, 685. — Et imago B. M. miraculosa de Rosario, *ibid.*
667. *Itzhouni*, imago miraculosa B. M. Virginis, XII, 711.
668. *Itzechi*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Itzehana, XII, 688.
669. *Janory*, in Gallia, parochialis ecclesia dicata B. M. Virginis, sub titulo de Monte Carmelo, XII, 711.
670. *Jarava*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Jarava, XII, 284.
671. *Jaroslavia*, in Polonia, colitur imago B. M. miraculosa de Pietate, Societatis Jesu, XII, 202.
672. *Jerusalem* (in) mansio Mariæ in templo, I, 507. — Item, purificatio Mariæ in templo, I, 1094. — Item mors et sepultura Mariæ, II, 275; VIII, 142; III, 1461, 1462. — Item incolatus Mariæ, II, 774. — Item presentatio Mariæ in templo, III, 1299, 1344. (Vide etiam in Indice octavo voces: PRÆSENTATIO, TEMPLUM.) — Et an vere mors et sepultura Mariæ fuerint in Jerusalem, vide, II, 275. (Vide et hoc in præsentis indice: HIEROSOLYMA.)
673. *Joannis* (in oppido Sancti), colitur imago B. M. miraculosa de Arno, XII, 565.
674. *Josaphat* (in valle), sepulcrum B. M. Virginis, II, 677, 765.
675. *Kauffburg*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Kauffburana, XII, 49.
676. *Kenzyge*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Rosario, XII, 584.
677. *Kirchdorffii*, colitur imago B. M. miraculosa Kirchdorffensis, XI, 1515.
678. *Kruteni*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Kruteniensis, XII, 104.
679. *Klinglin*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Klingliensis, XI, 1456.
680. *Kozinga*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Kozingensis, XII, 651.
681. *Krupna*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Krupnensis, XI, 1590.
682. *Lake*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Lakensis, XII, 317.
683. *Lamballe*, in Gallia, ecclesia B. M. dicata, XII, 711.
684. *Landæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Landensis, XII, 315.
685. *Landishuti*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Sattleria, XII, 552. — Et imago B. M. miraculosa Lauretana, XII, 665.
686. *Lantici*, in Gallia, sacellum dictum B. M. V., XII, 711.
687. *Lapurdj*, in Gallia, ecclesia catholica sub invocatione sanctæ Mariæ, XII, 711.
688. *Latini*, gloriantur de particulis zonæ B. M. V., II, 711.
689. *Landæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Gratiarum, XI, 1559.
690. *Laudevenæ*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Fulgeto, XII, 445.
691. *Lauduni*, in Gallia, sit dedicatio N. D. de Lætitia, historia de hoc, III, 1191. — Et Lauduni, colitur imago B. M. miraculosa de Lætitia, XI, 1244.
692. *Lauffenæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa in Umbra, XII, 14.
693. *Lauretj*, in Italia, Lauretani domus et ratio celebratus istius domus, II, 782, 795, 814, 815, 816 seqq.
- Lauretus in civitatem sublimatur; ecclesia B. M. Lauretana in cathedra erectio anno 1586, III, 841, 842; VII, 110-115. — Celebris Lauretus domicilio e templo Virginis quod confert mirifice ad astruendam singularem dignitatem Deiparæ, IX, 522-554. — Lauretus celebris imagine B. M. V. miraculosa, XI, 1117-1124. — Locus est loquendi de domo Lauretana, XI, 1118. — Domus Lauretana assimilatur navi, XI, 1118, 1119. — De architectura hujus domus, XI, 1120, 1421. — De sacra statua B. M. Lauretana, XI, 1121. — De camino et sacris scutellis et sacra capella hujus domus Lauretana, *ibid.* — Quid sit in domo Lauretana, et quid venerit eam illa, XI, 1122. — Notitia historica hujus domus, XI, 1122-1124.
694. *Lauterbaci*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Lauterbarensis, XII, 210.
695. *Lecimena*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Magellona, XII, 588.
696. *Leda*, apud Abostum, solemnitas miraculorum ad imaginem Mariæ dolorosæ factorum, et sollemnis processio, III, 1594. — Notitia de hoc, *ibid.*
697. *Legardæ*, in Navarra, colitur imago B. M. miraculosa de Legarda, XI, 1526.
698. *Legione*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Regula, XI, 1240. — Et imago B. M. miraculosa Legionensis, XII, 94.
699. *Leodii*, festum sit Dolorum aut Compassionis B. M. V., III, 1588. — Item triumphus sit. B. M. in Steps, anno 1215, III, 1235. — Et Leodii, colitur imago B. M. miraculosa Aqualiensis, XI, 1255. — Et imago B. M. miraculosa Sancti Trudonis, XII, 701.
700. *Lepanti*, victoria obtenta auxiliante Maria, III, 557, 558, 1219, 1220.
701. *Lerayscii*, in Polonia, colitur imago B. M. miraculosa Lerayscensis, XII, 156.
702. *Leymeni*, sacellum in honorem Mariæ, XII, 711.
703. *Libaduni*, in Lotharingia, colitur imago B. M. miraculosa Pulchri Amoris, XI, 1554.
704. *Libekka*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Libekkensis, XII, 541.
705. *Libercourtii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de Libercourt, XII, 214.
706. *Libessicii*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Libessicensis, XII, 116.
707. *Lignii*, in Lotharingia, colitur imago B. M. miraculosa Ligniensi, XII, 215.
708. *Ligue*, in R. Cile, colitur imago B. M. miraculosa, XI, 1145; notitia de hac imagine, XI, 1142, 1144.
709. *Lilientalii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa in valle Liliorum, XII, 598.
710. *Limæ*, in regno Peru, colitur imago B. M. miraculosa de Rosario, XII, 578. — Et imago B. M. miraculosa Limensis, XII, 605.
711. *Lincolniæ*, in Anglia, colitur imago B. M. miraculosa Lincolnensis, XII, 287.
712. *Lindavi*, in Germania superiori, colitur devote imago B. M. miraculosa Lindaviensis, XII, 47.
713. *Linsellæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Linsellensis, XI, 1545.
714. *Liræ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Lirana, XII, 555.
715. *Lismelli*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de Columba, XII, 554.
716. *Lizzani*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Consolatrix Afflictorum, XI, 1535.
717. *Llerene*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Granato, XII, 251.
718. *Loando* (in), colitur imago B. M. de Victoria, XII, 711.
719. *Locarni*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Saxo, XI, 1424.
720. *Locati*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Locatensis, XII, 512.
721. *Lothiæ*, in Gallia, ecclesia dicata Mariæ Virginis et cultus imaginis B. M. XII, 711.
722. *Locronii*, in Hispania, colitur imago B. M. de Valcuerna, XII, 455.
723. *Locrus*, veneratur partes ogee B. M. Virginis, II, 755.
724. *Londini*, in Anglia, colitur imago B. M. miraculosa de Clypeo, XII, 165. — Et imago B. M. miraculosa ad Arcus, XII, 197.
725. *Longuei*, in Gallia, ecclesia Mariæ Assumptæ et vulgo N. D. de la Légion d'honneur, XII, 711.
726. *Lonigi*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Lonigo, XI, 1292.
727. *Lotharingia* (in), plura monasteria in honorem Mariæ adificata sunt, XI, 1050.

728. *Loum*, iuxta insulas, anno 1381, inclarescere coepit miraculis factis per imaginem B. M. III, 950. — Dicitur quid sit *Loum*, III, 950. — Narratur hæc miracula, III, 950, 951, 971.
729. *Lovanii*, fit festum de reliquiis B. M. Virginis, III, 1044. — Et fit supplicatio in honorem B. M. Virginis ad Sanctam Gertrudem, III, 1590. — Et *Lovanii*, colitur imago B. M. miraculosa Kesselensis, XII, 226. — Et imago B. M. miraculosa de Parco dominarum, XII, 256. — Et imago B. M. miraculosa ad Sanctum Petrum, XII, 514. — Et imago B. M. miraculosa in via Flaminia, XII, 538.
730. *Luca*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Saxo, XI, 1458. — Et imago B. M. miraculosa de Rossa, XII, 59. — Et imago B. M. miraculosa de Lucea, XII, 96.
731. *Lucana* civitate (in), approbantur clerici sæculares in communi viventes sub invocatione B. M. Virginis, III, 1257.
732. *Lucar* (S.) in Hispania possidet imaginem B. M. miraculosam de Regula, quæ ibidem, colitur, XII, 402.
733. *Lucenæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa S. Matris Dei, XI, 1585.
734. *Lucenti*, in Hispania, imago B. M. quæ colitur a peregrinis, XII, 711.
735. *Lucernæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Cespite, XI, 1474.
736. *Lucioni*, ecclesia sub titulo sanctæ Mariæ, XII, 711.
737. *Lugduni*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Aspricollensis, XII, 114. — Et imago B. M. miraculosa de Bona Spe, XII, 551. — Et imago B. M. miraculosa de Valle Florida, XII, 697. — Et imago B. M. miraculosa immaculatæ, XII, 1157. — Et imago B. M. miraculosa læsa sanguine manans, XII, 1158.
738. *Lucenburgii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa consolatrix, XII, 179.
739. *Macaï*, in R. Sina, colitur imago B. M. miraculosa Macaensis, XII, 480.
740. *Maceratæ*, colitur B. Maria sub titulo Virgo virginum, XII, 711.
741. *Machinæ*, in Palestina, colitur imago B. M. miraculosa dolorosa, XII, 115.
742. *Madriti*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Atocha, XI, 1426. — Et imago B. M. miraculosa de Exsilio, XII, 255. — Et imago B. M. miraculosa de Almodena, XII, 259. — Et imago B. M. miraculosa Genuens, XII, 269. — Et imago B. M. miraculosa de Lapidibus, XII, 270. — Et imago B. M. miraculosa immaculatæ Conceptionis, XII, 548. — Et imago B. M. miraculosa de Remediis, XII, 554. — Et imago B. M. miraculosa de Constantinopoli, XII, 575. — Et imago B. M. miraculosa de Misericordia, XII, 574, 419. — Et imago B. M. miraculosa antiqua, XII, 576. — Et imago B. M. miraculosa de Crocodilo, XII, 581. — Et imago B. M. miraculosa de Consolatione, XII, 493. — Et imago B. M. miraculosa de Villa excusa, XII, 412. — Et imago B. M. miraculosa de Arcu, XII, 418. — Et imago B. M. miraculosa de Mirabilibus, XII, 450. — Et imago B. M. miraculosa de Novendo, XII, 441. — Et imago B. M. miraculosa de Angustia, XII, 445. — Et imago B. M. miraculosa de Miraculo, XII, 444. — Et imago B. M. miraculosa de Traspaso, XII, 483. — Et imago B. M. miraculosa de Nativitate, XII, 487. — Et imago B. M. miraculosa de Capite, XII, 488. — Et imago B. M. miraculosa de Patrocinio, XII, 496. — Et imago B. M. miraculosa Lauretana, XII, 517. — Et imago B. M. miraculosa de Bono Consilio, S. J., XII, 528. — Et imago B. M. miraculosa de Bono Fine, XII, 554. — Et imago B. M. miraculosa Conceptionis, XII, 555. — Et imago B. M. miraculosa de Sollicitudine, XII, 593. — Et imago B. M. miraculosa de Incarnatione, XII, 615. — *Madriti*, adest lampas miraculosa ardens coram imagine Mariæ, XII, 1120.
743. *Malacæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Victoria, XI, 77.
744. *Malagæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Malaga, XI, 1416.
745. *Malta*, colitur imago B. M. miraculosa de Melchæ, XI, 1505.
746. *Mameri*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de Bruein, XII, 267.
747. *Mantua*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Gratiarum, XI, 1527.
748. *Marciliaci*, in Burgundia, colitur imago B. M. miraculosa de Bona Quietæ, XII, 217.
749. *Marcolensi* asceterio (in), coluntur reliquæ crinium B. M. Virginis, II, 755.
750. *Mariæ de Angelis* (S.) in Gallia, fundata capella in honorem B. M. Virginis, XII, 711.
751. *Maronitæ* habent festum Genitricis Dei Mariæ, III, 970.
752. *Marquetæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de Barriere, XI, 1518.
753. *Marsallæ*, imago B. M. Marsallensis colitur, XII, 712.
754. *Marsiaci*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Marsiacensis, XII, 171.
755. *Marsiliæ*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de la Veauze, XII, 695.
756. *Marsolæ*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa Marsolensis, XII, 575.
757. *Marum*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa de Stella, XII, 442.
758. *Massiliæ*, in Gallia, consecratio ecclesiæ B. M. quam ei sancti Lazarus, Martha et Maria Magdalena posuerunt, III, 1546. — Et colitur imago B. M. miraculosa sanctæ Marthæ, XI, 141.
759. *Matharææ*, in Ægypto, colitur imago B. M. miraculosa de Fonte, XII, 119.
760. *Mauriaci*, in Gallia, colitur imago B. M. de Miraculis, XII, 712.
761. *Maukurchii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Maukurchensis, XII, 608.
762. *Mazangani*, in India colitur imago B. M. miraculosa Mazangana S. J., XII, 519.
763. *Meckliniæ*, supplicatio fit in honorem B. M. Virginis ad Sanctam Gertrudem, III, 1590. — Et sollemnis processio B. M. in Hanswyck, III, 1595. — Et sollemnis institutio sodalitii B. M. Virginis dolorosæ in templo B. M. ultra Diliam fluvium, III, 1297. — Et colitur imago B. M. miraculosa Rosentalensis, XII, 502. — Et colitur imago B. M. miraculosa Hamekana, XII, 518. — Et imago B. M. miraculosa Berchana, XII, 557.
764. *Mediolani*, in Italia, imago B. M. coepit clarescere miraculis, in ecclesia Sancti Petri, III, 929, 950. — Et ibidem anno 1483, fundatum fuit templum cum collegio canonicorum regularium B. M. de passione, III, 950. Et ibidem colitur imago B. M. miraculosa ad S. Celsum, XI, 1297. — Et imago B. M. miraculosa in cathedra, XII, 26. — Et imago B. M. miraculosa de Pariete, XII, 286, et celebre est Mediolanum liberatione pestis per Mariam Virginem, XII, 1128, 1129.
765. *Medunti*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Meduntana, XII, 251.
766. *Meerlæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Meerlensis, XII, 597.
767. *Melbodii*, fit sollemnis recolectionis festorum gloriosissimæ V. Mariæ, III, 1140.
768. *Melitæ*, velum asservatur B. M. Virginis, II, 738. — et *Melitæ*, in insula Malta, colitur imago B. M. miraculosa de Monte Filermo, XII, 415.
769. *Merfelli*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de Quercu, XII, 557.
770. *Mesagnæ*, sanctuarium in honorem Mariæ, XII, 712.
771. *Meschiniæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Meschlinensis, XII, 505.
772. *Messanæ*, Epistola B. M. virginis, et quid dicitur de hac epistola, II, 353, 355, 696, 697, 763; III, 989, 990; XI, 1216; XII, 765.
773. *Messinæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Messinensis, XI, 1155-1158.
774. *Messinæ*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa de Littera, XI, 1214; XII, 592, 618. — Et imago B. M. miraculosa de Scala, XI, 1219, et imago B. M. miraculosa de Piliello, XI, 1295. — Et imago B. M. miraculosa de Portu Salvo XI, 1296. — Et imago B. M. miraculosa de Pilastro, XI, 1298. — Et imago B. M. miraculosa de Alto, XI, 1299. — Et imago B. M. miraculosa Zeimeriana, XI, 1501. — Et imago B. M. miraculosa de Camera, XI, 1502. — Et imago B. M. miraculosa de Itria, XII, 548, 580, 672. — Et imago B. M. miraculosa de Sanitate, XII, 549, 615. — Et imago B. M. miraculosa de Malfino, XII, 550. — Et imago B. M. miraculosa de Misericordia, XII, 551. — Et imago B. M. miraculosa de Basico, XII, 552. — Et imago B. M. miraculosa della Novella, XII, 554. — Et imago B. M. miraculosa de Ritratti, XII, 555. — Et imago B. M. miraculosa de Arcu, XII, 556. — Et imago B. M. miraculosa de Periculis, XII, 564. — Et imago B. M. miraculosa de Grotta, XII, 565, 626. — Et imago B. M. miraculosa Odigitria, XII, 567, 604. — Et imago B. M. miraculosa de Lacrymis, XII, 570. — Et imago B. M. miraculosa in Albis, XII, 572. — Et imago B. M. miraculosa de Succursu, XII, 575. — Et imago B. M. miraculosa Dinamare, XII, 574. — Et imago B. M. miraculosa Dolorosa, XII, 577. — Et imago B. M. miraculosa de Charitate, XII, 581. — Et imago B. M. miracu-

1 sa de Dromo, XII, 585. — Et imago B. M. miraculosa de Inca, XII, 584. — Et imago B. M. miraculosa de Andria, XII, 586. — Et imago B. M. miraculosa de Bosca, XII, 588. — Et imago B. M. miraculosa de Porta, XII, 590, 635. — Et imago B. M. miraculosa Medonina, XII, 595. — Et imago B. M. miraculosa de Carmelo, XII, 596. — Et imago B. M. miraculosa de Rosario, XII, 597. — Et imago B. M. miraculosa de Pace, XII, 598, 627. Et imago B. M. miraculosa de Monte Sancto, XII, 599. — Et imago B. M. miraculosa de Angelis, XII, 601. — Et imago B. M. miraculosa de Conceptione, XII, 602. — Et imago B. M. miraculosa de Candelora, XII, 609. — Et imago B. M. miraculosa de Miraculis, XII, 612, 619. — Et imago B. M. miraculosa de Cogitatione, XII, 614. — Et imago B. M. miraculosa Rhodiensis, XII, 615. — Et imago B. M. miraculosa de Roccamatore, XII, 619. — Et imago B. M. miraculosa de sancta Dominica, XII, 622. — Et imago B. M. miraculosa de Guardia, XII, 625. — Et imago B. M. miraculosa de Consolatione, XII, 629. — Et imago B. M. miraculosa de Spasmo, XII, 650. — Et imago B. M. miraculosa de Fructibus, XII, 652. — Et imago B. M. miraculosa de Indirizio, XII, 654, 648. — Et imago B. M. miraculosa de Catena, XII, 656. — Et imago B. M. miraculosa Annuntiata, XII, 656. — Et imago B. M. miraculosa de Alabasso, XII, 657. — Et imago B. M. miraculosa de Rogadeo, XII, 657. — Et imago B. M. miraculosa Romanella, XII, 640. — Et imago B. M. miraculosa Justa, XII, 644. — Et imago B. M. miraculosa Nova, XII, 642. — Et imago B. M. miraculosa de Panno, XII, 642. — Et imago B. M. miraculosa de Victoria, XII, 645. — Et imago B. M. miraculosa de Itineribus, XII, 644. — Et imago B. M. miraculosa de Guadalupa, XII, 646. — Et imago B. M. miraculosa Agrotantium, XII, 646. — Et imago B. M. miraculosa Advocata peccatorum, XII, 647. — Et imago B. M. miraculosa de Monte Serrato, XII, 647, 675. — Et imago B. M. miraculosa de Carminello, XII, 648. — Et imago B. M. miraculosa de Porta Paradisi, XII, 652. — Et imago B. M. miraculosa de Partu, XII, 654. — Et imago B. M. miraculosa de Pietate, XII, 655. — Et imago B. M. miraculosa de Visito, *ibid.* — Et imago B. M. miraculosa de Providentia, XII, 657. — Et imago B. M. miraculosa de Stella, XII, 658. — Et imago B. M. miraculosa Consolatrix afflictorum, XII, 665. — Et imago B. M. miraculosa Lauretana, XII, 666. — Et imago B. M. miraculosa de Populo, XII, 676. — Et imago B. M. miraculosa de S. Erasmo, XII, 677. — Et imago B. M. miraculosa de Calispera, XII, 678. — Et imago B. M. miraculosa de Guidare, XII, 678. — Et imago B. M. miraculosa de Nive, XII, 685.

775. *Mexici*, in regno Mexicano, colitur imago B. M. miraculosa Mexicana, XII, 166.

776. *Miani*, in Sabaudia, colitur imago B. M. miraculosa Mianensis, XI, 1152.

777. *Millani*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Cogolla, XII, 84.

778. *Mimati*, ecclesia dicata Mariæ, XII, 712.

779. *Minski*, in Lithuania, colitur imago B. M. miraculosa Minscensis, XII, 465.

780. *Miræ*, in Oriente, colitur imago B. M. miraculosa S. Nicolai, XII, 150.

781. *Mislenici*, in Polonia, colitur imago B. M. miraculosa Mislenicensis, XII, 205.

782. *Mochingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Mochingana, XII, 639.

783. *Moderstoffii*, peregrinatio in honorem Mariæ, XII, 712.

784. *Modicæ*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa Modicana, XII, 502.

785. *Moguntia*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa ad S. Crucem, XI, 1460. — Et imago B. M. miraculosa de Carthusia, XII, 59.

786-787. *Molitis*, ecclesia Mariæ dicata, XII, 712.

788. *Monachii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa in Crypta, XII, 58. — Et imago B. M. miraculosa de S. Capillis, XII, 457. — Et imago B. M. miraculosa Ramerstorffensis, XII, 681. — Et imago B. M. miraculosa ad S. Augustinum, XII, 686. — Et imago B. M. miraculosa de Rosa, XII, 577. — Et imago B. M. miraculosa Auxiliatrix, XII, 589. — Et imago B. M. miraculosa de Columna, XII, 675. — Et imago B. M. miraculosa Taldrichensis, XII, 680.

789. *Monduræ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Mondara, XII, 422.

790. *Mondovi*, sanctuarium Mariæ dicatum, XII, 712.

791. *Monomatopæ*, in Caffra, colitur imago B. M. miraculosa Silveriana, XII, 90.

792. *Montebelli*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Matia, XI, 1207.

792 bis *Monsemani*, in Italia, Maria de Gratia, XII, 606.

793. *Montani*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Vulnerata, XII, 621.

794. *Montanis* Palestinae (in) colitur imago B. M. miraculosa in Domo Zachariæ, XII, 152.

795. *Montbrison*, in Gallia, ecclesia dicata Mariæ, XII, 712.

796. *Monte Aetna* (in), in Sicilia, colitur imago B. M. de Valle Viridi, XI, 252.

797. *Monte Albano* (in), Ecclesia dicata B. M. Virgini, XII, 712.

798. *Monte Andex* (in), in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Andecensis, XII, 679.

799. *Monte Budonico* (in), in Anglia, colitur imago B. M. miraculosa Regia, XII, 164.

800. *Monte Baldo* (in), in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Corona, XII, 1289.

801. *Monte Berico* (in), in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de monte Berico, XI, 1198.

802. *Monte Cassino* (in), colitur imago B. M. miraculosa, XII, 708.

803. *Monte Castello* (in), in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Monte Castello, XI, 1440.

804. *Monte Claro* (in), colitur B. Virgo de Rosario, XII, 712.

805. *Monte Corri* (in), in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa de Jerusalem, XII, 408.

806. *Monte Culmensi* (in), colitur imago B. M. miraculosa Culmensis, XII, 1144-1145.

807. *Monte Eligii sancti* (in), ascetæ hujus montis dicuntur habere partem domus M. Virginis, II, 755.

808. *Monte Gerardi* (in), reliquiæ crucium B. M. Virginis, II, 706-755. — Et guttæ lactis B. M. Virginis, II, 707.

809. *Monte Leonis* (in), in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Garazonia, XI, 516.

810. *Monte Majori* (in), in Lusitania, colitur imago miraculosa de Ceisla, XII, 159.

811. *Monte* (Maria de) colitur in diocesi Mediolanensi, XII, 712.

812. *Monte Olivarum* (in), in Palestina, colitur imago B. M. miraculosa Inclusa, XII, 155, 498.

813. *Monte Ortone* (in), in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de monte Ortone, XI, 1197.

814. *Montepelio* (in urbe), in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Tabularum, XI, 1150-1152.

815. *Monte Peloro* (in), in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa de Gratia, XII, 606.

816. *Monte Politano* (in), in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Lapidibus, XII, 299. — Et imago B. M. miraculosa de Columna, XII, 9. — Et imago B. M. miraculosa de monte Politiano, XII, 13.

817. *Monte Regali* (in), in Sabaudia, colitur imago B. M. miraculosa de Monte Regali, XI, 1249.

818. *Monte Sancto* (in), in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Sanctimontana, XI, 1529.

819. *Monte Serrato* (in), colitur imago B. M. miraculosa, VII, 242. (*Vide et vocem: SERRATUS in hoc præsentis Indice secundo*)

820. *Monte Sion* (in), in Lotharingia, colitur imago B. M. miraculosa de Sion, XII, 202.

821. *Monte Tauro* (in), in Minorica insula, colitur imago B. M. miraculosa Taurensis, XII, 195.

822. *Monte Virginis* (in), in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de monte Virginis, XI, 1201.

823. *Montopoli*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa a Sancto Romano, XII, 598.

824. *Montorellæ*, sanctuarium dicatum Virgini, XII, 712.

825. *Morswira*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa ad Tres Spicas, XI, 1432; XII, 712.

826. *Morswiri* (hæc vox eadem est ac Morswira), XII, 712.

827. *Mosathbaræ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de la Sagrada, XII, 431.

828. *Moschæ*, in Moscovia, colitur imago B. M. miraculosa Wolodimeriana, XII, 249.

829. *Mosteiri*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa de Mosteiro, XI, 1584.

830. *Mottæ*, in Forojulio, colitur imago B. M. miraculosa Mottensis, XI, 1530.

831. *Moyæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Taxo, XI, 1542.

832. *Massiponti*, in Lotharingia, colitur imago B. M. miraculosa Massipontana, XII, 216.

833. *Napensis* urbe (in), inventio imaginis sacratissimæ Virginis Mariæ, III, 835.

854. *Naiara*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Naira, XII, 258.

855. *Namurcensi* comitatu (in), Jardi neti apud Walenram miraculosa translatio imaginis B. M. V. ab incendio per angelos erepta, circa annum 1517; III, 1206. Narratur hæc historia, III, 1206.

856. *Nanceii*, in Lotharinga, colitur imago B. M. miraculosa de Bono Succursu, XII, 186. — Et imago B. M. miraculosa Boni Nuntii, XII, 190. — Et imago B. M. miraculosa Buxeriana, XII, 192. — Nanceii, ecclesia dicata Mariæ, XII, 442.

857. *Narniæ*, colitur imago B. M. miraculosa de Plano, XII, 442. — Et imago B. M. miraculosa Narniensis, XII, 46.

858. *Nasi*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa de Agathyrso, XII, 500.

859. *Naxeræ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Liliis, XII, 409.

860. *Nayumi*, in Galba, colitur imago B. M. miraculosa Navemensis, XII, 220.

861. *Nazarethi*, nativitas Mariæ Virginis, I, 121-123; III, 1175, 1482; VI, 588. — Angelus Gabriel nuntiat Mariæ incarnationem Filii Dei, I, 604; VI, 1440; IX, 520. — Habitatio Mariæ, II, 87, 88, 775-778, 780, 781; VII, 1226. — Nazarethus est locus in quo Maria scivit fugiendum esse in Ægyptum, VII, 1220, 1221. — Nazarethi, colitur imago B. M. miraculosa Annuntiationis, XII, 118. — Et imago B. M. miraculosa de Fimbre, XII, 130.

862. *Neapoli*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Misericordia, XI, 1290; XII, 545. — Et imago B. M. miraculosa de sancto Agnello, XI, 1417. — Et imago B. M. miraculosa a Principio, XII, 150. — Et imago B. M. miraculosa de Miraculis, XII, 519. — Et imago B. M. miraculosa Regina cæli, XII, 450. — Et imago B. M. miraculosa Mastribiana, XII, 545. — Et imago B. M. miraculosa de Constantinopoli, XII, 615. — Et imago B. M. miraculosa sancta Maria Major, XII, 638. — Et imago B. M. miraculosa de Vindicta, XII, 702. — Neapoli, sollemnitates sanctæ Mariæ ab Arcu, III, 1586. — Unde veniat nomen istud, et ratio sollemnitatis, III, 1586. — Festum Neapolis B. M. a Principio, III, 685.

863. *Nemausi*, ecclesia catholica Mariæ dicata, XII, 712.

864. *Neocæsareæ*, in Ponto, colitur imago B. M. miraculosa de Monte, XII, 136.

865. *Neopuræ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Neopurana, XII, 662.

866. *Neli*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa Neina, XII, 266.

867. *Neukirchii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa ad Sacrum Craorem, XII, 56.

868. *Neustiftii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa cælia Mariæ, XII, 698.

869. *Nicellæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Nicellana, XII, 254.

870. *Nideraltæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Dolorosa, XII, 649.

871. *Niderschonefeldæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Auxilium pauperum et agorum, XII, 602.

872. *Nikespurgi*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Lauretana, XI, 1377.

873. *Nimpergæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Sossiau, XII, 690.

874. *Nissæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Nissensis, XII, 489.

875. *Nivelles*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de Consiliis, XI, 1582. — Et imago B. M. miraculosa Nivelensis, XI, 1585.

876. *Noiæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Arcu, XI, 1599. — Et imago B. M. miraculosa de Pariete, XII, 425. — Hæc imago sanctæ Mariæ a Pariete invenitur Noiæ, anno 1514, III, 915.

877. *Nomimchiæræ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Oliva, XII, 425.

878. *Novioduni*, dedicatio ecclesiæ ad Mariam, III, 963.

879. *Nucerinæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Nucerina, XI, 1589.

880. *Nunantia*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Remediis, XII, 63. — Et imago B. M. miraculosa de Spineto, XII, 75.

881. *Oberstorffii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Societatis Jesu, XI, 120.

882. *Ochi*, in Palestina, colitur imago B. M. miraculosa de Candela, XII, 145.

883. *Oeniponti*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Auxiliatrix, XII, 510.

884. *Oettingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Queren, XI, 1445, et oettingana XI, 1477.

885. *Ognatæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Ruho, XII, 91. (Vide hic inferius Ognatæ.)

886. *Olyssipone* vel Olyssipone, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa ad Portum, XII, 144. — Et imago B. M. miraculosa de Lumine, XII, 691. — Et imago B. M. miraculosa de Virtutibus, XII, 692. (Vide et in hoc præsentis Indice secundo. OLYSSIPONE.)

887. *Olmucii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa in Monticulo, XI, 1570.

888. *Ometii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Omeiensis, XII, 512.

889. *Omutæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Ruho, XII, 221. (Vide hic superius. OGNATÆ.)

890. *Oppaviæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Oppaviensis, S. J., XII, 185.

891. *Oppida Mariana*. (Vide, in Indice octavo, PATRONA.)

892. *Oriente* (in), frequens fuit cultus Dei Genitricis, II, 637, 638.

893. *Oropa* (Maria de), imago B. M. quæ tribuitur sancto Lucæ, XII, 712.

894. *Orsæ*, in Lithuania, colitur imago B. M. miraculosa Orsensis, XII, 156.

895. *Oscæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Salas, XII, 396.

896. *Osnaburgi*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Puerpera, XI, 1455. — Et imago B. M. miraculosa Osnabrugensis, XII, 291.

897. *Osterhofii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Auxiliatrix, XII, 669.

898. *Osterwici*, in Germania, colitur imago B. M. miraculosa ad Tiliam, XII, 409.

899. *Ostrounæ*, in Lithuania, colitur imago B. M. miraculosa Ostrowiensis, XII, 185.

900. *Oveti*, in Hispania, reliquie crinium B. M. Virginis, II, 706, 755. — Et guttula lactis B. M. Virginis, II, 755. — Et partes togæ B. M. Virginis, II, 755. — Et planities Mariæ, II, 766, 767. — Et multæ reliquie ad Mariam Virginem a tinentes aliquo modo, III, 839, 840.

901. *Paderborni*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Romana, XI, 1177, 1179.

902. *Paduæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa ad Sanctam Justinam, XI, 1195-1197. — Et imago B. M. miraculosa in cathedrali templo, XII, 45. — Et imago B. M. miraculosa de Peste, XII, 559.

903. *Palæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de rabida, XII, 427.

904. *Pampelonæ* seu Pampelunæ, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Sacrario, XII, 165. — Et imago B. M. miraculosa de Via, XII, 167.

905. *Panibergæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Monte Ossium, XII, 653.

906. *Panormi*, in Sicilia, est festum miraculorum S. Mariæ Pietatis, III, 917. — Celebris est Panormus monasterii in honorem Mariæ, XI, 1025, 1026. — Panormii, colitur imago B. M. miraculosa de Succursu, XII, 260. — Et imago B. M. miraculosa de Crypta, XII, 299. — Et imago B. M. miraculosa della Grotta S. J., XII, 560. — Et imago B. M. miraculosa de Jesu, XII, 405. — Et imago B. M. miraculosa de Victoria, XII, 274. — Et imago B. M. miraculosa ad sanctam Theclam, XII, 277. — Et imago B. M. miraculosa de Catenis, XII, 278. — Et imago B. M. miraculosa a Villa, XII, 1280. — Et imago B. M. miraculosa Imperlata, XII, 282. — Et imago B. M. miraculosa Nova, XII, 285. — Et imago B. M. miraculosa a miraculis, XII, 288.

907. *Parbastæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Pueyo, XII, 474.

908. *Pari*, in Oriente, colitur imago B. M. miraculosa de Paro, XII, 222, 608.

909. *Parisienses*, gloriantur habere guttulas lactis B. M. Virginis, II, 707.

910. *Parisis*, reliquie crinium B. M. Virginis, II, 706. — Et guttæ lactis B. M. Virginis, II, 755. — Et annuli Mariæ, II, 726. — Et partes togæ Mariæ, II, 755. — Parisiis, dedicatio, vicesima quinta die Aprilis, sacelli Regii a S. Ludovico rege Franciæ extructi in honorem B. M. Virginis, III, 932. — Et reparatio imaginis B. M. V. per ipsum regem Franciscum primum, quæ imago ab hæreticis injuriæ passa fuerat, anno 1538; III, 988, 989.

— Et reparatio imaginis Mariæ, vicesima septima die Decembris, quæ quidem imago confracta fuerat, anno 1551, III, 1578. — Et Parisiis colitur imago B. M. miraculosa in monte Martyrum, XII, 89. — Et imago B. M. miraculosa in cathedrali, XII, 111. — Et imago B. M. miraculosa S. Dionysii, 254. — Et imago B. M.

miraculosa de Tolerantia, XII, 505. — Et imago B. M. miraculosa de vico Ursorum, XII, 535. — Et imago B. M. miraculosa Parisiensis, XII, 568.

891. *Parmæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Quartirio, XI, 1509. — Et imago B. M. miraculosa de Steccata, XII, 45.

892. *Passavii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa auxiliatrix, XII, 25.

893. *Patauii*, fit festum apparitionis Deiparæ, anno 1269, III, 1591 et historia de hoc describitur, *ibid*.

894. *Pederneiræ*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa de Nazareth, XI, 1583.

895. *Pekinæ*, in Sine regno, colitur imago B. M. miraculosa Pekinensis, XII, 585.

896. *Pellenbergæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Insulana, XII, 617.

897. *Penicæ*, templum B. M. V. dicatur et imago ejusdem B. M. V. cultu honoranda, XII, 715.

898. *Pemulverii*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Saliceto, XII, 425.

899. *Perneggii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Perneggensis, XII, 205.

900. *Perpigniaci*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Perpigniacensis, XII, 504.

901. *Perusia*, ostensio sollemnis fit annui pronubi M. Virginis, III, 1080, 1278. — Quo loco includitur hic annulus; festus dies, de hoc describitur, item et historia, III, 1081. — *Perusia* servatur hic annulus B. M. V., III, 1407, 1408. — Epigramma de hoc annulo, X, 754.

902. *Perusini*, gloriantur habere annulum B. M. Virginis, II, 726, 727, 756, 745, 745.

903. *Petovii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Neustiftana, S. J., XII, 201.

904. *Petrocoræ*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Guardia, XII, 290.

905. *Petingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Misericordiæ, XII, 600.

906. *Pezzuræ*, in Moscovia, colitur imago B. M. miraculosa Arborea, XII, 275.

907. *Pfarkirrchii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Pfarkirrchensis, XII, 378.

908. *Pictavis*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Pictavis, XII, 256, 695.

909. *Pinnæ Billorum*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Gratiis, XI, 1535.

910. *Pinsci*, in Polonia, colitur imago B. M. miraculosa Pincensis, XII, 99.

911. *Piscicuriæ*, in Gallia (Gallicæ *Pesquencourt*), festum fit B. M. ob cereum ibidem miraculis clarum, III, 1165. — Origo hujus, III, 1165, 1196.

912. *Pistorii*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Lecto, XI, 1419. — Et imago B. M. humilitatis de Porriane, XII, 649.

913. *Pizigetonzæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Pizigetonzensis, XI, 1538.

914. *Placentiæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Campana, XI, 1456.

915. *Planche*, in regno Navarræ, colitur imago B. M. miraculosa de Usa, XII, 164.

916. *Plaziæ*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa de S. Capillis, XII, 465. — Et imago B. M. miraculosa Rogeriana XII, 557.

917. *Plebsacti*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Plebsactensis, XII, 325.

918. *Podandi*, in Oriente, colitur imago B. M. miraculosa de Columna, XII, 555.

919. *Podii*, seu Anicii, in Arvernens, fuit apparitio B. M. Virginis ad pacem conciliandam, III, 1059.

920. *Pogenbergæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Pogenbergiana, XII, 658.

921. *Pollingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Victoria, XII, 684.

922. *Poloniæ*, imago asservatur similis imagini a sancto Luca depictæ, II, 918.

923. *Pontevedræ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Pontevedra, XII, 79.

924. *Porretæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Ponte, XI, 1545.

925. *Portelli*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Portello, XII, 561.

926. *Portus*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa de Sivilis, XII, 553.

927. *Possonii* in Hungaria, colitur imago B. M. miraculosa Yallensis, XII, 142.

928. *Postirvini*, in Lithuania, colitur imago B. M. miraculosa Lauretana, XI, 1508.

929. *Pragæ*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Aularegiensis, XI, 1278. — Et imago B. M. miracu-

losa Wisegradensis, XII, 115. — Et imago B. M. miraculosa Dolorosa, XII, 117. — Et imago B. M. miraculosa Aspicollensis, XII, 119. — Et imago B. M. miraculosa de Crypia, XII, 208.

930. *Prandouii*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Prandone, XI, 1460. — Et imago B. M. miraculosa de monte Prandonio, XII, 459.

931. *Prasæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Fontibus, XII, 81.

932. *Pratenses*, gloriantur habere zonam B. M. V. II, 712-715.

933. *Prati*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Carcere, XII, 54-57.

934. *Prisnæ*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Prisenensis, XI, 1564.

935. *Provinciæ Marianæ*. (Vide in Indice octavo: PATRONA.)

936. *Purtæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Portensis, XII, 611.

937. *Quercubus* (Maria de), sanctuarium B. M. V. dicatum, XII, 715.

938. *Quinæ*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Quinensis, XI, 1557.

939. *Quixoto*, beata Maria de Angelis, Sancto Felino de Quixoto, XII, 715.

940. *Racuiæ*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa Lauretana, XII, 281. — Et imago B. M. miraculosa Annuntiata, XII, 291.

941. *Ragusæ*, in Dalmatia, colitur imago B. M. miraculosa de Breuo, XI, 1211-1214. — Et imago B. M. miraculosa de Castello, XI, 1506. — Et imago B. M. miraculosa de Porta, XI, 1507. — Et imago B. M. miraculosa Lavensis, XII, 265. — Et imago B. M. miraculosa de Lacroia, XII, 267.

942. *Raitenbuechæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Hohenpeissenbergensis, XII, 634.

943. *Ranckvillani*, in Rhætia, templum mirifice designatum ad honorem Virginis, XII, 889.

944. *Rancovillæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Montis Mariæ, XII, 45.

945. *Ranspergæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Ranspergana, XII, 252. — Et imago B. M. miraculosa Ranspergensis, XII, 504.

946. *Ratisponæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Sancta Maria Speciosa, XII, 446. — Et imago B. M. miraculosa Lauretana, XII, 447. — Et imago B. M. miraculosa veteris Capellæ, XII, 506. — Et imago B. M. miraculosa de Loco, XII, 587.

947. *Ravæ*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Immaculatæ Conceptionis, XI, 1544.

948. *Ravæ*, in Polonia, colitur imago B. M. miraculosa Ravensis, S. J., XII, 148.

949. *Ravennæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Arbore, XI, 1182-1184. — Et imago B. M. miraculosa Græca, XI, 1555. — Et imago B. M. miraculosa de Sudore, XI, 1455.

950. *Ravenosæ*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa de Fonte, XII, 275.

951. *Recanati*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Palatio, XI, 1461. — Et imago B. M. miraculosa de Castello novo, XII, 55. — Et imago B. M. miraculosa di Piazza, XII, 41.

952. *Rechcoogii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Dolorosa, XII, 52.

953. *Reinetenses*, celebres sunt sua devotione in Mariam, XI, 1123, 1124.

954. *Refadali*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa Ægrorum, XII, 176.

955. *Regii*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Regiensis, XI, 1282. — Et imago B. M. miraculosa de Consolatione, XII, 458.

956. *Regni Mariani*. Vide in Indice VII, vocem PATRONA.

957. *Regoitiæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Udalbarga, XII, 477.

958. *Reiherbergæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Reiherbergensis, XII, 665.

959. *Remenses*, gloriantur habere guttas lactis Mariæ, II, 707.

960. *Retzbaci*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Retzbacensis, XII, 57.

961. *Reuselii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Reuselensis, XII, 505.

962. *Rhemis*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Rhemensis, XII, 692. — Et ecclesia dicata Mariæ, XII, 715.

963. *Rhoæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Rhoana, XI, 1475.

964. *Ribeiræ*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa de Remedis, XII, 357.
 965. *Rivæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa inviolata, XII, 21.
 966. *Rivovillæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Rivovillana, XI, 1534.
 967. *Rocavillæ*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Rocavilla, XII, 493.
 968. *Rockithæ*, in Polonia, imago est B. M. Virginis, XII, 715.
 969. *Rodæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Remedis, XII, 367.
 970. *Roïæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Sierra, XII, 585.
 971. *Romæ*, in Italia, antiquitus fuit oleum erumpens et fluens toto die quod significabat, P. Poza teste, nativitatem Mariæ, I, 255. — Romæ conservatio, in sede sacra Sancti Joannis Lateranensis lineæ subculæ Christi pueri, consultæ Mariæ, II, 144. — Roma gloriatur habere reliquias crinim B. M. Virginis, II, 705, 755. — Et gloriatur habere aliquid e zona aut zonam ipsam Mariæ, II, 711, 757. — Romæ est pars lecti Mariæ, II, 755. — Item et velum Mariæ Virginis, II, 758. — Quid habet Roma ex reliquiis sepulcri B. M. Virginis, II, 766. — Roma habet Virginis effigiem quæ liberavit eam a peste, et creditur esse sancti Luca, II, 918. — Romæ, translatio solemnis imaginis Mariæ, ex veteri ecclesia transportata in novam ecclesiam, III, 778, 779. — Romæ, festum translationis imaginis B. M. Virginis a sancto Luca depictæ, III, 754. — De hac translatione et de hac imagine diversa dicuntur, III, 794-797. — Romæ deportatio solemnis imaginis B. M. de Præsepio et de Porticu, III, 840, 841. — Roma gaudet capillis B. M. Virginis, III, 874, 875. — Romæ, solemnis deportatio imaginis B. M. Virginis a sancto Luca pictæ, in processione, anno 591, III, 894. — Romæ, de vicesima sexta Aprilis, sit festum manifestationis B. M. per miracula, in monte Romano, anno 1580; III, 952, 953. — Romæ, incipiunt miracula anno 1586 ad imaginem B. M. in ecclesia Sancti Joannis, III, 958. — Romæ, susceptio imaginis B. M. Virginis de Victoria, III, 955, 954. — Romæ et alibi, natalis sanctæ Mariæ ad martyres, III, 961. — Et quid explicandum veniat de hoc, III, 961, 962. — Quo anno hæc dedicatio facta est, III, 962, 965. — Quinam scripserunt de hac, III, 965, 964. — De solemnitate hujus, III, 964. — Romæ, apparitio B. M. in mœnibus, festum et origo de hoc, III, 1005, 1006. — Romæ, festum sanctæ Mariæ in Porticu, III, 1050. — Romæ, in Thermis Diocletianis, conservatio festum ecclesiæ Sanctæ Mariæ Angelorum anno 1561, III, 1086. — A quo et coram quibus facta est, III, 1086, 1087. — Romæ, die nona Augusti, sit festum conservationis ecclesiæ Sanctæ Mariæ Annuntiatae, anno 1220, III, 1090. — Romæ, solemnitas B. M. Rotundæ et ludi funerales in honorem ejus fiunt, III, 1156. — Quid intelligendum per hos ludos funerales, III, 1156. — Romæ, festum sanctæ Mariæ de Febre in palatio, III, 1167. — Roma loca Mariæ gloriatur, VIII, 212. — Romæ, Sancta Maria Major celebris imagine B. M. miraculosa, XI, 1124-1128. — Origo hujus ecclesiæ a sancta Maria jussæ, XI, 1125. — Imago hæc liberavit a peste, XI, 1126. — Historia hujus imaginis, XI, 1127. — Notitia de Sanctæ Mariæ Majoris ecclesia, XI, 1128. — Romæ, colitur imago B. M. miraculosa de Populo, XI, 1179-1181. — Imago B. M. miraculo a sancti Alexii, XI, 1181. — Et imago B. M. miraculosa de Plantu, XI, 1280. — Et imago B. M. miraculosa Liberatrix, XI, 1281. — Et imago B. M. miraculosa de Sole, XI, 1282. — Imago B. M. miraculosa de Oratione, XI, 1517. — Imago B. M. miraculosa Rotunda, XI, 1519. — Imago B. M. miraculosa de Puteo, XI, 1521. — Imago B. M. miraculosa de Puritate, XI, 1525. — Imago B. M. miraculosa de Pace, XI, 1528. — Imago B. M. miraculosa de Montibus, XI, 1532; imago B. M. miraculosa de Monte Serrato, XI, 1537. — Et imago B. M. miraculosa in monte Celio, XI, 1541. — Et imago B. M. miraculosa de Miraculis, XI, 1544. — Imago B. M. miraculosa sanctæ Mariæ Novæ, XI, 1549. — Imago B. M. miraculosa Lauretana, XI, 1562. — Imago B. M. miraculosa de Horto, XI, 1570. — Imago B. M. miraculosa de Grotta pieta, XI, 1574. — Imago B. M. miraculosa de Gratiis, XI, 1575. — Imago B. M. miraculosa in Sancto Cosmato, XI, 1594. — Imago B. M. miraculosa de Consolatione, XI, 1401. — Imago B. M. miraculosa ad SS. Cosmam et Damianum, XI, 1406. — Imago B. M. miraculosa ad tres Fontes, XII, 51. — Imago B. M. miraculosa in Via, XII, 48. — Imago B. M. miraculosa de Victoria, XII, 50. — Imago B. M. miraculosa in Vallicella, XII, 51. — Imago B. M. miraculosa in via Lata, XII, 55. — Imago B. M. miraculosa in Ara cœli, XII, 94. — Imago

B. M. miraculosa SS. Sixti et Pontifici, XII, 225. — Imago B. M. miraculosa sancti Apollinaris XII, 274. — Imago B. M. miraculosa apud moniales Sancti Dominici, XII, 492. — Imago B. M. miraculosa a sancto Joanne, XII, 689. — Romæ, festum translationis imaginis B. M. a sancto Luca pictæ, I, 1, 754, 755.
 972. *Roncavalle* (in), in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Roncavalle, XII, 169.
 973. *Roofbeque*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Roofbequana, XI, 1559.
 974. *Rosentadii*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Rosentalensis, XI, 1550.
 975. *Rossani*, sanctuarium dicatum B. M., XII, 715.
 976. *Rothomagensi territorio* (in), dedicatio ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Voto, III, 855.
 977. *Rothomagi*, vel *Rotomagi*, colitur imago B. M. miraculosa Rothomagensis, XII, 108. — Ecclesia est metropolitana sub invocatione Mariæ, XII, 715.
 978. *Rottæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Velkirchensis, XII, 625.
 979. *Rottenburgi*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Wecheuthallensis, XI, 1275-1277.
 980. *Rotwilæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Rosario, XII, 44.
 981. *Rovetæ*, in Sabaudia, colitur imago B. M. miraculosa de Plantu, XI, 1566.
 982. *Rudolfi* (in castro), in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Plantu, XII, 595.
 983. *Rupe Gallica* (in), in Hispania, miraculosa inventio imaginis B. M. anno 1454, III, 970, 971. — Quid videtur in hac rupe Gallica ad honorem Mariæ, III, 970.
 984. *Russeville*, benedictio imaginis Mariæ et initium miraculorum B. M. Foynensis, anno 1624, III, 999.
 985. *Russia* (in), sunt monasteria in honorem B. M., XI, 1050.
 986. *Ruthenæ*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Ruthenensis, XII, 184. — Ecclesia sub invocatione Mariæ, XII, 715.
 987. *Rutheni*, celebrant die prima Octobris festum Coronationis B. M. Virginis, III, 1218, 1219.
 988. *Sagii*, est ecclesia catholica sub nomine Sanctæ Mariæ, XII, 715.
 989. *Salerni*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Plantu, XII, 577.
 990. *Saletta* (in monte), sacellum Virgini dicatum et frequens ad hoc concursus populorum, XII, 715.
 991. *Salina*, colitur imago B. M. sub duplici titulo, XII, 715.
 992. *Salinis*, in Burgundia, colitur imago B. M. miraculosa Liberatrix, XI, 1248.
 993. *Samerii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Corona, XII, 671.
 994. *Samuri*, edificari cepit sacellum B. M. Ardriherseuse, anno 1534, XII, 1078.
 995. *Sanctæ Anastasiæ*, sanctuarium dicatum Virgini, XII, 715.
 996. *Sanctæ Margaritæ*, sanctuarium B. M., XII, 715.
 997. *Sanseverini*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Luminibus, XI, 1575.
 998. *Sarburgi*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Buricensis, XI, 1452.
 999. *Sardenaidæ*, in Oriente, colitur imago B. M. miraculosa Hierosolymitana, XII, 524. — Imago B. M. miraculosa Inconronata, XII, 580.
 1000. *Saris*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Sarensis, XI, 1558.
 1001. *Saronæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Saronensis, XII, 50.
 1002. *Savini* (in monte Sancti), in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Asciano, XII, 472.
 1003. *Savonæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Misericordia, XI, 1285. — Et imago B. M. miraculosa de Consortia, XI, 1377.
 1004. *Savonæ*, in Liguria, celebratur festum apoaritionis B. M. Virginis, III, 800.
 1005. *Saxonæ*, sunt monasteria in honorem Virginis, XI, 1029.
 1006. *Scandrilæ*, in Italia colitur imago B. M. miraculosa de Gratiis, XII, 404.
 1007. *Schardæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Schardensis, XII, 560.
 1008. *Schardingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Maria Kurchensis, XII, 591.
 1009. *Scheutweldi*, juxta Bruxellam, sit peregrinatio frequens ad sacellum N. D. de Gratia dicatum, III, 887, 888.

1010. *Shentvestæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Domina Gratiae, XII, 510.
1011. *Schedamii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Schedamensis, XII, 227, 512.
1012. *Schiræ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Schirensis, XII, 612.
1013. *Schofengia*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Schofangiana, XII, 652.
1014. *Scodra*, in Epiro, colitur imago B. M. miraculosa Scodrensis, XII, 508.
1015. *Securæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Rupe, XII, 457.
1016. *Segovie*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Fuencisla, XI, 1569. — Imago B. M. miraculosa de Nieva, XI, 1425.
1017. *Senla*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Senalensis, XI, 1515.
1018. *Senis*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa in Colle, XII, 20. — Et imago B. M. miraculosa de Provenzano, XII, 257.
1019. *Sephori*, nativitas Mariæ, ut ista civitas contendit, I, 125. — Civitas Sephorus quæ dicitur et Diocæsarea, sita est de Cana Galilææ ad duas leucas contra austrum, *ibid*.
1020. *Sepulveda*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Hoz, XII, 410.
1021. *Serratus*, in Hispania, celebris est imagine B. M. miraculosa in monte Serrato, XI, 1151-1157. — Quis est ille mons Serratus, XI, 1151. — Historia miranda hujus occasione, XI, 1151-1157. (*Vide* et hoc in secundo Indice vocem : MONTE SERRATO.)
1022. *Sevenborne*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de Septem Fontibus, XII, 576.
1023. *Seviglia et Sevilla*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa Subterranea, XI, 1361. — Et imago B. M. miraculosa Regum, XI, 1425. — Et imago B. M. miraculosa antiqua, XII, 74. — Et imago B. M. miraculosa Judæorum patrona, XII, 211.
1024. *Sichenii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Sicheniensis, XI, 1462, 1153.
1025. *Sicilia*, festum inventionis imaginis miraculose B. M. V., III, 712, 715. — Festum Mariæ commendatæ, III, 920. — Festum inventionis imaginis miraculose B. M. V., I, I, 712, 1006. — Festum imaginis divinitus pictæ, III, 1153. — Festum miraculose imaginis B. M., III, 1246, 1248.
1026. *Siepreii*, in Polonia, colitur imago B. M. miraculosa Sieprencensis, XII, 205.
1027. *Silesiæ*, sunt monasteria in honorem B. M. Virginis, XI, 1027, 1028.
1028. *Silvaneeti*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Victoria, XII, 565.
1029. *Silvanii*, faciunt dedicationem monasterii in honorem B. M. Virginis, III, 900.
1030. *Silvia*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Hayrum, XII, 97.
1031. *Sinopoli*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Sinopoli, XI, 145.
1032. *Sion* (Mons), gloriatur de habitatione Mariæ, II, 700, 701, 702.
1033. *Smolensci*, in Moscovia, colitur imago B. M. miraculosa de Moneta, S. J., XII, 271.
1034. *Smyrnæ*, in Oriente, miraculosa inventio imaginis B. M. Virginis in arbore, et templi in honorem istius a Cyro ejusdem urbis episcopo, ædificatio, III, 972. — Narratio de hoc instituitur, III, 972, 975. — Et Smyrnæ, colitur imago B. M. miraculosa de Cypressu, XI, 158.
1035. *Soccotore*, in India, colitur imago B. M. miraculosa Soccotorana, XII, 507.
1036. *Sokatii*, in Polonia, colitur imago B. M. miraculosa Sokaliensis, XII, 146.
1037. *Solii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Soliensis, XI, 1465.
1038. *Sonia Silva* (in), in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa de Bono Odore, XII, 507.
1039. *Sorbi*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Sorbo, XI, 1294.
1040. *Sortini*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa de Sortino, XII, 501.
1041. *Sozopoli*, in Oriente, colitur imago B. M. miraculosa de Oleo, XII, 210.
1042. *Spiræ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa sancti Bernardi, XI, 1172-1174.
1043. *Sporæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Sporana, XI, 1469.
1044. *Stagni*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Stagnensis, XII, 311.
1045. *Staingåde*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Ilgensis, XII, 619.
1046. *Stampis*, ecclesia dicata Virgini, XII, 715.
1047. *Steinæ*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Steinensis, XI, 1553.
1048. *Steinfeldæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa sancti Hermanni, XII, 479.
1049. *Stokelti*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Stokelensis, XII, 705.
1050. *Strasgangi*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Strasgangiana, XII, 41.
1051. *Straubingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Urticeto, XII, 586.
1052. *Strege*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa Stregensis, XI, 1541.
1053. *Stvolowicii*, in Lithuania, colitur imago B. M. miraculosa Lauretana, XII, 261.
1054. *Suessione*, colitur imago B. M. miraculosa Suessionensis, XII, 254. — Et imago B. M. miraculosa Miraculorum, XII, 455. — Suessio gloriatur socco seu subulari Mariæ, II, 762. — Celebris est Suessio festo miraculorum abbatiæ Sanctæ Mariæ, III, 892. — Suessionii, celeberrimum miraculum mulieris quæ post sacram communionem obtinuit ingressum ecclesiæ B. M. V. Suessionensis anno 1151; III, 1265. — Suessio gloriatur habere calceum B. M. V., VIII, 212.
1055. *Suonichæ*, in Bosnia, colitur imago B. M. miraculosa Suonichensis, XII, 508.
1056. *Suidnicii*, in Bohemia, colitur imago B. M. miraculosa de Curia, XII, 187.
1057. *Syracusis*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa a Miraculis, XII, 571.
1058. *Tarbis*, ecclesia catholica Mariana, XII, 715.
1059. *Tarenti*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Martyrum, XI, 1385. — Et imago B. M. miraculosa Rosarum, XI, 1387. — Et imago B. M. miraculosa de Angelis, XI, 1465. — Et imago B. M. miraculosa Mater Gratiae, XI, 1469. — Et imago B. M. miraculosa Sanctæ Mariæ populi, XII, 12. — Et imago B. M. miraculosa de Mari, XII, 55.
1060. *Taurini*, in Pedemontio, colitur imago B. M. miraculosa Consolata, XI, 1525.
1061. *Tenæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa ad Lacum, XII, 549.
1062. *Terra Nova* (in), velum Mariæ Virginis, II, 758.
1063. *Tervani*, in Anglia, colitur imago B. M. miraculosa de Arcu, XII, 540.
1064. *Teusingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Eremitana, XII, 660.
1065. *Teuxburia*, in Anglia, colitur imago B. M. miraculosa Teuxburiensis, XII, 221.
1066. *Thenis*, sit solemitas B. M. in Lacu, III, 1595. — Et colitur imago B. M. miraculosa de Remediis, XI, 1580.
1067. *Thieteli*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Thietelana, XI, 1581.
1068. *Tibure*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Angeli, XI, 1453.
1069. *Tiennæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Tiennensis, XI, 1472.
1070. *Tindari*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa Tindariana, XII, 380.
1071. *Tirani*, in valle Telina, colitur imago B. M. miraculosa Tiranensis, XI, 1210.
1072. *Tobeti*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa Tobetana, XII, 285.
1073. *Todi-Mosæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Todi-Mosiana, XI, 1271-1275.
1074. *Toletani*, gloriatur una planetæ Mariæ, II, 768.
1075. *Toleti*, guttæ lactis B. M. Virginis, II, 755. — Toleti, celebratur festum de scensionis Mariæ in ecclesia metropolitana, III, 726-731, 1556. — Toleti, colitur imago B. M. miraculosa de Silva, XII, 102. — Et imago B. M. miraculosa in cathedrali, XII, 292. — Et imago B. M. miraculosa de Laboribus, XII, 540. — Toleti, consecratio ecclesiæ cathedralis B. M. quæ Mauris erepta fuit anno 1086, III, 1269.
1076. *Tollæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Tollensis, XII, 698.
1077. *Tolnæ*, imago B. M. dicta de Cervo, XII, 714.
1078. *Tolosæ*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa de Pretate, XII, 99. — Et imago B. M. miraculosa de Aurata, XII, 105. — Et imago B. M. miraculosa de la Daurade, XI, 694. — Et imago B. M. miraculosa in Brugeriis, XII, 107.
1079. *Tolzin*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Crypta, XII, 664.
1080. *Tongerloæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa Tongerloana, XII, 476.

1081. *Toraffie*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa Toraffensis, XI, 523.
1082. *Torave*, in Navarra, colitur imago B. M. miraculosa de Code, XII, 160.
1083. *Tordesillas*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Rupe, XII, 571.
1084. *Torrigli*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Monte Bruno, XI, 1458.
1085. *Tornaci*, celebritas, ratione liberationis hujus civitatis quam quidem obtinuit per Mariam, III, 153. — Grandis cereus oblatus est B. M. Virgini, et accensus coram ipsius imagine, III, 732. — Tornaci, dedicatio cathedralis ecclesie B. M., III, 956. — Tornaci, colitur imago B. M. miraculosa agrorum, XI, 1568.
1086. *Torosella*, in Gallia, colitur imago B. M. miraculosa Torosellana, XII, 104.
1087. *Trajecti*, ad Mosam, solemnis processio in honorem B. M. V., III, 1586. — Et ibidem, festum sit dolorum aut compassionis B. M. V., III, 1589. — Solemnis et publica oblatio prapositionum et domicellorum ad altare B. M. V. narratur festum, III, 1195, 1196. — Supplicatio Tornacensis in gratiarum actionem et ad implorandum Dei et Mariæ auxilium pro igne sacro ardentibus, instituta anno 1092, III, 1200-1205. — Narratur historia, III, 1201. — Describitur processio, *ibid.* — Et relative ad rem, locus est loquendi de fraternitate domicellorum, III, 1202. — Trajecti, colitur imago B. M. miraculosa Trajectensis, XII, 547.
1088. *Traminii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa de Traminio, XI, 1471.
1089. *Trapani*, in Sicilia, colitur imago B. M. miraculosa Trapanitana, XI, 1220-1225. — Et imago B. M. miraculosa Vulnerata, XII, 594.
1090. *Traunkirchii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Traunkirchensis, XI, 1466.
1091. *Travancori*, in India, colitur imago B. M. miraculosa Travancoritana, XI, 170.
1092. *Trecis*, reliquiae crinium B. M. Virginis, II, 706.
1093. *Tremedatii*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa Tremedalana, XII, 62.
1094. *Tremiti*, in insula Tremiti, colitur imago B. M. miraculosa Tremitana, XI, 1206.
1095. *Trepuni*. Vide superius TRAPANI.
1096. *Trevigione*, coluntur multae imagines B. M. V., XII, 715.
1097. *Trevirenses*, gloriantur pectine Mariæ, II, 761, 762.
1098. *Treviris*, velum Mariæ Virginis, II, 758. — Monasteria in honorem Mariæ, XI, 1027. — Treviris, colitur imago B. M. miraculosa de deserto, XII, 556.
1099. *Trevisii*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa Trevisana, XI, 1402-1404.
1100. *Triadacti*, in Hibernia, colitur imago B. M. miraculosa Triadactensis, XII, 296.
1101. *Tridenti*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa delle Laste, XII, 48.
1102. *Trivii*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Laerymis, XII, 322.
1103. *Troca*, in Lithuania, colitur imago B. M. miraculosa Trocensis, XI, 1579.
1104. *Tropeæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Romania, XI, 1444.
1105. *Truncinii*, sunt monasteria in honorem Mariæ, X, 1046, 1047.
1106. *Tubulæ*, imago miraculosa B. M., XII, 714.
1107. *Tuccovii*, in Polonia, colitur imago B. M. miraculosa Tuccoviensis, XII, 145.
1108. *Tuitii*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. miraculosa sancti Heriberti, XII, 269.
1109. *Tullis*, in Lotharingia, colitur imago B. M. miraculosa Tullensis, XII, 207.
1110. *Tunchini*, in regno Tunchinensi, colitur imago B. M. miraculosa in templo societatis Jesu, XII, 481.
1111. *Tungrenses Eburorum* dicunt se habere zonam B. M. Virginis, II, 737.
1112. *Tungris Aduaticorum*, toga Mariæ, II, 735.
1113. *Tungris Eburorum*, guttae lactis Mariæ, II, 735.
1114. *Tungris*, velum Mariæ, II, 738. — Tungris, celebritas imaginis B. M., aliata per angelos, III, 735. — Narratio de hoc, III, 743, 747. — Aliqua difficultas, III, 747. — Tungris, factum fuit egregium miraculum B. M., III, 923. — Tungris, miraculosa aliata lapidum calcis et arene pro sacello M. Virginis anno 1081, III, 935. — Ostensio reliquiarum B. M. V., III, 1044. — Tungris colitur imago B. M. miraculosa Tungrensis, XI, 1138, 1162; XII, 218.
1115. *Turnhouti*, solemnis supplicatio in qua imago M. miraculosa celebriter circumfertur, III, 1586.
1116. *Turnoni* in Sabaudia, colitur imago B. M. miraculosa Sichemiensis, S. J., XII, 125.
1117. *Turone*, in Gallia colitur imago B. M. miraculosa de Columnis, XII, 101. — Et imago B. M. miraculosa de Pisis, XII, 149. — Et imago B. M. miraculosa Turonensis, XII, 610.
1118. *Turonis*. — Vide præcedentem vocem TURONE.
1119. *Turri Aquilarum* (in) in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa de Aquilis, XII, 687.
1120. *Tuzzani*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Tuzzanensis, XI, 1525.
1121. *Udinæ*, preservatio per sanctam Virginem Mariam a pestifera lue, XII, 952.
1122. *Ullierbecæ* in Germania superiori colitur imago B. M. miraculosa Ullierbecana, XII, 526.
1123. *Ulyssipone*, in Lusitania, colitur imago B. M. miraculosa de Luce, XI, 1598. (Vide et in hoc secundo indice vocem : OLYSSIDONE.)
1124. *Ungaria* (in) alicubi colitur imago B. M. miraculosa Regia, XII, 495. — Et ibidem, alicubi, colitur imago B. M. miraculosa de Cervo, XII, 509.
1125. *Urticeti*, apud Heilbrunam urbem, initium miraculorum ad imaginem M. patratorum, anno 1442, III, 932.
1126. *Uteræ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Utera, XI, 1552.
1127. *Valentis*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Mercede, XII, 100. — Et imago B. M. miraculosa de Jesu, XII, 417. — Et imago B. M. miraculosa de Puche, XII, 634. — Et imago B. M. miraculosa de Remedio, XII, 1565. — Valentis, monasterium in honorem Mariæ, XII, 891, 892.
1128. *Valentianis*, seu Valentensis, consecratio in templo sancti Petri ad forum sacelli B. M. V., anno 1480, III, 981. — Juxta Valentianas, per Jesuitas affigitur ad quercum, imago lutea B. M. Foyensis quam bonæ spei dominam appellarunt, anno 1625, III, 1087. — Festivitas confraternitatis B. M. Aspicollensis, III, 1596. — Devota et solemniss supplicatio in honorem B. M. V., III, 1189. — Origo hujus et narratio de festo, III, 1189, 1190. — Et Valentianis, colitur imago B. M. miraculosa de Bona Spe, XI, 1256. — Et imago B. M. miraculosa de Eremitorio, XII, 294.
1129. *Valle benedicta* (in), in Lotharingia, colitur imago B. M. miraculosa de Benedicta Valle, XI, 1247.
1130. *Valle florum* (in) in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa arbor Mariæ, XII, 635.
1131. *Vallete*, in insula Malta, colitur imago B. M. miraculosa Damascena, XI, 1505.
1132. *Valle viridi* (in) in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Valle Viridi, XII, 456.
1133. *Vallisoletii*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa Vulnerata, XI, 1409.
1134. *Vapinii*, ecclesia sub nomine Mariæ, XII, 714.
1135. *Varallo monte* (in) sanctuarium M. Assumptæ dicunt, XII, 714.
1136. *Venetis*, in Italia, inventio reliquiarum B. M. et earum processio, anno 1617, III, 931, 982; festum ecclesie Sanctæ Mariæ Novæ et Sanctæ Mariæ in Coelestia, III, 1429. — Translatio imaginis B. M. V., celebritas miraculo facto pro sancto Joanne Damasceno, III, 1260. — Venetiis colitur imago B. M. miraculosa Nicopæa, XII, 1184, 1186. — Et imago B. M. miraculosa sancti Joannis Damasceni, XI, 1186-1190. — Et imago B. M. miraculosa de Schola, XI, 1190-1195. — Et imago B. M. miraculosa de Salute, XII, 88. — Et imago B. M. miraculosa Sancta Clara, XII, 92. — Et imago B. M. miraculosa sanctæ Mariæ Majoris, XII, 93. — Et aliæ imagines, XII, 68, 74, 76, 81, 83, 84, 85. — Festum Mariæ, III, 666.
1137. *Vernæ*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa confortatrix, XII, 235.
1138. *Vernelæ*, in Hispania, colitur imago B. M. miraculosa de Vervela, XII, 231.
1139. *Vesuntione*, seu Vesanione, reliquiae crinium M. V., II, 739. — Vesanione colitur imago B. M. miraculosa de Mari, XII, 152. — Et imago colitur B. M. miraculosa de Consolatione, XII, 744.
1140. *Veziani*, in Italia, colitur imago B. M. miraculosa de Vezzano, XI, 1421.
1141. *Viechtachi*, in Germania superiori, colitur imago B. M. miraculosa Viechtachensis, XII, 599.
1142. *Vienne*, in Germania, colitur imago B. M. Sternbergica, XI, 1237-1260. — Colitur et imago B. M. miraculosa societatis Jesu, XI, 1594-1596. — Et imago B. M.

miraculosa imperatricis, XII, 219. — Et imago B. M. *miraculosa Leopoldina*, XII, 232. — Et imago B. M. *miraculosa de Columna*, XII, 311.

1143. *Villafranca*, in Hispania, colitur imago B. M. *miraculosa de Capite Albo*, XII, 438.

1144. *Villafranca* (in insula sancti Michaelis) colitur imago B. M. *miraculosa de Rosario*, XII, 445.

1145. *Villalonga*, in Hispania, colitur imago B. M. *miraculosa de Monte Sancto*, XII, 415.

1146. *Villanova*, in Hispania, colitur imago B. M. *miraculosa de virtutibus*, XI, 1356.

1147. *Villanova* (d'Agén) sanctuarium dictum Virgini, XII, 714.

1148. *Villaria*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. *miraculosa Villariensis*, XII, 572.

1149. *Villava*, in Hispania, colitur imago B. M. *miraculosa de Monte*, XII, 420.

1150. *Vilna*, in Lithuania, colitur imago B. M. *miraculosa Ruthena*, XI, 1510. — Et imago B. M. *miraculosa Moscovitica*, XI, 1571. — Et imago B. M. *miraculosa Lauretana*, XII, 181. — Et imago B. M. *miraculosa Sanctæ Clare*, XII, 570.

1151. *Vilshoffii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. *miraculosa de Piro*, XII, 670.

1152. *Vilvordia*, solemnisi supplicatio anniversaria B. V. Consolatriæ, instituta anno 1575, III, 1390. — Et colitur imago B. M. Consolatrix, XII, 289.

1153. *Vinovi*, in Sabaudia, colitur imago B. M. *miraculosa de Vinovo*, XII, 125.

1154. *Virduni*, colitur imago B. M. *miraculosa Virdunensis*, XII, 188. — Et imago B. M. *miraculosa in templo cathedrali*, XII, 188. — Et Ecclesia catholica sub nomine Sanctæ Mariæ, XII, 714.

1155. *Viterbii*, in Italia, colitur imago B. M. *miraculosa ad Gradus*, XII, 239.

1156. *Viterbii*, in Italia, colitur imago B. M. *miraculosa de Quercu*, XII, 329.

1157. *Vulturelli*, in Italia, colitur imago B. M. *miraculosa de Spelunca*, XI, 1511.

1158. *Walcuria*, commemoratio Deiparæ Virginis *miraculosa*, quæ cum solemnî processione festive celebratur, III, 1395, et colitur imago B. M. *miraculosa de S. Materni*, XII, 435.

1159. *Waldrastæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. *miraculosa Waldrastana*, XI, 1564.

1160. *Walsinghamii*, in Anglia, colitur imago B. M. *miraculosa Walsinghamensis*, XII, 195.

1161. *Warta*, in Bohemia, colitur imago B. M. *miraculosa Wartensis*, XI, 1225-1228.

1162. *Wavera*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. *miraculosa Mariæ Pacis*, XII, 464.

1163. *Wauria*, solemnisi commemoratio et processio B. M. *Waveranæ*, III, 1395.

1164. *Weichelindæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. *miraculosa Weichelindana*, XI, 1575-1577.

1165. *Weiderni*, seu Widderni, inventio *miraculosa imaginis ejusdam*, Deiparæ Virginis, XII, 836-838.

1166. *Werchteræ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. *miraculosa Werchterana*, XII, 550.

1167. *Werdensteinii*, in Germania superiori, colitur imago B. M. *miraculosa Werdensteinensis*, XI, 1572.

1168. *Weyaræ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. *miraculosa Weyarensis*, XII, 1265-1265.

1169. *Weyeri*, imago Deiparæ (thaumaturgæ, XII, 922. — Imago *miraculosa B. V.* in Weyer et *miracula per hanc imaginem patrata*, XII, 1146, 1157, 1160, 1162-1171, 1182-1184, 1190-1195, 1200-1205.

1170. *Wilsellæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. *miraculosa Wilsellana*, XII, 327.

1171. *Wimpasingæ*, in Germania superiori, colitur imago B. M. *Wimpasingensis*, XI, 1558.

1172. *Wintoniæ*, in Anglia, colitur imago B. M. *miraculosa Speciosa*, XII, 295.

1173. *Winzellæ*, in Germania inferiori, colitur imago B. M. *miraculosa Winzellensis*, XII, 329.

1174. *Xixenæ*, in Hispania, colitur imago B. M. *miraculosa de Xixena*, XII, 391.

1175. *Xuxavia*, in America, colitur imago B. M. *miraculosa Immaculatæ Conceptionis*, XII, 691.

1176. *Ypris*, processio sanctæ Mariæ *Halsenbergensis*, III, 1171. — Unde nomen istud et quid fiat in hac processione, III, 1171.

1177. *Zamora*, in Hispania, colitur imago B. M. *miraculosa de Zamorea*, XII, 84.

1178. *Zarnascii*, in Polonia, colitur imago B. M. *miraculosa Zarnasciensis*, XII, 216.

1179. *Zielenicæ*, in Polonia, colitur imago B. M. *Majoris*, XII, 714.

1180. *Zobore*, colitur imago B. M. *miraculosa*, XII, 714.

1181. *Zyrowicii*, in Lithuania, colitur imago B. M. *miraculosa Zyrowicensis*, XI, 1365.

III

OBJECTIONES, CONCILIA MARIANA

SIVE

Summæ Aureæ Index alphabeticus tertius complectens objectionum in Mariam solutionem; errorum et hæreseon in Mariam confutationem; simul et omnia quæcunque concilia, synodi scripserunt vel decreverunt ad honorem Mariæ, et cultum ejus promovendum.

1182. *Alma Redemptoris*. — Adversus antiphonam hanc obijcientes protestantes, dicunt: Rejicienda est hæc antiphona, quia invocationem continet, quia virgo vocatur pervia cœli Porta quia dicitur illi: «Peccatorum misere-re», IV, 552. — Istit respondetur, IV, 552, 555.

1183. *Ambitio*. — Obijciunt: Maria ambitiosa fuit et importuna, nam, alios cognatos secum adducens, ad Christum docentem voluit accedere eumque compellere, VIII, 1539. — Confutatur obiectio, VIII, 1539-1565.

1184. *Amissio Jesu*. — Obijciunt: Culpabiles fuerunt parentes Jesu de hac amissione, et Christus remansit in Jerusalem illorum corrigendæ incuriæ causa, VII, 1250. — Huic objectioni respondetur, VII, 1250, 1251. — Instant: curia potuit esse Maria de negligentia sua ad querendum Jesum, VII, 1251. — Et huic objectioni respondetur, VII, 1251, 1252. — Procaces et acerbi novatores dicunt Mariam ob amissum triduo Filium, supra modum doluisse, et improbis affectibus succubuisse; (sed confutantur),

VIII, 1301-1307. — Et nos ad confirmationem rei dicimus: Deiparæ falso imputatur quod puerum Jesum duoden-nem amittens, peccaverit per negligentiam, quodque idcirco cum Eva conferri mereatur; præterea in præsen-ti historia de amisso Jesu non pauca reperiuntur quæ valeant ad Mariæ commendationem, VIII, 1307-1316. — Insuper: Vana et falsa demonstratur esse sententia novatorum qui Mariæ tribuunt perturbationis et commoti animi vitium, quando Filium suum duoden-nem in tem-plo compellavit, VIII, 1522-1526. — Et ideo Mariæ di-gnitas et perfectio temere in dubium vocatur, quod Chri-stus in templo illam durius aliqui videatur postquam amissus fuit, VIII, 1526-1531. — Addimus: Maria non omnia quidem intellexit, neque tamen turpi et reprehensibili ignorantia laboravit, et ideo illa indigne cu-patur quod non satis perceperit Christi in templo Hierosoly-mitano responsum, VIII, 1531-1546.

1185. *Ancilla Maria*. — Obijciunt: Maria se dicit an-

cillam seu servam, ergo est vere serva Christi, et nos ad hanc objectionem quid respondemus, VII, 1531.

1186. *Andegrense concilium.* — Hoc concilium celebratum anno Domini 1563, statuit de Officio B. M. solemniter decantando, VII, 741.

1187. *Angeli.* — Circa angelos relative ad Mariam dicitur obiectio: Archangelus Gabriel non fuit veluti angelus domesticus Mariæ; nam, si hoc fuisset, quasi extraordinarius incarnationis nuntius non missus fuisset ad Mariam; missus est tamen; ergo non fuisset eius Mariæ familiaris. Hæc est obiectio cui respondetur duplici modo, I, 122. — Obijciunt: Circa custodiam angeli quoad Mariam: Non indiguit Maria angeli custodia, ergo non habuit custodem angelum, VIII, 99-100. — Ut regina angelorum debuit habere servos angelos, non custodes, VIII, 100. — Superior erat Maria angelis, ergo Deus custodivit eam, non angelus, VIII, 100. — Habuit tantum hanc custodiam Mariam, ab ortu suo, VIII, 100. — (Tales sunt objectiones quibus satisficit.)

Obijciunt: Angeli non cognoverunt Mariam Virginem ut futuram Matrem Dei. Huic objectioni respondetur, VIII, 103, 106. — Errantes dicunt: Intuitu meritum Mariæ Deus dedit angelis gratiam et gloriam essentialem, VIII, 112. — Dicunt et: Gratia et gloria angelorum non conferunt meritis B. M. V., VIII, 114. — Et: B. Virgo pro statu via non potuit habere scientiam quidditativam angelorum, VIII, 116-119. — Et B. Virgo non est Regina angelorum, VIII, 121, 122. — Istis cavilantibus respondetur, VIII, 112-122.

1188. *Anima Mariæ.* — Errantes circa animam Mariæ dixerunt hanc animam, corpori, toto tempore quo jacuit, in sepulcro, asitisse, III, 1464. — Alii dixerunt animam Mariæ, stipantibus angelis, descendisse in infernum ad perterrendos demones, III, 1464. — Alii dicunt: anima Mariæ non est perfectior aliis (quibus respondetur), VII, 1044. — Instant: Si anima Mariæ esset alius perfectior, esset simul specie distincta, quod non est, ergo (respondetur), VII, 1044, 1045. — Instant: Anima non habet perfectionem suam a corpore, ergo perfectio animæ Mariæ non sumitur ex ordine ad corpus perfectum; (respondetur), VII, 1045. — Instant: Viri sunt perfectiores feminis, ergo ne dicatur Mariam habere animam perfectissimam inter homines omnes; (respondetur), VII, 1045, 1046.

1189. *Annuntiatio.* — Circa hoc mysterium, Ecclesia catholica hoc dicit: Eodem die et momento Annuntiationis, formatus est fetus, et anima infusa corporculo Jesu; aliter sentiens, reus est opinionis Nestorianæ, I, 58. — Adversus sententiam dicentem Gabrielem archangelum apparuisse Mariæ humana forma et specie, dicitur obiectio: Maria vidit essentialiam angelum, intellexit et comprehendit; et hoc qui dicunt, probare conantur auctoritate et ratione, I, 477, 478. Quid nos contra istos, I, 478, 479. — Circa annuntiationem dicunt plures inter quos eminet Calvinus: Maria dubitavit de verbis angeli, ideoque dixit: « Quomodo fiet istud? » (Respondetur ad hoc), I, 559-560. — Circa diem Annuntiationis obijciunt sic: Annuntiationem non locum habuit die vicesima quinta Martii, et tenere afferuntur Latine Ecclesiæ hujus opinionis vades, et ad suam sententiam confirmantur pro se adversarii nostri opponunt contra nos concilium Toletanum decimum, I, 596. — Et adhuc confirmant suum sensum ex eo quod festum Annuntiationis non fuerit celebratum die vicesima quinta Martii, sed alia die, I, 596. — Et audaces sunt ex multiplici capite pro se allegato, I, 936-938. — Sed nos, istos negantes annuntiationem factam fuisse die vicesima quinta Martii, confundimus objectiones illorum facile dissolvendo, quod facimus explicando concilium Toletanum allegatum, I, 598. (Et alia nobis opposita confutando, I, 559-602.) — Obijciunt: Fidem expressam habuit Maria de incarnatione, ergo non necessaria erat illi annuntiatio, VII, 1157, 1158. — Et obijciunt: Salus mundi non dependebat a Virgine; ergo consensus ejus non erat necessarius, VII, 1158. — Et obijciunt: Ad Conceptionem spiritalem Christi per animam nostram non necessaria est Annuntiatio, ergo nec pro Conceptione corporali per Mariam. *Ibid.* — Et obijciunt: Non ab angelo, sed immediate a Deo fieri debuisset Annuntiatio Virgini, VII, 1159. — Et obijciunt: a viro, hoc mysterium cognoscere debuisset Maria, VII, 1159. — Et obijciunt: Maria debuisset videre intellectualiter angelum, non corporaliter, VII, 1165. — Et obijciunt: cum imaginaria visio sit præstantior corporali, debuit apparere angelus visione imaginaria, non autem corporali, VII, 1164. — Et obijciunt: non fuit turbata Maria timore amittende virginitalis, VII, 1165, 1166. — Et obijciunt: Conceptit Mariam ad prima verba angeli quæ sunt: « Ave, gratia plena, Dominus tecum, » VII, 1146, 1147. — Et obijciunt: Maria conceperat verbum Dei an-

tequam ab angelo salutaretur, VII, 1147. — Et obijciunt: Consensum suum dedit Maria priusquam verbis illum manifestaret, ergo concepit ante prolationem consensus verbis, VII, 1147, 1148. — Et obijciunt: ad conceptionem Christi non subministravit Maria sanguinem purum, VII, 1169, 1170. — Et obijciunt: Maria si sola ministrasset materiam conceptionis Christi, diceretur et pater Christi, atque hoc inauditus, ergo non sola ministravit materiam hanc, VII, 1170-1172. — Et obijciunt: Mulieres habent potentiam generandi per modum passionis et receptionis, ergo et Maria, VII, 1181. — Et obijciunt: Mater est causa principalis sui filii, ergo Maria est causa principalis unionis hypostaticæ, VII, 1184. — Adijciit obiectio: M. V. habuit saltem influxum instrumentalem in unionem cum Verbo Dei, VII, 1185. — Et adhuc: Influxus effectivus unionis hypostaticæ dicit perfectionem, ergo non negandus Virgini, VII, 1185. — Obijciunt: Conceptio Christi fuit instantanea, VII, 1193, 1194. — Obijciunt: Conceptio Christi non fuit instantanea, VII, 1195-1198. — (Et his omnibus objectionibus respondetur paginis in quibus enuntiantur, scilicet, VII, 1157-1159, 1143-1149, 1169-1170, 1172-1181, 1184-1185, 1193-1198.) — Exponuntur errores Lutheri de annuntiatione, VIII, 1007-1010. — Inimici Mariæ, quoad festum Annuntiationis sic dicunt: Hoc festum non celebratum fuit tempore S. Gregorii Thaumaturgi sæculo tertio Christiano: nam tunc vigeat persecutio, ergo non tanta antiquitate pollet quanta dicitur (respondetur), VIII, 256. — Obijciunt: Annuntiatio præparat non esse festum uniforme; respondetur, VIII, 256, 257. (Vide et in hoc tertio indice, *Conceptio qua concepit Mariam.*)

1190. *Antiochenum concilium.* — Hoc concilium celebratum anno Domini 268, contra Paulum Samosatensem, dicit ex M. Virgine Christum carnem assumpsisse, VII, 644. — Antiochenasynodus propugnat puritatem Mariæ, X, 616.

1191. *Apostolicum concilium.* — Hoc concilium celebratum fuit in morte Mariæ, anno Domini 58. — Disputatur tamen de anno quo locum habuit, VII, 645. — Apostolicæ constitutiones dicunt Christum ex muliere ortum habuisse, VII, 645, 644. — Et Deum Verbum ex Maria Virgine natum solum, VII, 644.

1192. *Apparitio Christi.* — Dicunt inimici Mariæ: Evangelium negat Christum apparuisse primo suæ Matri, post suam Resurrectionem, ergo non dicatur illi primo apparuisse, VII, 1279. — Instant: Ecclesia negat hanc apparitionem fuisse factam primo Matri suæ a Christo; ergo ne asseratur contrarium, VII, 1279, 1280. — Instant: Patres dicunt Christum primo apparuisse Mariæ Magdalene, ergo non B. M. Virgini, VII, 1280. — Instant: apparuit Christus pro erigenda fide; atqui Maria non amiserat fidem, ergo illi Christus non apparuit, VII, 1280. (Confutatur hæc omnia, VII, 1279, 1280.)

1195. *Aqueense concilium.* — Hoc concilium celebratum anno Domini 1850, emittit votum de definienda Conceptione immaculata B. V. Mariæ, VII, 750, 751.

1194. *Aquisgranense concilium.* — Concilium hoc (con iste conventus) celebratum anno Domini 817, loquitur de officio festorum B. M. Virginis, VII, 759.

1195. *Arelatense concilium.* — Hoc concilium celebratum anno Domini 815, dicit sanctam M. V. esse Genitricem Dei, VII, 738.

1196. *Ascensio.* — Dicunt inimici Mariæ: Maria non vidit ascendentem in celum Christum, nam Evangelium sicut de hoc, et insuper, si Maria fuisset in loco Ascensionis, angeli ad eam locuti fuissent, non vero ad apostolos (confutatio), VII, 1282.

1197. *Assumptio.* — Adversas assumptionem, obijciendo dicitur: Maria non mortua est, ergo non assumpta (confutatio), II, 317. — Præcedentem facientes objectionem instant citando pro se Patres, II, 317-319. — Et allegando pro se Ecclesiam, II, 320, 321. — Obijciunt: Corpus Mariæ latet in terris, ergo non est in celo, II, 321. — Obijciunt: Christus solus resurrexit, ergo Maria non resurrexit, et ideo non assumpta, II, 321. — Et hæc obiectio contendit se confirmare ex Patribus, II, 321. — (Et ad hæc omnia confutando respondemus, II, 321-325; et dicimus nostram sententiam sine temeritate rejici non posse, II, 324.) — Obijciunt: Non statua a morte sua, anima Mariæ ivit in celum, VIII, 148, 149. — Obijciunt: Mortua est Maria, ergo potest habere corpus ejus, VIII, 150, 151. — Obijciunt: Patres dubitarent de assumptione Mariæ, ergo non assumpta est, VIII, 155, 154. — Obijciunt: Non resurrexit, nec assumpta est die tertia a morte sua Maria, VIII, 155. — Obijciunt: Christus ascendit in celum, Maria vero assumpta est, ergo non propria virtute ivit in celum Maria, VIII, 155. — Obijciunt: Angeli assumpserunt revera Mariam ad eundem in celum, VIII, 156, 157. — Obijciunt: Patres episcopi Mariam resurrexisse in celo, ergo non resurrexit in sepulcro,

VIII, 138. — Obijcitur : Gloria B. M. in celo non superat omnes angelos et homines, nam Maria non videt omnia quæ vident beati simul sumpti, VIII, 139, 160. — Obijcitur : Quoad corpus suum Maria non fuit exaltata super omnem creaturam spiritalem, VIII, 160. — Obijcitur : nequit dici Mariam habere locum supremum post Christum, vel altiore omnibus reliquis beatis, VIII, 161. — Obijcitur : Maria in carnis nequit constituere hierarchiam spiritalem, VII, 162. (Quæ omnes objectiones confutantur paginis in quibus exponuntur.) — Obijcitur : Maria non est assumpta cum corpore in celum (confutatur), IX, 78-82. — Secundum festum Assumptionis sic obijcitur : Cognoscitur initium hujus festi, ergo non venit ab apostolis, VIII, 240, 241. — Obijcitur : Hoc festum non habet octavam, nam octava ejus applicatur tantum dormitioni Mariæ, VIII, 241. (Confutatio, VIII, 240, 241. — Obijcitur : Epistola diei festi assumptionis non debet legi, nam non est applicanda Virgini Mariæ. (Confutatio), IX, 88-91. — Obijcitur : Evangelium hujus diei festi assumptionis non convenit Mariæ, ergo legi non debet in hoc die (Confutatio), IX, 91-105.

1198. *Ave Maria*. — Hæretici dicunt hanc Salutationem quæ dicitur : *Ave Maria*, non esse orationem, ergo non orant Catholicis, hanc recitando, III, 1225 (Ad quod respondemus duas esse orationis partes quas explicamus per exempla, III, 1226.) — Calvinus de *Ave Maria* dicit duplicem hac in re esse superstitionem Pontificiorum ; primo, quod usurpent munus archangelis Gabrielis cui soli Deus injunxit ut Mariam salutaret his verbis, III, 1225. (Ad quod primum Calvinus respondetur : Non usurpatio hoc est, sed imitatio, quæ bona est, III, 1226.) — Secundo, ait Calvinus, ridiculum est salutare absentem, quod tamen fit a catholicis dicentibus : *Ave Maria*, III, 1225. (Cui Calvinus respondemus, III, 1226.) — Obijcitur : Virgo, ut in celo, jam non salutanda est per preces : *Ave Maria*; catholici recitantes Salutationem angelicam mutant sensum ejus verborum, IV, 214. — Ridiculum est adijcere ad Salutationem angelicam verba sanctæ Elisabeth, IV, 214, 215. (At hos contra adversarios Mariæ objectiones, respondemus explicando vocem : *Ave*, IV, 215, 216.) — Et ideo manifestando legitimitatem salutis datæ Mariæ a nobis, IV, 215-217. — Et secunda et tertia eorum objectio sic corrumpit, IV, 217. — Et ad abundantiam juris verba facimus contra eos, IV, 218, 219. — Obijcitur : Salutatio angelica non convenit Mariæ, sic Platinius, IX, 341. (Confutatur, IX, 341, 344.) — Idem adversarius dicit quod Maria non sit honoranda aut invocanda, *ibid.* — Obijcitur : Catholici, quasi magico exorcismo vertunt in preculam, Salutationem angelicam (sic Calvinus et hæretici qui a nobis confutantur IV, 555, 556.) — Obijcitur : Salutatio angelica apud catholicos majoris efficaciac et religiosioris observantiæ habetur quam Oratio Dominica (sic Tossanus hæreticus qui confutatur), IX, 556.

1199. *Avenionensis concilia*. — Avenionensis synodus provincialis celebrata anno Domini 1577 dicit Mariam esse sine labe conceptam, III, 1506. — Avenionense concilium primum, celebratum anno Domini 1526, statuit ut missa B. M. semel in hebdomada solemniter celebraretur, et indulgentias concedit fidelibus huic missæ assistantibus, VII, 760. — Avenionense concilium secundum celebratum anno Domini 1537, renovat idem, VII, 749. — Avenionense concilium celebratum anno Domini 1457, stat pro immaculata Conceptione Mariæ, VII, 878. — Declarat servanda de immaculata Conceptione quæ declarantur concilio Basileense, VIII, 527. — Concilium Avenionense celebratum anno 1849, probat auctoritate B. Mariam fuisse absque peccato originali conceptam et sic credit, VII, 747, 748.

1200. *Ave, Regina cælorum* (antiphona completorii). Schurins, quasi obijciendo reprehendit verba quibus honorem damus Virgini per antiphonam hanc, et ideo mutat ipse verba approbata ab Ecclesia, et sic deprimit Mariam (quem confutamus), IV, 555.

1201. *Baltimorensis synodus*. — Synodus Baltimorensis sexta sumit in patronam Mariam sub titulo immaculatæ conceptæ, VII, 626, 628.

1202. *Baptismus Mariæ*. — Obijcitur : Christus per semetipsum non baptizavit, ergo a Christo non baptizata fuit Maria, VII, 1241. — Instant : Baptismus non obligavit nisi post Christi mortem, ergo Maria nec prima cumque baptizata nec a Christo, VII, 1241. — Confutantur, *ibid.* (Vide et in hoc tertio indice : SACRAMENTA.)

1203. *Basileense concilium*. — Concilium Basileense celebratum anno Domini 1459. — Renovat institutionem de celebrando festo Conceptionis B. M. Virginis, III, 1204. — Et, sessione xxxvi dicit Mariam sine originali labe conceptam fuisse (quænam tamen est auctoritas in hoc), III,

1303. — Hoc concilium loquitur de conceptione gloriosissime Virginis Mariæ, VII, 742. — Dicit Mariam nunquam subjacuisse peccato originali, et renovat institutionem de celebranda ejus sancta Conceptione, VII, 745. — Loquitur de Visitatione B. M. Virginis, explicat mysterium Visitationis, et loquitur de celebratione hujus festi, VII, 744-746; VIII, 1222-1225. — Hoc concilium, ut videtur, stat pro immaculata Conceptione Mariæ, VII, 898. — Declarans revera conceptionem Mariæ esse immaculatam et festum Conceptionis celebrandum, VIII, 523, 526. — Quod adhuc dixit quoad immaculatam conceptionem Mariæ, VIII, 704, 705; XII, 1144.

1204. *Beatitudo Mariæ*. — Obijcitur : Ex Evangelio, femina quædam dixit : « Beatus venter qui te portavit » (loquebatur ista ad Jesum); et Jesus dicit : « Quin imo beati qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud ; » ergo verba mulieris redundant in honorem Mariæ, non approbat Christus, et inde aliquid indecorum pro Maria. (Confutantur objectiones circa hunc locum Evangelii, VIII, 1587-1408.)

1205. *Beneficia Mariæ*. — Obijcitur : Maria est benefica tantum iustis, sed non peccatoribus, VIII, 248-249. — Obijcitur : Benefica est Maria erga devotos suos, sed etiam erga omni pro se devotione destitutos, VIII, 250. — Obijcitur : Maria est vera benefactrix peccatoris impenitentis, VIII, 250-251. — Obijcitur : Maria partes nostras non assumet in judicio divino, VIII, 255, 254 (confutatio, VIII, 248-254). — Obijcitur : Debet Maria æqualiter benefacere omnibus hominibus, VIII, 259. — Obijcitur : In suorum collatione beneficiorum Maria non debet præferre suos devotos melioribus, VIII, 261, 262. — Confutatio, VIII, 259, 261.

1206. *Cana Galilææ*. — Quoad nuptias in Cana Galilææ verba sunt a Canisio adversus novos calumniatores; quæ quidem verba defendunt Mariam quæ in nuptiis Canæ per muliebrem affectum et ambitiosum nihil peccavit, nec Filii sui reprehensionem vel obijurgationem promeruit, multis alioquin hominibus ob eandem historiam commendanda, VIII, 1546-1559. — Virtutes Mariæ in hoc apparent (contrarium rerum harum assererebant calumniatores quorum ergo objectiones solvuntur), VIII, 1552-1559. (Vide et in hoc tertio indice : NUPTIÆ.)

1207. *Chalcedonense concilium*. — Hoc concilium docet nos dogma de Virginitate Mariæ in partu, I, 758. — In concilio Chalcedonensi ordinatum est decantari ad Mariam : « Gaude, Maria Virgo, cunctas hæreses interemisti in universo mundo, » II, 947. — Chalcedonense concilium quod est quartum oecumenicum celebratum anno Domini 451, confirmat titulum *Theotocos* de B. M. Virgine, III, 1251, 1252. — Excerpta loca hujus concilii citantur, III, 1251, 1252. — Dicit et idem oecumenicum in suis definitionibus B. M. V. esse vere Deiparam quod exprimit voce : *theotocos*, VII, 751-753. — Declarat Mariam esse Virginem ante et post partum, VII, 753, 754. — Declarat Mariam esse Matrem Dei, VIII, 1155.

1208. *Circumcisio Christi*. — Obijcitur : Non licuit Mariæ consentire in circumcissionem carnis Christi (respondetur), VII, 1210, 1211.

1209. *Claramontanum Concilium* (*Claramontanum, Claramontense, Arvernense*). — Concilium hoc loquitur de precibus erga Mariam et sonitu campanæ in ejus honorem, III, 652. — Jubet recitari Officium parvum B. M. V., III, 646, 647. — Injungit clericis recitationem horarum in honorem B. M. V., III, 1047. — Vult ut quotidie eas recitent, et in Sabbato solemnius observent hanc recitationem, III, 1287, 1288. — Claramontanum concilium sub Urbano II celebratum, qui huic concilio præfuit, statuit Horas Virginis recitari et officium ejus die Sabbati fieri, IV, 300. — Jubet officium parvum B. M. V. recitari quotidie in ecclesia, VI, 86. — Dicit Mariam nunquam peccasse, ne ventilerit quidem, VII, 1034.

1210. *Coloniensis Synodus*. — Hæc synodus celebrata anno Domini 1425 dicit quando festum Compassionis B. M. seu memoria, in templis sit agenda, et indulgentias concedit huic missæ assistantibus, VII, 742.

1211. *Communio Mariæ*. — Obijcitur : Maria non accepit communionem pridie mortis Christi; nam non erat cum apostolis in ultima cena, VII, 1244. — Obijcitur : Maria non accepit quotidie sacram communionem, VII, 1249, 1250. — Quid hæc asserentibus respondemus, VII, 1244, 1249, 1250.

1212. *Compassio Mariæ*. — Obijcitur : Maria deficit fide in Passione Christi, II, 195-199 (quod confutamus II, 199-202). — Obijcitur : Ex sancto Paulo non est contristandum de morte, ergo nec Maria contristata est de morte Christi, VII, 1251. — Obijcitur : Mater Machabæorum non est contristata de morte filiorum suorum, nec a fortiori ergo Maria de morte Christi filii sui, VII, 1251,

1232.— Objicitur: Stabat, ait Evangelium, ergo non flebat, Maria, VII, 1235. — Objicitur: Conformis fuit Maria divinæ voluntati, ergo non flevit, VII, 1235. — Objicitur: Magni dolores suffocant lacrymas, ergo Maria non flevit, VII, 1235, 1234. — Objicitur: Deposito corporis Christi in gremio Mariæ est potius meditatio quam vera historia, VII, 1264. — Objicitur: Veneratio imaginum representantium corpus Christi in gremio Mariæ, non probat rem, VII, 1264. (Confutatio in insidem paginis.) — Objicitur: Festum Compassionis Mariæ est universale in tota Ecclesia (respondetur), VIII, 242, 245. — (Vide et in hoc tertio indice: MARTYRIUM.)

1213. *Conceptio qua Maria concepit.* — Quoad hanc Judæi plerique dicunt Mariam Matrem non esse Virginem; irridunt nos catholicos qui ex Isaia dicimus Mariam esse Virginem, I, 531. — Quem prophetam, isti, non sicut nos explicant, I, 531. — Argumenta Judæorum quoad hoc, I, 532; nos vero catholici contra Judæos probantes respondemus vere Mariam esse Matrem Virginem ex Isaia, I, 532. — Isaia, intendimus, explicato a sanctis Patribus, I, 533. — Refellimus adversariorum rationes, I, 534-537. — Contra conceptum virginem Christi, ex verbis Isaia: «Ecce virgo concipiet,» erectum, consurgunt Grotius et alii dicentes verba ista debere sumi sensu allegorico, I, 537. — Omnia quæ isti dicunt de nomine Emmanuel et de filiis Isaia in signum et portentum, referuntur, I, 538. — Confutatur a nobis isti adversarii, I, 537, 538. — Conceptus virgineus, aiunt objicientes, impossibilis est, nam frangeret leges naturæ a Deo datas, I, 542. — Adjiciunt: Evangelium non dicit conceptum Christi esse virginem, cur ergo credendum tale, I, 545. — Instant: Evangelium dicit Jesum Christum filium fabri Josephi, et Josephum patrem eius, ergo non fuit Christus conceptus virgine donatus, I, 545. — Et nos ad tria hæc objecta satisfacimus dicentes Deum non subiacere legibus naturæ, quod probatur, I, 544. — Confirmationes virginæ conceptus ex ordine naturæ desumptas exhibemus, I, 544-546. — Quid tamen ad nostra rationum reponunt adversarii, I, 547. — (Et quid respondemus, I, 548.) — Afferimus Ambrosium pro virgineo conceptu, I, 548. — Ulterius progredientes, contra objectiones dicimus quod Evangelium loquitur de virgineo conceptu, I, 548, 549. — Patres id nobiscum sentiunt, I, 549. — Afferimus confirmationem ex Sibyllis et testimonia inviti demonis, I, 549. — Adversariorum argumentum contra se vertitur, I, 550. — Objectioni dicenti non esse virginem conceptum Christi ex verbis Evangelii dicentis: «Filius fabri Josephi, patris Jesu,» respondetur, I, 550. — Triplici modo solvitur difficultas ista, et sic ad omnes objectiones de re præsentis responsum confusionis datur, I, 550-552. — Error refutatur circa sequentem questionem: An Christi conceptio in utero Virginis fuerit momentanea, VIII, 1164-1167. (Vide et in hoc tertio indice ANNUNTIATIO.)

1214. *Conceptio qua Maria concepta.* — Dicere Mariam ex Anna, illa virginitate conceptam fuisse, esset error (sic nos), I, 19. — Qui quidem error damnatus est anno 1677 ex Natali Alexandro, I, 19. — Hic error refellitur menologio Græcorum, I, 19, 21. — Renovatus fuit, teste de Themswar Peibarto, I, 20. — Sancti Bernardus et Joannes Damascenus hunc errorem confutant; item Eadmerus, I, 21, 22. — Dicentes ergo Mariam conceptam fuisse ex Anna virgine sine actu matrimonii confutantur, VII, 814.

Alius error de conceptione Mariæ ex Anna dicit Mariam conceptam ex osculo sancti Joachim et sanctæ Annæ, II, 948. — Objicitur: conceptio Mariæ ex Anna non fuisse sterilis, nam narratio hoc dicens est apocrypha (respondetur), VII, 841. — Objicitur: Ex sancto Joanne Damasceno Maria orta est non ex concupiscentia sed ex gratia, ergo ex Virgine orta Maria (respondetur), VII, 845. — Instant: parentes Mariæ erant steriles, ergo Maria non concepta fuit modo naturali et communi (respondetur) *ibid.* — Objicitur: Conceptio Mariæ fuit instantanea non successiva (respondetur), VII, 851, 852. — Objicitur: Elsi Mariæ concedatur status innocentie, non habet Maria statim primo conceptionis momento usum perfectum rationis (respondetur), VII, 1001. — Objicitur: Eo quod miracula non sint sine necessitate multiplicanda, non debet tribui Mariæ usus rationis primo conceptionis instanti (respondetur), VII, 1001, et eo quod non potuerit Maria habere fidem in primo conceptionis instanti, non potuit impius habere usum rationis (respondetur), VII, 1002. — Objicitur: Constans et permanens usus rationis non est perfectio pertinet ad majorem sanctitatem, ergo eum non habuit Maria (respondetur), VII, 1005. — Objicitur: si Maria habuisset permanentem usum rationis, habuisset etiam in somno, quod dici nequit, ergo

non habuit permanentem usum rationis (respondetur), VII, 1005, 1004. — Objicitur: Modo quo Christus fuerit sanctificatus, eodem modo et B. Maria sanctificata fuit (responsio), VII, 1005. — Objectiones de justificatione Mariæ solvantur, VII, 1005, 1006. (Vide et in hoc tertio, RATIONIS USUS.)

Adversus mysterium immaculatæ Conceptionis Mariæ multa objiciuntur quæ exponimus nobis stantibus pro immaculata Conceptione Mariæ, contradicunt inimici Mariæ dicentes nobis: Opinio vestra de immaculata Conceptione est probabilis, sed non demonstrativa, imo testimonium Patrum et alia quæ afferitis quo vestra sententia stabilienda, facile applicatur ad alia, et sic non probant, et una inde objectio, I, 61. — Iterum nobis dicunt: Sententiæ Patrum quas afferitis non multi valent, nam equalibrantur sententiis aliorum Patrum qui non immaculatam in conceptione Virginem sentiunt; ergo hæc sententiæ vestre non sunt magni ponderis, I, 62. — Et sic contra vos SS. Augustinus, Anselmus, Bernardus, *ibid.* — Et scholasticos vestros non comparabitis cum SS. Thoma et Bonaventura sententiis Mariam non fuisse immaculatam in conceptione, item decreta Ecclesiæ vos movere non debent, *ibid.* — Concessionem tamen facinus vobis, *ibid.* — Sed aggredimur pugnam contra vos relative ad concilia Tridentinum et Basiliense, I, 63. — Comparamus opinionem fidelium affirmantium immaculatam Mariam in conceptione cum neganti, *ibid.* (Et usque hinc adversarii objectiones cumulant contra nos credentes Mariam fuisse immaculatam conceptam, *ibid.*) — Ad nos vero nunc qui sentimus Mariam immaculatam licentia loquendi, qua utimur modo sequenti: respondemus objectionibus et sic probationes pro nobis militantes consolidantur, *ibid.* — Probationes pro immaculata non sunt et sunt demonstrativæ et invictæ, *ibid.* — Opinio scholasticorum adversariorum non minuit nostram, I, 64. — Decreta Ecclesiæ deprimunt temere adversarii, *ibid.* — Et hoc probatur, *ibid.* — Quænam vis istius hujus argumenti, I, 65. — Comparatio sancti Joannis Baptiste sanctificati, cum Maria immaculata, *ibid.* — Quid eruitur ex eo quod Ecclesiæ vetuerit disserere de immaculata, *ibid.* — Auctoritas Tridentini pro nobis, I, 65, 66. — Item et Basiliensis concilii, I, 66. — Auctoritas fidelium credentium immaculatam, *ibid.* (et sic nos respondimus); ad alia nunc procedamus objectiones contra immaculatam Conceptionem Mariæ, quæ, sicut alia, solvantur. — Objicitur: Nequit explicari quomodo Maria ab Adam peccati reo et mortis procedens non contrahat illud peccatum quod alii contrahunt, I, 66 (et respondetur huic objectioni per tres modos explanationis, a theologis excogitados), *ibid.* — Primus modus datur a scotistis, I, 66, 67, 68. — Secundus modus venit a Molina, dein ab Ulloa et non paucis theologis acceptus, I, 68. — Tertius modus a pluribus thomistis proponitur, I, 68, 69. — Discrimen inter hunc ultimum modum et duos priores, I, 69. — Et nunc afferuntur et dissolvuntur alia argumenta contra immaculatam Conceptionem, propterea quod (ex adversariis) ea conceptio officiat redemptioni a Christo peractæ, *ibid.* — Objicitur: Christus est omnium redemptor testante Scriptura sacra, ergo Redemptor est et Virginis Mariæ, ergo Maria habuit peccatum, I, 69, 70. (Et nos sic illis occurrimus: Christus redemptor omnium et Virginis non eodem modo, et probatur hoc, allato duplici genere redemptionis, I, 70.) — Testimonia expressa SS. Patrum nostram sententiam stabilientia, I, 71. — Inter quos S. Fulgentius, S. Bernardus, I, 71, 72. — Cajetanus, I, 72. — Nicolaus cardinalis de Cusa, I, 72, 73. — Galatinus, I, 73. — Ergo Redemptor est Mariæ Christus, *ibid.* — Objicitur: In sancti Matthæi Evangelio, c. 1, 21. — Sunt verba: «Ipse enim populum suum salvum faciet a peccatis eorum» (respondetur), *ibid.*

Objicitur S. Paulus ad Corinthios (II Cor., v, 14): Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt (respondetur et confirmatur responsio ex S. Augustino et modo intelligendi Scripturam, II, 73, 74). Objicitur: incommoda naturæ lapsæ quibus Maria obnoxia fuit; probant eam non immaculatam conceptione, I, 74, 75 (sed nos objectioni quam adversarii acerrime ex Scriptura confirmare volunt satisfacimus, I, 75). — Objicitur: In concupiscentia concepta fuit Virgo; ergo non immaculata, I, 76. — Et objectio confirmatur Scriptura, ratione, a sancto Augustino, *ibid.* — Et a Leone magno, Beda et aliis, I, 77. (Sed nos non terremur, et respondemus, explicando auctoritates ab adversariis allatas, *ibid.* — Et afferendo insuper Joannem Gersonium), *ibid.* — Et Durandum, I, 77, 78. — Et afferimus pro nobis Patres ab adversariis allegatos, *ibid.* — Resumimus loca Patrum quæ videntur contra nos esse, I, 78. — Ex his ergo locis, nobismetipsis firmas objectionem quibus respondemus, I, 78, 79. — Afferimus testimonia contra immaculatam Con-

continem. I, 79, 80, 81. — Quæ testimonia sunt : SS. Fulgentii, Idelfonsi, Petri Damiani, et Ferrandi, I, 79. — Et Rupertii abbatis, et S. Anselmi, I, 80. — Et Hugonis a S. Victore, I, 81. — Et Petri Lombardi, *ibid.* — Et Arnoldi Bugevalis, et S. Bernardi, *ibid.* — Et S. Thomæ, et nos illustrem Patrum loca illustramus, I, 82. — Testimonia horum Patrum contra immaculatam Conceptionem, confirmantur ratione temporis, *ibid.* — Et mittuntur loca Patrum contra nos in hac, I, 85. — Mittuntur ergo Eusebius Emisenus, S. Fulgentius, Ferrandus, S. Idelfonsus, *ibid.* — Et S. Petrus Damianus, Rupertus, S. Anselmus, Hugo a S. Victore, I, 84. — Petrus Lombardus, I, 84, 85. — Arnoldus Bugevalis, I, 85. — Adjicimus monitum de S. Bernardo et S. Thomæ, I, 86.

Obijetur : Maria, ex S. Thomæ, fuit concepta in peccato originali, ergo ejus conceptio non est immaculata (respondetur), VII, 843, 849. — Obijetur : Nihil officit honori Mariæ, si dicatur quod ejus caro fuerit in originali concepta (respondetur), VII, 849. — Obijetur : nequit Deus stante Adami peccato, et seminali conceptione impedire originale peccatum in Maria (respondetur), VII, 859, 871. — Obijetur : S. Paulus dicit : « In quo (semitelligitur Adamo) omnes peccaverunt, » ergo Mariæ non est immaculata Conceptio (respondetur), VII, 879, 880. — Obijetur : Nequit probari hæc exemptio ab originali peccato in favorem Mariæ, ergo non est admittenda (respondetur), VII, 880. — Obijetur : Maria non fuit ab apostolis agnita et fidelibus tradita, velut immaculata conceptione donata (respondetur), VII, 882, 883. — Obijetur : Nominantur viri illustres asserentes Mariam non esse immaculatam in conceptione, VII, 883, 884, (sed confutantur, VII, 885-889.) — Obijetur : Testimonia Patrum citata pro immaculata Conceptione non habent vim probativam (respondetur), VII, 889, 890. — Obijetur : Stant multi Patres contra immaculatam conceptionem, ergo Maria non immaculata (respondetur), VII, 890, 891. — Obijetur : Patres dicunt solum Christum sine peccato, ergo Maria non immaculata (respondetur), VII, 891, 892, 899. — Obijetur : Ex mente Patrum, Maria contraxit peccatum originale, ergo non fuit immaculata (respondetur), VII, 892. — Obijetur : Patres antiqui qui stabant contra Immaculatam Conceptionem, non mutaverunt nunc, si viverent, suam sententiam; ergo stant eorum testimonia contra rem (respondetur), VII, 896. — Obijetur : Ex conciliis apparet Mariam fuisse conceptam in peccato (respondetur), VII, 899, 900. — Obijetur : Ex summis Pontificibus quibusdam apparet Mariam non fuisse conceptam sine peccato (respondetur), VII, 901-904. — Obijetur : Miracula facta occasione immaculatæ Mariæ non probant eam fuisse immaculatam conceptam (respondetur), VII, 910-912. — Obijetur : Virgo Maria dicenda est immaculata, sed non ejus conceptio (respondetur), VII, 913, 916. — Obijetur : Nihil concluditur ex titulo immaculatæ dato Mariæ a summis Pontificibus (respondetur), *ibid.* — Obijetur : Sententia favens immaculatæ conceptioni non habet titulum : Pia a Tridentino, ergo hic titulus huius sententiæ non est proprius, nec debetur vocari catholica hæc sententia (respondetur), VII, 919. — Obijetur : Conceptio Immaculata non est certa (respondetur), VII, 930-931. — Obijetur : Erramus fortasse colendo Immaculatam Conceptionem, VII, 932. — Obijetur : Sententia pia de immaculata conceptione non est de fide, nam si esset de fide, sententia opposita esset hæretica, quod non dicitur, ergo hæc sententia non est de fide (respondetur), VII, 957-959. — Obijetur : Sententia non favens Immaculatæ Conceptioni non est cum peccato, ergo sequenda sine peccato (respondetur), VII, 942. — Obijetur : Non est peccatum sentire quod Ecclesia non sit infallibilis, in cultu Immaculatæ Conceptionis (respondetur), *ibid.* — Obijetur : Ecclesia non celebrat conceptionem B. M. Virginis quoad animam, sed quoad corpus (respondetur), VI, 944, 946, 947. — Obijetur : Illicitum est et incautum votum juratum emittere pro tuenda immaculata conceptione Mariæ, VII, 959, 960, 961. — Obijetur : Non debet defendi cultus Immaculatæ Conceptionis usque ad mortem, VII, 964-966. — Et temerarium esset mori pro tuendo Immaculatæ Conceptionis cultu (respondetur), VII, 970. — Et qui moreretur pro Immaculata Conceptione tuenda, esset martyr non fidei sed opinionis (respondetur), VII, 970, 971. — Obijetur aliquid affine præcedenti, VII, 971, 972. — Obijetur : S. Thomas Aquinas loquens de festo Conceptionis Mariæ, dicit non intelligi per hoc festum quod Maria fuerit sancta in sua conceptione, ergo non fuit in hac immaculata (respondetur), VII, 895, 896. — Obijetur : Conceptio Mariæ Immaculata non collitur ab Ecclesia, nam non est fide certa (respondetur), VII, 915. — Obijetur : Nequit dici : Im-

maculata Conceptio Mariæ (respondetur), VII, 914. — Debet dici : Conceptio Immaculatæ Virginis et non conceptio Immaculata Virginis (respondetur), VII, 915. — Obijetur : Ecclesia permittit tantum titulum Conceptionis Immaculatæ (respondetur), VII, 916. — Obijetur : Non est verum quod Conceptio quoad animam B. Virginis fuerit die octavo Decembris (respondetur), VII, 947, 948. — Obijetur : Cultus Immaculatæ Conceptionis non est præceptus ab Ecclesia (respondetur), VII, 934, 935. — Obijetur : Cultus Mariæ ponatur in rebus certis quoad Mariam, et non in Immaculata Conceptione quæ est res dubia (respondetur), VII, 956, 957. — Obijetur : Festum Conceptionis Mariæ non est antiquissimum (respondetur), VII, 229. — Obijetur : Ecclesia Græca, per conceptionem Annæ non intelligit Conceptionem passivam B. M. Virginis (respondetur), VII, 239. — Obijetur : Festum Immaculatæ Conceptionis non fuit in Ecclesia Græca tam antiquitus quam dicitur (respondetur), VIII, 230. — Obijetur : Hoc festum ortum habuit ante sæculum septimum (respondetur), VIII, 231. — Obijetur : In Ecclesia Latina, hoc festum non introductum fuit sæculo septimo, sed bene sæculo undecimo (respondetur), VIII, 231, 232. — Obijetur : Hoc festum, ætate Leonis X, fuit intermissum (respondetur), VIII, 232. — Obijetur : Festum Conceptionis prout Immaculatæ, non stat pro omnibus sub præcepto (respondetur), VIII, 235. — Obijetur : Græci celebrant conceptionem S. Joannis Baptiste, quæ tamen nec est sancta, nec immaculata; ergo, quod celebratur conceptio B. M. Virginis, hoc non probat hanc conceptionem esse sanctam et immaculatam (respondetur), VIII, 314-316. — Obijetur : Celebratur Conceptio Mariæ, non quia fuerit immaculata, sed quia fuerit magnum beneficium (respondetur), VIII, 466. — Obijetur : Non repugnat Mariam voluisse esse matrem Dei cum peccato originali (respondetur), VII, 1003, 1009. — Obijetur : Posset amare Deum Maria et esse in peccato originali (respondetur), VII, 1009, 1010.

1215. *Concilium Marianum.* — Synodi, conventus in honorem Mariæ. — Indicantur ordine chronologico, VII, 641, 642. — Exponuntur cum suis decretis et statutis in honorem Mariæ, concilia : Enhamese, VII, 739; Andegavense, 741; Antiochenum, 644; Apostolicum, 645, 644; Aquense, 730, 731; Aquigranense, 733; Arelatense, 738; Avenionensis, 740, 747, 743; Basiliense, 742-746; Chalcedonense, 731-734; Coloniense, 742; Constantinopolitana, 734, 733, 733, 739; Ephesinum, 645-751; Lateranense, 736; Londinense, 740, 741; Lugdunense, Moguntinum, 739; Parisiense, 741; Pennam fidelem (apud), 740; Petrocorense, 732, 735; Remensis, 731, 733, 736; Romanum, 644; Rotomagensis, 731; Senonense, 748, 749; Toletana, 644, 645, 733-737; Tridentinum, 744; Turonense, 746, 747; Vavrense, 741, 742.

1216. *Consanguinitas Mariæ.* — Obijetur : Maria non est consanguinea Deo (respondetur), VII, 1529, 1530.

1217. *Constantinopolitana concilia.* — Concilium Constantinopolitanum I, inter oecumenica, celebratum anno Domini 336, approbat cultum imaginum B. M. Virginis, III, 821. — Dicit Mariam esse vere Dei Genitricem, VII, 734. — Constantinopolitanum II, quod est inter oecumenica, v. confirmat anno Domini 553 præcipuum titulum Mariæ Deiparæ, III, 939, 940. — Et dicit sanctam gloriosam Mariam Dei Genitricem esse semper et Virginem, VII, 734, 735. — Et non abusive sed vere Dei Genitricem dicit gloriosam semper Virginem Mariam, VII, 733. — Et definit Mariam Virginem fuisse in partu, VII, 1081. — Et in hoc concilio reperitur vox : Θεοτόκος pro Maria, III, 939. — Confirmatio hujus tituli, II, 989. — Et Constantinopolitanum concilium III, inchoatum anno 680, quod est in universalia, iterum confirmat B. M. V. titulum Deiparæ, contra Nestorium, III, 1280. — Et dicit Mariam Virginem proprie et veraciter esse Dei Genitricem, VII, 738. — Et stat pro Immaculata Conceptione, VII, 897. — Et Constantinopolitanum concilium IV, anno Domini 870, quod est inter generalia vii, canonem componit de cultu imaginum B. M. Virginis quæ commendat, III, 1249; VIII, 199. — Et dicit Mariam Virginem esse Deiparam, VII, 739.

1218. *Corona Virginis* (hæc vox significat modum salutandi V. Mariam purius repetita Salutatione Angelica.) — Coronam virginis protestantes ridicule irridentes objectiones congerunt contra eam sive quoad nomen coronæ sive quoad rem, sive quoad Dominicam Orationem, quæ ut aiunt, in corona contemnitur, sive quoad indulgentias et quoad pronuntiationem unius *Ave Maria* super unquoque globo coronæ, et quoad materiam, gestationem publicam et recitationem coronæ, IV, 251-253.

His obijectionibus respondetur quoad nomen coronæ,

IV, 253. — Et quoad contemptum suppositum Orationis Dominicæ, IV, 253-256. — Et quoad indulgentias, IV, 256, 257. — Et quoad recitationem in unoquoque glo-
bulo, IV, 257, 258. — Et quoad materiam coronæ, IV, 258. — Et quoad morem gestandi publice coronam, IV, 258, 259.

1219. *Corpus Mariæ.* — Obijcitur: Corpus Mariæ non prodiit ex Adamo, dicebat, ut credunt, Paracelsus (et hic error dicens Mariam non prodire ex Adamo, refuta-
tur a Canisio, Valentia, Delrio Raynardo), I, 17, 18. — (Confutatur et a Muratorio et Serry), I, 19. — Obijcitur: Corpus Mariæ in Adamo innocente formaliter et actu præfuit, et ab eo divinitus separatum ad compingendum suo tempore corpus Virginis, prius quam Adam peccaret, I, 22. (Hic error, tributus Avendanio, exponitur cum suis argumentis, I, 22; sed optime refellitur, I, 22, 23; et dissolvuntur rationes errantes Avendani, I, 23, 24.) — Obijcitur: Maria habuit corpus celeste quod nec pati nec mori potuit (sic Valentiniani), et Maria fuit prædita natura angelica, sic Antidicomarianitæ (confutan-
tur), VII, 851-855.

1220. *Cultus Mariæ.* — Obijcitur: Cultus Mariæ est Deo nocivus; ergo non honoranda Maria (confutatio), V, 158-164. — Obijcitur: Maria colitur ut dea; ergo hu-
jus cultus absurdus et injustus est (istis calumniantibus responsio), V, 166, 167. — Obijcitur: Scriptura sa-
cra contraria est cultui sanctorum et Mariæ, ergo non est colenda Maria (et nos quid responsionis damus re-
lative ad textus sacros quos Mariæ cultoribus opponunt inimici, Virginis), V, 167-169. — Obijcitur: Veneranda Maria potius ob gratiam habitualement quæ ob suam ma-
ternitatem Dei (respondetur), VII, 1333-1336. — Ob-
ijcitur: Maria non debet honorari cultu externo (re-
spondetur), VIII, 167. — Obijcitur: Cultus religiosus debetur soli Deo, ergo non Deiparæ (respondetur), VIII, 169, 170. — Obijcitur: Ex Patribus, cultus non debetur B. M. Virgini (respondetur), VIII, 170, 171. — Obijcitur: Cultus hyperdulæ est quasi latræ, ergo ne-
gandus Virgini (respondetur), VIII, 171. — Obijcitur: Honor debitus regi, debetur etiam Matri ejus, ergo cul-
tus latræ qui debetur Deo, debetur et Virgini (respon-
sio), VIII, 172. — Obijcitur: Crux sancta colitur cultu latræ, ergo a fortiori Maria colenda est eodem cultu (respondetur), VIII, 172, 175. — Obijcitur: Hu-
manitas Christi colitur cultu latræ, ergo et B. M. Virgo colenda est cultu latræ (respondetur), VIII, 175. — Obijcitur: B. Virgo recte colitur cultu respectivo latræ (respondetur), VIII, 174. — Obijcitur: Cultus Mariæ spectat ad virtutem religionis (respondetur), VIII, 176, 177. — Obijcitur: Cultus redditus Christo idem est ac cultus redditus Mariæ ac sanctis (respondetur), VIII, 178. — Obijcitur: Ex verbis Christi dicentis Mariæ: «Quid mihi et tibi est mulier,» evidens est cultum non deberi Mariæ; sic inter adversarios Mariæ, Brentius, Bullingerus, Calvinus, Hemingius, IX, 109. — (Confu-
tatio), IX, 109-111. — Obijcitur: Cultus Mariæ est im-
pugnandus, et tituli Mariæ gloriosi, illi negari debent; sic inter alios: Lutherus, Melancthon, Calvinus, Mar-
bachius (respondetur), IX, 131-139. — Obijcitur: Catho-
lici adorant Mariam, ergo sunt idololatræ (responde-
tur), IX, 161-170, 191, 194, 207-13. — Obijcitur: Epi-
phanus, dimicans contra Collyridianos, rejicit cultum Mariæ ut idololatriam et vetat sacrificare Mariæ, IX, 193 (respondetur), IX, 195-213. — Obijcitur: Maria non debet coli cultu hyperdulæ, IX, 176 (responde-
tur), IX, 181-186. — Obijcitur: Sunt abusus in cultu Mariæ, ergo rejiciendus (respondetur), IX, 186-190. — (Quam forte sunt objectiones inimicorum cultus Mariæ, et quomodo turpiter impugnatur ab istis, sed respon-
detur, IX, 190, 191.) — Diluuntur objectiones et cavil-
lationes Platii ejusdem qui catholicos in Mariano cultu versantes publice ac temerarie insectatur, IX, 334-344. — Obijcitur: Cultus Mariæ initium sumpsit a Gregorio Magno (respondetur), IX, 378-390.

1221. *Desponsatio Mariæ.* — Obiectio fit de ætate qua Maria desponsata fuit (et resolvitur), VII, 1114-1116. — Obijcitur circa festum Desponsationis Mariæ: hoc festum non inceptum ab anno 1346 (respondetur), VIII, 244. — Obijcitur: Non debuisset hoc festum institui (responde-
tur), VIII, 244, 245.

1222. *Devotio in Mariam.* — Obijcitur: Devotio pec-
catorum in Mariam non est grata illi (respondetur), VIII, 252, 255.

1225. *Dignitas Mariæ.* — Obijcitur: Non multum ex-
cellens est Maria, nam Christus dixit eam non esse tam beatam, ex eo quod sit mater Christi: quam beati sunt qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud (confutan-
tur hæretici hoc assertentes), IX, 654, 655, 658 (Vide in

hoc præsentī Indice tertio, nomina EXCELLENTIA, NATURA, NOBILITAS.)

1224. *Dominium Mariæ.* — Obijcitur: Non habuit Ma-
ria dominium rerum creaturarum (respondetur), VII, 1548, 1551. — Obijcitur: B. Virgo non habet in Christum jus Dominicæ (respondetur), VII, 1553-1557.

1225. *Ecclesiæ, templi Mariæ.* — Obijcitur: Templi ædificantur soli Deo, ergo non ædificanda Virgini Ma-
riæ (respondetur), VIII, 216. — Obijcitur: Templi non videntur recte erigi in honorem Mariæ (respondetur), VIII, 217. — Obijcitur: Splendor et ornatus in Ecclesiis et statuis Deiparæ reprehensibiles sunt et illiciti (re-
spondetur), VIII, 219. — Obijcitur: Non laudabiliter in honorem et memoriam Mariæ eriguntur templa et ec-
clesiæ, et vanus est ornatus externusque apparatus horum templorum a catholicis in laudem Mariæ ædifica-
torum, IX, 283 (respondetur), IX, 285-303.

1226. *Enhaimense (seu Enhaimense) concilium.* — Hoc concilium celebratum anno Domini 1009 loquitur de je-
junio preparativo festis B. M. Virginis, IV, 547. — Decla-
rat Sanctæ Mariæ summum festum quantopere cele-
brandum, VII, 759.

1227. *Ephesium concilium.* — Indictio hujus concilii pro honore B. M. Virginis contra Nestorium negantem eam esse Deiparam, III, 372. — Inchoatio hujus concilii dicentis Mariam esse matrem Dei, quod quidem concilium locum habuit in Ecclesia Sanctæ Mariæ, III, 1006. — Narratio mirabilis de hoc concilio, III, 1006, 1007. — Condemnat Nestorium negantem Mariam esse matrem Dei, III, 1007. — A tempore celebrationis hujus concilii, solemniter dicitur in Salutatione Angelica Sanctæ Mariæ, Mater Dei, III, 1008. — Gloria exurgens pro Maria ex hoc concilio, III, 1009. — Actio secunda concilii Ephesini, et concilio a Cyrillo in ea habita, in laudem B. M. Virginis ad Patres hujus concilii, ad populum et contra Nestorium, III, 1009, 1010. — Tertia sessio hujus concilii, III, 1015. — Quando fuit absolutum? III, 1015, 1016. — Actio nona est ultima hujus concilii, III, 1064. — Omnia quæ ad hoc concilium atinent, enarran-
tur, VII, 643-751. — Celebratum fuit hoc œcumenicum concilium anno Domini 431. — Dicit et probat B. M. Virginem vere esse et nominari Deiparam, VII, 645. — Quod probatur in epistola Cyrilli ad monachos Egypti, VII, 645-659. — Et quid inde, VII, 772. — Acta in concilio enarrantur, VII, 694-717. — Acta post concilium enarrantur, VII, 717-751. — Probat idem concilium Immaculatam Conceptionem Mariæ, VII, 897. — Declarat Mariam esse Matrem Dei, VIII, 1155, 1156.

1228. *Errores in Mariam.* — Errores Collyridianorum in Mariam refelluntur, I, 20. — Inter alia isti errabant, habentes Mariam ut Deam eique redientes sacrificium uni et soli Deo debitum, VIII, 201. (Vide et in hoc præsentī Indice tertio: NATURA, MARIE.) — Errores qui sunt directe vel indirecte contra Mariam, anathematizantur in synodis, VIII, 1139, 1160. — Et a Patribus, VIII, 1161. — Imperialis in quo erravit, II, 215.

1229. *Eucharistia.* — Obijcitur: Sacramentum Eucha-
ristiæ non venit ad nos per Mariam, sed per Christum solum (respondetur), VII, 1245. — Obijcitur: Hoc sacra-
mentum fuit institutum propter omnes fideles, ergo hujus non sola Virgo causa fuit (respondetur), VII, 1245, 1246. — Obijcitur: Nil remanet ex Virgine quoad Christum in Eucharistia (respondetur), VII, 1247, 1248. (Vide et in hoc Indice tertio: SACRAMENTA.)

1250. *Excellentia Mariæ.* — Obijcitur: Sancti Patres sunt aliquando B. M. Virgini parum propitii, et digni-
tatem ejus minuire videntur, ergo non tanta est ejus excellentia et dignitas (respondetur stabilendo quo judicio sint legendi isti Patres), VIII, 1439-1450. (Vide et in hoc tertio Indice: DIGNITAS, NATURA, NOBILITAS, MARIE.)

1251. *Expectatio partus Mariæ.* — Obijcitur: Hoc festum non est antiquum (respondetur), VIII, 245.

1252. *Familia Mariæ.* — Familia Mariæ fuit Davidica, sicut probatur, I, 129. — Sed adversarii dicunt: Fuit Maria ex familia Aaronica, et probant ex sancto Luca, c. i, 36, unde dicunt: Elisabeth cognata Mariæ erat de familia Aaron, ergo etiam Maria, I, 1133. — Et me-
iori modo quo possunt, stabilunt rationes, I, 133, 134. — Sed respondemus his objectionibus, I, 135. — Circa familiam Mariæ ex genealogia sancti Matthæi et sancti Luca, multæ surrexerunt opiniones et disputationes; sed opinio quæ videtur amplectenda hæc est: Matthæus refert majores Josephi, et Lucas, majores Virginis; sed contra hanc nostram sententiam insurgunt adversarii dicentes: Attamen est a consuetudine Scripturarum, mulierum genealogias texere, carumque majores des-
cribere, I, 116. — Verum cum vero, aut, unde no-

scimus majores Mariæ fuisse hic enumeratos, cum non Mariæ, sed solius Josephi fiat mentio, cuius tamen genealogiam hic omissam esse illo volunt qui eam quam texiit Lucas, ad Mariam referunt, I, 176. — An is, aiunt, qui majores Mariæ tam diligenter enumerat, Mariam ipsam præternisisse? I, 177 (et respondendum his omnibus objectionibus dicendo non mirum si Scriptura soleat per viros non per mulieres genealogias describere, et attestando genealogiam Mariæ descriptam fuisse a Luca, respondemus et dicendo hanc hypothesein fuisse Patribus ignotam), I, 177. — Et respondemus dicentibus hanc opinionem obesse traditioni Ecclesiæ, I, 178. — Sed monetur lector quoad hoc, I, 178, 179. (*Vide et hoc in tertio Indice PARENTES, NATIVITAS.*)

1233. *Festa Mariæ.* — Obijcitur: Ecclesiæ nequit facere diem festum, ergo neque ejus celebrationem jubere (respondetur), VIII, 225. — Obijcitur: Ex apostolo, festa Deiparæ non sunt observanda (respondetur), VIII, 225. — Obijcitur: Festa Virginis non sunt observanda sub obligatione conscientie, nam jugum Christi est leve, quod non esset si ad hæc festa celebranda teneremur sub obligatione conscientie (respondetur), VIII, 223, 226. — Obijcitur: Festa B. M. Virginis non sunt antiqua (respondetur), VII, 227, 228.

1234. *Fides Mariæ.* — Obijcitur: Christus de centurione dicit: « Non inveni tantam fidem in Israel, » atqui Maria fuit ex Israelitis, ergo Maria non habuit tantam fidem quantum centurio (respondetur), VII, 1020. — Obijcitur: Maria non habuit fidem perfectam statim ab initio, nam crevit in fide (respondetur), VII, 1020, 1021. — Obijcitur: Maria non credebatur in Jesum prædicantem (respondetur), VII, 1242, 1243. — Obijcitur: Per triduum mortis Christi, fides non remansit solum in B. M. Virgine (respondetur), VII, 1270, 1271.

1235. *Francfordiense concilium.* — Hoc concilium celebratum anno Domini 754, stat pro immaculata Conceptione, VII, 897, 898.

1236. *Fratres Domini.* — Obijcitur: Nominantur in Evangelio fratres Domini, ergo Maria non est Virgo (confutatio), V, 810, 998-1002; VI, 65-63, 756, 757, 1128, 1129; VII, 1111-1113; VIII, 684, 1362, 1363. (*Vide et in hoc tertio Indice: VIRGINITAS.*)

1237. *Fuga in Ægyptum.* — Obijcitur: Non Nazarethi, sed Bethleem accepit Maria nuntium de fugiendo in Ægyptum (respondetur), VII, 1221. — Obijcitur: Jesus, Maria et Joseph fugerunt per mare et non per terram ad Ægyptum (respondetur), VII, 1222, 1225. — Obijcitur: Tempus mansionis sanctæ Familiæ in Ægypto, est incertum (respondetur), VII, 1225, 1226.

1238. *Gratia et plenitudo gratiæ.* — Obijcitur: Plenitudo gratiæ Virgini obest dignitati Christi (ad hoc respondet S. Thomas Aquinas: gratia Christi redundat in omnes et eo plus quo quis propinquior Christo; atqui Maria propinquissima, ergo...), I, 87, 96-98. — Obijcitur: Cur tanta gratia data sit Mariæ in suæ exordii vitæ, cum inutilis ei fuisset, ex eo quod in utero matris caruerit ratione, imo Patres et scholastici dicunt plenitudinem gratiæ datam Mariæ fuisse, cum Filium Patris æterni in suo utero recepit, et forsasse nunquam hanc plenitudinem gratiæ recepit; cæterum hæc plenitudo gratiæ inexplicabilis est et officit dignitati et præstantiæ Christi solius pleni gratiæ et veritate, I, 98. — His objectionibus respondetur ostendendo hanc gratiæ plenitudinem non esse inutilem, I, 98, 99. — Et ostendendo quod si Maria in vitæ suæ primordiis usum rationis non habuisset, quid inde? I, 99. — Obijcitur: Salutatio Mariæ ab angelo quatenus gratia plena, non est singularis, sed communis aliis salutationibus (respondetur), VII, 1010, 1011. — Obijcitur: In primo instanti Conceptionis non fuit Maria mater Dei atque, ergo non illi opus erat tanta gratia (respondetur), VII, 1015. — Obijcitur: Gratia Mariæ data fuit finita, ergo non superat gratiam omnium sanctorum et angelorum simul sumptorum (respondetur), VII, 1015. — Obijcitur: Gratia pro primo Conceptionis instanti, non potuit superare gratiam sanctorum in cælis (respondetur), VII, 1015. — Obijcitur: Primo Conceptionis instanti habet Maria gratiam consummatam qua super omnes est (respondetur), VII, 1015, 1016.

1239. *Habitatio Mariæ.* — Obijcitur: Post discessum a templo, Maria statim non habitavit cum sancto Josepho (respondetur), VII, 1079, 1080.

1240. *Hæretici.* — Vere a Maria hæretici conculcati sunt, II, 947, 948. — Hæretici multos ediderunt errores de Mariæ, et damnati sunt ab Ecclesiâ, et nos etiam eos condemnare debemus, VIII, 1156-1161.

1241. *Hierosolymitanum concilium.* — Concilium Hie-

rosolymitanum celebratum anno Domini 1672, loquitur de efficacia Sanctæ Mariæ intercessionis, IV, 131. — Concilium antiquissimum Hierosolymitanum quando celebratum, II, 658 — Maria aderat huic, II, 658. — Præfuit Mariæ huic concilio, II, 254. — Qui dicunt huic eam præfuisse, II, 235. — Quod merito rejicitur, II, 235, 236.

1242. *Ignorantia Mariæ.* — Obijcitur: Maria Virgo habuit ignorantiam diversi generis (respondetur), VII, 1018, 1019.

1243. *Imagines Mariæ.* — Obijcitur: Imagines Mariæ non differunt ab idolis (respondetur), VIII, 197, 198. — Obijcitur: Imagines Mariæ et earum adoratio prohibentur lege divina (respondetur), VIII, 200. — Obijcitur: Cultum per imagines exhibitum reprobatur Deus (respondetur), VIII, 200. — Obijcitur: Nicænum concilium, secundum hujus nominis, non recte proponit nobis cultum imaginum (respondetur), VIII, 201. — Obijcitur: Ex sancto Epiphonio hæretici sunt qui circumferunt et colunt imagines B. M. Virginis, ergo non sunt colendæ istæ imagines (respondetur), VIII, 201. — Obijcitur: Imago Mariæ non debet esse objectum terminativum cultus (respondetur), VIII, 202. — Obijcitur: Imago Mariæ non potest esse objectum terminativum adoracionis (respondetur), VIII, 202, 203. Obijcitur: Imago Christi et imago Mariæ non sunt eadem et una adoracione adorandæ qua Christus (respondetur), VIII, 204. — Obijcitur: Alia est adoratio ipsius exemplaris, et alia relative ad Christum et hæc vocatur simplex adoratio (respondetur), VIII, 204, 205. — Obijcitur: Adoratio imaginis nequit esse una et eadem cum adoracione prototypi (respondetur), VIII, 205. — Obijcitur: Adoratio imaginis refertur so unremote ad prototypum (respondetur), VIII, 205. — Obijcitur: Imagines Mariæ non sunt honorandæ, IX, 275 (respondetur), IX, 275-282. — Obijcitur: Quoad imagines Mariæ a S. Luca pictas, impossibile est S. Lucam tot imagines Mariæ pinxisse quot dicitur illum pinxisse (respondetur), III, 803, 804.

1244. *Impeccabilitas Mariæ.* — Obijcitur: Ut viatrix, Virgo Maria habebat potentiam ad peccandum (respondetur), VII, 1526. — Obijcitur: Habuit liberum arbitrium, Maria, ergo et potentiam peccandi (respondetur), VII, 1527. — Obijcitur: Maria, non servando præcepta Dei, peccasset, ergo potuit peccare (respondetur), VII, 1527, 1528.

1245. *Intercessio Mariæ.* — Obijcitur: Si intercessio Mariæ pro peccatoribus, hos adjuvaret, jam non essent peccata, atqui peccata sunt, ergo Maria non adjuvat peccatores sua intercessione, IV, 161. — Quibus talia dicentibus respondetur distinguendo duo esse genera peccatorum qui peccant, IV, 161. — Et confirmatio accedit ad solvendam objectionem, IV, 162-164. — Obijcitur: Scriptura non dicit bona evenire nobis a Maria, ergo ab illa non veniunt (respondetur), VIII, 65, 66. — Obijcitur: Si bona nobis evenirent e Maria, dicendum esset aliquid deesse merito Christi, quod absurdum, ergo a Maria bona nobis non eveniunt (respondetur), VIII, 66. — Obijcitur: Bona nos a Patre petenda docet Christus, ergo non a Maria petenda sunt, ergo a Maria non veniunt (respondetur), VIII, 66, 67. — Obijcitur: Sine sufficienti fundamento asseritur omnia dona naturalia et supernaturalia ad nos de cælo venire per Mariam (respondetur), VIII, 67, 68.

1246. *Invocatio Mariæ.* — Protestantes, inimici Mariæ, redarguunt consuetudinem invocandi Mariam et eam dicunt esse inutilem et Deo et Christo injuriosam, etc... et erunt objectionem contra hanc ex historico Nicephoro, IV, 207, 208. — Quibus hostibus respondetur, IV, 208-210. — Obijcitur: Mortui de nobis nihil sciunt, ergo nec Maria, ergo non invocanda (respondetur), VIII, 180. — Obijcitur: Deus paratus est ad benefaciendum nobis, ergo non requiritur intercessio Deiparæ (respondetur), VIII, 182. — Obijcitur: Christus non docuit nos specialem invocationem Deiparæ (respondetur), VIII, 183. — Obijcitur: Melius est orare sanctos quam Mariam (respondetur), VIII, 183. — Obijcitur: Ad quid necesse orare Mariam, cum possumus orare sanctos (respondetur), VIII, 186. — Obijcitur: Melius est directe invocare Deum quam Mariam (respondetur), VIII, 186, 187. — Obijcitur: Oratio Mariæ non est efficacior oratione sanctorum (respondetur), VIII, 189. — Obijcitur: Non salvantur omnes, ergo non potest omnia apud Deum pro nobis B. V. Maria (respondetur), VIII, 191. — Obijcitur: Per alios sanctos, contra diversa mala, datur accessus ad Deum, ergo datur etiam accessus ad Deum sine ope Deiparæ (respondetur), VIII, 193. — Obijcitur: Deus mediator est Jesus, ergo Maria Virgo

1247. *Iter, itinera.* — Vide num. 2271, 5309, 5076.
 1248. *Judicium.* — Vide num. 5511, 5269, 6596.
 1249. *Labor.* — Vide num. 5322, 5314, 5298.
 1250. *Lateranense concilium.* — Hoc concilium celebratum sub S. Martino, I, anno Domini 642 declarat Mariam esse virginem in partu et post partum, I, 765. — Hoc concilium quod incipit *Romae*, defendit contra Nestorium præcipuum titulum Deiparæ Virginis Mariæ matris Dei, III, 1248. — Celebratum Lateranense concilium anno Domini, 649, dicit Mariam semper virginem et esse propriæ et vere Dei Genitricem, VII, 756. — Et dicit Mariam esse immaculatam in conceptione sua, VII, 756, 897. — Concilium Lateranense I, definit Mariam Virginem in partu permansisse, VII, 1081, 1197. — Et fuisse Virginem in conceptione Christi, VII, 1089.
 1251. *Lauretana ades.* — Protestantæ contra hujus domus translationem dicunt: translatio domus Nazarethi in qua fuerat Maria, est a verisimili aliena, et a veritate remota; et allegant adsum solum silentium scriptorum, et probabiliter dicunt se habere indicia ad non præstandam fidem huic translationi; II, 887. Et congerunt cunctasque generis suas rationes ad confirmandas suas objectiones, II, 887, 888-890. — De silentio scriptorum, multa loquuntur pro se, II, 891, 894. — Eorum indicia probabiliter recensentur, II, 894, 895. Nos vero eorum sicut aliorum inimicorum Mariæ positiva argumenta, ut aiunt, refellimus, II, 895. — Quid dicimus istis contententibus domum Nazaretham perisse, II, 895-898. — Et alia responsiones ad adversarios, II, 893, 899. — Loquimur respondentes de silentio allegato scriptorum, II, 899, 902. — Quid dicimus adversariis a nobis exquirentibus modum quo angelus translulerint domum Nazaretham, II, 902. — Dicimus cur translata sit hæc domus, II, 903. — Alias damus responsiones ad argumenta objectionum, II, 904. — Et respondemus argumentis allatis contra veritatem translationis, II, 904, 905. — Loquimur et iterum de silentio opposito nobis, II, 905-912. — Responsiones ad quasdam objectiones speciales, II, 909, 910. — Et respondemus adversariis pro probabilibus indicis contra veritatem translationis, II, 912-916.
 1252. *Libri male olentes in Mariam.* — Librarii scripta aut imagines, aut alia quæ errore sapient circa B. M. Virginem, indicantur, ut ab eis caveatur, IV, 45, 46.
 1253. *Londinense concilium.* — Celebratum anno Domini 1528, hoc concilium loquitur de festivitate Mariæ Conceptionis celebranda, VII, 740, 741.
 1254. *Lugdunense concilium.* — Concilium Lugdunense celebratum anno Domini 1449. — Declarat servanda quæ de immaculata conceptione jam declararat concilium Basiliense, VIII, 326.
 1255. *Luminaria in honorem Mariæ.* — Obijciunt: Ex concilio Eliberitano, luminaria non recte luceant ante Deiparæ Virginis imagines (respondetur), VII, 220. — Obijciunt: Ex sancto Hieronymo, luminaria vetatur lucere ante aras Mariæ Virginis (respondetur), VII, 221.
 1256. *Magistra Maria.* — Obijciunt: Maria non fuit magistra; nam apostolus non permittit quod mulieres alios doceant (respondetur), VIII, 14. — Obijciunt: Evangelium dicit de Maria: conferre omnia in corde suo; ergo non docebat (respondetur), VII, 15. — Obijciunt: Apostoli edocti sunt a Spiritu sancto, ergo non a Maria (respondetur), VII, 15-17.
 1257. *Magificat Canticum.* — Quoad hoc canticum errat Benzonius dicens: Mariam cantasse cum recitaret hoc canticum modulato modo, I, 661. — Quoad hoc canticum indicantur et profligantur corruptelæ graves et errores a novatoribus excogitati; VII, 1257-1244. — Agitur de verbis Mariæ in Magnificat: « Respexit humilitatem ancillæ suæ, » præcise quia in his verbis novatores detrahunt multum Deiparæ, VIII, 1244-1257.
 1258. *Martyrium Mariæ.* — Adversus nostram assertionem dicentem, Mariam ob dolores suos fuisse martyrem, obijciunt: Ut fiat quis martyr formalis non sufficit dolere de passione Christi, ergo Maria non fuit martyr formalis (respondetur), VII, 1255, 1256. — Obijciunt: Potius dicatur Mariam fuisse martyrem emittentem talem, sed non formalem (respondetur), VII, 1256. — Obijciunt: Non est Maria martyrum regina; nam non videtur passa esse sicut reliqui martyres (respondetur), VII, 1257, 1258. — Obijciunt: Dolor Mariæ non erat obiectum tristitiæ sed gaudii; ergo non est Maria regina martyrum (respondetur), VII, 1258 (Vide et in hoc tertio indice titulum *Compassio*).
 1259. *Maternitas Mariæ (seu: Mariæ Mater Dei et nostra).* — Valentini negabant Mariam esse matrem Dei eo quod dicebant Christum per eam tanquam per canalium transivisse, V, 770. (qui error refutatur, V, 770,

771.) — Obijciunt: Maria est mater non vera sed putativa Christi (respondetur), VII, 1158. — Obijciunt: si Christus est homo secundum similitudinem, ergo Maria non est mater Christi veluti veri hominis (respondetur), VII, 1178. — Obijciunt: Maria est mater Christi quatenus hominis, ergo non quatenus Christus Deus est (respondetur), VII, 1178. — Obijciunt: Maria non est mater divinitatis, ergo nec mater personæ divine (respondetur), VII, 1179. — Obijciunt: Maria Virgo non remansit mater Christi per triduum mortis ejus (respondetur), VII, 1265 ad 1267. — Obijciunt: Maria Virgo non habet relationem realem et distinctam ad Filium (respondetur), VII, 1285. — Obijciunt: Maternitas in B. M. Virgine non est relatio realis (respondetur), VII, 1284. — Obijciunt: Referunt tantummodo Christus ut homo ad matrem temporalem (respondetur), VII, 1285. — Obijciunt: Filiatio æterna potest referre naturam humanam Christi ad Virginem, ut inde resultet: Hic filius (respondetur), VII, 1285. — Obijciunt: Realis potest esse relatio Christi ad Matrem (respondetur), VII, 1287-1289. — Obijciunt: Maternitas non respicit suppositum tanquam terminum formalem et specificativum (respondetur), VII, 1291, 1292. — Obijciunt: Relatio maternitatis Dei sumit speciem ab ipso, cum concursus sit ejus fundamentum (respondetur), VII, 1292. — Obijciunt: Maternitas, quia est relatio præcamentalis, nequit sumere speciem a supposito (respondetur), VII, 1292, 1295. — Obijciunt: Maternitas Dei intrinsece est naturalis (respondetur), VII, 1297, 1298. — Aut solum terminative supernaturalis non entitative, et relatio maternitatis Dei non est intrinsece supernaturalis (respondetur), VII, 1298, 1299. — Obijciunt: Maternitas Dei est entitative naturalis, et tamen sumit speciem, a termino supernaturali (respondetur), VII, 1299, 1300. — Obijciunt: Maternitas Dei non est causa finalis gratiarum quæ concessæ sunt Virgini (respondetur), VII, 1301, 1302. — Obijciunt: Maternitas Dei non est præstantior gratia habituali (respondetur), VII, 1308. — Obijciunt: Melius est concipere per fidem in mente, Deum, quam esse ejus Mater (respondetur), VII, 1308. — Obijciunt: Virtus præferenda est maternitati Dei (respondetur), VII, 1308, 1309. — Obijciunt: Maternitas Dei non superat gratiam sanctificantem (respondetur), VII, 1310, 1312. — Obijciunt: Amist Maria mortua relationem maternitatis ad Deum (respondetur), VII, 1313, 1314. — Obijciunt: Maternitas Dei non est vera forma sanctificans (respondetur), VII, 1316. — Obijciunt: Non per maternitatem Dei Virgo Maria fit sancta (respondetur), VII, 1316, 1317. — Obijciunt: Maternitas Dei caret requisitis ad formam justificantem (respondetur), VII, 1317. — Obijciunt: Maternitas Dei non participat formaliter naturam divinam (respondetur), VII, 1319-1321. — Obijciunt: Maternitas Dei non parit jus ad amorem supernaturalem benevolentie (respondetur), VII, 1322. — Obijciunt: Jus ad gloriam non resultat ex maternitate Dei, sed ex meritis (respondetur), VII, 1322. — Objectiones fiunt circa maternitatem quatenus dicitur habere æque essentialem oppositionem cum mortali actuali aut habituali (quibus respondetur), VII, 1324, 1325. — Obijciunt: Meruit Maria esse Mater Dei (respondetur), VII, 45-45. — Obijciunt: Maria non meruit maternitatem Dei (respondetur), VII, 45, 46. — Obijciunt: Maria non habet meritum stricte dictum ad maternitatem Dei (respondetur), VII, 46. — Obijciunt: Maria non est mater Christi quia Christus eam negavit esse talem dicens: « Quæ est mater mea? » et: « Quid mihi et tibi est, mulier? » (respondetur), VII, 1125-1127. — Obijciunt: Beata Virgo facta est mater nostra cum consensu præbuit angelo eam salutanti; ergo non primo facta est mater nostra tempore passionis (respondetur), VII, 1272, 1275. — Obijciunt: Maria quotidie fit mater nostra, ergo non solum tempore passionis (respondetur), VII, 1275. — Obijciunt: Maria Virgo est mater nostra per relationem physicam maternitatis (respondetur), VII, 1274. — Obijciunt: In sancto Joanne apostolo juxta crucem Jesu stante non includebamur, ergo non sumus filii Mariæ (respondetur), VII, 1274, 1275.
 1260. *Matrimonium Mariæ.* — Negatum est a Juliano Pelagiano Mariam fuisse veram Josephi conjugem, I, 545. — Item et Wiclefus ex sua definitione matrimonii, I, 545. — Obijciunt: Non verum fuit matrimonium sancti Josephi et Mariæ, nam Scriptura et Patres pro vero matrimonio prolati non convincunt de re, I, 545. — Et qui hoc obijciunt Scripturam sacram explicant suo modo, I, 545, 546 (sed nos firmiter refutamus hoc exponendo, sicut oportet, Scripturam sacram, I, 546. — Imo tractato et scholastici et interpretes pro nobis sunt affirmantibus verum matrimonium fuisse inter Mariam et

Josephum, I, 347. — Sanctus Augustinus allegatus pro se adversariis, est pro nobis, I, 347. — Et multi hujus sancti doctoris citantur verba, I, 347, 348. — Quid sensit Vasquez contra nos citatus, I, 349. — Quid tamen concedimus quoad nostram sententiam, I, 348. — Et usque hic vidimus argumenta negativa sententiae dicentis non verum fuisse matrimonium B. Mariæ et S. Josephi; sed nunc videamus contra argumenta positiva, I, 349. — Dicunt ergo isti: Credendum est magistris piis, atque ex horum sententiis, Mariam non fuisse sponsam sancti Josephi, et hoc volunt probare adversarii Mariæ et a Patribus Grecis et a Latinis Origene et Tertulliano, I, 349; Hilario, Epiphonio, I, 350; Hieronymo, Chrysostomo, *ibid.* — Et afferunt hos qui dixerunt Josephum constituisse in sponsalibus sine matrimonio, I, 350, 351. — Quomodo interpretantur voces *sponsa, vir, maritus*, ad suam sententiam, I, 351. — Confirmant omni modo suam sententiam, I, 351, 352. — Sed nos ad eorum objectiones satisfacimus probantes verum fuisse inter Mariam et Josephum matrimonium, I, 352. — Exponimus primum nomina: *vir, maritus, conjux, uxor, nuptia*, I, 352, 353. — Infirmitas dicta Patrum ea reducendo ad suum strictum sensum, I, 353, 354. — Respondemus adversariis allegantibus Origenem, Tertullianum, Hilarium, Epiphonium, Hieronymum, Chrysostomum, Arnoldum, Nyssenum, Gregorium Magnum, Cyrillum Hierosolymitanum, Bernardum, I, 354-357. — Loquimur de canonistis ab adversariis allegatis, I, 358. — Concludimus nostras objectiones responsione verbis sancti Augustini, I, 358.

Obijciunt: Matrimonii essentia est usus, et hoc probatur Scriptura et Patribus, I, 359. — Probatur et ab Augustino, S. Leone papa, Ambrosio, Ecclesiae sancti omnibus, theologis, et præsertim S. Thoma Aquinate, et rationibus, I, 359, 360. — Concluditur: Ergo non pertinuit ad matrimonium Virgo, nam ob votum, non poterat esse usus, I, 359. — Ergo inter Mariam et Josephum non fuit verum matrimonium, I, 359. (Et nos objectionibus respondemus tradendo definitionem matrimonii ex catechismo Romano, et inde concludimus essentiam matrimonii, I, 360, 361. — Adducimus pro nobis Theophilum Raynaudum; et his positus, facile dissolvuntur omnia opposita nobis argumenta, I, 361. — Quid concedimus et quid tamen concludimus, I, 362. — Distinguenda tria in matrimonio, I, 362. — Explicamus sanctum Paulum et Scripturam sacram quoad matrimonium, I, 362, 363. — Quid fatemur, *ibid.* — Allegamus pro nobis patres, I, 363. — Respondemus textibus Patrum qui videntur esse contra nos, I, 363, 364. — Confirmamus nostram sententiam comparando matrimonium de quo hic agitur cum unione Christi et Ecclesie, I, 365. — Textus patrum pro nobis, I, 365. — Quomodo respondemus textibus Patrum allegatis contra nos, I, 365, 366. — Respondemus pro Ecclesie sanctionibus, I, 367. — Quomodo explicandus S. Thomas, I, 367, 368.

Obijciunt: Si ita est, voto castitatis ligato, licet inire matrimonium, quod condemnant omnes, I, 368. — Ad hoc etiam respondemus, I, 368. — Quo dicto, pergitur refellere adversarios, I, 368. Refellendo argumentum quod adversarii petunt a ratione theologica, I, 368, 369. — Julianus et Wiclefus errantes docuerunt matrimonium Mariæ cum S. Josepho non fuisse verum matrimonium, VII, 1090. — Obijciunt: Cum voto absoluto virginitatis non constat matrimonium; atque, votum absolutum fecerat Maria, ergo non est verum ejus matrimonium (respondetur), VII, 1091. — Obijciunt: Maria ligata suo voto nequivit contrahere matrimonium (respondetur), VII, 1091, 1092. — Obijciunt: Maria se tradiderat alicui et corpus Deo, ergo nequivit se tradere S. Josepho, ergo non fuit juncta Josepho vero matrimonio (respondetur), VII, 1092. — Obijciunt: Si voto castitatis erat ligata Maria, non potuit valide contrahere matrimonium (respondetur), VII, 1092, 1093.

Obijciunt: In voto Mariæ erat aliquid contrarium substantie matrimonii; ergo invalidum fuit ejus matrimonium, (respondetur), VII, 1093. — Obijciunt: Maria fuit mater Christi, sed non uxor Josephi (respondetur). VII, 1107. — Obijciunt: Inter Josephum et Mariam non fuerunt vere nuptie, ergo nec verum matrimonium (respondetur), VII, 1107, 1108. — Obijciunt: Matrimonium venit et verbis: Mater fieri, atque Maria non nupsit ea intentione, ergo non habuit verum matrimonium (respondetur), VII, 1108. — Obijciunt qui dicunt: Contracto si non utamur, nullum facit matrimonium; atque sic videntur contraxisse Mariam et Josephum, ergo nullum inter eos fuit matrimonium (respondetur), VII, 1108.

1261. *Mediolanensis synodus.* — Hæc Synodus, advehens hæreticos propagat virginis Mariæ et dicit Mariam esse portum clausum, V, 697, 699.

1262. *Meritum.* — Obijciunt: Meritum Mariæ non crevit eo quod fuerit mater Dei (respondetur), VIII, 52, 54. — Obijciunt: Meritum Mariæ non incipit a primo conceptionis instanti (respondetur), VIII, 54, 55. — Obijciunt: Non videtur Maria meruisse tempore somni (respondetur), VIII, 56. — Obijciunt: Maria, in conceptione accepit omnem possibilem gratiam; ergo non crevit in gratia (respondetur), VIII, 57. — Obijciunt: Meritum Mariæ non crevit per opera sua (respondetur), VIII, 57. — Obijciunt: Maria non semper meruit novos gradus gratiæ (respondetur), VII, 57, 58. — Obijciunt: Habuit Maria actus nullo modo liceros ergo per hos non meruit (respondetur), VIII, 59. — Obijciunt: Fecit Maria actus honestos motivo naturali, ergo per hos non meruit præmium supernaturale (respondetur), VIII, 40. — Obijciunt: Maria, singulis actibus non duplicavit meritum et gratiam (respondetur), VIII, 41, 42. — Obijciunt: Non potuit mereri de condigno Maria circumstantias incarnationis (respondetur), VIII, 48. — Obijciunt: Potuit mereri de condigno incarnationem (respondetur), VIII, 49. — Obijciunt: Maria virgo non meruit incarnationem (respondetur), VIII, 50, 51. — Obijciunt: Nequivit Maria mereri incarnationem (respondetur), VIII, 51, 52. — Obijciunt: Maria non potuit condigne mereri, secundam gratiam justis (respondetur), VIII, 53. — Obijciunt: Per meritum Mariæ nequit humanum genus a peccato liberari (respondetur), VIII, 54. — Obijciunt: Maria non potest condigne satisfacere, ergo nec mereri condigne gratiam (respondetur), VIII, 55. — Obijciunt: Nequit Maria mereri de condigno gratiam remissivam peccati (respondetur), VIII, 55.

Obijciunt: Potest Maria satisfacere de condigno pro peccato mortali (respondetur), VIII, 57-59. — Obijciunt: Maria non meruit de congruo quicquid Christus meruit de condigno (respondetur), VIII, 61-63. — Obijciunt: Salus nostra et dona salutis supernaturalia non procedunt immediate ex meritis Mariæ (respondetur), VIII, 62. — Obijciunt: Otiosum est meritum M. Virginis et sine effectu (respondetur), VIII, 62.

1263. *Miracula Mariæ.* — Obijciunt: Maria non fecit miracula, IX, 238 (respondetur), IX, 238-240.

1264. *Misericordia Mariæ.* — Obijciunt: Misericordia Mariæ detrahit aliquid misericordiæ Christi, ergo, restringenda misericordia Mariæ, quæ ideo nequit appellari mater misericordiæ (quibus hoc dicentibus inimicis Mariæ (respondetur), V, 187-183).

1265. *Moguntinum Concilium* (vel Moguntiacum) Moguntina synodus, vel Moguntiacum concilium celebratum anno 913 testatur assumptionem Mariæ II, 296. — Et loquitur de festis ejusdem Mariæ, scilicet: A hunc de assumptione ejus et imo de purificatione, VII, 759.

1266. *Mors Mariæ.* — Obijciunt: Scriptura non dicit Mariam mortuam fuisse, ergo non est mortua (respondetur), VIII, 135, 134. — Obijciunt: Maria non habuit originale peccatum, ergo non mortua fuit (respondetur), VIII, 134. — Obijciunt: Mortua est Maria ob penam peccati (respondetur), VIII, 134. — Obijciunt: sunt sancti qui non sunt mortui, ergo nec Maria (respondetur), VIII, 134. — Obijciunt: Nescevit Maria diem mortis suæ (respondetur), VIII, 135, 136. — Obijciunt: Non subsistit historia dicens apostolos assitisse præsentem dum Maria moreretur (respondetur), VIII, 137, 138. — Et historia hujus miraculose præsentie est apocrypha (respondetur), VIII, 138. — Obijciunt: Mors infert dolorem, ergo Maria mortua est cum dolore (respondetur), VIII, 139, 140. — Obijciunt: Maria non mortua fuit vi amoris (respondetur), VIII, 141, 142. — Obijciunt: Non mortua fuit Maria, consimiliter homini translati in statu innocentie ad vitam spirituales in patria (respondetur), VIII, 141. — Obijciunt: Maria non mortua est Jerusolymis (respondetur), VIII, 143-145. — Sed revera mortua est Ephesi et ibi sepulta (respondetur), VIII, 144. — Obijciunt: Mortua est Maria ante annum 72 suæ vitæ (respondetur), VIII, 146.

1267. *Mulier Mariæ.* — Obijciunt: Maria mulier dicitur, ergo non est virgo (respondetur), VIII, 1350, 1351. — (*Vide et in hoc tertio Indice VIRGINITAS.*)

1268. *Nativitas Mariæ.* — Dicimus nos: Maria orta est parentibus sterilibus, I, 211-218. — Obijciunt: Nata est Maria ex parentibus fecundis, nam habuit sororem Mariam Cleopha, I, 218. — Hæc obiectio citat pro se confirmanda S. Hieronymum, Theodoretum, S. Petrum Chrysologum, Bedam, Maldonatum, et sic suam stabilunt sententiam in qua contra nos putant Mariam habuisse parentes fecundos: Maria virgo orta est vel post Mariam Cleopha, et ergo ejus parentes non erant infecundi, vel orta Virgo ante Mariam Cleopha, et tunc ex virgine juvenilis non erat sterilis, I, 218. — (Sed nos dicimus Mariam exortam fuisse parentibus infecundis, fecundis

per miraculum factis, refellimus hanc objectionem huiusmodi apocryphis; et imo respondemus duabus probabilibus solutionibus; et auctoritate nostram sententiam confirmamus, I, 219-221). — Obijcitur: Anna non solum habuit filiam Mariam virginem, sed multas, teste Joanne qui in Evangelio, cap. xix, Vers. 25, dicit: Stabant juxta crucem ejus... Ergo Maria habet sorores; ergo non unigenita. — Adhuc obijcitur: ex sancto Matthæo, cap. vi, Vers. 46. — Et fratres Jesu stabant foris... Quid et invenitur apud Marcum, cap. x, Vers. 31 et Lucam, cap. vii, Vers. 19. Atque hi fratres Jesu non erant filii Josephi et Mariæ, nec placet dicere eos fuisse filios Josephi ex priore uxore, ergo fratres domini dicti erant, eo quod illius essent consecrati nati scilicet ex sorore Mariæ; ergo Maria habuit sororem, et confirmatur talis opinio, I, 225-226. (Et nunc nos occurrimus objectionis difficultati, statuantes: Etsi nomen sorori sumi debeat rigore, tamen dici posse Annam sterilem, et ideo Mariam a sterili secunda miraculo facta, natam, I, 226, 229.) — Obijcitur errando: Maria virgo, integra Annæ virginitate est orta, I, 243. (damnatur hic error, I, 245. — Obijcitur: Attilius Maria nascens dolore matri suæ Annæ (respondetur), VII, 1040, 1041. — Obijcitur: Nata est Maria Nazareth Galilee; ergo non Bethleemi (respondetur); vel forte nata est Hierosolymis non vero Bethleem (respondetur), VII, 1042, 1043. — Obijcitur: festum natiuitatis Mariæ non fuit institutum sæculo quinto (respondetur), VIII, 254. (Vide et in hoc tertio Indice FAMILIA, PARENTES, NAZARETH.)

1269. *Naturæ Mariæ.* — Veteres hæretici collyridiani senserunt Mariam fuisse naturæ diuinæ et proinde mortis experientem (respondetur), IX, 714. (Vide in hoc tertio Indice ENAORES). — Obijcitur: Potentia obedientialis in angelis et homine est æqualis, ergo natura B. M. V. etiam obedientialiter accepta non est superior angelis (respondetur), VII, 1047. — Obijcitur: Maria non est altior angelis (respondetur), VII, 1048. — (Vide et in hoc tertio Indice DIGNITAS, EXCELLENTIA, NOBILITAS).

1270. *Nazareth.* — Obijcitur: Nazareth non est locus ortus Mariæ et probatur obijcitur ex S. Matthæo, cap. II, Vers. 19-21. — Unde concluditur Mariam non fuisse natam Nazarethi, I, 126. (Sed respondemus, objectionem confutando et probando nostram assertionem ex Scriptura sacra. (Luc. I, 26; II, 59; Matth. II, 23, 25) I, 126, 127, et dissolvendo rationes oppositæ sententiæ, I, 127. — Et stabiliendo nostras, I, 127. — Et dissolvendo rationes dicentes patriam Mariæ fuisse civitatem aliam ac Nazareth scilicet dissolvendo rationes stantes pro Bethleem et Sephoro, I, 128. — Et pro Hierosolyma, I, 128-130. — Et acriter defenditur et dissolvitur sententia de ortu Mariæ Hierosolymæ, I, 129, 130.

1271. *Nicanum concilium.* — Hoc concilium, II hujus nominis et VII inter œcumenica pro defensione imaginum B. M. V. inchoatur et sub quibus, III, 1208, 1209. — Quo anno et a quo numero episcoporum, III, 1209. — quid decernit, III, 1209, 1210. Actio secunda hujus concilii celebratur, III, 1215, et tertia III, 1217, et quinta, III, 1248. — Et sexta, III, 1249. — Hujus concilii apud Græcos fit commemoratio pro defensione imaginum, B. M. V. III, 1254. — Et dicit Mariæ pro nobis postulandam esse intercessionem, VIII, 181. — Nicanum concilium loquitur de invocatione Mariæ, IV, 199.

1272. *Nobilitas Mariæ.* — Obijcitur: Maria non fuit ex genere nobili, nam nupsit fabro, sic Celsus (respondetur), VII, 814. — Obijcitur: Maria non est ex origine regia (respondetur) VII, 837. — Obijcitur: Joachim et Anna sunt tam nobiles quam Maria, VII, 837, 838. — Obijcitur: Nobilitas Mariæ non superat nobilitatem omnium hominum (respondetur) VII, 838-840. (Vide hoc et in tertio Indice: PARENTES, NATURA, DIGNITAS, EXCELLENTIA).

1273. *Nomen Mariæ.* — Obijcitur: Non fuit hoc nomen ab æterno (respondetur), VII, 1053. — Obijcitur: Anna imposuit Mariæ nomen ejus, ergo non Joachimus (respondetur), VII, 1059. — Obijcitur: Die qua nata est Mariæ, impositum est illi nomen suum (respondetur), VII, 1059, 1060. — Obijcitur: Sacramenta sola vim habent ex opere operato, ergo hanc vim non habet nomen Mariæ (respondetur), VII, 1066. — Obijcitur: Invocatio Nominis Mariæ non adicit efficaciam nominis Jesu invocationi (respondetur), VII, 1068, 1069. — Obijcitur: nomen Mariæ non est efficax nomine Jesu (respondetur), VII, 1069, 1070. — Obijcitur: Nomen Mariæ non est ipsa Virgo, ergo cultu diverso est adorandum, (respondetur), VIII, 208. — Obijcitur: Potest adorari nomen Mariæ Virginis, quin adoretur Virgo (respondetur), VIII, 206, 207. — Obijcitur: Cultus debitus nomini Mariæ debet esse simplicis dulcis et non hyperdulcis (respondetur), VIII, 208, 209. — Ob-

ijcitur: Debetur Mariæ cultus absolutus hyperdulcis, ergo et ejus nomini (respondetur), VIII, 210, 211.

1274. *Nuptiæ Cana.* — Obijcitur: In his nuptiis, verba Christi ostendunt Mariam locutam fuisse inopportune petendo signum (confutatio), VII, 1257-1259. (Vide et in hoc tertio Indice, CANA).

1275. *Parentes Mariæ.* — Obijcitur: Ex S. Hieronymo, Cleophas est pater Mariæ, ergo non Joachimus (respondetur), VII, 811. — Obijcitur: S. Augustinus carpit Manichæum dicentem Joachimum esse patrem Mariæ, ergo Joachimus non est pater Mariæ (respondetur), VII, 812. — Obijcitur: Ex S. Fulberto, nomina Joachimi et Annæ sunt mystica, ergo non sunt isti parentes Mariæ (respondetur), VII, 812. — Obijcitur: S. Lucas dicit feli patrem esse Mariæ, ergo non Joachimus pater ejus est (respondetur), VII, 812, 813 (Vide, et in hoc Indice tertio, FAMILIA, NATIVITAS, NOBILITAS).

1276. *Parisiense concilium.* — Hoc concilium celebratum anno Domini 1546. — Concedit indulgentias pro recitatione salutationis angelicæ, VII, 741.

1277. *Partus virginis.* — Obijcitur: Maria peperit cum dolore, nam in Apocalypsi legitur: Mulier in utero habens clamabat parturiens et cruciatur ut pariat; atqui hæc mulier est Maria; ergo peperit cum dolore, I, 767. (Huic objectioni respondemus multiplici modo, I, 767, 768). — Obijcitur: Omnes mulieres pariendo sciuntur, ergo et Maria, I, 769. (Hanc objectionem dissolvimus ratiocinio Patrum, et ex persuasione Catholicorum et Symbolo) I, 769, 770. — Quomodo aliquot objectionem respondent et quomodo etiam confutantur, I, 770, 771. — Discutitur comparatio de resurrectione Domini clauso sepulchro et ingressu ad discipulos suos post resurrectionem, januis clausis, I, 771-772. — Opinio Durandi I, 773, 774. — Aliæ explicationes, I, 776. Quid dicit S. Thomas, I, 775. — Adhuc de Durando, I, 775, 776, aliæ explicationes, I, 777. — Et sat pro primo argumentum genere, I, 778. — Obijcitur: Ex S. Luca, cap. II, vers. 22, 23, videtur Jesum aperuisse vulvum, ergo Maria peperit cum muliere, et hoc probatur ex Patribus, et confirmatur monumentis historicis et imaginibus, ex a scholasticis, I, 778-781. (Dissolvuntur hæc omnia, dissolutione rationum de Scriptura allatarum pro opposito nobis, et explicatione Patrum, et refutatione fabularum contra nostram sententiam allatarum, et narratione facta de imaginibus contra nos allatis, I, 786-790.) — Circa partum Mariæ Virginis quis error fuerit, III, 1364. — Obijcitur (Partus Mariæ non fuit virgineus, nam hoc non admittitur ex S. Luca cap. II, vers. 22, 23 (respondetur), VI, 512. (Aliæ talia dicentium retorsiones confutantur, VI, 512-522.) — Obijcitur: Violata fuit integritas matris, ergo non virgo Maria (respondetur), VI, 524, 525. — Obijcitur: Partus Mariæ relaxavit viscera ejus (respondetur), VII, 1198. — Obijcitur: Christus nascens non transit per medium (respondetur), VII, 1198. — Obijcitur: Non est honor Virginis quod divinus infans penetravit uterum Virginis, ergo inutile hoc miraculum, VII, 1201. — Non est dicendum Christum nascentem usum fuisse penetratorem proprie diæ, VII, 1201. — Ex Apocalypsi mater Messie cruciatur et pareret, ergo Maria in parto passa est (respondetur), VII, 1202. — Obijcitur: Secundinas cum prole emisit Maria, nam S. Birgitta ostendit secundinæ in quibus jacuit Christus (respondetur), VII, 1204. — Obijcitur: Conceptu passive Maria, ergo passive concurrat ad nativitatem Christi (respondetur), VII, 1205. — Obijcitur: Maria cum fuerit Virgo concipiens et pariens, non habuit lac, ergo non lactavit Jesum (respondetur), VII, 1207. — Obijcitur: Maria lac non subministravit, nam non subministraverat semen quæ duo sunt ejusdem substantiæ (respondetur), VII, 1207. — Obijcitur: Lac Mariæ quod nutritivum Jesum, ex officio Ecclesiæ fuit celeste, ergo non naturale (respondetur), VII, 1208. — Obijcitur: Lac naturale mulierum fit sanguine menstruo, atqui hunc sanguinem non habuit Maria, ergo lac ejus fuit celeste (respondetur), VII, 1208. — Obijcitur: Anna mater Mariæ habuit lac miraculosum, ergo a fortiori, Maria (respondetur), VII, 1209.

1278. *Pascha Mariæ.* — Obijcitur: Non est verisimile quod Maria singulis annis venerit Jerusalem ad pascha, quia timor debebat eam ab hoc itinere remove, (respondetur), VII, 1226, 1227.

1279. *Peccatum et Maria.* — Obijcitur: Maria fuit obnoxia peccato, sic inter alios, protestantes qui hoc probare volunt ratione, Evangelio et Patribus, I, 105, 106. (Sed nos ad has omnes auctoritates respondemus evellendo eorum probationem ratione et alio fonte, I, 106. — Obijcitur: Maria non fuit exempta a pacto Dei cum Adamo quoad propagationem justitiæ (respondetur), VII, 973-977. — Obijcitur: Maria non inclusa pacto cum

Adamo a Deo inito non habebat debitum ingrediendi pactum et contrahendi peccatum si Adam peccaret (respondetur), VII, 978, 979. — Obijciunt: Christus pro Maria mortuus est, ergo et in Adam peccavit (respondetur), VII, 984, 982. — Obijciunt: Maria incurrit debitum proximum, peccando in Adam (respondetur), VII, 982, 984. — Obijciunt: Maria non poterat habere debitum etiam hypotheticum ingrediendi pactum Dei cum Adam (respondetur), VII, 984. — Obijciunt: fuit redempta Maria, ergo contraxit debitum proximum peccati (respondetur), VII, 983. — Obijciunt: Justitia originalis non fuit in Maria quoad omnes effectus (respondetur), VII, 993, 996. — Obijciunt: Multos malos habuit Maria (respondetur), VII, 993, 997. — Obijciunt: Impossibile est hominem passionibus liberari, ergo Maria non libera fuit fomite peccati (respondetur), VII, 998, 999. — Obijciunt: In Maria mansit appetitus sensitivus ex se, ergo in ea fuit fomites peccati (respondetur), VII, 999. — Obijciunt: Fomite peccati ob luctationem crescit sanctitas, ergo fuit in Maria fomites peccati (respondetur), VII, 999, 1000. — Obijciunt: Maria peccavit, nam non adhibuit fidem verbis angeli (respondetur), VII, 1031, 1032. — Obijciunt: Peccata uni fecit Maria amittens Jesum in Jerusalem (respondetur), VII, 1032. — Obijciunt: Maria peccavit desperatione ob amissionem Jesu in Jerusalem (respondetur), VII, 1032, 1035. — Obijciunt: Maria peccavit et in Cana Galilææ peccavit ob effectum ambitus miraculi (respondetur), VII, 1035. — Obijciunt: Maria ambiciosa fuit in Cana Galilææ, ergo peccatum fecit (respondetur), VII, 1035. — Obijciunt: Maria recitavit orationem Dominicam in qua sunt verba: « Dimitte nobis debita nostra, » ergo peccaverat (respondetur), VII, 1035. — Obijciunt: S. Jacobus dicit: « In multis offendimus omnes, » ergo et Maria non fuit sine peccato (respondetur), VII, 1035. — Obijciunt: Maria fuit licera, ergo potuit peccare (respondetur), VII, 1037. — Obijciunt: Gratia habitualis Maria non excludit pro statu viæ suæ potentiam peccandi (respondetur), VII, 1038. — Obijciunt: De Maria sicut de justodici potest: potuit transgredi, et non est transgressus; ergo Maria potuit peccare (respondetur), VII, 1038. — Obijciunt: si Maria non potuit peccare, non habet meritum eo quod non peccaverit (respondetur), VII, 1039, 1040.

1280. *Penna fuletis*. (concilium apud Pennam fidelem celebratum. — Anno Domini, 1302. — Lo utitur in honorem Mariæ de antiphona: *Salve Regina*, cantanda post Completorium, VII, 740.

1281. *Peregrinationes Mariarum*. — Obijciunt: Maria est benefica ubique, ad quid ergo peregrinationes in ejus honorem (respondetur), VIII, 222, 223. — Obijciunt: Peregrinationes novæ sunt, ergo abusus (respondetur), VIII, 223, 224. — Obijciunt: S. Hieronymus et Concilium Cabilonense scribunt contra peregrinationes, ergo damnanda sunt (respondetur), VIII, 224. — Obijciunt: Peregrinationes illicitæ sunt et inutiles, nam dicitur in Mattheo, xxiv, 26: « Ecce in deserto est, ecce in penetribus; » Ad quid ergo currendum ad alia, loca? IX, 303, 304. Et respondemus: cum Deus inæqualiter operetur in locis sacris, delectus templorum legitimus est ad huc peregrinandum, et mos ad Mariæ templum pergrinandi veteribus valde receptus et probatus est, IX, 304, 322.

1282. *Petrocorense concilium*. — Hoc concilium celebratum anno Domini, 1836. — Gratias agit Pio IX, papa de sua dogmatica definitione immaculatæ conceptionis B. M. V. Et exultat miro modo de hoc, VII, 752, 753.

1283. *Placentiæ concilium*. — Hoc concilium celebratum anno Domini, 1095. — Adijcit reliquis novem præfationem, B. M. V., in Missa, III, 822.

1284. *Pœnitentia et Maria*. — Obijciunt: Non potuit Maria habere habitum virtutis pœnitentiæ (respondetur), VIII, 87. — Obijciunt: Caruit Maria Virgo virtute pœnitentiæ (respondetur), VIII, 88. — Obijciunt: In cœlo Maria non habet habitum virtutis pœnitentiæ (respondetur), VIII, 88, 89. — Obijciunt: In Maria, dari non possunt actus pœnitentiæ (respondetur), VIII, 90.

1285. *Prædestinatio Mariæ*. — Obijciunt: Quod dicit Salomon in Proverbiis est de sapientia increata, ergo non convenit Mariæ, sic argumentatur Lutherus (qui confunditur), VII, 781, 782. — Obijciunt: Maria nequit dici facta ab æterno, ergo nec prædestinata (respondetur), VII, 782.

1286. *Præsentatio Mariæ*. — (Et mansio in templo). — Obijciunt: Non in tertio anno viæ sue Maria oblata est in templo; et sic Protestantes, P. Serry, et probatur obiectio retractione verbi orationis Præsentationis festi quod verbum est: « Post triennium », I, 271, 272. Probatur et Breviarius et Missabus. I, 272. — Infirmitas

ne patrum et historicorum qui stant pro sententia alia I, 275. — Sed respondemus ad objectiones manifestando deceptum fuisse P. Serry, I, 275. — Quid tamen concedimus objectionis, I, 274. — Damus rationes a pari pro nobis, I, 274. Dicebant adversarii festum Præsentationis oblatam fuisse c breviori, quod negamus probatione, I, 274. — Concessionem tamen facimus, I, 275. — Afferimus preces Breviarii pro nobis militantes, I, 275. — Falsa allegatio obijcientium, I, 276. — Concluditur obijcientem Serry non diligenter descripsisse quod descripsit, I, 277. Afferimus rationes non continentem di Patres, I, 277. — Nostri sententia infirmatur ne ex eo quod aliquot putaverint Mariam oblatam fuisse ætate proveciori, I, 278, 279. — Obijciunt: eam in templo Maria, cum posset in domo sua, sanctissime educari, eam ergo compellis eam ad aceterium, veluti perfectius posset vivere ibi quam apud parentes, I, 287. — Et obijcientis tale, infirmant testimonia contra eos habita, I, 288. — In summam adducunt nostra argumenta, I, 288. Et conantur dissolvere auctoritatem Græcorum et Latinorum Patrum, I, 289. — Et etiam loca a nobis citata Scripturæ pro nobis, I, 289, 290. — Et etiam exempla a nobis adducta, I, 290, 291. — Instant acriter pugnando, I, 291, 292 (Et nos ad argumenta omnia ista præcedentia respondemus: omnia hæc quæ obijciunt reddunt nostram sententiam non certam quidem, sed non reddunt eam minus probabilem; quid fatemur? auctoritatem Græcorum rehabilitamus, I, 292. — Obijciens acerrimus videtur non legisse quæ citat, I, 295. — Discussio hujus rei; omnia admitte aut omnia rejice, I, 295. — Pergit dissolutio argumentorum adversariorum, I, 295, 294. — Firmitas locorum Scripturæ pro nobis remanet, I, 294, 295. — Concluditur valde probabilem esse nostram opinionem, 296. — Et huic discussioni finem ponimus, respondendo allegationibus contra nos et libris ecclesiasticis desumptis, I, 296. — Circa præsentationem obijciunt quædam Antimariani et præsertim Centuriatores (et ad illorum confusionem respondetur), IV, 1395, 1396. — Obijciunt: Testes narrantes res de præsentatione nequeunt recipere integro, ergo penitus rejiciendi sunt (respondetur), VII, 1072. — Obijciunt: Maria non fuit præsentata trimula (respondetur), VII, 1072, 1075. — Circa commorationem Mariæ in templo obiectio fit (cui respondetur), VII, 1074-1076. — Obijciunt: Sancto Jacobo minori licuit ingredi in Sancta sanctiorum, ergo a fortiori B. M. Virgini (respondetur), VII, 1077, 1078. — Obijciunt: Fuit in templo Maria ab angelo nutrita (respondetur), VII, 1078. — Obijciunt: Dies festus Præsentationis non fuit institutus anno 1572, sed postea, et Pius V, delevit hoc festum et Breviario Romano, ergo jam non subsistit (respondetur), VIII, 253.

1287. *Promissafacta Mariæ*. Obijciunt a Protestantibus: Improbus est mos promissorum factorum Mariæ, et suam assertionem probare volunt, IV, 363-363. — Quibus respondemus, IV, 363-368.

1288. *Psalterium Mariæ*. — Obijciunt inimici Mariæ: Psalterium non debet applicari Virgini, IX, 338 (respondetur), IX, 338-340.

1289. *Pulchritudo Mariæ*. — Obijciunt: Ex Isaia: Christus humilem habebat aspectum, ergo etiam Mater ejus, et ideo Maria pulchra non fuit (respondetur), VII, 862. — Et alia de pulchritudine Mariæ obijciuntur (quæ confutantur), VII, 862-868.

1290. *Purgatorium et Maria*. — Obijciunt: Nihil facere potest Maria pro animabus Purgatorii (respondetur), VIII, 256, 257. — Obijciunt: B. M. Virgini non est commissæ potestas in purgatorium (respondetur), VIII, 257. — Obijciunt: Non juvantur animæ purgatorii per bona aliorum, ergo nec per Mariam juvantur (respondetur), VIII, 257. — Obijciunt: Nunc in cœlo, Maria nequit juvare animas purgatorii (respondetur), VIII, 257, 258.

1291. *Purificatio Mariæ*. Obijciunt: Maria tenebatur lege Purificationis (respondetur), VII, 1219, 1220. — Obijciunt: Cognoscitur festi purificationis initium, ergo non venit ab apostolis hoc festum (respondetur), VII, 258, 259. — Exponuntur corruptelæ et errores quibus sectarii volunt depravare historiam evangelicam de purificatione, impugnando Mariam, Simeonem, Annam prophetissam, cereos, benedictiones (et confutantur), VIII, 1275-1294.

1292. *Rationis usus et Maria*. — Obijciunt: Rationis usum Maria non habuit tempore præveniente ordinem consuetum nature, I, 109. — Et hoc probatur dicendo verba S. Luce, cap. I, vers. 41. — Exultat infans in utero ejus (Joannes Baptista), non probare hunc eundem Joannem Baptistam infantem habuisse tunc usum rationis, I, 109. — Transcat tamen, sicut isti obijcient, quod Baptista Joannes tunc gavissus sit rationis usu; quid inde sequitur pro rationis eodem usu in Maria exordio

vita sua, I, 110: sit tamen, hanc rationem Mariam habuisse in sensu exposito, quid inde? et qui talia dicunt, iunguntur S. Thomæ et Gersonio (nos vero illis sic dispartantibus occurrunt objecta argumenta dissolvendes, I, 110, 111. — Et probamus nostram sententiam præsertim ex ratione S. Bernardi, I, 111. (*Vide* et in hoc tertio indice: CONCEPTIO qua concepta).

1293. *Redemptio et Maria*. — Obijcitur: Maria non cooperata est redemptioni; nam Isaias dicit: « Torcular calcavi solus » (respondetur), VII, 1277. — Obijcitur: Redemptor redemit ipsam Virginem Mariam, ergo illa non est corredeptrix (respondetur), VII, 1277.

1294. *Regina Maria*. — Obijcitur: B. Virgo non habet dominium regale mundi (respondetur), VII, 1358-1341. — Obijcitur: Maria non est regina Judæorum (respondetur), VII, 1343-1346.

1295. *Reliquiæ Mariæ*. — Mariomastiges dicunt: Absurdum est habere reliquias velut articulos fidei, et eas honorare (respondetur), III, 732. — Obijcitur: Ex Christo cultus reliquiarum Deo displicet (respondetur), VIII, 213. — Obijcitur: Ob abusus, cultus reliquiarum est abolendus (respondetur), VIII, 213, 214. — Obijcitur: Christi corpus mortuum adorandum est absolute, ergo corpus Virginis erat adorandum absolute hyperdulie cultu (respondetur), VIII, 214, 215.

1296. *Remense concilium*. — Hoc concilium celebratum anno Domini, 1855. — Loquitur de cultu immaculati cordis Mariæ, VII, 751. — Et Remense concilium anni Domini 1837. loquitur de B. M. V. sine labe concepta, quod definivit Pius IX in bulla quæ incipit: Ineffabilis, 8 decembris 1854, VII, 753-756.

1297. *Revelationes Marianæ*. — Obijcitur: Ex Joanne, cap. xv, vers. 15; et cap. xvi, vers. 13: Omnia revelata sunt, ergo circa mysteria Mariana non amplius sunt revelationes (confunditur obiectio), VII, 775. — Et confusio datur etiam objectioni de oppositione revelationum, VII, 776, 777.

1298. *Romanense concilium*. — Tertium concilium Romanum sub Nicolao papa, I, anno Domini 863 stat pro imaginibus Deiparæ Virginis, III, 1168; Romanum concilium sub Damaso papa, contra Apollinaristas, anno 369, dicit B. M. esse Dei Genitricem, VII, 644. — Et propugnat perpetuam virginitatem Mariæ, X, 617.

1299. *Rosarium et Maria*. — Obijcitur ab inimicis Mariæ: Repetitio angelicæ salutationis est certe superstitiosa; nam Christus multiloquium improbat, III, 1225 (ad quod respondetur repetitionem hanc in Rosario non esse sine mysterio, III, 1226. — Et ubi multa devotio est, non est multiloquium, III, 1226. — Et hæc repetitio probatur esse religiosa et non superstitiosa, III, 1226, 1227. — Obijcitur: Festum Rosarii B. M. Virginis non fuit institutum a Paulo V, sed ante eum (respondetur), VII, 216.

1300. *Rothomagense concilium*. — Hoc concilium celebratum anno Domini 1850, emittit votum de definienda immaculata Mariæ conceptione, VII, 751.

1301. *Sacramenta et Maria*. — Obijcitur: Maria erat innocens, ergo non recepit sacramenta (respondetur), VII, 1259, 1240. — Obijcitur: Maria non accepit sacramentum pro originali feminarum institutum (respondetur), VIII, 69, 70. — Obijcitur: Maria non accepit baptismum ante mortem Christi, nam Christus solum hoc instituit sacramentum post resurrectionem (respondetur), VIII, 71, 72. — Obijcitur: Confirmationis sacramentum non sequitur Mariam accepisse eo quod apostoli acceperint illud (respondetur), VIII, 73. — Obijcitur: Non est ratio cur acceperit Mariam confirmationem (respondetur), VIII, 74. — Obijcitur: Maria debuit accipere sacramentum Eucharistiæ sub utraque specie, et non sub una tantum (respondetur), VIII, 76, 77. — Obijcitur: Nihil sanguinis et lactis quæ ex B. Virgine transit in corpus Christi, et transit cum mutatione substantiali, quod amplius dici substantia Virginis; ergo neque prout talis quæ adorari in Eucharistia (respondetur), VIII, 78, 79. — Obijcitur: In Eucharistia, nihil de substantia B. M. V. adoratur (respondetur), VIII, 79, 80. — Obijcitur: Non est inconveniens adgrare duplici cultu uno patrie et alio dulci secundum se humanitatem Christi, vel substantiam ejus a B. M. Virgine acceptam (respondetur), VIII, 80, 81. — Obijcitur: Substantia a B. M. accepta quæ adorari cultu precioso, I, 81. — Obijcitur: Fecerunt femine sacerdotes, ergo et Maria fuit sacerdos (respondetur), VIII, 82, 83. — Obijcitur: Potuit Maria præcepto confessionis teneri (respondetur), VIII, 83, 84. — Obijcitur: Potuit Maria habere materiam proximam sacramenti penitentiae, ergo et potuit illud sacramentum recipere (respondetur), VIII, 83. — Obijcitur: Maria fuit capax sacramenti penitentiae sub conditione (re-

spondetur), VIII, 83, 86. — Obijcitur: Potuit Maria recipere sacramentum penitentiae ad exemplum aliorum (respondetur), VIII, 86. — Obijcitur: Extremum unctionem non accepit Maria (respondetur), VIII, 91-95. — Obijcitur: Accepit Maria matrimonium ut sacramentum propriè dictum (respondetur), VIII, 95, 96. *Vide* et in hoc tertio indice: BAPTISMUS, EUCARISTIA.

1302. *Sacrificium et Maria*. — Est hæresis quæ consistit in offerendo sacrificio Mariæ, quæ hæresis est Collyridianorum, et refutatur a S. Epiphanio, V, 750-758.

1303. *Salcigustandense concilium*. — Hoc concilium jubet observari jejunium in vigilia Assumptionis, IV, 346.

1304. *Salve regina* (antiphona). — Circa hanc antiphonam in honorem Mariæ, protestantes, inter alios, obijciunt dicentes: Ridiculum est invocare Mariam, IV, 330, 331. — Et non debet Maria appellari Mater misericordiae, nec vita, dulcedo, spes, nec dicendum: « Suspiramus ad te, » nec Advocata appellanda est Maria, nam esset injuriosum Christo, IV, 331. — Quibus omnibus objectionibus respondemus, IV, 331. — Obijcitur contra verba: « Jesum benedictum fructum ventris tui, nobis, post hoc exilium ostende » (et respondetur), IV, 332. — Objectiones variae quæ fiunt super antiphonam *Salve regina* erga titulos ibi datos Mariæ vindicantur et confutantur, IX, 147-161.

1305. *Scapulare et Maria*. — Objectiones multas quæ fiunt contra hoc sub diverso capite, et quæ reperiuntur in tomo V, *Summe Aureæ* a pag. 460-520. Videre est cum refutationibus in indice octavo, titulo: SCAPULARE MARIANUM. — Confraternitas sancti scapularis impugnatur quoad tempus approbationis, VII, 246-248.

1306. *Scientia Mariæ*. — Obijcitur: scientia per accedens infusa, inutilis est Mariæ, ergo Maria illam non habuit (respondetur), VII, 1024. — Obijcitur: Maria acquisivit successive scientias per accedens infusas, ergo non habuit eas a primo instanti conceptionis (respondetur), VII, 1024, 1025. — Obijcitur: Habuit Maria scientiam minorem quam argeioli (respondetur), VII, 1030. — Obijcitur: Scientia Mariæ etsi supernaturalis et perse infusa non est tam perfecta quam scientia in angelis (respondetur), VII, 1031.

1307. *Scripta Mariæ*. — Obijcitur: Non scripsit litteras Maria, nam non exstant harum originalia nec copiae (respondetur), VIII, 25. — Obijcitur: Epistolæ Virginis non habent sufficiens fundamentum fidei (respondetur), VIII, 26. — Obijcitur: Maria non scripsit litteras ad fideles; nam hoc esset fideles docere publice, quod Apostolus non permittit temeris (respondetur), VIII, 26, 27.

1308. *Senonense concilium*. — Hoc concilium celebratum anno 1850 votum emittit de definienda Immaculata Conceptione B. M. V., VII, 748, 749.

1309. *Sensus et Maria*. — Obijcitur: Maria potuit falli per sensum (respondetur), VII, 1053, 1056.

1310. *Serpens infernalis et Maria*. — Inimici Mariæ, et inter alios Platius dicunt: In libro Genesios cap. iii, vers. 15 non legendum est: « Ipsa conteret caput tuum », sed: « Ipse conteret caput tuum », ergo Maria non contrivit caput serpentis id est, diaboli (respondetur), IX, 112-121, 535, 536.

1311. *Somnia et Maria*. — Obijcitur: Maria potuit tentari a dæmone, ergo et habere somnia diabolica (respondetur), VII, 1052, 1055. — Obijcitur: Dæmon habuit vim in phantasiam B. M. V. excitando v. g. tristitiam, ergo et habuit potestatem causandi illi illusiones (respondetur), VII, 1055. — Obijcitur: Dæmon tentavit e longinquo Christum per somnia; ergo et potuit tentare etiam Mariam (respondetur), VII, 1055, 1054.

1312. *Spasmus Mariæ*. — Obijcitur: Confirma est patribus et revelationibus Mariam fuisse passum spasmum (respondetur) VII, 1260, 1261. — Obijcitur: Christus crucis pondere onustus, cecidit; quid mirum si Maria ceciderit et spasmum passa sit (respondetur), VII, 1261, 1262. — Obijcitur: Dolor vehementissimus causat spasmum, ergo Maria spasmum passa est (respondetur), VII, 1262. — Obijcitur: ex picturis ab ecclesia approbatis, Maria pingitur lapsa et patiens spasmum, ergo spasmus ejus vere locum habuit (respondetur), VII, 1262.

1313. *Sponsa Maria*. — Obijcitur: Maria non est sponsa Spiritus sancti (respondetur), VIII, 127.

1314. *Tentatio et Maria*. — Obijcitur: Christus tentatus est, ergo et Maria, I, 113. — Illi qui hoc obijciunt volunt ardentissime eam objectionem probare ex S. Thomæ Patherio, ratione, I, 116. — Et dissolvere conatur rationes sententiæ oppositæ, I, 118. — Et unde parer alios dicere Mariam tentatam et alios dicere eam non tentatam, I, 115-118. — Obijcitur: Maria non ten-

tata fuit quia Lucifer nesciens esse matrem Dei Mariam, angelum non deputavit ad eam tentandam (respondetur), VII, 405. — Obijcitur : Diabolus non invidiam habuit de Maternitate Dei (respondetur), VIII, 408, 409.

1513. *Tituli Mariæ.* — Obijcitur : Tituli in sacris litteris attributi Deo, non debent applicari Mariæ (respondetur ostendendo quod multa nomina, epitheta et attributa hæc, nihil esse incommodi quod Maria his titulis ornatur et commendatur), IX, ex 139-146. — Obijcitur : Negandi sunt plures tituli Mariæ, sic Platizius, IX, 536 (respondetur), IX, 536, 537.

1516. *Toletanum Concilium.* — Toletanum concilium I, celebratum anno Domini, 400, dicit B. M. Dei et hominis Matrem intemeratam, VII, 644, 645. — Concilium Toletanum tertium, celebratum anno Domini 589, dicit Mariam Dei Genitricem VII, 735. — Toletanum concilium quartum, celebratum anno Domini 633, dicit sanctam gloriosam Dei Genitricem Virginem Mariam, VII, 735. — Concilium Toletanum quintum, celebratum, anno Domini 638, dicit sanctam semper virginem Mariam esse matrem Dei, VIII, 736. — Concilium Toletanum decimum decrevit festum Annuntiationis celebrandum esse die decima octava Decembris, III, 1521; VII, 734, 737. — Sub quo archiepiscopo Toletano celebratum fuit istud concilium quo die et cum quot episcopis, III, 1521. — Concilium Toletanum undecimum, celebratum anno 673 dicit sanctam et immaculatam virginem Mariam, VII, 737, 738.

1517. *Traditiones Mariane.* — Traditionibus de B. M. V. contradicunt infirmi Mariæ dicentes : Hæ traditiones sunt humanæ quatenus stabilitæ a summis pontificibus, ergo non fundant fidem divinam, nec præbent argumentum theologicum (sic heterodoxi quos confundimus), VII, 764, 765.

1518. *Tridentinum concilium.* — Hoc concilium œcumenicum, celebratum anno Domini 1546, loquens de Maria, dicit eam vitasse omnia peccata, II, 588, 589. — Declarat eam esse immunem ab omni peccato, III, 784. — Et etiam immunitatem a veniali, dicit Mariam immaculatam Dei Genitricem non comprehendi in suo decreto de peccato originali, VII, 746; VIII, 545. — Et quid sequitur ex ejus declaratione, VIII, 544, 545. Hoc concilium stat pro immaculata conceptione B. M. V., VII, 898, 899; IX, 447. — Hoc concilium commendat imagines, B. M. V., VIII, 199.

1519. *Trinitas Sancta, et Maria.* — Obijcitur : A Deo Maria non plus amatur quam tota Ecclesia (respondetur), VIII, 129, 150. — Obijcitur : Deus plus amat totam Ecclesiam quam amat Mariam (respondetur) VIII, 150. Obijcitur : non magis cognoscitur Deus per Mariam quam per creaturas omnes (respondetur), VIII, 152. — Obijcitur : Laus major Deo redditur per omnes justos quam per solam Mariam (respondetur) VIII, 152.

1520. *Trullo (concilium in).* — Synodus hæc sexta quid edocet nos de Maria Matre Dei, II, 954.

1521. *Turonense concilium.* — Hoc concilium anno Domini 1849 persuasum tenet firmum quod Mariæ Virginis Beipare conceptio fuerit immaculata, VII, 746. — Et probat hanc conceptionem esse immaculatam, VII, 746, 747.

1522. *Unigenita Mariæ.* — Obijcitur : Mariæ non est unigeniti, nam Mariæ theophæ dicitur soror ejus (respondetur), VII, 845, 846.

1525. *Vavrense concilium.* — Hoc concilium celebratum, anno Domini 1568 concedit indulgentias pro recitatione septem vicibus repetita Salutationis angelicæ, VII, 744, 742.

1524. *Verba Mariæ.* — Obijcitur : Verba Mariæ non habuerunt efficaciam specialem (respondetur), VIII, 22, 25.

1525. *Virginitas Mariæ et votum ejus.* — Contra Virginitatem Mariæ sic faciunt inimici, aut saltem non admittere votum virginitatis in Mariæ, dicunt : Nuptiæ, cum castitatis voto non conveniunt omnino, et hoc confirmatur, I, 311. — Adijciunt iidem : Mariæ Virgo sciebat maledicti steriles a Deo, et hoc probatur et confirmatur dicendo : Maledictione voluisset Mariæ se submittere sponte, voto hoc suo virginitatis, I, 311. — Et iidem instant : maledicuntur liberos nudentes habere, et Hebræis castitatem servare vetitum erat, et benedictum illi qui habent multos pueros, I, 311. — Et hoc probatur Scriptura sacra, I, 311, 312. (Et nunc nos adversarii istis respondemus, et eludimus objectionem primam loquendo de voto virginitatis conditionato in Mariæ vel et voto simpliciter quod a parentibus potest irritari, I, 312) — Allegamus ad hæc explicationes confirmandas S. Thomam ejus verba citantur. Et sic evitatur obiectio et quomodo I, 312, 313. — Et adversarii allegant pro se S. Paulum

(I Thim V, 1), ubi dicunt illum dicere damnabile esse votibus castitatem et nubere et velle nubere; (et nos rejicimus merito istud, I, 311, 313. — Et damus de hæc rationes, et dicimus quomodo audiantur necesse sit hæc verba, I, 314. — Et nunc ad alias objectiones respondemus : de maledictione nolentibus habere pueros ex Scriptura, I, 313. — Et damus explicationem hujus maledictionis, I, 315. — Ad meliori modo rem explicandam discussio fit super maledictione de qua agitur, I, 316. — Locus est loquendi de cultu castæ viduitatis et virginitatis ante Christum, I, 317. — Affertur exemplum Scriptura sacra, I, 317. — Quomodo ergo intelligenda maledictio de qua locus discussionis est, I, 318, 319. — Conclusionem damus contra adversarios, I, 319. — Reprehendenda est Maria pro sui emissionis voti, I, 319. — Et objectiones adhuc allatæ facile dissolvuntur, I, 320. — Et explanantur verba : Crescite et multiplicamini, quæ nobis obijciuntur, I, 320, 321. — Et illuminantur verba de benedictione multos pueros habentium, I, 321. instant inimici obijciendo nobis : vestra sententia doctoribus præstantissimis displicuit, ergo et nobis : atqui hi præstantissimi doctores, inter quos Petrus Lombardus, S. Augustinus, I, 322. Gratianus, Cajetanus, I, 323. Negant votum virginitatis Mariæ, ergo et nos; sic adversarii, I, 323 (Et nunc nos respondemus his omnibus viris præstantissimis, eos omnes infirmo adversus adversarios I, 323, 324.) — Instant obijcientes : Montacutius, et nonnulli ejus sectatores contra virginitatis votum et probant suam assertionem, infirmo textum sacrum : « Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco, » I, 324, 325. — Forum auctoritates, I, 325, 326. — Confirmant sententiam suam aliis rationibus, I, 326. — Respondemus nihilominus nostram remanere rectam et firmam sententiam vulgatissimam et catholicis penè omnibus inhaerentem de voto virginitatis Mariæ I, 327. Dicimus Montacutium non infirmare nostram sententiam I, 327. — Quod probamus destruendo ab eo allegatas auctoritates, I, 327, 328. — Et expendenda Lyrani verba, I, 329. — Quos citat patres Montacutius, trunecat, I, 329.

Obijcitur : Non recte electa est Virgo nupta ut mater unigeniti Dei fieret, et probatur et probatio innititur sancto Augustino, I, 359. Respondetur istud obijcientibus, distinguendo, multos fines miraculorum, nam inimici isti dixerant : hoc miraculum, matris virginis, sicut alia miracula debere roborare religionem, qui finis tamen roborationis non attingitur, aiunt, si Virgo nupta pariat, I, 359. — Dissolvimus eorum objectionem ex S. Thoma, I, 390. — Quid docet sanctus Augustinus ab adversariis allegatus, I, 390. — Aggredimur objectiones eorum quæ dicunt rationes a nobis allatas, sibi displicere; præsertim rationem quam dedimus de occultato partu Virginis sub nuptiis ut diabolus nesciret Christum de Virgine natum, I, 390. — Roborant adversarii suam objectionem quoad hoc, et confirmant dicendo se habere rationes probationis de divinitate Christi et conceptu et partu Virgine a demoniis cognitis et offerunt illas rationes, I, 390, 391. — Respondemus argumenta eorum esse dissoluta et revera illa dissolvimus, et quibusdam rationibus, I, 391, 392. — Addecimus S. Thomam, et Leonem magnum, I, 395. — Quomodo explicantur loca Evangelii ab adversariis pro se allata, I, 394. — Quæ quidem explicata verba dissolvunt omnia quæ adversus occultatum sub nuptiis incarnationis mysterium obijciuntur, I, 394. Adversarii negant rationem nostram dicentem : Si non nupsisset Mariæ, lapidata fuisset quasi adultera, I, 394. — Et explicant quid per vocem adulteram intelligunt, I, 395. — Quibus respondemus revera Mariam lapidatam fuisse si non nupsisset, I, 395. — Aliquot errantes circa Virginitatem Mariæ in partu, I, 738-742. — Responsiones objectionibus, I, 742-790. — Adversus perpetuam, Virginitatem Mariæ objectiones faciunt Helvidius et impuri ejus asseclæ, I, 816. — Citant evangelistam dicentem : « Antequam convenirent. » Ergo, aiunt, convenirent postea; ergo non semper Virgo Maria, I, 816. — Dicunt et ex eodem fonte : « Non cognovit eam donec peperit filium suum primogenitum. » Ergo postea cognovit, ergo non semper virgo Maria, I, 817. — Pergunt : peperit suum primogenitum, ergo alios post primum pueros habuit, nam non dicitur primogenitus nisi relative ad alios post venientes, I, 817. — Et adhuc : Evangelium loquens de fratribus domini, ergo plures filios habuit Mariæ, ergo non semper virgo, I, 817. — Et adhuc : Mater Jesu, ab ipso Jesu vocatur mulier, ergo revera desit esse virgo, I, 817. — Et nunc taceat os inferni; nunc non ad adversariorum cavillationes respondemus, explicando verba : « Prius quam convenirent, » I, 817, 818. — Confutamus eos qui opponunt

nobis voces. Uxor et Coniuncta contra perpetuam virginitatem Mariæ, I, 819. — — Refutamus objectionem factam ex verbis: « Non cognovit eam donec, » I, 819. — Et hac occasione explicamus voces, *donec et usque*, I, 819-821. — Nunc veniendo ad vocem *primogeniti* allegatam ab adversariis, quid respondemus, I, 821, 822. — Et objectionem quæ fit ex fratribus Domini confutamus, I, 825. — Diversa loca congeruntur Novi Testamenti in quibus locus est de fratribus Domini, I, 823. — Confirmatur obiectio et responsio eam accipit, I, 824. — Diversæ responsiones dantur ad objectionem, I, 823, 826. — Continuat refutatio impij Helvidij, I, 827. — Ad objectionem, dicentem: Maria vocatur mulier, ergo non virgo I, 828. — Respondemus objectioni se firmanti auctoritate Patrum et ratione, I, 828-850. — Adhuc responsiones objectionibus ex verbis: « Antequam convenirent, » IV, 737, 1225, V, 593; 677, 678, 706, 707, 952, 953; VI, 78, 79, 347, VII, 1105. — Et responsiones quoad objectionem non cognoscebat donec peperit, IV, 759; V, 593, 677, 678, 706, 707, 952, 953; VI, 55, 80, 81, 201, 211, 347, 348, 756, 757; VII, 1083; VIII, 903. — Et responsiones objectioni ex verbis. « Primogenitum suum, » IV, 742; VI, 63, 211, 347, 756, 757; VII, 1083. — Helvidius negans Mariam fuisse virginem confutatur præcipue a S. Hieronymo, V, 803-810, 952, 953. — Contra virginitatem B. Mariæ antiochenarum dicunt Mariam plures habuisse filios ex Josepho (confutatur) V, 751-750, 998-1002. — Circa virginitatem Mariæ errant hæretici Jovinianus et Helvidius (refutantur), V, 839-861, 1027, 1028, 1206-1211. — Manichæi dicunt: Maria non fuit virgo in partu (respondetur), V, 875-877. — Obijciunt: Peperit Maria, ergo non virgo fuit (confutatio obijcientium) V, ex 886 ad 888 ex 1211 ad 1213, 1512, 1513. Citantur errores circa virginitatem Mariæ, VII, 1080. — Obijciunt: Nequit asserri Scriptura sacra contra negantes virginitatem Mariæ (respondetur), VII, 1081. — Obijciunt: B. Virgo est mater naturalis Christi: ergo sicut alia femina peperit eum (respondetur), VII, 1081, 1082. — Obijciunt: Debit ex S. Luca, purgari Maria, ergo non remansit virgo in pariendo (respondetur), VII, 1082. — Obijciunt: Ex Tertulliano, Maria, nato Jesu conjugale solvit debitum, ergo non remansit virgo (respondetur), VII, 1083, 1084. — Obijciunt: Ex S. Basilio magno videtur Maria habuisse filios post Jesum, ergo non remansit virgo (respondetur), VII, 1084. — Obijciunt: Fratres Jesu nominantur, ergo Maria plures filios habuit et ideo non virgo: (respondetur), VII, 1084. — Obijciunt Virginitas erat prohibita in veteri lege ergo Maria debuit non esse virgo (respondetur), VII, 1085. — Obijciunt: Conditionate vovit Maria virgo, ergo non habuit semper firmum propositum castitatis. (respondetur), VII, 1086. — Contra votum virginitatis Mariæ Calvinus objectionem facit (respondetur), VII, 1087. — Obijciunt:

Non probatur votum virginitatis a Maria factum, nam verba quibus hoc votum probatur factum Maria pronuntiavit dum esset turbata (respondetur), VII, 1087, 1088. — Obijciunt: Ex S. Thoma habuit tantum Maria votum virginitatis conditionatum (respondetur), VII, 1089, 1090. — Obijciunt: Eliæ exen pum secuta Maria vovit virginitatem, ergo non prima vovit (respondetur), VII, 1091. — Obijciunt: Filia Jephthæ apud Judeos et Vestales, apud gentes, virginitatem Deo voverant; ergo Maria non prima vovit virginitatem (respondetur), VII, 1094, 1095. — Obijciunt: Votum Mariæ fuit simplex, ergo non est perfectissimum, nam perfectissimum est votum solenne (respondetur), VII, 1095, 1096. — Obijciunt: Symbolum apostolorum non potuit proponere credendam perpetuam virginitatem Mariæ (respondetur), VII, 1097. Obijciunt: Perpetua virginitas Mariæ nequit assignari velut articulus fidei explicitè credendus (respondetur), VII, 1098. — Obijciunt: Rudes nesciunt quid sit perpetua virginitas Mariæ, ergo ecclesia nequit eos adigere ad eam credendam (respondetur), VII, 1098. (Vide etiam in hoc tercio Indice: *PARIUS VIRGINEUS*; et in Indice primo: *HERETICI, CARPOCRAS, CERINTHUS, EBION.*)

1326. *Virtutes Mariæ.* — Obijciunt: In Maria non fuit virtus penitentia, ergo non habuit omnes virtutes (respondetur), VII, 1029. — Obijciunt: Gloriosius esset pro Maria, acquirere virtutes morales quam illas accipere (respondetur), VII, 1030. — Obijciunt: acquisivit Maria virtutes morales, et non accepit eas (respondetur), VII, 1030, 1031.

1327. *Visio Dei et Mariæ.* — Obijciunt: Probatur ex Scriptura Mariam in terra non vidisse Deum intuitive (respondetur), VIII, 29. — Obijciunt: Nemo in terra quivit videre Deum per essentiam, ergo nec Maria eum vidit (respondetur), VIII, 30.

1328. *Visitatio Mariæ.* Calvinus et Joannes Brentius dicunt: locum habuit visitatio Mariæ, quia virgo dubitabat de veritate verborum angeli: (confutatio), III, 898, 899, 900. — Circa visitationem Mariæ exponuntur varii novatorum corruptelæ et varii errores quibus S. Luca historia et Mariæ causa, in hac re, misere depravantur, VIII, 1224-1254. — Error indicatur circa tempus mationis Mariæ apud S. Elisabetham, VIII, 1224. — Obijciunt quoad festum Visitationis: Festum Visitationis non fuit institutum ab Urbano VI, (respondetur), VIII, 257.

1329. *Vita Mariæ.* — Obijciunt: Post Ascensionem Christi Maria non fuit semper cum S. Joanne (respondetur), VIII, 10, 11. — Obijciunt: Maria post Ascensionem Christi non fuit Ephesi cum S. Joanne (respondetur), VIII, 12, 15. — Obijciunt: Non interfuit Maria conciliis apostolicis, nam unum tantummodo fuit concilium apostolicum (respondetur), VIII, 19, 20. — Imo Maria non interfuit isti concilio apostolice (respondetur), VIII, 20, 21.

IV

SCRIPTURÆ SACRÆ MARIÆ.

SIVE SUMMÆ AURÆ

Index quartus complectens omnes textus Scripturæ sacræ qui applicantur B. M. Virgini, sensu litterali, mystico, et alio, et qui citantur in decursu Summæ Auræ et a SS. Patribus et Doctoribus explicantur, per paraphrasin evolvuntur, pierumque, secundum vulgatam editionem, aliquando tamen secundum varias versiones quibus ut sunt Patres, sed semper ad laudem et gloriam et honorem B. V. Mariæ Dei Genitricis immaculatæ.

1330. GENESIS.

CAPUT I. — Vers. 1. In principio creavit Deus cælum et terram, II, 969. — 2. Terra erat inanis et vacua, et tenebræ erant super faciem abyssi, VI, 721, 722. — 3. Fiat lux, et facta est lux, I, 58; II, 969, 970; IV, 1024; VIII, 472. — 4. Et vidit Deus lucem quod esset bona II, 970, 971; IV, 1024. Et divisit lucem a tenebris, II, 971; IV, 1024. — 5. Appellavitque lucem diem, et tenebras noctem, II, 971; IV, 1025. Factumque est vesper et

mane dies unus, II, 971, 972; IV, 1025. — 6. Fiat firmamentum, II, 972. In medio aquarum, II, 972, 973. Et dividat aquas ab aquis, II, 973; III, 1067; IV, 1017. — 10. Congregationesque aquarum appellavit maria, II, 975; V, 991. — 11. Lignum pomiferum, II, 974, Faciatis fructum juxta genus suum, II, 974. Cujus semen in semipso sit super terram, II, 974. — 13. Fiant luminaria in firmamento cœli, II, 974, 975 Et sint in signa, II, 975. — 16. Luminare majus ut præesset diei, et luminare minus ut præesset nocti, II, 975; IV, 1019-1117. — 21. Creavit

Deus omnem animam vite, tam atque motabilem quam produxerant aquæ in species suas, et omne volatile secundum genus suum, II, 976.

CAPUT II. Vers. 2. Requievit (Deus) die septimo ab universo opere quod patrat, II, 976. Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, II, 977. — 3. Et benedixit diei septimæ et sanctificavit illum, II, 976, 977. — 4. Et bene ixit illi, II, 977. — 5. Non enim pluerat Dominus Deus super terram, IV, 886. Et homo non erat qui operaretur terram, VIII, 266. — 6. Sed fons ascendeat et terra irrigans, VIII, 266. Universam superficiem terræ, III, 71, 214, 217; IV, 609, 660, 886, 1019; VI, 874, 875. — 7. Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, II, 977, 978. Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem, II, 978; III, 226; IV, 861. — 8. Plantaverat autem Dominus Deus paradysum voluptatis a principio, II, 978. In quo posuit hominem quem formaverat, VI: ex 1311 ad 1315. — 9. Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, I, 978, 979. Lignum etiam vitæ in medio paradisi, II, 979. — 10. Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum, II, 979. Qui inde dividitur in quatuor capita, VI, 414-418; II, 979, 980. — 11. Nomen uni Phison, IV, 1051. — 12. In quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris, IV, 1056. — 13. Non est bonum esse hominem soli; faciamus ei adiutorium simile sibi, II, 980, 981; VII, 805. — 21. Immisit ergo Dominus soporem in Adam, II, 981. Tulit unam de costis ejus et replevit carnem pro ea, II, 982. — 22. Et edificavit Dominus Deus costam quam tulerat de Adam in mulierem, II, 982. — 23. Dixitque Adam: hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea, II, 982, 983; IV, 467; I, 994; V, 274, 1122; X, 1148. Hæc vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est, II, 983, 984.

CAPUT III. Vers. 15. Serpens decepit me, II, 984. — 15. Inimicitias ponam inter te et mulierem, II, 985; IV, 1012; VIII, 463. Ipsa conteret caput tuum, I, 7, 8; II, 985, 986; IV, 491, 687, 881; V, 779-782; VIII, 417; IX, 524, 604; X, 1259. Tu insidiaberis calcaneo ejus, II, 986; IV, 700, 1111, 1319, 1426; VI, 205, 381, 715, 716, 1017, 1140; VIII, 192, 646, 818, 819. *Inimicitias ponam*, etc., V, 1319, 1426; VI, 950, 1017, 1140; VII, 876, 877, 975; IX, 112-121, 607. — 16. Mulieri quoque dixit: multiplicabo ærumnas tuas et conceptus tuos: in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui, II, 987; VIII, 800, 801; IX, 726. In dolore, etc.; VIII, 1319. Multiplicabo ærumnas tuas et conceptus tuos, etc.; IX, 72. — 19. Pulvis es et in pulverem reverteris, II, 988; III, 356; VIII, 150. — 20. Et vocavit Adam nomen uxoris suæ Heva, eo quod mater esset cunctorum viventium, II, 988; IV, 1567.

CAPUT IV. Vers. 11. Fac tibi arcam, II, 988, 989. De lignis lævigatis mansiunculas in arca facies et bitumine linies intrinsecus et extrinsecus, et sic facies eam: 500 cubitorum erit longitudo arce, 50 cubitorum latitudo et 300 cubitorum altitudo, II, 988, 989; IV, 884. — 16. Fenestram in arca facies, II, 989. In cubito consummabis summam ejus, II, 990. Ostium autem arce pones ex latere deorsum, II, 990.

CAPUT VII. Vers. 11. Rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, II, 990; IV, 176.

CAPUT VIII. Vers. 3. Requievitque arca mense septimo, vigesimo septimo die mensis per montes Armeniæ, II, 990; IV, 676. — 11. At illa venit ad eum ad vesperam portans ramum olive, virentibus foliis, in ore suo; intellexit ergo Noe quod cessassent aquæ super terram, II, 990. — 20. Edificavit autem Noe altare Domino; odoratusque est Dominus odorem suavitatis, et ait: Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines; non igitur ultra percutiam omnem animam viventem sicut feci; IV, 367. Edificavit autem Noe altare Domino, et tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis, obtulit holocausta; IV, 1410. — 21. Odoratusque est Dominus odorem suavitatis et ait: nequaquam ultra maledicam terræ propter homines, IV, 1410. Non igitur ultra percutiam omnem animam viventem sicut feci, II, 991.

CAPUT IX. — Vers. 1. Benedixitque Deus Noe et filiis ejus, et dixit ad eos: crescite et multiplicamini et replete terram, II, 991. — 12. Dixitque Deus: hoc signum foderis quod do inter me et vos, et ad omnem animam viventem, II, 991. — 15. Arcum meum ponam in nubibus, II, 991, 992; III, 595; IV, 367; IX, 699.

CAPUT XI. — Vers. 29. Nomen uxoris Abram, Sarai, II, 992.

CAPUT XII. — Vers. 5. In te benedicentur universæ cognationes terræ, II, 992. Benedicam benedicientibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi, IV, 1086. — 6.

Pertransiit Abram terram usque ad locum Sichemus, usque ad convallem fluminis, II, 992. — 15. Die ergo, obsecro te, quod soror mea sis, II, 995. Ut bene sit mihi propter te, et vivat anima mea ob gratiam tuam, IV, 578-581.

CAPUT XV. — Vers. 2. Dixitque Abram: Domine Deus, quid dabis mihi? II, 995. — 16. Generatione autem quarta reverterentur huc, II, 995.

CAPUT XVII. — Vers. 16. Ex illa dabo tibi filium cui benedicetur sum II, 994.

CAPUT XVIII. — Vers. 5. Et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum, II, 994. — 6. Festinavit Abraham in tabernaculum ad Sarai, II, 994. Accelera, II, 994. Tria sata similia commisce, II, 995. — 13. Num vere paritura sum, anus, II, 995. — 14. Numquid Deo quidquam est difficile, II, 995.

CAPUT XIX. — Vers. 30. Ascenditque Lot de Segor et mansit in monte, II, 995.

CAPUT XXI. — Vers. 1. Visitavit autem Dominus Sarai, sicut promiserat, et implevit quæ locutus est, II, 996. — 2. Concepit et peperit filium, II, 996. In senectute sua, II, 996. — 6. Risum fecit mihi Deus, II, 996. Quicunque audierit, corridebit mihi, II, 996, IV, 1084. — 7. Quis audierum crediderit Abraham, quod Sara lactaret filium quam peperit ei jam seni, II, 996, 997.

CAPUT XXII. — Vers. 16. Fer memetipsum juravi, quia fecisti hanc rem, benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli et velut arenam quæ est in litore maris; possidebit semen tuum portas inimicorum tuorum et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ, IV, 1415.

CAPUT XXIV. — Vers. 4. Ad terram et cognationem meam proficiscaris, et inde accipias uxorem filio tuo Isaac, II, 997. — 15. Rebecca egrediebatur filia Bathuel filii Melchæ uxoris Nethor fratris Abraham, habens hydriam in scapula sua, IV, 531. — 16. Puella decora nimis, virgoque pulcherrima, IV, 885. Et incognita viro, IV, 885. — 19. Cumque ille bibisset, adjecit: Quin et camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant, II, 998.

CAPUT XXV. Vers. 28. Isaac amabat Esau eo quod de venationibus illius vesceretur; et Rebecca diligebat Jacob, II, 998.

CAPUT XXVII. — Vers. 27. Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus II, 999; V, 1237; VI, 182, 1197; XI, 414. — 28. Det tibi Deus de rore cæli et de pinguedine terræ abundantiam frumenti et vini, VI, 1220. — 29. Qui maledixerit tibi sit maledictus; et qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur, IV, 1086. — 39. In pinguedine terræ et in rore cæli desuper, erit benedictio tua, IV, 945.

CAPUT XXVIII. — Vers. 12. Viditque in somnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens cælum I, 34; II, 999, 1000; IV, 1030. — 12. Angelos Dei ascendentes et descendentes per eam, et Dominum innixum scalæ, IX, 639. Angelos quoque Dei, etc., II, 1000, 1001. — 17. Non est hic aliud nisi domus Dei et porta cæli, II, 1001, 1002; VIII, 412.

CAPUT XXIX. — Vers. 17. Rachel decora facie et venusta aspectu, VI, 1155, 1157.

CAPUT XXX. — Vers. 11. Dixit: feliciter, et ideo vocavit nomen ejus Gad, II, 1002. — 12. Peperit quoque Zelpha alterum, II, 1002. — 13. Dixitque Lia: hoc pro fecunditate mea: beatam quippe me dicent mulieres, propterea appellavit eam Aser, II, 1002.

CAPUT XXXII. — Vers. 26. Dixitque ad eum: dimitte me, jam enim ascendit aurora, II, 1002, 1003. Non dimittam te, nisi benedixeris mihi, VIII, 784. — 29. Et benedixit ei in eodem loco, II, 1005, 1006.

CAPUT XXXVII. — Vers. 10. Nunc ego et mater tua et fratres tui, adorabimus te super terram, II, 1004. — 33. Tunica filii mei est: fera pessima comedit eum, bestia devoravit Joseph. Scissisque vestibus, indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore. Congregatis autem cunctis liberis ejus ut lenirent dolorem patris, noluit consolationem accipere, sed ait: descendam ad filium meum lugens in infernum, IV, 797, 798. — 35. Congregatis autem cunctis liberis ejus, et lenirent dolorem patris, II, 1004, 1005.

CAPUT XL. — Vers. 9. Videbam coram me vitem in qua erant tres propagines, II, 1005. — 10. Crescere paulatim in gemmas, II, 1005.

CAPUT XLI. — Vers. 40. Tu eris super domum meam, et ad tui oris imperium cunctus populus obediens; uno tantum regni solo te præcedam, IX, 741. — 52. Crescere me fecit Deus in terra paupertatis mee, II, 1005.

CAPUT XLVIII. — Vers. 7. Sepelivi eam juxta viam

Fphratæ quæ alio nomine appellatur Bethleem, II, 1005, 1006.

CAPUT XLIX. — Vers. 7. Maledictus furor eorum, quia pertinax : et indignatio eorum, quia dura, II, 1005. — 9. Catulus leonis Iuda : ad prædam, filii mi, ascendisti : requiescens accubiasti ut leo; et quasi leona, II, 1006. — 23. Deus patris tui erit adjutor tuus, et omnipotens benedictio tibi benedictionibus cæli desuper, benedictionibus abyssi jacentis deorsum, benedictionibus uberum et vulvæ, II, 1006. Omnipotens benedictet, etc., II, 1007.

1531. EXODUS.

CAPUT II. — Vers. 4. Stante procul sorore ejus, et considerante eventum rei, II, 1007.

CAPUT III. — Vers. 2. Videbat quod rubus arderet, I, 10. — 5. Vadam et video visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus, II, 1007, 1008. — 5. Solve calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est, IV, 614. — 17. Et dixi ut educam vos de afflictione Egypti, II, 1008.

CAPUT VII. — Vers. 10. Quæ versa est in colubrum, II, 1008. — 12. Sed devoravit virga Aaron virgas eorum, II, 1008. — 21. Et pisces qui erant in flumine mortui sunt, computruitque fluvius, et non poterant Egyptii bibere aquam fluminis, II, 1008.

CAPUT VIII. — Vers. 19. Digitus Dei est hic, VIII, 263.

CAPUT XIII. — Vers. 21. Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam, per diem in columna nubis, et per noctem in columna ignis, III, 247.

CAPUT XV. — Vers. 19. Reduxit super eos Dominus aquas maris, II, 1009. — 20. Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aaron, tympanum in manu sua, II, 1009. Egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et choris; quibus præcedebat dicens : Cantemus Domino, IX, 836, 612. — 21. Cantemus Domino, gloriose enim magnificentus est, IX, 612.

CAPUT XVI. — Vers. 4. Ecce ego pluam vobis panes de caelo, II, 1009, 1010. — 10. Gloria Domini apparuit in nube, II, 1010. — 20. Scatere cepit vermibus, II, 1010. — 21. Colligebant autem mane singuli, II, 1010.

CAPUT XVII. — Vers. 5. Sitivit ergo ibi populus præ aquæ penuria, II, 1010. — 6. Percutiesque petram, et exibat ex ea aqua, ut bibat populus, II, 1010.

CAPUT XIX. — Vers. 18. Totus autem mons Sinai famabat eo quod descendisset Dominus super eum in igne, II, 1011. Et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace, II, 1011.

CAPUT XX. — Vers. 12. Honora patrem tuum et matrem tuam, II, 1011; IX, 71.

CAPUT XXV. — Vers. 9. Juxta omnem similitudinem tabernaculi quod ostendam tibi, II, 1012. — 10. Arcam de lignis Setim compingite, II, 1012, 1013; IV, 1034; VIII, 150. — 11. Et deaurabis eam auro mundissimo intus et foris, II, 1015. Faciesque super coronam auream, II, 1013. — 17. Facies et propitiatorium, II, 1013. — 18. Duos quoque Cherubim aureos, II, 1014. — 31. Facies et candelabrum ductile de auro mundissimo, V, 1274. Hastile ejus, et calamos, scyphos et spherulas, ac lilia ex ipso procedentia, IX, 686. — 37. Facies et lucernas septem, et pones eas super candelabrum ut luceant ex adverso, IX, 636. — 40. Inspice, et fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est, II, 1014.

CAPUT XXVII. — Vers. 1. Facies et altare de lignis Setim, II, 1014. — 8. Non solidum, sed inane et cavum intrinsecus facies illud, II, 1014, 1015.

CAPUT XXX. — Vers. 18. Facies et labrum æneum, II, 1015. Ponesque illud inter tabernaculum testimonii et altare, II, 1015.

CAPUT XXXI. — Vers. 2. Vocavi ex nomine Beseleel, II, 1015. — 6. Dedique ei socium Ooliab, II, 1015. — 18. Deditque Dominus Moysi, completis hujusmodi sermonibus in monte Sinai, duas tabulas testimonii lapideas, scriptas digito Dei, II, 1016.

CAPUT XXXII. — Vers. 15. Recordare Abraham, Isaac et Israel, II, 1016. — 50. Peccastis peccatum maximum : ascendam ad Dominum si quo modo quivero eum deprecari pro scelere vestro, II, 1016.

CAPUT XXXIV. — Vers. 29. Et ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini, II, 1016; VI, 342.

CAPUT XXXVII. — Vers. 1. Vestivitque eam auro purissimo, II, 1017. — 2. Et fecit illi coronam auream per gyrum, II, 1017.

CAPUT XL. — Vers. 32. Operuit nubes tabernaculum testimonii, et gloria Domini implevit illud, II, 1017.

SUMMA AUREA DE B. V. MARIA. XIII.

1532. LEVITICUS.

CAPUT I. — Vers. 2. Homo qui obtulerit ex vobis hostiam Domino, II, 1017. — 3. Offeret ad osium tabernaculi testimonii ad placandum sibi Dominum, II, 1017, 1018.

CAPUT II. — Vers. 14. Si autem obtuleris munus primum frugum tuarum Domino de speciebus adhuc viventibus, torrebis igni, IV, 1597.

CAPUT VII. — Vers. 9. Omne sacrificium similæ quod coquitur in cibano, II, 1018.

CAPUT XII. — Vers. 2. Mulier, si suscepto semine, pepererit masculum, II, 1018. Mulier, si suscepto semine, pepererit masculum, immunda erit, VIII, 819.

CAPUT XXI. — Vers. 9. Sacerdotis filia si, deprehensa fuerit in stupro, et violaverit nomen patris sui, flammis exuretur, II, 1018.

CAPUT XXIII. — Vers. 3. Dies septimus, quia Sabbati requies est, vocabitur sanctus, II, 1018. — 40. Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, spatulasque palmarum et ramos ligni densarum frondium, et salices de torrente, et lætabimini coram Domino, II, 1018, 1019.

CAPUT XXVI. — Vers. 11. Penam tabernaculum meum in medio vestri, II, 1019. Et non abjiciet vos anima mea, II, 1019; V, 26.

1533. NUMERI.

CAPUT II. — Vers. 1. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens : Singuli per turmas signa atque vexilla, et domos cognationum suarum, castrametabuntur filii Israel, per gyrum tabernaculi fœderis, VI, 1242.

CAPUT IV. — Vers. 9. Sument pallium hyacinthinum quo operient candelabrum, II, 1019. — 12. Omnia vasa quibus ministratur in sanctuario, involvent hyacinthino pallio, II, 1020.

CAPUT IX. — Vers. 16. Operiebat illud nubes, et per noctem quasi species ignis, IV, 879.

CAPUT X. — Vers. 11. Elevata est nubes de tabernaculo fœderis, II, 1020.

CAPUT XI. — Vers. 21. Ait Moyses : Sexcenta milia peditum hujus populi sunt. Et tu dicis : Dabo eis esum carnium mense integro, II, 1020.

CAPUT XVII. — Vers. 7. Quas cum posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonii, sequenti die regressus invenit germinasse, et turgentibus gemmis eruperant flores, qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt, IX, 850. — 8. Regressus invenit germinasse, et turgentibus gemmis eruperant flores qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt, IX, 440. — Invenit germinasse, etc., I, 11; II, 1020, 1021.

CAPUT XVIII. — Vers. 16. Cujus redemptio erit, post unum mensem, siclis argenti quinque, II, 1021.

CAPUT XX. — Vers. 1. Mortuæque est ibi Maria, et sepulta in eodem loco, II, 1022. — 8. Tolle virgam et congrega populum tu et Aaron frater tuus, et loquimini ad petram coram eis, et illa dabit aquas, II, 1022. — 11. Percutiens virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet et jumenta, II, 1022.

CAPUT XXI. — Vers. 17. Tunc cecinit Israel carmen istud : Ascendat puteus, etc., II, 1022.

CAPUT XXIII. — Vers. 8. Quomodo maledicam cui non maledixit Deus? quia ratione detester quem Dominus non detestatur? VIII, 344.

CAPUT XXIV. — Vers. 17. Orietur Stella ex Jacob, II, 1022-1023; III, 23; IV, 883, 886, 1437. Surget Virga de Israel, IV, 609; VI, 1576; VIII, 756; IX, 726. Et percutiet duces Moab, II, 1026; IV, 1557; VI, 1429. Vastabitque omnes filios Seth, IX, 440.

CAPUT XXV. — Vers. 11. Decernite quæ urbes esse debeant in presidia fugitivorum, II, 1026.

CAPUT XXVI. — Vers. 7. Omnes enim viri ducent uxores de tribu et cognatione sua, II, 1026.

1534. DEUTERONOMIUM.

CAPUT VI. — Vers. 5. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, II, 1026, 1027. Ex tota anima tua, II, 1027. Et ex tota fortitudine tua, II, 1027.

CAPUT XV. — Vers. 9. Cave ne avertas oculos tuos a paupere fratre tuo, II, 1027.

CAPUT XXVIII. — Vers. 11. Abundare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu uteri tui, II, 1027. — 12. Aperiet Dominus thesaurum suum optimum, cælum ut tribuat pluviam terræ tuæ, II, 1027, 1028.

CAPUT XXXII. — Vers. 1. Audite, cæli, quæ loquor; audiat terra verba oris mei, IV, 454. — 39. Ego occidam

et ego vivere faciam : percutiam, et ego sanabo, II, 1028.

CAPUT XXXIII. — Vers. 2. Dominus de Sinai venit, II, 1028. — 12. Quasi in thalamo tota die morabitur, et inter humeros illius requiescet, II, 1028. — 17. Cornua rhinocerotis, cornua illius, II, 1029.

1533. JOSUE.

CAPUT III. — Vers. 11. Ecce arma fœderis Domini omnis terræ antecedit vos per Jordanem, II, 1029.

CAPUT VI. — Vers. 17. Sitque civitas hæc, II, 1029.

CAPUT VIII. — Vers. 18. Dixit Dominus ad Josue : Leva clypeum qui in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam, II, 1029.

CAPUT X. — Vers. 13. Stetit itaque sol in medio terræ, II, 1029, 1030. Steteruntque sol et luna, II, 1030.

CAPUT XV. — Vers. 19. Irriguam superius et inferius, III, 219. Dedit itaque ei Caleb irriguum superius et inferius, II, 1030.

1536. JUDICES.

CAPUT I. — Vers. 13. Da mihi benedictionem, quia terram arentem dedisti mihi, II, 1030.

CAPUT IV. — Vers. 9. In manu mulieris tradetur Sisara, II, 1030, 1031. — 21. Tulit itaque Jahel uxor Haber clavum, II, 1031.

CAPUT V. — Vers. 7. Cessaverunt fortes in Israel et quieverunt : donec surgeret Debhora, surgeret mater in Israel, II, 1031. — 21. Traxit cadavera eorum torrens, II, 1031, 1032. — 24. Benedicta inter mulieres Jahel, II, 1032. Uxor Haber Cuiasi, et benedicatur in tabernaculo suo; aquam petenti lac dedit et in phiala principum obtulit butyrum ; sinistram manum misit ad clavum et dexteram ad fabrorum malleos, percussitque Sisaram quærens in capite vulneri locum, et tempus valide perforans, inter pedes ejus ruit : defecit et mortuus est : volubatur ante pedes ejus, et jacebat exanimis et miserabilis, IX, 603.

CAPUT VI. — Vers. 11. Cumque Gedeon, II, 1032. — 37. Ponam hoc vellus lance in arca, II, 1032, 1033. — 39. Oro ut solum vellus siccum sit, et omnis terra rore madens, II, 1033. — 40. Fecitque Deus nocte illa ut postulataverat : et fuit siccitas in solo vellera, et ros in omni terra, II, 1033.

CAPUT XIII. — Vers. 3. Quia concipies et paries filium cujus non tanget caput novacula : erit enim Nazaræus Dei ab infantia sua, II, 1033.

1537. RUTH.

CAPUT I. — Vers. 20. Ne vocetis me Noemi (id est *pulchram*) sed vocate me : Mara (id est *amaram*), quia amaritudine valde replevit me. Omnipotens, II, 1033, 1034.

CAPUT II. — Vers. 12. Plenam mercedem recipias a Domino Israel ad quem venisti, et sub cujus confugisti alas, VI, 1431. — 13. Inveni gratiam apud oculos tuos, Domine mi, II, 1034, 1035.

CAPUT III. — Vers. 10. Benedicta (inquit), es a Domino, filia, et priorem misericordiam posteriore superasti, II, 1035. Quia non es secuta juvenes pauperes sive divites, VI, 1431 ; IX, 604, 605.

CAPUT IV. — Vers. 1. Ascendit ergo Booz ad portam et sedit ibi, II, 1035. — 11. Habeat celebre nomen in Bethlehém, II, 1035.

1538. LIB. I REGUM.

CAPUT I. — Vers. — 13. Mulier infelix nimis ego sum, II, 1036. — 22. Et Anna non ascendit, II, 1036. Ducam eum ut appareat ante conspectum Domini, II, 1036, 1037.

CAPUT II. — Vers. 5. Et famelici saturati sunt, II, 1037. — 8. De stercore elevat pauperem, II, 1037.

CAPUT IV. — Vers. 8. Væ vobis : non enim fuit tanta exultatio heri et nudistertius, væ vobis, II, 1037.

CAPUT VI. — Vers. 2. Tuleruntque Philisthiim arcam Dei, et intulerunt eam in templum Dagon, II, 1038.

CAPUT VII. — Vers. 1. Eleazarum autem filium ejus sanctificaverunt, ut custodiret arcam Domini, II, 1038.

CAPUT XI. — Vers. 9. Cras erit vobis salus, cum incauerit sol, II, 1038.

CAPUT XII. — Vers. 17. Nunquid non messis tritici est hodie? invocabo Dominum, II, 1038.

CAPUT XVII. — Vers. 25. Quis enim est hic Philisthæus incircumcisis qui exprobravit acies Dei viventis? IV, 1106. — 36. Vadam et auferam opprobrium populi, IV, 1106.

CAPUT XXV. — Vers. 32. Benedictum eloquium tuum, II, 1038, 1039 ; VI, 1431. Et ait David ad Abigail : Benedictus Dominus Deus Israel qui misit hodie te in occursum meum, II, 1039. — 33. Benedicta tu quæ prohi-

buiisti me hodie ne irem ad sanguinem et ulciscerer me manu mea, VI, 1431 ; IX, 606. — 34. Nisi cito venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal, II, 1039. — 35. Ecce audivi vocem tuam, II, 1039. Honoravi faciem tuam, II, 1039. — 41. Ecce famula tua sit in ancillam, II, 1039. Ut lavet pedes servorum domini mei, II, 1039, 1040.

1539. LIB. II REGUM.

CAPUT I. — Vers. 26. Sicut mater unicum amat filium suum, ita ego te diligebam, II, 1040.

CAPUT VI. — Vers. 2. Ut adducerent arcam Dei, II, 1040. — 12. Nuntiatumque est regi David quod benedixisset Dominus Obededom et omnia ejus, propter arcam Dei, II, 1040, 1041. Abiit ergo David et adduxit arcam Dei de domo Obededom in civitatem David cum gaudio, II, 1041. Eterant cum David septem chori, II, 1041 ; IV, 593. — 13. Et David et omnis domus Israel ducebant arcam testamenti Domini in jubilo et in clangore buccinæ, II, 1041, 1042.

CAPUT VII. — Vers. 12. Cumque completi fuerunt dies tui, et dormiferis cum patribus tuis, suscitabosemen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, VIII, 821.

CAPUT IX. — Vers. 3. Nunquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam eum eo misericordiam Dei? II, 1042.

CAPUT XIV. — Vers. 2. Misit Thecumm et tuit inde mulierem sapientem, II, 1042. — 21. Revertatur in domum suam, et faciem meam non videat, II, 1042, 1043.

CAPUT XVIII. — Vers. 33. Quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, Absalom, fili mi, fili mi, Absalom? II, 1043 ; IV, 511 ; 788, 789.

CAPUT XIX. — Vers. 8. Surrexit ergo rex, et sedit in porta, II, 1043.

CAPUT XXI. — Vers. 10. Non dimisit aves lacerare eos per diem, neque bestias per noctem, II, 1043.

CAPUT XXII. — Vers. 31. Deus, immaculata via ejus, II, 1043.

CAPUT XXIII. — Vers. 4. Sicut lux auroræ, oriente sole mane absque nubibus, II, 1044 ; IV, 666 ; IX, 437, 772, 789. — 15. O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna quæ est in Bethlehém! II, 1045.

1540. LIB. III REGUM.

CAPUT I. — Vers. 2. Queramus domino nostro regi adolescentulam virginem, et stet coram rege et foveat eum, II, 1045. Et calefaciat dominum nostrum regem, II, 1045. — 3. Et invenerunt Abisag Sunamitidem, II, 1045.

CAPUT II. — Vers. 18. Et ait Bethsabée ; Bene, ego loquar pro te regi, II, 1046. — 19. Venit ergo Bethsabée ad regem Salomonem ut loqueretur ei pro Adonia, II, 1046. Positusque est thronus matri regis, II, 1046. Surrexit rex in occursum ejus, et adoravit eam, IV, 1314. Et sedit super thronum suum ; positusque est thronus matri regis quæ sedit ad dexteram ejus, V, 34 ; VIII, 160 ; IX, 709, 710, 721, 722. — 20. Dixit ei rex : Pete, mater mea, neque enim fas est ut avertam faciem tuam, II, 1046 ; IV, 634 ; VIII, 188, 278 ; IX, 458, 571, 736 ; X, 1118. — 24. Vivit Dominus ; quia hodie occidetur Adonias, II, 1047. — 26. Vir mortis es, sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini, II, 1047 ; IV, 1315. Coram David patre meo, IV, 520 ; V, 26. — 31. Dixitque ei rex : Fac sicut locutus es, et interfice eum, II, 1047. — 34. Ascendit itaque Banaias filius Joiadæ, et aggressus eum interfecit, II, 1047.

CAPUT V. — Vers. 17. Præcepitque rex ut tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamenta templi, II, 1047, 1048.

CAPUT VI. — Vers. 2. Domus autem quam ædificabat rex Salomon Domino, habebat 60 cubitos in longitudine, et 20 cubitos in latitudine, et 30 cubitos in altitudine, II, 1048 ; VI, 1427. — 7. Domus autem cum ædificaretur de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata est ; et malleus, et securis, et omne ferramentum non sunt audita in domo cum ædificaretur, IV, 1153 ; VIII, 412. — 22. Nihilque erat in templo quod non auro tegeretur, II, 1048 ; IV, 585 ; VI, 1427. — 29. Fecit in eis cherubim et palmas et picturas, II, 1048 ; VI, 1427.

CAPUT VIII. — Vers. 1. Tunc congregati sunt omnes majores natu Israel cum principibus tribuum, et duces familiarum filiorum Israel ad regem Salomonem in Jerusalem ut deferrent arcam fœderis Domini, de civitate David, II, 1049. — 10. Nebula implevit domum Domini, II, 1049. — 11. Impleverat enim gloria Domini domum Domini, II, 1049. — 27. Si enim cælum et cœli cælorum te capere non possunt, quante magis domus hæc quam ædificavi, II, 1050.

CAPUT X. — Vers. 1. Ingressa est regina Saba in Jerusalem cum comitatu multo, IV, 1030. — 2. Et ingressa Je-

rusalem multo cum conitatu et divitiis, camelis portantibus aromata, et aurum infinitum nimis, et gemmas pretiosas, IV, 599, 1406. Venit ad regem Salomonem, IV, 1406. — 13. Rex autem Salomon dedit reginæ Sabæ quicquid quæ voluit et petivit ab eo. VIII, 278. — 18. Fecit etiam rex Salomon thronum, II, 1030. De ebore grandem, II, 1030, 1031; III, 353, 387; VI, 614, 1149, 1154. Qui habebat sex gradus: et summitas throni rotunda erat in parte posteriori, et duæ manus hinc atque inde tenentes sedile; et duo leones stabant juxta manus singulas, et duodecim leuunculi stantes super sex gradus hinc atque inde: non est factum tale opus in universis regnis, IV, 681, 682; V, 1273; VI, 427-431; VIII, 698, 699. — 19. Qui habebat sex gradus, II, 1031, 1032. Et summitas throni rotunda erat in parte posteriori, II, 1032. Et duæ manus hinc atque inde tenentes sedile, II, 1032; VI, 614. Duo leones stabant juxta manus singulas, II, 1032. — 20. Non est factum tale opus in universis regnis, II, 1033, 1034; III, 362; IV, 1036; VIII, 263; IX, 698, 699. Duodecim leuunculi stantes super sex gradus, II, 1032, 1033.

CAPUT XVII. — Vers. 1. Vivit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto, sicut annis his ros et pluvia, nisi juxta oris mei verba, II, 1034. — 14. Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur, II, 1034. — 19. Tulitque eum de sinu ejus, et portavit in cœnaculum ubi ipse manebat, et posuit super lectulum suum, III, 228.

CAPUT XVIII. — Vers. 44. Ecce nubecula parva quasi vestigium hominis, II, 1034, 1035. Nubecula parva quasi vestigium hominis ascendebat de mari, II, 1035; IV, 633.

1541. LIB. IV REGUM.

CAPUT II. — Vers. 20. Afferte mihi vas novum, II, 1033, 1036.

CAPUT III. — Vers. 12. Descenditque ad eum rex Israel, et Josaphat rex Juda, et rex Edom, III, 107.

CAPUT IV. — Vers. 3. Pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca, II, 1036. — 5. Illi afferebant vasa et illa infundebat, IV, 919. — 6. Cumque plena fuissent vasa, II, 1036. — 12. Voca Sunamitidem istam, IV, 711. — 20. Posuit eum illa super genua sua, usque ad meridiem, et mortuus est, II, 1037. — 27. Dimitte illam, anima enim ejus in amaritudine est, II, 1037.

CAPUT V. — Vers. 3. Utinam fuisset dominus meus ad prophetam, II, 1037. — 10. Lavare septies in Jordane et recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis, IV, 1031.

CAPUT X. — Vers. 5. Servi tui sumus, quæcunque jussis, faciemus, IV, 1317.

CAPUT XIII. — Vers. 17. Aperi fenestram orientalem, II, 1037. Cumque aperuisset, dixit Elisæus: Jace sagittam; et jecit; et ait Elisæus: Sagitta salutis Domini, et sagitta salutis contra Syriam, II, 1038. — 21. Quod cum teligisset ossa Elisæi, revixit homo, II, 1038.

CAPUT XVIII. — Vers. 32. Transferam vos in terram quæ similis est terræ vestræ, in terram fructiferam et fertilem vini, II, 1038.

CAPUT XX. — Vers. 11. Reduxit umbram per lineas, quibus jam descenderat in horologio Achaz retrorsum decem gradibus, II, 1038, 1039.

1542. LIB. I PARALIPOMENON.

CAPUT IV. — Vers. 40. Invenieruntque pascuas uberes et valde bonas, et terram latissimam, et quietam, et fertilem, II, 1039.

CAPUT XVI. — Vers. 32. Tonet mare et plenitudo ejus: exsultent agri et omnia quæ in eis sunt, II, 1039.

CAPUT XXI. — Vers. 13. Dixit David ad Gad: Ex omni parte me angustia premunt, II, 1039; IV, 989; VIII, 279.

CAPUT XXIX. — Vers. 1. Opus namque grande est; neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo, III, 362; VIII, 412.

1543. LIB. II PARALIPOMENON.

CAPUT III. — Vers. 6. Stravit quoque pavimentum templi pretiosissimo marmore, decore multo, II, 1060.

CAPUT V. — Vers. 13. Igitur, cunctis pariter et tubis, et voce, et cymbalis, et organis, et diversi generis musicorum concinentibus, II, 1060, 1061.

CAPUT VII. — Vers. 13. Oculi quoque mei erunt aperti, et aures meæ erectæ ad orationem ejus qui in loco isto oraverit, II, 1060. — 16. Elegi enim et sanctificavi locum istum, ut sit nomen meum ibi in sempiternum, et permaneant oculi mei, et cor meum ibi cunctis diebus, II, 1060; IV, 1035; IX, 789.

CAPUT VIII. — Vers. 11. Filiam vero Pharaonis transtu-

lit de civitate David in domum quam ædificaverat ei, II, 1061, 1062.

CAPUT IX. — Vers. 17. Fecit quoque rex solium eburneum grande, et vestivit illud auro mundissimo, III, 362. — 18. Sex quoque gradus, quibus ascendebatur ad solium, et scabellum aureum, II, 1062.

CAPUT XX. — Vers. 12. Hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te, II, 1062, 1063. — 26. Congregati sunt in valle Benedictionis, II, 1062. Vocaverunt locum istum: Vallis Benedictionis, II, 1063.

1544. LIB. II ESDRÆ.

CAPUT IV. — Vers. 19. Opus grande est, VIII, 412. — 21. Et nos ipsi faciamus opus: et media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu auroræ, donec egrediantur astra, II, 1063.

CAPUT VI. — Vers. 3. Opus grande ego facio, VIII, 265.

1545. LIBER TOBIÆ.

CAPUT I. — Vers. 19. Pergebat per omnem cognationem suam et consolabatur eos, dividebatque unicuique prout poterat, de facultatibus suis; esurientes alebat, nudisque vestimenta præbebat, III, 211.

CAPUT III. — Vers. 16. Tuscis, Domine, quia nunquam concupivi virum, et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia, VIII, 922.

CAPUT IV. — Vers. 4. Memor enim esse debes quæ et quanta pericula passa sit propter te in utero tuo, II, 1063, 1064. — 8. Quomodo poteris, ita esto misericors; si multum tibi fuerit, abundanter tribue, II, 1064. — 14. Superbiam nunquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas, II, 1064. — 15. Quicunque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, II, 1064.

CAPUT X. — Vers. 4. Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lacrymis, II, 1064, 1065; III, 100. — 5. Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere a nobis, III, 100.

CAPUT XIII. Vers. 13. Luce splendida fulgebis, II, 1065.

1546. LIBER JUDITH.

CAPUT VIII. — Vers. 29. Ora pro nobis, quoniam mulier sancta es, II, 1065; IV, 1035, 1315.

CAPUT X. — Vers. 14. Et erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis, IX, 683.

CAPUT XI. — Vers. 19. Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, et in sensu verborum, II, 148, 1065, 1066; IV, 532, 533, 600; VIII, 274; IX, 685. — 21. Nomen tuum nominabitur in universa terra, II, 1066.

CAPUT XII. — Vers. 8. Orabat Dominum Deum Israel ut dirigeret viam ejus ad liberationem populi sui, II, 1066.

CAPUT XIII. — Vers. 13. Aperite portas, II, 1066. — 15. Concurrerunt ad eam omnes, a minimo usque ad maximum, II, 1066. — 16. Illa autem ascendens in eminentiorem locum, II, 1067. — 22. Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros, II, 1067; IX, 606. — 23. Benedicta es tu, filia, a Domino, IV, 1008; VI, 1451. Deo excelso præ omnibus mulieribus super terram, IV, 1313; VIII, 646; IX, 607. — 24. Te direxit in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum, VII, 754. Benedictus Dominus, qui creavit cælum et terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum: quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum: pro quibus non pepercisti animæ tuæ, propter angustias et tribulationem generis tui, sed subvenisti ruinæ ante conspectum Dei nostri. Et dixit omnis populus: Fiat, fiat, V, 39. — 25. Hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, II, 1067; IX, 543, 722. — 31. Benedicta tu a Deo tuo in omni tabernaculo Jacob, IX, 607.

CAPUT XIV. — Vers. 1. Audite me, fratres, II, 1067. — 16. Una mulier Hebræa fecit confusionem in domo regis Nabuchodonosor, II, 1067; V, 1272; IX, 415, 822.

CAPUT XV. — Vers. 10. Benedixerunt eam omnes una voce, II, 1068. — 10. Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri, II, 1068, 1069; III, 124; V, 20, 36; VI, 1451; VIII, 272, 646; IX, 722, 607. Quia fecisti viriliter, et confortatum est cor tuum, eo quod castitatem amaveris, et benedicta eris in æternum, II, 1069, 1070; IV, 639; VI, 1451; VIII, 272; IX, 432, 488, 607; X, 1260. — 12. Et dixit omnis populus: Fiat, fiat, II, 1070.

— 15. Et omnes populi gaudebant cum mulieribus, et virginibus, et juvenibus, in organis et citharis, III, 124.

CAPUT XVI. — Vers. 20. Væ genti insurgenti super genus meum, II, 1070.

1547. LIBER ESTHER.

CAPUT II. — Vers. 5. Mittantur qui considerent per universas provincias, puellas speciosas et virgines, II, 1070. — 15. Erat enim formosa valde, et incredibili pulchritudine, II, 1070; III, 412. Omnium oculis gratioſa, II, 1070. — 16, 17. Ducta est itaque ad cubiculum regis Assueri mense decimo, II, 1071; VIII, 161; IX, 823-850. Mense decimo qui vocatur Tebeth, septimo anno regni ejus, et adinavit eam rex plus quam omnes mulieres; habuitque gratiam et misericordiam eorum eo super omnes mulieres, et posuit diadema regni in capite ejus, II, 1071; IV, 602; VIII, 161; IX, 719, 814. Fecitque eam regnare, II, 1071, in loco Vasthi, IV, 1515. — 18. Jussit convivium preparari permagnificum cunctis principibus et servis suis pro conjunctione et nuptiis Esther. Et dedit regem universis provinciis, ac dona largitus est juxta magnificentiam principalem, II, 1071, 1072; IV, 1515; IX, 725.

CAPUT IV. — Vers. 14. Et quis novit utrum idcirco ad regnum veneris, ut in tali tempore parareris, II, 1072; IX, 720.

CAPUT V. — Vers. 1. Die autem tertio induta est Esther regalibus vestimentis, et stetit in atrio domus regis, II, 1072. — 2. Cumque vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis ejus, II, 1072, 1073. — 3. Quid vis, Esther regina? quæ est petitio tua? Etiam si dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi, II, 1072; VIII, 278.

CAPUT VII. — Vers. 7. Surrexit et de loco convivii, intravit in hortum arboribus constitum, Amas quoque surrexit ut rogaret Esther reginam pro anima sua, II, 1075.

CAPUT VIII. — Vers. 16. Judæis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor et tripudium, II, 1075.

CAPUT X. — Vers. 6. Parvus fons qui crevit in fluvium, II, 1075. In lacem solemque conversus est, II, 1074.

CAPUT XI. — Vers. 10. Fons parvus crevit in fluvium maximum, IV, 495; IX, 850-854. Et in aquas plurimas redundavit; lux et sol ortus est, IX, 463.

CAPUT XV. — Vers. 5. Invoca Dominum et loquere regi pro nobis, et libera nos de morte, IV, 1085. — 5. Assumpsit duas famulas, II, 1074. — 6. Et super unam quidem inibatur, quasi præ deliciis, II, 1074. — 7. Altera autem famularum sequebatur dominam defluentia in humum indumenta sustentans, II, 1074. — 12, 13. Quid habes, Esther? Ego sum frater tuus, noli metuere, non morieris; non enim pro te sed pro omnibus hæc lex constituta est, IV, 1152, 1425, 1427; VII, 870, 974; VIII, 345; IX, 415, 441. — 14. Accede igitur, et tange sceptrum, II, 1074, 1075; VIII, 264. — 15. Tulit auream virgam, II, 1075. — 17. Facies tua plena est gratiarum, II, 1075.

1548. LIBER JOB.

CAPUT III. — Vers. 9. Expectet lucem et non videat, nec ortum surgentis auroræ, II, 1075; VII, 465.

CAPUT VII. — Vers. 20. Quid faciam tibi, custos hominum, IV, 1087.

CAP. X. — Vers. 11. Pelle et carnibus vestisti me, ossibus et nervis compegisti me, IV, 994, 1014; VIII, 274.

CAP. XII. — Vers. 22. Qui revelat profunda de tenebris, et producit in lucem umbram mortis, II, 1075, 1076.

CAPUT XV. — Vers. 15. Ecce inter sanctos ejus nemo immutabilis, et celi non sunt mundi in conspectu ejus, IV, 1127; IX, 446, 454.

CAPUT XVII. — Vers. 5. Pone me juxta te, et cujusvis manus pugniet contra me, IV, 658.

CAPUT XXVIII. — Vers. 15. Nescit homo pretium ejus, II, 1076 — 18. Trabitur autem sapientia de occultis, II, 1076.

CAPUT XXIX. — Vers. 15. Oculi fui cæco, IV, 612. — 18. In nidulo meo moriar, et sicut palma multiplicabo dies, IV, 1301; IX, 717. — 19. Radix mea aperta est secus aquas, II, 1076. — 21. Lux vultus mei non cadebat in terram, II, 1076.

CAPUT XXX. — Vers. 25. Flebam quondam super eo qui afflictus erat, et compatiebatur anima mea pauperi, VIII, 1122.

CAPUT XXXI. — Vers. 18. Ab infantia mea crevit mecum miserratio; et de utero matris meæ egressa est mecum, III, 567; IV, 559; IX, 605, 738. — 52. Foris non transiit peregrinus; ostium meum viatori patuit, II, 1077;

IV, 612.

CAP. XXXVII. — 11. Nubes spargunt lumen suum, II, 1077.

CAPUT XXXVIII. — Vers. 7. Cum me laudarent simul astra matutina, II, 1077. — 8. Quis conculsit ostiis mare? II, 1077, 1078. — 12. Ostendisti auroræ locum suum, II, 1078. — 13. Tenuisti concutiens extrema terræ, et excussisti impios ex ea, VIII, 265 — 32. Nunquid producis luciferum in tempore suo? II, 1078.

CAPUT XXXIX. — Vers. 27. Nunquid ad præceptum tuum elevabitur aquila? II, 1078; IV, 521. — In arduis ponet nidum suum, II, 1078, 1079; IV, 521. — 29. Et de longe oculi ejus prospiciunt, IV, 521.

CAPUT XLI. — Vers. 22. Fervescere faciet quasi ollam profundum mare, II, 1079. — 24. Non est super terram potestas quæ comparetur ei qui factus est ut nulum timeret, IX, 689, 711.

1549. LIBER PSALMORUM.

Psal. I. — Vers. 3. Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, II, 1079; IV, 1086.

Psal. II. — Vers. 2. Astiterunt reges, II, 1080. — 7. Filius meus es tu, IV, 467, 470, 994; VI, 941; VIII, 274. Ego hodie genui te, VIII, 1101.

Psal. IV. — Vers. 9. In pace in idipsum dormiam et requiescam, II, 1080. Quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me, IX, 65.

Psal. V. — Vers. 8. Adorabo ad templum sanctum tuum, IV, 431.

Psal. VIII. — Vers. 2. Elevata est magnificentia tua super cælos, II, 1080. — 3. Ex ore infantium et lactentium perfectisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum, XII, 1141.

Psal. IX. — Vers. 11. Et sperent in te qui noverunt nomen tuum; quoniam non dereliquisti quærentes te, III, 1596; IV, 647. — 19. Patientia pauperum non peribit in finem, IV, 924.

Psal. X. — Vers. 15. Quæretur peccatum illius, et non inveniatur, IV, 1126. — 17. Præparationem cordis eorum audivit auris tua, IV, 860, 921.

Psal. XII. — Vers. 1. Usquequo, Domine, oblivisceris me in finem? usquequo avertis faciem tuam a me? IV, 1382.

Psal. XIII. — Vers. 7. Quis dabit ex Sion, II, 1080-1082.

Psal. XIV. — Vers. 1. Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? II, 1082.

Psal. XV. — Vers. 2. Bonorum meorum non eges, IV, 1087, 1088. — 8. Providebam Dominum in conspectu meo semper, II, 146. — 8, 9. A dextris est mihi ne commovear: propter hoc lætatum est cor meum et exsultavit lingua mea; insuper et caro mea requiescet in spe, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem, VI, 1113, 1114. — 9. Propter hoc lætatum est cor meum et exsultavit lingua mea; insuper et caro mea requiescet in spe, IX, 65. — 10. Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem, IX, 64.

Psal. XVI. — Vers. 8. Sub umbra alarum tuarum protege me, a facie impiorum qui me afflixerunt, IV, 1015.

Psal. XVII. — Vers. 10. Inclina vit cælos et descendit, II, 1082, 1083. — 11. Ascendit super Cherubim, IV, 1002. Et volavit, II, 1083. — Volavit super pennas ventorum, VIII, 285. — 17. Assumpsit me de aquis multis, IX, 728. Misit de summo et accepit me, II, 1083. — 29. Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine, II, 1083, 1084. — 31. Deus meus, impolluta via ejus, II, 1084. — 43. Populus quem non cognovi, servivit mihi, II, 1084, 1085.

Psal. XVIII. — Vers. 5. Dies diei eructat verbum, II, 1085; IV, 592. — 6. In sole posuit tabernaculum suum, II, ex 1085 ad 1088. III, 153; VI, 826, 1287. Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo, VI, 1151, 1280; VIII, 275, 354; X, 636. — 7. Exsultavit ut gigas ad currendam viam a summo cælo egressio ejus, et occursus ejus usque ad summum ejus, nec est qui se abscondat a calore ejus, IX, 638.

Psal. XX. — Vers. 4. Posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso, II, 1088, 1089.

Psal. XXI. — Vers. 7. Ego autem sum vermis et non homo, I, 519; II, 1089; VIII, 848. — 10. Tu es qui extraxisti me de ventre, I, 519, 520; II, 1089. Spes mea ab uberibus matris meæ, IX, 815. — 17. Foderunt manus meas et pedes meos, II, 1489, 1090. — 25. In medio ecclesiarum laudabo te, II, 1090, 1091.

Psal. XXII. — Vers. 4. Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt, IV, 859, 1374. — 5. Impinguasti in oleo caput meum, IV, 890.

Psal. XXIII. — Vers. 1. Domini est terra, II, 1091, 1092. Domini est terra et plentitudo ejus, IV, 1027. Orbis terrarum et universi qui habitant in eo, IV, 519.

Psal. XXV. — Vers. 7. Enarrem universa mirabilia tua, II, 1092.

Psal. XXVI. — Vers. 4. Unam petii a Domino, hanc requiram: ut inhabitem in domo Domini, IV, 979.

Psal. XXVII. — Vers. 7. Refloruit caro mea, II, 1092, 1095.

Psal. XXVIII. — Vers. 4. Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia, II, 1093, 1094. — 6. Dilectus quemadmodum filius unicornium, II, 1095.

Psal. XXX. — Vers. 22. Quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita, II, 1094.

Psal. XXXI. — Vers. 8. In via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos, IV, 857.

Psal. XXXII. — Vers. 5. Misericordia Domini plena est terra, IV, 919. — 15. Respexit Dominus vidit omnes filios hominum, II, 1094, 1095. — 14. De praparato habitaculo suo respexit, II, 1094.

Psal. XXXIII. — Vers. 2. Semper laus ejus in ore meo, IV, 654. — 5. In Domino laudabitur anima mea; audiant mansueti et letentur, V, 1500.

Psal. XXXIV. — Vers. 2. Apprehende arma et scutum, II, 1100. — 9. Anima autem mea exsultabit in Domino; et delectabitur super salutari suo, V, 1500. — 28. Lingua mea meditabitur justitiam tuam, IV, 1418.

Psal. XXXVII. — Vers. 2. Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me, X, 1237.

Psal. XXXIX. — Vers. 2. Expectans expectavi Dominum, II, 1093, 1096. — 18. Ego autem mendicus sum et pauper, IV, 841.

Psal. XL. — Vers. 2. Beatus qui intelligit super egenum et pauperem, IV, 914.

Psal. XLI. — Vers. 2-4. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam et apparebo ante faciem Dei, IV, 707, 1059; VIII, 140.

Psal. XLIV. — Vers. 2. Lingua mea calamus scribe, II, 1096. — 3. Diffusa est gratia in labiis tuis, II, 1096; IV, 862. — 8. Dilexisti justitiam et odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis, IV, 1515. — 9. Myrrha, et gutta, et casia a vestimentis tuis, IX, 555. — 10. Astutis regina a dextris tuis, in vestitu deaurato, circumdata varietate, II, 1096-1098; IV, 888, 889, 1174, 52, 595, 597, 598, 518, 817; VI, 705, 1082, 171, 1115; VIII, 279, 285, 354, 1064; IX, 61, 72, 150, 721, 811; X, 1118, 1299. Filia regum in honore tuo, II, 1098, 1099. — 11. Audi filia, et vide et inclina aurem tuam, II, 1099; IV, 11, 905. Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam et obliviscere populum tuum, et domum patris tui, IV, 708, 1008, 1009. — 12. Et concupiscet rex decorem tuum, IV, 545, 885, 889, 1101; V, 32; VI, 959; IX, 827. Quoniam ipse est Dominus Deus tuus, et adorabunt eum, V, 605. — 15. Vultum tuum deprecabantur omnes divites plebis, V, 57; XI, 417. — 14. Omnis gloria ejus filia regis ab intus, IV, 817; V, 834; VI, 1082; VII, 1146; IX, 477; X, 1262. — 15. Adducentur regi virginæ post eam, IV, 1001, 1409; VIII, 962, 976. Proximæ ejus afferentur tibi; afferentur in lætitia et exultatione; adducentur in templum regis, V, 828; VI, 1290; IX, 56.

Psal. XLV. — Vers. 5. Fluminis impetus lætificat civitatem Dei, I, 105; II, 1099; IV, 1050; VIII, 472. Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus, II, 1100; IV, 875, 876, 904, 999; VI, 1427; VIII, 261, 465, 472, 624, 700; IX, 419; X, 1151. — 6. Deus in medio ejus, non commovebitur, II, 1100, 1101. Adjuvabit eam Deus mane diluculo, VIII, 262.

Psal. XLVI. — Vers. 6. Ascendit Deus in jubilo, II, 1101, 1102.

Psal. XLVII. — Vers. 2. Magnus Dominus et laudabilis nimis in civitate Dei nostri, II, 1102; V, 28. — 5. Fundatur exultatione universæ terræ Sion, IX, 452. Mons Sion latera aquilonis, civitas Regis magni, VI, 616, 647. — 9. Deus fundavit eam in æternum, IV, 625. — 10. Suscepimus, Deus, misericordiam tuam, in medio templi tui, II, 1102, 1105. — 15-18. Circumdate Sion et circumplectimini eam, narrate in turribus ejus, ponite corda vestra in virtute ejus, et distribuite domos ejus, ut enarretis in progenie altera, quoniam hic est Deus Deus noster in æternum, V, 23, 29, 41, 70, 108.

Psal. XLIX. — Vers. 5. In circuitu ejus tempestas valida, II, 1104. — 11. Pulchritudo agri mecum est, VI, 1280.

Psal. L. — Vers. 7. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea, IX, 415, 441.

Psal. LI. — Vers. 10. Ego autem, sicut oliva fructifera in domo Dei, III, 591.

Psal. LIV. — Vers. 7. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo et requiescam, IV, 1415. — 8. Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine, expectabam eum qui salvum me fecit IV, 1415. — 9. Expectabam eum qui salvum me fecit a pusillanimitate spiritus, II, 1104. — 18. Vespere et mane et meridie narrabo et annuntiabo, IV, 105.

Psal. LVI. — Vers. 2. In umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas, IV, 1015. — 9. Exsurge, gloria mea, exsurge psalterium et cithara, II, 1104, 1105; IV, 802.

Psal. LX. — Vers. 4. Turris fortitudinis a facie inimici, IV, 892, 1042.

Psal. LXII. — Vers. 6. Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea, IV, 1022. — 8. Et in velamento alarum tuarum exsultabo, V, 109. — 9. Adhæsit anima mea post te, IV, 980. — 12. Obstructum est os loquentium iniqua, IV, 1025.

Psal. LXIV. — Vers. 5. Replebimur in bonis domus tuæ, II, 1105, 1106. Sanctum est templum tuum, I, 51; II, 1106. Mirabile in aequitate, I, 51; VI, 127; IX, 805. — 10. Visitasti terram, II, 1106.

Psal. LXVI. — Vers. 7. Terra dedit fructum suum, II, 1106-1108; IV, 613, 1027; IX, 540.

Psal. LXVII. — Vers. 5. Sicut fluit cera a facie ignis, IV, 891. — 14. Si dormiatis inter medios ceros, pennæ columbæ deargentate, et posteriora dorsi ejus in pallore auri, IV, 1533, 1348; VI, 1370, 1372. — 16. Mons Dei mons pinguis, mons coagulatus, mons pinguis, II, 1108. — 17. Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo, IV, 1028; IX, 590. — 18. Dominus in eis, in Sina in sancto, II, 1108. — 31. Increpa feras arundinis, X, 1259. Dissipantes quæ bella volunt, XI, 135.

Psal. LXVIII. Vers. 14. In multitudo misericordiarum tuarum exaudi me, II, 1109. — 21. Et qui consolaretur et non inveni, II, 1109.

Psal. LXX. — Vers. 6. In te cantatio mea semper, IV, 1084. — 16. Domine, memorabor justitiæ tuæ solus, II, 1109.

Psal. LXXI. — Vers. 5. Et permanebit cum sole et ante lunam, II, 1109. — 6. Descendet sicut pluvia, II, 1109-1111. Sicut pluvia in vellus, II, 1110, 1111, III, 788; V, 696, 795, 794. Et sicut stillicidia stillantia super terram, VI, 1121, 1122; VII, 844; IX, 534, 727. — 7. Orientur in diebus ejus justitia et abundantia pacis, donec auferatur luna, VI, 1111. — 16. Erit firmamentum in terra in summis montium, superexaltetur super Libanum fructus ejus, et florebit de civitate sicut fenum terræ, IV, 610.

Psal. LXXII. — Vers. 24. Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me, V, 1500; VI, 425, 1115. — 25. Quid enim mihi est in cælo, et a te quid volui super terram? deficit caro mea et cor meum; Deus cordis mei et pars mea, Deus, in æternum, IV, 1418; VIII, 784.

Psal. LXXIII. — Vers. 12. Operatus est salutem in medio terræ, II, 1111, 1112. — 16. Tuus est dies, et tua est nox tu lubricatus es aurorum et solem, II, 1112.

Psal. LXXIV. — Vers. 9. Et inclinavit ex hoc in hoc, II, 1112.

Psal. LXXV. — Vers. 5. Factus est in pace locus ejus, et habitatio ejus in Sion, II, 1113; IV, 1016.

Psal. LXXVI. — 11. Hæc mutatio dextera. Excelsi, VIII, 285. — 20. In mari via tua, II, 1115.

Psal. LXXVII. — Vers. 14. Deduxisti eos in nube diei, et tota nocte, in illuminatione ignis, I, 52; II, 1114; III, 247; IV, 565; VIII, 469; XI, 377. — 24. Pluit illis manna ad manducandum, II, 1114. — 69. Edificavit sicut unicornium, II, 1114. Sanctificum suum in terra, VI, 895.

Psal. LXXIX. — Vers. 15. Respice de cælo et vide, et visita vineam istam et perfice eam quam plantavit dextera tua, IV, 885.

Psal. LXXX. — Vers. 4. Buccinate in neomenia tuba, II, 1115. In signi die solempnitatis vestræ, II, 1115. — 5. Quia præceptum in Israel est, et judicium Deo Jacob. II, 1115. — 6. Testimonium in Joseph posuit illud, II, 1115, 1116.

Psal. LXXXIII. — Vers. 2. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum, concupiscit et deficit anima mea in atria Domini, IV, 707; IX, 805, 807. — 5. Cor meum et caro mea exsultaverunt in Deum vivum, III, 895; VIII, 785. — 6. Ascensiones in corde suo disposuit, II, 1116. — 11. Melior est dies una in atris tuis super millia, elegi abjectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum, IX, 806, 807.

Psal. LXXXIV. — Vers. 2. Benedixisti, Domine, terram tuam, II, 1116, 1117; III, 203; IV, 479; VII, 336, 463, 730. Avertisti captivitatem Jacob, II, 1117. — 12. Veritas terra orta est, II, 1117; VI, 453, 778, 1088. Et iustitia de cælo prospexit, VIII, 700. — 13. Etenim Dominus dabit benedictionem, et terra nostra dabit fructum suum, II, 1118; VIII, 633, 700.

Psal. LXXXV. — Vers. 16. Saluum facilius ancillæ tuæ, II, 1118, 1119. Fac mecum signum in bonum, ut videant qui oderunt me et confundantur, IV, 169, 181.

Psal. LXXXVI. — Vers. 1. Fundamenta ejus in montibus sanctis, I, 101; II, 1119; VII, 1016. — 2. Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob, II, 1119, 1120. — 3. Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei, II, 1120, 1121; IV, 1041; VI, 186; IX, 432, 789; XI, 413. — 4. Memor ero Rahab et Babylonis scientium me, V, 45. — 5. Nunquid Sion dicit: Homo et homo natus est in ea, II, 1121, 1122. Ipse fundavit eam Altissimus, II, 1122, 1123; VI, 652, 653, 1280; IX, 452; XI, 414. — 6. Dominus narrabit in Scripturis populum et principum; horum qui fuerunt in ea, II, 1123. — 7. Sicut lætantium omnium habitatio est in te, II, 1123; IV, 1042.

Psal. LXXXVIII. — Vers. 3. Et ædificabo in generationem et generationem sedem tuam, II, 1121. — 12. Orbem terræ et plenitudinem ejus tu fundasti, II, 1124. — 33. Visitabo in virga iniquitates eorum, II, 1124, 1125. — 38. Thronus ejus sicut sol in conspectu meo, et sicut luna perfecta in æternum, II, 1125-1127; VI, 1241; VIII, 465. — 48. Memorare quæ mea substantia, II, 1127.

Psal. XC. — Vers. 1. Qui habitat in adjutorio Altissimi, II, 1127, 1128. — 11. Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, II, 1128; IV, 673, 1041; VIII, 276.

Psal. XCII. — Vers. 1. Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur, II, 1128. — 1. Dominus regnavit, decorem indutus est: indutus est Deus fortitudinem et præcinxit se, VIII, 1107. — 2. Parata sedes tua ex tunc, II, 1128. — 5. Domum tuam decet sanctitudo, Domine, II, 1128; IV, 1051; VIII, 465, 700.

Psal. XCIII. — Vers. 19. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam, IV, 990, 1048.

Psal. XCVIII. — Vers. 9. Adorate in monte sancto ejus, IV, 451.

Psal. XCIX. — Vers. 4. Laudate nomen ejus, II, 1128, 1129.

Psal. C. — Vers. 6. Ambulans in via immaen'tata, hic mihi ministrabat, IV, 1089; V, 54. — 7. Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam, IV, 905.

Psal. CI. — Vers. 20. Dominus de cælo in terram aspexit, I, 53; II, 1129; XI, 417. — 26. Initio tu, Domine, terram fundasti, II, 1129.

Psal. CII. — Vers. 19. Dominus in cælo paravit sedem suam, IV, 615, 1016.

Psal. CIII. — Vers. 14. Ut educaas panem de terra, VI, 1197. — 18. Petra refugium herinacis, II, 1129, 1130. Montes excelsi cervis, petra refugium, herinacis, IV, 1028. — 24. Impleta est terra possessione tua, II, 1130. — 30. Emittes spiritum tuum et creabuntur, II, 1130, 1131.

Psal. CIV, 39. Expandit nubem in protectionem eorum, et ignem ut luceret eis per noctem, II, 1131; III, 134, IV, 1026.

Psal. CIX. — Vers. 2. Virgam virtutis tuæ, II, 1131-1133. — 5. Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum; ex utero ante luciferum genui te, II, 1133; IX, 796.

Psal. CX. — Vers. 9. Sanctum et terribile nomen ejus, II, 1133, 1134.

Psal. CXII. — Vers. 6. Humilia respicit in cælo et in terra, II, 1134. — 7. Suscitans a terra inopem, II, 1134.

Psal. CXIII. — Vers. 16. Terram autem dedit filiis hominum, II, 1134.

Psal. CXIV. Vers. 7. Convertere, anima mea, in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi, IX, 80.

Psal. CXVII. — Vers. 25. A Domino factum est istud; et est mirabile in oculis nostris, IV, 1064. — 24. Hæc est dies quam fecit Dominus; exsultemus et lætemur in ea, IV, 1170.

Psal. CXVIII. — Vers. 103. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo! III, 241; IV, 865.

Psal. CXXI. — Vers. 1. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus, IV, 412, 707, 811; IX, 806.

Psal. CXXII. — Vers. 2. Sicut oculi ancillæ in manibus domine suæ, II, 1134.

Psal. CXXVII. — Vers. 3. Uxor tua sicut vitis abundans, in lateribus domus tuæ, II, 1135.

Psal. CXXX. — Vers. 2. Si non humiliter sentiebam, IV, 905.

Psal. CXXXI. — Vers. 8. Surge, Domine, in requiem tuam, tu et arca sanctificationis tuæ, II, 1135, 1136; III, 1115; IV, 673; V, 503, 1121; VI, 1425; VII, 762; VIII, 132; IX, 55, 71. — 11. De fructu ventris tui ponam super sedem tuam, II, 1136; VIII, 820; X, 1151. — 15. Elegit eam in habitationem sibi, VI, 1290; IX, 799. — 14. Hæc requies mea in sæculum sæculi; hic habitabo quoniam elegi eam, VI, 1042, 1043, 1274. — 15. Viduam ejus benedicens benedicam, II, 1136. — 17. Illic producam cornu David, paravi lucernam christo meo, V, 763.

Psal. CXXXV. — Vers. 4. Qui facit mirabilia magna solus, II, 1136, 1137.

Psal. CXXXVI. — Vers. 6. Si oblitus fuero tui, Jerusalem, oblivioni detur dextera mea; adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui, si non proposuero Jerusalem in principio lætitiæ meæ, IX, 442.

Psal. CXL. — Vers. 5. Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum, IV, 1054.

Psal. CXLI. — Vers. 6. Portio mea in terra viventium, IV, 969. — 8. Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me expectant justi, donec retribuas mihi, IX, 36.

Psal. CXLIV. — Vers. 4. Generatio et generatio laudabit opera tua; et potentiam tuam pronuntiabunt, IV, 1000. — 9. Suavis Dominus universis et miserationes ejus super omnia opera ejus, IV, 957. — 16. Aperis manum tuam, II, 1137.

Psal. CXLVII. — Vers. 13. Quoniam confortavit seras portarum tuarum, II, 1137. — 14. Qui posuit fines tuos pacem, II, 1121.

Psal. CXLIX. — Vers. 1. Cantate Domino canticum novum, II, 1137.

1550. LIBER PROVERBIORUM.

CAPUT I. — Vers. 8. Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuæ ut addatur gratia capiti tuo, IV, 1395.

CAPUT III. — Vers. 6. In omnibus viis tuis cogita illum, et ipse diriget gressus tuos, IV, 1083.

CAPUT IV. — Vers. 6. Ne dimittas eam, et custodiet te, II, 1138. — 8. Arripe illam, et exaltabit te, II, 1138. — 11 seq. Viam sapientiæ monstrabo tibi, ducam te per semitas æquitatis, quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, et currens non habebis offendiculum, II, 590.

CAPUT V. — Vers. 18. Sit vena tua benedicta, II, 1138.

CAPUT VII. — Vers. 4. Die sapientiæ: Soror mea es: et prudentiam voca amicum tuum, III, 380. — 10. Et ecce occurrunt illi mulier ornata metricricia præparata ad capiendas animas, garrula, II, 1138. — 11. Quiescis impatiens nec valens in domo consistere pedibus suis, II, 1138. — 20. In die plenæ lunæ, II, 1139.

CAPUT VIII. — Vers. 6. Audite quoniam de rebus magnis locutura sum, II, 1139. — 15. Ego sapientia habito in consilio, et eruditus intersum cogitationibus, IX, 769. — 14-16. Meum est consilium et æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo; per me reges regnant, et legum conditores justa decernunt; per me principes imperant et potentes decernunt justitiam, IV, 1512. — 16. Per me principes imperant et potentes decernunt justitiam, III, 409, 410. — 17. Ego diligentes me diligo, et qui mane vigilant ad me, inveniunt me, II, 1139, 1140; III, 402; IV, 550, 1136; IX, 770; X, 1299. — 18. Mecum sunt divitiæ et gloria, opes superbiæ et iustitia, II, 1140; IV, 1015; XI, 302. — 19. Melior enim fructus meus auro et lapide pretiosius, et geminima mea argento electo, XI, 302. — 22. Dominus possedit me in initio viarum suarum, II, 1140, 1141; IV, 1131. — Antequam quidquam faceret a principio, III, 784; VII, 780, 803, 871; VIII, 754; IX, 786. — 23. Ab æterno ordinata sum, II, 1141. Et ex antiquis antequam terra fieret, III, 784, 113; IV, 69, 700, 999, 1101, 1131; VII, 780; VIII, 754; IX, 160. — 24, 25. Nondum erant abyssi, et ego jam concepta eram; necdum fontes aquarum eruperant; necdum montes gravi mole constiterant: ante colles ego parturiebar, IV, 1151; VII, 780, 783, 871; IX, 441, 454, 461. — 29, 30. Quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens, et delectabar per singulos dies, VI, 883. — 30. Cum eo eram cuncta componens, II, 1142; VI, 883. Ludens coram eo omni tempore, IX, 760. — 32. Nunc ergo, filii, audite me: beati qui custodiunt vias meas, II, 1142; IV, 1595; V, 49. — 33. Audite disciplinam, et estote sapientes, et nolite abjicere eam, IV, 1135. — 34. Beatus homo qui audit me, et qui vigilat ad

fores meas quotidie, et observat ad postes ostii mei, IV, 167, 168, 177, 179; V, 26. — 35. Qui me invenerit, inveniet vitam, et hauriet salutem a Domino, II, 1142; III, 28, 34, 228; IV, 167, 168, 177, 179, 1571; V, 26, 140.

CAPUT IX. — Vers. 1. Sapientia edificavit sibi domum, I, 26, 91; II, 1142, 1143; IV, 1037. Excidit columnas septem, II, 1143, 1144; VI, 837. Immolavit victimas suas, III, 152. Sapientia edificavit, etc., III, 23, 26, 560, 562, 563; VI, 161, 432, 1016, 1279-1284, 1427. — 3. Comedite panem meum et bibite vinum quod miscui vobis, II, 1144.

CAPUT X. — Vers. 19. In multiloquio non deerit peccatum, IV, 913.

CAPUT XI. — Vers. 2. Ubi est humilitas, ibi et sapientia, II, 1144. — 16. Mulier gratiosa invenit gloriam, II, 1144. — 30. Fructus iusti lignum vitæ, II, 1144, 1145.

CAP. XII. — Vers. 4. Mulier diligens corona est viro suo, VIII, 287.

CAPUT XV. — Vers. 33. Gloriam præcedit humilitas, II, 1145.

CAP. XVII. — Vers. 6. Gloria filiorum patres eorum, VIII, 695.

CAPUT XVIII. — Vers. 40. Turris fortissima nomen Domini, ad ipsum currit iustus, et exaltabitur, IX, 638. — 22. Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum, et hauriet jucunditatem a Domino, V, 26.

CAPUT XX. — Vers. 27. Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ investigat omnia secreta ventris, IV, 443, 889.

CAPUT XXI. — Vers. 1. Cor regis in manu Domini, quodcumque voluerit, inclinabit illud, VIII, 191.

CAPUT XXII. — Vers. 1. Melius est nomen bonum quam divitiae multe, IV, 891.

CAPUT XXIV. — Vers. 13, 14. Comedo, filii mei, mel, quia bonum est; et favum dulcissimum gutturi meo, sic et doctrina sapientiæ animæ tuæ, III, 241, 242.

CAPUT XXV. — Vers. 5. Cælum sursum, et terra deorsum, IV, 1016. — 4. Aufer rubiginem de argento et egredietur vas purissimum, VIII, 261. — 11. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo, VI, 1151.

CAPUT XXX. — Vers. 18, 19. Tria sunt difficilia mihi, et quartum penitus ignoro: viam aquilæ in cælo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, et viam viri in adolescentia, I, 522; II, 1145; VIII, 851.

CAPUT XXXI. — Vers. 10. Mulierem fortem quis inveniet? II, 1145-1147; VIII, 1550; IX, 119, 689, 722. Procul et de ultimis finibus pretium ejus, II, 1146, 1147; VI, 1016, 1017, 1333, 1334. — 11. Confidit in ea cor viri sui, II, 1147. Et spoliis non indigebit, V, 42. — 14. Facta est quasi navis insistoris, de longe portans panem suum, II, 1147, 1148; IV, 1044; IX, 661; X, 1233; XI, 302. — 15. Deditque prædam domesticis suis, II, 1148. — 17. Accinxit fortitudine lumbos suos, et roboravit brachium suum, IX, 119. — 18. Non exstinguetur in nocte lucerna ejus, IX, 767. — 19. Manum suam misit ad fortia, II, 1148. — 20. Manum suam aperuit inopi, et palmas suas extendit ad pauperem, II, 1148, 1149; IV, 869, 913. — 25. Fortitudo et decor indumentum ejus, II, 1149; IV, 971, 1142, 1145. — 25. Et ridebit in die novissimo, IX, 712. — 46. Et lex clementiæ in lingua ejus, VI, 854. — 27. Consideravit semitas domus suæ, IV, 1082. Panem otiosa non comedit, VI, 854. — 29. Surrexerunt filii ejus, et beatissimam prædicaverunt, II, 1150; IV, 1086. — 29. Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas, II, 1150, 1151; III, 114, 524; IV, 587, 588, 916; VI, 169, 1070; VIII, 277; IX, 58, 432, 603, 608, 609, 688, 722, 788, 811, 837. — 50. Fallax gratia et vana est pulchritudo, II, 1152, 1153. Mulier timens Dominum, ipsa laudabitur, IV, 1057; VII, 650.

1531. LIBER ECCLESIASTES.

CAPUT I. — Vers. 5. Oritur sol et occidit, et ad lorum suum revertitur, II, 1153, 1154. — 7. Omnia flumina intrant in mare, et mare non redundat, II, 1154; III, 508; IV, 61. — 16. Præcessi omnes sapientia, qui fuerunt ante me, et mens mea contemplata est multa sapienter, IV, 924.

CAPUT III. — Vers. 7. Tempus tacendi, et tempus loquendi, II, 1155.

CAPUT VII. — Vers. 2. Melius est nomen bonum quam unguenta pretiosa, II, 1155; IV, 891.

CAPUT VIII. — Vers. 2. Ego os regis observo, II, 1155.

CAPUT XII. — Vers. 5. Flocebit amygdalus, impinguabitur locusta, et dissipabitur capparitis, II, 1155, 1156.

1532. CANTICUM CANTICORUM.

CAPUT I. — Vers. 1. Meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis, III, 143, 484; IV, 870; VI, 752; VIII, 1043. Osculetur me osculo oris sui, II, 1136, 1157; IV, 583, 596; VI, 751, 752, 1190. — 2. Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te, II, 1157, 1158; III, 143; IV, 890; VI, 940, 752. Fragrantia unguentis optimis, VI, 752. — 3. Introduxit me rex in cellaria sua, II, 147, 148; III, 152; IV, 1002; VI, 752, VIII, 282, 1340. Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum, II, 1159; III, 108, 414; IV, 639, 853, 854, 997, 1301, 1372; VI, 752; IX, 153. Recti diligunt te, II, 1159. Exsultabimus et lætabor in te, VI, 752. Memores uberum tuorum, VI, 752. Super vinum recti diligunt te, VI, 752. Introduxit me rex in cubiculum suum, V, 834. — 4. Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem; sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis, II, 938, 1159; IV, 859; VI, 752, 1147-1149; IX, 477. — 5. Nolite me considerare quod fusca sum, quia decoloravit me sol, II, 1160; IV, 574, 1062; VI, 752. — Filii matris meæ pugnaverunt contra me, II, 1160; VI, 752. Posuerunt me custodem in vineis, VI, 753. Vineam meam non custodivi, VI, 753. Nolite me considerare quod fusca sum, etc. — VI, 1147-1149. — 6. Indica mihi quem diligit anima mea; ubi pascas, ubi cubes in meridie. Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum, IV, 1421; VI, 753. — 7. Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, IV, 1342; VI, 753; VII, 860. Abi post vestigia gregum et pascas hædos tuos juxta tabernacula pastorum, II, 1160; VI, 753. — 8. Equitavi meo in curribus Pharaonis assilavi te, amica mea, III, 43; VI, 753; IX, 493, 750. — 9. Pulchre sunt genæ tuæ sicut turturis, collum tuum sicut monilia, II, 935, 1160; III, 206, 518; IV, 532, 838; VI, 753; IX, 502. — 10. Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento, VI, 753. Similitudines auri faciemus tibi, cum distinctionibus argenti, quoadusque rex in accubitu suo est, V, 826. — 11. Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum, II, 1161; IV, 16, 944, 1047, 1373; VI, 838, 869, 753, 958, 1151; IX, 587. — 12. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur, II, 1162; III, 84, 427, 456, 554; IV, 499, 787, 788; VI, 128, 753. — 13. Botrus cyprî dilectus meus mihi, in vineis Engaddi, VI, 753. — 14. Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra es; oculi tui columbarum, II, 1162, 1163; IV, 837, 1383; VI, 753. — 15. Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus; lectulus noster floridus, II, 1163, 1164; III, 535; IV, 480. — 16. Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina, II, 1164; III, 333.

CAPUT II. — Vers. 1. Ego flos campi, et lilium convallium, I, 518; II, 348, 1164, 1163; III, 250; IV, 1049, 1136; V, 821, 1327; VI, 161, 754; VIII, 8. — 2. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias, I, 72; II, 1163, 1166; III, 91, 92, 123, 206; IV, 1047, 1423, 1427; VI, 162, 445, 751, 1189, 1290; VII, 762; VIII, 463, 712, 714, 786; IX, 690, 753; X, 1241; XII, 1150. — 3. Fructus ejus dulcis gutturi meo, II, 1166; VI, 754. Sicut malus inter ligna silvarum; VI, 754. Sub umbra filius quem desideraveram, sedi; III, 103; V, 1090; VI, 754. — 4. Introduxit me in celamviriam, ordinavit in me charitatem, II, 1166; IV, 1418, 474, 442; VI, 754; VIII, 784; X, 956; XI, 455. — 5. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo, II, 1166, 1167; IV, 290; VI, 754, 1077; IX, 690, 716, 770. — 6. Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me, V, 821; VI, 754; VIII, 786. — 7. Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas, cervosque camporum, VI, 754. Ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque illa velit, VI, 754. — 8. Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles, II, 1167, 1168. — 9. Similis est dilectus meus caprea, II, 1168, 1169. — 10-11. Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni; III, 92; IV, 1187; V, 140, 1500; VI, 1107, 1113. Surge, propera, etc., formosa mea, et veni; jam enim hiems transiit, imber abiit, et recessit; flores apparuerunt in terra nostra; tempus putationis adventit: vox turturis audita est in terra nostra: ficus protulit grossos suos, VI, 753. (Exsurge, veni, proxima mea, formosa mea, columba mea; quia ecce hiems præteriiit), V, 670. Quoniam ecce hiems transiit, pluvia abiit sibi, V, 826. Veni, columba mea, immanuata mea, jam enim hiems abiit et recessit, VI, 182. Imber abiit et recessit, III, 1344; IV, 812; V, 826, 857, 920-925, 1107, 1113, 1293, 1500. — 12. Vox turturis audita est in terra nostra, III, 518; IV, 1449; VI, 920-924, 927; VIII, 937; IX, 502. — 12. Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis adventit, V, 1500; VI, 857, 920-924, 1107, 1113. Vox turturis audita est, VI, 1113. — 13. Vincæ florentes de-

derunt odorem suum, VI, 755, 837, 920-924. Surge, amica mea, speciosa mea, et veni, columba mea, in foraminibus petrae, in caverna maderæ; V, 140; VI, 755, 851, 855; IX, 815. — 14. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis; vox enim tua dulcis et facies tua decora; II, 1169, 1170; IV, 1049, 1584; VI, 917; VII, 860. — 15. Vineæ nostræ floruit, VI, 755, 1527. — 16. Dilectus meus mihi, et ego illi, III, 564; IV, 946. Qui pascitur inter lilia, VIII, 267. — 17. Revertere, similis esto, dilecte mi, caprea, hinnuloque cervorum; II, 1170.

CAPUT III. — Vers. 1. Quæsi vi illum et non inveni, II, 1171. — 2. Surgam, et circuibo civitatem; per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea, II, 1171. — 4. Inveni quem diligit anima mea, IV, 1418; VIII, 784. — 6. Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumæ ex aromatibus myrrhæ, et thuris et universi pulveris pigmentarii, II, 1171, 1175, 1176; III, 41, 1115, 1542; IV, 707, 1062, 1501, 1507; V, 1299; VI, 129, 180, 425, 426, 451, 755, 865, 866, 1081, 1155, 1189, 1272, 1286; VIII, 647, 751; IX, 52, 535, 695, 718, 814. — 7, 8. En lecuulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel: omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi; ut insuscutisque ensis super femur suum propter timores nocturnos, II, 1174, 1175; IV, 15, 711, 1058, 1059; VI, 757. — 9. Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani, II, 1175. 1176; VI, 757, 1428; X, 1296. — 10. Columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum mea charitate constravit, II, 1176; VI, 757, 1428. — 11. Egre dimini et videte, filia Sion, regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius et in die latitæ cordis ejus, II, 1176, 1477; VI, 169, 759, 771, 822-825. VIII, 286, 287, 1107; IX, 521.

CAPUT IV. — Vers. 1. Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra es, oculi tui columbarum absque eo quod intrinsecus latet, IV, 555, 540, 1187, 1512; VI, 757; VII, 860, VIII, 554. Capilli tui sicut greges caprarum quæ ascenderunt de monte Galaad, VII, 758; IX, 480, 821. Oculi tui columbæ extra taciturnitatem tuam, V, 670. — 2. Dentes tui sicut greges tonsarum quæ ascenderunt de lavaro, II, 954, 1177; VI, 758. Omnes gemellis fetibus et sterilis non est inter eas, VI, 758. — 3. Sicut vitta coccinea labia tua, II, 1178; IV, 862. Eloquium tuum dulce, IV, 921, 1589; VI, 758. Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ absque eo quod intrinsecus latet, II, 955, 1178; III, 444; IV, 1512; VI, 758. — 4. Sicut turris David collum tuum, quæ edificata est cum propugnaculis; mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium, II, 956, 1179. 1180; III, 15, 210, 227, 556; IV, 15, 618, 654, 658; V, 45, 51; VI, 758, 1421; IX, 764, 847. — 5. Duo ubera tua sicut duo hinnuli capreae gemelli, qui pascuntur in liliis, II, 1180; IV, 1616. Donec aspiet dies, et inclinentur umbræ, VI, 758. Vadam ad montem myrrhæ, et ad collem thuris, III, 428; IV, 792, 793; VI, 758, 1044; VIII, 281. — 7. Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te, I, 104; II, 147, 1180, 1181, 1182, 1183; III, 27; IV, 877, 878, 1020, 1080, 1098, 1107, 1146, 1149, 1150, 1425, 1427, 1476, 1048, 900, 903, 551, 555, 662, 665; VI, 128, 758, 1241, 1115, 1155, 1291, 1422, 1427, 854, 855, 915-918, 1068; VII, 762, 860, 877; VIII, 284, 416, 463, 696, 746, 748, 354, 355; IX, 457, 454, 475; X, 1150, 1226, 1229, 1256, 1262, 1296; XI, 755. — 8. Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni; coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum, II, 1185, 1184; III, 107, 155, 205; IV, 54, 812, 850, 1009, 1565; V, 1299; VI, 128, 182, 758, 759; VIII, 284, 285; IX, 151, 719, 755. — 9. Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui, II, 1184, 1185; III, 425; IV, 484, 489, 1583, 1007; V, 32, 827; VI, 759, 1254; VIII, 282; IX, 480, 706, X, 1267. — 10. Quam pulchrae sunt mammæ tuæ, soror mea sponsa, pulchriora sunt ubera tua vino, II, 1185; VI, 759. Odor unguentorum tuorum super omnia aromata, VI, 759, 855, 918-920; IX, 708. — 11. Favus distillans labia tua, sponsa II, 1185; IV, 921, 852, 648; VI, 759; VIII, 1340; IX, 153. Mel et lac sub lingua tua, II, 1185; III, 239, 499; IV, 660, 1048, 1572, 1389; V, 22; VI, 759, 855, 856, 918-920; VIII, 1340; IX, 574. Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris, II, 1186; IV, 154; VI, 759, 174, 1044, 1082; VIII, 1340. — 12. Hortus conclusus soror, mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus, II, 1186-1188; III, 17, 44, 261, 95, 644, 1544; IV, 660, 1029, 1013, 1057; V, 828, 988, 761; VI, 182, 655, 759, 1292, 1539; VII, 762; IX, 481, 808; X, 1242; XI, 414. — 13. Emissiones tuæ paradisus malorum puniceorum eam pomorum fructibus, II, 1189;

III, 221, 265, 447, 1544; IV, 660; VI, 182, 655, 1292, VIII, 1340. Malgranatorum cum fructu pomorum, V, 828. Cum arborum fructibus, VI, 128. Cypri cum nardo, II, 1189. — 14. Nardus et crocus, fistula et cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha et aloë, II, 1189; VI, 128; VIII, 1540. — 15. Fons hortorum, puteus aquarum viventium quæ fluent impetu de Libano, II, 1189, 1190; III, 153, 460, 644; IV, 611, 614, 898, 900, 1050; VI, 876, 1411; XI, 302. — 16. Veni, auster; perfla hortum meum, VIII, 266.

CAPUT V. — Vers. 1. Veni in hortum meum, soror mea sponsa, IV, 707. Messui myrrham meam cum aromatibus meis, III, 427; VI, 1245, 1250; X, 1242. Comedi favum cum melle meo, II, 1191; IV, 601. Veniat dilectus in hortum suum, et comedat fructum pomorum suorum, VI, 760, 1077; III, 442. Bibi vinum meum cum lacte meo, II, 1191. — 2. Ego dormio, et cor meum vigilat, IV, 581; VI, 760; VIII, 785; X, 1242. Aperi mihi, soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rose et cincinnati mel, guttis noctium, III, 518; VI, 760. Vox dilecti mei pulsantis, IV, 1224. — 3. Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa; lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos, VI, 761. — 4. Venter meus intremuit ad tactum ejus, VI, 761. — 5. Surrexi ut aperirem dilecto meo, IV, 1224. Manus meæ distillaverunt myrrham, et digiti mei pleni myrrha probatissima, III, 427; IV, 869; VI, 761. — 6. Pessulum ostii mei aperui dilecto meo, at ille declinaverat, VI, 761. Anima mea liquefacta est, ut locutus est, II, 1191; IV, 584, 981; VI, 851, 852. Quæsi vi illum et non inveni, VI, 852, 853. Vocavi, et non respondit mihi, VI, 855. — 7. Invenierunt me custodes qui circumstant civitatem; percurserunt me, et vulneraverunt me, VI, 854, 855. Tulerunt pallium meum mihi custodes murorum, VI, 854-856. — 8. Adjuro vos, filiæ Jerusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntiatis ei quia amore langueo, II, 1192; IV, 991, 997; VI, 856, 1056, 1057; VII, 762; VIII, 281; IX, 690. — 9. Pulcherrima mulierum, IV, 549. — 11. Comæ ejus sicut elatæ palmarum, II, 1192; IV, 855. Nigræ quasi corvus, II, 1192. — 12. Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, II, 1193. Quæ iacte sunt lotæ, II, 1195. Et residet juxta fluentia plenissima, III, 519. — 13. Genæ illius sicut areolæ aromatum consistæ pigmentariis, II, 955. Labia ejus lilia distillantia myrrham primam, III, 427; V, 687, 688. — 14. Manus illius tornatiles aureæ, II, 1195; IV, 1578. Plenæ (manus) hyacinthis, II, 1195, 1194. — 15. Crura illius columnæ marmoreæ quæ fundatæ sunt super bases aureas, IV, 872. Species ejus ut Libani, IV, 879. Electus ut cedri, III, 359. — 17. Quo abiit dilectus tuus, pulcherrima mulierum? quo declinavit dilectus tuus? et quæremus eum tecum, IV, 765.

CAPUT VI. — Vers. 1. Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, et lilia colligat, III, 264; IV, 1224; VI, 763. Frater meus descendit in hortum suum, in phialas aromatis, pascere in hortis, et colligere lilia, V, 688. — 2. Ego dilecto meo et dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia, II, 1194; IV, 709, 1418; VIII, 271, 785. Ego fratri meo, et frater meus mihi qui pascit inter lilia, V, 688. — 3. Pulchra es, amica mea, suavis, et decora sicut Jerusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata, II, 1194, 1205; III, 251, 254, 410; IV, 529, 658, 874, 1512; V, 225; VI, 763; XI, 415. — 4. Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt, VI, 763. Capilli tui sicut greges caprarum quæ apparuerunt, VI, 763. — 5. Dentes tui sicut gregis ovium, quæ ascenderunt de lavaro, VI, 763. Omnes gemellis fetibus et sterilis non est in eis, VI, 763. — 6. Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis, III, 224; VI, 763. — 8. Una est columba mea, perfecta mea, una est matris suæ, electa genitrici suæ, II, 1194, 1195; III, 518; IV, 1162, 1163, 1165, 1275, 1463; VI, 764, 1259, 1240; VII, 842; VIII, 744; IX, 460, 697, 815. Viderunt eam filiæ et beatissimam prædicaverunt, V, 15; VI, 764. Reginæ et concubinae, et laudaverunt eam, VI, 427, 1062. — 9. Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? I, 54; II, 1195-1199; 1200-1206; III, 40, 41, 152, 250, 1675; IV, 539, 560, 614, 891-894, 1018, 1021, 1117, 1166-1170, 1209, 1307, 1557, 1590; V, 140, 1261; VI, 167, 180, 703, 764, 651, 1008, 1067, 1068, 1082, 1145, 1201, 1241, 1275, 1287, 1500-1505, 1565, 1400-1402; VII, 762; VIII, 264, 276, 554, 648, 654, 755, 761, 1059, 1222; IX, 52, 411, 588, 667, 696; X, 654, 655, 1259; XI, 451-453. — 10. Descendi in hortum meum ut viderem poma convallium, et inspicere si florisset vinea, et germinebant mala punica, II, 1206, 1207; VI, 764. — 12. Revertere, revertere, Sulamitis, revertere, revertere ut intueamur te, II, 1207-1209; VI, 451, 1226, 1258, 1505-1511.

CAPUT VII. — 1. Quid videbis in Sulanito, nisi choros castrorum, II, 1210; IV, 618, 711; VI, 1237, 1239, 1241-1242; IX, 721. Quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis, filia principis II, 1209, 1210; III, 94, 247; IV, 1273; VI, 761, 763; VII, 860; IX, 575, 588, 619. Juncturae femorum tuorum sicut monilia, II, 1210, 1211. VI, 763; Quæ fabricata sunt manu artificis, VI, 765. Speciosi facti sunt gressus tui in calcamentis, filia Aminadab, V, 686. 687. Moduli femorum tuorum similes torquibus operi manuum artificis, V, 687. — **2.** Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis, II, 1211, 1212; VI, 127, 763, 1207, 1211. Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis, II, 1212; III, 221, 222, 251, 281; IV, 479, 871; V, 25, 761, 1282; VI, 763, 1104; IX, 644, 799; X, 1260. Umbilicus tuus crater tornatilis non deficiens misto; venter tuus sicut acervus tritici munit, inter lilia, V, 687. — **3.** Duo ubera tua duo hinnuli gemelli capreae, VI, 765. — **4.** Collum tuum sicut turris eburnea, II, 1212; IV, 866, 622; VI, 765. Oculi tui sicut piscine in Hesebon, II, 1213; VI, 765. Quæ sunt in porta filiae multitudinis, III, 19; IV, 1584; VI, 765. Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascus, II, 1213; IV, 861; VI, 765. — **5.** Caput tuum ut Carmelus, IV, 855, 854; VI, 765; IX, 573. Comæ capituli tui sicut purpura regis vineae canalibus, II, 1214; VI, 765; IX, 480. — **6.** Quam pulchra es, et quam decora, charissima, in deliciis, IV, 1312; VI, 1156, 1157, 1241; VII, 861; IX, 628, 832. — **7.** Statura tua assimilata est palmæ, II, 1214; III, 71, 97, 258; IV, 512, 874; VI, 766; IX, 628, 832. Ubera tua (assimilata) botris, II, 1214; III, 84, 258; VI, 766. — **8.** Dixi: ascendam in palmam et apprehendam fructus ejus, III, 105; IV, 949. Et erunt ubera tua sicut botri vineæ, II, 1215, III, 71, 484. Odor oris tui sicut malorum, III, 444; VI, 766. — **9.** Guttur tuum sicut vinum optimum, II, 1215; IV, 863; VI, 766. — **10.** Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus, VI, 766. — **12.** Mane surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturient, si floruerunt mala punica, III, 444. — **13.** Mandragoræ dederunt odorem suum in portis nostris, II, 148. Omnia poma, nova et vetera, dilecte mi, servavi tibi, IV, 617, 996; VII, 277.

CAPUT VIII. — Vers. 1. Quis mihi det te fratrem meum suzerenem ubera matris meæ, II, 1215. Jam me nemo despiciat, II, 1215. — **2.** Ducam (te) in domum matris meæ, ibi me docebis, II, 1216. Dabo tibi poculum ex vino condito, et mustum malorum granatorum meorum, III, 444. — **4.** Adjuvo vos, filiae Jerusalem, ne (dilectam) suscitetis, VI, 767. — **5.** Quæ est ista quæ ascendit de deserto, etc., II, 1216; III, 113, 120; IV, 814, 1001, 1005, 1507; VI, 767, 170, 1113; VIII, 618; IX, 52, 603; X, 1259, 1260. Deliciis affluens, II, 1217; III, 120, 138; VI, 991, 1272. Innixa super dilectum, II, 1217, 1218. Sub arbore malo suscitavi te; ibi corrupta est mater tua; ibi violata est genitrix tua, II, 1218. — **6.** Pone me ut signaculum super cor tuum, II, 1218; VI, 1084. Ut signaculum super brachium tuum, II, 1219; VI, 1084. Lampades ejus lampades ignis atque flammarum, IX, 770. — **7.** Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, II, 1219. — **8.** Soror nostra parva, et ubera non habet, II, 1219; IV, 496, 497, 1008. Quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est, II, 1220; IV, 496, 497, 1008; VI, 1268. — **9.** Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea, etc., II, 1220; VI, 1268. Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis, II, 1220, 1221. — **10.** Ego murus, etc., III, 151, 152, 162; IV, 652, 1045. Ubera tua sicut turris, II, 1221; IX, 824. Ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens, II, 1221. — **12.** Vineæ meæ coram me est, VI, 768. — **13.** Quæ habitas in hortis, II, 1222; IV, 198; VI, 768. Amici auscultant, II, 1222; IV, 198. Fac me audire vocem tuam, II, 1222; IV, 198; VI, 768. — **14.** Fuge, dilecte mi, et assimilare capreae hinnuloque cervorum super montes aromatum, VI, 769.

1353. LIBER SAPIENTIÆ.

CAPUT I. — Vers. 2. Apparet autem eis qui fidem habent in illum, II, 1222. — **4.** In malevolam animam non introibit sapientia nec habitabit in corpore subdito peccatis, IV, 1433; VIII, 695.

CAPUT III. — Vers. 13. Felix est sterilis, II, 1223; VI, 1134; VIII, 263; IX, 815. Incoquinata quæ nescivit torum in delicto, II, 1223; VI, 1134; VIII, 263; IX, 815. Habebit fructum in respectuë animarum sanctarum, II, 1223; VI, 1134; IX, 815. — **15.** Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, II, 1224.

CAPUT IV. — Vers. 1. Immortalis est enim memoria illius, IV, 1085. — **2.** In perpetuum coronata triumphat, IV, 1537.

CAPUT VI. — Vers. 14. Præoccupat qui concupiscunt,

ut illis se prior ostendat, II, 1224. — **20.** Incorruptio autem facit esse proximum Deo, II, 1224.

CAPUT VII. — Vers. 1. Ex genere terreni illius qui prior factus est, II, 1225. In ventre matris figuratus sum caro, II, 1225. — **6.** Unus ergo est introitus omnibus ad vitam, et similis exitus, II, 1225. — **8, 9.** Præposui illam regnis et sedibus, et divitias nihil esse duxi in comparatione illius: nec comparavi illi lapidem pretiosum; quoniam omne aurum in comparatione illius, arena est exigua, et tanquam lutum æstimabitur argenteum in conspectu illius, III, 129; IX, 533. — **10.** Super salutem et speciem dilexi illam, et proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius, IV, 537, 1079. — **11.** Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa et innumerabilis honestas per manus illius, IX, 595, 601. — **25.** Vapor est enim virtutis Dei, et emanatio quædam est claritatis omnipotentis Dei sincera: et ideo nihil inquinatum in eam incurrit, IV, 1126; VIII, 276; IX, 487, 512. — **26.** Candor est enim lucis æternæ, et speculum sine macula Dei majestatis et imago bonitatis illius, II, 1225, 1226, 1227; III, 19; IV, 1126; VIII, 535; IX, 487, 512. — **29.** Est enim hæc speciosior sole, II, 1227; IV, 879. Et super omnem dispositionem stellarum, luci comparata invenitur prior, IX, 454. — **30.** Illi enim succedit nox, II, 1228.

CAPUT VIII. — Vers. 1. Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, II, 1228; IV, 1537. — **2.** Hanc amavi et exquisivi a juventute mea, et quævisi sponsam mihi eam assumere, et amator factus sum formæ illius, IV, 1080. — **3.** Omnium Dominus dilexit illam, IX, 832. — **7.** Labores hujus magnas habent virtutes: sobrietatem enim et prudentiam docet, et justitiam et virtutem quibus utilis nihil est in vita hominibus, IX, 664. — **9.** Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum: sciens quoniam mecum communicabit de bonis, et erit allocutio cogitationis et tædii mei. Habebo propter hanc claritatem ad turbas, II, 1228; IX, 601. — **16.** Intrans in domum meam, conquiescam cum illa, VI, 1279. Non enim habet amaritudinem conversatio illius, sed letitiam et gaudium, II, 1228; IV, 1589; IX, 503; XI, 303.

CAPUT XI. — Vers. 24. Misereris omnium, quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum, propter penitentiam, IV, 559, 917.

CAPUT XIII. — Vers. 1. Vani autem sunt omnes homines, II, 1228. — **15.** Et faciat ei dignam habitationem, II, 1229.

CAPUT XVII. — Vers. 16. Usque ad cælum attingebat stans in terra, I, 116.

1354. LIBER ECCLESIASTICUS.

CAPUT I. — Vers. 2. Altitudinem cæli et latitudinem terræ et profundum abyssi quis dimensus est, II, 1229; IV, 615. — **9.** Ipse creavit illam in Spiritu sancto et vidit, et dinumeravit, et mensus est, IV, 615. — **20.** Plenitudo sapientiæ est timere Deum et plenitudo a fructibus illius. Omnem domum illius implebit a generationibus, et receptacula a thesauris illius, IX, 595.

CAPUT II. — Vers. 14. Væ duplici corde et labiis scelestis et manibus malefacientibus, II, 1229.

CAPUT III. — Vers. 19. Fili, in mansuetudine opera tua perface, II, 1230. — **20.** Quanto magnus es, humilia te in omnibus, et coram Deo invenies gratiam, II, 1230.

CAPUT IV. — Vers. 16. Qui intuetur illam, permanebit confidens, II, 1231.

CAPUT VI. — Vers. 25. Injice pedem tuum in compedes illius, et in torques illius colium tuum, V, 216. — **26.** Subjice humerum tuum, et porta illam, et ne acedieris viuculis ejus, II, 1231; V, 216.

CAPUT VII. — Vers. 21. Noli discedere a muliere sensata, II, 1231.

CAPUT XI. — Vers. 5. Brevis in volatilibus est apis, et initium dulcoris habet fructus illius, II, 1231. — **4.** In vestitu ne glorieris unquam, IV, 905. — **27.** In die bonorum, ne immemor sis malorum, IV, 788.

CAPUT XV. — Vers. 1. Qui continens est justitiæ, apprehendit illam, II, 1252. — **2.** Obvriat illi quasi mater honorificata, II, 1252. — **3.** Mater honorificata, IX, 458.

CAPUT XVII. — Vers. 18. Gratiam hominis quasi pupillam conservabit, IV, 604.

CAPUT XX. — Vers. 7. Sapiens tacebit usque ad tempus, IV, 924.

CAPUT XXIV. — Vers. 1. Sapientia laudabit animam suam, II, 1252, 1253. — In Deo honorabitur, II, 1253. In medio populi sui glorabitur, II, 1255. — **2.** In Ecclesiis Altissimi aperiet os suum, II, 1255. In conspectu virtutis illius glorabitur, et in medio populi sui exaltabitur,

II, 1235. — 3. Et in plenitudine sancta admirabor, II, 1235. — 4. In multitudine electorum habebit laudem, II, 1254. Inter benedictos benedictor, II, 1254. — 5. Ego ex ore Altissimi providi, II, 1254; III, 784; IV, 1151; VII, 781, 783, 871; VIII, 515; IX, 323, 829. Primogenita ante omnem creaturam, *ibid.* et IV, 600; VII, 783, 805, 806. — 6. Sicut nebula texi omnem terram, II, 1235; IV, 626; IX, 782. Ego feci in coelis ut oriretur lumen indeficiens, II, 1254, 1255; IV, 894. — 7. Ego in altissimis habitavi, II, 1235, 1256; IV, 1457; IX, 787. Thronus meus in columna nubis, II, 1256, 1257. — 8. Gyrum coeli circumivi sola, et profundum abyssi penetravi, II, 1257. In fluctibus maris ambulavi, et in omni terra steti, II, 1239; IV, 1125. — 9. In omni populo et in omni genere primatum habui, II, 1258. — 10. Et in omni genere primatum habui, IV, 518; VIII, 412. — 11. Et omnium excellentium et humilium corda virtute calcavi, II, 1258, 1259. Et in his omnibus requiem quæsi et in hereditate Domini morabor, II, 1240; VI, 501, 502, 750; IX, 89, 90. — 12. Tunc præcepit, et dixit mihi Creator omnium: Et qui creavit me, requievit in tabernaculo meo, II, 1240, 1241; III, 157; IV, 167, 168, 169, 177, 179, 181, 182, 675, 875, 871; V, 26; VI, 502, 503, 770, 1131, 1494; VII, 781; VIII, 1098; IX, 89, 90, 92. — 13. Et dixit mihi: In Jacob inhabitabit, et in Israel hereditabit, et in electis meis mitte radices, II, 1241; IV, 167, 168, 169, 177, 179, 181, 182, 882; V, 26; VI, 770. — 14. Ab initio et ante sæcula creata sum, II, 1242; III, 784; IV, 625, 885; VII, 781, 785; VIII, 125; IX, 587. Et usque ad futurum sæculum non desinam, II, 1245; III, 784; IV, 897, 918, 1618; VI, 501; IX, 587. Et in habitatione sancta coram ipso ministravi, II, 1245, 1244; IV, 861, 1088. — 15. Et in Sion firmata sum, IV, 904, 995; VI, 174, 505, 504; VIII, 275. In civitate sanctificata similiter requievi, II, 1244; VI, 174, 505, 504. In Jerusalem potestas mea, II, 1244, 1245; IV, 1007; VIII, 190; VI, 174, 505, 504. — 16. Et radicavi in populo honorificato, II, 1246; IV, 167-169, 177, 179, 181, 182, 901, 1282; VI, 174, 505, 504. Et in parte Dei mei hereditas illius, *ibid.* Et in plenitudine sanctorum dentatio mea, II, 1246; III, 534; IV, 167-169, 177, 179, 181, 182, 901, 1350; VI, 174, 505, 504. — 17. Quasi cedrus exaltata sum in Libano, II, 1247, 1248; III, 46, 202-207, 582; IV, 590, 1050, 1052; VI, 1227; VIII, 450; IX, 787. Exaltata sum quasi cypressus in monte Sion, II, 1248, 1249; III, 572; IV, 590, 1050, 1052; VI, 1227; VIII, 450. — 18. Quasi palma exaltata sum in Cades, II, 1250; III, 71, 532, 1051; IV, 590; IX, 787. Et quasi plantatio roseæ in Jericho, II, 1250-1252; III, 25, 71, 144, 171, 500, 532, 1051; IV, 590, 989; VI, 1189, 1227; VIII, 280; IX, 666-667. — 19. Quasi oliva speciosa in campis, I, 258; II, 1252-1254; III, 214, 590, 595; IV, 590, 594, 639, 878, 918; VI, 1189, 1375, 1374; IX, 507. Et quasi platanus exaltata sum juxta aquam, II, 1254, 1256, 1257; III, 171, 177, 225, 256, 516; VI, 1515, 1520. — 20. Sicut cinnamomum et balsamum aromatisans odorem dedi, II, 1257, 1258; III, 408; IV, 1055; VI, 174, 751; IX, 587. Quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris, II, 1258, 1259; III, 427; IV, 435, 869, 1039; VI, 751. — 21. Quasi storax et galbanus, et ungula, et gutta, et quasi Libanus non incisus vaporavi habitationem meam, et quasi balsamum non mistum odor meus, II, 1260-1262; IV, 1101, 1152, 1054; IX, 587, 708. — 22. Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, II, 1262, 1263; VI, 174. — 23. Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris, II, 1263-1265; III, 93, 102, 187, 171, 207, 476; IV, 575; V, 19; VI, 596, 597, 599, 869, 1062-1064, 1197; IX, 587. Flores mei fructus honoris et honestatis, II, 1265; III, 476; V, 19; VI, 596, 597, 599, 869, 870, 1064, 1527. — 24. Ego mater pulchræ dilectionis, II, 1266, 1267; III, 161; IV, 575, 1537; V, 215, 215, 217. Et timoris, et agnitionis et sanctæ spei, II, 1267, 1268, 1269; III, 28, 249; IV, 1157, 1568, 560-1002, 1005; V, 159, 140, 220; VIII, 1048, 597, 599; IX, 505, 664; X, 1117; XI, 434. — 25. In me gratia omnis viæ et veritatis, II, 1269-1271; III, 98, 226, 227, 249-45, 602, 634, 648, 888, 1655, 1060, 1214, 1571; V, 19, 45, 219; VI, 597, 599, 1124; VIII, 1048; X, 1280. In me omnis spes vitæ et virtutis, *ibid.* — 26. Transite ad me omnes qui concupiscitis me, et generationibus meis implemini, II, 1271, 1272; III, 259; IV, 542, 698, 562, 642, 645; V, 9; VI, 598, 600; IX, 707. — 27. Spiritus enim meus super mel, dulcis, II, 1272; III, 259, 457, 497; IV, 645; V, 9. Et hereditas mea super mel et favam, III, 259; V, 9, 19, 22; VI, 598, 600, XI, 505. — 28. Memoria mea in generationes sæculorum, II, 1272; IV, 1042; VI, 598, 600. — 29. Qui edunt me, adhuc esuriant, I, 1272, 1273; IV, 645, 921. Qui bibunt me, adhuc si-

tient, II, 1272, 1273; IV, 975, 1050. — 30. Qui audit me, non confundetur, IV, 1081. Et qui operantur in me non peccabunt, II, 1273, 1274; IV, 645, 167, 168, 469, 181, 182. Conferendæ sunt paginæ, IV, 177, 179; 181, 182; VI, 598, 600. — 31. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt, II, 1273, 1274; IV, 167-169, 645, 854; V, 108; VI, 598-600; VII, 742; X, 1085, 1255; XI, 585. — 32. Hec omnia liber vitæ et testamentum Altissimi, II, 1274. Et agnitio veritatis, II, 1274. — 33. Et sicut Tigris in diebus novorum, II, 1275. — 36. Qui adimplet quasi Euphrates sensum, II, 1275. Qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis, II, 1276. — 37. Assistens quasi Gehon in die vindemise, II, 1276. — 38. Qui perficit primus scire ipsam, et infirmior non investigabit eam, II, 1276. — 39. A mari enim abundavit cogitatio ejus et consilium illius ab abyso magna, IV, 1085; II, 1276, 1277. — 40. Ego effudi flumina, IX, 850. — 41. Ego quasi trames aquæ immensæ de fluvio, ego quasi fluvii Dioryx, II, 1277; IX, 850, 815. Sicut aqueductus exivi de paradiso, II, 1277, 1278; III, 151, 465; IV, 1051; V, 10, 140; VIII, 1056; IX, 850, 815. — 42. Dixi: rigabo hortum meum plantationem et inebriabo prati mei fructum, II, 1278; III, 465; V, 10; IX, 850. — 45. Et ecce factus est mihi trames abundans, et fluxus meus appropinquavit ad mare, II, 1278; IX, 850. — 44. Quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, IX, 850. Et enarrabo illam usque ad longinquum, II, 1279. — 45. Penetrabo omnes inferiores partes terræ, II, 1279. Inspiciam omnes dormientes, II, 1279. Illuminabo omnes sperantes in Domino, IV, 894. — 46. Doctrinam quasi prophetiam effundam, II, 1280. Et relinquam illam quærentibus sapientiam, IV, 865. — 47. Videte quoniam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem, II, 1280.

CAPIT XXVI. Vers. 2. Mulier fortis oblectat virum suum, II, 1280. — 16. Gratia mulieris sedula delectabit virum suum, et ossa illius impinguabit, II, 1281. — 17. Disciplina illius datur Dei est, IV, 1015. — 18. Mulier sensata et tacita, II, 1280, 1281. — 19. Gratia super gratiam mulier sancta et pudorata, II, 1281; IV, 901; VI, 1280. — 21. Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornatu domus ejus, II, 1281, 1282; IV, 535; IX, 600. — 22. Lucerna splens super candelabrum sanctum, II, 1282. Et species faciei super ætatem stabilem, II, 1282; IX, 600. — 23. Columnæ aureæ super bases argenteas, et pedes firmi super plantas stabilis mulieris, *ibid.* — 24. Fundamenta æterna supra petram solidam et mandata Dei in corde mulieris sanctæ, *ibid.*

CAPIT XXIX. — Vers. 16. Super scutum potentis, et super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit, I, 1282. — 51. Transi hospes, et orna mensam, VIII, 267.

CAPIT XXXIV. — Vers. 19. Oculi Domini super timentes eum, protector potentie firmamentum virtutis, regimen ardoris, et umbraculum meridiani, III, 257.

CAPIT XXXV. — Vers. 26. Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis, quasi nubes pluviae in tempore siccitatis, I, 1282; IV, 559, 917.

CAPIT XXXVI. — Vers. 6. Innova signa et immuta mirabilia, II, 1285. — 18. Da mercedem sustentibus te, ut propheta: tui fideles inveniantur, IV, 1001. — 24. Species mulieris exhilarat faciem viri, IV, 879. — 27. Ubi non est mulier, ingemiscit egens, II, 1285; IV, 1012.

CAPIT XXXVIII. — Vers. 4. Altissimus creavit de terra medicamenta, II, 1284.

CAPIT XXXIX. Vers. 1. Sapientiam omnium antiquorum exquiret, IV, 925. — 17. Quasi rosa plantata super rivum aquarum, IX, 677-682. — 19. Florete flores quasi liliū, et date odorem et frondete in gratiam, IV, 1089. — 20. Date nomini ejus magnificentiam, IV, 1089.

CAPIT XL. — Vers. 17. Gratia sicut paradisus in benedictionibus, II, 1284.

CAPIT XLII. — Vers. 16. Sol illuminans per omnia respexit, II, 1284. Gloria Domini plenum est opus ejus, II, 1285.

CAPIT XLIII. — Vers. 1. Species cæli in visione gloriæ, IV, 879. — 2. Vas admirabile opus Excelsi, IV, 476, 1066; V, 140. — 3. In meridiano exurit terram, VIII, 280. — 6. Luna in omnibus in templo suo ostensio temporis, et signum ævi, II, 1285. — 7. A luna signum diei festi, II, 1285. Luninare quod minuitur in consummatione, II, 1286. — 9. Vas castrorum in execis, VIII, 286. — 12. Vide arcum et benedic eum qui fecit illum; valde speciosus est in splendore suo, III, 595; IV, 566, 879. — 15. Aperti sunt thesauri et evolaverunt nebulae sicut aves, IX, 782. — 26. Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus, II, 1286; IV, 879. — 28. In sermone ejus composita sunt omnia, II, 1287. — 52. Glorificantes

Dominum quantumcumque potueritis, supervalebit enim adhuc et admirabilis magnificentia ejus. Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potestis: major enim est omni laude. Exaltantes eum replemini virtute, ne laboretis, non enim comprehendetis, IX, 595.

CAPUT XLV. — Vers. 14. Corona aurea super mitram ejus, expressa signo sanctitatis, et gloria honoris, III, 61; V, 1217.

CAPUT XLIX. — Vers. 1. Memoria Jonæ in compositionem odoris facta opus pigmentarii, V, 25; IX, 705, 805. — 2. In omni ore quasi mel indolcabitur ejus memoria, et ut musica in convivio vini, V, 25; IX, 705.

CAPUT L. — Vers. 6. Quasi stella matutina in medio nebulæ et quasi luna plena in diebus suis lucet, II, 1287, 1288; III, 256; IX, 697. — 8. Quasi flos rosarum in diebus vernis, III, 305; IX, 789-794. — 10. Vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso, II, 1289; IV, 908. — 11. Cypressus in altitudinem se extollens, III, 579. Quasi oliva pullulans, III, 598.

1555. ISAIAS.

CAPUT I. — Vers. 4. (Væ) populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis, II, 1289, 1290. — 9. Nisi Dominus exercitum reliquisset nobis semen, II, 1290, 1291. — 15. Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos a vobis, manus enim vestræ sanguine plenæ sunt, II, 1291. — 26. Vocaberis civitas justi, urbs fidelis, II, 1291.

CAPUT II. — Vers. 2. Et erit in novissimis diebus præparatus meus domus Domini in vertice montium, I, 15, 191; II, 1291, 1292; IV, 589; VIII, 650; IX, 597; X, 622. Et elevabitur super colles, I, 15; II, 127; III, 354. Et fluent ad eum omnes gentes, II, 1292. — 3. Venite, et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos vias suas, V, 25, 26.

CAPUT IV. — Vers. 2. Et fructus terræ sublimis, X, 1241. — Erit germen Domini in magnificentia et gloria, et fructus terræ sublimis, II, 1292; VI, 1088. — 5. Super omnem enim gloriam protectio, IV, 610. — 6. Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æstu, et in securitate et absconitionem a turbine et a pluvia, II, 1293; III, 156; IV, 610; V, 26.

CAPUT V. — Vers. 20. Væ qui dicitis malum, bonum, II, 1295.

CAPUT VI. — Vers. 1. Vidi Dominum sedentem super solum excelsum et elevatum, I, 15; II, 1295, 1296; IV, 589; IX, 699. — 3. Plena est omnis terra gloria ejus, II, 1294; IV, 589.

CAPUT VII. — Vers. 10-14. Et adjecit Dominus loqui ad Achaz, dicens: Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni sive in excelsum supra. Et dixit Achaz: Non petam, et non tentabo Dominum. Et dixit: Audite ergo, domus David: Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis et Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: ecce virgo concipiet, et pariet Filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel. Butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum et eligere bonum, I, 525-527; II, 1294-1297; III, 75, 787; IV, 700; V, 512, 547, 575, 761, 796, 797, 829, 910, 1010, 1025, 1028, 1035; VI, 829, 831, 955, 999, 1046, 1049, 1050, 1120, 1195; VIII, 821, 852, 885, 1096, 1204; IX, 569, 579; XI, 414, 415.

CAPUT VIII. — Vers. 1-4. Et dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem et scribe in eo stylo hominis. Velociter spolia detrahe, cito prædare. Et adhibui mihi testes fideles, Uriam sacerdotem, et Zachariam filium Barachie. Et accessi ad prophetissam, et concepit, et peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen ejus. Accelera spolia detrahare: Festina prædari. Quia antequam sciat puer vocare patrem suum et matrem suam, auferetur fortitudo Damasci et spolia Samariæ coram rege Assyriorum, I, 15, 14; II, 1297-1299; IV, 700; VI, 719-721, 726, 1217-1219; VIII, 1213; IX, 447, 612; X, 1264; XI, 369. — 6. Aquæ Siloæ quæ vadunt cumsilentio, IV, 1029. — 17. Expectabo Dominum qui abscondit faciem suam a domo Jacob, et præstolabor eum, II, 1299, 1300.

CAPUT IX. — Vers. 2. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam, II, 1300; IV, 1025.

CAPUT X. Vers. 30. Attende paupercula Anathoth, VI, 1275.

CAPUT XI. — Vers. 1. Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, I, 11, 15, 14; II, 248, 549, 1503, 1502; III, 174; IV, 700, 885, 885; V, 696, 821, 825, 888, 1510, 1527, 1054; 1098, 1298; VI, 161, 585, 886, 950, 1188, 1575, 1581; VII, 762; VIII, 660, 756, 1115; X, 625, 786. Et requiescet super eum spiritus Domini, IV, 879; V, 1030; VI, 1519, 1531, 1428, 1429.

CAPUT XIV. — Vers. 15. Sedebit in monte testamenti, II, 1503.

CAPUT XV. — Vers. 5. Per ascensum enim Luthi flens ascendet, II, 1505.

CAPUT XVI. — Vers. 1. Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ, de petra deserti, II, 1505, 1506; III, 76; VIII, 1189; IX, 567. — 5. Solum illud in veritate in tabernaculo David judicans et quærens judicium, et velociter reddens quod justum est, V, 126. Præparabitur in misericordia solum, II, 1504.

CAPUT XIX. — Vers. 1. Ecce Dominus ascendet super nubem levem et ingreditur Ægyptum, I, 519; II, 1505; III, 55, 182; IV, 659; V, 761; VII, 1225. Et commovebuntur simulacra Ægypti a facie ejus, II, 1051-1506; VI, 1158; VIII, 846; IX, 595. — 18. Civitas solis vocabitur una, II, 1506. — 24. Benedictio in medio terræ, II, 1506.

CAPUT XXIV. — Vers. 16. Secretum meum mihi, secretum meum mihi, II, 1507; IV, 709. A finibus terræ laudes audivimus, gloriam justi, II, 1507.

CAPUT XXVI. — Vers. 1. Urbs fortitudinis nostræ Sion Salvator ponetur in ea murus et antemurale, II, 1507. — 8. Memoriale tuum in desiderio animæ, IV, 892.

CAPUT XXVIII. — Vers. 22. Consumationem enim, et abbreviationem audivi a Domino Deo exercituum super universam terram, II, 1508.

CAPUT XXIX. — Vers. 11. Et erit vobis visio omnium sicut verba libri signati, II, 1508.

CAPUT XXX. — Vers. 15. Væ qui profundi estis corde, II, 1509. 31. Pavebit Assur virga percussus, IV, 568.

CAPUT XXXII. — Vers. 8. Princeps vero ea quæ digna sunt principe cogitabit, IV, 920, 1014.

CAPUT XXXIII. — Vers. 20, 21. Respice Sion civitatem solemnitate nostræ: oculi tui videbunt Jerusalem, habitationem opulentam, II, 1509. Tabernaculum quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur clavi ejus in sempiternum, et omnes funiculi ejus non rumpentur, quia solummodo ibi magnificatus est Dominus noster, II, 1509; IX, 699.

CAPUT XXXV. — Vers. 1. Lætabitur deserta et in via, VI, 647, 648. Florebit quasi lilium, II, 1510. Exsultabit solitudo, II, 1509. 1-2. Germinans germinabit, et exsultabit lætatura, II, 1510. Gloria Libani data est ei VI, 648; VIII, 265, 266. Decor Carmeli et Saron, VI, 701-705. — 9. Non erit ibi leo, et mala bestia non ascendet per eam, II, 1510.

CAPUT XL. — Vers. 4. Omnis vallis exaltabitur, II, 1510. — 51. Qui autem sperant in Domino mutabunt fortitudinem, assumunt pennas sicut aquilæ current et non laborabunt, ambulant et non deficient, III, 1596.

CAPUT XLI. — Vers. 18. Ponam desertum in stagna aquarum, II, 1511.

CAPUT XLII. — Vers. 8. Gloriam meam alteri non dabo, II, 1511.

CAPUT XLIII. — Vers. 20. Dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo electo, II, 1511.

CAPUT XLIV. — Vers. 3. Effundam spiritum meum super semen tuum et benedictionem meam super stirpem tuam, IV, 1087.

CAPUT XLV. — Vers. 8. Rorate, cæli, desuper, et nubes pluant Justum, I, 518; II, 1511, 1512. Aperiat terra et germinet Salvatorem, II, 1512-1514; IV, 489; VI, 1046, 1088.

CAPUT XLVI. — Vers. 3, 4. Audite me, domus Jacob et omne residuum domus Israel qui portamini a meo utero, qui gestamini a mea vulva, usque ad senectam ego ipse, et usque ad canes ego portabo, IX, 644. — 15. Dabo in Sion salutem, et in Israel gloriam, II, 1514.

CAPUT XLVIII. — Vers. 9. Laude mea inirenabo te, ne intereas, IV, 1086.

CAPUT XLIX. — Vers. 5. Et nunc dicit Dominus formans me ex utero servum sibi, II, 1515. — 6. Dedi te in lucem gentium, IV, 894. — 13. Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum ut non misereatur filio uteri sui? IV, 1589. Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui, II, 1515; IX, 715, 770. — 18. Leva in circuitu oculos tuos, et vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi; vivo ego, dicit Dominus, quia omnis his velut ornameto vestieris et circumdabis tibi eos quasi sponsa, IX, 756. — 25. Vultu in terram demisso adorabunt te, IV, 451.

CAPUT L. — Vers. 4. Mane erigit mihi aurem, II, 1515. — 5. Dominus Deus aperuit mihi aurem; ego autem non contradico: retrorsum non abii, IV, 860.

CAPUT LI. — Vers. 2. Attendite ad Abraham patrem vestrum, et ad Saram quæ peperit vos, V, 49. — 3. Penet

desertum ejus quasi delicias et solitudinem ejus quasi hortum Domini, VI, 1272.

CAPUT I. I. Vers. 7. Quam pulchri super montes pedes annuntiantis et prædicantis pacem, annuntiantis bonum, IX, 590.

CAPUT LIII. — Vers. 2. Ascendet sicut virgultum coram eo et sicut radix de terra sitiendi, I, 517; II, 1316; VIII, 845. — 4. Vere languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portavit, VIII, 281. — 8. Generationem ejus quis enarrabit, II, 1316. Quia abscissus est de terra viventium, II, 1317.

CAPUT LIV. — Vers. 1. Lauda sterilis quæ non parit, decanta laudem, et hinni quæ non paritibus : quoniam multi filii desertæ magis quam ejus quæ habet virum, V, 829. — 2. Dilata locum tentorii tui, II, 1317. — 10. Montes enim commovebuntur, et colles contremiscent ; misericordia autem mea non recedet a te, II, 1318.

CAPUT LV. — Vers. 1. Omnes sitiētes venite ad aquas, IV, 919. — 10, 11. Et quomodo descendit imber, et nix de celo, et illic ultra non revertitur sed inebriat terram et infundit eam et germinare eam facit, et dat semen et panem comedenti. Sic erit verbum solum, quod egrediatur de ore meo : non revertetur ad me vacuum, sed faciet quæcunque volui, et prosperabitur in his ad quæ misi illud, VI, 653, 654, 655.

CAPUT LVI. — Vers. 7. Domus mea domus orationis vocabitur, II, 1318.

CAPUT LVII. — Vers. 19. Creavi fructum laborum pacem, pacem ei qui longe est, et qui prope, II, 1318.

CAPUT LVIII. — Vers. 8. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, II, 1318. — 11. Hortus irriguus et sicut fons aquarum cujus non deficient aquæ, II, 1318; IV, 614. Implebit splendoribus animam tuam, VI, 1424.

CAPUT LIX. — Vers. 16. Vidit quia non est vir : et aporiatius est quia non est qui occurrat, II, 1319.

CAPUT LX. — Vers. 1. Surge, illumina, Jerusalem, quia venit lumen tuum, II, 1319. — 2. Ecce tenebræ operient terram, et caligo populos, II, 1319. Super te autem orietur Dominus, et gloria ejus in te videbitur, II, 1319. — 3. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui, II, 1320. — 4. Leva in circuitu oculos tuos, et vide, II, 1320. Omnes isti congregati sunt, venerunt tibi, II, 1320. Filii tui de longe venient et filia tuæ de latere surgent, IV, 631, 652. — 5. Tunc videbis et afflues, et mirabitur et dilatabitur cor tuum quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi, II, 1320, 1321. — 7. Domum majestatis meæ glorificabo, II, 1321. — 11. Aperientur portæ tuæ jugiter ; die ac nocte non claudentur, II, 1321. — 12. Gens enim et regnum, quod non servierit tibi peribit, II, 1321, 1322. — 22. Minimus erit in mille, et parvulus in gentem fortissimam, IX, 722.

CAPUT LXII. — Vers. 1. Donec egrediatur ut splendor justus ejus, II, 1322. Propter Sion non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor justus ejus, et Salvator ejus ut lampas accendatur, I, 518. — 2-4. Vocabitur tibi nomen novum quod os Domini nominabit, et eris corona gloriæ in manu Domini, et diadema regni in manu Dei tui ; non vocaberis ultra derelicta, et terra tua non vocabitur amplius desolata : sed vocaberis voluntas mea in ea, et terra tua inhabitata, quia complacuit Domino in te, IX, 410, 478. — 5. Habitabit enim juvenis cum virgine, II, 1322. Et habitabunt in te filii tui, et gaudebit sponsus super sponsam, VIII, 917. — 6. Qui reminiscimini Domini, ne taceatis, et ne detis silentium ei, IV, 1085.

CAPUT LXIII. — Vers. 3. De gentibus non est vir mecum, II, 1322.

CAPUT LXIV. — Vers. 4. Oculis non vidit, Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te, IV, 593, 1002. — 7. Non est qui invocet nomen tuum qui consurgat, et teneat me, II, 1322; IV, 1085.

CAPUT LXV. — Vers. 8. Quomodo si inveniatur granum in botro, II, 1322, 1323. — 24. Antequam clament, ego exaudiam, IV, 1378.

CAPUT LXVI. — Vers. 1. Cælum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum : quæ est ista domus, quam ædificabitis mihi, II, 1323. — 7. Antequam parturiret, peperit, antequam veniret partus ejus, peperit masculum, I, 766; II, 1324, 1325; VI, 722; VIII, 264, 272, 273, 280, 897. — 8. Quis audivit unquam tale, et quis vidit huic simile, VI, 722. — 9. Nunquid parturiet terra in die una ut parietur gens simul, quia parturivit et peperit Sion filios suos? Nunquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus? Si ego qui generationem cæteris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus tuus, II, 1325; VI, 722, 723, 724. — 10-12. Lætamini cum Jerusalem, et exsultate in ea omnes qui dili-

gitis eam, VI, 169. Gaudete cum ea gaudio universi, qui lugetis super eam, ut sugatis, et repleamini ab ubere consolationis ejus ; ut mulgeatis, et deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus. Quia hæc dicit Dominus : ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis, et quasi torrentem inundantem gloriam gentium, quam sugetis : ad opera portabimini, et super genua blandientur vobis, IX, 643-645. — 23. Veniet omnis caro, ut adoret coram facie mea, IV, 451.

1336. JEREMIAS.

CAPUT I. — Vers. 3. Antequam exires de vulva, sanctificavi te, IX, 555. — 11. Virgam vigilantem ego video, II, 1326.

CAPUT III. — Vers. 17. In tempore illo vocabunt Jerusalem solum Domini, et congregabuntur ad eam omnes gentes, II, 1326; IV, 562.

CAPUT VIII. — Vers. 14. Ingrediamur civitatem munitam, II, 1326. Et sileamus ibi, II, 1326; IV, 562.

CAPUT IX. — Vers. 1. Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum, IV, 986.

CAPUT XIV. — Vers. 21. Soli gloriæ tuæ recordare, II, 1326.

CAPUT XV. — Vers. 1. Si steterit Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum, II, 1326, 1527; IV, 568. — 5. Quis enim miserebitur tui, Jerusalem, aut quis contristabitur pro te ; aut quis ibit ad rogandum pro pace tua, II, 1327. — 16. Et factum est mihi verbum suum in gaudium et in lætitiā cordis mei, II, 1327.

CAPUT XVII. — Vers. 5. Maledictus homo qui confidit in homine, IV, 911. — 13. Venam aquarum viventium, IV, 1060.

CAPUT XVIII. — Vers. 2. Descende in domum figuli, II, 1327, 1328. — 14. Nunquid deficiet de petra agri nix Libani, aut evelli possunt aquæ erumpentes frigidae, et defluentes, VI, 1220. — 20. Recordare quod steterim in conspectu tuo, IV, 650. Ut loquerer pro eis bonum, et averterem indignationem tuam ab eis, II, 1328.

CAPUT XXIII. — Vers. 24. Cælum et terram ego impleo, II, 1328, 1329; IV, 1015; VIII, 266.

CAPUT XXVI. — Vers. 14. Ecce in manibus vestris sum : facite mihi quod bonum et rectum est in oculis vestris, II, 1329.

CAPUT XXX. — Vers. 18. Ædificabitur civitas in excelso suo, et templum juxta ordinem suum fundabitur, II, 1329.

CAPUT XXXI. — Vers. 3. In charitate perpetua dilexi te, IV, 979. — 21. Virgo Israel, revertere ad civitates tuas, VI, 1226. — 22. Creavit Dominus novum super terram : femina circumdabit virum. I, 520, 521; II, 1329-1331; IV, 700, 917, 1136; V, 15, 906, 916; VI, 182, 510, 593, 444, 655, 676, 954, 951, 952, 979, 1049, 1100; VIII, 269, 821, 816, 831-839, 1097, 1114, 1212; IX, 553; X, 654; XI, 415. — 23. Benedicat tibi Dominus pulchritudo justitiæ, mons sanctus, II, 1331, 1332.

CAPUT XLI. — Vers. 8. Noli occidere nos, quia habemus thesauros in agro frumenti, et hordei et olei et mellis, VIII, 266.

CAPUT XLIV. — Vers. 18. Ex eo autem tempore quo cessavimus sacrificare reginæ cæli, et libare ei hîmnam, indigemus omnibus, et gladio et fame consumpti sumus, II, 1332.

1337. THREN.

CAPUT I. — Vers. 1. Quomodo sedet sola civitas, facta est quasi vidua, domina gentium : princeps provinciarum facta est sub tributis, II, 1332. — 12. O vos omnes qui transitis per viam, attendite et videte si est dolor sicut dolor meus, II, 1333; IV, 508, 989; VI, 1102. — 15. De excelso misit ignem in osibus meis, et erudit me, II, 1333. — 20. Vide, Domine, quoniam tribulor, II, 1334. Amaritudine plena sum, II, 1334.

CAPUT II. — Vers. 13. Cui assimilabo te, filia Jerusalem? cui exæquo te, IV, 1145. Magna est enim velut mare contritio tua, II, 1334; IV, 508.

CAPUT III. — Vers. 15. Replevit me amaritudinibus, inebriavit me absinthio, III, 428; IV, 510. — 28. Sedebit solitarius et tacebit, quia levavit super se, IV, 1417.

1338. BARUCH.

CAPUT III. — Vers. 24. O Israel, quam magna est domus Dei et ingens locus possessionis ejus, magnus est et non habet finem ; excelsus et immensus, II, 1334, 1335; VIII, 635. — 32. Qui scit universa, novit eam, IX, 436.

CAPUT IV. — Vers. 1. Hic liber mandatorum Dei, II, 1335.

1539. EZECHIEL.

CAPUT I. — Vers. 26. Quasi aspectus lapidis sapphiri similitudo throni, II, 1535.

CAPUT II. — Vers. 9. Ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber, II, 1536. Erat scriptus intus et foris, II, 1536.

CAPUT III. — Vers. 12. Benedicta gloria Domini de loco suo, II, 1536. — 24. Ingredere et includere in medio domus tuæ, II, 1536, 1537.

CAPUT IX. — Vers. 5. Assumpta est de Cherub, IX, 728.

CAPUT XI. — Vers. 19. Auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum, II, 1537. — 22. Et elevarunt Cherubim alas suas, et rotæ cum eis : et gloria Dei Israel erat super ea, VI, 1221, 1225.

CAPUT XVI. — Vers. 10. Vestivi te discoloribus, et calceavi te janthino, et cinxi te bysso et indui te subtilibus, II, 1537.

CAPUT XVII. — Vers. 5. Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis et varietate, venit ad Libanum et tulit medullam cedri, VIII, 266; IX, 720. — 4. Summitatem frondium ejus avulsit : et transportavit eam in terram Chanaan, in urbe negotiatorum posuit illam, IX, 720. — 23. Erit in cedrum magnam : et habitabunt sub ea omnes volucres, et universum volatile sub umbra frondium ejus nidificabit, IX, 847. — 24. Exaltavi lignum humile, II, 1537; IV, 1055.

CAPUT XVIII. — Vers. 31. Quare moriemini domus Israel, II, 1537, 1538.

CAPUT XX. — Vers. 6. Terram quam provideram eis fluentem lacte et melle : quæ est egregia inter omnes terras, VIII, 274.

CAPUT XXII. — Vers. 50. Quæsi vi de eis virum, qui interponeret sepem, et staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam : et non inveni, II, 1538; IV, 628.

CAPUT XXVII. — Vers. 13. Dentes (ejus) eburnei, IV, 865.

CAPUT XXVIII. — Vers. 13. Omnis lapis pretiosus operimentum tuum : sardius, topazius, et jaspis, chrysolithus, et onyx, et beryllus, sapphirus, et carbunculus, et smaragdus, VI, 171-174.

CAPUT XXIX. — Vers. 6. Fuisi baculus arundineus domui Israel, quando apprehenderunt te manu, et confractus es, X, 1260.

CAPUT XXXII. — Vers. 7. Solem nube tegam, II, 1538; IV, 592.

CAPUT XL. — Vers. 3. Funiculus lineus in manu ejus, II, 1538. — 5. Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique, II, 1539.

CAPUT XLIII. — Vers. 2. Et ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem, I, 97. Et vox erat ei quasi vox aquarum multarum, VI, 615. Et terra splendebat a majestate ejus, VI, 615. — 12. Omnis finis ejus in circuitu sanctum sanctorum est, IX, 465, 787, 859-844.

CAPUT XLIV. — Vers. 1. Convertit me ad viam portæ sanctuarii exterioris, quæ respiciebat ad Orientem, et erat clausa, II, 1539, 1540; IV, 675; V, 681, 943, 1021, 1301; VI, 444, 616, 682, 704, 708; VIII, 821. — 2. Et dixit Dominus ad me : Porta hæc clausa erit : non aperiatur et vir non transibit per eam : quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam ; eritque clausa principi, I, 15; II, 1539-1544; III, 790; IV, 675; V, 681, 761, 797, 824-826, 917, 918, 945, 1024, 1118, 1299; VI, 444, 616, 667, 682, 704, 708, 779, 845, 1016, 1173; VII, 762, 1082, 1109; VIII, 264, 821, 848, 885; XI, 415. — 3. Princeps ipse sedebat in ea, ut comedat panem coram Domino; per viam portæ vestibuli ingredietur, et per viam ejus egredietur, I, 15; II, 1539-1544; III, 790; IV, 675; V, 681, 761, 797, 824, 826, 917, 918, 945, 1024, 1118; VI, 444, 616, 617, 667, 682, 704, 708, 779, 845, 1016, 1173; VII, 762, 1082, 1109; VIII, 264, 821, 848, 885; XI, 415.

CAPUT XLVI. — Vers. 1. Porta atrii interioris quæ respicit ad Orientem, erit clausa sex diebus, VI, 617. — 2. Et intrabit princeps per viam vestibuli portæ deforis, VI, 617. Et stabit in limine portæ : et adorabit super limen portæ, et egredietur, VI, 618. Porta autem non claudetur usque ad vesperam, II, 1542; VI, 628.

CAPUT XLVII. — Vers. 1-3. Et convertit me ad portam domus, et ecce aquæ egrediebantur subter limen domus ad orientem; facies enim domus respiciebat ad orientem; aquæ autem descendebant in latus templi dextrum ad meridiem altaris. Et eduxit me per viam portæ aquilonis et convertit me ad viam foras portam exteriorem, viam quæ respiciebat ad Orientem, et ecce aquæ redun-

dantes a latere dextro. Cum egrederetur vir ad Orientem, qui habebat funiculum in manu sua, et mensus est mille cubitos, et traduxit me per aquam usque ad talos. Rursumque mensus est mille, et traduxit me per aquam usque ad genua. Et mensus est mille, et traduxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille, torrentem quem non potui pertransire : quoniam intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non potest transvadari, IX, 819.

1560. DANIEL.

CAPUT II. — Vers. 34. Abscissus est lapis de monte sine manibus, I, 16; II, 1542; IV, 1628. — 45. De monte abscissus est lapis sine manibus, V, 761.

CAPUT III. — Vers. 40. Non est confusio confidentibus in te, II, 1546. — 56. Benedictus es in firmamento cæli, II, 1542; IV, 1017. — 57. Benedicite omnia opera Domini Domino, II, 1542, 1545.

CAPUT IV. — Vers. 7-9. Videbam, et ecce arbor in medio terræ, et altitudo ejus nimia; magna arbor et fortis, et proceritas ejus contingens cælum, aspectus illius erat usque ad terminos universæ terræ, folia ejus pulcherrima, et fructus ejus nimis et esca universorum in ea, subter eam habitabant animalia et bestiæ, et in ramis ejus conversabantur volucres cæli, et ex ea vescebatur omnis caro, II, 1543-1545; IV, 601, 1545; IX, 844-850.

CAPUT V. — Vers. 10. Regina autem pro re quæ acciderat regi, et optimatibus ejus, domum convivii ingressa est, et proloquens, ait : Rex, in æternum vive ; non te conturbent cogitationes tuæ, neque facies tua immutetur, II, 1546.

CAPUT XIII. — Vers. 22. Angustiæ sunt mihi undique, IV, 989, 1047; VIII, 279.

1561. OSEE.

CAPUT II. — Vers. 14. Ducam eam in solitudinem et loquar ad cor ejus, II, 1546; IV, 849, 1416.

CAPUT VI. — Vers. 5. Quasi diluculum præparatus est egressus ejus, II, 1547. — 6. Misericordiam volui, et non sacrificium, II, 1547.

CAPUT IX. — Vers. 12. Væ eis, cum recessero ab eis, II, 1447.

CAPUT X. — Vers. 1. Vitis frondosa Israel, II, 1548, Fructus adæquatus est ei, IV, 999.

CAPUT XIII. — Vers. 14. Ero Mors tua, o mors, II, 1548. — 15. Adducet urentem ventum Dominus de deserto ascendentem et siccabit venas ejus, VIII, 847.

CAPUT XIV. — Vers. 6. Ero quasi ros, Israel germinabit sicut lilium, II, 1548. — 9. Ex me fructus tuus inventus est, II, 1548-1549.

1562. JOEL.

CAPUT II. — Vers. 22. Germinaverunt speciosa deserti, II, 1549. Lignum attulit fructum suum, ficus et vinea dederunt virtutem suam, II, 1549. — 31. Luna (conversetur) in sanguinem, II, 1550; III, 501. — 32. Qui invocaverit nomen Domini, salvus erit, X, 1084.

CAPUT III. — Vers. 18. Fons de domo Domini egredietur et irrigabit torrentem spinarum, II, 1550.

1563. AMOS.

CAPUT III. — Vers. 7. Non fecit Dominus Deus verbum nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas, II, 1550.

1564. JONAS.

CAPUT I. — Vers. 11, 12. Dixerunt ad eum : Quid faciemus tibi, et cessabit mare a nobis ? quia mare ibat et intumescibat ; et dixit ad eos : Tollite me et mittite in mare, IV, 566; II, 1550, 1551. — 15. Tulerunt Jonam et miserunt in mare, et stetit mare a fervore suo, II, 1551.

1565. MICHEAS.

CAPUT IV. — Vers. 4. Sedebit vir subtus vitem suam, II, 1551. — 8. Tu turris gregis nebulosa filiæ Sion, II, 1551, 1552. Et veniet potestas prima, II, 1552.

CAPUT V. — Vers. — 2, 3. Ex te mihi erit dux qui sit dominator in Israel, et egressus ejus ab initio a diebus æternitatis ; pariet, et reliqui glorum ejus convertentur ad filios Israel : astabit et videbit, et pascet ovile suum in potentia Dominus, V, 762.

1566. HABACUC.

CAPUT I. — Vers. 5. Mundi sunt oculi tui ne videas ma-

lum et respicere ad iniquitatem non poteris, IV, 1082.

CAPUT III. — Vers. 2. In medio annorum vivificauit, IV, 1493. In medio annorum notum facies, II, 1353. — 3. Deus ab austro veniet, II, 1352. Et sanctus de monte Pharan, II, 1552, 1353. — 11. Sol et luna steterunt in habitaculo suo, II, 1353. — 18. Ego autem in Domino gaudebo; et exultabo in Deo Jesu meo, II, 1353.

1367. SOPHONIAS.

CAPUT III. — Vers. 8. In igne enim zeli mei devorabitur omnis terra, II, 1353. — 9. Reddam populis labium electum, ut uiuocent omnes in nomine Domini, et seruiant ei humero uno, II, 1353, 1354. — 15. Abstulit Dominus iudicium tuum, avertit inimicos tuos; rex Israel Dominus in medio tui; non timebis malum ultra, VIII, 276. — 17. Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse salvabit, gaudebit super te in lætitia, silebit in dilectione sua, IV, 1116.

1368. AGGÆUS.

CAPUT II. — Vers. 7. Ego commovebo cælum et terram, et mare, et aridam, II, 1354. — 8. Implebo domum istam gloria, II, 1354. — 10. Magna erit gloria domus istius novissimæ plus quam primæ, II, 1354; IX, 829.

1369. ZACHARIAS.

CAPUT I. — Vers. 11. Zelatus sum Jerusalem et Sion zelo magno, II, 1354.

CAPUT II. — Vers. 5. Ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, II, 1353; IV, 1043.

CAPUT IV. — Vers. 2. Ecce candelabrum aureum totum, II, 1353.

CAPUT XI. — Vers. 1. Aperi, Libane, portas tuas, II, 1353.

CAPUT XIII. — Vers. 1. In die illa erit fons patens domui David, II, 1356. Et habitantibus Jerusalem in ablutionem peccatoris et menstruatæ, II, 1356; IV, 560.

1370. MALACHIAS.

CAPUT III. — Vers. 1. Statim veniet ad templum suum Dominator, II, 1356. — 16. Scriptus est liber monumenti coram eo timentibus Dominum, II, 1357.

1371. LIB. MACHABÆORUM.

CAPUT IV. — Vers. 57. Ornauerunt faciem templi coronis aureis et scutulis, II, 1357.

CAPUT VI. — Vers. 39. Refulsit sol in clypeos aureos; II, 1357.

1372. II LIB. MACHABÆORUM.

CAPUT XIV. — Vers. 37. Razias autem, vir amator civitatis, qui pro affectu pater Judæorum appellabatur, II, 1358.

NOVUM TESTAMENTUM.

1373. S. MATTHEUS.

CAPUT I. — Vers. 1. Liber generationis Jesu Christi, II, 1357, 1358. — 6. David autem rex genuit Salomoneum, II, 1360. — 16. Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ, II, 1360, 1361. De qua natus est Jesus qui vocatur Christus, II, 1361; IV, 1569; VII, 757, 761, 766, 877, 878, 1137; VIII, 114; IX, 441-464, 758-789. — 18. Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, I, 137; II, 1362-1364; VI, 54, 78, 205, 206, 343, 350; VIII, 824. Antequam convenirent, I, 137; II, 474; VI, 343, 350; VIII, 824. Mater ejus Maria Joseph, I, 137; II, 1364; VI, 343, 350; VIII, 824; inventa est in utero habens de Spiritu sancto, I, 137; II, 1361-1367; V, 793; VI, 54, 78, 206, 343-350; VIII, 824. — 19. Joseph autem, vir ejus, cum esset justus, II, 1367. Et nollet eam traducere, II, 1367, 1368. — 20. Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens, II, 1368, 1369. Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natus est de Spiritu sancto est, II, 1369, 1371, 1372; V, 793; VIII, 907, 908, 1159. — 21. Pariet autem filium, et vocabis nomen ejus Jesum; ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum, V, 777. — 22, 23. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel, II, 1372, 1374; VIII, 822, 823. — 25. Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum II, 1364, 1373; V, 793.

CAPUT II. — Vers. 2. Ubi est qui natus est rex?

vidimus enim stellam ejus in Oriente, II, 1375. — 3. Audiens autem Herodes rex turbatus est, II, 1376. — 9. Ecce stella quam viderant in oriente, antecedeat eos, II, 1376. — 10. Gavisii sunt gaudio magno valde, II, 1376. — 11. Invenierunt puerum cum Maria matre ejus, II, 1376-1377; IV, 1341. — 12. Oblulerunt ei munera: aurum, thus et myrrham, II, 1378. — 13. Surge, et accipe puerum, et matrem ejus, IV, 793. Et fuge in Ægyptum, II, 378-1379. — 14. Qui consurgens, accepit puerum et matrem ejus, II, 1379. Secessit in Ægyptum, II, 1379-1380. — 15. Et erat ibi usque ad obitum Herodis, II, 1380. — 16. Mittens occidit omnes pueros, II, 1381.

CAPUT V. — Vers. 3. Beati pauperes spiritu, II, 1381. — 5. Quoniam ipsorum est regnum cælorum, IV, 1405. 1408. — 4. Beati mites, II, 1381-1382. — 6. Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, II, 1383. — 7. Beati misericordes, II, 1383-1384. — 8. Beati mundo corde, II, 1384. — 9. Beati pacifici, II, 1384. — 14. Vos estis lux mundi, II, 1383. Non potest civitas abscondi, II, 1385. — 15. Neque accendant lucernam, II, 1385. — 16. Sic luceat lux vestra coram hominibus, II, 1385. — 23. Si ergo offers munus tuum ad altare, II, 1385. — 43. Qui solem suum oriri facit super bonos et malos, II, 1385-1386.

CAPUT VI. — Vers. 6. Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, II, 1386. — 9. Sic ergo oraborabitur: Pater noster, II, 1386. — 16. Cum autem jejunatis, II, 1386. — 21. Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum, II, 1387. — 32. Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis, II, 1387.

CAPUT VII. — Vers. 18. Non potest arbor bona malos fructus facere, II, 1387. — 24. Assimilabitur viros sapienti qui edificavit domum suam supra petram, II, 1387. — 25. Descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit, fundata enim erat super petram, II, 1387.

CAPUT VIII. — Vers. 2. Domine, si vis, potes me mundare, II, 1388. — 8. Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum, II, 1388. — 9. Homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, et dico huic: vade et vadit, II, 1388. — 27. Qualis est hic quia venti et mare obediunt ei, II, 388.

CAPUT IX. — Vers. 1. Ascendens in naviculam, transivit et venit in civitatem suam, II, 1388.

CAPUT X. — Vers. 12. Pax huic domui, VIII, 263.

CAPUT XI. — Vers. 9 Plus quam prophetam, II, 1389. — 28. Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati estis, et ergo rediciam vos, IV, 890.

CAPUT XII. — Vers. 35. Bonus homo, de bono thesauro profert bona, II, 1389; IV, 615. — 46. Adhuc eloquente ad turbas ecce mater ejus et fratres stabant foris, quærentes loqui ei, IV, 781-782. — 47. Dixit autem ei quidam: ecce mater tua et fratres tui foris stant, quærentes te, IV, 782, 783. — 48. Quæ est mater mea, II, 1389. — 50. Quicunque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater et soror et mater est, II, 1390.

CAPUT XIII. — Vers. 8. Alia autem ceciderunt in terram bonam, et dabant fructum, aliud centesimum, II, 1390. — 32. Fit arbor, ita ut volucres cœli veniant, et habitent in ramis ejus, II, 1390. — 44. Simile est regnum cælorum thesauro, II, 1390. — 46. Inventa autem una pretiosa margarita, II, 1391. Abiit, et vendidit omnia quæ habuit et emit eam, II, 1391.

CAPUT XV. — Vers. 22. Miserere mei, Domine, fili David, II, 1391. — 28. O mulier, magna est fides tua; fiat tibi sicut vis, IV, 1012.

CAPUT XVI. — Vers. 16. Tu es Christus Filius Dei vivi II, 1391.

CAPUT XVII. — Vers. 1. Assumit Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem fratrem ejus, II, 1392. Ducit illos in montem excelsum seorsum, II, 1392. — 5. Ecce nubes lucida, II, 1392. Hic est Filius meus dilectus, II, 1393. — In quo mihi bene complacui, II, 1394. — 19. Si habueritis fidem sicut granum sinapis, II, 139.

CAPUT XVIII. — Vers. 23. Assimilatum est regnum cælorum homini regi, II, 1394.

CAPUT XX. — Vers. 21. Dic ut sedeant hi duo filii mei unus ad dexteram tuam et unus ad sinistram, II, 1394.

CAPUT XXI. — Vers. 1. Et venissent Bethphage ad montem Oliveti, II, 1395. — 2. Ite in castellum quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea, VI, 1186-1187.

CAPUT XXIII. — Vers. 11. Qui major est vestrum, erit minister vester, II, 1395. — 12. Qui se humiliaverit, exaltabitur, II, 1395.

CAPUT XXV. — Vers. 1. Exierunt obviam sponso et sponsæ, II, 1395. — 9. Ne forte non sufficiat nobis et vobis II, 1396. — 11. Domine Domine, aperi nobis, II, 1396.

— 24. Metis ubi non seminasti, II, 1396. — 35. Esurii, et dedistis mihi manducare, sitivi, et dedistis mihi bibere, II, 1397.

CAPUT XXVI. — Vers. 31. Omnes vos scandalum patiemini in me, in ista nocte, II, 1397, 1398. — 58. Tristis est anima mea, II, 1398.

CAPUT XXVII. — Vers. 35. Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha, II, 1399. — 46. Ut quid dereliquisti me, II, 1398, 1399. — 59. Involvit illud in sindonem mundam, et posuit illud in monumento suo novo, quod exciderat in petra, III, 19. — 60. Posuit illud in monumento suo novo, VIII, 852.

CAPUT XXVIII. — Vers. 18. Data est mihi omnis potestas in celo et in terra, II, 1399; IV, 656, 637, 921, 1007, 1511; V, 220; VII, 1061; X, 1118.

1574. S. MARCUS.

CAPUT II. — Vers. 10. Ut autem sciatis quia filius hominis, II, 1399.

CAPUT III. — Vers. 31. Et veniunt mater ejus et fratres, et foris stantes miserunt ad eum, vocantes eum, II, 1399, 1400; IV, 781-783. — 35. Quæ est mater mea et fratres mei, II, 1400; VIII, 1566-1572, 1583.

CAPUT IV. — Vers. 31. Sicut granum sinapis, quod, cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus, II, 1400. — Quæ sunt in terra; et cum seminatum fuerit, ascendit et fit majus omnibus oleribus, et facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra ejus aves celi habitare, IV, 827. — 58. Et erat ipse in puppi super cervicali dormiens, II, 1400.

CAPUT VI. — Vers. 47. Erat navis in medio mari, II, 1400.

CAPUT XI. — Vers. 10. Benedictus qui venit in nomine Domini, II, 1401.

CAPUT XII. — Vers. 43. Vidua hæc pauper plus omnibus misit, II, 1401.

CAPUT XVI. — Vers. 7. Ille, dicite discipulis ejus, et Petro, II, 1401. — 14. Exprobravit incredulitatem eorum, II, 1401.

1575. S. LUCAS.

CAPUT I. — Vers. 26, 27. In mense autem sexto, missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Gallilee, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David, et nomen Virginis Maria, I, 125; II, 1401-1406; IV, 891, 892, 1040, 1223, 1231, 1236; V, 611, 614, 615, 704, 853, 977, 983, 1028, 1123, 1126; VI, 56, 66, 590, 639, 660, 813, 814, 945, 958, 1025, 1232, 1233, 1434-1436, 1441-1444; VIII, 808; IX, 517-555.

— 28. Et ingressus angelus ad eam dixit: Ave, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, I, 481, 485; II, 1407-1416; III, 1687; IV, 471, 876, 897, 929-934, 939, 1008, 1026, 1085, 1227, 1241-1246; V, 604, 606, 607, 610, 617, 707, 739, 760, 857, 908, 909, 914, 918, 947, 977, 978, 1061, 1084, 1115; 1127, 1152, 1153, 1343, 1538-1557, 1559; VI, 29, 56, 57, 67, 159, 161, 177, 178, 308, 449, 592, 620, 659, 660, 813, 816, 853, 837, 956, 937, 958, 959, 958, 960, 961, 1006, 1013, 1014, 1016, 1026, 1133, 1136, 1301, 1216, 1211, 1217, 1259, 1284, 1285, 1295, 1296, 1297; 1325, 1383, 1400, 1421, 1425, 1429, 1430, 1444-1451; VII, 762, 878, 879, 1009; VIII, 269, 265, 409, 410, 760, 762, 801, 851, 896, 1011, 1012, 1016, 1017, 1018, 1019, 1026, 1050, 1046, 1051, 1095, 1094, 1666; IX, 535-541, 516; X, 803, 1186, 1260, 1296.

— 29. Quæ cum audisset, turbata est in sermone ejus, et cogitabat qualis esset ista salutatio, II, 1421, 1422; IV, 910, 1248, 1415; V, 984, 1358; VI, 56, 595, 620, 621, 816, 817, 837, 962, 963, 1008, 1277, 1456-1462, 1494, 1495. — 30. Et ait angelus: Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum, I, 103, 532, 533; II, 1425, 1424-1426; III, 127; IV, 539, 889, 895, 899, 1005, 1057, 1057, 1250, 1448; V, 608, 707, 907, 909, 916, 980, 983, 1358, 1359; VI, 27, 36, 393, 594, 595, 817, 995, 1006, 1007, 1153, 1462, 1465, 1495; VIII, 693, 1058. — 31. Ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum, I, 103, 532, 533; II, 1426-1429; IV, 1251, 1253, 1415; V, 542, 707, 909, 916, 981, 1156-1158; VI, 24, 57, 67, 594, 595, 594, 818, 856, 963, 1463-1468, 1495; VII, 1157; VIII, 695, 852, 934, 953, 1058; IX, 546-559. — 32. Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus: et regnabit in domo Jacob in æternum, II, 1429; IV, 1256, 1257, 1415; V, 1156-1158; VI, 26, 67, 68. — 33. Et regni ejus non erit finis, IV, 12, 6, 1257, 1415; V, 1156-1158; VI, 26. — 34. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco, I, 306, 507; II, 1429-1431; III,

790, 899, 1403, 1421, 1422; IV, 660, 971, 1258, 1409; V, 852-854, 856, 863, 867, 909, 916, 918, 919, 953, 966, 981, 982, 1159, 1160, 1163; VI, 27, 58, 68, 594, 858, 967, 994, 1000, 1009, 1297, 1476-1480, 1495, 1496; VII, 1087, 1088; VIII, 821, 822, 916, 951, 270, 271, 1200-1203; IX, 557, 563-568, 726. — 35. Et respondens angelus dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi; ideoque et quod nasceretur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei, I, 21, 1432, 1433, 1453, 1456; IV, 574, 869, 1259; V, 561, 794, 795, 852, 853, 863, 864, 909, 912, 916, 918, 919, 982, 1014, 1036, 1050, 1057, 1049, 1116; VI, 58, 68, 69, 308, 594, 595, 612, 723, 726, 855, 967, 968, 998, 1130, 1190, 1496, 1009, 1016, 1089, 1090, 1284, 1425, 1481-1487; VII, 1014, 1081; VIII, 126, 151, 264, 271, 850, 1051, 1095, 1159, 1181, 1183, 1213; IX, 554. — 36. Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua: et hic mensis sextus est illi, quæ vocatur sterilis, II, 1436, 1437; IV, 1260; VI, 59, 69. — 37. Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum, IV, 1261; VI, 59. — 38. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, II, 1440, 1442; III, 250; IV, 494, 813, 857, 862, 864, 972, 1009, 1011, 1018, 1023, 1037, 1047, 1081, 1082, 1158, 1159, 1263-1266, 1343, 1411; V, 516, 910, 916, 982, 1361; VI, 70, 594, 451, 457, 595, 596, 725, 787, 836, 838, 974, 975, 1130, 1151, 1526, 1489, 1490, 1497; VII, 1146, 1353; VIII, 986, 1204; IX, 432, 530, 729, 831. — 39. Exsurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum destinatione, in civitatem Juda, II, 1442, 1443; IV, 1121, 1279, 1281, 1297; V, 702; VI, 59, 71, 870, 871, 871; VIII, 1215; IX, 571, 589. — 40. Intravit in domum Zacharie, et salutavit Elisabeth, II, 1443; IV, 973, 974; IV, 1281, 1282, 1297; V, 702; VI, 59, 60, 71, 870, 871; VIII, 1215; IX, 589-602. — 41. Et factum est, ut audiret salutationem Mariæ Elisabeth, exsultavit infans in utero ejus, et repleta est Spiritu sancto Elisabeth, II, 1443; IV, 1283. — 42. Exclamavit voce magna et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui, I, 655-659; II, 1444-1447; IV, 952, 1285; V, 703; VI, 72; VIII, 1098, 1104, 1114, 1220; IX, 589-607. — 43. Unde hoc mihi ut veniat Mater Domini mei ad me, I, 655-659; II, 1448, 1449; III, 411; IV, 973, 1285; V, 703; VI, 60, 75; VIII, 1114, 1140, 1220, 1222; IX, 607-611. — 44. Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo, II, 1430; V, 500. — 45. Beata quæ credidisti, quoniam perficietur ea quæ dicta sunt tibi a Domino, I, 655-659; II, 1430, 1451; IV, 1005, 1275, 1286, 1287; VI, 60, 73, 74; VII, 1025; VIII, 1106-1206, 1221, 1222; IX, 403, 611-616. — 46. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum, I, 14; II, 1451-1454; III, 1560, 1564, 1564; IV, 974, 1288; V, 909; VI, 61, 74, 212, 1017, 1566-1567; VIII, 152, 1212, 1222, 1232, 1233; IX, 616, 621; X, 1275. — 47. Exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo, I, 14; II, 1454-1456; III, 1560, 1564; IV, 14, 1290; V, 909; VI, 213, 61, 74, 1018, 1031, 1568, 1569; VII, 978, 983; VIII, 1212, 1222, 1232, 1233; IX, 594; X, 1275, 1276. — 48. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, I, 14; II, 1456-1458; III, 1561, 1562; IV, 14, 284, 885, 893, 1290; V, 909, 1288, 1289; VI, 61, 74, 212, 745, 795, 946, 994, 1018, 1031, 1052, 1569, 1570; VIII, 45, 679, 680; IX, 82, 619, 796; X, 1275, 1276. Ecce enim, ex hoc beatam me dicent omnes generationes, I, 14; II, 1458, 1459; III, 411; IV, 284, 819, 885, 893, 909, 1000, 1106, 1290; V, 834, 909, 1288, 1289; VI, 61, 74, 212, 1018, 1019, 1052, 1570; VIII, 990, 1007, 1104; IX, 82, 619, 620, 788, 796; X, 1275, 1276. — 49. Quia fecit mihi magna qui potens est, et sanctum nomen ejus, II, 1460, 1461; III, 1562, 1565; IV, 942, 974, 975, 1002, 1004, 1045, 1048, 1088, 1291, 1326; V, 834, 909; VI, 61, 74, 213, 1019; VIII, 190, 465, 990, 1097; IX, 82, 621, 787; X, 1276. — 50. Et misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum, II, 1461; III, 1565; IV, 1292; V, 13, 834; VI, 62, 75, 1019, 1020, VIII, 990, 1258; X, 1276. — 51. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui, III, 1563; IV, 1292, 1295; V, 834; VI, 1020, 1021, 62, 75, 213; VIII, 990; IX, 621-626; X, 1276. — 52. Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles, III, 1563, 1564; IV, 1293; VI, 62, 75, 76-213, 1021; X, 1276. — 53. Esurientes implevit bonis, et ditantes dimisit inanes, III, 1564; IV, 1029, 1294; VI, 62, 76, 215, 1021, 1022; X, 1276. — 54. Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiae suæ, III, 1564; IV, 1294; VI, 62, 76, 77, 214, 1022; X, 1277. — 55. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini ejus in sæcula, III, 1564; IV, 1295; VI, 1022, 1023, 62, 77, 78, 214; X, 1277. — 56. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus,

et reversa est in domum suam, II, 1461, 1462; IV, 1296. — 74, 75. Servavius illi, in sanctitate et iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris, IV, 1689. — 79. Illuminare his qui in tenebris, et in umbra mortis sedent, III, 257.

CAPUT II. — Vers. 1. Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a Casare Augusto, ut describeretur universus orbis, V, 996. — 4. Ascendit autem et Joseph a Galilea de civitate Nazareth, in Judæam in civitatem David, quæ vocatur Bethleem: eo quod esset de domo et familia David, V, 996; VI, 64. — 5. Ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore, II, 1462, 1463; V, 996. — 6. Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret, V, 996; VI, 65; VIII, 1115. — 7. Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in præsepio, quia non erat eis locus in diversorio, I, 767; II, 1363-1468; III, 252; IV, 679; V, 1414, 996. — 14. Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis, IV, 674. — 16. Et venerunt festinantes, et invenerunt Mariam et Joseph, et infantem positum in præsepio, II, 1468. — 19. Maria autem conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo, I, 1070; II, 1468, 1469; III, 215; IV, 824; VI, 629, 1070, 1277; VII, 1021; VIII, 15, 1207; IX, 655, 658, 751; X, 787. — 22. Et postquam impleti sunt dies purificationis ejus, secundum legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, II, 1470-1472; IV, 1193, 1219; V, 1305; VI, 82, 558-564, 656, 663, 683; IX, 495-499. — 25. Sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperies vulvam, sanctum Domino vocabitur, II, 1472; VI, 558-564, 656, 663, 685. — 24. Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum, II, 1472; IV, 1198; IX, 499-505. — 27. Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, II, 1475. — 28. Accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum, II, 1475. — 29. Nunc dimittis servum tuum, Domine, II, 1474. — 52. Lumen ad revelationem, II, 1474. — 55. Et erant pater ejus et mater mirantes super his quæ dicebantur de illo, IV, 1209; VI, 575, 576. — 54. Et benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem ejus: Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel et in signum cui contradicetur, III, 818; IV, 497, 1219; VI, 576. — 35. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes, II, 1470-1477; III, 99, 848; IV, 497, 788, 872, 988, 1057-1120, 1211-1214, 1342; V, 668, 922, 1129, 1150, 1200, 1270; VI, 85, 779, 1005, 1102; VII, 762; VIII, 159, 279, 1409-1422; IX, 502, 656. — 59. Et ut perfecterent omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galileam in civitatem suam Nazareth, IV, 1218; V, 1205. — 44. Existimantes autem illum esse in comitatu, II, 1477. — 48. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, et ego dolentes quærebatimus te, II, 120, 1478; IV, 774, 775, 977, 978, 986, 1082; VI, 946; VII, 1227, 1572; VIII, 1301, 1522, 1535, 1559. — 49. Nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse, VIII, 1326-1351. — 50. Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos, VII, 1228, 1229; VIII, 1531, 1553, 1541, 1542, 1545. — 51. Et erat subditus illis, et mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo, II, 140, 141, 142, 1478; IV, 776, 777, 1440; VII, 1228, 1534; VIII, 1559, 1544, 1545; IX, 571, 655, 658.

CAPUT V. — Vers. 8. Exi a me, quia homo peccator sum, IV, 1087.

CAPUT VI. — Vers. 19. Virtus de illo exibat et sanabat omnes, IV, 515.

CAPUT VII. — Vers. 15. Dedit illum matri suæ, II, 1479. — 57. Et ecce mulier quæ erat in civitate peccatrix, II, 1479.

CAPUT VIII. — Vers. 19. Venerunt autem ad illum mater et fratres ejus, et non poterant adire eum præ turba, IV, 781, 782. — 20. Et nuntiatum est illi: Mater tua et fratres tui stant foris, volentes te videre, IV, 782, 785.

CAPUT X. — Vers. 22. Nemo scit quis filius nisi Pater, et quis sit Pater, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare, VI, 1242. — 58. Intravit in quoddam castellum, et mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam, II, 1479-1482; IV, 1061, 1176; VI, 555-558, 782, 841, 985, 845, 846, 1596; VIII, 274; IX, 691, 693; X, 657. — 39. Et hæc erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius, II, 1482, 1485; VI, 555-568, 847. — 40. Martha autem satagebat circa frequens ministerium: quæ cœcit et ait: Domine, non est tibi curæ quod soror mea reliquit me solum ministrare; dic ergo illi ut me adjuvet, II, 1485,

1484; VI, 847-856; IX, 760-764. — 41. Respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima, II, 1484, 1485; VI, 850. — 42. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea, II, 1485-1488; III, 115, 116; IV, 951, 1180, 1552; V, 1500; VI, 531, 652-655, 785, 851, 994; VIII, 791, 855; IX, 92, 686-691, 723; X, 1059.

CAPUT XI. — Vers. 27. Factum est autem, cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi: Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti, II, 161, 166, 1489-1491; III, 48, 85, 222, 1295-1297; IV, 784-786, 892; V, 775, 776; VI, 86, 87; VII, 791, 1206; VIII, 1587-1408; IX, 648-655, 807-825. — 28. At ille dixit: quin imo, beati qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud, II, 1492; VIII, 1587-1408; IX, 655-666.

CAPUT XV. — Vers. 8. Quæ mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, et everrit domum, et querit diligenter, donec inveniat, VI, 1227-1236. — 51. Fili, tu semper mecum es, omnia mea tua sunt, II, 1492, 1493.

CAPUT XVIII. — Vers. 58. Jesu, fili David, miserere mei, II, 1495.

CAPUT XIX. — Vers. 46. Domus mea domus orationis est, IV, 1057.

CAPUT XXII. — Vers. 42. Non mea voluntas, sed tua fiat, IX, 478.

CAPUT XXIII. — Vers. 42. Memento mei, cum veneris in regnum tuum, II, 1495.

CAPUT XXIV. — Vers. 45. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas, II, 1495, 1494.

1576. S. JOANNES.

CAPUT I. — Vers. 3. Sine ipso factum est nihil, II, 1494. — 9. Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem, II, 1494. — 14. Verbum caro factum est, II, 1494. — 16. De plenitudine ejus nos omnes accepimus, II, 1494, 1495. — 19. Tu quis es, II, 1495. — 25. Ego vox clamantis in deserto, II, 1495.

CAPUT II. — Vers. 1. Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, et erat mater Jesu ibi, II, 1495, 1496; IV, 779, 780. — 2. Vocatus est autem et Jesus, II, 1497. — 3. Deficiente vino dicit mater Jesu ad eum: Vinum non habent, II, 1497-1499; IV, 780, 781, 975, 976; V, 677; VI, 188; VII, 1256; VIII, 1546. — 4. Et dicit ei Jesus: Quid mihi et tibi est, mulier; nondum venit hora mea, II, 1499-1501; IV, 780, 781; V, 880, 885, 888; VII, 1257, 1258; VIII, 1548-1550, 1553, 1555-1557, 1559. — 5. Dicit mater ejus ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite, II, 1501, 1502; IV, 781, 845, 975, 976, 997, 1083, 1588; V, 54; VII, 1256, 1257; VIII, 1546, 1552.

CAPUT III. — Vers. 15. Filius hominis qui est in cælo, II, 1502.

CAPUT IV. — Vers. 6. Erat autem ibi fons Jacob, II, 1505. — 20. Patres nostri in monte hoc adoraverunt, IV, 1028.

CAPUT V. — Vers. 2. Est autem Hierosolymis Probatica piscina, II, 1505. — 4. Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam; et movebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam, post motionem aquæ sanus fiebat, II, 1505; IV, 1055. — 27. Potestatem dedit ei judicium facere, II, 1505.

CAPUT VI. — Vers. 42. Nonne hic est Jesus, filius Joseph, cujus nos novimus patrem et matrem, II, 1504. — 44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum, II, 1504.

CAPUT VII. — Vers. 21. Unum opus feci, et omnes miramini, II, 1504; IV, 468.

CAPUT VIII. — Vers. 6. Inclinans se deorsum, digito scribebat in terra, II, 1504, 1505. — 10. Nemo te condemnavit, quæ dixit: nemo, Domine. Dixit autem Jesus: Nec ego te condemnabo, VIII, 544. — 12. Ego sum lux mundi; qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vite, II, 1505; IV, 1080.

CAPUT X. — Vers. 29. Quod dedit mihi, majus omnibus est: et nemo potest rapere de manu Patris mei, IV, 856.

CAPUT XI. — Vers. 28. Abiit, et vocavit Mariam sororem suam silentio dicens: Magister adest, et vocat te, III, 227.

CAPUT XII. — Vers. 24. Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum frumenti, II, 1505. — 26. Si quis mihi ministrat, me sequatur, et ubi sum ego, illic et minister meus erit, III, 1570.

CAPUT XIV. — Vers. 21. Ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum, II, 1506. — 25. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus, VIII, 985.

CAPUT XV. — Vers. 1. Ego sum vitis vera, IV, 14; IX, 815. — 5. Sine me nihil potestis facere, II, 1506.

CAPUT XVI. — Vers. 21. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus; cum autem pepererit puerum, jam non meminit pressuræ, propter gaudium, quia natus est homo in mundum, II, 1506. — 24. Petite et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum, II, 1506.

CAPUT XIX. — Vers. 25. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum, II, 1507. — 25. Stabant autem juxta crucem Jesu mater ejus, II, 1507, 1508; III, 96; VI, 278, 1099; VII, 1231; VIII, 1422-1439; IX, 656. — 26. Cum vidisset ergo Jesus matrem et discipulum stantem quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus, II, 1509-1511; IV, 1532, 1567, 1437; V, 412, 413, 415, 680, 18, 19, 718, 719, 722, 921; VI, 286, 499, 740, 792, 1005, 1004; VII, 1272; VIII, 260. — Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua, II, 1511; IV, 1532, 1567, 1437; V, 18, 19, 213, 215, 217, 220, 222, 223, 680, 718, 719, 722, 921; VI, 287, 491, 740; VIII, 9, 260, 828; IX, 770. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua, II, 1512; VIII, 9, 260; IX, 19, 30. — 30. Consummatum est, II, 1512. Inclinato capite tradidit spiritum, II, 1513. — 41. Monumentum novum in quo nondum quisquam positus fuerat, VIII, 832.

CAPUT XX. — Vers. 17. Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, II, 1515.

CAPUT XXI. — Vers. 25. Si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scribendi sunt libros, IX, 844.

1377. ACTUS APOSTOLORUM.

CAPUT I. — Vers. 14. Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus et Mariamatre Jesu, et fratribus ejus, II, 1514; IV, 806; VII, 1281; VIII, 18.

CAPUT II. — Vers. 5. Apparuerunt illis dispersitæ linguæ tanquam ignis, II, 1515. — 44. Omnes etiam qui credebant, erant pariter et habebant omnia communia; possessiones et substantias vendebant, et dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat, IX, 28.

CAPUT IV. — Vers. 52. Nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, IX, 28.

CAPUT V. — Vers. 15. Ut veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, et liberarentur ab infirmitatibus suis, II, 1515.

CAPUT XII. — Vers. 12. Consideransque venit ad domum Mariæ, III, 176.

CAPUT XIII. — Vers. 22. Inveni David filium Jesu, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas, IX, 478.

CAPUT XXVII. — Vers. 20. Neque autem sole neque sideribus apparentibus per plures dies, et tempestate non exigua imminente, jam ablata erat spes omnis salutis nostræ, II, 1515, 1516.

1378. EPIST. AD ROMANOS.

CAPUT I. — Vers. 14. Sapientibus et insipientibus debitor sum, II, 1516.

CAPUT II. — Vers. 6. Reddet unicuique secundum opera ejus, II, 1516.

CAPUT III. — Vers. 23. Omnes enim peccaverunt, II, 1517.

CAPUT IV. — Vers. 18. Contra spem in spem credidit, II, 1517.

CAPUT IX. — Vers. 5. Optabam enim ego ipse anathema esse pro fratribus meis, II, 1517. — 5. Super omnia Deus benedictus, II, 1517, 1518. — 28. Verbum enim consummans et abbrevians iniquitate, quia verbum brevium faciet Dominus super terram, II, 1518.

CAPUT XV. — Vers. 29. Scio autem quoniam veniens ad vos in abundantia benedictionis Evangelii Christi veniam, IX, 690.

CAPUT XVI. — Vers. 6. Salutate Mariam, quæ multum laboravit in vobis, II, 1518, 1519.

1379. EPIST. I AD CORINTHIOS.

CAPUT II. — Vers. 9. Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum, II, 1519; IV, 969, 1002.

CAPUT IX. — Vers. 22. Omnibus omnia factus sum, II, 1519.

CAPUT X. — Vers. 12. Qui se existimat stare, videat ne cadat, IV, 897. — 31. Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite, II, 1520.

CAPUT XIII. — Vers. 4. Charitas benigna est, II, 1520.

CAPUT XIV. — Vers. 15. Psallam Spiritu, psallam et mente, IV, 979.

CAPUT XV. — Vers. 10. Gratia autem Dei sum id quod

sum, et gratia ejus in me vacua non fuit, VIII, 277, 754. — 23. Tunc et ipse Filius subjectus erit ei, qui subjecti sibi omnia, II, 1520, 1521. — 47. Primus homo de terra, terrenus: secundus homo de celo celestis, II, 1521.

1580. EPIST. II AD CORINTHIOS.

CAPUT VI. — Vers. 1. Ne in vacuum gratiam Dei recipiat, II, 1521. — 4. In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in longanimitate, II, 1522. — 15. Quæ autem conventio Christi ad Belial, VIII, 695.

CAPUT IX. — Vers. 6. Qui seminat, metet, II, 1522. — 10. Augebit incrementa frugum justitiæ vestræ, II, 1522.

1581. EPIST. AD GALATAS.

CAPUT II. — Vers. 19. Christo confixus sum cruci, IV, 1537.

CAPUT IV. — Vers. 4. Misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, II, 1522-1524; VI, 1430; VIII, 1115, 1118.

CAPUT V. — Vers. 22. Charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas, VI, 1265.

CAPUT VI. — Vers. 2. Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi, IV, 867.

1582. EPIST. AD EPHESIOS.

CAPUT IV. — Vers. 9. Quod autem ascendit, quid est nisi quia et descendit primum in inferiores partes terræ: qui descendit ipse est et qui ascendit super omnes cælos, IV, 848.

CAPUT V. — Vers. 32. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo et in Ecclesia, II, 1524.

CAPUT VI. — Vers. 17. Assumite et gladium spiritus quod est verbum Dei, II, 1525.

1583. EPIST. AD PHILIPPENSES.

CAPUT I. — Vers. 8. Testis enim mihi est Deus quomodo cupiam omnes vos in visceribus Jesu Christi, II, 1525; IV, 1048. — 21. Mihi enim vivere Christus est, et mori lucrum, II, 1525, 1526.

CAPUT II. — Vers. 7. In similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo, semetipsum exinanivit, II, 1526. — 8, 9. Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod et Deus exallavit illum et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium et infernorum, II, 1526; IV, 895; IX, 637, 688, 689. — 10. Et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris, II, 1527; V, 1269.

CAPUT IV. — Vers. 1. Sic state in Domino, charissimi, II, 1527.

1584. EPIST. AD COLOSSENSES.

CAPUT II. — Vers. 3. In quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi, II, 1528; IV, 610.

1585. EPIST. I AD THESSALONICENSES.

CAPUT V. — Vers. 25. Integer spiritus vester et anima, et corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur, II, 1528.

1586. EPIST. I AD TIMOTHEUM.

CAPUT II. — Vers. 11. Mulier in silentio discat cum omni subjectione, II, 1529.

CAPUT V. — Vers. 6. Nam quæ in deliciis est, vivens mortua est, II, 1529.

1587. EPIST. II AD TIMOTHEUM.

CAPUT III. — Vers. 12. Qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur, IV, 925.

1588. EPIST. AD HEBRÆOS.

CAPUT I. — Vers. 6. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: et adorent eum omnes angeli, II, 1529.

CAPUT IV. — Vers. 15. Omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus, II, 1530. — 16. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno, II, 1530, 1531; V, 126; IX, 666.

CAPUT V. — Vers. 7. Exauditur est pro sua reverentia, II, 1531.

CAPUT IX. — Vers. 4. Urna aurea habens manna, et

virga Aaron quæ fronderat, et tabulæ testamenti, II, 1531. — 11. Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum per amplius et perfectius tabernaculum, id est non hujus creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, II, 1532. — 24. In ipsum cælum introivit ut appareat nunc vultui Dei pro nobis, II, 1532.

1589. EPIST. JACOBI.

CAPUT I. — Vers. 4. Patientia autem opus perfectum habet, II, 1532.

1590. EPIST. I S. PETRI.

CAPUT II. — Vers. 12. Conversationem vestram inter gentes habentes bonam, II, 1533. — 20. Quæ enim est gloria, si peccantes et colaphizati suffertis? sed si bene facientes patienter sustinetis; hæc est gratia apud Deum, II, 1535.

1591. EPIST. I S. JOANNIS.

CAPUT I. — Vers. 8. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est, I, 55; II, 1535.

CAPUT II. — Vers. 1. Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, II, 1534.

CAPUT III. — Vers. 9. Qui natus est ex Deo, peccatum non facit, IV, 1150.

CAPUT IV. — Vers. 1. Nolite omni spiritui credere, II, 1534.

1592. EPIST. B. JUDÆ.

Vers. 11-13. Væ illis quæ in via Cain abierunt.... Quibus procella tenebrarum servata est in æternum, II, 1534, 1535.

1593. APOCALYPSIS.

CAPUT I. — Vers. 14. Caput autem ejus et capilli erant candidi tanquam lana alba et tanquam nix, II, 1535. Oculi ejus tanquam flamma ignis, II, 1535. — 15. Pedes ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti, II, 1535. — 16. Habebat in dextera sua stellas septem, II, 1536.

CAPUT II. — Vers. 7. Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei, II, 1536. — 28. Dabo illi stellam matutinam, II, 1537; IV, 1021.

CAPUT III. — Vers. 20. Si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, II, 1537.

CAPUT IV. — Vers. 1. Ecce ostium apertum est in cælo, II, 1537. — 2, 3. Et fui in spiritu: et ecce sedes posita erat in cælo, et supra sedem sedens; et iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdinae, II, 1537, 1538; III, 593; IX, 699. — 5. Et de throno procedebant fulgura, et voces, et tonitrua: et septem lampades ardentes ante thronum, II, 1539, 1540; VI, 1070. — 6. In conspectu sedis tanquam mare vitreum simile chrystallo, IV, 566. — 10. Mittebant coronas suas ante thronum, II, 1540.

CAPUT V. — Vers. 1. Et vidi in dextera sedentis supra thronum, librum scriptum intus et foris signatum sigillis septem, II, 1540; IV, 682. — 5. Et nemo poterat, neque in cælo, neque in terra, neque sub terra, aperire

librum, II, 1540. — 4. Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inventus est aperire librum, nec videre eum, II, 1540.

CAPUT VI. — Vers. 12. Luna tota facta est sicut sanguis, II, 1541.

CAPUT IX. — Vers. 13. Audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei, II, 1541.

CAPUT X. — Vers. 10. Accepi librum de manu angeli, et devoravi illum, et erat in ore meo tanquam mel dulce, et cum devorarem eum, amaricatus est venter meus, II, 1541.

CAPUT XI. — Vers. 19. Apertum est templum Dei in cælo: et visa est Arca testamenti ejus in templo ejus, et facta sunt fulgura, et voces, et terræ motus, et grando magna, II, 1541, 1542; IV, 1054; V, 1285, 1286; IX, 718.

CAPUT XII. — Vers. 1. Et signum magnum apparuit in cælo: Mulier amicta sole, et luna sub pedibus ejus, et in capite ejus corona stellarum duodecim, I, 17, 18; II, 1542, 1545-1548; III, 20, 22, 51; IV, 468, 515, 895, 904, 1156, 1545; VI, 188-190, 996-998; VII, 759, 762; VIII, 267, 354; IX, 596, 654, 723-758; X, 1262. — 2, 3. Et in utero habens, clamabat parturiens, et cruciabatur ut pariat. Et visum est aliud signum in cælo: et ecce draco magnus et rufus, habens capita septem, et cornua decem, et in capitibus ejus diademata septem, I, 17, 18; II, 1548, 1549; VIII, 248. — 4. Et draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura, ut cum peperisset filium ejus devoraret, V, 720; VIII, 102, 107. — 6. Mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum a Deo, IV, 414. — 15. Misit serpens ex ore suo post mulierem, aquam tanquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine, III, 203.

CAPUT XVI. — Vers. 1. Audivi vocem magnam de templo dicentem septem angelis: Ite, et effundite septem phialas, II, 1549.

CAPUT XVIII. — Vers. 1. Terra illuminata est a gloria ejus, II, 1549. — 14. Poma desiderii animæ tuæ discesse- runt a te, III, 1447.

CAPUT XIX. — Vers. 7. Venerunt nuptiæ Agni, et uxor ejus præparavit se, II, 1549. — 8. Datum est illi ut cooperiat se byssino splendenti et candido, II, 1549.

CAPUT XXI. — Vers. 1. Et vidi cælum novum, et terram novam, II, 1550. — 2. Vidi sanctam civitatem Jerusalem novam descendentem de cælo a Deo, paratam sicut sponsam ornatam viro suo, II, 1550; IV, 623. — 18. Aurum mundum simile vitro mundo, IX, 454. — 25. Claritas Dei illuminavit eam, IX, 454. — 27. Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens, II, 1551; VIII, 265, 276; IX, 446, 454.

CAPUT XXII. — Vers. 1. Ostendit mihi fluvium aquæ vitæ, II, 1551. — 2. Ex utraque parte fluminis aquæ vitæ, II, 1551. — 16. Ego sum radix et genus David, stella splendida, IV, 886. — 18. Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto, II, 1552.

1594. LIB. III ESDRÆ.

CAPUT III. — Vers. 10. Unus scripsit: forte est vinum; alius scripsit: fortior est rex, tertius scripsit: fortiores sunt mulieres, II, 1063.

V

FIGURÆ, TITULI MARIANI.

SIVE

Index alphabeticus quintus complectens comparationes, figuras, titulos, nomina, et encomia cujuscunque generis in laudem et honorem B. V. M.

1595. Abacus, IX, 857.

1596. Abbatia regalis, sub multiplici respectu, IX, 857-859.

1597. Abbatisa, IX, 859.

1598. Abela, IX, 859.

1599. Abies, IX, 859.

1400. Abigall, sub multiplici respectu, III, 568; IV, 495, 535, 567, 642, 1498; VI, 1408, 1409, 1451; VII, 762, 1064; IX, 606, 860, 861; X, 1260.
1401. Abisag — Abisag Sunamitis, IX, 515. — Abisag sub multiplici respectu, IV, 535, 576, 1498; IX, 861.
1402. Abiud, IX, 862.
1403. Ablatio, 862.
1404. Ablutio, 862.
1405. Ablutrix, 862.
1406. Abolitio, 862.
1407. Abraam, 862.
1408. Absicos, 862.
1409. Absolutio, sub multiplici respectu, 862, 863.
1410. Absorptrix, 863.
1411. Abstersio, 863.
1412. Abundantia, 863.
1413. Abyssus. — Abyssus miraculorum, I, 25; IX, 436, 577, 788; X, 1263. — Abyssus gloriæ, III, 120-125. — Abyssus gratiæ, VI, 145; IX, 107, 558. — Abyssus pietatis, IX, 581. — Abyssus sub multiplici respectu, IV, 615; VI, 194; IX, 863; X, 790.
1414. Acclamatio, IX, 863.
1415. Accubitus, 863.
1416. Acerra. — Acerra aurea, VIII, 1404. — Acerra sub multiplici respectu, IX, 863, 864.
1417. Acervus. — Acervus tritici, 644. — Acervus, 864.
1418. Achates, sub multiplici respectu, V, 1258, 1259; IX, 864.
1419. Achim, IX, 864.
1420. Acies. — Acies ordinata, IV, 560, 658, 688, 814, 891, 1021. — Acies sub multiplici respectu, VI, 1241, 1402; IX, 864, 865; X, 656.
1421. Acolythus, IX, 863.
1422. Acrostichis, 863.
1423. Adam, 863.
1424. Adamas, sub multiplici respectu, 863.
1425. Adductio, 866.
1426. Adductrix, 866.
1427. Adimpletio, 866.
1428. Aditus, 866.
1429. Adjutorium, sub multiplici respectu, 866, 867.
1430. Adjutrix. — Adjutrix militantium, 581. — Adjutrix sub multiplici respectu, V, 44, 275; VII, 1276; IX, 757, 867, 868, 869.
1431. Adminiculatrix, IX, 869.
1432. Administra, 869.
1433. Administratrix, 869.
1434. Admiratio, 869.
1435. Adolescentula, sub multiplici respectu, 869.
1436. Adoratrix, 869.
1437. Adornatrix, 869.
1438. Adumbratio, 869.
1439. Advocata. — Advocata miserorum, IX, 372. — Advocata Eve, 399, 403, X, 953. — Advocata sub multiplici respectu, I, v; III, 24; IV, 283, 285, 286, 289, 292, 434, 568, 624, 644, 664, 665, 831, 872, 969, 970, 1085, 1382, 1585, 1590; V, 16, 44, 170, 171, 274, 275, 278, 554; VI, 1365, 1431; VII, 744; VIII, 186, 248, 655; IX, 60, 108, 150, 156, 340, 548, 558, 587, 458, 555, 758, 869, 875; X, 871, 1085.
1440. Advocatio, IX, 875.
1441. Advocatrix, 875.
1442. Aedes, sub multiplici respectu, 875.
1443. Edificatrix, 875.
1444. Edificium, sub multiplici respectu, 875, 876.
1445. Emula, sub multiplici respectu, 876.
1446. Emulatrix, 876.
1447. Aer, sub multiplici respectu, 876.
1448. Aerarium, sub multiplici respectu, 876.
1449. Aternitas, 876.
1450. Aether, 876.
1451. Africa, 876.
1452. Agalma, 877.
1453. Agapis, 877.
1454. Agar, VII, 1262.
1455. Ager. — Ager plenus, VI, 1197. — Ager sub multiplici respectu, IV, 476; V, 761, 762; VI, 18, 1280; IX, 877, 879; X, 860, 1470.
1456. Agiasterium, IX, 879.
1457. Agna. — Agna immaculata, VI, 259; VIII, 1404. — Agna sub multiplici respectu, VI, 150, 193, 195; IX, 815, 879, 880.
1458. Agnitio, IX, 880, 881.
1459. Agnus castus, 881.
1460. Agonista, 881.
1461. Agonizatrix, 881.
1462. Agricultura, 881.
1463. Alabastrum. — Alabastrum nardi pistici, V, 961. — Alabastrum sub multiplici respectu, IX, 881, 882.
1464. Alacritas, 882.
1465. Alabestron, 882.
1466. Alexandria, 882.
1467. Alimentum, 882.
1468. Allectorius, 882.
1469. Alleluia, 882.
1470. Alleviatio, 882.
1471. Alleviatrix, 882.
1472. Alma, 882.
1473. Alpha, 882.
1474. Altare. — Altare propitiationis, IV, 567. — Altare aureum, V, 961. — Altare, sub multiplici respectu, IX, 882, 884; X, 860.
1475. Altitudo, IX, 884.
1476. Altrix, sub multiplici respectu, 884, 885.
1477. Alumna, 885.
1478. Alveus, sub multiplici respectu, 885.
1479. Amandinus, 885.
1480. Amarus. — Amarus misericordiæ, 485.
1481. Amaranthus, 485, 885.
1482. Amatrix, sub multiplici respectu, 885, 886.
1483. Amethystus, V, 1267, 1268; IX, 886.
1484. Amiantus, IX, 886.
1485. Amica. — Amica Dei, X, 1085. — Amica, sub multiplici respectu, IV, 1006, 1007; IX, 886-891.
1486. Amictus, IX, 892.
1487. Aminadab, 893.
1488. Amœnitas. — Amœnitas paradisi, VI, 1365; IX, 893.
1489. Amor, 893.
1490. Amos, 893.
1491. Amphora, 893.
1492. Amplexatrix, 893.
1493. Ampulla, 893, 894.
1494. Amygdalus, sub multiplici respectu, VI, 1501, 1516; IX, 807, 830, 892, 893.
1495. Anathema, IX, 894.
1496. Anchora. — Anchora salutis, III, 242-246. — Anchora, sub multiplici respectu, VI, 1563; IX, 156, 585, 894.
1497. Ancilla, sub multiplici respectu, IX, 894-897.
1498. Angelus, 897.
1499. Anima, 898.
1500. Animal, 898.
1501. Anna, sub multiplici respectu, IV, 1013; VI, 1259, 1451; VII, 1064, VIII, 806; IX, 898.
1502. Annulus, IX, 898.
1503. Annuntiatrix, 898.
1504. Annus, 898.
1505. Antemurale, antemurale regnorum, III, 151-156. — Antemurale, IX, 898, 899.
1506. Antepacmentum, IX, 899.
1507. Antidotum, 899.
1508. Antistes, 899.
1509. Apertorium, 899.
1510. Apex, 899.
1511. Aparium, 899.
1512. Apicula, 899.
1513. Apis, sub multiplici respectu, III, 497-504, 789; IV, 661, 1505; VIII, 871; IX, 574, 585, 899-901.
1514. Apologia, 901.
1515. Apostola, 901.
1516. Apotheca, sub multiplici respectu, 901.
1517. Appellatio, 902.
1518. Appodiamentum, 902.
1519. Apportatrix, 902.
1520. Aqua et aquæ, sub multiplici respectu, III, 19; IX, 902, 903.
1521. Aqueductus, sub multiplici respectu, IV, 1031, 1032; IX, 418, 783, 903-907.
1522. Aquila. — Aquila defendens, III, 225. — Aquila, sub multiplici respectu, IV, 521; IX, 907-909.
1523. Aquilo, IX, 909.
1524. Ara, 910.
1525. Aram, 910.
1526. Araspes, 910.
1527. Arbor. — Arbor in medio terræ, IV, 601. — Arbor vitæ, IX, 427. — Arbor Nabuchodonosor, 845-847. — Arbor, sub multiplici respectu, IV, 1034, 1035; VI, 1156, 1515, 1514, 1521; IX, 910-917.
1528. Arca. — Arca translata, III, 108-114. — Arca Noe, III, 243; IV, 884, 885, 894, 1125, 1145; VI, 1072, 1074, 1405, 1406, VIII, 265; IX, 450. — Arca testamenti, IV, 1034; VI, 1074-1076; VIII, 150, 1514; IX, 150, 419, 424. — Arca gloriæ et arca nova gloriæ, VIII, 1019, 1105; X, 858. — Arca nova et arca Dei, et arca Dei nova, VI, 156; VIII, 1404; IX, 55, 557; X, 792, 1470. —

Arca vitæ, VIII, 1103. — Arca vera, VIII, 1404. — Arca spiritalis, X, 858. — Arca sanctuarii, IX, 388. — Arca testimonii, VIII, 648, 699. — Arca thesauri, IX, 535. — Arca spei, VI, 959. — Arca sanctificationis, VI, 264; VIII, 1404. — Arcæ Moysis, IV, 701. — Arca propitiationis, IV, 1034. — Arca fœderis, III, 835; IV, 285, 702, 1034, 1035, 1531; VI, 1275; IX, 128, 547, 508, 803, 828. — Arca, sub multiplici respectu, I, iv; 9, 52; III, 11, 35, 197; IV, 476, 593, 594, 595, 620, 675, 676, 685, 815; V, 55, 40, 605, 962, 1121, 1135, 1283, 1285, 1286, 1345, 1355; VI, 126, 156, 142, 156, 190, 773, 1071, 1156, 1280, 1501, 1516; VII, 762; IX, 718, 719, 917-953; X, 941.

1529. Arcanum, IX, 935.

1530. Archangela, 935.

1531. Archangelus, 935.

1532. Archiatra, 935.

1533. Archiducissa, 936.

1534. Archimartyr, 936.

1535. Architectrix, 936.

1536. Architrichium, 936.

1537. Arcuturum luminare, V, 1285, 1286.

1538. Arcus. — Arcus fœderis, VI, 1406. — Arcus, sub multiplici respectu, III, 393, 394; IV, 566, 567; IX, 956-959.

1539. Ardor, IX, 939.

1540. Area, 959.

1541. Areola. — Areola aromatum, III, 425-431; VI, 167, 1067. — Areola, sub multiplici respectu, IX, 939, 940.

1542. Argilla, IX, 940.

1543. Argumentum, 940.

1544. Arida, 940.

1545. Arithmetica, 940.

1546. Arma, 940.

1547. Armarium. — Armarium vitæ, VIII, 1052, 1085. — Armarium, sub multiplici respectu, IV, 1446; VIII, 648; IX, 940, 941.

1548. Armatura, sub multiplici respectu, IX, 941.

1549. Armilla, IV, 1483, 1484.

1550. Aroma, IX, 941.

1551. Arphaxad, 941.

1552. Arrba, 941.

1553. Arrbabo, 941, 942.

1554. Arundo, X, 1259-1261.

1555. Arvum. — Arvum mirificum, VIII, 1103. — Arvum, IX, 942.

1556. Arx. — Arx tuta, X, 1470. — Arx, sub multiplici respectu, IX, 942.

1557. Asa, 942.

1558. Ascensio, 942.

1559. Ascensus, 942.

1560. Asius, 942.

1561. Aspectus, 942.

1562. Aspersorium, 942, 943.

1563. Astipulatio, 943.

1564. Astronomia, 943.

1565. Astrum. — Astrum soliforme, IX, 608. — Astrum, sub multiplici respectu, 943.

1566. Asylum, sub multiplici respectu, IX, 943, 944.

1567. Athleta, 944.

1568. Atrium, sub multiplici respectu, 944.

1569. Attractrix, 944.

1570. Auctor, 944.

1571. Auctrix, sub multiplici respectu, 944, 945.

1572. Auditio, sub multiplici respectu, 945.

1573. Augusta, sub multiplici respectu, 945.

1574. Aula. — Aula Domini, IV, 451. — Aula Regis æterni, VI, 501; X, 1311. — Aula regalis et Aula regia, X, 785; VIII, 1031. — Aula ecclesiæ, VI, 723, 724. — Aula, sub multiplici respectu, III, 1680; IX, 946-948.

1575. Aulæum, VI, 194.

1576. Aurora, sub multiplici respectu, III, 59-66, 250, 251, 1673; IV, 656, 1005, 1025, 1166, 1590, 1471; V, 27, 1190; VI, 167, 424, 425, 1067, 1071, 1241, 1501-1503, 1361-1366, 1400; IX, 554, 416, 588, 696, 772, 773, 948-959; X, 654-656, 1255, 1256, 1470; XI, 451, 452.

1577. Aurum. — Aurum fulvum, IX, 185. — Aurum, sub multiplici respectu, I, 52; VI, 129; IX, 959-962.

1578. Auspex, IX, 962.

1579. Auxiliatrix, sub multiplici respectu, VI, 1573; IX, 231, 560, 831, 962, 963.

1580. Auxilium. — Auxilium cæcorum, IX, 456. — Auxilium Christianorum, IX, 832. — Auxilium, sub multiplici respectu, IX, 156, 371, 963, 964; XI, 371.

1581. — Averruncatio, IX, 945.

1582. Avia, 946.

1583. Avis, sub multiplici respectu, 946.

1584. Azor, IX, 964.

1585. Baculus, sub multiplici respectu, VI, 1370; IX, 965. — Baculus cæcorum, IX, 456.

1586. Bajula, 965.

1587. Bajulatrix, 965.

1588. Balasius, 965, 966.

1589. Balsamum, sub multiplici respectu, III, 408-414; IV, 1053, 1054, 1152; VI, 942; IX, 419, 708, 966, 967.

1590. Baptisma, IX, 967.

1591. Basilica, 967, 968.

1592. Basis. — Basis firmissima, 632. — Basis scalæ, X, 1151. — Basis, sub multiplici respectu, IX, 968.

1593. Beatificatrix, 968.

1594. Beatitudo, 968.

1595. Bellatrix, 968.

1596. Bellona spiritalis, 411, 524, 764, 765.

1597. Benedictio, sub multiplici respectu, 968.

1598. Beneplacitum, IX, 968; X, 1470.

1599. Benjaminus, IX, 709.

1600. Beryllus, 968, 969; V, 1274, 1275.

1601. Bethania, IX, 969.

1602. Bethel. — Bethel et Bethel nova, VI, 158; IX, 969.

1603. Bethleem, sub multiplici respectu, V, 1343; VI, 201; IX, 969.

1604. Bethsabæe, sub multiplici respectu, IV, 553, 629, 817, 1084; V, 34; VI, 889, 893; VIII, 188, 278; IX, 458, 969, 970.

1605. Bibliotheca, IX, 970.

1606. Bonitas, 970.

1607. Bonum, 970.

1608. Booz, 970.

1609. Botrus, 970.

1610. Brachium, 970.

1611. Buxus, 970-972.

1612. Byssus, VI, 129; IX, 972.

1613. Cainan, IX, 971.

1614. Calamus, sub multiplici respectu, 972, 973.

1615. Calathus, 973.

1616. Calcatrix, 973.

1617. Calcedonius lapis, V, 1254.

1618. Calchedonius, IX, 975, 974.

1619. Calix, 974.

1620. Camamilla, V, 1275, 1276.

1621. Camera, sub multiplici respectu, IX, 974.

1622. Cameraria, 974.

1623. Caminus, 974.

1624. Camæna, 974.

1625. Campus, sub multiplici respectu, 974, 975.

1626. Canalis, 975, 976.

1627. Cancellaria, 976.

1628. Candela, sub multiplici respectu, 976.

1629. Candelabrum. — Candelabrum aureum, V, 962; IX, 686-689; X, 793. — Candelabrum virgineum, V, 762; X, 859. — Candelabrum inauratum, VIII, 1404. — Candelabrum, sub multiplici respectu, IV, 476; V, 1274; VI, 150, 196, 262, 1284; IX, 976-979.

1630. Candidatio, IX, 979, 980.

1631. Candor. — Candor nivis, III, 154-140; IV, 1117, 1126, 1127. — Candor, sub multiplici respectu, IX, 980.

1632. Canon, 980.

1633. Cantatrix, 980.

1634. Canticum, 980.

1635. Cantilena, 980.

1636. Cantus, 980.

1637. Capacitas, 981.

1638. Capitanea, 981.

1639. Caprea, capra, 821, 981.

1640. Capsa, 981.

1641. Captivatrix, 981.

1642. Caput. — Caput Virginum, VII, 1095; VIII, 926; X, 955. — Caput, sub multiplici respectu, IX, 981, 982.

1643. Carbo, IX, 982.

1644. Carbunculus, sub multiplici respectu, V, 1262, 1263; IX, 982.

1645. Cardo, 982.

1646. Carmelus. — Carmelus beneficus, III, 146-151; IX, 982.

1647. Carmen, 982.

1648. Carneolus, 982.

1649. Caro, sub multiplici respectu, 983.

1650. Caryophyllum, 485.

1651. Casa, sub multiplici respectu, 983.

1652. Castellum, sub multiplici respectu, III, 1672, 1680; IV, 673, 674, 1061, 1062, 1176-1178; VI, 553, 556, 629, 650, 743, 782, 844, 983, 1186, 1187, 1508, 1596; VII, 762; VIII, 264, 274; IX, 983-989; X, 657; XI, 454.

1653. Castra, IX, 989.
 1654. Castrum, sub multiplici respectu, 989, 990.
 1655. Caterva, 990.
 1656. Cathedra, sub multiplici respectu, 990.
 1657. Caula, 991.
 1658. Causa. — Causa vitæ, X, 860. — Causa pacis et salutis, X 1470. — Causa, sub multiplici respectu, IX, 991-996.
 1659. Caverna, IX, 990, 991.
 1660. Cedrus. — Cedrus Libani, III, 16-21. — Cedrus, sub multiplici respectu, III, 11, 352-359; IV, 590, 591, 1050, 1051; VI, 501, 750, 1227; IX, 419, 587, 705, 706, 785, 996-999.
 1661. Celebritas, IX, 999.
 1662. Cella. — Cella pigmentaria, III, 1681; VI, 958. — Cella cœlestis, VIII, 1051. — Cella aromatum, VI, 1217, 1280. — Cella, sub multiplici respectu, IX, 999, 1001.
 1663. Cellaria, sub multiplici respectu, 1001.
 1664. Cellarium, sub multiplici respectu, 1001.
 1665. Celleraria. — Celleraria Trinitatis, IV, 631. — Celleraria, IX, 1002.
 1666. Cellula, 1002.
 1667. Centrum, sub multiplici respectu, IV, 1122, 1123; IX, 1002.
 1668. Centurio, 1002.
 1669. Ceraunius, 1002.
 1670. Certitudo, 1002.
 1671. Cerva, sub multiplici respectu, III, 517, 518; IV, 678, 679; IX, 607, 1002, 1005.
 1672. Cervical, 1005.
 1673. Cessatio, 1005.
 1674. Character, 1005.
 1675. Charis, sub multiplici respectu, 1005.
 1676. Charitas, 1005.
 1677. Charta, sub multiplici respectu, 1005. — Charta divinitissima, VIII, 1404.
 1678. Chelidonium, IX, 1004.
 1679. Cherubim, 1004.
 1680. Cherubina, 1004.
 1681. Christipara, V, 644.
 1682. Christotocos, IX, 1004.
 1683. Chrysolithus, IX, 1004; V, 1270.
 1684. Chrysopasus, V, 1272, 1273.
 1685. Chrysoprasus, IX, 1004.
 1686. Chrystallus, 462.
 1687. Cibatrix, 1004.
 1688. Cibus. — Cibus pauperum, IX, 820. — Cibus vitæ, X, 791. — Cibus, sub multiplici respectu, VI, 193; IX, 1004, 1005.
 1689. Cidara, IX, 1005.
 1690. Cimelium, sub multiplici respectu, IX, 1005; VI, 17. — Cimelium gratiarum, IX, 436.
 1691. Cinnamonum, sub multiplici respectu, VI, 128, 942; IX, 419, 708, 1005-1007.
 1692. Circumamictus, IX, 1007.
 1693. Circumdatrix, 1008.
 1694. Circumscripio, 1008.
 1695. Cisterna. — Cisterna Bethleem, III, 462, 463; IV, 562. — Cisterna, sub multiplici respectu, IX, 1008.
 1696. Cithara, IX, 1009.
 1697. Civis, 1009.
 1698. Civitas. — Civitas refugii, I, iv; III, 168-172, 500; IX, 452, 764. — Civitas Bethleem, IV, 676. — Civitas animata, VIII, 1404; X, 941. — Civitas inconcussa, IX, 820. — Civitas Sion, VIII, 845. — Civitas munita, IV, 562. — Civitas Jerusalem, IV, 578, 625. — Civitas Dei, IV, 625, 674; VI, 651, 653; IX, 452, 788; XI, 415. — Civitas, sub multiplici respectu, III, 11, 1680; IV, 1041, 1042; VI, 120, 150, 201, 779, 1185, 1280; IX, 1009-1019.
 1699. Claritudo, IX, 1019.
 1700. Claustrium, sub multiplici respectu, VIII, 1084; IX, 1019, 1020.
 1701. Clausula, IX, 1020.
 1702. Clavigera, 1019.
 1703. Clavigeraria, 1019.
 1704. Clavis, sub multiplici respectu, IV, 1446; IX, 1019.
 1705. — Clementia, sub multiplici respectu, IV, 1387, 1388; IX, 1020.
 1706. — Clibanus, sub multiplici respectu, V, 761; IX, 1020, 1021; X, 860.
 1707. Clypeus, sub multiplici respectu, IV, 658; IX, 1022; XI, 357.
 1708. Coadjatrix, IX, 1022.
 1709. Coagmentatio, 1022.
 1710. Coccus, 1022.
 1711. Cochlea, IX, 1022, 1025.
 1712. Codex, 1025.
 1713. Cœlum. — Cœlum animatum, IX, 107. — Cœlum secundum, III, 1815. — Cœlum aquilæ, IX, 566. — Cœlum igneum, IV, 585. — Cœlum splendidum, VIII, 1019. — Cœlum mysticum, IX, 566. — Cœlum alterum, X, 941. — Cœlum, sub multiplici respectu, IV, 615, 1015, 1016; V, 1350; VI, 17, 59, 127, 195, 196, 755; VIII, 276, 759, 1105, 1405, 1401; IX, 212, 580, 454, 557, 1025-1035; X, 792, 889, 860, 1151.
 1714. Cœnaculum, IX, 1035.
 1715. Cœnobium, 1035.
 1716. Cœtus aromatum, VI, 958.
 1717. Cognito, IX, 1055.
 1718. Cohabitatrix, 1055.
 1719. Cohæres, 1055.
 1720. Collectrix, 1055.
 1721. Collegium. — Collegium sanctitatis, IX, 605, 787, 1055.
 1722. Collis. — Collis thuris, X, 1470. — Collis Trinitatis, IV, 651. — Collis, sub multiplici respectu, IX, 1035, 1036.
 1723. Collum, sub multiplici respectu, IX, 1036-1041.
 1724. Columba. — Columba velox, III, 64-69. — Columba arca, VI, 1501. — Columba Noe, VI, 1410; VIII, 700. — Columba Dei, X, 1470. — Columba, sub multiplici respectu, I, 12; III, 518-525; IV, 666, 878, 1199, 1200, 1427, 1511-1516; V, 1190; VI, 18, 142, 190, 193, 260, 852, 855, 1259, 1570; IX, 476, 501-505, 589, 775, 815, 1041-1049; X, 782, 859, 955.
 1725. Columna. — Columna ignea, III, 255; IV, 565; V, 452; IX, 774. — Columna nobis, VI, 1565. — Columna, sub multiplici respectu, IX, 1049-1051.
 1726. Comes, IX, 1051, 1052.
 1727. Commartyr, 1052.
 1728. Commendatio, 1052.
 1729. Commigratio, 1052.
 1730. Commilito, 1052.
 1731. Comminatrix, 1052.
 1732. Commoratio, 1052.
 1733. Communicatio, 1052.
 1734. Commutatio, 1052.
 1735. Comparatrix, 1052.
 1736. Compartmentalis, 1052.
 1737. Comparticeps, 1055.
 1738. Compendium, 1055.
 1739. Complementum, 1055.
 1740. Complexio, 1055.
 1741. Compositio, 1055.
 1742. Comprehensio, 1055.
 1743. Comprehensor, 1055.
 1744. Comproductrix, 1054.
 1745. Concausa, 1054.
 1746. Conceptaculum, sub multiplici respectu, IX, 1051.
 1747. Conceptrix, IX, 1054.
 1748. Concha. — Concha Gedeonis, VI, 1281, 1408. — Concha animata, IX, 554. — Concha mystica, 555. — Concha, sub multiplici respectu, IV, 614, 1025; IX, 1054, 1055.
 1749. Conchylium, 1056.
 1750. Conciliatio, 1056.
 1751. Conciliatrix. — Conciliatrix benedictionis, VIII, 759. — Conciliatrix, sub multiplici respectu, IX, 156, 1056, 1057.
 1752. Concilium, 1057.
 1753. Conclave, sub multiplici respectu, 1057.
 1754. Concordatrix, 1057.
 1755. Concreatrix, 1057.
 1756. Conculcatrix, sub multiplici respectu, 1057, 1058.
 1757. Concursus, 1058.
 1758. Condecoratrix, 1058.
 1759. Condimentum, sub multiplici respectu, 1058.
 1760. Condispensatrix, 1058.
 1761. Conditio, 1058.
 1762. Conditrix, 1058.
 1763. Condomina palatii, VI, 956.
 1764. Confidentia, sub multiplici respectu, X, 1058.
 1765. Confinium, 1058.
 1766. Confirmatio, 1058.
 1767. Confirmatrix, 1058.
 1768. Conformatrix, 1058.
 1769. Confortatio, 1058.
 1770. Confortatrix, sub multiplici respectu, VIII, 25; IX, 27, 1058.
 1771. Confugium, IX, 1058, 1059.
 1772. Congregatio, 1059.

1773. Congregatrix, IX, 1059.
 1774. Conjugata, 1059.
 1775. Conjunctio, 1059.
 1776. Conjunctrix, 1059.
 1777. Conjux, sub multiplici respectu, 1059.
 1778. Connexio, 1059.
 1779. Conscia, 1059, 1060; VI, 1026, 1027.
 1780. Consecutio, IX, 1060.
 1781. Consecutrix, 1060.
 1782. Consortio, 1060.
 1783. Conservatio, 1060.
 1784. Conservatrix, sub multiplici respectu, IX, 1060; V, 18.
 1785. Consiliaria, IX, 1060.
 1786. Consiliatrix, 1060.
 1787. Consilium, sub multiplici respectu, 1060; II, 371.
 1788. Consistorium, IX, 1060.
 1789. Consocia, 1061.
 1790. Consolatio. — Consolatio afflictorum, I, III. — Consolatio peregrinantium, IX, 436. Consolatio, sub multiplici respectu, 565, 1061, 1062.
 1791. Consolatrix. — Consolatrix viduarum, IX, 27. — Consolatrix, sub multiplici respectu, V, 18, 359; IX, 334, 571, 1062, 1065.
 1792. Consors, sub multiplici respectu, IX, 1065.
 1793. Consersio, 1165.
 1794. Consummatio, sub multiplici respectu, 1065.
 1795. Contemperatio, 1065.
 1796. Contemplatio, 1065.
 1797. Contemplatrix, sub multiplici respectu, 1065.
 1798. Contritio, 1065.
 1799. Contubernalis, sub multiplici respectu, 1064.
 1800. Contus, 1064.
 1801. Convallis, sub multiplici respectu, 1064.
 1802. Conventus, 1064.
 1803. Conversio, 1064.
 1804. Conviva, 1064.
 1805. Convivator, 1064.
 1806. Convivium, 1064.
 1807. Convolvulus obedientiæ, 485.
 1808. Cooperatrix, sub multiplici respectu, 1064, 1065.
 1809. Coornatrix, 1065.
 1810. Copia, 1065.
 1811. Copula, 1065.
 1812. Copulatio, 1065.
 1813. Cor, sub multiplici respectu, 1065-1067.
 1814. Corallus, 1067.
 1815. Cornu, sub multiplici respectu, 1067.
 1816. Cornucopia, 1067.
 1817. Corona. — Corona virginum, I, v.; VII, 1095. — Corona iustorum, IX, 340. — Corona virginitatis, X, 856. — Corona sub multiplici respectu, IV, 1488, 1489; V, 452, 1345; IX, 1067-1068.
 1818. Coronamentum, 1065.
 1819. Coronaria, 1068.
 1820. Coronatrix, 1068.
 1821. Coronides, 1068, 1069.
 1822. Coronis, 1069.
 1823. Correctio, 1069.
 1824. Correptio, sub multiplici respectu, 1069.
 1825. Cortina, 1069.
 1826. Corvus, 1069.
 1827. Cosan, 1069.
 1828. Crabates, 1069.
 1829. Crater, sub multiplici respectu, 1069-1073.
 1830. Cratera, 1073.
 1831. Creatura, sub multiplici respectu, 1073, 1074.
 1832. Crocus, sub multiplici respectu, IX, 1074, 1075; V, 1257, 1258.
 1833. Crucifera, IX, 1075.
 1834. Crucifixa, 1075.
 1835. Crux, sub multiplici respectu, 1075.
 1836. Crystallus, sub multiplici respectu, 1075, 1076.
 1837. Cubiculum, sub multiplici respectu, VIII, 1403; IX, 1076.
 1838. Cubile. — Cubile sanctum, VI, 194. — Cubile, IX, 1076, 1077.
 1839. Cultus, 1077.
 1840. Cultrix, sub multiplici respectu, 1077.
 1841. Cumulus, sub multiplici respectu, 1077.
 1842. Cura, 1077.
 1843. Curatio, 1077.
 1844. Currus, sub multiplici respectu, VI, 190, 263; IX, 1078.
 1845. Custodia, sub multiplici respectu, 1078.
 1846. Custodiarium, 1078.
 1847. Custos, sub multiplici respectu, 1078-1080.
 1848. Cyathus, 1080.
 1849. Cypressus, cupressus, sub multiplici respectu, III, 372-379; IV, 590, 591, 1052, 1055; VI, 750, 1227; IX, 419, 705, 706, 785, 1080-1084.
 1850. Dahir, IX, 1085.
 1851. Dalila, IV, 492; IX, 1085.
 1852. Damnatix, IX, 1085.
 1853. Daniel, 1085.
 1854. Dapifera, 1085.
 1855. Datrix, 1084.
 1856. David. — David afflictus, IV, 1161, — David, VIII, 279; IX, 1084.
 1857. Dea, sub multiplici respectu, IX, 1085.
 1858. Debhora, sub multiplici respectu, III, 568; IX, 129, 1085; X, 1260.
 1859. Debellatrix, IX, 1085.
 1860. Debitrix, 1085.
 1861. Declaratio, sub multiplici respectu, 1085, 1086.
 1862. Declinatorium, 1086.
 1863. Decor, sub multiplici respectu, 1086, 1087.
 1864. Decursus, 1087.
 1865. Decus. — Decus innocentiae, VI, 555. — Decus patriarcharum, VIII, 1404; X, 792. — Decus prophetarum, X, 792; VIII, 1404; IX, 418. — Decus mundi et orbis, VI, 501; IX, 582. — Decus, sub multiplici respectu, VI, 431; IX, 1087-1090.
 1866. Dedicatio, IX, 1090.
 1867. Defensatrix, V, 18; IX, 1090.
 1868. Defensio, IX, 1090, 1091.
 1869. Deificatio, 1091.
 1870. Deificatrix, 1091.
 1871. Deipara, IX, 1091-1093; V, 644; VI, 129.
 1872. Delectamentum, IX, 1095.
 1873. Delectatio, 1094.
 1874. Deletio, 1094.
 1875. Delibatio, 1094.
 1876. Deliciæ, 1094.
 1877. Delicium, 1094.
 1878. Delubrum. — Delubrum Christi, V, 1345. — Delubrum, IX, 1094.
 1879. Demonstratio, 1094.
 1880. Depositorium, 1095.
 1881. Depositum, 1095.
 1882. Deprecatio, 1095.
 1883. Deprecatrix, 1095.
 1884. Depressio, 1095.
 1885. Depulsio, 1095.
 1886. Desertus, VIII, 847; IX, 1095.
 1887. Desiderium, IX, 1096.
 1888. Destructio, 1096.
 1889. Destructrix, VI, 1280; IX, 1096.
 1890. Deus, IX, 1096.
 1891. Dexteræ, 440, 1096.
 1892. Dextrisedia, 1096.
 1893. Diacona, 1096.
 1894. Diaconus, 1096.
 1895. Diadema, IV, 1482; V, 965; 1342, IX, 1096.
 1896. Diana. — Diana vera, IX, 602, 605, 1097.
 1897. Diarium, V, 452; IX, 1097.
 1898. Dictamen, IX, 1097.
 1899. Dies, sub multiplici respectu, IV, 1025; VI, 625-627; 1010; IX, 1097-1099.
 1900. Digitus, sub multiplici respectu, IX, 1099, 1100.
 1901. Dignitas, 1100.
 1902. Dilatatio, 1100.
 1903. Dilatatrix, 1100.
 1904. Dilectio, 1100.
 1905. Diluculum, 1100.
 1906. Diluvium, 1101.
 1907. Dimissio, 1101.
 1908, 1909. Dioptra, sub multiplici respectu, IX, 1101.
 — Dioptra perspectiva, X, 795.
 1910. Diplois, IX, 1101.
 1911. Directio, 1101.
 1912. Directrix, 1101.
 1913. Discipula, 1101, 1102.
 1914. Discretrix, 1102.
 1915. Discus, 1102.
 1916. Dispensatrix, sub multiplici respectu, 1102, 1103.
 1917. Dissipatio, 1103.
 1918. Dissipatrix, 1103.
 1919. Dissolutio, 1103.
 1920. Dissolutrix, 1103.
 1921. Distributrix, 1103.
 1922. Diva, sub multiplici respectu, 1103, 1104.
 1923. Diversorium, 1104.
 1924. Dividuum, 1104.
 1925. Divitiæ, 1104.
 1926. Doctrina, 1104, 1105.

1927. Doctrix. — Doctrix doctorum, IX, 26. Doctrix confessorum, 27. — Doctrix, sub multiplici respectu, VIII, 23; IX, 1105.
 1928. Documentum, IX, 1105.
 1929. Domicella, 1105.
 1930. Domicilium. — Domicilium cœli et terræ, VIII, 1404. — Domicilium lucis, IX, 399. — Domicilium Trinitatis, V, 964. — Domicilium, sub multiplici respectu, IX, 380, 357, 1105-1107.
 1931. Domina. — Domina angelorum, VIII, 119, 120. — Domina mundi, VIII, 353. — Domina maris, VIII, 634. — Domina, sub multiplici respectu, IV, 31-36, 283, 285, 286, 427, 428, 431, 431, 432, 434, 496, 514, 530, 624, 718, 816, 829, 856, 852, 872, 892, 893, 921, 1236, 1237, 1239; V, 56, 126, 275, 277, 285, 292, 350, 352, 633, 759, 905, 1099; VI, 126, 140, 141, 165, 166, 214, 215, 350, 486, 487, 501, 854, 1065, 1069, 1213, 1280, 1283, 1365, 1425, 1443, 1447; VII, 1061; VIII, 185, 613, 616, 635, 659, 655; IX, 68, 150, 184, 361, 363, 364, 368, 387, 534, 537, 592, 741, 769, 1107-1127; X, 871, 935, 1151, 1221, 1312; XI, 128, 370, 491, 1109-1112.
 1932. Dominatio, IX, 1127.
 1933. Dominatrix. — Dominatrix unica, IX, 363. — Dominatrix, sub multiplici respectu, IX, 1127; X, 935.
 1934. Dominipara, V, 644.
 1935. Domus. — Domus Dei, V, 25, 26; VI, 127, 837, 1066, 1279; VIII, 412, 633, 700. IX, 788; — Domus Domini, VI, 1408. — Domus sapientiæ divinæ, VI, 1016, 1017. — Domus, sub multiplici respectu, I, 51, 101; IV, 881, 882, 1037, 1038, 1143; VI, 17, 161, VIII, 1404; IX, 541, 1127-1138.
 1936. Donarium, IX, 1158, 1159.
 1937. Donatio, 1139.
 1938. Donatrix. — Donatrix divitiarum, VI, 131. — Donatrix, IX, 1139.
 1939. Donum, sub multiplici respectu, 1139, 1140.
 1940. Doryx, 1140.
 1941. Dos, 1140.
 1942. Draconina, 1140.
 1943. Draconius, 1140.
 1944. Draco triumphatus, III, 9-16.
 1945. Ducissa, IX, 1140.
 1946. Ductrix, 1140.
 1947. Dulcedo, IX, 1140, 1141; III, 31; IV, 1372, 1373, 1589; IX, 143, 152, 153, 364. — Dulcedo vitæ, VII, 740.
 1948. Dulcificatrix, IX, 1141.
 1949. Dulcor, 1141.
 1950. Durcas, 1141.
 1951. Dux, 1141, 1142.
 1952. Ebur, sub multiplici respectu, IV, 1035; IX, 1143-1145.
 1953. Ebatanis, 1143.
 1954. Ecclesia, sub multiplici respectu, V, 872-874. 912; VI, 751; IX, 1145.
 1955. Eden, VI, 136, 142; IX, 1143.
 1956. Educatrix, IX, 1145.
 1957. Effectrix, 1145.
 1958. Effectus, 1145.
 1959. Effigies, 1145.
 1960. Effugatrix, 1145.
 1961. Effugium, 1145.
 1962. Eleazar, 1145.
 1963. Electrum, 1145.
 1964. Eleemosynaria, 1145, 1146.
 1965. Elementum, 1146, 1147.
 1966. Elepbaz, 1147, 1148.
 1967. Eliacim, 1148.
 1968. Elice, 1148.
 1969. Eliezer, 1148.
 1970. Eliminatio, 1148.
 1971. Eliud, 1148.
 1972. Ellychnium, 1148.
 1973. Elmadan, 1148.
 1974. Emanatio, 1148.
 1975. Emendatio, 1149.
 1976. Emendatrix, 1149.
 1977. Eminentia, 1149.
 1978. Emporium, 1149.
 1979. Emundatrix, 1149.
 1980. Enhydros, 1149.
 1981. Enos, 1149.
 1982. Ens, 1149.
 1983. Ensis, 1149.
 1984. Ephod, V, 961, 962; IX, 1149.
 1985. Episcopa, 1149.
 1986. Episcopus, 1149.
 1987. Epulum, 1149.
 1988. Equa, 1149.

1989. Equitatus, IX, 1149.
 1990. Erectio. — Erectio mortalium, IX, 436. — Erectio, sub multiplici respectu, IX, 1149, 1150.
 1991. Eremus, 1150.
 1992. Ereptio, 1150.
 1993. Ereptrix, 1150.
 1994. Ergasterium, 1150.
 1995. Erogatrix, 1150.
 1996. Eruditio, 1150.
 1997. Esca. — Esca hami spiritalis, VIII, 4019; X, 858. — Esca, sub multiplici respectu, IX, 1150.
 1998. Esther, sub multiplici respectu, I, 16; III, 412, 568; IV, 70, 493, 517, 522, 532, 533, 589, 590, 601-603, 700, 930, 1015, 1083, 1114, 1119, 1132, 1252, 1313, 1427, 1479, 1544, 1545; VI, 1153, 1409, 1410; VII, 762, 861, 974; VIII, 60, 161, 278, 284, 343, 646, 647, 782; IX, 129, 150, 415, 419, 424, 475, 628, 703, 710, 719, 723, 776, 813, 814, 826, 830-834, 1150-1153; X, 1260.
 1999. Estron, IX, 1153.
 2000. Eumathes, 1153.
 2001. Euphrates, 1153, 1156.
 2002. Eva. — Eva nova, X, 1333. — Eva, sub multiplici respectu, I, 7, 8, 32, 373-376; III, 226, 1718; IV, 289, 291, 482, 494, 592, 864, 887, 903, 945, 1011, 1023, 1242, 1243, 1246, 1285, 1360, 1367, 1450, 1451; V, 274, 413, 414, 544, 545, 550-552, 554, 553, 560, 633, 676, 693, 694, 721, 766, 837, 838, 875-877, 914, 916, 975, 977, 978, 980-982, 1002, 1003, 1084, 1310; VI, 37, 144, 392, 434, 634, 939, 1054, 1075, 1095, 1110, 1400, 1426; VII, 762, 803, 1276; VIII, 613, 646, 698, 800, 801, 810, 811, 841, 1017, 1018, 1316-1322; IX, 61, 587, 399-401, 403, 427, 456, 557, 561, 1153-1155; X, 634, 790, 934, 1147, 1148; XI, 431, 432.
 2003. Evacuatio, IX, 1153.
 2004. Evangelista, 1153.
 2005. Evictrix, 1153.
 2006. Evilat, 1156.
 2007. Exaltata, 533.
 2008. Exaltatrix, 1156.
 2009. Excitatio, 1156.
 2010. Exclamatio, 1156.
 2011. Excultrix, 1156.
 2012. Excusatrix, 1156.
 2013. Exemplar, 1156-1158.
 2014. Exemplatrix, 1158.
 2015. Exemplum, 1158-1160.
 2016. Exercitus, 1160.
 2017. Exhibitio, 1160.
 2018. Existimatio, 1161.
 2019. Exitium, 1161.
 2020. Exoratrix, 1161.
 2021. Exorcista, 1161.
 2022. Exordium, 1161.
 2023. Experrectio, 1161.
 2024. Expiaculum, 820.
 2025. Expiamentum, 1161.
 2026. Expiatio, 1161.
 2027. Expiatorium, 1161.
 2028. Expulsio, 1161.
 2029, 2030. Expultrix. — Expultrix tenebrarum, VIII, 760. — Expultrix, IX, 1161.
 2031. Expectatio, 1161.
 2032. Exstirpatrix, 1161, 1162.
 2033. Exsultatio. — Exsultatio ægrotantium, IX, 831. — Exsultatio, VI, 1280; IX, 1162.
 2034. Exterminatio, IX, 1163.
 2035. Exterminatrix, 1163.
 2036. Extremitas, 1164.
 2037. Fabrica, 1163.
 2038. Facies, 1163.
 2039. Factura, 1163.
 2040. Facula, 1163.
 2041. Fama, 1163.
 2042. Familiaritas, 1163.
 2043. Famula, 1163.
 2044. Fasciculus. — Fasciculus myrrhæ, VI, 1284; IX, 1164.
 2045. Fastigium. — Fastigium virginum, VII, 1095. — Fastigium, sub multiplici respectu, IV, 1343; IX, 1164.
 2046. Fautrix, IX, 1164.
 2047. Favonius, 1164.
 2048. Favus. — Favus mellis, IV, 648, 660, 661. — Favus, sub multiplici respectu, IX, 1164, 1165.
 2049. Fax, 1165.
 2050. Fecunditas, 1163.
 2051. Felicitas, 1163.
 2052. Femina, sub multiplici respectu, 1163-1168.
 2053. Fenestra. — Fenestra cœli, I, iv; II, 691; IV,

- 676; VIII, 755, 1519; IX, 581, 420; X, 941. — Fenestra arcae Noe, IV, 885. — Fenestra, sub multiplici respectu, IV, 1039, 1040; V, 452, 914; VI, 444; IX, 1168-1171.
2054. Fenestraria, 1171.
2055. Feniculum, 485.
2036. Ferculum. — Ferculum Salomonis, IX, 585, 586, 588, 589; X, 1296. — Ferculum, sub multiplici respectu, VI, 1155, 1516; IX, 1171-1174.
2057. Fermentum. — Fermentum Dei, VIII, 1103. — Fermentum sanctum, X, 792. — Fermentum, IX, 1174.
2058. Fertilitas, IX, 1174.
2039. Ferula, 1174.
2060. Festa, 1174.
2061. Festinans misericordia, IV, 1121-1125.
2062. Festivitas, IX, 1174.
2065. Festum, 1174.
2064. Fetus, 1175.
2065. Fibula, 1175.
2066. Fictirium, 1175.
2067. Ficulnea, 1175.
2068. Ficus, sub multiplici respectu, 1175, 1176.
2069. Fidejussio, 1176.
2070. Fidejussor, 1176.
2071. Fides, IX, 1177.
2072. Fiducia, VI, 1280; IX, 1177.
2075. Figmentum, 1177.
2074. Figura, IV, 1124, 1125; IX, 1177.
2075. Figuræ Marianæ. — Vide vocem *Tiuli*, in hoc præsentis quinto Indice.
2076. Filia. — Filia Ecclesiæ, V, 720. — Filia lucis, IX, 766. — Filia principis, XI, 127. — Filia, sub multiplici respectu, IV, 1008, 1009; IX, 1177-1185.
2077. Filiola, IX, 1185.
2078. Fimbria, 1185, 1186.
2079. Finis. — Finis damnationis, VI, 1400. — Finis vitiorum, VI, 1400. — Finis, sub multiplici respectu, IX, 1186.
2080. Firmamentum. — Firmamentum Ecclesiæ, X, 941. — Firmamentum, sub multiplici respectu, III, 1667; IV, 1017; IX, 1186-1191.
2081. Firmitas, IX, 1191.
2082. Piscella, V, 962; IX, 1191-1192; X, 1250.
2085. Flamma, IX, 1192.
2084. Flos. — Flos campi, I, 576; III, 1682. — Flos sine spina, III, 1681. — Flos lilii, IV, 908. — Flos, sub multiplici respectu, IV, 1016, 1047; VI, 128, 1051-1053; IX, 1192-1198.
2085. Fluentum, IX, 1198.
2086. Flumen. — Flumen Phison, IV, 1051. — Flumen Jordanis, IV, 1051. — Flumen, sub multiplici respectu, IV, 1050, 1051; IX, 1198-1201.
2087. Fluvius, IV, 1580; IX, 1201, 1202.
2088. Foculus charitatis, IX, 779.
2089. Fodina, 1202.
2090. Fœderatrix, 1202.
2091. Fœdus, V, 962.
2092. Fomes, IX, 1202.
2095. Fons. — Fons misericordiæ, I, iii. — Fons gratiæ, IX, 808. — Fons lucis, VIII, 1085; IX, 776, 808. — Fons vitæ, VI, 167; IX, 808; X, 790. — Fons fontis vivi, VI, 444; VIII, 657; IX, 564. — Fons hortorum, III, 460-467. — Fons amoris, V, 550. — Fons remedium, V, 1158. — Fons paradisi, III, 81-86. — Fons immortalitatis, VIII, 760; X, 791. — Fons signatus, III, 11, 24, 1539, 1560, 1679; V, 761, 821, 828, 1190, 1500; VI, 759, 1008, 1280, 1401; VIII, 1404; IX, 128, 589, 801; X, 955, 655, 782, 785; XI, 414. — Fons sub multiplici respectu, III, 71, 108, 135, 217, 220; IV, 495, 559, 560, 609, 614, 660, 665, 886, 1029; VI, 18, 128, 775, 1111, 1114, 1292, 1539, 1405; IX, 419, 850, 851, 853, 1202-1220.
2094. Fontana, IX, 1220.
2095. Foramen, 1220.
2096. Forceps. — Forceps seraphica, V, 1556; VIII, 1404. — Forceps, sub multiplici respectu, IX, 537, 1220, 1221; X, 790, 792.
2097. Forma. — Forma veritatis, V, 964. — Forma justitiæ, VI, 1564. — Forma, sub multiplici respectu, IX, 1221-1225.
2098. Formositas, IX, 1225.
2099. Formula, 1225.
2100. Fornax, sub multiplici respectu, VI, 136; IX, 1225, 1224; X, 790.
2101. Fortilitium, IX, 1224.
2102. Fortitudo, sub multiplici respectu, VI, 1280, 1565; IX, 694, 1224.
2105. Fossatum, 1224.
2104. Fovea, 1815.
2105. Framea, 1224.
2106. Fructificatio, IX, 1221.
2107. Fructus, 1224-1226.
2108. Frustum, 1226.
2109. Frutex, 1227.
2110. Fuga. — Fuga dæmonum, VI, 1494; IX, 1227.
2111. Fugatrix, IX, 1227.
2112. Fulcimentum, 1227; XI, 358.
2115. Fulcrum, IX, 1227.
2114. Fulgor, 1227.
2115. Fulgur, 1227.
2116. Fumigatio, 1227.
2117. Fumus, 1227, 1228.
2118. Funda, 1228.
2119. Fundamen, 1228.
2120. Fundamentum, 1228-1250; XI, 357.
2121. Fundatrix, IX, 1250.
2122. Galbanum, 806, 1229.
2125. Gallina. — Gallina amorosa defendens pullos, III, 221-225; IX, 1229, 1250.
2124. Garryophyllum, 1250.
2125. Gaudium. — Gaudium mundi aut terræ, VIII, 615, 616, 759; IX, 456. — Gaudium, sub multiplici respectu, I, v; VI, 1564; IX, 1250-1252.
2126. Gazophylacium. — Gazophylacium thesauri, VI, 437; IX, 801, 1252, 1253.
2127. Gehon, 1253.
2128. Gemma, 1253.
2129. Gemmula, 1254.
2130. Generatio, 1254.
2131. Genitrix. — Genitrix vitæ, IX, 358; X, 941. — Genitrix, sub multiplici respectu, V, 285; IX, 1254-1244.
2152. Genus, IX, 1244.
2155. Geometra, 1244.
2154. Germen, 1244, 1245.
2155. Germinatrix, 1245.
2156. Gerula. — Gerula floris, V, 1190. — Gerula, IX, 1245.
2137. Gestatrix, IX, 1245.
2138. Glacies, 1245.
2139. Gladius, 1245.
2140. Globus, 1245.
2141. Gloria. — Gloria virginum, I, v; IV, 1545; VII, 1095; VIII, 926. — Gloria justorum, IX, 540. — Gloria angelorum, IX, 565. — Gloria prophetarum, IX, 418. — Gloria ecclesiæ, X, 941. — Gloria, sub multiplici respectu, IX, 1245-1249; XI, 9.
2142. Gloriatio, IX, 1249, 1250.
2143. Glorificatio, 1250.
2144. Glossa, 1250.
2145. Gnomon, 1250, 1251.
2146. Gradus, 1251.
2147. Granum. — Granum sinapis, IV, 527. — Granum, sub multiplici respectu, IX, 1251.
2148. Gratia, IV, 1105; IX, 1251.
2149. Guardabobba, 1251.
2150. Gubernaculum, 1252.
2151. Gubernatrix, 1252.
2152. Gustatrix, 1252.
2153. Gutta, 1253, 1254.
2154. Gynæceum, 1254.
2155. Habitatulum. — Habitatulum Verbi, VIII, 1405. — Habitatulum Dei, IX, 557, 541. — Habitatulum, sub multiplici respectu, IX, 1253-1258.
2156. Habitatio, IX, 1258, 1259.
2157. Hæmatites, 1259.
2158. Hæreditas. — Hæreditas Domini, VI, 1151. — Hæreditas, IX, 1259.
2159. Hæres, sub multiplici respectu, IX, 1259, 1260.
2160. Hasii, 1260.
2161. Hausorium, 1260.
2162. Heber, 1260.
2165. Heli, 1260.
2164. Heliotropium, 485.
2165. Helitrophius, 1260.
2166. Henoch, 1260.
2167. Her, 1260.
2168. Hera, VIII, 659, 655; IX, 587, 1260.
2169. Herba, IX, 1260.
2170. Hesperus. — Hesperus luminosus, III, 255-260. — Hesperus, IX, 1260.
2171. Hiatio, 1260.
2172. Hilaritas, 1260.
2173. Hirundo, 541-544, 1260.
2174. Holdon, 1260.
2175. Holocaustum, 1261.
2176. Homo, 1261, 1262.
2177. Honor, 1262.

2178. Honoratrix, IX, 1262.
 2179. Honorificentia, 1262, 1265.
 2180. Honos, 1265.
 2181. Horizen, 1265.
 2182. Horologium, 1265.
 2183. Horreum, 1265, 1264.
 2184. Hortulana, 1264.
 2185. Hortulus, 1264.
 2186. Hortus. — Hortus et Hortus conclusus, III, 11, 17, 24, 44, 264-269, 1359, 1560; IV, 620, 660, 665, 1015, 1046, 1151; V, 761, 821, 828, 1401; VIII, 276, 700, 843, 1404; IX, 128, 389, 801; X, 955, 655, 782; XI, 414. — Hortus Assueri, IV, 601. — Hortus irriguus, IV, 614. — Hortus floridus, V, 965. — Hortus patris, VIII, 1052, 1085. — Hortus deliciarum, VI, 167.
 1272. — Hortus, sub multiplici respectu, IX, 1264-1281.
 2187. Hospes, IX, 1281.
 2188. Hospita, 1281.
 2189. Hospitalaria, 1281.
 2190. Hospitale, 1281.
 2191. Hospitalrix, 1281.
 2192. Hospitium, 1281, 1282.
 2193. Hostia, 1282, 1285.
 2194. Hostis, 1285.
 2195. Humus, 1285.
 2196. Hyacinthus, VI, 129; IX, 485, 1283.
 2197. Hydria, IX, 1285, 1285.
 2198. Hymnodia, 1285.
 2199. Hymnus, 1286.
 2200. Hyssopus, 485.
 2201. Idea, 1285.
 2202. Ignis, 1285, 1286.
 2203. Illuminans, IV, 895, 894.
 2204. Illuminata, IV, 895, 894; V, 835; VI, 1424, 1443.
 2205. Illuminatio, IX, 1286, 1287; V, 611.
 2206. Illuminatrix, sub multiplici respectu, IV, 427, 428, 450, 452, 455, 520, 895, 894; VI, 214, 215, 655, 1215, 1285; VIII, 655; IX, 541, 1287-1289. — Illuminatrix apostolorum, IX, 26.
 2207. Illustrata, V, 759.
 2208. Illustratrix, IX, 1289.
 2209. Imago. — Imago solis, VI, 1068. — Imago virginitatis, X, 785. — Imago sub multiplici respectu, IX, 1289, 1290; IV, 1545.
 2210. Imitatrix, IX, 1290.
 2211. Immensitas, IX, 1290, 1291.
 2212. Immolatrix, IX, 1291.
 2213. Imperans, VI, 956.
 2214. Imperatrix. — Imperatrix angelorum, IX, 554. Imperatrix sub multiplici respectu, IV, 51, 55, 872; VI, 854; IX, 1291-1294; X, 660.
 2215. Imperium, IX, 1294.
 2216. Impletio, 1294.
 2217. Impletrix, 1294.
 2218. Impolluta, VI, 129.
 2219. Impulsio, IX, 1294.
 2220. Incarnatio, 1294.
 2221. Incendium, 1294.
 2222. Incensum, VI, 128; IX, 1295.
 2223. Incentivum, IX, 1295.
 2224. Inchoatio, 1295.
 2225. Inchoatrix, 1295.
 2226. Index, 1295.
 2227. Indicium, 1295.
 2228. Individuum, 1295.
 2229. Indoles, 1295.
 2230. Indulgentia, 1296.
 2231. Indumentum, 1296.
 2232. Infans, 1296.
 2233. Infantula, 1296.
 2234. Infinita, IV, 454, VI, 126.
 2235. Informatrix, IX, 1297.
 2236. Ingenuitas, 1297.
 2237. Ingressus, 1297.
 2238. Inimica, 1297.
 2239. Initiatio, 1297.
 2240. Initiatrix, 1297.
 2241. Initium, 1297.
 2242. Innovatrix, IX, 1297; XI, 597.
 2243. Insigne. — Insigne humilitatis, VI, 555.
 2244. Insinuatio, IX, 1297.
 2245. Inspectrix, 1297.
 2246. Instauratio, 1297, 1298.
 2247. Institutrix, 1298.
 2248. Instrumentum. — Instrumentum lætitiæ, IX, 580.
 X, 792. — Instrumentum sub multiplici respectu, IX, 1298.
 2249. Integritas, IX, 1298.
 2250. Intellectus, 1298.
 2251. Intelligentia, IX, 1298.
 2252. Intemerata, VI, 129.
 2253. Intentio, IX, 1298.
 2254. Intercessio, 1299.
 2255. Intercessor, 1299.
 2256. Interemptio, 1299.
 2257. Interemprix. — Interemprix maledictionis, VIII, 759. — Interemprix sub multiplici respectu, IX, 1299.
 2258. Interitus. — Interitus corruptionis, VIII, 760. — Interitus, IX, 1299.
 2259. Interpellatrix, IX, 1299.
 2260. Interventrix, VI, 1494; IX, 1299, 1500.
 2261. Introductio, 1500.
 2262. Introitus, 1500.
 2263. Inventrix, 1500, 1501.
 2264. Invitatrix, 1501.
 2265. Iris, sub multiplici respectu, I, in; III, 11, 38, 40, 191, 192; IV, 285; IX, 699, 1501.
 2266. Irrigatrix, IX, 1501.
 2267. Irriguum, 1501.
 2268. Irroratio, 1501.
 2269. Isaac, 1501.
 2270. Israel, 1501, 1502.
 2271. Iter, 1502.
 2272. Jacob, IV, 1086; IX, 1502.
 2273. Jactatio, IX, 1502.
 2274. Jaculum, 1502.
 2275. Jahel, IV, 641, 700, 1246, 1499; VI, 1155; IX, 524, 605, 604, 655, 1502, 1505; X, 1260.
 2276. Janitrix, IX, 1505.
 2277. Janua. — Janua cœli, VI, 1494. — Janua, V, 452; VI, 444; VIII, 755, IX, 1505, 1504; X, 1512 (Vide etiam vocem Porta in hoc quinto indice).
 2278. Jared, IX, 1504.
 2279. Jaspis, V, 1260, 1261, IX, 1504, 1505.
 2280. Jericho, IX, 1505.
 2281. Jerusalem, VI, 17, IX; 442, 1505, 1506.
 2282. Jesse, IX, 1506.
 2283. Jesus, 1506.
 2284. Joachim, 1506.
 2285. Joanna, IV, 892; IX, 1506, 1507.
 2286. Joathan, IX, 1507.
 2287. Job, IV, 1160; IX, 1507.
 2288. Jonas, 1507.
 2289. Joram, 1507.
 2290. Jordanis, VI, 1288. IX, 1507.
 2291. Josaphat, IX, 1507.
 2292. Joseph, 1507, 1508.
 2293. Jubar, 1508.
 2294. Jubilatio, 1508.
 2295. Jubilus. — Jubilus prophetarum, VIII, 1101.
 2296. Jucunditas, IX, 1508.
 2297. Judas, 1508.
 2298. Index, 1508.
 2299. Judiœssa, 1509.
 2300. Judith, I, 16; II, 148; III, 200, 568; IV, 552-555, 600, 659, 700, 1085, 1246, 1315, 1498; V, 56, 59; VI, 1155, 1409, 1428, 1430, 1451; VII, 762, 861, 1064; VIII, 616, 782, 1253; IX, 114, 475, 488, 520, 524, 540, 606, 607, 619, 628, 640, 642, 685, 701, 711, 722, 777, 836, 1509-1511; X, 1222.
 2301. Jugum, IX, 1511.
 2302. Juniperus, 1511.
 2303. Jupiter, 1511.
 2304. Jus, 1511.
 2305. Justificatrix, 1511.
 2306. Justitia. — Justitia regum, XI, 10. — Justitia, IX, 1511.
 2307. Juvatrix, IX, 1511.
 2308. Juvenca, V, 761; IX, 1511, 1512.
 2309. Juvencula, 1512.
 2310. Labium, 1513.
 2311. Labrum, 1513.
 2312. Lac, 1515.
 2313. Lactatrix, 1515, 1514.
 2314. Lacus, 1514.
 2315. Lætificatrix, 1514.
 2316. Lætitia. — Lætitia nostræ causæ, IV, 285, 285, 286, 289. — Lætitia afflictorum, IX, 456. — Lætitia, sub multiplici respectu, VI, 1565; IX, 1514-1516.
 2317. Lamentum, IX, 1516.
 2318. Lamina, 1516.
 2319. Lampas. — Lampas lucis æternæ, VI, 941. — Lampas inextinguibilis, IX, 382; X, 856. — Lampas sub multiplici respectu, VI, 167, 193, 1067; VIII, 1084; IX, 728, 779, 1516-1519.

2320. Lana, — Lana mundissima, IV, 655; VIII, 989.
— Lana IX, 1519, 1520.
2321. Lapis, — Lapis de monte, V, 1049-1052; VI, 775. — Lapis sub multiplici respectu, III, 788; V, 761; IX, 1520, 1521.
2322. Largitrix, — Largitrix honorum, VI, 151. — Largitrix vitæ, VIII, 759. — Largitrix, IX, 1521.
2323. Later, IX, 1522.
2324. Latex, 1522.
2325. Latibulum, 1522.
2326. Latitudo, 1522.
2327. Laudatio, 1522.
2328. Laurus, IV, 1125; IX, 1522.
2329. Laus, sub multiplici respectu, IX, 1522, 1523.
2330. Lavaeum, 1522.
2331. Leæna, — Leæna Christi, X, 860. — Leæna, IX, 1527.
2332. Lector, IX, 1523.
2333. Lectrix, 1523.
2334. Lectulus, — Lectulus Salomonis, IV, 15; VIII, 720. — Lectulus sub multiplici respectu, IV, 1058, 1059; IX, 1523-1526.
2335. Lectus, — Lectus Salomonis, VIII, 1404. — Lectus nuptiarum, VI, 958. — Lectus, sub multiplici respectu, IX, 1526.
2336. Lecythus, IX, 1526.
2337. Legata, 1527.
2338. Legatio, 1527.
2339. Legislatrix, 1527.
2340. Lenticula, 1527.
2341. Levamen, 1527.
2342. Levi, 1527.
2343. Lex, 1527.
2344. Lia, II, 146; VI, 1259; IX, 1528.
2345. Libanus, IV, 879; IX, 586, 1528, 1529.
2346. Liber, — Liber signatus, VIII, 1404. — Liber incomprehensus, X, 859. — Liber, sub multiplici respectu, IV, 682; VI, 127, 202, 1217, 1218; IX, 1529-1536.
2347. Libera, IX, 1536.
2348. Liberatio, — Liberatio damnatorum, IX, 363. — Liberatio, IX, 1536-1537.
2349. Liberatrix, I, v; IX, 251, 1537.
2350. Libertas, IV, 881; IX, 1537.
2351. Lignum, — Lignum non putrescens, I, 52. — Lignum vitæ, IV, 616, 1446; VI, 1284; IX, 381. — Lignum, sub multiplici respectu, IV, 1053, 1056; VI, 129; IX, 1537-1542.
2352. Ligurius, IX, 1542.
2353. Lilium, — Lilium spei, III, 26-51. — Lilium purum, III, 91-96. — Lilium inter spinas, III, 96-104. — Lilium eminens, III, 125-150. — Lilium exquisitæ pulchritudinis, III, 229-237. — Lilium castitatis, VI, 958; IX, 790. — Lilium, sub multiplici respectu, III, 11, 282-288; IV, 667, 1047, 1048, 1117, 1427; V, 1252, 1253; VI, 128, 167, 1067, 1189; VII, 762; VIII, 815; IX, 728, 815, 1542-1548; X, 860.
2354. Limen, IX, 1548.
2355. Limes, 1548.
2356. Limus, 1548.
2357. Lingua, 1548.
2358. Liquatix, 1548.
2359. Liqueor, 1548.
2360. Locelum, 1548.
2361. Loculus, 1548.
2362. Locupletatrix, 1548.
2363. Locus, — Locus Dei, VI, 129. Locus requietionis, X, 791. — Locus, sub multiplici respectu, IX, 1548-1551.
2364. Locutio, IX, 1551.
2365. Loquela, 1551.
2366. Lorica, 1551.
2367. Lucanum sidus, V, 1250.
2368. Lucerna, sub multiplici respectu, IV, 1005; VI, 194, 201; VIII, 1404; IX, 899, 766, 1551-1555.
2369. Lucernarium, 1555.
2370. Lucifer, 1555, 1556.
2371. Luctatrix, 1555.
2372. Lucus, 1555.
2373. Lumen, — Lumen refrigerans, III, 204-209. — Lumen cæcorum, IV, 1453, 1456. — Lumen virginum, VIII, 926. — Lumen, sub multiplici respectu, IX, 1556, 1557.
2374. Luminare, sub multiplici respectu, III, 40, 209, 210; VI, 1201; IX, 541, 1537, 1558; X, 790.
2375. Luna, sub multiplici respectu, I, m; III, 20, 52, 53, 67, 125; IV, 591, 658, 814, 895, 901, 1005, 1019, 1117, 1120, 1166, 1551; V, 1268, 1269; VI, 167, 196, 425, 1067; 1111, 1284, 1501, 1502, 1565, 1566, 1400, 1401; VII, 1068; IX, 348, 588, 608, 697, 1358-1365; X, 635, 790; XI, 452.
2376. Luscinia, IX, 616, 617.
2377. Lustratio, VI, 127; IX, 1565.
2378. Lutum, IX, 1565.
2379. Lux, Lux mundi, IX, 547. — Lux illustrissima, IX, 418; Lux gentium, X, 988. — Lux, sub multiplici respectu, IV, 1024; VI, 501; IX, 1568-1572.
2380. Lycæum, domus hortensis, III, 560-571.
2381. Lymphiceus, IX, 1572.
2382. Magisterium, VI, 1594; IX, 1575; 547.
2383. Magistra, — Magistra religionis, VIII, 790. — Magistra virginum, VII, 1095. — Magistra apostolorum, IX, 26, 27, 361. — Magistra amoris, IV, 1598-1401. — Magistra contemptus mundi, IV, 1401, 1402, 1403. — Magistra humilitatis, IV, 1405-1405; X, 785. — Magistra paupertatis, IV, 1405-1408. — Magistra castitatis, IV, 1409, 1411. — Magistra obedientiæ, IV, 1411-1414. — Magistra solitudinis, IV, 1414-1417. — Magistra tecturnitatis, IV, 1417-1419. — Magistra orationis, IV, 1419-1422. — Magistra virginittatis, VIII, 926. — Magistra, sub multiplici respectu, IV, 429, 450, 835, 1532, 1545; VIII, 15, 25; IX, 537, 1575-1576.
2384. Magnes, IX, 1576, 1577.
2385. Magnificatrix, 1577.
2386. Magnificencia, 1577, 1578.
2387. Magnitudo, 1578.
2388. Mahath, 1578.
2389. Majestas, 1578.
2390. Malachites, 1578.
2391. Malacia, 1578.
2392. Malaleel, 1578.
2393. Mala punica, III, 444-446.
2394. Malteus, IX, 1578, 1579.
2395. Malum, 1579.
2396. Malus, 1579.
2397. Mammilla, — Mammilla parvulorum, I, m. — Mammilla, sub multiplici respectu, IX, 1579.
2398. Manasses, IX, 1579.
2399. Mancipium, 1579.
2400. Mandragora, 485, 1579, 1580.
2401. Mane, 1580.
2402. Manifestatio, 1580.
2403. Manna, IV, 651, 921; VI, 775; IX, 1580, 1581; XI, 502.
2404. Mansio, IX, 1581.
2405. Manubrium, 1581.
2406. Manuductio, 1582.
2407. Manuductrix, 1582.
2408. Manus, 1582, 1583.
2409. Mare, — Mare navis, IX, 566. — Mare gratiarum, IX, 419, 558. — Mare Magnum, IX, 642. — Mare spirituale, VIII, 1019; IX, 776, X, 858. — Mare amarum, IV, 427, 431, 432, 502, 530, 895, 895, 1058, 1238; VI, 1445; VII, 1061, 1062; VIII, 282, 634; X, 1221. — Mare, sub multiplici respectu, III, 1595; IV, 566; VI, 196; IX, 567, 811, 825, 1583-1589.
2410. Margarita, III, 11; VI, 196; VIII, 1088; IX, 1590, 1591.
2411. Maria, — Maria soror Marthæ, id est, Maria Evangelii, II, 146, 147; III, 227, 228, 1672; IV, 674, 1294, 1500; VI, 556-558, 650-653, 749, 782, 1039-1062, 1146, 1275-1279, 1508, 1597, 1599; IX, 92, 102, 103, 685, 691, 692, 1592-1595.
2412. Martyr, — Martyr martyrum, IV, 988, 989. — Martyr, sub multiplici respectu, VI, 1003, 1004; IX, 1595, 1596.
2413. Massa, IX, 1596.
2414. Mater, — Mater Dei, IV, 285, 284, 465-483, 1003-1006, 1154-1156; V, 351, 653; VIII, 535; IX, 68, 184. — Mater nova, VIII, 761. — Mater gaudii æterni, X, 792. — Mater nostra, IV, 1567, 1568, 1457; VIII, 186. — Mater misericordie, IV, 551-570, 1569, 1570; V, 289; VI, 1534, 1564; VIII, 535; IX, 60, 108, 150, 450. — Mater virginittatis, VII, 1095. — Mater Dei alma, IV, 1439-1441. — Mater sapientiæ, IX, 639, 640. — Mater vitæ, IV, 635; V, 975; VI, 1114; VIII, 760; IX, 61; X, 1152. — Mater matrum, IX, 564. — Mater virginum, VIII, 926. — Mater dupliciter, X, 1053-1056. — Mater charitatis,

VI, 1027. — Mater Joannis, V, 921-923. — Mater principis, XI, 128. — Mater salutis, IX, 363. — Mater gratiae, XVI, 1364; VIII, 353. — Mater purissima, IV, 602-683. Mater Ecclesiae, V, 720. — Mater Christi, V, 12, 13; VIII, 125. — Mater luminis, X, 988. — Mater lucis, VIII, 1103; IX, 149. — Mater hominum, VIII, 1101. — Mater angelorum, VIII, 1101. — Mater viventium, V, 18, 19; X, 860. — Mater, sub multiplici respectu, V, 277, 413, 903-905; VI, 127, 670; VIII, 64, 635; IX, 1596-1451.

2417. Materia, IX, 1451.

2418. Maternitas sublimata, III, 59-64.

2419. Matban, IX, 1451.

2420. Mathat, 1452.

2421. Mathathias, 1452.

2422. Mathusalem, 1451.

2423. Matrona, 1451.

2424. Maximipara, 1452.

2425. Medela, 1452.

2426. Media, 1452.

2427. Mediatio, 1452.

2428. Mediatrix, sub multiplici respectu, II, 693; IV, 283, 285, 286, 288, 289, 297, 608, 627, 814, 826, 837, 943, 950, 1390, 1488, 1471; V, 17, 170, 171; VI, 1494; VII, 1012; VIII, 60, 185; IX, 145, 151, 212, 358, 359, 845, 1452-1459; X, 859.

2429. Medica, IX, 1459.

2430. Medicamentum, 1459.

2431. Medicatio, 1459.

2432. Medicina, IV, 881; VI, 22, 1364, 1565; IX, 1459, 1460.

2433. Medicus, 1460.

2434. Medium, sub multiplici respectu, IX, 1460-1462.

2435. Mel, 1462.

2436. Melcha, 1462.

2437. Melissa, 873, 574.

2438. Melodia, 1462.

2439. Melos, 1462.

2440. Membrum, 1462.

2441. Menna, 1462.

2442. Mens, 1462.

2443. Mensa. — Mensa eucharistica, III, 249, 253. — Mensa virginea, X, 860. — Mensa divini panis, VI, 193. — Mensa, sub multiplici respectu, IV, 476; VI, 127, 196, 262; VIII, 1404; IX, 1462-1465.

2444. Mensura, V, 962; IX, 1465, 1466.

2445. Mercatrix, IX, 1466.

2446. Mercurius, 1466.

2447. Meridies, 1466.

2448. Meritum excedens, III, 114-120.

2449. Messis, IX, 1466.

2450. Meta, 1466.

2451. Metallum, 1466, 1467.

2452. Metropolis, 1467.

2453. Metrum, 1467.

2454. Michol, IV, 1499; IX, 1467.

2455. Microcosmus, IX, 1467, 1468.

2456. Minera, 1468.

2457. Minerva, 1468.

2458. Ministra. — Ministra justitiae, X, 988. — Ministra, sub multiplici respectu, IX, 1468, 1469.

2459. Ministratrix, 1469, 1470.

2460. Miraculum. — Miraculum mundi, VII, 1046; X, 1263. — Miraculum, sub multiplici respectu, IX, 577, 1470, 1471; X, 941. — Miraculum magnum, IX, 788; X, 860.

2461. Miseratrix, IX, 1471, 1472.

2462. Misericordia. — Misericordia operans, III, 69-74. — Misericordia, sub multiplici respectu, IV, 1119; IX, 1472.

2463. Mistio, IX, 1472.

2464. Mistum, 1472.

2465. Mistura, 1472.

2466. Moderantia, 1472.

2467. Moderatrix, 1472.

2468. Modulus, 1472.

2469. Moenia, 1472.

2470. Moeror, 1472.

2471. Moestitia, 1472.

2472. Monarcha, 1472.

2473. Monarchissa, 1472.

2474. Monile. — Monile paradisi, IX, 212. — Monile, IX, 1472, 1473; X, 860.

2475. Monumentum, IX, 1473, 1474.

2476. Monitorium, 1474.

2477. Monitrix, 1474, 27.

2478. Mons. — Mons Sion, IV, 939. — Mons virginalis, X, 790. — Mons Domini, V, 25, 26. — Mons Danielis, VI, 137. — Mons sanctus, VI, 190. — Mons primus, VI,

716, 717. — Mons myrrhae, IX, 561. — Mons Dei, X, 790, 1212. — Mons, sub multiplici respectu, I, 13, 16, 101; II, 582; III, 56, 127, 1680; IV, 589, 1028; V, 1098, 1343; VI, 17, 24, 195, 196, 201, 202, 1044; VIII, 630, 846, 989, 1085, 1404; IX, 573, 541, 587, 590, 774, 1474-1487; X, 622, 623, 1151, 1353.

2479. Monstrum, IX, 1487.

2480. Monumentum, 1487.

2481. Mors, 1487.

2482. Morus, 1487, 1488.

2483. Motus, 1488.

2484. Moyses, 1488.

2485. Mulctrum, 1488.

2486. Mulier. — Mulier fortis, IV, 491; VI, 950, 1016, 1139, 1140, 1354. — Mulier amicta sole, I, 17; VI, 1411; VIII, 631. — Mulier, sub multiplici respectu, IX, 1488-1501.

2487. Mundatrix, IX, 1501.

2488. Mundus. — Mundus intelligibilis, X, 835. — Mundus, sub multiplici respectu, IX, 1501, 1502.

2489. Munimen, 1502.

2490. Munimentum, 1502.

2491. Munio, V, 964; IX, 1502, 1503.

2492. Munus, IX, 1503.

2493. Murena, 1504.

2494. Murex, 1504.

2495. Murus. — Murus igneus, III, 187. — Murus impenetrabilis, IX, 920. — Murus, sub multiplici respectu, IV, 1008, 1043, 1044; VI, 1200, 1268, 1567, 1596; IX, 881, 1504-1509.

2496. Musica, IX, 1509.

2497. Mustela, 1509.

2498. Mutatio, 1510.

2499. Mutatrix, 1510.

2500. Mutatrix, 1510.

2501. Myria, 1510.

2502. Myrotheca, 1510.

2503. Myrrha, IV, 1037, 1038; IX, 1510-1512; V, 27, 739; VI, 126, 731, 1284. — Myrrha maris, IV, 428, 435; VIII, 635; IX, 535. — Myrrha electa, IX, 419, 708.

2504. Myrtus. — Myrtus temperantiae, III, 1682. — Myrtus, sub multiplici respectu, IX, 1512.

2505. Mysterium, 1512.

2506. Mystis, 1512.

2507. Naasson, X, 9.

2508. Nachor, X, 9.

2509. Nardus, VI, 128, 1151; X, 9, 10, 11.

2510. Narratio, X, 11.

2511. Nasus, III, 1672; X, 11, 12.

2512. Nata, X, 12.

2513. Natoria, 12.

2514. Nathan, 12.

2515. Natura, 12.

2516. Naum, Nabum, 13.

2517. Nauta, 19.

2518. Navicula, 12, 15.

2519. Navigium, 15.

2520. Navis. — IV, 1044, 1045, 1530-1554; V, 962; IX, 693; X, 15-19; Navis insulitoris, XI, 302.

2521. Nazareth, X, 19.

2522. Nebula. — Nebula lucis, VI, 150. — Nebula levis, X, 941. — Nebula sub multiplici respectu, VI, 201; IX, 594, 782; X, 790, 1920.

2523. Negotatrix, X, 20.

2524. Negotium, 20.

2525. Nemus, 20.

2526. Neptis Evæ, 20.

2527. Neri, 20.

2528. Nidus, 20, 21.

2529. Nilus, 21.

2530. Nitro, 21.

2531. Nix, IV, 1110, 1117; IX, 627-630; 841, 843; X, 21, 22.

2532. Nobilitas, X, 22.

2533. Noe, 23.

2534. Noemi, 23; IV, 511, 533.

2535. Nomen, X, 23.

2536. Norma, 23. — Norma principum, XI, 128.

2537. Nota, X, 23.

2538. Nox, 23, 24.

2539. Nubecula, sub multiplici respectu, IV, 495, 592, 658, 659; X, 24, 25.

2540. Nubes. — Nubes bona, X, 786. — Nubes pluviae, III, 150-154. — Nubes levis, V, 693, 696, 761, 940; VI, 627, 1138; VIII, 846, 1103; IX, 419, 593; X, 1151, 1213, 786. — Nubes lucida, VI, 1198; IX, 599, 766, 774; X, 859. — Nubes columnae similis, X, 859. — Nubes coelestis, X, 859. — Nubes, sub multiplici respectu, III, 11, 25,

- 154, 234, 255; IV, 493, 592, 1026, 1446; V, 1132; VI, 16, 129, 190, 193, 196, 265; VIII, 1085; X, 25-34, 871; XI, 366. — Nubes velox, IX, 150.
2541. Numen, X, 34.
2542. Nundina, X, 34.
2543. Nuntius, 34.
2544. Nupta, 34.
2545. Nurus, V, 1190; X, 34, 782.
2546. Nutrimentum pauperum, IX, 436.
2547. Nutritia, X, 34.
2548. Nutrix. — Nutrix affectuosa, III, 77-81. — Nutrix, sub multiplici respectu, X, 35, 36.
2549. Nux, X, 36.
2550. Nympha, 36.
2551. Obed, 37.
2552. Objectum, 37.
2553. Oblatio, 37.
2554. Oblatrix, 37.
2555. Oblectamentum, 37.
2556. Oblectatio, 38.
2557. Oblitteratio, 38.
2558. Obsecratrix, 38.
2559. Observatrix, 38.
2560. Obses, VI, 939; X, 38.
2561. Obsignatio, X, 38.
2562. Obstetrix, 38.
2563. Occasio, 39.
2564. Occasus, 39.
2565. Oculus. — Oculus noctis, IX, 779. — Oculus, sub multiplici respectu, X, 39.
2566. Odor, 39.
2567. OEconomia, 39.
2568. OEnophorum, 39.
2569. Officina, 40, 41. — Officina medicinae, III, 29. — Officina miraculorum, IX, 569.
2570. Olea, III, 189-195; VIII, 813. X, 41; — Olea, fructifera, VIII, 1404.
2571. Oleaste, X, 41.
2572. Oleum. — Oleum unctionis, V, 961. — Oleum, I, 235; III, 143; IV, 890, 891; X, 41.
2573. Olfactorium, X, 42.
2574. Olfactus, 42.
2575. Oliva, sub multiplici respectu, I, iv, 256; III, 590-598; IV, 590, 591, 878, 879, 918, 919; V, 962, 1279; VI, 193, 263, 751, 1189, 1316, 1317, 1375, 1374; IX, 419, 507, 707, 708, 783; X, 42-48.
2576. Olivetum, X, 48.
2577. Olla, 48, 786.
2578. Omega, 48.
2579. Omnia, 48.
2580. Onychinus, 48.
2581. Onyx, IX, 806; X, 48, 49.
2582. Opalus, X, 49.
2583. Operatorium, X, 49.
2584. Operatrix. — Operatrix virtutum, VIII, 790. — Operatrix, X, 49.
2585. Operimentum, X, 49.
2586. Opes, 49.
2587. Opificina, 49.
2588. Opificium, 49.
2589. Opinio, 49.
2590. Optulatrix, 50.
2591. Optatrix, 50.
2592. Opulentia, 50.
2593. Opus, 50, 51.
2594. Oraculum, 51, 52.
2595. Oratio, 52.
2596. Oratrix, 52.
2597. Orbis, 52, 53.
2598. Ordinatrix, 53.
2599. Ordo, 53.
2600. Organum. — Organum virginale, VIII, 761. — Organum lætitiæ, X, 793. — Organum sub multiplici respectu, X, 53.
2601. Oriens. — Oriens orientis, VI, 444. — Oriens, X, 53, 54.
2602. Origo. — Origo principii, VI, 444; VIII, 637; IX, 364. — Origo salutis, VI, 1400. — Origo, virtutum, VI, 1400. — Origo, X, 54, 55.
2603. Orioua stella, V, 1273, 1274.
2604. Oriihes, X, 55.
2605. Ornamentum. — Ornamentum orbis, IX, 382. — Ornamentum, sub multiplici respectu, VI, 151, 939; X, 56, 57; XI, 357.
2606. Ornatus, X, 57.
2607. Ortus. — Ortus solis, VIII, 1083. — Ortus, X, 57.
2608. Os, 37, 58.
2609. Ostensio, 58.
2610. Ostiaria, 58.
2611. Ostium, sub multiplici respectu, X, 58-60.
2612. Ostrea, 60.
2613. Ostreola, 60.
2614. Ovis, X, 60-63; IV, 476; V, 761; IX, 498, 813. — Ovis immaculata, X, 860.
2615. Ovum, 63, 64.
2616. Ozias, 64.
2617. Pacatrix, IX, 775, 774.
2618. Pacifica, IV, 1448, 1449.
2619. Pacificatrix, IX, 777; X, 63, 64.
2620. Pagina, X, 65.
2621. Palatium. — Palatium Trinitatis, IV, 667. — Palatium, regis, VI, 437; VIII, 1403, 1404; IX, 380, 537; X, 792. — Palatium, sub multiplici respectu, VI, 17; X, 65-67, 941; XI, 491.
2622. Paliium, X, 67.
2623. Palma. — Palma victoriae et victorum, III, 153, 195-199. — Palma, sub multiplici respectu, I, 12; III, 9-11, 71, 248, 352-359; IV, 590, 591, 874, 1051, 1052; V, 750, 1227, 1279; IX, 419, 475, 706, 707, 713, 783; X, 67-72.
2624. Palmes, X, 72.
2625. Panacea, III, 217-221.
2626. Pandora, X, 72.
2627. Panegyris, VIII, 1103; X, 73.
2628. Panis, X, 73.
2629. Pannus, 73.
2630. Papa, 73.
2631. Paradisus. — Paradisus deliciarum, IX, 436. — Paradisus terrestris, I, vii. — Paradisus Dei, VI, 167; X, 941. — Paradisus, sub multiplici respectu; II, 382; III, 11, 18, 1682; IV, 1321, 1416; V, 1139; VI, 17, 150, 196, 773, 1067, 1111, 1248, 1280, 1292, 1403; VIII, 700, 1103, 1403, 1404; IX, 427, 485, 704, 705, 782, 783; X, 73-80, 785.
2632. Parelion, III, 55-59.
2633. Parens. — Parens parientis, VI, 444; VIII, 637. — Parens parentis, IX, 364. — Parens sub multiplici respectu, X, 80-83.
2634. Paries, X, 83.
2635. Pars, X, 83. — Pars magna civitatis Sion, VI, 723, 724.
2636. Participatio, X, 83.
2637. Partus, 83.
2638. Pascua, 83.
2639. Passerculus, 83.
2640. Pastor, 83.
2641. Pater, 83.
2642. Patria, 84.
2643. Patrocinatrix, 84.
2644. Patrocinium, X, 84, 85; XI, 357.
2645. Patrona. — Patrona hominum, IV, 283-288, 286, 291, 292. — Patrona pia, IV, 624-644. — Patrona puerorum, IX, 764. — Patrona potens, 563. — Patrona oppressorum, 436. — Patrona, sub multiplici respectu, IV, 816; V, 274, 278; VIII, 186, 248; IX, 108, 373; X, 83-87.
2646. Pausatio, X, 87.
2647. Pavor, 87.
2648. Pax, 87.
2649. Peculium, 87.
2650. Pecuus, 87.
2651. Pelagus. — Pelagus clementiæ, IX, 581. — Pelagus, X, 87, 88.
2652. Pellis, 88, 89.
2653. Pelvis, 89.
2654. Penarium, 89.
2655. Penus, 89.
2656. Perductrix, 89.
2657. Peremptrix, 89.
2658. Perennitas, 90.
2659. Perfectio, 90.
2660. Perfugium. — Perfugium conciliationis, IX, 537. — Perfugium consolationis, IX, 580. — Perfugium, IX, 757; X, 90; XI, 358.
2661. Pergamenum, X, 90.
2662. Perpetuatrix, 90.
2663. Persona, 90.
2664. Pertica, VI, 1410.
2665. Pes, X, 90.
2666. Petitionaria, 90.
2667. Petra. — Petra deserti, III, 76. — Petra refugii, IX, 652. — Petra colubri, IX, 566. — Petra, sub multiplici respectu, VI, 1043, 1220; VIII, 648, 1189; IX, 567, 581; X, 90-95.
2668. Phaleg, X, 93.
2669. Phares, 93.
2670. Pharmacum, 93.
2671. Pharos, 94.

2672. Phiala, 94.
 2673. Philaterius, X.
 2674. Philocapta, 94.
 2675. Philomela, X, 94, 95, IX, 616, 617.
 2676. Phison, X, 95.
 2677. Phoenix, III, 110, 789; IV, 575; VI, 1108; IX, 717; X, 95, 96.
 2678. Pietas, IV, 1588, 1589.
 2679. Pigmentaria, X, 96.
 2680. Pigmentarium, 96.
 2681. Pigmentum, 96.
 2682. Pignus, 96.
 2683. Pincerna, X, 96-98. — Pincerna gratiarum, IV, 651.
 2684. Pinguedo, X, 98.
 2685. Pinna, 98.
 2686. Pinus, 99.
 2687. Piscina. — Piscina in Esebon, VI, 1284. — Piscina, sub multiplici respectu, III, 218, 219; IV, 1052, 1053; X, 99-101.
 2688. Piscis, X, 101.
 2689. Pistrinum, 101.
 2690. Placatio, 101.
 2691. Plaga, 101.
 2692. Planta, 101.
 2693. Plantatio, 101, 102.
 2694. Plasma, 102.
 2695. Plasmatio, 102.
 2696. Platanus, sub multiplici respectu, III, 177-183, 225, 256, 516-521; IV, 591; VI, 751, 1319, 1520; IX, 419, 708, 783, 784, 847; X, 102-104.
 2697. Plenitudo, X, 104.
 2698. Plusquam Abraham, 104.
 2699. Plusquam martyr, 104, 105.
 2700. Plusquam propheta, 105.
 2701. Plusquam virgo, 106.
 2702. Poculum, VI, 18; X, 106.
 2703. Pædagogia sacra, III, 49-55.
 2704. Pollex, X, 106.
 2705. Polus, X, 106.
 2706. Pomarium, III, 442-448.
 2707. Pomerium, X, 106.
 2708. Pomum, VI, 128; X, 106.
 2709. Pondus, IV, 1125, 1124.
 2710. Pons. — Pons ad Deum, IX, 250. — Pons ad vitam, IX, 371. — Pons, sub multiplici respectu, IV, 492; VIII, 1103; X, 106, 107.
 2711. Populus, X, 107.
 2712. Porta. — Porta paradisi, VI, 1364; VIII, 555. — Porta duodecima, VI, 1249-1268. — Porta cæli, IV, 603, 609, 1444, 1445, 1471; V, 44; VI, 743-746, 1363, 1570; VIII, 851; IX, 351, 561, 774; X, 675. — Porta aurea, IX, 153. — Porta gratiæ, 774. — Porta lucida, 608. — Porta lucis, 608. — Porta luminis, 766. — Porta vitæ, 774. — Porta speciosa templi, IV, 1058. — Porta cælorum, X, 859. — Porta Ezechielis, orientalis vel clausa, I, 15-16; III, 788, 790, 1559, 1560, 1679; IV, 675, 701, 995, 1058, 1462; V, 681, 682, 761, 797, 821, 824, 826, 829, 917, 945, 962, 1300; VI, 157, 202, 613, 616, 655, 667, 679, 680, 682, 699, 705, 717-719, 735, 845, 775, 779, 940, 1046, 1092, 1175, 1174, 1280, 1401, 1410, 1411; VII, 759, 762, 1082, 1109; VIII, 244-246, 275, 648, 851, 848, 849, 881, 885, 884, 894, 1085, 1404; IX, 128, 418; X, 785, 859, 941, 988. — Porta sub multiplici respectu, I, iv, v, 565, 743, 760-765; III, 14, 15; IV, 829, 1058, 1059; V, 350, 1350, 1584, 1588; VI, 115, 127, 264, 444, 501, 765, 1071, 1156, 1225, 1272; IX, 250, 599; X, 108-128, 785. (Vide *Janua*, in hoc quinto Indice.)
 2713. Portaria, X, 128.
 2714. Portatrix, 128.
 2715. Portentum, 128.
 2716. Porticus, 128.
 2717. Portinaria, 128.
 2718. Portio, 128, 129.
 2719. Portus. — Portus naufragorum, IX, 156. — Portus fluctuantium, 456. — Portus, sub multiplici respectu, I, v; V, 1159; VI, 1564, 1570, 1494; IX, 251, 385, 581, 820; X, 129-132.
 2720. Possessio, X, 152.
 2721. Postica, 152.
 2722. Potentatus, 152.
 2723. Potentia, 152.
 2724. Potestas, 152.
 2725. Potus, 152.
 2726. Præcentrix, 152.
 2727. Præceptum, 152.
 2728. Præconium, 155. — Præconium patrum, IX, 418.
 2729. Prædicatio, X, 153.
 2730. Prædium, X, 155.
 2731. Prælati, 153.
 2732. Præliatrix, 153.
 2733. Præmium, 153.
 2734. Præparatio, 153.
 2735. Præsepe, 153.
 2736. Præservatio, 153, 154.
 2737. Præses, 154.
 2738. Præsicens, 154.
 2739. Præsidium, 154, 155. — Præsidium fidelium et totius mundi, IX, 456. — Præsidium obsessorum, IX, 581.
 2740. Prævia, X, 155.
 2741. Pratum, sub multiplici respectu, IV, 1446; VIII, 1052; X, 155, 156.
 2742. Precatrix, X, 156.
 2743. Pretium, 156.
 2744. Prima, 156, 157.
 2745. Primaria, 157.
 2746. Primas, 157.
 2747. Primiceria. — Primiceria Virginum vel virginittatis, VII, 1095; VIII, 926. — Primiceria, X, 157, 158.
 2748. Primigenia, X, 158.
 2749. Primipila, 158; VIII, 926.
 2750. Primitiæ, X, 158.
 2751. Primitiva, 158, 159.
 2752. Primogenita, VIII, 125, 124; X, 159.
 2753. Princeps. — Princeps regum, XI, 9. — Princeps virginitatis, VII, 1095; VIII, 926; X, 860. — Princeps, IV, 1013, 1014; X, 159-162; XI, 127, 128.
 2754. Principissa, X, 142.
 2755. Principium, X, 142, 143.
 2756. Probatica, IV, 618; X, 143, 144.
 2757. Procreatrix, X, 144.
 2758. Procuratrix, 144.
 2759. Prodigium, V, 25; VII, 1046; X, 144.
 2760. Productrix, X, 144.
 2761. Profligatrix, 145.
 2762. Profugium, 145.
 2763. Profunditas, 145.
 2764. Profundum, 145.
 2765. Progenies, 145.
 2766. Proles, 145, 146.
 2767. Proma conda, 146.
 2768. Promissio, 146.
 2769. Promotrix, 146.
 2770. Promptuarium. — Promptuarium Charitatis, VIII, 1085. — Promptuarium, sub multiplici respectu, X, 146, 147.
 2771. Pronuba, X, 147.
 2772. Proœcium, 144.
 2773. Propagatio, 147.
 2774. Propagatrix, 147.
 2775. Propago, 147.
 2776. Propheta, 147.
 2777. Prophetissa, sub multiplici respectu, I, 13, 14, 490; IV, 585; V, 835-838, 964, 1512; VI, 719-722; VIII, 648, 756, 1215, 1254; IX, 447, 612; X, 147-150, 1264; XI, 369, 370.
 2778. Propinatrix. — Propinatrix vitæ, VI, 1115. — Propinatrix, X, 150.
 2779. Propitiatio, X, 150.
 2780. Propitiatorium, V, 1159; VI, 17, 193, 201, 959; IX, 845; X, 150-153.
 2781. Propitrix, X, 153.
 2782. Propugnaculum. — Propugnaculum regnorum, III, 162-168. — Propugnaculum fidei, IX, 581. — Propugnaculum, sub multiplici respectu, IX, 385, 820; X, 153; XI, 358.
 2783. Propugnatrix, X, 153, 154.
 2784. Propulsio, X, 154.
 2785. Prosa, 154.
 2786. Prosapiæ, 154.
 2787. Protectio, IX, 820; X, 154, 155.
 2788. Protectrix. — Protectrix ecclesiæ, IX, 852. — Protectrix, sub multiplici respectu, IX, 387; X, 153, 156.
 2789. Proturbatrix, X, 157.
 2790. Prudentia, 157.
 2791. Psalteria, 157.
 2792. Psalter, 157.
 2793. Pudor, 157.
 2794. Puella, 157-164.
 2795. Puerpera, 164-166.
 2796. Pugnatrix, 166.
 2797. Pulchritudo, 166, 167.
 2798. Pulvis, 167.

2799. Pupilla, X, 167.
 2890. Pura, VI, 129.
 2801. Purgatrix, X, 167.
 2802. Purificatorium, 167.
 2803. Purificatrix, 167.
 2804. Puritas, 167.
 2805. Purpura. — Purpura regia, X, 859. — Purpura, sub multiplici respectu, VI, 129; X, 167-169.
 2806. — Puteus. — Puteus aquarum viventium, III, 460-467; VI, 1111; IX, 389. — Puteus sub multiplici respectu, III, 153; IV, 614, 663, 1029, 1030; V, 962; VIII, 1032, 1085; X, 169-173; XI, 302.
 2807. Pyrites, X, 173.
 2808. Pyxis, 173, 174.
 2809. Quadriga, 174.
 2810. Quies, sub multiplici respectu, X, 174.
 2811. Rachel, II, 146; IV, 532, 553, 1499; VI, 1259; VII, 861, 1064; VIII, 782, 806; IX, 129, 475, 498, 759, 740; X, 173, 174.
 2812. Radius. — Radius Deitatis, IV, 1580. — Radii auroræ, III, 31-36. — Radius, sub multiplici respectu, X, 174, 175, 860.
 2813. Radix. — Radix bonorum, VIII, 1085. — Radix cedri, III, 86-91. — Radix Jesse, IV, 1151; VI, 1029; VIII, 1115. — Radix sancta, I, iv. — Radix, sub multiplici respectu, X, 175-177; V, 1545; VI, 959.
 2814. Rahab, VI, 889, 891, 892; X, 177.
 2815. Ramus, sub multiplici respectu, X, 177.
 2816. Raptrix, X, 178.
 2817. Rates, IV, 643. — Rates, sub multiplici respectu, X, 178.
 2818. Ratio, sub multiplici respectu, X, 178.
 2819. Rationale, V, 1543. — Rationale, sub multiplici respectu, X, 178.
 2820. Ratis (Vide Rates, ut supra).
 2821. Rebecca, III, 567, 568; IV, 552-554, 700, 885, 1499; VI, 1259, 1280; VII, 762, 861; VIII, 646, 782, 806; IX, 129, 457, 458, 475, 645, 759, 740. — Rebecca, sub multiplici respectu, X, 178-181.
 2822. Receptaculum. — Receptaculum divinitatis, VIII, 761. — Receptaculum, sub multiplici respectu, VI, 194; X, 181-185.
 2823. Receptrix, sub multiplici respectu, X, 185.
 2824. Reclinatorium. — Reclinatorium filii, IX, 340. — Reclinatorium Salomonis, VI, 958. — Reclinatorium, sub multiplici respectu, VI, 1155, 1316; X, 183, 184.
 2825. Reconciliatio, sub multiplici respectu, X, 184.
 2826. Reconciliatorium, sub duplici respectu, X, 184, 185.
 2827. Reconciliatrix, sub multiplici respectu, VIII, 60; X, 185, 186.
 2828. Recreatio, sub multiplici respectu, X, 186.
 2829. Recreatrix, X, 186.
 2830. Rectrix, 186.
 2831. Recubitus Christi, 186.
 2832. Recuperatrix, sub duplici respectu, 186.
 2833. Redemptio. — Redemptio captivorum, VII, 1276; IX, 365. — Redemptio mortuorum, IX, 820. — Redemptio, sub multiplici respectu, I, v; X, 186, 187; XI, 571.
 2834. Redemptrix, sub multiplici respectu, X, 187; VII, 1276.
 2835. Redintegratio, sub multiplici respectu, X, 187.
 2836. Reditus, 187.
 2837. Reductio, 187.
 2838. Reductrix, sub multiplici respectu, 187.
 2839. Refectio, 187.
 2840. Refocillatio, sub multiplici respectu, 187.
 2841. Refocillatrix, sub triplici respectu, 187, 188.
 2842. Reformatio, sub duplici respectu, 188.
 2843. Reformatrix, 188.
 2844. Refrenatrix, sub duplici respectu, 188.
 2845. Refrigeratrix, 188.
 2846. Refrigerium, sub multiplici respectu, 188.
 2847. Refugium. — Refugium peccatorum, IV, 1146; V, 289; IX, 450, 494, 638, 757, 820. — Refugium animarum, IX, 820. — Refugium, sub multiplici respectu, IV, 285, 285, 286, 292, 296, 686, 1124; V, 44, 350, 351; VI, 1566, 1494; IX, 250, 348; X, 188-191; XI, 571.
 2848. Regeneratio, X, 192.
 2849. Regeneratrix, IX, 587; X, 192.
 2850. Regia, X, 192.
 2851. Regina. — Regina angelorum, IV, 1516-1520; VI, 929; VIII, 119, 120; IX, 563. — Regina martyr, IV, 497-514. — Regina martyrum, IV, 1535-1538. — Regina Saba, IV, 599, 1600; VI, 1155; IX, 499, 804. — Regina patriarcharum, IV, 1520-1526. — Regina prophetarum, IV, 1526-1550. — Regina apostolorum, IV, 1550-1555. — Regina mundi, IV, 514-550; VII, 1557, 1538; VIII, 755. — Regina confessorum, IV, 856, 1558-1515. — Regina Virginum, IV, 1545-1549; VIII, 926, 961. — Regina Sanctorum omnium, IV, 1549-1552; XI, 9. — Regina Judæorum, VII, 1541-1543. — Regina cœli (vel) cœlorum, VIII, 555; IX, 564, 568; VIII, 1101; IX, 60. — Regina omnium, VIII, 615, 616. — Regina regum, XI, 9. — Regina regnorum, XI, 10. — Regina civium superiorum, X, 782. — Regina, sub multiplici respectu, IV, 51, 52, 54-56, 285, 285, 286, 816, 829, 856, 852, 872, 881, 921, 967, 1014, 1015, 1509-1516, 1566, 1590; V, 36, 275, 277, 285, 550, 635, 1542, 1589; VI, 263, 854, 953, 956, 1065, 1114, 1505, 1506, 1565, 1443, 1447; VIII, 639, 653; IX, 68, 150, 184, 551, 554, 558, 587, 592, 593, 666, 768, 769; X, 192-212, 1151, 1512; XI, 491, 1109-1112.
 2852. Regio, sub multiplici respectu, X, 212, 215.
 2853. Registrum, X, 215.
 2854. Regnatix, sub multiplici respectu, 215.
 2855. Regnum, sub multiplici respectu, 215.
 2856. Regula, sub multiplici respectu, 215.
 2857. Relevamen, 215.
 2858. Relevatio, 215.
 2859. Relevatrix, sub duplici respectu, 215, 214.
 2860. Reliquarium, 214.
 2861. Remedium, sub multiplici respectu, 214.
 2862. Remissio, sub triplici respectu, 214.
 2863. Remotrix, 214.
 2864. Renovatio, sub duplici respectu, 214.
 2865. Renovatrix, sub duplici respectu, 214.
 2866. Reparatix, sub multiplici respectu, 214.
 2867. Reparatrix. — Reparatrix Adæ, VIII, 760. — Reparatrix sæculi, IX, 347. — Reparatrix parentum, IX, 558. — Reparatrix mundi, IX, 568. — Reparatrix, sub multiplici respectu, IV, 283, 285-289; V, 877, 880, 907, 908; VI, 1280; VII, 1276; X, 215, 216; XI, 597.
 2868. Repositorium, sub duplici respectu, X, 216.
 2869. Representatio, 216.
 2870. Requies, sub multiplici respectu, 216, 217.
 2871. Res, sub multiplici respectu, 217.
 2872. Resa, 218.
 2873. Reseramentum, 218.
 2874. Reseratrix, sub multiplici respectu, 218.
 2875. Resina, 218.
 2876. Resonatio, 218.
 2877. Respectus, 218.
 2878. Respha, VII, 1262.
 2879. Respiratio, X, 218.
 2880. Restauratio. — Restauratio feminarum, IX, 581. — Restauratio, sub multiplici respectu, XI, 218.
 2881. Restauratrix, sub multiplici respectu, X, 218, 219.
 2882. Restitutio, sub duplici respectu, 219.
 2883. Resurrectio, sub duplici respectu, 219.
 2884. Resuscitatio, 219.
 2885. Resuscitatrix, 219.
 2886. Retributio, 219.
 2887. Retributrix, 219.
 2888. Reversio, 219.
 2889. Revocatio, sub multiplici respectu, VI, 1565; X, 219.
 2890. Revocatrix. — Revocatrix Evæ, VIII, 760. — Revocatrix, sub multiplici respectu, X, 219.
 2891. Rhêda, 220.
 2892. Rhen, 220.
 2893. Rivulus, sub multiplici respectu, 220.
 2894. Rivus, sub multiplici respectu, IX, 813; X, 220.
 2895. Roboam, X, 220.
 2896. Roboratio, 220.
 2897. Roboratrix. — Roboratrix omnium, IX, 27. — Roboratrix, sub duplici respectu, VIII, 25; X, 220.
 2898. Robur. — Robur infirmorum, IX, 456. — Robur, sub multiplici respectu, IV, 1494; X, 220, 221; XI, 558.
 2899. Ros, sub multiplici respectu, I, 15; III, 219, 220; VI, 22, 1445, 1446; X, 221.
 2900. Rosa. — Rosa mystica, III, 140-146; 500-503, 1585. — Rosa, flos florum, III, 791. — Rosa Jericho, IV, 989; VI, 1189; VIII, 843; IX, 419. — Rosa de spinis, VI, 1288. — Rosa verecundiæ, IX, 485. — Rosa charitatis, IX, 790. — Rosa suave olens, IX, 793. — Rosa, sub multiplici respectu, IV, 594, 685, 1048, 1049, 1498; V, 1261, 1262; VI, 128, 167, 942, 1067, 1075, 1227; VIII, 280; IX, 672, 707, 790-794; X, 221-229.
 2901. Rosarium, sub triplici respectu, 229.
 2902. Rota, sub multiplici respectu, 229, 250.
 2903. Rubinus, X, 250.
 2904. Rubus. — Rubus et rubus ardens, I, 10, 11, 15; III, 11, 34, 35, 76, 257, 787, 1679, 1689; IV, 614, 875; V,

- 25, 903, 904; VI, 126, 136, 190, 201, 203, 204, 261, 774, 940, 950, 998, 1071, 1072, 1091, 1261, 1272, 1301, 1401, 1407; VIII, 648, 826, 844, 1083, 1103; IX, 128, 410, 514, 560; X, 635. — Rubus sub multiplici respectu, X, 250-252.
2905. Ruta sanitatis, IX, 483.
2906. Ruth, III, 368; IV, 561, 645; 1498; VI, 889, 892, 893, 1431; IX, 604-606; X, 1260. — Ruth Moabitidis, IX, 436. — Ruth sub multiplici respectu, X, 252-254.
2907. Saba. — Saba regina, X, 233, 234. (Vide et in hoc præsentī Indice quinto vocem: *Regina*.)
2908. Sabbatum, sub multiplici respectu, X, 233.
2909. Sacculus, 233.
2910. Saccus, 233.
2911. Sacellum, sub triplici respectu, 233.
2912. Sacerdos, sub multiplici respectu, IV, 837; X, 233, 860.
2913. Sacerdotissa. — Justitiæ sacerdotissa, X, 233. — Sacerdotissa scientiæ, IX, 578.
2914. Sacerdotium, X, 236.
2915. Sacrum. — Sacrarium Trinitatis, IV, 686. — Sacrarium Spiritus sancti, IX, 361, 364; X, 933, 1311; VI, 742, 938, 1008. — Sacrarium innocentie, V, 961. — Sacrarium, sub multiplici respectu, VI, 1280; X, 236-238.
2916. Sacrificium, X, 238.
2917. Sadoc, 238.
2918. Sagenæ, sub multiplici respectu, 238.
2919. Sagitta, sub multiplici respectu, 238, 239.
2920. Sal, sub triplici respectu, 239.
2921. Salamandra, sub duplici respectu, 239.
2922. Salathiel, 239.
2923. Sale, 239.
2924. Salem, 239.
2925. Salinum, 239.
2926. Salix, sub multiplici respectu, X, 239, 240.
2927. Salmon, X, 240.
2928. Salus. — Salus mundi, V, 534, 535, 983, 984; IX, 831. — Salus omnium, VII, 1276, IX, 363, 831. — Salus publica, IX, 832. — Salus sub multiplici respectu, I, v; IV, 1120, 1121; V, 838, 839, 909, 916, 1093, 1094; IX, 581; X, 241-243; XI, 371.
2929. Salutare, X, 243.
2930. Salvatio sub multiplici respectu, X, 240.
2931. Salvatoripara, V, 644.
2932. Salvatrix. — Salvatrix mundi, IX, 436. — Salvatrix sub multiplici respectu, X, 240, 241.
2933. Samaria, 243.
2934. Samaritana, 243.
2935. Samius, 243, 244.
2936. Sanatio, 244.
2937. Sanatrix, sub multiplici respectu, 244.
2938. Sancta sanctorum, sub multiplici respectu, VI, 190; X, 244.
2939. Sanctificatio, sub multiplici respectu, X, 244, 245.
2940. Sanctificatrix, X, 243.
2941. Sanctitas, sub triplici respectu, X, 243.
2942. Sanctuarium. — Sanctuarium Dei, VIII, 647; IX, 801. — Sanctuarium Altissimi, IX, 541. — Sanctuarium sub multiplici respectu, X, 243, 246.
2943. Sanguis, 246.
2944. Sapientia, sub multiplici respectu, 246.
2945. Sapphirus, sub multiplici respectu, 246, 247. — Sapphirus lapis, V, 1236, 1257.
2946. Sara, IV, 533, 1084; V, 414, 676, VI, 1259; VIII, 806, 922; IX, 129, 473, 739, 740; X, 247, 248.
2947. Sardinus, V, 1251, 1252; X, 243.
2948. Sardonyx, X, 243.
2949. Sarephthana, 249.
2950. Sarug, 249.
2951. Satietas, 249.
2952. Satisfactio, sub duplici respectu, 249.
2953. Saturnus, 249.
2954. Saul, 249.
2955. Scabellum, sub multiplici respectu, 249.
2956. Scala. — Scala cœlestis, IV, 609; VIII, 753, 1519. — Scala cœli, V, 300; VIII, 648; IX, 571, 581, 420; X, 791, 1312. — Scala sanctorum, IV, 686. — Scala peccatorum, IX, 536, 738; X, 673. — Scala paradisi, VI, 1494. — Scala Jacob, IV, 491, 492; V, 54, 55; VI, 157, 878, 1406; IX, 639; X, 1212. — Scala sub multiplici respectu, I, iv, 9; II, 691; III, 249; IV, 1040, 1041, 1471; V, 914, 1343, 1388; VI, 136, 194, 201, 444, 1071; IX, 438, 638, 639; X, 249-253.
2957. Scatebra, sub duplici respectu, X, 233, 236.
2958. Scaturigo, sub multiplici respectu, 236.
2959. Sceptrum, sceptrum rectæ doctrinæ, 836. — Sceptrum, sub multiplici respectu, 236; V, 1343.
2960. Schema, X, 236.
2961. Schola, sub multiplici respectu, 236.
2962. Scholaris, sub duplici respectu, 236, 237.
2963. Scientia, sub duplici respectu, 237.
2964. Scintilla, IX, 739.
2965. Scirpea, X, 1230.
2966. Scirpus, 237.
2967. Scopus, 237.
2968. Scriba, 237.
2969. Serinium, 237.
2970. Scriptura, 237.
2971. Sculptura, 237.
2972. Scutella, 237.
2973. Scutum. — Sentum principum, III, 172-177. — Scutum sub triplici respectu, X, 237; XI, 337.
2974. Scyphus, sub duplici respectu, X, 237, 238.
2975. Secretaria. — Secretaria numinis, IX, 578. — Secretaria sub multiplici respectu, X, 238.
2976. Secretarium, 238.
2977. Secretum, sub duplici respectu, 238.
2978. Securis, 238.
2979. Securitas, sub triplici respectu, 238.
2980. Secutrix, sub triplici respectu, 238, 239.
2981. Sedatrix, 239.
2982. Sedes. — Sedes sapientiæ, IV, 1580; IX, 578, 663. — Sedes gratiæ, VI, 941. — Sedes Dei, VIII, 739; IX, 699. — Sedes sub multiplici respectu, X, 239-261.
2983. Seges, sub triplici respectu, X, 261.
2984. Sella, sub multiplici respectu, 261, 262.
2985. Sellon, 262.
2986. Sem, 262.
2987. Semel, 262.
2988. Semen, sub multiplici respectu, 262.
2989. Semilunium, 262.
2990. Semita, sub multiplici respectu, 262, 263.
2991. Sepes rosarum, III, 21-26.
2992. Sequestra, sub multiplici respectu, 263.
2993. Seraphim, sub multiplici respectu, 263.
2994. Serenitas, sub triplici respectu, 263.
2995. Serva, 263.
2996. Servatrix, 263.
2997. Servatrix, sub duplici respectu, X, 263.
2998. Seth, 264.
2999. Setim, sub multiplici respectu, 264.
3000. Siderites, 264.
3001. Sidus, sub multiplici respectu, VI, 937, 1071; X, 264, 265.
3002. Sigillum sub multiplici respectu, X, 265.
3003. Signaculum. — Signaculum pietatis, V, 363. — Signaculum, sub multiplici respectu, VI, 127; X, 265, 266.
3004. Signifera. — Signifera Virginum, VII, 1093. — Signifera sub multiplici respectu, X, 266.
3005. Signum. — Signum vitæ, VIII, 1404. — Signum sub multiplici respectu, X, 266-269.
3006. Simeon, X, 269.
3007. Simila, 269.
3008. Similis Do, 860.
3009. Similitudo, 269.
3010. Simulacrum, sub multiplici respectu, 269, 270.
3011. Sinus, sub multiplici respectu, 270.
3012. Sion. — Sion sancta, VIII, 1404. — Sion, sub multiplici respectu, VI, 17, 138, 199, 263; X, 270-272.
3013. Siphon, X, 272.
3014. Situla, sub multiplici respectu, 272.
3015. Smaragdus, sub multiplici respectu, V, 1263; X, 272, 273.
3016. Soboles, sub triplici respectu, X, 273.
3017. Socia, sub multiplici respectu, 273, 275.
3018. Socrus, socrus animarum sanctarum, X, 782. — Socrus, X, 273.
3019. Sol, sub multiplici respectu, I, iii; III, 11, 20, 33, 63, 104-108, 123; IV, 531, 814, 1018, 1117, 1167; V, 1263, 1264; VI, 196, 826, 942, 1241, 1287, 1301, 1302, 1363, 1366, 1401, 1402; IX, 476, 698; X, 273-283, 638, 639, 1131.
3020. Solamen, sub multiplici respectu, VI, 1494; X, 284.
3021. Solatium. — Solatium peregrinationis, IX, 347. — Solatium sub multiplici respectu, I, v; II, 691; V, 44, IX, 136; X, 284, 285.
3022. Solatrix, 285.
3023. Solemnitas, 285.
3024. Solitudo, sub multiplici respectu, X, 285.
3025. Solium. — Solium Dei, IV, 589; VI, 136. — So-

- lium divinitatis, VI, 437. — Solium, sub multiplici respectu, I, 13; X, 285-288.
5026. Solsequium, V, 1271, 1272; X, 288.
5027. Solum, sub duplici respectu, X, 288.
5028. Solutio. — Solutio trisitiæ, IX, 436. — Solutio, sub multiplici respectu, X, 288.
5029. Solutrix, X, 288.
5030. Soror. — Soror Christi, VIII, 124. — Soror, sub multiplici respectu, IV, 1007, 1008; X, 288-292.
5031. Sors, sub duplici respectu, X, 292.
5032. Sospitrix, IX, 371.
5033. Species. — Species cœli, IV, 879. — Species ignis, IX, 379. — Species arcus, IV, 879. — Species solis, IV, 879, 880. — Species, sub multiplici respectu, X, 292, 293.
5034. Specillum, X, 293.
5035. Specimen, sub multiplici respectu, X, 293.
5036. Spectaculum sub multiplici respectu, X, 293, 294; V, 25.
5037. Speculum. — Speculum angelorum, IV, 686. — Speculum pudicitie, VI, 555. — Speculum spiritale, VIII, 1404. — Speculum virginum, IX, 27. — Speculum sanctitatis, IX, 347. — Speculum humilitatis, IX, 361. — Speculum justitiæ, IX, 921. — Speculum sine macula, IX, 487-489. — Speculum, sub multiplici respectu, IV, 1117, 1126, 1345; X, 294-299, 792.
5038. Specus, X, 299.
5039. Spes. — Spes nostra (ob ejus titulos), IV, 1374-1376. — Spes mandi, IX, 534, 436. — Spes patrum, IX, 418. — Spes desperatorum, IX, 436. — Spes peccatorum, IX, 621. — Spes fidelium, X, 588. — Spes, sub multiplici respectu, I, v; IV, 285, 288, 286, 292, 293, 296, 435, 434; V, 44, 126, 278; VI, 1280, 1447, 1494; VII, 1062; IX, 143, 154, 155, 156, 250, 348, 430, 495, 536, 757, 831; X, 299-303, 1261; XI, 371.
5040. Sphæra, sub duplici respectu, X, 304.
5041. Spica, sub duplici respectu, 304.
5042. Spiraculum, sub triplici respectu, 304.
5043. Spiritus, sub multiplici respectu, 304.
5044. Splendor. — Splendor fulguris, IX, 766. — Splendor mundi, X, 941. — Splendor, sub multiplici respectu, VI, 613; X, 304, 305.
5045. Spoliatrix, X, 305.
5046. Spongia, sub triplici respectu, X, 305, 306.
5047. Sponsa. — Sponsa Christi, VIII, 123. — Sponsa principis, XI, 128. — Sponsa Spiritus sancti, VIII, 126; XI, 491. — Sponsa Dei, IX, 340. — Sponsa Trinitatis, X, 839. — Sponsa, sub multiplici respectu, I, 12; IV, 1009, 1010; VI, 193; X, 306-320.
5048. Sponsarium, X, 320.
5049. Sponsio, 320.
5050. Stabilimentum, sub triplici respectu, 320.
5051. Stabilitas, sub multiplici respectu, 320.
5052. Stabulum, 321.
5053. Staeta, sub multiplici respectu, VI, 128; IX, 805; X, 321.
5054. Stagnum, X, 321.
5055. Statua, sub multiplici respectu, 321.
5056. Stella. — Stella gratiæ, IV, 886. — Stella Jacob, IV, 886. — Stella matutina, III, 256; IV, 1021, 1022. — Stella cœli, VI, 1294, 1293. — Stella mundi, VI, 1294, 1293; VIII, 753. — Stella vitæ, VIII, 1103. — Stella lucida, X, 790. — Stella maris, III, 1592, 1593; IV, 427-432, 530, 538, 609, 718, 893, 1022, 1023, 1457, 1439, 1435; V, 27; VI, 214, 215, 367, 382, 592, 635, 752, 847, 814, 937, 941, 937, 1116, 1136, 1213, 1283, 1294, 1293, 1306-1308, 1363, 1426, 1494; VII, 1061; VIII, 634, 638, 733; IX, 338, 354, 341, 697, 778; X, 953, 1221. — Stella stellarum, IX, 364. — Stella fulgentissima, IX, 418. — Stella, sub multiplici respectu, III, 11, 20, 23, 123, 703; IV, 1003, 1020, 1021, 1351; V, 17, 1259, 1260; VI, 406, 424, 444, 1376, 1407, 1429; IX, 440, 441, 599, 608, 766, 778, 779; X, 321-341. — Stella polaris, III, 246-249.
5057. Stemma, X, 342.
5058. Sterilitas, 342.
5059. Stilla, 342. — Stilla maris, IX, 533, 608.
5060. Stipes, X, 342.
5061. Stirps, sub multiplici respectu, X, 342.
5062. Stola, sub triplici respectu, 342.
5063. Stolo, 342.
5064. Storax, sub multiplici respectu, X, 342, 343.
5065. Stupor angelorum, VI, 939.
5066. Suavitas, sub duplici respectu, X, 343.
5067. Subdiacona, 343.
5068. Subdiaconus, 343.
5069. Subjectum, sub triplici respectu, 343.
5070. Subjugale, 343.
5071. Sublevamen, 343.
5072. Sublevatrix, 343.
5073. Sublimitas, sub multiplici respectu, 343.
5074. Subministratrix, 343.
5075. Subsidiu, sub multiplici respectu, IX, 156; X, 343, 344.
5076. Substantia, X, 344.
5077. Subventio, sub duplici respectu, 344.
5078. Subventrix, sub duplici respectu, 344.
5079. Sudarium, 344.
5080. Sufutius, sub duplici respectu, 344.
5081. Suffugium, 344.
5082. Suggestum, 344.
5083. Sulamitis, IX, 836.
5084. Sulcus, X, 344.
5085. Summa, sub multiplici respectu, 344.
5086. Summitas, 344.
5087. Sunamitis, sub multiplici respectu, II, 387; VI, 1153; VII, 1262; VIII, 746; IX, 457; X, 343-347.
5088. Superatrix, sub triplici respectu, X, 347.
5089. Superhumale, 347.
5090. Superliminare, 347.
5091. Suppeditatio, 347.
5092. Suppeditatrix, sub duplici respectu, 347, 348.
5093. Supplantatrix, 348.
5094. Surculus, sub multiplici respectu, 348.
5095. Susanna, sub multiplici respectu, IV, 533, 892; VI, 1259; VIII, 279, 946; X, 348.
5096. Susceptio, sub triplici respectu, X, 348.
5097. Susceptrix. — Susceptrix Dei, VI, 129. — Susceptrix, sub multiplici respectu, X, 348.
5098. Suscitatrix, X, 348.
5099. Sustentaculum, X, 349; XI, 337.
5100. Sustentatio, sub multiplici respectu, X, 348, 349.
5101. Sustentatrix, sub triplici respectu, 349.
5102. Sylva, sub multiplici respectu, 349, 350.
5103. Symbolum, 350.
5104. Symphonista, sub duplici respectu, X, 350.
5105. Tabernaculum. — Tabernaculum salutis, III, 156-162. — Tabernaculum Dei, IV, 609; VI, 750; VII, 700, 701, 733, 1404; IX, 419. — Tabernaculum gloriæ, X, 988. — Tabernaculum non manufactum, IV, 637. — Tabernaculum spiritale, VI, 259. — Tabernaculum fœderis, VI, 1242. — Tabernaculum, sub multiplici respectu, IV, 873, 1151; V, 26, 33, 962; VI, 23, 127, 136, 190, 193, 939, 1151; X, 1151, 351-360; XI, 491. — Tabernaculum refrigerii, X, 791.
5106. Tabula. — Tabula naufragii, IV, 1123; IX, 632. — Tabula legis, VIII, 1404. — Tabula, sub multiplici respectu, X, 360, 361.
5107. Tanaïs, sub duplici respectu, X, 361.
5108. Tectum, sub triplici respectu, 361, 362.
5109. Tegimen, 362.
5110. Tegmen, sub multiplici respectu, 262.
5111. Tegumentum, sub triplici respectu, 262.
5112. Tela, sub triplici respectu, 362.
5113. Tellus, sub multiplici respectu, 362, 363.
5114. Telum, sub duplici respectu, 363.
5115. Templum. — Templum animatum, III, 45-49; VI, 239. — Templum charitatis, IV, 583. — Templum Domini, VI, 1008; IX, 361. — Templum Spiritus sancti, IV, 667. — Templum Salomonis, IV, 1083; VIII, 412, 648, 699; IX, 784-789, 801. — Templum Dei, V, 694, 715, 501, 938, 1426; VIII, 1404; IX, 788, 953, 1311; X, 783, 1312. — Templum sanctum, VIII, 761. — Templum eximium, VIII, 1103. — Templum divinum, VIII, 1403; IX, 941. — Templum majus cœlo, VIII, 1103. — Templum immaculatum, IX, 347. — Templum pietatis, 363. — Templum insolubile, X, 836. — Templum gloriæ, IX, 380; X, 792. — Templum benignitatis, IX, 581. — Templum cœleste, XI, 988. — Templum, sub multiplici respectu, I, 12, 31; III, 333, 1680; IV, 1133, 1134, 1144, 1321; V, 33, 37, 761, 941, 961, 1153; VI, 24, 127; VII, 1104; IX, 212; X, 839, 860, 363-376.
5116. Tempus, X, 376.
5117. Tenebræ illustratæ, III, 36-40.
5118. Tentoria, X, 376.
5119. Tentorium, X, 376.
5120. Terebinthus, sub multiplici respectu, VI, 1284; X, 376, 377.
5121. Terminus. — Terminus miseriæ, VI, 1364. — Terminus, sub multiplici respectu, X, 377.
5122. Terra. — Terra promissionis vel promissa, V, 22, 23, 949. — Terra sancta, V, 29; VIII, 1404. — Terra nova, VI, 1339. — Terra Abrahamica, X, 790. — Terra sacerdotalis, IX, 419, 462. — Terra Evilath, VIII, 266. — Terra benedicta, IX, 153. — Terra sitiens, IX, 561. — Terra virginæ, VIII, 1404; IX, 580, 419, 456, 537, 792. — Terra, sub multiplici respectu, III, 203; IV, 489, 613,

648, 959, 940, 1027; V, 876; VI, 18, 89, 124, 196, 433, 778, 812, 875, 883, 893, 896, 1046, 1088, 1197, 1220, 5252, 1570; VIII, 266, 700; IX, 534; X, 377-398, 933, 1131.

3123. Terror. — Terror abyssi, III, 183-189. — Terror, sub multiplici respectu, X, 398.

3124. Testa, 398.

3125. Testamentum, sub triplici respectu, X, 398. — Testamentum Novum, VI, 195.

3126. Testimonium, X, 398.

3127. — Testis, sub multiplici respectu, 398, 399.

3128. Thalamus. — Thalamus Filii Dei, IV, 667. — Thalamus Verbi, VI, 190; VIII, 1105. — Thalamus sponsi, VI, 938. — Thalamus regis, VIII, 761; IX, 891. — Thalamus Dei, X, 988. — Thalamus sanctitatis, IX, 361. — Thalamus, sub multiplici respectu, III, 1580; IV, 1036, 1037; VI, 120, 130, 1071, 1280; VIII, 1404; IX, 792; X, 899, 790, 859, 941; 599-408.

3129. Thamar, VI, 889, 890; X, 408.

3130. Thare, X, 408.

3131. Theatrum, X, 408.

3132. Theca, sub multiplici respectu, X, 408, 409.

3133. Thecua, X, 409.

3134. Thecutis, III, 368.

3135. Theman, X, 409.

3136. Theologa, 409.

3137. Theotocos, sub multiplici respectu, X, 409.

3138. Theriaca, 409.

3139. Thesauraria. — Thesauraria gratiarum, XI, 302. — Thesauraria, sub multiplici respectu, IV, 852; X, 409, 410.

3140. Thesaurus. — Thesaurus amoris, III, 119. — Thesaurus Domini, IV, 831. — Thesaurus vitae, VI, 143; IX, 107, 580, 537, 792. — Thesaurus Dei, VI, 1025. — Thesaurus virginitalis, VII, 1095. — Thesaurus Novi Testamenti, VIII, 1404. — Thesaurus mundi, IX, 856. — Thesaurus divinus, IX, 371. — Thesaurus gratiarum, IX, 372. — Thesaurus, sub multiplici respectu, III, 120, 121; VI, 195; VIII, 1404; X, 410-413, 859, 860.

3141. Theuchites, X, 413.

3142. Thiara, 413, 414.

3143. Thorus Verbi, VI, 137.

3144. Throna, X, 414.

3145. Throni, 414.

3146. Thronus. — Thronus sapientie, III, 213-217. — Thronus Salomonis, III, 1682; IV, 587; VI, 427-431, 613-615, 910, 1149-1154, 1256, 1257, 1271, 1280, 1301; VIII, 698, 699; IX, 128, 99, 801; X, 1080. — Thronus pudoris, VIII, 1031. — Thronus divinitatis, IX, 212. — Thronus Christi, IX, 813. — Thronus Creatoris, VIII, 1404. — Thronus cherubicus, X, 839, 860. — Thronus gloriosus, VIII, 1404. — Thronus gratiae, IV, 1514; IX, 666. — Thronus glorie, VI, 263. — Thronus Dei, IV, 1517; V, 123; VI, 437, 301, 1033-1036; VIII, 1105; X, 1512. — Thronus, sub multiplici respectu, III, 41, 24; IV, 681, 682, 1035, 1036; V, 1350; VI, 17, 24, 127, 196; X, 859, 414-425.

3147. Thoribulum. — Thoribulum aureum, IV, 637, 672; VIII, 1404. — Thoribulum, sub multiplici respectu, III, 1813; VI, 127; X, 425, 426.

3148. Thus, sub multiplici respectu, X, 426, 427.

3149. Thymiana, sub multiplici respectu, V, 961; X, 427.

3150. Thyrsites, X, 427.

3151. Tigris, sub multiplici respectu, 427, 423.

3152. Timor, 428.

3153. Tinctura, 428.

3154. Tituli-figuræ Mariani, in unum congesti, II, 345-347; III, 804, 805, 812, 1120, 1667, 1684; IV, 625, 1329, 1409, 1416; V, 358, 539, 647-632, 1119, 1120, 1129, 1150, 1234, 1255, 1258, 1267, 1269, 1293, 1344, 1345, 1346, 1337, 1372, 1383, 1386; VI, 58, 107, 198, 1113-1420; IX, 384, 385, 778; X, 793, 812, 803, 814, 889, 893, 894, 902, 915, 951, 1227, 1228, 1235, 1241, 1280, 956, 967, 967, 990-912, 1014, 1020, 1023, 1026, 1042, 1062-1064, 1084, 1224, 1225, 1315, 1338, 1359, 1332, 1366, 1463, 1464, 1471, 1479; XI, 372, 381, 384-386, 857.

3155. Titulus. — Titulus virginitalis, VI, 353. — Titulus, sub multiplici respectu, X, 428.

3156. Tomus. — Tomus novus Testamenti, V, 962. — Tomus Verbi, V, 1543. — Tomus, sub multiplici respectu, VI, 117, 127; X, 428, 429.

3157. Tonitru, X, 429.

3158. Topazius, sub triplici respectu, V, 1249; X, 429.

3159. Torcular, X, 430.

3160. Torrens, sub multiplici respectu, X, 429, 430.

3161. Trabea, X, 430.

3162. Trames, sub triplici respectu, X, 430.

3163. Tranquillitas, sub multiplici respectu, X, 430.

3164. Translatio, X, 430.

3165. Tribunal, sub duplici respectu, 430.

3166. Triclinium. — Triclinium Patris, IV, 667. — Triclinium Trinitatis, III, 1383; VI, 1123; VIII, 1031; IX, 340. — Triclinium consilii divini, IX, 361. — Triclinium, sub multiplici respectu, X, 430, 432.

3167. Tripodium, sub duplici respectu, X, 432.

3168. Tristitia, 432.

3169. Triumphatrix, sub multiplici respectu, 432.

3170. Triumphus, 432.

3171. Tropæum, sub triplici respectu, 432.

3172. Truncus, sub multiplici respectu, 432.

3173. Tuba, sub multiplici respectu, 432; VI, 193.

3174. Tunica, sub multiplici respectu, X, 432, 433.

3175. Turris. — Turris Davidica, VIII, 720; IX, 123.

446. — Turris, sub multiplici respectu, I, 12; III, 17, 44, 568, 569, 1672, 1673; IV, 633, 658, 892, 1012, 1015, 1151; VI, 1153, 1396; IX, 638; X, 433-440.

3176. Turtur, sub multiplici respectu, IV, 1419, 1420; IX, 501, 502; X, 440, 441.

3177. Tutamen, 441.

3178. Tutamentum, 441.

3179. Tutela. — Tutela infracta, IX, 820. — Tutela mulierum, 845; X, 441, 442.

3180. Tutelarior, 442.

3181. Tutrix, sub multiplici respectu, III, 209-213; X, 442.

3182. Tympanistria, sub triplici respectu, X, 442, 445.

3183. Typus. — Typus Ecclesiæ, 443, 444, 953.

3184. Ubertas, sub duplici respectu, 443.

3185. Ulmus, 443.

3186. Ultio, 443.

3187. Umbilicus, sub duplici respectu, 443.

3188. Umbra, 444.

3189. Umbraculum, sub multiplici respectu, X, 444; VIII, 633.

3190. Unguentaria, sub duplici respectu, X, 445.

3191. Unguentifera, 445.

3192. Unguentum, sub multiplici respectu, 445; VI, 128.

3193. Ungula, X, 446. — Ungula equi, IX, 460.

3194. Unigenita, X, 446.

3195. Unio, sub duplici respectu, 446.

3196. Urbs, sub multiplici respectu, VI, 194; X, 446.

3197. Urceus, 446.

3198. Urna. — Urna aurea, VI, 1080, 1281; VIII, 1019, 1103, 1404; IX, 337, 792. — Urna cæli, VIII, 1404. — Urna incluta, VIII, 1404. — Urna manna, III, 237-242. — Urna, sub multiplici respectu, III, 70; IV, 13; V, 1343, 1356; VI, 18, 25, 127; X, 447, 448.

3199. Uter, 448.

3200. Uterus, 448.

3201. Uva, VI, 119, 1200.

3202. Uxor, sub multiplici respectu, X, 448, 449.

3203. Vades, 449.

3204. Vallis, sub multiplici respectu, IV, 492; X, 449, 430.

3205. Vapor, IV, 1126; X, 450.

3206. Vas. — Vas manna, VI, 1407. — Vas luculentissimum, IX, 418. — Vas admirabile, 419, 860. — Vas immaculatum, 460. — Vas electum, X, 860. — Vas eximium, 860. — Vas pretiosum, 860. — Vas honoratum, 860. — Vas celeste, 786. — Vas colendum, 860. — Vas, sub multiplici respectu, X, 450-463; IV, 476, 1063, 1064, 1446.

3207. Vasculum, sub multiplici respectu, VI, 260; X, 463.

3208. Vates, sub duplici respectu, X, 463.

3209. Vehiculum. — Vehiculum regium, VIII, 1404. — Vehiculum solis, IX, 539. — Vehiculum, sub multiplici respectu, X, 463, 464.

3210. Vela, 464.

3211. Velamentum, sub duplici respectu, 464.

3212. Vellus. — Vellus et vellus Gedeonis, I, 11, 15; III, 130, 463, 788, 1679; IV, 648, 653, 701, 958, 1462; V, 696, 793-796, 962, 1032, 1033, 1299, 1350; VI, 87, 129, 137, 177, 193, 201, 775, 931, 999, 1071, 1083, 1121, 1122, 1133, 1200, 1267, 1272, 1363, 1413, 1446; VII, 643, 844, 845, 1103; IX, 128, 418, 854; X, 1333. — Vellus sua multiplici respectu, 464-469; velus spiritale, 786.

3213. Velum. — Velum animatum, VIII, 1404. — Velum, sub multiplici respectu, X, 469, 470.

3214. Vena. — Vena aquarum viventium, IV, 1060. — Vena, sub multiplici respectu, X, 470-472.

3215. Venatrix, 472.

3216. Veneratio, 472.

3217. Venia, sub multiplici respectu, 472.

3218. Venter, 472.

5219. Venus, sub triplici respectu, X, 472.
 5220. Venustas, sub triplici respectu, 472.
 5221. Ver. — Ver gratiæ, IX, 511, 512; X, 472.
 5222. Veritas, 472.
 5223. Vernacula, 472.
 5224. Vernula, 472.
 5225. Verriculum, 473.
 5226. Vertex, sub multiplici respectu, 473.
 5227. Vesper, 475.
 5228. Vesperus, 473.
 5229. Vestiaria, 473.
 5230. Vestibulum n. — Vestibulum divinum, IX, 774. — Vestibulum, sub duplici respectu, X, 473.
 5231. Vestimentum, X, 473. — Vestimentum summi sacerdotis, IX, 128.
 5232. Vestis. — Vestis virtutis, V, 964. — Vestis, sub multiplici respectu, X, 475, 474.
 5233. Vexillifera, 474; VII, 1095.
 5234. Via. — Via Dei, VI, 264. — Via, sub multiplici respectu, X, 474-476; VI, 939. — Via vitæ, VI, 1364. — Via salutis, X, 791.
 5235. Viatrix, sub duplici respectu, X, 476.
 5236. Vicinus, 476.
 5237. Victima, 476.
 5238. Victoria, 476.
 5239. Victrix. — Victrix gigantium, IX, 523. — Victrix, sub multiplici respectu, X, 476.
 5240. Vidua, sub multiplici respectu, IV, 1010, 1011; X, 477, 478.
 5241. Vigil., 478.
 5242. Vigor., 478.
 5243. Villa, sub multiplici respectu, 478.
 5244. Vincetrix, 478.
 5245. Vinculum, 478.
 5246. Vindex, 478.
 5247. Vineæ, sub multiplici respectu, IX, 456; X, 478-481; IV, 882, 883; VI, 766.
 5248. Vinetum, X, 481.
 5249. Vinum. — Vinum exhilarans, VI, 193; X, 481, 482.
 5250. Viola. — Viola humilitatis, IX, 485, 790. — Viola, sub multiplici respectu, IV, 14, 15, 1049, 1050, VI, 167, 1067; X, 482, 483.
 5251. Virago, sub multiplici respectu, X, 483, 484.
 5252. Vir fortis, 483.
 5253. Virga. — Virga et Virga Aaron, I, 11; II, 348, 349; III, 74-77, 787, 1680; IV, 11, 13, 216, 285, 621, 701, 702, 1056, 1057, 1462; V, 696, 703, 821, 888, 1010, 1049-1052, 1193, 1298, 1310, 1313, 1381, 1388; VI, 126, 136, 194, 204, 426, 444, 501, 653, 678, 679, 774, 775, 779, 939, 940, 950, 999, 1071, 1080, 1156, 1157, 1186, 1188, 1189, 1259, 1260, 1272, 1323, 1370, 1374, 1376, 1377, 1382, 1403, 1407, 1428, 1429, 1498; VIII, 618, 761, 842, 843; IX, 128, 440, 807, 850; X, 657, 658, 785, 786; XI, 414, 434, 435. — Virga ferrea, VI, 1260. — Virga florens, VI, 190. — Virga Assueri, IV, 568, 610;

IX, 440. — Virga rectissima, IX, 421. — Virga sacerdotalis, VIII, 1404; IX, 418; X, 1353. — Virga Mosis, III, 199-264, 216; IV, 567, 568; VI, 1301, 1323. — Virga Jesse, I, 13, 14, 15; III, 216; IV, 883, 884; V, 1033-1035, 1049-1052; VI, 423, 501, 551, 939, 950, 999, 1023, 1025, 1133, 1316, 1319, 1331, 1407, 1408; VIII, 618, 660, 700; IX, 153, 437, 440, 935. — Virga, sub multiplici respectu, X, 484-514.
 5254. Virginitas, sub multiplici respectu, X, 514, 515.
 5255. Virgo. — Virgo Zodiaci, III, 596; IV, 638; VIII, 873. — Virgo virginum, III, 792; IX, 564. — Virgo gloriosa, IV, 587-604. — Virgo dulcissima et suavissima, IV, 644-662. — Virgo perpetua, IV, 1441. — Virgo singularis, IV, 1461. — Virgo, sub multiplici respectu, IV, 1012, 1013; V, 414, 415; VI, 127; X, 515-578.
 5256. Virgula. — Virgula fumi, IV, 1062, 1063; VI, 1261, 1284, 1286, 1428; IX, 804. — Virgula radiceis, V, 1190. — Virgula, sub multiplici respectu, X, 578-581.
 5257. Virgultum, sub multiplici respectu, X, 581.
 5258. Virgulecula, sub multiplici respectu, 581.
 5259. Viridarium, sub duplici respectu, 581, 582.
 5260. Viror, 582.
 5261. Virtus. — Virtus pugnantium, III, 137. — Virtus, sub multiplici respectu, X, 582.
 5262. Virtutes, X, 582.
 5263. Vis, sub multiplici respectu, 582.
 5264. Viscera, 582.
 5265. Visco, sub multiplici respectu, 582, 583.
 5266. Visitatio, sub duplici respectu, 583.
 5267. Visitatrix, 583.
 5268. Vita. — Vita mortalium, IX, 365. — Vita, sub multiplici respectu, III, 51; IV, 1371, 1372; V, 837, 838, 1002, 1003, 1389; VI, 37; IX, 143, 151, 152, 658; X, 583, 584, 790; XI, 358, 371.
 5269. Vitis, sub multiplici respectu, III, 91-102, 207, 208, 232, 476-483; IV, 1101, 1102, 1446, 1495; VI, 18, 119, 869, 1062-1066, 1197, 1200; VIII, 1083; IX, 813; X, 584-592, 860.
 5270. Vitrum, sub duplici respectu, X, 592.
 5271. Vittæ, sub duplici respectu, 592.
 5272. Vitula, sub triplici respectu, 592.
 5273. Vivarium, III, 559-547.
 5274. Vivificatrix, sub multiplici respectu, X, 592; XI, 598.
 5275. Volumen, sub multiplici respectu, X, 592, 593.
 5276. Voluntas, sub triplici respectu, 593.
 5277. Voluptas, sub multiplici respectu, 594.
 5278. Votum, 594.
 5279. Vox, sub multiplici respectu, 594.
 5280. Vulneratrix, 594.
 5281. Vulnus, sub triplici respectu, 594.
 5282. Vultur, VIII, 871, 872.
 5283. Zelatrix, sub multiplici respectu, X, 594, 595.
 5284. Zorobabel, X, 596.

VI.

CARMINA ET ICONOGRAPHIA MARIANA.

SIVE

Index alphabeticus sextus complectens quod pictura, sculptura, et poesis ad honorem Mariæ in lucem ediderunt; cum parte dogmatico-historico de imaginibus Mariæ, simul et de cultu illis debito.

5285. *Alma Redemptoris*. Exponitur hoc canticum in honorem Mariæ, quæ adducitur respondens per anagrammata versibus, III, 384.

5286. *Amor in Mariam*. Amor erga B. V. Mariam exprimitur per cantus, II, 540.

5287. *Annulus promissus Mariæ*. Epigramma compositum fuit de hoc annulo ab Urbano: VIII, papa, X, 734.

5288. *Annuntiatio Mariæ*. Imagines Annuntiationis quomodo depingunt Mariam et eam representetur Ilium juxta eam, II, 952. — Aliquot sunt notanda quoad imagines Annuntiationem depingentes, contra hæreticos, II, 953. — Annuntiatio describitur carminibus, III, 1381, 1583, 1601, 1631, 1632. — Carmina seu rhythmus par-

thenius pro festo Annuntiationis videtur, IV, 1269, 1270, 1272. — Annuntiatio describitur carminibus hymni, IV, 1513. — Alia carmina de Annuntiatione, V, 582, 583, 782. — Sanctus Paulinus Nolanus episcopus fecit carmina de Annuntiatione in honorem Virginis, V, 923, 924. — Sanctus Sophronius, patriarcha Hierosolymitanus, fecit carmina de Annuntiatione, V, 1171-1173. — Venerabilis Hildebertus archiepiscopus Turonensis, antea Cenomaneus episcopus fecit et carmina de Annuntiatione, VI, 715.

5289. *Apostoli et Maria*. Quoad imagines quæ nobis exhibent Mariam Virginem depictam inter apostolos quid dicimus, II, 961, 962.

5290. *Apparitio Jesu ad Mariam*. Quid dicendum no-

bis venit de imaginibus in quibus figuratur Maria Virgo accipiens apparitionem Jesu resurgentis II, 961. — Carmina exponuntur quoad apparitionem Jesu resurgentis se manifestantis Mariæ matri suæ, V, 725, 726.

3291. *Apparitio Mariæ*. Carminibus describitur apparitio B. M. Virginis in monibus, Romæ, III, 1065.

3292. *Aræ Mariæ*. Exponuntur carmina ad aras B. Mariæ, III, 1579-1581. — De aris dicatis B. Mariæ carmina composuit sanctus Adhelmus Schireburnensis episcopus, V, 1192.

3293. *Assumptio*. Quid dicitur de imaginibus repræsentantibus Assumptionem B. M. Virginis, II, 963, 965. — Carminibus celebratur Assumptio, III, 1587, 1588, 1627, 1628, 1635. — Assumptio celebratur carminibus Adami S. Victoris, III, 1681-1684. — Assumptio celebratur versibus sive ode pro festo hoc, IV, 1354-1358. — Assumptio describitur carminibus hymni, IV, 1549. — Exponuntur carmina pro festo Assumptionis, VI, 299. — Quomodo repræsentatur imaginibus Maria assumpta, VIII, 156. — Carmen in B. Virginem in Assumptione, auctore Philippo Menzelio, IX, 9, 10. — Celebratur Assumptio a poeta Mantuano, IX, 82, 104, 105.

3294. *Ave Maria* (seu Salutatio Angelica). Hæc salutatio carminibus describitur, III, 1637, 1658. — Circa Salutationem Angelicam sunt carmina a sancto Petro Damiano composita, IV, 221, 222. — Salutatio Angelica celebratur versibus Gallicis antiquis, IV, 229, 230. — Habetur paraphrasis Salutationis Angelicæ, IV, 236, 237. — Salutatio Angelica per paraphrasim evolvitur versibus de verbo *Ave*, usque ad verba *Sancta Maria Mater Dei*, et hi versus debentur sancto Bonaventuræ, VII, 1415-1420.

3295. *Ave, maris Stella*. Variæ strophæ hujus hymni in honorem Mariæ Virginis enuntiantur, IV, 1437, 1444, 1448, 1453, 1457, 1460, 1464, 1467, 1471, 1472. — Hymnus incipiens per voces: *Ave, maris Stella*, exponitur, V, 1101.

3296. *Beneficia Mariæ*. Descriptio per carmina beneficiorum B. M. Virginis, IX, 586.

3297. *Carmelus*. Carmelus tanquam a B. M. Virgine habitatus describitur carminibus, II, 258, 259.

3298. *Civitas Maria*. Picturæ repræsentantes Mariam sicut civitatem, II, 949.

3299. *Colloquium cum Maria*. Colloquium istud constat carminibus et locum habet inter devotum moriturum et beatam Virginem Mariam, X, 735, 734.

3300. *Compassio Mariæ*. Compassio B. Mariæ describitur carminibus a sancto Gregorio Nazianzeno, VIII, 1452-1453. — Dolores B. Mariæ in compassione describuntur carminibus ab Hieronymo Vida, IX, 1458, 1459. (Vide et in hoc sexto Indice Dolores Mariæ.)

3301. *Conceptio Mariæ*. (Etiam cum titulo: *Immaculata*). Loquimur de quatuor imaginibus circa immaculatam Conceptionem, et describimus istas imagines, II, 959, 961. — Et loquimur de aliis imaginibus relative ad Conceptionem Mariæ, II, 951. — Conceptio B. M. Virginis, celebratur carminibus, IV, 1477-1479. — Venerabilis Hildebertus archiepiscopus Turonensis, antea Cenomanensis episcopus carminibus celebrat Conceptionem B. M. Virginis, VI, 711, 712. — Carmina ad honorem Conceptionis Immaculatæ, B. M. Virginis, VIII, 714, 715.

3302. *Cultus Mariæ*. Quoad cultum Mariæ carmina composita sunt a sancto Casimiro, XII, 465-470.

3303. *Dedicatio*. Dedicatio carminibus facta ad honorem B. M. Virginis, II, 539, 540.

3304. *Desponsatio Mariæ*. Circa picturas quæ repræsentant desponsationem Mariæ cum sancto Josepho queritur et dicitur quomodo hanc desponsationem exhibere debeant et quomodo non, III, 724.

3305. *Diabolus et Maria*. De pictura quæ repræsentat Mariam conculcantem pedibus diabolum quid dicimus; unde venerit idea depingendi Mariam sic; describitur hæc pictura, II, 947. — Et applicatio ejus filii, II, 947, 948. — Maria diabolum vincit (poesis), V, 779-781. — Caput diaboli Maria contrivit (carmina Alcimi Aviti), IX, 118.

3306. *Dolores Mariæ*. (et dolorosa Mater Virgo). Pictura est aliqua repræsentans dolorosam Virginem in Passione Filii sui, et quid observandum circa hanc picturam, II, 956-958. — Poesis de doloribus Mariæ Virginis, III, 846. — Picturæ de septem Doloribus B. M. V., III, 855, 856. — Dolores M. V. in passione Filii sui quomodo non pingendi in picturis, III, 1434, 1435. — Dolores B. M. V. Carminibus describuntur, III, 1602, 1612, 1619-1622. — Carmen ad Matrem septem Dolorum a Philippo Menzelio, VIII, 1191, 1192.

3307. *Ecclesiæ Marianæ*. Carmina ad Mariam pro ejus Ecclesiis, III, 1579, 1580.

3308. *Eva Maria*. Carmina in honorem Mariæ quæ comparatur Evæ, VIII, 1521.

3309. *Excellentia Mariæ*. Carmina a sancto Antonio facta circa excellentiam Mariæ, IV, 464. — Carmina a Joanne Baptista Mantuano de eadem excellentia, IV, 465. — Excellentia Mariæ adeo magna est ut insufficiens quisque sit ad illam digne laudandam (poesis Petri Comestoris), IX, 626.

3310. *Festa Mariæ*. Omnia festa B. M. V. inclusa sunt uno hymno, III, 1141. — Festa Mariæ describuntur carminibus, III, 1141.

3311. *Fons-Maria*. De picturis quæ repræsentant Mariam ut fontem, II, 949.

3312. *Fuga in Ægyptum*. Quomodo hæc fuga picturis depingitur, III, 769. — Carmina quoad fugam sanctæ familiæ in Ægyptum, III, 1604.

3313. *Gaudia Mariæ*. Gaudia celestia Mariæ Virginis describuntur versibus et numerantur septem quorum quodque gaudium enuntiantur sex versibus, III, 950. — Gaudia septem B. M. V. versibus describuntur, III, 1639, 1640. — Circa gaudia Mariæ sunt carmina a sancto Thoma Cantuariensi episcopo composita, XII, 517.

3314. *Germanus episcopus*. Hic episcopus pingit imaginem B. M. V., II, 946.

3315. *Gloriosa Maria, Regina cælorum*. Quid dicimus de imaginibus repræsentantibus Mariam gloriosam et Reginam cælorum, II, 964.

3316. *Gregorius III*. Ornat gemmis imaginem B. M. V., II, 945. — Facit Mariæ imaginem auream, II, 946.

3317. *Hallez*. Hic pictor fecit imaginem Immaculatæ Conceptionis, II, 951. — Describitur hæc imago II, 951, 952.

3318. *Hortus Mariæ*. De picturis repræsentantibus Mariam quasi hortum, II, 949.

3319. *Hymni ad Mariam*. Exhibentur hymni ad honorem Virginis, versibus accomodati, III, 1527, 1528, 1571-1588, 1634-1636. — Hymnus ad Mariam Virginem Matrem, III, 1787, 1789, 1790; V, 726, 727. — In diem sanctæ Mariæ, hymnus ex breviario Gothico, III, 1795. — In die Assumptionis B. M. V. hymni ex breviario Gothico, III, 1798, 1801, 1802. — In die Annuntiationis Mariæ hymni, III, 1803, 1804, 1811, 1812. — Hymni in honorem Mariæ perpetuæ Virginis, III, 1822. — Hymni in honorem Assumptionis, III, 1825, 1824. — Hymnus in honorem Virginis incipiens: *quem terra, pontus, sidera*, V, 1101. — Hymnus in honorem Virginis, qui incipit: *O gloriosa Domina*, V, 1101. — Hymni in honorem Virginis, V, 1250-1252, 1262. — Hymni et rhythmus in honorem Mariæ Virginis a sancto Anselmo compositi, VI, 505-520. — Hymnus in honorem Mariæ, ab Innocentio III, papa, II, 429, 450. — Hymni in honorem festorum principalium B. M. V. aliquibus tantum versibus compositi, IV, 1560, 1561.

3320. *Imagines et Maria*. De imaginibus a sancto Luca quid dicitur, II, 941, III, 794-797. — Fuitne S. Lucas vere pictor, II, 941. — Imagines in honorem Mariæ Catacumbarum Romanarum, II, 941. — Antiquitas imaginum, B. M. V. II, 941, 942; V, 551. — Honor debitus imaginibus Mariæ, II, 942. — Enumeratio variarum imaginum B. M. V., II, 942, 945. — Demonstrator S. Lucam plures imagines depinxisse Mariæ, III, 797-800. — Quenam imagines dicuntur a S. Luca non depictæ, III, 800. — Imagines extra Romam a S. Luca creditæ: pictæ quid de his dicitur, III, 801-803. — Respondetur objectiones facientibus contra S. Lucam et dicentibus quod tot imagines iste sanctus non depinxerit, III, 803, 804. — De imagine a S. Luca depicta, V, 536; II, 689, 690. — Imagines B. M. variis in locis exstantes, III, 801-805. — Romæ, imago B. M. de Victoria, III, 955. — Romæ, imago S. Mariæ de Porticu: quid de hac imagine dicitur, ejus festum fit Romæ, III, 1050-1053. — Imagines Mariæ ad quid utiles, et quæ earum cultus: cultus hic est ne adoratio, IV, 199. — De imaginibus Mariæ, antequam Maria existeret, V, 532-554. — Quid de his sentiendum, V, 534-536. — Imagines B. M. V. primis Ecclesiæ sæculis, V, 534. — Imaginum B. M. Sanctissimæ copia quanta fuerit, etiam a primis Ecclesiæ sæculis, V, 537. — De cultu imaginum Mariæ, satisfactis quæstibus; num colantur, num recte colantur, num cultu relativo mere, aut simul etiam quodam modo absoluto colantur, V, 537. — Imagines B. M. V. Deiparæ in veteri Ecclesia semper usitatæ et honoratæ sunt et sæpe miraculis commendatæ, et de veteribus et novis Iconomachis quorum in sacras imagines et ædes irruentium furor sit plane intolerabilis et error ab Ecclesia jure damnatus, IX, 272-282. — Quid collationis sancti Lucæ et Mariæ cum Alexandro Magno et pictore Apelle, IX, 526, 527. — Expeditio facta fuit aliquando in Phocam imperatorem tyrannice imperantem, et prima victoria ab Heraclio oblata est munitio ima-

gine Deiparæ Virginis, anno Domini 610; III, 997. — Imagines Mariæ obtinent victorias quod, inter innumera alia exempla probatur per exemplum Alphonsi VIII, Castellæ et Toleti regis, III, 1049, 1050. — A primis Ecclesiæ sæculis cultus exhibitus fuit imaginibus Mariæ, et quid tunc temporis fideles desiderabant de hoc, II, 940, 941. — De imaginibus Mariæ non manu hominum factis, II, 941. — Descriptio fit de Maria Virgine, II, 944. — De antiquis imaginibus Mariæ Virginis proferuntur testimonia, II, 945-947. — Imago B. M. diffundens unguenta, II, 946. — Quid reprehendendum in imaginibus Mariæ, II, 965. — Monumentum datur pictoribus relative ad imagines quas faciunt de Maria Virgine, II, 965, 968. — Cultus imaginum B. M. V. approbatur a Synodo Constantinopolitana universali anno Domini 870; III, 821. — In monte sanctæ Agnetis juxta Swollam consecratio facta est imaginis B. M. anno Domini 1442, III, 851, 852. — Imago B. M. fuit contumeliosis affecta et vulnerata a Judæo in monasterio Camberonæ in Hannonia, III, 907, 908. — Imagines B. M. V. fundentes sanguinem, III, 903, 909. — Varia tempora exponuntur quibus Romæ aperiantur imagines B. M. V., III, 1584-1586. — Imagines Mariæ a quibus sunt impugnata, VIII, 195, 196. — Sacræ imagines B. M. V. vere differunt ab idolis, VIII, 197. — Imago B. M. V. nequit coli, more gentium uti Deus, VIII, 198. — Imago B. M. V. est vere adorabilis tanquam imago, VIII, 198-200. — Quis cultus debetur imaginibus VIII, 201, 202. — Imago B. M. vere et proprie adoranda est cultu respectivo nec se habet pure tanquam signum excitativum memoriæ objecti representati, VIII, 202. — Est unus idemque actus adorationis tam quoad internam submissionem, quam quoad signum exterius qui terminatur ad prototypum et imaginem, ad prototypum quidem ratione sui, ad imaginem vere ratione prototypi, VIII, 203, 204. — Imagines B. M. V. propagantur contra inimicos earum, IX, 272-282. — Imagines Mariæ ab hæreticis in honorem habitæ, XII, 931, 932. — Dæmones fugantur præsentia imaginis Mariæ, XII, 992, 993. (Relative ad hunc titulum, qui est, *Imagines Mariæ* videri potest secundus Index qui titulum habet *Populi, loca Mariana*; nam totus constat veneratione in diversis locis data imaginibus Mariæ, et item videri possunt nomina propria personarum quæ reperiuntur in Indice octavo prout exempla devotionis erga Mariam et ejus imagines.)

5521. *Invocatio Mariæ.* De invocatione Mariæ carmina facta sunt ab Eusebio Cæsariensi, IV, 195. — Et item a Goffrido Vindocinensi, IV, 201.

5522. *Labores Mariæ.* Labores Mariæ carminibus describuntur, II, 144, 145. — Item labores Mariæ exprimiuntur versibus a Joanne Baptista Mantuano, VIII, 792.

5523. *Laudes Mariæ.* — Laudes B. M. V., quæ Nativitatem Christi carminibus decantantur, III, 1575, 1576, 1585, 1601, 1625, 1626. — Laudes Virginis, Dei Genitricis, Reparatricis mundi et semper Virginis, carminibus describuntur, III, 1577, 1584, 1585. — Laudes B. Virginis versibus celebrata, III, 1626, 1635, 1634. — Laudes B. M. V. per sequentiam descriptæ, III, 1627-1630. — Laudes Mariæ quatenus Matris Domini, per carmina conscriptæ, III, 1683, 1684. — Laudes M. V. versibus per rhythmum a sancto Casimiro rege Poloniæ compositum, III, 1695-1696. — Laudes M. V. versibus recitata, IV, 1561, 1562. — Sanctus Fortunatus describit carminibus laudes Mariæ, V, 1109-1116. — Item, describit easdem laudes Mariæ carminibus Hincmarus Remensis archiepiscopus, VI, 545, 544. — Easdem laudes describit venerabilis Hildebertus archiepiscopus Turonensis, antea Cenomaniensis episcopus, VI, 712, 715. — Carmina in laudes Mariæ fecit Philippus Menzelius, VIII, 615, 614. — Carmina de laudibus Mariæ, VIII, 870. — Laudes Mariæ a Sedulio poeta et a S. Gregorio Nazianzeno celebrantur, VIII, 1083; IX, 386, 387. — Aliis carminibus laudes Mariæ describuntur, VIII, 1590. — Carmina ab Innocentio papa Mariam laudantia, IX, 354. — Carmina a Francisco Petrarcha, IX, 358. — Celebrantur laudes Mariæ Virginis carminibus Urbani VIII papæ, X, 754-757. — Laudes Mariæ Virginis celebrantur carminibus ab Ennodio episcopo Ticinensi, X, 858. — Carmina a sancto Gregorio Nazianzeno theologo, X, 899. — Laudes Mariæ celebrantur a S. Jacobo Nisibensi episcopo, per carmina, X, 926. — Carmina laudantia Virginem a S. Thoma Cantuariensi, X, 1038, 1039. — Carmina in honorem Mariæ, ab Aratore N. cardinali, X, 1106, 1107. — Carmina laudes Mariæ celebrantia a Casimiro I, rege Poloniæ, XI, 178-182.

5524. *Lauretana virgo.* Lauretana virgo Maria cele-

bratur carminibus a Marco Antonino Mereto poeta, IX, 353, 354.

5525. *Lilium-Maria.* De picturis representantibus Mariam sicut lilium, II, 949.

5526. *Ludi funerales Mariæ.* Hi ludi carminibus describuntur, III, 1156.

5527. *Luna-Maria.* De picturis quæ representant Mariam quasi ionam, II, 949.

5528. *Luc-Maria.* Maria titulo lucis decorata describitur versibus, III, 405.

5529. *Magnificat.* Canticum istud versibus exprimitur I, 678. — Describitur carminibus ab Urbano VIII, papa compositis per modum paraphraseos, X, 753.

5530. *Mater-Maria* (Mater Virgo Mater Dei, maternitas Mariæ). Exponitur oratio ad Mariam Deiparam versibus expressa, III, 1639, 1640. — Maria Virgo meruit esse Mater Dei (carmina a Prudentio Aurelio), V, 775-777. — Et merito Maria dicitur Mater Dei (ab eodem Prudentio Aurelio carmina), V, 777-779. — Venerabilis Hildebertus archiepiscopus Turonensis demonstrat carminibus Mariam esse matrem Dei, VI, 716. — Maria Mater Dei lactans exponitur versibus ab eodem venerabili Hildeberto, VI, 716. — Maria describitur esse et cantatur Mater Dei ab Alcimo Avito, VIII, 1109. — Maternitatis privilegium carminibus extollitur, II, 166. — Carmina in honorem B. M. sub titulo Matris-Virginis, III, 1571, 1572, 1585, 1588. — Et de eodem titulo sunt carmina a Sedulio poeta, IV, 215. — Alia carmina de Maria Matre-Virgine, VI, 299.

5531. *Mors Mariæ.* Quid dicitur de imaginibus exhibitibus mortem Mariæ, II, 965.

5532. *Nativitas Mariæ.* — Carmina de nativitate Mariæ III, 1588. — Carmina hymni relative ad nativitatem Mariæ, IV, 1490.

5533. *Nazareth domus.* — Translatio hujus domus in qua Maria concepit Jesum in regionem Lauretanam describitur carminibus, II, 798-800. — Miracula facta relative ad domum Lauretanam seu Nazareth carminibus exponuntur, II, 820, 821. — Poesis alia de domo Mariæ Nazareth-Lauretana, II, 852, 855. — Horror sacer quo homines percutiuntur in hoc loco Lauretano carminibus describitur, II, 857.

5534. *Nomen Mariæ.* Carmina in honorem nominis Mariæ, V, 1255.

5535. *Nubilosum tempus et Maria.* — Carmina adversus nubilosum tempus, III, 1658.

5536. *Numismata Mariana.* — Origo horum numismatum quid intelligatur per hoc verbum, V, 558. — Progressus horum, V, 558, 559. — Aliquot numismata B. M. Citantur, V, 559, 540. — A Pio, VII, concessum fuit gestare numisma cum imagine B. M. V. Dictæ de Belen et fugæ in Ægyptum, pro fratribus congregationis alicujus Mairiti, VII, 557, 558.

5537. *Nummi Mariani.* De nummis in honorem Mariæ cæsis, V, 540. — Carmina pro nummis sive imaginibus quibus Maria representatur sole amicta et stellis coronata, X, 752, 755. — Alia carmina de nummis signatis imagine Mariæ, X, 762-764.

5538. *Nuptiæ Canæ.* Hæ nuptiæ carminibus exponuntur, III, 1605. — An Maria fuerit reprehensa a Christo in his nuptiis, (carmina) V, 586.

5539. *Officium Marianum.* Pro compassionis officio sunt hymni ad omnes horas a Clemente, VII, papa, X, 676, 677.

5540. *Partus Virgineus ex Maria.* Quænam improbande sunt picturæ de Maria parturiente, quomodo ergo ista picturæ debeant esse et quomodo non sint, III, 1368. — Hymnus quoad laudes Mariæ in partu virgineo seu nativitate Christi (carmina), III, 1527-1530. — Partus virgineus describitur carminibus a Rustico Helpidio, V, 1085, 1084. — Item a S. Sophronio patriarcha Hierosolymitano, V, 1173-1176. — Item a Walsfrido Strabo, VI, 300-302. — Item a venerabili Hildeberto archiepiscopo Turonensi, VI, 715-715. — Prosa de partu virgineo fecit sanctus Bernardus quoad Nativitatem Domini, VI, 1039, 1040. — Sunt et carmina Arnulphi episcopi de partu virgineo, VI, 1196. — Partus virgineus Mariæ celebratur carminibus S. Gregorii Nazianzeni, VIII, 894. — Item celebratur carmine eleganti Sannazarii, VIII, 1265 1267. — Et item carminibus a S. Damaso compositis, X, 617, 618. — Et carminibus a S. Ambrosio factis, X, 786, 787. (Vide et in hoc sexto Indice : *Puerperium*.)

5541. *Pictura Mariæ.* Pictura Mariæ quomodo tabulis representanda et quomodo non, III, 820.

5542. *Piscina-Maria.* Carmina exponuntur de Maria tanquam piscina, IV, 1035.

5543. *Porta celi Mariæ.* Quid dicitur de picturis sic representantibus Mariam, II, 949.

3344. *Porticus-Mariae*. (Maria de Portieu.) Imago B. M. de Portieu, III, 840, 841.

3345. *Præsentatio Mariæ*. Imago de præsentatione Mariæ et quid de hac imagine dicitur, II, 952. — Pictura de Præsentatione Mariæ quomodo fieri debeat, III, 1510. — Quomodo non debeat fieri III, 1510, 1511. — Carmina de præsentatione B. Mariæ, III, 1512. — Præsentatio B. Mariæ in templo et ejus labores in templo carminibus describuntur per Joannem Baptistam Mantuanum, IV, 1396. — Sunt et versus alii in honorem Mariæ præsentatæ, IV, 1425, 1426. — Præsentatio Mariæ describitur carminibus hymni qui est ad hoc, IV, 1501, 1502. — Carmina pro hoc festo et mysterio a Joanne Baptista Mantuano, VIII, 774, 775.

3346. *Præsepium (Maria de)*. Imago Mariæ de præsepio, III, 840, 841.

3347. *Preces ad Mariam*. Precatio ad Mariam Matrem Jesu, a S. Bernardo (carmina), VI, 1057-1010. — Precatio ad Mariam (carmina) ab Innocentio, III, papa, X, 655. — Preces ad Mariam, seu carmina Goffridi Vindocinensis cardinalis, X, 1197, 1198. — Preces ad Mariam carminibus descriptæ a S. Petro Damiano in honorem B. M., X, 1511, 1512.

3348. *Prophetiæ Mariæ*. Prophetia Virginis quæ ventura est. Virgilii verba carminibus exprimuntur, VIII, 866, prophetiæ relative ad Mariam carminibus exprimuntur, V, 1109-1116.

3349. *Prose Mariæ*. Citantur prose de Maria Virgine a Latino Frangipane cardinali, X, 1252-1254.

3350. *Psalterium Marianum*. Hoc psalterium carminibus exprimitur, V, 315, 316. — Psalterium minus, factum a S. Bonaventura, versibus constans, sive Ave sub omni titulo directus ad Mariam, VI, 1415-1420.

3351. *Puerperium Mariæ*. De imaginibus quæ representant puerperium Mariæ Virginis quid notandum est, II, 954-956. (Vide et superius : *partus virginis*.)

3352. *Pulchritudo Mariæ*. Hæc pulchritudo carminibus describitur a S. Bernardino III, 819. — Carmina de pulchritudine Mariæ fecit venerabilis Hildebertus Turonensis archiepiscopus, VI, 716.

3353. *Purificatio Mariæ*. Purificatio Mariæ describitur carminibus, III, 1375, 1374, 1585, 1584, 1586, 1587. — Purificatio cantatur carminibus Adami a sancto Victore, III, 1677-1681. — Purificatio versibus describitur ex Breviario Gothico, III, 1794. — Describitur carminibus seu ode parthenia, IV, 1220-1222. — Purificatio describitur carminibus hymni, IV, 1556. — Carmina de purificatione, V, 585.

3354. *Puritas Mariæ*. Puritas Mariæ optime exprimitur representando Mariam habentem diabolum aut serpentem sub pedibus et hoc quid significat, III, 784.

3355. *Reconciliatrix Maria*. Carmina de hoc titulo, IV, 158.

3356. *Rhythmus ad Mariam*. Rhythmus ad Mariam fecit venerabilis. Guibertus abbas VI, 649, 650. — Rhythmi in honorem M. V. a sancto Anselmo, VI, 505-520.

3357. *Rosa Mystica-Mariae*. Maria veluti rosa describitur carminibus, III, 501.

3358. *Rosarium*. Rosarium, rhythmicum Jesu Christi beatissimæque matris ejus, vitam, passionem, glorificationemque brevissime complectens adest versibus expressum, V, 527-552. — Quamam pictura non legitime offerat Rosarium, VII, 255, 256.

3359. *Salve Regina*. Sanctas Bonaventura carmina fecit super *Salve Regina*, VI, 1419-1422.

3360. *Sanctitas Mariæ*. Sanctitas Mariæ celebratur carminibus Gregorii Cortesii cardinalis, X, 1202, 1205.

3361. *Sculptura in honorem Mariæ*. (Quoad hunc titulum optime consulendus est quisque titulus Indicis secundi qui dicitur *Populi loca Mariæ*, nam fere omnes imagines quæ in hoc indice secundo celebrantur tanquam a populis venerandæ, sculptura constant.)

3362. *Sigilla Mariana*. De sigillis in honorem Mariæ verba fiunt, V, 540.

3363. *Sol-Maria*. De picturis repræsentantibus Mariam ut solem, II, 949.

3364. *Speculum-Mariae*. De picturis quæ repræsentant Mariam ut speculum, II, 949.

3365. *Statuæ Mariæ*. (Vide superius titulum : *Sculptura* et applica parenthesis tituli : *Sculptura* etiam ad hunc titulum *Statuæ Mariæ*.)

3366. *Stella-Mariae*. De imaginibus repræsentantibus Mariam ut stellam, II, 949.

3367. *Sibyllæ et Maria*. Sibyllæ oracula dederunt quoad Mariam, quæ exprimuntur carminibus, VIII, 865, 864.

3368. *Tituli Mariæ*. Picturæ representantes Mariam sub titulo vario, II, 949. — Tituli Mariæ describuntur carminibus, III, 1658-1640. — Aliquot tituli Mariæ a S. Gregorio Nazianzeno carminibus exprimuntur, VIII, 615, 616.

3369. *Uberibus (Maria de)*. Pictura repræsentans Mariam ostendentem ubera sua Filio suo, et unde desumpta sit hæc picturæ idea, II, 948.

3370. *Unctio Jesu mortui et Maria*. De imaginibus præbentibus Mariam esse de numero piarum feminarum quæ ibant ad ungendum Jesum, et quid de his dicitur, II, 959, 960.

3371. *Venia et Maria*. Carmina quibus imploratur misericordia Mariæ, X, 597, 598.

3372. *Victrix-Mariae*. Ad Mariam Victricem poesis, III, 358, 852.

3373. *Virgo-Maria* (et ejus virginitas). Virgo perpetua Maria describitur carminibus, III, 1635-1638. — Virginitas Mariæ carminibus describitur a S. Damaso papa, V, 651, 652, 727-750. Carmina a Sedulio Cælio facta celebrant Mariam tanquam Virginem-Matrem, V, 721-725. Claudianus Mamertus fecit carmina de virginitate Mariæ, V, 1042. — Virgo Maria est et est Virgo Mater Dei (sunt carmina de hoc a S. Adhelmo Schireburnensi episcopo, V, 1190-1192. — Carmina venerabilis Hildeberti, Turonensis archiepiscopi, describunt Mariam tanquam virginem matrem, VI, 716. — Virginitas Mariæ celebratur carminibus a S. Gregorio Nazianzeno, VIII, 816. — Alia carmina de Mariæ virginitate, VIII, 829, 1000. — Virginitas Mariæ laudata a poeta Prudentio, VIII, 853, 854; a Sedulio, VIII, 854; a Venantio Fortunato, VIII, 854; ab Aleymo Avito, VIII, 854.

3374. *Visitatio Mariæ*. Visitatio Mariæ describitur carminibus seu iusto Mariano, IV, 1298, 1299. — Describitur carminibus hymni, IV, 1524. — Visitatio in qua Maria salutavit S. Elisabetham, V, 585. — De visitatione carmina a S. Paulino Nolano episcopo, V, 925, 924. — Laudes Virginis in visitatione describuntur carminibus, VIII, 1220.

3375. *Vita Mariæ*. Vita Mariæ describitur carminibus, quæ quidem vita est sub titulo : Hymnus in Natali S. Dei Genitricis, III, 1575, 1574.

VII.

BENEFICIA MARIÆ,

SIVE

Summæ aureæ index alphabeticus septimus quo exhibetur Maria beneficiorum prodiga per exauktionem, donationem, remunerationem propter bonum, et per conversionem, sanationem, liberationem et preservationem a cujuscunque generis malo.

3376. *Abjuratores Jesu*. Beatissima Virgo Maria pro abjuratoribus Jesu preces dirigit ad Deum et gratiam illorum obtinet, III, 597.

3377. *Abyssus*. B. V. Maria servat incolumem sanctum Anselmum qui lapsus fuerat in profundissimam voraginem, XII, 958.

3378. *Acus*. Longa acus deglutita, sine læsione, ope

Mariæ, egeritur a filio Georgii Stadlers, XII, 1186, 1187.

3379. *Adulterium*. B. V. Maria per auxilium rosarii, adulterum quem adducit ad emendationem vitæ, XII, 791-795.

3380. *Agonia*. Agoniam dulcorat B. V. Maria, XII, 766, 767. — Triduo jam agonizantem B. V. Maria sani-

tati reddit. XII, 788. — Mulierem jam agonizantem illico, B. V. Maria sanitatem recreat, XII, 809. — B. V. Maria Adulpho consolationem affert in ejus agonia, XII, 911, 917. — In agonia dire anxietum animi tranquillitate B. V. Maria donat monachum Cisterciensem, XII, 944. — Monacho in agonia, a demonibus tentato, subvenit B. V. Maria benefica, XII, 972. — In agonia tentatum Lubertum juvat B. V. Maria, XII, 994, 995.

3381. *Albertus Magnus*. Per B. V. Mariam sibi apparentem sanatur a tarditate memoriæ, III, 501.

3382. *Alluvio*. Sotorem cum conjugē suā et quinque liberis ab alluvione ingenti servat B. V. Maria; et quod factum est Lutæ, in Algarbiensi provincia oppidi, XII, 1093-1099.

3385. *Alphonsus octavus* Castellæ et Toletī rex, contra Sarraenos et Mauros victoriam obtinet per imaginem Dei Genitricis, cujus protectio evidenter apparuit anno Domini 1212; quis est hic Alphonsus; narratur pugna, III, 1049. — Testimonia de hac victoria, III, 1050.

3384. *Amissio rerum*. Res amissas invocata B. V. Maria restituit, XII, 815. — Per B. V. Mariæ auxilium, litteræ deperditæ impetrantur, XII, 1107, 1108. (Vide etiam in hoc septimo indice titulum: *Annulus*.)

3385. *Amor malus*. Ab amore immundo B. V. Maria liberat, XII, 844.

3386. *Amor Mariæ ad nos*. Ostendit B. V. Maria amorem suum erga sanctam Aldegundem, XII, 895.

3387. *Angeli*. B. V. Maria benefica est etiam erga sanctos angelos et quomodo, IV, 76, 77.

3388. *Annona*. B. V. Maria benefica procurare dignatur annonam monachis, XII, 996, 997.

3389. *Annulus*. Annulus perditum restituit B. V. Maria, XII, 1205.

3390. *Anxietas*. Sanctum Vincentium Ferrerium anxium de virginitate sua amittenda confortat B. V. Maria, XII, 1023, 1024.

3391. *Archiepiscopus*. Evehi facit B. V. Maria Theodoricum ad cathedram archiepiscopalem, XII, 1053, 1056.

3392. *Arturus*. Arturus bellator liberatur a periculo per B. V. Mariam cujus gerebat habitum et effigiem, III, 180.

3395. *Asthma*. Mulierem quamdam asthmate laborantem liberat B. V. Maria, XII, 862. — A Periculosissimo asthmate liberat B. V. Maria, XII, 1191.

3394. *Atrophia*. Ab atrophia B. V. Maria liberat filiam nomine Mariam, Matthiæ Helfert, XII, 1160. Ab atrophia liberat B. V. Maria Joannem Weidenhauer, XII, 1169, 1170.

3395. *Audientia Papæ*. B. V. Maria, procurat, per votum suæ conceptioni immaculatæ factum, benignam audientiam summi pontificis, XII, 1107, 1108.

3396. *Auditus*. Auditus usum reddit B. V. Maria, XII, 801. — Auditus donat B. V. Maria virum nobilem, XII, 824. — Duritiam auditus emollit B. V. Maria, XII, 910. — Amissum auditum B. V. Maria restituit devoto sibi Bernardo Venes, XII, 1153. — Juveni cuidam surdo auditum conferi, XII, 1147. — Auditus usum reddit B. V. Maria filie senioris Philippi Turbæ, in Bohemia XII, 1151; item Margarethæ Haverin a Sandaw XII, 1165.

3397. *Aures*. Aurium dolore aliosque earum defectus sanat B. V. Maria, XII, 1184, 1185.

3398. *Ave Maria*. B. V. Maria remunerat, post mortem militem qui, dum degeret in terris, persæpe recitaverat precationem: *Ave, Maria gratia plena*, III, 569, 570.

3399. *Baptismus*. Sanctam Bithildem ad baptismum gratiam adducit B. V. Maria, XII, 875, 876. — B. V. Maria obtinet gratiam baptismi regi Monomotapæ, XII, 1075-1077. — Et eandem obtinet gratiam Mauro cuidam obstinato, XII, 1077. — Procurat B. V. Maria baptismum, infanti qui alias non habuisset hanc gratiam, XII, 1080.

3400. *Basiliscus*. B. V. Mariæ protectione, basiliscus exstinguitur, III, 1150.

3401. *Bellum*. A bello liberat B. V. Maria, III, 155, 166, 167-285. — In bello successum dat B. V. Maria cultoribus suis, teste Alphonso octavo, Castellæ regē, qui ab ipsa protectus fuit; teste et Simone Montfortio, per auxilium B. V. Mariæ Albigenes profligante; teste et Ludovico primo, rege Hungariæ, per B. V. Mariam Turcās profligante, III, 357; teste et Philippo primo rege Hispaniarum, III, 337, 338; teste et Maximiliano Bojarie et exercitus duce, III, 338. — Carolus Andegavensis, de Manfredi rege Sicilia, victoriam obtinet ope Deparæ Virginis, III, 778. — Christiani per auxilium B. V. Mariæ victoriam obtinent adversus Sarraenos, III, 778. — Victoria navalis prælii et defensionis urbis Constantinopolis a Leone Isauri imperatore obtenta fuit per auxilium B. V. Mariæ anno Domini 717; III, 878. Narratur hæc victoria, III, 878, 879. — In bello, victoriam dat

B. V. Maria, teste in Hispania, apud Valentiam anno Domini, 1255, victoria Jacobi primi, Arragonum regis adversus Sarraenos, Dei et B. V. Mariæ gratia obtenta; confirmatio de hoc templum B. V. Mariæ exstructum ob gratum animum, III, 914. — In bello adversus Sarraenos seu Agarenos, B. V. Maria dat victoriam, apud Podandum, contra eos, Tarsi commorantibus, anno Domini 886; III, 922. — Narratur bellum et victoria, III, 922, 925. — Apud Dristrum seu Dorostolum, postrema victoria Joannis Zimisce imperatoris contra Russos seu Rossos B. V. Mariæ ope obtenta fuit anno Domini, 971; III, 995. — Res narratur, III, 995-997. — Victoriam dat B. V. Maria Chosroi regi Persarum contra Judæos pugnanti, III, 1005. — In Perside a B. V. Maria liberantur Christiani, interfectione Juliani imperatoris Apostatæ, III, 1012-1015. — Ab obsidione infidelium liberat B. M. civitatem Antiochenam, anno 1098; III, 1016. Quomodo narratur hæc liberatio, III, 1016-1017. — Victoriam dat B. V. Maria Tornacensibus contra Flandros, anno Domini 1477; III, 1019; narratur hæc victoria, III, 1019, 1020. — In Gallia liberatur civitas Carnotensis, et victoria Francorum contra Northmannos eam obsidentes, per auxilium B. V. Mariæ, circa annum Domini, 910; III, 1035; victoria hæc debetur indusio B. V. Mariæ, III, 1035. — Narratur bellum et modus quo B. V. Maria obtinuit illis victoriam, III, 1035-1037. — Insignis victoria quæ, in Hispania, de Mauris, a Pelagio rege Hispaniæ, Deiparæ presidio, reportata fuit anno Domini 718. Refertur, III, 1065. — Rhodii equites victoriam referunt adversus Turcas, anno 1480, ope Dei Genitricis Mariæ, III, 1074; describuntur pugna et victoria, III, 1074, 1075. In Veteri villa, ope B. V. Mariæ, anno Domini 1479 contra Francos Maximilianus archidux Austriæ et comes Flandriæ, victoriam habet, III, 1087. — In Flandria, liberat B. V. Maria, anno Domini 1383, civitatem Yprensem, et ob hanc liberationem festi institutio cum processione, III, 1088; obsidio hæc et liberatio describuntur, III, 1088, 1089. — Victoria Ottonis primi imperatoris, contra Hungaros seu Hunnos et liberatio Augustanæ civitatis, ope B. V. Mariæ et sancti Laurentii anno Domini 955. — Narratio de hoc, III, 1091, 1092. — Victoria Balduini regis Jerusalem contra Turcas, ope B. V. Mariæ anno Domini 1120; III, 1097. — Commemoratio victoriæ contra Agarenos per B. V. Mariæ auxilium obtentæ eos propulsantis, III, 1152. — Dat B. V. Maria victoriam Francis contra Flandros, in monte Pabulano, juxta Duacum anno Domini 1304, et de hoc historia III, 1353, 1354. — Ascalon, per sex menses et amplius obsessa, votis factis B. V. Mariæ, capta fuit, anno Domini 1153; III, 1154. — Quomodo hoc narratur, III, 1155, 1156. — In Flandria, Philippus Valesius, Francorum rex contra Flandros obtinet victoriam, voto facto B. V. Mariæ anno Domini 1528; III, 1156. — Narratur victoria et quid fecerit ille rex pro gratiarum actione, III, 1156, 1157. — Per B. V. Mariam victoria Isaaci Angeli imperatoris Constantinopolitani contra Braham ducentem seditionem, et urbis liberatio anno Domini 1187; III, 1145. — Ob gratiam voti ipsi facti B. V. Maria dat victoriam ad lacum Fucinum, Carolo Andegavensi fratri sancti Ludovici, regis Francorum, contra Conradinum Frederici secundi imperatoris nepotem, anno Domini 1268; III, 1145, dies et monumenta hujus victoriæ, III, 1144. — Apud Vimacum, ope Dei Genitricis, contra Delphinum Franciæ, anno Domini 1421, victoriam obtinet Philippus dux Burgundiæ et comes Flandriæ, III, 1161. — Anno Domini 1191, victoria, auxilio B. V. Mariæ, Christianorum, contra Saladinum, III, 1175. — Per B. V. Mariam Edilredus rex Anglorum obtinet victoriam contra Danos, III, 1190. — Opera B. V. Mariæ, expugnatum castrum Moysiæ et captum fuit, III, 1191. — Victoria Heraclii imperatoris, decima quarta die Septembris, contra Persas, ope B. V. Mariæ obtenta, III, 1196. — Liberatio civitatis Constantinopolis ab Agarenis sive Sarraenis, Dei et Deiparæ auxilio, anno Domini, 672; III, 1216. — Jarnaci, in Gallia, victoria Catholicorum contra Calvinistas hæreticos, anno Domini 1569 per frequentem repetitionem salutationis angelicæ in Rosario, III, 1247; narratur victoria, *ibid.* — Constantinopolis a Sarraenorum obsidione liberata est per B. V. Mariam anno Domini 717; in Helvetia, victoria Catholicorum contra Tigurinos, Bernates, et alios Zuinglianos, B. V. Maria adjuvante obtenta anno Domini 1531; III, 1255. — Victoria miranda Arthuri regis Angliæ contra Saxones, presidio B. V. Mariæ, anno Domini, 520; III, 1257; describitur actio, III, 1257, 1258. — Quodnam fuit hoc prælium, inter prælia Arthuri, III, 1258. — Error quidam in hoc, III, 1258, 1259. — In Hispania, Alphonsus XI. Castellæ rex, egregiam victoriam refert contra Mau-

ros Deiparæ hostes, anno Domini 1340; III, 1272. — Liberatio oppidi Atrebatensis a jugo Francorum, anno Domini 1492; III, 1279. Victoria apud Pragm contra hæreticos, Ferdinando secundo imperatore, ope B. V. Mariæ anno Domini 1620 obtenta, III, 1280. In India, infideles diu arcem Lusitanorum oppugnantes, Deiparæ patrocinio profligantur, anno Domini 1546; III, 1282. — Victoria Joannis Comneni imperatoris, contra Scythas, opera B. V. Mariæ, anno Domini 1123, obtenta, III, 1285; quid de hoc narratur, III, 1285, 1286. — In Flандria, apud Rosebecam, victoria comitis Flандrie, ope B. V. Mariæ obtenta anno Domini 1582; III, 1315. Narratur victoria, III, 1315, 1316. — Victoria Heraclii imperatoris contra Persas, ope Dei Genitricis Mariæ anno Domini 627, III, 1323. Postrema victoria Heraclii imperatoris contra Chosroem, favore Dei Genitricis Sababæ obtenta, anno Domini 627; III, 1344. Narratur pugna; III, 1344, 1345. — Victoria Basilii Porphyrogeniti imperatoris Constantis filii Romani, qua Bulgarios in totum deleuit Dei Genitricis adiutorio, III, 1346. — Apud Tetivillam, victoria Tigurinorum contra Albertum ducem Austriæ, ope B. V. Mariæ obtenta, anno Domini 1352; III, 1378. — Expugnation et victoria Majoricæ Balearium seu Majoricarum insularum metropoleos per Jacobum primum, Aragoniæ regem, auxilio Dei Genitricis, anno Domini 1250, III, 1379. — Narratur victoria, et quid in hoc edocetur milites, III, 1379, 1380. — Ab obsidione Senensem civitatem liberat B. V. Maria in favorem suæ immaculatæ conceptionis, VIII, 449, 450. — Victoriæ dat B. V. Maria Theodoro fratri Heraclii imperatoris, IX, 235. — Dat victoriæ B. V. Maria contra Turcas, quorum imperator erat Scymus, anno Domini 1571, IX, 630, 631. Narratur victoria et bellum, IX, 631-635. Contra Turcas victoriæ dat B. V. Maria, ad Echinadas insulas, X, 728. Victoriæ dat B. V. Maria Ferdinando Austriaco Hispaniarum infanti, X, 1176. — Victoriæ dat B. V. Maria Emmanuelli Palæologæ II, contra Turcas Constantinopolim obsidentes, X, 1416. — Victoriæ dat B. V. Maria Ferdinando Austriaco II, Romanorum imperatori X, 1424; narratur protectio miranda B. V. Mariæ in hoc, X, 1425. — Dat victoriæ B. V. Maria contra Persas, Heraclio imperatori, X, 1452. — Item et Joanni Comneno contra Scythas, X, 1454, 1455; Et eidem contra Hunnos et Persas, X, 1455; et Joanni Zimisæ contra Rossos dimicanti, X, 1456; et Othoni I, contra Hunnos, X, 1475. — Alphonso I, Lusitanicæ regi dat B. V. Maria felicem oppugnationem urbis munitissimæ Mahumetanorum XI, 21, 22. Item et Ferdinando III, Castellæ et Legionis regi, XI, 59. — In prælio victoriæ obtinet B. V. Maria, XII, 761, 762. — Periculum grande in prælio avertit B. V. Maria a Julio II, pontifice maximo, XII, 771. — Dat victoriæ B. V. Maria, per suum Rosarium, XII, 810. — Bellum sopit, pace reddit, Maria, XII, 812, 813. Recitatio Rosarii obtinet victoriæ militi, XII, 935. — Victoriæ B. V. Maria in pugna Pragensi dat, XII, 959. — B. V. Maria impetrat victoriæ bellanti Joanni Zimisæ, Orientis imperatori, XII, 984. — Obtinet victoriæ B. V. Maria contra hæreticos, venerabili Dominico a Jesu-Maria, XII, 998, 999. — B. V. Maria, in bello invocata, affert auxilium, III, 168-172. B. V. Maria contra Barbaros Mexicanos, Hispanis victoriæ confert, XII, 1110. — Dat B. V. Maria victoriæ Christianis in Naupacto XII, 1010, 1011. — Ope B. V. Mariæ, Justinianus imperator regem Afrum vincit, XII, 1011. — Per B. V. Mariæ opem Sarraceni vincuntur, XII, 1089, 1090. B. V. Maria Solymannum imperatorem vincit, XII, 1090. — B. V. Maria dat victorias plurimas Narseti belli duci, XII, 1090; et Heraclio quem debellare Persas facit XII, 1090, 1091. — B. V. Mariæ auxilio Theodorus Heraclii imperatoris frater, plurimos hostes debellat, XII, 1091. — Zimisces imperator auxiliante B. V. Maria insignem de Scythis victoriæ reportat, XII, 1091, 1092. — Auxilio B. V. Mariæ Joannes Comnenus contra Scythas pugnans vincit, et de Persis triumphat, XII, 1092. B. V. Maria confert victoriæ Othoni imperatori contra Hungaros, XII, 1092. B. V. Maria cuidam militi Britanno nomine Alano auxilium præbet in acie contra hæreticos, per rosarium, XII, 1095. — B. V. Maria, Alphonso Castellæ regi insignem obtinet victoriæ de Sarracenis, XII, 1095, 1095. — Carnotensibus civibus contra hostes suos B. V. Maria claram victoriæ obtinet, XII, 1095, 1096. — B. V. Maria Laurentio Almeida dat victoriæ contra Barbaros, XII, 1096, 1097; et paucis Christianis item obtinet victoriæ de Angolanis, XII, 1097. — Ope B. V. Mariæ, urbs Granatensis Mauris eripitur, XII, 1128. — B. V. Maria liberat Romeliam ab obsidione, cum Hispano exercitu, XII, 1131, 1132. — B. V. Maria Sarracenos sibi injurios, atroci prælio vincit, XII, 1205. —

Bellum avertit B. V. Maria, XII, 1203, 1204. (Vide in hocce presentii indice voces : *Obsidio, Victoria*.)

3402. *Beneficia Mariæ.* B. V. Maria beneficia fuit domui Elisabeth suæ consobrinæ, III, 35. — Beneficia B. V. Mariæ erga nos quænam præcipue enumerantur, V, 13, 16. — Beneficia varia B. V. Mariæ erga varios enumerantur, V, 45, 46. — Plurima beneficia contulit B. V. Maria pluribus ob scapularii devotum, V, 446-450. — Beneficia Mariæ contra Evæ mala, V, 415, 451. — Enumerantur aliquot beneficia B. V. Mariæ, VI, 392. — Dicitur vere B. V. Mariam beneficam esse erga peccatores, VIII, 247, 248. — Ad quid se extendat beneficentia Mariæ pro peccatoribus impenitentibus, VIII, 249-252. — B. V. Maria nos vere defendit in judicio divino, VIII, 255. — Quenam sit beneficentia B. V. Mariæ erga homines, VIII, 258. — B. V. Maria nequit dici æqualiter benefica erga omnes homines, VIII, 258, 259. — Causa majoris beneficentiæ B. V. Mariæ erga nos est post Deum, nostra erga B. V. Mariam devotio major, VIII, 259-261. — Beneficia B. V. Mariæ quotuplicia sunt, IX, 643. — Varia exponuntur beneficia B. V. Mariæ, IX, 848, 849. — Beneficia multa diversigenis tribuenda rosario, referuntur, XI, 439-471.

3403. *Birgitta (sancita).* Cum supplex esset ad B. V. Mariam, status filii sui post mortem cognoscendi causa, hoc edocetur ab ipsa Maria quæ illam securam reddit de morte filii, III, 481, 481.

3404. *Bona varia.* Per Mariam habemus ingressum ad cœnam magnam Patris familias cœlestis IV, 1065-1065. — Per Mariam habemus finem omnis mali et plenum omnino gaudium, IV, 1065, 1066. — Per Mariam habemus vitam perpetuam sine morte, IV, 1066. Per eandem habemus omnem securitatem, IV, 1067. — Per eandem habemus pacem ad Deum sive hic in terra, sive in cœlo, IV, 1067, 1068. — Per Mariam habemus perfectissimam dilectionem Dei, IV, 1068, 1069. — Per Mariam habemus cognitionem æternam Dei, IV, 1069, 1070. — Per Mariam habemus visionem æternam ipsius Matris Domini, IV, 1071, 1072. — Maria dat liberationem peccatorum mundi et inferni, IV, 1073, 1074. — B. V. Maria omnia mala arceat a nobis et omnia bona habemus per eam in cœlo, IV, 1072, 1073. — Per B. V. Mariam unio et concordia electorum in cœlo et mutua horum cognitio inter se IV, 1073, 1074. — B. V. Maria nos reducit in viam veram contemptus mundi et desiderii vitæ æternæ, IV, 1074, 1075. — B. V. Maria virtutum indumenta dat in vita, ad habenda gloriæ indumenta in cœlo, IV, 1075, 1076. — Per B. V. Mariam habebimus omnem plenitudinem divitiarum cœlestium et gloriæ æternæ in cœlo, IV, 1075, 1077. — Per B. V. Mariam et cum ea cantabimus gaudia regni cœlestis et cantica electorum in honorem Dei, IV, 1077, 1078. — Quenam bona pro nobis petit B. V. Maria, et quenam ab illa poscenda, postulamus, IV, 1455, 1456. — Bona dat Maria per suam imaginem, II, 947.

3405. *Brachium.* — Brachium læsum marchionis Badensis B. V. Maria curat, XII, 748, 749. — Usus brachiorum restituit B. V. Maria, XII, 814. — Brachium infantis fractum varie, miro modo B. V. Maria sanat, XII, 862. — Brachii dolorem pellit viduæ nomine : Barbaræ Hacklin, XII, 1157. — Brachium curvum extendit B. V. Maria filio Henrici Sebastiani a Tettau, XII, 1153. — Brachii fracti dolores pellit Georgii Mayer Lamonis, XIII, 1154. — Brachio morboido sanat pauperculæ matris filiolam, XII, 1165.

3406. *Cæcitas.* A cæcitate corporis liberat B. V. Maria sanctum Petrum de Morono in ejus adolescentia, qui dein fuit fundator Cœlestinorum, IV, 1456. — Refertur aliud miraculum cæcitatibus per B. V. Mariam expulsæ, IV, 1456, 1457. — B. V. Maria puellam cæcam lumine donat, XII, 858. — B. V. Maria, Purificationis die, illuminat quendam cæcum, XII, 928-930.

3407. *Cædes.* B. V. Maria præservat a cæde Martinum summum Pontificem, XII, 914.

3408. *Calculus.* B. V. Maria monialem calculo laborantem liberat, XII, 1152. — Ab ejus doloribus liberat, XII, 1191.

3409. *Cameracense oppidum.* Per intercessionem B. V. Mariæ conservatur contra Hungaros, III, 906.

3410. *Cancer.* Virum globo per tibias tractectum et inde cancro arrosos liberat miro modo B. V. Maria, XII, 904.

3411. *Captivitas, captivi.* B. V. Maria captivorum liberationi attendit, XII, 762. — B. V. Maria a Turcica captivitate mirabiliter eripit, XII, 858, 859, 851. — B. V. Maria captivos liberat, XII, 879, 880. — Quemdam liberat e potestate Turcarum, XII, 914. — Alia liberatio obtenta auxiliante Maria, XII, 920, 921. — A captivitate B. V. Maria liberat militem Theodoricum nomine, XII, 952, 953. — B. V. Maria tres juvenes Christianos e captivitate li-

berat, XII, 953, 953. — B. V. Maria captivum a Sarracenis mercatorem liberat, XII, 966, 967. — B. V. Maria Zamorensem juvenem ex Barbarorum captivitate liberat, XII, 1022, 1023. — B. V. Maria liberat et reddit matri suæ filium quemdam captivum, XII, 1023. — B. V. Maria liberat quemdam a prædonibus captum et in alta turri reclusum, XII, 1043. — B. V. Maria mire liberat captivum Georgium Weiss caponem, XII, 1160.

3412. *Caput*. B. V. Maria a doloribus capitis mulierem liberat, XII, 862. — B. V. Maria immunes dolores capitis pellit ejusdam civis Bambergensis, XII, 1118, 1149. — B. V. Maria dolorem capitis sedat Margarethæ Sutorinæ et Bartholomæi Lorenz, XII, 1164. — B. V. Maria capitis dolores pro pluribus sanat, XII, 1182-1184, 1189. — B. V. Maria a doloribus capitis virum quemdam liberat, XII, 1192, 1193.

3413. *Carbunculus*. Carbunculum pestilentialem B. V. Maria mirabiliter sanat, XII, 935.

3414. *Carcere*. B. V. Maria ex carcere liberat, XII, 855, 879, 880, 953, 956. B. V. Maria malefactorem et vinculis liberat, XII, 1023.

3415. *Castitas*. B. V. Maria invocata conservat castitatem puellæ quæ erat in periculo animæ, III, 493, 496. — B. V. Maria conservat castitatem his qui servant ei, teste historia sancti Edmundi archiepiscopi Cantuariensis, V, 283, 286. — Et historia sancti Bernardini Senensis, *ibid.* — B. V. Maria servat castitatem cuidam clerico qui adituros erat nuptias et matrimonium, qui quidem antea devotus fuerat Virgini, VI, 87, 88. — B. V. Maria desponsati conservat castitatem, VI, 549, 550. — B. V. Maria castitatem tuetur, XII, 801-816, 908. — B. V. Maria castitatem remunerat, XII, 844. — B. V. Maria Virginem aliquam ex manibus petulantium militum pudori ejus insidiantibus liberat, XII, 859. — B. V. Maria castitatem adolescentis tuetur, XII, 945. — Castitatem protegit B. V. Maria, XII, 967, 984, 985. — B. V. Maria castitatem B. Ivetta tuetur, XII, 966. — B. V. Maria invocata incorruptam puellam servat, XII, 1007. — B. V. Maria auxilium dat castitatis servandæ gratia, XII, 1023, 1024. — B. V. Maria castitatem famulorum suorum curat, XII, 1049. — B. V. Maria tentatum spiritu fornicationis religiosum liberat, XII, 1085, 1084. — M. V. Maria conservat castitatem puellæ violenter concupranda, XII, 1105. — B. V. Maria ad castitatem excitat juvenem qui matrimonium contrahere intendebat, XII, 1118, 1149.

3416. *Cataleptis*. B. V. Maria catalepticos sanat virum, mulierem et filium, XII, 1150.

3417. *Catarrhus*. B. V. Maria puerum novenniū catarrho afflictum liberat illico, XII, 831.

3418. *Catharina*. Catharina aliqua puella lasciva et turpis moribus convertitur per B. V. Mariam coram cuius imagine jussa fuerat procumbere ad orandum, III, 424.

3419. *Cerebrum*. — B. V. Maria cerebri infirmitatem tollit, XII, 813.

3420. *Chiragra*. B. V. Maria a chiragra liberat Margaretham sororem Chunegundis Avgenbulerin, XII, 1184.

3421. *Cistercienses*. B. V. Maria Cisterciensem ordinem amat et illum inimicis ornat, XII, 820, 1206, 1207.

3422. *Claudicatio*. Quendam mulierem claudam sanat B. V. Maria, XII, 931, 932. — B. V. Maria sanat claudicantem feminæ nomine Odiliæ, a prima ætate claudæ atque impotis gradiendi, XII, 952, 953. — B. V. Maria sanat puellam claudam, XII, 966. — Claudas duas mulieres erigit B. V. Maria, XII, 1150. — Claudos duos curat prodigiose fratres Joannem et Davidem nomine, XII, 1152. — Aliquem puerum B. V. Maria a clauditate liberat, XII, 1195.

3423. *Cœlum*. B. V. Maria cœlum obtinet erga se devotis, teste historia ejusdam monachi Cisterciensis recitantis Ave Maria in honorem Virginis, V, 93. — B. V. Maria ducit in cœlum puellam sibi servientem, IX, 610, 611. — B. V. Maria cultores suos cultoresque Filii sui remunerat vocatione ad cœlum, XII, 780. — B. V. Maria ad cœlum evocat, XII, 848. — Per B. V. Mariam ascendimus in cœlum, XII, 912. — Sanctum Dominum B. V. Maria mortuum cœlis cum Christo inserit, XII, 936, 957. — B. V. Maria devotam sibi filiam pastoris mortuam visitat et ad cœlum ducit, XII, 974-976.

3424. *Cogitationes malæ*. B. V. Maria liberat a cogitationibus malis pastorem quemdam, XII, 1037-1049.

3425. *Colica*. B. V. Maria liberat a colica suturem Leonardum Hornlein, XII, 1187.

3426. *Colloquium*. B. V. Maria familiariter colloquitur Bergomensi Verurino, XII, 964.

3427. *Colium*. B. V. Maria morbo colli laborans sanat, XII, 1186.

3428. *Comnenus*. Comnenus Joannes imperator redditur

per B. V. Mariam Victor Persarum anno Domini circiter 1120; III, 833, 834.

3429. *Concionatores*. Sermones concionatorum diriguntur a Deipara, XII, 900.

3430. *Confessio*. B. V. Maria obtinet veram confessionem cuidam latroni cujus jam caput abscripsit fuerat, qui quidem, per suam vitam jejunaverat in honorem Mariæ, et quem Maria resuscitat ut possit confiteri, IX, 649-651. — B. V. Maria confessionem procurat puellæ quæ se pro Rosarium commiserat Mariæ ad recte confitenda peccata sua in morte, IX, 678. — B. V. Maria, hortatur ad faciendam confessionem peccatorum, XII, 944. — B. V. Maria obtinet peccatori peccatorum confessionem, XII, 951. — B. V. Maria impetrat seriam peccatorum confessionem XII, 961, 962. — Confessionem bonam obtinet mulieri quæ antea volebat peccata confiteri XII, 1066. — B. V. Maria impœnitentem, de faciendâ confessione monet, XII, 1077. — B. V. Maria procurat confessionis gratiam monacho in morte et duobus pauperibus, Parisiis, XII, 1078, 1079. — Mulieri gravide a conjuge suo ad mortem vulneratæ tempus confitendi obtinet, XII, 1080.

3431. *Conscientia*. Militem quemdam B. V. Maria liberat a conscientia stimulis, XII, 1064.

3432. *Consolatio*. B. V. Maria consolatur sibi devotos, XII, 805. — B. V. Maria dat consolationem alicui mulieri, XII, 844, 845. — Consolationibus replet B. V. Maria sanctum Hyacinthum orantem, XII, 855, 989. — B. V. Maria Fulbertum ægrotantem, consolari dignatur, XII, 928; B. V. Maria devotionem sibi impensam mira consolatione remunerat, XII, 1012, 1013. — B. V. Maria cessationem incessabilis fletus duarum prolium obtinet, XII, 1189, 1190.

3433. *Contemptus mundi*. B. V. Maria sanctum Ignatium Loyolam ad mundi fugam allicit, XII, 1073.

3434. *Contractura*. B. V. Maria a contractura quemdam mirabiliter sanat, XII, 1189.

3435. *Contritio*. B. V. Maria obtinet contritionem, pœnitentiam et confessionem et salutem peccatori nobili peregrino ad sanctam capellam sanctæ Mariæ ad Eremitas, IX, 817-819. — Homini scelerato, compassionis suæ tamen in dies memori, sincerum de peccatis dolorem et salutem æternam obtinet, XII, 793, 794.

3436. *Conversio*. Conversio miraculosa Mariæ Ægyptiacæ peccatricis appellatæ, debita intercessionem Dei Genitricis, III, 900. — Narratur hæc conversio, III, 901, 902; V, 296, 297. — B. V. Maria mulierem adulteram convertit, VI, 645, 646. — B. V. Maria invocata obtinet conversionem Theophili economi qui Deiparam sedulo invocaverat, IX, 253, 254. — B. V. Maria obtinet conversionem et liberationem a judicio Dei, juvenis ejusdam nomine. Gulielmi Vidii, academici Cantabrigiensis in Anglia, IX, 494. — B. V. Maria convertit juvenem per Salutationem Angelicam, IX, 544, 545. — Conversionem B. V. Maria obtinet et liberationem a dæmone adolescentis ejusdam perdit, prodigi, apostatæ, IX, 644-648. — B. V. Maria obtinet conversionem mulieris prostitute, IX, 758. — B. V. Maria conversionem et pœnitentiam impetrat, XII, 763, 764. — Rosarii virtute, mulierem nomine Benedictam, ex scelerum abyso ad Dei gratiam vitæque sanctitatem ducit B. V. Maria, XII, 839-842. B. V. Maria convertit multos hæreticos, XII, 892, 895. — B. V. Maria convertit Judæos, XII, 928-950. — Mariæ Virginis intercessionem, duo Judæorum rabbini convertuntur, XII, 959. — B. V. Maria convertit impœnitentem qui in eo erat ut moreretur, XII, 951. — B. V. Maria convertit virginem infidelē, XII, 953-955. — Conversio miranda prædonis, ope Deiparæ, XII, 962. — B. V. Maria conversionem operatur Henrici clerici dissoluti, XII, 1005, 1004 juveni lascivo B. V. Maria, pœnitentiam obtinet, XII, 1023. — Convertit B. V. Maria juvenem facinosum, XII, 1057, 1058. — B. V. Maria ad pœnitentiam excitat Frisiam a Deo puniendam ob violationem sanctæ Eucharistiæ, XII, 1069, 1070. — B. V. Maria convertit mulierem matronam ab ejus mala prostitutionis vita XII, 1079. — B. V. Maria mirando modo convertit puræ suæ conceptioni repugnantem, XII, 1124, 1125. — Obtinet B. V. Maria conversionem impugnantis suam immaculatam conceptionem, XII, 1158. — B. V. Maria cuidam viatori in Bohemia nato obtinet conversionem a suo peccato lethali, XII, 1144. — Per B. V. Mariam conversio fit mulieris Lutherane, XII, 1159. — Sodaliū Mariarum B. V. Maria convertit XII, 1080.

3437. *Costa*. B. V. Maria viri ejusdam fractam costam mire redintegrat, XII, 872, 873.

3438. *Debitus*. Carne exesum filium Danielis Beer sola cute ossibusque hærentem viribus restituit, XII, 1137.

3439. *Decollatio*. Filia duc, a patre dempta, beneficio B. V. Mariæ, reviviscunt, XII, 788-790.

3440. *Deliquia animi*. B. V. Maria a frequentibus animi deliquis liberat, XII, 1166.

3441. *Dentes*. Dentes excussos restituit B. V. Maria Hermann Steinveldensi, XII, 1046, 1047. — B. V. Maria dentium doloribus liberat filium duodenarium Michaelis Trostii fabri ferrarii XII, 1150. — Liberat B. V. Maria dentium doloribus filiam viduæ XII, 1161. — Puellam et iisdem doloribus liberat, XII, 1185. — B. V. Maria dolorum dentium sedat, XII, 1189.

3442. *Desperatio*. B. V. Maria a desperatione præservat XII, 805. — B. V. Maria sanat desperationem peccatoris quem mire convertit per suum Rosarium, XII, 855-858. — Sanat B. V. Maria mulierem a desperatione, XII, 849. — B. V. Maria mulierem fere desperatam erigit et recreat, XII, 868, 869. — B. V. Maria desperationem sanat dando spem veniæ et salutis XII, 886, 887. — B. V. Maria erigit Faverium in ultimis quasi desperatum, XII, 973, 974. — B. V. Maria sibi devotum a desperatione ad gratiam reducit, 1040. — Puellam B. V. Maria a desperatione quandam liberat Agnetem nomine XII, 1043-1045. — Mulierem de animæ suæ salute desperantem a Satanæ insidiis liberat B. V. Maria, XII, 1172. — Desperandam mulierem vitæ et salutis reservat B. V. Maria, XII, 1205.

3443. *Devotio*. B. V. Maria devotos remunerat, tepidos transit, XII, 819.

3444. *Diabolus*. (Dæmones, spiritus mali.) A diabolo liberat B. V. Maria recitantes Salutationem Angelicam IV, 221, 223. — A dæmonibus, in morte, liberat B. V. Maria aliquem religiosum paventem visu duorum dæmonum, V, 52, 53. — A dæmone B. V. Maria liberat virum nobilem eam precantem, V, 82, 83. — Mirandæ referuntur historie quibus probatur Mariam a dæmone liberare invocantes auxilium eus per Salutationem Angelicam, V, 84, 85. — A dæmone liberat, B. V. Maria aliquem dictum Theophilum, reddito illi chirographo, VI, 584, 585, 674, 785, 784. — A diabolo liberat B. V. Maria quemdam, IX, 450, 451. — Fugatur diabolus pronuntiatione nominis Mariæ, IX, 555. — A diabolica possessione liberat B. V. Maria quemdam hæreticum Albigenem ob recitationem rosarii IX, 674. — A diabolo tentante liberat B. V. Maria adolescentem, IX, 679. — Et liberat puellam ab obsessione diaboli, IX, 679. — B. V. Maria liberat a diabolo aliquam monialem per recitationem Salutationis Angelicæ, IX, 689. — B. V. Maria sanat a vulneribus inflictis a diabolo, sanctum Guilielmum Aquitanum docem XI, 425-427. — A potestate dæmonis liberat B. V. Maria adolescentem ad se recurrentem, et miranda in hoc historia, XII, 745-748. Dæmoni se devotentem, B. V. Maria ab ejus insidiis et potestate liberat, XII, 805, 804. — B. V. Maria puellam a dæmone infestatam liberat, XII, 804. — B. V. Maria dæmonem fugat ex verbis quibusdam Salutationis Angelicæ XII, 810. — B. V. Maria juvenem per chirographum dæmoni mancipatum liberat, XII, 816, 817. — B. V. Maria fugat dæmonem, XII, 846. — ab infestatione dæmonis liberat XII, 855. — Dæmones in fugam convertit B. V. Maria, XII, 895. — Angelica Salutatione B. V. Maria liberat Eufemiam ab infestatione dæmonis, XII, 901. — Puellam diabolico jugo subditam B. V. Maria misericors liberat, XII, 910, 911. — B. V. Maria obsessam a septem dæmonibus liberat, XII, 946, 947. — Hominem a potestate dæmonum liberat, XII, 956. — B. V. Maria liberat ab insidiis dæmonis sanctum Antonium Paduanum, XII, 956, 957. — Liberat B. V. Maria ab insidiis diaboli XII, 968, 969. — B. V. Maria ludibria dæmonum prodit, XII, 969. — B. V. Maria præservat a dæmonii insidiis militem quemdam in dies, Mariam salutantem, XII, 969, 970. — A dæmonis insidiis liberat B. V. Maria, XII, 989. — Per Psalterium Marianum pellitur dæmon ex obsessa XII, 1016. — Illusio diaboli eliditur Salutatione Angelica, XII, 1016-1018. — Liberat B. V. Maria quemdam Carthusianum a dæmonibus, XII, 1017, 1018. — Diabolum spiritum mororis pellit B. V. Maria, XII, 1019. — B. V. Maria plagas a dæmone factas sanat, XII, 1020, 1021. — Puellam extra Helvetiæ fines obsessam a dæmone, intercessio B. V. Mariæ liberat, XII, 1041, 1042. — Spectra dæmonum, ostensione rosarii pelluntur, XII, 1042. — Aleator a dæmonis infestatione, ope B. V. Mariæ, liberatur, XII, 1042. — Dæmon arcetur invocatione nominis Mariæ XII, 1042, 1045. — Dæmones arcet B. V. Maria, XII, 1045. — B. V. Maria virga Mosis, terror dæmonum, ab his liberat; III, 186-189, 199-204. — Quemdam dæmoni federatum liberat B. V. Maria, XII, 1064, 1065. — B. V. Maria diaboli insidias a quibusdam peccatoribus pellit, XII, 1068. — B. V. Maria militem qui diabolo fidem dederat, Deo reconciliat, XII, 1070. —

Militem dæmoni devotum et mancipatum, B. V. Maria sa uti restituit, XII, 1071. — Quemdam juvenem liberat a diabolo XII, 1071. — Coriarium nomine Andream Schemesser civem Bambergæ in Franconia liberat B. V. Maria ab infestatione diaboli, XII, 1101. — B. V. Maria a vexatione diaboli liberat Nicolaum Reublin urbis Bambergæ civem, XII, 1151, 1152. — B. V. Maria dæmones fugat, XII, 1204. (Vide etiam in hocce præsentii indice Septimo, vocem, *Tentatio*.)

3445. *Didacus*. Didacus Rojas pugnans contra exercitum cuiusdam regis rogat Mariam adiutricem, et exauditur, III, 228, 229.

3446. *Digit*. B. V. Maria digitum mire infectum illico sanat, XII, 884.

3447. *Discordia*. B. V. Maria conjugibus aversis, conjugium pacificum obtinet, XII, 862, 865.

3448. *Docilitas*. Docilitatem dedit Maria beato Ruperto abbati Tuitiensi, et Hermann Contracto, III, 829, 850. — Et Alberto Magno, III, 851.

3449. *Doctrina*. B. V. Maria fuit magistra sancti Elzearii comitis, XII, 970, 971. — B. V. Maria veritatem manifestat, docet quomodo vitentur errores, XII, 983, 984.

3450. *Dolores*. Doloribus membrorum dire afflictum B. V. Maria illico sanat, XII, 925.

3451. *Domini can*. B. V. Maria insigne privilegium ordini Dominicano obtinet, XII, 1059. — B. V. Maria propensio mira pro hoc ordine demonstratur, XII, 1048, 1049.

3452. *Donatio*. B. V. Maria dedit vestem aliquam sancto Bonito episcopo Alvernensi, IV, 1570. — B. V. Maria dat Hildephonso (qui dicitur et Idelphonus et Alphonus) vestem sacram, IX, 254, 255, 659, 661. — B. V. Maria vestem dat sancto Norberto XII, 419. — Sanctum Bonitum donat B. V. Maria celesti casula, XII, 750. — Auream crucem B. V. Maria dono mittit Waltherum sibi devotum, XII, 785, 786. — B. V. Maria his quos diligit dona tribuit, XII, 808. — B. V. Maria imaginem sui dat Gallæ, XII, 809, 810. — Sanctum Hildephonsum donat coelesti veste quia defensor fuerat suæ perpetuæ virginis, XII, 847. — B. V. Maria puerum Jesum tradit beatæ Angelæ, XII, 881, 882. — B. V. Maria dat gemmas beatæ Agneti Politanæ, XII, 921. — B. V. Maria dat Jesum in ulnis Conradi de Offida, XII, 1002, 1003. — B. V. Maria Jesum infantem Fastrado in sinum tradit, XII, 1085, 1086.

3453. *Dorsum*. Dolores dorsi tollit plurimum, XII, 1187.

3454. *Dysenteria*. Puellam B. V. Maria sanat a dysenteria, XII, 916, 917.

3455. *Emmanuel Commenus*. Huic imperatori B. V. Maria victoriam tribuit contra Pannonios, et ob hanc rem imago Mariæ triumphat Constantinopoli, III, 1054. — Hæc victoria describitur, III, 1055. — Gratus animus imperatoris apparet, III, 1055, 1056.

3456. *Energumen*. B. V. Maria energumenum liberat puellam mutam, XII, 1040, 1041. (Vide et in hocce præsentii indice vocem *Diabolus*.)

3457. *Epilepsia*. B. V. Maria epilepsiam repellit, XII, 788. — B. V. Maria mulierem ab epilepsia liberat, XII, 790, 791, 820, 821. — B. V. Maria ab epilepsia liberat puellam, XII, 862. — B. V. Maria liberat ab epilepsia puerum acatholicum a matre catholica voto Deiparæ adductum, XII, 875. — B. V. Maria juvenem quemdam epilepsia laborantem sanat, XII, 1155. — Ab epilepsia B. V. Maria liberat filium viri nobilis Godefridi Hertelii de Leutersdorff XII, 1159. — Sanat B. V. Maria Carolum Poschel ab epilepsia, XII, 1166. — Et Joannem filium Sebastiani Hecht, XII, 1166. — B. V. Maria epilepsiam plurimum pellit, XII, 1168, 1169. — Ex epilepsia jam agonizantem puellam sanitati restituit, XII, 1170. — Et ex eodem malo multos liberat, XII, 1170, 1173, 1177-1179, 1194. — B. V. Maria epilepsiam quotidianam a puero pellit, XII, 1199, 1200. — Puerum epilepsia ad mortem afflictum illico sanat, XII, 1201.

3458. *Erysipelas*. Erysipelate graviter laborantem filiam Bartholomæi Gebers, nomine Mariam sanat, XII, 1155. — Ab erysi pelate B. V. Maria liberat Margaretam Blimlin, XII, 1164. — Morbum erysipelatis B. V. Maria depellit, XII, 1185. — Erysipelas plurimum fugatur per B. V. Mariam XII, 1187.

3459. *Exauditi* *Maria*. B. V. Maria Deipara nihil negat oranti, XII, 850.

3460. *Fama*. B. V. Maria servat famam duabus filiabus devotis erga se, IX, 663-666. — B. V. Maria famam tuetur, XII, 997.

3461. *Fames*. Beneficia B. V. Maria fami succurrit, XII, 794. — B. V. Maria alimoniam procurat, in extrema necessitate, monasterio Hie oscolym, XII, 795, 796. — B. V. Maria locustas fame pressis procurat, XII, 852, 853.

5462. *Favores*. Favoribus honorat B. V. Maria Mariam Aeguiacensem, XII, 917, 948. — Favores B. V. Mariæ erga B. Susonem, XII, 951, 952. Sancta Gertrudis ob impensum Deiparæ cultum, magnis cœli favoribus honoratur, XII, 957, 958. B. V. Maria sanctæ Agneti Jesulum tradit, XII, 990, 991. — B. V. Maria ingentem favorem exhibet monacho sibi devoto, XII, 1015. — Favores B. V. Mariæ erga sanctam Lutgardem, XII, 1013, 1014. — Magni favores B. V. Mariæ erga clientem suum B. Andream Cisterciensem, XII, 1151. — Favores B. V. Mariæ erga sanctum Albertum, XII, 1156.

5463. *Febris*. B. V. Maria sanata febris Alexandrum antistitem Tersactensem, X, 777, 778. — A febris liberat B. V. Maria nobilem virum dictum Ottonem, XII, 748. — Nobilem puellam B. V. Maria sanat a febris, XII, 818, 849. — Mulier, per B. V. Mariam a diuturna febris liberatur, XII, 860, 861. — B. V. Maria febrem pellit, XII, 908. Puerulum febris pestilentiali correptum B. V. Maria sanat, XII, 915, 914. — Puerum febris acriter laborantem sanitati restituit B. V. Maria XII, 927, 928. — A febris æstu B. V. Maria liberat Andream Trapezuntium, XII, 930. — A febris pestilentiali mulierem afflictam B. V. Mariasanat, XII, 1173, 1174. B. V. Maria sanat febrim virginis Birgittæ Lichtenfelsen, XII, 1109. Acerrima febris correptum patrem Jacobum Laynez disputantem pro immaculata conceptione. B. V. Maria sanat, XII, 1134. — Pestifera febris et calida feminam uxorem Joannis Fleismanni nomine Ottiliam liberat B. V. Maria, XII, 1146. — A dira febris pestilentiali liberat conjugem civis Bambergensis B. V. Maria, XII, 1153. — Integram familiam febris calida laborantem sanitati reddit B. V. Maria XII, 1164, 1165. Febres calidas pellit diversorum B. V. Maria, XII, 1168. — Virum Joannem Weidenhauer a febris liberat, XII, 1169, 1170. — B. V. Maria febricitantes sanitati reddit, XII, 1181, 1182. — Febrim plures pellit species B. V. Maria, XII, 1189, 1190. — A febris doloribus liberat B. V. Maria, XII, 1192, et a febris pestifera, XII, 1193. — Febrem pellit B. V. Maria, XII, 1194. — Mulierem a febris quotidiana liberat B. V. Maria, XII, 1200.

5464. *Ferdinandus*. Hic rex catholicus contra Mauros bellans protegitur a B. V. Maria cui votum fecerat et potitur Granata, regni Granatensis metropoli, III, 666.

5465. *Feridas*. B. V. Maria invocata feriatem mulcet, X, 1575.

5466. *Fides*. Fides propagatur auspice B. V. Maria, in Indias orientales et occidentales, III, 753, 756. — A tentationibus contra fidem liberat B. V. Maria teste historia cujusdam religiosi tentati contra fidem et a Maria liberati, V, 282. — B. V. Maria reddit fidem eam amittentibus, teste historia alicujus mulieris dictæ Cosmiana, V, 283. — B. V. Maria agnitionem veræ fidei procurat, XII, 790. — Hominem hæreticum sibi devotum B. V. Maria ad fidem orthodoxam et ad gaudia cœli perducit, XII, 819. — Hostes fidei B. V. Maria pellit, XII, 825, 826. — B. V. Maria majorem fidem obtinet B. Angelæ de Fulgino, XII, 880. — B. V. Maria hæreticum ad veram fidem adducit, XII, 904. — Ingeniosum fratrem, sed in fide dubitantem informat, in Flandria Raynerum nomine, XII, 1086. — B. V. Maria fidem catholicam amplectendam curat a muliere in hæresi obfirmata, XII, 1172, 1173. B. V. Maria veram fidem procurat Lutheranæ medico, XII, 1193, 1194.

5467. *Fistula*. A fistula castum nobilem virum dictum Ottonem liberat B. V. Maria, XII, 748.

5468. *Fluxus*. A fluxu albo B. V. Maria sanat mulierem Lutheranam, XII, 1159. — B. V. Maria fluxum sanguinis cohibet, XII, 1170. — A fluxu sanguinis B. V. Maria liberat mulierem nomine Barbaram, XII, 1177. — Mulierem Lutheranam ex diuturno sanguinis fluxu ad mortem ægrotantem B. V. Maria sanat, XII, 1180.

5469. *Franci*. Ex intercessionem B. V. Mariæ Franci victoriam habent adversus Anglos anno 1450. Domini, III, 920. — Quisdam gratus animus subsecutus sit hanc victoriam, *ibid*.

5470. *Fulbertus* (S.) Carnotensis episcopus a Maria sanatur, III, 486.

5471. *Fulmen*. A Fulmine B. V. Maria invocata liberat, III, 329. — Neapoli, per insigne miraculum, anno 1602. Domini, B. V. Maria præservat a fulmine quemdam militem, III, 1143. — Nomen hujus militis erat: Bartholomæus Lopez, Hispanus, *ibid*. — B. V. Maria a fulmine liberat vel præservat, V, 447; XII, 761.

5472. *Furor*. B. V. Maria furiosum sanat, XII, 1041. — B. V. Maria mulierem a furore liberat, XII, 1200.

5473. *Furtum*. B. V. Maria res ablatas restituit, XII, 879.

5474. *Genua*. Imago Virginis illibata a dolore genuum

liberat monialem; quod factum est in favorem Catharinæ Kammerhoherin ordinis S. Francisci, XII, 1103, 1106. — Genuum dolores pellit, B. V. Maria, XII, 1204.

5475. *Gulielmus*. Gulielmus aliquis adolescens servus B. V. Mariæ protegitur ab ea, quæ ad eum mittit duos angelos ad solatium ægrotantis et auxilium morientis, III, 582.

5476. *Gustus*. Comedenti gustum, et ciborum appetitum impetrat filie Leonis civis Regiensis, XII, 796.

5477. *Guttur*. B. V. Maria in gutture lethali vulneratum sanat, XII, 782.

5478. *Hæresis*. B. V. Maria præservat ab hæresi titulo suo: Virga Mosis, III, 199-204. — Ab hæresi B. V. Maria liberat ob recitationem sui rosarii, V, 95. — Hæresis velut cancer serpit, sed B. V. Maria remunerat flagellantes hæresim ob sui honorem et ipsa hæreses confregit, IX, 660, 119-121. — B. V. Maria missionarios in expugnanda hæresi juvat, XII, 854. — B. V. Maria Cosmianam hæreticam arect templo, XII, 866. — B. V. Maria ab hæreseos periculo liberat, XII, 959. — Ab hæresi B. V. Maria mulierem liberat, XII, 1172.

5479. *Hæretici*. E faucibus hæreticorum cujusdam speciei præservat et liberat B. V. Maria monasterium Camberonense, III, 895. — B. V. Maria victoriam catholicis contra hæreticos dat anno 1622 Domini apud Wimpheum, III, 944. — Gloriosissima victoria catholicorum contra Albigenses hæreticos obtenta subsidio gloriosissimæ B. V. Mariæ, anno 1213 Domini, III, 1194. — Quo anno detecta fuit hæc hæresis; testimonia de hac victoria, III, 1194. — Numerus hæreticorum fusorum et interfectorum, III, 1194, 1495. — Debita fuit hæc victoria rosario, III, 1195. — B. V. Maria quemdam sacerdotem ab hæreticorum manibus liberat, XII, 902. — B. V. Maria ad conversionem adducit hæreticum pertinacem, XI, 888.

5480. *Hernia*. Ab hernia B. V. Maria virum sanat, XII, 1201, 1202.

5481. *Homines*. Erga homines benefica est B. V. Maria in cœlo per suam intercessionem, et illis suffragatione sua favet maxime, IV, 77.

5482. *Honor*. B. V. Maria honorem servis suis dari jubet, XII, 846. — B. V. Maria honorat cultores suos, XII, 887, 888. — B. V. Maria dat honorem humilitati sancti Amati, XII, 964, 965.

5483. *Horror*. B. V. Maria horrorem nocturnum pellit, XII, 1179.

5484. *Hostes*. Ab hostibus visibilibus et invisibilibus B. V. Maria liberat, teste plurium invocantium eam liberatione, V, 47, 48. — Andreas Chii martyr et Joannes Damaſcemus præstans theologus, cum ambo a barbaris hostibus immaniter tractarentur, invocarunt Deiparam et præsentem invocationis fructum non sine manifestissimis miraculis retulerunt, IX, 240-249. — Sacerdos societatis Jesu, sæpius in hostes incidens prodigiose evadit, XII, 861. — B. V. Maria ab hostium insidiis liberat, XII, 866.

5485. *Humeri*. B. V. Maria humerorum usum restituit, XII, 814.

5486. *Humilitas*. B. V. Maria remunerat humilitatem sancti Leonis, XII, 822.

5487. *Hydropisis*. B. V. Maria hydropicam aliquam matronam prodigiose sanat, XII, 865. — B. V. Maria hydropicum sanat Joannem Adamum Walther, XII, 1162.

5488. *Idololatria*. B. V. Maria idola corrumpere cogit præsentia sua, XII, 896.

5489. *Ignatius*. Pater Ignatius Azebedius, Jesuita, salvatur a morte per Mariam, III, 383, 384.

5490. *Ignis*. Ab igne B. V. Maria liberat miraculose mulierem nomine Teodebertam, VI, 656-610. — Ab igne B. V. Maria liberat puerum Judæum qui communionem sacram accepit, VI, 781. — B. V. Maria conservat in mediis flammis mulierem Laudunensem, IX, 254. — Historia pueri Judæi per Mariam liberati ab igne, IX, 269; XII, 799. — B. V. Maria ab ignis sacri morbo liberat, XII, 760, 761. — Infantem mediis in flammis illæsum conservat, XII, 790. — Puerum Hebræum a patre in ignem conjectum liberat B. V. Maria, XII, 873, 874, 1199. B. V. Maria mulierem in flammis illasam servat, XII, 916. — Franciscanum laicum defendentem B. V. Mariæ immaculatam conceptionem præservat a flammis ipsa Deipara, XII, 1108. — Alicui igne semiusto B. V. Maria sanilatem restituit, XII, 1118.

5491. *Idelſonsus*. Hic sanctus donatur a Maria veste candidissima, et hoc ad quid, III, 727. — Narratio de hoc, III, 727-729.

5492. *Imitatio Christi*. B. V. Maria cumulat beneficiis imitantes Christum et sequentes ipsius Matris Domini exempla virtutum, V, 299.

3493. *Immersio*. B. V. Maria testantibus historiis, liberat ab immersione, V, 446, 98.

3494. *Imperium*. B. V. Maria ad imperium evehit Leonem sapientem Græcum, XII, 797, 798.

3495. *Incendium*. B. V. Maria ab incendio liberat, Sallerni, per scapulare. B. Maria de monte Carmelo coniectum in ignem, anno 1399 Domini, III, 1005. — Alia historia liberationis incendi in per Mariam, V, 447. — B. V. Maria ab incendio liberat infantulum Judæum a patre suo in flammis coniectum, V, 1089, 1090. — In flammis illæsum puerum conservat B. V. Maria, XII, 771. — B. V. Maria ingens incendium prodigiose exstinguit, XII, 798, 799. — B. V. Maria incendii pericula avertit, XII, 831. — Duas domos oppidi Hegnicensis præservat a flammis B. V. Maria, XII, 1175.

3496. *Incorruptibilitas*. B. V. Maria fideles omnes incorruptibilitatis indumentis circumvestit, V, 975, 976.

3497. *Intusium*. B. V. Maria indusium durius compensat delicato, XII, 818, 819.

3498. *Infamia*. B. V. Maria prodigiose infamiam duarum filiarum avertit, XII, 1060, 1061.

3499. *Infernus*. B. V. Maria ab inferno, precibus suis liberat bonum latronem, III, 244. — B. V. Maria liberat ab inferno canonicum quemdam, VI, 550, 551. — B. V. Maria præservat ab inferno, XII, 961, 962. B. V. Maria, per angelicum Salutem puellam vanam ab æterno animæ interitu liberat, XII, 1018, 1019. — Ab inferno præservat B. V. Maria juvenem facinorosum a dæmone huc trahendum, XII, 1037, 1038. — Monachum parum æmantem perfectionis Mariæ tamen devotum, Deipara a damnatione eripit, XII, 1072.

3500. *Infirmities, infirmi*. Multas infirmitates sanat B. V. Maria, Brussellæ, anno 1152 Domini, III, 896.

3501. *Ingenium*. — B. V. Maria ingenium acuit Rupertii abbatis Tuitiensis et Udonis Magdeburgensis et Alberti, XII, 821, 822.

3502. *Inimicitie*. — B. V. Maria inimicitias exstinguit inimicos inter se reconciliando, XII, 780, 782.

3503. *Innocentia*. B. V. Maria innocentiam manifestat, XII, 1097, 1098.

3504. *Insania*. Ab insania curat B. V. Maria virum quemdam, XII, 768, 770. Homini insano et per quinque dies ejusque hebdomadis in silvis vago usum rationis B. V. Maria restituit, XII, 867. — B. V. Maria sanat insaniam filie ejusdam civis Cordubæ, XII, 1060. — B. V. Maria medetur insanie plurimorum personarum, XII, 1163, 1166. — B. V. Maria virginem ab insania liberat, XII, 1171, 1172.

3505. *Intercessio*. B. V. Maria intercedit pro mundo alias puniendo, XII, 772.

3506. *Inundatio*. Ab inundatione pium familiam alicujus sutoris et sutorem ipsum præservat B. V. Maria, ante cujus imaginem in domo sutoris ardebat lampas circa quam familia ista pie deprecabatur Mariam, III, 465.

3507. *Invocatio*. B. V. Maria invocantibus se opem conferit, quod probatur exemplo sanctæ Catharinæ ex Suetia, V, 43, 47.

3508. *Ira*. B. V. Maria iram Dei a mundo avertit, XII, 791, 1066. — B. V. Maria, summi Pontificis iram erga Cistercienses mitigat, XII, 915, 916. — B. V. Maria cordis iram placat, XII, 924, 752. — Iram Filii sui B. V. Maria ab hominibus avertit, XII, 1066-1069, 1071, 1072. — B. V. Maria, iram ejusdam Itali civis Aquileiensis demulcet, invocata titulo *illibata*, XII, 1140, 1141. — Iram Dei placat B. V. Maria, XII, 1206.

3509. *Iter*. B. V. Maria errabundum in itinere juvat, XII, 1144.

3510. *Jejunium*. Ob jejunium in honorem Mariæ excitatur ipsa ad nobis præstandum beneficia: quod probatur exemplis, V, 103, 104.

3511. *Judicium*. A judicii Dei severa sententia liberat B. V. Maria juvenem qui recitaverat rosarium, V, 95. — A judicio severo Dei B. V. Maria liberat juvenem Brabantie qui devotus illi fuerat per vitam, IX, 601, 602. — Coram Dei judicio B. V. Maria est advocata suorum, XII, 762. — Extremum judicii diem avertit B. V. Maria, XII, 800.

3512. *Jurgia*. B. V. Maria docet vitare jurgia, XII, 750, 751.

3513. *Labia*. B. V. Maria abscissa labia restituit, XII, 778.

3514. *Labores*. A labore recreat ipsa B. V. Maria suos sodales et servos, III, 507, 508. — B. V. Maria laborantium monachorum sudorem colligit, XII, 633, 956. — B. V. Maria lassum de labore communi Fratrem quiescere jubet, III, 964.

3515. *Lac*. Lac B. V. Mariæ mirificum beneficiis, III, 85, 229. — Sancto Fulberto episcopo Carnotensi agro-

tanti reficiendo dat B. V. Maria lac suum, per miracula, IV, 1570; IX, 824. — Dedit etiam de suo lacte Maria sancto Bernardo, *ibid*.

3516. *Lacrymæ*. B. V. Maria donum lacrymarum copiosius obtinet B. Angelæ de Puignio, XII, 880.

3517. *Lasio*. Ex lapsu gravior læsam filiam Leonardi de Ottollo prodigiose sanat B. V. Maria, XII, 815.

3518. *Latitudo*. Latitudo refrenat majorem plus æquo in morte, ejusdam canonici regularis, XII, 1086, 1087.

3519. *Lamina*. Lamina frustum acutum e collo jam deglutitum prodigiose regeritur ope B. V. Mariæ, XII, 1187.

3520. *Lapsus*. B. V. Maria in lapsu a noxa liberat, XII, 817, 818. — Quemdam Joannem Gunther ex lapsu conquassatum sanat B. V. Maria, XII, 902. — Pictorem B. V. Maria e lapsu liberat, XII, 1116, 1117. — B. V. Maria puerum in lapsu incolumem servat, XII, 1127. — Ex alta petra lapsu præcipitem B. V. Maria incolumem servat, XII, 1148.

3521. *Latrones*. Ab incursu et nece latronum liberat B. V. Maria per suæ corollæ recitationem, V, 99. — A latronibus servat B. V. Maria quemdam Carthusianum, XII, 767. — B. V. Maria a latronum insidiis præservat, XII, 785. — B. V. Maria a latronibus custodit, XII, 808. — A latronum insidiis liberat B. V. Maria, XII, 866. — Et ab eorum aggressionem tuetur, XII, 901, 902. — B. V. Maria medicum a latronum depredatione custodit, XII, 918, 919. — B. V. Maria a prædonum insidiis liberat, XII, 960. — B. V. Maria latrones pellit, XII, 1204.

3522. *Lectio*. B. V. Maria legere docet, XII, 850.

3523. *Leones*. B. V. Maria, per rosarium a leone liberat, XII, 752. — Infantem qui in eo erat ut a leone voraretur, servat, XII, 922.

3524. *Lepra*. B. V. Maria lepram sanat, XII, 1188.

3525. *Libido*. B. V. Maria fervorem libidinum exstinguit, nam est lumen retrigens, III, 204-209. — B. V. Maria a libidine liberat, III, 290, 291. — Liberat B. V. Maria adolescentem a turpi cogitatione, III, 413, 414. — A libidine revocat B. V. Maria per anulum inscriptum, *Ave Maria*, III, 578. — B. V. Maria a libidine liberat adolescentem, IV, 214, 1169. — Aliquis juvenis, per precationem quæ incipit: Per sanctam Virginitatem, et Immaculatam conceptionem... liberatus fuit a stimulis carnis immunda, per Mariam, IV, 1437. — A libidine horrenda B. V. Maria liberat Mariam Ægyptiacam peccatricem, VI, 776-778. — B. V. Maria pruritum libidinis exstinguit, XII, 952. — B. V. Maria sanctum Hugonem victorem facit libidinum vehementissimarum, XII, 977. — B. V. Maria succurrit juveni acriter libidine tentato, XII, 1025. — Liberat B. V. Maria sanctum Ignatium Loyolam ab omni libidinis sensu, XII, 1073, 1074. — B. V. Maria revocat ad castam vitam impudicum juvenem, sibi tamen devotum, XII, 1079. — B. V. Maria juvenem carne tentatum liberat, XII, 1082, 1085. — Luxuriosus quidam, per recitationem officii Mariani castus redditur, XII, 1114, 1115. — B. V. Maria, Annæ a S. Bartholomæo dat victoriam carnis et diaboli tentationum, XII, 1122, 1125.

3526. *Lingua*. B. V. Maria restituit sacerdoti euidam linguam abscissam ab Abigensibus, III, 675. — B. V. Maria usum linguæ restituit Bidello Florentino, IX, 256. — A lingua impedita liberat B. V. Maria Thomam Sanchez, XI, 1440. — B. V. Maria multi solvit linguam alicujus pueri Lusitani qui ierat in templum Virginis gratiarum, XII, 767. — B. V. Maria linguæ hesitantis vitium emendat, XII, 786, 787. — Usum linguæ reddit B. V. Maria alicui uxori nomine Mariæ, XII, 794. — B. V. Maria dat linguarum donum, XII, 851. — Usum linguæ B. V. Maria restituit sanctæ Colette, XII, 1021, 1022. — Usum etiam linguæ dat puero 15 mensium, XII, 1141, 1142. — Amissum linguæ usum restituit B. V. Maria Georgio Hampel, XII, 1167. — B. V. Maria mutam facit disertam, XII, 1167. — Usum loquelæ restituit B. V. Maria Samueli Voller, XII, 1167; et Christophoro, *ibid*.; et linguam ligatam solvit filioli Elisabethæ Christein, XII, 1167, 1168. — Amissum linguæ usum reddit Martino Hermer et proli Suzannæ Eyermanni, XII, 1168. — B. V. Maria usum linguæ mulieri restituit, XII, 1195. — B. V. Maria sanat mutum quemdam, XII, 966. — Lingua truncatis B. V. Maria novam reddit, XII, 902-904, 1197. — B. V. Maria ravim pellit sancti Thomasi, XII, 891, 895. — B. V. Maria linguam ligatam solvit, XII, 876.

3527. *Lites*. Sententiam iudicis favorabilem mulier in ope B. V. Mariæ impetrat, XII, 962.

3528. *Loquelæ*. Usum loquelæ restituit B. V. Maria suo servo clerico cuidam erga se devoto, V, 85, 84. (*Vide superius hic vocem Lingua*)

3529. *Lupi*. B. V. Maria mulierem a faucibus luporum

liberat, XII, 774. — B. V. Maria puellam a lupo raptam incolumem servat, XII, 853. — B. V. Maria a lupo eripit puerulum, XII, 874.

3530. *Mala*. Mala omnia sanantur a Maria, nam est panacea, III, 217-221. — A malis protegit B. V. Maria suos sicut gallina pullos suos cooperiendo defendit, III, 221-225. — A quibus malis B. V. Maria præservat, et quenam mala pellit a nobis, IV, 1151.

3531. *Manus*. B. V. Maria manum abscissam restituit sancto Joanni Damasceno oranti coram una ex imaginibus B. V. Mariæ, III, 1260. — Historia de hoc, III, 1260-1262; XII, 772, 775. — B. V. Maria abscissam manum restituit religioso nomine Lazaro, XII, 775. — Usum manuum aliquis ope Virginis Deiparæ mire recuperat, XII, 860. — Manum nobilis viri Jodoci Henrici a Reizenstein, pulvere bellico dire laceratam, prodigiose redintegrat, XII, 933, 934. — B. V. Maria dolores manuum sedat filio Joannis Schuegs, XII, 1163.

3532. *Mare*. In maris angustia mulierem positam liberat, XII, 1115, 1116.

3533. *Martyres*. B. V. Maria roborat martyres in cruciatibus, XII, 785, 784. — B. V. Maria pro fide patientes in tormentis roborat et eorum dolores compescit, XII, 819, 820. — Sanctum Andream Chium in martyrio adjuvat; martyrium et res ad hoc pertinentes in longum narratur, XII, 826-830.

3534. *Martyrium*. B. V. Maria Martino Ignatio martyri palmam promittit, XII, 995. — B. V. Maria sancto Adalberto martyri coronam impetrat, XII, 1137.

3535. *Medardus*. Sanctus Medardus invocat B. V. Mariam et exauditur ab illa cum liberatione a periculo, III, 138.

3536. *Melancholia*. B. V. Maria a melancholia liberat varias personas, XII, 1166, 1167.

3537. *Membra*. B. V. Maria puero usum membrorum restituit, XII, 818. — Usum membrorum captum B. V. Maria sanitati restituit, XII, 915. — B. V. Maria, membra extraordinario torti miro modo puerorum duorum curat, XII, 954. — B. V. Maria sanatalem reddit mulieri membris omnibus dissolutæ, XII, 1021. — B. V. Maria membris contractum sanat filium novennem molitoris ejusdam nomine Alberti Zahn, VII, 1149. — B. V. Maria, subita membrorum convulsione graviter et ad mortem afflictum sanat Michaelen Speth quæstorem dioceseos Bambergensis, XII, 1158. — B. V. Maria, usu membrorum destitutum sanat, XII, 1195. — B. V. Maria membrorum dolores pro pluribus sedat, XII, 1196. — B. V. Maria usum membrorum reddit mulieri quæ illo diu destituta fuerat, XII, 1499.

3538. *Mendicantes*. Ordinem mendicantium B. V. Maria protegit, XII, 1268.

3539. *Miles*. B. V. Maria benefica erga militem Sigismundi imperatoris, cujus historia miranda narratur, III, 356-358. — B. V. Maria militi dat victoriam per recitationem sui rosarii, V, 93, 94. (*Vide et in hoc septimo Indice: Ave Maria*).

3540. *Miracula*. B. V. Maria decorat miraculorum gloria Venerabilem P. Josephum a S. Leonissa Capuccinum, ob ejus devotionem, XII, 914, 915. — B. V. Maria miraculorum dono gloriosum reddit S. Didacum, XII, 964.

3541. *Monasteria*. Monacho ejecto, ope Deiparæ, ad monasterium regressus paratur, XII, 938, 939. — B. V. Maria, in perpetuam protectionem sumit monasterium quoddam, XII, 972, 973. — B. V. Maria causa est vitæ monasticæ, Joannes de Lino, XII, 1031. — B. V. Maria Camberonense cœnobium ab infestatione hostium liberat, XII, 1135, 1136.

3542. *Moniales*. Peccatricem monialem, pœnitentem liberat B. V. Maria a desperatione, per suam intercessionem, et insuper liberat a dæmone, IX, 653-658.

3543. *Morbi*. B. V. Maria a morbis liberat, III, 892; XII, 991. — B. V. Maria, in morbis, pro pluribus sibi devotis auxilium efficax dedit, V, 450. — Virum Gratianopolitani territorii, qui ex eo quod laborarat die festivo, morbo horrendo afflictus fuerat, B. V. Maria liberat, VI, 610-614. — B. V. Maria, a gravi morbo liberat Adalbertum puerum, IX, 579. — B. V. Maria liberat a morbo quendam feminam Indam, IX, 579. — B. V. Maria morbo sanat Gregorium septimum, papam, X, 646. — Et Innocentium octavum, papam, X, 702. — A morbo, B. V. Maria per lac suum clericum liberat, X, 1316. — A morbo liberat B. V. Maria nobilem quendam Armenum nomine Stephanum, XII, 760. — A morbo sanat B. V. Maria sodalem quendam inter suos, de cuius morbo interius desperant medici sanando, XII, 770. — A morbo stupendo sanat B. V. Maria Marietiam Stephanii Solerchiæ filiam, sororem Zaræ, quæ, fide negata, tamen devota Deiparæ erat, XII, 787, 788. — A morbo episcopi o-

pum sibi devotum B. V. Maria curat, XII, 795. — A morbo Fulbertum Carnotensem episcopum suo lacte Virgineo sanat, XII, 815. — Clericum morbo desperatum sanat B. V. Maria, XII, 825. — B. V. Maria sanctum Adalbertum morbo laborantem sanat, XII, 824. — Puellam diro morbo mire curat B. V. Maria novitiam Cisterciensem, XII, 852, 853. — B. V. Maria sacerdotem a morbo lethali liberat, XII, 862. — Sanat B. V. Maria morbum studiosi desperatum, XII, 865. — Morbum insanabilem puellæ sanat B. V. Maria, XII, 865, 864. — Morbum desperatum juvenis nobilis curat, XII, 883, 884. — B. V. Maria sanat miro modo morbum Reginaldi eruditioris ac scientiæ fama notissimi quem desperatum judicantur medici, XII, 928. — Ope Deiparæ, puella mire convalescit, XII, 942, 943. — B. V. Maria a morbo afflictum Pium secundum, pontificem maximum liberat, XII, 945. — Et Maria a morbo liberat sanctum Joannem Neopomuzenum, XII, 992. — Mulierem Mexicanam a morbo liberat B. V. Maria, XII, 1005. — B. V. Maria sanat morbum sancti Radhodi episcopi, XII, 1020. — Morbum horrendum sanat B. V. Maria nobilissimæ matronæ Thaidiæ, XII, 1099-1101. — Matronam nobilem morbis affectam mire sanitate donat, XII, 1102. — Morbos sanat B. V. Maria virginis Birgittæ, XII, 1109. — Matronam ægrotantem, conceptioni suæ immaculatæ devotam, sanitati restituit, XII, 1110. — A morbo sanat defendentem suam immaculatam Conceptionem, XII, 1111, 1112. — B. V. Maria liberat a morbo Franciscum de Coriis, defendentem immaculatam Conceptionem, XII, 1150, 1151; et Mariam Magdalenam Pinckenetam abbatissam ordinis Cisterciensis, XII, 1151. — B. V. Maria mulierem Neoforensem sanitati restituit, XII, 1149. — Varios morbos sanat B. V. Maria, XII, 1151. — A morbo caduco B. V. Maria puerum liberat, XII, 1155. — Morbum lethalem pellit B. V. Maria a prælato Andrea Ebersbacher, XII, 1195, 1194.

3544. *Mors*. B. V. Maria mortem reddit dulcem suis sodalibus, III, 503, 504. — B. V. Maria adstat morti suorum sodalium, sicut ipsa revelavit, III, 260. — A morte liberat B. V. Maria teste historia narranti: Tugris in Hannonia infantem exanimem in lucem editum, per meritum B. V. Mariæ reviviscit, III, 906. — Cassone, B. V. Maria liberat a morte puerum decem annorum, III, 1006. — Mortem bonam B. V. Maria obinet peccatori qui nolebat sua confiteri peccata et desperabat de divina misericordia, V, 287. — A morte liberat B. V. Maria pium juvenem Cracoviensem Franciscum Spirith, V, 448. — B. V. Maria assistit servis suis morientibus, VI, 402, 403. — A morte cruenta liberat B. V. Maria matrem quæ commendata fuerat Deiparæ, IX, 596. — Tribus vicibus a morte liberat B. V. Maria puerum tertio mortuum XII, 749. — B. V. Maria mortem intentatam avertit XII, 750. Puerum quendam B. V. Maria resuscitans, liberat a morte XII, 750. — Morientibus suis clientibus presto est B. V. Maria, XII, 758. — A morte liberat B. V. Maria mulierem ex puerperio mortuam, XII, 759, 760. — B. V. Maria monet de instanti morte, XII, 763. — Hilarem et felicem dat B. V. Maria mortem illam amanti, XII, 766. — B. V. Maria morienti adstat, XII, 766, 767. — B. V. Maria ad feliciter moriendum invitatur, XII, 779, 780. B. V. Maria a mortis pœna præservat, XII, 805. — Mulier proxima morti, ope Deiparæ convalescit, XII, 805. — B. V. Maria diem mortis prædicat sancto Andrea Corsino, XII, 810. — Nuntiat B. V. Maria sancto Arnulpho quod esset moriturus potiturus quæ gaudiis cœli, XII, 811. — B. V. Maria de die mortis certiorum facit Conradum virum sanctum et prudentem, XII, 815. — Et de provisione cum sacro viatico ante mortem assecurat adolescentem, XII, 816. — A morte corporis et animæ liberat, XII, 824. — B. V. Maria mortis pericula avertit, XII, 831. — B. V. Maria præmonet de morte Vergarum Bartholomæum, XII, 842, 843. — B. V. Maria apparet in morte, XII, 844. — B. V. Maria, in morte, demonem fugat, XII, 846. — Mortis vicinam feminam sanitati restituit, XII, 859, 860. — A mortis periculo certo virginem liberat B. V. Maria, XII, 869, 870. — Liberat etiam Joannem Vackarium et equestrem militem, XII, 875. — Sancta Opportuna virgo in Virginis amplexu animam efflat, XII, 876, 877. — B. V. Maria infantem morti proximum sanat, XII, 896, 897. — Annuntiat S. Andrea Corsino horam mortis ejus, XII, 898, 899. — Diem mortis B. V. Maria prædicat, quod probat historia de sancto Odone et quodam latrone, XII, 907, 908. — Morienti Lydwine adest B. V. Maria, XII, 909. — A morte liberat puerulum, XII, 915, 914. — A nece parata B. V. Maria liberat rosarii amatorem, XII, 917, 918. — A certo mortis periculo B. V. Maria sacerdotem liberat, XII, 922. — B. V. Maria monacho morienti apparet, XII,

937. — B. V. Maria præsto est civi cuidam de Tulpeto, viro honesto, morienti, XII, 937. — B. V. Maria beatam mortem obtinet peccatori impoenienti, XII, 951. — B. V. Maria angelos custodes ad sodalem suum mittit morientem, XII, 959, 960. — B. V. Maria morientibus adest, XII, 960. — Gentilis baptizatus proximusque morti in Mariano templo sanatur, XII, 965. — B. V. Maria adstat Florentio morienti, XII, 972. — In morte, visitat B. V. Maria filiam pastoris morituram et caput ejus serto ornat, XII, 974-976. — B. V. Maria moribundum sanitati restituit, XII, 977. — Mors felix ejusdam Indi Deiparæ devoti, XII, 990. — B. V. Maria juvat morientem, in ejus tentationibus, XII, 994. — B. V. Maria mortem ferrea glaupe, avertit, inferendam, XII, 1002. — Mors devotorum erga Mariam felix est, teste historia de Romæ Mario-philo, XII, 1030, 1031. — A morte liberat B. V. Maria quendam pastorem, XII, 1037-1040. — B. V. Maria felicem procurat mortem, XII, 1045. — In morte apparet B. V. Maria Joanni Sangenotio, XII, 1049, 1050. — Mortem felicem B. V. Maria obtinet mulieri quæ antea nolebat confiteri peccata sua, XII, 1066. — Ope Mariæ, rustici innocentes ad mortem damnati liberantur, XII, 1097, 1098. — B. V. Maria invocata quatenus immaculata in conceptione a certa morte liberat, XII, 1104, 1105. — Per merita suæ immaculatae conceptionis filium alienius matris furiosum a nece liberat, XII, 1119, 1120. — Moribundo alicui rustico B. V. Maria sanitatem restituit, XII, 1148. — Mortis instantis signum dat B. V. Maria Adamo Schindelfio viro nobili, XII, 1152. — Felices in morte sunt quæ B. V. Mariæ deserviunt, XII, 1154, 1155. — Mulierem nomine Elisabetham proximam morti sanat, XII, 1161. — Mortis vicinum liberat B. V. Maria Martinum Stowasser, XII, 1164. — Mulierem moribus ad mortem afflictam liberat, XII, 1176, 1177. — Ad mortem laborantem, subito B. V. Maria sanat, XII, 1184. — B. V. Maria puerulum proximum morti sanum facit, XII, 1192. — A morte liberat B. V. Maria puerum acatholicum, XII, 1194. — Puellam reputatam mortuam, sanitati restituit B. V. Maria, XII, 1201. — Usurario mortem bonam obtinet, XII, 684. — Et mortuam prolem, parentibus ejus vivam reddit, XII, 1202, 1205. — A morbo desperato sanat, XII, 871, 872.

3545. *Morsus.* A morsu canis B. V. Maria sanat mulierem, XII, 1002.

3546. *Mortificationes.* Ob mortificationes in honorem B. V. Mariæ factas, ipsa Maria excitatur ad nobis præstanda beneficia, quod exemplis probatur, V, 104, 105.

3547. *Nares.* Nares abscessas restituit B. V. Maria, XII, 778, 779. — B. V. Maria nares corrosas sanat, XII, 1168.

3548. *Narses.* Narses, ope Virginis Deiparæ Totilam occidit, et ejus exercitum fugat anno 553 Domini, III, 998. — Confirmatio victoriæ, III, 998, 999.

3549. *Naufragium.* Liberatio a naufragio B. Walteri de Birbach per intercessionem B. V. Mariæ, III, 1325. — Abbas Elsinus per auxilium B. V. Mariæ immaculatae liberatur a naufragio, VIII, 455. — Per suum rosarium navigantes liberat B. V. Maria a naufragio, XI, 438, 439. — A naufragio liberat B. V. Maria, XII, 912, 915, 944. — A naufragio liberat B. V. Maria Albuquerquezium, XII, 981. — Et sanctum Franciscum Xaverium, XII, 981, 982.

3550. *Nazaret.* Incolæ Nazaret viri et feminae liberantur per B. V. Mariam a doloribus horrendis, III, 229.

3551. *Negotia.* B. V. Maria in negotiis desperatis subvenit, XII, 846.

3552. *Obedientia.* B. V. Maria docet obedientiam sanctam Birgittæ, XII, 905. — Catharinam filiam sanctæ Birgittæ, XII, 905-907.

3553. *Obsessio.* Vide in hoc præsentis indice septimo titulum : *Diabolus.*

3554. *Obsidio.* B. V. Maria ab obsidione hæreticorum liberat urbem Carnotum in Gallia, III, 841. — Ope Dei Genitricis, anno Domini 727 liberatur civitas Constantinopolitana ab obsidione Hælladicorum et Saracænorum, III, 921, 922. — In Armenia, prima victoria Heraclii imperatoris muniti imagine Christi non manufacta B. V. Mariæ, et liberatio civitatis Constantinopolitane a Persis et Avaribus, Dei et ejusdem Virginis protectione, anno Domini 622, III, 925. — Narratio proluxa de hoc statuatur, III, 925-928. — Constanti-nopoli capta ab Andronico juniore, senior, ad imaginem B. V. Mariæ Odegetriæ recurrens, servatus est, III, 975; XII, 925. — Antiochia Syriæ ab exercitu Christianorum, post novem fore mensium obsidionem expugnata est et capta anno 1098 Domini, per intercessionem B. V. Mariæ, III, 990, 991. — Urbs Constantinopoli ab assultu Arabum et Saracænorum per B. V. Mariam libe-

ratur, III, 1168. — Quinam de hoc loquuntur, et quomodo, III, 1169, 1170. — Anno Domini 1340 liberatur civitas Tornacensis per B. V. Mariam a periculo sua obsidione Anglorum, III, 1211. — B. V. Maria dat ingressum triumphalem Jacobo primo, Arragonum regi, in urbem Valentiam, anno 1258 Domini, Saracenis, post quin-quennem obsidionem, urbem redditibus, III, 1217. (*Vide et in hoc septimo indice voces Bellum, Victoria.*)

3555. *Oculi.* Sanitatem oculorum reddit B. V. Maria Bernardo Senensi cognomento Ptolomæo, III, 875. — B. V. Maria illuminat oculos cæcæ monialis Abulæ in Hispania, III, 955. — Pupillam oculi extreme læsam restituit B. V. Maria, XII, 752, 753. — Exoculato B. V. Maria reddit oculum, XII, 772. — B. V. Maria cæcum illuminat per Leonem Sajientem cognomine, quem quidem ipsa ad imperium evehit, XII, 797, 798. — Milii honorem Mariæ defendenti Deipara visum restituit, XII, 808, 809. — B. V. Maria visu donat virum nobilem, XII, 824. — B. V. Maria oculorum in oculumatem reddit, XII, 852. — B. V. Maria oculorum dolores sanat, XII, 861. — B. V. Maria defectum oculi Petri Cælestini sanat, XII, 1019. — Mor-bidos oculos B. V. Maria sanat, XII, 1147. — Visum reddit B. V. Maria filioli cuidam in pago Landeck, XII, 1148. — Visum restituit B. V. Maria cæcæ uxori ejusdam militis, Egræ urbis, XII, 1148. — Et cæcitatem pellit ejusdam civis Bambergensis. Oculum pellicula obduc-tum sanat B. V. Maria Margaritæ Ottin, XII, 1153. — Joannem Petrum filium Andree Waltheri centurionis ad visum restituit, XII, 1154. — Et puellam quandam cæcam visu donat B. V. Maria, XII, 1154. — B. V. Maria visum conservat filioli Andree Joachimi Mayer, XII, 1155. — Oculorum dolores sedat B. V. Maria Christophori Garreissen, XII, 1155. — Dolores oculorum sopit Catharinæ Garreissen Lutheri asseclæ, XII, 1156. — Oculum ex integro læsum B. V. Maria restituit Joanni Demelio ædituo in Zeirn, XII, 1158, 1159. — B. V. Maria cæcitatem oculorum pellit Susannæ filioli Davidis Rustleri, XII, 1159, 1160. — Item cæcitatem pellit filioli Michaelis Ubel, XII, 1160, 1161. — Oculorum dolores B. V. Maria sedat Margarethæ Wintersteinen, XII, 1163, 1164. — Visum restituit B. V. Maria Georgio Haring, XII, 1164. — Visum cæco B. V. Maria restituit Ernardo Barkard, XII, 1180, 1181. — Cæcitatem, et alios oculorum morbos pellit B. V. Maria, XII, 1185, 1186. — Oculorum lumen plane adeptum restaurat, XII, 1191. — Puellæ cæcæ visum reddit, XII, 1191, 1192. — Virum a cæcitate libe-rat, XII, 1192, 1193. — Oculum catarrho excæcatum sanum reddit B. V. Maria, XII, 1209.

3556. *Opera misericordiae.* — B. V. Maria beneficia monstratur per exempla correspondentia operibus miseri-cordiarum quæ fiunt ad ejus honorem, V, 105-108.

3557. *Ordines religiosi.* Quinam sint favores B. V. Mariæ erga ordines religiosos, XII, 1072, 1073.

3558. *Os.* B. V. Maria os obtortum reducit ad pristinum situm, XII, 801, 802. — Turpitudinem oris B. V. Maria sanat, XII, 1167. — Os corrosus B. V. Maria sanat, XII, 1168.

3559. *Paris.* Pane cœlesti B. V. Maria sanctum Albertum recreat, XII, 800, 801. — Pane cœlesti B. V. Maria recreat sibi devotum, XII, 1019.

3560. *Paralysis.* — B. V. Maria paralyticum sanat molitore, XII, 799. — B. V. Maria liberat a paralyti Christinam Lo-haringiæ ducissam, XII, 953, 954. — B. V. Maria Neapoli curat aliquam feminam primariam uxorem viri cui cognomen Longus, XII, 965. — B. V. Maria sanat mulierem paralyticam, XII, 1060. — B. V. Maria paralysis curat Margarethæ Blimlin et Annæ Walpurgis Landgravin, XII, 1164. — A paralyti liberat B. V. Maria Leonardum Hornlein sutorem, XII, 1181.

3561. *Parisi.* Parisiensis civitas per B. V. Mariam liberatur ab obsidione Normannorum, anno Domini 887, III, 852.

3562. *Partus.* B. V. Maria partus faciles reddit sanctæ Birgittæ, IX, 579, 598. — B. V. Maria parturientes juvat, XII, 759. — mulier a puerperio periculose laborans mihi liberatur per B. V. Mariam, XII, 796, 797. — Mulierem in partu laborantem, mortique proximam juvat, XII, 874, 875. — Judæam mulierem partu laborantem Deipara invocata liberat, XII, 956. — Liberat B. V. Maria mulierem in angustia partus, XII, 1115, 1116. — Partum felicem dat B. V. Maria, XII, 1170. — Felicem partum B. V. Maria obtinet mulieri Margarethæ uxori domini Michaelis Arnoldi senatoris, XII, 1176.

3565. *Paupertas.* Paupertatem B. V. Maria sublevat, XII, 755, 764. — Succurrit pauperi cuidam Florentino et patri multarum filiarum nubilum, XI, 771, 772. — Succurrit indigentibus B. V. Maria, XII, 794. — Ego-stati Clementis Septimi summi pontificis subvenit B. V.

Maria, XII, 803. — B. V. Maria subleuat paupertatem sancti Petri Thomasi, XII, 894. — Sibi devoto B. V. Maria in egestate succurrit, XII, 902, 963. — Virgini cuidam pauperulæ procurat psalterium, XII, 963. — B. V. Maria egestatem subleuat, XII, 997. — Paupertatem B. V. Maria pellit duarum filiarum, XII, 1060, 1061. — Patrem cum multis liberis egestate pressum juvat, XII, 1061.

3564. *Pax*. Pax datur a B. V. Maria quæ est olea signum pacis, III, 189. — B. V. Maria dedit pacem Philippo quarto, regi, III, 190. — Pax composita inter Fredericum tertium, imperatorem, et Carolum Audacem Burgundiae ducem, anno Domini 1475. — Intercessione B. V. Mariæ, III, 988. — Pax inspirata inter regem Francorum et regem Angliæ per B. V. Mariam procurata, anno Domini 1175, III, 1097. — Narratio de hoc, III, 1098. — Pacificationem procurat B. V. Maria, anno, 1030 Domini, Conradi imperatoris cum sancto Stephano Pannoniæ et Hungariæ rege, III, 1152. — Narratio de hoc, III, 1152, 1153.

3565. *Peccatum*. A peccato B. V. Maria per suam deprecationem liberat peccatores, IV, 1451, 1452. — Et hoc petimus ab ea, IV, 1464, 1465. — A peccato B. V. Maria obtinet indulgentiam et contritionem quod probant inter alias, duæ historiæ, V, 280, 281. — A peccato liberat vel præservat sexaginta personas B. V. Maria, VII, 452. — Et alios præservat a peccato, XII, 754.

3566. *Pecora*. Contagiosam lueni a grege pecorum iterato avertit B. V. Maria, XII, 1174.

3567. *Pecunia*. B. V. Maria Bonifacio Ferentinæ Ecclesiæ episcopo pecuniam mire largitur, XII, 1053, 1059.

3568. *Pedes*. B. V. Maria liberat et sanat omnino ab infirmitate pedum sororem religiosam nomine: Mariam de Hericourt, III, 876-878. Infirmitates manuum et pedum B. V. Maria sanat ejusdam Jacobi Bosquillon arte stannifici qui votum fecerat B. V. Mariæ aliquod si illa daret usum manuum et pedum, III, 935. — Usus pedum aliquis recuperat ope B. V. Mariæ, XII, 860. — Pedum dolores pellit Adami Benauer cantoris in Schönfeld, XII, 1161. — Usus pedum reddit B. V. Maria cuidam religioso cui nomen Joannes Hagel, XII, 1174, 1175.

3569. *Perfectio*. Vi Rosarii B. V. Maria e vita prava monialiam adducit ad insignem perfectionem, XII, 948-950.

3570. *Perseverantia*. B. V. Maria obtinet cuidam Aanae nomine, perseverantiam contra falsas religiones, XII, 759.

3571. *Pestis*. Medicamen Marianum contra pestem, V, 577-579. — A peste, per suas imagines in processione latas liberat B. V. Maria, III, 653, 654. — B. V. Maria liberat a peste, III, 747, 748. — Per suam imaginem liberat a peste B. V. Maria Romam sub sancto Gregorio papa, III, 795; X, 624. — A peste liberat Basileensem civitatem statim post decretum in favorem Immaculatæ Conceptionis a concilio Basileensi factum, VIII, 419. — Referuntur quinquaginta civitatum exempla quæ per Mariam fuerunt a peste liberatæ, VIII, 452. — Quatuor exempla præservationis a peste, per Mariam, IX, 465, 466. — Pestem Romæ sevientem sedat, XII, 824, 825. — Pestifero morbo laborantem feminam mire et subito sanitati restituit B. V. Maria, XII, 859, 860. — B. V. Maria, virginem peste afflictam sanat, XII, 869, 870. — B. V. Maria Udinam urbem a pestifera lue præservat, XII, 932. — B. V. Maria pestem fugat Recinatensem, XII, 954. — B. V. Maria pestem avertit, XII, 991. A peste liberat B. V. Maria morti proximum, XII, 1002. — Urbem Mediolanum B. V. Maria a peste liberat, XII, 1128, 1129. — Civitatem Basileensem liberat a peste B. V. Maria, XII, 1144. — B. V. Maria peste laborantem liberat Carpentarium quemdam civem urbis Bambergensis, XII, 1146.

3572. *Phthisis*. A phthisi puellam liberat B. V. Maria, X, 1500, 1501; XII, 861.

3573. *Piratae*. B. V. Maria a piratis et eorum ferocitate liberat Edmundum Hybernum, episcopum Ardacacensem, X, 851, 852.

3574. *Pituita*. Sanctum Bernardum B. V. Maria liberat a periculosa pituita, XI, 965, 966.

3575. *Plaga*. — A plaga ardentium B. V. Maria liberat Atrebati habitatores, III, 982. — Et dicitur in multis locis sanasse B. V. Maria multos ab hoc morbo igneo, III, 983-987. — B. V. Maria plagas balsamo celesti fovet, XII, 814. — Plagas a demone inflictas sancto Wilhelmo sanat, XII, 1020, 1021.

3576. *Pleuritis*. Pleuritide, mulierem triennio sporantem curat B. V. Maria, XII, 884.

3577. *Ploratus*. B. V. Maria sanat infantem a plora u maximo, XII, 896, 897.

3578. *Pluvia*. B. V. Maria protegit a pluvia, III, 177-185. — Miraculosa pluviae impetratio per B. V. Mariam circa annum Domini 1246, in diocesi Leodiensi, III, 999. — Narratur siccitas cui succedit per Mariam pluvia benefica, III, 999, 1000. — A pluvia liberat B. V. Maria V, 97. — Præservat a pluvia B. V. Maria per suum rosarium, XII, 751. Et per officii sui recitationem, XII, 755. — Pluvias coercent B. V. Maria, XII, 1011, 1012.

3579. *Podagra*. A podagra B. V. Maria liberat, XII, 815.

3580. *Pœnitentia*. B. V. Maria obtinet pœnitentiam Mariæ Ægyptiacæ, XII, 858. (*Vide* et in hoc septimo indice voces: *Contritio*, *Conversio*.)

3581. *Poples*. Poplitum excussum restituit B. V. Maria Gabrieli Schiesselio doctori juris, XII, 1149.

3582. *Præcipitatio*. A præcipitatione ex altissima rupe, mire liberat Waivodam victum, XII, 756.

3583. *Præcipitium*. In præcipitio servat puerum quinque annis natum, XII, 802, 803.

3584. *Præfocatio*. A præfocatione liberat B. V. Maria puerulum, XII, 774. — A præfocatione in undis conservat, XII, 781. — Triennem puellam in cloaca præfocata mirabiliter ad vitam reducit B. V. Maria, XII, 855, 856.

3585. *Præstigia*. B. V. Maria præstigias pellit Chune-gundis Schoberin, XII, 1181.

3586. *Præcationes*. Preces puellæ ad B. V. Mariam directæ exaudiuntur, III, 297, 320. — B. V. Maria præcationes fundit super Petrum abbatem, cognomento Menoculum, XII, 918.

3587. *Principatus*. B. V. Maria principatus recuperationem procurat Borzivojo Bohemiæ duci, XII, 917.

3588. *Principes*. Principes a Maria obumbrantur et illuminantur, III, 172-177. — Principes devoti in Mariam, III, 177.

3589. *Protectio*. B. V. Maria protegit familias religiosorum, V, 20, 21.

3590. *Psalmodia*. B. V. Maria adstat psallentibus monialibus, XII, 885.

3591. *Pudicitia*. Pudicitiam B. V. Maria conservat virgini: cuidam contra tentatorem dicenti: Jesu, Maria, IX, 532 (*Vide* et in hoc septimo indice: *Custitas*, *Tentatio*.)

3592. *Purgatorium*. Refrigeratur a Maria purgatorium, III, 56-60. — A purgatorio præservat B. V. Maria per suam intercessionem, IV, 81. — Et liberat animas quæ sunt in purgatorio, IV, 82-86, 520, 521. — Præservat vel liberat servos suos B. V. Maria a penis purgatorii, V, 283-285. — In die festo suæ Assumptionis liberat B. V. Maria animas et purgatorio, VI, 405, 404. — Consolatur B. V. Maria de penis purgatorii tristes, XII, 859. — Educit B. V. Maria animas et purgatorio, XII, 889, 890. — B. V. Maria, per suum rosarium, subsidium præstat animabus purgatorii, XII, 977, 978. — B. V. Maria diligit animas purgatorii, XII, 1117, 1118. — B. V. Maria summe benefica animabus purgatorii, VIII, 285, 286.

3593. *Ratio*. Usus rationis amissum B. V. Maria restituit; delirantis rationis usum reddit B. V. Maria Catharinae E isabethæ, XII, 818, 1162. — Usus rationis reddit B. V. Maria Joanni Ambling, XII, 1181. — Reddit et usum rationis B. V. Maria alicui mulieri, XII, 1193. — B. V. Maria usum rationis restituit, XII, 1200, 1201.

3594. *Regeneratio*. B. V. Maria regenerat per Deum. Quod per Deum virgo generavit, V, 989-992, 994, 995.

3595. *Religio*. B. V. Maria ad Religionem vocat, XII, 835.

3596. *Resurrectio*. B. V. Maria puerum mortuum ad vitam reducit, XII, 859. — B. V. Maria sacerdotem jugulatum sibi devotum resuscitat, XII, 854. — B. V. Maria sanctum Meinolphum ex mortuis ad vitam reddit, XII, 919, 920. — Ad vitam reducit B. V. Maria feminam mortuam, ut peccata confiteretur, XII, 961, 962. — Ad vitam revocat B. V. Maria beatum Hroznatam et alium puerum, XII, 991. — B. V. Maria puellam ad vitam reducit, XII, 1013-1043. — Revocat ad vitam B. V. Maria canonicum Catalauniæ interfectum, Franciscum Muleti nomine, pro defensione immaculatæ conceptionis, XII, 1141. — B. V. Maria mortuum resuscitat, XII, 1171. — Puerum undis suffocatum ad vitam reducit, XII, 1179, 1180. — Reducit ad vitam B. V. Maria infantem binulum, XII, 1199.

3597. *Rosarium*. Victoria obtema rosario B. V. Mariæ, III, 143. — Rosarii recitati virtus miraculis ostenditur, XII, 751, 752.

3598. *Rudes*. B. V. Maria rudium institutionem et doctrinam commendat, XII, 941, 942.

3599. *Sacerdotium*. Sacerdotem sibi devotum ab officio

animum restituit in pristinum statum, XII, 1059, 1060.

3600. *Salus*. B. V. Maria morientem salutis certum facit, XII, 768. — Animæ et corporis salutem procurat B. V. Maria XII, 775-774. — B. V. Maria dat salutem desperando, XII, 886, 887. — B. V. Maria salutis media procurat, XII, 994. — B. V. Maria obtinet salutem æternam juveni lascivo, XII, 1025. — B. V. Maria aperit viam salutis Mariæ Ægyptiæ, XII, 1062, 1063, 1064. — B. V. Maria obtinet salutem animæ ejusdam mariti cuius uxor Desipera erat devota, XII, 1070, 1071. — Salutem obtinet Mauro cuidam obstinato, XII, 1077.

3601. *Salutatio*. B. V. Maria sanctum Bernardum salutavit, XII, 971.

3602. *Sanatio*. Sanatio per B. V. Mariam sancti Fulberti, III, 83.

3603. *Sancti*. B. V. Maria benefica est erga sanctos et quomodo, IV, 76, 77.

3604. *Sanctitas*. Sanctitatem et odium terrenorum impertitur B. V. Maria, quod probat historia alicujus Henrici natione Germani, XII, 764, 765. — Sanctitatem vitæ B. V. Maria impetrat Mariæ Ægyptiæ, XII, 838.

3605. *Sanguis*. Sanguinis fluxum sistere curat B. V. Maria, XII, 991. — A sanguinis profluvio sanat Joannem Werner et Joannem Meckl, XII, 1184.

3606. *Sanitas*. Feminum mire et subito sanitati restituit B. V. Maria, XII, 859, 860. — Miracula sanitatis, III, 925.

3607. *Saraceni*. Christiani, ope B. V. Mariæ ingenti prælio superant Saracenos ad annum Phapharum, III, 813, 814. — Ab insultu Saracenorum protegit B. V. Maria civitatem Constantinopolim, sub Leone Isauro imperatore, III, 1045, 1046.

3608. *Scabies*. Curat B. V. Mariæ caput scabiosum devoti sibi pueri cui nomen erat Adam, XII, 744, 745. — Liberat B. V. Maria filium Andree Mayer a scabie, XII, 1155. — A turpissima scabie B. V. Maria liberat molitorem nomine Christophorum, XII, 1163. — B. V. Maria scabiem pellit, XII, 1189.

3609. *Scapularium*. Plurima beneficia data a B. V. Maria per habitum scapularii, V, 446-450.

3610. *Scelus*. Impedit B. V. Maria scelus ejusdam sicarii, XII, 1005, 1006.

3611. *Scientia*. B. V. Maria dat scientiam Hermanno eam petenti, III, 574, 829, 830; IX, 769, 770. — Scientiam B. V. Maria dat Ruperto abbati, V, 286; III, 574, 575, 829, 830. — Dat B. V. Maria scientiam pluribus, III, 875. — Dat scientiam B. V. Maria Alberto Magno, III, 831. — Adhuc de scientia data per Mariam Ruperto abbati, IX, 255, 769, 770. — Adhuc de scientia data per Mariam Alberto Magno, IX, 769, 770; X, 773, 775; XII, 864. — B. V. Maria dat scientiam Francisco Suarezio, XII, 864. — Et sancto Gregorio Thaumaturgo, XII, 864. — Et sancto Ignatio de Loyola, XII, 864. — Docet B. V. Maria præsentium Christi in Eucharistia, XII, 880, 881. — B. V. Maria tribuit ingenium et intellectum sacre Scripturæ, XII, 888, 889. — Adhuc de scientia data per Mariam Hermanno, XII, 901. — B. V. Maria docet ludum, in honorem Christi patientis canticum, XII, 904, 905. — B. V. Maria sacerdoti ignotæ linguæ sensum aperit, XII, 940.

3612. *Scriptio*. B. V. Maria Scripturam docet, XII, 830.

3613. *Sepulcrum*. Beneficia data a B. V. Maria per pulverem sui sepulcri, III, 229. — B. V. Maria sepulcrum honoratius cuidam Brinulpho procurat, XII, 849. — Puellam vivam tumulatam, de sepulcro liberat B. V. Maria, XII, 912.

3614. *Serpens*. A serpente inferni liberat B. V. Maria ut virga Moysi, III, 199-204.

3615. *Sicarii*. B. V. Maria, sicarii intentatum nefas avertit, XI, 1005, 1006.

3616. *Sitūs*. B. V. Maria potat B. Henricum Susonem siti extreme laborantem, XII, 1047, 1048.

3617. *Sol*. B. V. Maria protegit a sole, III, 177-185.

3618. *Spasmus*. B. V. Maria spasmus pellit, XII, 1187.

3619. *Splendor*. B. V. Maria splendore mirifico illustrat sanctum Euthymium, XII, 822.

3620. *Sterilitas*. A sterilitate liberat B. V. Maria matrem sanctæ Theophaniæ imperatricis, III, 1543, 1546. — B. V. Maria sterilitatem pellit impetrans sterilibus prolem, XII, 944, 945. — Dat B. V. Maria prolem Ludovico tertio decimo Francorum regi, XII, 981. — Et dat prolem Blanca, Gallie regine, XII, 981. — Parentum pellit sterilitatem, sit in exemplum S. Joannes Nepomucenus, XII, 992. — Aliud exemplum, XII, 1081.

3621. *Stomachus*. Dolorem stomachi B. V. Maria illico curat, XII, 809.

3622. *Strangulatio*. Cantherene in Hannonia, miraculosa sanatio mulieris quæ aciculum deglutiverat, III, 1517. — A dæmone strangulandum quem B. V. Maria liberat, XII, 909.

3623. *Stranguria*. A stranguria B. V. Maria liberat mirando modo Rappacionum, S. R. E. cardinalem, XII, 1121, 1122.

3624. *Submersio*. A submersione in mari B. V. Maria liberat abbatem Elsinum et suos, VI, 553, 554. — A periculo submersionis liberat B. V. Maria, teste historia sancti Francisci Xaverii, XII, 797. — B. V. Maria a submersionis periculo protegit, XII, 804, 805. — Sibi devotum ex undis et submersionis periculo liberat B. V. Maria, XII, 819. — B. V. Maria a submersionis periculo liberat, XII, 859. — A submersione in mari B. V. Maria quemdam liberat, XII, 914. — Mulierem a submersione mire B. V. Maria præservat, XII, 980, 981. — In mari submergendos B. V. Maria liberat, XII, 1080, 1081.

3625. *Supplex Maria*. — Supplex Maria ad genua Jesu, in celo avertit mala ab hominibus, III, 592, 595.

3626. *Supplicatio*. Supplicat B. V. Maria pro semetipsam colentibus, XI, 952.

3627. *Supplicium*. B. V. Maria juvenem a supplicio liberat, XII, 855, 854.

3628. *Surditas*. Salutaris est B. V. Maria surditati sonitu campanarum ædis Marianæ in Culm (vide, et in hoc septimo indice, *Auditus, aures*.)

3629. *Suspensum*. A suspensio liberat B. V. Maria III, 956, 957. — B. V. Maria feminam desperantem a suspensio liberat, XII, 849, 851. — B. V. Maria mulierem peccatricem a suspensio liberat, XII, 1064.

3630. *Tempestas*. A vastatione tempestatis B. V. Maria præservat bona sororum cantantium *Salve Regina*, XII, 760. — B. V. Maria tempestates coerces XII, 1011, 1012.

3631. *Tentationes*. A tentatione liberat B. V. Maria sanctum Antonium de Padua, III, 159. — Liberat nos a tentationibus B. V. Maria et vincit eas, XII, 195-199. — A dæmone tentante B. V. Maria liberat suos, III, 555, 556. — Tentationes finguntur pronuntiatione duarum vocum Salutationis angelicæ quæ sunt: *Ave, Maria*, III, 559. — B. V. Maria a dæmone tentatum conjugem quieti reddit, XII, 791. — Mulierem pessime tentatam liberat B. V. Maria, XII, 865. — A dæmone tentatam mulierem B. V. Maria erigit et recreat, XII, 868, 869. — B. V. Maria monacho tentato subvenit, XII, 972. — Faverium in ultimis tentatum a dæmone B. V. Maria erigit, XII, 973, 974. — B. V. Maria victoriam obtinet contra tentationes, XII, 985. — B. V. Maria succurrit juveni tentato, XII, 1025. — B. V. Maria non sinit monachum lascivia tentatum persuaderi a dæmone ut relinquat cultum imaginis Marianæ, XII, 1035, 1036.

3632. *Trepiditas et hesitatio*. B. V. Maria pellit tepiditatem pro suo cultu a sancto Guidone, XII, 979, 980. — Arguit B. V. Maria tepiditatem, eamque pellit, XII, 995, 994. — B. V. Maria novitios per dæmonem tentatos egressu et religione liberat et confortat, XII, 1083. — B. V. Maria tepiditatem pellit, 1204, 1205. — B. V. Maria religiosam hæsitationem solida, XII, 889, 890.

3633. *Terræ motus*. Terræ motus sedatus intercessionem B. V. Mariæ, III, 670, 671. — B. V. Maria terræ motum avertit, XII, 800.

3634. *Theologia*. B. V. Maria quæstiones theologicæ expedit, XII, 850, 851.

3635. *Theophilus*. Aliquis hoc nomine vocatus, per intercessionem B. V. Mariæ poenitentiam exercet et reconciliatur, III, 769-771.

3636. *Tibia et Crus*. B. V. Maria debilitatem membrorum pellit, et dat puellæ usum gradiendi, IX, 256. — B. V. Maria tibiam male affectam sanat, XII, 776, et vulneratam monialis tibiam curat, XII, 777, 778. — B. V. Maria sancti Andree Corsini cognatum in crure laborantem juvat, XII, 845. — B. V. Maria patrem ejusdam puellæ, laborantem malo quodam tibiam, sanat, XII, 916, 917. — Siccam pedis tibiam, fratri religioso nomine Thomæ de Bohemia sanat et reddit vigentem, XII, 1138, 1139. — Tibiam puellæ Georgii civis Bambergensis ex casu insanabilem, mire sanat B. V. Maria, XII, 1150. — B. V. Maria tibiam per chirurgos præscindendam sanat, XII, 1150; quod facit etiam B. V. Maria pro tibie doloribus Matthæi Arnoldi ex Königsberg, XII, 1150. — B. V. Maria liberat ab immani tibiarum dolore Joannem Nagengast nobilem stabularium ejusdam civis Bambergensis, XII, 1151. — B. V. Maria sanat tibiam male exulceratam Danielis Beer, XII, 1156, 1157. — Tibiam inflammatam Andree Neydecker mire sanat B. V. Maria, XII, 1161, 1162. — Tibiam exulceratam mulieris sanat B. V. Maria, XII, 1171. — Usus tibiarum reddit B. V. Maria eisdem

religioso nomine Joanni Hagel, XII, 1174, 1175. Tibiæ dolores tollit B. V. Maria, XII, 1192.

5637. *Timor, tremor.* B. V. Maria timorem alienius religiosi pellit, XII, 868. — Pellit et timorem cuiusdam sacerdotis B. V. Maria, XII, 945. — Ab artum tremore liberat B. V. Maria duos conjugatos in Milostaw, XII, 1149. — B. V. Maria corporis tremorem avertit a dña Joannis Bartholomæi Batz, XII, 1153.

5638. *Tonitru.* A tonitru liberat B. V. Maria sacerdotem recitantem: *Salve Regina*, V, 82.

5639. *Tormenta.* B. V. Maria adjuvat in tormentis, XII, 950.

5640. *Tribulatio.* B. V. Maria a quacunque tribulatione liberat, III, 356.

5641. *Tropæum.* Pro sibi devoto Walthero tropæum B. V. Maria capit in torneamento, pugnat illa pro eo et victoriam habet, XII, 785.

5642. *Tumor.* Tumorem colli Christophori Garreis civis Schoenfeldensis, in Bohemia, multis ab annis durantem B. V. Maria sanat, XII, 1158. — B. V. Maria tumores periculosos corporis plurium sanat, XII, 1188. — B. V. Maria tumorem sedat, XII, 1197.

5643. *Turbo.* B. V. Maria a turbine protegit, III, 177-185.

5644. *Turcæ.* B. V. Maria liberat miraculose Lauretanam civitatem a Turcarum invasione, III, 752. — Narratio huius rei, III, 755, 754.

5645. *Ubera.* B. V. Maria uberum dolores sedat, XII, 1188, 1189.

5646. *Ulcera.* B. V. Maria sanat puerum novenniū diro ulcere afflictum, XII, 851. — Ab insanabili ulcere totius corporis puellam sanat XII, 916, 917. — Ab ulcere morbozo B. V. Maria liberat virum quemdam sibi devotum, XII, 1112, 1115. — Ulcus lethale B. V. Maria sanat pueri ex Sannenberg, XII, 1149. — B. V. Maria ulcera plurium sanat, XII, 1188.

5647. *Unctio-extrema.* Ad accipiendam sacram extremam unctionem hortatur B. V. Maria moribundum, XII, 1077, 1078; et similiter monachum qui peccata gravia per longum tempus non confessus fuerat, XII, 1078.

5648. *Veneficium.* B. V. Maria a veneficio liberat, XII, 878.

5649. *Venenum.* B. V. Maria venenum haustum pellit, XII, 770. — Sanctum Theodorum, cui venenum erat propinatum, curat, XII, 854.

5650. *Venia.* Monacho, pro gravi crimine tribulato veniam a puero Jesu B. V. Maria impetrat, XII, 958. — Viri qui Deum abjuraverat, veniam obtinet B. V. Maria, XII, 1079, 1080.

5651. *Vertigo.* B. V. Maria a vertigine liberat Leonardum Soleh, XII, 1165. — A vertigine quemdam B. V. Maria liberat, XII, 1189.

5652. *Viticium.* Per Salutationem angelicam, viaticum æternitatis dat B. V. Maria, XII, 876.

5653. *Victoria.* Chiartrenses cives victores per B. V. Mariam efficiuntur, III, 153. — Tornacen i civitas obsidione, pressa fudit in B. V. Mariam, III, 153. — Victoria navalis Eduardi regis Anglorum adversus Gallos, anno 1540 Domini, adjuvante B. V. Maria in mari Flandrico, III, 1010, 1011. (*Vide et in hoc septimo indice voces: Bellum, Obsidio.*)

5654. *Vincula.* B. V. Maria suos liberat a vinculis, III, 755. — A vinculis miraculose liberat B. V. Maria urbem Carnotum, in Gallia, III, 841. — B. V. Maria Ethnicum e vinculis liberat, XII, 801. — B. V. Maria potentiam suam ostensura victos juvenes, mirabiliter solvit, XII, 1095.

5655. *Virginitas.* B. V. Maria servat virginitatem juveni cuidam Germano qui, per vitam fuerat devotus in recitando rosario, V, 94.

5656. *Visitatio.* B. V. Maria visitat sibi devotos, XII, 805, 855. — B. V. Maria visitat agros in nosocomiis, XII, 875. — B. V. Maria visitans frequenter sanctum Egwinum, XII, 882, 885. — B. V. Maria visitat noctu cenobium S. Petri Nolasci, XII, 891. — B. V. Maria visitat devotam sibi filiam pastoris morituram, XII, 974-976. — B. V. Maria sibi devotos morientes invisit, XII, 988, 989. — B. V. Maria invisit eum Christo Aurelium et Natalium Virgineos conjuges, XII, 1069, 1010.

5657. *Visus.* B. V. Maria reddit visum alicui juveni qui pro ea paratus erat oculos perdere, III, 522.

5658. *Vita.* In periculo vite, Clementi septimo, cummo pontifici subvenit B. V. Maria, XII, 805. — B. V. Maria Arnoldo Hollandæ comparat vitæ perfectionem, XII, 814, 815. — B. V. Maria prolongari vitam moniali obtinet, XII, 885. — B. V. Maria vitam servat innocenti condemnato, XII, 915, 916. — B. V. Maria periculum vitæ avertit, XII, 961, 962, 965. — Lethaliter aegrotanti B. V. Maria vitam prolongat, XII, 997, 998. — Vitam longiorem obtinet sancto Wulfrido, XII, 1004, 1005. — A mala vita hominem liberat B. V. Maria, XII, 1015.

5659. *Vocatio.* B. V. Maria bonam dat vocationem, IX, 445-445. — B. V. Maria in eligendo vitæ statu juvat, XII, 861. — B. V. Maria vitæ institutum indicat, XII, 1003. — B. V. Maria ingressum religionis suadet, XII, 1199.

5660. *Vulnera.* A vulneribus in prælio per scapularium liberat B. V. Maria Stephanum Fontanum quemdam præliaris navigii ductorem, V, 448. — B. V. Maria vulnera balsamo celesti fovet, XII, 814. — B. V. Maria sanat Pisanum ab hostibus interceptum plurimisque vulneribus saucium, XII, 825, 824. — B. V. Maria castitatis zelo vulneratam sanat, XII, 814. — Graviter vulneratum ad mortem Franciscum Mastrillum inclytum Jesuitam in Japonia martyrem liberat a periculo mortis, XII, 1155. — Liberat B. V. Maria a vulnere lethali, rusticum quemdam, illique vitam servat, XII, 1145, 1146.

VIII.

MARIA ET OMNIA

SIVE

Index alphabeticus octavus, complectens omnia quæ ad gloriam, honorem, et laudes cuiuscunque generis pro B. V. Deipara et immaculata Maria spectant, scilicet, inter alia: mysteria, virtutes, cultum, vitam, festa, B. V. Mariæ, et alia, et alia; nec non nomina omnium qui sua devotione in Deiparam maxime conspicui evaserunt. Uno verbo: hic index octavus Marianus complectitur omne honorificum Mariæ quod non erat includendum in ullo septem priorum indicum.

5661. *Ablebertus* (S). Antistes Cameracensis, cultor fuit egregius B. V. Mariæ, X, 769.

5662. *Abstinentia* in honorem Mariæ (vide in hoc Octavo indice titulum, *Sabbatum*).

5663. *Abundantia* (S). Virgo Spoletina, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 821.

5664. *Acacius.* Antistes Melitenensis fuit egregius cultor B. V. Mariæ, X, 769.

5665. *Achelotus* (S). Antistes Cantuariensis fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 769.

5666. *Achilles de Grassis*, cardinalis, fuit egregius cultor B. V. Mariæ, X, 1081-1083.

5667. *Actio Mariæ.* Fit contemplatio pia de actione B. V. Mariæ, IV, 914. Actio Mariæ misericors fuit, IV, 914, 915.

5668. *Actius Syncerus Sanazarinus*, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XII, 1058.

5669. *Ada Avesiensis.* Hæc femina in Hannonia princeps cultrix egregia fuit B. V. Mariæ, XI, 599, 601.

5670. *Adalbertus* (S), antistes Pragensis, fuit egregius cultor B. V. Mariæ, X, 769, 770.

5671. *Adalgotus*, antistes Curienensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 770.

5672. *Adam Eston*, cardinalis, Anglus, fuit egregius cultor B. V. Mariæ, X, 1085.

5673. *Adamus*, abbas Persenæ fecit opera: Mariæ seu laudes S. S. Deiparæ Virginis, VI, 1519: fragmenta Mariana, VI, 1563.

5674. *Adamus Sancti Victoris*, fecit carmina in honorem B. V. Mariæ, III, 1677-1684.

3675. *Adela* seu *Adelais*, comitissa Frandrie, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 601-604.

3676. *Adelucia* seu *Adelasia*, comitissa Siciliæ, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 604.

3677. *Adelaida*, uxor Bavari electoris, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XII, 1028, 1029.

3678. *Adelbero*, antistes Basiliensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 770.

3679. *Adelboldus*, antistes Traiectensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 770.

3680. *Adelgisus*, antistes Novariensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 770, 771.

3681. *Adelheides* (S.), imperatrix, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 604, 605.

3682. *Adelgida*, comitissa Pinerolli, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 603.

3683. *Adolphus*, antistes Moguntinensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 771.

3684. *Adolphus de Scovemberg*, Alsatiæ princeps, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 151, 152.

3685. *Adolphus*, comes ab Althain, Germanus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 152-153.

3686. *Adolphus*, comes Montensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 153.

3686 bis. *Adrianus* I, papa, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 630, 631.

3687. *Adrianus* II, papa, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 645, 644.

3688. *Adrianus* IV, papa, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 630.

3689. *Adrianus* VI, papa, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 711, 712.

3690. *Adolphus*, antistes Leodiensis, fuit egregius cultor B. V. Mariæ, X, 771.

3691. *Adumbratio Mariæ*. Testimonia de hac referunt S. Hieronymi Sophronii, Cyrilli, Augustini, Andreæ Cretensis, II, 345; Hedefonsi, II, 345, 346. Damasceni, II, 346; Damiani, Anselmi, *ibid.* S. Bernardi, II, 346, 347; S. Laurentii Justiniani, II, 347 — Debebat merito adumbrari et annuntiari B. V. Mariæ, II, 347.

3692. *Ædes Lauretana* (confraternitas, domus, civitas), De festo Translationis domus Lauretanæ quæ fit 10 Decembris, III, 1515. — Quid dicitur de officio et missa huius festi, III, 1515, 1516. — Narratur historia hujus domus Lauretanæ, difficultatibusque oppositis respondetur, III, 1516-1521. — Confraternitas ædis Lauretanæ nationis Picenorum erigitur ab Innocentio, II, in archiconfraternitatem eique datur facultas aggregationis et indulgentiarum, VII, 277-279. — Constitutio ab Innocentio XII, super forma regiminis sanctæ domus et civitatis Lauretanæ, VII, 327-334. Indulgentia plenaria a Benedicto, XIII, peregrinantibus ad aliquam capellam B. M. Lauretanæ, in Indiis, VII, 553, 556. — Referuntur verba Canisii de celebri domicilio et templo sacrosanctæ Virginis quod hodie apud Lauretanos in Italia est florentissimum et ad singulare Deiparæ dignitatem nostro sæculo astructuam mirifice confert, IX, 322-334. — Dona facta ædi Mariæ referuntur, XII, 1026-1029. — B. V. Maria tuetur suam ædem Lauretanam adversus spoliatores, XII, 1087-1039.

3693. *Ædes Mariæ*. Sectio statuatur de ædibus quas B. V. Maria habitavit, II, 771. — Fideles honorantur has ædes illustratas incolatu B. V. Mariæ, II, 771, 772. — Et hæc veneratio probatur textibus et exemplis, II, 771-781. — Describimus sententias tres de æde sacra in qua B. V. Maria nuntium accepit redemptionis in purissimo suo utero peragende, II, 781 — Qui dicunt hanc ædem destructam fuisse (*ibid.*). Qui vero dicunt hanc ædem adhuc stare partim, II, 782. — Quid intelligimus per ædem Nazarenam aut Lauretanam, II, 782. — Qui dicunt ædem hanc adhuc stare omnino, *ibid.* — De ejus ædis translatione, *ibid.* — Probationes militantes pro prima opinione dicenti hanc ædem in qua B. V. Maria accepit nuntium Gabrielem non exstare, II, 783. — Probationes secundæ opinionis dicentis hanc ædem exstare per partes, 783-793. — Narratio fit de translatione domus ad Lauretanam et miraculorum ibi factorum, et res ponderatur atque in hac questione locus est loquenti de criticorum severitate, 785-795. — Et nunc argumenta tertiæ opinionis dicentis domum Lauretanam eandem esse ac illam in qua mysterium incarnationis factum fuit, 795. — Diversi rationum modi afferuntur pro hac opinione, 793, 796. — Testimonia, 796, 797. — Referuntur carmina de translatione domus Nazareth ad regionem Lauretanam, 798. — Sequuntur varii modi argumentorum pro ista

tertia opinione, 801-806. — Testificationes adiciuntur edocentes Lauretanam ædem prius consensisse in Illyrio, quam transferretur in Recintusium ditionem, 806. — De auctoritate Nicolai de Frangepanibus quoad questionem, 807. — Testimonium Tursellini, 808-810. — Continuatur probatio, 810-813. — Auctoritas ex hymnis quoad questionem, 810, 814. — Testimonia unanimia egregiorum virorum pro translatione domus Nazareth a B. V. Maria habitatæ, 814. — Attestatio summorum pontificum Pauli II, Julii II, Leonis X, Sixti V, 814. — Testimonium Danis, 815, 816; et beati Joannis Fesulani, 816; et Flavii Blondi, 816; et Hieronymi Badiolensis, 817-819. — Quid erunt ex his, 819. — Testimonium Baptiste Mantuani, 820, 821; et Joannis Carthageni, 821; et Quaresmii, Leandri Alberti, 822; Canisii, 822, 823; Roestii et aliorum, 823; Baronii, Spondanii, 824, 825; Suarezii, Vasquesii, Maselli Laurentii, 826. — Roborantur hæc omnia testimonia testimoniis aliorum multorum egregiorum virorum, 827-830. — Jurista quid in hac questione dixerunt, 831; et quid canonista inter quos Benedictus XIV, 831; et quid poete, 831-835. — Concluditur consensisse omnes nationes in approbando domus Nazarenæ translatione, 835. — Indulgentiæ domui Lauretanæ, 835. — Quid ex his omnibus concludendum, 834. — Probatur domus Lauretanæ vere esse domus B. V. Mariæ in Nazareth latitudinis et longitudinis dimensione collata et attestantibus probatur etiam horum qui describentes Palestinam locuti sunt de ejus translatione, 834-836. — Translatio Nazarethana ædis roboratur conjecturis quæ sunt ratio, miracula, et horror sacer quo replentur in hoc loco Lauretano, 836, 838. — Impugnantur argumenta probantia domum Lauretanam esse vere domum Nazareth a B. V. Maria habitatam et variae objectiones enumerantur, 838-847. — Et diverse probationes omnimodi generis quas attulimus ad probandam translationem domus Nazareth Mariæ impugnatæ discutiuntur, et de his infirmandis quaeruntur rationes, 847-875. Judicium interponitur tam de obiectis quibus opinio translationis impetitur, quam de probationibus pro translatione militantibus, 875-877. — Et in his paginis et æquum est, infirmantur omnino rationes pro parte obijcienti stantes, et hoc ad standum pro translatione vera domus Nazareth B. V. Mariæ, *ibid.* — Protestantes negant translationem ædis Lauretanæ, vide in indice tertio titulum: *Lauretana ædes*. — Est oratio S. Germani, archiepiscopi Constantinopolitani, in Eucenia venerande ædis sanctissimæ Domine nostræ, VI, 48-51.

3694. *Ægidius Albernotius* cardinalis, Conchensis, Hispanus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1085.

3695. *Ægidius Columus*, cardinalis, Romanus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1085-1085.

3696. *Affectus humani Mariæ*. De his locus est, VIII, 1296, 1297. — B. V. Maria non succubuit improbis affectibus, et hoc probatur contra novatores, VIII, 1595-1597.

3697. *Agapitus Columus*, cardinalis, Romanus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1085, 1086.

3698. *Agatha a Cruce*, virgo Hispana, fuit egregia cultrix B. V. Mariæ, XI, 822, 823.

3699. *Agathodorus* (S.), antistes Tarraconensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 771.

3700. *Agathon* I, (S.) Papa, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 627.

3701. *Agilolphus*, rex Longobardorum, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 15.

3702. *Agnellus* (S.), antistes Ravennas, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 771.

3703. *Agnes de Angelis*, virgo, fuit egregia cultrix B. V. Mariæ, XI, 825, 824.

3704. *Agnes Martinez*, virgo Hispana, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 824.

3705. *Agnes* (B.), montis Politiani, virgo fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 824, 825.

3706. *Agnes* (S.), Romana virgo, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 825-827.

3707. *Agnes* a S. Antonio, virgo, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 827.

3708. *Agnes Zamorrensis*. In Hispania virgo, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 827, 828.

3709. *Agnes Austriaca*, Hungarica regina, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 605, 606.

3710. *Agnes* conjux sancta, filia Germaniæ imperatoris, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XII, 822.

3711. *Agriolus* (S.), antistes Avenionensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 771, 772.

3712. *Archardus* Pictavensis fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XII, 1055.

3713. *Aigilantia*, comitissa Vindocensensis, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 606.

3714. *Alanus*, Coetivus, Brito Gallus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1086.
- 3714 bis. *Alanus de rupe* fecit librum de Rosario Christi et Mariæ, III, 704.
3715. *Alanus Annulo B. V. Mariæ* subarrhatur ad prædicandum de Rosario, XII, 833.
3716. *Alanus Barbetor*, Britanniæ princeps pius in Mariam, XI, 135.
3717. *Alanus*, Rohani toparcha, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 156.
3718. *Alanus*, Goelli dominus, in Armoricis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 135, 156.
3719. *Albericus Campanus*, cardinalis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ et fecit librum de virginitate Deiparæ, X, 1086, 1087.
3720. *Albericus* (S.), fundator Cisterciensis ordinis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 402, 403.
3721. *Albero*, antistes Viridunensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 772.
3722. *Albertus* (S.), antistes Hierosolymitanus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 772. — S. Albertus ordinis Carmelitarum ex voto a parentibus B. V. Mariæ factus, natus est, III, 1087, 1088.
3723. *Albertus Magnus*, antistes Ratisponensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 772-775. — Fecit librum de laudibus B. V. Mariæ, X, 774. — Hic beatus fecit opus *Biblia Mariana*, I, ii; et opus *De virtutibus S. S. Dei Genitricis* I: viii. — Item et de duodecim privilegiis B. M. Virginis, I, xi. — Scripsit de Maria Virgine mirabili, et hoc ob suum gratum animum erga Mariam, III, 502. — Opus Alberti Magni de duodecim privilegiis ut supra indicatur, VI, 1494, et invenitur, VIII, 261-290. Alberti Magni (B.) devotio erga Deiparam, XII, 1156.
3724. *Albertus* (B.), monachus Crispiniensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, V, 83.
3725. *Albertus*, Austriacus princeps, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 136.
3726. *Albertus I*, Austriacus, imperator Occidentis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1569-1571.
3727. *Albertus II*, Austriacus, imperator Occidentis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1571.
3728. *Albertus III*, Bavarie dux, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 156-158.
3729. *Albertus IV*, princeps Austriacus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, IX, 356.
3730. *Albertus Austriacus*, Belgarum princeps, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 158-140.
3731. *Albertus Pius*, Carporum in Italia princeps, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 140.
3732. *Albertus Bavarus*, Hollandiæ comes, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 140, 141.
3735. *Albertus Austriacus*, archidux Austriæ, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, III, 167; X, 1087, 1088, 1089.
3734. *Alcimus* fecit Missam pro Sabbato, de sancta Maria, III, 1577, 1578; et aliam in commemoratione S. Mariæ, III, 1579; et carmina in honorem Mariæ, 1579, 1580; et orationes de S. Maria et ad S. Mariam, 1581, 1582.
3735. *Aldebertus* (B.), Austroviandæ comes, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 141.
3736. *Aldegundes* (S.), Brabantia virgo, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 828, 829.
3737. *Aldobrandinus*, antistes Nicosianus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 773, 776.
3738. *Aldobrandisca* (B.), Senensis virgo, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 829.
3739. *Alefridus* (S.), antistes Hildesheimensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 776.
3740. *Aldeus*, regis Hugonis Capeti filia, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 606.
3741. *Alena* (B.), Brabantia virgo, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 829, 830.
3742. *Aleramus*, marchio Montis Ferrati, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 141.
3743. *Alexander Sangrus*, antistes Alexandrinus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 776.
3744. *Alexander Italus*, antistes Foroliviensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 776.
3745. *Alexander Guidiccionis Senior*, antistes Lucensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 776, 777.
3746. *Alexander*, antistes Ploensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 777.
3747. *Alexander*, antistes Tersacensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 777-780.
3748. *Alexander Geraldinus*, Italus; Amerinus, antistes S. Domini in Indiis Occidentalibus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 780.
3749. *Alexander Sadius*, antistes Ticinensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 780.
3750. *Alexander Estensis*, seu *Alestinus*, cardinalis Ferrariensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1089.
3751. *Alexander Farnesius*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ; III, 167, X, 1090-1094.
3752. *Alexander Farnesius*, Parmæ et Placentiæ dux, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 141, 142.
3753. *Alexander Bertius* fuit cultor egregius B. V. Mariæ, III, 271, 276; consideratur sicut sodalis Mariani horti, III, 269-275.
3754. *Alexander III*, papa, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 650, 651.
3755. *Alexander IV*, papa, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 673.
3756. *Alexander V*, papa, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 688, 689.
3757. *Alexander VI*, papa, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 702, 703.
3758. *Alexander Oliva*, Augustinianus, cardinalis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1091, 1095.
3759. *Alexander Peretius* de Monte alto, cardinalis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1095, 1096.
3760. *Alexander Rivarius*, Bononiensis, cardinalis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1096, 1097.
3761. *Alexander Sfortia* ex comitibus S. Floræ, cardinalis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1097.
3762. *Alexander Sfortia*, comes Placentinus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 142, 145.
3763. *Alexander Ursinus*, ex principibus romanis, cardinalis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1097.
3764. *Alexander Vitoldus*, Lithuanie dux, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 141.
3765. *Alexandra Aragonia*, virgo, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, X, 850.
3766. *Alexandra Picena*, virgo, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 850, 851.
3767. *Alexius Comnenus*, imperator Orientis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1571, 1572.
3768. *Alexius* (S.), Romanorum nobilissimus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 143, 144.
3769. *Altemannus Jacobus*, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XII, 831.
3770. *Alma Redemptoris mater*. Hoc canticum quod dicitur in fine officii, quam antiquum sit, quam tempore dicatur, quem auctorem habeat, scias, III, 651, 652. — Quando positum fuerit in officio, IV, 515, 516, 518, 519. — De additamentis factis huic cantico, *ibid.* — Adhuc de auctore hujus antiphonæ, IV, 527, 528, XII, 1058. — Objectiones relative ad hoc canticum quare in Iudice tertio.
3771. *Almodia*, comitissa Barcinonensis, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 606.
3772. *Aloysius a Gonzaga* (S.), fuit cultor egregius B. V. Mariæ, III, 288, 289; XII, 1051.
3773. *Aloysius Estensis*, filius ducis Ferrariæ, cardinalis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1097, 1098.
3774. *Aloysius Lippomanus*, patricius Venetus, antistes Veronensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 780, 781.
3775. *Aloysius a S. Severino*, Italus, Neapolitanus, Risiniani princeps, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 144.
3776. *Alphanus Tostatus*, antistes Abulensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 781.
3777. *Alphonsus* (primus), Lusitanie rex, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 19-22.
3778. *Alphonsus* (secundus), Asturum et Legionis, seu Hispaniarum rex cognomine Castus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 18.
3779. *Alphonsus* (secundus), Siciliæ rex, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 23.
3780. *Alphonsus* (secundus), Ferrariæ dux, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 145.
3781. *Alphonsus* (tertius), Aragonum rex, cognomine Largus et Castus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 13.
3782. *Alphonsus* (tertius), Estensis Mutinæ et Rhegii dux, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 145-147.
3783. *Alphonsus* (quintus), Aragonum rex, cognomine Magnanimus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 13, 14.
3784. *Alphonsus* (quintus), Lusitanie rex, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 23, 25.
3785. *Alphonsus* (sextus), Castellæ et Legionis rex, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 14, 15.
3786. *Alphonsus* (septimus), Castellæ et Legionis rex, Hispaniarum dictus imperator, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 15.

3787. *Alphonus (octavus)*, Castellæ rex, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, III, 337; XI, 13, 16.

3788. *Alphonus (nonus)*, Castellæ et Legionis rex, cognomine bonus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 16, 17.

3789. *Alphonus (decimus)*, Castellæ et Legionis rex, cognomine astrologus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 17.

3790. *Alphonus (vndecimus)*, Castellæ et Legionis rex, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 17, 18.

3791. *Alphonus Palleottus*, antistes Bononiensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 782.

3792. *Alphonus Carillus*, antistes Tolctanus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, 782.

3793. *Alphonus Ludovicus* (Du Plessis de Richelieu), Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 1098, 1099.

3794. *Alphonus de Espes*, in Hispania, baro, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 144.

3795. *Alphonus*, Alburguerii dux, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 144.

3796. *Alphonus a Guevara*, Arpajæ princeps, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 144.

3797. *Alphonus a Sottomajor*, Bellalcazarensis comes, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 1444, 145.

3798. *Alphonus Peresius Gusmannus*, Methynnæ dux, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 145.

3799. *Alphonus N.*, princeps, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 147.

3800. *Alphonus*, comes Tolosanus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 148.

3801. *Athelmus (S.)*, antistes Schireburnensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 782, 783.

3802. *Altmannus*, antistes Pataviensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 785.

3803. *Alva*, P. ordinis Minorum, in honorem Mariæ fecit opus *Bibliotheca Mariana*, I, IX; fecit et *Militiæ Immaculatæ conceptionis*, I, ix; VIII, 611, 612.

3804. *Alvarus a Portugallia*, Jeluensis comes, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 148.

3805. *Amadeus (primus)*, Sabaudia dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 149, 150.

3806. *Amadeus (secundus)*, Sabaudia comes, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 148, 149.

3807. *Amadeus (quintus aut sextus)*, Sabaudia comes, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 149.

3808. *Amalasuenta* seu *Amalasunda* aut *Analasunta*, Italia regina, fuit cultrix egregia B. V. XI, 606, 607.

3809. *Amatus*, antistes Nuscensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 783.

3810. *Amatus (S.)*, antistes Senonensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 785.

3811. *Ambrosius Catherinus*, Politus, Senensis, antistes Compasus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 783, 784. — Tractatus plures fecit de Immaculata conceptione (*ibid*).

3812. *Ambrosius Machim*, Sardus, antistes Calaritanus, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 788.

3813. *Ambrosius Neapolitanus*, antistes Lamocensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 784.

3814. *Ambrosius (S.)*, episcopus Mediolanensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 784-788; XI, 1035. — Fecit opus *De instit. Virg.*, I, 15. — Fecit hymnos in honorem B. V. Mariæ, III, 1527.

3815. *Amedeus* aut *Amadeus (S.)*, antistes Lausannensis, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, X, 788, 789. — Fecit opus: *De laudibus Virginis Mariæ*, I, 53. — Fecit homilias in B. V. Mariam, VI, 1075-1117; prima, de fructibus et floribus S. V. M.; qui sunt hi fructus, 1075-1089; secunda, de justificatione sui ornatu M. Virginis, 1089, 1084; tertia, de incarnatione Christi et Virginis conceptione de Spiritu sancto, 1085-1091; quarta, de partu Virginis, seu Christi nativitate, 1091-1097; quinta de martyrio B. M. V. 1097-1103; sexta, de gaudio M. in Resurrectione et Ascensione Jesu, 1103-1108; septima, de ejus obitu et Assumptione, 1108-1114; octava, de ejus plenitudine gloriæ et patrocinio, 1114-1118.

3816. *Amedeus (secundus)*, Sabaudia dux, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 150.

3817. *Amedeus (tertius)*, Sabaudia princeps, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 150.

3818. *Amedeus (quintus)*, Sabaudia princeps, fuit cultor egregius B. V. Mariæ, XI, 150.

3819. *Amelberga (S.)*, Tempsecæ princeps, fuit cultrix egregia B. V. Mariæ, XI, 607.

3820. *Amen*. — Hæc vox mirando modo traducitur in honorem B. V. Mariæ nominis, IV, 1500, 1501.

3821. *Amicia de Redueriis*, Devonie comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 607.

3822. *Amisio*. Jesu a Maria. — Hæc amisio narratur, II, 107. — Cur comitatum reliquerit Jesus adeo ut deperditus sit a Maria et Joseph, II, 112. — Causæ de hoc narrantur, II, 112-115. Maria et Joseph sunt ne reprehendendi eo quod amisit Jesum, 115, 116. — Prudenter egit Maria et innocens probatur, 116-118. — Cur per tres dies voluerit Jesus perquiri tanquam si minus amaret parentes suos, 118, 119. — Cur Jesum in templo invenerint Maria et Joseph, 119. — Quæ de re Jesus disserentes doctores audiverit eosque interrogavit, 119. — Quid simillimum de hoc, 119, 120. — Verba S. Lucæ capitis secundi explicantur, scilicet: *Quædest quod me querebatis, nesciebatis quia*, etc., 121, 122. — Valde mites sunt hæc voces, et si non videantur tales, 121, 122. — Quid significant verba Lucæ: *Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos*, 122. Tardine fuerunt ingenii parentes Jesu, 122. — Quomodo rem explicent interpretes, 122. — Quænam interpretatio non admittenda, 123. — Duæ probabiliores solutiones, 123, 124. — Nihil injuriæ in hoc sive in questione sive in responso, 124. — Ratio hujus amissionis, 369. — Sedebat Jesus docens et cur, 369. — De qua re interrogationes erant quoad Jesum docentem in templo, 369, 370. — Quando facta est amisio Jesu, III, 915, 915. — Quo loco quæsierunt eum Maria et Joseph, 916. — Cur Jesus permisit se amissum et quis dolor Mariæ in hac amissione, 917. — Maria et Joseph redeunt in Jerusalem ad querendum Jesum, 917. — Invenierunt eum in templo, 917. — Quo die celebratur festum speciale ad hoc, 917. — Post quot dies inventur Christus, 918, 919. — Discussio de diebus, *ibid*. — Quid nos edocet mysterium hujus inventionis, 919, 920. — Meditatio de amissione et inventionem Jesu, IV, 775-776, 935. — Octava Inventionis Jesu, III, 937. Nullo modo se peccati ream fecit Maria amittendo filium, VII, 1250. — Licet B. Maria acerbè doluerit ob filium amissum, tamen impium est dicere quod aliquam desperationis speciem vel inoprobium affectum eiderit, VII, 1251, 1252. — Festum amissionis, III, 939-943.

3823. *Amizon (secundus)*, antistes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 787.

3824. *Amon (S.)*, antistes Tullensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 789.

3825. *Amor in Mariam*. Diligenda Maria quia mater Christi est, V, 12, 13. — Et ob beneficia quæ tribuit V, 13-18, et quia est mater nostra, 18, 19. — Ad amorem erga Mariam quem promoveant, 31-33.

3826. *Amor Mariæ*. — Amor Mariæ in Jesum pulchra describitur, III, 1549. — Ex eo quod Maria amet Deum, amat et nos, IV, 19. — Et ex eo quod nos amet, miseretur nostri, 20; nostra egestas et nostræ miseriæ excitant charitatem Mariæ in nos, 20. — Ad nos respicit, ex eo quod sit mater Dei redemptoris, 20-22. — Amat nos etsi simus peccatores, sed detestatur nostrum peccatum, 20-22. — Testimonium Eadmeri quoad amorem Mariæ erga nos peccatores 22. — Et Augustini de eodem, 22, 23. — Amat nos Maria quia est mater nostra, 23. — Sed melius fuit mater nostra cum Jesus frater noster incarnatus est, 23. — Amor Mariæ seu charitas fuit modo ardentissimus, et hoc probatur claris testimoniis SS. Patrum: Bernardini Senensis, IV, 570, 573, 578, 579, 581, 582; Bonaventuræ, 570, 577, 578, 585; Ambrosii 571, 581; Bedæ 571; Gregorii Thaumaturgi, 571; Hieronymi 571, 572; Alberti Magni 572, 576, 577, 584; Laurentii Justiniani, 572; Amedei, 573, 577; Bernardi, 573, 575; Bernardini de Busto, 573, 577; Guillelmi, 573; Anselmi, 573; Dionysii Carthusiani, 573, 574; 580, 582, 584; Thomæ 574, 575; Thomæ a Vilanova, 574, 575, 576; Hugonis a S. Victore 575; Antonii de Padua, 575; Ricardi a S. Laurentio, 576-578, 579, 583, 584; Petri Damiani, 578, 579; Pelbarti 580; Antimii, 580, 582; Brigitiæ (S.) 581, 583-586; Gersonis 582; Petri Galatini 582, 583; Basili, 583; Joannis Busbochi, 584; Illephonsi, 585; Joannis Damasceni, 585; Ruperti abbatis, 585; Ricardi a S. Victore, 585; Epiphani, 586; Joannis Lausper, 586, 587. — Meditatio de ardenti charitate Mariæ, IV, 827, 828. — Amor Mariæ, in Deum, 1324, 1397-1401. — Amor Mariæ fuit laboriosus, 1400. — Amor Mariæ erga Jesum, V, 57, 58. — Quantum fuit amor Mariæ Matris erga filium suum, VI, 788-791. — Amor Mariæ pro proximo, XII, 733-737. — Et pro Deo, 737, 738. — Amor Mariæ erga sui amatores, XI, 1412.

3827. *Amphilochius (S.)*, antistes Iconiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 789, 790.

3828. *Amphilochius*, antistes Sydensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 790.

3829. *Anagrammata Mariana*. — Super Ave Maria, XI, 1117, 1124, 1128, 1151, 1158, 1140, 1142, 1143, 1144, 1146

sia funda rix hujus, III, 780, 781. — De ejus morte, 781. — Vestes Annuntiarum, 782. — Indulgentiæ hujus ordinis, 782. — Primum templum Annuntiarum, 909. — Exordium hujus ordinis, 972. — Approbatio et confirmatio regulæ et ordinis hujus per Leonem, X, papam, anno 1517; III, 1066, 1144, 1145. — Diploma approbans citatur, 1145. — Indicantur diversæ partes missarum in diplomate concessarum, 1145. — De rem missæ et festa Mariæ indicantur, 1146-1149. — Habitus datus annuntiatibus anno 1502; III, 1265, 1266. — Annuntiata celebrant festum desponsationis B. M. V., III, 1266. — Primum faciunt professionem, anno 1505; III, 1281. — Forma harum professionis, 1281. — Annuntiata ordo S. Mariæ, XI, 1004, 1005.

3881. *Annuntiatio* (sodalitas, congregatio, aut confraternitas in honorem Mariæ). Hujus sodalitates erectæ et largiti donorum sacrorum, III, 887. — Celebritas equestris ordinis Angelicæ Annuntiationis fit apud Sabaudos, 890. — Collatio relative ad creationem mundi, 890, 891. — Sodalitas Annuntiationis erigitur Romæ in collegio societatis Jesu auctoritate Gregorii, XIII, papæ, anno 1584, III, 1524. — Confraternitas Annuntiationis B. V. M. protectoris cardinalis et iudicis causarum jurisdictionis et facultates explicantur a Pio VII, 80-84. Institutio congregationis externorum scholarium, studiis collegii societatis Jesu de urbe insistendum, sub invocatione Annuntiationis B. M. ad pia opera exercendum, et facultates concessæ, 100-106. — A Sixto V ampliatio congregationis sub invocatione Annuntiationis B. M. V. alias in urbe institutæ pro scholaribus insistentibus studiis collegii societatis Jesu institutæ, ad quoscunque alios, etiam non studentes, et facultas alias congregationes aggregandi easque indulgentias communicandi, VII, 125-126. — A Pio VI, indulgentia plenaria, die 16 Junii visitantibus ecclesiam monasterii monialium ordinis Annuntiationis B. M. V. Immaculate Conceptionis, 428, 429. — Notitia ordinis Annuntiationis et de ejus fundatrice, XI, 591-594, 1017, 1018.

5882. *Annuntiatio* (mysterium, et festum). — Narratio evangelicæ Annuntiationis, I, 435. — Ex qua describuntur quæstiones attendendæ, 435, 436. Deus vult carnem sumere de consensu Virginis et cur sic, 456. — Rationes hujus rei explicantur, 437-459. Gratias meruit Maria Virgo consentiens mysterio incarnationis, 458. — Quam partem habuit Maria in incarnatione, 459. Cur angelus missus sit, et non aliquis pius, propheta, aut nobilis vir, 459. — Rationes de hoc, 459, 440, 441, 442. — Cur, inter angelos Gabriel missus, et cuius dignitas est; fuit archangelus, de minoribus tamen, 442, 443. — Cur electus sit ad Annuntiationem; quatuor de hoc sententiæ, 443-446. — Rationes, 445. Significationes nominis Gabriel, 445-446. Verba S. Bernardi super angelo Gabriele, 445. — Dignitas Gabrielis, 445. — Tres opiniones de hoc, 446, 447. — Rationes harum, 447, 448. — Gabriel estue de superiori ordine Cherubimorum aut Seraphicorum, 449. Quænam trium opinionum sequenda, 450. — Cum Angelus nuntiavit incarnationem Mariæ, erat ne Maria nuptiarum promissione tantum Josepho devincta aut eidem matrimonio juncta, 450. — Argumenta opinantium pro nuptiarum sola promissione, 450. — Eorum rationes ex Evangelio, 451, 452. — Confirmantur, 452, 453. — Auctoritates Patrum pro hac opinione, 455. — Inter quos Origenes, Tertullianus, Hilarius, Cyrillus Hierosolymitanus, 453, 454. — Basilus aut alius, 454. — Nyssenus, Ambrosius, Hieronymus, Epiphanius, 454. — Quomodo responderunt isti, objectioni contra eos factæ ob vocem *uxorem, conjugem*, dictam ab evangelio pro Maria, 455. — Item de voce mariti aut viri dicta de Joseph, 455. — Nomina citantur pro ista opinione, 455, 456. — Sententia arbitrantium revera Mariam junctam jam esse matrimonio Josepho, cum angelus nuntiator venit ad eam, 456. — Utuntur isti genere argumentorum positivo et negativo, 456. — Probant suam sententiam ratione theologica, 456. — Et quomodo refellitur ratio hæc horum, 456, 457. — Quid tamen retorquent, 457, 458. — Confirmant suam auctoritate sententiam, 458, 459. — Ulterius progrediuntur, 460. — Confirmant suam et sibi respondent, 461, 462. — Deinde afferunt argumenta negativa, 462, 463. — Explicant vocem *d. sponsantem*, et verbum *traducere*, 463, 464. — Vo ut argumentari contra nos quoad licentiam visitationis S. Elisabethæ a Josepho datam Maria, 464, 465. — Allegant S. Matthæum ad probandum Mariam fuisse uxorem S. Josephi cum salutata est ab angelo, 465. — Explicant adhuc vocem *sponsa*, 465. — Ex voce *Anequum convenirent*, quid sequitur, 465, 466. — Allegant pro se Patres, 466. — Verba Patrum circa rem expirata, 466, 467. — Explicant pro se Patres quos attulerunt pro nobis, 466-470. — Quid concludunt hanc sen-

tentiam tuentes, 471. Quod judicium ergo ferendum 471. — Vigilanti aut dormienti Mariæ apparuit angelus et si vigilanti, quo negotio occupatam invenit, 471. — Vigilanti apparuisse affirmamus, et oranti aut sacras Scripturas legenti, talis est opinio communis, 471. — Rationes hujus opinionis, 471, 472. — Confirmatur quod diximus de occupatione, 472, 475. — Quid dicendum putantibus Angelum salutasse dum Maria hauriret aquam, 474. Humana fuit forma et species qua apparuit Gabriel, 474. — Quid de hoc dicit S. Thomas; evolvimus nostram sententiam e Scriptura; et afferimus pro nobis Origenem, Ambrosium, Hieronymum, Augustinum aut alium, (Chrysologum, 474, 476. — Testimonia poetarum quoad hoc, 477. — Sunt tamen qui dicunt Angelum apparuisse Mariæ in ipsa essentia, 474 (et circa nostram sententiam quoad apparitionem in humana forma et specie et quoad alia, objectiones fiunt quas videas indice tertio, titulo *Annuntiatio*). — Cur angelus salutans scriptis vocans *Ave*, 479, 480. — *Ave*, id est, gaudium, 479, 480. — *Ave*, id est, *a vae, longe a vae*, 480. — Quid sentiendum de hoc ingenioso expicatio, 480. *Ave* est vox *Eva*, inverso ordine, 480, 481. — *Ave*, id est, *absque vae*, atqui tres sunt *væ*, 481. — Quid significet plenitudo gratiæ de qua Gabriel, dicens: *Gratia plena*, 481-485. — Plenitudo gratiæ S. Stephani, 485. — Aliter gratia plena Maria, aliter Christus, 485. — Maria gratia plena ante salutem angelici ex S. Bernardo, 486. — Origo gratiarum Mariæ, 486. — Fidei in Mariam ex eo quod sit gratia plena, 487. — Explicatur *Gratia plena*, 487-491. — Habuit gratiæ genus affluentius et superfluentius, 488. — Gratiæ quæ recepit Maria, 489-491. — Variæ gratiæ Mariæ, 491, 492. — Gratia privilegiorum singularium Mariæ, 492. Evolvuntur duodecim versibus, 492. — Quomodo aliquot ex his privilegiis debeant intelligi, 495. — De adjectione ab angelo salutante *Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus*, 495. — Explicatio verborum *Dominus tecum*, 495, 494. — Quænam interpretatio sequenda, 494, 495. — Explicantur verba, *Benedicta tu in mulieribus*, 495, 496. — Cur dicitur mulier Maria, etsi sit virgo, 496, 497, 503. — Est vera virgo, 496-498. — Cur turbata Maria ad verba salutationis *benedicta tu in mulieribus*; genus et causa hujus turbationis, 499. — Diversæ turbationes afferuntur e Sacra Scriptura, 499. — Turbat Maria, non perturbata, 500. — Causa turbationis fuit subitus aspectus angeli, sic S. Bernardus et Damascenus, 500. — Alii dicunt coruscantem aspectum angeli turbasse Mariam, 500. Ecclesia inclinatur in hunc sensum, 501. — Alii dicunt verba angeli turbasse Mariam, 501, 502. — Et uti in varias abeunt sententias dum explicant causam turbationis ex verbis angeli, 502. — Quæ præferuntur sententiæ, 502, 503. — Pro qua sententia afferantur patres, 503, 504. — Quid dicere possumus de turbatione Mariæ, 505, 506. — Judicium fertur de quodam confecto in sexta Procli oratione Mariam inter et angelum colloquio, 506. — Suppositum est hoc colloquium, 506-508. — Citatur hoc colloquium, 506-508. — Cur turbatio fugit a Maria cum angelus iterum loquitur, 508. — Citantur verba Gabrielis ad Mariam, 508, 509. — Ratio cessationis turbationis, 509. — Explicantur et illustrantur alia verba salutationis Angelicæ, 552. — Quid sit: invenire gratiam, 552. — Quæ gratia sit hæc, 553. — Explicatur: *Ece concipis in utero, et paries filium*, 553, 554. — Explicatur: *Vocabis nomen ejus Jesum*, 555. — Conciliatio nominis Emmanuelis et Jesu, 555. — A quibus datur Christo nomen Jesus, 556. — Explicatur: *Hic erit magnus et filius Altissimi vocabitur*, 556. — Comparatur Joannes Baptista magnus cum Jesu magno, 557. — Explicatur: *Et dabit illi Dominus Deus ejus sedem David*, etc., 558. — Hæc prædictio colata cum prædictionibus Psal., Isaïæ, Amos, 558. — Judæi impii quid nobis objiciunt de regno Jesu, 559. — Explicatur: *Quomodo fiet istud*, 560. — Sententiæ de hoc, 560, 561. — *Quoniam virum non cognosco*. Indicatur ubi hæc verba explicantur, 561. — Explicatur: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi*, 561-564. — Nomine Spiritus sancti, quid aliquot Patres intellexerunt, 562, 563. — Quid designatur obumbratione Spiritus sancti et quid per hoc designatur, 562, 563. — Quid non intelligendum voce *Obumbrabit tibi*, 563. — Et quid per hoc vere intelligendum, 564. — Explicatur: *Quod enim noscetur ex te sanctum vocabitur Filius Dei*, 564, 565. — A Spiritu sancto formatum fuit corpus Jesu, 565. — Vere Jesus filius Mariæ, 565. — Adhuc de iur de verbo *Obumbrabit*, 565-568. Adhuc de: *Quod nascetur ex te sanctum vocabitur Filius Dei*, 569-571. — Vox idco explanatur, 569, 570. — Dicitur de verbis *Quod ex te*, et de verbo *sanctum*, 570, 571. — Explicatur: *Et ecc-*

Elisabeth cognata, etc., 571. — Hic adhuc annuntiatur miraculum, 572. — Verba: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*, 572, 573. — Hic videmus Mariam humilem, 572. — Comparatur Evæ, 573-576. — Quid evenit ex consensu Mariæ ad verba angeli, 573-575. — *Ave, gratia plena. Dominus tecum*, per transennam explicatur, 576. — Quid factum fuit postquam angelus recessit a Maria, 577. (De formatione corporis Christi post Annuntiationem habet, in utero Virginis, vide indices noni titulum: *Corpus Christi*, et in hoc octavo titulum: *Conceptio qua concepit*.) Quoto anno Mariæ, quoto anno et quoda die angelus nuntiavit incarnationem, 589. — De die et hora Annuntiationis, 589. — Hoc fuit vicesima quinta die Martii; qui afferuntur ad hoc tenendum, 589. Auctoritas Chronicon paschalis et Monumentorum Ecclesiæ Græcæ, 590, 591. — Menologia et Martyrologia quoad hoc, 591. — Auctoritates pro hoc ex Latinis Martyrologiis, Kalendaris, Sacramentalis et aliis libris ecclesiasticis, 592, 593. — Ex solemnitate festi Annuntiationis, 594. — Revertitur auctoritas probationum de hoc, 595. (Objectiones circa hoc querere tibi est indice tertio, titulo: *Annuntiatio*.) Qua hora allocutus est Mariam Gabriel, 602. — Summo mane, aiunt alii, 602, 603. — Horum rationes, 603. — Hora meridiana, aiunt alii, 603. — Horum rationes, 603. — Vespertina, aiunt alii et horum rationes, 604. — Nocturna, aiunt alii et horum rationes, 604. — Quid ergo de hoc sentiendum, 605. — Responsiones diversæ de campana non sonante, nocte ad preces dictam *Angelus*, diem sonat ter per diem in honorem Mariæ, 605. — Quo loco Maria recepit angelum; in Nazareth, 606. — Narratio receptionis angeli a Maria ex libro apocrypho, 606, 607. — Quid sentit de loco receptionis Ambrosius, 606. — In cubiculo ingressus est angelus, in quo Maria conclusa erat, 607, 608. — Refelluntur dicentes Mariam recepisse angelum extra urbem, 607, 608. — Quid faciebat, cum angelus eam salutavit, 609. — Narrationes tres falsas de angelico nuntio rejicimus, 609. — Refutatur Deum dedisse epistolam Gabrieli, 609, 610. — Refutantur dicentes per novem horas locutum fuisse Gabrielem Mariæ, 610. — Refutantur dicentes Gabrielem locutum fuisse suavissimo hymno, et carmine modulato, 610-612. — Quo mense a desponsatione, Gabriel annuntiat incarnationem Mariæ, II, 441. — Dies et mensis quibus facta est Annuntiatio, 444, 445. — Qua forma adiit Mariam angelus, 445, 446. — Quo loco erat Maria cum angelus Gabriel apparuit illi, 446. — Quid patres dicunt de hoc, 446, 447. — Verba angeli salutantis, 447. — Quid observandum de hac salutatione, 448. — Isaías adducitur testans annuntiationem convenire Mariæ, 448, 449. — Responsio Mariæ: *Quomodo fiet istud*; explicatur ex multis hæc verba, 449, 450. — Quo momento incarnatus Christus in utero Mariæ, an post consensum Mariæ, an post salutationem angeli, 451, 452. — Dicitur motus hujus incarnationis ineffabilis a Patribus, 452, 453. — Ex sanguine purissimo Mariæ formatum corpus Christi, 453. — Eodem tempore coagulatum fuit corpus Christi, 454. — Textus Patrum de hoc, 454-456. — Verba præclara circa hoc mysterium incarnationis, *ibid.* — Charismatum dona quanta tunc fuerint pro Virgine demonstratur, 457. — Declaratur summa excellentia Mariæ ex hoc titulo Matris Dei, 457-459. — Profestum Annuntiationis B. M. V. quo die celebratur, III, 880. — Nomen Annuntiationis, 880. — Quo die et quo loco Annuntiatio fuit facta ab angelo, 880. — Festum hujus Annuntiationis, 880, 881. — Ubi dicitur de incarnatione Jesu in utero virginis, 881. — Quo tempore facta est Annuntiatio, 881, 882. — Loquimur de antiquitate hujus festi Annuntiationis, 882, 883. — De celebritate hujus festi olim tam in Oriente quam Occidente, 883, 884. — Solemnitas hujus festi, 884, 885. — Quid die Annuntiationis adimpletum est, 886. — Quid in hoc festo explicandum veniat in concione, 886. — Quinam de hoc festo scripserunt, 886, 887. — Quid gratum Mariæ faciendum in hoc die Annuntiationis, 887. — Quot diebus remansit Jesus in utero Virginis, 887. — Octava Annuntiationis quo die celebratur, 891. — Quo die accepit Annuntiationem Maria ab archangelo, 891, 892. — De octava Annuntiationis, 894. — Annuntiatio B. M. V. in Hispaniis, seu festum expectationis partus, 1347. — Quo tempore hoc festum Annuntiationis celebratur in Hispania, 1347, 1349. — Cur festum hoc vocetur et festivitas Mariæ de O., 1349, 1350. — A quo institutum in Hispania hoc festum, 1349, 1350. — De hoc festo Annuntiationis in multis ecclesiis Belgii, 1351, 1352. — De officio hujus festi, 1351. — Præfationes antiquæ docent celebratum fuisse commemorationem Annuntiationis, 1352. — Quid in hoc ad meditandum, 1352. — In Hispania, decima nona die Decembris fit de octava Annuntiationis, 1353. — Ponitur et hæc octava die 25 Decembris, 1356. — Diversa nomina de festo Annun-

tiationis, 1417. — Quod mysterium in hac solemnitate celebramus, 1417. — Matrimonio junctane erat aut tantum desponsata Maria cum angelus nuntius ad eam venit, 1418. — Sententia pro sola desponsatione, 1418. — Sententia pro matrimonio tunc temporis stante, 1418, 1419. — Quæ quidem verbis angeli salutantis probatur, 1420. — Diversæ sententiæ de motivo turbationis Mariæ ad verba angeli, 1420, 1421. — Angelus pellit turbationem, 1421. — *Quomodo fiet istud* explicatur, 1421, 1422. — Dubitavitne Maria, 1422. — Explicat modum conceptionis Christi, angelus, 1423. — Consensus Mariæ manifestus verbis, 1423. — Quid profuit ex hoc consensu ad honorem Virginis, 1427. — Incarnatio Verbi considerata ut humanæ naturæ terminatio et ut actio, ex S. Thoma, 1424. — Locus in quo annuntiatio facta fuit, 1425. — Quo momento Verbum incarnatum fuit, 1425. — De anno quo facta annuntiatio, 1425. — De mense et die, 1425-1427. — De antiquitate festi Annuntiationis, 1427, 1428. — Quid de his quæ queri possent circa Conceptionem Jesu Christi, 1428, 1429. — Describit S. Hieronymus Salutationem angeli, 1533. — Præfatio missæ Annuntiationis, 1533. — Annuntiatio describitur ex Evangelio, 1642. — Meditatio de ingressu angeli, IV, 712, 713. — Meditatio de colloquio angelico, 713, 714. — Meditatio de incarnatione Verbi, 714-716. — Contemplatio de Annuntiatione, 953-956. — Verba Mariæ in Annuntiatione, 971, 972. — Oratio seu concio de Annuntiatione, in qua videtur dignitas Mariæ ex eo quod sit Mater Dei, 1153-1158. — Et in alia concione de eodem argumento videtur Mariam dolores habuisse, ante, in et post passionem Filii, 1158-1162. — Explicatur missio Gabrielis ad Mariam, an esset desponsata, an matrimonio juncta, et de ingressu angeli, et de formato corpore Jesu, 1223-1229. — Loquimur de origine et institutione festi Annuntiationis, 1229-1231. — Praxis moralis pro hæc festo, 1231, 1232. — De apparitione angeli, 1227. — Ex quo formatum corpus Jesu, 1228. — Explicatur versus Evangelii quoad Annuntiationem, 1231-1265. — Angelus discedit, 1265. — Verbum caro fit post consensum Virginis, 1266. — Et quid nobis utilitatis ex hoc consensu et hac incarnatione, 1266, 1267. — Trinitas in incarnatione, 1268. — Exercitia pia pro die Annuntiationis, 1269-1272. — Quid considerandum in Annuntiatione, 1314, 1315. — Voces *Gratia plena* quomodo explicatur, 1315, 1316. — Gratiam facere quid est, 1316. — Quænam facta historica referuntur quæ diem Annuntiationis celebriorem reddunt, 1317-1319. — De intelligentia verborum *ve mi*, quoad Annuntiationem, 1319-1321. — Dux statux angustiarum dicantur Mariæ salutata ab angelo, 1321, 1322. — Quomodo vox *Deo gratias*, veniat in diem Annuntiationis, 1323. — Adnotatio singularis ad diem Annuntiationis, 1423, 1524. — Sunt de hoc mysterio et festo tres hominibus S. Gregorii Thaumaturgi episcopi Neocæsareæ Ponti, V, 601-618. — Annuntiatio causa gaudii, 601, 602, 606, 607, 609, 614. — Colloquium angelico-marianum, 602, 603, 604, 606. — Electa Maria a Deo ad hoc mysterium incarnationis, 698. — De verbo: *Missus est Gabriel*, 614. — De missione angeli ad Mariam, 615. — Quibus titulis possumus sicut angelus dicere *Ave*, ad Mariam, 618. — De Annuntiatione, est sermo S. Athanasii archiepiscopi Alexandrini, 624-634. — Narratur missio angeli, 628. — Ejus verba, 628, 629. — Vindicantur verba hæc, 629-634. — Excellentia Mariæ quoad Annuntiationem, 633. — Chori varii angelorum salutant Mariam sicut Gabriel, et benedictam dicunt, 634. — Spiritus operatio in Virgine non est exploranda, testimonio sancti Chrysostomi, 770, 771. — Cur ad Mariam, et non ad Joseph venit Gabriel, 853. — Maria inter mulieres benedicta, 853. — Zachariæ et Mariæ collatio, 854. — Verba angeli ad Mariam, 907, 908, 916, 917. — Describitur angelus veniens et loquens, 977, 978. — Habitat Christus virginis uteri mansionem, 992, 993. — Maria virgo concepit prius mente quam corpore, 1003-1006. — Per incarnationem diabolus illusor, 1006-1009. — Verbi divini caro ex Virgine assumpta conveniens Deo opus fuit supernæ virtutis Omnipotentis, 1029, 1050. — Qua ratione meruit Maria Deum et hominem concipere, 1074, 1075. — Virgo concepit Filium Dei, 1094, 1095. — Annuntiatio exponitur, 1113, 1116. — AS. Anastasio I, Antiocheno episcopo enarrantur mysteria et res ad honorem Mariæ in hoc attinentia, 1121-1130. — Quid significat hoc festum, 1124. — Quo die et quo mense celebratur, 1124-1127. — Laudes B. M. in hoc, 1127-1130. — In Annuntiationem est sermo S. Sophronii, patriarchæ Hierosolymitani, 1141-1171. — Bonum nuntium, 1141, 1142, 1144. — Incarnatio Filii Dei, 1143, 1146, 1149, 1150. — Missio Gabrielis, 1150, 1151. — Verba angeli et Mariæ, 1152-1167. — Explicatur sacrum incarnationis arcanum, 1216-1219. — S. Andreas Cretensis fecit in Annuntiationem orationem, 1350-1362. — Gau-

dium, V, 1550-1534. — Justitia et pax, 1533. — Verba angeli et Mariæ, 1535-1562. — S. Germanus patriarcha Constantinopolitanus fecit colloquium angelico-marianum, VI, 25-28. — Missio angeli, 55, 56. — Verba angeli et Mariæ, 56-59. — Explicatur verba Evangelii quoad Annuntiationem, sive quoad missionem angeli, sive quoad colloquium suum cum Mariâ, 63-70. — S. Joannes Damascenus fecit sermonem de Annuntiatione, 103-113. — Effectus Annuntiationis, 103. — Colloquium angeli cum Mariâ, 104, 106. — Laudes Mariæ quoad hoc, 105, 106. — Vox Ave, explicatur, 107. — Quibus titulis debet Mariæ dici Ave, 107-113. — Colloquium Annuntiationis, 135. — Descriptio Annuntiationis, 216. — Verba prævia de Incarnatione Domini, 363, 366. — Narratio evangelica de missione angeli, 366. — Significatio nominis Gabriel, 367. — Ex assensu Mariæ salus mundi, 595. — Colloquium Annuntiationis, 595, 594. — Precatio ad Mariam, 594. — De Annuntiatione est sermo S. Petri Damiani, 412-418. — Missio angeli, 413, 414. — Mysterium Incarnationis Verbi, 414, 415, 416. — Colloquium Annuntiationis, 450, 451. — De Annuntiatione est sermo Radbodi Novimensis episcopi, 455-462. — Laudatio adhibetur, 455. — Salutatio angelica statuitur, 456. — Colloquium Annuntiationis, 456, 457. — Quid faciendum in hac, 457. — Comparatur verba Isaïæ et evangelistæ, 460. — Cur Deus incarnatus cum de Adam posset facere homines non Deus sine peccato, tot quot sufficerent, 474, 475. — Quid faciebat Mariâ cum angelus eam salutavit, 566. — In Evangelium hujus diei est homilia Radulphi Ardensis, 590-599. — Missio angeli ad Mariam, 590, 591. — Quid significat; Gabriel, 591. — Quamvis illa virgo ad quam Gabriel missus, 591. — Quo ingressus est, 591. — Salus angelii, 592. — Turbatio Mariæ, 593. — Fugatio turbationis, 593. — Verba reliqua angeli et Mariæ, 593-596. — De Annuntiatione sermo est S. Iyoni Carnotensis episcopi, 603-607. — Mirabile mysterium incarnationis, 605. — Quomodo concepit Mariâ, 606. — Conclusio practica, 607. — Quam excellens fuit assensus Virginis, 610, 611. — Deum in se totum substantialiter continuit B. Virgo, 611. — Et excellentia Virginis, ex eo, 615. — Quare turbatur Mariâ, 620, 621. — Explicatur Evangelium diei Assumptionis, 639-662. — De carne Virginis carnem assumpsit Christus Dei Filius, 716, 717. — Angelus nuntians de futuro Jesu et quali, 752, 753. — Verbum in mente et utero concepit Mariâ, 759. — De annuntiatione est sermo Honorii Augustodunensis episcopi, 773-778. — Unde solemnitas hujus festi, 775. — Qua hora conceptus Dei Filius, 775. — Missio et verba angeli, 775, 774. — Missio angeli et assensus virginis, 787. — Virtutes Mariæ in hoc assensu, 787, 788. — De annuntiatione est sermo venerabilis Godefridi abbatis, 811-822. — Quid advenit hoc die, 811, 812. — Incarnatio rori comparatur, 812. — Explicatur verba Evangelii de hoc festo, 813-822. — Explicatur et in eodem festo verba Cantici canticorum c. m: *Egredimini, filie*, etc., 822-826. — Excellentia hujus diei Annuntiationis, 822. — Explicatur, in eodem festo psalmi xviii: *In sole posuit tabernaculum suum*, etc., 826-829. — Item explicatur Isaïæ caput vii: *Locutus est Dominus ad Achaz*, etc., 829-831. — Explicatur de Cantici canticorum, capite quinto: *Anima mea liquefacta est*, etc., 831-857. — Verba angeli et Mariæ, 835-858, 903, 906. — Quomodo Mariâ concepit de Spiritu sancto, 950, 952. — Mariâ respondit angelo, et Filius Dei advenit, 952. — Mysterium Incarnationis, 950, 951, 955. — Annuntiatio Gabriel incarnationem Virgini Mariæ, 956. — Missio Gabrielis, 956, 957. — Explicatur verba Evangelii Annuntiationis a S. Bernardo, 943-973. — Missio angeli, 944-950. — Ad quem locum mittitur, 944, 945. — Ad quamnam virginem, 945, 946. — Quale ejus nomen, 957, 958. — Adventus angeli, 958. — Verba angeli et Mariæ, 9007-1010. — Mysterium incarnationis, 1025. — Mariâ flos florem celestem in utero atraxit, 1031-1033. — De Annuntiatione sunt sermones Guericci abbatis Igniacensis, 1041, 1053. — Gaudium hujus diei, 1041. — Laudes Mariæ, 1042-1044. — De Verbi incarnatione in Mariâ, effectus hujus incarnationis, 1045. — Nomina Jesu incarnati, 1047. — Pars practica pro nobis, 1047, 1048. — De signis mysteriorum Annuntiationis et Incarnationis 1619-1053. — Miranda mysterii incarnationis, 1051, 1052, 1055. — A quo venit Christus et quo venit, 1086-1089. — Mysterium incarnationis, 1088. — Ex Mariâ conceptus de Spiritu sancto, 1089, 1090. — De Annuntiatione est sermo Aelredi abbatis Rievallis, 1151-1159. — Exsultandum nobis, 1133. — Ingressio angeli, 1133, 1136. — Pars practica pro nobis, 1139. — Item de eodem est sermo Petri Comestoris, 1177-1180. — Evolvit verba libri Canticorum cap. iii, vers. 11, *Item*. — Item de eodem, est sermo Alani de Insulis, 1185-1188. — Christus unius naturam humanam divinam, quid mutavit, 1189. —

Item de eodem est sermo Arnulfi Lexoviensis episcopi, 1189-1196. — Missio angeli, 1189-1191. — Excellentia Mariæ 1191. — Mariâ concepit, virgo romanens, 1192. — Sancta Trinitas in Annuntiatione, 1195. — De mysterio incarnationis, 1195, 1194. — Recte appellatur Mariâ virgo conjux, 1194, 1195. — Item sermo Petri Cellensis evoluit verba Isaïæ: *Ecce virgo concipiet et pariet filium*, 1195-1201. — Sublimitas Virginis, 1195-1198. — Miranda incarnationis in Virgine, 1197. — Laudes Virginis, 1200, 1201. — Sunt alii sermones Petri Cellensis, 1203-1221. — Misericordia Dei, 1207. — Explicatur Canticorum cap. vii, vers. 2, et Lucas cap. i, vers. 28, 1207, 1217. — Mysterium incarnationis et verba Isaïæ cap. viii, vers. 1; et Jeremias cap. xviii, vers. 14, 1205, 1221. — Bona Incarnationis, 1222-1225. — Item sermo Absalonis abbas Sprinksbacensis evoluit quædam verba angeli, 1293-1300. — Triplex salutatio, 1293, 1294. — Mariâ de Spiritu sancto conceptura, 1297. — Verba ad animam Christianam, 1298, 1299. — Sermo Adami, abbatis Persenæ, evoluit Isaïam, cap. xi, vers. 1, 1519, 1531. — Mysterium Incarnationis, 1520. — Misericordia per Mariam, 1523, 1524. — Sermo Innocentii, III, papæ, de verbis Joannis cap. iii, vers. 13, 1590, 1595. — Quomodo descenderit Christus in Virginem, 1565. — Miranda Incarnationis, 1564. — Mysterium Incarnationis, 1585, 1584. — Sermo S. Thomæ Aquinatis, ex epistola de Isaïa, cap. xi, vers. 1, unde docet Mariam speciosam et gloriosam, 1428, 1429. — Ejusdem sermo ex Evangelio super Ave Mariâ quod explicat, 1429, 1450. — Sunt sermones quinque Roberti Bellarmini cardinalis super *Missus est*, 1451-1494. — Facit quasi prologum ad ea quæ a se dicenda sunt, 1451, 1452. — Enuntiantur verba Evangelii super Annuntiatione, 1455. — Explicatur verba: In mense autem sexto, 1455. — Comparatio conceptionis et nativitatis Joannis Baptistæ et Jesu quoad tempus, 1455. — Mysterium in hoc, 1454. — De verbis: *Missus est angelus Gabriel*, 1454, 1455. — De nomine Gabriel, 1455-1456; a Deo, 1456-1459; in civitate Galilææ cui nomen Nazareth, 1440, 1441; ad Virginem, 1441, 1442; *Desponsatam viro*, 1442; et nomen Virginis Mariâ, 1445, 1444; ave, 1444, 1445; gratia plena, 1445, 1449; *Dominus tecum*, 1449, 1450; *benedictum mulieribus*, 1450, 1451. — Quæ specie se obtulit Gabriel, 1452, 1455. — Quo loco invenit Mariam, 1453, 1454. — Quid ex hoc practicum pro nobis, 1454-1456. — Turbatio Mariæ, 1456-1462. — Angelus eam quietam facit, 1462, 1463. — Prædictio de Jesu, 1463, 1468. — Ejus regnum, 1463-1476. — Responsio Mariæ volentis servare virginitalitatem, 1476-1480. — Angelus iterum ad eam loquens de Spiritu sancto qui superveniet, 1481-1487. — Quid considerandum in mysterio incarnationis, 1481, 1482. — Incarnatio, mysterium amoris, 1483. — Pars incarnationis quæ convenit soli Filio Dei, 1483, 1484. — Verba angeli de Elisabeth et assensus Virginis, 1487-1490. — Quid evenit post hæc verba, 1490. — Incarnatio quo momento facta est, 1490. — Similitudo illustrans humanam liberationem, 1490, 1491. — Quid faciendum nobis ad habendum cælum, 1492-1494. — De Annuntiatione, sermo Laurentii Justiniani, 1493-1498. — Excellentia Mariæ, 1493. — Missio angeli, 1493, 1494. — Salus angeli, 1494. — Turbatio Mariæ, 1494, 1495. — Quietam reddit eam angelus qui prophetat de Jesu, 1495. — Verba Mariæ, 1495, 1496. — Respondet angelus, 1496. — Consensus Mariæ, 1497. — Et quid post hunc consensum, 1497, 1498. — Facultas a Pio VI datur episcopo Podiensi promulgandi indulgentiam plenariam in forma Jubilæi cum festum Annuntiationis incidit in feria sexta in Parasceve, VII, 488, 489. — Ad hoc ut incarnatio in beata Virgine fieret convenienter, fuit Annuntiatio prævia necessaria, 1136, 1137. — Annuntiatio B. V. convenientissima facta est per angelum, 1158, 1159. — Quis fuerit angelus Gabriel, 1159, 1140. — Fuit unus de supremis angelis seu de seraphinis qui constituunt primum ordinem supremæ hierarchiæ, 1140, 1141. — Nuntius angelicus sub specie corporea pulcherrimi ejusdem juvenis B. Virginem salutavit, 1142, 1145. — De turbatione Mariæ quid dicitur, 1144, 1145. — B. V. concepit Christum cum dedit suum consensum verbis angeli, 1146. — Quo anno mundi incarnatio facta fuit 1148-1158. — B. V. ministravit ad conceptionem Christi materiam vere humanam 1157, 1158. — Ministravit materiam ex lumbis patrum derivatam, 1159. — Non ministravit materiam in Adam signatam et a peccato ibidem immunem, 1160, 1161. — Pro conceptione Christi, non ministravit materiam quæ erat in Abraham decimata, 1162, 1163. — Non ministravit materiam solidam ex carne et ossibus, 1164. — Nullum ad conceptionem Christi subministravit semen, 1165-1167. — Non ministra-

vit sanguinem menstruum proprie dictum, 1168. — Materia quam subministravit virgo non est immediate cordis sanguis, 1168, 1169. — Ad conceptionem Verbi divini Maria subministravit sanguinem purum de se proxime dispositum ad conceptum et virtute generativa præparatum, 1169. — Integer Christus est ex sanguine Deiparæ Virginis, ita ut ea sola materiam et substantiam subministraverit, 1170. — Absolute fieri quit ad Deum-homo hat ex muliere opera viri; in hoc casu tamen talis vir et femina non essent proprie generantes, nec forent pater et mater Dei hominis, sed tantum causa humanitatis, 1171-1173. — Objectiones solvuntur, 1164, 1173, 1174. — Quid sit festum Annuntiationis, VIII, 235. — Ducit ortum ex traditione apostolorum et fuit saltem celebratum solemnè officio circa annum 232, VIII, 235, 236. — Quis fuerit Gabriel, 1003, 1004. — Quid significat nomen ejus, 1004. Comparatio de serpente cum Eva et de Maria cum Gabriele, 1005. — Aliquot verba de Virgine Maria, 1006, 1007. — An Maria cognoverit Gabrielem, 1007. Unde Mariæ turbatio, 1008. — Quo loco inventa est Maria ab angelo, 1007-1010. — Historia vana de occursu angeli et Mariæ, 1009. — Cur dilata fuit incarnatio, IX, 416-418. — Hæc dies Annuntiationis est dies boni nuntii, 517-519. — Missio ad bonum nuntium venit a Deo; Gabriel est legatus, 519. — Tempus legationis respondet bono nuntio, 519, 520. — Locus Annuntiationis, 520, 521. — Ad quamnam Virginem mittitur Gabriel, 521, 522. — Annuntiatio festum gaudii, 522, 523. — Quo mense facta est Annuntiatio, 523, 524. — Quid mysticum pro mense, 524. — Festum festorum est hodie, 524, 525. — Dies est quo Maria primum facta est Mater Dei, 525. — Cur Christus conceptus in Nazareth, 526. — Virtutes Mariæ quæ eminent in Annuntiatione, 527-530. — Mysterium incarnationis, 546, 547. — Gabriel evangelista primus, 547. — Quid Gabrieli cum Mercurio, 548. — Humilitas Mariæ in Annuntiatione, 548, 549. — Excellentia Mariæ in Annuntiatione 549, 550. — Mysterium incarnationis designatum in libro Cantici canticorum, 551, 552. — Alia miranda de hoc mysterio, 552, 553. — Hoc mysterium incarnationis ex Zacharia, 553. Profundum est hoc mysterium, 553. — Quenam hodie annuntiationis et incarnationis signa innovata et miracula, 559-561. — Legatio Gabrielis, 564. — Mysteria incarnationis, 565, 566. — Laudes Mariæ matris Dei, 566, 567, 569, 570. — Incarnatio maximum opus Dei 568, 569. — Super Mysterium Annuntiationis sunt verba sancti Brunonis, XI, 476. — Quis hoc festum celebrari maxime curavit, XII, 981. — Hildeberti (V.) sermones de Annuntiatione, VI, 679-683.

5885. *Anselmus* (S.), antistes Cantuariensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 800-803. — Fecit librum de Conceptu Virginis, VI, 461. — Et quindecim orationes ad B. Virginem, 485. — Fecit rhythmos, hymnos et psalterium in honorem V. Mariæ, 505-520. — Fecit et dialogum sui cum B. Virgine de passione Domini, 519-532. — Fecit et tractatum de Conceptione, B. M. V., 551-518. — Et exstet sermo ejus de hoc, 547-554. — Et fecit homilias in B. V. M., 555-566.

5884. *Anselmus* (S.), antistes Lucensis, fecit meditationes varias de S. Maria, III, 1589-1626.

5885. *Anselmus Cusimirus*, Germanus, antistes Moguntinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 805.

5886. *Anselmus Mantuanus*, Mediolanensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1100.

5887. *Anselmus*. Perennis princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 152.

5888. *Anselmus*. Foroliviensis dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 152.

5889. *Animariani*. Isti non servientes Mariæ et non amantes eam misere et læde vivunt, miserrime moriuntur, res et historia ejusdam adolescentis, III, 277-280. — Turpem vitam agunt, teste historia, 293-300. — Opponentur Virgini rosæ mysticæ et coronant se rosis in malo sensu, 311-316. — Non requirunt Mariam ut umbram, sed adeunt umbras nocivas, 326-332. — Et turpiter viventes, in infernum des cendunt, 331, 332. — Non vivunt caste, historie testimonio, 347-352. — Ex eo quod non imitentur Mariam quasi cedrum incorruptum, 364-372. — Quibusnam similes sunt Animariani, 365, 366. — Multiplici modo tentantur, 368-370. — Vanitati et inutilibus se dant per vitam et nolunt cogitare de morte, et quid tandem eis evenit, 384-390. — Nullum fructum bonum dant et sic opponentur Mariæ, cui titulus oliva convenit; quod probatur historia duorum juvenum, 405-408. — Repuntiant vite perfectæ et vitam agunt omnimodo malam, 419-425. — Non colunt virtutes figuratas areola, symbolo M. V., 436-442. — Nec imitantur virtutes designatas pomario Mariano, et sunt quasi mali fructus in horto, 454-460. —

Nolunt adire Mariam sicut fontem aquarum viventium, et quid ex hoc repulsi percipiunt, 472-476. — Sunt sicut vites, nullos dantes fructus salutis, 489, 490. — Et sunt inutiles pro bono, 491. — Et sunt ingrati, 491, 492. — Et sunt dolori Deo et Virgini, 492. — Et vastantur mala bestia, 495. — Quæ in dies crescit in malum pro eis, 494. — Et sunt luxuriosi, 495. — Pigri sunt quoad cultum Mariæ, 511. — Quibus bestiis similes sunt, 511-515. — In vitia erumpunt, 514, 515. — Et quid erunt ex his, 516, 517. — Et non imitantur simplicitatem columbæ et non sunt casti, 531-538. — Quod probatur horrendis exemplis, 533, 537. — Non sunt in vivario Mariano inclusi; sed, sicut ferae habent libertatem silvestrem et malam, 534. — Et similes sunt onagro, 554-556, 558. — Et vitio se tradunt, 557, 558. — Sunt immorigeri discipuli, renuntiant sapientiæ, et non declinant a malo, non timent, et sunt insipientes, 580-588. — Et frequentant, sicut historia aliquis juvenis probat, scholam diaboli, 584-585. — Et quænam moralitas ex hoc eruenta, 586, 587. 5890. *Antipater*. antistes Bostrensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 805.

5891. *Antiphona*. De antiphona dicta *O Virgo virginum*, quæ est octava de novem incipientibus per litteram O, III, 1691.

5892. *Antistites Mariani*. Nomina alphabetica antistitum Marianorum X, 1485 ad 1489.

5893. *Antonia Nuguez*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 852.

5894. *Antonia de Borbonio*, Guisæ ducissa, fuit cultrix devota Mariæ, XI, 625.

5895. *Antonia de Orleans*, nobilissima princeps, fuit cultrix devota Mariæ, XI, 625.

5896. *Antoninus* (S.), antistes Florentinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 805-807.

5897. *Antonius a Caceres*, Asturicensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 807.

5898. *Antonius a Luxemburgo*, Brianensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 152.

5899. *Antonius a Taide*, Castaneti comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 152.

5900. *Antonius Agellius*, Italus, Surrentinus, antistes Acernensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 808.

5901. *Antonius a Treio*, antistes Carthagineus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 807.

5902. *Antonius Barberius*, Florentinus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1100, 1101.

5903. *Antonius Cajetanus*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1101.

5904. *Antonius Calderon*, Hispanus, antistes Granatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 808-810.

5905. *Antonius Caraffi*, Neapolitanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1101, 1102.

5906. *Antonius Casinus*, Senensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1102.

5907. *Antonius de Aggelo*, Tarento oriundus, antistes Borensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 808.

5908. *Antonius de Balinghem*, fecit in honorem Mariæ, Parnassum Marianum, I, 203.

5909. *Antonius de Castro*, Monsaneti comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 155.

5910. *Antonius de Cuchero*, antistes Acernensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 807.

5911. *Antonius de Monte*, Aretinus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1104, 1105.

5912. *Antonius de Lions* fecit opus, ejus in primo libro est, *De cultu B. V. M.* III, 705.

5913. *Antonius Donatus Aquiviva*, Aragonicus, Joaniensium comes, et Aquavivensium dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 152, 153.

5914. *Antonius Godeau*, Gallus, antistes Grassensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 810.

5915. *Antonius Jacobus Venerius*, Recanatensis cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1102.

5916. *Antonius Maria Zacharias*, fundator Barnabitarum, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 561.

5917. *Antonius Maria*, Gallus, Auximanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1102, 1103.

5918. *Antonius Martinengus* comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 155.

5919. *Antonius Matridius*, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 1029.

5920. *Antonius Salvianus*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1103, 1104.

5921. *Antonius Sanderucius*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1103, 1106.

5922. *Antonius Saulus*, Genuensis cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1106.

5923. *Antonius Triest*, antistes Candensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 807, 808.

3924. *Apis Mariana*. Apis Marianæ exemplar sodalis Marianus, III, 504. — Servi Mariæ odorem virtutis debent perfundere circa se, 505. — Comparantur apibus, 506, 507. — A Maria recreantur, 507, 508. — Sint modesti amatores, 509, 510. — Quomodo ad apes et formicas eant instruendi, 510.

3925. *Apollinarius* aut *Apollinaris*, antistes Laodiceus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 810.

3926. *Apologia Mariana*, V, 215-226.

3927. *Apostolica laus Mariæ*. Quid apostoli de Maria dixerunt, I, 642, 645.

3928. *Apparitio Christi suæ matri*. Num primæ Mariæ resurgens Christus apparuerit, II, 209. — Sententia dicens eodem tempore Jesum resurgentem apparuisse Deiparæ et Mariæ Magdalene, 209. — Unde hoc eruit ista sententia, 209-211. — Quomodo confirmator ista, 212. — Quomodo et a quibus rejicitur ista opinio, 212. — Discutitur res, 213, 214. — Negantis sententia argumenta ex Serry alleruntur, 215-217. — Qui putant primæ Mariæ Virgini apparuisse Christum resurgentem, 218. — Rationes hujus sententiæ et confirmatio, 218. — Quinam stant pro hac sententia, 218-221. — Quomodo confirmatur sententia opposita, 222. — Alia rationis apparitionis primæ factæ Mariæ, 225. — Quid tamen ad hanc sententiam de apparitione Christi facta primo Mariæ Virgini reputant, 225. — Quid dicunt de Ambrosio et Sedulio tenentibus hanc opinionem, 224. — Quid concludendum, 225, 226. — Concludimus rem agitatam ad nostrum sensum verbis præclaris S. Bernardini Senensis, 227, 228. — Et resolvimus difficultates, 229, 230. — De apparitione Christi resurgentis, primo facta Mariæ, II, 608. — Textus et rationes hoc confirmantes, 608-610. — Nuntiatumne est Mariæ Jesum surrexisse a mortuis, 610. — De apparitione Christi resurgentis B. M. V., III, 892-894. — Apparuitne primo suæ Matri, 895, 894. — Apparitio Christi suæ Matri, IV, 800-805.

3929. *Apparitiones Mariæ*. — Apparet Maria Emerico Germano fratri regis Hungariæ, udeli suo servo, III, 267, 268. — Apparet Maria S. Gertrudi, 283. — Apparet Maria Thomæ Kempensi, et ad quid, 362, 365. — Apparet Hermanno, 363, 364. — Apparet Jacobo Philippo seminarii alumno, in ejus monte, 375, 376. — Apparet S. Bernardo, S. Stanislaw Kostka, 448. — Apparet S. Birgittæ, 480, 481. — Apparet Alberto Magno, et ad quid, 501. — Apparet Hermanno, et ad quid, 574. — Apparet Ildefonso episcopo, 727, 729. — Apparet Honorio tertio, papæ, 757. — Apparet S. Radbodo Ultrajectensi episcopo, 782, 785. — Apparet R. M. V. — Apud Cubas, in Hispania, 825. — Apparet Maria Simoni Stock, 825-829. — Apparitio Mariæ revelantis beato Cyrillo confessori et presbytero, de proficiscendo in Syriam ad montem Carmelum, 855. — Apparet Maria beate Mariæ Zaggiæ, orionis S. Dominici, 871. — Apparet pro approbatione ordinis Montis Oliveti, 875. — Apparitio Mariæ, Romæ, in monibus, 1005. — Apparitio Mariæ in exercitu Christianorum civitatem obsidentium, 1056. Apparet Maria S. Henrico imperatoris, 1044, 1045. — Podii seu Amici apparitio Mariæ in Arvernia ad pacem conciliandam, 1059, 1060. — Apparitio Mariæ S. Alberico abbati Cisterciensi, 1086. — Maria apparet S. Petro Nolasco, 1092. — In Monte Verdico, in Provincia, apparet B. Virgo, 1092. — Apparet Maria S. Petro Nolasco, S. Raymundo de Pennafort et Jacobo Aragoniæ regi, 1487. — Apparet religioso recitanti coronam Virginis, V, 96. — Apparet S. Dominico ad testandam utilitatem meditationis mysteriorum Christi, 261. — Apparet Maria abbati Cyriaco, IX, 257. — Quam præclare et constanter veteres loquantur de Maria Deipara mortalibus apparente et de variis et excellentibus eorum attestationibus quoad apparitiones istas, 267-272. — Maria apparet puellæ dictæ Musæ, 268. — Et Cyrillo Alexandrino, 268, 269. — Puerto Judeo qui communionem acceperat ritu catholico, 269. — Joanni Patricio, 269, 270. — Joanni Damasceno, 271. — Ruperto Tutiensi, 271. — Ildephonso Toletano episcopo, 271. — Apparet S. Gertrudi, 572. — Apparet Lucæ mari S. Ildephonsi, 659. — Et S. Ildephonso, 660, 661. — Apparet cuidam adolescenti, 678. — Et cuidam clerico ad ostendendam suam pulchritudinem, 685, 686. — Apparet S. Brigittæ, X, 614, 615. — Apparet Maria Gregorio septimo, papæ, 616. — Apparet cuidam clerico, tempore jubilee, 675, 676. — Apparet Maria Alberto Magno, 772, 773, 775. — Apparet S. Thomæ Cantuariensi, 1057, 1058. — Apparet S. Ludovico, regi Galliarum, XI, 70. — Apparet S. Dominico, 441, 444, 451, 452, 476. — Apparet S. Petro Nolasco, 497, 498. — Apparet S. Joanni de Deo, et S. Ignatio Loyola, et S. Philippo Nerio, 568-580. — Apparet puero nominato Adamo, XII, 745. — Apparet B. Veronicæ de Binaseo,

756-757. — Apparet S. Martino Turonensi, 761. — Apparet ad petitionem templi sibi extruendi, sub Liberio summo pontifice, 802. — Apparet revelans suam cum corpore in celo Assumptionem, 805, 806. — Apparitio Mariæ quoad Cistercienses, 820. — Apparet S. Hyacintho, 835. — Apparet cuidam pastori, et S. Egvino episcopo, 882. — Apparet monacho sibi templi edificandi causa, 884, 885. — Apparet B. Veronicæ de Binaseo ad detegendam negligentiam sororum, et ostendendum quæ sibi placerent, 885. — Apparet S. Petro Nolasco et S. Raymundo, 891. — Apparet S. Joannico ad sibi construendum monasterium, 892. — Apparet S. Andree Corsino in prima ejus celebratione missæ, 898. — Apparet monachis quibus ostendit Jesum et quos salutari, 958. — Apparet ad cohonestandas exsequias ejusdem Mariæ Philæ, 958. — Apparet amantibus virginitatem Juliano et Basilissæ, 1007-1009. — Apparet Aurelio et Nathaliæ, 1009, 1010. — Apparet Rodolpho ex ordine S. Dominici, 1049. — Apparet mortituro Joanni Sengenotto, 1049, 1050. — Apparet S. Gregorio episcopo Neocesariensi, 1186. — Apparet Francisco Moreno, 1198. — Quibus concessa fuit celebratio missæ Apparitionis B. M. Virginis, VII, 422-424.

3950. *Aquilina de Montecicola*, Castri Gontiani domina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 625, 624.

3951. *Arator N.*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1106, 1107.

3952. *Arator* fecit librum *I Christus postquam tertia die surrexit*, I, 46; est pro Immaculata Conceptione, I, 46.

3953. *Arcadius*, Theodosii Magni filius, imperator Orientis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1374-1376.

3954. *Arcas* fecit tractatus de Rosario Mariano, I, xi.

3955. *Archangelus Gozzenus*, natione Dalmata, antistes Tribunensis fuit cultor egregius Mariæ, X, 810.

3956. *Arcturus*, Angliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 24.

3957. *Ardinghous de Trottis*, antistes Florentinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 810.

3958. *Arduinus*, Italiæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 24.

3959. *Areola Mariana*. Areolæ Marianæ exemplar sodalis Marianus; offertur in exemplum virtutum figuratarum areola S. Aloysius a Gonzaga, III, 451-456. — Alia exempla Areolæ Marianæ, 456.

3960. *Arias (P.)* Jesuita, fecit Hispanica lingua tractatus de Rosario, B. V. M., V, 225, 226.

3961. *Armanus Joannes* de Plessis de Richelieu, Pictavus, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1107-1109.

3962. *Arnesius*, antistes Coloniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 810-812.

3963. *Arnoldus*, abbas Bonævallis, fecit tractatum *De laudibus Mariæ*, IV, 26.

3964. *Arnoldus*, Acherontinus antistes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 812.

3965. *Arnoldus Albertinus*, Majoricensis, antistes Pacensis, fuit cultor egregius, X, 812.

3966. *Arnoldus Lossensis* (in Gallia), comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 154, 155.

3967. *Arnoldus*, antistes Trevirensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 812.

3968. *Arnoldus*, Lambacensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 154.

3969. *Arnoldus Carnotensis*, fecit opus *De laudibus Virginis*, I, 12.

3970. *Arnoldus e Velza*, Cadurensis, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1109.

3971. *Arnoldus de Crayenhem*, Grobbendonck comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 155, 154.

3972. *Arnulphus*, antistes Suessionensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 812, 813.

3973. *Arnulphus*, imperator, filius Carolomanni Boiorum regis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1576.

3974. *Arnulphus*, Hannoniæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 155.

3975. *Arnaldus Pallariensis* comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 155.

3976. *Atalis Atagona*, Misiretæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 155.

3977. *Ataxius a Cardona*, Gulisanensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 155.

3978. *Ascanius Columa*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1109.

3979. *Ascensio Christi et Mariæ*, Maria adfuit ascensioni Christi, II, 251; negantes 251; affirmantes, 251-254.

— Responsio ad id quod videtur erui contra præsentiam Mariæ huic Ascensioni, 254. — Maria adfuit Ascensioni Christi, III, 940, 941. — Gaudia Mariæ in hac occasione, 940-942. — Maria vidit Dominum ascendentem, VII, 1231,

1882. (De ascensione Christi, vide et indicem IX titulo, *Ascensio Christi*.)

5960. *Asprenus* (S.), antistes Neapolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 815.

5961. *Assumptio Mariæ* (mors, dormitio, sepultura) significatio vocis, *Assumptio*, II, 287. — Quid quaeritur quoad questionem, 288. — Statuimus et probamus corpus Mariæ excitatum divina virtute a mortuis, cœlo illatum fuisse, 289. — Probat per concilia Hierosolymitano et Chalcœdonensi, 290. — Sunt vetusta monumenta Assumptionem asserentia 289-291. — Auctoritas Nicephori quoad rem, 292; Andree Cretensis, 292; Metaphrasis, 292, 293; adhuc Nicephori 293; Menologii Basilii, 293; et auctoritas Latinorum 294; et Ecclesiæ Gallicanæ, 295, 298, 299, 300. — Alia testimonia, 295, 296; synodi Moguntinæ, 296; summorum pontificum, 297. — Laudes Mariæ assumptæ in cœlum, 298, 299, 300. — Textus pro Assumptione Mariæ, 500, 501. — Alia testimonia Patrum, 501-503. — Auctoritas Constitutionum canonicorum regularium S. Andree de Musciano, 503. — Ordinis officiorum Senensis Ecclesiæ, 503, 504; Bartholomæi Tridentini, 504-506; S. Thomæ, 506; Durandi Mimatensis 506; S. Antonini, 506, 507; Melchioris Cani, 507; Canisii, 507; Soti 507, 508; Suarezii, 508; Baronii, 508; Theophili Raynaldi, 508; Guetii cardinalis, 508; Natalis Alexandri, 508; Ecclesiæ, 508, 509, 510; Missalium et Breviariorum, 510, 511; Calendariorum, 512. — Quid de Martyrologiis dicimus quoad Assumptionem, 512-516. — Auctoritas rationum theologicarum, 516, 517. — Conclusio rei, 517. — Circa Assumptionem, Ecclesia definitivè aliquid, 522. (Objectiones quæ fiunt contra Assumptionem, *quare* Indice tertio, titulo, *Assumptio*.) S. Thomas, absens cum Maria moreretur, vult videre corpus sacratissimum Mariæ, jam monumento inclusum, et corpus erat assumptum in cœlum, II, 678, 679. — Quo die fuit assumptum, 679. — Patres non deficiunt congerentes laudantia verba de Maria assumpta in cœlum, 679-688. — Quomodo firmatur sententia de Assumptione corporis Mariæ in cœlum, 688. — De Assumptione sermo potest fieri loquendo de Maria sicuti de arca trans-lata, III, 108-114. — Maria supra cœlos exaltata, qui comparari merito excedenti, 114-120. — Maria Virgo ad cœlos assumpta, qui comparari abyssu gloriæ, 120-125. — Maria supra omnes creaturas elevata, qui comparari illo eminenti, 125-130. — Maria assumpta, sicut nubes pluvie fundit pretiosas gratias, 130-134. — De Vigilia festi Assumptionis, 1096; Qui de hac Vigilia tractant, 1096; oratio super populum in hac die; Prælatio in Missa, 1099; officium huius Vigiliæ et diei sequentis, 1097; junium huius diei, 1097; consensio de die in hoc festo Assumptionis, 1099, 1100. — Vere Maria mortua est, antequam assumeretur in cœlum, 1100, 1101. — Finivit vitam martyrio Maria, aut placida morte 1101, 1102. — Obiitne cum dolore, aut non, 1102. — Auctoritates pro morte Mariæ non dolorosa, 1102, 1103. — Probat corpus Mariæ post mortem, remansisse omnino incorruptum, 1103. — Modus quo Maria mortua est, 1103, 1104. — Quo ætatis suæ anno, et quo anno a nativitate Domini mortua est, 1104; opiniones de hoc, 1104-1106; quenam sit verisimilior sententia, 1107; rationes et confirmationes de hac sententia, 1107, 1108, 1109. — Apostoli Mariæ morti et sepulture fuerunt præsentēs, 1109; rationes et monumenta inducentia ad hoc affirmandum, 1109, 1110; quomodo explicatur hæc præsentia apostolorum, 1110. — De questione an Maria assumpta sit in corpore aut in anima solum, 1111; sententia stat pro vera assumptione corporis et animæ, 1111, 1112, 1113; confirmatur sententia a scholasticis doctoribus, 1113, 1114; probatur a fortiori, per S. Matthæum, xxvii, 52), 1114, 1115. — Quoto die post mortem Maria resurrexit, 1115. — Diversæ sententiæ de remansione in sepulchro corporis Mariæ, 1115-1117. — Communis sententia admittit tres dies remansiois in sepulchro, 1117-1118; et hæc sententia confirmatur, 1118-1120. — Narratio mirabilis a momento mortis ad momentum resurrectionis, 1118-1120. — Gloria triumphi Virginis euntis in cœlum, pro anima et pro corpore, 1120, 1121. — Quid de Maria prædicandum in cœlo, 1121, 1122. — Quando institutum fuit festum Assumptionis in terris, 1122-1123; de exordio huius festi, 1123-1124; quid dicit Bresserus Lutheranus de institutione huius festi, 1125; antiquitas huius festi, 1125; rationes a fortiori stantes pro festo Assumptionis Mariæ Virginis, 1126, 1127; quinam scripserunt de hac celebritate, 1127-1128; miracula ad hoc festum spectantia narratur, 1128; quo die, aliqui ponunt festum Assumptionis, 1134; a quonam octava huius festi instituta est, 1129; occasione Assumptionis loquimur de serpente basiisco pro Mariam extincto, 1130. — Pietas et devotio in multis Germaniæ locis pro Maria quoad Assumptionem, 1130, 1131. — Quid

narratur circa horam extremam Mariæ Virginis et attinentia ad mortem ejus et Assumptionem, 1133, 1136. — Quid de sepulchro Mariæ dicitur, 1136. — Quid intelligimus per secundam Assumptionem S. Mariæ Virginis, 1208. — Assumptio dicitur et: *Coronatio*, et sub hoc titulo celebratur apud Ruthenos, 1218-1219. — Assumptio B. M. V. fit 15 Augusti, 1457.1 — Qui dicunt Mariam non fuisse mortuam, 1457, 1458; quomodo excusantur, 1458, 1459; sed revera dicendum esse Mariam mortuam fuisse, et probatur, 1459, 1460. — De anno vitæ suæ quo Maria mortua est, 1460, 1461; de loco ubi mortua Maria. Alii dicunt: mortua est Hierosolymis, 1461; rationes pro, 1461, 1462; rationes contra, 1462. Alii dicunt: Mortua est Ephesi, 1463; probationes pro istis, 1463; quid ergo tenendum pro loco et anno mortis, 1464. — Quid significat vox, *Assumptio*, 1464; annon dicimus, *Ascensio*, 1464. — Assumptio quam gloriam dat Mariæ, 1464, 1465. — Quibus testimoniis probatur privilegium Assumptionis, 1465; probationes ex Patribus, 1465; ex theologis, 1465, 1466; ex praxi Ecclesiæ, 1466, 1467. — Attamen Assumptio Mariæ non est fidei articulus, 1467; quanta sit ejus auctoritas, 1467, 1468; de quadam dubitatione Patrum quoad hoc, 1468, 1469; quomodo explicatur, 1469, 1470; adversus alias objectiones contra Assumptionem, verba facimus, 1470-1472. — Assumptio factane est animæ simul et corporis Mariæ in cœlum, 1472; affirmatur et difficultates resolvuntur, 1472-1475. — Quanta sit in Ecclesiæ festi Assumptionis solemnitas, et quid particulare pro illa tempore interdicti, 1475. — Sub nomine Assumptionis, Ecclesia celebrat die quinta Augusti, mortem resurrectionem et Assumptionem Mariæ, 1474. — Quot diebus remansit Maria in sepulchro, 1474; quæ communis sententia de hoc, 1474. — Jejunium fit in Vigilia huius festi; Assumptio octavam habet; a quo institutum et qua occasione, 1475. — Apostoli instituerunt ne festum Assumptionis, 1476; quid de hoc dicendum, 1476, 1477. — De Assumptione loquitur S. Hieronymus, 1534, 1538. — De sepulchro B. M. V., 1536. — Maria assumptæ est corpore et anima simul, 1536. — Assumptio gaudium nobis offert, 1538. — De dignitate festi huius Assumptionis, 1541. — Hæc festivitas honorem dat Mariæ, 1542. — Jesus describitur obvians Mariæ Assumptæ, 1543. — De gaudiis in cœlo, ob Assumptionem, 1550. — Martyr fuerat Maria in vita et quomodo, 1550; et ideo coronatur, 1550; et illi submittuntur res creatæ in cœlo, 1551; per humilitatem et virginitatem ascendit in cœlum, 1554; de ejus superioritate in cœlo, 1557. — Precatio ad Deum pro digne loquendo de Assumptione, 1565. — Assumptio hæc est veritas una de quibus silet Scriptura sacra, 1566. — Non decebat corpus Mariæ in sepulchro resolutum iri, 1567; et rationes huius, 1567, 1568. — Christus Matrem suam Assumptione honorasse credendus est, et cur, 1568, 1569. — Dicitur Mariæ corpus jam esse dupliciter in cœlo, 1569. — Eo quod Maria secuta sit Jesum et cum eo semper fuerit in terra, concluditur ex verbis Christi illam esse in cœlo, 1570; quod confirmatur dicendo Jesum potuisse et voluisse, quia decessit, servare Mariam sine corruptione, 1571, 1572. — Quid tenendum de Assumptione, 1572. — Jejunium vigiliæ Assumptionis, 1629-1632.

In sua Assumptione Maria est virgo gloriosa, super omnes exaltata, quod probatur præclaris testimoniis, IV, 587-604. — Fit meditatio de Assumptione sive quoad animam, 813, 814; sive quoad corpus, 814-815; et per sequelam, fit meditatio de non inventionem corporis Mariæ in sepulchro, 815-816. — Fit meditatio de gloria Virginis in cœlo, 816-819; item de officiis quæ illi reddunt angeli, 818; de præmio Mariæ in cœlo, 826-829. — Gaudium et beatitudo Mariæ ex Assumptione, 966-969. — Fit contemplatio de Assumptione, 1000-1004. — Concio de Assumptione ex qua apparet gaudium Deo et creatis omnibus, 1170-1176. — Maria apparet veluti castellum amplum, altum et profundum, 1176-1180. — Assumptio Mariæ et nobis honorifica et utilis est, 1180-1184. — Describitur triumphus Mariæ gloriosæ euntis in cœlum, 1171-1174. — De felici transitu B. M. V., 1301, 1302, 1303. — De apostolis ad cubile Mariæ morientis, 1303. — De pompa funebri et sepultura Mariæ, 1304. — Quo anno die et mense mortua Maria, 1304; de evolutione ejus animæ ad cœlum, 1304, 1305; de narratione mirabili inter pompas funebres, 1305; de S. Thoma apostolo superveniente, 1305; de corpore Mariæ non invento, 1305, 1306; de itinere Mariæ ad cœlum, 1307; de ejus triumpho, 1307, 1308. — De primordiis festi Assumptionis, 1308, 1309; praxes pie pro hoc festo, 1309, 1310. Assumpta Maria, est regina sub multiplici titulo, 1309-1332; est regina jure divino et humano, 1309-1312; jure patologico, 1312; Maria humilis fuerat, nunc exaltata, 1312-1314; Maria est honoranda, 1314, 1315; commoda ex ejus devotione provenientia, 1315. —

Regina angelorum est Maria assumpta, venerantur eam angeli, 1317, 1519; cur appellanda regina angelorum, 1318-1319. — In celo Maria est regina patriarcharum, nam superat illos virtutibus et dotibus, 1520, 1521; superat Adamum, 1521-1522; Abrahamum, 1522-1524; Jacobum, 1524-1526; Maria propheta fuit, 1526, 1527; et plus quam simplex propheta, 1527-1530. — In celo Maria regina est apostolorum, superans eos dignitate, 1530; serviebat apostoli Christo, ut ministri, et Maria, ut domina, 1531; dirigebat consolans et confirmans eos, 1531; et nos dirigit eodem modo 1532; docuit eos ut magistra, 1532; et fuit exemplar eorum, 1533. — Est Maria in celo regina martyrum; nam superavit eos tribus de causis, 1533-1538. — Quomodo Maria sit confessorum regina, 1538; ut superans eos virtutibus, humilitate, 1539, 1540; paupertate, 1540-1542; obedientia, 1542-1544; castitate, 1544. — Maria, in celo est regina Virginum, nam prout in castitate omnibus hominibus et angelis, 1545, 1546; excellentia ejus virginitatis, 1547. — Maria in celo est regina sanctorum omnium, et unde hoc, 1550; eo quod superet eos potentia, 1550; divitiis, 1550, 1551; splendore, 1551, 1552. — De parte optima a Maria electa in celo, 1552, 1553. In Assumptione, Maria est velut navis, 1550, 1551, 1552. — Comparatur duabus navibus, 1553, 1554. — Ad quid loquimur de alis victoriis in hac Assumptione, 1554-1555. — Cur loquimur de lauro, palma et oliva in hac Assumptione, 1555; adhuc de navi et victoria, 1557, 1558. — Maria est mulier fortis, 1551, 1552, 1557. — Cur adducimus S. Paulum et quomodo concludimus quæ dicta sunt de Assumptione, 1558, 1559; quænam historia adjungitur dictis, 1559. — Apostoli ad Assumptionem, V, 1086. — Maria in paradysum translata est, 1088, 1089. — In hac Assumptionem Mariæ exstat encomium S. Modesti archiepiscopi Hierosolymitani pro Domina nostra Deipara et semper Virgine Maria, 1129-1142. — Mariæ triumphus in Assumptione, 1129, 1130; Filius Mariæ matrem recipit, 1131, 1132; Maria glorificatur in celo, 1132-1134. — Beneficia ex hac Assumptione procedentia, 1153, 1156. — Maria introducit ab angelis ad Deum, 1156; angeli mirantur, 1137, 1158. — Gloriæ cantus edendi in hac Assumptione, 1215-1277. — Maria ob sanctitatem sit in celum, 1278, 1279, 1281. — Imitanda est Maria, 1278, 1279, 1281. — Gaudium in Assumptione, 1280. — Quomodo nobis habendum celum, 1282. — Quomodo recepta in celis Maria, 1283, 1284. — Nobis quomodo perveniendum ad celum, 1285, 1286. — Triumphus Mariæ in Assumptione, 1286-1289. — Maria digne nequit celebrari, 1288. — Sublimitas hujus festi unde veniat, 1289, 1290. — Exaltatur Maria quia humilis, 1290, 1291. — Quid hodie in celo quoad hoc festum, 1292. — Quid dicendum in hoc tam glorioso festo, 1292-1293. — Laudes Mariæ per ejus titulos, 1293. — Comparatur Maria Marthæ et Mariæ sororibus, 1294-1297. — De gaudio festi Assumptionis, 1297, 1298. — Maria brevi post Ascensionem ivit in celum, 1299. — Optimam partem elegit, 1500. — Est dies festus laudum, 1500. — Maria Virginitate meretur celum, 1501, 1502. — De laudibus Mariæ assumptæ, 1504. — Sunt, quoad Assumptionem orationes S. Andreae Cretensis, 1562-1590. — Ratio mortis Mariæ, 1563, 1564. — Dubitandumne est de morte Deiparæ, 1568-1570. — De assistentibus morti Mariæ, 1571-1573. — Gaudium est in hac morte, 1574. — Gloria Mariæ in vita et morte, 1575-1578. — Quid probat Assumptionem Mariæ, 1579. — Laudes Mariæ unde veniant, 1580, 1581. — De canticis in morte B. Mariæ, 1582, 1583. — Ratio harum laudum Mariæ, 1584-1586. — Miranda verba letitiæ in hoc festo, 1587-1590. — S. Germanus patriarcha Constantinopolitanus sermones fecit de Assumptione, VI, 52-48. — Maria fuit mater Verbi, 53, 34. — Migravit a terra et est nobiscum, 55. — A corruptione sepulchri Maria libera fuit, 36. — Laus Virgini matri misericordiae 37-39. — Laudes Mariæ, 39. — Testes transitus Mariæ, 40. — Ad quid ad se Filius Dei in celum Mariam traxerit, 41. — Verba Christi ad Mariam assumendam, 41-43. — Gaudia Mariæ morituri, 43. — De assistentia lecti mortis Mariæ, 44, 45. — Supremum vale Mariæ ad apostolos et ad eos, 45. — De præsencia apostolorum, 46. — Assumptane est vere Maria, 47. — In celo nos protegit Maria, 87-88. — Confugiamus ad Mariam, 89. — Sermones sunt de Assumptione a S. Joanne Damasceno, 150-160. — Unde laudes Mariæ, 152, 153. — Describitur Assumptio in celum, 153-140. — Infinitas laudationum quæcumque sint, B. M. V. 141. — Letitia in celo ob Assumptionem, 142; adhuc de letitia, 144. — Maria in lecto mortis 143; honores dati Mariæ in Assumptione, 145-146; pompa funebris mortis Mariæ, 149-150. — Beatissima prædicanda Maria in Assumptione, 147-148. — Nos quomodo celebraturi Mariam, 151, 152. — Maria non invenitur in sepul-

cro, 152. — Gloria Virginis Mariæ in Assumptione, 153. — De angelis in morte et sepultura Virginis, 154. — Quinam aderant morti Mariæ, 154. — Quid prætium pro nobis ob Assumptionem, 155. — Mysterium Assumptionis, 156. — De gloria sepulchri Virginis, 157. — Letitia sit in Assumptione, 157, 158. — Introitus Mariæ in celum, 159, 160. — Festivitas Mariæ veneranda plus quam festivitas sanctorum, 159, 160. — Quis digne loquatur de Assumptione, 162. — Quid praxeos pro nobis ex hac Assumptione, 162, 163. — Letandum ob excellentiam Virginis, 169, 170. — Legitima erat Assumptio Virginis, 170, 171. — Gloria Virginis in Assumptione, 171. — Receptio Mariæ in celum, 174. — Gaudium in celo tunc temporis, 174, 175. — Gaudeamus nos, et cur, 175-177. — Praxis hujus festi, 176. — Laudatio sit in ore nostro ob hoc festum, 178. — Superioritas Virginis Mariæ omnibus sanctitate claris, 179. — Honor redditus Mariæ in celo, hodie, 180-182. — Est laudatio S. Theodori Studitæ in dormitionem Sanctæ Dominiæ nostræ Deiparæ, 199-204. — Quid hodie celebratur, 199. — Gaudium sit in hoc, 199, 209. — Narratio mirabilium hujus diei, 200, 201. — Insufficiencia laudationis pro Maria, 202. — Supplicatio ad Mariam assumptam, 202, 204. — Gloria Mariæ in Assumptione, 217. — Quid prætium nobis in hoc festo, 218. — Explanatur relative ad Assumptionem locus libri Ecclesiastici qui incipit: *In omnibus requiem quæsi...* (usque ad): *cypressus in monte Sion*, 218-220. — Et locus sancti Lucae Evangelii, die Assumptionis, in missa lecti: *Intravit Jesus in quoddam castellum* ... usque ad: *Quæ non auferetur ab ea*, 220-222. — De Assumptione est sermo Attonis Vercellensis episcopi, 349, 350. — Ministravit in terra Virgo, ergo coronatur, 349. — Probat Assumptio Mariæ, 350. — Gloria Mariæ assumptæ, 350. — Convenientia Evangelii Missæ festi Assumptionis, 567-371. — Qui lætantur hodie, 372. — Gloria Mariæ assumptæ, 373. — De Assumptione est sermo S. Petri Damiani, 422-427. — Insufficiencia bene loquendi de hac, 422. — Excellentia hujus diei, 422. — Cur dicitur Assumptio et non Ascensio, 422. — Gaudium in hoc, 422. — Comparatio inter Ascensionem et Assumptionem, 423, 424. — Tituli gloriæ Mariæ, 425-427. — Explanatur Evangelium quod legitur in die Assumptionis, quod quidem est de Maria et Marthæ recipientibus Christum, 629-633, 664-665. — De Assumptione sunt sermones venerabilis Hildeberti, 700-712. — Insufficiencia laudum, 700. — Assumpta est et corpore Maria, 702-705. — Sermo est in Assumptione super verba Ezechielis (cap. xlv, vers. 1), 704-708. — Est sermo in eodem festo, de verbis Cantici canticorum (cap. iii, vers. 11), 703-711. — Cur in festo Assumptionis legitur Evangelium de Marthæ et Maria 748-749. — Cur adhuc legitur Epistola de laude sapientiæ extracta ex Ecclesiastico, (cap. xxiv), 749, 750. — Explicatur verba Epistolæ hujus, 750-751. — De Assumptione est sermo Honorii Augustodunensis episcopi, 781-784. — Gloria Mariæ assumptæ, 782-785. — Vis potentie Mariæ in celo probatur exemplo, 785-784. — Honor redditus a Filio suo Mariæ matri Assumptæ, 796, 797. — Beneficia hujus Assumptionis, 797, 798. — In vigilia Assumptionis est sermo venerabilis Godefridi abbatis super Proverb. cap. ix: *Sapientia edificavit*, etc., 857-859. — Explicatur evangelium Mariæ et Marthæ, 859-861. — Nomen: Marthæ quid significat, 840, 846. — Legitima ne est lectio talis evangelii in die Assumptionis, 844. — In eandem festivitatem explanatur verba Cantici canticorum, cap. ii: *Surge, amica, macerie*, 851-853; et verba cap. iv: *Tota pulchra*, etc., et alia varia ejusdem capituli, 854-857; et verba Psalmi lxxi: *Erit firmamentum*, etc., et alia loca sacræ Scripturæ, 857-859; et verba Ecclesiastici, cap. xxiv, vers. 11. In omnibus 859-865; et verba Cantici canticorum, cap. iii, vers. 6: *Quæ est ista*, etc., 865-868; et in ejusdem festi Octava explanatur verba Ecclesiastici, cap. xxiv, vers. 23: *Ego quasi vitis*, etc., 868-870. — Quid designat septimus dies, 868. — De Assumptione, est sermo Hugonis a S. Victore, 915-928. — Explanatur in hoc verba Cantici canticorum cap. iv, vers. 7: *Tota pulchra*, etc., et alia sive ejusdem capituli sive alius capituli ejusdem libri, 925-928. — De Assumptione, sunt sermones S. Bernardi, 981-1004. — Gaudium in hoc, 981, 982. — Spes nostra in hoc, 981-982. — Maria suscipitur a filio et ab angelis, 982. — Et quoad hanc solemnitatem S. Bernardus evoluit verba evangelii de castello Mariæ et Marthæ, 985-991; et loquitur in hoc festo de quatuordecim Lazari et præconio Virginis, 991, 995. — Juvat Bernardum terretque loqui de Virgine, 993, 994; et loquitur hic sanctus de duodecim prærogativis B. M. V. ex Apocalypsi, 995-1004. — De Assumptione sunt sermones Guericci abbatis, 1053-1062. — Quomodo beatissima est Maria, 1063. — De mu-

fecit amore Jesu et Mariæ in annis extremis vite, 1036-1038. — Ingressio Mariæ in cælum, 1039. — Evolutur Evangelium Mariæ et Marthæ, 1039-1062. — Quil facientium nobis ad habendum cælum, 1061, 1062. — Maria, in Assumptione, merit fructus suorum bonorum operum, 1062. — Præcellit sanctos excellentia sua Maria, 1109, 1110. — Quomodo laudanda Assumptio, 1112, 1113, 1114. — Ex eo quod fuerit humilis in terra, Maria in cælum fuit exaltata, 1115. — Laudes Virginis assumptæ, 1153, 1156. — Est de Assumptione sermo Petri Comestoris qui evoluit varia loca Cantici canticorum, 1180-1184. — Sunt de Assumptione sermones Petri Cellensis, 1224-1245. — Laudanda Maria, 1244. — Evolutur pro Maria Ezechielis, cap. xi, vers. 22, 1224, 1226; et Jeremæ, cap. xxxi, vers. 21, 1226-1227. — Invitatur ab angelis Maria, 1226. — Evolutur cap. xv, vers. 8, S. Lucæ, 1227-1236. — Maria considerata tanquam thronus, 1236, 1237; evolutur cap. vii, vers. 1 Cantici canticorum, 1237-1239; cap. vi, vers. 8, 1239, 1240; et cap. xv, vers. 9. S. Lucæ, 1243, 1245. — Est de Assumptione sermo Petri Blesensis, Bathoniensis archidiaconi, 1269-1279. — Gaudendum, 1269-1270. — Laudes in cælo, 1273. — Gloria Mariæ assumptæ 1274. — Evolutur Evangelium Marthæ et Mariæ, 1275-1279. — De Assumptione est sermo S. Martini Legionensis presbyteri, 1285-1288. — Quanam sunt laudes Virginis, 1285. — De Assumptione sunt sermones Absalonis abbatis, 1300-1315; evolutis verba Cantici canticorum, cap. vi, vers. 9, 1300-1305; et cap. vi, vers. 12, 1305-1311; et loquitur super arbore plantata in medio paradisi, 1311-1315. — Figurata fuit Maria, 1301, 1302. — Gaudium in die Assumptionis, 1303. — Excellentia Mariæ, 1306. — Quomodo assumpta Maria, 1310. — Beneficia Mariæ, 1314. — De Assumptione est sermo Adami abbatis Perseniensis super verba Proverborum, cap. xxxi, vers. 10, 1333-1361. — Evolutur Mariam esse mulierem fortem, *ibid.* — De Assumptione est sermo Innocentii III, papæ, super cap. x Lucæ, de castello et de Marthæ et Maria, 1395-1399; et de Canticis, cap. vi, ubi dicitur Mariam esse auroram, lunam et solem, 1399-1403. — De Assumptione est sermo S. Thomæ Aquinatis ex epis ola libri Ecclesiastici, cap. xxiv, ubi Maria comparatur arboribus, 1430-1432. — A Pio VII, papa concessio recitationis Officii octavæ Assumptionis in omnibus diebus octavæ pro ecclesia S. Mariæ della Granada, VII, 439, 509. — De Assumptione, quid observandum, VII, 143-147, Est omni modo certum quod anima Mariæ, postquam soluta fuit a corpore statim fuerit assumpta in cælum ad clarum Dei visionem, 147, 148. — Corpus Deiparæ Virginis fuit divinitus reservatum ab omni corruptione putrefactiva, 149, 150. — Quid significat vox *Assumptio*, 151. — Certum est Mariam fuisse assumptam quoad corpus in cælum, 151-153. — Sententia circa resurrectionem et assumptionem Mariæ, 154. — Dicitur tertia die a morte resurrexit et assumpta est in cælum quoad corpus Maria, 154, 155. — Non super angelos innixa sed propriæ agilitatis dote, in cælum ascendit Maria, 156. — Corpus Mariæ resurrexit in sepulchro et non in cælo, 157. — B. Maria quoad gloriam animæ transcendit omnium hominum et angelorum hierarchias, 158, 159. — Etiam in gloria corporis, omnes alios excepto Christo, Maria superat ita ut corporaliter etiam altius elevata sit quam omnes beati, homines et angeli, 160. — Beata Maria speciem et distinctum eorum in cælis efficit, 161, 162. — Assumptio et dormitio sunt distincta duo sed uno festo Assumptionis includuntur, 239. — Hujus festi origo ab apostolis repetenda vel eorum successoribus, 239, 240. — Octavam huius festo addidit Leo IV, papa, anno 847-241. — Gloria Mariæ, in sua Assumptione, 282-284. — In cælo Maria corona gloriæ coronatur, 284-290. — Quomodo Deipara post mortem ut beatitudinem animæ consequeretur tum a sanctis angelis ac reliquis cælitibus, tum a suo charissimo Filio, in cælum introducta et illic præ omnibus honorata atque eximie coronata sit, summo cum applausu ac communi triumpho sanctorum omnium, IX, 49-62. Angeli obvi et laudantes Mariæ mortuæ et assumptæ, 50-53. Cælicoæ quoad Mariam assumptam et illo uni gaudium, 54-56. — De Christo quoad Mariam assumptam illiusque verbasupposita, 56-58. — De gloria excellenti Mariæ in cælo, 58-62. — Post mortem, Maria fuisse resuscitata in corpore et in cælis assumpta; confirmatio hujus resurrectionis et assumptionis corporalis; responsio ad objectiones contra hoc, 62-82. — Assumpta est Maria corporaliter, 65; testimonia scholasticorum, 64, 65; Græcorum, 65-69; Ecclesiæ Latine, 69, 70; inimicorum Mariæ, 70; Scripture sacre, 71-78. — Præclaræ admodum et venerandæ sunt feræ de assumptione Virginis in Ecclesia institutæ quas abrogatas vellet novatores, 82-88. — Fera dies Assumptionis, 85. — Epistola et

evangelium hujus festi defenduntur contra hæreticos epistola, 84-91; evangelium, 91-103. — Pietas eujusdam religiosi fratris conversi in hoc festo, 684-685. — In assumptione, Maria comparata Marthæ, 685. — Gloria Mariæ assumptæ, 684. — Maria pulchra in assumptione, 685. — Læta in obitu Maria, 694, 695. Excellentia festi Assumptionis, 695, 696. — Mariæ Mariæ 59 diebus celebrata, 696, 697. — Herba benedictæ in hoc festo, 704. — In sua assumptione Maria comparata arboribus, 705-708. — Gloria Mariæ assumptæ, 709-712. — Consolatio de discessu Mariæ Virginis, 715, 714. — Historia Dormitionis et Assumptionis Mariæ, 714-718. Assumptio comparata cum Ascensione Christi, 720-723. — Gloria Mariæ assumptæ coronatæ 12 stellis, 724-734. — Maria est quasi Pallas Christianorum, et de duodecim ejus gaudiis in cælo, 734-738. — Quid mirandum in itinere ad sepulchrum Mariæ, X, 603. — Quando octava Assumptionis præscripta fuit, 611. — Quid sublimè dicat Emmanuel Paleologus II de Dormitione Mariæ in modum sermonis, 1597-1412. — In sua Assumptione Maria educit animas e purgatorio, XII, 889, 890.

5962. *Assumptio* (congregatio). A Pio VI, papa, confirmatur indulgentia et gratiæ spirituales, jam confraternitati B. M. V. in cælum assumptæ loci de Morbino Comensis diocese concessa, VII, 475-477. — Privilegia a Pio VI, papa communicata congregationi clericorum sub titulo Mariæ Virginis in cælum assumptæ civitatis Cavensis, 491-495.

5965. *Azelina Cisterciensis* fuit cultrix egregia Mariæ XI, 852-854.

5964. *Athanasia Aeginea* (S.) fuit cultrix egregia Mariæ XI, 624.

5963. *Athanasius* (S.) antistes Alexandrinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 815-815.

5966. *Atticus*, antistes Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 815.

5967. *Auditrux verbi Dei Maria*. — Num perpetua comes Christo prædicanti adhæserit Maria II, 167. — Qui negantem sententiam tenent, eorumque rationes, 167. — Allegant silentium evangelistarum nituntur S. Chrysostomo, 167. — Ratione confirmant opinionem suam, 167, 168. — Qui tenent affirmantem sententiam: Epiphanius, Guericus 163; Gerson, 168, 169; alii, 169, 170. — Quomodo intelligendum verbum *perpetua* 170. — Meditatio de Maria veniente ad Jesum concionantem, IV, 781-784.

5968. *Autoen* (S.), antistes Rhotomagensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 815; XII, 1034.

5969. *Automarus* (S.), antistes Morinensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 815.

5970. *Aufridus* (S.), antistes Trajectensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 815, 816.

5971. *Augustina Medicea* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 834.

5972. *Augustinus Adornus* fuit cultor egregius Mariæ, XI, 577, 578.

5973. *Augustinus Carraciolus* fuit cultor egregius Mariæ, XI, 577, 578.

5974. *Augustinus Cusanus*, cardinalis, Mediolanensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1109, 1110.

5975. *Augustinus Falvernia* Gephonensis, Salernitanus, antistes Isolaensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 816-818.

5976. *Augustinus Ferentius*, antistes Conversanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 816-818.

5977. *Augustinus Galannus*, Brichellensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1110.

5978. *Augustinus Justinianus*, antistes Nebiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 816.

5979. *Augustinus Oregius*, Italus, cardinalis fuit cultor egregius Mariæ, X, 1110, 1111.

5980. *Augustinus Pallavicinus*, Genuæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 155, 156.

5981. *Augustinus* (S.), antistes Hipponensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 816. — Explicat loca Apocalypsoe in Mariam, I, 17, 18. — Ad honorem Mariæ fecit librum adversus Julian. . . Pelag., I, 45. — Fecit et librum de Virginitate, I, 310. — Loquitur de purificatione Mariæ de cantico *Magnificat*, III, 1537-1563. — Denique fuit fundator ordinis Mariæ, XI, 535-532.

5982. *Augustinus Valerius*, Venetus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1111, 1112.

5983. *Austriaca domus* elegit Mariam patronam, III, 163. Veneratur Mariam, III, 164, 191.

5984. *Auzia de Podio*, Valentinus Hispanus, cardinalis fuit cultor egregius Mariæ, X, 1111, 1112.

5985. *Auxiliatrix Maria* (congregatio) a Pio VIII, confirmatio indulgentiarum, privilegiorum et indulgentiarum

so Iulio S. Mariæ auxiliatricis Sancti Amoris civitatis Luca, VII, 578.

3986. Ave. Diversi tituli sub quibus, voce *Ave* salutari potest Maria, III, 812.

3987. *Ave Maria* (Salutatio Angelica). De salutatio Angelica, speciatim locus est. I, 479 seqq. 532 seqq. — Cur salutatio Angelica præmittitur concionibus, III, 656, 657. — Dissertatio institutur de salutatio Angelica, 1222, 1225. — Antiquus et perpetuus usus salutationis Angelicæ in Ecclesia, 1235. — Eximia testimonia Patrum et aliorum de antiquitate Salutationis Angelicæ, 1225-1225. — Quid hæretici dicunt de Salutatione Angelica et quomodo confutantur, 1225-1227. — Recitatio Salutationis Angelicæ est grata Mariæ, 1227. — Verba Salutationis Angelicæ comparantur quindecim geminis, 1242, 1243. — Hæc salutatio quid denotat quoad Mariam, 1539, 1540. — Super *Ave Maria* sunt meditationes S. Anselmi Lucensis episcopi 1589, 1590. — Meditationes super voce *Ave*, 1590, 1591; super voce, *Maria*, 1591; super vocibus *Ave Maria*, 1592, 1593; super *gratia plena* 1593; super *Dominus tecum*, 1593, 1594; super *benedicta tu in mulieribus*, 1594. — Salutatio angelica est modus approbatus ab Ecclesia invocandi Mariam, IV, 209, 210. — Quid quærendum veniat de hac precatione, 211. — Pia est hæc precatio, et ideo laudabiliter eam adhibemus, 211. — Qui improbat hanc precationem, 211. — Hæretici non omnino improbant, 211-213. — Cur dicimus *Ave Maria* esse precem piam, 213; et laudabilem cur, 213, 214. (Objectiones contra recitationem Salutationis Angelicæ, quærendæ sunt in Indice 3 titulo : *Ave Maria*). — Vetusta est in Ecclesia consuetudo Salutationem Angelicam recitandi, 219. — Quid intelligatur nomine Ecclesiæ de quo hic, 219, 220. — Monumenta probantia hanc antiquitatem recitationis, 220, 221; inter alia testimonia sunt testimonia Petri Damiani, 221, 222; Bernardi Clarevallensis, 222, 223; Amadi Lausanensis, 223; Odonis episcopi, 223; monumentorum Rosarii, 223, 224; exemplorum recitantium *Ave Maria*, 224, 225; alia congeruntur testimonia de sæculo in sæculum, 225, 226; testimonium præclarum S. Bernardini 226, 227. — Quoad varias partes Salutationis Angelicæ sunt qui dicunt a concilio Ephesino adjuncta esse verba: *Sancta Maria, mater Dei*, et ista talia dicentibus obsistit comprobationibus, 228, 229, 230, 231; a quoniam ergo tempore adjuncta sunt verba ista usque ad *amen*, 211-212. Paraphrases sunt de *Ave Maria*, 256, 257. — A quibus compositæ sunt partes Salutationis Angelicæ, 229-241. — Vox *ave* explicatur, absque quoque Mariam, 672. — Partes salutationis angelicæ explicantur citationibus S. S. Patrum 604-624. — Meditatio de Salutatione angelica, 716-721. — Vox *Ave* quid significat, 717. — De vocibus, *gratia plena*, 718, 719; voces *Dominus tecum*, 719; voces *Benedicta tu in mulieribus*, 720. — Contemplationes fiunt de Salutatione Angelica, 927-934. — Præparatio ad contemplationes, 927; De primo verbo *Ave*, sit contemplatio, 928, 929; de verbis, *gratia plena*, 929, 930; de verbis *Dominus tecum*, 930; de verbis *Benedicta tu in mulieribus*, 931, 932; de verbis *Benedictus fructus ventris tui*, 932-934. — De verbo *Ave*, 1241, 1242; *gratia plena* 1243; *Dominus tecum*, 1244-1246; *Benedicta tu in mulieribus*, 1246, 1247; explicatur *Ave gratia plena*, 1443-1447; vox *Ave* vertitur in *Eva* 1446; Gabriel ipse dixit *Ave* et reliqua præcipua verba Salutationis Angelicæ, 1447; et quid ex hoc sequitur, 1447, 1448. — Voces *gratia plena* quomodo explicantur, 1515-1517. — Vox *Ave* quomodo mirabiliter explicatur ad honorem Mariæ, 1522, 1525. — Visio miranda dum cantatur *Ave Maria*, V, 45. — Modus recitandi Salutationem Angelicam ad majorem spiritus utilitatem, 80-82. — Exempla recitantium Salutationem Angelicam, 85-86; et beneficia illis a Maria collata, 85-86. Modus recitationis Salutationis Angelicæ quem nos docuit Maria ad habendum auxilium certum in morte, 559, 560. — Paraphrases super *Ave*, VI, 107-113; verba *Ave gratia plena* explicantur, 107, 113. — Vox *Ave* dicitur Mariæ sub diverso respectu, 126-130, 507-517, 1413-1420. — *Ave Maria* exponitur et explicatur a S. Thoma Aquinate, 1421-1426. — *Eva* nomen mutatur in *Ave* 1445. — Cur *Ave Maria* præmittitur concionibus, 1432. — De præstantia et dignitate Salutationis Angelicæ quam adversarii frustra oppugnaverunt canitur verba fecit Cansius VIII, 1010-1016. — Quot partes in salutatio Angelica, 1013. — Quid expriment verba Salutationis Angelicæ, 1013. — Hæc oratio Virgini placet a nobis recitata, 1013. — De principio Salutationis Angelicæ, quo dicimus *Ave* deque catholico usu et fructu ejusdem salutationis quam in ecclesia retinendam esse quidam ex adversariis probant (verba Cansii), 1016-1025. — *Ave* dicitur plus quam *Salve*, 1016; *Ave* dicitur *gaude*, 1018. — *Ave*, *gratia*

plena per paraphrasim exponitur, 1019. — Adversarii stant pro *Ave Maria*, 1021-1025. — Dicit Cansius retinendam esse veterem lectionem : *Ave gratia plena*, quibus in verbis novatores multis modis variant ac hallucinantur, *gratia* nomine abutentes, et hoc ipsum cum aliis Luca verbis male commiscentes, 1025-1031. — Detectio quorundam errorum circa nomen *gratia* 1031-1045. — Explicantur voces *gratia plena*, 1030-1035. — Vindicatur Salutatio Angelica contra Calvinum, et probatur non irritum esse laborem piorum salutantium Virginem Mariam per hanc precationem, 1060-1067. Confutantur omnes oppugnantem Angelicam Salutationem qui vellent sic ab ejus usu revocare ac deterere orthodoxos, 1067-1078. — Quoad Salutationem Angelicam, a Cansio fit refutatio sententiæ Stephani de Malescot, quomodo veteres usi sunt hac Salutatione et deiparam non solum imitationis cultu et exemplo honorandam esse demum variis et præclaris modis a S. S. Patribus Mariam salutari 1078-1086. — Quibus ex causis usus catholicus Mariam salutandi hodie potissimum improbetur; quoniam iidem Salutationis Angelicæ verbis multiplex Mariæ dignitas et excellentia continetur, 1086 1093. — Multa commendat Salutationem Angelicam, IX, 556. — Quibus partibus componitur Salutatio Angelica, 556. — Explicantur et commendantur verba salutationis Angelicæ, 557-541. — Quinam fecerunt precationem *Ave Maria*, 669. Salutatio Angelica quibus nominibus decoratur a S. Ambrosio, X, 786. Quibus adhuc aliis nominibus, XI, 577-588. — Quibus rebus assimilatur *Ave Maria*, 588, 589. Duo verba *Ave Maria*, summopere placent Mariæ, XII, 825. — Honoranda Maria salutatio Angelica, 861, 865. Mariæ quam grata sit Salutatio Angelica, 924, 925. — Salutationis Marianæ efficacia, 968. Salutatio Angelica perit diabolium, 1016-1018. — Recitatio Salutationis Angelicæ est gratissima Mariæ, 1025, 1026. — Modus recitandi Salutationem Angelicam quem Maria nos docuit, 1109, 1110.

3988. *Ave Maris stella*. Considerationes sunt asceticomorales de hoc hymno in honorem Virginis, IV, 1437-1476. — Consideratio asceticomoralis de : *Ave Maris stella*, 1437-1459; de *Dei Mater alma*, 1459-1441; de *atque semper virgo*, 1441-1444; de *Felix cæli porta*, 1444, 1445; de *Sumens illud Ave*, 1445-1447; de *Gabrielis ore*, 1447, 1448; de *Funda nos in pace*, 1448-1450; de *Mitans Evāgelium*, 1450, 1451; de *Solve vincula reis*, 1451-1453; de *Profer lumen cæcis*, 1453, 1454; de *Mula nostra pelle*, 1454, 1455; de *Bona cunctis posce*, 1455-1457; de *Monstra te esse matrem*, 1457, 1458; de *Sumat per te preces*, 1458, 1459; de *Qui pro nobis natus*, 1459, 1460; de *Tulit esse tuas*, 1460, 1461; de *Virgo singularis*, 1461, 1462; de *Inter omnes mitis*, 1462-1464; de *Nos culpis solutos*, 1464, 1465; de *Mites fac et castos*, 1465, 1466; de *Viam præsta puram*, 1466, 1467; de *Iter para tuum*, 1467-1469; de *Uidentibus Jesum*, 1469, 1470; de *Semper collocentur*, 1470-1472; de *Sit laus Deo Patri*, 1472, 1473. — De Summo Christo decus, 1173, 1174; de Spiritui sancto, tribus honor unus, 1474-1476. — Hymnus *Ave Maris stella* exponitur, V, 1101.

3989. *Ave regina cælorum*. Hoc canticum in honorem Mariæ quoniam tempore canatur quemam auctorem habeat et quam antiquum sit declaratur, III, 652. — Quando dicitur hoc canticum quando posita fuerit in Officio hæc antiphona et de additamentis quo accepit, IV, 514, 517, 518, 519. — A quoniam composita hæc antiphona, 528. — quoniam tempore composita et quoniam tempore capiti cantari in Ecclesia, 528, 529. — Mutationes in hæc antiphona, 529. (Objectiones quoad hanc antiphonam Vide in Indice tertio, titulo : *Ave regina cælorum*.)

5990. *Avi* (ordo de), XI, 1002; X, 658.

5991. *Avitus* (S.), antistes Claramontanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 818.

5992. *Aymericus de Balio*, Perusii baro, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 153.

5993. *Azo*, Mediolani princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 156, 157.

5994. *Bacchylus* (S.), antistes Messanensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 817, 818.

5995. *Baldricus* sen *Baldericus*, Austrasius, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 157.

5996. *Baldwinus* Belgæ, Flandriæ comes et Hierosolymorum rex. Fuit cultor egregius Mariæ, X, 153.

5997. *Baldwinus Peronius*, antistes Cantuariensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 819.

5998. *Baldwinus IV*, Hannoniæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 157.

5999. *Baldwinus Insulanus*, Flandriæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 157.

4000. *Baldwinus Pulchrobarbus*, Flandriæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 157, 158.

4001. *Balsamum Marianum*. Balsami Mariani exemplar sodalis Marianus, quod est : conversio juvenum bacchanantium, per odorem balsami spiritus is, in monasterio cuius abbas (S. Bernardus), devotus erat Virgini, III, 414-419.

4002. *Bamba* seu *Wamba*, Hispaniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 23.

4003. *Baptisma Mariæ*. An Mariæ baptisma suscepit, II, 259, 241; quinam negarunt, 241, 242; si vere Mariæ recepit baptisma, 244; quid de his dicatur, 243, 246; qui dicunt Mariam suscepisse baptisma, 242-246; baptisma datum fuit Mariæ a Jesu, II, 589. — Baptismus Mariæ quo die celebratur, III, 934. — Qui dicunt Mariam baptizatam, 935, 936; obiectio contra baptisma Mariæ refutatur, 937; Mariæ recepit sacramentum baptismi, VII, 1259; et fuit a Christo, omnium prima baptizata, 1240. — Accepit Mariæ sacramentum baptismi cum fuit baptizata, scilicet anno Christi tricesimo et mensibus aliquot; ac anno vitæ suæ quadagesimo quinto et aliquot mensibus, VIII, 70, 71. — Quid credendum quoad baptismum Mariæ, 756.

4004. *Baptista Pallavicinus* Parmensis, antistes Rhegensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 819.

4005. *Baptista Justinianus*, Chii dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 157.

4006. *Baptista Varana*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 855.

4007. *Baptista Valentinus*, Cantalicus, Sabinus, antistes Pennensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 819.

4008. *Barbatus* (S.), antistes Beneventanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 819, 820.

4009. *Barninus*, dux IV. Pomeraniæ Wolgastensis, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 158, 159.

4010. *Bartholomæus Ferrarius*, fundator ordinis clericorum Regularium S. Pauli, vulgo Barnabitarum, XI, 561, 562.

4011. *Bartholomæus Lapacius*, de Ubertinis, Italus Florentinus, antistes Coroneus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 820.

4012. *Bartholomæus Tridentinus*, ordinis Prædicatorum fecit: Vitæ et actus sanctorum per anni circulum, I, 44; allatus pro immaculata Conceptione Mariæ, *ibid.*

4013. *Bartholomæus Caleonius*, Venetorum dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 161.

4014. *Bartholomæus* de Capua Altevillæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 159.

4015. *Bartholomæus Justinianus*, Chii dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 159.

4016. *Bartholomæus*, Italiæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 159-161.

4017. *Bartholomæus*, Paternionis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 161.

4018. *Bartholomæus Cæsius*, Romanus cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1111, 1112.

4019. *Bartholomæus Falerius*, Venetus, antistes Constantinopolitanus, X, 820.

4020. *Bartholomæus*, antistes Laudunensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 820.

4021. *Basilissa Antiochena*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 853-858.

4022. *Basilius* (S.), cognominatus Magnus, antistes Cæsariensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 820. — Fuit fundator ordinis Basiliani, XI, 371-376. — Officium Mariæ ab ejus discipulis decantatum, XI, 374-376.

4023. *Basilus* (S.), antistes Seleuciensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 820, 821.

4024. *Basilus I*, Macedo, imperator Orientis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1375-1377.

4025. *Basilus Porphyrogenitus II*, Orientis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1377-1380.

4026. *Basinus* (S.), Galliæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 161.

4027. *Bathidis* (S.), Francorum regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 623-625.

4028. *Beatitudo Mariæ*, de Beatitudine Virginis Mariæ, VI, 725.

4029. *Beatrix a Sylva*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 581, 582, 858, 859.

4030. *Beatrix Lensiensis*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 858.

4031. *Beatrix Gazea*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 623, 626.

4032. *Beatrix Veniera*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 859.

4033. *Beatrix Brabantia*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 623.

4034. *Beda Seeaer* (P.), ordinis S. P. Benedicti fecit: Novendialia exercitia in honorem Virginis, IV, 1187, 1186. — Quid dicit lectori, 1183-1188. — Dedicat opus,

suum, 1187, 1188, 1223, 1224, 1273, 1274, 1501, 1502, 1537, 1538, 1593, 1594, 1425, 1426.

4035. *Beda venerabilis*. Carmina composuit pro Nativitate Mariæ Dei Genitricis, III, 1573, 1574.

4036. *Begga* (S.), Brabantiae princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 626, 627.

4037. *Belisarius* seu *Vilisarius*, Italiæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 162.

4038. *Benedicta Florentina*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 627-629.

4039. *Benedictini* (S.) (congregatio) — A Pio VI, confirmatio gratiarum concessarum Capella B. M. V. monasterii monachorum ordinis S. Benedicti loci Eremitarum nuncupati, Constantiensis dioceseos, VII, 480-483. — De ordine S. Benedicti, XI, 1006, 1007.

4040. *Benedictus S. Abbas*, fuit cultor egregius Mariæ et sacri ordinis Benedictini fundator, XI, 391-396.

4041. *Benedictus Justinianus*, Patricius Genuensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1113.

4042. *Benedictus Ubaldis*, Perusinus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1 15, 1114.

4043. *Benedictus II*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 627.

4044. *Benedictus III*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 642, 643.

4045. *Benedictus XII*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 679.

4046. *Benedictus XIV*, papa, scripsit in honorem Mariæ: De Festis B. M. V., III, 1399, 1400.

4047. *Benevenda* (B.). Assinas, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 859.

4048. *Benevenda* (B.). Foroliviensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 859-841.

4049. *Bemmo* (S.), antistes Metensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 821.

4050. *Berardus de Odra*, Albæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 162.

4051. *Berardus*, princeps Bellijocensis, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 162.

4052. *Berardus* de Costaca, antistes Barensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 821.

4053. *Berchmanus*, fecit: Hyperdulia Mariana, I, viii.

4054. *Berkman*, Joannes, jesuita, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 1114.

4055. *Berlendus*, in honorem Mariæ fecit: Elogia Virginis Deparæ ad Litania ejusdem Lauretanæ, I, viii.

4056. *Bernardinus* de Frigieora, Hispanus, antistes Nazarenus, X, 821.

4057. *Bernardinus* de Bustis in honorem Mariæ fecit: Marialia, I, 297.

4058. *Bernardinus Sanseverinus*, Bisniani princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 162, 163.

4059. *Bernardinus Pimentel*, Hispanus, Tavaræ marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 163.

4060. *Bernardinus Senensis* (S.), ordinis Minorum, dicit a quo cognoscatur perfectio Mariæ, I, ii. — Fecit sermones de B. Virgine, I, 109. — Fecit sermones de Immaculata Conceptione Mariæ, I, 118. — Hic sanctus devotissimus Mariæ moritur et abit in eulum, III, 971. — Quotidie salutabat imaginem Virginis, V, 82. — Amavit omnimodo Mariam, XI, 896. — Bernardinus Senensis apparere post mortem, approbat Immaculatam Conceptionem, X, I, 1142, 1143.

4061. *Bernardus I*, Carinthiæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 163.

4062. *Bernardus*, Carpiensis dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 163.

4063. *Bernardus de Rubeis*. Quid dicit de Immaculata Maria, I, 56.

4064. *Bernardus Ptolemæus* (B.), fundator ordinis monachorum B. M. Montis Oliveti, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 525-528.

4065. *Bernardus* (S.), Calenensis antistes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 822.

4066. *Bernardus* (S.), abbas Clarævallensis vocat Mariam misericordem, I, iii. — Arcam vitæ, I, iv. — Dicit omnia per eam nobis advenire, *ibid.* — Quibus comparat Mariam, *ibid.* — Fecit sermones et homilias in honorem Mariæ, I, iii, iv, xi. — Comparat Mariam, I, 8, 11. — Dicit Mariam novae laudes falsas, I, 3. — Scripsit epistolas de Conceptione B. Mariæ, I, 21. — S. Bernardus cuius festum fit vicesima die Augusti vocatur secretarium Virginis, III, 1136. — Fuit cultor egregius Mariæ, XI, 404-411; XII, 1053.

4067. *Bernardus*, comes de Leonberg, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 163.

4068. *Bertrandus Duguesclin*, comes Longevillanus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 163, 164.

4069. *Bernardus*, S. Valerici toparcha, in Gallia, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 164.
4070. *Bernardus*, Montis Albani antistes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 822.
4071. *Bernardus* (S.), archiepiscopus Toletanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 822, 825. — Composuit quatuor sermones in *Salve Regina*, III, 1659-1676.
4072. *Bernardus Justinianus*, patricius Genuensis, antistes Anglonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 822.
4073. *Bernardus de Ambasia*, Gallus, Tholosanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1114.
4074. *Bernardus de Roserio*, antistes Tolosanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 823.
4075. *Bernardus Tartatus*, dictus *Divitiis*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1114.
4076. *Bernardus Maciejowski*, Polonus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1114, 1115.
4077. *Bernardus de Santoval*, Hispanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1115.
4078. *Bernardus de Ubertis*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1115, 1116.
4079. *Bertha*, Caramanice comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 629.
4080. *Bertha* (S.), Pontinensis comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 629-650.
4081. *Bertholdus*, Andechii comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 164.
4082. *Bertholdus* (S.), Germaniæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 164.
4083. *Bertilia* (B.) Brabantia, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 841.
4084. *Bertilia* (S.) Mareolensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 670.
4085. *Bertinus*, fuit cultor egregius Mariæ, XII 1035.
4086. *Bertrandus de monte Farentio*, Vasco, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1116.
4087. *Bertrandus a Turre*, seu a *Cura*, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1116-1119.
4088. *Berullus*, cardinalis, accipit in corde a Maria Jesum, XII, 810.
4089. *Bessarion Trapezontius*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1119.
4090. *Bethleemite* (congregatio) officium B. M. approbatum pro ordine Bethleemitarum, extenditur a Pio VI ad clerum sæcularem civitatis et dioceseos de Cuzco, VII, 451-455.
4091. *Birgitta de Monte Acatō*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 841.
4092. *Birgitta* (S.) quid, inter alia, Maria revelavit huic sanctæ, III, 535. — Per ejus revelationes, scimus preces Mariæ esse spem misericordie, IV, 1390. — Maria revelat suum amorem in Deum, IV, 1400. — Maria notificat S. Birgittæ suam pauperatē, 1407. — Maria revelavit quod ad nomen suum angeli gaudeant et demones contremiscant, V, 283.
4093. *Birgitta* (S.) Suecia, uxor Ulphonis de Ulphaso, Nericiæ princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 670-658; hæc sancta ordinis monialium et monachorum Birgittensium fundatrix, omnimodo Mariæ amatrix fuit, XI, 527-536.
4094. *Bisantius*, antistes Barensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 825.
4095. *Bithildis N.*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 678.
4096. *Blanca*, Britannicæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 639.
4097. *Blanca*, Castellæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 639.
4098. *Blanca*, Gallicæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 639-640.
4099. *Blanca Maria Sfortia*, Mediolani seu Insubricæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 640.
4100. *Blancha Gusmanica*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 841-842.
4101. *Blands Maria*, Mediolani ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 640.
4102. *Blasus de Alagon*, Sastagensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 164.
4103. *Blasius Ragusinus*, Dalmata, antistes Tribunensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 823.
4104. *Blasphemie in Mariam* puniuntur, XII, 760, 794, 795, 811, 812, 877, 878, 921, 922, 939, 974, 1034, 1037, 1205.
4105. *Bodo* (S.), antistes Tullensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 823-824.
4106. *Boquillus* (S.), antistes Gresnensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 824.
4107. *Boleslaus*, Poloniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 24.
4108. *Bolko*, Silesiæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 161.
4109. *Bonafides*, Sylvæ comes in Etruria, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 161, 163.
4110. *Bona*, Franciscus, theologus fecit : « Defensio B. V. M. piorum cultorum ejus contra i bellum intulatum : *Monita salutaria B. V. M. ad cultores suos indiscritos* ; et contra apologeticam Epistolam pro istem, » V, 137. — Loquitur ipse auctori impii libri etati, 137-140.
4111. *Bonaventura* (S.) Fidenza, Balneoregiensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 1120-1152. — Composuit in honorem Mariæ *Speculum Marianum*, I, m; fecit et *Litanias Virginis*, m; fecit et *Laus Virginis*, I, 9; fecit et Canticum in honorem Virginis, IV, 451-456. — In honorem Virginis transmutat hymnum : *Te Deum laudamus*, etc., in *Te Marianum laudamus*, etc., V, 87. — Scripsit libros quibus tituli *Laus B. V. M.*, VI, 1405-1412; *Corona B. M. V.*, 1411-1414; *Psalterium minus B. V. M.*, 1413-1420; carmina super *Salve, Regina*, 1419-1422.
4112. *Bonaventura*, Baduarius de Peraga, Patavinus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ in ejusque honorem scripsit, X, 1119, 1120.
4113. *Bonifacius*, Montis Ferrati marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 163.
4114. *Bonifacius IV*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 625, 626.
4115. *Bonifacius VIII*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 675-676.
4116. *Bonifacius IX*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 685-688; ejus constitutio quoad festum visitationis, *ibid.*
4117. *Bonifacius* (S.), Ferentinus antistes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 824.
4118. *Bonifacius* (S.), Lausanensis antistes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 824.
4119. *Bonifacius* (S.), Moguntinus antistes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 825.
4120. *Bonitus* (S.), Arvernus antistes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 825-825.
4121. *Bono consilio* (*Confraternitas de*). Indulgentiæ a Clemente XIII pro confraternitatibus sub titulo B. M. de Bono Consilio erectis et erigendis in ditionibus Bavaricæ, VII, 391-396; et approbatio institutionis sodalitorum sub invocatione B. M. de Bono Consilio, 396, 397.
4122. *Boppo Richenbacensis*, comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 166.
4123. *Borsivorius* seu *Borsinus*, Boemorum dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 166.
4124. *Bourassé*, Joannes Jacobus, canonicus Ecclesiæ metropolitanae Turonensis, est auctor *Summæ Aureæ de laudibus Virginis*, et eam dedicat, I, 1. — Commendat Mariæ, I, xu. Ejus protestatio, I, xu. Collegit et disposuit Bullarium Marianum, VII, 7, 8. Et conciliorum decreta Mariana, 7, 8.
4125. *Brentanus Cimarotus*, fecit : alphabetum sacrorum elogiorum Deiparæ, I, xu. — Iste R. P. Benedictinus fecit etiam opus : *Miranda Mariana*, seu *Mira* erga nos ope B. M. V. patrata XII, 743, 744.
4126. *Brinolphus* (B.), *Vastonus*, antistes Scaensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 826.
4127. *Britius* (S.) antistes Martulensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 827.
4128. *Brundizio* (*Laurentius a*), Capuccinus, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 998.
4129. *Bruno* (S.), fundator Carthusianorum, stetit pro Immaculata Conceptione Mariæ, I, 53. — Fuit cultor egregius Mariæ, XI, 415-418.
4130. *Bruno* (S.), Herbiopolensis antistes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 828.
4131. *Bruno* (S.), Signensis antistes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 827-828. — Fecit librum de laude Mariæ, VI, 651-662.
4132. *Bruno*, antistes Hildesianus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 827.
4133. *Bullæ Pontificales Marianæ*. Bullæ summorum pontificum in honorem Mariæ indicantur tantum, VII, 9-22; et istæ bullæ exponuntur et sunt : Alexandri VII, VII, 247-256; Alexandri VIII, VII, 313-324; Benedicti XI, VII, 29, 30; Benedicti XII, VII, 351-360; Bonifacii IX, VII, 29-34; Clementis VII, VII, 51-58; Clementis VIII, VII, 141-163; Clementis IX, VII, 253-262; Clementis X, VII, 263-278; Clementis XI, VII, 353-352; Clementis XII, VII, 359-384; Clementis XIII, VII, 383-400; Clementis XIV, VII, 399-416; Eugenii IV, VII, 59-

46; Gregorii IV, VII, 25; 26; Gregorii XIII, VII, 83-103; Gregorii XV, VII, 215-224; Gregorii XVI, VII, 581-628; Honorii III, VII, 21, 26; Innocentii IV, VII, 25-30; Innocentii X, VII, 243-248; Innocentii XI, VII, 277-314; Innocentii XII, VII, 325-354; Leonis X, VII, 47-52; Leonis XII, VII, 563-576; Martini V, VII, 55-60; Pauli IV, VII, 57-69; Pauli V, VII, 163-216; Pii IV, VII, 61-66; Pii V, 61-84; Pii VI, VII, 413-496; Pii VII, VII, 495-566; Pii VIII, VII, 575-582; Pii IX, VII, 627-649; Sixti IV, VII, 45-48; Sixti V, VII, 103-110; Urbani VIII, VII, 223-246.

Et nunc, ordine alphabetico, damus verba initialia huiusmodi, ut facilius inveniantur, sic ergo: *Ad æa*, VII, 206, 210, 279, 354; *Ad uberes*, 242; *Alias supplicationibus*, 253; *Alias*, 515; *Alias emanavit*, 272; *Alias pro parte*, 533; *Alias volentes*, 172; *Ad uberiores*, 267; *Ad pastoralis*, 271; *Ad pastoralis*, 309, 516; *Ad augendam*, 353, 388, 397, 404, 424, 428, 429, 478; *Ad supremum*, 599; *Assiduum sollicitudinem*, 604; *Apostolatus officium*, 280; *Apostolici muneris*, 425; *Augustissimæ*, 253; *Benedicentes*, 583; *Cantate*, 44; *Cum quorundam*, 57; *Cum sicut*, 509, 581, 80, 115, 214, 274, 351, 414, 552, 479, 489, 550, 452, 490, 499, 508, 536, 545, 453, 456, 458, 470, 472, 495, 510, 457, 471, 471, 476; *Cum venerabilis*, 551; *Cum nos super*, 555; *Cum certis*, 163; *Cum nos alias*, 513; *Complura pietatis*, 241; *Cælestium numerum*, 269, 524, 586, 394; *Commisæ nobis*, 394; *Commisæ nobis*, 539, 598; *Cum primum divina*, 392; *Christianæ nobiscum*, 95; *Congruit militavit*, 571; *Devotionis*, 26; *Dum levamus*, 29; *Dum ineffabilia*, 106; *Decet Romanum*, 145; *Domini gregis*, 152; *Decet Romano*, 204; *De Salute gregis*, 516; *Dudum felicitis*, 405; *Exultate*, 42; *Ex quæ*, 45; *Ex Clementi*, 51, 258; *Esi temporalium*, 56; *Ex debito*, 141, 415; *Ex pastoralis*, 151; *Ex quo divina*, 154, 426; *Exponi nobis*, 243, 247, 249, 275, 277, 283, 285, 303, 510, 514, 543, 553, 557, 558, 563, 404, 408, 420, 422, 434, 475, 474, 478, 479, 486, 493, 506, 512, 580, 581; *Exigit Commisæ*, 258; *Eximia*, 281, 396, 399; *Emanavit*, 337, 359, 451, 442, 483; *Ex quo sedes*, 536; *Ex injuncto*, 355; *Ex cælestis*, 544; *Ex parte*, 564; *Esi Dei Filius*, 567; *Expositum nobis*, 578, 582, 585; *Fabrizio*, 351; *Gloriosæ*, 126; *Gratum quidem*, 601; *Illius qui*, 61; *Inemeratæ*, 195; *Immensæ*, 175; *In supremo*, 215, 255, 257, 553; *Imperscrutabilis*, 223; *Id officii*, 493; *Injuncti*, 248, 465; *In supereminenti*, 259; *Inscrutabili*, 319; *In excelsa*, 325; *Injunctæ nobis*, 557; *In summi pontificatus*, 556; *Insuperabilis Deus*, 628; *Laborantibus*, 576; *Monet apostolus*, 85; *Memoria*, 553; *Nuper*, 284, 383, 419, 440, 484, 487; *Nihil est*, 430; *Nomine dilectorum*, 554; *Nos qui dolores*, 560; *Neminem*, 587; *Omnipotentis Dei*, 100; *Orthodoxorum*, 503; *Occurrendo*, 541; *Omnium salutis*, 585; *Pastoris æterni*, 47, 56; *Postquam nos*, 65; *Pia consideratio*, 89; *Pro excellenti*, 110; *Piorum hominum*, 171, 590, 591; *Pietatis*, 231, 415, 467, 500, 570; *Pietatem*, 596; *Præcipius inter*, 542; *Præcipua*, 401; *Piis Christi*, 409; *Pastoralis*, 480; *Pernagat nobis*, 497; *Pius Christi*, 566, 575; *Præsentissimum*, 579, 589; *Quod divino*, 546; *Quæ honorem*, 23; *Quæcumque*, 158; *Quantum ornamentis*, 589; *Quoties a nobis*, 491; *Quoniam*, 565; *Quædam pia*, 574; *Quæquam religiosus*, 592; *Romani pontificis*, 39; *Religiosos viros*, 115; *Regis*, 200; *Ratio pastoralis*, 401; *Romanus pontifex*, 165; *Redemptoris*, 263, 532; *Superni benignitas*, 29; *Sedis apostolica*, 53; *Super speculum*, 72; *Superni omnipotentis*, 73; *Superna*, 125; *Sincera nostra*, 257; *Sacrosancta*, 527; *Scriptissimus*, 397; *Studium tuum*, 488; *Sanctissimus Dominus*, 131, 220; *Sanctissimi*, 208; *Sacri apostolatus*, 218; *Sanctæ et immaculatæ*, 245; *Sollicitudo omnium*, 251; *Tanto studio*, 511; *Ut vivendi norma*, 22; *Unigeniti filii*, 576.

4154. *Burchardus*, Alemannia dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 166.

4155. *Burchardus*, antistes Constantiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 828.

4156. *Burchardus* (S.), antistes Herbipolensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 828.

4157. *Burgherius*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1026.

4158. *Bzovius*, Abraham, fecit: thesaurus laudum S. S. Deiparæ super cantici M. Salve, I, vi.

4159. *Cæcilia Bituricensis*, in Gallia, comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 639-641.

4160. *Cæcilia Renata*, filia Ferdinandi II, Cesaris, Polonia regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 641.

4161. *Cæcilia Ferrariensis*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 842.

4162. *Cæcilia Panormitana*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 842.

4163. *Cæcilia* (S) Romana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 842.

4164. *Cæcilus* (S.) Pliberitanus antistes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 827-829.

4165. *Cælion et Maria*. Maria nos ducit ad cælum, id est ad salutem: nam est stella polaris cujus ope itur ad portum, III, 246-249.

4166. *Cæsar Baronius*, Soranus cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1151-1157.

4167. *Cæsar Buzæus*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 731.

4168. *Cæsar Montius*, Mediolanensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1157, 1158.

4169. *Cæsares Mariani*, nomina alphabetica illorum, X, 1491, 1492.

4170. *Casarius* (S.) antistes Arelatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 829.

4171. *Calistus*, I, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 616.

4172. *Callistus* II, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 619.

4173. *Callistus* III, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 691, 692.

4174. *Calvario* (Congregatio de). A Leone XII reintegratio pie congregationis sub titulo reformationis Domine nostræ calvarii, VII, 574-576.

4175. *Canberni*. Cor argenteum dedicantur Virgini, III, 529.

4176. *Camelottus*, Jesuita, est auctor operis *Annales Mariani*, I, vi.

4177. *Camillus de Lellis*, ordinis Clericorum regularium infirmis ministrantium fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 589-592.

4178. *Camillus Caraccioli*, Neapolitanus Avellini princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 165.

4179. *Camillus Panphylus*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1028.

4180. *Campana et Maria*. Ad quid, per tres vices, pulsatur in honorem Mariæ nunc, meride et vespere, III, 651.— Et quid recitandum, dum pulsatur, 652.— Et quis hunc campanæ pulsum instituit, 632, 635.— II storia de hoc, 635.— Sonus campanæ restitutus in Gallia pro hora meridiana, in honorem Mariæ, III, 937, 938.— Ad quid sonitus campanæ, dum angelus recitatur tribus vicibus per diem, 1425.

4181. *Cona Galilee*, ibi obtinet a filio Maria miraculum conversionis aquæ in vinum ad nuptias, II, 147.— Narratur res ex Evangelio 147.— In hoc Maria non peccavit, 147, 148, 149.— Quid dicunt inimici Mariæ, 148, 149.— Quomodo ab omni specie culpæ excusatur Maria, 149, 150.— Testimonia quoad hoc, 150, 152.— Cur Jesu vocat, in hoc casu, Mariam: mulierem 152, 153.— Quid dicitur circa hoc de Chrysostomo excedente verbis, 153, 154.— Quomodo interpretamur circa hoc verba Augustini, 154-156.— Christus in hoc monstrat se Deum et hominem, 156.

4182. *Candace*, Æthiopum regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 641.

4183. *Candelaria Maria*. (Congregatio). A Gregorio XVI facultas erigeni huiusmodi sodalitates sub invocatione B. M. V. a Candelaria in Indis, VII, 589, 590.

4184. *Canis grandis Scatiger*, Veronæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 165-167.

4185. *Canisius Petrus* est auctor, *De Maria Virgine incomparabili*, I, vi; et auctor de beata virgine, I, xi.— Scripsit libros de Maria, I, 78, III, 1485.— Exponuntur libri ejusdem quinque de M. V. *Incomparabili et Dei Genitrice sacrosancta*, VIII, 615-1450; IX, 9-408.— Cuius operis præfationes ad lectorem sunt, VII, 615-632, 791-796, 1001-1001, 1189-1192; IX, 9, 10.

4186. *Canonici regulares B. M. V.* (Congregatio). Confirmatio constitutionum congregationis canonicorum regularium B. M. V. de Cancellata, VII, 397, 398.

4187. *Cappuccini*. Tornaci loco dedicatur ecclesia Cappuccinorum sub invocatione B. Mariæ et S. Francisci, III, 1041.— Romæ, anno 1626, novum templum sub titulo Conceptionis Deiparæ construitur pro Cappuccinis, III, 1248.

4188. *Cardinales Mariani*. Inducantur nomina alphabetica cardinalium Marianorum, X, 1489-1491.

4189. *Carmelita-Carmeliani* Ordinis Carmelitarum perpetuas a Maria revelata et promissa fuit, III, 736.— Confirmatur indulgentia Sabbatina Carmelitarum a Paulo V, papa, III, 780, 779.— Apud Carmelitas, die 16 Julii, festum B. M. de monte Carmelo celebratur, 1047.— Narratio officii, 107, 1043.— De approbatione huius festivitatis, quid meditandum hac die 1048.— Carmelita sunt ordo in honorem Mariæ, V, 20.— Paulus V confir-

mat concordiam inter Carmelitas caleatos et discalceatos super erectione confraternitatum B. M. V. et concessione sacri Scapularis, VII, 206-208. A Pio VI conceditur religiosi Carmelitis exalceatis Mexicanis omnis sexus commemoratio reciproca in Officio et Missa S. Josephi et desponsationis Mariæ, VII, 440-442. — Elias propheta sanctus est auctor ordinis Carmeli, XI, 561-572. — Quid dicitur speciale de Maria quoad Carmelitas, 566-569. — De ordine Carmelitarum, 1015-1015. — Maria, a summo pontifice confirmandum curat ordinem Carmelitarum, XII, 782, 785.

4170. *Carmelo (Maria de Monte)*. Festum S. Mariæ de monte Carmelo in quo festo potest tractari de symbolo dicto : Carmelus beneficus, III, 146-151. — Confirmatio tituli et ordinis B. M. de Monte Carmelo, III, 737-739. — Cur fratres B. M. videntur hujus instituti professores, 739-741. — Indulgentiæ pro ordine, 741. — Fratres B. M. de monte Carmelo in Anglia confirmationem obtinent suæ institutionis iustitiationis et antiquitatis, 813. — Et hoc, quamvis die ejusdem mensis, *ibid.* — Præveva regula fratrum B. M. de Monte Carmelo confirmatur per Innocentium IV papam, anno 1248, III, 1468. — Festum B. M. V. de Monte Carmelo, 16 Julii, et dicitur aliquid de montis Carmeli geographia, 1442, 1445. — Quæ traditio de hoc monte, et hujus traditionis quænam sit firmitas, 1445, 1444. — De festo festi B. M. de Monte Carmelo ubi de Simone Stock, 1444. — De apparitione B. M. huic sancto et de verbis Mariæ ad eum, 1444, 1445. — De privilegio liberationis ab inferno promissio ferentibus scapulare, 1445, 1446. — De constitutione Joannis XXII, et de visione B. Simonis Stockii, 1446-1448. — Quid observandum in fine questionis, 1448, 1449. — Ab Honorio III approbantur Eremitæ Fratres de Monte Carmelo, VII, 21-26. — Mutatur horum regula ab Innocentio IV, 25-50. — Et ab Eugenio IV, 59-62. — Approbatio gratiarum ordinis Fratrum ac monialium B. M. de Monte Carmelo datur a Clemente VII, cum alius gratias, 51-56. — Gregorius XIII approbat congregationem Fratrum et monialium ordinis B. M. de Monte Carmelo in regnis Hispaniarum sub denominatione Discalceatorum institutam cum gratiis et regulæ explicatione, 89-95. — A Paulo V, erectio ordinis militaris sub titulo, habitu et regula B. M. de Monte Carmelo in Gallia postulati ab Henrico III, rege Gallie, et ab eodem papa præscriptio ordinationum pro felicitati regimine ejusdem ordinis, 165-171. — A Paulo V indulgentiæ concessæ in favorem confraternitatis B. M. V. de Monte Carmelo, 171, 172. — Bulla a Paulo V, pro confraternitatibus sub invocatione B. M. V. de Monte Carmelo institutis, 172, 175. — Clemens X confirmat indulgentias confratribus et consorioribus confraternitatis B. M. V. de Monte Carmelo a Paulo V concessas, 274, 275. — Festum B. M. de Monte Carmelo cum officio et Missa propria fratrum Carmelitarum celebrari permittitur ab Innocentio XI, omnibus in regnis et dominiis coronæ Portugallie subjectis, 280, 281. — Declaratur a Clemente XI, quibus competat erigere confraternitates S. M. Montis Carmeli, 535-536. — Clemens XI concedit lucrationem indulgentiarum confratribus et consorioribus de Monte Carmelo impeditis pro illis lucrandis per processiones, 544, 545. — Confirmatur a Pio VI erectio confraternitatis B. M. V. de Monte Carmelo civitatis Mariannensis, 415-419. — Confirmatio a Pio VI erectionis confraternitatis B. M. V. de Monte Carmelo in villa S. Joannis dei regis delle mine, cum indulgentiis, 467-470. — Pius VI concedit ut capellanus confraternitatis B. M. de Monte Carmelo oppidi Senensis Vilsensis dioceseos illas omnes indulgentias spirituales, quas, si ipse frater ordinis B. M. de Monte Carmelo existeret, concedere posset, indulgere valeat, 475, 474. — A Pio VII confirmatio statutorum confraternitatis tertii ordinis B. M. V. de Monte Carmelo in civitate S. Sebastiani, in Brasilia Lusitania, 556, 557. — A Leone XII, erectio archisodalitatis S. M. de Monte Carmelo, Neapoli, 566, 567. — A Gregorio XVI concessio tituli et privilegiorum archiconfraternitatis pro sodalitate B. M. V. de Monte Carmelo terræ Rutigliano dioceseos Conversanæ, 581, 582. — A Gregorio XVI, honores et privilegia sodalitati seu confraternitati tertii ordinis B. M. V. de Monte Carmelo civitatis S. Salvatoris, in Brasilia, 596-599. — Festum B. M. de Monte Carmelo quodnam initium habuit, VIII, 246.

4171. *Carola*, Jerusalem, Cypri et Armeniæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 611.

4172. *Carolus Argentina*, antistes montis regalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 829.

4173. *Carolus Haubois*, antistes Tornacensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 829.

4174. *Carolus I*, a *Lotharingia*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 1146.

4175. *Carolus II*, *Cæsar*, Romanorum imperator, Caroli Magni pronepos, Germaniæ et Galliæ rex, X, 1579-1581.

4176. *Carolus II*, a *Lotharingia*, cardinalis, Gallus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1146.

4177. *Carolus II*, Siciliæ rex, filius Caroli I, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 28.

4178. *Carolus III*, a *Lotharingia*, cardinalis, Gallus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1146.

4179. *Carolus IV*, imperator, filius Joannis regis Bohemiæ, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1583, 1584.

4180. *Carolus IV*, Bohemiæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, IX, 357.

4181. *Carolus V*, pius, felix, ex Austriacæ familia, imperator Romanorum, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1584-1587.

4182. *Carolus V*, rex Francorum, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 25. — Item, I, 262, 263, 264.

4183. *Carolus VI*, Galliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 26.

4184. *Carolus VII*, Galliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 26.

4185. *Carolus VIII*, Galliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 26, 27.

4186. *Carolus IX*, Galliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 27.

4187. *Carolus Aragonus*, aulæ marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 167.

4188. *Carolus*, Austriæ archidux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 167.

4189. *Carolus de Parbaniis*, Belgiojosi comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 167.

4190. *Carolus Bucquios*, comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 167, 168.

4191. *Carolus audax*, dux Burgundiæ, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 168.

4192. *Carolus Emmanuel*, dux Sabaudie, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 168-174.

4193. *Carolus (S.)*, Flandriæ marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 174, 175.

4194. *Carolus ab Harrach*, comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 175.

4195. *Carolus*, Lotharingiæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 175.

4196. *Carolus Caraffa*, Neapolitanus, montis Sarchii marchio, XI, 175.

4197. *Carolus*, Ulphonis et S. Birgittæ filius, dux Nericie, XI, 175, 176.

4198. *Carolus*, Nivernensium dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 176.

4199. *Carolus Bonus*, Sabaudie dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 176.

4200. *Carolus Spinellus*, Seminariæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 177.

4201. *Carolus Andegavensis*, frater S. Ludovici Francorum regis, Siciliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 27, 28.

4202. *Carolus Crassus*, imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1581.

4203. *Carolus Magnus*, (B.), Francorum rex; et imperator imperii Occidentalis, X, 1581-1583; ædificat templum in honorem Mariæ, III, 678, 679.

4204. *Carolus de S. Spiritu*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1147.

4205. *Carolus Borromæus* (S.), fuit cultor egregius Mariæ, X, 1158-1146; V, 162.

4206. *Carthusienses*, constituunt ordinem in honorem Mariæ, XI, 1009, 1010.

4207. *Casimirus* (S.), rex Poloniæ, carmina fecit in honorem Mariæ, III, 1695-1696.

4208. *Casimirus* (S.), Poloniæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 177-182.

4209. *Casimirus* (S.), Lithuanus natione, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 465-470.

4210. *Casimirus*, Poloniæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 177.

4211. *Casimirus I*, Poloniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 28.

4212. *Casimirus IV*, Poloniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 28.

4213. *Cassiodorus*, explicavit loca de Apocalypsi in Mariam, I, 17.

4214. *Castitas Mariæ*. Castitas Mariæ elucet nobis in sua presentatione, IV, 1409-1411. — De castitate Mariæ, VI, 1175; IX, 755; XI, 722.

4215. *Cutharina a Cardona*, Hispana Catalana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 641, 642.

4216. *Catharina*, Castellæ regina, Henrici tertii, Castellæ regis, uxor, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 642.
4217. *Catharina*, principissa Traussylvaniæ, fuit cultrix egregia Mariæ, XII, 1027.
4218. *Catharina* (S.), Alexandrina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 845, 844.
4219. *Catharina* (B.), de *Angelis*, Hispana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 844.
4220. *Catharina Bononiensis*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 844.
4221. *Catharina Senensis* (S.), fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 854. — Tituli quibus decorat Mariam, XI, 857. — Quid fecit in honorem Mariæ, XII, 1081, 1082.
4222. *Catharina Suecia* (S.), filia quarta Ulphonis, Nericie principis et S. Birgittæ, Nericie princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 655-656.
4223. *Catharina Zamosca*, Cancellaria regni Poloni, fuit cultrix egregia Mariæ, XII, 1028.
4224. *Catharina Zamoschi*, Ostorch in Polonia ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 656, 657.
4225. *Catharina*, Cypri regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 612.
4226. *Catharina Medicea*, Franciæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 642.
4227. *Catharina Medicea*, uxor Ferdinandi Mantuæ ducis, Mantuæ ducissa, XI, 645-653.
4228. *Catharina de Valois*, imperatrix Constantinopolitana, Caroli II Neapolitani uxor, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 642.
4229. *Catharina*, Lusitaniæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 645.
4230. *Catharina Mediolani ducissa*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 635.
4231. *Catharina de Saavedra*, Hispana princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 657.
4232. *Catharina Thaida*, Vallis Viridis princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 657, 658.
4233. *Catharina Cisterciensis*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 845-849.
4234. *Catharina Herrera*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 849, 850.
4235. *Catharina Raconisia*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 850, 851.
4236. *Catharina Riccia*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 851-854.
4237. *Catharina Sweda*, filia S. Birgittæ, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 860-865.
4238. *Cedrus Mariana*, et cedri Marianæ exemplar sodalis Marianus, III, 552-561.
4239. *Cereus et Maria*. De cereo quodam accenso coram B. M. imagine, III, 752. — Cereus in honorem Mariæ miraculosus, 1152, 1153.
4240. *Cerri Canonicus*, fecit opus: (*Manuel des XII fondemens qui assurent la triomphe de la sainte vierge sur le péché originel*). VII, 542.
4241. *Charitas Mariae*. De charitate Mariæ, I, 613, 616. — Quam ardens erat charitas Mariæ, et unde talis erat, IV, 827. — Quanta charitas Mariæ erga proximum, 828. — Tractatus de charitate Mariæ et in Deum et in proximum, IV, 977-984. — De charitate Mariæ ad Deum Trinitatem, 977-979. — De ejus charitate ad Filium suum, 979. Quis fuerit hic amor, 979, 980. — De ejus charitate in proximum, 980. — Quomodo Maria amavit et amat, 980, 981. — De amore Mariæ ad Deum et proximum simul, 981. — Unde compatibilitate amoris Dei et proximi, 982. — Deprecatio ad amandum Deum, 983, 984. — De charitate Mariæ, VI, 1151, 1490; IX, 751; XII, 755, 756, 757.
4242. *Chilanius* (S.) antistes Herbiopolensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 829.
4243. *Chilpericus*, Gallorum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 28, 29.
4244. *Chindasuindus*, rex Hispaniæ, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 29.
4245. *Chiretheca Mariæ*. (Vide in hocce indice vocem reliquæ.)
4246. *Chripollus* (S.), antistes Vectonensis aut Bectoniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 829.
4247. *Christerna seu Christina*, Lotharingiæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 659.
4248. *Christiana Borbonia*, uxor Victorii Amedei, Sabaudie ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 659-661.
4249. *Christina Lotharingia*, Etruriæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 661-662.
4250. *Christina*, Sueciæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 662-664.
4251. *Christina*, Cisterciensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 865-865.
4252. *Christophorus de Castro*, Jesuita, auctor operis: *Historia Deiparæ Virginis, ad veritatem collecta, et veterum Patrum testimonii comprobata, accurate discussa*, I, vi. Idem Christophorus est auctor operis: *Historia Mariana in Summa aurea descripta*, II, 359, 340; III, 1485.
4253. *Christophorus Madrucius*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1147.
4254. *Christophorus*, a capite Fontium, antistes Casariensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 829.
4255. *Chronographia et Maria*. Sunt diversi anni, secundum diversos computandi modos, rerum præstantium ad varias circumstantias vitæ Mariæ, II, 698. — Quibus annis fuit concepta Maria, nata, nutrita, ingressa et morata in templo, desponsata, gravis de Jesu et ut talis scita a Josepho, mater nomen dans Jesu, II, 698. — Quibus annis Maria fuit purificata, fugiens in Ægyptum ibique morans, rediens, habitans Nazarethæ, ascendens Jerusalem ad Pascha, inveniens Jesum in templo, 699. — Quibus annis Maria fuit vidua, affuit nuptiis Canæ, fuit baptizata et morans Capharnaüm; quibus annis ascendit ad festum Tabernaculorum, astitit cruci, vidit Jesum resurgentem, et ascendentem; quibus annis accepit Spiritum sanctum, morata fuit Hierosolymæ et in monte Sion, 700. — Quibus annis habitavit in monte Sion, 701; assumpta fuit, 701; ducta fuit Ephesum, 701; et adhuc de ejus habitatione in monte Sion, 702. — Quo anno denique vitæ suæ obdormivit in Domino et assumpta fuit jam ex hoc regnans post Jesum in celo, 702.
4256. *Cimbarga*, Massoniæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 664.
4257. *Cintura (Congregatio de)* a Pio VIII, confirmantur privilegia et indulgentiæ confraternitatis sanctæ Mariæ de Cintura, ordinis S. Augustini civitatis Cephaludensis, VII, 575, 576.
4258. *Circumcisio Christi et Mariae*. Mariæ affuit circumcissioni Christi, VII, 1209, 1210.
4259. *Cistercienses* sunt religiosi in honorem Mariæ Virginis. Fundatum fuit horum monasterium anno Domini 1098, III, 913. — Festum apud illos nostræ Domine de Pietate, 921. — Apud illos fit dedicatio N. D. de Candelli, 1282. — Instituti sunt Cistercienses ad honorem B. V. Mariæ, XI, 1008, 1009.
4260. *Clara Assisinas* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 865-866.
4261. *Clara de Bugnis* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 866, 867.
4262. *Clara Abyssina* (B.) fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 867.
4263. *Clara* (B.) *montis Falconis*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 867, 868.
4264. *Clemens Maria*, virgo de clementia et benignitate B. M. Virginis, VI, 1027, 1028. — Maria, quia clemens est, sibi devotos clementer aspiciat, XII, 762.
4265. *Clemens III*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 651.
4266. *Clemens V*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 676.
4267. *Clemens VII*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 712, 718.
4268. *Clemens VIII*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 758, 740.
4269. *Clemens VI*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 679.
4270. *Clemens Monelianus*, qui datus est etiam Clemens Dolero aut Oiera, Genuensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1147, 1148.
4271. *Clementia Bancia*, Bononiensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 868.
4272. *Clerici Discaleati (Congregatio)* a Pio VI, concessio indulgentiæ plenariæ in primis Vesperis Presentationis Mariæ et Dedicationis B. Michaelis Archangeli, visitantibus aliquam ex ecclesiis congregationis clericorum Discaleatorum, VII, 429, 450.
4273. *Clerici Pauperes (Congregatio)* a Paulo V, fit erectio congregationis clericorum Pauperum Matris Dei scholarum piarum, ad pauperes scholares, pie et absque ullo præmio docendos, VII, 206-208.
4274. *Clerici Regulares (Congregatio)*. Ilis solis datur ab Urbano VIII, facultas erigendi scholas sub denominatione *scholarum piarum*, VII, 242, 245. — A Pio VI confirmatio constitutionum ordinis Immaculatæ Conceptionis B. M. Virginis clericorum Regularium Marianorum, VII, 445, 444; istæ constitutiones citantur, 444-465. — Privilegia a Pio VI huic ordini Marianorum data, 465-466. — Fundatores clericorum regularium Minorum, XI, 577, 578. — Notitia de clericis Regularibus et de eorum auctore, 581-590. — De clericis Regularibus infirmis ministrantibus, eorumque fundatore, 589-592. — Officii et Missæ de Immaculata Conceptione concessio

De Clericis Regularibus Pauperibus Matris Dei scholarum piarum, et de horum fundatore notitia, 395-398.

4275. *Clerici saculares (Congregatio)*. A Clemente VIII sit approbatio et nova institutio Clericorum secularium in communi viventium, sub invocatione B. M. dudum ab Alexandro episcopo Lucano in ea civitate erectorum, cum in ultorum concessione et facultate ala ubique loca recipiendi, VII, 154-158. — Gregorius XV erigit congregationem Clericorum secularium Matris dei scholarum piarum, in religionem clericorum Regularium cum emissione trium votorum solemni, VII, 215-217. — Et elargitur privilegia congregationi huic Clericorum Regularium, 217, 218. — Et confirmat constitutiones et ordinationes a congregatione clericorum horum, pro felici ejus regimine editas, 218-220.

4276. *Clodoveus I*, Galliarum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 29.

4277. *Clopas*, quomodo de familia Mariæ fuit, Clopas estne Cleophas, II, 362.

4278. *Clotarius II*, Gallorum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 29, 30.

4279. *Clotildes (S)* Galliarum regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 661.

4280. *Clotildes*, Gothorum regina, filia S. Clotildis, et Clodovei primi uxore Amalarici Gothorum regis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 664, 665.

4281. *Cluniacenses* componunt ordinem in honorem Mariæ, XI, 1007, 1008.

4282. *Canuto* sive *Canutus*. Hic Anglorum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 30.

4283. *Cæcilius Seditius*, antistes Oretanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 830.

4284. *Cælestini* constituunt ordinem religiosum ad honorem Mariæ; dedicatio hujus ordinis, III, 1252, 1253.

4285. *Cælestinus I*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 618, 619.

4286. *Cælestinus III*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 652.

4287. *Cælestinus V*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 674, 675.

4288. *Cæna extrema et Maria*. Cur Maria ab hac abfuerit, II, 175. — Damus argumenta dicentium huic interfuisse Mariam, II, 175. — Quid putant aliqui de communicatione Mariæ, 175-175. — Difficultatum evasio, 175. — Nunc argumenta non inducentia ad credendum Mariam abfuisse a postrema Dominica, 175. — Allegamus pro nobis S. Paulum, 176. — Rationes damus hujus absentiae, 176, 177. — Refellimus ergo illos qui dicunt Mariam communionem accepisse in ultima Cæna, 177. — Quomodo refellimus dicentes Mariam abfuisse huic extremæ Cænae, 177-181. — Quomodo respondemus objectioni dicenti ad agnum paschalem manducandum, debere invitari familiam, et ideò Jesum invitasse Mariam, 182. — Referitur locus de libro Exodi, XI, 3, 4, 11, 43; II, 182. — Affertur etiam locus Numerorum libri, IX, 11; II, 182. — Quid pro nobis cernimus ex his verbis Scripturæ, 185. — Quomodo explicamus dicentes Mariam abfuisse cænae ultimæ quoad communionem, 185-186. — Dicendo Mariam abfuisse a Cæna, illam non deprimimus, 186.

4289. *Coleta Boylletta* fuit cu trix egregia Mariæ, XI, 868.

4290. *Collegium Marianum (Congregatio)*; a Leone XII confirmantur statuta collegii Capellanorum et clericorum inservientium capellæ S. Mariæ del Conforto, civitate Arelinae, VII, 563, 566.

4291. *Columba (B.) Beatina* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 868, 869.

4292. *Columba (C.) Trocassani* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 869.

4293. *Columba Marianæ*. Columbae Marianæ exemplar sodalis Marianus: est simplex sicut columba, III, 523-526. — Pudice vivit, 528. — Fugit insidias, 527. — Ad cælum conscendit, 528-530.

4294. *Columba (Congregatio de)* a Pio VI, concessio congregationi B. M. V. de Columna, Matriti, celebrationes quotannis de B. V. M. VII, 486, 487.

4295. *Colvenerius Georgius* est auctor, in honorem Mariæ, operis cui titulus: *Kalendarium Marianum*, III, 589, 590. — Dedicat opus suum Mariæ, *ibid.* — Pro lectore Mariam amante, suo operi præfationem præponit, 591-598. — In qua loquitur de universali cultu Mariæ, 591. — De inimicis Mariæ, 591-595. — Ad quos refellendos opus suum fecit, 595. — Se firmat auctoritate Patrum, 593. — Dicit quid fecerit Ecclesia pro ea, 594. — Ac cur Kalendarium dat et quæ complexurus est in suo opere, 595-598.

4296. *Commemoratio*. Commemoratio solemnis sit Trajecti de Domina nostra in officio, III, 1582. — Comme-

moratio super benedicta Dei Genitricis sit prima die Septembris in Masinis, unde venit ista denominatio, III, 1161, 1162. — Festum commemorationis B. M. de Victoria, 1250. — Quid de hac die festa et similibus, 1250.

4297. *Commuio Mariæ*. B. Maria fuit probabiliter, cum aliis piis feminis quæ illam comitabantur pridie mortis Domini, per S. Petrum, communione eucharistica pasta, VII, 1245, 1244. — Maria quotidie sacram communionem accepit, 1248, 1249. — Maria accepit communionem eucharisticam probabiliter aliquando sub uno, et aliquando sub duplici specie, VIII, 74, 75, 76. — An Maria accepit communionem, VIII, 756.

4298. *Compassio Mariæ*. Festum Compassionis seu dolorum B. M. V. Quo die celebratur, III, 812. Varia nomina hujus festi, 842, 845. — Ratio nominis hujus festi, 845. — Varia celebratio hujus festi, 844. — Tempus hujus festi celebrandi, 844, 845. — Legitimitas hujus festi, 845. — Quid dicitur de vocabulo Septem Dolorum, 845, 846. — De variis doloribus B. M. V., 847, 848. — Intensitas dolorum Mariæ, 848, 849. — Enumeratio specialis de doloribus Mariæ, 850-852. — Officium de Compassione, 852, 853. — Spasmodum Maria experta est, 854-858. — Festum compassionis sive dolorum Mariæ, 1588, 1589. — Quasnam gratias singulares promisit Christus habentibus memoriam frequentem compassionis Mariæ, V, 550. — Orationes de compassione, quæ ad Mariam utiliter pro bona morte dirigi possunt, 550-554. — Officium de Compassione Mariæ reperitur, 554-558. — Compassio Mariæ, VI, 278-290. — Ad sepulcrum, 292-295. — De Compassione Mariæ pro Filio crucifixo, testimonium Eadmeri, 791-795. — Cujusnam speciei fuerunt dolores Mariæ, 1093. — De Maria stante juxta crucem, 1099-1102. — Dolores Mariæ in Passione Filii fuerunt vehementes et gravissimi, VII, 1249. — Amaras Maria fudit lacrymas, 1252, 1253. — Dolor Mariæ fuit tantus ut vere eam fecerit martyrem, 1254, 1255. — Et Maria est vera regina martyrum, 1256, 1257. — Nullum spasmodum passa est Maria in Christi passione, 1259, 1260. — Maria virgo, filium suum e cruce depositum, vere gremio excepit et mortuum dellevit, 1262, 1263. — Quanam sit particularitas festi Compassionis Mariæ, VIII, 241, 242. — Compassio in qua Maria fuit Martyr martyrum, 278-282. — Maria elegit dolorem et crucem, IX, 656. — Et martyr fuit, 657. — Officium Compassionis exponitur, X, 676, 677. — Quanti fuerunt Mariæ dolores, 1185, 1186.

4299. *Conceptio qua concepta Maria* (ubi et de immaculata). Caput et summarium capitis de conceptu et ortu Mariæ, II, 375, 376. — Quo mense Maria concepta fuit, 382. — Festum Conceptionis Mariæ approbatur cum indulgentiis, III, 821. — Quando facta est renovatio institutionis de celebrando festo Conceptionis Mariæ, 1204. — Vigilia festi Conceptionis Mariæ, 1523. — De jejuniis in hac vigilia, 1525. — Festum Conceptionis Mariæ celebratur die octavo Decembris, 1526. — De hoc festo in Kalendaris, Breviariis et Missalibus, 1526. — A quo instituta est hæc festivitas, 1526. — Quo tempore fuit instituta, 1526, 1527. — De hac festivitate in Anglia, quoad auctorem, tempus et occasionem inchoationis, 1527-1530. — Miranda historia et apparatus quoad institutionem hujus festi, 1529. — Quo anno ecclesia Lugdunensis recepit hanc festivitatem Conceptionis, 1530. — In quibusdam locis antiquitas celebrationis hujus festi, 1530, 1531. — De hujus festi celebratione in Germania, 1531. — Etate S. Bernardi, quinam contradixerunt huic festivitati Conceptionis Mariæ, 1532. — Quisnam papa indixit per totam Ecclesiam solemniter Conceptionis Mariæ esse celebrandam, 1533. — Indulgentiæ in festo Conceptionis Mariæ, 1533. — Quid dicitur de officiis pro hac festivitate, 1533, 1534. — Apud Græcos, hæc festivitas est antiquior, 1534, 1535. — Dicunt nunc lectis his paginis, secretarii, novum esse festum Conceptionis Mariæ, 1535. — Quomodo concepta Maria, 1535, 1536. — Quis error in hoc, 1536. — Quid nobis meditandum, et quomodo gaudendum in festo Conceptionis Mariæ, 1538. — Historia miranda quoad festa Mariæ, 1538, 1539. — De octava Conceptionis B. M. V., 1539. — Unde rationes existentie hujus octavæ, 1539. — Quinam eam observent, 1539. — Narratio miranda, 1539. — Privilegium de hac octava relative ad tempus interdicti, 1540. — Octava Conceptionis B. V. Mariæ, 1545. — Festum de Conceptione B. M. Virginis, 1500. — Quotuplici sensu accipitur conceptio, 1500, 1501. — De qua hic est sermo, 1501. — Meditatio de his quæ conceptionem B. M. V. a parentibus suis præcesserunt, IV, 699-701. — De conceptione Virginis meditatio, 702. — Quando et a quibus festum Conceptionis Mariæ sumpsit exordium, 1455, 1456. — Describitur deponatio sacra corporis et animæ in purissima Deiparæ Conceptione, 1480, 1481. — Maria diadema meretur, 1482.

— Dies Conceptionis Mariæ est dies magni valoris, 1487, 1488. — De coronis quibus coronatur Maria in Conceptione sua, 1489, 1490. — Conceptio B. M. V. describitur et laudatur sermone Joannis Euboeensis, VI, 89-101. — Sunt orationes S. Georgii metropolitæ Nicomediensis in Conceptionem B. M. V., 121-232. — Locus est de Joachimo, 224-228, 231, 242-247, 250. — Locus de Anna, et quemam est illa Anna, 228-257, 242, 246, 247, 250-252. — Festum Conceptionis Mariæ quo nodo mirando venerit in celebrationem, 347-351, 354. — Miraculum enarratur de conceptione S. Mariæ, 351-354. — Quoad festum conceptionis est epistola S. Bernardi ad canonicos Lugdunenses dicentis hoc festum novum esse, et nullo legitimo fundamento inniti, et non debuisse statui inconsulta sede apostolica : ceterum se subiecit S. Bernardus sententiæ Petri, 1053-1057. — Prohibetur a S. Pio V. ne disputetur publice de Conceptione B. V. M., nec de ea vulgari sermone scribatur aut dictetur, VII, 72-73. — A Paulo V. fit innovatio constitutionum Sixti IV. et Pii V. de conceptione Mariæ, impositioque majorum penarum in transgressores, 200-204. — Missa propria conceptionis conceditur episcopo Minoriensi, 351. — Indulgentia pro assistentibus missæ de conceptione in conventu S. Didaci civitatis Sanctæ Fidei in America, 384. — Ecclesia die octavo Decembris celebrat conceptionem Mariæ quoad animam, 943. — Conceptio quoad animam Mariæ colitur die octavo Decembris tanquam in die proprio quo contigit, 944-946. — Conceptio Mariæ quoad corpus una cum conceptione quoad animam die octavo Decembris colitur tanquam eo die peracta, 948-950. — Objectiones solvuntur, 950, 955. — Maria habuit actualem et perfectum usum rationis pro primo instanti conceptionis, 1000, 1001. — Et hic usus rationis in Maria fuit permanens per totam vitam, 1002, 1003. — Maria fuit sanctificata per propriam dispositionem, nempe per actum fidei, spei, et amoris super omnia, se præparando ad recipiendam gratiam habitualement, 1004, 1005. — Conceptio Mariæ est radix incarnationis, IX, 452. — Prærogativæ conceptionis Mariæ, 454. — Conceptio Mariæ fuit prænuntiata, et enumerantur quatuor privilegia Conceptionis, 460-464. De conceptione Mariæ quatenus immaculata : quid distinguendum cum agitur de hac, I, 25. — Probabili ratione Mariam fuisse expertem originalis peccati evincitur, I, 42. — Ab Augustino probatur, 42-45; ratione convenientiæ, 42; testimonium S. Cyrilli Alexandrini, Petri Damiani, 42; et aliorum testimonia quoad hoc, 43, 44; restringuntur circa hoc ab aliquibus verba S. Augustini, 45; sed immerito, 45; alia testimonia doctorum et rationes, 45-47; confirmatur sententia immaculatae Conceptionis auctoritate doctorum; testimonium tamen Thesiphonis rejicitur, 47, 48; auctoritas actorum martyrii S. Andreae quoad hoc, 48; infirmatio appareus rei, 48, 49; iurgia S. Jacobi quoad hoc, 49. — Origenes, Rufinus, Theodoretus testantur Immaculatam conceptionem, ergo Græci fatentur immaculatam, 49; Ambrosius, Augustinus, 49, 50; ratio desumpta ex superiore puritate Mariæ super puritatem angelorum, 50; quod admittunt Græci et Latini, 50; testimonium de immaculata a septimo concilio generali datum, 50. — Testatur immaculatam et Sophronius, 50. Videtur hic infirmari Joannes Damascenus et firmissime, 51, 52. — Testimonia Patrum Latinorum ad Immaculatam Conceptionem, 52; Ildephonsus, aut alius, 53; B. Amedeus; qui firmiter adhibet Scripturam sacram, 53, 54; Petrus Damianus, 55; S. Bruno, 55. — Varii tractatus de Conceptione testantur immaculatam; res probatur sermonibus, 55; probatio ex Bartholomæo Tridentino, 56; quid ad hæc ex S. Thoma Aquinatæ, 56; testimonium Adami a S. Victore, 56, 57; testimonium Idiotæ, 57; Nicolai cardinalis de Cusa, 57; S. Laurentii Justiniani, 58; S. Vincentii Ferrerii, aut alius, 58; testimonia scholasticorum pro immaculata, 58; scholastici ex minoribus Franciscanis et aliis ordinibus desumpti, et ex Prædicatorem ordine, inter quos Bartholomæus, Catharinus, 59; item decreta et editiones Ecclesiæ, 59; summi ergo pontifices, 59; Sixtus IV, Gregorius XV, Clemens IX, Alexander VII, ejus constitutionum loca celeberrima extrahuntur, 59, 60; Tridentinum et Basileense concilia quoad hoc, 60; Academiæ fidelium consensus, pater Petavius, 60; testimonium fidelium quatuor valet, 61. — De Immaculata conceptione testimonia Jacobi archiepiscopi, II, 583; Origenis, 583; Cypriani, 583, 584; Ambrosii, Hieronymi, Sophronii, 584; Augustini, 584, 585; Sophronii patriarchæ, 584; Damasceni, 585, 586; Idiotæ, 586; Damiani, Anselmi, 586; Ruperti, 586, 587; Laurentii Justiniani, 587. Quid ex hac prima gratia immaculatae Conceptionis Mariæ defluerit quoad eam, II, 587, 588. — In ea Con-

ceptione nil ergo fuit levissimi peccati, 588. — Testimonia quoad hoc, Patrum et virorum egregiorum, 588. — In sua immaculata conceptione Maria ab infernali serpente triumphum divinissimum retulit, quod stabiliri quæ loquendo de draconis triumphati symbolo, III, 9-16. — Incorrupta est Maria veluti cedrus Libani, 16-21. — Indicatur ubi quærenda sit Conceptio immaculata, 587-88. — Antequam a Pio IX papa qui decrevit anno Domini 1854, Mariam fuisse sine labe originali conceptam, quænam erant auctoritates aut qui fontes quibus credi poterat Maria fuisse sine labe originali concepta, 1356, 1357. — Conceptio Mariæ fuit Immaculata, quod probatur, 1504. — Quomodo sanctus Bernardus exarsit zelo contra immaculatam Mariæ festivitatem, 1502. — Quid faceret nunc temporis S. Bernardus, si viveret, 1503. — Vivide discussiones stantes pro Immaculata Conceptione seu immunitate a labe originali adversus contrarium sentientes videndæ sunt, et notitia historica, 1505-1510; in his ergo paginis controversia enumerantur, *ibid.*; ex quibus quid eruendum sit quoad propensitatem Ecclesiæ, 1510. Conc edimus conceptionem Mariæ fuisse immaculatam, 1510. — De institutione festivitatis Conceptionis Mariæ; quando instituta hæc festivitas in Ecclesia Orientali, 1510, 1511. — Quando instituta pro eo quod attinet ad Occidentalem Ecclesiam, 1511; in Anglia quando, 1511, 1512; in Gallia quando, 1512; de festivitate hac Romæ, 1512, 1513; Officium de hac festivitate, 1513. — Quid de opantibus esse articulum fidei Mariæ Conceptionem Immaculatam a labe originali ex eo quod festum ejus celebratur in Ecclesia, 1513, 1514. — Quid sentit Benedictus XIV de Immaculata Conceptione, 1514, 1515. — Conceptio immaculata Mariæ per testimonia probatur, IV, 662-683. — Conceptio Mariæ fuit immaculata, 702. — Sola Maria inter creaturas mortales concepta fuit sine macula, 1099-1100; et probatur ratiocinio, 1100, 1101; et ex Scriptura, 1101. — Comparatio de vite quoad hanc Immaculatam Conceptionem, 1101, 1102. — Deus potuit, voluit, illumque deuit reddere Mariam Immaculatam in Conceptione, 1102, 1103. — Imitanda innocentia Mariæ ad ferendam imaginem hominis celestis, 1103, 1104. — Maria est gratia, 1105. — Probatur conceptio esse immaculata rationibus et Scriptura sacra sumptis, 1111-1116. — (Atque quod rem objectiones solvuntur voce : *Heideggerus* in primo Indice.) — Sermo de Conceptione Immaculata, 1125-1136. — Probatur quod Maria concepta fuerit sine macula, 1126. — Maria comparatur, quoad conceptionem, sanctioribus quibus supereminet, 1127; quod confirmatur, 1127, 1128, 1150-1157. — Sunt Orationes seu Conceptiones pro Immaculata Conceptione Mariæ, 1157-1158; ubi Maria monstratur esse solatium, documentum et presidium, 1157-1142; et Mater Salvatoris, refugium peccatoris, 1142-1148; et suos sodales sibi vult esse similes, 1148-1153. — De his quæ demonstrant Mariam sine labe fuisse conceptam, 1425, 1426; congeritur acies probationum de hoc privilegio, 1426, 1432; de miraculis hoc attestantibus, 1432, 1433; rationes validæ confirmantes Immaculatam Conceptionem, 1433, 1434. — Praxis pietatis pro immaculata Conceptione et ejus festo, 1436-1438. — Conceptio Mariæ fuit immaculata, 1476; quænam ergo fuit ejus puritas, 1476, 1477. — Exercitium pietatis pro festo Conceptionis Immaculatae Mariæ, 1477, 1478.

Maria immaculata est regina coronata, 1482, 1483. — Vixit Maria serpentem, 1484-1487. — Dat bona, pellit mala Maria immaculata, 1486, 1487. — De immaculata Conceptione Mariæ sunt tractatus et sermones S. Anselmi Cantuariensis archiepiscopi, IV, 551-554. — Immaculate concepta Maria, 555, 558, 559. — Comparatio de Castanea, 555, 556; de palatio, 556. — Excellentia Virginis Mariæ, 557. — Laudes Mariæ, 544, 542. — Quantum debeamus Virginis, 543. — Precatio ad Mariam, 546, 547. — Prohibetur a Paulo V. ne asseratur in actibus publicis B. Virginem Mariam in peccato originali fuisse conceptam, VII, 208-210. — Ampliatio et declaratio a Gregorio XV hujus prohibitionis, 220-224. — Conceditur ab Urbano VIII, quod in ecclesia S. Jacobi nationis Hispanarum de urbe celebrari possit festum Conceptionis B. Mariæ immaculatae etiam, in Dominica secunda Adventus venerit, sub ritu duplici primæ classis, 243, 244. — Alexander VII innovat constitutiones et decreta in favorem sententiæ asserentis animam B. M. V. in sui creatione et in corpus infusione a peccato originali præservatam fuisse editas, 251-255. — Ab Innocentio XII constitutum fit ut Officium et Missa Conceptionis B. M. V. immaculatae, cum octava, ab omnibus in sacris, ubique de præcepto recitentur, 555, 554. — Constitutio a Clemente XI, ut festum conceptionis Mariæ Immaculatae de præcepto ubique in posterum observetur, 559. — Officii et missæ de immaculata Conceptione concessio

pro Sabbatis in Hispaniarum regnis a Clemente XII, 598, 599. — Permittit Clemens XIV recitari Officium et celebrari Missam de Immaculata Conceptione die Conceptionis festi et per octavam ejus, 399-401. — Concedit etiam idem pontifex capitulo et canonicis collegiatae ecclesiae B. M. immaculatae, monachi Frisingensis, ut ipsi temporibus etiam adventus et quadragesimae recitari possint die Jovis, Officium Christi, et die Sabbati Officium de Conceptione B. M. Virginis, 407-409. — A Pio VI, indultum pro celebratione certis diebus infra octavam Conceptionis, Missae sollemnise die in Ecclesia monasterii monialium S. Jacobi oppidi Matriti, Tolentanae dioceseos, licet diversum occurrat officium, 471, 472. — Pie credibile est et probabile Mariam fuisse ex utero sterili conceptam, 859, 840. — Fuit unica S. Annae filia Maria, 841, 842. — Concepta fuit Maria modo proorsu naturali et communi ex viri consortio per actum matrimonialem, 844. — Quod nostra interest, veniamus ad immaculatam Conceptionem Mariae. Probatur Mariam non contraxisse peccatum originale quoad corpus, VII, 843-847. — Formatio corporis Mariae probatur non fuisse perfecta instantiae sed successive, 849, 850; objectiones solvuntur, 859-862. — Probatur Mariam potuisse in primo Conceptionis momento ita justificari ut peccatum originale non contraheret in anima, 867-869. — Stante ordine praesentis decreti, probatur necessarium fuisse Deiparam Virginem praeservari ab originali, 871, 872; objectiones solvuntur, 872-874. — Probatur Deum ex quo decrevit esse Filium hominis, quod factum est in primo signo decreti divini, habuisse quasi debium praeservandi Matrem ab originali, 874, 875; objectiones solvuntur, 875, 876.

Immaculata conceptio Mariae probatur contineri et revelari in sacris litteris vere implicite et virtualiter, 876-879. — Probatur veritatem Immaculatae Conceptionis fuisse omnino ab apostolis agnitam et fidelibus traditam, 880-882. — Probatur S. S. Patres et doctores omnium saeculorum Christianorum, testimonium dare pro Immaculata Conceptione, 883, 884; testimonia horum de primo ad quartum saeculum, 884, 885; pro quinto et sexto saeculis, 885, 886; pro septimo et octavo saeculis, 886; pro nono et decimo, 886, 887; pro undecimo et duodecimo saeculis, 887; pro tertio decimo et decimo quarto saeculis, 887, 888; pro quinto decimo, sexto decimo et septimo decimo saeculis, 888, 889. — Probatur Patres qui antiquitus cogitavit Mariam Conceptionem non fuisse immaculatam, nunc temporis, si viverent, mutatos sententiam, 892, 893. — Afferuntur testimonia conciliorum pro Immaculata Conceptione, 896-899. — Dicitur quid summi pontifices decreverint pro Immaculata Conceptione, 900-903; objectiones solvuntur, 901-904. — Probatur miracula ad invocationem Mariae Immaculatae patrata certam reddere Immaculatam Conceptionem, 908, 909. — Conceptio Mariae omnino dicenda est Immaculata, quod probatur, 911-915. — Probatur sententiam faventem Immaculatae Conceptioni immerito appellari antonomastice scotisticam quasi Scoti auctori propriam, 917, 918. — Et recte antonomastice vocari piam, 918, 919. — Et merito vocari catholicam, 919. — Sententia pia est certo definitibilis ab Ecclesia veluti veritas fidei, 920; objectiones solvuntur, 920, 921. — Probatur sola sententia pia esse positive definitibilis tanquam vera, 921, 922; objectiones solvuntur, 922, 925. — Sententia pia probatur esse in statu definitibilitatis proxima, 925-925; objectiones solvuntur, 925, 926. — Probatur Immaculata gloriosissime Virginis Conceptio esse vere canonizata et ab Ecclesia agnita et proposita ut sancta, 927, 928; objectiones solvuntur, 928, 929. Probatur sententia pia esse metaphysice certa, 929, 930; objectiones solvuntur, 932-935. — Dicitur quod non est contra Bullas pontificias dicere quod de fide sit quoad nostrum opinandi modum, B. Mariam esse sine labe conceptam, 935. — Immaculata Conceptio dicitur esse omnino de fide, respective ad nostrum sentiendi modum, 935-937. — Iterum: Non potest quis, per se loquendo, sine omni peccato, sentire B. Virginem esse in peccato conceptam, 939-941. — Cultus Conceptionis Immaculatae stat omnibus et singulis fidelibus sub praepcepto, 955, 954. — Pietas in cultu Immaculatae Conceptionis, non est tantum opinio pietatis sed certa pietas, 955. — Beatissima Virgo colitur ratione Conceptionis Immaculatae, pari pietate cultus hyperduliae qua colitur propter ceteras praerogativas fide divina credendas, 955, 956. — Vota et juramenta pro tuenda B. Mariae libata Conceptione sunt hec, 958, 959. — Melius est vovere jurato tutelam Immaculatae Conceptionis quam non vovere, 960. — Votum tuendi Immaculatam Conceptionem et ejus cultum usque ad sanguinem aut mortem, est indubitanter licitum, 961-964. — Inter martyres numeraretur ille qui sanguinem suum

funderet pro tuenda Immaculata Conceptione Mariae aut tuendo ejus cultu, 967-970. — Ad quod antiquum tempus quidam auctores referunt festum Conceptionis Mariae, VIII, 228. — Non est omnino improbabile quod Conceptio Immaculata Deiparae Virginis, jam fuerit festiva tempore apostolorum, 228. Hoc festum, in Ecclesia Graeca jam a saeculo quinto innovatum fuit, 229. Et in Ecclesia Latina, festivo die celebrari cepit saeculo III, per S. Ildephonsum Toletanum episcopum, 230, 231; et pro tota Ecclesia fuit primo institutum a Concilio Basiliensi, 232. De antiquitate et objecto festi Conceptionis Immaculatae apud Graecos, 231. Afferuntur auctoritates pro hoc festo de saeculo in saeculum a quinto, et testimonia ejusdemque generis de fide pro Immaculata Conceptione, et festi celebrationis, 291-316; praesertim ex divinis officiis Graecorum, 291-305; et concionibus Origenis, 305; Chrysostomi, 305, 305; Epiphani, Cyrilli, 304; Amphilochei, 304; Procli, 305; Josephi, Simonii, Assemani, 305; Chrysippi, 305; Anastasii Sinaitae, 305; Hesychii, presbyteri, 306; Andreae Cretensis, 306; Joannis Damasceni, 306, 307; Joannis Euboeensis, 307; Germani, 307; Leonis VI, imperatoris, 307, 308; Georgii Nicomediensis, Petri Argorom episcopi, 308; Joannis geometrae, 308, 309; Jacobi monachi, 309; Joannis Hierosolymitani, 309; Manuelli II, Palaeologi, 309; Isidori archiepiscopi, 309, 310; et haec testimonia sunt Patrum Graecorum, 310. — Ut testimonia divinatorum officiorum Graecorum aut Patrum facilius intelligantur, adjiciuntur dicta de conceptione hominis in genere et de Conceptione B. M. Virginis in particulari, 311. — Quid ergo intelligitur per hominis conceptionem, 311. — Oppositio Conceptionis M. Virginis cum conceptione hominis in genere, 311, 312. — Quibus dictis intelligitur dicta in Officio Conceptionis B. Mariae apud Graecos, 312; et dicta Patrum Graecorum, 312, 313. — De verbis aliquot applicatis Mariae e Scriptura, 313, 314. — Obiecto de festo apud Graecos de Conceptione Mariae, opposito cum festo S. Joannis Baptistae (vide Indicem tertium titulo *Conceptio*). — De festo Conceptionis Mariae in Hispania, 316, 317. De revelatione, saeculo X, abbati Elsinio facta circa Conceptionem B. Mariae, et de epistola S. Anselmi eam referente, 317-320. — De auctoritate hujus revelationis, 317-320. — De festivitate, Conceptionis B. M. V. in Anglia, Normannia, Flandria et ubique terrarum a tempore S. Anselmi usque ad concilium Basiliense, 321-324. — De conciliis: Basiliensi, 325, 326; Avenionensi, 327; de academia Parisiensi quoad Immaculatam Conceptionem Mariae, 330, 331, 334. — Aliae variae academicae, 333; de conciliis Basiliensi, Avenionensi et de academia Parisiensi quoad Immaculatam Conceptionem ejusque festum, 325, 335. — De favoribus pia sententiae et festivitate Immaculatae Conceptionis a tempore Sixti IV, usque ad Tridentinum concessis, 335-345. — Constitutio Sixti IV, 336-339; constitutio Innocentii VII, 339; Jolii II, 339; Leonis X, 340-343; Pauli III, 345. — De peractis a concilio Tridentino, favore sacri mysterii et cultus ejus, de officio: *Sicut ultimum*, de missa: *Egredimini*, de Breviario et Missalibus praesertim Romanis a tempore Sixti IV, usque ad Pium V, typis editis, 345-350. — Concilium Tridentinum de B. M. Immaculata, 345-346. — Missalia, 346-350; missa: *Egredimini*, 347. — Officium: *sicut ultimum*, 348, 349. — De Pio V, quoad Immaculatam Conceptionem Mariae, 350-356. — Laudes Mariae Immaculatae, 355-356. — De Paulo V, quoad Immaculatam Conceptionem, 357, 358. — De Gregorio XV, quoad Immaculatam Conceptionem, 357-359. — De Gregorio XIII, quoad Immaculatam Conceptionem, 359, 360. — De primis disputationibus circa titulum Immaculatae tribuendum vel denegandum Conceptioni, et de pluribus brevibus et decretis post causae decisionem, cum eodem titulo emanatis, 360-368.

Quis primus recusavit adijcere titulum Immaculatae, Conceptioni Mariae, 361. — Quatuor scripturae contra titulum Immaculatae, 364. — Quoad Immaculatam Conceptionem Mariae, instantia facta fuit Alexandro VII, papa, pro obtinenda constitutione quae incipit: *Sollicitudo*, 368-370; et hoc ad sciendum quid Ecclesia celebraret sub nomine conceptionis B. Mariae, 370. — De quibusdam rebus pro faciliiori intelligentia constitutionis Alexandri VII inservientibus, 370-374. — Quibus dictis, fit analysis constitutionis Alexandri VII, quoad rem agitam de Conceptione Mariae, 374-384; et quid concludendum ex exposita constitutione Alexandri VII, et explicata, 384-387; de variis favoribus post emanatam Alexandri VII constitutionem a Sancta sede, pia sententiae praestitis de Immaculata Conceptione, 387-396; de octava hujus festi, 389-391, 422, 423. — Novae insurgunt oppositiones contra titulum Immaculatae tribuendum Conceptioni Mariae, 396-397. — Omnia urbis tribunalia, la

suis decretis, cardinales urbis vicarii, in suis edictis et summis pontifices in suis constitutionibus, titulum Immaculatae Conceptionis admittunt, 398-406. — Quid ergo concludendum ad gloriam Mariæ, 406, 407. — Ab immemorabili tempore, instantibus et præcipientibus summis pontificibus, in scholis et in ecclesiis tanquam articulus doctrinæ Christianæ ubique terrarum traditur et docetur quod immaculata fuerit B. Mariæ Conceptio, et hoc coherenter ad S. Augustini principia 407-419. — Testimonium Patrum pro Maria immaculata 410-415, 417. — Festum a Clemente XI, anno 1708. universali Ecclesiæ præceptum, pro objecto habet B. Mariam, ab originali peccato, in primo suæ creationis instanti, præservatam, ac proinde sanctam et Immaculatam ejusdem Conceptionem, 419-429. — Quod clare videtur, 426-429. — Quamvis fuerit eminentissimorum Bellarmini et Lambertini sententia super objecto cultus, sacro mysterio exhibiti et quid de hac re seuserint etiam omnes fere theologi, 429-434. — Quid conserent hodie sancti Bernardus, Thomas Aquinas ac alii qui olim contrarii fuerunt cultui qui exhibebatur B. V. a peccato originali, in primo suæ creationis instanti, præservata, 434-439. — Quam plurimi scriptis aut factis docuerunt laudabile esse sanguinem fundere ac vitam, pro tuenda Immaculatæ Conceptionis sententia; quid sentiebat Lampridius de sacro mysterio, 440-448. — Concluditur cursus disputationum de Immaculata Conceptione Mariæ, et plures narratur gratiæ, invocata Mariæ Immaculata Conceptione a piis Christi fidelibus receptæ, cum nullæ inveniantur ad invocationem B. Mariæ munitæ a Deo unquam concessæ, 448-458. — Conclusio universalis rerum dictarum de Immaculata Conceptione, 455-458. — Discutitur a Suarezio, utrum B. Virgo fuerit sanctificata in primo instanti Conceptionis, atque adeo ab originali peccato præservata, 457-482. — Sententia opposita exemptioni originalis peccati in Virgine, 458-460. — Sententia dicens Mariam fuisse Immaculatam in sua Conceptione ab originali peccato, 460. — Dicit Suarezius: B. Virgo, ex vi suæ Conceptionis per se considerata fuit obnoxia, et debitum habuit contrahendo peccato originali, quoniam in Adamo peccavit, 460, 461. — Et cum hoc debito Virginis, fieri potuit ut in ipsa nunquam contraheret peccatum, sed a primo instanti esset sancta per gratiam, 461-464. — Et B. Virgo, in primo instanti suæ Conceptionis, fuit per gratiam Dei, sanctificata, atque adeo ab originali peccato præservata; quod probatur Scriptura sacra, 464, 465; auctoritate et consensione Ecclesiæ, 465, 466; institutione religiosa quoad hanc, 466, 467; concilio Basiliensi, 467; concilio Tridentino, 467; testimoniis Patrum, 467-470, 474; solutione rationum adversariorum, 470, 471, 472; ratione convenientiæ et aliis, 472-480. — Sententia de Conceptu Immaculata Virginis est ne de fide vel proxima fidei, 480-482; et hucusque Suarezius, 487-482. — De Immaculata Conceptione Mariæ definita ut dogmate fidei a Pio IX, papa, loquitur D. D. Malou episcopus Brugensis dicens: Fides conceptionis immaculatae confirmari poterat definitione dogmatica, quando Pius IX, pronuntiavit suam doctrinalem sententiam, 491-494. Et dein episcopus ille narrat historiam definitionis immaculatae conceptionis B. V. Mariæ, et narrat res remotas simul et res proximas quibus hæc definitio preparata est, 494; et ad hoc exponit auctor primas petitiones ad obtinendam definitionem Immaculatae Conceptionis Mariæ factas in concilio Basiliensi, sæculo xv, et motiva tunc temporis allata, in favorem decreti dogmatici, 494-502. Dein exponit conatus factos, sæculo xvi, ad hanc immaculatam conceptionem definiendam, 502-507. — Et cum hoc expositum est, venit ad conatus pro eodem definiendo sæculo xvii, 507-529; et sæculo xviii, pro eodem definiendo, 529-535; et denique explanat apparatus definitionis hujus dogmatis sæculo xix, a Pio IX, 535-548. Narrat proxime præcedentia hanc definitionem et omnia quæ facta sunt et modum quo facta sunt quoad hoc 547-557. — Exponitur ab eodem solemnitas definitionis Immaculatae Conceptionis B. M. Virginis octavo die Decembris, 1854, 557-562; et concludit opus suum loquendo de opportunitate definitionis factæ de immaculata Conceptione B. Mariæ, 562-575; et exponendo utilitates et effectus practicos definitionis Immaculatae Conceptionis, 575-584. Enumerantur a Domino Sire sacerdote, documenta ad definitionem dogmaticam Immaculatae Conceptionis B. M. V. spectantia, 585-612. — De triplici genere questionum et de discriminibus peccatorum ad questionem difficilem de Immaculata Conceptione Mariæ rectius intelligendam, 685-692, de peccato, 687-689. — De peccato, quoad Mariam, 690-692. — Disputatio contra eos qui, salva fide Ecclesiæ, immaculatam Virginis Mariæ conceptionem oppugnant ut a Canisio, 692-701. — Im-

maculata conceptio probata ex Scriptura sacra, 698-700. — Idem Canisius respondet ad Patrum et præcipue Bernardi sententias quæ videntur opponi Immaculatæ conceptioni Virginis 701-715. Sententia S. Bernardi et responsio ad hanc, 706, 707. — De sententia S. Thomæ Aquinatis, 707, 708. — Testimonia Patrum pro Immaculata Conceptione, 709-715. — Pura Mariæ conceptio a sectariis indigne convellitur, et a Luthero et Erasmo defenditur, 715-726. — Dicitur Mariam sanctificatam esse antequam nasceretur, nec solum ipsi sed et Jeremæ in matris utero sanctificationis donum esse concessum multisque modis Mariam sanctificatam censi, 726-735. — In conceptione, Maria jam terribilis dæmoni, IX, 411. — Conceptio Mariæ est immaculata, 411, 415. Conceptio Mariæ est aurora, 416. — Tituli Mariæ ex Conceptione Immaculata, 418, 424, 427, 433, 437. — Figurata conceptio Mariæ, 419, 420. — Conceptio Mariæ fuit Immaculata, 411, 416, 435-435, 460, 840. — Constitutiones et bullæ de Immaculata Conceptione, X, 697-700, 747, 750, 751. — S. Ambrosius loquens de Immaculata Conceptione Mariæ, X, 786. — A quo venit principium festi purissimæ Conceptionis B. M. Virginis, 801. — Testimonium S. Anselmi de Immaculata Conceptione, 802. — Testimonium Toleti cardinalis de Immaculata Conceptione, 1186, 1187. — Testimonium cardinalis Nicolai de Cusa, de Immaculata Conceptione, 1284. — Ante Pium IX, quid credebatur de Immaculata Conceptione Mariæ, 1540-1542. — Conceptio immaculata propagata a Ferdinando Austriaco III, Romano imperatore, 1437-1442. Propagata a Joanne I, Aragoniæ rege, XI, 59, 60. — Testimonia de Conceptione immaculata Mariæ, XI, 97-105. — Testimonium Sigismundi, III, regis Poloniæ, 416, 417; et Maximiliani ducis Bavarie, 294, 295; et Wolfgangi Palatini comitis, 535, 536; et S. Augustini, 589, 590; et Margaritæ Austriacæ, 761, 762. Revelatur Conceptio Immaculata beatæ suæ matris a Christo B. Oringe, XII, 985, 986. — Celebritas festiva Immaculatae conceptionis Mariæ a S. Nicolao manifestatur, Elsinvo vel Elpino, 1092, 1102, 1105. — Festum Conceptionis a S. Anselmo inchoatum, in Ecclesia recipitur, 1105. Conceptio Mariæ est immaculata, et contrarium dicere est etiam Mahumetanis invisum, 1108, 1109. — Dæmon ipse affirmat Virginem Deiparam esse sine macula conceptam, 1115. Maria manifestat se a S. Anna Immaculatam conceptam fuisse 1117. — Quomodo debeat explicari S. Thomas Aquinas de immaculata conceptione, 1123. — Maria, moniali devotæ suam Immaculatam Conceptionem manifestat, 1125. — Item et S. Brigittæ, 1125. — Immaculata conceptio ab angelis in celo celebrata est, 1125, 1126. — Deiparæ Immaculata Conceptio igne probatur, 1133; et hæc Immaculata Conceptio aureo nummo divinitus scribitur 1133, 1134. — Maria manifestat B. Guidisvalvo suam Immaculatam Conceptionem, 1134. — Immaculatam Mariæ Conceptionem natura ipsa mirabiliter ostendit, 1136. Immaculata Conceptio habet testimonium diaboli ex obsessio, 1140. — Pius IX, et Maria immaculata, VII, 628-640.

4500. *Conceptio qua concepti Mariæ.* Quoad hunc titulum *Amuntatio*. Vindictar virginis Christi conceptus, I, 599. — Concepti vere Virgo Maria, 509. — Hostes hujus assertionis, 510. — Statuitur status questionis circa virginem conceptum, 510. — Notio et essentia virginis et ideo virginis conceptus, 510. — De qua virginitate non loquimur, 510, 511. — Quamnam querimus, 511. — Definitur virginitas, 511, 513; explicatur definitio, 511; varia genera virginitatis, 511, 512; amissio virginitatis, 511, 512. — His positis, aggredimur propagationem virginis Christi conceptus, 513. — An virginis Christi conceptus gentibus innot. erit, 513; afferuntur pro affirmative monumenta 513; quæ sunt sibyllæ, 513, 514; Druidæ, 514; demonum testimonia, 514; viri sancti et propheta, 514; alia testimonia, 515; critici quid dicunt de his testimoniis, 515-517. — Quid ergo sentiant de quæstio, 517. — Judei sciveruntne mysterium virginis paritura, loca Scripturæ pro hoc affirmando, 517. — Expenduntur verba: *Et ascendit sicut virgulum coram eo et radix de terra sitiens*, 517, 518. *Ego flos campi et lilium convallium*, 518. *Rorate celi desuper, et nubes pluant justum*, 518. *Donec egredietur ut splendor justus ejus et salvator ejus ut lompas accendatur*, 518. *Eccce Dominus ascendit super nubem levem et ingreditur Ægyptum* 519. *Ego autem sum vermis et non homo*, 519. *Quoniam tu es qui extraxisti me de ventre*, 519, 520. *Creavit Dominus novum super terram; femina circumdabit virum*, 520. — Auctoritas hujus loci explicationis quoad Jeremiam conceptum: *Tria difficilia sunt mihi*, 521, 522. — Hæc verba applicantur virginitati Mariæ matris, 522, 523. — Quid notandum de textibus allatis pro virgine Christi conceptu, 523. — Afferimus cele-

brem Isaia prophetiam : *Ecce virgo concipiet*, etc., et hoc ad probandum virgineum Christi conceptum, 523; a priori loco repetitur, 524; duplex explicatio huius loci Isaia, 524, 525; de filiis Isaia loquuntur, 526; sensus allegoricus et litteralis huius prophetiae, 525, 526; valde discutitur textus, 525, 526, 527; quomodo explicamus hunc locum, 527-531. (Objectiones solvuntur in Indice tertio.) — De conceptu virginali fecit librum S. Anselmus Cantuariensis archiepiscopus, VI, 465-486. — In semine sumpto de Virgine non est peccatum neque necessitas futuri peccati, 469. — Propagatio de Virgine non subiacet legi et meritis naturalis propagationis, et quod sint tres cursus rerum, 471, 472. — Mala Adæ nulla rectitudine transeunt ad hominem conceptum de Virgine, 472, 475. — Conceptio ex Virgine Maria fuit virginea, 473, 474. — Quomodo massa peccatrix non sit tota peccatrix, 474. — De Virgine iusta Deus conceptus est, non necessitate, quasi de peccatrice nasci non posset, sed quia sic decebat, 475, 476; quod explicatur, 476. — Natus de Virgine, pro originali peccato habuit originale iustitiam, 476. — Et quare non potuit habere personalem iustitiam, 476, 477. — Conceptio qua concepit Maria fuit virginea, 726, 727. — Hæc conceptio significatur per rorem in solitudine jacentem, 734. — Causa efficiens conceptionis Christi ex Virgine est Spiritus sanctus, VII, 1174; objectiones solvuntur, 1175. — Nec sanctissima Trinitas, nec Spiritus Sanctus potest in sensu rigoroso et proprio dici pater Christi secundum carnem, 1175-1176; objectiones solvuntur, 1176, 1177. — Beata virgo habuit vere concurrentem activum mediatum versantem circa materiam præparandam ac adducendum in matricem ibique ministrandam agenti circa formam, nec non et concurrentem consistentem in fovenda prole jam formata, 1179-1181. — Nullum habuit influxum activum formalem in formanda prole et producenda unione physica animæ Christi cum materia, sed hunc solus Spiritus præstitit, 1181, 1182-1184. — Beata virgo nec habuit, nec habere potuit influxum activum causæ principalis in unionem hypostaticam, 1184; neque habuit influxum activum instrumentalem in hanc unionem, 1184, 1185. — Discussio fit, et sententiæ exponuntur: utrum veritas maternitatis in B. Virgine melius probetur in concursu passivo quam activo immediato, 1185-1190. — Quæ sententia tenenda sit explicatur et vindicatur ab objectionibus, 1190-1193. — Conceptio Christi sumpta pro positione materia ad fetum necessariæ in matrice fuit successiva, 1195. — Conceptio Christi formaliter accepta pro formatione corporis, peracta est in instanti, 1194, 1195. — Alia de re I, 539.

4501. *Conceptio (Congregatio, officium.)* Urbanus octavus erigit militiam Christianam sub titulo Conceptionis B. M. V. Immaculatae et regula S. Francisci, et dat concessionem privilegiorum, exemptionum et indultorum, VII, 225-251. — Et confirmat et approbat confraternitates artis musicae sub visitationis, S. Gregorii papæ et S. Cecilie invocationibus cum indulgentiis, 251-255. — Confirmat statuta pro religiosis militiæ Christianæ sub titulo conceptionis B. M. V. instituta, Gubernio edita, 255-257. — Ab eodem papa conceditur indulgentia plenaria perpetua pro confratribus et consoribus confraternitatis sub invocatione Conceptionis B. M. V. in Indiis Orientalibus, 244-246. — A Clemente XI, conceditur facultas applicandi quasdam indulgentias defunctis per modum suffragii, confraternitati conceptionis B. V. Mariæ, 336, 337. — A Pio VI, confirmatio aggregationis congregationis purissimæ conceptionis B. M. V. civitatis Barcinonensis ad archiconfraternitatem Conceptionis B. M. V. in ecclesia S. Laurentii et Damasi de Urbe erectam, 479, 480. — A Pio VII confirmantur statuta congregationis Conceptionis B. M. V. civitatis Barcinonensis, et aggregatur hæc congregatio archiconfraternitati S. Laurentii et Damasi de urbe, 500, 501. — Citantur hæc statuta, 501-506. — A Pio VII approbatur pia congregatio puellarum sub invocatione conceptionis B. M. Virginis, 509, 510. — A Gregorio XVI confirmatio constitutionum societatis dictæ misericordiae sub titulo B. M. in sua Conceptione Immaculata, 602-604. — Clemens IX, dat constitutionem ut Officium et Missa Conceptionis B. M. V. Immaculatae cum octava in urbe ac universa S. R. Ecclesie temporali ditione de præcepto recitetur, VII, 257, 258. — A Pio VI, confirmatio decreti celebrationis Missæ solemnissimæ de conceptione apud monachos monasterii Conceptionis, oppidi Matriti, 483, 484.

4502. *Confirmatio Mariæ.* An Maria suscepit sacramentum confirmationis, II, 247. Affirmant, negant, rationes negantium 247. Receptione Maria characterem 247, 248. Quid tenendum circa hoc 248. Receptione Maria sacramentum hoc non quidem ritu quo nos, sed quoad effectum ex

opere operato ultra meritum proprium et characterem ad fortiter propugnandam fidem, VIII, 72, 75.

4503. *Congregationes Mariæ.* Congregatio Sancti Oficii in Romæ, in templo sanctæ Mariæ supra Minervam, III, 934. — Congregatio B. Mariæ Fullensis confirmatur, gratiæque ei conceduntur, 945. — Congregatio fratrum et monialium ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo approbatur pro Hispania sub nomine Discalceatorum, 1009. — Congregatio recommendatorum B. M. V. aut Confalonis, approbatur per Gregorium XIII, 1255. — Congregationes in honorem Mariæ, gratæ sunt illi: quid sunt congregationes earum fructus, V, 109. — Utilitas earum ex 110, 114. — Origo aliquarum congregationum Beiparæ, 114-117. — Congregationum in universum antiquissima olim institutio. Locus loquendi est de Rosario, de servitiis, disciplinatis, de montis Oliveti religiosis, de Fratribus Minoribus; de confraternitate Confalonis, de Theatinis, et aliis 117-120. — De congregationibus Neapoli stabilitis in domiciliis quas habet societas Jesuitarum; et earum fructus, 120-125. — Ubi congregatio S. Sacramenti, 120. — Congregatio Immaculatae Conceptionis, 121. — Congregatio scolasticorum, 121. — Congregatio civium, 121. — Congregatio puerorum, 121. — Congregatio purificationis, 121, 122. — Congregatio Clericorum, 122-124. — Congregatio Nativitatis Mariæ, 124. — Congregatio nautarum et piscatorum, 124. — Confirmatur a Sixto V. congregatio B. M. Fullensis strictioris Observantia monachorum ordinis Cisterciensis S. Benedicti, cum gratiarum largitione, VII, 115, 114. — Modi erectionis et aggregationis et gratiarum communicandarum a Clemente VIII, dantur, et hoc pro quacunque congregatione et instituto quocunque, 158-164. — Archiconfraternitas Conceptionis erigitur a Benedicto XIII, in ecclesia de Ara Celi conventus Minorum de Observantia, VII, 336-360. — Congregatio frigiduaria, XI, 1017. — Confraternitates Marianæ quæ hodie exstant et vigent, 1065, 1066. — Congregationes in honorem Mariæ, 1065, 1066; VIII, 580-582, III, 1237.

4504. *Conjugium Mariæ.* Vide in hoc præsentis Indice titulum *Matrimonium*.

4505. *Conradinus de Stouffen*, Sueviæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 182.

4506. *Conradus.* Fecit opus de Rosario B. Mariæ, I: IX.

4507. *Conradus Lutzelburgensis* comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 182.

4508. *Conradus* (S.) antistes Constantiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 850-852.

4509. *Conradus*, antistes Trajectensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 852.

4510. *Conradus Frisingensis*, fuit cultor egregius Mariæ, X, 852.

4511. *Conradus* antistes Assisiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 850.

4512. *Conradus II*, Franciæ orientalis dux, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1587, 1588.

4513. *Conradus*, Scheyrensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 182.

4514. *Conradus*, Seldemburensis baro, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 182, 183.

4515. *Conradus*, Sulzfeldensis comes, in Germania, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 183.

4516. *Conradus* Eginonis de Urach, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1148.

4517. *Consanguinitas Mariæ*, II, 410, 411, 451. — B. Virgo vere est consanguinea Deo quatenus substanti in natura humana, VII, 1528, 1529.

4518. *Consolatrix Mariæ.* Maria nos consolatur et unde S. Patres de hoc, II, 691-695.

4519. *Constantius seu Constantius, Constantinus*, nepos Heraclii imperatoris, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1388.

4520. *Constantia Magalotta Barberina*, uxor Caroli Barberini excellentissimi Domini, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 665-669.

4521. *Constantia*, Conani comitis filia Britannia ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 669.

4522. *Constantia*, Gulielmi Arelatensis comitis filia, uxor Roberti I, Gallorum regis, Gallie regina fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 669.

4523. *Constantia Gonzaga*, uxor Asdrubalis Mathæi Jovii marchionis, marchionissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 669, 670.

4524. *Constantia*, Sigismundi III, Poloniæ regis uxor, Poloniæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 670-672.

4525. *Constantia Atria*, a Caretto, Sulmonæ principissa fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 672.

4526. *Constantinus*, antistes Constantiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 832.

4527. *Constantinus Despota*, præfectus Macedoniæ, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 183.

4528. *Constantinus*, Cenomanensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 183, 184.

4529. *Constantinus Sarnanus*, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1148-1150.

4530. *Constantinus Magnus* dedicat Mariæ Virgini urbem Constantinopolim, IX, 769. — *Constantinus* imperator fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1032. — *Constantinus Magnus* imperator fuit cultor egregius Mariæ, X, 1388-1390.

4531. *Constantinus IV*, Pogonatus, imperator Orientis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1592, 1595.

4532. *Constantinus VII*, imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1595.

4533. *Constantinus VIII*, imperator Orientis, filius Leonis VI, dicti Philosophi, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1595-1596.

4534. *Constantinus X*, cognomento Ducas, Græcorum seu Orientis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1388.

4535. *Constantinus Monomachus*, imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1390-1392.

4536. *Constantinus Pulchellus*, imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1592. — Triumphum egit Mariæ, XII, 1087, 1088.

4537. *Contemplatio Mariæ*. Meditatio fit de contemplatione Mariæ, IV, 824.

4538. *Coppenschi*, ordinis Prædicatorum, auctor *Clavis præcedendi Rosarium*, I, ix.

4539. *Corsacrum Mariæ*. A Pio VII facultas aggregandi et conferendi indulgentias pro officialibus et confratribus piæ unionis Sacri Cordis B. Mariæ erectæ in ecclesia parochiali S. Eustachii, urbis, VII, 553. — Indulgentiæ a Pio VIII, congregationi S. Cordis Mariæ, 576-578.

4540. *Corbinianus* (S.), antistes Frisingensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 852-853.

4541. *Cornelia Soricea* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 70.

4542. *Cornelius Jansenius*, antistes Gandavensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 855.

4543. *Cornelius Mussus*, antistes Bitontinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 853.

4544. *Corolla Virginis*, (Corona Mariæ seu Rosarium, Corona S. Birgittæ, Corona Mariæ quæ componitur certo numero salutationum seu Ave Maria, in honorem Mariæ; quid de hac corona sic intellecta dicendum veniat; quid sit hac corona Virginis de qua agimus; cur hic modus orandi Mariam dicatur Corona; auctor hujus coronæ; quid hæc componit; antiquane est precandi formula dicta: Corona Virginis? responsio varia est juxta varios modos intelligendi quod nomen Corona Virginis; quid additur ad hæc, IV, 241-247. — Quonam tempore Corona Virginis inducta sit in Ecclesiam, id est, quonam tempore posita sit Oratio Dominica inter decem Salutationes Angelicas; variae narrationes de hoc; et quid sentiendum post has narrationes, 248-251. — Consuetudo recitandi Coronam Virginis proba est et probatur talis esse ratione et auctoritate Ecclesiæ, 251. — Protestantes irridunt nomen Coronæ istius et rem; reprehendunt hunc morem precum, quia, ut aiunt, contemnitur Oratio Dominica hoc modo orandi; reprehendunt indulgentias quoad hoc; reprehendunt modum nostrum dicendi Ave Maria super unoquoque globulo; sed hisianus loquacibus respondetur, 252-259. — Corona septem Dolorum Mariæ in quo consistat, item de indulgentiis illi tributis, V, 395, 396. — Corona B. M. V. a S. Bonaventura in honorem Deiparæ ordinata et a summis pontificibus indulgentiis ditata, in quo consistat; indulgentiæ de hac, 395, 396. — Indulgentiæ recitantibus Coronam septem Dolorum B. M. Virginis, 529, 530. — Benedictio hujus coronæ; ritus traditionis ejus, 530-532. — Corona B. M. Virginis sive preces compositæ a S. Bonaventura quasi essent officium B. Mariæ, VI, 1411-1414. — Concessio indulgentiarum recitantibus Coronam S. Birgittæ; item et facultas hanc benedicendi, VII, 346, 347. — Indulgentiæ pro recitantibus Coronam septem Dolorum B. M. Virginis, 352, 353, 376-385. — Corona Mariana seu dissertatio pro Corona Mariana calculis, Romæ in ecclesia Sanctæ Mariæ in Campitello ab Honorio III collocatis, X, 660-771.

4545. *Corona Gloriosa Mariæ*. Corona gloriosa Nostræ Dominiæ et quænam ejus gemmæ, V, 1247-1276. Quænam sit ista Corona et ratio ejus, 1248. — De topico la-

pide in hac Corona; de lucano sidere, de sardio lapide, de lilio, de caledonio, de arcturo luminari, de sapphiro lapide, de croco, flore aromatico, de achate pretioso lapide, de jaspide, de carbunculo lapide, de sole, de smaragdo pretioso, de viola, de amethysto, de chrysolithe, de solsequio, de chrysopraso, de oriona stelia, de beryllio lapide, de chamæmelo; orationes variae relative ad varias gemmas quæ ornant hanc Coronam Virginis, 1248-1276.

4546. *Corpus Christi ex Maria*. Festum Corporis Christi nati ex Maria Virgine quomodo pertineat ad solemnitates B. M. Virginis, III, 978-980.

4547. *Corpus Mariæ*. Primordia corporis Mariæ, I, 17, 18. — Status questionis et divisio, I, 19. — Communi hominibus ratione concepta fuit Maria, 19-22. — Corpus Mariæ quam portionem formatum sit, 22. — Formulæ est cum delectatione somni conveniente, 24. — Revelationes S. Birgittæ negantem tenent, item Galatinus; de hoc explanatio, 24, 25. — Citatur et negans Dionysius Carthusianus; citatur Spinellus, 25. — Firmiter tenetur questionem Poza, Novatus, Maria ab Agreda, et alii; rationes negantis, 25-28. — De eodem argumento et de præcedenti opinione judicium; opinio ista probabilis, sed non certa; informatio auctoritatum citatarum, 29-51. — Ad quem sensum reduci possit questio; neganti opponitur S. Bernardus; informatio rationum negantis, 51, 52. — Num uno momento coagulatum sit corpus Mariæ, 52. Opiniones de hoc, 52, 53. — Plures dicunt servatas fuisse naturæ communes leges in perficiendo et absolvendo corpusculum Mariæ; citantur nomina daturque ratio; alii dicunt illud corpus brevissimo tempore perfectum et absolutum fuisse, sed discessit in definiendo tempore; citantur defensores hujus secundæ opinionis, et dicitur quæ fuerit de hoc opinio Granadi; Novatus dicit in uno die fuisse formatum; cur hoc, 54-56. — Amedeus dicit fuisse efformatum in sex horis; cur hoc, 56. — Maria de Agreda dat septem dies; cur hoc, 56. — Argumenta opinionis dicentis eodem tempore corpus Mariæ formatum et animam in eo infusam, 54, 55; confirmatur praxi Ecclesiæ, rationibus; et sic arbitratur auctor Summæ; aliæ rationes hujus sententiæ; pia hæc sententiæ, estne vera; probabilis est et habet argumenta probabilitatis; solutio objectionum de hoc; confirmatio rationum allatarum; discutuntur tamen, 56-10. Pro hoc titulo vide et GRATIA. — Unionem hujus corporis cum anima sequentia exponuntur, 197. — Queritur an usus rationis junctam corpori Mariæ animam statim subsecutus sit, et an post hanc unionem Maria consecuta sit gratiam actualem paterni habituali; et an ista gratia illam fecerit immunes a custodiæ angelii necessitate; statuitur junctam animam corpori Mariæ statim habuisse rationis usum multo ante consuetum tempus naturæ; et hoc a plerisque theologis admitti, 197. — Sanctus Thomas infirmare tamen videtur sententiam hanc et Joannes Gerson; sed contra hos magna Patrum caterva surgit confirmantium nostram sententiam; et probatur sententia, 108, 109. (Objectiones solvuntur titulo indicis tertii RATIONIS usus.) — Parene Maria post statim unionem corporis sui et animæ habuit actualem gratiam habituali; affirmatur, 111, 112. — Copia gratiæ data Mariæ dispensavit eam a custodiâ angelii; argumenta angelum custodem dementium Mariæ; inter quos sunt Franciscus Maro, Poza, S. Bernardinus Senensis, 112. — Ratio hujus non custodiæ ex S. Thomæ; verba S. Laurentii Justiniani; verba Odonis Cameracensis, 112, 113. — Sententia altera dicit Mariam angelum custodem habuisse, et probat dissolutione argumentorum adversariorum; et hæc sententia est admissa ab auctore Summæ Auræ; citantur pro hac Hldephonsus, Sophronius, Raynaudus Theophilus, et alii; rationes, 113, 114. — Tentative fuit Maria; ad quid angeli custodia data sit Mariæ; plures angeli fuerunt præpositi custodiæ Mariæ; et sic Eadmerus, Honorius Augustodunensis, Alanus, et frater Bernardinus Senensis, Christophorus de Vega et alii, 119. — Quis fuerit horum angelus præcipuus; ex Abulensi, ex Susresio; Raynaudus differt ab his; isti ergo dicunt fuisse Gabrielem, quibus adjungitur S. Hldephonsus, et Petrus Damianus, et S. Bernardus, Amedeus, Arnoldus Carnotensis, 120-122. (Objectio circa rem præsentem invenitur titulo: ANGELUS, in indice tertio.) — Quid dicitur de forma corporis Mariæ; auctoritas dictorum de hoc, II, 527-532. — Summarius capitis de corpore Mariæ; optima compositio corporis Mariæ; timida fuit Maria ad loquendum; imago Mariæ a S. Luca depicta, 688-690. — Lineamina corporis Mariæ memorantia illa Jesu Christi, 691. — Veneratio et laudatio debita membris Mariæ, III, 710, 711, 712. (Vide POLICHRATO.) — De capite Mariæ instituitur contemplatio; item de capillis ejus, de fronte, de oculis, de genis,

de coloratione, de auribus, de naso, de labiis, de dentibus, de lingua, de gutture, de collo, de humeris, de brachiis, de manibus, de uberibus, de ventre, de cruribus et tibiis, de pedibus, de statura; de mundissima carnis Mariæ contemplatio fit, IV, 853-877. — Corpus Mariæ fuit caro peccati, V, 1073, 1074. (Vide etiam CONCERNITIO qua concepta.) — Probat Mariam accepisse corpus in sua constitutione perfectissimum et omnibus numeris absolutum; objectiones solvuntur, VII, 831-834. — Virgo Deipara nunquam laboravit aliquo morbo corporali, probatur; objectiones solvuntur, 834-838. — Virgo Deipara fuit vere impassibilis et immortalis ea impassibilitate et immortalitate qua non cogeatur pati et mori sicut homo in statu innocentie, quod probatur; objectiones solvuntur, 838-860. — Probat Mariam Virginem fuisse corpore excellenter pulchro, 860-862.

4548. *Corrigiati*. Confirmatur sodalitas Corrigiatorum B. M. Virginis, III, 684. — Sodales Corrigiati B. M. Virginis, 931. — Eorum supplicatio quo die fit, 951. — Sodalitas Corrigiatorum B. M. Virginis instituta est anno 1446 ab Eugenio IV, 995.

4549. *Cosmas* (S.), Hierosolymitanus antistes Majamas, fuit cultor egregius Mariæ, X, 853.

4550. *Cosmus I, Medicus*, Etruriæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 184.

4551. *Cosmus II, Etruriæ dux*, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 184.

4552. *Cosmus*, antistes Collensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 853, 854.

4553. *Costerus*, Franciscus, theologus Jesuita, composuit septem meditationes de cantico *Salve*; fecit etiam de vita et laudibus Deiparæ Mariæ Virginis meditationes quinquaginta, I, viii; IV, 685, 686. — Opus suum dedicat, et finem, propositum suum et occasionem sui operis indicat et loquitur de meritis B. Mariæ et de hoc quod facit pro nobis et de virtutibus Mariæ; et titulis ejus, et coronat suam quasi præfationem, precando Virginem, IV, 685-696. — Locutus, carmina dat lectori, 699-700.

4554. *Creatura et Maria*. Quantum Maria profuit creaturis, sunt verba Eadmeri, VI, 800-802.

4555. *Crimes Mariæ*. (Vide, in hoc indice, RELIQUIÆ.)

4556. *Cruciferi*. Ordo Cruciferorum sub Mariæ cultu instituitur, XII, 9-9.

4557. *Cultores Mariæ*. Aliquando negligunt suam erga Mariam devotionem, quod Maria ægre fert, III, 362-364.

4558. *Cultus Mariæ*. Cultus Mariæ frequens in Oriente et Æthiopia, III, 657, 658. — Excitantur ad hunc cultum, meritis Mariæ et bonis quæ inde ad nos defluunt, IV, 9, 10. — De honore qui Mariæ ab Ecclesia deferitur, fit meditatio; ratio hujus honoris; quis est et sit hic cultus; legitimitas hujus cultus; honor datus Mariæ, ipsi est amonus, quod probavit sæpe ipsa Virgo, 819-821. — Cur Maria sit ab hominibus colenda, VI, 401, 402. — Cur Maria sit ab hominibus colenda, 703. — Quid certum quoad cultum Mariæ, VII, 1530, 1531. — Cultus hyperdulæ debetur Virgini principaliter, et potius titulo maternitatis Dei quam titulo gratiæ habitualis, 1551-1555. — Honor in quo differat a cultu, VIII, 161, 162. — Maria Virgo Deipara est omnino honoranda, laudanda, prædicanda, 163-168. — De modo cultus reddendi Mariæ, 165, 166. — Est omnino colenda Deipara cultu interno et externo, 166, 167. — Cultus varii generis exponuntur, 167. Deiparæ Virgini est debitus cultus plus quam civilis et vere religiosus et sacer, 168, 169. — B. Maria nullo cultu latius absolute est adorabilis, 171, 172. — Neque est moraliter adorabilis cultu latius respectivo, præsertim eo solo, 173, 174. — Cultus Deiparæ non pertinet ad virtutem religionis, sed ad virtutem dulciæ seu observantiæ religiosæ realiter a religione distinctam, 175, 176. — Hyperdulia quæ exhibetur Christo reduplicative qua homini, vel humanitati ejus cum sua sanctitate creata, et Deiparæ Virgini, ratione maternitatis Dei et sanctitatis ejus, distinguitur specie a simplici dulia, 177, 178. — Cultus Mariæ in Ecclesia receptus, et a Satana et a cæcis hominibus oppugnatur, et ut aboleatur conatus sunt mala explicatione verborum Christi ad suam Matrem in nuptiis Cane Galilææ, IX, 105-111. — Quisnam sit cultus Mariæ, 129. — Cultus Mariæ commendatur ab Ecclesia et Patribus, 163, 166. — Non est idololatria, 162-170. — Cultus hyperdulæ compellit Mariæ quæ in Ecclesia præsanctis reliquiis colenda est; quid est hic cultus hyperdulæ, 176, 181, 182; evoluitur et legitimitur, 182-185. — Quid de abusibus in cultu Mariæ, 186-190. — De multiplici adorationis significatione quæ tribuitur Deo et Mariæ et sanctis, 207-215. — Citantur testimonia plurium theologorum et illustrium virorum qui, a Maximiliano I usque ad Fridericum I Cæsarem, in Ecclesia fulserunt, suam-

que de cultu Deiparæ Virginis fidem et doctrinam scriptis publice professi sunt, 545-558. — Et pro cultu Deiparæ citantur verba: Laurentii Justiniani, S. Antonini, Joannis de Turrecremata, Dionysii Carthusiani, Rickelii, Gabrielis Biel, S. Bonaventuræ, S. Thomæ Aquinatis, Theodorici, S. Francisci, Guillelmi Parisiensis, Innocentii papæ, Nicephori Callisti, Nicephori Gregoras, 349-355. — In cultu Deiparæ Virginis retinendo et exercendo magnus fuit veterum consensus, qui, a Frederico I usque ad Ottomem Magnum, Christianum orbem constituerunt. — Citantur de hoc testimonia præclara: S. Bernardi; Guericci abbatis; Petri Cluniacensis dicti Venerabilis; Rupertii Tuitiensis; Zachariæ; Fulberti Caracensis episcopi; Anselmi Cantuariensis episcopi; Iyons Carnotensis antistitis; Bernonis abbatis Augiensis; Petri Damiani; Gerardi episcopi Cananiensis; Giselberti Herimanni, 358-370. — Et testimoniis fide dignis evincitur quod Deiparæ Virginis cultus, a tempore Ottonis Magni ad Mauritium Cæsarem usque, præclare viguerit in Ecclesia Dei, 370-378. — Quæ testimonia sunt S. Germani, patriarchæ Constantinopolitani, S. Joannis Damasceni, Bedæ Venerabilis, Idiotæ, 371-375. — Testimonia conciliorum in favorem cultus Mariæ, 374-376. — Quid dicunt Mariæ adversarii et quid illis respondetur, 376-378. — Veneratio Deiparæ Virginis et cultus ejus non sumpsit exordium a Gregorio Magno, sed a Mauritio Cæsare usque ad Constantinum Magnum in Ecclesia passim agnitus est, receptus et usitatus, 378-390. — Testimonia Andreæ scriptoris Hierosolymitani, Fulgentii Ruspensis, Petri Chrysologi, Joannis patriarchæ Hierosolymitani, Cyrilli Alexandrini episcopi, Chrysostomi, Ephremi Syri, Gregorii Nazianzeni, Athanasii, Hieronymi, Sophronii, 380-389.

A Constantino Magno et ipso martyrum sæculo ad apostolica usque tempora Deipara Virgo valde honorata est, et piis præcipue venerationi fuit in orbe Christiano, quod probatur testimoniis: Constantini ejusque matris Helenæ, Methodii, Cypriani, et quis ille Cyprianus, Eusebii Cæsariensis et Origenis, liturgiarum, 391-398. — Testimonia quæ referuntur ad priora Ecclesiæ sæcula et quasi tempora apostolorum, 399-405. — Et quenam conclusio eruenda ex his multis testimoniis in favorem cultus et devotionis erga Mariam, verba sunt de inimicis Mariæ, 405-407. — Cultus hyperdulæ debetur Virgini Mariæ, 609.

4559. *Cunæ Mariæ*. Vide titulum: RELIQUIÆ.

4560. *Cunegundis* (S.), imperatrix, Henrici sancti imperatoris uxor, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 672, 870.

4561. *Cunegundis*, Poloniæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 672-674.

4562. *Cunegundis* (B.), Poloniæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 870, 871.

4563. *Cumerus Petrus*. Petrus seu Petri, Belga zelandus, antistes Leovardiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 834.

4564. *Curtius Gonzaga*, Mantuanus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 184.

4565. *Cyphius Guidonis*. De papa, Romanus cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1150.

4566. *Cypressus Mariana*. Cypressi Mariannæ exemplar sodalis Marianus, III, 379-384. — Quod exemplar est adolescens quidam, Ignatius pater jesuita, 382-384.

4567. *Cyprianus* (S.), antistes Carthaginensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 834, 835.

4568. *Cyrillus* (S.), antistes Alexandrinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 833-837. — Probat Mariam prophetissam, I, 14.

4569. *Cyrillus* (S.), antistes Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 837, 838.

4570. *Cyrillus* (S.), antistes Hierosolymitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 838.

4571. *Cyrus Panopolites*, antistes Smyrnensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 858-840.

4572. *Dagibertus*, antistes Novariensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 839.

4573. *Dagobertus I*, Francorum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 29-52.

4574. *Damascenus Joannes*. Hic sanctus dicit linguas omnes nequire digne laudare Mariam, I, ii. — Fecit orationes de Dormitione Deiparæ, I, iii. — De Nativitate Virginis, I, iv.

4575. *Damasus* (S.), papa, propugnavit virginitatem Mariæ, X, 617, 618.

4576, 4577. *Damianus Petrus* (B.) scripsit multiplici modo de Maria Virgine, III, 1629-1640.

4578. *David*, antistes Beneventanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 840.

4379. *David* (S.), antistes Menevensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 859, 840.

4380. *Davidica Maria*. Maria Virgo fuit Davidica; testimonia quoad hoc: Justinii martyris, Tertulliani, Ambrosii, Epiphani, Hieronymi, Leonis, Andrea Cretensis, Bedæ Venerabilis, Damiani, Ruperti, II, 548, 549. — Ex S. Matthæi Evangelio, Maria est Davidica; Eusebius Cæsariensis circa hoc; Eusebius Emisenus, Hilarius, Ambrosius, Chrysostomus, Hieronymus, Eucherius, Damascenus, Beda, Theophylactus, Euthymius, Bernardus, Nicephorus; confirmatur Mariam esse Davidicam, 549-552.

4381. *De Alvo Petrus*. Fecit: Expositio nova litteralis cantici *Magnificat*, pro mysterio immaculatæ conceptionis Virginis Mariæ, I, vii.

4382. *Debita nostra in Mariam*. Contemplationes de nostris officiis seu debitis erga Mariam Virginem gloriosam, Debemus Mariæ: fidem, dilectionem, obedientiam, reverentiam et timorem, continuam memoriam, gratulationem, orationem, benedictionem, prædicationem, actiones gratiarum, IV, 1077-1088.

4383. *De Castro*. Vide *CHRISTOPHORUS*.

4384. *De Cerf*. Henricus, doctor, professorque regius fecit: Jesu Christi monita maxime salutaria de cultu dilectissimæ Matri suæ Mariæ debite exhibendo, V, 213, 214.

4385. *Decius Caraffa*, Neapolitanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1149.

4386. *Decius Justinianus*, patricius Genuensis, antistes Aleriensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 840, 841.

4387. *Dedicatio in honorem Mariæ*. Vide etiam: *ECCLÉSIA*. — De more dedicandi, denominandi et erigendi templa et altaria in nomine aut in honorem et memoriam B. M. Virginis verba facimus, IV, 401. — Quid est erigere aut dedicare templa in nomine Mariæ, 403, 404. — Aut consecrare nomini ejus aut virtutibus templa et altaria, 407. — Et res explicatur, 408, 409. — Quid est consecrare, dedicare templa aut altaria virtutibus B. M. Virginis, 409, 410. — Probus mos altarium aut templorum relative ad Virginem sensu exposito, 410. — Antiquitas moris dedicandi nomine Mariæ sacras ædes, *ibid.* — Monumenta antiquissima de hoc, monumenta ex Galliis, ex Hispania, ex Italia, ex Orientalibus populis, ex Indiis, 411-414. — De his monumentis discussionem instituit ad veritatem quærendam antiquitatis moris templorum et altarium respective ad Mariam, 414. — Et pro Gallia quid, 414-416. — Et pro Hispania, 416, 417. — De aliis monumentis circa rem, quid, 417-422.

4388. *Delia Sanseverina*, Briatici comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 675.

4389. *Delrius Martinus*, jesuita, fecit *Polemica Mariana* sex, I, xi; IX, 407, 408.

4390. *Deodanus* (S.), antistes Nivernensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 841.

4391. *Derelicti Mariæ* (congregatio); a Gregorio XVI, concessio tituli et privilegiorum, archiconfraternitatis pro sodalitate S. Virginis Derelictorum, erecto in ecclesia S. Antonii, civitatis Cadiceensis, VII, 582-584.

4392. *Descriptio evangelica et Maria*. Descriptio universalis de qua evange-ista loquitur immediate ante Nativitatem Christi, et quæ res dicuntur quoad professionem quæ ex ea sequebatur ad explicandum vocem Evangelii ut profiteretur cum Maria, II, 484-489. (Vide etiam titulum indicis IX, NATIVITAS CHRISTI.) — Venit Maria gravida Bethlehem, cum Josepho, III, 1535. — Meditatio de descriptione de qua loquitur Evangelium, IV, 740. — S. Athanasius et descriptio universi orbis quoad Mariam et Josephum, V, 634-641. — Edictum de descriptione universali, VI, 569. — Maria et Josephus obediunt, 571. — De hac descriptione quid dicitur, XI, 274.

4393. *Desiderius*, antistes Morinensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 841.

4394. *Desiderius*, cancellarius Virginis, antistes Pæcentinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 841.

4395. *Desponsatio Mariæ*, summarius capitis de desponsatione Mariæ Virginis cum S. Josepho, II, 416. — Quo ætatis suæ anno desponsata est Maria; quo tempore; obstitentia Mariæ quoad hoc; anxietates sacerdotum de hoc quoad Mariam; de quo ergo conveniunt, 417-420. — Quomodo Josephus electus est sponsus Mariæ; qua ætate Josephus fuit desponsatus Mariæ; antea S. Josephus non fuerat junctus alii feminæ, 421-425. — Quomodo facta est desponsatio ista; circa sponsalia, textus Patrum; quo mense desponsatio ista locum habuit, quo anno ætatis suæ Maria desponsata, 426, 427. — Hæc desponsatio instituebat Josephum custodem tantum Virginis; cur hæc desponsatio; confirmatio rei; quod conjugium includebatur in hac desponsatione, 428-434. —

Nazaretham desponsata Maria rediit; in qua domo Maria remansit cum Josepho; opiniones de hoc, 435-439. — Festum desponsationis Mariæ, quo die celebratur; quis officium composuit desponsationis hujus; concessio hujus officii; hujusque perseverantia, III, 721, 722. — Modus et tempus desponsationis Mariæ; rationes desponsationis et matrimonii Mariæ; de pictura desponsationis Mariæ; narratio quædam de desponsatione Mariæ, 722-725. — Festum de desponsatione Mariæ, 854-870; festum hoc apud annuntiatas, 1266; de ejus octava, 1268; quo die celebratur desponsatio Mariæ, et quo ætatis Mariæ anno facta fuit, 1225. — Quid de dicentibus Mariam mera sponsalia contraxisse cum Josepho et non verum matrimonium; cur hoc matrimonium, cum Christus nasci e Virgine deberet; de natura matrimonii Mariæ cum Josepho; quid in genere dicitur de matrimonio; et relative ad matrimonium istud queritur an Maria virginitatem voverit; affirmatur voverit et probatur sacra Scriptura et interpretationibus textus sanctæ Scripturæ, 1401-1405. (Alia quæ ad hoc sunt, quare titulo VIRGINITAS et titulo: MATRIMONIUM MARIÆ.) — Quo anno ætatis suæ Maria nupserit Josepho, 1406. — De institutione festivitatis desponsationis Mariæ, et de ejus officio; annulus pronubus Mariæ, 1406-1408. — Mira narratio de Josepho tradendo sponso Mariæ, 1553. — Meditatio de his quæ præcesserunt desponsationem Mariæ; alia meditatio de ipsa desponsatione Mariæ, IV, 709-711. Quid meditandum post initum matrimonium Mariæ, 711. — De voce: *Antequam convenirent*, 757. — Tria bona in desponsatione meditanda, 849, 850. — Contemplatio de desponsatione Mariæ, 983, 984. — Cur Maria Josepho fuerit desponsata, testimonia Eusebii Cæsariensis episcopi, V, 589, 590. — Describitur textus evangelicus de desponsatione Mariæ, VI, 204-212. — Loquitur de desponsatione Mariæ Remigius Antissiodorensis episcopus, 343-350; cur et cui de sponsata Maria, 1442, 1443; tempore suæ desponsationis, Maria habuit inchoatum decimum quartum vitæ suæ annum, VII, 1114; an Maria fuerit desponsata, VIII, 245. — Quid objecti habet festum desponsationis Mariæ, 245; quodnam fuit initium hujus festi, 244. — Quoniam consilio facta sit desponsatio Mariæ, explicat Canisius, 906-921; probatur quod Mariæ desponsatio perfectam ejus virginitatem non minuerit et ad cœlibatus valeat commendationem, 921-954. — Mariæ sponsus Josephus a singula prudentia, justitia, sanctitate et castitate, merito commendatur; quæ sint consideranda circa Josephi et Mariæ familiarem convictum, 954-957. — Quoad desponsationem Mariæ comparatio cum hirundine, IX, 542-544. — Cæremonia hujus desponsationis, XI, 265, 264. — Causæ hujus desponsationis et matrimonii, 265.

4396. *De Vega* (Christophorus) fecit: *Theologia Mariana*, hoc est, Certamina de S. Maria exagitata inter theologos et interpretes Scripturæ, I, xi.

4397. *Devotio in Mariam*. Devotio erga Mariam, quæ debeat esse, et quanam sint ejus conditiones ut vera sit, IV, 177-180. — Quenam vera non sit, 180, 181. — Ejus qualitates devotionis quæ sint, 1087. Servi Mariæ sint pueri, 1087, 1088; perseverantes, 1089. — Devotionem erga Mariam comitentur pietas, castitas et humilitas, 1089, 1090. — Sit devotio ista recta intentione et siue interesse, 1090, 1091. — Debet referre laudabilia a se facta, ad honorem Mariæ, 1091, 1092. — Devotio ista non debet esse ficta et hypocrisis ducta, sed vera, 1092, 1093. — Sit fervore calida et non tepida, 1093, 1094. — Post devotionem erga Deum sit illa de B. Maria superior omnibus aliis devotionibus, 1094. — Hæc devotio studeat dicere quotidie laudes B. M. Virginis, quarum exemplar ostenditur per varias orationes et preces, 1093-1093. — Devotio erga Mariam est signum salutis, 1120, 1121. — Ut vera sit devotio in Mariam, debet imitari innocentiam Mariæ, 1150-1155. — Maria invitavit nos ad devotionem erga semetipsum, V, 9, 10. — Devotio Mariana commendatur, 10, 11; ratio hujus devotionis, 11, 12; nobis dat spem de beneficiis obtinendis per Mariam, 16-18. — Devotio ista est honesta, utilis et delectabilis, 19, 20; quod probatur, 19; utilis, 21, 22; suavis, 22, 23; quæ dulcedo in ea insit, exemplo monstratur, 24. — Devotio erga Mariam est signum prædestinationis, 24; quod probatur Scriptura, 25, 26; a sanctis Patribus, 27. — Quid est devotio erga Mariam, 28, 29; quomodo incipiat, 29, 30. — Formula se offerendi B. Mariæ Virgini quasi in ejus famulatum; exemplum mirandum oblationis ad Mariam, 30, 31; quænam ad hanc excitent reverentiam, 33-38. — De honore Mariæ debito, 33, 34; ob ejus dignitatem, 35; quia mater nostra, 36. — In devotione erga Mariam debet esse congratulatio erga Mariam Deiparam, 38-41; Ecclesia ad hoc inclinatur; quid dicant sancti de hac congratulatione; quæ congratulatio probatur grata

Virgini, 39-41. — In vera devotione debet esse fiducia erga Deiparam, et quæ hanc excitent; testimonia de hoc, 41-45. — Vera devotio in Virginem consistit in ejus imitatione; testimonia ad imitationem Mariæ incitantia; in quo imitanda Maria, 51-58. — Devotio vera est in invocatione, 68; qui devotionem erga Mariam habet, hoc probat adeundo templa, Deiparæ imagines colendo, festorum ejus præparatione et precibus ad Mariam; et commendantur hæc omnia, 77, 78. — Summarium optime expressum est de vera devotione in Mariam et rebus quas complectitur hæc vera devotio, 127-136. — Devotio in Mariam est signum prædestinationis, 150-152. — Tituli devotionis erga Mariam, 215-226. — Devotio in Mariam non est nociva devotioni et honori debitis Christo et Deo, 215-226. — Utilitates cultus et devotionis erga Mariam probantur monstrando per has obtineri ab hominibus veram contritionem, peccatorum indulgentiam et victoriam temptationum, quod probatur historiis magni peccatoris Theophili et S. Cyrilli, patriarchæ Alexandrini, quoad peccatum calumniæ a se creditæ, ejus per Mariam obtinet contritionem, et religiosi ejusdam tentati contra fidem, a Maria liberati; et ab hæresi convertit Maria, teste historia, 280-285. — Per devotionem in Mariam acquiritur castitas, item et aliæ virtutes, et mors bona obtinetur; quod probatur historiis, 285-288. — Omnia bona veniunt a devotione in Mariam, sed peccatores impediunt pro se utilitatem intercessionis Mariæ, 288, 289. — Quibus rationibus colere et venerari debeamus Mariam, et speciatim verba fiunt de reverentia interiori et exteriori, 290-295. — In quibus consistit devotio in Mariam; exempla devotionis in Mariam, 290-297. — Quid faciendum ut detur Virgini reverentia et cultus illi debitus, 297. — Maria devotis suis obtinet virtutes, 294. — Unum inter alia, medium devotionis exerceunda in Virginem est invocatio, de qua, 295-298. — Devotio in Mariam consistit, inter alia, in imitatione de qua locus est, 298-300. — Devotio in Mariam est signum prædestinationis, IX, 609, 610. — Per certas orationes Maria laudanda, 651. — Maria exaltat et honorat cultores suos; aliquot cultores eximii Mariæ, XII, 774-778. — Devotio quæ consistit in capitis inclinatione et genuflexione, Mariæ placet, 814. — Devotio qua recolitur compassio Virginis, Mariæ placet, 851. — Gentiles in Mariam devoti, 955. — Juvenis nobilis Mediolani, devotus Mariæ, 954. — Consolatio est in agonia, servisse Mariæ per vitam, 976.

4398. *Didacus* (S.) Complutensis, fuit cultor egregius Mariæ, V, 102.

4399. *Didacus Fernandez* de Corduba, Hispanus, Baenæ dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 185.

4400. *Didacus Fernandez* de Corduba, Cabræ comes, in Hispania, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 184.

4401. *Didacus Hurtiada* a Mendoza, Cananensis marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 185.

4402. *Didacus Lopezius* fuit, cultor egregius Mariæ, XII, 1015.

4403. *Didacus Lopezius* de Andrada, vel de Paydua Andrads, antistes Hydruntinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 842.

4404. *Didacus Pachieus*, Villenensis marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 185, 186.

4405. *Didacus a Sylva*, antistes Bracharensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 841, 842.

4406. *Didacus de Arze*, antistes Cassanensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 842.

4407. *Didacus Sevo*, antistes Nicænus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 842.

4408. *Didacus Deza*, antistes Toletanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 842.

4409. *Dionysia*, de monte Canisio principissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 675.

4410. *Dionysius* (S.), papa, fuit cultor egregius Mariæ, celebrans concilium ad Virginis honorem, XI, 616.

4411. *Dionysius* (S.), antistes Alexandrinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 842, 843.

4412. *Dionysius* (S.), antistes Brugensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 843.

4413. *Dionysius Areopagita* (S.), antistes Parisiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 843-846. — Dionysius Areopagita videt Mariam, et multis modis eam extollit verbis, II, 659, 640.

4414. *Dionysius Carthusianus* fecit opus de laudibus Virginis, I, 25; III, 704.

4415. *Discalceati*. Discalceati primitivæ regulæ ordinis B. M. de monte Carmelo confirmantur per Sixtum V, III, 994. — Duaci, sollemnis facta est introductio fratrum B. M. Carmelitarum Discalceatorum in conebium pro eis extractum, 1933. — A Clemente X, papa, fit confirmatio

et extensio indultorum, gratiarum et privilegiorum congregationi Fratrum Discalceatorum ordinis B. M. de Mercede Redemptionis captivorum ab Urbano VIII concessorum, VII, 263-267. — Privilegia fratribus Discalceatis de Monte Carmelo concessa, intelliguntur etiam ad favorem Fratrum Calceatorum ejusdem ordinis emanata, 267-269. — Clemens XI confirmat decretum congregationis Rituum de celebratione Missæ B. M. V. singulis anni sabbatis pro minoribus de observantia Discalceatis provincie Boeticæ, 337-339.

4416. *Divitiæ Mariæ*. Contemplatio de divitiis Mariæ, IV, 916. — In quibus consistant B. M. divitiæ in terra, 916, 917.

4417. *Doctrina Mariæ*. Quænam fuerit doctrina Mariæ, IV, 852, 853. — De præmio Mariæ in cælo relative ad doctores, 853, 854.

4418. *Dodilo*, antistes Cameracensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 846, 847.

4419. *Dolores Mariæ, dolorosa Maria*. (Vide etiam compassio.) — Maria juxta crucem, ejusque constantia, II, 187. — Quid de revelationibus quoad rem, 189. — Refertur prophetia Simeonis, 189. — Verba de doloribus Mariæ juxta crucem; verba : Damasceni, Guericci, Amedei, Arnoldi, 189-191. — Verba miranda de doloribus Mariæ : S. Thomæ, Bernardini Senensis, Bernardi, 191, 192. — Constantia Mariæ ad crucem; levitine Maria, 193-195. — Velum Mariæ velavitne corpus Christi in cruce, 196. — Maria juxta crucem; quanta tunc perpessa est; quid faciebant Maria juxta crucem Filii; fit mater Joannis discipuli; usque dum Maria remanet juxta crucem; et quid fecit Maria post mortem Filii, 690-606. — Maria in monte Calvarii comparatur lilio inter spinas, III, 96-104. — Sodalitas Septem Dolorum Mariæ erigitur Gandavi, 841. — Dolores Mariæ dum pateretur Christus, 889, 890. — Festum Septem Dolorum Mariæ quo die celebratur, 1585. — Confraternitas Septem Dolorum Mariæ facit festum miraculorum ejus die prima Octobris, 1218. — Sodalitas Septem Dolorum Mariæ exaltatur Brugis; narratio de hoc, 1247, 1248. — Approbatio et confirmatio nobilis confraternitatis Septem Dolorum B. M. V. per Alexandrum; diploma hujus, quia raro invenitur, describitur, VI, 1270, 1271. — De festo Dolorum B. M. feria sexta hebdomadis Passionis, 1429. — Certum est Mariam adfuisse cruci; et ejus dolor in hoc, 1429. — Martyrie Maria decessit e vita, 1429, 1430. — De doloribus prædictis Mariæ a Simeone; illacrymavitne Maria Virgo in suis tantis doloribus et corruit in terra; quid de spasmo B. M. V., 1450-1455. — Quomodo intelligantur oportet dolores Mariæ in Passione Filii, 1455-1455. — Officium Dolorum Mariæ quo tempore incepit, 1455. — Dolores Mariæ in circumcissione Christi; et in fuga in Ægyptum; et in amissione Jesu; et in discessu Filii sui ad patendum; in occurso Filii bajulantis crucem; et in Calvario, et post mortem Filii, IV, 746-800. — Contemplatio de doloribus Mariæ : de dolore fugæ in Ægyptum; de dolore amissionis Christi; de dolore mortis Christi; in Calvario Maria, 981-992. — Dolores Mariæ ante et post Passionem Filii, 1158-1162. — Dolores Mariæ describuntur, 1554-1558. — Maria stabat juxta crucem, non flevat, V, 718. — Quomodo gladius eam pertransivit, 921-925. — Indulgentiæ ab Innocentio XI dantur perpetuæ confraternitatibus Septem Dolorum Charitatis B. M. V. in ecclesiis fratrum servorum ejusdem B. M. V. erectis, VII, 504, 505. — Et confirmatur ab eodem summarium hoc indulgentiarum et facultatum, 505-509. — Confirmantur a Clemente XII confraternitates sub titulo Septem Dolorum B. M. V., 565-565. — Indulgentiæ confratribus Septem Dolorum Mariæ, 576-585. — A Pio VII, privilegia et indulgentiæ et jus aggregationis data archiconfraternitati S. M. V. Dolorosæ, Romæ, 560-565. A Leone XII, confirmatio congregationis puellarum sub dolentis M. V. patrocinio erectæ in sacris ædibus S. Annæ ad quatuor fontes in Urbe, cum ampliatione privilegiorum jam concessorum, 571-574. — A Pio VIII communicantur privilegia et indulgentiæ tertii ordinis servorum Mariæ confratribus sodalitatum B. M. V. dolorosæ Matriti et Hispaniarum, 579, 580. — A Gregorio XVI, confirmatio statutorum congregationis sororum B. M. V. Perdolentis, civitatis Veronensis, 582, 593. — Ejus congregationis instituta referuntur, 593-596. — A papa Pio VI indultum ut in perpetuum Missa et Officium B. M. Septem-Dolorum, sub ritu duplici secundæ classis, in diocesi Mexicana recitari possit, VII, 425, 426. — A Pio VI, concessio pro singulis Sabbatis, missæ B. M. V. Septem Dolorum in ecclesia fratrum ordinis minorum S. Francisci de Paula, 456, 457. — Concedit Pius VI recitationem Officii Septem Dolorum diocesi Sanctæ Fidei in Indiis, 490, 491. — A Pio VII statuitur

in insula Sardinia festività Septem Dolorum B. M. V., 493-497. — Ab eodem papa, facultas celebrandi hoc festum in ecclesia metropolitana Hispaniensi, 552. — De gladio M. V. predicto a Simone et de variis acerbisque doloribus qui virginem ejus animam transierunt, et de multiplici causa quæ, ob filium, dolores et angores Mariæ maximos creavit, VIII, 1408-1422. — In quibus suis doloribus regina martyrum fit Maria, 1422-1459. — In quibus testimonia multa præclara de intensione dolorum M. V., 1422-1459.

4420. *Dominicani* constituunt ordinem Mariæ devotum, XI, 1011, 1012. — Quid Dominicani fecerunt in honorem Mariæ, XII, 1032.

4421. *Dominicus* (S.) amabat salutare Mariam per Salutationem Angelicam, IX, 572. — De vita S. Dominici, XI, 435-484. — Fuit cultor egregius Mariæ, *ibid.* — Hic sanctus et Rosarium, 435-437, 440-443; 445, 446, 448, 450; 457-471.

4422. *Dominicus Gymnasius*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1149-1161.

4423. *Dominicus de Ruvere*, Taurinensis, Allobrox, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1161, 1162.

4424. *Dominicus Tuscus*, Regiensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1162.

4425. *Dominicus Pinellus*, Genuensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1161.

4426. *Dominicus de Dominicis*, antistes Torcellanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 847.

4427. *Dominum Mariæ*, Maria habet dominium proprietatis super omnes res creatas, VII, 1347, 1348. — Habuit dominium maternum seu potestatem patriam in Christum, 1354.

4428. *Domnolus* (S.), antistes Cenomanensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 847, 848.

4429. *Domus Mariæ* (Vide etiam titulos : *Reliquiæ*, et *Ædes Lauretana*). Translatio domus Mariæ ex Nazareth in Dalmatiam, anno 1291, per angelos, III, 954. — Festum de hac translatione; notitia de hac domo, 954, 955. — Consecratio hujus domus ab apostolis, 955. — Secunda translatio domus B. M. V. ex Dalmatia in agrum Picenum, per angelos, anno 1294, 1341. — Festum hujus translationis, 1341. — Narratio translationis, 1341, 1342. — Mensuræ domus istius, 1342. — Rationes translationis, 1341, 1342. — Dignitas hujus domus unde veniat, 1343.

4430. *Dona Mariæ facta*. Dona quæ fecerunt Hispanenses B. V. Mariæ, XII, 1116. (Quoad alia dona quæ fecerunt Mariæ sive nationes sive homines, invenies horum magnam enumerationem in pluribus titulis indicis secundi et in fere omnibus nominibus propriis personarum quæ indicantur in indice octavo.)

4431. *Domodei de Malavoltis*, antistes Senensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 848.

4432. *Domulio Mariæ*. (Vide titulos : *Assumptio*, *Mors*.)

4433. *Dorothea* (B.). Pruthena, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 675, 674.

4434. *Duda Parda*, Beneventana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 674.

4435. *Dulcedo Mariæ*. Maria dulcedo nostra est, quod elucidatur comparando eam urnæ mannæ, III, 237-242. — Contemplatio de dulcedine Mariæ; in quo consistat, IV, 920, 921.

4436. *Dulcitius*, antistes Agaunensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 848.

4437. *Duns Scotus* propugnavit Immaculatam Conceptionem Mariæ fuitque victor, XII, 1126, 1127.

4438. *Dunstanus* (S.), antistes Cantuariensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 848-850.

4439. *Durandus a S. Portiano*, antistes Aniciensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 850.

4440. *Dux magnus Etruriæ*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1206.

4441. *Eadmerus* fecit librum de excellentia Virginis, I, 22, 119, 509; IV, 14. — Fecit et librum de quatuor virtutibus quæ fuerunt in B. V. ejusque sublimitate, IV, 14. — Iste Cantuariensis monachus quenam fecit opera in honorem Mariæ, VI, 785-804 (de excellentia Virginis), 803-810 (de virtutibus Mariæ). — Eadmerus seu Edmerus Anglus, antistes S. Andreae, fuit cultor egregius Mariæ, X, 849.

4442. *Ebbo*, Dolensis toparcha, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 185.

4443. *Eberhardus*, gente Boius, antistes Salisburgensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 849.

4444. *Eberhardus*, Frœnconiæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 185.

4445. *Ecclesiæ, templa Mariæ*. (Vide etiam *Dedicatio*.)

Ecclesia S. Mariæ Transtiberinæ qua occasione exstructa fuit Romæ, III, 795, 796. — Romæ, ecclesia S. Mariæ Transpontina, 824. — Quo anno fundamenta ejus posita, 824. — Ecclesia S. Mariæ de Voto, 853. — Ecclesiam eremi Dei Matris in Helvetia indulgentiæ datæ certis ejus festivitibus visitantibus, 879, 880. — Ecclesiæ S. Mariæ Jubenico, Venetis festum, 887. — Sacellum N. D. de Gratia dedicatum, 887, 888. — Ecclesia Annuntiationis, juxta insulas, Flandriæ oppidum, 888. — Florentiæ, cepta ædificari, die decima Aprilis major ecclesia B. Mariæ ordinis Præmonstratensis, anno 1163, 913. — Dedicatio ecclesiæ B. M. Virginis, 952. — Dedicatio N. D. de Caricampo ordinis Cisterciensis, 980, 981. — Consecratio ecclesiæ S. Mariæ Valcellensis, 981. — Prima dedicatio ecclesiæ Belbodiensis in honorem B. M. V., 997. — Quo die et a quibus facta sit, 997, 998. — Dedicatio ecclesiæ B. M. Quercetanae, 1004. — Dedicatio ecclesiæ B. M. Gemeticensis, 1020. — Dedicatio postrema ecclesiæ B. M. Cameracensis anno 1472, 1032. — Commemoratio encaniorum venerabilis templi S. V. D. Genitricis M. quod est in fonte; quis ædificavit hoc templum; multa de hoc templo dicuntur, 1038-1040. — Dedicatio ecclesiæ N. D. Bononiensis ad mare, anno 1469, 1040. — Quenam prima in honorem Mariæ ædificata sit ecclesia, disputatur, 1057-1059. — Fit apud Maronitas dedicatio templi Genitricis Dei Mariæ, 1076. — Ecclesia prima quæ fuit consecrata Mariæ, 1077. — Dedicatio sacelli B. M. in via inter Lovanium et Thénas, 1587. — Dedicatio ecclesiarum ordinis B. M. de monte Carmelo, fit 31 Augusti, 1161. — Dedicatio in Hispania fit B. M. de Monte Serrato, 1189. — Romæ, dedicatio fit B. M. ecclesiæ in Monticelli, 1191. — Fundatur et dotatur Walciodori ecclesia in honorem B. M. V. anno 944, 1205. — Dedicatur ecclesia in honorem Mariæ, 1207. — Dedicatur Lovanii sacellum B. V. M. anno 1602; et Coloniae dedicatio ecclesiæ ad hortum B. M. appellatæ; et 22 Septembris facta fuit anno 1112, consecratio atrii sacelli B. M. Diligheimensis, 1207, 1208. — In Germania dedicatur ecclesia Admontensis in honorem B. M. V. anno 1079, 1217. — Fit Romæ consecratio altaris S. M. de cancellis in ecclesia S. Petri in Vaticano, 1252. — Consecratio facta est Basilicæ, basilicæ Deiparæ Virginis a S. Henrico II, imperatore condita, 1255. — Dedicatio cathedralis ecclesiæ B. M. Morinensis anno 1153, 1259, 1260. — Mediolani, fit dedicatio metropolitanae ecclesiæ in honorem B. M. V. anno 1419, 1262. — Remis, dedicatio ejusdem generis ecclesiæ 1265. — Carnoti, fit dedicatio cathedralis ecclesiæ B. M. 1265. — Dedicatio ecclesiæ B. M. Cisterciensis, 1265. — Dedicatio ecclesiæ Windesemensis ordinis canonicorum Regularium S. Augustini in honorem B. M. V. anno 1387, 1264. — Coloniae, fit dedicatio ecclesiæ B. M. in capitolio, 1264. — Cameraci, dedicatio ecclesiæ cathedralis B. M. anno 1050, 1265. — Dedicatio ecclesiæ Montis Virginis in honorem Mariæ, 1282. — Positio primi lapidis ecclesiæ B. M. in civitate Urbeveta per Nicolaum IV, papam, anno 1290, 1283, 1284. — In urbe veteri, fundatio templi S. M. Majoris, Nicolao IV, papa, præsentæ, 1284. — In diocesi Leodiensi, consecratio ecclesiæ parochialis vici Enal in honorem B. V. Mariæ anno 712, 1321. — Multæ ecclesiæ consecratæ in honorem Mariæ, 1322. — Nominantur variæ ecclesiæ ad Mariam, 1322. — Quam ecclesiam dicunt primam fuisse consecratam Mariæ, 1322. — Massiliæ, consecratur ecclesia B. M. a S. Lazaro, Martha et Maria Magdalena, 1346. — Oscæ, in Hispania, dedicatio templi in honorem B. V. M. anno 1096, 1347. — Aliquot ecclesiæ in honorem Mariæ exstructæ nominantur, V, 1091, 1092. — Ecclesiam B. M. de Monte Serrato jubetur construi ab Urbano VIII, VII, 241, 242. — A Pio VII, consuevit decori et rectæ administrationi ecclesiæ nuncupatæ B. M. Virginis a S. Luca in monte de Guardia, extra civitatem Bononiensem existentis, 497-499. — Indulgentiæ visitantibus capellam B. M. V. extra muros civitatis Veronensis, 585. — A Gregorio XVI, deputatur commissarius apostolicus pro restaurando templo B. M. V. ab angelis ad Assisium terræ motus impetu lapso, 587-589. — Ab eodem papa privilegia concessa ecclesiæ parochiali B. M. V. loci Cadulæ, dioceses Bellunensis, 601, 602. — Ecclesiæ, recte exstructur in honorem Mariæ, VIII, 215, 216. — Recte sumptus fidelium impendantur ad ornandas ecclesias et Deiparæ statuas et imagines, 217, 218.

4446. *Ecclesius*, antistes Ravennas, fuit cultor egregius Mariæ, X, 849-851.

4447. *Eckbertus*, abbas Schonaugiensis fecit sermones panegyricos de B. M. V., VI, 1065-1076. Dat titulos Mariæ, 1067, 1068, 1071, 1076. Loquitur de excellentia Mariæ, 1070, 1071, 1072.

4448. *Edelredus*, Angliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 31.
4449. *Edgarus*, Anglorum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 31.
4450. *Edmundus*, (S.), episcopus Cantuariensis, se constituit sponsum B. M. V. voveque virginitatem ad ejus honorem, IV, 1411; V, 283, 286. Quasi sponsus B. M. gestat anulum in honorem ejus, et miraculum quoddam, XII, 743, 744. Fuit ergo cultor egregius Mariæ, X, 832, 833.
4451. *Edmundus*. Hibernus, antistes Ardacacensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 831, 832.
4452. *Edmundus*, Angliæ rex fuit cultor egregius Mariæ, XI, 32.
4453. *Eduardus ab Almeida*. Abratinæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 186, 187.
4454. *Eduardus I* (S.), Angliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 33.
4455. *Eduardus II*, Angliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 33.
4456. *Eduardus III*, Angliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 33, 34.
4457. *Eduardus*, Lusitanie rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 34, 35.
4458. *Eduardus*, Angliæ princeps, fuit cultor Mariæ, XI, 187.
4459. *Eginus*, antistes Constantiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 833.
4460. *Egwinus* seu *Eguinus* (S.), antistes Wigorniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 835, 834; XII, 882, 865, 886, Monasterium B. Mariæ ædificat, 987.
4461. *Elbertus*, Prizerii comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 187.
4462. *Ela Salisburie*, in Anglia, comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 675, 674.
4463. *Ela Sarum*, in Anglia, comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 675.
4464. *Eleemosynæ Mariæ*, XII, 725, 724.
4465. *Eleemosynæ in honorem Mariæ*. Vide *Opera pia*.
4466. *Eleocadius* (S.), antistes Ravennas, fuit cultor egregius Mariæ, X, 855.
4467. *Eleonora*, Aragoniæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 675.
4468. *Eleonora*, Vasorum princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 678.
4469. *Eleonora*, alia Aragoniæ regina, filia Henrici Castellæ regis fratris, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 675.
4470. *Eleonora Austriaca*, Gulielmi, III, Mantuæ ducis uxor Mantuæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 678.
4471. *Eleonora Manriquez*, Hispana, Aymontis marchionissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 675.
4472. *Eleonora Gonzaga*, imperatrix, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 675, 676.
4473. *Eleonora*, Lusitanie regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 676, 677 (erst uxor Joannis II.)
4474. *Eleonora*, Lusitanie altera regina, uxor Emmanuelis I, regis Lusitanie, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 677.
4475. *Eleonora de Pas* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 871.
4476. *Eleutherius* (S.), antistes Tornacensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 853.
4477. *Eleutherius Albergomus*, antistes montis Marani, fuit cultor egregius Mariæ, X, 853, 856.
4478. *Elias de Lestranquins*, antistes Aniciensis, fuit cultor egregius Mariæ, 856.
4479. *Eligius* (S.), antistes Noviomensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 856.
4480. *Eligius*. Hostiliani princeps; fuit cultor egregius Mariæ, XI, 187, 188.
4481. *Elisabetha* (S.). Schonaugiensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 872-875.
4482. *Elisabetha* (S.), Hungarica, filia Andreæ, regis Hungariæ, Thuringiæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 681-683.
4483. *Elisabetha* (S.). pacifica, Lusitanie regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 680; V, 87, 102; XII, 1033.
4484. *Elisabetha* (B.), Senensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 875.
4485. *Elisabetha Lotharinga*, uxor Maximiliani Bavarie ducis, Bavarie ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 678, 679.
4486. *Elisabetha Bohemica* et Polonie regina, ac Lubemburgensis comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 679, 680.
4487. *Elisabetha*, Galliæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 680.
4488. *Elisabetha Gonzaga*. Urbini ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 683.
4489. *Elisabetha*, Siciliæ regina, filia Ludovici, Bavarie ducis, uxor Petri II, Siciliæ regis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 680, 681.
4490. *Elisabetha Piccinarda*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 871, 872.
4491. *Elisendis*, Aragoniæ regina, uxor Jacobi II, Aragonum regis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 685.
4492. *Elpidius* (S.), antistes Toletanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 856, 837.
4493. *Elzearius* (S.), Ariani comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 188-190; V, 83, 297, 298.
4494. *Elziarius, de Sabrano*, Arianiensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1161.
4495. *Emericus*, frater germanus regis Hungariæ, fuit cultor egregius Mariæ, III, 267, 269.
4496. *Emericus* (S.), dux Hungariæ, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 191.
4497. *Emmanuel Comnenus* fudit in Mariam, III, 135. — Sic imperator Byzantinus triumphum Mariæ agit, XII, 1087. — Fuit cultor egregius Mariæ, X, 1593, 1596.
4498. *Emmanuel sive Mamel Regnosa*, antistes Segoviensis fuit cultor egregius Mariæ, X, 857.
4499. *Emmanuel*, Lusitanie rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 36.
4500. *Emmanuel Philibertus*, Sabaudie dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 190, 191.
4501. *Emmanuel*, Sabaudie dux, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1027.
4502. *Emmanuel Palatologus II*, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1596-1446.
4503. *Encenia* Commemoratio Enceniorum templi Dei genitricis Mariæ, quo die celebratur, et quenam sunt hæc encenia, III, 1073. — Festum enceniorum perpulchri et venerabilis templi S. Domine nostræ Dei Genitricis, III, 1033.
4504. *Engelbertus*, episcopus Coloniensis, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1035; X, 857.
4505. *Engrannus*, antistes Cameracensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 857, 858.
4506. *Ennodius* (S.), antistes Ticinensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 858. — Carmina composuit in honorem Mariæ, III, 1571, 1572.
4507. *Ephraim* (S.), diaconus Emissenus, dat testimonium de Maria, I, iii, iv, v. — Pulchre describit laudes B. M. Virginis, V, 647-652.
4508. *Epiphones* (S.). Laudes ejus de Maria, I, ii. — Refellit collyridianos I, 20. — Fecit epistolas contra inimicos Mariæ, V, 751-750. — S. Epiphanius, antistes Salaminæ qui claruit anno Domini 370, fuit cultor egregius Mariæ, X, 858-861.
4509. *Epistola Mariæ* (Vide titulos: *reliquiæ, scripta*).
4510. *Equites Mariani*. Equites Annuntiatiouis Angeiæ: instituitur hic ordo apud Allobrogas sive Sabaudos, III, 824. — Varia de hoc ordine, 824, 825. — Ordines varii equitum B. M. Virginis, 835-838.
4511. *Erath Augustinus*, fuit traductor operis: Symbol virginea in honorem Mariæ, III, 9, 10.
4512. *Eremitæ sancti Augustini*. Clemens IX dat constitutionem in qua injungitur fratribus ordinis Eremitarum S. Augustini Officium et Missam Conceptionis B. M. V. ex præcepto recitare, idemque officium imprimi, VII, 258, 259.
4513. *Ericus*, Daniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 36.
4514. *Erluphus* (S.), antistes Verdensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 861.
4515. *Ermenegardes*, Andegavensis, Britannie ducissa, Alani conjux, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 685.
4516. *Ermensendis*, Bardenbourg comitissa, filia Henrici I, comitis Luxemburgensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 683-685.
4517. *Ernestus*, antistes Pragensis, fuit cultor egregius Mariæ et edidit librum: Mariale ad ejus honorem, X, 861.
4518. *Ernestus*, Austriæ archidux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 191, 192.
4519. *Eschivartus*, Pruliaci dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 192.
4520. *Eskilo* (B.), antistes Laudunensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 861-864.
4521. *Eather Bossani*, comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XII, 999, 1000.

4322. *Ethelbaldus*, Merciorum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 36.

4323. *Etheldreda* (S.), seu Ediltrudis, Angliæ regina, Egfredi regis conjux, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 685, 686, 875, 876.

4324. *Ethelwoldus*, antistes Wintoniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 864.

4325. *Eucharistia et Maria* (videatur et *Communio*), An Maria sacramentum Eucharistiæ suscepit, affirmatur Mariam accepisse, et quorum auctoritate res probatur, II, 249; iterum an Maria suscepit sacramentum communionem, V, 58. — Eucharistia sacramentum vere nobis fuit exhibitum per B. Virginem, VII, 1244, 1245. — Magna sanguinis et lactis portio B. Virginis sub alia tamen substantiali forma et alio supposito manet in Eucharistia, 1246, 1247. — Aliqua substantia B. Virginis sub alia tamen forma substantiali et supposito, colitur cultu laicæ in sacramento altaris, VIII, 77; hæc ipsa substantia Mariæ nequit per se et præcise sumpta decenter adorari, vel colui non adorata humanitate, et humanitas, non adorato Verbo, 80. — Eucharistia dilecta a Maria, XII, 738, 739.

4326. *Eucharis Sangrius*, antistes Herbipolensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 864.

4327. *Eucherius* (S.), antistes Lugdunensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 864.

4328. *Eudoxia Augusta*, junior, uxor Theodosii junioris, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 886.

4329. *Eugenia Romana*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 876, 877.

4330. *Eugenius I*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 626, 627.

4331. *Eugenius III*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 650.

4332. *Eugenius IV*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 690.

4333. *Eugenius* (S.), antistes Toletanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 865.

4334. *Eulalia* (B), Cisterciensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 877, 878.

4335. *Euphenia*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 87.

4336. *Euphemia N.*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 878, 879.

4337. *Euphrasia* (S.), Constantinopolitana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 879.

4338. *Eusebius* (S.), antistes Vercellensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 867.

4339. *Eusebius Emissenus* fuit cultor egregius Mariæ, X, 867.

4340. *Eustachia* Ferrariensis fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 879.

4341. *Eustachius* (S.), *Locatellus*, Bononiensis, antistes Regiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 867.

4342. *Eustachius*, Bononiæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 192.

4343. *Eustochia* (B.) Messanensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 879, 880.

4344. *Eutropia* (S.), Remensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 880, 881.

4345. *Eutychius* (S.), patriarcha Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 867, 868.

4346. *Eva Brabantina* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 876.

4347. *Evangelista Pamotta*, Picens, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1161, 1162.

4348. *Everardus* (S.), Forolivi dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 192.

4349. *Everius* (S.), antistes Catanensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 865.

4350. *Evodius* (S.), papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 609, 610.

4351. *Evodius* (S.), antistes Aniciensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 865, 866.

4352. *Evodius* (S.), antistes Antiochenus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 866, 867.

4353. *Excellentia Mariæ*. De excellentia Mariæ, III, 1337, 1359. Nequimus digne dicere excellentiam Mariæ, 1663. — Meretur laudes Maria hymnumque gloriæ, 1666, 1667. — Excellentia Mariæ ex Anselmo Cantuariensi, IV, 21. — De excellentia Mariæ, 997, 998. — Excellentia Mariæ ex S. Gregorio Theologo, V, 664. — De excellentia Virginis, 913, 916. — Virgo Maria Dei Genitrix omnem creaturam transcendit, 1097, 1098, 1099. — Excellentia Mariæ apparet ex magnalibus quæ Deus fecit in ea, 1228-1231. — Unde tituli honoris quoad Virginem matrem, 1244-1248. — Maria omnem superat laudem; sublimitas Mariæ, VI, 392, 396-398. — Status Mariæ in terra erat præstantior quam in cælo et cur; et objectionibus de hoc, respondetur, 612, 613. — Probatur sa-

pietissima et potentissima Virgo, 612, 615. — Deum clarius videt et cognovit Maria, omni creatura, 616, 617. — Maria superat longe angelos, 630, 632. — Quod Maria excellit omnes creaturas, testimonio Eadmeri, 785. — Excellentia Mariæ apparet ex eo quod Deus non potuisset effici homo ex alia virgine; sublimitas Mariæ explicatur, 805-808; tria miranda in Maria, 1051. — In Maria virgine triplex dignitas: prælationis, electionis, subelectionis, 1120. — Excellentia Mariæ, VII, 1046; excellentia Mariæ adstruitur, VIII, 648-655; demonstratur excellentia Mariæ testimonio inimicorum ejus, 655-657; Maria superat Abrahamum, IX, 452; excellentia Mariæ ex eo quod sit Mater Dei, 456, 592, 593; de excellentia Mariæ, IX, 666.

4354. *Expectatio partus Mariæ*. Fit die 18 Octobris, III, 1521; quid pro Hispania dicitur de hoc festo, 1521, 1522; cur hæc festivitas in Hispania vocetur Beata Maria de O, 1522; universitas hujus festi, 1522; quodam hujus festi initium fuit, VII, 245.

4355. *Extrema unctio et Maria*. An hoc sacramentum recepit Virgo; qui negant hoc; qui vero affirmant; eorum rationes; longe probabilius est Mariam accepisse sacramentum extremæ unctionis, II, 255, 254; VIII, 91.

4356. *Exuperius* (S.), antistes Bajocensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 868.

4357. *Exuperius* (S.), antistes Tolosanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 866.

4358. *Fabricius Paulutius*. Foroliviensis, antistes Plebanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 869.

4359. *Falcoremus*, Mediolanensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 191.

4360. *Familia Mariæ* Davidica fuit, I, 129, 130; quod probatur Scriptura, 131, 132; et agmine Patrum, I, 129-132. (Objectiones solvuntur in tertio Indice.) Per quemnam ex Davidis filiis Maria deriveret; status questionis; grandis labor in hoc reperiendo; sequitur Pellegrinum Nicolaum Cellottum; studet textui Matthæi cap. I, 16; error in hoc; explanatio; 136. Quod probatur, 133-137. — Quomodo legi debeat textus S. Matthæi; in quo distant progenealogia ab ipsis tradita S. Matthæus et Lucas; varietas genealogiarum Lucæ et Matthæi exponitur nomine per nomen aut lectoris oculos; variae explanationis hypotheses factæ sunt, alii nullam in his vident contradictionem genealogiis; alii conciliant, et horum rationes, 137-140. — Vides schema dans tibi seriem majorem Josephi et Mariæ; varietas genealogiarum venit, ut aiunt, ex vario fine evangelistarum; lucem quandam circa questionem afferunt consectorum Bollandi; rationes dant et solvunt objectiones; continuantur explanationes; varietas genealogiarum explicatur; dicendo Matthæum recensere majores Josephi, et Lucam majores Mariæ; et referuntur nomina propria auctorum hoc testantium; et hæc sententia triplici gaudet fundamento, 141-147. — Cellottus, cum quo consentit, cum quo dissentit; de opinione Cellotti judicium fertur; hæc opinio caret fundamento, et in ea est periculum; expenduntur ea quibus innititur Cellottus; explicat Maldonatus contra Cellottum voces: *Liber generationis Jesu Christi*, etc., 147, 148. — Alii modi nodum solvendi; Monitum lectori de his omnibus; judicium fertur de momentibus naturalibus Christi parentes in utraque genealogia describi, sed diversis nominibus; improbatum acriter isti instantes pro vario nomine earumdem personarum ab evangelistis usurpato; et illustratur sententia locis Scripture; expenditur sententia opinantium duas genealogias Josephi ab evangelistis dari ex patre Josephi uno adoptivo et altero vero; displicet hæc opinio et cur nata; nociva est; cur ergo proposuerit hæc S. Augustinus, 150, 151. — Judicatur opinio dicentium duas genealogias ut una describeret parentes Christi secundum carnem, alia, viros pietate et sanctitate singulari bene meritos inter majores Christi referri; obscuritas hujus opinionis; ratio cur rejiciatur, 152, 155. —

Judicatur opinio dicentium duas genealogias ut una Christi regium, alia sacerdotale genus diceret; hanc amplectuntur Hilarius et Augustinus, si standum verbis ipsorum; Julianus Toletanus nodum dissolvere studet; cardinalis Baronius videtur et hanc amplecti, et contra hanc assurgunt Casaubonus et Spanhemius; quid sentit Augustinus; nobis hæc displicet et cor; dissolvitur alia explicatio ejusdem sententiæ, 154-158. — Sententia Juliani Africani, ab Eusebio et aliis Patribus multis accepta vetustis; fundamenta hujus sententiæ exponuntur, hypothesis Africani est falsa et ideo rejicitur, 159-161. — Sententia Grotii exponitur; scrupuli nostri quoad hoc; infirmitas hujus opinionis videtur; incommodum ejus, 163, 164. — Quid censeamus de opinione Bessonii, Possini et aliorum; hæc opinio est mera hypothesis; improbatum; solvuntur et rationes hujus, 165-168. —

Quid de Achaz a filio falsis diis immolato; de rege Moab primogenitum suum in holocaustum offerente; dissolvuntur reliqua ad sententiam de qua locus est, stabilendam adducta, 169, 170. — Cur Matthæus genealogia omiserit tres reges; ratio quædam hujus omissionis; Ochosias in Scriptura non dicitur filius Achab; sed Athalia filia Amri regis Israel: itaque Ochosias et Joas et Amasias de catalogo regum non erant expungendi; responsio ad hoc et rationes responsi; cur Joram dicitur Oziam genuisse, cum Amasias eum genuerit; responsio, 172. — Explanatio omissionum in genealogia unius evangelistæ; de Salathiele et Zorobabele; refelluntur argumenta negativa hujus extremæ sententiæ, 173-175. — Explicantur voces: *genera, gigno, filius*; judicium fertur de opinantibus a Mathæo Josephi, a Luca vero Mariæ majores recenseri; approbamus hanc opinionem et ab objectionibus vindicamus, 176. — Hæ variæ sententiæ semper exagitatae sunt ad conciliandas duas genealogias; auctoritates multæ pro hac denique ultima, 176. (Objectiones videre tibi est in Indice tertio.) — Mariam probatur contribuere fuisse Josepho; et Josephum, legis edictione matrimonio sibi jungere Mariam coactum fuisse; et hoc ex traditione probatur cum non possit, Evangelio, 143-147. (Vide *Parentes Mariæ*.)

4561. *Faroaldus*, II, Spoleti dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 192, 193.

4562. *Fasciola Martæ*. Vide titulum *Reliquiæ*.

4563. *Faustina Novocomensis*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 881.

4564. *Faustus*, antistes Rbegiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 869.

4565. *Federicus Borromæus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1160-1171.

4566. *Federicus Casius*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1170, 1171.

4567. *Federicus I*, imperator Occidentis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1415, 1416.

4568. *Federicus II*, imperator Occidentis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1416, 1417.

4569. *Federicus III*, imperator Occidentis, Austriacus, cognomento Pacificus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1417.

4570. *Felicianus* (S.), antistes Fulginas, fuit cultor egregius Mariæ, X, 869.

4571. *Felix* (S.), antistes Trevirensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 869.

4572. *Felix Maria*, Gravinæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 685-698.

4573. *Felix Ursina*, Marci Antonii Columnæ Paliani ducis uxor, Paliani ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 698, 699.

4574. *Felix de Valois* (B.), ordinis S. Trinitatis fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 427-450.

4575. *Felix Centinus*, Aseulanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1171, 1172.

4576. *Felix Venturi*, virgo, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 881.

4577. *Ferdinandus*, sancti Gulielmi filius, antistes Coloniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 863-872. — Ejus diploma pro celebranda solemnitate Conceptionis Immaculate Mariæ, 870.

4578. *Ferdinandus Austriacus*, Hispaniarum infans, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1172-1177.

4578 bis. *Ferdinandus Austriacus*, rex Bohemiæ, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1417, 1418.

4579. *Ferdinandus*, Austriæ Archidux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 193.

4580. *Ferdinandus Gonzaga*, Mantuanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1177. — Mantuæ dux, princeps, XI, 196, 197.

4581. *Ferdinandus Medices*, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1177, 1178.

4582. *Ferdinandus a Sylva*, Centifontanus comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 193, 194.

4583. *Ferdinandus I*, Lusitanæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 42. — Ferdinandus Lusitanæ princeps, XI, 193, 196.

4584. *Ferdinandus I*, Etruriæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 194, 195.

4585. *Ferdinandus I*, Aragoniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 33-37.

4586. *Ferdinandus I*, Castellæ rex et Legionis, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 37, 38.

4587. *Ferdinandus II*, Austriacus, Romanorum imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1418-1429. — Obsidione pressus fuit in Mariam, III, 33. — In bello Mariam respicit, 167. — Pius in Mariam, XII, 751, 1027.

4588. *Ferdinandus III*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1027, 1032; X, 1129-1444.

4589. *Ferdinandus III*, Castellæ et Legionis rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 58-41.

4590. *Ferdinandus IV*, Austriacus, Romanorum, Hungariæ et Bohemiæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1444-1448.

4591. *Ferdinandus V*, Castellæ et Legionis rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 41, 42.

4592. *Ferdinandus a Sylva*, antistes Algarbiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 869.

4593. *Ferdinandus*, filius Alberti V, Bavaræ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 193.

4594. *Ferdinandus*, Cortezius dux, XI, 194. — Pius erga Mariam, *ibid*.

4595. *Ferdinandus* de Majoricis, Montis Pessulani dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 197.

4596. *Fernandus Arias* de Ugarte, Hispanus, antistes Limensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 872, 873.

4597. *Ferreolus Locrius* fecit opus: *Chronica anacephalaosis Mariæ Augustæ*, I, vi. — Auctor est libri, *Maria Augusta*, II, 73. — Locutus est de reliquis Mariæ, 731. — Fecit opus: *Ordines Mariani, Monasteria, Xenodochia Mariana*, XI, 999, 1000; ingressio in tractanda, 999, 1000, 1001. — Fecit et opus: *Regna, provincia, oppida sub patronatu B. M. V. Deiparæ*, 1067, 1068; ingressio operis, 1067, 1068.

4598. *Ferricus Cassinel*, filius Francisci equitis Torquati, antistes Rhemensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 873.

4599. *Ferricus de Cluniaco*, Burgundus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1178.

4600. *Ferricus*, Vaudemontanus comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 197.

4601. *Festa Mariæ*, Festa Mariæ in Æthiopia, III, 638. — Festa Mariæ varia, 777. — Celebratur recolectio festorum B. M. V. Nivelæ in Brabantia, 1139; quod fit diversis locis; qua intentione instituta hæc recolectio, 1140; de collecta missæ quoad hanc, 1140, 1141; missæ de hoc festo, 1141. — Hymnus de festivitatibus Mariæ simul sumptis, 1141, 1142. — Festum supplicationis B. M. Virginis, 1387. — Duaci, Recolectio festorum Mariæ fit; item Lovanii, 1336. — Multis in locis fit, Sabbato infra octavam Ascensionis, festum Gaudiorum Mariæ, 1391. — Solemnitas Recolectionis festorum Mariæ; cuius rei causa hoc festum, 1162-1164; antiquitas hujus festi, 1165. — Hæretici nollent festa stabilita fuisse in honorem Mariæ, 1186, 1187. — Leodii celebratur Recolectio festorum Mariæ, 1253. — Festa Mariæ prima die Novembris, 1273, 1274. — Festa mobilia B. M. Virginis, 1379-1400. — Quot olim instituta sunt festa in honorem Mariæ, 1399. — Preparatio ad pie celebranda festa Mariæ, IV, 542. (Vide *Opera pia*). — Quænam preparatio fieri possit ad hæc pie celebranda, V, 79. — Ex revelationibus dicitur quænam sint meliores preparationes, 79, 80. — Sermo pro omni festivitate Mariæ Matris Domini a Godefrido Vindocinensi abbate, VI, 671-676. — Festa Mariæ quibus diebus celebrari debeant, VII, 43, 44. — Clemens XIV confirmat decreta super celebratione festivitatibus B. M. Virginis de Igne, in civitate et diocesi Foroliviensi edita, 409-414. — Recte ab Ecclesia festa Mariæ instituuntur et religiosa solemnitate celebrantur, VIII, 225-225. — Duplex genus festorum Mariæ, 226. — Non potest esse verum quod omnia festa Mariæ sint concilio Nicæno in posteriora ætate, 226, 227. — Festum S. Mariæ de Victoria institutum ob illustrem de Turcis reportatam victoriam, IX, 630.

4602. *Fiacrius Nobilis* Hibernus, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1050, 1051.

4603. *Fides Mariæ*. De fide maxima Mariæ, I, 574, 613; IV, 1322, 1323; V, 909; VI, 1151, 1489. — Meditatio de fide Mariæ; illustrissima ejus fides; quando fidem declaravit Maria; de fidei virtute contemplatio, affectus hujus fidei; firma fuit in Maria, IV, 822-923. In sua Anuntiatione quanta fuit fides Mariæ verbis angeli, VI, 609, 610. — Secundum fidem, Maria prius corde conceptit Verbum quod secundum carnem peperit et lactavit, 727-724; fides Mariæ est sicut fermentum, 1028. — De fide Mariæ; non in sola B. Virgine mansit vera fides Christi per triduum mortis Christi, VII, 1023, 1268, 1269; IX, 431. — Potest cum veritate dici quod pro tempore Passionis et triduo mortis Christi, in sola B. Virgine manserit fides integra quatenus exclusiva omnis mutationis et defectus inter adversa, 1270. — De sublimitate fidei Mariæ testimonium, VIII, 1203-1208; 1210-1215. — De fide Mariæ, IX, 529, 739; XII, 732, 733.

4604. *Fiducia Mariæ*. De fiducia Mariæ, IV, 1325

4603. *Filii adoptivi Mariæ*. Nos habet Maria filios adoptivos, post S. Joannem, quod probatur, V, 412-413.
 4606. *Fina Buzzacharina*, Patavii principissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 699.
 4607. *Firminus* (S.), antistes Ambianensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 873.
 4608. *Flaminius Cornelius*. Venetus senator, fecit librum: *Apparitionem et celebrorum imaginum B. V. M. in civitate et dominio Venetiarum. Enarrationes historice ex documentis, traditionibus et antiquis codicibus ecclesiarum de promptæ*, V, 538.
 4609. *Florentinus Comius*, natione Hybernus, antistes Tuemensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 873.
 4610. *Flotilda Lavemensis*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 882.
 4611. *Folcothus*, Teisterbandiæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 197, 198.
 4612. *Fohmarus*, Metensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 198.
 4613. *Fons Marianus*, Fontis Mariani exemplar sodalis Marianus, III, 467-472. Quasi cervi sumus, curramus ad fontem Marianum, et quid nobis inde 468-470.
 4614. *Fortitudo Mariæ*, quanta fuit, IV, 829, 830; quod præmium Mariæ in cœlo ob fortitudinem, 834; de fortitudine Mariæ, IX, 751.
 4615. *Fraxa* (S.), Cisterciensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 882.
 4616. *Francisca de Nerestang*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 700.
 4617. *Francisca a S. Antonio*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 882.
 4618. *Francisca Mantona*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 699, 709.
 4619. *Francisca Vacchinia*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 882-893.
 4620. *Francisca Romana* (S.), Congregationis Oblatarum B. V. seu monialium Turris speculorum fundatrix, pia fuit erga Mariam, quod monstrat ejus vita, XI, 535-550.
 4621. *Franciscani*. Ex Alexandro VII, non licet Fratibus Minorum de Observantia sancti Francisci, commorantibus Tolosæ, inducere novum Rosarium sub titulo Seraphici, nec facere processionem prima Dominica mensis, ne tabellam exponere in qua B. V. det Rosarium SS. Francisci et Clare, VII, 255, 256. -- Fraternalitatis Franciscanorum Officium et missa pro die Immaculate Conceptionis, 392-394. -- A Clemente XIV confirmatio et extensio brevis Immac. . . M. super celebratione functionum in honorem B. M. V. sine macula conceptæ pro fratribus ordinis Minorum S. Francisci conventuum, 401-404. -- A Pio VI, concessio ordini Minorum S. Francisci de Observantia, anticipationis quoad horam Missæ, die Conceptionis B. M. V. 419, 420. -- Et ab eodem confirmatio unionis confraternitatis de angustis, erectæ in ecclesia fratrum minorum S. Francisci, civitatis Lisbonensis, cum altera confraternitate in eadem ecclesia erecta, 420-422. -- Idem papa concedit facultatem fratribus ordinis Minorum S. Francisci de Observantia, civitatis S. Jacobi de Cuba in Indiis celebrandi unam missam SS. Rosarii per 15 dies continuos, 472, 475. -- Concessio ab eodem fratribus iisdem provinciæ Portugallicæ recitandi Missam B. M. V. ad Nives et Officium proprium alias monialibus asceterii concessum, 493, 494. -- A Pio VII, datur facultas fratribus minoribus S. Francisci, oppidi Palmæ, Majoricensis dioceseos, in quadam ecclesia eorum cœnobio annexa celebrandi unam missam propriam votivam de Conceptione B. M. V., 508, 509. -- Franciscani sunt ordo in honorem Mariæ, XI, 1012, 1013.
 4622. *Franciscus I*, rex Galliæ, reparat injurias illatas imagini B. M., III, 988. -- Fuit cultor egregius Mariæ, XI, 43, 44.
 4623. *Franciscus Ximenius*, antistes Toletanæ civitatis, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1127, 1128.
 4624. *Franciscus Maria*, de Monte, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1181.
 4625. *Franciscus Maria*, de Rovere, Urbini dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 206.
 4626. *Franciscus Pacapota*, Massacræ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 207.
 4627. *Franciscus Sfortia*, Mediolani dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 207.
 4628. *Franciscus de Retza*, fuit cultor egregius Mariæ, IX, 412.
 4629. *Franciscus a Gama*, Vidiguræ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 208.
 4630. *Franciscus de Sales* (S.), antistes Gebennensis,

fuit cultor egregius Mariæ, X, 873. -- Fundator fuit ordinis Visitationis B. M. Virginis, XI, 593-596.
 4631. *Franciscus Assisinas* (S), fuit cultor egregius Mariæ, III, 1017. -- Ordinem Minorum fundavit qui est in honorem Mariæ, XI, 485-498. -- Pius in Mariam, XII, 1032, 1033.
 4632. *Franciscus de Paula* (S.), ordinis Minorum fundator fuit cultor egregius Mariæ, XI, 535-538.
 4633. *Franciscus Borgia* (S.). Quodam protulerit primum verbum post natiuitatem, XII, 1031. -- Gandæ dux fuit et cultor egregius Mariæ, XI, 199-203.
 4634. *Franciscus Carracciolus* fuit cultor egregius Mariæ, XI, 877-878.
 4635. *Franciscus Gilabertus*, Olivæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 207, 208.
 4636. *Franciscus Alvares*, a Toletto, Orapessanus comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 208.
 4637. *Franciscus Sanseverinus*, Scaleæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 208.
 4638. *Franciscus*, Vigintinillium comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 208.
 4639. *Franciscus a Stunica*, Ajanuntanus marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 198.
 4640. *Franciscus Capata*, Cisneros, Baragiæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 198.
 4641. *Franciscus*, Britannicæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 199.
 4642. *Franciscus de Ursinis*, Gravinæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 203.
 4643. *Franciscus Guisius* dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 203.
 4644. *Franciscus II*, Etruriæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 203.
 4645. *Franciscus Gonzaga II*, Mantuæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 203, 204.
 4646. *Franciscus Gonzaga III*, antistes Mantuanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 873, 876.
 4647. *Franciscus Gonzaga*, Mantuæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 204.
 4648. *Franciscus Gonzaga*, Mantuanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1180.
 4649. *Franciscus Gonzaga*, Mantuæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 204.
 4650. *Franciscus a Stunica*, Bellalcazarensum comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 198, 199.
 4651. *Franciscus Somnus*, cognomento de Campo, antistes Antuerpensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 873, 874.
 4652. *Franciscus Panigarola*, Mediolanensis, antistes Astensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 874.
 4653. *Franciscus Richardotus*, Burgundus, antistes Atrebatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 874.
 4654. *Franciscus Maria Abbatius*, Mediolanensis, antistes Bobensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 874.
 4655. *Franciscus Manso et Zwingi*, antistes Burgensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 874.
 4656. *Franciscus Vander Burcht*, antistes Cameracensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 874.
 4657. *Franciscus Calthæus Diacettinus*, antistes Fesulanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 873.
 4658. *Franciscus Surgenius*, antistes Monopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 876, 877.
 4659. *Franciscus Guilielmus*, antistes Osnabrugensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 877, 878.
 4660. *Franciscus a Sessa*, Hispanus, antistes Segoviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 878, 879.
 4661. *Franciscus*, antistes Abuliensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 879.
 4662. *Franciscus Boil*, Sardus, antistes Algarënsis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 879.
 4663. *Franciscus Maria I*, Urbini dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 204-206.
 4664. *Franciscus a Dietrichein*, princeps Germanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1178, 1179.
 4665. *Franciscus Alidosius*, ex Castro Rin, cardinalis, Imolensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1179.
 4666. *Franciscus Boncompagnus*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1179.
 4667. *Franciscus Gioiosa*, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1179, 1180.
 4668. *Franciscus Landus*, Venetus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1181.
 4669. *Franciscus Pacieus*, Hispanus, cardinalis fuit cultor egregius Mariæ, X, 1181, 1182.
 4670. *Franciscus Guignonius*, Hispanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1182.
 4671. *Franciscus Rupe Fucaldi*, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1182, 1183.

4672. *Franciscus Toleus*, Hispanus, Cordubensis cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1185-1187.

4673. *Franciscus Vendraminus*, Venetus cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1187, 1188.

4674. *Franciscus Zarabella*, Patavius, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1188.

4675. *Franciscus Ximenus Cisnerus*, Hispanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1188-1192.

4676. *Fredegundis*, Galliæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 700.

4677. *Fredericus III*, imperator, fuit cultor egregius Mariæ, V, 103.

4678. *Fridericus*, Hungariæ regis germanus, antistes Aquileiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 879, 880.

4679. *Fridericus Nausea*, Blancamianus, Germanus, antistes Viennensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 889, 881.

4680. *Fridericus II*, Siciliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 44.

4681. *Fridericus III*, princeps Austriacus, fuit cultor egregius Mariæ, IX, 536; XII, 1035. (vide et *Fridericus III*.)

4682. *Fridericus III*, antistes Coloniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 880.

4683. *Fridericus de Asburg*, Austriæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 208, 209.

4684. *Fridericus*, Lotharingæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 209.

4685. *Fridericus Gonzaga*, Mantuæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 209.

4686. *Fridericus Gonzaga*, Mantuæ marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 209, 210.

4687. *Fridericus*, Methynnæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 210.

4688. *Fridericus Henriquez*, comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 210.

4689. *Frigidianus* (S.), Ultoniæ regis filius, antistes Lucensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 881.

4690. *Frigonaria*, Vide *Congregationes*.

4691. *Frihwaldus* Scotus (S.), antistes Candidæ Casæ, fuit cultor egregius Mariæ, X, 881.

4692. *Fronto* (S.), Gallus, antistes Petragicensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 612, 881.

4693. *Fructuosus* (S.), antistes Tarraconensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 881, 882.

4694. *Fruasius*, Lusitanus dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 210-212.

4695. *Fuga in Ægyptum* (in ea mansio, ex ea reditus). De fuga sanctæ familiæ in Ægyptum, I, 126, 127.

— Questiones circa hoc tractandæ, II, 9. — Angelus fugam indicat sanctæ familiæ, 13, 534, 535, 551. — Unde profecta est sancta familia ad fugiendum, 535, 536. — Quis angelus nuntiavit hanc fugæ necessitatem, 536. — Summarium capitis circa hanc fugam 536, 537. — Fugeruntque Jesus, Maria, Joseph, per viam compendiarum; et per quam loca fingerunt; transieruntque juxta Bethleem et per Hebron, 537-539. — Qui computantur dies fugæ, 539, 540. — De arbore celebri in fuga sanctæ familiæ, et quæ dicuntur de hac, 540, 541. — Imitte Jesus in aliquod templum Ægypti et corruerunt idola, 541, 542. De Isaie prophetia circa fugam hanc; explicatur et probatur hæc orophetia, 542, 543. — De eversione idolorum Ægypti; 543. — Quid, in fuga Ægypti, dicitur de urbe Heliopoli; de horto, fonte et ficu de quibusdam quæ dicuntur, relative ad moram sanctæ familiæ in Ægypto; de fructu quem Ægyptus traxit et mora Jesu in hac terra, 544, 545. — Cur Christus minus honorificum eligit medium furorem Herodis eludendi; dicimus hanc fugam esse honorificam; quidquid dicant hostes fidei; rationes optimæ electionis hujus lugæ a Christo; rationes hujus fugæ ex Patribus, 9-15. — Quo tempore et loco angelus edixit S. Josepho quod fugiendum esset; quid de Chrysostomo obistente sententiæ stanti pro indictione fugæ Bethleemi, 15, 14. — Quoto tempore commorata in Ægypto sancta familia; variæ circa hoc tempus enarrantur opiniones; quid ergo dici possit; in quam regionem Ægypti sancta familia mansionem fecerit; ex Evangelio nihil circa hoc; relative ad fugam hanc Sozomenus loquitur de quadam arbore; simulacra corruerunt ne ad adventum Jesu in Ægyptum; Burchardus designat loca in quibus mansit sancta familia; Sandinus quid dicit quoad locum mansionis, 20-21. — Poesis Baptistæ Mantuani de fuga ad Ægyptum; miracula et prodigia fecit Christus in itinere suo et mora in Ægypto ut sciretur dignitas sua; testimonium Honorati a S. Maria, Origenis, Eusebii, Athanasii, Cyrilli Hierosolymitani et aliorum, 25-27. Occurrit objectionibus contra hactenus dicta; dicunt: primum miraculum Christi fuit in Cana Galiliæ ad nuptias, ergo antea Jesus miracula non fecerat; con-

firmitur obiectio; responsionem confutationis damus, 27-35. — Quo sensu accipienda sint Scripturæ verba: *ascendit Dominus super aubem levem*; et ista: *Ex Ægypto vocavi filium meum*; cur in Ægyptum Jesus fugiens deductus sit; hoc factum est ad vitandum furorem Herodis; ad destruendam idololatram; ad disponendam Ægyptum pro Evangelio; ratio data a S. Leone, 35, 34. — Divisio questionis reditus ex Ægypto; cur mortuo Herode noluit Deus deinceps morari Jesum in Ægypto; cur angelus monens Josephum de regressu mentionem facit plantationem mortem Christi; quosnam indicat hic angelus, cur Judæam in qua moraretur elegisset Josephus, nisi Archelaus in Judæa regnasset, cum antea in Galilea, in oppido scilicet Nazareth moraretur; missio Jesu et pietas Mariæ et Josephi illos inducebant ad habitandam Judæam; cur Archelaum veritus S. Josephus in Judæa noluit consistere, cur vero in Galilea constitit 88-91. — Summarium capitis de reditu ex Ægypto; Angelus nuntiavit fugam ex Ægypto; quomodo explicantur verba ejus de morte inimicorum Christi: quo anno ætatis suæ Jesus rediit ex Ægypto; variæ computationes quoad hoc 5:8-565. Quæ erat ista terra Israel in quam angelus dicit Josepho quod eat; quid Josephus per eam terram intellexit, et quo secessit; explicatur vox *Timuit* illo ire; ratio timoris Josephi, 566, 567. — Relatio pueri Jesu ex Ægypto per Mariam et Josephum; quo tempore hoc factum est; quanto tempore duravit exilium; ratio varietatis opinionum quoad hoc; festum relationis ex Ægypto III, 679-686. — Fuga in Ægyptum; quoniam die et tempore locum habuit; ex quo loco profecti sunt nobiles fugitivi in Ægyptum: an ex Jerusalem, Bethleem aut Nazareth; opiniones de hoc; varia narrabilia in hac fuga; ad quamnam urbem primo pervenerunt; de simulacris Ægypti concussis quid dicitur, 758-767. — Quæ conigerunt in Ægypto dum ibimoretur sancta familia; de aliquo fonte et horto balsami; de quadam arbore; quæ credibi et est evenisse sanctæ familiæ in Ægypto, 767-769. — Meditatio de fuga in Ægyptum; meditatio de his quæ fecit sancta familia dum moraretur in Ægypto; meditatio de reditu ex Ægypto; contemplatio de fuga in Ægyptum, IV, 762-965. — Quid singulare dicitur quoad fugam in Ægyptum; annuntiatur fuga faciendâ; describitur hæc fuga, VI, 567-661. — Datur mandatum de fuga; Maria Nazarethi montis est ad fugiendum in Ægyptum; Maria cum filio et Joseph, via terrestri non maritima in Ægyptum migravit; probabile est corruisse aliquot idola ad ingressum sanctæ familiæ in Ægyptum; fuga in Ægyptum predicta; varia sententiæ de mansionem sanctæ familiæ in Ægypto; probabilius videtur mansionis circa biennium, VI, 1219-1225. — Fuga in Ægyptum arte annuntiata, IX, 449. — Fuga in Ægyptum narratur, XI, 274, 275. — Causæ ejus fugæ, X, 1580.

4696. *Fulbertus* (S.), antistes Carnotensis, fuit cultor egregius Mariæ, II, 1623, 16-6; X, 882.

4697. *Fulbertus*, antistes Cameracensis fuit cultor egregius Mariæ, X, 882.

4698. *Fulco*, Andegavensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 212.

4699. *Fulgentius* (S.), antistes Ruspensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 882-884.

4700. *Fulhensis*. Vide *Congregationes*.

4701. *Fulvius Corneus*, Perusinus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1192.

4702. *Fusus Mariæ*. Vide *Reliquiæ*.

4703. *Gabriel Flamma*, Venetus, antistes Clodiensis fuit cultor egregius Mariæ, X, 885.

4704. *Gabriel Sfortia*, antistes Mediolanensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 885, 886.

4705. *Gabriel a S. Maria*, Gallus, antistes Rhemensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 886.

4706. *Gabriel Paleottus*, Bononiensis cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1191-1195.

4707. *Gabriel Tressius* seu *Treus* Paniaqua Hispanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1195, 1194.

4708. *Galcherius*, in Gallia, Sabnensis dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 211.

4709. *Gallericus* seu *Guadericus*, Tolosanus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 211, 212.

4710. *Galeatus Bevilacqua*, Maleti comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 212.

4711. *Galeatus Maria Sfortia*, Mediolani dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 213.

4712. *Galeatus Sfortia*, Mediolani dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 213.

4713. *Galla patricia* (S.) fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 699-701.

4714. *Galla Placidia*, Honorii imperatoris soror, Con-

- stantini uxor, imp̃etratrix, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 701, 702.
4715. *Gallus* (S.) monasterium exstruxit in honorem Mariæ, XII, 898.
4716. *Gallherus*, Nemorosii toparcha, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 215.
4717. *Gangelicus* (S.), antistes Trevirensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 884.
4718. *Garcias*, Navarra rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 45.
4719. *Garzias Alvares*, a Toieto, Albæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 215.
4720. *Garzias Ramiræ* dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 215-215.
4721. *Gasco*, Pisciani dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 215.
4722. *Gaspar Priætus*, antistes Algarensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 884, 885.
4723. *Gaspar a Catalaud*, Agres princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 215.
4724. *Gaspar de Gusman*, Olivarensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 215, 216.
4725. *Gaspar Borgia*, Hispanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1194-1196.
4726. *Gaspar Contarensis*, Venetus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1196.
4727. *Gaudentius* (S.), antistes Brixienensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 885.
4728. *Gaudia Mariæ*. Gaudium Mariæ videntis Jesum a Magis adoratum, III, 675, 674, 679. — Gaudium Mariæ de resurrectione Christi, 895, 894. — Festum gaudiorum B. M. V. mense Maio, 944. — Quænam specialia fuerunt gaudia Mariæ, 944-949. — Quæ quidem enumerari possunt inter gaudia terrestria (*ibid.*), et nunc de gaudiis celestibus, septem annumerantur, versibus descripta; sunt qui quinque solum numerent gaudia cælestia; qui numerant decem, qui vero quindecim gaudia Mariæ; Maria amat quod enuntiemus ejus gaudia; qui locuti sunt de gaudiis Mariæ; officium de gaudiis B. M. V. 950-952. — Gaudia Mariæ in Annuntiatione, in Visitatione; in Natali Christi; in adventu magorum; in resurrectione Christi; in ascensione, et in missione Spiritus sancti, IV, 712-808. — De gaudiis Mariæ quæ habuit in terra sunt contemplationes; 953-967, et de his quæ habet in templo; de gaudiis Mariæ in Annuntiatione contemplatio; de gaudiis Mariæ in Visitatione, de gaudiis Mariæ in Nativitate Christi; gaudia Mariæ in Epiphania; de gaudiis Mariæ in Purificatione et Oblatione Christi; de gaudiis Mariæ in invitatione Christi ad nuptias; de gaudiis Mariæ in resurrectione Christi; de gaudiis Mariæ in Ascensione Christi; de gaudiis Mariæ in missione Spiritus sancti; gaudia Mariæ in sua Assumptione; de gaudiis Mariæ in cælo; de beatitudine Mariæ; nostra est advocata in cælo Maria, 953-969. — De gaudia Mariæ in Resurrectione Filii; gaudium Mariæ in Filii Ascensione; item de gaudiis Mariæ in resurrectione Christi, VI, 793-1107. — Probatior affectus humanos gaudii in Maria Domini matre laudabiles fuisse, VIII, 1297-1301. — De gaudiis duodecim Mariæ in cælo, IX, 735-738. — Gaudia Mariæ ab ipsa declarata; alia gaudia ejus X, 1058-1079.
4729. *Gaufridus*, Santonensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 216.
4730. *Gavinus* (S.), antistes Abredonius, fuit cultor egregius Mariæ, X, 885, 886.
4731. *Gebeardus* (S.), antistes Salisburgensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 886.
4732. *Gebhardus* (S.), antistes Constantiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 886.
4733. *Geisas*, Hungarie, Dalmatiæ et Croatia rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 45-45.
4734. *Gelasius* (S.) papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 621.
4735. *Gelasius II* papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 648, 649.
4736. *Gelduinus*, Bretolii comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 216.
4737. *Gelduinus*, Pontilevi dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 216.
4738. *Geloyra de Mendoza*, Hispana principissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 702.
4739. *Genealogia Mariæ*. Vide *Familia*, *Parentes Mariæ*.
4740. *Genesis*, antistes Arvernus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 886.
4741. *Gennadius*, antistes Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 887.
4742. *Genovefa Palatina*, filia ducis Brabantie Si-
- fridi uxor, fuit cultrix egregia Mariæ, XI; 702-703.
4743. *Genovefa* (S.), Parisiensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 895.
4744. *Genulphus* (S.), antistes Cadurcensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 887.
4745. *Georgius* (S.), episcopus et martyr, fuit cultor egregius Mariæ, IX, 442; X, 611-612.
4746. *Georgius Antiochenus* dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 216-217.
4747. *Georgius*, Vaivodæ marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 217.
4748. *Georgius Costa*, Lusitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1196; 1197.
4749. *Georgius Radzivil*, cardinalis, Lithuanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1197.
4750. *Georgius* (S.), antistes Aniciensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 887-888.
4751. *Georgius* (S.), antistes Nicomediensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 889, 890.
4752. *Georgius*, seu Gerardus, Adæ, Gallus, antistes Antibariensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 888.
4753. *Georgius Benignus*, Ragusinus, antistes Nazarenus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 888, 889.
4754. *Geraldus* (S.) Auriliacensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 217.
4755. *Gerardus Daveniensis*, ordinis clericorum vitæ communis fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 553, 556.
4756. *Gerardus* Gallus, antistes Antiochenus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 890.
4757. *Gerardus*, Gueldriæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 217.
4758. *Gerardus*, antistes Cameracensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 891.
4759. *Gerardus*, Baro de Monte, antistes Hildesheimensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 893.
4760. *Gerardus*, Selewicensis, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 217-218.
4761. *Gerardus* (S.), fuit cultor egregius Mariæ, IX, 443.
4762. *Gerardus* (S.), antistes Canadiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 891-893.
4763. *Gerardus* (S.), fuit cultor egregius Mariæ, XII, 749.
4764. *Gerlacus* (S.), fuit cultor egregius Mariæ, XII, 881, 882, 1129.
4765. *Germanus* (S.), antistes Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 895-896.
4766. *Gerardus Scolus*, antistes Moraviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 896.
4767. *Gero* (S.), antistes Coloniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 896.
4768. *Geroldus*, Saxonie princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 218.
4769. *Gersonius*, tractatum fecit super *Magnificat*, I, 117.
4770. *Gertrudis* (S.), Prabantina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 895, 894.
4771. *Gertrudis*, Colmariensis, fuit cultrix egregia Mariæ XI, 894.
4772. *Gertrudis* (B), Germana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 894-925.
4773. *Gertrudis ab Hoosten*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 925.
4774. *Geva*, Hugonis Cestrie comitis, in Anglia, filia Cestrie comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 703.
4775. *Geyza*, Hungarie dux, fuit cultor egregius Mariæ XI, 218, 219.
4776. *Gilbertus Porretanus*, antistes Pictaviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 896.
4777. *Gilbertus Genezardus*, Gallus, Arvernus, antistes Aquisensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 896.
4778. *Gilbertus*, Lincolnie comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 219.
4779. *Gilda Brabanta*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 925, 926.
4780. *Giraudus Berlaus*, Monasterioli dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 219.
4781. *Gisbertus de Guimeran*, Hispanus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 219.
4782. *Gisella*, S. Henrici imperatoris soror, uxor sancti Stephani regis Hungarie, Hungarie regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 703, 704.
4783. *Gisella*, Hermannii II, ducis Alemannie, filia imperatrix, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 704.
4784. *Gleich Dominicus*, ordinis Minorum fecit opus: *Annus Marianus sive Meditationes de B. Immaculata et ter amabili Virgine Dei Genitrice Maria*, I, viii.

4785. *Glorificatio Mariæ*. Festum glorificationis Mariæ apud Birgitanas fit, III, 1153.
 4786. *Goar*. fuit cultor egregius Mariæ, XII, 909.
 4787. *Godebaldus*, antistes Ultra-ectensis, seu Traiectensis ad Rhenum, fuit cultor egregius Mariæ, X, 896, 897.
 4788. *Godeberta Noviomensis*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 926.
 4789. *Godefridus*, abbas Vindocinensis, composuit versibus orationem ad matrem Domini, III, 1639, 1640.
 4790. *Godefridus Bullonius*, Hierosolymæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 45.
 4791. *Godefridus Barbatius*, Brabantiae dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 219.
 4792. *Godefridus Magnus*, Capenbergæ comes fuit cultor egregius Mariæ, XI, 219.
 4793. *Godefridus Nortmannus*, Flandriæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 219, 220.
 4794. *Godefridus*, Lotharingiæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 220.
 4795. *Godefridus II*, antistes Spirensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 897.
 4796. *Godehardus* (S) aut *Gothardus*, antistes Hildeshemensis fuit cultor egregius Mariæ, X, 897, 898.
 4797. *Godescalcus*, Brabantus, antistes Atrebatensis fuit cultor egregius Mariæ, X, 898.
 4798. *Godiva*, uxor Leofridi, Angliæ comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 704.
 4799. *Goffridus*, Vindocinensis, Gallus, cardinalis fuit cultor egregius Mariæ, X, 1197-1201.
 4800. *Gomezulus Suarez Figueroa*, Feriæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 220.
 4801. *Gomezulus de Venavides*, Fromestæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 220.
 4802. *Gonzalus de Ocampo*, Hispanus Matritensis antistes Limensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 898.
 4803. *Gonzalus Fernandez*, Cordubæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 220, 221.
 4804. *Gorellus*, Aurihæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 221.
 4805. *Goswinus Hex*, Brabantus, antistes Hieropolitani fuit cultor egregius Mariæ, X, 898.
 4806. *Goussel*, cardinalis archiepiscopus Remensis, scripsit de Immaculata Conceptione, I, xi.
 4807. *Grallonus*, Britanniae rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 45, 46.
 4808. *Gratia Valentina* (B) fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 926, 927.
 4809. *Gratia et Maria*. Quam gratiam uberrimam S. Thomas testatur tributam esse Mariæ momento unionis sui corporis et animæ, I, 86. — Deus liberalis in dies pro Maria fuit gratia data Mariæ primo momento, ex S. Thoma tam abundans fuit ut permanserit ligatus in ea sines concupiscentiæ; afferuntur ad hoc verba S. Thoma; ipso eodem teste, Maria consecuta est plenitudinem gratiarum et cur (objectio contra hanc plenitudinem solvitur in indice tertio, titulo *gratia*) ad illustrandam plenitudinem de qua loquimur, sciamus oportet significationes vocis *gratia*; quæ significationes traduntur, 86-90. — Genera varia gratiarum habitualium; gratiæ virtutum theologiarum et cardinalium; gratia finalis, gratia perseverantiae, et confirmatio in gratia, quid intelligatur per has præcedentes gratias; gratia affluentiae, et quid per hanc intelligatur; gratia superaffluentiae, et quid per hanc intelligas; correlatio inter gratias affluentiae, et superaffluentiae, exempla harum in apostolis, Maria et Christo; sanctus Antoninus quid per has gratias intelligat; quid dicat de gratia quam nominat abundantiam in Maria, 91, 92. — S. Thomas loquitur de plenitudine gratiæ in Maria, diversi gradus plenitudinis gratiæ, nomina varia plenitudinis gratiæ, gratia data Virgini in ipsius vitæ exordiis debetne dici gratiæ plenitudo, respondetur affirmative et res probatur ratione convenientiæ, hæc ratio a S. Bernardo innuitur; Amedeus confirmat hanc rationem: item Idiota, qui etiam loquitur de virtutibus Mariæ quas dico ipsi Mariæ infusus esse in ipsis primordiis vitæ; et quid inde concluditur pro Maria 93-95. — Quid dicendum de virtutibus noxam involventibus aut supponentibus; quid de hoc sanctus Bernardus, et quid de virtutibus quas majoribus opponi videntur et certe cum eis convenire non possunt; Maria decorata fuit in vitæ suæ exordiis copiosissima ac ditissima habituali gratia, et ratio hujus rei; de ligatione fomitis concupiscentiæ in Maria; explicatur in quo sensu accipias oportet hanc plenitudinem gratiæ datæ Mariæ in vitæ exordio cum gratia per tempus creverit in ea; dicitur quanta fuerit gratia data Mariæ in exordio vitæ (solutionem objectionum quære in indice tertio, titulo *Gratia*) 95-98. — Copia gratiæ, in vitæ exordio suæ, data Mariæ eane fuit ut dein remo-

verit eam ab omni peccato et levissimo, affirmatur; ratio, testimonia pro re, Augustini, Eadmeri, Bernardi, Epiphani, Tridentini concilii; quid inde (objectiones videre est in indice tertio); in ipsis vitæ suæ exordiis, Maria sanctissima assecuta est gratiam affluentiae, quid intelligitur per hanc gratiam, status questionis; ad quæstionem respondetur affirmativo et negativo modo, 105-107. — Gratia Mariæ datæ in concilio post ascensionem Christi; promissus Mariæ Spiritus sanctus. Quante fuerint hæc gratiæ datæ Mariæ, donum ne linguarum Maria habuit, II, 233-235. — Contemplationes sunt de gratiis datis Mariæ; de variis gratiis a Maria acceptis; gratias pro se et pro nobis accepit Maria; hæc gratiæ fuerunt sine alienis contrarii mystione; de plenitudine hujus gratiæ, et super plenitudinæ; de repletionem et cumulationem gratiæ in Maria; gratias omnes habuit Maria in superlativo gradu, IV, 895-997. — Mariæ non dedit Deus gratiam ad mensuram, VI, 611. — Continuo et non ad tempus ostenditur plena gratia Maria VI, 619, 620. — Mariæ quanta gratia data, IX, 815, 816, 843. — Gratia in Maria Virgine, XII, 751.

4810. *Graviditas Mariæ*. Divisio quæstionis et hinc rerum adjacentium, I, 685. — Anxietates Josephi videntur Mariam gravidam et de ejus consilio illius derelinquendæ; ratio harum anxietatum; cur has anxietates passus sit Joseph et ad quid consilium dimissionis, quatuor sententiæ de hoc; cur permisit Deus Josephum angis his anxietatibus; rationes de permissione ista ex parte Dei dantur; cur Maria non propulsat anxietates Josephi mysterium illi manifestando, et cur angelus omnes has dissipat; qui dixerunt revera Mariam revelasse Josepho quid factum esset, et cur horum sententia displicet; cur ergo Maria non revelavit secretum; cur Joseph non quæsierit ab ea quid facti; videtur cur Deus miserit angelum ad finem anxietatum; quid in his omibus omnino rejiciendum; fabulæ quoad hoc rejiciendæ, quæ sunt in aliqua oratione de Josephi turbatione; qui tradunt adhuc has fabulas; quæ quidem omnino firmiter rejicimus, et cur; graviditas Mariæ ei nullam molestiam attulit; Variæ auctoritates de hoc citantur; aliqua objectio contra nostram sententiam refellitur, I, 683-705.

4811. *Gravois*, ordinis Minorum S. Francisci, fecit opus: *De ortu et progressu cultus ac festi Immaculati Conceptus B. Dei Genitricis V. M.* cujus operis præmiura ponitur VII, 239-158.

4812. *Grayda de Lanuza*, Hispana Ayervensis baropissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 704.

4813. *Gregorius* (S.) Thaumaturgus, antistes Neocæsariensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 899-905. — Citantur ejus tres homilæ in annuntiationem Sanctissimæ Dei Genitricis, V. Mariæ, V, 601-618.

4814. *Gregorius* (S.) antistes Turonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 904, 905.

4815. *Gregorius* (S.) antistes Tauromeni, fuit cultor egregius Mariæ, X, 904.

4816. *Gregorius* (S.) Theologus cognominatus, antistes Nazianzenus fuit cultor egregius Mariæ, X, 898, 899. — Carmen græcum composuit ad Mariam Deiparam VII, 615, 616. — Pius in Mariam, XII, 1058.

4817. *Gregorius* (S.), antistes Nyssenus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 905, 904.

4818. *Gregorius Magnus* (S.) I, papa, fuit cultor egregius Mariæ, IX, 575; X, 622-625.

4819. *Gregorius II* papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 628.

4820. *Gregorius III* papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 629, 650.

4821. *Gregorius IV* papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 658-640.

4822. *Gregorius V* papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 644.

4823. *Gregorius VII* papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 644; XII, 886.

4824. *Gregorius IX* papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 371.

4825. *Gregorius XI* papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 680-684. — Revelatio miranda ex Maria, 680-685.

4826. *Gregorius XIII* papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 730-735.

4827. *Gregorius XV*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 747-753. — Ejus constitutio de immaculata conceptione 747-750. — Et ejus breve de hoc ad Philippum IV, regem Hispaniarum; ejusdem breve ad Hispanensem civitatem de eadem conceptione, 750, 751.

4828. *Gregorius Cortesius*, Mutinensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1201-1205.

4829. *Gregorius*, antistes Corinthius, fuit cultor egregius Mariæ, X, 828.

4830. *Gregorius*, Cassinensis monachus, antistes Terraciniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 904.
 4831. *Gregorius*, Angliæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 221, 222.
 4832. *Gregorius*, cognomento Palamas, antistes Thessalonicensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 904.
 4833. *Grimoaldus*, Bavarie comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 222.
 4834. *Griphon*, antistes Maronitarum, fuit cultor egregius Mariæ, X, 905, 906.
 4835. *Gualla* de *Bicheriis*, seu *Jacobus Gualla*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1203.
 4836. *Gualterius*, antistes Panormitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 906.
 4837. *Gualterus*, de *Brugis*, antistes Pictaviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 906.
 4838. *Guda*, Legionis regina, Sancti II, Legionis regis conjux, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 704, 705.
 4839. *Guardus*, de *Lauduno*, antistes Cameracensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 906, 907.
 4840. *Gubertus* (Ven.), abbas, fecit librum *De laude Mariæ*, VI, 609-632.
 4841. *Guido a Turre*, Boloniensium dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 222.
 4842. *Guido Ascanius Sfortia*, Romanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1203-1205.
 4843. *Guido de Pore*, Gallus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1205.
 4844. *Guido*, antistes *Arelinus*, fuit cultor egregius Mariæ, X, 907, 908.
 4845. *Guido*, ex nobili Genariorum familia, antistes Cerveiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 908.
 4846. *Guido* de *Perpiniano* Catalanus, antistes Elnensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 908.
 4847. *Guiaobaldus*, Urbini dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 222.
 4848. *Guilielmus* (S.) Vercellensis, ordinis Montis Virginis fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 421-426.
 4849. *Guilielmus* (S.), Aquitanus dux, Guilielmitani ordinis fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 425-428.
 4850. *Guilla* de *Marolis*, Miletensis comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 705.
 4851. *Guilla*, Thascie marchionissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 705, 706.
 4852. *Guillelmus*, Bavarie dux, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1028.
 4853. *Guilielmæ* sunt ordo in honorem Mariæ, XI, 1010, 1011.
 4854. *Guilielmus ab Isacio*, antistes Atrebatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 908.
 4855. *Guilielmus Lindanus*, Belga, Dordracenus, antistes Gandavensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 909.
 4856. *Guilielmus de Brissomet*, antistes Lodovensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 909.
 4857. *Guilielmus Peraldis*, antistes Lugdunensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 909.
 4858. *Guilielmus Wyckham*, antistes Vinetoniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 909.
 4859. *Guilielmus Arvernus*, Gallus, antistes Parisiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 909, 910.
 4860. *Guilielmus I*, seu *Wilhelmus*, Angliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 47, 48.
 4861. *Guilielmus II*, cognomento Bonus, Siciliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 46, 47.
 4862. *Guilielmus II*, Bavarie dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 225-225.
 4863. *Guilielmus II*, Hollandie comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 226.
 4864. *Guilielmus VI*, Julie princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 226.
 4865. *Guilielmus de Agrifolio*, Gallus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1205.
 4866. *Guilielmus Alanus*, Anglus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1205.
 4867. *Guilielmus de Estouteville*, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1206.
 4868. *Guilielmus Syrletus*, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1206-1208.
 4869. *Guilielmus*, Achaie princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 222.
 4870. *Guilielmus le Gros*, comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 222, 225.
 4871. *Guilielmus*, Augensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 225.
 4872. *Guilielmus Talvatus*, Bellismensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 225.
 4873. *Guilielmus de Cayen*, Povillencorti dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 225.

4874. *Guilielmus Peralta*, Calatabellotæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 225.
 4875. *Guilielmus de Ypris*, Cantie comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 225.
 4876. *Guilielmus* (B.) Gallie princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 225, 226.
 4877. *Guilielmus de Gallanda*, Liuriaci comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 225.
 4878. *Guilielmus*, Mantue dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 226.
 4879. *Guilielmus* (B.), Montis Pessulani princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 226, 227.
 4880. *Guilielmus*, Mussendensis dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 227.
 4881. *Guilielmus de Talvato*, Pontivorum comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 227.
 4882. *Guilielmus de Gordonio*, Salviaci dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 227.
 4883. *Guilielmus*, Saresberiensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 227.
 4884. *Guilielmus*, Saxonie dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 228, 229.
 4885. *Guilielmus Slavata*, comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 229, 230.
 4886. *Guilielmus*, Suthreie comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 230.
 4887. *Gumpenberg*, est auctor *Atlantis Mariani*, I, xi; XI, 1109, 1110. — *Dedicat opus suum; Monumentum ad lectorem; narrat quomodo fecerit hoc opus; addidit ad opus suum anagrammatam*, ibid, 1111-1116. — *Ejus votum*, XII, 705, 704.
 4888. *Gundisalvus*, antistes Tolosanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 910.
 4889. *Gula*, Carinthie ducissa, filia Ottocati Bohemie regis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 706.
 4890. *Hadeloga* (S.), spreis nuptiis vovet castitatem et ad hanc impetrandam Mariæ opem virginis implorat, XII, 900.
 4891. *Hadwiyes van Brecht*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 927, 928.
 4892. *Harduinus*, antistes Noviomensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 909-911.
 4893. *Hartmannus*, fecit carmina in honorem Mariæ Dei Genitricis reparatricis mundi et Virginis perpetuæ, III, 1577, 1578.
 4894. *Hartmannus* (S.) *Boius*, antistes Brixiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 911.
 4895. *Haymericus*, Burgundus, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1207.
 4896. *Haymon*, antistes Alberstatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 911.
 4897. *Hector Pignatellus*, montis Leonis princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 229.
 4898. *Hector*, Tungrens princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 230-232.
 4899. *Hedwigis* (S.), filia Bertholdi Moravie marchionis, uxor Henrici ducis Silesie et Polonie, Polonie ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 705-707.
 4900. *Hedwigis* (S.), ducissa Polonie, fuit cultrix egregia Mariæ, de miraculo post ejus mortem quoad imaginem Mariæ, V, 35.
 4901. *Helena* (S.), fuit cultrix egregia Mariæ, II, 773.
 4902. *Helena*, Polonie regina, Juani Bastidae, ducis Moscovie filia, Alexandri, magni ducis Lithuanie, uxor, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 709, 710.
 4903. *Helena* (B.), Hungarica, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 928.
 4904. *Helena* (B.), *Paduana*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 928.
 4905. *Helena, Augusta*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 703, 709.
 4906. *Helena, Torrella*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 928.
 4907. *Helena, Anglica*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 707, 708.
 4908. *Helias*, antistes Aquileiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 911.
 4909. *Hemma* regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 710.
 4910. *Hemmingus*, antistes Aboensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 911, 912.
 4911. *Henrica*, Anglorum regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XII, 1027, 1028.
 4912. *Henricus Caetanus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1207.
 4913. *Henricus de Cardona*, Hispanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1207.
 4914. *Henricus* (S.), imperator, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 967.

4915. *Henricus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, et scripsit: *De duodecima porta civitatis Dei B. V. Deipara*, VI, 1249-1268.
4916. *Henricus* I, Brabantiae et Lotharingiae dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 252, 255.
4917. *Henricus* I, Angliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 47.
4918. *Henricus* I, Lusitaniae comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 51, 52.
4919. *Henricus* II, Anglorum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 47, 48; V, 102.
4920. *Henricus* II, Castellæ et Legionis rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 49.
4921. *Henricus* II, Galliae rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 49; III, 969, 970.
4922. *Henricus* II, Brabantiae et Lotharingiae dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 255.
4923. *Henricus* II (S.), imperator Occidentis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1447-1449.
4924. *Henricus* III, imperator Occidentis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1449-1450.
4925. *Henricus* III, Galliae rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 49, 50; XII, 1027.
4926. *Henricus* IV, Galliae rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 50, 51.
4927. *Henricus* IV, Imperator Occidentis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1450.
4928. *Henricus* V, Romanorum imperator Augustus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1450.
4929. *Henricus* V, Angliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 48, 49.
4930. *Henricus*, VI, imperator Occidentis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1450, 1451.
4931. *Henricus* VII, imperator Occidentis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1451; XII, 1033; V, 105.
4932. *Henricus*, imperator Bavarum, fuit cultor egregius Mariæ, IX, 366, 367.
4933. *Henricus*, *Montmoranciaci*, in Gallia dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 255.
4934. *Henricus* Suso (B.), fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1047, 1048.
4935. *Henricus*, Moraviae marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 255, 256.
4936. *Henricus*, Augi comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 252.
4937. *Henricus*, Rapersvil comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 257.
4938. *Henricus*, Lotharingiae dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 253.
4939. *Henricus*, Sarni comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 257.
4940. *Henricus*, Lusitaniae dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 253, 254.
4941. *Henricus*, Lusitaniae princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 254.
4942. *Henricus*, Poloniae dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 256, 257.
4943. *Henricus de Ferariis*, Tujburiensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 257.
4944. *Henricus Barbatus*, dux Vratislaviae, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 257.
4945. *Henricus*, Lusitanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1208, 1209.
4946. *Henricus Minutus*, Neapolitanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1209.
4947. *Henricus Brabantinus*, Belga, antistes Brunsvicensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 912.
4948. *Henricus Kaltysen*, Teuto, Confluentinus, antistes Casariensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 912.
4949. *Henricus*, antistes Constantiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 912.
4950. *Henricus Henriquez*, antistes Placentinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 912.
4951. *Henricus Cuychius*, Belga, Culemburgensis, antistes Ruremundanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 912.
4952. *Heracius*, inperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1451-1454.
4953. *Hercules* II, Ferrariæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 257.
4954. *Herbertus*, antistes Coloniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 912, 913.
4955. *Heribertus*, antistes Aystetensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 913.
4956. *Hermagoras* (S.), Graecus, antistes Aquileiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 913.
4957. *Hermannus*, cœnobita Steinfeldensis, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1045-1047, III, 301.
4958. *Hermannus*, Alemanniae dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 257, 258.
4959. *Hermannus*, Cuiquensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 258.
4960. *Hermannus* (B.), venerator et meditator fuit membrorum Mariæ, III, 709, 710; XII, 1051, 1052.
4961. *Hermannus*, Hassiae Landgravius, antistes Coloniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 9, 3, 914.
4962. *Hermannus* II, antistes Monasteriensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 914.
4963. *Hermannus*, antistes Mimigernafordiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 914.
4964. *Hermannus Contractus*, Augiensis monachus, fuit cultor egregius Mariæ, III, 1627; IX, 363; XII, 954, 1058.
4965. *Hernandus de Talavera*, Hispanus, antistes Granatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 914.
4966. *Hesychius*, presbyter Hierosolymitanus, fuit cultor egregius Mariæ, et fecit homilias quæ exponuntur et in quibus sunt tituli ad honorem Mariæ, V, 1115-1122.
4967. *Hesychius*, antistes Hierosolymitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 914-916.
4968. *Hetanus*, Herbipolensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 258.
4969. *Hieronyma Carvalho*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 928, 929.
4970. *Hieronyma Columna*, montis Leonis ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 710.
4971. *Hieronymiani* sunt ordo in honorem Mariæ, XI, 1016.
4972. *Hieronymus* (S.), Stridonensis presbyter et fundator sacri Hieronymiani ordinis, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 375-384; X, 1212-1219.
4973. *Hieronymus*, comes a Rozrazen, antistes Vratislaviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 916, 917.
4974. *Hieronymus Pinerius*, Lusitanus, antistes Salernus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 916.
4975. *Hieronymus Aemilianus*, fundator congregationis Somascæ, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 557-562.
4976. *Hieronymus Pamphilius*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1209, 1210.
4977. *Hieronymus Rusticius*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1210.
4978. *Hieronymus Basso*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1210, 1211.
4979. *Hieronymus Seripandus*, Neapolitanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1211, 1212.
4980. *Hieronymus Vidonus*, Cremonensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1219.
4981. *Hieronymus Vida*, Cremonensis, antistes Albensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 916.
4982. *Hieronymus Xaverius*, Hispanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1220.
4983. *Hieronymus Venero et Leyra*, Hispanus, antistes Monteregalensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 916.
4984. *Hieronymus*, antistes Papiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 916.
4985. *Hierotheus*, poeta, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 934.
4986. *Hierotheus* (S.), antistes Segoviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 917, 918.
4987. *Hilarius* (S.), papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 620, 621.
4988. *Hilarius* (S.), antistes Arelatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 918.
4989. *Hildebertus* (S.), antistes Turonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 918, 919.
4990. *Hildegardis* (S.), fuit cultrix egregia Mariæ, et audit laudes Mariæ ab angelis dictas, XII, 1143, 1144; XI, 929.
4991. *Hildericus*, Austrasiae seu Francorum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 52.
4992. *Hildulphus* (S.), antistes Trevirensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 919.
4993. *Hildwardus* (S.), antistes Teneremundanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 919.
4994. *Hippolytus Marracius*, fecit opus: *Pontifices maximi Mariani*, seu: *De eorum ardenti studio ac pietate in M. V. Deiparam*, X, 595, 596; dedicat Mariæ, opus suum; dat præfationem ad lectorem, 595-598. — Fecit opus: *Antistes Mariani*, seu: *De catholica Ecclesiæ episcopis, archiepiscopis ac patriarchis, præcipuo in Mariam Deiparam Virginem amore præcellentibus*, 763, 764; recognoscit suam auctor insufficientiam ad digne laudandum Mariam; dedicat opus suum Mariæ antistitæ antistitum; præfationem ponit pro lectore, 763-768. — Fecit et opus: *Purpura Mariana*, seu: *De purpuratis patribus*, eminentissimis S. R. E. cardinalibus, pietate

in *Mariam Deiparam Virginem eminentissimæ*; dedicat suum opus M. V. suæ Dominæ elementissimæ; verba facit ad eminentissimos cardinales S. R. E.; et præfationem dat lectori, 1077-1082. — Fecit etiam opus: *Cæsares Mariani*, seu: *De Christianis imperatoribus erga Augustam Deiparam Virginem Mariam singulari pietatis ac venerationis cultu præcellentibus*; dedicat opus suum Virgini imperatrici universali; præfationem præmittit pro lectore, 1567-1370. — Fecit et opus: *Reges Mariani*, seu: *De Christianis regibus in Mariam Deiparam Virginem, cæli terræque Reginam, cultu ac devotione illustribus*, dedicat librum suum Mariæ Deiparæ semper Virgini et reginæ, 9, 10; præfationem præmittit pro lectore, XI, 9-12. — Fecit etiam opus: *Principes Mariani* seu: *De præcipuis Christianorum principum infra cæsares regesque in Mariam Deiparam Virginem obsequiis*; dedicat opus suum Filiae, matri, et Sponsæ principis, et ipsi principi, 127, 128; præfatio pro lectore, 129-152. — Fecit et opus: *Fundatores Mariani*, seu: *De sacrarum religionum, congregationumque fundatoribus, Mariæ Deiparæ Virginis singulariter addictis ac dilectis*; dedicat opus M. V. maximæ, 557, 558; præfatio adest pro lectore, ex 559-562. — Fecit etiam opus: *Heroides Marianæ*, seu: *De illustrium feminarum principum in M. Deiparam V. pietate*; dedicat opus M. V. Heroidum christianissimæ; præfatio pro lectore, 597-600. — Fecit etiam librum: *Lilia Mariana*, seu: *De candidissimis sacrarum Virginum in M. Deiparam Virginem et virginitatis principem studiis*; dedicat opus suum M. Virgini prorsus sanctæ, Immaculatæ; monitum lectori, 819-822.

4995. *Hippolytus Estensis*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1220.

4996. *Hippolytus* (S.), antistes Portuensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 919, 920.

4997. *Homiliæ Marianæ*. Homiliæ sanctorum Patrum in Evangelia de festivitatibus B. M.; indicantur loca operum SS. Patrum in quibus inveniuntur istæ homiliæ, III, 1827-1832.

4998. *Honorius Augustodunensis* fecit opus *Sigillum B. Mariæ*, I, 119, VI, 747-770. — Pro quo scribendo libro est petitio, 747. — cui petitioni Honorius respondet, 747, 748.

4999. *Honorius III*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 659 671.

5000. *Horatius Justinianus*, Januensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1220, 1221.

5001. *Hortus Marianus*, Introductio in opus dictum: *Hortus Marianus*; id est: Verba honoris ad Mariam Virginem figuratam plantis, et eisdem hortorum, III, 259-264.

5002. *Hoyerus*, Mansfeldensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 258, 259.

5003. *Hroznata* Bohemise princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 259, 240.

5004. *Hugo S. Victoris*, Saxo, Germanus, fuit cultor egregius Mariæ X, 1226-1228. — Explana vit canticum *Magnificat*, III, 1641-1658. — Scripsit de virginitate Mariæ, VI, 897-916.

5005. *Hugo*, Campavenensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 240.

5006. *Hugo*, antistes Lincolnensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 920, 921.

5007. *Hugo Cavellus*, Hibernus, Dunensis, antistes Armacanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 920.

5008. *Hugo Verdola*, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1226.

5009. *Hugo*, Etruriæ marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 240-242.

5010. *Hugo*, Oisiaei dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 242.

5011. *Hugo de Boilbek*, Oxfordiæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 242.

5012. *Hugo I*, S. Pauli comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 942.

5013. *Hugo de S. Charo*, seu de Theodorico, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1221-1226.

5014. *Hugotinus Urbevetanus*, Italus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 920.

5015. *Humbertus Senensis*, Italus, antistes Sebastensis fuit cultor egregius Mariæ, X, 921.

5016. *Humbertus I*, Sabaudia princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 242.

5017. *Humbertus II*, Sabaudia princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 242.

5018. *Humbertus III*, Sabaudia princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 242.

5019. *Hunfridus*, antistes Morinensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 921, 922.

5020. *Humilitas Mariæ*. De humilitate Mariæ, I, 572, 616, 629, 660, 665-665; III, 1419, 1352, 1553; IV, 13, 16. (Vide etiam titulum *Virgo humillima*.) — Humilitas Mariæ quanta, contemplatio de humilitate Mariæ quæ fuit humilis et humiliata, de excellentia ejus humilitatis, humilitas Mariæ in purificatione humilitas Mariæ in Annuntiatione, humilitas Mariæ in templo, humilitas Mariæ in sua purificatione, quanta humilitas in Maria, incomparabilis humilitas Mariæ, IV, 847-1407; V, 52-55; VI, 551, 451, 555, 558, 858, 845, 1102, 1003. — Ratio summæ humilitatis Mariæ. Maria quo excelsior eo humilior; se Maria commendat ex humilitate, non ex aliis virtutibus, 678. — Humilitas Mariæ causa fuit illi vovende virginitatis, humilitas Virginis quanta, verba Petri Cantoris de humilitate Mariæ, humilitas Mariæ, VI, 621-1489. — Verba Canisii de vera humilitatis virtute quæ Matrem Domini majorem in modum commendat ac illustret, quæ quidem nobis consideranda est in verbis explicitis: *Respectit humilitatem ancillæ suæ*; Mariæ humilitas specialis VIII, 1257-1265. — De humilitate Mariæ, Mariæ humilitas in visitatione, humilitas Mariæ, IX, 456-755; XII, 719, 720.

5021. *Hunegundis* (S.) Quintopolitana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 950; XII, 981, 982, 983.

5022. *Hyacintha Marescotta* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 950-954.

5023. *Hymni in honorem Mariæ*. Videatur hic titulus Indice VI.

5024. *Ida* (B.) de Lewis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 955, 956.

5025. *Ida* (B.) de Lovanio, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 956.

5026. *Ida*, Nivelensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 956, 957.

5027. *Ida*, Chervix, in Hannonia, principissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 709, 710.

5028. *Ida*, Westphalica, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 710.

5029. *Idiota* (doctus *Idiota* seu *Raymundus Jordanus*) fecit opus: *Piæ lectiones*, I, viii; et *Contemplationes de Maria*, I, 57; IV, 851, 852. — Proœmium harum Contemplationum seu lectionum de Virgine Maria est, 851-854. — Monitum de his contemplationibus, 851. — He Contemplationes indicantur, VI, 1494. — Revera expositæ inveniuntur in tomo IV, 851.

5030. *Ignatius* (S.) Martyr, scripsitne Epistolas ad V. Mariam, II, 551-555. — Datur ejus epistola, 554. — Ille sanctus antistes Antiochenus fuit cultor egregius Mariæ, X, 927-950.

5031. *Ignatius a Loyola* (S.), societatis Jesu fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 567-574; XII, 1074, 1075.

5032. *Hilphonsus* (S.) antistes Toletanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 950 956. Fecit opus de perpetua virginitate S. Mariæ et de ejus parturitione, I, 55. — Defendit virginitatem Mariæ contra hæreticos, III, 727; IX, 659, 660. — De ejus libro *De Virginitate Mariæ*, III, 1479. — Idem est iste sanctus ac Hilphonsus, Hillephonsus, Alphonsus, Hildephonsus, IX, 659.

5033. *Imitatio Mariæ*. (Videatur etiam *Devotio*), Effectus imitationis Mariæ, V, 714-716. — Imitandæ sunt modestia et solitudo Mariæ, 834. — B. Virgo est exemplar feminarum, 857, 858, 914. — Quomodo Virgines sese inspiciant in Mariâ quasi in speculo, IX, 489, 490. — Maria est imitanda, XI, 379. — Necessaria est imitatio Mariæ, 587. — Imitatio Mariæ est bonum adjumentum, XII, 717, 718.

5034. *Immaculata Maria*, (congregatio) a Pio VI, ampliatio privilegiorum concessorum militiæ et equitibus regis Christianissimi, positus sub protectione B. M. V. Immaculatæ, VII, 450, 451.

5035. *Imperatores Mariani*, devoti in Mariam, IV, 1179. — (Quoad alios Imperatores devotos in Mariam, quære nomina eorum in hoc Indice octavo.)

5036. *Ina*, Saxonie rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 59.

5037. *Incarnatio*. Videantur tituli *Annuntiatio* et *Conceptio* qua concepit Maria, in hoc Indice octavo; item et *Incarnatio* in Indice nono.

5038. *Index Patrum Marianorum*. Qui dignissime locuti sunt et scriperunt de Maria, V, 1589, 1590; VI, 1505, 1504, 1503-1521. — Sermones et homiliæ Patrum in honorem Mariæ indicantur, 1525-1528.

5039. *Indius Guevara*, Bovini dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 245, 246.

5040. *Indulgentiæ*. Indulgentiæ datæ confraternitati Rosarii, III, 821, 900, 920, 955, 1002, 1139, 1205. — In-

indulgentiæ pro Salutatione Angelica, pro prece dicta: *Angelus Domini pro Salve Regina*; pro Rosario, 671; pro nomine Mariæ; pro celebrantibus Præsentationem Mariæ, relative ad ordinem de Monte Carmelo, pro meditatione virtutum Mariæ, pro Carmelitæ, pro Annuntiatis, pro festo Conceptionis Immaculæ Virginis 632-821. — Quid est indulgentia Sabbatina, origo hujus et confirmatio, varia de hac indulgentia, indulgentia pro Salutatione Angelica, iterum pro Rosario, pro Officio B. M. Virginis, pro visitantibus ecclesias B. M. Virginis; Indulgentiæ ordinis B. M. de Monte Carmelo confirmantur per Julium II, papam anno 1504. — Indulgentiæ pro confratribus visitantibus altare Rosarii, indulgentia Sabbatina confirmatur per Clementem VII, anno 1528. Indulgentiæ in die Annuntiationis, indulgentiæ pro confraternitatibus B. M. de Monte Carmelo, pro stationibus Romanis, pro Missam Rosarii celebrantibus aut celebrari curantibus aut ei assistantibus, a Paulo III, datæ anno 1537. — Indulgentiæ visitantibus ecclesiam B. M. Hallensis, indulgentiæ pro Rosarii confraternitatibus, pro fratribus B. M. de Monte Carmelo, 835-1247. — Indulgentiæ recitantibus quinque Psalmos quorum quisque incipit per unam litteram nominis Mariæ ut ex his quinque litteris initialibus efformetur nomen: MARIA, Indulgentiæ sodalitati Recommendatorum B. M. V., aut Confalonis, 1255. — Indulgentiæ visitantibus capellam B. M., reconciliationis juxta Insulas in Flandria, indulgentiæ visitantibus sacellum SS. Rosarii prima Dominica cuicunque mensis, 1229-1269. — Indulgentiæ a Paulo V, Papa confraternitati B. M. de Monte Carmelo, indulgentiæ recitationi Rosarii per Paulum III, indulgentiæ ecclesiam religiosorum B. M. seu annuntiarum visitantibus, per Gregorium XV, anno 1621, indulgentiæ ordini B. M. de Monte Carmelo per Sixtum IV, anno 1476; Indulgentia sabbatina confirmatur in ordine Carmelitarum, indulgentiæ in festo Conceptionis Mariæ, indulgentiæ pro Præsentatione Mariæ ipsius, 1272-1500. — Indulgentiæ pro Rosario, pro Rosario viventi, pro Scapulari, pro Scapulari caruleo septem Dolorum, pro corona septem Dolorum, indulgentiæ quatuordecim mille annorum, et viginti quatuor mille annorum, indulgentiæ pro hymno in honorem B. M. V., indulgentiæ pro oratione ad Mariam quæ incipit: *Ave SS. Maria mater Dei*, V, 92, 358, 391, 411, 525, 530; XI, 429; XII, 516.

5041. *Indusia Mariæ*. Vide titulum *Reliquiæ*.

5042. *Infantia Mariæ*. Maria a tribus annis usque ad desponsationem cum S. Josepho, oblatio ejus in templo, tempus quod absumpsit in templo, ejus educatio et votum virginitalis acriter de his disputant theologi, statuitur divisio questionis, I, 256.

5043. *Infernus et Maria*. An ab inferno animas liberavit Maria aut an inferni animabus solatium det. (Videatur titulus *Intercessio Mariæ*.)

5044. *Ingeltrudis*, Clotarii I, Galliæ regis filia Galliarum princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 720.

5045. *Inguetramus*, Antistes Cameracensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 936, 937.

5046. *Injuriusus*, antistes Turonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 937.

5047. *Innocentius I*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 618.

5048. *Innocentius II*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 649, 650.

5049. *Innocentius III*, papa, fuit cultor egregius Mariæ; quænam ejus oratio X, 652 ejus carmina in honorem Mariæ; adaptat Mariæ verba Canticorum; alia ex Scriptura applicat Mariæ; fuit fundator ordinis S. Spiritus in Saxia et pius in fundam, X, 652-658; XI, 429-456.

5050. *Innocentius IV* fuit cultor egregius Mariæ, X, 671-675.

5051. *Innocentius VII* fuit cultor egregius Mariæ, X, 688.

5052. *Innocentius VIII* fuit cultor egregius Mariæ, X, 701, 702.

5053. *Intercessio Mariæ*. Legitimitas et efficacia intercessionis Mariæ pro nobis; testimonia de potestate Mariæ ad Deum; intercessio B. M. apud Christum, III, 1491, 1652. — Quid est intercessio; Maria precatur ne pro nobis et impetret beneficia; affirmatur et probatur triplici momento; modus ac ratio quæ Maria sanctissima pro nobis obtineat gratias; varii modi quibus pro nobis obtinet; quænam sit amplitudo intercessionis Mariæ; Deus tribuit benevolentiam alicui quæ Maria non impetret; fundamenta opinionis dicentium Mariæ intercessionem non adeo se pretendere ut nulla tribuat Deus beneficia quæ ipsa non impetret; quæ fundamenta astruuntur; post enumerationem

sententiarum omnia habere per Mariam, argumenta sententiæ affirmantis dissolvuntur; dicit hæc: Maria dicitur regina, domina, imperatrix, ergo nobis omnia confert; respondetur huic explicando titulos Mariæ dictæ Regine, Domine et Imperatricis; Argumenta quibus Andreas Rivetus velat Deiparam honestari titulis Regine, Domine, Imperatricis, et illis similibus; quibus argumentis occurrimus; sententiæ affirmantis assert pro se loca Patrum quibus ostendi ait: Quæcumque a Deo recipimus, per Mariam a nobis recipi, et quo quoad hoc, genera argumentorum; citantur S. Petrus Chrysologus, Germanus, Constantinopolitanus patriarcha, Petrus Damianus, Anselmus, Guillelmus Parisiensis, Bernardus, Idiota, Bernardinus Senensis, isti Patres dicunt: Quæ a Deo recipimus recipimus semper cum Mariæ ope et adjumento, IV, 10-47. — Nunc videamus Patres docentes aptissime beneficia cuncta quæ a Deo recipimus, recipi per Mariam veluti dispensatricem ac ministrum; sic Sophronius, Chrysologus, Petrus Damianus, Bernardus, Bernardinus, Bonaventura, Gerson; S. Thomas; sed his omnibus Patribus occurrit eorum explicando verba ut videatur quis verus sit sensus; et occurrit Chrysologo, Germano, Damiano, Anselmo, Guillelmo, Bernardo, Idiota, Bernardino, Sophronio, Bonaventura, Gersoni, Thomæ Aquinati; sententiæ affirmatiæ se munit scholasticorum testimoniis; et citantur aliquot ex his scholasticis qui nituntur etiam in Patribus et in scriptura sacra; et quid respondetur contra hos; prosequuntur suam sententiæ affirmantem scholastici comparationibus e scriptura quoad Virginem Mariam, sed explicantur hæc comparationes non ad suum omnino sensum affirmantium; continuant affirmantes probare suam sententiæ ex conjecturis, exemplis, ratione commodis suæ opinionis; et contra eorum argumenta ex conjecturis, critici verba faciunt ex exemplis, commodis allegatis, ratione; quid ergo pro conclusione sentiendum de negante sententiæ et de affirmante, 49-76.

— Quamnam beneficia a Deo Maria, rogatu suo et subsidio nobis obtinet, ut nobis conferat quibus creaturis conferi beneficia, rogata a se, a Deo; probat ut angelos et sanctos nostræ salutis cupidos ad Mariam confugere ut nostri miserentur, opem que a Filio nostro obtineat; opem fert hominibus terra viventibus Maria per suam intercessionem ad Deum; intercessio Mariæ se protendit ne ad inferos; quomodo intelligimus nomen inferi et quid de hac intercessione Mariæ quoad singulas significationes; per suam intercessionem, Maria prævenit aliquos ne subirent purgatorium; pro animabus in purga orio igne degentibus suffragationem suam interponit B. M. V., ergo ejus intercessio se se extendit ad purgatorium; et quomodo firmiter probatur, SS. Patribus et consensione universali scholasticorum; et quonam modo potest Maria præstare inter sanctos, prodesse animabus purgatorii; de intercessione Mariæ quoad damnatos, quid dicendum; Mendoza Jesuita dicit Mariam liberare animas damnatas ex inferno in quo a morte sunt præcipitate; dicit et eam liberare per anticipationem faciendū ut non cadant in infernum, et exempla a Maria liberationis ab inferno videntur, sed hoc intelligitur antequam illæ animæ deciderent in ignem æternum; an vero liberaverit V. M. animas in inferno jam positas, quid dicit idem Mendoza; quomodo probaret Mariam liberasse animas ab inferno in quo jam erant citantur liberationes ab inferno et ista omnia a Mendoza sint dicta; ejus Mendoza de opinione, nostra sententiæ exponitur; concedimus Mariam potuisse liberare antecederet ab inferno animas, negamus liberasse aut liberare posse Mariam animas jam ad infernum damnatas justo judicio Dei judicio; dicimus etiam: Nullum est sufficiens fundamentum ut privilegium extrahendi animas jam in inferno detentas Virgini tribuamus, et cur; probationes Mendoza dicentis Mariam liberare animas jam in inferno inclusas aut posse liberare, nituntur Patribus dicentibus Mariam esse desperantium spem et damnatorum patrocinatricem, item et dicentibus Virgini nihil esse impossibile, et illam accedere ad Jesum, non rogantem sed imperantem; alius hujus sententiæ patronus aliud assert argumentum dicens: Ex sancto Petro apostolo videmus animam Christi ad inferos descendit, multos ex penis inferorum liberasse et in celos detulisse et ex eo sic datum fuit Virgini posse prece, supplicationibus et interventu quod filius ejus auctoritate propria ac potentia de se efficere potest; ergo; imo Mendoza allegat exempla historiæ sacræ et ecclesiasticæ ad sentiendum posse animas ab inferno liberari et revera liberatas fuisse; quibus omnibus Mendoza argumentis respondemus dicendo ad quos respiciant verba Patrum: Maria desperantium salus et spes damnatorum, et alia jam citata; et respondemus ad locum obiectum ex S. Petro apostolo, quem explicamus et aggredimur respon-

sionem exemplis allegatis; quid de Platone ab inferis liberato; reliqua stabilita opinione Mendozae et paucissimorum aliorum, penitus dissolvuntur, et exempla quæ isti pro sua sententia possent afferre omnino explanantur et in his, isti adversarii nil roboris pro se invenire possunt; exponuntur et discutuntur exempla; atque Mendoza respondetur, quid observandum; responsiones generales; ad alia adversarii confugienti exempla; hos confutamus; sententia affirmans damnatos in inferno habere aliquod levamen pœnarum intercessione M. V.; verba Ildephonsi seu alius inducentia ad hoc sentiendum; monumenta varia ad hoc levamen credendum inducentia, 77-159.

Opinio vulgatissima et communis negat solamen aliquod dari per Mariam damnatis; 153 et dissolvit opinionem affirmantem; Maria nequit pro damnatis preces fundere; de efficacia S. V. Mariæ; habemus contra nos quoad hanc efficaciam, protestantes; mendaces sunt; status questionis; efficax est intercessio Mariæ, et ratio; probatur concilio Hierosolymitano, testimonio Fulberti Carnotensis de hac efficacia, Bernardi, Godfridi Vindocinensis; aliorum testimonia Latinorum; testimonia Græcorum; Basilii Seleuciæ episcopi, Germani Constantinopolitani patriarchæ, Georgii Nicomediensis metropolitæ; qui obijciunt contra hos Patres, et quid respondetur; intercessio Mariæ est efficax pro probis et piis, item et pro peccatoribus et imprecibus; probatur efficacia intercessionis testimonio Patrum, Ephraimi, Bernardi, Hadmeri, Anselmi, Fulberti Carnotensis, Godfridi Vindocinensis, Eberti abbatis, Ecclesiæ auctoritate, Amedei, ratione tituli matris nostræ, 155-160. (Objectiones contra intercessionis efficaciam Mariæ pro peccatoribus sunt in indice tertio, titulo *Intercessio*). — Mariæ intercessio habet ne tantum virum ut a damnatione, in vita, subtrahat improbos sibi devotos et obsequiosos, quid Mendoza Jesuita dicit de hoc, quos Patres pro se assert, se confirmat Scriptura sacra, unde sumit astruit sententiam; quid Theophilus Raynaldus adiecit sententiæ Mendozae; quid notandum post expositionem Mendozae sententiæ; loca Scripturæ quibus vult sententiam suam confirmare Mendoza; assert et pro se Patres, Ecclesiæ, revelationes piæ, miracula; tam ipse Mendoza quam ejus discipuli quoad hoc concludunt ratione, 161-176. — Expendimus momenta hujus opinionis affirmantis Mariam liberare ab inferno animas; explicatur devotio in Mariam; loquimur de locis Scripturæ allegatis et de Ecclesiæ allegata; alias damus responsiones huic sententiæ, ubi de sensu ututis dando quibus Maria dicitur mater gratiæ misericordiæ et clementiæ; ex his omnibus quid concludendum quoad rem agitatam; 161-290. — Quenam sit intercessio B. M. explicatur verbis de *Ave maris Stella* quæ sunt: *Sumat per te preces*, 1458, 1459. — Intercessio Mariæ est efficax, VI, 565; Quidquid habemus, per Mariam habemus, 1031. — Nullum in nos bonum de celo venit nisi ex meritis impetratoris B. M. V. VIII, 63, 64, 65. — Quam potens est et efficax apud Deum intercessio Mariæ, X, 1200. — Deus, roganti Mariæ, nihil negat; intercessio Mariæ nobis est necessaria; supplex est Maria apud Deum pro illis a quibus colitur, XII, 875, 915, 952.

5054. *Invocatio Mariæ*. Antiquissima est apud Christianos Virginem invocandi consuetudo, quod probant testimonia Patrum; quid de hoc cardinalis Bona, monumenta expressa hujus consuetudinis Mariam invocandi nobis præbet Nazianzenus; objectioni contra Nazianzenum quid responsi datur; monumenta de eodem nobis præbent auctores antiqui; iterum Nazianzenus; testimonia de hac invocatione ante concilium Ephesium; testatores hujus invocationis sunt: Eusebii Cæsariensis, qui a protestantibus impugnatus, defenditur; Victorius, Cyrillus Alexandrinus, Basilii Seleuciensis, Theodorus Studites, Alcuinus, S. Modestus, Gregorius papa, concilium Nicænum, Theophanes Cerameus, Hildebertus et alii, Godfridus Vindocinensis, Fulbertus Carnotensis; testimonium Ecclesiæ; unde hoc eruitur; litaniæ antiquæ; probatur res ex collatione sacramentorum, ex Antiphonis Ecclesiæ, et Missis (Objectiones habes solutas titulo *Invocatione* in tertio indice). Varii modi aut variæ preces quibus Maria invocatur, enumerantur, IV, 189-210 (Quoad invocationem Mariæ consuli potest titulus; nomen Mariæ). — Quomodo invocanda Maria; modus ejus invocandæ legitimus; de precibus brevibus ad Mariam; preces privatæ in honorem Mariæ sunt utiles; ratio commendationis propriæ Virginis mane et vespere; exempla horum qui peculiare preces Deiparæ offerre consueverunt; quam diligentes fuerunt sancti antiqui et alii religionum sanctissimarum fundatores in implorando B. V. patronico, quod probatur liturgiis S. Jacobi, S. Basilii, et S. Chry-

sostomi; et probatur specialiter pro fundatoribus religionum, pro S. Dominico, pro S. Francisco; invocatio est medium Mariæ colendæ sicut oportet, quomodo exercenda invocatio ad eam; et utilis probatur esse invocatio ad Mariam; exempla de hoc, V, 69-298. — Recurrendum est ad Mariam, VI, 1566, 1574. — Certum est Deiparam Virginem, in cœlis preces nostras intelligere; Deipara Virgo orat pro nobis in cœlo, non solum in communi, sed et in particulari; B. Virgo non orat, in cœlis, tantum interpretative mediantibus meritis quondam in via positus et mediante actu perpetui amoris erga Deum et fideles in communi acceptos, sed etiam formaliter, per verum actum supplicationis Deo exhibite pro nobis in particulari pro hac et illa necessitate; Deiparæ Virginis oratio, omnium sanctorum collectivè sumptorum precibus est potentior; Deipara Virgo recte vocatur omnipotens in impetrando; nullus omnino mortalium venit ad Deum sine Deiparæ Virginis intercessione aut meritis; invocatio B. M. prout in usa est inter fideles nequitiam præjudicat Christo Domino, VIII, 179-195. — Invocatio Mariæ mortalibus utilis est ad obtinendum quod petitur; debemus invocare Mariam et ad eam recurrere, nam est mater nostra, IX, 228, 229, 652, 653.

5055. *Ireneus* (S.), antistes Lugdunensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 954, 955.

5056. *Irmia*, Trevirensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 944.

5057. *Irmia*, (S.), Dagoberti filia Galliarum regis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 720.

5058. *Isaac Angelus*, Græcorum imperator, fuit cultor egregius Mariæ, III, 155, X, 1436, 1437.

5059. *Isabella*, Carnotensis comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 720.

5060. *Isabella a Cruce*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 944, 945.

5061. *Isabella*, Castellæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 720, 721.

5062. *Isabella Clara*, Eugenia, Belgii principissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 721-727.

5063. *Isabella*, (S.), Franciæ principissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 727.

5064. *Isabella Borbonica* Hispaniarum regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 727-729.

5065. *Isabella*, Lutemburgensis principissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 729.

5066. *Isabella*, Mantuæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 729.

5067. *Isabella a Sabaudia*, Mutinæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 729, 730.

5068. *Isabella Gioena*, Cardona, Taleacotii ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 730-752.

5069. *Isabella de Mendoza* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 752.

5070. *Israel*, Sueciæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 278, 279.

5071. *Isidorus* (S.), antistes Hispalensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 955.

5072. *Isidorus Clarius*, Brixianus, antistes Fulginas, fuit cultor egregius Mariæ, X, 955.

5073. *Isidorus*, antistes Thessalonicensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 955, 957.

5074. *Isimardus Morengia*, Netii comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 279.

5075. *Ismeria*, Ægyptiaca, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 945, 946.

5076. *Itinera Mariæ*, (vide *Bethleem* in indice nono). Quasnam peregrinationes fecit Maria post resurrectionem Christi; adibat loca frequentata a Christo dum viveret. Verba S. Odilonis de hoc, II, 229. — Sequitur Maria suum filium Jesum per ejus vitam publicam; testimonia Patrum de hoc; Maria sequitur Jesum Hierosolymam euntem, asiatque illi morienti; Maria sequitur Jesum ad crucem; de constantia Mariæ ad crucem 583-600. — Maria Virgo et Mater sequens Christum filium suum concionantem foris expectat; quo die, hoc accidit, III, 1321. — B. V. fuit comes perpetua Christi prædicantis; utrum Maria peccarit evocando Christum prædicantem, VII, 1255-1242.

5077. *Iveta Leodiensis*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 735-737.

5078. *Ivo* (S.), antistes Carnotensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 959.

5079. *Ivo*, antistes Cracoviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 959.

5080. *Jacoba*, Cliviæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 709.

5081. *Jacoba* (B.) *Aquilana*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 934, 955.

5082. *Jacoba de Offreduccio*, Fulginas, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 935.
5083. *Jacobus* (S.), Nisibenus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 925, 926.
5084. *Jacobus* (Philippus Thomassinus), Italus, Patavinus, antistes Æmoneus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 927.
5085. *Jacobus*, Badæ marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 245-245.
5086. *Jacobus*, Brigantiæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 245.
5087. *Jacobus*, Montis Majoris comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 245.
5088. *Jacobus Christopolitanus*, scripsit in canticum *Magnificat*, I, 109.
5089. *Jacobus Blasius*, antistes Audomarensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 921.
5090. *Jacobus* ! antistes Plocensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 926, 927.
5091. *Jacobus*, seu *Jamen*, cognomento *Victor*, seu expugnator, Aragonæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, III, 914, 915. XI, 51-58;
5092. *Jacobus* II, Aragonæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 58, 59.
5093. *Jacobus Boonen*, antistes Mechliniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 924, 925.
5094. *Jacobus Perez*, seu Didacus Perez de Valentia, Hispanus, antistes Christopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 921, 922.
5095. *Jacobus Columna Romanus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1251.
5096. *Jacobus Venetus* (B.), fuit cultor egregius Mariæ, V, 87; XII, 1015.
5097. *Jacobus de Vitriaco*, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1251, 1253.
5098. *Jacobus de Voragine*, antistes Jannensis, fecit *Sermones aureos* de B. V. M. IX, 849, 850; pius in Mariam, X, 922.
5099. *Jacobus Gusmanus*, antistes Hispalensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 922.
5100. *Jacobus Antonius Morigia*, fundator ordinis clericorum regularium S. Pauli, vulgo Barnabitarum, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 562-564.
5101. *Jacobus Candidus*, Syracusanus, antistes Laqueonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 923, 924.
5102. *Jacobus de Lausanna*, antistes Lausannensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 924.
5103. *Jejunium in honorem Mariæ*. Exemplum S. Francisci altiorum; initium apud Moscovitas jejunii pro Maria; jejunium Vigiliæ Assumptionis; et eor jejunatur tunc; jejunium Nativitatis Mariæ; jejunium Visitationis; jejunium altarum dierum, III, 1017, 1078, 1097, 1172, 1440, 1475, 1482, 1629. — Jejunium Mariæ, IV, 17, 18 (*Vide Opera*). — Jejunium, modus Mariæ colende; jejunium nostrum Mariæ gratum, V, 101-105. — Jejunium Sabbaticum, IX, 651, 652.
5104. *Jesuitæ*. In eorum templum solemniss collocatio imaginis Mariæ Foyensis; inferunt eam solemniter in suam ecclesiam, dedicatio eorum ecclesie sub titulo Conceptionis B. M. V., III, 1159, 1149, 1263 — Illis concessum Officium cum Octava, de præcepto et Missa Conceptionis B. V., VII, 255-257. — Ordo in honorem B. M. V., XI, 1018-1020. — Hæc societas ordinatur pro defensione illibatæ Deiparæ, XII, 1156. — Jesuitæ amantes Virginem confirmantur, III, 1215.
5105. *Joanna de Cruce* (B), fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 938, 939; XII, 1143.
5106. *Joanna*, Galliæ regina, Ludovici II filia, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 715-718. — *Joanna*, Galliæ regina, ordinis Annuntiationis B. V. M. fundatrix, fuit pia in Mariam, XI, 551-554.
5107. *Joanna*, Etruriæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XII, 1026.
5108. *Joanna*, Lusitanæ principissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 719.
5109. *Joanna*, Navarræ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 719.
5110. *Joanna*, Neapolis regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 719.
5111. *Joanna*, Pueblæ comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 719.
5112. *Joanna*, Siciliæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 719, 720.
5113. *Joanna* Sabinensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 939-942.
5114. *Joanna* sænetimentalis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 942-944.
5115. *Joanna* (B.) Carmelitana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 937.
5116. *Joanna a Christo* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 937.
5117. *Joanna* (B.). Clarifontis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 937, 938.
5118. *Joanna* (B.), Florentina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 939.
5119. *Joanna Darcia*, Lotharinga, dicta: *la Pucelle* seu *Puella Aurelianensis*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 939.
5120. *Joanna* (B.), de Orvieto, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 939.
5121. *Joanna Austriaca*, Caroli V., Germanorum imperatoris ac Hispaniæ regis filia, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 711.
5122. *Joanna Austriaca*, Hetruriæ ducissa, Ferdinandi Caesaris filia, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 718, 719.
5123. *Joanna Henriquez*, Berlangæ marchionissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 711.
5124. *Joanna*, Flandriæ comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 711, 712.
5125. *Joanna Francisca Freniot*, Chantilli baronissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 712-715.
5126. *Joannes Leonardus*, congregationis Lucensis clericorum Regularium Matris Dei fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 581-590.
5127. *Joannes Comnenus*, Orientis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, III, 5-8, 539, 1286; X, 1451, 1453.
5128. *Joannes Thomas a S. Cyrillo*, Carmelita discipulus, fecit opus: *Amus Marianus* seu *Corona amittariani*; dedicat opus suum Virgini; præmonet lectorem, IV, 457-458.
5129. *Joannes de Avila*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1057, 1058.
5130. *Joannes Gualbertus* (S.), Italus, Florentinus, fundator ordinis Vallisumbrosæ fuit cultor egregius Mariæ, XI, 597-600.
5131. *Joannes de Matha* (S.), ordinis SS. Trinitatis fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 427-450.
5132. *Joannes Columbinus* (S.), ordinis Jesuatorum fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 527, 528.
5133. *Joannes Silentiarius*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1055.
5134. *Joannes*, Aragoniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1118.
5135. *Joannes de Deo* (S.), Lusitanus, ordinis fratrum hospitalitatis et infirmis ministrantium fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 565-568.
5136. *Joannes a Cruce*, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 575-578.
5137. *Joannes a S. Cruce*, fuit cultor egregius Mariæ XII, 1139.
5138. *Joannes Valesius*, Galliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 65.
5139. *Joannes Casimirus* (S.), Poloniæ ac Succiæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 66-68.
5140. *Joannes Cantucuzenus*, Constantinopolitanus imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1453, 1454.
5141. *Joannes Ducas*, Orientis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1453, 1456.
5142. *Joannes Zenisca*, Orientis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1456.
5143. *Joannes Numez*, jesuita, antistes Æthiopie, fuit cultor egregius Mariæ, X, 957, 958.
5144. *Joannes Castellar*, Hispanus cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1254.
5145. *Joannes Columna*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1254.
5146. *Joannes Diaconus*, Italus cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1254.
5147. *Joannes Boninici*, Florentinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1255.
5148. *Joannes Vincentius Gonzaga*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1247, 1248.
5149. *Joannes Fischerius*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1255-1257.
5150. *Joannes Franciogia*, Gallus, Burgundus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1257, 1258.
5151. *Joannes Franciscus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1258.
5152. *Joannes Gambara*, Brixienis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1258.
5153. *Joannes Garzias*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1258-1260.
5154. *Joannes de la Grolaye*, vel *de Villariis*, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1260.
5155. *Joannes Turrecremata*, Hispanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1245, 1247.
5156. *Joannes Hailgrinus* (Hailgrinus, Algrinus), Gal-

ius, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1240-1243.
 5157. *Joannes Siliceus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1244.
 5158. *Joannes Moronus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1245, 1244.
 5159. *Joannes Salviatus*, Florentinus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1244.
 5160. *Joannes Ocsko*, Bohemus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1244.
 5161. *Joannes Serranus*, Hispanus Alcazarensis, antistes Aternensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 957.
 5162. *Joannes*, antistes Antiochenus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 958.
 5163. *Joannes Miraus*, Belga, Bruxellensis, antistes Antuerpiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 958.
 5164. *Joannes*, antistes Aquicinctinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 958.
 5165. *Joannes Canardus*, antistes Atrebatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 958.
 5166. *Joannes Godefridus*, antistes Bambergensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 958, 959.
 5167. *Joannes Petrus Camisius*, Gallus, antistes Bellicensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 959.
 5168. *Joannes*, antistes Brixinensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 959.
 5169. *Joannes Germain*, antistes Cabillonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 959, 940.
 5170. *Joannes Peccanus*, Anglus, antistes Cantuariensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 940.
 5171. *Joannes Beltranus de Guevara*, antistes Compostellanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 940.
 5172. *Joannes Suarez*, Lusitanus, antistes Conimbricensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 940.
 5173. *Joannes Chrysostomus* (S.), antistes Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 940-945.
 5174. *Joannes Beverlucius*, Anglosaxo, antistes Eboracensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 945.
 5175. *Joannes*, antistes Euchaitarum, fuit cultor egregius Mariæ, X, 945.
 5176. *Joannes Lascius*, antistes Gnesnensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 945, 944.
 5177. *Joannes Bregensis*, Polonus, antistes Hildesheimensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 944.
 5178. *Joannes*, antistes Korkagensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 944.
 5179. *Joannes Paschal*, Anglus, antistes Landawensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 944.
 5180. *Joannes Docuus*, Gallus, antistes Laudunensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 945.
 5181. *Joannes*, antistes Milnensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 945.
 5181 bis. *Joannes Adamus*, antistes Moguntinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 945.
 5182. *Joannes Suicardus*, antistes Moguntinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 945-947.
 5183. *Joannes Lopez*, Hispanus, Salmantinus, antistes Monopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 947.
 5184. *Joannes*, Parmensis, antistes Placentinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 947.
 5185. *Joannes*, antistes Ravennas, fuit cultor egregius Mariæ, X, 947, 948.
 5186. *Joannes Silentiarius*, antistes Sebastiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 948.
 5187. *Joannes*, antistes Senensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 948.
 5188. *Joannes*, antistes Thessalonicensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 949.
 5189. *Joannes a Prato*, antistes Tornacensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 949.
 5190. *Joannes Vendevillius*, antistes Tornacensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 949.
 5191. *Joannes* (B.), antistes Tossinianus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 949.
 5192. *Joannes*, antistes Trevirensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 949.
 5193. *Joannes*, antistes Tungrensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 949, 950.
 5194. *Joannes de Ribera*, antistes Valentinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 950.
 5195. *Joannes*, antistes Viennensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 950.
 5196. *Joannes Faber*, Suevus, antistes Viennensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 950.
 5197. *Joannes Tarnowski*, antistes Vladislaviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 950, 951.
 5198. *Joannes de Arundine*, antistes Usbitensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 951.
 5199. *Joannes Paulus Palanterius*, Italus, Bonenien-

sis, antistes Aquilonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 951.
 5200. *Joannes*, antistes Aretinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 951, 952.
 5201. *Joannes Camerota*, Siculus, antistes Bovensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 952.
 5202. *Joannes Xiphilinus*, Trapezunte oriundus, antistes Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 952.
 5203. *Joannes Syrus*, antistes Hierosolymitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 952.
 5204. *Joannes Matthæus*, Caryophyllus, antistes Iconienseis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 952, 953.
 5205. *Joannes Antonius Viperanus*, Siculus Misconensis, antistes Javenatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 953.
 5206. *Joannes Carolus Coppola*, Italus Gallipolitanus, antistes Muranensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 953.
 5207. *Joannes Alonsus de Solis*, Hispanus Salmantinus, antistes Pertus Divitis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 953.
 5208. *Joannes Picardi de Luxemburgo*, Theulo, antistes Ratisponensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 953.
 5209. *Joannes Antonius*, Conversani comes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 246.
 5210. *Joannes a Lugduno*, Arcuensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 246.
 5211. *Joannes ab Alencastro*, Averranus dux, fuit cultor egregius Mariæ, X, 246, 247.
 5212. *Joannes Austriacus*, princeps, fuit cultor egregius Mariæ, X, 247-250.
 5213. *Joannes Baptista Castaldus*, Cassani marchio, fuit cultor egregius Mariæ, X, 250, 251.
 5214. *Joannes Basilus*, Moscovie dux, fuit cultor egregius Mariæ, X, 251.
 5215. *Joannes de Chatillon*, Blesensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 251.
 5216. *Joannes*, Borbonius dux, fuit cultor egregius Mariæ, X, 251.
 5217. *Joannes*, Britannie dux, fuit cultor egregius Mariæ, X, 252.
 5218. *Joannes*, Britannie dux (alius), fuit cultor egregius Mariæ, X, 253.
 5219. *Joannes Paulinus*, Calbuli comes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 253.
 5220. *Joannes a Luna*, Cornagi princeps, fuit cultor egregius Mariæ, X, 253.
 5221. *Joannes*, Dunberghæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, X, 254.
 5222. *Joannes Colona*, Eldæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 254.
 5223. *Joannes Franciscus I*, Mantuæ marchio, fuit cultor egregius Mariæ, X, 254.
 5224. *Joannes Galeatus*, Viècescomes, Mediolani dux, fuit cultor egregius Mariæ, X, 254-255.
 5225. *Joannes*, Haucronii princeps, fuit cultor egregius Mariæ, X, 256, 257.
 5226. *Joannes*, Labelli marchio, fuit cultor egregius Mariæ, X, 257.
 5227. *Joannes Ludovicus Pallavicinus*, Buxeti marchio, fuit cultor egregius Mariæ, X, 257.
 5228. *Joannes*, Montis Mirabilis Dominus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 257.
 5229. *Joannes*, Massavius comes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 257, 258.
 5230. *Joannes Telles Giron*, Vrenianus comes, Ossunæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, X, 259.
 5231. *Joannes Caraffa*, Palliani dux, fuit cultor egregius Mariæ, X, 259.
 5232. *Joannes Patricius*, fuit cultor egregius Mariæ, X, 259.
 5233. *Joannes Pachecus*, Pueblæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, X, 260.
 5234. *Joannes*, Rouciaci comes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 260.
 5235. *Joannes a Rouere*, Soræ dux, fuit cultor egregius Mariæ, X, 260, 261.
 5236. *Joannes Serclasius*, Brabantus, Tillius comes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 261, 262.
 5237. *Joannes*, Villanovæ marchio, fuit cultor egregius Mariæ, X, 262.
 5238. *Joannes*, Wodæ et Waermondæ dominus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 262.
 5239. *Joannes I*, Lotharingæ, Brabantie et Lenburgiæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 251, 251.

5240. *Joannes I*, Aragoniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 58, 59.
5241. *Joannes I*, Castellæ et Legionis rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 65, 64.
5242. *Joannes I*, Lusitaniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 65, 66.
5243. *Joannes I*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 621.
5244. *Joannes II*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 621, 622.
5245. *Joannes II*, antistes Lodoviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 915.
5246. *Joannes II*, Aragoniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 61-65.
5247. *Joannes II*, Castellæ et Legionis rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 64, 65.
5248. *Joannes II*, Lusitaniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, X, 66.
5249. *Joannes III* (S.), papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 622.
5250. *Joannes III*, cognomento de Monte Frigido, dux Brabantiæ, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 252.
5251. *Joannes III*, Lusitaniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 66.
5252. *Joannes VI* aut *VII*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, IX, 564.
5253. *Joannes VII*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 627, 628.
5254. *Joannes XXII*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 677-679. Ejus bulla sabbatini videtur, 676, 677.
5255. *Joannettinus Doria*, Januensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1248, 1249.
5256. *Jodocus*, Gallus, Rubeaquiensis, antistes Spirentis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 953.
5257. *Jonas*, antistes Aurelianensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 953, 954.
5258. *Jordanus*, qui præfuit gregi Dominicano post S. Dominicum, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1050.
5259. *Jordanus de Caccano*, Italus, Campanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1249.
5260. *Jordanus Ursinus*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1249.
5261. *Josbertus*, monachus, fuit cultor egregius Mariæ; quid singulare faciebat pro Maria; alia miranda de eo, III, 1517-1518.
5262. *Joscio*, monachus, fuit cultor egregius Mariæ; quid de eo narratur miraculosum, III, 1518, 1519.
5263. *Josephus* (S.), Sponsus Mariæ, fuit princeps Marianus, XI, 262-278.
5264. *Josephus Studita*, antistes Thessalonicensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 95.
5265. *Josephus de san Miguel*, fecit *Biblia Mariana*, I, vi; II, 967, 968. — Hoc opus extenditur, II, 967-1552.
5266. *Josephus de la Zerda*, Hispanus, antistes Almeriensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 954.
5267. *Josephus Calasancius*, Fundator Clericorum Regularium pauperum matris Dei scholarum piarum, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 595-598.
5268. *Josephus Stephanus*, Valentinus, Hispanus antistes Oriolanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 954.
5269. *Judicium Mariæ*, B. Virgo est subjecta Christo judici quoad finalem sententiam approbationis et retributionis; VII, 1357. B. Virgo non erit subjecta judicio discussionis aut ad examen vocanda judicii universalis, VII, 1557, 1558.
5270. *Juditha*, Valdevi comitis Nuntendunæ uxor, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 752.
5271. *Juditha*, Normanniæ comitissa, Richardi II, ducis Normanniæ, uxor, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 752.
5272. *Juditha N.*, Regina, S. Henrici imperatoris ævia, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 752, 753.
5273. *Juditha*, Poloniæ regina, Vratislavi Bohemiæ ducis filia, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 756.
5274. *Julia Roburen*, Ferrariæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 757, 758.
5275. *Juliana* (B.), Cisterciensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 946-948.
5276. *Juliana* (B.), Falconeria, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 948.
5277. *Julianus* (S.), antistes Conchensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 958.
5278. *Julianus* (S.), antistes Toletanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 958.
5279. *Julietha*, vulgo Giletta, Siciliæ principissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 758.
5280. *Julius II*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 705-707.
5281. *Julius III*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 721, 722.
5282. *Julius Antonius*, Atriæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 279.
5283. *Julius Antonius Sanctorius*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1249, 1250.
5284. *Julius de Ruvere*, Urbinas, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1250-1252.
5285. *Julianus Massus*, Florentinus, antistes Juvenacensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 958.
5286. *Justina*, vicecomes Mediolanensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 758.
5287. *Justina* (S.), Nicomediensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 948, 949.
5288. *Justiniana*, Gravinæ ducissa, uxor Raymundi Gravinæ ducis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 758.
5289. *Justinianus I*, imperator fuit cultor egregius Mariæ, X, 1457-1459.
5290. *Justinus Junior II*, Justiniani filius, imperator Romanorum, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1459, 1460.
5291. *Justinus*, Radesii toparcha, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 280.
5292. *Justus* (Justeius), Veronensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 280.
5293. *Juvanus*, Alostanus comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 280.
5294. *Juvenalis*, antistes Hierosolymitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 959.
5295. *Juvenalis Ancina*, Fossanensis, antistes Salutiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 960.
5296. *Kalendarium Marianum*, Kalendarium festorum B. M. pro mense Januario, Febuario, Martio, Aprili, Maio, Junio, Julio, Augusto, Septembri, Octobri, Novembri, Decembri, III, 597-626.
5297. *Kentigerna*, Laginensis princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 757-740.
5298. *Labores Mariæ*, labores Mariæ in domo Nazareth post reditum ex Ægypto; qui dicunt Mariam fuisse industriam textricem, et unde hi tituli; scilicet Mariæ mechanicas nobiliores; habuit opera actionis, aut tantum contemplationis; quid ex his omnibus eruitur; texturæ tunicam inconsutilem Christi; quænam opera fecit Maria; habuit opus contemplationis; argumenta stantia pro hoc; vita Mariæ activa et contemplativa figurata; textus applicati Mariæ ob ejus duplicem vitam; de laboribus Mariæ, II, 141-148, 401. — Opera manuum et artificii, sibi et familiæ victum et necessaria domus comparavit; probabiliter,ATRIX fuit et nendo cooperata est in comparandis necessariis suæ domus, VII, 1232, 1233.
5299. *Lac Mariæ*, vide titulum *Reliquiæ*.
5300. *Ladislaus* seu *Wladislaus*, Sicihiæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 67.
5301. *Ladislaus* (S.), Ungariæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 67, 68.
5302. *Lavinus Tortentius*, Belga, Gandavensis, antistes Machiniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 959.
5303. *Lambertus*, antistes Atrebatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 959-964.
5304. *Lambertus*, antistes Constantiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 964.
5305. *Landrada* (S.), Brabantæ, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 949.
5306. *Landolphus*, antistes Taurinensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 964.
5307. *Langinius*, Vorionis princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 279-281.
5308. *Lanspergius Joannes*, R. P. fecit Rosaria valde pia in vitam et passionem Domini nostri Jesu Christi sacratissimæque Matris ejus, V, 501, 502.
5309. *Latinus Frangipanus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1251-1254.
5310. *Latinus Ursinus*, Romanus cardinalis fuit cultor egregius Mariæ, X, 1254.
5311. *Laudes Mariæ* describuntur præclaris verbis, et hortatio est ad amandam Mariam per veram devotionem; ad utilitatem nostræ salutis inter omnia pericula mundi; laudes Mariæ describuntur orationibus brevibus quoad Conceptionem ejus, quoad animam ejus, quoad nativitatem, nomen, sensus et membra corporis, dona Spiritus quæ habuit; et virtutes ejus, fidem et obedientiam legi Dei; et quoad misericordiam ejus et sacramenta et gaudia et dotes animæ et corporis, et beatitudinem, et quoad salutationem angelicam, IV, 455-464, 1055-1098. —

laudes Mariæ a S. Epiphanio descriptæ; laudes Mariæ pulchre describuntur a S. Cyrillo Alexandrino, item a S. Proclo episcopo, sub vario respectu quoad Mariam; mirus modus partus; nulla comparatio fieri potest cum Maria Dei Genitrice; laudes Mariæ, a S. Maximo; laudes Mariæ, unde veniant, V, 758, 1505. — De laudibus Mariæ; *De laude B. Mariæ* est liber ven. Guiberti abbatis; Maria nunquam aspernatur eos qui eam laudant; gratum est Filio Matrem Virginem laudibus extollere; laudes Virginis unde; apostrophe laudationis ad B. V.; laudes Mariæ Virginis; laudes Mariæ describuntur a S. Bernardo, abbate Clarevallensi; insufficientia laudandi Mariam; liberat a malis Maria; nos ducit ad cælum; dignitas Mariæ; comparatur Maria quibusdam; supplicatio ad Mariam; de laudibus Mariæ sunt homilie ejusdem S. Bernardi super Evangelium S. Lucæ de Annuntiatione; et excusationem sui facit S. Bernardus; laudes Mariæ ex S. Bernardo de Maria ut virga Jesse virore virgineo pullulant; laudes Mariæ Virginis, VI, 293-974, 1025-1113, 1365. — Cur Christus in Evangelio Mariam parce laudat ac duris etiam verbis alloqui videtur et ex hoc exemplo quid practicum pro nobis; rationes de hac negatione aut paritate laudum afferuntur; et rationes quasi objurgationis redduntur; et conclusiones pro nobis, VIII, 1577-1587. — Laudes Mariæ a SS. Patribus; quomodo aliquot Patrum sententia Mariam ornantes sint recte accipiendæ; laudes Mariæ matris Dei; laudanda est Mariæ; peccatores legitime ne laudent Mariam; laudes Mariæ Dei Genitricis; debemus laudare Mariam, IX, 107, 108, 157-159, 620-850. — Laudes Mariæ a S. Chrysostomo; laudes Mariæ a S. Hieronymo; laudes Mariæ a Roberto Bellarmino; laudes Mariæ a Stanislaw cardinali, X, 941, 1213, 1537-1555. — Laudes Mariæ Virginis; laudes Mariæ a S. Hieronymo, a S. Augustino, a S. Bernardo, a S. Bruno, a S. Francisco Assisio, XI, 371-401. — Laudes Mariæ ab angelis celebrate, XII, 959, 940.

5512. *Laurentius* (S.), Hibernus, antistes Dublinensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 964-966.

5513. *Laurentius Gembecki*, antistes Gnesnensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 966, 967.

5514. *Laurentius Justinianus* (B.), antistes Venetus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 967.

5515. *Laurentius Cbo*, Genuensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1254.

5516. *Laurentina domus*, peregrinationes ad hanc domum, post Victoriam, III, 558 (quoad alia quæ attinent ad hunc titulum, vide tit. *Ædes Laurentinae*.)

5517. *Lazarus* (S.), antistes Massiliensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 968.

5518. *Leander* (S.), antistes Hispalensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 968.

5519. *Lectus Mariæ*. Vide titulum *Reliquiæ*.

5520. *Ledradus* (B.), seu *Luadradius Leidradus*, Bavarus, antistes Lugdunensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 968.

5521. *Lehemayr Dominicus*, ordinis predicatorum est auctor operis: *Rosetum Marianum*, V, 555, 554.

5522. *Leo I*, imperator fuit cultor egregius Mariæ, XII, 825; X, 145-1463.

5523. *Leo I* (S.), cognomento Magnus, papa fuit cultor egregius Mariæ, X, 620.

5524. *Leo III*, papa fuit cultor egregius Mariæ, X, 651-654.

5525. *Leo IV* papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 640-642.

5526. *Leo VI*, Orientis imperator, filius Basilii imperatoris, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1463-1465.

5527. *Leo X*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 707-711.

5528. *Leo*, Russiæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 281, 282.

5529. *Leocadia* (S.), Toletana, fuit cultrix egregia Mariæ XI, 949.

5530. *Leofridus*, Angliæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 281.

5531. *Leontius*, (S.) fuit cultor egregius Mariæ, XII, 971.

5532. *Leontius*, antistes Burdigalensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 968, 969.

5533. *Leontius*, antistes Napoleos Cypri, fuit cultor egregius Mariæ, X, 969.

5534. *Leopoldus*, (S.), Austriacus, fuit cultor egregius Mariæ; cognomento Pius, filius Austriæ regii, Austriæ marchio quid fecerit in honorem Mariæ, XI, 283, XII, 823, 1027.

5535. *Leopoldus*, Austriæ archidux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 282, 283.

5536. *Lescoalbus*, Cracoviensis et Sandomiriensis dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 284.

5537. *Letrudes*, Suessionensis, femina princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 759.

5538. *Leuellinus*, Northwalliæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 284.

5539. *Liberius I* (S.), papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 617.

5540. *Libri et Maria*, Libri boni in Mariam, I, vii, viii, ix; III, 1085; IV, 1097, 1098; VII, 627, 628; VIII, 452, 481-544, 585-612. Libri mali sunt inimici Mariæ; urantur mali libri, IX, 257.

5541. *Lidericus*, Hædvus sen de Buc, princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 284.

5542. *Liawina*, Hollanda, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 949, 950, 951.

5543. *Liliati*, institutio hujus ordinis in honorem Mariæ; insignia ordinis, III, 835-858.

5544. *Lilium et Maria*. Lilium amatur ab his qui Mariam diligunt, III, 288-295.

5545. *Lioba Britanna* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 954-955.

5546. *Litanie Mariæ*. Festum fit litanie majoris Romæ ad ecclesiam S. Mariæ majoris, et ista litania major indicta est per S. Gregorium I, papam; variae notitiæ de litanis; litania B. M. compositæ a S. Petro Damiano, III, 951, 1149, 1640 — Excellentia litaniarum B. M. V.; antiquitas litaniarum Mariæ, de litanis Lauretana; approbantur litanie B. M. V. ab Ecclesia, et conformes sunt dictis Patrum, IV, 535-538. — Litanie Mariæ sunt modus utilis invocandæ Virginis; litanie Lauretanae inveniuntur, V, 87, 88, 358-359. — Litanis Mariæ, additio invocationis: Regina sine labe originali concepta; nominantur dioceses, ordines ecclesiæ quibus hujus additionis privilegium concessum est; litanie B. M. Virginis; pœnæ a Clemente VIII, contra edentes alias litanias aut utentes alias ac approbatis, vel a congregatione sacrorum Rituum approbatis; concessio a Clemente XII, additionis *Mater immaculata*; petitio fit a sede apostolica ut in litanis B. M. V. adiciatur versus finem invocatio *Regina sine labe originali concepta*, VII, 22, 151 152, 1698-623, 399-400, 607, 608.

5547. *Liturgia Mariæ*, excerpta ex antiquis liturgiis in honorem Mariæ; ex Liturgia S. Gregorii Alexandrina, Maria Deipara semper virgo; ex liturgia S. Gregorii coptica, Maria semper Virgo et Deipara; ex libro Sacramentorum et ex Responsali S. Gregorii Magni, Maria per figuras; Virgo Mater Dei; partes officii Mariæ in Purificatione; partes officii Mariæ Nativitate; Maria exemplum virginum; Virgo Mater Maria; præfatio in honorem Mariæ in festo S. Joannis evangelistæ, Missæ de Maria in Annuntiatione, Vigiliæ Assumptionis, et ipsius diei Assumptionis; Antiphonæ de Assumptione; præfatio ad honorem Mariæ reparatricis; partes officii Vigiliæ Natalis Domini, in honorem Mariæ Matris Virginis; purificatio Mariæ ad processionem, ad Missam Annuntiationis Missa; ex Benedictionali S. Gregorii Magni, benedictiones in Purificatione, Annuntiatione, Assumptione; benedictio in Natali S. M.; ex Liturgia Gallicana veteri, Missa in Assumptione S. Mariæ Matris Domini nostri; ex eadem Liturgia, Deus per Virginem Mariam florem renovavit; Maria mater, pariendi electu felix electa; Maria virgo pariens Deum, nobis gloriosam vitam restituit; Maria, nova Eva non decipitur, sed angelo clarificatur nuntio; Deus ex Virgine natus, voluit matrem Virginem; Maria fecunda Virgo et Dei Genitrix; parit Dominum suum Virgo quæ dat lumen sæculo; præfatio de hoc; Maria mater imperat Christo qui paret; Maria templum portans Dominum omnium portare meruit immaculata Deum; ex Sacramentario Gallicano, missa Vigiliæ Natalis Domini ubi laudes Virginis matris creatæ a Filio Dei et perpetuæ virginis; missa in sanctæ Mariæ solennitate, in Assumptione S. Mariæ; non dubitandum Mariam, etiam post partum, semper fuisse virginem, quod probatur explanatione Symboli; ex triodio S. Andreae, canones in Natalem S. Mariæ; ex eodem triodio, laudes Mariæ in Annuntiatione, et aliæ laudes quibus certum fit Mariam esse matrem Dei Virginem matrem, matrem Dei hominis, mediatricem, novam Evam; Purificatio Mariæ, Præsentatio Jesu, III, 1695-1744. — Ex triodio S. Sophronii, patriarchæ Constantinopolitani, laudes eximie congeruntur in honorem Mariæ sacratissimæ Virginis Deiparæ in quibus exponuntur gloriæ tituli et privilegia B. M. V. vitæque ejusdem, quæ videre est; Missali Mozarabico, Mariæ laudes in Nativitate Domini; Maria comparata Ecclesiæ; in missa Dominicæ secundæ de Adventu Domini, Maria Virgo sacra, semper Virgo, vera Mater Filii Dei; Officium missæ in festo Annuntiationis S. M. Virginis, 1762-1766. — Purificatio Mariæ, ubi ordo benedictionis candelarum; officium et missa in hac festivitate pro Ma-

ria; in festo Inventionis S. Crucis, Eva decipitur, M. ria clarificatur; in festo Assumptionis, S. M. Virginis, Officium missæ; in Nativitate gloriosæ Virginis Mariæ: Officium Missæ; in Conceptione B. V. M. Officium Missæ; Missa B. M. V.; e Breviario Gothico (Liturgia Mozarabica), de laudibus B. M. V. in suo partu Virgineo, et de Nativitate Domini; Maria mater virgo, Maria reparatrix hominum; Officium B. M. V. in Sabbato, officium festi Purificationis; Officium festi Assumptionis; Officium festi Annuntiationis; ex missa Æthiopum, Maria eadem secundum, Mater Dei, thuribulum aureum; anathema non creditibus in S. Virgine; mediatrix Maria, ex qua sancta et immaculata Virgine Maria Christus sanguinem et carnem assumpsit; fragmenta Liturgiæ antiquæ ad honorem Mariæ, quæ est Dei Genitrix et semper virgo; imploranda est Maria, ut ipsa pro nobis imploret; velum imponitur ob amorem Dei et B. V. Mariæ; virgo Maria est intemerata; litaniarum fragmenta, litanie Carolinæ, litanie a SS. Patribus constitutæ; monumenta liturgica sæculi XI, e variis fontibus eruta in honorem Mariæ; ex Sacramentario veteri, Maria est virgo intemerata; benedictio super cereos in Purificatione; Annuntiatio B. V. M.; Nativitas S. Mariæ; Maria gratia plena; partus virginis Mariæ; ex manuscripto codice Pontavellanensi, Purificatio Mariæ; Vigilia Assumptionis Mariæ in qua intercessio Mariæ Dei Genitricis commendatur; Assumptio Mariæ; Officium S. Mariæ; Virgo Mater Dei; Maria regina virgo perpetua ejus intercessio, ejus excellentia, Mater misericordie est; Sabbati. Missa in honorem Mariæ; in Vigilia Nativitatis Christi, Mater Virgo; in Vigilia Assumptionis Mater Dei; in Assumptione hymni Mariani; in octava S. Mariæ, precatio *Sub tuum*, etc.; Officium Mariæ in monasterio S. Crucis, Fontis Avelianæ; ex Sacram. Grimaldi San. Gal. albatiss. patrona Maria et Dei mater; ejus intercessio et protectio; nova et intemerata Virgo pia facinus antiquæ virginis; Maria meruit Deum parere; Virgo Maria Mater, semper virgo; Maria assumpta intercedit pro nobis, Dei Genitrix est, intemerata Virgo, Virgo mater, III, 1743-1828.— Liturgiæ S. Jacobi quoad Mariam, et S. Basilii Cæsariensis, et S. Joannis Chrysostomi, et Missa Æthiopum; liturgia S. Marci quomodo laudet Mariam; de Liturgia S. Joannis Chrysostomi quoad Mariam X, 604, 605, 942.

5348. *Lixica*, antistes Toletanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 969.

5349. *Lombarda mulier*, aliqua mulier nomine Lombarda vidit, Massiliæ, quatuor miranda, dum caneretur antiphona *Salve Regina* IV, 1576.

5350. *Lopus Ribera*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 753, 754.

5351. *Lotharius II*, Occidentis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1465.

5352. *Lotharius III*, Romanorum imperator Augustus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1465.

5353. *Lozana* fecit opus: *Maria patrona*, I, vii.

5354. *Lucas*, comes a Gorka, antistes Vladislaviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 969-970.

5355. *Lucia* a Bagolino, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 955, 956.

5356. *Lucia Sattrillas*, de Sardinia, Culleri comitissa, fuit cultrix egregia, XI, 741, 742.

5357. *Lucia N.* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 956, 957.

5358. *Lucia Compostellana* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 759-741.

5359. *Lucia Narniensis* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 957, 958.

5360. *Lucia Sanctia*, Beociana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 742-744.

5361. *Lucifer*, antistes Senensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 970.

5362. *Lucretia*, Palliani ducissa fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 744.

5363. *Ludmilla*, Bohemiæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 744, 745.

5364. *Ludmilla Catharina*, Sulzensis comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 745, 746.

5365. *Ludovica*, Lotharinga, Gallie regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 746.

5366. *Ludovicus I*, Occidentis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1465, 1466; IX, 769; XII, 946.

5367. *Ludovicus I*, Boiorum dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 284, 285.

5368. *Ludovicus I*, rex Franciæ, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1052.

5369. *Ludovicus I*, rex Hungariæ, opus Mariæ delet Turcas, III, 537.

5370. *Ludovicus II*, rex Gallie, fuit cultor egregius Mariæ, V, 163.

5371. *Ludovicus III*, Romanorum imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1466.

5372. *Ludovicus Bavarus IV*, imperator, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1013, 1016.

5373. *Ludovicus IV*, Occidentis imperator fuit cultor egregius Mariæ, X, 1466-1470.

5374. *Ludovicus VI*, Gallie rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 68, 69.

5375. *Ludovicus VII*, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 69.

5376. *Ludovicus IX* (S) fuit cultor egregius Mariæ, II, 777, 778; IV, 1516; XI, 69-71.

5377. *Ludovicus XI*, rex Gallie fuit cultor egregius Mariæ, IX, 337; XI, 72, 73; XII, 1034.

5378. *Ludovicus XIII*, rex Gallie, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 75-76; XII, 1026, 1027.

5379. *Ludovicus XIV*, rex Gallie fuit cultor egregius Mariæ, XI, 77.

5380. *Ludovicus*, dux Borbonius, fuit cultor egregius Mariæ, III, 31.

5381. *Ludovicus*, Siciliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 77.

5382. *Ludovicus*, Hungariæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 77, 78.

5383. *Ludovicus Galbictus*, antistes Acernen-sis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 970.

5384. *Ludovicus Gonzaga*, antistes Mantuanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 970.

5385. *Ludovicus* (S.) antistes Tolosanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 970-972.

5386. *Ludovicus*, antistes Tornacensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 972.

5387. *Ludovicus Alemandus* (B.), Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1254-1257.

5388. *Ludovicus*, dux Barri, fuit cultor egregius Mariæ X, 1257.

5389. *Ludovicus Borbonius* Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1257, 1258.

5390. *Ludovicus Bononiensis*, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1256-1268.

5391. *Ludovicus Madruccius*, Germanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1268.

5392. *Ludovicus de Torres*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1268.

5393. *Ludovicus*, Borbonius princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 285.

5394. *Ludovicus Gonzaga*, Castilioni marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 285.

5395. *Ludovicus Ferdinandez a Corduba*, Comarensis marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 285.

5396. *Ludovicus Malleanus*, Flandriæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 285.

5397. *Ludovicus*, Lusitanie princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 286.

5398. *Ludovicus Gonzaga*, Mantuæ marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 286, 287.

5399. *Ludovicus*, Palmæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 287.

5400. *Ludovicus*, Sabaudie seu Allobrogum dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 287.

5401. *Ludovicus Landgravius*, Thuringiæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 287.

5402. *Ludovicus*, Viadocinensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 287, 288.

5403. *Luitholphus* (seu *Luitholdus*), antistes Augustanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 972.

5404. *Luitholphus*, Germaniæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 288.

5405. *Luminaria in honorem Mariæ*, luminaria ante aras et imagines Mariæ, sine offensione lucent, VIII, 220.

5406. *Lupus Fernandez de Luna*, antistes Casaraugustanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 972.

5407. *Lutgardis Tungrensis*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 958-961.

5408. *Lutoldus*, Resensbergæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 289, 290.

5409. *Luxus*. Luxum vestium aversatur Maria, XII, 757.

5410. *Lyceum Marianum*. Lycei Mariani docilis discipulus; quid petit et quid illi datur, III, 571-579.

5411. *Lydwina* (B.) fuit cultrix egregia Mariæ, XII, 863, 909.

5412. *Lyreus* scripsit de S. nomine Mariæ, I, vii.

5413. *Macarius* (S.) Aranenus, antistes Antiochenus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 971-975.

5414. *Macharius Melissenus Comnenus*, antistes Epidaurensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 975.
5415. *Macarius Chrysocephalus*, antistes Philadelphiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 975.
5416. *Malcolmus* seu *Malcolmus*, Scolorum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 77, 78.
5417. *Mafalda*, Castellæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 745.
5418. *Mafalda*, Lusitanie regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 746, 747.
5419. *Magdalena*, Davarie ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 747.
5420. *Magdalena*, Guilielmi v. Bavarie ducis filia, Palatina comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ XI, 747.
5421. *Magi et Maria*. B. Virgo magos exceptit in speculna Bethleemite; et exceptit eos ante diem quadragesimum post Christum natum, et probabilissime die tertio decimo post Nativitatem Christi. VII, 1214, 1215. Vide etiam titulum *Magi* in indice nono.
5422. *Magistra Maria*. Num de Christo docuerit aliquot Maria apostolos post Ascensionem Christi; quid de hoc opinatur Chrysostomus; quid alii; quid ergo Maria docuit apostolos, II, 258-240. — Maria, suis exemplis, est magistra religiosorum, V, 59-65. — Fuit Maria vera magistra apostolorum et fidelium, VIII, 15, 14.
5423. *Magnificat* (Canticum Mariæ). Canticum hoc explicatur: *Magnificat anima mea Dominum*; cur S. Lucas dicit: *Et ait Maria: Magnificat*, et cur non dicit *Cantavit*; quid denotat *cantare*; quo sensu *Magnificat* dicitur canticum, hymnus; de verbo *anima mea*; suo nomine exultat Maria; divisio cantici *Magnificat*; de vocibus *Dominum spiritus meus*, . . . respexit humilitatem ancille suæ, . . . ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes; verificatumne est hoc: *Quia fecit mihi magna, qui potens est et sanctum nomen ejus*; magna, magna, mirabilia; quæ sunt illa magna; qui sensus verbi *potens*; explicatio verborum: *sanctum et nomen ejus*, . . . et *miserordia ejus a progenie in progenies* timentibus eum, *Fecit potentiam in brachio suo*; de verbo *brachio*; conciliatio sententiarum de hoc verbo; explicatio verborum *Dispersit superbos mente cordis sui*; nonne demones dispersit; nonne superbos Judæos; diversi generis superbi; de verbis *Deposuit potentes de sede et exaltavit humiles*. *Esurientes implevit bonis et divites dimisit inanes*. *Suscepit Israel puerum suum recordatus misericordie suæ*; hic Christus apparet; qua ratione Deus suscepit puerum suum, recordatus misericordie suæ; S. Paulus adducitur; de verbis: *Sicut locutus est ad patres nostros Abraham et semini ejus in secula*; appendix quoad rem agitatam ex psalmis et genealogia ex S. Matthæo; quos consulere est auctores pro canticum *Magnificat*; canticum *Magnificat* carminibus expressum; paraphrasis cantici *Magnificat*, I, 659-678. — Quid patet ex canticum *Magnificat*, pro Maria; testimonia de excellentia hujus; explicator et evoluitur hoc canticum; explicatur a S. Augustino *Magnificat*, explanatio hujus cantici ab Hugone de S. Victore; III, 902-1058. — Meditatio de canticum *Magnificat*, IV, 724-1293. — De *Magnificat*, X, 612, 615; VI, 61-78. — Explicatur hoc canticum a B. Rabano Mauro, archiepiscopo Moguntino; sermo S. Bernardi in canticum *Magnificat*; alia explicatio, XI, 212-214; 1017-1023, 1566-1570. — De præstanti multisque modis mirabili Mariæ canticum dicto *Magnificat*, in quo persona auctricis mirabiliter elucet; laudes cantici hujus; corruptelæ variæ et graves in hoc canticum injectæ indicantur et profligantur, VIII, 1231-1244. — *Magnificat* explicatur per paraphrasim Marci Vigerii cardinalis. Quale *magnificat* fuit Mariæ stantis ad crucem, X, 1275-1279.
5424. *Magnus* (S.), Altinensis, antistes Heraclensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 975.
5425. *Mamardinus de Contrariis*, Ferrariensis, antistes Comaclensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 975.
5426. *Malachias* (S.), antistes Duensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 975-974.
5427. *Malatesta de Malatestis*, Arimini princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 289.
5428. *Malou*, antistes Brugensis laudat opus in Mariam; fecit opus *Definitionis Immaculæ Conceptionis* historia, I, ix, xi. — Fecit opus. De iconographia *Immaculæ Conceptionis* B. V. M., II, 949. — Fecit opus Gallicum, *Histoire de la définition dogmatique de l'immaculée Conception de la très sainte Vierge Marie*, VIII, 481-584.
5429. *Mame*, bibliopola, edidit librum Gallicum, *Année de Marie*, I, vii.
5430. *Manilla Mariæ*. De purissimis et virginilibus mamillis tractatur; III, 706. Officium de his, festum de his, quando fieri debeat, quænam adjici possunt quoad hoc Officium; quid SS. Patres de utero et mamillis Mariæ dixerunt laudantes; quid scholastici doctores; veneratio his data, excellentia membrorum Virginis Mariæ, III, 706-712.
5431. *Mancipium Mariæ*. Approbatur *mancipium* B. M. V.; in quibus consistat *mancipium* B. M. V., III, 1082, 1085.
5432. *Mandata et Maria*. B. V. M. observavit *mandata* Dei, III, 1674.
5433. *Manfredus*, Claramons Motycæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 289.
5434. *Manfredus*, Salutarium marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 289, 290.
5435. *Manica Mariæ*. Vide titulum *Reliquiæ*.
5436. *Manuana*, Francisca, fuit cultrix egregia Mariæ, XII, 967.
5437. *Mansuetudo Mariæ*. Quænam fuerit *mansuetudo* Mariæ, IV, 855; XII, 721, 722, 727, 728.
5438. *Mamei Comnenus*, imperator Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, IX, 569.
5439. *Marraccius* (Vide etiam titulum: *Hippolytus Marraccius*). Ipse fecit *Polyanthea Mariana*, *Biblicthea Mariana*, *Bullarium Marianum*, et *Familia Mariana*, I, vii, ix, x, xi; IX, 851.
5440. *Marcella* (S.), ancilla, dicitur fuisse S. Marthæ sororis Lazari, et istam piam et devotam dicunt esse eam quæ dixerit: *Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suasti*; quod probatur, III, 1298, 1299. — S. Marcella ista Judæa pedisequa S. Marthæ, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 961.
5441. *Marcellus II*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 725, 724.
5442. *Marcellus Lantes*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1269.
5443. *Marcianus*, antistes Syracusanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 974.
5444. *Marcianus*, antistes Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 974.
5445. *Marcianus*, Orientis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1469.
5446. *Marcus*, Antonius Columna, Paliani dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 290.
5447. *Marcus Sitticus*, Altempsius, Cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1269, 1270.
5448. *Marcus Vigerius*, Saonensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1280.
5449. *Marcus Maximus*, Hispanus, antistes Cesar-Augustanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 974.
5450. *Marcus Antonius Bizonius*, Romanus, antistes, Fulginas, fuit cultor egregius Mariæ, X, 117.
5451. *Marcus Salmeron*, Castellanus, Hispanus, antistes Truxillensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 975.
5452. *Margaretha*, uxor Philippi III, regis Hispaniæ, fuit cultrix egregia Mariæ, XII, 1103, 1104.
5453. *Margarita* (S.), Virgo, filia regis Hungariæ, fuit cultrix egregia Mariæ, V, 37; IX, 532; V, 292; XII, 890, 891.
5454. *Margarita Villemonia*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 771.
5455. *Margarita*, Sabaudie infans, fuit cultrix egregia Mariæ, XII, 1026.
5456. *Margarita* (B.), a Castello, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 961, 962.
5457. *Margarita* (B.), Columna, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 962-965; 750-753.
5458. *Margarita* (B.), Faventina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 965.
5459. *Margarita*, Hierosolymitana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 965, 966.
5460. *Margarita* (B.), Hungariæ, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 966, 967.
5461. *Margarita* (B.) De Ipris, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 967-970.
5462. *Margarita a Lotharingia*, Alenconensis ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 747.
5463. *Margarita Austriæ*, archiducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 747-749.
5464. *Margarita*, Ferdinandi I, imperatoris filia; Austriæ alia archiducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 749.
5465. *Margarita*, Britannie ducissa, Britannie ducis conjux, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 749, 750.
5466. *Margarita*, Burgundiæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 750.
5467. *Margarita*, Caramanni Vicecomitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 750.
5468. *Margarita Austriaca*, infanta, Maximiliani II,

imperatoris filia dicta *Margarita a Cruce* fuit cultrix egregia Mariæ, X, 735-764.

5469. *Margarita*, Flandriæ comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 764, 765.

5470. *Margarita*, Flandriæ princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 765.

5471. *Margarita Austriaca*, Hispaniarum regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 765-768.

5472. *Margarita* (B.), filia Bele IV Hungariæ principis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 768.

5473. *Margarita imperatrix*, Corradi imperatoris conjux, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 768, 769.

5474. *Margarita*, Palatina Rheni, Bojariæ princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 769.

5475. *Margarita* (B.), Sabauda, cognomento Magna, Montis Ferrati marchionissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 769.

5476. *Margarita*, Neapolis regina, Ladislai Neapolitani regis mater, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 769, 770.

5477. *Margarita Austriaca*, Caroli V imperatoris filia, Parmæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 770.

5478. *Margarita Austriaca*, Sabaudæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 770.

5479. *Margarita S. Crucis*, domina Lugdunensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 770.

5480. *Margarita* (S.), Scotiæ regina, et S. Malcolmi Scotorum regis uxor, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 770.

5481. *Margarita*, Siciliæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 770, 771.

5482. *Maria Cleophae*, soror B. V. Mariæ; agitur de questione circa parentelam Mariæ Virginis. III, 909-912.

5483. *Maria Victoria*, Genuensis, ordinis Annuntiationis B. V. fundatrix, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 591, 591.

5484. *Maria Magdalena*, Austriaca, fuit cultrix egregia Mariæ, XII, 1026.

5485. *Maria Oegniacensis* fuit cultrix egregia Mariæ, XII, 1053, 1054; XI, 976, 977.

5486. *Maria Anna Austriaca*, Ferdinandi II, imperatoris filia, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 771.

5487. *Maria Anna*, imperatrix, Guilelmi V, Bavarie ducis filia, Ferdinandi II, imperatoris uxor, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 772.

5488. *Maria*, Aragoniæ regina, Joannis III, Castellæ regis filia, Alphonsi IV, Aragonum regis uxor, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 772.

5489. *Maria Aubron*, Audomarensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 772.

5490. *Maria*, Austriæ archiducissa, Rheni Palatina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 772, 775.

5491. *Maria*, Burgundiæ ducissa et Flandriæ comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 775.

5492. *Maria Caraffa*, Neapolitana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 775, 774.

5493. *Maria Donata Ursina* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 774.

5494. *Maria Medicea*, Galliæ regina, Henrici IV Galliarum regis uxor, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 774, 775.

5495. *Maria Henrica*, Borbonia, Angliæ regina, Henrici IV, Galliarum regis filia, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 775, 776.

5496. *Maria Hispana*, comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 776, 777.

5497. *Maria*, imperatrix, uxor Ottonis IV, filia Henrici I, ducis Brabantie, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 777, 778.

5498. *Maria Austriaca*, Caroli V imperatoris filia, et Maximiliani II imperatoris conjux, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 778, 779.

5499. *Maria*, Lusitanie princeps, Emmanuelis I filia, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 779.

5500. *Maria*, Lusitanie princeps altera, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 779-781.

5501. *Maria Magdalena Austriaca*, Etruriæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 781, 782.

5502. *Maria Manuel*, Methymnæ Sidoniæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 782, 785.

5503. *Maria Maximiliana*, Bavarie ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 785.

5504. *Maria de Mendoza*, Hispana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 785.

5505. *Maria*, Lusitanie regis filia, Parmæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 785, 784.

5506. *Maria de S. Paulo*, Pembrochiæ comitissa in Anglia, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 784.

5507. *Maria*, Sabaudie infans, filia Caroli I, Emma-

nuelis Sabaudie ducis filia, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 784, 785.

5508. *Maria de Seyne*, comitissa Germana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 785.

5509. *Maria*, Siciliæ regina et Hungariæ, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 786.

5510. *Maria de Tarascona*, soror Clementis IV papæ, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 786.

5511. *Maria*, Hungariæ regina, soror Caroli V, Austriaca, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 786, 787.

5512. *Maria*, Benalcazarensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 970.

5513. *Maria* (B.) *Dolorosa* cognomento, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 971.

5514. *Maria*, Genuensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 971.

5515. *Maria* (B.), Germana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 971.

5516. *Maria* (B) Iprensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 971.

5517. *Maria Magdalena de Pazzis* (S.) fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 972-975.

5518. *Maria N.* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 975, 976.

5519. *Maria Palmensis*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 977, 978.

5520. *Maria Perez* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 978.

5521. *Maria Pisana* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 978, 979.

5522. *Maria Sylvia*, Lugdunensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 979.

5523. *Maria a Spiritu Sancto* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 979.

5524. *Maria* (B.), Toletana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 979, 980.

5525. *Maria Vela*, Hispana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 980.

5526. *Mariæ tres Evangelicæ*. De his tractatur, I, 222.

5527. *Mariana Austriaca*, Hispaniarum regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 787, 788.

5528. *Maria Manazareda*, Abulensis, Hispana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 788-790.

5529. *Marianus Perbenedictus*, (Camers) fuit cultor egregius Mariæ, X, 1280, 1281.

5530. *Marius Bologninus* (Calatinas), antistes Salernitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 975, 976.

5531. *Marquardus*, Saevus, antistes Aystetensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 976.

5532. *Marquesia de la Cerda*, Hispana, Almenarensis comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 790, 791.

5533. *Marsilius Torrellius*, comes fuit cultor egregius Mariæ, XI, 290.

5534. *Marsilius Carrariensis*, Patavii princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 291.

5535. *Marsilius*, antistes S. Sebastiani, fuit cultor egregius Mariæ, X, 976.

5536. 5537. *Martina* (S.), Judæa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 981.

5538. *Martinus I* (S.), papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 626.

5539. *Martinus I*, Aragoniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 78-80.

5540. *Martinus V*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 689, 690.

5541. *Martinus Gutterius*, Jesuita, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1029.

5542. *Martinus Bonacina*, Italus, Mediolanensis, antistes Aligerensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 976.

5543. *Martinus de Advocatis*, antistes Vercellensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 978.

5544. *Martinus Garcia*, Hispanus, Cæsarangustanus, antistes Barcinouensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 976, 977.

5545. *Martinus Polonus*, antistes Gnesnensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 977.

5546. *Martinus* (S.), antistes Siguntinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 977.

5547. *Martinus* (S.), antistes Turonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 977, 978.

5548. *Martinus de Frangipanis*, Signiæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 291, 292.

5549. *Martinus Caraffa*, Malalonæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 292.

5550. *Martinus Pignatellus Caraffa*, Minerbini princeps, fuit cultor egregius Mariæ, X, 292.

5551. *Martires et Maria*. Martires moriuntur laudantes Mariam, XII, 995.

5552. *Martyr Maria*. Maria est martyrum regina :

Quod probatur testimoniis præclaris, in quibus describitur Maria Christo compatiens. Sunt testimonia S. Anselmi, B. Amadei, B. Alberti Magni, S. Antonini, Arnoldi Carnotensis, S. Bernardi, S. Birgittæ, S. Bernardini, S. Bonaventuræ, Dionysii Carthusiani, Gersonis, Guerrieri, Guillelmi, S. Hieronymi, Hailgrini, Hugonis cardinalis, S. Ildephonsi, Joannis Lanspergii, B. Laurenii Justiniani, Petri Damiani, Richardi a S. Laurentio, Rupertii abbatis, IV, 498-515.

5553. *Masetti Lorenzo*. Jesuita, fecit opus : *Vita della B. Vergine Madre di Dio*, II, 826.

5554. *Materitas Mariæ, Mater Virgo Mariæ*. (Videatur etiam titulus *Virginitas*.) Mariæ est Mater Domini, I, 638. — Mariæ Virgo in Matrem Dei assumpta; Mariæ Mater superat alias matres; maternitas Mariæ prædicta; quando fuit Mariæ Mater Dei nobis præbuit alimenta vitæ æternæ; Mariæ Joannis adoptivi mater, amor mutus, propinquitas in cælo; festum maternitatis in quo videtur Mariam electam et prædestinatam ab æterno in Dei Matrem, probatio de hoc; et ibi loquendum de festo perenni Mariæ in cælo; legitima est festa dies prædestinationis Mariæ; scivimus Mariam suam prædestinationem; ex S. Hieronymo Mariæ dicitur theotocos; laudes Mariæ in quantum Mater Dei est, III, 59-64, 250-786, 1545-1546. — Probatur convenire Mariæ titulum Matris Dei; quomodo Mariæ Mater angelorum et sanctorum et nostri; est Mater Dei Mariæ et prærogativæ et excellentiæ ex hoc titulo manantia reperiuntur in testimoniis SS. Patrum qui probant etiam Mariam esse Virginem Matrem; hæc testimonia sunt, S. Augustini, S. Anselmi, B. Alberti Magni, S. Antonini, S. Ambrosii, S. Andrea Cretensis, S. Antonii de Padua, S. Basilii Seleuci, S. Birgittæ, Bernardini de Busto, S. Bonaventuræ, S. Bernardi, S. Bernardini Senensis, S. Cyrilli Alexandrini, Chrysippi Hierosolymitani, Dionysii Carthusiani, S. Epiphani, Gersonis, Germani, Isidori Toletani, S. Ignatii Martyris, S. Ildephonsi, Idiotæ, S. Joannis Damasceni, S. Leonis pape, S. Laurentii Justiniani, Origenis, Petri Cellensis, Petri Chrysologi, B. Petri Damiani, S. Procli, Rupertii abbatis, Richardi a S. Laurentio, S. Thomæ, S. Thomæ a Villanova; et testimonium adest Blosii de eadem re; Mater Dei est Mariæ; excellentiæ et dignitas ejus ex hoc titulo, IV, 285-478, 1446.

Quoad maternitatem Dei ex Mariâ sunt testimonia S. Clementis Romani, S. Ignatii martyris, Tertulliani; Dei Genitrix Mariæ est prædicanda, quia Christus perfectus Deus ex Mariâ Virgine nasci voluit; testimonia de Mariâ Matre Dei S. Athanasii; Virgo peperit Deum quod probatur a S. Zenone; Mariæ est Deipara, testimonium S. Gregorii theologi; Mariæ est Virgo Mater; Mater Dei est Mariæ, verba de hoc a Gaudenzio, Brixienso episcopo; S. Hieronymus de Virgine Matre; Jeremias et Isaias de Virgine Matre; Mariæ ex gratia fuit Mater Dei; Mariæ Mater Virgo; Virgo Mater, sola virgo corpore et spiritu; dignitas virginalis copit a Matre Domini; virgo est, dignitas terræ; de maternitate divina pulchre loquitur Joannes Cassianus demonstrans Christum verum esse Deum : quod probat Scriptura, et dicit Christum eundem hominem ac Deum secundum carnem ex Israel et Virgine Mariæ editum esse : et ex confessione Petri convincit Christum esse Deum, quæ confessio probatur a Christo ipso et Ecclesia, et confirmatur dubio et verbis S. Thomæ : et ideo Virgo Mariæ peperit filium antiquiorem et majorem se ipsa; Mariæ est Mater Dei intemerata et virgo salutifera ex S. Leone Magno; Mater est vera Christi, et mater integra; de verbo *Theotocos*; maternitas divina prædicatur a S. Petro Chrysologo; ex Mamerto Claudiano, S. Fausto Rhegiensi, et ex Petro Diacono, Mater Dei, Mariæ; et Mariæ recte et vere vocatur Deipara; vere Mater Domini ex S. Eleutherio, episcopo Tornacensi, Mater est Redemptoris nostri; Mater Dei inviolata, IV, 539-985, 1039-1514. — Mater Dei, ex S. Paulino, patriarcha Aqueiensi et B. Aleuino; si Mater Dei, cur mulier est appellata; ut Verbum caro fieret præparata erat et a Deo custodia Mariæ; mater Dei romanis virgo; vox *Theotocos*; excellentiæ Mariæ eo quod sit Mater Dei; beneficia quæ attulit mundo; S. Virgo quæ Christum portavit, ab omnibus *Theotocos* credita prædicatur; veneratio debita Mariæ ut Mater Dei; quomodo fuit mater Joannis Mariæ, et per Joannem Mater omnium Christianorum; vere Dei genitrix Mariæ; miranda maternitas Virginis; tria nobis dedit Mariæ fecunditas, VI, 86-741, 946-1051, 1124-1470. — Mariæ, est vera Mater Christi quatenus hominem quatenus Dei; in triduo mortis Christi Mariæ remansit vera Mater Dei; B. Virgo facta est Mater nostra complete tempore Passionis; etsi Mariæ non sit Mater nostra physice per quamdam relationem physicam ad nos, est tamen Mater nostra moraliter per adoptionem;

B. Virgo habet relationem omnino realem in ordine ad Christum; de relatione qua Christus refertur ad matrem tres sunt sententiæ; Christus Dominus non refertur ad matrem, nec dominator filius ejus per increatam filiationis relationem; Christus Dominus non refertur ad Matrem relatione filiationis real: creata, sed tantum relatione rationis; circa unitatem specificam relationis prædicamentalis triplex est sententia; relatio maternitatis Dei sumit speciem suam a supposito divino Filii prout connotante fundamentum seu concursus passivum B. Virginis ordinatum ad suppositum tanquam terminum qui et totalem; maternitas Dei seu relatio quam B. V. ut mater dicit ad filium, est intrinsece et *entitative* supernaturalis; maternitas Dei est principium, causa et radix exigitiva privilegiorum et gratiarum concessarum B. V. M.; maternitas Dei est simpliciter præstantior et melior quam gratia habitualis sanctificans; Mariæ, pro triduo suæ mortis non amisit relationem maternitatis Dei, saltem quoad suam *entitatem*, abstrahendo ab extensione ejus ad corpus; de maternitate Dei quatenus est forma sanctificans: maternitas Dei est, etiam præcisive sumpta a gratia habituali, vera forma sanctificans; maternitas Dei æque ac eminentiori modo est formalis et physica participatio naturæ divinæ quam gratia habitualis; maternitas Dei parit eminentiori modo jus ad amorem Dei mutuum et hereditatem æternam; maternitas Dei habet æque essentialem oppositionem cum peccato mortali quam gratia habitualis; Mariæ vi maternitatis Dei, habet jus regnum directum et excellens in orbem universum; B. Virgini et inde Christo competit jure hereditario et speciali titulo successionis naturalis, regnum Israel, VI, 45-46, 1157-1545. Mariæ, omnino gratus fuit electa ad maternitatem Christi Dei sine merito aliquo prævio; et nullo merito de condigno meruit maternitatem Dei etiam prout in executione conferendam; etsi maternitatem de condigno non meruerit, meruit tamen eam de congruo stricte dicto; meruit de congruo incarnationis circumstantias, et potuit eas mereri de condigno; sed non potuit mereri de condigno substantiam incarnationis, sed meruit de congruo stricte dicto; est mater Virgo simul Mariæ; Mariæ Christi Dei hominis mater vera et naturalis est, sicut non veteres modo quorum verba præclara citantur, sed et ex adversariis quidam profitentur; de novis et antiquis hæreticis Mariam Dei et Domini nostri Jesu-Christi matrem esse nefarie inficiantibus; ex Scriptura sacra demonstratur Christi naturam humanam non aliter quam Mariæ tribui oportere, in illaque et ex illa Verbum æternum incarnatum esse, et ideo Mariæ mater Dei esse probatur; Græcos et Latinos Patres magno consensu tradere Christum Dominum ex Mariæ matre humanam sumpsisse naturam, et ideo Mariam esse Matrem Dei; qui vero aliter sentiunt eos turpiter hallucinari, adeoque salutis humanæ hostes esse perniciosos, et Mariæ imprimis permultum detrahere; probatur contra Manichæos Mariam esse Matrem Dei; Mariæ non solum Christi sed etiam Dei Genitrix est et *Theotocos* dici oportet, et simul de tota historia et causa Nestorii et aliorum ei jampridem et hoc nostro ævo suffragantium; refutatio et verba sunt de nomine Deiparæ; disputatio adversus M. humetanos Nestorianos fermento corrupto et pseudo-Christianos quibus Deiparæ nomen ingratum est ac itidem adversus Cæsarem Constantinum Copronymum; Mater Dei est Mariæ; triplex genus cognationis Christi; excelluit Mariæ carnis simul et Spiritu Dei Mater; In Matre Dei, non nudum ministerium est spectandum, VIII, 45-50, 274, 1095-1577, 1597-1408. — Mariæ Mater Dei, IX, 796.

5555. *Maternus* (S.). antistes Tungrens, fuit cultor egregius Mariæ, X, 606-607, 978-981.

5556. *Mathenus* (S.) Scolus, antistes Sanctonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 981.

5557. *Mathilæa*, Angliæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 791.

5558. *Mathildes Leuchtenbergica*, Bavarie ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 791.

5559. *Mathildes*, Henrici II, Brabantie ducis, soror, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 791, 792.

5560. *Mathildes*, imperatrix, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 792.

5561. *Mathildes*, Italiæ comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 792.

5562. *Mathildes de Lansberg*, comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 793.

5563. *Matrimonium Mariæ cum S. Iosepho* (videatur et tituli, *Desponsatio, Sponsalia* et in indice novo

titulus, *Josephus* (S.) sponsus Mariæ Stabilitur status questionis multiplicis; Maria, quidquid dicant alii vere matrimonium contraxit cum S. Josepho; qui sunt qui secus sentiant; quinam vero affirmant verum fuisse ibi matrimonium; Scholastici, Scriptura probant hoc; rationes confirmant (objectiones de matrimonio Mariæ, quære in indice tertio, titulo *Matrimonium*); quomodo votum conveniat cum matrimonio Mariæ; statuitur verum fuisse matrimonium, verum votum virginis, et tamen laudabiliter hæc omnia sibi convenire; ætas Mariæ et Josephi quando matrimonium contraxerunt; propositio de hoc elucidatur; sed tamen concluditur incertitudo anni 3:0; ejus assertionis rationes; occurrunt sententiæ opinantis quod tunc Maria puellula erat; dicimus quoto anno suæ vitæ Josephus tunc erat; qui putant senem et crinibus canum tunc fuisse; sed nos qui dicimus tunc non fuisse senem afferimus pro nobis auctoritates; quot annos ergo tunc habebat S. Josephus; objectiones solvimus; cur Maria nupsit, si virgo paritura erat; quomodo ad hoc respondent qui dicunt Mariam vovisse virginitatem postquam nupsit; quomodo respondent qui dicunt vovisse conditionate virginitatem; et quomodo qui dicunt votum absolutum fuisse; rationes adducimus ob quas a theologis dicitur non simplicem virginem, sed virginem nuptam fuisse electam ut Dominum conceptum pareret; verba faciamus primo contra metientes res suo judicio, non divine; quomodo respondent iis quibus displicet *catholicum* dogma ortus Domini ex Virgine nupta tamen rationes cur de Virgine nupta natus sit Deus, II, 343-388. Objectiones solvuntur in indice tertio titulo *Virginitas*. — Sacramentum ne matrimonii recepit Maria, affirmans et negans sententia, rationes negantis; circa matrimonium Mariæ cum Josepho quid observandum; textus quoad hoc matrimonium et quoad tempus nuptiarum istarum; quando accepit Josephus Mariam conjugem suam, et de nuptiis, II, 252. — Verum fuit matrimonium inter Mariam et Josephum, V, 851. — Maria in consensu conjugali non mutavit propositum virginitatis, sicut probat Hugo a S. Victore, VI, 897-910. — Potuit Maria stante voto virginitatis verum matrimonium contrahere cum S. Josepho, VII, 1090, 1091. — Verum hoc fuit matrimonium; Maria virgo suscepit matrimonium primitus initum in ratione sacramenti speculative et late, non autem stricte et practice accepti; supposito quod S. Josephus, quem plures dicunt vixisse usque ad Christi baptismum, suscepit baptismum, sicut B. V., tunc matrimonium eorum fuit verum sacramentum novæ legis, VIII, 93-95. — Causæ hujus matrimonii, XI, 265.

5564. *Matthæus*, Barresii marchio, fuit cultor egregius Mariæ, X, 292.

5565. *Matthæus*, Lotharingæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 292.

5566. *Matthæus*, Muri comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 292.

5567. *Matthæus Cantacuzenus*, imperator Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1470, 1471.

5568. *Matthæus Rhemensis*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1281, 1282.

5569. *Matthæus Philadelphus*, Græcus, antistes Ephesus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 981.

5570. *Matthæus*, antistes Aberdonensis fuit cultor egregius Mariæ, X, 981.

5571. *Matthias Corvinus*, Hungariæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 80-82.

5572. *Matthias Lubieski*, antistes Gnesnensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 981, 982.

5573. *Matthias a Ramingen*, Bavarus, antistes Spirensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 982, 983.

5574. *Matthias de Buzenim*, Petrocorius, Polonus, antistes Vladislaviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 983.

5575. *Maurilius* (S.), antistes Andegavensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 983.

5576. *Maurilius* (S.), antistes Rothomagensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 983, 984.

5577. *Maurilius*, antistes Cenomanensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 984, 985.

5578. *Maurilius Centinus*, antistes Massalubrensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 985.

5579. *Maurilius*, antistes Parisiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 985, 986.

5580. *Maurilius*, Romanorum imperator Tiberii II, successor, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1471, 1472.

5581. *Mauris* (S.), antistes Cæsena, fuit cultor egregius Mariæ, X, 986.

5582. *Maximianus* (S.), antistes Ravennatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 987.

5583. *Maximilianus Austriacus* fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1027.

5584. *Maximilianus*, Austriæ archidux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 292, 293.

5585. *Maximilianus*, Bavaricæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 293, 298.

5586. *Maximilianus Henricus*, Bavaricæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 298-304.

5587. *Maximilianus Villanus*, a Gandavo, antistes Tornacensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 936.

5588. *Maximilianus I*, Austriacus imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1472, 1473.

5589. *Maximilianus II*, junior imperator filius Ferdinandi I, Casaris, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1474.

5590. *Maximus* (S.), antistes Taurinensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 987, 988.

5591. *Maximus Dalmata*, antistes Gradensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 986.

5592. *Maximus* (S.), antistes Regiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 987.

5593. *Mechthildes* (S.), seu Methildes, Bavarica, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 794; XII, 909.

5594. *Mechthildis* (S.), Germana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 981, 982.

5595. *Meinwerus* (S.), antistes Paderbonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 988, 989.

5596. *Melania Junior*, Romana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 793; XII, 1034.

5597. *Melchidis* (S.), Quiddoret eam Maria virgo, quoad modum salutationis Angelicæ, V, 359, 360.

5598. *Melchior Prieto*, Hispanus, Burgensis, antistes Paraguensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 989, 990.

5599. *Melchior Rodriguez de Torres*, Hispanus, antistes Rossensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 990.

5600. *Mello* (S.), Britannus antistes Rothomagensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 990.

5601. *Memmius* (S.), antistes Catalaunensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 990.

5602. *Memorare*, precatio ad Virginem ista invenitur, IV, 821.

5603. *Mencia*, Hispana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 982.

5604. *Menologium et Maria*, menologium Græcorum conscriptum jussu Basilii Porphyrogeniti imperatoris Orientis continet festa B. M. Virginis, X, 1377-1380.

5605. *Mens Mariæ*. Mens Mariæ ornata erat virtutibus; testimonia de hoc, II, 399-401.

5606. *Menzelius Philippus* composuit carmen in commendationem Mariani operis a Canisio facti, VIII, 615, 614.

5687. *Mercede* (*Maria et ordo de*). Ordo de Mercede Redemptionis captivorum approbatur; origo hujus ordinis in honorem Mariæ; varia de hoc ordine; Barchinone instituitur ordo de Mercede; festum B. M. de Mercede; unde origo B. M. de Mercede Redemptionis captivorum; apparitio B. M. quod ad hoc; sodales hujus ordinis in honorem Mariæ, quoniam faciunt vota; cur institutum festum pro hoc, III, 703, 706, 1093, 1487. — Ordo de Mercede, V, 20. — Ordo fratrum B. M. de Mercede Redemptionis Captivorum approbatur a Gregorio IX, et a Benedicto XI; Clemens VIII jussit festum B. M. de Mercede, die festo Nativitatis ejusdem in tota religione Fratrum ordinis Redemptionis captivorum, celebrari; in ordine universo hoc concedit Paulus V, certis diebus recitationem Officii B. M. de Mercede; ordo de Mercede confirmatur ab Urbano VIII, qui confirmat privilegia et indulta ordinis horum Fratrum; Alexander VII confirmat privilegia fratrum ordinis B. M. de Mercede Redemptionis captivorum. Clemens IX dat indulgentias confraternitatibus B. M. de Mercede redemptionis captivorum cum indulto aggregationis; festum B. M. de Mercede extenditur ab Innocentio XI, cum officio et missa religiosorum ejusdem ordinis ad universum eorum regnum Hispaniarum et provinciarum regis Catholici; ab Alexandro VIII, extenditur in perpetuum indulgentia stationum Urbis ab Innocentio XI, confraternitatibus B. M. de Mercede Redemptionis captivorum ad decennium concessa; ab Alexandro VIII concessio privilegiorum pro ordine fratrum B. M. de Mercede Redemptionis captivorum; facultas datur a Pio VI officialibus et confratribus confraternitatis B. M. V. de Mercede Redemptionis captivorum civitatis Limanæ celebrari faciendo quolibet Sabbato missam de Apparitione B. M. Virginis, 452-424. Prorogantur a Pio VII indulgentiæ lucranda in ecclesiis Fratrum ordinis B. M. V. de Mercede Redemptionis captivorum, a Gregorio XVI, privilegia concessa sodalitati seu confraternitati B. M. V. de Mercede in templo Deiparæ Puérperæ dicato civitatis Fluminis Januarii, VII, 25, 30, 151-601. — Ordo de Mercede Redemptionis captivorum, in honorem Mariæ, XI, 1002, 1003.

5608. *Merita et Maria*. Merita Mariæ Virginis quanta, VI, 1431, 1432. — Meritum B. M. V. crescit ex dignitate maternitatis Dei; quo tempore incepit meritum Mariæ; etiam in somnis meruit Maria; continuo meruit etiam post incarnationem; de actionibus Mariæ quoad meritum; Maria per singulos actus vitæ mortalis meruit; singulis momentis meritum et gratiam duplicavit, et sic usque ad finem vitæ immensum in gratia crevit; Maria meruit materitatem Dei; Maria potuisset absolute iustis mereri condigne gratiam secundam seu augmentum gratiæ iustificantis; potuisset etiam absolute aliis condigne mereri gratiam primam, non solum qua iustificanti in innocentibus, sed etiam qua remissivam peccati quoad malitiam in peccatoribus; neque de absoluta potentia satisfacere potest Maria de condigno pro peccato mortali; quidquid nobis meruit Christus de condigno, Maria promeruit de congruo; quo pacto Maria, ut Dei mater fieret, promeruisse dicatur, verba Canisii, VIII, 51-61, 978-992.

5609. *Metaphrastes* fecit opus: de vita et dormitione Virginis, I, 121.

5610. *Methodius* (S.), antistes Tyrensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 990-992.

5611. *Metrophanes*, antistes Smyrnæus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 992.

5612. *Metsch Andreas*, Jesuita, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 999.

5613. *Michael Barda*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1092.

5614. *Michael Patrologus*, imperator, fuit cultor egregius Mariæ, III, 1522; X, 1474.

5615. *Michael Bonellus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1282.

5616. *Michael Curopalates*, Orientis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1474.

5617. *Michael*, antistes Merspurgensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 992.

5618. *Michael Francisci*, Belga, Insulensis, antistes Saburiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 992, 993.

5619. *Michael* (S.), antistes Sinadensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 993.

5620. *Milites Mariani*. Origo societatis Virginis immaculatæ, III, 285; ordo militum Teutonicorum confirmatur; quando coepit hinc inde et quid fecerint hi milites, III, 814. — Ordo militum de Avis, XI, 1002.

5621. *Milo de Thailly*, antistes Aurelianensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 993, 994.

5622. *Milo*, antistes Morinensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 994.

5623. *Minervam* (Maria supra). Indulgentiæ archiconfraternitatis S. M. supra Minervam de Urbe et erectio ejusdem confraternitatis in archiconfraternitatem cum facultate aggregandi, VII, 542, 543.

5624. *Minimi*. A Pio VI, conceditur Minimis S. Francisci de Paula Missæ celebratio B. M. Septem Dolorum Sabbatis, VII, 436, 437. — Minimi sunt ordo in honorem Mariæ, XI, 1017.

5625. *Miracula Mariana*. (Quoad miracula præcedentia nativitate Mariæ vide titulum *Nativitas Mariæ*). Miracula in morte Mariæ: num angelus ferens palmam nuntiavit mortem Mariæ; angelusne congregavit ex omni orbe apostolos ad lectum Mariæ; S. Thomas venit post sepulturam Mariæ; fuitne punitio foris et restitutio manuum suarum ex intercessionem Virginis; qui narrant hoc, qui hoc confutant; querimus ergo an vere miracula facta sint in morte Mariæ et quænam miracula; quid dicat nostra sententia quoad hoc, II, 282-288. — Velum ejusdem imaginis Mariæ decedens et disprens per unum diem, et dein rediens super imaginem; lumina et cerei die Sabbati descendente de cælo; fons Sabbato tantum fluens, Miracula ob recitationem canticum *Salve Regina*; linguam restituit Maria; liberans a vinculis Maria; miraculum Suessionis, in monasterio B. Mariæ ad invocationem Mariæ factum; festum de miraculis B. M. de Crypta celebratur Panormi; miracula plurima perpetrantur anno 1152, per B. M. Bruxellæ, in ecclesia S. Nicolai; sanguis fluens ex imaginibus B. M. miracula sanitatis; miracula per imaginem B. M.; lapides miraculose allati prosacello ædificando B. M. V.; liberatio a morte, debita recitationi Rosarii; miracula per B. M. facta Dolæ; miracula tribuenda feretro et scapulari B. M.; Maria præservata morte; miraculum debitum invocationi B. M. de Monte Carmelo; festum miraculorum B. M. V. ubi celebratur; Romæ Virgo Maria in Via locuta est populo Romano; Imago B. M. fundens sanguinem; miracula imaginis B. M. Duaci, miracula B. M. Libbeke pago juxta Lovanium; habitus nigri mutati in albos 1086; miracula ad festum Assumptionis pertinentia; præservatio fulminis pro milite habente scapulare de monie

Carmelo; imago B. M. percussa a Judæo sanguinem fundit; miracula Mariæ, Lovanii et Brouburgi; imagines Mariæ sanguinem fundentes; miraculum Ardientium factum in ecclesia B. M. Parisiensis; miraculosa accensio candelæ in monasterio Jesse ordinis Cisterciensis, et mirabilis visio circa imaginem B. M.; fit de hoc narratio, III, 644-1320. — Miracula quoad immaculatam Conceptionem credendam IV, 1432, 1433. — Miracula per reliquias Virginis, V, 1090. — Cur Maria illis temporibus miracula ediderit; varia miracula, VI, 630-644. — De quibusdam scriptis et factis recentibus ad Mariæ miracula pertinentibus; specialis de B. M. miraculis tractatio cum detectione Saticæ fallaciæ quam novatores ad hujusmodi miraculorum lucem extinguendam et obscurandam solent adhibere (verba Canisii); duo referuntur miracula facta per Mariam invocatum in favorem Andreæ Chii martyris et Joannis Damasceni invocantium Deiparam; miracula alia referuntur per invocationem Mariæ patrata; Maria accipiens propria manu statuæ sibi dicatæ fructus ei porrectos; miraculum quo candelæ in honorem Mariæ accenduntur IX, 229-764. — Miraculum quo S. Bernardus accipit lac a B. M.; et quo Maria salutatur S. Bernardum, 405-408.

Maria lacrymans in imagine sua et cor; Mariæ imago per ejusdam nequitiam lapide impetita copiosum sanguinem fundit; Maria, grandi miraculo rosas de corpore defuncti facit excrecere; miracula per Virginem dum pronuntiaretur titulus: *Maria, mater admirabilis*; linguam pii clientis prodigio post mortem honorat Maria; imago Deiparæ sanguinem sudat; Maria aquam jejunantis in vinum convertit; miraculum quo fit ut navis in qua peritur imago Virginis moveri non possit; miraculum quo infans lactens pronuntiat A. Maria; miraculum quo Maria ostendit velle erigi templum; miraculum quo imago B. M. sub terra defossa per stellas descendentes detegitur; miraculum quo monialem fugere impedit imago matris Dolorosæ; miraculum quo per S. Gothardum mortuum sanat filiam quamdam dioceseos Mindensis; miraculum quo nivea columba comitatur funus S. Oswaldi, episcopi Mariophili; miraculum quo imago Mariæ nec vi nec arte ab hæreticis deieci potest; miraculum quo S. Macario fores templi Mariani panduntur; miraculum quo Ignatius Azebedus ab hæreticis in mare demersus iconem Marianam etiam mortuus retinet; miraculum quo imago Mariæ a scelerato homine percussa copiosum sanguinem fundit; miraculum quo V. M. B. imago occidit luce se prodiit; miraculum quo templum Mariæ splendore noctu compertit; miraculum quo digiti S. Hedwigis quibus Marianam imaginem tenebat, manent incorrupti post mortem; miraculum quo imago M. in locum pristinum refertur; miraculum quo Maria imaginem suam absconditam effodi jubet; miraculum S. Mariæ circa Theopitum; miraculum quo Mariæ imagines in flammis illasæ servantur, et quo reliquæ e veste et capillis Mariæ intactæ servantur in flammis; miraculum quo liber S. Dominici B. M. honorem defendentis manet illasus in flammis; miraculum quo volens impugnare Immaculatam Conceptionem, miraculose ilibatam pronuntiat sæpius; miraculum quo lampas coram imagine Deiparæ miraculose ardet; miraculum quo imago Virginis ab incendio esse illasæ; miraculum quo lilium ostendit Mariam esse immaculatam; miraculum quo congesta materia ad ædificandam ecclesiam Immaculate Conceptionis servatur ab igne; miraculum quo imago ilibatæ Deiparæ illasæ in igne servatur; miraculum quo puer tredecim mensium pro veritate Immaculatæ Conceptionis Mariæ quatuor versus distincte pronuntiat; miraculum quo S. Bernardinus Senensis mortuus, apparet ad approbandam Immaculatam Conceptionem; miraculum quo imago Mariæ miraculose incendium evadit; miraculum quo imago Mariæ picta, incandescit et sanguinem sudat; miraculum quo fax cœlitus ardet coram iconem Marianam; miraculum quo P. Joanni Ramirez, capitis inclinatione, calculi exsectionem suadet; miraculum quo oleum emanat ab imagine Mariæ, XI, 165-1206.

5626. *Misericors Maria*. Maria est Mater misericordiæ et cur, I, II, III, IV, V. — Contemplatio de misericordia Mariæ, IV, 917-920. — Probatur misericordia Mariæ, VI, 628, 629, 1116, 1117. — De misericordia Mariæ, IX, 108, 250-252, 458, 459, 817-824.

5627. *Missæ et Maria*. Protestantes nos irident occasione missarum B. Mariæ, et nos ad eos; unde nomen missæ S. Mariæ; quid sunt missæ in honorem Mariæ celebratæ; afferunt una missa in honorem Mariæ; quid dicitur de missis votivis in honorem Mariæ; missæ aliæ afferuntur in honorem Mariæ; a quo compositis missæ quas dicimus votivas, IV, 549-556. — Missæ in honorem Mariæ, illi sunt gratæ; quid sciendum de missis de Deipara; exempla citata quoad missas quæ exemplis pro-

batur gratæ Mariæ esse, V, 73, 74. — Missa *Egredimini*, pro die Conceptionis Immaculatæ; missa votiva B. M. de Guadalupe, quibus monachis conceditur a Pio VI; concedit Pius VI rectoribus capellæ B. M. V. civitatis Limanæ ut celebrare quotannis valeant unam missam de Immaculata cum cantu ejusdem B. M. V. Immaculatæ jam approbatam pro ordine Fratrum minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum; a Pio VI conceditur missionariis collegii apostolici de Guadalupe Guadalaxariensis diocesis, ut in eorum ecclesia missa votiva de B. M. V. quotannis celebrari possit; a Pio VII, concessio missæ B. M. V. de *miraculo* pro ecclesia S. Francisci civitatis Limanæ, VII, 392-393.

5628. *Modestia Mariæ*. De modestia Mariæ in templo, II, 400, 401. — De modestia Mariæ, XII, 720.

5629. *Modestus*, antistes Hierosolymitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 994.

5630. *Monasteria Mariana*. Monasteria B. V. M. nuncupata; monasteria Hispanica, Italica, Gallica, Anglica, Belgica, Hannonica, XI, 1020-1061.

Nunc per ordinem litterarum alphabeti damus nomina monasteriorum in honorem Mariæ, scilicet monasteria: Ave maris Stella, Avenionense, Augense, Aquincinctium, XI, 1028-1031; III, 1252; Annuntiatorum Virginum Bethuæ, XI, 1035; Antuerpiæ, III, 1168; Becense, Belisense, Blangiense, Broniense, XI, 1032-1038; Benedictium in Suevia, III, 1034; Circencestrisense, Coventrese, Croylandense, Cortebergense, Caricampense, XI, 1039-1052; III, 1281; Claromariscum, Camberonense, XI, 1052-1054; III, 1066, 1265; Curia B. Mariæ, XI, 1039; Cluniacum ubi inventa fuit manica Mariæ, III, 1002, 1003; Dionysiacum, Dunelmense, Dunense, Denoviense, Elymense, Eboracense, Egneshamense, Eremi Helvetiorum, Einhamense, Florestense, Fontinellum, XI, 1030-1033; Flinense, III, 981; Glastonense, Humilitatis N. Domine, Herentalense, Insulæ B. M., Kalense, Leffinsense, Lobinsense, Montis Ferrati, Montis Serrati, Messinense, Malbodiense, Maricolense, Munster dictum, montis S. Mariæ, XI, 1042-1060; montis Angelorum, II, 900; Nostræ Domine de Roscida Valle, Nostræ Domine de Rubo, Nostræ Domine Gratiarum, Nonantulanum, Nostræ Domine Deitria et de Spasmo, Nostræ Domine de Pratis, Nostræ Domine Carthusiensis, Nostræ Domine de Victoria, Nostræ Domine Angelorum, Nostræ Domine Carmelitarum, Nostræ Domine de Campis, de Busco, de Ave Maria, Nostræ Domine Bonæ Spei, XI, 1021-1033; Nobilium Virginum Ruremondæ in Galia, III, 1003; Ostbroucanum, Poissiacense, Portus Felicis, Paracense, XI, 1051-1061, Præmonstratense, III, 1283; Radigense, Russeavillense, Refugii Nostræ Domine, Rheoburgense, S. Mariæ Regalis, S. Mariæ de Mercede, S. Mariæ de Porcilia, S. Mariæ a Nova Luce, S. Mariæ ab Arcu, S. Mariæ a Partu S. Mariæ de Angelis, S. Mariæ Maniacis, Sylviacense, Slussum, Spina loci, XI, 1043-1037; S. Benedicti, III, 938, 939, 1232; Tomerisense, Theokesberisense, Withniense, Wigornisense, Villarsense, Viconiense, XI, 1032-1038; Viscomense, Valcellense, III, 1078, 1220.

In nonasterio Montis S. Agnetis consecrato imaginis B. M.; Duaci, inchoatio novi monasterii reformati monachalium ordinis S. Benedicti sub auspiciis B. M. Lauretanæ, quod vocatur monasterium pacis B. V. M., XI, 1286, 1287. — Innocentius X confirmat statuta monasteriorum congregationis B. M. V. sub Regula S. Augustini in Tulensi et aliis diocesisbus illorum, VII, 245-248.

5631. *Montales Carmelitane*. Num Mariæ præfuerit iis, affirmantes et rejicientes; Maria habitavit inter Carmelitanas; habitavit in Carmelo Maria, II, 236-239.

5632. *Monitrix Maria*. Maria est monitrix sanctitatis; Maria docet ubi orare devote; monet de malo instanti; monet juvenem petulantem ut det nomen sodalitati Mariano; docet Musam virgunculam vitæ sanctimoniam amplectendam; docet virtutem obedientiæ; ad animarum lucrum stimulat Mariæ; suadet S. Luthgardii remedium pro placanda ira Dei, XII, 735-1206.

5633. *Mons Olivetus (Ordo)*. Auctor hujus ordinis e quo laus Mariæ; notitia de hoc ordine approbatio monachorum B. M. Montis Oliveti per Joannem XXII, papam, III, 875, 876.

5634. *Montesæ (Ordo Mariæ)*, in honorem B. M. Virginis, XI, 1003, 1004.

5635. *Montis Senarii Maria*. A Clemente VIII, sit renovatio sacræ eremi S. Mariæ Montis Senarii prope civitatem Florentiæ ordinis Fratrum servorum B. M. V. et præfinitio constitutionum pro recto ejus regimine novitatusque in ipsa eremo institutio, VII, 145.

5636. *Monilphus (S.)*, antistes Trajectensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 994.

5637. *Morbus et Maria*. Maria fuitne subjecta morbis VIII, 138.

5638. *Mors Mariæ*. An mortua sit Maria; cur de hoc dubitatum sit; mortua est Maria, dissolvimus objectiones; opiniones de genere mortis Mariæ; quid rejicitur; de quanam ergo re mortua Maria, mortuane est cum dolore; de loco mortis Virginis et sepulturæ opiniones variae; quid nos dicimus de hoc; rationes pro sepultura ejus in valle Josaphat militantes; rationes contra Ephesum quatenus sepultura locum et his responsiones; quid ergo sentiendum circa mortem et sepulturam Mariæ; summarium capituli de morte felicissima Mariæ, qua ætate mortua Maria; scivint horam exitus sui; post mortem Jesu Joannes evangelista fuitne cum Virgine; unde difficultates, respondetur ad dubia; quomodo cognitus fuit Mariæ obitus; narrationes de multis circa hanc mortem; ubi moritur Maria, in qua domo; apostoli adfuerunt exitui Virginis; Maria gaudet moriens; de fleibus et verbis dulcissimæ deprecationis ad Mariam directis instanti hora exitus; Maria moriens loquitur; de obviante Jesu animæ Mariæ; de angelis Mariæ occurrentibus; exitus Mariæ fuit somnus dulcissimus absque dolore; nocte obdormivit in Domino; quo mense et quo die mensis obdormivit; quo anno ætatis, finalis questio est de sua sancta anima eminenti super choros angelorum in celo ad dexteram Jesu, II, 265-669. — Mors Virginis potest enarrari symbolo solis occidentis; qui dicunt Mariam scivisse diem suæ mortis, III, 104-108, 1094-1095. — Suspiria bonæ mortis a Virgine obtinende; meditatio de morte Mariæ ante, per et post mortem ejus, IV, 684, 685, 810-813. — Vere mortua est Maria; scivint diem suæ mortis; apostoli adfuerunt morienti; non mortua Maria morte violenta, nulla infirmitate nec ullo dolore, sed vi amoris; Hierosolymis mortua et sepulta; de anno suæ vitæ quo mortua, VIII, 133-146. Oportuit et decuit ut Maria moreretur; Epiphanius quomodo dubius de morte Mariæ; cur Maria mortua cum esset innocens; cur nihil de morte Mariæ et huic annexis apostoli dixerunt; quo loco mortua Maria; de apostolis astantibus Mariæ morienti et de aliis astantibus; an Maria moriens viderit Christum, et quædam ejus verba ad matrem; de sepultura Mariæ, quomodo celebrata sunt exsequia Mariæ, IX, 32-49. — Quo anno vitæ mortua, X, 707-711. — Quomodo Maria se preparavit ad mortem, XII, 739-741. — Vide et titulos *Assumptio, sepultura*.

5639. *Mortificationes in honorem Mariæ*. Comprehenduntur in devotione circa Mariam et exempla harum afferuntur; sunt gratæ Virgini, V, 101-103.

5640. *Mortuus Christus et Maria*. Officia quæ dedit Maria mortuo Christo; claudite oculos Christi; lavitne mortui Christi corpus; deposuitne eum de cruce; ixitne cum aliis mulieribus ad aromatibus corpus Christi condiendum, II, 207-210.

5641. *Msczugus*, Pomeraniæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 304-306.

5642. *Mulier Maria*, cur dicatur mulier cum fuerit semper Virgo, V, 578-580; 781-792, 832, 869, 870, 1093; vi, 1374, 1338; VIII, 1330.

5643. *Musa Romana* fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 982, 983.

5644. *Narses*, Italiæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 305.

5645. *Natalia*, Hispana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 983.

5646. *Nativitas Mariæ*. Divisio rerum, quæ miracula præcesserunt nativitate Mariæ; sterilitas parentum Mariæ; cur miracula nativitate Mariæ præcedere debebant; ad tria genera reducuntur miracula præcedentia hanc nativitatem; sterilitas parentum Mariæ ab ista miraculo rationes de hoc, quomodo ablata, auctoritates variae, testimonia Latinorum, confirmationes rei; sterilitas confirmatur probabilibus conjecturis, citantur personæ ex sterilibus natæ (objectiones contra sterilitatem parentum Mariæ dissolvuntur in indice tertio titulo: *Nativitas Mariæ*); de parentibus minus propinquis Mariæ; Anna habuitne plures filias; acriter disputatur de multo aut non multo matrimonio S. Annæ; proponuntur dissolvunturque argumenta opposita monogamiæ S. Annæ, et explicatur locus Evangelii de fratribus Jesu et sorore matris ejus (Vide etiam titulum: *Nativitas Mariæ* in indice tertio); explicationes Evangelii ex diversis sententiis, quid censet de questione Josephus Augustinus Orsi; alia ad questionem attentantia; nunc de angelo nuntio a Deo misso ad Mariæ parentes eos de Mariæ excellentis certiores facienti, auctoritas hujus apparitionis, testimonium contra, et testimonia pro, ratio stat pro hac; de aliis præsentatam Virginis nativitate censentibus; P. Poza loquitur multa de hoc, narrans prodigia figurantia Mariæ ortum, scilicet oleum e terra erumpens fluensque

toto die, oliva in laco Byzantino igneo imbre secunda; discussio quoad applicationem Mariæ; applicatur oleum nomini Jesu; de aliis miraculis præcedentibus nativitatē Mariæ iudicium, quæ sunt ista miracula, et quænam auctoritas horum; de miraculis comitantibus ortum Mariæ quorum duo genera sunt; auctoritates, theologia de hoc; angeli ad ortum Mariæ; exempla parientium sine dolore; a quibus rejicitur aliquod miraculum in hac re; rationes pro secundo miraculo, qui ab ortu riserunt, quis negat secundum miraculum, confirmatio negantis; ab eriti, nonne vagiit Maria; vagiit Maria, nam respondetur sententiæ hoc neganti; miraculum odoris e corporeculo Mariæ nascentis effusi, et splendor corporis tunc: rejiciuntur hæc duo, et tamen quid dicendum, quoniam tempore edita fuit Virgo; disputatur de anno, die et mense; quid tamen quoad hoc de die et mense convenit traditio, Ecclesia Græca et Latina; alia testimonia de hoc, discussio et vulgata opinio de re, error unius Kalendarii, I, 209-235.

Natane est Maria inter oves; quo die nata. Cui angelo nata custodienda traditur; nativitas Mariæ quo anno fuit, II, 389-502. — In nativitate Mariæ, loqui possumus ut symbolo, de sepe rosarum, nam hæc nativitas mundo ornamentum ac tutelam attulit; nativitas Mariæ secum attulit spem omnis nostræ felicitatis quod elucidari potest symbolo, lilio spei; nativitas Mariæ, sicut radii auroræ, fugavit mala et splendorem sparsit in mundum; præfestum hujus Nativitatis apud quos celebratur; hac vigilia jejuniandum est; festum hujus Nativitatis celebratur die 8 Septembris; pro atur Maria esse Davidicæ; cur Maria ex sterilibus orta; quo loco nata Maria; quo anno ab Urbe condita, et quo tempore anni; quando in Ecclesia fuit institutum festum Nativitatis Mariæ, causæ et rationes institutionis festi hujus; sanctificatio Mariæ nondum natæ; rationes instituti festi Nativitatis Mariæ, mirandæ historiæ relative ad nativitatem Mariæ; de octava Nativitatis Mariæ, institutio ejus octavæ, hæc octava grata est Mariæ; festum Nativitatis Mariæ; cur natalis dicitur dies mortis sanctorum; ratio institutionis festi Nativitatis Mariæ, historia de hoc, monumenta antiquitatis hujus festi; festum hoc celebratum ne fuit semper octava die Septembris; de præcepto vigiliæ hujus festi cum jejuniis, quid pro nostro tempore de hoc; cur fere nihil afferitur de Nativitate Mariæ, natane est Nazarethi, natane Hierosolymæ; S. Hieronymus loquens de Nativitate Mariæ; origo, locus, parentes Mariæ, III, 21-40, 1171-1181.

Meditatio nativitatis Mariæ per genealogiam, et per gaudium quod dedit mundo; quo tempore nata Maria, sub quibus et quo mense; quomodo celebranda festivitas Nativitatis Mariæ; de nativitate Mariæ contemplationes statuuntur: Maria apparet veluti reformatrix, et sicut vinea, velut arca; de vero corpore ejus; de prænuntiata nativitate Mariæ, de gaudio, de puritate et excellentia hujus nativitatis; de lætitia allata per nativitatem B. V. mundo; cur Maria nata ex sterili, cur nata mense Septembris et sub aurora; de origine festi Nativitatis Mariæ, praxis pietatis pro hoc festo; in sua nativitate, Maria dat exemplum obedientiæ et solitudinis; exercitia pietatis ad Mariam natam; de parentibus Mariæ per transennam dicitur; pax est Maria; quid de die nativitatis Mariæ; nomen Maria quam gloriosum; quo loco nata sit Maria, IV, 703-888, 1337-1501. — Ex genere David orta est Maria, ortum habuit Maria ex Abrahamo et Davide; probatur Maria ex Davide oriunda, simul et ex genere Abraham: testimonium S. Hilarii episcopi et alia testimonia; item de Abrahamo est, et radice Jesse est electa ut esset Mater Dei; Maria est virga de radice et stirpe David; terra maledicta, fit terra benedicta per Mariam; Maria est de semine Abraham: quid mirandum in hac nativitate; sunt S. Andrææ Cretensis orationes in nativitatem Mariæ; gaudium ob nativitatem Mariæ; miranda nativitas; de semine David Maria deduci probatur Scriptura et ratione; miranda nativitas, gaudium Mariæ in hac; tituli Mariæ, V, 557-656, 1016-1546. — Cur nata ex sterili Maria; laus parentum Mariæ; excellentia hujus nativitatis; laudes Virginis quoad nativitatem, lætitia in hac die, parentes Maria; de nativitate Mariæ est sermo S. Joannis Damasceni; iterum de parentibus Mariæ Virginis, quis fuit Joachim, quæ Anna; de precatio ad Virginem; beneficia nobis præstita a Maria; gaudium in nativitate Mariæ; initium observationis dierum natalitiorum; parentes, patria, et genealogia Mariæ; Maria electa fuerat a Deo, plena erat virtutibus et gratia; excellentia Mariæ, excellentia, lætitia et laudes festivitatibus Mariæ; de nativitate Mariæ est sermo S. Petri Damiani; gaudium et cur; Maria est thronus Salomonis; insufficientia laudationis festi suæ nativitatis; gratiæ reddendæ Mariæ;

electa Maria ab æterno fuerat; quid sciendum de parentibus Mariæ; Maria nata tempore vindemiarum; quoad festum suæ nativitatis explicatio locus cujusdam libri Ecclesiastici *Ecce ego quasi vitis*, etc., quæ explicatio fit a Radulpho Ardeni, cujus sequitur sermo in hoc festo de generatione Jesu ex S. Matthæo; in hoc festo explanatur evangelium generationis Jesu Christi; origo Mariæ; bona ex illa pro nobis; origo festivitatibus Nativitatis Mariæ; de nativitate sermo Honorii Augustolunensis episcopi super verba Cantici canticorum *Egredimini*, etc.; quid narratur de Joachimo et Anna quoad futuram Mariæ nativitatem; quomodo laudanda Maria; nativitas Mariæ fuit miranda; sermo de nativitate Mariæ super verba quædam capituli II S. Lucæ; sermo quo explanantur quedam verba quæ loquitur Ecclesia de Maria, et super locum Scripturæ ubi agit de scala Jacobi, et super verba libri Proverborum: *Domus possedit me*, etc., et super generationes Jesu Christi; cur evangelium generationis Christi legatur in Nativitate Mariæ; de verbis Psalmorum (*Psal. LXXVII*, 69-72); de Nativitate sermo S. Bernardi; sublimitas Mariæ; veneranda Maria imploranda; per Mariam eundem ad eolum; sermo Guericci abbatis in quo comparatur ortus Virginis cum vite quæ incorrupta dat odorem suum; miranda hujus nativitatis; sermo Petri Blesensis super verba Ecclesiastici, *cap. ix, vers. 1*; excellentia hujus nativitatis; laudes Mariæ; sermo S. Martini Legionensis presbyteri; genealogia Mariæ, patria ejus, sanctitas, tituli; sermo Absalonis abbatis evolvens verba Ecclesiastici (*cap. xxiv, vers. 19*); Maria figurata; sermo Innocentii III, papæ, super Isaiam (*cap. xi, vers. 1*), de genealogia Mariæ, et ejusdem sermo de verbis Job (*cap. xli, vers. 19*), VI, 115-898, 1004-1104.

Maria nascendo nullum attulit dolorem matri suæ; quo anno nata Maria mundi, et quo mense; quo die, quo loco nata, VII, 1039-1042. — Quo tempore institutum festum Nativitatis Mariæ; quis octavam huic festo adject; de genealogia et genere nobili Mariæ; quomodo Maria cognata S. Elisabethæ; Canisius loquitur de nativitate Mariæ, quæ merito in Ecclesia die festo cohonestatur; quo anno ab urbe condita nata Maria; comparatur Natalis S. Joannis Baptistæ et Mariæ; ad quod institutum festum Nativitatis Mariæ; laudes hujus Nativitatis; testimonia de festo et mysterio, VIII, 253, 254, 657-759. — Laudes nativitatis Mariæ; gaudium ex hac nativitate; quomodo honoranda Maria in festo Nativitatis Mariæ; ætates mundi enumerantur, et sexta ætas comparatur cum nativitate Mariæ; beneficia nativitatis Mariæ; laus parentum Mariæ; somnium Mardochei et Mariæ nativitas; bona hujus nativitatis; Ave dictum Mariæ nascenti, sub multiplici respectu; varie comparatur nativitas Mariæ; bona hujus nativitatis; Mariæ nativitas insiar auroræ roseæ, IX, 753-789.

5647. *Nativitas Mariæ (Congregatio)*. Erectio a Pio VII archiconfraternitatis sub titulo Nativitatis B. M. V. in civitate Neapoli; a Gregorio XVI concessio tituli et honorum archisodalitatis pro sodalitate Nativitatis B. M. V. erecto in basilica S. M. in Cosmedin Urbis, VII, 558-592.

5648. *Natura humana et Maria*. Quantum profuit B. M. naturæ humanæ; verba Eadmeri hoc elucidantis, VI, 798-800.

5649. *Natura Mariæ*. Natura B. M. V. est obedientialiter et elevative superior nobili angelorum, VII, 1046, 1047.

5650. *Neapolio Comitulus*, antistes Perusinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 995.

5651. *Nicasius* (S.), antistes Remensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 993, 994.

5652. *Nicephorus*, Mellissenus, Comnenus, antistes Cronensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 994.

5653. *Nicolaus I*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 645.

5654. *Nicolaus IV*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 673, 674.

5655. *Nicolaus V*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 690, 691.

5656. *Nicolaus Prædensis*, fuit cultor egregius Mariæ, III, 309; XII, 930, 931.

5657. *Nicolaus Tolentinus*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1032; V, 102.

5658. *Nicolaus Fortiguerra*, Italus, Senensis, antistes Aleriensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 995.

5659. *Nicolaus Effrenus*, antistes Barenis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 995.

5660. *Nicolaus ab Aquapendente*, antistes Dyrrachiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 995.

5661. *Nicolaus Oresmeus seu Oresmius*, Gallus, antistes Lexoviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 995.

5662. *Nicolaus Coeffeteau*, Gallus, antistes Massiliensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 995.

5663. *Nicolaus* (S.), antistes Myrensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 995-997.

5664. *Nicolaus*, antistes Polinianensis fuit cultor egregius Mariæ, X, 997.

5665. *Nicolaus Astius*, antistes Recinetensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 997, 998.

5666. *Nicolaus Dzierzowski*, antistes Vladislaviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 998.

5667. *Nicolaus Fagan*, antistes Waterfordiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 998.

5668. *Nicolaus Abregatus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1281-1285.

5669. *Nicolaus Copoccus*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1285.

5670. *Nicolaus de Cusa*, Germanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1285-1287.

5671. *Nicolaus Gnelamus* de Sermoneta, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1287, 1288.

5672. *Nicolaus de Romanis*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1288.

5673. *Nicolaus de Tudeschis*, Siculus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1288.

5674. *Nicolaus de Cantilupo*, Iikestonensis dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 506.

5675. *Nicolaus a Montuorenci*, Stegarum comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 506.

5676. *Nicolaus Frangipanius*, Tersacti princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 506-508.

5677. *Nicolaus de Estouteville*, Validimontis dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 508.

5678. *Nicolaus Esternasius*, Ungariæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 508-510.

5679. *Nithardus a Tungen*, antistes Bambergensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1000.

5680. *Nivelo*, antistes Suessionensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 999.

5681. *Nives* (*Maria ad*), festum S. Mariæ ad Nives: in hoc festo loquens potest uti symbolo Mariæ dicto Candor nivis; dedicatio basilicæ S. Mariæ ad Nives fit Romæ in Esquilis; quo tempore et cur facta est; confirmatur historia de hoc; officium de hoc festo; miracula relative ad hanc ecclesiam; quid meditandum de hoc festo; de festo Dedicationis S. Mariæ ad Nives quod fit mense Augusto; hæc basilica plura nomina habet; origo hujus ecclesiæ; disputationes in hoc. In quibus et de miraculo nivis, III, 134-140, 1085-1457. — Origine festi S. Mariæ ad Nives, VIII, 245. — Historia templi S. Mariæ ad Nives, IX, 625-627.

5682. *Nomen Mariæ*. Significatio nominis Mariæ, quo die impositum, an ab Anna; significatio nominis Mariæ; comparatur Maria cum aliis ejusdem nominis; virtus hujus nominis; hoc nomen indicat varia munia Virginis et officia erga nos, II, 389-594. — Quid significat nomen Mariæ; nomen Mariæ invocandum in periculo; de commemoratione hujus nominis; modus venerandi hujus nominis; significatio nominis Mariæ; præstantia hujus nominis; quæ probatur; narrationes ad hoc nomen attinentes; prædicationes hujus nominis apud Judæos; quid significat nomen hoc; ex quibus nominibus progenitorum suorum nomen Mariæ compositum; quem sensum habet unaquæque littera hujus nominis; vis hujus nominis contra tentationes; quinam scripserunt de nomine Mariæ; indulgentiæ pro nomine Mariæ lecto aut nominato; festum impositionis nominis Mariæ fit decima sexta die Septembris; de festo hujus nominis quod fit Dominica infra octavam Nativitatis ejus; Deus deditne aut jussit dari Virgini nomen hoc Mariæ; num ex angelica revelatione datum sit; adeo sanctum est nomen Mariæ ut aliquando non licuerit illud imponere feminis; effectus nominis Mariæ prolati quoad res spectantes ad nostram salutem ex opere operato; Ecclesia approbavit cultum nominis Mariæ; quid responderetur dicentibus nomen Mariæ æquiparari nomini Jesu, III, 27, 28, 412-705, 1203-1487. — Mos imponendi nomen Mariæ baptizatis viris aut feminis; causæ et utilitas de hoc; ablato scrupulorum quoad hoc; de cultu nomini Mariæ debito; divisio rei, etymologiae nominis Mariæ; duo modi legendi nomen Mariæ: Mariæ Deiparæ nomen, et nomen Mariæ sororis Moysis; Mariæ nomen significat *stella maris*, *amarum mare*, *Dominica*, *illuminatrix*, *spes*, *myrrha maris*, *magistra*; a hæc significationes hujus nominis; judicium de etymologiis et significationibus his, et specialiter de *spes*, *Deus ex genere meo*, *Dominus de generatione mea infinita*; nomen Mariæ in voce: *ex utero* psalmi cix quomodo hoc explicatur; prædictio Sibyllina pro nomine Mariæ ex Apolline Delphico; de Eubula Sethi filii Adæ

credentis in Mariam Matrem Jesu; quid de hac, quid de Sibylla et de Apolline; testimonia pro angelo nuntiante parentibus Mariæ nomen ei imponendum, negantes hoc; quid nos ad istos, et jam sic locuti sumus de prædicationibus nominis Mariæ; de cultu Mariæ nomini debito quid dicendum veniat; quid stabilit morem invocandi nomen Mariæ; emolumenta et beneficia ex invocatione nominis Mariæ; æquumque nomen Mariæ nomini Jesu; Officium in honorem nominis Mariæ; origo et progressus hujus Officii; Officium brevissimum de hoc; recitatio quinque psalmorum cujusque quorum prima littera dat unam litteram nominis Mariæ; recitatio quinque salutationum quorum unaquæque incipit ab una littera nominis Mariæ; inclinatio capitis aut genu, auditio nomine Mariæ; monumenta de hoc; qualitas et ratio cultus debiti nomini Mariæ, et an operetur hoc nomen ex opere operato an operantis, quam questionem dissolvimus, post testimonia allata; laudes et contemplationes de nomine Mariæ; electio hujus; nomen Mariæ oleum; nomen Mariæ pretiosum, excellens; significationes hujus nominis; excellentia nominis Mariæ; nomen Mariæ in voce *Armilla*; numerus quem dat nomen Mariæ; nomen Mariæ in voce *Adam Dei*, et in *Diadema*; nomen Mariæ lumen; compositio nominis Mariæ quoad numeros, et ejus admiratio; vox *amen* laudat nomen Mariæ; nomina mulierum quorum prima littera est una de nomine Mariæ, IV, 555-553, 615-936, 1256.

Significatio nominis Mariæ; honor datus nomini Mariæ pronuntiato; significatio nominis Mariæ, V, 27, 37, 292, 759. — Laudatur nomen Mariæ; invenitur in unione primæ litteræ quinque nominum femininarum Veteris Testamenti, VI, 1215, 1451. — Indulgentiæ ab auditione missæ SS. Nominis Mariæ; hoc nomen impositum consilio divino; a quo impositum Mariæ; qua die; significationes nominis Mariæ et cujusque litteræ hujus nominis; nomen Mariæ designatum lapidibus pretiosis, designatum etiam a quinque feminis Veteris Testamenti; effectus Mariæ nominis sunt ex opere operato; nomen Mariæ cum nomine Jesu efficacius est ad bona consequenda quam augustissimum nomen Jesu solitarie sumptum, VII, 272-274, 1053-1068. — Cultus Mariæ nominis; quo cultu adorandum hoc nomen; quo nomine vocetur hic cultus et a quo distinctus; quænam sit hyperdulia dati nomini Mariæ; de initio festi nominis Mariæ; unde venit nomen Mariæ; significatio hujus nominis; excellentia nominis Mariæ, VIII, 205-235, 635-639; IX, 531. — Veneratio a sanctis data nomini Mariæ; mira patrata nomine Mariæ; significatio hujus nominis; significatio uniuscujusque litteræ hujus nominis Mariæ; celebratio et potestas nominis Mariæ, IX, 531-758. — Etymologia nominis Mariæ, XI, 370. — Devotio nomini Mariæ, XII, 1031, 1032.

5685. *Nomen Mariæ* (*Congregatio*). Ab Innocentio XI, erigitur in archiconfraternitatem; confraternitas nominis B. M. V. in ecclesia S. Stephani de Cacco de Urbe, VII, 315, 314.

5684. *Nominis* (*Alvarus Pereira*) fuit cultor egregius Mariæ, XI, 510.

5685. *Norbertus* (S.), Magdeburgensis, Ordinis Præmonstratensis fundator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 999; XI, 419-422;

5686. *Normannus*, Fländriæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 510.

5687. *Nostra Domina*. N. D. de Victoria, festum in Gallia, et quare fit; item festum N. D. de Victoria Bruxellæ; N. D. in Aeren, supplicatio solennis hujus in Campana Brabantia; N. D. Rothomagensis festum; N. D. Cameracensis; N. D. de Læticia; N. D. de Victoria in Hispania; N. D. Vilvordiensis; N. D. Cicencestriensis in Anglia; Dedicatio ecclesiæ de ea; N. D. Cambronensis; N. D. Caricampensis; N. D. de Candelli; N. D. de O, in Hispania, III, 991-1098, 1191-1347. — N. D. de Brebieres, XII, 705. (Pro aliis titulis Mariæ sub appellatione *Nostræ Domine* vide totum indicem secundum qui continet res speciales quoad hoc.)

5688. *Notgerus* (S.), Alemannus, antistes Leodiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 999, 1000.

5689. *Notherius II*, antistes Veronensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1000.

5690. *Noikerus Balbulus*, composuit carmina ad laudes Mariæ, III, 1535-1588.

5691. *Novatus* scriptis de eminent... Deiparæ, I, 529, 530.

5692. *Nuptæ in Cana*. Quid nos edocet Evangelium de nuptiis in Cana Galilææ, III, 1581. (Vide etiam titulum: *Cana Galilææ*.)

5693. *Obedientia Mariæ*. De obedientia Mariæ, I, 572-575. — Obedientia Mariæ in fuga, II, 11. — Quænam fuit obedientia Mariæ; coronatur in celo, IV, 845; obedientia Mariæ in præsentatione et alibi, 844, 1411-1414. — Obe-

dientia Mariæ in purificatione et quoad Pascha; obediuit Maria consiliis Evangelii; obedientia Mariæ, V, 52-62, 916, 917; IX, 469, 753; XII, 725, 726. — Monitum de obedientia a Maria datum S. Birgittæ et filiae ejus Catharinæ, XII, 903-907.

5694. *Oblati Mariani*. A Leone XII confirmatio regularum et constitutum sodalium nuncupati: Congregatio Oblatorum B. M. V. in regno Pedemontano, VII, 567-570.

5695. *Octavianus Præconius*, Siculus, Messanen- sis, antistes Panormitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 999.

5696. *Octavius Aquaviva*, Aragonius, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1289.

5697. *Octavius Venturio*, Monasteriensis marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 509.

5698. *Oclavius Farnesius*, Placentiæ et Parmæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 510.

5699. *Odericus Manfredus*, Secusiar marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 511.

5700. *Odescalcus Petrus Georgius*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 899, 900.

5701. *Odilo* (S.) Cluniacensis abbas, fecit carmina pro Assumptione, III, 1627, 1628. — Pius in Mariam, XII, 823, 880, 986.

5702. *Odo* (S.), abbas et sacri ordinis Cluniacensis fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 595-598.

5703. *Odo*, antistes Bajocensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1000.

5704. *Odo*, antistes Cameracensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1001.

5705. *Odo de Chasteauroux*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1289, 1290.

5706. *Odourdus Farnesius*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1289.

5707. *O Domina mea* (precatio ad Virginem), V, 75.

5708. *Officium ad Mariam*, officium quotidianum B. M.; Officium Sabbatinum B. M. quis auctor precum horariorum id est, Officii quotidiani et Sabbatini in honorem Mariæ; disputatio de hoc; Quanta utilitas recitationis officii B. M. V.; quomodo probatur; Officium de virtutibus Mariæ; Officium Mariæ reformatum approbatur; lectiones Officii Mariæ, compositæ a S. Petro Damiano III, 627-858, 1654. — De Officio parvo B. M. et de usu inserendi Orationem Dominicam ad varias horas Officii; quid est Officium parvum B. M. V.; nomen hujus; in titulo et antiquitas; consuetudo recitandi illius in Ecclesia; indulgentiæ hujus Officii; bona recitatio est hujus Officii; varietas hujus; Officium S. Mariæ in Sabbato; de missis et Officio compositis et servatis in die Sabbati ad honorem Mariæ; jussio de officio S. Mariæ in Sabbato celebrando; quomodo antiquitus concludebatur Officium Mariæ, 554, et de: *Subtium*, IV, 267-555. (Officium nominis Mariæ, vide *Nomen Mariæ*.) — Notitia de Officio Mariæ; exempla recitantium illud; Officium de Compassione, V, 86, 87, 554-558. — Officium reformatum B. M. approbatur a Pio V, cum indulgentiis; Officium B. M. de Mercede; officium Mariæ incipiens *Sicut ilium*, pro die Conceptionis immaculatæ Mariæ, 592-594; a Pio VI, confirmatio decreti super elevatione ritus Officii et missæ B. M. de Bethlehem; et facultas circa hoc Officium et hanc missam datur clero sæculari in Indiis; et trique clero Mexicano indulgetur ut recitet Officium et missam B. M. de Bethlehem; Officii patrocinii B. M. V. conceditur elevatio ritus a Pio VI, pro diocesi de Guatimela, VII, 75-80, 204-594, 451-490. — Officium sabbatinum recitandum unde præsumptum; institutio et ratio Officii Mariæ, X, 646, 647, 1315. — Miraculo probatur Officium B. M. V. illi gratum esse, XII, 753, 754.

5709. *Offitia*, Carinthiæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 795.

5710. *Ogerius*, abbas, fecit: de verbis Domini in Cæna; allatus pro Immaculata Conceptione, I, 43.

5711. *Oliua Mariana*, Olivæ Marianæ exemplar sodalis Marianus, deponitur iura et condonatur injuria a cultoribus Mariæ, III, 398-403.

5712. *Oliverius Caroffa*, Neapolitanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1290.

5713. *Olivetani*. Sunt ordo in honorem Mariæ, V, 20; XI, 1016.

5714. *Olympia Gonzaga*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 795-796.

5715. *O Maria, Dei genitrix*, precatio ad Virginem, V, 76.

5716. *Omnipotentia Mariæ*, quo sensu sit omnipotens Maria, V, 175, 176. — Contemplatio de omnipotentia Mariæ; quomodo manifestatur, IV, 921, 922.

5717. *Onulphus*, de Wolverthen dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 511.

5718. *Onuphrius Osteculus*, antistes Florentinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1001.

5719. *Oobaldus*, antistes Trajectensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1001.

5720. *Opera pia in Mariam*. Opera præparantia ad Mariæ festa; fideles se præparare consueverunt antiquitus vigiliis rigorose dictis ad festa Mariæ, quod probatur; in quo consistebant hæ vigiliæ; de jejuniis præparantibus festis Mariæ; testimonia de hoc pro Assumptione; testimonia de jejuniis pro vigiliis festorum Mariæ, pro Nativitate, Purificatione, Visitatione; jejunium Sabbati; testimonia de jejuniis in honorem festorum Mariæ; de jejuniis die Annuntiationis; eleemosynæ quibus se præparabant fideles ad festa Mariæ, IV, 542-550. — Opera misericordiæ in honorem Mariæ; quomodo Maria remunerat hæc opera; opera misericordiæ spiritualis, V, 105-108.

5721. *Operariæ piæ* (Congregatio). A Pio VI confirmatio erectionis venerabilis congregationis Piarum Operariorum B. Immaculatæ Conceptionis in civitate Asculi in Piceno, cum gratiis et privilegiis, VII, 426-428.

5722. *Opilio* (S.), fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1014, 1015.

5723. *Opportuna*, abbatissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 985-985.

5723 bis. *Oratio Mariæ*. Oratio Mariæ fuit perseverans, III, 964, 965. — Contemplatio de oratione Mariæ; quid oblinebat Maria orans; oratio Mariæ in templo, IV, 912, 915, 1419-1422. — De oratione Mariæ, XII, 726, 727.

5724. *Orationes ad Mariam*. Orationes in honorem Virginis; oratio ad Mariam tanquam daturam nobis panem et vinum, et nos defensuram, III, 1656, 1671-1675. — Oratio incipiens: *O Maria, Mater Dei*, V, 224-226. Orationes correspondentes affectibus compassionis Mariæ pro felici morte obtinenda; orationes ad Mariam post communionem; oratio: *O Domina mea*; oratio ad Mariam ab omni religioso dicenda; oratio incipiens: *Serenissima*; oratio omni die dicenda Mariæ, IV, 224-364. — Orationes S. Anselmi, Cantuariensis episcopi ad S. V. Mariam cum recollectione meritorum ejusdem et malorum nostrorum; ad S. Dei Matrem; ad S. V. Mariam cum recollectione peccatorum ad excitandum torporem; ad eandem cum mens timore premitur; ad eandem cum meditatione et laude meritorum ejus; ad S. Virginem Mariam; ad S. Virginem Mariam in Nativitate ejus; ad S. Virginem Mariam in Annuntiatione; ad S. V. Mariam in partu ejus; in Purificatione ejus; in Assumptione ejus; et hic finem habent orationes ad Mariam a S. Anselmo compositæ; oratio ad Mariam ab Eadmero facta, VI, 485-504, 802-804. — Oratio ad Mariam a Sixto IV composita cum indulgentiis pro recitantibus; oratio ad Mariam a S. Anselmo facta; oratio ad Mariam a S. Ildephonso; oratio in Dolores S. Mariæ Virginis a S. Carolo Borromeo; orationes ad Mariam a Dominico Gymnasio cardinali: pro Conceptione Mariæ; pro Nativitate, Annuntiatione, Visitatione Mariæ; pro Purificatione; pro Assumptione; affectus pii in Mariam ab eodem; orationes ad Mariam a Petro Berullio, cardinali; orationes ad Mariam a S. Petro Damiano; oratio Emmanuelis Palæologi II, imperatoris Orientis, in Dormitionem Deiparæ; et alæ orationes ab eodem deprecatorie pro præsentibus periculis, X, 701-956, 1142-1161, 1502-1416. — Orationes in Mariam, Catharinæ Mediceæ, Mantuæ ducissæ, pro impetrandis virtutibus; oratio ad Mariam, S. Catharinæ Senensis, XI, 650, 651, 857-860, 1218.

5725. *Oratoria Mariana*. Consecratio oratorii S. Mariæ, in Corssendone, III, 961. (Vide tit. ECCLESIAE....)

5726. *Ordines Mariani*. Ordines sæculares et regulares XI, 1001-1006.

5727. *Ordo* (Sacramentum ordinis et Maria). An Maria suscepit sacramentum ordinis; non recepit illud, sed recepit gratiam æquivalentem, II, 255. — Maria, jure divino fuit incapax sacramenti Ordinis et non habuit potestatem sacerdotalem; suscepitne Maria Ordinem, VIII, 81, 82, 735, 757.

5728. *Ordonius*, Asturum et Legionis rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 81.

5729. *Ordulphus*, Angliæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 511.

5730. *Oria*, Pallariensis comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 797, 798.

5731. *Oringa* (B.), fuit cultrix egregia Mariæ, XII, 1136, 1137; XI, 985, 986.

5732. *Orlandus*, Cathanius comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 511, 512.

5733. *Osanna* (B.), Mantuana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 987.

5754. *Os Mariæ*. Quid dicitur de ore Mariæ; quam auctoritas sit horum dictorum, II, 528, 530-535.

5755. *Oswaldus* (S.). fuit cultor egregius Mariæ, XII, 950, 951.

5756. *Oswaldus*, Angliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 81, 82.

5757. *Oswaldus*, antistes Wigorniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1001, 1002.

5758. *Osius*, Merciorum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 82.

5759. *Otho I.*, Occidentis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1475.

5760. *Otho II.*, Occidentis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1475, 1476.

5761. *Otho III.*, Occidentis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1476-1478.

5762. *Othunnus*, antistes Hildeshemensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1002.

5763. *Otho Tusches*, Germanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1290-1292.

5764. *Otho*, Maglandiæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 512.

5765. *Otho*, Molhusti dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 512.

5766. *Otho*, Oettingæ in Bojaria dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 512.

5767. *Otto* (S.). fuit cultor egregius Mariæ, X, 1002, 1003, 1004, XI, 1016;

5768. *Ovo*, Ungariæ rex fuit cultor egregius Mariæ, XI, 82.

5769. *Palma angelica et Maria*. Archangelus Gabriel, ante mortem Mariæ palmam affert insignem victoriæ; confirmatio de hac palma, III, 1094, 1095, 1096.

5750. *Palma Mariana*. Palmæ Mariæ exemplar sodalis Marianus; palma designat castitatem: quinam casti fuerunt, III, 559-547.

5751. *Pandolphus*, Ostiensis cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1291.

5752. *Parentes, Parentela Mariæ*. Iacobus est pater Mariæ, habuit forte nomen Joachim; de nominibus parentum Mariæ; propriæ an symbolica fuerint nomina parentum Mariæ; dicentes patrem Mariæ fuisse Heli; quinam stant pro nominibus symbolicis; monumenta stantia pro nominibus veris; significatio nominis Joachim et nominis Anna, testimonia de hoc; unde videtur Latinos et Græcosse putasse; infirmantur testimonia pro nominibus symbolicis pugnantia; quinam scriperint pro nominibus veris; solutio argumentorum opinionis pro symbolicis et iudicium sit de questione; infirmatio opinionis pro symbolicis; conclusio pro veris nominibus; Joachim fuit Davidicæ familiæ; nescitur Anna fuisse tribus Leviticæ, an Judicæ, probabiliter tamen fuit de tribu Leviticæ; certum est Joachimum fuisse ex tribu Davidicæ; pro Anna non certum: unde ergo Maria fuit cognata Elisabethæ quæ erat de filiabus Aaron? auctoritates pro et contra quoad Annam ex tribu Leviticæ; arbitratur conditionem parentum Mariæ fuisse humilem; vestusti apocryphi faciunt eos divites; auctoritates pro illorum humili conditione; parentes Mariæ pietate eximia conspicuos fuisse putamus; Anna nupsitne uni Joachimo an et aliis; conveniant Mariam fuisse fructum precationum parentum sterilium; quam ætate mortuus Joachimum et quam ætate mortua Anna; quam ætate Maria parentibus fuit orbata; ubi corpora Joachimi et Annæ mortuorum sunt; sanctitas parentum Mariæ elucet; libri ecclesiastici de hoc; testimonia Latinorum; cultus parentibus Mariæ a Christianis exhibitus; laudes horum parentum; festum horum; cultus S. Annæ in Oriente et Occidente; erecta S. Annæ oratoria antiquitas; oratoria S. Annæ Constantinopoli; manifesta argumenta ejusdem cultus; item in Occidente, venerati sunt S. Annam; antequam expeditiones dicte cruciæ fierent in Orientem, erat constructum in Occidente monasterium in honorem S. Annæ; et in Galia fuerunt constructæ S. Annæ aedes sacræ; item in Italia; vetusta Kalendaria et martyrologia mentionem faciunt festivitatis S. Annæ; Anna culta fuit apud Græcos, Gallos, Italos et alios incolæ Europæ; testimonium Martyrologii de S. Anna; argumenta de antiquo cultu et festo S. Annæ; cultus S. Annæ ex litaniis veteribus; antiquitas festivitatis S. Annæ; ex missali Briensi adest missa in honorem S. Annæ; alia missa ex alio missali; missa S. Annæ apud veteres congregationes; studium antiquum fidelium in honorem S. Annæ; missæ missalis Dominicani in honorem S. Annæ; missæ S. Annæ in missalibus Romanis; Breviaria et diurna mentionem faciunt S. Annæ; papæ propagarunt cultum S. Annæ; inde crevit in eam fidelium veneratio et cur, hymnus in honorem S. Annæ; quis de cultu S. Joachimi testatur; nomen Joachim in antiquis Martyrologiis; non

novum apud Latinos cultum S. Joachimi concluditur; nomen Joachim in antiquo breviario Romano; celebratur festum S. Joachimi ab universa Ecclesia; Græci multo ante Latinos celebrarunt hoc festum; conclusio laudationis parentum Mariæ, I, 137, 179-210. (De sterilitate parentum Mariæ dicitur titulo *Nativitatis Mariæ*.) — De parentibus Mariæ summarium capituli; res explicatur; Joachimus et Anna vere fuerunt; testimonia de hoc; dictus est Heli Joachim; probatio varia rei; Nazarethæ fuit Maria; quod probatur; habuit Joachimus patrem Mathai; molum loquimur de modis quibus probatur familia Mariæ per parentes ejus; Anna mater Mariæ fuit, testimonia de hoc; de familia Annæ; et ideo de consanguinitate Mariæ; Annæ nomen quid significat; Joachimus et Anna steriles fuerunt per multos annos; quid faciebant tunc temporis; quasnam preces funderant coram Deo de habenda progenie; testimonia quoad hoc, et quid interdum narratur; conceptione Anna post jejunium 40 dierum; quo anno Maria amisit parentes suos morientes, II, 345-409. — De parentela Mariæ fuit S. Simeon episcopus et martyr, filius Cleopæ; varia dicuntur quibus elucidatur parentela Mariæ; probatur parentes Mariæ esse Joachimum et Annam (vide etiam titulum *Joachim* in indice nono); apud Græcos et Maronitas fit festum S. Joachimi et Annæ, parentum Mariæ, festum S. Joachimi, patris gloriosæ Dei Genitricis semper V. M. et commemoratio S. Annæ Matris ejus; apud Maronitas festum Joachimi et Annæ, parentum Dei Genitricis; pater Mariæ fuit S. Joachimus, et mater ejus S. Anna; peperitne Anna virgo Virginem; cultus parentum Mariæ; significatio nominis Joachimi et nominis Annæ; certumne est parentes Mariæ fuisse nominatos Joachimum et Annam; S. Hieronymus loquens de S. Joachimo et de S. Anna, III, 795-872, 1196-1231. — Meditatio de parentibus Mariæ; quoad conceptionem Mariæ ab ipsis; quemodo parentes Mariæ eam educarunt ante præsentationem ejus; parentela Mariæ dicitur esse columna, IV, 701-706, 1508-1510. — Interpretatio verborum: Joachimi et Annæ; Maria fuit de cognatione David et proprie ad semen David pertinuit, V, 759-845. (Vide etiam titulum *Nativitas Mariæ*.) — Quemodo Elisabeth cognata Mariæ, VI, 1187, 1488. — Probatur parentes Mariæ esse Joachimum et Annam; erroneum est dicere Mariam non esse nobilem; solvuntur objectiones; probatur quod sit determinate dicendum B. V. descendere ex Juda et Davide per lineam paternam Joachimi; objecta solvuntur; Maria B. probatur descendere quoad lineam paternam ex Davide per Salomonem; objecta solvuntur; probatur præter nobilitatem regiam Mariam contraxisse nobilitatem sanguinis de stirpe sacerdotali, objectiones solvuntur; probatur nobilitatem gloriosissimæ Dei parentis servare progenitorum suorum propaginem sine majorum interruptione usque ad Deum; objecta solvuntur; exponitur arbor integra genealogica B. V.; explicationes dantur; probatur B. V. esse, inter omnes puros homines, sanguinis claritate et generis antiquitate nobilissimam; dantur gradus distantie genealogiæ augustissimæ Dei Matris a suo stipite juxta lineam Salomonis; parentes Mariæ quando mortui, VII, 811-837, 1078. — De spectatissimis parentibus Mariæ Joachimo et Anna; testimonia heterodoxorum circa parentes Mariæ; testimonia Patrum de Joachimo et Anna parentibus Mariæ; Lutherus quid dicit de parentibus Mariæ; laudes S. Annæ; sororemne habuit Maria, VIII, 675-685.

5753. *Paris*, antistes Salisburgensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1003, 1004.

5754. *Parisienses et Maria*. Anno 1356, Parisienses offerunt B. V. longissimum cereum pro liberatione Joannis regis Franciæ in prælio Pictaviensi ab Anglis capti, III, 1098.

5755. *Partus virgineus Christi*. (Vide etiam titulum *Conceptio qua concepit Maria*, in hoc octavo indice; et titulum *Nativitas Christi* in indice nono.) Divisio questionis; utrum Maria servavit virginitatem in partu; quid quærent theologii de virginitate Mariæ; ratio verborum theologorum de explicanda virginitate Mariæ; inimici virginitalis Mariæ; Maria virgo fuit in partu; Maria porta clausa; quid nos contra Spanhemium inimicum Mariæ; probamus veram esse analogiam inter Mariam et portam clausam de qua loquitur Ezechiel; ex Symbolo fidei probamus Mariam virginem in pariendo, testimonia de hoc, et auctoritas quoad hoc epistolæ antiquæ ad Hieronem; sancti doctores de hoc; verba miranda de Maria virgine in partu, testimonium alius generis quoad hoc; citantur SS. Patres Græci et Latini; testimonia summorum Pontificum et aliorum; concilium Chalcedonense de hoc; aliæ auctoritates hujus dogmatis, concilium Lateranense; statuitur Mariam Virginem sine dolore peperisse: hoc

probatur verbis Patrum et interprete Scripturæ (objectiones de hoc solvuntur in indice tertio, titulo *Partus*); virginitate servata, dicitur ceteras humani partus leges Jesum nascentem servasse, eam præsertim quam exposcit naturalis ipsa lex partus; rationes errantium; Patres nostram tuentur sententiam; argumenta damus dicentium nullis sordibus inquinatum Christum ex Virginis utero exeuntem; citantur Patres et theologi quoad hoc, citantur revelationes; poeta; argumenta dicentium cum sordibus, et sanguine tinctum prodixisse ex Virginis utero Christum; quomodo probant; quænam sententia amplectenda; asserimus cum consuetis involueris et membranis involutum Christum exisse ex Maria, et probatur (pro tempore quo Maria dedit Jesum mundum, vide indicis novissimi *Nativitas Christi*); quid fecit Maria immediate post ortum Christi: faciat, adorât Jesum; cura Mariæ pro Jesu; cur Maria post ortum Christi et admirabilia illum comitantia conservat omnia verba hæc confrens in corde suo, ut ait Evangelista, I, 727-808, 1055-1071.— Summarium dicendum de partu virgineo; in summa pace locum habuit virgineus Christi partus; quod probatur multiplici auctoritate; hic partus fuit sine dolore, nullaque virginitate læsa, nec obstetricis opera; Maria virgo, fuit etiam virgo in partu omnino; Scriptura sancta quoad hoc; patres; An Maria peperit Christum prope bovem et asinum II, 479-499.

In virgineo partu afferrî potest virga Aaronis florens et frugifera; pro Maria lactante Jesum afferrî potest symbolum nutrix affectuosa; festum octavæ partus virginei; quid particulare pro Maria pro tempore proxime sequenti puerperium; festum Nativitatis Christi merito pertinet ad festa Mariæ; variæ olim sententiæ de ipso die Nativitatis Christi; quo hebdomadis die natus Christus; Maria virgo ante, per, post partum; peperit Maria clauso utero, quod venit probandum, et revera probatur, comparationes de hoc; quinam Patres non sic opinantur; quomodo quaratur conciliatio de re, quænam rejicitur conciliatio; etsi clauso utero, tamen quomodo dicimus Christum natum; sensitne pondus Maria gravida; peperit Maria sine dolore, sine sordibus, cum gaudio; et hoc probatur. Quanta miracula in conceptione et partu virgineo considerata sint; octo miracula in his; Patres laudantia habentes verba de hoc mysterio; prophetiæ et res mirandæ quæ præcesserunt nativitatem mirabilem B. M. V.; quinam conciones scripserint de Nativitatis solemnitate, et quam utiles meditationes; de octava hujus Nativitatis, III, 74-81, 661-668, 1537-1577. — Meditatio de partu virgineo ex S. Luca quoad voces: *Cum esset ibi... impleti sunt dies ut pareret; peperit filium suum primogenitum*; meditatio de panis et paupertate et ingrato animo hominum; pastores Bethlehem; contemplationes fiunt de conceptione qua Maria concepit Jesum; nuntiatu ejus modus ab angelo; quomodo venerit Christus in Virginem; tunc adimpleta desideria patriarcharum; Mater Dei est Maria; concepit et mansit virgo Maria, et ideo virgo mater fuit; excellentia Virginis concipientis Deum Filium Dei; debemus Virgini Filium Dei hominem; fit contemplatio de partu virgineo; Maria fuit mater virgo, et gravida sine gravamine; peperit sine dolore Maria, et remansit virgo pariendo, IV, 741-746, 955-995.

Fuit vere virginea conceptio et partus virgineus: quod probatur; in partu virgineo est virgo mater Maria: Tertullianus de hoc; virgo concepit, virgo peperit, ait Origenes; Lactantius de partu virgineo, quomodo cognoscatur dignitas hujus conceptionis et partus; perfectum hominem de suis Maria non imminuta generavit; fuit Maria Mater Domini nostri secundum carnem; ex partu Virginis, natura Christi humana est genita; narratur nativitas Christi; Dei Filius humanam de sancta et immaculata M. V. carnem assumpsit: verba S. Eusebii Vercellensis episcopi; Maria virgo Deum concepit: sunt verba Julii Firmici Materni; Maria decem mensium fastidia nescit; virgo incorrupta concepit, et post partum virgo permansit; parturit Maria non dolore sed gaudio; cur Maria non concepit ante sponsalia; vere partus virgineus, et conceptio fuerat sine corruptela; virgo concepit et virgo peperit: testimonium Rufini Aquileiensis presbyteri; quid nos impellit ad credendum miraculum nativitatis Filii Dei ex virgine; concepit Maria virgo existens; Maria virgo fecunda et integra fuit; et virgo sancta promeruit in se fieri germen sanctum; remansit virgo Maria; partus virgineus est decus omnium virginum; habet Maria pro filio Filium Dei; parit remanens virgo, Maria; miraculum virginis parentis stabilitur contra Judæos; peperit remanens virgo, Maria, laudes Virginis in hoc; justitia, ortu Christi, nobis allata; virgo concepit, virgo pariens manet; affecta est gravida virgo

intacta; prophetia de virgineo partu; miracula hujus partus; virginei partus præstantia: est consolatio mundi; modus nascendi probat Christum Deum-Hominem; possibilitas ejusmodi nativitatis; miracula in nativitate Christi; virgo ante et post; mater virgo; peperit Maria Deum-Hominem; virgo mater fuit et conjux et *theotocos* est ex S. Petro Chrysologo; parit virgo, et corona virginitatis ex hoc sibi major fit; sublimitas conceptionis et partus virginei Mariæ; partus Christi fuit virgineus: verba S. Leonis Magni; nova nativitate Dei Filius genitus est a Virgine; ex Virgine Maria Christus nascitur, integro per omnia pudore generantis; Mater Domini, Maria; non gemit pariens; gaudium Mariæ, et unde; intacta puerpera, suum parturit auctorem; intacta concepit, inviolata peperit Deum-Hominem; partus vere virgineus; Stella Solem dedit, Virgo Deum et hominem; Virga Florem protulit, virgo mater; de duplici nativitate Christi, æterna et temporalis; de laudibus Mariæ ex partu Salvatoris; Domini caro de Maria; Maria Verbum Dei concepit, et peperit, remanens virgo; Christus Deus in mundum venit per virginem; qui nascitur de Virgine: verba S. Galli, abbatis; narratio nativitatis Christi; genuit vere Maria filium qui Deus probatur esse; probatur Deum potuisse facere virginem matrem; Maria toto incarnationis mysterio, probatur virgo permansisse, V, 541-1259.

Verba Bedæ Venerabilis de partu virgineo; de partu Mariæ Virginis sunt duo libri S. Paschasii Radberti, Corbeien-sis abbatis; cur tale opus aggressus est auctor; acriter vindicat virgineum partum; virgo in partu Maria et sine gravamine aut incommodo; de partu Virginis et nativitate Christi loquitur Ratramnus, Corbeiensis monachus, confutans errores de nativitate Christi, et probans suam assertionem ex Veteri et Novo Testamento et testimoniis variis, poetas etiam pro se adducens; laudes Virginis Matris quoad nativitatem Christi; læticia, beneficia, prophetia, excellentia hujus nativitatis; partus fuit virgineus, et sine incommodo; partus virgineus omnia miracula antecellit; partus virgineus et sine dolore; de Spiritu sancto concipere digna fuit Maria; concepit Maria miraculose; parit Filium suum; humilitas nativitatis Christi; homilia est in Natali Domini a Radulpho Ardeni; nativitas Christi describitur: pastores, angelus ad pastores; laudes militiae celestis; Maria dedit Jesum, tanquam virga florem; partus virgineus in visione prophetica designatu; partus per fidem in corde Virginis Mariæ; homilia in sanctam noctem nativitatis Christi a venerabili Godofrido, abbate Admontensi; hæc nox figurata fuit; perpetua virgo Maria concepit de Spiritu sancto, peperit virgo Altissimi Patris unigenitum Christum Deum-Hominem: sunt verba de hoc ab Hugone a S. Victore; Maria sine dolore et cum virginitate effudit Christum; Filium Dei clausura virginitatis integra suscepit, integra quoque ediderunt; angelus nuntiavit nativitatem Christi; quæ monito nobis ex Jesu invento in præsepio; caro Christi vere de Virgine sumpta; dedit nobis Deus Christum per Mariam; partus fuit virgineus; peperit virgo, remanens virgo, peperit sine dolore; sublimitas hujus mysterii; verba ad Judæos, et ad gentiles; partus Virginis non sicut partus Evæ; miranda nativitatis Christi; sensus Virginis post recens puerum natum; super-cælestis et perpetua virgo concepit et peperit Dominum nostrum Jesum Christum; verba Petri Venerabilis, Cluniacensis abbatis; partus fuit virgineus: verba Petri Lombardi; de partu virgineo sermo Adami, abbatis Persenii, evolvens locum quemdam evangelii S. Matthæi et locum psalmi xcvi; unde veniat Jesus, quo vadat, qualis veniat; mysterium nativitatis Christi; canticum vetus et canticum novum; Maria est virgo in partu; nativitas Christi prædicatur et est humilis, triplex pax in hac, VI, 89, 90, 505-574, 401-575, 678-975, 1028-1586.

Veritas parturitionis cum virginali integritate non salvari per dilatationem partuum divinitus factam; B. V. non ex eo virginitatem salvam tenuit quod Christus exierit non transeundo per medium; non salvatur nativitas Christi cum virginitate matris per hoc quod dicitur Christum processisse modo spirituali et indivisibili, sicut est in Eucharistia; veritas parturitionis et nativitatis Christi vere et optime combinatur cum virginali integritate per penetrationem, qua, manente extensione locali tollitur præcise contactus physicus expulsivus alterius corporis ex loco, objecta solvuntur; Maria Virgo Christum peperit sine dolore; peperit sine secundinis et aliis sordibus puerperæ ac incommodis; B. V. active concurrat ad partum, suavi tamen impulsu et absque labore; nulla femina aut obstetrix fuit præsens huic integerrimo partui; B. V. vere Christum lactavit suo lacte; lac quo Maria divinum infantem aluit, fuit probabilius naturale,

fuit mater virgo, consilium Dei in hoc; probatur Maria fuisse virgo in partu; probatur contra Helvidianos Mariam post partum remansisse virginem; quo tempore a suis verbis angelo Maria concepit, quo mense et die, VIII, 272-274, 809-898, 1104, 1183-1190. — Miracula præcedentia nativitate Christi; prædictiones de hoc; partus virgineus fuit, IX, 448, 449, 813. — Partus virgineus et sine dolore celebratur, X, 1266. — Partus virgineus quo loco fuit, XI, 271, 272.

5756. *Paschalina* (B.), Fulginas, fuit culrix egregia Mariæ, XI, 987.

5757. *Paschalis I*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 654-658.

5758. *Paschalis II*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 648.

5759. *Paschalis* (B.), fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1124.

5760. *Paschalis*, Hispanus, antistes Burgensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1004.

5761. *Pascha Mariæ*. Iter Mariæ et Josephi per singulos annos in Jerusalem Paschatis causa actum; quid in ea questione tractandum; narratio de amissione Jesu; quomodo fieri potuit ut per annos singulos Hierosolymam, Paschatis tempore, irent Maria et Josephus; jussio Dei quoad præsentiam Judeorum in templo; causæ excusantes ex hoc præcepto; solvitur objectio dicens: Quomodo Josephus timens Archelaum iret quotannis Jerusalem ubi erat incola; num Christo comite quotannis adierint templum Maria et Josephus (ad complementum questionis vide titulum *Amisio Jesu*); quo anno Archelai it cum Josepho et Jesu Maria Hierosolymam; cum Jesu, aio, duodecimo anno nato; consuetudo Mariæ et Josephi eundi quotannis in Jerusalem; Maria et Josephus præmiserunt Jesum ad eundem Jerusalem cum cognatis et amicis, et hæc ratio amissionis; Maria sequitur Jesum in Jerusalem pro Paschate; Maria celebravit Pascha cum Jesu et apostolis, II, 107-112, 568, 568, 598. — Dicitur de itinere annuo B. M. V. et S. Josephi ad templum in Jerusalem; in quo elucet sanctitas parentum Jesu; de eorum adventu quoad hoc Pascha, in Jerusalem; reversio de Jerusalem post Pascha, III, 900-921. — Maria venit singulis annis Hierosolymam cum suo filio, ad celebrandum festum paschæ e Azymorum, VII, 1226.

5762. *Passaglia Carolus*, opus fecit: *De immaculato Deiparæ semper Virginis conceptu*, I, xi.

5763. *Passio Christi et Mariæ*. Fuitque edocta Maria passionem Christi ab ipso; colloquium de hoc cum Christo et Maria carminibus descriptum; scivisse Mariam ab angelo an a discipulo aliquo captum Christum et in Judeorum manus traditum; scivisse tempus passionis; qui dicunt ab angelo monitam de passione; flevitque Maria in passione Christi; si scivit Jesum traditum, a quo scivit (*Vide etiam titulum: Compassio Mariæ*); fidene defuit Maria, videns Jesum tanta patientem et mortuum; loquimur contra affirmantes, et confirmamus nostram sententiam, solventes difficultates; an, mortuo Christo, in Virgine sola permanerit fides ideoque Ecclesia; qui hoc dicunt, et eorum auctoritates; quid dicunt de fide Nicodemi et Josephi ab Arimathea et pium mulierum; qui vero obstant opinioni de remansione fidei solum in Virgine et ideo Ecclesiæ in ea sola, et eorum rationes; quid per transennam dicitur de candelis accensis et extinctis in Officio Ecclesiæ per hebdomadam sanctam, II, 185-205.

5764. *Passocke Laurentius*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 996.

5765. *Patentia Mariæ*. De patientia Mariæ; contemplatio de patientia Mariæ, IV, 835, 924, 925. — De patientia Mariæ, IX, 732; XII, 720, 721.

5766. *Patria Mariæ*. Ea de re afferuntur opiniones variæ: alii pro Bethleem stant, alii pro Sephoro, pro Hierosolyma, pro Nazareth, I, 121-125. (Objectiones contra Nazareth quasi locum ortus Virginis sunt in indice tertio, voce *Nazareth*; vide etiam titulum in octavo hoc præsentis indice *Parentes Mariæ*.)

5767. *Patrocinium Mariæ*. Festum de hoc quo mense et die celebratur; fundamentum hujus festi; modus rite et recte deprecandi B. Virginem, et ad ejus patrocinium confugiendi, III, 1493-1496. — Festum patrocinii ab Alexandro VII institutum in regnis Hispaniarum, extenditur ab Innocentio XI ad omnia dominia regis catholici, VII, 281-283.

5768. *Patrona Mariæ*. Confirmatio a Clemente XII, decreti super electione B. M. Immaculatæ in patronam principalem regni Sicilia ultra Pharus; de electione B. M. V. Immaculatæ pro patrona confirmatio et ampliatio a Clemente XIII, confirmatio a Pio VI, decreti

superelectione B. M. V. angelorum in patronam principalem oppidi Puig Valentini dioceseos; Pius VI concedit electionem B. M. V. in patronam ordinis Bethlehemitici; confirmat decretum super electione B. M. V. titulo Dolorum in patronam principalem oppidi Velez; a Pio VII, confirmatio decreti approbantis electionem B. M. V. titulo de Pace, in patronam principalem oppidi Medinæ Sidoniæ, Gadicensis dioceseos, pro clero et populo ejusdem civitatis; inulturn a Pio VII, recolenda in protectricem principalem B. M. V. pro oppido Carmo-nensi, Hispanensis dioceseos, VII, 383-392, 484-512, 626-628. — Maria patrona regnorum seu regna sub patronatu B. V. Mariæ quæ sunt: Angliæ, Belgicæ regionis, Franciæ, Germaniæ, Græciæ, Hispaniæ, Hungariæ, Italiæ; Maria patrona insularum, portuum; Maria patrona provinciarum, scilicet Artesiæ, Brabantiæ, Flandriæ, Frisiæ, Pannoniæ, Hollandiæ, Mechliniæ, Namurci, Trajecti; Maria patrona oppidorum sequentium, Antuerpiæ, Atrebat, Audomaropoleos, Brugæ, Bruxellæ, Cameraci, Castelli, Dordraci, Duaci, Gravesandæ, Halli, Harlemi, Lovanii, Mechliniæ, Namurci, Neontii, Schiedami, Teruannæ, Tornaci, Trajecti, Valencenarum, XI, 1076-1104.

5769. *Paula*, Maria a Jesu, Centuriona, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 797-801.

5770. *Paula* (B.), Camaldulensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 987, 988.

5771. *Paula a Conceptione*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 988.

5772. *Paulinus* (S.), Antiochenus, antistes Lucensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 615, 1003.

5773. *Paulinus*, Aquileiensis, carmina fecit de Purificatione Mariæ, et de laudibus Deiparæ, III, 1573-1578.

5774. *Paulus I*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 629.

5775. *Paulus II*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 695-697.

5776. *Paulus III*, fuit cultor egregius Mariæ, X, 718-721.

5777. *Paulus IV*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 724-726.

5778. *Paulus V*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 740-747.

5779. *Paulus de Fontein comes*, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 513-515.

5780. *Paulus Emilius Sfondratus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1291-1292.

5781. *Paulus de Aretio*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1292-1294.

5782. *Paulus Boudot*, antistes Atrebatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1005, 1006.

5783. *Paulus Zana*, Venetus, antistes Brixienensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1006.

5784. *Paulus a S. Maria*, Hispanus, antistes Burgensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1006.

5785. *Paulus Aresius*, Italus, Mediolanensis, antistes Derthonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1006.

5786. *Paulus*, antistes Emissensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1006.

5787. *Paulus Volucki*, antistes Vladislaviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1006, 1007.

5788. *Paulus Winfridus*, diaconus, fecit homilias de Assumptione Mariæ, de Purificatione et de Nativitate, VI, 159-184.

5789. *Paupertas Mariæ*. Quænam fuerit paupertas Mariæ et quis ejus amor pro hac virtute; contemplatio de paupertate Mariæ; fuit paupertas non avara, et ex hac Maria est lucrata celum; paupertas Mariæ fuit voluntaria, IV, 841, 915, 916, 1405-1408. — De paupertate Mariæ; Christus elegit matrem pauperem, V, 60-62, 580. — De paupertate Mariæ, IX, 28; X, 1261, 1262; XII, 750.

5790. *Peccatum et Mariæ*. Testimonia dicentium Mariam nunquam peccatum commisisse, II, 588, 389. — Mariam peccatum nunquam habuit, III, 1672, 1673. — Peccatum non fecit Maria et est Immaculata; Maria nequivit peccare ullo modo; contemplatio de hoc privilegio, IV, 662, 663, 993, 996. — Virgo Maria, per gratiam fuit integra ab omni labe peccati; nullum peccatum fecit Maria, cum tamen omnes alii sancti commiserunt peccatum, V, 699, 871, 872.

Maria est ab omni contagione peccati libera: sunt de hoc verba S. Brunonis Carthusianorum institutoris; Maria, tota a peccato mundata: sunt de hoc verba venerabilis Hildeberti archiepiscopi Turonensis, antea Cenomanensis episcopi; auctoritate firmatur Mariam fuisse immunem a peccato, VI, 461, 462, 675, 676, 1150, 1151. — De peccato originali quoad Mariam, dicitur:

Maria fuit exempta a pacto cum Adamo inito a Deo de propaganda iustitia in posteros; objectiones solvuntur; Maria non fuit incusa pacto Dei cum Adamo inito in ordine ad contrahendum peccatum; Maria Virgo vere contraxit debitum remotum peccati originalis, sed non contraxit debitum proximum; non subsistit ratio S. Thomæ quæ dicit: Beatam Virginem non esse redemptam, si non sit concepta in originali. Quænam nobilior sit redemptio, an præservativa, an liberativa, et quænam impensa sit Virgini Mariæ; objectiones de duplici genere redemptionis; B. Virgo fuit prædita iustitia originali; B. Virgo nunquam habuit fomitem peccati in actu secundo, seu motus concupiscentiæ prævenientis rationem; nec unquam habuit fomitem peccati in actu primo et quoad essentiam: et quænam inferuntur ex his; B. Virgo non esset immunda ab originali peccato et peccato in Adam quam esse mater Dei cum utroque; quasi diva divina certum est quod B. Virgo nullum peccatum veniale commiserit; B. Virgo habuit potentiam remotam ad peccandum, et quia mater Dei etiam ut futura et pure electa fuit, ita confirmata fuit in gratia ut proxime peccare non potuerit; gratia maternitatis Dei excludit de se potentiam proximam peccandi, VII, 971-1526. — Maria non habuit potentiam peccandi; habuitne originale aut actuale peccatum Maria; Maria falso accusatur ob commissum actuale peccatum, et eam Patres et scholastici doctores ab omni vitio fuisse immunem declarant; in quibus penis peccati originalis, immunis fuit Maria, VIII, 275, 276, 690, 747.

5791. *Pecten Mariæ*. Vide in hoc præsentis indicis titulum *Reliquiæ*.

5792. *Pedo*, Mediolanensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 315.

5793. *Pelagius*, Asturum et Legionis rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 81-83.

5794. *Pelbarius*, fecit stellarium coronæ B. M. Virginis, I, 241; V, 27.

5795. *Peplum Mariæ*. Vide in hoc præsentis octavo indicis titulum *Reliquiæ*.

5796. *Peregrinationes Marianæ*. De antiquitate ad sacras ades in honorem Mariæ Virginis peregrinationum, quatum peregrinationum afferuntur exempla, IV, 421-424. — Quinam sint hostes harum peregrinationum; omnino recte fiunt peregrinationes ad statuas et imagines thaumaturgas Deiparæ Virginis, VIII, 221, 222. — De peregrinationibus in honorem Mariæ, XI, 1109-1476; XII, 9-715. — Peregrinationes Marianæ indicantur, XII, 1209-1220.

5797. *Peregrinus* (S.), antistes Antisiodorensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1007.

5798. *Perfectio Mariæ*. Maria perfectione est superior Elisabethæ, V, 835, 834.

5799. *Peronne Joannes*, fecit opus *De immaculato Virginis conceptu*; an quæst. definiri dogmaticæ, I, xi. — Disquisitio theologica de Immaculato B. V. Conceptu, VII, 527, 628.

5800. *Perrotteum Joannes*, fecit libellum cui titulus, *De cultu et laudibus nominis Jesu et Mariæ*, III, 705.

5801. *Perseverantia Mariæ*. Contemplatio de perseverantia Mariæ; affectus perseverantiæ, IV, 925-928.

5802. *Petronilla*, Lotharii II imperatoris soror, Hollandiæ comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 801.

5803. *Petronius* (S.), Constantinopolitanus, antistes Bononiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1016, 1017.

5804. *Petrus I* (S.), papa, quomodo coluit et amavit Virginem; ejus devotio in Mariam probatur; erexit sacellum Mariæ; templum fecit domum Virginis; dedicatum templum S. M. de partu; ecclesia per apostolos a Judæis empta pro Maria, quid mirandum quoad S. Petrum in illa; assistit Mariæ morienti; Petri verba in laudem Mariæ prope lectum Virginis morientis; consecratam Eucharistiam dat Virgini Mariæ morienti; sermo S. Petri de laudibus Virginis; Petrus docet alios pietatem erga Mariam; apparet S. Petrus, commendat devotionem in Virginem, rogat Mariam pro peccatoribus; S. Petrus laudatur a Deipara, X, 597-615.

5805. *Petrus IV*, Aragoniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 85, 84.

5806. *Petrus del Castillo*, fecit opus *Alphabetum Marianum*, I, xu.

5807. *Petrus Venerabilis*, abbas Cluniacensis, fecit prosas in honorem M. Matris Dei, III, 1683, 1684.

5808. *Petrus Portuensis*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1032.

5809. *Petrus de Murrhone* (S.), sacri cælestini ordinis fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 521-524.

5810. *Petrus Nolascus* (S.), sacri ordinis B. M. de

Mercede Redemptionis Captivorum, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 497-504.

5811. *Petrus*, antistes Alexandrinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1007.

5812. *Petrus Gnapheus*, antistes Antiochenus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1007, 1008.

5813. *Petrus de Perea*, Hispanus, Augustinianus, antistes Arequipensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1008.

5814. *Petrus Gonzalez de Mendoza*, antistes Cæsaraugustanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1008.

5815. *Petrus Gonzalez de Mendoza*, antistes Siguntinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1016.

5816. *Petrus Cellensis*, abbas, antistes Carnotensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1008.

5817. *Petrus Garzas Galarza*, Bellanensis, Hispanus, antistes Caurenensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1008, 1009.

5818. *Petrus Nombam*, Anglus, Valdenensis, antistes Constantiopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1009.

5819. *Petrus Thomas* (S.), Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ; fecit librum de immaculata augustissimæ Virginis conceptione, X, 1009-1011.

5820. *Petrus de Natalibus*, Venetus, antistes Equilinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1012.

5821. *Petrus de Cæsis*, Aquitanus, Lemovicensis, antistes Hierosolymitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1012.

5822. *Petrus Castro de Quimones*, antistes Hispalensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1012.

5823. *Petrus Simonius*, Belga, Tiletanus, antistes Iprensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1015.

5824. *Petrus de Mirabala*, cognomento de Victoria, antistes Neapolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1015.

5825. *Petrus de Montiduno*, Anglus, antistes Norvicensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1015.

5826. *Petrus I*, antistes Pampilonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1015.

5827. *Petrus Lombardus*, antistes Parisiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1015.

5828. *Petrus de Chot Kowo IV*, antistes Plocensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1015, 1014.

5829. *Petrus* (B.), Upsalensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1015.

5830. *Petrus* (S.), antistes Ravennatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1014.

5831. *Petrus Rodolphus* (*Radulphus*, *Rudolphus*) antistes Senogalliensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1014.

5832. *Petrus* (S.), antistes Tarentasiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1014, 1015.

5833. *Petrus Georgius Odescalcus*, Italus, Cremonesis, antistes Vigevaniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1015.

5834. *Petrus de Osma*, Hispanus, antistes Cajetanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1016.

5835. *Petrus Paludanus*, Gallus, Burgundus, antistes Hierosolymitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1016.

5836. *Petrus Camporeus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1507, 1508.

5837. *Petrus Capoccius*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1508, 1509.

5838. *Petrus Capuinus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1509.

5839. *Petrus Columna*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1509, 1510.

5840. *Petrus Damianus* (S.), Ravennas, cardinalis fuit cultor egregius Mariæ, X, 1510-1518.

5841. *Petrus Deza*, Hispanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1518, 1519.

5842. *Petrus Donatus Cæsius*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1519, 1520.

5843. *Petrus Defuxo*, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1520.

5844. *Petrus Gonzales de Mendoza*, Hispanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1520, 1521.

5845. *Petrus de Luxemburgo*, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1521, 1522.

5846. *Petrus Maria Burghesius*, Senensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1522.

5847. *Petrus Paulus Crescentius*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1522, 1525.

5848. *Petrus Pazmany*, Hungarus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1525-1527.

5849. *Petrus Valerius*, Venetus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1527, 1528.
 5850. *Petrus Amatricus* seu *Manricus* comes, fuit cultor egregius Mariæ XI, 315.
 5851. *Petrus Antonius Sanseverinus*, Beretrani princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 315.
 5852. *Petrus*, Aragoniæ baro, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 315, 316.
 5853. *Petrus*, Chelviæ vicecomes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 316, 317.
 5854. *Petrus Fernandez de Corduba*, Hispanus, Egabriensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 317.
 5855. *Petrus ab Arala*, l'ousolitæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 317.
 5856. *Petrus*, Lusitanæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 317.
 5857. *Petrus Maria de Rubris*, S. Secundi comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 317, 318.
 5858. *Petrus Medicus* fuit cultor egregius Mariæ, XI, 318.
 5859. *Petrus Giron*, Ossunæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 318, 319.
 5860. *Petrus Manriqueus*, Parietiniensium comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 319.
 5861. *Petrus a Saunica et Avellaneda*, Pennarandæ comes fuit cultor egregius Mariæ, XI, 319.
 5862. *Petrus de Cordova et Figueroa*, Priegi marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 319.
 5863. *Petrus a Toledo*, Villefranca marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 319, 320.
 5864. *Petrus Aldobrandinus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1294, 1295.
 5865. *Petrus de Alliaco*, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1295, 1296.
 5866. *Petrus de Aubusson*, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1296, 1297.
 5867. *Petrus Aureolus*, Verberius, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1297, 1298.
 5868. *Petrus Berullus*, (seu de *Berulle*), Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ; libri quos scripsit in honorem Mariæ; fragmenta horum librorum, X, 1298-1306.
 5869. *Pexenfelder* scripsit *Hortus Marianus*, I, VII, III, 259.
 5870. *Philibertus*, Nerestanus dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 320.
 5871. *Philibertus*, Sabaudæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 320.
 5872. *Philippa*, Lusitana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 801, 802.
 5873. *Philippa Geldrica*, Siciliæ regina, ac Iotharingæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 802.
 5874. *Philippa a Sylva*, Lusitana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 802.
 5875. *Philippus Nerius* (S.), congregationis Oratorii fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 577-582.
 5876. *Philippus I*, Hispaniarum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 87-89.
 5877. *Philippus I*, Sabaudæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 324.
 5878. *Philippus II*, Hispaniarum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 89-92; III, 357, 358.
 5879. *Philippus II*, Galliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 84.
 5880. *Philippus II*, Sabaudæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 321.
 5881. *Philippus III*, rex Hispaniæ, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 92-100; XII, 1103, 1104.
 5882. *Philippus IV*, rex Hispaniæ, fuit cultor egregius Mariæ, III, 151, 156; XI, 100-108; XII, 1028.
 5883. *Philippus IV*, Galliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 84, 85.
 5884. *Philippus VI*, *Valesius*, Galliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 85, 86.
 5885. *Philippus*, dux Burgundiæ et comes Flandriæ, fuit cultor egregius Mariæ, III, 1064.
 5886. *Philippus*, comes ab Henneberg, antistes Bambergensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1017.
 5887. *Philippus Minutus*, antistes Neapolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1017.
 5888. *Philippus Christophorus*, antistes Trevirensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1017-1019.
 5889. *Philippus Guimeran*, Hispanus, Valentinus, antistes Jacensis, fuit cultor egregius Mariæ; scripsit de apparitione M. V. de Podio, et de aliis imaginibus B. V. miraculosis, X, 1019.
 5890. *Philippus*, Bavarus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1528.

5891. *Philippus Boncompagnus*, Bononiensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1528, 1529.
 5892. *Philippus a Ferrara*, Siculus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1529.
 5893. *Philippus Vastavillanus*, Bononiensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1529.
 5894. *Philippus Alsatus*, Flandriæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 320.
 5895. *Philippus*, Areschoti dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 320, 321.
 5896. *Philippus Bono*, Flandriæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 321-323.
 5897. *Philippus Audax*, Burgundiæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 323.
 5898. *Philippus Maria*, Mediolani dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 323, 324.
 5899. *Philippus Columna*, Paliani dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 324.
 5900. *Philippus Vilhelmus*, Palatinus comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 324.
 5901. *Philotheus*, antistes Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1020.
 5902. *Photius*, antistes Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1020.
 5903. *Piato* (S.), Beneventanus, antistes Tornacensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1021.
 5904. *Pietas Mariæ*. Contemplatio de pietate et compassione Mariæ; quanta fuit pietas Mariæ, quænam sit hæc misericordia, et quid faciat, IV, 917-920.
 5905. *Pietate* (Maria de). Confraternitas et hospitales sub invocatione B. M. de Pietate approbantur a Pio IV, VII, 61-66.
 5906. *Pinamonti*, fecit opus *SS. Cor Mariæ*, I, viii.
 5907. *Pincellus*, fecit opus *Symbola Virginea*, I, vii.
 5908. *Pinus Ordellaffius III*. Forolivi princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 324, 325.
 5909. *Pirminus* (S.), antistes Meldensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1021.
 5910. *Pius I* (S.), antistes Hispalensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1021.
 5911. *Pius II*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 692-695; XII, 1034.
 5912. *Pius IV*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 726.
 5913. *Pius V* (S.), papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 726-730.
 5914. *Pius IX*, papa. Bulla ejus incipiens *Ineffabilis Deus* definit Mariam esse Immaculatam in Conceptione. I, vii; VII, 628.
 5915. *Placidus Padiglia*, Italus Neapolitanus, antistes Lexaensis, fuit cultor egregius Mariæ; fecit opus: *De pulcherrimo vultu M. V.*, X, 1021.
 5916. *Planeta Mariana*. Vide titulum *Reliquia*.
 5917. *Platanus Mariana*. Platani Marianæ exemplar, sodalis Marianus, III, 522-526.
 5918. *Piazza P.*, fecit opus: *Christianorum in sanctos sanctorumque regnam propensa devotio vindicata*, II, 941.
 5919. *Plectundis*, Galliæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 802, 803.
 5920. *Plenitudo gratiæ Mariæ*. B. V. Maria gratia plena est; sunt testimonia præclara de hoc: S. Athanasii, S. Antonii, S. Ambrosii, Alberti magni, Amedei, S. Audræ Cretensis, S. Augustini, S. Antonii de Padua, S. Anselmi, Bernardini de Busto, S. Bernardini Senensis, S. Bernardi, S. Bonaventuræ, Dionysii Carthusiani, S. Epiphani, Eusebii Emisseni, S. Ephræmi, Fulberti Carnotensis, S. Georgii, Gersonis, S. Hieronymi, Hailgrini, Hugonis cardinalis, Hugonis a S. Victore, S. Iguaniti martyris, S. Isidori, archiepiscopi Thessalonicensis, Idiote, S. Joannis Damasceni, S. Joannis Chrysostomi, Jacobi de Voragine, Joannis a Jesu Maria, B. Laurentii Justiniani, B. Petri Damiani, Petri Blesensis, Petri Celsensis, Richardi a S. Victore, Richardi a S. Laurentio, Sergii Hieropolitæ, S. Thomæ, S. Thomæ a Villanova; de plenitudine gratiæ in Maria; quam gratiam Maria invenerat apud Deum ex verbis angel. IV, 604-625, 1215-1231. — *Plenitudo gratiæ* in Maria ex S. Petro Chrysologo, V, 977-979. — *Plenitudo gratiæ* in Maria, in fideles derivatur; de plenitudine gratiæ in Maria, VI, 1174, 1175, 1296. — Maria verissime et catholice dicitur gratia plena; gratia Mariæ, jam pro primo instanti conceptionis superat gratiam consummatam omnium sanctorum hominum, et angelorum simul sumptorum; Maria non habuit plenitudinem gratiæ consummatam statim pro primo conceptionis instanti vel ante illæ terminum; intellectus Mariæ jam erat pro primo instanti adeo illuminatus circa res naturales et supernaturales, ut ab ea omnis exsulaverit ignorat-

tia privativa, etiam cum pura existimatione falsi; Maria habuit fidem statim in primo conceptionis instanti; et fidem perfectam tum ex parte subjecti, tum ex parte objecti; Maria habuit gratias gratis datas, VII, 1009-1024. — Quomodo veteres theologi et ex adversariis nonnulli plenitudinem gratiæ Virgini matri vere collatam confirmant ac prædicant; etiam ex lingua Græca Mariam gratia penam probatur, sunt verba Causii; sine Christi inuria, Maria prædicatur gratia plena; VIII, 1045-1060. — Plenitudo gratiæ in Maria ad quid se extendit, IX, 538. (Vide et *Æve, Maria, Annuntiatio.*)

5921. *Pœnitentia et Maria.* An sacramentum pœnitentiæ receperit Virgo; habuistine materiam confessionis Maria; quid rejicimus; non recusamus Mariæ virtutem pœnitentiæ, II, 249-252. — Maria non fuit subjecta, jure divino, confessioni; nunquam suscepit sacramentum pœnitentiæ. Habuit pro statu viæ habitum virtutis pœnitentiæ; et nunc in statu beatitudinis, retinet habitum virtutis pœnitentiæ; in Maria dantur et dari possunt actus pœnitentiæ tum eliciti, tum imperati et externi, VIII, 85-90.

5922. *Polycarpus (S.).* antistes Smyrnenensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1022.

5925. *Pomarium Marianum.* Pomarii Mariani exemplar sodalis Marianus; varia exempla in honorem Mariæ sanctorum imitantium virtutes figuratas mologranato, III, 448-455.

5924. *Pompeius Aragonius,* Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1530.

5925. *Pompeius Columna,* Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1530-1532.

5926. *Pomponius (S.),* antistes Neapolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1022.

5927. *Poppo,* Germanus, antistes Aquileiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1022.

5928. *Potentia Mariæ.* De potentia Mariæ, IX, 571, 572.

5929. *Potentianus (S.),* fuit cultor egregius Mariæ, X, 610, 611.

5930. *Potentianus II, (S.),* antistes Senonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1022, 1025.

5931. *Polihius (S.),* aut Photius, antistes Lugdunensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1025.

5932. *Pora (J.-B.).* Fecit opus: *Elucidarium*, I, vi.

5935. *Prædestinatio Mariæ.* (Vide etiam titulum *Maternitas*.) Quid prædestinatio; Mariæ recte tributur prædestinatio sacrarum litterarum et hoc probatur; prædestinatio Mariæ importat plura decreta; objectionum solutio; probatur B. V. fuisse vere prædestinatam ante omnem puram creaturam; Maria apparet in primo signo decreti intuitivi inter puras creaturas tanquam Mater Redemptoris; Maria fuit prius intentive prædestinata ad maternitatem Dei quam ad tantam gratiam et gloriam; prædestinatio intentiva B. V. tum ad maternitatem tum ad tantam gloriam est vere gratuita et ante omnia merita; si Adam non peccasset, B. Virgo non fuisset Mater Dei; prædestinatio Mariæ est causa prædestinationis aliorum electorum saltem vage sumptorum; prædestinatio M. V. est causa prædestinationis etiam comparative unius præ alio, præcisive tamen sumptis; an prædestinatio sit causa reprobationis malorum, VII, 779-812.

5934. *Prædicatores et Maria.* Sacer ordo Prædicatorum confirmatur, cujus Maria prima auctrix est, quæ et habitum demonstravit et tradidit; ab Honorio III, papa confirmatur; origo hujus ordinis; unde illis Prædicatoribus nomen istud; excellentia hujus Ordinis et nobis quid meditandum quoad hunc, III, 1535-1555. (Vide etiam titulum *Rosarium*.) — Indulgentiæ variae a Clemente XIV, pro accepta communione in antiqua ecclesia Ordinis prædicatorum in honorem B. M. V. Rosarii, VII, 414-416.

5935. *Præfationes Missarum Mariæ.* Præfatio in Missa B. M. V., quo anno introducta, III, 822, 825. — Vox immaculata adjuncta voci conceptio in Missa de Conceptione M. V.; nominantur Ecclesiæ, dioceses, ordines quibus hoc concessum est in Missa Conceptionis; exponuntur libelli supplices postulantes ab apostolica Sede adjunctionem vocis *Immaculata*, in præfatione pro S. Maria, die Conceptionis; monumenta petitionis et responsionis de hoc, quoad ordinem Prædicatorum, VII, 22, 615-626. — Præfatio Missæ Sabbatiæ in honorem Mariæ, cui tribuitur, X, 647.

5936. *Præmonstratenses.* Maria candidum habitum Ordini Præmonstratensi præmonstravit; confirmatur habitum datum fuisse a Maria, III, 994-995. — Præmonstratenses constituunt ordinem in honorem Mariæ, XI, 1009.

5937. *Prærogative, privilegia Mariæ.* In his prærogativis reperiuntur figuræ de Mariæ dignitate et excellentia; qui locuti sunt et quid de dignitate et excellentia Mariæ; quoddecim prærogative Mariæ ex S. Bernardo;

septem privilegia Mariæ ex S. Bonaventura; quoddecim prærogative Mariæ ex B. Alberto Magno; S. Antoninus invenit octo excellentias in Maria; Hugo cardinalis recenset quoddecim magna quæ fecit Deus Mariæ; et quid a variis auctoribus dicitur quoad rem de M. Virgine, varia privilegia B. V. M. inventa a suis servis, III, 804-812. — De prærogativis Mariæ contemplationes sunt; Maria primiceria Virginitatis, fecunda, integra, gravis sine gravamine; parit sine dolore; virgo Mater, impeccabilis Maria; habet omnes virtutes et gratias in superlativo gradu; de ejus dignitate omnia superante; Filius Dei, similis Mariæ secundum humanitatem; omnes dicunt Mariam beatam; Assumptio Mariæ, IV, 991-1004. — Passim prærogative Mariæ reperiuntur in paginis; S. Bernardus loquens de quoddecim prærogativis Mariæ, VI, 418-422, 995-1004. — Caro immaculata Mariæ formite et pravis motibus caret; quomodo omni defectu caret; caret omni vacuitate; caret sterilitate, tactu viri, pruritu, fractura, gravamine, dolore partus, peccato, sequentibus mortem; est excellenti decorata et sublimata; quoddecim prærogative Mariæ; prima votum Virginitatis emisit; Maria sine corruptione fecunda; fuit Maria sine gravamine gravis, sine dolore puerpera, Virgo Mater, impeccabilis; omnes et singulas virtutes habuit; sola imperat matrem auctoritate Christo; est martyr martyrum et super omnes angelorum ordines exaltata; corona gloriæ Maria coronatur in cælis; enumerantur privilegia Mariæ; Maria caruit motibus; vera Mater Dei Christi, VIII, 261-290, 418, 746, 1095-1109. Privilegia et prærogative Mariæ IV, 455-483, 725-845; X, 1526.

5938. *Præsentatio Mariæ in templo.* Qua ætate suæ vitæ Maria præsentata fuit in templo; parentes Mariæ fecerunt hanc præsentationem et qualem; duplex præsentatio; quid præsentatio Mariæ; pluries Maria fuit oblata in templo; quænam præsentatio Mariæ celebratur; quis putat Mariam præsentatam die octogesimo ab ortu; aliqua opinio de festo Præsentationis Mariæ; quid alii dicunt, iudicium de varietate opinionum; quid non respicit festus dies Præsentationis; res difficiles; de sententia quoad Præsentationem die octogesimo ab ortu, et everso hujus et alterius sententiæ; opinio de oblatione primogeniti, citatur Scriptura, et explanatio rei fit; rationes de vera sententia; festum Præsentationis quomodo venit a Græcia in Galliam, et in Latinas provincias ex Oriente; propagatio hujus festi; oblatæ est Maria in templum ad solvendum votum ejus parentum, quodnam erat hoc votum; Latinis non displicet hæc opinio; Anna Mariæ mater imitatur Annam uxorem Eleazar, confirmatur propositio; solutio objectionum de hoc; oblatæ est Maria tribus annis nata, affirmatur, confirmatio propositionis (sed tamen hæc opinio impugnat, quod tibi videre est in Indice tertio, titulo: *Præsentatio Mariæ*); an nobili comitatu et prodigiis decorata fuit hæc Præsentatio; colloquia præcedens hanc præsentationem et realis ingressus in templum; quæ fundamenta comitatus Virginis aduentis templum; quid de angelis Mariam tunc comitantibus; de prodigio ascensionis graduum templi a sola Virgine factæ sine auxilio parentum mystica interpretatio de gradibus templi; obiectio quoad ascensionem graduum; Maria in templo tradita est sacerdotibus, id est, custodibus templi, ut postea cum puerilis in æde templo proxima educatis, ipsa educaretur; quibus hoc displicet, sed immerito; ad rem illustrandam, quid recolendum, I, 195-287. (Objectiones sunt in Indice tertio, titulo: *Præsentatio*; ad complementum questionis de Præsentatione, poteris etiam consulere vocem *Templum*, in hoc octavo Indice.)

Summarium capituli rerum tractandarum quoad quæstiones de Præsentatione Mariæ et ad hoc attinentium; testimonia de Maria in templo præsentata a matre sua Anna; quid adjiciat ad ista testimonia; Zacharias sacerdos excepit in templo Mariam; oblatæ Maria fuit tertio vitæ suæ anno; quid die mensis præsentata Maria; inter virgines posita fuit Maria in templo; virtutes Mariæ in templo; opera Mariæ in templo; colloquia Mariæ in templo; superna potentia edocuit eam multa; quo cibo, et a quo alio Maria utebatur in templo; in quo templi loco habitabat Maria; difficultates quoad habitationem mulierum in templo, II, 594-609. — Quid docet nos Maria in Præsentatione; in hoc festo utiliter adhiberi potest symbolum *Aurora surgens*; item adhiberi potest symbolum *templum animatum*, et ad quid, et symbolum: *Pædagogia sacra*, et ad quid; Præsentatio Mariæ quo die celebratur in Hispania; præfestum hujus festi, lex de Præsentatione; festum Præsentationis, a quo institutum; antiquitas hujus; a Paulo II, diploma de hoc; varia diplomata pro celebratione hujus festi;

quanta cum devotione agitur in Germania; de hujus celebratione apud Græcos; a quo tempore celebrata Præsentatio; quo ætatis anno Maria oblata in templo; tertio anno suæ vitæ præsentata Maria; quibus incubuit exercitiis in templo; de quindécim gradibus templi; hymni quoad hoc festum; sodalitas sub patrocinio Virginis præsentata; monito parentibus quoad filios et filias in hoc festo; quid meditandum in hoc festo; octava Præsentationis Mariæ; festum Præsentationis; Maria ætatis suæ tertio anno oblata; quænam auctoritas verborum Evodii Antiocheni episcopi; quid non firmiter affirmandum quoad præsentationem; necessariumne erat ut Maria offerretur in templo; ad quid ergo præsentata; antiquitas festi Præsentationis in Oriente; de ejus festivitate in Occidente, et in Ecclesia universali; verba S. Hieronymi de præsentatione; quid dicit de Maria in templo, III, 40-53, 1217-1532. — Quid meditandum in Præsentatione Mariæ; meditatio de eo quod fecit Maria in templo; considerationes asceticæ-morales de præsentatione in templo; narratur præsentatio; tempus mansionis Mariæ in templo; origo et institutio festi Præsentationis; praxis devotionis quoad hoc; Maria nostri magistra in Præsentatione; ubi manebat in templo Maria; de angelis cum Maria ibi; quid adhuc nos docet Maria præsentata; quid considerandum in Præsentatione Mariæ; exercitia pietatis in festo Præsentationis, quomodo in voce *jam*, sunt Joachim, Anna, Maria; de Sibyllinis carminibus adductis pro Præsentatione; quomodo festa hanc festivitatem circumcunt, hanc celeberrimam reddunt; de genealogia Deiparæ secundum Lucam comparata cum diebus qui sunt a Nativitate ejus ad Præsentationem; de alia applicatione hujus genealogiæ; comparatur parentes Mariæ offerentes eam in templo, cum Justiniano et Theodora Augg., IV, 706-709, 1395-1512. — De Præsentatione B. M. Virginis, V, 669-671. — De Præsentatione sermo S. Germani patriarchæ Constantinopolitani, lætitia Christianorum; quid celebratur hodie; quo anno suæ ætatis Maria oblata; laudanda Maria; parentes Mariæ cum offerentes; verba ad Virginem; quid novi in hac præsentatione; susceptio Mariæ; Anna Mariam offert; manio Mariæ in templo; invocatur Maria; descriptio præsentationis; oratio S. Tarasii archiepiscopi; lætandum et mirandum; Joachimus ante Mariam natam; de Anna ante Mariam natam; ingressus Mariæ in templum; laus Mariæ; quid fecit in templo; confessio hæreticorum et impiorum; lætandum in præsentatione; orationes S. Georgii metropolitæ Nicomediensis; insufficientia bene loquendi; parentes Mariæ; quid mysterii hodie; ingressus in templum; quid de Maria cum fuerit in templo et ibi manserit; precatio ad Virginem; de angelis et aliis circumstantiis quoad Mariam præsentatam, VI, 9-23, 96-270. — Præsentatio quo die celebratur; Maria se consecravit Domino, et parentes ejus deferunt eam ad templum; B. M. fuit per undecim annos in templo commorata; verisimilis est B. V. non habitasse in Sancto sanctorum, sed in cellula ad religiosas virgines spectante, nec fuisse quotidie pastam ab angelo, sed ordinarie saltem a cibo communi cum virginibus fuisse nutritam; et post discessum e templo, Maria habitavit cum sancto Josepho, VII, 103, 1069-1079. — Quid sit festum Præsentationis, VIII, 233. — Antiquitas hujus festi in Ecclesia Græca et in Latina; Causis verba facit de pueritia Mariæ et ejus Præsentatione; parentes Mariam afferunt; dies festus Præsentationis; an angeli cum Maria in templo, VIII, 255, 762-778. — De Præsentatione, IX, 798-834.

5959. *Præsentatio (Congregatio)*. A Pio VII confirmatur regulæ et constitutiones congregationis mulierum Præsentationis S. M. V. civitatis Cork; quæ regulæ et constitutiones, citantur, VII, 512-512.

5940. *Præsepe et Maria*. Vide titulum: *Reliquiæ*.

5941. *Presbyteri sæculares et Maria*. Innocentius XI confirmat erectionem congregationis Presbyterorum sæcularium B. V. M. assumptæ civitatis Portugallien., et dat ei privilegia et indulgentias; ab Alexandro VIII confirmatur et innovatur creatio hujus congregationis Bracharen., eique privilegia et indulgentiæ dantur, VII, 309-319.

5942. *Pribistaus*, Daniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 108.

5943. *Principes Mariani*. Principes a Maria obumbrantur et illuminantur; principes devoti in Mariam, III, 172-177.

5944. *Priscus*, Carnutensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 525, 526.

5945. *Privilegia Mariæ*. Vide *Prærogativæ*.

5946. *Processiones Marianæ*. Processio sodalitiæ S. Rosarii; processio imaginum Mariæ; utilitas processionum

Mariæ; processio anniversaria Lucernencium, apud Helvetios fit pridie Annuntiationis; processio Rosarii, apud Dominicanos; processio Romæ, imaginis Mariæ; processio S. Rosarii; processio Romæ, imaginis Mariæ contra pestem inguinariam; processio reliquiarum B. M. V.; in territorio Rothomagensi, processio conventus cum abbate ad novum monasterium Botense ordinis Cisterciensis, in honorem Dei et Mariæ; processio in honorem Mariæ multis locis fit, deportata illius imagine; processio M. V. Chervæ; processio in monticulo Ternesi; processiones ad quid institutæ; processiones imaginis B. M. V.; celebritas processionis B. M. V. Hallis; processio S. Mariæ Halsenbergensis, III, 637, 827-1171. — De processionibus Mariæ, VI, 746-748.

5947. *Proclus* (S.), antistes Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1023-1026.

5948. *Promissa, vota facta Mariæ*. Votum in honorem Mariæ dat victoriam; vota in Mariam præstita; vota Maria exaudita, III, 666, 875, 925-1143. — Antiquus mos de promissis seu votis factis M. Virgini, IV, 365. (Objectiones protestantium de votis istius generis, solvuntur in indice tertio titulo: *Promissa facta Mariæ*. — Qui vota in honorem Mariæ facta non implent, puniuntur. Vota sibi facta, Maria solvenda exigit, XII, 1001, 1147, 1175, 1176.

5949. *Prophetiæ Marianæ*. Maria prædicta et figurata, I, 5 et seq. (Prophetiæ præcedentes impositionem nominis Mariæ. Vide vocem *Maria*). — Meditatio de dono prophetiæ Mariæ, prophetiæ de Virgine futura, prophetiæ de doloribus Mariæ, IV, 823, 879, 885, 938. — Prophetiæ de Maria, V, 1016-1024, 1035-1056. — Prophetiæ de M. V. partu et aliis quoad Mariam, VI, 183, 381, 382. — Virgo Maria fuit prædicta, VI, 953, 959; XI, 562-566.

5950. *Propitiatrix Maria*. Maria se præbet propitiā nobis, in hora mortis nostræ, III, 257-260.

5951. *Prodocimus* (S.), Græcus, antistes Patavinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1026.

5952. *Prodocimus* (S.), Paduæ proepiscopus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 612, 615.

5953. *Protævangeliū Mariæ*. De hoc locus est, VI, 205.

5954. *Prudentia Mariæ*. De prudentia Mariæ, III, 775-774.

5955. *Psalmi Mariani, Psalterium Marianum*. Psalterium Mariæ indicatur versibus; sunt precesiones ad vocem quamque representantem mysterium aut aliquod meditandum ad unumquodque *Ave Maria*, quibus componuntur quindécim decades hujus Psalterii seu Rosarii Virginis; oratio conclusionis (vide *Rosarium*); quinque psalmi mutati in honorem Mariæ a S. Bonaventura referuntur et dicuntur medicamen spiritale contra pestem, V, 315-379. — Ritus antiquus Psalterii approbatur a Sixto IV, et indulgentiæ conceduntur, VII, 45-48.

5956. *Pueritia Mariæ*. Quid fecit Maria tribus annis prioribus vitæ suæ; Maria vix orta, jejunavit a lacte; comparatio puerorum sic jejunantium; vult probare hoc de Maria P. Poza; infirma sententia; nullusne Mariam ablaetavit; pro tempore Maria ivit in templum quandiu lac suxit, si suxit, I, 253-256.

5957. *Pulcheria* fuit cultrix egregia Mariæ, II, 690; III, 637, 658; XI, 803, 804, 988, 989.

5958. *Pulchritudo Mariæ*. (Vide etiam: *Arma Mariæ*). — Textus patrum de pulchritudine corporis Mariæ; ad quid verba de venustate corporis Mariæ; Mariæ corpus tam juvenile quam seculi fuit pulchrum; quid inde statuitur; effectus pulchritudinis Mariæ; artificis opera potuissetne addi pulchritudini Mariæ; Maria mortalis comparata cum beatis; de corpore Mariæ post ejus resurrectionem; de colore capillorum Mariæ; reliquiæ horum; de venustate Mariæ frontis et superciliorum; quomodo erant supercilia Mariæ; venustas oculorum Mariæ; quis eorum color; nota de oculis hominis in genere; quid adhuc de oculis Mariæ; motus, magnitudo et figura oculorum Mariæ; de naso Mariæ; de genis Mariæ; de labiis, facie et vultu Mariæ; de dentibus Mariæ; de mento Mariæ; de capitis figura Mariæ; de facie et vultu Mariæ quid nobis dicunt S. Patres; de collo Mariæ quid sciendum; humeri, manus, diem, ungues Mariæ; statura Virginis; color Virginis; fuit Maria candida et rubicunda; nota de colore Mariæ; et sic ex omni parte pulchrum fuit corpus Mariæ, II, 915-910. — Loquimur de pulchritudine Mariæ sub comparatione libi exquisitæ pulchritudinis; Mariæ forma eximia fuit, effectus bonus pulchritudinis Mariæ, III, 229-237, 818, 821. — Pulchritudo Mariæ tanta fuit ut merito dicatur speciosa super omnes, de quo præclara sunt testimonia: Alani de Insulis; B. Alberti Magni; S. Antonini, S. Augustini, S. Andrææ Cretensis, Alexandri Alensis, S. Aurelii, S. Ambrosii, Abulensis, S. Bernardini Senensis,

S. Bernardi, S. Birgittæ, S. Bonaventuræ, Bernardini de Rusto, Canisii, Dionysii Carthusiani, Dionysii Areopagitæ, Gersonis, Gulielmi, S. Georgii Nicomedensis, Hailgrini, Hugonis a S. Victore, Idiote, S. Ildephonsi, S. Joannis Chrysostomi, S. Joannis Damasceni, Joannis a Jesu Maria, Pelbarti, Petri Cellensis, Richardi a S. Victore, Richardi a S. Laurentio, Ruperti abbatibus, S. Thomæ a Villanova, S. Thomæ, Vincentii Ferrerii, IV, 530-531; VI, 1153-1155; VII, 782-787, 860-868; IX, 641-685.

5959. *Pulchriorius* (S.), antistes Virdunensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1026-1028.

5960. *Purgatorium et Maria*. Quid est Maria pro purgatorio et quid facit; Maria amat animas purgatorii, III, 57-9, 825-827. — E penis purgatorii, per patrocinium Mariæ, cultores ejus liberantur; quid probatur exemplis ducissæ Brabantæ, et Innocentii III, papæ, V, 283-285.

5961. *Purificatio Mariæ, præsentatio Jesu*. Materia tractanda; narratio evangelica; liber Levitici; singularis Harduinus de Purificatione, nos contra Harduinum assertionem positam probamus; quid oblatum fuit pro puero; alia monumenta pro nobiscus; Purificatio non habet octavam; auctoritates variae, confutatur Harduinus. (vide et in Indice nono *Præsentatio Christi*); dicentes Mariam fuisse subjectam purificationi, quid reponendum esset; nos vero dicimus illam huic non fuisse subjectam; confutatio argumentorum contrariorum; cur ergo Mariæ subiect; cur pauperum oblatio facta fuit Maria, certane est hæc oblatio; sententia de Magis adorantibus Jesum ante Purificationem; an Maria purificata steterit in templo inter virgines; repulsane est ex eo loco et protecta a Zacharia quem ob hoc occiderunt; Elisabetha cognata Mariæ deditne illi locum in templo, I, 1077-1079, 1179-1184. — Summarium capituli de Purificatione; locumne habuit qua dragesimo die a partu; prophetia doloris pro Maria a Simeone; quis ille gladius, II, 529-531. Purificatio Mariæ potest elucidari comparatione radicis cedri; in die Purificationis loquendum est de symbolo *Lit-un purum*; vigilia festi Purificationis; jejunium hoc die; dies celebrationis Purificationis; institutio hujus festi; de luminibus in hac festo rationes luminum de oblatione in hoc festo, processio hujus diei; meditatio pro hoc festo; miracula quoad hoc festum; octava Purificationis; quod die celebratur hoc festum; leges testamentorum; Maria non obligata; oblatio Mariæ, oblatio pauperum; dolores Mariæ prædicti, quo die a nato Jesu fit hoc festum; de purificatione quoad Jesum præsentatum; quid; nomen: purificatio Mariæ; lumina in hoc; processio in hoc; institutio festi hujus; Maria non obligata, III, 86-96, 742-758, 1498. — Meditatio de Purificatione; munera parentum Jesu; meditatio de S. Simeone in templo; ejus canticum; reditus in templo; contemplatio de Purificatione Mariæ; sermo in hoc festo de Maria ut regina misericordiae; alii sermones de hoc; nomina hujus festi; origo hujus festi, cæremonia hujus festi, praxis moralis de hoc festo; lex purificationis; Maria non ligata lege; cur ergo se humiliavit; lex de præsentatione; oblatio parentum Jesu; de Simeone et rebus quæ ad eum attinent; canticum ejus; propheta est; mystica interpretatio; de Anna prophetissa; reditus e templo; considerandum in purificatione; praxis devotionis pro hoc festo; nomen et omen Simeonis et Annæ; quare turtures aut duo pulli columbarum oblati; columba Davidica; alia columba; Sara et purificatio Mariæ; Maria est columba; 1544-1544; gladius doloris; victoriæ in honorem Mariæ et ad quid; Esther et Maria; origo festi Purificationis; 1547. Nota de hoc festo et de columba argentea, 1548; IV, 752-1549.

Purificatio describitur; de Anna et Simeone; mysteria purificationis ex S. Fulgentio; de Evangelio et luminibus in hoc festo fit homilia a S. Eligio; de Purificatione sermo S. Ambrosii, Autperti, abbatis Beneventani; Evangelium, lex Purificationis; Maria non obligata, Simeon V, 580, 663-670, 1070. De Simeone; latititia, nomina festi; cur lumen in hoc festo; dona pauperum; Simeon senex; origo hujus festi; Maria non obligata; canticum Simeonis, Annæ testimonium; reditus; homilia Radulphi Ardentis de hoc; Sermo de eodem S. Ivonis; explanatio Evangelii; de Evangelio; de Purificatione, sermo S. Brunonis; de eodem sermo Godefridi, Vindocinensis abbatis; sermones venerabilis Ildeberti; cur candelæ in hoc festo; sermo de eodem, ab Honorio Augustodunensi episcopo; sermones quatuor S. Bernardi de Purificatione; significatio mysterii Purificationis, sacrificium Abrahami et sacrificium Mariæ ex verbis Richardi a S. Victore; de Purificatione, sermo Petri Cellensis; de Purificatione sermo Adami Persenise abbatis; de Purificatione sermo Innocentii III, papæ; de Purificatione, sermo S.

Thomæ Aquinatis; de Purificatione sermo Laurentii Justiniani, VI, 82-86, 163-981, 1157-1502.

Christus et cum eo Maria non tenebantur lege, sed fuit summe decens et conveniens ut ab eis observaretur; lex Levitici; Maria nullo modo obligata legi, VII, 1216-1219. — Quid est festum Purificationis; antiquitas hujus festi; quo die contigit Purificatio Mariæ et de lege; de S. Simeone; iter Mariæ ad templum, ingressus, gaudium; non obligata Maria; inimici Mariæ et Purificatio; cerei Purificationis; sectarii quomodo tractent S. Simeonem; et quomodo Anan, VIII, 257, 1267-1284. Antiquitas festi; nomina; Præsentatio Christi; lex purificationis; obedit Maria non obligata; purificatio templi antiqui et Maria; mentis puritas servanda; cerei, abrogatio legis; nostra purificatio; liber Ecclesiastici applicatur Mariæ, quoad Purificationem; liber symbolum Puritatis Mariæ; de Simeone sene; Christus præsentatus; quomodo impleti dies Purificationis; splendor Mariæ; lex, Christus exemptus, praxis moralis, mystica explicatio; Maria regina Saba; munera Purificationis; processio et cerei; visio mirifica, canticum Simeonis; IX, 463-517. — Purificatio describitur; an S. Joseph affuit purificationi Mariæ, XI, 275. Festum purificationis et processio in cælis XII, 978, 979.

5962. *Purificatio (Congregatio)* a Clemente XIV confirmatur facultas liberandi quotannis unum reum capitalis sententiæ damnatum pro confraternitate Mariæ Purificationis nuncupata civitatis Spoletanæ, VII, 405-407.

5963. *Puritas Mariæ*. Festum Puritatis Mariæ; de puritate Mariæ, III, 783, 784; IX, 475, 476, 511, 512. — Puritas Mariæ, corde, voluntate, cogitatu; figuratur puritas Mariæ, IX, 478-485. — De puritate Mariæ, X, 781, 1340, 1341, 1354.

5964. *Rabanus Maurus*. Carmina fecit de Annuntiatione, III, 1381-1385, et de Purificatione, III, 1381-1385. Fuit cultor egregius Mariæ, X, 1027.

5965. *Racho*, antistes Arvernus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1027.

5966. *Racho* (S.). antistes Æduensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1027, 1028.

5967. *Radequindis* (S.), regina Galliæ, fuit cultrix egregia Mariæ, X I, 1038; XI, 805, 804, 805.

5968. *Ramirus I*, Hispaniarum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 107.

5969. *Ramirus II*, Hispaniarum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 107.

5970. *Ranuccius*, Parmæ ac Placentiæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 525.

5971. *Ranulphus*, Castriæ in Anglia comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 525.

5972. *Raphael a S. Josepho (frater)*, Carmelita discalceatus, fecit opus *Signum salutis, salus in periculis*, I, ix.

5973. *Raphael Varius*, Savonensis, Ligur, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1531.

5974. *Raphael Aurnus*, Genuæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 525.

5975. *Raphael Bonellus a Bartetta*, antistes Ragusolus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1028.

5976. *Radbodus* (S.), seu Radbodus, antistes Tornacensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1029.

5977. *Radbodus* (S.), antistes Trajectensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1029, 1030.

5978. *Raymundus de Pennafort* (S.), fuit cultor egregius Mariæ, XII, 985.

5979. *Raymundus Nonnatus* (S.), fuit cultor egregius Mariæ, X, 1331-1334.

5980. *Raymundus Perauldus*, Gallus cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1334.

5981. *Raymundus*, Aragoniæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 525, 526.

5982. *Raymundus Ursinus*, Gravinæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 526.

5983. *Raymundus*, Sancti Ægidii comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 526, 527.

5984. *Raymundus*, antistes Tiraconensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1050.

5985. *Raynaldus*, antistes Barensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1028, 1029.

5986. *Raynaudus Theophilus*, Jesuita, fecit opus *Parascasticum ad expectationem partus*, I, viii, fecit opus, *Scapulare Marianum illustratum et defensum*, I, ix; V, 397, 398. — Quid dicit antequam de hoc loquatur; quos invocat auctores et sanctos, V, 397, 403, 404. — Fecit: *Diptycha Mariana*, I, 22.

5987. *Raynerius Capoccius*, Viterbiensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1335, 1336.

5988. *Recevinthus*, Hispaniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 107, 108.

5989. *Recollecti*. Ordinis Recollectorum confirmantur ab Urbano VIII privilegia, VII, 257, 258.

5990. *Recommendati*. De confraternitate Recommendationum B. M. V. Confraternitas postea dicta loquitur Gregorius XIII, et de eorum modo orandi in corona S. Bonaventurae et de indulgentiis, et de auctoritate archiconfraternitatis B. M. V. Confraternitas de Urbe, quoscunque Christi fideles S. R. E. ditioni subiectos, piorum elemosynis requisitis, ab infidelium captivitate liberandi duosque carceratos, in festo ejusdem B. M. et in ejus honorem, anno quolibet liberandi; explicatur archiconfraternitas B. M. de Urbe Confraternitas, et jurisdictio cardinalis et iudicis causarum hujus archiconfraternitatis, VII, 86-125.

5991. *Redemptio et Maria*. B. Virgo vere cooperata est humane redemptioni sic ut jure mereatur titulum cooperatricis humane redemptionis, VII, 1275-1277.

5992. *Regalis Maria*. Maria virgo fuit regalis: sunt præclara testimonia de hoc, II, 352, 353.

5995. *Reges Mariani*. Reges devoti in Mariam, I, 262. (*Vide in hoc præsentii octavo Indice nomina regum quorumcunque, et scies eos devotos fuisse Mariæ.*)

5994. *Regina cæli, latere*. Auctor hujus cantici; origo hujus; quando, cur et a quibus compositum hoc canticum, III, 652-654, 795. — De Regina cæli, et quando in Officio recitatur, et de additamentis huius cantico factis; auctor hujus cantici, occasio hujus; quid opponitur circa narrationem de auctore et quid sentiendum, IV, 315-330. — Origo hujus cantici, XII, 824, 825.

5995. *Regina* (S.), Austravandiæ comitissa, B. Adelberti Austravandiæ comitis conjux, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 805.

5996. *Reginaldus Polus*, Anglus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1536, 1537.

5997. *Reginus*, antistes Constantiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1030.

5998. *Regino* (Antonius de), scripsit: *Panegyrique de l'Immaculée Conception*, VIII, 542.

5999. *Regula vitæ*. De regula vitæ in honorem S. Mariæ, XI, 797-799.

6000. *Regulinda*, Alemanniæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 803.

6001. *Reignerus*, Hannoniæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 527.

6002. *Reinaldus Leviel*, Barensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 527.

6003. *Reinerus monachus*, fuit cultor egregius Mariæ, III, 1685.

6004. *Reismyllerus Georgius*, doctor theologiæ, fecit opus: *Coronis ellorum duodecim seu Conciones duodecim pro singulis octo per annum festis Marianis*, IX, 409, 410.

6005. *Reliquiæ Mariæ*. Quenam sit materies tractanda; quomodo redarguantur protestantes quoad hoc; capilli et unguis B. M. V.; crines ejus; ubi conservantur crines et unguis Mariæ; lac et sanguis Mariæ; asservaturne lac Mariæ; miracula quoad lac Mariæ; refutatio protestantium; de zona Mariæ et eam possidentibus; historia zone Mariæ; quid de hac zona et cingulo; fasciola, velum, vestes Mariæ; de annulis M. V. et quanam eos possident; Perusinus annulus; quid notandum de reliquiis Mariæ et earum cultu; verba præclara de veneratione reliquiarum Mariæ; omnes reliquiæ Mariæ numerantur et nominantur; lac, capilli, domus, lectus, indusia; asservatio harum; togæ Mariæ; vestes Mariæ et color earum; zona Mariæ, vitta Mariæ, vela Mariæ ubi sunt, pecten Mariæ ubi est; soccus Mariæ seu subtalare; annuli Mariæ, chirotheca Mariæ, fusus Mariæ, epistole Mariæ; qui gloriantur accepisse litteras a Maria; sudarium et sepulchrum Mariæ; planeta seu casula Mariæ et sedes; theologia dictata a S. Maria, II, 703-769. — *Peplum Mariæ Virginis*; manicæ Mariæ; festum reliquiarum Mariæ; expositio, Coloniae, quotannis, reliquiarum Mariæ, festum de veste Mariæ; historia de veste Mariæ; ostensio, quotannis reliquiarum Mariæ, Aquisgranii; indusium Mariæ; reliquiæ Mariæ Tungris, Lovanii; reliquiæ Mariæ, Brugis; annulus pronubus Mariæ, Perusiæ; in quibus ecclesiis ostenditur annulus Mariæ. Plures reliquiæ Mariæ; festum de reliquiis Mariæ in abbata Chelensi; festum zone Mariæ, Constantinopoli; notitiæ de reliquiis Mariæ; in Sicilia festum de capillis Mariæ; pallium, velum et aliæ reliquiæ Virginis; de velo, manicæ et cingulo Mariæ, Atrebatii; annulus pronubus Mariæ, Perusii; de quibusdam reliquiis Mariæ, sicut Lætiis in Hannonia commemoratio adventus ex Constantinopoli; aliquas ex his reliquiis Parisii susceperunt, III, 890-1324. — Leo XII papa, concedit reliquiis sacras reginæ Anglorum, favore ducissæ Lucæ cum facultate illas donandi et cultui exponendi, VII, 570, 571. — Reliquiæ Mariæ

sunt vere adorabiles; cultus reliquiarum B. M. V. sicut et aliarum, est tantum respectivus, VIII, 211-214.

6006. *Remedio* (*Maria de*). Alexander VII confirmat privilegia confraternitatum sub invocatione B. V. M. de Remedio; A Clemente XII, confirmatur decretum pro ordine Fratrum B. M. de Mercede Redemptionis captivorum circa recitationem officii B. M. V. sub titulo de Remedio, VII, 247, 248; 359-361.

6007. *Remigius*, antistes Doreestrensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1050.

6008. *Remigius* (S.), antistes Remensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1031.

6009. *Renata*, Lotharinga, Gulielmi ducis Bavariae conjux, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 806.

6010. *Renata*, Lotharingæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 806, 807.

6011. *Renatus*, Siciliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 108, 109.

6012. *Reparata*, Panormitana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 989, 990.

6015. *Resurrectio Christi et Maria*. Maria vidit Dominum resurgentem et repolari debet inter testes hujus resurrectionis; Christus resurgens apparuit suæ matri, VI, 746-748, 795. — Firmiter tenendum est Christum resurgentem apparuisse suæ matri, VII, 1278, 1279.

6014. *Rhesus*, Sudwalliæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 527.

6015. *Ricardus seu Ricarda*, Eberspergensis princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 807, 808.

6016. *Riccardus*, scripsit *Santuari di Maria santissima*, I, xu.

6017. *Riccardus Pelronus*, Senensis cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1537.

6018. *Richardus* (S.), fuit cultor egregius Mariæ, XII, 811.

6019. *Richardus I*, Anglorum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 109.

6020. *Richardus II*, Anglorum rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 109.

6021. *Richardus*, in Anglia, Cornubiæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 527, 528.

6022. *Richardus*, Exoniæ comes, fuit cultor egregia Mariæ, XI, 528.

6023. *Richardus Radulphus*, Anglus, Oxoniensis, antistes Armacanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1051.

6024. *Richardus*, Anglus, antistes Cicestrensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1051.

6025. *Richardus*, antistes Dunelmensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1051, 1052.

6026. *Richardus*, antistes Remensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1052.

6027. *Richildis*, Barcinonensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 990, 991.

6028. *Rigobertus* (S.), antistes Remensis, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 987.

6029. *Robertus* (S.), fuit cultor egregius Mariæ, XI, 599-602.

6030. *Robertus Blesius* (B.), fuit cultor egregius Mariæ, XI, 415, 414.

6031. *Robertus*, rex Francorum, fuit cultor egregius Mariæ, III, 1627, 1628; XI, 109, 110.

6032. *Robertus Bellarminus*, Jesuita, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1537 1542.

6033. *Robertus Nobilius*, Politianus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1542, 1543.

6034. *Robertus*, Siciliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 110.

6035. *Robertus*, Blesensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 528.

6036. *Robertus*, Ferrariensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 528.

6037. *Robertus Frisius*, Flandriæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 528.

6038. *Robertus*, Gloucestriæ in Anglia comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 528.

6039. *Robertus*, Licii comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 528, 529.

6040. *Robertus Caracciolus*, Licensis, antistes Aquinas, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1052.

6041. *Robertus Capito*, vel *Grossa Testa*, Anglus, antistes Lincolnensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1052.

6042. *Robertus Burnell*, Anglus, antistes Weliensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1052.

6043. *Roselinda*, Longobardiæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 808.

6044. *Rodericus Alphonsus*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1156.

6045. *Rodericus Pimentelius*, Beneventanus comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 529.

6046. *Rodericus Borgia*, Castellan princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 529.
6047. *Rodericus Gomezulus*, Ebolitanus princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 329.
6048. *Rodericus de Silva*, Pastranæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 329, 350.
6049. *Rodericus Pacicus I*, marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 350.
6050. *Rodericus Ximenes*, Novarrus, antistes Toletanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1052.
6051. *Rodolphus*, antistes Halberstadiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1052, 1053.
6052. *Rodriguerius Alphonsus*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1012.
6053. *Rodulphus de Chevieres*, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1545.
6054. *Rodulphus Pius*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1545, 1544.
6055. *Rodulphus Machabæus*, Reneventanus, Severianæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 350.
6056. *Rodulphus I*, imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1477.
6057. *Rogerius*, Siciliæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 110.
6058. *Rogerius Aurelianensis*, antistes Bituricensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1055.
6059. *Rogerius*, Herefordiæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 350.
6060. *Rogerius*, Siciliæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 350.
6061. *Rolandus*, Belliloci dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 351, 352.
6062. *Rolandus Palavicinus*, Boxeti marchio, XI, 352.
6063. *Rollo*, Normanniæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 352.
6064. *Romanus IV*, imperator Orientis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1478.
6065. *Romanus* (S.), antistes Rothomagensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1055.
6066. *Romeus Hispanus*, fuit cultor egregius Mariæ, V, 85.
6067. *Romualdus* (S.), abbas, sacri ordinis Camaldulensis fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 397, 398.
6068. *Romualdus Grisonus*, antistes Barenis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1055.
6069. *Romualdus*, antistes Monopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1053, 1054.
6070. *Romualdus*, antistes Salernitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1054.
6071. *Romulus* (S.), antistes Fesulanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1054, 1055.
6072. *Rosa* (B.), Viterbiensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 991, 992.
6073. *Rosa in honorem Mariæ*, Romæ, in ecclesia B. M. Majoris benedicunt Rosa in honorem Mariæ, III, 1585.
6074. *Rosa Mariana*, Rosæ Mariæ exemplar sodalis Marianus, III, 305-311.
6075. *Rosalina* (S.), Panormitana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 808-810.
6076. *Rosarium et Maria* (Vide etiam titulum: *Corona, Corolla Mariæ* in hoc octavo Indice.) In festo SS. Rosarii, tractari potest de Maria ut rosa mystica; Rosario tributa victoria; Rosarium cui rei æquiparandum; per Rosarium victoria obtenta; indulgentiæ confratribus Rosarii (vide etiam titulum: *Indulgentiæ*); Rosarii fraternitas confirmatur, et hinc dantur indulgentiæ; quæ omnia confirmantur; confirmatio institutionis et restitutio fraternitatis Rosarii B. M. V.; processio Rosarii, apud quos præsertim fit; festum Rosarii B. V. quo die fit; erectio sodalitalis Rosarii Mechliniæ; sodalitas Rosarii approbatur et confirmatur per Sixtum IV, a Paulo V et a Julio III; festum et processio SS. Rosarii; festum Rosarii Atrabati; festum solenne confraternitatis Rosarii in monte Pabulano, cum plenariis indulgentiis; Rosarium cum indulgentiis approbatur a Pio V; privilegia et indulgentiæ confraternitatum hujus approbatur per Pium V; festum et processio SS. Rosarii; origo, institutio festi Rosarii; victoria Lepantina; confirmatio festi, Officium, indulgentiæ, meditandum in hoc; hæretici quid opinantur de Rosario et precibus ad Mariam; questionis divisio; unde veniat, et quid nos edocet: *Ave Maria* (vide etiam: *Ave Maria*); Jarnaci, in Gallia, per Rosarium vincuntur Calvinistæ a Catholicis; confraternitas Rosarii approbatur et confirmatur cum indulgentiis a Leone X; quid est Rosarium; nomen Rosarii, unde nomen tertiæ partis Rosarii; Rosarium in tres partes; cur quinque *Pater* et decem *Ave* post unumquodque *Pater*; majus et minus Rosarium; Rosarium differat Corona; Corona quid et quotuplex est; quomodo distinguatur a Rosario; approbatio variarum Coronarum; sodalitalis institutio; Rosarii inventor; dissensiones et variæ sententiæ de hoc; confirmatio de sententia pro S. Dominico stante; celebris consuetudo recitandi Rosarii, cum in dies excedere cepisset B. V. Maria restituit et quomodo; de sodalitalibus Rosarii; prædicatores et fructus eorum; approbatio Rosarii et fraternitatum Rosarii; præcipua mysteria meditanda in recitando Rosario; quindecim mysteria Rosarii indicantur, quorum præcipua, scilicet Gaudii, Doloris, et Gloriæ, carminibus narrantur; utilitas recitandi Rosarii; calculi precarii qui ex Scripturis eruntur applicantur Rosario; laudes Rosarii; Deus multis modis declaravit vim et efficaciam Rosarii; qui scriperunt de Rosario; qui locus meditationi de Rosario; festum de octava solemnitatis Rosarii; festum Rosarii; qui scriperunt de Rosario; unde tribuatur S. Dominico; de globulis Rosarii quid; iteratio precum in Rosario; origo et progressus festi Rosarii, III, 140-146, 357-367, 1002-1495.
- Quid querendum de Rosario; definitio Rosarii; appellatio Rosarii; de nomine Psalterii; vetustas est consuetudo Rosarii recitandi; hic quid dicit Joannes Andreas Coppestein; pauci tamen illi adhærent; elucidatio originis Rosarii primitivi; S. Dominicus et Rosarium; Rosarium ante S. Dominicum; iste modus deprecandi Mariam, probus est; beneficia multa a Rosario; Protestantes et Rosarium jam confutati sunt; viginti propositiones pro catholico ritu orandi B. V. Rosarium; usus illius legitimus; nomen Rosarii, excellentia; vindictio repetitionis precum earundem, numerus precum; de globulis Rosarii; benedictio horum; indulgentiæ quibus globulis adhærent; imagines Rosario appensæ, IV, 259-700.
- Quid est Rosarium; nomen Rosarii; Corona erga Virginem; auctor et institutor Rosarii; mysteria Rosarii; recitatio Rosarii et variæ epochæ; indulgentiæ Rosarii; utilitas recitationis; exempla miraculosa recitationis; Corona Deiparæ est modus honorandi Mariam; quo constat hæc corona; miracula per recitationem Rosarii; corolla in honorem Mariæ quid est; mirum exemplum protectionis debite recitationi corollæ; modus hujus corollæ recitandæ; quid est Rosarium; modus optime recitandi Rosarii; valor usus Rosarii; utilitas Rosarii; mysteria Rosarii excitant fidem; quid est Rosarii recitatio; cur Deo gratus usus Rosarii; Deus revelans utilitatem Rosarii; varii modi quoad Rosarium legendum et exercendum; observatio de recta Rosarii recitatione; tempus recitationis, locus, status corporis, præsentia Dei, attentio, devotio interior; mentalis modus recitationis Rosarii, excellentia et utilitas hujusmodi recitationis, meditatio; finis Rosarii recitatio; mentalis recitatio quibus convenit; discrepantia Rosarium, convenientia, mysteria in Rosario vocali, et in mentali; utilitas Rosarii mentalis, testimonia et exempla de hoc; necessitas meditandi Jesu, exempla hoc meditantium, utilitas hujus meditationis, victoria contra omnia in hoc, bona de hoc manantia; fructus Rosarii Christi passi; recitandum hoc Rosarium; Rosarium est signum devotionis in Mariam; Rosarium rhythmicum adest (Vide etiam: *Psalmi, Psalterium Marianum*), ortus SS. Rosarii; divisio et utilitas Rosarii majoris; divisio Rosarii minoris; preces Rosarii et harum excellentia; auctor Rosarii, instauratio Rosarii, dignitas et excellentia archifraternitatis Rosarii; regulæ et statuta archifraternitatis Rosarii; indulgentiæ variæ; mysteria Gaudii et precatio, doloris, gloriæ; brevis methodus recitandi Rosarii; modus erigendæ confraternitatis Rosarii; absolutio confratrum in morte; institutio Rosarii perpetui pro agonizantibus, formula, utilitas hujus devotionis; modus recitationis Rosarii perpetui; modus, utilitas Rosarii perpetui; inter preces quoad morientes; modus horæ assignatæ memoria retinendæ; de Rosario vivente, objectum nomen, origo, compositio, methodus, obligationes, constitutio hujus piæ associationis; conventus de hoc, V, 88-536.
- Indulgentiæ confraternitati Rosarii a Leone X; approbatur confraternitas Rosarii et extenduntur indulgentiæ a Clemente VII; institutio a Gregorio XIII festivitatis sub vocatione Rosarii; confirmantur et ampliatur a Sixto V favores pro Rosario B. M. V.; quale Rosarium prohibetur; a Clemente X fit concessio et extensio indulgentiarum confratribus et consorioribus confraternitatum Rosarii concessarum ad omnes etiam confratres aut consorores, modo missæ et processionis de Rosario celebrandæ et quolibet mense faciendæ intersint; ab Innocentio XI confirmantur confraternitates omnes sub titulo S. Rosarii; quid

concedit hic summus pontifex; confirmat indulgentias; a Clemente XI, concessio generali Prædicatorum erigendi in Sinarum regnis confraternitates SS. Rosarii, alia concessio; Decretum a Clemente XI, quoad indulgentias Rosariorum seu coronarum S. Birgittæ; extensio a Clemente XI, Officii et missæ SS. Rosarii ad Ecclesiam universalem; conceditur prædicatoribus processiones S. Rosarii facere sine parochi interventu, et licentia ordinarii; indulgentiæ a Benedicto XIII, etiam pro defunctis confraternitatibus B. M. V. de Rosario et SS. nominis, lesu; ordinis Fratrum Prædicatorum a Clemente XII, confirmatur facultas celebrandi processiones Rosarii B. M. V.; Plenaria indulgentia a Clemente XIII, pro recitatione Rosarii; Clemens XIV permittit ut in civitate et diocesi Oxoniensi festum S. Rosarii solemniter celebretur; a Pio VI indulgetur ut in ecclesia collegii S. Rosarii in Indiis festum S. Rosarii quotannis transferri possit; a Pio VI, missa S. Rosarii conceditur celebranda, singulis Sabbatis anni, in ecclesia monialium S. Catharinæ, dioceseos Limanæ; concessio a Pio VII, Officii duplicis, secundæ classis, in solemnitate Rosarii pro diocesi Cordubensi; a Pio VII, indultum benedicendi Rosaria, cum indulgentiis; erectio a Pio VII, confraternitatis B. M. V. de Rosario in archiconfraternitatem, in Ecclesia S. Nicolai de Urbe; a Gregorio XVI, conceduntur indulgentiæ dantibus nomen pie congregationi dictæ Rosarii B. M. V.; ab eodem concessio tituli et honoris archisodalitatis favore congregationis S. Rosarii Jesu-Mariæ; ab eodem approbatio erectionis sodalium S. Rosarii erecti in Ecclesia parochiali oppidi Aspethiæ, dioceseos Pampilonensis, VII, 47-86. 106-606. — Origo et ratio festi S. Rosarii, VIII, 245, 246. — Dissertatio de Rosario; quid Rosarium, preces ejus; Rosarium: *Gaudiosum, dolorosum, gloriosum*; Rosarium fumulus; Rosarium via; comparatio Rosarii; ad quid mysteria; utilitas Rosarii; explicatio mysteriorum; Rosarium arca Noë; recitatio Rosarii; virtutes Rosarii, IX, 666-682. — Miranda per Rosarium patrata, XI, 435-484. — Quid meditandum in mysteriis Rosarii, 799. Utilitas Rosarii, conversio per Rosarium; grata Mariæ recitatio Rosarii; utilitas Rosarii; adversarii Rosarii puniuntur; Maria curat Rosarii propagationem, XII, 759-1204.

6077. *Rosamundus*, antistes Polnienensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1035.

6078. *Rotericus*, Hispaniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 111, 112.

6079. *Rothardus*, antistes Cameracensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1035.

6080. *Rotrocius*, Perticensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 352.

6081. *Rudolphus de Rudeschen*, Germanus, Renensis, antistes Vratislaviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1035.

6082. *Rupertus I*, antistes Wormatiensis, fuit cultor egregius Mariæ, IX, 374.

6083. *Rupertus* (S.), antistes Vangionum, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1035, 1036.

6084. *Ruthius* (S.), antistes Scotus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1036.

6085. *Rutilius Benzonius*, Romanus, antistes Lauretani, fuit cultor egregius Mariæ; quid scripsit in honorem Mariæ, X, 1036.

6086. *Sabbatum et Maria*. Cur Sabbatum consecratum Virgini, testimonia de hoc; ubi de candelâ triangulari relative ad Mariam; voluit Ecclesia dare unum diem doloribus Mariæ; aliæ rationes; hæc institutio debetur miraculis ad Mariam spectantibus; a quo tempore, Sabbatum dicatur Virgini; unde festum Sabbati in honorem Mariæ consecrati; abstinentia in Sabbato; officium B. M. in Sabbato; cur Sabbatum dicatur Virgini; quid ordinatum fuit pro die Sabbati quoad Mariam; papa Pius V, quid de medio sustulit ex his obligationibus; quid dicitur quoad cultum Sabbati et Dominicæ; de officio Mariæ in Sabbato ex breviario Gothico, III, 638-646, 1522-1526, 1789. — Rationes quæ fideles moverunt ad Sabbatum Virginis dicandum honori et obsequiis, et de origine hujus quædicationis; iudicium de his rationibus; quibus discussis dicitur quid sentiendum de origine dedicationis Sabbati in honorem B. M. V.; an abstinentia die Sabbati observata fuerit ad honorem Virginis; aut saltem ad illius honorem referri laudabiliter possit; qui affirmant et qui negant; negantibus respondetur; cur abstinentia Sabbati respicit Virginem, IV, 367-402. — Cur Mariæ dicatur fuit Sabbatum, VI, 402. — Congregationi presbyterorum Conceptionis Mariæ civitatis Compostellanæ conceditur a Pio VI, facultas celebrandi missam votivam ejusdem B. M. singulis anni Sabbatis; fa-

cultas alicui rectori Hispalensi celebrandi Missam votivam singulis anni Sabbatis; missa Mariæ in Sabbato cantata conceditur a Pio VII, collegiata B. M. V. de Guadalupe, Mexicanæ dioceseos singulis Sabbatis non habentibus Officium secundæ classis, VII, 453-544.

6087. *Sabina* (S.), Iotrensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 992.

6088. *Sacerdotalis Maria*. Probatur testimonii B. M. V. fuisse sacerdotalem; et hoc confirmatur ex verbis Apostoli Pauli, et Scripturæ sacræ aliis locis, II, 353-356.

6089. *Sacramenta et Maria*. Maria recepitne sacramenta; cur dicunt Mariam recepitne sacramenta, II, 239-244. Maria vere suscepit antiquæ legis sacramentum pro delendo feminarum originali institutum; an Maria accepit sacramenta, VIII, 69, 736. (Vide ad ampliorem explicationem, titulos in hoc octavo indice: *Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, Eucharistia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium*.)

6090. *Sailer*, fecit opus de imitatione B. M., VI, XII, 715, 716; quid dicit initio libri; oratio ante lectionem hujus libelli et post lectionem ejusdem, XII, 715-717.

6091. *Salaberga* (S.), albatissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 809.

6092. *Salmeron* (Alphonsus), fuit cultor egregius Mariæ, XII, 934.

6093. *Salome* (B.) reclusa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 809.

6094. *Salomea* (B.), Haliciensis regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 809, 810.

6095. *Salus et Maria*, quomodo Maria dat salutem, I, 9; Maria est salus infirmorum, III, 217-221.

6096. *Salutationes recitandæ variz*. Salutatio Virgini grata, IV, 686, 1475, 1476. — Salutatio ad Mariam in ingressu in domum et egressu e domo et quid narratur de hoc modo devotionis erga Mariam, V, 76, 77.

6097. *Salve Regina*. De his laudibus vespertinis, quibus locis hic cantus præsertim exercetur; auctor hujus cantici in honorem Mariæ; excellentia hujus cantici; quando cantatur hæc antiphona; miracula ad recitationem ejus attinentia; defenditur hoc canticum contra hæreticos; quomodo mutatur ut applicetur S. Annæ; probatur ex antiquitate, contra hæreticos hanc antiphonam convenire Mariæ, et SS. Patres et omnia verba hujus cantici tribuisse; vere Vita, Dulcedo et Spes vocatur Maria, et vere est Advocata nostra; auctor hujus cantici; meditationes de *Salve Regina*; præparatio ad hanc meditationem; Maria Regina misericordiæ; Maria Vita, Dulcedo, Spes nostra; meditatio de verbis: *Ad te clamamus exules filii Evæ*, etc. auctor hujus cantici; quatuor super *Salve Regina*; sunt sermones Bernardi antistitis Toletani; altera explanatio verborum hujus cantici, nova meditatio super *Salve Regina*, III, 631-632, 1496-1678. — Antiphona hæc quando introducta in Officium, et quando dicitur et de additamentis huic factis, variz sententiæ de auctore hujus cantici; quanam opinio sequenda; additamenta verborum *O clemens, o pia! o dulcis Virgo Maria*, et de hoc addito: *Dignare me laudare te, Virgo sacrata; da mihi virtutem contra hostes tuos*; antiquitas, in hoc cantico Maria appellabaturne *Regina misericordiæ*; varietas verborum cui subjecta fuit hæc antiphona (objectiones contra *Salve Regina*, solvuntur in indice tertio, eodem titulo); auctor hujus cantici; considerationes sunt super *Salve Regina*; miranda narratio relative ad recitationem *Salve Regina*; exempla Clementiæ Mariæ, IV, 513-527, 1564-1590. — unaquæque vox hujus cantici evolvitur et explicatur, VI, 1449-1422. — Erasmus irridet hoc canticum; sollemnis cantici *Salve Regina* defensio et explicatio in quo nil est reprehendendum et ubi charitas et compassio materna Mariæ pro nobis, recte commendatur et agnoscitur; auctor *Salve Regina*, IX, 125, 148, 663; XII; 951. — Cantus hujus antiphonæ Virgini placet, XII, 1161.

6098. *Sanberius*, Pomeraniæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 351, 352.

6099. *Samovitus*, Masoviæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 352-355.

6100. *Sampson Despretz* antistes Remensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1057.

6101. *Sancta Maria, succurre miseris*. Hæc precatio in B. Virginem reperitur, V, 75.

6102. *Sanctia Lopez*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 992.

6103. *Sanctia*, Alphonsi, Hispaniæ infanta, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 810, 811.

6104. *Sanctia* (B.), Castellæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 811.
 6105. *Sanctia*. Hispaniarum princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 811, 812.
 6106. *Sanctia de Roxas*, Hispana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 812.
 6107. *Sanctia Aragonia*, Siciliæ regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 812.
 6108. *Sanctitas, Sanctificatio Mariæ*. Quanta fuit sanctitas Mariæ; contemplatio de sanctificatione Mariæ, IV, 838, 875. — De sanctitate Mariæ, IX, 771, 840, 841; X, 1265.
 6109. *Sanctius*, antistes Salmanticensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1037.
 6110. *Sanctius Aragonie infans*, antistes Toletanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1037, 1038.
 6111. *Sanctius I*, Lusitanæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 112.
 6112. *Sanctius II*, Aragoniæ et Navarræ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 111.
 6113. *Sanctius III*, Aragoniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 111.
 6114. *Sanctius III*, Castellæ et Legionis rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 111, 112.
 6115. *Sanctius IV*, Castellæ et Legionis rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 112.
 6116. *Sanctius V*, Navarræ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 112, 113.
 6117. *Sanctuccia*, Eugubina (B.), fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 992.
 6118. *Sanguis Mariæ* (Vide *Reliquiæ*).
 6119. *Sapientia Mariæ*. Quenam fuerit; contemplatio de sapientia Mariæ, IV, 832, 923, 924.
 6120. *Saucerel*, scripsit opus Gallicum *Le culte catholique de Marie*, I, vii.
 6121. *Saurina ab Entensa*, Terræ Novæ comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 812.
 6122. *Savinianus* (S.), fuit cultor egregius Mariæ, X, 610, 611.
 6123. *Savinianus* (S.), antistes Senonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1038, 1039.
 6124. *Scapularium*. Origo hujus devotionis; Scapularium comparatum pallio Eliæ; ad quid datus habitus Carmelitani; Scapularium comparatum velleri Gedeonis; fraternitas sacri Scapularii B. M. de Monte Carmelo confirmatur, III, 147-150, 825-827. — Nomen Scapularii, et discussio de hoc; de Scapulario in genere; Scapularium Carmeliticum; origo et causæ Scapularii Mariani; triplex cognomen ejus; de vita S. Simonis Stochii; approbatio Scapularii Mariani; indulgentiæ Scapularii Mariani; transcriptio in speciem Virginis Matris filium et fratrem quæ est primaria Scapularii Mariani prærogativa; de filiatione speciali adoptiva Carmelitarum quoad Mariam Matrem; cur Carmelitani vocantur filii speciales B. V.; alia prærogativa Scapularii Mariani quod est participatio plena meritorum Carmelitani cultus et primævi simul et Theresiani; excellentia hujus participationis; participatio formalis et objectiva; quænam participatio potior; fundamenta hujus participationis; viri illustres ordinis Carmelitani; antistites Carmelitani; scriptores utriusque coetus Carmelitani; quid concluditur; ubertas divitiarum spiritualium et thesauri Ecclesiæ publico communicata sodalibus Mariani Scapularii; beneficia temporalia supra naturam sæpe exorata interventu sacri Scapularii; Scapularium Marianum est jugis scatebra donorum spiritualium, signum salutis æternæ, et nota prædestinationis; in quo sensu est signum prædestinationis; pretium ad omnes gradus Scapularii Mariani et ejus captio, etiam per summates; circa visionem B. Simonis Stochii, aliquis Joannes Launoyus Normannus obiciens demonstratur errare; negat pontificiam comprobationem Scapularii Mariani, et refutatur; vindicatur titulus filiationis et fraternitatis specialis quoad hos qui sunt ordinis Carmelitani; vindicatur participatio meritorum utriusque cultus Carmelitani; vindicatur abundantia divitiarum spiritualium; vindicantur miracula; vindicatur nota salutis æternæ et prædestinationis Scapulario Virgineo consorta; et intelligentia hujus notæ salutis; vindicantur suscepcio et gestatio Scapularii Mariani a summatibus in honorem Mariæ; gratulatio, incitamentum, consolationes dantur Carmelitaniis Patribus primariis sicut et filiis specialibus et sodalibus asceticis; Scapularium cæruleum quod est in honorem Immaculatæ Conceptionis Mariæ; notio brevis de hoc, et quænam famula Dei veneranda illud instituit; apparitio Virginis quoad hoc Scapularium; origo, indulgentiæ, praxis, materia, benedictio et impositio hujus Scapularii; ordo applicandi pleuariam indulgentiam in articulo mortis; Scapularium

VII Dolorum B. M. V.; notio, obligationes, indulgentiæ præcipuæ hujus Scapularii; ritus imponendi Scapularium; ordo applicandi indulgentiam plenariam in articulo mortis confratribus confraternitatis B. M. V. VII Dolorum, V, 398-352. — Indulgentiæ concessæ a Paulo V confratribus S. Scapularii; a Clemente X fit validatio confraternitatum sub titulo S. Scapularii apud Carmelitas, sed quibus conditionibus; Clemens XI, dicit modum recipiendi Scapularium pro acquisitione sacrarum indulgentiarum; indulgentiæ Scapularii cærulei, VII, 163 - 165, 273-343.
 6125. *Scientia Mariæ*. B. V. habuit ab instanti Conceptionis scientiam per se infusam supernaturalem; et scientiam per se infusam naturalem; et habuit scientias per accidens infusas supernaturales et naturales; possunt simul componi in virgineo intellectu habitus fidei et scientiæ; et stant simul in intellectu Mariæ actus unus cum habitu alterius; neque actus fidei et scientiæ naturalis aut supernaturalis dicunt formalem repugnantiam ex parte rei in virgineo intellectu; objectiones solvuntur; Maria fuit elevata ad majorem scientiam supernaturalem per se infusam quam angeli, VII, 1021, 1030. Scientia Mariæ quænam fuerit, VIII, 115; IX, 751, 752.
 6126. *Scipio Agnellus Maffeus*, Italus, Mantuanus, antistes Caslensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1039.
 6127. *Scipio Spinellus*, Seminariæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 333.
 6128. *Scipio Burghesius*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1343-1346.
 6129. *Scipio Cobellutius*, Viterbiensis, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1346-1349.
 6130. *Scipio Gonzaga*, Mantuanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1349.
 6131. *Scripta Mariæ*. Scriptiæne epistolas Maria; scriptiæne S. Ignatio; unanime scripsit epistolam vel plures S. Ignatio; scriptiæne S. Joanni apostolo; scriptiæne Messanensibus; Florentia habuitne epistolam scriptam a Maria; post mortem, epistolæne scripsit Maria; proferimus epistolas quæ dicuntur scriptæ a Maria; judicium de his epistolis; relictur hæc epistolæ; quæ epistolæ multi faciendi ex his, epistolæ quæ commendat B. Virginem; epistolæ Mariæ S. Ignatio; quid de epistolis præsertim S. Ignatii ad Mariam et Mariæ ad eum; scripsitne Maria Florentinis et Messanensibus, II, 331-340, 693-697. — Epistola Mariæ ad Messanenses; aliæ epistolæ Mariæ, III, 989, 990. — Probabilis est Mariam scripsisse epistolas ad fideles, VIII, 24. — Cur dubitandum de scriptis a Maria ad S. Ignatium, IX, 25. — De his scriptis, X, 928-930.
 6132. *Scrutarius* (S.), antistes Ancienensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1039, 1040.
 6133. *Sebastianus ab Heusenstein*, Hassus, Germanus, antistes Moguntinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1040.
 6134. *Sebastianus Quirinus*, Venetus, antistes Nixiæ et Paris, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1040.
 6135. *Sebastianus*, Lusitanæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 113.
 6136. *Sedes Mariæ*. (Vide titulum *Reliquiæ*.)
 6137. *Sedlmayr* scripsit opus: *Theologia Mariana*, in qua quæstiones de Maria discutiuntur, fulciuntur, firmantur et vindicantur, I, xi; vel *Scholastica Mariana*, VII, 7, 8, 753, 756.
 6138. *Sensus Mariæ*. B. Virgo fuit immunis a deceptione per sensum in naturali suo modo cognoscendi, VII, 255.
 6139. *Sepulcrum, Sepultura Mariæ*. (Vide titulos: *Mors, Assumptio, Reliquiæ*.) — Quandiu corpus Mariæ remansit in sepulchro; variæ sententiæ, difficultates; summarium capituli de sepultura Mariæ; angelorum cantus et psalmodia prope corpus Mariæ mortuum; hymni aliorum; SS. Patres de hoc; oscula data sanctissimo Mariæ corpori; dilectio facta est ab apostolis sepultura hujus corporis; exsequiarum solemnitas; miracula justitiæ divine contra Judæorum impium inter hæc solemnitas; de sepulchro Virginis verba; chori angelici per tres dies et odores dulcissimi, II, 324 328, 669-678.
 6140. *Sepultura in honorem Mariæ*. De more eligendi sepultura causa sacras basilicas Mariæ dicatas; exempla de hoc, IV, 424-426.
 6141. *Sequentiæ Mariæ*. Notitia historica de Sequentiis in honorem Mariæ cantatis intra Missas, IV, 337, 338. Citatio aliquot Sequentiarum; Sequentia in honorem dolorum Mariæ, IV, 33-340.
 6142. *Seraphina Columna*, Romana, Pisaur princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 812.

6143. *Sergius I*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, IX, 373; X, 627.
6144. *Sergius II*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 840.
6145. *Sergius* (S.), antistes Damascenus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1040.
6146. *Servatius* (S.), antistes Trajectensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1040.
6147. *Servi, Servitæ Mariæ*. Ili religiosi in honorem Mariæ confirmantur, III, 928, 929, 779. — De Servitis, V, 20. — Sorores et fratres tertii ordinis servorum B. M. V. confirmantur a Martino V; dat Innocentius XI indulgentias singulis fratribus et sororibus tam ordinis quam confraternitatis habitus Servorum B. M. V. orationi mentali vacantibus; a Clemente XI concessio indulgentiæ plenariæ perpetuæ visitantibus ecclesiis ordinis servorum B. M. V. Dominicæ tertia Septembris; confirmatio a Clemente XII Constitutionum pro fratribus et sororibus tertii ordinis Servorum B. M. V. in Brasilia; hæ Constitutiones referuntur; indulgentiæ concessæ fratribus et sororibus ordinis Servorum B. M. Virginis; indulgentia plenaria a Pio VI pro die undecima Februarii, visitantibus ecclesiis ordinis Servorum B. M. V.; a Pio VII ampliatio privilegiorum ecclesiæ B. M. V. ab angelo salutata in cenobio fratrum ordinis Servorum B. M. V. Florentiæ, illiusque erectio in basilicam cum concessione penitentiarii ad instar basilicæ Lauretaniæ, VII 35-40, 279 3. O. — Fundatores Servorum Mariæ numerantur, et aliquid dicitur de hoc ordine; servi Mariæ sunt ordo in honorem Deiparæ, XI, 503-522, 1015, 1016.
6148. *Severinus* (S.), antistes Septempedanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1041.
6149. *Severus* (S.), antistes Alexandrinus, fuit cultor egregius Mariæ, III, 293; X, 1041, 1042.
6150. *Sfondratus*, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ et fecit Sermones seu Orationes in honorem gloriossæ M. V., IV, 1097, 1098.
6151. *Sicardus*, Caselanus, antistes Cremonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1042.
6152. *Sichelgaita*, Siciliæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 815.
6153. *Sico*, Beneventanus princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 335.
6154. *Siffredus* (S.), antistes Carpenteratensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1042.
6155. *Sigefridus*, baro de Epstein, antistes Moguntinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1042, 1043.
6156. *Sigefridus*, comes de Leysingen, antistes Spirensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1043.
6157. *Sigewinus*, antistes Coloniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1043.
6158. *Sigismundus I*, Occidentis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1477-1480.
6159. *Sigismundus I*, Poloniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 115-115.
6160. *Sigismundus II*, Poloniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 115.
6161. *Sigismundus III*, Poloniæ et Sueciæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 115-117.
6162. *Sigo* (S.), antistes Claromontensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1043.
6163. *Silentium Mariæ*. Contemplatio de virtute silentii Mariæ; verba otiosa non prodierunt ex ore ejus, IV, 913, 914.
6164. *Silvester I* (S.), papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 616, 617.
6165. *Silvester* (S.), Auximas, fundator Silvestrinorum, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 521, 522.
6166. *Silvius Antonianus*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1349-1351.
6167. *Simon Stock*, Anglus, pius in Mariam; apparet illi Maria; quid dixit illi Maria, III, 825-829. — Fecit librum: *Ad Christiparam Virginem Antiphona*, V, 407.
6168. *Simon*, Belfortis toparcha, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 333.
6169. *Simon*, Montisfortis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 333.
6170. *Simon*, Montisfortis comes (alius), fuit cultor egregius Mariæ, XI, 333, 334.
6171. *Simon*, Northamptoniæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 334.
6172. *Simon de Langham*, Anglus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1351.
6173. *Simon Tallavia*, de Aragonia, Siculus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1351, 1352.
6174. *Simon Montacutus*, antistes Eliensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1043.
6175. *Simpertus* (S.), antistes Augustensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1 45.
6176. *Simpticus*, antistes Conversanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1043, 1044.
6177. *Sinceritas Mariæ*, XII, 729.
6178. *Sive Dominicus* fecit opus *Documenta ad definitionem dogmaticam Immaculatæ conceptionis Mariæ spectantia*, I, xi; VIII, 583, 586.
6179. *Sisenandus*, Hispaniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 117, 118.
6180. *Sita* (B.), Lucensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 992, 993.
6181. *Sixtus III*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 619, 620.
6182. *Sixtus IV*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 697-701; XII, 1051, 1110, 1111.
6183. *Sixtus V*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 753-757.
6184. *Soccus Mariæ*. Vide *Reliquiæ*.
6185. *Solitudo Mariæ*. Quænam fuerit solitudo Mariæ in sua Presentatione, IV, 839, 1247-1417. — Fructus solitudinis Mariæ, V, 711, 712. — Maria amat solitudinem, IX, 527, 528. — Solitudo Mariæ, IX, 753; XI, 724, 725.
6186. *Somnia et Maria*. Maria non potuit pati somnia dæmoniacæ orta ex tentatione vel illusionem diaboli; B. Mariæ repugnant somnia naturalia orta ex quacunque intemperie, vel etiam animalia de se falsa vel deceptoria; objectiones solvuntur, VII, 1052, 1254.
6187. *Sophia*, Hungarica, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 993.
6188. *Sophia*, Brabantæ ducissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 815, 814.
6189. *Sophia*, Hungariæ princeps, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 815.
6190. *Sophronius* (S.), antistes Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1044.
6191. *Sorores Mariæ Virginis*; festum harum, Tornaci, de parentela Mariæ, quid non admittendum; de tribus viris S. Annæ et de tribus Mariis, III, 975-978.
6192. *Spes Maria*, *Spes Mariæ*. Spes nostra Maria potest significari anchora salutis, III, 242-246. — Meditatio de spe Mariæ; nunc remunerata spes Mariæ in cælo; contemplatio de virtute spei in Maria, IV, 825, 824, 910-912. — De spe Mariæ, VI, 1151; XII, 754. (Maria ostenditur esse spes nostra in titulo *Salve Regina*.)
6193. *Spinellus* fecit tractatus in Salutationem Angelicam; et aliud opus in honorem Virginis Deiparæ, I, vii, ix. — Fecit et *Pietas et devotio quibus B. V. M. Deipara a nobis colenda est*; quomodo terminat suum opus; respondet apologæ, V, 9, 10, 123-208.
6194. *Spiridion* (S.), antistes Trimituntinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1044, 1045.
6195. *Spiritus sanctus et Mariæ*. Festo Pentecostes venit super Mariam Spiritus sanctus; probatur ex Patribus, doctoribus et aliis, III, 965-969. — Prima quæ accipit Spiritum sanctum, VI, 750-752.
6196. *Sponsalia Mariæ*. Vide *Desponsatio, Matrimonium*. — Quomodo explicetur convenientia voti virginittatis Mariæ cum sponsalibus ejus cum S. Josepho contractis; status questionis de sponsalibus cum S. Josepho; indubitatum est Mariam sanctissimam sponsalia cum S. Josepho iniisse, et probatur; quoquo ætatis Mariæ anno, eum cum Josepho et non cum alio; narratio apocrypha de virga florenti; alia narratio electionis Josephi; de Agabo propheta; aliæ meliores explicationes; discussio an Maria cogeretur sumere Josephum sponsum ex eo quod esset inter eos consanguinitas; hæc necessitas explicatur, I, 538-542.
6197. *Stanislaus* (S.), fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1031.
6198. *Stanislaus Hosius*, Polonus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1352-1356.
6199. *Stanislaus Lubinski*, Polonus, antistes Plocensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1045.
6200. *Stationes Romanæ et Mariæ*. Statio in ecclesia B. M. Majoris a S. Gregorio I indicta, anno 590, ad averteandam pestilentiam; ordo hujus stationis; stationes Januarii ad S. Mariam Majorem, ad S. Mariam Trans-Tiberim, ad S. Mariam in Ara-Cæli; stationes mensis Februarii ad S. Mariam Angelorum; stationes Martii ad S. Mariam in Dominica; stationes Aprilis ad S. Mariam ad Martyres; stationes Maii; stationes Junii ad S. Mariam de Consolatione; stationes Julii; stationes Augusti ad S. Mariam super Minervam, ad S. Mariam ad Nives; stationes Septembris; stationes Octobris; stationes Novembris; stationes Decembris; stationes ad S. Mariam de Pace, ad S. Mariam de Populo, ad S. Mariam in Via Lata, ad B. V. de Montibus; stationes Romanæ in ecclesiis M.

virginis, III, 1149-1379. — Ad S. M. in basilica S. M. Majoris de Urbe erigitur a Sixto V capella ad præsepe Jesu Christi cum præpositi sacerdotæ capellanorum et beneficiariorum institutione atque cardinalis protectoris et iudicis causarum ad eos spectantium jurisdictione; a Paulo V, erecto capellæ in basilica S. Mariæ Majoris de Urbe, et ad illam translatio sacræ imaginis gloriosissimæ Virginis Mariæ, cum prioratus capellanorum et clericatum ac juris patronatus institutione, annuorumque reddituum assignatione et cardinalis protectoris jurisdictione, VII, 126-140, 173-200. — De ecclesia S. Mariæ Majoris quæ est ecclesia S. M. ad Nives, IX, 623. — Pontifices qui ornarunt templum S. Mariæ Majoris, XII, 1036.

6201. *Stephana* (B.), Soncinas, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 905.

6202. *Stephania*, comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 814.

6203. *Stephanus* (S.), rex Hungariæ, fuit cultor egregius Mariæ, III, 198, 199; IV, 1316; IX, 567, 769; XI, 118-120; XII, 1032.

6204. *Stephanus III*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 629.

6205. *Stephanus VI*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 614.

6206. *Stephanus*, antistes Cameracensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1043.

6207. *Stephanus Salmonensis*, antistes Capuanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1043.

6208. *Stephanus*, antistes Leodicensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1043, 1046.

6209. *Stephanus Rouchier*, antistes Turonensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1046.

6210. *Stephanus de Muniera*, Hispanus, antistes Cephaludensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1046.

6211. *Stephanus de Fossanova*, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1336.

6212. *Stephanus Palosius*, Normannus, Romanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1356.

6213. *Stephanus Batorius*, Poloniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 118.

6214. *Stephanus*, Britannicæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 334.

6215. *Stephanus*, Moritonii comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 334.

6216. *Stephanus a Gama*, Vidiguaræ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 334.

6217. *Stephanus* (S.), Anglus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 403, 404.

6218. *Stephanus* (S.), Arvernus, ordinis Grandimontensis fundator, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 417-420.

6219. *Studium Mariæ*. De studio Mariæ; studebat litteris sacris, II, 401, 402.

6220. *Suaresius Franciscus*, Jesuita, fecit tractatum theologicum de Immaculata conceptione B. M. V., VIII, 457-482. — Fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1111.

6221. *Subsidio* (Maria de). A Pio VII, confirmatur decretum concedens confraternitati B. M. de Subsidio Missam propriam et Officium de hoc titulo, VII, 564-566.

6222. *Sub luum præsidium*. De hac prece, IV, 334, 333; V, 72.

6223. *Sudarium Mariæ*. Vide *Reliquiæ*.

6224. *Sueno*, antistes Danorum, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1046, 1047.

6225. *Suffragio* (Maria de). Approbatur archiconfraternitas B. M. de Suffragio pro animabus Purgatorii, cum indulgentiis, III, 1193. — Item approbatur cum privilegio a Clemente VIII; Alexander VII, et facultas aggregandi confraternitates ejusdem nominis et instituti scilicet B. M. de Suffragio Urbis, VII, 141-143, 249-251.

6226. *Sulpitius* (S.), antistes Bituricensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1047.

6227. *Summa aurea Mariæ*. Hic liber est præsens opus in laudes B. M. Virginis, tredecim constans voluminibus a D. Migne editum et cujus operis sunt elenchi, I, 1 seqq. Latere verso folii titulum continentis, II, 7, 8; III, 7, 8; IV, 7, 8; V, 7, 8; VI, 7, 8; VII, 7, 8, 9-22; VIII, 7, 8; IX, 7, 8; X, 7, 8; XI, 7, 8, XII, 7, 8; XIII, 9, 10. — Sunt præfationes et monita lectori, I, n-xii, 1-4; II, 339, 343, 703, 967; III, 591; IV, 455, 625, 831, 1183, 1187; V, 137, 223, 304, 383; VIII, 289, 613, 615, 791, 1001, 1189; IX, 9, 851; X, 595, 763, 765, 1077, 1079, 1367, 1369; XI, 9, 127, 129, 337, 339, 597, 819, 821, 999, 1067, 1109, 1111; XII, 713; XIII, 9, 11, 73, 287, 387, 394, 553, 669. — Sunt ordines rerum et materialium, I, 1361-1376; II, 1353-1360; III, 1831-1836; IV, 1561-1572; V, 1391-1408; VI, 1503-1528-1536; VII, 1339-1376; VIII, 1449-1436; IX, 1215-1320; X, 1481-1492; XI, 1473-1496; XII, 1203-1220, 1223-1252; XIII, 539, 639.

6228. *Sura*, Dordracensis, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 993, 991.

6229. *Suso Henricus*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 1029.

6230. *Swibertus* (S.), antistes Werdensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1047, 1048.

6231. *Sibylla*, Hierosolymitana, Flandriæ comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 814.

6232. *Synnachus I*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 621.

6233. *Symmachus*, antistes Capuanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1048.

6234. *Taciturnitas Mariæ*. De taciturnitate Mariæ, IX, 528, 529.

6235. *Tammo*, aut Tanno, antistes Verdensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1047.

6236. *Tancredus*, Normannus princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 333.

6237. *Tanguidus Castro*, Abegrach princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 333.

6238. *Tarasius*, aut Tharasius, antistes Constantinopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1047.

6239. *Tartalus*, comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 333.

6240. *Te Deum Marianum*. — *Te Deum* mutatur in *te Reginam* ad honorem Mariæ, III, 812, 813.

6241. *Templum et Maria*. — Maria in templo quid fecit; angeline dabant cibum Mariæ; quales erant horæ precum pro illa; ordo vitæ Mariæ in templo; angeli visitabant Mariam; quisnam valor hujus narrationis; de quodam scripto S. Matthæi; iudicium de narratis his; quæstio de jejuniis Mariæ in templo; quid ergo sentiendum de vita Mariæ in templo; de angelo Mariæ cibum afferente; an Mariæ in templo licebat ingredi Sancta sanctorum; quid intelligas per Sancta sanctorum, I, 296-304. (Vide titulum, *Præsentatio Mariæ*.)

6242. *Tentatio Mariæ*. Tentatane fuit Maria, I, 114, 115. (Objectiones de hoc solvuntur in Indice textio, titulo *Tentatio*.) Maria habuit dæmonem a Lucifero deputatum ad eam impugnandam; virgo Deipara cum sua prole fuit objectum invidiæ angelicæ qua angelus fuit e celo dejectus, VIII, 102-108.

6243. *Teresia a Jesu*, Hispana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 994, 993.

6244. *Teutones, Teutonici*. Ordo militum Teutonicorum in honorem Mariæ Virginis, X, 632; XI, f001, 1002.

6245. *Teydon*, Vivariensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 333.

6246. *Thadæus Barberinus*, Prænestis princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 333.

6247. *Thassilo*, Longobardiæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 121.

6248. *Theatini*. Clemens X concedit clericis regularibus congregationis Theatinorum officium de purificatione B. V. M. recitandum quotannis, cum octava, VII, 271, 272. — De fundatoribus hujus Ordinis, piis in Mariam, dicitur, XI, 563-566.

6249. *Theobaldus*, Gallus, Marlii baro, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 336, 337.

6250. *Theobaldus*, antistes Assisiatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1047, 1048.

6251. *Theobaldus* Campanicæ et Briæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 333, 336.

6252. *Theoclistes* (S.), Lesbica, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 993.

6253. *Theodon*. Ratishonensis regulus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 337.

6254. *Theodora*, imperatrix, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 815.

6255. *Theodora*, Romana, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 815.

6256. *Theodoretus*, antistes Cyri, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1048.

6257. *Theodoricus*, antistes Citizensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1049.

6258. *Theodoricus*, comes de Monte, antistes Coloniensis, X, 1049, 1050.

6259. *Theodoricus*, antistes Coloniensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1050, 1051.

6260. *Theodoricus*, antistes Magdeburgensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1051.

6261. *Theodoricus*, aut Theodorus, antistes Metensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1051, 1052.

6262. *Theodoricus*, antistes Trevirensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1051, 1052.

6263. *Theodoricus Alsatius*, Flandriæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 337.

6264. *Theodoricus*. Walcuriensis princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 337.

6265. *Theodoricus*, Italiæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 121, 122.
6266. *Theodorus*, princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 358.
6267. *Theodorus* (S.) *Siceotes*, antistes Anastasiopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1052-1054.
6268. *Theodorus* (S.) antistes Casaraugustanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1054.
6269. *Theodorus Abucaras*, antistes Cariensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1054.
6270. *Theodorus Lascaris*, qui et Cyrus Theodorus, Pucca Lascarus. Græcorum in Oriente imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1479.
6271. *Theodosius*, Brigantiæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 358.
6272. *Theodosius II*, Orientis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1479, 1480.
6273. *Theodosius II*, antistes Syracusanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1054.
6274. *Theodotus*, antistes Ancyranus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1054, 1055. — Citatur ejus homilia in sanctam Deiparam, V, 963-974.
6275. *Theodotinus*, antistes Leodiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1055.
6276. *Theoleptus*, antistes Philadelphius, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1055, 1056.
6277. *Theologia Mariana*. Theologia quid est; theologia dogmatica; utilitas et necessitas theologiæ Mariæ; in quo theologia differat a fide; theologia Mariana est argumentativa ex loco verbi divini scripti; Scriptura sacra pro Maria; quid est traditio; theologia Mariana est argumentativa ex loco verbi divini traditi; reliqua de theologia Mariana, VII, 756-780.
6278. *Theophanes* (S.), antistes Nicænus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1056.
6279. *Theophanes Cerameus*, antistes Tauromenitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1057.
6280. *Theophania* (S.), imperatrix, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 815, 816.
6281. *Theophilus*, Orientis imperator, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1480, 1481.
6282. *Theophylactus*, antistes Bulgariensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1057.
6283. *Theotocia*. Quid et quæ eruuntur ex his quoad Mariam Virginem, X, 1595-1596.
6284. *Theresa*, Aragonia, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 816.
6285. *Theresia* (S.), fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 575-576.
6286. *Theresia* (B.), Castellæ et Legionis regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 817.
6287. *Theresia Henriquez*, Maquedæ principissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 817, 818.
6288. *Theresia* (B.) Valentini regina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 818.
6289. *Tholomæus*, Raclæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 358.
6290. *Thomas* (S.) *Aquinas*, loquitur de dignitate Mariæ; fecit *Questiones de B. M. Virgine*; loquitur de gratia tributa Mariæ, I, II, III, 86 et seqq. — Fecit Expositionem devotissimam super Salutatione Angelica, scilicet *Ave Maria*, VI, 1421-1426. — Quid opinatus est de Conceptione qua Maria fuit concepta, XII, 1123.
6291. *Thomas* (S.), antistes Cantuariensis, composuit Carmina de gaudiis M. V., III, 1639, 1640. — Fuit cultor egregius Mariæ, IV, 1579; X, 1057-1060.
6292. *Thomas a S. Cyrillo* fecit *Corona anni Mariani* ex SS. Patrum sententiis Regiæ cœli præconia spirantibus contexta, I, VIII.
6293. *Thomas de Capua*, Campanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1557.
6294. *Thomas Jorsius* seu *Joyce*, Anglus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1557.
6295. *Thomas de Vio*, Cajetanus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1557-1564.
6296. *Thomas Isnardus*, marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 358.
6297. *Thomas*, Nottinghamensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 359.
6298. *Thomas*, Sabaudia princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 359.
6299. *Thomas de Holland*, Surriæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 359.
6300. *Thomas Melchior*, Romanus, Turrinæ marchio, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 359-341.
6301. *Thomas*, antistes Imolensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1060.
6302. *Thomas a Barlanga*, antistes Panamensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1060, 1061.
6303. *Thomas Fusconis de Bertha*, Romanus, antistes Senensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1061.
6304. *Thomas de Villanova* (B.), Hispanus, antistes Valentinus, fuit cultor egregius Mariæ; X, 1061-1064.
6305. *Thomas*, antistes Vicecomponensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1061, 1065.
6306. *Thomas Cantipratanus*, antistes Cameracensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1065.
6307. *Thomas de Lentino*, Siculus, antistes Hierosolymitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1065.
6308. *Thomas Donatus*, antistes Venetus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1066.
6309. *Thomasius Petrus* (S.), fuit cultor egregius Mariæ, XII, 891.
6310. *Tiberius Caraffa*, Neapolitanus, Bisiniani princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 341-344.
6311. *Timotheus*, antistes Ephesinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1066.
6312. *Timotheus Justinianus*, antistes Strongulensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1066.
6313. *Titus*, antistes Bostrenus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1066, 1067.
6314. *Toribius Alphonsus Mogrovegius*, antistes Limensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1067-1069.
6315. *Torrentinus Petrus*, fuit cultor egregius Mariæ, XII, 998.
6316. *Transfiguration et Maria*. Cur huic Maria non interfuit, II, 169-175.
6317. *Trasimundus*, Frisæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 344.
6318. *Tricidius Fontana*, antistes Paduanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1069.
6319. *Trinitas sancta et Maria*. — Maria est filia primogenita Dei Patris, præsertim titulo creationis, non quidem quoad existentiam physicam et temporaneam, sed quoad intentionalem in mente et serie decretorum Dei; Maria est primogenita Dei Patris titulo redemptionis per mortem Christi; est et filia Dei primogenita Patris titulo adoptionis per gratiam habituales, et titulo vocationis ad hæreditatem cœlestem; recte Maria dicitur soror Christi et sponsa Christi, et vera mater Christi, Patri æternæ suo modo similis; Spiritus sanctus Mariam docuit quomodo se ad dispositionem præpararet; Maria fuit vera sponsa Spiritus sancti; Deus plus diligit unam Deiparam quam universam Ecclesiam Virginem dempta; plus cognoscitur Deus ex Virgine Deipara, quam ex cæteris creaturis simul sumptis, VIII, 123-152.
6320. *Triumphans Maria*. Triumphans Maria de diabolo, V, 712.
6321. *Trombellus*, fecit *Dissertationes de imaginibus B. Mariæ*, I, IX. — Quis est ipse Trombellus; fecit *Dissertationes de sanctorum cultu*, I, 1. — Fecit opus *De reliquiis Mariæ*, II, 703. — Fecit opus: *De cultu publico ab Ecclesia Mariæ exhibitio*, IV, 9, 10.
6322. *Trophimus* (S.), Asianus, primus Arelatensis antistes, fuit cultor egregius Mariæ, X, 612, 1070.
6323. *Tursellinus* fecit opus *SS. Lauretanæ Historia*, I, 4.
6324. *Udalricus* (S.), antistes Augustanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1070, 1071.
6325. *Udo*, antistes Magdeburgensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1071, 1072.
6326. *Ugoinus Cribellius*, Mediolanensis, Nerviani comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 345-346.
6327. *Ulpho*, Nericæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 346.
6328. *Ulricus a Waldck*, Bohemiæ baro, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 346.
6329. *Umarus*, Arabum princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 346.
6330. *Unques Mariæ*. Vide *Reliquiæ*.
6331. *Unigenita Maria*. Maria fuit unigenita, II, 410; difficultatibus responso, 410-412.
6332. *Urbanus II*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 646-648.
6333. *Urbanus IV*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 675.
6334. *Urbanus V*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 680.
6335. *Urbanus VI*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 684, 685.
6336. *Urbanus VII*, papa, fuit cultor egregius Mariæ, X, 737, 738.
6337. *Urbanus VIII*, papa, fuit cultor egregius Mariæ; ejus carmina in honorem Mariæ; carmina aliorum in favorem hujus papæ devoti in Mariam; quid fecit Urbanus VIII in honorem Mariæ, X, 753-762.

6558. *Uriel*, antistes Meguntinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1075.

6559. *Urraca* (S.), Aragonia, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 817.

6560. *Urraca*, Hispana comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 817, 818.

6561. *Ursula Benincasa* (B.), institutrix prima Scapularii cœrulei in honorem Immaculatæ Conceptionis, V, 519. — Fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 998-1000; XII, 1142.

6562. *Ursula Luzzana*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 1000.

6563. *Valerius Ximenez*, antistes Algarensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1069.

6564. *Valer* us, antistes Lucensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1: 69.

6565. *Vallischolares*, sunt Ordo in honorem Mariæ, XI, 1011.

6566. *Vascus Perdigonius*, antistes Eborensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1069.

6567. *Vascus*, Vidiguara comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 345.

6568. *Vedastus* (S.), antistes Atrebatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1072.

6569. *Vellus Aureum*. Ordo Velleris Aurei instituitur Brugis; unde istud nomen *Velleris*; comitia summi ordinis Velleris Aurei sub auspiciis B. M. V. in Hollandia et Valentianis, I, 684, 683, 953. — Ordo Velleris Aurei in honorem Mariæ, XI, 1003, 1006.

6570. *Velum Mariæ*. Vide *Reliquiæ*.

6571. *Ve mi*. Quid significant istæ voces, IV, 1519-1521.

6572. *Venantius* (Honorius Clementianus Fortunatus), antistes Pictaviensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1072.

6573. *Venceslaus IV*, Bohemiæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 121.

6574. *Veranus* (S.), Gabalensis, antistes Cavellicensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1072, 1075.

6575. *Verba Mariæ*. Verba quæ, teste Evangelio, Maria Virgo ex ore suo sanctissimo protulit, exponuntur, evolvuntur, explicantur, vindicanturque ab impiorum assertis; de verbis cantici *Magnificat*, I, 661-678, 659-678, 14; II, 1451, 1452, 1453, 1454, 1455-1461; III, 902-904, 1559-1565, 1641-1658; IV, 974, 975, 1001, 1045, 1048, 1088, 1403, 1404; 724-756, 1288-1295, 14, 284, 885, 895, 819, 999, 1000, 1106, 942, 1002, 1004, 1045, 1326; 1291-1296, 1029; V, 56, 612, 615, 909, 854, 1288, 1289, 15; VI, 61, 62, 71-78, 212-214, 1017-1025, 1566-1570, 1051, 946, 994, 795, 1052; VII, 978, 985; VIII, 21, 1251-1257, 152, 1212, 12, 2, 43, 679, 680, 1097, 990, 1104, 465, 1097, 190; IX, 616-621, 594, 82, 796, 788, 787; X, 755, 1275-1279. — De verbis: *quo nodo fiet istud, Quoniam virum non cognosco*, I, 306, 307; II, 1450, 1451; III, 790, 899, 1405, 1421, 1422; IV, 971, 972, 1109, 660, 1258; V, 832-851, 856, 865, 867, 909, 916, 955, 956, 981, 982, 1159, 1160, 1165, 1350, 1018, 919; VI, 594, 858, 27, 53, 967, 994, 1495, 1496, 1497, 1150, 1151, 1190, 394, 451, 457, 787, 971-975, 1526, 596; VII, 1553, 1146; VIII, 21, 986, 1204; IX, 432, 550, 729, 851. — De verbis Mariæ, quæ intelliguntur in verbo Evangelii: *Et salutavit Elisabeth* (vide etiam *Visitatione*), II, 1445; IV, 975, 974, 1281, 1282, 1297, 1551; V, 702; VI, 71, 870, 871, 60; VIII, 1215; IX, 589-602. — De verbis Mariæ: *Fili, vinum non habent*, II, 1497-1499; IV, 780, 781, 975, 976, 1082; V, 677; VI, 188, 1028; VII, 1256; VIII, 21, 1546. — De verbis Mariæ: *Quocumque dixerit vobis facite*, II, 1501, 1502; IV, 975, 976, 997, 1083, 1583, 781, 845; V, 54; VI, 1028; VII, 1256, 1257; VIII, 1446, 1532, 21. — De verbis Mariæ: *Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus et ego dolentes, querebamus te*, II, 120, 1478; IV, 977, 978, 986, 1572, 1082, 774, 775; VI, 946; VII, 1227; VIII, 1501, 1522, 1523, 1539. (Vide etiam titulum *Amisssio Jeshu*.) — Verba Mariæ quæ lactavit sacrosanctum Infantum figurari possunt per fontes paradisi, III, 81-86. — Fuit Mariæ tempus tacendi et tempus loquendi; multa de Christo Maria apostolis enarravit; pauca fuerunt verba Mariæ et indicuntur, VI, 741, 1001, 1523, 1526. — Verba Mariæ habuerunt speciale efficaciam; Mariæ verbo vicibus locuta prohibetur, VIII, 21, 22,

951. — Pauca verba pronuntiavit, et quid dixit, XII, 754, 755, 758.

6556. *Verbum Dei et Maria*. Maria servavit verbum Dei, IX, 635, 656, 658.

6557. *Verecundia Mariæ*. Contemplatio de virtute verecundiae Mariæ, IV, 909, 910.

6558. *Veronica de Binasco* (B.), fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 995-997.

6559. *Vestes Mariæ*. Vide *Reliquiæ*.

6560. *Victor Amedeus*, Sabaudiae dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 545.

6561. *Victor*, antistes Bononiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1075.

6562. *Victoria Balsamo*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 997.

6563. *Victoria Mantuana*, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 997.

6564. *Victoria* (B.), a S. Angelo, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 997, 998.

6565. *Vido* (S.), antistes Aquensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1075.

6566. *Vieira Antonius*, fecit opus: *Maria, rosa mystica*, I, ix.

6567. *Vigiliæ Marianæ*. Vide *Opera pia in Mariam*.

6568. *Vigilius* (S.), antistes Antissiodorensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1075, 1074.

6569. *Vigilius* (S.), antistes Tridentinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1074.

6570. *Villana* (B.), Florentina, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 998.

6571. *Villanus* (S.), antistes Eugubinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1074.

6572. *Vulariensis Maria*. Festum B. M. V. sub hoc titulo, III, 1091.

6573. *Vincentius Ferrerius* (S.), fuit cultor egregius Mariæ, XII, 805.

6574. *Vincentius*, Burgundus, antistes Bellocensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1074.

6575. *Vincentius Justinianus*, Jannensis, antistes Gravinensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1074, 1563-1565.

6576. *Vincentius*, Tropiensis, Calaber, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1565.

6577. *Vincentius Gonzaga*, Mantuæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 346.

6578. *Vindex Maria*. Punitio sequitur transfixionem imaginis S. V. Mariæ a Judæo factam; punitio injuriæ per lapides factæ in imaginem B. M. V.; Maria vindex cœlestis; Parisiis miles percussit cultro imaginem B. M. V. et punitus est; quid post sacrilegia commissa contra imagines Mariæ, III, 907-1214. — Punitio puellæ Noviomice urbis nomine Erenburgis, quæ laborabat die festo Mariæ, quam tamen deinde liberat misericors Maria, VI, 458-460, 628. — Vindicta justa Mariæ apparet in Nestorium, in Constantium Copronymum; vindicta Mariæ in eos qui eam blasphemant; punitio inflicta pro contemptu Rosarii, IX, 256-260, 570-678. — Punitio impii qui Mariam injuriabat, dum mortuum sacratissimum ejus corpus ferretur ad sepeliendum, X, 605. — Punit Maria sui festi contemptum; et contemptum suæ imaginis; prædicit Maria punitorem; punit Maria sui contemptorem; fidei hostes exterminat; precas raptoris non exaudit; ob devastatam virginis aram Nisirus Arabs pirata, cœlitus punitur; Maria punit hæreticum imaginis Marianæ proditorem; Mariæ insultans, morte cito obruitur et perit æternum; injurius Mariæ, morte cœlitus punitur; intemerata Deiparæ virginitati probrosi acriter puniuntur; Cosmianam hæreticam arect Mariam templo; fures Mariani Thesauri detegit Maria; ob libros hæreticos inscienter retentos recusat Mariæ honorem sibi alias devoti; vindex Mariam in Nestorium; furtum morbo punit Maria; narratio detribus violatoribus templi Mariani punitis; apparet vindicta Virginis Mariæ enarratione supplicii quorundam optimatum, qui in bona Mariæ dicata rapaciter irruerunt; quod probatur etiam punitioe inhiantium gazæ Marianæ Laureti; affligit morbis Maria Joannem Soarem, Conimbricensem episcopum, usque dum reddat laterem sublatum ex æde Lauretana; male sentit Maria de imaginis suæ violatione; punit acriter monachorum negligentiam in persolvendis Deiparæ laudibus; punit perjura qui pejerandi animo venerat ad altare Mariæ; punit femineum votum Deiparæ factum infringentem; punit omittentes officium B. V. M.; punit pium furtum ædis Lauretanæ et luxuriosum sodalem; punit imaginis suæ violatorem; monachum reddit injurium in sui imaginem; punit duos concionatores devotionem Rosarii ejusque propagationem impedire conantibus; supplicium violatoris imaginis Marianæ; Ma-

ria deponendum curat Theodoricum ex archiepiscopali cathedra; poena duorum militum violentum festum B. M. Virginis; poena alterius sacrilegi; poena Judæi injurii in imaginem Mariæ; doctor quidam Tolosanus Immaculatam Deiparæ Conceptionem impugnans nefanda morte succumbit; punit pro eadem re Maria; votum pium impie mutantimira culose illudit Deipara; punit injurium imagini suæ; et contempnere devotionis Marianæ, punit ob neglectum officium sui recitandum; mirabile de iconoclastis duobus divinitus sumptum supplicium, XII, 754-1206.

6579. *Vindicianus* (S.), antistes Atrebatensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1074.

6580. *Virgines Marianæ* sunt parentela Virginis Mariæ; locus est de collegio virginum Hierosolymis sub institutione Deiparæ, V, 65-68. (Nomina propria virginum quæ cultrices fuerunt egregiæ Mariæ, quære in hoc præsentii Indice octavo.)

6581. *Virginitas Mariæ, Virgo Maria, Votum virginitalis Mariæ.* (Notio et essentia virginitalis; vide *Amunitatio*.) — Virgo Maria quibus rebus comparatur. Maria Virgo mater est; Maria semper virgo; acrius nobis certamen de voto virginitalis Mariæ; statuitur; antequam angelus incarnationis mysterium in ejus utero Mariæ nuntiaret, Maria sese obstrinxerat voto virginitalis; iuimici virginitalis Mariæ quid dicunt; probamus nostram assertionem, et impugnant tamen nos inimici (vide eorum confutationem titulo *Virginitas*, in tertio Indice); laudes virginitalis (de virginitate Mariæ, vide etiam titulum *Ezechiel*, in Indice nono); incertum dicimus quam ætate Maria emisit votum virginitalis; et aliqui tamen dicunt a primo rationis momento fecisse Mariam hoc votum; probamus esse incertum quam ætate suæ vitæ Maria voverit virginitalitatem; quid consecrarii de questione; Mariam primam omnium fecisse votum virginitalis affirmamus probando; quinam afferuntur veluti voverentes virginitalitatem ante Mariam; et inde concludere volunt Mariam non primam omnium vovisse virginitalitatem; sed nos illis occurrimus; discutientes personas allegatas Scripturæ sacræ; ad lucimus pro nobis Patres quos adversarii dicunt nobis non favere, et verba eorum proferimus; votum virginitalis Mariæ fuitne absolutum aut conditionatum, solemne aut simplex; utrique quæsitio satisfacimus; S. Thomas quoad votum absolutum et conditionatum; dicimus votum primum virginitalis Mariæ fuisse absolutum; quoad solemnitate voti, dicimus solemne aut non solemne fuisse ejus votum secundum quod intelligitur aut non intelligitur per solemne (sponsalia Mariæ cum S. Josepho conventionæ cum virginitalis voto, vide titulum *Sponsalia*, in hoc præsentii octavo Indice); virginitalis Mariæ, status questionis de virginitalitate perpetua Mariæ; qui sunt hostes perpetuæ virginitalis Mariæ et a quibus confutantur; argumenta stabilientia perpetuam virginitalitatem Mariæ; auctoritas symboli fidei, et verborum: *Quomodo fiet istud, quoniam vestrum non cognosco?* argumentum ex sanctitate S. Josephi, ex sapientia Dei, ex traditione jugi sæculorum; consuetudo Ecclesiæ, ejusque liturgiæ, I, 10-17, 501-538, 572-816. — Testimonia de virginitalitate Mariæ ab ipsa per votum promissa in templo; prima omnium Maria vovit hanc; quibus verbis vovit; quandiu Maria perseveravit in templo, II, 412-416. — Virgo (signum Zodiaci) quid facit; Virgo Maria descripta; votum perpetuæ virginitalis Mariæ; excellentia hujus voti; prima Maria vovit hoc; festum hujus voti; Judæis honori fuit virginitalis; testimonia de Maria prima voverente; tempus quo hoc vovit; hoc votum fuit absolutum; sollicita fuit in custodiendo voto; festum perpetuæ virginitalis Mariæ; probationes voti virginitalis Mariæ; quanta puritas Mariæ; nomina Mariæ quoad hoc; duodecim privilegia puritatis Mariæ; probatur Mariam vovisse virginitalitatem; Maria et Jepte; votum Mariæ, fuitne absolutum aut conditionatum; antequam nuberet Maria, sepe cogitavit de vovenda virginitalitate, et vere vovit ante matrimonium suum cum S. Josepho; et nil contradictionis in hoc voto cum matrimonio Virginis, III, 58, 59, 502, 715-792, 1405-1406. — Virginitalis Mariæ, III, 1537; IV, 15, 16. — Testimonia præclara de virginitalitate Mariæ humilime Virginis sunt testimonia: Alberti Magni, S. Ambrosii, S. Antonii, S. Augustini, S. Bonaventuræ, S. Brunonis, S. Bernardi, S. Bernardini Senensis, Dionysii Carthusiani, Guarnei, S. Hieronymi, Hugonis cardinalis, S. Ildefonsi, S. Isidori, S. Irenæi, S. Joannis episcopi Jerusalem, Joannis Lauspergi, S. Laurentii Justiniani, S. Maximi, S. Petri Chrysologi, S. Procli, Richardi a S. Laurentio, Ruperti abbatis, S. Thomæ a Villanova, Theophylacti, S. Vincentii Ferrerii, contemplatio de virginitalitate Mariæ; excellentia hujus virginitalis; Maria fuit primiceria virginitalis; quanta virginitalis

Mariæ; de voto et perpetuitate virginitalis Mariæ; fuit Maria Virgo singularis; quid dicitur de voto virginitalis Mariæ, IV, 485, 494, 907-1515.

Quanta virginitalis Mariæ; Maria excitat alios ad cultum virginitalis; testimonia præclara de virginitalitate Mariæ; figuræ virginitalis Mariæ; Maria virgo moribus, verecundia, oraculo, mysterio; Maria exemplar virginum; Virgo Mater est et perpetua Virgo; testimonia de Maria Virgine; S. Siricius papa et virginitalis Mariæ; Maria Virgo Mater est sola; virginitalis perpetua Mariæ probatur a Gaudenzio et aliis, et a S. Hieronymo; virginitalis dedicatur in Maria et Christo; privilegium virginitalis in Maria pulchre describitur ex Scriptura; perpetua et intemerata virginitalis Mariæ probatur a S. Hieronymo; Mariæ virginitalis assertitur contra hæreticorum insanias; Maria voverat virginitalitatem Deo, antequam de concipiendo Christo audisset; de perpetua virginitalitate Mariæ perlongum tractat S. Augustinus; item S. Augustinus de hac virginitalitate; virgo est perpetua, teste S. Nino; testimonium virginitalis perpetuæ ex S. Petro Chrysologo; Maria est sancta et incontaminata virgo ex S. Niceta, Aquileiensi episcopo; Virgo perpetua Maria, ex S. Maximo, Taurinensi episcopo; de virginitalitate Mariæ Christi genitricis; Virgo ante et post; Maria Domino illibatam exhibuit castitatem et integritatem virginitalis servavit; Virgo perpetua Maria; Maria est virgo; verba S. Gregorii Turonensis; Virgo gloriosa, Virgo perpetua Maria; Virgo perpetua Dei Genitrix est; Virgo Maria est: testimonia Taionis Casaraugustani episcopi; virginitalis Mariæ fuit incontaminata; de virginitalitate perpetua Mariæ scripsit librum S. Ildefonsus, episcopus Toletanus, *Adversus tres infideles*; incipit ejus confessio et oratio, 1205-1206. Demonstrat Mariam fuisse in conceptu et partu et post virginem; et probat virginitalitatem summam oportere jungi cum maternitatis gloria; confusio Judæorum quoad hoc; probatur Virgo perpetua Maria, angelica attestazione; Maria Virgo perpetua, V, 56, 539-1515. — Virginitalis Mariæ perpetua ex Venerabili Beda; Maria Virgo est et post partum remansit Virgo; verba Alcuini; Maria exemplum virginitalis; Maria fuit semper Virgo; homilia est de perpetua virginitalitate Mariæ, Haymonis, episcopi Halberstaneusis; virgo mater fuit et perpetua virgo, ex Hincmaro, Remensi archiepiscopo; Virgo fuit Maria: est testimonium de hoc in homilia Remigii, Antisiodorensis episcopi; Maria Virgo fuit perpetua: testimonium Retherii episcopi Veronensis; Maria probatur, contra Judæos, perpetua virgo; Maria est virgo et mater Dei; gloria hujus tituli; vere virgo Maria; virgo fuit perpetua, virgo singularis; virginitalitas sua, Maria est quasi murus et castellum; Maria prima omnium fecit votum virginitalis; Maria virgo perpetua; virginitalis Mariæ fuit incorrupta (pro virginitalitate Mariæ, vide et titulum *Matrimonium* in hoc octavo Indice); Virgo perpetua Maria et mater Salvatoris; Maria est intacta et perpetua virgo; verba Petri Lombardi de perpetua virginitalitate Mariæ; fuit Maria semper virgo intacta; fuit semper virgo Maria, quod probatur comparatione throni Salomonis; prima omnium fecit Maria votum virginitalis; vovit vere Maria virginitalitatem, VI, 89, 90, 186-550, 1079-1477. — Qui negat virginitalitatem Mariæ, hæreticus est; usque ad conceptionem Christi Maria virgo remansit; non viri semine, sed sola Spiritus sancti operatione Maria Christum concepit, ideoque fuit virgo in conceptione Christi, et in partu, et post partum, virgo permansit perpetua; Maria virgo semper et jam ab ipso principio usus rationis, habuit absolutum et firmum propositum servandi perpetuam virginitalitatem, quin unquam voluerit operam dare generationi liberorum; Maria virgo suum propositum virginitalis perpetuæ firmavit voto; Maria virgo jam absolutum virginitalis votum emisit ante desponsationem cum Josepho; prima omnium Maria votum virginitalis Deo libere vovit; Maria est prima non solum tempore, sed dignitate quoad hanc emissionem voti; perpetua Dei matris virginitalis est omnibus fidelibus per se loquendo explicite credenda, VII, 58, 151, 154, 1080-1097.

Prima Maria virginitalitatem vovit; Canisius: de Mariæ admirabili et perpetua virginitalitate; quid speciale pro B. Maria tanquam virgine, quod non habent aliæ virgines; Mariæ virginitalitatem ut exitum Dei opus nos suspicere et venerari oportet; verba Canisii; quibus de causis Mariam virginem et matrem voluerit esse Deus; referuntur testimonia Scripturæ sacræ quæ militat pro probanda virginitalitate Mariæ; virginitalis Mariæ Matris probatur a S. Patribus; de Mariæ virginitalitate adversus Judæos et alios Judaizantes; de Mariæ virginitalitate contra paganos omnesque fidei Christianæ alienos; virginitalis Mariæ vindicata contra Pseudo-Christianos; contra Jovi-

nianitas Maria in partu virgo permansit; virgo fuit Maria ex voto; tempus quo vovit Maria virginitatem; excellentia virginitatis Mariæ; an fides de Mariæ virginitate perpetua sit necessaria ob Ecclesiæ auctoritatem, VIII, 268-272, 795-1001. — De virginitate Mariæ, IX, 456, 527, 569, 655, 1199, 1200. — Miracula testantia hoc, XII, 1084-1085.

6382. *Virgo humillima Maria*. Testimonia præclara ex humilitate Virginis Mariæ; testimonia Alberti Magni, S. Ambrosii, S. Antonini, S. Augustini, S. Bonaventuræ, S. Brunonis, S. Bernardi, S. Bernardini Senensis, Dionysii Carthusiani, Guarrii, S. Hieronymi, Hugonis cardinalis; S. Ildefonsi, S. Isidori, S. Irenæi, S. Joannis episcopi Jerusalem, Joannis Lanspergii, S. Laurentii Justiniani, S. Maximi, S. Petri Chrysologi, S. Procli, Richardi a S. Laurentio, Ruperti abbatis, S. Thomæ a Villanova, Theophylacti, S. Vincentii Ferrerii, IV, 485-498.

6383. *Viro seu Wiro, antistes Scotus, fuit cultor egregius Mariæ*, X, 1074, 1075.

6384. *Virtutes Mariæ*. De virtutibus Mariæ. Decem virtutes evangelicæ Mariæ, III, 62, 63, 771-774, 1278. — Quotuplex generis et quantæ fuerunt virtutes Mariæ; de earum augmento per dies dum viveret Maria; testimonia de virtutibus Mariæ; quomodo appellandæ sunt virtutes Mariæ; virtutes affectivæ Mariæ; ob suas virtutes Maria vim habet obtinendi gratias a Filio pro nobis; efficacia Mariæ precationum; contemplationes de virtutibus specialibus Mariæ; virtutes Mariæ sine ulla miseria fuerunt; quomodo illuminata fuit Maria; Maria habuit omnes virtutes in gradu superlativo, IV, 11-19, 847, 848, 928-997. — Verecundia Mariæ; humilitas, devotio, fides, pudor, castitas, humilitas, vita aspera, secessus amor, pietas, studium, V, 699-710. — De virtutibus Mariæ; Maria imitata fuit Filium suum Jesum; de virtutibus Mariæ generatim; de justitia Mariæ; de prudentia Mariæ; de fortitudine Mariæ; de ejus temperantia; et has virtutes Mariæ Jesus confirmavit; quantæ fuerunt virtutes Mariæ in terra; virtutes Mariæ apparent in Annuntiatione, IV, 374-439, 805-1162 Maria habuit omnes virtutes per se infusas; et habuit virtutes morales per accedens, infusas pro primo instanti conceptionis; de virtute perseverantiæ Mariæ; est de fide certum B. M. V. nunquam amississe gratiam quam in prima sanctificatione accepit, atque ideo fuisse in gratia confirmatam et infallibile donum perseverandi accepisse, VII, 1028-1051. — Omnes virtutes habuit Maria; virtutum Mariæ descriptio, VIII, 277, 785-790. — Inimicus Mariæ laudans ejus virtutes; de virtutibus Mariæ, IX, 128, 150, 527-550, 615-770; X, 784, 785; XI, 716.

6385. *Virtutes Mariæ (Congregatio)*. Indulgentiæ et gratiæ conceduntur ab Innocentio XII confraternitatibus Decem Virtutum B. M. V., VII, 521-527.

6386. *Visio Dei et Mariæ*. B. Virgo adhuc in carne mortali Deum aliquando vidit intuitive, VIII, 27, 28.

6387. *Visitatio Mariæ*. Status questionis, causa et ratio hujus visitationis; qui non recte hoc intellexerunt; aliæ causæ visitationis, charitas, humilitas Mariæ; cur celeriter ivit Maria, nonne festinanter, festinavitne gressus; rationes festinationis Mariæ; quam urbem incoluerint Zacharias et Elisabetha ad quam proinde Maria gressus suos direxerit; qui circa hoc errant et non sunt admittendi; quoad præsentem questionem pro Hebron urbe stant Baronius, Toletus, et alii; alii pro Hierosolymis, alii pro oppido Macharunte, alii pro Bethlehem, alii pro Emmaus; rationes militantes pro Hebron, de hoc objectiones refutantur; sententia pro Hierosolyma facile confutatur, item pro Macharunte, item pro Bethlehem, item pro Emmaus; quinam tamen respondent nobis; quid ergo conclusionis quoad questionem; ivitne sola Maria, S. Josephus fuitne comes Mariæ in hoc itinere, qui pro affirmativa, qui pro negativa, discussio; salutatio data Elisabeth a Maria; quomodo Elisabeth recepit Mariam; effectus visitationis pro Elisabeth et Joanne Baptista; *Benedicta tu in mulieribus* explicatur; subsultus Joannis in utero matris et gratia a Joanne et Elisabeth recepta, quid SS. Patres de hoc; Joannes Baptista et Jeremias; quid noverit tunc Joannes Baptista; Joannes repletur sancto Spiritu; poetæ quoad Joannem Baptistam in hoc; laudes S. Joannis; Elisabeth repleta S. Spiritu; cur Zacharias alloquitur puerum octo dierum; Joannes plus quam propheta est; subsultus Joannis; indicat suæ matri Mariam Matrem esse Domini; quid cognovit Joannes; de subsultu Joannis testimonia; dona S. Joanni facta perseverarunt in eo, ardua questio; de hac perseverantia auctoritates et conclusio; quid indicabat subsultus hic; de verbis quæ Elisabeth pronuntiavit exclamavit; salutatio angelii ad Mariam et salutatio Mariæ ad Elisabeth; explicatio verborum Elisabeth quos confutat errores;

mansio Mariæ in Hebron, I, 611-684. — De Visitatione; quo momento Maria hoc iter aggressa est; ivit in Hebron; quomodo salutavit Elisabetham, et de salute referuntur textus scripti, SS. Patres de hoc salute; quid evenit ex mora Mariæ apud Elisabetham, quandiu remansit hic Maria, assitine partui Elisabeth; reditus Virginis in domum, II, 459-475. — In festo Visitationis potest quis uti Symbolis: *Columba velox* et *Misericordia Operans*; dies celebrationis festi Visitationis; comitatus non habuit Maria; distantia locorum; festum itineris B. M. V. a Nazareth in montana Judæa; Maria salutata; Maria apud Elisabeth; de *Magnificat*; festum Visitationis Parisiis celebratur; Vigilia Visitationis; festum Visitationis Mariæ; ratio institutionis hujus festi; tempus institutionis et legitimatis hujus festi; hoc festum est evangelicum; quæstiones de hoc festo; meditatio pro hoc festo; hoc festum Coloniz; Octava Visitationis; quia die Maria rediit; causa itineris Mariæ; sententia injuriosa Mariæ; nullumne comitem viam habuit Maria; civitas quo se contulit Maria; prodigia visitationis Mariæ; exsultatio Joannis; mansio Mariæ apud Elisabeth; antiquitas, institutio, jejunium festi Visitationis; Officium Visitationis; concilia Basileense et Florentinum, et Visitatio; prima institutio hujus festi, III, 64, 74, 896-1442. — Amor Mariæ in visitatione; meditatio de visitatione; meditatio de itinere; meditatio de verbis Elisabeth, et de gaudiis allatis familiæ Zachariæ; de mansione Mariæ apud Elisabeth; contemplatio de visitatione; de salutatione Mariæ in hac visitatione et de suo *Magnificat*; sensus literalis de verbis Evangelii quoad hoc; primordia festi Visitationis; S. Josephus fuitne comes Mariæ; subsultus Joannis; praxis pietatis pro hoc festo Visitationis; Maria proficietur, intrat, salutatur; effectus ejus præsentia; mirabile de Joanne et Elisabeth; de *Magnificat*; exercitium pietatis pro Visitatione; gratia in Visitatione; quomodo Maria Scotiæ et Elisabetha Angliæ regina veniant in hoc; cum quibus istis Maria Virgo et Elisabetha Zachariæ comparantur; de exsultatione Joannis et de notis musicis quoad eum; quænam fuit salutatio data a Maria Elisabethæ; salutatio Japonica S. Francisci Xaverii comparata salutationi visitationis; de voce Pius quoad rem; de salutatione reditus Mariæ; adnotatio pro visitatione Mariæ, IV, 570-1556. — Visitatio et ejus effectus, V, 611, 612, 702, 703. — Iter Mariæ incipit; intrat Maria; exsultus Elisabeth pueri; verba Elisabeth Mariæ, et canticum *Magnificat*; reditus Mariæ; de B. Joanne; effectus visitationis; verba Evangelii explicantur; Zacharias quid significat; verba visitationis applicata animæ fideli; Elisabeth quid significat; visitatio enuntiatur; mystica explicatio verborum visitationis, VI, 59, 78, 774-875, 1567. — Institutio festi Visitationis; jejunium Vigiliæ, et indulgentiæ festi Visitationis; a Pio VII indulgetur ut in ecclesia parochiali oppidi S. Joannis, Chilensis dioceseos, Dominica infra octavam Visitationis B. M. V. sacerdotes eo convenientes missam propriam de Visitatione celebrare possint, VII, 29-34, 510, 511. — Quid est festum Visitationis; institutio et promulgatio; beneficia Visitationis in domo Zachariæ; Capisius loquitur de Visitatione Mariæ exemplaris nostri in hoc; iter quale, quando et cur factum; effectus visitationis; Elisabeth; concilium Basileense et Visitatio; objectiones circa Joannem, VIII, 237, 617, 1223-1227. — Admiratio Mariæ euntis ad S. Elisabeth; fabula quoad hoc; causæ visitationis; miracula in visitatione; humilitas Mariæ visitantis; antiqui Romani et visitatio; quo die facta visitatio; antiquitas festi; virtutes Mariæ in visitatione; effectus visitationis; verba Elisabeth; ferculum Salomonis et Maria visitans; Maria visitans evangelizatrix; humilitas in hoc ex duplici parte; laudes Mariæ; gaudium quasi salationis in hoc festo; effectus visitationis; quandiu Maria mansit apud Elisabeth; effectus præsentia Mariæ; tres prophætæ hodie; quam diverso modo Maria et dæmon abierunt in montana, IX, 575-622. — Visitatio describitur, XI, 266.

6388. *Visitatio (Ordo, Congregatio)*. Ordo monialium Visitationis B. M. V.; notitia hujus ordinis et de ejus fundatore; monialibus Visitationis B. M. V. concessio a Clemente XIII, quoad altare privilegium; indulgentiæ et gratiæ conceduntur his monialibus, item fidelibus visitantibus ecclesias monasteriorum harum monialium, indulgentiæ pro monialibus Visitationis a Clemente XIII, VII, 385-389; XI, 595-596.

6389. *Vitalianus* (S.), antistes Capuanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1075.

6390. *Vitalis a Furno Willotus*, Gallus, cardinalis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1563-1567.

6391. *Vita Mariæ*. Quid egerit Maria accepto Spiritu sancto, per reliquum tempus vitæ, Christo in cælo stante;

quot annos Maria vixit; rationes de vita brevi Mariæ; qui aliter sentiunt; quid nos ad varias opiniones; quamnam egerit vitam Maria; vita Mariæ reducitur ex Ægypto usque ad S. Josephi obitum; quid de Jesu tunc temporis; Maria et Josephus labore victum suum quærebant; Maria a tempore mortis Jesu usque ad Pentecosten ubi manserit; et an ad sepulcrum ierit; affuitne Ascensioni; vita Mariæ a tempore Pentecostes et deinceps; Maria inter apostolos post acceptum Spiritum sanctum; erat magistra; quid faciebat post Ascensionem; ubi mansit; de reliquo tempore vitæ Mariæ usque ad obitum; languebat mori; ejus vita recreabat Ecclesiam; quæ erant ejus opera; meditabatur; adibat loca in quibus Jesus conversatus erat; ad pietatem alios instituebat; illuminabatur de superno; quo anno ætatis Mariæ congregatum fuit concilium Jerusalem; Maria adjuvabat consiliis apostolos; ejus visus desiderabatur, II, 237-639; III, 813, 817. — Quid Maria egerit post mortem Jesu, usque ad mortem suam, III, 1537, 1538; IV, 803, 804, 806-810, 844, 963; VI, 371, 372. — Vita Mariæ paucis verbis enuntiatur; vita activa Mariæ, vita contemplativa, VI, 650-1146. — Maria Virgo non existeret, si non foret Mater Dei; objectiones de hoc solvuntur, VII, 801, 802. — Cur Maria remansit in terra post Ascensionem Christi; B. Virgo post hanc ascensionem, fuit semper, dum viveret, cum S. Joanne; B. Virgo fuit etiam cum S. Joanne Ephesi; interfuit omnibus quinque primis apostolorum conciliis; de Mariæ vita antequam ab angelo salutaretur; verba facit Canisius, ubi de studiis, moribus et vita perfecta hujus S. Virginis; quid statuendum de pueritia Mariæ, VIII, 8-20, 775. — Quandiu vixit B. Maria, IX, 13, 14. — Quo anno vitæ suæ mortua. De resurrectione Jesu ad suam mortem quid fecit Maria; assistit Jesu in celos ascendentem; fuit cum apostolis die Pentecostes; ubi habitavit post mortem Jesu; vita activa et contemplativa, IX, 13-24, 102, 103. — Vita Mariæ juvenis, XI, 262.

6592. *Vitis Mariana*. Vitis Marianæ palme et exemplar sodalis Marianus, III, 485-489.

6593. *Vivarium Mariæ*. Vivarium exemplare horti Mariani; ubi dicitur Christus quasi hinnulus et virgo cerva charissima; locus loquendi de cervabus et cervis; qui cervi dicuntur significare sodales Mariæ, III, 547-553.

6594. *Vota facta Mariæ*. Vide *Promissa*.

6595. *Vulstanus*, Wilodunensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 358.

6596. *Vultus Mariæ*. Quid dicitur de vultu Mariæ; quam auctoritas dictorum, II, 328-352.

6597. *Waldetrudis* (S.), Hannoniæ comitissa, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 818-820.

6598. *Walfridus* (S.), antistes Eboracensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1075, 1076.

6599. *Wallenus*, Huntingtoniæ comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 346, 347.

6600. *Walterus de Birbach*, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 347-352; V, 102.

6601. *Walterus*, fuit cultor egregius Mariæ, V, 50, 51.

6402. *Walterus*, Brenensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 352.

6403. *Walterus*, Wenciæ dominus, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 352.

6404. *Wangereck* (Simon), Jesuita, fecit, *Pictas Mariana Græcorum*, I, vii, xii; VII, 611, 612.

6405. *Wenceslaus Witzlaus*, princeps, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 352.

6406. *Wernharus*, antistes Argentinensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1076.

6407. *Wernherus*, Hasburgi comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 352.

6408. *Wichmans*, fecit: *Brabantia Mariana*, I, xu.

6409. *Wifredus*, Baturicensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 352.

6410. *Wiboldus*, antistes Cameracensis, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 1076.

6411. *Wilfridus*, antistes Hangustadensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1076.

6412. *Willelmus Enckevoertius*, seu *Guilielmus*, Belga, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1367, 1568.

6413. *Willigisus*, antistes Moguntinus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1076.

6414. *Winfredus*, Barcinonensis comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 352, 353.

6415. *Wladislaus I*, Poloniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 121.

6416. *Wladislaus, II*, Jagello, Poloniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 121-124.

6417. *Wladislaus, IV*, Poloniæ rex, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 124-128.

6418. *Wladislaus* seu *Ladislaus*, Opoliæ dux, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 353, 354.

6419. *Wladislaus* dictus *Hermannus*, Poloniæ princeps, fuit cultor egregius Mariæ, IX, 354, 355.

6420. *Wolfgangus Guilielmus*, Palatinus comes, fuit cultor egregius Mariæ, XI, 355-358.

6421. *Xenodochia Mariana*, Xenodochia in honorem Mariæ, xenodochia Dei matri inscripta *Bibicum Putolanorum*; Complutense, Faberianense et Florentinum, Neapolitanum, Panormitanum, Toletanum, Venetorum, XI, 1061-1064.

6422. *Zacharias*, antistes Chrysopolitanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1075, 1076.

6423. *Zacharias Ferrerius*, Italus, Vicentinus, antistes Gardiensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1076, 1077.

6424. *Zamor* fecit, *De eminent. Deiparæ perfect.*, I, 105.

6425. *Zayso*, antistes Augustanus, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1077.

6426. *Zeno* (S.), antistes Veronensis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1077, 1078.

6427. *Zeno*, imperator Orientis, fuit cultor egregius Mariæ, X, 1481, 1482.

6428. *Zoe*, imperatrix augusta, Leonis I imperatoris conjux, fuit cultrix egregia Mariæ, XI, 819, 820.

6429. *Zona Mariæ*. Vide *Reliquia*.

IX

INDEX NON MARIANUS.

SIVE

Index alphabeticus nonus complectens omnia narrata in *Summa aurea*, circa Deum, Religionem, Dogma, Ethicam et alia quæcunque non directe aut non sat directe ad B. V. Mariam attinent.

6430. *Abcdef*. Ad quemnam sensum vertuntur hæ litteræ, III, 494.

6431. *Abrahamus*. Laudes Abrahami, IX, 428-432.

6432. *Abstinencia*. Abstinencia carnis die Sabbati apud Latinos, exordium hujus consuetudinis; hæc consuetudo non fuit universalis; relaxatio aut temperatio in hoc; estne consuetudo tantum præceptum obligans Latinos ad hanc abstinenciam; quid peccati pro eo qui manducat carnes die Sabbati, IV, 386-395.

6433. *Actiaca pugna*, I, 847, 848.

6434. *Adamus*. Quomodo dicitur Adam Dei, et comparatur nomen ejus voci *Diadema* ejus litteræ transpositæ dant *Adam Dei*, IV, 1481, 1482. — Adam innocens et nocens, V, 1147, 1148.

6435. *Adolescentes*, ad quid proni sunt, III, 341-342.

6436. *Adrianus* (S). Describitur ejus martyrium, VI, 772, 773.

6437. *Adventus* (tempus). De Dominicis Adventus, III, 1597-1599.

6438. *Æthiopes*, faciunt festum Nativitatis Domini ex

B. V. Maria et commemorationem ex hoc, III, 883, 1314.

6439. *Affectus humani*. Quid sunt et quotuplex nomen habent; quinam affectus matrum, VIII, 1294, 1295.

6440. *Agonizantes*. Agonizantium patrona specialis est S. Catharina Senensis, V, 360. (*Rosarium Agonizantium*, vide *Rosarium* in Indice octavo.)

6441. *Altare privilegiatum*. Concessio quoad hoc, VII, 585.

6442. *Amor Dei*. Oratio ad impetrandum amorem Dei, V, 365. — *Amor Dei* est beneficiorum plenum redhostium, XII, 737, 738.

6443. *Anachoretæ*. De horum solitudine meditatio fit et causæ hujus vitæ annumerantur; meditatio de eorum paupertate; cur sic amarunt paupertatem; meditatio de præmio anachoretarum, IV, 839-841.

6444. *Angeli*. Ministerium angelorum, I, 119, 120, 412, 418, 449. — Adjutorium et cura angelorum pro nobis; notio de angelis; diversi chori angelorum, IV, 293, 294, 1232, 1233, 1319. — Angeli dignitate superant homines; de angelis malis; quid et ubi sunt angeli, quæ eorum potestas et quid officium, VI, 650-652, 654-656, 1454, 1455. — Divisiones angelorum, VII, 1139. — Errores de angelis; angeli custodes quo tempore dantur; angeli mali; estne inferioritas inter dæmones, VIII, 97-103.

6445. *Anima Christi*. Formato corpori Christi statim fuit infusa anima rationalis, et ideo unico momento Christus factus est homo cujus tunc naturam assumpsit, sibi-que univit Verbum; et sic Damasceus, alii Patres et scholastici duce S. Thoma; dicunt vero contra nostram sententiam: corpus Christi non fuit animatum primo instanti conceptionis, et rationes de hoc afferunt; et ipse S. Thomas tres sibi proponit objectiones quibus ipse respondet, et nos cum eo respondemus, I, 586-589.

6446. *Anima*. Anima rationalis est alia, alia perfectior, VII, 1043. — Anima iustorum, quando veniat ad paradysum, a morte an in die iudicii futuri, VIII, 148, 149.

6447. *Anna purificationis*. De Anna in purificatione Mariæ, I, 1099, 1091. Narratio evangelica de ea; quenam illa fuerit et cujus filia; de qua tribu oriunda; quenam tunc ejus ætas; vidua casta, pia, prophetissa erat; cur in hora purificationis Mariæ venerit in templum; a quo inspirata; quibus locuta est de Jesu; cur talia de Jesu dixerit; an mortua sit Anna statim post verba quæ tunc locuta est, I, 1090-1181. De Anna vidua quæ est in templo dum Maria purificationem subiret; meditatio de illa; de verbis S. Lucæ quoad illam, III, 1411; IV 760, 761. (Vide etiam titulum *Purificatio* in indice octavo.)

6448. *Anna (S.) mater Mariæ Virginis*. (Vide etiam titulum *Parentes Mariæ* in Indice octavo.) Patria S. Annæ matris Mariæ Virginis; nomen *Anna* quid significat; quæ ætate mortua Anna; sepultura Annæ, I, 121, 122, 184, 193, 194. — Anna S. est mater Mariæ; quam vitam egerit S. Anna; S. Anna adimplet legem purificationis; quo ætatis anno mortua, II, 536-409. — Apud Græcos conceptio B. Annæ Dei et Domini aviæ; conceptio de qua hic, est activa; de conceptione Annæ quæ concepit Mariam; canones in ejus festo ex triodio S. Andræ, Anna mater Mariæ habuine plures maritos; festum S. Annæ matris Matris Dei fit Cameraci et Ambianis; natalis S. Annæ celebratur apud Græcos, Ruthenos et Maronitas; festum S. Annæ juxta usum Romanum; auctores loquuntur de ejus festivitate; quando celebrari cœperit; constitutio de ejus festo celebrando in tota Angliā; de festo ejus celebrando Duaci; et in tota Ecclesia; quinam scriperunt aut dixerunt de S. Anna; B. Anna ex sermonibus aut Breviario; varia quæ commendat S. Annam venerationi; quid dicitur de reliquiis B. Annæ; de confraternitate S. Annæ instituta Colonie; quando mortua est S. Anna; festum S. Annæ fit Parisiis et Tornaci; fit festum S. Annæ apud canonicos regulares S. Victoris ordinis S. Augustini juxta Parisios; festum translationis S. Annæ; concipitur S. Anna, III, 975-1208, 1340, 1727-1739. — Extenditur cultus S. Annæ, X, 733, 732.

6449. *Annas*. Vide *Nativitas Jesu* in hoc nono Indice.

6450. *Annus*. Notiones de anno, vide titulum *Nativitas Jesu* in hoc nono Indice.

6451. *Antiphonæ* O. Cur hoc speciale quod recitentur ante Natalem Domini; quæ ratio novem harum antiphonarum; cum quibus rebus consonent; de prima antiphona incipiente: *O Sapientia*, quid dicitur; de secunda: *O Adonai et dux domus Israel*, quid; de tertia: *O radix Jesse* quid; de quarta: *O clavis David et sceptrum*; de quinta: *O Oriens lucis splendor*; de sexta: *O Rex gentium et Desideratus*; de septima: *O Emmanuel rex et legislator noster*; de octava: *O Virgo virginum*; de nova: *O summe artifex*; conclusio de his antiphonis, III, 1683-1692.

6452. *Apocalypsis* (XII, 2) *Mulier amicta sole et luna sub pedibus ejus*, etc., quomodo hæc verba applicantur Ecclesiæ catholicæ, I, 767-769.

6453. *Apostoli*. A quibus baptizati sunt; de apostolis, Spiritu sancto accepto prædicant; quo die partes orbis unicuique assignatæ sunt ad prædicandum; de Symboli apostolorum principio; apostoli assistentes morti Mariæ, et quomodo; textus Patrum de hoc, II, 589-657. — Quæstio de baptismo apostolorum, III, 953. — Charitas apostolorum in Deum; et in proximum; eorum præmium in cælo, IV, 826-828.

6454. *Apparitiones*. Apparitio S. Nicolai episcopi Helisino aut Elpino et ad quid, I, 34. — Apparitio mortui ejusdam ad sacerdotem et ad quid; apparitio S. Joannis apostoli et evangelistæ S. Gregorio Thaumaturgo Neocæsariensi; apparitio S. Hermann, S. Petro Celestino, mulieri cuidam Elisabeth nomine, Cameraci cuidam, B. Petro Alcantara; S. Edmundo, III, 471, 669, 670. — De apparitionibus mortuorum, observanda quædam ut recte intelligantur, et quomodo a novatoribus sanctorum apparitiones indigne convelluntur et repudiantur, IX, 260-267. — Apparitio Christi Catharinæ femine peccatrici, XII, 977, 978.

6455. *Arca Dei*. Quo die Jordanem miraculo siccatum transit arca, III, 855.

6456. *Archelaus*. (Quoad varia ad eum attinentia, vide titulum *Nativitas Jesu* hoc in nono Indice.) Successit Herodi innocentium occisori; de ejus imperio et auctoritate quid; ex Josepho historico quid de Archelao, et error animadvertendus in hoc; quo anno principatus ejus incipit; alia de eo crudelis Archelaus et cur, II, 561-567.

6457. *Arianus*. Dicebat Christum non esse Deum; Arianus confunditur numeribus magorum, I, 1285; II, 99.

6458. *Ascalon*. Ista urbs Syriæ a Philippo II, rege Galiliæ, expugnatur, III, 1050.

6459. *Ascensio Jesu*. Ab apostolis et discipulis Christi visa fuit; Ascensio describitur; mulieres piæ affuerunt Ascensioni; Ascensio Jesu coram quibus et quo loco facta fuit, II, 250, 251, 612. — Ascensio Christi quo die celebratur; quo loco facta, coram quibus; quid nobis meditandum in hoc; de Octava hujus festi, III, 940-943, 952, 953, 956, 961. — Meditatio de Ascensione; contemplatio de Ascensione, IV, 804-806, 963, 964. — Ascensio Christi per Israel figuratur; Ascensio Christi visibilis, VI, 861, 1108.

6460. *Asinus*. Vide in hoc nono Indice, *Nativitas Jesu*.

6461. *Aspectus*. Aspectus mulierum nocivus, IX, 640, 641.

6462. *Atrebatum*. Atrebat, post septem hebdomadarum obsidionem, pax conciliatur inter Carolum regem et Joannem Burgundiæ ducem et Artesiæ et Flandriæ comitem, III, 1170.

6463. *Balaam*, prophetia ejus, II, 522.

6464. *Baptismus Christi*. (Vide in hoc nono Indice, *Nativitas Jesu*.) Quo loco baptizatus Christus; et a quo; unde venit Jesus a Joanne baptizandus; quæ die baptizatus est Jesus; quid de hoc sentiendum; quo anno Tiberii aut Pilati; et quo anno suæ vitæ baptizatus est Christus; Patres de hoc; confirmationes, II, 572-579. — Quo die celebratur baptismus Christi, III, 678.

6465. *Baptismus Apostolorum*. Vide *Apostoli*, in hoc nono Indice.

6466. *Barbara (S.)*, Ad quid hæc sancta invocatur, V, 360.

6467. *Belisarius*, dux exercitus Justiniani imperatoris, contra Vandalos victoriam obtinet, III, 1343.

6468. *Bellatores Domini*, IX, 411-414.

6469. *Beneficarii*. Qua ratione privandi fructibus beneficii sui, X, 728.

6470. *Bessoni*, interpretes Cantici canticorum, I, 12.

6471. *Bethabara*. Quid de loco isto, II, 572.

6472. *Bethleem*. Narratio Evangelii; cur Bethleem electa et non Hierosolyma ad census faciendum; cur hic vivit Josephus cum Maria; quæ sententia amplectenda; pictores et theologi quoad hoc; de S. Chrysostomo in hoc; an Bethleem fuerit contemplabile oppidum; estne locus natalitatis Christi, I, 703-707, 1198-1200. — Eratne Bethleem tenuis locus; geographia hujus, Ephrata estne Bethleem, II, 57, 58, 489, 490.

6473. *Bos*. Vide *Nativitas Jesu*, in hoc nono Indice.

6474. *Bovina*. Apud Bovinas, Philippus Augustus, rex Francorum, contra Anglos, Flandros et Othonem IV imperatorem refert victoriam, III, 1071.

6475. *Caiphas*. Vide *Nativitas Jesu*, in hoc nono Indice.

6476. *Calumniæ*, punitur calumniæ, XII, 1050, 1051.

6477. *Canæ Galiliæ*. Explicatio de voce Evangelii

nuptiarum ibi: *Tertia die nuptiæ factæ sunt*; quæ die mensis factæ sunt hæ nuptiæ; testimonia quoad hoc; quinam venerunt ad nuptias; quid coegit Mariam ad veniendum huc; Joannes evangelistæ fuisse sponsus harum nuptiarum, II, 581-585; ibi Maria exponit carentiam vini. (Vide *Nuptiæ*, in octavo Indice.) — Quo die celebrantur hæ nuptiæ, III, 678. — Meditatio de nuptiis in Cana Galilææ et de his quæ dicta aut facta sunt in his, IV, 779-781, 973, 976.

6178. *Candelæ*. Vide *Purificatio*, in octavo Indice.

6179. *Canonizatio*. Quid est et quotuplex, VII, 926, 927, 929.

6180. *Canticum canticorum*. Hic liber a quo factus, I, 12. — Cantici canticorum quidam versus explicantur, ex quinque primis capitibus sumpti, VI, 751-750, 866-868, 918-928, 1177-1181.

6181. *Caro*. Unde hæc vox veniat, VIII, 261.

6182. *Castitas*. Deus liberat et protegit castos, I, 756, 757; Anna prophetissa exemplum castitatis, 1178, 1179.

— Exemplar amoris castitatis, III, 297, 298, 305; S. Bernardus defensor suæ castitatis, 345; S. Thomas Aquinas, 344, 345; mori potius quam fudari, 346, 495; effectus castitatis, 371; S. Aloysius a Gonzaga castus, 510; exempla castitatis, 400. — S. Joannes Baptista et S. Joannes apostolus, IV, 1467. — Volum castitatis S. Edmundi, V, 285. — Exempla castitatis conjugalibus, VIII, 914, 915; exempla castitatis, 927; difficile castitas servatur, et ad servandam fugienda diversitas sexus, 947-950. — Exempla castitatis matrimonio junctorum, IX, 527. — Castitas est sanctitatis fomentum, XII, 721, 722.

6183. *Celsus*. Testatur eadem innocentium, II, 59.

6184. *Certitudo*. Multiplex est certitudo, VII, 929.

6185. *Charitas*. Excellentia charitatis, IV, 1598, 1599; quænam debeat esse, 1400. — Charitas proximi, est hominis boni argumentum, XII, 755-757.

6186. *Christus, Filius Dei Jesus*. Christus annuntiandus et prædicandus est ab omnibus, I, 1181. — Ecclesiastes de Christo, V, 684, 685; dies mundi salus, Vita universorum, 715; filius est unigenitus Mariæ Virginis, 850-852; venerabatur matrem suam, 855; commendat parentem discipulo, 855; elegit matrem virginem, 857, 858; cur nasci voluit de femina, 858, 859; quomodo Christus sit filius David, 848; Christus cum Patre sine matre et cum matre sine patre, 862, 865; est Virginis filius et virginum Sponsus, 866, 867; sanctitas et divinitas Christi, 906; testimonia data Salvatori, 910; Christus Deus et homo, 914, 915 (vide titulum *Maternitas*, in indice octavo); Christus Deus-homo, una persona, 944; in Christo secundum carnem et per Mariam convenit regum sacerdotumque saccersio, 978; Christus Deus homo est, 1025, 1041-1044; vere assumpsit corpus ex Maria, 1051-1054, 1065, 1066; duæ naturæ in eo, 1068, 1072, 1073, 1169; una persona, 1068-1070, 1072, 1073; Christus aliud ex Patre, aliud ex Matre, non alius, 1094, 1095; homo Deus, 1225-1228, 1251-1251; vita Christi usque ad missionem Spiritus sancti, 1225-1228; quomodo confirmatur divinitas esse in Christo, 1228-1231; est Deus Christus, 1314. — Deus homo, VI, 67, 86, 87, 99, 400; nomen Christi quid significat, 81, 82; Deus homo, 181-186; Christus Deus, unus est Filius, 208, 209; prædicatur fore Salvatorem, 209; de impositione nominis Jesu, 211, 212; Christus est unus Filius Dei, 370; et Deus homo, 370; est sacerdos impolitus, 435, 436; Christus comparatus viti, 447-448, 452. Rex regum et quid ejus rubrum vestimentum, 454; etsi non esset Deus, sed purus homo, necesse tamen esset illum talem esse qualem primum hominem factum fuisse constat, 475; prophetiæ de Christo, 578-581, 585-590; Christus Deus homo ex Virgine, 679-680; prophetiæ de Christo, 755; comprobata ab Evangelio, 756; prædicatur a Gabriele, 818, 819; ab Isaia, 829, 851; vere Deus, 879-888; dicitur Sapientia, 1016; filius Dei secundum carnem ex semine David et B. M. Virgine, 1125-1125; Deus homo, 1124, 1125; duæ naturæ, 1125, 1126; una persona, 1126; ejusdem est substantiæ cum Patre, 1126; caro Christi quænam fuit antequam assumeretur, et in assumptione, 1129, 1130; quare Christus non fuit decimus in Abraham, sicut Levi, cum caro quam accepit in eo fuerit peccato obnoxia, 1151, 1152; quæ ratione caro Christi dicta sit in Scriptura non fuisse peccatrix, sed similis, quo aperitur quare obligata peccato non fuerit in Christo, 1152; Christus comparatur flori, 1156, 1157; figuratur a Moyse, 1175; tria altaria in humana natura Christi, 1187; Christus flos, 1528, 1529, 1580, 1581; veram habuit carnem Christus, et de hoc Manichæus confunditur, 1578; præfiguratur signis Christus, 1582; de triplici adventu Christi, 1588, 1589; dolores Christi, varii enuntiantur, et labores, 1592, 1597; Christi paupertas, 1592; ejus excellentia et

dignitas, 1595; Christus Salvator est, ejus conditio gradus et dignitas continentur in verbis quæ de eo dixit angelus Annuntiationis Mariæ, quæ quidem verba explicantur; figura Christi in veteri testamento; confusio errorum de Christo, 1468-1476. — De Christo quid sciendum et credendum, VII, 12-41; errores circa Christum, 44-46; qui negat divinitatem Christi hæreticus est, 58, 151-154; item qui negat conceptum de Spiritu sancto aut mortuum ad nos redimendos, 58, 151-154; errores de Christo confutatur, 644; verus Deus est quod probatur epistola Cyrilli ad monachos Ægypti, 645-659; Christus quo anno mundi incarnatus, 1155 (vide etiam titulum *Tempus mundi*); errores de Christo et de rebus ad hunc attinentibus, 1157, 1161, 1162, 1163, 1166, 1177; Christus est Deus homo, 1177, 1178; Christus rex, 1335, 1356; Christi dominum in Matrem, 1351, 1352. — Errores de Christo, VIII, 1112; errores de Christo ut pleno gratia, 1041, 1042; alii errores de Christo, 1152, 1153, 1157, 1158, 1147-1156; errores isti anathematizantur, 1159-1161; refutatio errorum de Christo, 1164-1190. — Christus lux in tenebris, IX, 415, 416; Christus Agnus Dei, 500; Christus justus iustorum, 421; origo et processio Filii Dei, 425; devotio in Christum infantem, 508; Christus vir, coluber, aquila, navis, 566; verba quadam Cantici canticorum applicata Christo, 572; prophetia de Christo nascituro, 598; hinnulus cervorum, 607; Christus α et ω (*Alpha et Omega*), 754; Christus Salvator, 754; Christus sol, et quomodo fuerit in signo Leonis et Virginis, 765; ortus Christi de tribu Juda, 780; Christus rex vere nobilis et nobili Matre, 793-795; Christus fructus, 799-800; Christus se manifestat simplicibus, 821, 822. — Filius Dei, factus est homo, V, 795, 796; Filius Dei est verus homo, nam assumpsit carnem humanam ex Virgine, 799, 800; Manichæi qui dicunt Christum non esse Filium hominis, confutatur, 875-877.

Jesus moriens cur S. Joanni Mariam commendat, I, 250, 251; Jesus prænuntiatus prodigio olivæ igneo nubre fecundatæ, 256; oleo figuratus, 255, 257; natiuitas Jesu prædictus, 550, 551. (Quod annuntiat de Jesu ab angelo ad Mariam, invenire est titulo *Annuntiatio* Indicis octavi.) Jesus pauper in ortu, 1056; Jesus Rex, Deus et homo ex muneribus Magorum, 1285. — Jesus fabri filius, II, 425; Jesus quanto tempore vixit, 492; Jesus adolescens (vide *Vita Mariæ*, in indice octavo); Jesus quando cepit baptizare et quando baptizavit, 590, 591; quibus locis habitaverit Jesus, 591, 592, 596, 597; Pascha a Jesu celebratur, 592, 593. — Est verus homo Jesus et Deus, III, 1683, 1686. — Jesus salus et ruina est, IV, 758, 759, 760; Jesus Deus Homo, 948; Jesus sine peccato, 1151, 1152; sacerdos Jesus, 1155; salus et lumen, 1207-1209; de Jesu et illius dignitate prædicta ab angelo, die annuntiationis Mariæ, 1256-1258; de desiderio videndi Jesum, 1585, 1587; est fructus benedictus Virginis, 1586; ad quid Jesus pro nobis natus, 1459, 1460; quomodo Jesus fuit Virginis, ex verbis: *Tulit esse aus*, 1460, 1461; desideranda vita Jesu, 1469; quomodo in hac vita videtur et videri potest Jesus, 1469, 1470; danda laus et dandum decus Jesu Christo, 1473, 1474. — Natus de Virgine Jesus, V, 545; quo sensu Christus Jacob, Israel et Filius hominis, 544; verus Deus homo et Emmanuel ex Virgine, 545, 546; verus homo ex Virgine, teste S. Irenæo Lugdunensis, 547-552; vere operante Spiritu sancto carnem humanam assumpsit Christus ex Virgine, contra Ebionem et Valentium, 552-554; est Dominus noster de semine David ex Maria, 555-558; verus Deus-Homo ex Tertulliano, 559-561, 564-566, 568; non sumpsit Christus carnem peccatricem, 566-568; sumpsit veram carnem, 567; Jesus quid debeat esse ex Isaia, 568-574; Christus tanquam Deus ex Deo Patre, tanquam homo ex Virgine matre, 575-578; Jesus Christus est cum Patre sine matre et cum matre sine patre, 580, 584; carmina de nascente Christo, 584; nascitur ex Virgine Filius Dei; Filius Dei est Deus et homo natus ex Virgine, 594; anima Jesu est opus Dei, 600; unus est in duabus naturis perfectus, 600-602; Jesus comparatur leoni securo in somno, 595, 596; assumpsit carnem ex Virgine, 596-599. — Nomen Jesus quid significat, VI, 81. Jesus fructus benedictus, 960, 961. — Quare Salvator comparatur lilio, I, 800, 801. — Verbum, Deus et Homo est Jesus, III, 1544-1548; Verbum ab homine explicari nequit, V, 897, 898; Verbum æternum nostri causa natum in tempore, 598; Verbum infans, doctor humilitatis; Verbum Dei, de incontaminato corpore, carnem assumpsit, 1016-1024; carnem conceptam non accepit, 1068-1070; caro factum est in et ex Virgine, 1070, 1071; humanam naturam Dei Filius immaculatus immaculatam assumpsit ad delendum originis peccatum, 1071, 1072. — Vere caro factum est, VI, 410, 412.

6487. *Circumcisio Jesu*. A quo Christus circumciscus, I, 1072, 1075, 1074, 1075; quo loco, 1076; solutio objectionis, 1077; quo die, 1078; a quo in hoc die nomen Jesu datur puero, 1078; quid dicendum de circumcissione Christi, II, 481; quo loco circumciscus, 512; a quo facta circumcisio, 512, 515. — Quo loco et a quo facta circumcisio, III, 664-666. — De circumcissione Christi, IV, 746-749; quid meditandum in ea, 746, 747. — Jesus lege circumcissionis non tenebatur, VI, 1015. — A quo facta circumcisio, VII, 1118, 1119.

6488. *Cistercienses*. Valliscellam ingrediuntur, III, 1068.

6489. *Clopas*. Quomodo consanguineus Christi; confundere debet cum Cleopha, II, 562.

6490. *Cœlum*. Quid in cœlo et quid non, III, 588. — Contemplationes de cœlo; pro corpore et anima æternum cœlum; ibi nulla mala, cognitio Dei nostri, cantica cœlestia, IV, 1065-1078; ibi gaudia sempiterna, 1470. — Visio beatifica in cœlo, VI, 617; tria genera paradisi, 1511, 1512; vario accipitur sensu vox cœlum in Scriptura, 1591. — Quænam gloria animæ et corporis in cœlo, VIII, 158. — De gloria cœli, IX, 50, 57, 60, 62; soli toti puri ibi intrant, 506, 507.

6491. *Cenaculum*. De cœnaculo in quod descendit Spiritus sanctus, II, 606.

6492. *Commemorationes*. Quid in genere nobis sciendum sit de commemorationibus breviarii et missalis, III, 625-627.

6493. *Conceptio Christi*. Dicunt errantes: Christus fuit conceptus in corde Mariæ; dicunt: Christus phantasma est, non homo; quinam videntur his erroribus favisse; dicunt: Christus jam conceptus erat cum angelus venit ad Mariam, I, 553-555. (Vide *Conceptio Mariæ* qua concepti, partus virgineus, ANNUNTIATIO, in Indice octavo.)

6494. *Conceptio hominis*. Conceptio hominis duplex, VII, 941-945.

6495. *Concilium*. Hierosolymitanum, II, 254, 255; adversus Calvinistas, 289; Chalcedonense, ad quid allegatur, 290. — Romanum tertium pro imaginibus Christi et sanctorum, III, 1168; Nicænum secundum pro eodem, 1208-1210; commemoratio apud Græcos de isto concilio, 1254; de Ephesino: variae epistolæ Nestorii et Cyrilli et alia quoad hoc, 660-692. (Vide *Ephesinum concilium* in Indice tertio.) — Concilia apostolica, VIII, 17.

6496. *Confessio*. Confessio in qua celatur peccatum mortale ducit ad inferos, III, 537. — Oratio ante confessionem, V, 568, 569. — Oratio post; martyr sigilli confessionis, XI, 992.

6497. *Confessores*. Confessores Ecclesiæ eminuere patientia, IV, 854, 855; et mansuetudine, 855; quodnam habent nunc in cœlo præmium, 855, 856.

6498, 6499. *Confirmatio*. An apostoli receperunt sacramentum Confirmationis die Pentecostes, et quomodo, II, 247, 248. — Confirmationis sacramentum probat Scriptura, VIII, 72.

6500. *Consanguinitas*. Quid sit, et a quo distinguatur, VII, 1528.

6501. *Consules*. Vide titulum *Nativitas Jesu*, in hoc Indice.

6502. *Contemplatio*. Quid est contemplatio, V, 253, 254.

6503. *Cor Jesu*. Congregatio in Gallia cum indulgentiis de sacratissimo corde Jesu, VII, 576-578.

6504. *Corona plagarum* est quoddam Rosarium ad quinque plagas Jesu, III, 1252.

6505. *Corpus Christi*. Quando formatum in Maria; quam opinionem amplectimur eam; quo tempore anima rationalis corpori Jesu infusa; auctoritates de hoc; objectiones contra nostram sententiam; respondemus his objectionibus; concludimus, I, 578-586. (Vide hic *Anima Christi*, et *Conceptio Christi*.) — Descriptio corporis Jesu, et ejus compositio, II, 690, 691. (Vide *Christus*)

6506. *Corvus*. Vide hic, *Eva*.

6507. *Creatio, creaturæ*. Creaturæ imaginem Creatoris gestant quasi characterem impressum, IV, 1099. — Secundum Platonem prius creatur animæ quam corpora, III, 890; IV, 1099; VII, 622, 625.

6508. *Crudelitas*. Crudelitas Herodis ejus melius est esse porcus quam filius, II, 42, 43, 47.

6509. *Cruz*. De sancta Cruce mirabiliter et ingeniose loquitur S. Odilo, abbas Cluniacensis, VI, 576-580. — Per S. Crucem obtinetur victoria adversus Saracenos, XII, 1095-1095.

6510. *Cultus*. Cultus multiplex est, VIII, 167, 175; cultus absolutus et respectivus, 171. — Triplex cultus: latrice, dulciæ, hyperdulciæ, IX, 176-181, 207-215.

6511. *Dedicatio*. Dedicatio templi puerorum Bethanæ, III, 1040.

6512. *Definitibilitas*. Definibilitas duplex, VII, 925.

6513. *Definitio dogmatica*. De natura ejus, de fide Ecclesiæ in hoc, de circumstantiis et obligationibus fidei in hoc, VIII, 485-491; quid necessarium est ut aliquid queat definiri de fide, 545, 546.

6514. *Desponsatio*. Desponsatio S. Joachimi et S. Annæ, III, 719, 720; annulus matrimonii hujus, 720.

6515. *Deus*. Justus et severus, IV, 1118. — Adorandus solus Deus, V, 694, 695. — Tribus modis nomen Dei exponitur, et quid ex hoc, VI, 1456-1459. — Libertas Dei, IX, 416, 417; misericordia, 417; puritas, 490, 491; Deus condonat peccata, 491-494; Deus comparatus pictori, 550, 551; Deus in minimis maximus, 568; varii tituli Dei, 622.

6516. *Diabolus*. Exemplum pacti cum dæmone, III, 769, 770. — Diabolus ignoravit nativitatem Christi et Virginitatem Mariæ, V, 586-587.

6517. *Dies*. Dies vicesima quinta Martii ad quid celebris, III, 890, 891.

6518. *Doctores*. Doctores eminuere sapientia et doctrina; quodnam illorum præmium, IV, 851-855.

6519. *Dominicus* (S.). Aliquot verba de vita S. Domini, XI, 455-457, 471-481.

6520. *Ecclesia Dei*. Ecclesia est mater et virgo, V, 866, 867. — Ecclesia est mater, VI, 595; cur Ecclesia anterior dicebatur Ecclesia Dei Patris, et Ecclesia posterior dici debeat Filii Dei sponsa, 725, 726; multi versus Cantici canticorum applicantur Ecclesiæ, 751-770; tres ordines Ecclesiæ quomodo figurantur, 861, 862; Ecclesiæ conveniunt verba libri Ecclesiastici de vite, 868-870; Ecclesia comparata terræ, 881; manducans panem extra Ecclesiam, reprobus est, 1176; manducans in Ecclesia salvus, et de quo pane locus hic est, 1176, 1177; Ecclesia domus panis, 1177, 1178; Ecclesia civitas, 1185; Ecclesia figuratur per Arcturum, 1186; Ecclesia mulier fortis, 1560; est amicta sole, habens lunam sub pedibus, 1560. — Ecclesia infallibilis, VII, 768, 769; estne infallibilis in cultu sanctorum, 952. — In templa quomodo ingrediendum et quomodo non, IX, 509, 510; Ecclesia duodecim stellis coronata, 724.

6521. *Ecclesiasticus* (liber Scripturæ). Aliquot loca hujus libri sacri explanantur (cap. xxiv), VI, 859-865, 1450, 1451.

6522. *Eclipsis*. Eclipsis de qua in Evangelio, I, 876, 877.

6523. *Educatio*. Quid apud paganos de educatione liberorum; varia de educatione liberorum, III, 50-55.

6524. *Eleemosyna*. Eleemosyna est bonorum meritorum additamentum, XII, 725, 724.

6525. *Elias*, propheta, vovitne Deo primus virginitatem, II, 415. — Elias translatus e terra, IX, 74; XI, 371, 372; ejus historia, et visio, 561-565.

6526. *Elisabeth*. Quomodo cognata Mariæ, I, 133, 134. (Elisabeth et Visitatio Mariæ, vide *Visitatio*, in Indice octavo.) — Quomodo Elisabeth consobrina Mariæ, II, 451.

6527. *Enoch* translatus a terra, IX, 73, 74.

6528. *Epiphania* (Vide etiam hic, *Magi*). Vigilia Epiphaniæ, III, 672, 673; festum Epiphaniæ, 675-678. — Contemplatio de Epiphania, IV, 958, 959. — Octava Epiphaniæ, III, 679. — S. Odilo, abbas, loquitur de Epiphania; mysterium, gaudium in hoc; intrant Magi ad adorandum; significatio munerum, VI, 558-563.

6529. *Erasmus Roterodamus* quis fuit; quinam ejus errores; quomodo non sibi constat, IX, 121-127.

6530. *Eucharistia* (*Sacramentum, communio*). Quod corpus recipimus per communionem, III, 482; invitatio ad sacram Eucharistiam accipiendam, 485; gratiæ et communionem venientes, 484; festum sanctissimum Corporis Christi quod natum est de Maria Virgine, 978-980; quid meditandum in hoc festo quoad communionem, 980; Lutherus et Julius Brunswicensis dicunt festum Corporis Christi esse abolendum: et post istos, sic hæretici, 1127; quo die celebratur festum Eucharistiæ, 1594. — Orationes ante et post communionem, XI, 201, 202. — 569-571; Qui negant corpus Christi esse in Eucharistia et quomodo confutantur; dogma præsentiae realis stabilitur, VIII, 1128-1131. — Eucharistia est sancti amoris monumentum, XII, 758, 759; miraculum quo præservatur ab igne, 1139, 1140.

6531. *Eutyches*. Confunditur muneribus magorum, I, 1285.

6532. *Eva* assimilatur cervo, I, II.

6533. *Evangelium*. Etymologia ejus, VI, 1125.

6534. *Examen conscientiæ*. Exemplar examinis instituitur, III, 281, 282.

6535. *Extrema Unctio*. Ad quid hoc sacramentum, VIII, 90.
6536. *Ezechiel propheta*. Aliquot loca hujus prophetae explanantur (cap. XLIV), I, 743, 744, 745; (cap. XLIII), VI, 615, 616; (cap. XLVI), 618.
6537. *Fasciae Jesu*. De his notitiæ, II, 690. — Oratio S. Germani, archiepiscopi Constantinopolitani, in fascias Domini, VI, 48-54.
6538. *Februarius*. Unde veniat istud nomen, IX, 463, 465.
6539. *Festa*. Festum quindecim auxiliatorum; quid de hoc festo; cur hic numerus; quid nos edocet oratio hujus diei, III, 1089, 1090; festa admissa a Protestantibus, 1127. — Festa sancita a concilio Moguntino, VII, 739. Festum Tornaci, III, 1093.
6540. *Fides*. Fides sine actu mortua, V, 258; recta fides in hac vita salus est hominum, 1067, 1068. — Fides de Christo, in anima est quasi fundamentum domus; quænam ornamenta spiritualia hujus domus, VI, 1389, 1390. — Questiones de fide et scientia, VII, 1025-1028; fides Christiana, in quibus remansit peritridum mortis Christi, 1268; amiserunt fidem apostoli, 1269. — Errores circa fidem, VIII, 1228, 1229. — Hæretici dicunt fidem solam justificare, et his respondetur, IX, 98-103. — Fides est firmissimum hominis stabilimentum, XII, 732, 733.
6541. *Filiæ*. Superbia filiarum in incessu, IX, 574; mala ex hoc, monitio ad illas, 575; vanitas et levitas harum, 580.
6542. *Filii*. Filii dicuntur lucerna esse, IX, 758, 759.
6543. *Filius Dei*. Vide hic *Christus*.
6544. *Flandri*. Contra Francos insignem victoriam referunt, III, 1012-1013.
6545. *Fomes peccati*. Unde veniat, VII, 996.
6546. *Frates Jesu*. (Vide etiam *Frates Domini*, et *Nativitas Mariæ*, in Indice tertio; et *Nativitas Mariæ*, in octavo Indice.) Quomodo sunt intelligendi fratres Domini, I, 406, 411; discussio est de fratribus Domini, 825-827. — De fratribus Domini, II, 363, 364; agitur in genere de fratribus Domini, 366; qui sunt, 367; de illis in particulari, 367-370; Simeon quomodo frater Domini, estne Simon, 364; consanguinitas Domini, 363-366, 374; quænam explicatio de fratribus Domini, 157; quo ordine nati ii qui appellantur fratres Jesu et quot annis vixerunt, 572, 573. — De fratribus Domini, V, 577, 578; quid sentiendum de illis, 714, 721, 722, 810-819; de alia parentela Jesu, 810-819; iterum de fratribus Domini, 869, 870; qui sunt fratres Domini, 998-1002; VI, 63, 64, 1128, 1129; de Jacobo, Simone, Joseph, Juda, Thadæo, 1128. — Qui sunt fratres Jesu; arbor consanguinitatis Jesu, VIII, 1110-1112. — De fratribus Domini, VIII, 684, 944-953, 956. (Vide *Virginitas*, in Indice tertio.)
6547. *Gabriel angelus*. Probatur Gabrielem archangelum fuisse custodem Mariæ, III, 859; annuntiat Joachimo et Annæ ortum B. M., probatur hoc, 1288-1292. — Gabriel ad annuntiationem, I, 439-443; nomen *Gabriel* quid significat, 443-445; estne idem qui apparuit Zachariæ, Mariæ, Danieli, 446; dignitas Gabrielis, 446, 447 (Vide *Annuntiatio*, in Indice octavo). — Gabriel fuit datus custos Virgini a Deo; quo sensu dicitur leo, II, 290; significatio nominis *Gabriel*, dignitas hujus archangeli; cujus ordinis est archangelus, 442-444; Gabriel nuntiavit pastoribus natum Christum, 512; loquitur Josepho de Maria gravida, 478; nuntiat fugiendum in Ægyptum, 556 — Festum memorie hujus nostræ redemptionis paranymphe custodis B. V. Mariæ, officium de hoc; custosse vere fuit Mariæ, III, 858-880; quo die fuit nuntius incarnationis, 891; festum apud Græcos Gabrielis archangeli, 1041. — Quid significatur nomine Gabriel, IV, 996, 1448; V, 942, 956; VI, 55, 56.
6548. *Genealogia, Generationes Christi*. Generationes Christi dux, I, 1200, 1201. — S. Chrysostomus de genealogia Christi, V, 767-770. Cur Evangelium dat genealogiam Josephi et non Virginis, 847, 848. Genealogia Christi ex S. Matthæo elucidatur, 1335-1337. — Generatio Christi, VI, 55, 54. Genealogia Christi ex S. Matthæo explicatur a S. Petro Damiano, 459-452. Sermo de hac, 600-604. Elucidatur genealogia Christi, 726-739. De Genealogia Christi, 1376-1379. (Vide etiam: *Parentes Mariæ*, in Indice octavo.) De genealogia Christi, VII, 1160; VIII, 662, 663, 664, 669. Liber generationis Christi est liber Bellorum Domini, IX, 411. Comparatur hic liber linæ piscatoris, 420. Dicitur liber Justorum et paradisi, 421-428. Aliquot quærentur circa genealogiam Christi ex Evangelio, 435-436. — Dux generationes Christi, 452. Isaïæ liber grandis, generationis Jesu Christi, 759.
6549. *Genesis* (Scripturæ liber). Ex hoc libro sacro aliquot loca explicantur (cap. III), III, 1567; (cap. XLIX), V, 541; (cap. III), 779-782; (cap. XLIX), 799-802; (cap. III), VI, 414-418; (cap. I), 847, 848.
6550. *Gervasius* (S.), Patronus civitatis Sagiensis, III, 1215. Parisiis solemnis processio ad ecclesiam S. Gervasii, 1578.
6551. *Gratia*. Gratiam facere quid est, IV, 1516. — Gratiam sanctis Deus dat ad mensuram, VI, 611. Gratia sumitur pro remissione peccatorum, 622, 623. Quæ sit plenitudo gratiæ, 623-625. — Errores de nomine gratiæ in salutatione Angelica, et errores de gratia reatorum et Christi Domini, verba Canisii, VIII, 1031-1045. — Gratia comparatæ aquis redundantibus, IX, 849, 840. — Usus gratiarum est salutis munimentum, XII, 751.
6552. *Hæreditas*. Hæreditas virtutum est optima hæreditas, IX, 744.
6553. *Hæretici*. Sunt mala fide, III, 656, 657. — Nihil sanctum iis, et verba infamia proferunt adversus omne sacrum et religiosum, VIII, 618-627. Parum amant castitatem, 928-932. Sibi contradicunt, 995-998. Male interpretantur Scripturas, 1250, 1251. Quantum errant, 1308. Non habent verum cultum, nam non sunt in Ecclesia, IX, 170-176. Quin imo nullum habent cultum, 170-176.
6554. *Henricus* (S.) videt Jesum, sanctos et B. Mariam, III, 1044, 1045.
6555. *Henricus II*, donat comitatum Cameracensem. Herluino episcopo, et successoribus Ecclesiæ B. M. Cameracensis, III, 1266.
6556. *Henricus V*, Anglorum rex, vincit Gallos, III, 1269.
6557. *Herodes* (vide hic *Nativitas Jesu*) confitetur Jesum Deum, I, 1190. — Herodes occidit innocentes, II, 33. Et suos, 42; moritur, 78, 538. Herodes et innocentes, 546 et seqq.; de ejus pœnis, 559. Morbus horrendus ejus, 560. Anni istius regni, 561.
6558. *Herodes (alius)*. Ille qui succedit Archelao (Vide hic *Nativitas Jesu*.)
6559. *Herodiani*, depinguntur, II, 550.
6560. *Hieronymus* (S.). Ubi est corpus ejus, III, 1397.
6561. *Hierosolyma*. Capta Hierosolyma, I, 869.
6562. *Hispania*. Celebris S. Jacobi apostoli adventus, II, 618; quid de hoc apostolo post Pentecosten, 618, 619; an in Hispaniam primo a Jacobo Majore apostolo vecta sit fides, 630-632.
6563. *Hospitalitas*, commendatur, IX, 691, 692, 701.
6564. *Humilitas*. Humilitas Elisabethæ, I, 658. — Humilitas Christi fugientis, II, 10; ejusdem obedientis parentibus suis, 123, 124; Patres laudantes humilitatem Jesu, 124-126; in quo se exercuit humilitas ejus; filiusne fabri et faber fuerit Christus, 127-133; quamnam artem exercuit, 134-138. — Exempla humilitatis, II, 1, 88, 89, 90; humilitas Jesu, III, 1409; IV, 521, 525; meditatio de humilitate, quænam ejus perfectio et quænam indicia, 847; humilitas Christi in sua natiuitate, 957; humilitas exaltatur, 1293, 1403, 1404. — De Jesu humilitate, V, 898, 899, 907; VI, 354, 1129. — Humilitas laudatur, VI, 356; humilitas adversitate probatur, 618, 619; quanto quis sanctitate sublimior, tanto in se humilior, 624; commendatur humilitas, 677, 1032, 1033, 1270; humilitas Jesu, 1198; humilitas se abscondit, 1572; qui vult ascendere descendat ad Jesum, 1595-1595; gradus humilitatis, 1458-1462. — De sensu humilitatis in Scriptura, VIII, 1247. — Humilitas commendatur, IX, 584; X, 1192; humilitas sanctitatis fundamentum, XII, 719, 720.
6565. *Ignatius* (S.), martyr. Quid sentiendum de epistola S. Ignatii nomine scripta, I, 231.
6566. *Ignatius de Loyola* (S.) fuit fundator Societatis Jesu, III, 1215.
6567. *Ignorantia*. Duplex ignorantia, VII, 1016.
6568. *Imagines*. Cultus imaginum Christi et imaginum sanctorum approbatur concilio universali Constantinopolitano, III, 821; imago S. Salvatoris de Laterano, 840, 841; de cultu imaginum, 1219. — Iumici imaginum, qui pro his pugnant, IX, 272, 275.
6569. *Imitatio Christi*, V, 21, 25. — Quæ nobis beneficia confert imitatio Christi, VI, 438.
6570. *Incarnatio Verbi*. (Vide etiam *Annuntiatio*, in Indice octavo.) Loquens de incarnatione potest adhibere symbolum *Pavelion*, quando Sol divinus in nube virginæ fuit formatus, III, 55-59; meditatio de incarnatione Verbi, IV, 714-716. — Quid incarnatio, IV, 942; V, 620, 622, 625. — An incarnatio fuisset, si Adamus non peccasset, VII, 797, 798.
6571. *Incepus*. Quomodo vindicatus apud paganos, IX, 656.

6572. *Indiæ*. Deteguntur Indiæ, III, 755, 756.
 6575. *Indoles*. Indoles debet absque mora erigi in bonum; nam aliter, in senectute, non posset recta fieri, II, 280.
 6574. *Indulgentiæ*. Indulgentiæ pro nomine Jesu, III, 695, 694. — Pro prece sacrosanctæ, dicto Officio, IV, 536. — Indulgentiæ pro cincturalis S. Augustini et S. Monicæ VII, 542; pro his qui orant pro rege et regina Franciæ, 741, 742; pro recitatione orationis Dominicæ, 741, 742.
 6575. *Infantia Christi*. Meditatio et explicatio verborum, *puer autem crescebat et confortabatur plenus sapientia, et gratia Dei erat in illo; et Jesus proficiebat*, IV, 771, 772, 777, 778.
 6576. *Infermus*. Quid intelligendum per vocem *inferi*, variae hujus significationes, IV, 78-82; probatur æternitatis pœnarum, 91-94, 95-126; de exemplis allatis damnatorum ab inferno liberatorum ex intercessionis sanctorum degentium in terra, 119-122; responsio ad hæc exempla, 123-125; in pœnis inferni quatinus haberi moderamen: pars affirmans, 126-153; pars negans, 153-156; quæ quidem dissolvit affirmantem, 156-149.
 6577. *Infirmi*. Vocandi sunt ad infirmos confessarii, IX, 850.
 6578. *Innocentes sancti* (vide etiam hic: *Nativitas Jesu*). Cædes Innocentium a Macrobio narratur, I, 1193. — Ab Herode roge cædi jussi sunt innocentes; narratio evangelica de hoc; nomina horum qui hanc cædem fuisse factam negaverunt; dicimus hanc narrationem a S. Mattheo ipso fuisse scriptam, et ideo hujus Evangelio non fuisse insertam; probatur assertio; quid ex irrisione hostium religionis quoad hoc; quid historicus Josephus quoad rem; quid quoad hoc Macrobius; argumenta dicentium hanc cædem esse ad minus suspectam, quæ quidem argumenta dissolvuntur; an Josephus hanc cædem omiserit; qui illam excusant, qui non; ignoravitne Josephus hanc cædem; de Harduino loquente de causa silentii Josephi; variae opiniones de hoc et quænam rejiciuntur in his; suspicio quædam nostra in hoc; quo tempore jussa fuerit ab Herode cædes innocentium; numerus puerorum occisorum; judicium de sententia circa numerum hunc; quid concluditur ex reliquiis innocentium; opinio de cæde per millia et millia; quid concluditur ex officio Ecclesiæ; Apocalypsis quoad hoc; quid melius conclusionis de numero occisorum; in hac cæde puerus bimulus Herodis fuitne comprehensus; negamus, dissolvimus argumenta affirmantis; unde dicitur hunc filium revera fuisse occisum; rationes pro negativa stantes; quomodo explicandus Macrobius dicens: *Filius Herodis fuit occisus in hac cæde*; num ad cædem requisitus sit Joannes (deinceps Baptista), Zachariæ filius; fabella de hoc; Zacharias pater Joannis fuitne occisus, et, si occisus, quare; quid ergo de cæde Joannis et Zachariæ pueri innocentes occisi, suntne martyres reputati ab Ecclesia; affirmatur et probatur multiplici modo, II, 55-88. — De cæde innocentium; de cæde Zachariæ sacerdotis, et narratio preparatoria ad hanc cædem; quando Herodes jussit Zachariæ cædem fieri; opinio constans de rege Judæorum quæ terruit Herodem; jubet Herodes ut puer (Jesus) adducatur ad se; Phariseorum et Herodianorum adulationes pro Herode hunc animosiores fecerunt ad trucidandum Jesum; narratur occisio innocentium; quo tempore locum habuit cædes; qui pueri interfecti sunt; ductine sunt in unum locum; numerus occisorum; Zacharias, pater Joannis Baptistæ, occiditur in hac cæde, et cur; quid dicitur de isto et alio Zacharia; variae rationes de occisione Zachariæ; discussiones ad elucidandam rem de nomine Zachariæ; Herodes inter cædes innocentium occidit et suum filium parvulum; vox celebris Augusti quoad hoc, II, 545-558. — Meditatio de cæde innocentium, et de iis quæ Evangelium dicit relative ad hoc; IV, 766, 767.
 6579. *Intentio*. Intentio recta ad Deum, est operum optimum instrumentum, XII, 725.
 6580. *Intercessio sanctorum* (vide etiam hic, *Sancti*). Quibus modis sancti possunt intercedere ad Deum pro nobis, IV, 23, 24.
 6581. *Isaias*. Quædam loca hujus prophetæ explicantur: (cap. x), VI, 585-590; (cap. vii), 829-831.
 6582. *Jacobus (S. Apostolus)*, frater Christi. Quomodo consanguineus Christi, II, 365; quomodo frater Domini, 365; varia de Jacobo dicuntur, 618, 619; prædicavit in Hispania, 618, 619; corpus ejus ubi est, 620; quæstio de ejus oreisione et sententiæ de hoc, 620-623; quo die occisus, 623, 624 — Natalis S. Jacobi apud Græcos celebratur, III, 1269.
 6583. *Jejunium*. De jejunio Christi quid, II, 579. — Jejunia quando fiunt, III, 742, 743. — Jejunium Natalis

Domini; jejunium Quadragesimale; jejunium post Pentecosten; vigilia Epiphaniæ jejunium; jejunium Vigiliarum Apostolorum; jejunium Quatuor Temporum; jejunium S. Matthiæ apostoli; quod est perfectum jejunium; de origine et antiquitate jejunii Sabbati, ad quid institutum; objectiones contra ejus antiquitatem solvuntur; ratio institutionis hujus jejunii; loca in quibus Sabbatum jejunium vigit et vigeat; res elucidatur pro Græcis; varia fuit apud Latinos consuetudo Sabbatini jejunii; de jejunio quoad ecclesias Hispanas quid dicitur; de desuetudine hujus jejunii; quinam faverunt Sabbatino jejunio; vis et ratio quæ astrinxerunt fideles ad hoc jejunium, IV, 546-586.
 6584. *Jephthæ*. De voto virginitalis ejus quid, III, 1404.
 6585. *Jeremias*, propheta. Quomodo sanctificatus ante ortum, III, 1501. — Errores de hac sanctificatione; quid recte sentiendum, VIII, 727-750.
 6586. *Jerusalem*. Liberatur de manibus Persarum; historia de hoc narratur, III, 1046, 1047.
 6587. *Jesus Christus*. (Vide hic *Christus*.) Deus homo, V, 614, 645, 651, 654, 729, 730; carmina de Filio Dei incarnato, 651; hæreses circa Jesum et Filium Dei, 655, 656. — Quomodo Christus est Prometheus, IX, 512, 513; Jesus Magnus et Rex, 561, 562; est Oriens, 564.
 6588. *Jesus* (non Salvator), Siæ filius, summus pontifex, II, 568.
 6589. *Joachimus* (S.). (Vide *Parentes Mariæ*, in Indice octavo.) Patria ejus, I, 121, 122; vox *Joachim* quid significat, 184; qua ætate mortuus, 193; sepultura ejus, 193, 194. — Probatur Joachim esse pater Mariæ, II, 556; quam vitam egit, 574, 575; quo ætatis anno mortuus, 409. — Festum S. Joachimi, III, 871; quinam meminerunt de hoc, 871, 872; dicitur de nomine et genealogia Joachimi, 872-874.
 6590. *Joannes* (S.), apostolus, evangelista. Explicatur quædam loca ejus Evangelii: (cap. xix), I, 225-230; (cap. vii), 1200, 1201; (cap. vi), II, 147 et seqq., V, 880. — Joannes datur Mariæ filius, II, 602, 605; quid inde, 603, 645-646. — Maria illicommissa, I, 250, 251. — Cur Joannes evangelista dicitur leo, II, 590. — Joannes mortuusne est, II, 269. — Octava S. Joannis, III, 664; Joannes dilexit Mariam et ab ea dilectus fuit, 663; fuit filius adoptivus, 668, 669; familiaris in celo Joannes cum Maria, 669; passio S. Joannis Romæ, 943, 944; Ephesi dormitio ejus celebratur, 1011; quo die, quo anno ætatis mortuus, 1012; transitus Joannis apostoli, 1215; Natalis S. Joannis quo die celebratur, 1578; carmina in honorem S. Joannis, 1586. — Jesus Joanni custodiam suæ matris commendavit, VI, 593-600; Joannes vocatur theologus, 401; oratio ad S. Joannem ex S. Anselmo, 498, 499; rhythmus ad eum a Guiberto abbate, 649, 650.
 6591. *Joannes Baptista* (S.). An habuit usum rationis in utero matris, I, 109, 110, 111. (Vide *Visitatio*, in Indice octavo.) — Subsistens Joannis, in die Visitationis, dicunt, non indicat aliquam cognitionem in Joanne, I, 641; sed solvimus horum rationes, 641-648; ad alias objectiones respondemus, 651, 652. — Joannes Baptista prædictus, II, 57; quomodo sanctificatus ante ortum; Patres de hoc, 465-469; quomodo non natus sensit præsentiam Domini; Patres de hoc, 469, 470; ubi baptizabat, quando coepit, 572, 573; quomodo explicatur quod dicit se non novisse Christum; narratio mirabilis de S. Joanne Baptista et quadam spelunca, 580, 581; quo tempore decollatus, 595, 596. — Exsulat in utero, III, 1459; quomodo sanctificatus ante ortum, 1501; cur jejunium in hujus vigilia festi, 1629-1632. — Carmina de ejus futura natiuitate, V, 581; de sanctificatione Joannis Baptistæ, 715. — Sermo S. Petri Damiani in natiuitate Joannis Baptistæ, lætitia in hoc, VI, 418-422; futura natiuitas Joannis nuntiatur, 419; de ejus sanctificatione, confertur cum Jeremiæ sanctificatione, 420; de ejus exsultatione ante ortum, 421; præcursor prædictus, 579; præparat viam Christo, 1587. — Errores de sanctificatione ejus, VIII, 728. — Festum de ejus matre S. Elisabetha, ubi et de parentibus ejus, III, 1157-1159.
 6592. *Joannes Longenovenis* est auctor sequentiæ aut proæ: *Languebat in purgatorio*, III, 1278.
 6593. *Jobus*. Ejus dolores et miseriæ, IV, 1160. Ejus patientia, 1160 — Est figura generis humani sub peccato, IX, 409, 410; nomina filiarum Jobi explicantur, 551. — Explicatur quædam loca Jobi libri (cap. xl), VI, 1403, 1404.
 6594. *Josephus* (S.), sponsus Mariæ. (Vide etiam, in Indice octavo, titulos qui vice versa conveniunt simul Mariæ et Josepho, verbi gratia, *Desponsatio*, *Matrimonium*, *Descriptio*.) Josephus ad Ægyptum, in Ægypto et foris ex Ægypto, I, 126, 127; patria S. Josephi, 121, 122 et seqq.; fuit verus maritus Mariæ, 514-546; quot

ætatis suæ anno matrimonium contraxit, 371; quando mortuus, 380 et seq.; virtutes et sanctitas S. Josephi exponuntur a S. Patribus, 396-400; officia sue munera illi imposita exponuntur a SS. Patribus qui ea euerunt ex Evangelio, 400; quid de S. Josepho quem comparat cum Josepho Aegypti, filio Jacob, dicit S. Bernardus, 401; quomodo probatur munera ejus, *ibid.*; cooperatur incarnationis, *ibid.*; quomodo muneri suo satisfecit, 402; laudes S. Josephi, 402, 403; gratia et virtus in eo et conversatio ejus virginalis, 402; conversatio divinalis, 403; cooperatus est Josephus his gratis, *ibid.*; quando mortuus S. Josephus, 433; an virginitate supra alias virtutes præstitit, discussiones de hoc, 403; dantes filius Josepho, 404, 405; sed dicimus fuisse illum virginitate excellenti et probamus, 405-409; Josephus jugiter virginitatem servavit, quod probatur, 409-412; causæ dilationis cultus ab Ecclesia S. Josepho tribuiti, 413-415; S. Josephus comparatus aliis sanctis veteris Testamenti, 415; Josephus resurrexit in resurrectione tempore mortis Christi; ratio de dilato cultu S. Josephi, 416-418; non neglectus fuit cultus S. Josephi, 419; martyrologia Latina quid habent de S. Josepho, 419-421; Græci coluerunt S. Josephum, 419; quid notandum, 420, 422; Kalendaria varia et Breviaria in quibus inest S. Josephus, 422; dies in honorem S. Josephi, 423, 424; Missalia et Breviaria quoad S. Josephum, 425-427; alia argumenta cultus S. Josephi, 427, 428; antiquitas cultus hujus, 429; litaniæ antiquæ et S. Josephus, 429; poesis ex Gersono ad Josephum, 429, 430; monumenta Bononiensis in cultum Josephi, 430, 431; ædes in honorem ejus, 430, 431; poesis Baptistæ Mantuani in S. Josephum, 431; antiqua devotio fidelium nominantium S. Josephum, *ibid.*; duo monumenta autographa in honorem S. Josephi, 432; de argumento devotionis fidelium in S. Josephum, *ibid.*; S. Josephus invocatus pro bona morte, 432, 433; Officium S. Josephi, 433, 434; ubi querendæ laudes S. Josephi, 434; alieni ab Ecclesia Romana scripserunt de S. Josepho, *ibid.*; Josephus ibat quotannis Hierosolymam Paschalis causa. (Pro hoc vide titulum *Pascha Mariæ*, in Indice octavo.) — Fuit aurifex S. Josephus aut nobilis architectus aut faber ferrarius, II, 126; qui dicitur aurifex, 128; architectusne fuit, 129; qui dicitur fabrum ferrarium, 130-133; quid ex his tenendum, 131-133; argumenta pro S. Josepho lignario artificie, 134-136; qui tenent Josephum materiarum artificem, 136, 137; fuitne figulus aut pannorum tinctor, 137; judicium nostrum in hac controversia: quid non fuit S. Josephus, 138, 139; quid fuit, 139; errores de Jesu in Nazareth Josephum sanctum fabrum adjuvante, *ibid.*; divisio temporis Jesu in sua vita privata, cum S. Josepho, 140; ratæ S. Josephus ex oppido Nazareth, 421; quomodo Beth eemita, *ibid.*; de ejus labore, 422, 423; una vice desponsatus est, 424, 425; Josephus animadvertens graviditatem Mariæ, 473-478; archangelus Gabriel quoad hoc, illi apparuit, *ibid.*; S. Josephus et decriptio evangelica, 489, 490; quando moritur, 570, 571. — Festum de ejus obitu apud Syros et Armenos, III, 686; quo die et mense mori ejus celebratur, 860; quibus diebus potest celebrari, 860, 861; quo die mortuus, 861; ejus sepulchrum, 862; officium de S. Josepho, *ibid.*; sanctitas hujus, *ibid.*; Pelbartus quid nos docet de S. Josepho, *ibid.*; scripta pro S. Josepho, 863; quid S. Josephus fecit pro Jesu et Maria, 863; quam intime uniebatur corde et voluntate Virgini, 864; imagines de S. Josepho quomodo pingi debeant, 864, 865; virgine fuit cum matrimonio contraxit cum Maria, 865, 866, 867; duodecim privilegia S. Josephi, 867, 868; de arte quam exercuit Josephus, 868, 869; surrexit tempore mortis Christi, 870; septem dolores S. Josephi, 870; septem ejus gaudia, 870; obitus ejus, 1006; de S. Josepho et de graviditate Mariæ, 1032, 1033; angelus illi apparuit, 1033, 1034, 1034. — Meditatio de hac circumstantia, IV, 736, 737. Angelus illi adest, 737-739, V, 584, 588, 589; cur genus Josephi, non Mariæ scribant evangelistæ, 585-592. — Angelus apparet Josepho anxio, IV, 983. Fuit vir Mariæ, 1233. — Josephus semper permansit virgo, V, 617-619. De genealogia Josephi, 763-767; Laudes Josephi ex S. Chrysostomo, 771-775; fuit custos et testis virginalis pudoris, 852; angelus ejus anxietatem pellit, 855, 856; quomodo pater Christi, 869; turbatur et turbatio ejus pellitur, 919, 920, 933, 934, 987-989; custos pudoris Mariæ, 987-989. — Eius anxietas, colloquium cum Maria, angelus illi apparuit, VI, 28, 32, 79, 80; genealogia Josephi; quo sensu est vir Mariæ, non est verus pater Christi, 33; erat justus, 54, 55, 79; anxietas ejus, 206, 207; angelus apparuit ei, 207-210; quomodo dicitur pater Christi, 575, 576; anxius Josephus, 729, 933, 936; angelus illi adest, 936; laudes ejus, 936, 937. — Numera-

rantur viri nomine Josephi et comparantur cum S. Josepho, VII, 1125, 1126. — Quid fuerit pro Maria, VIII, 934, 935. De ejus morte, 935; anxius, 936; quam perfectus, 937, 938; injuste impugnatur ejus sanctitas, 939; vindicatur, 939, 940; quæstio de virginitate Josephi, 941-945. — Cultus ejus est præclarum cultus Mariæ supplementum, XII, 741, 742. — Quo ætatis anno S. Josephus nupsit Virgini, III, 1406. — Quo parente natus S. Josephus, VII, 1097-1099; pater naturalis ejus est Jacob laudatus a Matthæo et pater legalis est Heli a Luca memoratus, 1099, 1100; objectiones solvuntur, 1100, 1101; sanctus Josephus est consanguineus Jesu in tertio et Mariæ in secundo gradu, 1101; objectiones solvuntur, 1101, 1102; Christo Domino convenit ius succedendi in bona S. Josephi etiam in foro interno, 1102, 1103; objectiones solvuntur, 1103; Josephus fuit Mariæ maritus cum omni proprietate ad matrimonium ratum spectante, 1104-1106; objectiones solvuntur, 1106, 1107; S. Josephus fuit semper virgo cum Virgine Deipara, 1109; S. Josephus non duxit Deiparam ut bigamus, sed ut semper virgo; objectiones solvuntur, 1109-1111; habuitne filios qui facti sunt fratres Jesu, 1111-1113; Josephus non fuit senex, sed vir ætate florens circa triginta aut quadraginta annos dum Virgini fuit desponsatus, objectiones, 1113, 1114; cur voluit dimittere Mariam, objectiones, 1116-1118; fuit minister dominicæ circumcisionis, objectiones, 1118, 1119; fuit faber lignarius, objectiones, 1120, 1121; tempus mortis S. Josephi, 1121; quandiu vixit, objectiones, 1122, 1123; S. Josephus fuit a Christo ad vitam revocatus, 1123; resurrexit ad vitam immortalem et ascendit gloriosus cum Christo in cælum, objectiones, 1124, 1125; S. Josephus antecedit omnes Josephos, objectiones, 1125-1127; fuit major omnibus progenitoribus Christi, objectiones, 1127-1129; major dignitate et sanctitate Joanne Baptista et apostolis, objectiones, 1129-1133; de patrocinio S. Josephi, 1133; est patronus universalis pro omnibus necessitatibus, objectiones, 1133-1136. — Anxietas Josephi quæ pellitur ab angelo, VIII, 822-823; XI, 266-271; desponsatio ejus, 263-265; mors illius, 276, 277; revelata circa eum, 278.

6595. *Judei*. Verba confusionis ad Judæos de Testamentis, VI, 1117-1122. — Judæi cæci sunt, VIII, 856, 857; injuriosi in Christum, sunt et injuriosi in Mariam, 857, 858. 6596. *Judicium generale*. De judicio generali, IV, 1119, 1120.

6597. *Julianus Apostata* interficitur, III, 1012-1014.

6598. *Justitia originalis* quid est, VII, 994; in quo consistebat, 994, 995.

6599. *Kalendarium*. Kalendarium Syrorum mensis Novembris et Decembris, III, 1597-1599.

6600. *Lambertus* (S.). Triumphus S. Lamberti fit Leodii, III, 1253.

6601. *Lazarus*. Lazarus mortuus, frater Mariæ et Marthæ, II, 597. — De quadriuo ejus, sermo S. Bernardi, VI, 991-993.

6602. *Leo VIII*, papa, approbat consecrationem capellæ coelitus factæ, apud Helvetios, III, 1281.

6603. *Libertas*. Quæ vera, quæ falsa libertas, III, 537-560.

6604. *Lingua*. Lingua custodita, est augmentum tranquillitatis et pacis, XII, 734, 735.

6605. *Litaniæ Jesu*. De litaniis sancti nominis Jesu, V, 567, 568.

6606. *Lucas* (S.) *evangelista*. Quædam loca Evangelii S. Lucæ explicantur (cap. n). VI, 538-564, 569-571; I, 99, 100-106, 1166-1169, 1170-1177; II, 124-126; IV, 753-758, 1195-1220; V, 634-641, 1204; VI, 955; (cap. i), IV, 1223-1269, 1279-1296; V, 701-704; VI, 57, 943-973; (cap. m) I, 22; (cap. x), IX, 681-686, 691-704; VI, 533-538, 839-851, 983-991; IX, 98-105; (cap. xi), II, 161-166; III, 1293-1298; IV, 786, 787; VIII, 1337-1337; (cap. xv), VI, 1227-1236. — Quid dicitur de S. Luca evangelista, II, 616, 617, 689, 690.

6607. *Lucia* (S.). Sancta Lucia est exemplum virginitatis, I, 735.

6608. *Lutherus* dicit festa sanctorum esse abolenda, III, 1486.

6609. *Luxuria*. Quam difficile corrigitur, III, 331, 332; renovat passionem Christi, 429, 430; luxuria quid producit, 473, 474.

6610. *Magi* (Vide etiam hic *Epiphania*). Quando venerunt adorare Dominum; nomina Magorum; magnæ fuerunt eorum dona; quæ res tractandæ de Epiphania; verene Matthæus loquitur de stella, muneribus et adoratione Magorum, an alius talia dicit; cur talis dubitatio; unde talis error; potestne verti in dubium quod Matthæus talia dixerit de Magis; ex criticæ regulis probamus narrationem de Magis non assutam esse Evangelio

Matthæi; testimonium Ignatii pro nobis; prædicta fuerat hæc stella; adducimus Justinum; unde venerint Magi; de stella Magorum: Tertullianus, Origenes et Chalcidius de hac; de donis Magorum Tertullianus; historiam Magorum probat festivitatis solemnibus ab Ecclesia instituta; probatur Constitutionibus apostolicis; alii fontes attestantes hanchistoriam: consensus omnium nationum, confirmatio rei, variae objectiones de hoc, respondemus his; quinam fuerint illi Magi, divisio questionis, refutatur fuisse Enochum, Eliam, Melchisedech, argumenta tamen pro hoc, et refutatio; unde Magi fuerint appellati *Magi*, nomen ambiguum, unde hoc nomen; astronomia excellebant Magi; sententia dicens Magos fuisse reges; quingentum eos reges; argumenta dicentium hos fuisse reges, testimonia; objectiones putantium Magos non fuisse reges, dissolvuntur; regia potestas Magorum; cur evangelista non dixerit eos esse reges; cur Herodes non receperit cum honore Magos; cur isti non præmiserint nuntios Herodi; aliae responsiones opinioni neganti hos fuisse reges; quomodo explicantur quædam verba Scripturæ sacræ quoad rem; si fuerint reges, cur non coronatæ eorum imagines; refellitur Harduinus; vestis Magorum; conclusio contra negantes Magos fuisse reges; fueruntne sacerdotes; divisio in series tres; veri an falsi sacerdotes; regio Magorum quenam; vox in *Oriente*; ex qua orientali regione Magi venerunt, pro Arabia, pro Perside, pro Æthiopia, nomina Magorum, pro India, patria Magorum, pro Mesopotamia, pro Chaldaea, pro Media, pro Perside, pro Arabia; unde ergo venerunt Magi; an Magi Indi, an unus niger et duo albi; Europa, Asia, Africa quoad rem; an Æthiopes Magi, an a terra Evilath, an Sineses, an Mesopotami, an Chaldaei; an Magi a Magodia vocati, opinio Nokteri; Persis estne Arabia, sequentia de hac questione; videntur Magi esse Arabes; translatio corporum Magorum; an venerunt Magi, ex Arabia Felice, Calvinus circa nostram questionem, sententia pro Arabia; Persæ aut Arabes fuerunt; de stella Magorum quid affirmatur; quomodo sciverint hanc stellam nuntiare Judæorum regem; Balaam et Magi; quid stella notum fecit Magis; qualis fuit hæc stella; rationes pro vera stella; an creata fuit cum apparuit; discussio de stella; de motu stellæ, cometæ fuit, quomodo fuit dux itineris, objectionibus respondetur; forma stellæ, an locuta sit; narratio singularis; quid sentiendum; contra apparitionem veræ stellæ, quomodo ducebat Magos, et quomodo stetit; quid S. Thomas de hac stella; eratne Spiritus sanctus aut angelus, eratne lux, eratne meteoron motum ab angelo, fuitne de novo creata; a quibus visa est hæc stella, an nocte tantum duxit Magos, dissolutane est cum evanuit; nobilis fabella de stella hac decedente in puteum; cur aurum, thus et myrrha, munera Magorum; mystica dona; cur talia munera; mystica significatio munerum; Magi agnoverunt Jesum Deum, Regem, et Hominem; mysticæ explicationes munerum, an singuli singula munera aut unusquisque tria dederunt; numerus Magorum, tres fuisse dicitur, singularis Harduinus in hoc; objectionum solutio contra tres Magos; qui dicit Magos fuisse duos, qui dicunt fuisse quatuor; refutatio; nomina Magorum; tempus itineris Magorum incepti; quando duravit iter Magorum; obiectio dicens Magos non venisse ex Oriente; sententia in iter Magorum; iudicium profertur de variis opinionibus; de loco in quo Magi adorarunt Christum; opinio pro præsepio, difficultates; genus adorationis Magorum; argumenta veræ adorationis, solutio objectionum; Magi et S. Josephus; Magi et divinitas Christi; conclusio; locutane est Magis Maria; angelus reduxitne Magos; qua via reversi sunt; Magi reduces in sua; cultus Magis præstitus, I, 58, 1063, 1141, 1142, 1183-1360. — De Magis; profectus Magorum; stella Magorum; an ex Arabia venerunt, quæ verior sententia; varia de stella; Magi an principes, an sapientes; Balaam; variae solvuntur quæstiones de stella; notiones de Magis; numerus Magorum, quo loco advenerunt; tempus adorationis Magorum; manera Magorum; vox *per aliam viam reversi sunt*; Magi retulerunt quæ viderant, II, 514-517. — Munera Magorum; tempus adventus; quo loco adorarunt; eorum adoratio; corpora mortua Magorum; stella Magorum, corpora eorum advenerunt Coloniam, et e Mediolano deferuntur, III, 674-677, 1062-1061. — Meditatio de Magis qui erant, unde venerunt, ad quem; titulus quem dant Jesu; stella, tugurium, munera, IV, 749-751. — Munera Magorum, V, 782. — Adventum Magi in Jerusalem; tenebræ ante Jesum erant in terra; stella Magorum, VI, 404-408. — Munera Magorum; venerunt ad cubula Jesu; Magi reges; tres Magi; quo loco recepti a Maria; quo die et tempore, VII, 1211-1216. — Maria quid fecit de muneribus Magorum, IX, 500. — De S. Josepho quoad Epiphaniam, XI, 273.

6611. *Mahumeth*. In suo Alcorano loquitur de miraculis Christi; quid opinandum de his in Ægypto, II, 25, 26.

6612. *Malachias propheta*. Verba capituli tertii hujus prophetæ explicantur, VI, 1381-1390, 1425-1427.

6613. *Manasses*. Manassis regis scelera et poenitentia, IX, 734-757.

6614. *Manichæus*. Confonditur muneribus Magorum, I, 1285.

6615. *Mansuetudo*. Consideratio de mansuetudine, IV, 1462, 1463, 1465, 1465. — Mansuetudo est sanctæ vitæ condimentum, XII, 721, 722.

6616. *Marcella* (S.). Creditur esse mulier quæ dixit Jesu: *Beatus ventur qui te portavit*, etc.; elucidatio ejus verborum et responsionis Jesu ad eam, VIII, 1387-1405, IX, 801; XI, 961.

6617. *Marcus Antoninus de Dominis*, primum episcopus, dein apostata, quid dicit de Christo; quid de familia Mariæ et patre Jesu Joseph; confutatur, I, 132-134.

6618. *Marcus Evangelista* (S.). Quædam loca ejus Evangelii explicantur (cap. iii), VIII, 1366-1372; (cap. vi), IV, 778, 779.

6619. *Maria Cleophae*. Festum Mariæ Cleophae sororis Matris Domini; discussio de genealogia, III, 909-912.

6620. *Maria Magdalene* (S.). Aedes illi exstructa, I, 431. — Hymnus in honorem ejus, III, 1685, 1686.

6621. *Mariæ rex*. Quæstio de ilis, III, 976-978, 1267; VI, 1128, 1129; VIII, 639-644.

6622. *Martius*. Hic mensis unde sic vocatur, VI, 1330.

6623. *Martyres*. Quanta eorum fortitudo; illorum desiderium patiendi, et in cælo præmium, IV, 829, 830.

6624. *Martyrium*. Martyrium duplex; alia de martyrio, VII, 965, 967.

6625. *Matrimonium*. Unitas in carne; tria distinguenda in matrimonio; repræsentantur in matrimonio Christus et Ecclesia, I, 362, 365. — Meditatio de bonis matrimoniis; de præmio matrimonio junctorum in cælo, IV, 849, 850. — Non dirimitur voto mutuo continentiae, V, 851, 852. — Verba S. Pauli de matrimonio; verba Dei de matrimonio; de matrimonio, verba Hugonis a S. Victore; verba Malachiae prophetæ de hoc; an possit contrahi sine consensu coitus; subsistit, etsi non fiat copula; veri Christiani conjuges, VI, 772, 775, 897, 910, 1194, 1195. — Errores de matrimonio, VII, 1090, 1104. — In quo consistat matrimonium VIII, 913. De continentia servata in hoc, VIII, 915-915.

6626. *Matthæus* (S.), evangelista. Quædam loca ejus Evangelii explicantur: (cap. i), VI, 439-452, 955; IX, 409-428, 428-435, 435-457, 457-441, 441-464, 759-744; 744-749, 749-754, 754-758; (cap. ii), II, 14-20, 91-98; (cap. xii), I, 225-230; IV, 783, 784; (cap. xxiv), IX, 301, 305; (cap. xii), II, 157-162; de resurrectione mortuorum, tempore mortis Christi, III, 1114, 1115.

6627. *Mausolea*. Unde venit hæc vox, VI, 1281.

6628. *Mendacium*. Mali effectus mendacii, III, 453.

6629. *Meritum*. An meritum crescat in terra, VIII, 31, varia species meritum, 42, 43, 109, 110; meritum Christi quoad angelos, 112, 113, 114; varietas meritum ex doctrina catholica, 971-978.

6630. *Michæas propheta*. Verba quædam capituli v explicantur, I, 1198, 1199.

6631. *Michael* (S.). Oratio ad eum, VI, 565, 566. — Indulgentiæ visitantibus ejus capellam, viii, 585.

6632. *Migne*. Sacerdos, canonicus, doctor Theologiæ, edidit inter alia præstantissima opera, opus inscriptum; *Summa aurea de laudibus B. M. V.* tredecim voluminibus constans, sicut videtur in prima pagina cujusque voluminis; merito D. Migne laudatur, I, ix; loquitur D. Migne de dissertationibus Trombelli, I, 3, 4.

6633. *Miracula*. Fecitne Jesus fugiens miracula, II, 27, 28, 31, 32; conversio aquæ in vinum, 147 et seqq.; miraculum de demoniaco cæco et muto, 595. — Carmina de miraculis Christi, V, 1012; de miraculis Christi, 1085, 1086. — Ad quid fiunt miracula, VII, 909, 910; probantur veritatem doctrinæ, 911, 912; quid est miraculum, 912. — Miracula vera veniunt a Deo; quomodo dicuntur angeli et sancti edere miracula; ad quid miracula; auctoritas miraculorum; qui opponuntur miraculis; cur tribuit Deus fieri miracula per sanctos post illorum mortem; semper fuerunt in Ecclesia IX, 232-258, 570, 571.

6634. *Missæ*. Oratio ante Missam, post Missam, V, 574-575. — Causæ excusantes ab audienda Missa, IX, 703.

6635. *Modestia*. Modestia est hominis boni ornamentum, XII, 720.

6656. *Monasteria*. De vita communi meditatio; de præmio coronatorum in cælo, IV, 845, 814.

6657. *Moniales*. Favores visitantibus Ecclesiam monachum S. Crucis et Passionis Jesu Christi, VII, 429, 450.

6658. *Monica* (S.). Fuit bona mater educatrix, III, 51.

6659. *Montacutius*. Ecclesiæ Cicerontensis minister, I, 472.

6660. *Morlot*. DD. archiepiscopus Parisiensis, huic emulentiſſimo cardinali fit Dedicatio operis præsentis *Summa aurea* de laudibus B. M. Virginis I, 1.

6661. *Mors*. Mors horrenda luxuriosi, III, 493, 496, 535, 556; amara est mors, 502. — Universalis est mors, IV, 810, patronus morientium S. Benedictus, 1471. — Pro habenda bona morte sunt quinque protestationes directæ ad sanctum angelum custodem, compositæ a S. Carolo Berromæo, et oratio est oblationis divinæ volanti pro felici morte, V, 360-363; S. Thecla exemplum bonæ mortis, 710, 711; de horrendo exitu damnandæ animæ, 885, 888. — Mors est certa et incerta, VIII, 135; corruptio per mortem quid sit, 149; Homo sic conditus est ut mori non potuerit, sed post peccatum omnes moriuntur, IX, 51, 52; mors avidè expectatur a miseris, 451. — Mortis cogitatio est salutaris, XII, 759-741. — Qui seiverunt horam suæ mortis, III, 1094.

6662. *Mulier, mulieres, matres*. De mulieribus piis sequentibus Jesum et ei ministrantibus, II, 596, 597, 599. — Mater S. Melitonis hortatur eum ad tormenta ducentia in cælum, III, 258. — Dignitas mulieris, levius peccatum mulieris quam hominis, V, 675-676. — Mulier fortis est anima sancta, VI, 1561. — Quid sentiendum de mulieribus piis quæ appellantur in Evangelio, VIII, 659-644. — Matres debent lactare pueros suos, IX, 648, 649, 816, exemplum bonæ matris bene instituentis filias, 663; femina magis pia est quam homo, XI, 597, 598.

6663. *Mundus*. Mundus quomodo figuratus per Jericho, IX, 672. — Mundus periculosus est, XI, 454.

6664. *Muralorius*. Latet sub nomine Antonii Lampridii; fecit opus: de superstitione vitanda, I, 19.

6665. *Musice*. De notis musicis, occasione S. Joannis Baptistæ, IV, 1529, 1550.

6666. *Mysteria*. Revelantur simplicibus, IX, 635.

6667. *Natalia* (S.). fuit martyr, VI, 772, 775.

6668. *Nativitas hominum*. Dies natalitius cujusque est lætitia et luctus, IX, 763, 764; natalitias regum apud Sinas, 767; natalitias sanctorum læta, 771.

6669. *Nativitas Jesu* prædicatur (Prodigia ante nativitatem Jesu, vide hic *Prodigia*); errores circa nativitatem Christi; status quæstionis de tempore quo locum habuit; variae sententiæ de anno natalitatis Christi, et status quæstionis; dicentes Jesum natum anno consulum Cæsaris et Æmilii primo Olympiadis 195, ab Urbe condita 754; natum ante annum quem vulgaris æra dat; quid dicit Pererius; qui prævertunt æram vulgarem; qui dicit natum Jesum anno Juliano duodecimo, ante æram vulgarem 34; qui dicit natum anno Juliano 54, seu anno ante æram vulgarem 12; qui dicit natum novem annis ante vulgarem æram; qui dicit natum, vi, v, iv, aut in annis ante æram vulgarem; qui duobus annis aut uno hanc præveniunt; qui dicunt natum serius quam æra vulgaris exposcit; lux fit super quæstione; varia ergo explicantur ad hoc intelligendum; exordium imperii Tiberii quomodo computandum; tempus quo Herodes Judææ præesse cepit et tempus ejus mortis; quo anno dictus sit rex; de quibus dubitatur quoad Herodem; Josephus historicus quoad rem; difficultates quoad tempus mortis Herodis; Archelaus succedit Herodi; concilium Judææ sub Archelao, in quo disceptatur de Judææ regno; crudelis fuit Archelaus; de annis regni Archelai; opinio de morte Archelai; de somniis ejus quid; de anno exilii Archelai; Herodes et Philippus succedunt Archelao; quid de his dicitur; quem quidem Herodem probamus defunctum anno Juliano, 42, et ab Urbe condita 750, et objectiones de hoc, quibus respondemus; post reliquis notas quibus dignosci potest tempus natalitatis Christi, dicimus de prima nota, scilicet de descriptione universi orbis et incolarum terræ Judææ; qui confutatur in hoc; de Quirino Evangelii; vox *præses*, in Evangelio, difficultates; quæ est ista descriptio, Tertullianus in hoc; baptismus Jesu est nota manifestans quo anno natus sit; de viginti annis de quibus loquitur Evangelium quoad Jesum, difficultates; de Anna et Caipha, de Pilato et ejus missione; occisio Innocentium, filius Herodis tunc occisus; mors horrenda hujus Herodis; Jesus nascitur dum pax esset in orbe terrarum, difficultates, quid concludendum; tempus illius pacis; quo anno natum Jesum affirmare possumus, et quoniam anno non natum;

quid finalis conclusionis pro anno quo Jesus natus; de mense quo natus Jesus, status quæstionis; qui de hoc scripserunt, natus est in mense Januario, natusne Februario, aut Martio, aut Aprili, aut Maio, aut Junio, aut Augusto, aut Septembri, aut Octobri, aut Novembri; natusne Jesus Decembris die vicesima quinta; argumenta stantia pro Januario rejiciuntur; discussio fit et judicium fertur de hac opinione; opinio pro Februario, Martio, Aprili. discutitur; argumenta pro Martio, et pro Aprili; argumentis pro Maio respondetur, novum argumentum, nova confutatio; nova dissolutio argumentorum pro Septembri, Octobri, Novembri; confutatur argumenta quibus Decembris innotuit ad sibi vindicandum ortum Christi; quod genus probationum ad hoc; auctoritas Ecclesiæ Occidentis et Orientis: Kalendaria, concilia, testimonia Patrum, et aliarum auctoritatum; quanta sit auctoritas Ecclesiarum; solutio difficultatum; ad alia argumenta contra nostram sententiam pro Decembri respondemus Harduino opinioni; duo corollaria ex dictis; de relatione festorum gentium cum festis Christianis; de die festorum Ecclesiæ an concederet cum scientia; occurrimus reliquis argumentis contra nos allatis, de die hebdomadis qua natus est Jesus; an die Dominica natus, an die secunda hebdomadis; an die tertia, aut quarta, aut sexta die aut Sabbato; quid ergo tenendum; de hora Natalitatis, an hora sexta, an vespere, aut nocte; poesis de nativitate Christi; alia descriptio natalitatis Jesu; de loco quo natus Christus; natus in Bethleem, an intra vel extra hanc civitatem; natus est inter bovem et asinum, quidam hoc negant, sed respondemus istis; nativitas Jesu ex Evangelio; variae quæstiones de nativitate Christi; pastores vocantur ad eunus Christi; quæstiones circa illos; angelus eis apparuit et quis erat ille; de signo quod illis dat; de angelis verba quæ dixerunt; objectio de pace de qua loquuntur; cur pastores narrarunt aliis quod viderant, et cur ex ea narratione admiratio venit; quid nobis notandum in reditu pastorum ad easulas; difficultates circa locum hujus natalitatis, I, 550, 551, 791, 792, 829-1201. — Quot fuerint pastores natalitatis Christi; nomen angeli in hoc; angelus nuntiat Jesum natum; quo loco natus Jesus; pastores audiunt angelum; post quot menses conceptionis suæ Jesus natus; an prope bovem et asinum natus; nocte natus Jesus; quo die hebdomadis, quo mense, quo die mensis, quo anno et sub quibus natus est; natusne prope turrin Ader, II, 490-412. — Octava natalitatis Jesu, III, 661-664; festum commemorationis hujus Natalitatis apud Æthiopes, Abyssinos, 731, 817; præfestum Natalitatis Christi, vigilia; vigiliæ ejus, 1535-1536; Natalitias illa hymno celebratur; 1527, 1528; carmina a Paulino Aquileiensi, et a Notkero Balbulo de nativitate Christi, 1575-1578, 1585; 1584; prosa pro hoc die, 1625; cur novem dies observantur ante Natalem Jesu, 1686, 1687. — De Nativitate Christi sermo a S. Athanasio, V, 641-648, et a S. Zenone, episcopo Veronensi, 655-661; angelus nuntiat natum Jesum, 782; Christus nascens reparat vulnus nobis factum ab Eva, 662; Jesus conceptus natusque e Virgine, 729, 750; natalitias Christi æterna et temporaria, 848-850; regenerationis beneficium ex humana Christi generatione, 900; generatio Christi duplex, *ibid*; cur natus e femina Jesus, 901, 902; natalitias Christi dux, *ibid*; Filius sine initio semper genitus a Patre, 902, 903; beneficia natalitatis Christi, 912, super natalitate Christi carmina S. Fortunati, 1099, 1100; alia carmina S. Sophronii, 1175-1176. Vide etiam *Partus virginis* Indicis octavi.

6650. *Nazareth*. Quoto passuum numero distat a Hierosolyma, II, 110, interpretatio nominis Nazareth, 780.

6651. *Nestorius*. Confunditur muneribus Magorum, I, 1285. — Ejus dogmata condemnantur, III, 959, 1091. — Quam videatur insanus et impius proponendo suos errores in forma anathematum, VII, 692, 693; Nestorius sentitne idem cum Paulo Samosateno antea anathemate damnato, 695, 694. — Historia de Nestorio, et errores ejus, VIII, 1155-1158; confutatur, 1159-1161.

6652. *Nicaea*. Ad Nicæam urbem victoriam Christianorum principum contra paganos et Turcas, III, 852.

6653. *Nomen Jesu*. — Nomen Jesu est oleum effusum, præclara verba de nomine Jesu, I, 240, 241. — A quo nomen Jesu, Christo impositum, descriptumne est nomen Jesu civiliter, II, 515, 514. — Ejus potentia ad sanandum, III, 236. — Meditatio de nomine Jesu, IV, 748, 749; significatio nominis hujus quod deferatur e cælo, 1253, 1254; Commoda vobis ex hoc venientia, 1254; in nomine hoc omne genua flectendum, 1254-1256. — Hymnus de nomine Jesu, V, 568. — Litanie Sanctissimi nominis Jesu, 567, 568. — Invocatio nominis Jesu adversus dæ-

mones, XI, 1042, 1047. — Varia de nomine Jesu, III, 686-693, 742, 817, 1087.

6654. *Nomina Baptismi*. Ad quid imposita nomina sanctorum his qui baptizantur, IV, 558-560.

6655. *Numeri* (liber Scripturæ). Explicatur quædam verba capitis xxiv, I, 1250-1252.

6656. *Nuptiæ Cana*. Vide hic *Cana Galilææ*.

6657. *Obedientia*. Obedientia S. Josephi, II, 11. — In quo consistat perfectio obedientiæ, quænam utilitates ex obedientia veniant, IV, 812, 845; obedientia laudatur, dantur ejus qualitates, 1412-1414. — Obedientia ex humilitate, VI, 618, 619; obedientia Jesu, 947. — Obedientia est perfectionis insigne complementum, XII, 725, 726.

6658. *Octavianus Augustus*. De hujus imperii exordio locus est in titulo *Nativitas Jesu*.

6659. *Officium Breviarii*. De insertione Orationis Dominicæ et Salutationis Angelicæ in officio quoad varias horas, IV, 267-274; de antiphonis B. M. V. in officio, 511-521; Officium terminatur prece *Sacrosancta*, etc., 555, 556.

6660. *Opera*. Opera misericordiæ numerantur, VI, 1350. — Circa bona opera doctrina heterodoxorum, VIII, 970, 971.

6661. *Orationes*. Exempla orationum, III, 44. Oratio mentalis laudatur, IV, 1421, 1422. — Oratio, omni die dicenda ad Jesum et sanctos, V, 563, 564; oratio oblationis laborum et dolorum pro peccatis, 565-567; oratio mane dicenda ad æternam sapientiam, 573, 574; oratio quænam fieri debeat, 671, 675. — Oratio bona dat ingens emolumentum, XII, 726, 727.

6662. *Origenes*. Origenes errans dicebat penas inferni esse temporaneas, damnatus est a concilio generali, IV, 91.

6663. *Ozias*. Ozias regis, gesta, virtutes, lapsus, punitio, IX, 750-752.

6664. *Paradisus*. Vide hic *Cælum*.

6665. *Paradisus terrestris*. IX, 423-428.

6666. *Parentela Jesu*. VII, 1101, 1127.

6667. *Parentes*. Parentes quid edocentur quoad pueros suos ex Evangelio, III, 1580, 1581; quomodo possumus esse parentes spirituales Christi, 1554, 1555. — Parentes non sunt semper honorandi, nec semper eis obediendum, VIII, 1585.

6668. *Pascha Christi*. Jesus, post tricesimum annum ætatis adit Jerusalem ad pascha, II, 579, 580; quoloco Jesus cum discipulis celebravit Pascha, 598; Mater Jesu eratne ibi, 598; de Paschate Jesu, cum duodecimum annum ætatis suæ ageret, III, 903.

6669. *Passio Christi*. Quo die Hierosolymis celebratur, III, 889, 890; quo anno suæ vitæ passus Jesus, 889; passio Jesu describitur carminibus a S. Anselmo Lucensi episcopo, 1604-1626. — Vadit ad passionem Jesus, bajulat crucem; adest in Calvario, meditatio de his, verba Jesu in cruce, moritur Jesus, vulnus lateris, depositio de cruce, IV, 787-797; meditatio de morte Jesu, 986-992. — Passio Christi, utilis meditanda, V, 261-268 (de Rosario quod dici potest Rosarium Passionis vide *Rosarium*, in octavo et in hoc nono indice); rationes de Passione Christi, 576. — Aliquot explicationes de Passione Jesu, VI, 278, 279, 282, 283, 287, 288, 289; quinam astiterunt cruci Jesu, 280; de Passione Christi dialogus S. Anselmi cum B. M. Virgine, 507-517; Jesus traditus et orans, comprehensus, ductus ad Annam negatus a Petro, ductus ad Caiphæ, ductus ad Pilatum et ad Herodem, iterum ductus ad Pilatum, flagellatus, coronatus, datus cruci; damnatus et sub cruce, obvius Mariæ matri, crucifixus, saturatus opprobriis, loquens in cruce, moriens, desideratus a Matre, descendens ad limbos, depositus a cruce et sepultus, 519-532; de verbis: *Tristis est anima mea usque ad mortem*, et: *Deus meus, ut quid dereliquisti me?* 825, 826; Jesus in cruce, 1099-1101. — Per triduum mortis suæ, fuitne solum homo Christus, VII, 1266, 1267. — Variis locis Scripturæ doctores Jesu describuntur, XI, 851, 852. — Canticum de Passione Jesu, XII, 904, 905.

6670. *Pastores*. Meditatio de pastoribus nativitatis Jesu, IV, 745, 746. — De his pastoribus, VI, 974. (Vide etiam hic *Nativitas Jesu*.)

6671. *Pater noster* (*Oratio Dominica*). Oratio Dominica est tanquam rosa, IX, 669.

6672. *Patientia*. Patientia est pietatis nutrimentum, XII, 720, 721.

6673. *Patriarchæ*. De præmiis patriarcharum meditatio; contemplatio de hoc; prophetiæ donum et præmium IV, 825-826.

6674. *Paulus apostolus* (S.). Viditne Deum vivens, VIII, 29, 30.

6675. *Paulus Samosatenus*. Ejus errores, VII, 695, 694.

6676. *Paupertas*. Paupertas et egestas, II, 115, 114; paupertas Christi, 114, 115, 159. — Paupertati voluntariæ præmium promissum, IV, 844; laudatur paupertas voluntaria, 1408. — De paupertate voluntaria, VI, 1015. — Paupertas spiritus est animæ lenimentum, XII, 750.

6677. *Pax*. Considerationes de vera et non vera pace, IV, 1448, 1449. — Pax est salubre charitatis incrementum, XII, 727, 728.

6678. *Peccatores*. Volunt et nolunt corrigere mores suos, III, 540. — In peccatore admittendus est actus honestus aut utilis ad justificationem, V, 147, 148; opera bona ab homine peccatore patrata non sunt inutilia inutilitate absoluta et contrarium asserentes refutantur, 155, 156. — Peccator quibus comparatur feminis, VI, 893. — Exemplum peccatoris ad Deum conversi, IX, 754-757.

6679. *Peccatum*. Peccatum originale annuntiat, IV, 1100, 1101, 1105, 1113; transmissio peccati, 1127, 1128; in Adam omnes nos representati, 1128, 1129. — Quis peccatum non habet, V, 871, 872. — De peccato originali, V, 879; VI, 455. — De originali peccato fecit librum S. Anselmus, Cantuariensis archiepiscopus, in quo tractatur questiones sequentes: quæ sit originalis et quæ personalis justitia vel injustitia; qualiter humana natura corrupta est; quomodo semen hominis dicitur immundum; homo concipit in peccatis quamvis in eo non sit peccatum; cur peccatum quo damnatur humanum genus magis imputetur Adæ quam Evæ, cum ille post et per illam peccarit; cur gravetur peccato Adæ qui ejus concili non fuerunt; peccatum originale cui non applicatur, cur concepti per miraculum non sint per se liberi a peccato; de quantitate originalis peccati; cur et quomodo peccatum originale descendat ad infantes; peccata parentum post Adam non computantur in originali peccato filiorum, quomodo peccata parentum noceant animabus filiorum; quomodo tamen nullus portet peccatum patris sed suum; quid est originale peccatum et de ejus æqualitate; contra illos qui non putant infantes debere damnari; quomodo impotentia habendi justitiam excuset eos post baptismum; peccatum non est nisi in voluntate rationali; nihil per se est injustum aut justum nisi ipsa justitia aut injustitia, et nihil punitur nisi voluntas, malum quod est peccatum, sed injustitia nihil est; cum Deus punit pro peccato, non punit pro nihilo, VI, 461-486; peccatum originale quid est, 855. — Quid pacti fecit Deus cum Adamo innocente quatenus capite viventium, VII, 971; quod fuerit hoc pactum, 973, 974; unde resultat debitum peccati originalis, 979; de contractione peccati originalis pro hominibus ex Adamo, 985; originale peccatum quid est et qui sunt ejus effectus, 1006, 1007. — Peccatum originale ex Scriptura, VIII, 544, 545; quid nos docet concilium Tridentinum quoad peccatum originale, 545, 546; omnes faciunt peccatum, 418; peccatum quid est, quoniam, est universale, 687-689; errores de peccato originali, 702, 718, 719. — Symbolum peccati originalis, IX, 459. — Horror peccati est magnum ad bonum incitamentum, XII, 752.

6680. *Pentecostes*. (Vide etiam *Spiritus sanctus*.) Mulieribus piis cœnæculi, datae sunt dona linguarum, adveniente Spiritu sancto, II, 256. — Festum Pentecostes, III, 965; octava Pentecostes, 970, 971. — Meditatio de descensione Spiritus sancti die Pentecostes, IV, 8 6-808.

6681. *Peregrinationes*. Peregrinationes ad templa specialia, an sint illegitimæ et sine ratione, IX, 535-532.

6682. *Petrus apostolus* (S.). A Christo baptizatur, et ille S. Petrus quos baptizavit, II, 589, 590. — S. Petrus jejunat, III, 1526. — Dominus commisit Petro claves Ecclesiæ, VI, 595-400.

6683. *Pharisæi*. Describuntur pharisæi, II, 549.

6684. *Philippus*, successor Archelæi. (De illo tractatur titulo *Nativitas Jesu*.)

6685. *Pilatus*. Vide titulum *Nativitas Jesu*.

6686. *Plenitudo gratiæ*. Duplex est plenitudo gratiæ, VII, 1014.

6687. *Penitentia*. Hæc vox sumpta ut virtus contritionis elucidatur voce: *chelidonia penitentia*, IX, 544.

6688. *Porta*. Hæc vox - quid dicit in Scriptura, VI, 1175.

6689. *Possessio, Dominium*. Notitiæ de dominio, VII, 1346, 1347, 1351.

6690. *Prædestinatio*. Quid sentiendum et quid non de

hoc, V, 148, 149. — Quid est prædestinatio, VI, 1127, 1128.

6691. *Præfationes missæ.* Variæ præfationes Missæ, III, 823.

6692. *Præparatio.* De præparatione ad festa Ecclesiæ citantur S. S. Patres confirmantes consuevisse fideles se per opera pia præparare ad celebranda festa Ecclesiæ IV, 339-341.

6693. *Præsentatio Christi.* (Vide etiam titulum de præsentatione Christi, Purificatio in indice octavo.) Narratio Evangelii I, 1079; Dominus humilis in sua Præsentatione, 1089, 1090; quid offertur pro eo, 1090; de sententia quadam quoad Præsentationem Jesu et ejus rationes, quas rejicimus, 1110-1118; alia refutatio opinionis eujusdam quoad præsentationem, 1118-1127; argumentis dicentium Christum fuisse subditum oblationi et redemptioni, quid reponendum, 1129-1137; cur ergo Jesus præsentatus, si exemptus a lege, 1138-1140. — Quid de Præsentatione dicendum, II, 529, 530; ductusne est Jesus, de Bethleem in templum, 531; de lege Præsentationis, 531, 532; de Simeone in templo quid dicimus, 532; 533 (vide etiam hic Simeon). — Præsentatio Jesu quo die celebratur, III, 747.

6694. *Principes.* Principum brevis et diuturnitas, IX, 749, 750.

6695. *Processiones.* Processiones S. S. Corporis Christi permittuntur Dominicis, VII, 361-363.

6696. *Prodigia.* De prodigiis quæ præcesserunt nativitatem Jesu; quid est prodigium; vaticinia prophetarum, et numerus prodigiorum, Christum annuntiantium; de Cæsare in hoc; quid sentimus de prodigiis annuntiantibus Christum; prodigia proxime præcedentia nativitatem Christi; prodigia post nativitatem Christi; judicium fertur de prioribus prodigiis; judicium de aliis prodigiis factis Jesu nascente, I, 707-728.

6697. *Prophetiæ.* Quoad nativitatem Jesu, I, 1189, 1250. — Prophetiæ quoad fugam in Ægyptum, II, 33, 37; quoad virgineum partum, quoad Jesum vocatum Nazareum, quoad Joannem Baptistam, quoad habitationem Jesu, 38; prophetiæ quoad sapientiam et gratias in Christo, 99; quoad nativitatem Christi, 522; quoad fugam in Ægyptum, 542. — Prophetiæ quoad Messiam futurum, quoad passionem Jesu, IV, 989. — Prophetiæ quoad omne quod attinet ad Messiam Jesum, V, 568-578; prophetiæ Jacob de Christo, nomine Judæ, 595, 596; prophetiæ ad Jesum spectantes, 657, 658, 823, 1109-1119, 1293, 1523, 1525-1531; VI, 360, 361, 1120-1122. — De Messia, VIII, 658, 659. — Quid et quantum beneficium prophetiæ, IX, 611, 612; de beneficiis Dei in hoc, 613-616.

6698. *Protasius (S.).* Patronus civitatis Sagiensis, III, 1215.

6699. *Proto-evangelium.* De Proto-Evangelio Christi et Mariæ, V, 977.

6700. *Proverbia,* (liber Scripturæ). Quædam loca hujus libri explicantur: (cap. vii), VI, 879-888; (cap. ix), VI, 837-839; (cap. xxxi), 1140-1148, 1533-1534.

6701. *Psalmi* (liber Scripturæ). Quædam loca Psalmorum explicantur: (Psal. xvi) VI, 826-829; (Psal. lxvii) IV, 1539, 1540, 1544-1546; VI, 1370-1372; (Psal. lxxi) 837, 838, 1123; (Psal. lxxvii) 893-898; (Psal. xcvi) 1339-1346; (Psal. xcvi) 627; (Psal. clxvii) I, 15.

6702. *Ptolemais* Ista civitas venit in potestatem christianorum, III, 1043, 1044.

6703. *Purgatorium.* Animæ in illo detentæ nequeunt pro se active satisfacere, nam jam non sunt in via, IV, 86. — Quænam sunt penæ in purgatorio, VIII, 235.

6704. *Puritas.* Puritas vitæ in quo consistat, IV, 1466, 1467. Quænam debeat esse puritas hominum, IX, 491; quomodo recuperanda, 492; quæ bona dat Deus hanc recuperantibus, 492, 493; puritas animi figurata nive, 449.

6705. *Raphael (S.).* Cujus dignitatis est hic angelus, I, 448, 449.

6706. *Redemptio.* Duplex genus redemptionis, VII, 990.

6707. *Reges.* Illorum exempla multum promovent ad imitationem sui sive in bonum sive in malum, XI, 11, 12, 129, 130.

6708. *Regum libri* (Scriptura sacra). Explicantur quædam loca libri tertii; (cap. viii) VI, 433; (cap. x) VI, 613, 614.

6709. *Reliquiæ.* Reliquiæ Christi, præsepe, cunæ, fasciæ, indusium, toga inconsutilis, sudarium, II, 770-772; lignum, III, 1218; præputium, IV, 748. — Fit festum reliquiarum Oveti in Hispania in ecclesia S. Salvatoris III, 839, 840; reliquiæ sanctorum Venetiis inventæ, 981-982; Iensi in Artesia, sollemnis ostensio reliquiarum

ex Syria ad Lencensem ecclesiam transmissarum, 1292, 1295; reliquiæ aliquæ sanctorum suscipiuntur Parisiis, 1523, 1524. — Hostes reliquiarum sanctorum, honor reddendus reliquiis probatur, VIII, 211, 212, 213.

6710. *Reprobatio.* Verba sunt de reprobatione malorum, VII, 808-812.

6711. *Respectus humanæ opinionis.* Exemplum contemptus humanæ opinionis, III, 1295, 1296.

6712. *Resurrectio Christi.* Mandatum de resurrectione Jesu nuntianda, II, 610, 611; de apparitionibus Jesu, 611, 612. — Quo die resurrexit Dominus, III, 892; de ejus apparitionibus matri suæ et Mariæ Magdalene, 893, 894. — Resurrectio et apparitiones Christi, IV, 800-803; contemplatio de Resurrectione Jesu, 961, 962. — Resurrectio Christi ex mortuis, mulieres resurrectionis, angelus, apparitiones Jesu, effectus Resurrectionis, IV, 293-300; per Jacob figuratur Resurrectio Christi, 860; gaudendum hodie, 1103; beneficia de resurrectione, 1104.

6713. *Romanos.* (Epistola ad) Quædam loca huius Epistolæ S. Pauli explicantur: (cap. i) VI, 1127, 1128, 1123-1127; (cap. viii) 1132.

6714. *Rosa.* Origo Rosæ Auræ, IV, 1489, 1490.

6715. *Rosarium Christi.* De Rosario Sancti nominis Jesu; quid dicitur de hoc et de ejus mysteriis; Rosaria varia pro Christo III, 1233, 1234. — Præfatio de Rosario Christi; præfationes ad vulnus pedis dextri, ad vulnus sinistri, ad vulnus dextræ et sinistræ manus, ad vulnus cordis; modus offerendi hoc Rosarium; Rosarium vitæ et passionis Jesu constans quinquaginta articulis reducitur in compendium pro occupatis, et indicantur versus continentes paucis verbis omnis hujus Rosarii mysteria; sunt preces ad unumquodque mysterium hujus Rosarii, explicantur et applicantur unumquodque verbum expressum versibus; precatio ad Jesum concludit hoc Rosarium, V, 301-316; Rosarium rhythmicum Christi adest, 327-332. Vide. *Rosarium* (in indice octavo).

6716. *Sacerdotes.* — Meditatio de sacerdotum officio; quænam est sacerdotum sanctitas; quodnam sit in cælo præmium sacerdotum, 836-839. — Monita ad eos propter virtutem religionis VI, 1486.

6717. *Sacramenta.* Erantne ante Jesum, in remedium peccati, VIII, 67, 68.

6718. *Salome (S.).* Festum hujus sororis, id est, cognatæ B. M. Virginis, et ibi de genealogia, nominare debet Maria Salome aut simpliciter Salome, III, 1266-1268.

6719. *Salomon,* fuit filius degener; an salvus, andamnatus, IX, 744-749.

6720. *Salutationes.* Verba contra istas, VI, 1455, 1456. — Salutationes sunt nocibiles, XII, 1150.

6721. *Salvator.* Vide *Christus*.

6722. *Samson,* Occidens inimicos mandibula asini quid significat, IX, 822.

6723. *Sancti,* Sancti veteris Testamenti honorati ædibus ipsis ædificatis; alii honores illis dati; Martyrologia de illis; alii fontes hujus cultus indicantur, I, 414, 415.

— Cultus sanctorum est efficax et fructuosus; Vigilia festi Omnium Sanctorum, jejunium in hoc; dies ipse festus Omnium Sanctorum institutus; variæ disputationes, de institutione hujus festi; de Officio hujus festivitatis; quid nobis in hoc festo meditandum; de octava hujus festi, III, 882, 1272-1279. — Quomodo sancti possunt prodese animabus purgatorii, IV, 86. — Cura eorum in cælo pro nobis et protectio, 293, 296. — Sancti illuduntur a Calvinianis et Lutheranis, VIII, 177-179. — Sunt invocandi sancti, 179. — Orant pro nobis in cælo, 181, 182, 187. — Imagines sanctorum et cultus illis debitus, 193-200. — Lutherus pro veneratione et invocatione sanctorum, 1072, 1073. — Hæretici pro invocatione sanctorum 1075. — Sanctis dantur aliquot tituli qui Deo dantur, IX, 140-145. — Illorum cultus non est idololatria, 162-170. — Justi veteris Testamenti numerantur, 421-424.

6724. *Sanguis Christi.* Confraternitas sanguinis D. N. J. Christi a Pio VII erigitur in archiconfraternitatem, VII, 533, 536.

6725. *Sarraceni* Vincuntur a Christianis apud Ascalonem, III, 1076, 1314. — Iterum vincuntur iidem ab iisdem, 1324, 1325.

6726. *Satisfactio.* Satisfactio pro peccato quotuplex, VIII, 55.

6727. *Scientia.* Scientia quotuplex, VII, 1021.

6728. *Scriptura sacra,* In Scriptura sacra, alia alio modo exponenda sunt; sunt veritates quæ vere sic sunt, quamvis Scriptura sacra sileat de illis, III, 1566, 1567. — An quivis sensus sacre Scripturæ præbeat argumentum theologicum; multiplex sensus Scripturæ sacre, VII, 760-763, 876. — Scriptura sacra, si explicatur sensu pro-

prio cujusque individui, ducit in errorem, VIII, 921.
6729. *Sepultura Christi*. Meditatio de lotionem sacri corporis Christi; de aromatibus adhibitis ad sepulturam Domini; de sepultura ipsa IV, 798, 799 900. — Sepelitur Jesus, V, 290-292.

6730. *Sidon*. A Christianis oppugnatur, III, 1533.

6731. *Silentium*. Laudes silentii; varii gradus silentii; exemplum silentii, IV, 1417-1419.

6732. *Simeon (S.) (Purificationis.)* — De Simeone in Purificatione Mariæ; quis fuit iste Simeon qui accepit Jesum in ulnas suas; fuitne valde pius; fuitne senex; non est de numero septuaginta Interpretum, et quare; fuitne sacerdos; quid potest dici quoad sacerdotium S. Simeonis; cujus filius fuerit Simeon; viditne Simeon Mariam splendoribus ornatam; fuitne cæcus Simeon; nonne Simeon, postquam Christum manibus suis detulit, desit populo per nomen Jehovah benedicere; mortuusne est Simeon cum locutus fuerit verba quæ de eo citat Evangelium; filiosne habuit Simeon qui, resurgente Jesu, resurrexerunt et certos fecerunt Judæos de Resurrectione Jesu; narrationes apocryphæ de hoc; ubi servetur corpus S. Simeonis; quis fuerit illi datus cultus ab Ecclesia; quomodo scivit se ante mortem suam, visurum Christum, I, 1090, 1091, 1145-1167. quid fecit in templo, III, 48, 49. — Quid prædixit quoad Jesum et Mariam, 1410. — Quid queritur de S. Simeone, 1411, 1412, de quo gladio loquitur, 1430, 1431, meditatio de S. Simeone in templo; de ejus cantico; de ejus prophetia, IV, 754-758.

6733. *Simeon (S.)*, episcopus et martyr, filius Cleophae, III, 795. — Fuit consanguineus Christi et Mariæ, 933.

6734. *Simon Cyrenæus*. De imagine Simonem Cyrenæum offerente portantem crucem Jesu, II, 956.

6735. *Sinceritas*, est præclarum vitæ dulcoramentum, XII, 727-728.

6736. *Sodalitas*, pro sodalitate SS. Sacramenti, Joachimi et Annæ favores a Gregorio XVI, VII, 591, 592.

6737. *Solitudo*. Amor solitudinis, S. Mariæ Magdalenæ de Pazzi, IV, 1405. — Et S. Catharinæ Senensis, 1417, laudes et qualitates solitudinis, 1415-1417. solitudo, pietatis fulcimentum, XII, 721, 725.

6738. *Somnia*. De somniis verba fiunt, VII, 1051, 1052.

6739. *Sorores Domini*. Quæ fuerunt et quomodo Jesus habuit sorores, II, 370, 371. — De Jesu fratribus, V, 998-1002. Vide *Fratres Jesu*.

6740. *Spasmus*. Quid et quotuplex, VII, 1259

6741. *Spes*. Spes est in tristitia suave alimentum, XII, 731.

6742. *Spiritus sanctus*. (Vide etiam *Pentecostes*.) Promissus Mariæ et apostolis, II, 235, 234. — Descendit supra Mariam et apostolos; narratio de hoc, III, 965, 966. — Honor debetur Spiritui sancto; cur Spiritus dicitur sanctus; operationes Spiritus sancti; nostra officia erga eum, IV, 1474.

6743. *Stephanus (S.)*, Plenus gratia, I, 483.

6744. *Superbia*. De quadruplici superbia, VI, 1014, 1015. — Superbia fuit primum peccatum, VIII, 106, exemplum ingentis superbiæ, 1111. — De superbia daemonum et ejus punitione; quantum malum superbia, IX, 625-626.

6745. *Symbolum fidei*. De symbolo fidei apostolorum variae quæstiones, II, 626, 627. — Symbolum fidei quibus nominibus decoratur, IX, 668.

6746. *Templa et ecclesie*. Romæ fit dedicatio primæ ecclesiæ S. Petro constructæ et consecratæ, quæ est illa ecclesia, III, 1076, 1077. — Tempa sanctorum, ædes sacræ, basilicæ, martyria definiuntur; quid est dedicare aut erigere templa aut altaria in nomine sanctorum; et quid in honorem sanctorum, et quid in memoriam sanctorum; quid est consecrare nomine seu nomini aut virtutibus alicujus sancti; probus est mos altarium aut templorum pro sanctis, sensu exposito, IV, 402-410. — Antiquitas templorum et ecclesiarum, et eorum legitimitas in honorem sanctorum; quomodo ingrediendum in templa, et quomodo non, IX, 284-305, 509, 510.

6747. *Templum Jerusalem*. Erratne in hoc templo locus in quo habitabant femine, II, 399.

6748. *Tempus mundi*. Divisio temporis mundi a creatione ad incarnationem Jesu; quot anni de creatione ad diluvium et de diluvio ad Christum; a diluvii anno ad Abraham et a mundo condito et ante Christum; quot anni a nativitate Abraham ad annum foundationis templi Salomonis, et inde a mundo et ante Jesum; quot anni ab anno templi Salomonis fundati ad annum eversionis sub rege Sedecia et inde a mundo et ante Christum; quot anni ab anno templi eversi ad annum primum hebdoma-

darum Danielis, et inde a mundo et ante Jesum; quot anni ab anno primo hebdomadarum Danielis ad annum Incarnationis et inde a mundo et ante Christum, VII, 1148-1158.

6749. *Tentationes*. Cur Christus tentari voluit, I, 115, 116. — In nostra vita semper sunt tentationes quæ illam non tutam faciunt, IV, 1468. — Tentationes sunt multæ super terram, X, 637.

6750. *Theresenæ virgines*. Monasterium hujus ordinis, III, 752.

6751. *Theresia (S.)*. Reliquiæ S. Theresiæ virginis, VII, 570.

6752. *Tiberius*. Exordium ejus imperii. Vide titulum *Activitas Jesu*.

6753. *Tillemontius*. Est auctor Historiæ ecclesiasticæ, I, 57.

6754. *Tribulationes*. Pro quacunque tribulatione ponitur oratio brevis et efficax recitanda, V, 363. — A nobis experiendæ tribulationes ut imitemur Christum, VI, 436, 437.

6755. *Trinitas sancta*. Trinitas sancta describitur, II, 769, 770. — Laudanda S. Trinitas; cur laudanda et quam debeat esse laus nostra; quomodo detur honor S. Trinitati, IV, 1472-1473. — Notio de S. Trinitate, V, 624, 625; notio de Filio Dei et de verbo *hypostasias*, 626, 627; de missione Filii a Patre, 632; unus Deus, tres personæ, 1142, 1145, 1511; Filius tantum incarnatus, 1511. — Trinitas et unitas in Deo, VI, 570; Trinitas figuratur per vocem *pax*, 1535; S. Trinitas et ejus operatio quoad incarnationem, 1481, 1482. — Negantes Trinitatem, sunt hæretici, VII, 57, 58, 151-154. — Nomen Patris quomodo sumitur, VIII, 121, 122.

6756. *Trinitas (Ordo)*. Ordinis S. Trinitatis Redemptionis captivorum privilegia confirmantur ab Alexandro VII, papa, VII, 247, 248.

6757. *Tunica polymita*. Tunica polymita Josephi quid significat, VI, 1137, 1138.

6758. *Turcæ*. Apud Belgradum, in finibus Hungariæ habetur victoria miraculosa contra Turcas, III, 1060-1062; apud Ascalonem vincuntur a Christianis, 1093.

6759. *Tyranni*. Quomodo occurrendum illorum furori, II, 11.

6760. *Tyrus*. Urbs ista capta fuit a Christianis, III, 1017.

6761. *Usserius*. Iste acatholicus, ad quid adducitur, I, 251.

6762. *Verbum Dei* (prædicatione, Scriptura Sacra). Beati qui hoc audiunt, IV, 786; VI, 87. — Beati qui hoc custodiunt, IX, 635; sapiens qui audit illud, 662; effectus verbi Dei, 802.

6763. *Verbum Deus*. (Vide etiam *Christus*.) Verbum Deus comparatur brachio, I, 668.

6764. *Veronica a Binasco*. Quid vidit quoad nativitatem Christi, I, 1035.

6765. *Victoria*. Victoria Christianorum contra Turcas in Terra Sancta, III, 1020; Anglorum contra Francos apud Cressiacum, 1142, 1145; Christianorum contra paganos juxta Jerusalem, 1317.

6766. *Viduitas, Vidue*. Quid est proprium viduarum; de viduarum præmio in cælo, IV, 847, 848.

6767. *Virginitas, Virgines*. In quo sita sit notio virginitatis; testimonia de hoc; quid pertinet ad rationem virginitatis; res agitata; judicium de sententia et adhuc notio virginitatis expenditur; duo genera virginitatis; quid sentimus de Riveto; virginitate physica perdita remanet theologica et meritoria; quid notandum, I, 729-738. — Virginitas, in veteri lege a quibus custodia, II, 415. — Apis est symbolum virginitatis, III, 497, 498; excellentia virginitatis et quid habebit præmii in cælo, 1532-1534. — Exempla virginitatis, IV, 588; virginitas quid est et quid non est, utilitates virginitatis, de comitibus virginitatis, de præmio virginum in cælo, 844-846; exemplaria virginitatis, 1549, 1411; laudatio virginitatis, 1410. — Quid est virginitas, V, 682-684; laudatur virginitas, 683, 684; virgines imitentur Mariam, 686, 687; virgines dicuntur filia Christi, 687, 688; de virtutibus quæ reperiri debent in virgine, 688-690, poema de virginitate a S. Fortunato, 1102-1109. — Quænam sit vera et non vera virginitas, VI, 449, 450, gloria virginum quænam erit in cælo, 454. Etymologia virginitatis, 701, verba Scripturæ de virginitate, 961, 962. — Connexio virginitatis et humilitatis, 1013, 1014. — Virginitas laudatur, 1240, 1241, 1478. — Virginitas quid importat, VII, 1084. — Virginitas duplex, VIII, 795. — sunt falsæ virgines, et varia genera virginum, 795, 794. verba ad amplectentes per votum Mariæ Virginis instar, statum cœlibatus, 931-967. — Laudatur virginitas, IX, 557. —

Julianus et Basilissa amarunt virginitatem, XII, 1007-1009.

6768. *Virtutes*, theologicæ et cardinales, I, 90, 91. — Virtutes in quo differant a donis Spiritus, VII, 1028. — Virtutes cujusdam Indi, XII, 990.

6769. *Visio intuitiva*. Quæ sunt certa de hoc in terra VIII, 27.

6770. *Vita*. De voce *Pius* quoad quatuor ætates hominis in terra, IV, 1535, 1554. — Triplex genus vitæ, V, 905. — Vita activa et contemplativa, IX, 700 702, 708, 709.

6771. *Vita Jesu*. Per suam vitam publicam, Jesus sæpe adibat Matrem suam Mariam; cum Joanne Baptista conversabatur Jesus non raro; antequam vere publice ageret, imbuebat doctrina sua quos videbat, II, 580-582. —

Vita Jesu describitur versibus a S. Anselmo, III, 1601-1603. Vide *Infantia Christi*.

6772. *Vota promissa*. De antiquitate votorum seu promissorum directorum ad sanctos, IV, 561, 562.

6773. *Vulnera Christi*. Exercitium pium ad quinque vulnera Christi, V, 372.

6774. *Zacharias*, pater Joannis Baptistæ. — Vide titulum *Visitatio*, in Indice octavo. — Fuitne occisus in cæde Innocentium. Vide *Imocentes sancti*. — Festum S. Zachariæ, patris S. Joannis Baptistæ, qui quidem Zacharias erat affinis B. M. V. ratione S. Elisabethæ cognatæ ejus, III, 1171.

6775. *Zacharias*. Dicitur de quodam Zacharia alio ac patre S. Joannis Baptistæ, in titulo *Innocentes sancti*.

INDEX TOMO XIII SPECIALIS

COMPLECTENS

OMNIA QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR, SIVE AD MARIAM
SPECTANTIA, SIVE NON.

6776. *A*. — De puerulis pronuntiantibus hanc litteram, 793; hæc littera quorundam nominum est initialis relate ad honorem Mariæ, 96, 97.

6777. *AAA*. — Hæc littera A tripliciter repetita a Jeremia designat mysterium sanctæ Trinitatis, 72.

6778. *Aaron*. — Aaron sacerdos collatus cum Christo et Maria, 81; Maria et lapis vestis Aaronis, 419; Maria figurata virga Aaronis sacerdotis, 421.

6779. *Abdias*. — Hic apostolorum discipulus ad quid adducitur, 643.

6780. *Abel*. — Figura mysterii sanctæ Trinitatis, 53; Jesus Christus figuratus est ab Abele, 514.

6781. *Abiathar*. — Quid de arca quæ vitam servavit Abiatharo, 455.

6782. *Abies*. — De congregatione per occursum ad Mariam, abiei et aliarum rerum, 160.

6783. *Abigail*. — Maria est Abigail sapientissima 96; est Abigail ob suam prudentiam, 256; supplicatio ad Mariam tanquam novam Abigailem, 275, 317; humilitas Abigailis comparata humilitati Mariæ, 443; Maria est Abigail disertissima, 98.

6784. *Abimelech*. — Abimelech quomodo fuit figura Jæmonis, et quid de Maria quoad Abimelechum, 539.

6785. *Abisag*. — Maria est Abisag Sunamitis et pulcherrima, 97, 98.

6786. *Ablatio*. — Maria est ablatio lacrymarum nostrarum, 79, 575.

6787. *Abrahamus*. — Ille patriarcha et sancta Trinitas, 63; Abrahamus orat pro Abimelech quem Deus sanat, 87; nomen Abram mutatum in Abrahamum, 92; de impositione nominum quoad nomen Abrahami, 102; vox *Abrahamus*, quid significat, 287; Abrahamus et sacrificium sui filii Isaac, 509; de fide Abrahami, 577; hæc fides comparat cum fide Mariæ, 577; cur Deus jussit Abrahamum mactatum esse Isaacum, 448; quomodo Deus respexit ad animum Abrahami, 506; cur Abrahamus suam uxorem sepelivit in spelunca duplici, 518; Abrahamus tanquam sacerdos; sacrificiumque sui filii comparatus cum sacrificio Christi 534; de explicatione vocis *Abraham* quæ reperitur in cantico dicto *Magnificat*, 819-821,

9788. *Absolutio*. — Maria nominatur absolutio peccatorum, 285.

6789. *Abyssus*. — Quomodo sumus abyssus profundissima, 59; Maria vocatur *Abyssus gratiarum*, 75, 125; est et Abyssus Dei perfectionum immensarum, 89, 90; vocatur et Maria liberalitatis *Abyssus*, 171; et *Abyssus miraculorum*, 262, 545; et gratiæ *Abyssus*, 546; vocatur etiam *dulcoris Abyssus*, 540.

6790. *Acervus*. — Viscera Mariæ sunt acervus tritici et cur, 424.

6791. *Actus apostolorum*. — Varia loca actuum apostolorum explanantur et explicantur et sapius pro Maria:

hæc loca sunt: cap. I. Corpit prius facere quam docere, 190. — II. Cum compleretur dies Pentecostes, factus est repente de cælo sonus, seditque supra singulos congregatorum Spiritus sanctus, 379; repleti sunt omnes Spiritu sancto, 560. — IV. Omnia erant communia, 558.

— V. Ibant gaudentes quod digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati, 415, 414. — VII. Stephanus vidit celos apertos, 250; celos vidit apertos et gloriam Dei, 525. IX. Vas electionis est mihi iste, 535. — XII. Dei voces et non hominis, 507. — XV. Facta seditione convenerunt apostoli et seniores videre de verbo hoc, 557.

6792. *Adamus*. — Maria vocatur Adamus præstantissimus, et nobilissimus, 96-98.

6793. *Adam, Adamus*. — Vendidit cælum, 51; extendit manus ad pomum, 54; Adamus quomodo est imago sanctæ Trinitatis, 55; quid fecit Adamus per peccatum suum, 74, 75; cur Deus dicit Adamo. In *pulverem reverteris* et non in *linum*, 20; de Adamo imponente nomina animalibus, 102; quid vidit Adamus in suo sopore, 107; quid significat nomen *Adami*, 217; et quid de Adamo cum Maria, 218; peccatum Adami ejusque excusationes, 520; verba *Magnificat Dispersit superbos*, etc. applicata Adamo et Evæ, 789, 790; Adamus quatenus fons aquarum, 411; Adamus stipēs, 427; de præcepto quod Deus dedit Adamo, 446; de Adamo et Jesu Christo novo Adamo, 492; Adamus ejecit et paradiso terrestri, 518; quid Adamo dormienti concessum est, 519; litteræ nominis Adam, 101.

6794. *Adamus Sancti Victoris*. — Quid dicit de Virgine Maria, 192, 412.

6795. *Adelhelmus (S.)*. — Quid dicit de Virgine Maria, 189.

6796. *Adjutorium*. — Vocatur Maria adjutorium Altissimi, 194, 510, 572; vocatur etiam adjutorium spei, 472.

6797. *Adjutrix*. — Vocatur Maria adjutrix nostra, 96, 98, 451.

6798. *Adolescentulæ*. — Cur apostoli adolescentulæ nominantur, 555.

6799. *Adonai*. — De scissione nominis *Adonai* ad efformanda alia nomina, 556.

6800. *Adoptio*. — Adoptivi filii Dei, 46; nos peccatores sumus filii adoptivi Mariæ, 156.

6801. *Adoratio*. — De modo pro Maria sit colenda et adoranda, 524; cultus patriæ, 424, 425; quænam adoratio Mariæ non permittenda, 525; adoratio dulciæ, 525; adoratio hyperdulciæ, 526.

6802. *Adulatores*. — Balaam figura adulatorum; quid faciunt adulatores; comparantur vulpibus et Simoni Cyrenæo et Sichemitis, 304.

6803. *Adversitas*. — Utiles nobis sunt adversitates; comparatio de hoc ex arte chymica, 285; exempla adversitatis, 284; cur vult Deus nos esse in miseris, 284.

6804. *Advocata*. — Maria virgo decoratur sub multi-

pliori ratione titulo advocatæ, 20, 74, 75, 76, 82, 85, 97, 98, 241, 269, 272, 353, 413, 649.

6803. *Advocatus*. — De qualitatibus advocati, 77.

6806. *Ædes*. — *Ædes* ædificatæ in honorem Mariæ, 589. — In India templa exstructa in honorem Mariæ, 635.

6807. *Ædicula*. — *Ædicula* Bethleem exstructa in honorem genitricis Dei, 587.

6808. *Ægidius*. — Tituli quibus *Ægidius* Mariam decorat, 87, 88; loquitur de duobus nominibus Mariæ, 91; de nomine Mariæ terribili contra dæmones loquitur ille cardinalis, 95, 94; *Ægidius* Francisci Minorum maximi filius, quomodo probat virginitatem Mariæ, 251.

6809. *Ægyptiæ mulieres*. — Hæ mulieres cultu antiquissimo honorarunt Virginem, infantulum, ad ubera lactantem, 320; et interrogatæ de hoc, quid responderunt, 320.

6810. *Ælianus*. — Quid refert relative ad crudelitatem Thyris, 286.

6811. *Ærarium*. — Nomen Virginis Mariæ dicitur ærarium, 97, 98.

6812. *Æsopus*. — Ad speculum accurrens, ad quid adducitur, 397.

6813. *Ætates*. — Prima ætas et secunda quid viderunt, 405; quid et tertia, quarta, quinta, sexta, 406; ingeniosa conceptio relative ad sex ætates mundi, 517.

6814. *Affectus Mariæ*. — De benignis affectibus Mariæ Virginis ad hominem fit consideratio, 459, 461.

6815. *Affectus*. — Affectus ad orationem, 32, 33; affectus apostolorum erga Mariam, 535.

6816. *Agar*. — Quomodo nos tepidos erga Mariam significavit *Agar*, 121; quomodo sumus filii *Agar*; quid significat nomen *Agar*, 312.

6817. *Agger*. — Maria vocatur *Agger* sapientiæ, sanctitatis et gratiæ, 461.

6818. *Agnæ*. — Maria vocatur *Agnæ* ex qua pastor ovem induit, 316.

6819. *Agnes*, virgo Romana. — Laudatur et comparatur Mariæ Virgini, 165, 206.

6820. *Agnus Dei qui tollis peccata mundi*. — Hæc verba Iulianorum Lauretanorum explicantur, 485-498; 505-515, 517-520; recte Christus Dominus dicitur *Agnus*, qui passione sua peccatum exstinxit, penas sustulit, celos aperuit, 485; Passioe Christi Domini, Agni immaculati, præter alia ingentia bona, homo conciliatus est Deo, 505; passio et mors Jesu Christi paradisum nobis aperuit; recte igitur cæli ab eo gloriam contendimus, 517.

6821. *Agnus*. — Christus est *Agnus*, 485, 487; quid significat vox, *Agnus*, 487; varia narrantur de *Agnæ*, 487, 488; Christus est *Agnus* immaculatus, 404.

6822. *Alanus*. — Quibus titulis decorat Mariam, 222; B. Alanus Ruspensis quid dicit de Salutatione Angelica, 640, 641, 562.

6825. *Albertus*. — Sanctus Albertus quid dicit de Maria velut opere Dei, 412; Albertus Magnus loquitur de nomine Mariæ, 95; Magnus prædicator Albertus laudat maternitatem Mariæ, 151, 153, 154; quid dicit Albertus Magnus de conceptione Filii Dei in utero Virginis, 140; loquitur de Maria invincibili, 453, 456; quomodo comparat Mariam puteo de quo locus est in libro sacro Numerorum, 560, 561; applicat Mariæ quædam loca Apocalypseo, 624, 625.

6824. *Alcoramum*. — Celebre testimonium quod reddit de Maria Virgine, 342.

6825. *Alcuius*. — Laudat nomen virginis Mariæ, 94.

6826. *Aldeimus* (S.), antistes Schireburnensis. — Quibus titulis ornat Mariam, 144.

6827. *Alectorius*. — Vocatur Maria Alectorius, 97, 98.

6828. *Alexander Magnus*. — Quid Plutarchus narrat de Alexandro Magno, 215; prudentia Alexandri Magni historia probatur, 505; Alexander Magnus et pictor Apelles, 537, 538; quid in hoc relative ad Mariam, *ibid.*

6829. *Alexander Pius*, imperator. — De epigraphæ nummorum hujus imperatoris Romanorum, et quid in hoc relative ad Mariam, 177, 178.

6830. *Alexander VII*, papa. — Quid dicitur de ultima decretali Alexandri VII, relate ad quædam verba cantici *Magnificat*, 795; Alexander VII, et Immaculata Conceptio Mariæ, 852.

6831. *Alpha*. — Deus est Alpha et Omega, 20, 45; Christus item, 113.

6832. *Altare*. — Altare erectum ad honorem Mariæ post miraculum paratum, 538; Maria vocatur altare oblationis, 625.

6833. — *Altrix*. — Maria vocatur altrix Reparatoris carnis nostræ, 388; vocatur et Altrix vite nostræ, 345.

6834. *Amabilis Maria*. — Maria est Mater amabilis, ideoque, ob reverentiam Christi, propriam ob bonitatem

et pulchritudinem amari digna est; quod evolvitur et probatur, 239-253.

6835. *Amadeus* (B.), antistes Lausannensis. — Loquitur de amore Mariæ erga Deum, 141; loquitur de Maria præservata ab originali peccato, 185; de Maria matre virgine, 221, 222; quibus nominibus Mariam decorat, 242, 263, 424; laudat Mariam, 555; dicit cur Christus post ascensionem reliquerit adhuc Mariam in hac terra, 556; quid dicit de apostolis relate ad Mariam, 558, 567; quis fuerit Amadeus, 555, 554; testimonia data ab Amadeo in libro quem fecit dicto Apocalypsis, quoad res ad Mariam attinentes præcipue, 577-579, 593, 594, 603, 609, 616, 625, 624, 631, 633, 637, 639, 641, 647, 650, 652 655, 657, 658.

6836. *Amalec*. — Per orationem Moyses subegit Amalec, 53.

6837. *Aman*. — Exemplum livoris et effectus ejus, 457; Aman figurat diabolum, 458; peccator est novus Aman, 485, 486.

6838. *Amandus Suso* (S.). — Loquitur de misericordia Mariæ, 452.

6839. *Amanus pronitatis*. — Vocatur Maria pronitatis amanus, 105.

6840. *Amatrix*. — Vocatur Maria Amatrix mortalium, 84.

6841. *Ambrosia*. — Vocatur Maria Ambrosia nostra, 82.

6842. *Ambrosius* (S.). — Testimonia præclara S. Ambrosii quoad res ad Mariam attinentes, 102, 150, 151, 163., 164, 180-185, 192, 205, 217, 218, 226, 258, 265, 344, 579, 594, 406, 416, 417, 482; Novatus hæresiarcha convictus mendii et mendacii a S. Ambrosio, 499, 500; quid S. Ambrosius narrat de serpente, 299.

6843. *Amen*. — Vocula ista confirmant Virgini gloriosæ devoti quidquid gloriosi de ea dixerunt in litaniis, desiderantes exaudiri oratis, 535-537; significationes hujus vocis, 535; numerus qui invenitur in hac voce, 537.

6844. *Amica*. — Vocatur Maria Amica Spiritus sancti, 84; Deus vocat eam Amicam, 89; vocatur Amica candoris, 428; est Amica amicissima, 485.

6845. *Amictus*. — Vocatur Maria Amictus a Deo variatus, 570.

6846. *Amicus*. — Amicus falsus, 381; amicitia Mariæ, *ibid.*

6847. *Amisio Jesu*. — Elegantibus carminibus describitur, 875.

6848. *Amor*. — De peccatore qui incipit amare Deum, 50; amor Jesu Christi erga nos, 53; exemplum amoris in Deum, 242; amor Mariæ erga Deum, *ibid.*; Maria amari meretur, 59; amor Mariæ erga nos, 252; de nostro amore erga Mariam, 257; exemplum mirabile amoris erga puerulum Jesum, 258; quomodo Deus amandus et quomodo amatus a Maria, 446; quænam regula amoris, 447; amor Dei et proximi, *ibid.*; quem exhibuit Maria Deo amorem, 448; de amore Jesu in nos, 508, 525.

6849. *Amos propheta*. — Varia loca prophetiæ Amos explanantur et explicantur; et sæpius pro Maria. Hæc loca sunt: Cap. III. Iste rugiet, quis non timebit, 558, 590. — V. Cecidit et non adjiciet ut resurgat Virgo Israel, 158; constituitur iudicem in porta, 457.

6850. *Anastasius*. — Laudat Mariam lunæ comparatam, 318.

6851. *Anchora*. — Vocatur Maria anchora stabilis, 82; vocatur etiam anchora spei nostræ, 90.

6852. *Ancilla*. — Explicantur verba cantici *Magnificat*. Respexit humilitatem ancillæ suæ, 748, 749; explicatio specialis verborum *ancillæ suæ*, 749-752.

6853. *Andreas Cretensis* (S.). — Præclara testimonia S. Andree Cretensis de rebus ad Mariam attinentibus, 82, 114, 121, 147, 160, 184, 191, 201, 263, 268, 269, 271, 320, 343, 365, 391, 459, 477; dicit quoniam fuerit hymni apostolorum in dormitione Mariæ, 568.

6854. *Andreas Hierosolymitanus* (S.). — Præclara testimonia S. Andree Hierosolymitani, ut plurimum, in honorem Mariæ, 74, 152, 140, 455, 524.

6855. *Andreas* (S.), apostolus. — Vocat Mariam Terram benedictam, 183; quid dicit in tempore dormitionis Mariæ, 605; de singulari sancti Andree apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate, 608-611; Sermo S. Andree de laudibus Virginis, 609.

6856. *Angeli*. — Quomodo Isaias vidit angelos paradisi, 25; angeli an potuissent redimere peccatum, 51, 52; angeli cum Adamo comparati, 52; de angelis qui Abraham apparuerunt, 62, 65; de angelo Gabriel et ejus missione ad Mariam, 75, 76; angelus Gabriel quid tacuit salutando Mariam, 91; de angelo qui locutus est Agari, 121; perfectiones quibus gaudent angeli, 192; de Maria angelis comparata, *ibid.*; Maria super angelos exaltata, 479; qualitates angelorum, *ibid.*; de angelo et angelis laudantibus Deum, tempore nativitatæ Christi, 515.

6857. *Anima*. — Anima comparatur petræ, 59; anima

peccato subjecta et baptisate dealbata, 60; pulehritudo animæ, 250; testimonia de hac, *ibid.*; anima nostra est sponsa Jesu, 40; anima nostra collata cum mysterio sanctæ Trinitatis, 63; de candore animæ Mariæ, 567; differentia inter voces *animam* et *spiritum*; et cur Maria in suo cantico dicit: *Magnificat anima*, et non: *Magnificat spiritus*, 732, 733.

6838. *Animalia*. — Animalia consumpta aquis diluvii, an peccarant, 214; animalia quæ ob prudentiam suam celebrantur Scriptura sacra, 298.

6859. *Animatio*. — De modo quo fit animatio embryonis, 721.

6860. *Anna* (S.), mater Mariæ. — Quid significat nomen Annæ, 117; carmina laudantia sanctam Annam, 835, 834.

6861. *Anna vidua* (illa templi). — Quid, per carmina, de hac, 872.

6862. *Anna*, mater Samuelis. — Anna, mater Samuelis, risit, susceptio Samuele, et in hoc quid mysterii, 403.

6863. *Annulus*. — Anculus sponsalitii B. Mariæ Virginis, 621; cui relictus hic annulus, 635.

6864. *Annuntiatio*. — De splendore in Annuntiatione Mariæ, 105; ex Annuntiatione apparet evidenter prudentia Mariæ, 506, 507; carminibus describitur Annuntiatio, 838.

6865. *Anselmus* (S.). — Præclara reperiuntur testimonia sancti Anselmi, præsertim ad honorem Mariæ, 52, 64, 79, 82, 88, 94, 98, 102, 111, 117, 118, 120, 132, 153, 137, 142, 145, 146, 151, 154, 180, 182, 185, 188, 211, 213, 242, 246, 247, 285, 314, 407, 412, 445, 472.

6866. *Antequam convenirent*. — Explicatio vera harum vocum, 226.

6867. *Antiochus*. — Quasi flagellum Dei, 172; Antiochus et feminæ, 215.

6868. *Antipater*. — Quid narratur de illo in Historia ecclesiastica, 80.

6869. *Antiphonæ*. — Quid narratur de aliqua antiphona in honorem Mariæ in charta scripta, et quotidie recitanda, 614, 615.

6870. *Antistes*. — Vocatur Maria summa Christianorum Antistes, 100, 537.

6871. *Antoninus*. — Antoninus, archiepiscopus, loquitur de duobus Mariæ nominibus, 91; quid dicit de gentilibus quoad divinam maternitatem Mariæ, 228; quid hic sanctus observavit de diebus festivis Mariæ, 528.

6872. *Antonius* (S.). — Antonius dicit Mariam assuetam fuisse in Deo referendis gratis, 585; Antonius Paduanus quomodo loquitur de apostolis quasi sint leuculi, 535.

6873. *Apella*. — Iste incredulus negat virginitatem Mariæ et confutatur, 255.

6874. *Appelles*. — Quomodo scitur Appellem Rhodi fuisse, 29. Vide *Appelles*.

6875. *Apex*. — Vocatur Maria Apex gaudii nostri, 79, 409.

6866. *Apicula*. — Maria vocatur Apicula, 224, 448.

6877. *Apis*. — Ingeniosa apis quid facit, 16; narratio de apibus; Christianus est argumentosa apis et quomodo, 475.

6878. *Apocalypsis Amadei*. — Aliqua notio de hoc libro, 567, 639. Vide *Amadeus*.

6879. *Apocalypsis B. Joannis*. — Varia loca Apocalypseos B. Joannis exponunt et explicantur, et sæpius pro Maria hæc loca sunt: Cap. I. Diluxit enim nos et lavit in sanguine suo, 196, 469; Quod vides, Scribe 483; Lavit nos Dominus a peccatis nostris in sanguine suo, 487. — II. Memor esto unde exideris, et age poenitentiam, 315; esto fidelis usque ad mortem, 383; Qui vice-rit et custodierit opera mea usque in finem, dabo illi stellam matutinam, 462. — III. Nescis quia miser et miserabilis es, pauper, cæcus et nudus, 77, 495. — IV. Et ecce sedes posita erat in cælo, et supra sedem sedens, et qui sedebat, similis erat aspectui jaspidis et sardinis, 55; Iridem in circuitu sedis stantem visioni smaragdine et procedentia de Throno fulgura et voces et tonitrua, 254; Coronas aureas in capitibus, 400. Vidi et ecce sedes posita erat in cælo supra sedem sedens, iris erat in circuitu sedis, 624. — V. Vidi supra montem Sion Agnum stantem, 390. — VII. Santsancti qui pro testamento Dei sua corpora tradiderunt et in sanguine Agni laverunt stolas suas, 290; Agnus qui in medio throni est, reget eos, 502; Benedictio et claritas et sapientia et honor et potestas et gratiarum actio sedenti super Thronum et Agno Amen, fiat, 556; Vidi turbam magnam stantem ante Thronum Dei et clamabant voce magna dicentes: Salus Deo nostro qui sedet super Thronum, 625. — VIII. Absinthium, 460; Apertum est templum Dei in cælis visaque est arca testamenti in templo, facta sunt fulgura, et voces et ton-

nitrua, 435. — IX. Audivi vocem unam de quatuor cornibus altaris aurei quod est ante oculos Dei, 625. — XII. Signum magnum in cælo, 126; In capite ejus corona stellarum duodecim, 185; Draco, 189; Factum est prælium magnum in cælo: Michael et angeli ejus præliabantur cum dracone, et draco pugnabat et angeli ejus, 539; Sole amictam, 430; Signum magnum apparuit in cælo; mulier amicta sole et luna sub pedibus ejus, et in capite ejus corona stellarum duodecim, 625. — XIII. Occisum esse agnum ab origine mundi, 492. — XIV. Volantes per medium cæli, 119; Hi sunt qui sequuntur Agnum; virgines enim sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati; hi sequuntur Agnum quocumque ierit, virgines enim sunt, 157, 555, 485; Agnus supra montem Sion, 524. — XV. Magna et mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens, 575. — XVIII. Vidi angelum descendentem de cælo habentem potestatem magnum et terra illuminata est a gloria ejus, 109. — XIX. Vide ne feceris, 151; Rex regum et Dominus dominantium, 290, 376, 477, 503; Venerunt nuptiæ Agni, 409; Qui ad cœnam Agni vocati sunt, 520. — XX. Hæc est mors secunda 532. — XXI. Vidi civitatem novam Jerusalem et murum civitatis habentem fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina duodecim apostolorum Agni, 27; Vidi cælum novum et terram novam, 114; Ipsa vero civitas aurum mundum simile vitro perlucido, 187. Nihil coinquinatum intrabit in regnum cælorum, 273, 274; Lucerna est Agnus, 513. — XXII. Qui audit dicat: Venio, 56; Ostendit mihi fluvium splendidi tanquam cristallum procedentem de sede Dei et Agni, 55; si quis apponerit ad hæc, apponetei Deus has plagas quæ sunt in libro isto, 91, 124; Fluvium aquæ vivæ in medio plateæ; Ex utraque parte fluvii lignum vitæ afferens fructus duodecim, 124; Ego sum genus et radix David stella splendida et matutina, 459.

6880. *Apollo*. — Oraculum ex Apolline ad quid adducitur, 281.

6881. *Aponius*. — Quid narrat de ebore et quid in hoc Mariæ applicandum rectissime veniat, 441.

6882. *Apostoli*. — Liber de apostolis Marianis, 9, 10, 551-660; cujus libri index 659-668, quid pro nobis fecerunt apostoli, 20; quibus rebus comparantur apostoli, 479; quid concessum est apostolis in monte Thabor, 519; de singulari sanctorum apostolorum in Mariam Deiparam Virginem pietate, generatim, 535-573; Comparantur duodecim leuculi, 535; ob apostolos Jesus reliquit Mariam in miseris hujus vitæ, 556; de concilio apostolico, 557; cum Maria orantes apostoli, 558; apostoli post resurrectionem Christi, 559; Magistra apostolorum Maria, 559; apostoli quid pro Maria fecerunt, post acceptum Spiritum sanctum, 566; Apostoli et imagines Mariæ, 561; nonne apostoli instituerunt festum Assumptionis, 562; de apostolis adstantibus Mariæ morienti 563, 564, 603.

6883. *Apparitiones*. — Anima Mariæ apparuit apostolis, 571; apparitio illustri Mariæ iisdem, 572; apparitio angelorum ferentibus iconem, 584; apparitio Mariæ alicui honestæ matronæ, 588; Maria apparuit S. Jacobo apostolo, 615, 616, 630; Maria apparet sanctæ Gertrudi, 621; Apparet S. Gregorio Thaumaturgo, 628, 629; apparitio Petri apostoli, 589; apparitio sanctæ Birgitte, 590, 591; Joannes apparet S. Edmundo, 630; apparitio miraculosa pauperis ejusdam, 613.

6884. *Appelles*, pictor. — Quid eruitur ex verbis quas pictores inscribunt in tabulis, v. gr. *Appelles faciebat*, 181; Alexander et pictor Appelles quid in aliquo nos docent, 537, 538.

6885. *Aqua, aquæ*. — Quid aqua ad mysterium sanctæ Trinitatis, 64; De aquis sanatis ab Elisæo propheta quid nobis mysterii, 411; explicatio de aquis suspensis, 611, 642.

6886. *Aqueductus*. — Vocatur Maria aqueductus, 91, 171, 344, 345.

6887. *Aquilo*. — Aquilo peccati quid est, et quid fecit, 61; peccatores adumbrantur Aquilone, 78.

6888. *Ara*. — Ara in qua scriptum erat: *Virgini paritura*, 587.

6889. *Aranea*. — Quid fecit aranea, cur Maria non comparanda aranæ, 448; tela aranæ liberans a morte; 465.

6890. *Arbor*. — Arbori de qua Daniel loquitur comparatur Maria, 79; quid mysterii in arboribus gentium 531, 538.

6891. *Arca*. — In arca Israelitica tria continebantur, 42, 430; de Ecclesia quasi-arca, 59, 259; arca Noë et columba, 59, 60, 105, 106, 153, 262, 474; quedam narrantur de arca Testamenti, 258, 259, 450; de Maria tanquam arca fœderis, 449-455 (vide *Fœderis arca*);

Maria vocatur Arca Noe, 106, 153, 155, 179, 262, 475; vocatur Arca viva et animata, 118; vocatur Arca regia et pretiosissima, 120, 345; vocatur Arca vitæ; 155; vocatur Arca Testamenti, 195; vocatur Arca nova gloriæ, 344; vocatur Arca spiritualis, 571; Denique vocatur Arca multiplici ratione, 674.

6892. *Archidamus*. — Testimonium Archidami ad quid prefertur, 299.

6893. *Archyla*. — Testimonium Archylæ de virtute prudentiæ, 295.

6894. *Arcus*. — Arcus in cælo est Virgo Maria, 263; vocatur Maria Arcus fœderis divini, 345.

6895. *Argentum*. — Cur facta est argenti vena, 152; Maria est argentum, 412.

6896. *Aries*. — Agnus quid facit cum aries evadit, 502; Agnus vero Christus in hoc non imitatus est arietem, 502.

6897. *Aristarchi*. — Simiæ diaboli et angeli tenebrarum quid cavillantur, 26.

6898. *Aristobulus*. — Hic historiaster offert Alexandro librum mendosum, 503.

6899. *Aristoteles*. — Quid dicit de vocibus, 57; in quo dicit perfectionem consistere, 64; quod adagium fuit aristoteli, 247; quid Aristoteles nos docuit de natura, 248; quomodo definit prudentiam, 295, 294; loquitur de viro prudente, 294; quid proprium esse prudentiæ dicit, 295; definit honorem, 321; Rosa et Aristoteles, 429.

6900. — *Arius*. — Iste hæresiarcha errans circa Trinitatem, confutatur, 64; Quid grunnire ausus est circa Mariam Matrem Dei, 150.

6901. *Arma*. — Arma quomodo nobis præbet Maria, 467.

6902. *Armarius*. — Vocatur Maria Armarius præliantium, 98; Vocatur etiam a Chrysippo antiquissimo armarium vitæ, 345.

6903. *Arnobius*. — Quid testimonii præbet de prudentia, 295.

6904. *Artificium*. — Quid artificii adhibuit filius prodigus, 45.

6905. *Arx*. — Vocatur Maria arx securissima, 474.

6906. *Aspectus*. — Aspectus Mariæ suavitate perfundit, 561.

6907. — *Assuerus*. — Precatio ad Mariam ut se gerat more Assueri, 122.

6908. *Assumptio*. — De Christo in Assumptione Mariæ, 470; Maria post suam Assumptionem exaltatur super omnes et sedet a dextris Filii, 479-486; De festiva die Assumptionis Mariæ et de initio et celebratione hujus festi, 562; corpus Mariæ non repertum est in sepulcro, 571; quid narratur singulare de Assumptione Mariæ, 571; de sancto Thoma absente occasione Assumptionis, 653; sermo sancti Lucæ in Assumptione Virginis Mariæ, 637, 658; Evangelium secundum Lucam de eadem, 658.

6909. *Astrum*. — Maria vocatur Astrum non occidens, 416.

6910. *Asylum*. — Asylum vocatur Maria, 553, et Asylum peccatorum, 660.

6911. *Athanasius* (S.). — Testimonia præclari S. Athanasii, præsertim in honorem Mariæ, 45, 49, 56, 197, 323, 328, 401, 476.

6912. *Attributa*. — Attributa et alia quæ spectant ad S. Trinitatem, 41, 42.

6913. *Auctrix*. — Maria ab Augustino vocatur auctrix meriti, 544.

6914. *Augustinus* (S.), episcopus Hipponensis. — Testimonia præclara Augustini, quæ præsertim edidit ad laudem Mariæ, 18, 38, 54, 56, 64, 82, 96, 101, 131, 153, 154, 158, 141, 142, 144, 148, 150, 156, 158, 180, 197, 199, 200, 207, 217, 218, 226, 246, 255, 270, 285, 291, 297, 298, 301, 303, 306, 310, 354, 544, 544, 563, 578, 590, 591, 599, 600, 401, 406, 408, 426, 445, 468, 560, 599.

6915. *Augustinus Wichmans*. — Loquitur de Sabbato antiquissime Mariæ consecrato, 562, 565.

6916. *Aula*. — Vocatur Maria aula universalis propitiationis, 79; vocatur et regis æterni aula, 341, 401; tractatur de regia Mariæ aula, 483-486.

6917. *Aura*. — Vocatur Maria Aura optatissima, 135.

6918. *Aurora*. — Vocatur Maria mystica Aurora, 16, 78; vocatur Nova Aurora, 109; quoniam Aurora est Maria, 218, 353; vocatur Aurora gratiæ, 462; Quid narratur de Aurora, 78.

6919. *Aurum*. — Ad quid facta est vena Auri, 152; cuius caput est aurum optimum, 400; Maria vocatur Aurum Salomonis, 424; vocatur et Aurum vere purissimum, 445.

6920. *Auster*. — Spiritus sanctus est Auster, et cur, 61.

6921. *Auxiliatrix*. — Vocatur Maria Auxiliatrix nostra, 96.

6922. *Auxilium, auxilium christianorum*. — Vocatur Auxilium Christianorum, 86, Vocatur et Auxilium, cæcorum, 431; De Maria veluti Auxilio Christianorum tractatur, 463, 471-474.

6923. *Ave*. — Cur hoc verbum prolatum fuit ab angelo Mariam salutante, 76; quid evenit et decompositione litterarum hujus vocis, 76; mira explicatio et decompositio hujus vocis *Ave*, et ejus litterarum, 763, 764, 765.

6924. *Ave, Ave*. — Apostolis salutantibus Mariam tempore ejus dormitionis et dicentibus: Ave, ipsa respondit *Ave*, 564, 565.

6925. *Ave, Regina cælorum*. — Exponitur antiphona: *Ave Regina cælorum* quæ refertur dicta fuisse Mariæ ab apostolis, 567.

6926. *Avicenna*. — Quomodo docebat Avicenna alios diserte loqui, 598.

6927. *Baculus*. — Maria vocatur baculus cæcorum, 451.

6928. *Balsamum*. — Nomen Mariæ comparatur balsamo, 99; Maria est balsamum et quale, 428, 464.

6929. *Balthassar*. — Sancta Trinitas aumbrata per manum quæ scripsit in pariete domus convivii Balthassaris obsceni, 71; iste tamen fidelis suæ promissioni honoribus Daniele cumulare non dubitavit, 529.

6930. *Balthazar*. — Unus fuit ex magis Orientis, 416.

6931. *Baptisma*. — Per baptismum quid factum fuit animæ nostræ, 60, 61; miraculum quod evenit cuidam Ariano volenti baptizare aliquam mutando formam baptismatis, 73, 74; quid dicitur occasione baptismatis, de Maria et Petro, 574; cuiusmodi tribuitur ordo baptismi secundum usum Æthiopum, 581; ex mulieribus, sola Virgo Maria a Christo baptizata, 586.

6932. *Baptista Mantuanus*. — Illic frater Ordinis Carmelitarum, fecit carmina de beata Maria Virgine, 851; dedicat suum opus, 851-854; horum carminum liber primus, 853-848; secundus, 847-866; tertius, 865-884; exponitur volum ejus ad beatam Virginem Mariam, 885, 884.

6933. *Barnabas* (S.). — Quid dicitur de isto collega S. Pauli apostoli, 20; de singulari S. Barnabæ apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate, 654-655; oratio hujus de laudibus Virginis Mariæ, 654.

6934. *Bartholomæus Pisanus*. — Dicit cur Jesus ascendens in cælum dimiserit in terris Mariam Virginem, 559; dicit Paulum apostolum perorasse coram apostolis, sepulta Maria, 603, 606; idem dicit de S. Andrea apostolo, 611; quid refert de apostolis, tempore sepulturæ Mariæ, 654.

6935. *Bartholomæus* (S.), apostolus. — De singulari hujus sancti in Mariam Deiparam Virginem pietate, 640-645; oratio hujus in transitu B. Virginis, 641; quid statuerat pro Salutatione Angelica, 640; prædicatio hujus de B. Virgine, 643; quid dicit de Virginitate Mariæ, 643; S. Bartholomæus et pestis, 644, 645.

6936. *Baruch*, propheta. — Varia loca hujus prophetiæ relata præsertim ad honorem Mariæ, cap. III. Et in terris visus est et cum hominibus conversatus est, 28, 356, 397; Filii Agar exquisierunt prudentiam quæ de terra est, 512; stellæ dederunt lumen in custodiis suis, 460.

6937. *Basilicæ*. — Basilicæ variae ad honorem Mariæ ædificatæ, 584, 585.

6938. *Basilius* (S.). — Quid docuit de rosis ante lapsum hominis, et quid mysterii in hoc, 426; quid dicit de virginitate Mariæ, Matris, 217; quid narrat de Zacharia occiso inter templum et altare, 229, 250; Virginitatem Mariæ propugnat, 251; dicit cur Jesus Virgo permanserit, 244; laudat virginitatem et maternitatem Mariæ, 271; S. Basilius Seleuciensis vocat Mariam Templum, 106, 160; laudis titulos dat Mariæ, 147; paradysum Mariam esse dicit, 220, 344; alii tituli quibus Mariam ornat exponitur, 344; laudes dat Mariæ, 392.

6939. *Beati*. — Ad quid occupantur beati in cælo, 575.

6940. *Beatitudo*. — Beatitudo Mariæ, 757; de qua beatitudine loquitur Maria Virgo diceus: *Beatam me dicent omnes generationes*, 757.

6941. *Beatrix*. — Miranda historia Beatricis monialis, 532.

6942. *Beda* (Venerabilis). — Varia testimonia Beda

venerabilis quæ præcipue protulit ad laudem Mariæ, 32, 94, 101, 113, 217, 292, 299, 450.

6913. *Belgium*. — In Belgio, Mariæ ædificatæ Ecclesiæ, 583, 584.

6914. *Bellatrix*. — Maria vocatur bellatrix contra Satanam, 79.

6915. *Benadadus*. — Quomodo historia Benadadi nos inducat quasi novos Benadados ad supplicandum Mariæ, 573.

6916. *Benedictus*. (S.). — Precatio, et laudes S. Benedicti, 202.

6917. *Beneficia*. — Quam magna erga nos sunt Dei beneficia, 50; Beneficia a Deo Mariæ collata, 255; gratus animus post, 255; de miris Dei ad hominem, per Virginem Mariam beneficiis, 419-453; Maria salutem devotis suis impetrat, 590; Miranda historia beneficiorum Mariæ, 590.

6918. *Beneplacitum*. — Vocatur Maria beneplacitum Dei erga mortales, 147, 266.

6919. *Benjaminus*. — Ut Benjaminus Dei filius, quid prius nos esse oportet, 520; Paulus apostolus, quomodo quasi Benjamin fuit, 592, 593; quid sonat nomen: Benjamin, 593; Joannes apostolus reputari debet verus Benjaminus Mariæ, 616.

6950. *Berlendus*. — Ille fecit elegia Virginis ad litanias ejus, 9, 10.

6951. *Bernardinus Bustensis*. — Loquitur de honore Mariæ dato ab apostolis, 567.

6952. *Bernardinus Senensis* (S.). — Testimonia præclara hujus præcipue erga Mariam referuntur, 94, 95, 151, 153, 241, 242, 322, 379, 590, 591, 439, 443, 478.

6953. *Bernardus de Toro*. — Streuus propugnator fuit immaculatæ Conceptionis, 659.

6954. *Bernardus* (S.), abbas Claravallensis. — Testimonia præclara ejus referuntur, præcipue de Maria Virgine, 76, 78, 79, 80, 81, 84, 87, 90, 94, 96, 97, 102, 106, 108, 109, 112, 115, 118, 125, 127, 152, 159, 145, 158, 161, 176, 181, 185, 187, 202, 218, 241, 247, 261, 267, 287, 506, 519, 521, 544, 552, 558, 566, 568, 580, 408, 409, 417, 453, 454, 439, 440, 442, 450, 451, 453, 459, 463, 467, 475, 478.

6955. *Beryllus*. — Qualitates berylli, Maria est beryllus, 419.

6956. *Bethsabee*. — Pulchritudo Mariæ et pulchritudo Bethsabee, 247.

6957. *Bethulia*. — Obsidio Bethulie et applicatio Ecclesiæ et Mariæ, 90, 91.

6958. *Birgitta* (S.). — Quibus nominibus sancta Birgitta Mariam ornat, 141; Loquitur de virginitate Mariæ, 199; Quid de nomine suo Maria revelat sanctæ Birgittæ, 470; Apparet Mariæ sanctæ Birgittæ, 590, 591. — Quid S. Birgitta refert de S. Joanne, 628.

6959. *Blosius*. — Testimonia præclara Blosii, præcipue in B. Virginem Mariam referuntur, 85, 105, 112, 153, 186, 215, 410.

6960. *Boetius*. — Quid nos docet de prudentiæ virtute, 509.

6961. *Bombyx*. — Quomodo repræsentat penitentem; historia quadam, 499.

6962. *Bonaventura* (S.). — Testimonia præclara S. Bonaventuræ, præcipue in Mariam, 81, 83, 90, 95, 96, 105, 110, 111, 119, 151, 148, 171, 175, 176; 181, 182, 185, 192, 193, 196, 211, 222, 256, 261, 255, 328, 356, 345, 368, 398, 408, 412, 416, 450, 454, 469.

6963. *Bonitas*. Bonitas Dei nos inducit ad illum diligendum, 246.

6964. *Bonum*. — Vocatur Maria Bonum universi generis humani, 75, 147, 477; Vocatur et Bonum nostrum, 82.

6965. *Botrum*. — Vocatur Maria Botrum ferens dulcis vitis, 345.

6966. *Bourassé*. — Quid dicit in præfatione tomi XIII Summæ, 9, 10.

6967. *Brachium Dei*. — Explicantur verba canticum Magnificat quæ dicunt: *Fecit potentiam in brachio suo*, 782-787; Quod est certum circa vocem: *brachium Dei*, 784; Explicatio pro naturalibus, 785, 786; explicatio ex Scriptura, 786, 787.

6968. *Buteo*. Testimonia præclara Buteonis, præcipue ad laudem Mariæ, 82, 106, 115, 116, 118, 127, 147.

6969. *Buxus*. — Cur virginis ad Mariam afferant buxum præter abietem, 161; Vocatur Maria Buxus ferens dulcissima, 162.

6970. *Cæsaraugusta*. — De templo Mariano erecto Cæsaraugustæ a S. Jacobo, 614.

6971. *Cainus*. — Cainus maledictus et maledicta terra sanguinis bibula, 449.

6972. *Cajetanus*. — Quomodo loquitur de S. Josepho ut patre Jesu, 219; testatur pulchritudinem Mariæ, 249;

quomodo loquitur de sancto Martino qui vivebat tempore sancti Petri, 585.

6973. *Calceus*. — Cui donatus est calceus Mariæ, et ubi asservatur, 588.

6974. *Caleculum*. — A Caleculio quantum distat Cranger urbs Indicæ, 635.

6975. *Campus*. — Maria, qualis campus est, et quare, 164.

6976. *Canalis*. Canalis est et alveus Maria quæ vocatur fons fontis, 257.

6977. *Cancellarius*, Parisiensis. — Testimonia præclara præsertim ad laudem Mariæ referuntur hujus cancellarii, 142, 143, 247, 384, 470.

6978. *Candelabrum*. — Vocatur Maria candelabrum tetrarchici luminis, 580.

6979. *Canisius Petrus*. — Testimonium dat de Maria apostolorum doctrine, 558; quid testatur de imaginibus Mariæ primis, 561.

6980. *Canticum*. — Vocatur Maria Canticum Cherubimorum et Seraphinorum, 267.

6981. *Canticum canticorum*. — Varia loca hujus libri sacri, præcipue in honorem Mariæ exponunt et explicantur: Cap. I. Osculetur me osculo oris sui, 40, 245,

409; Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt, 99, 555; Indica mihi ubi pascas ubi cubes in meridie, 115; nigra sum sed formosa, 179; Equitavi meo in curribus Pharaonis assimilavi te Amica mea, 190,

571. Filii matris meæ pugnaverunt contra me, 212; Ornatum murenlis aureis, vermiculatis argento, 224;

Pulcher es, dilectemi, 289, 448; Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, 210, 289, 480; Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur, 562; Trahe nos post te, in odorem curremus unguentorum tuorum, 429; Oculi tui columbarum, 480. — II. Fulcite me floribus,

stipate me malis, quia amore langueo 77; Ordinavit in me charitatem, 90, 441; Vox tua dulcis et facies tua decora, 111; 566; Ego flos campi, 164; Vox dilecti mei ecce venit iste saliens in montibus, transiliens colles, 168; Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias, 177, 206; Jam hiems transit, imber abiit et recessit: flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit; vox turturis audita est in terra nostra: Surge, amica mea, speciosa mea, et veni, 210, 552; Qui pascitur inter filia, 483; Columba mea, 252; Adjuro vos, filia Jerusalem, ne suscitatis neque evigilare faciatis dilectum meum, donec ipsa velit, 582, 445; Dilectus meus mihi et ego illi, 446. — III. Ex lectulo Salomonis, sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, 208; Ascendit de deserto, sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ et thuris, et universi pulveris pigmentarii, 259, 425, 569, 542; tenui eum, nec dimittam, 293; Egredimini, filia Sion, et videte regem Salomonem, in dilectate quo coronavit illum mater sua, 551, 569, 796. — IV. Veni, auster, et perfla hortum meum, 61; Veni de Libano, soror mea sponsa, veni, coronaberis, 67; Collum tuum sicut turris David, 82, 451; Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te, 87, 181; Fons hortorum, 88, 557; Puteus aquarum viventium quæ fluent in petu de Libano, 89, 557; quam pulchra es, amica mea, quam pulchra es, 124! Fons signatus, 121, 227; Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, 113, 245, 525; Hortus conclusus, soror mea sponsa, 235, 426; Cypricum nardo, nardus et crocus, fistula et cinnamomum; Cum universis lignis Libani, myrrha et aloe cum Primis omnium unguentis, 255; Turris David quæ ædificata est cum propugnaculis: Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium, 285, 451; Dentis tui sicut greges tonsurarum, quæ ascenderunt de lavacro, 300. Mel et lac sub lingua tua, 480, 556; de Libano, de capite Anana, de vertice Sanir et Hermon, 482; Favus distillans labia tua, 556. — V. Venter eburneus, distinctus sapphyris, 28, 480; Veniat dilectus meus in hortum suum, et comedat fructum pomorum suorum, 253; Aperi mihi, soror mea, sponsa, amica mea, columba mea, immaculata mea; quia caput meum plenum est rore, et cinnami mei: guttis nocturnis, 255; Dilectus meus candidus et rubicundus electus ex milibus, et totus desiderabilis, 289, 422, 448; Manus tornatiles et aureas, hyacinthis plenas 296, 480; Oculi ejus sicut columbæ quæ resident iuxta fluentia plenissima, 506; Adjura vos o filia Jerusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntiatis ei, quia amore langueo, 376, 448; Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa, lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos, 589; Caput ejus optimum aurum, 400, 488; Vulnerata charitate ego sum, 416; Anima mea lique facta est ut dilectus locutus est, 448; Pessulum ostii mei aperui dilecto, 456; Oculi ejus sicut columbæ desuper rivos aquarum comæ capitis elata, palmaram, nigra; genæ sicut arceae aromatum

consistat a pigmentariis, 479; labia distillantia myrrham primam, 489; crura illius columnæ marmoreæ, fundatæ super bases aureas, 480; quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum, quo declinavit dilectus tuus, et quæremus eum tecum, 560. — VI. Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata, 78, 94, 105, 519, 531, 466, 519; Hortus conclusus, fons signatus, 111; Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia, 156; Descendit dilectus meus in hortum suum, ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, et lilia colligat, 256; Viderunt eam filię Sion, et beatissimam prædicaverunt eam, et reginæ et concubinæ laudaverunt eam, 537; Revertere, Sulamitis, ut intueamur te, 51. — VII. Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis, 215. — Omnia poma nova, et vetera, dilecte mi, servavi tibi, 225, 322; junctura femorum tuorum sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis, 258; Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus, 295, 446; Nasus tuus, sicut turris Libani quæ respicit contra Damascus, 508; Collum tuum sicut turris eburnea, 458; Quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis, filia principis! 441; Quid videbis in Salmute? choros castrorum, 465; comæ capitis tui sicut purpura regnum, 480; — VIII. Pone ut me signaculum super cor tuum, 66; Lampades ejus lampades ignis atque flammarum, 108, 462; Quæ est ista quæ ascendit de deserto, delictis affluens, innixa super dilectum suum, 257, 260, 512; aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, 441; ego murus, et ubera mea sicut turris, ex qua facta sum coram eo quasi pacem reperieris, 466; fac me audire vocem tuam, 483; fortis est ut mors dilectio, 508.

6982. *Capilli Mariæ*. — Cui reliquit capillos suos Maria, 621, 635.

6983. *Carbunculus*. — Maria vocatur Carbunculus ardentissimus, 420.

6984. *Carmelus*. — Comparatio Carmeli et Mariæ veluti Carmeli, 220.

6985. *Carmina*. — Carmina composita in honorem Mariæ; carmina apostolorum, 565, 566; Carmina S. Petri, 573, 574; carmina in honorem S. Petri, 580; carmina Baptistæ Mantuani de B. V. Mariæ: dedicatio, 831; varii libri, 853, 847, 865; votum auctoris horum carminum, 883, 884.

6986. *Carnotum*. — Carnoti ara celeberrima in honorem Virginis pariturse, 587.

6987. *Caro*. — De luctu carnis rebellis contra spiritum, 211, 212.

6988. *Carolus Calvus*. — Magnificè refecit aram Virginis pariturse, 550.

6989. *Carthusiani*. — Historia quædam Carthusianorum in qua refulcet gloria B. Mariæ Virginis, cujus protectio apparet, 589, 590.

6990. *Caspar*. — Hoc dicitur esse nomen unius ex Magis Orientis, 116.

6991. *Cassia*. — Hæc filia Jobi pulchra superatur a Maria, 247.

6992. *Castigatio*. — De castigatione verba fiunt; et supplicatio filii B. Virginis Mariæ ut Deus nos non castiget in æternum, 275, 276.

6993. *Castitas*. — De castitate Mariæ verba præclarissima fiunt, et comparatio castitas Mariæ cum castitate aliarum virginum, 160-165; Castitas Mariæ nec impugnata fuit, nec expugnata, sed privilegiata; fuitque in illa extinctus concupiscentiæ fomes, 196-215; de vi castitatis, 196, 197; definitio castitatis, 167-199; quanta fuit hæc virtus in Maria, 199; quid per transseam dicitur de concupiscentia, 200. Laudes virginitatis Mariæ, 201; quid facit concupiscentia, 202; tres sunt gradus castitatis, 203; affectus spirituales de castitate, 203-215.

6994. *Catharina virgo*. — Laudes hujus virginis comparatæ cum Mariæ laude, 165; superioritas virginitatis Mariæ supra hanc virginem, 206.

6995. *Cathedra*. — Vocatur Maria cathedra Cherubica, 135.

6996. *Causa*. — Maria vocatur causa vitæ, 540, 599; vocatur et causa reconciliationis generalis, 514.

6997. *Causa nostræ lætitiæ*. — Hæc verba litaniarum Lauretanarum explicantur et evolvuntur in honorem Mariæ, 86, 404-410; Maria in Dei Matrem electa, cooperatrix est salutis nostræ, causa igitur est lætitiæ mortali naturæ, 404; causa lætitiæ universalis tribus fuit modis, 405, 406, 407; testimonia Patrum de Maria ut causa lætitiæ, 408.

6998. *Cerberus*. — Quisnam fuit triumphus canis Cerberi, 735.

6999. *Cerebrum*. — Principes et prælati quomodo sint cerebrum reipublicæ, 365.

7000. *Cerinthus*. — Quid iste hæreticus dicebat, errans de Christo, 216, 217.

7001. *Cervus*. — Quid narratur de S. Georgio relative ad cervum, 588.

7002. *Chalcedonense concilium*. — Quid definivit de maternitate Mariæ, 150, 218.

7003. *Charitas*. — Quale proprium objectum charitatis, 57; charitas Dei in nos et Mariæ Virginis, 567, 568; de charitate Mariæ Virginis quæ omnes superavit creaturas, 445-449; charitas est regina virtutum, 481; qualitates et proprietates charitatis, 639, 640; quænam bona et quænam falsa dilectio, 651.

7004. *Charta*. — Maria vocatur charta divinissima, 516; charta miraculose oblata ad pellendam pestem, 644, 645.

7005. *Chirurgia*. — Maria vocatur Chirurgia spiritualis, 463.

7006. *Christe, audi nos*. — Circa hæc voces quæ sunt initio litaniarum Lauretanarum, fit explicatio et consideratio, 52-57; ubi dicitur quod oratio debeat jungi desiderio salutis, 104.

7007. *Christe, eleison*. — Recte in litiis Christus invocatur, et eo modo quo invocatur Deus, 24-32; divinitas Christi qui est salvator noster, 24-26; varie invocantur Dominus Christus et sancti, 26, 27.

7008. *Christe exaudi nos*. — Explicatur hæc verba, 57-61; verba fiunt super his de oratione cui juncta sit fides, oportet, 57, 58.

7009. *Christianus*. — Christianus peccator cui similis sit, et a quo auxilium petat, 59; Maria quæ est auxilium Christianorum, favet Christianis peccatoribus et iustis, 471-474.

7010. *Christophorus Castrinus*. — Quid dicit de Maria quoad apostolos, 559.

7011. *Christus*. — Deus est Christus, 24-26; invocatio Christi, 26, 27; Christus est sapientia, 51; liberator et medicus est, 59; filius est æternus Dei et homo, 48-50; ejus amor in nos, 51; est mediator, pacificator, redemptor et advocatus, 75; in incarnatione Christi qui est veritas, 167; solus Filius Dei incarnatus est, 400; Nativitas Christi ejusque adjuncta carminibus narrata, 870; Christus redemptor, 51, 53; petra est Christus, 74; lux mundi, 106; quomodo Filius Dei Christus sit duplex polus, 115; Christus est flos unicus de virga, 164; Christus increata est gratia, 172; nihil humanum in Christi conceptione, 216, 217, 218, 222; Christus unicus filius Mariæ, 227; cur Patres asseruerunt a Christo æternum Mariæ apertum fuisse, 250; Christus arbor novi paradisi, 257; quænam gloria Christi, 278; Christus verus salvator, 279; gratia et veritas per Christum, 595; de scientia Christi, 401; Christus est Sol, 401, 412; Christus est rex, aurum, Lignum, mel, 412; Christus solum frumenti Granum et cur, 424, 425; Christus novus Elisæus, 417; Christus gemma est, 450; Est brachium liber manna, 450; Rex et monarcha, 478; recte vocatur Agnus, et cur, 485-492; Sacerdos Christus, 493, 494; de monte pietatis spiritali applicato ad Christum, 495; Victima nostra fuit, 497; Rex et Dominus, 505; Propitiator, 506, 507; quid nobis contulit Passione sua, 509; quomodo fuit Christus Catechumenus, 511; intercessor noster Christus, 512; benignitas Christi erga nos, 513; pacem nobis attulit, 514, 516; paradisum nobis aperuit, 517; cithara Christus, 552; quomodo Christus sit Moyses, 557; principium omnium, 650.

7012. *Chrysippus*. (S.). — Testimonia ejus præcipua pro Maria, 118, 140, 246, 345.

7013. *Chrysolithus*. — Quomodo Maria habet pretium chrysolithi, 418, 419.

7014. *Chrysologus Petrus* (S.). — Testimonia præclara ejus pro Maria, 106, 117, 149, 157, 287, 550.

7015. *Chrysostomus Joannes* (S.). — Præclara testimonia hujus sancti, præcipue ad laudem Mariæ, 58, 89, 93-127, 185, 199, 250, 262, 299, 565, 578, 408, 449, 454, 472, 480.

7016. *Chrystallus*. — Maria vocatur Chrystallus, 591.

7017. *Cicero*. — Quomodo definit virtutem prudentiam, 505; quodnam dicit esse proprium hominis prudentia præditi, 506.

7018. *Ciconia*. — Quid de Ægyptiis ciconiam efformantibus, quæ sola inter volucres linguam non habet, 63, 64.

7019. *Cimelium*. — Vocatur Maria Trinitas cimelium, 112.

7020. *Cinctorium Cinctura*. — Cinctura, pars regii ornatus Virginis Mariæ, 482; Maria dedit S. Thomæ cinctorium suum, 655.

7021. *Cithara*. — Quæ sunt accessoria ut Cithara apte pulsetur; quæ applicantur mysterio Incarnationis, 400;

vocatur Maria ordinatissima Cithara, 485; Christus vocatur Cithara, et quomodo, 532.

7022. *Civitas*. — Vocatur Maria Civitas animata, et civitas Domini, 187.

7023. *Claves*. — Maria vocatur clavis aurea, 546; pro explicatione cantici *Magnificat*, datur clavis prima generica ex verbis S. Elisabethæ, 691-769; pro explicatione sensus cantici ejusdem ex verbis evangelistæ datur clavis secunda specifica, 709-716; et pro expositione immaculatæ Conceptionis ex eodem cantico est clavis tertia, 716.

7024. *Clemens VIII*, papa. — Quid declaravit pro Litanis B. Virginis Mariæ, 16.

7025. *Clementia*. De clementia Mariæ verba fiunt, 503-573; Maria meretur Clementiæ encomium, et se clementem ostendit, 563; de lampade et oleo circa hoc quid sancti doctores, 563; clementia feminarum, 364; regum, 563; gloria clementiæ, 570.

7026. *Coadjutor*. — Maria coadjutrix Christi in Passione et Redemptione, 340, 372.

7027. *Cælum, cæli*. — Quid velint dicere verba Osee: *Ego exaudiam cælum, et cæli exaudient terram*, 15; oracula Scripturarum quomodo depingunt cælum, 113, 114, quomodo Ecclesia et Christus sunt cælum, 114, 115; cælum vocatur Maria, 134; 399; vocatur et cælum vivum, splendidum, 346; cælum sedet Dei, justi, sunt cæli, 399; quomodo septem sunt cæli, 604, 605.

7028. *Cognitio*. — Cognitio Dei benefici in Mariam nos ducit ad amandos Deum et Mariam; amamus bonum cum antea tale scimus, 253.

7029. *Collegium*. — Maria vocatur sanctitatis collegium, 750.

7030. *Colloquium*. — Colloquia est Maria cum apostolis post ascensionem Christi, 558; colloquium carminibus expressum inter Mariam et S. Joannem, 625, 624; colloquium inter Mariam et Elisabetham compositum verbis sancti Evangelii, 693; colloquium Dei Adami, Evæ, serpentis et colloquium Verbi divini, Mariæ Joannis Baptistæ et Elisabethæ quomodo conveniunt, 711.

7031. *Collum*. Proprietates colli, applicatæ Mariæ, 82, 431, 458.

7032. *Collyridium*. — Cur errarunt in suo cultu adorationis erga Mariam quam reputabant esse Deam et cur ei sacrificarunt, 138, 324.

7033. *Colossenses*. (*Epistola B. Pauli ad*). — Varia loca hujus epistolæ explicantur per quasdam applicationes: Cap. I. Ipse est primogenitus omnis creaturæ, 235; Pacificus per sanguinem crucis, sive quæ in cælis, sive quæ in terra sunt, 278, 467, 514; Est imago Dei invisibilis, 393. — II. In eo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, 146; In quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ Dei, 289. — III. Exspoliavit veterem hominem cum actibus suis, induens novum, eum qui renovatur in agnitionem, secundum imaginem ejus qui creavit illum, 299.

7034. *Columba*. — De columba arce Noë; Spiritus sanctus vocatur Columba optatissima, 59, 60; mores columbæ pinguntur, 60; Maria vocatur Columba purissima, 90; Candida Columba, 233; Pacifera Columba, 345; cur Columba Maria, 410; ex eo quod Maria sit columba, quid eruitur, 470, 471; Columbæ titulus datus Mariæ est titulus Reginæ, 483.

7035. *Columna*. — Maria adumbrata fuit columna ignea Hebræorum, 108; vocatur Maria Columna vivifica, flaminea, 263, 569.

7036. *Colveneris*. — Quid opinatur de officiis precum Horariarum, 562.

7037. *Communio*. — Maria communionem sanctam accepit a S. Joanne cujus sacrificio sæpe interfuit, 620.

7038. *Compassio*. — Compassio Mariæ maris amari pulchre describitur, varique dolores quos tulit, 128-150.

7039. *Complementum*. — Maria vocatur complementum puritatis, 215.

7040. *Conceptaculum*. — Maria vocatur S. Trinitatis Conceptaculum, 145.

7041. *Conceptio Christi*. — Testimonia varia proferuntur de mirabili Conceptione Christi, 218; narratur quod angelus dixerit de Conceptione Christi, 710; quanam sit relatio hujus angeli verborum cum aliis verbis relative ad canticum *Magnificat*, 710.

7042. *Conceptio Mariæ*. — Maria in sua Conceptione qua concepta fuit immunis fuit ab omni labe originali, 177; verba præclara eximientia Mariam a labe originis, 607; S. Andreas apostolus, loquens de Conceptione Immaculatæ Mariæ, 611; de nomine Conceptionis Immaculatæ Mariæ, in quo sensu sumi debeat vox immaculata an de activa, an de passiva Conceptione, 612; S. Matthias

apostolus probat Mariam non fuisse conceptam in originali, 633; quid inquirendum venit de conceptione passiva Mariæ, 722; Duplex fuit conceptio Mariæ, una activa et altera passiva, 722; in sua conceptione activa, id est, in ea qua concepit, Maria fuit sedes Domini, 402.

7043. *Concha*. — Maria vocatur concha quæ coelitus concepit, 254, 546; a sancto Ephrem Syro Maria vocatur concha marina, 346.

7044. *Conciliatio*. — Vocatur Maria Conciliatio omnium erga Deum, 454.

7045. *Conciliatrix*. — Vocatur Maria Conciliatrix unica veniæ, 83, 214; vocatur Conciliatrix orbis terrarum, 147, 399; et Conciliatrix benedictionis, 269; et Conciliatrix salutis, 415.

7046. *Concupiscentia*. — Concupiscentiæ fomes non fuit in Maria; 199; quid est concupiscentia, et quid fomes ejus, quid operatur, 200; varii effectus concupiscentiæ, 202; Gloria in concupiscentia pro sanctis, 202, 203.

7047. *Conditorium*. — Vocatur Maria Conditorium thesauri optimi, 175.

7048. *Confessio*. — Confessio quomodo dicitur dare gloriam Deo, 278.

7049. *Confidentia*. — Maria vocatur rerum Confidentia, 82.

7050. *Conimbria*. — In peste civitatis Conimbriæ quid miraculi accidit, 644, 645.

7051. *Conjugium*. — Cur ex conjugio Mariam nasci voluit Deus; de bono conjugii et conjugali continentia, 687, 688.

7052. *Conjunctrix*. — Maria vocatur Conjunctrix disjunctorum, 340.

7053. *Conservatio*. — Vocatur Maria Conservatio mundi, 285.

7054. *Consilium*. — Maria vocatur Consilium ineffabile, 147, 344, 568.

7055. *Consolatio*. — Maria vocatur Consolatio nostra, 82; vocatur Consolatio mundi, 266, 346, 467. Vocatur etiam consolatio infirmorum, et exsultantium, 286, 451.

7056. *Consolatrix*. — Vocatur Maria Consolatrix afflictorum, 86.

7057. *Consolatrix afflictorum*. — Hæc verba litaniarum Lauretanarum exponuntur et explicantur, 462-471; ubi dicitur animarum purgantium Mariam esse solatium, 468; Maria solatium est miserorum, 469; quid ad hoc ex Scriptura sacra, 469; quid applicatur Mariæ quoad hoc ex verbis S. Pauli, 469, 470; qualis historia e libro sacro Regum adaptatum Mariæ, 470, 471.

7058. *Constantia*. — S. Andreas celebravit constantiam Mariæ, 611.

7059. *Contritio*. — Exemplum contritionis in historia filii prodigi, 45; Deus respicit ad lacrymas cordis contriti, 501; cui ignoscit, 501.

7060. *Conversio*. — Quanam conversio probata et quanam rejecta a Deo, 37.

7061. *Cooperatrix*. — Maria vocatur Cooperatrix nostræ salutis, 271; probatur, 404.

7062. *Coredemptrix*. — Vocatur Maria Coredemptrix seu Redemptrix nostra post nostrum Redemptorem, 340.

7063. *Corinthios* (*Epistola S. Pauli ad*). — Varia adducuntur loca harum Epistolarum quæ evolvuntur.

Prioris Epistolæ cap. I. Judæi signa petunt et Græci sapientiam quarunt; 19; factum eum esse nobis redemptionem et sanctificationem, 49. — II. Loquimur sapientiam Dei quæ est abscondita. 51; Oculum non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus his qui diligunt eum, 525. — III. Tanquam parvulus in Christo, lac vobis potum dedi, 20; fundamentum aliud nemo ponere potest præter id quod positum est, quod est Christus, 27; Si ejus opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem, 468; revelata facie gloriam Domini speculantes in eadem imaginem transformantur a claritate in claritatem, tanquam a Domini spiritu, 520. — IV. Hic queritur inter dispersatores ut fidelis quis inveniatur, 574; Plus omnibus laboravi, 393; Primus homo, de terra terrenus, secundus homo de cælo celestis, 606. — V. Ut essem in Christo nova creatura novum figmentum, 273. — VII. Virgo sancta et corpore et spiritu, 163; Adhæret uxori suæ et divisus est, 244. — Peira autem erat Christus, 51; Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite, 207; Omnia in figuris continebant illis, 520. — XII. Alii datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alii fides, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii operatio virtutum alii... dividens singulis prout vult, 125. — XIII. Si enim linguis hominum loquar et angelorum, charitatem autem non habeam, nihil sum, 273; Charitas patiens est, benigna est, 567,

445, 481. — Si enim habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum, 575. — XIV. Cum convenitis, unusquisque vestrum psallum habet, 227. — XV. Stella enim differt a stella in claritate, 105; Non sum dignus vocari Apostolus, 535, 440; Seminari corpus animale, surrecturum corpus spirituale, 415; Si Christus resurrexit, et nos resurgemus, 511; Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur, 532.

Posterioris, Epistolæ cap. I. Deus misericordiarum et totius consolationis, 28, 471; Pater misericordiarum, 47. — IV. Illuminatio Evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei, 395. — V. Erat Deus in Christo, mundum reconcilians sibi, 25; Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos, 290; Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatoribus peccatum fecit Deus, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso, 487, 496; Dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino, 518. — VI. Quæ societas luci ad tenebras, 189. — VII. Virgo cogitat quæ Dei sunt, ut sit sancta corpore et spiritu, 211. — IX. Hilarum datorem diligit Deus, 240. — X. Non enim qui se ipsum commendat, ille probatus est, 747. — XI. Respondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo, 206. — XII. Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, 284.

7064. *Coriolanus*. — Coriolanus et ejus mater Valeria quæ sui filii sola iram placat, quid nobis significant et representant, 82, 85.

7065. *Cornelius*, papa. — Damnavit hæresiarcham Novatum, 499.

7066. *Cornu*. — Cornu vocatur Maria et qua ratione, 174.

7067. *Cornustibium*. — Hæc filia pulchra imago imperfecta Mariæ, 247.

7068. *Corona*. — Maria vocatur corona virginittis, 545; virginum et sanctorum, 546; corona regia, 546; magnifica explicatio Mariæ ut Coronæ, 482; de corona spinea quid dicitur, 621.

7069. *Coronaria*. — Maria vocatur humilium coronaria, 442.

7070. *Coronis*. — Vocatur Maria signorum omnium Coronis, 540.

7071. *Corpus nostrum et Maria*. — Maria nobis succurrit in corporis calamitatibus; testimonia et historiæ de hoc, 465-466.

7072. *Correctio*. — Vera correctio in proximum consistit in amore et juvamine, 108, 109.

7073. *Corvus*. — Quid designavit corvus æræ qui non rediit, 451.

7074. *Coryphæa*. — Maria vocatur Coryphæa virginum, 160.

7075. *Cosmas Hierosolymitanus*. — Vocat Mariam paradisum mysticum, 124.

7076. *Cranganor seu Cranger*. — Quid dicitur de Cranganore et Crangere sive urbe sive rege in India, 634, 635.

7077. *Crater*. — Qua ratione Maria vocatur Crater, 568.

7078. *Creatio, Creaturæ*. — Ad quid creavit hominem Deus, 55, 67; creaturæ sunt nobis quasi crystallum, et cur, 396.

7079. *Creator*. — Quisnam fuit creator mundi universi, 271.

7080. *Crocodilus*. — Quid de Ægyptiis, crocodilo et taciurnitate, 251.

7081. *Crudelitas*. — Differentia inter crudelitatem tyranni et amore regis, 570.

7082. *Crux*. — Crux Christi quid nobis contulit, 51, 507.

7083. *Cultus*. — Maria culta et honorata ab angelis, 519, 520; modus quo Maria colenda venit, 524; duplex modus cultus, 525; cultus hyperdulæ, 526; varii cultus in honorem Mariæ, 526-531.

7084. *Cumulus*. — Vocatur Maria Cumulus sapientiæ, 461.

7085. *Currus*. — Maria vocatur Currus multiplicatus, 569.

7086. *Custos*. — Maria vocatur Custos nostra, 451.

7087. *Cygnus*. — De cygno quid relative ad prudentiam, 505, 506.

7088. *Cynosura*. — Maria vocatur Cynosura, 60, 115, 660, 854.

7089. — *Cyprianus* (S.). — Varia ejus testimonia, præsertim de Maria, 64, 101, 185, 197, 286, 535, 499.

7090. *Cyryllus* (S.). — Loquens de unione hypostatica, 25; laudat Mariam, 287; dicit; quid nobis per Mariam veniat, 452; S. Cyryllus Hierosolymitanus vocat Mariam Thronum, 221; et mulierem optimam, 256; S. Cyryllus

Alexandrinus vocat Mariam Coronam Virginitatis, 238, 545; alios titulos gloriæ dat Virgini, 545; laudat eam, 560.

7091. *Dagon*. — De idolo Dagonis, et quinam sint Dagonis, 118; cor nostrum quando est delubrum Dagonis, 453.

7092. *Damascenus* (S. Joannes). — Præclara testimonia S. Joannis Damasceni quæ præsertim dedit ad laudem Mariæ, 95, 100, 102, 109, 117, 121, 125, 127, 152, 145, 149, 150, 151, 186, 224, 254, 256, 247, 251, 260, 262, 265, 266, 319, 525, 521, 535, 534, 545, 550, 577, 586, 590, 418, 448, 450, 472, 474, 477, 486, 528, 529, 558, 559, 565, 567.

7093. *Damianus Goes*. — Hujus equitis Lusitani testimonium pro festo Assumptionis, 562.

7094. *Danielis propheta liber*. — Explicantur et variis modis applicatur quædam loca prophetiæ Danielis: Cap. II. De monte abscissus est lapis sine manibus, 569.

— III. Benedicite, cœli, Domino, 114; Suscipiamur in spiritu humilitatis, et in animo contrito, 474. — IV. Ejusque cor ab humano commutatum, et eor illi feræ datum, 564. — V. Appensus est in statera et inventus est minus habens, 454; Si vales Scripturam legere, et interpretationem ejus indicare mihi, purpura vestieris, et torquem aureum circa collum tuum habebis, et tertius in regno meo princeps eris, 529. — VII. Thronus ejus, flammæ ignis, rotæ ejus ignis accensus, flavius igneus, rapidius egrediebatur a facie ejus, 502. — X. Vir desideriorum, ovis, agnus, 451.

7095. *Datrix*. — Maria vocatur vitæ Datrix, 548.

7096. *David*. — Quid nos docet serenissimus rex David, 18; David exemplum nostri in ærumnis, 24; David et gigas Goliath, 51; David postulans misericordiam, quid nos edocet, 68; David pressus peste orat ad Dominum, a quo auditur, 69, 70; quinam sunt veri Davides, 472; de pennis columbæ quas desiderabat David, 505; innocens David vexatus a Saule quomodo liberatur a periculo, 465; quenam gloria fuit Davidi contra Goliath, 515; quid animadvertendum de Davide vocante Deum Salutarem suum, 740.

7097. *De Alva*. — Auctor est operis: *Expositio nova literalis cantici Magnificat pro mysterio Immaculæ Conceptionis Virginis Mariæ*, 9, 10, 669-832.

7098. *Debbora*. — Maria est plus quam Debbora, et quare, 761.

7099. *Debitrix*. — Maria omnibus debetrix facta est, 109.

7100. *Decalogus*. — Maria vocatur Decalogus novissimus, 455.

7101. *Declaratio*. — Maria vocatur Declaratio occultorum, 568.

7102. *Decus*. — Vocatur Maria angelorum et hominum Decus, 117, 166; et universæ creaturæ Decus, 545; Decus hominum, 555; et Decus omnium mulierum, 445.

7103. *Defensio*. — Maria vocatur nostra Defensio, 467.

7104. *Delicia*. — Vocatur Maria Delicia nostra, 82.

7105. *Delicium*. — Vocatur Maria humani generis Delicium divinitus datum, 528; aliter Delicium vocatur, 660.

7106. *Dentes*. — Quid Deus prohibuerat quoad dentes, 300; dentibus figurati fuerunt apostoli, et quare, 436.

7107. *Descriptio*. — Narratur descriptio orbis universi carminibus, 867.

7108. *Desertum*. — De mundo quasi deserto; qui sunt in hoc deserto; quid Maria in hoc, quid Ecclesia, 259.

7109. *Desideria*. — Duabus de causis Deus audit desideria nostra, 58.

7110. *Deus*. — Est dator gratiæ et primarius distributor boni, 17, 19; omnia a Deo, 20; Deus magnus est, et nos miseri, 20; solus Deus potest a miseris nos liberare, 22; misericordia est quasi proprium Dei, 23; duobus modis Deus nos audit, 58; quid est et quid operator osculum Dei, 40; quomodo probatur Deum esse trinum in personis, 45; varia nomina quibus Deus appellatus est, 46; Deus Pater et Deus Redemptor, 51; quomodo pauperes sumus coram Domino, 51; quid Deus fecit misericors pro nobis, 55; amoris excessus Dei erga nos probatur sacra Scriptura, 54; de tribus angelis qui Abraham apparuerunt, quoad Trinitatem sanctam, et quænam explicatio de hoc datur, 62, 63; an possimus intelligere quid sit Deus, 64; solutio aliquot objectionum contra Deum, 64; Trinitas et unitas in Deo, 67; de nomine Dei et de S. Trinitate, 70; de Deo commutante nomina Personarum, 92; an potuit Deus facere maiorem majorem Mariam, 151; cur elegit Deus Mariam in Matrem, 167; quod est opus excelsi Dei, 182; quid nos docuit Deus per angelos quos ad Lot misit, 214; quid dedit Deus nobis, cum nos creavit, 273; de Deo sanctificante creaturas, cum creator fuit, 276; patriæ cultus soli Deo debe-

tur, 353; de signis quæ Deus dedit, 357; nihil impossibile Deo, 356; Deus offensus quid fecit, 372; de fidelitate Dei promittentis, 379; de scientia Dei, 401; Deus quomodo Eliseus, 412, 413; an Deus in locis quibusdam habitet, 444; quomodo Deus amandus a nobis, 446; qui Deum amat, amat et proximum, 448; mira beneficia quæ Deus nobis per Mariam contulit, 449; Deus et cor pauperis, 501; quid proprium est Dei, 504; Deus nobis dat gloriam animæ et corporis per Passionem Christi Jesu et ob respectum ad preces Mariæ, 530; quis Deus divisit aquas ab aquis, 641; quid, si Deus non providus esset rebus creatis, 642; etymologia vocis *Deus*, 733, 736; varia nomina Dei, 737.

7111. *Deuteronomii liber.* — Varia loca hujus libri sacri evolvuntur et applicantur variis modis: Cap. IV. Deus ignis consumens est, 390; Elegit semen eorum post eos, eduxitque te præcedens in virtute sua, 734. — VI. Erunt hæc verba quæ ego præcipio tibi hodie in corde tuo, eruntque et movebuntur ante oculos tuos, 303; Ex toto corde, ex tota anima, ex omnibus viribus et tota mente, 446. — VII. Non erit sterilis apud te utriusque sexus, 432. — XI. Dabit Dominus pluviam terræ vestræ, temporaneam et serotinam, ut colligatis frumentum, vinum et oleum, 174. — XII. Non addetis verbis his quidquam, nec minuetis, 91. — XXV. Secundum mensuram delicti sit modus plagarum, 471. — XXVIII. Colum quod super te est, æneum sit, 114. — XXXIX. Affixit Dominus sulphure et solis ardore comburens, ita ut ultra non seratur nec virens quidpiam germinet, 361. — XXXII. Audite, celi, quæ loquor, 114; Gens absque consilio est, et sine prudentia; utinam saperent et intelligerent ac novissima providerent, 298, 308; Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas, 299; Generatio perversa est, et infidèles filii, 384; Provocat ad volandum et super eas voluit, expandit alas suas, et assumit atque portat in humeris suis, 473. — XXXIII. Amantissimus Domini, 240.

7112. *Devotio.* — Probatur Mariam fuisse Vas insigne devotionis; ubi dicitur quomodo Maria fuerit devotissima, 421-423; devotio S. Petri erga Mariam, 580; multa exempla devotionis erga Mariam in primis Ecclesiæ temporibus, 581-589; Sanctus Joannes apostolus cepit Mariam ab omnibus coli, 630. (Alia exempla devotionis præclara in Mariam inveniuntur querendo unumquodque nomen apostolorum in hoc decimo indice.)

7113. *Diabolus.* — Quid fecit in sancto Jobo, 11; dæmonia inferni adumbrantur piscibus maris, et quomodo, 118; diabolus nostram semper perniciem molitur, 304; quid eadæmon quiritabatur adversus Deum, 314; diabolus quomodo intelligatur in verbis canticæ *Magnificat*: *Dispersit superbos*, 797; diabolus descriptus carminibus, 842.

7114. *Diadema.* — Vocatur Maria manu non factum regni Diadema, 370.

7115. *Dialogus.* — Dialogus Evæ cum serpente, et Mariæ cum angelo, 103; dialogus Mariæ cum Joanne, 623, 624.

7116. *Dies.* — Quomodo Maria sit quasi dies, 104; filia pulchra dies appellata quomodo a Maria superatur, 247; dies est typus prosperitatis, 284.

7117. *Diluvium.* — De diluvio universali et miseriis huius, 498.

7118. *Dionysius Areopagita* (S.), qui dicitur et Philosophus. — Varia hujus testimonia, 253, 257, 258, 319, 361, 393, 394, 620, 634, 644.

7119. *Dioryx.* — De verbis *ego quasi fluvius Dioryx*, quoad Mariam, 170, 171.

7120. *Diplois.* — Maria vocatur aurea specie Diplois, 370.

7121. *Dispensatrix.* — Maria vocatur luminis Dispensatrix, 102.

7122. *Dissipatrix.* — Maria vocatur maledictionis Dissipatrix, 483.

7123. *Diversorium.* — Maria vocatur diversorium peccatorum, 346, 440; et diversorium Spiritus Sancti, 660.

7124. *Divitiæ.* — Divitiæ datæ a Maria quænam sint, 79.

7125. *Doctores Sacri.* — Quibus rebus adumbrantur sacri doctores, 479, 480.

7126. *Doctrix.* — Maria vocatur Ecclesiæ doctrix, 110; doctrix apostolorum, 351, 356; vere hunc titulum implevit docens apostolos, 356, 357.

7127. *Dolores.* — Quomodo probatur dolores esse pro nobis bonos et utiles, 638.

7128. *Domicilium.* — Maria vocatur luminis domicilium, 461.

7129. *Domina.* — Varii loci quibus præsertim, sub multiplici respectu, Maria vocatur Domina, 74, 82, 93, 93, 98, 102, 107, 116, 118, 119, 120, 121, 241, 247, 323, 324, 333, 346, 352, 463, 470, 477, 533, 728.

7130. *Dominans.* — Nomen Mariæ significat Dominans,

116, 118.

7131. *Dominatrix.* — Maria vocatur Dominatrix, 119. 7132. *Dominium.* — Maria dominium habet, 119; de variis modis quibus solet acquiri dominium, 119, 120; super quos Maria dominatur, 120.

7133. *Dominus.* — Quomodo Deus est proprius Dominus et authenticus, 22; de verbis: *Dominus tecum*, et *Credidisti quæ dicta sunt tibi a Domino*; cur a Domino dicitur, et non a Deo, 707; citantur varia loca Scripturæ sacre de verbo *Dominus*, 707; origo, vis et propria significatio vocis *Dominus*, 724-726.

7134. *Domus.* — Maria vario modo comparatur domui, 444; vocatur Maria domus, 437-474; de domo virginali in qua Maria genita et educata, 376; de domo Mariæ Hierosolymæ, 613.

7135. *Domus aurea.* — Titulus hic Mariæ qui locum habet inter litanias Lauretanas, 86; evolvitur et explicatur ad honorem Mariæ, 443, 449; ubi dicitur de charitate Mariæ Virginis quæ omnes superavit creaturas, *ibid.*

7136. *Dona.* — De donis quibus Deus Mariam cumulavit, 648; Oratio S. Matthiæ de donis Virginis, 632-634.

7137. *Draco.* — Quid speciale dicitur de dracone inter belluas, 36.

7138. *Druides.* — De principatu devoluto ad sapientes Druidas, 587.

7139. *Ductrix.* — Maria vocatur ductrix errantium, 80; vocatur et ductrix Hebræorum et gentium, 107; vocatur et ductrix nostra, 451.

7140. *Dulcedo.* — Vocatur Maria mentium humanarum Dulcedo, 99; et vocatur Dulcedo credentium animarum, 268.

7141. *Dulia.* — Definitio adorationis duliæ, 325; quinam coluntur hæc, 323, 326.

7142. *Dux.* — Maria vocatur Dux virginum, 160.

7143. *E.* — Gementes pueruli articulant litteram E, et quid mysterii in hoc, et de littera E finali vocis *Eve* et initiali vocis *Eva* mira explicatio, 763, 764.

7144. *Ebionitæ.* — Confunduntur isti hæretici et quomodo, 216, 217.

7145. *Ebur.* — Eboris explicatio spiritualis quoad Mariam, 439; quid ebur depingit, 440; de qualitatibus eboris, et de Maria quoad has qualitates, 440-443.

7146. *Echertus.* — Juxta eum, Maria est areola sanctorum aromatum, 100.

7147. *Ecce.* — Quoad verba canticæ *Magnificat*: *Ecce enim ex hoc*; explicatur vox *Ecce*, 732, 733; varia loca Scripturæ pro voce *Ecce* adducuntur ad explicandum quod vult explicare auctor, 734.

7148. *Ecclesia.* — Ecclesia est arca Noe, 39; beati qui credunt quod credit Ecclesia, 74; figura Ecclesiæ, 74; quomodo Ecclesia figuratur civitate Bethulia, 90; de formatione Ecclesiæ comparata cum formatione mundi, 113, 114; Ecclesia comparata cum aula regia; quid in Ecclesia sunt Deus, angeli, et sancti, 290, 426; Ecclesia hortus Dei, 423, 426; Ecclesia est corpus mysticum, 431; Ecclesia comparatur celo, 623.

7149. *Ecclesiæ.* — Variæ ecclesiæ Marianæ, 388-390, 614.

7150. *Ecclesiastæ liber.* — Varia loca hujus libri sacri exponuntur et explanantur: Cap. I. Omnia flumina intrans in mare, 123. — III. Memento tacendi et tempus loquendi, 313, 356. — XII. Memento creatoris tui, 300, 312.

7151. *Ecclesiastici liber.* — Varia loca hujus libri sacri exponuntur, quorum plurima ad laudes Mariæ attinent: Cap. I. Altitudinem cæli quis dimensus est, 114; omnem domum illius implevit a generationibus, et receptacula a thesauris illius, 798, 799. — II. In humilitate tua patientiam habet, quoniam in igne probatur aurum et argentum, homines vero receptibiles in camino humilitationis, 440, 746. — IV. Qui diligit illam, diligit Deum, et qui intuetur illam, permanebit confidens, 77. — VI. Est amicus, socius mensæ, et non permanebit in tempore tribulationis, 381. — IX. Virginem ne aspicias, ne forte scandalizeris in decore illius, 215. — XII. Oculis suis lacrymatur, et cum invenerit tempus non satiabitur sanguine, 381, 382. — XIII. Omne animal diligit sibi simile, 236; Omnis caro ad simile sibi conjungitur, et omnis homo simili sibi sociabitur, 336. — XV. Non est speciosa laus in ore peccatoris, 372. — XVIII. Memento paupertatis in die abundantiae, et in die honorum ne immeris malorum, 300. — XIX. Nequit se humiliant, dum interiora illorum plena sunt dolo, 440. — XX. Sapiens se ipsum amabilem facit, 252. — XXI. Ornamentum est aureum prudenti et quasi brachiale in brachio dextro, 303; Labia imprudentum stulta narrabunt; verba autem prudentum statera ponderabuntur, 313; Cor fati quasi vas confractum omnem sapientiam non tenebit, 413. — XXII. Fidem posside cum amico tuo in paupertate, 380. — XXIV. Ego ex ore

altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam, 49, 354; In qua est omnis gratia vitæ et virtutis, 77, 123, 170, 176, 235, 291. Transite ad me, omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis adimplemini, 77, 170, 235, 372, 380; Quasi platani exaltati sum juxta aquas, 78; ego quasi. aquæductus exivi de paradiso, 90, 170; Illuminabo omnes sperantes in Domino, 97, 108, 511; Qui elucidant me vitam æternam habebunt, 97; In habitatione sancta coram ipso ministravi, 97; In Jerusalem potestas mea, 120; Gyrum cœli circuei sola, profundum abyssi penetravi, et in fluctibus maris ambulavi, et in omni terra steti, et in omni populo, et in omni gente primum habui, 120, 232, 477; Sicut cinnamomum et balsamum aromatizans odorem dedit; sicut myrrha electa dedi suavitatem odoris, 177, 206; Ego quasi Libanus non incensus odorem evaporavi, 228; Qui creavit me, requievit in tabernaculo meo, 270; In plenitudine sanctorum detentio mea, 322, 433; Oliva speciosa in campis, 366; Quasi cedrus exaltata sum in Libano, 425; Quasi plantatio rosæ in Jericho, 426; Quasi balsamum non mistum odor meus, 428; Mater pulchræ dilectionis, et timoris, et agnitionis, et sanctæ spei, 429, 460; Superhorum et sublimium colla propria virtute calcavi, 431; Thronus ejus in columna nubis, 481; Penetrabo omnes inferiores partes terræ, et inspiciam omnes dormientes, 511. — XXVI. Ponderatio auri non est digna continentis animæ, 139. — XXXV. Speciosa est misericordia ejus in tempore tribulationis, sicut nubes pluvie in tempore siccitatis, 331. — XXXVIII. In brachio suo formavit lutum, 786. — XXXIX. Nihil mirabile in conspectu ipsius, 266. — XLI. Memento quæ ante fuerunt, 299. — XLII. Medicina omnium in festinatione nebule, 171; Vas mirabile, opus Excelsi, 182, 412; Vide arcum, et benedic eum qui fecit illum; valde speciosus est in splendore suo; gyravit cœlum in circuitu gloriæ suæ; manus Excelsi aperuerunt illum, 263; Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus, et super imbrem ejus expavesceat cor, 266. — XLV. Moyses dilectus Deo et hominibus, 240; Expressa signo sanctitatis, gloriæ et honoris, opeque fortitudinis, 482. — XLVII. Dedisti maculam in gloria tua, 202; Dederunt maculam in gloria sua, 213. — XLIX. Memoria (Mariæ) in compositione odoris facta, opus pigmentarii, in omni ore quasi mel intulcorabitur, et ut musica in convivio vini, 95. — L. Quasi flos rosarum in diebus vernis, et quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ, et quasi thus redolens in diebus æstatis, 95; Vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso, 417; Quasi stella matutina in medio nebulae, 439. — LXIII. Species cœli gloria stellarum, 114.

7152. *Amundus* (S.). Cantuariensis antistes. — Quoties recitabat ad honorem Mariæ precatorem quæ incipit, *O intemerata!* et cum una vice hujus orationis oblitus esset, quid accidit, 630.

7153. *Effectus*. — De effectibus benignis Mariæ erga hominem, 439-462.

7154. *Egressus*. — Vocatur Maria egressus divinus servatorum, 510.

7155. *Electio*. — Maria electo mannæ vasculo in arca servato figuratur, 421.

7156. *Eleison*. — C. incipiunt litanie Mariæ per voces *Kyrie, eleison*; quam extinda hæc vox; cur incipiunt litanie Græca lingua, 19, 20; paraphrasis fit de vocibus: *Kyrie, eleison*, 20-24.

7157. *Elias*. — Notus per suam virginitatem; quid de Maria et Elia, 161; in quod cœlum translatus Elias, 518; de duplici spiritu ejus, 329.

7158. *Elisabeth* (Sancta), mater Joannis Baptistæ. — Quid evenit cum Maria visitavit Elisabetham, 394; risit Elisabeth suscepto Joanne Baptista, et quid dicitur de hoc, 403; quænam explicatio verborum Elisabethæ in visitatione, 439; pro cantico *Magnificat* datur clavis prima generica ex verbis sanctæ Elisabethæ, 691-699; memorantur verba Elisabethæ sanctæ in visitatione, et quomodo adaptantur cantico *Magnificat*, 693-709; variæ Elisabethæ sanctæ preces narrantur, 693-709.

7159. *Elisabethæ sanctæ liber*. — In libro Revelationum sanctæ Elisabethæ quid mirandum narratur de Jesu, Maria et Joanne, 626.

7160. *Elisæus*. — Mirabilis fuit virgo; Maria virgo et Elisæus, 161; permiscet salem aquæ palustribus, et quid inde, 411, 427; Elisæi nomen quid sonat, 412; quemnam spiritum Eliæ Elisæus postulavit, 329.

7161. *Elogia*. — Opus fecit Berlandus: *Elogia Virginis Deiparæ ad litanias ejusdem Lauretanas*, 9, 10; hoc opus continetur, 11-340; cuius operis index, 339-352.

7162. *Elvidius*. — Contendit de virginitate Mariæ, 818; confutatur, 818.

7163. *Enoch*. — Quid de Enocho et Antichristo, 518.

7164. *Ephesinum concilium*. — Varia elogia Mariæ coram Ephesino concilio pronuntiata, 131; quid definitum fuit de Maria Matre, a concilio Ephesino, 150; definit Mariam fuisse Matrem Virginem, 218; testimonium Patrum hujus concilii pro Maria Ephesi, 615.

7165. *Ephesios* (*Epistola B. Pauli ad*). — Plura loca hujus epistolæ explicantur: Cap. I. Instaurata et consummata sunt omnia quæ in cœlis et quæ in terra sunt, 490. — II. Vos estis cives sanctorum et domestici Dei, superædificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu, 27; Natura filii iræ, 182; Qui fecit utraque unum, 467. — IV. Dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, quosdam vero evangelistas; alios autem pastores et doctores, 290. — V. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, 103. — VI. Ut possimus omnia tela nequissimi ignea extinguere, 475.

7166. *Ephesus*. — An Maria morata fuit Ephesi, 620.

7167. *Ephrem* (S.). Præclara testimonia S. Ephrem, præcipue ad honorem Mariæ exponuntur, 82, 99, 105, 101, 107, 115, 119, 147, 196, 224, 260, 262, 266, 267, 285, 286, 334, 346, 360, 365, 412, 413, 424, 449, 453, 477.

7168. *Epiphanius* (S.). Varia et præclara testimonia S. Epiphani ad gloriam Mariæ attinentia exponuntur, 23, 82, 114, 123, 133, 135, 138, 140, 143, 147, 148, 188, 223, 250, 251, 255, 256, 258, 286, 260, 262, 264, 299, 321, 346, 401, 412, 416, 452, 472.

7169. *Epitheta*. — Qua ratione epitheta adjuncta sunt nomini alicujus, 88.

7170. *Equi*. — De equis quibus sol corporeus vehitur; quid dicitur et quid sciendum in hoc ad nostrum exemplum, 639, 640.

7171. *Erbertus*, abbas. — Quibus titulis Mariam ornat, 346, 347.

7172. *Erectio*. — Maria merito vocatur lapsorum Erectio, 404.

7173. *Erectrix*. — Vocatur merito Maria Erectrix mundi cadentis, 102, 276.

7174. *Error*. — Quisnam error notatur circa aliquem catalogum, 229.

7175. *Esau*. — Quomodo opera nostra sunt mavis injusti Esau, et vox nostra, vox Jacob, 36; quomodo adhuc Esau comparatur, 514; quid significat nomen Esau, 803.

7176. *Esdræ libri* (*sacri* vel non omnino *sacri*). — Quædam loca explicantur:

Libri secundi, cap. II. Regina sedebat juxta regem, 476. — IV. Domini Dei magni et terribilis mementote, 300.

Libri tertii, cap. IV. Fortior muliere veritas, 361.

Libri quarti, cap. IV. Pondera mihi pondus ignis, mensura mihi flatum venti, revoca mihi diem quæ præterit, 298.

7177. *Esther* (*regina*). Maria sub multiplici respectu comparatur Estheri reginæ, 82, 84, 119, 182, 183, 184, 247, 252, 256, 466, 467, 484, 485.

7178. *Estheris liber*. — Varia loca libri sacri Estheris, et præcipue ea quæ applicantur Mariæ virginis Estheri novæ et reginæ: Cap. I. Et jussit preparari convivium in vestibulo horti, 236. — II. Erat formosa valde et incredibili pulchritudine, omnium oculis gratiosa et amabilis videbatur, 183. — IV. Ne putes quod animam tuam tantum liberes, quis in domo regis es pro cunctis Judæis, 77. — V. Quid vis, Esther regina? quæ est petitio tua? etiamsi dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi, 75, 360; Cum omnia habeam, nihil habere me puto, quandiu video Mardocheum Judæum sedentem ante fores regis, 457. — VI. Sic honorabitur quemcumque honorare voluerit rex, 190. — VII. Da mihi animam meam pro qua rogo, et populum meum pro quo obsecro, 484; Surrexit ut rogaret eam pro anima sua, 485. — XI. Factum est in fluvium maximum, et in aquas plurimas, 124. — XV. Assumpsit duas famulas; super unum earum innixa, quasi præ deliciis et teneritudine corpus ferre non sustinens; altera dominam sequente et defluentia in humum vestimenta sublevante, 183; Quid habes, Esther, noli metuere; non morieris; non enim pro te, sed pro omnibus lex ista constituta est, 184.

7179. *Esuries*. — Hac voce relative ad explicationem verborum *Magnificat*: *Esurientes implevit*, loquendum venit et dicitur quid rigorose et proprie sonet et significet vox *esuries*, 798.

7180. *Et*. — Variæ significationes conjunctionis *et*, 698, 703, 709, 740, 726.

7181. *Eucharistia*. — De communione quam dedit S. Petrus apostolis et B. Mariæ jamjam morituræ, 578; S. Joannes sæpe communionem Mariæ ministravit, 620.

7182. *Eucherius*. — Testimonia Eucherii referuntur, 417, 133, 215.

7183. *Eusebius*. — Dat figuram mysterii S. Trinitatis, 61; quid narrat de aliquo Ariano qui in eo erat ut aliquem baptizaret, 73, 74; Eusebius Emissenus qui probat Mariam humilem, 459.

7184. *Euthymius*. — Quid testimonii dat pro serpente veterascente, 299; dicit a Jesu solos Petrum et Mariam baptizatos, 574.

7185. *Eva*. — De Eva prima muliere plurima referuntur, et cum ea B. V. Maria sæpius comparatur sub multiplici ratione, 53, 75, 104, 117, 118, 119, 301, 340, 408, 410, 427, 460, 697, 698, 789, 790, 817, 862.

7186. *Erodus* (S.). — Testimonium hujus de baptismo Mariæ, 586; ille sanctus fuit S. Petri discipulus et successor in cathedra Antiochiæ, 586.

7187. *Exaltatio*. — Variæ exaltationes quas habuit Maria, 796.

7188. *Exaudi nos, Domine*. — Ad quid dicimus in fine litaniarum: *Exaudi nos, Domine*, 488, 492.

7189. *Excellentia*. — Quodlibet cognoscitur per excellentiam suam, et quid inde quoad Deum, 23; mira verba de excellentia Mariæ, 416, 417, 453; unde excellentia Mariæ, 442; omnibus modis Maria supergressa fuit universos sanctos, 480.

7190. *Exemplum*. — Exemplum bonum quomodo sit necesse, 108, 109; quid exemplo bono necessarium, et de Maria quoad hoc, 111.

7191. *Exitum*. — Maria merito vocatur exitum mortis, 465.

7192. *Exodi liber*. — Varia loca Exodi libri sacri exponuntur, quorum plurima ad laudes Mariæ conferunt: Cap. I. Nec fecerunt juxta præceptum regis, sed servaverunt mares, 361. — III. Vadam et video: visionem hanc magnam, 257, 568; Vidi afflictionem populi mei et descendi ut liberarem illum, 470; Solve calcamentum de pedibus tuis; locus enim, in quo stas, terra sancta est, 537. — IV. Filius meus primogenitus Israel, 255; Obsecro, Domine, mitte quem nō surrus es, 282, 409, 432, 433. — VIII. Venit musca gravissima in domum Pharaonis, 491. — X. Ecce in lucam locustam in fines tuos, 491. — XII. Percussit Dominus omne primogenitum, 255. — XIII. Omne masculinum, adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur, 250, 253. — XV. Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen ejus, 46. — XVI. Cum incaluisset liquefaciebat manna, 361; Sume tibi vas unum, mitte ibi man, reponere illud coram Domino, ad servandum in generationes vestras, 421, 422. — XIX. Ni audieritis vocem meam, et custodieritis pactum meum, eritis mihi peculum de cunctis populis: mea est enim omnis terra, 245. — XX. Honora patrem tuum et matrem tuam, 190; Loquere tu nobis, Moyses, et audiemus; non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur, 357; iniquitatem patrum in filios usque in tertiam et quartam generationem visitantis, 537. — XXV. Facies mensam de lignis Sethim... et inaurabis... et super illam, alteram coronam, aureolam, 159; Facies propitiatorium de auro mundissimo; duos quoque Cherubinos aureos... propitiatorium quo operienda est arca, 258, 259. — XXIX. Facies propitiatorium de auro mundissimo; ibi loquar ad te, 77. — XXXIII. Ecce est locus apud me, et stabis supra petram, et cum transibit gloria mea, ponam te in foramine petrae, 74; Si iaveri gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam, 107; Non videbit me homo, et vivet, 397. — XXXIV. Dominator, Domine Deus misericors, et clemens, et multæ misericordiæ, et verax, 44, 67.

7193. *Exordium*. — Vocatur merito Maria salutis exordium, 288.

7194. *Expletio*. — Vocatur merito Maria Expletio dispensationis conditoris, 340, 345.

7195. *Exstirpatrix*. — Vocatur merito Maria exstirpatrix diabolorum, 451.

7196. *Exsultare*. — A quibus vocibus potest etymologiam suam querere ista vox, 758.

7197. *Exsultationes*. — Mariæ exsultationes quantæ, 570; variæ exsultationes de quibus loquendum venit, occasione *Magnificat*, 755.

7198. *Ezechielis propheta liber*. — Varia loca hujus prophetiæ explicantur et præsertim de Maria: Cap. I. Aspectum habebant lampadam et carbonem igne ardentium, 108; super firmamentum similitudinem throni quasi aspectus lapidis sapphiri, 264, 402; Plena erant oculis ante et retro, 298. — VII. Sedem ducum superbiorum destruxit Dominus, et quiescere fecit superbiam potentium, 794. — XVIII. Si impius egerit penitentiam, omnino iniquitatem ejus non recordabor, 54; Mortem nolo peccatoris, sed ut convertatur et vivat, 90; Anima quæ peccaverit, ipsa morietur, 275; Si impius egerit

penitentiam, vita vivet, 504, 505; Convertimini, et agite penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, et non erit vobis in ruinam iniquitas, 525. — XXVIII. Tuum operimentum est omnis lapis pretiosus, sardius, topazius, 418. — XXIX. Pullulabit cornu domui Israel, 472. — XXXII. Solem nube tegam, 455; Sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, 371. — XXXIII. Quorum non vismorum, sed ut magis convertantur et vivant, 498. — XXXVI. Terra inculta, facta est ut hortus voluptatis, 256. — XLII. Porta hæc clausa erit, et non aperietur, vir non transibit per illam, quoniam Dominus, 428; Duo ostia erant in templo, 456. — XLIV. Porta hæc clausa erit, 225; Et erit porta clausa, 569. — XLVI. Porta erit clausa sex diebus... sed in die calendarum aperietur, 517. — XLVII. Aquæ istæ quæ egrediuntur, intrabunt mare, et exibunt, et sanabuntur, et vivent omnia ad quæ venerit torrens, 126.

7199. *Facere*. — In cantico *Magnificat*, cur Maria dixit: *Quia fecit mihi magna*, et non dixit: *crevit, produxit, operatus est*; quid ergo significat vox *facere, facio*, 766, 767.

7200. *Facies*. — Quid mirandum argumenti de facie et vultu, 54.

7201. *Faculæ*. — Tres faculæ accensæ quomodo figurant S. Trinitatem, 61.

7202. *Fascia*. — Cuiam reliquit Maria fasciam Jesu Christi, 621.

7203. *Favores*. — Favores quibus Deus Mariam cumlavavit, 775.

7204. *Favus*. — Maria merito vocatur favus beatorum, 274; favus est, 412.

7205. *Fax*. — Vocatur merito Maria Fax inextincta, 86, 95, 109; et vocatur Fax omnium fidelium, 110.

7206. *Febronia*. — Aliqua virgo quæ hujus nominis fuit comparatur Mariæ, 266.

7207. *Feci, fregi*. — Quid mysterii in his verbis alicujus captivi, 499.

7208. *Fel medicum*. — Maria vocatur Fel medicum, oculis serenans, 464.

7209. *Femina*. — Maria vocatur femina mirabiliter singularis, singulariter mirabilis, 98; et rara, 445.

7210. *Fenestella*. — Maria vocatur merito fenestella, 406.

7211. *Fenestra*. — Maria merito vocatur cœli fenestra, 82, 288.

7212. *Fermentum*. — Maria merito vocatur fermentum sanctorum Dei, 544.

7213. *Ferula*. — Vocatur merito Maria ferrea potentis auxilii ferula, 75.

7214. *Festa*. — Varia festa in honorem Mariæ numerantur et indicantur cum aliqua notitia, 528; de festo Conceptionis Mariæ elucidatio fit, 612; qualis sit ista Conceptio, 612, 613; quænam sunt festivitates Mariæ, 714.

7215. *Fibula*. — Maria merito vocatur seraphica Fibula, 166.

7216. *Fidejussio*. — Maria vocatur fidejussio divinam reconciliationem, 568.

7217. *Fideles*. — Christiani fideles quomodo Hebræis feliciores, 75; quisnam catholicus fidelis est, 374; quinam vere fuerint fideles, 374, 375.

7218. *Fidelitas*. — Fidelitas Mariæ commendatur, 375-388.

7219. *Fides*. — Fides sit in orando, 52; et cur, 53; ut imperatoria sit oratio, fidem annexam habeat, 57, 58. Quid fides non edocet, 67; quid est fides unitatis essentiae Dei, 70; de admirabili fide Mariæ, 160, 386; de finitio fidei ex S. Paulo, 374; exempla fidei mirandæ, 374, 377, 578.

7220. *Fiducia*. — Quanta debeat esse fiducia nostra ad Jesum Christum, 41.

7221. *Figura Marianæ*. — Variæ figuræ Marianæ congeruntur, 544-552.

7222. *Filia*. — Maria merito vocatur filia Patris æterni, 84; et filia Sion millies beata, 410; et filia patriarcharum, 416; filia Sion de quibus in Cantico canticorum locus, quid significant, 560.

7223. *Filii*. — De filiorum sæculi et lucis prudentia, 204.

7224. *Fili, Redemptor mundi, Deus*. — Hæc verba litaniarum Lauretinarum explicantur, 48-55; de persona Filii æterni, pro homine, hominis facti, 48; varia de generatione, 48; quomodo Redemptor Filius Dei, 49; excessus amoris Redemptoris pro nobis, 54; quomodo pauperem accedimus ad Christum, 51.

7225. *Filius Dei*. — De persona Filii æterni Dei, 48; Filius Dei Verbum quomodo sali comparatur, 413; Filius Dei quare est turris fortitudinis, 437.

7226. *Finis*. — Maria merito vocatur Finis totius salutis meæ, 288; vocatur et Finis testamentorum, 344, 568; et Finis iræ Dei, 345; vocatur et Finis dolorum omnium, 465.

7227. *Firmamentum*. — Vocatur merito Maria firmamentum sacrum, 315; et firmamentum omnibus firmamenti firmius, 345.

7228. *Fiscella*. — Maria figurata fiscella scirpea, et qua ratione, 265.

7229. *Fistula*. — Vocatur merito Maria fistula omnibus symphonii suavior, 162.

7230. *Fletus*. — Deus audit fletus nostros, 70.

7231. *Flores, Flos*. — Quidam flores et eorum significaciones, 89; vocatur Maria Mater floris; quomodo flos est Maria et quomodo Jesus flos, 169; Maria vocatur Flos integritatis purpurascens, 486; et Flos ex natura humana delecte, 538; et flos incorruptionis, 570; Christus flos; argumentum de virga, radice et flore pro Jesu et Maria, 827.

7232. *Flosculus*. — Ingeniosa comparatio de apibus pede tangentibus flosculos, 16.

7233. *Flumen, Fluvius*. — De verbis: *Omnia flumina intrant in mare*, tria gratiarum flumina, 125; de fluvio qui irrigabat paradisu terræ; flumen aque vivæ, 124; de Maria in his omnibus quoad comparationem fluviorum, 125, 124; Maria est quasi fluvius Dioryx, et qua ratione, 470.

7234. *Fœderis arca*. — Maria vocatur fœderis Arca, 86, 449; elucidatur et evoluitur hic titulus Mariæ qui habetur in litaniis Lauretanis, 449 455; mira beneficia ad hominem per Mariam mysticam Arcam, 449; quomodo vere Maria comparatur Arca Hebræorum, 450-453; Arca a quibus vocibus dicitur, 454.

7235. *Fons, Fontes*. — Varia de fonte aut fontibus narrantur quæ ut plurimum Mariæ applicantur, quæ dicta sunt fons multiplici respectu, 88, 89, 104, 127, 144, 237, 286, 346, 458, 465, 550, 538, 568, 881.

7236. *Forma*. — Maria vocatur Dei forma, 75, 145, 544; forma exterior Mariæ, sive delineatio, pictura ejus, 249.

7237. *Formica*. — Formica exemplum prudentiæ; quis ad eam accedere debet, 503.

7238. *Fornax*. — Vocatur merito Maria fornax inextinguibilis ignis divini, 147, 254; et vocatur fornax Babylonica, 546.

7239. *Fortitudo*. — Fortitudinis virtus in Maria, heroica et perfecta est, 451-458; evoluitur ista virtus sub symbolo turris, ibid.

7240. *Francisca Romana (S.)*. — Quomodo vocat sanctum Paulum, 608.

7241. *Frates*. — Hæretici et impii obijciunt: Jesus habuit fratres carnales, et Maria ergo plures filios, quod probatur voce *primogeniti* et vocibus *fratrum quærentium videre Jesum* (ad istos malæ fidei cavillantes respondetur), 235, 234, 656.

7242. *Fronto (S.)*. — Ille Affigeniensis antistes laudes profert de SS. nominibus Jesu et Mariæ, 94, 95.

7243. *Fronto (S.)*, Petrogericensium apostolus. — Imposuit manum antiquissimo templo Mariæ, 589.

7244. *Fructus*. — De duodecim fructibus ligni vitæ, res mystica, et de Maria in hoc, 124, 125, 126; de verbis: *Benedictus fructus ventris tui*, explicatio, 699, 700.

7245. *Fuga in Ægyptum*. — Varia narrantur, per carmina, de hac, 872, 875.

7246. *Fulbertus*. — Varia testimonia ejus, 254, 330, 412.

7247. *Fulcararius (Lutovicus)*. — Ad hunc dedicantur carmina de Maria, 852.

7248. *Fulcrum*. — Maria merito vocatur Fulcrum titubantium, 660.

7249. *Fulgentius (S.)*. — Varia de Maria testimonia hujus, 82, 148, 172, 185, 347.

7250. *Funiculus triplex*. — Quisnam fuit triplex funiculus, 795, 794.

7251. *Gabriel*. — Liranus et Hebræi quid dicunt de angelo Gabriele tanquam uno ex his qui apparuerunt Abraham, 65; comparatur angelus Gabriel Eliezero, 289.

7252. *Galatas (Epistola B. Pauli ad)*. — Varia loca hujus Epistolæ explicantur: Cap. II. Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus, 57, 295. — IV. Misit Deus Filium suum in mundum factum ex muliere, 149, 606, 805; Venit plenitudo temporis, 379; Qualibetate Christus nos liberavit, 488; Factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret, 805. — V. charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas... castitas, 62; Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem, 200. — VI. Alter alterius onera portate, 474.

7253. *Galatinus*. — Quomodo cervical trium saxorum quod fecit Jacob figuram reputat esse mysterii S. Trinitatis, 42; nihil morbi dicit invasisse Mariam, 249.

7254. *Gallina*. — Spiritus sanctus comparatus gallinæ ovis incubanti, 58, 59.

7255. *Gallus*. — Gallus quomodo pollet intelligentia, 505.

7256. *Gaudium*. — Maria vocatur gaudium amœnissimum Trinitatis, 109; et gaudium mundi, 266, 346, 405, 467; gaudium universi, 409; gaudium nostrum, 456.

7257. *Gazophylacium*. — Maria merito vocatur gazophylacium Thesauri 85.

7258. *Gedeon*. — Fides Gedeonis comparata cum fide Mariæ, 376, 377.

7259. *Geminianus (S.)*. — Miram expertus est efficaciam verborum: *Kyrie, eleison*, 19; comparat dæmonem tauro, et dat modum placandi tauro, 362.

7260. *Gemitus*. — Vocatur merito Maria gemitus cessatio, 79, 147, 375.

7261. *Gemma*. — Maria est gemma pretiosissima, 617; Jesus gemma, 288.

7262. *Gemmula*. — Maria merito vocatur gemmula floris, 144.

7263. *Genealogia*. — De genealogia Christi et Mariæ, 132, 153; varia de genealogia Jesu Christi, 217, 218; genealogia Mariæ ut rosæ, 427.

7264. *Genebrardus*. — Explicit verba: *Veritas de terra orta est, et justitia de cælo prospexit*, 395.

7265. *Generatio*. — Quid est generatio et quid in generatione; et inde de generatione Filii Dei, 48, 49; varia de Christi generatione ex S. Matthæo, 219; plures sunt generationes, 341; quatuor exponuntur generationes: divina, angelica, humana, et illa quæ est Christi, 341-345; iterum de quatuor generationibus relative ad explicationem cantici *Magnificat*, 702; per lucide et mirando modo explicantur verba: *Beatam me dicent omnes generationes*, 757-765.

7266. *Genesios liber*. — Varia loca hujus libri sacri adducuntur quorum plurima ad honorem Mariæ attinent: Cap. I. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bona, 46; Ut sint in signa et tempora et annos, 48, 461; Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, 63, 117; Et dixit Deus: Fiat lux, et facta est lux, 77; Fiant luminaria in firmamento, ut illuminent terram, 108, 284; Congregentur aquæ in locum unum, et appareat arida; et congregationes aquarum appellavit maria, 122. — II. Omne quod vocavit Adam ipsum est nomen ejus, 102; Tulit Dominus Deus hominem, et posuit eum in paradiso voluptatis, 117; Fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisu, qui inde dividitur in quatuor capita, 124; Istæ sunt generationes cœli, 341, 757; Quacunque die ex eo comederis, morte morieris, 410, 780. — Varia loca abbreviata cap. II, 758. — III. Pulvis es, et in pulverem reverteris, 20, 521; Adam, ubi es? 76; Ipsa conteret caput tuum, 94, 118, 191; Eo quod esset mater viventium, 102, 486; Eritis sicut dii, scientes bonum et malum, 103, 400; Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, 159, 755; Inimicitias ponam inter te et mulierem, et inter semen tuum et semen illius; tu insidiaberis calcaneo ejus, et ipsa conteret caput tuum, 191, 217, 359, 675, 690, 698, 707, 790, 810; Multiplicabo conceptus tuos, 612, 696. — Varia loca abbreviata cap. III adducuntur, 758. — IV. Dixit Dominus ad Cain: Ubi est Abel frater tuus, 46. — V. Iste consolabitur nos ab operibus et laboribus manuum nostrarum in terra, cui maledixit Dominus, 405, 406. — VII. Multiplicatae sunt aquæ, et elevarunt arcam in sublime a terra, 155; Et consumpta est omnis caro quæ movebatur super terram, 214. — VIII. Odoratus est Dominus odorem suavitatis et ait ad Noe: Nequaquam ultra maledicam terræ propter hominem, nec ultra percutiam omnem animam viventem, sicut feci, 506. — IX. Arcum meum ponam in nubibus cœli, et erit signum fœderis inter me, et inter terram, 147. — XI. Ita divisit eos Dominus ex illo loco in universas terras, et cessaverunt ædificare, 72. — XII. In semine tuo benedicentur omnes gentes, 754. — XIII. Ne, quæso, sit jurgium inter me et te, fratres enim sumus, 254. — XV. Scito quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, generatione autem quarta reverteretur huc, 345. — XVI. Revertente ad dominum tuum, et humiliare sub manu ipsius, 121. — XVII. Non ultra vocabitur nomen tuum Abraham, sed Abraham appellaberis, quia patrem multarum gentium constitui te, 92. — XVIII. Apparuerunt ei tres viri stantes, et adoravit in terra et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum, 62, 63. — XX. Orante Abraham, sanavit Deus Abimelech et uxorem ejus, et ancillas, et pepererunt, 87. — XXI. Risum fecit mihi Dominus, 405. — XXII. Ego et puer, illic properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos, 509, Benedicentur in semine tuo omnes gentes, 534, 675. — XXIV,

Tollens cito pallium suum, operuit se, 75; Bibe, domine mi, quin et camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant, 77, 78; Protulit vir in aureas, appendentes siclos duos, et armillas totidem... dedit ea Rebecca pro munere, fratribus quoque ejus dona obtulit, 267. — XXVII. Vox quidem, vox Jacob est, sed manus, manus sunt Esau, 56; Benedixit ei, critique benedictus, 261; Escas patri suo quibus libenter vescitur, 414. — XXVIII. Tulit de lapidibus... et supposuit capiti suo... tulitque lapitem, 42; Vere hæc est domus Dei, et porta celi, 437.

— XXVII. Nec recedetis a me, nisi benedixerō vobis, 78; Nequaquam appellabitur Jacob nomen tuum, sed Israel, quia si contra Deum fortis fuisti, 805. — XXXV. Filii dexteræ et consolationis, 520. — XL. Videbam coram me vitum, in qua erant tres propaggines, 72. — XLIX. Fiat coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retro; Salutare tuum expectabo, Domine, 757. — L. Pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, et peccati atque malitiæ quam exercuerunt in te, 512; Et dixerunt: Servi tui sumus, 512.

7267. *Genitrix*. — Multiplici titulo Maria vocatur Genitrix, 86, 95, 129, 150, 345, 453, 514.

7268. *Gentiles*. — Acceperunt aliquod lumen intemperate matritatis, 228; gentiles et Maria; 288; gentiles quomodo expectarunt Messiam, 497.

7269. *Georgius* (S.). — Testimonia a S. Georgio data, 547, 587, 588.

7270. *Germana*. — Maria merito vocatur germana filii, 114.

7271. *Germanus* (S.), Byzantinus, Constantinopolitanus patriarcha. — Varia et præclara hujus sancti testimonia recitantur quæ ad laudem hæssissime B. Mariæ Virginis multum conferunt, 79, 94, 115, 119, 147, 214, 225, 238, 265, 269, 272, 285, 329, 341, 347, 375, 387, 405, 409, 467, 485, 599, 621.

7272. *Gertrudis* (Sancta). — Quid vidit illa sancta, in vigilia Assumptionis festi, 621; et quid in adventu, 627.

7273. *Gethisemanes*. — Locus sepulture Mariæ, 571.

7274. *Gilimer*. — Hic Vandalorum rex victus, tria petiit: panem, spongiam, citharam, et hoc, ad quid? similes nos Gilonero, 276.

7275. *Giselbertus*. — Vocat Mariam Dulcedinem, 268, 371; Consolationem, 286; Redemptionem, liberationem, salutem, 287.

7276. *Giselbertus*. — Est idem ac præcedens qui modo Giselbertus, modo vero Giselbertus nominatur.

7277. *Gladus*. — Maria merito vocatur gladius utrinque acutus, 451.

7278. *Gloria*. — Maria vocatur gloria sanctorum, 80, 274; quomodo gloria maxima Mariæ evenit, 107; vocatur Maria Gloria prophetarum et gloriæ radix, 346; est gloria Israel, 461; paraphrasis verborum, *Et introibit Rex gloriæ*, 519; gloria corporis et animæ a Deo datur, 530.

7279. *Gloriatio*. — Vocatur Maria merito gloriatio nostra, 467.

7280. *Godescalcus*. — Quid notavit in suis scriptis de fide Græcorum gentilium, 19.

7281. *Goliath*. — Designat peccatum et hostem infernalem, 31; comparatur Cyclopi; istum gloriosus David fere sine armis deiecit, 515.

7282. *Granarium*. — Maria vocatur granarium refertissimum fames-centium, 98.

7283. *Gramen*. — Explicat quomodo Jesus sit solum frumenti granum, et quomodo a Spiritu sancto viscera Mariæ dicantur acervus tritici, 424, 425.

7284. *Gratiæ*. — Peccatum a nobis tollit gratiam Dei, 21; imploratio gratiæ Dei a peccatore, 34, 35; gratia præveniendi, 40; petiit gratiæ Dei per Mariam, 89; quomodo optime affluentia gratiarum Mariæ collata, 122, 125; evoluitur titulus Mariæ Mater divini gratiæ, 170-177; recte sic vocatur Maria, 170; de gratia in Jesu et Maria, 170; excellentia gratiarum Mariæ collatarum, 201, 202; variæ gratiæ quæ fuerunt in Maria, 407; ob humilitatem Mariæ concessæ illi gratiæ, 459; Maria, ad quos deportat gratiam, 456; de gratia a Jesu concessis, 516; devoti Mariæ, per eam confidunt obtenturos esse gratiam, 525; Deus filius, pius et misericors abundanter dat gratias, 528; vocatur Maria principium gratiæ, 600; gratiarum dona quibus Deus Mariam cumulavit exponuntur a S. Matthia, 652, 655.

7285. *Gratitudo*. — Optima gratitudo est illa quæ est celerissima, 689.

7286. *Gregorius* (S.), dictus *Thaumaturgus*, Neocæsariensis antistes. — Præclara ejus testimonia de rebus ad Mariam attinentibus referuntur, 104, 151, 189, 215, 221, 347, 412, 424, 628, 629.

7287. *Gregorius* (S.), dictus et Magnus. — Præclara ejus testimonia ad laudem Mariæ recitantur, 129, 130, 215, 240, 291, 505, 565, 400, 406, 457, 519.

7288. *Gregorius* (S.), Nicomediensis. — Præclara ejus referuntur testimonia pro Maria, 124, 125, 185, 187, 211, 247.

7289. *Gregorius* (S.), Nozianzenus. — Præclara ejus testimonia adducuntur quæ, ut plurimum, Mariæ applicantur, 12, 25, 35, 197, 247, 318, 335, 477, 575.

7290. *Gregorius VII* (S.) papa. — Vocat Mariam, Regnam, Salutem, Nobilitatem, Caput et Vitam, 477.

7291. *Gregorius XV*, papa. — Quid statuit de festo et Officio Conceptionis, 795.

7292. *Gubernatrix*. — Maria vocatur Gubernatrix, 551.

7293. *Guerrius Cisterciensis*. — Laudat Mariam quam vocat Reginam, 154.

7294. *Guerrius Igniacensis*. — Vocat Mariam Terram benedictam, 201.

7295. *Gulielmus Parisiensis*. — Loquitur de Maria uti Regina, 121; et de Maria tanquam Advocata et Refugi, 587.

7296. *Habacuc propheta liber*. — Varia loca hujus prophetie explicantur, quæ sunt cap. III. Ibi ab-condita est fortitudo ejus, 51; Deus ab Austro venit, et sanctus de monte Pharan, 168; Ego autem in Domino gaudebo et exultabo in Deo Jesu meo, 281, 727; Sol et luna steterunt in habitaculo suo, 571.

7297. *Habitaculum*. — Vocatur Maria Habitaculum Filii Dei, 416, 417; vocatur et Habitaculum pulchrum divini demissionis, 569.

7298. *Haccados*. — De hoc Hebræorum gravissimo doctore quid narratur quoad Mariam Matrem Dei Homini, Dominam et Magistrum, 93.

7299. *Hæresis*. — Circa S. Trinitatem hæresis Sabelitii, 42.

7300. *Hæretici*. — De Jesu Christo contra hæreticos, 25, 26; hæreticorum greges novi Balaam mel loquuntur sed necant, 503, 504; inimici hereticorum illustres, 435; hæretici quomodo locuti sunt de visitatione Mariæ ad Elisabetham, 637; quomodo hæretici non probe explicant voces humilitatem ancilæ suæ, in cantico *Magnificat*, 746.

• 7301. *Hebræos* (Epistola B. Pauli ad). — Varia loca Epistolæ ad Hebræos elucidantur ad laudem præcipue Jesu et Mariæ: Cap. I. Splendor est gloriæ, et figura substantiæ Patris, 145; Primogenitum Dei, 255; Qui portat omnia verbo virtutis suæ, per semetipsum purificationem peccatorum faciens, 279; Omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis, 290, 479; Et cum iterum primogenitum introducit in orbem terræ, dicit: et adorent eum omnes angeli ejus, 320; Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit; cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, 353, 354. — II. Nusquam apprehendit angelos, sed semen Abraham, 168, 409, 491, 822. — IV. Cum fiducia, ut misericordiam consequar, et gratiam inveniam in auxilio opportuno, 404. — V. Omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis, 495. — VI. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum celeste, et participes facti sunt Spiritus sancti... rursus renovari ad penitentiam, 499. — VII. Innocens et impollutus, 489; Salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum semper vivens ad interpellandum pro nobis, 26. — IX. Sine sanguinis effusione non fit remissio, 49, 494; Assistens pontifex futurorum bonorum, per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa, 521. — X. In capite libri scriptum est de me, 338; Fiduciam habemus in introitu sanctorum in sanguine Christi, 488, 517; Patientia vobis necessaria est, ut facientes voluntatem Dei, reportetis promissionem, 526. — XI. Argumentum rerum non apparentium, 106; Sine fide impossibile est placere Deo, 575. — XII. Recogitate eum qui talem in corpore suo sustinuit contradictionem, 500, 512.

7302. *Hedera*. — Hedera figura fugacium voluptatum, 21.

7303. *Hegesippus*. — Quid singulare narrat de verbis: Ecce Palma concipiet, 222.

7304. *Helvidius*. — Inimicus est virginitalis Mariæ, sed confutatur, 246, 251; falso iste impius putat S. Jacobum minorem filium Mariæ, 653, 655.

7305. *Hera*. — Maria vocatur angelorum Hera, 74; Hera totius universi, 125; Hera mortalium, 552; Hera veritatis, 561.

7506. *Hercules*. — In quo Hercules felix existimatus est; major felicitas, 171, 172.

7507. *Hermionus*. — Quid faciebat ad Mariæ nomen colendum 388.

7508. *Herodes*. — Barbarus ille et homicida quomodo punitus est, 507.

7509. *Herodotus*. — Quid solebat dicere de virginibus, 215.

7510. *Hesperus*. — Maria quomodo esse dicitur Hesperus, 460.

7511. *Hesychius* (S.). — Testimonia Hesychii adducuntur, præsertim laudantia Mariam Virginem Matrem, 90, 106, 113, 119, 133, 146, 183, 210, 282, 318, 381, 396, 430.

7512. *Helerothoxi*. — Argutiæ eorum probant eos Mariam non amare, 91.

7513. *Hieronymus* (S.). — Præclara ejus testimonia quæ præsertim ad laudes Mariæ sub omni respectu spectant, 12, 23, 65, 101, 115, 117, 125, 153, 178, 190, 230, 242, 298, 320, 363, 391, 401, 406, 441, 477, 616.

7514. *Hierosolyma*. — Peccatrix civitas Hierosolyma representat animam infidelem; quid misericos Deus facere voluit pro hac urbe, et quomodo obstinata fuit; miseriæ peccatoris, 44.

7515. *Hierosolymitanum concilium*. — Quid dicitur Mariam dedisse consilii sanctis apostolis relative ad concilium Hierosolymitanum, 537.

7516. *Hippolytus* (S.), martyr. — Laudes canit Virginis Mariæ, 148.

7517. *Hispania*. — De Hispania, S. Jacobo, et Immaculata Conceptione, 611.

7518. *Hispanica verba*. — De Maria ancilla Domini sunt quatuor eadem Hispanica lingua facta, 750.

7519. *Holophernes*. — Obsidens Bethuliam quid significat, 90, 91; quomodo Maria venit in historiam obsidionis Bethulæ, 91; Holophernes quasi flagellum Dei, 172; Maria nova Juditha contra Holophernem, 408, 409.

7520. *Homerus*. — Quid mirabile fiovit de Hectoris cadavere; quid de rosa narratur quoad hoc, et quid de Maria nova rosa, 429.

7521. *Homicidæ*. — Lex apud Hebræos de homicidiis; qui Adamus fuit homicida et quid pœnæ solvit, 520, 521.

7522. *Homo, homines*. — Homines sunt viatores, 15; de limo terræ formati et non de pulvere, cur, 20, 21; homo pauperulus, 51; de homine comparato Deo, 52; incapax homo cuius rei, 52; quid homo per peccatum factus est, 60; de sublimitate hominis secundum animam, 65; ad quid creatus homo, 67; de variis modis quibus quatit homines concupiscentia, 202; incapacitas hominis ex verbis Jobi, 205; cur cum hominibus animalia diluvio perierunt, 214; inter animalia homo factus mitissimus et humanissimus, 365; irascitur peccatori Deus; Maria placat iram ejus, 572; tentatio serpentis infernalis ad hominem, 401; hominem peccatum fecit tanquam vas perditum, 415; homo intelligitur sub nomine mundi, 491; quomodo homines digni sunt promissionibus Christi, 525, 526.

7523. *Honor*. — Præcipue agitur de titulo hoc applicato ad Mariam, 318, 320, 331, 346, 443, 531, 572.

7524. *Honorificentia*. — Maria dicta honorificentia populi Dei, 461.

7525. *Honorius anachoreta*. — Testimonium tradit de nomine Mariæ, 95.

7526. *Honorius Augustodunensis*. — Vocat Mariam meridiem de Spiritu sancto splendenter, 185, 348; aliis titulis Mariam ornat, 348.

7527. *Hortus*. — Maria Hortus conclusus, 144, 235, 426.

7528. *Hoyense oppidum*. — De hoc oppido relative ad Mariæ cultum, 585.

7529. *Hugo cardinalis*. — Præclara ejus testimonia, 525, 370, 401.

7530. *Hugo Carthusiensis* (S.). — Laudes Mariæ celebrat, 151.

7531. *Hugo S. Victoris*. — Lequitur de Maria Virgine-Matre, 235.

7532. *Humanitas*. — Etymologia humanitatis et humilitatis, 745.

7533. *Humilitas*. — De humilitate Mariæ, 337, 441; laudes humilitatis quæ basis est aliarum virtutum, 334; variæ exempla humilitatis, 334, 335; de profundissima humilitate Mariæ tractatur sub symbolo turris, 438-443; quanto plus honorata Virgo Maria, tanto humilior, 577, 578; explicantur verba canticæ Mariæ: *Respexit humilitatem ancillæ suæ*, 745-752; et alia verba ejusdem canticæ *et exaltavit humiles*, 795-797; duæ classes humilium, 410.

7534. *Hymni*. — Hymnus doloris de obitu Mariæ Vir-

ginis, 565, 566; hymnus laudatorius Mariæ, 572; hymnus per dialogum, 575; hymnus S. Petri ad Mariam, 573; pro S. Petro, 580.

7535. *Hymnodia*. — Vocatur Maria hymnodia angelorum, 267.

7536. *Hyperdulia*. — Soli Mariæ debetur ille cultus, et quanti faciendus, 326.

7537. *Hypocritæ*. — Labiis, sed non corde Deum colunt, 37; hæretici hypocritæ, malitia istorum diabólica, 503, 504; dicunt, et non faciunt, virtutes laudant, illis tamen non incumbunt, 441; simulatoribus et hypocritis non parcat Deus, 504.

7538. *I*. — Hæc littera quorumnam nominum est initialis relative ad honorem Mariæ, 97.

7539. *Idiola*. — Varia testimonia ejus præsertim Mariana, 121, 176, 481, 483, 560.

7540. *Idola*. — Idolum Dagonis, diabolus est idolum, 118; eversio idolorum, 511.

7541. *Ignatius* (S.), martyr. — Varia ejus testimonia quæ præcipue ad honorem Mariæ attinent, 148-150, 221, 260, 349, 561, 620.

7542. *Idolphonius* (S.). — Præclara ejus testimonia præsertim Mariam laudantia, 156, 162, 185, 186, 187, 201, 221, 223, 242, 263, 327, 348, 412, 445, 535, 556, 620.

7543. *Illuminans*. — Maria recte vocatur Illuminans, 95, 102, 108, 109, 111, 112, 186.

7544. *Illuminata*. — Maria recte vocatur illuminata, 98, 102, 104, 105.

7545. *Illuminatrix*. — Titulo isto ornatur Maria, 97, 98, 102, 108, 109, 111, 112, 531.

7546. *Illustrans*. — Maria vocatur illustrans, 108, 112.

7547. *Imago, imagines*. — Maria vocatur imago divini archetypi, 54, 568; Mariæ imagines secum deportatas, apostoli perferunt in orbem terrarum, 561; mirabilis narratio de imagine vera B. Mariæ, 577; statua quedam B. Mariæ delineata a S. Materno Valerius, 584; pietas S. Martiani pro imagine Mariæ, 585; ad Virginis Mariæ nascituræ imaginem miracula facta sunt, 587; S. Petrus et imagines Mariæ, 592; de sancto Luca et imaginibus Mariæ, 655, 656.

7548. *Immaculata Conceptio Mariæ*. — Canticum *Magnificat* exponitur applicatum ad Immaculatam Conceptionem Mariæ qua concepta fuit, 669-832; primo exponitur per brevem paraphrasin totum canticum Mariæ, 671-675; secundo, est introductio canticæ *Magnificat* pro mysterio Immaculatæ Conceptionis B. V. Mariæ, 675-675; affirmatur mysterium Immaculatæ Conceptionis Mariæ contineri et claudi sub verbis canticæ *Magnificat*, 686; an de activa, an de passiva canticum Mariæ loquatur Conceptione, 687; loquitur de passiva, 690; quod probatur ex verbis præcipue S. Elisabethæ collatis cum aliis verbis, probatur etiam ex verbis evangelistæ, et quidem verbis ipsius Mariæ, 694-716; verba ergo canticæ *Magnificat* exponuntur et ubique ex his verbis applicatio ad Immaculatam passivam Conceptionem Mariæ probatur illam sanctissimam Virginem fuisse Immaculatam in hac sua Conceptione; res ergo probatur per verba canticæ *Magnificat*, 717-832; de Immaculata Conceptione Mariæ sunt quedam carmina laudatoria, 857, 858; Conceptio Mariæ probatur fuisse Immaculata, 177-196.

7549. *Immaculata Maria*. — Maria vocatur *Immaculata mea* a Deo, 89.

7550. *Imperatrix*. — Maria vocatur Imperatrix, 120, 211, 345, 552, 484.

7551. *In*. — Speciale mysterium et singulare hujus præpositionis, 755, 754.

7552. *Incarnatio*. — Incarnatus Filius Dei, quid Mariæ tribuit, 106; Verbum incarnatum comparatur imbri, 268; quid lumps quoad incarnationem, 281; sapientia divina in Maria absolvit incarnationem sanctissimam, 599, 421; Filius Dei incarnatus, est Agnus, 404; gloria Mariæ ex incarnatione Filii Dei, 643; cur in incarnationis annuntiatione, Gabriel angelus incipit per verbum: *Ave*, 764; Incarnatio carminibus descripta, 822, 859.

7553. *Incofer Melchior* (scribitur et: *Incofer*) — Ejus testimonia de SS. Petro et Joanne apostolis quoad Mariam, 574, 625.

7554. *Indi*. — De S. Thoma apud Indos, et de cultu Mariæ in India, 634; de templis Mariæ apud Indos, 634, 635.

7555. *Indulgentia*. — Maria vocatur indulgentia peccatorum, 80; quam nobis indulgentiam meruit Jesus passionis suæ, 510.

7556. *Indumentum*. — Maria vocatur Indumentum regale, 570.

7557. *Infantia Mariæ*. — Carminibus celebratur, 840.

7538. *Infernus*. — Quomodo sit infernus; balena figura ejus, 39; Dominus fuit catapotium inferno et quomodo, 511.

7539. *Infirmilas*. — Maria, salus infirmorum, illis succurrit in variis corporis eorum calamitatibus, quod probatur, 161-166.

7560. *Ingratus animus*. — Erga Deum quam indignus, 58, 83.

7561. *Inimici Mariæ*. — Negant ejus intercessionem et consuluntur, 26.

7562. *Initium*. — Vocatur Maria initium salutis nostræ, 288.

7565. *Innocentes*. — Sancti innocentes carminibus celebrati, 872.

7564. *Innocentius* (papa). — Loquitur de Maria ut luna, supra, sole, 519.

7565. *Innovatio*. — Vocatur Maria innovatio creaturæ, 559.

7566. *Instrumenta passionis*. — Varia instrumenta passionis Christi, 521, 522; aliqua mystica explicatio pro sacerdote, 522.

7567. *Intercessio*. — Rationabile est invocare Mariam B. Virginem Mariam, 11; ad quid intercessio sanctorum, 15; diversimode implorantur intercessionem Domini Jesu et sanctorum, 26; potentissima est intercessio B. Mariæ Virginis, 75-86.

7568. *Interemptrix*. — Maria vocatur interemptrix, 269, 578.

7569. *Interpres*. — Nomina interpretum cantici *Magnificat* expenitur, 677-682; nomina incipientia per A, 677, 678; per B, 678; per C, 678, 679; per D, E, F, G, 679; per H, 679, 680; per J, L, M, 680; per N, O, P, R, S, 681; per T, 681, 682; per V, Z, 682.

7570. *Interventrix*. — Maria vocatur interventrix, 85.

7571. *Introitus*. — Maria vocatur introitus ad regnum, 481.

7572. *Inventrix*. — Maria vocatur inventrix, 545.

7575. *Invidia*. — Depingitur invidus, et datur exemplum invidiæ, 552.

7574. *Invocatio*. — Quomodo invocatur Christus Dominus, quomodo sancti, 26; invocationi Domine nostræ Mariæ aptissimum præmittitur epithetum: Sancta, 86-91; invocatio Mariæ in Christianæ Ecclesiæ initiis, 561.

7575. *Ira*. — Iram Dei meremur; supplicatio ad Deum, ut parcat, 54.

7576. *Irenæus* (S.). — Testimonia ejus præsertim pro Maria, 126, 272, 281, 519, 594, 408, 410.

7577. *Iris*. — De Iride mentio fit, 265; Maria Iræ est, 265, 266; quid animadvertitur relative ad Iridem, et quid mysterium in hoc quoad Mariam, 268; Maria Iride venustior, 335.

7578. *Isaacus*. — Coram Domino sumus veluti Jacob coram Isaac patre suo, 26; mansuetus fuit Isaacus, 172; quid fecit et quid dixit Isaacus post Jacobo suo filio datum benedictionem, 261; Christus novus Isaacus, 514; per suum sacrificium, Isaacus Deo placuit, et quid ei dixit Deus, 554.

7579. *Isaie prophete liber*. — Multa loca hujus prophete libri adducuntur, quorum plurima Mariæ applicantur: Cap. I. Si fuerint peccata vestra ut coxiuin, vel ut nix dealbabitur, 501; Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, 822. — II. Erit præparatus mons domus Domini in vertice montium, 291. — IV. Umbraculum diei ab æstu et in securitatem, et absconsionem a turbine, et a pluvia, 76. — V. Turrim ædificavit dilectus in medio vineæ, 445. — VI. Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus exercituum, 25; Solum excelsum et elevatum, 261, 399. — VII. Ecce Virgo concipiet et pariet Filium, 139, 221, 261; Pete tibi signum a Domino Deo tuo, sive in profundum inferni sive in excelsum supra, 261; Sciamus reprobare malum, et eligere bona, 475. — IX. Deus, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis, multiplicabitur ejus imperium, 117. Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, 397. — X. Consummatio abbreviata inundabit justitiam, 499. — XI. Detegabitur infans ab ubere super foramine aspidis, et in caverna reguli, qui ablatctus fuerit, manum suam mittet, 81; Egre dietur Virga de radice Jesse, et Flos de radice ejus ascendet, 164, 476, 569, 610, 826; Non male facient, neque poterunt perdere illum in universo monte sancto meo, 466. — XII. Exsulta et lauda, habitatio Sion, quia magnus in medio tui Sanctus Israel, 598. — XIV. Ascendam, similis ero Altissimo, 399. — XVI. Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ de petra deserti ad montem filiae Sion, 469, 492; Absconde fugientes, et vagos ne prodas, 475. — XIX. Ascendet Dominus super nubem levem, 217. — XXVI.

Salvator ponetur murus et antemurale, 467. — XXVIII. Sicut in valle quæ est in Gabaon, irascetur Dominus: ut faciat opus suum, alienum opus ejus, ut operetur opus suum, peregrinum est opus ejus, 275; exspecta, reexpecta: modicum ibi, modicum ibi, 406, 407; ponam in pondere iudicium et justitiam in mensura, 503. — XXIX. Erit vobis visio, sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, et dicent: Lege istum, respondit: Non possum, signatus est enim; et dabitur liber nescienti litteras, etc., 591. — XXXIII. Esto brachium nostrum in mane, 786. — XXXIV. Descendent unicornes cum eis, et tauri cum potentibus, 562. — XXXV. Gloria Libani data est ei, et decor Carmeli, 220; Deus ipse venit et salvabit nos, 379; Via sancta vocetur, nec per eam transeat pollutus, 518. — XXXVII. Non ingre dietur urbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, 186. — XXXVIII. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ, 298, 500. — XL. Congregabit agnos, et in sinu suo levabit, fetas ipse portabit, 787. — XLIII. Ego sum, ego sum, et non est absque me, Salvator, 279; Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me, 489. — XLV. Transibant ad te, et te adorabant, teque deprecabuntur: tantum in te est Deus, 25; Rorate cæli desuper, et nubes pluant justum, 264, 282, 566, 409, 422, 455. — XLVI. Dabo in Sion salutem et in Jerusalem gloriam meam, 501. — XLIX. In umbra sapientiæ et in umbra argenti protexit me, 221; Leva oculos, et vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi... omnibus his, velut ornameto vestieris, et circumdabis eos tibi quasi sponsa, 288; Non esurient, nec sient, et non percutiet eos æstus et sol, quia miserator... et ad fontes aquarum potabit eos, 561; Numquid potest mulier oblivisci infantem suum? etsi illa oblita fuerit, ego non, etc., 564; Erunt reginæ nutritiæ tuæ, 484. — L. Indueas cælum tenebris, 114; Dominus dedit mihi linguam disciplinæ, ut sciam quomodo oporteat me loqui, 516. — LI. Cæli sicut fumus inque scens, 114; prodigia in cælo sursum et in terra deorsum, 537; consurge... in metu percussisti superbum, vulnerasti draconem, 786, 787. — LII. Ego qui loquebar, ecce adsum, 29. — LIII. Generationem ejus qui enarrabit? 541; Non aperuit os suum, 487; Coram tonante se, obmutuit, 488; Languores nostros tulit et dolores nostros ipse portavit, 496, 510. — LIV. Eris quasi hortus irriguus cujus non deficiunt aquæ, 256. — LIX. Diviserunt inter me et Deum, 457. — LX. Mensus est pugilio aquas, et cælus palmo conclusit, 114; Gloria Libani ad te venit, abies, et buxus, et pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis tuæ, 160; Tunc videbis et afflues... filii tui de longe venient, et filie tuæ de latere surgent, 511. — LXI. Exsultabit anima mea in Domino, quia induit me vestimentis salutis, et indumento justitiæ circumdedit me, 190; Spiritus Domini super te eo quod unxit te, 532; gaudens gaudebo in Domino, 727. — LXII. Vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit, 92; Propter Sion non tacebo... egredietur ut splendor justus ejus, et salvator ejus ut lampas accendatur, 257, 281. — LXIII. Tu, Domine, Pater noster et Redemptor noster, 50; In dilectione sua redemit nos, 54; Torcular calcavi solus, 515. — LXIV. Utinam dirumperes coelos, 453. — LXV. Critique antequam clament, ego exaudiam eos, 58. — LXVI. Quis audit unquam tale, 586; Cælum sedes mea, 599.

7580. *Isidorus*. — Aliquot citantur ejus testimonia, 162, 505, 509.

7581. *Israel*. — Verba cantici *Magnificat*: Suscepit Israel, explicatur et applicatur Conceptioni Immaculatæ Mariæ, 801, 802.

7582. *Itinera*. — S. Jacobus apostolus, quando fuit comes itinerum B. Mariæ Virginis, 615; item de S. Joanne apostolo, 619, 620.

7583. *Jacob*, filius Isaac. — Jacob cujus figura est, 56; de visione Jacobi in somno, quando vidit scalam, 457; Christus quomodo Jacobus, 511.

7584. *Jacobi sancti Epistola*. — Ad quid adducuntur hæc verba capitis secundi epistolæ ejus: Qui legi non implevit, offendit autem in uno, factus est omnium reus, 275; adhuc ad quid verba capitis quarti: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, 514.

7585. *Jacobus Bidermannus* (poeta). — Adducit S. Petrum e spelunca ad Mariam scribentem ejusque patrocinium implorantem, 575.

7586. *Jacobus Major* (S.), apostolus, filius Zebedæi, et frater Joannis. — Testimonium dat pro Immaculata Conceptione Mariæ, 185; in Hispania templum virgini condidit, 530, 614; de singulari S. Jacobi Majoris apostoli in Mariam Deiparam pietate, 611-616; comes Mariæ fuit, 615.

7587. *Jacobus Minor* (S.), apostolus, vocatus frater, id

est consobrinnus Domini. — In liturgia S. Jacobi, vocatur Maria : *Domina sanctissima, immaculata*, 119; alia testimonia quæ dat de Virgine, 192, 349, 350; specialiter dissertatio fit de singulari S. Jacobi Minoris, apostoli, erga Virginem Mariam pietate, 635-637; oratio ejus habita in transitu Mariæ refertur, 637-639; aliquis celeberrimus locus de liturgia S. Jacobi Minoris depromptus exponitur ad laudes Mariæ, 636.

7588. *Jacobus Pontanus*. — Refert dialogum Mariæ Virginis et Joannis, 623.

7589. *Jahel*. — Varia narrantur de Jahel, quæ, ut plurimum, applicantur Mariæ Jahel appellatæ, 256, 340, 362, 761.

7590. *Jansenius*. — Quid dicit de modo defensionis serpentis, 293.

7591. *Janua*. — Maria vocatur Janua salutis, gratiæ, paradisi, 410.

7592. *Janua cæli*. — Specialiter tractatur de verbis litaniarum : *Janua cæli*, applicatis Mariæ, 455-459; Maria vocatur diversimode *Janua cæli*, 86, 524.

7593. *Jaspis*. — Maria titulo Jaspidis decoratur, 97, 98, 418.

7594. *Jebusaus*. — Diabolus per Jebusæum significatus, 437.

7595. *Jehova*. — De litteris nominis Jehova, Adonai et Amen, quid singulariter dicitur et invenitur per decompositionem litterarum, 536, 537.

7596. *Jephthæ, Jephtheis*. — De Jephthæ deplorante virginitatem suam, 162; quid relationis de Maria cum ista, *ibid.*

7597. *Jeremiæ prophetæ liber*. — Varia loca hujus prophetiæ exponuntur et explicantur, et sæpius applicantur Mariæ : Cap. I. Nescio loqui, 72, 537; Ne timeas a facie eorum, quia ego tecum sum, 339. — III. Dux virginitatis meæ es tu, 44; Quomodo ponam te in filios et tribuam tibi terram desiderabilem, hæreditatem præclaram exercituum gentium, 47; Revertere ad me, et ego suscipiam te, 500, 504. — IV. Stultus populus meus non cognovit, filii insipientes sunt et vecordes; sapientes sunt, ut faciant mala, bene autem facere nescierunt, 293; Usquequo morabuntur in cogitatione noxiæ? 514. — V. Equi amatores et emissarii facti sunt, 202. — XVIII. Descende in domum figuli, et mea ibi verba audi, 414; Numquid deficiet de petra agri nix Libani, aut evelli possunt aquæ erumpentes frigidae et defluentes, 469. — XXII. Terra, audit sermonem Domini, 13, 371; Si fuerit.... annulus in manu dextera mea, inde evellam eum, 289. — XXIII. Hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus justus noster, 237; Ego colum et terram impleo, 596. — XXXI. Novum creavit Dominus super terram : femina circumdabit virum, 217, 267, 698; In charitate perpetua dilexi te, 509. — XXXII. Fortissime, magne, et potens Domine exercituum, 44. — XXXVIII. Audi, et bene tibi erit, 36. — XLIV. Venite, sacrificemus Reginæ cæli, 476.

7598. *Jeremiæ propheta*. — Laudatur ob virginitatem; cum eo Maria comparatur, 161, 450; sanctificatus in utero matris, et laudatur de hoc; sed in hoc superatur a Maria Virgine, 178, 354.

7599. *Jericho*. — De urbe hac narratur quod bona esset, aquæ tamen ejus pessima, et terra sterilis, 410, 411; sanata sunt aquæ et quomodo, 411; et terra germinavit, *ibid.* hæc omnia applicantur Deo et Mariæ, 412.

7600. *Jerusalem*. — Quid prædictum fuerat de Jesu et quomodo completum in Jerusalem, 29; Jerusalem graviter peccatrix in Deum, tamen ab illo adhuc amatur, 44; Jerusalem figura Ecclesiæ, 110; figura Mariæ; quid sonat vox *Jerusalem*, 187.

7601. *Joachimus Perionius*. — Quid enarrat de S. Bartholomæo, 614.

7602. *Joannes apostolus et evangelista* (S.). — Sanctus Joannes in insula Patmos relegatus quid vidit, et quid depinxit de majestate divina, 55; de singulari S. Joannis in Mariam virginem pietate, 616-630; sermo sancti Joannis in transitu B. Virginis, 622.

7603. *Joannes Baptista Bartheolus*. — Quid deliciose narrat de Maria, Paulo, S. Dionysio Areopagita et fidelibus 596.

7604. *Joannes Baptista Zachariæ* (S.). — De alteratione nominis S. Joannis Baptiste. 102; vocatur vox Verbi, 104, 735; testimonium quod Jesus reddit de Joanne Baptista, 108; conceptus fuit in peccato, sed ab eo absolutus antequam nasceretur, 178; quam magnus coram Domino fuit, 353; laudatur ob suam anticipatam sanctificationem, 354; ad quid exsultatio ejus in utero matris, 394; mater ejus, suscepto hoc filio, risit, 405; Joannes Baptista est Bosculus Ecclesiæ, 450; de exsultatione Joannis B. et effectibus ejus, 671, 692, 728; hoc quod

principium sumpsit, quomodo non cessabit, 672; in verbis cantici Mariæ : *Suscepit puerum suum*, includitur Joannes, 673, 803, 891; quomodo adhuc in utero matris, tamen locutus est, 703, 704, 719; annuntiatio angeli pro Joanne, 710, 769; quomodo sanctificatus est, 731, 753, 743; comparatio Mariæ et Joannis, 734.

7605. *Joannes Bonifacius*. — Quid dicit, agens de præcipuis feriis Marianis, 362.

7606. *Joannes Chrysostomus* (S.). — Præclara ejus testimonia, præsertim ad gloriam Mariæ referuntur. Vide *Chrysostomus*.

7607. *Joannes Damascenus* (S.). — Vide *Damascenus*.

7608. *Joannes Geometra*. — Testimonia ejus quæ specialiter attinent ad laudes Virginis, 147, 264, 349, 409, 424, 466.

7609. *Joannes Hierosolymitanus*. — Vocat Mariam Nubeculam, dulem, puram, 153, 349.

7610. *Joannis* (S.) *Epistolæ*. — Epistolæ primæ quædam loca explanantur : Cap. II. Ut non peccetis, sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum, et ipse est propitiator peccatorum nostrorum, 26, 75, 372. — IV. Caritas est Deus, et qui in charitate manet, manet in Deo, 210, 399, 445; Mandatum habemus, ut qui diligit Deum, diligat et proximum suum, 447. — V. Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum et Spiritus sanctus; et hi tres unum sunt, 42, 375.

7611. *Joannis* (S.) *Evangelium*. — Varia loca ex Evangelio S. Joannis enarrantur, quæ sæpius Virgini Mariæ laudes afferunt : Cap. I. Simon Joannis, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, 92; Illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, 103, 238; Omnis per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil, 143; Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi, 213, 810; Non ex voluntate carnis neque ex voluntate viri, sed ex Deo, 218, 511; Plenum gratiæ et veritatis, de cuius plenitudine omnes nos accepimus, 254; Gratiæ et veritas per Jesum Christum facta est, 291, 395, 523; Non sum dignus ut solvam corrigiam calceamentorum ejus, 335; Mundus cum non cognovit, 491. — II. Quid mihi et tibi est mulier, 598. — III. Nemo potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum illo, 23, 376; Sic Deus dilexit Mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam, 367, 509, 512; Nisi quis renatus fuerit, non potest videre regnum Dei, 536. — V. Erat lucerna ardens et lucens, 108; Tolle grabatum tuum, ambula, ne amplius peccaveris, 490; Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio, 511; Procedent qui bona egerunt, in resurrectionem vite, qui vero mala, in resurrectionem judicii, 532. — VI. Ego sum panis vivas, 422. — VII. Qui credit in me, flumina fluent de ventre ejus : hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant, 33, 16, 372. — Dixerunt fratres ejus ad Jesum, 233. — VIII. Cum exaltaveritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego ipse sum, 30; antequam Abraham fieret, ego sum, 29. — X. Ego et Pater unum sumus, 29, 49; Ego sum ostium; per me si quis introierit, salvabitur, 453, 459, 525. — XI. Lazare, veni foras, 50; Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? si reliquimus eum sic, omnes credent in eum, 352; Domine, ecce quem amas, infirmum, 464. — XII. Nisi granum frumenti, cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum lucem habebit, si autem mortuum..., 216. Operamini dum lucem habetis, 426; Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras, 510. — XIV. Pater in me manens, ipse facit opera, 25; Qui credit in me, opera quæ ego facio et ipse faciet, et majora horum faciet, 29; Ego sum via, veritas et vita, 127, 167. — XV. Pater meus agricola est, 216; Non vos me elegistis, sed ego elegi vos de mundo, 358; Manete in me, et ego in vobis, 599. — XVI. Si quis petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis, 26, 512; Petite, et accipietis, quærite, et invenietis, 38; Cum venerit ille, arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio, 62; Tristitia vestra convertetur in gaudium, 284; Si abiero, mittam vobis eum, 379; Adhuc multa habeo vobis dicere; sed non potestis portare modo, 536. — XVII. Volo ut ubi ego sum, et vos sitis, 485. — XIX. Mulier, ecce filius tuus, ecce Mater tua, 78, 599, 630; Tolle, tolle, crucifige, 129; Nullam in eo invenio causam, 435; Unus militum lancea latus ejus aperuit, 459; Consummatum est, 534; Ex illa hora accepit eam in sua, 630. — XX. Noli esse incredulus, sed fidelis, 375; Accipite Spiritum sanctum : quorum remiseritis peccata, etc., 494. — XXI. Quem diligebat Jesus, 210; Pasce oves meas, 333; Amas me plus his, 448.

7612. *Jobi liber*. — Varia loca hujus libri sacri exponuntur et explicantur : Cap. II. Testa radebat saniem,

31. — III. Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est conceptus est homo, 754. — V. Vocas si est qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere, 11; nascitur homo ad laborem, in sudore vultus sui pane suo vescens, donec revertatur in terram, de qua sumptus est, 520. — VI. Fratres mei praeferierunt me sicut torrens, qui raptim transit in convallibus, 581; calamitas quam patiebatur in statera, quasi arena maris gravior, 451. — VII. Usquequo non pareis mihi, nec dimittis me ut glutin salivam meam? 281; ventus est vita mea, 298; hæc est lætitia vie ejus, ut rursum de terra alii germinarent, donec impleatur risa ostium et labia tua júbilo, 404. — IX. Verebar opera mea, sciens quod non parceres delinquenti, 503. — XIII. Vocabis me et ego respondebo tibi, 40; Cur me arbitraris inimicum tuum, et contra folium quod vento rapitur ostendis potentiam tuam, et stipulam siccam persequeris, 285. — XIV. Quis potest facere mandum de immundo conceptum semine? 754. — XV. Ecce parturit injustitiam, concepit dolorem, et peperit iniquitatem, 754. — XIX. Pelli meæ, consumptis carnibus, adhesitos meum, et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos, 456; Misere mihi mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me, 468, 471; scio quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die, de terra surrectorus sum, 535. — XXVI. Columnæ cœli contremiscunt, 114. — XXVII. Non loquenter labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium, 72. — XXVIII. Habet argentum venarum suarum principia, et auro locus est, in quo conflatur, 152. — XXXI. Pepigi fœdus cum oculis meis ut ne cogitarem quidem de virgine, 212, 215. Ab infantia crevit mecum miseratione, 569. — XXXVII. Cœli solidissimi, quasi ære fusi sunt, 114, 455; ab aquilone aurum venit, 115. — XXXVIII. Concentum cœli quis dormire faciet, 114; nunquid micantes stellas... conjungere valebis et gyrum arcuati poteris dissipare, 205; quis dedit gallo intelligentiam, 298; laudabant eam astra matutina et jubilabant ei filii Dei, 541. — XLI. Non fuit potestas super terram quæ comparatur ei, 558. Non paream ei et verbis potentibus et ad deprecandum compositis, 504. — XLII. Job autem servus meus orabit pro vobis, et faciem ejus suscipiam ut non imputetur vobis stultitia, 87.

743. *Jobus.* — Fuit iste sanctus gentilis, exemplar præclarum patientiæ, 11, 31, 281, 394; fuit et exemplum castitatis, 212, 215; consolationem quamnam habuit in suis doloribus, 555. (Quædam alia quæ ad Jobum attinent, facile reperiri possunt in titulo precedenti.)

744. *Joelis prophætæ Liber.* — Varia quæ reperiuntur in hoc libro exponuntur et explicantur: Cap. I. Computruerunt ut jumenta in stercore suo, 198, 415. — II. Parce, Domine, populo tuo, et ne des hæreditatem tuam in opprobrium, ut dominentur ei nationes, 505; Benignus et misericors est, 900.

745. *Jonæ prophætæ Liber.* — Aliquot loca hujus prophetiæ elucidantur: Cap. II. Clamavi de tribulatione mea ad Dominum de ventre inferi, 39. — IV. Afflictus Jonas afflictione magna, 468; Lætatus lætitia magna super hedera, 21; melius est mihi mori quam vivere, 22.

746. *Jonas.* — In ventre balænæ, 38, 39; sedens sub hedera, quid figure nobis offert, 21; quid de infari, Jona, et passione Jesu, 507.

747. *Jonathas.* — Quomodo nos peccatores Jonathas comparamus, 151.

748. *Joseph Græc. (S.).* — Mira ejus testimonia præsertim pro Maria enarrantur, 102, 105, 108, 115-117, 126, 275.

749. *Joseph (Jacobi filius).* — Laudatio Josephi, filii Jacobi, comparati cum S. Josepho sponso Mariæ, 215, 216; de vase quo augurari solebat, et quomodo Maria figurata per hoc, 424; Josephus cujus fuit umbra, 512.

750. *Josephus (S.), poeta.* — Ejus testimonium de Maria, 452.

751. *Josephus (S.), sponsus B. V. Mariæ.* — Objectio facta quoad S. Josephum vocatum patrem, quæ solvitur, 218, 219; blasphemus Herodius quoad S. Josephum quomodo confutatur, 251, 655, 656; carmina quoad S. Josephum, 864.

752. *Josephus (S.) confessor.* — Tituli quibus Mariam ornat, 163, 168, 464, 466.

753. *Josue Liber.* — Loca hujus libri explicata: Cap. V. Noster es, an adversarius noster? 516. — VII. Fili mi, da gloriam Deo et confitere, 278.

754. *Jovinianus.* — Contra eum quid S. Hieronymus de anxii, 178.

755. *Jutaras, Judæi.* — Mysterium Matris Virginis patuit Judæis quamvis hoc dissimulent, aut callide supprimunt ut et obstinate perneget, 228, 229; de hoc riogi-

tor Judæus, 251; quid improbatur Hebræis obsecratis de Maria, 281; quodnam Judæorum fuit maximum delictum, 521.

756. *Judas (S.), apostolus.* — Vide THADDÆUS.

757. *Judicium.* — Visio miranda de judicio Dei, 475.

758. *Judicum Liber.* — Duo loca tractantur hujus libri: Cap. IX. Et ecce una mulier, fragmen molæ desuper jaciens, illis capiti Abimelech, et confregit cerebrum ejus, 559. — XI. Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcumque pollicitus es; hoc solum mihi præsta, quod deprecor, dimitte me ut duobus mensibus circumeam montes, et plangam virginitatem meam cum sodalibus meis, 162.

759. *Judith.* — Virgo Maria sub multiplici respectu castitatis, pulchritudinis, fortitudinis, comparatur Judithæ, 91, 97, 98, 247, 256, 362, 408, 409, 761. (Pro aliis de Judith, vide sequentem titulum.)

760. *Judith Liber.* — Varia loca hujus sacri libri expantur et sæpissime Mariæ Virgini applicantur: Cap. IV. Congregaverunt frumenta in præparationem pagnæ, 215, 216. — V. Deus cœli mare aperuit, 127. — VIII. Nunc ergo, ora pro nobis, quoniam mulier sancta es, et times Deum, 86; Erat hæc in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valde, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum, 428; Quia patiens Dominus est, in hoc ipso peniteamus, et indulgentiam ejus fusi lacrymis postulemos, non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, 502. — IX. Deum cœlorum, creatorem aquarum, et Deum totius creaturæ, 44. — XI. Non est talis mulier super terram in aspectu et in sensu verborum, 269. — XV. Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri, quia fecisti viriliter, ideo eris benedicta in æternum, 409.

761. *Jurgia.* — Quomodo Maria comparetur aræ in rebus ambiguis, 451.

762. *Jus.* — Vocatur Maria jus dirimens lites, 78.

763. *Justi et Maria.* — In nos Maria effervescit majori calore quam justi, 462.

764. *Justitia.* — Quid prius eveniat necesse est, ut anima justitia decoretur, 61; ænigma quoddam de justitia, 640.

765. *Kyrie eleison.* — Cur inchoantur litanæ voce Kyrie eleison, et cur lingua Græca, 17-20; soliloquium de Kyrie eleison, 2-24.

766. *Labia.* — Quomodo dicantur esse labia Mariæ, 269.

767. *Lac Mariæ.* — Lac uberrum suorum cuinam Maria reliquit, 621, 655.

768. *Lacrymæ.* — Respicit Deus lacrymas pœnitentiæ, 34, 70, 254; quod assertum probatur exemplo regis Ezechias, 527.

769. *Lactantius.* — Testimonium dat de virtute continentiae, 198; loquitur de genealogia Jesu ut Dei et hominis, 218.

770. *Lactatrix.* — Maria vocatur Lactatrix Salvatoris animæ nostræ, 288.

771. *Lælius.* — Guidiccienus carmina composuit ad honorem S. Petri quoad ejus pietatem erga Mariam, 380.

772. *Lætitia.* — Maria vocatur lætitia afflictorum omnium, 112, 451; lætitia humani generis et lætitia omnium sanctorum ac virginum, 516; causa lætitiae, et lætitia Israel, 408.

773. *Lamech.* — Ad quamnam ætatem pertineat Lamech, 495.

774. *Lampas.* — Sub variis respectibus hæc vox Mariæ adaptatur, 79, 105, 345, 363, 458, 462.

775. *Lapis.* — Christus lapis, 51, 52; Maria lapis, 170, 369.

776. *Later.* Later quicumque quomodo imago S. Trinitatis, 64.

777. *Lateranense concilium.* — De maternitate Dei quid definiit, 150.

778. *Laurentius Justinianus (S.).* — Varia et præclara præcipue pro Maria testimonia ejus referuntur, 129, 135, 275, 319, 350, 362, 391.

779. *Laus, Laudes Mariæ.* — Varia loca quibus præclara verba pronuntiantur Mariam laudantis, 15, 82, 91, 95, 156, 200, 557, 558, 559, 568, 569, 561, 569, 570, 582, 599, 603, 640, 647, 649, 654, 857, 871.

780. *Laxamentum.* — Maria vocatur merito laxamentum angustiarum, 475.

781. *Lazarus mendicus.* — Quomodo de eo loquendum venit in cantico Mariæ, 798.

782. *Lectulus.* — Maria vocatur lectulus Salomonis, 203, 547.

783. *Legati.* — De legatione et legatis ad Mariam missis, 587, 596.

7454. *Leo* (animal). — Christus est leo de tribu Juda, et quid inde, 505.

7455. *Leo Magnus* (S.). papa. — Quid dicit de sanctione festi Annuntiationis, 528.

7456. *Leopardus*. — Quid hujus animalis rabidi rabiem placare potest, 505.

7457. *Leuiculi*. — Apostoli quomodo duodecim leuiculis adumbrati, 535.

7458. *Levamen*. — Vocatur Maria molestiarum levamen, 95; et vocatur levamen oppressorum, 450.

7459. *Leviticus Liber*. — Quædam loca hujus libri sacri explicantur: — Cap. V. Non mittit in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est, 518; Par turturum, aut duos pullos columbarum, 445. — XII. Mulier si suscepto semine, pepererit masculum, triginta diebus diebus manebit in sanguine purificationis, 217, 754. — XIX. Offeres totum arietem in incensum super altare, oblatio est Domino, odor suavissimus victimæ Domini, 53. — XXVI. In quo posuit Deus iniquitates omnium nostrum, 509.

7460. *Lin*. — Maria ad quid comparatur Linæ, 425.

7461. *Libanus*. — De Libano et Maria Virgine quid dicitur, 67, 160, 220.

7462. *Libellus*. — In Filio Dei quid est libellus amoris supplex, 80.

7463. *Liber, Libri*. — Maria vocatur liber novus, 545; vocatur etiam liber vere vivus, 569; liber revelationum S. Elisabeth quid nos docet, 626; de libro apocrypho Nativitatis Mariæ, 647.

7464. *Liberatio*. — Maria vocatur liberatio damnatorum, 287; vocatur etiam liberatio lacrymarum, 454.

7465. *Lignum*. — Vocatur Maria sacrosanctum paradisi lignum, 451.

7466. *Lilium*. — Quid de lilio narratur et quomodo Maria lilio comparatur et vocetur lilium, 158, 177, 178, 186, 195, 216.

7467. *Limbi*. — De limbis quænam notiones dantur, 810.

7468. *Litanie*. — Unde nomen litanie venit, 14, 15; agitur præcipue de litanis Lauretanis, 13; divisio harum, 15, 16; exponuntur litanie Lauretanæ quæ recitantur in ecclesia, 17, 18; cur inchoentur litteris Græcis, 17; de versu et responso quæ terminant litanias Lauretanæ, de oratione per quam concluduntur, 550.

7469. *Liturgia*. — In liturgia S. Jacobi quid est ad honorem Mariæ Virginis, 575; quænam magna testimonia laudem Mariæ dantia in liturgia sancto Marco tributa, 581; auctoritas liturgiæ S. Jacobi apostoli, 656.

7470. *Locus*. — Maria vocatur locus ejus qui loco capi non potest, 345.

7471. *Longinus*. — De Longino quid dicitur, 50, 523.

7472. *Lucæ* (S.) *Evangelium*. — Varia loca, quorum plurima Mariam laudantia adducuntur ex hoc Evangelio et applicantur: Cap. I. Beati me dicent omnes generationes, 88, 121; Nemo vocaretur hoc nomine in cognatione, 102; Ne timeas, Maria, invenisti gratiam apud Deum; Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi, 105, 220; Beata quæ credidisti, quoniam perficeretur in te, quæ dicta sunt tibi a Domino, 106, 689, 705; Missus est Gabriel angelus ad Mariam Virginem, 129; Uirile hoc mihi ut veniat Mater Domini mei ad me, 165, 689, 705, 706; In tenebris et in umbra mortis sedent, 258; Respexit humilitatem ancillæ suæ, 252; Concipies et paries lilium, et vocabis nomen ejus Jesum; ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum, 280; Exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo, 280, 295; Fecit mihi magna qui potens est, 557; Exsultavit infans in utero, 394, 704; Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, 689; Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui, 695, 699; et ait Maria, 709; A Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ, 755; Et ecce eris taecens, et non poteris loqui, usque in diem quo hæc fiant, 754; Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, 798; Circumcidere puerum.... Et tu, puer, propheta Altissimi vocaberis... Puer autem crescebat et confortabatur spiritu, 804. — II. Fili, quid fecisti nobis sic, 156, 219; Par turturum aut duos pullos columbarum, 214; Omne masculinum adaperiens vulvum, sanctum Domino vocabitur, 250; Evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Salvator, 268, 280, 405, 740; Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo, 301, 582; Erat subditus illis, 487; Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus, 514. — III. Ut placebatur, filius Joseph, 219, Videbit omnis caro salutare Dei, 580. — IV. Spiritus Domini super me, evangelizare pauperibus misit me, 229; Omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant eos ad Je-

sum; ipse autem singulis manus imponens, sanabat eos, 465. — V. Exi a me, Domine, quia homo peccator sum, 555; Volo, mundare, 578. — VII. Adolescens, tibi dico: Surge, 50; Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, 489. — XI. Nemo accendit lucernam, et ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut, etc., 108, 295; Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti, 150, 421, 422, 699; Fortis armatus qui custodit atrium suum, 558. — XV. Pater, peccavi in eorum et coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus, 45, 495; Fili, tu semper mecum es, et omnia mea, tua sunt, 607. — XVI. Filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis, 294. — XVII. Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis, etc., 586. — XVIII. Nemo bonus nisi solus Deus, 246; Traditus est ad illudendum, ad flagellandum et crucifigendum, 579. — XXI. Videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum potestate magna, 379. — XXII. Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis, 300; Sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram, 422. — XXIII. Pater, dimitte illis, 372; Hodie mecum eris in paradiso, 518. — XXIV. Quibus ille dixit: Quæ, etc., 302; Induit virtute ex alto, 559; Loquebantur de his omnibus quæ acceiderant, 436.

7475. *Lucas* (S.). — De S. Luca quatenus pictore et de imaginibus quas pinxisse dicitur, 575, 635, 636; de singulari erga Mariam S. Lucæ evangelistæ pietate, 655-660; sermo ejus in Assumptione B. Mariæ Virginis, 657, 658; Evangelium secundum Lucam de Assumptione Mariæ in cælum, 658.

7474. *Lucerna*. — Virgo Maria quomodo vocatur lucerna, 109, 570; Jesus lucerna, 106.

7473. *Lucernarium*. Vocatur Maria lucernarium auro exornatum, 88, 515.

7476. *Lucia virgo*. — Laudatur pro castitate et comparatio ejus cum Maria, 206.

7477. *Lucifer*. — Quid de hac stella matutina, 48; Lucifer princeps demonum, 559; Maria quomodo lucifer stella sit, 460.

7478. *Lumen*. — Vocatur Maria lumen probatissimum, 86, 104.

7479. *Luna*. — Varia dicuntur de luna; et persæpe applicantur Mariæ, quæ dicitur esse luna, 78, 91, 108, 169, 318, 535, 412, 485.

7480. *Luthernus*. — Obgnavit iste imparissimus hæresiarcha fidem centurionis fuisse majorem fide Mariæ, confutatur, 577, 578; idem ait: Maria fuit dubia fide, 578; confutatur, 578, 579; quid deducit de voce *lutheris* data Mariæ, 593.

7481. *Lux*. — De luce comparata Mariæ quæ vocatur Lux, 103, 104, 109, 462, 660.

7482. *Lycco*. — Hic rex Arcadum, cur dicebatur conversus lucis in lupum, 564.

7485. *Lyranis*. — Testimonia ejus referuntur, 42, 63, 261.

7484. *Machabæorum Liber secundus*. — Hujus libri loca adducuntur et explicantur: Cap. XII. Misit Hierosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, 469. — XV. Et universa sancta civitate illa, 42.

7485. *Macrobius*. — Testimonium quod tradit de prudentia virtute, 294.

7486. *Magi*. — Nomina et munera magorum et quid per hæc munera representatur, 116; carmina ad honorem magorum, 870.

7487. *Magister sententiarum* (Petrus Lombardus). — Testimonia ejus, 166, 194, 200.

7488. *Magistra*. — Maria sub multiplici ratione vocatur Magistra, 107, 110, 111, 561, 578, 581, 586, 537, 727.

7489. *Magnes*. — Magnes amoris, 60; Maria cordium magnes, 85.

7490. *Magnificat* (canticum Mariæ). — Annuntiator opus super *Magnificat*, 9, 10; hoc canticum per paraphrasim aliquantum explicatur, 301, 502; Expositio nova litteralis de *Magnificat* in sensu mysterio immaculatæ Conceptionis Mariæ appropriata, 669-852; præfatio ad lectorem, 669, 670; Expositio quædam per summarium, 669-675; introductio cantici *Magnificat* pro immaculatæ Conceptione Mariæ, 675-675; editiones variæ cantici *Magnificat*, 675-677; variæ translationes hujus cantici, 677; interpretes et expositores cantici *Magnificat*, breviter per alphabetum recensentur, 677-682; verba cantici hujus in communi et de ipsorum dignitate et excellentia, 682-685; de sensu litterali cantici hujus speculativo et practico in communi, 685-687; claves variæ pro expositione litterali hujus cantici, 691, 709, 716; exponuntur et evolvuntur varii versus cantici hujus quod invenitur in capite primo Evangelii sancti Lucæ, *Et ait Maria*, etc., 709-850.

7491. *Magnificatio*. — Magnificatio duplici modo fieri potest, 717.

7492. *Magnus*. — Quisnam dicitur magnus, 717.

7493. *Malachie prophetæ Liber*. — Locus explanatur capituli quarti qui sic est: *Vobis timentibus Deum orietur Sol iustitiæ*, 360, 390.

7494. *Malum, Mala*. — In malis corporalibus præsto est Maria, 463; explicatio de malis in bonum cooperantibus, 638.

7495. *Mammilla*. — Maria vocatur mammilla orphanorum, 111, 193.

7496. *Manasæ*. — De hoc lapide et quo modo mirabili applicatur, 170, 171.

7497. *Mane, Thecel, Phares*. — De explicatione et applicatione harum vocularum ad SS. Trinitatem, 71, 72; quomodo ex his verbis recursus fiat ad Mariam Virginem, 239.

7498. *Manichæi*. — Putarunt Mariam Virginem fuisse phantasiam, 598.

7499. *Manna*. — Cæleste fuit miraculum; quomodo Maria hoc fuit adumbrata, 263; ubi servabatur, 421; applicatio ad Mariam dictam vasculum mannae 421, 422.

7500. *Mansio Mariæ*. — Apparet quid fecerit Maria manens in terra post Ascensionem Jesu, 556-563.

7501. *Manthanas*. — (Vide *Baptistæ Manthanas*).

7502. *Manus*. — Manus Moysis orantis; elevatio manuum in oratione, 53; mystica explicatio verborum: *vox quidem, vox Jacob est, manus autem sunt Esau*, 56.

7503. *Marcella*. — Dicitur esse femina quæ dixit ad laudem Mariæ: *Beatus venter qui te portavit et ubera quæ suxisti*, 421, 760.

7504. *Marcellus*. — Testimonium ab illo datum de virtute prudentiæ, 297.

7505. *Marci (Evangelium S.)*. — Duo loca hujus sancti evangelistæ referuntur cap. XVI: Prædicare Evangelium omni creaturæ, 491; In nomine meo demonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit, 94.

7506. *Marcion*. — Hæresiarcha iste confutatur a Tertulliano, 222.

7507. *Marcus (S.)*, evangelista. — Ejus liturgia quibus titulis ornat Mariam Virginem, 119, 581; S. Petrus eum docuit amorem erga Mariam, 580.

7508. *Marcus Tullius*. — Loquitur de prudentiæ virtute, 293, 294.

7509. *Mardocheus*. — De Mardocheo sedente ad palatii fores Assueri quid applicandum veniat, 437, 438; ejus zelo Judæi liberati, 484; quid factum illi cum legerentur Assueri historiæ regni, 501.

7510. *Mare*. — Varia dicuntur de mari quæ elegantissime applicantur Mariæ Virgini, 60, 93, 102, 122, 127, 128, 288, 506, 507.

7511. *Margarita*. — Margaritæ est Maria, 96, 98.

7511 bis. *Margarita (Sancta)*. — Fuit virgo, quomodo Mariæ comparatur, 163.

7512. *Maria (Virgo Mater Dei...)*. — Comparatio Mariæ cum Eva, 76; *advocata*, 76, 77; *luna, lux, stella* Maria, 103; variae festivitates Mariæ, 714. (Nol amplius dicitur hic de Maria, nam de ea fere in omnibus titulis huius indicis tractatur; quare ergo, benevole lector, quod velis, in titulo qui correspondet rebus quas scire velis.)

7513. *Maria Magdalena*. — De ea odores spargente suavitate repletas, 100; speculum est penitentis, 394; quomodo imago sit Dei Genitricis, 423; servi Maria Virgo quid reliquit, 635.

7514. *Marracius*. — Opus fecit: *Apostoli Mariani*, 9, 10, 531-660; opus dedicat, 531-554; præfationem dat lectori, 551-554; index hujus operis, 659-668.

7515. *Marsilius*. — Devotus fuit erga sanctissimum nomen Mariæ, 588.

7516. *Martha (S.)*. — Maria comparatur Marthæ sollicitæ, 423.

7517. *Martialis (S.)*. — Fuit discipulus S. Petri et apostolus Aquitanorum, 588; altare erexit ad honorem Mariæ post aliquod miraculum, 588.

7518. *Martianus (S.)*. — Hujus devotio miranda erga Mariam, 583.

7519. *Martinus I*, papa. — Concilium Lateranense sub hoc papa celebratum, quid definivit ad laudem Mariæ, 130.

7520. *Masselli Laurentius*. — Quid dicit de reliquiis B. Mariæ, 621.

7521. *Mater*. — Per transennam, Maria vocatur Mater sub multiplici respectu, 79, 81, 85, 86, 91, 113, 122, 129, 130, 135, 543, 547.

7522. *Mater admirabilis*. — Hæc verba litaniarum Lau-

retanarum tractantur ad honorem Mariæ, 258-270.

7523. *Mater amabilis*. — Hæc verba litaniarum Lauretanarum tractantur ad honorem Mariæ, 239-238.

7524. *Mater castissima*. — Hæc verba litaniarum Lauretanarum tractantur ad honorem Mariæ, 196-215.

7525. *Mater Christi*. — Hæc verba litaniarum Lauretanarum tractantur ad honorem Mariæ, 163 170.

7526. *Mater Creatoris*. Hæc verba litaniarum Lauretanarum tractantur ad honorem Mariæ, 270-277.

7527. *Mater divinæ gratiæ*. — Hæc verba litaniarum Lauretanarum tractantur ad honorem Mariæ, 170-177.

7528. *Mater intemerata*. — Hæc verba litaniarum Lauretanarum tractantur ad honorem Mariæ, 225-239; ubi probatur Mariam fuisse Virginem ante partum, 226-228; item probatur Mariam fuisse Matrem Virginem in partu, 228-230; denique probatur Mariam Virginem Matrem, remansisse semper Virginem post partum, 230-234; objectiones solvuntur passim, 225-234; sed præsertim, 231-234.

7529. *Mater inviolata*. — Hæc verba quæ reperiuntur in litanis Lauretanis, et quæ præclarum honorem afferunt Mariæ, evolvuntur 215-225; in istis paginis probatur quod manens virgo, Maria Jesum conceperit, *ibid.*

7530. *Mater misericordiæ*. — Vocatur merito Maria mater misericordiæ, et probatur, 79.

7531. *Maternitas Mariæ, Mater Virgo Maria*. — Quia Maria Mater est Dei, exauditur a Jesu, suo filio, facilitate, 81; figuratur Maria Mater matre Coriolani, 83; vocatur Maria Mater mare dolorum, 129; probatur Mariam veram esse Dei Matrem, et causa narratur cur Maria veri Dei Mater vera etsit et dicatur, 150; vocatur Maria Mater intemeratissima, 153; quomodo per suam maternitatem Maria, super omne quod non est Deus, exaltata sit, 153, 154; quomodo probatur pro Maria maternitas Dei, 168; Maria est Mater Virgo et castissima, 196-215, 225-239, 215-225; Maria est Mater Salvatoris vere, et quomodo probatur, 277-288; dignitas maternitatis Dei est optima et intrinseca atque propria Virginis venerandæ colendæque ratio, 322; hoc probatur mirando modo, 322-324; Maria, quia in Matrem Dei electa, est cooperatrix salutis, 404-408; ex eo quod Maria sit Mater Verbi, quid ex hac nobis beneficiorum, 410-414; condignas habuit Virgo Maria dispositiones ad Dei maternitatem, 416-421; Mater apostolorum vocatur Maria, 551; de dignitate Matris Dei, 646; de verbis gloriosis pro Maria: *Unde hoc mihi ut veniat Mater Domini mei ad me?* 703.

7532. *Materius (S.)*. — Quidnam fecerit ad honorem Mariæ, et quibus modis suam erga hanc SS. Virginem pietatem exhibuerit, 582-585; Ecclesiæ, templa quæ pro Maria ædificavit, *ibid.*

7533. *Mater purissima*. — Hæc verba quæ reperiuntur in litanis Lauretanis, et quæ præclarum Mariæ afferunt honorem evolvuntur, 177-196; probatur ibi Mariam fuisse immunem sive a peccato originali sive ab actuali, 177.

7534. *Mater Salvatoris*. — Hæc verba quæ reperiuntur in litanis Lauretanis et quæ præclarum Mariæ afferunt honorem, evolvuntur, 277-288; quid facit pro Maria titulus Matris Salvatoris, 277.

7535. *Matrimonium*. — Carmina de matrimonio S. Josephi cum Maria, 854.

7536. *Matthæi (S.) Evangelium*. — Multa loca Evangelii secundum Matthæum explicantur, et persæpe conducunt ad laudem et gloriam Mariæ: Cap. I. Vocabis nomen ejus Jesum; ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum, 23, 160, 280, 710; Noli timere accipere Mariam conjugem tuam, quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est, 164, 165; 689; Joseph, virum Mariæ, de qua natus est Jesus qui vocatur Christus, 165, 219; Cum esset desponsata Mater Jesu Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto, 226, 337; Non cognoscebat eum, donec peperit filium, 231; Liber generationis Jesu Christi filii David, 476. — II. Accipe puerum et Matrem ejus, 149; Ubi est qui natus est rex Judæorum? 477. — III. Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, 69, 289; Cœli aperti sunt super eum, 114; Penitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum, 505, 519; Exibant ad Joannem Hierosolyma, et omnis Judea, et omnis regio circa Jordanem, 607. — V. Vos estis lux mundi, 108; Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt, 197; luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, 363; Usque ad novissimum quadrantem, 468; tota unum aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant, 528. — VII. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus au-

tem sunt lupi rapaces, 505. — VIII. Non inveni tantam fidem in Israel, 555, 573, 577; Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, 461. — X. Estote prudentes sicut serpentes, 298. — XI. Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista, 195; Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos, 372, 490, 525; Quidquid orantes petieritis, credite quia accipietis, 432; Discite a me quia mitis sum et humilis corde, 796; — XII. Ecce mater tua et fratres tui foris stant quærentes te, 465. — XIII. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito, 51; Nova et vetera, 669. — XIV. Jesus, dimissa turba, ascendit in montem, 52. — XV. Dimitte eam, quia clamat, 52; Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me, 57; O mulier, magna est fides tua, 575; Domine, filia mea male a demonio vexatur, 464. — XVI. Tibi dabo claves regni cælorum, 553. — XVIII. Qui se humiliaverit... hic major est in regno cælorum, 458. Venit Filius hominis salvare quod perierat, et dare animam suam redemptionem pro multis, 494. — XIX. Vos qui secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim, 539, 485; Si vis ad vitam ingredi, serva mandata, 472, 490. — XX. Animam suam dedit in redemptionem, 54. — XXI. Domus orationis vocabitur, 444. — XXII. Non nubent, neque nubentur, 157. — XXIII. Sanguis qui effusus est a sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariæ, 229; Qui se humiliat, exaltabitur, 458. — XXIV. Quis putas, est dispensator fidelis et prudens quem constituit Dominus super familiam suam? 585; Cælum et terra transibunt, verba autem mea non præteribunt, 527. — XXV. Nescio vos, 139; Euge, serve bone et fidelis, quia in paucis fuisti fidelis, intra in gaudium Domini tui, 290, 520. — XXVI. Accipite et comedite : hoc est corpus meum, 422; Promptus spiritus, et caro infirma, 465. — XXVII. Vere Filius Dei erat iste, 50; Ne forte dicant plebi : Surrexit a mortuis, et erit novissimus error prioris, 229; Deus meus, ut quid dereliquisti me? 515. — XXVIII. Euntes, baptizate eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, 42; Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra, 120, 511, 512; Ite, dicens fratribus meis, 234.

7557 *Mattheus* (S.), apostolus. — Quomodo compræparatur puer sterili, 358; dimittit telonium, 619, 645; de singulari S. Matthæi apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate, 645-649; oratio S. Matthæi apostoli de Deiparæ Virginis laudibus, 647; ejus testimonium excellentissimum de Maria, 646; quid narrat de Maria, 647; liber ejus apocryphus, 647; De Ecclesia loquitur quasi de regno cælorum, 669.

7558 *Matthias* (S.), apostolus. — De singulari S. Matthiæ apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate, 652-654; oratio ejus de donis Mariæ, 652.

7559 *Maxentius*. — Quamquam virginem nefarie adamavit, 165.

7560 *Maximus* (S.). — De quadam interpretatione ab eo data, 284; quid ex auctoritate Maximi circa quiddam concludit S. Thomas Aquinas, 519.

7561 *Maximus Taurinensis*. — Loquitur de Mariæ gratiis repleta et illi applicat aliquem celeberrimum locum psalmodi, 88; loquitur de Maria quasi manna de qua venit vermis Christus, 265.

7562 *Mechildis*. — Visio B. Mechildis videntis Mariam et S. Joannem audientisque illos loquentes, 620.

7563 *Mediatrix*. — Maria ornatur vocabulo præclaro mediatrix, et ejus mediato rationibus confirmatur, 18, 20, 90, 96, 98, 147, 272, 335, 415.

7564 *Medicamen*. — Vocatur Maria merito medicamen infirmorum, 451.

7565 *Mel cura*. — Sub multo respectu Maria vocatur medicina, 79, 81, 96, 214, 345, 375.

7566 *Mel*. — Maria vocabulo mellis ornatur, et merito, 82, 274, 469.

7567 *Metanichthon*. — Testimonium hujus hæresiarchæ in honorem Mariæ, 557; attamen sibi contradicens, aliquid Mariæ probrosum dicit, 598.

7568 *Melchior*. — Nomen hoc est unius ex tribus magis, 116.

7569 *Meliton* (S.). — Quid enarrat de transitu B. Mariæ Virginis, 567.

7570 *Memoria*. — Maria prudentissima memoriam habuit prætorum, quod est habere prudentiam, et quod probatur, 298-302.

7571 *Mendicantes*. — Quid facit mendicus, quomodo sumus mendicantes, 51.

7572 *Mens*. — Explicantur verba cantici Mariæ, *mente cordis sui*, et variæ dantur etymologiæ vocis : mens, 789-791.

7573 *Mergu's*. — Quid singulare animadvertit Isidorus de mergu's, 399.

7574 *Meritum*. — Meritum Mariæ Virginis superat creaturam omnium meritum ob favores illi concessos a Deo, 104.

7575 *Messanenses*. — Epistola Mariæ ad Messanenses et alia de his, 595; legationem ad Mariam mittunt, 596; citatur epistola Mariæ ad illos, 600; auctoritas hujus epistolæ, 601.

7576 *Messias*. — De Messia quatenus conclusio in verbis cantici Mariæ : *Suscepit Israel puerum suum*, 805. (Vide varios titulos qui applicantur Jesu Christo.)

7577 *Metaphrastes*. — Quid Simeon Metaphrastes narrat de Maria quoad mandatum quod dedit S. Joanni pro duabus virginibus, 621.

7578 *Methodius* (S.). — Varia testimonia præclara quæ protulit S. Methodius præsertim ad honorem Mariæ, 94, 110, 118, 147, 191, 195, 212, 234, 550, 408.

7579 *Meum, tuum*. — Amor rejicit frigida verba : meum, tuum, 447.

7580 *Michæ prophetæ Liber*. — Adducuntur loca hujus prophetiæ : Cap. IV. Turris gregis nebulose ad te venit, et veniet potestas prima, regnum filia Jerusalem, 443. — VI. Ipse est salus nostra, 465. — VII. præcoquas fies desideravit anima mea, 162.

7581 *Michael*. — Quomodo sonet vox ista; an Michael apparuit Abrahamo, 62, 63; de prælio Michaelis contra infernum quid narratur, 359.

7582 *Michol*. — Maria vocatur altera et nova Michol, 96, 98; quomodo Michol non habens filium adducitur pro Maria Virgine, 252.

7583 *Miles*. — Quomodo fit nefarius et infamis, et quomodo nos, 66.

7584 *Mirabilis Maria*. — Mirabilis super omnia est Maria, 266.

7585 *Miraculum, Miracula*. — Miraculo firmavit Deus mysterium SS. Trinitatis, 64; miraculum quo aqua baptismatis evanescit, 75, 74; Maria vocatur miraculum super omnes miraculorum fines elevatum, 116; et stupendum miraculum, 135; et miraculum omnium miraculorum maxime novum, 262; et miraculum præstantissimum, 348; miraculum naturæ, 443; tremendum miraculum, 558; miraculum orbis, 553; miranda miracula, 588, 589.

7586 *Miseratrix*. — Miseratrix vocatur Maria, 470.

7587 *Miserere nobis*. — Hæc verba quæ concludunt verba litaniarum Lauretanarum *Agnus Dei, qui, etc.*, explicantur et per paraphrasim evolvuntur, 517-524.

7588 *Misericordia*. — Verba sunt de misericordia Dei, 23, 24, 34, 44; de misericordia Mariæ verba, 484, 540; de misericordia Dei diffidere non debet peccator; veniam oret, et benignum eum habebit, et pium, 498-503; de misericordia Dei verba sunt in explicatione verborum cantici Mariæ : *Et misericordia ejus a progenie in progenies, timentibus eum*, 775-782.

7589 *Missæ*. — Commemoratio Mariæ in missa, 574, 575, 676. (Quoad Missæ res alias, videre bonum erit titulum *Sacrificium*.)

7590 *Monasterium*. — Antiquissimum monasterium ad honorem Mariæ, 586; monasterium Marianum ad Petragoriceenses, 589.

7591 *Moniales*. — Quid mirandum narratur de monialibus monasterii S. Clare, 644, 645.

7592 *Monilia*. — Miranda monilia ornatus Mariæ Virginis, 482.

7593 *Mons, Montes*. Sancti figurati per montes, 18, 19; Maria vocatur Mons sub multo respectu, 217, 240, 265, 291, 292, 345, 465, 569; S. Jacobus minor Marianum montem vocat, 657.

7594 *Mors Christi* Passione sua et morte Christus Jesus paradisum nobis aperuit, et quid inde commodi pro nobis, 517-524.

7595 *Mors Mariæ*. — Probatur apostolos morienti Mariæ adfuisse, 565, 561-567 (mirandæ in his paginis narrationes); sermo sancti Pauli apostoli in transitu B. Mariæ Virginis, 604; sermo S. Joannis in transitu B. Mariæ Virginis, 622; sermo S. Thomæ apostoli in transitu B. Mariæ Virginis, 651; et S. Jacobi Minoris, 657; et S. Philippi apostoli, 659; et S. Bartholomæi, 641; et S. Matthæi apostoli, 647; et S. Thaddæi, 650; S. Matthiæ, 652; S. Barnabæ, 654; et his apostolorum vocibus vocem suam addit S. Lucas evangelista, cujus adest sermo pro Assumptione Mariæ, 657; loquitur S. Petrus a tans Mariæ morituro, 605; miranda enarrantur quæ referuntur ad obitum et sepulchrum B. Mariæ Virginis, 603, 605, 616, 620, 624, 625, 653, 657, 641, 649, 650, 652, 654; oratio S. Simonis apostoli in transitu B. Mariæ Virginis, 649; obitus B. Mariæ Virginis carnalibus describitur, 581, 582.

7596 *Moyse*. — Moyses ascendit ad montem Sinai et

Testimonium dat Trinitatis et unitatis in Deo, 67; aliud ejusdem pro eadem re testimonium, 72; quid argumenti est cum Deus mittit homines mansuetos sicut Moyses fuit, 172; seditio in Moyse; quid sonat vox *Moyse*, 471; quomodo apparuerit Deus Moyse in monte, 519.

7577. *Mulier*. — Maria vocatur *Mulier sancta*, 91; *mulier amicta sole*, lucem gestans, 155; *mulier nequit obliuisci pueri sui* et quid ex hoc deducendum quoad alia, 361; an probrosum sit *Maria* quod vocetur *Mulier*; et an potius non sit honor *Mariæ* quod hoc titulo decoretur; confutatur cavillatores hæretici ejusque nomen sint, 598, 599, 600, 606; explicantur ad honorem *Mariæ* immaculatæ verba S. Elisabeth dicentis: *Benedicta inter omnes mulieres*, 697, 698.

7578. *Mundus*. — Miseria mundi, 21; Spiritus sanctus in formatione mundi ferebatur super aquas, 58, 59; ad instar ejusdem typi fuit mundus, 62; imago mundi, 112; mare est mundus, 115; et quid in hoc mari, et ad quem petatur subsidium, 115; mundus comparatur templo, 225; lacrymæ et gaudium mundi, 258; comparatur deserto mundus, 259; mundus comparatur civitati Jericholim, 411; Jesus Agnus Dei tollit peccata mundi, 485-524.

7579. *Murenlæ*. — Quomodo includuntur in regio ornata *Maria*, 482.

7580. *Murus*. — Quomodo *Maria* comparetur muro, 515, 451, 466, 467.

7581. *Mus*. — Hieme tota mus Alpinus dormiens in caverna sua et discutiens somnum cum Sirius cælo exoritur, quid significat, 461.

7582. *Myrrha*. — *Myrrha* est *Maria* claudens hiantia vulnera, 461.

7583. *Mystis*. — Vocatur *Maria* merito *mystis* arcani consilii, 549.

7584. *Nabuchodonosor*. — Quomodo dicitur fuisse quasi flagellum Dei, 172; crudelitatis monstrum, bestiis assimilatus est, 564; de somnio Nabuchodonosoris regis, et quis illi similis est, 441.

7585. *Nativitas Christi*. — Carminibus depingitur Nativitas Salvatoris nostri, 867, 868.

7586. *Natura humana*. — *Natura* humana comparatur alicui vasculo et cur, 414, 415.

7587. *Nectar*. — *Maria* recte vocatur *Nectar*, et Ambrosia nostra, 82.

7588. *Negotium*. — Sub multiplici respectu *Maria* vocatur *Negotium*, 75, 181, 267, 346, 463.

7589. *Nestorius hæresiarcha*. — Condemnatio hujus declaratur, 613.

7590. *Nicanum concilium*. — Quid definivit hoc concilium quoad Spiritum sanctum et ejus processionem, 56; miraculum stupendum quod evenit in hoc concilio ad confirmandam unitatem essentiae in Trinitate, 61.

7591. *Nicephorus*. — *Varia* ejus citantur testimonia præsertim pro *Maria*, 249, 284, 359, 569, 619, 635.

7592. *Nicodemus*. — Quibus indicis Nicodemus, de quo loquitur Evangelium, cognovit Jesum esse Deum et professus est, 29; de explicatione voculæ *Amen*, b s repetitæ a Christo Jesu ad Nicodemum, 556.

7593. *Nicolaus*, episcopus. — Quomodo, contra hæresiarcham, in concilio Nicæno, probat unitatem et trinitatem esse in Deo, 64.

7594. *Nigrities*. — Quomodo nigritiem habeat *Maria* Virgo formosa, 179.

7595. *Nix*. — *Maria* vocatur recte *Nix* candida, 215.

7596. *Noe*. — *Noe* in arca inter omnia mala circumstantia, quid significat, 59; *Noe* ad quamquam ætatem pertineat, 405, 406; vis sacrificii Noemi, 506.

7597. *Nomen Jesu*. — Excellentia nominis Jesu, 279; angelus illud terræ detulit e cælo, 500; quid hoc nomen sit in ore, corde, et aure, 450.

7598. *Nomen Mariæ*. — Cur Dei Matrem nomine *Mariæ* invocamus, cum tamen angelus eam salutans tacuit hoc nomen, 91-100; de flexione seu prostratione nomine *Mariæ* audito, 634, 635.

7599. *Novatus*, hæresiarcha. — Quomodo sua doctrina ad desperationem adducit lapsos, 199.

7600. *Novatus Mediolanensis*. — Testimonium quod dat de *Maria* Virgine tanquam adjuvante et disponente apostolos ad Spiritum sanctum optime recipiendum et eos excitante ad colendas virtutes, 563.

7601. *Nox*. — Verba *Nox sicut dies illuminabitur*, applicantur *Mariæ* quæ titulo Illuminantis et Illuminatricis ornatur, 109; cur Deus creator noctem fecit, et non diem perpetuum; quid in hoc mysterio, 284, 285.

7602. *Nubecula*. — Variis modis *Maria* vocatur *Nubecula*, 453, 471, 264, 549.

7603. *Nubes*. — *Varia* narrantur de nubibus, et applicatur *Mariæ* quæ sub multiplici respectu *Nubes* rectissime vocatur, 151, 153, 171, 351, 472, 569.

7604. *Numerorum Liber*. — Loca quædam hujus libri sacri exponuntur et explicantur: Cap. V. Si non dormivit vir alienus... disrumpatur, amen, 556. — X. Surge, Domine, et dissipentur inimici tui, et fugiant qui oderunt te, a facie tua, 450, 451. — XIV. Gloria Domini apparuit super tectum Arææ federis, 471. — XIX. Vasmundissimum, 424. — XX. Loquimini ad petram, et illa dabit aquas, 77; Num de petra hæc vobis aquam potero ehere, 577. — XXIV. Orietur stella ex Jacob, 590. — XXXV. Erit profugus usque ad mortem pontificis, 521. — XXXVI. Omnes viri doceant uxores de tribu et cognatione sua, ut hæreditas permaneat, 219.

7605. *Nurus*. — *Maria* qua ratione vocatur *Nurus*, 144, 189.

7606. *Nutrix*. — *Maria* vocatur recte *Nutrix*, 58, 241, 549.

7607. *Nympha*. — Multiplici ratione *Maria* dicitur *Nympha*, 75, 75, 122, 144, 189, 215, 216, 235, 244, 267, 485.

7608. *Obededom*. — Benedictiones quas arca intulit in domum Obededommi, et de benedictionibus *Mariæ* arca novæ, 452, 453; quia Deus benedixit domui Obededommi, benedixit et Joanni, 618.

7609. *Obedientia*. — De obedientia Jesu testimonium S. Simonis apostoli, 619.

7610. *Objectiones*. — Probat auctor verum sensum verborum S. Elisabeth: *Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui*, et hoc contra obicientes alium sensum horum verborum, 699-703; auctor de quo hic locus, est Petrus de Alva, 669.

7611. *Oblectamentum*. — *Maria* dicitur oblectamentum terrigenarum, 99, 346.

7612. *Obliuiteratio*. — Vocatur *Maria* mœroris obliuiteratio, 121.

7613. *Obstinatio*. — Imago obstinationis in bellua, 56.

7614. *Occasiones*. — Fuga occasionum dicitur esse hominis prudentis, 505.

7615. *Octavianus Augustus*. — Ab oraculo responsum petit, et oraculum ei responsum non dat, et quid in hoc mysterio, 281; cur dicit: *Festina lente*, 295.

7616. *Odilo (S.)*. — Vocat *Mariam* sidus inclutum, 115.

7617. *Oecolampadius*. — Quomodo in probrum vertit pro *Maria* vocem mulieris, 598.

7618. *Officina*. — *Maria* sub multiplici ratione vocatur officina, 75, 154, 224, 246, 266, 345, 351.

7619. *Officium*. — Mysterium solum et festivitas Immaculatæ Conceptionis habent in Ecclesia Dei duo officia divina approbata, et hoc quid significat, 773, 774.

7620. *Oleum*. — *Maria* rectissime comparatur oleo, et cur, 99.

7621. *Olfactorium*. — *Maria* recte vocatur numinis Olfactorium, 486.

7622. *Olfactus*. — *Maria* vocatur Olfactus bonæ redolentiae Christi, 548.

7623. *Olibrius*. — Quid fecit infamis, 163.

7624. *Oliva*. *Oiva* quid significat, 59; *Maria* est *Oliva* speciosa, 366.

7625. *Olla*. — *Maria* vocatur *Olla* spei nostræ, 544.

7626. *Omegna*. — Deus est *Omegna*, 20, 43, 166; Christus *Omegna*, 115.

7627. *Onyx*. — *Onyx* relative ad *Mariam* vocatam *Onyx* saluberrima, 419.

7628. *Opulencia*. — *Maria* vocatur *Opulencia* mendicitatis nostræ, 225.

7629. *Opus*, *Omnia*. — Opera, quomodo sint ut sint bona, 108, 109; *Maria* vocatur *Opus* Dei, 412; *Opus* Excelsi, 22, 412; *Opus*, 550, 558.

7630. *Oraclum*. — *Maria* vocatur *Oraclum*, 111, 416, 595.

7631. *Ora pro nobis, sancta Dei Genitrix*. — Hæc verba quæ concludunt litanias Lauretanas explicantur, dicendo de desiderio ardentissimo quo ferunt devoti *Mariæ*, ad consequendam gratiam et gloriam, potentissima istius ope, 525-530.

7632. *Oratio Dominica*. — A Christo Jesu composita et quoties a S. Barholomæ recitata, 641.

7633. *Orationes*. — Humilitas sit oportet in orationibus, 41; oratio sive *Oremus*, quæ concludit litanias Lauretanas, 18, 350; quid per hanc orationem exigit Ecclesia a fidelibus, 550-553; congrua est vox *Kyrie* ad orandum Deum, 22; ad quid orandum Deus, 25, 24; juncta sit oratio desiderio salutis, 52-57; efficacia orationis exemplum in Davide, 69, 70; in Abrahamo, 87; tria sunt necessaria ad bonam orationem, 551-553; orationes *Mariæ* Virginis, S. Joannis, et S. Stephani, 592; vocatur *Maria* Virgo; Oratio pulchra hyponographorum, 516.

7634. *Oratores*. — Oratores ore et non simul corde sunt sepulchra mortuorum foetentia, 57.

7635. *Oratoria*. — Paduæ antiquissimum fuit orato-

rium ad honorem B. Mariæ Virginis consecratum, 569.

7636. *Oratrix*. — Mariæ vocatur Oratrix, 269, 533.

7637. *Oremus*. — Vide hic, superius, *Orationes*.

7638. *Orestes*. — Quid narrat de Oreste honorificum, 580.

7639. *Orgamun*. — Vario respectu Mariæ vocatur organum, 111, 269, 544, 534, 485.

7640. *Oriens*. — Mariæ vocatur Oriens, 547, 530.

7641. *Origenes*. — Ejus testimonia præsertim de Mariâ, 133, 191, 217, 229, 550, 598.

7642. *Origo*. — Mariæ vocatur Origo, 550, 475, 529.

7643. *Orionella*. — De orionella avicula quid mirabile enarratur quoad modum pullos producendi, et quid Mariâ in hoc, 222.

7644. *Ornamentum*. — Mariæ vocatur Ornamentum, 85, 247, 554, 545, 548, 549, 551, 516.

7645. *Ornatus*. — De ornatu Mariæ regio, 481-485.

7646. *Orosius*. — Quid narrat de ludis veterum militibus, 400.

7647. *Os*. — Custodire os suum est prudentis, 515; quomodo Mariâ prudens in hoc, 515, 516; os de quo Job loquitur erat Christus Jesus, et quomodo, 456; Mariâ vocatur Os, 548-551.

7648. *Osculari Filium*. — Explicatio verborum in Psalmis: *Oscutimini Filium*, applicatur Jesu Christo, 28, 29.

7649. *Osculum*. — Osculum Dei, quid est, 40; osculetur osculo oris, 40, 245.

7650. *Osee propheta Liber*. — Quædam loca hujus libri sacri explicantur: Cap. II. Exaudiam caros, et cæli exaudient terram, 15; Sponsus te mihi in sempiternum, 409. — VI. Venit quasi imber nobis temporaneus et secretinus, 174, 263. — XI. In vinculis charitatis, et in funiculis Adam, 572; Ex Aegypto vocavi Filium meum, 686. — XIII. Consumam eos quasi leo, 536; Occurrant eis quasi ursæ rapis catulis, etc., 557.

7651. *Ostium*. — Jesus est ostium: an quod Mariâ vocetur Janua cæli, hoc minuat de juribus Domini, 435, 456.

7652. *Ovidius*. — Quid singulare referat de Claudia, 215.

7653. *Ovis*. — Mariâ in quibus oviculæ comparatur, 502; vocatur Ovis Immaculata, 546.

7654. *Oza*. — Quomodo ejus temeritas punita, quomodo nos simus Oza similes; nostra tamen spes in Mariam, 455.

7655. *Pacifera*. — Vocatur Mariâ Columba pacifera, 467.

7656. *Paginus Sanctes*. — Quomodo veritat verba sacra: *Posuisti lacrymas meas in conspectu tuo*, quæ in Psalmis reperiuntur, 501.

7657. *Palæstina*. — Beneficia quæ Jesus Salvator operatus est in Palæstina, 29.

7658. *Palatium*. — Vocatur Mariâ Palatium animatum, 451; illustrissimum summi omnium Regis Palatium, 586; Palatium Regis angelorum, 457.

7659. *Palmaria*. — Vocatur Mariâ Palmaria Dei amicum, 90.

7660. *Panegyris*. — Vocatur Mariâ Panegyris salutis reconciliationis, 75, 151.

7661. *Paradisus*. — De paradiso quænam narratur, et quomodo appetant Mariæ quæ multiplici ratione vocatur Paradisus, 124, 154, 185, 257, 544, 545, 511, 517, 525.

7662. *Paralipomenon Libri*. — Varia loca exponuntur horum librorum et applicantur.

Libri primi cap. XXVIII. A Deo in Filium electum ut sederet in throno dei, 402; Cogitavi dedicare domum in qua requiesceret Arca Domini, 444. — XXIX. Sedit Salomon super solium Domini, et cunctis placuit, et paruit illi omnis Israel, 402.

Libri secundi cap. VI. Si clauso collo, pluvia non fluxerit, 114; Respice de celo firmamento habitaculo tuo, 414. — IX. Fecit Salomon solium eburneum, 412.

7663. *Parce nobis, Domine*. — Cur Jesu supplicamus dicentes ei: *Parce nobis, Domine*, 487, 488; super hæc verba, dicitur de misericordia quam sperare debet peccator a parte Dei, 498-505.

7664. *Parens Dei-Hominis*. — Hoc titulo merito decoratur Mariâ Virgo, 75.

7665. *Pars*. — Mariâ vocatur Pars Deo hominem unicus, 544.

7666. *Partus*. — Sancti doctores animadvertunt quod feniticia omnis quæ in periculo partus invocavit Mariæ Immaculatam Conceptionem, feliciter partum habuerit, 764.

7667. *Partus virginicus*. — Probat excellentissime Mariam fuisse Virginem semper, 225-239; Virginem

ante partum, 226, 228; Virginem in partu, 228-250; Virginem post partum, 250-254.

7668. *Passio Christi*. — Pro peccatis nostris sanguinem suum fudit Jesus, 49; quod Salvator noster debebat esse Deus et Homo, 52; de Mariâ vulnerata Passione Filii sui, 128; de voce: *Tolle, tolle, crucifige*, 129; quam magni dolores Jesu, et quam injusta sententia quæ condemnatus, 455, 454; recte dicitur Agnus Dominus Christus qui passione sua peccatum exstinxit, penas sustulit, cæcos aperuit, 495-498; Passione Jesu, homo, inter alia bona, conciliatus est Deo, 505-517; et sua Passione coram nobis aperuit, 517-525; Passio Jesu carminibus describitur, 875-878.

7669. *Pater æternus*. — Videatur titulus *Trinitas*.

7670. *Pater de cælis Deus, miserere nobis*. — Circa hæc verba quæveniuntur in principio litaniarum, dicitur recte invocari personas S. Trinitatis et ideo hic agitur de prima persona, 41-48.

7671. *Pathmos*. — In hac insula relegatus S. Joannes vidit et descripsit divinam majestatem S. Trinitatis, 55.

7672. — *Patientia*. — Quid est patientia et quænam fuit Mariæ, 456.

7673. *Patriarchæ*. — De sepultura patriarcharum quid singulare dicitur, 518.

7674. *Patrona*. — Mariâ titulo patronæ sub multiplici ratione ornatur, 20, 74, 76, 78, 79, 451, 466.

7675, 7676. *Paulinus* (S.). Antiochenus, antistes Lucensem. — Devoitionem erga Mariam exhibuit suam; quod probatur, 589.

7677. *Pavlus V.* — Iste summus Pontifex, nominis sui quintus, favit sententiæ Immaculæ Conceptionis Mariæ, 791, 795.

7678. *Paulus* (S.). apostolus vocatur tuba sonora Evangelii, 20; fidem quomodo definiit, 106; quo modo Deum vidit in suo raptu, 519; de singulari S. Pauli apostoli in Mariam Beiparam Virgine pietate, 592-608; ejus sermo in transitu Mariæ, 604.

7679. *Pax*. — Vocatur Mariâ Pax mundi, 266, 516, 467.

7680. *Peccator, Peccatores*. — Contra peccatorem omnia rebellionem agunt, 21; justitia Dei in peccatores, 54; supplicat Deo peccator, 54; anima peccatoris est sponsa indigna Deo, 40; peccator comparatur filio prodigo, 45; Jesus redemptor peccatoris, 51; miseriæ quas secum trahit peccator, 60; peccator volens iterum justificari qualia emittit suspiria, 61; Mariâ inter Deum et peccatorem est clypeus, 78; peccatores adjuvat ad penitentiam, 78; vocatur Mariâ Indulgentia peccatorum, 80; misericordia a Deo Patre irato in peccatores, petita per Jesum et Mariam, 80; peccator, quomodo Gihæro Vandalorum regi assimilatur, 276; nomina aliquot personarum peccato maculatarum gravi vel non, 427; de generali patrocinio Mariæ ad peccatores, in vita, morte ei purgatorio igne, 462, 463; Mariâ est refugium peccatorum, quia horum est patrona, 466, 467; amor Dei erga peccatores simul et justitia, 498; peccator diffidere non debet de misericordia Dei, 498-505; quomodo in passione Domini videmus misericordiam Dei in peccatores 508-510.

7681. *Peccatum, Peccata*. — Quomodo per peccata creascit nostra miseria, 20; peccatum primi hominis in nobis redundat, 21; peccatum quantum malum, 22; peccatum simile est inferno, 59; peccatum nos bestiis assimilât, 45, 46; Mariâ fuit absque macula originali et actuali, 177-196, 591; quid fecit peccatum hominis, 426; modus quo Agnus Dei tollit peccata mundi, 489, 493, 494; maximum damnum quod homini attulit peccatum, 518; poena quæ peccatum est secuta, 520, 521; Mariâ absque peccato originali, 716; homo ante et post peccatum, 751.

7682. *Pecten*. — Cuiam Mariâ suum pectinem reliquit, 621.

7683. *Pelagus*. — Vocatur Mariâ Pelagus amabilitatis, 75; et Pelagus gaudii, 127, 260; Pelagus gratiarum, 545.

7684. *Pelbartus*. — Quid narrat de apostolis in morte Mariæ, 564, 567; quid dicit de S. Joanne et Mariâ, 626, 627.

7685. *Pelicanus*. — Quid facit avis pelicanus pro pulchris emoriis et quomodo per sanguinem suum Jesus sit pelicanus, 54.

7686. *Pellis*. — Quomodo Mariâ pelli de qua Job loquitur comparatur, 456.

7687. *Penarium*. — Mariâ vocatur penarium vitæ, 568.

7688. *Perfectio*. — Ostenditur quam rara sit perfectio, 181.

7689. *Perfugium*. — Mariâ dicitur esse nostrum Perfugium, 82.

7690. *Perseverantia*. — De mercedibus his qui perseverant, repromissis, 47.

7691. *Pestilentia, Pestis*. — Ex qua pestilentia exordium suum sumperunt litanie, 14; de Davide pestilentia presso et quomodo exauditus est a Deo ob suas lacrymas, 69, 70; quomodo Maria pesti finem imponit, 525; remedium contra pestem, 645.

7692. *Petri sancti Epistolæ*. — Varia loca Epistoliarum S. Petri explicantur.

Epistolæ primæ, cap. I. In quem desiderant angeli prospicere, 34; Redempti sumus non corruptibilibus auro et argento, sed pretioso sanguine Agni immaculati, 49, 115, 120, 455, 487; Satagite per bona opera certam facere vocationem vestram, 416; Immaculatus et incontaminatus Dominus, 487; Sperate in eam quæ offertur, vobis gratiam, 525.

Epistolæ secundæ, cap. III. Cœli ardore solventur, 114.

7693. *Petronilla*. — Quid narratur de ea filia S. Petri, 591.

7694. *Petrus Blesensis*. — Varii tituli quibus Mariam ornat, 350.

7695. *Petrus Canisius*. — Vocat Mariam eminentissimam mortaliū . . . 223.

7696. *Petrus Cellensis*. — Testimonium ejus pro Maria, 155, 522.

7697. *Petrus Cluniacensis*, abbas. — Vocat Mariam turrim ad quam peccator currit salvandus, 94; tituli quibus Mariam ornat, 350.

7698. *Petrus Damianus (S.)*. — Præclara ejus testimonia referuntur, quæ præsertim ad gloriam Mariæ editi, 83, 90, 113, 116, 151, 154, 140, 141, 182, 187, 208, 237, 240, 246, 322, 390, 401, 404, 439.

7699. *Petrus de Alva*. — Fecit expositionem cantici *Magnificat*, 9, 669.

7700. *Petrus de Lesuandaria*. — Narrat aliquid de rabino quodam probante Mariam virginatatem cum maternitate adjunxisse, 228.

7701. *Petrus Galesinius*. — Loquitur de festo Assumptionis Mariæ, 562.

7702. *Petrus (S.)*, apostolus. — Erexit Mariæ templum, 350; de singulari B. Petri apostoli erga Mariam Deiparam pietate, 573-592; baptizatus a Christo Jesu, 574; templum Mariæ erexit, 577; Maria ad eum loquitur, 577; Petrus ad obitum Mariæ, 577; loquitur Petrus, 605.

7703. *Pharao*. — Quomodo fuisse dicitur flagellum Dei, 172.

7704. *Pharmacopœia*. — Vocatur Maria Pharmacopœia decumbentium, 98.

7705. *Philippenses (Epistola B. Pauli ad)*. — Varia loca hujus epistolæ explicantur et applicantur. Cap. I. Habeo vos in corde, 257. — II. Deus est qui operatur et velle et perficere, 174; Ut in nomine Jesu omne genua flectatur cælestium, terrestrium et infernorum, 261, 469, 470; Hominiavit... propter quod exaltavit illum et dedit illi nomen quod est super omne nomen, 584, 796; In similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo, 402, 490, 497, 514; Exinanivit semetipsum formam servi accipiens, 409, 454. — III. Mea conversatio in cælis est, 67. — IV. Quæcunque vera, pudica, justa, sancta, amabilia... si qua virtus, 545.

7706. *Philippus*, abbas. — Varia ejus testimonia, 208, 240, 550, 553, 560, 619.

7707. *Philippus Macedo*. — Quodnam maximum fuit ejus eloquium, 275.

7708. *Philippus (S.)*, apostolus. — Tractatur de argumentis quibus probatur S. Philippum apostolum singularem erga Mariam Deiparam Virginem habuisse pietatem, 639, 610.

7709. *Philomela*. — Vocatur Maria Philomela, 669.

7710. *Phoenix*. — Ignis phœnicei recreat, et quid mysterii in bee, 57, 58; vocatur Maria Phoenix, 224, 242.

7711. *Pierius*. — Quid de Egyptiis Pierius refert, 65; quid Pierius Valerianus narrat de luna, quod applicatur Mariæ, 517, 518.

7712. *Pietas*. — Quænam pietas Dei in nos fuit, 358.

7713. *Pilatus*. — De verborum explicatione *Quod scripsi, scripsi*, quæ Pilatus pronuntiavit, 50.

7714. *Pincerna*. — Vocatur Maria gratiarum Pincerna, 87; de historia pincernæ Pharaonis resurrectioni applicata, 552.

7715. *Pinus*. — Quænam mira dicuntur de virginibus ad Mariam pinum ferentibus, 162.

7716. *Pisces*. — Pisces sunt dæmoniorum adumbratio, 118.

7717. *Piscina*. — Quomodo Maria vocetur sic, 463.

7718. *Pistor*. — De historia pistoris Pharaonis quoad resurrectionem, 552.

7719. *Planta*. — Maria vocatur Planta, 545.

7720. *Platanus*. — Cur platano comparata fuit Maria, 78.

7721. *Plato*. — Philosophus iste et sanctissima Trinitas, 64.

7722. *Plenitudo gratiæ*. — De plenitudine gratiæ in Maria, 92.

7723. *Plinius*. — Testimonia Plinii de variis rebus, 53, 196, 514, 428, 475.

7724. *Plutarchus*. — Testimonia Plutarchi de variis rebus, 215, 359.

7725. *Pœnitentia, Pœnitens*. — Depingitur virtus pœnitentie, 53; suspiria pœnitentis, 55, 56; non aspernata Deus fletus pœnitentie, 70; Maria patrona pœnitentium, 78; supplicatio pœnitentis, 271; probantur pœnitentie effectus in remissionem peccatorum, 500, 505.

7726. *Pœtæ*. Quid pinxere de rosa, et quid inde pro Maria, 428.

7727. *Polymius*. — De historia Polymii regis et S. Bartholomæi, 645, 644.

7728. *Pons*. — Maria vocatur Pons, 151, 348, 451, 458.

7729. *Porta*. — Quænam varia dicuntur de porta et quomodo applicantur Mariæ quæ multiplici respectu vocatur Porta, 71, 115, 225, 256, 261, 344, 428, 455, 570; de porta clausa sex diebus, 517.

7730. *Porticus*. — Maria vocatur Porticus gratiarum, 463.

7731. *Portus*. — Maria vocatur Portus, 546, 451.

7732. *Potentia*. — De potentia Mariæ pro nobis in vita, in morte et post mortem, 79; potentissima est Maria tenendo furori divino, compescendo demoni, gratiæque a suprema majestate exorandis, 556-563; de potentia Mariæ representata sub Aræ symbolo, 452; vocatur Maria Potentia, 568.

7733. *Potentianus (S.)*. Historia S. Potentiani, discipuli S. Petri, 586, 587.

7734. *Præcepta*. — Qui præcepta Dei implet, non confunditur, 505; Deus præcipit Adamo ne manducet fructum vetitum, 445, 446; magnum præceptum amoris Dei, 446.

7735. *Præconium*. — Vocatur Maria Præconium, 544, 546, 561.

7736. *Prædestinatio*. — Prædestinavit Deus Mariam in Matrem Verbi, 412; quomodo figuris probatur prædestinatio Mariæ quoad suum titulum honoris maximi, 421; de sermone S. Thomæ quoad rem, 651.

7737. *Prædicatores*. — Amaritudo prædicatorum dicitur abesse a Maria, 480.

7738. *Præfatio*. — Per Mariam filius reguli præfocandus sanatur, 587.

7739. *Prælati*. — Durities prælatorum apparet aliquando, 564.

7740. *Prælium*. — Sumus hic in prælio, de bonis prælii, 638.

7741. *Præputium*. — Cui pellicula Jesu circumcisa relicta, 635.

7742. *Præsentatio Jesu*. — Carminibus describitur, 870.

7743. *Præsidium*. — Vocatur Maria Præsidium animarum nostrarum, 528.

7744. *Pratum*. Maria vocatur Pratum, 545.

7745. *Primas*. — Maria vocatur Primas, 98.

7746. *Primiceria*. — Titulo primiceriæ decoratur Maria, 545.

7747. *Primitiæ*. — Quomodo vocatur Maria Primitiæ communionis, 568.

7748. *Primogenita*. — Quomodo Maria vocatur Primogenita, 75, 416.

7749. *Primogenitus Mariæ*. — Hæretici confutantur circa modum quo intelligunt Jesum fuisse Mariæ primogenitum, 255.

7750. *Priscus*. — Quomodo Priscus Mariam hæredem constituit, 587.

7751. *Privilegia*. — Quædam privilegia Mariæ, 125, 124, 775.

7752. *Proclus (S.)*. — Testimonia ejus præsertim pro Maria, 89, 211, 351, 419.

7753. *Procreatrix*. — Maria vocatur Procreatrix, 100.

7754. *Prodigium*. — Vocatur Maria Prodigium cæleste, 73, 262; incomprehensum Prodigium, 386; Prodigium universi, 445; vocatur etiam cælorum Prodigium, 555, 554.

7755. *Prodigus*. — Historia filii prodigi de quo habet Evangelium, 45.

7756. *Productrix*. — Maria quomodo vocatur Productrix, 462.

7757. *Profligatrix*. — Titulo Profligatrici decoratur Maria, 465.

7758. *Progenies*. — Quid significant termini: *A progenie in progenies*, canticum *Magnificat*, 776, 777.

7759. *Promissiones Christi*. — Ut digni efficiamur his promissionibus quid nobis faciendum et quomodo Maria nos adjuvet in hoc, 525.

7760. *Promptuarium*. — Quomodo Maria vocetur Promptuarium, 75.

7761. *Progenium*. — Maria quomodo vocatur progenium, 315.

7762. *Prophetæ*. — Prophetæ quid fuerunt, 479, 480; Maria horum regina, 480.

7763. *Prophetissa*. — Maria dicitur Prophetissa legis gratiæ, 727.

7764. *Propitiator*. — Quis fuit verus propitiator, 506.

7765. *Propitiatorium*. — De propitiatorio et ejus applicatione ad Mariam, 258, 259; Vocatur Maria Propitiatorium, 450.

7766. *Propositum firmum*. — Exprimitur propositum firmum, 505.

7767. *Propugnaculum*. — Maria vocatur Propugnaculum, 285, 451.

7768. *Prosdocius (S.)*. — Quid de illo sancto enarratur, 589.

7769. *Prosperitas*. — E sacris Litteris, dies est typus prosperitatis, 284.

7770. *Protectio*. — In omni tempore apparet utilitas protectionis Mariæ erga homines, 79; nos protegit Maria contra demones, 457.

7771. *Protectrix*. — Vocatur Maria Protectrix, 79, 191.

7772. *Proto-Evangelium*. — Quid dicitur de hoc proto-evangelio quod dicitur esse Jacobi, et quid dicit istud, 638, 659.

7773. *Protopogenes*. — Ad quid adducitur iste, 29, 181.

7774. *Proverbiorum Liber*. — Plurima loca explicantur hujus libri sacri, quæ sæpius Mariæ applicantur: Cap. III. — Dominus erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum ne capiaris, 754. — VI. Vade ad fornicatam, o piger, 298, 508. — Ego diligentes me diligo, et qui mane vigiliant ad me, invenient me, 81; Quando præparabam celos, aderam, 114; Dominus possedit me in initio viarum suarum, 191; Cum eo eram cuncta componens, 510; Nondum erant abyssi, et ego jam concepta eram, 592. — IX. Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem, 444. — X. Qui moderatur labia sua prudentissimus est, 515; In multiloquio non deficiet peccatum, 516; Egrestatem operata est manus remissa, manus autem fortis divitias parat, 455. — XI. Clementia præparabit vitam, sectatio malorum, mortem, 563; Qui fidelis est, celat amici commissum, 581. — XIII. Qui custodit os suum, custodit animam suam, 515. — XIV. In corde prudentis requiescit sapientia, 511. — XV. In timore Domini, declinat omnis homo a malo, 429. — XVI. In hilaritate vulvis regis, vita et clementia ejus quasi imber, 174. — XVIII. Turris fortitudinis nomen Domini, ad ipsam currit justus, et exaltabitur, 457. — XX. Misericordia et veritas custodiunt regem, et roboratur clementia thronus ejus, 565; Multi homines misericordes vocantur; virum autem fidelem quis inveniet? 574; Aurum ornatum multitudine gemmarum, vas pretiosum, 424. — XXI. Thesaurus desirabilis, et oleum in habitaculo justi, 175. — XXV. Aufer de argento rubiginem et egrediatur vas purissimum, 415. — XXIX. Humilem spiritu suscipiet gloria, 458. — XXXI. Mulierem fortem quis inveniet? 165, 452, 599, 637; Fallax gratia et mulier timens Deum ipsa laudabitur, 296; Et palmas suas extendit ad pauperem, 572; Tu supergressa es universas, 579, 455; roboravit brachium suum, 452.

7775. *Providentia*. — Prudentia quomodo in Maria providentiam habuit futurarum rerum, 508-511.

7776. *Prudentia*. — Vere Maria fuit prudentissima; prudentia ejusque qualitates describuntur et testimonia de ea afferuntur, 292-297; tres habet partes prudentia quæ enumerantur, 297, 298; probatur a Maria habuisse has omnes partes virtutis prudentiæ, 298, 502, 508; Varia per soliloquium dicuntur de prudentia, 511-517.

7777. *Psalmorum Liber*. — Multa loca psalmorum citantur, explicantur et adaptantur Jesu, Mariæ et aliis. — Datur explicatio verborum psalmi I: Beatus vir cujus in lege Domini voluntas, 526; Non resurgit impius in iudicio neque in concilio sanctorum, 552. — II. Apprehendite disciplinam, 28; Filius meus es tu, ego hodie genui te, 48; Rex omnium gentium super Sion montem sanctum ejus, 478. — V. Verba mea auribus percipe, Domine, intellige clamorem meum, 56; Odis omnes qui operantur iniquitatem, 507. — VI. Exaudivit Dominus vocem fletus mei, 70; In inferno autem quis confitebitur tibi, 247; Misereere mei, Domine, quoniam infirmus sum,

464, 466. — VII. Incidit in foveam quam fecit, 401. — VIII. Minuisti eum paulo minus ab angelis, 168. — IX. — Infirmabuntur et peribunt a facie tua, 453; Adjutor in opportunitatibus, 464. — X. Desiderium pauperum exaudivit Dominus 58; Quæ perfectisti destruxerunt, 274; Dominus in celo sedes ejus, 399; Odit omnes qui operantur iniquitatem, 474; Dominus in templo sancto suo, 475. — XI. Nunc exurgam, dicit Dominus, 406. — XIII. Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum, 411. — XIV. Qui ingreditur sine macula, et operatur iustitiam, 590. — XV. Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges, 420; Notas nobis fecisti vias vitæ, 576. Multiplicatae sunt infirmitates eorum: postea acceleraverunt, 465. — XVI. De vultu tuo iudicium meum proleat, 54; Non est inventa in me iniquitas, 455. — XVII. Adjutor meus et redemptor meus, 51; inclinavit oculos et descendit, 114; In Deo meo transgrediar murum, 754. — XVIII. Coli enarrant gloriam Dei, 15, 114, 599, 724; dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam, 105; A summo celo electio ejus, usque ad summum occurrit illius, 455. — XXI. Non timebo mala, quoniam tu mecum es, 97; Ego sum vermis, et non homo, 225; Tu es qui extraxisti me de ventre; spes mea ab uberibus matris meæ, 225, 224; Dinumeraverunt omnia ossa mea, 451. — XXIII. Attollite portas, principes, vestras, et elevamini, portæ.... gloriæ, 519; Domini est terra et plenitudo eius, 526. — XXIV. Universe viæ Domini misericordia et veritas, 195; Propitiaberis peccato meo, multum est enim 282; Respice in me, et misereere mei, 745; vide humilitatem meam, 746. — XXV. In Domino speravi, non infirmabor, 465. — XXVI. Abcondit me in tabernaculo suo, 194; Dominus assumpsit me, 804. — XXVII. Adjutor meus, Deus meus, 54. — XXVIII. Dilectus quemadmodum filius unicornium, 537. — XXX. Ad vesperum demorabitur fletus, et ad matutinum lachryma, 284. — XXX. Factus sum tanquam vas perditum, 415. — XXXI. Inveteraverunt ossa mea, dum clamarem, 516; Beati quorum remissa sunt iniquitates, 496. — XXXII. Verbo Domini cordi firmati sunt, 270; Confiitentur in citharis, 575; De præparato habitaculo suo respexit super omnem terram, 401. — XXXIII. Vultus Domini super facientes mala; Ut perdat de terra memoriam eorum, 54; Gustate et videte quam dulcis est Dominus, 264, 422. — XXXV. Apud te est fons vitæ, 550. — XXXVII. Non est pax ossibus meis, a facie peccatorum meorum; miser factus sum et curvatus sum usque in finem, 499. — XXXVIII. Auribus percipe lacrymas meas, 55. — XXXIX. Domine, ad adjuvandum me, respice, 69; Legens in medio cordis mei, 526. — XL. Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum, 530; Abyssus abyssum invocat, 651. — XLIII. In loco afflictionis, 168. — XLIV. Concupiscet rex decorem tuum, 115. — Adducentur virgines post eam, 162; accingere gladio tuo, 280; Speciosus forma præ filiis hominum, 289; Astitit regina a dextris tuis circumdata varietate, 292, 476-568; Gloria ejus ab intus, 440, 568; Myrrha et gutta et casia a vestimentis tuis, Filiae regum in honore tuo, 442. — XLV. Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus, 88; Transferentur montes in cor maris, 150; Videte opera Domini quæ posuit super terram, 199, 201. — XLVI. Dominus excelsus, terribilis, Rex magnus super omnem terram, 16; Sedes sancta, super quam sedet Deus, 599; Regnabit Deus, 405. — L. Cor mundum crea in me, Deus, 274; Incerta et occulta manifestasti mihi, 290; Redde mihi letitiam salutaris tui, 410; Amplius lava me... iniquitatem meam ego cognosco, 499; Et in peccatis concepit me mater mea, 754. — LIII. Deus, in nomine tuo salvum me fac, 26. — LIV. Quis dabit mihi pennas columbæ? 520. — LV. Pro nihilo salvos facies illos, 175; Vitam meam annuntiavi tibi: Posuisti lacrymas meas in conspectu tuo, 501. — LVI. Clamabo ad Deum qui benefecit mihi, 465. — LVII. Obturat aures, ut non audiat vocem incantantium, 299. — LXIV. Te decet hymnus, Deus, in Sion, 63; Flumen Dei repletum est aquis, 255. — LXV. Igne me examinasti sicut examinatur argentum, 455; Transivimus per ignem et aquam, 468. — LXVI. Deus miseratur nostri, benedict nos Deus, 68. — LXVII. Mons Dei coagulatus, pinguis, 168, 295. — LXXI. Descendet sicut pluvia in vellus, 218; Præcedent Æthiopes, et inimici ejus terram lingeant, 511. — Orietur in diebus ejus iustitia et abundantia pacis, 515. — LXXII. Tenisti manum dexteram meam, 88; Mihi adherere Deo bonum est, 216. — LXXIII. Tu confirmasti in virtute tua mare, 127; Operatus es solum in medio terræ, 566. — LXXIV. Justitias judicabo, 579. — LXXVI. Memor fui Dei, et delectatus sum, 500; Turbatus sum et non sum locutus, 515; Redemisti in brachio populum,

786. — LXXVII. Aperiam in parabolis os meum, 589; tanquam crapulatus a vino, 453, 789. — LXXVIII. Propter gloriam nominis tui libera nos, 189. — LXXX. Cibavit eos ex adipi frumenti, 216. — LXXXI. Dii, et filii Excelsi omnes, 82. — LXXXIII. Gratiam et gloriam dabit Dominus, 276. — LXXXIV. Veritas de terra orta est, et iustitia de celo, 167, 395. — Dominus dabit benignitatem, et terra nostra dabit fructum suum, 167; Os enim misericordiam tuam, et salutem tuam da nobis, 282. Benedixisti, Domine, terram tuam, 537, 539, 571; — Operasti omnia peccata eorum, 495, 496. — LXXXVI. Numquid Sion dicit: Homo... fundavit eam Altissimus, 270; Fundamenta ejus in montibus sanctis, 524. — LXXXVII. Pauper sum ego, et in laboribus, 82. — LXXXVIII. Posuit in mari Deum viam suam, 127; Ponam in sæculum sæculi semen ejus, 754; In brachio virtutis suæ dispersi, 786. — XC. Scapulis suis obumbrabit tibi, 221; Non timebis a timore nocturno, 513; Super aspitem et basilicum ambulabis, 453. — XCII. Parata sedes tua ex tunc, 399. — XCIII. Utinam Dominus, 24; Deus meus in adiutorium spei meæ, 471; Consolationes tuæ lætificaverunt animam meam, 654. — XCVII. Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit, 267; Salvavit sibi dextera ejus, 786. — XCIX. Suavis Dominus universis, 264. — CI. Ossa mea auerunt, 451. — CII. Qui faciunt semper voluntatem Dei, 479. — CIII. Omnia in sapientia fecisti, 271; Inter montium montium pertransibunt aquæ, 443. — CV. Humiliati sunt in iniquitatibus, 746. — CIX. Ante Luciferum genui te, 48, 751; De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput, 554. — CX. Intellectus bonus omnibus facientibus eum, 295. — CXI. Gloria et divitiæ in domo ejus, 51, 52. — CXVII. Hæc porta Domini, justi intrabunt per eam, 71, 226, 517. Confitemini Domino, quoniam bonus, 487; Ingressus in eas, confitebor Domino, 474. — CXVIII. Longe a peccatoribus salus 180; Adhæsit pulveri anima mea, 201; Lucerna pedibus meis verbum tuum 290; Non confundar cum perspersero in mandatis tuis, 503; Super inimicos meos prudentem me fecisti 505; In verbum tuum superspersavi, 409; intellectum dat parvulis, 429; Tuum quia humiliasti me, 454; Tuus sum ego, salvum me fac, 526. — CXX. In montes unde venit auxilium, 18; Auxilium meum a Domino, 19; Dominus custodiat introitum tuum et exitum tuum, 195. — CXXI. Rederunt sedes in iudicio, 399; in domum Domini ibimus, 441. — CXXIII. Sicut passer erepta est de laqueo venantium, 499; torrentem pertransivit anima nostra, 612. — CXXVI. Non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta, 458. — CXXVIII. Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, 497. — CXXIX. Copiosa apud eum redemptio, 491, 493. — CXXXI. Elegit eam Deus, et prælegit eam, 77. — Elegit eam in habitationem, 119; De fructu ventris tui ponam super sedem tuam, 152, 217, 422, 528, 675. Tu et arca sanctificationis tuæ, 453, 568. Memento, Domine, David, 525. — CXXXII. In noctibus extollite manus vestras in sancta, 285. — CXXXIV. Laudate Dominum; quoniam bonus, 246. — CXXXV. Fecit cæcos in intellectu, 114. — CXXXVIII. Nox sicut dies illuminabit, 103, 281; Tu cognovisti sessionem meam, 401. — CXXXIX. Obumbrasti super caput meum in die belli, 221. — CXL. Dirigatur, Domine, oratio mea, sicut incensum, in conspectu tuo, 52; Custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis 515. — CXLI. Ego servus tuus, et filius ancillæ tuæ, 748. — CXLI. Emittere manum... et eripe me, 716. — CXLI. Oculi omnium in te sperant, Domine 41; Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, 579, 526. Regni in ejus, regnum omnium sæculorum, 478. — CXLI. Qui producit in montibus fenum, et herbam servituti hominum, 292. — 7778. *Pulcheria*. — Quodnam templum est opus Pulcheriæ, 656. — 7779. *Pulchritudo*. — Adagium Aristotelis de pulchritudine, 247; de excellentia pulchritudinis Mariæ, 248; pictura physica quoad pulchritudinem Mariæ, 249; vocatur Maria eximia pulchritudo, 568. — 7780. *Pulvis*. — Differentia inter pulverem et limum, 20. — 7781. *Punitio*. — De punitione Nabuchodonosoris, 564. — 7782. *Purgatorium*. — Patrocinium Mariæ pro animabus in purgatorio retentis, probatur, 468-471; historia miranda rem confirmans, 627, 628. — 7783. *Purificatio Mariæ*. — Quenam oblatio factenda erat die purificationis; quid significabant dona purificationis, 445, 446; Purificatio carminibus descripta, 870. — 7784. *Puritas*. — Quanta puritas Mariæ, 178; apparuit puritas Mariæ in eo quod fuerit Maria absque ullo peccato, 177-196; laudes de puritate Mariæ, 610.

7785. *Puteus*. — Maria vocatur puteus, et quomodo, 88, 89, 560, 561. — 7786. *Pyglades*. — De Oreste et Pylade quam historia narratur, 580. — 7787. *Pyramis*. — Maria vocatur viva pyramis Ægypti, 455. — 7788. *Pythagoras*. — Ad quid dicit duorum temporum rationem esse habendum, diluculi et crepusculi, 509. — 7789. *R*. — Huius literæ nominis Mariæ quænam si gnificationes sunt quæ honorem Mariæ afferunt, 97. — 7790. *Rabanus*. — In suo opere de divinis operibus quid de thesauris mysticis nos docet, 488, 489. — 7791. *Rachel*. — Varia narrantur de Rachele quæ applicantur virginii formosæ Mariæ quæ Rachel vocatur, 97, 98, 247, 256, 425. — 7792. *Radius*. — Quomodo Maria vocatur radius, 95, 106, 248, 266. — 7793. *Raphael (Angelus)*. — Apparuitne Abrahamo, quid sonat vox ista, 62, 65. — 7794. *Rebecca*. — Quomodo Maria comparatur Rebecca et eodem nomine vocatur sub vario respectu, 77, 247, 256, 287, 290, 297, 517, 575. — 7795. *Receptrix*. — Merito Maria vocatur Receptrix, 102. — 7796. *Reconciliatio*. — Quomodo Dominus nos reconciliavit, 515, 514; angeli eam celebrant, 514; Maria vocatur causa et fidejussio reconciliationis, 544, 568; perfecta fuit reconciliatio nostra per crucem Jesu, 518, Jesus quomodo rex gloriæ in hac reconciliatione, 519. — 7797. *Reconciliatorium*. — Maria vocatur commune omnium reconciliatorium, 77, 147, 541. — 7798. *Recreatio*. — Maria vocatur recreatio generis nostri, 486. — 7799. *Redemptio*. — Quomodo Deus sit redemptor noster, 51; duo sunt modi redemptionis; quomodo redemptio se extendit ad Mariam, 189; Maria vocatur Redemptio captivorum, 287; passione sua Jesus peccatum exiit, pœnas sustulit et colos aperuit, 485-505; homo ante et post redemptionem, 521. — 7800. *Redemptrix*. — Quomodo Maria vocatur Redemptrix, 540. — 7801. *Reductrix*. — Quomodo Maria vocatur reductrix, 111, 548. — 7802. *Refocillatio*. — Vocatur Maria Refocillatio generis nostri, 486. — 7803. *Refocillatrix*. — Vocatur Maria Refocillatrix vitæ, 550. — 7804. *Refugium*. — Quomodo sub multiplici respectu Maria optime refugium vocatur, varia de hoc, 86, 313, 546, 548, 551, 467. — 7805. *Refugium peccatorum*. — Hæc verba litaniarum lauretandarum specialiter ad honorem Mariæ tractantur, 462-468; murus inter Deum et peccatores est Maria, 467. — 7806. *Reges*. — Differentia inter reges et tyrannos, 570. — 7807. *Regina Maria*. — Adducuntur omnia loca quibus præsertim Maria sub multiplici ratione regina vocatur, 14, 75, 71, 75, 79, 82, 86, 87, 88, 107, 126, 121, 125, 241, 346, 552, 565, 412, 416, 445, 448, 470, 476, 481, 552, 610, 671, 683. — 7808. *Regina Angelorum*. — Litanie Lauretanæ, 476; Maria super angelos exaltata, sedet ad dexteram Filii, 479-481; regius ornatus Mariæ, 481; regia Mariæ aula, 485. — 7809. *Regina Apostolorum*. — Litanie Lauretanæ, 476, 480. — 7810. *Regina Confessorum*. — Litanie Lauretanæ, 476, 485. — 7811. *Regina Martyrum*. — Litanie Lauretanæ, 476, 479, 480. — 7812. *Regina Patriarcharum*. — Litanie Lauretanæ, 476, 479, 480. — 7813. *Regina Prophetarum*. — Litanie Lauretanæ, 476, 479, 480. — 7814. *Regina sanctorum omnium*. — Litanie Lauretanæ, 476, 479, 480, 485. — 7815. *Regina Virginum*. — Litanie Lauretanæ, 476, 479, 480. — 7816. *Reginaldus*. — Huic viro illustri agrotanti Maria apparuit, 465. — 7817. *Registrum*. — Maria vocatur Registrum, 416, 551. — 7818. *Regum libri*. — Varia loca quatuor librorum Regum adducuntur, explicantur et applicantur: Liber prius, Cap. II. Dominum formidabant adversarii ejus, et super ipsos in oculis tonabit, 114; Infirmi accincti sunt robore, 464; Exaltavit cor meum in Domino, 72; Repleti prius, pro panibus se locaverunt, famelici satu-

rati sunt, 799. — XII. Aperiet Dominus thesaurum suum, opitum eorum, et dabit pluviam, 114. XIV. Applicat Arcam Dei, 440. — XV. Triumphatur in Israel, 503. — XVII. Tu nosti illum, et illos qui cum ipso sunt viros esse fortissimos et amaro animo, ... 536. — XVIII. Percussit Saul mille, et David decem milia, 552. — XX. Unum tantum gradum, ego morsque dividimus, 165. — XXIII. Benedicti vos a Domino, qui doluistis vicem meam, 552. — XXV. Mulier prudentissima, 517; Adoravit prona in terram, et dixit: Ecce famula tua sit in ancillam, 415.

Liber secundus, Cap. I. Amabilis super amorem mulierum, 252. — V. In arce Sion, et vocavit eam civitatem David, 431, 432. — VI. Michol filia Saul, non est natus filius usque in diem mortis suæ, 232; Ludam, et vilior flam, 442. — VIII. Tulit scuta et detulit ea in Jerusalem, 458. — XI. Et si parva sunt ista, adiciam tibi majora, 152; Amabilis Domino, eo quod diligeret eum Dominus, 259; Dominus transtulit peccatum tuum, 500, 500. XV. Si adhuc vivit Benadad, frater meus est, 375. — XVII. Abscondisti in puteo vestibuli tui, 194. — XVIII. Ecce nabeula parva, 264. — XIX. Non indigeo hac vicissitudine, est autem servus tuus, 470.

Liber tertius, Cap. II. Habes Semei, filium Gora, qui me edixit mihi, 101; Surrexit Rex in occursum ejus, adoravitque eam, et sedit super thronum, positusque est thronus Matris Regis, 555; Pete, mater mea, neque enim negare tibi unquam potest, 560, 554; Non interficiam te, quia portasti arcam Domini, 451. — VI. Edificavit Salomon domum Domino, 444. VII. Duas columnas in porticu templi, opus in modum lilii, 158. — VIII. Non est homo qui non peccet, 207. — X. Ducenta scuta de auro purissimi, ... posuit ea in domo saltus Libani, 435; Thronum de chore grandem, 441; Non habebat ultra spiritum, 444; Vestitia auro fulvo nimis, 445.

Liber quartus, Cap. II. Non erit ultra in eis mors, neque sterilitas, 411; Civitas optima, sed aquæ pessimæ et terra sterilis, 427; Fiat in me duplex spiritus tuus, 529. — III. Facite alveum torrentis hujus, fossas, et fossas, 277. — X. Servi tui sumus; quæcunque jusseris, faciemus, 477.

7819. *Relevatio*. — Maria vocatur dolorum nostrorum relevatio, 375.

7820. *Religio*. — Actus religionis in verbis *Kyrie eleison*, 25.

7821. *Reliquiæ*. — Variæ reliquæ Virginis Mariæ, sive quæ sunt ipsius, sive quæ fuerunt Domini Jesu, 621.

7822. *Remissio*. — Cum sanguine suo, Deus Filius, remissionem nostram operatus est, 49; varii modi remissionis, 495, 494; quibus modis abstulit peccata Agnus Dei Jesus, *ibid.*; remissio peccatorum perpetuatur, 495; quomodo Jesus nobis remissionem peccatorum fecit, 509, 510.

7825. *Reparatrix*. — Quomodo Maria vocatur reparatrix, 97, 98, 287, 340, 545, 550, 407.

7824. *Requies*. — Vocatur Maria requies summæ Trinitatis, 192, 545.

7825. *Reseramentum*. — Vocatur Maria reseramentum, 516.

7826. *Reseratrix*. — Quomodo Maria sit reseratrix, 287.

7827. *Restauratio*. — Maria vocatur restauratio, 79, 340, 375, 399.

7828. *Restauratrix*. — Maria quomodo sit restauratrix, 97, 310.

7829. *Resurrectio*. — Vocatur Maria resurrectio Adami, 540; si Christus resurrexit, et nos resurgemus, 511; de resurrectione impiorum, 552; resurrectio universalis, *ibid.*; imago bonæ et malæ resurrectionis et Scriptura sacra sumpta, *ibid.*

7830. *Revelationes*. — Quid revelatum sibi credidit Virgo Maria, 704.

7831. *Revocatio*. — Maria vocatur revocatio, 551.

7832. *Rex*. — De Deo rege, de Jesu rege, 405; quænam sunt necessaria ut quis rex constituatur et sit, *ibid.*; rex Christus, 412; an idem et unum sonent: rex et tyrannus, 570.

7835. *Rheda*. — Quomodo Maria rheda vocatur, 549.

7834. *Rhoans*. — Quomodo Protophages scivit Apellem Rhodi fuisse, 29.

7835. *Richardus*. — Quid testimonii de Virgine profert, 428.

7836. *Richardus a S. Laurentio aut Laurentinus*. — Præclara ejus testimonia, præsentium pro Maria, adducuntur, 87, 91, 121, 135, 135, 194, 241, 321, 322, 336, 551, 569, 555.

7837. *Richardus a S. Victore*. — Præclara ejus testimonia pro Maria exponuntur, 417, 482, 499, 205, 304, 569, 415.

7838. *Robertus de Arbrissello*. — Quid fecit in honorem Mariæ, 618.

7839. *Robertus Guiscardus*. — Quid narratur de illo rege Apuliæ, 486.

7840. *Robur*. — Maria quomodo robur vocatur, 451, 467.

7841. *Romanos*. (*Epistola S. Pauli ad*). — Varia loca hujus epistolæ explicantur; Cap. I. Factus est ex semine David, secundum carnem, 175; Qui prædestinatus filius Dei, in virtute, 358; invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, 396. — II. An divitias bonitatis Dei, ... contemnis, 366. — III. Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ejus, 490, 505, 506; Omnes peccaverunt, et egent gloria Dei, 501; Omnes in Adam peccaverunt et in ipso omnes moriuntur, 520. — IV. Exinanita est apud eum fides, abolita est promissio, 579. — V. In Adam omnes peccaverunt, 52; Cum inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est, 489; Reconciliati sumus per mortem Filii ejus, 505, 509. — VII. Quod habitat in me, peccatum, 199; quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia, etc., 201; Vide altam legem in membris meis, 211, 465. — VIII. Quid oremus, sicut oportet, nescimus, 57; Primogenitus in multis fratribus, 255; Prudentia carnis, 294; Quomodo cum illo non omnia nobis donavit, 414; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, si tamen, etc., 497; Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, 658. — IX. Verbum brevium faciet Dominus super terram, 30; Ostendit divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, 278; Neque volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, 416; vas aliud in honorem, aliud in contumeliam, 416. — Fides ex auditu, 168, 586; In omnem terram exivit sonus eorum, 575. — XI. In ipso et per ipsum et cum ipso, ipsi honor et gloria, 42; noli altum sapere, sed time, 296.

7842. *Ros*. — Quomodo Maria dicitur ros, 79, 169.

7843. *Rosa Maria*. — Vocatur Maria rosa mystica, 86; et rosa ex spinis orta, 545; rosa Maria 412; rosa martyrum, 416; vocatur et rosa virginitalis, 486. (*Vide Rosa mystica*.)

7844. *Rosa mystica* (*Italianæ Lauretanæ*). — Accommodum est rosa sanctæ et immaculatæ Virginis Mariæ symbolum, 425-431.

7845. *Rosarium*. — Rosarium in honorem Mariæ quomodo debetur S. Bartholomæo, 641; quid probatur ex eo quod recitetur Rosarium parvum publice et privatim, 774.

7846. *Rubinus*. — Maria comparatur rubino, 97, 98.

7847. *Rubus*. — Varia dicuntur de rubo et Mariæ applicantur, quæ merito rubus multiplici ratione vocatur 77, 151, 277, 265, 551, 557.

7848. *Rupertus* (S.). (*Tuitiensis abbas*). — Adducuntur ejus præclara testimonia quæ protulit pro Maria, 86, 110, 111, 140, 185, 190, 211, 214, 253, 458, 477, 556, 606.

7849. *Ruth*. — Quomodo Ruth fuit figura Mariæ, 123; Maria prototypum Ruthæ felices, 463.

7850. *Ruth Liber*. — Duo loca hujus libri Mariæ applicantur; Cap. I. Ne vocetis me Noemi seu pulchram, sed vocate me, Mara, id est *amarum*, quia amaritudine valde replevit me Omnipotens, 128. — III. Priorem misericordiam posteriore superavit, 465.

7851. *Rutilius*, episcopus. — Quid nomen Mariæ significare dicit, 151.

7852. *Sabbas* (S.). — Varia et præclara ejus testimonia quæ præsertim ad honorem Mariæ edidit adducuntur, 98, 103, 105, 106, 112, 125, 124, 260, 261, 586, 598, 451, 452, 472, 474, 486, 528, 559.

7853. *Sabbatum*. — Cur Maria die sabbati colenda et honoranda, 528, 529; A tempore apostolorum fuit sabbatum Mariæ consecratum, 562, 563.

7854. *Sabellius*. — Erravit circa SS. Trinitatem, 42; confutatur, 45.

7855. *Saccus*. — De saccis frumenti; vocantur *saccus* viscera Mariæ, 245.

7856. *Sacellum*. — Sanctus Petrus apostolus sacellum Mariæ crexit, 575; alia ejusdem generis fecit ad laudem Mariæ, 576; sanctus Maternus, discipulus S. Petri, magistrum initatus est quoad amorem Mariæ in hoc, 582, 583; sacellum seu ædem Mariæ quomodo unus e tribus magis consecravit, qui dicitur fuisse Magus niger, 635.

7857. *Sacerdotes*. — Castitas honor est sacerdotum, 215.

7858. *Sacramenta*. — Excessus amoris Jesu in nos videtur in illis, 54.

7859. *Sacrarium*. — Maria vocatur sacrarium virtutum, 88, 341; vocatur sacrarium Spiritus sancti, 122, 417; sacrarium evangelicæ veritatis, 95.

7860. *Sacrificium, sacrificia*. — Sacrificium præceptum a Domino, in veteri lege, 53; Sacrificium Jesu Christi, 505, 506; sacrificium Noe, 506; sacrificium Jesu collatum

cum sacrificio Abraham, 534; sacrificium Missæ celebratum coram Maria virgine, 620.

7861. *Sal.* — Sal quo Eliseus dulces reddit aquas pessimas, 411, 427; figura erat hoc Jesu qui est sal, 412; quomodo applicatio sit Mariæ in hoc, 412, 413, 414.

7862. *Salamandra.* — Mystica salamandra vocatur Maria, et cur, 195.

7865. *Saliniacus.* — Quid nos docet de rosa Jerichuntina, 428.

7864. *Salomon.* — Comparatio de Salomone, Verbo Dei et Maria, 402; quomodo solium, regnum Salomonis ejusque sapientia applicantur, 403, 404.

7865. *Salus.* — Oratio semper jungenda est desiderio salutis, 32, 33; Maria vocatur Salus universorum, 79, 287; vocatur Salus infirmorum, 86; et Salus mundi visibilis, 147, 266, 340; et salutis Exordium, 288; salus et gaudium mundi, 346, 467; salus animarum, 352; per Mariam Salus, 408, 456; euidam religioso obtinet salutem Maria, 590; qua ratione omnes per Mariam salvantur, 599; quis nostram operatus est salutem, 759, 740.

7866. *Salus infirmorum.* — (Litanie Lauretanæ). — Hæc verba tractantur ad honorem Mariæ dicendo quod succurrit in malis corporeis, 465-466.

7867. *Salutaris.* — Explicatio vocis hujus et ubi in sacra Scriptura adhibetur, 759.

7868. *Salutatio angelica.* — Quid angelus Gabriel declaravit salutando Mariam per vocem Ave, 75, 76; cur siluit nomen Mariæ angelus et salutavit eam gratia plenam, 92; de antiquitate frequentationis Salutationis Angelicæ in Ecclesia, 562; de sancto Bartholomæo recitante centies per diem, et centies nocte Ave Maria, 640.

7869. *Salutatio Mariæ.* — Maria prima salutavit Elisabetham, 62.

7870. *Salvator.* — Varii viri nominati salvatōres in Scriptura: quomodo per excellentiam Jesus Salvator sit, 279; Christus Salvator quomodo sit catapodium et pilula inferni, 514; solus Jesus fuit vere Salvator, 278, 279.

7871. *Salvatores.* — Cur Josue, Siracus, Josedecus et alii salvatōres nominati sunt, 279.

7872. *Salvatrix.* — Merito Maria vocatur Salvatrix, 81, 175, 288, 598.

7873. *Samson.* — Christus Dominus verus ac novus Samson, 151.

7874. *Sancta Dei Genitrix.* — (Litanie Lauretanæ). — Ad honorem Mariæ evoluntur hæc verba quæ titulum honorificum Virginis constituunt; testimonia Patrum laudant D. ipam, 129-156.

7875. *Sancta Maria ora pronobis.* (Litanie Lauretanæ). — Evoluntur hæc verba ad honorem Mariæ, 86-150; invocationi Mariæ aptissime præmittitur epithetum *sancta*, 86-91; cur in litanis invocamus Matrem Dei nomine Mariæ, quod tacuit archangelus, 91-100; variæ nominis Mariæ explicationes, 100-150.

7876. *Sancta Trinitas unus Deus.* (Litanie Lauretanæ). — Circa hæc voces litaniarum, tractatur de unitate essentiae divinæ in personarum Trinitate, 62-64.

7877. *Sancta Virgo Virginitas.* — (Litanie Lauretanæ). — Hæc verba honorifica Mariæ tractantur, 136-165; fuit Maria virgo corpore, mente, voto, 156.

7878. *Sanctitas.* — Sanctitas servorum Dei causa est cur exaudiantur in suis precibus, 86, 87; exempla de hoc, *ibid.*

7879. *Sanctuarium.* — Merito vocatur Maria Sanctuarium, 485.

7880. *Sanctus, sancti.* — Quomodo sunt sancti ante conceptum Dei, 11; quomodo montibus comparantur, 18; diversimode invocantur Dominus et sancti, 26; quid designat vox sanctus, 87; Jesus supra omnes sanctos excellens, 51; sancti quomodo in celo claritate differunt, 105; sancti comparantur stellis, 114; quid sunt sancti, 240.

7881. *Sandalia.* — Quomodo veniant in regio ornatu Mariæ, 482.

7882. *Sanguis Christi.* — Sanguine Christi facta fuit remissio, 49.

7883. *Sapientia.* — Quomodo Maria sit sedes sapientiæ et quænam sit ista sapientia, 599.

7884. *Sapientie liber.* — Varia loca hujus libri sacri explicantur et sæpius applicantur Mariæ: Cap. I. Anima justi sedes sapientiæ, 599 — III. Spes illarum immortalitate plena est, 469. — V. Armabit Deus creaturam in ultionem, 275. — VI. Incorruptio facit esse proximum Deo, 210. — VII. Proposui habere illam, 77; neminem diligit Deus nisi eum qui cum sapientia inhabitat, 210; speculum sine macula, 391; requievit in ipsa qui creavit illam, 594; venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, 426. — VIII. — Ilanc amari, et exquisivi a juventute

mea, 84, 143; attingita fine ad finem fortiter, et disponsit omnia suaviter, 745. — IX. Corpus quod corruptur aggravat animam, 200. — XIV. Odio sunt Deo impius et impietas ejus, 507.

7885. *Sapphirus.* — Sapphirus et Maria Virgo, 169, 419.

7886. *Sara.* — Varia narrantur de Sara et applicantur Mariæ vocatæ Saræ, 247, 301, 509, 438.

7887. *Sardius.* — Cur Sardius luceat in Maria Virgine, 418.

7888. *Saul.* — Davidem vexat qui tamen parcat ei, 463.

7889. *Saulus.* — Quomodo Paulus, cum esset Saulus, fuit arbor sterilis, 538.

7890. *Savinianus (S.)* — Quid Martyrologium Gallicanum dicit de illo, 586.

7891. *Scala.* — Quomodo in scala quam vidit Jacob in somnis probatur mysterium S. Trinitatis, 42; vocatur Maria gloriæ Scala, 82; et Scala celestis, 344; et Scala omnium, 346; Scala est quam Jacob vidit in somnis, 457; visio mirabilis duarum scalarum quarum una Maria erat, 475.

7892. *Scaturigo.* — Maria vocatur dulcedinis scaturigo, 469.

7893. *Sceptrum.* — Vocatur Maria sceptrum rectæ doctrinæ, 345; vocatur sceptrum orthodoxæ fidei, 378; et sceptrum Domini, 474.

7894. *Scientia.* — Explicantur verba diaboli mendacis: Eritis sicut dii, scientes bonum et malum, 400; sanctus Bartholomæus testimonium dat de Mariæ scientia, 641, de scientia Mariæ, 648.

7895. *Scirpus.* — Moyses salvatus in scirpo, 125; Maria a S. Mattheo apostolo vocatur scirpus sine nodo, 648.

7896. *Scropus.* — Maria vocatur scopus excogitatus ante sæcula, 545, 344, 568.

7897. *Scripta Mariæ.* — De epistola Mariæ ad Messanenses, 595, 597; adducitur hæc epistola, 609; varia quæ de hac dicuntur per discussiones, 595-604.

7898. *Scythæ.* — Quid Plutarchus recitat de Seythis a Dario, bello petitis, 559.

7899. *Seculum, sive sæculum.* — Voces in sæcula quæ reperiuntur in fine cantici *Magnificat*, explicantur et applicantur Mariæ Immaculatæ, 810-852.

7900. *Sedes.* — Maria vocatur numinis excelsissima sedes, 103, vocatur late patens Numinis Sedes, 451, 558; vocatur sedes Filii Dei, 624; Ex Apocalypsi Maria esse sedes probatur, 624, 625.

7901. *Sedes sapientiæ.* (Litanie Lauretanæ). — Titulus iste honorificus Mariæ exponitur et evoluitur ad laudes Mariæ, 86, 599; Maria sedes est sapientiæ quod absolverit in ipsa sapientia divina incarnationem sanctissimam, 399-404.

7902. *Seneca.* — Testimonia ejus adducuntur, 299, 565, 505.

7903. *Semacherib.* — Quid significat ejus nomen, 187; quemnam angelum clare nobis designet, 187.

7904. *Sensus scripturæ sacræ.* — Varii sensus Scripturæ sacræ exponuntur, 685; de vario sensu cantici *Magnificat*, 685-687.

7905. *Sepultura Mariæ.* — Narratur miranda sepultura Mariæ, 571, 579; describitur carminibus, 835, 884.

7906. *Sequestra.* — Maria vocatur Sequestra Dei et hominum, 147, 544.

7907. *Sergius Hieropolitanus.* — Varii tituli recitantur quibus Mariam ornat, 531.

7908. *Serpens.* — Celebratur serpens ob prudentiam, 298; ejus prudentia celebratur in Scriptura sacra et SS. Patribus, 298, 299; comparatio serpentis, Evæ, Mariæ, 410; serpens aeneus Hebræorum ad quid inserviebat, 554, 555; Jesus, mysticus serpens est, 555.

7909. *Sibius.* — Delphinus maritimus nautarum sibilo affectus quid significat pro nobis, 56.

7910. *Sibylle.* — Quid de Maria sibylla Erythræa præcinerit, 95; quid nos docuerunt de Maria sibyllæ illustres, 255; testimonia celeberrima sibyllarum ad honorem Mariæ, 342; cur dicitur sibyllas risisse, 405.

7911. *Sidonius Apollinaris.* — Vocat Mariam bonum generis humani, 147.

7912. *Sidus.* — Quomodo Maria sit sidus, 112; est stella, 112-115.

7913. *Signum.* — Stellæ sunt in signum, quomodo etiam Maria, 461.

7914. *Siloe.* — Virgo Maria vocatur Siloe, et cur, 463.

7915. *Sitester (S.), papa.* — Mutatus est a Gracis voces *Kyrie eleison*, 19.

7916. *Simeon (S.),* senex templi Jerusalem. — Ejus vaticinium, quate, 649; carmina sunt ad honorem sancti Simeonis, 871.

7917. *Simon*. S. Petrus, primo vocabatur Simon, 92.

7918. *Simon* (S.), apostolus. — De singulari sancti Simonis apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate, 649, 650. — Oratio ejus ad obitum Mariæ, 649, 650. — Vocat Mariam Dominam, 649; inducit nos ad imitationem Jesu et Mariæ, 650; verba Mariæ ad eum, 650.

7919. *Simulacrum*. — Maria vocatur simulacrum, 545.

7920. *Sindon*. — Sindonem sepulchri Domini cuiusdam Maria dedit, 621.

7921. *Sion*. — Quidnam problematis præcinit David de Virgine Maria dicens: *Numquid Sion dicet: Homo et homo natus est*, 270; Maria Sion mystica, 270.

7922. *Siſtula*. — Quomodo Maria dicitur similis esse siſtule, 91.

7923. *Sixus IV.* — Quid de eo et immaculata conceptione Socratis, 794.

7924. *Smaragdus*. — Comparatio Mariæ et smaragdi, 420.

7925. *Socia*. — Qua ratione Maria vocatur Socia, 572.

7926. *Socrates*. — Testimonium Socratis ad quid adducitur, 597.

7927. *Sol*. — Quomodo Maria comparatur soli, 91, 659; Maria vocatur electa ut sol, 78, 103, 555. Jesus est sol, 560, 412, 659; quid dicitur de sole, 560; sol quomodo dat imaginem sanctissimæ Trinitatis, 64.

7928. *Solatum*. — Maria vocatur solatum afflictorum, 80; et Solatum cordis nostri, 176; Maria est solatum animarum purgatorii, 468-471.

7929. *Solatrix*. — Maria recte vocatur Solatrix, 418.

7930. *Soliloquia*. — Varia soliloquia cujuscunque invocationis litaniarum Lauretanarum exponuntur quæ sunt soliloquia *Kyrie, eleison*, 20; *Christe, eleison*, 27; *Christe, audi nos*, 55; *Christe exaudi nos*, 58; Pater de cælis Deus, miserere nobis 43; Fili, Redemptor mundi, Deus, miserere nobis, 50; Spiritus sancte, Deus, miserere nobis, 56; Sancta Trinitas, unus Deus, miserere nobis, 65; Sancta Maria, 88, 98, 102; Sancta Dei Genitrix, 151; Sancta Virgo virginum, 159; Mater Christi, 163; Mater divinæ gratiæ, 171; Mater purissima, 181; Mater castissima, 209; Mater inviolata, 220; Mater intemerata, 234; Mater amabilis, 255; Mater admirabilis, 255; Mater creatoris, 272; Mater Salvatoris, 281; Virgo prudentissima, 311; Virgo veneranda, 311; Virgo prædicanda, 332; Virgo potens, 360; Virgo clemens, 370; virgo fidelis, 386; Speculum justitiæ, 396; Sedes sapientiæ, 402; Causa nostræ lætitiæ, 408; Vas spirituale, 414; Vas honorabile, 417; Vas insignie devotionis, 424; Rosa mystica, 430; Turris Davidica, 436; Turris eburnea, 442; Domus aurea, 447; Pæderis arca, 455; Janua cæli, 457; Stella matutina, 461; Salus infirmorum, refugium peccatorum, consolatrix afflictorum, Auxilium Christianorum, 474; Regina angelorum, patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, virginum, confessorum, sanctorum omnium, 485; Agnus Dei, qui tollis peccata, 495 502, 513, 520; ora pro nobis, sancta Dei Genitrix, ut digni efficiamur, etc., 527; Oremus: Gratiam tuam, quesumus, etc., 553; Amen, 537; Soliloquium de Maria tanquam advocata, 81.

7931. *Solinus*. — Quid hic scriptor celeberrimus recitat de laeu Alexi, 550.

7932. *Solum*. — Vocatur Maria solum regium, 545; solum est, 401, 402.

7933. *Solon*. — Quid recitat Solon de Taprobenia Indis, 365.

7934. *Solum*. — Vocatur Maria ipsum gaudii solum natale, 465.

7935. *Solutio*. — Quomodo Maria vocetur solutio, 79, 575.

7936. *Sophronius*, patriarcha. — Quibus titulis Mariam ornat, 551.

7937. *Specimen*. — Quomodo Maria vocetur specimen, 345.

7938. *Spectaculum*. — Maria vocatur angelorum spectaculum, 554.

7939. *Speculum*. — Varia de speculo narrantur et præsertim Mariæ applicantur, quæ appellatur speculum, 104, 393, 397, 416, 435, 553.

7940. *Speculum justitiæ* (Litanie Lauretanæ). — Evolvuntur hæc verba ad laudes Mariæ Virginis, 86, 591; Maria immaculata est justitiæ divinæ speculum, refulgens ex Verbi incarnatione, radiosque amoris divini in nos reverberans, 391-393; tria genera speculorum, 593; Socrates loquens de speculo, 537.

7941. *Spes*. — Maria vocatur Spes nostra, 82, 344, 418, 476, 467; Spes desperatorum, 112, 451, 486; vocatur Spes delinquentium, 275; Maria vocatur Spes unica

Patrum, 546; et Spes Christianorum, 562; et Spes salutis nostræ, 575; et Spes certa miserorum, 430; equus quomodo imago est spei nostræ, 640.

7942. *Spiritus*. — Quid dicitur de duplici spiritu Eliæ, 529; quid significetur voce *Spiritus*, 729; explicantur verba: *Spiritus meus*, quæ inveniuntur in cantico *Magnificat*, 729-733.

7943. *Spiritus sancte*. Deus (Litanie) — Hæc verba litaniarum explicantur, 55-62; de Spiritu sancto, et illius miris effectibus, 55.

7944. *Spiritus sanctus*. — De persona Spiritus sancti, 55; de genitibus Spiritus sancti, 57; cur in necessitatibus, ad sanctum Spiritum accurramus, 58; Spiritus Dei latus super aquas, 58, 59; est Aura divinissima, 60; auster est, et cur, 61; de quam re arguere debebat mundum, 62; de verbis: *Spiritus sanctus superveniet in te*, 161.

7945. *Splendor*. — Maria vocatur splendor ævi fulgentissimus, 115, 224, 516, 415.

7946. *Sponsa*. — Vocatur Maria Sponsa Spiritus sancti, 122, 254; vocatur perfectissima Numinis Sponsa, 126; *Sponsa Filii*, 144.

7947. *Sponsarium*. — Vocatur Maria sponsarium immortalitatis, 75.

7948. *Stabilimentum*. — Maria vocatur stabilimentum, 465.

7949. *Statera*. — Statera in qua quasi appensus Jesus, 451.

7950. *Statua*. — Vocatur Maria statua a Deo sculpta, 248, 568.

7951. *Status*. — Tres sunt hominum status, et nullus est horum statuum qui Mariam benignam non sit expertus, 78.

7952. *Stella stellæ*. — Maria vocatur stella maris, 95, 102, 660; stella in progressu et exemplo, 102; stella in claritate, 105; specialiter tractatur de Maria tanquam stella maris, 112-116; vocatur Maria stella vitæ, 135; et stella stellarum, 455; stella ex qua sol prodit, 653.

7953. *Stella matutina* (Litanie Lauretanæ). — Hæc verba ad honorem Mariæ elucidantur, 459-462; effectus et affectus benigni Mariæ tanquam stellæ, erga nos, 459, 460.

7954. *Stephanus Sabaita* (S.). — Testimonia ejus adducuntur, 101, 105.

7955. *Stephanus* (S.), protomartyr. — Vidit cordes apertos, 250, 519, 523; quomodo Maria et S. Joannes pro S. Stephano orarunt, 592.

7956. *Stupor*. — Quomodo Maria vocatur maximus stupor, 551.

7957. *Sub tuum*. — Citatur hæc precatio, 18, 588.

7958. *Succinum*. — Quid figuræ in stipula succino se non copulanti, 40.

7959. *Suffius*. — Quomodo Maria vocatur suffitus, 570.

7960. *Summa*. — Maria vocatur summa divinarum oraculorum, 568.

7961. *Superbia, superbus*. — Superbia Davidis punitur peste, 69; quid intelligitur per superbos quoad verba cantici *Magnificat* quæ habent: *Dispersit superbos*, 787-789.

7962. *Suppeditatrix*. — Quomodo Maria vocatur Suppeditatrix, 116, 399.

7963. *Supplantatrix*. — Maria vocatur Supplantatrix Evæ, 637.

7964. *Susanna*. — Maria Susannam pulchritudine superat, 217.

7965. *Suscipere*. — Quoad *Magnificat* explicatur ista vox, 801.

7966. *Sustentaculum*. — Maria vocatur sustentaculum, 568.

7967. *Sustentatio*. — Maria vocatur sustentatio, 451.

7968. *Symbola mariana*. — Congeruntur, 514-552; varia dicuntur de symbolis Marianis, 587-592; Mariæ symbola sunt, Arca, 449; Auxilium, 471; Consolatio, 468; Domus, 445; Janua, 455; Lætitia, 404; Refugium, 466; Regina, 476; Rosa, 425; Salus, 462; Sedes, 394; Speculum, 591; Stella, 459; Turris, 451, 456; Vas, 411, 416, 421.

7969. *Symbolum apostolorum*. — Quisnam apostolorum fecit articulum: *Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine*, 608.

7970. *Tabernaculum*. — Vocatur Maria Tabernaculum sub multiplici respectu, 88, 544, 545, 445, 553, 568.

7971. *Tabulae*. — Quid adumbrabant tabulae legis a Deo scriptæ, 421.

7972. *Tacitus Cornelius*. — Quænam narratio sit a Tacito Cornelio, 195.

7973. *Taurus*. — Quomodo placatur taurus rabidus, 362.

7974. *Tegumentum*. — Quomodo Maria vocatur Tegumentum, 451.

7975. *Tela*. — Vocatur Maria admiranda OEconomia Tela, 134, 351.

7976. *Tempe*. — Peccatum claudit accessum ad Tempe celeste, 518.

7977. *Temperantia*. — Equus explicatur de temperantia, 640.

7978. *Templum, templa*. — Vocatur Maria Templum celeberrimum, 104; Templum Salomonis, celo majus, deitatis, 106, 155, 548; celebre Templum, 126; templum pudoris et honestatis, 544; Templum vite et salutis, 544, 412; Templum vere Deodignum, 544; Templum indissolubile, 545; purissimum Templum, *ibid.*; Templum sanctum, *ibid.*; Templum Divinitatis, 546; Templum animatum, 547; singulariter unicum, 548, 554; sanctificationis, 548, 478; Salvatoris, 445; Templum sub multa ratione, 475, 569; sanctificatum, 539; varia templa in honorem Mariæ ædificata, 589, 606, 634.

7979. *Terra*. — Principaliter sub multiplici ratione Maria terra appellatur, et quæ de terra dicuntur ei sæpius applicantur, 15, 193, 224, 545, 548, 549, 550, 569, 570.

7980. *Tertullianus*. — Ad quid ejus testimonium adducitur, 222.

7981. *Testa*. — Ad quid Maria vocatur testa dignatissima, 464.

7982. *Thaddæus* (S.). — apostolus. — De singulari S. Thaddæi apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate, 650-652; oratio ejus in transitu Mariæ, 650; vocat Mariam sororem matris suæ, 652.

7983. *Thalamus*. — Maria multiplici modo vocatur Thalamus, et quæ dicuntur de thalamo, ipsi applicantur, 454, 544, 547, 548, 549.

7984. *Thaumatia*. — Maria venustior Thaumatia, 353.

7985. *Theca*. — Quomodo Mariæ sit Theca, 570.

7986. *Thecuitis*. — Quomodo Maria vocatur Thecuitis, 80, 81, 517.

7987. *Themanites Eliphaz*. — De hoc Jobi amico quid narratur, 11, 87.

7988. *Theobaldus* (S.). — Laudes profert de glorioso Mariæ nomine, 95.

7989. *Theodorus Studites*. — Testimonia ab eo data pro Maria, 88, 194, 515, 551.

7990. *Theodotus Ancyranus*. — Ejus testimonium, 195.

7991. *Theophanes* (S.). — Præclara ejus testimonia pro Maria dantur, 97, 98, 110, 125, 126, 150, 144, 149, 161, 244, 276, 351, 464.

7992. *Theophilus, archidiaconus*. — Miranda ejus historia narratur in qua benignitas Mariæ commendatur, 95.

7993. *Theophylastes*. — Ejus testimonia, 515, 429.

7994. *Theophylactus*. — Ejus testimonium de serpente, 299.

7995. *Theosterictus* (S.). — Ejus testimonium, 551.

7996. *Thesauraria*. — Quomodo Maria vocatur thesauraria, 120.

7997. *Thesaurus*. — Sæpissime Maria, sub multiplici respectu, vocatur thesaurus, 82, 120, 191, 545, 488, 569.

7998. *Thessalonicenses (Epistola prima B. Pauli ad)*. — De hac Epistola explicantur verba capituli IV: Sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione et honore, 416.

7999. *Thetis*. — Furor fremebundæ Thetidis quid fecit, 429.

8000. *Thomas Aquinas* (S.). — Præclara ejus testimonia citantur, quæ ad honorem Mariæ et ad ea quæ eam colendam præbent, spectant, 24, 58, 48, 94, 107, 137, 145, 150, 151, 165, 189, 199, 205, 228, 252, 246, 291, 294, 295, 319, 521, 525, 524, 526, 538, 395, 597, 400, 450, 500, 507, 599, 510, 518, 551.

8001. *Thomas de Villanova* (S.) aut *Villanovanus*. — Præclara ejus testimonia quæ præsertim de Maria sunt, citantur, 151, 242, 285, 322, 525, 420, 557, 646.

8002. *Thomas* (S.). — apostolus. — Testimonium quod dat pro Immaculata Conceptione Mariæ, 185; de S. Thoma tarde veniente ad exsequias Mariæ, 671; de singulari S. Thomæ apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate, 630-635; oratio ejus in transitu Mariæ, 631; interpretatio nominis ejus, *ibid.* Maria loquitur illi, 635; quid reliquiarum Maria illi reliquit, 635; fuit apostolus ludorum, 634; secum portat Mariæ imagines, *ibid.*

8003. *Thomas* (S.) *Canuariensis*. — Mira ejus historia narratur, 527.

8004. *Threni, seu Lamentationes Jeremiæ*. — Citantur aliquot loca ex hoc libro sacro, et explicantur: Cap. II. Magna est velut mare contritio tua, 122; Cogitavit Dominus dissipare murum filiæ Sion, tetendit funiculum suum, 285. — IV. Paciem super carbones denigrat, 592.

8005. *Thronus*. — Maria sub multiplici respectu thronus vocatur, et quæ dicuntur de throno, illi applicantur, 106, 155, 261, 545, 401, 402, 404, 555, 570, 625.

8006. *Thymiana*. — Cur thymiana sibi incendi Dominus imperaverat in antiqua, et quid mysticum est illud thymiana, 448.

8007. *Tiberias*. — De aliquo libro Tiberiade asservato, 229.

8008. *Timotheum (Epistola B. Pauli ad)*. — Varia loca epistolarum S. Pauli ad Timotheum elucidantur.

Epistola prima, Cap. I. Regi sæculorum immortalis ac invisibili, 576. — II. Ipse dedit semetipsum redemptionem pro malis, 54; Mulier discat in silentio, 515. — VI. Qui suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior, 584; Lucem habitat inaccessibilem, 597.

Epistola secunda, Cap. II. Si quis emundaverit se a peccato, erit vas in honorem sanctificatum, 416. — IV. Estote fortes in bello, bonum certamen certantes, cursum consummantes, fidem servantes, repositam habituri coronam justitiæ, 520.

8009. *Tinctura*. — Vocatur Maria tinctura purpuræ Verbi, 344.

8010. *Titelmannus*. — Testimonium quod reddit de serpente, 299.

8011. *Tituli Mariæ*. — Congeruntur tituli Mariæ honorifici, 544-552.

8012. *Titum (Epistola B. Pauli ad)*. — Capitis tertii hujus epistolæ duo loca elucidantur, quæ sunt: Apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei, 557, 565; Non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam salvos nos fecit, 538.

8013. *Titus Claudius*. — Symbolum ejus quoddam fuit, 178.

8014. *Tobiæ liber*. — Hujus libri sæpi verba sequentia explanantur: Cap. X. Tace, noli turbari, sanus est filius noster; satis fidelis est vir ille cum quo misimus eum, 585.

8015. *Toletanum concilium*. — Sancivit festum Annuntiationis, 528.

8016. *Topazius*. — Maria quomodo sit topazius, 418.

8017. *Torques*. — Torques quomodo sit ornamentum Mariæ, 482.

8018. *Torrens*. — Maria vocatur torrens, 97, 549.

8019. *Trama*. — Quomodo Maria vocatur trama, 351.

8020. *Trevirenses*. — Quid reliquiarum Mariæ apud eos, 621.

8021. *Triangulum*. — De triangulo relative ad SS. Trinitatem, 66.

8022. *Tribunal*. — Quinam revertuntur læti a tribunali Dei, 54.

8023. *Triclinium*. — Quomodo Maria vocatur triclinium, 75, 545, 588, 660.

8024. *Tridentinum concilium*. — Quid definiit pro invocatione sanctorum, 15; quid dicit de peccato pro Maria, 178; de cultu quem dicit Mariæ esse reddendum, 519.

8025. *Trinitas sancta*. — Deus dat gratiam et bona, 47; bene in litanis invocantur Trinitatis personæ, et agitur in primis de altissima Patris persona, 41-48; variae comparationes fiunt de mysterio SS. Trinitatis, 42; de gloria Patri, Filio et Spiritui sancto, quatenus hæc doxologia sit probatio mysterii hujus, 43; de secunda persona Trinitatis, 48-53; de tertia persona Trinitatis, 55-62; de unitate divinæ essentiae in personarum Trinitate, 62-74; incarnationis mysterium quoad SS. Trinitatem, 159, 140; laudes Mariæ respective ad personas SS. Trinitatis, 141, 142; de operibus SS. Trinitatis, 271; quænam propria Patri, Filio et Spiritui sancto, 400; notionem de personis SS. Trinitatis, 629.

8026. *Trismegistus*. — Verba Trismegisti quoad SS. Trinitatem, 64; testimonium quod dat de natura, 396.

8027. *Trophimus* (S.). — Quid dicitur de apostolatu S. Trophimi, 589.

8028. *Tuitiensis abbas*. (Vide etiam *Rupertus*.) — Testimonia præclara hujus quoad Mariam citantur, 183, 188, 192, 247, 525, 551.

8029. *Tunica*. — Duæ tunicæ Mariæ cuinam relictæ, 621.

8030. *Turris*. — Maria multiplici modo turris vocatur, et quæ dicuntur de turri, illi applicantur, 348, 451, 452, 455, 458.

8031. *Turris Davidica*. — Hæc verba litaniarum Lauretanarum tractantur ad honorem Mariæ, 451-458; virtus fortitudinis in Maria heroica et perfecta est, 451.

8032. *Turris eburna*. — Hæc verba litaniarum Lauretanarum tractantur ad honorem Mariæ, 438-445.
 8053. *Turtur*. — Quid dicitur de turture et quomodo optime Mariæ applicatur, 209, 241.
 8054. *Tutela*. — Maria vocatur tutela omnium, 315, 548.
 8055. *Tutrix*. — Quomodo Maria vocetur tutrix, 79, 428.
 8056. *Ubertinus*. — Loquitur de Maria relative ad apostolos, 559.
 8057. *Umbra*. — Invocat umbra protectionis Mariæ, 455.
 8058. *Umbraculum*. — Quomodo Maria vocatur umbraculum, 451.
 8059. *Unica Maria*. — Quomodo fuit unica Maria, 421.
 8040. *Urna*. — Quomodo Maria sit urna, de urna et Maria, 344, 345, 349, 414, 421.
 8041. *Uterus*. — Significatio vocis *Uterus*; differentia de utero et ventre; cur Elisabeth dixerit ad Mariam: *Benedictus fructus ventris* et non *uteri*, dum angelus dixerit Mariæ: *Concipies in utero*, 699, 700.
 8042. *V*. — Hæc littera V pronuntiata a puerulis, quid significat; singulares explicationes de hac littera quæ reperitur in vocibus: *Eva* et *Ave*, 765, 764.
 8045. *Valentiniani*. — Quid de Valentinianis in hoc opere, 598.
 8044. *Valentinus*. — Quid impie nugabatur, 606.
 8045. *Vas*. — Maria multiplici ratione vocatur vas, et hæc quæ de vase dicuntur, ei applicantur, 91, 190, 212, 225, 348, 416, 424.
 8046. *Vas honorabile*. — Hæc verba litaniarum Lauretanarum evolvuntur ad laudes Mariæ, 416-421.
 8047. *Vas insigne devotionis*. — Verba hæc litaniarum Lauretanarum evolvuntur ad laudes Mariæ, 421-425.
 8048. *Vas spirituale*. — Hæc verba litaniarum Lauretanarum, Mariæ honorifica, tractantur, 440-445.
 8049. *Vasculum*. — Comparatur Maria manna vasculo, 421.
 8050. *Vehiculum*. — Maria vocatur vehiculum, 451.
 8051. *Vellus*. — Sub multiplici respectu Maria vocatur Vellus, 151, 263, 344, 350, 351.
 8052. *Velum*. — Cuius velum suum Maria reliquit, 621.
 8053. *Vena*. — Vocatur Maria venie Vena, 121.
 8054. *Venantius Fortunatus*. — Ad quid adducitur, 406.
 8055. *Verba Mariæ*. — Varia verba quæ pronuntiavit Maria exponuntur; et tractatur de verbis Mariæ; varia enarrantur de verbis Mariæ, 429, 450, 565-567, 577, 578, 582, 588, 590, 593, 603, 611, 616, 624, 633, 640, 642, 649, 650, 654, 685, 712.
 8056. *Verbum (Christus Deus)*. — De persona Filii æterni, hominis gratia, hominis facti, 48-55; testimonium Jesu de Joanne Baptista, 195; Jesus Salvator, Emmanuel, 281; Verbum fuit manna, 422; incarnatio Verbi, 421.
 8057. *Vernacula*. — Vocatur Maria felix vernacula, 144.
 8058. *Veronica*. — Jesus suam effigiem legavit Veronice, 478.
 8059. *Vestimentum*. — Quomodo Maria vocatur vestimentum, 79.
 8060. *Vestis, vestes*. — Vocatur Maria vestis sine macula, 212; quid dicitur de sepulcralibus vestimentis Mariæ, 635, 634.
 8061. *Veturia*. — Mater Coriolani illa quomodo filium suum placavit, et quid de Maria ex hoc, 85.
 8062. *Via*. — Ab ipso viarum initio, cum Maria fuit Deus, non tantum in petitorio, sed etiam in possessorio, 492.
 8063. *Viaticum*. — Viaticum moritura Maria accepit, 578.
 8064. *Viatores*. — Viator contra solem quid desiderat, 454, 455; quomodo nos viatores Mariam desideramus, 152.
 8065. *Villa*. — Aliquis locus sic vocatus fuit juxta fluvium Bornæ; quid de quadam matrona hujus loci, 588.
 8066. *Vincentius (S.)*. — Quomodo loquitur de stimulo S. Pauli, 284.
 8067. *Vindex*. — S. Hieronymus vocatur vindex virginitatis, 155.
 8068. *Vipera*. — Eva fuit vipera Adamo, 410.
 8069. *Virago*. — Maria est virago, 429.
 8070. *Vir bonus*. — Mysticus amator equestrum vir bonus, 640.
 8071. *Virga*. — Vocatur Maria Virga, 144, 164, 180, 254, 265, 345, 405, 421, 482, 826, 827.
 8072. *Virgilius*. — Quid de Virgilio ad Mariam, 178.
 8073. *Virgo clemens* (Litanie Lauretanæ). — Hæc verba tractantur, et verba fiunt de clementia Mariæ, 565-575.
 8074. *Virgo fidelis* (Litanie Lauretanæ). — Hæc verba tractantur, et dicitur in quo consistat fidelitas Mariæ, 575-588.

8075. *Virgo Maria, Virginitas, Virginitas Mariæ, Virgo Mater*. — Duo celeberrima nomina Virginis, 91; affinitas Virginis Mariæ cum Deo, 144; laudes Mariæ Virginis Matris, 143, 146, 220; fuit Maria virgo, corpore, mente et voto, 456-465; permansit virgo, evadens mater, 221, 223; laudes virginitatis, 225; virgo fuit Maria ante partum, in partu, et post partum, 225-259; dignitas Mariæ Virginis Matris, 256; sublimitas Mariæ Virginis, 260; quam excelsa virginitas Mariæ, 417; ornatus regius Virginis Mariæ, 481-485; sanctus Evodius exemplum virginitatis, 586; obiectio solvitur contra virginitatem Mariæ, 597, 598; quænam virgo, dixit prima Deo: *Offero tibi virginitatem meam*, 645; gloria Virginis Matris, 646; verba fiunt de virginitate, 657; varia encomia quibus ornatur Maria Virgo, et nomina varia quibus Patres aut alii nominantur Virginem Mariam; præcipua loca in quibus hæc elogia sunt, 86, 91, 115, 122, 123, 156, 220, 225, 356, 350, 352, 356, 563, 575, 455, 551, 871.

8076. *Virgo potens* (Litanie Lauretanæ). — Hæc verba evolvuntur ad gloriam Mariæ, ubi probatur potentia Mariæ ad Deum, contra demones et oro grati impetrandis, 556-565.

8077. *Virgo prædicanda* (Litanie Lauretanæ). — Exponuntur hæc verba, et tractatur de laudibus quibus digna est Maria ex parte Dei, angelorum et hominum, 556-555; encomia Patrum de Maria quam maxima congeruntur, 544-552.

8078. *Virgo prudentissima* (Litanie Lauretanæ). — Hæc verba evolvuntur, et tractatur de prudentia Mariæ, 292-317.

8079. *Virgo veneranda* (Litanie Lauretanæ). — Hæc verba exponuntur, et Maria dicitur digna honore, reverentia et cultu, 517-536.

8080. *Virgula*. — Maria vocatur virgula. — Vide *Virgo*.

8081. *Virtus Altissimi*. — Explicantur hæc verba quoad Mariam, 220.

8082. *Virtutes*. — De virtutibus Mariæ, 420, 425, 483, 618.

8083. *Visio*. — Visio Mariæ quam bonus effectus producebat, 561; sancta Gertrudis videt B. Mariam, 621; S. Joannes videt B. V. Mariam et Jesum, 626.

8084. *Visitatio*. — Effectus Visitationis Mariæ, 174; varia verba de Visitatione, 370; verba permagna fiunt de Visitatione Mariæ ad Elisabeth, 669-675, 687, 692, 705; carminibus describitur Visitatio, 861.

8085. *Vita*. — Maria vitam exorat peccatori, 81; redintegrat illi vitam, 82; vita vocatur Maria, 324; qualis fuit vita Mariæ, 425, 440; vita Mariæ, lethalis diabolo, 450; varia dicuntur de vita Mariæ, 586; vocatur Maria Vita viventium, 599; carminibus describitur vita Mariæ, 851-884.

8086. *Vitis*. — Quomodo Maria vitis sit, 90, 348.

8087. *Vivificatrix*. — Maria vocatur vivificatrix, 288, 345.

8088. *Vocatio*. — Vocat Deus peccatores, ipsi respondeant, 35, 55.

8089. *Volucres*. — Eva volucris imperavit; angeli quomodo sint volucres, 418; quales qualitates volucrum, 118, 149.

8090. *Volumen*. — Maria vocatur volumen novi Testamenti, 569.

8091. *Voluntas*. — Quando movetur voluntas ad amandum, 253; a voluntate bonum et malum, 650.

8092. *Vortex*. — Quid mysterii in Moyse errante per undosos vortices, 575.

8093. *Volum*. — De voto virginittatis, 645.

8094. *Vox*. — Maria vocatur Vox Spiritus sancti, 111; quomodo agitur de Maria in vocibus quæ procedebant de throno Dei, de quibus loquitur Apocalypsis, 625; de verbis Elisabeth dicentis: *Statim ut facta est vox in auribus meis*, 705.

8095. *Vulnera*. — Vide *Passio*.

8096. *Waddingus Lucas*. — Quid mirandum narratur ab eo, 645.

8097. *Wolganguis Weisshaupt*. — Pater ille ordinis sancti Benedicti transtulit in Latinum Elogia Mariæ ex litanis Lauretanis, 11, 12.

8098. *Zachæus*. — Quomodo fuit sterilis pinus, 558.

8099. *Zacharie prophetæ Liber*. — Explicantur hujus libri quædam loca: Cap. I. Revertar ad Jerusalem in misericordia, et domus mea edificabitur in ea, 444. — II. Ego ero eis murus in circuitu, 467. — III. Landa et lætare, filia Sion, quia ego venio, et habitabo in medio tui, 29. — VI. Ecce vir. Oriens nomen ejus, 225. — VII. Pro nihilo habemus terram desiderabilem, 285. — VIII. Cæli dabunt rorem suum, 114. — IX. Quod bonum ejus, et quid pulchrum ei, nisi frumentum electo-

rum, 216; Tu vero in sanguine testamenti tui eduxisti victos de lacu in quo non erat aqua, 511, 519. — XI. Aperi, Libane, portas tuas, 475. — XIII. Disperdam nomina idolorum de terra, et non memorabuntur ultra; pseudoprophetas et spiritus immundos auferam de terra, 511. — XIV. Egredietur tanquam vir præliator, 590.

8100. *Zagazabus*. — Quis fuit ille, et quid nomen hoc sonat, 562.

8101. *Zelus*. — Quomodo Maria habet Zelum Eliæ, 420.

8102. *Zoili*. — Quomodo inter inimicos Ecclesiæ, 26.

8103. *Zona*. — Sanctus Germanus, patriarcha, loquitur de zona Mariæ, quam reliquit Maria S. Joanni apostolo, 621; quænam veniunt ad laudem Deiparæ in oratione de zona Mariæ, 94, 265, 272, 587, 485, 599.

8104. *Zyphæi*. — Ob invidiam qua ardebat Saul in Davidem, lenimentum Zyphæorum videbatur illi perfidia atque proditio, 552.

XI

INVENTIO ACCELERATA

SIVE

SUMMÆ AURÆ INDEX ALPHABETICUS UNDECIMUS ET ULTIMUS.

Quo auxiliante, inveniuntur quam celerrime quæcunque voces cujuscunque indicis præcedentis; circa quas voces, quænam dicta sint in toto opere Summæ Auræ, scire cupit Lector benevolus.

Quærenti notandum: Numeri qui indicantur in hoc Indice undecimo remittunt quærentem ad numeros qui præcedunt quæcunque vocem, seu titulum cujuslibet indicis ex præcedentibus.

A

A, 6776.	Acrostichis, 1422.	Adumbratio, 1438, 5691.
Aaa, 6777.	Actiaca pugna, 6455.	Aduatici, 181.
Aaron, 6778.	Actio Mariæ, 5667.	Adventus, 6437.
Abacus, 1395.	Actus Syncetus, 5668.	Adversitas, 6803.
Abbatia regalis, 1396.	Actuum apostolorum liber, 1577, 6791.	Advocata, 1439, 6804.
Abbatissa, 1397.	Acus, 5378.	Advocatio, 1440.
A b c d e f, 6450.	Ada, 5669.	Advocatrix, 1441.
Abdias, 6779.	Adalbertus, 5670.	Advocatus, 6805.
Abel, 6780.	Adalgotus, 5671.	Edes, 1442, 5692, 5693, 6806.
Abela, 1398.	Adamas, 1424, 6792.	Edicula, 6807.
Abiathar, 6781.	Adam, Adamus, 1, 1423, 5672, 5673, 5674, 6454, 6795, 6794.	Edificatrix, 1443.
Abies, 1599, 6782.	Adana, 179.	Edificium, 1444.
Abigail, 1400, 6783.	Adductio, 1425.	Egidius, 5694, 5695, 6808.
Abimelech, 6784.	Adductrix, 1426.	Egyptiæ mulieres, 6809.
Abisag, 1401, 6785.	Adela, 5675.	Egyptus, 182.
Abiud, 1402.	Adelacia, 5676.	Elianus, 6810.
Abjutores, 5376.	Adelaida, 5677.	Emilius, 2.
Ablatio, 1403, 6786.	Adelbero, 5678.	Emula, 1445.
Ablebertus, 5661.	Adelboldus, 5679.	Emulatrix, 1446.
Ablutio, 1404.	Adelgisus, 5680.	Aer, 1447.
Ablutrix, 1405.	Adelheides, 5681.	Erarium, 1448, 6811.
Abolitio, 1406.	Adelhelmus, 6795.	Erla, 185.
Abraam, Abrahamus, 1407, 6451, 6787.	Adelgida, 5682.	Esopus, 6812.
Abredonia, 176.	Adimpletio, 1427.	Etates, 6813.
Absecos, 1408.	Aditus, 1428.	Eternitas, 1449.
Absolutio, 1409, 6788.	Adjacium, 180.	Ether, 1450.
Absorptrix, 1410.	Adjutorium, 1429, 6796.	Ethiopes, 184, 6453.
Absersio, 1411.	Adjutrix, 1450, 6797.	Ethiopia, 185.
Abstinentia, 5662, 6452.	Adminiculatrix, 1451.	Affectus, 5696, 6459, 6814, 6815.
Abula, 177.	Administra, 1452.	Affligemium, 186.
Abundantia, 1412, 5665.	Administratio, 1453.	Africa, 1451.
Abyssus, 1415, 5377, 6789.	Admiratio, 1454.	Agalma, 1452.
Acacus, 5664.	Adolescentes, 6455.	Agapis, 1453.
Acclamatio, 1414.	Adolescentula, adolescentulæ, 1455, 6798.	Agapitus, 5697.
Accubitus, 1415.	Adolphus, 5685-5686.	Agar, 1454, 6816.
Acerra, 1416.	Adonai, 6799.	Agata, 187.
Acervus, 1417, 6790.	Adoptio, 6800.	Agatha a Cruce, 5698.
Achates, 1418.	Adoratio, 6801.	Agathodorus, 5699.
Achelnotus, 5665.	Adoratrix, 1456.	Agathon, 5700.
Achilles, 5666.	Adornatrix, 1457.	Agenna, 188.
Achim, 1419.	Adrianus, 5686, 5686bis.-5689, 6456.	Ager, 1455.
Acies, 1420.	Adulatores, 6802.	Aggæi prophetiæ liber 1568.
Acolythus, 1421.	Adulphus, 5690.	Agger, 6817.
Acrena, 178.	Adulterium, 3379.	Agasterium, 1456.
		Agilulphus, 5701.
		Aginni, 189.
		Agno, 1457, 6818.

- Agnellus, 3702.
 Agnes, 3703-3710, 6819.
 Agnetz, 190.
 Agnitio, 1438.
 Agnus, 1439, 6821.
 Agnus Dei Christus, 6820.
 Agonia, 3380.
 Agonista, 1460.
 Agonizantes, 6440.
 Agonizatrix, 1461.
 Agricola, 5.
 Agriculus, 3711.
 Agricultura, 1462.
 Aichardus, 3712.
 Aiglantina, 3713.
 Ain-Mariam, 191.
 Alabastrum, 1463.
 Alacantus, 192.
 Alacritas, 1464.
 Alanus, 3714, 3714bis-3718, 6822.
 Alba, 193, 195.
 Albaum, 194.
 Albericus, 3719, 3720.
 Albero, 3721.
 Albertus, 196, 3331, 3722-3733, 6823.
 Albervillare, 197.
 Albeston, 1465.
 Albigenes, 4.
 Alcala, 198.
 Alcamus, 199.
 Alcazar-Segher, 200.
 Alcoranum, 6824.
 Alcuinus, 3734, 6825.
 Aldea, 201.
 Aldebertus, 3735.
 Aldegundes, 3736.
 Aldelmus, 6826.
 Aldobrandinus, 3737.
 Aldobrandisca, 3738.
 Alektorius, 6827.
 Alefridus, 3739.
 Aleides, 3740.
 Alena, 3741.
 Alenconus, 202.
 Aleramus, 3742.
 Aleus, 203.
 Alexander, 3743-3764, 6828-6830.
 Alexandra, 3765, 3766.
 Alexandria, 1466.
 Alexius, 3767, 3768.
 Aliaga, 204.
 Alimentum, 1467.
 Allectorius, 1468.
 Alleluia, 1469.
 Allemannus, 3769.
 Allerstorffium, 205.
 Allevatio, 1470.
 Alleviatrix, 1471.
 Allouvilla, 206.
 Alluvio, 3382.
 Alma, 1472.
 Alma redemptoris, 1182, 3385, 3770.
 Almodia, 3771.
 Aloysius, 3772-3775.
 Alpha, 1473, 6831.
 Alphanus, 3776.
 Alphonsus, 3383, 3777-3800.
 Alsatia, 207.
 Alsenberga, 208.
 Altachium, 209.
 Altare, 1474, 6441, 6832.
 Altenburgus, 210.
 Althelmus, 3801.
 Altitudo, 1475.
 Altmannus, 3802.
 Altorfium, 211.
 Altrix, 1476, 6835.
 Altwilmsdorffium, 212.
 Alumna, 1477.
 Alva, 3803.
 Alvarus, 3804.
 Alvens, 1478.
 Amabilis Maria, 6834.
 Anadeus, 3805-3807, 6835.
 Amalasuinta, 3808.
 Amalec, 6836.
 Aman, 6837.
 Amandinus, 1479.
 Amandus, 6838.
 Amans pronitatis, 6839.
 Amantea, 213.
 Amarus, 1480.
 Amaranthus, 1481.
 Amatoris rupes, 214.
 Amatrix, 1482, 6840.
 Amatus, 3809, 3810.
 Ambianum, 215.
 Ambitio, 1183.
 Ambronay, 216.
 Ambrosia, 6841.
 Ambrosius, 3811-3814, 6842.
 Amedeus, 3813-3818.
 Amelberga, 3819.
 Amen, 3820, 6843.
 Ameria, 217.
 Amerunga, 218.
 Amethysius, 1483.
 Amiantus, 1484.
 Amica, 1485, 6844.
 Amicia, 3821.
 Amictus, 1486, 6845.
 Amicus, 6846.
 Aminadab, 1487.
 Amissio Jesu, 1181, 3822, 6847.
 Amisso rerum, 3844.
 Amizon, 3823.
 Amoenitas, 1488.
 Amop, 3824.
 Amor, 1489, 3828, 3835, 3836, 3825, 3826, 6442, 6848.
 Amos, 1503, 1490, 6849.
 Amphilocheus, 3827, 3828.
 Amphora, 1491.
 Amplexatrix, 1492.
 Ampulla, 1493.
 Amygdalus, 1494.
 Anabaptistæ, 5.
 Anachoretæ, 6443.
 Anagrammata, 3829.
 Anastasiopolis, 219.
 Anastasius, 3830, 3831, 6850.
 Anathema, 1495.
 Anatolius, 3832.
 Anchora, 1496, 6851.
 Ancilla, 1485, 1497, 6852.
 Audegavense concilium, 1186.
 Andreas, 3833, 3847, 6853-6853.
 Andronicus, 3848, 3849.
 Andusaria, 220.
 Anfridus, 3850.
 Angela, 3851.
 Angeli, 1187, 3387, 3832, 6444, 6856.
 Angelina, 3835.
 Angelipolis, 221.
 Angelus, 1498, 3834-3860.
 Angelus-sanctus, 222.
 Angilbertus, 3861.
 Angola, 223.
 Angra de Reys, 224.
 Augusta Maria, 3862.
 Anhofium, 225.
 Ancienses, 226.
 Anicium, 227.
 Anima, 1188, 1499, 3863, 6445, 6446, 6857.
 Animal, animalia, 1500, 6858.
 Animatio, 6859.
 Anna, 1501, 3864-3877, 6447, 6448, 6860-6862.
 Annas, 6449.
 Anno, 3878.
 Annona, 3388.
 Annulus, 3287, 3389, 3879, 1501, 6863.
 Annuntiata, 3880.
 Annuntiatio, 1189, 3288, 3881, 3882, 6864.
 Annuntiatrix, 1503.
 Annus, 1504, 6450.
 Anselmus, 3883-3888, 6865.
 Antemurale, 1505.
 Antepavimentum, 1506.
 Antequam convenirent, 6866.
 Anthemius, 6.
 Antibæ, 228.
 Antidicomaritæ, 7.
 Antidotum, 1507.
 Antignatus, 229.
 Antimariani, 3889.
 Antiochenum concilium, 1190.
 Antiochus, 6867.
 Antipater, 3890, 6868.
 Antiphona, antiphonæ, 3891, 6451, 6869.
 Antiquera, 230.
 Antistes, antistites, 1508, 3892, 6870.
 Antonia, 3893-3895.
 Antoninus, 3896, 6871.
 Antonius, 8, 3897-3923, 6872.
 Antuerpia, 231.
 Anxietas, 3390.
 Anzinge, 232.
 Apella, Apelles, 9, 6873, 6874.
 Apertorium, 1509.
 Apex, 1510, 6875.
 Apiarium, 1511.
 Apicula, 1512, 6876.
 Apis, apes, 1513, 5921, 6877.
 Apocalypsis, 1593, 6452, 6878, 6879.
 Apollinaris, 10, 3925.
 Apollinaristæ, 11.
 Apollo, 6880.
 Apologia, 1514, 3926.
 Aponius, 6881.
 Apostola, 1515.
 Apostoli, 3289, 3927, 6453, 6882.
 Apostolicum concilium, 1191.
 Apothea, 1516.
 Apparitiones, 1192, 3290, 3291, 3928, 3929, 6454, 6885.
 Appellatio, 1517.
 Appelles, 6884.
 Appodiamentum, 1518.
 Apporiatrix, 1519.
 Aqua, 1520, 6885.
 Aquæductus, 1521, 6886.
 Aquæ-Sextiæ, 236.
 Aqueense concilium, 1193.
 Aquila, 1522.
 Aquileia, 233.
 Aquilina, 3930.
 Aquilo, 1523, 6887.
 Aquisgranense concilium, 1194.
 Aquisgranenses, 234.
 Aquisgranum, 235.
 Ara, Aræ, 1524, 3292, 6888.
 Aram, 1525.
 Aranea, 6889.
 Araspes, 1526.
 Arator, 3931, 3932.
 Araucus, 237.
 Arbor, 1527, 6890.
 Area, 1528, 6455, 6891.
 Arcachon, 239.
 Arcadius, 3933.
 Arcanum, 1529.
 Arcas, 3934.
 Archangela, 1530.
 Archangelus, 1531, 3935.
 Archelaus, 6456.
 Archiatra, 1532.
 Archidamus, 6892.
 Archidona, 239.
 Archiducissa, 1533.
 Archiepiscopus, 3931.
 Archimartyr, 1534.
 Archita, 6893.
 Architectrix, 1535.
 Architrictim, 1536.
 Arcturum luminare, 1537.
 Arcturus, 3936.
 Arcus, 1538, 6894.
 Ardilliera, 240.
 Ardingbus, 3937.
 Ardor, 1539.
 Arduinus, 3938.
 Area, 1540.
 Arelatense concilium, 1195.
 Areola, 1541, 3939.
 Aretina diocesis, 241

- Aretinum, 242.
 Arezzum, 245.
 Argentolium, 244.
 Argentonium, 245.
 Argenteratus, 246.
 Argentum, 6895.
 Argilla, 1542.
 Argumentum, 1545.
 Aria, 247.
 Ariani, 12, 6457.
 Arias, 3940.
 Aricinum, 248.
 Arida, 1544.
 Aries, 6896.
 Ariminum, 249.
 Aristarchi, 6897.
 Aristobulus, 6898.
 Aristoteles, 6899.
 Arithmetica, 1545.
 Arius, 6900.
 Arma, 1546, 6901.
 Armandus, 3941.
 Armarium, 1547, 6902.
 Armatura, 1548.
 Armilla, 1549.
 Arnbrukus, 250.
 Arnedium, 251.
 Arnustus, 3942.
 Arnobius, 6903.
 Arnoldus, 3943-3951.
 Arnolphus, 3952-3954.
 Aroma, 1550.
 Arona, 252.
 Arphaxad, 1551.
 Aritha, 1552.
 Arrhabo, 1553.
 Artaldus, 3953.
 Artalis, 3956.
 Artaxius, 3957.
 Artificium, 6904.
 Artopœus, 15.
 Arturus, 3592.
 Arundo, 1554.
 Arvernense territorium, 253.
 Arvernia, 254.
 Arvem, 1555.
 Arx, 1556, 6905.
 Asa, 1557.
 Ascalon, 6458.
 Ascanius, 3958.
 Ascensio, 1196, 1558, 3959, 6459.
 Ascensus, 1559.
 Asinus, 6460.
 Asius, 1560.
 Aspa, 255.
 Aspectus, 1561, 6461, 6906.
 Aspersorium, 1562.
 Asprenus, 3960.
 Aspricollis, 256.
 Assisium, 257.
 Assuerus, 6907.
 Assumptio, 1197, 3293, 3961, 3962, 6908.
 Asta, 258.
 Asthma, 3593.
 Astipulatio, 1563.
 Astorga, 259.
 Astronomia, 1564.
 Astrum, 1565, 6909.
 Asylum, 1566, 6910.
 Aszelina, 3965.
 Athanasia, 3964.
 Athanasius, 3965, 6911.
 Athenæ, 260.
 Athleta, 1567.
 Atingum, 261.
 Atocia, 262.
 Atrebatum, 263, 6462.
 Atrium, 1568.
 Atrophia, 3594.
 Atticus, 3966.
 Attractrix, 1569.
 Attributa, 6912.
 Aubiniera, 264.
 Auctor, 1570.
 Auctrix, 1571, 6915.
 Audientia Papæ, 3595.
 Auditio, 1572.
 Audित्र Maria, 3967.
 Auditus, 3596.
 Audoenus, 3968.
 Audomaropolis, 265.
 Audomarum, 266.
 Audomarus, 3969.
 Aufkirchium, 267.
 Aufridus, 3970.
 Augusta, 268-270, 1575.
 Augustina, 3971.
 Augustinus, 3972-3982, 6914, 6915.
 Aula, 1574, 6916.
 Aulæum, 1575.
 Aulica, 271.
 Aura, 6917.
 Aurea, 3597.
 Aurora, 1576, 6918.
 Aurum, 1577, 6919.
 Auspex, 1578.
 Austæ, 272.
 Auster, 6920.
 Austria, 273.
 Austriaca domus, 3983.
 Auxentius, 14.
 Auxia, 3984.
 Auxiliatrix, 1579, 3985, 6921.
 Auxilium, 1580, 6922.
 Ave, 3986, 6923.
 Ave, avete, 6924.
 Avellinum, 274.
 Ave, Maria, 1198, 3294, 3598, 3987, 7868.
 Ave, maris stella, 5293, 5988.
 Avenio, 275.
 Avenionensia concilia, 1199.
 Ave, regina cœlorum, 1200, 5989, 6925.
 Averruncatio, 1581.
 Aversa, 276.
 Avesna, 277.
 Avetum, 278.
 Avia, 1582.
 Avicenna, 6926.
 vila, 279.
 Aviotum, 280.
 Avis, 1583, 3990.
 Avitus, 3991.
 Aymericus, 3992.
 Azambucia, 281.
 Azu, 3993.
 Azor, 1584.
- B**
- Bacchylus, 3994.
 Baculus, 1585, 6927.
 Bætica, 282.
 Bagolinum, 283.
 Baius, 15.
 Bajoca, 284.
 Bajula, 1586.
 Bajulatrix, 1587.
 Balaam, 6463.
 Balasius, 1588.
 Balbus, 16.
 Baldricus, 3995.
 Balduinus, 3996-4000.
 Balera, 285.
 Balleroy, 286.
 Balnearia, 287.
 Balsamum, 1589, 4001, 6928.
 Balthassar, 6929.
 Balthazar, 6930.
 Baltimorensis synodus, 1201.
 Balvauera, 288.
 Bamba, 4002.
 Bambergia, 289.
 Baptismus, 1202, 1590, 3999, 4003, 6464, 6465, 6931.
 Baptista, 4004-4007, 6932.
 Barbara, 6466.
 Barbatu, 4008.
 Baremona, 290.
 Barnabas, 6935.
 Barninus, 4009.
 Barrium, 291.
 Barrousium, 292.
 Bartena, 293.
 Bartholomæus, 4010 - 4020, 6934, 6935.
 Baruch, 1588, 6936.
 Baselga, 294.
 Basileense concilium, 1205.
 Basileensis civitas, 295.
 Basilica, Basilicæ, 1591, 6937.
 Basiliscus, 5400.
 Basilissa, 4021.
 Basillus, 4022-4025, 6938.
 Basinus, 4026.
 Basis, 1592.
 Bassanum, 296.
 Bathildis, 4027.
 Bavaria, 297.
 Beati, 6939.
 Beatiſſimus, 1593.
 Beatitudo, 1204, 1594, 4028, 6940.
 Beatrix, 4029-4035, 6941.
 Beaussetum, 298.
 Bechina, 299.
 Beda, 4034, 4035, 6942.
 Begga, 4036.
 Belcarum, 300.
 Belgium, 301, 6943.
 Belisarius, 4937, 6467.
 Bellatores, 6468.
 Bellatrix, 1595, 6944.
 Bellevue, 302.
 Bellinzona, 303.
 Bellona, 1596.
 Bellum, 3401.
 Belmontum, 304.
 Benadadus, 6945.
 Benedicta, 4038.
 Benedictini, 4059.
 Benedictio, 1597.
 Benedictus, 4040-4046, 6946.
 Beneficia, 1205, 3298, 3402, 6947.
 Beneficarii, 6469.
 Beneplacitum, 1598, 6948.
 Beneventum, 305.
 Beneventa, 4047, 4048.
 Benjaminus, 1599, 6949.
 Benno, 4049.
 Berardus, 4050-4052.
 Berchmannus, 4055.
 Bergomum, 306.
 Berkman, 4054.
 Berlendus, 4055, 6950.
 Berna, 307.
 Bernardinus, 4056-4060, 6951, 6952.
 Bernardus, 4061-4078, 6955, 6954.
 Bernrieda, 308.
 Bertha, 4079, 4080.
 Bertholdus, 4081, 4082.
 Bertilia, 4083, 4084.
 Bertinus, 4085.
 Bertrandus, 4086, 4087.
 Berullus, 4088.
 Beryllus, 1600, 6955.
 Bessa, 309.
 Bessarion, 4089.
 Bessonius, 6470.
 Bethabara, 6471.
 Bethania, 1601.
 Betharram, 310.
 Bethel, 1602.
 Bethleem, 311, 1603, 6472.
 Bethleemita, 4090.
 Bethsabæe, 1604, 6956.
 Bethulia, 6957.
 Bethunia, 312.
 Bethunium, 315.
 Beza, 17.
 Biarle Brloto, 314.
 Bibliotheca, 1605.
 Biella, 315.
 Bielsa, 316.
 Bikishemium, 317.
 Bilbaum, 318.
 Bilbium, 319.
 Bindera, 320.
 Binga, 321.
 Birgitta, 3403, 4091-4095, 6953.
 Bisanthus, 4094.
 Bithildis, 4095.

Biturigæ, 322.
 Bivona, 323.
 Bizantini, 324.
 Blanca, 4096-4099.
 Blanca, 4100.
 Blanesmilum, 325.
 Blands, 4101.
 Blascus, 4102.
 Blasius, 4103.
 Blasphemæ, 4104.
 Blossus, 6959.
 Boccabolerium, 326.
 Bochna, 327.
 Bodo, 4105.
 Boetius, 6960.
 Bogumillus, 4106.
 Boleslaus, 4107.
 Boleslavia, 328.
 Bolko, 4108.
 Bombyx, 6961.
 Bona, 3404, 4110.
 Bona fides, 4109.
 Bonastra, 329.
 Bonaventura, 4111, 4112, 6962.
 Bonifacius, 4113-4119.
 Bonitas, 1606, 6963.
 Bonitus, 4120.
 Bononia, 330.
 Bononienses, 331.
 Bonosus, 18.
 Bonum, 1607, 6964.
 Bonum-consilium, 4121.
 Boondalium, 332.
 Booz, 1608.
 Boppo, 4122.
 Bordonus, 333.
 Boria, 334.
 Borsivorius, 4123.
 Borstella, 335.
 Borunium, 336.
 Bos, 6473.
 Boskovium, 337.
 Botrus, 1609, 6965.
 Bouconvillierum, 339.
 Bouga, 339.
 Bourassé, 4124, 6966.
 Bourges, 340.
 Bovinæ, 6474.
 Bra, 341.
 Brachara, 342.
 Brachium, 1610, 3403, 6967.
 Brasilia, 343.
 Brazza, 344.
 Preda, 345.
 Brentanus, 4125.
 Brentius, 19.
 Briaticum, 346.
 Brigantium, 347.
 Brinolphus, 4126.
 Britannia, 348.
 Britius, 4127.
 Brixia, 349.
 Brochemium, 350.
 Brosa, 351.
 Broucburgum, 352.
 Brouchburga, 353.
 Brugæ, 354.
 Brugesens, 353.
 Bruna, 356.
 Brundusius, 4128.
 Bruno, 4129-4132.
 Brunswicum, 357.
 Brussella, 358.
 Bruxellæ, 359.
 Bucerus, 20.
 Buda, 360, 361.
 Budwicum, 362.
 Bulla, bullæ, 363, 4133.
 Bullingerus, 21.
 Burburgum, 364.
 Burcardus, 4134.
 Burchardus, 4135, 4136.
 Burgæ, 365.
 Burgherius, 4137.
 Burgundia, 366.
 Buscoducum, 367.
 Buseium, 368.
 Buteo, 6968.

Buxus, 1611, 6969.
 Buzanum, 369.
 Byssus, 1612.
 Byzantia, 370.
 Byzantinus lucus, 371.
 Bzovius, 4138.

C

Cabliagum, 372.
 Cadomum, 373.
 Cæcilia, 4139-4143.
 Cæcilius, 4144.
 Cæcitas, 3406.
 Cædes, 3407.
 Cæsar, 4146-4148.
 Cæsaraugusta, 374, 6970.
 Cæsarea, 375.
 Cæsares, 4149.
 Cæsarius, 4150.
 Caestra, 376.
 Cainan, 1613.
 Cainus, 6971.
 Caiphas, 6475.
 Cairum, 377.
 Cajetanum, 6972.
 Calamus, 1614.
 Calatayuda, 378.
 Calathus, 1615.
 Calcatrux, 1616.
 Calcedonius, 1617.
 Calceus, 6973.
 Calchedonius, 1618.
 Calculus, 3408.
 Calcutium, 6974.
 Calevortum, 379.
 Calix, 1619.
 Callistus, 4151-4153.
 Caltenbrunna, 380.
 Calumnia, 6476.
 Calvarium, 4154.
 Calvinistæ, 22.
 Calvinus, 23.
 Camamilla, 1620.
 Camarillum, 382.
 Camarum, 381.
 Camberii, 4155.
 Camberona, 383.
 Camelothus, 4156.
 Camera, 1621.
 Cameracense oppidum, 384, 3409.
 Cameracesium, 385.
 Cameracum, 386.
 Cameraria, 1622.
 Camillus, 4157-4159.
 Caminga, 387.
 Caminus, 1623.
 Camiona, 1624.
 Camoglia, 388.
 Campana, 4160.
 Campania, 389.
 Campigium, 390.
 Campus, 1625, 6975.
 Cana, 391, 1206, 4161, 6477.
 Canalis, 1626, 6976.
 Cananora, 392.
 Cancellaria, 1627.
 Cancellarius Parisiensis, 6977.
 Cancer, 3410.
 Candace, 4162.
 Candela, candelæ, 1628, 6478.
 Candelabrum, 1629, 6978.
 Candelaria, 393, 4163.
 Candidatio, 1630.
 Candor, 1631.
 Canis grandis, 4164.
 Canisius, 4165, 6979.
 Canodium, 394.
 Canon, 1632.
 Canonici, 4166.
 Canonizatio, 6179.
 Cantabrigum, 395.
 Cantatrix, 1633.
 Cantazara, 396.
 Cantici canticorum liber, 1352, 6480, 6981.
 Canticum, 1634, 6980.
 Cantilena, 1635.
 Cantona, 397.
 Cantuarienses, 398.
 Cantus, 1636.
 Capacitas, 1637.
 Capilli, 6982.
 Capitanea, 1638.
 Capocavana, 399.
 Cappuccini, 4167.
 Caprea, capra, 1639.
 Capreola, 400.
 Capsa, 1640.
 Captivatrix, 1641.
 Captivitas, 3411.
 Caput, 1642, 3412.
 Caravaggium, 401.
 Carbo, 1643.
 Carbona, 402.
 Carbonarium, 403.
 Carbonianum, 404.
 Carbunculus, 1644, 3413, 6983.
 Career, 3414.
 Cardinales, 4168.
 Cardo, 1645.
 Caridad del cobre, 405.
 Carinenna, 406.
 Caritena, 407.
 Carmelitæ, Carmelitani, 4169.
 Carmelus, 1646, 3297, 4170, 6984.
 Carmen, carmina, 1647, 6985.
 Carmona, 408.
 Carneolus, 1648.
 Carnotum, 409, 6986.
 Carnutenses, 410.
 Caro, 1649, 6481, 6987.
 Carola, 4171.
 Carolostadius, 24.
 Carolus, 4172-4203, 6988.
 Carpoeras, 25.
 Carquæreum, 411.
 Carthagena, 412.
 Carthusienses, 4206, 6989.
 Caryophyllum, 1650.
 Casa, 1651.
 Cascia, 413.
 Casimirus, 4207-4212.
 Casona, 414.
 Caspar, 6990.
 Casparus crucigerus, 26.
 Cassia, 6991.
 Cassianum, 415.
 Cassiodorus, 4213.
 Casson, 416.
 Castalion, 27.
 Castellum, 1652.
 Castigatio, 6992.
 Castilion, 417, 418.
 Castilvedra, 419.
 Castitas, 3415, 4214, 6482, 6993.
 Castra, 1653.
 Castrum, 1654.
 Catacium, 420.
 Catalepsis, 3416.
 Catana, 421.
 Catarrhus, 3417.
 Caterva, 1655.
 Catharina, 3418, 4215-4237, 6994.
 Cathedra, 1656, 6995.
 Caudebecum, 422.
 Caula, 1657.
 Causa, 1658, 6996, 6997.
 Cavadonga, 423.
 Caverna, 1659.
 Cedrus, 1660, 4238.
 Ceica, 424.
 Celebritas, 1661.
 Cella, 1662.
 Cella, 426.
 Cellamea, 425.
 Cellaria, 1663.
 Cellarium, 1664.
 Celleraria, 1665.
 Cellula, 1666.
 Celsus, 28, 6183.
 Cenomanum, 427.
 Centrum, 1667.
 Centuriatores, 29.
 Centurio, 1668.
 Ceraunius, 1669.
 Cerberus, 6998.

- Cercina, 428.
 Cerebrum, 5419, 6999.
 Cereus, 4239.
 Cerinthus 50, 7000.
 Cerri, 4240.
 Certitudo, 1670, 6484.
 Cerva, 1671.
 Cervia, 429.
 Cervical, 1672.
 Cervus, 7001.
 Cessatio, 1675.
 Chalcedonense concilium, 1207,
 7012.
 Chamantum, 430.
 Changen, 431.
 Character, 1674.
 Charis, 1675.
 Caritas, 1676, 4241, 6483, 7003.
 Charta, 1677, 7004.
 Chaudesaigues, 432.
 Chava, 435.
 Chelidonium, 1678.
 Chemnitius, 31.
 Cherselerium, 434.
 Cherubim, 1679.
 Cherubina, 1680.
 Chervia, 435.
 Chiartrenses, 456.
 Chiavarum, 437.
 Chilianus, 4242.
 Chilpericus, 4245.
 Chindasuindus, 4244.
 Chiozza, 438.
 Chiragra, 5420.
 Chirotheca Mariæ, 4243.
 Chirurga, 7013.
 Chrysopolus, 4246.
 Christe, (eleison, audi, exaudi nos),
 7006-7008.
 Christerna, 4247.
 Christiana, 4248.
 Christianus, 7009.
 Christina, 4249-4251.
 Christipara, 1681.
 Christophorus, 4252-4254, 7010.
 Christotocus, 1682.
 Christus, 6186, 7011.
 Chronographia, 4255.
 Chrysippus, 7012.
 Chrysolithus, 1683, 7013.
 Chrysologus, 7014.
 Chrysopasus, 1684.
 Chrysoprasus, 1685.
 Chrysostomus, 7015.
 Chrystallus, 1686, 7016.
 Chytræus, 52.
 Cialum, 459.
 Cibatrix, 1687.
 Cibus, 1688.
 Cicero, 7017.
 Ciconia, 7018.
 Cidara, 1689.
 Cigula, 440.
 Cimbura, 4256.
 Cimelium, 1690, 7019.
 Cinaloa, 441.
 Cinctorium, 7020.
 Cinnamomum, 1691.
 Cintura, 4257, 7020.
 Circumamictus, 1692.
 Circumcisio, 1208, 4258, 6487.
 Circumdatrix, 1693.
 Circumscripção, 1694.
 Cirene, 442.
 Cistercienses, 3421, 4259, 6488.
 Cistercium, 443.
 Cisterna, 1695.
 Cithara, 1696, 7021.
 Civezanum, 444.
 Civis, 1697.
 Civitas, 1698, 3298, 7022.
 Clara, 4260-4263.
 Clariacum, 445.
 Claritudo, 1699.
 Clarofontus, 445, 447.
 Claromontanum concilium, 1209.
 Claromontus, 448.
 Clauditas, 3422.
 Claudius, 35.
 Claustrum, 1700.
 Clausula, 1701.
 Clavigera, 1702.
 Clavigeraria, 1705.
 Clavis, claves, 1704, 7025.
 Clemens, 4264, 4271, 7024.
 Clementia, 1705, 7025.
 Clerici, 4272-4275.
 Clibanus, 1706.
 Clichy en l'Aunois, 449.
 Clodoveus, 4276.
 Clapas, 4277, 6489.
 Clotarius, 4278.
 Clotildes, 4279, 4280.
 Cluniacenses, 4281.
 Cluniacum, 450.
 Clusa, 451.
 Clypeus, 1707.
 Cnuto, 4282.
 Coadjutrix, 1708, 7026.
 Coagmentatio, 1709.
 Coccus, 1710.
 Cochlea, 1711.
 Coda, 432.
 Codex, 1712.
 Cœcilus, 4283.
 Cœlestini, 4284.
 Cœlestinus, 4283-4287.
 Cœlum, cœli, 1713, 5423, 4443, 6490,
 7027.
 Cœna, 4288.
 Cœpaculum, 1714, 6491.
 Cœnobium, 1715.
 Cœtus aromatum, 1716.
 Cogitationes, 3424.
 Cognito, 1717, 7028.
 Cohabitatrix, 1718.
 Cohæres, 1719.
 Coiavia, 433.
 Coleta, 4289.
 Colica, 3423.
 Collectrix, 1720.
 Collegium, 1721, 4290, 7029.
 Collis, 1722.
 Colloquium, 5299, 3426, 7030.
 Collum, 1723, 5427, 7031.
 Collyridiani, 7032.
 Colmaria, 454.
 Colonia, 435.
 Coloniensis synodus, 1210.
 Coloniola, 456.
 Colossenses (epistola B. Pauli ad)
 1384, 7033.
 Columba, 1724, 4291-4293, 7034.
 Columna, 1725, 4294, 7035.
 Colvenerius, 4295, 7036.
 Comes, 1726.
 Commartyr, 1727.
 Commemorationes, 4296, 6492.
 Commendatio, 1728.
 Commigratio, 1729.
 Commilito, 1730.
 Comminatrix, 1731.
 Commoratio, 1732.
 Communicatio, 1733.
 Communio, 1211, 4297, 7037.
 Commutatio, 1734.
 Commenus, 3428.
 Comparatrix, 1735.
 Compartmentalis, 1736.
 Comparsiceps, 1737.
 Compassio, 1212, 3500, 4298, 7038.
 Compendium, 457, 1738.
 Complementum, 1739, 7039.
 Complexio, 1740.
 Compositio, 1741.
 Comprehensio, 1742.
 Comprehensor, 1743.
 Comproductrix, 1744.
 Conadium, 458.
 Concausa, 1745.
 Conceptaculum, 1746, 7040.
 Conceptio, 459, 1213, 1214, 5301,
 4299, 4300, 4301, 6495, 6494, 7041,
 7042, 7348.
 Conceprix, 1747.
 Concha, 1748, 7043.
 Conchylum, 1749.
 Conciliatio, 1750, 7044.
 Conciliatrix, 1751, 7045.
 Concilium, concilia, 1215, 1752,
 6495.
 Concionatores, 3429.
 Conclave, 1753.
 Concordatrix, 1754.
 Concreatix, 1755.
 Conculatrix, 1756.
 Concupiscentia, 7046.
 Concursus, 1757.
 Condecoratrix, 1758.
 Condimentum, 1759.
 Condinum, 460.
 Condispensatrix, 1760.
 Conditio, 1761.
 Conditorium, 7047.
 Conditrix, 1762.
 Condomina, 1763.
 Confessio, 3450, 6496, 7048.
 Confessores, 6497.
 Confidentia, 1764, 7049.
 Confinium, 1765.
 Confirmatio, 1766, 4502, 6498, 6499.
 Confirmatrix, 1767.
 Confluentia, 461.
 Conformatrix, 1768.
 Confortatio, 1769.
 Confortatrix, 1770.
 Confugium, 1771.
 Congregatio, congregationes, 1772,
 4303.
 Congregatrix, 1773.
 Congum, 462.
 Conimbria, 7050.
 Conimbria, 463.
 Conjugata, 1774.
 Conjugium, 4504, 7051.
 Conjunctio, 1775.
 Conjunctrix, 1776, 7052.
 Conjux, 1777.
 Connexio, 1778.
 Conradinus, 4505.
 Conradus, 34, 4506-4516.
 Consanguinitas, 1216, 4517, 6500.
 Conscia, 1779.
 Conscientia, 3451.
 Consecutio, 1780.
 Consecutrix, 1781.
 Consentia, 464.
 Consertio, 1782.
 Conservatio, 1783, 7053.
 Conservatrix, 1784.
 Consiliaria, 1785.
 Consiliatrix, 1786.
 Consilium, 1787, 7054.
 Consistorium, 1788.
 Consocia, 1789.
 Consolatio, 1790, 5452, 7055.
 Consolatrix, 1791, 4518, 7056, 7057.
 Consors, 1792.
 Conspersio, 1793.
 Constans, 4519.
 Constantia, 465, 4520-4525, 7058.
 Constantia, 466.
 Constantinopolis, 467.
 Constantinopolitana concilia, 1217.
 Constantinus, 35, 4526-4535.
 Consules, 6501.
 Consummatio, 1794.
 Contemperatio, 1795.
 Contemplatio, 1796, 4557, 6502.
 Contemplatrix, 1797.
 Contemptus mundi, 3453.
 Contractura, 3454.
 Contritio, 1798, 5453, 7059.
 Contubernalis, 1799.
 Contus, 1800.
 Convallis, 1801.
 Conventus, 1802.
 Conversio, 1803, 5456, 7060.
 Conviva, 1804.
 Convivator, 1805.
 Convivium, 1806.
 Convolvulus, 1807.
 Cooperatrix, 1808, 7061.
 Coornatrix, 1809.

Copia, 1810.
 Coppenstein, 4338.
 Copula, 1811.
 Copulatio, 1812.
 Cor, 1815, 4359, 6505.
 Corallus, 1814.
 Corbinianus, 4340.
 Corduba, 468.
 Coredeptrix, 7062.
 Coriglianum, 469.
 Corinthios (epistolæ B. Pauli ad),
 4579, 4580, 7065.
 Coriolanus, 7064.
 Cornelia, 4341.
 Cornelius, 4342, 4345, 7065.
 Cornu, 1815, 7066.
 Cornucopia, 1816.
 Cornustibium, 7067.
 Corolla, 4344.
 Corona, 1218, 1817, 4345, 6504, 7068.
 Coronamentum, 1818.
 Coronaria, 1819, 7069.
 Coronatrix, 1820.
 Coronides, 1821.
 Coronis, 1822, 7070.
 Corpus, 1219, 4346, 4347, 6505,
 7071.
 Correctio, 1825, 7072.
 Correptio, 1824.
 Corrigati, 4348.
 Cortegada, 470.
 Cortenaca, 471.
 Cortina, 1825.
 Corvinus, 56.
 Corvus, 1826, 6506, 7073.
 Coryphæa, 7074.
 Corythum, 472.
 Cosa, 473.
 Cosan, 1827.
 Coslinum, 474.
 Cosmas, 4349, 7075.
 Cosmus, 4350-4352.
 Costa, 4357.
 Costerus, 4355.
 Cotignacum, 475.
 Crabates, 1828.
 Cracovia, 476.
 Cranganor, 7076.
 Crater, 1829, 7077.
 Cratera, 1850.
 Crea, 477.
 Creatio, creaturæ, 1831, 4354, 6507,
 7078.
 Creator, 7079.
 Cresciacum, 478.
 Crines, 4355.
 Crocodilus, 7080.
 Crocus, 1832.
 Croylandia, 479.
 Crucifera, 1835.
 Cruciferi, 4356.
 Crucifixa, 1834.
 Crudelitas, 6508, 7081.
 Crux, 1835, 6509, 7082.
 Crystallus, 1836.
 Cubæ, 480.
 Cubiculum, 1837.
 Cubile, 1838.
 Culma, 481, 482.
 Culmanus, 57.
 Culmus, 1839.
 Cultores Mariæ, 4357.
 Cultrix, 1840.
 Cultus, 1220, 3502, 4358, 6510,
 7083.
 Cumulus, 1841, 7084.
 Cunnæ, 4359.
 Cunnulum, 483.
 Cune Gundis, 4360-4362.
 Cunerus, 4363.
 Cupersa, 484.
 Cura, 1842.
 Curatio, 1843.
 Currus, 1844, 7085.
 Curtius, 4364.
 Curvanuca, 485.
 Custodia, 1845.
 Custodiarium, 1846.

Custos, 1847, 7086.
 Cyathus, 1848.
 Cygnus, 7087.
 Cynosura, 7088.
 Cynthius Guidonis, 4363.
 Cypressus, 1849, 4366.
 Cyprianus, 4367, 7089.
 Cyrillus, 4368-4370, 7090.
 Cyrus, 4371.
 Cyzenum, 486.
 Czicum, 487.
 Czera, 488.
 Czeskokovia, 489.
 D
 Dabir, 1850.
 Dadinga, 490.
 Dadisella, 491.
 Dæmon, diabolus, 58, 5505, 5444,
 6516, 7113.
 Dagibertus, 4372.
 Dagobertus, 4373.
 Dagon, 7091.
 Dalila, 1851.
 Damascenus, 4371, 7092.
 Damascus, 492.
 Damasus, 4375.
 Damianus, 4376, 4377, 7093.
 Damiata, 493.
 Dammatrix, 1852.
 Daniel, et liber Danielis, 4360,
 1853, 7094.
 Danubium, 494.
 Dapifera, 1854.
 Daroca, 493.
 Darschusium, 496.
 Datrix, 1855, 7095.
 Daumontus, 497.
 David, 59, 1856, 4378, 4379, 7096.
 Davidica Maria, 4380.
 Dea, 1857.
 De Alva, 4381, 7097.
 Debbora, 1858, 7098.
 Debellatrix, 1859.
 Debilitas, 3458.
 Debita in Mariam, 4382.
 Debitrix, 1860, 7099.
 Decalogus, 7100.
 De Castro, 4385.
 De Cerf, 4384.
 Decius, 4383, 4386.
 Declaratio, 1861, 7101.
 Declinatorium, 1862.
 Decollatio, 3439.
 Decor, 1865.
 Decursus, 1864.
 Decus, 1865, 7102.
 Dedicatio, 1866, 5503, 4387, 6511.
 Defensatrix, 1867.
 Defensio, 1868, 7103.
 Definibilitas, 6512.
 Definitio dogmatica, 6513.
 Degginga, 498.
 Deificatio, 1869.
 Deificatrix, 1870.
 Deipara, 1871.
 Dekendorffium, 499.
 Delectamentum, 1872.
 Delectatio, 1875.
 Deletio, 1874.
 Delfæ, 500.
 Delia, 4388.
 Delibatio, 1873.
 Deliciæ, 1876, 7104.
 Delicium, 1877, 7105.
 Deliquia animi, 3440.
 Delphense, 501.
 Delrius, 4389.
 Delubrum, 1878.
 Demonstratio, 1879.
 Dentes, 5441, 7106.
 Deodatus, 502, 4390.
 Depositorium, 1880.
 Depositum, 1881.
 Deprecatio, 1882.
 Deprecatrix, 1883.
 Depressio, 1884.
 Depulsio, 1885.

Derehe, 505.
 Derelicti, 4391.
 Descriptio evangelica, 4392, 7107.
 Desertus, 504, 1886, 7108.
 Desiderium, desideria, 1887, 7109.
 Desiderius, 4395, 4394.
 Desperatio, 3442.
 Desponsatio, 1221, 5504, 4395, 6514.
 Destructio, 1888.
 Destructrix, 1889.
 Deus, 1890, 6515, 7110.
 Deuteronomium, 4334, 7111.
 Devana, 505.
 De Vega, 4396.
 Devotio, 1222, 3443, 4397, 7112.
 Dexam, 506.
 Dexteræ, 1891.
 Dextrisedia, 1892.
 Diacona, 1895.
 Diaconus, 1894.
 Diadema, 1895, 7114.
 Dialogus, 7115.
 Diana, 1896.
 Diarium, 1897.
 Dictamen, 1898.
 Didacus, 3445, 4398-4408.
 Dies, 1899, 6517, 7116.
 Diesthemium, 507.
 Dignitas, 1223, 1901.
 Dilatio, 1902.
 Dilatatrix, 1903.
 Dilectio, 1904.
 Diluculum, 1905.
 Diluvium, 1906, 7117.
 Dimoritate, 40.
 Dimissio, 1907.
 Dinannum, 508.
 Dinia, 509.
 Dionysia, 4409.
 Dionysius, 4410-4414, 7118.
 Dioptra, 1908, 1909.
 Dioryx, 7119.
 Dioscorus, 41.
 Diplois, 1910, 7120.
 Directio, 1911.
 Directrix, 1912.
 Discalceati, 4413.
 Discipula, 1913.
 Discordia, 3447.
 Discretrix, 1914.
 Discus, 1915.
 Dispensatrix, 1916, 7121.
 Dissipatio, 1917.
 Dissipatrix, 1918, 7122.
 Dissolutio, 1919.
 Dissolutrix, 1920.
 Distributrix, 1921.
 Diva, 1922.
 Diversorium, 1923, 7123.
 Dividuum, 1924.
 Divio, 510.
 Divitiæ, 1925, 4416, 7124.
 Divitium, 511.
 Diximunda, 512.
 Docilitas, 3448.
 Doctores, 6518, 7125.
 Doctrina, 1926, 5449, 4417.
 Doctrix, 1927, 7126.
 Documentum, 1928.
 Dodilo, 4418.
 Dola, 513.
 Dolores, 5506, 3450, 4419, 7127.
 Domfrontum, 514.
 Domicella, 1929.
 Domicilium, 1930, 7128.
 Domina Maria, 1931, 7129.
 Dominans, 7130.
 Dominatio, 1932.
 Dominatrix, 1933, 7131.
 Dominicani, 5451, 4420.
 Dominicus, 4421-4426, 6519.
 Dominipara, 1934.
 Dominium, 1224, 4427, 7132.
 Dominus, 7135.
 Domnolus, 4428.
 Domus, 1935, 4429, 7134, 7135.
 Donarium, 1936.

Donatio, 1937, 5452.
 Donatrix, 1938.
 Donodei de malavoltis, 4431.
 Donum, dona, 1959, 4450, 7136.
 Dordracum, 515.
 Dormitio, 4452.
 Dorothea, 4455.
 Dorsum, 5455.
 Doryx, 1940.
 Dos, 1941.
 Dozburgum, 516.
 Draco, 7137.
 Draconina, 1942.
 Draconius, 1943.
 Draco triumphatus, 1944.
 Drepanum, 517.
 Druides, 7138.
 Duacum, 518.
 Ducissa, 1945.
 Ductrix, 1946, 7139.
 Duda, 4454.
 Dulcedo, 1947, 4455, 7140.
 Dulcificatrix, 1948.
 Dulcitius, 4456.
 Dulcor, 1949.
 Dulia, 7141.
 Dumniacum, 519.
 Duns Scotus, 4457.
 Dunstanus, 4458.
 Duntenhuisum, 520.
 Durandus, 4459.
 Durcas, 1950.
 Dux, 1951, 7142.
 Dux magnus, 4440.
 Dysenteria, 5454.

E

E, 7143.
 Eadmerus, 4441.
 Ebbe, 4442.
 Eberhardus, 4443, 4444.
 Ebion, 42.
 Ebionitæ, 45, 7144.
 Ebora, 521.
 Ebur, 1952, 7143.
 Ecbatanis, 1953.
 Ecbertus, 7146.
 Ecce, 7147.
 Ecclesia, ecclesiæ, templa, 1225, 1954, 5507, 4445, 6520, 7148, 7149.
 Ecclesiastæ liber, 1531, 7150.
 Ecclesiasticus liber, 1534, 6521, 7151.
 Ecclesius, 4446.
 Ecisa, 522.
 Eckbertus, 4447.
 Eclipsis, 6522.
 Edelredus, 4448.
 Eden, 1955.
 Edgarus, 4449.
 Edmundus, 4450-4452, 7152.
 Eduardus, 4453-4458.
 Educatio, 6523.
 Educatrix, 1956.
 Effectrix, 1957.
 Effectus, 1958, 7153.
 Effigies, 1959.
 Effugatrix, 1960.
 Effugium, 1961.
 Egerna, 523.
 Eggelsperga, 524.
 Egius, 4459.
 Egressus, 7154.
 Egwinus, 4460.
 Ehinga, 525.
 Eigentium, 526.
 Eilbertus, 4461.
 Eismontum, 527.
 Ela, 4462, 4463.
 Eleazar, 1962.
 Electio, 7155.
 Electrum, 1965.
 Eleemosynæ, 4464, 4465, 6524.
 Eleemosynaria, 1964.
 Eleison, 7156.
 Elementum, 1965.
 Eleocadius, 4466.
 Eleonora, 4467-4475.

Elephaz, 1966.
 Eleutherius, 4476, 4477.
 Eliacim, 1967.
 Elias, 4478, 6525, 7157.
 Elice, 1968.
 Eliezer, 1969.
 Eligiani, 528.
 Eligius, 4479, 4480.
 Eliminatio, 1970.
 Eliocrata, 529.
 Elisabetha, 4481-4490, 6526, 7158, 7159.
 Elisendis, 4491.
 Eliseus, 7160.
 Eliud, 1971.
 Ellychnium, 1972.
 Elmadan, 1973.
 Elogia, 7161.
 Elpidius, 4492.
 Elvacum, 550.
 Elzearius, 4493.
 Elziarius, 4494.
 Emanatio, 1974.
 Embrica, 551.
 Emendatio, 1975.
 Emendatrix, 1976.
 Emericus, 4495, 4496.
 Emicentia, 1977.
 Emmanuel, 4495, 4497-4502.
 Emmaus, 552.
 Emporium, 1978.
 Emundatrix, 1979.
 Encenia, 4505.
 Energumeni, 5456.
 Enessa, 553.
 Engelbertus, 4504.
 Engrannus, 4505.
 Enhamense concilium, 1226.
 Enhydros, 1980.
 Ennodius, 4506.
 Enoch, 1981.
 Ens, 1982.
 Ensis, 1985.
 Ephesinum concilium, 1227, 7164.
 Ephesios (epistola B. Pauli ad), 1382, 7165.
 Ephesus, 554, 7166.
 Ephod, 1984.
 Ephraem, 4507, 7167.
 Epilepsia, 5457.
 Epiphaneus, 4508.
 Epiphania, 6528.
 Epiphanius, 7168.
 Episcopa, 1985.
 Episcopus, 1986.
 Epistolæ, 4509.
 Epitheta, 7169.
 Epulum, 1987.
 Equa, 1988.
 Equi, 7170.
 Equitatus, 1989.
 Equites, 4510.
 Erasmus, 44, 6529.
 Erath, 4511.
 Erbertus, 7171.
 Erectio, 1990, 7172.
 Erectrix, 7173.
 Eremitæ, 4512.
 Eremus, 555-557, 1991.
 Ereptio, 1992.
 Ereptrix, 1993.
 Ergasterium, 1994.
 Ericus, 4515.
 Erluphus, 4514.
 Ermengardes, 4515.
 Ermensendis, 4516.
 Ernestus, 4517, 4518.
 Erogratrix, 1995.
 Errores, 1228, 7174.
 Eruditio, 1996.
 Ervordia, 558.
 Erysipelas, 4518.
 Esauus, 7175.
 Esca, 1997.
 Eschivartus, 4519.
 Esdræ libri, 1544, 1594, 7176.
 Eskilo, 4520.
 Esquerinium, 559.
 Estagelum, 540.
 Esterquilum, 541.
 Esther, Estheris liber, 1547, 1998, 4521, 7177, 7178.
 Estron, 1999.
 Esuries, 7179.
 Et, 7180.
 Etalium, 542.
 Ethelbaldus, 4522.
 Etheldreda, 4525.
 Ethelwoldus, 4524.
 Eucharistia, 1229, 4525, 6530, 7181.
 Eucharis, 4526.
 Eucherius, 4527, 7182.
 Eudoxia, 4528.
 Eudoxius, 45.
 Eugenia, 4529.
 Eugenius, 4530-4533.
 Eulalia, 4534.
 Eumathes, 2000.
 Eunomius, 46.
 Euphemia, 4535, 4536.
 Euphrasia, 4557.
 Euphrates, 2001.
 Eusebius, 4538, 4539, 7185.
 Eustachia, 4540.
 Eustachius, 4541, 4542.
 Eustochio, 4545.
 Eutrophia, 4544.
 Eutyches, 47, 6551.
 Eutychni, 48.
 Eutychnus, 4545.
 Euthymius, 7184.
 Eva, 2002, 5508, 4546, 6532, 7185.
 Evacuatio, 2005.
 Evangelista, 2004, 4547.
 Evangelium, 6555.
 Everardus, 4548.
 Everius, 4549.
 Evictrix, 2005.
 Evilat, 2006.
 Evodius, 4550-4552, 7186.
 Exaltata, 2007.
 Exaltatio, 1787.
 Exaltatrix, 2008.
 Examen conscientie, 6554.
 Exaudi nos, Domice, 7188.
 Exaudirix Maria, 5459.
 Excellentia, 1250, 5509, 4553, 7189.
 Excitatio, 2009.
 Exclamatio, 2010.
 Excultrix, 2011.
 Excusatrix, 2012.
 Exemplar, 2013.
 Exemplatrix, 2014.
 Exemplum, 2015, 7190.
 Exercitus, 2016.
 Exhibitio, 2017.
 Existimatio, 2018.
 Exitum, 2019, 7191.
 Exodi liber, 1551, 7192.
 Exoratrix, 2020.
 Exorcista, 2021.
 Exordium, 2022, 7195.
 Experrectio, 2023.
 Expiaculum, 2024.
 Expiamentum, 2025.
 Expiatio, 2026.
 Expiatorium, 2027.
 Expletio, 7194.
 Expulsio, 2028.
 Expultrix, 2029, 2050.
 Expectatio, 2051.
 Expectatio partus Mariæ, 1251, 4554.
 Exstirpatrix, 2052, 7195.
 Exsultare, 7196.
 Exsultatio, exsultationes, 2055, 7197.
 Exterminatio, 2054.
 Exterminatrix, 2055.
 Extrema unctio, 3647, 4555, 6555.
 Extremitas, 2056.
 Exuperius, 4556, 4557.
 Eystadium, 545.
 Ezechiel, Ezechielis liber, 1595, 6556, 7198.

F

Fabrianum, 514.
 Fabrica, 2037.
 Fabricius, 4358.
 Facere, 7199.
 Facies, 2038, 7200.
 Facula, 2039.
 Facula, Facule, 2040, 7201.
 Falcurens, 4539.
 Fama, 2041, 5460.
 Fames, 5461.
 Familia Mariæ, 1232, 4360.
 Familiaritas, 2042.
 Famula, 2043.
 Farnola, 545.
 Faroaldus, 4561.
 Fascia, Fasciæ, 6337, 7202.
 Fasciculus, 2044.
 Fasciola, 4562.
 Fastigium, 2045.
 Faustina, 4563.
 Faustus, 4564.
 Fautrix, 2046.
 Faventia, 546.
 Favonius, 2047.
 Favores, 3462, 7203.
 Favus, 2048, 7204.
 Fax, 2049, 7205.
 Febris, 5465.
 Febronia, 7206.
 Februarius, 6358.
 Feci, fregi, 7207.
 Fecunditas, 2050.
 Federicus, 4565-4569.
 Feichta, 547.
 Fel, 7208.
 Felicianus, 4570.
 Felicitas, 2051.
 Felix, 49, 4571-4576.
 Fellegara, 548.
 Femina, 2052, 7209.
 Fenestella, 7210.
 Fenestra, 2053, 7211.
 Fenestraria, 2054.
 Feniculum, 2055.
 Feraculum, 2056.
 Ferdinandus, 3464, 4577-4595.
 Feritas, 3465.
 Fermentum, 2057, 7212.
 Fernandus, 4596.
 Fernicus, 549.
 Ferreolus, 4597.
 Ferricus, 4598-4600.
 Fertilitas, 2058.
 Ferula, 2059, 7213.
 Festa, Festum, 1255, 2060, 2063, 5310, 4601, 6339, 7214.
 Festinans misericordia, 2061.
 Festivitas, 2062.
 Fesula, 550.
 Fetus, 2064.
 Fiacrius, 4602.
 Fibula, 2063, 7215.
 Pictirium, 2066.
 Piculnea, 2067.
 Ficus, 2068.
 Fidejussio, 2069, 7216.
 Fidejussor, 2070.
 Fideles, 7217.
 Fidelitas, 7218.
 Fides, 1234, 2071, 3466, 4603, 6340, 7219.
 Fiducia, 2072, 4604, 7220.
 Fimentum, 2073.
 Figura, figuræ, 2074, 2075, 7221.
 Filia, filie, 2076, 6341, 7222.
 Fili, 4603, 6342, 7223.
 Filiola, 2077.
 Fili, redemptor mundi, Deus, 7224.
 Filius Dei, 6343, 7225.
 Fimbria, 2078.
 Fina, 4606.
 Finis, 2079, 7226.
 Finisterræ, 531.
 Firmamentum, 2080, 7227.
 Firminus, 4607.
 Firmitas, 2081.

Firmum, 532.
 Fiscella, 2082, 7228.
 Fistula, 3467, 7229.
 Flaminius, 4608.
 Flamma, 2083.
 Flandri, 6344.
 Fletus, 7230.
 Florentia, 533.
 Florentia, 534.
 Florentius, 4609.
 Floriacus, 534 Bis.
 Flos, flores, 2084, 7231.
 Flosculus, 7232.
 Flotida, 4610.
 Fluventum, 2085.
 Flumen, 2086, 7233.
 Fluvius, 2087, 7235.
 Fluxus, 3468.
 Foca, 535.
 Foculus, 2088.
 Fodina, 2089.
 Fœchinga, 536.
 Fœderatrix, 2090.
 Fœderis Arca, 7234.
 Fœdus, 2091.
 Fogia, 537.
 Folcodus, 4611.
 Folmarus, 4612.
 Fomes, 2092, 6343.
 Fons, fontes, 2093, 5311, 4613, 7235.
 Fontana, 2094.
 Fontenay, 538.
 Font-Romeu, 539.
 Foramen, 2095.
 Forsa-Real, 560.
 Forceps, 2096.
 Forma, 2097, 7236.
 Formica, 7237.
 Formositas, 2098.
 Formula, 2099.
 Fornax, 2100, 7238.
 Fornum, 561.
 Foro-Julium, 562.
 Forolivium, 563.
 Fortalicium, 2101.
 Fortitudo, 2102, 4614, 7239.
 Fossatum, 2103.
 Fovea, 2104.
 Foya, 564.
 Foyum, 565.
 Franea, 2105, 4615.
 Francordiense concilium, 1235.
 Franci, 3469.
 Francisca, 4616-4620, 7246.
 Franciscani, 4621.
 Franciscus, 50, 4622-4673.
 Fratres Domini, 1256, 6346, 7241.
 Frauhoffium, 566.
 Fredegundis, 4676.
 Fredericus, 4677.
 Fresneda, 567.
 Friburgum, 568.
 Fridericus, 4678-4688.
 Frigidianus, 4689.
 Frigionaria, 4690.
 Frisia, 569.
 Frithwaldus, 4691.
 Fronto, 4692, 7242, 7243.
 Fructificatio, 2106.
 Fructuosus, 4695.
 Fructus, 2107, 7244.
 Frustum, 2108.
 Frutex, 2109.
 Fuasius, 4694.
 Fuga, fuga in Ægyptum, 1237, 2110, 3512, 4695, 7245.
 Fugatrix, 2111.
 Fulbertus, 3470, 4696, 4697, 7246.
 Fulcararius, 7247.
 Fulcimentum, 2112.
 Fulco, 4698.
 Fulcrum, 2113, 7248.
 Fulda, 570.
 Fulgentius, 4699, 7249.
 Fulgor, 2114.
 Fulgur, 2115.
 Fulhæ, 571.

Fulienses, 4700.
 Fulmen, 3471.
 Fulvius, 4701.
 Fumigatio, 2116.
 Fumus, 2117.
 Funda, 2118.
 Fundamen, 2119.
 Fundamentum, 2120.
 Fundatrix, 2121.
 Funiculus, 7250.
 Furor, 3472.
 Furtum, 3473.
 Fusus Mariæ, 4702.

G

Gabriel, 4703-4707, 6347, 7251.
 Galatas (epistola S. Pauli ad), 1381, 7252.
 Galatinus, 7253.
 Galbanum, 2122.
 Galcherius, 4708.
 Galdericus, 4709.
 Galeatus, 4710-4712.
 Galla, 4713, 4714.
 Gallasius, 51.
 Gallia, 572.
 Gallina, 2125, 7254.
 Gallobrabantia, 575.
 Gallus, 4715, 7255.
 Galtherus, 4716.
 Gandavum, 574.
 Gangeticus, 4717.
 Garcias, 4718.
 Garyophyllum, 2124.
 Garzas, 4719, 4720.
 Gasco, 4721.
 Gaspar, 4722-4726.
 Gaudentius, 4727.
 Gaudium, gaudia, 2125, 5315, 4728, 7256.
 Gaufridus, 4729.
 Gavius, 4730.
 Gazophylacium, 2126, 7237.
 Gebeardus, 4731.
 Gebhardus, 4732.
 Gedeon, 7258.
 Gehon, 2127.
 Geisas, 4735.
 Gelasius, 4734, 4735.
 Geldonia, 575.
 Geldra, 576.
 Gelduinus, 4736, 4737.
 Geloira, 4738.
 Gemertum, 577.
 Geminianus, 7259.
 Gemitus, 7260.
 Gemma, 2128, 7261.
 Gemmula, 2129, 7262.
 Genealogia, 4739, 6348, 7263.
 Genebrardus, 7264.
 Generatio, 2130, 6348, 7265.
 Geneseos liber, 1530, 6349, 7266.
 Genesius, 4740.
 Genesta, 578.
 Genialis, 52.
 Genitrix, 2131, 7267.
 Gennadius, 4741.
 Genovefa, 579, 4742-4743.
 Gentiles, 53, 7268.
 Genua, 580, 5474.
 Genulphus, 4744.
 Genus, 2132.
 Geometra, 2133.
 Georgius, 54-57, 4745, 4753, 7269.
 Geraldus, 4754.
 Gerardus, 4755-4762.
 Gerhardus, 4763.
 Gerlacus, 4764.
 Germana, 7270.
 Germania, 581-585.
 Germanus, 5314, 4763, 7271.
 Germanus-sanctus, 581.
 Germen, 2154.
 Germinator, 58.
 Germinatrix, 2135.
 Gernadus, 4766.

Gero, 4767.
Geroldus, 4768.
Gersonius, 4769.
Gertrudis, 4770-4773, 7272.
Gerula, 2136.
Gervasius, 6550.
Gestatrix, 2137.
Gethsemanes, Gethsemani, 585,
7273.

Geva, 4774.
Geysa, 4775.
Gibellium, 586.
Gidla, 587.
Gienna, 588.
Giennum, 589.
Gignacus, 590.
Gisbertus, 4776-4778.
Gilda, 4779.
Gilimer, 7274.
Girandus, 4780.
Gilbertus, 4781.
Giselbertus, Giselbortus, 7275,
7276.

Gisella, 4782, 4783.
Glacies, 2158.
Glacium, 591.
Gladus, 2159, 7277.
Gleich, 4784.
Globus, 2140.
Glogovia, 592.
Gloria, 2141, 7278.
Gloriatio, 2142, 7279.
Glorificatio, 2143, 4785.
Gloriosa Maria, 5513.
Glossa, 2144.
Gnomon, 2143.
Goa, 595.
Goar, 4786.
Godebaldus, 4787.
Godeberta, 4788.
Godefridus, 4789-4793.
Godehardus, 4796.
Godescaleus, 4797, 7280.
Godiva, 4798.
Goffridus, 4799.
Goliath, 7281.
Gomezulus, 4800, 4801.
Gonzilus, 4802, 4805.
Gorellus, 4804.
Gorizia, 594.
Gostinum, 595.
Goswinus, 4805.
Gousset, 4806.
Grabadona, 596.
Gradus, 2146.
Græci, 598.
Græcia, 597.
Græcium, 599.
Graicium, 600.
Grallonus, 4807.
Granarium, 7282.
Grauata, 601.
Grandimontum, 602.
Granum, 2147, 7285.
Gratia, gratiæ, 1258, 2148, 4808,
4801, 6551, 7284.
Gratianopolis, 603.
Gratitudo, 7285.
Gratum, 604.
Gravelinga, 605.
Graviditas, 4810.
Gravois, 4811.
Grayda, 4812.
Gregorius, 5316, 4815-4852, 7286-
7291.

Grimoaldus, 4855.
Griphon, 4854.
Grodna, 606.
Groninga, 607.
Gruissanum, 608.
Grumum, 609.
Guadalognum, 610.
Guadalupa, 611.
Gualia, 4855.
Gualterius, 4856.
Gualterus, 4857.

Guardabobba, 2149.
Gubernaculum, 2150.
Gubernatrix, 2151, 7292.
Guda, 4858.
Guerricus, 7293, 7294.
Guiardus, 4859.
Guibertus, 4840.
Guido, 4841-4846.
Guidobaldus, 4847.
Guillelmus, 4848, 4849.
Guilla, 4850, 4851.
Guillelmus, 4852.
Guimaravium, 612.
Guingampus, 613.
Gulielmitæ, 4855.
Gulielmus, 59, 3475, 4854-4886,
7295.
Gumpfenberg, 4887.
Gundisalvus, 4888.
Gustatrix, 2152.
Gustus, 3476.
Guta, 4889.
Gutta, 2153.
Guttur, 3477.
Gynæceum, 2154.

H

Habaeus prophetæ liber, 1366,
7296.
Habitaculum, 2155, 7297.
Habitatio, 1259, 2156.
Haccados, 7298.
Hadeloya, 4890.
Hadwiges, 4891.
Hæmatites, 2157.
Hæreditas, 2158, 6532.
Hæres, 2159.
Hæresis, 3478, 7299.
Hæretici, 1240, 3479, 6535, 7300.
Hagenoa, 614.
Hallæ, 616, 617.
Hallense oppidum, 613.
Hallez, 5517.
Hallu, 618.
Haminga, 615.
Handitonum, 620.
Handitovium, 621.
Hannonia, 622.
Hannutum, 623.
Hanswica, 624.
Hardoinus, 4892.
Hartmannus, 4893, 4894.
Hashi, 2160.
Haura, 625.
Hausorium, 2161.
Hayra de gratia, 626.
Haymericus, 4895.
Haymon, 4896.
Heber, 2162.
Hebræos (Epistola B. Pauli ad),
1588, 7301.
Hebron, 627.
Hector, 4897, 4898.
Hedera, 7302.
Hedwigis, 4899, 490
Heerbrandus, 60.
Hegesypus, 7303.
Heideggerus, 61.
Heilbrunn, 628.
Heiloo, 629.
Heindorfium, 630.
Heisterbacum, 631.
Helena, 4901-4907.
Heli, 2165.
Helias, 4908.
Heliotropium, 2164.
Helitrophius, 2165.
Helvetia, 632.
Helvidiani, 62.
Helvidius, 63, 7162, 7304.
Hemingus, 64.
Hemma, 4909.
Hemmingus, 4910.
Henarum, 633.
Henesta, 634.
Hennebergum, 635.
Henoch, 2166.

Henrica, 4911.
Henriciani, 635.
Henricus, 66, 4912-4937, 6354-
6356.
Her, 2167.
Hera, 2168, 7303.
Heraclius, 4932.
Herba, 2169.
Herbipolis, 636.
Hercules, 4933, 7306.
Herbertus, 4934.
Herendalium, 637.
Hergiswaldum, 638.
Heribertus, 4935.
Hermagoras, 4936.
Hermannus, 4937-4934, 7307.
Hernandus, 4938.
Hernia, 3480.
Herodes, 6537, 6538, 7308.
Herodiani, 6539.
Herodotus, 7309.
Hervordia, 639.
Heshusius, 67.
Hesperus, 2170, 7310.
Hesychius, 4966, 4967, 7311.
Hetanus, 4968.
Heterodoxi, 7312.
Heverloa, 640.
Hiatio, 2171.
Hieronyma, 4969, 4970.
Hieronymiani, 4971.
Hieronymus, 64, 4972-4934, 6560,
7313.
Hierosolyma, 641, 6561, 7314.
Hierosolymitanum concilium, 1241,
7315.
Hierotheus, 4985, 4986.
Hilaritas, 2172.
Hilarius, 4987, 4988.
Hildebertus, 4989.
Hildegardis, 4990.
Hildericus, 4991.
Hildeshennium, 642.
Hildevarum, 643.
Hilulphus, 4992.
Hildwardus, 4993.
Himæra, 644.
Hippenhemium, 645.
Hippolytus, 4994-4996, 7316.
Hirundo, 2173.
Hispania, Hispaniæ, 646, 647, 6562,
7317.
Hispanica verba, 7318.
Hochberga, 648.
Hocheurechberga, 649.
Hoglinga, 650.
Holdon, 2174.
Holocaustum, 2175.
Holofernes, 7319.
Homerus, 7320.
Homicidæ, 7321.
Homiliæ, 4997.
Homo, homines, 2176, 5481, 7322.
Hondleurns, 651.
Honor, 2177, 5482, 7323.
Honoratrix, 2178.
Honorificentia, 2179, 7324.
Honorius, 4998, 4999, 7325, 7326.
Honos, 2180.
Horatius, 5000.
Horizon, 2181.
Horologium, 2182.
Horreum, 2183.
Horror, 5485.
Hortulana, 2184.
Hortulus, 2185.
Hortus, 2186, 3518, 5001, 7327.
Hospes, 2187.
Hospita, 2188.
Hospitalaria, 2189.
Hospitalitas, 6563.
Hospitalitrix, 2191.
Hospitium, 2192.
Hostia, 2193.
Hostis, hostes, 2194, 5484.
Hoya, 652.
Heyense oppidum, 7328.

Hoyerus, 5002.
 Hoyum, 653.
 Hroznata, 5003.
 Hueba, 654.
 Hugo, 5004-5015, 7529-7531.
 Hugolinus, 5014.
 Humanitas, 7532.
 Humbertus, 5015-5018.
 Homer, 5485.
 Humfredus, 69.
 Humfridus, 5019.
 Humilitas, 5486, 5020, 6564, 7533.
 Humus, 2195.
 Hunegundis, 5021.
 Huyense oppidum, 635.
 Hyacintha, 5022.
 Hyacinthus, 2196.
 Hydria, 2197.
 Hydropisis, 5487.
 Hymmodia, 2198, 7533.
 Hymnus, hymni, 2199, 5319, 5023, 7534.
 Hyperdulia, 7536.
 Hypocritæ, 7537.
 Hyssopus, 2200.

I

I, 7358.
 Iaurinum, 633.
 Ibas, 70.
 Ida, 5024-5028.
 Idea, 2201.
 Idiota, 5029, 7539.
 Idola, 7540.
 Idololatria, 5488.
 Ignatius, 3489, 5050, 5051, 6565, 6566, 7541.
 Ignis, 2202, 5490.
 Ignorantia, 1242, 6567.
 Iguapa, 637.
 Illephosus, 5491, 5052, 7542.
 Iliturgæ, 658.
 Illuminans, 2205, 7545.
 Illuminata, 2204, 7544.
 Illuminatio, 2205.
 Illuminatrix, 2206, 7545.
 Illustrans, 7546.
 Illustrata, 2207.
 Illustratrix, 2208.
 Imago, imagines, 1243, 2209, 5326, 6568, 7547.
 Imitatio, 5492, 5053, 6569.
 Imitatrix, 2210.
 Immaculata Maria, 5054, 7549.
 Immensitas, 2211.
 Immersio, 5495.
 Immola, 659.
 Immolatrix, 2212.
 Impeccabilitas, 1244.
 Imperans, 2215.
 Imperatores, 5055.
 Imperatrix, 2214, 7550.
 Imperium, 2215, 3494.
 Impletio, 2216.
 Impletrix, 2217.
 Impolluta, 2218.
 Impulsio, 2219.
 In, 7551.
 Ina, 5056.
 Incarnatio, 2220, 5057, 6570, 7552.
 Incendium, 2221, 5495.
 Incensum, 2222.
 Incensivum, 2223.
 Incestus, 6571.
 Inchoatio, 2224.
 Inchoatrix, 2225.
 Incofer, 7553.
 Incorrumpibilitas, 5496.
 Index, 2226, 5058.
 Indi, 7554.
 India, 6572.
 Indicium, 2227.
 Indicus, 5059.
 Individuum, 2228.
 Indoles, 2229, 6573.
 Indulgentia, indulgentiæ, 2230, 5040, 6574, 7555.

Indumentum, 2251, 7556.
 Indusia, 5497, 5041.
 Infamia, 5498.
 Infans, 2252.
 Infantia, 5042, 6575, 7557.
 Infantula, 2253.
 Infernus, 5499, 5043, 6576, 7558.
 Infinita, 2254.
 Infirmi, 6577.
 Infirmitates, 5500, 7559.
 Informatrix, 2255.
 Ingeltrudis, 5044.
 Ingeniosus, 71.
 Ingenium, 5501.
 Ingenuitas, 2256.
 Ingolstadium, 660.
 Ingratus animus, 7560.
 Ingressus, 2257.
 Inguelranus, 5045.
 Inimica, 2258.
 Inimici Mariæ, 72, 7361.
 Inimicitia, 5502.
 Initiauo, 2259.
 Initiatrice, 2240.
 Initium, 2241, 7562.
 Injurius, 5046.
 Innocentes sancti, 6378, 7563.
 Innocentia, 5503.
 Innocentius, 5047-5052, 7564.
 Innovatio, 7565.
 Innovatrix, 2242.
 Insania, 5504.
 Insigne, 2245.
 Insinuat, 2244.
 Inspectrix, 2245.
 Instauratio, 2246.
 Institutrix, 2247.
 Instrumētum, 2248, 7566.
 Insulæ, 661-665.
 Integritas, 2249.
 Intellectus, 2250.
 Intelligentia, 2251.
 Intemerata, 2252.
 Intentio, 2255, 6579.
 Intercessio, 1245, 2254, 5505, 5055, 6580, 7567.
 Intercessor, 2255.
 Interemptio, 2256.
 Interemprix, 2257.
 Interitus, 2258.
 Interpellatrix, 2259.
 Interpretes, 7569.
 Interventrix, 2260, 7570.
 Introductio, 2261.
 Introitus, 2262, 7571.
 Inundatio, 5506.
 Inventrix, 2265, 7572.
 Invidia, 7573.
 Invitatrix, 2264.
 Invocatio, 1246, 5521, 5507, 5054, 7574.
 Ira, 5508, 7575.
 Iraxanum, 664.
 Irenæus, 5055, 7576.
 Iris, 2265, 7577.
 Irmina, 5056.
 Irminia, 5057.
 Irrigatrix, 2266.
 Irriguum, 2267.
 Irroratio, 2268.
 Isaac, 2269, 5058, 7578.
 Isabella, 5059-5069.
 Isaïa prophetæ liber, 1555, 6581, 7579.
 Isdrael, 5070.
 Isidorus, 5071-5073, 7580.
 Isinardus, 5074.
 Ismeria, 5075.
 Israel, 2270, 7581.
 Issy, 665.
 Italia, 666.
 Iter, itinera, 1247, 2271, 5509, 5076, 7582.
 Itzchoumum, 667.
 Itzechum, 668.
 Iveta, 5077.
 Ivo, 5078, 5079.

J

Jacob, 2272, 7583.
 Jacoba, 5080-5082.
 Jacobi (Epistola S.), 1589, 7584.
 Jacobus, 73-75, 5085-5102, 6582, 7585-7588.
 Jactatio, 2273.
 Jaculum, 2274.
 Jabel, 2275, 7589.
 Janitrix, 2276.
 Jansenius, 7590.
 Janua, 2277, 7591, 7592.
 Januarius, 76.
 Janvry, 669.
 Jarava, 670.
 Jared, 2278.
 Jaroslavia, 671.
 Jaspis, 2279, 7593.
 Jebusæus, 7594.
 Jehova, 7595.
 Jejunium, 5510, 5103, 6583.
 Jephthe, 6584, 7596.
 Jeremias, Jeremiæ prophetæ liber, 1556, 6585, 7597, 7598.
 Jericho, 2280, 7599.
 Jerusalem, 672, 2281, 6586, 7400.
 Jesse, 2282.
 Jesuitæ, 5104.
 Jesus, 2283, 6587, 6588.
 Joachim, Joachimus, 2284, 6589, 7401.
 Joanna, 2285, 5105-5125.
 Joannes, 77-80, 5126-5254, 6590-6592, 7402-7409.
 Joannes sanctus, 673.
 Joannis (Epistola I sancti) 1591, 7410.
 Joannis (Evangelium sancti) 1576, 7411.
 Joannetinus, 5255.
 Joatham, 2286.
 Job, Jobi liber, 1548, 2287, 6595, 7412, 7413.
 Jodocus, 5256.
 Joel, Joelis prophetæ liber, 1562, 7414.
 Jonas, Jonæ prophetæ liber, 1564, 2288, 5257, 7415, 7416.
 Jonathas, 7417.
 Joram, 2289.
 Jordanis, 2290.
 Jordanus, 5258-5260.
 Josaphat, 674, 2291.
 Josbertus, 5261.
 Joscio, 5262.
 Joseph, Josephus, 2292, 5263-5268, 6594, 7418-7422.
 Josue liber, 1555, 7423.
 Jovinianistæ, 81.
 Jovinianus, 82, 7424.
 Jubar, 2295.
 Jubilatio, 2294.
 Jubilus, 2295.
 Jucunditas, 2296.
 Judæus, Judæi, 85, 6595, 7425.
 Judas, Judæ apostoli sancti Epistola, 1592, 2297, 7426.
 Judex, 2298.
 Judicissa, 2299.
 Judicium, 1248, 5511, 5269, 6596, 7427.
 Judicum liber, 1556, 7428.
 Judith, Judith liber, 1546, 2500, 5270-5275, 7429, 7430.
 Jugum, 2501.
 Julia, 5274.
 Juliana, 5275, 5276.
 Julianus, 84, 85, 5277, 5278, 6597.
 Julietha, 5279.
 Julius, 5280-5285.
 Juniperus, 2502.
 Jupiter, 2503.
 Jurgia, 5512, 7451.
 Jus, 2504, 7452.
 Justificatrix, 2505.
 Justina, 5286, 5287.
 Justiniana, 5288.

Justinianus, 5289.
 Justinus, 5290, 5291.
 Justitia, 2506, 6598, 7451.
 Justus, justi, 5292, 7455.
 Juvanus, 5295.
 Juvatrix, 2507.
 Juvenalis, 5294, 5295.
 Juvenca, 2508.
 Juvenca, 2509.

K

Kalendarium, 5296, 6599.
 Kauffbura, 675.
 Kentigerna, 5297.
 Kenzinga, 676.
 Kieselgius, 86.
 Kirchdorfium, 677.
 Kiriteinum, 678.
 Klingium, 679.
 Kozinga, 680.
 Krupna, 681.
 Kyrie, eleison, 7455.

L

Labium, labia, 2510, 5515, 7456.
 Labor, 1249, 5322, 5514, 5298.
 Labrum, 2511.
 Lac, 2512, 5513, 5299, 7457.
 Lacrymæ, 5516, 7458.
 Lactantius, 7459.
 Lactatrix, 2515, 7440.
 Lacus, 2514.
 Ladislaus, 5500, 5501.
 Lælius Guidiccionius, 7441.
 Læsius, 5517.
 Lætificatrix, 2515.
 Lætitia, 2516, 5518, 7442.
 Lævinus, 5502.
 Laka, 682.
 Lamballa, 685.
 Lambertus, 87, 5505, 5501, 6600.
 Lamech, 7445.
 Lamentum, 2517.
 Lamina, 2518, 5519.
 Lampas, 2519, 7444.
 Lana, 2520.
 Landa, 684.
 Landishutum, 685.
 Landrada, 5505.
 Landolphus, 5506.
 Langinus, 5507.
 Lanspergius, 5508.
 Lanticum, 686.
 Lapis, 2521, 7445.
 Lapsus, 5520.
 Lapurdum, 687.
 Largitrix, 2522.
 Lascius, 88.
 Later, 2525, 7446.
 Lateranense concilium, 1250, 7447.
 Latex, 2524.
 Latibulum, 2525.
 Latini, 688.
 Latinus Frangipanus, 5509.
 Latinus Ursinus, 5510.
 Latitudo, 2526.
 Latrones, 5521.
 Lauda, 689.
 Laudatio, 2527.
 Laudevena, 690.
 Laudunum, 691.
 Lauffena, 692.
 Launoyus, 89.
 Laurentius, 90, 5512-5515, 7448.
 Lauretana aedes, 1251, 5516.
 Lauretana Virgo, 5524.
 Lauretus, 695.
 Laurus, 2528.
 Laus, laudes, 2529, 5525, 5511, 7449.
 Lauterbacum, 694.
 Lavacrum, 2530.
 Laxamentum, 7450.
 Lazarus, 5517, 6601, 7451.
 Leena, 2531.
 Leander, 5518.
 Lecinena, 695.

Lectio, 5522.
 Lector, 2552.
 Lectrix, 2555.
 Lectulus, 2554, 7452.
 Lectus, 2555, 5519.
 Lecythus, 2536.
 Leda, 696.
 Ledradus, 5520.
 Legarda, 697.
 Legata, 2537.
 Legati, 7455.
 Legatio, 2538.
 Legio, 698.
 Legislatrix, 2539.
 Lehmayr, 5521.
 Lenticula, 2540.
 Leo, 91, 92, 94, 5522, 5528, 6602, 7454, 7455.
 Leocadia, 5529.
 Leodium, 699.
 Leofridus, 5530.
 Leonardus, 95.
 Leones, 5525.
 Leontius, 5531-5533.
 Leopardus, 7456.
 Leopoldus, 5534, 5535.
 Lepantum, 700.
 Lepra, 5524.
 Lerayscium, 701.
 Lescoalbus, 5536.
 Lessius, 95.
 Letrudes, 5537.
 Leuculi, 7457.
 Levamen, 2541, 7458.
 Levi, 2542.
 Levitici liber, 1552, 7459.
 Lewellinus, 5538.
 Lex, 2543.
 Leymenum, 702.
 Lia, 2544, 7460.
 Libadunum, 705.
 Libanus, 2545, 7461.
 Libekka, 704.
 Libellus, 7462.
 Liber, libri, 1252, 2546, 5549, 7465.
 Libera, 2547.
 Liberatio, 2548, 7464.
 Liberatrix, 2549.
 Libercourtus, 705.
 Libertus, 5559.
 Libertas, 2550, 6603.
 Libessicum, 706.
 Libido, 5525.
 Lidericus, 5541.
 Lidwina, 5542.
 Lignum, 707.
 Lignum, 2551, 7465.
 Ligua, 708.
 Ligurius, 2552.
 Liliati, 5545.
 Lilienthalium, 709.
 Liliium, 2553, 5525, 5544, 7466.
 Lima, 710.
 Limbi, 7467.
 Linnen, 2554.
 Limes, 2555.
 Limus, 2556.
 Lincolnia, 711.
 Lindavium, 712.
 Lingua, 2557, 5526, 6604.
 Linsella, 715.
 Lioba, 5545.
 Liquatix, 2558.
 Liqueor, 2559.
 Lira, 714.
 Lismellum, 715.
 Litania, 5546, 6605, 7468.
 Lites, 5527.
 Litorgie, 5547, 7469.
 Lixica, 5548.
 Lizzanum, 716.
 Lierena, 717.
 Loandum, 718.
 Locarnum, 719.
 Locatum, 720.
 Locellum, 2560.
 Lochia, 721.
 Locronium, 722.

Loerus, 725.
 Loculus, 2561.
 Locupletatrix, 2562.
 Locus, 2563, 7470.
 Locutio, 2564.
 Lolhardus, 96.
 Lombarda mulier, 5549.
 Londinense concilium, 1255.
 Londinum, 724.
 Longinus, 7471.
 Longueum, 725.
 Lonigum, 726.
 Lopus, 5550.
 Loquela, 2565, 5528.
 Loricæ, 2566.
 Lorius, 97.
 Lossius, 98.
 Lotharingia, 727.
 Lotharius, 5551, 5552.
 Loum, 728.
 Lovanium, 729.
 Lozana, 5553.
 Luca, 750.
 Lucana civitas, 731.
 Lucanum sidus, 2567.
 Lucar-Sanctus, 752.
 Lucas, Lucæ evangelium, 99, 100, 1375, 5554, 6606, 7472, 7473.
 Lucena, 753.
 Lucentum, 754.
 Lucerna, 755, 2568, 7474.
 Lucernarium, 2569, 7475.
 Lucia, 5555-5560, 6607, 7476.
 Lucifer, 2570, 5561, 7477.
 Lucionum, 756.
 Lucretia, 5562.
 Lucatrix, 2571.
 Lucus, 2572.
 Ludi funerales, 5526.
 Ludmilla, 5563, 5564.
 Ludovica, 5565.
 Ludovicus, 101, 5566-5562.
 Lugdunense concilium, 1254.
 Lugdunum, 757.
 Luitholphus, 5505, 5504.
 Lumen, 2575, 7478.
 Luminare, luminaria, 1253, 2574, 5505.
 Luna, 2575, 5527, 7479.
 Lupi, 5529.
 Lupus Fernandez, 5506.
 Luscina, 2576.
 Lustratio, 2577.
 Lutgardis, 5507.
 Lutherani, 102.
 Lutherus, 105, 6608, 7480.
 Lutoldus, 5508.
 Lutum, 2578.
 Lux, 2579, 5528, 7481.
 Luxemburgum, 758.
 Luxuria, 6609.
 Luxus, 5509.
 Lycæum, 2580, 5510.
 Lycæo, 7482.
 Lydwina, 5511.
 Lymphicus, 2581.
 Lyranus, 7483.
 Lyreus, 5512.

M

Macaum, 759.
 Macedonius, 104.
 Macerata, 740.
 Machabæorum libri, 1571, 1572, 7484.
 Macharius, 5515-5515.
 Machma, 741.
 Macolmus, 5516.
 Macrobius, 7485.
 Madritus, 742.
 Mafalda, 5517, 5518.
 Magdalena, 5519, 5520, 6620, 7513.
 Magdeburgenses, 105.
 Magi, 5521, 6610, 7485.
 Magister sententiarum, 7487.
 Magisterium, 2582.
 Magistra Maria, 1256, 2585, 5522, 7488.
 Magnes, 2584, 7489.

- Magnificat, 1257, 5329, 5423, 7490.
 Magnificatio, 7491.
 Magnificatrix, 2583.
 Magnificentia, 2586.
 Magnitudo, 2587.
 Magnus, 5424, 7492.
 Mahath, 2588.
 Mahumetani, 106.
 Mahumetus, 107, 6611.
 Mainardinus, 5425.
 Majestas, 2589.
 Malaca, 743.
 Malachias, Malachiæ prophetæ liber, 1370, 5426, 6612, 7493.
 Malachites, 2590.
 Malacia, 2591.
 Malaga, 744.
 Malaleel, 2592.
 Mala punica, 2593.
 Malatesta, 5427.
 Malteus, 2594.
 Malou, 5428.
 Malta, 745.
 Malum, mala 2595, 5530, 7494.
 Malus, 2596.
 Mame, 5429.
 Mamerus, 746.
 Mammilla, mammillæ, 2597, 5430, 7495.
 Manales, 7496.
 Manasses, 2598, 6613.
 Mancipium, 2599, 5431.
 Mandata, 5432.
 Mandragora, 2400.
 Mane, 2401, 7497.
 Manes, 108.
 Manfredus, 5433, 5434.
 Manica, 5435.
 Manichæi, 109, 7498.
 Manichæus, 110, 111, 6614.
 Manifestatio, 2402.
 Maniona, 5436.
 Manna, 2403, 7499.
 Mansio, 2404, 7500.
 Mansuetudo, 5437, 6615.
 Mantua, 747.
 Manubrium, 2405.
 Manuductio, 2406.
 Manuductrix, 2407.
 Manuel Comnenus, 5438.
 Mantuanus, 7501.
 Manus, 2408, 5531, 7502.
 Maraccius, 5439, 7514.
 Marbachius, 112, 113.
 Marcella, 5440, 6616, 7503.
 Marcellus, 5441, 5442, 7504.
 Marcianus, 5443, 5445.
 Marcilacum, 748.
 Marcio, 114, 7506.
 Marcionita, 115.
 Marcus, Marci S. Evangelium, 1374, 5446-5451, 6617, 6618, 7505, 7507, 7508.
 Mardocheus, 7509.
 Mare, 2409, 5532, 7510.
 Marcolense asceterium, 749.
 Margaretha, 5452.
 Margarita, 410, 5453-5451, 7511, 7511 bis.
 Maria (personæ sic nominatæ), 2411, 5452-5525, 6619, 6620, 7512, 7513.
 Maria de angelis, 750.
 Maria de monte, 811.
 Mariæ tres, 5526, 6621.
 Mariana, 5527, 5528.
 Marianus, 5529.
 Marius, 5530.
 Maronite, 751.
 Marquidus, 5531.
 Marquesia, 5532.
 Marquetæ, 752.
 Mars, 2412.
 Marsalla, 753.
 Marsiacum, 754.
 Marsilia, 755.
 Marsilius, 5533-5535, 7515.
 Marsola, 756.
 Martha, 2413, 5536, 5537, 7516.
 Martialis, 116, 7517.
 Martianus, 7518.
 Martinus, 5538-5548, 7519.
 Martius, 5549, 5550, 6622.
 Martyr, martyres, 2414, 5553, 5551, 5552, 6623.
 Martyrium, 1258, 5534, 6624.
 Maruanum, 757.
 Maselli, 5555, 7520.
 Massa, 2415.
 Massilia, 758.
 Mater admirabilis Maria, 7522.
 Mater amabilis Maria, 7525.
 Mater castissima Maria, 7524.
 Mater Christi Maria, 7525.
 Mater creatoris Maria, 7526.
 Mater divinæ gratiæ Maria, 7527.
 Materia, 2417.
 Mater intermerata, 7528.
 Mater involata, 7529.
 Mater misericordiæ, 7530.
 Maternitas Mariæ, mater-virgo Maria, 1259, 2416, 2418, 5530, 5554, 7521, 7531.
 Maternus, 5535, 7532.
 Mater purissima Maria, 7535.
 Mater Salvatoris Maria, 7534.
 Mathan, 2419.
 Mathanus, 5536.
 Matharea, 759.
 Mathat, 2420.
 Mathathias, 2421.
 Mathildes, 5537-5562.
 Mathusalem, 2422.
 Matrimonium, 1260, 5565, 6625, 7535.
 Matrona, 2423.
 Matthæus, Matthæi S. Evangelium, 1375, 5564-5570, 6626, 7536, 7537.
 Matthias, 117, 5571-5574, 7538.
 Mauriacum, 760.
 Maurilius, 5575, 5576.
 Maurilius, 5577-5580.
 Maurkurchium, 761.
 Maurus, 5581.
 Mausolea, 6627.
 Maxentius, 7539.
 Maximianus, 5582.
 Maximilianus, 5583-5589.
 Maximipara, 2424.
 Maximus, 5590-5592, 7540, 7541.
 Mazanganum, 762.
 Mechlinia, 763.
 Mechtildes, Mechtildis, 5593, 5594, 7542.
 Medardus, 5535.
 Medela, 2425.
 Media, 2426.
 Mediatio, 2427.
 Mediatrix, 2428, 7545.
 Medica, 2429.
 Medicamen, 7544.
 Medicamentum, 2430.
 Medicatio, 2431.
 Medicina, 2432, 7545.
 Medicus, 2433.
 Mediolanensis synodus, 1261.
 Mediolanum, 764.
 Medium, 2434.
 Meduntum, 765.
 Meerha, 766.
 Meirwerus, 5595.
 Mel, 2435, 7546.
 Melancholia, 5526.
 Melanchthon, 118, 7547.
 Melania, 5596.
 Melbodium, 767.
 Melcha, 2436.
 Melchidis, 5597.
 Melchior, 5598, 5599, 7548.
 Melissa, 2437.
 Melita, 768.
 Melton, 7549.
 Mello, 5600.
 Melodia, 2438.
 Melos, 2439.
 Membrum, membra, 2440, 5537.
 Memmius, 5601.
 Memorare, 5602.
 Memoria, 7550.
 Mencia, 5603.
 Mendacium, 6628.
 Mendicantes, 5558, 7551.
 Menna, 2441.
 Menno, 119.
 Menologium, 5604.
 Mens, 2442, 5605, 7552.
 Mensa, 2443.
 Mensura, 2444.
 Menzelius, 5606.
 Mercatrix, 2445.
 Mercede (Maria de), 5607.
 Mercurius, 2446.
 Merfeltum, 769.
 Mergulus, 7553.
 Meridies, 2447.
 Meritum, merita, 1262, 2448, 5608, 6629, 7554.
 Mesagna, 770.
 Meschlinia, 771.
 Messana, 772.
 Messanenses, 7555.
 Messina, 7556.
 Messina, 773, 774.
 Messis, 2449.
 Meta, 2450.
 Metallum, 2451.
 Metaphrastes, 5609, 7557.
 Methodius, 5610, 7558.
 Methophanes, 5611.
 Metropolis, 2452.
 Metrum, 2453.
 Metsch Andreas, 5612.
 Meum-tuum, 7559.
 Mexicum, 775.
 Mianum, 776.
 Michæas, Michææ prophetæ liber, 1365, 6630, 7560.
 Michael, 120, 5613-5619, 6631, 7561.
 Michol, 2454, 7562.
 Microcosmus, 2455.
 Migne, 6632.
 Milites, 5559, 5620, 7563.
 Millanum, 777.
 Milo, 5621, 5622.
 Mimatium, 778.
 Minera, 2456.
 Minerva, 2457, 5623.
 Minimi, 5624.
 Ministra, 2458.
 Ministratrix, 2459.
 Minscus, 779.
 Mira, 780.
 Mirabilis Maria, 7564.
 Miraculum, miracula, 1263, 2460, 3540, 5625, 6633, 7565.
 Miseratrix, 2461, 7566.
 Miserere nobis, 7567.
 Misericordia, 1264, 2462, 5626, 7568.
 Mislenicium, 781.
 Missa, missæ, 5627, 6634, 7569.
 Mistio, 2463.
 Mistum, 2464.
 Mistura, 2465.
 Mochinga, 782.
 Moderantia, 2466.
 Moderatrix, 2467.
 Modestoffium, 785.
 Modestia, 5628, 6635.
 Modestus, 5629.
 Modica, 784.
 Modulus, 2468.
 Moenia, 2469.
 Moeror, 2470.
 Mostitia, 2471.
 Moguntia, 785.
 Moguntinum concilium, 1265.
 Molina, 786, 787.
 Molinæus, 121.
 Monachium, 788.
 Monarcha, 2472.
 Monarchissa, 2473.
 Monasteria, 5541, 5630, 6636, 7570.
 Mondava, 789.
 Mondovum, 790.

Moniales, 5542, 5631, 6637, 7571.
 Monica, 6658.
 Monile, monilia, 2474, 7572.
 Monumentum, 2475.
 Monitorium, 2476.
 Monitrix, 2477, 5652.
 Monomolapa, 791.
 Monopolis, 792.
 Mons, montes, 2478, 7573.
 Mons Aetna, 796.
 — Albanus, 797.
 — Andex, 798.
 — Badonicus, 799.
 — Baldus, 800.
 — Bericus, 801.
 — Cassinus, 802.
 — castellum, 805.
 — clarus, 804.
 — corvi, 805.
 — culmensis, 806.
 — Eligii sancti, 807.
 Monsemanus, 792 *bis*.
 Mons Gerardi, 808.
 — leonis, 809.
 — major, 810.
 — olivarum, olivetus, 812, 5653.
 — orto, 815.
 Monspelium, 814.
 Mons Pelorus, 815.
 — Politianus, 816.
 — regalis, 817.
 — sanctus, 818.
 — senarius, 5655.
 — serratus, 819.
 — Sion, 820.
 — Taurus, 821.
 Monstrum, 2479.
 Mons Virginis, 822.
 Montacutius, 122, 6639.
 Montana, 794.
 Montanum, 795.
 Montbrison, 795.
 Montesæ, 5654.
 Montopo is, 825.
 Montorella, 824.
 Monulphus, 5656.
 Monumentum, 2480.
 Morbus, morbi, 5543, 5637.
 Morlot, 6640.
 Mors, 1266, 2481, 3531, 5544, 5638,
 6641, 7574, 7575.
 Morsus, 5545.
 Morswira, 825.
 Morswirium, 826.
 Mortificationes, 5546, 5639.
 Mortuus Christus, 5640.
 Morsus, 2482.
 Mosabbarba, 827.
 Moscuca, 828.
 Mosteirus, 829.
 Motta, 850.
 Motus, 2483.
 Moya, 831.
 Moyses, 2484, 7576.
 Msczugius, 5641.
 Mulctrum, 2485.
 Mulier, mulieres, 1267, 2486, 5642,
 6642, 7577.
 Mundatrix, 2487.
 Mundus, 2488, 6643, 7578.
 Munimen, 2489.
 Munimentum, 2490.
 Munio, 2491.
 Munus, 2492.
 Muratorius, 6644.
 Murecula, mureculæ, 2495, 7579.
 Murex, 2494.
 Murus, 2495, 7580.
 Mus, 7581.
 Musa, 5645.
 Musica, 2496, 6645.
 Mussipontus, 852.
 Mustella, 2497.
 Mutatio, 2498.
 Mutatrix, 2499.
 Mutatrix, 2500.
 Myria, 2501.
 Myrotheca, 2502

Myrrha, 2503, 7582.
 Myrius, 2504.
 Mysterium, mysteria, 2505, 6646.
 Mystis, 2506, 7583.
 N
 Naasson, 2507.
 Nabuchodonosor, 7581.
 Nachor, 2508.
 Nagerensis civitas, 835.
 Naiara, 834.
 Namurcensis comitatus, 835.
 Nancelium, 836.
 Nardus, 2509.
 Nares, 5547.
 Narnia, 837.
 Narratio, 2510.
 Narses, 5548, 5644.
 Nasum, 858.
 Nasus, 2511.
 Nata, 2512.
 Natalia, 5645, 6647.
 Nataria, 2513.
 Nathan, 2514.
 Nativitas, 1268, 3332, 5646, 5647,
 6648, 6649, 7585.
 Natura, 1269, 2515, 5618, 5649,
 7586.
 Naufragium, 5549.
 Naum, 2516.
 Nauta, 2517.
 Navicula, 2518.
 Navigium, 2519.
 Navis, 2520.
 Naxera, 859.
 Nayumum, 840.
 Nazaraei, 3550.
 Nazareth, 841, 1270, 2521, 3533,
 6650.
 Neapolis, 5650.
 Neapolis, 842.
 Nebula, 2522.
 Nectar, 7587.
 Negoliatrix, 2523.
 Negotium, negotia, 2524, 3551,
 7588.
 Nemausus, 845.
 Nemus, 2525.
 Neocæsarea, 844.
 Neopura, 845.
 Neptis, 2526.
 Neri, 2527.
 Nestorius, 125, 6651, 7589.
 Netus, 846.
 Neukirchium, 847.
 Neustiftium, 848.
 Nicæa, 6652.
 Nicænum concilium, 1271, 7590.
 Nicasius, 5651.
 Nicella, 849.
 Nicephorus, 5652, 7591.
 Nicodemus, 7592.
 Nicolaus, 124, 5653-5678, 7593.
 Nideralta, 850.
 Niderschonefelda, 851.
 Nidus, 2528.
 Nigrities, 7594.
 Niklspurgum, 852.
 Nilus, 2529.
 Nimperga, 855.
 Nisa, 854.
 Nithardus, 5679.
 Nitor, 2530.
 Nivella, 855.
 Nivelo, 5680.
 Nives (Maria ad), 5681.
 Nix, 2531, 7595.
 Nobilitas, 1272, 2532.
 Noe, 2535, 7596.
 Noemi, 2534.
 Nola, 856.
 Nomen, nomina, Jesu-Mariæ, 1273,
 2535, 5534, 5682, 5687, 6653, 7597,
 7598.
 Nomina baptismi, 6654.
 Nominchiara, 857.
 Nonnius, 5684.
 Norbertus, 5685.

Norma, 2536.
 Normannus, 5686.
 Nostra-Domina, 5687.
 Nota, 2537.
 Notgerus, 5688.
 Notherius, 5689.
 Notkerus, 5690.
 Novatus, 5691, 7599, 7600.
 Noviodunum, 858.
 Nox, 2538, 7601.
 Nubecula, 2539, 7602.
 Nubes, 2540, 7603.
 Nubilosum tempus, 5553.
 Nuceria, 859.
 Numantia, 860.
 Numen, 2541.
 Numerorum liber, 1533, 6655, 7604.
 Numismata, 5556.
 Nummi, 5557.
 Nundinæ, 2542.
 Nuntius, 2543.
 Nupta, 2544.
 Nuptiæ, nuptiæ Cana, 1274, 5538,
 5692, 6656.
 Nurus, 2545, 7605.
 Nutrimentum, 2546.
 Nutritia, 2547.
 Nutrix, 2548, 7606.
 Nux, 2549.
 Nympha, 2550, 7607.

O

Obed, 2551.
 Obededom, 7608.
 Obedientia, 5552, 5695, 6657, 7609.
 Oberstorfium, 861.
 Objectiones, 7610.
 Objectum, 2552.
 Oblati, 5694.
 Oblatio, 2553.
 Oblatrix, 2554.
 Oblectamentum, 2555, 7611.
 Oblectatio, 2556.
 Oblitteratio, 2557, 7612.
 Obsecratrix, 2558.
 Observatrix, 2559.
 Obses, 2560.
 Obsessio, 5555.
 Obsidio, 5554.
 Obsignatio, 2561.
 Obstetrix, 2562.
 Obstinatio, 7615.
 Occasio, occasiones, 2563, 7614.
 Occasus, 2564.
 Ochum, 862.
 Octavianus, 5695, 6658, 7615.
 Octavius, 5696-5698.
 Oculus, oculi, 2565, 5555.
 Odericus, 5699.
 Odescalcus, 5700.
 Odilo, 5701, 7616.
 Odo, 5702-5705.
 Odoardus, 5706.
 O Domina, 5707.
 Odor, 2566.
 Oecolampadius, 125, 7617.
 OEconomia, 2567.
 OEnipontus, 865.
 OEnophorum, 2568.
 OEttinga, 864.
 Officina, 2569, 7618.
 Officium, 3559, 5708, 6659, 7619.
 Ofinia, 5709.
 Ogerius, 5710.
 Ognata, 865.
 Olea, 2570.
 Oieaster, 2571.
 Oleum, 2572, 7620.
 Olfactorium, 2573, 7621.
 Olfactus, 2574, 7622.
 Olibrius, 7623.
 Oliva, 2575, 5711, 7624.
 Oliverius, 5712.
 Olivetani, 5715.
 Olivetum, 2576.
 Olla, 2577, 7625.
 Olyssipon, 866.
 Olomucium, 867.

Olympia, 5714.
 O Maria, Dei Genitrix,
 Omega, 2578, 7626.
 Omelium, 868.
 Omnia, 2579.
 Omnipotentia, 5716.
 Onnata, 869.
 Onulphus, 5717.
 Onuphrius, 5718.
 Onychinus, 2580.
 Onyx, 2581, 7627.
 Oobaldus, 5719.
 Opalus, 2582.
 Opera misericordiæ, pia, 5356, 5720,
 6660.
 Operaria pia, 5721.
 Operatorium, 2583.
 Operatrix, 2584.
 Operimentum, 2585.
 Opes, 2586.
 Opificina, 2587.
 Opificium, 2588.
 Opilio, 5722.
 Opinio, 2589.
 Opitulatrix, 2590.
 Oppavia, 870.
 Oppida Mariana, 871.
 Opportuna, 5723.
 Optatrix, 2591.
 Opulentia, 2592, 7628.
 Opus, opera, 2593, 7629.
 Oraculum, 2594, 7630.
 Ora pro nobis, sancta Dei Genitrix,
 7631.
 Orationes, 2595, 5723 bis, 5724,
 6661, 7632, 7635.
 Oratores, 7634.
 Oratoria, 5725, 7633.
 Oratrix, 2596, 7636.
 Orbis, 2597.
 Ordinatrix, 2598.
 Ordines religiosi, 5557, 5726.
 Ordo, 2599, 5727.
 Ordonius, 5728.
 Ordulphus, 5729.
 Oremus, 7637.
 Orestes, 7638.
 Organum, 2600, 7639.
 Oria, 5730.
 Oriens, 872, 2601, 7640.
 Origenes, 126, 6662, 7641.
 Origo, 2602, 7642.
 Oringa, 5731.
 Oriona, 2603.
 Orithes, 2604.
 Orlandus, 5732.
 Ormonella, 7643.
 Ornamentum, 2605, 7644.
 Ornatus, 2606, 7645.
 Oropa, 873.
 Orosius, 7646.
 Orsa, 874.
 Ortus, 2607.
 Os, 2608, 5358, 5734, 7647.
 Osanna, 5735.
 Osca, 875.
 Osculari filium, 7648.
 Osculum, 7649.
 Oseas, Oseæ prophetæ liber, 1361,
 7650.
 Osiander, 127.
 Osnabrugum, 876.
 Ostensio, 2609.
 Osterhoffium, 877.
 Osterwicum, 878.
 Ostiaria, 2610.
 Ostium, 2611, 7651.
 Ostrea, 2612.
 Ostreola, 2613.
 Ostrowna, 879.
 Oswaldus, 5735, 5736, 5737.
 Oswius, 5738.
 Otho, 5739-5741.
 Othwinus, 5742.
 Otho, 5743-5746.
 Otto, 5747.
 Ovetum, 880.
 Ovidius, 7652

Ovis, 2614, 7653.
 Ovo, 5748.
 Ovum, 2615.
 Oza, 7654.
 Ozias, 2616, 6663.

P

Pacatrix, 2617.
 Pacifera, 7655.
 Pacifica, 2618.
 Pacificatrix, 2619.
 Paderbornus, 881.
 Padua, 882.
 Pagani, 128.
 Pagina, 2620.
 Pagninus Sanctes, 7656.
 Pala, 883.
 Palæstina, 7657.
 Palatium, 2621, 7658.
 Pallium, 2622.
 Palma, 2623, 5749, 5750.
 Palmaria, 7659.
 Palmes, 2624.
 Pampelona, 884.
 Panacea, 2625.
 Pandora, 2626.
 Pandulphus, 5751.
 Panegyris, 2627, 7660.
 Paniberga, 885.
 Panis, 2628, 5559.
 Pannus, 2629.
 Panormus, 886.
 Papa, 2630.
 Paradisus, 2631, 6664, 6665, 7661.
 Paralipomenon libri, 1342, 1343,
 7662.
 Paralysis, 5560.
 Parbastra, 887.
 Parce nobis, Domine, 7663.
 Parelion, 2632.
 Parens, 2633, 7664.
 Parentela Jesu, 6666.
 Parentes, 1275, 5752, 6667.
 Paries, 2634.
 Paris, 5753.
 Parisiense concilium, 1276.
 Parisienses, 889, 5754.
 Parisii, 890, 5561.
 Parma, 891.
 Pars, 2635, 7665.
 Participatio, 2636.
 Partus, partus virgineus, 1277, 2637,
 5340, 5562, 5755, 7666, 7667.
 Parum, 888.
 Pascha, 1278, 5761, 6668.
 Paschalina, 5756.
 Paschalis, 5757-5760.
 Pascua, 2638.
 Passaglia, 5762.
 Passavium, 892.
 Passerculus, 2639.
 Passio, 5763, 6669, 7668.
 Passocke, 5764.
 Pastor, pastores, 2640, 6670.
 Patavium, 893.
 Pater, Pater æternus, Pater noster,
 2641, 6671, 7652, 7669.
 Pater de cælis Deus, 7670.
 Pathmon, 7671.
 Patientia, 5765, 6672, 7672.
 Patria, patria Mariæ, 2642, 5766.
 Patriarchæ, 6673, 7675.
 Patrocinatrix, 2643.
 Patrocinium, 2644, 5767.
 Patrona, patrona Maria, 2645, 5768,
 7674.
 Pauls, 5769-5771.
 Paulinus, 5772, 5773, 7675, 7676.
 Paulus, 129, 5774-5789, 6674, 6675,
 7677, 7678.
 Paupertas, 5563, 5789, 6676.
 Pausatio, 2646.
 Pavor, 2647.
 Pax, 2648, 5564, 6677, 7679.
 Peccator, peccatores, 6678, 7680.
 Peccatum, 1279, 5565, 5790, 6679,
 7681.
 Pecora, 5566.
 Pecten, 5791, 7682.
 Peculium, 2649.
 Pecunia, 5567.
 Pecus, 2650.
 Pederneira, 894.
 Pedes, 5568.
 Pedit, 5792.
 Pekinum, 895.
 Pelagius, 130, 5793.
 Pelagus, 2651, 7683.
 Pelbartus, 5794, 7684.
 Pelicanus, 7685.
 Pelldenberga, 896.
 Pellicanus, 131.
 Pellis, 2652, 7686.
 Pelvis, 2653.
 Penarium, 2654, 7687.
 Penicum, 897.
 Penna fidelis, 1280.
 Pennalverium, 898.
 Pentecoste, 6680.
 Penus, 2655.
 Peplum, 5795.
 Perductrix, 2656.
 Peregrinationes marianæ, 1281,
 5796, 6681.
 Peregrinus, 5797.
 Peremprix, 2657.
 Perennitas, 2658.
 Perfectio, 2659, 5569, 5798, 7688.
 Perflugium, 2660, 7689.
 Pergamenum, 2661.
 Perneggium, 899.
 Peronne, 5799.
 Perpetuatrix, 2662.
 Perpigniacum, 900.
 Perrotteau, 5800.
 Perseverantia, 5570, 5801, 7690.
 Persona, 2665.
 Perlica, 2664.
 Perusia, 901.
 Perusini, 902.
 Pes, 2663.
 Pestis, pestilentia, 5571, 7691.
 Petitionaria, 2666.
 Petovium, 903.
 Petra, 2667.
 Petrocora, 904.
 Petrocorense concilium, 1282.
 Petronilla, 5802, 7693.
 Petronius, 5803.
 Petrus, 132-134, 5804-5863, 7694-
 7702.
 Petri apostoli (epistolæ S.), 1390,
 6682, 7692, 7702.
 Peutinga, 905.
 Pexenfelder, 5869.
 Pezzura, 906.
 Pfarkirchium, 907.
 Phaleg, 2668.
 Pharao, 7705.
 Phares, 2669.
 Pharisei, 6683.
 Pharmacopœia, 7704.
 Pharmacum, 2670.
 Pharos, 2671.
 Phiala, 2672.
 Philaterius, 2675.
 Philibertus, 5870, 5871.
 Philippa, 5872-5874.
 Philippenses (epistola B. Pauli ad),
 1383, 7705.
 Philippus, 135, 5875-5900, 6684,
 7706-7708.
 Philocapta, 2674.
 Philomela, 2675, 7709.
 Philotheus, 5901.
 Phison, 2676.
 Phoenix, 2677, 7710.
 Photinenses, 136.
 Photius, 5902.
 Phthisis, 5572.
 Piato, 5903.
 Pictavi, 908.
 Pictura Mariæ, 3341.
 Pierius, 7711.
 Pietas, 2678, 5904, 7712.

- Pietate (Maria de), 5903.
 Pigmentaria, 2679.
 Pigmentarium, 2680.
 Pigmentum, 2681.
 Pignus, 2682.
 Pilatus, 6683, 7715.
 Pinamonti, 5906.
 Pincerna, 2683, 7714.
 Pinguedo, 2684.
 Pinicellus, 5907.
 Pinna, pinna billorum, 909, 2683.
 Pinscus, 910.
 Pinus, 2686, 5908, 7713.
 Piratæ, 3573.
 Pirminus, 5909.
 Piscicuria, 911.
 Piscina, 2687, 3342, 7717.
 Piscis, pisces, 2688, 7716.
 Pistor, 7718.
 Pistorium, 912.
 Pistrium, 2689.
 Pituita, 3374.
 Pius, 5910-5914.
 Pizigetona, 913.
 Placatio, 2690.
 Placentia, 914, 1283.
 Placidus, 5913.
 Plaga, 2691, 5575.
 Plancha, 915.
 Planetæ, 5916.
 Planta, 2692, 7719.
 Plantatio, 2693.
 Plasma, 2694.
 Plasmatio, 2695.
 Platanus, 2696, 5917, 7720.
 Plato, 7721.
 Platzius, 137.
 Plazia, 916.
 Piazza, 5918.
 Plebsactus, 917.
 Plectundis, 5919.
 Plenitudo, plenitudo gratiæ, 2697, 5920, 6686, 7722.
 Pleuritis, 3576.
 Plinius, 7723.
 Ploratus, 3577.
 Plus quam Abraham, 2698.
 — martyr, 2699.
 — propheta, 2700.
 — virgo, 2701.
 Plutarchus, 7724.
 Pluvia, 3578.
 Poculum, 2702.
 Podagra, 3579.
 Podandus, 918.
 Podium, 919.
 Pedagogia, 2703.
 Pennitentia, 1284, 3380, 5921, 6687, 7725.
 Poetæ, 7726.
 Pogenberga, 920.
 Pollex, 2704.
 Pollinga, 921.
 Polonia, 922.
 Polus, 2705.
 Polycarpus, 5922.
 Polymius, 7727.
 Pomarium, 2706, 5923.
 Pomeranus, 138.
 Pomerium, 2707.
 Pompeius, 5924, 5925.
 Pomponius, 5926.
 Pomum, 2708.
 Pondus, 2709.
 Pons, 2710, 7728.
 Pontevreda, 923.
 Poples, 3381.
 Poppo, 5927.
 Populus, 2711.
 Porreta, 924.
 Porta, 2712, 3343, 6688, 7729.
 Portaria, 2713.
 Portatrix, 2714.
 Portellum, 925.
 Portentum, 2715.
 Porticus, 2716, 3344, 7730.
 Portinaria, 2717.
 Portio, 2718.
 Portua, 926.
 Portus, 2719, 7731.
 Possessio, dominium, 2720, 6689, 5948.
 Possonium, 927.
 Postica, 2721.
 Postirwintus, 928.
 Potentatus, 2722.
 Potentia, 2723, 5928, 7732.
 Potentianus, 5929, 5930, 7733.
 Potestas, 2724.
 Potibinus, 5931.
 Potus, 2725.
 Poza, 5932.
 Præcentrix, 2726.
 Præceptum, præcepta, 2727, 7734.
 Præcipitatio, 3582.
 Præcipitium, 3583.
 Præconium, 2728, 7735.
 Prædestinatio, 1283, 5933, 6690, 7736.
 Prædicatio, 2729.
 Prædicatores, 5934, 7737.
 Prædium, 2730.
 Præfationes missarum, 5935, 6691.
 Præfocatio, 3584, 7738.
 Prælata, 2731.
 Prælati, 7739.
 Prælatrix, 2732.
 Prælium, 7740.
 Præmium, 2733.
 Præmonstralenses, 5936.
 Præparatio, 2734, 6692.
 Præputium, 7741.
 Prærogativæ, privilegia, 5937, 5945, 7731.
 Præsentatio Jesu et Mariæ, 1286, 3345, 5938, 5939, 6693, 7742.
 Præsepe, Præsepio (Maria de), 2735, 3346, 5940.
 Præservatio, 2736.
 Præses, 2737.
 Præsidens, 2738.
 Præsidium, 2739, 7743.
 Præstigia, 3585.
 Prævia, 2740.
 Praga, 929.
 Prandonium, 930.
 Prasa, 931.
 Pratenses, 932.
 Pratum, 933, 2741, 7744.
 Præcationes, 3347, 3586.
 Præcatrici, 2742.
 Presbyteri, 5944.
 Pretium, 2743.
 Pribislaus, 5942.
 Prima, 2744.
 Priuaria, 2745.
 Primas, 2746, 7745.
 Primiceria, 2747, 7746.
 Primigenia, 2748.
 Primipila, 2749.
 Primitiæ, 2750, 7747.
 Primitiva, 2751.
 Primogenita, 2752, 7748.
 Primogenitus Mariæ, 7749.
 Princeps, principes, 2753, 588, 5943, 6694.
 Principatus, 3587.
 Principissa, 2754.
 Principium, 2755.
 Priscus, 5944, 7750.
 Prisma, 934.
 Privilegia, 3937, 5943, 7751.
 Probatica, 2756.
 Processiones, 5946, 6693.
 Proclus, 5947, 7752.
 Procreatrix, 2757, 7753.
 Procuratrix, 2758.
 Prodigium, prodigia, 2759, 6696, 7754.
 Prodigus, 7753.
 Productrix, 2760, 7756.
 Profligatrix, 2761, 7757.
 Profugium, 2762.
 Profunditas, 2763.
 Profundum, 2764.
 Progenies, 2765, 7758.
 Proles, 2766.
 Proma conda, 2767.
 Promissio, promissa, 1287, 2768, 5948.
 Promissiones Christi, 7739.
 Promotrix, 2769.
 Promptuarium, 2770, 7760.
 Pronuba, 2771.
 Proumium, 2772, 7761.
 Propagatio, 2773.
 Propagatrix, 2774.
 Propago, 2775.
 Propheta, prophetae, 2776, 7762.
 Prophetiæ, 3348, 5949, 6697.
 Prophetissa, 2777, 7763.
 Propinatrix, 2778.
 Propitiatio, 2779.
 Propitiator, 7764.
 Propitiatorium, 2780, 7765.
 Propitiatrix, 2781, 5950.
 Propositum firmum, 7766.
 Propugnaculum, 2782, 7767.
 Propugnatrix, 2783.
 Propulsatio, 2784.
 Prosa, prosæ, 2785, 5349.
 Prosapies, 2786.
 Prosdocius, 5951, 5952, 7768.
 Prosperitas, 7769.
 Protasius, 6698.
 Protectio, 2787, 5389, 7770.
 Protectrix, 2788, 7771.
 Protestantes, 139.
 Protinus, 140.
 Proto-evangelium, 5953, 6699, 7772.
 Protogenes, 7773.
 Proturbatrix, 2789.
 Proverbiorum liber, 1330, 6700, 7774.
 Provinciae Marianæ, 933.
 Prudentia, 2790, 5934, 7776.
 Psalmodia, 5390.
 Psalmorum liber, 1349, 6701, 7777.
 Psalteria, 2791.
 Psalterium Mariæ, 1288, 3330, 5953.
 Psaltes, 2792.
 Ptolemais, 6702.
 Pudicitia, 3391.
 Pudor, 2793.
 Puella, 2794.
 Pueritia Mariæ, 5956.
 Puerpera, 2795.
 Puerperium Mariæ, 3331.
 Pugnatrix, 2796.
 Pulcheria, 5957, 7778.
 Pulchritudo, pulchritudo Mariæ, 1289, 2797, 3332, 5958, 7779.
 Pulchrochius, 5959.
 Pulvis, 2798, 7780.
 Punitio, 7781.
 Pupilla, 2799.
 Pura, 2800.
 Purgatorium, 1290, 3392, 5960, 6703, 7782.
 Purgatrix, 2801.
 Purificatio Mariæ, 1291, 3353, 5961, 5962, 7783.
 Purificatorium, 2802.
 Purificatrix, 2803.
 Puritas, 2804, 3334, 5963, 6704, 7784.
 Purpura, 2805.
 Pura, 936.
 Puteus, 2806, 7785.
 Pyladis, 7786.
 Pyramis, 7787.
 Pyrites, 2807.
 Pythagoras, 7788.
 Pyxis, 2808.
 Q
 Quadriga, 2809.
 Quercubus (Maria de), 937.
 Quies, 2810.
 Quina, 938.
 Quixolum, 939.
 R
 R, 7789.
 Rabanus, 5964, 7790.

Rachel, 2811, 7791.
 Racho, 5965, 5966.
 Racua, 940.
 Radegundis, 5967.
 Radius, 2812, 7792.
 Radix, 2813.
 Ragusa, 941.
 Rahab, 2814.
 Reitenbuecha, 942.
 Ramirus, 5968, 5969.
 Ramus, 2815.
 Ranckvillanum, 943.
 Rancovilla, 944.
 Ransperga, 945.
 Ranuccius, 5970.
 Ranulphus, 5971.
 Raphael, 5972-5973, 6705, 7793.
 Raptrix, 2816.
 Ratbodus, 5976, 5977.
 Rates, 2817.
 Ratio, 1292, 2818, 5395.
 Rationale, 2819.
 Ratis, 2820.
 Ratispona, 946.
 Rava, 947, 948.
 Ravenna, 949.
 Ravenosa, 950.
 Raymondus, 5978-5984.
 Raynaldus, 5985.
 Raynaudus, 5986.
 Raynerius, 5987.
 Rebecca, 2821, 7794.
 Recanatun, 951.
 Receptaculum, 2822.
 Receptatrix, 7795.
 Receptrix, 2823.
 Recesvinthus, 5988.
 Rechcogium, 952.
 Recinetenses, 953.
 Reclinatorium, 2824.
 Recollecti, 5989.
 Recommendati, 5990.
 Reconciliatio, 2825, 7796.
 Reconciliatorium, 2826, 7797.
 Reconciliatrix, 2827, 5553.
 Recreatio, 2828, 7798.
 Recreatrix, 2829.
 Rectrix, 2830.
 Recubitus, 2831.
 Recuperatrix, 2832.
 Redemptio, 1293, 2835, 5991, 6706, 7799.
 Redemptrix, 2834, 7800.
 Redintegratio, 2835.
 Reditus, 2836.
 Reductio, 2837.
 Reductrix, 2838, 7801.
 Refadatum, 954.
 Refectio, 2839.
 Refocillatio, 2840, 7802.
 Refocillatrix, 2841, 7803.
 Reformatio, 2842.
 Reformatrix, 2843.
 Refrenatrix, 2844.
 Refrigeratrix, 2845.
 Refrigerium, 2846.
 Refugium, 2847, 7804, 7805.
 Regalis Maria, 5992.
 Regeneratio, 2848, 5594.
 Regeneratrix, 2849.
 Reges, 5995, 6707, 7806.
 Regia, 2850.
 Regina, regina Maria, 1294, 2851, 5995, 7807-7815.
 Regina cœli, lætare, 5994.
 Reginaldus, 5996, 7816.
 Reginus, 5997.
 Regio, 2852.
 Registrum, 2853, 7817.
 Regium, 955.
 Regna Mariana, 956.
 Regnano, 5998.
 Regnatrix, 2854.
 Regnum, 2855.
 Regotia, 957.
 Regula, regula vitæ, 2856, 5999.
 Regulinda, 6000.
 Regum libri, 1538-1541, 6708, 7818.

Reignerus, 6001.
 Reihelberga, 958.
 Reinaldus, 6002.
 Reinerus, 6003.
 Reisener, 141.
 Reismyllerus, 6004.
 Relevamen, 2857.
 Relevatio, 2858, 7819.
 Relevatrix, 2859.
 Religio, 5595, 7820.
 Reliquie, 1295, 6005, 6709, 7821.
 Reliquarium, 2860.
 Remedio (Mariade), remedium, 2861, 6006.
 Remense concilium, 1296.
 Remenses, 959.
 Remigius, 6007, 6008.
 Remissio, 2862, 7822.
 Remotrix, 2863.
 Renata, 6009, 6010.
 Renatus, 6011.
 Renovatio, 2864.
 Renovatrix, 2865.
 Reparata, 6012.
 Reparatio, 2866.
 Reparatrix, 2867, 7823.
 Repositorium, 2868.
 Representatio, 2869.
 Reprobatio, 6710.
 Requies, 2870, 7824.
 Res, 2871.
 Resa, 2872.
 Reseramentum, 2873, 7825.
 Reseratrix, 2874, 7826.
 Resina, 2875.
 Resonatio, 2876.
 Respectus, respectushumanus, 2877, 6711.
 Respha, 2878.
 Respiratio, 2879.
 Restauratio, 2880, 7827.
 Restauratrix, 2881, 7828.
 Restitutio, 2882.
 Resurrectio, 2883, 5596, 6015, 6712, 7829.
 Resuscitatio, 2884.
 Resuscitatrix, 2885.
 Retributio, 2886.
 Retributrix, 2887.
 Retzbacum, 960.
 Reuselum, 961.
 Revelationes, 1297, 7830.
 Reversio, 2888.
 Revocatio, 2889, 7831.
 Revocatrix, 2890.
 Rex, 7832.
 Rheda, 2891, 7833.
 Rhemi, 962.
 Rhesus, 6014.
 Rheu, 2892.
 Rhoa, 963.
 Rhodus, 7834.
 Rhythmus, 5536.
 Ribeira, 964.
 Ricardis, 6015.
 Ricardus, 6016, 6017.
 Richardus, 6018-6026, 7835-7837, 7858.
 Richildis, 6027.
 Rigobertus, 6028.
 Riva, 965.
 Rivovilla, 966.
 Rivulus, 2895.
 Rivos, 2894.
 Robertus, 6029-6042, 7838, 7839.
 Robcam, 2895.
 Roboratio, 2896.
 Roboratrix, 2897.
 Robur, 2898, 7840.
 Rocavilla, 967.
 Rockithna, 968.
 Roda, 969.
 Rodelinda, 6045.
 Rodericius, 6044.
 Rodericus, 6045-6050.
 Rodolphus, 6051.
 Rodriguerius, 6052.
 Rodulphus, 6053-6056.
 Rogerius, 6057, 6058.
 Rogerus, 6039, 6060.
 Roia, 970.
 Rolandus, 6061, 6062.
 Rollo, 6063.
 Roma, 971.
 Romanos (epistola B. Pauli ad), 1578, 6713, 7841.
 Romanum concilium, 1298.
 Romanus, 6064, 6065.
 Romeus, 6066.
 Romualdus, 6067-6070.
 Romulus, 6071.
 Roncavallis, 972.
 Roofbequa, 973.
 Ros, 2899, 7842.
 Rosa, 2900, 5537, 6072-6074, 6714, 7843, 7844.
 Rosalia, 6075.
 Rosarium, 1299, 2901, 5538, 5597, 6076, 6715, 7845.
 Rosenthalium, 974.
 Rosimanus, 6077.
 Rossanum, 975.
 Rota, 2902.
 Roterius, 6078.
 Rothardus, 6079.
 Rothomagens concilium, 1500; territorium, 976.
 Rothomagus, 677.
 Rotrocs, 6080.
 Rotta, 978.
 Rottenburgum, 979.
 Rotwila, 980.
 Roveta, 981.
 Rubinus, 2903, 7846.
 Rubus, 2904, 7847.
 Rudes, 5598.
 Rudolphus, Rudolfus, 982, 6081.
 Rupertus, 6082, 6083, 7848.
 Rupes Gallica, 983.
 Russavilla, 984.
 Russia, 985.
 Ruta, 2905.
 Ruth, Ruth liber, 1537, 2906, 7849, 7850.
 Ruthena, 986.
 Rutheni, 987.
 Ruthius, 6084.
 Rutibies, 6085, 7851.
 S
 Saba, 2907.
 Sabbas, 7852.
 Sabbatum, 2908, 6086, 7853.
 Sabellius, 7854.
 Sabina, 6087.
 Sacculus, 2909.
 Saccus, 2910, 7855.
 Sacellum, 2911, 7856.
 Sacerdos, sacerdotes, 2912, 6716, 7857.
 Sacerdotalis Maria, 6088.
 Sacerdotissa, 2913.
 Sacerdotium, 2914, 5599.
 Sacramenta, 1501, 6089, 6717, 7858.
 Sacrarium, 2915, 7859.
 Sacrificium, 1502, 2916, 7860.
 Sadoc, 2917.
 Sagenia, 2918.
 Sagitta, 2919.
 Sagiun, 988.
 Sailer, 6090.
 Sal, 2920, 7861.
 Salaberga, 6091.
 Salamandra, 2921, 7862.
 Salathiel, 2922.
 Sale, 2923.
 Salegustandiense [concilium, 1505, Salem, 2924.
 Salernus, 989.
 Saletta, 990.
 Salina, 991.
 Salinæ, 992.
 Saliniacus, 7865.
 Salinum, 2925.
 Salix, 2926.

Salmeron, 6092.
 Salmon, 2927.
 Salome, 6093, 6718.
 Salomea, 6094.
 Salomon, 6719, 7364.
 Saltationes, 6720.
 Salus, 2928, 3600, 6093, 7863, 7866.
 Salutare, 2929.
 Salutaris, 7867.
 Salutatio, 3601, 6096, 7869.
 Salvatio, 2930.
 Salvator, Salvatores, 6721, 7870, 7871.
 Salvatoripara, 2931.
 Salvatrix, 2932, 7872.
 Salve, regina, 1304, 3339, 6097.
 Samaria, 2933.
 Samaritana, 2934.
 Samborius, 6098.
 Samerium, 993.
 Samius, 2935.
 Samosatenses, 142.
 Samovitus, 6099.
 Sampson, 6100.
 Samson, 6722, 7873.
 Samurum, 994.
 Sanatio, 2933, 3602.
 Sanatrix, 2937.
 Sancta-Anastasia, 993.
 Sancta Dei Genitrix, 7874.
 Sancta Margarita, 996.
 Sancta Maria, ora pro nobis, 7873.
 Sancta Maria, succurre miseris, 6101.
 Sancta sanctorum, 2938.
 Sancta Trinitas, unus Deus, 7876.
 Sancta Virgo virginum, 7877.
 Sancti, 3603, 6723, 7880.
 Sanctia, 6102-6107.
 Sanctificatio, 2939.
 Sanctificatrix, 2940.
 Sanctitas, 2941, 3560, 3604, 6108, 7878.
 Sanctius, 6109-6116.
 Sanctuarium, 2942, 7879.
 Sandalia, 7881.
 Sanguis, sanguis Jesu, 2943, 3603, 6118, 6724, 7882.
 Sanitas, 3606.
 Sanseverinum, 997.
 Santuicia, 6117.
 Sapientia, Sapientiae liber, 1333, 2944, 6119, 7883, 7884.
 Sapphyrus, 2945, 7883.
 Sara, 2946, 7886.
 Sare, 1000.
 Sarburgus, 998.
 Sarcarius, 143.
 Sardenaida, 999.
 Sardius, 2947, 7887.
 Sardonix, 2948.
 Sarephana, 2949.
 Sarona, 1001.
 Sarraceni, 3607, 6725.
 Sarterius, 144.
 Sarug, 2950.
 Satietas, 2951.
 Satisfactio, 2952, 6726.
 Saturnus, 2953.
 Saceret, 6120.
 Saul, 2954, 7888.
 Saulus, 7889.
 Saurina, 6121.
 Savinianus, 6122, 6123, 7890.
 Savinum, 1002.
 Savona, 1003, 1004.
 Saxonia, 1005.
 Scabellum, 2955.
 Scabies, 3608.
 Scala, 2956, 7891.
 Scendrilla, 1006.
 Scapularium, 1305, 3609, 6124.
 Scatebra, 2957.
 Scaturigo, 2958, 7892.
 Scelus, 3610.
 Sceptrum, 2959, 7893.
 Scharda, 1007.
 Schardinga, 1008.

Schema, 2960.
 Scheutveldus, 1009.
 Scheutvesta, 1010.
 Schiedamum, 1011.]
 Schira, 1012.
 Schofangia, 1013.
 Schola, 2961.
 Scholaris, 2962.
 Schurius, 145.
 Scientia, 1306, 2963, 3611, 6125, 6727, 7894.
 Scintilla, 2964.
 Scipio, 6126-6130.
 Scirpea, 2965.
 Scirpus, 2966, 7893.
 Scodra, 1014.
 Scopus, 2967, 7896.
 Scriba, 2968.
 Serinium, 2969.
 Scripta Mariæ, 1307, 6131, 7897.
 Scriptio, 3612.
 Scriptura, Scriptura sacra, 2970, 6728.
 Scrutarius, 6132.
 Sculptura, 2971, 3561.
 Scutella, 2972.
 Scutum, 2973.
 Scyphus, 2974.
 Seythæ, 7898.
 Sebastianus, 6133-6135.
 Secretaria, 2975.
 Secretarium, 2976.
 Secretum, 2977.
 Seculum, 7899.
 Secura, 1015.
 Securis, 2978.
 Securitas, 2979.
 Secutrix, 2980.
 Sedatrix, 2981.
 Sedes, 2982, 6136, 7900.
 Sedes sapientiæ, 7901.
 Sedlmayr, 6137.
 Seges, 2983.
 Segovia, 1016.
 Sella, 2984.
 Sellom, 2985.
 Selneccerus, 146.
 Sem, 2986.
 Semei, 2987.
 Semen, 2988.
 Semilunium, 2989.
 Semita, 2990.
 Senæ, 1018.
 Senala, 1017.
 Seneca, 7902.
 Sennacherib, 7903.
 Senonense concilium, 1308.]
 Sensus, 1309, 6138.
 Sensus Scripturæ, 7904.
 Sepes, 2991.
 Sephorus, 1019.
 Sepulcrum, sepultura, 3613, 6139, 6140, 6729, 7903.
 Sepulveda, 1020.
 Sequentiæ, 6141.
 Sequestra, 2992, 7906.
 Seraphim, 2993.
 Seraphina, 6142.
 Serenitas, 2994.
 Sergius, 6143-6145, 7907.
 Serpens, serpens infernalis, 1310, 3614, 7908.
 Serratus, 1021.
 Serva, 2995.
 Servatius, 6146.
 Servatrix, 2996.
 Servetus, 147.
 Servi, servitæ, 6147.
 Servitrix, 2997.
 Seth, 2298.
 Setim, 2999.
 Sevenborna, 1022.
 Severinus, 6148.
 Severus, 6149.
 Seviglia, 1023.
 Sfondratus, 6150.
 Sibilus, 7909.
 Sibyllæ, 3567, 6251, 7910.

Sicardus, 6151.
 Sicarii, 5613.
 Sichelgaita, 6152.
 Sichemium, 1024.
 Sicilia, 1025.
 Sico, 6153.
 Siderites, 3000.
 Sidon, 6730.
 Sidonius, 7911.
 Sidus, 3001, 7912.
 Siepreclum, 1026.
 Siffredus, 6154.
 Sigefridus, 6155, 6156.
 Sigerwinus, 6157.
 Sigilla Mariæ, sigillum, 3002, 3562.
 Sigismundus, 6158-6161.
 Signaculum, 3005.
 Signifera, 3004.
 Signum, 3005, 7913.
 Sigo, 6162.
 Silentium, 6165, 6731.
 Silesia, 1027.
 Siloe, 7914.
 Silvanectus, 1028.
 Silvanii, 1029.
 Silvester, 6164, 6165, 7915.
 Silvia, 1030.
 Silvius, 6166.
 Simeon, 3006, 6732, 6733, 7916.
 Simila, 3007.
 Similis Deo, 3008.
 Similitudo, 3009.
 Simon, 6167-6174, 6734, 7917, 7918.
 Simpertus, 6175.
 Simplicitas, 6176.
 Simulacrum, 3010, 7919.
 Sinceritas, 6177, 6735.
 Sindon, 7920.
 Sinopolis, 1031.
 Sinus, 3011.
 Sion, 1032, 3012, 7921.
 Siphon, 3013.
 Sire, 6178.
 Sisenandus, 6179.
 Sita, 6180.
 Sitis, 3616.
 Situla, 3014, 7922.
 Sixtus, 6181-6183, 7923.
 Smaragdus, 3015, 7924.
 Smolenscus, 1033.
 Smyrna, 1034.
 Soboles, 3016.
 Soccotora, 1035.
 Soccus, 6184.
 Socia, 3017, 7925.
 Socrates, 7926.
 Soerus, 3018.
 Sodaltia, 6736.
 Sokalium, 1036.
 Sol, 3019, 3563, 3617, 7927.
 Solamen, 3020.
 Solatium, 3021, 7928.
 Solatrix, 3022, 7929.]
 Solemnitas, 3023.
 Soliloquia, 7930.
 Solinus, 7931.
 Solitudo, 3024, 6183, 6737.
 Solium, 1037, 3025, 7932.
 Solon, 7933.
 Solsequium, 3026.
 Solum, 3027, 7934.
 Solutio, 3028, 7935.
 Solutrix, 3029.
 Somnia, 1311, 6186, 6738.
 Sonia silva, 1038.
 Sophia, 6187-6189.
 Sophoniæ prophetæ liber, 1367.
 Sophronius, 6190, 7936.
 Sorbus, 1039.
 Soror, 3030.
 Sorores Jesu et Mariæ, 6191, 6739.
 Sors, 3031.
 Sortinum, 1040.
 Hospitatrix, 3032.
 Sozopolis, 1041.
 Spangenbergius, 143.
 Spasmus, 1312, 3618, 6740.
 Species, 3035.

Specillum, 3051.
 Specimen, 3053, 7937.
 Spectaculum, 3036, 7938.
 Speculum, speculum Maria, 5037, 5364, 7939.
 Speculum iustitiæ, 7940.
 Specus, 3058.
 Spes, 3059, 6192, 6741, 7941.
 Sphæra, 3040.
 Spica, 3041.
 Spinellus, 6195.
 Spira, 1042.
 Spiraculum, 5042.
 Spiridion, 6194.
 Spiritus, Spiritus sanctus, 3043, 6195, 6742, 7942, 7944.
 Spiritus sancte, Deus, 7945.
 Splendor, 3044, 5619, 7945.
 Spoliatrix, 3045.
 Sporgia, 3046.
 Sponsa, sponsa Maria, 1315, 3047, 7946.
 Sponsalia, 6196.
 Sponsarium, 3048, 7947.
 Sponsio, 3049.
 Spora, 1043.
 Stabilimentum, 3050, 7948.
 Stabilitas, 3051.
 Stabulum, 3052.
 Stacte, 3053.
 Stagnum, 1044, 3054.
 Stangada, 1045.
 Stampæ, 1046.
 Stanislaus, 6197-6199.
 Statera, 7949.
 Stationes Romanæ, 6200.
 Statua, statuæ Mariæ, 3055, 5365, 7950.
 Status, 7951.
 Steina, 1047.
 Steinfeld, 1048.
 Steila, stella Maria, 3056, 5366, 7952.
 Stella matutina, 7953.
 Stemberger, 149.
 Stemma, 3057.
 Stephana, 6201.
 Stephanian, 6202.
 Stephanus, 150, 6203-6218, 6745, 7954, 7955.
 Sterilitas, 3058, 3620.
 Stilla, 3059.
 Stipes, 3060.
 Stirps, 3061.
 Stokelum, 1049.
 Stola, 3062.
 Stolo, 3063.
 Stomachus, 3021.
 Storax, 3064.
 Strangulatio, 3622.
 Stranguria, 3625.
 Strangus, 1050.
 Straubing, 1051.
 Strega, 1052.
 Strigelius, 151.
 Studium, 6219.
 Stupor, 3065, 7956.
 Stwolowicium, 1053.
 Suaresius, 6220.
 Suavitas, 3066.
 Subdiacona, 3067.
 Subdiaconus, 3068.
 Subjectum, 3069.
 Subjugale, 3070.
 Sublevamen, 3071.
 Sublatrix, 3072.
 Sublimitas, 3073.
 Submersio, 3624.
 Subministratrix, 3074.
 Subsidium, Maria de subsidio, 3075, 6221.
 Substantia, 3076.
 Subtuum, 6222, 7957.
 Subventio, 3077.
 Subventrix, 3078.
 Succinum, 7058.
 Sudarium, 3079, 6225.
 Suenckfeldius, 152.

Sueno, 6224.
 Suessio, 1054.
 Sufflitus, 3080, 7959.
 Suffragio (Maria de), 6225.
 Suffugium, 3081.
 Suggestum, 3082.
 Sulamitis, 3083.
 Sulcus, 3084.
 Sulpitius, 6226.
 Summa, 3085, 7960.
 Summa aurea, 6227.
 Summitas, 3086.
 Summitis, 3087.
 Suonicha, 1055.
 Superatrix, 3088.
 Superbia, 6744, 7961.
 Superhumerales, 3089.
 Superluminare, 3090.
 Suppeditatio, 3091.
 Suppeditatrix, 3092, 7962.
 Supplantatrix, 3093, 7965.
 Supplex Maria, 3625.
 Supplicatio, 3626.
 Supplicium, 3627.
 Sura, 6228.
 Surculus, 3094.
 Surditas, 3628.
 Susanna, 3095, 7964.
 Susceptio, 3096.
 Susceptra, 3097.
 Suscipere, 7965.
 Suscitatrix, 3098.
 Suso, 6229.
 Suspendium, 3629.
 Sustentaculum, 3099, 7966.
 Sustentatio, 3100, 7967.
 Sustentatrix, 3101.
 Swidnicium, 1056.
 winglius, 153.
 Switbertus, 6250.
 Sylva, 3102.
 Symbolum, symbola, 3103, 6745, 7968, 7969.
 Symmachus, 6232, 6253.
 Symphonista, 3104.
 Syracusæ, 1057.

T

Tabernaculum, 3105, 7970.
 Tabula, tabulæ, 3106, 7971.
 Taciturnitas, 6234.
 Tacitus, 7972.
 Tamm, 6235.
 Tanais, 3107.
 Tancredus, 6236.
 Tanguidus, 6237.
 Tarasius, 6238.
 Tarbæ, 1058.
 Tarentum, 1059.
 Tarlatus, 6239.
 Taurinum, 1060.
 Taurus, 7973.
 Tectum, 3108.
 Te Deum Marianum, 6240.
 Tegimen, 3109.
 Tegum, 3110.
 Tegumentum, 3111, 7974.
 Tela, 3112, 7975.
 Tellus, 3113.
 Telum, 3114.
 Tempe, 7976.
 Temperantia, 7977.
 Tempestas, 3630.
 Templum, templa, Ecclesiæ, 3115, 6241, 6746, 6747, 7978.
 Tempus, 3116, 6748.
 Tena, 1061.
 Tenebræ, 3117.
 Tentationes, 1314, 3631, 6242, 6749.
 Tentoria, 3118.
 Tentorium, 3119.
 Tepiditas, hesitatio, 3632.
 Terebinthus, 3120.
 Teresia, 6243.
 Terminus, 3121.
 Terra, 3122, 7979.

Terræ motus, 3633.
 Terra-nova, 1062.
 Terror, 3125.
 Tertullianus, 7980.
 Tervanum, 1065.
 Testa, 3124, 7981.
 Testamentum, 3125.
 Testimonium, 3126.
 Testis, 3127.
 Teudius, 154.
 Teusinga, 1064.
 Teutones, 6244.
 Teuxburia, 1055.
 Teydon, 6245.
 Thaddæus, 6246, 7982.
 Thalamus, 3128, 7983.
 Tamar, 3129.
 Thare, 3130.
 Thassilo, 6247.
 Thaumantia, 7984.
 Theatini, 6248.
 Theatrum, 3131.
 Theca, 3132, 7985.
 Theca, 3135.
 Thecitis, 3134, 7986.
 Theman, 3135.
 Themanites Eliphaz, 7987.
 Thene, 1066.
 Theobaldus, 6249-6251, 7988.
 Theocistis, 6252.
 Theodatus, 155.
 Theodon, 6253.
 Theodora, 6254, 6255.
 Theodoretus, 6256.
 Theodericus, 6257-6265.
 Theodorus, 156, 6266-6270, 7989.
 Theodosius, 6271-6275.
 Theodotus, 157, 6274, 7990.
 Theoduinus, 6275.
 Theoleptus, 6276.
 Theologa, 3156.
 Theologia, 3654, 6277.
 Theopathistæ, 158.
 Theophanes, 6278, 6279, 7991.
 Theophania, 6280.
 Theophilus, 159, 3655, 6281, 7992.
 Theophrastes, 7993.
 Theophylactus, 6282, 7994.
 Theosterictus, 7995.
 Theotocia, 6285.
 Theotocos, 3157.
 Theresa, 6284.
 Theresenæ, 6750.
 Theresia, 6751, 6285-6288.
 Theriaca, 3158.
 Thesauraria, 3159, 7996.
 Thesaurus, 3140, 7997.
 Thessalonicenses (epist. B. Pauli ad), 1385, 7998.
 Thetis, 7999.
 Theuchites, 3141.
 Thiara, 3142.
 Thieletum, 1067.
 Tholomæus, 6289.
 Thomas, 6290-6308, 8000-8005.
 Thomasius, 6309.
 Thomas, 3145.
 Threni seu Lamentationes Jeremiæ, 1357, 8004.
 Throna, 3144.
 Throni, 3145.
 Thronus, 3146, 8005.
 Thuribulum, 3147.
 Thus, 3148.
 Thymiana, 3149, 8006.
 Thyrstites, 3150.
 Tiberias, 8007.
 Tiberius, 6310, 6752.
 Tibia, crus, 3635.
 Tibur, 1068.
 Tienna, 1069.
 Tigris, 3151.
 Tilemannus, 160.
 Tillemontius, 6755.
 Timor, tremor, 3152, 3637.
 Timotheum (Epistolæ S. Pauli ad), 1386, 1387, 8008.
 Timotheus, 6311, 6312.

Tinctura, 5155, 8009.
 Tindarum, 1070.
 Tiranum, 1071.
 Titelmannus, 8010.
 Tituli Mariæ, 1515, 5151, 5565, 8011.
 Titulus, 5155.
 Titum (Epistola S. Pauli ad), 8012.
 Titus, 6515, 8015.
 Tobetum, 1072.
 Tobias, Tobiae liber, 1515, 8014.
 Todt-Mosa, 1075.
 Toletani, 1074.
 Toletanum concilium, 1516, 8015.
 Toletum, 1075.
 Tolla, 1076.
 Tolna, 1077.
 Tolosa, 1078.
 Tolzum, 1079.
 Tomus, 5156.
 Tongerloa, 1080.
 Tonitru, 5157, 5638.
 Topazius, 5158, 8016.
 Toraffa, 1081.
 Toralva, 1082.
 Torcular, 5159.
 Tordesilla, 1083.
 Toribius, 6514.
 Toriglium, 1084.
 Tormenta, 5659.
 Tornacum, 1085.
 Torosella, 1086.
 Torques, 8017.
 Torrens, 5160, 8018.
 Torrentinus, 6515.
 Trabea, 5161.
 Tra litiones, 5157.
 Traiectum, 1087.
 Trama, 8019.
 Trames, 5162.
 Traminium, 1088.
 Traquillitas, 5163.
 Transfiguratio, 6516.
 Translatio, 5164.
 Trapanum, 1089.
 Trasimundus, 6517.
 Traunkirchen, 1090.
 Travancorum, 1091.
 Trece, 1092.
 Tremedialium, 1093.
 Tremitus, 1094.
 Trepanum, 1095.
 Treviglio, 1096.
 Trevirenses, 1097, 8020.
 Treviri, 1098.
 Trevisium, 1099.
 Trialacum, 1100.
 Triangulum, 8021.
 Tribulatio, tribulationes, 5610, 6754.
 Tribunal, 5165, 8022.
 Tricinius, 6518.
 Triclinium, 5166, 8025.
 Tridentinum concilium, 1518, 8021.
 Tridentum, 1101.
 Trinitas sancta, 1519, 6519, 6755, 6756, 8025.
 Tripodium, 5167.
 Trismegistus, 8026.
 Tristitia, 5168.
 Triumphans Maria, 6520.
 Triumphatrix, 5169.
 Triumphus, 5170.
 Trivium, 1102.
 Troca, 1103.
 Trombellus, 6521.
 Tropeum, 5171, 5641.
 Tropea, 1104.
 Trophimus, 6522, 8027.
 Trullo (concilium in), 1520.
 Truncinium, 1105.
 Truncus, 5172.
 Tuba, 5173.
 Tubalia, 1106.
 Tuccovium, 1107.
 Tuftiensis abbas, 8028.
 Tuftium, 1108.
 Tullæ, 1109.
 Tumor, 5612.

Tunchinum, 1110.
 Tungrenses, 1111.
 Tungri, 1112-1114.
 Tunica, 5174, 6757, 8029.
 Turbo, 5613.
 Turcæ, 5614, 6758.
 Turnhoutum, 1115.
 Turnonus, 1116.
 Turo, 1117, 1118.
 Turonense concilium, 1521.
 Turris, 5175, 8050-8052.
 Turris aquilarum, 1119.
 Tursellinus, 6525.
 Turtur, 5176, 8053.
 Tutam, 5177.
 Tutamentum, 5178.
 Tutela, 5179, 8054.
 Tutelaris, 5180.
 Tutrix, 5181, 8055.
 Tuzzanum, 1120.
 Tympanistria, 5182.
 Typus, 5185.
 Tyranni, 6759.
 Tyrus, 6760.

U

Ubera, 5369, 5645.
 Ubertas, 5184.
 Ubertinus, 8056.
 Udalricus, 6524.
 Udina, 1121.
 Udo, 6525.
 Ugolinus, 6526.
 Ulcera, 5646.
 Ulierbeca, 1122.
 Ulmus, 5185.
 Ulpho, 6527.
 Ulricus, 6528.
 Ultio, 5186.
 Ulyssipo, 1125.
 Umarus, 6529.
 Umbilicus, 5187.
 Umbra, 5188, 8057.
 Umbraculum, 5189, 8058.
 Uuctio Jesu, 5570.
 Ungaria, 1124.
 Unguentaria, 5190.
 Unguentifera, 5191.
 Unguentum, 5192.
 Ungues, 6550.
 Ungula, 5195.
 Unigenita Maria, 1522, 5194, 6551, 8059.
 Unio, 5195.
 Urbanus, 161, 6552-6557.
 Urbs, 5196.
 Urceus, 5197.
 Uriel, 6558.
 Urna, 5198, 8040.
 Urraca, 6559, 6540.
 Ursula, 6541, 6542.
 Urticetum, 1125.
 Usserius, 6761.
 Uter, 5199.
 Utera, 1126.
 Uterus, 5200, 8041.
 Uva, 5201.
 Uxor, 5202.

V

V, 8042.
 Vades, 5205.
 Valentia, 1127.
 Valentianæ, 1128.
 Valentiniani, 8045.
 Valentinus, 162, 8044.
 Valerius, 6545, 6544.
 Valleta, 1131.
 Vallis, 5204.
 Vallis benedicta, 1129.
 Vallischolares, 6545.
 Vallisflorum, 1150.
 Vallisoletus, 1155.
 Vallis viridis, 1152.
 Vapinum, 1154.
 Vapor, 5205.

Varallus mons, 1155.
 Vas, 5206, 8045.
 Vas honorabile, 8046.
 — insigne devotionis, 8047.
 — spirituale, 8048.
 Vasculum, 5207, 8049.
 Vascus, 6546, 6547.
 Vates, 6208.
 Vavrense concilium, 1525.
 Vedastus, 6548.
 Vehiculum, 5209, 8050.
 Vela, 5210.
 Velamentum, 5211.
 Vellus, 5212, 8051.
 Vellus aureum, 6549.
 Velum Maria, velum Mariæ, 5213, 6550, 8052.
 Ve mi, 6551.
 Vena, 5214, 8055.
 Venantius, 6552, 8054.
 Venatrix, 5215.
 Venceslaus, 6553.
 Veneficium, 5648.
 Venenum, 5649.
 Veneratio, 5216.
 Venetiæ, 1156.
 Venia, 5217, 5571, 5650.
 Venter, 5218.
 Venus, 5219.
 Venustus, 5220.
 Ver, 5221.
 Veranus, 6554.
 Verba Mariæ, 1524, 6555, 8058.
 Verbum, 6556, 6762, 6763, 8056.
 Verecundia, 6557.
 Veritas, 5222.
 Vernacula, 5225, 8057.
 Vernula, 5224.
 Verona, 1157.
 Veronica, 6558, 6764, 8058.
 Verriculum, 5225.
 Vertex, 5226.
 Vertigo, 5651.
 Verveia, 1158.
 Vesontio, 1159.
 Vesper, 5227.
 Vesperus, 5228.
 Vestes Mariæ, 6559.
 Vestiaria, 5229.
 Vestibulum, 5250.
 Vestimentum, 5251, 8059.
 Vestis, 5252, 8060.
 Veturia, 8061.
 Vexillifera, 5255.
 Vezzanum, 1140.
 Via, viæ, 5254, 8062.
 Viaticum, 5652, 8063.
 Viatores, 8064.
 Viatrix, 5255.
 Vicinus, 5256.
 Victimæ, 5257.
 Victor, 6560, 5661.
 Victoria, 5258, 5653, 6552-6554, 6765.
 Victrix, 5259, 5572.
 Vido, 6565.
 Viduæ, viduitas, 5240, 6766.
 Viechtachium, 1141.
 Vieira, 6566.
 Vienna, 1142.
 Vigil, 5241.
 Vigilantius, 163.
 Vigiliæ, 6567.
 Vigilius, 6568, 6569.
 Vigor, 5242.
 Villa, 5245, 8065.
 Villafrauca, 1143, 1144.
 Villalonga, 1145.
 Villana, 6570.
 Villanova, 1146, 1147.
 Villanus, 6771.
 Villaria, 1148.
 Villariensis Maria, 6572.
 Villava, 1149.
 Vilna, 1150.
 Vilshoffium, 1151.
 Vilvordia, 1152.
 Vincentius, 6573-6577, 8066.

Vinctrix, 5244.
 Vinculum, vincula, 5243, 5634.
 Vindex, 5246, 6578, 8067.
 Vindicianus, 6579.
 Vineæ, 5247.
 Vinetum, 5248.
 Vinovum, 1155.
 Vinum, 5249.
 Viola, 5250.
 Vipera, 8068.
 Virago, 5251, 8069.
 Vir bonus, 8070.
 Viridunum, 1154.
 Vir fortis, 3252.
 Virga, 5253, 8071.
 Virgilius, 8072.
 Virginitas, virginitas Mariæ, virgo
 Mariæ, virgo-mater, virgines, 1525,
 3254, 5255, 5375, 5655, 6380, 6581,
 6582, 6767, 8075.
 Virgo clemens, 8075.
 Virgo fidelis, 8074.
 Virgo potens, 8076.
 Virgo prædicanda, 8077.
 Virgo prudentissima, 8078.
 Virgo veneranda, 8079.
 Virgula, 5256, 8080.
 Virgultum, 5257.
 Virguncula, 5258.
 Viridarium, 5259.
 Viro, 6585.
 Viror, 5260.
 Virtus Altissimi, 8081.
 Virtutes, virtutes Mariæ, 1526,
 3261, 5262, 6584, 6585, 6768, 8082.
 Vis, 5265.
 Viscera, 5264.
 Visio, visio Dei, 1527, 5265, 6586,
 6769, 8085.
 Visitatio, visitatio Mariæ, 1528,
 5266, 5374, 5656, 6387, 6588, 8084.
 Visitatrix, 5267.
 Visus, 5657.
 Vita, vita Mariæ, 1529, 5268, 5575,
 5658, 6591, 6770, 6771, 8085.
 Vitalianus, 6589.
 Vitalis, 6590.
 Viterbæ, 1156.
 Viterbium, 1155.
 Vitis, 5269, 6592, 8086.

Vitrum, 5270.
 Vitta, 5271.
 Vitula, 5272.
 Vitus Theodorus, 164.
 Vivarium, 5275, 6595.
 Vivificatrix, 5274, 8087.
 Vocatio, 5659, 8088.
 Volucres, 8089.
 Volumen, 5278, 8090.
 Voluntas, 5276, 8091.
 Voluptas, 5277.
 Vortex, 8092.
 Votum, vota, 5278, 6594, 6772, 8093
 Vox, 5279, 8094.
 Vulnera, 5281, 5660, 6775, 8095.
 Vulneratrix, 5280.
 Vulstanus, 6595.
 Vultur, 5282.
 Vulturellum, 1157.
 Vultus Mariæ, 6596.

W

Waddingus, 8096.
 Walcuria, 1158.
 Waldenses, 165.
 Waldetrudis, 6597.
 Waldrasta, 1159.
 Walfridus, 6598.
 Wallenus, 6599.
 Walsinghamium, 1160.
 Walterius, 6400.
 Walterus, 6401-6403.
 Wangnereck, 6404.
 Warta, 1161.
 Wavera, 1162.
 Wavria, 1163.
 Weichelinda, 1164.
 Weidernum, 1165.
 Wellerus, 166.
 Wenceslaus, 6405.
 Werchteria, 1166.
 Werdensteinium, 1167.
 Wernharus, 6406.
 Wernherus, 6407.
 Weyara, 1168.
 Weyerus, 1169.
 Wichmans, 6408.
 Wiclefistæ, 167.
 Wiclefus, 168, 169
 Wifredus, 6409.

Wigandus, 170.
 Wilboldus, 6410.
 Wilfridus, 6411.
 Wilhelmus, 171.
 Wilhelmus, 6412.
 Willigisus, 6415.
 Wilsella, 1170.
 Winfredus, 6414.
 Winpasinga, 1171.
 Wintonia, 1172.
 Winxella, 1175.
 Wladislaus, 6415-6419.
 Wolfangus, 6420.
 Wolfgangus, 172, 8097.

X

Xenodochia Mariæ, 6421.
 Xixena, 1174.
 Xuxia, 1175.

Y

Ypræ, 1176.

Z

Zachæus, 8098.
 Zacharias, Zacharias et Zachariæ
 prophetæ liber, 1569, 6422, 6425,
 6774, 6775, 8099.
 Zagzabus, 8100.
 Zamora, 1177.
 Zamorus, 6424.
 Zarmascium, 1178.
 Zayso, 6425.
 Zelatrix, 5285.
 Zelus, 8101.
 Zeno, 6426, 6427.
 Zielenicia, 1179.
 Zobor, 1180.
 Zoe, 6428.
 Zoili, 8102.
 Zona Mariæ, 6429, 8105.
 Zorobabel, 5284.
 Zuinglius, 175.
 Zwingliani, 174.
 Zwinglius, 175.
 Zyphæi, 8104.
 Zyrowicium, 1181.

FINIS TOMI TERTII DECIMI ET ULTIMI.

ORDO RERUM QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

J. J. Bourassé, Canonici Turonensis, Præfatio.

ELOGIA GLORIOSISSIMÆ VIRGINIS DEIPARÆ
MARIE AD LITANIAS EJUSDEM LAURETANAS,
auctore P. Joanne Paulo BERLEND, ord. S. Augustini. 11

AD LECTOREM. — Quam sit rationi conveniens, et myste-
teris utilitateque plenum, Virginem gloriosam suppli-
catione litaniarum invocari. 11

PARS PRIMA. — De divinitate Salvatoris Nostri Dei;
de orationis virtute; de Trinitate sanctissima. 17. — *Ky-
rie eleison.* — Cur inchoentur Litanie voce *Kyrie elei-
son*, et ear lingua Græca. 17. — *Christe eleison.* —
Recte in Litanis Christus invocatur, idque eo ipso modo,
quo invocatur Deus 23. — *Christe, audi nos.* — Juncta
sit oratio desiderio salutis. 31. — *Christe, exaudi nos.*
— Ut impetratoria sit oratio, fidem annexam habeat. 37.
— *Pater de cælis Deus, miserere nobis.* — Bene in lita-
niis invocantur Trinitatis personæ, et agitur in primis
de altissima Patris persona. 41. — *Fili redemptor mundi,
Deus, miserere nobis.* — De persona Filii æterni, homi-
nis gratia, hominis facit. 48. — *Spiritus sancte Deus,
miserere nobis.* — De Spiritu sancto, et miris illius effecti-
bus. 55. — *Sancta Trinitas unus Deus, miserere nobis.* —
De unitate divinæ essentiae in personarum Trinitate. 61.

PARS SECUNDA. — De potentissima Virginis Deiparæ
intercessione, ejusque glorioso nomine. — Præfatio. 75.
— Maria hominis Advocata. 75. — Communis omnium Pa-
trona Maria, et semper. 77. — Ut intercedat Maria. 80.
— Potentia intercessionis Mariæ. 81. — *Sancta Maria, ora
pro nobis.* — Invocationi Domine nostræ Mariæ aptissi-
mo præmittitur epithetum : *SANCTA.* 85. — *Sancta Ma-
ria, ora pro nobis.* — Cur in Litanis Virginem gloriosissi-
mam, Dei Matrem, nomine Mariæ invocemus, quod
tacuit tamen archangelus eam salutans. 91. — *Sancta Maria,
ora pro nobis.* — Variæ nominis Mariæ explanationes. 99

PARS TERTIA. — De celebri Matris et Genitricis Dei ti-
tulo. 129. — *Sancta Dei Genitrix, ora pro nobis.* 129. —
Sancta Virgo virginum, ora pro nobis. — Fuit Maria virgo
corpore, mente, voto. 136. — *Mater Christi, ora pro nobis.*
— Maria vera est Mater Christi Jesu. 163. — *Mater divi-
næ gratiæ, ora pro nobis.* — Recte Maria Mater divinæ
gratiæ dicitur. 169. — *Mater purissima, ora pro nobis.* —
Fuit Maria absque macula originali, et actuali. 177. —
Mater castissima, ora pro nobis. — Castitas Mariæ nec im-
pugnata fuit, nec expugnata, sed privilegiata; fuitque in
illa extinctus concupiscentiæ fomes, etc. 193. — *Mater
inviolata, ora pro nobis.* — Manens virgo Maria Jesum
concepit. 213. — *Mater intemerata, ora pro nobis.* —
Maria virgo fuit, ante partum, in partu, post partum. 225.
— *Mater amabilis, ora pro nobis.* — Maria ob reverentiam
Christi, propriam ob bonitatem et pulchritudinem amari
digna est. 259. — *Mater admirabilis, ora pro nobis.* —
Maria admirabilis est Ecclesiæ militanti et triumphanti,
hominibus et angelis. 257. — *Mater Creatoris, ora pro no-
bis.* — Ut Creatoris sit Mater Maria. 269. — *Mater Salva-
toris, ora pro nobis.* — Vere Salvatoris Mater est Maria. 277.

PARS QUARTA. — De regis illibatæ virginitatis Mariæ
titulis. 287. — Lectori. 287. — *Virgo prudentissima, ora pro
nobis.* Vere prudentissima fuit Maria. — Prudentia hic
descripta. 291. — Tres habet prudentia partes : memo-
riam, intelligentiam, providentiam; et hæc fuere in gradu
summo in Maria. 297. — *Virgo veneranda, ora pro nobis.*
— Digna est Maria honore, reverentia, cultu. 317. — *Virgo
prædicanda, ora pro nobis.* — Digna est Maria excelsis
et gloriosis Dei, angelorum, hominum laudibus. 353. —
Virgo potens, ora pro nobis. — Potentissima est Maria,
tenendo furori divino, compescendo dæmoni, gratissime a
suprema Majestate exorandis. 353. — *Virgo clemens, ora
pro nobis.* — Ut digna est Maria clementiæ encomio, illi
gratissimo: ita multis se modis clementem ostendit. 365.
Virgo fidelis, ora pro nobis. — Fidelis est Maria, credens
revelata, servans promissa, candide agens, ac munere a
Deo commissio studiose fungens. 373

PARS QUINTA. — De symbolis gloriosæ Virginis Mariæ
predicatis. 387. — Lectori. 387. — *Speculum justitiæ,
ora pro nobis.* — Maria immaculata est Justitiæ divinæ
Speculum, refulgens ex Verbi incarnatione, radiosque
amoris divini in nos reverberans. 391. — *Sedēs sapien-
tiæ, ora pro nobis.* — Maria sedes est sapientiæ, quod
absolverit in ipsa sapientia divina Incarnationem sanctissi-
mam. 399. — *Causa nostræ lætitiæ, ora pro nobis.* —

Maria, in Dei Matrem electa, cooperatrix est salutis no-
stræ; causa igitur est lætitiæ mortali naturæ. 403. — *Vas
spirituale, ora pro nobis.* — Destinata est Maria Mater
Verbi, quod salis instar in novum Elisæi vas immissi,
dulcoravit aquas Jerichuntis, dispulit mortem, ac fecun-
davit Ecclesiam. 409. — *Vas honorabile, ora pro nobis.* —
Condignashabuit Virgo Maria ad Dei maternitatem dispo-
sitiones : digne igitur salutatur Vas honoris. 415. — *Vas
insigne devotionis, ora pro nobis.* — Devotissima fuit Vir-
go Maria, in qua perfecta est Verbi Incarnatio, electo man-
næ vasculo in arca asservato, adumbrata. 421. — Soli-
loquium. 423. — *Rosa mystica, ora pro nobis.* — Ac-
commodum est Rosa sanctæ et immaculatæ Virginis Mariæ
vitæ symbolum. 425. — *Turris Davidica, ora pro no-
bis.* — Fortitudinis virtus, turri Davidis adumbrata, in
Virgine Maria heroica est et perfecta. 451. — *Turris ebur-
nea, ora pro nobis.* — De profundissima Virginis Mariæ
humilitate, turri eburnea adumbrata. 457. — *Domus au-
rea, ora pro nobis.* — De charitate Mariæ Virginis, qua
omnes superavit creaturas. 443. — *Federis arca, ora pro
nobis.* — De miris Dei ad hominem per Virginem Mariam
mysticam Arcam beneficii. 449. — *Janua cæli, ora pro
nobis.* — Mediante Maria Virgine patet homini ad cælum
aditus; licet cum angelis, licet cum Deo commercium.
455. — *Stella matutina, ora pro nobis.* — De benignis effe-
ctibus affectibusque Mariæ Virginis ad hominem. 459. —
*Salus infirmorum, refugium peccatorum, consolatrix afflic-
torum, auxilium Christianorum, ora pro nobis.* — De ge-
nerali Virginis gloriosæ ad justos et peccatores patoci-
nio, in vita, morte, purgatorio igne. 461. — *Salus infir-
morum, succurrit Maria Virgo in corporis calamitatibus.*
465. — *Refugium peccatorum.* — Horum Patrona est Maria.
465. — *Consolatrix afflictorum.* — An marum purgantium
Solatium est Maria. 468. — *Auxilium Christianorum.* —
Favet Christianis Maria, ut lapsi in gratiam redeant Dei,
regressi constent in bono, constantes gloriam apprehen-
dunt. 471. — *Regina angelorum, patriarcharum, prophe-
tarum, apostolorum, martyrum, virginum, confessorum,
sanctorum omnium, ora pro nobis.* — Regina est Maria.
475. — Maria seu regina, super omnes sanctos et angelos
exaltata, sedet ad dextram Filii. 479. — *Regius Virginis
Mariæ ornatus.* 481. — *Regia Mariæ aula.* 483.

PARS SEXTA. Mira vis Passionis Agni Dei. — *Agnus
Dei, qui tollis peccata mundi.* — Recte Agnus dicitur
Christus Dominus, qui passione sua peccatum exstinxit,
pœnas sustulit, cælos aperuit. 485. — *Parce nobis, Do-
mine.* — Non debet de Dei misericordia diffidere pec-
cator; veniam oret, et benignum eum habebit, ac pi-um.
497. — *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos,
Domine.* — Passione Christi Domini, Agni immaculati,
præter alia ingentia bona homo conciliatus est Deo. 505.
— *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.*
Passione sua et morte Christus Jesus, Agnus immacu-
latus, paradysum nobis aperuit; recte igitur cœli ab eo
gloriam contendimus. 517. — *Ora pro nobis, sancta Dei
Genitrix, ut digni efficiamur promissionibus Christi.* — De-
siderium ardentissimum, quo feruntur gloriosæ Virginis
devoti ad consequendam, potentissima istius ope, gratiam
atque gloriam. 525

Index rerum præcipuarum in Elogiis B. Virginis Ma-
riæ contentarum. 539

APOSTOLIMARIANI, SEU DE SINGULARI SS. APO-
STOLORUM IN MARIAM VIRGINEM PIETATE, auctore
Hippolyto MARRACCIO. 531.

Præfatio ad Lectorem. 535. — CAP. I. — De singulari
sanctorum apostolorum in Mariam Deiparam Virginem
pietate, generatim. 553. — CAP. II. — De singulari sancti
Petri apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate.
575. — CAP. III. — De singulari sancti Pauli apo-
stoli in Mariam Deiparam Virginem pietate. 591. —
*Sermo sancti Pauli apostoli in transitu beatæ Mariæ
Virginis.* 603. — CAP. IV. — De singulari sancti Andræ
apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate. 607. —
Sermo sancti Andræ apostoli de laudibus Virginis.
609. — CAP. V. — De singulari sancti Jacobi Majoris
apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate. 611. —
CAP. VI. — De singulari sancti Joannis apostoli in Ma-
riam Deiparam Virginem pietate. 615. — *Sermo sancti
Joannis apostoli in Transitu B. Virginis.* 622. CAP. VII.
— De singulari sancti Thomæ apostoli in Mariam Deipa-

ram Virginem pietate. 630. — *Sermo sancti Thomæ apostoli in Transitu beatæ Mariæ Virginis*. 631. — CAP. VIII. — De singulari sancti Jacobi Minoris apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate. 635. — *Oratio sancti Jacobi Minoris apostoli habita in Transitu beatæ Virginis*. 637. — CAP. IX. — De singulari sancti Philippi apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate. 639. — *Sermo sancti Philippi apostoli in Transitu beatæ Virginis*. 639. CAP. X. — De singulari sancti Bartholomæi apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate. 640. — *Oratio sancti Bartholomæi apostoli in Transitu B. Virginis*. 641. — CAP. XI. — De singulari sancti Matthæi apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate. 645. — *Oratio sancti Matthæi apostoli de Deiparæ Virginis laudibus*. 647. — CAP. XII. — De singulari sancti Simonis apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate. 649. — *Oratio sancti Simonis apostoli de laudibus B. Virginis*. 649. CAP. XIII. — De singulari sancti Thaddæi apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate. 649. — *Oratio sancti Thaddæi apostoli in Transitu B. Virginis*. 649. — CAP. XIV. — De singulari sancti Mathiæ apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate. 651. — *Oratio sancti Mathiæ apostoli de donis beatissimæ Virginis*. 651. — CAP. XV. — De singulari sancti Barnabæ apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate. 654. — *Oratio sancti Barnabæ apostoli de laudibus B. Virginis*. 654. — CAP. XVI. — De singulari sancti Lucæ apostoli in Mariam Deiparam Virginem pietate. 655. — *Sermo sancti Lucæ evangelistæ in Assumptione beatæ Virginis*. 657. — *Evangelium secundum Lucam de Assumptione Virginis Mariæ in cælum*. 657

Index rerum memorabilium quæ in opere de Marianis Apostolis continentur. 659

EXPOSITIO NOVA LITTERALIS CANTICI MAGNIFICAT PRO MYSTERIO IMMACULATÆ CONCEPTIONIS VIRGINIS MARIE, auctore R. P. PETRO DE ALVA ET ASTORGA

Ad Lectorem. 669. — Expositio paraphrastica extracta ex medulla litteralis interpretationis cantici *Magnificat*, pro mysterio immaculatæ conceptionis Virginis Mariæ. 669. — Introductio cantici *Magnificat*, pro mysterio immaculatæ conceptionis beatissimæ Virginis Mariæ. 675. — Canticum *Magnificat* secundum nostram Vulgatam editionem omnibus aliis præferendum. 675. — Canticum *Magnificat* secundum textum græcæ in quo scriptum fuit a S. Evangelista Luca. 675. — Canticum *Magnificat*, hebraico idiomate translatus, in quo verisimile est Virginem Mariam locutum fuisse. 675. — Canticum *Magnificat*, secundum versionem syro-chaldaicam, quæ lingua vernacula erat Christo Deo ac Virgini Mariæ. 675. — Canticum *Magnificat* syro-chaldaice secundum aliam translationem magis usitatam. 675. — De aliis versionibus seu translationibus cantici *Magnificat*. 677. — Cantici *Magnificat* interpretes et expositores breviter recensentur. 677. — De verbis Cantici *Magnificat* in communi, et ipsorum dignitate et excellentia. 681. — De sensu litterali cantici *Magnificat* speculativo et practico in communi. 685. — De qua Conceptione, an activa vel passiva, loquatur canticum *Magnificat* in communi. 687. — Clavis prima generica ex verbis sanctæ Elisabethæ, pro expositione litterali cantici *Magnificat*. 691. — Clavis secunda specifica pro explanatione litteralis sensus cantici *Magnificat*, ex verbis Evangelistæ. 709. — Clavis tertia et individua, ex verbis Virginis Mariæ, pro mysterio et nova expositione de Immaculata ejusdem Conceptione absque peccato originali. 715

INCIPIT EXPOSITIO. — *Magnificat anima mea Dominum*. 717. — II. *Et exsultavit spiritus meus in Deo Salutari meo*. 725. — III. *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*. 741. — IV. *Quia fecit mihi magna qui potens est: et sanctum nomen ejus*. 765. — V. *Et misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum*. 775. — VI. *Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui*. 781. — VII. *Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles*. 791. — VIII. *Esurientes implevit bonis: et divites dimisit inanes*. 797. — IX. *Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ*. 801. — X. — *Sicut locutus est ad patres nostros Abraham et semini ejus in secula*. 811

DE BEATA MARIA VIRGINE CARMINA QUÆ PARTHENICE DICUNTUR, auctore fratre BAPTISTAMANTUANO ordinis Carmelitarum.

Fratris Baptistæ Mantuani Carmelitæ Theologi ad Ludovicum Fulcarium et Joannem Baptistam Refrigeria Bononienses, Parthenice incipit feliciter.

FR. BAPTISTÆ MANTUANI CARMELITÆ AD BEATAM VIRGINEM VOTUM.

CENTUM ANAGRAMMATA PRO IMMACULATÆ MARIE CONCEPTIONE.

In hæc Angelicæ Salutationis verba: Ave Maria, gesta plena, Dominus tecum.

INDICES IN SUMMÆ AURÆE VOLUMINA X auctore J.-M.-G. MISTRAL, sacerdote dioceseos Aquisgranensis.

I. — *Inimici Mariæ*, sive Summæ Auræ Index alphabeticus primus, complectens nomina inimicorum Virginis Mariæ, quorum indicantur vel proferuntur testimonia, gesta aut scripta, B. M. Virgini faventia vel non.

II. — *POPULI, LOCA MARIANA*, sive Summæ Auræ Index alphabeticus secundus, loca, populos, regiones provinciasque Mariæ cultu celeberrimas, expressa celebrata causa, enumerans.

III. — *OBJECTIONES, CONCILIA MARIANA*, sive Summæ Auræ Index alphabeticus tertius, complectens objectum in Mariam solutionem; errorum et hæreseon Mariam confutationem; simul et omnia quæcunque concilia, synodi scripserunt vel decreverunt ad honorem Mariæ, et cultum ejus promovendum.

IV. — *SCRIPTURA SACRA MARIE*, sive Summæ Auræ Index quartus, complectens omnes textus Scripturæ sacræ qui applicantur B. M. Virgini, sensu litterarum mystico, et alio, et qui citantur in decursu Summæ Auræ et a SS. Patribus et Doctoribus explicantur, per paraphrasin evolvuntur, plerumque secundum vulgatam editionem, aliquando tamen secundum varias versiones quibus usi sunt Patres, sed semper ad laudem gloriam et honorem B. V. Mariæ Dei Genitricis immaculatæ.

V. — *FIGURÆ, TITULI MARIANI*, sive Index alphabeticus quintus, complectens comparationes, figuras, titulos, nomina, et encomia cujuscunque generis in laudem honorem B. V. M.

VI. — *CARMINA ET ICONOGRAPHIA MARIANA* sive Index alphabeticus sextus, complectens quod picturæ, sculpturæ, et poesie ad honorem Mariæ in lucum ediderunt; cum parte dogmatico-historicæ de imaginibus Mariæ, simul et de cultu illis debito.

VII. — *BENEFICIA MARIE*, sive Summæ Auræ Index alphabeticus septimus quo exhibetur Maria beneficiis prodiga per exauditionem, donationem, remunerationem propter bonum, et per conversionem, sanationem, liberationem et præsertionem a cujuscunque generis malo.

VIII. — *MARIA ET OMNIA* sive Index alphabeticus octavus, complectens omnia quæ ad gloriam, honorem, laudes cujuscunque generis pro B. V. Deipara et immaculata Maria spectant, scilicet, inter alia: mysteria, virtutes, cultum, vitam, festa B. V. Mariæ, et alia et alia; non nomina omnia qui sua devotione in Deiparam maxime conspicui evaserunt. Uno verbo: hic Index octavus Marianus complectitur omne honorificum Mariæ quod non erat includendum in ullo septem priorum Indicibus.

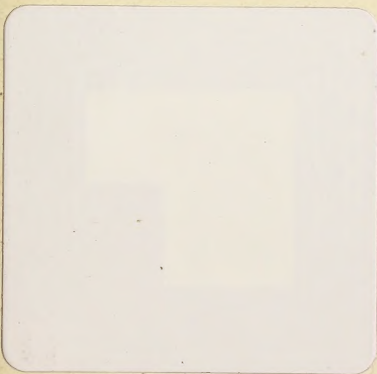
IX. — *INDEX NON MARIANUS*, sive Index alphabeticus nonus, complectens omnia narrata in *Summa Auræ canticum*, Deum, Religionem, Dogma, Ethicam et alia quæcunque non directe aut non sãt directe ad B. V. Mariam attinent.

X. — *INDEX TOMO XIII SPECIALIS*, complectens omnia quæ in hoc tomo continentur, sive ad Mariam spectantia, sive non.

XI. — *INVENTIO ACCELERATA*, sive Summæ Auræ Index alphabeticus undecimus et ultimus, quo auxiliante, veniuntur quam celerissime quæcunque voces cujuscunque indicis præcedentis; circa quas voces, quæ dicta sint in toto opere Summæ Auræ, scire cupit lector benevolus.

* index tomo decimo tertio peculiaris seorsim attexitur sub num. X.

84-B21305

GETTY CENTER LIBRARY

3 3125 00882 4647

